METHODI
MEDENDI
GALEN

1556

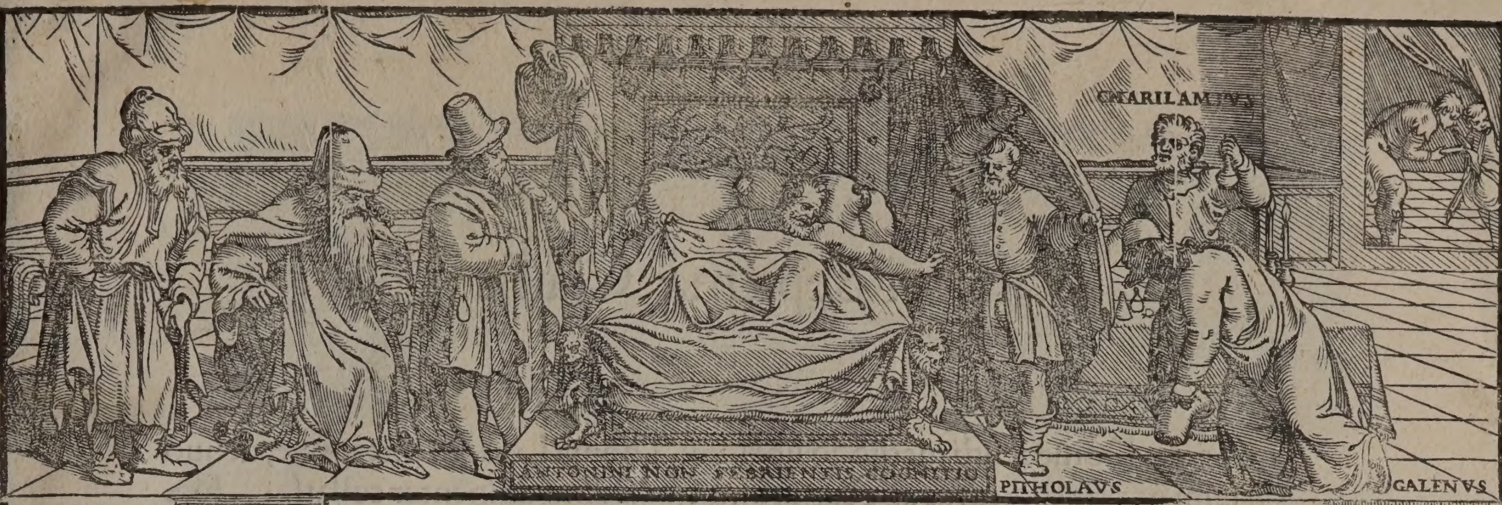
2518/D/1
A. XVIII. C

Vol 2
Contains
Septima classis

3811q

C.121

3866g

GALENI

Septima Claſsis

CVRANDI METHODVM TVM diffuſe tum, breuiter deſcriptam, victus rationẽ in morbis acutis, ſingulorum morborũ facile paranda remedia, priuatam quorundã morborum curationẽ, chirurgię conſtitutionẽ, fracturarũ ac luxationũ ſanationem, faſciarum deniq; & laqueorum & machinamentorum tractatum continet.

ET HAEC CLASSIS, TERTIA HAC EDITIONE, aliquid ornamenti conſequuta eſt, pluribus locis integritati reſtitutis.

Librorum index proximo folio continetur.

τὸ θεραπευτικόν.

Cum ſummi Pont. Senatusq; Veneti decretis.

VENETIIS APVD IVNTAS. M D LVI.

Flam. Rard.

Ex Libris Virgilij de Couchij Medici Physici

Libri Septimæ Claſſis.

GALENI De medendi methodo libri xiiij, Thoma Linacro interprete, denuo cum græcis codicibus ab Auguſtino Gadaldino diligenter collati. fo.2
De arte curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceno interprete: ab Auguſtino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis correcti. 94
Poſt hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus eſt: Quos, & quando, & quibus medicamentis purgare conueniat. qui eſt in quinta Claſſe, pagina lxxxviij. qui liber eſt cap. xxiij. libri ſeptimi Oribaſij ad Iulianum Imperatorem.
In libros Hippocratis de victus ratione in morbis acutis cõmentarij quatuor, Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete, ab Auguſtino Gadaldino cũ antiquis codicibus græcis diligentius collati, & pleriſq; in locis emendati. 108
De remedijs paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatrio latino ſermoni traditus. 153
De remedijs paratu facilibus ad Solonem, ſpurius, à Iunio Paulo Craſſo conuerſus. 161
Liber tertius de remedijs paratu facilibus, ſpurius, Iun. Craſſo interprete. 169
Documẽtum de puero epileptico, Nicolao Leonico Thomęo interprete. 175
In librum de natura humana commentarius ſecundus, à Nicolao Macchello medico Mutinenſi translatus, & ab eodem diligentius recognitus. 181
De incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione liber Galeno falſo aſcriptus. gręce non habetur. 181
De oculis ſpurius, Demetrio Græco interprete, à varijs mendis expurgatus. græcum exemplar deſideratur. 182
De renum affectuum dignotione atque medela, Chriſtophoro Heyl interprete. ſpurius. 191
In librum Hippocratis de ijs, quę in medicatrina fiunt, cõmentarij tres, Ioãne Bernardo Feliciano interprete. 197
In librum Hippocratis de fracturis commentarij tres, eodem interprete. 223
In librum Hippocratis de articulis commentarij quatuor, eodem Feliciano interprete. 251
De faſcijs Vido Vidio Florentino interprete. 293
Oribaſius de laqueis ex Heracle, eodem Vido Vidio interprete. 306
Oribaſius ex Heliodoro de machinamentis, eodẽ Vido Vidio interprete. 309

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

GAL. METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBRI QVATVORDECIM,

Thoma Linacro Anglo interprete:

Ad græcorum codicum fidem ab Auguſtino Gadaldino diligenter collati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Theſſalum ac reliquos methodicos reprehendit, qui in ſanitate ac morbo dignoſcendo plurimum aberrarunt, docetq́ principia methodi, qua morbus tum dignoſci, tum curari debet.

Retardatam ea de cauſa fuiſſe horum librorũ editionem, quòd ignauiſsimi ad bonas artes excolendas, maiorumq́; ſtudia amplexanda, Galeni tempore homines extiterint. CAP. I.

C QVanquam & tu ſæpe aliàs, chariſſime Hiero, & alij quidam amici me nunc hortantur, vt ſibi medendi methodum conſcribam: & ego ſanè, tum vobis in primis gratificari, tum vero poſteros pro viribus iuuare cupio: ſemper tñ ſum cunctatus, ac diſtuli, idq́ȝ multis de cauſis, quas nũc quoq; ſatius (opinor) fuerit prius, q̃ opus ipſum aggrediar, exponere: ſunt enim ad ea, quæ poſt dicentur, ſanè non inutiles. Earum igitur omnium illa præcipua fuit, quòd fruſtra me ſcripturum timebam: cum nemo propè dixerim, hac noſtra ętate veritatis inquiſitioni ſit deditus, ſed pecuniam, & ciuilem potẽtiam, & inexplebiles voluptatum delicias omnes eouſq́ȝ ſuſpiciant, vt, ſiquis ſapientię quoduis ſtudium ſectetur, pro inſano hunc habeant: quippe qui primam ipſam & vere ſapientiam, quæ diuinarum humanarumq́ȝ rerum eſt ſcientia, ne eſſe quidem oĩno exiſtiment: Medicinam vero, Rhetor cẽ, Geometriam, Arithmeticen, Muſicen, ac reliquas id genus artes eſſe quidem autumẽt, cæterum finem earum ſtudioſe perſequẽdum minime cenſeant. Me vero ex ijs, qui me vnice diligere ſunt viſi, non nulli ſæpe increpant, quòd plus iuſto veritatis ſtudio ſim addictus, quaſi nec mihi ipſi vſui, nec ipſis in tota vita ſim futurus, niſi & ab hoc tanto veritatis indagandæ ſtudio deſiſtam, &

D mane ſalutando circumeam, & veſperi apud potentes cœnem: His enim artibus tum amari, tum amicitias cõciliari, tum vero pro artificibus haberi: nequaq̃ †ex ijs, quæ in propria profeſſione ſint conſequuti. Neq; enim eſſe, qui de ea iudicent, vbi omnes totum diem diuerſis ſtudijs tranſigant, mane quidem omnes ſimul ſalutationibus occupati, poſt autem diſtracti, ad forum quidem & lites non exigua turba: ad ſaltationes autẽ & aurigas alia maior: iam vel aleæ, vel amoribus, vel balneis, vel ebrietati, vel comeſſationi, vel demum alicui corporis voluptati deditus ſanè nõ exiguus numerus: veſperi vero rurſum omnes ad ſympoſia ſimul collecti: vbi poſt, quam {vino} ſe impleuere, non lyra cithara'ue, aut aliud muſicum inſtrumentum in orbem circunfertur, (quod ſicut olim in eiuſmodi congreſſu tetigiſſe, honeſtum, ſic contra, non tetigiſſe admodum erat turpe) ſed nec ſermones vlli habentur, quales in ſympoſiis agitari ſolere veteres prodiderũt, nec aliud honeſtum quicquam: immo inuicem ſibi propinant, & de magnitudine poculorum certant, vtpote inter quos optimus cenſetur, non qui plurimis inſtrumentis muſicis, aut etiam ſermone philoſophico vti nouit, ſed qui multos, eosq́ȝ maximos calices exiccauit, adeo, vt mihi mane etiamnum ebrij ex his pleriq; videantur: non nulli vero etiam euidenter adeo vinum olere, quàm ſi modo hauſiſſent. Eoq́ȝ iure fit, vt, cum ægrotare cœperint, medicos aduocent, nõ quidem optimos, vtpote quos per ſanitatem noſcere nunquam ſtuduerunt, ſed eos, quos maxime familiares habent,

† ἐκ τῆς οἰκείας παρασκευῆς

quiq; ipſis maxime adulantur:qui & frigidam dabunt,ſi hanc popoſcerint, & lauabunt, cum iuſ- E
ſerint,& niuem vinumq; porrigent:poſtremo quicquid iubebitur,mancipiorum ritu facient,con
tra,ꝙ veteres illi medici ab Æſculapio oriundi,qui,tanquam duces militibus,& reges ſubditis,im
perare ægris voluerunt,nequaquam vero Getarum,& Tibiorum,& Phrygum,& Thracũ empti
tiorum ritu parere,atq; obſequi.Itaq;, non qui melius artem callet, ſed qui adulari aptius nouit,
apud iſtos magis in pretio eſt:huicq; omnia plana peruiaq; ſunt:huic ædium fores patẽt:hic breui
efficitur diues,plurimumq; poteſt:huic diſcipuli multi à cubiculis,vbi iam fuerint exoleti, tradun
tur.Quod Theſſalus ille intelligens,non ſolum cætera Romæ diuitibus aſſentabatur, ſed etiam
artem ſex mẽſibus traditurum ſe profeſſus quàm plurimos diſcipulos facile comparauit. Si enim
neq; Geometriæ,neq; Aſtronomiæ,neq; Dialectices,neq; Muſices,nec vllius deniq; bonarum di
ſciplinarum indigent,qui medici ſunt futuri,(quemadmodum Theſſalus iſte generoſiſſimus pro
mittebat,)nec etiam longam experientiam,& operum artis vſum deſiderant,cui non promptum
ſit artem aggredi,ceu facile medico futuro? Atq; hinc adeo fit,vt nunc etiam ſutores,& tinctores,
& fabri tum materiarij,tum ferrarij; proprio magiſterio relicto,in medicinæ artis opera inſiliant.
Nam,qui pictoribus & vnguentarijs mixturas ſuas præparant,etiam de primo loco certant. Atq;
ob hæc ipſe medendi methodum ſcribere ſum cunctatus: quam vtiq; & viri veteres inceperunt, F
& poſteri eorum perficere ſunt conati. Atq; olim quidem nõ parua lis erat eorum, qui in Co atq;
Cnido habitabant,vtri videlicet inuentorum multitudine reliquos ſuperarẽt. quippe geminum
hoc genus Aſclepiadarum adhuc in Aſia ſupererat, deficiente nimirum, quod in Rhodo vigue-
rat.Certabãt autem cum his honeſtum illud certamen,quod Heſiodus prædicabat,etiam medici,
qui Italiam incolebant,Philiſtion,Empedocles, Pauſanias, & horum ſectatores: erantq; tres hæ
certantium inter ſe nobilium medicorum ſcholæ. Plurimos quidem atq; optimos diſcipulos Coæ
fortuna contulit:ab hoc Cnidiæ. Nec tamen in paruo habenda pretio erat, & quæ in Italia noſce-
batur. At horum nemo nec mane potentium fores ipſos ſalutaturus, nec veſperi cœnaturus fre-
quentabat,ſed ſicut Heſiodus cecinit,

> Nanq; alium ditem cernens,cui deeſt,quod agatur, »
> Ipſe ſolum vertit tauris,& ſemina ponit. »

Ita & illi inter ſe perpetuo certabant,non vtiq; de aranda ſerenda úe terra, (quippe quæ,vt Aſcle-
piadarum genere inferiora,ſic Aſcræo poetæ erant non indecora) ſed de Apollinis Æſculapijq;
arte tum exercenda,tum vero ſemper augenda,ac pro viribus perficienda. Nunc vero honeſtum
illud certamen intercidit,aut certe minimum eius inter homines adhuc ſupereſt. Regnat autẽ in- G
honeſtum,nec eſt,qui hoc auertat,aut malo medeatur,vt Heſiodus,

> Lis ne te inducat mala deuitare laborem, »
> Dulce malum alterius cui ſit. »
> Hæc enim lis,vt Heſiodo etiam diuinior poeta cecinit, »
> Armatur primum tenuis,mox improba cœlo »
> Inſerit alta caput,terris veſtigia figens.

In Theſſalum ſummæ arrogantiæ,atq; inſcitiæ hominem,qui ſe Hippocratem,à quo Academici,Peri patetici,ac Stoici ratiocinationes de natura mutuati ſunt,gloriatus eſt ſuperaſſe. CAP. 2.

HVius litis ſtimulis agitatus ille Theſſalus Hippocratem ac reliquos Aſclepiadas maledictis
inceſſit,ac totius terrarum orbis theatrũ in ſuis ipſius libris conſtituens,inibi iudicatur, vin-
citq;,& contra omnem antiquitatem coronatur,ipſeq; à ſe victor declaratur. Hæc facit tum in eo
libro,quẽ de Cõmunitatibus ſcripſit,tum in Syncriticis:quin in reliquis quoq; omnibus cõtume
lioſus eſſe non deſiſtit,veluti in epiſtola,quam ad Neronẽ mittit, his ipſis inter initia verbis vſus:
Cum nouam ſectã condiderim,& quæ ſola vera ſit,propterea,ꝙ,qui ante me medici fuerunt, oẽs »
nihil vtile prodiderunt vel ad ſanitatem tuendam,vel morbos propulſandos. Pergens autem in H »
epiſtola,Hippocrates,inquit,noxia præcepta tradidit. Auſus eſt & Aphoriſmis eius cum ſummo »
dedecore contradicere. Et, cum oſtendat ſe in Hippocratica diſciplina nec à quoquam inſtitutũ,
nec eius opera ſub præceptore legiſſe,tamen non veretur etiam,talis cum ſit, palmam ſibi ipſi tri-
buere. Quo magis aliquæ eſſe meę partes videntur(quanq̃ aliàs parum aſſueti improbos acerbe
taxare)aliquid contra hunc ob veterum contumeliam dicere. Quid improbe,quæ bona ſunt,ca
lumniari tentas,vt multitudini placeas,cum liceret tibi in veritatis contẽplatione excellere, ſi dili
gens eſſes,ac veritatis amator? Quid ita ruditatis auditorum patrocinio abuteris ad veterum blaſ
phemiam? Num paternæ artis ſocios,impudentiſſime Theſſale,iudices medicorum ſtatues? Iſtis
ſcilicet iudicibus vinces proculdubio,ſiue contra Hippocratem,ſiue contra Dioclem,ſiue contra
Praxagoram,ſiue contra reliquos oẽs veteres dixeris. Quin potius viros antiquos, Dialecticos,
ſcientes,qui verum falſumq; diſcernere ſunt periti,qui cõſequens ac repugnans diſtinguere, qui
demonſtrandi methodum à pueris ſunt meditati,hos,inquam,iudices in conſeſſum introducito.
His ſedentibus aude quippiam Hippocratem accuſare. His pronũciaturis aggredere ſceleſta illa
tua barbaraq; voce contra Hippocratem,primum illud diſſerere, Non oportere de hominis natu
ra curioſum eſſe:deinde,ſiquis hoc donet, male illũ de ea inquiſiuiſſe, ac falſò omnia præcepiſſe.

Ergo

A Ergo quis iudex erit? Num Plato? quando huic ſaltem iniurius eſſe minime es auſus. Ego vero ne diſcipulos quidem eius refugiam, non Speuſippum, non Xenocratem. Ariſtotelis vero, vel rogem, iudicium ſubeas, & cum eo Theophraſti. Optem vtiq;, & Zenonem, & Chryſippum, & eorum, qui hos ſectātur, quemlibet iudicem eligas. Horum nemo, vir audaciſſime, Hippocratis de natura hominis ſcita damnauit: quæ tu mihi nec legiſſe vnquã videris: nec, ſi legiſti, intellexiſſe: &, ſi intellexiſti, iudicare certe de ijs minime gentium potuiſti, vt qui ſub patre male lanas carpẽte, in gynæcio ſis altus. Nec enim putes nos, vel egregium genus tuum, vel claram doctrinam, latere: Nec te Hippocrati & reliquis veteribus in ſurdo theatro maledicere, ſed, qui ſis, & vnde venias, quo genere ortus, qua educatione vſus, qua diſciplina imbutus, prius oſtende: atq; ita demũ dicito, Illud ipſum prius vir audaciſſime monitus, nõ eſſe cuiuis in vlla bene inſtituta ciuitate cõceſſum, publice dicere: ſed, ſi quis vir clarus eſt, qui genus poſſit, & educationem, tum vero eruditionem concionatore dignam oſtendere, huic dicere permittunt leges. Tu, cum nihil horũ oſtendere habeas, audes tamẽ, homo generoſiſſime, Hippocratẽ accuſare: facisq; in nugacibus libellis tuis Græcos ſedere iudices: fers autem ipſe ſententiam, nec illorum expectas. Et palmam tibi ipſi das modo de omnibus medicis, modo de omnibus in vniuerſum Græcis. Hæc enim inſignis audacia

B ſapientiſſimi ſcilicet Theſſali eſt, omnes ſe medicos viciſſe, ſed ſeipſo litigatore, ſeipſo agonotheta, ſeipſo iudice: poſt hos etiam reliquos Græcos in certamen prouocaſſe, Rhetoras, Geometras, Grãmaticos, Aſtronomos, Philoſophos: inter quos conſtitutum, ac lanificis elocutione vſum, cenſere ſe omnium primum eſſe: quippe medicinam reliquas omnes artes præcellere, ſe vero medicos omnes ſuperaſſe. quod vnum forte fortuna recte collegit. Si.n. medicina eſt omniũ artium præſtantiſſima, in ea vero Theſſalus primas partes obtinet, vtique omnium hominum ita ſit primus, ac Socratem & Lycurgum præcellat, cæterosq; omnes, quos Pythius vel vt viros bonos, vel vt ſapientes, vel vt muſarum miniſtros, vel vt Iouis famulos, vel deniq; vt alio quolibet munere dijs gratos laudabit. Agedũ igit̃ Theſſalo hymnos de cętero omnes cantent, ſcribantq; victoriæ carmina: & publicum orbis theatrum conſtituatur: acceditoq; aliquis, qui canat eum, q in textrina ſit altus, viciſſe Demoſthenem, Lyſiam, & reliquos Rhetoras: ſuperaſſe Platonem, Socratem, & cęteros Philoſophos: palmã eripuiſſe Lycurgo, Soloni, & alijs legiſlatoribus: victorem deniq; totius hominũ generis coronatũ eſſe, Rhetorũ, Philoſophorũ, Legiſlatorũ. Nã, ſi Geometras, etiam & Grãmaticos, ac Muſicos nominatim poſt tantos titulos cõmemorem, contumelioſus in hominem videar. Vbi enim Lycurgus, Solon, Plato, Socrates, & Pythagoras dant manus,

C num pulchrum etiam ſit Hipparchi, Archimedis, Ariſtoxeni, Ariſtarchi & aliorum quorundam id genus meminiſſe, hominum (vt Theſſalus dicat) nullius precij? Sed qs tam magniloquus poeta nobis exiſtet, qui hęc canat? Quis nũc dabitur Homerus, qui hexametro tono hãc Theſſali victoriam celebret? aut quis Lyricus, qui veluti Pindarus alte ĩ dithyrãbis canat, quiq;, ſicut olim Bacchi, ita nunc Theſſali præconium efferat? An horum potius nullum requirimus, ſed eorum, qui iambos ſcribunt, Archilochum aliquem, aut Hipponactem, aut ex Tragica ſcena quempiam, qui ſic hominem compellet?

Quieſce dum miſerrime in ſtratis tuis,
Nanq; haud vides, quæ te putas noſſe probe.

Oreſtis mihi ſomnium narras Theſſale. Qualenã id theatrũ eſt, in quo tu vinces Hippocratem? Qui iudices erunt? Qui'nam præmia proponent? Vis'ne, primum Platonis ſuffragium legamus? fortaſſe.n. hunc iudicem non reijcies. Atqui ille hæc ad verbum ait: Animæ igitur naturam apte putas intelligi poſſe, nõ cognita totius natura? Immo, ſiquidem Hippocrati vni ex Aſclepiadarũ genere fides eſt habẽda, ne corporis quidẽ naturam abſq; hac methodo. Recte ais amice: oportet tamen cum Hippocrate ſermonẽ conferẽtes, num cum eo concordet, ęſtimemus. Sanè qdem.

D Igitur de natura conſiderare, quid eſt, quod Hippocrates rectaq; ratio dicit? Num ad hũc modum de cuiuſq; rei natura primum illud perpẽdi oportet, ſit'ne, de quo volumus vel ipſi ſcientes eſſe, vel alios facere ſcientes poſſe, ſimplex, an varias ſpecies habeat? Mox, ſi ſimplex ſit, facultas eius æſtimanda eſt, quam videlicet ad quid agendũ obtineat, aut quam ad patiendũ ab alio ſit ſortitũ. Sin plures habeat ſpecies, his enumeratis, quod in vna feceris, id in vnaquaq; exigere oportebit: nempe quid illa facere per ſuam naturam ſit apta, vel quid ab alio pati. Audiſtin' vir bone Platonem ſimili methodo animæ naturam inueniendam eſſe cenſere, qua corporis naturam Hippocrates? An adhuc vis, multas hominis dictiões ex multis librorum eius locis deligam, in qbus ille Hippocratem oĩum, qui ante ſe fuerunt, maxime admiratur? An potius, cum id alibi fecerim (nẽpe in eo ope, in quo de Hippocratis, & Platonis placitis diſſerui) illuc, qui id ſcire volet, remittam: vbi, vt arbitror, clariſſime oſtẽdimus, in plurimis maximisq; rebus horum hominum inter ſe conſenſum: atq; aliò me conferens, alium tibi iam aduocẽ in teſtem, cœtum nempe Peripateticum: qui & ipſe Hippocratis phyſiologiæ principia confirmat? Quin de hoc quoq; proditum à me in alijs cõmentarijs eſt: quorum vnus de elemẽtis ſecundum Hippocratem inſcribitur: poſt hunc alij tres de tẽperamẽtis: mox alij duo, alter de inæquali intemperie, qui etiam ad tractationẽ de tẽperamẽtis pertinet: alter de optima corporis cõſtitutione: deinde etiã tres de naturalibus fa-

cultatibus.hos igitur ſiquis leget, clare perſpiciet rationum Hippocratis de natura Ariſtotelem E interpretē eſſe. Quin etiā de morborū diſcrimine,quot hi,quiq; ſint,ac de ſymptomatis pari modo,præterea de horum vtrorūq; cauſis primus omnium,quos nouimus,Hippocrates recte principia dediſſe videtur. poſt eum vero Ariſtoteles fuſiſſime ea eſt interpretatus.Hæc ita eſſe intelliget,qui commentarios noſtros,quos de ſingulis horum ſcripſimus,legere non grauabitur. Quare,ſi Peripatetici iudicium exercebunt,Hippocrates(arbitror)vincet:Theſſalus,vt impudens, & nequam, eijcietur.Sin Stoicis philoſophis in conſeſſum admiſſis iudicium permittetur,ex ijs placitis,quæ ipſimet ſtatuunt,Hippocrati palmam dabunt:quippe calidum,frigidum,ſiccum,& humidum primus Hippocrates inuexit:poſt eum Ariſtoteles demonſtratione aſſeruit. Eadē Chryſippi ſectatores parata cum accepiſſent, minime ſunt obluctati,ſed omnia ex horū miſtura conſtare confirmāt,atq; hęc inter ſe mutuo agere ac pati,artificemq; naturā eſſe. omnia deniq; alia Hippocratis dogmata de natura recipiunt, niſi quod in re tenui eſt illis cum Ariſtotele diſſenſio. quippe cum recte Hippocrates affirmet totum corpus eſſe(vt græce dicitur)σύμπνουν καὶ σύῤῥουν,quaſi cōſpirabile et confluxile dicas,omneſq; animalis particulas mutuo à ſe affici,recipiunt quidem hoc vtriq;,diſſident tamen in eo,quod Ariſtoteles qualitates tantum in ſe mutuo tranſire, omninoq; miſceri,Stoici non has modo,ſed etiam ſubſtantias ipſas exiſtimēt. Quòd autē hoc definire medico F ſuperuacuum ſit,quodq; ad medicinæ opus abunde ſit,ſi tantum concedantur ea, quæ ab vtriſq; ſunt demōſtrata,itē quod qualitates virtuteſq; in miſtis totę ſint totis permiſtæ,hęc & ante à me ſunt demonſtrata,&,ſi res poſcet,nunc demonſtrabuntur. Quare & Platonis,& Peripateticorum,& Stoicorum iudicio, Hippocratis phyſiologiæ victoria dabitur. Immo vero ex eius phyſiologia oēs ante dicti ſapientiæ profeſſores oſtendunt neminem poſſe morbos cōmode curare, qui corporis vniuerſi naturam non perſpexerit. Nunquid igitur,ſi de palma ſub horum ſapientiæ profeſſorum iudicio certaſſet Theſſallus,viciſſet,qui omnis ſuæ phyſiologiæ Hippocratem auctorē habent? Quid autem,ſi Geometris,Aſtronomis,Muſicis,aut Rhetoribus iudicium concedet,putemus'ne hos Hippocrate prætermiſſo alij vlli palmam daturos? Ego ſanè nec alium quemuis primas eſſe laturum arbitror,omniumq; minime impudentiſſimum Theſſalum, vt quo nemo Geometriam,Aſtronomiam,Muſicen,ac Rhetoricē magis dehoneſtarit. Itaq; hac ſaltē ratione apud hos in parum amico theatro certauerit. Verum hos fortaſſis in theatrum minime inducet,vtpote quos ipſe prior inimicos reddiderit,ſed ijs ſapientiæ profeſſorum dūtaxat, qui in Dialectice ſunt periti, vt q veræ falſæq; orationis iudicandæ facultatem exercuerint, iudicum partes concedet. Atqui,ſi Platonem,Ariſtotelem,& Chryſippum,ceu parum in hac facultate exercitatos tranſibi- G mus,quoſnam,quæſo,alios inueniemus? Quare ſi nec aliarum artium profeſſores iudices admittet,nec, qui in Dialectice cæteris omnibus ſapientiæ profeſſoribus præſtiterunt,illi ſuffragabuntur,qui tandem erunt,qui eum viciſſe iudicabunt? Qui illi frequens theatrum conſtituent? Qui victorem renunciabunt? Qui deniq; coronabūt? Ipſe videlicet ſeipſum. id quod in illis egregijs libris ſuis fecit,in quibus ſeipſum iudicauit,coronauit,victoremq; declarauit.

Aduerſus Theſſalum,qui nulla methodo duos in totum morbos,fluxum.ſ.& clauſum aſſeuerauit. CAP. 3.

AT fortaſſis illud ſibi gloriæ memoriæq; inter homines occaſionē fore eſt arbitratus, ſi optimis viris laceſſitis,nos ſibi reſpōdere cogeret. Verum ita & Zoilus celeber clarusq; ſit, qui Homeri ſtatuam flagellauit,& Salmoneus,qui Iouem eſt imitatus,reliquaq; flagitioſorum hominum non exigua turba,qui vel meliores non ſunt reueriti,vel in deos ipſos fuerunt cōtumelioſi. Verum hi non bonam de ſe opinionem reliquerunt:nec æmulatur quiſquā,qui cōpos ſit mentis, nec Homeromaſtiga Zoilum,nec dementē Salmoneum,quāuis maledicis Zoilus in admiratione ſit,& Salmoneus ſacrilegis.Sed quid hos memoro? Cum & qui loculos præcidunt, ſimilia per ditorum ſtudia,& proditores proditorum ſuſpiciant: nec eſt prorſus quiſpiam,qui proprium cœ H tum,in quo palmam mereatur,nō deſideret.Adeo ſi Theſſalus inter coquos, tinctores,lanificos, ſutores,textores,ac fullones de victoria certans ſcripſiſſet, vtiq; & retuliſſet de Hippocrate victoriam,& nemo noſtrum ei repugnaſſet. Nūc, cum omnes homines iudices facit,ex horum autem numero ſunt & Plato, & Ariſtoteles, & Teophraſtus, & Chryſippus,nequaq̄ omne punctum ſolus feret,ſed alicui fortaſſis prouocare ad alium iudicem licebit.Quanq̄.n. Hippocrates certare cum Theſſalo,vtpote indigno ſe,nolet, at forte Eraſiſtratus non negliget multoq; minus Herophilus,atque his etiam minus Aſclepiades,alijq; multi iuniorum medicorum,quibus eſt ad contentionem natura propenſior, minime impune abire contumeliam ſinent, qua pariter omnes Græcos Theſſalus aſpergit,ſed producto in medium homine omnes eius libros craſſiſſima ignorantia refertos Græcis oſtendent:qui tot ac tantis libris ſcriptis,& tot nugaciſſimorum verſuum millibus effuſis, nuſquam in vllo operum ſuorum demonſtrationem vllam afferre tentauit, ſed tyranni ritu duos tantum eſſe in omni victus ratione morbos iubet,nempe fluxum, & clauſum, non intelligens ſe differentiam quandam morborum dixiſſe, quam vtiq; priſci (vt oſtendemus) probe norunt.Cæterum nemo tam rudis fuit,vt differentias morborum ipſos eſſe morbos putaret:ac remediorum indicationem ab ijs ſumeret ſubſtantia ipſa prætermiſſa. Atqui hic Theſſali

paruus

A paruus ſcilicet error,quem vel puer ĩ liberalibus diſciplinis altus ſtatim aduertiſſet. hic, inquam,
paruus error eò inſolentiæ hominem euexit,vt magnum & præclarum aliquid inueniſſe ſe puta-
ret:perinde ac ſiquis,cum omne animal rationale eſſe,aut irrationale dixerit,non animalium dif-
ferentias,ſed aliud quippiã dixiſſe ſe putet,cum.ſ.huic illud quoq; ſimiliter ſit dictum, Omne ani
mal mortale eſt,vel immortale. Quippe oppoſitio,quę in ſingulis differentijs notatur,coniuncta
de omnibus ſpeciebus dicitur. Omne enim animal,aut manſuetũ eſt,aut ferũ. Omne animal, aut
pedatum eſt,aut apes. Omne animal,aut cornutum eſt,aut cornuũ expers. Nec eſt inter differen-
tias inuenire oppoſitionem vllam,quæ ſit altera præſtãtior,aut potior,nec quę magis omnibus in
ſit particularibus. Verum non conuenit,cum de animaliũ numero quæritur, vnam differentiarũ
oppoſitionem reſpondere. Hoc enim pacto duo erunt animalia vniuerſa, nec vllum magis ratio-
nale,vel irrationale, ꝙ mortale,vel immortale,aut ferum,vel manſuetum,aut reliquarum oppoſi-
tionum quælibet. Quòd ſiquis differentijs omiſſis(ſicut planè ratio exigit)equum,bouẽ,canẽ,ho
minem,aquilam,apim,formicam,leonem,& ouem reſpondeat, reliquaq; omnia per ſpecies ani-
malia connumeret,conſtat hunc quęrenti,quot ſint in totum animalia,recte reſpondiſſe. Quin,ſi
multa quidem ſermone animalia memoret,teſtetur aũt enumerare ſe omnia non poſſe, ſic quoq;
B commodiſſime reſponderit. Similis agitata quęſtio de morborum numero,& omnibus antiquis
medicis eſt,alijs ſeptem eos in totum eſſe affirmantibus:alijs plures his pauciores've dicentibus:
omnibus tamen ad ſpecies,quę in ſubſtantia,non quę in differentia eſſent,reſpectum habẽtibus.
Nemo enim ita erat indoctus,aut Logicę ſpeculationis rudis,vt differentiam ſpecierum pro ſub-
ſtantia loquendo vſurparet:quemadmodum Theſſalus iſte,qui è gynæcio exiliẽs, tantis viris ma
ledicit,ipſe nec genus habens, quod referat,nec educationem, nec eruditionem,qualem illorum
quiſq;:quorum alius Ariſtotelis,alius Platonis,alius Theophraſti,aut deniq; alterius cuiuſquam
eorũ,qui in Logica cõtemplatione fuere exercitati,familiaris fuit. Veluti igitur rogatus quiſpiã,
quot ſint in vniuerſum vocis elemẽta,ſi duo ea eſſe reſponderit,quippe aut vocalem omnino,aut
conſonantem eſſe,quicquid vocis ſit elementum,is verum quidem dixerit,cæterum ad quæſtio-
nẽ non reſponderit. Ad eũdem modũ, arbitror, ſiquis omniũ morborũ numerum comprehende
re ſtudens,ſpeciem quidem vllam morborum,veluti phlegmonen, ſcirrhum, vel œdema,referre
non curet,ſolas autem differentias memoret,ſiue clauſum & fluidum,ſiue rarum & denſum,ſiue
durum & molle,ſiue tenſum & laxum,verum hic quoq; dixerit,minime tñ ad quæſtionem reſpõ
derit. Primum nanq; in eo error eſt,ꝙ nõ omnis differentia generi addita,ad ſpeciei conſtitutionẽ
C aliquid cõducit,ſed quę ex generis propria diuiſione naſcitur. quippe hæ demum differẽtię ſunt,
quæ ſpecies conſtituant:reliquæ oẽs,alienæ. Etenim animalis proprię differentię ſunt,mortale et
immortale,rationale & irrationale,mãſuetum & ferum,aliaq; id genus. Molle vero ac durũ, gra-
ue & leue,rarum & denſum,magnũ & paruũ,animalis differentiæ non ſunt,ſed ſubſtantię. Itaq;,
etiã ſi cum animali,vel molle vel durũ,vel denſum vel rarum,vel magnum vel paruum cõponas,
ad ſpeciem conſtituendam nihil ſanè plus contulerint. ſin vel rationale & immortale,vel rationa-
le et mortale animali adieceris,efficitur iam illic deus,hic homo. Ita vero,et ſi rõnali animali duas
illas differẽtias peculiares addideris,quæ ſunt greſſile & bipes,ſic quoq; ſpeciem quampiam effe-
ceris,nẽpe hominem. Vnde fieri non poteſt,vt vllius rei ſpecificas differentias inueniat, qui eam
definitione,ſiue ſubſtãtiæ ipſius oratione ad vnguem non circũſcripſerit. Alius deinde error inci
dere ſolet ijs,quibus parum exercitata ratio eſt,ꝙ cum vnam aliquã differentiarum oppoſitionẽ
inuenerint,ſpeciem aliquã propoſiti generis ſe putẽt inueniſſe:ceu paulo ante de vocis elemẽtis
eſt dictum. Siquidem,qui vocalem & conſonantem dixit,nondũ omnia humanę vocis elementa
dixit,ſed duas tantum primas & generales differentias. Quòd ſi vocales rurſus in longas,breues,
ancipitesq; diducens:tum conſonantes in ſemiuocales,& mutas:itemq; tum longas, tum breues
D vocales bifariam,ancipites vero trifariam:ſed & mutas primum in aſpiratas,tenues,ac medias:de
in rurſus tripartito harum ſingulas:mox ſemiuocales propria (ne fruſtra multis morer) ſectione
ſecet,ita quatuor viginti & elementa vocis,qua Græci vtuntur,inueniat:quippe id tm̃ dixiſſe, ꝙ
elementorũ vocis quædam vocales ſint,quædam conſonantes,nondum omnium elementorum
artificem,aut planè ſcientem auditorem reddidit, ſed, ſiquis, vbi in longas,breues,& ancipites di
duxerit,adijciat duas eſſe breues,nẽpe ε,& ο,duas præterea longas η,& ω, tres vero ancipites α,ι,υ,
ſic ſanè artificem auditorem de omnibus vocabulis effecerit. itemq; de cõſonis ad eũdem modũ.
Itidem,ſiquis tradere de morborum numero inſtituat,quot hi in vniuerſum ſint,non debet,arbi-
tror,is in prima ſtatim differẽtia ſubſiſtere,ſed diuiſa ea procedere,donec ad aliquam infirmarum
ſpecierum,& quæ amplius in aliam diſtrahi non poſſit,perueniat. Id vero,ꝙ haud cuiq; ſit prom-
ptum,ſed ei duntaxat,qui in diuidendi methodo magnopere ſit exrcitatus, intelligere quiſq; po-
terit,primum ſi omnia legerit,quæ de eo genere methodi in principio Philebi à Platone ſunt pro
dita,dein ſi Sophiſtam etiam & Politicum legerit. Iam vero difficilior adhuc res videbitur,ſiquis
primum Ariſtotelis librum de partibus animalium legerit. Conatur enim in eo libro omnes ani-
malium differentias enumerare,at, vbi multas dubitationes mouit,vix tãdem ſuſpecte ac timide
pronũciare quippiam audet. Et, cum Ariſtoteles & Plato tantam tamq; difficilem rem eſſe cen-

ſuerint genera in proprias differentias exacte diuidere, ac poſt hos Theophraſtus, & alij philo- E
ſophi rationem abſoluere tentauerint, vtpote ne apud illos quidem ſatis adhuc conſtantē, homo
audaciſſimus Theſſalus abſolute, citraq; vllam rationem adhibitam pronuncians, credendū ſibi
cenſet duos in totum eſſe in victus ratione morbos, & eos quidem ſimplices, ac primos, & veluti
elemētares: nam tertium ab his ratione gignit, ex ambobus compoſitum. At ſi vlla methodo hæc,
ſicut iactas, inueſtigaſti, cur hanc nobis non dixiſti? Sed contra planè, q̃ pro grauitate nominis,
quod tibi arrogas homo temerarie, atq; à methodo alieniſſime, rem pronunciaſti. qui ne princi-
pium quidē ipſum vnq̃ attigeris, à quo cœpiſſe neceſſe ſit eum, qui recte cuiuslibet rei ſpecies, &
differentias peculiares ſit inuenturus. De re enim qualibet, ò puer, vnum principium optimum, »
noſſe id oportet, de quo propoſita quæſtio eſt, aut prorſus eſt aberrandum, Plato quodam loco »
ait, non ad diuidendum modo quiduis, ab ipſa quæſitæ rei eſſentia nobis eſſe inchoandum cen-
ſens, ſed etiam in omni diſquirenda re eiuſmodi ſemper principio vtendum. Ergo hic quoq; (ar-
bitror) par erat, vbi, quid morbus ſit, quid ſymptoma, & quid paſſio, diligenter prius dixiſſes, ac
dein qua conueniant, differantq; ipſorum ſingula, definiuiſſes, ſic demum tentare in proprias ea
differentias diducere, ſecundum eam, quam ſapientiæ profeſſores tradiderunt, methodum: aut,
ſiquam potiorē ea, quæ ab ijs prodita eſt, exploraſſes, hanc ipſam prius aſtruere: tum illud oſten- F
dere, ac Græcos docere, hunc, qui in textrina ſit altus, ſuperaſſe Ariſtotelem, & Platonem in me-
thodis logicis, humo afflixiſſe Theophraſtum, & Stoicos in Dialectice, clariſſime oſtendiſſe oēs
eorum ſectatores, ne primos quidem morbos, qui eſſent, vnq̃ nouiſſe: dico & Herophilum illum
Dialecticum, & cōdiſcipulum eius Philotimum, & præceptorem eius Praxagoram, qui ab Æſcu-
lapio originem traxit, &, qui cum his & ante hos fuerunt, Eraſiſtratum, Dioclem, Mneſitheum,
Dieuchen, Philiſtionem, Pliſtonicum, ipſum deniq; Hippocratem. Porrò ſimplici verbo dicere
oēs in victu morbos eſſe duos, non methodo, non demonſtratione, non ratione vlla probabili,
non lenimento aliquo, non alia re prorſus {orationi} adhibita, præterq̃ eiuſmodi in veteres bla-
ſphemia, id facere imperantis hominis eſt, non docētis. Eſto vero taceas, qua Logica methodo in-
ſiſtens, hęc inueneris: at certe, vnde ſaltem de veritate ſermonis iudicaſti, adhibitum aliquid opor
tuit. Nam inueniendi eius, quod quæritur, Logicæ methodi facultatem præſtant: At, quæ fidem
ijs faciant, quæ recte ſunt inuenta, duo ſunt apud oēs homines inſtrumenta, nempe ratio, & expe
rientia. Quippe ad eum, qui interrogauerit, Cur huic febricitanti frigidæ bibendæ poteſtatem fe-
ceris, duplex reſponſio eſt: Altera, quæ ortum naturamq; febris docet, ac de morborum tempori-
bus differit, tum ad eundem modum aquę frigidę naturā explanat, vbi hęc propoſuit, conatur do G
cere in hoc morbo, atq; hoc tempore aquam frigidam cōgruū remediū eſſe: Altera de nullius ho-
rum natura ſollicita, ad experientiam cōfugit. nempe ꝙ in tali morbo atq; tempore ſæpe frigidam
profeciſſe vidit. Debebat igitur (opinor) & Theſſalus vel experimentum, vel rōnem aſſertiōi ſuæ
probationem adhibuiſſe, nō, ſicuti tyrannus, imperare, ac ſibi citra demonſtrationem credendū
exigere. At quam (inquiunt) audire demonſtrationem poſtulas? Ita enim contra nos interrogant
eius ſectatores; neq; id iniuria, vt qui nec eò vnq̃ peruenerint, vt notionem demonſtrationis tene
rent, cum nec Geometriam, nec Arithmeticē, nec Dialecticen, nec Reſolutoriam, nec deniq; Lo-
gicam vllam ſpeculationem attigerint. Quocirca reſpondendum his ita eſt: Nimis ſerò, quid de-
monſtratio ſit, diſcere poſtulatis: nec fieri poteſt, vt breui tempore ſpeculationem, quæ ſubtilitatē
mentis deſiderat, aſſequamini: præſertim qui nec ſubtiles rationes audire ſitis aſſueti, & peruerſi
in diuturno errore verſati. Sed iſtos mittamus, vt qui ne intelligere quidem, quæ veræ diſciplinæ
ſint, valeant, nedum ipſas diſcere, aut recte iudicare.

Quæ ſit vera methodus inueniendæ in vnaquaq; facultate veritatis, & quàm ab ea Theſſalij, & pleriq; veterum medicorum aberrarint. CAP. 4.

NOs vero vnà cum ijs, qui exercitati ſunt, & demonſtrationem intelligunt, & natura ſunt ſa- H
gaces, (neq;.n. Theſſalios aſinos docere profitemur) ad id, quod propoſitum nobis ab initio
eſt, accingamur: ac ſtatim vnà cum ipſa medēdi methodo tradēda, etiā cauſas ipſas, vnde errarint
medicorum plurimi, qui tradere eam ſunt conati, exponamus. quippe ad firmiorē veritatis fidem
id quoq; non parum conducere videtur. Ac primum quidē illud cauebimus, ne ſimul de ambo-
bus tum methodo, quæ ratione nititur, tum experientia, quæ ratione non vtitur, agamus. Non.n.
de omni remediorū inuentione nūc loqui ſtatuimus, ſed tm̄ de ea, quæ hæc methodo explorat: ita
vtiq;, vt de Empirice ipſa & à nobis in alio ope eſt proditum, & ab ipſis Empiricis medicis, quos
vocant, plurimū elaboratum. Atq; vtinam Rationales oēs medici propoſitum ita premerent, nec
experientiam & rationem miſcerent, atque in vnum confunderent, ſed quam vtraq; vim habeat,
quantumq; ad propoſitum artis finem conducat, ſeorſum tractarent, atque perpenderent. Ergo
methodo quippiam inquirere inuenireq;, ex aduerſo opponitur ei, quod eſt fortuito, temereq;
reperire. Eſt autem id cum via quadam, & ordine ita, vt in diſquiſitione aliquid primum ſit, ali
quid ſecundum, & tertium, & quartum, atque ita de reliquis omnibus deinceps, quoad demum
ad ipſum, quod ab initio eſt propoſitum, ſit peruentum. Ac Empirici quidem rationabiliter fa-
tentur nec inueniendi, nec docendi apud ipſos eſſe neceſſarium ordinem. nam nec arte vlla ra-

tioneve

A tione've experientiam niti:immo vnius fortunæ fauorem ad ea,quæ quærit, inuenienda require
re. Qui vero rationem,inuentionis ſuæ auctorem ſtatuerunt,ac ordinem, vnamq; viam, quæ ad
finem ducat,propoſuerunt,ijs fuerat quidem neceſſarium à primo aliquo auſpicatis,de quo inter
omnes homines cõueniret,ſic trãſire ad reliqua. Cæterum hanc rationem non ſequitur pleraq;
medicorum pars. immo principia quoq; ipſa controuerſa ſumit, nec illa demonſtratione confir-
mat,tum ad reliqua ſimili modo tranſit, legislatorum ritu ſanciens verius, quàm demonſtrans.
Quæ omnia inde adeo his accidũt,quòd nihil prius de demõſtratione ſunt meditati: ſed ſimul &
inquiſitis inſiſtũt,& ad eorum fidem demonſtratione vti audẽt,ſimile profecto quiddam ijs mo-
lientes,qui ſphæram,aut cubum,aut conum, aut cylindrum, aliud've id genus metiri aggrediun-
tur,cum tñ omnis Geometricæ ac Logiſticæ rationis ſint ignari, immo vero nec cubiti palmi've,
aut pedis mẽſuram præparatam habeant:ac deinde ijs,qui vel demonſtrationem ab ipſis exigũt,
vel tacere cẽſent,iraſcuntur. Veluti enim in illo ridiculus erit is, qui rectãguli trigoni, cuius alte-
rum (exempli cauſa) latus circa rectum angulum quinque ſit pedum, alterum duodecim, dicat
aream non eſſe triginta pedum,ſed quadraginta, nec eius rei demonſtrationem vllam afferat, ita
hic quoq; ridiculus eſt,qui quicquam affirmat,quod demonſtrare nõ poſſit. Ergo,ſicuti in demõ
B ſtratione de triangulo(neq; enim recedendum nobis ab exemplo eſt,qui indoctos iſtos methodi
cos à diſputatione noſtra iam abegimus)ipſum,quod propoſitum eſt, ex duabus his propoſitio-
nibus colligebatur,vna,quę ſpatium id,quod lateribus pedum quinq; & pedum duodecim con-
tinetur,ſexaginta pedum effici dicit:altera,quæ triangulũ dimidium eius eſſe ſpatij proponit,atq;
oſtẽdit:harum vtraq; rurſus vt demõſtrationis fidem reciperet, alijs propoſitiõibus egebat: mox
illæ alijs,quoad peruentum ad primas eſſet: hæ vero nec ex alijs, nec per demonſtrationem, ſed
ex ſe fidẽ faciũt,ſic arbitror & in ijs oĩbus,q̃ in medicina demõſtrãtur,ad primas & indemonſtra-
biles propoſitiones, & quæ ex ſe fidem faciant,omnia eſſe perducenda. Ac,ſi omnes de meden-
di methodo ſic dicere aliquid inſtituiſſent,prorſus,ſicuti inter Arithmeticos, Geometras, & Lo-
giſticos,ita inter ipſos quoq; cõueniſſet:quippe apud quos diſcere ab ipſo ſtatim initio licet, quid
quoq; nomine,quo vſuri ſunt,ſignificetur: quas præterea propoſitiones indemonſtrabiles (quæ
axiomata vocãt)ad diſceptationem ſint ſumpturi: veluti lineam eſſe longitudinem citra latitudi-
nem:ſuperficiem,quæ longitudinem latitudinemq; tantum habeat:& triangulum eſſe hoc, qua-
drangulum illud:ac reliqua ad eũdem modum. Ab ijs,vbi axiomata eiuſmodi vſurpanda ſibi eſ-
ſe prædixerint,quòd ſcilicet,quæ eidem ſunt æqualia, inter ſe etiam eſſe æqualia:&,ſi æqualibus
C æqualia ſint adiecta, tota fore æqualia, poſtea demonſtrare theoremata iam tentant, nihil extra
ea,quæ à principio præſumpſerunt, adijcientes. Plerique tamẽ medicorum, ſicut ipſe ſcis Hiero
chariſſime, interrogati, vndenam principium inuentionis ſuæ ſumpſerint, tantum abeſt, vt in-
demonſtrabilia principia,& quæ omnibus hominibus in confeſſo ſint, proferant, vt nec, quò ſi-
bi ipſis conſona reſpondeant,inueniãt:ſed ſurſum ac deorſum Euripi more agantur, cõtraria q̃ſ-
que in progreſſu ſermonis ijs,quæ ab initio ſtatuerunt,afferentes. Siquidem ſapientiſſimus iſte
Theſſalus, cum apparentes eſſe communitates dixiſſet, pauloپoſt non ſolum non alium quen-
quam priorum medicorum vidiſſe eas aſſeuerat, ſed nec ipſum, qui primus eas peperit, Themi-
ſonem. Huius nãq; vnius eſſe monſtroſas illas communitates fatetur, ceu patris legitimos filios.
Poſt hos vero,qui ſecuti ſunt omnes,& inter ſe,& ab ipſo Theſſalo diſſentiunt, nec eaſdem com-
munitates tradẽtes,nec omnino inter ſe vel in vno cõcordantes. Id quod ſæpenumero tibi, ipſis
etiam Methodicis præſentibus,oſtẽdi: fortaſſeq; aliquãdo maius ocium nactus,de incõſtãtia* eo
rum ſcribam. At nũc tãtum ſaltem ad rem propoſitam ſumi expedit,oportuiſſe eos,præſertim ſe-
ctę auctores, expoſuiſſe prius, de qua re ſingula nomina dici vellẽt. ſicut Empirici faciũt,qui ap-
parere ea dicunt,quę ſub ſenſum cadũt:noſci vero,quę memoria tenentur: apparere ſimul & no-
D ſci,quę & ante aliquando ſub ſenſum venerunt,& nunc ſimili modo veniunt. Num igitur ita ipſi
quoq; apparere communitates dicunt,ceu ſenſu cognitas? An,& quæ ratione comprehendimus,
apparentia nominant? Empirici nanque non admodum cõcedunt quicquam ex ijs, quæ ſola ra
tione noſci videntur,apparens dici. Rurſus veteres philoſophi duplex eſſe genus apparentium
decernunt, Vnum,quod ipſi Empirici comprobãt,nempe eorum, quæ ſenſu aliquo noſcuntur,
veluti albi,nigri,duri,mollis,calidi,frigidi,& ſimilium: Alterum indemonſtrabile, eorum nimi-
rum,quæ intelligentiæ primo occurſu patent:veluti,quæ eidem ſunt æqualia, ea etiam inter ſe eſ-
ſe æqualia:&,ſi ęqualibus æqualia addãtur,tota etiam ęqualia fieri:&,ſi ab æqualibus æqualia de
mas,quę reſtant,etiam æqualia fore. Huius eſſe generis aiunt,& ꝙ nihil citra cauſam fiat,& quòd
omnia ex ente quopiam,& ꝙ ex eo,quod omnino nõ ſit,nihil fiat:ſimili modo, nihil corrumpi in
id,quod ante nõ ſit:item,quòd affirmare,vel negare de quoq; ſit neceſſe:aliaq; id genus non pau-
ca,de quibus in logicis tractatibus agitur,& ipſe in cõmentarijs de demonſtratione, quàm potui,
dixi clariſſime. De his inter eiuſmodi principia,cuiuſmodi logica nuncupamus, quidam Philoſo
phorum contendunt,atq; ambigunt. hi tamẽ hactenus ſaltem ſunt modeſti, ꝙ omni demonſtra-
tioni fidem ſuam abrogant,intelligentes(arbitror)tametſi id non dicãt,illud ſaltem ſe certo ſcire
nihil omnino demõſtrari poſſe,ſi logicis principijs fides nõ ſit adhibita. At,q̃ eouſq; rudes amen-

* διαφωνίας.

tesq;

tesq; ſunt,vt ne id quidem intelligere queant, hi demonſtrare quidem conantur, cæterum quæ, E
qualia've-{& quot}-demonſtrationis principia ſint,nec noſcere,nec quęrere volũt, nec alium do-
centem audire ſuſtinent:ſed abſolute pronunciant,& verba loquuntur,quæ nec quid ſignificent,
ipſi clare explicare valeant. Merito igitur eorum æmulis centum voluminum opera ſcribuntur,
partim inueſtigantibus,de quo quodq; dici nomẽ Theſſalus voluerit,partim nihil tale inuenien-
tibus,cui omnia ab eo particulatim dicta conſentiant.Nam,quæ demum apparentes illæ cõmuni
tates ſint,aut quo modo apparentes,dicere non poſſunt,ne ſi iterum atque iterum totidem libros
ſcripſerint. quippe quod apparet,aut ſub ſenſum omnino cadat,oportet, aut ſub intelligentiam,
vno ſemel occurſu vtrunq; ſine vlla demonſtrationis ope. quod vero intellectui ſe vno occurſu
non exhibet,protinus id controuerſum eſt,ac demonſtratione eget,nec artem vllam à tali princi-
pio incepiſſe conuenit.Hæc ſi in logicis methodis exercuiſſent,& ipſi ea intelligerẽt, & tẽpus no
ſtrum fruſtra non contererent.Nunc,quoniã inexercitati rudesq;,per amentiam audent demon-
ſtratione vti prius,quàm, quid ea ſit, didicerint,neceſſe eſt cum ſimilibus ſui,omnes aberrẽt,pror
ſusq; nugentur:ac eos,qui recte demonſtrant,minime intelligant,ſed tempus inaniter conſumãt.
Ergo cum his nequa quam, vt cum rationalibus animalibus, vel diſputãdum amplius eſt, vel ijſ-
dem impenſe contradicendum prius,quàm didiciſſe,quęnam res demonſtratio ſit,velint:& qua- F
tenus exercitatum eſſe oportet,qui ea probe ſit vſurus.

De deſcriptione nominis morbi,ac de methodo nominum recte imponendorum. CAP. 5.

TEcum vero omnem deinceps ſermonem conferam,ipſis vſus methodis,quas in commenta-
rijs de demonſtratione tradidi. Quippe non ſolum principia omnis demonſtrationis eſſe
ea,quæ tum ſenſui,tum intelligentiæ manifeſte ſe exhibent,ſed etiam in omni re quęrenda nomẽ
ipſum aſſumi in diſputationem oportere,in illis docuimus. Nunc neutrum præcipere ſtatui, nec
quemadmodum inuenire,nec quemadmodum demõſtrare conueniat: ſed ijs,qui iam didicerũt,
& exercitati ſunt,ſimul aliquem laboris opportunum fructum reddere, inuenta nimirum nõ te-
nui re,quam nũc inſtituimus:ſimul, ſiqui ſunt, quibus artium maxima cordi eſt, quę circa animũ
hominis verſatur,ipſos quoq; in minoribus prius exercitare conuenit. Quippe id tenaciter ſer-
uare in omni methodo oportet,vt in ea te multis ſæpe leuioribus problematis prius exerceas, q̃
maioribus manum admoueas. Hoc igitur nobis veræ diſciplinæ principium eſto.quod vtiq; ſta-
tim inter initia facturi fueramus,tum artem ipſi inquirentes,tum alijs præeuntes,qui adhuc per-
uerſi non eſſent.Quoniam omnis morbi curationem inuenire propoſitum eſt, neceſſe eſt morbo
rum numerum prius ſciri. At,qm̃ fieri nequit,vt aut differentias generis vllius, aut ſpecies inue G
nias,ipſo, quod diuiditur, non planè explorato,oportet profecto nũc etiam,quid morbus ſit,nar
remus,quò ſic diuiſionem eius rite adeamus.Qua igitur ratione id methodo inueniamus? Qua-
nam alia,niſi ea,quam in libris de demonſtratione præcepimus? Nempe vt de notione ipſa prius
cõueniat, cum ſine hac,propoſitæ rei ſubſtantiam inuenire non liceat.Ipſam vero notionem,quæ
omnibus in confeſſo ſit,ſumendam diximus,vt quæ aliàs principium iure non dicatur. Quæ igi-
tur eſt de ægrotando omnibus hominibus cõfeſſa notio, Et de qua maxime ſubiecta re verbum
hoc ægrotare enunciant? Nunquid,vbi citra offenſam omnium corporis partiũ actiones obeunt,
& valere ſe tunc dicunt,& minime medicis egere putãt:vbi vero naturalium corporis actionum
ſenſerint quãpiam vel male geri,vel prorſus nõ geri,& ægrotare ſe illa parte corporis exiſtimant,
cuius actionem læſam vident,& medicum de remedio conſulũt? Ego ſanè omnes homines ita vi
deo tum morbi,tum ſanitatis nomẽ vſurpare.Quinetiam eam,quam dixi, notionem omnes ob-
ſeruant,non in his modo nominibus,ſed etiam nihilo minus in omnibus, quæ cum his coniuga-
ta ſunt,tum nominibus,tum verbis.Quippe cũ & valere illum exiſtimẽt, cui nullius partis actio
ſit vitiata: & ægrotare, cui ſit vitiata: & valentem eum nominent, cuius omnes corporis partes
actiones ſuas ſecundum naturam edant: & ęgrotantem,cui male affecta pars aliqua ſit.Nec quiſ- H
quam omnino Græcorum aut alijs nominibus vtitur,aut de alia re enũciat iam dictorum nomi-
num quoduis.id quod diffuſe in medicinalium nominum interpretatione oſtendimus. Atque
hoc ſaltem mihi per omnem diſceptationem memoria teneri maxime velim, nominum quidem
interpretationem ex Græcorum me conſuetudine facturum (ſicut in commentarijs de demon-
ſtratione dixi) ipſius autem rerum eſſentiæ tum inuentionem,tum inquiſitionem, tum demon-
ſtrationem,nõ ex ijs,quæ multitudini vidẽtur,immo ex ſumptionibus ſcientificis, quæ lemmata
græce vocant,de quorum inueniẽdi ratione in illis eſt proditum. Ergo accepto eo,quod omnes
confitentur,principio,nempe illud in medendi methodo propoſitum eſſe, vt ægrota corpora in
ſanitatem vindices.id vero eſt,vt naturales partium actiones,ſiquæ vitiatæ ſint,corrigas.Iã,quod
deinceps eſt,inquiramus,quot numero in totum res ſint, quæ loco inter ſe ſibi ſunt propinquæ:
necubi aliqua procedente ſermone,vel pro morbis accipiamus,cum ſint his ſimilia: vel vt ſanita-
tẽ,cũ ad huius naturam propè accedãt.Proponamus aũt claritatis cauſa particulas aliquas, in qui-
bus cõfirmetur,quod dicimus,ac primum quidem ante cęteras oculum. De hoc igitur omnibus
hominibus nõ medicis modo,ſed etiam alijs quibuslibet conuenit,eius opus eſſe,vt videat. Seu
vero opus,ſeu actionẽ inter loquendum dicam,in præſentia ſaltem non refert. Ad eundem mo-

dum,

A dum,nec, ſi quis aſpicere,oculorum eẽ opus dixerit:nec, ſiquis aſpectum,aut viſum,aut viſionẽ, aut quomodocunq; aliter nominet,quicquam refert.quando etiam,ſiquis ſolœciſmum committens nominet,ad rei ipſius ſcientiam nihil id afferat incommodi,modo, de qua re nomen pronũciet,clare explicet.In hoc enim præcipua doctrinæ vis eſt. Nominetur igitur oculus pars corporis.neq; hic referat,partem'ne,an particulam quis dixerit.Quicquid enim totum complet,atq; integrat,id totius videlicet corporis,quod complet,particula, ſiue pars nominatur. Eſt enim pars ex ijs,quę ad aliquid dicuntur.quippe pars totius,integriq; pars dicitur:ęque profecto, vt totum & integrum per relationem ad partes & particulas proprias nominatur. Eſtq; ſicuti dextrum ad ſiniſtrum,& ſiniſtrum ad dextrum,ita & totum ad partem,& pars ſe habens ad totum. Ergo, ſiquis hac ſeruata notione malit partem dicere,quàm particulam,aut ſiquis contra,particulam potius, q̃ partem,is mihi ad rerum inuentionem impedimento non ſit, cæterum imperitum ſe linguæ làtinæ prodit. Quemadmodum certe,ſiquis integrum à toto ſecernat,is quoq; linguæ làtinę eſt ignarus.Dictum vero alibi(vt ſcis)diffuſe de nominum vſu eſt. Ac nunc,quãtum ſatis ad rem ſit propoſitam, adijciam,illud duntaxat indicans, non oportere nominibus ſeduci,nec,qui in ijs diſſentiunt,hos ſtatim in rebus quoq; ipſis diſſentire putare.In quo genere omnes(vt vno verbo

*Legitur vtrobiq; græcæ.

B dicam)non medicos modo noſtræ tempeſtatis,ſed etiam philoſophorum pleroſq; parum exercitatos vides:vt quorum pauciſſimi nominum diuerſitatem à rerũ diuerſitate diſtinguere norint. Verum huius quoq; rei methodum in Logicis ſpeculatiõibus tradidimus. cuius opportunitas,ſi quando aliàs,vtiq; nunc quoq; ad vſum venit.Quænam igitur fuit ea methodus?Nempe vt à rerum incipias differentia,non autem nominum.tum oſtẽdas quatuor,exempli gratia,eſſe res,quæ in vicino ſunt poſitę.poſt deinde,vt demonſtratione cõfirmes neq; plura eſſe,neq; pauciora, quę in propoſita diſceptatione contineantur. poſtremo vt accommodato rerum cuique ſuo nomine ſic reliquum ſermonem abſoluas,nec mutans dehinc, nec transferẽs nomẽ vllum,ſed, cui rei ipſe ab initio impoſueris,de eadem perpetuo vſurpans.Quippe ita & dilucida doctrina efficitur, atq; à cauillationibus,quas homonymia parit,libera:et,quod fruſtra eſt additum,facile deprehẽditur, &,quod deficit,cito inuenitur:&,quæ conſonant diſſonantq;,maxime in eiuſmodi explicationibus,exacte diſcernuntur.

* διαφωνίαν.

Quidnam actio & paſſio,exemplo viſus,& oculi:quid latio, & alteratio,pars, & inſtrumentum. CAP. 6.

ERgo illud repetamus denuo. Viſus,oculorum actio eſt:locutio,linguæ:inceſſus,crurũ. Ipſa

C rurſus actio,motus eſt actiuus.Iã horũ ipſorũ motus,prioris habitus eſt immutatio: Actiuus, qui à ſe edit̃:Paſſiuus,q̃ ab alio quopiã extrinſecus poſito excitat̃.veluti volatio,actio eſt aĩalis volatilis:& inceſſus,animalis greſſilis.quod aũt ab alio ſic agitur, vt locũ mutet,id vtiq; nõ agit,ſed patitur.Egit nanq;,qui ex Piræo Suniũ cõmeauit:quippe motus actiue eſt, id eſt ex ſeipſo, & propria natura.contra,paſſus eſt,qui ex Pirẹo Sunium nauigauit,vtpote qui naui vectus eſt.At, qm̃ motum prioris eſſe habitus mutationem diximus,ea vero immutatio dupliciter fit, nempe aut in qualitate,aut loco,vtiq; mutatio,quæ in loco agitur,latio dicitur:quæ in qualitate,alteratio.ita videlicet vt latio ſit imutatio,vel demutatio, vel mutatio prioris loci(de induſtria enim multis ſum uſus noĩbus, maxime.ſ.inſinuare ſtudens,q licet vnius rei multas definitiones efficere,quę vocibus tñ,non ẽt notionibus differant)alteratio vero,vel mutatio in qualitate,vel demutatio eius,q̃ prius fuit, qualitatis, vel immutatio in qualitate,vel trãſmutatio qualitatis,vel quomodocũq; aliter auditori,quod dicitur,clarum fore ſperaueris.quippe huc tibi varietas interpretationis ſit vtilis.Ergo viſio (nã redeũdũ ad oculũ eſt) actio partis eſt:oculus vero ipſe animalis eſt particula.nã particulam,an partem dicas(vt prædiximus)nihil refert.Inſtrumẽtũ vero appello animalis partẽ, quę perfectã edere actionẽ poſſit:veluti oculus viſionẽ,& lingua loquelã,& crura itionẽ.Ad eũ

D dẽ modũ & arteria,& vena,& neruus,tum inſtrũ,tum partes animalis ſunt.Pro hoc nãq; nominũ vſu non à nobis modo,ſed etiam veteribus definito,oculus quidem et pars animalis,& particula, & inſtrumentum vocabitur:cornea vero tunica,particula qdem, & pars,non aũt inſtrumentum. Simili modo & quæ rhagoeides,& quæ arachnoeides, & quæ amphibleſtroeides græce dicuntur. quippe quarum ſingulæ primũ quidẽ ac maxime oculi particulæ ſunt.&,quia is ẽt faciei pars eſt, itidem & illæ faciei ſunt partes,ſed ſecũda quadam ratione.ita vero & totius corporis partes ſunt propterea,q facies ipſa totius corporis eſt particula.Homœomeres vero,id eſt ſimilaris pars, eſt, ſicut ipſum clare indicat nomẽ,quæ vndiq; in ſimiles diuiditur particulas:veluti in oculo vitreus humor,& cryſtallinus,& tunicarum ꝓpria cuiuſq; ſubſtãtia.Porrò hæc latius ĩdicata ſunt in diſſectionũ cõmentarijs. Hic vero ea tñ dixiſſe ſat eſt,quorum ad id,quod inſtat,meminiſſe eſt opus. Eſt autẽ opus oſtendere in ſingulis particulis plura ineſſe,quę inter ſe diſſideant,nec tñ à medicis ſint percepta. hoc autem vtile eſſe prædiximus ad nomina nobis recte vtenda, vtiq; cuius cauſa nunc id tractandum ſuſcepimus.Indicabitur autem & ad ipſam nobis propoſitam methodũ maxime neceſſarium.Eſt enim inſtrumentum oculus,actio vero viſio:vna ex particulis eius ſimilaris,ac primum viſionis inſtrumentum,cryſtallinus humor:ſicuti in libris,vbi de ijs egimus,monſtratum eſt,id nanq; eſt,quod alterari debet ab aliquo extrinſecus occurentium colorum, vt ani-

mal

mal videat.alterari vero non potuit,niſi purum omnino perſpicuumq́; eſſet.At purum ita perlu- E
cidumq́; eſſe nõ poſſet ſine eo , quod nunc obtinet, temperamento.Quippe oſtenſum eſt vnam-
quãq; rerum talẽ eſſe,qualis eſt pp calidi,frigidi,humidi,& ſicci temperamentum. Ideoq́;, ſiquid
horũ magnopere immutatũ ſit,aut planè nõ videbit,aut male videbit animal. Verum hoc nobis
parum adhuc conſtat,modo artem quærere orſis.nec oportet aliquid ex ijs , quæ poſt ſunt inqui-
rẽda,velut ſcitum præſumere.nec ipſe huius gratia,eorũ, quę de cryſtallino alibi demõſtraui,mẽ-
tionem feci,ſed claritatis cauſa eorum,quæ nunc ſunt dicenda. Vidẽtes.n.oculum probe munus
ſuum obire,ac rurſus nequaquã videre,atq; illud ſanitatem eius,hoc morbũ,vel vitium,vel, quic
qd libet, vocãtes, (nihil.n.ad rẽ,ppoſitã refert)quęrimus deinceps,quę demũ ſit eius noxę cauſa.

Aduerſus Theſſalum,Iulianum,Olympicum & reliquos methodicos,de ſanitatis ac morbi definitione. CAP. 7.

VNde,inquies,ad hoc moti? Certe ex indemonſtrabili axiomate , de quo tñ inter oẽs conue-
nit propterea,ꝙ intelligentiæ euidens eſt.Quod ergo eſt id axioma? Nihil abſq; cauſa fieri.
quippe hoc non conceſſo,non datur aut lęſæ viſionis, aut prorſus amiſſæ cauſam requirere. Sed,
qm̃ id ex ijs eſt,quæ intelligentiæ ſunt manifeſta,præſumentes iam aliquam ſubeſſe læſionis cau-
ſam,ad eius inquiſitionẽ venimus.Ergo hãc cauſam ſeu affectũ aliquem corporis,ſeu corpus cer- F
to modo affectum appellare velis,nihil ſanè ad rẽ propoſitam intereſt.Illud omnino fateberis,aut
morbum ipſum hanc eſſe:aut,ſi quidẽ morbus eſt ipſa actionis læſio,affectũ, qui huic officit,mor
bi cauſam eſſe.Exiſtitq́; hoc loco rurſus de nomine controuerſia,ipſum'ne oculorũ affectũ,à quo
viſus lęditur,morbũ vocemus,an ipſum actionis vitium. Verum,ſiue quis actionem vitiatã mor
bum dici velit,vtiq; multo prius ſtatuat, neceſſe eſt,ſanitatẽ eſſe naturaliter ſe habentẽ actionem:
ſiue affectum,qui actioni incommodat,multo quoq; ante,qui ſm naturam eſt , ſiue hunc affectũ,
ſiue conſtitutionem dici velit,ſanitatis vocabulo appellet.Quippe cõmittere, vt, cum in actioni-
bus poſueris ſanitatẽ,in affectibus exiſtimes ſtatuendũ morbũ:aut cõtra,cũ in partiũ cõſtitutione
ſanitatẽ,in actionis vitio morbũ,tũ reliqs methodicis,tum vero principe huius inſanię Theſſalo
digna ſententia eſt.Etenim oẽs ferè,qui ſunt indocti huius inſaniq́; dogmatis ſectatores , ſanitatẽ
eſſe naturaliũ actionũ firmitatẽ ac robur aiũt:morbũ vero nequaq; actionis læſionẽ & infirmita-
tem,ſed alij corporis quẽdã affectũ , alij corpus certo modo affectũ.Qua quęnam,obſecro,maior
dementia ſit? Hoc.n.vel quiuis deprehendat,nõ oportere in altero ſanitatem , in altero morbum,
ſed in eodẽ omnino genere ambo conſtitui.Siquidem contraria ſunt , quæ in eodem genere plu-
rimum inter ſe diſſident:veluti cãdidũ , & nigrum.etenim vnum eſt horum genus,color.Ideoq́;, G
ſi contraria inter ſe ſunt ſanitas,& morbus,in quocunq; genere eorum , quæ naturaliter ſe habẽt,
ſtatuetur ſanitas:in eodẽ,cum præter naturã ſe habet,ponetur morbus. Quare,ſi ſanitas actio eſt,
quæ ſm naturã ſe habeat,omnino morbus præter naturam actio fuerit.Sin aũt affectio quępiam,
aut conſtitutio naturaliter ſe habens,ſanitas eſt,& morbus affectio, cõſtitutio've præter naturam
neceſſario fuerit.Ac Theſſalus quidẽ finire morbum ne aggreſſus quidem vſquã eſt,quin potius
hariolandum nobis reliquit,de qua re vocabulum id enunciet. Quòd enim nihil intereſſe cẽſeat
inter morbum & pathos,iam tibi ex ipſius hominis commentarijs oſtendimus,in quibus trãslati
tie ambo ponit,trãsfertq́; vtrunq; in alterius locum,ceu nihil interſit, hoc,an illo modo loquaris.
Eius vero ſectatores vniuerſi ſurſum deorſumq́; aguntur,ratiocinantes , ac ſe tegentes , omniaq́;
facientes,vt vel obſcure loquan̄t,vel omnino nihil,vt Theſſalus ipſe,atq; ante hũc Themiſo , qui
fundamentũ illis huius inſaniæ iecit.Quòd ſi tibi ea,quæ Proclus,& Rheginus, & Antipater , ad
hæc,quę Eudemus,Mnaſæus,Philo,& Dionyſius in hoc genere prodiderunt,dicere velim,vtiq;
â propoſita tractatione,quæ & ſcientifica eſt, & ipſum,quod vtile ſit,docere conatur,imprudens
excidam.Verum de horum diſſidentia licebit aliquando,fortaſſe etiam in ſequentibus , mentio-
nem facere:vnaq́; cum his Menemachi,qui oẽs eorum res aſtutius turbauit,atq; confudit : & nu- H
gacis Olympici,cumq́; hoc etiam Apollonidę:& Sorani,&, qui adhuc viuit, Iuliani . quem vtiq;
& nos cõuenimus,vt viua videlicet hominis voce meras nugas cõdiſcerẽ.ſed nec is explicare po
tuit,quid † {morbus pathos've} eſſet.Cuius rei vel maximũ ſignum eſt,ꝙ, cũ viginti plus anni iã
ſint,ex quo illum Alexandriæ cõuenimus,ſcripſeritq́; iterum atq; iterum inſtitutiones, (nam has
aſſidue tranſponit,transformatq́;,nunq̃ ijs,quas ſcripſit,contentus)nuſquam tñ earum eſt auſus,
quid morbus ſit, prodere,tametſi certe adeo ea,quæ nihil ad rem pertinent , in ijs agitet,vt etiã il-
lud inquirat,Sit'ne pictura medicis ex vſu.& tamen,tam multa taliaq́; cum ſcribat,nec diſſimula-
re queat,(ſicut nec Menemachus)quin methodicæ ſectæ abſurditatem clare norit , ne in hodier-
num quidem diem in inſtitutionibus ſuis vſquam ſcripſit,quid morbum pathos've nominet.Mi
hi certe ipſum interroganti,adeo multa obſcuraq́; reſpondit, vt nihil eorum , quæ dixit,planè in-
telligerem,cogererq́; illud tantum homini dicere, quòd mihi deſciſcere ab Olympico videretur,
quanquam is auus doctrinæ ipſius fuerat. Nam Iulianus hic Apollonidæ Cyprij , ille Olympi-
ci diſcipulus fuerat . Ergo Olympicus (vti dixi) ſanitatem *morbumq́; finire auſus, illam eſſe af-
fectum dixit , qui abſentia ſit morbi. Rurſus *morbum mutationem à naturali in id, quod præ-
ter naturam ſit,ſtabilem. Quorum ſane vtrique permulta inſunt à ratione aliena,quę et tunc Iu-

† Pathos & morbus.

* pathosq́;
* pathos

A liano expoſui,& nunc ſummatim dicam.Quod.n.(inquam)confuſionẽ facit,id eſt,ꝙ Olympicus
non illud tm̃ abſolute dicit,ſanitatem affectum eẽ poſitum extra morbum, ſed ẽt illud definitioni
adijcit,quem affectum definimus naturalium actionum cõſtantiam,& firmitudinem. haud enim
conijcere valeo,in ſola'ne actionum conſtantia, an in corporis affectu, an in ambobus ſanitatem
ſtatuat.ſed forte,vt vtiq; cum reliquis methodicis aſſolet confuſe alieneq́; abuti Græcorum voci-
bus,ita nunc quoque affectum non ad corpus,ſed ad actiones refert:vt nimirum ad hunc modum
definitionẽ intelligas:Sanitas affectio eſt actionis in abſentia morbi. Porrò iuſtum, arbitror, fue-
rat alterum duorum definitioni adieciſſe,aut actionum,aut corporis,vt videlicet aut ita ſe habe-
ret finitio:Sanitas eſt affectus actionum in abſentia morbi:aut certe talis:Sanitas eſt affectio corpo
ris in abſentia morbi.Quinetiam,ſi ambo iungere voluiſſet,ita quoq; licuiſſet vt dilucide, ſic bre-
uiter dicere:Sanitas eſt affectio tũ actionum,tum corporis ĩ abſentia morbi. Quid aũt,cum ſubij-
cit, Quẽ affectum definimus conſtantiam,ac robur actionum naturam ſuam tuentium,vtrum'ne
pars hæc putanda eſt eius,quod prędictũ eſt,iungendaq́; tota definitio eſt ad hunc modũ? Sanitas
eſt affectus corporis in abſentia morbi,& conſtantia actionum,quæ ſm naturam ſe habent, ac ro-
bur.an iſta ipſa per ſeipſam perfecta definitio eſt,ac,quid ſanitas ſit,docẽs,prout ſanè nõ nullis me
B thodicorum placuit,qui ſanitatẽ eſſe dixerunt conſtantiam ſm naturam ſe habentium actionum?
Verũ,ſi hæc abſoluta eſt,haud ſcio,quid doceat ea,quę ante dicta eſt,quæ affectum eſſe ſanitatem
præcipit.Quippe illud,quod dixit,in abſentia morbi,eiuſmodi planè eſt, quod vel puer rideat:cũ,
ſi ita definire permittet̃,manifeſtũ ſit et morbum fore affectum corporis in abſentia ſanitatis.ita vi
delicet,vt vtraque definitio,non quid ſit id,quod quęritur,ſed quid non ſit,doceat.Sed mittamus
(inquam)ſi placet & hæc,cum ſint ad rem nõ admodum neceſſaria.Illud certe præterire diſſimu-
lareq́; non licet,ꝙ in ſanitatis explicatione oĩa actionibus tribuantur,vel ſolis, vel ẽt confundẽdo
inuoluẽdoq́;,ac obſcure quodã modo miſcendo ipſum affectionis vocabulum, quemadmodum
* pathus fecit Olympicus:in ipſius vero mo*rbi definitione,nulla ſit actionũ mentio.nã illud dicere ſatis ha
* pathos buit,mo*rbum eſſe mutationẽ corporis à naturali ſtatu ad eũ,qui præter naturã ſit,conſtantẽ & ſta-
bilẽ.At debuerat,inquã,aut in actionibus,aut in affectibus vtrũq; cõſtituere. Quid vero mihi re-
ſponderit,& ſæpe tibi iã mi Hiero narraui,& nunc repetere non erit alienum. Nihil (inquit) miri
eſt in actionũ quidem conſtantia cũ robore ſanitatẽ poni:in affectu aũt corporis præter naturam,
morbum.Neq;.n.contraria ſunt,vt tu reris, inquit. Eſt.n.eorum aliquid medium, quod nec ſani-
tas ſit,nec morbus.Quo ego ſermone audito,abij ſtupefactus ſimul ac dolens. fatẽdum enim eſt,
C quod accidit.Antea.n.neminem vnquam eorum,qui in ea opinione prorſus ſunt ſtupidi, conue-
nerã:tum aũt primum cõueniens merito obſtupui,nõ ꝙ is ſolus adeo ſine ſenſu eſſet, ſed ꝙ multo
ſe etiam agreſtiores tot haberet diſcipulos,qui,cum ſtatim in initio doctrinæ ſuæ methodicos ita
errare viderent,tñ à ſecta non deſciſcerent:aut,ſi oĩno non viderent,prorſus eſſent attoniti. Nam
quid,quæſo,ad rem,morbum ſanitati non eſſe contrariũ propterea,ꝙ aliquid eorum ſit medium?
Patet.n.hac ſcilicet ratione non fore album nigro contrarium propterea, ꝙ eorum ſint media fla-
uum,& fuſcum,& rubrũ,& pallidũ,& reliquorum colorũ ſinguli:nec calidum frigido, quippe ho
rum quoq; ſunt media,tepidum,& temperatum.Ac ſapientes iſtos methodicos,cum nec leui,nec
ſpernendo lapſu ſic ſint inter initia ſtatim lapſi,ſperemus'ne veritatẽ vllam eorum, quæ ſequant̃,
poſſe intelligere? minime,pfecto:ꝗppe,q̃ in arte medica ſpectant̃, oĩa ex his pendere docebimus,
idq́; merito.ſiqdẽ in ijs artibus,quę methodo aliqua tradũtur, earũ conſtituẽdarũ principium eſt
finis ipſius notio.Ac in huius qdẽ notitia,alijs quoq; pmultis varie eſt erratũ,alijs medicinę finem
eſſe affirmãtibus,vt plurimũ ſanare:alijs ea facere,quæ ſint ad ſanitatem conducibilia:alijs morbo
rum cauſas adimere:alijs pro ſe quenq; oĩa peragere:alijs,prout cuiq; ſuccurrit. ac de his definire
ſeorſum conueniet.Nemo tñ adeo fuit ſtupidus,vt in alio genere poneret ſanitatẽ, in alio morbũ:
D ſed vel actionibus naturaliter ſe habentibus tribuit,vel partium conſtitutionibus,quos aliqui affe
ctus vocãt.Siue autem in actionibus naturaliter editis ſit ſanitas,in ijs,quæ præter naturam ſunt,
erit morbus:ſiue in conſtitutionibus naturaliter ſe habentibus,in ijſdem pręter naturam ſe haben
tibus erit morbus:ſiue in affectibus,in his ipſis erit & inualetudo.Neque enim profunda vlla ſpe-
ctatione ad hoc eſt opus:tm̃ ſufficit non eſſe peruerſum.Nam quis, obſecro, dubitet, ſi videre ſa-
nitas ſit,morbum eſſe vel cæcutire,vel omnino non videre? Quis non intellegit,ſi audire ſanitas
ſit,eſſe morbum vel ægre audire,vel prorſus non audire? Pari modo,ſi concoquere, bona valetu-
do eſt,male cõcoquere,vel planè nõ cõcoquere inualetudo eſt.Et ſi ſuo aliquẽ arbitrio moueri ſa-
nitas eſt,vtiq; morbus fuerit & cõuulſio,& palpitatio, quẽ palmon vocãt, & neruorum reſolutio,
& tremor:& deniq; quicqd voluntariũ motũ vel penitus deſtruit,vel ẽt certo mõ ĩpedit.Ad hæc,
ſi naturaliter ſentire ſanitatis opus ſit,inſenſibilitas,& difficilis ſenſus,& ſtupor,& dolor ægritudi
nes erunt.Rurſus, ſi ordinate reſpirare ſanitas eſt,vtiq; ſpirãdi defectus, vel difficultas morbus ẽ.
Atqui,ſi hi morbi ſunt,dubium nõ eſt particularũ affectus,ex qbus hæc ædunt̃,morborũ eſſe cau
ſas,nec oportere aut phlegmonen,aut ſcirrhũ,aut eryſipelas,aut abſceſſum,aut vlcus, aut œdema
morbos dicere.Quòd ſi hæ ægritudines ſunt,manifeſtũ eſt nullũ illorũ eẽ morbũ.Quippe duo re-
rum genera ſunt nuſq; inter ſe ſimilium,ſed omnifariam diſsidentium,& tota natura differentiũ.

alterum

alterum horum generum corpus vocant,alterum actionem. Ergo oculus, & lingua, & auris, & E
crus,atq; id genus ſingula,corpora ſunt certo modo affecta:viſus,auditus,ſermo,iceſſus, actiones
prædictorum ſunt corporum.Si itaque in certo quodam corporum habitu ægritudo conſtituitur,
certe in certo quodam actionum habitu non ſtatuetur.Qñ,ſi in hoc morbus cõſiſtat,planum rur-
ſus eſt in corporum affectu nõ eſſe. Verum,q affectus ipſe cauſa ſit,actio vero id, quod ab affectu
corporis efficitur,id vero eſt,quod omnium maxime & fatendum medico ſit, & tenẽdum. Adeo,
quiſquis hoc ignorat,is in re labitur,quæ planè eſt ex neceſſarijs.At,qui vel actionis læſionem vel
corporis affectum,morbum,vel quoquo nomine appellat,quanq̃ parum cõuenienter nominat,
poteſt tñ de rebus ipſis rectam habere ſententiam. Contingit autẽ non ex noĩum,ſed rerum recta
opinione,recta morborum curatio.Iam hoc ipſum multos medicorum ignorantes inuenias,pu-
tantesq; in rebus diſsidere eos,qui corporum affectus morbos eſſe cenſent, ab ijs, qui in actionis
vitio eoſdem conſtituunt.Atq; horum omnium errorum(quod & ſępe iam dictum eſt,& poſt di-
cetur)vnica cauſa eſt,q,qui inuenire quiduis logice ſunt aggreſsi, non fuere in logica methodo
exercitati,ſed ſimul,veluti ratione cogitationeq; exercitati fuiſſent,ab experientia deſciuerunt:ſi-
mul,cum in illis inexercitati fuiſſent,magnopere ſunt lapſi:ſiquidem millies eos de noĩbus tanq̃
de rebus litigantes inuenio.Rurſum,vbi rem quãpiam maximam ignorarint,nomen ſe ignorare F
putantes,veluti in eo,quod nunc eſt propoſitum, diſcernere nequeunt corporis quidem ſtatum
cauſæ rationem ſuſtinere:actionem eius,quod ab eo perficitur:ſed nec,quod ſanatur,id eſſe corpo
ris affectum.quippe comitatur neceſſario hunc naturaliter ſe habentem naturalis actio.Contra,ſi
à natura receſſerit,actio ſtatim præter naturam ſe habeat,neceſſe eſt. Porrò in hoc totum vertitur,
eſtq; hoc principium,ac veluti primum quoddam elementum omnis methodi, quæ de medendo
inſtituitur.Cęterum,an hoc ipſum appellare morbum oporteat,an actionis vitium,id eſt de nomi
ne dubitare.Dicemus autem aliquid & de nominum vſu,ſicut in alijs prius iam fecimus. Verum
nunc de ipſis nondum diſtinguo,quò videlicet hoc ipſum,rerum fide magis comprobem, oſten-
damq;,quodnam ſit huius de medẽdo methodi principium et radix.In quo cum alij multi ex ijs,
qui rationales ſe dogmaticosq; appellant,tum vero probi iſti methodici ſunt falſi.atq; illud q̃dem
ijs,qui prudentes ſunt,iam quodam modo apparet nihil eſſe aliud,quod à medicis curetur, q̃ cor-
porum affectum,veluti proximo libro monſtrabitur.

De cauſarum,affectuum,actionum,ac ſymptomatum generibus,ex quibus vniuerſa dignoſcendorum ac curandorum morborum methodus pendet. CAP. 8.

NVnc illud nobis propoſitum erat,vt ignorantiam eorum corrigeremus,qui,quot in vniuer G
ſum res ſint,quæ in pręſenti diſputatione proximę inter ſe habeantur,ignorant. Videtur.n.
vnum harum genus eſſe ipſorum corporum,alterum actionum.Ac corporũ quidem genus præ-
cedere actiones,easq; gignere:has vero ſequi,idq;,ſi corpora naturaliter ſe habeant, inculpabiles
ac naturales:ſin præter naturam ſint affecta,aut nullas prorſus,aut omnino certe impeditas.Ter-
tium præter hæc genus eſt cauſarum,quę hos affectus creant.nam,quam rationem habet affectus
ad actionem,hanc alterum quippiam ad ipſum affectum omnino habeat,oportet, illo duntaxat
euarians,q affectus cum actione vnà conſiſtit,nec poteſt vſquam aut proba actio eſſe ſine corpo-
ris naturali affectu:aut vitioſa,niſi cum corpus ſit vitio affectum. Eius aũt affectus, qui actionem
impedit,cauſæ poſſunt quidem non etiam eſſe:poſſunt aũt & adhuc nunc manere. Ergo diuerſæ
omnino ab affectibus cauſæ ſunt.Ac tertium hoc iam inuentum genus diuerſum eſt, & ab actio-
ne,& eo,qui hanc gignit,affectu.Ab hoc quartũ aliud genus eſt{affectus}eorum,q̃,cum corpori
bus & naturaliter,& p̃ter naturã ſe habentibus inſint,actioni nec cõmodant,nec incõmodant:ſi-
cut,exẽpli cauſa,color corporis ex diuturna in Sole mora niger ex candido factus: aut contra, vbi
verſatus in vmbra quis ſit,ex nigro candidus:aut ruber lotis: aut pallidus expauefactis. Quip-
pe hæc nec actiones ſunt,nec corporis affectus,qui ſint actionis cauſæ: multoq; minus ipſæ cau- H
ſæ,quæ affectus,qui præter naturam ſunt,creant:ſed ſunt ſymptomata,quę diuerſas corporum al-
terationes neceſſario ſequuntur,ſiue hæ ſecundum naturam,ſiue præter naturam ſe habeant.Er-
go,cum quatuor definita genera iam ſint,ex quibus vel noſcendis,vel non noſcendis, probe ſe-
cus ùe incipiendam eſſe medendi artem monſtrabimus,liceat de cætero cuiuis,prout volet,ijs no-
mina imponere:veluti affectum corporum præter naturam ſe habentem,cum actionem aliquam
vitiat,morbum,ſi placet,appellato:Ipſum vero functionis vitium,inſigne quoddam morbi ſym-
ptoma.Quæ alia ratione accidunt,ceu colores,ea quoq;,ſi volet,appellato ſymptomata,cæterum
ea diſtinguat à functionum vitio,& ſi illa inſignia,morbi ſymptomata vocet, hæc familiaria pro-
priaq; nominet.Quædam etiam præter hæc,ſi volet,nec familiaria,nec propria, ſed forte quadam
incidentia.Quartum vero ab ijs genus ſtatuito,quod ſit inſalubrium,ſiue (vt ita dicam) morbifi-
carum cauſarum.Atque harum, quæ quidem in ipſo animalis corpore conſiſtunt,*internas nomi- * προηγούμενα
net:quæ extrinſecus,*externas.{niſi malit(vt nunc vulgus medicorum inſueuit) illas anteceden- * προκατάρχοντα
tes,has primitiuas vocare.}Poſitis autem pro arbitrio vel hoc vel alio modo nominibus, dum-
modo clare,& ex vſu legentium,nec mutet poſtea,nec tranſponat eorum vſum,ſed perpetuo per
omnem diſputationem obſeruet,quò,& quæ dicat,facile intelligamus, & refutationes redargu-

A tionesq; omnes ad aliquid clarum diſtinctumq; referamus. Qualiter, inquis, & ad quem modũ? (nam idipſum quoq; indicãdum adhuc arbitror propter ſtupidos iſtos methodicos) nempe eſto, dicat aliquis, phlegmonen affectum eſſe præter naturam: ipſam vero læſam phlegmone laborantis particulæ functionem morbi inſigne ſymptoma, veluti pedũ quidem {læſum} ingreſſum, oculorum viſum, aurium auditum: ruborem autem, tenſionem, & renixum, & tumorem, qui præter naturam ſit, ac phlegmonis ſuccedat, diuerſum quoddam genus ſiue ſymptomatum, ſiue accidẽtium, ſiue quo alio nomine appellare malit: illud modo ſciat, clareq; definiat, non eſſe idem genus cum vitio actionis. Rurſus ſanguinis redũdantiam (ſi forte hæc fuit) internam phlegmones cauſam: externam vero, & quæ hãc præceſſit, ciborum abundantiã. Ergo, ſicuti ipſe exẽpla ſermonis habendi clara poſui, & quatuor genera diſtinxi, ac notiõnes eorum dixi, ita & Theſſalo, arbitror, faciẽdũ fuit, præſertim poſt tot & tantos viros, quos ſe viciſſe prædicauit, nouam ſectã condituro. Nunc vero nec ipſe apertum quicq; attulit, nec ſectatorum eius quiſquam.

*Al. cauſas.

Refelluntur, quæ Olympicus ac Theſſalus de ea, quæ eſt inter pathos & ſymptoma, differentia prodiderunt. CAP. 9.

OLympicus enim, cum auſus ſit definire, quid pathos ſit, non eius, ſed ſymptomatis retulit
B notionem. In ſumma igitur, nec quid pathos ſit, nec quatenus à morbo differat, intelligunt. Verum hoc nos in ſequentibus docebimus, ſimul.n. omnia dici nõ poſſunt. Verum conceſſo ijs idem eſſe morbum ac pathos, inſpiciamus ea, quæ dicit Olympicus. Pathos (inquit) eſt conuerſio corporis à naturali habitu in eũ, qui præter naturã eſt, permanens. Poſt paululum progreſſus ait, Sciendum eſt differre à ſymptomate pathos, ꝙ pathos, vt pauloante dixi, affectus corporis eſt pręter naturam permanens: ſymptoma, quod huic accidit, quodq; in ijs, quę pręter naturam ſunt, ſpecialem ac magis etiam particularem figurationem habet. Hæc eſt egregia interpretatio ſapientis Olympici, qui pathos ac ſymptoma finire eſt auſus. Quæ ſanè tot vitijs ſcatet, vt mihi in mentem veniat illud ſtulti ad cribrum, negãtis inuenire ſe, quid eius obturet, aut non obturet. Quid enim primum ex ipſis dicas, aut quid omittas? quippe oĩa refutare, quæ perperam ſunt dicta, longũ ſit. Num oĩs mutatio ab eo, quod ſecundũ naturam ſe habet, ad id, quod pręter naturam eſt, morbũ cenſetis, ſi modo permanentia illi adſit? At vos tum coloris vitiũ, tum atrophiam.i. affectum, in quo corpus non nutrit, ſymptomatis, nequaq̃ morbis annumeratis. Quid aũt cacochymia.i. vitioſus ſuccus? quid cachexia.i. malus corporis habitus? quid ſucci defectus? quid vero ipſa redundantia? non ne præter naturam ſunt? Si ergo permanentia his accedat, inter morbos numerabuntur.
C Atqui nec ipſi id vultis, & merito ſane. Etenim ſupra id, quod præter naturam ſit affectus, adijci oportet etiam aliquã ab eo lędi actionẽ. nam, quoad illeſæ hæ oẽs ſeruantur, etiã ſi millies corpus ſit alteratũ mutatumq;, nullus tñ eorum affectuũ adhuc morbus eſt. Quod.n. curationem deſiderat, aliud plane non eſt, q̃ affectus, qui vitiat actionem. Siquidem quod primũmaximeq; oĩum deſideramus, id naturalis eſt actio: propter hanc, & naturalem ſiue affectum, ſiue conſtitutionem nominare velis. Videre nanq;, & audire, & loqui, & ingredi indigemus, non aũt oculis, auribus, lingua, aut cruribus. nã, ſi videre alia particula liceret, quis oculorum eſſet vſus? Et, ſi alio quouis inſtrumento audire liceret, quæ auriũ eſſet vtilitas? Pari modo & lingua, & cruribus minime profecto eſſet opus, ſi loqui atq; ingredi ſine his poſſemus. Ac videre quidem, noſtra ipſorũ cauſa indigemus: oculis non noſtra, ſed ideo, vt videamus. Iam linguã, aures, crura non propterea requirimus, vt inſtrumentis & multis affluamus partibus, ſed loquelæ gratia, & auditus, & inceſſus. quippe demortua quauis particula, quæ abſcindi poteſt, veluti digito, pede, aut ſumma manu non patimur hanc ocioſam geſtare, ac veluti pondus alienum circũferre, illud clare hoc ipſo declarantes, haudquaq̃ nos particulis illis, ſed functionibus egere. Veluti igitur totam particulam actionis cauſa requirimus, eodem (arbitror) modo naturalem quoque eius conſtitutionem actio-
D nis gratia deſideramus. Sicuti enim ſupra diximus, cauſæ vicem ad actionem conſtitutio præſtat. Quæ vero conſtitutionem, vnde actio naſcitur, neceſſario ſequuntur, ſanis quidẽ nobis accidentia, ægrotantibus ſymptomata nũcupantur. Atq; hæc quatuor genera ſunt oĩum, quæ in corpore noſtro habentur, ſeu ſecũdum naturã nos, ſeu præter naturam habeamus, actiones, conſtitutiones, quæ has præcedunt, quæ ſequũtur. his dehinc nomina, qui volet, imponito, ſingulis ſeorſum: &, ſi Dionem, aut Theonem appellare velit eorum quodlibet, mea nihil refert: illud modo intelligat ſeruetq; vbique, quatuor in vniuerſum res eſſe, quæ ſitæ inter ſe proxime ſint. Et, quoniam huc ſermonis veni, videor mihi hoc iuſte exigere, vt ſicuti nos illis permittimus, quæ velint, nomina indere, ita illi inuicem nos vſitatis & antiquis vti ſinant. Alioqui ſane graue atq; adeo iniurium ſit, ſi illis ſolœciſmum committere tyrannorum ritu licebit, nobis vel græce, {vel latine} loqui non concedetur. Vocanto, ſi placet, ſanitatem, ipſarum functionum conſtantiã. quanq̃ oſtenſum à nobis eſt affectum conſtitutionemq; partium, cuius ope functiones ſecundũ naturam edimus, hygian.i. ſanitatem ab omnibus Græcis appellari. Atq;, id cum ſtatuerint ſanitatem, morbũ tamen cenſento non actionis vitium, ſed qui præter naturam ſit affectum. Tanquam ergo nos illos nec græce {latine ve} nec dialectice nominantes, non impedimus, ita illi nobis permittant & græce {latine ve} & dialectice non omnem, qui præter naturam ſit, affectum, ſed qui actioni incommodat,

*Al. ocioſis.

incommodat,morbum nominare: qui præter naturam ſit, nec tamen actionem obturbet, non E
morbum,ſed morbi ſymptoma.Rurſus,ſicut illi permanentiam adijciunt,nec indicant,quot ho-
ras eiuſmodi affectus moratus, morbus ſit cenſendus, ita illi nobis concedant illud permanentię
Id. lib. 2º. cap. 3º nomen ſubtrahere.Nam,ſiquis ſiue tribus horis,ſiue quatuor,ſiue horæ tantũ dimidio, toto cor-
pore vehementer ſit arreptus ſic,vt neq; ſentiat,neq; moueatur,hunc nos apoplecton ſiue attoni
tum dicimus:Æque,ſiquis conuulſus toto corpore ſit,hunc etiam comitiali morbo laborare,nul-
la nec horarum,nec dierum ratione habita. quippe nomina id genus, naturæ rei,non temporis
modi ſunt indicia:non aliter ꝙ album & nigrum,& calidum & frigidum. alioqui mirum meher-
cule ſit,ſi aqua calida,calidà non ſit,niſi perpetuum diem talis perduret.aut qui ſex horis febrici-
tauit,non febricitauerit:oportuiſſe.n.vt febricitauerit,duraſſe malum.quãq;, quod tempus id ſit,
quod durationem illã,iuſta'ne fuerit an ſecus,determinet, nemo eorũ tradidit: vtrum'ne dierum
aliquis numerus ſit,{an mẽſium,}an horarum:aut cur durabilẽ dicant, cum licuerit diuturnum
dicere:aut cur hoc quidem mutantes non nulli eorum,difficile ſolubilem dicant.At certe hoc nõ
generaliter morbi, ſed longi morbi proprium eſt: perinde ac facile ſolubile,breuis. Verum exi-
ſtimare referre,ægre ſolubilem,an durabilem,an diutinũ dixeris, non'ne extremæ eſt ruditatis?
Iam illud profecto magis mirum, ꝙ ipſi veluti à graui ſomno ex perrecti, diſtinguere pathos à F
ſymptomate aggrediuntur: cum auctor ſtupiditatis eorum in ſecundo de methodo, ſic ſcribat:
Eadem nanq;, cum præcedunt,pathe dicũtur:cum ſuccedunt,ſymptomata.Quãuis etiam longe »
mirabilius hoc ipſum ſit,q̃ ea,quæ ab illis dicuntur,vtiq; iecinoris phlegmonẽ, ſi primo ſtatim die »
irruat,pathos eſſe concedere:ſin alteri cuipiam ſecundo,aut tertio die ſuccedat, abire in ſympto-
ma.quanq; quid diem ſecundam memoro? cum melius ſit horam ſecundam à morbi inuaſione di
cere. An enim in ſecundo die phlegmone iecinoris in ſymptoma migrabit, in ſecunda ab initio
hora nõ migrabit,nec ſymptoma erit? cum illud ſaltem, quod eſt,alicui, quod præceſſit, ſuperue-
nire illi omnino competet. At,quod tam celeriter, inquiunt, ſuperuenit,ab eo, quod vnà irruit,
nõ diſtat.Rurſum igitur dictum ab illo clare oportuit,quot horis determinet,diſtinguatq;, quod
ſuperuenit,ab eo,quod vnà inuadit.Ac Theſſalus quidem eiuſmodi eſt. Olympicus vero,ceu in
arcem ipſam ſapientiæ euectus, non ita pathos à ſymptomate diſcernit, ſed pathos id eſſe,quod
dictum eſt,ſymptoma vero,quod huic accidit,mirifice videlicet ac dilucide eſſẽntiam eius inter- *Al.cauſam..
pretatus:quippe,quid ipſum ſymptoma,quod pathos comitatur, ſit, adijcere(vt arbitror)ac defi-
nire oportuit,num corporis aliquis affectus,num læſio quæpiam actionis,num pariter vtrunque
eſſet.At ille quidem minime id dicit,ſed nobis videlicet diuinare eſt opus. Illud vero,quod defi- G
nitioni appoſuit,nempe ſpecialem atq; etiam magis particularem in ijs,quæ pręter naturam ſunt,
figurationem habens,quam non excellẽtiam claritatis habet, atq; etiam nominum græcam per/
lepidamq; interpretationem? Si magis ſpecialem quandam figurationem,in ijs,quæ præter na-
turam ſunt,ſymptoma habet,quid ergo eſt,quod magis generalem notam habet? non.n.dixit,an
ſine collatiõe ad generale,magis ſpeciale liceat inuenire. Sin ad nihil omnino referẽs, magis ſpe-
ciale pronunciat, oppido q̃ diligenter clareq; interpretatur. quanq̃ & paucis,& dilucidis verbis
dicere ei licebat omnia,quæ circa corpus animalis præter naturã ſunt,vel morbum eſſe, vel cau-
Idem lib. 2º. cap. 3º ſam,vel ſymptoma. Quibus omnibus cum illud præter naturã ſit cõmune, morbus actioni offi-
cit,cauſa ipſum præcedit,ſymptoma eum ſequitur,ipſum videlicet natura duplex,alterum actio-
nis læſio:alterum affectio quædam morbum ſequens. Verum (vt dixi) ſiquis omnes eorum er-
rores excutere velit,finem dicendi non inueniat: ipſeq; mi Hiero optime ſcis eorum nos ne mil-
leſimam quidem ipſorum partem refutare conatos.Ergo,ſi illud tantum adiecero,primum hunc
librum hoc loco claudam: nempe ꝙ in ipſo ſtatim methodi principio non pauci medicorum fal-
luntur,vtique qui Theſſali ac Themiſonis ſunt æmuli,quiq; methodicos ſe appellant,inſignibus
ac maximis erroribus:cum his vero nõ pauci eorum, qui ſe analogiſticos, dogmaticos ac logicos H
nominãt.Siquidem, niſi quis omnes affectus, à quibus actio læditur,inuenerit,numerum ipſum
morborum,quantus qualiſq; ſit,ad vnguem definire non poteſt. Id cum quidam eorum facere
nunquam vel tentauerint,tyrannorum more, quæ ipſis videntur, citra demonſtrationem pro-
nunciant. Alij non modo ipſi non demonſtrant,ſed nec à demonſtrantibus diſcunt. Ac plurima
(vt ſcis)medicorum pars, qui nunc ſunt in pretio,eiuſmodi eſt.nec id fortaſſe mirum. Nam, vbi
philoſophorum pleriq; citra demonſtrationem credendum ſibi poſtulãt,quid de medicis mirere,
quibus nec vacat veritatis inquiſitioni vacare? vt qui mane in ſalutationibus(ita enim appellant)
ſint occupati,veſperi cibo diſtenti,ac ebrij. Verum ego veteris tibicinis exẽplo,mi Hiero, vel cũ
muſis ipſis certauero.cum alioqui turpe putem,tibicinẽ, qui præſertim haud magnam rem pro-
ſpere moliebatur,adeo repertum fuiſſe laudis cupidum:me autem, qui medendi methodum ab
antiquis inquiſitam,non tamen hactenus exacte proditam, inueſtigare abſoluereq; valeam,pro
pter eam,quæ hac tẽpeſtate regnat,ignauiam,grauari atq; cunctari ac differre. Quare contra nũc
affectus,q̃ ante,mihi videor.Non enim proprium vobis,qui me ad medendi artem totam ordine
perſcribendam hortati eſtis,hoc munus dedico.Ac primus liber hic mihi finiatur:totius,quod ſe-
quitur, operis ſecundus ad hunc modum deinceps incipitor.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER SECVNDVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Quid ſit morbus, ac quæ prima ipſius genera: & quo pacto ſtatuendæ ſint indicationes, quibus vniuerſa morborum curandorum methodus, tanquam fundamentis ſubſiſtit.

Affectum, à quo immediate actio læditur, proprie dici morbum, quando & ad ipſum remouendum vniuerſa curatio dirigitur. CAP. I.

QVæ corporibus noſtris à naturæ ſuæ modo egreſsis, Hiero optime, accidunt,
B eorum quatuor traditæ differentiæ ſunt: Vna ipſius functionis vitiatæ: Altera
eius, qui hanc peperit, affectus: Tertia cauſarũ, quæ ipſum præceſſerunt affectũ:
Quarta ſymptomatum, quę hunc neceſſario conſequuntur. Quòd itaq; vel cun
cta hæc eſſe morbum oporteat, vel horum quædam, vel certe ex his vnum, id
promptum colligere cuiuis eſt. Cum enim ægrotantibus præter hæc nihil inſit,
vtiq; præter hæc morbus nõ fuerit. Quod ergo reliquum eſt, aut omnia hæc col
lecta morbus erit, aut horum quædam, aut vnum ſaltem omnino. Sed enim omniũ eſſe collectio-
nem, præter id, ꝙ neminem vſquam habuit authorem, etiã dici non poteſt. Nam quæ, quæſo, mor
bi cauſa, aut quod morbi ſymptoma erit, ſi omnium pariter collectio morbus cenſebitur? Neutrũ
profectò erit. Ergo duo præter morbos genera relinqui neceſſum eſt: alterum cauſarum, quæ hos
creant: alterum eorum, quæ neceſſario ſequuntur, non tñ homini officiunt. Verum, ſi hæc abſtule
ris, reliquum eſt, vt in altero duorũ ſtatuatur morbus, aut ipſis functionibus afflictis, aut, qui has
edunt, affectibus. Fuitq; & antiqua ſanè de hoc controuerſia, & hodie diſsident inter ſe oẽs, non
modo medici, ſed ẽt philoſophi: alij ipſius actionis vitia, alij affectus, vnde actio prodit, morbos
nominantes. Et diſsidere viros in rebus tam obſcuris minime eſt mirum: non intelligere tñ eos, ꝙ
C de nomine contendant, ſanè taxatione eſt dignum. Quippe, ſi inter oẽs cõuenit, ad affectum, qui
functioni obeſt, curationis conſilia dirigi, quid ad artis officia conferat definiuiſſe, affectus'ne, an
læſa functio morbus ſit appellandus? Vtrouis enim modo appellãtibus æger ſanitati reſtituetur,
modo quis affectui commodis præſidijs occurrat. Hic nanq; eſt, quem alterare mutareq;, & pror-
ſus ſubmouere oportet, non vitium functionis. Nemo enim ipſam claudicationẽ ſanat, (id enim
eſſet ridiculum) ſed affectum, qui hanc efficit, veluti phlegmonen, ſi huius vitio claudicatur, atq;
hãc & perfundit, & cataplaſma ſuperimponit, & ſcarificat, & per halitum digerit, & omni ratione
diſcutere tentat: vtpote cùm hac abolita, reddatur rectus inceſſus: nec hac ſubmota claudicationẽ
corrigere prorſus ſit opus, cum nec remaneat quicquam prauæ functionis, ſi, qui huic obfuit, pror
ſus ſit amotus affectus. Quoad vero huius quicq̃ relinquitur, neceſſum eſt ad portionẽ eius, actio-
nem vitioſe edi. Hunc itaq; affectum, ſeu morbum appellaſſe, ſeu pathos, {vitium'ue,} ſeu morbi
cauſam, ſeu pathus {vitij'ue} cauſam quis velit, id nihil ad curationem nec proſit, nec obſit. Sed,
neq; ſi Theonem aut Dionem hunc vocet quis, modo rite ſanet, nec hic quidẽ ægrotanti officiat.
Quinimmo, ſiquis prorſus innominato eo, tamen quæ ex vſu ægrotantis ſunt, adhibeat remedia,
non ſolum hic nihil offendet, ſed etiam belliſsime curabit. Verum, qui alterum docere volet, quæ
D ipſe tenet, huic prorſus nominibus propter res vti eſt opus. In quorum vſu claritas quaſi meta ſpe
ctanda erit. Nam, qui ſic nominare quæq; ſtudet, vt qui diſcit, clariſsime intelligat, is optimus præ
ceptor fuerit. Quoniam igitur & nos iam docẽdi munus ingredimur, neceſſe eſt alicubi rebus no
mina imponamus: an vero dilucide, id vos æſtimetis, licet. Ergo affectus, qui actionem vitiat, mor
bus appelletur. Hunc ſiquid ſequitur, ſymptoma. Quod illum excitat, cauſa.

Qua ratione veteres medici nomina morbis impoſuerint, & quibus ex libris morborum, ac ſymptomatum numerus, & cauſæ declarentur. CAP. 2.

HIs ita diſtinctis, inſpicienda diligenter eſt nominum diuerſitas, quæ ægritudinibus impo-
ſuerunt ipſorum primi authores. Subinde enim à læſa particula ſunt indita, vt Græcis Pleu-
ritis, id eſt laterum compunctio. Peripneumonia, id eſt pulmonum phlegmone. Iſchias, id eſt co-
xendicum morbus. Podagra, id eſt pedum vitium. Nephritis, id eſt renum vitium. Arthritis, id eſt
articulorum vitium. Ophthalmia, id eſt oculorum phlegmone. & Cephalalgia, id eſt capitis do-
lor. & Dyſenteria, id eſt inteſtinorum tormina. Subinde ab ipſo ſymptomate, vt Eileos, id eſt te-
nuioris inteſtini morbus. Tineſmos, id eſt deſidendi aſſidua cupiditas. Spaſmos, id eſt conuulſio.
Palmos, id eſt palpitatio. & Tromos, id eſt tremor. Paralyſis, id eſt neruorum reſolutio. & Ape-
pſia, id eſt cruditas. Dyſpnœa, id eſt difficultas ſpirandi, vel inordinata ſpiratio. Apnœa, id eſt

defectus ſpirandi.& Agrypnia,id eſt vigilia.& Paraphroſyne,id eſt deliriũ.& Coma, id eſt ſopor. E
Sæpe ab ambobus ſimul,vt Cephalalgia.& Otalgia,id eſt aurium dolor.& Cardialgia, id eſt cordis dolor.Odontalgia,id eſt dentium dolor. Hyſteralgia, id eſt vteri dolor. Sæpenumero à cauſa putata,vt Melancholia,ab omnibus: Choleræ,ijs qui ſunt à Cnido medicis. Hinc etiam *fortaſsis & Leucophlegmatias hyderos,quæ aquæ intercutis eſt ſpecies, nomen accepit. Non nunquam à ſimilitudine ad aliquid extra poſitum,vt Elephas,ſiue Elephantiaſis,Cancer,Polypus.Staphyle, id eſt vua.Leuce,id eſt vitiligo alba.Myrmecia,id eſt Formica,ſiue ſeſsilis verruca. Atheroma, id eſt tuber,cui pulticulæ ſimile quid ineſt,quam Græci Ἀθέραν dicũt.Steatoma, quod ſeuo ſimile quid continet.Staphyloma,id eſt oculi morbus,cum in ſumma tunica quiddam acino ſimile eminet.Meliceris.Anthrax,id eſt carbo.Alopecia,id eſt areæ in capite.Ophiaſis,id eſt vitium ſerpentis formam repræſentans.Sycoſis,id eſt ficus.Satyriaſmi, & Priapiſmi, pudendi præter naturam erectiones. Ipſorum vero morborum,quæ nec locum affectum nomine repræſentent, nec cauſam,quæ eos effecit,perpauca ſunt nomina.Phlegmone. Gangræna. Scirrhus, id eſt durities vix ſentiens.Eryſipelas.Apoſtema,id eſt abſceſſus.Oedema,qui tumor eſt laxus citra dolorem. Empyema,id eſt collectum in thorace pus. Vlcus.Exarthrema,id eſt luxatio.Catagma, id eſt oſsis fractura.Spaſma,id eſt conuulſum.Rhegma,id eſt ruptum.Coloboma,id eſt mutilum,ſiue curtum. F
Dothien,id eſt furunculus.Ionthos,id eſt varus.Phyma.i.laxarum partium phlegmone. Quanq́ horum quoq; non nulla partim locum corporis ſiue particulam afflictam ſubindicare videntur, partim à prægrauãte ſymptomate nominari.Quòd ſiquid citra huiuſmodi inſinuationem eſt nominatum,at certe differentias ſuas multiformes habet: veluti vlcus tametſi ipſo nomine vnitatis ſolutionem in carnoſa parte non indicet,atq; ita afflictam partẽ vnà inſinuet, at particulares eius differentiæ varie ſunt nominatæ,Chironium,Telephium,Cancer,Herpes,Phagedæna,omniaq́; id genus,partim ab ijs,qui primum ea ſanarũt,vt Chironium,partim ab ipſis, qui ijſdem ſunt affecti,vt Telephium.Cancer autem à ſimilitudine ad animantem,Phagedæna à ſymptomate: ſimiliter Herpes. Verum Phagedæna vlcus omnino eſt,idq́; depaſcens,ſiue exedens, ſiue quomodocunq; appellaſſe libet:Herpes non ſemper vlcus eſt,quotieſq; cum exulceratione eſt, nõ vtiq; ſeruata veteri ſede,vicinas partes depaſcit,ſed,ſicuti nomen ipſum indicat,ritu ſerpentis beſtiæ, relicto priore loco tranſit ad alterum.Cauum vero vlcus,& ſordidum,& purum,& æquale, & quod hyperſarcon grȩce dicitur.i.cuius ſupercreſcit caro,hȩc magis proprias ſortita ſunt appellationes, non tñ ſimiliter omnes,ſed æquabile à propria nimirum differentia,ſicuti & cauum, & ſupercreſcens.At cruentum,& purum,& ſordidum,nõ à proprijs differentijs,ſed ab externis ſymptomatis ſunt appellata.Ergo,cum tam impar nominũ impoſitio veteribus fuerit, multoq; ẽt magis cũ Epinyctida,& Acrochordona,id eſt penſilem verrucam,& Nyctalopa dicant:primum, quod noctu eſt enatum:alterum,quod ſummam occupat cutem:tertium,quod noctu viſum aufert, aliaq́; eiuſmodi multa faciant:nam ſi omnia numerem,(quod ipſe fugere iuſsi)ſuperuacua perſequi videar:Id omni modo agendum eſt ei,quem veritatis ſtudium tenet, vt ab ea,quam nomina imaginationem faciunt,recedens,ad ipſam rerum ſubſtantiam ſe conferat,atq; hanc inſpiciat:tum,quot in vniuerſum ſint & morbi,& ſymptomata,& proximæ ſiue internæ horum cauſȩ,requirat.Nos igitur id alijs commentarijs fecimus,quorum vnus de ægritudinum numero eſt,inſcriptus aũt eſt de morborũ differentia;alter de ſymptomatum eſt differentia.Adeo vero in eo opere cauſas horũ vtriuſq; ſeorſum explorare ſtuduimus(dico tum morbi,tum ſymptomatis cuiuſq;)vt ad præſentẽ diſputationem nihil amplius deſideretur,ſed præparata oĩa iam ſint.Itaq; ne legenda quidẽ, quæ hic dicemus,vlli ſuaſerim,prius,q̃ in illis ſit exercitatus. Quippe, ſiqs illis tã numeroſis theorematis neglectis huc ſe cõtulerit,nec ipſe fructũ percipiet,&,quæ recte ſunt tradita,temere incuſabit.

Quid differat morbus & pathos,& quòd omnis morbi dignotio ex ijs pendeat, quæ corpori ſecundum naturam inſunt. CAP. 3. H

AC in illis quidem particulatim omnia, tum morbos, tum ſymptomata, tum cauſas inquiro. Hic duobus adhuc additis,quȩ neceſſaria erunt ijs,qui medendi artem exercebunt,tum me ad vſum inuentorum prodendum conferam. Quænam ſunt, inquies, duo illa, quæ dicere paro? Certe vnum,quid inter morbum,& quod Græci pathos vocat,interſit,indicabit:Alterum,q̃ ſine corporis elementis,ex quibus primum conſiſtit,noſcendis,non poſsint morbi inueniri,oſtendet. Hæc igitur nos accuratiſsime tradere ſtudebimus.Qui ea legent, oro, ne prius ad ipſam methodum medendi ſe conferant,q̃ & ipſi, quot in totũ morbi ſint, per ſe inquiſierint,&, quæ prodita à nobis ſunt,curioſe inſpexerint.Ergo ceu hæc fecerint, incipiam, quæ promiſi. Tres eſſe in corpore affectus præter naturam oſtenſum iam eſt, Cauſas,morbos,ſymptomata. Cauſas, veluti redundantiam vel corruptelam.Morbos,vt phlegmonen, vlcus. Symptomata, vt malum colorẽ, & gracilitatem.Diuerſa ab his ſunt,quæ immodice à corpore excernuntur,aut quȩ præter naturã retinentur,& functionum vitia:omnia ſcilicet cõi nomine ſymptomata dicta, cæterum non vni generi ſubiecta.Quippe affectus quidam corporis eſt vitioſus color. Quod excernitur aut retinetur,affectus non eſt,ſed affectũ ſequitur.Similiter actio vel læſa,vel integra, affectus ſanè non eſt: particulæ autem,vnde editur,affectum neceſſario comitatur. Ac œdema quidem & phlegmone ex ijs

*Aλ. οὐκ ὀλίγα .i. non pauca.

A ex ijs ſunt,quæ abſolute eſſe dicuntur:Eodem modo & redundantia(ſi ea ſit)ſanguinis, & corpo
ris pallor.Actio vero ex eorum numero non eſt,quæ eſſe abſolute dicuntur, aut certe non ſimi-
liter,ſicut iam comprehenſa.Siquidem nullo temporis ſpatio manent eius partes, ſicuti profectò
nec ſermonis,nec etiam motus vllius,ſed horum quilibet in ipſo(vt ſic dicam)fieri eſſe ſuum obti-
net.Cum vero duplex ſit motus genus,vnum in loco,aliud in qualitate,prius latio, ſecundum al-
teratio dicitur.Ac omnis quidem actio,motus eſt actiuus. Omnis alteratio, eius,quod alteratur,
motus eſt paſſiuus.patitur nanq;,quod alteratur.Ergo affectus,dum alterantur,mouentur.Cum
à motu ceſſauerint,iam alterati ſunt, non autem amplius alterantur. Quicquid enim quocunq;
modo ſe habet,aliquo omnino affectu eſt præditum. Quod autem in conſtanti ægreq; auferibili
affectu eſt,id habitu iam quodam affectum eſt.Sanè alteratur is,qui nigreſit:alteratus eſt, qui iam
obnigruit,ſiue(vt ſic dicam)nigrefactus eſt. Itaq; alteratio generatio eſt qualitatis, aut affectus,
aut quomodocũq; appellare velis.Nec,ſi alterationem eſſe depoſitionem, vel mutationem eius,
quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo, quod dixi,alterationem generationem eſſe qualitatis:
Cum ambo in idem recidant. Nam,& quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua

† In quibuſdam cod. hæc nõ habentur.

gignitur. Quippe eius,qui in Sole verſatur,candor mutatur,nigritia gignitur.†{Rurſus eius, qui
B igni ſe calefacit,} frigus mutatur,calor fit. Quoties vero cuiuſpiam,quod ſubſtantia non ſit,gene-
rationem eſſe dicimus,non idem eo ſermone ſignificamus,ſicut cum abſolute generationem pro
ferimus.Nam,quæ abſolute generatio nominatur,via eſt in ſubſtantiam. Quæ vero huius, vel il-
lius generatio dicitur,via eſt in illius(vt ſic loquar)entiam, ſiue ſubſiſtentiam. Verum hoc,veluti
extra rem,ſit dictum. Quod vero propoſitum nobis in diſputatione maxime fuit, fermè iam de-
finitum eſt,nempe aliqua in generatione,& mutatione,& alteratione, &,vt ſemel dicam, in mo-
tu ipſam eſſentiam habere:aliqua in ipſius ſubſtantiæ conſtantia. Ac ſanitas quidem, & morbus,
& quæcunq; ſymptomatum cauſarumq; affectus, vel habitus ſunt, ex permanentium conſtan-
tiumq; numero ſunt. Actiones omnes alterationesq;,in quacũq; re fuerint,in ipſo fieri eſſentiam
ſuam poſsident.Et corpus,ſecundum quodcunq; mouetur,ſecũdum idem patitur, motusq; eius
pathos,ſiue paſsio eſt.Sanè priſci motus oẽs,etiam qui naturaliter ſe habent,niſi actiui ſint, pathe
græce,id eſt paſsiones,nominant: ſicuti etiam ipſos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato
ſenſuum alterationes,pathe,id eſt paſſiones,appellat:cum iunioribus aliter(neſcio quomodo)ſit
viſum,vt videlicet de ſolo eo,qui præter naturam ſit,motu id nomen vſurpẽt. Ac à veteribus qui
dem pathos priuatim de omni extrinſecus motu dicebatur:nunc per abuſum etiã affectus, qui ex

† Antiqui cod. quos vidi & impreſsi legunt. οὐ μὴν χρονιώτερόν γε οὐδὲ δυσλυτώτερον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως, ὥσπερ οὐδὲ ἀῤῥωσία .i. nõ tñ diuturnior aut ægrius auferibilis ẽ affectio, q̃ habitus: quẽadmodum nec imbecillitas. Linacer tamen meliorẽ lectionẽ videť habuiſſe.

C paſſione iam prouenere,nec amplius in motu ſunt,pathe,id eſt paſsiones,appellant: † non tamen
diuturniores,aut ægrius auferibiles. Sed eiuſmodi nomenclaturæ à iunioribus ſunt inuectæ. Di-
ximus autem alibi diffuſius de medicinalium nominum vſu. Nec illud nobis ad cõſiderationem
propoſitum nunc eſt,ſed tantum, quẽadmodum ipſi vtemur,claritatis gratia diſtinguere neceſſa-
rium eſt viſum. Nam contrarium ſanitati affectum,à quo lædi actionem dicimus, morbum tantũ
appellamus,ſiue diutinus hic,ſiue breuis ſit,ſiue momento duret. Ex reliquis affectibus,qui præ-
ter naturam ſunt,eos,qui hunc pręcedunt,cauſęq; rationẽ obtinent,cauſas tm̃ dicimus,nõ pathe.
Qui illum ſequuntur,ſi actionum offenſæ ſunt,& ſymptomata,& pathe:Eodem modo & immo-
dicas vel inanitiones,vel retentiones. Qui vero affectus ſunt, veluti vitioſus color, ſupra paſsio-
nis & ſymptomatis appellationem,etiam affectus,vel affectiones vocamus,ita nimirum,vt ſunt.
Omnium igitur horum cõmune id eſt,ꝙ præter naturam ſunt,& cauſæ, & morbi, & ſymptoma-
tis. Proprium aũt morbi quidem eſt actioni incommodare:ſymptomatis hunc ſequi: cauſæ præ-
cedere. Ergo nec is,qui morbum eſſe motum præter naturam dixit,intellexit,quid diceret:quem
admodum in proximo libro docuimus methodicorum non nullos definiuiſſe, adiecta ex ſuper-
abundanti,conſtantia:Nec is,qui mutationem eſſe ab eo,quod ſecundum naturã,ad id,quod prę-
D ter naturam,voluit. Quippe quæ non magis morbi,q̃ cauſæ & ſymptomatis definitio eſt: quãdo
omnia ea affectus ſunt præter naturam. Verum,ſi breuis ſpatij ſunt,cõſtat acuta eſſe:ſin ęgre auel
luntur,diuturna. Noſon autem, an Noſema dicas, nihil intereſt, quemadmodum etiam non in-
tereſt,Pathos,an Pathema dicas. Atqui pathus, id eſt paſsionis, appellationem de morbo dixiſſe
veteres,quemadmodum & Arrhoſtian, id eſt infirmitatem, & Aſthenian, id eſt imbecillitatem,
oſtenſum nobis eſt in ijs,quæ de medicinalibus vocabulis ſcripſimus. In quibus illud quoq; tra-

† Arrhoſtian an Arrhoſtema.

ditum eſt,nihil referre dicere †{valetudinem infirmam, an infirmitatem valetudinis.} Nam &
ipſos,qui ægrotant,appellant non ſolũ Noſuntas,id eſt ægre habentes,ſed & Aſthenuntas, id eſt
parum valentes,& Camnontas,id eſt laborantes. Reliquum nunc fuerit, vt,cuius cauſa hæc oĩa
diximus,in medium adducto,ad aliquid eorũ,quæ proxime tractanda ſunt, deinceps trãſeamus.
Id quid ſit,rogas? Certe non aliud,q̃ quod ſæpius iam ante dictum eſt, Primum ac maxime id me-
dicos ſtudere,idq; ferè proprium eorum munus eſſe,vt morbos adimant. Quippe ſimul cum hoc
non modo actionis vitium ſtatim euaneſcit, ſed etiam reliqua omnia ſymptomata tolluntur. Si-
quidem primum ac maxime actionis ipſius, quæ ſecundum naturam edatur, omnes egemus,
propter illam vero & ſanitatis. Sed & functionis incommodum amoliri omnes cupimus, ob id
vero etiam morbum ipſum. Cæterum non functionis vitio, ſed morbo ipſi, id eſt affectui præter

naturam,qui actioni incommodat,applicamus remedia.Quiſquis igitur ex ijs, quæ particulis na E
turaliter inſunt,& quæ temere accidunt,& quæ actionis ſunt cauſæ,diſtinguere non poteſt,quo-
modo credibile eſt,vt ipſe affectum,ex quo primum actio læditur,inuenire poſsit? Nam, quæ te-
mere corporibus accidunt,etiam ſi millies ſint alterata,nocere profectò actioni nō poſſunt, quan
diu,à quibus fiebat, omnia naturam ſuam tuentur. Horum vero ſi vel vnumquodlibet ſit altera-
tum,actionem quoqꝫ ipſam ſtatim lædi intantum eſt neceſſe,inquantum ab eo,cum ſecūdum na-
turam ſe haberet,eſt adiuta.

Tribus exemplis oſtenditur dignotionem morbi ac curationem,ex intellectione affectus, qui ſecundum naturam ineſt,pendere. CAP. 4.

AC mihi quidē res tota explicata iam eſt,clareq́ꝫ oſtenſum , ijs præſertim , qui intelligere vera
poſſunt,fieri non poſſe,vt omnium morborum numerū methodo quis comprehendat, niſi
idem omnium cauſarum actionis numerum,corpore ſecundum naturam ſe habente,norit.Nihil
tamen ex iam dictis intelligere adhuc poſſunt, quicunqꝫ vel rudiòres ſunt, & ingenio craſsiore, * σκαιότεροι
vel methodicæ ſectæ nugis innutriti.Denuo igitur, quod nunc generatim dictum intelligētibus
eſt,illis quoqꝫ ſpeciatim exponamus,vnum aliquod atqꝫ alterum veluti exemplum ſermoni pro-
ponētes.Cur lingua ſapores percipit,nec vlla pars alia? Num propter colorem,aut ſitum, aut ma- F
gnitudinem,aut figuram? Quippe ea affecta, nec cōmode ſapores ſentiente , aut colorem eius ad
naturam ſuam reducemus,ſi videlicet huic actionem debet , aut iam dictorum quoduis, ſi ab illo
agendi vim accipit.Quòd ſi propter aliud ab ijs quippiam,conſtat, ſi illo tm̄ tenus ad naturalē ha
bitum ſit reſtituta,nullo etiam reliquorum fore opus.Nam eſto,exempli gratia , denſitas certa po
rorum cauſa ſit,cur ſucci ſaporem diiudicet:Nunquid horū ſymmetriam , quæ in ſanitate viſitur,
tuebimur, rurſusq́ꝫ ametriam,id eſt à iuſto modo receſſum, quoties laborat,corrigemus ? Eſto(ſi
placet)mediocris calor cauſa ſit,cur ſaporem intelligat : Num hic quoque manifeſtum eſt cæteris
neglectis vnam adhibendam curam , vt illud ſeruemus,à quo agendi facultatem accepit ? Iam,ſi
propterea,ꝙ ita in ſicco humidoq́ꝫ attemperata ſit , idcirco ſentiat , quis non reliquis poſthabitis
huc tantum intendat,vt neqꝫ iuſto ſiccior ſit , nec etiam humidior? Quis rurſus , ſi hoc verum eſt,
non facile prompteq́ꝫ colligat duos eſſe vniuerſos linguæ morbos,alterum ſiccum, alterum humi
dum? Veluti rurſum,ſi per moderatum calorem & frigus habet,quod ſentiat , quis non hic quoqꝫ
duos eſſe morbos eius intelligat,caloris frigoriſq́ꝫ à modo receſſum? Non aliter quoqꝫ,ſi propter
tenuium meatuum competentiam ſenſum eſt nacta,promptum profectò hic quoqꝫ,colligere eſt,
omnino eam ex horum contrario habitu eſſe vitiandam,duplexq́ꝫ vitium fore, denſitudinē eiuſ- G
modi meatuum,& raritudinem.Sed num etiam plura dicam,quò ſtupidos iſtos inducam,vt, ſi ni
hil aliud,illud ſaltem intelligant,nō poſſe quenquam nec inuenire , nec demonſtratione aſſerere
morborum numerum,qui nō ex ijs,quæ particulis inſunt,tum quæ cauſæ actionis ſint,tum quæ
temere accidant,norit? Num etiam alterum adhuc tertiumq́ꝫ exemplum adijciam? Sæpe nanqꝫ
multitudine exemplorum,ſtupidorum animi veluti à ſomno excitantur.Age igitur ita homines
interrogemus:Idcirco'ne corpus calida,frigida,dura,mollia,lenia,& aſpera,omnia deniq́ꝫ tangibi
lia ſentit,ꝙ candidum colore eſt,aut nigrum,aut rufum,aut vno verbo,ꝙ talis coloris eſt? An pro
pter horum nihil,ſed aliud quippiam? Neminem enim arbitror latere, quin,ſi quid probe ſentien
di munere vtetur,id tantum illi tuendum cuſtodiendumq́ꝫ ſit , ex quo vno probe ſentiendi facul-
tatem accepit.Nam,ſi ex eo ꝙ candidum fuit,id dotis obtinuit,eius nimirum tuendi maxima erat
habenda cura,ſicut nigri fugiendi.Sin contra ex eo,ꝙ nigrum fuit , ſentiendi vim habuit,omnes,
arbitror,alios colores fugere formidareq́ꝫ oportebat. Ad eundem modum , & ſi inde adeo ſentit,
ꝙ flauum,vel rufum eſt,fugiendi,arbitror, alij colores ſunt,ceu ſenſum vel penitus abolentes,vel
vitiantes.Præterea,ſi eo,ꝙ durum ſit,ſenſu eſt præditum, ſi molle fiat,deterius ſentiet : Æque vt,
ſi eo,ꝙ denſum ſit,ſi ad raritudinem mutetur.Iam,ſi tenuium meatuum ſymmetrię acceptam ſen H
tiendi vim refert,vbi ab hac receſſerit,vitiabitur.Et generaliter,vt ſentiat, id tantum ipſum adſit,
oportet,vnde ſenſum obtinuit:atqꝫ id tantum corrigatur , vnde ſenſus eſt læſus , cum à natura re-
ceſsit.Num igitur tertio exemplo eſt opus? an hæc abunde ſatisfaciūt? Sanè prudentibus vel hæc
ſuperuacua puto,vt qui vniuerſale intelligere ſine exemplis poſsint:rudibus autem,& auerſis,et * σκαιοῖς.
contentioſis,ne ſi tertium quidem addam exemplum,quicquam fortaſſe profecero. Verūtamen,
quando duo iam dicta ſunt,& inaniter tempus noſtrum ſemper terunt,nō fuerit alienum , vnum
etiamnum ijs exemplum adijcere.Proponatur itaqꝫ iam,quemadmodum ventriculus male con-
coquens nobis ſit corrigendus. Verba autem faciemus,non ſolum contra methodicos, ſed etiam
contra eos rationalium,qui non cognita ipſius actionis prima cauſa, quam continentem etiā no-
minare ſunt ſoliti,methodo quadam ac ratione cōſtitui poſſe artem putant. Eſto igitur quiſpiam
dicat(ab ijs enim,quæ obuiam promptamq́ꝫ abſurditatem exhibent , cœpiſſe præſtat , quò eos,ſi
fieri poteſt,ad ea,quæ confuſa magis ſunt,intelligenda ſenſim perducamus.) Eſto , inquā,aliquis
dicat hunc quempiam,qui nunc cruditate laborat,ꝙ multos deinceps dies ſolo lacte eſt altus,ven
tris colorem mutaſſe , albumq́ꝫ ex rubro reddidiſſe , idcircoq́ꝫ ventris ſui functionem vitiaſſe.
Fortaſſe iam rides,& iure profectò rides. Verū, ſi ſcias , quàm ſit ſimile & huic de coloribus citra
vllam

A vllam demonſtrationem adhibitam quiduis pronunciare, & tibi de exiguorum meatuum (verbi gratia) ſymmetria, aut alio quolibet affectu, non, arbitror, iure ridebis. Nam aut in te te riſum vertes, aut non in hunc. Nam eſto impudens ſit, qui cauſam minus probe concoquendi colori imputet, dicatq́; , quoniã ex naturali colore ventriculus ruber eſt, nũc vero redditus eſt planè albus, idcirco cruditate laboret, eſt neceſſe. Libens ſanè audiam, quid tu cõtra hunc obijcias. Ego enim aliam rationem non inuenio, quàm vt iubeam, qui ita dicet, prius oſtendat, an omnino propter colorem, iuſtam ac naturalem actionem ventriculus edat. Tu ſi quam aliam habes, libens audiam. Sed nec habes, nec habere aliam contradicendi rationem potes contra eum, qui colorem cruditatis ventriculi cauſam eſſe dicit, q̃ exigere vt doceat, quo modo ex naturali colore conſecutus, vt concoqueret ventriculus, ſit. An igitur huic, qui colori cruditatis cauſam imputat, fides non adhibebitur ante, quàm doceat etiam hoc nomine agere ventriculum, tu, cum vel tenuium meatuum ſymmetriæ vitio, vel alij cuipiam hanc aſcribas, credi tibi poſtulabis prius, q̃ doceas, quo pacto ex ſymmetria in illo genere agat? At non hoc aio, inquit, nec aliud quicq̃ eſſe concoctionis continentem cauſam, ſed prorſus id ignorare me fateor. Atqui, ſi ei, qui colori actionis cauſam tribuit, neceſſe eſt etiam, eidem læſionem actionis imputet: qui vero tenuium meatuum ſymmetriam actio-

B nis cauſam dicit, etiam horum ipſorum à iuſto modo receſſum, eandem vitiare fateatur: tum, qui temperamento quatuor qualitatũ, caloris, frigoris, humoris, & ſiccitatis, actionis cauſam aſsignat, etiam eorundem ipſorum intemperiei offenſam eius aſcribat, vtiq; & tibi neceſſe erit eo, quod ſecundum naturam eſt, prius præſumpto, ita, quod præter naturã eſt, inquirere: aut, ſi ipſum, quod ſecundum naturam eſt, non noſti, nec, quod egreſſum à natura eſt, noſti. Etenim vos etiam ipſos audio contra Empiricos dicere, fieri non poſſe, vt, qui id, quod ſecundum naturam ſit, non norit, dignoſcere id, quod præter naturam ſit, poſsit. At noſco, inquit, quod ſecũdum naturam ſe habet. Quæro, totum'ne, an partẽ eius aliquam? Atq; pars ipſa, quam noſti, eſt'ne actionis ipſius cauſa, an ventriculo ineſt ocioſe? Nam quid demum eius noſti? ſitum videlicet, & magnitudinem, & cõtextum, & figuram? At nihil horum actionis eſt cauſa. Sed nec Empiricos horum quicquã latet: quippe qui & ſe partium diſſectione, cum occaſio hanc offert, vti fatentur, & ex illa ſe hæc intelligere, non tñ actiones vſuſq́; particularum. At noui, inquit, & actionem. Eſt enim circumplexus & attritio. At, niſi cauſam eius noueris, nec morbum intellexeris. Nam, ſi quatuor qualitatum mediocris temperies, actionis ſit cauſa, earũ intemperies omnino vitij cauſa erit. Tu vero reris phlegmonen, & ſcirrhum, & œdema, & abſceſſum, aliaq́; , quæ oculis vſurpari poſſunt, ſolos eſſe ventri-

C culi morbos, quamuis ne hæc ipſa quidem, veluti Empirici, ſolis oculis, manibus, & reliquis ſenſibus apprehendas: ſed ad ipſam eſſentiam eorum tentas aſcendere, atq; hanc diligenter diſquirere, videlicet non contentus ijs ſymptomatis, quæ ſenſui apparent. Quæ tñ ſymptomata Empiricis definiunt, ac circunſcribunt ſuam ſyndromen. Sic enim ipſi appellandam cenſent ſymptomatum congeriem, quæ in affecto ſunt loco. Sed nec curationis indicationem ex apparẽtibus ſymptomatis accipis. Non enim, an tumor præter naturam, nec, an renitẽs, nec, an cum dolore, nec, an ruber, ſed, an ſit in finibus arteriarum impactio ex coincidentia, conſideras, ac curationem (vt ipſe fateris) ad hoc referens exploras. An non ea eſt Eraſiſtrati docendi ratio, vbi de febribus agit? ſicuti rurſus alia Dioclis, alia Praxagoræ, alia Aſclepiadis? Itaq; non à ſymptomatis, quæ in phlegmones apparent loco, indicatio præſidij his ſumitur, ſed ab ipſa ſubſtantia. Neq; enim, an tumor à natura egreſſus, neq;, an renitentia, neq;, an dolor pulſatilis, ſed, an & coincidentia, & impactio in finibus pulſatilium, aut obſtructio in exitu venarum, aut putredo aliqua ſuccorum, aut corpuſculorum ratione cõtemplabilium, in laxitatibus æque ratione ſpeculabilibus intentio ſit, æſtimant. Quare hi omnes ab affectu phlegmone laborantis partis, non à ſymptomatis, quæ hanc ſequuntur, præſidiorum indicationem ſumunt. Ad eundem, arbitror, modum, & ſiquis calidum, frigidũ

* arteriarum,

D humidum, & ſiccum cauſatur. Verum hic, etiam ſi ventriculus citra phlegmonen, aut vlcus, aut abſceſſum, aut alia id genus, eo tantum, quod frigidior euaſerit, non recte cõcoquat, tamen remedijs non deſtituitur. At, qui phlegmonas, ſcirrhos, aliaq́; , quæ oculis videre licet, tantum eſſe morbos putant, ridicule plane cruditates, quæ ſine ijs fiunt, ex imbecillitate ventriculi incidere dicunt, ceu affectum aliquem priuatum ſeiunctumq́; imbecillitatem eſſe velint, non autem, velut in ſuppurantibus, aut ſcirrho grauatis, aut phlegmone affectis, aut alia quauis ratione laborantibus, ineſſe. Quippe omnia hæc vitia, ſiue in ventriculo, ſiue in iecinore, ſiue in pectore, ſiue in alio quouis accidant, illico partem, in qua ſunt, ad propriam functionem edendam imbecilliorem reddunt. Sed id non ſatis illis erat ad indicãda remedia: alioqui fruſtra inquirũt affectus, fruſtraq́; ad ipſam morbi eſſentiam ſubeunt, tanquam non aliter detur idonei compotes eſſe remedij. Non igitur, qui imbecillitatem vitium eſſe dicunt, vbi nullo ex ijs, quæ ipſi morbos definiunt, affecto ventriculo animal cruditate laborat, ij, dum à nobis refellãtur, expectant, ſed ipſi ſeipſos redarguunt, cum non proprium aliquod, ſed commune omnium dicant, quodq́; nec illis ipſis iudicibus, remediorum inuentionem indicare facile poſsit. Quippe illud, roborare imbecillitatem, nomen nudum, ac veluti meta potius eſt, quò curans dirigit, non curatio. Nam quid faciendo ijs, qui inualidi ad actionem ſunt, robur vindices, non dicunt. At in hoc curatio conſiſtebat, &, niſi ventriculi

* πάθος
* πάθη

4r. morbi simplices et 4r. eor. simplices curationes

4r. cōpositi morbi et 4r. eor. curatiōes

affectu inuento,vt remediorum ſis compos,fieri non poteſt.Quippe,ſi refrixit,calfaciendus eſt:ſi E
humentior eſt effectus,ſiccandus eſt:pari modo,ſi immodice incaluit,refrigerandus eſt:ſi ſiccatus,
humectandus eſt.Atq; hæ quatuor ſimplices curationis rationes ſunt. Alteræ quatuor compoſi-
tæ ſunt.Si frigidiore ac ſicciore temperamento redditus ventriculus eſt, calfaciendus ſimul hume
ctandusq; eſt.Sin humidior & calidior iuſto euaſit,ſiccandus ac refrigerandus eſt.Pari modo,ſi ca
lidior ac ſiccior eſt effectus,tum refrigerandus,tum humectādus eſt.Sin humidior ac frigidior, q̃
pro natura eſt,ſiccandus ac calfaciendus eſt.† {Quare octo tū ventriculi ipſius affectus ſunt, quas
illi imbecillitates dicunt:} tum octo medendi rationes.

†In antiqs legitur, vt Linacer vertit. Ex ipreſſis tñ ita verti poteſt. quare & octo ſunt ipſius ventriculi affectus, q ſunt cauſæ ipſius (vt ipſi dicunt) imbecillitatis.

Aduerſus eos medicos,qui naturalis actionis cauſam negarunt inquirendam, vt methodus dignoſcendi & curandi morbi conſtitueretur. *CAP. 5.*

NEc,ſicut Empiricis,ſic vlli dogmatizantium dicere licet,ſint hęc,an non ſint,nihil eſſe opus
intelligere.Funditus nanq; logicam ſectam ſubuertent,ſi ignorato affectu,curationis tamē
facultatem abunde ſibi ſupereſſe dicant. Etenim ab vſu ipſo omnes,quomodo curandum ſit, in-
telligent,ſi ab ipſius rei natura indicationem nō ſument.Ac Empirici quidem, et ꝙ inuenire poſ-
ſe nōn putent quicquam eorum,quæ abſtruſa ſunt,& ꝙ id etiam,ſi inuentum ſit, non deſiderent,
(quippe obſeruatas à ſe eſſe curationes in apparentibus concurſibus)merito nec ſcire ſe, an octo F
affectus ſint,quibus ventriculus imbecillus fit,aiūt,& citra eiuſmodi ſuperuacuam moroſitatem
remedijs ſe abundare. Qui vero & rationem ſe habere profitentur, cuius ope etiam abſtruſa in-
quirant,& ipſorum inuentionem præſidiorum præſtare indicationem dicunt, hos quomodo nō
pudeat dicere, aut non noſſe ſe, an octo affectus ſint, aut eos ad medendum ſe non requirere?
Neq; enim id tantum dicere ſatis eſt,non noſſe ſe,ſed refellere par eſt eos,qui ſe ſcire affirmāt, ceu
parum vera profeſſos.Quoad vero nec ipſi id faciunt, alijq; non pauci demonſtrationis fide con-
firmant omne corpus pro certo quatuor qualitatum temperamento opus ſuum edere, rationabi-
lius eſt illis accedere:niſi forte,qui nuda afferunt verba,plus ſibi credi poſtulabūt, quàm qui cum
demonſtrationum fide loquuntur.Atqui illi,ſi non aliud,ſaltem ſuadere ac docere auditorem ſtu
dent,non cogere iubereq;:Hi totum contra,tyrannorum ritu iubent, ne quæramus actionis cau-
ſam. Verum nos hoc nomine Dionyſium,Phalarim,cæterosq; tyrānos odio proſequimur, quòd
iubent imperantq;,non ſuadent,ac docent,ſicut Solon,Draco,& Lycurgus. At,inquit, ego intra
limites artis maneo : vos & ab ijs exceditis, & ad naturalis philoſophiæ principia nos reducere
conamini.An igitur homo lepidiſsime, ne hoc quidem ipſum demonſtrabis, quínam videlicet
medicinæ artis ſint limites,quæq; nouiſſe expediat ei,qui ratione, remediorum inuentionem mo G
lietur,ſed terrifico vultu tuo nos reddere attonitos putas? Audio quidem & te illud dicere, non
oportere actionis inquiri cauſam.Audio & Empiricos dicere,nec actiones ipſas eſſe conſideran-
das.Audio non minus illum,qui dicit,non tantum has eſſe æſtimandas,ſed etiam cauſas,vnde na
ſcantur,quęrendas.Num igitur ex eo eſſe me iniquorum iudicum numero iubes,qui prius,q̃ om
nes,qui inter ſe diſſideant,audierint,vni ſtatim ferūt ſuffragium? An primum, quæ veſtrū quiſq;
dicat,ſeorſum audire vis,dein conferre,atq; perpendere,quis tum ſibi,tum apparentibus conſen-
tiat:quis rurſus nec ſecum,nec cum ijs,quæ apparēt? Atqui,ſi ita faciam, Empiricos audiam, etſi,
quæ dicunt,ſtabiliter non demonſtrent,ſaltem ea lenire conātes. Vos ne id quidem facitis. Nam
ſanè libenter audierim,quis veſtrum vel lenimen aliquod, vel demonſtrationem aliquam afferre
ſit conatus,cur actionis cauſam inquiri non expediat.Quæ enim à me methodus ſupra eſt poſita,
inquirendam eſſe demonſtrauit. Vos,ꝙ inquirenda non ſit, nec demonſtrationem vllam,nec ra-
tionē vllam probabilē afferre conamini, ſed tm̄ elato ſupercilio tetrice nos obiurgatis, abſcedere
à ſumma phyſiologia iubentes,nec ſic quærere hominis naturā intelligere,vt philoſophi faciunt,
qui ad prima vſq; elementa ratione aſcendunt.Illud quoq; vobis vel dixiſſe tantum ſatis videtur,
nempe arteriam,& venā,& neruum,principia continentia, & veluti elementa eius phyſiologiæ, H
quæ de homine inſtituitur,ponenda eſſe.In quo quidam Herophilum laudauit, ꝙ ita ad verbum
dixerit:Eſto hæc prima eſſe,tametſi prima non ſint.Sed,qui ad demōſtrationem prouocat, ac hy-
potheſes iſtorū,qui ſic opinantur,pugnare ſecum oſtendit,hunc auerſamini ac fugitis, prorſusq;
non auditis,& contemnere ſimulatis,ibiq; rationem faſtiditis, ijdem ſcilicet, qui contra Empiri-
cos rationem demonſtrationemq; extollitis.Nam,ꝙ ſecum diſsideant rationes omnium, qui vel
ex dimidio dogmatizant,etiam ijs,qui tenuiter in demonſtrandi methodo ſunt exercitati, facile
perſpicere licet.Cū enim phlegmone ventriculus laborat, atq; inde adeo concoquere non valet,
quænam phlegmones cauſa ſit,quærendum cenſent, atq; inde præſidiorum copiam coniectant
ſpreta Empiricorum inuentione. Cum vero citra phlegmonen, aliud'ue id genus vitium, ſolius
intemperantiæ culpa concoquere non valet,hic rurſus auxiliorum facultatem ab experientia pe-
tunt.Atqui hæc ſecum non conueniunt,cum Empiricorum opinio ſibi conſtet, præterea demon
ſtret efficiatq;,quod volunt, ex ijs,quæ vos ipſi nō inficiamini,lemmatis. Quippe, ſi fieri vllo mo
do poteſt,vt ex ijs,quæ apparent,ſymptomatis curandi ratio coniectetur ignorato affectu, vtiq;
non hic poſsibile,in alio fuerit parum poſſibile,ſed æque in omnibus poſſibile erit. Ergo ne hoc
quidem loco rationem vllam afferre poteritis, quo minus, vbi affectum explorare nequitis,ex-

A perientia ipſa ſatis ſit ad remediorum inuentionem. Omnia igitur tyrannorum ritu imperatis: vti vero demonſtratione nec ipſi vultis, (præſtat enim ita fortaſſe dicere, quàm nõ poſſe vos) nec ijs, qui vti tum volunt, tum poſſunt, acceditis. Itaq; quid aliud ſunt diſceptationes veſtræ, quàm lites, & contentio, & prouocatio ad conuitia, & pugnas?* cuiuſmodi præceptorum veſtrorum quidam perpetuo exercuit, aut irridens, ſi quis calidi, vel frigidi mentionem faceret, tanquã balneatoribus magis, ꝗ medicis ea nomina conuenirent: aut vehementer increpans quaſi longiſsime à medendi arte digreſſum: aut Eraſiſtrati grauem illam authoritatem obijciens. Verum hæc, vt primo auditu oblectabant, ita, cum ſecundo & tertio audiui, moleſta ſanè fuerũt, ceu ſcurris, quàm medicis magis congrua. Si enim ſemel authoritas eorum, qui vltra non eſſe procedendum iubent, legitimus teſtis eſſe ad demonſtrationem putabitur, omnia iam meræ nugæ erunt, nec finis in diſputatione vllus, niſi, qui nunc viſitur, inimicitia, pugna, conuitium. Quippe, qui à logicis demonſtrationibus digreſsi credi quippiam cenſent propterea, ꝙ Herophilus, aut Eraſiſtratus ita iuſsit, hos neceſſe eſt omnis generis conuitia pugnasq; ſequi, admiranda ſcilicet diſputationum, quæ nunc habentur, præmia. Fingamus enim, alius dicat, huic, qui cõmode non concoquat, ventriculum frigidam & ſiccam intemperiem contraxiſſe, proindeq; humectãdum, ac calfaciendum eſſe: Alius,
B ꝙ naturalis eius habitus mutatus ad frigidius, & humidius ſit, calidum ſiccumq; victum adhibendum ſuadeat: Tertius autem quiſpiam accedens, ꝙ, quæ comprehenſa ſunt, non recte ſint dicta, id ne tentet quidem oſtendere, ſed tantum eos, qui dixerint, obiurget, quaſi ſuperflua ſcrutentur, & teſtes adhibeat Eraſiſtratum, vel Herophilum, non'ne (vt dixi) diſsidij hinc mutuiq; conuitij initium excitabitur? Quippe illos contra neceſſe eſt Athenæum, & Mneſitheum, & Dioclem, & Pliſtonicum, & Hippocratem, & Philiſtionem, & ſexcentos alios tales opponere teſtes. Si enim teſtibus decidenda lis erit, non modico hi vincent. Nam, ꝙ tum inſalubris intemperamẽti* plures ſint ſpecies, tum cuiusq; earum diuerſa curatio, vbi non Hippocratis modo, & plurimorum aliorum medicorum, ſed etiam Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Zenonis, Chryſippi, & omnium illuſtrium philoſophorum teſtimonio comprobarint, vtiq;, & ꝙ citra naturam corporis exacte inuentam fieri nequeat, vt vel de morborum differentia quicquam inuenias, vel auxiliorum conuenientium copiæ ſis compos, iiſdem ipſis tum philoſophis, tum medicis confirmabunt, hisq; non tyrannorum ritu, ſicut iſti, iubentibus, ſed euidenti ratione probantibus. Contra hęc igitur, qui calidum, & frigidum, balneatorum, non medicorum dicunt eſſe vocabula, dicterijs videlicet vtentur, & riſus mouebunt, moriones, phrygas, aut ſcholaſticos narrantes. Quippe cõſcij ſibi ſunt nõ
C modo nihil demonſtratione confirmatum ſcire, ſed nec, quid demum demõſtratio ſit, intelligere. Ergo ex his dicterijs neceſſe eſt, oriatur diſsidij initium. Vt enim primum omnium memorem, quæ nugantes ſine demonſtratione dicere non dubitant, cõſidera, quo pacto neceſſe ſit ex eo pugnam ſubſequi. Nam, vbi contra dicta eorum nuda, & demonſtrationis expertia, ac contra teſtes ipſos, quibus credendum cenſent, alij tum celebriores, tum longe plures teſtes opponunt, neceſſe eſt vel cedere, vinciq; vtroq; nomine, & ꝙ demonſtrare recuſarunt, & ꝙ numero teſtium ſint impares: vel perfricta fronte Eraſiſtratum omnibus illis teſtibus dicere maioris eſſe fidei. Siquidem hic neceſſum eſt alterum negare eſſe maioris fidei aut Hippocrate, & Mneſithæo medicis, aut Ariſtotele, & Platone philoſophis: alterum eſſe maioris fidei inſtare: deinde varie vltro citro tam immodeſta, contentioſaq; contradictione iactata alterum eorum impelli, vt dicat† {non eſſe, alterum bene ſanè, ſi tu Eraſiſtratum in ordinem redigas.} Hæc enim quotidie fieri in medicorum diſputationibus, ò Hiero, vides. Ea vero ſemel data porta, omnia iam muliercularum verba ingeruntur: &, cum mutuis ſe maledictis aſperſerint, inutiliter amiſſo tempore diſcedunt. Atque hanc turpitudinem, non eſt, ꝙ dicat aliquis non eſſe ab ijs, qui demonſtrationem fugiunt, inceptam. Fugiunt autem multifariam, vt ſcis: alij cum grauitate tantum increpantes: alij ſcurrile aliquid com-
D menti: alij in riſum ſannasq; diſceptatione abrepta. Quòd ſi quis ſermoni ſtare, demõſtrationesq; audire audet, primum quidem omnino non intelligit: neq; enim poteſt, qui demonſtratiuæ methodi ſit imperitus, eos, qui ipſa vtuntur, intelligere. Quòd ſi aliquatenus intelligit, at, ꝙ dogma ſuum, in quo eſt innutritus, propugnare omnino decreuit, contra tendere aggreſſus, dein deprehenſus, quæ nec rite cludant, nec colligant, ſed vana nugaciaq; ſint, dicere, iraſcitur, & deuouet Dialecticos, ceu malorum authores, ꝙ videlicet pituitam à naribus ipſorum detergent, ipſisq; mederi conantur adhibitis ſcilicet non melle, & placentis, ſed allijs, & cæpis, quæ etiam pituita tentatos gallinaceos ſanare ſolent. Quippe millies affuiſti ijs, cũ à diuerſe cludentibus argumentis non aliter, ꝗ ab ipſo allio, & cæpis cogerentur lachrymari. Nec te profectò latet multos ſæpe nobis priuatim faſſos, ſentire iam ſe ſuam ſectam, ꝗ ſit abſurda, nec tñ hanc poſſe publice mutare, cum alioqui nec alia noſſent, vnde haberentur in pretio, & iam vulgo propter hæc & noti, & in pretio forent. Itaq; ob hæc ipſe quoq; ſæpius diſtuli commentarios de medendi methodo ſcribere, pro cõperto planè habens pauciſsimos huius tempeſtatis ab ijs adiutum iri. Etenim, niſi magna quępiã miraq; mutatio humanarum rerum fiat, actum de bonis ſtudijs eſt, vtpote confuſis ac corruptis nemine veritatẽ ipſam, ſed tm̃ ſcientiæ famã quærente. Optime.n. profectò ſcis ne quinq; quidẽ vsꝗ inueniſſe nos, qui eſſe potius, ꝗ videri docti cuperẽt. Atqui, niſi quis ſapientiã ipſam propter

* νοσώδους .i. morboſi, vt ipſe alias vertit.

† Al. nõ tibi ſane ita bñ erit, ſi Eraſiſtratũ negligas.

ſeipſam expetat,ne tempus quidem vllum inueniet, quo ſe in Logica methodo exerceat, immo E
diuitijs,& famæ,& potentiæ ciuili inhians,in horum ambitu vitam omnem conſumet.

Aduerſus eos,qui morbos à ſola plerunq; intemperie fieri negarunt: & quot ſint prima morborum genera,quæ in ſimilaribus,& inſtrumentalibus partibus oriuntur. CAP. 6.

ERgo dimiſsis his,rurſus ad propoſitum redeamus. Eſt autem ab initio propoſitum illud, qui omnem morborum numerum methodo non inuenerit, hunc maxime in ipſis medendi methodi foribus lapſurum:cum conſtet totidem eſſe medendi rationes, quot ſint morborum ideæ. Ergo ſic in enumerandis morbis egiſſe,vt neq; priuatis proprietatibus attentus infinitos ſtatuat, nec in primis ſtatim generibus ſubſiſtat,id in promptu cuiq; non eſt,ſed ei tantum, ſicut antea dictum eſt,qui in diuidendi methodis ſit exercitatiſsimus.Principium vero diuiſionis eorum eſt, vt etiam alibi diximus,vt eſſentiæ ratio rei diuidendæ conſtituatur. Igitur illud monſtratum nobis eſt,morbum omnino vnum ex ijs eſſe,quæ præter naturam ſint. Hæc aũt quatuor cum ſint,actio offenſa;affectus,vnde actio prouenit:affectus ipſius cauſa:& quæ hunc ſubſequuntur ſymptomata:ſiue functionem ipſam vitiatam,ſiue,vnde hæc prouenit,affectum, morbum nominare velis, nihil id medendi methodum immutare oſtenſum eſt:modo vnum illud intelligatur, primã ipſam curationem,quam etiam non nulli cõtinentem appellant,affectus eſſe,qui actioni incommodat. F
Porrò oſtenſum à nobis diximus, rationabilius hunc morbum appellari, non tamen vetare nos, quin,ſicuti id cordi ſit,actionis noxam morbum nominet:affectum,qui hãc creet, morbi cauſam. Præſumpto igitur, ꝙ morbus vocetur affectus is præter naturam, qui functioni officiat, inquiſiuimus deinceps,quot in vniuerſum morbi eſſent. Vbi clarum obiter fecimus, ſiquis via ordineq; proceſſurus ſit,nec(ſicut vulgus medicorum facit)tyranni ritu imperaturus, huic primum inueniendum eſſe affectum illum,qui functionis effectrix ſit cauſa. Hunc ſanè nos eucraſian diximus eſſe calidi,frigidi,humidi,ac ſicci.Proindeq; primum morbũ in ſimilaribus eſſe ex horum intemperie oſtendimus. Alius quiſpiã corpuſculorũ,& meatuum ſymmetriã ſtatuet, proptereaq; ex indebito meatuum ipſorum modo ægrotare animantes.Cæterum, ſiquis nec ipſe actionis cauſam, in quo'nam entium ſit genere,audebit ſtatuere,nec ijs,qui ſtatuunt,cõtradicet,ac nihilo ſecius tamen ratione methodoq; ſe procedere arbitrabitur,hunc egregie improbum eſſe diximus, vt qui nec tutum ſe ab Empiricorum accuſatione facere poſſit,et ſecum plànè pugnet,quippe eiuſmodi homines ex dimidio logicos eſſe,qui,qua ratione phlegmone, ſcirrhus, œdema, & alia id genus fiant,multo labore diſquirunt,lædi autem etiam citra hęc omnia ex ſola intemperie actionem nõ intelligunt,ſed empirice talia curant. Quiſquis igitur,quantum hi aberrent ſcire volet, tum quot G
morbos tranſiliant,quantoq; plures ignorent,ꝙ norint, librum de morborum differentijs perlegat.Intelliget enim Hippocratem primum omnium recta inſtitiſſe via. Quæ cum à poſteris abſoluenda fuerat,non modo nemo eorum abſoluit,ſed pleriq; etiam,quæ probe fuere inuenta,corruperunt.Proxime autem,vt viam,quę inchoata eſt ab eo,perficerent abſoluerentq;,Ariſtoteles,& Theophraſtus acceſſerũt:&,ſi fateri verum oportet,poteſtate abſoluerunt: cũ conſtituerint aliud eſſe in corporibus ſimilaribus morbi genus,aliud in ijs,quæ inſtrumentalia dicantur:Quippe à ſimilaribus functiones edi,eoq; eſſe cuiuſq; inſtrumenti vnam tantũ ſimilarem:Reliquas vero,quę cum hac quoduis inſtrumẽtum perficiunt,eas vſus alicuius gratia, illius, quæ prima erat,actionis cauſa factas eſſe:Sed & horum tamen rurſus cuiuſq; eſſe per ſe actionem, veluti in oculis. Satius enim fortaſsis ſit,quæ in alijs diffuſe oſtẽdimus,ſtrictim hic commemoremus. Ipſum viſus inſtrumentum eſt cryſtallinus humor:reliquæ oculi partes,eius cauſa ſunt factæ. Quarum omniũ vſus narrauimus in decimo operis de partium vtilitate libro. Cæterum,quanquam cryſtallini maxime cauſa omnes ſunt factæ,ſingulæ tamen earum aliquam ſeorſum actionem ſunt nactę:ac vena quidem,& arteria,& neruus toti animanti communem. Membranulæ oculi omnes,cum ſint nutrimenti participes,omnino naturalibus facultatibus ſunt præditæ, ac perinde etiam functionibus, H
quæ ab his proficiſcuntur. Quoties igitur cryſtallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio:cæterum non eſt eorum,vt organa ſunt, morbus. At, quod hypochyma vocant,nullius ſimilarium eſt morbus,ſed oculi totius,vt inſtrumenti. Ad eundem modum, ſi in finibus venarum,quæ in cauo iecinoris habentur,obſtructio ex lentis, aut craſsis ſuccis ſubhæſit, digeſtio quidem in corpus per has morabitur, ægritudo tamen totius iecinoris, ceu inſtrumenti cenſebitur nulla ſimilarium eius partium ægrotante. Quòd ſi intemperies venas eius infeſtauerit,ipſarum quidem illarum morbus primum erit,ex accidente vero etiam iecinoris. Ac Eraſiſtratus quidem in phlegmones ſubſtantia tradenda eſt lapſus,cum nec in particulis,quæ phlegmone laborant,in finibus pulſatilium impactio neceſſario cernatur, nec arteriæ ſpiritum tantum, cum in naturali habitu ſunt,contineant: veluti in tractatione de his oſtendimus. Si igitur phlegmone eius generis morbus ſit,cuius autumat,& ſcirrhus eius generis,cuius ille opinatur,et reliquorum ſinguli,ſicut ipſe obſcure,& multi ſequaces eius clarius explicare conantur,vtiq; ſolidas ipſas partes liberas propemodum à morbis relinquit, niſi quatenus vlcerari, collidi,incidiq; valeant, atq; id genus aliud quippiam pati.Laborare vero eas ſe totis,eiuſmodi morbis,quales nos octo intemperantias oſtendimus,id nuſquam dicit. Atqui corpora vniuerſa, etiam quæ difficillime afficiuntur,

* arteriarum.

A tur,veluti æs,lapis,ferrum,ſaltem calfieri, frigefieri, ſiccari, humeſcereq; cernuntur, vt vtique mirum ſit,ſi tantum arteria,& vena,& neruus,nihil eiuſmodi ſentiēt. Atq; hoc etiam magis mirum, ſi patientur quidem,functionem tamen legitimam edent.veluti (ſi ita fors tulit) in corde facultas quædam eſt,(vt ipſe quoq; Eraſiſtratus confirmat) qua laxatur,& contrahitur. Hanc autem lædi profectò oportet,ſi viuenti animali cor ſit exemptum, quemadmodum ſæpe factum in ſacrificijs videmus.Quippe,ſi non læditur,perpetuo mouebitur,nec tantum ad tempus aliquod, vt nunc cernitur.Manifeſtum eſt igitur læſam eſſe, proindeq; mouere deſinere. Illud igitur conſideratu non inutile erat,cum poteſt ſaltem facultas ea lædi,etiam ante,quàm cor ſit exemptum, quænam ſit eius læſio.quænam alia,præter intemperiem? Nam neq; figura eius mutata apparet,nec cauitas,nec ligamentum,nec oſculum,nec alia vlla pars perdita,ſed tantum naturalis temperies mutata.Ergo omnes hi ſimilarium partium morbi omnino,vt dictū eſt,ab illo ſunt omiſsi. Siquidem, vbi ſanguis in finibus arteriarum impactus actionem vitiat,id arterias ipſas,quatenus inſtrumenta ſunt,male habet.Vt vero ſimilares particulæ ſunt,octo quidem ſecundum nudas qualitates intemperies habent,octoq; rurſus cum fluxione.Oportet igitur,quiſquis horum cum certa ſcientia demonſtrationes cœpiſſe velit,à libro de elementis incipiat: poſt deinde reliquos ſingillatim (vt
B dictum eſt)legat.Sunt vero proximi huic commentarij de temperamentis. Ab ijs proximus eſt, qui de inæquali intemperie inſcribitur. Mox, qui de naturalibus facultatibus. Alijq;,qui de animæ affectibus ſunt proditi:idq; de vnoquoq; deinceps,& ſeorſum.Hos excipiunt,qui de particularum vſu ſunt inſcripti:quos ſequuntur,qui de morborum,ſymptomatumq; differentijs titulum habent.Plerique vero medicorum,nec tantum experientiæ applicantes animum (cum tamen liceret ex Empiricorum inſtitutione bonis eſſe medicis)& perfectioris rationis cupidi, cum aut ijs, quæ citra demonſtrationem ſunt enunciata, credant, aut vitioſis demonſtrationibus fallantur, non ſolum nihil excogitant boni,ſed etiam,quæ per experientiam ſunt cognita,corrumpunt. Siquidem ratio non leue momentum obtinet ad experientiam vel ornandam,vel corrumpendam: ſed,quantum recta ratio ornando adijcit,tantum,vel etiam amplius,vitioſa detrahit. Atque hæc me ſæpe medicorum vulgo prædicantem audis,qui prius,quàm in methodis Logicis ſe exercuerint,vel,cum demonſtrare aliquid tentant,ſeipſos fallunt:vel,cum diuidere quiduis in ſpecies, ac differentias,hic quoque imperitorum coquorum ritu non per membra incidunt,ſed conterunt, collidunt,ac dilaniant,veluti in eo,quod nunc eſt propoſitum.Conſulo igitur(vt ſcis)talibus omnibus,experientiæ animum intendant:cum non leue inſtet periculum ijs,qui ſupra vires aliquid
C moliuntur,ne & id non conſequantur, &, quæ intelligere aliàs poſſent, omnino amittant. Ergo cum ijs,qui tum recto ſunt ingenio, tum diſcere parati, ipſi rurſus ſermonem conferamus, illud tantum ex ijs,quæ inter initia diximus,commonentes,non eſſe committendum, vt vtraq; ſimul confundantur,miſceanturq;,& quæ per experientiam ſunt inuenta, & quæ ſola ratione ſunt inueſtigata,ſed cum vtrunq; ſeorſum ſit tractatum,poſt ambo coniungantur. Ergo, cum ipſi de experimentali inuētione alibi egerimus,de logica in his commentarijs diſſerere propoſuimus. At mihi videor ijs præſertim,qui commentarios noſtros de morborum ſymptomatumq; differentijs perlegerunt,cum quibus ſcilicet mihi deinceps ſermo erit,iam clare oſtendiſſe maxime in ipſis ſtatim foribus lapſum Theſſalum eſſe.Lapſus enim non leui lapſu & Aſclepiades erat,vbi inter initia de elementis corporis male ſenſit: Cæterum multo & maiore & grauiore Theſſalus, quippe qui omnes in victus ratione morbos in duos, ſimiliter illi, cōtulit affectus,multos vero medicinalium ſcoporum ademit,quibus ille eſt vſus.Peſsimum autem grauiſsimumq; illud admiſit, quòd nec ipſas actionum noxas,nec affectus,qui earum cauſæ ſunt,morbos cenſet,ſed ſolis vacuationibus,vel ſtatis,vel præcipitatis intentos eſſe vult,cum nec,quid ſit plus iuſto ſiſti pręcipitari'ue vacuationem,clare nos doceat.Quippe vel ad vires,vel ad cauſam, vel ad affectum, vel ad id, quod
D per ſanitatem ſemper eſt obſeruatum,referri iudicium oportet. Ex quo factum arbitror, vt pugna inter eius ſequaces non parua ſit orta, vt qui tum de reliquis omnibus inter ſe diſsideant,tum de eorum,quæ pathe vocant,& notione,& ſubſiſtentia. Verum,ſi nunc de pugna eorum hiſtoriam moueam,deflectam ad inutilia ſermonem. Omnem igitur deinceps ſermonem faciam,ceu cum illis agam,qui commentarios de morborum ac ſymptomatum differentijs, præterea de cauſis eorum legerint:ad hæc,qui ea omnia,quorum pauloante memini, reuoluerint.Atque hinc ordiar.Quoniam actiones omnes à ſimilaribus corporibus proficiſci oſtendimus,reliquas vero omnes ſingulorum inſtrumentorum particulas vſum quempiam ipſis præbere,duplex ſanè morborum genus erit,alterum in partibus ſimilaribus,alterum in totis organis. In ſimilaribus intemperantiæ:in totis organis vnum in figura ſpectatur,aliud in particularum numero, aliud in cuiuſque quantitate obſeruatur,quartum in poſitura. Vtrarunque vero partium, id eſt ſimilarium inſtrumentaliumq;,communis eſt ipſa vnitatis diuiſio.Ergo ſex in uniuerſum morborum ſunt genera. Vnum ipſorum ſimilarium proprium,nempe intemperies:quatuor,ut modo dictum eſt, inſtrumentorum cuiuſq;:& cum his ſextum,quod tum ſimilaribus,tum inſtrumentalibus eſt commune,ipſius unitatis ſolutio. Horum cuiuſq; differentiæ ad ultimas uſq; ſpecies in libro de morborum differentia ſunt traditæ.

* Aſ.ſecta

Quid

Quid ſit indicatio, & quo pacto ex intellectione eorum, quæ multitudine differunt, ac ſpecie vnum ſunt, methodus communis indicationis oriatur de affectibus paſsionibusq; ac ſymptomatis amouendis. E

CAP. 7.

His ſic ſe habentibus, iam de medendi ĩdicationibus eſt dicẽdum, ſed hoc ipſo indicationis vo
cabulo prius expoſito.†{Quippe ipſam ſequentis, ſiue agẽdi inſinuationem,} indicationẽ
dicimus. Nam inuenitur quidẽ & ab ipſa experiẽtia id, quod conſequens faciendum ue ſit, ceterũ
nõ ita, quaſi in precedenti aliquo deſignatum. proindeq; nemo Empiricorũ dicit id iſto indicari:
quanq; certe hoc ſequi illud dicunt, & hoc precedere illud, & conſiſtere hoc cum illo. Deniq; oẽm
artem horum obſeruationem memoriamq; eſſe dicunt, nempe quid cum quo, & quid à quo, &
quid poſt quid identidẽ ſit viſum. Ergo ex ipſa rei natura ordiri, atq; ab ipſa, quod ſequens ſit, citra
experientiam inuenire, id eſt indicatione inuenire. Definito iam hoc quoq;, ac rurſus, quod ante
diximus, ad memoriam reuocato, omnem medendi methodum ſeiunctam ab experientia proce-
dere, nec recte facere eos, qui ambas doctrinas Empiricam, Logicamq; in vnum cogunt, atq; con-
fundunt, quæ reliqua ſunt, proſequamur. Fuerit autem omnium, quæ reliqua ſunt, ordine primũ,
quod & propoſita iam proxime ſequitur. Sequitur autem primum, ac maxime illud, q omnis me
dendi methodus, per indicationem fit. Quippe, quicquid ab experientia ſeiunctum eſt, id totum F
indicatio nominatur. Quare, quiſquis condere medendi methodum ad vnguem parat, huic à pri-
mis eſt indicationibus auſpicandum, atq; hinc ad eas, quæ deinceps ſunt, trãſeundum, rurſusq; ab
his ad proximas. Itaq; pergenti, non prius deſiſtendum, quàm ipſius compos ſit finis. Porrò finis
propoſitæ nunc nobis tractationis eſt, inuenire cuiuſque morbi remedia. Quod'nam igitur viæ,
quæ huc perducit, ſtatuetur principium? Nempe morbi ipſius cognitio, qualis ſcilicet is natura
ſit: vt prius eſt oſtenſum. Quippe, ſi id, quod curatur, is eſt, ratio profectò eſt ab ipſo quoq; indica-
tiones eſſe incipiendas. Ergo primum, quæ generalis communisq; morborum omnium indicatio
ſit, inueſtigandum eſt: ab hac deinde ad alias ſpeciatim deſcendendum. Quippe neceſſe eſt omnes
morbos vnius eiuſdemq; participatione morbos appellari, veluti, arbitror, & hominem, & bouẽ,
& canem, & reliquorum ſingula. Vnum nanq; idemq; in omnibus hominibus habetur, cuius gra
tia omnes eandem appellationem hominis ſortimur. Pari modo canibus vnum idemq; omnibus
ineſt, cui cogitatione innitimur, cum canem intelligere volumus. Similiterq; in omnibus equis
vnum idemq; ineſt, propter quod omnes equi dicuntur. In homonymis autem hoc clarius perſpi
cere licet. Nam omnibus quadrupedibus animalibus, quæ latrant, vnum idemq; ineſt, vtiq; quòd
& quadrupedia ſunt, & latrabilia. At marinis illis rapacibus belluis, quas ipſas quoq; canes appel- G
lamus, vnum rurſus idemq; ineſt, quod terreſtribus non eſt, ita, vt his cum illis in canum natura
nulla ſit, niſi tantum nominis, conuenientia. At hominis cum homine, veluti Socratis cum Alci-
biade, non nominis modo, verumetiam eorum, quę ijs inſunt, ſocietas eſt. Nam & animalia, & bi-
pedes, & pedeſtres, & rationales, & mortales ſunt: deniq; nihil vlli ſingularium hominum, qua ho
mo eſt, ineſſe deprehendas, quod non & reliquis hominibus inſit. Cæterum terreſtribus canibus,
ab ijs, qui ſunt marini, multa inſunt diuerſa, ſeu corporis ſpectes formam, ſeu animi mores. Quip-
pe ille cicur eſt, hominisq; amans: hic inſidiator, & ferus: Ille terreſtris, hic marinus: Ille quadru-
pes, hic nõ.* Rurſus, ille latrabilis, hic ad latrandum minime habilis. At non terreſtrium canum
hic latrabilis eſt, ille non: nec rurſus hic quadrupes, alter nõ quadrupes, ſed omnibus ipſis vna for-
ma ineſt, qua canes nominantur. Nec vero ſubſtantijs modo id ineſſe videtur, verumetiam ipſis
accidentibus, vel vt affectus ſunt, vel vt actiones, vel vt paſſiones. Verbi gratia, homo inambulãs
ab homine inambulãte nihil differt ſecundum ipſam inambulationem, ſed nec vſtus ab vſto, nec
cæſus à cæſo, nec albus ab albo, nec niger à nigro. Verum in maioris minorisq; ratione ſinguli ho-
rum non paruam obtinent differentiam, veluti magis minus ue albus. Verum quatenus albus,
vnum idemq; cum altero albo poſsidet, ita nimirum, vt, qua homo eſt, vnũ idemq; cum alio quoli H
bet eſt hoĩe. Et in ſingulis deniq; ſignificatorũ vnum idem oĩbus ineſt. Ita igit & ipſum ægrotare,
& valere ſe habent. Illud. n. ægrotantibus oĩbus ineſt, hoc valentibus, vtiq; vnum idemq; vtrũq;.
Et, veluti nomine hominis vnum, ita ẽt nomine ſanitatis unum ſignificatur. Declarat aũt & quo-
tidianus inter nos ſermo, q, in quibus homonymia non eſt, in his unum eſt, quod ſignificatur. Si
enim dicat quiſpiam uulneratum ſibi eſſe lapide caput, nemini, qui audiat, ſermo eſt obſcurus, aut
ambiguus, ſicut eſt, cum dicitur deuoratum eſſe à cane Coriſcum. Siquidem à quo cane, ſtatim ro-
gabit auditor, propterea uidelicet, q duo ſunt canum genera, terreſtre alterum: alterũ marinum.
At non, quo lapide, aut quod caput, rogabit: cum & omnis lapidis, qua lapis eſt, una ſpecies ſit, &
omnis capitis, qua caput. Canis uero, ut canis, ſanè non unà, ſicut nec linguæ, qua lingua: quando
& tibiæ, & calceamenti, & animantis pars lingua eſt. Ac, ſiquem audias miniſtro iubentem, ut lin-
guam afferat, incertum eſt, quam linguam dicat: Sin uentrem, aut ueſicam, aut iecur afferre iubeat,
non item. Ergo ſingulis ſignificatis una certa ſubiecta res eſt, non tamen cuiq; uoci una res ſubij-
citur. Interdum enim tantummodo ſignificatur per uocem, nec quicquam ſubijcitur. Verum de
his, quæ ita dicuntur, diſſerere, preſentis propoſiti nõ eſt. Quibus autem non tantum ſignificatur
aliquid, ſed ẽt res aliqua ſubiecta eſt, his quotquot ſignificata fuerint, totidem ſunt & rerum ideæ.

Ac uocis

† τὴν γὰρ οἷον ἔμφασιν τῆς ἀκολουθίας.

* ἄπουν eſt in antiquis. i. ſine pedibus.

A Ac vocis quidem vnum ſignificantis vna neceſſario erit & rei ſpecies: numero tamen plures has
eſſe licet, ſicuti α. Eoq; ſeptem eſſe vocales dicimus: elementa Græcorum idiomate quatuor & vi-
ginti, ad communem videlicet omnium ſpeciem, quę vna eſt, referentes, non ad particulares, quæ
chartis, lignis, membranis, & lapidibus ſunt ſcriptæ: quarum maximus numerus eſt, nec potis nu-
merari, peneq; in infinitum extenſus. nam poſſunt in toto temporis ſpatio infinita ſcribi tum α,
tum β, tum γ. Eodem modo & reliquarum literarum ſingulæ. Verum ea in vniuerſum quatuor
eſſe & viginti numero dicimus, non particulares intelligentes, ſed tantum ſpecies, quibus (vt arbi
tror) ipſa nomina indimus. Quippe nō hoc, quod in charta ſcribitur, α dicitur: illud, quod in ligno
pingitur, nō α dicitur: immo tum hoc, tum illud: idq; ſiue deſcribas in terra, ſiue in lapide: ſiue ſcal-
pas, ſiue coloribus pingas. Sed nec pueros docet quiſpiam multa α, & β, & γ, & reliquorum ſingu-
la, immo quodq; horum vnum, ſimul autē omnia vigintiquatuor. Simili genere, ſi equum vnum
puero indices, aut camelum, vbi alium rurſus equum, aut camelum aſpexit, non rogat, quod ani-
mal id ſit, ſed illum equum, hanc camelum nominat, atq; illum, quem prius, cum hoc, quem nunc
cernit, eundem eſſe dicit, quāuis fortaſſis alter mortuus iam ſit, alter (hic videlicet quem cernit) ſu-
perſit. Iam vinum homines heri hodieq; idem bibiſſe ſe dicunt: nempe ſpecie idem. Interim tria ſe
B vina hodie bibiſſe narrant, aut etiam vnum, ad ſpeciem vbiq; reſpicientes. Præterea quindenas fo-
res vno ſigillo obſignatas, ad ſpeciem ſcilicet in omnibus his ſermonem referentes. Adeoq; eſt
euidens, ac omnibus natura inſitum tum hominibus, tum brutis, vt aliud quid ceu in ſubſtantia
ſubiectum, aliud ceu ſpecie vnum intelligant, vt vel aſinorum (qui tamen omnium brutorum ſtu
pidiſſimi videntur) aliud eſſe ſpecie vnum, aliud numero, notitiam non fugiat. Conſpecta nanq;
camelo, aſinus ſe retrahit, & fugit, ac timet, ſi nunquam antea camelum conſpexit. Sin autem vide
re iam aſſueuit, quāuis aliam aliamq; illi demonſtres, tamen propter conſuetudinem non amplius
timet, ſed veluti vnam ſpeciem intuetur & illam, cui inſueuit, & hanc, quæ nunc primum apparet.
Ad eundem modum nec homines timet propter conſuetudinem, ſed hos quoq; velut vnam ſpe-
ciem videt. Verum, ſi curatorem inſpexit, non ſolum vt hominem, ſed etiam vt hunc hominem
agnoſcit, & micat auribus, & caudam quatit, & rudit, & laſciuit, cum eum aſpexit, vtiq; indicans ſe
familiarem agnoſcere. Hunc itaq; tum vt hominem, tum vt familiarem noſcit: Eum autem, quem
primum iam videt, vt hominem ſimiliter, vt familiarem non ſimiliter. Quare non nos modo, ve-
rum aſini quoq; iam aliud vt numero idem tum vident, tum etiam noſcunt, ac meminerunt: aliud
vt ſpecie. Ac Dionem curatorem (eſto enim ita vocetur) aliter ut hominem, aliter planè, ut curato-
C rem ſuum agnoſcunt vernaculi aſini, vtiq; communem eius cum alijs hominibus ſpeciem, vt ho-
minis, capientes: priuatam vero ac ſecretam, vt Dionis tantum. Ergo tantum abeſt, vt veteres phi-
loſophos laudem, tanquam amplum aliquid magnæq; ſubtilitatis inuenerint, quod idem ac di-
uerſum, vnum ac non vnum, non ſolum numero, ſed etiam ſpecie ſit inaudiendum, vt etiam ipſis
aſinis hoc ineſſe natura dicam. Sanè adijciunt veteres philoſophi non tantum numero, ac ſpecie
aliquid idem dici, verum etiam genere. Verum id iam ad rem propoſitam non deſidero. Mihi
enim vnicum illud ſatisfacit, quòd ipſis aſinis ſtupidiores oſtendi, qui non concedunt aliud ſpecie
vnum, aliud numero dici: magiſq; his etiam, qui vnum eſſe phreniticum, & vnum Empiricum
dicunt, vnum tamen eſſe hominem non concedunt: aut qui nō intelligunt ſpecie quidem vnum
eſſe hominem, numero non vnum, nec Socratem vnum eſſe, tum ſpecie, tum numero: phreniti-
cum autem ſpecie eſſe vnum, multitudine nō vnum: cū fieri nō poſsit vt Dion, Socrates, Theon,
& Coriſcus, pariter, ſi ita fors tulit, phreniti laborantes, cum quatuor ſint, vnus multitudine ſint,
ſed ſpecie vnus, multitudine non vnus. Abſurdius autem multo eſt, quod Empirici dicunt, cum
vnum eſſe Empiricum dicunt, deinde rogati, quomodo vnum dicant eum, qui viuit, cum eo, qui
mortuus eſt, & eum, qui eſt in Græcia, cum eo, qui eſt in Ægypto, mirificum reſponſum afferunt:
D Quatenus, inquiunt, Empiricus eſt, hactenus etiam vnus eſt. Hoc enim extremæ ſtupiditatis
eſt, ſi adiectis illis/ quatenus & hactenus/ nec quæ ipſimet loquuntur, intelligunt. Si.n. hactenus
Serapion, et Menodotus vnus ſunt, qua Empirici ſunt, profectò in alijs vnus nō erunt. Quando,
ſi omnifariam vnus eſſent, ſuperuacue, arbitror, ac fruſtra addita eſſent illa/ quatenus & hactenus/
cum promptum eſſet ſimpliciter dicere vnum eſſe Serapionem & Menodotum: ita nimirum, vt,
ſi de ipſo tantum Menodoto loquens, adiectione non egeres, ſed abſoluto ſermone diceres, Me-
nodotus eſt vnus. Ergo, ſi vnus abſoluto ſermone eſt Menodotus, Serapion autem & Menodo-
tus non abſoluto ſermone vnus, ſed quatenus Empirici, omnino profectò ipſis alia quępiam ine-
runt, quibus duo ſunt, & non vnus ambo. Efficiturq; hoc illud, quod antiqui philoſophi dixerūt,
aliud numero & idem, & vnum eſſe, aliud ſpecie: Nec eſſe mirum, ſi Menodotus Serapioni in ali-
quo idem ſit atq; vnus, in aliquo nō idem, neq; vnus: quatenus.n. Empiricus, idem: quatenus aūt
hic reſimus, ille naſo adunco, aut candidus, aut niger, aut magnus, aut paruus, non idem. Nunquid
igitur ſic eſt vterq; eorū homo, vt vel naſo eſt adūco, vel reſimus, an ſic, vt Empiricus eſt? An hoc
quoq; puer intelligat, ꝙ qua homo, vnus ſunt: qua hic reſimus, ille grypus, non vnus? Num igitur
extremi ſtuporis eſt, aut pertinaciæ, aut, neſcio, quo nomine merito appellē, fateri vnum eē phre-
niticum, qua phreniticus, ſimili modo lethargicum, et pleuriticum, hominem vero, qua homo eſt,

non

non vnum?Prȩterea Empiricum vnum dicere,qua eſt Empiricus:equum vero,vt equus eſt,non E
vnum?Cum audire liceat Ariſtotelem, & Theophraſtum affirmantes, ſpecie quidem poſſe alte-
rum alteri idem eſſe,numero vero non idem.Atque etiam ante hos illum,qui ipſos huiuſmodi ſi-
gnificatorum diſtinctionem docuit,audire dicentem nihil eſſe miri vnum eſſe multa, & multa
vnum.Quippe adeo dilucide omnem hanc diſceptationem Plato in principio Philebi abſoluit,
vt mihi vel ipſis ſtupidis videatur eſſe dilucidus.Aſini nanque norunt tum hominem,tum came-
lum,tum bouem:præterea hunc hominem quendam,hunc camelum,hunc bouem. Eodem mo-
do viam norunt,non tantum abſolute vt viam,ſed etiam vt hanc aliquam viam . Nam in ingreſſu
viæ,quam non nouit,aſinum ſtatue,attendeq́;,vt illam perambulet,aç totam peragat,in neutram
partem declinans,niſi ſicubi in diuerſa ſcinditur,vtique declarans ſe ſpeciem ipſam viæ meminiſ-
ſe,& clare agnoſcere.Quippe inambulat eam,quæ trita eſt:quatenus autem ignorat,fallitur . Ne-
que enim ex recordatione eius,quæ inſectilis,vnaq́; numero eſt,hanc,quam non nouit, peragere
poteſt.Manifeſtum vero eſt eum hanc viam,qua nunc primum inſiſtit, quatenus via eſt, vt ſpe-
cie noſcentem inambulare:quatenus vero numero vna eſt, eatenus ignorare,propterea,quòd &
nuſquam ad non tritam diuertat,&,qua in duas ſcinditur,neſciat,vtra ſit eundum. Quod tamen
omnino non ignoraret,ſi ſecundo,aut tertio,nunc per hãc ingrederetur . Nam,quoniam alterum F
nouit,alterum nõ nouit,propterea videlicet,quòd communem viæ ſpeciem cognoſcit, propriam
autem huius,vel illius ignorat,vtique,quatenus nouit,non fallitur: quippe qui tritæ inſiſtit : qua-
tenus ignorat,fallitur ſubinde in triuijs,neſcius,quam eligat.Duplicem ergo cognitionem habẽt
& aſini,communium ſpecierum alteram,priuatarum alteram.† {In ſumma,} ſiue vnam ſpeciem † λοιπὸν
appellare commune illud velis,ſiue genus,ſiue communitatem,ſi illius hanc,quam ipſe nunc in-
terpretor,notionem cuſtodias,de nominibus contendes,rem tamen mutare nõ poteris.Et de no-
minum quidem impoſitione alius fortaſſe quiſpiam tecum contendet,vtique qui æque in rerum
contemplatione,vt tu,parum eſt exercitatus . Cæterum nos ſaltem non contendemus . Illud po-
tius te monebimus meminiſſe,quod Plato ait:Multa enim vnum eſſe,& vnum multa. Mirificum
ſanè dictum.Nec facile eſt contendere cum eo,qui horum vtrumlibet ſtatuat . Etenim,ſi hoc ob-
ſerues,non erit,quòd contendas,vt nunc contendis,partim ignorantia,partim adductus pertina-
cia.Sed,ſiue quis vnum eſſe phreniticum dicat,vnum eſſe conſenties:ſiue multa,ita quoque con-
ſenties.Simili modo & Empiricum,& Dogmaticum, & Methodicum. Non aliter ſanè & medi-
cum vnum eſſe,ac multos dices,vnum quidem,qua medicum,non vnum vero particulari multi-
tudine.Non enim de Empirico loquens,illud/quatenus/adhibebis,de medico loquens id tolles. G
Neq; rurſus de medico loquens adijcies, de homine loquẽs auferes. Nec phreniticum vnum eſſe
dices,qua phreniticus,ægrotantem vero non vnum. Siquidem hic quoq;, qua ægrotans eſt, vnus
eſt.Dediſce igitur tandem nugas illas,quibus in alijs libris captioſe vtens cẽſes oſtendi tibi ipſum
hominem ſolum,& ſeorſum à particularibus hominibus: tanquam ipſe oſtendere poſsis Empi-
ricum citra Menodotum,& Serapionem,& alios particulares Empiricos: aut etiam phreniticum
ſeorſum à particularibus phreniticis. Vbi igitur eſt error,vndeq́; hæc mutatio, vt aſinis adeo ipſis
ſint ſtolidiores?Nempe vnde in alijs quoque infinitis falluntur . Quippe vbi à notionibus ad re-
rum ſubſtantias tranſire tentant:deinde per Logicæ contemplationis imperitiam falluntur, vtiq;
ſubuertentes cum rerum addubitatione etiam ipſas notiones . Siquidem excipit eos hic quæſtio
de generibus,& ſpeciebus,quȩ non modo homines,qui in Logicis methodis non ſunt exercitati,
ſed ẽt,niſi acriter intendant,aliquos ex ijs,qui ſunt exercitati,põt fallere.Cȩterũ non oportet pro-
pterea,ꝙ de rerum ſubſtantia dubitant,à manifeſtis recedere notionibus : nec putare conſultum
aliquid inueniſſe vtroſuis,vel Empiricos ſi vnum dicãt,non adiecto,quo ſignificato vnum ſit:vel
Methodicos,ſi pro genere,vel ſpecie,vel communi,communitatem vſurpent.Mihi.n.melius vi-
ſum eſt notione ipſa clare iam definita(nempe qua phreniticí ſunt,hac eſſe omnes vnum : qua ve- H
ro hic iuuenis,ille ſenex,aut gracilis,aut obeſus,aut vir, aut mulier, hac multos) veteri elocutione
de cætero vti,ac cum Ariſtotele,Theophraſto,& Platone loquẽdo periclitari,qui omnia id genus
ſpecie eſſe vnum dicunt,multitudine vero non vnum,non phreniticum modo, aut lethargicum,
aut Empiricum,ſed ẽt Dogmaticum,& Methodicũ,& hominem,& equum,et virum,et mulierẽ,
& reliquorũ ſingula.Q; ſi ad particularia deſcenderis,veluti hanc mulierem,q̃ indicari digito po-
teſt,hanc ſanè non poſsis ſpecie quidem vnam dicere,multitudine vero multas.Quippe hæc mu-
lier,quæ indicari digito poteſt,vna eſt vtroque modo,& ſpecie,& multitudine: quod etiam aliter
numero dicere ſolemus.Hi vero ita non faciunt, ſed alij communitates nominant, ceu vero non
magis dubitari de ijs,quàm generibus,et ſpeciebus poſsit.Alij,quatenus hoc quippiam eſt,vnum
eſſe dicunt:quatenus autem nõ vnum,nequaquam explicant. Etenim par erat hos quoq;, quem-
admodum oſtendunt,quòd Menodotus,& Serapio, & Theodas, & Glaucias, & Apollonius, &
Callicles, & Diodorus, & Heraclides, & Lycus, vnus omnes ſunt, qua Empirici, ita rurſus,
quemadmodum non vnus omnes,ſed multi ſunt,exponere.Siquidem in his exponendis alicu-
bi planè deprehendiſſent idem tum vnum,tum multa non modo eſſe, ſed etiam dici poſſe . Me-
nodotus nanque & Serapio,qua Empirici ſunt,vnus ſunt,immo vero & qua medici, & qua ho-
mines.

A mines. Quid vero qua animalia? Nam id quæri ab his operæprecium eſt. Num hactenus quoque
Menodotus & Serapio vnus ſunt? Nam, ſi id negent, nec nos concedemus, quatenus Empirici
ſunt, eatenus duos homines eſſe vnum. Sin concedant hac quoq; duos eſſe vnum, nempe quate-
nus ambo ſunt animalia, protinus illud ſubijciemus: Recte igitur ab antiquis philoſophis dictum
eſt aliud numero, aliud ſpecie, aliud genere eſſe, quod tum idem, tum vnum eſt. Dehinc rurſus in-
terrogabimus: Phreniticus Menodotus, phreniticus Serapio, idem'ne eſt, an diuerſus? Si reſpon-
dent eatenus† {vnum phreniticum eſſe, vnumq́; et eundem ambos} qua phrenitici, rurſus percō-
tabimur: Quid autem, qua ægrotantes? num hac quoq; ambo vnus ſunt? Si negent, neq; nos illis
concedemus, qua phrenitici. Sin annuent, vtique rem aliquam ponemus, cuius vna ſit ſpecies, de
qua omnes homines morbi nomen enunciant. Non enim phrenitis res aliqua fuerit, cui vna ſit
idea, atque eatenus omnes, qui ea ſunt affecti, vnum efficiens. Morbus autem ſimiliter vnum non
faciet eos, quos occupauerit. At nulla eſt, inquit, ita diſtincta ſpecies, aut animalis, aut morbi, ſicut
hominis, & phrenitidis. Quid ais improbe? An nihil tibi ſignificare videntur hæ voces, animal, &
morbus, ſed ſimiliter efferri, vt blityri, & ſcindapſus? An ſignificant quidem, verum nulla res ſub-
ſtat, quæ vocibus reſpondeat, veluti in Scylla, & Centaurus? an etiam ſignificant, atque id, quod
B ſignificatur, vnum eſt? Quippe, ſi nulla ſit res, quæ ijs vocibus animal, & morbus indicetur, non
recte dicis hominem eſſe animal, aut phrenitim morbum. Sin eſt res aliqua, & vere dicis, tum hũc,
qui aduenit, animal eſſe, tum hunc, qui decumbit, ægrotare, eſt vtiq; omnino aliquid eorum, quæ
ipſis inſunt, de quo vocem vtranque enuncias. Verum ad hęc intelligenda, parum es exercitatus,
tametſi ea ex primis ſint, quæ in Logicis inſtitutionibus tradantur. Cæterum quid hoc ad ipſam
veritatem? Non enim profectò ex ijs, quæ tu non intelligis, iudicanda veritas eſt, ſed ex ijs, quæ
quiſpiam intelligit, qui & natura prudens ſit, & ea didicerit, ac exercuerit, nec idem contentio-
ſus ſit, ſed veritatem amet. quorum nullum in te eſt, quanquam mediusfidius haud ſcio, an iſta, na
tura prudentem deſiderent. Quis enim neſcit non idem ſignificare Socratem, ac reſimum, ſed So-
cratem totius eſſe ſubiectæ ſubſtantiæ nomen, reliquorum autem nominum nullum de tota cor-
poris ſubſtantia dici, non ſimum, non ventroſum, non caluum, ſed horum aliud figuræ naſi eſſe
nomen, aliud defectus capillorum in capite, aliud magnitudinis eſſe ventris? Atque hęc ſunt, quæ
reſpectu partium dicuntur. At, ſi cãdidum aut nigrum Socratem dicam, de omnibus arbitror cor-
poris partibus nomina pronunciẽ, cæterum non totam ſubſtantiam, ſed vnum ex ijs, quæ illi acci-
dunt, indicem, nempe colorem. Quinetiam, ſi obeſum dicã, aut gracilem, durum aut mollem, hir-
C tum aut glabrum, aut cætera id genus, quæ Socrati accidunt, ne ſic quidem de omni eius ſub-
ſtantia appellationes affero, ſed vnum aliquid eorum, quæ ipſi accidunt, oſtendo. Ad eundem
modum & ſedere ipſum, & inambulare, & moueri, & dormire, & vigilare, & ſingula id genus
nomina de nulla profectò ſubſtantia dicimus, ſed aliquid eorum, quæ Socrati inſunt, his ſignifi-
camus. Quæ nimirum in ſuperioribus vel actiones eſſe, vel paſsiones, vel affectus quoſdam di-
ximus. Satius ergo fuerit, nunc quoq; ſub hac te formula exerceam, quemadmodum etiam in ſu-
perioribus oſtendimus, non à nominibus, ſed à rebus orſum. Incipe vero à teipſo primum, æſti-
maq́;, ſimplex'ne res ſis, an compoſita: Vtrum'ne pes ſis, an naſus, an oculus, an caput. Conſtat
enim nullum te horum eſſe, ſed nec ſine his. Verum & ex his & ex reliquis partibus vniuerſis,
quarum ſingulæ debitam habeant poſituram, totus es compoſitus. Eſto igitur nomen Themiſo.
At, cum Themiſona claudum eſſe aio, eò, quòd dico claudum, pedum affectum ſignifico. Themi-
ſo vero totius eſt nomen. Quinetiam ſimus cęcusq́; à parte dicitur Themiſo. Rufus vero & craſ-
ſus non à parte, ſed ab affectibus, qui toti inſunt, non aliter, quàm inambulans, ſedens, diſputans,
& viuens. Num igitur intelligis non eſſe hæc totius ſubſtantiæ tuæ ſigna, ſed alia à parte quapiam
eſſe nominata, alia ab vno affectu? Cum vero bonum te iuſtum úe quiſpiam dicit, num etiam pro-
D ſpicis hæc eſſe affectuum nomina, qui in animo tuo conſiſtunt? Atqui, ſi noris, quòd hæc ad por-
tionem ſe habent cum albo & nigro (quippe ſicuti iſta corporis, ita illa animi affectionum ſunt no
mina) intelliges, arbitror, & artificem & inertem {vel ſiquod nomen artifici eſt contrarium, } ab
animi affectibus eſſe impoſita. Iam, ſi artifex vnde nomen accepit, ſcias, ſcies, arbitror, medicus
quoque vnde ſit appellatus. At, hunc ſi, vnde dictus ſit, cognoris, non eſt, quòd magnopere labo-
res, vt inuenias, cui demum inditum ſit nomẽ Empirici. Sanè ipſum, quod à vobis exigo, nec adeo
difficile, nec magnum eſt. Quippe ipſa prædicamenta diuidere logicæ ſpeculationis eſt initium.
Cuius eſſe vos omnino expertes facile declarant ea, quæ temere nugamini. Vel nunc igitur reſi-
piſcentes, poſthac incipite, quæ corpori accidunt, nominare, veluti quòd hic albus eſt & niger, aut
certe vehementer calidus adeo, vt ægre ferre calorem poſsit. Deinde calorem ipſum, qui adeo au
ctus ſit, vt occaſione eius corpus laboret, nec probè perfungi actione poſsit, permittite volenti ap
pellare febrem. Siquidem omnes homines eum, qui ita ſit calidus, febricitare dicũt. Nec ſanè rem
magnam facietis nomen mutantes, niſi quòd tempus veſtrum perdetis. Illud potius vir bone fa-
cito: Cum Themiſonem febricitare dices, & Dionem febricitare, & multos deinceps ad eum
modum febricitantes nominabis, perpende diligenter, nunquid in ijs omnibus vnum idemq́; ſit
ipſum (vt ſic dicam) febricitare, an diuerſum. Inuenies enim vnum eſſe idemq́; ſpecie: multitudi-

ne autem

† Al'. vnum & eũdem ambos eſſe.

ne aũt,quod ẽt numero dicimus,nõ vnum. Cum aliter tibi nec, vt reſpõdeas, fas ſit, nec ĩtelligas. E
Ergo,ꝗ febricitat,is, qua febricitat,vnus planè eſt: qñ, & qui delirat,quatenus delirat,ẽt eſt vnus.
Quid vero & qui ſimul febricitat & delirat? nunquid & is vnus eſt,qua ſimul & febricitat & deli-
rat? Sanè id neminem latere arbitror.Ponatur igitur ambobus ijs vnum nomen, febricitãti, dico,
ac deliranti,voceturq́; phreneticus,qui ita laborat.Quòd ſi non intelligis, quemadmodum ambo
bus vnum nomẽ ſit poſitum,admonebo te fortaſſe nominum,quæ ipſe vſurpas. Quippe equum
aliquid appellas,nempe animal(vt ita dicam)hinnibile,ſiue quod ad hinnitũ ſit habile. An igitur
intereſſe cenſes,equum dicas,an animal, quod ad hinniendum ſit habile? Ego ſanè non cenſeo.
Atqui,ſi id ita eſt,ambobus illis nominibus,& animali,& hinnibili, quò vtiq; breuior eſſet ſermo,
equum indidiſti.Ad hunc etiam modum,ſi,quod pedeſtre & bipes animal ſit,pro tribus nomini- * λόγου
bus vno interpretari velis,hominem vocabis.Et ſanè ſolutio cuiuſq; nominis in ſuam oratiõnem,
ad eum modum abſoluitur. Quinetiam,vt conijcias componasq́; oratiõnem in vnum nomen,
non aliter,quàm iam dicto fit modo:cum videlicet et ſimplicium cuiuſq; notionem ſecundum ip-
ſius nomen tenes,& ſimul ex duobus ſimplicibus rurſus alteram notionem efficere compoſitam
potes:mox illi nomen imponere:ſubinde rurſus ipſi compoſitę alio ſimplici adiecto,vbi ex tribus
iam ſimplicibus vnam notionem feceris,huic quoque nomen aliquod imponere. Quomodo, in- F
quies,& qua ratione id? Siquidem non grauabor exercendo eos, qui reſipiſcere à diuturna iſta
ignorantia non recuſant,longius progredi.Calor,ſimplicis rei nomen eſt.Præterea actionis lęſio,
ſimplex quædam res eſt.At tantus calor,quantus iam actioni officiat, non etiam ſimplex res eſt.
Quòd ſi etiam totum vexet corpus,multo profectò minus iam ſimplex eſt.Ergo, quò minus mul
tis vtantur homines,ad compendium alioqui natura procliues, eiuſmodi calorem febrẽ vocant.
Quippe expeditius dictu eſt febricitare Dionem,q̃ tantum in toto corpore caloris habere,vt mul
tas functiones corrumpat.Ergo,cum affectum ipſum ſignificare volunt,febrim:cum vero eũ,qui
affectu laborat,ab affectu ipſo nomen declinant,vocantq́; febricitantem, ad eum modum, quo à
candore candidum,& à nigrore nigrum.Itaq; cõpoſitæ rei nomen febris eſt, atq; hoc etiam magis
febricitans.Simplex autem eſt delirium:verum,ſi ſimplex hoc cum cõpoſito copules, homo ipſe
phreniticus,affectus phrenitis nominatur:Quẽadmodum & homo ipſe,ne animal rationale mor
tale dicamus,breuitatis cauſa homo eſt nominatus,ipſo hominis vocabulo orãtionis vim quandã
comprehendente.Atq; id eſt,quod veteres philoſophi oratiõnem nominis dicere appellant. Cæ-
terum non ducunt in infinitum,ſed vſq; ad ſimplicia ſubeunt. Nam,cum hominem in animal &
rationale & mortale ſolueris,poſtea ipſum animal ſolues in ſubſtantiam ſenſilem: at non ipſam G
ſubſtantiam amplius ſoluere poteris, nec etiam ſenſile. Quippe ſimplex primumq́; eſt horum
vtrunq;.Quo fit,vt mihi mirari ſubeat de ijs,qui phreniticum & hominem eſſe concedunt: mor-
bum vero & animal eſſe non concedunt.Quippe quod perinde eſt,ac ſi cõpoſita eſſe des,de ſim-
plicibus dubites:quaſi non priora compoſitis natura ſimplicia ſint.At non vidi(inquit)ipſum per
ſe animal.Sed nec hominem inſulſe vidiſti,& tamen teipſum ais hominem eẽ. An illud fateberis,
animal autem eſſe te non fateberis? Nuſquam (inquit) vidi per ſe morbum. Sed nec phrenitim
vnquam ſolam vidiſti,ſed in Theone,aut Dione,aut alio quopiam homine.Quare hoc planè pue
rile eſt,eo,quòd nuſquam morbum ipſum per ſe ſolum videris,idcirco putare morbum non eſſe.
Quippe ita nec febrim,nec phrenitim,nec aliud quippiam id genus eẽ dabis, vt quorum nullum
vſquam ipſum per ſe ſolum videris.Sanè expediebat potius non ita,ſed,vt dictum ſupra eſt, à re-
bus ipſis cœpiſſe,cogitationeq́; ipſa ſpectaſſe,quot eſſent in totum ſimplicia: mox proprio nomi-
ne cuiq; impoſito,ex ipſis iam compoſita nectere.Ergo ſubiecto corpori vnum hoc primum inſit,
quòd ſentit.Num,cui id ineſt,animal non appellabis? Non,inquies. Atqui de nomine hoc pacto
hæſitabis.Sed nec ſenſile corpus eſſe concedes? Iam ita de rebus ipſis falsò opinaberis.At,ſi & cor
pus aliquid ſenſile eſſe,& nomen hoc animal de eiuſmodi corpore dici concedes, audebis poſtea H
dicere animal nihil eſſe? Ergo nec album aliquid erit,nec inambulans,nec currens.Quippe ab ijs,
quæ ipſi accidunt,dicitur corpus album,inambulans,& currens. Ipſorum vero accidentium hoc
albedo,illud inambulatio,tertium curſus dicitur.Eodem modo ſenſus,vnum quid eſt ex ijs, quæ
corporibus accidunt:ſentiens vero ipſum eſt corpus.Hoc vero etiam animal nominatur.Quis igi
tur,vbi ſentiens corpus aſpexit,omiſſo hoc nomine,animal,aliud quærat,quod de eo dicat? Num
corpus duntaxat intelligitur,tanquam Centaurus, an res quoq; aliqua huic appellationi eſt ſubie
cta? Patet proculdubio eſſe ſubiectam aliquam.Age quid ſenſus? intelligitur'ne tantum, an aliqd
eſt eorum,quæ corpori inſunt? Mihi vero etiam id clarum eſſe videtur: nempe ſenſum vnum eſſe
ex ijs,quæ corpori inſunt.Atqui,ſi neq; corpus tantummodo intelligitur, ſed etiam ſubſiſtit: nec
etiam ſenſus,immo is quoq; ſubſiſtit:quî fiet, vt ambo coniuncta compoſitum efficiant non ens?
Nam id iam perridiculum ſit,corpus quidem eſſe ac ſenſum,nihil tamen eſſe ſentiens corpus. Si-
cut illud magis ridiculum,ſentiens quidem corpus eſſe,animal autem nihil eẽ:ceu aliud quiddam
animal ſit,& non hoc.Aut quicquam interſit,orãtione,an nomine indicare aliquid velis. Æque
abſurdum ſit & morbum negare aliquid eſſe. Quippe,ſi affectus nihil ſit, morbus quoque nihil
erit.Sin affectus aliquid eſſe detur,vtiq; & morbus aliquid fuerit. Quicunque enim affectus fun-
ctioni

A ctioni officit,is eſt morbus.At non potes(inquiunt)oſtẽdere mihi ipſum per ſe morbum. Immo nec phrenitim vir bone,nec febrim,quæ tamen & ipſa eſſe fateris,ſicuti multa alia.Nam micrologiam nominum,quam philoſophi quidam ſcite ſunt commenti,ſed quæ omnem in vita loquendi conſuetudinem ſubuertit ſic,vt ne ipſi quidem in ſuis ipſorum operibus ea vti poſſint, impræſentiarum omitto,vt qui & alibi de ipſis diffuſius egerim,& in opere de elementis,quæcunq; ſunt neceſſaria,dixerim.Intelligo autem micrologiam,qua diuidunt in genera,græca illa τὸ ὄν,τὸ ὑπάρχον,& τὸ ὑφεστός:{latine ens,& ſubſiſtens,ſiue ſubſtans dixeris}quippe,quę trãnslatitie nobis tum hic,tum in ſequentibus{latine}ponentur. Vt autem omnes in omnibus refutem, fieri omnino non poteſt.Sed enim,quod non modo propria morbi notio ſit,ſed etiam res aliqua ſubiecta, quæ hanc appellationem ſit ſortita,ſatisfaciant ad præſens,quæ hactenus ſunt dicta.Clarius autẽ idem ipſum in progreſſu ſermonis intelligetur, vbi de primis indicationibus abſoluta diſputatio erit. Quæcunq; vero nunc dicta de morbo ſunt,ea mihi & de ſymptomate, & paſsione eſſe dicta cenſeo:præterea ſanitate,& paritate,& robore,& potentia,omnibusq́; alijs, quorum nomina & notiones de rebus quibuſdam ſubiectis ſunt dicta.Omnia nanque hæc corporibus inſunt,partim vt affectus,partim vt actiones,partim vt paſsiones:præterea quędam ceu naturaliter inſint,quędam
B ceu præter naturam. Indicatio quoque ex ſingulis eorum ſeorſum præbetur, à plurimis tamen medicorum prætermiſſa.

* ἀδιαφόρως. i. nullo diſcrie.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet,qua via,ac ratione vlcera curanda ſint, quæcunque maligna non ſunt.

Prima fundamenta methodi,qua vnitatis ſolutio curanda eſt. CAP. I.

SI igitur Hiero,indicatio,quæ ab ipſa rei natura primum oritur, quod agendum ſit, inuenit, neceſſe eſt remediorum inueniẽdorum initium ex morborum ipſorum natura ſumi.
C Siquidem abſurdum ſit aliud eſſe,quod curãdi rationem præſcribat,aliud, quod curetur.Etenim indicare de ſe quidq; magis poteſt,q̃ de alio. Hoc autem clarius fiet in ſequẽtibus. Verum,quoniam omnibus in confeſſo eſt primas indicationes ex affectibus eſſe ſumendas,certe laborãdum pluribus fruſtra non eſt,vt hinc eſſe incipiendum doceam.Illud potius monſtrare tẽtemus, neq; totum hoc eſſe,nec prorſus magnam aliquam partem,veluti Methodici putant, ſed minimã, & tantum initium.Igitur ijdem ipſi aiunt calculum,qui in veſica ſit,propterea, quod toto genere præter naturam ſit,ablationem ſui indicare.Ad eundem modum verrucas,& myrmecias,et atheromata,& ſteatomata,& meliceridas,& alia id genus.At ĩteſtinum,quod iam in ſcrotum decidit, omniaq́;,quæ luxata ſunt,quòd videlicet loco ipſo præter naturã ſe habent,reponenda ſe in ſuum locum docent.Atqui tantum abeſt,vt horum quippiam artificij cuiuſquam ſit, vt etiam priuatorum cuiq; patere poſsit.quippe qui membrum,quod luxatum ſentiunt,reduci in artus iubẽt:pręterea verrucam tolli,& vlcus ad cicatricem duci,& aluum fluẽtem ſiſti. Verum,quibus hæc rationibus fiant,id ſanè neſciunt.atq; id eſt,quod adijci à medico debet.Itaq; indicatio,quæ à morbis ſumitur,principium tantum eſt,et(vt ſic dicam)carcer, vnde medẽdi ratio promouet,nulla prorſus
D ipſius medicinæ artis adhuc portio,aut certe nec magna nec propria,ſed quæ etiam plebi ſit communis.Ergo,cui facultas eſt illa inueniẽdi,ex quibus perfici poſsit,quod à prima indicatione ſuggeritur,is merito morborum eſt curator.Qui ſi per experientiam inuenit, obſeruator & empiricus eſt nominandus:ſin ratione quadam & methodo,logicus,& methodicus,& dogmaticus. Ergo plebeius quidem(altius enim idem repetendum eſt)medicum adit,reponi ſibi membrum iubens:aut os,quod forte fractum eſt,formari atque componi:aut melicerida ſibi tolli. Verum,quo pacto horum quodq; peragatur,id ſanè inuenire medicæ artis eſt munus. Ac Empirici quidem per experientiam inueniri omnia contendunt.Nos partim experientia,partim ratione. Cum neque illa inuenire omnia queat,neq; ſola ratio. Veruntamen confuſam miſtamq́; tradendam eſſe doctrinam non cenſemus,ſed ſeorſum empiricam,& ſeorſum logicam,quò facile appareat,quam habeat vtraq; vim.Nunc vero de ea,quæ ratione paritur,inuentione dicere ſtatuimus. Num igitur eſt nobis methodus aliqua,qua vſis inuenire prædictorum ſingula liceat? dico, quod ſuperuacaneum genere ſit,adimere:et,quod motum loco ſit,id proprio loco reddere:&,quod vnitatis ſolutum ſit,vnire. An empiricen ad hæc requiremus? Ego ſanè methodum eſſe aliquam,qua quæſita inuenias,planè mihi perſuaſi:eiusq́; principium eſſe id,quod ſinguli morbi faciendum dictant. Vnitatis nanq; ſolutio vnitionem poſtulat.Ea in oſſe fractura dicitur, græce Catagma: in carno-

* ἀκροχορδόνας. i. verrucas penſiles.

ſa parte

ſa parte vlcus:ſicuti etiam vulnus,& ruptio,quod Rhegma: & conuulſio, quod Spaſma dicitur. E
Vulnus quidem ſolutio quædam ex vulnerando in carnoſa parte relicta.Ruptio,& conuulſio ci-
tra vulnerationem facta. Prior enim carnoſæ partis diuiſio eſt, poſterior neruoſæ. His omnibus
vnitio molienda indicatur. Quæ an præſtari vbiq; poſsit,an in multis non poſsit,hoc vtique inter-
noſcere primum iam artificis eſt. Quippe nemo plebeius nouit nec neruoſam tranſuerſi ſepti par-
tem,nec inteſtina tenuia non poſſe, quem indicăt, finem recipere. Sed & de preputio,& de tenui
buccarum parte,quod ſimiliter ſe habet,idem ignorat. Præterea an caries in oſſe, quæ Teredon
grece dicitur,ſanari queat,ſicut eroſio in carne,compertum non habet. Iam,an coaleſcere fractura
poſsit,veluti vulnus,præterea an callo agglutinari poſsit,non intelligit. Pari modo in capitis fra-
cturis vulgus omnino non nouit,ſit ne expectanda calli generatio,an aliter curandū. Porrò mul-
to adhuc magis ignorat,an corde vulnerato,aut pulmone, aut ventriculo, aut iecinore,fiducia ſa-
nationis ſit. Nec in ſumma quicquam vltra primam indicătionem vulgaris quiſquam nouit. Itaq;
hoc ipſum primum artis eſt opus,vt intelligas,ſperare'ne† {id,quò tendis} debeas,an ſecus. Eius
rei duplex cognitio eſt,nec poteſt addi tertia: Altera per experientiam,cui longo vſu eſt opus: Al-
tera per ipſius rei naturam. ſiquidem hæc tum cuiuſq; particulę ſubſtantiam æſtimabit,tum actio-
nem,tum vſum,ſitumq;. A quibus procedens,non ſolum,quod ſanari nō poteſt,præuidebit, ſed F
etiam de inueniendis ei remedijs deliberabit,quod recipere ſanitatem poteſt.

* σκοπὸν, & vbicūq; dictionē hanc aſteriſco notatam videris, ſcopos græce legit.
† τὸ τέλος

De inuentione remediorum,quæ cauum vlcus carne implent. CAP. 2.

CONſtat autem,quòd à ſimpliciſsimis incipiet. Porrò nihil eſt ſimplicius vlcere,quod in ſum-
ma carnoſa parte ſit. Huius ergo,ſi quidem vlcus tantum ſit, curationis ſcopus vnitio eſt.
Sin etiam cum cauitate ſit, duplex eius propoſitus eſt finis: ſicuti etiam duplex eſt affectus,nem-
pe vlcus,quod eſt vnitatis ſolutio,& cauitas,quæ ex amiſſa aliqua animalis propria ſubſtantia eſt
contracta. In quo genere ſæpe fieri non poteſt,vt alterius propoſitorum finium ſis compos: ve-
luti ſi non modo caro ipſa, ſed etiam ſubditum illi os perierit. Quippe impleri ad vnguem caui-
tas eiuſmodi non poteſt,cicatrice induci certe poteſt. ſed hæc vlceris ſanatio eſt, cauitas autem in-
ſanabilis remanebit. Hoc igitur ipſum aut per experientiam, aut rationis ope dignoſci omnino
oportebit. At Theſſalus nec his vtitur, nec tertium quicquam adijcit: & tamen nugari non eru-
beſcit. Sed id mittamus. Illud potius doceat imitator Theſſali medicus, quo pacto cauum in car-
noſa parte vlcus nullo ex ijs,quæ ſubſunt,læſo ſanabimus. Sarcotico(inquit)medicamento,id eſt
quod carne impleat,impoſito. Bene ſanè,magna facilitas,fortaſſe autem ſtupiditas potius erat di-
cendum,ſi,cum ſarcoticum dixit,ſatisfeciſſe ſe quæſtioni putat. Quippe,ſi ſarcoticum iam ſcimus, G
quid amplius requirimus? Dic nobis, quod illud ſarcoticum ſit,quo es vſurus? Thus,reor,in-
quies, aut irim, aut ariſtolochiam, aut erui farinam, aut panacem. nam de ſiccis medicamentis
principio mentionem faciam. Age igitur,hæc medicamenta quo pacto inueniſti? Experientia,
inquis. Quid igitur eſt, quod per te amplius eſt adiectum? Siquidem,quod cauum implendum
ſit, id quidem vel priuatus nouit. At,ex quibus id,& per quæ medicamenta fiat, experientia do-
cuit. Theſſalus vero nec vt empiricus, nec vt logicus, medicamentum id nouit: Vt empiricus,
quia videlicet non vult: Vt logicus,quia non poteſt. Nam ego eum vt empiricum id ſcire planè
noui. Cum enim duo ſint omnis inuentionis inſtrumenta, nempe experientia & ratio, qui,quod
inuentum eſt,nouit, ſed tamen rationem eius dicere {in promptu} non habet,is prodit ſe per
experientiam id inueniſſe. Vt igitur,quantum erret,intelligat, aurium nobis operam pauliſper
accommodet. Volo enim paucis cum ſolius experientiæ profeſſore agere. Etenim hunc quoque
dicere par eſt, quo pacto ſiccum hoc,quod carnem producat,medicamentum inuenerit: quod
vtique Cephalicon nominant. Porrò componitur id ex iride,& ariſtolochia,& eruo,& thure, &
manna,{ id eſt purgamento thuris.} Eſt autem & aliud, quod præter iam dicta corticem pana-
cis recipit: ſicuti etiam aliud,cui elota cadmia admiſcetur. Dicat itaque mihi,hęc quomodo ſint in- H
uenta. Et quid (inquit) attinet de inuentione eorum quærere, ac non rectè potius inuentis vti?
Atque hæc quidem initio ſtatim reſpondent:† {poſt vero interim ex ſomnijs inuenta eſſe potuiſ-
ſe talia dicūt:} interim forte quapiam aliud fuiſſe in aliud effuſum: mox aliquem vti miſto auſum.
Cæterum audaciæ eius ſpem non dicunt. Hæc igitur manifeſtæ ſunt nugæ. Tertius his inuenien-
di modus planè eſt rationalis. Siquidem ſimplicium illorum priuatim quiſpiam vnumquodque
vt ſarcoticum expertus, mox carnem aliquando non facere cernens, ratione deprehendit non
omni naturæ eorum quodq; competere. Si enim,cui ariſtolochia vlcus carne non impleuit, huic
thus contulit: cui autem thus non profuit, huic iris admota fuit vtilis: rationabile erat (arbitror)
non omnes ab omnibus ſimiliter affici. Hoc vbi ſemel in ratiocinationem venit,optimum factu
eſt viſum quàm plurima eiuſdem ſpeciei in idem miſcere,quo nulli corporis naturæ deeſſet,quod
conueniat.† { Atqui amice in commiſtis ſpeciebus non ſeruatur actio ſuæ cuiuſque ſubſtantiæ,
ſic,vt in vnaquaque corporis ſpecie adſit,quod morbo curando conueniat. } Nam,ſi aut corpo-
ris naturam inuenire poſſent,aut adhibiti medicamenti vim, non eſſet fortaſſe ijs tali varietate
opus,vt quibus vnum illud medicamentum,quod vni corpori conueniret,inuenire in promptu
ſemper eſſet. Nūc, cum ignorant vtrunq;,† {parū rectè} omnia miſcent: vnum ſcilicet,quod om-
nibus

† Addendum ex codicibus græcis īpreſsis & manu ſcriptis. In cōgreſſu vero (id eſt κατὰ σύμβασιν) ſic. n. ipſi hoc verbo vocăt, interim quidem ex inſomnijs &c.
† in aliquibus antiquis hæc nō leguntur.
† οὐ κακῶς. i. nō male, eſt in antiqs qbuſdā.

A nibus naturis quadret, moliri medicamentum ſtudentes. Hanc ego componendorum medica-
mentorum rationem primis illis medicis excogitatã arbitror, atq; vt antiquũ inuentum recipio.
Cęterum tm̃ eam à vera medicinali methodo abeſſe reor, quanto certe rationabilior eſt transfuſis
in ſe mutuo cribris. Quippe niſi illud primum cogitet, ſolius ſe compoſitionis, quæ ex ſimilibus
Al. εὑρηκεν. i. uenisse.
ſpecie medicamentis conflatur, non eius, quæ ex cõtrarijs initur, methodum dixiſſẽ, mox in eius
miſcellæ multitudine vnum fortaſſe eſſe medicamentum, quod laboranti ſit vtile, fortaſſe vero
nec vnum, contra ſeptem octo've, quę ex vſu non ſint, ita vt pluribus numeris obſit eiuſmodi me
dicamentum, q̃ proſit, hæc, inquam, niſi reputet, plus eum ignorare de re ipſa, q̃ nouiſſe dixerim.
* vlceri.
Oleum nanq; cauo *ulneri infuſum, aduerſiſſimum omnium medicamentum eſt, cum ſi ita me-
deri velis, vſu ipſo intelliges ſordidum ac male olens vlcus fieri. Quòd ſi tempus quoq; anni cali-
dius ſit, ac vitio mali ſucci homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura ſit, aut etiam in victus
ratione delinquat, timor eſt, ne illi pars ea computreſcat, in qua vlcus eſt factum. Timor vero eſt,
& ſi cera, ſiue ſola, ſiue in oleo ſoluta vtare. Atq; hæc quidem putreſcere vlcus facient. At, ſi æru-
ginem ad leuorem tunſam inſperges, ea quidem nullo modo putrefaciet: dolorem tñ ac mordica-
tionem inferet non paruam. præterea exedet, ac phlegmonen excitabit. Quòd ſi largius vtere,
B conuulſionem quoq; accerſet. Quoniam igitur neq; oleum, neque ærugo, neq; cera cauum vlcus
implere carne poteſt, conſtat, ꝙ ex ijs, qui experientiam profitentur, nemo vſquam ea miſcebit.
At ego ſanè hæc miſcebo, immo debita menſura non hæc modo, verum etiam alia mille pharma-
ca ex ijs, quæ cauo vlceri ſunt inimica. Quippe ſi non ijſdem facultatibus lædũt, ſed quodã modo
contrarijs, imparia quidem immodicaq; profectò fuerint, vt ad cauum vlcus implendum. Verũ,
quemadmodum ex duobus temperamentis immodicis vnum efficiatur modicum, id in medica-
mentorum componendorum rationibus docuimus. Non eſt igitur difficile ex oleo, cera, & æru-
gine medicamentum, quod carnem producat, conficere. Si enim noris eiuſmodi vlcus mediocri-
ter ſiccandum eſſe, non ſiccare autem nec ceram, nec oleum, vtiq; intelliges nec alterum ſeorſum,
nec ambo ſimul cauum vlcus implere poſſe: immo vero nec æruginem ſolam, vt quæ immodice
ſiccet. Ergo, ſi omnia miſcueris, modice ſiccum efficere medicamẽtum poteris. Quis vero cuiuſq;
* μέτρον.
eſſe m*odus debeat, id mihi in libris, qui de medicamẽtorum compoſitione ſunt inſcripti, iam tra-
ditum eſt: nunc quoque, ſi res poſtulet, indicabitur in ſermonis progreſſu. Nam primum omniũ
abigendus mihi à ſequentibus libris amethodus iſte Theſſalus eſt, ſed indicato prius illi, quãtum
à recto aberret. Nam prudenti, vel quæ nunc dicta ſunt, ſatis oſtenderint, qualis eſſe debeat me-
C dendi methodus. Verum non eſt cum talibus ſermo. Itaq; etiam neceſſe eſt, cum iſtis adhuc diſpu
temus, hinc ſumpto initio. Omnis, quæ præter naturam eſt, cauitas impleri poſtulat. quare &
quæ in carnoſa etiam accidit parte. Ipſa vero impletio, inueniendorum remediorum finis, quò
tenditur, eſt. Vt vero, quæ impleãt, inuenias, & multa ratione opus eſt, & multiplici particulatim
indicatione, & methodo rationali exacta. Etenim ſæpe vidiſti difficilia ſanatu vlcera curare ne-
quiuiſſe nec eos, qui experientiam profitẽtur (iſtos inquam, qui remedijs ſcatent) nec etiam eos,
qui rationem ſibi vindicant, omnes. Quippe Theſſalij iſti, quos Methodicos nominant, ſunt aũt
re vera à methodo alieni, tanquam aſini ad lyram, ne ad audiendam quidem eiuſmodi ſpeculatio
nem ſunt idonei, nedum, quod rectum eſt, ratione inueniant. Vidiſti autem ſubinde in eiuſmo-
di vlceribus Empiricos quidem aliàs ſe ad aliud medicamentum transferre, cum nulla profectò
ratio tranſitum ipſum monſtraret: verũ, quoniã multa ſunt experti, quæ cauum vlcus impleant,
ipſam vero, vt ijdem vocãt, idioſyncraſian, id eſt, corporum proprietatem, in qua ſingula eorum
pollere ſunt viſa, nec dignoſcere, nec meminiſſe poſſunt, ideò nunc quoq;, ad quod transferant,
non intelligentes, ſed ſperantes in multis particularibus experiendis, obiter, quod conueniat,
omnino inuentum iri, aliàs ad aliud tranſiliunt, fortunæ potius, q̃ rationi eius, quod conducat, in-
D uentione permiſſa. Similes his ſunt, tametſi id nolunt, & qui ex Dogmaticis ad naturalia corpo-
rum principia ſubire ratione non valuerunt. Quippe hi (vt ante oſtendimus) ex dimidio Dogma
Impreſsi codices græci hæc ddunt: Qui ne rima quidem lemẽta potue- unt aſſequi. q̃ ñ in antiqs nõ abẽtur, & ſup ua eẽ videtur.
tici ſunt. † De iſtis vero amethodis Theſſalijs, quid etiam loquare? Soli igitur ij, qui vera metho-
do curant, tum ſingulis id genus vlceribus idonea medicamenta & victum aptum inueniunt,
tum liquidiſſime rebus ipſis oſtendunt, quantopere conducat, quantumq; ad medendum lumen
præſtet ipſa de natura tractatio. Etenim prętermitti negligiq; aliquando, quod vtile ſit, ijs, qui ab
alio pharmaco ad aliud aſſidue tranſeunt, non ſemel tibi oſtendi, vno aliquo ex medicamentis,
quibus illi fuerant vſi, eiuſmodi vlceribus ſanatis. Spreta vero eiuſmodi medicamenti facul-
tas ab ijs merito eſt, ꝙ videlicet & propter intempeſtiuum vſum non ſolum non prodeſſe, ſed
etiam obeſſe eſt viſum, & ꝙ in primo vſu nihil aliquando, quod eſſet euidẽs, effecit. Vidiſti porrò
non minus oculorum nos grauiſſimos dolores ſanare aut balneo, aut vini potione, aut fomentis,
aut ſanguinis miſſione, aut purgatione, quibus nihil aliud adhibet medicorum vulgus, q̃ medi-
camenta hæc, quæ ex opio & mandragora & hyoſcyamo fiunt, maximam planè oculorum per-
niciem, vtpote quæ nulla re alia ſublati ad præſens doloris ſpeciem præſtant, q̃ ꝙ ipſum ſenſum
Al. ναρκοῦν. i. obſtupefaciũt.
enẽcant. Multoſq; noſti ab eiuſmodi medicamentorum vſu, cum liberalius fuiſſent admota,
nunquam poſtea naturalem ſtatum recepiſſe, ſed ex his principio quidem obſcure atque ægre

 vidiſſe,

vidiſſe,tempore vero ſuffuſione,quam hypochyſin vocant,vel pupillæ nimia dilatatione, quam E
mydriaſin appellant,vel tabe,vel corrugatione,quam rhetidoſin vocant, occupatos. Noſti pro-
fectò non minus & illud,cum ab ephebis vſq; mecum ſis verſatus, nec ſub vllo me vſquam præ-
ceptore vidiſſe eiuſmodi opus,ſed id per me ratione excogitaſſe,& ꝙ longo tẽpore aphoriſmum
illum,Dolores oculorum meri potio,vel balneum, vel fomentum, vel vena inciſa, vel purgatio »
tollit, conſiderauerim,quamq́; ex reliqua Hippocratis diligentia ſperarim ne in hoc quidem vel »
falſum quippiam, vel quod fieri non poſſit,præcipi,idq́; fuiſſe,quod me ad inquiſitionem incita-
uit,quoad ipſa Hippocratis inſiſtens via inueni,quo pacto diſcernerem,quando, quomodoq́; di-
ctorum quoq; ſit vtendum.*Qua ratione multis,qui talia viderũt, manifeſtum feci,quanta medi- *θεραπευτικ
cinalis methodi vis ſit, quantiq́; mali occaſio fuerint,qui non ſeruata veteri medicina, nouas ſe-
ctas condiderint. Itaq; & vos præterea me,quanq̃ à principio recuſantem,orando tamen impu-
liſtis,vt omne hoc opus tractandum ſuſciperem.quod,Deos precor,alijs quoq; hominibus alicui
ſit vſui.Certe minimam ſpem habeo,propter eum,qui nunc regnat,bonãrum artiũm contemptũ, * τῶν καλῶν.
diuitiarum vero,exiſtimationis,& ciuilis potentiæ admirationem.Ad quę quiſquis ſe conuertit,
is nulla in re veritatem inuenire poterit. Verum hęc,prout Deo placebit,ita finientur. At nos me
dendi methodum,quæ veteribus quidem exculta eſt,nunc vero neglecta iacet,pro virili reſtitue- F
mus,repetita nimirum,quam de cauo vlcere inchoauimus,diſputatione. Ac de prima quidem in
uentione eorum,quæ eiuſmodi vlcus carne impleant,ſatisfaciant,quæ paulo ante diximus, con-
cedamusq́;,ſi libet,Empiricis, quæ dicunt omnia. At de inuentorum vſu & ſæpe tibi in ipſis re-
bus oſtendi, & nunc nihilominus ratione demonſtrare conabor,quemadmodum Empirici,vbi
ſolenne cuiq; medicamentum nihil profecit,apte ad aliud,certaq́; ratione tranſire neſciant. Atq;
id iure accidit.ſiquidem,cum cauſam improſperi ſucceſſus prioris medicamenti ignorẽt,nec,quò
eam in ſecundo declinent,habent.Quippe, cum cauſam ignorẽt, cur munere ſuo medicina fun-
gatur,nec, cur fallat, ĩtelligere valent.Hoc vero ignorato,neq; ad aliud trãſire rationabiliter poſ-
ſunt,quando nec in illo vitare eandem cauſam poſſunt.

Qua methodo vlcus cauum curari debeat. CAP. 3.

AGedum igitur ipſi iam Hippocraticam veramq́; caui vlceris ſanandi methodum tradamus.
Porrò hanc ab ipſa rei ſubſtantia ordiri oportet.Itaq;, quoniam in cauo vlcere id nobis pro-
ponitur,vt caro,quæ perijt,reſtituatur,ſcire licet generandę carnis materiam,ſanguinem bonum
eſſe:opificem(vt ita dicam)authoremq́;,naturam. Verum non ſatis eſt naturã ſimpliciter dixiſſe,
niſi etiam, quorum natura,ſit adiectum,& vbi.Cõſtat autem, ꝙ ſubiectorum corporum, quibus G
ſuperinduci caro debet,natura ipſa gignẽdę carnis opifex eſt.Porrò cuiuſq; corporis natura mon
ſtrata eſt ex calidi,frigidi,humidi,ac ſicci temperatura conſiſtere. Quare manifeſtum eſt iuſtum
horum temperamentum in ſubiectis particulis, quibus reſtituturi deficientem carnem ſumus,
opificis habere rationem. Ac primum quidem in omni cauo vlcere duo illa conſideranda no-
bis ſunt,& quod ſubiectum eſt,iuſta'ne temperie ſit,id eſt an ſecundum naturam ſe habeat:quip-
pe monſtratum eſt ſanitatem in ſimilaribus corporibus,ipſarum quatuor qualitatum eſſe iuſtam
temperiem : Et præterea ſanguis,qui affluit,bonus'ne, ac mediocris ſit. Si igitur horum alteru-
trum vitioſum ſit,multi ſanè affectus præter naturam exiſtunt. Nobis tamen vna cauitas in car-
noſa parte proponitur. Fingamus igitur & ſanam eſſe partem, & ſanguinis confluxum citra vl-
lum vel in qualitate vel quantitate vitium. Porrò his ita ſe habentibus, nihil eſt præterea, quod
obſtet, quò minus prima carnis generatio proſpere contingat, idq́; nullius externi medicamenti
ope.Quippe cauſis ambabus, vnde naſcit̃, præſentibus,nulloq́; extrinſecus,quod impediat,ob-
ſtante non poteſt prohiberi carnis generatio. Verum in ipſa primæ carnis generatione duplex
prouenire excrementum neceſſe eſt,veluti etiam in cõmẽtarijs de natura docuimus, ꝙ omnem *λογισμοῖς.
qualitatis alimenti mutationem alterum craſſius, alterum tenuius excrementum ſequitur. His H
excrementis etiam per vniuerſum corpus ſemper prouenientibus, quod tenuius eſt, ipſa inuiſi-
bilis eſt perſpiratio.Quæ etiam ſubinde fit viſibilis,quoties vel naturalis calor languet,vel nutri-
mẽto vtitur,ꝙ iuſtum ſit, ampliore,vel motus quiſpiam vehementior animali contingit.Alterũ
eſt ſordes,quę in ſummo corpore noſtro colligitur. Quinetiam in vlceribus tenuius excremen-
tum ſanies,(græce ichor)appellatur,quod craſſum eſt,ſordes. Ac ex tenui quidem excremento
vlcus humidum redditur,ex craſſo ſordidum:eoq́; duplicibus medicamentis eget,vtiq;, vt humi
dum eſt,ſiccantibus:vt ſordidum, quæ ipſum expurgent.Ergo,cum nullo vnq̃ tempore natura
ceſſet,certe nec tempus vllum erit,in quo non ambo hæc in cauo vlcere colligentur. Quare nec
tempus vllum erit,in quo non vtrunq; medicamentorum genus deſiderabit, vtique & quod ſic-
cet,& quod expurget. Ac, cuiuſmodi quidem genere eſſe medicamẽtum debeat,inuentum iam
eſt. Verum non eſt id ſatis. Siquidem ſpecie aliqua inuenta eſt opus,quæ ſit vlceri admouenda.
Hæc igitur quomodo & qua methodo inuenietur? Nempe ea,quæ in libris de ſimplicium medi-
camentorum viribus eſt tradita.Oſtendimus nanque in his quædam medicamenta ſiccare,quæ-
dam humectare,quædam refrigerare, quædam calfacere: non nulla per coniugationem vel cal-
facere & ſiccare,vel frigefacere & humectare, vel calfacere & humectare, vel refrigerare & ſic-

care:

A care: eſſeq́ȝ in ſingulis eorum maioris minoriſq́ȝ rationem, multitudine ſanè infinitam, cæterum ad vſum medicinalem limitibus, qui facile comprehendantur, circunſcriptam, primo quodam in his, & ſecundo, & tertio, & quarto ſtatuto ordine gradu've. Cuius igitur ordinis erit medicamentum, quod carni producendæ ſit aptum, quodq́ȝ modice tum ſiccare debere, tum detergere propoſuimus? Certe primi ordinis. Quippe, quod ſuper hunc fuerit ita, vt non modo humoris, qui influit, redundantiam conſumat, ſed etiam affluentem ſanguinem ipſum populetur, id refici carnem, ceu materiam eius abſumens, prohibebit. Porrò talia eſſe oſtenſum eſt thus & hordeaceam, & fabaceam, & erui farinam, & irim, & ariſtolochiam, & cadmiã, & panacem, & pompholygẽ. Omnia vero hæc tum maioris minoriſq́ȝ diſcrimine inter ſe diſſidere, tum alia eorum ſimplices qualitates vincentes habere, alia cõpoſitas, monſtratum eſt. Siquidem ariſtolochia & panax tum cæteris plus ſiccant, tum natura magis calent. Hordeacea fabarumq́ȝ farina multo his minus ſiccant, nec vllum calorem obtinent. Thus vero moderate calet, minus tamen illis ſiccat, adeo, vt quaſdam corporum naturas omnino non ſiccet. Erui farina, & iris, horum atq́ȝ ariſtolochiæ & panacis medium locum tenent. Verum, quod ſermo noſter vtiliter attigit, denuo repetamus. Quippe thus in humida corporis natura carnem producere poteſt, in ſicca nõ poteſt. Scire nanq́ȝ

* δυνάμεις. i. facultates.

B licet duas eſſe primarum indicationum differentias, quod ſecundum naturam ſe habet, cuſtodiã ſui indicante, & propterea, quæ ſimilia ſui ſint, poſtulante: quod præter naturam eſt, ſublationem ſui, eoq́ȝ contraria requirente. Perit. n. quidq́ȝ in contrarium, & à contrario. Atque vlcus quidem quò eſt humidius, eo ſanè medicamento, quod magis ſiccet, indiget. Corporis vero natura quãto eſt humidior, tanto quod minus ſiccet, medicamentum poſtulat. Quare, ſiqua ſunt vlcera, quibus par eſt humiditas, quod in ſicciore corporis temperamento conſiſtit, vtiq́ȝ magis ſiccari poſtulat: quod in humidiore, hoc ſanè minus, quò natura naturæ intereſt. Siquidem productam carnẽ ei, quę ante erat, ſimilem eſſe oportet. Vbi igitur priſtina ſiccior fuit, nouellam quoque ſicciorem fieri conueniet. Quare vberius hæc ſiccari, quantoq́ȝ magis ſicca fuerit, tanto, quod admouetur medicamentum, magis ſiccam facultatem habere debebit. At in humidiore natura tanto rurſum ijs, quæ minus ſiccent, medicamentis eſt opus, quanto caro ipſa minus eſt ſicca. Thus igitur, vt ad humani corporis naturam, eiuſmodi obtinet temperamentum, quòd cum temperatis & medijs naturis cõſentit, humidiores autem paulo liberalius ſiccat: ſicuti rurſum ijs, quę ad ſummum ſunt ſiccæ, paulo eſt humidius. Merito itaq́ȝ thus in quibuſdam tum vlceribus, tum naturis pus quidẽ mouet, carnem non producit: in quibuſdam etiam carnem producit. Itaq́ȝ ſi obſeruaueris, ratio-

C ni reſpondere euenta deprehendes. In humidiore nanq́ȝ natura producere carnem poteſt, in ſicciore non poteſt. Præterea in modice humidis vlceribus carnem efficere poteſt: in ijs, quæ præhumida ſunt, prorſus non poteſt. Vides'ne igitur clariſſime, qui recta methodo curare vlcus velit, quot huic theorematis ſit opus? Nam, poſtquam inuentum eſt humorem omnino huic vitio ineſſe, vtiq́ȝ ſiccans parandum medicamentum indicauit. At, quoniam ipſorum ſiccantium quædã magis ſiccant, quædam minus, partim ex vlcerum diuerſitate, partim ex ægri natura, quod expedit, eſt deſumptum. Itaq́ȝ non modo de corporis natura meditatus ſit, oportet, quiſquis commo de ſanare vlcus debet, verumetiam diligenter ſpeculationem omnem de medicamentis didiciſſe, tum ſicci humidiq́ȝ corporum temperamenti notas callere. Contemplare igitur, quanta ſit Methodicorum iſtorum pronunciandi temeritas, qui vnum id ſibi ad cauum vlcus ſanandum ſatiſfacere putant, ſi ſciant, ꝙ carne eſt implendum. Non enim in hoc curandi ratio conſiſtit, immo in eo inueniendo, quod carne ſit impleturum. At, quod implebit, iam (inquit) experientia eſt inuentum. Dic proinde, & quod ſanabit, inuentum experientia eſſe: nec fruſtra gloriare, nec methodũ extolle. Quanquam apud ipſos quoq́ȝ Empiricos experientia, quę ſine certa limitatione ſit, damnatur. Scribunt nanq́ȝ in commentarijs de medicamentis ad hunc modum: Emplaſtrum ad eos,

D qui molli ſunt corpore, & pueros, & mulieres. Noruntq́ȝ thus in naturis eiuſmodi carnem in cauis vlceribus (modo aliud nullũ ſymptoma ſit) producere, eademq́ȝ implere. Vtrum tñ eiuſmodi corpora humida ſint, atque idcirco modice ſiccantia deſiderent, an alia euentus cauſa ſit, ſanè nõ norunt. Rurſus enim ad ſenilia corpora aliud ſcriptum medicamentum inuenies, aliudq́ȝ ad ea vlcera, quæ ægre ad cicatricem veniunt, oraſq́ȝ prætumidas habent, quæ ochthode Græci vocãt, multaſq́ȝ alias diſcretiones in omnibus ſuis medendi commẽtarijs ſcribunt, quibus, quoad licet, ad curandæ naturæ proprietatem appoſitum pharmacum inueniunt. Quippe diſcretiones in quaq́ȝ arte proprium à communi ſecernere conantur. quantoq́ȝ plura quis diſcreuerit limitaueritq́ȝ, eò propius ad proprietatem accedit. Ipſum vero ad vnguem proprium nec ſcribi omnino poteſt, nec dici. Eoq́ȝ tum Empirici ij, qui in arte fuere diligentiſſimi, tum Dogmatici ferè omnes fatentur nullam ſcribi poſſe curationem ad vnguem exactam. Sed id, quod ad coniecturam de laborantis natura deſideratur, alij ex proprio cuiuſque medentium vſu, alij ex artificioſe ratiocinando adijciendum eſſe affirmant. Nemo tamen eorum adeo fuit præceps, vt omni vlceri cauo vnam ſe habere medicinam, quæ carnem reſtituerit, profiteretur. Non enim apud vllum inuenies eiuſmodi pharmacum, quod omne vlcus cauum ſanet, immo pro modo humoris ſordiſq́ȝ atque ipſo laborantis tẽperamento imutandum medicamentum eſſe. Miſſa ergo hic Methodico-

rum impudẽtia, age videamus, quid Empirici dicant, qui ex proprio cuiuſq; vſu exercitationeq; E adijciendum aliquid cenſent ad propria laboranti inuenienda remedia. Siquidem (vt ſæpe diximus) nulla eſt in arte medica nec res nec medela, quæ ſpecie dicibilis non ſit. Sed, quod nec dici, nec ſcribi, nec omnino præcipi poteſt, id quantitas in quoq; eſt. Nam in vlceribus humor & ſordes dici poſſunt, quantitas in neutro dici poteſt. Quanq; hic quoq; accedere propius ad indicandam eam ſtudemus, exiguam copioſamq; ſordẽ dicentes, præterea tenuem, & craſſam, & prorſus multam, & admodum paucam, & mediocrem, & competentem, aliterq; ad hunc modum varie nominãtes, quò videlicet, quàm proxime licet, ad quantitatem indicandam accedamus. Diligenter igitur attendas nũc, velim, vt intelligas, quantum præſtet methodo quiduis, q̃ ſola experientia, facere. Eſto nanq; notum ſit hoc vel illud pharmacum ad cauum vlcus implẽdum facultatem habere in ijs, qui, vt nos loquimur, humidiore ſunt temperamẽto: vt autem obſeruator & Empiricus, ijs, qui molli ſunt carne, ac mulieribus & pueris: deinde nunc tali admotũ nihil proſit. Nos igitur, cuius cauſa nihil profuit, inueſtigabimus, atq; hanc in duo ęſtimãda reducemus. Nam aut parcius ſiccauit medicamentum, aut nimium. horumq; notas habebimus ſordem, & ſaniem. Nã, ſi pluſculum ſordis ſit, totumq; vlcus humidius, intra modum ſiccauit: Sin purũ, & abſq; humore cernitur, vltra. Statim igitur menſuram quoq; exceſſus defectusq; ex ipſo notarum mòdo intelligemus, tantoq; pharmacum, quod deinceps applicabitur, vel ſiccius, vel non tale admouebimus. F * ποσοῦ.

Empiricus autem, ſi admotum cuipiam medicamentum carnem non reſtituit, id quidem videt, cæterum ignarus, parcius'ne, an nimium ſiccando id euenerit, tranſire ad alterum non poteſt. Ad eũdem planè modum & Eraſiſtratus, Herophilusq; ex dimidio (vt dictum eſt) Dogmatici, male vlcus ſanabunt. quippe qui ea tantum vitia curare ratione tentant, quæ inſtrumẽtalium partium ſunt propria: vlcus vero (vt iam dictũ eſt) commune ſimilarium inſtrumentaliumq; eſt. Ideoq; id, quatenus in ſimilaribus prouenit, eatenus empirice curabunt. Quinetiam, ſi ea curare tentent, quorum ſubſtantia omnino perijt, aut etiam manca curtaq; eſt, in his quoque neceſſe eſt, à logice curando multifariam aberrent. Si enim, quod perijt, ſubſtantia quæpiam ſimilaris ſit, neceſſe eſt eum, qui regignendæ huic conſulet, totius eſſe naturæ peritum. Ac de his quidem poſt dicetur. Illud interim clariſſime oſtenſum arbitror, non eſſe cuiuſq; probe vlcus curare, primamq; omniũ indicationem, quæ vel plebeis patet, minimam eſſe curationis partem. Nam & calorem, frigus, humiditatem, ac ſiccitatem, actiuas qualitates eſſe, demonſtratione accepiſſe neceſſe eſt: & deinde, quæ nobis tum de temperamentis ſeorſum dicato volumine ſunt ſcripta, tum quæ huc pertinent in alijs voluminibus, omnia nouiſſe. Atq; hactenus quidem de vlcere cauo ſermo eſt habitus, ipſam tantum cauitatem curantibus nobis. Siquidem, quæ vlceris propria curatio ſit, nondũ traditum eſt. Perficitur autem ea quoque iuxta eandem methodum: quippe quæ tum à laborãtis partis temperamento, tum à medicamentorum facultate accipitur. Porrò ambo hæc à tractatione de elementis pendent. Etenim, niſi illud in methodo conceſſum ſit, quatuor qualitates geniture corruptelę cauſas eſſe, nec methodum inchoaſſe, nec prouexiſſe, nec abſoluiſſe fas eſt. At vero, vt illas agentes mutuo patientesq; oſtendas, id ad ſpeculationem de elementis pertinet. Quod igitur in præcedentibus oſtendimus, id nunc præſenti ſermone confirmatur, Nempe nihil poſſe medicum de vlla ſimilarium partium agitare ſine naturali, quam vocant, ſpeculatione. Verum illic de ſimilaribus duntaxat id eſt oſtenſum: hic iam ſermo noſter quodam modo inſinuat ne in ipſis quidem inſtrumentalibus cuiq̃ integram inuenire curationem licere, qui illam nõ attigerit. Porrò idem in toto opere etiam euidentius monſtrabitur. G

De ratione curandi ſimplex vlcus, & planum. CAP. 4.

VErum ad ipſam vlceris, quod ſolum conſiſtit, curationem tranſire nũc tempeſtiuũ videtur. Fuerit autem ſolum, ſi nec affectus vllus ſimul adſit nec ſymptoma. Eſto igitur, quæ exulcerata eſt particula, nec fluxione vexata, nec malo ſucco vitioſa, nec omnino extra naturalem temperiem: ſed nec vlla ei cauitas adſit, nec vlla cutis amiſſio. Nam id quoque bona pars medicorum præterit, nõ intelligens poſt, q̃ cauũ vlcus carne iam impletum, ac planum effectum, nihilominus tamen hiat, duplicem adhuc particulæ affectum ſupereſſe, alterum ſubſtantiæ cutis amiſſionem, alterum continui ſolutionem. Ergo, quoties vnum id habetur, nempe continui ſolutio, ſiue ea ſummæ eſt cuticulæ, (quam epidermida vocant) ſiue cutis totius, ſiue etiam pariter ſubiectæ carnis, vitium, quod vlcus dicitur, ita exiſtit, poſtulatq; tãtum agglutinari. Quippe, ſi cõmiſſæ ſimul ſint cutis oræ, nihil erit in medio cutis generis diuerſi, quemadmodum in eo, quod iam repletum eſt, planumq; redditum. In hoc.n. oræ vlceris ſe non contingunt, ſed totius vlceratæ partis cutis perijt: quam vtique reſtituere oportet. At in eo, quod acuto aliquo eſt diuiſum, vna agglutinatio requiritur, non etiam cutis generatio. Quoties ergo vlceris ſimplicis propoſitum ſit inuenire curationem, præſumendum in ſermone eſt diuiſam eſſe carnoſam particulam citra vllius portionis amiſſionem. Nam latum, quod cicatrice induci poſtulat, omnino cuticulam, quam epidermida græce vocauimus, deſiderat. Hanc igitur tum gignere, tum ſibi vnire oportet. duoq; tibi hoc loco exiſtunt, ad quæ, ſicuti in cauo vlcere, conſilium diriges, propterea, q affectus ipſe geminus in ambobus eſt. Quo igitur (ipſorum inquiet forte aliquis) planum vlcus à cauo diſcernitur, ſi & H

In lib. art. med. cap. 90. ſit unio ne in instrumentis ... in ſimilaribus ... possibile.

geminus

A geminus vtrobique eſt affectus, & geminus curãti propoſitus finis? Nempe multitudine amiſſa-
rum partium. Quippe in cauo vlcere non ipſa modo periꝫt cuticula, verumetiam reliqua cutis na-
tura vniuerſa, & ſubiectæ carnis portio aliquando non exigua. In repleto vlcere caro non deeſt,
exterius tamen cooperimentum deſideratur. Ac, quæ eius generis vlcerum curatio ſit, poſt dice-
mus. Nunc eius, quod vlcus tantum ſit, nec alium vllum affectum adiunctum habet, quænam
debita curatio ſit, præcipiamus. Ergo, quoniam hic ſola diuiſio proponitur, diuiſorum oras vnà
coniunctas eſſe oportet. An nõ id ſolum, verumetiam coniunctas manere? Porrò bifariam ſimul
manent, quæ commiſſa ſunt, cum alia per ſe, alia ope aliorum maneant: Per ſe quidem, quæcunq;
ſecum concreſcunt ac coaleſcunt: Aliorum ope, & quæ colligantur, & quæ glutino aliquo tenen-
tur. Ac, quæ cõcreſcant, omnino mollia naturaliter ſint, oportet. Talis ſanè eſt tum caro ipſa, tum
quæcunque ex carne conſiſtunt. Quæcunque vero dura ſiccaq; ſunt, eorum diuiſę partes coire ſi-
mul nequeunt, ſed glutinum aliquod vinculum'ue, quo commiſſa maneant, requirunt. Et talium
quidem corporum ſanatio in ſequentibus præcipietur. Nunc de ꝫs, quæ vniri poſſunt, inceptum
ſermonem peragamus, hic quoque ipſam coitionis coaleſcentiæq; cauſam inueſtigãtes. Eſt vero,
ſicuti in cauis vlceribus vt caro producatur, ita in ſimplici vlcere vt oræ ipſæ ſecum coaleſcant, na
B tura certe cauſa adeo, vt, ſi, quæ diſſident, in idem ad amuſſim componas, citra omnem reliquam
extrinſecus molitionem coaleſcant. Oriturq; tibi iam alius attendẽdus finis, nempe orarum addu
ctio: à quo orſus, quibus id efficias, inueſtigabis. Quippe aut vinculo ex duobus initꝫs circunda-
to, aut ſutura, aut fibulis (quas grȩce ancteras vocant) impoſitis, aut horum quibuſdam, aut oĩbus,
quæ diducta ſunt, in idem adduces. Expedit autem, quod circunꝫcitur, neq; molle nimium ſit, &
algæ ritu fragile, (bryῶdes græce vocant) quò videlicet tutò contineat: neq; rurſus ita durum, vt p̃-
mendo offendat. Tum vero ipſa circunductio nec ita laxa ſit, vt nihil efficiat: nec ita vehemens, vt
premendo dolorem excitet. Hæc ſi feceris, fueritq; vlcus ſolum citra vitioſum ſuccum, aut fluxio-
nem, aut intemperiem, aut phlegmonẽ, aut aliud quodlibet vitium, proculdubio coibit. At, ſi vel
præ eius magnitudine fieri nequeat, vt diſiunctæ ipſæ partes exacte ad imum vſq; ſibi coniungan
tur, videlicet nec ſutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valente, vel etiam ſanies iam
illic ſit collecta, vel dolor quiſpiam adiũctus, eiuſmodi vlcus ex ſola partium commiſſione agglu-
tinari omnino non poteſt. Quando, quod dolet, plus aliquid affluere facit: atque etiam, ſi, quod af-
fluit, pro iuſto naturæ modo ſe habeat, attamen vires ipſæ partium, quæ tum propter dolorẽ, tum
etiam ex vulnere ſunt imbecillæ, nec, quod iuſtum eſt, ferent, ſed veluti ab iniuſto grauabuntur.
C Atque hinc omnino ſuperuacua ſanies proueniet. mirum etiam, niſi & phlegmone. Iam vero, ſi
etiam citra dolorem ſanies in medio adductorum labrorum vlceris interuenerit, aut etiam locus
quiſquam medius interfuerit, qui ſanie quidem ſit vacuus, ſed aere plenus, non poteſt eiuſmodi
vlcus ſola diſſidentium partium coniunctione glutinari. quãdo & ſanies iam vnionem diſpeſcit,
&, quę coniungendis interueniunt loca vacua, interiorum laterum frontes prohibent ſe contin-
gere. Quare illæ ſaltem vlceris partes, vt coeant, etiam carne prius impleri naturæ opera poſtu-
lant. Porrò hę adeo planè ſunt exiguæ, ſi modo diuiſæ vlceris partes rite ſint coniunctæ, vt vnius
diei ſpatium deſiderent, aut ad ſummum bidui. Hoc igitur tempore medicamento opus eſt, quod
particulam ſiccet, vt, & ſiqua ſanies iam ſubſit, hanc conſumat: &, ſiqua in vacua loca influxura
eſt, hanc prohibeat. Nunc igitur medicamentum, quod carnem producat, & mediocriter ſiccet,
rurſus mihi ad memoriam reuocabis, vt intelligamus, ſiccius'ne eo eſſe glutinatorium debeat, an
ſecus. Sanè, quod carnem producit, ſi totum, qui cõfluit, ſanguinem conſumeret, ipſam materiam
creandæ carnis ſic adimeret. At glutinatorium aut omnino carnis generatione non eget, aut pla-
nè exigua. quare plus ſiccet, oportet, quàm quod carnem producit. Ergo tum hac ratione tenui
quadam differentia inter ſe diſſident: tum vero altera non parua, quatenus ſcilicet, quod carnem
D producit, ſtatim etiam detergendi vim obtineat, oportet, quò non modo redundantiam humoris
ſiccet, ſed etiam ſordem auferat. Glutinatorium vero nec detergeat, nec expurget, ſed contra pror
ſus ſubſtantiam omnem in idem cogat. Cuiuſmodi facultatem habent medicamenta ea, quę auſte
ra & adſtringentia vocantur. Hæc nanque in idem cogendi, ac ſtipandi, non detergendi, neq; pur
gandi facultatem habent. Quo fit, vt, vbi carni producẽdę ſtudemus, maxime cauendum ſit à me
dicamento, quod adſtringat, vtpote quod ſordem vlceribus arctius affigat, q̃ vt facile poſſit abſol
ui. Vinum igitur omnis vlceris, qua vlcus eſt, optimum eſt medicamentum. Quòd ſi nec illud/
qua vlcus/ ſermoni ſit adiectum, idem tamen, arbitror, intelliges. Quippe recordationis tantum
cauſa eſt additum, (nequis obaudiat) non ſicut neceſſarium aliquid definiens. Adeo, ſi memorem
te eorum omnium, quæ in proximo libro ſunt tradita de rebus ſingulis tum nominandis, tum ve-
ro ſubiectis præſtiteris, nihil eſt, quòd talia tibi de cætero definiam. Illud tantum abũde mihi erit,
ſi per ſingula eorum ſimplices affectus à compoſitis ſecernam. De quibus mihi nõ nihil prius eſt
dictum, ac nunc nihilominus eſt dicendum, non adeo mehercle rei ipſius cauſa, quàm ꝙ plerique
medicorum dictione ipſa decepti, cauum & æquabile, recens & inueteratum, ſordidum & pu-
rum, liberum phlegmone, & phlegmone impeditum, putant differentias eſſe vlcerum. Neceſſe
igitur eſt diſtinguere, quæ propriæ vlcerum differentiæ ſint, & quæ aliorum affectuum comple-

xiones. Verum hoc poſterius paulo. Sanè ſolennis veteribus doctrina (quæ vtinam nunc eſſet in E
vſu) maxime naturalis eſt. Quippe ij ſimplicis cuiuſq; affectus propriam curationem dicunt, præ
cipueq́; omnium Hippocrates. Medendi nanq; methodus ad hunc modum belliſſime procedet,
ſi de ſingnlis ſimplicibus ſeorſum præceperimus: poſt deinde de compoſitis omnibus alteram ali
quam methodum indicauerimus. Veluti enim, ſi duo vere eſſent in victus ratione morbi, clauſus
& fluens, {id eſt, qui in retentione, & fluore ſpectarentur,} cum ſeorſum vtriuſq; curationem di-
xiſſemus, de coniunctione amborum eſſet agendum, ſicut Theſſalus ipſe cēſet: eodem, arbitror,
modo, quoniam vlcerum, qua vlcera ſunt, vna omnino eſt ſpecies, tum phlegmonarū, qua phleg
monę ſunt, altera itē ſpecies vna eſt, oportet, vbi ſeorſum vlceris, ſeorſum rurſus phlegmones cu-
rationem tradideris, poſt deinde ambas in idem coniungere. Id igitur ſi fecerimus, omne profe-
ctò vlcus tum ſiccari debere, tum etiam adſtringi, pro dicta iam methodo inueniemus, non tamē
detergeri: contra, cauitatem in carne ſiccari quidem poſtulare & abſtergeri, minime autem ad-
ſtringi. Quinetiam ad eundem modum, quem prius diximus in cauis vlceribus, nunc ad por-
tionem naturam corporis æſtimabimus, mollis'ne ac *laxa ſit, an dura, ſicca, & *compacta. Siquidē * βρυώδης. * σύντονος.
prior, quāto eſt humidior, tanto medicamentis minus ſiccātibus eget. Poſterior, quatenus eſt ſic-
cior, eatenus rurſum, quæ vehementius ſiccent, magisq́; adſtringant, deſiderat. Empiricus enim, F
arbitror, hic quoque pueros, & fœminas, & qui tenero ſunt corpore, memorabit, iuuenes, agri-
colas, & nautas his opponens. Cęterum, cum non intelligit, ꝙ in pueris & fœminis propter humi
ditatem temperamenti eiuſmodi medicamenta viſa ſunt conducere, rurſus altera meſſoribus ac
nautis propter ſiccitatem conuenire, nec cuiuſq; corporis curationem exacte conijciet, nec erro-
ris cauſam deprehendet. Quo fit, vt nec intelligat, quemadmodum ſe ad potius transferet, vbi pa
rum ceſſit ijs, quæ per experientiam prius nouit. Hæc igitur ſummatim de glutinatorijs medica-
mentis diximus. Hinc vero altera quædam methodus ſuccedit ad eorum præparationem compo
ſitionemq́; pertinens. Siquidem cauo ulceri, quicquid volumus, ſtatim applicamus, ſiue ſiccum
id, ſiue humidum medicamentum ſit. Licet enim omni parti ulceris ea tum inſpergere, tum illini
re: at in vulneribus, quorum maior eſt profunditas, id non licet. Quippe, vbi ſemel oras coniunxe
ris, contingere, quæ in imo ſunt diuiſa, non poſſis. Conſiderandum igitur eſt non modo, an ſiccās
adſtringensq́; modice medicamentum ſit, verūetiam an peruenire ad imum valeat. Nam & ce-
ruſſa & lithargyrus ſiccant, adſtringuntq́; modice, ſed, ſi ea cineris ritu circa vulnus inſpergas, ni-
hil proficies. Neq; enim ad fundum peruenit medicamenti vis, quod ita ſit ſiccum. humiditatem
igitur quandam deſiderat, quò ſimile emplaſtici ſit, vel etiam humidioris cuiuſquam medicami- G
nis. Verum hæc operis eius, quod de medicamentorum compoſitione præcipit, propria ſpecula-
tio eſt, non eius, quod de medendi ratione inſtituitur. Quòd ſiquid ea ad rem propoſitam indige-
bimus, id procedente opere attingemus.

Quid differant glutinatoria medicamenta ab ijs, quæ cicatricem inducunt. CAP. 5.

NVnc ad vlcus, quod cicatrice induci poſtulat, reuertar: de quo pauloante dixi eius quoque
primum, quò tēditur, finem ex eodem eſſe genere, cuius eſt & caui. Quippe regignere ali
quid opus eſt, quod perijt, non tantum vnire, quę diſſident: cæterum diuerſa ratione hic gignere,
quod deſit, quàm in cauo: quando illic ſanguis, hic caro pro materia ſit. Siquidem, quod cauum
eſt, impletur ex gignēda carne, quæ ex ſanguine ortum habet. At ad cicatricem perducitur, quod
iam eſt impletum, ex gignenda cute, quæ ex ſubiecta creatur carne. Cæterum caro eadem ſpecie
cum ea, quæ perijt, gigni in cauo vlcere poteſt: Cutis talis omnino, qualis erat, quæ perijt, pror-
ſus reſtitui non poteſt, ſed ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt, non ta-
men planè cutis. Ac cauſa quidem, cur ſicuti caro adepsq́; regignuntur, ita cutis, quæ prorſus pe-
rierit, regigni nequeat, ex naturalibus problematis eſt petenda. quemadmodum autem tum na- H
turam, tum vſum cutis imitemur, hinc accipiendum. eiusq́; rei methodum iam tradamus. Quo-
niam tegere carnem naturali aliquo tegumento propoſitum eſt (quippe id eſt ducere ad cicatri-
cem vlcus) aut cutis nobis generanda eſt, aut ſumma caro cuti ſimilis efficienda. Verum, vt cutis
regeneretur, fieri omnino nequit. quod ſupereſt igitur, efficere eſt tentandum. At quæ igitur
huius efficiendi eſt ratio? Nempe alteratio. Quippe, vt carnis pars quæpiam non amplius caro
permaneat, ſed veluti cutis euadat, poſtulamus. Quo pacto igitur (inquies) alterabitur? Profectò
alicuius alterantium qualitatum ope. Incidit enim rurſus hoc loco, vel nolentibus nobis, de ele-
mētis ſermo: ſine quo nec, quod cicatricem inducat, inuenire medicamētum licet, nedum quod
carnis producendę, aut agglutinandi facultatem habeat. Ergo, quoniam cutis carne ipſa tum ſic-
cior eſt, tum etiam denſior, ſi carnem ſiccabimus & adſtringemus, cuti etiam perſimilem redde-
mus. Habes medicamenti, quod cicatricem inducit, ſummam. Verum ea non ſatisfacit: nam &
glutinatoria tum ſiccabant, tum etiam adſtringebant. Ergo, quo hæc ab illis diſtent, id, ſi ipſam re
rum ſubſtantiam inſpicias, inuenies. Nam, quoniam in glutinatione vlcerum ſiccandum, quod
affluit, eſt, quò videlicet affecta pars ſuperuacuis vacet, in cicatrice ducenda non modo, quod
affluit, verūetiam humor, qui in ipſa carne continetur, eſt conſumendus, multo profectò ſiccius,

quod

A quod cicatricem inducat,quàm quod agglutinet,eſſe conueniet. quando glutinaturo vnũ id pro
poſitum eſt,vt eius,quod ſecundum naturam eſt,redundantiam conſumat. qui cicatricem indu-
cet,non hoc modo,†{verũetiam vt ei,quod ſecundum naturam ſe habet,aliquid deradat.}Galla
igitur immatura hoc loco,& mali corium,†& Ægyptiæ ſpinę fructus modice ſiccantia pharmaca
ſunt:Chalcitis,& æs vſtum, & æris ſquama, & miſy, & fiſſum alumen multo his ſunt valentiora,
Miſy quidem & chalcitis præcipue,mitior autem æris ſquama, atq; etiam hoc mitius æs vſtum.
Quod etiam ſi lauabis,vtiq; † minus mordens medicamentum habebis . Porrò hoc quoq; ad ſpe-
culationem de componendis medicamentis pertinet,quæ ſanè medẽdi methodum ordine ſequi-
tur. Nam medicamentorum facultates noſſe, id quidem medendi methodum præcedit, tracta-
tumq; de his alibi eſt:Compoſitio vero medicamentorum,medendi methodum ſequitur. Quip-
pe,vbi hæc vniuerſale præcepit,dico autem ſiccandum,aut humectandum,aut calfaciendum,aut
refrigerandum eſſe,tum vel modice id faciendum eſſe,vel valenter,vel leuiter, intelleximusq; cu
iuſq; ſimplicium medicamentorum facultatem, hancq; per ſe & ſeorſum perpenſam, tum profe-
ctò,quo pacto quis ea commode ad vſum miſcuerit,conſiderare conueniet. Exiſtit igitur eo pa-
cto duplex de medicamentis peritia,altera de eorum viribus: altera de compoſitione ac præpara-
B tione. Verum ad id,quod ſupereſt methodi de vlceribus,redeundum eſt.

† In antiquis clarior lectio. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ φύσιν ὑγροῦ ἅψασται. verũetiam vt eã, quę ſm naturã ſe habet,humiditatem aggrediatur.
†Antiquus addit, & balauſtia.

De methodo vlcerum curandorum,quibus caro ſupercreſcit. CAP. 6.

SVpereſt autem (vt arbitror) de ſupercreſcente carne dicere, quam hyperſarcoſin Græce vo-
cat pleraq; medicorum pars.Eſt porrò is quoq; morbus ex eo genere, quod in quantitate ma-
gnitudine've partium ſpectatur. licet enim,pro arbitrio voces. Ex eodem genere & cauitas erat,
de qua iam egimus.Ergo,veluti,quod vlcus cauum vocant, non vnum eſt vitium, ſed pariter &
cauitas,& vlcus,ita vlcus,quod ſupercreſcentem carnem habet, non vnus eſt morbus, ſed ſimul
caro ſupercreſcens,& vlcus. Indicat autem magnitudo,quæ præter naturam eſt, primam indica-
tionem,(quam etiam veluti metam inueniendorum remediorum diximus.) ipſius ſcilicet exupe
rantis ablationem. At hæc ſola medicamentorum ope perficitur, non opera naturæ: videlicet
contra, quàm in carne reſtituenda aut glutinatione ſe habuit. Hæc enim naturę ipſius ſunt opera
pharmacis tãtum, quę actioni eius obſtant, ſubmouentibus.At ſupercreſcentis carnis detractio,
nullum quidem naturæ opus eſt, ſed medicamentis perficitur, quæ vehementer ſiccent. Porrò
proxima ſunt eiuſmodi medicamenta tum ijs,quæ valenter detergent,tum ijs,quæ cicatricem in-
ducunt, ſic,vt non pauci interim per errorem medicamentum, quod carnem minuit, vel pro eo,
C quod ſordem deterget,vel pro eo, quod cicatricem inducit, accipiant: vt (ne ab exemplo noſtro
recedamus,)miſy & chalcitim, ſi humidæ naturæ applicabis, potius carnẽ demere,quàm cicatri-
cem inducere deprehendes. Vnde,ſiquando ijs vti ad cicatricem inducendam in aliorum penu-
ria cogimur,parciſſime ipſis vtemur,ſummum tantum ſpecillum in ea ad exactiſſimum leuorem
tunſa demittentes, ac poſt velut tenuiſſimum quendam pollinem partibus,quæ cicatrice induci
poſtulant,imponentes. Quòd ſi minuere, quæ ſupercreuere,ſtudemus,liberalius imponemus.
Sanè ærugo magis etiam,quàm hæc,minuere carnem poteſt,ita,vt genus eorum,quæ cicatricẽ in
ducant,omnino ſit egreſſa. At,ſi illa etiam aduras, vt minus acria,ſic ad cicatricem inducendam
reddes magis apta:Si vero etiam laues,adhuc fient mitiora. Meminiſti vero, arbitror, & tu eius,q
cerebri illo viridi medicamento ſordidum vlcus citra rationem curabat,mel quidem ei admiſcẽs,
multis autem deinceps diebus æque ſordidum reperiens:deinde inops conſilij, nec habens, quò
ſe verteret,(Accidebat enim,vt non modo non purgaretur ſordes, ſed etiam vt de ſubiecta quo-
que carne non nihil vnà detraheretur & colliquaretur propterea, q medicamentum valentius,
quàm pro laborantis natura,erat.)plus deinde (vt erat egregius medicus) mellis aſſidue medica-
mento adijciebat,quò videlicet adhuc valentius purgaret, ceu non ſatis id medicamentum prius
D adhibitum feciſſet. Eueniebat autem planè contra: quippe, quantum ille intendebat medica-
menti acrimoniam,tantum caro ſubiecta colliquabatur. Quod vero in vlcere ex liquata carne
ſordis apparuit, id medico, ceu medicamentum nihil efficeret, impoſuit. Atque huius quidem
ignorantia etiam in diſcernendi peritia erat, non ſolum in medendi methodo. Etenim,ſi quàm
maxime ſimiliter ſordidum{& humidum}ex vtroq; medicamento vlcus deprehenditur, at cer-
te cauitas maior ex valenti,et, quod colliquat, medicamẽto efficitur:quinetiam labijs prę altis,ru
brumq;,& phlegmone quodam modo affectum vlcus cernitur.Aliquando vero mordicationem
quoq; manifeſtam ex huiuſmodi medicamento æger ſentit.Quod vero minus,quàm par eſt, ſic-
cat, nec mordet,nec quicquam efficit eorum,quæ retuli.Patere autem & in his arbitror Empiri-
cum,etiamſi experientia quàm maxime diſtincta diſcretaq; vtatur,tranſire tamen, vbi quid non
ceſſit,ad id,quod expedit, artificioſe non poſſe, immo vni illi id licere,qui vera methodo (quam
ipſe nunc inſtituo)medetur.

Indicatio generationis carnis et consumptionis superflue.

Hist.

Quid differat ratione recta curare à curatione Methodicorum,ac Empiricorum. CAP. 7.

QVippe,quam Theſſalij iſti amethodi methodum profitentur, nomen duntaxat eſſe nu-
dum intelligis,omnis effectus vacuum. Qui,cum tanta,tamq; multiplex ſaltẽ methodus
ſit in vlcere ſanando, neque Empiricorum diſcrimine ad inuenienda remedia ſunt

vſi,neq;,ſicut Dogmatici,ab ipſa rerum natura indicationem agendorum ſumpſerunt:ſed ſolum E id,quod nec vulgares lateat,proponentes,nempe cauum vlcus carne impleri poſtulare, plenum cicatrice induci,quod carne ſupercreſcente luxuriat,minui,ſordidum expurgari, †{mundum vel cicatrice induci,vel agglutinari,}vlcerum curationis methodum quandam explicaſſe ſe putant: tantum ſcilicet abſunt,vt intelligant humidioribus naturis minus ſiccantes medicinas conducere,ſiccioribus,quę magis ſiccent. Ergo, quod in tota diſputatione noſtra manifeſte apparuit, id denuo reſumendum eſt,vt & nos illi quàm maxime ſimus attenti,& reliqui omnes, qui veterem methodum corrumpunt,quantum aberrẽt,clarius intelligant. Incipiam vero ab eo vlcere,quod carne impleri poſtulat,vnum id pro exemplo proponens,quando etiam proxime de eo ſermonẽ feci. Ab hoc,de omni ſimul in vniuerſum curatione loquar. Ergo illud non ratione modo, verumetiam experientia conſiderantibus apparuit,non omnem naturam eadem medicamenta requirere,ſed infirmiores molliores q; mitiora,validiores ſicciores q; valentiora. Ita vero tum in ijs, quibus cicatrix inducebatur,ſe habebat:tum etiã,quæ glutinatione egebant.Omnino enim nullum vehementium pharmacorum ferunt molles naturæ. In eiuſmodi vero ſermonis noſtri decurſu perſpicuum planè fit,tum ægri naturam eſſe conſiderandam, tum cuiuſque hominis propriam eſſe curationem,tum ſupra hæc illud tertium,nempe,quoniam cuiuſq; naturæ proprietas ineffa- F bilis eſt,nec exactiſſima ſcientia comprehenſibilis,hunc eſſe optimum cuiuſque particularis ęgritudinis medicum, qui iam methodum quandam comparauit,ex qua & dignoſcere naturas poſſit, & coniectura conſequi, quæ ſint cuiuſque propria remedia. Porrò exiſtimare communem quandam eſſe omnium hominum curationem,ſicuti ſtupidiſſimi methodici putant, extremæ eſt dementiæ. Atqui illi ob id ſtata eſſe putant omnia medicinæ artis theoremata, hoc eſt eiuſmodi eſſe,quæ ſcientes homines faciant,firmam q; ſui notitiam præſtent,†{ipſorum q; artem, notitiam quandam eſſe}communitatum, non proprietatum, tanquam communem & generalem hominem,non particulares curarẽt.Ergo,ſicuti in alijs omnibus ſtatim inter initia ſunt lapſi, ſic in hoc quoque.Siquidem curatur non homo communis & generalis,ſed noſtrum quiſque,alius videlicet aliud temperamentum naturam q; obtinens. Hi vero vnam eſſe omnium hominum curationem exiſtimant.Ego contra,ſi cuiuſque priuatim naturam explorare ad vnguem ſcirem,vtique, qualem fuiſſe Æſculapium mente concipio,talem me eſſe putarem.Sed, quoniam id fieri non poteſt, certe vt, quoad homini licet, quàm proxime accedam, tum ipſe me exercere decreui, tum alios, vt idem faciant, adhortor. Ac conantur quidem, quãtum poſſunt & Empirici, vt à communibus ſecedere,ita propius ad ea,quæ propria ſunt,accedere. Verum, quantum hi quoque ab G eius rei perfectione abſint,ſupra eſt dictum. Non enim hæc in pueris, vel mulieribus, vel ſenibus, vel mollem carnem albam q; habentibus,alia q; id genus,pro certis diſcretionibus(ſicuti illis placet)ſunt ponenda,immo, quemadmodum in humore & ſiccitate corpus ſe habeat.Ac Empiricos quidem medicos, tum ob alia multa, tum ob id probare maxime conuenit,quòd accedere, quantum licet,ad ægri proprietatem conantur. Poſt enim reliquas diſcretiones omnes, quas adhibent, etiam,quæ à conſuetudine ſumitur, adijciunt, tanquam hinc remediorum, quæ ęgro magis ſint propria,compotes futuri. Dicetur autem à nobis in ſequentibus de conſuetudine fuſius, vbi pro cognoſcenda proprietate laborantis naturæ,etiam diſcrimen à conſuętudine priſcis inuentum eſſe probabimus. Hanc itaq; cum reliquis Empirici recipiunt,& præter hanc,ipſum etiam medicum,qui ſæpe ęgrum inuiſit,quàm eum,qui non viderit,commodius curaturũ aiunt. Poſtea tamen, cum hęc omnia adiecerint,ſtabilem ſe atque ſcientificam habere notitiam propriæ curationis ęgri adhuc non dicunt.At vero impudentiſſimus Theſſalus illud modo vnum intelligens,ꝙ cauum vlcus ſit implendum,conſtantia tamen & firma dicit eſſe medicinæ theoremata. quanquam hoc ſaltem omnes (vt ante iam dictum eſt) homines ſciunt, non ij modo, qui nunc ſunt,poſtquam Theſſalus iſte, alter videlicet Æſculapius,in lucem hominum venit,ſed etiam,ar- H bitror,qui ante Deucalionem, & Phoroneum fuerunt, ſi modo hi rationales erant. Immo vero præter hoc,quòd carne eſſe implendum cauum vlcus nouerunt,etiam illud non ignorarunt, qui medicamenta noſſet,quæ tale vlcus carne implerent,hunc medicum eſſe. Atq; hæc ſi per experientiam ſunt inuenta, conſtat empirice nobis eſſe curandum : ſin ratione inuenta ſunt, logice. Non enim profectò aliud inuenit, alio autem nunc commode vtetur. Verum de eo nobis cum Empiricis lis eſt. Quod autem dicere cœperam, vera ipſa medicina de laborantis natura coniecturam fecit.Nominat,arbitror,id vulgus medicorum græce Idioſyncraſian:omnes q; id incomprehenſibile fatentur,ideo q; ipſam veram medicinæ artem Æſculapio, Apollini q; concedunt. Pendet porrò omnis hæc ratio ex duplici principio, Empiricis obſeruatoribus q; ab ijs,quæ manifeſte apparẽt:Logicis autem,ab ipſis elementis.Nam,ꝙ alij aliud medicamentum proſit, etiam pueri iam fermè ſciunt,& ratio pariter,quæ ab elementis ducitur, id confirmat. Si nanq; quindecim differentias in hominum temperamentis ex minoris in ijs maioris q; ratione, id q; in humida tantum natura ſtatuas,neceſſe profectò eſt, medicamentorum etiam,quibus ſis vſurus,qndecim differentias noueris:quarum aliæ magis,aliæ minus ſiccent,quò nimirum,quod cuiq; naturę cõgruat,inuenias.Quòd ſi etiam in ſicciore natura alijs quindecim poſitis,ad has quoque pari mo-

do alia

† Codices græci legunt, mundũ cicatrice induci, recẽs agglutinari.

† Ita legũt antiqui codi. vt Linacer.ſ. εἶναι τε τὴν τέχνην αὐτῶν γνῶσιν τινα &c. ĩpreſſi ãt vice verſa. εἶναι τὴν γνῶσιν αὐτῶν τέχνην τινα,i. ipſorum q; notitiam,artẽ quãdam eſſe.

A do alia quindecim medicamenta requiras, habebis in totum triginta medicamenta, quæ triginta naturis conuenient. quibus vti is demum ſolus commode poterit, qui in corporum temperamẽtis diligenter ſe exercuerit. Nunquid igitur, ſi totum corpus temperamento ſit ſicciore, ab ijs, quę magis ſiccent, medicinis iuuabitur: ſi vero pars quæpiam eius, cæteris partibus natura ſit ſiccior, quæ minus ſiccent, requiret? An liquido patet hic quoq;, quæ pars ſiccius temperamentum obtinuit, hanc etiam, quæ magis ſiccent, poſtulare: quæ humidius ſit ſortita, minus ſiccantia? Atq; hoc totum prætermittunt amethodi iſti Theſſalij, qui vnam omni particulæ congruere medicinam putant. Empirici autem, quantum in hoc Theſſalios iſtos Methodicos ſuperant, tantum à veris Methodicis Logicisq; ſuperantur. Habent enim profectò illi quoq;, ab ipſo ſcilicet vſu edocti, aliud medicamentum ad ea vlcera, quæ in oculis accidunt: aliud ad ea, quæ in auribus, aut articulis, aut carnibus, aut ſola cute. Cæterum, quòd nec in ijs ſe transferre ad aliud poſſint, ex ijs, quæ ſupra diximus, facile patet.

Quo pacto in curandis vlceribus corporum temperiei aerisq;, ac partium naturæ ratio ſit habenda. CAP. 8.

QVoniam autem & de his ſatis iam dictum eſt, rurſus ad diſputationis initium reuertamur, miſceamusq; vlceri omnes, qui ſimul cum ipſo incidunt, affectus, ab intemperie primum orſi. B Si enim exulcerata caro, vel prius etiam ex quauis occaſione, vel ipſo vlcerationis tempore, iuſto calidior frigidior've eſt effecta, vtique medelam exigit, quæ non modo moderate ſiccet, ſed etiam intantum calfaciat, refrigeret've, inquantum ſubiecta caro à naturali ſuo habitu receſſit: cum fieri non poſſit, vt in vlcere, vel carnis productio, vel ſinus impletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio rectè vnquam cedat, niſi ſubiecta caro pro naturali modo ſe habeat. nec fruſtra dictum ſupra eſt hęc omnia naturę eſſe opera. purgari tñ ſordida, minuiq; ſupercreſcentia etiam carne naturalem ſtatum non ſeruante poſſunt propterea, quòd tantum hæc medicamentorum ſunt opera. Quocirca legitimi vlceratarum partium temperamenti, quoties eas vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere ſtudes, maior tibi ſolicitudo erit. Seruari nanq; debebunt naturæ motus, quos comprehenſorum ſingula comitantur. At aliàs non ſeruabuntur, niſi prorſus ſe pro naturæ ſuæ ratione pars habeat. Veluti igitur, ſi phlegmone cum vlcere vnà eſſet, prius, quàm hæc diſcuſſa ſit, nemo id vel carne implere, vel glutinare, vel cicatrice inducere tentarit, ad eundem, arbitror, modum etiam, ſi ſine phlegmone ſola ſubſit intemperies, nullum horum fore prius ſperabimus, quàm illa ſit ſanata. Rurſus igitur hinc indicatio quædam ad medicamentorum, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, inuentionem oritur. quippe omnia ea C ſiccantia erant, ſed diſſidebant inter ſe pro intenſionis remiſſionisq; modo. Cæterum definitum antea non eſt, quatenus in calefaciendo frigefaciendoq; ſe haberent: ſed methodus hoc quoque inueſtigare quodammodo cogit. Non enim tantum, an ſiccet, ſed an etiam non valde calefaciat, aut refrigeret, expendi oportet. Ergo altercum, & mandragoram, & mẽconium, ceu ſupra modum refrigerantia, fugies, tametſi ſiccant ea quoq;, quantum ſit vlceri ex vſu. Reſina vero, & pix, & aſphaltus, quanquam modice ſiccant, tamen immodice ſunt calida. Ideoq; eis nemo vtetur ſolis, nec aliter, niſi cum leuiter refrigerantibus admiſtis vnum ex omnibus medicamentum fecerit, quod ſit temperatum. Si igitur hæc ita ſe habent, ſicuti profectò habent, inſpici etiam conueniet et circundantis nos aeris temperiem. Siquidem, veluti medicamentum quoddam, is quoque corporibus noſtris forinſecus incidens, vbi immodicus calore, vel frigore eſt, ſanationem moratur. Danda igitur opera eſt, vt medicamenta eius exceſſui occurrant. Ideoq; Hippocrates in calidioribus anni temporibus, ijs, quibus frigidior facultas ſit, medicamentis vtitur, calidioribus aũt p frigidiora. Non ignoras profectò hic quoq; ex ſtupidis Methodicis quendã fateri, quo pacto in calore, & frigore ſe habeat, qui ęgrum continet, aerem ſe inſpicere, non tamẽ anni tempora inſpici p mittere: quaſi nomina ipſa temporum anni proſint obſint've, nõ eorum temperamenti ratio: aut D nõ huius cauſa veteres medici ad ea reſpexerint. Verũ, quòd, qui certa methodo curare vlcus debet, huic neceſſe ſit, tum ad prima elemẽta vel maxime venire, tum anni tempora, & corporũ temperamenta non in toto modo, verũetiam in ſingulis partibus conſiderare, abunde monſtratum reor. Rurſus vero repetendum hoc etiam loco eſt, quod prius diximus in indicatiõe, quæ à ſicco humidoq; ſumitur. Nam, ſicuti in illis humidior natura humidiora, ſiccior ſicciora medicamenta exigebat, ita nunc calidior calidiora, frigidior frigidiora requiret, cõtrariam. ſ. ſemper ijs, quæ præter naturam, & ijs, quæ ſecundum naturam ſunt, indicationem præſtantibus. quippe, quæ ſecundum naturam ſunt, ſimilium ſibi indicatiua ſunt: quæ præter naturam, contrariorum, ſi modo illa ſeruari, hæc ſubmoueri neceſſe eſt.

**Antiqui co. legũt μηκώνειον. ipreſſi κώνειον .i. cicutam.*

De curando vlcere cum indicationes contrariæ inuicem extiterint, ac de triplici fonte indicationum curatiuarum. CAP. 9.

AC, quòd tum corporum temperies, tum anni tempora, tum partium naturæ, conſideranda illi ſint, qui probe vlcus ſit ſanaturus, clare me docuiſſe exiſtimo: ad hæc, ꝙ prima quidem medicationis indicãtio à ſolo ſumatur affectu, remedia tamen inde inueniri non poſſe, niſi prius ad corporum elementa ſit aſcenſum, & ægri temperamentũ ꝑpenſum, non corporis mõ vniuerſi, ſed etiam afflictæ particulæ, cum hoc quoq; ambientis temperie æſtimata: quæ vtiq; cum ad prę-

ſentes

ſentes ſtatus, tum vero regiones extenditur. Quòd autem contrariæ ſubinde in vna curatione E
indicationes ſint,atque has quemadmodum tractare conueniat,latius quidem dicetur in ſequen
tibus:non tamen alienum ſit nunc quoq; paucis de ipſis egiſſe.Etenim,quòd ægri temperamen-
tum ſit humidius,particula ipſa,quæ laborat,ſiccior:aut cōtra,quòd hæc ſit humidior, totius tem-
peramentum ſiccius,mirandum non arbitror.pari modo in calore,& frigore, quòd contrario tē-
peramento ſit pars cum toto. Veluti igitur, ſi totum corpus medio temperamento eſſet, (quod
eſſe optimum docuimus)nihil planè,quantum ad laborantis naturam attineret,in medicamentis
nouaremus,ita, vbi vel ſiccius,vel humidius,vel calidius,vel frigidius iuſto cernitur, eatenus in-
tendere vires medicamentorum oportet, quatenus corpus ad naturalem intemperiem eſt ver-
ſum. Non enim,arbitror, excidit nobis,quæ naturalis intemperies ſit, & quæ præter naturam.
dictum enim de ipſis eſt in alijs, ac præcipue in libro,qui de inæquali intemperamento eſt inſcri-
ptus.Pone igitur totum laborantis corporis temperamentum humidius eſſe, eoq; medicamenta
deſiderare,quæ minus ſiccent:ipſam vero ægram particulam ex earum numero eſſe, quæ ſiccio-
res ſint,(qualia eſſe diximus,quæ minus ſunt carnoſa,cuius generis ſunt,quæ circa digitos, & ar-
ticulos habentur:præterea quæ circa aures,& naſum,& oculos,& dentes,ſunt,ac,vt ſemel dicam,
vbi crebræ chartilagines,& membranulæ,& ligamenta,& oſſa, & nerui ſunt: adeps vero, & ca- F
ro,vel omnino nulla eſt, vel perquam exigua,) diuerſa in his eſt ea,quæ à patiente particula acci-
pitur indicatio,ab ea,quæ ex ægri ſumitur natura.Quare, ſi, quanto ægri temperamentum iuſto
eſt humidius,tanto particula iuſto ſit ſiccior,nec adijciendum,nec detrahendum pharmaco quic-
quam eſt,ſed tale adhibendum, quale,ſi vlcus in medij temperamenti particula corporis medio-
criter temperati conſiſteret,adhiberemus.Sin ſiccior debito particula magis fuerit, quàm corpo-
ris temperamentum iuſto eſt humidius,vtique in tantum intendi ſiccitatem medicamenti conue
niet,quantum particulæ temperamantum totius temperamentum excedit:veluti,ſi quatuor nu-
meris ſit exulcerata pars medio temperamento ſiccior, ægri natura gradibus tribus humidior,
manifeſtum eſt particulam, quæ nunc exulcerata eſt, ſiccius vno gradu deſideraturam medica-
mentum,quàm quæ pars ſit temperata.Quòd autem hæc omnia coniectura ſint accipienda, tum
quòd optime conijcere poterit,qui in ratiocinando de his ſit exercitatus,liquido patet. Ac in ta-
libus quidem omnibus contrariæ ſubinde indicationes vno tempore fiunt.Neq; enim eſt, quod
de indicationibus,quæ à calido & frigido ſumūtur,etiamnum dicam, vtpote, quæ ad portionem
dictorum intelligi poſſunt:In alijs vero,etiam temporibus† {quibus perficiendę ſunt,} indicatio
nes ſeparantur.oportetq; in principio præſertim curationis alteram ceſſare, alteram officio fun- G
gi:Sicut,exempli cauſa,cum vlcus cauum ſimul ſit,& admodum ſordidum: quippe affectus præ-
ter naturam in hoc triplex eſt,vlcus, cauitas, & ſordes. Ordo vero ſanationis à ſorde expurgan-
da ordietur,quòd videlicet nec glutinari quicquam,nec carne impleri poteſt prius,quàm purum
fuerit.Secundum locum exiget cauitatis ſanatio.Si nanq; vel glutinabimus,vel cicatricem indu-
cemus,vel(vt ſummatim dicam)curabimus vlcus,cauitatem implere non poterimus. Pone ergo
non ſolum tria hæc particulam obſidere, ſed etiam phlegmonen,vel eryſipelas, vel gangrænam,
vel intemperiem aliquam ſimplicem compoſitamve: num nam hic manifeſtum eſt, quòd,niſi
quis illam prius ſanauerit,implere carne cauum vlcus non poterit? Quippe dictum ſupra eſt car-
nis generationem ex ſana,quæ ſubiecta ſit,ortum habere.Ex ea vero,quam phlegmone premit,
& intemperata,& vno verbo ægrota,caro gigni noua nō poteſt. Ergo in omnibus eiuſmodi cō-
plexionibus triplex tibi propoſitus finis erit, vnus veluti à cauſis ſumptus eius, quod poſt futu-
rum eſt:alter vt quod rationem obtinet eius, ſine quo nō:tertius eius, quod veluti accelerātium,
& vrgentium nominatur. Siquidem iuſta ſubiectæ carnis temperies, cauſæ rationem habet, vt
quę concreſcere ſecum,quod vlceratum eſt,faciat,& cauitatem impleat.Puritas vlceris rationem
eius,ſine quo non,atque hanc ſordes interpellans,curationem moratur.† {Habet vero & ipſa ca- H
uitas ad vlcus rationem eius,ſine quo non:quando, niſi cauitas prius impleta ſit, induci cicatrice
vlcus non poſſit.} Ergo,ſi ad hæc reſpexeris,ordinem ſanationis inuenies,veluti,ſi phlegmone,
& cauitas,& vlcus,& ſordes ſimul in eadem particula conſtiterint, primum phlegmonen, ſecun-
do loco ſordem,tertio cauitatem eſſe ſanandam,& quarto vlcus. Ac in iam dictis quidem, tum
ordo,tum agendorum inuentio ex his ſumitur. Vrgentis vero indicatio inter iſta non habetur:
in alijs autem habetur. Nam affectus, vnde primum maximeque imminet homini periculum,
hic primus curari debebit: interim vero non primus modo, verumetiam ſolus, veluti ſi puncto
muſculi capite conuulſio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittatur, ſuperue-
niat: quippe præciſo per tranſuerſum toto muſculo conuulſionem quidem ſanaueris, aliquem
tamen ex particulæ motibus vitiaueris.Ad eundem modum, cum è vena, vel arteria ſanguis im-
modice profluit, ſi totum vas per tranſuerſum præcideris, vlcus quidem eius ſanare poſtea non
poteris,periculum tamen,quod ex profluuio ſanguinis impendebat,ſuſtuleris. Iam neruum pū-
ctum ſæpe cogimur tranſuerſum præcidere, quoties vel conuulſiones,vel deliria, vel ambo, ma-
gna ægreq; ſanabilia ſuperuenire vulnerationi cernimus. Pari modo,vbi luxatio cum vlcere in
aliquo maiorum articulorum incidit,vlcus ſanamus,luxationem autem inſanatam relinquimus:

quando

† Al. εὐθύς. id ē ſtatim.

† Al. ex cod. impreſſis græcis, verti poteſt: Hēt autē & vlcus ad cauitatē rationē eius, ſine quò nō, qñ, ſi vlcus inductum cicatrice fuerit, non amplius cauitas īpleri carne poterit.

A quando, ſi hanc quoq; ſanare conemur, conuulſiones omnino ſequētur. Tertius itaq; propoſitus medendi finis is eſt, qui ad id, quod vrget, dirigitur, diuerſus nimirum à duobus illis modo dictis. Neq; enim idem eſt, aliquid vel vt cauſam conſiderare, vel vt id, quod rationem obtinet eius, ſine quo non, vel vt id, quod vrget. Sed & quod vrget, tum eiuſmodi interdum eſſe, vt alium inſanabilem affectum relinquat, dictum iam eſt: tum vero affectum ipſum non nunq̄ à nobis ipſis induci partim in neruó puncto, vel tēdone, vel vaſorum cuiuſq̄ ſanguinis profuſione, partim in muſculo, cuius caput eſt vulneratum. Nam, vbi luxatio cum vlcere vnà conſiſtit, non ipſi affectum facimus, ſed tantum eum, qui factus eſt, non ſanamus. Dicetur vero de ijs accuratius in ſequentibus.

De proprijs vlcerum differentijs, ac quæ ex ipſis indicationes præbeant. *CAP.* 10.

IN præſentia nanque redire ad proprias vlcerum differentias placet, ac propoſitum ſermonem breuiter complecti, quò, ſiqua ex his etiam indicatio remediorum ſit reliqua, eam non prætermittamus. Ergo phlegmone laborans, & putreſcens vlcus, & quod exeditur, & quod gangræna, & quod eryſipelate affligitur, & canceroſum, & dolens, & indolens, quæque alia id genus veluti vlcerum differentias loquuntur, ſiquis Empiricam curationem prodens, nec aliud cogitans pertractet, non eſt cum eo contendendum, ſi vlcerum ea differentias nominat: millies enim di-**B** ctum eſt non oportere de nominibus contendere: Sin tanquam artificioſum aliquid de indicationibus dicturus, docendus eſt omnes iam dictos affectus compoſitos eſſe: alias vero eſſe differentias ſimplicis ſoliusq; vlceris, et cui nullus alius adiunctus ſit affectus. Nam, ſi ab acuto aliquo facta tantum diuiſione, forma eius, quod vulnerauit, parti diuiſæ impreſſa eſt, exiſtent profectò ſic multæ vlcerum differentiæ, obliquorum, rectorum, pampini modo retortorum, hami ritu vncorum, aliter quocunque modo ſe habentium. Atq; hæ quidem differentiæ omnes à figura ſunt. A magnitudine rurſus pro maioris minoriſq; ratione mille aliæ. Nam & magnum & paruum, & maius & minus vlcus vlcere tum dicitur, tum vero eſt. Quinetiam breue & longum, in ſummo reſidens, & in profundum penetrans. Atque in ſingulis horum, tum quod magis tale, minuſq; eſt, ſiue in ſpatij, ſiue magnitudinis, ſiue quantitatis, ſiue, quocūque modo appellaſſe libet, differentia. Quòd ſi hæc ita ſe habent, omnino profectò & æquale vlcus, & inæquale, penes diuiſionis profunditatem, erit. Quippe diffiſſo, ſi ita ſors tulit, per lōgitudinem femore poteſt ſuperior diuiſionis pars alte deſcendere, inferior in ſummo corpore hærere: aut contra, in ſummo eſſe, quæ ſuperior eſt, profunda, quæ inferior. Iam illa quoque, nempe dirüptum aliqua ex parte aut ex toto fuiſſe, & inciſum fuiſſe, & vbi, quod vulnerauit, oblique ſub cutem ſe dedit, alteram vlceris par-**C** tem in conſpectu eſſe, alteram ſub cute latere, idq; vel ex ſupernis partibus eſſe, vel infernis, vel lateralibus, omnia hæc vlceris differentiæ ſunt. Ab ipſo tempore rurſus aliæ vlcerum differentiæ ſumuntur, cruēntum, recens: exigui temporis, & diuturnum. Atque in omnibus his ipſa maioris minoriſq; ratio numeroſa eſt. Atque ab ipſa vlceris natura hæ differentiæ ſumuntur, maxime quidem propriæ, quæ à ſubſtantia rei capiuntur: Nempe, quæ à figura ducuntur, et à diuiſionis magnitudine, idq; vel in longitudine, vel in altitudine, vel in ambabus dimenſionibus: præterea æqualitate in his, & inæqualitate: extrinſecus vero accedentes, & quæ ſcilicet rationem obtinēt eius, ſine quo non, tum à tempore, in quo factum vlcus eſt, (ita enim aliud recens, aliud vetus vocatur) tum ex eo, quòd totum pars've cōſpectum fugit, vel conſpiciendum ſe præbet. Iam vero & à generationis ratione, eo, quòd totum ſit inciſum, vel totum dirüptum: vel pars inciſa, pars dirüpta. Quòd ſi, quę à loco quoq;, in quo eſt vlcus, differētias cēſeas, veluti ſi finis muſculi, vel principium muſculi, vel medium muſculi, vel cutis ſit, quod vlceratum eſt, vel iecur, vēter've ſit, in quo vlcus conſiſtit, fuerint profectò & ipſæ vlcerum differentiæ, non vtique à propria ipſorum natura, ſed à locis, in quibus conſiſtunt, deſumptæ. At, cum phlegmone quis obſeſſum vlcus dicit, aut ſupercreſcente carne preſſum, aut cauum, deinde ſimiles vlceris differentias di-**D** xiſſe ſe ijs, quas modo retuli, putat, hunc neceſſe eſt in medendi methodo falli. Quippe græce φλεγμαῖνον ἕλκος ex formula dictionis ſimilem habet interpretationis figuram cum paruo vlcere: cæterum, quod ſignificatur, ſimile non eſt. Siquidem profundum, aut ſummotenus factum, cū de vlcere dicimus, propriam eius differentiam oſtendimus. φλεγμαῖνον vero omnino vlceris differentia non eſt: cum poſſit phlegmone pars affici, etiam vbi vlcus non ſit. Quo fieri arbitror, vt hic immutare dictionem liceat. Si enim accidiſſe alicui vlcus cum phlegmone dixeris, propius ad rei naturam, & clarius interpretatus ſis: non autem ſi alij cum magnitudine, alij cum paruitate factum dicas. quippe cum & magis ex natura rei & clarius loquare, ſi huic magnū accidiſſe vlcus, illi paruum dixeris. Adeo, ſi fieri poſſit, vt mutata dictio & rei naturę conuenientior, & audituris clarior ſit, committendum non eſt, quò minus id fiat. Quippe caput ad effugiendam in rebus deceptionem eſt, vt definita locutione vtare. Quamnam igitur in talibus methodum ſtatuamus? Etenim tradenda quæpiam præceptio eſt, ac veulti ſcopus, quò ſemper intentis diſcernere ſtatim liceat, differentiam'ne alicuius affectus dixerit quis, an alterius affectus complexum. Eſto igitur tibi diſcrimen hoc: Quod conſiſtere ſeorſum, & per ſe poteſt, id nullius vnquā alterius fuerit differentia. Ergo magnitudo, paruitas, æquabilitas, inæquabilitas, tempus, & figura, ex eorū numero ſunt, quæ alijs accidunt. Vlcus vero, & phlegmone, gāgræna, & putredo, ſingula ſeorſum, & per

ſe conſiſtere

* διεσπάσθαι .i. diuulſum.

* Pro ἔναιμον, legendum, παλαιόν. i. vetuſtum, vt paucis poſt lineis indicatur.

ſe conſiſtere poſſunt. Sunt nanquē corporis noſtri affectus quidam præter naturam, minime ea, E
quæ affectibus neceſſario accidunt. Quippe omnibus his neceſſario accidit, vt vel parua ſint, vel
magna, vel æquabilia, vel inæquabilia, vel recentia, vel inueterata, vel euidenter appareant, vel
condantur, nec videantur. Phlegmone vero affici, ex ijs, quæ vlceri accidunt, nō eſt, veluti nec pu
treſcere, nec gangræna tentari. Sunt enim hæc omnia ex morborum genere: ſiquidem affectus
pręter naturam ſunt, et actionem vitiant. Alio rurſus modo vlcus crucians, et vlcus ſordidum, ceu
quædam vlceris differentiæ, dicuntur. Cæterum compoſitum quippiam hic quoque indicatur,
ſed diuerſa ratione, quàm vt phlegmone tentatum, aut putreſcens vlcus dicebatur. Quippe hic
affectus ſunt phlegmone, & putredo: illic dolor, & ſordes ex ſymptomatum ſunt genere. Pari mo
do, & cum dicitur cacochymon vlcus, id eſt vitioſo ſucco obſeſſum, aut fluxione vexatum, aut ar-
roſum, cauſa cum affectu copulatur. Manifeſtumq́ꝫ ex talibus ęſt methodi eius, quę de medendo
inſtituitur, primos ac ſimplices, ſineq́ꝫ vlla compoſitione morbos, veluti elementa quędam eſſe.
Quo magis in commentarijs, qui de morborum differentijs ſunt ſcripti, omnes eos enumeraui-
mus. Sanè nihil referat, primos, an ſimplices dixeris. quando quod primū eſt, ſimplex eſt: & quod
ſimplex, primum, † ideoq́ꝫ etiam elementare, Indicatio vero curationis ex differentijs fit, ſed nō
omnibus. Nam recens vetuſ've vlcus nihil indicat: quanquam indicare videtur non nullis. ſed hi F
ſeipſos fallunt non aliter, quàm in ijs, quæ ad victus rationem ſpectant, cum aliam initij, aliam in-
crementi, aliam ſummi vigoris, aliam remiſſionis indicationem eſſe dicunt. De quibus latius in
ſequentibus dicturus, non eſt, quòd nunc ſim verboſior. Verum, quod tantum ad rem præſen-
tem ſit ſatis, id adijciam. Recēs vlcus, cum omnino ab altero quolibet affectu eſt liberum, nec ſym
ptoma vllum habet adiunctum, aliam putant indicare curationem, quàm vetus. Id vero non ita ſe
habet. Siquidem, quod vlcus tantum eſt, nec quicquam aliud, (eſt porrò eiuſmodi, cui nec ca-
uitas adeſt, nec dolor, nec ſordes, quodq́ꝫ & omni alio affectu eſt liberum) ipſam tantum vlceris ſa-
nationem deſiderat: cuius vtique propoſitus finis, vel vnitio, vel agglutinatio, vel coitio, vel conti
nuatio eſt. Quippe millies diximus licere, appelles, vt lubet, modo rei nihil mutes. Eiuſmodi igi-
tur vlcus, ſiue recens, ſiue antiquum ſit, eandem ſemper curationem requirit, nihil planè propriū
indicāte diſcrimine eo, quod à tempore ſumitur. At, ſi cauitatem alte reconditam ſub cute habet,
conſiderare oportet, vtrum ea in ſuperiore parte ſit ita, vt ſanies ex ea prona effluat: an in inferio-
re ſic, vt illic ſiſtatur. Eius igitur, cui effluxus patet, eadem, quæ aliorum, curatio eſt. Cui non eſt,
huic ipſi moliamur effluxum quendam, oportet. Eius duplex ratio eſt, aliàs tota cauitate deſecta,
aliàs in fundo tantum aperta. Quando vero harum alterutra ſit ineunda, docebit tum locorum G
ipſa natura, tum vero vlceris magnitudo. Si nanque & loca ipſa periculoſam ſectionem faciant, &
vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit: Sin contra ſe habeant, perſcindere præſtat.
Deligatio vero eius incipiat quidem ſuperne, ſed finiatur infra, vbi ſcilicet patet effluxus. Quòd
autem differentia ea vlcerum, quæ à vulneratis omnibus particulis ſumitur, ad indicandam cura-
tionem ſit maxime opportuna, id in ſuperioribus eſt dictum. Verum ea quidem vt ſimilarium,
hæc autem, cuius nunc memini, vt inſtrumentalium eſt indicatio. Sanè dicetur de ea, quę vel vt ſi-
milarium corporum, vel vt inſtrumentalium indicatio eſt, in ſequentibus vberius. Nunc ad pro-
prias vlcerum differentias eſt redeundum, ac de ipſo, ſeu tranſuerſum ſit, ſeu rectum, ſeu profun-
dum, ſeu in ſummo corpore, ſeu paruum, ſeu magnum, definiendum. Tranſuerſa nanque vlcera,
eo, quòd labra eorum magis diſſident abſuntq́ꝫ à ſeſe, coniungi diligentius poſtulant: ideoq́ꝫ tum
ſuturis, tum fibulis in his eſt vtendum. Quæ vero per longitudinem muſculorum ſunt facta, hæc
ſi à duplici initio deliges, nec ſuturis, nec fibulis egebis. Sin aliter deligare placebit, vel fibulis, vel
ſuturis vtere: Sufficient autem pauciſſimæ omnino ſuturæ. Et magna quidem vlcera, ſi recte ea,
quæ prius dicta ſunt, meminiſti, ijs, quæ valētius ſiccent, medicamentis curabis: Parua vero, vel
quæ moderate ſiccent, abunde ſanauerint. Profunda vero vlcera, omnino etiam magna ſunt, vo- H
luntq́ꝫ tum à duobus initijs deligari, tum vero nec labra ſua præpropere glutinari. At, quę profun
da multum longaq́ꝫ ſunt, vt duplici ratione ſunt magna, ſic duplicem quoque indicationem præ-
ſtant. Itaque, & quæ valenter ſiccent, poſtulant, & ne immature labra coniungas, & vt à duobus
initijs deliges, & vt altis ſuturis conſuas. Ad eundem modum, & ſi multæ ſimul differentiæ coie-
rint, quarum ſua cuique ſit indicatio, ſi quidem inter ſe minime pugnent, omnibus vti maxime
expedit. ſin aliquatenus ſecum pugnent, quemadmodum diſtinguere de talibus oportebit, di-
ctum quidem alicubi in præcedentibus eſt: locupletius tamen dicetur in ſequentibus. Nunc enim
finiēdus hoc loco tertius hic liber videtur. In quarto, qui ſequetur, de ijs affectibus, qui vlcera co-
mitari plurimum ſolent, diſceptatio erit. Tradentur autem cum his etiam internarum cauſarum
curationes.

† Multi codi. græci legūt, vt Linacer vertit. nō nulli tn̄ ſūt, q habent ὥστε καὶ στοιχειώδης ἔνδειξις ἰάσεως. i. Quare & elemētaris ïdicatio curatiōis. Melior tamē videtur Linacri lectio

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Methodum tradit, qua maligna vlcera, quæ græci cacoethe dicunt, curentur.

Quot ſint ſpecies ſolutæ vnitatis, ac quæ differentiæ vlcerum ægre ſanabilium. CAP. I.

VNum eſſe morborum genus, ipſam quoq; continuitatē ſolutam diximus. Hæc
in omnibus animalis partibus incidit: non tñ vnum nomen in oĩbus ſortitur.
Quippe, quæ in carnoſa parte, Vlcus: in oſſe, Fractura (Græcis Catagma) dr̄: in
B neruo, Conuulſio, Græci Spaſma vocant. Eiuſdem generis ſunt, & quæ Greci
Apoſpaſma, & Rhegma, & Thlaſma dicũt: illud in ligamẽtis: hęc ĩ vaſis muſcu
liſq; ex violẽto ictu, vel graui caſu, vel alio quopiã valente motu excitata. Quæ
vero Ecchymoſis græce dr̄, plurimum vnà cũ cõtuſione ruptioneq; incidit. Fit
aũt aliqñ & ex oris vaſorum apertione, quam Anaſtomoſin vocant, & ex ea, quæ à nõ nullis Dia-
pedeſis dicitur, aliud vtiq; tunc ſolutæ continuitatis genus. Iam vero & ex eroſione, quam Ana-
broſin græce vocant, ſoluitur interim in animalis partibus continuitas. Verum is iam miſtus af-
fectus eſt, vt qui aliud quoddam morbi genus adſciſcat, quod in quantitate partium conſiſtit: ve-
luti ſupra, cum de cauis vlceribus egimus, eſt monſtratum. Eſt enim horum ipſorum duplex or-
tus, aliàs ab exciſione, ſæpe ab eroſione proueniens. Verum, exciſio quo pacto eueniat, non latet.
Eroſio, ſi intrinſecus ab ipſo animali prouenit, vitioſi ſucci ſoboles eſt: Sin extrinſecus, aut à valẽ-
tibus medicamentis fit, aut ab igni. Et ſanè (vt dictum ſupra eſt) diligenter attendere oportet, &
ſimplices affectus à compoſitis diſcernere. cùm ſimplici morbo ſimplex adhibenda curatio ſit, cõ
poſito non ſimplex. At, quænam in compoſitis curandis tenenda methodus ſit, ſupra eſt dictum.
Cæterum non tantum generalitatem eius didiciſſe, ſed etiam in ſingulis eius partibus exercitatũ
C eſſe oportet: cum in his quoq;, alijs non paucis methodis (vt ita dixerim) particularibus ſit opus
propterea, quòd cuiq; morborum ſpeciei ſua ſit methodi ſpecies. Ergo, quod reliquum eſt vlcerũ
curationis, in hoc libro exequamur, hinc ſumpto initio. Omne vlcus aut ſolum eſt, ipſumq; per
ſe, nullo hec cum eo ſimul inuadente, nec ipſum præcedente, aut ſequente alio affectu: aut cũ alio
quopiam vno multis've conſiſtit: quorum alij non modo ſtatim ab initio vlcus excitarunt, ſed ẽt
nunc maius efficiunt: alij eius, ſine quo non, vt ad curandi opus, rationem obtinent. Verum de
his prius dictum eſt. At, quæ maius vlcus reddunt, de ijs hoc volumine agetur. Ac duplex in his
curationis cõnſilium eſt, vt vel eiuſmodi affectus è corpore prorſus eximas, vel incommodum,
quod inferunt, vincas. Verum hoc, vbi exiguus planè affectus eſt, fieri licet: vbi magnus eſt, du-
ci ad cicatricem vlcus prius non poterit, quàm illi affectui remedium attuleris. Ergo, quinam &
quot numero eiuſmodi affectus ſint, diligenter nobis conſiderandum eſt, inde nimirum ſum-
pto initio, vnde ſupra eſt cœptum. Omne vlcus, ſiue ſolum ſit, ſiue vnà cum cauitate, & ſubiectã
ſibi carnem naturaliter habere poſtulat, & nequid inter oras conglutinandas interſit. quod tamẽ
ſępe fit, ita, vt pilus, arena, ſordes, oleum, aliud've id genus glutinationem prohibeat. Cęterũ hæc
ceu ſymptomata quædam vlcerum ſunt, & quæ morari ſanationem, ſi ſint, poſſunt: efficere, ſi nõ
D ſint, nõ poſſunt. Subiectæ vero carnis affectus cauſæ rationẽ obtinet ad id, quod efficitur. Quip-
pe ex hac, & per hanc, tum, quæ diſſident, glutinantur: tum, quę caua ſunt, carne implentur. ea er-
gò planè pro natura ſua ſe habeat, oportet, quò hæc vtraque commode perficiantur. Atque ea re-
cte quidem ſe habuerit, ſi, id quod reliquis etiam omnibus eſt commune, proprium temperamẽ-
tum tueatur. Itaque temperatam eſſe ſubiectam carnem ad vlcera tum glutinanda, tum carne im-
plenda, prorſus oportet. Nunquid igitur hoc tantum ſatis eſt? An etiam ſanguinem, qui affluit,
& bonum eſſe & mediocrem quantitate oportet? Mihi id quoque multo maxime verum eſſe vi-
detur. Nam, & qui corruptus ſanguis eſt, tantum abeſt, vt ad glutinandum & carne implendum
ſit vtilis, vt etiam ipſe non nunquam corpus erodat, atq; exulceret: & multus humor, cum in vlce
ribus excrementa creet, ſanationem (ceu prius diximus) moratur. Atque hi tres ægre ſanabilium
vlcerum modi videntur: qui ex intemperie ſubiectæ prouenit carnis: qui ex vitio affluentis ſit
ſanguinis: & tertius, qui ex menſura confluentis naſcitur. An non ita facienda diuiſio eſt, ſed ſic
potius? Nempe ægre ſanabilium rebelliumq; vlcerum alia propter vlceratæ carnis intempe-
riem, alia ob affluentem humorem talia fieri. tum intemperiem rurſus ipſam bifariam diduci, cũ
aliàs in qualitate ſola naturæ modum egreſſa ſubdita caro ſit: aliàs etiam cum acceſſorio quopiã
tumore. Iam ipſum confluxum bipartito etiam ſcindi, nempe in confluentis ſucci, tum qualita-
tem

tem,tum quantitatem. Interim vero miſceri dictorum affectuum aut aliquos, aut etiam pariter E
omnes. Porrò tradenda eſt medendi methodus non omnium ſimul,ſed cuiuſq; ſeorſum.

De methodo curandorum vlcerum,quæ vel carnis intemperie,vel ſucci affluentia maligna ſunt. *CAP. 2.*

AC carnis quidem intemperies ſi ſquallens ſiccaq; videtur, aqua temperata fouens hume-
ctansq; corriges. Quoties autem eo remedio vteris, eſto tibi perfuſionis humectationisq;
meta,vt, cum primum rubeſcit attolliturq; particulæ moles,tum deſinas. Quippe ſi vltra perfun-
das,quod attraxiſti,id euocabis.itaque nihil profeceris. Quinetiam medicamentorum humectã-
di facultas plenior eſto,quàm vt in ſana carne præceptum eſt.Si vero humidior,quàm pro natura
li habitu,caro fuerit,contraria ratio ineunda eſt,ac medicamentorum facultas ad ſiccius tranferẽ-
da,aqua vero nullatenus admouenda:immo, ſi lauandum vlcus videtur,vinum,aut poſca,aut de
coctum auſteræ cuiuſquam herbæ præparandum.Eodem modo & calidiorem,quàm par eſt, car
nis habitum refrigerabis,& frigidiorem calefacies. Agnoſces vero horum vtrunque partim co-
lore,partim tactu,partim laborantis ſenſu. Quippe aliàs vſtionem ſentire ſe fatentur, aliàs mani
feſtum frigus in particula, gaudentq; vel frigidis medicamentis, vel calidis. Et alijs quidem ru
bor leuis inſidet,alijs color magis albicat. Verum hæc diſtinguere propoſiti operis officium non
eſt:quippe in quo non dignoſcendi,ſed medendi methodum inſtituimus:ſed conſequentia qua- F
dam ſermonis inuitante digreſſi in hanc ſumus. Rurſus igitur ad ea,quæ propoſuimus,reuerta-
mur. Partium,quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ ſunt,earum prius ſanandus
tumor eſt. Quæ vero omnis præter naturam tumoris curandi ratio ſit,in ſequentibus dicetur.
Nunc,quantum eius rei coniunctum cum vlcerum curatione eſt,tractabitur. Cum labra tantum
vlceris decolorata dura've pluſculum fuerint,excidenda ea ſunt ad ſanam vſq; carnem. Cum ve-
ro amplius progreſſus eiuſmodi affectus eſt,deliberatio incidit, excidẽdum'ne omne id ſit, quod
præter naturam viſitur,an ſpatio potius curandum. Procul'que dubio eſt ægri animum hoc caſu
conſulendum eſſe. Aliqui enim longiore tempore curari citra ſectionem malunt:aliqui quiduis
ſubire,dummodo citius ſanentur,ſunt parati. Æque vero & mali ſucci, qui ad exulceratam par-
tem confluit,vt vlcerans quidem eſt,ſanatio eius hic dicetur:vt malignus ſuccus eſt, aut copia re-
dundans,in proprijs ipſorum locis tractabitur.Cum ergo,qui exulceratis partibus influit ſuccus,
nec multo plus iuſto,nec multo deterior ſit,auerti hunc regeriq; conueniet, adſtrictis ſcilicet re-
frigeratisq; ijs particulis,quæ ante exulceratam ſunt. Inchoanda quoque deligatio eſt à laboran-
te ipſa particula,deducendaq; verſus ſanam:veluti in fracturis oſſium præcepit Hippocrates. ſed
& quæ vlceribus ipſis admouentur pharmaca, ſiccent valentius, oportet,quàm ea, quæ ſimplici G
admouentur vlceri.Quòd ſi ſiſti compeſciq; medicamentis influxus nequeat, cauſa eius inueſti-
ganda eſt,atque hæc prius adimẽda.Ac, ſi quidem ob partis,quæ fluxum recipit, imbecillitatem
aliquam id fiat,huic nimirum medendum eſt. Fuerit autem hæc vlceratæ quoque partis propria
quædam curatio. Sin propter ſanguinis copiam,vitioſum've ſuccum,vel corporis totius,vel ali-
cuius ſuprapoſitarum partium,illa ſcilicet prius ſunt corrigenda. Ac imbecillitas quidem partis,
propter quam plus iuſto ſuccorum illi influit, omnino ab intemperie prouenit, non tamen ab
omni. Eoq; fit,vt exulcerata caro non nunquam intemperata tantum ſit, non autem imbecilla:
non nunquam vtrunque, & intemperata, & imbecilla. Quippe imbecillitatis affectæ partis va-
lentior intemperies cauſa eſt.Hanc autem,ſicut prius dictum eſt,curabis vtique calidam refrige-
rando,ſiccam humectando,frigidam calfaciendo, humidam ſiccando. Quòd ſi per coniugatio-
nem frigidior pariter humidiorq; locus ſit, calfaciendo pariter ac ſiccando:& in alijs ad eundem
modum,vincentem videlicet qualitatem contraria ſemper oppugnans. Huius rei ratio hæc eſt:
Quicquid rectum eſt non in animalibus modo plantis've,verũetiam alijs quibusq;,id ſymmetrõ
eſt, mediumq;, & omnis vitioſi exceſſus expers. Cui enim nec demere quicquam, nec adijcere
non partem aliquam,non qualitatem poſſis,prorſus id recte ſe habet.Contra, quod demi ſibi ali- H
quid,adijci've poſtulat,id iam ab optimo ſtatu receſſit. Ad quem vtique redire aliter nõ eſt, niſi,
& quod ſuperuacuũ eſt, tollatur,& quod deficiens eſt, adiungatur.Ac de ijs quidem, quibus par
tes quæpiam abundant,deficiunt've, alibi ſermo erit. Vbi vero qualitas aliqua plus iuſto inua-
luit,ibi & continuo vinci contrariam illi neceſſe,& continuo vitium corrigi ex ea, quæ victa ante
eſt,reſtituenda. Quippe refrigerans,quod immodice incaluit,vnà,& quod deficit,reſtitues, &,
quod ſuperat,diminues.Quare,quæ per intemperiem aliquam à naturali habitu receſſerunt, eo-
rum ſanationem per ea,quæ contraria viribus ſunt,fieri omnino eſt neceſſe. Atque ad hunc mo-
dum caro,alia've carnoſa quæpiam pars,quæ fluxione humoris ob imbecillitatem affligitur, ſa-
nari debebit. Vbi intemperiei affectum iam ſanaueris, deinde etiam exulcerationis affectum ſa-
nabis,non aliter planè nunc curata intemperie, quàm ſi citra vlcus incidiſſet. Quo manifeſtũ fit
non eſſe vlceris,ſed intemperiei propriam omnẽ eiuſmodi curationem.Ad eundẽ modum,ſi aut
alterius cuiuslibet particulæ occaſione,aut etiam totius corporis,cum in eo ſanguis mali've ſucci
redundant,vitioſum aliquid exulceratis partibus influxerit,medendum prius eſt vel ei, quod flu
xionis eſt cauſa,vel etiam toti corpori.Ita igitur et varices,qui ſæpe ſupra exulceratum locũ ſunt,
prius ſanabimus,vt deinde mox vlcus ſanemus. Etiã qui ex liene,aut alia quauis notabili parte
laborant,

A laborarit, ipſa prius parte percurata, mox ad vlceris curationẽ accedemus. Cęterum nulla harum
curationum ipſius eſt vlceris, ſed alterius cuiuſquã affectus, qui vlcus vel gignit, vel certe auget.

Externam cauſam ad morbi quidem cognitionem neceſſariam, ſed tamen nullam ex ipſa indicationem curationis præberi. CAP. 3.

*procatarcticarum.

NAm illud quoq; iã definiri tẽpeſtiuum vĩ, nullam externarũ, {vel (vt nunc loquũtur) primitiuarũ} cauſarũ curationis indicatricem eſſe, ſed huius indicationẽ ab ipſo affectu initiũ habere: quę vero particulatim ſunt agenda, hęc tum ab eo, quod prima indicatio dictat, tum vero ab ægrę partis natura, tũ ambientis tẽperie, quæq; alia ſunt his cognata, inueniri. Nã (vt breuiter dicam) à nullo eorũ, quæ adhuc nõ permanẽt, indicatio ſumi eius, quod ex vſu ſit, põt. Sed ꝑpterea, ꝙ ad eum affectum noſcendũ, qui omnino tum rõnẽ, tum ſenſum lateat, ſæpe cogimur de externa cauſa inq̃rere, opinatur vulgus hãc quoq; ſanationis rõnẽ indicare. Quod planè ſecus eſt. Apparet id liquido in ijs, quibus noſci affectus exacte põt. Siue.n. ecchymoſis, ſiue vlcus, ſiue eryſipelas, ſiue putredo, ſeu phlegmone, in parte aliqua cõſiſtat, ſuperuacuum eſt cãm, q̃ horũ quodlibet effecit, inquirere, niſi iam ẽt faciat. Sic.n. ſimul, quod iam factũ eſt, curabimus: ſimul, quod adhuc facit, facere inhibebimus. Si vero fecit illa quidẽ, cæterũ iam abijt, vtiq;, quod factum eſt, curabi-
B mus: Quod adhuc nõ eſt, nec ſi velimus, ſubmouere id poſſumus. Quippe rei pręſentis eſt curatio: eius aũt, quod futurũ eſt, ꝓuidẽtia. Quod vero nec nũc lædit, nec læſurũ timeť, id ab vtroq; artis munere, tum eo, quod curat, tum eo, quod prouidet, exceſſit. Quare nec indicatio ab hoc ad curationẽ vlla, nec ꝓuidẽtię rõ ſumitur: ſed, vti dictũ eſt, ad eos tm̃ affectus, q noſtrã notitiã fugiunt, externæ cauſæ cognitio eſt vtilis. Empiricis tñ ceu pars totius ſyndromes.i. cõcurſus, in quo curationẽ obſeruarũt, externa cauſa interim ſumitur: veluti in ijs, q à rabido cane, & oĩbus, q à venenoſis beſtijs ſunt læſi. Quinetiã ex Dogmaticorũ quoq; numero ijs, qui ſine rõnali indicatione, ſola experientia curare ſe talia cõfirmãt. Quippe his quoq; externa cauſa ſeu pars totius ſyndromes, id eſt cõcurſus, quęritur. Iis vero, qui ex priore vſu venenoſarũ animantiũ vim norũt, atq; ab hac indicationẽ curationis ſumũt, nõ ſanè ad curatiõis indicationẽ cõducit externa cauſa cognita, ſed ad præſentis affectus cognitionẽ. Nã pone, ſciã ſcorpionis venenũ frigida vi eſſe, ſumãq;, veluti à frigido, remedij indicationẽ, nullo tñ ſigno intelligã talẽ eſſe ĩ hoc corpore affectũ, manifeſtum eſt, ſi ſcorpiũ percuſſiſſe didicero, ꝙ calfacere tũ corpus totũ, tũ pũctam ab eo particulã conabor, nulla amplius expectata experiẽtia, ſed ab ipſa rei natura indicatiõe ſumpta. Mõſtratũ.n. in ijs libris eſt, q de medicamẽtis ſunt inſcripti, in q̃bus exercitatum eſſe cenſui, q̃ſquis ex his cõmẽtarijs
C fructũ percipiet, nullã eiuſmodi facultatẽ ſine experientia inueniri. Eſſet.n. ꝑfectò fœlicitatis cuiuſdã munus, ſiquis inſpecto lithargyro, aut caſtoreo, aut cãtharide, protinus eorũ vires intelligeret. Verum, ſicut in oĩbus peccata tum ab ijs, qui modum excedunt, tum qui citra conſiſtunt, cõmittuntur, ita nimirum hic quoque, ac Dis dia paſõn (vt in prouerbio Græco eſt) non ſemel, arbitror, inter ſe diſcordant, & qui neq; in hodiernum vſq; diem affirmant ſciri medicamentorum vires, idq; poſt tantam experientiam: & qui ex vna experientia ſciri eas cenſent. Nam & hoc præcipitanter inconſulteq; dictum eſt, ſi vtiq; inconſultum eſt, quod fieri omnino non põt: & illud hominũ eſt, aut omnino attonitorum, aut planè litigioſorum. Verũ de his plura expectare nũc non oportet, vtpote de quibus dictum latius eſt tum in tertio de temperamẽtis, tum in ijs libris, quos de medicamentis inſcripſimus. Cæterum, (vt dixi) ad noſcendos affectus aliquæ externarum cauſarum conferunt. Vbi vero præſentis affectus nihil latet, nulla iam externæ cauſæ eſt vtilitas. Ac diximus quidem in ſuperioribus, non eſſe in idem coniungendas vtraſq; doctrinas, ſed ſeorſum empiricen, & ſeorſum tradendam rationalem. Memoria autem tenendum nunc quoq; eſt, quòd, quoniam propoſitum nobis in his commentarijs eſt ſolam rationalem tractare, quanquam ad q̃piam horum, quæ dicimus, non apponitur, ꝙ abſolute vera non ſint, ſed ſolis ijs, qui methodo cu-
D rant, aliquis tamen eorum id per ſe ratiocinari vltroq; apponere debet. Nunc enim ipſi appoſuimus nullam externarum cauſarum ad curationis indicationem conducere, ſed ad affectus aliquando agnitionem, fatentes videlicet externam cauſam ijs, qui empirice quiduis curant, vnã eſſe partem totius concurſus: idq; ſiue ij ratione reliqua curãt, ſiue omnia empirice. In ijs autem, quæ deinceps ſcribentur, non erit neceſſe hoc adſcribere. Rurſus igitur ad propoſitũ redeamus, indubitatum illud principium præſumentes, quo etiam in pręcedentibus ſumus vſi, vbi diximus primum ſcopum, quò medicus tendat, affectum ipſum, qui curari deſideret, indicare: ex hoc vero & reliqua omnia ſumi. Quòd vero cum hoc ſcopo nulla externæ cauſæ ſocietas ſit, ex ipſis maxime vlceribus, à quibus ſermo eſt ortus, intelligas. Finge enim † {ex eo, quod in partem aliquam procubuerit,} natum vlcus eſſe. Quod ſi ſit, ex vitioſis prouenire ſuccis manifeſtũ eſt. Ita enim in morbis facere natura ſolet: cum corpus expurgat, omne excrementũ ad cutim trudit. Atq; hãc quidem vlcerari, totum vero corpus purgari accidit. Quænam igitur eſt eiuſmodi vlcerum ſanatio? Nempe, quæ reliquorum omnium, quibus nullus affectus malignus, quem cacoethe græce vocant, eſt adiunctus. Verum, ſi hoc ſic ſe habet, manifeſtum eſt nullam eſſe ad curationẽ à cauſa, quæ vlcus excitauit, indicationem. Atqui, ſi vitioſus ſuccus remaneret, oĩno aliqua ab hoc quoq; indicatio ſumereť. Verum alioqui ẽt abſurdũ eſſet, ſi curationẽ poſtularet, quod amplius non ſit,

† ἐξ ἀποσκήματος eſt in antiqs, vt ẽt vertit linacer. ἐξ ἀποστήματος ãt eſt ĩ impreſsis.i. ex abſceſſu.

aut ſi

aut ſi curationem indicaret, quod nullius indigeat. Quare dicere indicationē curationis ab externa cauſa ſumi, omni modo eſt abſurdū. Quoniam ergo non ab hac, perſpicuum eſt ab ea, quæ præſens eſt, indicationem fore. At qualis tandē ea eſt indicatio? Nempe ei, qui exacte loquetur, quæ ad prouidentiam pertinet: (prophrylacticen Græci vocant) qui abuti vocabulo volet, mēdicinalis. Quandoquidē ipſorum etiam vlcerum, ſiue tantum vlcera ſimpliciter ſint, ſiue etiam cū cauitate, ſiquis diligenter æſtimet, ex fugiendis proſpiciendiſq; ijs, quæ naturæ officient, ſanatio perficitur. Et ī ſumma, in quibus, quod efficitur, naturæ ipſius opus eſt, veluti vlceris glutinatio, & ex carne impletio, in ijs ad eā, quæ prouidet, artis partem omnis pertinet cura: Cæterum ſanatio vulgo dicitur. Ideoq; etiam huius, quæ prouidet, partis artis in altero genere conſtitutū eſt, quod morboſum affectum iam præſentem ſubmouet: in altero, quod eum, qui nondum vrget, prohibet. Itaq; hic quoq; iuniores medici de nominibus contendere ſe non intelligunt. Par autē erat, ſi de rebus ſtudioſi eſſent, illud inueniſſe, duas eſſe functionum medici primas differentias. Aut.n. eos, qui nunc vrgent affectus, ijs, quæ moliuntur curant: aut eos, qui non ſunt, fieri prohibent. Ergo præſentes iam affectus tollere, ſiue amouendis ijs, quæ naturæ opus impediunt, id fiat, ſiue per medicamenta quid ipſi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt: cauere autem, ne accidant, proſpicere. Et ſanè ea, quæ ſuccorum vitio ſunt exulcerata, curant ij, qui ratione ac methodo artem adminiſtrant, ſimul illos purgantes, ſimul ea, quæ naturæ motus impediunt, auferentes. Quorum vtraq;, qui exacte loquitur, prophylactica vocat. Vetant nanq; (vt in proximo oſtēſum eſt libro) omnia talia, aut ſordem vlceri, aut humiditatem nimiam vitioſam've innaſci.

E F

* θεραπευτική

Falſa methodo ac improprijs nominibus vſum fuiſſe Theſſalum, cum de curandis vlceribus diuturnis loqueretur, ac de more loquendi Hippocratis & veterum medicorum. CAP. 4.

NOn eſt igitur de nominibus anxie contendendum, ſed methodus potius aliqua ſanandorum vlcerum tradenda: qualem (arbitror) ipſe tum in proximo libro, tum in hoc præcipio. Ego nanq; vel ſtupiditatem Theſſali demiror, ita de vlcerum, quæ cacoethe dicuntur, curatione ſcribentis: Sunt autem perq̃ neceſſariæ, & cōmunitates vlcerum diuturnorum, ac non ſaneſcentium, aut poſt cicatricem inductam redeuntium: ad hoc vt in ijs, quæ non coaleſcunt quidē, æſtimetur, quid ſit, quod prohibeat, idq; tollatur: in ijs vero, quæ poſt cicatricem inductam renouantur, vt cicatricem tenere cogas, roborans ſcilicet (ſic enim τὸ μετ*συγκρίνειν vertimus) vel patientem particulam, vel etiam communiter totum corpus, atq;, ne facile patiatur, id præparans per ea, quæ hæc faciant, præſidia. Atque hæc quidem Theſſalus cum in principio ſtatim libri de Chirurgia propoſuiſſet, poſtea de ijs ipſis latius ad hunc modum ſcripſit: Diuturna vlcera, & quæ non ſaneſcunt, aut quæ ad cicatricem perducta denuo reuertuntur, hæc indicant. Quæ quidem ad cicatricem non perueniunt, vt, quæ coitionem fieri vetant, auferas, ac locum affectum noues. Poſtq̃ ſimile recenti vulneri feceris, rurſus vt cruentum ſanes. Quod ſi non proceſſerit, vt phlegmonen mitiges, & reliquam diligentiam adhibeas. Quæ vero ad cicatricem veniunt, & rurſus ſe aperiūt, in acceſſionibus quidem, & exulcerationibus, vt ſimili modo cures ijs, quæ recēs phlegmone vrget, ex ijs, quæ mitigare ſolent, cataplaſma inducens: idq; donec deferueat ira. vbi deferbuit, adiuues ad cicatricem inducendam. poſt hæc vt partes circūpoſitas late complexus malagmate, quod ex ſinapi ſit compoſitum, rubere facias, aut alio quopiam, quod mutare poſſit, ac, vt minus malo pateant, efficere. Quòd ſi ita non ceſſent, ēt totius cōiter corporis curam habeas, ipſum per varias exercitationes, & geſtationes, & vociferationes, adhibitis ſcilicet earum rerum peritis, robo*rans, etiā victus ratione gradatim tum aucta, tum diminuta, principio à vomitione per radiculas facto. Vteris ēt albo veratro, alijſq; omnibus, quibus vtimur in ijs, qui diuturni ægreq; ſubmoti morbi victus rationi ſubijciuntur. Atq; hæc quidem eſt Theſſali dictio. Operæprecium vero eſt æſtimare hominis vel ſtuporem, vel audaciam: vtiq;, ſi recte ſe dicere ſibi perſuaſit, ſtuporem: ſin cōſcius ſibi nihil dicere, imponere omnibus legentibus ſperat, audaciam. Ex diuturnis vlceribus, q̃nam eſt, ò generoſiſſime Theſſale, curationis indicatio? Ego ſanè neq; ex his, neq; ex recentibus, nec omnino à tempore in vllo morbo curationem vnquam inueni, ſed ex ipſo, quem ſanandum mihi propoſui, affectu. Prorſus enim, ſi tempus ſpectabitur, tāq̃ ab eo indicatio ſumatur, alteram omnino ſecundus: alteram tertius dies indicationem dabit: ad eundem modum, & quartus alteram à quinto, & ab his omnibus ſextus, & à reliquis ſinguli, qui poſt iſtos. Sic affectus, quos curamus, non vltra nobis ad conſiderationem proponentur, nec ab his indicatio ſumetur. quo tamē ne cogitari quidem magis alienum à ratione poteſt. Quomodo ergo neceſſariæ ſunt diuturnorum vlcerum communitates, vbi nihil indicare tempus ipſum per ſe poteſt? Non enim profectò, vbi à malis ſuccis vlcus eroditur, diuerſam ex eo poſt quatuor menſes indicationem ſumemus ab ea, quam ſtatim ab initio ſumpſimus. Ego ſanè nec ſinerem quidem eiuſmodi vlcus diuturnum eſſe, ſed protinus in principio cauſam eius adimerem. Nam & noſſe affectū à principio plerunq; licet, & indicationem ab affectu ſumi eſt neceſſe. Tempus vero quid amplius, quàm dierum numerum docere nos poſſit, non hercle poſſum conijcere: niſi id voluit Theſſalus, ad eiuſmodi vlcera noſcenda tempus omnino eſſe manēdum. Verū ſic primū idiota prorſus ſit, ſi videlicet fatetur non prius agnoſcere ſe affectum, quàm vlcus inueterauerit. Deinde illud quoq; aperte fateatur,

G H

* Galenus non mlto poſt, hāc dictionem declarat.

*μετασυγκρίνων.

oportet,

A oportet,ex alio ſuggeri ſanationis indicationem,ex alijs præberi affectus notitiam.Nam eſto con
ferat aliquid tempus ad agnitionem,certe indicatio curationis à tempore nō ſumitur.Quid enim
ad rem pertineat, ſiquod vlcus inueterauit,adimere,quæ coitionem impediāt, & nouare locum,
qui affligitur? Nam,ſipropter fluxionem malignam,quam cacoethe dicunt, vir inepte,vlceris la-
bra hoc vel illo modo ſunt affecta,quid commodi erit, ſi ea excideris ante, quàm fluxioni ſiſtēdæ
conſulueris? Videlicet vlcus latius efficies,veluti non nulli faciunt eorum,qui ſimiliter,vt tu,vlce
ra curant.Siquidem cauſa,quæ ea & dura,& calloſa prius reddidit, adhuc manente nihil aliud ex
his excidendis accedet,quàm vlceris amplificatio.Quippe illa ipſa,quæ excideris, perinde & dura,&
calloſa rurſus erunt,atque ea,quæ prius.Quanquam ne id ipſum quidem adiecit prudēs ſcilicet Theſſa-
lus,calloſa,& dura,& decolorata exulceratę partis excidenda eſſe,ſed abſoluto ſermone abſcindi,
quæ coitionem morantur,iubet,ac nouari.Ac,ſi quidem ſubmouere cauſas, quæ glutinationem
morantur,ſuaderet,& vetus ea ratio eſſet, nec ipſe eum accuſarem. Præcipitur enim ab omnibus
ferè antiquis medicis,quicunque ratione quadam,ac methodo de vlcerum cnratione ſcripſerūt,cau
ſas,quæ illa creant,abſcindendas eſſe,æque profectò,vt cęterorum omnium morborū.Non enim
arbitror, in vlceribus manente adhuc cauſa,quę ea excitauit,hanc prius tolli expedit,in alijs mor
B bis non expedit,ſed omnino in omnibus,in quibus effectrix cauſa adhuc manet, ab hac inchoāda
curatio eſt.Quòd ſi/quæ coitionem impediunt/non dixit de omnibus cauſis, quæ eam impedire
poſſunt,ſed de labris tantum,veluti ex ijs,quæ ſubiecit,oſtendit,plus certe neſcire,quàm ſcire eorum,
quæ ad vlceris curationem ſpectant,videtur. Quippe fieri aliquando poteſt, vt & hæc cauſa ſola
ſit,quò minus ſaneſcat vlcus.Poteſt etiam(vt dictum eſt)cauſa eſſe, & quæ citra tumorem præter
naturam ſit in exulceratis partibus intemperies,& quæ cum tumore quidē aliquo coniuncta ſit,
non tamen,qui omnino ſibi labra excidi deſideret.Poteſt & varix* ſuperiacens, vel lienis auctior,
vel in iecinore vitiū aliquod,præterque hæc omnia imbecillitas partis ægræ, quæ ipſa quoque inten-
ſa quædam eſt intemperies:quinetiam vitioſus in toto corpore ſuccus (cacochymian vocant)ma-
xima ſcilicet cauſarum,quæ incommodare vlceribus poſſunt. Vexat ſanè nō minus vlcera, & ſuc-
corum æqualiter ſe habentium exuperantia,quam plethoran vocant.Horū quodque ſi adimi Theſ-
ſalus iubet,laudo hominem,ceu veteribus ſubſcribentem:ſin labra tantum, vnum nouit ex mul-
tis,ſed quod nec opiliones lateat.Quippe,ſi opilio vlceris labra dura,& calloſa,& liuida,& nigra,
& alio quopiam notabili coloris vitio videat,prorſus ea circūcidere non dubitabit. Eſt enim cir-
cuncidere res promptiſsima,maius vero quippiam,atque artis egens,medicamentis ſanare:Theſſa-
C lus autem nec,quæ labra molliri medicamentis poſſunt,vnquam nouit.Quippe fatentur eum pe
nitus hanc artis partem declinaſſe,ita vtique,vt ipſe quoque indicat,nec omnino experientiam ratio-
nalem'ue ſcientiam de vllo medicamento viſus eſt habere.quod ipſum quoque ex libro eius de me
dicamentis oſtenditur. Verum de ijs,quæ ibi non recte ab eo ſunt prodita, in progreſſu operis di-
cemus.Nunc de diuturnorum vlcerum ſanatione,quā in prius poſita dictione tradidit, paramus
diſſerere.Sanè melius fuerat non diuturna,ſed cacoethe ea vocaſſe,tum naturam eorum narraſſe,
& cauſas generationis eorum expoſuiſſe,curationemque cuiuſque, primum quidem cōmunem om-
nium,quatenus vlcera ſunt:qualem in tertio libro deſcripſi:deinde priuatam cuiuſque pro efficien
tis cauſæ ſpecie:veluti in hoc libro docui.Hic,cum nihil horum fecerit, & nouandum vlceratum
locum cenſet,&,vbi inſtar recentis vulneris fecerit, vt cruenta ſanandum. Hoc ſanè quis in ope-
ribus artis exercitatus non euidentiſsime intelligat ab eo eſſe ſcriptum, qui nunquam vlcus cura-
uit? Sanare'ne vlcus diuturnum,vt cruentum,quiſquam poteſt,vbi id ſimile recenti vulneri fece-
rit? Vtrum'ne labris eius fibula adductis,an ſutura coniunctis, an potius horum nullo, ſed medi-
camento,quod cruentis ſit aptum,& cum hoc ſola deligatura fretus? Quis eſt, qui non norit vl-
cus omne cacoethes ſtatim etiam cauum eſſe, vtpote ex roſione natum? Nunquid igitur inſulſe
D Theſſale fieri poteſt,vt coaleſcat cauū vlcus prius,quàm cauitas carne ſit impleta? an non eſt hoc,
vt cruentum,ſanare? Ergo ipſe tu fruſtra cauorum vlcerum curandorum indicationem non eſſe
glutinationem,ſed impletionem ſcripſiſti. Quod ſi etiam non eſſet ex ſe cauum omnė vlcus con-
tumax,certe dum(vt tu præcipis)exciſis videlicet labris,vt cruētum,efficitur, ex neceſsitate cauū
ſit,maximamque cōquirit labrorum diſtātiam:adeo,vt nō videam, quomodo id glutines, & coire,
vt cruentum,facias.Nam,ſi adducere violenter labra,quæ plurimum diſtant,tentabis, phlegmo-
nen neceſſario accerſent, nec coaleſcent.Id,quod tantū intelligere mihi Theſſalus videtur. Sub-
" dit enim:Si non fuerint victa,vt phlegmonen mitiges.Satius vero fuerat ſcribere: Cum non vin
centur,vt phlegmonen mitiges.Nam neceſſe eſt non eſſe vincenda. Verum, vt hoc quoque Theſ-
ſalo donetur,atque id tranſeamus,nec valde anxie examinemus,illud cuiuis apertum eſt, quòd à com-
munitate,quā ipſemet tradidit,prorſus receſsit.Quippe ſi,quod obſtat,auferemus,nihil amplius
de cōmunitate diuturnorum vlcerum,qua diuturna ſunt,ſumemus.Sed detur hoc quoque. Videa
" mus,quæ ſequuntur.Scribit enim ad hunc modum:Quæ ad cicatricem veniunt, & rurſus ſe ape-
" riunt,hæc in acceſſione & vlceratione ſimiliter curabis ijs,quæ recenter vexata phlegmone ſunt.
" Poſt hæc ſubdit:Malagmate,quod ex ſinapis ſemine fit,circūpoſitis partibus ruborē excitādum.
Quid ais inſane,etiam ſi acre & calidum ſit,quod influit, rubrefieri particulam ex ſinapis ſemine
oportet?

* Antiqui etiā legunt κιρσὸς vt Linacer,non σκιῤῥὸς vt in impreſsis.

oportet? vt,quod in multo tempore contrahere ex fluxione debebat,id ſtatim ex tuo medicamen E
to obtineat,tota videlicet vlcerata,atq; eroſa? Nam veteres eas partium imbecillitates,quæ vel ex
frigore,vel plurimo humore citra manifeſtum calorem acciderant,rubefaciendo curabant. Tu ru
breficatione in omnibus deinceps vteris:primum nullo facto diſcrimine,propter'ne partis imbe-
cillitatem,an propter fluxionis malitiam non ſanetur vlcus.Deinde ordinem inuertis.Nam,cum
ſinapi particulam vſſeris,nec quicq̃ profeceris,tum ad corporis totius curationem accedis. Cum
contra,vt arbitror,tum ratione,tum experimento de ijs ſit ſtatutum,vt toto prius corpore à ſuper
uacuis liberato,tum calidum aliquod acreq́ue medicamentum parti admouere ſit audendũ. Quip-
pe eiuſmodi medicamenta oĩa cucurbitæ ritu ad ſe trahere à toto corpore ſunt habilia.Itaq;,niſi id
prius vacuaueris,materiam fluxionis acri medicamento relinques. Hoc enim tum Empirici me-
dici fatentur,tum Dogmatici:hoc philoſophorum optimi ſenſerunt. Nam,cum eorum quoq; me
minerit Theſſalus,non alienum ſit eos citare teſtes? Quòd oculum recte ſanare ante totum caput
non licet,neq; hoc ante totum corpus, ſic Ariſtoteles,ac Plato de morborum curatione ſenſerũt,
ſanè & Hippocrates,& Diocles,& Praxagoras,& Pliſtonicus,& veteres vniuerſi. Theſſalus vero
ſolus non ſic,ſed primũ ad medicamẽtum ex ſinapi venit:poſt de toto corpore ſolicitus eſt, ne hic
quidem prudenter quicq̃ docens. Nam,cum liceat corpore medicamento,quod purget, ſemel va F
cuato,mox ſalubri victu ipſum reficere,hic vociferationum meminit,exercitationumq́ue, & geſta-
tionum,& victus certo ambitu mutati, tum vomitionis ex radicula: mox ſummam his imponit,
ipſum veratrũ:Idem ſcilicet,qui ſine vllo magno negocio oĩa ſanare promiſit.Ego vero ne intelli
gere quidem poſſum,quomodo quiſquam aut deterius,aut maiore tp̃is diſpẽdio, aut inani magis
opera vlcus ſanauerit. Age igitur,ſicut vſu nõ nunq̃ vidimus,ſic verbis quoq; hominẽ fingamus,
cui ſanari vlcus contumax ſit opus. Eſto aliquis,qui cætera quidem ſit ſanus, ſed ex ſcabendá de-
repente quapiam particula,veluti brachio,puſtulã ſtatim excitarit, mox eadem ipſa particula ite-
rum atq; iterũ pruritu vexetur,puſtulaq; dirupta vlcus decolor inæqualiter eroſum gignatur:atq;
hæc in tribus quatuor'ue diebus à principio inciderint. Dicat mihi hoc loco quiſpiam ex medicis,
qui Theſſalum imitantur,quo'nam pacto ſanare eiuſmodi vlcus conueniat. Ego nanq; cacoethes
omnino id dico,& ob id,qualis ſit totius corporis affectus,ſtatim conſiderabo. Inueniã nanq; tum
ex vlceris ipſius ſymptomatis,tum ex notis,quas totum corpus præ ſe feret, cuius maxime gene-
ris ſit is,qui redundat ſuccus. Atq; hunc medicamento protinus educam,nec protraham,dum to-
tus hominis cubitus affectum quendam contumacẽ rebellemq́ue curationi contrahat. At Theſſali
ſectatores,ipſius videlicet præcepta ſeruantes, primum expectabunt,dum vlcus inueteratum ſit, G
quò in mirificam illam inueteratorum vlcerum communitatem recidat: quaſi non longe melius
eſſet contumacium vlcerum,non aũt inueteratorum communitatem,quę curationem indicaret,
tradere. Mox duorum alterum,aut excident,& ceu recens vulnus reddent,ac veluti ad glutinan-
dum partes eius adducent:aut primum,quod ex ſinapi conficitur,medicamẽto vtentur. Quo nõ
proficiente,ad ſublatas voces,& geſtationes,& reliquas exercitationes, & victũ per circuitus mu
tandum confugient.ab ijs vomitionem ex radicula mouebunt. Quòd ſi his vlcus non ſanabitur,
veratrum dabunt. Sin nec id profecerit,hominem in Libyam ablegabũt. Nam id quoq; adijcere
debuit Theſſalus,poſt eximiam illam cõtumacium vlcerum curationem. Quippe in vociferatio-
nibus,geſtationibus,& alijs eiuſmodi immoratur, quaſi malũ habitum corporis(quã cachexian
Græci vocant)non vitium humorum(quam cacochymian dicunt)curent. Et quid miri,ſi tum fa-
tentur ſe vlcus cacoethes ſtatim, vt eſt natũ,non noſſe:tum vero, dum ſit inueteratum,ac ſæpe ci
catricem ducat,ſæpe ſe aperiat,manent ante*,quàm, quid facto opus ſit, intelligãt:vbi etiã eos,qui
quoquo modo febricitent,acceſsionem,quæ tertio die futura non futuraúe eſt, tranſire cenſent?
Adeo videlicet ad vnguem contemplationem de criſi pernouerunt,aut ſummũ morbi incremen
tum futurum proſpicere poſſunt. Quid igitur ſæpe accidit? Nempe tabeſcere in lectulis horũ cul- H
pa homines,qui ſtatim ſecundo die explicari potuiſſent. Quippe non ſemel nos,aut bis terúe, ſed
ſexcenties tum ipſi multos febricitantes ſimul,vt prima acceſsio deſiit,lauimus:tum præceptores
noſtros id ipſum facere vidimus:intrepideq́ue de cætero victitare permiſimus, ceu poſt febri caritu
ros:quos ſapiens ſcilicet Theſſalus,qui primam diatriton,(id eſt tridui inediam)excogitauit,pror
ſus arefeciſſet,totis(puto)tribus diebus fame cõfectos:mox dein,arbitror, modice ſcilicet in quar
to die nutriuiſſet:ab hoc paulatim reficiens,vix ſexto aut ſeptimo ad conſueta munia,qui ſemel fe
bricitaſſent, dimiſiſſet. Adeo ſemper homines in morbis tabefaciunt, à quibus vtiq; facile poſ-
ſent liberari. Nam,cum paucíſsimis diebus ſanari vlcus contumax incipiens poſſet, Theſſalus id
in annum,aut etiam longius tempus incurrere ſinit. Manere nanq;, dum id cicatricem ſæpe indu
cat,ſæpe etiam ſe reſoluat,vt ſcias,an contumax ſit:mox,vbi curationem inceperis,ne tunc quidẽ
corpus ſtatim purgare,ſed primum medicamento ex ſinapi, dein geſtatione, & vociferatione,&
certo victu,poſt radicula,ab his veratro vti,hæc quid aliud, q̃ annum expectantis,ſunt? An per
deum immortalem,cum ſex diebus,aut plurimum ſeptẽ poſſet homo curari, multos menſes tra-
hemus,quò videlicet primum,an cacoethes vlcus ſit,ſciamus, dein curationem inchoabimus?
Et quæ demum neceſſitas erat propriam inueteratorum vlcerum communitatem tradendi,pre-
ſertim

*Impreſsi cod. & manuſcripti quidam legunt vt Linacer: alij πρὸς τὸ γνῶναι .i. vt intelligãt, quid facto &c.

A ſertim cum nihil ad curationem conducat,licueritq; non inueteratorum, ſed contumacium, nec horum mehercle cõmunitatem indicatricem,ſed curationem ſcribere? Quippe accidit quibuſdã tum vlceribus tum morbis,vt contumaces rebellesq; ad curandum ſint: nec tamen inde curationis indicatio ſumitur,ſed affectus ipſe primam curationis indicationem ſuggerit. Ex ea vero,& quæ ſunt agẽda,inueniuntur ad eum modum,quem ipſe tradidi. Quare hoc eſt methodo curare, quod nos facimus,veteres imitantes:ſi modo methodum eſſe oportet vnam quandam vniuerſalem viam,quæ omnium particularium ſit communis.Hic vero etiam in hoc fallitur,putatq;,quicquid omnino in ijs habetur,qui methodo aliquid faciunt, ipſam methodum eſſe. Nam notitiam certe habeat,oportet,tum ſimilis tum diſsimilis,qui methodo quiduis molitur.non tamen ipſum hoc methodus eſt,ſimilis ſcilicet diſsimilisq; notitia, neq; hoc Ariſtoteles Platoúe affirmat, quos falſò Theſſalus citare audet. Verum hæc ad præſens refellere nõ attinet. Quare rurſus ad medendi methodum reuertor,promittoq; oſtenſurum me tum vnum eſſe eius in omnibus curationibus principium:tum viam,quæ ab eo principio ad finem vſq; ducit,in omnibus particularibus ſimilẽ eſſe.Quare,etſi in ſingulis morbis priuata quædam methodus ſanandi videtur,commune tamen in omnibus genus vnum eſt. Auſpicari nanq; perpetuo oportet ab indicatione, quæ ab affectu,
B cui mederi paramus,accipitur:Æſtimare vero ac diſcernere,an cauſa,quæ affectum excitauit,iam deſierit:an nunc quoq; ipſum tum augeat,tum faciat.dein,ſi deſiit,ad eã,quæ in tertio huius operis libro traditur,methodum eſt veniendum:ſin adhuc facit,ad eam,quæ hic docetur. Quippe eadem hac methodo tum phlegmones,tum febris,tum omnium vno verbo morborum remedia inuenias,vtiq;,ſi nihil etiamnum fit,de præcedentibus cauſis non laborans,ſed ab ipſo tantum affectu ordiens:Sin nunc quoq; aliquid fit, duos tibi curationis fines præponens, tum alia deinceps, vt dictum eſt,faciens.Sed enim mirari ſtupiditatem eorum,qui Theſſalum ſequuntur,eſt operæpretium:non vtiq; q in talibus delinquunt,ſed q dyſpathias, & metaſyncriſεις, & imbecillitates, & firmitudines,& alia id genus nomina non pauca proferentes,quæ per ea ſignificentur, ne nũc quidem,ſi interroges,reſpondere poſſunt.Nam,quid ſit, quod in omnibus diuturnis vlceribus græce dicunt μεταςυγκρίνειν τὴν ἕξιν, nec ſimiliter inter ſe omnes, nec clare, nec prudenter reſpondent.Atqui,ſi vel antiquum nomen eſſet,vel ab vllo Græcorum vſurpatum, ex ijs fortaſsis, quæ illi ſcriberent,intelligi poſſet, de quo id negocio dicerent.Nunc, quoniam ſtupiditatis ipſorũ proprium eſt,vtiq; ex Aſclepiadis hypotheſi natum,ſicut & reliqua eorum placita, æquum profectò eſt ipſi ſua ſomnia interpretentur:vnde ſcilicet, quod græce dicitur συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ δια-
C κρίνεσθαι,quaſi miſceri ſecerniq; corpora dicas,ſolis ijs,qui corpuſcula,& meatus,aut indiuidua,& vacuum,aut deniq; impatibilia,& inalterabilia,prima elementa ſtatuunt,liceat vſurpare,ſicut certe vſurpant,& aſsidue ipſis nominibus vtuntur. Quinetiam ipſe Theſſalus in canone, cum hæc principia confirmat,nouat quidem aliquid ibi quoq; præter ea, quæ à Themiſone & Aſclepiade ſunt poſita:cæterum,quod ſentit,docet ſanè nõ obſcure.Non enim prorſus, ſicut Aſclepiades,cũ in ſymmetria quadam,(id eſt competentia)exiguorum meatuum ſanitatem,in ametria,(id eſt inconuenientia)morbum conſtitueret, reditum ad priſtinam meatuum ſymmetriam,ſanationem putauit,ita Theſſalus quoq; eſt arbitratus,ſed totum exiguorum meatuum ſtatum cenſet immutandum.Atq; ex hac opinione proceſsit metaſyncriſeos nomen, idem planè indicans poteſtate, quod græce metaporopœeſεως,id eſt exiguorum meatuum ſtatus mutatio. Cæterum non decebat ipſum,in quibus fugere ab incertis obſcuriſq; iubet,& tantum ijs commutationibus,quæ euidenter apparent,animum intendere,in ijs quoq; Dogmaticorũ vti nominibus.At noli(inquiunt ſectatores eius)cùm his vtitur,dogmatice eum audire,ſed ἀφελῶς, id eſt ſimpliciter. Nam ita ferre ſuppetias ex ſectatoribus eius quidã ſolent,videlicet ad aliud rurſus nomen nos reuocantes,nempe ἀφέλειαν,(quam nos ſimplicitatem vertimus.)quam ne ipſam quidem, quid ſignificet,ipſæ ſa-
D nè intelligere poſſum.Si enim,ſicuti ipſi hoc quoq; rurſus exponunt, ad aliud ſcilicet magis friuolum nomen nos remittentes,nempe græce βιωτικῶς, quod ipſum rurſus exponẽtes ſignificari per id dicunt idem,quod vulgo hominum ſimiliter, vtiq; tantundem fuerit ἀφελῶς ei, quod non definite,nec exacte,ſed ſine omni tum arte,tum ſcientia. Siquidem loquuntur homines, qui magis ſunt ad loquendum præcipites,artium nomina ſub ſenſibus quibuſdam, qui nullo fundamento nitantur:rogati vero,quid ſignificent, oſtendere clare non poſſunt. Quod ſi hoc Theſſalij iſti accidere ſibi fatentur,loqui ſe quæpiam,nec intelligere ſe exacte,quæ loquantur,id ipſum profectò fatentur,quod nos illis obijcimus. Nam metaſyncriſis illa, ſi quidem de immutanda poropœia, id eſt exiguorum meatuum ſtatu,dicatur,certe intellectus aliquid habuerit, ſignificaueritq; rem aliquam,cæterum friuolam multis modis. Nam nec ex corpuſculis & meatibus corpora noſtra conſtant:nec,ſi hoc verum eſſet,poſſet tamẽ aliquis docere, qua ratione ſinapi meatuum illorum ſtatum immutaret.Nec,ſi id quoq; oſtendere aliquis poſſet,conſentiens eorum ſectæ eſſet, qui ſe apparentibus cõmunitatibus contentos eſſe dicunt.Ne igitur vtantur hoc nomine,nec nobis negocia faceſſant. Licet enim & ſine metaſyncriſeos nomine, diuturnorum vlcerum curationem alijs verbis dicere,ſicut Empirici faciunt. Quòd autem & in Atonias, id eſt imbecillitatis vocabulo,ſimili modo nugẽtur,monſtratum prius eſt in ſecũdo libro.Si enim, ſicut Empirici, nomen

vſurpant,aliud prorſus non ſignificant, q̃ ꝙ actio non ſeruatur. Sin autem facultates aliquas gu- B
bernare animal proponunt,quales tum nos aſſerimus,tum oẽs ferè veteres,præter id, ꝙ Aſclepia
dis dogmatis contradicunt,etiã incerta,& de quibus parum inter authores conueniat, attingunt,
quãuis ea fugere iubeãt.Sed dic nobis Theſſale clare,quid ſibi velit illud μεταſυγκρίνειν. Si nanq;
exiguos meatus mutare,& falleris,&,quę incerta ſunt,vſurpas.Si firmari ſanamq; reddi corporis
particulam,vel hominem totũ,nihil hic præter nomen plus,q̃ Empirici,doces. Quippe ſciunt hi
quoq; remedijs quibuſdam admotis reddi hominem ſanum, cæterum,qua ratione remedia id fa-
ciant,vtiq; neſciunt.Neq; enim,an exiguos meatus mutet medicamenti facultas,neq; an ſymme-
trian efficiat,neq; an totam patientis particulæ qualitatem alteret, poteſt Empiricorum quiſpiam
dicere.Atq; illi ſaltem ſunt modeſti:vt qui vnum ſe ſolum ſcire dicant, huic ſcilicet morbo in hoc
tempore ſi medicamentum ex ſinapi adhibeatur,ſæpe notaſſe ſe vtilitatem ſecutam. Non tamen
methodos loquuntur,nec ſupercilium attollunt,nec tali ſibi notitia placent, nec antiquis maledi-
cunt,nec Hippocratem pro nihilo habent,immo vero ipſum laudant, fereq; oĩa vere dixiſſe affir-
mant.Hic vero Theſſalus,qui tum hunc,tum reliquos oẽs medicos contemnit, Empirica contu-
macis vlceris præcepta ſe ſcribere non intelligit:quanq̃,ſi vel hoc commode faceret, vtiq; aliquid
operæpretium faceret.Atqui ne id quidem feciſſe videtur, cum ordinem remediorum inuertat, F
& prius partis remedijs vtatur,q̃ totũ corpus præparauerit. Nam hoc inſignis inſcitiæ argumen-
tum eſt:cum in vno eo ferè omnibus medicis conueniat, quãuis in plurimis diſſentiant, ꝙ totum
corpus vacuum purumq; ab excrementis ante ſit reddendum,q̃ vlla pars valentibus remedijs ſit
ſubijcienda.Nam, ſiue experiẽtia iudicare quis velit,ſiue etiam ratione(tertiũ enim, quo iudicet,
neq; in alia quapiam arte,neq; in vlla vitæ parte quiſq̃ habet)maximum eſſe incõmodum depre
hendet,cum,toto corpore ſuam curam requirente, prius,q̃ illi ſit proſpectum, afflictæ parti acre
aliquod & calidũ medicamentum ſit admotũ.Trahit enim ad ſe,cucurbitæ more,ex toto corpore
ſuperuacua,atq; ita in graui parte affigit, vt ægre auelli poſsint.Quo magis operępretiũ eſt Theſ
ſalios iſtos percunctari,vnde nam Theſſalo in mentem venerit de contumacium vlcerum cura-
tione talia nugari,cum nec Empiricus quiſq̃ ante,nec Rationalis ita ſcripſerit:ſed nec ipſe Theſſa
lus,nec eius ſequacium quiſq̃ eiuſmodi remediorum ordinem aut cum experientia cõſentire,aut
cum ratione affirmare auſit.Adde,ꝙ nec docere poſſunt,quomodo tempus indicet,non autẽ affe
ctus.Sed neq;(quod hoc maius eſt)quomodo Theſſalus,qui æſtimãdum cenſet, quid ſit, quod ci
catricem vlcerum moretur,atq; id tollendum,non prorſus ſit ſtupidus,ſimul, cum hoc tantum ſa
tis eſſe non videat,diuturnitatem autem vlcerum nihil eſſe ad rem:ſimul,cum nõ in vlceribus mo G
do,verumetiam reliquis morbis omnibus id eſſe faciendum,veluti veteres monent, nõ aduertit.
Verum ad hæc nobis nihil reſpondent:ſed ſemper non recte intelligere nos dictantes, tanquam
videlicet ipſi vel Hippocratis,vel veterum cuiuſquam ſententiam ad vnguem intelligerẽt, recte
Theſſalum dixiſſe affirmant diuturnorum vlcerum vnam quandam cõmunitatem eſſe: Ita enim
Hippocratem quoq; ſenſiſſe in libro de vlceribus,cum ita ſcribat:Etiam ab inueteratis vlceribus »
id agere,vt ſanguis crebro effluat,conducit,quomodocunq; videtur opportunum eſſe. Fortaſsis »
ergo ad rem pertineat,tametſi non prædixerim me de Hippocratis mente hoc loco diſſerturum,
vel ſummatim aliquid de ea perſtringere.Fuerit vero,quod dicemus, nõ minus & priſcorum ſen
ſus interpretatio.Hos nanq; viros,ceu nullius adhuc dogmatum ſectæ addictos, ſed pura & ſim-
plici mente ſtudentes vtile quippiam ad ſanitatem inuenire,credibile ſanè eſt quædam vſu, quæ-
dam inueniſſe ratione:tum ſcripſiſſe,quæ inuenerant,ſubinde non adhibita inuẽtionis ſuæ ratio-
ne,aliqñ vero & adhibita:atq; id feciſſe ipſius legentium vtilitatis cauſa. Quippe,vbi ad dextrum
inuentorum vſum conducturum poſteris ſperabant,ſi rationem inuentionis nouiſſent,tum eam
diligenter prodiderunt:vbi ſecus,& ſuperuacuam relatu putauerũt,& propterea omiſerunt.Nã,
ꝙ ſermonis compendium priſci in primis coluerunt,id oẽs vel me tacente iã norunt.atq; ob hanc H
maxime cauſam non Hippocrates modo,verũ etiam reliqui priſcorum, medio interim tranſgreſ-
ſo,primo tertium adnectunt.Si enim primum ſecundi ſit ſignum, atq; hoc tertiũ ex neceſsitate ſe
quitur,ita tertium primo ſubijciunt,ſecundum prætereuntes. Oſtẽdi vero perſæpe tum reliquos
antiquos,tum vero maxime omniũ Hippocratem talia ſcripſiſſe. debetq;, qui callere priſcorũ in-
terpretandi genus volet,in illis exercitari.Nunc vero ipſum,quod propoſitum eſt,tm̃ exponam.

Quid ſit Vlcus,quod græcis appellatur cacoethes:ac de methodo Vlcerum omnium curandorum ex Hippocrate. CAP. 5.

Vlcera cacoethe.

NAm,quæ vlcera omnibus rite decenterq; factis tamen non ſanantur, ea medici græce ca-
coethe, nos maligna,contumacia,rebelliaue dicimus.Diuturna autem prorſus fiunt, cum
duntaxat,vt vlcera ſunt,curantur.Quæ vero ſit vlcerum,vt vlcera ſunt,curatio,in libro,qui hunc
præcedit,definitum eſt.Hæc igitur vlcera & cacoethe,& inueterata, & diuturna vocant, indiffe-
renter his nominibus in ipſis vtentes.Quinetiam ad noſcendum,ꝙ affectus ipſe,cacoethes,id eſt
contumax ad ſanandum,ſit,vnà cum alijs notis etiam id,ꝙ peractis etiam, quæ decent, omnibus
diuturna fiant,aliquam portionem habet.Non tamen aut ipſa diuturnitas, aut ꝙ diuturna & vo-
centur & ſint,idoneam curationem indicat,ſed ex hoc,ꝙ male affecta ſit vlcerata pars, licet colli-
gere.

A gere.Hoc vero inuento,& curationis ratio cōſtabit.Quo,inquies,modo?Nempe,vbi tantum eæ partes,quibus vlcus inſidet,ita ſunt affectæ,ſi has ſanaueris: vbi totum corpus vitioſo aliquo ſucco abundat,ſi hunc vacuaueris.Ac ſignum quidem vitioſi ſucci eſt ipſa vlceris diuturnitas.Inuentio autem eius,quod expedit,non ex diuturnitate,ſed ex ſucci vitio ſuggeritur.Quare tria hæc deinceps ſe habent,ſignum,affectio,& curatio:Signum quidem,ipſa diuturnitas: Affectus,ſucci vitium:Curatio,eius vacuatio.Atq; hac ratione ſubinde veteres inuenias medio prætermiſſo tertiū
« ſtatim primo ſubijcere:veluti Hippocrates fecit, cum dixit.Tum ab inueteratis vlceribus, cōfert,
« vt aſſidue ſanguinem effluere facias,vtcunq; id opportunum videbitur:non vtiq; curationem in
« dicante vetuſtate,ſed ſanguinis vitio.Quippe ipſe mox ſubijcit:Prohibet nanq; maxime quidem
« eiuſmodi vlcera ſaneſcere.Poſt vero ēt reliqua omnia, putredo ſanguinis, & ſiquid ex ſanguinis
« tranſmutatione eſt ortum.Quinetiā poſt paulo,cum de vlceribus,quæ ad cicatricem non veniūt,
« diſſerit:Nec ſi(inquit)quæ vlcus ambiunt,nigricent, ſanguine putri, aut etiam varice fluxionem
« ſuppeditante,id genus vlcera coire poſſunt,niſi quæ vlcus ambiunt,ſana reddas.Poſt etiam de varicum ſanatione ſcribit.Ad hæc etiam purgationis meminit totius corporis,tum in alijs quibuſdā vulneribus,tū ijs quibus cariem,quam ſphacelon vocant,inſtare eſt metus. Præterea herpetibus,
B & eſthiomenis omnibus,(id eſt,quæ exeduntur.) Ita enim græce nominare ſolet ea, quæ humor aliquis erodit.Iam vero in ijs,quæ mox ſequuntur,rurſus ad hunc modum ſubiungit: In quocūq;
« vlcere eryſipelas ſuperuenerit,purgatio totius corporis adhibenda eſt. Et in ſumma, ſi curioſe librum de vlceribus reuoluas,inuenies ſemper eum ab affectu indicationem ſumere:vti vero interim & tpe,ſed ad affectum noſcendum.Quòd vero hæc ita ſe habeant,ex ipſo libri ingreſſu agno-
« ſcas,qui talis eſt:Vlcera madefacere,quæcunq; ea fuerint,niſi vino,nō oportet.Tum cauſam adij
« ciens,ait:Nam ſiccum ſano vicinius eſt:humidum vero non ſano.Et mox:Vlcus enim humidum
« eſt:ſanum aūt ſiccum.Ideoq;,per totum librum cum totius vlcerum curationis finem ſiccationē ſtatuat,mox particularia inuenit, etiam finis ipſius ſubinde nos commonefaciens. Cum enim ita
« ſcribit:Quodcunq; vlcus acuto telo cæſim percuſſim ue diuiſum eſt,medicamentum,quod cruen
« tis ſtatim imponit, Enæmon græci vocant,ac ſiccans,& quod ſuppurare vetet,admittit. Fit enim
« effluente ſanguine ſiccius:Et rurſus:Quęcūq; probe & opportune purgata,ſemper ad ſiccius pro
« mouentur,{ijs caro magna ex parte non ſupercreſcit,}niſi ſi contuſa ſint:Et rurſus:Siquod coire nequit,humecta caro in cauſa eſt: In his omnibus primæ ſanandorum vlcerum indicationis nos admonet.Siquidem vlceris,qua vlcus eſt,ſanatio,mediocris ſiccatio eſt. Cuius rei demōſtratio in
C libro,qui hunc præcedit,tradita eſt. Verum vlceris, quod cum alio affectu coniunctum eſt, cuius videlicet præcedere curationem oportet,eius curatio,vt vlceris ſolius,non eſt,ſed prior illius affectus,ſecunda vlceris.Nam,ſiue phlegmone quæpiam,ſiue nigritia,ſiue ecchymoſis, ſiue eryſipelas,ſiue œdema vlceratam carnem obſederit,primum eius molienda curatio eſt. At vero,ꝙ vlcus interim non ſolum non commode curatur,ſed multo ēt maius redditur,id neminem lateat.Nam, ſiue contuſa fuerint circūpoſita vlceri loca, ſeu phlegmone alius'ue tumor in his conſtiterit, propria eius affectus ſanatio inuenienda nobis eſt,illud pro certo habentibus, fieri nō poſſe,vt vlcus ſanet̄,niſi locus,in quo conſiſtit,prius ſit ſanatus. Ac proinde Hippocrates ipſe redigens nobis in memoriam ea,quæ ſtatim in libri initio tradiderat, tum quæ reliqua paulo ante ſunt cōprehenſa,
« tum vero hæc adſcripſit:Quodcūq; vlcus cæſim percuſſimúe acuto telo eſt diuiſum,medicamen-
« tum enæmon,& ſiccās,& quod ſuppurare vetet,admittit.Sin caro aliqua telo tum contuſa,tū cęſa
« ſit,huic ita medēdum eſt,vt ꝙ celerrime ſuppuret.nam & minus phlegmone vrgebit̄, & neceſſe eſt carnes,quæ contuſę cęſæq; ſint,putrēfactas & in pus verſas liquari:poſtea nouā carnem naſci. Indicat enim hoc ſermone manifeſte ſolos eos vlceratarū partium affectus non eſſe ſiccandos, in quibus gigni ꝙ celerrime pus cupimus,vtiq;,ꝙ cū aliqua putreſcētia pus fiat, obiter docēs. Porrò
D oīa,quæ putrefiunt,ex calido & humido ſic afficiuntur.Ideoq; ēt ea cataplaſmata, quæ ex hordei farina cōponuntur,ceu quæ calefaciant humectentq;,oībus ijs affectibus,quibus moueri pus expedit,admouemus.Hordei nanq; farina ex aqua & oleo, itemq; panis ex aqua & oleo, præterea fomētum multæ calidæ aquæ,& tetrapharmaci vis,oīa deniq;, quæ calefaciunt & humectant,celerrime pus mouent.Ideoq; ēt ijs partibus,quæ phlegmone infeſtantur, vbi vehemētius iam pulſitant,ſic,vt iam deſperetur de horum citra pus curatione,veteres oēs eiuſmodi applicant medicamenta:ante vero nequaq̄.Atq; hoc Hippocrates ipſe aperte nos docet in memoratis iam verbis, quibus iubet,quæ ſine cōtuſione vulneratæ partes ſunt,quā maxime ſiccare: quę cum cōtuſione
« quadā ſunt læſę,ijs q̄ primum pus mouere.Quinetiam,cum dixit:Quæcunq; vlcera nō probe &,
« vt cōuenit,expurgata,ſemper prius pullulare incipiunt, ijs maxime caro ſupercreſcit: Quæ vero
« probe &,vt decet,expurgata,ſemper ad ſiccius promouētur,ijs,niſi ſint contuſa, caro vt plurimū
« non ſupercreſcit.Quippe hic illud/niſi ſint contuſa/quod adijcit̄,redigit nobis in memoriā, quod in ſuperius proditis verbis eſt dictū,nēpe oportere oīa ſiccari præter ea, quæ contuſa ſunt. Neq; enim,ſicubi cataplaſmate,quod calfaciat humectetq;,illinunt̄,quę phlegmone īfeſtant̄, ex prima ratione id fit,hoc eſt,vt remediū affectus,ſed vt ſymptomatis mitigatio. Siquidē ipſius phlegmo-
« nes remedia ſicciorū ſunt viriū.Audi nanq; loquētem Hippocratē: Cataplaſmata œdematum,& phlegmones

*Hæc non ſunt in græco exemplari,nec eo ſenſu, loco paulo poſt ſequente, ſunt ab Hippo. poſita.

* σαπεῖσας ēt eſt in antiquis.

phlegmones,quæ in circa poſitis conſiſtit,verbaſcum coctum & folia trifolij cruda & epipetri fo E
lia cocta & poliũ.Quippe oĩa hæc ſiccandi vim habent:veluti in commẽtarijs de ſimplicibus me-
dicamẽtis docuimus.Et compẽdiaria obſeſſarum phlegmone partium curatio per id genus præ-
ſidia obitur,quæ ſanè vel affectum prorſus ſubmouent:vel,ſiquid exiguum , quod ſuppuret,reli-
querint,alterum medicamentũ acre,quod educere pus queat,requiritur: vel,ſi tenuis circũpoſita
cutis ſit,veliſq; celerius explicatum ægrum,ſectio petenda eſt.Cæterum curatio phlegmones per
hordei farinam dolorẽ lenire ſtudentis eſt,non medentis,& contra malum pugnantis.Verum de
taliũ differentia in ſequẽtibus plenius docetur.Illa porrò mihi demonſtrata manifeſte puto, Hip-
pocratem tum vlcera quæq; ſiccãda eſſe iuſsiſſe,tum hũc eſſe curationis finẽ ſanxiſſe, ipſo ſcilicet
affectu indicationem præbẽte,non tpe.Quòd ſiquis hoc magis etiam ſibi perſuaſum cupit, librũ
eius de vlceribus totũ diligentius euoluat.Intelliget enim illud ipſum perſpicue, tum vnã eſſe vl-
cerum omniũ generalem curationem,nempe quam nos proximo libro docuimus:tum vero non
minus illud,nullam eſſe à tẽpore nec in vlceribus,nec in phlegmone, nec deniq; in alio quopiam
affectu indicationẽ.Quoniam vero in hunc ſermonis locũ peruenimus, æquum eſt oſtendere nõ
modo horum,quæ iam retulimus,fuiſſe inuẽtorem Hippocratẽ, ſed etiam reliquorum omnium,
quęcunq; hunc ſcire,qui cõmode vlcus ſit ſanaturus,eſt opus. Videtur enim is nõ ſolum vlcerũ, F
quæ citra alium affectũ conſiſtunt,ſanandorum rationẽ inueniſſe,vt quæ in ſiccãdo conſiſtat, ſed
etiã priuatim per ſpecies affectuum cuiuſq;.Nam aut vitioſus ſuccus ad partem,cui vlcus inſedit,
amplius non fluit,aut ẽt fluit.Ac ſi nõ amplius fluit,ipſi tm̃,quod laborat,ſuccurrẽdum eſt, ſi qui
dem vel liuidum,vel nigrum,vel rubrum conſpicitur,ſcarificando, ac ſanguinem emittẽdo,mox
(vt ipſius verbis vtar)ſpongiã ſtatim ſicciorẽ magis,q̃ humidiorẽ,ſuperimponendo:(Neq; enim,
arbitror,ignorabit quiſpiam particulam illam/q̃/negationis hoc loco vim habere,tanq̃ ita diceret,
ſiccforẽ,non humidiorem.)Poſt hæc vero etiam ſiccantia remedia applicando:Ab his,ſi res poſtu
let,rurſus ſanguinem auferendo:ac mox iterum talia peragendo,donec parta omnino ſanitas ſit:
Quòd ſi labra vlceris dura calloſaq; appareant, etiam ea excidendo. Etenim de his quoq; ita ait:
Circularia vlcerum,ſi ſubcaua ſint,circulo præcidere,quæ abſceſſerunt,oportet,vel oĩa, vel ex di-
midio circuli ẜm hominis longitudinem.Scripſit vero & de tumoribus, qui cõiuncti cum vlcere
ſunt,vniuerſis,quemadmodum curandi ſinguli ſint.ſimili modo & de varicibus.quando horum
quoq; occaſione contumax ad ſanandum vlcus redditur,qm̃ aliqua ex his humiditas ad exulcera-
tas partes defluat.Ad eundem modum,& cum ex toto corpore humor cõfluit,totum purgare iu-
bet,nuſquam videlicet in his indicationem à tempore ſumens. Nam & ridiculum planè ſit adeo G
multas ac varias ſæpe etiam contrarias indicationes ab vna communitate fieri.Nam,ſi etiã demus
indicationem aliquam à tpe ſumi,quæ tandem ea ſit,dicere par eſt,ac ſumma quapiã vna eã com-
plecti:veluti in reliquis omnibus ipſe quoq; Theſſalus facit,nedum nos.Quippe vnum illi perpe
tuo indicat adſtricti corporis affectus,nempe vt remittatur ac relaxetur:vnum rurſus ſoluti, vtiq;
vt adſtringatur.Quinetiam in ipſis vlceribus,quod ſordidum eſt, abſtergeri poſtulat: quod cauũ
eſt,impleri:quod æquabile eſt,cicatrice induci:cui caro ſupercreuit, hanc ſibi detrahi, etiã eo ipſo
authore.Ergo,ſicut in horum ſingulis,ita in diuturnis quoq; alterum aliquid ad portionem oſten
dat,quod vnum ſit.verum non poteſt.nam & excidenda ea præcipit. At,quænam, quæſo, ſit iſta
rationabilis à tempore indicatio:tum remedio ex ſinapi vti,de quo vanum illud nomen metaſyn
criſeos vſurpat:ab hoc ex radicula vomitu:& poſtremo,cum nihil vltra inueniat,veratro? Verum
hæc quidem(quemadmodum dixi)etiam in ſequentibus plenius dicentur, vbi nihil vſquam vllo
in morbo à tempore indicari,ſed ſignum id non nunquam affectus eſſe docebimus.

De indicationibus venæ ſectionis,& humorum purgationis,quæ ab vlceratarum partium temperamento,& ſubſtantia ſumuntur. CAP. 6.

VErum rurſus ad Hippocratẽ reuertor:Quẽ ſanè diligentiæ noĩe admiror cum in alijs oĩbus, H
tum vero q̧ ſcopũ,qui medico ad indicationem non in vno altero'ue,ſed prorſus omni mor
bo ſit ſpectãdus,non omiſerit.Eſt porrò is,qui ab affectus magnitudine ſumitur,quem nõ modo
Methodici prætermiſerunt,(non enim eſt id mirum)ſed ẽt rationalium plurimi,atq; etiam Empi
rici(quanq̃ alio modo)oẽs.Nam,vbi†{in redundantis ſanguinis(vt illi loquuntur)concurſu,}va
cuationem à ſe obſeruatã dicunt,manifeſte fatẽtur ob nullius alterius eorum,quæ in ægro viſunt,
reſpectum,ſe ad vacuationẽ accedere.Neq; hoc dico propterea, quòd purgatio vacuatio ſit, quã
redundantis ſanguinis concurſus non indicet, ſed q̧ etiã,tametſi redundantis ſanguinis cõcurſus
nõ adſit,ad ipſam tñ ſanguinis miſsionẽ interdum ſit cõfugiendum:qñ, ſi valens morbus ſit cũ vi
riũ robore,nemo eſt,q ſanguinẽ non mittat,q vtiq; in artis operibus ſit exercitatus.Quippe ipſos
Empiricos videmus,cum lapſus ab alto quis ſit,aut aliàs plaga aliqua cõtuſas vehementer corpo-
ris partes habuerit,ad ſanguinis miſsionem cõfugere,quanquã idem homo paulo ante ſanus fue-
rat,prorſusq; redundantiæ ſanguinis expers.Ex quo patet non hoc eſſe,quod mittendum ſangui
nem indicet,ſed magnitudinem morbi,ac virium robur,exceptis tamẽ à ſermone pueris.Nam &
alia ratione,ſiquis etiamnum ſanus,nec adhuc quicquã læſus,in ſanguinis redundantis concurſu
ſit poſitus,non ſtatim huic mitti ſanguinẽ eſt neceſſe:immo alij ſatisfacit inedia, alij cibi parcitas,

alij

A alij ſoluta aluus, vel purgatio, vel frequẽtius balneum: alij ſola exercitatio, vel multa frictio abunde fuit. Miſsio vero ſanguinis ne ab ipſis quidem Empiricis, ijs, qui ita ſe habent, neceſſario adhibetur. Ad eundem modum nec purgatio in ſola vitioſi ſucci abundantia cõuenienter ſuſcipitur. Sed, ſicut miſsio ſanguinis vel propter ipſius abũdantiam, vel propter morbi magnitudinem, ita purgatio & propter abundantiam alterius cuiuſquam ſucci, & propter vim morbi adhibetur. Ac de ſanguinis miſsione tum in alio libro egimus, tum vero in ſequẽtibus agemus. De purgatione in hoc libro diſſeram. deſiderant enim ægri hanc, non modo vt quod noxium ſuperuacuum, quo vrgẽtur, educat, ſed etiam vt quod tum ad diuerſum trahat, tum vacuet. Atq; ob eam rem Hippocrates tum in reliquis omnibus operibus, tum in eo, quod de vlceribus prodidit, etiam morbi magnitudinem ad purgationis indicationẽ conſiderat, Purgatio, inquiens, per aluum plurimis vlcerum prodeſt: præterea vulneribus, quæ in capite ſunt accepta: item, quæ in ventre & articulis: ad hæc ijs, in quibus oſsi caries impendet. Præterea, quæ ſuuntur, & quæ exeduntur & herpetibus, & reliquis, quæ vlcera diuturna reddunt, etiam quæcunq; deliganda ſunt, per aluum purganda ſunt. His verbis clare docuit vlceribus omnibus & vulneribus, quoties præualida ſunt, purgationem eſſe vtilem. Cum enim trifariam non hæc modo vitia, verũetiam reliqua oĩa grauia magnaq;

B reddantur, nempe vel propter afflictæ partis præſtantiã, vel propter affectus magnitudinem, vel propterea, ꝙ ſunt cacoethe, cuiuſq; horum ſeorſum videtur Hippocrates mentionẽ feciſſe, vtiq; in capitis ventriſq; vulneribus præſtantiam læſæ indicans partis. Ventrẽ autem hoc loco non ſolum inferiorem intelligendũ eſſe, ſed etiam ſuperiorẽ, patere cuiuis arbitror. Diuiſo nanq;, quod inter collum & crura eſt trunco in duas capacitates maximas, prior ſub thorace, ſecũda ſub membrana, quæ abdomini ſubtenditur, (Peritonæon Græci vocant) continetur. Et ſanè vulnus, quod intra thoracem intraũe etiam peritonæon penetrauit, non paruum periculum affert, potiſsimum ſiquid interiorum vnà ſit vulneratum. Quinetiam cacoethe ſtatim fieri, quæcunq; in articulis accepta vulnera ſunt, id quoq; oẽs ferè ſciunt, Empirici quidem ex ſola ipſa experiẽtia, cui ſoli attendunt: qui vero corporis naturæ ſcientiam cõparare ſtuduerunt, ex ipſa vulneratarum partium natura. Vbi enim tendones, & nerui, & carne vacua, atq; oſſea loca ſunt, hic doloris, vigiliariũ, cõuulſionis, & delirij periculum inſtat. Tum hæc igitur vulnera, tum quæ ſuuntur, id eſt quæ adeo ſunt magna, vt ſuturis indigeant, aut ſi non his, certe deligatura, alui purgationem deſiderant. At vero iam dictum in proximo libro eſt, quæ magna vlcera ſunt, ea vel ſuturis, vel deligaturis eſſe coniungenda. Quinetiam, quibus corrũpendi oſsis periculum impendet, ea vtiq; cũ magnitudine phleg

C mones ſunt. Iam, quæcunq; exeduntur, ea tum cacoethe ſunt, tum malorum ſuccorum ſoboles. Herpetes quoq; à bilioſo excremento ortũ habent, reliquaq;, quæ inueterantur oĩa, ex huiuſmodi quapiam cauſa proueniunt. Quare in oĩbus his non ſine ratione purgare per aluum iubet. In progreſſu vero hæc inſuper adijcit: In omni vlcere, cui eryſipelas ſuperuenit, purgari corpus oportet, qua parte vlceri maxime cõducit, ſiue id per ſuperna, ſiue per inferna ſit. Cuius ẽt ipſius rei diſcrimen in libro de ſuccis nos edocuit, auẽrtere nos iubens ad contraria, deriuare vero ad latera: quin etiam, cum maxime influit, tum ad diuerſa reuellere. Dictum vero & de hoc in eo libro eſt. Quare nunc quoq;, ſi etiamnum fluxio valenter irruat, reuellere ad contraria ſtudebimus, vtiq;, ſi in ſuperioribus vlcus conſiſtat, per inferna purgantes: ſin aũt in inferioribus ſit, ſuperiorem ventrem vacuantes. At, ſi iam fluxio reſiſtit, atq; in membro inhæſit, deriuare per vicina magis expedit. cum & in propinquiora tranſlatio ſit, & purganti medicamento promptior tũ acceſſus, tum attractus è vicino detur. Hanc vero rationem ad aliã quoq; artis partem ſpectare, nempe quæ de ſuccorum medicatione præcipit, neminem latere arbitror. Proindeq; in ſequentibus etiam repetere eã erit neceſſe, ac totam abſoluere. Nunc illud docere volo, tum ipſam morbi ſiue vim, ſiue magnitudinem appellare velis, pro indicatrice quadam ſanguinis detrahendi, vel purgationis adhibendę

D ſtatuendam eſſe: tum vero Hippocratem hanc oĩum, quos nouimus, primum indicãtionem adinueniſſe. Ac de alijs quidem morbis in ſequentibus libris id oſtẽdam, de vlceribus vero in hoc, qui in manibus eſt. Ac de purgationibus quidem mihi explicatum iam eſt. Nam, cum triplici genere morbus quiſq; ſit grauis, aut propter præcellentiã partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipſius cacoethean, omnium horum meminit Hippocrates, vbi de purgatione egit. Quid igitur (dicet aliquis) nũquid etiam ſanguinem detrahi interdum ſuadet propter has ipſas cauſas? Mihi vero id quoq; iubere videtur, verum breuiter nec* ſine demõſtratione: veluti tum ipſi, tum reliquis mos fuit. Id ita eſſe intelliges, primũ quidem, ſi hæc eius verba relegeris: Omni recens facto vulneri, niſi in ventre ſit, expedit ex ipſo ſtatim ſanguinem plus minuſue effluere. quippe phlegmone minus tentabitur tum vlcus ipſum, tum quæ circũpoſita loca ſunt. Poſt hæc autem, ſi verba, quæ in libro de vlceribus ab eo ſunt ſcripta, tũ quæ in alijs omnibus libris ſæpe propoſuit, recorderis, debere ſcilicet imitatorem eſſe medicum non tantum naturæ, ſed etiam eorum, quæ, cum ſua ſponte veniunt, cõferunt, clare iam ſenis mẽtem intelliges de ſanguine, cum magna ſunt vulnera, detrahẽdo. Si nanq; expedit in talibus ſanguinem effluere, non aũt effluxit, quod deeſt, ipſe adijcias, oportet. declarãt id ea, quæ ſubiũgit: quippe hæc ſtatim cũ iam dictis verbis copulat. Et ab ijs, quæ inueterata ſunt vlcera, vt ſanguis crebrò fluat, efficere prodeſt, vtcunq; opportunũ videbit,

* ἀντισπᾷν. i. reuellere. & ſic linea ſeq. vertit.

*Græce legitur & cum demonſtratione.

videbitur,tum ab ipſis vlceribus,tum à circũpoſitis vlceri partibus. Nam, qm̃ prædixerat omni E
vlceri recens facto ſanguinem emitti debere,cernẽs,niſi etiam de inueteratis mentionem faceret,
fore vt ab aliquo putaretur de recentibus tm̃ ita pronunciaſſe, idcirco illud recte adiecit, & ab in-
ueteratis vlceribus ſanguinem mittendum eſſe.Ac,ſi perpetuum eſt,quod ab eo didicimus,inci-
pientem fluxionem ad contraria trahendam eſſe, fixã vero iam in laborãte particula vacuandam
eſſe vel ab ipſa particula,quę affligitur,vel à maxime vicina,in promptu nobis & de ſanguinis de
tractione colligere nunc eſt,ꝙ in principio hæc è longinquo, poſtea ab ipſis exulceratis partibus
ſit emolienda.Quinetiam,ſi ijs,quæ iam dixi,illud quoq; adijcias,nempe ꝙ ipſum, qui redundat,
ſuccum vacuandum eſſe Hippocrates ſuadet,aliàs ſanguinis detractionem adhibebis,cum videli
cet is vincit:aliàs pharmacum,quod ad bilem flauam,vel atram,vel pituitam educendam vim ha-
bet,dabis,Illius interim in oĩbus his non immemor,non eſſe vlceris,qua vlcus eſt,vllam id genus
curationẽ,ſed vel vitioſi,qui coniunctus eſt,ſucci,vel redundantiæ,vel phlegmones,vel herpetis,
vel ei us generis alterius:Sed nec illius oblitus,ꝙ aliquid interim ex ijs,quæ vlceribus accidunt,in
dicationem propriã ſuggerat,veluti magnitudo.Dictum aũt & de ipſis vlceribus eſt in libro, qui,
hunc præcedit:vbi vlcerum differẽtias oẽs,& quot,& quæ ſint, & quæ ſit vniuſcuiuſq; indicatio,
expoſuimus.Præberi tamen vacuandi indicationem ab ipſa ægritudinis vi, in eo libro non dixi F
propterea,ꝙ & longiorem demonſtrationem requirebat,& totius corporis curam cum vlceribus
in eo non coniunxi.hic vero executus ſum,quantum ad rem propoſi tam erat vtile

De reliquis indicationibus vlcerum curandorum,maxime vero de ijs,quæ à poſitu,& figura partium oriuntur. CAP. 7.

NAm abſolutus ſermo de hoc genere indicationis, quã à magnitudine morbi ſumi diximus,
etiam in ſequẽtibus habendus reſtat.pari modo de indicatione,quæ ab ætate ſumitur: præ-
terea de ea,quæ ab humoribus ſanandis accipitur.Ad eundem modum, & quæ ab afflictis parti-
bus indicatio exhibetur,cõſummatius in ſequentibus libris tradetur. Nunc enim, quod ab earũ
natura,id eſt temperamento,& ſubſtantia ſumi ad curationẽ potuit,tm̃ diximus.Quæ vero tum à
poſitu,tum à forma,itemq; vſu,præterea ſenſus acumine,hebetudineúe indicatio ſuggeritur,hãc
non attigimus.Dicatur itaq; & de his,quantum ſit ad vlcerum curationem vtile.Igitur,quæ acuti
ſenſus pars eſt,eam quàm maxime citra dolorẽ curare tentandum. Tradita vero eiuſmõdi reme- * ἀνωδύνων.
diorum materia eſt in ijs libris, qui ſunt de ſimplicibus medicamentis inſcripti. Quæ parum acri
ſenſu eſt,hæc,ſi affectus ita ſuadet,valentiora remedia recipit. Et principis quidem mẽbri robur
ſeruari oportet:veluti latius,vbi de phlegmone agemus,docebitur. Quod tale non eſt,licet,huic G
eam medendi rationem tutò adhibeas,quæ relãxando remittendoq; mitiget, Chalaſticen Græci
vocant.Atq; hæc quidem in ſequentibus fuſius tractabimus. In hoc libro indicationem, quæ &
à poſitu,& à figura partium ſumitur,trademus, atq; ita quarto huic libro finẽ imponemus. Hinc
igitur excogitatum eſt ei,cui exulceratus ventriculus ſit,medicamenta eſſe bibenda: Cui gula,nõ
ſemel,nec tota ſimul aſſumenda,ſed paulatim & aſsidue. quando ex tranſitu & contactu vulne-
ribus,quæ hic ſunt,vtilitas accedit,non ex continendo,& diutius adherendo,ſicut ijs,quæ in ven
triculo ſunt.Quinimmo,& ꝙ craſsiora hæc,& magis lẽta ſint adhibẽda,id quoq; à poſitu figuraq;
eſt indicatum.Nam,quoniam gula tranſitus quidam comeſtorum bibitorumq; eſt, idcirco reme-
diorum eget,quæ adhærere,& vndiq; quaſi concreſcere, & agglutinari poſsint: non autem quæ
elui ac defluere ſint prompta.Ac circa partes eius veluti concreſcunt,quæ craſſa ſunt:agglutinan
tur,quæ lenta ſunt.Quæ vero vlcera in craſsis ſunt inteſtinis,ijs,quæ per ſedẽ inijciunt, remedijs
magis egent:quippe cui magis ſunt propinqua.Quæ in tenuibus habentur (qm̃ & longinquiora
ſunt,& medio ſitu poſita)ambo requirunt,& quæ ſuperne ſumuntur,& quæ per ſedẽ infundun-
tur.Sanè cõis omnium internarum partium indicatio eſt,vt ea eligãtur,quæ animalis naturæ ma-
xime ſint familiaria,ſiue ea cibi ſint,ſiue medicamẽta:fugiant reſpuanturq; huic cõtraria. quanq̃ H
in ijs,quæ foris ſunt,vlceribus innoxius ẽt talium medicamẽtorum eſt vſus,æruginis, ærisq; vſti,
& æris ſquamæ,& cadmiæ,& pompholygis,lithargyri,& ceruſſæ.Hæc igitur,& ſimilia interiori-
bus exhiberi non debebunt.Porrò proditum de natura horum eſt tum in tertio de temperamẽtis
volumine,tum in libris de ſimplicibus medicamentis.Eligenda vero alimenta ſunt,ſi quidẽ ad ci
catricẽ perducere,aut glutinare vlcus ſtudemus,tum auſtera,tum glutinoſa, tũ quæ minime mor
deant:Sin emundare,quæ modice abſtergeant:quod munus mel non coctũ præter cætera p̃ſtat.
Auſteræ vero potiones,& eiuſdẽ rationis alimẽta cuiq; ſunt nota. Voco auſterum id,qđ Styphon
quoq; gręce,id eſt adſtringẽs,dicit:Acerbũ vero,quod intenſum auſterum eſt,græce Stryphnon.
Quæ vero medicamẽta citra internarum partium moleſtiã ſumantur, ea tradita ſunt in his libris,
qui de medicamẽtis ſunt ſcripti.Dicetur tñ & nunc eorum formula. Ergo internis vlceribus opi-
tulantur hypocyſtis,& balauſtium,& cytini punicorum,& galla,& mali corium,& tẽrra ſamia,& * σάμιος ἀσήρ.
lemnium ſigillum,& rhois roſarumq; ſuccus,& acacia,aliaq; id genus,quæ vlceribus internis prę
ſidium afferunt,nec vllam viſceribus noxã inferunt. Danda vero hæc ſunt ex aliquo adſtringen-
tium decocto,vel mali cotonei,vel lentiſci,vel ſummorũ rubi vitis'ue,vel myrtorũ, vel deniq; ex
vino aliquo auſtero.Non latet aũt & de vini vſu,quod cauẽdum id eſt, vbi phlegmones ſuſpicio
adeſt.

A adeſt:alias dari nihil vetat.Nec illud obſcurum eſt,eiuſmodi medicamina præparanda, ac iam dictis humidis excipienda eſſe:tum vero tragacanthen,& gummi illis admiſcenda: potiſsimum ſiquis ea ijs,quæ in gula ſunt,exhibebit.Sed & gargarizare quoq; iubendum eſt ei, qui ad fauces & paristhmia his vtetur.At ad vlcus,quod in aſpera ſit arteria,vt ſupinus quàm diutiſsime in ore teneat,ac omnes,qui illic ſunt,muſculos relaxet remittatq;,pręcipiendum.Influit enim ſic ſenſim et paulatim de medicamento aliquid ſenſibiliter & manifeſte in ipſam arteriam. Nam,& cum naturaliter ſe habet,ſcire licet potionis non nihil huc percolari.Sed, veluti in ſecunda valetudine,ita nimirum in aduerſa cauendum eſt,ne largius influat,vtpote quod tuſsim excitabit.Nam,quoad humor vndiq; iuxta tunicas arteriæ,ceu iuxta murum aqua,deſcendit,tuſsim vtiq; nō cit: ſiquid per mediam ſpiritus viam incidit,tuſſes ſtatim excitat.Tum hæc igitur à ſitu & forma partium omnia ſunt deſumpta:tum vero non minus illud,ꝙ omnibus medicamentis,quę thoracis & pulmonum vlceribus ſunt deſtinata,mel ſit admiſcendum:quando,ſi auſtera ijs duntaxat medicamenta exhibebis,ea in ventriculo morabuntur. Ergo digeſtionis eorum in corpus, inſtrumentum mel erit, ac celeris tranſitus veluti vehiculum:cum eo,ꝙ nec vlceri nocebit. Ad eundem modum,quoties in veſica,& renibus vitium conſiſtit,non ſolum mel ipſum,ſed etiam eorum,quæ vrinas mouent,
B quippiam,vlcerum medicamentis miſceri oportebit.Illud quoq; patere,vel me tacente, cuiuis arbitror,exulceratas partes tum ex earum ſubſtantia,tum functione,tum vtilitate, tum poſitu,tum figura diſcerni.Monſtratum autem id abunde eſt in libro de notis affectorum locorum. Verum non eſt de illis nunc locus.Rurſus igitur ad medendi methodum reuertor.Aio igitur non hęc modo,ſed etiam alia non pauca ex figura partium poſituraq; indicari: quippe quando nec deligare commode ægram particulam poſsis,niſi prius vel ex figura,vel poſitura,vel vtriſq; indicationem ſumpſeris.ſed nec immittere in ſedem clyſteris fiſtulam commode queas abſq; eius generis indicatione.Iam per penem inijcere medicamenta in veſicam ſæpe neceſſum eſt. Illud de cathetere apponere opus non eſt,ꝙ eo probe vti omnino nequeas,niſi & poſitum & figuram totius veſicæ plane perſpectam habeas.In talibus ergo omnibus clare patet non parum ad totam curationem affectum ipſum locum indicare.In ruptis autem,(quæ Rhegmata Græci vocant,) plures indicationes in idem concurrunt.ſiquidem,& quæ à poſitura capitur,recte ad examen venit.Nam propterea,ꝙ & in profundo corporis ſunt,& latent,idcirco diuerſam curationem ab ijs, quæ apparēt, poſtulabunt.Quoniam vero cum ecchymoſi quidem omnino,aliquando vero & cum contuſione circum ipſam præruptam carnem conſiſtunt,idcirco plures curationes indicabunt. Semper.n.
C pro affectuum numero,etiam medendi indicationes reſpondent. Ac docebitur quidem, vbi de phlegmone diſſeremus,locupletius,quòd valentiora medicamenta requirant, quæcunq; in profundis partibus laborant,quàm quæ in ſummo corpore ſunt affecta. Nunc id ſaltem arbitror patere,ꝙ ſolui neceſſum eſt præſidiorum,quæ foris applicantur,vim,vbi,quod ab his iuuandum eſt, in profundo latet.quare intendere hanc eatenus oportebit, quatenus per tranſitum ad profundum eſt remittenda.Sanè ecchymoſis omnis,vacuationem pro remedio curationis indicat: quare calfacientibus huic & modice ſiccantibus medicamentis eſt opus.Quippe, quæ vehementer ſiccant,digerunt illa quidem in principio euidentius,quàm quæ ſunt imbecilla, cæterum non nihil ipſius vitij,ſcirrhoſum difficileq; curatu relinquunt.Ac dicemus de his in ſequētibus diligentius. ſed & nunc,quantum ad rem pertinet,abunde eſt dictū.Quę enim humectant calfaciuntq; pharmaca:præterea hæc,quæ omnes iam græce vocare Chalaſtica, id eſt relaxantia, ſolent: atq; ex his quæcunq; ad ſiccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifeſteq; contrahentia ſunt, quæ Syntâtica vocant,hæc omnium ſunt ecchymomatum remedia. Curandum vero eſt,vt vnà cum ruptis,quæ in profundo hærent corpore,hæc tum vires magis habeant intentas: tum ipſa magis acria magisq; diſsipantia ſint:tum(vt ſemel dicam)tanto efficaciora, quanto magis à cute ad pro-
D funda ecchymoſis receſsit.In talibus ſanè nec cucurbitæ vſus ſit inutilis. Id etiam eſt inſtrumentum ad violētum attractum à medicis excogitatum.Cæterum,cum totum ecchymoma digeſtum per halitum eſt,ſiccare iam vehementius ruptum ipſum permittitur, ac deligatura coniungere, omniaq; in ſumma facere,quæ,vt vlcus coaleſcat,efficiant.Ergo,ſi euocatum celeriter ecchymoma ſit,facile coaleſcet rupta ipſa caro.Sin longiore ſpatio,ſordes multa ſubnaſcens medium inter vlceris labra ſpatium occupat ita,vt iam coire ruptio non poſsit.Atque inde adeo fit, vt qualibet leui de cauſa nos hæc ſui admoneant.Nam,ſiue quis obriguit,ſiue parum concoxit, ſiue febri laborauit,ſiue ſe vehementius fatigauit,eiuſmodi particulis ilico dolet.Non enim in idem coiere ruptionis labra,ſed tantum prope ſunt admota.Quo fit,vt leue momentum ea facile ſeparet, & medium locum ſuperuacuo humore repleat.Et quid,quæſo,aliud,quàm aſsidue nouum ecchymoma his gignitur?et primo illi,cum videlicet primum caro eſt rupta,ſimile:niſi ꝙ nunc ex tenui magis ſaniē conſtat,cum in principio è ſanguine ecchymoma eſſet:ideoq; facilius etiam nunc; quàm intra initia,digeritur.Hæc itaque,quæ hactenus diximus, diſputationi de vlceribus ſatisfacient. Finemq; iam quarto huic volumini impono.

* Aꝩ. ξηραντικὰ .i.exiccantia.

* τμητικώτερα .i.incidentia.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER QVINTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Sanguinis profluuia, quæcunque venis vel arterijs læſis contingunt, ſanantur, ac vlcera in pene vel in ſede.

Epilogus vniuerſæ vlcerum curationis ſuperioribus libris explicatæ. CAP. I.

QVemadmodum quis vlcerum curationem optime moliatur, cum duobus ante
hunc libris docuerimus, illud obiter oſtendimus, reliquos oēs medicos, qui ſim-
plicium in nobis particularũ elemẽtis minime inquiſitis artem adeunt, nõ poſſe
quicq̃ certa rõne ſanare, minimeq; oīum, qui Theſſali dogma profitent̃. Reliqui F
nanq; ea ſaltem vlcera, quę in diuerſis ſint partibus, diuerſis rõnibus ſanãda cen-
ſent, ipſa nimirũ experientia docti. Qui vero Theſſalũ authorem ſequunt̃, pro-
pter excellentem ſcilicet ſapientiam, oẽ vlcus, quacũq; in parte animalis ſederit,
ſimilis egere curationis putant. Quippe, ſi cauum ſit, impleri: ſi æquale, cicatrice induci: ſi caro ſu-
percreſcat, hanc detrahi: ſi cruentum recensq; ſit, agglutinationem poſtulare aiunt: ceu vero, qui
hæc norit, eum recte mederi ſit neceſſe: nec ſit hæc ratio ẽt cuilibet è plebe communis, cum nemo
ſit, qui horum quicq̃ ignoret. Cæterum nec, quemadmodum carne implendus ſinus ſit, nec, quẽ-
admodum ad cicatricem perduci, quod impletum eſt, debeat, aut comprimi, quod ſuperauctum,
aut coaleſcere, quod purum citraq; ſinum eſt, intelligunt. Sunt enim eiuſmodi opera tantum me-
dicorum, quę vel ratione, vel experientia, vel vtriuſq; ope ſunt inuenta. Rurſus igitur repetentes,
ſummatim ea percurramus, quò dicendorum caput cum dictorum copuletur calce. Monſtratum
eſt omne vlcus ſiccantia medicamenta requirere: Cæterum, quod ſinum habet, vt minus ſanè, q̃
reliqua, ſic ea, quæ, præterq̃ q modice ſiccent, etiam abſtergendi facultatem obtineant, deſiderare:
Quod vero coniungi ſibi labra poſtulat (cuiuſmodi ſcilicet ſunt, quæ medicis latine Cruenta, gręce Enæma dicuntur) huic tum, quæ magis etiam ſiccent, tum vero, quæ citra abſterſionem leuiter G
adſtringant, opus eſſe: Iam, quæ vlcera perduci ad cicatricẽ poſtulant, hæc non ſolum magis adhuc
ſiccantibus, ſed etiam ſtrenue adſtringentibus remedijs egere: Quòd ſi caro eorum præter naturę
modum intumuit, acria & demolientia (quæ eadem calida ſiccaq; neceſſario ſunt) deſiderare. Si
quod vero aliud ſymptoma vlceri adiũctum erat, ab eius natura curationis indicatio ſumebatur:
atq; ex hac rurſus remediorum facultas petebatur: Si nanq; ſordes innaſceretur, quę hanc tollerẽt,
opus eſſe: eaq; omnia abſtergendi vim habere multo ſanè maiorem, q̃ ea, quæ carne implerent: Si
vero copioſior in his humiditas cerneretur, etiam quod magis ſiccaret, medicamento opus eſſe, cę-
terum quod propriam ſpeciem non egrederetur: Ac, ſi agglutinaturum medicamentum eſſet, ſic-
cans adſtringensq; id eſſe debere: ſi carne impleturum, ſiccans & abſtergens: atq; in ſingulis reli-
quorum, vti dictum eſt: Si vero intemperata ſubiecta caro eſſet, primum eius intemperantiæ ſuc-
currendum eſſe, vtiq;, quæ ſiccior iuſto eſſet, hanc humectantibus: quæ humidior, ſiccantibus: tum
quæ calidior eſſet, refrigerantibus: quæ frigidior, hanc calefacientibus: &, ſi gemina qualitate eſſet
intemperata, pharmacum quoq; eligentibus, quod gemina eſſet qualitate contrarium: Quippe id
oīum, quæ pręter naturam ſunt, cõe eſſe, non poſſe ad naturam ſuam redire quicq̃ ſine ijs, quę ipſi
facultatem haberent contrariam: Conſiderandas præterea & intemperantiæ cauſas hoc tempore H
eſſe, ſiue hæ totius corporis eſſent cões, ſiue quarundam partium proprię, quæ videlicet per ſocie-
tatem (quã Sympatheian vocant) exulceratum membrum infeſtarent: Medendum vero primum
eſſe cauſæ, quæ intẽperantiam adhuc foueret: poſt hanc vero ipſi, quæ iam facta eſſet, intemperan-
tiæ: Quippe hanc cõem indicationem eſſe oīum, quæ ex cauſa quapiam oriantur. Oſtendimus aũt
tum ab vlcerum differentijs diuerſas præberi indicationes: tum eas, quę à laborantis corporis tẽpe-
ramẽto ſumunt̃, diuerſam ab his habere rationẽ. Siquidem illæ, cũ ex ijs, quę pręter naturam ſunt,
ſumant̃, oẽs contraria eſſe adhibenda dictant: hæ, cum ab ipſa natura capiant̃, ſimilia. Nam, ſi qua
ſiccior pars eſt, ea magis ſiccari poſtulat: quæ minus talis eſt, ea minus eſt ſiccanda. Ad eundem cer-
te modũ & de calefaciendo refrigerandoq; eſt præceptũ. Nec illud omiſimus, ex pręcellentia mẽ-
bri, aut contrario ſtatu, itemq; ex ſenſu acri hebeteue diuerſum medicandi conſilium peti.

De vnitatis ſolutione in vena, vel arteria. CAP. 2.

ERgo, quod reliquum eſt huius morborum generis curandi, id nunc apponamus. Nos genus
id, lucidioris doctrinæ cauſa, vnitatis ſolõnem appellauimus, nec refert, ſi cõtinuitatis ſolutio-
nẽ voces. Incidit hæc non in ſimilaribus modo, & ſimplicibus partibus, ſed ẽt in compoſitis, & in-
ſtrumentalibus. At vero remediorũ indicationes aliæ à ſimilaribus ſumunt̃, aliæ ab inſtrumentali-
bus.

A bus. Quarũ ambas norunt, qui methodum Hippocratis conſectanť, ꝑpterea, ꝙ vtrarunqꝫ partium naturam intelligunt: alteram aũt duntaxat (nempe quæ ab inſtrumentalibus prębetur) qui Eraſiſtratum, et Herophilum ſequuntur. Quare in ijs, qui ſequentur, ſermonibus, quęcũqꝫ à calido, frigido, humido, & ſicco corpore morbo ùe indicationes ſumuntur, nullius certe methodum hi habebunt: quæ vero à forma, poſitu, præcellentia, acri ſenſu, aut his cõtrarijs prębentur, has nõ ignorabũt. Illuſtrius erit, quod dicimus, ſi partes ipſas propoſuerimus. Quoniam igitur de ijs maxime vlceribus, quæ in carnoſis accidunt partibus, hactenus abunde tractauimus, nunc tempeſtiuum videtur de ijs agere, quæ in arteria, vena, & neruo contingunt: nec de ijs abſolute, ſed vt in quouis ſunt viſcere, vel denicꝫ inſtrumentali animalis parte. Ergo, ſicui arteria vena ùe magna vulnerata eſt, & copioſum ſanguinis profluuium continuo ſuperuenit, & glutinari id vulnus difficile quidẽ etiam in vena eſt: in arteria vero non ſolum difficile, ſed etiam quod fieri (ſicut non nullis medicorum eſt viſum) omnino fortaſſe non poſsit. Dicendum ergo viciſſim de vtriſqꝫ eſt, ac prius de ſanguinis profluuio: ſecundo loco de agglutinatione. Qm̃ autem, & per anaſtomoſin, et per diapedeſin, vt mox docebimus, profluuia huiuſmodi fiunt, non alienum ſit propterea, ꝙ curationem cõmunem habent, etiã hoc loco de ijs meminiſſe, tametſi ex alio eſſe morborum genere videantur.

B Sane profluit ex vena, vel arteria ſanguis, aut reſerato earum ore, aut tunica earũ diuiſa, aut (vt ſic dicam) tranſcolatus, ſiue ſudoris modo trãſmiſſus. Porrò diuiditur ipſa tunica tum ex vulneratione, tum contuſione, tum ruptione, tum eroſione. Anaſtomoſis accidit propter tum vaſis imbecillitatem: tum ſanguinis, qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc, acrem q̃piam, quę illi extrinſecus incidat, qualitatem. Diapedeſis vero ex tunica quidem ipſa rarefacta, ſanguine vero tenuato oritur: accidere præterea interim poteſt & ex gracilium vaſorum ore adaperto. Dicendum igitur eſt de horum affectuum vnoquoqꝫ ſeorſum: ac primũ de diuiſione, quam vel ex eroſione, vel vulnere, vel contuſione, vel ruptione diximus accidere. Quæ itaqꝫ vulnerant, ea ſunt acuta, atqꝫ ad ſecandum habilia: quæ contundendo ſoluunt, ea grauia duraqꝫ ſunt: quę rumpunt, omnia id tenſionis interuentu faciunt: idem & intenſior actionis vehementia facit, tũ ſucci abundantia, non vtiqꝫ virium reſpectu, ſed cum à vaſe ſuo non cõtinetur: etiam caſus ab alto, tũ graue quippiam durũqꝫ incidens. Quippe eiuſmodi aliquid cum vel vaſis vacuis, vel puſillam omnino rem cõtinentibus in ea inciderit, ſi durum ex oppoſito obiectum habet, contuſa reddit: at, ſi plenum vas ſit, prius id rumpit, q̃ contundat: cum ſit, quod tũ accidit, perſimile, ac ſi vtrem veſicam ùe impleas, atqꝫ in hãc lapidem iactes: vel contra lapidi vtrem violenter illidas. Sanè huic perſimile eſt, quod accidit in ca

C ſibus ab alto. Quam nanqꝫ rationem vter habet ad lapidem, hanc homo habet ad ſolum. Quiſquis vero ex maximo acutiſſimoqꝫ clamore, in pulmonibus vas perfregit, is violentiæ actionis acceptũ malum referet. Similiter huic, & qui ex eo, ꝙ prægraue onus aut humeris imponere eſt conatus, aut aliàs manibus attollere, vas fregit. Atqꝫ hoc etiam magis, cui ex concitatiſsimo curſu, aut valentiſsimo ſaltu, aut aliter particula vlla violenter extenſa id accidit. Eſt enim id quoqꝫ perſimile, ac ſi funem, aut lorum quàm maxime diſtendas. Porrò perrumpi quoqꝫ non pauca propterea, ꝙ ſanguinem, quem in ſe habent, non continent, potiſsimum cum flatulentus is ſit, indicio ſunt tum dolia, quæ ſæpe muſto rumpuntur: tum alia multa valentiſsimorum corporum.

Quibus remedijs venarum & arteriarum vlcera agglutinari, & fluxus ſanguinis deriuari, ac reuelli queat. CAP. 3.

AC, ſi ex vulnere, vel clamore, vel caſu, vel contuſione perruptũ vas eſt, vtiqꝫ in his cauſa ipſa deſiit. Si vero ex abundantia, fieri poteſt, vt vas ẽt amplius rumpatur, effectrice ſaltem adhuc manente cauſa. Atqꝫ in hoc quidẽ affectu vacuanda quãprimũ abundantia eſt: abhinc ſanguis ſupprimendus: mox vlcus ipſum curandum. Vbi vero effectrix cauſa iam deſiit, primum ſiſtere ſanguinem expediet, poſt vlcus ſanare, {Quomodo igitur ſiſtemus ſanguinẽ?} Obturato quidem,

D quod perruptũ eſt: auerſo autẽ atqꝫ aliorſum tranſlato, quod per id ferebatur. qñ, ſi id eo, quo inter initia, impetu cõfluat, oſculũqꝫ vaſis pari modo pateat, citius planè moriatur animans, quę profluuio laborat, q̃ ſanguis ceſſet effluere. Porrò vlcus ipſum claudetur vel labris eius, quę diſsident, in idem adductis: vel oſculo eius obſtructo. Adducentur in idem labra eius tum noſtrarum manuũ opera, vbi ſic ad manum vlcus ſe exhibet: tum per deligaturam: tum vero per ea remedia, quæ refrigerent, & adſtringant. Neqꝫ.n. fuere fas eſt arteriæ venę ue vulnus: veluti dixerint, qui nullam à vulneratæ partis ſubſtantia naturaqꝫ ſumi indicationem aiunt. Obſtruetur vaſis oſculum & ſanguine ipſo concreto (qui Thrombos græce dicitur:) & ijs, quæ foris illi imponuntur. Poſſunt autẽ ſuperimponi tum carnoſæ ipſæ, quæ circa vlcus ſunt, partes: tum in non nullis vulneribus ipſa cutis: ad hęc quæcunqꝫ ipſi comminiſcimur. Ea ſunt & linamenta, quos Motus græce vocant, & medicamenta ea, quæ idcirco, quòd ex lenta craſſaqꝫ ſubſtantia conſiſtant, meatus obſtruunt, (Græci Emplaſtica vocant:) pręterea quæ cruſtam, quam Græci Eſcharan vocant, efficiunt. Quippe hanc quoqꝫ ceu ſeptũ quoddã huiuſcemodi vlceribus veteres excogitarunt. Efficiunt hanc tum ignis ipſe, tum quędã medicamina q̃bus ignea vis ineſt. Atqꝫ his quidem rebus obſtruiť vaſis oſculum. Auertitur aũt ſanguis, atqꝫ ad alia mẽbra conuertitur, tum ad proxima deriuatus: tum ad cõtraria reuulſus. Illud Parocheteuſin: hoc Antiſpaſin gręci vocãt. Nã hęc quoqꝫ Hippocratis inuẽta ſunt,

omnis

omnis ſcilicet immodicę vacuationis communia remedia.Deriuatio ad vicina loca fit, cũ id, quod E
per palatum vacuatur,per nares deriuatur:reuulſio autem ad cõtraria,cum ad inferna reuellitur.
Rurſus,quod per ſedem profluit,id per vuluam deriuamus:ſurſum vero reuellimus. Ita nanque
& natura ipſa facere ſolet. Mulieri enim, inquit Hippocrates,ſanguinem vomenti menſes ſuper- »
uenientes remedio ſunt.Hac igitur de cauſa,ſi vel menſes confertim eruperint,vel ſanguis ab vte »
ro quoquo modo profluxerit,ſurſum reuelles,cucurbitam maximam ſub mammis defigẽs. Nam
& hoc Hippocratis inuentum eſt.Eandem ob cauſam,cum è naribus ſanguis erumpit,id retinent
maximę in præcordijs defixæ cucurbitæ.Infigendæ autem ſunt, ſi ex dextra nare profluit, ſuper
iecinore:ſin ex ſiniſtra,ſuper liene:ſi ab vtraq; nare,ſuper vtroq; ſunt imponendæ viſcere. Quòd
ſi reſolutus adhuc æger non ſit,etiam vena ex eo cubito incidenda eſt,qui profuſioni è directo re-
ſpondet. Vbi paulum detraxeris,mox vnam horam intermittẽs,rurſus detrahes, poſt iterum atq;
iterum,pro laborantis viribus.Ad hunc modum & reliquas omnes fluxiones (quippe commu-
nis ratio eſt)tum ad contraria reuocabis,tum per vicina deriuabis,vtiq;,q̃ per aluum fluunt,ea vel
per vrinas,vel vterum tranſmittens:quæ vero per vrinas,ea vel per vterum, vel per ſedem tranſ-
ferens:pari modo,quæ per vterum erumpunt,vel per vrinas, vel per aluum : quæ vero in oculis,
aure,vel palato fluxiones accidunt,eorum ad vicina deriuatio per nares eſt. Reuulſio vero in ijs, F
quæ ſupra ſunt,omnibus,deorſum ſemper agitur:ſurſum,in his,quæ ſunt infra.Præterea à dextris
ad ſiniſtra,ſicut ab his rurſus ad illa.ſimiliter ex ijs,quæ intus habentur,ad ea, quæ foris ſunt : con-
traq; ab his ad illa.Ergo frictio contrapoſitæ partis, potiſsimum per ea medicamenta, quæ calefa-
ciant:præterea vincula valentius adducta,ijs, quæ ad contrarium reuocant,remedijs ſunt annu-
meranda.Non ſecus profectò & naturalium meatuum,qui poſiti ex aduerſo ſunt, recluſio. Quæ
vero id præſtare medicamenta poſsint,tradita eorum materia à nobis eſt in libris, quos de medi-
camentis prodidimus:ſed de omni fluxione in ſequentibus etiam libris tractare neceſſum erit.
Nunc ad ſanguinis profluuium eſt redeundum.Quippe de genere obturantium quodammodo
eſt & vinculum ipſis profluentibus vaſis iniectum:ipſiq; noſtri digiti,dum ea committunt, ſtrin-
guntq;.Eſt & alia huc pertinens ligatio,quam Græci Epideſin vocant:quanquam ipſum vas cir-
culo,non complectitur,ſicuti vinculum:verum cum ex parte complexu ſuo committat quodam
modo vulnerati membri diſsidentia labra,&,quę ſuperimpoſita ſunt,contineat,merito inter clau
dentia remedia numeratur.Præter omnia iam dicta,inter hæmorrhagiæ remedia cenſeatur,& ap-
poſitus vulneratæ partis ſitus.Porrò appoſitus fuerit,ſi ad geminum hunc finem ſit directus:nem
pe vt & dolore pars careat,& ſurſum ſpectet.Si vero vel prona ſpectet,vel doleat,non ſolum pro- G
fluuium non ſiſtetur,ſed etiam,ſi non ſit,prouocabitur. Ergo, qui hæc norit,ſiquando aſtiterit ei,
cui ex vulnere ſanguis profluit,(de his enim primum agam)ilico digitum ſuper os vulneris vaſis
imponat,blande innitens,ac ſine dolore comprimens : quippe ſimul tum ſanguinem ſiſtet, tum
eum concreſcere in vulnere faciet. Quinimmo ſi vas, vnde profluitur, alte ſit demiſſum , certius
ipſius tum poſitum intelligat,tum etiam magnitudinem:præterea,vena'ne ſit,an arteria.Poſt hęc
iniecto vnco attollat,ac modice intorqueat.Quòd ſi ne tunc quidem ſiſtitur ſanguis , ſi vena fue-
rit,tentet citra vinculum ſanguinem ſupprimere aliquo ex ijs medicamentis, quæ ſanguinis ſup-
primendi facultatem habeant.Sanè optima horũ ſunt emplaſtica ea,quæ ex frixa reſina, & farinæ
triticeæ tenuiſsimo polline,& gypſo,alijsq; id genus ſunt confecta.Sin arteria ſit,duorum alterũ,
aut vinculo amplectens,aut totum vas pręcidens,profluuium ſiſtes.Sanè vinculum magnis quo-
que venis inijcere interdum cogimur:atq; etiam interdum totas præcidere vtique tranſuerſas.In-
cidet autem huius neceſsitas in ijs,quæ ex profundiſsimo loco rectæ aſſurgunt , præſertimq; per
anguſtas,vel principes particulas. Quippe ita retrahitur ex vtraq; parte pars vtraq; , celaturq; ac
integitur à ſuperiacentibus corporibus vulnus. Tutius tamen eſt vtrunq; facere,& vinculum va-
ſis radici inijcere,& quod deinceps habetur pręcidere.Radicem vaſis voco priorem eius partem, H
quæ vel iecinori propior eſt,vel etiam cordi.hæc in collo ab inferiore eſt parte:in brachijs & cruri-
bus à ſuperiore:in ſingulisq; reliquarum partium,prout ex diſſectione intelligere licet: quam nec
ipſam amethodi iſti Theſſalij admittunt.

Quo pacto implenda carne ſint vlcera,cum ſanguinis impetum ſtiterimus:ac de medicamentis,quæ cruſtam inducunt. CAP. 4.

HIs pactis implendũ carne vulnus q̃primũ eſt prius,q̃ vinculum à vaſe decidat.Niſi.n.produ
cta caro prius locũ,qui circa præciſam arteriã eſt,impleuerit,ſed locus aliquis vacuus ſupfue
rit,vtiq;,quod Græci Aneuriſma dicunt,ſequit̃.Quã ob rẽ eo potius gñe ſanguinẽ ſiſtentiũ vten-
dũ ſuadeo,qd' ſua lentitia meatus obſtruat,(emplaſticon vocãt) q̃ qd' cruſtã efficit,ppea,q & citius
& minore cũ periculo poſt ipſum implet̃ vulnus.Quippe periculum in altero eſt,ne,ſi defluat cru
ſta,rurſum ſanguinis,pfuſio ex vaſe excitet̃.Optimũ igit̃ oium,q̃ noui,medicamentorũ, quo ẽt ad
cerebri mẽbranarũ hæmorrhagias tutiſsime vtemur,eſt,qd' nunc ſubijciã : Thuris pars vna,aloes
partis vnius ſemiſsi miſcet̃.mox cũ vtendi tẽpus inſtat,tm̃ huius cum oui candido ſubigit̃, quantũ
mellis reddat craſsitudinem:hoc dehinc leporis molliſsimis pilis excipitur : deinde tum vaſi ipſi,
tũ vlceri toti liberaliter imponit̃.alligandũ aũt id forinſecus faſcia eſt ex tenui linteo. Cuius faſciæ
primi

A primi quatuor quinque ue amplexus ipſi profluenti vaſi iniĳcientur:abhinc vaſis radicem verſus ducentur,in quibus videlicet partibus radicem verſus ducere licet. Licet autem fere in omnibus prærerq; cerebri mēbranis.His factis,vbi tertio die ſolueris,ſi tutò adhuc medicamen vlceri adhæret,aliud rurſus ſuper impones:ac veluti linamentum id,quod ex pilis factum inhæſit,madefaciēs deligabis ita,vt initio deligaſti.Sin prius ſua ſponte linamētum decidat,radicem vaſis digito blande comprimens,quatenus videlicet nihil confluat,hoc quidem ſuſpenſa manu adimes,atq; alterū impones:ad hunc modum,quoad carne munietur,curare vas debebis,vtiq; à principio ad finem vſq; particulam ſupinam ſeruans,cuſtodito tamen in hac ſitus figura,modo. Vitandum enim,ne dolor incidat,ac rurſus profluuium excitet.cum nihil ſit,quod profluuium magis, q̃ dolor,proritet,& phlegmonas augeat.Hoc medicamento multifariam vtor,aliàs(vt dictum eſt)duplum thuris aloe admiſcens:aliàs pari modo ambobus vtens:aliàs paulo ſuperante aloen thure, aut etiam pluſculo,ſed nondum duplo:etiam mannā pro thure aliquando iniĳciens.Eſt autem manna medicamentum,quod magis,q̃ thus,adſtringat:Thus vero,q̃ manna magis emplaſticum.Porro cōſtat in duris corporibus plus aloes eſſe immiſcendum,in mollibus plus thuris. Eritq; alterum eorum magis adſtringens:alterū lentitia & craſſitudine ſua tenuibus ſpiramentis magis inhærens: quod emplaſticoteron vocāt.Itaq; etiam, magis tenax,ac(vt ſic dicam)reſinoſius deligas thus, oportet,

B vbi magis eſſe emplaſticum medicamentum ſtudebis:id ſanè tum mollius eſt, tum albidius, tum quod manſum ritu aloes & mānę non cōminuitur,ſed partes ſuas ſibi cohærentes defendit,veluti Chia maſtiche. Verum hæc eius tractationis ſunt propria,quę de componendis pharmacis pręcipit:quam in hoc opere non alicubi attigiſſe omnino non licuit.Siquidem aut nuſq̃ nobis particularis exēpli facienda mentio fuit,ſed ipſis tantum vniuerſalibus contentos eſſe methodis oportuit:aut,ſi particularia poneremus,etiam pręparatio eorum fuit attingenda. Verum(vt ante eſt dictum)eius generis remediorum,quę methodo ſint inuēta,vno altero ue exemplo hic poſito contentos eſſe conueniet. Id vero ſemper mihi teneri memoria velim. Sed reuertamur rurſus ad id, quod dicendo,parum abſoluimus.Mentionem enim iam dicti medicamenti idcirco pluribus feci,ꝙ cæteris id omnibus præſtare mihi perſuaſi: mirorq;,ſi cui melius inuenire continget. Ideoq; tum in cerebri membranis ſemper:tum in colli vulneribus eo vtor:etiam ipſarum venarum iugularium,quas Sphagitidas vocant:vtpote cum harum quoque profluuium citra vinculum ſiſtat. Non eſt autem in his committendum,vt in opere properes,veluti quidam ſtolidi chirurgi faciūt: ſed altera manu inferiorem vaſis partem comprimes,aut complexus tenebis: altera medicamen-

C tum vulneri impones,ac blande ei apprimes,donec concretum adhæſerit:mox deligabis ſuperne deorſum,non(vt in artubus)inferne ſurſum.ſiquidem radicem verſus vaſorum ducere deligationem oportet,ac,quod confluit,reprimere.Sunt porrò & alia non pauca pharmaca,quæ citra omnem dolorem emplaſticam vim obtinent:verum nullum ita carne implet. Expedit autem quàm maxime in eiuſmodi caſu,vt priore medicamine cadente,caro circum vas ipſum ſit producta. At, quæ cruſtas generant,vbi cruſta decidit,magis nudam partē,quàm pro ipſius naturali habitu,derelinquunt.Eſt nanque ipſius cruſtæ generatio ex ſubiectis circumpoſitiſq; corporibus(vt ſic dicam) ſemiuſtis: ſic, vt cuiuſmodi in hyemem extinctos hos carbones rem parant, eiuſmodi ipſæ cruſtæ carnis exuſtę ſint reliquię.Quare,quantum particulę aduſtum ad cruſtam eſt,tantum profectò ipſi de naturali carne deperditur.Id itaq; omne particulæ decedit,cum cruſta cadit. atque ob eam rem nuda ſineq; carne viſitur.Multiſq; poſtea,q̃ cruſta decidit,profuſio ſanguinis,quæ ęgre ſupprimi potuit,ſuperuenit.Quare in his quoq; quiſquis methodo adminiſtrare omnia volet,is tum modos omnes,quibus ſanguis ſupprimatur,longe ante conſiderabit:tum eum eliget, qui minus ſit cum periculo,vtens non minus et reliquis omnibus,quoties neceſſitas vrgebit.Maximam autem neceſsitatem,vel cruſtificis medicamentis,vel ignitis ferramentis vtendi animaduerti, vbi

D ex eroſione putreſcentis alicuius,profluuium ſanguinis concitatur.Quinetiam,vbi in tali affectu totum,quod computruit eſt ſublatum,tutius eſt vel ipſius veluti radicem adurere,vel certe cruſtificis medicamentis vti.Hac vero ratione tum in pudendis,tum ſede ad talem neceſsitatem ſæpe deuenimus,ꝙ videlicet hæ partes tum propter naturalem hūmiditatem, tum ꝙ excrementorum ſunt canales,ex leui cauſa putreſcant:id vero,quò pro incruſtantium pharmacorum delectu conſilium diriges,erit non vtiq; ſolus calor,ſed cum quo adſtringendi facultas ſit coniuncta, qualis in chalcitide,& myſi,& atramento ſutorio,ſiue vſtis his ſiue inuſtis vtere, viſitur. Quæ vero ex calce non extincta conficiuntur,ea vtiq; valentiora his ſunt:cæterum calx adſtringendi vim non habet.Excidunt igitur citius,quæ ab his fiunt cruſtæ:hærent autem corporibus diutius, quæ ab adſtringentibus.Quod vtique longe eſt vtilius:quando ita prius naſcitur in imo earum caro, efficiturq; profluenti vaſi velut operculum quoddam. Vnde nec noſmet præcipites eſſe (veluti nonnulli ſunt)ad cruſtas,vbi hæmorrhagias periculum imminet,detrahendas oportet, niſi in illis tantum affectibus,in quibus propter putredinem candens ferrum corpori hominis admouere coacti fuimus.Appellant,neſcio quomodo,eum affectum oēs nunc medici Græci νομὴν à verbo, quod paſcere ſignificat,propterea,ꝙ pergere paſcendo id vitium ab ęgris particulis ad eas,quæ integræ ſint,ſoleat,atq; harū ſemper aliquid ægris adĳcere:ita,ut nō à ſubſtantia indicatæ rei, ſed ab acceſ-

ſorio

* Al. θερμότητα.i.caliditatē.

ſorio appellationem indiderint. Copia materiæ medicamentorum omnium, quæ hac prædita fa- E
cultate ſunt, in proprijs commentarijs dicta eſt. Proprios intelligo, & qui de ſimplicibus medica-
mentis, & qui de compoſitione eorum ſunt ſcripti.

Capita methodi ſanguinis profluuium ſiſtendi, ac de eo profluuio, quod de profundo corporis erumpit. CAP. 5.

ERgo recenſitis huius methodi, qua ſanguinis profluuia, quæ ad manum ſunt, cures, capitibus
mox ad eorum, quæ in alto ſunt corpore, tractationem accingemur. Qui igitur è vaſis pro-
fluit ſanguis, aut propterea, quòd amplius non confluet, ſiſtetur: aut quòd occluſa diuiſio erit: aut
etiam propter vtrunq; ſimul: id quod reor tutiſsimum. Porrò confluere prohibetur et propter ani
mi deliquium, & cum ad contraria reuellitur, & cum ad vicina deriuatur, & per refrigerationem
tum corporis totius, tum vero præcipue ipſius partis afflictæ. Hac enim ratione etiam frigida po-
ta ſæpe hæmorrhagias ſuppreſsit. Idem facit & frigida foris in fotu affuſa: ſed & poſca, & vinum
acerbum, aliaq;, quæcunq; vel aſtringendi, vel ſimpliciter refrigerandi vim habent. Clauditur ipſa
diuiſio, ſi vel contrahatur, conniueatq; id, quod diuiſum eſt, vel obſtruatur. Sanè contrahitur tum
adſtrictione, tum refrigeratione, tum deligatura, tum vinculo exceptum. Obſtruitur vel intrinſe-
cus, vel extrinſecus: Et intrinſecus quidem, à ſanguine concreto, Græci Thrombon vocant: Ex-
trinſecus tum hoc ipſo, tum vero linamentis, & ſpongijs, & cruſtis, & medicamentis ijs, quæ len- F
titia craſsitieq; ſua meatus obſerant, (Græci Emplaſtica vocant:) ad hæc corporibus ijs, quæ circũ-
iacent, propius admotis. Quorum ſingula quemadmodum perficiantur, dictum iam eſt. At, quæ
de profundo ſanguinis profluuia erumpunt, ea nec vinculo, nec deligatura ſanes, veluti nec igni-
tis ferramentis, nec (vt ſemel dicam) ijs, quæ diuiſum ipſum corpus partem'ue contingere machi-
namur, immo per reuulſionem, ac deriuationem ad vicina: præterea cibũ potionemq;, qui & em-
plaſticam vim habeant & refrigerent, & medicamenta, quæ adſtringant. Habes vero vberem ta-
lium materiem in proprijs operibus. Quæ vero à partibus indicatio ſumitur, ea cõmunibus, quæ
iam dictæ ſunt, curandi indicatiõnibus, veluti auctarium in ſingulis affectibus accedit: ſiquidem
inſtrumentis aliquãdo vtimur pro partis ipſius proprietate, alijs ad vterum, alijs ad veſicam, alijs
ad omnia inteſtina craſſa. Quippe in hæc, per clyſterem: in vterum, per ea, quę Metrenchytas Grę
ci vocant, idoneorum aliquod medicamentorum immittimus: Sic & in veſicam, per in directum
foratas fiſtulas. Sanè rariora ex his profluuia ſanguinis fiunt, ſed tamen aliquando fiunt: &, quan-
quam non profuſione ipſa, periculoſa, at certe ob diuturnitatem non ſine periculo. Siquidẽ qua-
ternis diebus vidimus è vulua profluere ſanguinem, nec potuiſſe vllo remedio ſiſti, quoad quarto
die plãtaginis ſucco vtentibus nobis prorſus conſtiterit. Eſt porrò id medicamen & ad ea, quæ G
ex eroſione excitantur, ſanguinis profluuia vtiliſsimum: cui etiam valentius aliquod hoc caſu me-
dicamentum, aliàs aliud ei miſcere ſoleo, vtiq; ad totum reſpiciens affectum: id quod ſemper eſt fa-
ciendum, ac pro maximo documento in omnibus habendum. Nam in his ipſis, quæ ex vulua, ve-
ſica, & inteſtinis profluuia citantur, æſtimari debebit ipſius profuſionis quantitas, vt videlicet hãc
iam vel vt primam, vel vt ſecundam indicãtionem curationis habeamus, nec tamen obiter totius
affectus non habentes rationem. Nam, ſi perruptum vas aliquod magnum eſt, aut vehementer
recluſum hiat, vtique adſtringentibus medicinis eſt opus, veluti balauſtio, & hypocyſtide, et rhoe,
& omphacio, & acacia, & gallis ĩmaturis, & malicorio. Sin vel exiguum vas eſt, quod perruptum
eſt, vel modice recluſum, ſic, vt non multus ſit, qui in eo profluit ſanguis, etiam aloe, & manna, &
pini cortex, & lemnium ſigillum, & ſpinæ ægyptiæ fructus, & crocum, & lapis hæmatites, aliaq;
id genus ex vino nigro auſtero vtilia medicamenta ſunt. Quòd ſi nec genus id vini præſtò ſit, nec
plãtago, nec ſolanum, (quippe hæc quoque ſunt idonea) coquemus in aqua & rubi germina,
& cynosbati, id eſt canini rubi, & myrti, & lentiſci, & hederæ, in ſumma omnium, quibus adſtri-
ctoria vis ineſt, ſiue radix ſit, ſiue fructus, ſiue cortex, ſiue germen: ideoq; etiam adſtringentium
malorum, maximeq; cotoneorum, itemq; myrtorum, & meſpilorum decoctum idoneum ad pro- H
poſita præſidium eſt.

De profluuio ſanguinis ex eroſione, vel Diapedeſi. CAP. 6.

AT, ſi ex eroſione profluuium quoddam incidit, non eſt id magna ex parte profuſius, ſed exi-
guum & paulatim effluens: eoq; Paſionis, vel Andronis, vel Polyidæ paſtillis vtẽdum eſt,
aut ẽt (vt dictum eſt) noſtro, † qui genere eandem vim obtinet, cęterum magis potentem. Siſtunt
enim hæc eroſionem: ſi tamen etiam toti corpori ſit conſultum, vt prius eſt dictum. Sin profuſior
hæmorrhagia ſit, ijs, quæ vehementiſsime adſtringant, vtendum medicamentis eſt, quoad vehe-
mens eius impetus frangatur: mox deinde admiſcendi illis paſtilli ſunt: poſtea ad ipſos ſolos ve-
niendum, cum aliquo ex ante dictis ſuccis aut decoctis. At vero, quæ extrinſecus profluenti par-
ticulæ admouentur, tum adſtringentia, tum citra adſtrictionem frigida, hęc ipſe (veluti pleriq; me
dicorũ) non vbiq; probo: ſed mihi contra omnino, q̃ fieri res poſtulat, ipſum ſanguinẽ intrò cõpel-
lere, ac venas, q̃ in alto ſunt, implere videntur. Vidimus. n. quoſdam eorum, qui ex pulmonibus
ſanguinẽ reijcerent, ex thorace refrigerãdo manifeſte læſos: æque vt, qui ſanguinẽ vomuerũt, non
nullos, ꝙ vẽter foris eſſet refrigeratus. Eodẽ mõ & eorũ, quibus ex naribus ſanguis ꝓfluxit, aliqui
ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. Ergo nec oĩno, nec ſine diſcrimine, nec oĩ tp̃e loca,

quæ

* arnogloſsi.

* arnogloſſũ.

† i mpreſsi cod. & manuſcripti qdam, vt Linacer tranſtulit, habent: ſunt tñ qui addant τῷ διὰ χάρτου. i. ex charta confecto.

A quæ circa particulam,vnde ſanguis profluit,ſunt poſita,refrigeranda ſuaſerim,immo poſtea,cū in alia prius auerteris:vt,exempli gratia,in naſo,vbi ſanguinis miſſione(vt diximus) ſis vſus, vel artuum frictione deuinctioneq́3,vel ad præcordia defixis cucurbitis.Quin ne ſic quidem ad frõtem & caput ilico refrigerantibus vtendum,ſed prius eſt ad contraria reuellendũ,vtiq́3 affixa in ſumma ceruice cucurbita. Quippe duplex eſt in ſanguinis ex naribus profuſione auerſio: & quæ eſt ad totius corporis inferna:& quæ eſt ad capitis poſteriora: propterea videlicet,ꝙ ipſæ nares & in ſuperiore,& in anteriore parte ſunt ſitę.Aduerſatur aũt ei,quod ſupra eſt,id,quod ifra:& ei,quod poſt habetur,id quod ante.Verum de ſanguinis profluuio vel hactenus dictum abunde ſit. Patet nanq́3 & diapedeſin,quã vocant,refrigerantibus aſtringentibusq́3 eſſe curandam:&,ſi propter tenuitatem ſanguinis aliquãdo incidat,craſsiore victu.Is vero cuiuſmodi ſit, dicetur in ſequẽtibus: dictumq́3 iam ad quendam modum eſt in libro,qui de attenuante victu eſt ſcriptus. Iam vero ad memoratorum affectuum curationem eſt redeundum.Ergo,quod venæ inſedit vlcus,vbi ad manum eſt,eandem deſiderat curationem ijs,quæ in carne accidunt,de quibus,duobus ante hoc voluminibus diſputaui.Nam,ſiue ex recenti vulnere factum eſt,id agendum eſt,vt medicamẽtis ijs, quæ Enæma vocant,coeat:ſiue ex eroſione,quęcunq́3 dicta de rebellium vlcerum curatione ſunt,

B ea prius ratione diſcernenda,mox,vt opere perficiantur,tentanda.Quinetiam,vbi vinculo vas ſis complexus,aut medicamentis ſanguinem ſupprimentibus,aut ferramentis ignitis vſus,illudq́3 tibi curationis propoſitum reſtet,vt,quæ circa vlceris labra ſunt,carne impleas,ijſdem omnino medicamentis vtere,quæ in methodo ſinuoſorum vlcerum nobis ſunt præcepta.

De vulneratæ arteriæ curatione. *CAP. 7.*

DE arteria autẽ vulnerata iam dictum eſt non nullis medicorũ videri non poſſe fieri,vt coeat. Atq́3 id aſſerunt aliqui quidem ſola experientia ſe contentos profeſsi: alij vero ẽt ratione vſi eiuſmodi.Siquidem duram eſſe ac chartilagineã aiunt alteram arteriæ tunicam, talium vero nihil poſſe in vnum coire,cum ſit mollium tñ corporum in vnum coeũdi habilitas: vt tum in externis videre licet,nullo nec lapide cum lapide,nec teſta cum teſta vnquam coeunte: tum vero in nobis ipſis,qñ nec chartilago cum chartilagine,nec os cum oſſe coaleſcat. Non.n.fracta oſſa per vnitionem cohærent,ſed per callum eum,quem πῶρον Greci vocant,ceu glutino iunguntur.Igitur nos quoq́3 ab experientia noſtra primum incipiamus,in mediumq́3 proferamus ea,quæ ipſi viſu vſurpauimus.Vidimus.n.in mulieribus & pueris tum conglutinatas arterias,tum carne vndique circundatas,idq́3 in fronte,malleolo,& articulo brachij ſummæq́3 manus medio. Simile quiddam ali

C quando & agreſti contigit iuueni,dum ſanguinem ſibi mittendum veris tẽpore curaret, quod non ſtratibus maxime eſt in vſu.Cum enim medicus,qui venam inciſurus erat,brachium hominis deligaſſet,cõtigit attolli velut in gibbum arteriam:itaq́3 hanc pro vena medicus diuiſit. Exigua ſane inciſio erat:ſanguis aũt flauus & tenuis & feruidus ſtatim eiaculabatur, idq́3 cum quodam veluti ſaltu.Ac medicus quidem,vt erat admodum iuuenis,et operum artis parum peritus,venam ſe inciſiſſe putabat.Ego vero cum quodam alio ex ijs,qui aderant medicis,vtiq́3 ſeniore,vbi, quod accidit,aduerti,pręparato ex emplaſtrorum genere, †{quod ſanguinem ſupprimit, medicamẽto,} tum inciſionem curioſe coniunxi,tum ſup medicamen ilico impoſui, ac ſpongiam molliſsimam extrinſecus ſup hoc deligaui.Mirãte vero,qui arteriam inciderat, †{inſolitam noſtram in hoc caſu prouidẽtiam,}indicauimus homini rem factã,ſed poſtea,ꝙ inciſi hoĩs diuerſorium exijſſemus: iuſsimusq́3,ne vel ſolueret nobis abſentibus,vel ante quartũ diẽ id aggrederet,ſed ita,vt erat,deligatum haberet,ſpongiam duntaxat deſuper madefaciens.Poſtea vero,cū in quarto ſoluẽtes plane conglutinatam inciſuram inuenimus,rurſus idem medicamen imponere iuſsimus, tum ſimili modo deligare,nec multis poſtea diebus ſoluere.Atque ita percurata eſt huius hominis inciſa arteria, ſola omnium,quas in cubito inciſas vidi.Nam reliquis omnibus aneuryſma, alijs maius, alijs mi-

D nus ſuperuenit.Ac,quemadmodum quidem aneuryſmata curare conueniat,in progreſſu dicetur ſuo loco,vtiq́3 cum reliquorum omnium prẽter naturam tumorum curatio tradet̃.Nunc cœptam diſputationem abſoluamus.Siquidem arteriæ natura difficultatẽ quidem durioris tunicæ ſuę conglutinandæ prorſus indicat,non tñ eiuſmodi,quæ euinci omnino nequeat.Neq́3 enim ita eſt ſicca duraq́3,vt os vel chartilago,immo longe his mollior,ac magis carnoſa.Quo vtiq́3 minus de vnienda ſectione eius eſt deſperãdum,vbi tum ipſa ſit parua,tum hominis corpus natura molle. Videt̃ autẽ experientia quoq́3 ipſa rationi ſubſcribere:cum & in pueris & in mulieribus propter corporum humiditatem & mollitiam,eam viderim glutinari,& in vno iuuene, cui (vt dictum eſt) exigue erat inciſa.Cum vero ſanatu difficilior ſit arteria,ꝙ vena,non tamen eſt medicamẽtorum ad modum diuerſus in vtraque vſus,immo ſpecie plane idem maioris minoriſq́3 ratione euarians. Quippe tanto ſiccioribus medicamentis eget arteria,ꝗ vena, quanto ipſa eſt ſuapte natura ſiccioris temperamenti,ꝗ vena.Quòd ſi carnem circa gigni eſt opus,eadem ambę requirunt. Siquidem ad eundem modum prouenit carnis generatio in his circundandis,quo in cauis vlceribus prouenire eſt traditum.At,quæ in vtero,veſica,vel inteſtinis venæ arteriæq́3 ſunt, cum eadem genere medicamenta,vbi exulceratæ ſunt, requirant, etiam inſtrumenta,quibus infundantur, metrenchytas.i.vterinos clyſteres,& ſyphonem rectũ,& clyſterem deſiderant. Ad ea vero, quæ in recto

inteſtino

---

* Hypochondria. Quam dictionẽ Linacer fere ſemp præcordia tranſtulit.

† ἐναίμῳ φαρμάκῳ.

† Quidã cod. legunt τὸν τρόπον τῆς ἀηθοῦς &c.i. modũ inſolitę nobis in hoc caſu puidẽtiæ. Alij. τὸν λόγον τῆς προνοίας &c.i. rõnẽ ſeu modũ puidentiæ, ꝗ nobis in hoc caſu ſuccurrit.

inteſtino ſunt vlcera,etiam per veſicam,cui ſit fiſtula recta ad finem annexa,inijcere liquatum me- E
dicamen tepidum licet. Variabitur itaque remediorum conſiſtentia pro inſtrumentorum ſpecie.
neq; enim fas eſt eiuſmodi inſtrumentis craſſa medicamenta infundere,ſed humidiora poſtulant,
atq; idcirco mediocriter plerunq; calida. Proinde ſicca medicamenta,magis ſunt idonea,quàm ea,
quæ liquabilia vocantur,quoniam facile,vel plantaginis,* vel alterius eius generis ſucco miſcean-
tur. Eiuſmodi medicamenta ſunt & crocum, & pompholyx, & aloe, & quæ Cephalica græce di-
cuntur. in ipſo autem primo producendæ carnis tempore, quod ſuppreſsionem ſanguinis conti-
nenter excipit,etiam lemnia terra ſalutare auxilium eſt.

De vlceribus pulmonis, & ſanguine de pectore erumpente. CAP. 8.

AT,quæ in pulmone hæſerunt vlcera,difficiliora ad curandum ſunt. Quibuſdam vero non
difficilis modo eorum curatio,verum etiam,quæ perfici omnino nequeat,videtur, idq; tum
ratione coniectantibus,tum experientia. Ratione,quoniam pulmo inter viſcera propter anheli-
tum perpetuo ſit in motu:cum vtique quietem requirant ea,quæ ſint ſananda. Experientia,quòd
neminem vnquam eorum,qui ita ſunt affecti,ſanatum viderint. Atq; de experiẽtia quidem(nam
hinc cœpiſſe par eſt)dubitare fortaſſe licet propter agnitionem. Nos enim vidimus alium ex eo,
quòd maxime vocem in clamore intendiſſet,alium,quòd ab alto cecidiſſet,alium in palæſtra per- F
cuſſum,nõ ſolum ſtatim grauiſsime tuſsiuiſſe,ſed etiam ſimul cum tuſsi alios vnam duas ue, alios
plures heminas ſanguinis ſpuiſſe. Qui vero ita erant affecti, aliqui omnino ſine dolore erant, alij
in pectore dole bant. Quinetiam ſanguis ijs,qui doluerant,nec cõfertim reiectus eſt, nec multus,
min usq; tum ruber,tum calens,ceu è longinquo veniens. At,quibus citra dolorem eſt reiectus,
ijs & confertim,& plurimus,tum ruber feruensq; expuebatur, clare docens, q; non procul veni-
ret. Porrò aliam dubitationem facit,nec hãc leuem,ipſa ſanguinis ex thorace in aſperam arteriam
tranſſumptio,propoſitam videlicet à medicis,ijs,qui tranſmitti eum per membranã,[1] quæ pulmo-
nem inuoluit,poſſe non putarunt. Forteq;(niſi multis eorum,qui ita ſunt affecti,tum ſtatim ortus
dolor,tum vero quibuſdam eorum phlegmone ſuperueniẽs, quæ poſtea ſuppurauit,manifeſtum
indicium præbuiſſent in pectore conſiſtentis affectus,)pronunciaſſent ſanguinem ex pectore per
fauces nunquam reijci. Nunc vero his indicijs confuſi,à pectore quidem venire concedunt. Cæ-
terum,dum aliam viam,quàm per pulmonis membranulam inquirunt,multa, eaq; abſurda pro-
ferre coguntur. quãuis in ijs,quos Empyus græce vocant,ipſum pus,quod medio ſpatio inter pe-
ctus & pulmonem contineri ipſi fatentur,videant,arbitror, apertiſsime ex pulmone expui. Nos
vero in ijs,quibus erat in pectore tantus abſceſſus,vt etiam oſsium aliquid carie corrumperetur, G
manifeſte ipſis oſtendimus mulſam,quæ iniecta in pectus fuerat,ex pulmone expui. Sanè noui-
mus in vrbe Roma,†{loco profectò fluxionibus maxime obnoxio,}eiuſmodi affectus in pecto-
re non raro conſtitiſſe,vt neceſſe fuerit ipſum os,quod affectum fuerat,excidere. In plurimis vero
etiam membrana,quæ coſtis intra ſubtenditur,vnà cum corrupta coſta inuenitur putrefacta. So-
lemus ergo in curatione,mulſa per vlcus infuſa,iubere aliquando quidem,vt inclinati in laboran-
tem partem tuſsiant:ſæpe vero molliter cõcutere:interim etiam organo,quod pus extrahit(Pyul-
con Græci vocant)educere,quod intus ex mulſa reliquum eſt. Hoc facto,vbi tum pus vniuerſum,
tum etiam ſaniẽm vlceris eluiſſe confidimus,mox medicamenta inijcimus. Ergo in eiuſmodi af-
fectibus,ſi quem in medio pectoris ac pulmonis ſpatio humorem reliqueris,ſtatim hunc tuſsi eie-
ctum contemplabere. Mirandi profectò ſunt ij,qui de via per pulmonem hæſitent,quo pacto nõ
magis hæſitent,quemadmodum craſſus ſanguis in fracti oſsis callo effundatur. Nam & ipſe, qui
effunditur,non paulo naturali eſt craſsior, & cutis ſubſtantia longe vtiq; craſsior pulmonis inuo-
lucro eſt. Quod igitur diximus,cum vel caſu,vel præualida acutaq; voce vas aliquod in pulmo-
ne rumpitur,citraq; dolorem confertim ſanguis feruens floridus multusq; cum tuſsi expuitur, ſci-
re licet in viſcere vulnus eſſe. Aggredienda vero curatio eſt,prout nos ſæpe ſumus aggreſsi. qui- H
bus vtiq; non raro ſucceſsit. Igitur laboranti ipſi iniungendum eſt,vt nec magno vtatur reſpiratu,
ac ſemper agat ſilentium:præterea vena cubiti interna protinus incidenda: à qua bis terq; poſtea
ſanguis eſt detrahendus,vtiq; eius auertendi cauſa:tum artus oẽs fricandi vinciendiq; ita, vti ipſi
ſolemus. vbi hæc ſunt facta,primum poſca tum diluta,tum tepida potui eſt offerenda, quo,ſiquis
in uiſcere thrombus.i.cruor concretus latitet,reſolutus expuatur. atque hoc nihil uetat bis ter ue
ternis horis facere. Ab ijs uero ẽt aliquod eorum,quæ tum emplaſticam uim habent, tum adſtrin-
gunt,medicamentũ exhibendũ:idq; aut ex poſca diluta primum,aut ex malorum myrtorum ue,
uel alicuius eiuſmodi adſtringentium decocto. Rurſusq; ueſperi medicamen hoc ſimiliter dan-
dum,circunciſo,ſi ualentior ſit,omni nutrimento. ſin aliter,ſorbitionis,quod ſatis eſt,exhibendũ.
Maxime uero ad rem pertinebit,ſi ẽt poſtero die,modo fortis cubans ſit,parũ ſanguinis ab inciſa
iam uena rurſum detrahatur:tum uictu medicamentisq; eodem modo in quartũ uſq; diem utat̃,
pectore interim,ſi æſtas ſit,undiq; melino roſaceo ue madefacto: ſin hyems, nardino unguento.
Q; ſi emplaſtico aliquo uti medicamento placet,habes à nobis optimum,quo etiã ad reliqua uul-
nera cum fiducia utare. conſtat id ex bitumine & aceto,alijsq;, quæ illis miſceri medicamentis ſo-
lent,quæ enæma barbara à medicis dicuntur. Q; ſi mulieri mederis puero ue aut deniq; corpori,
quod

* arnogloſsi.

† Linacer vſ le giſſe τούτῳ ῥευματικῷ. codices tñ græci habent τρόπῳ ῥευματικῷ vel τρόπον ῥευματικὸν, vt ſic vertat: Sane nouimus ĩ vrbe Roma eiuſmodi affect⁹ rheumatico modo ĩ pectore non raro ꝯſtitiſſe. & ita legit ẽt vetus ĩterpres.

A quod mollis ſit carnis,quod ex chalcitide fit,ſatis habile medicamentum fuerit.cuius vires in primo libro eorum,quæ de medicamentorum cõpoſitione inſcripſi,explicauimus. Hac nos ratione multos,ad quos ſtatim,vt malum ſenſerunt,acceſſimus,percurauimus.Quippe hoc maximũ eſt, cuiq́; te attentum eſſe magnopere oportet, an videlicet ſtatim à ruptura vaſis facta curationẽ incipias,quò cruẽtum adhuc vulnus prius,q̃ phlegmonen excitet,glutines.Nam, ſi ea ſemel inuaſerit,exigua ſpes eſt eius poſtea glutinandi. in longius tñ trahere poteſt tp̃s. Quòd vero eiuſmodi vlcera vel difficulter,vel planè nunq̃ curari poſſint,hoc in cauſa eſt,ꝙ, cùm phlegmone ſoluitur, eluenda pus vlceris & ſanies ſunt:Atq́; ex vtero quidẽ & veſica tum ſua ſponte excernuntur, qm̃ videlicet pronis delabi licet,tum elui præterea à nobis poſſunt: In pulmone neutrum oĩno fieri poteſt.Quare oĩbus,quę huic loco hęrent, vlceribus vna reliqua expurgatio eſt ea,quę per tuſſes fit.At, ſi recte his tum reliquã omnẽ quietem ſuaſimus:tum vero, vt ſenſim reſpirarẽt,nec quicq̃ loquerentur,vt vulnus glutinaretur,iniunximus,quę poteſt tuſſiẽtibus eſſe ſanationis ſpes? Nõ igitur propterea,ꝙ in ꝑpetuo propter reſpirationẽ motu viſcus id eſt, deſperata curatio eſt,velut, qui ante nos fuere,ſenſerunt,ſed,ꝓpter ſaniei & puris vacuationẽ.Ideoq́;,ſi ſtatim quis ſit aggreſſus,ac iam dicta ratione medeatur,coeunt:ſin phlegmone prius occuparit, difficilem incertamq́; B curationem recipiunt,qñ pus & ſanies prorſus totaq́; ex ſpatijs pulmonis non expellũtur, & tuſſis ægras partes valde lacerat.At,quæ ex pectore educũtur, triplex cõpendiũ prę ijs,quæ ex pulmone vacuãtur,habẽt. Nam & vaſa ipſa multo ſunt minora, & ſanies in ſpatium interius effluit. et in ſumma magis carnoſum pectus eſt,q̃ pulmo.Nam aſperæ arteriæ ſubſtantia,quę admodum carnis expers ſiccaq́; eſt,nulla alia aĩalis in parte inuenitur. quæ etiam ipſa in eiuſmodi rẽiectionibus rumpi ſolet,cum, ſiqua reliqua vena vel arteria ſit rupta,ipſis aſperis illæſis manentibus,per ſolas oſculorum(vt ſic dicam)coapertiones translatio ſanguinis fit.Itaq́; ne calidus in talibus,nec ruber,nec multus ſanguis emittitur.Ac vidẽtur quidẽ prima ſaltem frõte leuiores eiuſmodi affectus,vt qui copia vacuationis minime terreant. Sunt vero vel ob hoc ipſum grauiores. Quippe cõcretus circa ruptũ vas cruor,cui facilis trãſitus in aſperas arterias nõ eſt,glutinationẽ prohibet.

πτώσεσι.i. ... ſibus.

De vulneribus ſepti transuerſi,ac earum partium,quæ intra peritonæum continentur. CAP. 9.

SImili modo & tranſuerſi ſepti vulnera,quæ foras non perueniũt,in carnoſis quidem partibus ſubinde coaleſcere ſunt viſa,eius motu non obſtante.Quæ in neruoſis eius hærent, inſanabilia ſunt. Sanè difficilis grauisq́; curatio eſt etiam eorum,quæ in carnoſis ſunt partibus,ſi has iam phlegmone occupauit.Idq́; non ipſi modo diaphragmati,verumetiam omnibus, quæ intra peri- C tonæon ſunt contenta.ꝙ in ea.ſ.ſanies defluat.Cæterum danda opera eſt,vt ea quacunq́; ratione ſiccemus,tum per ea præſidia,quæ extrinſecus imponuntur,tum per ea, quæ ex aqua vino've tenui bibuntur. Porrò horum maxime idonea ſunt, & quæ propterea,ꝙ ex ſeminibus fiunt,Diaſpermatωn græce dicũtur:& quod ſolenne nobis eſt, quoq́; in pectore perforato ſemper vtimur, quod ex caſia componitur.Cæterum tum hæc,tum hũmida quædam foris applicanda, quæ eiuſmodi vulneribus ſunt accõmodata,ad tractationẽ de medicamentis pertinent.Hic methodos tm̃ tradimus,quæ præſidiorum indicent genus.Quare, ſiquando quædam à nobis particulatim pro exemplis adhibeãtur,hęc addita claritatis cauſa fuiſſe exiſtimandum.

ἐπιβροχαί.

Aduerſus methodicos,quòd medicamentorum genera è partium vlceratarum ſubſtantia immutentur. CAP. 10.

RVrſus igitur propoſitas methodos repetamus, mõſtremusq́;, quantum generalis omnium vlcerum curatio per ſingulas animalis partes ſpeciatim immutetur. Hinc nanque diſcemus pręcipue quidem id,quod in toto opere eſt propoſitum: nempe minime in curationibus errare: velut appendicem vero,etiam eorum,qui ſe Methodicos vocarunt,audaciam.Qui (ſiquid mihi, qui nec ad gratiã quicq̃,nec ad odiũ loqui ſoleã,eſt credendum,)cũ omniũ ipſi medicorũ maxime D à methodo ſint alieni,dãnant(quatenus ſaltẽ ſcribunt,) non ſolũ reliquos veteres,ſed etiã ipſum omniũ nobis methodorũ authorẽ Hippocratem. Ac Empiricus quidem omnia, quæ nos per indicationem inueniri oſtendimus,ea dicit per experientiam ſibi cognita. Cum vero præter indicationem & experientiam nullum inuentionis organum tertium præterea ſit, iſti neutro vtẽtes, tamen appellandos ſe Methodicos cenſent.Ergo ſequantur nos,& nunc ſaltem oſtendant vlceribus omnibus per ſingula membra curãdis vnam eſſe ſanationis rationem. Audiamus homines, quo pacto vlcus curent,aut quales indicationes ab eo ſumant.Num alias vllas, q̃ ꝙ planum cicatrice ſit inducendum:ſinuoſum carne implendum:cruentum glutinandum? At quo pacto inueniam,quod cicatricem inducat:& quod carne impleat: & quod coaleſcere faciat? Ne labora,inquiunt.Sunt enim inuenta. Atqui haud ſcio, an recte,aut an omnia. Fieri enim poteſt,vt vel ex deteriorum nota quædam inuenta ſint,potiora inuenta non ſint:vel vt,quæ inuẽta eſſe videãtur, etiam ipſa ſint mala:Indeq́; adeo accidere,vt quædam vlcera prorſus non ſanentur,quædam longiore ſpatio,& cum dolore,& famis cruciatu minime neceſſario.Neq́; enim audet quiſquam nouam aggredi experientiam prius,quàm ſibi perſuaſerit priorem curandi rationem recte ſe damnaſſe: veluti in ijs vlceribus,quæ in pulmone conſiſtunt, quæ ne agnouiſſe quidem omnino fas eſt citra diſſectionum actionumq́; notitiam:quorũ nimirum vtrunq́; auerſantur. Cæterum con-

cedatur ad præſens cognoſci ab iſtis Theſſali ſectatoribus vlcus, quod pulmoni inſederit. Nun- E
quid igitur, ſicuti hoc illis cõceſſimus, ſic etiam &, ꝙ ſordidum ſit, intelligant, an purũ, an æquale,
an ſinuoſum, an saniei, vel puris plenum, concedemus, videlicet vel ex diuino afflatu, vel per in-
ſomni um ea videntes? An hęc quoq; quomodo agnoſcãt, percontabimur? An vero citra horum
agnitiones pharmacum quoduis exhibere concedemus? Ego nanq; exiſtimo primum expur-
gandam eſſe immundorum vlcerum ſordem: implēda vero carne eſſe, quæ pura & ſinuoſa ſint:
rurſus pus ſaniemq; expurganda, quibus hæc circum hæreant: mox ita cicatricem inducendam.
Iſti vero, haud ſcio, quonam modo talia vlcera ſanauerint. nam Theſſalus de his prorſus nõ ſcri-
pſit, ne videlicet vel ignorantiam ſuam, vel inconſtantiam proderet. Quippe vel rationi parum
conſona, & falſa de his dicẽt: vel, ſiquis vera dixerit, eorum indicationem ex membri ſubſtantia,
præterea ſitu formaq; accipiat, neceſſe eſſe. Nam eſto, vlcus in pulmone ſordidum purumq;, &
cum phlegmone, & ſine phlegmone, & ſinuoſum, & planum dignoſcere norint. etiam illud ſcire
eos detur, quanq̃ ne eius quidem, tametſi minimi, inuentionem ſibi vindicent, nempe ꝙ tale vl-
cus viridi medicamento expurgetur, Macherionis (ſi libet) vel Iſidis. nihil enim refert. Reſpon-
deant igitur mihi, ſi vlcus in viſcere hæſerit, quid facient? Num viridis medicamenti aliquid de-
uorandum dabunt? Omnino ridicula res eſt. Sed dicant, vnde nam medicamen id in pulmonem F
deferendum ſciunt? Quòd ſi id quoque ſciant, illud certe intelligere non poterunt, an ipſam vim
ſuam, quam in extrinſecus poſitis vlceribus habuit, ſeruabit. At eſto ſciant hæc quoq;, ꝙ & ean-
dem tuebitur vim, quam in externis vlceribus obtinuit, & ꝙ ſordes deterget: certe, an tuſſim mo
uerit, intelligere non poterunt. Cum tamen, niſi per tuſſim ſordes expurgetur, nullus ſit deter-
gentis medicamenti vſus. Ergo id quoq; iſtis detur. At illud ſaltem effugere non poſſunt, quin
diuerſam curationem in vlcere femoris, & vlcere pulmonis adhibeant. Siquidem alterum aqua
perluunt, alterum tuſſibus expurgant. Pone vero rurſus vlcus, quod in pulmone ſedit, craſſo eſſe
pure circũdatum. Nunquid tum quoq; viride medicamen exhibebũt, an mel potius lingere iube-
bunt? At id dicant, vnde nam inuenerint. Non enim profectò id reſpondebunt, qm̃ tenuandi in-
cidendiq; vim quandam obtinet: cum ipſi à facultatibus eiuſmodi diſquirendis vltro diffugiant.
Sed nec, ꝙ Empiricis in eiuſmodi notarum concurſu inuentum eſt mel prodeſſe, propterea iſtis,
ſicuti illis, eo vti fas eſt. Primum, ꝙ experientiam contemnunt: deinde, ꝙ Empiricus in eiuſmodi
concurſu, quænam ſit in pulmone affectio, ignorare ſe fatetur, cæterum, quæ conducant, ſe per ex
perientiam obſeruaſſe. At Theſſalo non ſatis eſt curare, quod omnino non norit, ſed ab affectuũ
indicatione procedit. Sanè, ſi oīa illi ſcire donemus, ſicuti prius, non minus, q̃ nos, at nunq̃ ꝑfectò G
effugiet, quin in diuerſis corporis partibus curationis ſpecies mutetur. Non enim eadem cura-
tionis ſpecies profectò eſt aut mulſam in vterum propter ſordidum vlcus infundere, aut mel co-
medendum exhibere, aut ſpongia vlcus eluere. Cæterum hæc adhuc parua: illa planè maxima
ſunt. Fingamus diutinum vlcus citra phlegmonen in multis eſſe partibus, oculo, aure, naſo,
ore, femore, ventre, vtero, ſede, pudendis. Fingamus & illud, ſi placet, vlcus eiuſmodi vel planũ
omnino eſſe, vel exiguo minus planum: reſpondeantq; nobis iſti ſectatores Theſſali, qui hæc
nuſquam diſcreuit, quomodo id cicatrice tegemus? Nempe eo medicamine, quod ex cadmia con
ficitur. Id enim vlceri, quod in femore conſtitit, belle cicatricem inducere poteſt. Sed num igitur
& ei, quod in audiendi meatu conſtitit? Dicam fortaſſis incredibile, cæterum dijs ipſis notum.
Deprehendi aliquando quendam ex ſapientiſſimis iſtis Theſſali ſectatoribus ſic vlcus medican-
tem diuturnum. Cum citius homini auris putruiſſet ac vermes creaſſet, ꝗ medicamẽto, quod ex
cadmia componitur, inductum cicatrice fuiſſet: cæterum, permiſſo homine pluribus diebus me-
dicamento ſimiliter vti, poſtea, q̃ in dies grauius auris oleret, & ſanie impleretur, etiam incredibi-
lius qddã, ꝗ prius, auſum vidimus. Quippe ratus meatũ ipſum in profundo cõtraxiſſe phlegmo-
nen, confugit ad tetrapharmacum. quod planè multo magis augere putredinem partis debuit: H
vtpote quod ſiccare vlcus prorſus non poteſt, maturare phlegmonen poteſt. Ergo, vbi hoc me-
dicamento ad affectum ſanandum vno die eſt vſus, vt facile videres id maxime eſſe contrarium,
& multiplicata ſtatim ſaniei vis eſt, & fœtor intolerabilis obortus. Itaq;, qui propinqui laboran-
tis erant, contingere amplius aurem Theſſalium non ſinebant. Ille vero præ impudentia ſtulti-
tiaq; volebat non modo medicamenti tetrapharmaci aliquid inijcere, verũetiam extrinſecus ca-
taplaſma relaxans imponere. At, cum eum propinqui hominis abigerent, timerentq;, ne in ma-
gno periculo æger foret, nos vnum diem amplius permitti Theſſalio aſino curationem exora-
uimus. Erat autem profectò poſtridie tum ſanies multo copioſior futura, tum odor grauiſſimus.
quo die tentaui, an fieri poſſet, vt ſententiam Theſſalij aſelli mutarem, ne omnes perderet ægros,
immo aliquos iam, tametſi paucos, ſeruare aliquando poſſet, tam aliena ſcilicet ab omnì vera me-
thodo deſerta ſecta. Ergo ſic agere cum homine ſum orſus. Nunquid (inquam) phlegmone tibi
eſſe videtur in intimo meatu, proinde relaxantibus vteris auxilijs? Ille tum ita eſſe magnopere
contendit, tum aliter eſſe non poſſe. An igitur (inquam) aliquando vlcus, quod cum phlegmone
coniunctum eſſet, aceto acerrimo cum glaucio curatum vidiſti? Minime gentium (inquit) immo,
ſiquis paſtillis andronijs ex aceto liquatis vtatur, etiam conuulſionem fortaſſe accerſat. Ergo

A (inquam) ſiquis alio quopiam medicamento, quod ſit andronijs multo valentius, ex acerrimo aceto vtetur, idq́; ad aurem, ita propinquam cerebro inuolucriſq́; eius particulam, nũquid plane te authore conuulſionem accerſet, ſi phlegmone præſertim aliqua ſubſit? Hæc tum ipſi, tum ijs, qui adſtabãt, vniuerſis recte dici ſunt viſa. Ergo, quantum (inquam) ad ipſarum partium habitũ ſpectat, quæ ea, quæ ad ſummum ſiccẽt, deſiderant, tametſi nũc curatione tua ſint veluti effœminatæ, iam tali medicamento vterer. Nunc q̃m plures iam dies male ipſas aſſueſeciſti, trãſferre eas ad contrarium vno impetu, & ſemel non licet. Nam tibi ac Theſſalo contẽnere conſuetudinem licet, non minus, q̃ partium naturam: nobis autem nõ licet. ſed primo die aceto vtar cum glaucio: ſecundo vtar andronio: tertio ad valentius aliquod, ꝗ ipſum ſit androniũ, tranſibo. Atq; hoc tribus quatuor've diebus vſus, ſi mihi vehemẽtius etiam medicamentum requirere vlcus videbit, eo etiam vti non dubitabo. Extrinſecus vero (inquam) imponam capiti ea parte, qua auris infeſtatur, non, me Hercules, ſicuti tu, cataplaſma, quod relaxare poteſt, ſed eorum medicamentorum aliquod, quæ vehementiſſime ſiccare poſſunt: cuiuſmodi eſt, quod ex ſalice cõficitur: aut etiã ipſum androniũ ex aceto illiniam: aut ex ijs aliquid, quæ hoc magis ſiccent. Nam, q̃m particula cui medemur, ſicciſſima eſt, neceſſe eſt, valẽtiſſime ſiccetur. Indicat.n. veluti vitium ipſum, vt curetur, ſibi
B applicandum eſſe contrarium: ſic particula ipſa, quod ſit ſibi ſimillimum. Itaq; &, prout dixi, egi: ſanauiq́; hominem, nullo potentiore requiſito remedio. Quibuſdam vero, qui potentiora deſiderabant, qbus vno altero've anno vlcus aurem infeſtauerat, valentius omnibus iã dictis medicamentum adhibuimus. Id fuit ferri ſcoria tunſa, cribrataq́; tenuiſſimo cribro, mox in tenuiſſimum veluti pollinẽ læuigata, poſt cum acerrimo aceto ad mellis ſordiumq́; craſſitudinẽ cocta. Conſtat aũt multiplex eſſe debere in miſtione acetũ. Verum (quod ſæpe iam dixi) materię medicamentorũ copiam ex alijs cõmentarijs petes. Nunc, quę ad methodũ ſpectant, abſoluãtur. Nam audiendi locus, q̃m eſt ſicciſſimus, idcirco medicamentis eget, quę vehemẽtiſſime ſiccent. Quorũ nullum reliquarum partiũ cuiuis applicaſſe expedit: ſed oculo exulcerato collyrium fortaſſe, quod ex thure cõficitur: naribus vero, qđ multo ſanè magis ſiccet, q̃ vt oculis conueniat, minus vero, q̃ vt auri quadret. Itaq; & prius cõprehenſi oẽs paſtilli vtiles ſunt, & medicamẽ, quod ad Muſam refertur, aliaq́; generis eiuſdem. Vlcerum vero, quæ in ore accidunt, quæcunq; admodum ſunt humida, ea medicamẽtis egent, quę vehemẽter ſiccent, veluti diphryge, tum ipſo ꝑ ſe, tum ex melle, & vino, & mulſo: præterea & quæ iris dicitur, & quæ anthera, hiſq́; vel ſiccis, vel ex melle, vel mulſo, vel vino. Vtile vero ad talia eſt & Muſæ medicamen: præterea rhois ſuccus, & omphacium, aliaq́;,
C quæcunq; ſtrenue ſiccant. Quid.n. materias percenſendo morer? At, quæ ſimpliciora oris vlcera ſunt, hæc ſanare cõmode poſſunt etiam medicamenta, quę modice ſiccãt, veluti hæc ipſa, quę propterea, ꝙ in aſſiduo ſunt vſu, Stomatica gręce ſunt dicta. Ea ſunt, quod ex moris conficitur, & quod ex rubi fructu, & quod ex ſucco corticis iuglandiũ viridis, atque etiam his magis quod ex muſto, & cupreſſi ſphęrulis componitur. Quę vero in ore admodum humida vlcera ſunt proxime oſſa, vnde carie tentari oſſa periclitẽtur, hæc propter oſſium naturã, quę ſicca eſt, vehemẽtiſſimis medicamentis indigent. Itaq; ego iam comprehenſos paſtillos ſemper læuigo, ac ſiccum ipſum medicamentum ſuperimpono.

De indicationibus, quæ à ſubſtantia, ab affectu, à forma, atq; à ſitu partium ſumuntur, exemplo vlceris in pulmone. CAP. 11.

PORrò dicta paulo ante ſunt & ad veſicam, & vterum, & inteſtina, & pulmonem idonea medicamentorum genera, quibus ſit in ſingulis vtendum, genere quidem medicamenti ab ipſa curandarum partiũ ſubſtantia deſumpto, ſed cum affectu prius etiam ęſtimato, modo vero vtẽdi eius, tum à forma, tum etiam ſitu. Hinc nanq; excogitati ſunt, & auricularij clyſteres, quos Otenchytas vocant: & vteri clyſteres, quos Metrenchytas: & recti ſyphones, quibus in veſicam aliqđ
D infunditur, quos Catheteras dicunt: & ipſi clyſteres. Hinc rurſus, quæ in ventriculo, pectore, & pulmone vlcera conſiſtunt, per ea, quę eduntur, ac bibuntur, eſſe curanda: Quę vero in inteſtinis, bifariã. Nã, quæ vicina vẽtriculo ſunt, his ꝑ comeſta, & bibita ſuccurritur: quę vero inferius ſunt ſita, ꝑ ea, quę iniĳciuntur. q̃n neq; ad ea, quę vicina ventriculo ſunt ſubire poteſt, quod per ſedẽ infunditur: nec integris viribus ad inferiora ꝑtingere, quod ꝑ os ſit ingeſtum. Ideoq́; etiã, quę vlcera in thorace, & pulmone conſiſtũt, tum difficilius ijs, quę ſunt in vẽtriculo, ſanantur, vt quorũ ſitus longius abſit, atq; idcirco medicamẽtorũ vis remittatur: tum propter hoc ipſum multo valẽtiora ea, quę deuorẽtur, pręſidia requirunt, ꝗ ſi ipſis ſtatim vlceribus admouerentur. Indeq́; adeo excogitata medicis ſunt, vbi expurgandũ ex pectore, & pulmone pus eſt, fortiſſima, quæq́; maxime diſſecent, pharmaca, taliaq́; omnino, quę, ſi vlcus in vẽtriculo eſſet, ipſum exacerbarẽt. Quinetiam, ꝙ hæc per tuſſes expurgentur, non aliunde, q̃ ex forma particularũ eſt deſumptum: ꝙ hæ nullum talẽ exitum habeant, qualẽ vterus, veſica, ſedes, auris, naſus, & os. Hinc etiam fit, ꝙ vẽtriculus vtrinq; expurgari poſſit, ſurſum ꝑ vomitũ, deorſum ſecundũ naturam. Quippe hoc genus indicationum ab inſtrumentalibus, quatenus inſtrumẽtalia ſunt. eſt ſumptum: ſicuti, quæ ſiccandum eſſe docet, ab ipſarũ ſimilariũ ſubſtantia ſumũtur. Ab ipſis vero morbis rurſus tales, veluti ab vlceribus (q̃m de his diſputatio erat) & ꝙ ſiccanda ſint, vt ſupra eſt comprehenſum, & ꝙ, qui ẽ ventriculo eluere

pus volunt,non ſine periculo vomitum mouent,ſicuti ſi aliter infixam illi pituitam per oxymeli E
ac radiculas detergerent. ſed tutius deiectione vtuntur, cùm vomenti periculum ſit,ne &,quod
exulceratum eſt,dilaceret,& ſuccum quempiam inutilem ex vicinis attrahat. Quo nomine(vt di
xi)& vlcera,quæ pulmoni inſidẽt,difficillima ſanatu ſunt,vt quæ nec citra tuſſim expurgare poſ-
ſis,&,ſi tuſſim excites,laceraueris.Itaq́;, quaſi per mutuas operas,malũ ijs in orbem redit:quippe
cum,quæ lacerata ſunt,rurſus phlegmonen excitent:ſecundo rurſus phlegmonen ipſam matura
ri,& pus expurgari deſiderant.Quare ex oĩbus ſanandi difficultas his exoritur: & quòd ea, quæ
idonea vlceribus medicamenta ſunt,contingere vlcus,ſicut in ventriculo,non poſſunt:& ꝙ ꝑ me
dium interuallum ferè vim ſuam amittunt:& præterea ꝙ reſpirando mouentur, & tuſſiendo lace
rantur.Itaq́;, cum in pulmone ruptũ vas eſt,ſcire aperte licet,niſi protinus,ante,q̃ phlegmone ex-
citetur,glutinatum ſit,id poſtea inſanabile fore.

De Vlceribus,quæ in aſpera arteria ſunt, & in ſumma eius parte,ac de lactis,quod apud Tabias habetur,perfectione. *CAP. 12.*

CÆterum vlcera,quæ in aſperæ arteriæ interiore ſunt tunica,& potiſſimum, quę ſummę eius
parti(quam Larynga vocant)ſunt vicina,aut etiam in ipſa, hæc & curationem recipiunt, &
nos non paucos eorũ,qui ita ſunt afflicti,ſanauimus.Sanè curationem eorum hinc maxime inue- F
nimus.In grauis huius peſtilentiæ initio(quæ vtinam aliqñ ceſſet)iuueni cuidam, cum nouẽ iam
dies ægrotaſſet,totum corpus vlceribus ſcatebat,†{veluti oĩbus ferè,qui euaſerãt.} Eo die etiam
tuſſiebat paululum.Poſtridie vero, vbi ſe lauerat,ilico & vehemẽtius tuſſiuit,et tuſsi expulit cru
ſtulam,quam græce Ephelcida vocant.Eratq́; homini ſenſus manifeſtus vlceris in aſpera,quæ in
collo eſt,arteria propè iugulum nati. Quin aperto quoq́; hominis ore fauces eius inſpeximus,nũ
quid in ijs alicubi vlcus eſſet. ſed nec ſic inſpectantibus apparuit vitium. & planè laboranti ſen-
ſus eius aliquis manifeſtus ex comeſtorum bibitorumq́; tranſitu fuiſſet, ſi illic vlcus fuiſſet.
Quinetiam ex aceto,& ſinapi,certioris notitiæ cauſa, quædam ei deuoranda dedimus. Sed nec
horum quicq́; eum momordit. & ſenſus doloris manifeſte in collo erat. Quo loco etiam adeo irri
tabatur,vt tuſsire impelleretur.Suaſimus itaq́; reniti quantũ poſſet,nec tuſsire. Quod & fecit, eo
certe facilius,ꝙ exiguum erat,quod proritabat.& nos oĩbus modis operam dedimus, vt vlcus ad
cicatricem perueniret,foris medicamentum aliquod,quod ſiccaret,imponentes:tum cubanti ſu-
pino humidum aliquod ex ijs medicamentis,quæ ad eiuſmodi vlcus facerent, exhibentes: ac iu-
bentes id in ore continere,paulatimq́; permittere in aſperam arteriam defluere.Sic igitur faciens
ſentire ſe manifeſte aiebat adſtringẽtis medicamẽti circa vlcus vim,ſiue ea vis huc†tranſmiſſa eſt, G
ſiue medicamen ipſum roris ſpecie in arteriam ad vlcus defluxit,& tanq́; ꝑcolatum eſt. Erat autẽ
nec æger ipſe medicinæ imperitus,ſed ex ijs quidam,qui ex vſu,& exercitatione empirice medi-
cabantur.Ergo ſentire ſe aiebat tum medicamẽtum in arteriam defluere,tum tuſsim quoq́; aliqñ
mouere.Obluctabatur tñ plurimũ,ac tuſsim cohibuit.Igitur ipſe quoq́; ſua ſponte Romę quidẽ,
vbi correptus fuerat,triduum etiamnum poſt nonum diem eſt moratus.poſt hoc conſcenſo naui-
gio,primum per flumen ad mare nauigauit.quarto die poſt,naui peruenit ad Tabias. vſusq́; eſt
lacte,quòd & mirificam planè vim habet,nec ſine cauſa prædicatur. De cuius vſu aliquid dicere
oblatũ nunc tp̃s videtur,nec de eo tm̃,quod apud Tabias habetur,verũetiam de alio omni.Neq́;
enim ijs modo,qui Italiam incolũt,eſt ſuccurrendum, ſed, quoad fieri poteſt,qui vbiuis habitant
gentium.Igitur ad lac,quod in Tabijs habetur,commendandum multa concurrunt,& locus ipſe
ſatis editus,& aer illi circũdatus ſiccus,& paſcuũ pecoribus ſalubre.Atq́; hoc quidem alibi quoq́;
arte præparare licebit, ſiquis in colle modice edito herbas fruticesq́; ferat, qui ſalubre ſimul ad-
ſtringensq́; lac reddant. quorum exẽpla paulo poſt dicentur. Cæterũ, vt ambientem aera ſimilẽ
reddas,fieri oĩno nequit:Eligere tñ ſimillimum ex ea, quæ datur,aerum copia licet. Simillimus
aũt is fuerit,cui eadem adſunt,quæ illi.Altitudo collis mediocris,via à mari ad ipſum triginta ſta- H
dia,ampliusq́; aliquid,ſed non multo. Locus aũt ipſe verſus mare. Nempe Tabiæ in imo maxi-
me ſinu eſt, qui inter Surrentum,& Neapolim conſpicitur,magis tñ in latere, quod ad Surrentũ
pertinet.Porrò totum id latus collis eſt ſatis magnus, longitudine ad Tyrrhenũ mare porrectus.
Inflectitur aũt leuiter collis hic ad occaſum:nec in meridiẽ in totum planè ꝓcurrit. Ergo hic collis
à ventis ijs,qui ab ortu flant,Euro,Subſolano,& Borea,tutum defendit ſinum. Coniungitur illi
in imo ſinu alter collis non paruus,quẽ & veteres Romani in hiſtorijs, & qui nunc diligentiores
ſunt,Veſuuium nominant.Celebre nunc nouumq́; nomen Veſuuium eſt,oĩbus hominibus no-
tum,propter ignẽ,qui in eo ex terra ſubmittitur. Quæ res non parum mihi ad ambiẽtis aeris ſic-
citatem conducere videtur. & alioqui præter ipſum ignẽ,nec ſtagnum propinquum, nec palus,
nec fluuius alicuius momenti vſquã in ſinu habetur.Oĩbus vero ventis,qui ab Arcto ad ęſtiuum
occaſum perflant,Veſuuius collis obijcitur. multusq́; cinis ab eo ad mare vſq́; peruenit, reliquiæ
videlicet materiæ, tum quæ in eo cõbuſta eſt,tum quę nunc etiam vritur. Omnia hæc aerem effi
ciunt ſiccum.Licet porrò & alibi terrarum eligere collem ſimili modo ſiccum, ſcilicet nec longe
à mari,nec adeo magnum, vt ventorum impetui ſit expoſitus:nec adeo humilem, vt ſubiectorũ
camporum halitum prompte recipiat. Caueatur aũt, ne ad Septentrionẽ ſit verſus.ita enim eſſet

auerſus

† Codices impreſsi & multi ẽt ex manuſcriptis legunt, vt Linacer vertit. καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες οἱ σωθέντες. & ita ẽt vetus ĩterpres. Sunt tamẽ, qui non habent, οἱ σωθέντες. vt ſic verti poſtea deberet, veluti aliis fere omnibus.

† κατὰ διάδοσιν.i.ꝑ trãſumptionẽ, eſt addendum.

A auerſus à Sole. Quòd ſi etiam in temperato orbis loco collis ſit, veluti is, qui ad Tabias conſpici-
tur, longe magis ad rem pertineat. Hoc in colle ſunto herbæ quidem, agroſtis, & lotus, & polygo
non, & meliſſophyllon: Frutices vero lẽtiſcus, & arbutus, & rubus, & hedera, & cytiſus, aliiq; his
ſimiles. Atq; ita tibi collis præparetur. Pecora vero, quæ in colle ad Tabias paſcũtur, boues ſunt.
Eſtq; eius animalis lac ſpiſſum ita, vt aſinorum tenue. Ego vero, ne quod lactis genus vſui deſit,
ex vaccis craſſum, ex aſinis tenue, ex capris medium, & boues, & aſinos, & capras in paſcua de-
pulerim. Veteres vero etiam mulierem lactantem iis, qui phthoe conſumerentur, adſtare volue-
runt. Quorum ſententię ipſe quoq; accedo, & quod familiare id ſit, & quod prius, quàm ab ambiente refrige
retur, id ſumi voluerint. Porrò hoc tibi de lactis vſu pro maximo præcepto ſit, vt ii, quibus eo
eſt opus, omnino id aſtante animali ſtatim mulctum bibant, etiam melle iniecto, ſi cui cogi in vẽ-
triculo ſolet, quod ſi ipſum deſcẽdere ad aluum citius cupis, etiam ſale. Atq; ille quidem adoleſcens,
cum vlcus in arteria ex peſtilenti morbo haberet, ſanatus eſt: ac poſt eum ſimiliter alii. Alter vero
adoleſcẽs annos natus circiter decem & octo, cum multis diebus ex dẽ*ſtillatione laboraſſet, pri- * Catarrho.
mum quidem ſanguinem floridum cum tuſſi expuit, non ſanè multum: poſtea vero etiam tunicę
ipſius partem, quæ tegens intrinſecus totam arteriam, in fauces & os per ipſum arteriæ caput (La
B rynga vocant) aſcẽdit. Videbatur aũt mihi, tum ex craſſitudine eius coniectanti, tum ęgri ſenſu,
ipſius laryngis eſſe interna tũ*nica. Quinetiã læſa illi ex eo vox eſt. Atq; hic quoq; longiore quidẽ * σῶμα.i.corpus.
tempore, ſed tñ ſanatus eſt. Cæterum, qui ex peſtilentia hoc vitio laborarũt, propterea mihi faci-
le ſanati vidẽtur, quod præſiccatum iis præpurgatumq; totum corpus fuerit: quippe cum & vomue-
rint ex iis non nulli, & omnibus venter profluxerit. Atq;, cum ita iam vacuati eſſent, qui euaſuri
erant, iis puſtulæ, quas exanthemata vocant, nigræ toto corpore confertim multæ apparuerũt, vl-
ceroſæ quidẽ plurimis, oĩbus certe ſiccæ. Eratq; intuenti perſpicuum reliquias eas eſſe ſanguinis,
qui in febri putruerat: quas, veluti cinerẽ quempiam, natura ad cutim truſiſſet, ſicuti alia ex ſu-
peruacuis non nulla trudit. Verum medicamentis ad eiuſmodi exanthemata opus non fuit, cum
ſiderent ſua ſponte, ad hunc modũ: aliis quidem, quibus videlicet exulcerata ſumma pars fuit, de-
cidit ipſa vlceris cruſtula, quam Ephelcida nominãt, deincepsq;, quod reliquũ fuit, propinquum
ſanitati erat, ac poſt vnum duos've dies ad cicatricem peruenit: aliis, quibus ſcilicet vlcerata ſum-
mitas non eſt, exanthema quidẽ ipſum, & aſperum, & ſcabioſum erat, decidit vero veluti ſquã*m-
ma quædam: ac dehinc oẽs fuere ſani. Nihil itaq; miri, ſi etiam ii, quibus eiuſmodi exanthemata
in pulmone ſunt orta, propter vlcerum ſiccitatem ſunt ſanati. Quod nãq; in cæteris vlceribus vni
C uerſis ſupra monſtrauimus curationis eſſe propoſitũ, hoc iam iis, quæ ex peſtilentia ſunt orta, prę
ſtò fuit. Omnia nanq; ſicca, & aſpera fuere, plurima quidem ſcabiei, quædam vero etiam lepræ ſi-
milia. Ergo, cum experiẽtia rationi atteſtetur vlcerum curationem hunc vnum habere finẽ*m, vt * λέμμα.i.cortex.
ſiccentur, poterit quiſpiam ex iis, qui ſanguinem ex pulmone reiiciunt, ſeruare permultos ita, vt
nos fecimus.

De curandis ſtatim iis, qui ob deſtillationem, aut membrorum ſpiritus refrigerationem ſanguinem reiiciunt. *CAP. 13.*

AC, quemadmodum quidem medendum iis ſit, qui notabile in pulmone vas fregerunt, inde
adeo, quod ab alto ſint lapſi, vel immodice clamarint, vel pondus ſupra vires ſuſtulerint, vel quod
durum mã*gnumq; aliquid extrinſecus ipſorum pectori inciderit, dictum prius eſt. Quemadmo- * Al. graueq;.
dum vero, qui ex catarrho ſanguinem reiiciunt, cõmodiſſime tractentur, nunc dicemus, propoſi-
ta claritatis cauſa curatione, quã Romæ in ſplendida muliere peregimus. Hæc nanq;, cum eiuſ-
modi ſermones audiſſet, quales nunc de iis, qui ſanguinẽ ex pulmone reiiciũt, habuimus, ſiue ex
catarrho id, ſiue vehemẽti tuſſi paululum qddam p noctẽ expuerat, ilico ad me miſit, † {ſe, qcqd
exigerem, præbituram promittens.} Audiuerat vero ante id tp̃s, niſi quis ilico præſidiũ ſtrenue
D afferret prius, quàm vlcus phlegmonen contraheret, eum operã amiſſurum: atq; hanc eſſe præcipuam
eorũ, qui ſanguinẽ reiiciunt, interitus cauſam. Igitur incidere mulieri venam, quæ iam quatriduũ
propter catarrhum propemodũ ſine cibo egiſſet, non placuit, ſed iuſſi, vt acri vteretur clyſteri: tũ
crura manusq; calfacienti pharmaco plurimũ fricaret, & vinciret: mox caput raderet. cui deinde
medicamen, quod ex palũbium ſtercore conſtat, impoſui. interpoſitisq; tribus horis in balneum
duxi, ac laui, nullo caput contingens pingui. dein caput idoneo pileo contexi, & pro eo, qui tum
erat, tẽporis ſtatu, nutriui ſola ſorbitione: poſt quã ſtatim fructũ aliquẽ autumnaliũ auſterũ dedi.
Deinde, cũ dormitura eſſet, quod ex viperis cõficitur, medicamentum dedi {theriacen vocãt} cir
citer quatuor menſes ante confectum. Habet.n.id ætatis adhuc præualentem papaueris ſuccum,
qui in antiquatis ignauus redditur. ideoq; & ſomniferum eſt, & fluxiones tum ſiccat, tum leuiter
craſſat. Finito vero prorſus catarrho, liquido apparebat tum ex reſpirandi ſpecie, tum ſonitu, ſe-
mel excitatæ tuſsis pulmonẽ purgatione egere. Cæterum exhibere hanc non placuit ſecũdo ſal-
tem die, ſed in omni taciturnitate, & quiete muliere ſeruata, tum artubus eius pfricatis vinctisq;,
iuſsi reliquas quoq; oẽs partes perfricari, excepto capite, quod adhuc ex medicamento incaleſce-
bat. rurſus aũt veſperi dedi thẽ*riaces ceu fabæ noſtratis magnitudinẽ. Erat vero, quod pridie ac-
ceperat, hoc longe amplius. Poſtea vero, quàm hac quoq; nocte probe dormiuiſſet, tertio die mane

†Ex græcis clarius. Promittẽs præbere ſe, qcquid vellem, facturã. ideſt, vt vetus ẽt translatio habet, oĩbus præceptis meis quantũlibet arduis ſe obſequuturã. neq;.n.de præmio hic intelligendum eſt.

ulcus pulmonis ex distillatione

mel coctum copioſe exhibui,ac in quiete ſeruaui. Procedente vero die totum corpus ſimiliter ꝑ- E
fricui,ac ptiſanę cremorem cum pane exiguo pro cibo ſumere iuſsi. Mox quarto die mane quidē
dedi medicamentum,quod ex viperis fit,ſed quod iam in ætate vigoris eſſet,idq́ꝫ cū copioſo mel-
le. Capiti vero mulieris eodem pharmaco,quod vehementer cum ſiccat, tum calefacit,impoſito,
ac deinde ipſa lota,nutritaq́ꝫ modice,valentius iam pulmonē expurgare in quinto ſum aggreſſus.
Ac dehinc rurſum, rurſumq́ꝫ ex interuallo ad caput quidem conſueto cerato,quod thapſian reci-
pit,ſum vſus.Totam vero corporis curam,in geſtatione,frictione,ambitione, lauandiq́ꝫ abſtinen
tia,ac victu tum moderato, tum vero boni ſucci,ad reficiendum direxi. Hæc itaqꝫ mulier recte ſe
ſe habuit,minime lactis opem requirens. Alteri vero adoleſcēti, cui nō ex deſtillatione, ſed ex
refrigeratis ſpiritus inſtrumentis orta tuſſis fuerat,cum ſanguinē & ipſe ad dimidiā heminam re-
ieciſſet,ſtatim venam incidi,ac bis eodem die ex ea ſanguinē detraxi: deinde rurſus poſtridie bis:
ſed artuum frictione & vinctura priore die vſus,ad veſperam dedi pharmacū noſtrum,quod dia-
ſpermaton dicitur. Secundo die poſt alteram detractionē impoſui toti pectori ceratum,quod ex
thapſia cōficitur,mox veſperi,ne ſupra modum calfaceret,id auferēs. Tertio die rurſus ad tres ho-
ras impoſito,hoīem laui.Cibaui aūt ſimiliter tribus his diebus:prioribus quidem duobus, ſorbi-
tiunculis:tertio vero ptiſanæ primum cremore,deinde piſce ſtatim aliquo,qui & facilis concoctu F
eſſet,& ſimplici ratione præparatus,adiecto.Dedi quoqꝫ medicamentū diaſpermaton, & ſecūdo,
& tertio die ſimiliter ad veſperam:quippe quod & ſomnum conciliat,& ſenſum doloris eleuat,et
ſiccandi vim habet. Tum vero,cum & ſpiritui delegatæ partes in naturali temperamento eſſent,
& totū corpus vacuatum,ac nulla phlegmones ſuſpicio circa ruptū vas ſupereſſet, expurgare cœ
pimus.Mox bibito medicamēto,quod viperas habet,ętatis iam vigētis,ad Tabias dimiſi.Sic ego
omnes,qui primo ſe die mihi curandos permiſerunt,ſanaui.

De curando pulmonis vlcere,quod tribus,quatuor've diebus inſedit. *CAP. 14.*

QVi vero poſt duos,aut tres,nō oēs:ſed aliquibus eorū inſanabile vlcus fuit. Quotquot aūt
phlegmone ſic occupauit,vt iam febricitarent,horum nullus eſt in totum perſanatus. Sed
qui poſtea ſic per omnia præſidia rite tranſierunt,vt ſiccaretur vlcus, ij tantum ſaltem
lucrifecerunt,vt illud nec vltra progrederetur,nec maius fieret,ſed ſiccatū, ac callo duratum,lon-
giore vita frui hominem ſineret.Ex ijs vero,qui vlcus in pulmone habent,ij demum inſanabiles
mihi eſſe videntur,qui ex ſucci vitioſi eroſione id poſſident,quorum aliqui ceu ſalſilaginem ſpu-
tum ſuum ſentire ſe aiunt:nam longo arbitror tempore oīno opus eſſe, vt ſucci corrigatur vitiū.
In tempore vero neceſſe eſt duorum alterum, aut ſiccando vlcus, ceu callum fieri,eoq́ꝫ fore oīno G
inſanabile:aut non ſiccando,tum ipſum putreſcere,tum quæ circa ſunt depaſcere,atque ita ſpatio
pulmones putrefacere.Porrò multi ex ijs,qui eiuſmodi ſuccum vitioſum congeſiſſent,cum ex eo
tuſſirent,non tñ etiamnum ſanguinē reijcerent,huius noſtræ prouidentiæ cōpotes facti, prorſus
ſunt perſanati.Oportet aūt in principio nullius rei æque eſſe ſolicitum,q̄ vt neqꝫ tuſſiāt,neque ex
capite aliquid in pulmonem defluat.Cauetur id triplici præſidio, purgatione primum: ſecundo,
medicamine, quod diaſpermaton dicitur:tertio,ipſi capiti prouidendo.Quod purget,diuerſas fa
cultates habeat,oportet:cuius generis noſtræ ſunt pilulæ,quę ex Aloe,Scammonia,Colocynthi-
de,Agarico,Bdellio,& Gūmi Arabico cōficiuntur,ad plures videlicet excrementorū purgandas
ſpecies.Sanè ſatisfaciant ad vſum,& quæ ſine gūmi cōponūtur.Poſtea vero,ſi res poſtulabit, etiā
ijs,quæ nigrā bilem expurgēt,vtare.Capiti prouidebitur cerati vſu,quod fit ex thapſia. Atqꝫ hæc
qdē in principio peragenda ſunt.Poſt vero reficiēdus æger ſalubriter eſt cibis boni ſucci, frictio-
ne,inambulatiōe,& balneo. Tradet̄ aūt de his methodus in idoneo operis loco.Porrò ij ſunt, qui
maxime lac requirunt,neglectoq́ꝫ eo,oīum maxime ſunt inſanabiles. Cæterum de mittendo his
ſanguine ſciri illud licet,Quicūqꝫ parū habere ſanguinis videbūtur,ijs ad quendā ſuccū ꝓbiorem
(ſicuti prædixi)reductis detrahere ſanguinē poteris,tum rurſus reficere: eoſdē etiā rurſus purga- H
re,ac rurſus reficere: denuoq́ꝫ,ſi res ſuadet,ſanguinem mittere, potiſsimum,quibus veluti limus
vitioſus & craſſus,totus eſt ſanguis. At,qui validi ſunt,multiq́ꝫ ſanguinis,ijs ſtatim à principio eſt
detrahendus.

Quàm perperam Eraſiſtratus,ac Theſſalus ſanguinis reiectionem curarint, ac de vlceribus,
quæ in ſede,ac pene conſiſtunt. *CAP. 15.*

HOrum,quæ retuli,vel modo,vel ante,ſiue ea inueni ipſe, ſiue iuxta Hippocratis viā vſurpa-
ui,nihil planè non examinatū,ac iudicio cōprobatū eſt,ſed ꝑ experientiā oīa iudicata: in qui
bus erroris pericula ipſi ꝑtulimus.Fructum ex eorū vſu habituri ſunt, qbuſcunqꝫ artis opera ſunt
curæ.Siquidē alij veri ſunt,alij ſophiſtarū ſermones. Quanqꝫ quid ſophiſtas memoro? Cum etiā
nō contēnendorū medicorū aliqui,etiā qui integra volumina de ſanguinis reiectiōe prodiderūt,
alia qdē multa,& parua recte ꝑſcripſerint,maximorū autē auxiliorum nullius meminerint, parū
intelligētes ꝑ multa illa & parua,quæ recte admonent,longū ipſis ægrotis cōparandum interitū.
Per hæc aūt tria,q planè deplorati non ſunt,oēs ſeruant:per ſanguinis miſsionē,& purgationē, &
ea,quæ caput roborāt.Sanè in ſequētibus,cū de ſuccorum curatione ꝑcipiemus, dicemus de ſan-
guinis miſsione diligētius.Minime igitur(ſicuti medicorum nō nulli cenſent)à paruis incipiēdū
auxilijs eſt.

A auxilijs eſt.Nec, ſicut illi dicũt,ſentiendum, iſta ſcilicet prius eſſe tentanda: mox,ſi nihil profecerint,aggredienda maiora.nam in morbis,in quibus periculum non impendet,vera ea opinio eſt. at,vbi moriendũ ægro prorſus eſt,ſi phthoe ſemel exceptus ſit,alieniſſimum à ratione eſt à minoribus inchoaſſe.Nam,ſicuti reliqua omnia ab Hippocrate tradita,ita illa quoq; ſententia recte eſt « dicta,Nempe ad vltimos morbos vltima prorſus remedia maxime valere. Quanam igitur inductus opinione Eraſiſtratus in talium affectuum principio ſegnis tarduſq; eſt, poſt diligens cum perijt occaſio? Nam ſanguinis miſſione,cum ſanguis reijcitur,nuſquã prorſus vtitur,vitioſiſſima ratione inductus.ſed nec purgat quenq̃,nec caput ſiccat. Quibus nimirum ſiquis phthoe occupari periclitãtes fraudet,quãuis reliqua oĩa probe peragat, nihilo plus, arbitror, agat. Nam ſanguinem mittere recuſat,ac ſolis artuum deuinctionibus ad eum auocandũ vtitur,quò(vt ipſemet ait)ad phlegmones tempora ſat nobis ſanguinis ſuperſit,nec propter inopiam eius ægrum nutrire cogamur.Sed heus tu Eraſiſtrate,dicat arbitror aliquis, ſi poſt venam ruptam phlegmone iam pulmonem occuparit,non eſt,quod ſperes hominem ſanandũ propter ipſas, quas paulo ante cõprehendi,rõnes.Quare amplius opera tua nõ egebit,proditus videlicet per te inter initia.Quippe idem facis,quod gubernator,qui, vbi per eius incuriã euerſa nauis eſt,vectorũ cuipiam aſſerẽ B in manũ dat,indeq; ſalutẽ cõparare ſuadet.Sed Eraſiſtratus fortaſſe exiſtimabat phlegmonẽ eſſe ex ijs,quæ neceſſario vulnus comitẽtur. Verum,ſi ita ſentiebat,in magna planè erat ignorantia. cum videre cuiq; liceat ſexcentis eorum,qui quotidie ſingulari certamine decertant, maxima citra phlegmonen glutinata vulnera ſic, vt ſecundo vel quarto die ſint omnino in tuto. Nos vero etiã plurimos ex ijs,q vas in pulmone ex caſu,clamore,plaga've rupiſſent,prius, quàm phlegmone in vaſe rupto excitaretur,curauimus. Quòd ſi horum quoq; pulmones phlegmonẽ inuaſiſſe aſſerit,ipſe ſuis ipſius placitis repugnat,ſimul princeps viſcus, quod maxime vicinum cordi ſit, phlegmone laborare affirmãs,ſimul hominẽ febri carere, itemq; rupta phlegmone nihil expuiſſe. Ergo à nobis quoq; inuicem audiat nec fieri poſſe, vt glutinetur vlcus, ſi phlegmone pulmonem inuaſerit,omninoq;,ſi inuaſerit,febricitaturum, ac purulẽta deinde,cum phlegmone ſoluitur,tuſsi exputurũ.Ergo,ſi quis nec febricitabit,nec tuſsiet,nec ſaniẽ aliquã ex vlcere et phlegmone ſpuet,quę ratio eſt,vt huius ineſſe pulmoni phlegmonẽ dicas? Itaq; tũ hoc maximũ certe præſidium non recte ab eo damnatũ eſt,tum purgatio ſine vlla mẽtione ꝑtermittitur. Ac nec vllum pharmacon,quod efficax ſit,contra vllum ex comprehenſis generibus ab eo eſt poſitum. Quin, ſiue caput fluxionem mittat,eo ſtatu ſeruabitur: ſiue ex intemperie ipſorum ſpiritualium tuſsis C incidat,etiã ipſa ſic manebit. Ergo Eraſiſtratus ſtatuario illi aſsimilis videtur,qui reliquis oĩbus partibus ſcite perfectis,ſtatuã reliquit cæcam.Nam quæ,quæſo,reliquæ pulchritudinis gratia, cũ oculos deſideres? Poſtea,ſi dijs placet,cum tanti viri maxime aberrent,egregius vir Theſſalus, q artem ne nouit quidem,Methodicum ſe cenſet appellandum.Ac nunc fermè oẽs ſectatores eius ſanguinẽ mittere videmus,tum alijs ægròrum non paucis,qbus non ſolum non vtile,ſed etiã noxium exiſtimare id præſidij oportebat,præſertim ſi proprijs ipſis hypotheſibus ſtarent:tum vero ijs,qui ſanguinẽ,ſiue hunc ꝑ vomitum,ſiue etiã cum tuſsi,reijciunt,modo valentes vires habeãt. Sed quomodo cohærebunt hæc ſecum,vt venã,vbi ſanguis reijcitur,incidere iubeant,& in commentarijs ſuis ſcribant remedium id adſtrictis vitijs conuenire? Ergo ne ſe Methodicos amplius nominent,ſed Empiricos,ſi reiecta ratione,quã eſſe rectam putabant,experientia vtuntur ad inuenienda præſidia.An igitur in ijs quidẽ clare deprehendũtur nec methodo, nec oĩno ratione aliqua quicq̃ facere,vbi vero partes inutiles eſſe ad curationis inuentionẽ aiunt,non multo magis? Atqui,ſiquis ad memoriam reuocet ea,quę de auribus,naribus,oculis,ore,pectore,pulmone, ꝑterea vtero,veſica,& vẽtriculo,diximus,errare eos tota via videbit.Talis igitur erat, q ad phlegmonẽ,quę in pudẽdo erat,macedonico medicamento eſt vſus,ac cũ eo etiam cataplaſmate, quod D relaxandi vim habebat,nẽpe ſolẽni hoc,quod ex pane,aqua,& oleo cõficitur.Etiã alius quidã illi ꝑſimilis,qui ad ſedẽ exulceratã ijſdẽ eſt vſus.Verum de talibus, vbi de phlegmonis diſputabitur, agemus.Cæterum vlcera,quæ citra phlegmonẽ in pene ſede've conſiſtunt,nullũ cataplaſma deſiderant,ſed medicamen,quod cicatricẽ inducat.non tñ, me hercle eius naturæ, quę vlcera,quę in carne ſunt,inducere cicatrice poſsit,immo quæ tanto magis ſiccare poſsit,quanto hæ partes ſunt carne ſicciores.Quinetiam,quod magis admirere,ipſorũ,quę in pene ſunt,vlcerum magis etiam ſiccari poſtulant,& quæ in toto cole hæſerunt,& quæ extra hunc etiã finẽ eius,qui glans dicit̃, infeſtant:minus vero,quæ in præputio ſunt:atq; etiã his minus,quæcunq; in reliqua ſunt cute, quę totũ colem veſtit.Cum igitur humidũ in glande vlcus qdã ex amethodis iſtis medicis, iſtis inquã Theſſalijs,ſanare aliqñ non poſſet medicamẽtis ijs,quæ epulotica vocãtur,id eſt,quæ cicatricẽ inducunt,adhibuit in cõſilium me. Vbi igitur ex me audiuit longe ſicciore medicamẽto particulã egere, proptera, ꝙ ſiccioris naturæ eſſet,primum non credidit:vt vero coactus neceſsitate eſt aliquo ex noſtris medicamẽtis vti,tribus diebus ſanatum vlcus eſt.perſpicuumq; erat medicum nõ tam fuiſſe de ſalute hominis lætatum,q̃ inde adeo triſtatum,ꝙ in mala diſciplinæ ſecta fuiſſet educatus.Siquidem medicamen,quod ex pãpyracea charta cõbuſta fit,hoc ſcilicet nobis vſitatum, id genus vlcerum ſanat:ſicuti etiam anethum vſtum ſimili modo inſperſum:itemq; cucurbita ſicca

atq; vſta ad eundem modum:alia præterea multa ex ĳs,quæ vehementer, ſicut illa, ſiccant. Siqua E
vero eiuſmodi vlcerum ſine madore ſunt,ac recentia,ĳs ſola aloe ſalutare medicamen eſt. Inſper-
gitur autem ſicca,ſed in tenuiſſimum ceu pollinẽ redacta.Hęc vero etiam,quę in ſede conſiſtunt,
ſicca vlcera probe ꝑcurat.Simillimã huic vim habet & cadmia vino elota,& ſicca. Ab hac quoq;
non longe abeſt argenti ſpuma,Lithargyros græce dicta. Deinceps vero molybdæna ſequitur.
Omnibus vero tum minus inferens doloris,tum nullo minus efficax pompholyx eſt. Sin humi-
diora ſunt,ipſe per ſe pini cortex,itemq; lapis hæmatites vocatus idoneus eſt. Quòd ſi profundi-
tas quæpiam ipſis adſit,vbi excitata fuerint,dictorum alicui tantulum mannæ admiſcendum eſt,
quantũ ſit ad carnẽ gignendã ſatis.Neq; igitur horum quicq̃ vel per ſomnium norunt, qui iſtius
ſunt alienæ à methodo ſectæ,cũ omne vlcus,in quacunque animantis ſit parte,eandem poſtulare
curationẽ opinentur:neq; etiam,quemadmodũ ſuere quædã vlcera oporteat,veluti ea,quę in ab-
domine contingunt:de quibus in ſequenti libro cum ĳs,quæ reſtant,vniuerſis agetur.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, F
LIBER SEXTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Neruorum,tendinum,ligamentorum,partiumq;,quæ illorum natura participant,
oſſium quoque curationem abſoluit.

Prolixitatis librorum excuſatio,ac quæ hactenus monſtrata ſunt. CAP. I.

NOn dubito fore non nullos,quibus eſſe prolixus videbor, qui vnum hactenus
morborum genus,quemadmodum methodo curet̃,exponam. Par eſt autẽ,nõ
tam nihil longitudinẽ hanc imputẽt, q̃ ĳs,qui parũ intelligẽtes, quæ rectiſſime
ab Hippocrate ſint ſcripta,ea calumniari ſunt conati:quos,ne quemadmodum
vlcus quidẽ recte curẽt,ſcire oſtẽdi,nedum, quod maius ſit, quicq̃. Atq; ipſum
quidem morbi genus,cuius vna ſpecies vlcus eſt,ſeu continuitatis,ſeu vnionis G
ſolutionem voces,nihil referat.Illud monſtratum eſt,methodũ curandi eius, in
quocunq; corporis mẽbro ſit,quę quidẽ ab affectu ipſo ſumant̃,indicationes ſeruare communes:
quę vero ex partibus ꝑbeantur,alias atq; alias habere.Cum.n.in carnoſis particulis inciderit, no-
minatur quidẽ vlcus:habet vero curationis indicationẽ oĩum quidẽ,quę pręter naturã ſunt, com
munem,ſui ſcilicet ademptionẽ:quã vero, ceu affectus, præſtat,vt per cõtraria tollat̃: quam,vt di-
uiſio eſt,vnitionẽ.Quippe generatio huius vitĳ in diuiſione vnitatis cõſiſtit.Ideoq; in oſſe voca-
tur fractura,græce Catagma:in neruoſis fibris Spaſma: in muſculis vlcus & ruptio:quorum diffe
rentia prius iam dicta eſt.Idem tñ morbus,cum in neruũ & arteriam & venã inciderit,nullã pro-
priam appellationẽ eſt ſortitus,mutuatur aũt interdum vlceris, interdum vulneris vel ruptionis
appellationẽ.Cæterũ parum eſſe de noĩbus ſolicitum debere eum,cui rerũ ſcientiam inuenire ſit
ꝓpoſitum,ſæpe iam diximus.Itaq; huc potius noĩbus neglectis ꝓperemus:qñ non ex horũ exqui
ſita impoſitione,ſed ex appoſitis remedĳs ægro ſalus paritur. Rurſus igit̃ reuocandũ ad memo-
riam eſt,quẽadmodum audaciſſimus Theſſalus,cũ nullã curandi vlceris methodũ tradiderit, oẽs
tñ dixiſſe ſe arbitratur.Siquidẽ,ꝙ ſinuoſum vlcus poſtulet impleri,& ſimplex glutinari, hæc nec
idiotis ſunt ignota. Quẽadmodũ tñ methodo quis pharmaca inueniat,q̃bus vel impleatur,quod H
ſinuoſum eſt:vel glutinet̃,quod ſimplex eſt,hæc vulgus nõ nouit.at id eſt,quod medicis conſide-
randum proponitur,atq; in eo alius alio eſt ꝑſtantior.Quippe,veluti in ꝑcedẽtibus oſtẽdimus,&
inueniet remedia,& inuentis recte vtetur, quiſquis in medendi methodo eſt exercitatus.

Aduerſus Theſſalum de nerui punctura,ac de medicamentis,quibus curatur. CAP. 2.

VT enim iam aliquid ꝓſequamur,quod præcedentibus ſit deinceps, fingamus quempiam ad
nos venire,cui tm̃ cutis acu ſit puncta.Hunc hoĩem,ſi is ſit,cui facile vlcera ſaneſcant, etiam
ſi citra medicamentum nudoq; mẽbro ad opera conſueta dimittas,nihil ſentiet mali:ſin,cui diffi-
culter ſanentur,primũ quidẽ dolebit,poſt etiam tum pulſu particula infeſtabitur, tũ phlegmone.
Ac Empiricus quidẽ examinando ꝑcontandoq; hoĩs naturam diſcet:Nos vero,tum ex eiuſmodi
examinatione oĩbus his vſi,quæ per experientiã inueniantur: tum nihilominus ex ĳs notis,quas
de boni ſucci maliq; naturis habemus:præterea de ĳs,qui acris hebetiſq; ſunt ſenſus: tum pleni-
tudine grauatis,modiceq; ſe in ſuccis hãbẽtibus:non ignari,ꝙ,qui vel plethoricus eſt, vel vitioſis
ſuccis premitur, vel acris eſt ſenſus,vel horum quibuſdam oĩbuſ've premitur,phlegmone tenta-
bitur:qui contra eſt affectus,nihil mali ſentiet. atq; hæc proſpicientes,non equidem medicamen,
quod glutinet, imponemus, cuiuſmodi plurima ſunt eorum,quæ Enæma vocant,(ea ſunt, quæ

A recentibus ſtatim applicantur vulneribus)immo molle & blandum, & quod dolorem mitiget.ſi
quidem, vbi magna diuiſio eſt,ibi ſtudium impẽdi debebit, vt magis ſiccantibus remedijs labra
vlceris vniãtur,atq; coaleſcant:vbi aũt acu ſtilo've facta diuiſio eſt, id duntaxat curandum eſt, ne
phlegmone particula tẽtetur.Atq; ex hoc manifeſtum eſt cruentorũ vlcerum indicationem, quæ
à Theſſalo eſt prodita,nihil nos maius adhuc docere,quàm ſit cuilibet e plebe notum. Non enim
ſcire,qđ fieri oporteat,id magna res eſt,vt quod omnibus hominibus natura inſit: ſed, quibus ra-
tionibus illud efficias,id vero ſcire artificum eſt.Nam, ſi nauem quiſpiam ſit ædificaturus,ſcimus
profectò omnes,etiã qui nauium fabri non ſumus,quo loco poni gubernacula debeant,quo loco
puppis,quo prora,ac reliquorum quiduis:cæterum nihil nobis hæc ad rem conferunt,vtpote ne-
ſcientibus, quemadmodum ipſa ſtruãtur.Æque, & qui ædes molitur,vtiq; non ignorat, nec ꝙ ia
cienda primum parietum fundamenta ſint,nec ꝙ ſuper his erecti minimeq; inclinantes erigendi
ſint parietes,nec ꝙ ſuper his ſtrui tectũ oporteat,nec ꝙ oſtia,& feneſtræ,ſinguleq; reliquarum do
mus partium proprijs collocandæ ſint locis:verum hæc ad domum ædificandam quid conferant,
quoad ipſe fabrilis artis ignarus ea fabricare neſciat? Vni igitur Theſſalo omnium hominum ſa-
pientiſſimo,noſſe,quid fieri oporteat,ad artificioſam notitiam ſatis eſſe videtur. Sed nos per ſu-
B perius comprehenſa monſtrauimus id eſſe operum,quæ ex artibus expectentur,veluti principiũ
quoddam,nondum aliquam eorum propriam partem, ſed quæ etiã ſit cuiuis è plebe communis.
Quippe primæ in omni arte indicationes omnibus hominibus natura ſunt præſtò.Quare,ſi hę ſa
tis ſunt ad opifices faciendos,nihil vetat,quin & naues ipſi ædificemus, & materiam fabricemus,
promptumq; ſit omnibus tum calceos facere,tum veſtes,tum domos,ſed & architectos eſſe, & ci
thara perſonarè,& rethoricari. Verum nõ ita ſe res habet:nec,qui vulneratæ parti naturalem vni
tionem eſſe moliendam nouit,is medicus eſt,ſed qui, quibus id rebus perficiat, intelligit.quanq̃
ne hoc quidem ipſum per ſe ſatis eſt, ſi quis etiã, quò pacto his ſit vtendum, neſciat:ſed,qui viam
omnem curationis eouſq; percalluit,vt ipſum conſequi deſtinatum finem queat, is demum eſt,q
mederi nouit.Ergo iſtis amethodis Theſſali æmulis illud accidit,vt, cum maiora viribus audeãt,
nec ad ea,q̃ conſequi alioqui poſſent,accedãt.Quippe,cũ dudũ ſtilo quidam vulneratus in manu
eſſet ita,vt tota diuiſa cute aliquid neruorũ,qui ſuberãt,pungeretur,ſapiens ſcilicet Theſſalius in
principio emplaſtrũ quoddã impoſuit,quo ſæpe in maximis vulneribus vſus proſpere fuerat. Pu
tabãt.n.(arbitror)omne vulnus eandẽ curationẽ requirere. Phlegmone vero oborta,ad catapla-
ſma,quod ex farina tritici cõponitur ſe conferens,atq; interim hominem putrefaciens, intra ſepti
C mũ diem iugulauit.Nec ſanè comprehendere numero eſt,quot,vbi in Pęonias iſtorum manus in
cidère,conuulſione perierint:quò,ſi dijs placet,ſanctio illa Theſſalia ſeruetur, Omne cruentum
vlcus ſimiliter eſſe curandum,idq; partibus ijs,quæ laborent,nullam indicationem conferẽtibus.
Cæterum vera ipſa methodus non perinde,atq; hęc Theſſali,eſt amethodos,immo põt vel nunc
ẽt poſt tot tãntoſq; medicos non ſolum meliora medicamenta,quàm prius fuere,ſed etiã vniuer-
ſum curationis modum inuenire.Nemo enim ſtatim ab initio ijs vſus, q̃ nos inuenimus, ex ner-
ui vulnere in conuulſionem incidit. Aduerti nanq;,vbi punctus neruus eſſet,ei ex ſentiẽdi,quod
obtinet,acumine neceſſe eſſe tum dolorem incidere,quàm reliquis partibus,maiorem,tum ex ne
ceſſitate phlegmonen conſequi:niſi quis & medelam dolori inueniret,& phlegmones generatio
nem prohiberet.Rationabile igitur mihi eſt viſum cutis quidem vulnus apertum inglutinatũq;
cuſtodire,quò per id ex neruo vulnerato ſanies efflueret:totum vero corpus ſuperuacuis humo-
ribus liberare:ac, nequis dolor vulneratam partem vrgeret,in primis ſolicitudinem habere.Itaq;
etiam medicamenta excogitaui non pauca,quæ vulneri impoſita ad vtrunq; mire ſunt compara-
ta,tum vt dolorem mitigent,tum vt exitum ſaniei patefaciant. Tutius vero fuerit etiã,ſiquis cu-
tem latius incidat,ac totum corpus ſanguinis miſſione inaniat,vtiq; ſi fortis ſit virtus. Si vero vi-
D tioſis ſuccis repletum corpus ſit,protinus purget. Aqua vero calida, quanquam reliquas phleg-
monas valde mitigat,vulneratis tamen neruis eſt inimiciſſima:cum præſertim eorum ſubſtantia
ex refrigerata concretaq; humidiore materia ſit condita. Omnis enim eiuſmodi conſtitutio per
ea,quę ſimul calefaciunt & humectant,reſoluit ac putreſcit.Itaq; ab aqua calida eos,qui ita vulne
rati fuerant,omnino prohibui,vtilius iudicans oleo calente fouere propterea,quòd demonſtratũ
à me eſt,hoc quoq;, ſi frigidum applicetur,tenues meatus obſtruere:ſin calidum, digerere. Porrò
fugi ex huius quoq; generibus & crudum,quod Omotribes græce dicit, & quod deniq; adſtrin-
gendi vim haberet.Delegi aũt tenuiſſimũ,cuius generis Sabinum eſt:quod etiam vtilius fuerit,ſi
bimũ trimum've ſit.Quippe id, quàm recẽs, magis per halitum digerit,quoq; magis eſt antiquũ,
hoc ſemper magis digerere eſt potens:verũ dolorẽ minus ſedat.In pharmacis aũt huc omne con-
ſiliũ direxi,vt eſſet eorum facultas tum tenuis,tum modice excalfaciens,& quæ ſiccare citra dolo
rem poſſet.cum ſola hæc trahere ex profundo ſaniem neq; contracta neq; demorſa particula poſ-
ſit. Vſus ſum aũt primũ terebinthina reſina,tum per ſe,tum ẽt paulum euphorbij admiſcẽs : Et p
ſe quidem in pueris,& mulieribus,& generaliter ijs,qui molli eſſent carne:Cum euphorbio vero
in ijs,qui dura. Non ſecus aũt & propoli,non per ſe modo,verũetiam cũ euphorbio ipſam mol-
liens:quòd ſi durior eſſet,cũ tenui quopiã oleo.Quin & ſagapeno in duris corporibus ſum vſus,
vtiq;

vtiq̃ue cũ oleo & terebinthina id miſcens:ſed & opopanace ad eundem modum, quo & ſagape- E
no. Mihi vero & lachryma cyrenaica non inutilis fore videtur, ſiquis emplãſtrũ ex ea faciat, cuiuſ-
modi eſt, quod nos ex euphorbio cõpoſuimus. verũ nondum id experientia, quẽadmodum reli-
qua omnia, comprobauimus. Quippe pręcedere oportet eam, quæ à vera methodo proficiſcitur,
remediorum inuentionẽ, huic vero experientiam ad certiorem ẽt fidem ſubſcribere. Siquidẽ ex
tali methodo ẽt ſulfur, quod ignẽ expertum non ſit, quodq́; lapidoſum nõ ſit, ſed omnino tenuiũ
partiũ, ei, cui neruus vulneratus eſſet, conducturũ ſperauimus, tantum eius tenui oleo miſcentes,
dum, quod ex vtriſq; miſtum erat, ſordium haberet craſſitudinem. In valentioribus vero duriori-
busq́; corporibus, ẽt ſi ad mellis ſpiſſitudinem redigas, ſic quoq; inueris: nam id quoq; compro-
batum experientia eſt. Quinetiam lotam calcem ſimiliter oleo admiſtam his applicandam exco-
gitauimus: quæ ẽt, ſi mari lauetur, magis proficiet. Lauatur optime per æſtatem in æſtu caniculæ.
Quòd ſi bis ter've eam laueris, vtilius medicamen efficies. Quo pacto aũt talia præparanda ſint,
ex cõmentarijs, quos de medicamentorum cõpoſitione edidimus, intelliges. Nunc mihi tantum
dixiſſe ſufficit me tum hæc, tum alia multa medicamenta aduerſus neruorum vulnera inueniſſe,
cum nec ſub aliquo magiſtro ea vſurpata viderim, nec in veterũ alicuius aut medendi libris, aut
quos De facultatibus† inſcribũt, prodita: ſed ex ipſa rerũ natura indicationes ſumpſerim. Id quod F
proprium eſſe medici methodo vtentis exiſtimo. Mirificus autem Theſſalus, cum ne vnum qui-
dem medicamentum inuenerit, iam pridem materiam eorum notam eſſe affirmat. Atqui multo-
rum medicamentorum, quæ nos excogitauimus, non modo Theſſalo, & qui ante eũ medici fue-
runt, materia nota non eſt, ſed nec ijs, qui poſt eum in hũc vſq; diem fuerunt. Siquidem ipſe, cum
accerſitus aliquando eſſem ad quendam, qui à Theſſalijs iſtis amethodis medicis putris fuerat fa-
ctus, ac cernerem eũ cataplaſma, quod ex triticea farina fit, impoſiturum, vbi nullum ad præſens
mihi medicamentũ erat, popoſci ex figulo quodam, quẽ viderã, ægri vicino aquã lixinã: tum co-
quens in ea farinam hordeaceam, non aũt ſicut illi in oleo & aqua triticeam, impoſui. Poſtea vero
farinam erui ſimili modo coctam, iam phlegmone inflammato & putri ex bella horum curatione
neruo imponens, vindicaui ab ea putrefactione hominem. Verum de ijs, quæ cum phlegmone
putreſcunt, alia diſceptatio ſequetur, eaq́; diffuſa in opportuno operis loco. De neruis vero vul-
neratis ſatisfaciant, quæ dicta iam ſunt. Et ſanè ex ijs, quæ ipſi inuenimus, plurimi vno illo empla
ſtro vtuntur, quod ex euphorbio, & cera, & fricta reſina eſt compoſitum. Cui, neſcio quomodo,
aliqui ſinopidis aliquid poſtea miſcuerunt, aliqui ochræ, quò videlicet fucatum, vnde componatũ,
lateret, ægre ferentes, ſi meum id eſſe videretur. Verũ non eſt à principio ſic à me cõpoſitum. Mi G
ſcuerint fortaſſis ei non nulli & è ſalis flore aliquid, aut aliud quippiã tale, quod colorem eius im-
mutet, nec vim eius minuat. Poteſt quis per ignorantiã etiam tale aliquid immiſcere, quod facul
tatem eius immutet. Verum nos illud ex cera, reſina terebinthina, pice, & euphorbio compoſui
mus, immiſcentes ex cera partem vnam, ex terebinthina, & pice, vtriuſque partis vnius dimidiũ,
ſic, vt quod ex vtriſq; conflaretur, cerę par eſſet. licet autem interim, & plus ſit, quod ex ambobus
conſit, quàm cera. licet rurſus & alterum eorum tantum ceræ admiſcere. Quinetiam in penuria
terebinthinæ tum humidam pineam, tum etiam frictam commode admiſceas: non minus etiam
his & abietinam immittas. Strobilina vero duris tãtum corporibus idonea eſt: ad mollia vero im-
miſcenda nõ eſt. Si itaq; humidã reſinam immiſcebis, tunſum cribratumq́; euphorbium reliquis
immittes liquatis (eſto vero pondus eius, ceræ pars duodecima: etiam plus aliquando, vbi ſcilicet
valentius efficere eſt in animo) Sin ſiccam, ſicuti quæ fricta eſt, vtiq; olei puſillum deſiderabit eu-
phorbium. Quare ego tum id cum oleo contundens, ac ad ſordium ſpiſſitudinem redigens, mox
reliquis poſt liquationem refrigeratis t*erens miſceo. Sæpe etiam tantulum aquæ immiſcui medi-
camento conficiendo, quantum in miſtis ipſis liquandis tum abſumi, tum euaneſcere prorſus po
tuit. Verum omnia huius generis ad tractationem de medicamentorũ cõpoſitiõe magis attinẽt. H
Nunc ſuffecerit, ſicuti antea fecimus, indicato, quale eſſe debeat medicamenti genus, pauca parti-
culatim exẽpli cauſa apponere. Vberem nãq; omniũ materiã in opere de ſimplicibus medicamẽ-
tis inuenies. Præparare aũt debebis, vt in opere de eorũ cõpoſitione eſt traditũ. Nunc igitur ſatis
eſt hoc tm̃ dixiſſe, atq; ad alia tranſire. Vulnerati nerui curatio medicamenta poſtulat, quæ &
tepidũ calorẽ excitent, & valenter ſiccent: tum quæ ex ſubſtantiæ ſuæ natura & trahendi vim ha-
beant, & tenuiũ ſint partium. Sanè nõ ad medicamentorũ modo victusq́; inuentionẽ ipſa medẽ-
di methodus proficit, ſed ẽt ad ipſum inuentorũ vſum. Nam veluti in ſuperioribus oſtendimus,
quiſquis citra methodũ, quæ vlceri apta medicamenta ſunt, molitur, eum ne minimo quidẽ eorũ
probe vti poſſe, ita et nunc oſtendere licet. Siquidẽ intellexiſſe, quantopere affectum vel ſiccarit,
vel calefecerit, vel mitigarit, vel laceſſerit medicamenti applicatio, is demum potis eſt, qui metho
do quadã curat. Idem vero ipſe ſolus ẽt intendere ea, quibus inter initia eſt vſus, vel remittere no-
uit. Cũ nanq;, quod δὶ εὐφορβίου propterea, quòd euphorbium accipit, vocãt, quidam vulnerato
neruo ſtatim impoſuiſſet, idq́; ſubinde prius proſpere fuerat expertus, tertio die indicauit mihi
vulneratam partem tum dolentem, tum phlegmone tentatam, miratus medicamen nihil contu-
liſſe. Percontatus igitur laborantem ſum, num primo die, cum impoſitum medicamentũ eſſet, ca-
lorem

* Al. φάρμακον ἐπίπαστον

† Addunt codi. græci ἐξ ἰδίας σοφίας. i. ꝓpria ſapientia.

* ξύσας.

A lorem quempiam veluti ex Sole ſuauem ſenſiſſet.is ſe quicquam eiuſmodi ſenſiſſe negauit.Rurſus itaq; percontabar et medicum,quanto iam tempore præparatũ apud ſe medicamentũ habuiſſet,ac quos eo ſanaſſet. Ille plus anno apud ſe habuiſſe: ſanatos vero à ſe aiebat pueros duos, & adoleſcentẽ vnũ.Cum aũt & de corporis habitu adoleſcentis rogaſſem,albũ eum, molliq; corpore fuiſſe affirmabat.His ergo auditis cũ intelligerẽ,vt ad propoſiti adoleſcentis temperiẽ, euphorbiũ deeſſe, poſtulãs tum ipſum emplaſticũ medicamentũ, tum etiã euphorbium,ſumẽsq; ex his, quantũ ad ea inter ſe miſcenda ſatis putaui,iuſſi manibus medicamẽtũ ſubigere, ac euphorbium diligenter contundere.poſtea, ꝙ hæc facta ſunt,miſcere ea ſimul iuſſi.Ipſe vero oleum Sabinum vtiq; ſubantiquũ modice calefaciens,foui vulneratã partẽ.Reſectoq; leuiter puncturæ, quod cõniuebat,foramine impoſui medicamen:iniunxiq; homini inediam.Medico vero præcepi, vt veſperi rurſus eum ſolueret,ac ſimili modo,quo me viderat,oleo vteretur. Atq; his peractis apparuit poſtridie pars ęgra & ſine dolore,& ſine phlegmone. intellexerũtq;, qui huic operi aderant, omnes veriſſimum eſſe(quod nos ſæpe vſurpamus)nõ eſſe adeo magnum,quod medicamẽ præſtare poſſit,niſi nactum ſit,qui eo dextre vtatur. Eſt autem dexter vſus, qui tali planè methodo, qualem ipſi iam ſæpe in commentarijs,qui ante hunc ſunt,oſtendimus,procedit, omnium medi-
B camentorum vſu ad calidũ,frigidũ,humidum,& ſiccum,veluti ad normas, relato.Quam nimirũ methodũ non ſolũ amethodi Theſſali ſectatores probe tractare non valent,ſed nec Eraſiſtratus, nec alius medicorum quiſquam,qui corporum elementa aut prorſus non inueſtigarunt, aut alia, quàm quæ comprehenſa à nobis ſunt,poſuerunt.Sed de his hactenus.

De curandis neruis per longitudinem, vel tranſuerſum vulneratis,ac contuſis. CAP. 3.

SI autem non punctus,ſed planè cæſim vulneratus neruus ſit,conſiderãdum eſt, quò pacto facta vulneratio ſit,vtrum'ne per tranſuerſum,neruum,an per longitudinẽ eius:tum vero quãtum interuenientis diuiſum ſit cutis. Proponatur igitur primum,multum eſſe cutis adapertum adeo,vt neruus nudus appareat,isq; per directum non per tranſuerſum diuiſus.Huic neruo nullum iam memoratorum medicamentorum,quæ ex euphorbio ac ſimiliter acribus,emplaſtri ſpecie fiunt,applicabis.nudatus nanq; non feret eorum vim ita,vt, cum interpoſita cutis erat,tulit. Optime igitur eo caſu calce elota in multo oleo ſoluta vtere. Salutare vero eſt,& quod ex pompholyge medicamentum fit,ſi in largo roſaceo ſit liquatum:quod vtiq; melius fuerit, ſi tum roſaceum ipſum,tum oleum ſalis ſit expers. Siquidem nudato neruo,omnis curationis conſiliũ huc tibi dirigendum eſt,vt minima cum mordicatione ſicces.Poſſunt vero id præſtare planè pauciſſi-
C ma medicamenta.Eſto igitur hoc caſu calx ſalubri aqua ęſtatis tempore ſæpe elota.Eſto pręterea (vt dictum eſt)& põpholyx elotus, ita videlicet, vt elotus habetur in eo compoſito medicamẽto, quo publice vtimur,quodq; alia elota in ſe non pauca continet. Quippe, quæ ex metallis conſiſtunt,ea elota eſſe omnia oportet,ſi modo citra morſum vllum ſint ſiccatura. Salubre vero medicamentũ eſt,& quod ex melle ſub emplaſtri ſpecie cõponitur, vtiq; cũ ex optimo fit melle. Solui vero & id roſaceo oportet,quod tum reliquis conditionibus ſit optimum, tum ſalis omnino expers.Quinetiam ceram,quæ eiuſmodi medicamentis ſit miſcenda,elotã eſſe conuenit. Æque, & ſiquid terebinthinæ reſinę inijcies,hęc quoq; elota ſit,oportet:atq; hac magis,ſi alterius cuiuſquã reſinæ quid immittes. Quippe medicamentis omnibus,quæ laueris,acris mordensq; ſanies eluitur,atq; abſtergitur.Si vero robuſtus ſit,qui vulnus accepit,& cui corpus ſit à ſuperuacuis humoribus mundum,in hoc fas eſt etiam valentioribus remedijs non nullis vti: veluti ipſe aliquando, cum id genus vulneris in carpo accepiſſet iuuenis quidam philoſophiæ ſtudioſus,alioqui corpore bene habito,& tum in æſtiuo Sole peruſto,ex Polyidæ paſtillis ſapa ſolutis, poſtea ſuper calida aqua tepefactis linamenta imbuta impoſui. Nam id quoq; vel in primis ſemper habendum curæ eſt,nequid ex ijs,quæ vulnus contingent,frigidum ſit. quandoquidem ipſa laborans pars & ſen-
D ſilis maxime eſt, & principum partium primati continua,& temperamento ſuo frigida:quorum omnium occaſione & ex facili à frigido offenditur,& ſuã offenſam impertit cerebro. Quòd ſi ex ijs fuerit,quæ in muſculos perueniant,etiam conuulſionem facile accerſit. Siquidem monſtratũ eſt muſculos voluntarij motus inſtrumenta eſſe. Idem fore & in tendonibus expectabis, iiſdem de cauſis.Cæterum cum memoratum remedium tum vulneri ipſi iuuenis impoſuiſſem,tum vero partium,quæ ſupra erant,non parum eodem complexus fuiſſem,quæ circa axillas, collum, caputq; eius erant,omnia calente oleo aſſidue madefeci. Detraxi vero illi & primo ſtatim die ſanguinem ſcarificata vena.In quarto igitur hic quoq; iuuenis rectè habuit adeo, vt & rugoſum, & paruum,& contractum vlcus iam cerneretur. Verũtamen conſultius viſum eſt vſq; ad ſeptimũ nihil nouare.poſt quem diem planè redditus eſt ſanus. Sanè oleo perfundere tale vlcus non oportet,præſertim cum,vt nunc comprehenſum eſt,curatur.Nam oleum paſtilli huius viribus eſt aduerſum,ac ſordidum vlcus reddit.Neque enim parum intereſt,nudo'ne neruo oleum, an per interpoſitam cutem admoueas.Abluenda igitur à vulnere ſanies eſt molli lana ſpecillo circumuoluta.Madefacere vero lanam ſi placet,ne ſcilicet ſicco vlcus attingas,ſireum,id eſt ſapa, ſuffecerit, quam & hepſema vulgo apud nos in Aſia vocant.In hac igitur lanam intingẽs,mox exprimens, vlcus detergebis. Eſto vero hæc quoque ipſa tepida primis maxime diebus. Quòd ſi omnia ex

ſententia

ſententia ſucceſſerint,etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit. verum dulce id omni E
mordente qualitate careat,cuiuſmodi tum therꝑum eſt,tum ſcybelites,atque ab his,quod caryinũ
vocant.Quęcunq; vero & dulcia pariter & fulua ſunt,veluti falernum,inutilia ſunt.quippe acria
ſunt omnia talia,ac ſupra modum calida. Vlcere vero iam ad cicatricem veniente,quę alba plane
ſunt & tenuia,nec multam aquã tolerant,nec odora ſunt,ea dulcibus præſtant. Aquæ vero vſum
ad neruum vulneratum ſemper fugies,ſicuti etiam relaxãs cataplaſma.Ad iam dicti vero paſtilli
vſum prope etiam accedit & medicamenti vſus, quod Diachalciteos vocamus,quo publice vti-
mur.Liquari vero etiam hoc debebit æſtate roſaceo, hyeme ſabino oleo. Deſcriptum autem eſt
medicamentum hoc à nobis in primo de medicamentorum compoſitione. Polyidæ vero paſtil-
lus, vel trochiſcus,vel quomodocunque appellaſſe libet,omnibus fermè notus eſt.Cuius ſi copia
non eſt,Andronis,vel Paſionis pro eo eſt ſumendus,vel noſter,qui etiam omnibus illis eſt valen
tior. Sanè iam dictum eſt robuſtis corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora eſſe
adhibenda.Iſta & vera methodus inuenit,& experientia confirmat.Theſſalus vero cum ſuis vnà
ſophiſtis in alto throno reſidens ἐν κριομύξοις ἀνδράσιν.i.apud pecuinos & brutos homines (vt Cer
cidas ait)in pretio erit,dum ſuis rationibus confirmat omnis vlceris recentis eandem eſſe curatio
nem,neq; hanc,vllam ex partium natura indicationem ſumere. Vnus tñ magni in eius ſapientia F
nominis,admirandam vulneratorum neruorum curationem excogitauit. nam protinus eos to-
tos præcidit ne admonito quidem,qui vulneratus fuerat: quanquam in hoc quoq; à ſecta ſua de-
ſciuit.Siquidem par erat vel & muſculos vulneratos,& arterias,& venas,& aliud quiduis totum
præcideret:vel nec neruũ.Alioq ſic,quod fugiunt,id facere deprehendũtur,vt diuerſam ꝑ diſcri-
mine partiũ indicationẽ accipiant. Verũ hos iã mittamus, ac de tranſuerſo nerui vulnere aga-
mus,in quo maior cõuulſionis metus impendet,phlegmone.ſ.à deſectis fibris ad non ſectas cõi-
cata,cæterũ cõuulſione ab ipſis nõ ſectis excitata.Ac,quæ ad vlceris curationẽ attinẽt, his quoq;
ſunt eadẽ.Cæterũ detrahere largius ſanguinẽ,ac tenui magis,q̃ in illis,vti victu,tũ in quiete oĩno
ac lectulo molli hoĩem continere oportet:tũ oleo calenti vbertim in axillis,collo,tẽdonibus,liga-
mẽtis,& capite vti.Quòd ſi vulneratus neruus ex iis ſit,q in crure habẽtur, ſicuti, cũ ĩ manu erat,
alæ,ita in his bubones largo oleo imbuẽdi:tũ per totã ſpinã ad collũ, & caput aſcendẽdũ. Contuſi
vero nerui,vbi cum his vnà cutis quoq; contuſa exulcerataq; eſt,medicamẽta poſtulãt,q̃ in ſiccã-
do quidẽ cõe nerui vlcera ſanantiũ conſiliũ ſeruent, cæterum quæ partes,quæ per contuſionẽ à ſe
diſſideant,contrahere conſtringereq; ſint apta. Qui vero abſq; cutis ſimili affectu ſunt contuſi,
hos oleo calente,cui euocandi facultas inſit,ſæpiſſime ꝑfundere oportet,ac totius corporis ſimilẽ G
curam habere.Semel hoc incidere vidi,ſanauiq; id mature,ipſa ex oleo perfuſione. Verum vnà
cum cute neruos contuſos ſæpenumero vidi. & propter eius ſymptomatis frequentiam athletæ
ipſo vſu edocti habent cataplaſma,quod ex oxymelite & fabacea farina conficitur:quod planè ſa-
lutare medicamentũ eſt.At,ſi dolor vnà cũ contuſione vexat,ẽt picem liquidam immiſcere,ac bñ
coquere,tum calens medicamentũ imponere oportet. vbi vero magis ſiccans efficere voles, erui
farinã iniicies. Quòd ſi, vt amplius quoq; ſiccet, deſiderabis,irim illyricam immittes.Totius aũt
corporis cura his quoq; cõmunis eſt.at ſi totus præciſus neruus ſit, metus prætera nullus inſtat:
*debilis tamen particula manebit. Curatio vero eius cõmunis eſt cum ea, quæ aliorum eſt vlcerũ, * ἀνάπηρος.i. mutila.
quamq; vnam Theſſali imitatores norunt.Ergo de neruis hæc abunde ſint dicta.Phlegmonę ve
ro,quæ his ſuperuenient,quemadmodũ curandæ ſint,vbi de phlegmonis agemus,docebitur.

De vulneribus ligamentorum,inteſtinorum,peritonæi,& omenti,& quo pacto ſuturæ fieri debeant,
cum partes abdominis internæ vulneratæ ſunt. CAP. 4.

LIgamenta vero, (quæ græci Syndeſmus vocant,)cum ſimillimam habeant tendonibus ſpe-
ciem,valentiſſimorum remediorum vim tolerant: quòd nec ad cerebrum pertingant, & ſen
ſus ſint expertia.nam nerui,omnes alii ex ipſo ſtatim cerebro ortum habent, alii ſpinali interue- H
niente medulla. Tendones quoq;,quoniam compoſitam eorum eſſe ſubſtantiam ex neruo liga-
mentoq; oſtendimus,quatenus nerui participes ſunt,eatenus ex cerebro oriuntur, cæterum mi-
nus ſaltem,quàm ipſi nerui,conuulſionem accerſunt.Ligamẽta vero,cum ex oſſe ortum habeãt,
quæcunq; rotunda ſunt,ea neruis aſſimilia ſunt, duritie tamen plurimum diſſidẽt.Verum in eo,
quòd alba ſunt,& exanguia,& cauitate carentia,& in fibras diuiduntur, ſimilitudo illis cum ner-
uis,& tendonibus conſtat.Ergo,vbi teretia ligamenta tendoneſq; viſuntur,qui diſſectionũ ſunt
ignari, neruos eos imaginantur,potiſsimum,qui multo duriora ea neruis eſſe non intelligunt:at,
vbi lata ſunt,ibi ea à neruis diuerſa eſſe intelligunt: quanquam ne id quidem omnia: cæterũ ipſa
à ſeſe diſcernere non valent. Verum tu,qui præſertim cuiuſq; trium partium naturam perſpectã
habes, tum vero & formam,& quã in toto corpore poſituram obtinent,in quocũque mẽbro vul-
nus fieri cõtigerit,ſtatim intelliges, neruus'ne ſit, quod in eo vulneratũ eſt, an ligamentum, ten-
do've.Et de nerui quidẽ ac tendonis curatione iam dictum nobis eſt. Ligamentum vero vulne-
ratum ſi id eſt,quod ab oſſe ad os permeat,& maxime ſine periculo eſt,& quod oĩno ſiccãs qbus-
libet medicamentis,nihil hoĩem offendes.Sin id, quod in muſculum ſe inſerit, quãto eſt neruo &
tendone minus periculo opportunum, tãto vtiq;, niſi rite curetur,reliquis ligamentis magis ter-

rere

A rere debet.Horũ nihil peragi methodo ab ijs medicis põt,qui indicationẽ,quæ à particulis ſumit̃,
vtilem eſſe ad vlcerum curationẽ negant:nec ab ijs,qui id quidem confitent̃, ſed tñ cuiuſq; parti-
culæ naturam ignorant:quæ nimirũ(ſicut oſtendimus) ex ipſo elementorũ conſtat temperamen-
to. Verum ij,q̃q̃ nihil aliud,ſaltẽ,quæ ex inſtrumentaria partiũ conſtitutione indicant̃,intelligũt:
Theſſalus vero,& qui ſequaces eius ſunt,ẽt hæc ignorant: Veluti ſtatim, ſi diuiſum abdomẽ tàm
alte ſit,vt inteſtinũ ex eo procidat,nec quẽadmodum id reponere conueniat: nec,ſi omentũ exci-
derit,abſcindendum'ne id ſit,an non:nec an vinculo id excipiendum,an ſecus:nec an ſuendũ vul
nus ſit,nec'ne:nec,ſi ſuendum ſit,qua rõne ſuendum,quicquã intelligunt:vt quæ ne nos quidem
intelligeremus,niſi ex diſſectionis rõne,omniũ,quæ iſtic cõtinentur,partiũ naturã didiciſſemus.
quã ẽt exponere neceſſum eſt,non claritatis modo gratia eorũ,quę dicenda ſunt, ſed ẽt probatio-
nis. Cutis extrinſecus omnibus anteſtat.hæc vero in mẽbranam finitur.A cute, medio circiter
loco,neruea tenuitas muſculorum(quam Aponeuroſin Græci vocant)gemina tenditur, mẽbra-
narum ritu.Eas pleriq; anatomicorũ duas eſſe minime norunt,cũ & vnà cohæreant coaleſcantq;
ſic,vt labor ſit eas ſeparaſſe,& ſumma præterea ſint tenuitate.Poſt has deinceps habent̃ duo mu-
ſculi recti,& carnoſi,qui à pectore ad ipſa pubis oſſa perueniunt. Atq; hæc quidẽ memorata oĩa
B &ſibi cohærent coaleſcũtq;,&, quod cõflatũ ex ipſis eſt,Græci,†{qui, quemadmodum diuiſum
ventrẽ ſui conueniat,}prodiderunt,Epigaſtrion,id eſt abdomen, nominarunt. Quod vero hoc
deinceps excipit,ab illis quidẽ vocatur Peritonęon, putãtibus videlicet vnum,& ſimplex id eſſe
corpus,minimeq; compoſitum, ſed falſò:cùm id compoſitum ex duobus corporibus ſit,quorum
vtrunq;,& exangue,et neruoſum ſit. Verũ alterum eorum neruoſa tenuitas eorum muſculorum
eſt,qui per tranſuerſum ſe agunt:Alterum membrana prætenuis, velut aranea,quæ vtiq; vere eſt
peritonæum.Ac tale quidem in medio ſui eſt abdomen.Partes vero eius,quæ vtrinq; ad latus ad
quatuor quaſi digitos recedunt,hæ ſtatim à cute obliquos muſculos habent:priores quidem, q̃ à
pectore demittunt̃:ſecundos,qui ab ilibus aſcendunt:deinde poſt hos tranſuerſum muſculũ, ſub
quo eſt peritonęon.Ergo & minus periculi in hoc loco, quã in medio eſt, cum tenuem eiuſmodi
membranam,qualem aponeuroſin vocant, nullam habeat:& futura in medio difficulter admini
ſtratur:quippe cum & procidant hac parte maxime inteſtina,& ęgre inibi cõtineri* queant.Qui
enim conſtrinxerant contraxerantq; ea, recti illi carnoſiq; muſculi erant,quos ex pectore ad pu-
bis oſſa demiſſos diximus.Ergo, quoties horum aliquis eſt vulneratus,duplici de cauſa procide-
re inteſtinum eſt neceſſum,à partibus quidem,quę ſunt ad latus,propterea,quòd muſculis,q̃ iſtic
C ſunt,conſtringitur:à medijs vero,quòd nec muſculum eum,qui contineret, habet etiamnum va-
lidum,& quòd locus opportune ad procidentiam eſt comparatus. Quòd ſi maius etiam vulnus
fuerit,tum plura neceſſe eſt inteſtina excidere, tum difficilius denuo immitti. Porrò alia ratione
parua vulnera tractatu ſunt difficilia.Nam, niſi,quod procidit,ilico in locum ſuũ reponas, infla-
tur,ſurgitq; in tumorem.quo euenit,vt per anguſtum foramen immitti nequeat. Minus igitur
graue in eiuſmodi vulnerationibus mediocre foramen eſt. Atq; hæc quidem præſciſſe oportet.
Proximum eſt,vt,quemadmodum quis hoc genus vulnerum commodiſſime contrectet, conſi-
deremus.Nam Theſſali præceptum,quo cenſet enęmis ea præſidijs glutinanda eſſe,parum ſatiſ-
facere manifeſtius puto,quàm vt quenquam latere,qui compos ſit mentis,poſsit. Quoniam igi-
tur principio id agendum eſt,vt inteſtina,quæ exciderunt, in ſuum locum recondantur:ſecundo
loco,vt vlcus ſuatur:tertio,vt medicamen imponas:quarto,vt,nequa præſtantior pars ſimul affi-
ciatur, proſpicias,age iam de primo horum agamus.Cum igitur triplex(vt dictum eſt)diſcrimen
horum vulnerum in magnitudine ſit, propriam à quoq; indicationem ſumere tentemus. Eſto
autem principio vulnus adeo paruum,vt inflatum iam, quod excidit inteſtinum,remittere am-
plius non ſit. Nunquid igitur hoc loco alterum è duobus eſt neceſſum, aut flatum educere,aut
D vulnus ampliare? Præſtiterit autem(vt arbitror)prius,ſi modo id conſequi liceat. At non alia po-
tius ratione id conſequare,quàm ſi cauſam, vnde excitata inflatio eſt,ſubmoueris. Ea igitur quæ
demum eſt? Certe ambientis aeris refrigeratio.Itaq; etiam ſanatio ex calefaciendo petetur. Ergo
ſpongia molli, & ex calente aqua madenti,ac mox expreſſa calfacere inteſtinum conueniet.Præ-
paretur vero interea vinum auſterum calidum.quippe id magis calfacit quã aqua, ac robur inte-
ſtino acquirit. Quòd ſi huic etiam præſidio inteſtini inflatio non ceſſerit,incidendum peritonæi
tantulum eſt,quantum ei,quod excidit,reponendo ſit ſatis.Appoſita porrò ad eiuſmodi inciſio-
nem ſunt ea,quæ Græci Syringotoma vocant.i.quæ ad fiſtulas incidendas ſunt comparata. Scal-
pelli vero, quibus acies vtrinq; habetur,aut quibus cuſpis acuta eſt,omnino fugiendi ſunt. Situs
vero laborãti appoſitus fuerit,cum in inferiore parte factum vulnus eſt,ſi ſurſum vergat: cum ve
ro in ſuperioribus,ſi deorſum. Vnum autem vtrobique cauetur,ne,quod exciderit,ab alijs quic-
quam inteſtinis degrauetur.Itaque ex hac ratione conueniet,vt,ſi in dextris vulnus ſit,corpus in
contrariam partem inclinetur:ſin in ſiniſtris ſit, in dextram ſic, vt,quæ vulnerata pars eſt,ſemper
altiorem locũ occupet.Atq; hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus conduci-
bile fuerit.Quippe id omnibus cõe conſilium eſt. Cæterum repoſitio inteſtinorum in ſuum lo-
cum,vbi ex magno exciderũt vulnere,plane miniſtrum poſtulat dextrũ. Debet enim,vbi mani-
bus

† Ex gręco ad verbũ.qui,q̃uo vocatas Gaſtroraphias(.i.ventris ſeu abdominis ſuturas)fieri oporteat.

* κατασέλλεσθαι hic contineri Linacer vertit,cũ tñ inferius,denuo ĩmitti ac remitti verterit.

bus ſuis totum vulnus extrinſecus apprehenderit, intrò reprimere,tum conſtringere, ac exiguũ E
ſemper ſuenti prænudare:quinetiã id ipſum,quod aſſutũ eſt,modice cõprimere,quoad totum per
ſuatur. Iã vero,quę cõmoda ratio ſuendi abdominis ĩ talibus vulneribus ſit, deinceps doceamus.
Quoniã coire coaleſcereq; cũ peritonæo oportet abdomen,incipiendũ quidem à cute eſt, atque
ab externo introrſus acus inijcienda. Vbi vero tum cutem,tum rectũ muſculum totum trãſierit,
præterito,quod ei ſubeſt,peritonęo,p reliquũ peritonęum eam ab interno extrorſus inijcies,atq;
inde per reliquum abdomen ab interno extra tranſmittes. Vbi hoc penitus tranſmiſit,rurſus ab
externo introrſum idẽ abdomen eſt perforandum. Mox,vbi peritonęum,quod illi quoq; ſubhæ-
ret,præterieris,atq; ad contrarium veneris,hoc quoq; ab interno extrorſus perpungẽdum, vnaq;
cum eo totum ipſi vicinum abdomen. Deinde ab hoc rurſus incipiendum, atque id cum cõtrario
peritonæo conſuendum. ac rurſus vicina quoq; cute trãſmiſſa,iterũ ab ea parte acus introrſus eſt
inijcienda,conſuendumq; abdomen id cum contrario peritonæo,ẽt inibi vicina cute tranſmiſſa.
Atq; hæc iterum iterũq; facienda,quoad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Interuallum vero
quod ſuturis interuenit, quod ad cõpeſcenda pertinet ea,quæ ſubſunt, breuiſſimũ eſſe poſtulat.
Quòd vero ad firmitudinẽ ipſius cutis,quæ in interuallis ſuturarũ eſt,necubi rumpatur, breuitas
parum tuta eſt. Quare vtriuſque vitato exceſſu,eligenda mediocritas inter vtrunq; eſt. Iam hoc F
quoq; omniũ vlcerum cõe quodãmodo eſt:ſicuti ẽt ipſius, quo ſuũtur, fili conſiſtentia. Nã,quod
iuſto durius eſt,cutẽ rũpat, neceſſe eſt:quod mollius,ipſum prius rũpitur. Æque vero,ſi proxime
ſummas oras acũ tranſegeris,quod reliquũ eſt cutis, qm̃ minimũ eſt, dũ violenter adducitur, co-
gitur perrũpi. Si plurimũ ab ijs receſſeris,multũ cutis inglutinatũ relinques. Hæc, tametſi omniũ
ſint vlcerũ cõia,maxime tñ fugienda in abdomine ſuendo ſunt. Ipſa vero abdominis ſutura aut
iam dicto modo adminiſtrabit,vtiq; ſiquis huc ſtudiũ dirigat, vt peritonæum abdomini coaleſce
re faciat(vix.n.cũ eo coaleſcit,vtpote neruoſum:)aut ſicut non nulli faciunt,qui,quæ cognatæ na
turæ ſunt,ea cõmittunt,vtiq; peritonæo peritonæum,abdomini abdomẽ. Id fiet ad hunc modũ.
Oportet à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrſum per id tãtum acum trãſ-
mittere: poſt præteritis vtriſq; peritonæi labris, ex aduerſa parte ab externo introrſus p vtrunq;
eius labrum acum reuocare,deinde rurſus hanc reuocare,atque ab interno extrorſum per aduer-
ſum abdomen traijcere. Hic modus à publico,& exprompto,quo videlicet vno adactu per qua-
tuor labra acum tranſmittunt, hoc diſcriminis habet, q; totum peritonæon intra abdomen pror-
ſus abſcondit. Deinceps vero de medicamentis præcipiamus. Sanè hæc quoq; eiuſdẽ eſſe ma-
teriæ debebunt,cuius ſunt ea, quæ Enæma dicũtur: quæq; aliarum quoq; partium vnire vulnera G
in ſuperioribus commentarijs oſtendimus. Deligatio vero extrinſecus, vel præcipue in his ne-
ceſſaria eſt. Quarta vero curationis in his pars non paulo ab alijs diſſidet. ſiquidẽ,quod inter bu-
bones,& axillas eſt,id totũ molli lana ex oleo mediocriter calido imbuta circundare oportet. Sa-
tius item fuerit,& ſi per clyſterem inteſtinis aliud ſimile infundas. Quòd ſiquid ipſorum inteſti
norum ſit vulneratum,quæ extrinſecus fieri debent, omnia ſimiliter, vt diximus, ſunt peragen-
da. Cæterum, quod inijcitur,vinum nigrum,auſterũ,& tepens erit,eoq; magis ſi totum perfora-
tum vſq; ad internum meatum ſit. Ac craſſa quidem inteſtina facilia ſanatu ſunt:e contrario diffi
cilia,quæ tenuia ſunt. Ieiunum tamen omnino incurabile eſt, tum propter magnitudinem multi
tudinemq; vaſorum:tum quòd tunica eius prætenuis neruoſaq; eſt:adde,quòd tum bilem ſynce-
ram hoc inteſtinum recipit vniuerſam,tum quòd omnium iecinori maxime eſt vicinum. Ventri
culi vero quæ carnoſæ partes infernæ ſunt, curare cum fiducia tentabis. Nam fieri poteſt etiam,
vt bene cedat, non ſolum quòd hæ craſſiores ſunt, ſed ẽt quòd ſanantia medicamenta facile hoc
loco ipſius ſubſiſtant. At,quæ in ore eius ac gula vlcerum ſunt, duntaxat contactu medicamento
rum in tranſitu fruuntur. Quæ vero in ore eius ſunt, ijs ſenſus quoque acumen ſanationi obſtat.
Verum,quanam ratione ventriculi vulnerati,aliorumq; exitialium vulnerum Hippocrates ſana H
tionẽ moliatur,ab ipſo peti eſt ſatius. Ego nanq; non eo conſilio,vt nemo Hippocratis libros le-
gat,ad hoc opus ſcribendum acceſſi. Verum quoniam is mihi primus idonea vſus eſſe via videt,
nec tamen eam totam compleuiſſe,cum quædam minime limitata, quædã imperfecta obſcuraq;
ab eo prodita inuenire liceat:idcirco ipſe tum omnia ea lucide explicare, tum,quæ parum diſcre-
ta ſunt, diſtinguere,tũ, quæ deficiunt, ſupplere ſtudui. Vbi igitur aliquis ſe in his noſtris primi-
tus exercuerit, tunc ſe ad libros Hippocratis legendos conferat: ac tum eius de vlceribus librum
relegat,tum quæ de vulneribus exitioſis ſcripſit. Porrò ſimul maximum adiumentum ex his no-
ſtris libris habebit:ſimul certo intelliget neminẽ methodicæ ſectæ,quæ nomine ſpecioſo ſe vendi
tat,re aũt maxime eſt à methodo aliena,cõmode vlcus ſanare poſſe:ſed nec reliquorum Rationa-
liũ quẽpiã,quicunq; parum cognitis ſimilariũ partiũ elementis artem aggredi cenſent. Quippe
neſciũt hi quoq; rationalẽ ſimplicium animalis partium curationem, vt qui ab inſtrumentalibus
tm̃ indicationes ſumant. Cæterum paucis etiamnũ contra Methodicos additis de iſtis,quæ in vẽ-
triculo accidunt, vulneribus,aliò ſtilum cõferemus. Vulnerato peritonæo excidit ſubinde omen
tũ:quod primaria'ne pars ſit,an non primaria, vel ex quibus condatur, vel quã habeat actionem
vſum've,hi cõpertũ non habẽt. Itaq;,ſi iã liuet,aut nigricat portio ea,quæ excidit,ibi quid faciant,

audire

A audire eſt operæpretium:vtrum'ne præcident,an intra peritonæon remittent. Omnino.n.vel ab ipſa experientia,quid agendum ſit,intelligent,vel ab ipſa particulę natura indicationem ſument. Atqui refugiunt hæc vtraq;:eam quidem,quamexperientia ſuppeditat,cognitionem,dum venerandum.ſ.hoc ſectæ ſuæ nomen methodum extollunt:eam vero,quæ ex particulæ natura ſuggeritur,ꝙ nec ſubſtantiam eius norunt,nec actionē,nec vſum, dum à diſſectione ceu inutili abhorrent.Itaq; neſciunt,ſit'ne ex ijs,quæ neceſſariæ ad vitam ſint,an quæ neceſſariæ quidem non ſint, non tamen omnino infimæ notæ:ſed nec an cum eius affectu ſimul afficienda pars aliqua primaria ſit,an ſecus:adde,ꝙ nec an vaſorum,quæ in eo continētur,aliquod poſſit per ſanguinis profuſionem hominem interimere:nec ſiquis poſt nigrum eius abſciſſum,quod integrum eſt, vinculo cōplectatur,quò ſanguinis profluuium declinet,an id ipſum periculo vlli ſit futurū:nam leui ſaltem intuitu omentum neruoſum'videtur.proinde,niſi quis exacte naturam eius habeat cōpertam,nunq̃ audebit vinculo vti,conuulſionis.ſ.metu.Horum cum nihil mirifici iſti Methodici intelligant,vbi nigrum redditum omentum eſt,ſanè dicere,quid agendum ſit,non poſſunt. At nos (arbitror)poſſumus,qui,cum vſum eius non adeo eſſe animali magnū,ſubſtantiamq; eius ex mēbrana tenui ac arterijs veniſq; compoſitam ſciamus, horum tñ initia ex maximis orta tū arterijs, B tum venis intelligamus,ſanguinis quidem profuſionem cauebimus , coafficiendos vero neruos non timebimus.proinde id,quod ſupra nigricans poſitū eſt,vinculo excipiemus: quod poſt vinculum eſt,amputabimus:atque,vt in imo fine iam comprehenſæ gaſtroraphiæ vinculi fines pendeant,curabimus,quò nimirum facile eas, cum ex vulnere ſuppurante euomentur,recipiamus.

De ratione fracturarum oſsium curandarum. *CAP.* 5.

AC de reliquis quidem corporis partibus dictum abunde ſit: nunc de oſſibus agendum ſupereſt,quando his quoque,de quo nunc agitur,morbus accidit,quem vnitionis ſiue continuitatis ſolutionem appellamus.Huic, cum in hanc inciderit partem,proprium nomen inditum græce eſt Catagma,omnibus ferè hominibus,qui græce loqui nōrunt,tritum. Apagma nanque, medicorū appellatio propria eſt,plebi inuſitatū. Solent autē ita nominare,quoties oſſis finis,qua parte maxime cū alio cōmittitur , abruptus eſt.ſed & è fracturis ipſis,quæcunq; fracti oſſis partes iam prorſus ſepararunt,eas Cauledon factas græce dicunt. Patet vero eiuſmodi diuiſionem per tranſuerſum eſſe factam:veluti alteram per longitudinem magis eſſe,in qua ſanè non omnino ſeparantur à ſe partes ſic affecti oſſis,ſed veluti per rectitudinem findūtur.quod genus Schidacedō fieri dicere ſolent. Non deſunt ex medicis iunioribus,qui adeo ambitioſe oēs fracturarum diffe-C rentias proprijs interpretentur nominibus,vt etiam aliquā Raphanedon,id eſt ad raphani ſpeciē fieri dicant,non contenti oratione os,quod varie ſit fractum,explicaſſe. At non Hippocrates huius fuit ſententiæ,ſed,quoad fieri licuit, vſitatiſſimis vtens nominibus,oratione interpretari non eſt grauatus non has modo fracturarum differētias,verūetiam earum,quæ in capitis oſſibus eueniūt.Ac ſi ad eum modum de omni vitio egiſſet,profectò breuis mihi propoſita tractatio fuiſſet. Nunc, cū plurimorum viam, qua ſit inſiſtendum,indicarit,ſed, quæ particulatim ſunt agenda, inchoata indefinitaq; reliquerit,neceſſum eſt, in illis immoremur: nec tamē in ipſis plus iuſto , ſed, quæ tradita illi perfecte ſunt,ea ſummatim commemoremus:quibuſdam etiam demonſtrationē adijciamus,vtiq; ijs,quæ ab eo ratione parum ſunt munita:eorum præterea,quæ parum ſunt definita,quædam definiamus:&,quæ inordinata ſunt,ea in ordinē diſponamus: poſtremo ex ijs,quæ ille parū lucida reliquit,quibuſdam lucem addamus. Verum,ſi in ſingulis verba eius adſcripſero, expoſitorij cōmentarij longitudinem liber noſter habebit.Nec deerit fortaſſis aliquis, qui immo dicam lōgitudinem noſtram hic merito accuſabit,qui de hac in tertio,et quarto volumine parum merito eſt queſtus. In his.n.neceſſe fuit mihi multa Hippocratis ex eo libro,ꝗ de vulnēribus inſcribitur,loca apponere:quibus reliquis medicis oſtēderem,cuiuſmodi res ſit methodo quadam D vlcerum curationem conſcribere.In libro aūt,quo de fracturis pręcipit,quis adeo eſt ſtupidus,vt doctrinā eius omnem,ceu lucidam planeq; abſolutiſſimam nō ſuſcipiat? Quòd ſiqs ēt,vnus videlicet alter've dicat parum ſe id opus mirari,his opportuniſſime reſpondeat illud poetæ: " Hos vnū " atq; alterum permitte tabeſcere. Quænam igitur ſit fracturæ curandæ vera methodus,quamq; ipſa rei natura præſcribat,iam tempeſtiuum dicere videtur,atq; hinc ſumpto initio.Quoniam fracti oſſis ſoluta partium cōtinuitas eſt,vtiq; finis, quò tendet is,qui eas curabit,ſaltem primus,vnitio eſt.Quòd ſi is per affectarum partium ſiccitatem perfici poſſe nō videatur , reſtat alter,qui eſt, vt alterius cuiuſdam interuentu glutinentur. qui ſi nec ipſe comparabilis aduertitur , inſanabile eſſe vitium dixeris. Quòd igitur coaleſcere nequeat tàm durum os,quàm id,quod in iuuenibus & adoleſcentibus,& viris,multoq; magis in ſenibus cernitur, id profectò vel cuiuis patere pōt. Poteſt certe illud tantum vnitionem recipere, quod abunde molle eſt : cuiuſmodi conſpicitur in puerulis.Quòd autē alia quapiam interueniente ſubſtantia ceu glutino quodam agglutinari colligariq; ſecum ſeparatæ fracti oſſis particulæ queant,hinc maxime ſperet quiſpiam.Monſtratum eſt omnem animalis particulā proprium ac ſimile ſibi trahere alimentū.Id ſi verū eſt, oſſium certe idoneum nutrimētum,& craſſius,& magis terreum,quàm aliud quoduis nutrimentū in toto animali,fuerit. Non eſt igitur nec à ratione alienum,nec quod fieri omnino non poſsit,vt,qđ ex hoc

* vlceribus.

hoc ipſo proprio alimento redundat,& in labris fracturæ cõcreſcit,ſuo ipſius interuentu illa quo E
que conglutinet.Quinetiã ita vſu euenire cõſpicitur:ſubſcribitq; ſpei,quã rõ ſuppeditat,ẽt expe-
rientia ipſa.Itaq; conſiderandũ deinceps eſt,quanã potiſſimũ rõne corpus hoc,quod fracturis in
naſcitur,quantũ qualeq; ſit,prouenire poſſit.Nam,ꝙ nec quãtũlibet,nec qualecũq;,ſed quod me
diocritatẽ in vtroq; ſeruet, requirimus,id planè eſt euidens.Porrò huius ſymmetriæ tum qualita-
te,tum quãtitate inuenta,deinceps eſt,vt,qua maxime quis vtrunq; aſſequatur,rõnẽ ipſam quæ-
rat.Sed nec tẽpus,quo hęc effici conueniat,minus neceſſarium quæſitu eſt, vtrum'ne ſtatim à fra
ctura facta,veluti ſtatim in vulneribus moliebamur vnitionẽ:an id cõmodum tẽpus non eſt, ſed
aptius aliud requirendũ.Sanè inuenias hoc quoq;,ſicuti & reliqua omnia ex ipſa rei natura edo-
ctus.Quęnã igitur eſt ipſius rei natura? Nẽpe os fractum ſub aliqua paulo ante comprehenſarũ
differentiarũ.Age igitur videamus, nunquid à ſingulis differentijs aliquid deſumi ad eius cura-
tionẽ poſſit,ab ea quã Cauledon, id eſt per trãſuerſum, fieri diximus,orſi.Diſſident ſic à ſe in hac
fracti oſſis partes,vt è directo non iaceant.Quare patet primum id eſſe agendum, vt in directum
agantur:tum eorũ,quæ deinceps ſunt,aliquid gerat.Sanè eum ſitum habuerint,ſiquis ea, quæ ſic
diſſident,integræ partis exemplo vſus,in contrariũ adducat: à qua nimirum certiſſima indicatio
tranſpoſitionis eorũ erit.Fieri.n.põt,vt tum prorſum,tum retrorſum,tum in hanc partem,tum in F
illam mẽbri facta translatio ſit.Quæcunque igitur retrorſum magis ſunt acta,ea prorſum impelli
conueniet:nec minus alterã quoq; fracti oſſis partẽ modice ad contrariũ retrudi. Contra,q̃ pror-
ſum ſunt emota,hæc rurſus ipſa quidem retrorſum, reliquam vero partem ſenſim duci prorſum.
Eodem ẽt modo,& eorum,quę ad dextrã ſunt detorta,medicatio eſt,ſi ad ſiniſtram ducantur:cõ-
traq; eorũ,quæ ad ſiniſtram, ſi mutent ad dextrã, ſemper ſcilicet altera parte modice in contrariũ
acta.Cæterum in adducendis contrario motu partibus,ne quæ frangant earum extantiæ,non le-
ue periculum eſt.Neq;.n.(veluti in ſerra defectis viſitur)læuis eſt vtriuſq; partis finis.Nam,ſi illæ
frangãtur,non poterunt ad amuſſim ſecum coaptari fracti oſſis fines, duplici de cauſa. Nam,ſiue
ipſa fragmenta inter partes coniungendas interciderint,non ſinent ea,quæ adaptãtur,ſe cõtinge-
re:ſiue quid forte oſſiũ extra ceciderit,ne ſic quidẽ eorum,quæ effinxeris, exacta coniunctio erit
ſic,vt priſtinam vnionẽ imitent:quippe quæ ſolum tum demũ erit, cum oſſis extantiæ in ſuas ca-
uitates fuerint recõditæ. Quòd ſi ſemel comminutę perierint,neceſſum eſt,inter applicata ſimul
oſſa vacans interueniat ſpatium,in quod ſanies collecta, atq; in tẽpore putreſcens, totum pariter
mẽbrum ſecum corrumpet.Atq; ob hæc quidem,quæ diſſident oſſa,è directo admota eſſe opor-
tet. quod cõmode certe fieri nequit,niſi retrorſum prius ſint tracta: Antitaſin vocant. Oportet G
igitur aut manibus ipſis,vtiq; ſi paruũ ſit mẽbrum, aut vinculis circũpoſitis,aut vnà cum ijs ẽt in
ſtrumentis,cuiuſmodi nos Hippocrates docuit,antitaſin oſſium facere.Poſtea vero,q̃ abunde re-
tracta fuerint, nec vllus ſuperſit metus,ne ſe in adducendo tangant,tum in directum opponere,
vinculaq; remittere,ac muſculis ipſis diductorũ in idem commiſſionem permittere:interim vero
teipſum quoq; manibus ſubſeruire,ac, ſicubi aliquid paulũ ſubſultet,corrigere,atq; formare. Ab
ijs ſecũdũ,quò diriges,fuerit,vt immotũ prorſus mẽbrũ conſiſtat,nequid eorum, quæ effinxeris,
moueatur:qñ ita neceſſe eſt ea rurſum diſſidere.Ac,ſi ipſi quidem ægrotanti, vt quietudini mem
bri proſpiciat, permiſeris, vigilans fortaſſis probe id curauerit,at dormiens omnino membrum
mouebit. Vt igitur non dormientis modo hominis,ſed ẽt ad deſidendum,itemq;, cum cubile re-
ſternitur,ſurgentis,eorũ,quę formata ſunt, poſitura ſeruet, tuta deligatura complecti fracturam
oportet,quęq; fracti oſſis partes ſecum coarctare ad amuſſim poſſit.At vero, cum laxior deliga-
tura oſſibus moueri permittat,arctior vero conſtringendo, dolorem excitet,danda opera eſt, vt
vitato ambarũ incõmodo,vtriuſq; fruamur cõmodo. Id fiet,ſi, quod nimium eſt,declinabimus.
Ergo nec adeo arctare deligaturam debebimus, vt iam cõprimat:nec adeo remittere, vt laxa ſit.
Ac, ſi quidem ęqualis eẽt craſſitudinis mẽbrũ quodq;,vtiq; latiſſima faſcia eſſet cõmodiſſima,vt H
pote quę totũ æqualiter continenterq; ex omni parte fractum os complecteret. Sed,qm̃ id non
eſt,pectori quidem latiſſimam licet circũponas,artubus certe & iugulo non potes, ſed in talibus
vtilior eſt anguſta,vtpote quę nec rugas contrahet,& totius mẽbri,cui circundata eſt, cutem con
tinget. Verũ,ſi paucis complexibus fracturam continet,parum tuta eſt. Quantum igitur ſecuri-
tatis ex anguſtia deficit,tm̃ ei ex iniectionis numero,& verſus integrum deductione eſt adijcien-
dum.Sed,qm̃ deligationum,quęcunq; citra dolorem carnem conſtipant coarctantq;, id virium
habent,vt ex ijs partibus,quibus primum inijciũtur,ſuccos exprimant in eas,in quas ipſę ſunt fi-
nitę,reponant,atq; figant,non alienum à ratione arbitror deligaturæ principium ſuper ipſam fra-
cturam inijci,abhinc vero ad reliquũ mẽbrum diſpenſari. Etenim, qui contra deligat,is ab inte-
gris ad ægram partem ſanguinem cõpellit.Atqui,ſi ab ęgro loco incipiat,in integrum finiat,non
ſolum innoxia eiuſmodi deligatura in ijs,quę diximus, erit, ſed ẽt vtile quiddam cõtulerit:quip-
pe cũ nullã circũ fracturã ſinet excitari phlegmonen:cuius rei curã habere in primis oportet. Ti-
mendum.n.eſt,ne tũ ex illa in diuerſum vulſione,quã membrũ in ſuã formã effingentes admini-
ſtrauimus,tũ vel magis ex eo,quòd cauſę,quę fracturam faciunt,plerunq; circundatã oſſibus car
nẽ conſtipando contundendoq; prius lędunt,magnę ſubſequantur phlegmonę.Ne cſanè mirer,

ſi phlegmones

A ſi phlegmones quiddam ſimile etiã ipſis fractis oſsibus ad portionem accidat. quando etiam, quæ parum probe ſunt curata, magis humida, ꝙ pro natura ſua, manifeſte cernantur: vbi videlicet vnà cum vulnere os perfractum ſub aſpectus notitiam venit. Quinimmo nec oſsis caries, quem ſphacelon vocant, ex alia occaſione oboritur: quæ ipſa totius oſsium ſubſtantiæ corruptela quædam eſt. Non igitur negligendũ, quin totum ſuperuacuum humidum ex oĩbus, quæ circa fracturã habentur, partibus exprimas. Incipies itaq; ab ægra parte, ac, cum bis ter'ue circundederis, inde ſanũ verſus progredieris. Siquidẽ, qui ita deligat, & ab integris ad laborantẽ partẽ ſanguinis confluxũ arcet, &, quod iam collectũ in ea eſt, exprimit. Cum vero duæ partes ſint, quę & recipere aliquid à laborante particula, & tranſmittere ad eam poſsint, vtiq;, quæ ſuperiacent, tum propter multitudinem, tum magnitudinẽ ad ambo magis ſunt habiles: Extremæ vero, propter contrarias conditiones, exiguum quidem aliquid vel recipere, vel tranſmittere poſsunt, multum vero nec ægris partibus ſubminiſtrare, nec ab ipſis recipere. Quocirca, cum duas primas fecerit Hippocrates deligaturas, priore quidẽ tum, quod in laborante particula cõtinetur, ad ſuperpoſita expellit: tum, quod ex his cõfluit, repellit: reliqua vero primis quidem cõplexibus, quos ſuper ipſam fracturam facit, itemq; faſciæ ad inferna progreſſu, eò quædam extrudit, quædã, ne quid illinc confluat, prohibet:

B Reliquis deinceps oĩbus, quibus videlicet ab infimis partibus ſurſum recurrere deligaturã cẽſet, vt eodem videlicet loco cum priore finiatur, tum ad ſuperiora repellit, tum confluxum ab ijs prohibet. Muniunt igitur ac ſtabiliunt fracturam, nec phlegmonen oriri ſinunt prima duo lintea. nõ tñ ea, quæ dicta ſunt, ad ambos hos vſus ſatisfaciunt, {præſertim} ſola. Vnde ad eorum quidẽ tutelam Hippocrates præſidium excogitauit, vt ſplenia vnà cum exterioribus faſcijs adhiberentur, quæ hæc quoq; ipſa ſtabiliant. Ne autem phlegmone oriatur, medicamento quopiam ex ijs, quæ phlegmonen prohibent, vti iubet: quale nimirum eſt ceratum humidum. Hæc igitur oĩa ratione, vt cõprehenſum eſt, dictante, ſunt inuenta: & præter hæc ipſa repoſitionis figura: quæ ipſa quoq; geminæ indicationi ſubijcitur, priori, quæ ex ſolis cõmunibus notionibus pendet: alteri, quæ ex curandorum organorum naturali cõſtitutione præſtatur. Prior igitur eam, quæ maxime à dolore abeſt, eligendam figuram ſuadet: quò nec phlegmonen particula contrahat, & æger perſiſtere in vna ea diutiſsime immotus poſsit. Secunda, quæ ex curandorum ſumitur natura, arterias, venas, neruos, & muſculos, quàm rectiſsimos poni præcipit. Sed & cõſentiunt inter ſe hæ indicationes: qñ & rectiſsima cuiuſq; partis figura maxime eſt à dolore aliena: & quæcunq; magis, ꝙ alia, eſt à dolore libera, ea maxime naturalis membro eſt, brachio quidem anguloſa, quæ Engonios græce

C dicitur: cruri vero, quæ paulominus porrecta eſt. Porrò ad dolorem vitandum non modo naturalis habitus cuiuis inſtrumento eſt vtilis, verũetiam conſuetudo quoq; conducere non nihil videtur. Atq; hæc quidem figuræ, in qua cuſtodire membrum conueniat, inueniendæ ratio eſt. eadem porrò inueniendæ figuræ ratio eſt & in retractione partium à ſe: quam Antitâſin vocant, & cum in naturalẽ ſitum aptant fracti oſsis partes. Etenim expedit, vt in rectiſsima atq; à dolore alieniſſima forma membrum tum†{retrorſum retrahas,} tum in naturalẽ habitum coaptes: multoq; etiã magis vt ſub eadẽ figura tum deliges, tum ad quietẽ reponas. Siquidem ſub alia deligare, in aliam vero mutare, non dolorem modo incitare poteſt, verũetiam oſſa intorquere. nam, niſi eorum, quę præcepta ſunt in cõmentarijs, quos de muſculorum motibus ſcripſimus, obliuio obrepſit, neceſſe eſt, vbi figura mutatur, alios muſculorum tendi, ac velut contractos rotũdari, alios ſolui, ac remitti. Ergo, vbi tendũtur, tum premi eos à deligatura eſt neceſſe, tum ex compreſsione ipſa dolere: vbi vero tenſio remittitur, ea in parte deligaturam eſſe laxam, fracturamq; fulcimento deſtitui. Horũ igitur omnium cauſa tum extẽdere, tum effingere, tum deligare, tum reponere vna ea figura, quæ doloris minimum habeat, præcipue eſt ſtudendum. Atq; ad primum quidem opus, quod in fracturis molimur, nullum iam relictum eſt præceptum. Soluere autem ex Hippocratis ſententia ter-

D tio die debebis, quò in membro præter ſolitum cooperto nec dolor nec pruritus creetur, nec eius, quod iam infixum fracturæ eſt, perſpiratio prohibeatur. Cuius occaſione non modo noxius pruritus quibuſdam accidit, ſed etiã cutem ex acrimonia ſaniei eroſam exulcerari. Infundendum igitur tm̃ temperatæ aquæ eſt, quantũ ad euocãdam eiuſmodi ſaniem eſt ſatis. Quod ſi rurſus quoq; ſimili modo facies, vtiq; ſeptimo id à primo die facere debebis. Apparuerint vero iam oĩa, modo nihil impediat, phlegmone libera, ac, ꝙ pro naturali habitu, magis aliqñ gracilia. Tum igĩt licebit & ferulas circũponere, & ſoluere ex maiore interuallo. Nam antea, cũ phlegmones ſcopus vinceret, tutum non erat ferulis premere. Nunc cum ea deſiit, ac ſtabilire fracturam eſt opus, ſanè non incõmode his vtare. Sed & ſoluere ex maiore interuallo licet, videlicet non deſiderantibus præterea partibus ſaniem excernere. Quinetiam callus, quem Πωρον Græci dicunt, fœlicius ita prouenerit: qñ ad hunc gignendum (ſicut dictum eſt) cogi concreſcereq; aliquid proprij oſsium alimenti oportet. Non eſt igitur hoc à labris fracturæ eluendum, aut foras euocandum: quod certe aſſidua ſolutio faciet. At vero nec tanto interuallo intermittendum, vt neſcias, quẽadmodum fractura procedat. Vidimus enim non ſemel, cum valenter ſiccarentur oſſa, egre prouenîſſe callum. Expedit igitur, iſtis tertio vel quarto die modice aquam calidam infundamus, hanc metam finiendæ perfuſionis habentes, cum carnes in rubrum tumorem attolluntur. Atq; in his quidẽ prius, ꝙ

* Al. diataſin. i. extentionem.

† διατείνειν. i. extendas.

ſubſidere incipiant,deſiſtendum eſt.Contra,vbi digeri quid volumus, non prius eſt deſiſtẽdum, E
q̃,quod ex perfuſione intumuit,ſubſidat.In quibus vero,quò minus callus in fractura proueniat,
humiditas abundantior obſtat,ibi hanc ſiccare(ſicut prius eſt dictum)conuenienti deligatura, &
perfuſione aquæ,quę vel minima oĩno ſit vel plurima,conabimur.Quippe minima,cũ prius deſi
ſtat,q̃ aliquid confluat,&,qui ad manum humores ſunt,per ſpiritũ digerit:&,qui in alto ſunt,mo
dice liquat.Expedit aũt ita ſolui liquariq́; ea,quæ per deligaturam ſunt expellenda.Plurima vero
digerit plus,q̃ attrahit.Sanè conſtat in ea quidem deligatura,quæ exprimet,minus eſſe arctandos
faſciarum fines:in ea vero,quæ ad renutriẽdum eſt cõparata,nec minus hos arctandos,& vniuer-
ſos circunductus laxiores faciendos.Quoniam aũt non ſolum, quo tempore ſubueniẽdum callo
gignendo ſit,ſed etiam,quo pacto,eſt inuentum,reliquum fuerit de vniuerſa victus ratione præ-
cipere.Ac,q̃ in principio quidem ſit tenuiſsime cibandum,id,vbi de propria phlegmonarum cu-
ratione agemus,dicetur.Porrò monſtrabitur,& q̃ venam incidere interdum oportet, & per ven-
trem ſuperuacua expellere. At,quo tempore callus gignitur, nutriendum corpus eſt cibis boni
ſucci,& qui multum nutriant,ex quibus prouenire ſuccus ſoleat nõ ſolum bonus, ſed etiã tenax,
ex quali fieri callum maxime expedit:quippe cum ex ſeroſa humiditate ac tenui gigni prorſus ne
queat:ex craſſa vero,ſed quæ fragilis ſit,ac pinguitudinis expers,gigni quidem poterit non ſegni- F
ter,cæterum tempore ſicceſcens,friabilior atq; ita fractioni obnoxius reddetur. Magnitudo calli
ea ſit,quæ & oſsibus tuto vinculo ſit,nec muſculos tamen comprimat. Nam, qui minor iuſto eſt,
hic oſſa parum reddet tuta:qui maior eſt,dolorem muſculis inuehet.Attendendum vero diligen-
ter eſt,vt vel promoueatur,ſi minor iuſto proueniat: vel inhibeatur, ſi immodice increſcat. Sunt
vero,quibus hæc efficies,†{ipſius perfuſionis tum quantitas,tum vero qualitas:prætereaq́; cibo-
rum quantitas,}ac medicaminum,quæ illi extrinſecus imponuntur, facultates.Ac de perfunden
do quidem & victus ratione ſupra eſt dictum:Ex medicamentis vero,quæcũq; emplaſticam ſub-
ſtantiam habent,ac modice calfaciunt,ea callos tum promouent,tum vero augent: Quæ vero di-
gerendi vim obtinent,ea magnos iam callos diminuunt.Si vero nec augere callum, nec minuere
ſtudes,ſed eo,ſicut vltro prouenit,es contentus,medicamento aliquo eorum, quæ cruentis adhi-
bentur vulneribus,vtere:quæ,cum modice ſiccent,etiam coagulari ac cõcreſcere mediocriter cal-
lum faciunt.Ac de tranſuerſis quidem fracturis hæc ſatisfaciant.De longis vero reliqua omnia ad
eundem ſe habent modum.cæterum cõprimendæ hæ magis in ipſo fracturæ loco ſunt:tum,quod
receſsit,retrudendum introrſus eſt.Quæ vero confracta multifariam ſunt, potiſsimum cum vlce-
re,quemadmodum fieri plurimum ſolet, ijs ſplenia circundanda aſciæ ritu incurua Hippocrates G
præcepit,eaq́; vino imbuta tum auſtero,tum nigro, æſtate potiſsimum.Quippe putreſcunt,ſiue
oleo quis vtatur,ſiue cerato:cum poſtulent amplius, q̃ reliqua,ſiccari, vtpote vitio ipſo reliquis
maiore.Quinetiam medicamenta quoq; omnia ex ſiccantiũ ſint numero,ſicuti ille præcepit, ſed
ſimul modum ipſum ſiccationis definiẽs:etenim ex enæmis eiuſmodi eſſe pharmaca vult. Quòd
ſi protinus ab initio quis ipſis vtatur,tale eſſe debere enæmon ſuadet, quod imbui ſit aptum. Ac
reliqua quidem oĩa ex illius præceptis ſunt peragenda,nõ in ijs,quæ dicta ſunt,modo,verũetiam
ſiue nudatum os†{deſecari ſerra}poſtulet,ſiue fragmenta quæpiam vel teipſum eximere,vel ex-
pellenti naturæ ſubſeruire oporteat.De ijs vero,quæ cruribus ſupponunt̃,organis, quos Solenas
græci vocant,quæcunq; Hippocrates addubitauit,vtenda'ne ſint,nec'ne,& omnes norunt,& lau
dandas eſſe rationes cenſeo.Quod autẽ neotericis inuentum eſt gloſſocomon,quo maxime tem-
pore gignẽdi calli vtimur,laudandum id quidem,quantum aliam quãuis eiuſmodi machinarum,
ducimus. Verum non videtur id Hippocrates nouiſſe,quanquã aliàs in organis, quæ vſui forent,
excogitandis non indiligens.At vero,quod cruribus ſubijcitur inſtrumentum, recte illis excogi-
tatum eſt:q̃ per vnicum axem,qui in fine machinæ ad infernam eius partem eſt collocatus, con-
trarium nixum toti membro gemina tenſione efficit. Nominatur earum altera (quæ vtiq; mem- H
brum tendit in directum)græce Euthyporos,id eſt in rectum procedens: quæ vero prius ſurſum,
mox deorſum,ea Metaleptice græce dicitur, quaſi translatiuam dixeris. Obeuntur ambæ per la-
queorũ circumplexũ.Porrò aptiſsimus in hunc vſum laqueus eſt,†{qui duas habeat appẽdices.}
Hic igitur,cum in partibus membri,quæ infra fracturam ſunt,iniectus eſt, priorem ſiue euthypo
ron efficit tenſionẽ,brachijs ſcilicet ipſius axi circumpoſitis.Cum vero in partibus,quæ ſupra fra-
cturam ſunt,idem laqueus imponitur,metalepticen tenſionem efficit,abactis videlicet ipſius bra
chijs prius ſurſum,mox deorſum: quippe hæc quoq; circundanda axi ſunt. Porrò circũactum ac
veluti flexum brachiorum laquei, qui à ſuperioribus partibus ad inferiores agitur, per trochilia
fieri oportet,quæ in lateribus glottocomi ſint poſita.Licebit,& Solena voces eiuſmodi machinã,
& cum adiectione ſic,Solena mechanicũ,aut Glottocomion mechanicum. Verum de inſtrumen
tis vberius præcipiemus,quando†{de luxatis}agemus.vbi etiam de varietate deligaturarũ,quæ
ſuperimponuntur,non minus dicetur.Nunc vero,poſtq̃ de mechanico Solene mentionem feci,
qui plurimum cruri commodat,tum aliàs,cum reponitur:tum vel magis,cum æger cubile mutat,
aut etiam è ventre aliquid excernit,non ab re fuerit,quò nihil tractationi de eo deſideretur,multo
magis illud glottocomion laudare,cuius alterum laterum itemq́; tabellulam, in qua pedem col-
locant,

† A Y. Ex antiq́s. tũ ipſius perfuſionis quãtitas, tũ ciborũ quantitas ac qualitas habẽt eñ, τό τε ποσὸν τῆς αἰονήσεως καὶ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν ἐδεσμάτων.

† Cod. ant. legunt ἀποπρίσεως, vt etiam Linacer vertit. impreſsi ἀποτρήσεως. i. perforatione.

† ὅ ἐκ δυοῖν διαντέων.

† de luxatorum curatione.

A locant,quò nulli non quadret membri magnitudini, mobilia faciunt. Ac de reliquis quidem fracturis hæc noſſe,cum ijs,quæ Hippocrates præcepit,ſat fuerit.

De curandis fracturis oßium,quæ in capite conſiſtunt. CAP. 6.

DE ijs vero,quæ in capite accidunt,Hippocrates certe integrum volumen ſcripſit,vbi omnia præcipit,quæ in his ſunt agenda:& nos,cum huic operi finẽ impoſuerimus, enarranda eius opera aggrediemur.Ad præſens vero,qm̃ in his commẽtarijs,& quæ ſupra ea, quæ ille dixit,ſunt inuẽta,adijcimus,& quæ indefinite dixit,definimus,neceſſe eſt primũ de cauis exciſorijs ſcalpris, quos græce Cycliſcus vocant,mox de ijs, quos à lenticulæ ſpecie Phacotus vocant,poſt hos de anguſtis ſcalpellis,demum de medicamentorũ vſu aliquid agamus. Ergo de fracturis caluariæ quędam vſq; ad ſecundam laminam,quam græce Diploen vocant,perueniunt:quædam vſq; ad internam oſsium faciem:quædam etiam ſimplices fracturæ:quædam cõtuſiones:quædam veſtigia eorum,quibus inflicta plaga eſt. Quæ igitur ſimplices fracturæ ad ſecundam vſq; laminam perueniunt,ijs,quos modo diximus,anguſtis ſcalpellis indigẽt.Expedit autem hos vt numero multos, ita magnitudine impares eſſe,necubi deſit,quod operi ſit commodiſsimum. poſtea vero nudato, prout fieri ſolet,vitiato oſſe,vtendum primo quidem latiore,ſecundo loco,eo,quod illo eſt angu-
B ſtius,mox ita reliquis deinceps vſq; ad anguſtiſſimum.Hoc vero in ipſa diploe eſt vtendum. Poſt hæc tum protinus,tum ad finem vſq; ſiccis medicamentis eſt medendum.Quæ ob id ipſum κεφαλικὰ græce,id eſt capitalia,ſunt dicta.Ea cõponuntur ex iri illyrica,& erui farina, & manna,& ariſtolochia,& panacis radicis cortice:† in ſumma,oĩbus, quæ extergere citra morſum poſſunt. ipſa nãq; generatio carnis,naturæ opus eſt.Itaq; ægro ad eã rẽ nihil opus eſt arte medica. Vt aũt, quæ prouenit caro,coaleſcat circumhęreatq; omni oſſis parti,id inde maxime eueniet,ſi neq; ſordes ſuper eo ſit,nec oleoſa quępiam pinguitudo.Id igitur eſt,quod ægris medici ad carnis productionẽ præſtãt,vt totus locus ſiccus ſit,tum quælibet vitiati oſsis pars planè pura.Atq; hæc quidẽ omniũ fracturarum,cũ caro in his produci incipit,cõmunia ſunt. Ex fracturis vero, quæ ad cerebri vſq; membranas peruenerunt,ſi ſimplex tm̃ fractura ſit,iam dictis ſcalpellis anguſtis vtendum:Sin cũ contuſione aliqua,quod contuſum eſt,excidi debebit,idq; vel terebellis prius in circuitu perforatum,mox deinde ſcalpris admotis,vel protinus ab initio cycliſcis. Ac, quæ per terebellã quidem ratio fungitur,parum tuta eſt propterea,ꝙ,dum audacius eam tractant,duram membranam,quæ oſſi ſubſtrenitur,nõ raro violant.Quod vero ꝑ cycliſcos opus adminiſtratur, ne id quidem oĩno vitio caret,cum quatiat immodice caput,quod potius quietem poſtulat.Mihi igitur hic quoq; pla-
C cet,ſi magnæ ſint fracturæ,& oſſa,quæ fracta ſunt,vehementer mota, cycliſcis vti. quippe paucis exciſionibus facies lenticulatis exciſorijs locum. Sin firma plurimum oſſa ſint, foranda terebella ſunt.Quidam aũt,quò minus vſquam aberrent,eiuſmodi terebellas excogitarunt, quæ mergi nõ poſsint,quas ab argumento Abaptiſtas dicunt. Circũcurrit enim parum ſupra terebellæ acutam cuſpidem circulus quidam parum extans. Sanè expedit complures id genus præparatas habere, ad omnem caluariæ craſſitudinem.Nam craſſiori longior terebra conueniet,(voco autem ita,cuius ſpatium,quod inter ſummam eſt cuſpidem,& circulum,qui extans circũcurrit, maius eſt:)tenuiori breuior.eſt autem huic quoq;,quod intereſt inter cuſpidem, & quod circumcurrit, minus. Aliqui vero(ſiue illos his timidiores, ſiue tutiores appellem)etiam ijs,quas Chœnicidas vocant, ſunt vſi.Tu vero,ſi neq; improuidus eorum,quę fallere poſſunt,ſis futurus,neq; plus,quàm ſatis eſt,timidus,cõmodiſsime cycliſcis vtere:& primo quidẽ aggreſſu, latioribus: poſtea magis anguſtis,donec ad craſſam membranam perueneris. Cæterum, quod excidi oportet, id totum circulo cycliſcis nudandum non eſt,ſed ex ea maxime parte,qua fractura eſt grauiſsima.Nam pręter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus,quæ vehementer ſunt afflicta,celerrime recedit,adeo, vt nullus ſit metus eam,quæ iam ſeiuncta eſt,tetigiſſe.Si vero vnam ſemel nudaueris partem, ac ſcalprum,
D qui in cuſpide præfixam habet obtuſam læuemq; lenticulæ ſpeciem, aciem vero per longitudinẽ erectam,ſubmiſeris,vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris, feries malleolo,ac ſic caluariam diuides.Euenient enim ita agẽtibus, quæ requirimus, oĩa. Nam mẽbrana,ne ſi dormitans quidẽ quis agat,lata tantũ lenticulæ parte occurrens vulnerari poteſt. Quòd ſicubi adhæreat caluariæ,huius quoq; adhærẽtiam innoxie dirimit ipſa lenticulæ rotunditas. Subſequit̃ vero præeuntem eam à tergo ipſe ſcalper caluariam ſecãs.Quare,nec qui minus cum periculo,nec qui celerius perficiatur,forandi modum alium inuenias. Maxime autẽ hunc in vehementiſſimis fracturis laudabis:quas vtiq; recentiorum non nulli medicorum græce Engiſomata & Camaroſis nominant:Engiſomata quidẽ,quæ in medio ſui membranæ innituntur:Camaromata vero,quæ eandem ipſam partem,exaltatam habent,cæterum, qua primum ab integris fracturæ partibus diduci ægra cœpit, intro magis recedunt, ac membranæ innituntur. Quippe celerrime in talibus, quod ægrum eſt,totum exciditur:vtpote cum promptius ſubintret lenticulati ſcalpri finis in ijs, quæ plurimum à naturali habitu receſſerunt.Quinetiam inſtrumento,quod Oſtagran vocãt, aliquibus oſsium,quæ vehementer ſunt comminuta,vel exalatis,vel conuerſis,ea potiſſimum parte,vt demittatur lenticulatũ ſcalprum,pręparabimus. Quo facto ſuccedunt deinceps omnia,quibus eſt opus,cum ſecuritate ſimul ac celeritate: vt fermè dixeris celebre illud dictum in quidem

* Cod.impreſſi & antiqui etiã multi habẽt,vt Linacer vertit. Sunt tñ qui adiant καὶ λεπίδος χαλκοῦ ἴσου.i. & ſquama æris, æqua portione.

† ἴτυς.i.labrũ, ſiue ſuperciliũ.

quidem omnibus probe ſe habere:Dimidium facti,qui bene cœpit,habet. Hic vero non totius di E
midium,ſed vel totum,vel paulo minus totum habeas, vbi lenticulatũ ſcalprum immiſeris. Atq;
hæc optima eſt fracturarum,quæ in caluaria ſunt, manualis tractatio : quam Cħrurgian vocant.
Quantum vero excidere conueniat eius,quod affectum eſt,deinceps exponã. Quod vehemẽter
eſt confractum,id totum eſt auferendum. Si vero ab eo fragmenta quædam longius excurrant,
(quemadmodum aliquãdo cernitur accidere)hæc perſequi ad finẽ non expedit, illud perſuaſum
habentibus,minime futurum,vt ex eo noxa ſequatur vlla, modo reliqua omnia rite ſint peracta.
Nos enim nõ ſemel aut bis,ſed planè perſæpe ſic facientes voti compotes fuimus. Indicatio vero
agendorum hic quoq; ex natura ipſarum partium affectarum ſubminiſtrata eſt. Nam deligaturã,
quam in alijs fracturis, ceu maxime phlegmonas arcentẽ,ratio inuenit,capiti adaptare nõ poſſis.
itaq; nec,quod affluit reprimere,nec,quod in ægris partibus cõtinetur,exprimere queas: ſine qui
bus prȩſidijs nec reliquorum oſsium vllum ſeruari ſanum poteſt.Nam pone in brachio ad medul
lam vſq; fractum os eſſe,neminemq́; poſtea pro fracturæ legibus id deligaſſe: Omnino neceſſum
erit ſaniem,non ſolum,quȩ foris ſub cute & ſub muſculis eſt collecta,ſed etiã,quæ in medulla con
tinetur,tum ipſam primum ac maxime corrumpere, tum cum ipſa os vniuerſum : quando etiam
nunc quoq; omnibus rite peractis aliquando talia contingunt. Quomodo ergo non vel magis in F
capite ea accidant,cum nec deligaturam,quæ fracturis debetur,admittat,& omnis ſanies prona fe
ratur ſic,vt ſuper membranam vniuerſa coaceruetur? In alijs igitur fracturis deligatura cum rite
adhibetur,tantum abeſt,vt ſuperuacuam aliquam humiditatem colligi in læſo oſſe patiatur, vt ẽt •
gracilius,q̃ pro naturali habitu,membrum reddat:In capite vero ratio, quæ per deligaturã eſt ex-
cogitata,nec poteſt ita tum os ipſum cõfractum,tum,quæ illi circũſtant,ſiccare, vt neq; phlegmo-
nen contrahant,neq; penitus vllam efficiant ſaniem : nec medicamentum eſt vllum, quod vel in
alijs quidem partibus citra deligaturam os fractum,quatenus nunc dictum eſt, ſiccum atq; ab ſu-
peruacuis purum reddere valeat.Neceſſum igitur eſt nobis primũ fracturæ aliquid nudare,quò
videlicet detergere & abluere ſaniem à membrana liceat:poſt vero, cum phlegmones tp̃s præte-
rijt,omniaq́; ſicca ad vnguem ſunt, carnem producere,ac cicatrice locum includere. Non eſt hic
ſermo nudus,rerumq́; vacuus,cuiuſmodi eſt ille ſophiſtarum, qui operũ artis neſcij quærunt,cur
capitis fracturæ callum non ducãt.Ducunt enim,viri boni. Voſq́; tam demẽtes eſtis, vt eorum, * ληρώδεις
quæ non ſunt,tanq̃ ſint,cauſas aſſignetis. Nouimus enim aliquando ſincipitis os fractum. quod
aũt os huic oſſi protinus ſuccedit,temporis os vocatur,in quo ipſas ſquamatim cõpactas commiſ-
ſuras eſſe accidit.in eo luculenta fractura longiſsime pertinebat:quam ipſe equidem minime con G
tingens,ſed tantum ſincipitis os excindens,hominem ſanaui ſic, vt nũc quoq; multos iam annos
viuat.Quòd ſi ſincipitis quoq; os dimiſiſſem,putruiſſet citius,quȩ illi ſuberat,cerebri membrana,
q̃ callum fractura duxiſſet.Nam,ſi nulla ex læſis partibus ſanies intrò cõflueret,ſuperfluum eſſet
os excindere.Ergo illi,prout ſolent, nugentur. Ego vero in alia ſimiliter ſe habente fractura co-
gitaram ſupernum os dimittere,ac,quod à lateribus erat,quò ſanies deflueret,eximere.mox,cum
& craſſitudinem eius & duritiam æſtimaſſem, vtilius fore iudicaui ſupernũ os potius eximere,q̃
ob defluxus ſolicitudinem cerebrum valenter concutere. Cogitaui prȩterea accidere poſſe,vt,ſi à
latere magnum fièret in oſſibus foramen, prómineret fortaſſis hac parte cerebrum. Eſt porrò &
in lateribus non vno in loco etiam neruorum,horumq́; non leuis momẽti, quidam exortus:cum
in ſupernis capitis ne minimus quidem vſquam oriatur neruus. His admonitus abſtinui ab exi-
mendo oſſe,quod in latere capitis eſſet. At callum ſemper duxit,modo rite curaretur. Ac iã,quod
diſquiramus,hoc ferè ſupereſt,quænam ſit,poſtq̃ foratum os eſt,tum medicamentorum, tum vni
uerſæ diligẽtiæ noſtræ præcipua omnium ratio:vtrum'ne blandiſsima, & quæ maxime voluptati
cubantis ſubſcribat,veluti qua nũc pleriq; vtuntur:an quæ huic maxime eſt aduerſa, nempe quæ
per medicamenta,quæ vehementiſſime ſiccent,perficitur: cuiuſmodi & Meges Sidonius laudat, H
& ciuis quidam noſter ſemper eſt vſus ſic,vt etiam emplaſtrum, quod Iſin vocant, ilico nudatæ
membranæ imponeret,& ſuper hanc foris oxymeli. Sanè is ſenex erat ſatis exercitatus in hac artis
parte:cæterum neq; alium quempiam his vſum vidi,nec ipſe vti ſum auſus. Tantum tamen teſti-
ficari Eudemo poſſum(nam id ſeni nomen erat)magis fuiſſe ſeruatos, qui ab illo curabantur, q̃
qui ab ijs,qui blandis vtebantur. Aggreſſus vero fuiſſem aliquando ipſe quoq; experiri eiuſmodi
curationis rationem,ſi perpetuo in Aſia manſiſſem.Sed,cum Romæ plurimum agerem, ciuitatis
morem ſum ſecutus,permiſſa ijs,quos Cħrurgos vocant,maxima eiuſmodi operum parte. Cæte
rum ipſam rei naturam æſtimans,talem quandam determinationem longa noſtra experientia cõ
firmatam concipio. Qui auditorius meatus dicitur, non ſolum vſq; ad cerebri duram membranã
pertinet,ſed etiam neruum contingit,qui in ipſum à cerebro deſcendit. Is autem,quãquam ita po
ſitus in vicino,tamen vehementiſsima(ſicut dictum prius eſt) medicamenta tolerat. Nihil igitur
miri ſit,ſi poſt forationes craſſa cerebri mẽbrana ante,q̃ notabiliter phlegmone occupetur,valen-
tiſsimis gaudeat medicamentis,ceu ſiccam naturaliter ſubſtantiam habens.

Galeni

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER SEPTIMVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Ventriculi exemplo vniuerſas partium intemperies curare docet, ſiue illæ quidem ſimplices, ſiue cum ſuccorum affluxu conſiſtant.

Galenum veritatis ac ſcientiæ ſtudio inflammatum ad exercitationem tantum, ac ob amicorum preces, hos, & reliquos omnes libros ſcripſiſſe. *CAP. I.*

MEdendi methodum, Eugeniane chariſſime, quam olim in Hieronis gratiam ſcri
bendam ſuſceperam, poſtea, ꝗ illum ſubito longum iter ingredi coactũ, nõmul
B to poſt diẽ obijſſe nũciatum, ipſi quoq; perſequi deſtitimus. Tu enim mihi con
ſcius es, neq; hoc me opus, neq; aliud vllum popularis auræ ſtudio fuiſſe aggreſ-
ſum, ſed quò vel amicis gratificarer, vel meipſum ſimul vtiliſsima ratione ad rẽ
propoſitam exercitarem, ſimul† {ad obliuionem ſenij} (vt Plato inquit) cõmen
tarios mihi reponerem. Quippe multitudinis laus, cõmodum ad vſus nõ nullos
inſtrumentum viuentibus aliquãdo eſt: mortuis certe nihil prodeſt, ſicut neq; viuentium quibuſ-
dam. Nam, qui viuere in tranquillo optarunt, ac fructum ex philoſophia ceperunt, & ijs, quæ cor-
pori curando ſufficiunt, ſunt contenti, ijs vtiq; impedimento nõ paruo eſt apud vulgum fama, vt
quæ eos à rebus pulcherrimis plus iuſto tranſuerſos auferat: veluti me quoq; non ignoras ab ijs,
quæ ſunt moleſta, ſic non nunquã tædio affectũ, vt bono interim ſpatio ne tangere quidem librũ
poſsim. Ego vero (haud ſcio qua ratione) ab ipſa vſq; adoleſcentia mirifice, ſiue inſpiratus, ſiue fu
rore percitus, ſiue quomodocunq; dixiſſe libet, & vulgi famam contempſi, & veritatis ſcientiæq;
ſtudio flagraui, nullam eſſe hominibus nec honeſtiorem nec diuiniorem poſſeſſionẽ ratus. Atq;
ideo nulli librorum meorum nomẽ meum præſcripſi: immo vos (ſicut ipſe teſtis es) rogaui, ne me
immodice (vt ſoletis) apud homines laudaretis: nec nomen meum operibus, quę proderem, inſcri
C beretis. Ob hæc igitur omnia ẽt medendi methodus, quam inceperam, à me eſt depoſita, cum ca-
pita inuentorum breuibus cõmentarijs mihi ipſi ſcripſiſſem, nec vllam pleniõrem docendi ratio-
nem etiamnum adieciſſem. Nunc, qñ & tu, & alij ex amicis nõ pauci exigitis, quę ſubinde meope
re in ægris peragere vidiſtis, vt ea in cõmentarios redigam, adijciam huic operi, quod reliquũ eſt.

Quid ſuperioribus libris eſt actum, quid ſequentibus agendum: & quod imbecillitatis affectum Empirici & Dogmatici non recte intellexerunt. *CAP. 2.*

ERgo in horum commẽtariorum tertio, quarto, quinto, & ſexto, quemadmodum ſimilarium
inſtrumentaliumq; partium cõem morbum curari conueniat, ſcripſeram, idcirco nimirum ab
eo auſpicatus, ꝙ & conſpectior reliquis eſſet, & euidenter oẽs propemodum priores medicos, qui
certa methodo artem tradere polliciti, amethodi in ipſis curationibus deprehenduntur, confuta-
ret. Nam, cum ab Hippocrate diſceſſeris, qui nobis omnium ſalutarium pręceptorum ſemina prę
buit, reliquorum certe nemo vel conatus eſt genus hoc morbi methodo curare. Poſtulant autẽ, &
quæ Hippocrates ipſe reliquit, non malos agricolas, qui ea tum ſeminent cõmode, tum augeant,
tum perficiant. Id aũt feciſſe ante nos neminem, ſed pleroſq; etiã ſemina, quæ reliquit, corrupiſſe,
ijs, qui animũ aduerterunt, clare monſtratũ abitror. Itaq; hoc morbi genus vel continuitatis ſolu-
D tionẽ, vel vnitionis, vel qualitercũq; eſt libitũ, appellare cuiq; permiſimus: qñ de nominibus nec
in hoc opere, nec in alio medicinaliũ vllo laboramus, ſed quo pacto artis maxime finẽ conſequa-
mur. Reuertamur aũt nunc ad morbum eũ, qui oĩum eſt primus, nẽpe, qui in ſimilaribus naſcit̃,
quibus ſcilicet primũ animantis functiones referũtur acceptæ. Siquidem monſtratũ in alijs ope-
ribus eſt, queẽadmodum inſtrumentaliũ quãq; partiũ aliquid agere dicamus, veluti oculũ videre,
aut crus ambulare: Eſſe enim ſicuti id, quod præcipuũ eſt actionis crurũ, non cruris totius, ſed mu
ſculoſi in eo generis, ſic viſionẽ non oculi totius, ſed cryſtallini in ipſo humoris: ac in reliquis qui-
buſq; organis ad portionem. Porrò oſtenſum in ſecundo horum voluminum eſt genus hoc mor-
bi nõ ſolum cognitu eſſe maxime neceſſarium, ſed etiam neminẽ ipſum ratione curare poſſe, qui
prima corporis elementa non norit: Præterea nõ intelligere ea, quæ dicãt, non nullos eorũ, qui ra
tionales ſe nominant, quoties imbecillitatẽ eſſe dicunt vel ventriculi, vel inteſtinorum, vel iecino-
ris, vel oculorum, vel alterius cuiuslibet partis. Si nanq; ita nominant infirmitatẽ impotentiamq;
ad naturale opus, nihil plus plebeio intelligunt: quippe quẽ dicere audias imbecillum ſibi ventri
culum eſſe, non enim concoquere eũ vel minima leuiſsimaq;, quæ ſumpſit. Quòd ſi imbecillitatẽ
quæ eſt in vẽtriculo, affectũ quempiã eſſe aiunt, interpretent̃, quæſo, nobis quem nam demũ hũc
eſſe volunt, queẽadmodum in phlegmone fecerunt. nam Empirico ſat fuerit, ſi ſymptomata labo-

rantis particulæ expoſuerit,nempe tumorem præter naturam , & renixum, & pulſatilem dolorẽ, E
& tenſionem,& ruborem,aliaq́ʒ id genus:imponitq́ʒ non nunq̃ breuitatis docendi cauſa cunctis
ſimul collectis vnum nomen,ſicuti comprehẽſis iam phlegmonen. Dogmatici vero non itidem,
ſed ipſam morbi naturã inſpiciunt,quã ſymptomatum illorũ collectio neceſſario ſequit̃. Siquidẽ
Eraſiſtrato videtur ſanguis,qui in arterias incidit,vbi ſpiritu impellitur, in exitu earum impactus
hærere,idq́ʒ phlegmone eſſe. At par(arbitror)erat vel Eraſiſtratum ipſum, vel aliquem ex ſectato
ribus eius ſimili modo,affectũ,qui in imbecillitate cuiuſq́ʒ partis ſubeſt, interpretari. Tanq̃ enim
de phlegmone,in quid'nã translatus naturalis partis habitus ſit,explicuit,ita ratio exigebat , vt &
translatio cuiuſq; particulæ in imbecillitatẽ ab eo explicaret̃. Non enim,cũ pro naturæ ratione eſt
affecta,ad propriã actionem eſt imbecilla:ſed acceſſit oĩno aliqua præter naturã occaſio, quæ eam
diſſoluit deiecitq́ʒ,& mortuæ ſimilem effecit: quã vtiq; nec Eraſiſtratus dixit,nec Herophilus,nec
alius quiſpiam medicorũ,qui de primorum corporũ natura auſi aliquid pronunciare non ſunt.

Communis methodus intemperiei dignoſcendæ,& curandæ. *CAP. 3.*

CÆterum immorandum in his diutius non eſt, cum præſertim abunde prius monſtratum ſit
& genus hoc morbi vtiliſſimum eſſe,quod à medicis diſquiratur : &,qui commode id ſit tra-
ctaturus,huic neceſſe prius eſſe de elementis conſideraſſe. Itaq;,qui nobis habendus ſermo eſt,is F
totus ex prius demonſtratis elementis abſoluet̃:de quibus vnũ(vt ſcis)volumen edidimus, quod
De elementis ſecũdum Hippocratem inſcripſimus. Sanè eadẽ opinio de corporis natura eſt tum
Diocli,tum Mneſitheo,tum Dieuchi,tum Athenęo , tum probatiſſimis ferè quibusq; medicorũ,
itidem vt præſtantiſſimis philoſophorum:vt qui ex calido,frigido, humido , & ſicco miſta putent
tum alia corpora vniuerſa,tum vero animantium in primis. Cæterũ ei,qui de his omnibus primũ
pronunciauit,demonſtrauitq́ʒ,iuſtũ eſt,arbitror,reddere,quod inuenit. Ideoq́ʒ & nos ea ſecũdum
Hippocratẽ elementa vocamus:etiã ſi maxime Chryſippus,Ariſtotelesúe, aut alius quiſpiam me
dicus,philoſophusúe ſimiliter de ijs ſit opinatus. Ergo, qm̃ vnaquæq; animalis particula propriã
actionẽ edit,quæ tm̃ ab aliarũ actionibus differt,quãtum ipſa particula ab alijs,quę illas edunt,eſt
diuerſa,(Differt vero ab alijs particula quæq́ʒ eo,ꝙ calidior, vel frigidior,vel ſiccior,vel humidior
ſit:aut ꝙ binis horũ quibuslibet ſit affecta.)qui tueri actionẽ vult, hic tẽperamẽtũ earũ cuſtodiat,
oportet. Cuſtodiet aũt,ſi id,quod ad calidius eſt conuerſum,refrigerabit : quod ad frigidius incli-
natum eſt,calfaciet:Pari modo,ſi,quod ad ſiccius eſt alteratum, humectabit : &,quod ad humen-
tius eſt verſum,ſiccabit: Rurſus quoq; , ſi ſiccabit pariter ac calfaciet,quod humidũ eſt redditum,
& frigidũ:ſiccabit & pariter & refrigerabit,quod humidius ſimul & calidius euaſit : & in reliquis G
duabus coniugationibus ad portionẽ. Semper enim pro eo,qnod exuperat , inducendum eouſq;
cõtrarium eſt,quoad particulam in ſymmetriam,& naturalem habitum vindicaueris. Ac genere
quidem,oĩs ægritudinis,quæ in ſimilaribus conſiſtit,iã dicta mihi medẽdi eſt methodus. Cũ enim
octo earum ſint differentiæ,veluti in libris de morborum differentia eſt traditum , octo nimirum
erunt & medendi rationes, quarum vna(quò medentis conſilia diriguntur)curationis meta cõis
eſt, ipſius ſimilaris corporis alteratio:quandoquidem etiam morbus ipſe ex intemperie & natura
lis temperamenti alteratione eſt ortus. At,quæ membratim medicatio agitur,ex his duobus con-
ficitur,nempe materiæ copia,& huius congruo vſu. Ac medicamentorũ quidem copiam tum ex
libro de ſimplicium medicamentorũ viribus,tum ex ea , quę de eorũ compoſitione præcipit,me-
thodo haurias,licebit:Eorum,quæ ad victus rationem pertinent,hinc ſumimus. Sed &,quemad-
modum cuiuſq; *mõrbi intemperiem agnoſcere oporteat,ex tribus operibus intelligas,primo eo, *μορίου.i.particulæ.
quod de Temperamentis:ſecundo eo,quod de Partibus afflictis:deinde eo,quod Ars medica in-
ſcribitur. Non eſt igit̃ ad ea,quæ nũc ordimur,ijs,qui prudentes natura ſunt,ac cogitationẽ in pri-
mis exercitarunt,multis p̃terea opus:cui neutrũ horum adeſt,huic certe ad præſentem diſputatio
nem non parua re eſt opus. Quòd ſi in paruæ doctrinæ ſecta præterea ſit altus , hic geminum tp̃s H
requirit,alterum, in quo prauas opiniones dediſcat:alterum, in quo melioribus ſe exerceat.

Quid rationalis curatio intemperiei , quæ in ventriculo eſt , differat ab Empiricorum curatione. *CAP. 4.*

SAnè te ſcimus & ex ijs,quę in vniuerſum dicta ſunt,particularia ꝑ te inuenire poſſe,& alioqui
multos id genus morbos à nobis percuratos vidiſſe ſic,vt vtraq; ratione particularium tracta-
tionem minus requiras. Sed,qm̃(vt Plato ait)non poſſunt,quæ ſcripta ſunt , non è manibus exci-
dere,quò,ſiqñ liber in alterius nõ exercitatæ rationis manus deuenerit, facilius hũc doceat, adijci
particulariũ quępiam oportet:ex quibus ẽt protinus clare id,quod proxime dixi,intelligetur fieri
poſſe,†{vt ꝑ teipſum particularia inuenias.} Siquidem ipſe ea per meipſum oĩa inueſtigaui,ratio
ne ipſa viam monſtrante:qñ,ſi præceptores ſecutus fuiſſem,ipſe quoq; ventriculo imbecillis ſua-
ſiſſem,vt cibis adſtringentibus,& ſubamaris vterentur:vino quoq; ſimiliter auſtero:præterea ab-
ſinthio,& quod ex mali cotonei conficitur ſucco,alijsq́ʒ eiuſmodi , quæ deuorantur,medicamen-
tis. At vero,quod ad ea pertinet,quæ extrinſecus applicantur,primum perfundi ventriculum ex
abſinthio & oleo *crũdo iuſſiſſem:mox hapſum lanæ tum ex ijſdem ipſis , tum vero ex vnguentis
melino,& maſtichino,& nardino imponi:ab ijs ceratũ ex ijſdem cõpoſitum : poſt alia pharmaca,
vtiq;

† Antiqui cod. habent ἑαυτῷ τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκειν.i.vt (ille alter) ꝑ ſe ipſum particularia inueniat.

*ὠμοτριβοῦς.i. ex oliuis immaturis expreſſo.

A vtiq; ceratis valentiora, quæ à medicis vocantur epithemata. Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex
ijs, quæ ſimilem vim obtinent, medicamentis componuntur. In quibus eſt aromatum quoq; mul
titudo non parua: ſpica nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malaba
thri folium, & ſtyrax, & bdellium, & opobalſamum, & balſamum, & xylobalſamum, reliquusq;
aromatum catalogus. Quòd ſi horum nihil profeciſſet, commune omnium remediũ, quibus im-
becillitas nocet, in fine adhibuiſſem, nempe rubrificationem, (φοινιγμὸν græce vocãt,) quæ vel per
thapſiam, vel ſinapi, vel tale aliquid excitatur: deinde ad vſum aquarum calidarum ablegaſſem.
Quippe vltra hæc Empiricus nihil nouit, veluti commẽtarij eorum docent. Quintus vero ijs, qui
de cruditate, aut inappetentia quererẽtur, primum quidem exercitari ſuadebat: tum eſſe, quæ &
concoctu quàm facillima eſſent, & non multa. quibus hæc nõ contuliſſent, cogebatur ipſe quoq;
ad Empiricorum dogmata confugere. Nam quis neſcit, quẽadmodum calidum, frigidum, humi-
dum, & ſiccum mordere ſit ſolitus, balneatorum eſſe nomina dictitans? Sine quibus tñ methodo
curare partium imbecillitatẽ omnino non eſt. Quare per hos nihil obſtitit, quo minus ipſe quoq;
eadem inſtitiſſem via in eiuſmodi affectibus ſanandis. Verum ratio me docuit octo imbecilli ven
triculi curationes. Vidiſti igitur & tu quoſdam vno die, vel potius hora, frigidæ potione leuatos:
B quorum alijs non aquam modo dedi fontanam recentem, ſed etiam, quæ niue eſſet refrigerata,
veluti Romæ præparare ſolent, calfaciens ſcilicet prius: quam ipſi dicoctam appellant. cibos præ
terea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere vidiſti: in quibus eſt, & quã
Melcam vocant, vnus is quoq; Romæ laudatorũ ciborum, veluti etiam aphrogala: ſed & frigidæ
facultatis fructus, ſimiliter refrigerãs iiſdem dedi, & ptiſanam probe coctam, pari ratione refrige
ratam, aliaq; id genus ſexcẽta. In quibus vnã rẽ mihi propoſui, ipſam ſcilicet refrigerationẽ. Vetui
aũt abſinthium, & quicquid adſtringeret, cõtingere: veluti alios rurſus à refrigerãtibus abſtinui.
Calfeci aũt omni ratione, vinũ vetus ex eorum genere, quæ facultate valde calfaciunt, exhibens:
(cuius maxime generis ſunt Falernũ, & Surrentinũ) tum nutrimentũ, quod calfaciendi vim habe
ret, cũ largo pipere. In nõ nullis omne conſiliũ curationis ad ſiccandum direxi: dabamq; ijs tum ci
bos, qui natura eſſent ſicci, ac probe aſſati: tum prorſus exiguã potionẽ. Iniunxi aũt & adſtringen
tium oĩum vſum: quẽ vnum, qui illis citra rationem medentur, norunt. Aliũ vero nõ pridem, qui
iam adeo ſiccatus fuerat, vt ſimillimũ habitum præferret ijs, qui maraſmo marceſcunt, ſanaui con
trarijs oĩno exhibitis, ijs, quæ egregij iſti medici ſuaſerant. Quippe non ex alia occaſione eò peri-
culi venerat, (cũ inter initia exiguã intemperiẽ ex ſiccitate, quę madefieri poſtulabat, habuiſſet) q̃
C ꝙ ij, qui eum curandũ ſuſceperunt, tum abſinthio potãtes, tum amaros aſparagos, & bulbos eden
dos dantes, itemq; mala cotonea, & ceſtiana, & punica, poſt quoq; vbi venter nihil horum conti-
nebat, etiã rhois ſuccũ bibere cogentes, tum, quæ paulo ſupra dixi, extrinſecus imponẽtes, paulo-
minus omnis madoris expertem reddiderunt. hunc nos ſanauimus omni ratione humectantes,
ipſiq; materiam inuenientes ex ea methodo, quæ in opere de medicamentis eſt tradita.

Quæ ventriculi intemperies citius, ac ſecurius: quæ longo tempore & cum periculo ſanentur. CAP. 5.

NAm, ſicuti in libro de demonſtratiua ſecta dixi, numeroſis medicorũ inter ſe diſſidijs vndiq;
confuſus, vbi me ad iudicandum de his conuerti, intellexi prius in demonſtratiua methodo
exercitandum me eſſe. Quod cum multis deinceps annis feciſſem*, ſingula ipſi dogmata ſubieci:
atq; prout inuentorum indicatio me ducebat, ita curationes inſtitui. Verum, qm̃ id non oẽs ſaltẽ
poſſunt, expediet ipſis ſcribi per octo curandi indicationes particularis materiæ comparandæ me
ditationes, à ventriculo rurſus ſumpto initio, qm̃ huius primum mentionem modo fecimus. Ac
facillimæ quidem ad curandum alterationes ſunt, quæ ex calido & frigido conſiſtunt, propterea,
ꝙ maxime actiuis qualitatibus corriguntur. Ægrius curantur, quæ in humido ſiccoq; habentur,
ꝙ imbecillis & (vt ſic dicã) magis materialibus qualitatibus eorũ curatio perficitur, potiſſimũq;
D cum humectandum eſſe requiritur. Ac tempus quidem caloris frigoriſq; reparãdi, par quodam
modo eſt, ſecuritas tñ impar. Niſi enim cuncta, quæ ei, quod curatur, circundata ſunt corpora, vali
da planè ſint, metus eſt, ne ab ijs, quæ refrigerent, noxam contrahant non leuem. In reliquis dua-
bus qualitatibus ſecuritas ſimilis eſt. Tempus curationis in ſicca intemperie multo amplius: quip
pe, quod ſenium in ſanis eſt, id ſicca intẽperies eſt in ægris. Itaq; etiam inſanabilis eſt, ſi prorſus ſit
conſummata. Eſt aũt prorſus cõſummata, vbi ſolida ſimilariũ partiũ ſubſtantia reddita eſt ſiccior.

De quadruplici corporum curanda ſiccitate, ac de optimo melle, & lacte, cæteriſq; cibis, qui ſiccatis corporibus conueniunt, eligendis. CAP. 6.

NAm eſt & altera ſiccitas, vtiq; cum ea, quorum ſubſtantia ex humore concreto conſtat, ſicut
caro & adeps, ſunt liquata. Etiam tertia, cum propria humiditas vnde partes nutriuntur,
omnino eſt abſumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas ſpar-
ſus: de qua dictum alibi ſæpe eſt. Hanc igitur inſerere particulis ſine nutrimento non eſt. Ideoq;
difficillima eſt omnium eiuſmodi affectuum curatio. Diuerſa ab ijs ſiccitas eſt, quæ in proprijs cu-
iuſq; particulæ exilibus arterijs veniſq; cõſiſtit. prouenit & hæc ex ſanguinis penuria. Omnibus
itaq; his ſiccitatibus maxime contrarius eſt auſterorum vſus, ſiue ea cibi ſint, ſiue potiones, ſiue
etiam medicamenta: quippe quæ, ſiquid in ijs ſupereſt naturalis humoris, id abſumunt, partim

* Al. Carpobalſamum.

* ἀυτοφυῶν .i. ſponte naſcentium.

* αἱρέσεως eſt in impreſſis, ſed in manuſcriptis εὑρέσεως .i. inuentione.

ebibentia,partim in ſinum ventris per exiguos meatus exprimentia, partim ad continentes par- E
tes trudentia.Curabis igitur ipſas,ſi meatus,qui contracti ſint,dilatraueris: ac quod in vicinas par-
ticulas eſt compulſum,reuellas:præterea ſingulas ſimilarium partium propria humiditate, hume
ctantis nutrimenti ope repleas,veluti nos,quem memorauimus à medicis ſiccatum, curauimus.
Is in ea contrarietate,quæ in frigido & calido conſiſtit, nullam euidenter vincentem habebat in-
temperiem,nec in vniuerſo corpore,nec in ventriculo:ſiccus tamen & gracilis admodum eſt red-
dutis propterea,quòd ventriculus eius ex ſicca intemperie imbecillus male cõcoxerat.Huic nanq;
omne curationis conſilium huc tendebat,vt humectaretur tum ventriculus ipſe, tum reliquum
omne corpus.Quibus autem ſingillatim agẽdis,quibusq; maxime materijs ſim vſus,vt voti com
pos eſſem,non ſit ab re dicere.Domum ei paraui maxime balneo vicinam, quales multas eſſe in
diuitum domibus nõ ignoras.Ab hac ſtatim in balneum ſuper linteis mane intuli, vtiq; ne,ſi ipſe
ſe moueret,tum ſiccaretur,tum ante, quàm cõmodum eſſet,exolueretur. Horum enim alterum
cõtrarium affectui eſt:alterum moram in balneo minuit.Longiſſime nanq; in aqua verſari homi-
nem expedit:ideoq; etiam natationes vtiliores ſunt,quàm parui aluei, quos Pyelus græce vocãt: * κολυμβῆθραι
atq; ex ipſis natationibus potiſſimum,quæ propinquæ ſunt foras egreſſui,quò ſcilicet illi ab aqua
foras non longa ſit via.Nam aerem balnei in ijs,qui ita ſunt affecti, haud quaquam deſideramus. F
Eſto autem aqua ad vnguem temperata, cum, quæ frigidior eſt,latẽter frigus corpori infirmo in-
ſinuet:calidior autem cogat conſtringatq; tenues meatus, ac denſet. At nos eos,cum coacti ſunt,
remitti,laxari,ac dilatari poſtulamus:quod temperatiſſimæ aquæ qualitas præſtat,vtpote quæ,iu
cundiſſima cum ſit,naturam ad explicandam ſe,atq; ad dulcedinem,quam præſtat, quoquo ver-
ſus extendendam prouocat,contraria videlicet ratione ijs, quæ ſunt iniucunda: ab ijs enim rece-
dit,fugitq; ad profundum.Quo minus mirum eſt ex offendentium contactu ſtipari, conſtringi,
ac durari corpora,tenuesq; eorum meatus cogi,ac denſari:contraq;,ijs ſcilicet, quæ iucunda ſunt,
ſuccedere contraria,vtiq; fundi ac molliri corpora,dilatariq; meatus. Ab eiuſmodi lauacro ſtatim
aſininum exhibui lac,ſed inducta in ipſam,qua iacebat,domum aſina. Quippe ſic mihi perſuaſe-
ram maxime quidem celeriter hominem ſanãdum,ſi fieri poſſet,vt ipſe aſinam ſugeret:ſin id gra-
uaretur,expedire,vt quàm minimo tempore in aere ambiente lac moraretur propterea, ꝙ celer-
rime mutari ſit aptum:vtiq; genitalis ſeminis ritu,quod nec ipſum aliquandiu extra propria vaſa,
ſi modo ſuas vires ſeruabit,morari patitur,ſed vel in ipſius maris partibus contineri, vel ipſius fœ
minæ partibus ſitum eſſe poſtulat. Et ſanè vtiliſſimum lac eſt, cum ex ipſis mammillis quis hau- * συνῆφθαι
ſerit: † veluti Euryphon,& Herodotus,& Prodicus cenſent:qui tantum in eo ad corpora reficien G
da fiduciam habuerunt,vt etiam, qui phthoe cõtabuerant,ex ipſa mulieris papilla lac ſugere iube
rent. Verum cum hoc plurimis non placeat,melius eſt calens adhuc ex mãmillis id in ægri ventri
culum quàm ocyſſime transferre.Ac optimum quidem,vtpote cognatum, muliebre lac eſt. Sed,
quoniam id exhiberi ſibi ceu pueris pleriq; recuſant,vtiq;,ceu aſinis, aſininũ ipſis, dari cõueniet.
Id enim reliquis omnibus ad propoſitum affectum eſt vtilius:quippe,cum tenuiſſimum ſit,& mi
nime coagulatur,et quoquo uerſus ocyſſime in corpus digeritur.Eget autem horum vtriuſq;,cui
vẽtriculus laborat,vtiq; ne coaguletur,communis commodi gratia:(omnibus enim id eſt incom-
modum)vt quoquo uerſus digeratur,propterea,ꝙ & celeriter nutriri eſt opus, & ꝙ viæ,per quas
alimentum tranſit,iam cõniuent.Igitur tum lac ipſum per ſe eſt his dandum,tum etiam mellis te-
pidi pauxillulum immiſcendũ.Maxima vero habenda cura eſt in eiuſmodi affectibus de vtriuſq;
bonitate. Quod igitur mel colore flauo ſit,& odore ſuaui:tum purum adeo, vt totum pelluceat:
ac guſtanti parum acre iucundiſſimumq;:præterea tàm ſibi cohærens,vt,ſi digito attollatur, con-
tinuum ſibi nec interciſum ad humum defluat,id omnium eſt optimum.Si vero abrumpitur,nec
demiſſum ad terram vſq; continuitatem ſeruat,id aut craſſius iuſto eſt,aut tenuius, aut anomœo-
meres.Voco autẽ Anomœomeres, (quod ſanè & nomen ipſum indicat,) quod ἐξ ἀνομοίων μερῶν, H
id eſt ex diſſimilibus partibus,eſt compoſitum.Deprehendas autem id,ſi diligentius inſpicias aut
craſſitudines,aut humiditates habere innatantes,quæ nec inter ſe ſint ſimiles, nec etiam toti. Ce-
roſum itaq; magis mel eſt,quod & craſsius eſt,& cui tales quæpiam craſſitudines innatant.Excre
mentoſius vero ac perfici concoquiq; difficilius,tum quod totum humidũ eſt, tum in quo multæ
in partibus ſparſæ apparẽt humoris guttæ.Porrò,in quo vel ceræ qualitas aliqua,vel propolis,vel
id genus alia guſtu deprehenditur,adeo non eſt optimum,vt etiã malum ſit.Quippe nullam peni
tus alterius cuiuſquam rei eminentem in ſe cõtinere qualitatem debet. Quocirca,quod thymum
planè redolet,nõ probo.Eſt enim id parũ conſummatum,nec planè quodam modo mel. Quanq̃
non ignoro à quibuſdam id laudari,eoq; fieri,vt nõ nulli venditores inciſum thymum illi inijciãt,
quò id redoleat,videaturq; optimum.Ipſe tamen, quod tàm improbe thymum olet, non laudo:
multoq; minus,ſi cui iniectum thymum ſit. Quod autem confuſam quandam qualitatem odore
guſtuúe præ ſe ferat,id non vitupero. Ad eundem modum & lac nullam externam qualitatem
odore guſtu úe præ ſe ferat, ſed eſto quàm dulciſſimum,& ſibi ipſi continuum,&,prout lacti con
uenit,ſplendens:ſuper omnia,quoad eius fieri poteſt, ſimiles habeto partes. Nanq; hanc dotem,
veluti mel optimum,ad perfectionem non recipit.Quo vero tale lac fiat, & idoneis nutrimentis

† Plures cod. greci habẽt, vt Linacer vertit. ſunt tñ qui, Herodotus,& ſunt q Prodicus non habent.

A alendum animal eſt,& exercitationibus mediocribus admouendum,& pullus,ſi quem lactat,au-ferendus.Quòd aũt ætatis quoq; maxime florentis eſſe debeat,id neminem latet. Curandũ item, vt quàm optime concoquat,contemptis videlicet ijs,qui,ſi aſinis quoq; victus rationem præſcri-bemus,ridebunt.Si enim Veneti,& Praſini ſtudioſi ſectatores,equorum ſtercora, quò intelligãt, quemadmodum alimenta concoxerint,odorantur,tanquam ex eo omnem eorum bonam habi-tudinem cognituri,multo profectò magis noſtrum fuerit pro hominis ſalute nihil tale non proſpi-cere,atque herbas animali,quæ non admodum ſint humidæ,fœnumq; & hordeum, quod ſit me-diocre,obijcere:ſed nec illa omittere,vt aſinæ corpus refrigeremus,& fricemus,& detergamus,& mundemus.Porrò ſi humidiora,& olentiora,& flatus plena excreuerit,planum profectò eſt non concoxiſſe probe. Quare aut detrahendum aliquid de alimento eſt,aut exercitationi aliquid adij-ciendum,aut qualitates ĩmutandę,aut refrigerationis frictionisq; cura variãda.Sin duriora reddat animalis aluus,ad contraria eſt inſpiciendum,atq; illorum aliquid immutandum. Nam,ſi ipſe oĩa, quæ conſideranda circa animal ſunt, cuius lacte vſuri ſumus, deinceps perſequar, totam tuendæ ſanitatis artem commemorem, quam teneat,neceſſe eſt,quiſquis idoneum lac præparabit: nunc vero dici opus non eſt,cum alibi de ea traditum ſit abſolutiſſime.Sed ad propoſitum reuertor.Ac

B mihi iam rurſus memoria repetes hominem,qui & lauatus eſt,& lac ſumpſit.Hunc itaq; ad ſecun-dam vſq; lauationem quieſcere permittemus:tum modice fricabimus, & pinguiter, vtique ſi lac, quod ſumpſit,iam ad vnguem confecit,id quod tum ex ructu,tum ventriculi mole licebit conij-cere.Modicum vero temporis inter primam & ſecundam lauationem interuallum erit, ſi qua-tuor,aut quinq; æquinoctialium horarum ſpatium interſit,ſcilicet ſi tertio adhuc lauare paras: ſin aliter,plurium.Sanè tertio lauabis,ſi multis lauationibus fuit aſſuetus.Hi nanq; & delectantur,& iuuantur,ſi ſæpe lauent.Quinetiam poſt quanq; lauationem hominem vngemus prius,quàm ſe veſtiat.Quippe conducit ad renutritionem id quoque, ſicut & frictio. Reddita vero de horum omnium facultate ratio eſt in libris,qui de ſanitate tuenda ſunt ſcripti: non tamen inutile fuerit nunc quoque ſummatim ea repetiſſe.Nam, ſiue cuilibet parti corporis temperatam infundas cali dam aquam,ſiue frices,ſiue aliter quomodocunq; calfacias, idem fieri cernes, quod Hippocrates de ijs dixit,quibus aqua calida deſuper infunditur.Nam primum attollitur, mox gracile efficitur. Ideoq;,vbi carne implere quodlibet corpus ſtudemus,id eatenus calfaciendum nobis eſt,dum in-tumeſcat. Vbi vero digerere, & vacuare cupimus, eatenus continuandum eſt, dum, quod prius intumuit,ſubſidat.Sanè,qui eiuſmodi operibus præficitur, ſolicite attentus eſſe debebit, potiſsi-

C mumq; vbi carne implere ſtudetur.Nam digerendi certe tempus adeo late patet, vt, etiam ſi ve-lis,in eo non aberres.At carne implendi planè præceps eſt occaſio.Siquidem,cum primum intu-muerit,tum eſt deſiſtendum.At intumeſcere hoc,ſingulis corporibus ſuum eſt. Non enim fieri poteſt,vt,qui nunc nobis propoſitus gracilis eſt, ita ĩtumeſcat,vt illi,qui ſani ſunt: immo,poſtquã leuiter intumuit,protinus digeritur.Itaq; attendendum diligenter eſt,ne clam te elabatur propo-ſitus temporis articulus.Siue igitur hominem, qui extrema gracilitate eſt, perfrices, ſufficiat tibi ſolus rubor:ſiue laues,ſatis eſto mediocris calor.Si quid vltra peragas, reſolues hominem magis, quàm nutries. Vngendum vero poſt lauationem oleo eſt, ne videlicet plus iuſto digeratur, ſed obſtruantur exigua cutis ſpiramenta.idem protinus & ſiccitatis remedium fuerit: & aduerſus in-commodum,quod ab aere ambiente contingit,veluti munimentum.Ac,ſi quidem delectatur la-cte,poſt ſecundam quoq; lauationem id exhibebis:ſin aliter, ptiſanam diligenter coctam, aut ali-cam ptiſanæ ritu præparatam. Hinc,vbi rurſus quieuerit,ad tertiam reducendus lauationem eſt, aut ilico ad cœnam. Sit autem præparatus illi panis purus,& qui curioſe in furno ſit coctus, & tum fermenti,tum ſalis,quod ſatis eſt,habuerit.Obſonium quoque ex ſaxatilibus piſcibus,aut ex albo iure aſellus.Præterea alæ teſteſq; gallinacei,qui lacte ſit altus,idonei ſunt. Quorum ſi copia

D non eſt,alijs vtendum. Ad eundem modum & perdicibus, & paſſerculis, qui montani ſint & mollis carnis,veſcendum.Vitanda autem,& quę paluſtria ſunt,& quę carne ſunt dura.Et(vt pau cis alimenti ſummam complectar)ſit coctu facile,& nutriens,minimeq; glutinoſum, atque excre mentoſum.Porrò omnium,quos nouimus,ciborum maxime nutriens ſuilla caro eſt. Verum non æque,ac prædicta,concoctu facilis eſt:præterea glutinoſum ſuccũ craſſumq; generat. Alioqui nec alio eſſe habitu poteſt,quod in ſummo ſit nutriens. Quippe adhærere id debet, & firmiter affigi, non autem prę tenuitate diffluere.Non tamen ad propoſitum affectum vti hac cõuenit. Si enim nutrimentum ipſum ſeipſum cõcoqueret,ac in partes digereret,pręterea alendis partibus aſsimi-laret,&,quibus alimẽto plurimo eſt opus,adhęreſceret,proculdubio maxime nutriente cibo eſſet opus. Verum,quoniam non aliud eſt,quod nutrimentum deſiderat, aliud quod ipſum conficit, ſed,quod nutriendum eſt,ipſum ſibi & nutrimentum attrahit,& mutat,& concoquit, & adiũgit, & aſsimilat,ad duo nimirum nobis in opportuno cibo eligendo ſpectandum eſſe dictat,vnum ip-ſius cibi naturã,alterum vires ſuas proprias inſitaſq;.Itaq; ex his illud patet,nec planè,quod maxi me nutriat,optimũ eſſe ijs corporibus,quæ refici magis egent,vtpote quibus concoquendi facili-tas non eſt:nec ẽt,quod facillimum concoctu eſt,cũ ſcilicet ipſum nequeat maxime eſſe nutriens. Cum igitur hæ indicationes ex aduerſo pugnent,committendum non eſt,vt,dum †alteri nimium

ſis

* κολυμβ...

* συνήθω...
† Plures cod. greci habét, ... Linacer vero ... ſunt tñ qui, H... todotus,& ... q Prodicus ... habent.

* Al. ἀγρίοις. i. agreſtibus.
* ςρουθοῖς. i. auiculis. Nam ςρουθὸς genus eſt ad auiculas oẽs montanas. ψῆτται sũt paſ ſeres: libro.4. &.5. hiſtoriæ animalium.

† ἑτέρου τῆς ἀκρότητος. i. al teri⁹ exceſſui.

ſis intentus, alterius omnino obliuiſcaris,ſed vtriuſq; memor,quoad licet, vtrunq; miſceas: quod E
mihi præceptum vbiq; memoria teneri velim. Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem me-
moremus,vtpote quod maximam ad talia vim habeat:qn̄ vno hoc in potu vtendum cẽſeo oĩbus,
quibus refici corpus eſt opus,modo non febricitent.Eſto igitur vinum(quod exempli loco dicat̃)
quale eſt Sabinũ in Italia,Arſiniũm vero in Aſia,ac(vt ſumma quadã ac generatim cõprehẽdam,)
quod aquoſum quidẽ alioqui eſt,cæterũ leuiter adſtrĩgit.Aquoſum natura appello vinũ, †{quod
tenue eſt,}& purũ,& Oligophoron,vt Hippocrates græce nominauit.Eſt autem Oligophoron,
quod, ſi diluat̃,minimã ſuſtinet aquę miſtionẽ.Id eſt ſanè imbecilliſsimũ,&, vt in vinis, aquoſiſsi-
mũ.Nã,quod plurimũ aquæ in miſtura ſuſtinet,id tum vehemẽtiſsimũ,tum validiſsimũ eſt. Eiuſ-
modi vinũ Hippocrates Oenωdes,hoc eſt (vt verbi vim exprimã) vinoſum,nominat. Verum ab
hoc cauendũ eſt,qm̃ imbecillas vires feriat.At,quod aquoſum natura eſt, cęterum auſterũ,id per-
cõmodum eſt,ꝙ & ab aquæ imbecillitate receſsit,& vini noxã nondum habet.Ad hæc itaq; reſpi
ciens,tum ætatem eius,tum tẽperamentũ inuenias.Quippe,quod nouellum eſt,id tum aquoſius,
tum vero imbecillius quodãmodo eſt,ꝗ vt vino conueniat. Adde ẽt, ꝙ ægrius concoquit̃,ac ma-
gis excrementoſum eſt.Antiquius vero,vt vinoſius eſt,ita vehementius eſt, q̃ vt propoſitis ſit ex
vſu.Quocirca citius ſexto anno nobile Sabinum idoneum non eſt, ꝙ & diutiſsime ĩ ſtomacho, ac F
ventriculo innatet,& fluctuationes faciat.Nobile voco,quod auſterũ eſt, non Sabinum modo,ve
rũetiam Adrianũ,& Albanum,& Arſinium,& Titacazenum,omniaq; id genus. Dictum nanq;
fuſius de oĩbus vinis ſeorſum eſt.Ad has igitur,veluti metas,reſpiciẽs,ẽt miſturam eius cum aqua
temperabis.Quinetiam exactius coniecturam de iam dictis facies,ſi vitiorum aquæ capita memo
ria tenueris. Porrò pendent ea ex frigiditate eius omnia: cuius culpa & in præcordijs diutiſsime
moratur,& fluctuationes excitat,& in flatum mutatur, & corrumpitur, & ita ventriculi reſoluit
robur,ſic,vt deterius proinde concoquat:ſed nec digerendo per corpus alimento aliquid magno-
pere conducit.At vero memoratorum vinorum virtutes comprehenſis iam aquæ vitijs aduer-
ſam quodammodo naturam habent,cum nec inflent præcordia,immo ſi inflata ſint, ſubſidere fa-
ciant:nec inibi moram trahant,propter caloris mediocritatem.Adde,ꝙ,cum digeſtionis vias ape-
riant, & pariter impellant, ac nutrimentum ſurſum agant, ad celeritatem deductionis in corpus
conducunt.Sunt præterea boni ſucci,& ad miſcẽnda concoquendaq; ea,quæ in ventriculo & ve-
nis ſunt,idonea. Iam vires quoque organorum adaugent, & expellendis excrementis viam fa-
ciunt.Eoq; fit,vt etiam talia vina præter cætera vrinas moueant.quando & ipſa totum corpus ce-
leriter tranſeunt,& impetu curſus ſui excrementa ſecum expellunt.Ac dictum quidem alibi dili- G
gentius eſt de vinorum facultate æque,ac ciborum. Conuenitq;,vt,qui artem methodo tradi ſibi
ſtudet,omnis materiæ vires prius prędidicerit,nec expectet,vt eas ĩ ſingulis affectibus audiat,ſed,
ſimul ac curationis tantum ſpeciem norit,debitam victus rationem inuenire poſsit. Ego vero ijs
conſulens,qui veritatis diſcendæ ſunt auidi,eiuſmodi doctrinam attingere ſaltem non grauabor:
quò ſcilicet,qui minus exercitata cogitatione ſunt,exemplis à generalibus ad particularia, veluti
manuducti,deſcendant.Ergo,quod reliquum eſt,apponendum.Potionis is modus erit,vt nec in
ventriculo innatet,nec fluctuationis vllius ſenſum inuehat.Ciborum vero,potiſsimum ſi fieri po
teſt,vt ne grauent quidem ipſum.Quod cum difficile ſit,vel fortaſſe eiuſmodi, quod vitari in im-
becillo ventriculo omnino nequeat,proximum eſt,vt quàm citiſsime grauis eſſe deſinat. Ab hoc
tenſio inflatioq; præcordiorum vitandæ ijs ſunt. Quòd ſi tale quippiam primo die inciderit, pro
magnitudine ſymptomatis ad portionem detrahendum poſtridie de cibo eſt: ſin recte omnia ce-
dunt,paululum adijciendum.Ad eundem modum & in tertio die vel demere, vel adijcere con-
ueniet cum præcedente conferentibus.Atque ita ſemper omnia pro renutriendi reficiendiq; ra-
tione,frictionibus,geſtationibus,inambulationibus,prout corporis incremẽtum procedit, admi-
niſtrare,etiam reliqua oĩa pro refectoria vocata ratione adijcientibus.Quæ ſanè genere à propoſi- H
ta ratione non differt,ſed in eo,ꝙ ſub illa perinde totum corpus eſt affectum,ſicuti ſub hac ventri-
culus.Accidit autem ſic affici corpus in diuturnis potiſsimum morbis,vtiq; cum natiua cuiuſque
partis humiditas,ex qua prima nutritur,propemodum omnis exhauſta iam eſt.nam,vt ſolidarum
ipſarum ſiccitas corrigat̃,id fieri oĩno non poteſt,ſicuti nec ſenium:veluti in libro de maraſmo do-
cuimus.hanc vero humiditatem,ẽt ſi oĩno ſit abſumpta,regigni modo dicta victus ratione licet.
Atq; in alijs refectionibus ventriculus egregie præ cæteris non afficitur:in propoſito autẽ affectu
morbus eſt ipſius ventriculi,tempore vero totũ corpus,vtpote parum probe nutritum, maceſcit.
Quo rationabilius eſt exquiſitiorem hos victus rationem requirere,propter concoctionis imbe-
cillitatem.Cæterum,cum meliores ſunt effecti,transferendi ſenſim ſunt ad renutritoriam refecto
riamq; vocatam victus rationem:Analepticen Græci vocant.Id fiet, ſi pluribus, & frictionibus,
& geſtationibus,quàm ante,vtemur. Mutanda vero interea eſt & ciborum tum qualitas, tum
quantitas ſic,vt tum plures,tum valentiores,quàm prius,exhibeantur. Ac tempore procedente,
cum ad ſanitatis ſtatum prope ventum iam eſt,ſeponenda ſunt ptiſana,& lac:præterea ſorbitio ex
alica:ac ad conſuetos cibos veniendum.poſt etiam piſces detrahendi, niſi ſi in conſuetudine fue-
runt,ac volatilibus cibandum:tũ ſuillas carnes eſſe à pedibus in ptiſana elixis incipient: poſt vero
etiam

* Al. arſyinũ.
† Antiq legũt τὸν λεπτὸν, καὶ λευκὸν καὶ λαμπρόν. i.qd' tenue eſt & album & ſplendidum.

* κατακεραστικοί.i. contemperanda.

A etiam imum crus recte ſumant:ab hoc etiam reliquas partes: primum quidē iuuenis porcelli:qui,
ſi hyems ſit,etiam pridie iuguletur.Nam heſternum,quàm recens necatum,facilius concoquitur.
Æſtate ſat fuerit,ſi mane imolatus porcellus ſit,ac circa Solis occaſum comedatur. Quippe,quod
in ſuperioribus ſuaſimus,cum valentius alimentum veſperi exhibendum cenſuimus, id ſemper
obſeruare ſtudebimus,vtiq; non leue percepturis commodum ijs,qui ita cibabuntur: quod ſanè
diligentius inſpiciens agnoſces. Satius enim eſt à principio rem cœpiſſe. Quoniam,qui ita ſe ha-
bent,plurimo nutrimento indigent,nequeunt autem,vel quod mediocre eſt, concoquere, paula-
tim hos & ſæpius cibare melius fuerit.Atq; idcirco fieri non poteſt,vt ſemel eos cibaſſe ſit ſatis,ſed
nec bis,quoad ſcilicet ſunt gracillimi.Atq; hac de cauſa ipſe ter eos cibare ſum ſolitus. Verum,qñ
iam manifeſte meliores facti apparent,etiam bis nutriuiſſe ſit ſatis.Ergo tantam exhiberi primam
cibationem eſt rationabile,quanta prius,quàm ſecunda ſumatur,tota prorſus erit concocta.Id cō-
tingere valentiori alimento non poteſt. Quare primo loco leue ſumendum his eſt, quò videlicet
concoquatur celerrime,& excrēmentum eius diſcedat, & vacuus purusq; ventriculus ſecundum
excipiat.At,q̄m non ſolum quies,& ſomnus,ſed etiam longius tempus huius naturalem admini-
ſtrationem excipit,rationabile eſt,vt valentiores ciborum hoc maxime tempore offerantur. Itaq;
B etiam athletæ omnes ſic faciunt:qui eum vſum non ſolū aliqua ratione inuenerunt,ſed etiam lon-
ga experientia comprobarūt.Sed enim,& quod illi faciunt,nihil mali ſit, ſi ij, qui cōualeſcentium
victu vtuntur,etiam faciant,vt ilico poſt cœnam non bibant,videlicet ante,quàm cibus fuerit cō-
coctus.Siquidem innatant cibi,ſi bibant,ita,vt eos ventriculi corpus propter īterpoſitum humo-
rem non contingat.Verum,ſi ſitibundi fuerint,prohibere eos in totum vt graue eſt, ita nec expe-
diens:ſed tantillum indulgēdum,quod & moleſtiam ſoletur,& ſitim leuet.Poſtea vero,quàm nu-
trimentum concoxerint,abunde bibere ſunt ſinendi. Quippe celerrime,ſi ita faciant,per corpus
digeritur.Mane vero poſt ſomnum,cum deiecerint,& paulum inambulauerint,modice ſunt fri-
candi.Eſt autem modica his frictio,quæ eatenus adminiſtratur,dum corpus incaleat: mox geſta-
tionibus vtendum:dein rurſus tum lauandi ſunt,tum fricandi,idq; intra meridiem,aut planè circa
ipſum meridiem:quò videlicet inde ad veſperam abunde ſpatium interueniat.Quòd autem & de
domibus,in quibus conualeſcens nutritur,habenda in primis cura ſit,potiſsimum,ne frigidiores
calidiores úe iuſto ſint,ſuperuacuum dicere arbitror:pari modo & de alijs eius generis,quæ inue-
nire ſibi quiſque ſine noſtra opera poteſt, doctus videlicet non ſolum ex his, quæ hic, ſed etiam
quæ in opere de ſanitate tuēda ſunt dicta.Eſt nanq; conualeſcentium victus ratio media quædam
C inter eam,quæ ſanorum propria eſt,& quæ ægrotantium. Quare difficile non eſt ex ijs, quæ de
vtraq; ſunt prodita,vt per ſeipſum quis mediam īueniat.Nam,ſicut nec aliarum rerum,ita nec vi-
ctus vna omnibus ſpecies in conſuetudine eſt:cum alijs ſemel eſſe, alijs bis: & alijs citius, alijs ad
veſperam incepiſſe cibum,moris ſit.Iam cibus ipſe alijs piſcis plurimum eſt,aut deniq; aliquid ex
mari:alijs olera magis,aut deniq; hortenſia:alijs *pōma:alijs legumina: alijs *nūces: alijs aliud quip-
piam:alij quadrupedum carnes,atq; harum alijs aliæ:alijs auium,idq; alijs aliarum.Quinetiam ca-
ſeo & lacte vtuntur non nulli plus,quàm cæteris cibis, generaliter quidem caprarum, vel boum.
ſunt tamen,qui & aliorum animalium.Bibunt quoq; alij calidum, alij frigidum: & vinum vel li-
beraliter,vel parcius,vel omnino nullum:vel hoc genus,vel illud.Ad ea igitur reducendus quiſq;
eſt,quibus inſueuit.Scriptum autem diligentius de conſuetudine ſeorſum eſt. Nunc illud dixiſſe
abunde ſit,non modo in conualeſcentium victus ratione, ſed etiam in morbis magnam partem
ad *totius victus {*medicāmentorumq;} inuentionem ex conſuetudine ſumi. Ratio.n. totum ge-
nus indicare poteſt.Materia cum ex alijs,quæ retuli, tum vero ex conſuetudine non minime eſt
ſumenda.Sed & naturarum inſpiciendæ ſunt proprietates. Noui enim quoſdam,qui,ſi quod vi-
gilantium opus nocte obire fuiſſent coacti,dormire præterea non poterant.Talibus igitur,vt no-
D ctu bibant,conſulendum non eſt:ne videlicet ea occaſione vigilare coacti,maximam inde noxam
ſentiant.Siccat nanq; totum corporis habitum vigilia,eoq; infeſtiſſima eſt ijs,qui ex ſiccitate labo
rant.Sunt,& qui,ſi ptiſanam guſtent,protinus nauſeent:eadem in quibuſdam facile aceſcit. Eſſe
vero aliquos,qui facile carnem bubulam concoquant,iam vnum ex publice iactatis eſt: præterea
alios eſſe,qui ad alios cibos potusq; recte ſe aut non recte habeant. Non ſolum autem ex his ma-
teriæ,quæ ad victum pertinet,copia ſuggeritur,ſed etiam ex regione & tempore. Scriptaq; iam
hæc ſunt à multis,qui me præceſſerunt: quo minus ipſe iſtis inſiſto: qui ideo tantum ea comme-
moro,nequid videlicet ſit omiſſum.Quod vero ab omnibus iunioribus medicis eſt omiſſum, id
perſequar:nempe quemadmodum affectus corporum methodo curentur. eam methodum ve-
teres (vt ante dixi) probe inchoarunt,nemo tamen eorum ipſam abſoluit. Verum rurſus ad pro-
poſitum redeundum. Siccæ intemperies,vbi ſolida ipſa corpora contigerunt, ſi quidem in vna
quapiam parte conſiſtant,veluti nunc in ventriculo propoſitum eſt, nunquam ad perfectionem
ſanabuntur,nec in eum ſtatum,qui ante morbum fuit,reuertentur. Sed, quod dici in conſuetudi-
ne vulgo ſolet,re ſcilicet ipſa edocto,id talibus maxime intemperantijs accidit, morbum ventri-
culum afflixiſſe,& in reliquam vitā imbecillū reddidiſſe.Quippe ſenum ij ventriculum obtinent
prius,q̄ conſenuerint:quo fit,vt facile ex leuibus lædantur cauſis,pinde ac ſenes,nec probe cōco-
quere

* ὀπώραι,ideſt fruct⁹ autumnales.
* ἀκρόδρυα.
* ὕλης.i.materiæ.
* Non eſt in antiquis.
* ἐκλέξιν.

quere poſſint:quo euenit,vt ẽt totum his corpus deterius ſe habeat.Ad eundem modum,et ſi alia E
quauis afficiant̃ parte.Quòd ſi ipſo ẽt corde ſint affecti,celeriter areſcunt.vocatq́; ariditatem ſiue
maraſmũ eiuſmodi Philippus ex morbo ſenium. Is igit̃ maraſmus breui mortem affert : Proxime
huic,qui ab iecinore eſt inceptus:Mox,qui à ventriculo : Qui ab alijs particulis ortum habet, tãto
ſanè tardius,quanto quælibet harum minoris eſt præſtantiæ,q̃ illæ. Si vero leuiter cordis corpus
ſiccatum ſit,ſeneſcunt quidem celeriter,cæterũ plures annos trahunt,q̃ qui vehementer ſunt læſi.
Ad eundem modum in iecinore & ventriculo,ceu dictum eſt:ac in reliquis oĩbus ad portionem.
Cæterum victus ratio eadem genere eſt tum in hac ſiccitate,tum in illa, quæ ſolam eam humiditatem abſumit,quæ ſolidas nutrit:præterea etiam in tertia,quam ſupra memorauimus,ſiccitate. Facillima vero oĩum ſanatu quarta eſt,in qua venæ ſucco ſunt inanitæ. Immo hic affectus,vt frigiditas potius, habitus, curatur,quã vt ſiccitas:vel (vt clarius loquar)frigiditatis reſpectus ĩ hac ſiccitate exuperat, periculumq́; in ea vertitur:Siccitas ſecundum locum obtinet, habetq́; proinde ſanationem tum expromptã,tum celerrimam.Siquidem, ſi biduo quis victus rationem his caute exhibeat,modice calfaciens,& tutò nutriens,ſtatim in tertio pleniorem victum citra noxam admittũt:
multoq́; id magis in quarto & quinto.Atq; hoc ſanè erat,quod Hippocrates præcepit : Quæ lon- »
go ſpatio extenuata corpora ſunt,ea ſegniter reficere oportet,quæ breui,breuius. F »

Ratio curandi frigidam & ſiccam intemperiem ventriculi. CAP. 7.

SCire autẽ licet ſolidorũ corporum ſiccitatibus,ſi perdurent,ſuccedere neceſſario frigiditatem. Quippe permanere ſiccitas ipſa per ſe non mutata oppoſitione,quæ ex calido & frigido conſiſtit,non põt.Celerrime.n.ex nutriendi defectu refrigerantur partes,propterea ſcilicet,q; ex calido ſucco ſanguinis nutriuntur.Sed,quod inter initia dictũ eſt,nunc ſiccitatis curationem executi ſumus,& quæ ab initio ſola eſt contracta,& quam nulla diutiſsime ſecuta eſt notabilis frigiditas. Ergo proximum fuerit frigiditatem illi copulare,quæ euidentes quidem habeat notas, cæterum magna non ſit.Eſt itaq; curationis conſilium non ſimplex,vt prius:cum non modo tibi,vt humectes,danda ſit opera,ſed ẽt vt calefacias.Quare intẽdendum acriter eſt ad præſidiorum materiam, necubi imprudentes,ijs,quæ humectant,ea,quæ nimium calefaciant,adiungamus:quippe his vehementer ſiccandi vis ſubeſt.Iam vero quantitas noxæ in vtraq; intemperie ad materiæ inuentionem poteſt viam oſtendere:vt iamiam maximæ quidem ſiccitatis ſanationẽ modo perſcripſimus. Modicæ vero adeo ſcrupuloſa victus ratione non indigent: quandoquidem nec vires ipſis funditus ſunt collapſæ.Etenim nulla alia de cauſa difficilis redditur validæ ſiccitatis in corpore cõmoda
curatio,q̃ q; refici quidem corpus poſtulat: cibus vero per ſe coaleſcere cum eo non poteſt, ſed G
eius,quod nutritur,operam,qua præparetur,requirit,quod eſt imbecillum.Ergo,cum id modice ſiccum fuerit propterea,q; vires nõ penitus conciderunt,vberius cibare licet:nec metus eſt vllus, ne à modo aberres.Quo magis ipſi de difficillima intemperie diſſerere inſtituimus:ac in ea,veluti exemplo,ſtudioſos exercuimus.Hinc nanq; orſi ipſimet,ad mediocres ſiccitates corrigendas idoneam materiam inuenient.Proponatur autem & nunc ſiccitas quidem ſimilis priori, copuleturq́; ei frigiditas:Ergo calefacientis materiæ admiſcendum iam dictis tantum erit, quantum particula ad frigus inclinauit. Proponamus igitur eam primum modice refrigeratam : Ergo ijs,quæ paulo ante retulimus,in lactis quidẽ vſu mel vberius adijcietur. Vinum vero,quod quidẽ ad genus ſpectat,idem,cæterũ quod minus aquoſum,q̃ prius,& plurium annorum ſit,dabimus.Quinetiã eſculenta oĩa calidiora exhibebimus,idq́; non naturalibus modo ipſorũ temperamẽtis, verũetiam recentibus{ex igni}qualitatibus.Nardino præterea vnguento vngendus aſsidue venter eſt ſic, vt nunq; remaneat ſiccus.Sin id vnguentum non adſit,maſtichinum ſatisfecerit: ſed & opobalſamo eum perungas,tum ipſo per ſe,tum vero cum iam dictis miſto. Quòd ſi corpori ea magis adhærere ſtudebis,etiam ceræ aliquid admiſcebis.Si vero etiam aer ambiens ſit frigidus, lanam ex his
imbutam impones.Quinetiam chiam maſtichen in opobalſamo aut nardino vnguento liquans, H
lanam inde madentem ventriculo impones.Sanè vtilius fuerit,ſi,quod madefacies,etiam optima ſit purpura,qualis eſt Tyria:†{quãdo & adſtringi ipſum modice, & cutis eius meatus obſtrui expedit.}Siquidem,quæ rarum habitum faciunt,& relaxant,ea tum digerunt ſuccos, tum particulas frigidis extrinſecus aduenientibus obnoxias reddunt.Quæ vero valenter adſtringunt, ea ſiccant.Quo fit,vt medicamentum,quod eiuſmodi corpora excalfaciat,id nec euocantem vim habere expediat,nec adſtrictoriam multam ſibi immiſtam.Memineris enim,velim,tum eorum,quæ in ægris es contemplatus,tum quæ in opere de medicamentis es edoctus, nempe acerbam qualitatem ſua quidem ipſius virtute & refrigerare & ſiccare:quòd ſicui valide calfaciẽtium ſit admiſta, quod ex ambobus compoſitum eſt,minus quidem in calfaciendi munere efficere,q̃ alterũ:ſiccando vero non minus,q̃ vtrunque.Maxime contraria faciunt ijs,quæ præcepimus, noſtri temporis medici,qui ſiccæ parti,& quæ nutrimento male fruitur,compoſitum ſæpe medicamentum ex calida & acerba materia imponunt.Eſt aũt eorum,quæ ϛρυφνὰ græce dicuntur,{nos inopia cõmodioris vocabuli acerba diximus,}nullũ profectò modice adſtringẽns,ideoq́; nec modice ſiccans: quo videlicet magis prohibẽda ea in iam dictis affectibus ſunt.At vero, ſi cum ſiccitatis intẽperie multa frigiditas ſit,ſic,vt fortius calfacere ſubigat,oĩum primũ intẽperamẽti genus ad memoriam reuocabis,

† codices græci ĩpreſsi hñt, vt Linacer vertit. q̃q̃ antiqui ad Tyriã referunt.ita.n.hñt. στύφει τε γὰρ μετρίως αὐτὴ, ἐμπλάττει τε τοὺ δέρματος τοὺς πόρους.i. ea enĩ modice adſtringit, cutiſq́; meat⁹ obſtruit. vtraque tamẽ lectio bona eſt.

* codices ĩpreſſi & pleriq; etiã manuſcripti habẽt, vt Linacer vertit. Sũt tñ,q habeãt ψύχον, ideſt refrigerans.

A reuocabis, quippe quod oïum grauiſsimum eſſe oſtendimus.Quocirca ad corrigendum quoque eſſe difficillimum,multaq; ſolicitudine egere, id minime eſt ignorādū. Incipere vero ſimili modo à cōprehenſis prius materijs tentabis,ſperans ſcilicet fore,vt longiore tēpore per tutiores ſanetur affectus.Sunt porrò tutiores hæ,(nam repetere ea,quæ ſunt tàm neceſſaria,eſt ſatius.) In nardino vnguento ſolues maſtichen chiam q̃ pinguiſsimā,ac purpura excipiens vteris.Eritq; vtilius,modo copia eius ſit,ſi opobalſamū adieceris. Dādū p̄terea vberius cū lacte mel eſt,ſed detracta prius ſpuma,quò & minus ſit excrementoſum,& magis nutriat.Quinetiā mel ipſum deſpūmatum,per ſe optimū nutrimētum frigido ventriculo eſt,ita,vt calido aduerſiſsimū.Atq; hęc ambo meminiſſe in primis oportet,vtiq; plurimis medicis ignota.Ac neq; aliquid in frigido corpore melle magis expetendū,neq; in calido magis reſpuendū.Ergo plurimū huic affectui pro nutrimento mel optimū eſto,ſed quod prius ſuper prunas ex quercu vite'ue ad ſummū candentes, fuerit decoctū, ac curioſe deſpumatū. Vinū aūt eligendum ſemper eſt antiquū:eoq; antiquius, quo maior fuerit frigiditas.Tū,ſi res poſtulabit,totū genus immutandū:ac primo loco Adrianū, mox Tyburtinū, aliud'ue ſimilis generis eligendum:vetera quidem oïa, cæterum non adeo,vt amara iam ſint.Siccant.n.quæ amara ſunt,immodice.Sanè optimum medicamētum talibus oïbus ſit, quo picatores
B quotidie vtunt.ergo illinire eo totū ventrem conueniet,ac poſt auelli prius,q̃ refrigeretur.Atque hoc,ſi bis vno die deinceps feceris,abunde erit,ſæpius aūt nō expedit:qñ ita,per halitum digeras, non ſanguine bono particulam impleas. At nos ex propinquis locis attrahere,non id, quod continetur,educere ſtudemus.Idem oïbus particulis,quæ ex nutrimento fructum nō ſentiunt, (atrophuſas Græci vocant)mirificum medicamen eſt,ſiquis eo moderate ſciat vti.Sed & calfacere ventriculum ita,vt in qualitate calorem eius non intendas,ſed quàm maxime naturale eius temperamētum tuearis,ac ſubſtantiam inaugeas,id ex leuiſsimis in eiuſmodi affectu conſilijs non eſt.Efficit hoc in victu ſimul cum ijs,quæ iam dicta ſunt,maxime vinum.Ex ijs vero,quę ventri extrinſecus applicantur,boni habitus puellus vnà ſic accubans,vt ſemper abdomen eius cōtingat. Sūt, qui catellos pingues in hunc vſum habeant, neq; id in aduerſa modo valetudine, verumetiam in proſpera.tales itaq; ijs,qui propter ſiccitatem quoq; ſolam imbecillum ventriculum habent, ſunt idonei.Seruandumq; ante oïa eſt,ne puellus humecta ſit cute: qui.n. noctu ſudore perfundūtur, refrigerant potius,q̃ calefaciant.Nocent præterea tali affectui & calida fomenta: quæ quidē ſicca ſunt,eo,ꝙ rorem ſimilarium corporum depaſcunt:quę humida ſunt,ꝙ hunc digerūt,potiſsimum vbi largius his vtimur:pręterea ꝙ nimis rarum frigoriq; opportunum corpus efficiunt. Ac de hac
C intemperantiarum coniugatione hactenus ſit ſatis.

† ἀπάρχεσθαι eſt in aliquibus codi. vt Linacer vertit. ἀπέχεσθαι.i. abſtinere eſt in impreſsis.

‡ ἀφεψημένον.

De curanda ventriculi ſiccitate,cui caliditas iuncta ſit. CAP. 8.

AB hinc multæ,vt propoſitum eſt,ſiccitati iuncta caliditas eſto non admodum multa. In eiuſmodi intemperie primum curationis modum ſeruabimus,ſed vini vim,mellisq; copiam diminuentes,non ſolū non augentes,ita,vt mel prorſus nō deguſtetur,vinū vero exhibeatur,quod minime ſit antiquum.Iam cibos apponemus†{ſub lactis tepore,}ſed ſi æſtas eſt,†{ſub aquę fontanæ frigore.}Sed & ventriculum vngemus oleo tum crudo,tum melino. Ac multo ſanè magis, ſi pluſcula caliditas ſit,ipſum vinū tum aquoſius exhibemus,tū ſub eo frigore,quod fontis aqua p̱ medium ver exhibet,illud nobis perſuadentes,eiuſmodi affectum febri proportione reſpondere. Quippe,quod illa vel in toto animali vel in corde eſt, id propoſitus nunc affectus in ventriculo eſt.Atq; ipſe ſcio me vnà cum præceptoribus primum omnium vidiſſe hominem quendam maturæ ætatis non paucos iam menſes vexatum:ſed nec eorum quiſquam affectum eius intellexit, nec etiam ipſe:poſtea vero,cum iam medendi{eius affectus}methodum inueniſſem, venit mihi in mentem hunc vtiq; illum eſſe affectum,quem olim fueram cōtemplatus.Melius autem eſt rem etiam exponam:quippe vtilis omnino erit ijs,qui audierint,non ſecus,ac fuit mihi. Homo erat.
D quadraginta annos natus:medio,dum valebat,craſsitudinis,& gracilitatis habitu.Is ſiti vehementer affligebatur,ac calidam auerſari ſe dicebat,cum illi frigidam nemo daret,tametſi hanc impenſe flagitabat:febricitare tamen medicis non videbatur. & ventriculus, quæ ſumpſerat, tribus aut quatuor horis poſt euomebat ſimul cum potione.Itaq; gracilis iam effectus erat, ac periculo propinquus,minime videlicet adiutus ab auſteris acerbisq; tum cibis,tum medicamentis. Sumebat vero & poſt cibum,auſterum vinum is homo, cum nec vltra ſitim toleraret, ac(vt aiebat) mori mallet,q̃ in cruciatu viuere:aquam frigidam ſimul multam ſuper cibum hauriens, protinus ſitire deſtitit,paulo vero poſt plurimum{eius}euomuit.Ab hinc horrorem in toto corpore ſenſit, pluraq; operimenta popoſcit,cum prius oïa abijceret,tunc igitur reliquum totum diem, quo id fecit, noctemq; totam in quiete egit,cooperimentis ſe fouens. Venter vero circa mediam noctem ſemel excreuit,quę mediocriter erant coacta.Itaq; nec ſiticuloſus pręterea erat.Poſtero aūt die tum coloratior multo,tum firmior eſt effectus.Ac deliberabant iam medici,an hominem lauare expediret,alij quidem ſuadentes,alij diſſuadentes.vicit autē ſententia eorum,qui lauare ſuaſerūt. Itaq; etiam lauatus citra offenſam eſt,ac modice cibatus.tum melius ei,q̃ pridie,venter concoxit. Queſtus aūt eſt,ꝙ difficulter tranſglutiret.viſumq; omnibus eſt propter vomitum,qui præter conſuetudinem inciderat,vellicatam illi gulam fuiſſe,ac proinde male habere.Cęterum,vt ēt ſecutis diebus

† tepētes,quos medici γαλακτώδη.i. lacteos vocare conſueuerūt. Sic legit' in exemplarib' græcis.

‡ quos vocant κρηναίους, ideſt fontanos.

* ςόμαχον græce legitur.

buſ ſymptoma permanſit,conſtabat nobis omnibus ventriculi imbecillitatem eſſe ſanatam, gu- E
lam aūt eſſe perfrigeratam.Nec ſanè mirandum erat,ſicut potione illa, quod immodice calfactum
erat,ad mediocritatem eſt reuerſum, ſic,quod mediocriter calebat, fuiſſe refrigeratum. Cæterum
gulam eius nemo potuit ſanare:ſed vitio in vitium mutato,tandē mortuus eſt. Alium vero huic
ſimilem non paucis annis poſt vidi,cum omnem ventriculi intemperiem diſcernere iam poſſem.
Viſum igitur eſt mihi ſtatim maiore conatu refrigerandum eſſe prius,quàm homo magis extenua
tus ſimile quippiam priori ex refrigeratione pateretur. Tutius igitur viſum eſt primum refrige-
rantia medicamenta,quæ præcordijs imponuntur,experiri. Quo facto, æſtus ſanè ventriculi eſt
remiſſus,cæterum homo ſuſpiranti ſimiliter reſpirabat,tanquam ægre totum thoracem moueret.
Quin ipſe quoq; interrogatus,talem quampiam ſentire ſe offenſam fatebatur.Aduerti itaque illi
tranſuerſum ſeptum refrigeratum eſſe:proindeq; abiectis refrigeratorijs,foui locum oleo calido.
Cum autem reſpiratio ſtatim naturalem motus ſui ordinem recepiſſet,à fouendo deſtiti:ſtatui aūt
hominem longiore ſpatio moderate refrigerare.Ergo,& quæ extrinſecus applicui,īfra magis im-
poſui à ſepto vmbilicum verſus recedens:& cibum potionemq; omnem (excepto lacte) ſub fon-
tanæ aquæ frigiditate exhibui.Atq; ita longiore ſpatio ſanatus eſt,nuſquam alibi offenſus. Sciri ta
mē illud ante oīa debebit,vbi valide in ambabus qualitatibus immutata quæuis particula eſt,om- F
nem eius actionem perire,nec facile,quod ſic eſt affectum,ad ſuam naturam reuerti poſſe. Vbi ve
ro altera tantum qualitas pluſculum immutata eſt (veluti nunc ſiccitatem finximus) reliquarum
aliqua mediocriter ſe habet,vtiq;,qui ita affectus eſt,ſanari poteſt.

De caliditate ventriculi curanda,cui humiditas vel ſiccitas coniungantur. CAP. 9.

PRoponamus itaq; rurſus exuperare intemperiem calidā,huic aūt adiunctam eſſe modo hu-
miditatē,modo ſiccitatem,ſed mediocrem vtranq;:ac prius humiditatem. Hāc intemperiem
minore metu aqua frigida curabimus:qm̄ minime ex ea lædentur vicinæ partes, quæ mediocriter
ſe habeant.Nam in ſiccis affectibus neceſſe eſt nō ea mō,ꝗ proxima ſunt, ſed ēt totū corpus graci-
lius reddi. Ventriculo aūt ipſo nondū ſiccato,vt nunc eſt propoſitū,nec totū attenuatum eſſe cor-
pus pōt:quare nec frigidę potu lędi.Sicubi vero adeo vehemens caloris intēperies ventriculum
occupet,vt vſq; ad cor ipſum perueniat,febricitare hoīem neceſſe eſt.Quo minus mirū eſt, ſi eiuſ-
modi intēperiē maius periculū inſequit̄,ſanatio tn̄ genere eadem eſt. tradet̄ autē poſtea, vbi de fe-
briū curatione diſſeret̄. Qui aūt cum ſiccitate coniunctus calor eſt,eadē gn̄e remedia poſcit,cæ-
terum non adeo ſecurus eſt refrigerātium vſus pp eas, quas retuli,cauſas. Humida vero intem-
peries,ſiue ſola conſiſtat,ſiue cum calore frigore'ue cōiuncta ſit, oīum facillime curat̄. Et, qm̄ tres G
hæ intēperies creberrime ventriculum affligunt,ſuntq; curatu facillimæ, harum curationē in me-
moria habēt, quicunq; abſq; methodo,hoc eſt via et ratione,morbis medentur:ac ad alias eam in-
temperies(vt dictum eſt)transferunt,ignorantes videlicet plures eſſe. Sunt porrò ipſius humidæ
intemperantię,cum ſola conſiſtit,remedia,cibi,qui citra valentē calefactionē refrigerationem'ue
ſiccent:præterea conſuetæ potionis parcitas.Eius aūt,quæ cū caliditate coniuncta eſt, adſtringen
tium & ciborum & potionum vſus.Sint aūt & hi auſteri ſine calefactione.† At eius, quæ cum fri
giditate eſt coniuncta,optima prędia ſunt,acria omnia: quibus admiſceri debebunt,quę acerba,
ſed citra manifeſtum frigus ſint.Optimum eſt & his præſidium exigua potio, atq; ea vini cuiuſq;
inſigniter calentis:cōſtat autem id minime nouum eſſe.Ad portionem vero eorum, quę comeſta
& bibita ſunt,etiam reliqua omnia,quæ foris applicantur,adhiberi debebunt.

† Quin & frigidæ potio eis eſt ex vſu. Additur in codicibus gręcis.

Epilogus curationis intemperierum ſimplicium & iunctarum. CAP. 10.

ET,quoniam de his abunde tractatum eſt,repetito rurſus ſermonis initio capita eius colliga-
mus. Calida ergo intēperies refrigeranda eſt:frigida vero calfaciēda: Similiter humida ſic-
canda,& ſicca humectanda.Q; ſi per copulationem aliquam duarū qualitatū intemperies conſi-
ſtat,miſcenda amborū conſilia ſunt,ac,quæ humida calidaq; eſt,ſiccāda & refrigeranda: quæ vero H
humida & frigida,ſiccanda ac calfacienda.Ad eundem modum ſicca & frigida humectāda ac cal-
facienda:ſicca vero & calida humectanda & refrigeranda.Scire vero licet oīum harum peſſimam
eſſe inter ſimplices ſiccam:in compoſitis ſiccam ſimul & frigidam. Atq; hoc loco finem habeant
ventriculi intemperies,quas ſcilicet extrinſecus nullus alit ſuperuacuus humor.

De curanda ventriculi intemperie,cum vitioſi humores vel in eius cauitate,
vel in tunicis continentur. CAP. 11.

DEinceps ad eas,ꝗ ex eiuſmodi quapiā occaſione fiunt,ſtilum cōuertam. Sæpe igitur in ipſo
ſinu ventriculi contentus humor,qui aut calfaciendi,aut perfrigerandi, aut humectādi, aut
ſiccandi,aut ēt horum aliqua per coniugationē efficiendi naturam obtinet,intēperiem creat:inte-
rim vero & in ipſas ventriculi tunicas(vt ita dicā)imbibitus ſiue impactus. Ergo prior affectus,ſi
ſemel conſtiterit,per vomitum expurgatus,facile quieſcit.Sin rurſus ex alia quapiā vel alijs parti-
culis humor confluit,diligenter diſcerni indiget.Curatio vero poſt effectricis cauſæ cognitionem
ſtatim ſe exhibet.Dictū.n.nobis eſt tum alibi,tū vero in ijs,quę de differentijs febriū ſcripſimus,
confluere non nunꝗ ex alijs in alias particulas id,quod in his redundat:veluti ex capite ad oculos.
Quo caſu oportet curata ea parte,ꝗ tranſmittit,duntaxat firmitati,pſpicere oculorū: quò videlicet
eorum,

A eorum,quę ad ſeſe cõfluunt,minus prõpte quicq̃ admittãt.Ita igiẽ & in vẽtriculi affectu oportet, vbi id,quod ſupuacuũ tranſmittit,inueneris,oẽm huc curam conferre:de ventriculo aũt tantiſper eſſe ſolicitũ,ne,quę confluant,prõpte recipiat.Id quod duplici(vt arbitror)rõne fiet,vna oĩum fluxionũ cõi,quippe quæ ab adſtringentibus repercutiuntur:altera vero non minus ipſa quoq; omniũ partium,quæ ad bonã habitudinem reducunẽ cõi,nempe ex ipſarum temperiei mediocritate. Ergo primũ inſpiciendum totũ corpus eſt,an excrementoſum,an plethoricon.i.nimia æqualium humorum copia redundans,fluxionẽ ventriculo immittat.Secundo loco, ſi id non videẽ,ſingulæ partes expendendæ.Atq; in toto quidem corpore æſtimando tum redundantiæ,tum excrementorum notas & ex opere de ſanitate tuenda,& ex libro de plenitudine didiciſti. Super has tñ illa quoq; æſtimabis:primũ quidẽ in mulieribus,an naturaliter non purgentur: mox in viris an excretio aliqua cõſueta his retenta ſit.Pleriſq;.n.ora venarum,quæ in ſede habentur, vacuare ſuperflua ſunt ſueta.Aliis profluens è naribus ſanguis,aut vomitus,aut alio quopiã mõdo in certis periodis vas aliquod recluſum.Noui.n.tum in ore,tum in faucibus id multis contingere. Nõ deſunt,quibus & per ventriculũ ſanguinis expulſio certo tpe fiat,potiſsimum iis,qui cũ vehementẽ exercitationẽ depoſuerunt,à priore tñ victu non deſtiterunt:aut ẽt artuum toto aliquo ſunt priuati:veluti

προσωπον ẽ in ...iqs,vt Linac... vertit. τό...ν eſt in im...ſsis. i. loco.

B ẽt Hippocrates indicauit.Sunt,quibus diarrhœę & choleræ certis interuallis oẽm corporis redundantiam educant.Ab his illud æſtimandũ, quanam victus rõne ſit vſus, vtrum'ne frequenti cruditati aut ſatietati inciderit,idq́; in ocioſa vita, ac pręcipue pręter conſuetudinem,an contra.Illud deinde ppendendũ,an aliud mẽbrũ corporis certo tẽporum circuitu vexari ſolitum, nunc non vexeẽ.Aliis.n.articularis morbus,aut coxendicus,aut podagra:aliis cephalæa,aut ẽt fluxio aliqua, q̃ in oculos vel aures procubuit,nunc migrauit ad ventriculũ. Non paucis vero catarrhi & coryzæ, {id eſt deſtillationes per guttur & nares,} quæ aſſidue vexabant,conuerſæ certo tpe in ventriculi loca ſunt.His igitur oĩbus conſideratis,ſi quidem ex minus momẽtaneis translatio facta eſt, quod ſuperfluũ eſt,rurſus ad ea reuelles.Sin ex iis,quæ maioris ſunt momenti,ambobus ſimul cõſules, eum ſemper ſubmouẽs affectũ,qui fluxionẽ excitet.Fiet id,ſi oẽs corporis partes ad bonã habitudinẽ reducamus,ac oẽs naturales expulſiones,fluxiles ſemp reddamus. Hæc quẽadmodum efficere poſsis,in opere de ſanitate tuenda eſt præceptum.Nec illud latet,ſi propter ęqualium in toto corpore ſuccorũ redundantiã ventriculus fluxione tentaẽ,totũ corpus vacuandũ eſſe: Simili mõ ſi pp mali ſucci abundantiã,eã purgandã eſſe,atq; hinc ad ventriculum veniendũ. Prorſus.n.cum plures iam dies delata in eũ ſuperuacua ſint,aliquid vitij ex malitia eorũ contraxit. Itaq; non intẽ-

C peſtiue,qui ita laborat,abſinthij potione vtetur.Sed nec,q̃ poſtea adhibenda prouidentia ſit,quoad ventriculo priſtinũ habitũ recuperaris,latere arbitror.Quippe,ſi pro temperamento noxiæ fluxionis,intẽperie aliqñ laboret,corrigi nimirum per contraria præſidia poſtulat. Facillimum vero eſt eiuſmodi noxam corrigere,vbi paucos durauit dies.Nam,ſi dẽſiderio eius, qui curaſſet, lõgiore ſpatio permanſit,aliqñ tunicæ eius malo ſucco implentur: aliqñ ipſa ſimilaris earum ſubſtantia intemperata non leuiter effecta,ſimilis curæ indiget ei,quam prius de intemperantiis in hoc libro retulimus. Reliquum igitur eſt,vt exponamus,quẽadmodum curari ſuccus vitioſus debeat, qui in ventriculi tunicis eſt receptus.Sunt porrò ad eiuſmodi affectus idonea pharmaca genere quidem ea,quæ modice purgant ſic,vt eorum vis ſuper ventriculi & inteſtinorum loca non aſcẽdat: aut,ſiquid vltra,vaſa tãtum in meſenterio contingant.Speciatim vero,quæ ex aloe componũtur, ſunt aptiſsima.Etiam,ſi illa præſtò non ſint,aloe ipſa per ſe.Hæc itaq; non elota valentius vacuat: elota purgat quidem minus,ſed roborat ventriculum magis.expedit ergo paratam habere,quam oẽs medici Picran,id eſt amaram, vocant:atq; hanc dupliciter confectam,vtiq; ex aloe elota, et nõ elota.Admiſcentur aũt huic cinnamomũ,& xylobalſamũ,& aſarũ,& ſpica nardi,& crocus,& chia maſtiche.Sunto aũt horũ cuiuſq; drachmę ſex,ſolius aũt aloes drachmæ centũ. Præſtantiſsimum

δι ἀπορίαν.

D hoc medicamentum eſt ad vitioſos ſuccos,qui in tunicis ventriculi habentur.vtiliuſq́; eſt eo ſicco ex aqua vti duum paruorum cochlearium menſura,vbi mediocriter ac medio quodam modo eo vti ſtudemus.nam maximus eius modus ac abſolutiſsimus eſt duorum non vtiq; paruorum, ſed magnorum potio in aquæ temperatæ cyathis tribus:minimus,vnius parui. Vtendum vero hoc tempore & ptiſanę cremore eſt:qui primus à balneo ſumetur.Nam medicamen ipſum ſolito purgantium medicamẽtorum tempore dabitur. Poſt id vero, vbi modice inambulauerit, & modice ſe mouerit,de reliqua victus ratione nihil eſt immutandum. Sunt,qui reponunt medicamẽtum, excipientes id deſpumato melle.Et fit quidem ita durabilius, cæterum non perinde ad propoſitos hoc loco affectus vtile,cum & minus ventriculum roboret,& magis aluum deiiciat. Verum quibus lenta pituita ventriculo eſt infixa,iis prius exhibenda ſunt,quęcunq; hanc diſſecent: poſt deinde purgandum.Quòd ſi ad vomendum ſunt idonei,non inutile ſit per radiculas ex oxymelite vomere.Sin vero nec lentus humor ſit,nec craſſus, vtiq; abunde ſit à ptiſanæ ſolius cremore vomuiſſe: item à mulſa. Quo caſu ſumendum vtriuſuis plus eſt,quàm vel nutrimenti vel etiam deiectionis cauſa ſumeretur:idoneum vero eſt,& ſi mulſa,in qua incoctum abſinthium ſit, bibaẽ. Nam id quoq; tenues ſuccos,quicunque videlicet in ipſius ventriculi ore continentur, commode deorſum impellit.Sanè communis eſt totus hic ſermo,qui de intemperie agit,cũ ſanitatis tuen-

dæ

dæ præceptis,ea ſcilicet ſui parte,qua de parum firmis actionibus diſputat: non enim profectò ea, E
qua de perditis,ac vitioſe functis agit.Quippe pars illa à ſanitatis tuendæ cõtemplatione planè ſe-
iuncta eſt.Imbecilla vero actio,prout magis minus ùe talis eſt,aut ad ſanitatis tuendæ, aut ad me-
dendi tractationẽ pertinet:leuiter qdem ĩpedita ad priorẽ:grauius ad poſteriorẽ. Diſcernit̃ vtraq;
ex eo,q̀ à conſuetis actionibus obeũdis pp noxæ magnitudinẽ vel deſiſtatur,vel non deſiſtatur.

De ratione curandi,cum intemperies,humoresq; in cauitate,ac in ventriculi tunicis contenti coniunguntur:ac de indicationibus,quæ curandi initium ſibi vendicant. CAP. 12.

DIctum aũt & de his eſt in opere de ſanitate tuenda:quo vtiq; celerius tranſeunda eorum tra-
ctatio nunc eſt,præſertim omni methodo,qua ventris intẽperies ſint curandæ,iam perſcri-
pta,ſiue hæ firmiùs ei ex mora inhæſerint,ſiue lẽuius.Nec vero illùd latere puto, eẽ aliqñ miſtum * καθ' ἕξιν
ex tribus iam dictis ſimplicibus in ventriculo affectum ita,vt & ipſæ ſolidæ partes intemperie la- * κατὰ χέ
borent,& mali ſucci ita ventriculo ſint infixi,vt elui ex facili nequeant,& alij in interno eius ſinu
contineant̃.Põt nanq; interim fieri,vt primus cũ ſecundo conſiſtat: põt & ſecundus vnà cum ter-
tio:põt & primus cũ tertio:ſæpe ẽt oẽs ſimul.Pro quibus methodũ,quam prius de vulnẽribus tra * vlceribu
didimus,vbi oẽs affectus ſimul coniunximus,àd memoriã reuocabis: quam nunc quoq; appone-
re non ſit inutile. Primũ nanq; in eiuſmodi complexu æſtimabis,à quo maxime diſcrimen ægro F
impendere videatur.Secundo loco,quid,quæ'ue ex his cauſæ rõnem obtineãt, & quæ ab ipſis ef-
ficiant̃.Tertio,quæ ſanari ante alia poſsint,& quæ non poſsint: veluti de vlceribus, quæ vnà cum
phlegmonis conſtitere,oſtendimus.Vbi nãq; à quoquã affectuũ non leue periculum inſtat,ad id,
quod vrget,dirigi primũ curantis cõſilium debet.Vbi aliud efficiens eſt,aliud,quod ab eo efficit̃,
ipſa cauſa ſpectanda.At, vbi curari hoc ante illud nõ licet,ad id, quod ordo dictat,eſt reſpiciendũ.
Atq; in eo quidem curationis conſilio,quod ab vrgente initur,affectus magnitudo perpendenda
eſt.Ea triplex eſt,alia,quę ex lęſę actionis præſtantia ſpectat̃:alia, quę ex propria affectus eſſentia:
& tertia præter has,quæ ex facultate,quæ læſum corpus gubernat,æſtimatur. In eo vero conſilio,
quod ex cauſæ ratione initur,animaduertendũ eſt, quidnã eorũ,quæ inter ſe coniuncta ſunt,auge
re aut gignere reliqua poſsit:quę rurſus ab eo vel gignant̃,vel incrementum accipiant:In eo vero,
quod ordo præſcribit,quid ante quod,vel quid cũ quo,vel quid poſt quid,ſanari poſsit. Fingatur * φάρ
igitur in vẽtriculum defluere ex cerebro ſuperfluũ quendam humorẽ frigidum,atq; eius occaſio-
ne intẽperiem quãdam in ventriculo contractã iam eſſe:adhuc vero ẽt magis malũ iam ſuccũ per
totum eius corpus media oĩa ſimilarium particularium ſpatia occupaſſe:In eiuſmodi cõplicatis di
gnatione maior eſt intẽperies,ꝑpterea videlicet,q̀ & ipſa tẽpẽries:propriæ vero eſſentiæ ratione, G * εὐκρασία
quodcũq; vtiq; tale fuerit,circa propoſitũ in ſermone ægrũ.Ac ponat̃ ad præſens maximus trium
affectus eſſe ſuccorũ,qui in tunicis ventris cõtinent̃.Eſto (ſi libet) vt idem quoq; affectus morſus
ſenſum faciat,atq; ex eo ipſo animi defectũ & ſudores quoſdam cũ ſyncoptica diſſolutione accer-
ſat,ita videlicet, vt, quatenus ſupra vires eſt,reliquis ſit maior. Cõſtat igitur primã eſſe adhibendã
curam,vt ei,quod vires reſoluit,occurrat̃.Deinde,qm̃ oĩum maximum propriæ eſſentiæ ratione
hoc finximus,vtiq; ad id primũ te verteris,ac primum id ſanes. Vbi id mediocriter ſe habuerit, ac
neq; vires amplius labent,neq; plurimũ vitioſi ſucci in ventriculo ſit,tum nimirũ ad cãm accedes,
illud pro cõperto habens,non poſſe ad perfectionem vllum affectum ſanari,manente adhuc ipſa,
vnde natus eſt,cauſa.Ordo aũt curationis,modo cõtraria inter ſe remedia,ſicut in phlegmone &
vlcere,indicat:(oſtenſum nanq; eſt,quæ phlegmonen ſanant,ea maius reddere vlcus)modo alteri
affectui nihil nocet,ſicut in propoſito nunc caſu.Qui.n. educit humorem, qui in ſinu ventriculi
continet̃,is humorum,qui in tunicis continentur,alimentum adimit.ęque & qui cerebrum ita ſa-
nat,nequam ſenſibilem redundantiam creet,is veluti fontem fluxionis in ventriculum deſtruit.
In his ergo ordo curationis cum ordine cauſarum conſentit,quanq; in alijs diſſentit.Cęterũ,quod
ex magnitudine ſpectatur,id diſtingui,prout dictum eſt,debebit. Ac primũ quidem id agendum H
eſt,vt ei,quod maximum eſt,propriam medicamentorum materiem accõmodes:deinde pro cau-
ſarum ordine totum cures. Etenim,cum neq; copia notabilis excrementorum in ventriculo ſit,
nec eorum,quæ in capacitate eius continentur,nec eorum,quæ in tunicis, ſed neque mordicatio,
quæ viribus officiat,tum omnium primum ſanandum ipſum cerebrum eſt.Ab hoc ſinus ipſe ven
triculi vacuandus extergendusq; eſt:poſtea ipſæ tunicæ expurgandæ: poſtremo intemperiei eſt
medendum.Dicta vero prius ſunt cuiuſq; horũ medicamenta.Itaq; nec prolixus habendus adhuc
ſermo eſt,ſed finis iam libro imponendus.Omnium enim reliquarum partium intemperies ſimi-
liter ijs,quas in ventriculo propoſuimus,ſanabũtur.Semper enim comparandum remedium eſt,
quod ſit affectui contrarium:ac illi remediorum indicatio, quæ à laborantis natura ſumitur, adij-
cienda:de qua dictum in ſuperioribus iam eſt,dicetur tamen in ſequentibus vberius. Neceſſum
vero erit & nunc paucis de ea mentionem facere.

Methodus indicationum,quæ à læſæ partis natura deſumuntur. CAP. 13.

PRima qdem indicatio à laborantis loci tẽperie ſumit̃,q̃ calfaciendi,refrigerandi, ſiccandi, vel
humectandi,vel aliquid horũ coniũcte cũ alio faciendi,menſuram præſcribit. Secunda ex eo
ſumit̃,q̀ actio eius oĩbus animalis partibus ſit cõis,aut q̀ cõem virtutem ſubminiſtret. Tertia, ab

ipſa

A ipſa partis figura. Quarta, ab ipſius poſitura: Cuius portio eſt ad vicinas animalis partes ſocietas. Tum prẹter hẹc oĩa, ipſa ſentiendi vel acrimonia, vel hebetudo. Ac dicetur quidem ĩ ſequẽtibus de ſingulis horum latius. nunc paucis ea trãſcurramus. Quẹcunq; calidiores natura partes ex frigore laborãt, hẹ & liberalius & diutius calfieri poſtulãt: ſicuti etiã, quẹ frigidiores natura ſunt, ſi ex calore laborent, refrigerari: & ſicciores, ſi ex humiditate male habeant, ſiccari: Ad eundẽ vero modum & humectari, quẹ humidiora naturaliter ſunt, vbi ex ſiccitate laborant, tum vberius, tum diutius poſtulãt. Quippe eatenus redeat ad naturã eorum quodq;, neceſſe eſt, quatenus à natura receſſit: ac, veluti quadã via, retroferat, quæ in diuerſum agat ei, quẹ facta in ipſo eſt, trãſmutationi. Contra vero pars, quæ calidior natura eſt, ſi calido morbo ægrotat, exigua †{breuis'ue tẽporis} refrigeratione eget: ſicut, quæ frigidior eſt, calfactione. Ad quẽ modũ in humidis quoq; & ſiccis ſe habet. Siqdẽ paruus eſt in eiuſmodi in id, quod p̃ter naturam eſt, lapſus: quare et rurſus in id, quod ſecundũ naturã, reditus. Vnde ẽt minus periclitant, quicunq; cognato naturæ ſuæ morbo laborãt. Non latet vero, & ꝙ, ſicubi coniugatæ intemperies inciderunt, eatenus hæ reduci ad naturã poſtulant, quatenus à natura receſſerunt. Atq; ita quidẽ à temperamento laborãtis partis, auxiliorũ indicatio ſumit̃. Ab eo vero, ꝙ actio eius oĩbus animalis partibus vtilis ſit, aut paucis

B qbuſdã, aut vni ſibi, in ijs intẽperiei generibus, quẹ abſq; humore infeſtant, vtiq; nihil ex hac indicatione ſumitur. Nã & refrigerari, & calfieri, & ſiccari, & humectari, & p coĩugationẽ quiduis horũ pati ſingulẹ particulæ pro morbi portione requirunt. In ijs tñ, quẹ ex humoribus ſunt ortæ, ſi particula ſoli ſibi inſeruiat, audacter vacues, licet, prout affectus ſuadebit, ſed tñ etiã virtuti attẽtus: Sin neceſſarium opus eius ſit oĩbus animalis partibus, veluti ventriculi, & iecinoris, nõ leuis habenda ſolicitudo de robore virtutis eſt, ne hãc magna ſemel vacuatione vſus diſſoluas. Eſt porrò cõmune opus, & venarũ, & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renum, & vtriuſq; veſicæ, tum eius, quæ lotium excipit, tum eius, quæ bilem, cum vaſis etiam, quæ ab vtraq; procedunt. Cerebri vero opus, cum ſani ſumus, ad volũtarias actiones neceſſariũ eſt, ijs. ſ. inſtrumentis, qbus eiuſmodi actiones obimus: Cum ægri ſumus, neceſſarium nõ eſt, niſi ijs tm̃, quæ ad reſpiratum ſunt deputata. Reliquorum vero organorum actio certe non eſt: miniſterium tñ eſt ad vitam neceſſarium, veluti pulmonis, & aſperæ arteriæ, & *faucium. Ergo ex eiuſmodi particulis quãprimum vacuare redundantiam licet, prout volueris. Ex vẽtriculo vero, & iecinore vtcunq; vacuare non licet, ſed cum cautione, vt nequid virtuti officias. Quoniam aũt non par eſt actionũ dignitas ad ægros ſeruandos, ſed aliæ magis his, aliẹ minus vtiles ſunt, vtiq; ad portionẽ actionũ dignitatis etiã cuiuſq;

C partis proſpiciendũ eſt robori. Maxima igit̃ eſt cordis officij dignitas, atq; ẹgrotantibus maxime oĩum neceſſaria. Cerebri vero ad vitã quidem par eſt momẽtum, non tñ par robur eius in ægrotis requirimus, cum neceſſe oĩbus non ſit neruorum ac muſculorum opera vti. Itaq; abunde fuerit, ſi tm̃ eius ſeruatum ſit, quo reſpirationis munus ſit obeundũ. At vero iecinoris opus oĩbus particulis perneceſſarium eſt: non tñ adeo ſaltem perpetuam neceſſitatẽ habet, ſicuti ipſius cordis. Ad portionem autẽ iecinoris, etiã ventriculi opus ſe habet. Intelligens ergo oĩum particularum tum functiones, tum vſus, quos in alijs commentarijs tradidimus, haud difficulter inuenies, quatenus cuiuſq; robur cuſtodiri oporteat. Ad eundem vero modum, & quẹcunq; partes alijs authores facultatum ſunt, harũ quoq; robur ſeruare decet pro facultatis earum vſus portione: quo videlicet aĩalis partibus ſubminiſtrent. Sanè de his particulis illud, arbitror, didiciſti, cerebrum neruis ac muſculis, cor arterijs, iecur venis ſuppeditare virtutẽ. A figura vero indicatio ipſius modi vacuandi excrementi ſuggerit̃, ad hunc modum: Ventriculus vomitu deiectioneq; inanitur. Inteſtina deiectione tm̃, ſicuti etiam iecinoris caua. Renes vero, & veſica, ac iecinoris gibba, ſi multo vitioſo ſucco ſunt referta, †{per deiectiones, & pharmaca deiectoria (Catoterica Græci vocãt)} expurgãtur: ſin mediocri, per vrinales meatus: Cerebrũ vero p palatũ, & nares, & aures: Pectus &

D pulmones per aſperam arteriã, et fauces. A ſitu indicatio dabitur tum ad ſolidarũ intẽperies, tũ aũt ad ſuccorũ vitiũ ſanè non leuis. Nã, qui per ſumma corporis intemperie laborant, ijs medicamenta, quẹ intemperies requirit, applicabimus. Quibus aũt in ꝓfundo corpore intemperies eſt, in ijs rõnẽ interualli inibimus. Si. n. medicamentis ijs vtere, quæ intemperies requirit, vtiq; multo imbecilliora, q̃ pro vſu tuo, ad locũ affectũ peruenient. Iam ad vacuationes quoq; nõ nihil ſitus indicat, dum ſocietatẽ laborãtis particulæ cum alijs docet. Nam, niſi illud cõpertũ haberemus, ꝙ cauo iecinoris ſubijcitur ventriculus, & ieiunum: tum quod ieiuno ipſi tenue inteſtinum ſuccedit: id vero colon excipit: ac colon, quod appellant rectũ, vtiq; inueniſſe illud nõ licuiſſet, ꝙ iecur & p aluum, & per vomitũ expurgari poſſit. Cæterũ aptior ſit prior vacuatio, tanq̃ vſu iam callentibus inteſtinis iecinoris ſuperflua tolerare. Nõ ſpernenda vero indicatio eſt & ea, quam ſenſus partium acũitas hebetudoq; ſuppeditant: qñ omne medicamen contemnunt, quæ tardi ſunt ſenſus, ẽt ſi nõ leuiter mordeat. At, quẹ acuti ſunt ſenſus, eorũ vires dolore reſoluuntur. Expedit igit̃, has nec cõfertim, nec ſemel valentibus auxilijs mederi tẽtes, ſed tutò potius in tẽpore. At, vbi tardus eſt ſenſus, in his etiam celeriter obire, quod iuſtũ eſt, licet, ſemel vſis remedio, quod ſit idoneum. Verum, quod ſupra dixi †{de horũ indicatione,} latius diſceptabitur in ſequentibus, idq; eo p̃cipue loco, quo de tumorũ præter naturam curatione agemus.

Margin notes:

καὶ ὀλιγοχρονίου eſt in antiquis. i. breuiſq; temporis.

* φάρυγγος.

† διὰ τῶν ὑπηλάτων τε καὶ καταντερικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων. i. p medicamenta deiectoria, quẹ grẹce hypelataq; & catoterica noĩantur.

† Al. ex antiqs. ὑπὲρ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἐνδείξεως. i. de indicatione, quæ a locis ſumit̃.

Hic locus ē declaratorius eorum quæ … lib. de const. art. med. c. 17 et 2o. ad Glau. c. 2.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER OCTAVVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Abſoluit vniuerſam curandi rationem, quæ Diarijs febribus debet adhiberi.

De communibus differentijs atq; indicationibus febrium curandarum. CAP. I.

QVemadmodum vero febres quoq; nō ſecus, ꝗ̃ alij morbi, qui ex intemperie in
nobis conſiſtunt, quosq́; in præcedenti libro narraui, methodo curentur, tēpe-
ſtiuum nunc dicere videtur. Quòd igitur, Eugeniane chariſsime, ſimpliciū ac
primarum partium (quas Ariſtoteles ſimilares vocat) natura ex calido, frigido,
humido, & ſicco inter ſe miſtis conſtet, vno volumine oſtēdimus, in quo de ele E
mentis ſecūdum Hippocratem diſputauimus. Quòd vero ex eo, ꝙ hæc calidior
ſit, illa frigidior, vel humidior, vel ſiccior, vel ſimul horum aliquibus copulatis
affecta, ſimplices ac primæ particulæ inter ſe differant, id in libro de temperamentis eſt aſſertum.
At in libro, quo de morborum differentijs agitur, duo in vniuerſum eſſe morborū genera, quæ in
ſimplicibus animalis particulis oriantur, docuimus: Alterum, quod etiam ſecundis, & compoſi-
tis, & inſtrumētalibus ſit cōmune (vocauimus autem id vnitionis ſolutionem): Alterū ipſarū pe-
culiare, quod in calidi, frigidi, humidi, & ſicci intemperie conſiſtat. Eſſe aūt ex intēperantijs ipſis,
quæ quidē in vna ſunt contrarietate, ſimplices: quæ in ambabus, cōpoſitas. In ea itaq;, quæ eſt in-
ter calidū et frigidū, oppoſitione duas eſſe ſimplices intēperies: Alteram, vbi quicq; tāto efficitur,
ꝗ ante erat, calidius, vt eius lædatur actio: Alteram, vbi pari modo inualuit frigidum: In ea vero
oppoſitione, quæ eſt inter humidum & ſiccum, alteras etiam geminas, nēpe humidam, & ſiccam:
Copulatis vero inuicem ſimplicibus, alias exiſtere quatuor, humidam & frigidam, humidam &
calidam, ſiccam & frigidā, ſiccam & calidā. Traditæ vero ſunt & cauſæ, quæ has intemperies ge-
nerent, in alio libro, in quo morborum cauſas reddidimus. Sanè vnus quiſpiam morborum eſt,
qui per intemperiem fiunt, & febris, vtique cum adeo immodice auctus calor eſt, vt & hominem G
offendat, & actionem lædat: qm̃, ſi neutrum adhuc efficiat, quantumvis ſit homo nunc, ꝗ̃ ante, ca
lidior, non tn̄ febricitare eum monſtrauimus. Quoniam autē, quicquid præter naturam in nobis
oritur, ſiue ſpeciale nomen ſortitum ſit, ſiue generale, id extra corpus non eſt, ſed tum phlegmo-
ne, tum pleuritis, tum morbus, tria ſimul in vno conſiſtunt corpore, verbi gratia, Dionis: indicat
aūt & horum quodq; propriam indicationem æque profectò, vt eius, quod maxime oīum ſpecia-
le eſt, ipſe differentiæ: ob hæc vtilius viſum eſt ſeorſum de febriū differentijs tractare, quò oībus
prius præparatis ſermo nobis hoc loco citra omnem eorū, qui parum recte de ijs ſcripſerunt, re-
futationem abſolueretur. Reuocemus igitur ad memoriam diſcriminis earum capita, quò pro-
priam ex vnaquaq; indicationem ſumamus. Eſt igitur vna earum differentia illa, in qua cauſa ad
huc adeſt febrim creans: aut febri excitata iam deſiit. Altera vero, qua vel (vt Græci loquuntur)
hectica febris eſt, quæ iam facta eſt: vel etiā (vt aliquis eorundem dixerit) ſchetica. Nam, qm̃ eos
affectus, qui facile diſcutiūtur, ἐν σχέσει græce vocant: qui tales non ſunt, ἐν ἕξει: cōcedēdum eſt, di-
lucidioris doctrinæ cauſa, etiā febrium ipſarū eas, quæ ægre diſcutiunt, hecticas: quæ facile, ſcheti
cas nominari. Dicendumq́; febriū alias facile ſolubili affectu eſſe, perinde vt calfactum in Sole li-
gnum: Alias difficile ſolubili, veluti quod igni eatenus excalfactū eſt, vt iam accendatur, & fumū H
edat. Hæ ſunt primæ febrium differentiæ. Quas vbi cum ſummis primum indicationibus iunxe-
rimus, mox ad magis illis ſpeciales veniemus. Prima enim omnis febris īdicatio, veluti à morbo,
eſt, ablationem eius præſcribens: Secunda vero ceu abs tali eſt morbo, quæ nō abſolute ſublatio-
nem, vt prior, ſed certam quandam ſublationem indicat. Nam, cum febricitātes ex intemperie la
borant, neceſſe eſt ſanationem quoq; eorum intemperātiæ depulſionem eſſe. Omnis aūt exceſſus
per contrarium exceſſum ſanatur. Etenim id quoq; ante eſt oſtenſum. Quare febrilis quoque in-
temperantiæ exceſſus per contrarium exceſſum ſanabitur. Eſt autem febrilis intemperantiæ ex-
ceſſus in caloris abundantia. Huic ergo ad *tēperamētum via erit per id, quod refrigeret. Itaque, * eucraſian.
ſi iam præ*ſēns febris eſt, ſed cauſa, quæ eam excitauit, iam deſiit, huc tm̄ ſanandæ eius conſiliū di- * γεγονώς. i. genita.
rigetur, vt refrigeretur. Quare quærenda nobis talis materia eſt, quæ cum redundante calore pa-
ria refrigerando faciat. At, ſi in generatione adhuc febris eſt, cauſa, quæ eam accendit, ſubmouēda
eſt. Sin pars eius iam genita eſt, pars in gignendo adhuc eſt, vtrique conſulendum eſt: Primū qui-
dem ſubmouendo, quæ eam accēdit, cauſam: deinde extinguendo, quæ ab hac accenſa eſt, febrē.
Ergo, niſi quis ad vnguem memoria teneat, & quę cauſæ febres generent, & in quo cuiuſque cor
poris affectu, is nunquam methodo febri proſpiciet.

De ratione

A *De ratione curandi febrem diariam ex meatuum conſtipatione in calidis & ſiccis naturis, ac aduerſus eos, qui hac febre correptos tridui inedia excruciabant.* CAP. 2.

DIctum nanq; eſt in ijs corporibus meatuum conſtipationem febrẽ excitare, in quibus, quod tranſpirat, halituoſum non eſt (Atmœdes Græci dicũt) cuiuſmodi viſitur in ijs, qui boni ſunt ſucci, ſed mordax & acre, fumo fuliginíve non abſimile. His igitur corporibus ſaluberrima eſt ex aqua dulci & temperata lauatio, tum frictio, quæ rarefaciat, & exercitatiões mediocres, & victus, qui dulces efficiat ſuccos: Aduerſiſſima vero ſunt lauatio frigida, & aluminoſa, & lauationis abſtinẽtia, & exercitatio acuta, & frictio vel planè nulla, vel dura, & victus mali ſucci, & vigiliæ, & ira, & triſtitia, & cura, vſtioq; in Sole, & fatigatio. Verum de reliquis poſt dicam. De ſtipatione vero meatuum, vnde digreſſus ſermo eſt, liquido ſcire licet ſolam eam, ſi reliqua omnia deſint, accendere febrem poſſe. Si itaq; eiuſmodi naturas à conuenientibus ſibi lauationibus prohibeas, protinus febricitant. Vidiſti aũt profectò, quo tempore Romæ nobiſcum egiſti, aliquos ita laborare. In quibus, qui mirificam diatriton tranſmittere eos in cibi inedia cenſent, ipſi difficillimas febres faciunt: qñ protinus in primæ acceſſionis inclinatione, in balneũ eos ducere oportebat, ibiq; ſinere crebro, ſi vellent, nedum ſemel, aut bis, lauare. Ego nanq; reliquis omnibus omiſſis, eũ tibi

B in memoriam reuocabo, qui in aquis aluminoſis (quæ Albula vocant) lauerat, ac ex eo cute denſata, poſt cœperat febricitare. Quippe ſatisfaciet is pro claritate ſermonis noſtri, veluti exemplum. Sanè hominem inuiſebant medici quidam non incelebres, alter Eraſiſtratius, alter Methodicus. Viſum aũt eſt ambobus hominem à cibo continere. Quod tñ nos, cum poſt illos digreſſos ſuperuenimus, non permiſimus, ſed ſtatim in balneum perductum, & tepẽti oleo largiſſime perfuſum, tum blandiſſime perfrictum, ꝙ plurimũ temporis in calidi ſolij aqua verſari iuſſimus. Mox egreſſo, ac frigida ex conſuetudine vſo, tum ſindone cooperto, conſidere paululum ad vires recreãdas præcepimus. Poſtea denuo in balneum perducto, ac rurſus ſimiliter tum vncto, tum perfricto, ac in calida morari iuſſo, dein rurſum educto ac frigida merſo deterſoq; exhibuimus cibum protinus quidem, vt egreſſus eſt, atq; aquam bibit, ptiſanæ cremorem, dein paruo interuallo lactucam, ac poſt hanc ex ſimplici albo iure piſcium aliquid eorum, qui molli ſunt carne: cuiuſmodi ſaxatiles ſunt omnes, & aſelli, quos vocant. Porrò non alienũ ſit, quò nihil narrationi deſit, omnia recẽſere. Tempus anni erat, quo hæc agebantur, paululum poſt caniculares, quos vocant, dies. Homo ipſe circiter quinq; & triginta annorum, colore nigello, & habitu corporis gracili, atq; hirto: tum qui tangentibus, etiam cum valeret, manifeſte calorem exhiberet mordentem. Vrinas quoq; ha-

C bebat abunde flauas, ac, ſi pluſculum cibo abſtineret, etiam mordentes. Aluus aſsidue ſicca erat. tũ, quæ excernebat, exigua acriaq; & ſicca. Mores animi ad iram & cogitationem propenſi. Ipſe pauci omnino ſomni, et q ppetuo de vigilijs quereretur. Hic quodam loco, quò negociorum gratia conceſſerat, Albulis (quæ haud longe aberant) eſt vſus ſeptima (vt aiebat) diei hora, ac ter quaterq; ſe lauit, ſalubriter ſibi conſuluiſſe ratus. Hinc quoq;, vbi rurſus in agrum ſe recepiſſet, ac cibum ſumpſiſſet, & paululum indormiſſet, venit ad vrbẽ ſero veſpere: vbi deſtitutus idoneo balneo, nocte febricitauit. Cum aũt tertia ferè diei hora contemplati eũ medici eſſent, iuſſerunt non eum modo diem, verũetiam poſterum totum per inediã tranſigere, quò tertiæ diei noctem obſeruarent. Atq; his dictis abierunt. Nos tum lauato, tũ, vt prædictũ eſt, cibato miniſtris præcepimus, ſi medici veſperi venirent, quieſcere hoiem dicerent: eoſq; ſtatim remitterent, ac poſtridie mane redire iuberent. Vt vero abierunt, rurſus hoiem ſimili modo lauatũ, ac cibatum, ijs ipſis, quæ egimus, dormire probe fecimus. Accedentes aũt mane poſtridie medici, cenſuerunt etiam eo die cibo illi abſtinẽdum, etiam ſi q̃ maxime ſine febri prorſus eſſet. Illo vero promittente ſe facturum, quod iuberent, ſcis, quantus illis digreſsis riſus ſit excitatus: quem nos paulo poſt ſuperuenientes deprehendimus. Nõ fugit vero, nec quomodo cum laborante ipſo ſit actum. Nam, qm̃ (inquam)

D cũ valeres, bis lauare ſolebas, ac medici cibũ tibi oino circũcidunt, nec illis iure in totũ obſequendum eſſe, & aliquid eorũ, qbus per ſanitatem es vſus, immutandũ arbitror. Eo vero putante me ſibi ſuadere, vt lauaret qdem, ſed nõ bis: tum paratũ ſe affirmãte, quicquid iuſſerim, exequi, ergo (inquam) neq; inediã tolerabis, neq; lauabis bis. ſiquidem & laboraſſe mihi videris iam triduo, & calfactus vehemẽtius à Sole fuiſſe. Propter igitur laborem (inquã) & vſtionem, vnã te adijcere lauationem ad duas oportet, ac ter mihi audientem lauari, qm̃ id mihi facturum te pollicitus es. Ille ſubridens, dura (inquit) imperas. Cæterum, qm̃ ſtare pactis eſt iuſtũ, faciam, quæ iubes. Quæ vero medici poſt hæc egere, noſti planè, quanto erant digna riſu. Bis iam lauatus fuerat, pranſuſq; dormierat, cũ circa occaſum Solis miniſtrorum quiſpiã adeſſe medicos nunciat. Hic vero febricitare ſe ſimulat: ac veſte circũdatus inuolutuſq;, quo minus bibiſſe vinũ ab ipſis deprehenderetur, amico cuidam mandat, medicis, ſiquid percontentur, pro ſe reſpondeat. Erant autem de more, vbi inuolutum curioſe hominem etiam cum capite viderent, primum illud ſolenne ipſi rogaturi, quota hora acceſsio inuaſiſſet. Cum autem amicus reſpondiſſet fermè ne vnam quidem integrã, ex quo cœpiſſet, interceſsiſſe horam, cum horrore'ne, an frigore cœpiſſet, rogant. Eo cum horore reſpondente, tangunt hominem iam corpore propter riſum, & operimentum madentem. Itaque, vbi hominem laudaſſent, ꝙ ſibi obtemperaſſet, nec quicq̃ ante tertiæ diei acceſsionem deli-

* κακοηθεστάτους.

* ἔσω τε σφαιρ-θείς.

quiſſet,ob id ipſum(inquiunt)nunc te deſeruit horror,eſtq; ſudoris indicium,ac multa humiditas E circa cutem:quæ haudquaq̃ eueniſſent,niſi inediam toleraſſes,& triduum tranſmiſiſſes.Iuſſis igitur propinquis,ſiquæ guttulæ illi manarent,diligenter detergerent,ne frigore afficeretur, tũ mane ſe redituros præfati diſcedunt,ne tum q̃dem poſt ſudores iuſſo homine nutriri. Viſæ nanque ſunt illis noctes eo tempore breues, vtiliusq; eſſe poſtridie mane nutrire. Digreſſis igitur ipſis, perfuſus ſudore iuuenis,ita,vt inuolutus veſtibus fuerat,in balneũ cucurrit,ac tertio lauit:& ſimiliter eſt cibatus. Poſtridie prius, quàm aduentarent medici,egreſſus domo dedita opera eſt,ne ſe deprehenderent. Itaque, cum paulo poſt venirent,& egreſſum intelligerent,mirati inter ſe ſunt, quid tandem hominem egredi ſubegiſſet iam bidui paſſum inediam. Ergo,ſi hoc vno male ab eiuſmodi medicis ægri afficerentur,q̃ pluribus diebus in cubilibus detinerentur,cum liceret ſine intẽpeſtiua hac inedia multo citius ad conſueta vitæ munia redire,eſſet profectò vel id pergraue: Verum longe grauius eſt, quod accidit. Cum.n.memoratæ naturæ,vbi ſub tali victu reguntur, grauiſſimis occupentur febribus, qui hunc iniungunt medici, nihil mihi à carnificibus differre videntur. Non.n.veluti qui humidi, ac boni ſucci ſunt,vbi in febri diaria tranſmittere mirificam diatriton coguntur,vnum id tm̃ patiuntur incõmodum,q̃ fruſtra cruciantur, ſic etiã naturæ iam comprehenſæ:immo ex longiore inedia acerrimis acutiſſimisq; corripiuntur febribus: à quibus F promptus eſt in hecticas tranſitus: atq; ab his rurſus in torridum maraſmum:aut,ſi os ventriculi facile iniurijs patet,†{in eum,qui Syncopẽ,id eſt animi defectum,infert.} Audiſti enim ſubinde non nullis talium medicorum dicentem me, licere ipſis euidenter intelligere,quantum mali cõmittant,dum eiuſmodi naturas in inedia cuſtodiunt,ſi velint,dum ſani omnino ſunt,biduum eos inediam iubere tolerare.Cernent.n.ilico febricitantes, idq; ob nullum profectò aliud, q̃ famem. Siquidem, cui nec ſuberat prius quicq̃ in corpore,quo grauaretur, nec quicq̃ illi interim acceſſit extrinſecus noui,is planè ex inedia febricitauit. Quando enim(vt dictum eſt)non vnus,alter've ſic intemperatorum,ſed plane oẽs,vbi inediam tolerarunt,& balnei ſolio abſtinuerunt,febri corripiuntur,ne vel leuis q̃dem amplius relinqui nobis ſuſpicio poteſt, quaſi ob aliud quippiã & nõ inediam febricitarint. Quibus nanq; in corporis temperatura ſiccum præualet humido, & calidum frigido,his corporis habitus gracilis,hirſutus,& nigrior eſt, ac reliquis†{tribus intemperamentis,quę hoc ſunt minus calida,}tactu calidior aduertitur:plurima quoq; his flaua eſt bilis,vrinæq;,ac deiectio bili ſatura, & pulſus magni, & ſomni leues & pauci,&*{animi impetus}vehemẽs. Ergo recte horum Hippocrates tum generalem victus formulam, cuiuſmodi eſſe cõueniat, tum,quot ac qualia ſymptomata in eiuſmodi homines incidant,non ſolum vbi totum diem in cibi inedia tranſegerint, verumetiam vbi altero cibo,qui pro prandio datur,abſtinuerint,prodidit. G Quippe in ſexto de populatim graſſantibus morbis ita inquit:In calida natura refrigeratio, aquę potio,quies.In libro autem de acutorum victu,quem aliqui†{Gnidijs ſententijs adſcribunt,} cũ de ijs diſputat,qui ſolitum prandium dimittunt,etiam huius naturæ hominum meminit, Picrocholus eos græce,quaſi amaræ bilis homines,ab redundante.ſ.ſucco nominans. Habẽt vero eius verba ſe ad hunc modum:Sed &,qui bis die comedere conſueuerunt,ij,ſi non prandent,ęgrotãt: tum imbecilli & infirmi fiunt,ac timidi ad quoduis opus.præterea cordis dolorem ſentiunt. Siquidem ſuſpenſa illis viſcera videntur,& calidum,pallidumq; mingunt, & deiectio vritur. Sunt præterea,quibus os *{ventris}amaricat, oculi cauantur,tempora *ſaliunt, & extremæ partes frigent.Hæc vbi prædixit,mox alia quędam tum de cœna, tum de nocte,ad finem ſermonis ait huiuſmodi notæ homines (quos Picrocholus vocant) tum vnicum in die victum, tum inediam, q̃ alios homines,difficilius ferre, vnam nimirum in eo libro exponens partem eorum, quæ in ſexto Epidemion monuit in vniuerſum:nempe quod ad victum ſpectat.Nam refrigeratio, quam calidis naturis ſuaſit,efficiť cum ex alijs quibuſdam,tum non minime ex cibi exhibitione. Qui nãq; originalem temperaturam parum moderatam habent,horum inſitum calorem, ſi ſqualẽs acerq; H eſt,cibi mitiorem minusq; mordentem reddunt. Sanè illud non latet, & boni ſucci,& exquiſita debere eſſe,quæ his exhibeantur,nutrimenta:non tñ ea,quæ boni ſucci propterea, q̃ exiguũ huiuſmodi ſubſtantiæ in ſe habent,nominentur,ac nutrire nequeant,immo q̃ vtile plurimum in ſe contineant. Sunt nanq; & maluæ, & braſſicæ,& betæ,& lactucæ, & deniq; omnia olera,& frũ*ctus,nutrimenta,cum ſubſtantia in his habilis ad alendum contineatur. Verum,ſicut in his exiguum eſt,quod nutrit,non exiguum,quod eſt inutile,ita in pane puro, & ouis, & carne, & alica, plurimum eſt, quod nutrit,minimum, quod eſt inutile.Quòd ſi id inutile,quod admiſtũ vtili eſt, præterq̃ q̃ non nutrit,etiam acrem,aut *acutam,aut acerbam, aut amaram, aut denique vitioſam quampiam qualitatem habet,non modo non proprie nutrimenta ſunt,ſed etiam medicamentoſę facultatis non parum in ſe habent.Expedit igitur tales homines illis nutrire cibis,quicunque nec medicamentoſam vllam ſenſu perceptibilẽ vim habeant, ſed nec ipſum, quod nutrit,plurimum: quando hoc quoq;,ſi exuperat,vitio non caret.Principio nanq; nec,quę in ventriculo eorum agitur, concoctio eſt exacta,nec,ſi ventriculus ea ſuperet,quæ in venis obitur,eſt abſoluta. Quòd ſi hic quoq; haud magnus ſit error,ſaltem tertiam(quæ ſingulis partium propria eſt) difficile fuerit in omnibus illis rite perfici.Conueniet profectò huic,& vt frigidum humidumq; quodam modo ei nutrimentum

* Al. ξηροτάτοις.i. ſiccisſimis.

†εἰς τὸν συγκοπώδη.i.in ſyncopoſum. ſyncopoſus ãt maraſmus nõ infert ſyncopã: ĩmo fit, vbi, q iã ſyncopa fuerĩt correpti, vehementiã q̃dẽ periculi euitarint, relictum tñ ipſis fuerit aliq̃d ſyncopoſæ affectionis.

†Nõ eſt in antiquis.

* θυμὸς.

†πρὸς τὰς κνιδείας γνώμας ἐπιγράφουσι.i. aduerſus Cnidias ſñias inſcribunt.

* vẽtris,nec in Græco eſt exẽplari, nec forte addendum.

*πάλλονται.i. palpitant.

* ὀπῶραι.

*ὀξεῖαν.i.acidã.

A ei nutrimentum exhibeas, vbi corpus tum calidius, tum ſiccius ſolito eſt redditum. Quare cõmodiſſimus huic eſt ptiſanæ cremor ad vnguem coctus, in quo nullum ſit ſuperfluum condimentũ: vtpote qui & refrigerare, & humectare, ac ſine ſiti ſeruare hominem poteſt: cum eo, ꝙ nec halituoſum, nec humidũ, nec ſiccum detinet excrementũ. Voco halituoſa, quæcunq; per cutim foris effluere ſunt apta: Humida, quæ per veſicam: Sicca, quæ per aluum. Quippe à vincenti in ſingulis eorum ſubſtantia, noīa ipſis impoſui. Quòd aũt nullum horum retinebit ptiſanæ cremor, manifeſtum eſt. Quæ.n. per aluum excrementorum deiectiones ſunt, eas adſtringentia retinere ſolent: Quę per vrinas, & vniuerſam exeunt cutim, hæc detinent ea, quæ exiguis meatibus inhærent: Emplattomena vocant: ꝑterea, quę valenter adſtringunt, ea Stryphna Græci vocãt. Ptiſana vero nec exiguos cutis meatus obturandi, nec adſtringendi vim habet vllã. Ac, ꝙ non adſtringat qdẽ, vel guſtus ipſe docet, cuius vnius eſt proprium, quod adſtringendi vim habeat, diſcernere. Quòd vero nec cutis meatibus {lentitia craſſitudine ve ſua} inhæreat, id ratiocinari ex alijs eius effectibus eſt promptum. Nã, ſiue ſordidũ corpus extrinſecus ptiſana defrices, vtique, ſicut aphronitrũ, & mel, deterget: Siue ex ventriculo ꝓ vomitum educere mediocrem pituitam velis, nihilo minus mulſa vtilem ptiſanæ cremorem experieris. Additum tñ in dictionem eſt, mediocrẽ, qm̃, ſi multa

B & vehementer glutinoſa, & craſſa pituita ſit, hanc radicula ex oxymelite, non mulſa, aut ptiſana detergere eſt habilis. Eſt ſanè & mulſa ad omnes ante dictas expulſiones idonea, verum nec ſitim reſtringuit, vt ptiſana, & in amara bili abundantibus naturis facile vertitur in bilem. Optimum igitur (vt prædiximus) in eiuſmodi temperamentis nutrimentum eſt ptiſana: Proximum ab hoc alica, cui paululum aceti † ſit adiectum: Tertium, quæ ſine aceto liquida eſt, non craſſa: qualem non nulli præparant aſſimilem pulti. Inieciſſe vero huic, dum coquitur, aliquid porri ſatius eſt. Nam, quòd tum anethi, tum ſalis aliquid neceſſario habebit, neminem latet. Quinetiã in furno coctus panis vtilis eſt cibus: ſicut etiam è piſcibus ſaxatiles oẽs: Nec ipſis minus aſelli, niſi ſi propè lacum, aut magnum flumen, quod in mare decidat, depaſti, humidam magis glutinoſamq; habeãt carnẽ: Proxime aſellos ſunt ſolea & torpedo, itemq; lupus, & mulus, poſt mugil è pelago. Omnis aũt piſcis deterior eſt, qui prope lacum, qui mari coniungitur, aut magni fluminis oſtium paſcit. Ex volatilibus aũt optimi ſunt perdices, ac montani oẽs paſſeres: Ab his gallinacei, & phaſiani, & {iuuẽnes} colũbæ. Sed nec hæ tñ intus claudendæ, cum excremẽtoſa ſint oĩa, quæ exercitatione carent. Excrementoſa vero non minus ſunt, tum lacuſtria, tum paluſtria oĩa. Quo fit, vt etiam ex ipſis ſuillis carnibus optima ſit montana: Ab his deinceps hœdi ſunt. In oĩbus iam dictis

C fugienda, tum vetula, tum recens edita, ſunt: Illa nanq; duriora, concoctuq; difficiliora ſunt: hæc immodice humida, & excremẽtoſa: ac potiſſimum quæcũq; ex animaliũ generibus ſunt, quæ naturaliter humida ſunt, vt oues, ſuesq;. Verũ de oĩum ciborum facultate alibi præcepimus. Nunc veluti alia in hoc opere, ſic iſta quoq; exẽpli cauſa ſint dicta. Siquidem, ꝓpoſitum nobis in hoc eſt non, tanq̃ in ijs, quæ de alimentis, & medicamentis ſcripſimus, materias inueſtigare, ſed ſolas facultates generales. Nihil aũt profectò referat, generales'ne facultates, an vniuerſales, ipſas appelles. Reuertamur ergo rurſus ad ꝓpoſitum. Quibus acre aliquid quotidie trãſpirat, ij, ſi cutis ipſis ſtipetur, prompte febri corripiuntur. Stipant vero hanc tum, quæ adſtringunt, oĩa, veluti paulo ſupra memorauimus de Albulis aquis: tum quæ {lentitia craſſitudine ve ſua} exiguis meatibus inhærent. Aliqñ aũt ipſius cutis immoderatior ſiccitas exiguos ipſius meatus denſat. Proinde, q œnanthe in balneo vtebatur, hũc nos vidiſti, quo tempore inæqualitatẽ ſentire ſe quereretur, vti vetuiſſe. Simili modo, & qui largo vino cum oleo exiguo vtebatur: item, qui lentiſcino tum, cum denſitudinem ſentiebat, hunc quoq; de cætero (vt ſcis) vti ꝓhibuimus. Inhibuimus non minus & eum, qui quotidie inſolabatur, & eũ, qui puluere vtebat̃. Alteri vero, qui iam ad inæqualitatẽ febrilem peruenerat, vehemẽtiã remittere frictiõis iuſſimus. Iam aliũ (vt ſcis) curauimus mirãtem,

D quo pacto vna lauatione, ac debita frictione horridam eius multorum dierum inæqualitatem diſſoluerimus. Vtebatur aũt & ille adſtringente oleo, hoc, inquã, iure propter alios vſus celebri: Hiſpanum vocant. Hoc igitur mutantes, ac Sabino tũ pinguiter, tum molliter vberius perfricantes, ac bis lauantes, ilico ſanum reddidimus. Non ſolũ igitur hæc oĩa vitanda ijs ſunt, qui fumidum & fuliginoſum è corpore exhalant, ſed etiam quæ glutinoſum, & quæ craſſum gignunt ſuccum: qñ hæc paruis meatibus inhærentia tranſpirationem morantur. Retinent non minus (vt dictum eſt) trãſpirationẽ, & quæ cutim immodice ſiccãt. Multos ſiquidẽ talium, cũ Sole vterẽtur: alios vero, cùm vberiore nitro: alios, cùm ſale, aut exercitatione multa, aut frictione dura, præterea frictione ſicca, (Xerotribian vocant) {& calidis fomentis} & puluere, & horũ occaſione quotãnis ægrotarent, ipſe teſtis es, vt ab his prohibitos, multis iam annis ſanos ſeruauerimus. Sunt aũt merito eiuſmodi præcepta tum valentium, tum eorum, qui de valetudine querũtur, cõmunia. Non.n. ei, quę iam facta eſt, febri conſulunt: ſed ei, quæ nunc in generatione eſt, proſpiciunt, tollendis.ſ. ijs, quæ illas excitãt, cauſis. Quippe, quę adhuc in generatiõe febris eſt, dũ aufertur cauſa, ipſa vnà interit. Quare, quę in libris de ſanitate tuẽda de eiuſmodi tẽperamẽtis ſunt ꝑdita, ea oĩa ad eos, q febricitare incipiũt, ſiue id ſanationẽ appellaſſe oportet, ſiue ꝓuidẽtiã, ſunt trãsferẽda. Siquidẽ ſanamus id febris, quod iã inuaſit, ẽt ſi exiguũ eſt: Proſpicimus, neqd amplius ꝓueniat, adimẽtes cauſam.

† Ita hñt antiq codices, vt Linacer vertit. Impſsi tamẽ ad dũt χάριν ἀναδόσεως.i. diſtributionis gratia. Vidi porro hæc verba in margine codicis antiquiſsimi repoſita, vt gloſſema ac declaratio, cur acetũ adiiciatur.

* ſpουθοὶ.i. auiculę.

* In antiqs nõ inuenitur.

De curanda febre Diaria ex vſtione, ira, refrigeratione, vigilijs, triſtitia, curis, ac laſsitudine. CAP. 3. E

VEluti vero iam dictarum maxime naturarum, & cum valent, & cum de ſe queruntur, illud
cõmune conſilium eſt, vt fluxile & tranſpirabile vndiq; corpus reddatur, ita illud quoq;, vt
tum vigilias, tum iram, tum triſtitiam, tum curam, tum vſtionem, tum frigus, tum laſſitudinem fu
giant: cum promptiſſime poſt hæc, eiuſmodi temperamenta febri capiantur. Sanare vero ea, quo
ties ex aliqua dictarum occaſionum febricitarint, oportet, partim ſimiliter ijs, quos ex ſtipata cu-
te laborare diximus, partim diſſimiliter. Quippe in prima acceſſione inclinante ducendi in bal-
neum omnes ſunt: tum pinguiter ſimul ac molliter fricandi, ij quidem, qui ex aliquo, quod cutim
adſtrinxit, laborant, ſicut dictum eſt: qui vero ex ſiccitate, fricandi quidem & ipſi, ſed parcius: la-
uandi aũt vberius. Reſpiciendum vero ſemper ad virtũtis* modum eſt in omnibus eiuſmodi auxi * Al. διαθέσεως. i. affectiõis.
lijs. Atq; iræ quidem, & triſtitiæ, & vigiliæ, ac curæ nec frictionibus, nec lauationibus multis in-
digent. Sed omnibus, qui ex eiuſmodi occaſione febricitarint, oleum infundendum tepidum lar-
ge eſt, cui minime adſtringens vis inſit: tũ paululum fricandi, atq; ex cõſuetudine lauandi. Vſtio
vero protinus ab initio refrigerationem deſiderat, tum crebriorẽ lauationem: minime vero aut
oleum largum, aut crebram frictionem. Sint aũt, quæ refrigerent, & roſaceum, & omphacinum,
quod etiam, arbitror, omotribes, id eſt crudum oleum nominant. Vtiliora vero ex his ſunt, quæ F
nihil in ſe ſalis omnino habent. Efficies hæc magis frigida, ſi ita vas, in quo continentur, in puteo
ſuſpendas, vt aquam tangat. Præterea, ſi defluxus frigidæ aquæ vaſi ſe illidat, magis humorem re-
frigerat. Quòd ſi largius refrigeratam cupis, vas niue circũdabis. Infundere aũt ſincipiti, ſublata
in altum manu, per mediocrem lanę modum oportet. Hæc vſq; ad inclinationem faciens, in bal-
neum duces. Si vero, qui memorato eſt temperamẽto, de quo omnis hic ſermo eſt, ex frigore fe-
bricitet, etiam ducẽdus ad balneum in remiſſione is eſt. Si aũt cum grauedine & deſtillatione fe-
bricitet, prius, q̃ hæc concocta ſint, lauãdus non eſt. At, qui ex vſtione febricitant, ij, vel cum hæc
adſint, lauari debebunt: veluti in libris de ſanitate tuenda oſtẽdimus. Poſt lauacrum vero ijſdem,
quibus ante, madefacienda amborum capita ſunt: eorum quidem, qui ex vſtione febricitarunt, re
frigerantibus: qui ex frigore, calfacientibus. Sunto aũt & hæc poſt balneũ mediocria: cuiuſmodi
irinum eſt, & nardinum vnguentum. Verum de his immorandum pluribus non eſt, præſertim
in libris de ſanitate tuenda iam proditis. Sed ſuffecerit dixiſſe reliqua ſimili modo in febricitanti-
bus eſſe facienda, quemadmodum in vſtis & refrigeratis citra febrẽ, facienda præcepimus: Non
tñ quouis tẽpore lauandos febricitantes eſſe, ſed in acceſſionis remiſſione: Præterea, qui ex vſtio-
ne febricitant, ijs intendendam, quæ ex refrigerantibus conſtat, curationem eſſe: ijs vero, qui ex G
frigore, eam, quæ ex calfacientibus cõſiſtit, remittendam. Reliquum autem fuerit, vt cõmunitatẽ
ac differentiam in victu omnium cõprehenſarum conditionum in propoſito temperamento, vbi
febri diaria laborat, exponamus. Omnium igiť communis victus ſpecies eſto, quæ & boni ſit ſuc-
ci, & concoctu facilis, & quæ nuſquam exiguis cutis meatibus inhæreat: Sed ijs, qui exuſti ſunt,
cum eo, quod refrigeret & humectet: Pari modo ijs, quos ira male habuit: Iis vero, qui refrigerati
fuerunt, cũ eo, quod calfaciat modice: Iis, qui peruigilio, & triſtitia, & nimia cura ſunt affecti, quod
humectet ac ſomnum conciliet: Ad eundem modum ijs, qui fatigati ſunt, magis nutriens: Iis, qui
refrigerati ſunt, minus nutriẽs: Reliquis, quod medium ſit amborum. Vinum vero ipſe conſcius
es omnibus me eiuſmodi {naturis} concedere, ſed quod tum aſpectu, tum viribus ſit aquoſum.
Id enim ad omnia vtilius, q̃ aqua, eſt, vtpote quod & concoctionem iuuet, & vrinas ac ſudores
prouocet. Conſtat autem & Hippocratem non in diarijs modo febribus, verũetiam in acutis, ex
ijs, quæ de acutarum victu prodit, vinum dare. At in ſexto Epidemion, ſiue ipſe ſit, ſiue Theſſã-
lus eius filius, vinum calidis temperamentis prohibet: idq; non modo cum febricitant, ſed etiam
per ſanitatem. Quippe in calida natura ſuadet tum refrigerationẽ, tum aquæ potionẽ, tum quie-
tem. Niſi forte copioſius vtẽdum eſſe aqua, q; vino, eiuſmodi naturis ſuadere eum dixeris, quem H
admodum non nullis placet. Hoc igitur ſeorſum per ſe diſquiratur. De potione vero frigidæ de-
cidendum. Ego igitur cenſeo eius generis naturas, & dum valent, eiuſmodi potione magnope-
re iuuari: nec in diaria febri ijs, quibus in vſu fuit, eam circũcido. Siquis vero non aſſueuit, huic
per febrem dare non inceperim, niſi priſtina planè ſanitate prius reddita. Quòd ſi vel propter ti-
miditatem, vel propter conſuetudinem à pueris, vel falſam opinionem, frigidam timeat, tum ope-
re homini perſuadeam, obſeruans in æſtate cum æſtuat, tum oratione poſt opus. Nam: vbi poſt
vſum eiuſmodi potionis liberatus ſtatim ab vrendo æſtuandoq;* eſt, viſusq; firmiorem ex eo ſto- * καὶ ἀλύειν
machum, q̃ ante, habere: tum ventriculus illi bilioſum deiecit, & probe concoxit: ac corpus, cum
ea iterum iterumq; vſus fuerit, reficitur, tum vero alijs quoq; ei indicatis, quibus ſimili ratione
contuli, expoſuerim primum quidem illud eſſe omnium longe veriſſimum, q; contraria contra-
riorum ſunt remedia (proditum autem mihi de hoc prius eſt:) mox illud, q; temperamentum eius
ſanitatis ſymmetrian egreſſum morbo eſt propinquum. Tum q; ſanitas eiuſmodi corporum du-
bia eſt, ac potius in affectu, quam ſcheſin vocant, q̃ in habitu, quam hexin. Præterea q; ſi boni tem
peramenti eſſet, hoc illi omni ſtudio tuerer: cum vero vitioſi ſit temperamenti & naturæ, in me-
lius immuto. Porrò dictum & de his fuſius eſt in libris de ſanitate tuenda. Vnde nec immoran-
dum

A dum mihi hic multis eſt eos imitanti ſcriptores,qui,cum pauca prorſus ſciant, ipſa in oĩbus libris
inculcant.Id.n.non multa eſt docere,ſed multa ſcribere, & multas chartas conſumere, cum liceat
paucas:ac multum temporis nulla neceſſitate conterere. Itaq; nec notas diariarum febrium hoc
loco deſcribo,vtpote iam prædictas mihi in ſecundo de criſi propemodum vniuerſas, ſiquæ vero
reliquæ fuerunt,etiam in primo de febrium differentijs proditas. Quinetiam in libris de pulſi-
bus,quantum ex ipſis ſit vtile,expoſuimus,ſoli(vt ſcis)omniũ,qui ante nos fuerunt. {Idq;} adeo
(arbitror)clare,vt nec puerum,quod tradidimus,lateat:cum Archigenes (vt oſtendimus) non do
cuerit,ſed deblaterarit plurima tum in opere de pulſibus,tum in eo,quod de febriũ ſignificatione
inſcribit. Tanquam autem eum,qui in aluminoſa aqua ſe lauit,medici vſq; in tertium diẽ cibo ab
ſtinere iuſſerunt,ad eundem ſcis modum neminem eorum, qui vel exuſti fuerunt,†vel alia qua-
piam ex iam dictis cauſis febri tentati,lauiſſe,aut nutriuiſſe prius, quàm diatriton tranſmiſiſſent.
neceſſe enim profectò eſt & me diatriton dicere, ne in hoc quoq; nugis eorum me exponam, di-
centium aliam eſſe tertij diei acceſſionẽ,aliam ipſam primam diatriton: quippe hactenus eorum
nugas proceſſiſſe ipſe aliquando audiſti.Sed,ſiue primam diatriton,ſiue aliud quiduis appellaſſe
velint,non ſemel nos bis ve aut ter,verum ſępius,q̃ vt meminiſſe poſſimus, tum in primo ſtatim
B die ad veſperam eos,qui diaria febri laborarunt,lauimus,tum vel magis in ſecundo, immo etiam
in ipſo tertio:ceu paulo ante diximus de eo, cui ſtipata cutis fuerat. Verum hanc cauſam rarenter
vidi febrem accendere: (itaq; etiam hanc maxime tractandam deſumpſi) vſtionem vero & laſſi-
tudinem,& cæterorum ſingula planè ſæpe. Vidiſti autem eos omnes quarto die mane ad ſolita
redire munia,ac medicis,qui ipſos tertiũ diem prorſus in cibi inedia exegiſſe fuerant opinati, oc-
currere. Itaq; etiam miranti tibi ac quærenti,quid demum cauſæ eſſet,cur vel nunc ſaltem eiuſmo
di medici ab ijs,quæ perperam opinantur, non recedant,conuenienter (vt arbitror)reſpondi, q̃
neq; veram ſpeculationem noſcerent,& nunc eam incipere diſcere erubeſcerent. Aliqui tamen
(veluti confitentem aliquãdo ex ijs quendã,idq; cum lachrymis, veritatem nobis ſolis audiuiſti)
nec vitæ ſibi neceſſaria aiunt affutura,ſi,qui eos ſcire aliqd exiſtimant,diſcentes iam videant. Ve-
rum tu hoc ſemel audiſti: Deos aũt omnes teſtor,multos id mihi ſæpe ſoli confeſſos, idq; lachry-
mantes, ac infœlicitatẽ ſuam deplorãtes, q̃ ſub malis præceptoribus tempus perdidiſſent. Iuroq;
tibi rurſus deos,illud quoq; mihi perſæpe à cõdiſcipulis dictum eſſe,cum eſſem adhuc ætate ado-
leſcens.Nam,cum mihi mos eſſet,vbi aliquis me de ſecta aliqua, num ſana eſſet, percõtaretur,di-
cere,me reſpondere non poſſe,niſi reliquorum oĩum dogmata didiciſſem,ac † methodum quam-
C piam mihi comparaſſem,qua, quod potius eſſet, diſcernerem,nõ pauci ex condiſcipulis, qui hæc
audierant,mihi reſponderunt me & excellenti natura, & ſingulari propter patris mei liberalita-
tem eſſe eruditione,tum & ætatem ad diſcendum idoneam,& impenſas, vnde diſciplinis vacem,
ſuppeditatas habere:ſecum non ita agi, qui & rudes in primis diſciplinis eſſent,nec acuto,vt ego,
ingenio,nec, quod impẽderent, habere: itaq; cõtentos eſſe oportere ijs,quæ nunc noſſent, qua-
liacunq; ea forent.Minime igitur mireris,cur pleroſque medicorum non pudeat diatriton in ore
habere,etiam ſi ſexcenties nos præſagire in ægris viderunt,diariane febri laborarent,an ea, quæ
tertio quarto ve die acceſſionem aliquam eſſet habitura. Illud potius æſtima quod Hippocra-
tes monuit, homo aliàs ingenio maxime philoſophico: Cum † {in acumine} morbus eſt,ſtatim
tum vltimos labores infert,tum tẽnui ad vltimum victu neceſſe eſt vti. Vbi vero non, ſed licet
liberalius cibare, tantum eſt de vltimo remittendum, quantum morbus vltimis eſt mitior. La-
bores nanque dicit omnia,quæ hominem offendunt:vltimos vero,maximos: quales vtiq; in ſum
mo vigore fiunt. Iubet autem reſeruari in id temporis ſummam victus tenuitatem, nihil profe-
ctò docens diuerſum ab eo,quod alibi dixit:Cum in ſummo vigore morbus eſt,tum victu vti te-
nuiſſimo eſt neceſſe.Atqui fieri non poteſt,vt ſummam victus tenuitatem ad ſummi vigoris tem
D pus differas,niſi inter initia conieceris,circiter quotum diem in vigore morbus ſit futurus.Sed &
inſanire Hippocratem dicunt,qui hæc ſcripſerit: &,tametſi nos opere ea oſtendimus, omnia po-
tius putant, q̃ poſſe quempiam in prima aliquando acceſſione certam notitiam affectus ipſius
ægrotantis habere.Ego vero nec in omnibus ægrotãtibus fateor exacte me ſcire in primo die af-
fectum,nec vllam diariam me febrem poſſe fugere,at vero, vt nihil in victus rõne primis ſaltem
diebus pecces,hoc ſatis eſt,ſi diſcernere diariam à reliquis queas.Ac propterea quarto die, in quo
illi hominem, quem iam ſiccarũt,primum nutrire incipiũt,nos ad conſueta dimittimus, ac à dia-
rijs in acutas febres tranſitum fieri hac victus ratione prohibemus: cum,ſiquis aliter cibet, exci-
pient neceſſario iam dictas naturas ardentiſſimæ febres.Sunt.n.aliæ naturæ,quibus aut nihil,aut
non magnopere incõmodet tot dierũ inedia:ſicut è diuerſo aliæ, quibus non modo innoxia, ſed
etiam vtilis eſt trium dierum inedia. Verum de cæteris naturis poſt decernam. Propoſitum vero
nunc nobis ab initio temperamentum inediæ in ſummum ducunt diſcrimen,in quacunq; iniun-
gantur febri,non ſolum ijs,quas modo commemoraui, diarijs.

† Addũt antiq cod. καὶ κοπωθέντων.i. & qui fatigati fuerũt.

† Addũt antiq codi. δύναμιν ἤ .i.facultatẽ vel

† peracutus.

* Al. tenuiſsimo.

Quo pacto diaria febris ex obſtructione curanda ſit, vt præcaueamus,ne in putridã pertranſeat. CAP. 4.

Etenim,ſi propter obſtructionem aliquando(vt dictum eſt)morata tranſpiratio eſt, ſi parua
ea ſit,qui recte deterſerit, ſecundam fore acceſſionem vetabit: ſin momentanea, non poſſis

ita promittere. Quòd ſi & multi, & craſſi, & glutinoſi impacti ſucci ſint, quæ hos excipit febris, E
fieri non poteſt, vt intra fines diariarum conſiſtat. quando ex neceſſitate huic in mali ſucci natu-
ris ea, quæ ex putredine humorum accenditur, ſuccedet. Nam in alijs ſaltem temperamentis, quæ
in ſequentibus exponam, excitari ex tali cauſa poteſt citra humorum putredinem aliqua continē
tis febris ſpecies. Porrò capere eiuſmodi ſermones omnino non poteſt, qui prius in memoratis
operibus non ſit exercitatus: ac potiſſimum in eo, quod de febrium differentia inſcribitur. Nam,
vbi obſtructio quæpiam mediocris eſt, ob quam febricitant, quibus vitioſus eſt ſuccus, in primo
die, atq; etiam ſecundi aliqua parte nullum eſt in pulſu putredinis ſignum, æque vt nec cruditatis
in vrinis. Protracta tamen inclinatione, nec amplius pro ratione, ſicut poſt ſummum vigorem in
ceperat, cedente, ſuſpectus affectus eſt: veluti è diuerſo, in quibus ad ſolutionem feſtinat, vel hali-
tus aliqui† vel ſudores exierunt, vel multa bona vrina, cum ſignis in pulſu bonis, in ijs ꝓculdubio
diaria febris eſt. Sed, quę ex parua oritur obſtructione, ea (vt dictũ eſt) ſaltē inter initia ſimilis dia-
rijs eſt. Protracta tñ inclinatione, ſuſpecta reddit, q̃uis putredinis indicia in pulſu adhuc nõ appa-
reant. Quippe, niſi vitioſus ſuccus penitus trãſpiret, neceſſe eſt, putrefiat. Ergo, vt tranſpiret, ma-
iore iam auxilio eſt opus. Ac, ſi quidē vel puer vel ſenex ſit, ſanguinē detrahere nõ licet. Inter has
ætates, vbi robur ægro nõ deeſt, ſecanda vena eſt, etiam ſi plenitudinis ſigna non adſunt. Præſtat F
enim vitioſi ſucci maiore parte emiſſa ad detergēdas obſtructiões accedere: cũ alioqui metus ſit,
ſi obſtructiõibus liberãdis prius, ꝙ vacuaueris, ſtudeas, ne ipſas magis impingas. At ſoluunt q̃dē
obſtructiones, quæ deterſoriã facultatem obtinent, ſeu foris cuti ſint admota, ſeu intrò in corpus
accepta. Periculum vero eſt etiã, ne, quæ foras trahũt, vnà cũ ijs, quæ obſtru*unt, etiam aliud quip-
piam attrahant: &, quę ab interno ſurſum ferunt, aliquid ſecũ in ijs, quę in vaſis continent, rapiãt.
Quod ipſum, ſi tenax ſit *ēt craſſum, obſtructionem planè geminabit: ſin aliter, multitudine certe
ſua non parũ omnino nocebit. Cernimus. n. aliqñ, etiam quod multum eſt, cũ ſimul totũ confluit,
obſtruēdo hærere, infigiq; nõ minus, q̃ ea, quæ glutinoſa ſunt & craſſa: ꝙ ſi ꝑ meatus anguſtos eſt
tranſitus, multo profectò magis retineri. Quò igitur & his iter liberũ, & ijs, quæ foris admouētur,
attractio tuta ſit, vtiliſſimũ eſt corpus inaniſſe. Quinetiã fumoſa fuliginoſaq; ſuccorũ excremēta,
quæ tranſpirant, ſuccis ipſis imminutis pauciora reſtabunt. Quare inde quoq; minor reddetur fe
brilis calor, ſic, vt foras trãſpirare, ſi exiguæ obſtructiones ſint, queat. Ergo, cũ ſuſpicio erit cutim
eſſe ex obſtructione occluſam, (id quod tum ex eo conijcies, ꝙ non fuerit in primæ acceſſionis re
miſſione vacuatio ſatis magna, tum ꝙ ſimilis ſibi perdurauerit remiſſio) ſi homo ex nulla manife
ſta febricitauit cauſa, etiam certius argumentum obſtructionis habes: ſin ex euidenti aliqua cau- G
ſa, fieri poteſt, vt duę ſimul coierint cauſę. nam, ſi altera tñ cauſarum, nēpe quam externa impreſ-
ſit, ſubeſſet, imminuta remiſſio fuiſſet cum ſenſibili alicuius expulſione. Haudquaq̃ igit̃ differen
dum eſt† {ſanguinis aliquid} ita laborãtiũ mittere. ſ. tum ad virtutis, tum ad obſtructionis modi
portionē. Diſcernet̃ aũt obſtructionis magnitudo ex ipſa magnitudine febris: vt quæ ex maiore
obſtructione maior, ex minore minor inciderit. Vbi vero modice vacuaueris, haud multo poſt
aut nutrimētũ aliquod, aut pharmacũ ex ijs, quæ detergeãt, exhibebis. Sunt porrò nõ multa, quæ
in febribus id p̃ſtent. Sed, ſicut dictũ prius eſt, in alimētorũ ratione ſunt ptiſſana, & mulſa: in phar
macorum, oxymeli, & quęcũq; incoquere in mulſa licet, ceu calaminthã, & hyſſopũ, & origanũ,
et ſerpillũ, & irim, et apium. Verũ hęc omnia iuſto ſunt calidiora, ideoq; febres accēdũt, ita vtiq;,
vt vinũ. Oxymeli vero ſolũ nec febres accēdit, & ſtrenue deterget ſic, vt ea, quę glutinoſa craſſaq;
ſunt, diſſoluat, & meatus obſtructos liberet. Porrò inter mulſam & oxymeli medium locũ habet,
quod Apomeli græce dicitur: cuius plurimus in Pelopõneſo eſt vſus. Nõ immerito, arbitror, &
ſaccharũ inter hęc numerandũ. Ex hoc victu ſeruabis, q̃tum de febrili calore minuitur. Etenim, ſi
tertio die mane videris minimũ eſſe, quod de febri relinq̃tur: ac neq; pũtredinis humorũ in pulſu
nota ſubſit, neq; in vrina cruditatis: ſuſpecta vero hora, qua primo die febris occupauit, extra me- H
ridiem ſit, audacter hoĩem, q̃ ocyſſime lauabis, longe ante ſextam horã. Abunde tñ ſit, ſi intra ter-
tiam horam lauationē compleueris. Ad eundē modum, & ſi decimam horã ſuſpectam habueris,
vſq; ad ſeptimã laues, licet: cum tres æquinoctiales horas quatuorve inter balneum acceſſioniſq;
tp̃s interponi, abunde ſit ſatis. Debet autē in balneo corpus prius vnctum ac moderatiſſime fri-
ctum, mox detergeri extrinſecus, abluiq;. Sanè detergentium materiam expoſitã habes in cõmē-
tarijs ijs, qui de medicamētis ſunt conſcripti. Deligēda vero ſemper ſunt, quæ ad rē propoſitã ſint
accõmoda. Quippe diſtincta in his ſunt, tum quæ magis, tum quæ minus detergent. Sed & nunc
exēpli cauſa pauca dicemus. Moderatiſſime detergēt tum erui farina, tum hordei, tum fabarum:
præterea mulſa, quæ ſit aquoſa: magis vero, q̃ hæc, iris, & panacis radix, & ariſtolochia, & mulſa,
quę mediocri eſt miſtura: veluti etiam hac magis, quæ meraciſſima eſt. Fit hęc, vbi miſta melli exi
gua eſt aqua ſic, vt liquatũ mel exiguos cutis meatus facile ingredi poſſit. Poſſunt aũt vel hac ma-
gis detergere tum ſpuma nitri, tum nitrum ipſum, tum aphronitrũ. Sit aũt nitrum, oportet, quod
ex tenuibus partibus conſtet, cuiuſmodi Berenicium eſt: Si vero lapidoſum ſit, vri id læuigariq;
diligenter debebit: Mel autem puriſsimum, acerrimumq;, cuiuſmodi eſt Hymmetium. Eſt autē
& ſapo ex ijs, quæ maxime detergere valeant. Atq; hæc ſatis multa detergentium materiæ exem-
pla ſunt.

† Antiqui codices addũt ἢ νοτίδες. i. vel madores.

* In A. C. Græ. legitur. ἐκφράττουσι i. ſoluunt obſtructionē.

* Al. ἢ. i. vel.

† Sanguinem.

A pla ſunt. Tempeſtiuũ.n. eſt iam ad ea, quæ poſt balneum adhibentur, accedamus. Sunt aũt ea minime multa. Nam præter aquam, quæ parum apij incoctũ in ſe habuerit, nihil his eſt offerẽdum, licet, quod inter balneum & ſuſpectas horas ſpatium erit, trium fore horarũ conijciamus. Si vero circa veſperam, aut duabus horis citius, q̃ primo die, acceſſio inuadet, tũ lauiſſe mane liceat, tum cibaſſe, ſed tantũ ptiſſanæ cremore. Deinde, ſi ſuſpectæ horæ nihil prorſus afferant, & lauare rurſus, ſi velit, licet, & cibare, ad eas, quas diximus, cõſideratiões intento. Sin aliquid eueniat, & cõferendũ id eſt cum acceſſione, quæ primo die inciderat: & tum vrinæ conſiderandæ, tum pulſus ſunt. Quæ omnia profectò mediocria apparebunt, vbi exigua relinquitur obſtructio. Quare ipſum & lauabis quarto die, & cibabis, ad iam dictas conſiderationes ſpectans: ſperabiſq; nihil q̃nto die ſuperuenturũ. At, ſi magna obſtructio facta ſit, ea febris ex diariarũ genere non erit. Quare in proximum differatur librum, cum in hoc de diarijs tantum agere ſtatuerimus.

De Diarijs febribus, quæ ſuperueniunt cruditatibus ciborum. CAP. 5.

QVoniam igitur diariæ febres in propoſitis corporum temperamentis ſæpenumero etiam ciborum cruditatibus ſuccedunt, proximum fuerit de ipſis diſſerere. Ergo peſſima quidem in eiuſmodi temperamentis cruditas eſt, citiſſimeq; febrẽ accendit, in qua cibi in
B nidorulentam & fumoſam qualitatem corrumpuntur. quando ea, quæ in acidam vertit, vt raro talibus naturis contingit, ita minus nocet. Dicemus autem de vtraque ſeorſum, incipientes ab ea, quæ ſæpius his incidit, & magis lędit. Ea eſt (vt diximus) nidoroſa quædam ac fumoſa. Quę vtiq;, ſi aluus lubrica eſt, minus eſt noxia: ſin adſtringitur, grauis eſt. Siquidem ex adſtrictione eius vitioſæ* naturæ in febres prompte incidunt, ac potiſſimum cum neglecto conſilio in lectulo domi manendi, ad ſolita conuertuntur opera. Febricitant autem non nulli & ex ijs, quos diarrhœa ex cruditate male habet. Quibus vtique non minime proritatur febris, & ex deſurgendi frequentia. Quòd ſi etiam roſio, aut dolor, aut calor immodicus in ventriculo & inteſtinis ſit, hinc vtique vel longe magis affectio febrilis increſcit. Eſt autem eorum, quibus clauſa aluus eſt, & quibus fluẽs, non eadem ſanatio. Itaq; ẽt ſeorſum de vtriſque agetur. Apparebit.n. ſic tractantibus non ſolum quatenus differunt, ſed ẽt quantum ambobus ſit cõmune. Si igitur ea tantum, quæ corrupta fuere, vacuata eſſe videntur, tum lauandum, tum nutriendum in remiſſione febris eſt, ſed ijs, quæ circa ventriculum ſunt, prius conſulto. Sin ita multa inanitio aut prius facta ſit, aut nunc etiam in homine duret, vt virtus iam defeſſa ſit, ſatius eſt omiſſa lauatione cibare, ſed conſulto prius ijs, quæ
C circa ventrem ſunt. Conſuletur ita laborantibus, ſi modo vacuatio amplius non duret, fomẽto* ex oleo & abſinthio. Expedit autem tingi abſinthiũ, quo minus nidore offendat, ferũenti aqua. Quòd ſiquis morſus, aut doloris ſenſus in ventriculo adhuc ſuperſit, incingi illi peniculus poſt fomentũ debebit, qui vel ſiccus et calidus ſit, vel ex oleo, in quo abſinthium incoctum fuit, madens, ac plurimum expreſſus. Satius aũt fuerit, ſi nardini vnguenti, quod curioſe ſit factum, facultas ſit, ex eo peniculum eodem modo imbutum ventri incingere. Iam multo etiam ſatius ſit, ſi purpura marina is ſit: atq; etiam longe optimum, ſi optima ſit Tyria. Quippe tenuiorem adſtringẽdi vim habet tum ea purpura, tum optima nardus, ita, vt vis earum ſiccando, calfaciendo, ac robur inferẽdo, in corpora, quæ circa ventriculum habentur, alte penetrare poſſit. Quòd ſi os vẽtriculi (quod ſtomachum appellare ſolemus, abutentes nimirum appellatiõe) imbecillius ſit, ẽt tanta portione chiæ maſtiches in nardino tunſa, vnde ſordium craſſitudo exiſtat, madefactam ex eo purpuram imponemus. Eſto autem abunde calens talium quodq;, cum primum imponitur. Quippe, quæ tepida ſunt, omnia ventriculi firmitudinem diſſoluunt. Non aũt te fugit ſolere me vnguenta calefacere in vaſe duplici, vtiq; coniecta prius in vas maius, aqua feruente: quando aliter calefactis vitiatur eorum facultas. Cæterum fluente adhuc aluo, vtilius eſt optimo recenteq; melino ſimili
D modo, quo nardino, vti. Vtile aũt ad omnia talia eſt & maſtichinũ. Nõ in poſtremis accommodata ſunt eiuſmodi ventriculi affectibus & vnguenta ea, quæ ad gratiã delicatarum mulierum fiũt: hęc, inquã, pretioſa, quę Romanorũ luxus videtur inueniſſe, appellationeſq; Romanas dediſſe. nominant.n. tum ſpicata, tum foliata. Si vero, qui affligitur, cinctum non patitur, ſiue ob conſuetudinem, ſiue delicias cingi recuſet, licet, cerato idem efficias. Eſt autẽ in eiuſmodi vſum optimũ, quod ex cera fit Tyrrhenica in vnguento nardino liquata, †{ cui poſt, q̃ refrigeratum eſt, } aloes ac maſtiches molliſſimus puluis eſt admiſtus. Debet autem ſingulorum hic eſſe modus: ceræ ac nardi partes pares: aloes pars octaua: ſic ẽt & maſtiches: vel (ſi placet) huius paulo aliquid plus. Quòd ſi cerato aliqd è ſumptuoſis his vnguẽtis admiſceas, præſtantius medicamentũ habebis. Si aũt ventriculus intus vrit ita, vt affectus quidã phlegmonę ſimilis in eo conſiſtere videat̃, vtilius eſt ceratũ, quod ex melino cõficitur. Sunt porro alia medicamẽta non pauca. Alia quidẽ ex œnãthe, alia ex hypociſtide, & balauſtijs, & palmularũ carne confecta, quæ ventriculo tum refrigerando, tum vero firmando ſint idonea. Horũ ergo, quod ad rem præſentẽ ſit cõmodiſſimum, id deliges, ijs, quas memorauimus, cõſiderationibus intentus. Cibandi vero his ſunt: fluẽte quidẽ ẽtnum ventre, polenta, & pane, quẽ græce Oxylipe vocãt: qui vtiq; minimũ aceti habeat, nõ ſicuti in dyſenteria & diutina diarrhœa præparare ſolemus. Inſpergere autem polentam debebis alias aqua

* κακόχυμοι.

* ἐμβροχῇ.

† In antiqs ita legit̃ ψυχθείσῃ καὶ ξυσθείσῃ τῇ κηρωτῇ, id eſt cui poſt, q̃ refrigeratum eſt ac deraſum, &c.

aqua calida vbertim: aliàs, vbi.ſ.venter adhuc plus iuſto excernit,vel mali punici, vel pirorũ, vel E
malorum ſucco,potiſſimum cotoneorum.Quòd ſi iucũdius laborãti erit, etiam decocto ex piris,
aut malis,aut myrtis præparato polentam inſperges.Sin venter non amplius excernit, ſuffecerit
tum alica ſimiliter ptiſſanæ præparata,hoc eſt aceti habens pauxillum:tum ex ea ſine aceto ſorbi-
tio:tum gallinaceorum teſticuli: & ſaxatiles ex albo iure piſces:præterea fructuum aliquis ex ijs,
q adſtringant,vel ſolus,vel cum pane.Hos vero vel magis ẽt ventre adhuc fluente dabis. Quòd ſi
appetentia careant ſic,vt cibos auerſentur,(incidit nanq; id non paucis eorum,quos diarrhœa ex
cruditate male habet)etiam de medicamento, quod ex ſucco fit cotoneorum, vnum aut duo co-
chlearia danda his ſunt:aut, ſi huius copia nõ eſt,eius, quod ex carne eorum componitur. Tradi-
ta vero eius generis medicamentorũ cõpoſitio eſt in libris de tuenda ſanitate. Atq; ita quidem in
prima remiſſione,ijs, q ex cruditate febricitant ventre excernente,mederi conuenit.Si vero om-
nino venter aſtringitur, pertractatis prius præcordijs,mox toto ventre conſiderabis diligenter,
num cibus in gracile inteſtinum, aut in colon deſcenderit. Deinde ægrum interrogabis, qua ma-
xime in parte vel morſum,vel grauitatem ſentiat,quales've habeat ructus. Vbi ex his compertũ
habueris,in quanam totius ventris parte nutrimentum conſiſtat,ſi in ſuperioribus partibus pen-
det,aliquid diatrion pepereon dabis,non medicamentoſi illius,ſed eius, quod in opere de ſanita- F
te tuenda,ceu & ſimpliciſſimum,& ijs,qui cruditate laborarent,aptiſſimum laudauimus.Poſt de
inde præcordia,omnemq; ventrem perfundes.Hoc vero,ẽt ſi inferius deſcenderint, quæ vitioſa
ſunt,facies,pluris minoriſq; ratione id varians.Siquidem plus & temporis & perfuſionis exigũt
ad præparationem eorũ,quæ deinceps ſunt agenda,quibus in ſuperioribus vẽtris corruptum nu-
trimentum adhuc manet.Sin motum id notabiliter ad inferiora ſit,adiuuandum aut glãde ſubdi-
ta,aut leui per inferius infuſione eſt,vtique,ſi morſus ſimul adſit,hanc mitigantibus:ſi flatus, hũc
comprimentibus:ſin neutrum fuerit,ex melle,aqua,& paululo olei id,quod ſubter infundetur,fa
cientibus. Vbi vero vehementior morſus vrget,Sabinum oleũ,in quo aliquid ſeui anſerini ſit li-
quatũ,eſt vtilius:ſi vero eius copia nõ eſt,gallinacei ſeui:ſin nec huius facultas eſt, caprini. Quòd
ſi huius quoq; penuria eſt,inijciendũ oleo parum ceræ eſt,potiſſimum elotæ. Flatus vero ſanan-
di ſunt oleo,in quo ruta,& ſemina,quę flatus diſcutiunt,fuere incocta:cuiuſmodi ſunt apij,& cu-
mini,& marathri,& ſinonis,aliaq; id genus. Vacuata vero aluo,nutriendũ protinus in cæteris q-
dem ijs,quos memorauimus,ſimiliter eſt,amotis tamen ijs,quæ adſtringant.At,ſi quidem primo
die ad veſperam hæc egeris,aut etiam noctis qualibet hora,etiam ſecundo die ſimilem adhibebis
prouidentiam . In quo ẽt, ſi planè deſiit febris,lauari hominẽ ſines.Ac,vbi in ſequẽti nocte,quie- G
tus citra offenſam dormierit,ſanum iam hominem prorſus exiſtimabis.Si vero,qui cruditati ſuc-
ceſſit,dies cum ſequente nocte febrẽ attulerit,veluti in ſecundo die,ita tunc & accurandus & nu-
triendus homo eſt.Si vero & nox tertiæ diei febrile quiddam paululum afferat,ne ſic quidem for
midandum,ſed hos quoq; poſtridie lauabis,nutrieſq;,ac reliqua omnia in illis, vt ante definitum
eſt,ad portionem exequeris. Sanè mutationes crudi alimenti in acidam qualitatem nec incide
re in eiuſmodi naturis cernuntur,niſi admodum raro,idq; ex cibis,qui prompte aceſcunt:nec fe-
brem accendere diariam,æque vt nec tarditas concoctionis:quando,ſicubi propter talem crudi-
tatem febricitant,quibus amara bilis in temperamento abundat, obſtructionis & humorũ putre
dinis ſuſpicio eſt.De qua poſtea diligentius definiam,cum de putredine agam. Nunc huic de dia
rijs febribus diſputationi hoc adiecto,ad alia tranſibo.Fumidus vapor ex tarditate concoctionis,
aut cruditate, in qua ructus ſentiũtur acidi, nunquã excitatur.Quippe frigidi halitus abs talibus
ſuccis aſcẽndunt, hiq; omnino pauciſſimi, minime autem vapores multi fumidiq; ac fuliginoſi.
cum nec in ijs,quæ extra ſunt,aliter aut fumũ edi,aut fuliginem videas,q̃ fumum ex materijs (vt
ita dicam)ſemiuſtis:fuliginem ex immodice aſſis vſtiſq;.Eſt nanq; fuligo vapor terreſtris:fumus
miſtio quædam ex terreſtri aqueaq; ſubſtantia. Verum non eſt,quod hoc loco audire expectes, H
aut quemadmodum ijs,qui tarde concoquunt,aut ijs,qui acidum ructant,ſit proſpiciendum.Eſt
enim de his tractatio ad opus de tuenda ſanitate pertinens.hic tantum earum cruditatum mẽtio-
nem faciemus,quas febris ſubſequitur. Quoniam igitur diaria febris cruditates,quæ cum acido
ructu ſunt,non conſequitur:quæ vero ex putredine humorum oritur,ea quandoq; ſequitur,non
ſine ratione in eam tractationẽ,quę de illis inſtituitur,diſtuli de his cruditatibus pręcipere,ſed ne
tunc quidẽ eo modo,quo in ſanitatis tuendæ libris.In illis.n.diximus,quænã p ſanitatem agenda
ſint illi,qui cruditate laborat:hic vero,quænam in ijs febribus,quæ cruditati ſuperueniunt.

** Græce hypochondria. Linacer aũt cũ Celſo ſemp vertit præcordia.*

** ἀποῤῥέουσι.*

Quo pacto,qui Diaria ex bubone correpti ſunt,ſibiipſis conſulant,ac Diatritarios vocatos irrideant. C. 6.

DIcta mihi fermè ſunt de diarijs febribus vniuerſa:quãdo,qui ex bubone febricitãt,medicos,
quid ſibi ſit agendũ,ne conſulunt quidẽ,ſed,vbi tum vlceri,quod bubonis occaſio fuit,tum
poſtea buboni ipſi proſpexerint,in remiſſione eius,quæ inciderit,acceſſionis lauantur.Ac,ſiquis
tum diatriton vel nominet,omnes irrident,ſcholaſticumq; appellant,natura(puto)ipſa intelligẽ-
tes id tranſmittendum non eſſe,quod omnino non erit.Cenſentq; etiam in omnibus ijs,quæ ſen-
ſum fugiunt,tales debere eſſe medicos,quales ipſi ſunt in ijs,quæ ſenſui apparent.Porrò in oĩbus
tales eſſe,nihil eſt aliud,q̃ intelligere,quando ſit in tertio acceſſio futura,& quando futura nõ ſit.

A Quinetiam,qui refrixerunt,aut vſti ſunt,aut fatigati,aut tale quippiam paſſi,poſtea vero febricitarunt,hi,vbi in remiſſione talem ſtatus quietem,qualis erat per ſanitatē,ſentiūt,ne tunc quidem eos,qui diatriton nominēt,ferre poſſunt.Quod.n.vſurpare ſæpe ſoleo,quemlibet priuatum, qui ſecundum naturam ſe habeat,quouis ſophiſta veriores opiniones habere,hoc etiam in diuiniſſima iſtorum diatrito videre licet,vt quæ ab omnibus,qui naturaliter ſe habent, ſit irriſa.Nuper.n. è plebe quidam,qui in ſplēdida cœna prolixius ſibi epulis potuq; indulſiſſet, venit domum errabundus,ac manu deductus. Cum aūt ea,quibus grauabatur,in ventriculo eius fluitarent,omnia ea euomuit:& per noctem quidem febricitauit.Dormiuit autem in magnam partē ſequētis diei. Poſtea ſurgens,ac paululum inambulans,lauit,riſitq; eum, qui ſibi diatriton manēdam ſuaſerat. illo nanq; authore etiam poſtero die inediam tolerare debuiſſet. Vt autem(res ipſa monebat, & ipſe ſua ſponte faciebat)lotus & modice cibatus,poſt ſomno deditus,eoq; inoffenſe fruens,mane ſurrexiſſet,ad conſuetaq; rediſſet,etiam in ipſa diatrito,in qua eum tolerare inediam oportuiſſet, ſi diatritarijs medicis paruiſſet,(ita enim eos per iocum eleganter nominauit quidam)& quidem cū cœnatus iam ex conſuetudine homo eſſet,accedens facetus ille riſum excitauit, cōmemorans, quemadmodum eum,qui tertio ante veſperi vomuiſſet, oportuiſſet etiam biduo inediam ſiccū,

*ἄσης.

B ac ſordium plenum tolerare, ad horasq; ſpectantem pro diatritariorum iuſſu decumbere. Sunt enim,arbitror, vel plebi non obſcura,quæ præter rerum euidentiam temere audentur.Atq; inde merito alios medicos, alios græce Logiatros,ideſt verbis tenus medicos eſſe dicunt. Quomodo enim non iure hac appellatione cenſeantur,qui ea neſciant,quæ nemo è vulgo ignorat? Quomodo non meritiſſime irridendi carpendiq;,qui etiam,cum talia ignorent,Hippocrati ſe præponūt? Verum illorum ſtupiditatem ne Mercurius quidem ipſe cum Muſis ſanauerit.

De curanda Diaria in calidis & humidis naturis,ac in habitibus,qui ſunt acquiſiti. CAP. 7.

ABſoluta vero in ijs naturis,quibus amara bilis redundat, (in quibus.ſ.elementum frigidum vincitur à calido,& elementum humidum à ſicco) de diarijs febribus diſputatione ad aliud corporum temperamentum tranſeamus,quod nihil minus,quàm ſupra dictum,vitioſo eſt ſucco, in quo.ſ.calidum præualet frigido, & humidum ſicco. Maxime.n.omnium putredinis morbis hæc intemperies expoſita eſt propterea,q per ipſam ſanitatem proxime putredinem accedit:veluti tum ex ſudoribus conijcere eſt,qui grauiter his olēt,tum vero ex vrinis, deiectione, atq; etiā ipſa reſpiratione. Etenim, qualis eſt hircorum, talis eſt & talium naturarum temperies. Ideoq; prompta eſt ex qualibet occaſione tum alijs morbis,tum vero febribus corripi.Nam, qui hac in- *hoc p[ro]bat Gal. p.º de temp. cap. 4.*

* ἐκπνοῆς.i. expiratione.

C temperie ſunt,cum ſtipata cutis eorum eſt,effugere febrem non poſſunt. Sed nec, cum valentem cruditatem contraxerunt,aut peruſti{in Sole}fuerunt,aut tale quippiam aliud paſſi. Ac vitioſis quidem habitibus ſtipatio cutis plurimum eſſe incommoda ſolet. Ideoq;,quibus amara redūdat bilis,non minus,quàm qui ad putredinem ſunt proni, (Sepedonodes, id eſt putredinoſos Græci vocant)febribus ijs,quæ ex ſtipata oriuntur cute,patent.At ab nidoroſis cruditatibus, quæ humidæ & calidæ naturæ ſunt,(quas modo putredinoſas propterea vocaui, q ſucci facillime in ijs putreſcant)promptius læduntur. Nam de obſtructione quid attinet dicere? quam idcirco maxime febres accendere diximus,q putredinem in ijs,quæ non tranſpirant,corporibus creet. Verum de eiuſmodi febribus poſt agemus. Sanè diariæ omnes promptiſſime in iam dictis temperamentis accēduntur,idq; ex qualibet earum cauſarum,quas modo in amara bili vitiatis naturis retuli:curationemq; perſimilem illis habent, ac in paucis omnino diſſidentem. Nam,cum hæ humidiores naturæ ſint,magis ferunt,quàm illę,famem ſitimq;. Itaq; minus læduntur hæ,ſiquando fame per diatritarios crucientur,ſi modo libera ipſis tranſpiratio non deſit.Atque idcirco balneum hi, ceu quod cutim eorum laxet,vel magis,vel certe non minus, quàm qui amara bili abūdant, req́runt:ceu quod humectet,non requirunt. Quæcunq; vero de eiuſmodi natura ſunt dicta,eadem

D de acquiſito habitu dicta eſſe cēſendum. Aliqui enim, quibus boni ſunt natura ſucci,coeuntibus aliquando eodem tempore pluribus ſiccantibus corpus calfacientibusq; cauſis, in amaræ bilis vitioſum habitum mutantur. Da enim veniſſe hominem æſtatis tempore in regionem calidam & ſiccam:eſſe præterea eodem tempore ſtatum cœli calidum ac ſiccum: tum veſci eum cibis calidis ſiccisq;:cogitare quoq;,ac triſtari,& vigilare,& iraſci,& quamplurimum laborare:fieri aūt pōt,vt idem homo per id tempus venere ſit vſus frequenti,& in Sole,maiore ex parte verſatus,& medicamenta,quę ſiccent calfaciantq;,biberit,veluti aliqui Theriacen,non nulli Ambroſiā,alij Athanaſiam:ſcimus enim profectò medicamenta à iunioribus medicis eiuſmodi nominibus vocari: Cui ergo omnia iam dicta per æſtatem contigerunt,hūc, neceſſe eſt, calidum & ſiccum reddiderint,ac propterea eo habitu,qui amara bili abundet:quāuis antea optimi ſucci fuerit. Itaq; etiam ex omnibus ſupra dictis cauſis facile febricitabit.Ad eundem modum, & ſiquis naturaliter boni ſit ſucci,ac locum temperatum incolat,ſi illinc ſe in alterum locum,qui calidus ſit & humidus,veris tempore transferat,idq; ſtatu cœli calido humidoq;,tum omni victus ratione calida humidaq; vtatur,is quoq; ſimiliter illis,qui natura ſunt putredinoſa,tum cæteris tentabitur morbis, quibus illi:tum febricitabit non ſolum alijs,ſicut illi ex ijſdem cauſis, febribus, ſed etiam nō minime diarijs,de quibus nunc inſtituimus.

Quæ

Quæ inter Diarias febres, in acutas, aut multorum dierum, promptius, ac facilius pertranſeant. CAP. 8. E

CVm vero octo intẽperies in vniuerſum ſint, vt oſtendimus, opportuniſſima ad febres eſt ca-
lida & ſicca. Ac, niſi quis hãc, vt dictum eſt, cibet, ocyſſime in ea mutatur diaria febris in acu-
tam. Propinqua huic eſt, prerſertim quod ad febrem attinet, quamuis ad alia ſit deterior, calida in-
temperies & humida. Tertia ab his intemperies eſt ſimplex illa, ĩ qua oppoſitio altera recte ſe ha
bet, vtiq; quæ ex humido & ſicco conſtat, in altera calidũ exuperat. Quippe opportunior eſt hæc,
ꝙ cæteræ, quæ ſequuntur, tum vt omnibus ſupradictis occaſionibus ledat, tum ex diariјs in †{plu
rium dierum} febres tranſeat. nihil. n. alienum fuerit eas ſic appellare. Huic proxima eſt, quæ in
calido & frigido debitum modũ ſeruat, cæterum ſiccum elemẽtum habet humido præualens. Ab
hac deinceps media omniũ eſt. ſ. quæ mediocritatẽ in vtraq; oppoſitione ſeruat. Quatuor, quę re-
liquæ ſunt intemperies, neq; facile febribus occaſione iam dictarum cauſarum patent: neq; diaria
tentatæ, ſi inediam tolerant, in pluriũ dierum febres tranſeunt: immo aliquæ ſaltem earum, vbi re
dundantiam humorum citra corruptelam contraxerunt, (contrahunt aũt eiuſmodi intemperies
aſſidue) vtilitatem ex inedia ſentiũt: ac potiſſimum, quæ frigida eſt & humida: Ab hac, quę humi
da eſt: Tertio loco, quæ frigida: Quarto loco, quæ ſicca eſt & frigida. Siquidem poſt diarias febres
diſcuſſas, vbi coactus quiſpiam nulla neceſſitate eſt mirificam diatriton tranſmittere, alia quidem F
nulla in frigidis temperamentis ex inedia febris excitabitur: lædetur tamen ipſe ſiccus & frigidus
corporis habitus quàm maxime, vt, niſi lõgo tempore, redire ad naturã, qui ea ſunt intemperie,
non poſſint. Cęterum, ſiquod forte fortuna his adſit acquiſititium humorum vitium, fieri poteſt,
vbi in fame & illoti per triduum cuſtodiuntur, vt ex diariјs in plurium dierum febres immigrẽt.
At, q̃ ſicca quidẽ corporis natura eſt, ſed in altera contrarietate tẽperata, ea in longioribus inediјs
gracileſcit magis, q̃ quæ ſicca eſt & frigida, reficitur tñ facilius, cum idoneum nacta eſt victum.

† πολυημέρους.

Quo pacto curatio, ac victus ratio inſtituenda ſit, cum diſſidentes indicationes in Diariјs febribus coierint. CAP. 9.

ENimuero eiuſmodi omnibus victus ratio alteranda eſt, multo profectò magis, ꝙ iјs, de qbus
primum omnium eſt dictum, nempe calido & ſicco, item calido et humido. Quippe, qui frigi
dus & humidus natura eſt, quoniam calido ſiccoq; in vtraq; intemperie contrarie eſt affectus, cõ-
trario nimirum vtetur victu. Melius tamen eſt non abſoluto ſermone/contrario/dicere, ſed ex
ſolius temperamenti indicatione, quando ex eo, ꝙ eadem febri febricitant, nõ diuerſam, ſed om-
nino eandem ſortientur indicationem. Dictum nãq; ſæpenumero iam eſt id, quod ſecundum na-
turam eſt, ſimilia ſemper poſtulare: quod præter naturam eſt, contraria. Siquidem, quod naturali- G
ter ſe habet, cuſtodire: quod præter naturã eſt, tollere oportet. Porrò febris omnis præter naturam
eſt: ideoq; victus rationem humidam frigidamq; exigit. Temperamenta vero ipſa aliàs ſimilia,
aliàs poſtulant contraria. Quæ enim vitio carent, ſimilia perpetuo: quippe quæ ſeruare expedit:
Quæ vitium habent (veluti in opere de ſanitate tuenda eſt dictũ) aliàs ſimilia, aliàs contraria. Idq;
merito accidit, cum nec ad vnguem naturaliter ſe habeant, (quomodo enim eſſent vitioſi?) nec
prorſus præter naturam, quando, qui ſic a ttemperati eſſent, perpetuo ægrotarãt. Ergo ſimilia de-
ſiderant, tum in aliјs, de quibus mox dicetur, tum vero in vlceribus omnibus: monſtratum. n. id
ſæpenumero iam in ſuperioribus eſt: Contraria vero in eo victu, qui per ſanitatem adhibetur: ve
luti in libris de ſanitate tuenda docuimus: Sed neq; hæc perpetuo, ſed tum, cum corrigere intẽpe-
riem eorum ſtudemus. Quippe duplex nobis in iјs, qui ſani ſunt, finis proponitur: Nẽpe vel cor-
pus ſanum in priſtina eius temperie tueri: vel etiam hãc meliorem reddere. Sic igitur, arbitror, in
iјs, qui diaria febri laborant, cibandis, vel vni febrili affectui contrarium, vel etiam ipſi laborantis
intemperamento deſumam. In ea tamen natura, quæ haud dubie in medio temperamento eſt, ab
ipſa febri contrariorum indicatione accepta, eatenus humidũ frigidumq; victum adhibebimus,
quatenus ſiccius calidiusq;, quàm ante, iam redditum corpus apparet. Verum hoc tũ perſpicuũ, H
tum indubitatum eſt. Reuertamur autem rurſus ad intemperatas naturas. Nam, quoniam eas (ſi-
cut in libris de ſanitate tuenda eſt proditũ) licet, &, quales accepimus, ſeruare, licet & ad melius
trãsferre, ſatius, arbitror, eſt, cum planè valent, non cum ægrotant, vel de ſe queruntur, victus il-
lis rationem mutare. Gaudent. n. naturæ conſuetis ſemper, vt & Hippocrates euidentiſſimis ar-
gumentis in libro de acutorum victu adſtruxit, & in omnibus, qui ſe ſecundum naturam habent,
manifeſte apparet. Quòd nanq;, qui ſibi iam diſplicent, extra cœtum eorũ, qui ſecundũ naturam
habent, ſint ponendi, id nemo, qui compos eſt mentis, dubitet. Cæterum, iј an præter naturam ſe,
an non naturaliter ſolum habeant, id vtiq; quis æſtimandũ duxerit. Atqui, ſi ex ipſa cõſuetudine
indicationem aliquã ſumi conueniet, ſi quidem multo iam tempore intemperatas naturas contra
rio victu ei, quæ vicit, intẽperiei cibauimus, ita etiã, & cum parum ex ſentẽtia ſe habẽt, faciemus.
Sin minus, quæ ſimilia temperamento ſuadet, indicationem prẹferemus. Ita vero et Hippocrates
mihi ſentire videt, vbi ait: Humidus omnis victus febricitantibus eſt idoneus: potiſſimũ aũt pue- "
ris, & aliјs, qui ita cibari ſunt ſueti. Febricitãtibus. n. inquantum febricitant, ex ipſa contrariorum "
indicatione humidus victus conducit: pueris, ex ſimilium. Eodem aũt modo & eã, quæ à conſue-
tudine præbet, quo eã, quæ ab ætate dat, accepit. Nã & ætas, cũ ex iјs ſit, quæ natura nobis inſunt,

ſimilem

A ſimilē ſibi victū poſtulat.Et,quæ à conſuetudine indicatio ſumitur,ſic ſumpta eſt,ſicut ea,quæ ab ætate.Quippe ſeruare quoq; hanc iubet,perinde ac proprium ætatis tēperamentum. Itaq; ēt nos tum ex oībus,quæ circa ęgrū ſpectant,eius,quod conducit, inuentionē moliri:tum,q̄n indicationes oēs ſecum conſentiant,& q̄n inter ſe diſſentiant, inſpicere ſemper conueniet. Oībus.n.conſentientibus,vnā prorſus victus ſpeciē conſtituemus: Diſſidentibus vero inter ſe,quæ valentiores,ac plures ſint,præferemus ita,vt victus ſpecies,quam hę præſcribant,præferat̄,ſic tn̄, vt ne cōtraria ſit neglecta. Porrò prælatio hæc aliàs vtriſq; in vnius auxilij materiā miſtis perficitur, aliàs ſeorſum ſumptis. Ac cōis quidem hæc rō eſt omniū,quæ inter ſe cōplicatæ ſunt,contrariarū indicationū.Q̄uo aūt hanc ad vſum conferre oporteat, cum aliq̄n ipſi morbi coeuntes ſint contrarij: aliq̄n morbus vnus ſit,ſed qui contrariā indicationē ſubijciat,aut naturali laborantis temperamēto,aut ei,quod nunc acquiſierit:præterea ætati,& conſuetudini,& regioni,& anni tēpori, in ipſa particulatim tractatione oſtendā.Nunc ergo,cum propoſitū nobis hoc loco ſit vnicuiq; memoratorū intemperiei generum idoneum inuenire victum,cōis,quem cœpimus, methodi modus,veluti ſub exemplo,examinet̄. Pone.n.correptos febri eſſe duos homines, in regione natos educatosq; tēperata:nunc in ea non eſſe,immo alterū in calida,& ſicca:alterum in humida,& frigida:p̄-B terea eoſdem diuerſo eſſe tum temperamento, tum natura,tum conſuetudine, tum ætate:ēt ſub diuerſo(ſi placet)& anni tēpore,& ſtatu cœli ægrotare, ſic,vt alter calidus ſiccuſq; natura ſit, ac tali victus rationi in totum inſueuerit: præterea iuuenis ſit,& hyeme ægrotet, idq; in humida & frigida regione,ac ſtatu cœli ſimili: Alter humidus & frigidus,ſimili victu aſſuetus,tum puer ętate,ac æſtate,in calida ſiccaq; regione,ac ſimili cœli ſtatu laboret:Quænam igitur in vtroq; horum ſunt indicationes? Nempe,quæ à febricitando ſumitur,cōis amborum eſt,ac, quæ refrigerent, & humectent,deſiderans:Reliquorū nulla eſt præterea cōis. Siquidem priori & propter naturam, & propter ætatem,quæ ſimili ſibi victu fuere aſſuetæ, ſiccioris calidioriſq; temperamenti cibus idoneus eſt:Idemq; propter & anni tempus,& ſtatum cœli,& regionē conuenit. Non enim,quæ ab his ſuppeditatur,indicatio ſimilia deſiderat,ſed cōtraria. Alteri ex propoſitis,propter ætatem, & naturam,& conſuetudinem ſimilia ipſis exhibenda indicantur:propter ætatem quidem humida,modiceq; calida: propter naturam, & conſuetudinem humida,& frigida: propter regionem, & anni tempus,& ſtatum cœli, contraria: quæ & ipſa nimirum ſunt tanto tēperatis frigidiora & humidiora,quanto regiones ipſæ ſunt calidiores temperatis,& ſicciores. A cōſuetudine.n.ſemp eſt indicatio ſimilium,quoad.ſ.ægrotant homines.At ab ætate, natura,regione,anni tempore,& C ſtatu cœli,vbi temperata hæc ſunt,ſimilium ſemper præſidiorum eſt indicatio,ſiue valeant homines,ſiue ægrotent.Contra ab intemperatis anni tempore,ſtatu cœli,& regione,contrariorum eſt indicatio.Cæterum ab ętate & natura non abſolute,ſed cum conſuetudine.Porrò nihil in contrarijs indicationibus tam conuenit expendi,q̄ magnitudinē † {eorum,quæ ad indicationem coierunt.} Quā vtiq; in libris de ſanitate tuenda duplicem eſſe oſtendimus: Alteram, quæ ex ipſorū, quæ indicant,dignitatibus cenſeatur:Alteram,quæ ex ipſorum(vt ſic dicam) proprijs ſubſtantijs ſpectetur.Quas ex conferendo cum mediocri, & quod ſecundum naturam eſt, accipiendas eſſe teſtati ſumus.Niſi enim ita quis indicationum poteſtates examinet, nequeat ſanè menſuram victus inuenire.Cum enim refrigerandum humectandumq; eſſe febris perpetuo indicet, reliquorum vero quodq;, prout dictum eſt,vbi concors eorum indicatio eſt,nullum exhibetur negociū: vbi diſcors,pro pluribus ac potioribus formari victus ratio debebit. Siquidem in modo propoſitis,ex eo,quòd febricitant,communis refrigerantium ac humectantium indicatio præſtatur, non tamen ex cæteris.Sed cuius tum ætas,tum temperamentum vnà cum conſuetudine, tum regio, tum anni tempus,& cœli ſtatus humectantia refrigerantiaq; exhibenda indicant, hunc haud dubium eſt non ſolum humectandum refrigerandumq; eſſe,ſed etiam nec leuiter hæc,nec vtcunq;, D facienda eſſe, immo planè magnopere ac vehementer, omnibus ſcilicet indicationibus idem dictantibus. Cuius vero reliqua omnia refrigerantem quidem humectantemq; victum, quemadmodum & febris,non indicant,ſed contrarium ipſi,calfacientem ſcilicet & ſiccantem, vtiq; ambiguitas pugnaq; indicationū inter ſe oritur:quo caſu magnopere opus eſt, tum numerum indicationum,tum magnitudinē ſimul conferas.Quippe,quæ à febri ſumitur,ea reliquis, q̄n omnes cōtrariū faciendum præſcribunt,numero quidē inferior eſt,magnitudine tn̄, quæ ex dignitate, aut poteſtate,aut quomodocunq; appellaſſe libet, ſpectatur,vtiq; ſuperior eſt:potiſſimum, ſi longe à natura receſſit.Quippe duplex tum magnitudo illi accedit, & quæ ex febris genere prouenit, q̄ omnibus eſt cōis:& quæ propria,ſuaq; ipſius eſt. Siquidem,& quia febris plus cæteris omnibus ſolicitos nos habet:& quia,præterquam,q̄ febris eſt,etiā magnitudo illi notabilis acceſſit, idcirco contrarias indicationes inducit,atq; obumbrat.Sin parua fuerit, fas eſt reliquas omnes vnà coniunctas cū ea conferri,atq; expedi.Ac,ſi quidē pares videantur,neq; febris indicatio præ feret̄ ſic, vt humectandum & refrigerandum ſit:neq; etiam reliquorum ſic,vt calfaciendum ac ſiccandum ſit,immo media victus ratio,vbi ita ſe corpus habet,eligēda erit. Sin altera indicatio exuperet,tātum receſſiſſe à temperato & medio victu par eſt,quātum ea,quæ pollent,ſua contraria ſuperant. Ergo tum exercitatum in his omnibus,tum natura prudentē eſſe medicū conueniet, quò cuiuſq; indicationis

* διαιτημάτων .i.victus rationū, legunt oēs codic.gręci. & ita oīno legēdū ē.nō βοηθημάτων,id eſt præſidiorum.

† Ita legēdum eſſe,vt Linacer vertit, tū ex codicibus gręcis, tū magis ex libro tertio de ſanitate tuēda patet, vbi de hoc diffuſe tractatur. Neq;.n. legēdū eſt τῶν συμφερόντων. i.eorū,quæ cōferunt.

indicationis poteſtate diligenter conſiderata,omnibusq̃ inter ſe collatis,vnã idonei victus ſum- E
mam,quæ laboranti ſit cõmoda,comparet. Ac diariarum quidem febrium indicationes ex his ge
nẽribus capiuntur,raroq̃ accidit,ſi alicubi à laborantis virium modo:cum febrium,quæ pluribus † ſcopis.
diebus affligunt,indicationes,tum viriũ reſpectum neceſſario adhibeant, (non enim leue in his
conſilium eſt,quod à viribus petitur)tum cauſarum , quæ ipſas excitant,exceptis tamen hecticis:
vtpote quas nulla accendit cauſa,quemadmodũ nec corpus id,quod iam habitu calorem ignis in
ſe ſuſcepit,ſiue id lapis,ſiue lignum ſit. Illud nãq; cõe cum diarijs habent, ꝙ videlicet nõ amplius
fiant. Differunt autem in eo,ꝙ diariæ in leui(vt ſic dicam)affectu(*κατὰ σχέσιν* Græci vocant)calo-
rem habẽt:hecticæ in habitu,qui ægre ſoluatur. Licet etiã, dicas eã quoq; , quæ à viribus ſumitur,
indicationem tum in reliquis omnibus morbis,tum in diarijs febribus ſemper adhiberi,nobis ta-
men in præſenti diſputatione opus ea,nõ eſſe propterea , ꝙ ex prima quidem ratione nõ indicet,
ex accidenti vero indicet. De eo vero accidente in ſequentibus diſſeremus.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST
DE MORBIS CVRANDIS, F
LIBER NONVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Curandi ratio febrium continentium, ac ordo, & dignitas indicationum, quibus curatio vniuerſa continetur.

De tranſitu Diariarum in alias febres,ac de ipſarum perduratione. CAP. I.

DIariarum,ò Eugeniane,curationem in libro,qui hũc præcedit,expoſui,totius ꝑ
poſiti operis octauo. Eſt autẽ huius febrium generis vnica acceſſio , vno pluri-
mum die ex ipſius ſaltem natura circunſcripta. Quippe,quæcunq; vel ꝑ medi-
corum ignorantiam,vel ęgrorum intemperantiam,vel miniſtrantium errorem
in eiuſmodi febribus cõmiſſa in aliud ipſas genus transferunt, hæc ſuæ naturæ
ſponte non incidunt. Non.n.eſt profectò mirũ,ſi per ea,quæ delinquũtur , non G
ſolum porrigatur,aut in aliud genus tranſeat morbus quiuis,ſed ẽt,cũ prius nõ
eſſet,nunc excitet. Nã cũ ijs,q integri ſunt,delinquere nõ ſit tutũ,haudquaquã id ægris ſine diſcri
mine cõtingat. Reliqua vero cũ ſint genera duo , (veluti in libro de febriũ differẽtijs eſt oſtẽſum)
alterum ex humorũ putredine naſci docuimus:alterũ,quod iã ſolidas aĩalis particulas occupauit,
hecticũ nominãt. Tranſeunt ſæpe aũt diariæ febres,veluti ſuperius oſtẽdimus , in vtrunq; genus,
niſi quis eas cõmode tractet. Veluti aũt in cæteris rebus oĩbus,quæcunq; vno genere comprehen
ſæ ſocietatem in naturis habent,ac propterea mutuo in ſe tranſire valent, tertia quædã formula in
tranſitu ipſarum exiſtit, q̃ neutrius extremitatũ formã planè exhibet,ita nimirũ & in diariarũ fe-
brium trãſitu imagineris, licet, alterũ quoddã genus in tranſitu exoriri,quod neutri extremitatũ
ſit idem. Ac primũ quidẽ de hoc diſſerẽdum eſſe mihi vr̃:quò,ſicuti reliqua,etiam ipſum tum pro
tinus noſcat̃, cũ incidit,tũ ſic inhibeatur ĩ primo ortu,ne aut ægre ſanabile, aut inſanabile poſt , ꝗ
auctum eſt,euadat. Cæterum,medium id cũ inciderit,nec noſſe ij poſſunt,nec ſanare,qui extremi
tatum,quarum eſt medium , ſpeciem ignorant. At tibi,qui præſertim non ſolum diariarum , ſed
etiam reliquorum duûm generum notas intelligis,vbi vel diariarum notæ aliquatenus ſunt alie-
natæ,vel reliquarum notæ ſimul apparent,haud difficile fuerit iam tranſitum ſuſpicari . Ergo ex H
aduſtione,cruditate,laſſitudine,vigilia,animi perturbatione, vel bubone,qui ex euidenti aliqua
ſit cauſa,nunquam ad tertium vſq; diem progredietur febris acceſſio,niſi quid delictum circa la-
borantem ſit. At,quibus ſtipatio febris occaſio eſt,ijs ẽt vltra hos porrigi acceſſio poteſt. Nã,quo-
niam ſtipatio vel obſtructis exilibus meatibus,vel cõniuentibus,vel etiam corpore ipſo immode
ratius denſato accidit , merito , arbitror , diximus ex frigore & balneis , quæ vel contactu refri-
gerent, vel facultate:præterea pharmacis ſimilis generis:pari modo ijs,quæ cutim ſiccent , veluti
Sole feruente:nec minus ẽt ijs,quæ denſent,veluti dura cum ijs,quæ frigefaciant, frictione & de-
tineri intra corpus ceu fumida fuliginoſa've excrementa,& ab ijs febrẽ accendi: verũ ex his den-
ſationem quandam corporũ ipſorum fieri, ac veluti exiguorũ meatuum conniuentiam : obſtru-
ctionẽ vero vel ꝓpter glutinoſos,vel craſſos,vel copioſos ſuccos incidere:quinetiam febres, quaſ
cunq; vel conniuentia meatuum,vel recens corporum denſatio excitant,has & deſiſtere poſt pri
mã acceſsionẽ,ſiquis recte eas tractet, & vere diarias tũ eſſe,tum appellari:at, quæ ex obſtructio-
ne creãtur,ſi hæc puſilla ſit,ſolui ipſas quoq; ſimiliter,vt alias diarias,ſiquis eas legitime ſanet. Sin
valenter impacti humores ſint ſic,vt valentius aliq̃d,quod eos eximat,deſiderent,eas febres por-
rigi vltra vnum diem neceſſe eſt, ac diariarum febrium genus videri egreſſas . Quomodo.n.dici

vltra

† ſcopia.

A vltra diaria febris poteſt, quæ in tertium vſq; diem extenditur, quando ex ipſa nominis ratione in ſecũdo eam deſiſtere par erat. Dictum enim ſupra eſt vigintiquatuor horas eſſe ſic appellatę diei ſpatium: vtiq; vt cum nomine diei, nox quoq; vnà comprehendatur. Atqui, ſi neq; humor putreſcens ſubſit, nec corpus ipſum febrilem calorem, vt habitũ, ſuſceperit, à duobus generibus diuerſum ſit. Aut ergo aliud præter tria iam dicta genus eſſe in prima febrium diuiſione dicendum eſt: aut appellatione pro nihilo habita diarias ipſas nominare oportebit. Neq; enim profectò de ſubſtantia ipſa talium febrium eſt diariæ vocabulũ. Verum conuenienti nomine deſtituti, clarioris ſimul breuiorisq; doctrinæ gratia, ab eo, quod ſæpius eis accidit, nomen indidimus. Ac natura quidem eadem his eſt, quæ diarijs, nomen autem non idem.

Quæ ſint febres, quæ ſynochi appellantur, & quæ ipſarum enumerentur inter Diarias. CAP. 2.

SIquidem, in quibus vna acceſſio ab initio ad finem perpetuo manens, in multos dies porrigit, eas febres ſynochos, id eſt continẽtes, appellant, non illi quidem græco nomine vſi, cæterum ſolœciſmum committendum potius rati, quàm formam ipſarum ſine nomine linquẽdũ. At non, ſicuti idea vna eiuſmodi febrium eſt, à qua ſynochos eas nominãt, ita & natura ſimplex vnaq; eſt. Quædam nanq; earum manifeſtam habent putredinis notam: quædam prorſus non habẽt, quas B nimirum ex diariarum febrium genere eſſe diximus. Cum.n. acceſſionis rẽmiſſio ex feruentium humorum tranſpiratu contingere ſoleat, non tranſpirant autem in vehementi ſtipatione, neceſſe eſt multorum dierum fieri acceſſionem. Igitur, vbi in tali febri nulla ſubeſt occaſio, quæ alterius acceſſionis principium excitet, vltra hoc, ꝙ multorum dierum febris eſt, nec inuaſionem alicuius †{febrium ſignificationis} facit, ſed permanet ab initio ad finem vna febris, quæ nec quotidianę, nec tertianæ, nec quartanæ notãm præferat. Cæterum, cum me audis dicentem, vbi vehementer ſtipata corpora ſunt, cohiberi intra corpus febrilẽ calorem, non ita factã prorſus dẽſitudinem putandũ eſt, vt nullũ ex ijs humoribus, qui tenuati admodũ ſint, effluere foras ſinat: cũ nec, ſi de oſſibus ita dixeris, id verum ſit, nedũ carne & cute. Verũ, cum à feruentibus humoribus vapor attollatur plurimus, effluat autẽ foras exiguus, hunc, qui relictus eſt, febrem ſeruare eſt neceſſe, neq; id modo propterea, ꝙ ipſe manet, ſed etiam propterea, ꝙ, quę proxima ſunt, adurit.

ταῦλα. αλ. δὲ λῆμμα.

ἐπισημασί-

ἐπισημασί-

Quo pacto febris continens cum putredine, aut ſine putredine oriatur. CAP. 3.

QVoniam igitur ex duobus his ſeruari febris poteſt, & quòd totus vapor non tranſpiret, & quòd idem vapor ea, quæ contingit, etiam excalfaciat, neceſſe eſt tres eſſe in ſynochis febribus differentias, nempe vel pari permanente magnitudine ea, quam in prima acceſſio- C ne ſummãm habuit, vel adijciente ſemper exiguum aliquid, diminuente ve: atque hæc vel æqualiter faciente, vel inæqualiter. Ac, ſi quidem, quod accenditur, ei, quod tranſpirat, par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor cernetur, ſed perinde ſibi ſimilis permanebit, ac ſi nihil illi adijceretur, aut demeretur. Quippe ad æqualitatis cuſtodiam, nihil intereſt, ſeruetur'ne eadem aſſidue ſubſtantia: an ei, quæ vacuatur, par ſit ea, quæ adijciatur. Verũ, ſi altera earum vicerit, vtiq; ſi, quæ vacuatur, minui febrem neceſſe eſt: Sin, quæ adijcitur, omnino increſcere. Sed nec illud ſanè quẽquã latet, ꝙ, cũ ex febribus altera magis minus've, quàm altera, tum augetur, tum minuitur, id ob exuperantiæ imparitatem neceſſario accidat. Nam, vbi aliàs ampliore menſura, aliàs minore vel febrium generatio, vel trãſpiratio exuperat, nec ijs, quæ augẽtur, omnibus par eſſe auctio: nec ijs, quæ minuũtur, demptio omnino poteſt, immo plurimã eſſe tum exceſſus, tum defectus differẽtiam eſt neceſſe. Atq; vnum quidem hoc (ſiue genus, ſiue ſpeciem, ſeu quiduis aliud appellare libet) συνόχων, id eſt continentium febrium eſt, quodq; ex eadem cum diarijs natura conſtat. Alterum eſt, vbi in omnibus vaſis, ac potiſſimum maximis, æquabiliter ſucci putreſcunt. Eiuſmodi febrium in gracili & frigido corpore neutra conſiſtere ſolet: ſed plurimum in ijs, qui ſanguine abũdant, & corpulentis gigni cernuntur. quando nec obſtructio citra putredinem excitare febrẽ va- D let, niſi id, quod tranſpirat, & copioſum ſit, & calidum: nec humorum putredo in omnes, quæ inter inguina & alas interſunt, venas æquabiliter ac cito porrigi in frigido habitu poteſt. Debent enim {ſemper} quæ putreſcunt, tum calida humidaq; eſſe, tum vero difficilem tranſpirationem habere. Eoq; fit, vt nec in frigida ætate, nec in frigido corporis temperamento, ſiue id ab initio cõſtitit, ſiue modo frigidum ſit factum, continens excitetur febris: ſed nec in gracilibus, vel qui raro ſunt corporis habitu: Immo tum ætate, tum natura, tum acquiſititio temperamento, quæ calida ſint, ac præcipue ſi & carnoſus, {& bono} ac multo ſanguine affluens, & denſo corpore æger ſit, aut etiam calidis excrementis refertus. Proinde fit, vt, qui ita febricitant, ijs et pulſus maximus ſit, & æqualis, & vehemens: quibus etiam arteriæ habitus, nec durior, quàm pro natura, eſt, nec mollior, celeritatis tamen frequentiæq; eò peruenit, quò febris ipſa magnitudinis. Atq; hæc quidem ambarum ſunt communia: alteri vero priuatim putredinis inſunt notę, idq; tum in lotio, tum pulſu, tum caloris ingrata qualitate.

πολυσάρκοις

σύστασις. i. cõſtentia.

Adoleſcentiũ duorũ curatio, quorum alter continente ſine putredine, alter cum putredine febricitabat. C. 4.

AC tibi exẽpli cauſa redigã in memoriã adoleſcentes duos, quos vnà mecũ vidiſti. Erat alter eorum liber, & palæſtræ peritus: alter ſeruus, haud inexercitatus ille quidẽ, cæterũ in palæſtra parũ vehemẽs, nec tñ ad quotidiana, quæ ſeruũ deceant, tum exercitia, tũ opera tractanda nõ idoneus.

idoneus. Porrò liber continenti citra putredinem febri laborauit: ſeruus continenti cum putredi- E
ne. horum vtriq; quænam ſit adhibita curatio, non intempeſtiuum dictu nunc arbitror: quando-
quidem in exemplis exercitari, quiduis diſcentes maxime expedit. Neque.n. ſatisfaciunt ad exa-
ctam cognitionem vniuerſales methodi. Sunt autem exemplorum ea pro potioribus habenda,
quæ ipſi oculis vſurpauimus. quando, ſi omnes, qui docere ſcribere've aliquid ſunt aggreſſi, ea
prius operibus oſtendiſſent, prorſus paucula quædam falſò dicerentur. Nunc vero pleriq; alios
docere tentant, quæ nec ipſi vnquam fecerunt, nec alijs oſtenderunt. Cęterũ vulgus medicorum,
nihil miri eſt, ſi contemptis bonis moribus, opinioni ſapientiæ magis, quàm veritati inhiat. Ve-
rum non ſic fuit ratio noſtra. Non enim heri, aut nudiuſtertius, ſed ſtatim ab adoleſcentia philo-
ſophiæ ſtudio capti, primum nos ad eam contulimus: Mox patris euidenti inſomnio moniti ad
medicinæ ſtudium excolendum venimus, ac per totam vitam operibus magis, q̃ verbis, vtrique
ſtudio incubuimus. Quo minus mirum eſt, ſi, in quo tempore alij totam vrbem ſalutando luſtrãt,
& cum diuitibus cœnant, ac eoſdem comitantur, hoc omni ſedulo nos laborantes, primum qui-
dem omnia, quę veteribus pulchre ſunt inuenta, didicimus: mox eadem opere tum indicauimus,
tum exercuimus. Ergo, qui palæſtræ peritus iuuenis erat, vbi febricitare hora prima noctis cœ-
piſſet, poſtridie eum mane circiter horam diei tertiam vidimus. Cum autem inueniſſem febrem F
admodum calidam, ſed pulſus æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehemẽtes: tum
caloris qualitatem, quæ tactum minime morderet: iam vero & vrinas tum cra*ſſitudine, tum colo
re à naturali habitu non multum alienas: audiens præterea hominem circiter triginta dies exerci-
tationis conſuetudinem intermiſiſſe, pridie tamen exercitaſſe ſe vehementius, cæterum non mul
tum, ſumpſiſſe autem ſolitos cibos, atq; eos concoxiſſe, quamuis tarde & ęgre, vtpote cum febris
veſpere occupaſſet: cum interim rubicũdus plenuſq; homo appareret, atque etiam plenitudinis
ſenſum ſe percipere diceret: faciente interim quodam eorum, qui aderant, de vena ſecanda men-
tionem, viſum nobis eſt eius auxilij conſiderationem in aliud tempus remittere, ſimul vt certius
ſciremus, cuius generis febris eſſet: ſimul neceſſario propter eam, quæ præceſſerat, concoctionis
tarditatem. Cum autem veſperi ſimilem vigorem tueri febris eſt viſa, ceu nihil ſenſibiliter remit-
tens, ſuſpicio iam erat ſynochon eſſe, hancq; ex obſtructione, & ſanguinis abundantia, & præ car-
nis copia ſtipatione. Ac, cum parem magnitudinem per totam noctem febris ſeruaret, poſtero
die viſum eſt medicis omnibus, qui eum inuiſerant, ſanguinem eſſe mittendum. Diſcordia vero
orta de tempore, et vincentibus, qui id in ſequẽtẽ diem differendum ſuaderent, febris per totum
eum diem euidenter viſa eſt vigorem ſuum augere. Mox tertia ſequente nocte, alia quidem ac- G
ceſſio minime incidit, quæ primæ ad portionem reſponderet: erat tamen æſtus ipſe laboranti in-
tolerabilis: vrgebatq; cum tenſio totius corporis, vtpote repleti, tũ capitis pulſatio: atque ob hæc
grauis vigilia, iuuene in aliam aliàs ſe figuram iactante. Itaq;, cum vltra ferre non poſſet, hora no-
ctis circiter octaua mittit ad me miniſtrum, rogatq;, ad ſe ocyus veniam. Ipſe annuo, atq; ab eo: in
uenioq; febrem calidiſſimam, pulſumq;, qualem prædixi. Quoniam autem nec in hoc, nec in lo-
tio, nec in ipſa caloris qualitate indicium aliquod humorum putreſcentium apparuit, optimũ fa-
ctu viſum eſt venam incidere ante, quàm putredo inciperet. Aufero itaque ab homine eouſq; de
induſtria ſanguinem, quoad animo linqueretur, maximum plane vbi valentes vires ſunt, continẽ
tis febris remedium: id quod tum ratione, tum experientia didici. Primum nanq; in contrarium
ſtatum agitur corpus, celerrime ex animi defectu refrigeratum. Hoc vero nemo inuenire poteſt,
neq; quod ipſis ægris, neq; quod naturæ, quæ animantes gubernat, iucundius vtilius've ſit. Poſt-
modum in eiuſmodi corporibus neceſſario ſuperuenit alui deiectio, non nunq̃ etiam bilis vomi-
tio: quas res ſtatim à toto corpore madores ſudores've excipiunt. Quæ nimirũ oĩa, cũ huic quoq;
contigiſſent, protinus febrẽ extinxerunt ſic, vt quidam ex ijs, qui aderãt, iugulaſſe me febrem per
iocũ dicerent. vnde oẽs riſimus. Verum, quò narrationem oẽm abſoluam, nihil mali erit paucula H
addidiſſe. Poſt duas nanq; à ſanguinis miſſione horas paulo nutrimenti dato, ac iuſſo quieſcere,
diſceſsi. Quinta vero hora reuerſus, tàm profundo ſomno indormientem inueni, vt tangentem
me prorſus non ſentiret. Cum vero & miniſtri adeo illi altum ſomnum fuiſſe dicerẽt, vt nec, cum
madores eius abſtergerent, expergiſceretur, ſuaſi ita facerent: eſſe nanq; hominem iam prorſus à
febri liberum. Reuerſus aũt & decima rurſus hora, ẽt tunc dormientẽ inueni. Egreſſus aũt iterũ
ad alios viſendos ægros, redeo hora prima noctis, non tamen, vt ante, tacẽs, ſed voce de induſtria
ſublata, quò ægrum à ſomno excitarem. Quod cum ita accidiſſet, vbi ſolo ptiſanæ cremore ipſum
nutriui, abij. Cuius modum poſtero die augens, tertio lauatum dimiſi. Ac, quæ ad hunc pertine-
bant infirmum, ita ſunt geſta. Quę vero ad alterum, nunc dicam. Is, cum toto die multum labo
raſſet, deinde lauatus paucula comediſſet, cœpit nocte febricitare, totum ẽt continuans ſequẽtem
diẽ. Hunc nos poſt ſecundã noctẽ vidimus, in cæteris quidẽ oĩbus iam dicto iuueni ſimiliter affe
ctũ, verũ putreſcentiũ humorũ euidentes præbentẽ notas. Itaq; vena quoq; huic protinus inciſa
vſq; ad animi defectum vacuauimus. Poſt id, idoneo interpoſito ſpatio, cibauimus primũ mulſa,
deinde vna interpoſita hora, ptiſanæ cremore. Atq; hæc oĩa intra quintã acta ſunt horam. Cũ autẽ
ſimilis ſibi perſeueraret febris, ſynochon eã fore ex putredine expectauimus: Itaq; accidit. Quip-
pe cum

*συςάσει. i. [con]ſiſtentia.

A pe cum eam ſecunda noctis hora pari magnitudine cerneremus, tertiæ diei acceſsionē, futura'ne
eſſet, an ſecus, diligenter obſeruare volebamus: cuius in ſeptimam horā noctis ſuſpicio erat. Itaq;,
cum ſummo mane ſuperueniſſem, inueni, quod expectarā. Nam nec tertiana inciderat acceſsio,
febriſq; remiſſior paululo, q̄ veſperi fuerat, apparuit. Vt aūt rurſus hominē meridie vidi, eratq;
iam certiſſimū & febrē decreuiſſe, & ſynochon febrem eſſe, ſed quæ aſſidue decreſceret, ſatius
viſum eſt tum quoq; hominē ſimiliter nutrire. Quarta vero exacta nocte, manifeſte minor etiam
quarto die erat. Quo rurſus quoq; ad eundem modum homine cibato, aduertimus tum illo die
toto, tum, quæ hūc ſecuta eſt, quinta nocte magnitudinē remittere ſic, vt quinto die liquido planè
appareret minor eſſe febris, q̄ ante. Itaq; ad portionē minuentis ſe febris, vrinæ quoq; concoctio
proceſſerat. Eratq; haud obſcurum ſeptimo (id quod factum eſt) finiendā. Hanc igitur planè continentem ex humorum putredine febrem, & quæ aſsidue decreſceret, vidimus. Multas vero alias
cōtinentes conſpeximus: quarū aliæ creſcentes: aliȩ ſimilē tenorem ſeruātes erant: (Illas Epacmaſticas: has Acmaſticas, vel Homotonus Græci vocant) Aliæ, ceu quam modo memorauimus, decreſcentes, quas Paracmaſticas dicunt. Aliæ rurſus in primo die putredinis notas habuerunt: aliæ
in tertio, aut certe ad ſummum quarto, idq; aliàs medicorum ipſorum inſcitia, qui ſanguinem nō
B miſerant: aliàs laborantiū ipſorum timiditate. Siquidē eorū, qui ex ſola obſtructione febricitarēt,
nemo in putredinis febrem incidit, qui prius ſanguinem miſerat: Quem, vbi valida virtus ſubeſt,
& ȩtas permittit, vſq; ad animi defectū mittere expedit. Vbi horū alterū non ſatis reſpōdet, tutius
ē quantū ſatis viſum fuerit, tm̄ principio detrahere: quod defuit, iteratione ſupplere. Etenim hoc
præſidio omiſſo, qui ita febricitant, in ſummum diſcrimen veniūt, niſi ſi eos vel virium robur, vel
largū ſanguinis profluuiū, vel ſudor copioſus ex manifeſta pernicie eripiat. Et tn̄ non nulli ex medicis ſunt, qui, tametſi manifeſtiſſime vidēt naturā ſanguinis profluuio nō paucos eorum, qui ſic
periclitentur, ſeruare, tn̄ ſanguinis miſſionē fugiant, nullam nec experientiā, nec veram rationem
ſecuti. Cæterū hos mittamus, diſputato præſertim contra illos abunde vno integro libro, qui eſt
de ſanguinis miſsione contra Eraſiſtratum ſcriptus: ipſi vero ad propoſitum reuertamur.

De ratione curandi continentes febres per venæ ſectionem & frigidæ exhibitionem. CAP. 5.

ERat vero in prȩſenti diſputatione propoſitū de ijs febribus diſſerere, quæ ex ſtipatis p obſtructionem meatibus oriūtur. Quas, ſi ſine putredine conſiſtant, ex diariarum eſſe genere dixi.
Sin ijs putredo aliqua vel ab initio ſtatim, vel poſtmodum ſuperueniat, vbi in oībus venis, ac prȩcipue magnis ea conſtitit, continentes excitari febres: vbi in vnica animalis parte, febres, quæ cer-
C to ambitu accedant. Verum de his poſtea. Quod aūt & bis, arbitror, & ter, & ſæpius, iterumq; dicendum eſt, qui ita laborant, ſi recte curabūtur, ijs ſanguinis miſſio eſt adhibenda: qn̄, quibus corpus ex ſuccorum abundantia inhabile ad tranſpirationem iam redditum, tm̄ caloris congēſſit, vt
inde iam febricitet, ijs tm̄ ſanguinis eſt detrahendum, quātum vires tolerant. Pro certo quoq; habendum, niſi ijs, qui hoc per naturā ſunt habitu, id adhibeatur præſidiū, fore, vt vel ſuffocētur, vel
certe ſyncope prehendi oīno periclitentur, niſi (vt dictum eſt) eos vel virium robur, vel plurimus
ſudor, vel largum ſanguinis profluuium à morte vindicet. At illud vel me tacente conſtat, ijs præſertim, qui librū de plenitudine ſtudioſe perlegerunt, quanq̄ & nunc quoq; à me dicetur, non eſſe
nunc nobis de ea abundantia ſermonē, quæ ad virtutem cōparatur, (quippe quæ nec ſic obſtruit
venarū ora, vt refrigerationem prohibeat, nec tunicas earum diſtēdit, nec ruborem, nec tumorem
inuehit, multoq; minus vel carnis vel cutis tranſpirationem moratur) verum de ea, quæ contineri
à vaſis vltra nō valet, quæq; ob id ipſum tum perrumpere vaſa, tum recludere ſolet, reliquaq; modo dicta ſymptomata inducit, obſtructionem, diſtentionē, tumorem, ruborem: de hac, inquā, mihi
omnis ſermo tum habitus eſt, tum vero nihilominus habendus. Siquidem copia hæc, dum bonitatem ſuam ſeruat, vt pariter augeri cum robore virium eſt nata, ita, ſiquādo has grauat, nec de cȩ-
D tero augebitur, & bonitatem naturæ amittet. At, ſi naturalem ſemel bonitatem amiſerit, fieri
nequit, vt nō putreſcat: quandoquidem nec aliud vllum ex ijs, quæ foris ſunt, humidū calidumq;
corpus manere imputreſcibile cernimus. Ergo feſtinare ad ſanguinem detrahendū oportet, quò
vēnarum natura ex tranſpirando ventilandoq; naturalē temperiem ſeruans, humoribus eo, quo
inter initia, modo dominetur: qn̄, ſi ad intemperiē verſa laborabit, metuendū eſt, ne hi putreſcāt.
Excitatur aūt intemperies in ea ex febris calore: Quē, ſiquando rudis quiſpiā medicus auxit, non
vacuata ſtipationis cauſa, in incerto reliquum omne remedium eſt. Vbi nanq; emitti abundantia
poſtulat, calor autē refrigerari, pugna diſcordiaq; inter ipſa ſanandi oritur remedia, ſcilicet ijs, quæ
refrigerent, quamuis temperiem naturæ concilient, ſaltem abundantiam intra corpus dȩtinentibus: quæ vero rarefaciēda cute hanc educant, oībus calfacientibus, ſic, vt, ſi abūdantiam emittere
velis, febrem augeas: ſi febrem refrigerare, abundantiam moreris. In hanc conſilij inopiam deueniunt, qui ſtatim à principio non vacuarunt, Eraſiſtrati perſuaſione inducti: qui nec ſpontanea
ſanguinis profluuia potuit imitari. Optimum igitur factu eſt (id quod nos ſemper in re quaq; facere vidiſti) ſtatim non numero dierum, ſed vni virium robori; in febribus eius generis attentum
eſſe: quippe quod ſi ſeruatum eſt, non ſolum ſexto ſeptimo'ue, ſed etiam ſequentibus diebus ſanguis eſt mittendus. Quòd ſi curare aliquando infirmū cogeris, cui non ſolum antea ſecādæ venæ

τὸν ἐκ τῆς φύσεως κόσμον πολέσειε. i. nō amplius a natura regatur. τῶν ἀγγείων i. vaſorum.

remedium prætermiſſum eſt,ſed nunc quoq; vel per medicorum ignorantiam,vel ipſius laboran E
tis propinquorum ue eius timiditatem procedente tempore mittere ſanguinem prohiberis,ad fri
gidam exhibendam accedes,ſed diligenter ante diſcernens,quantum ex ea nocumentum contin
gere poſſit.Nam,ſi id aut exiguum erit,aut nullũ,offerenda potui eſt,quę prorſus ſit gelida,quan
tum bibere ægro libet:quinimmo magis id audebis,ſi frigidæ potioni inſueuerit. Sin magnum ti-
metur incommodum,ab hac quidem abſtinẽdum,atq; alijs auxilijs, quibus obſtructio eximatur,
& abundantia vacuetur,& febris feruor deferbeat,vtendum.Porrò incõmoda,quæ frigidam po-
tionem intempeſtiue immodiceq; exhibitam ſequuntur, in his conſiſtunt, q lentos craſſoſq;
†humores,ſiue hi obſtructiones,ſiue putredinẽ,ſiue phlegmonen,ſiue,qualis eryſipelas, aut ſcir- †Linacer verti vt impreſſi legunt. antiq addunt καὶ πολλούς .i. & multos.
rhus,aut œdema eſt,affectum creauerint,attenuari digeriq; prohibẽt. Ergo,quoties ex his febris
accenditur,atq; ad eos vacuandos frigida data non conducit, ad præſens quidem non paruum af-
fert leuamen propterea,q iam accenſam febrem extinguit:verum,cum cauſa eius adhuc perſtet,
aliam denuo accendi ei necesse,atq; ea,quæ præceſſit, non nunquam difficiliorem propterea, q
denſatum ex frigida corpus eſt.Atq; hæc vna noxæ ſpecies eſt minime contemnenda.Altera talis
eſt.Multæ laborantis imbecillæ particulæ,ſiue ita ſe ex naturali intemperie habeant, ſiue ex vitio
adſcititio,à frigida lædũtur.Alij nanq; gula adeo vehemẽter eſt affecta,vt vix deglutiret:Alij ven F
triculus ſic,vt vix concoqueret:Alij ipſum ventriculi os,aut iecur,aut colon,aut pulmo,aut ſeptũ
tranſuerſum,aut renes,aut veſica,aut tale quippiam aliud à frigida percuſſum ad proprium opus
infirmum eſt redditum.Non nulli autem ex intempeſtiua immodicaq; eius potione, non multo
interpoſito tempore,nec poſtmodum, ſed ilico difficultate ſpirandi, & conuulſione, & tremore
corripiuntur:ac toto(vt ſemel dicam)neruoſo genere lęduntur.Nec ignoro,quòd formidoloſum
te ad frigidam offerendam ex ijs,quæ memoraui,redderem,niſi ea me vſum ſubinde vidiſſes,ſem
perq; cum ſucceſſu,nec ægrum in vllo manifeſte læſiſſe.Quibuſcunq; enim in principe particula
tumor aliquis è phlegmones,œdematos,aut ſcirrhi genere conſtitit,ijs frigidam offerre non opor
tet:Sed nec ijs,quibus obſtructio putridusue humor non concoctus incommodat. Quòd ſi eui-
dentes percipis abſq; iam dictis tumoribus concoctionis notas, illud duntaxat æſtimabis, ſit'ne
pars aliqua temperamento adeo frigido,vt in hanc noxa procumbat. Porrò eryſipelas, quod ve-
rum eryſipelas ſit,non aliter ſanaueris:At,ſi miſtum cũ phlegmone ſit,in hoc concoctionis expe-
ctandæ ſunt notæ.Atq; hæc latius,quàm pro re nunc propoſita, cum poſtmodum etiam forte ne-
ceſſum erit de frigida exhibenda mentionem facere.Nunc enim altera continentium febrium ex
ſola obſtructione eſt orta:altera vero etiam cum putredine per oẽs venas. Cum ergo concoctio- G
nis humorum in ijs notas videris,de quibus dictum abunde in libris de Criſi eſt, audacter frigidã
dabis.quippe ſolidarum animalis partiũ natura roborata prætenuatos iam humores aggreditur
ita,vt,qui vtiles ſint,atq; ad nutriendum habiles,hos quidem ad ſe trahat: inutiles vel per vẽtrem
vel per cutim eijciat.Quòd ſi etiam frigidæ aſſuetus æger fuit, magna cum fiducia frigidam exhi-
bebis,ipſa ſcilicet experientia iam doctus omnia viſcera eius occurſum familiariter tolerare.Om-
nino nanq;, ſiquod frigidum adeo eſſet,vt ab hac offenderetur, id per ſanitatis tempus euidenter
offenſam ſuam oſtendiſſet: Nulla vero per ſanitatem particula quicquam ab hac læſa,nec etiam
inter febricitandum quicq̃ lædetur. Vbi nanq; non nulli aquæ frigidæ potioni non aſſueti,tñ pro-
pter ardentẽ febrem eam bibere coacti, nullum incommodum ſenſerunt,multo profectò minus
eorum,qui aſſueuerunt,quiſquam lædi debet:cui etiã quaſi pro munimento maximo accedit ipſa
caloris copia.Hic nanq;,cum in vaſorũ ſinibus plurimus contineatur,vtpote tum aerea in his ſub
ſtantia,tum etiam ſuccis omnibus inflammatis, quantum ab frigido patitur refrigeratus, tñ rur-
ſus calfaciendo in ipſum agit.Ideoq; minus tuta ijs,qui exiguum ſanguinem carnemq; obtinent,
frigidæ potio eſt.Celeriter nanq; ad ſolidas animalis peruenit partes,nulli, quod eius vim frãgat,
occurrens.Eo etiam fit,vt hecticæ febres nec perinde eam,quæ prorſus ſit gelida,nec multam de- H
ſiderent:ceu quæ extenuatis oĩno,exiguiq; ſanguinis corporibus incidant. Verũ de illis poſt age
tur.Maxima vero continentium febrium remedia hæc duo ſunt,detractio ſanguinis, & potio fri-
gida. Verum illa nullo non tempore,modo vires ſuſtineant:hæc, cum & in pulſu,& vrinis,conco
ctionis euidentes cernuntur notæ,febris autem eſt maxima. Attendenda vero cum venæ ſecan-
dæ indicationibus ſunt,tum quæ eam præcedunt:tum vero,quæ omnino excipient. Nam,ſi præ-
cedat ciborum cruditas,tanto tẽpore differre venæ ſectionẽ iubebis,quantum ſatisfacere tum ad
eorum cõcoctionem,tum vt excremẽta deſcendant,videbitur. Sin ſequetur neceſſario vacuatio
quæpiam,tñ illi de eo,quod ſuperfluum eſt, relinquẽdum, quantũ eſt,per eam vacuãdum.Itaq;,
ſi tempore mittendi ſanguinis menſes moueri contigerit,ſiue etiam hæmorrhois ſit recluſa, ſi in-
ſpectus fluentis impetus ſatis fore videbitur,qui ſolus,quod requiris, vacuet, naturæ rem omnẽ
permittes:ſin minus,tantũ ipſe detrahes,quo ex coniunctis ambobus perficiatur,quod poſtulas.
Veluti autẽ in his ad ipſam naturalem vacuationẽ,quæ ſenſu vſurpetur, nõ leuiter attentum eſſe
oportet, ita alibi vel ad naturam ipſam,vel ætatẽ,vel cœli ſtatum.Sunt enim nõ nulli ad exhalan
dos digerendoſq; corporis ſuccos natura propenſi: Pueri certe propter ætatem perpetuo: Cœli
vero ſtatus,vbi calidus nimium eſt & ſiccus. Voco cœli ſtatum ipſam ambientis nos aeris tempe-

riem:

A riem:ſub quā & anni tempus,& regio comprehenditur:quādo horum quoq; vtrunq; ex ambientis temperie indicationem mutuatur. Propenſi autē ad digerendos corporis ſuccos ſunt, quicūq; natura ſunt humidi:magiſq; ſi accedat caliditas:Præterea, qui raro corporis ſunt textu: Ad hæc, quibus os ventris aut amara bili abundat,aut imbecillum eſt,aut ſupra modū ſenſile. Atq; hæ quidem indicatiōnes ſunt,quæ ſanguinem detrahendum dehortantur. Contra poſtulant vnà cū affectu,cuius cauſa primum requirebatur,habitus durus,denſuſq;,&,vno verbo,qui haud facile digeritur:tum ambiens humidus frigiduſq;.Sanè merito quędam ſanguinē mittendum adhortantur, quædā dehortantur.Siquidē id pro vacuatione oīno ſuſcipitur. At eorum,quæ cōprehenſa ſunt, quædā tranſpirationes morantur,quædam promouēt:& quædam ad vacuandum prompta ſunt, quædam ſecus.Sanè tranſpirationem corporū prohibent tum meatuum ſtipatio, tum circundantis nos aeris humiditas & frigiditas.Contra promouēt ea,quæ his ſunt contraria.Eorūm aūt,quæ vacuanť,quæ calida humidaq; ac tenuia ſunt,ea celerrime digerunť.Contra,quę craſſa,glutinoſa, & frigida ſunt,ægre tranſpirant.Atq; hæc quidem ad rem propoſitā de miſſione ſanguinis, ac frigidæ aquæ potione,non ignoraſſe expedit.Quarum vtranq; metuentes non paucos medicos vidiſti,vtiq; imperitos.Quorum alteros Hæmophobus, id eſt ſanguinis mittendi timidos: alteros
B Pſychrophobus,id eſt frigidæ exhibendæ formidantes, ſic græce nominamus, ſicut, qui à rabido cane ſunt morſi,Hydrophobus.Sunt enim proculdubio horū quoq; aliqui præ dogmatis ſui ſtudio,non leui in rabie.Ergo relictis his,quod initio inſtitutum nobis fuerat, proſequamur,ad memoriam reuocantes,quemadmodum ſermo noſter occaſione cōmunium quorundā in ipſis accidentium,à diarijs venit ad cōtinentes.Quoniā enim obſtructionis affectus, cum & ipſa exilis eſt, & rite curatur,diariam febrē efficit:cum vero vel propter magnitudinē,vel medici inſcitiam conſuetum diariarum tp̄s exceſſit,aut continentem,aut aliquam earum, quæ certo ambitu repetunt, merito nos de ea,quæ diarijs cognata eſt,cōtinenti febre diſputatio excepit:propter has vero protinus & de hac,quæ cum putredine humorum erat. Viſumq; ſatius eſt vel claritatis, vel exercendi legentis cauſa,vnius ægroti in vtroq; febrium genere mentionem facere.

Indicationes non à traditis tantum ſuperiori libro ſcopis,ſed à cauſa morbi,ac ægrotantis uiribus petendas eſſe,& illarum methodum exercitatione in particularibus comprobandam. C A P. 6.

IGitur,qm̄ hæc nobis peracta ſunt,ac per ea demonſtratum euidenter eſt (id quod in præcedēti hunc libro ad calcem eſt dictum) oportere in alijs febribus, quæ amplius diariæ non ſint,non modo ab ijs rēbus,quæ in illo libro præcipiantur,faciundorum indicationes peti,ſed ēt ab ea cau- [margin: * ſcopis]
C ſa,quæ febrē excitet,ac laborātis viribus,ad vniuerſalem denuo exercitationem reuertamur, pro comperto habentes non licere vllius artis ſcientiā nanciſci,niſi & methodum quandam habueris per vniuerſalia vocata theoremata,& in particularibus te exemplis exercueris. cum neq; fieri poſſit,vt ſine multiplici in ægris ſingulatim exercitatione,quod ex vſu ſit,facias, nec ſine vniuerſaliū cognitione probe exercitatio procedat: quippe cū in vniuerſalibus methodus, in particularibus exercitatio conſiſtat. Tanq̄ igitur,qui iter aliquod ingredi ſtudet,vtroq; inuicē vtuntur crure:qui altero claudus eſt,vno dūtaxat vtiť,& longo ſpatio,& ſæpe errans,viā peragit,ita ſanè, & qui ſinē cuiuslibet artis conſequi parat,duobus his veluti cruribus,vel inſtrumētis, vel quomodocūq; appellaſſe libet,vti debebit:in vniuerſalibus theorematis,methodo:in particularibus,exercitatione.

Vid. 2. de loc. aff. cap. 9. et 9 de Hip. et Plat. plac. cap. 2.

Aduerſus eos,qui curandi indicationem à laborantis viribus ſumi negabant. C A P. 7.

REuerſi igitur ad methodum,nunc age de ægrotantis agamus viribus, conferant'ne ad curationem hæ quippiam,an planè nihil,ceu non nullis eſt viſum. Videtur tn̄ eorum,qui inutilē virtutem eſſe ad curationem inueniendam dicunt,non propria operum artis diſceptatio eſſe, ſed logica potius,ac ſophiſtarum. Aiunt enim ab eo,quem curamus, affectu faciēdorum indicationē præſtari,haud quaquam à viribus. Ergo & anni tempus, & regionem, & ſtatum cœli,& ætatem,
D & conſuetudinem,& corporum temperies inutiles eſſe eadem ſcilicet ratione dicūt. Poſtea, cum mutare curationem propter hæc coguntur,immemores eorum,quæ inter initia dixerant, quædā eorum,contraria aliqn̄ indicare aiunt ijs, ad quæ curantis cōſilium dirigitur:quædam ad præſidiorum materias eſſe vtilia,quemadmodum & animalis partes. Etenim in illis quoq; eadem vtūtur ſtropha,in principio ſermonis inutiles eas eſſe ad curationis inuentionem aſſerentes:poſt, vbi redarguuntur,ad curationis quidem indicationem inutiles dictitantes,ad materiæ tn̄ mutationem, vel inuētionem,vel differentiam,vel qualitatem(nam nec nominant eodem oēs modo)neceſſarias eſſe fatentes. Itaq;,quod modo dixi,nunc quoq; repetam,nempe ꝙ egreſſi ex eo,quod in arte eſt vtile,in logicā diſceptationem veniunt. Eſt nanq; artis vtilitas,auxilia, quibus ęger ſanetur, inuenire:quo illi relicto,de nominibus litigāt,Endeixes & Antendeixes(quaſi indicationes, & indicationum cōtradictiones dicas)item cōmunitates,& ſcopos, & auxiliorū materias, aliaq; ſimilia loquētes,ſcilicet hac nominū diuerſitate purgaſſe ſe pro ijs,quæ falſò affirmauerant, arbitrantes. Ego vero minime veto noībus,quibus libitū ſit, vti. Meminiſſe tn̄ eos velim eorū,quæ ab initio propoſuerūt.Ea ſunt auxiliorū inuentiones. Ad quas quicqd conducere quomodolibet videbiť, id fatendum eſt ad curationē eſſe neceſſarium. Sic igiť,& virtus neceſſaria'ne conſideratu in ægris à medico ſit,an nō,indagemus. Ego enim ſæpe maxime eſſe neceſſariā aīo ſic,vt,quę circa ęgrum

adminiſtrantur, omnia fermè eius vnius cauſa fiant:aliquando mediocriter neceſſariam ſic, vt ali E
quid ex hac quoq; ad ea,quæ facienda ſunt,conſilij petatur, non tñ præcipua faciendorum ratio
huc omnis referatur.Poſſum rurſus oſtendere tibi virtutem adeo exiguum ad inuenienda reme-
dia conferre,vt propter exilitatem etiam lateat:Aliàs vero prætermitti,ac ſilentio præteriri,quaſi
prorſus ex vtiliter conſiderandis non ſit. Verum,quod accidit in virtute,id in reliquis oĩbus, quę
aliquid faciendum indicant,vſu venit.Nam aliquãdo aliud eorum alio minus aut plus valet: Ali-
quando adeo eſt valens,vt ſolum indicare videatur:aut ita imbecillum,vt omittatur.

Medendi methodum primum ab Hippocrate inuentam, deinde à Galeno declaratam, ac abſolutam fuiſſe. *CAP. 8.*

HÆc igitur dum doceo,adſis aĩo velim, illud habens in memoria, ꝙ nec in alijs vllis curatio,
quæ ꝑ methodum agĩt,conſiſtit,nec alius ante nos quiſq̃ oĩa ea ordine definiuit:quanq̃ etiã
ab Hippocrate via eſt inuẽta.Hæc enim ipſa,quæ ego nũc enarraturus ſum,ille curationẽ indica-
re primus oĩum ſcripſit,verũ,ceu primus inuentor,nec debitum oĩbus ordinẽ dedit, nec cuiuſq;
indicatiõnis dignitatem ad vnguem finiuit,& quaſdam in ipſis diſcretiones omiſit,obſcureq́; plu
rima pro antiqua dicendi breuitate eſt interpretatus.Præterea de complicatis affectibus paucíſsi
ma oĩno pręcepit.Ac,vt breuiter dicam,omnẽ ad medicationem viam aperuiſſe mihi videtur,ſed F
ita tñ,vt ea curam diligentiamq́; ad abſolutionẽ deſideret:veluti nunc quoq; videmus quaſdã ve-
terum in terris viarũ,quibus pars quæpiam eſt vel lutoſa, vel lapidibus ſentibus'ue impedita, vel
moleſte ardua,vel periculoſe prona,vel feris obſeſſa, vel propter magnitudinẽ fluminum inuia,
vel longa,vel aſpera.Itaq;,cũ ſic ſe haberent oẽs in Italia viæ,eas Traianus ille refecit:quę quidem
earum humidæ ac lutoſæ partes erant,lapidibus ſternens,aut editis aggeſtionibus exaltans: quæ
ſenticoſæ & aſperæ erant,eas expurgans:ac flumina,quæ tranſiri non poſſent,pontibus iungens:
vbi longior,q̃ opus erat,via videbatur,aliam breuiorem excindẽs:ſicubi vero ꝓꝑ arduum collem
difficilis erat,per mitiora loca deflectens:iam,ſi obſeſſa feris,vel deſerta erat,ab illa transferens,ac
per habitata ducens:tum aſperas cõplanans.Itaq; mirari nemo debet, ſi,cum viã rationemq́; me-
dendi ab Hippocrate inuentã eſſe ſim teſtis, ipſe tñ hoc opus ſcribere ſum aggreſſus.Neq; enim,
ceu ea planè nõ eſſet inuenta,ſed veluti,quæ proxime diximus,deſideret,ad hæc conſcribenda ve
nimus,nemine priorũ,qui eam methodũ abſoluerit,ante me inuento: qñ alij omninò eã non no-
uerant:Alij,cum noſſent,nõ potuerunt tñ,quod defuit,adijcere.Non deerant, qui incognitã eſſe
vmbraq́; inductam,ac prorſus è medio ſublatã voluerunt,ij vero qui fuerint,in ſermonis progreſ
ſu dicetur.Nunc,quod promiſi,aggrediar,omneſq́; deinceps medicandi indicãtiones exponam. G

In Diarijs febribus ab affectus cauſa,atq; ægri viribus non præberi præcipuam indicationem. *CAP. 9.*

VTile aũt ad claritatem eorũ principium ſumeť ex reuocatis ad memoriã ijs, quæ in proximo
libro diſſeruimus,cũ de diarijs agereť. Videbatur enim in illis prima, ac(vt ſic dicã) maxime
ꝑcipua faciendorũ indicatio eſſe,quæ affectũ ęgrotãtis amouẽdum ſuadet,ęque,vt in ſanis prima
eſſe,quæ ſtatũ eorum ſeruandũ monet. Verum hic,ſicut ꝑ ſimilia ſeruať,ita per contraria perimiť.
Conferre ꝑterea ad auxiliorũ inuentionem diximus tum ipſam corporis temperiem vnà cũ con-
ſuetudine,tum regionẽ,tum anni tẽs,tum cœli ſtatũ: In quibus vero morbis egregius aliquis in
vna parte aĩalis affectus ſubſiſteret,veluti ex aduſtione in capite, à parte quoq; ipſa aliquã facien-
dorum indicationem ſumi.De viribus tñ,vel cauſa,quæ affectũ creet, in eo libro nihil eſt dictum
propterea, ꝙ nec vires in diarijs febribus egregiam vllã prouidentiã requirant, vtpote quæ oĩno
validæ ſint:nec affectus vllus in vera diaria ſubſit,qui eã vel gignat, vel augeat. Nã vtroq; modo
loqui licet.Verũ nunc prius de viribus præcipiã:deinde ad cauſas,quæ febrẽ excitant,accedam.

Triplices genere in nobis eſſe vires,ac quo pacto illarum ratio ſit habenda,quando,quæ ab eis eſt indicatio,cum reliquis indicationibus pugnarit. *CAP. 10.* H

GVbernant animal(vt in libris de Hippocratis & Platonis dogmatis eſt monſtratum)tres di-
uerſi inter ſe generis facultates, toti corpori ex ſuo quodã veluti fonte quęq; diſtributa:eas
Plato animas vocat,propriam cuiuſq; ſubſtantiã inueniens. Eſt enim earum quædam ad nutrien
dum animal neceſſaria,ac cum ſtirpibus cõmunis, quæ iecur veluti pro fonte habet: canales vero
ab hoc in totum corpus ſparſos,ipſas venas.Hanc ſeu appetitricẽ,ſeu natũralem, ſeu altricem vo-
ces,nihil intereſt:veluti nec,ſi aĩam,aut facultatẽ. Altera eſt, quæ non modo vt ſtirpibus,aut vita
præditis,ſed ẽt vt animalibus anima eſt inſita.Hæc ſedem in corde habet, ipſo quoq; inſiti caloris
quodam ceu fonte.Ab hoc fonte canales arteriæ ſunt.Vocaturq́; hæc multis ſanè nominibus.Nã
& facultas ſiue virtus vitalis,& facultas ſiue virtus animõſa,{& anima vitalis} & aĩa animõſa di-
citur.Tertia aĩa,ratiocinatrix,in cerebro domiciliũ habet.Ea voluntarijs actionibus vnà cum ſen
ſibus ꝑſidet.Vtitur & hæc particulis quibuſdã,ceu canalibus,nẽpe ipſis neruis,ſenſum motumq́;
ꝑ hos in totũ animal tranſmittens.Ergo has facultates ſeruare,nihil planè eſt aliud,q̃ vitã ſeruare.
Siquidẽ monſtratũ eſt qualibet earũ amiſſa neceſſe eſſe reliquas quoq; vnà perire. Ac propterea
in opere de ſanitate tuenda huc omne conſiliũ direximus.In hoc vero,quod eſt de methodo me-
dendi,primũ propoſitũ,& ei,quod in opere de ſanitate tuenda proponiť,ad portionẽ reſpondẽs,

* φυσικὴν eſt i impreſsis.i. naturalẽ. ĩ antiq φυτικὴν.i. vegetabilem.

* θυμοειδὴς

morbi

A morbi eſt ſublatio:qñ cuiuſmodi in illo ſanitatis eſt tuitio,eiuſmodi ĩ hoc eſt morbi ſublatio.Quorum vtriq; vnum eſt cõe,ipſa ſcilicet vitæ cuſtodia. Quæ nimirum in illo de ſanitate tuẽda opere ſanitatis cuſtodiam ſequebatur.Quod enim ſecundæ valetudinis tuendæ gratia geritur,idem ſtatim & vitam tuetur.At in hoc opere aliter ſe habet,propterea,ꝙ,quæ affectiones præter naturam in nobis diſcutiunt,ea non oĩo vitam cuſtodiant. Quippe aliqua eiuſmodi prædita ſunt facultate,vt,ſi immoderate aut intempeſtiue vtare,vitam adimant.Siquidem in ſanguinis miſſione,quã vſq; ad animi defectum faciendam eſſe paulo ante diximus, quò flamma in cõtinentibus ex meatuum clauſura febribus extingueretur,non paruum merito ſubſequetur incommodum, niſi opportuno tẽpore aut debita mẽſura fiat. Duos nanq; in ipſis medicorum manibus perire vidi,qui poſt,ꝗ animo linquerentur,nunquam reuixerunt. Multi vero,etſi nõ protinus,at poſtea propter virtutis infirmitatem perierũt.Quos ſiquis citra eius reſolutionem vacuaſſet, minime periĳſſent. Quinetiam aliqui in morbos inciderũt longos,poſt,ꝗ immodica inanitione reſoluta naturalis vis fuit.Aliĳs,cum immodicæ vacuationis noxam ſarcire non potuiſſent,in omne reliquum vitæ tp̃s totius corporis temperamẽtum redditum eſt frigidius.Ex qua refrigeratione facile ex quauis occaſione læſi,aliĳ decolorati,ac malo corporis habitu vixerunt:aliĳ ex eo ipſo in morbos deciderũt
B exitiales,aquam intercutem,& orthopnœan,& iecinoris ac ventriculi imbecillitatem, & apoplexiam,& dẽliria.Ergo,cum virtus tantopere neceſſaria ſit, eam aũt lædant oĩa vacuantia remedia, ſiquis ſcilicet ĳs parum moderate vtatur,vtiq; aduerſæ inter ſe faciendorum indicationes in talibus corporibus ſunt,in quibus affectus,quò expugnetur,notabilem vacuationẽ deſiderat:virtus aũt hanc ferre non valet. Verum,cũ ſæpe ex vacuatione virtus nihil læditur,hinc ſumitur inconſideratis & temerariĳs medicis occaſio, vt eã prætermittãt,ceu nuſquam quicꝗ indicet.Falluntur autem(vt dictum eſt)propterea, ꝙ non intelligũt alterius cuiuſdam rei cauſa virtutẽ eſſe ſpectandam,nec quicꝗ ad affectum amouendum indicare.Tanꝗ igitur in ĳs,qui valent,ſemper ea comitatur,quæ ſanitatis gratia adminiſtrantur,nec eſt quicꝗ inuenire,quod ſanitatẽ tueatur, quod idẽ vires corrũpat,ſic in ægrotantibus aliqñ ĳs ſuccedit,quæ veluti in pẽrniciem eius adminiſtrantur: aliqñ ab ipſis ſoluitur.Si nanq; abũdantia paulo viribus ſuperior fuerit, vtiq; ex moderata vacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum,vt ẽt maximum cõparetur commodum, quod eas premebat,ſublato.Sin,quò affectus ſanetur,multa vacuatione eſt opus, reſoluatur aũt ex tãta inanitione virtus,non modo rurſus homini nõ proderit,ſed etiam maximũ illi periculum afferet. Porrò in ĳs cõtinentibus febribus,quæ ex ſtipatione meatuũ accendunt,qm̃ valida plerunq; vir-
C tus eſt,citra periculum vacuatio adhibetur.In aliĳs vero morbis maxime eſt periculoſa,veluti ſi ea forte incidit ex corruptela humorũ. De qua tempeſtiuum eſt mentionem facere,quò oẽs mittendi ſanguinis indicatiões in hoc libro decidamus.Ergo,quod corruptum eſt, id alienum à natura eſt:quod tale eſt,id ſe auferendum dictat.Si igitur cum viribus imbecillis corruptela incidit,vtiq;, quod affectus remedium eſt,id cũ virtutis cuſtodia pugnat. Siquidem affectus vacuandum eſſe præcipit,idq; vel vena inciſa,vel purgatione.Harum aũt neutram ferent imbecillæ vires.Quoniã igitur in oĩbus eiuſmodi repugnantĳs incerta ſuccurrendi ratio eſt,aliàs inſanabilis oĩno affectus relinquetur,aliàs ſpatio,& ægre,idq; ſi magnum nactus ſit medicũ,ſanari poterit.Oportet nanq;, vbi indicationes ita ſibi aduerſantur,& paulatim,quod vitioſum eſt, vacuare: et paulatim inuicẽ, quod ſalubre ẽ,pro eo reponere. Vocãt medici eiuſmodi vitioſi ſucci curationẽ græce Epicraſin.

Margin (printed): παραπληξί|ας seu παρα-|πληγίας.quid |ũt ſit paraple-|ia tum ex ple-|iſq; aliis Gale-|i locis, tũ p̃ci-|ue ex cõmen-|o.27.quarti cõ|nentarii de diẹ|a ĩ morbis acu|is,patet. |ſolutionem tollitur.

Margin (manuscript): Hinc sumitur glosa io: aph. 2e. partic. Impura corpora &c. ubi si nõ addat' pticula tm̃ falsa esset illa ꝑpositio.

Venæ ſectionis exemplo oſtenditur,quando virium indicatio conſideranda,aut omittenda videatur. CAP. 11.

MEmineris vero mihi ad ea,quæ dicẽda ſunt,etiam quorum cauſa venæ ſectio petitur.Nam, qm̃ hæc ſanguinis vacuandi cauſa adhibetur, ſanguis autem inũtilis naturæ eſt,vtiq; probe hanc adminiſtrari conueniet ſic,vt,quod inutile naturę ſit,emittat.Fit aũt ſanguis naturæ inutilis
D bifariam,vel cum propriam qualitatem ad vnguem nõ ſeruat,nec amplius nutrire,ſicut prius, cũ vtilis eſſet,poteſt:vel ita multitudine creuit,vt aut vires premat, aut tum venas, tum arterias vel diſtendat,vel ſindãt,vel obſtruat.Ac in his quidẽ miſſio ſanguinis vtilis eſt,ceu vacuantium præſidiorum vna:in aliĳs,ceu quorum vehementiorem impetum ad diuerſam partem reuocet, vel †{per propinqua} deriuet.Poſtulat autem ſemper valentes vires,quæ modo vacuationis eius reſpondeant.Ad hæc igitur reſpicientes ſanguinem detrahimus,aliàs ſemel,aliàs bis,vel ter, vel ſæpius:veluti in ſequentibus patebit.In præſentia vero illud manifeſtum fecimus,virtutem vacuantia remedia aliqñ citra noxam ferre,vtpote nec adiutam ab his quicꝗ, quod ſit æſtimandum, nec vero læſam:Sæpe vero magis minus'ue,tum iuuari,tũ lædi:Præterea, quoties notabilis illi ex vacuantibus auxiliĳs noxa incidet,toties patere ipſam quoq; tunc vtile aliquid ad conſiderandum indicare,æque vtiq;,vt cum manifeſte iuuabitur. Vbi vero ex ĳs, quæ affectum ſubmouent, nec commodum illi accedit vllum,nec incommodum,ibi velut inutilis, prætermittitur.

Margin: * χρηςος .i. vtilis. | * ῥήσσειν. i. rumpat. | † εἰς τὰ πλάγια .i.ad latera.

Ex ĳs,quæ indicant,quædam ſimplicem indicationem,quædam non ſimplicem præbere. CAP. 12.

POrrò vna ſemper eſt,quæ ab hac præſtatur,conferentis indicatio, veluti etiam reliquorum omniũ.Nam, quicquid pro natura ſua indicat,id vnum ſemper indicabit,ceu quod vnam habeat naturam.Atq; id vnum,ſi,quod indicationem facit, ſimplex eſt, ipſum quoq; ſimplex erit:

Sin illud eſt compoſitum,hoc quoq; erit compoſitum.Sanè quædam ſui cuſtodiam indicant,quæ E
dam amotionem.Siue autem hanc indicent,ſiue illam,quod ſimplex eſt, ſimplicem quoq; indica
tionem habet:quod non ſimplex,etiam non ſimplicem. Idcirco in ſuperioribus ſemper ſimplicē
intemperiem ſimplicem indicationem præbere diximus:†{veluti in frigiditate & caliditate}.
Non ſimplicem vero,etiam indicationem ſuggerere non ſimplicem: Calidam enim ſiccamq; in-
temperiem curationem ſui per ea,quæ humectent,& refrigerent,moliendam indicare.

† καθάπερ ἐπὶ ψύξεως θερμό τητα .i. veluti frigiditate cal ditatem.

Quo pacto indicatio,quæ eſt à viribus,nunc reliquis prior,nunc poſterior eſſe videatur. CAP. 13.

ERgo vires quoq; vnā rem ſemper indicabunt,vtiq; ſui cuſtodiam. Quibus ergo(roget quis)
rationibus ſeruabitur?Nempe potiſsima ratione ex eo, quod de ſubſtantia earum vel inani-
tum,vel alteratum eſt,corrigendo:Secundo loco ex prohibendis ijs,quæ ipſarum ſubſtantiam va
cuare alterare ue poſſunt.Comprehenſa vero inter ea, quæ alterant, breuitatis cauſa ſint, & quæ
earum vnitatem diſtrahunt.Hæc itaq; cum vires perpetuo indicent, in valentibus (ſicut dictum
eſt)conſenſus agendorū omnium ad ipſarum perennitatem eſt:in ægrotantibus aūt non ſemper.
Quo tempore æſtimari debebit,quod vel magnitudine,vel dignitate (vt prius eſt dictum)præua
leat.Maxima igitur dignitas ipſarum eſt virium:qn̄ viuere ipſum nobis ex harū cuſtodia conſtat,
vtpote cum vitam aut ipſas eſſe vires,aut earum actiones ſit neceſſe. At vita ipſa nihil eſſe prius F
in animantis corpore poteſt propterea,ꝙ nec ſanos eſſe citra vitam licet. Virtus ergo omniū pri-
ma cuſtodienda hominibus eſt:ſeruabitur aūt,ſi nec eius ſubſtantia inaniatur,nec tanta alteratio-
ne alteretur,vt ea corruptioni ſit propinqua.Atq; huius cuſtodiæ pars eſt,vbi vel temperiē* ipſam
præſentem ſeruamus,vel abſentem inducimus. A virium indicatione proxima eſt, quę ab affe-
ctibus,quos curare proponimus,datur:poſtea deinceps reliquę.Quicquid igitur indicationi,quā
vires præbent,aduerſatur,id ſecundi eſt loci,ac poſterioris ijs,quæ illæ præcipiūt. Quæ vero cum
ijs,quæ viribus conducunt,in idem competunt,hæc vtrunq; calculum referūt,& eorum, quæ pri
mæ(vt ita dixerim)ſint notæ:& eorum,quæ ſecundæ.Itaq; hæc citra controuerſiam ſunt facieda.
Quæ vero aduerſantur,aliquando adminiſtrāda prorſus non ſunt:aliqn̄ paulatim*.Quippe,ſi,quē
curare ſtudes affectum,is vacuationem requirit,vires autem extrema imbecillitate laborant,toto
illo tempore, quo vires reficimus,eorum, quæ affectum ſanēt,nihil planè ægrotāti exhibebimus.
Vbi vero eò roboris perueniſſe eas conijcimus,vt nihil aut parum ex vacuādo ſint lædendæ,tum
eſt ad affectus quoq; curationem accedendum.Prima igitur omnium indicatio eſt, quæ à virtute
ſumitur: Verum non ſic prima, vt quæ curationem doceat:cum ex numero curatriciū indicatio-
num non ſit,verum(vt ita dixerim)vitalium,{ſiue quæ ad vitæ cuſtodiam pertinent. Nam,neq; G
vt valeamus,nec vt à morbis liberemur, ab ea quicquam primum deſumimus, ſed vt viuamus.
Additum autem in ſermone eſt illud/primum/ꝙ ex accidente aliquādo virtutis roboratio ad affe
ctus curationem conducit. Verum id in ſequentibus docebimus.

* εὐκρασίαν

* ἐπ' ὀλίγον

Curatiuas omnes indicationes tribus hiſce contineri,affectu ſcilicet naturali,affectu præter naturam,& aere nos ambiente. CAP. 14.

NVnc ad penſum rurſus redeamus,in paucas ſummas,cōpendij cauſa, rem omnē cogentes.
Medicatoriæ indicationes à morbo ipſo ſumuntur, à corporis temperamento, & tertio
ambiente nos aere.Quòd ſi aliæ quædam antea ſunt poſitæ,vel poſtea non hæ modo, verūetiam
aliæ dicentur,oēs tn̄ ex ijs in partes diductis natæ videbuntur.Siquidem corporis temperies,quæ
illo tempore fuit,quo ægrotare id cœpit,quæq; ad inuenienda remedia eſt vtilis,ex natura,ætate,
conſuetudine,& ambiente nos aere ortum habet. Ambiens vero ipſe eiuſmodi eſt redditus pro-
pter tum regionem ipſam,tum anni tempus,tum cœli ſtatum.Ergo, cum vnum ſit eorū vtrunq;,
ex pluribus tn̄ tale efficitur.Affectus vero haudquaq̄ in cauſas diduci eſt aptus,ſed in differētias.
Nam aut in ſimilaribus conſiſtit partibus,aut in inſtrumentarijs. Ac in ſimilaribus quidem, vel
ſimplex eſt intemperies,vel cōpoſita:In inſtrumētarijs,circa ſimplicium partium vel poſituram, H
vel formam,vel numerū,vel magnitudinem,tum quæcūq; horū ſingillatim traditæ ſunt differen
tiæ,conſiſtit.Hæc itaq; tria illa prima ſunt,quæ curationem indicant,nempe ambiens ipſe cum ge
minis corporis ſiue affectionibus,ſiue conſtitutionibus libitum eſt appellaſſe, vna naturali: alte-
ra,quæ præter naturam ſit, quæ ſanè morbus eſt. Non poſſe autem plura eſſe genera indicatio-
num,quæ ad medendum pertineant,q̄ tria,quæ modo diximus, ex ipſa rerum ſubſtantia ſcire li-
cet.Nam morbus & ſanitas, corporis ſunt affectus,ille ſe tollendum, hæc ſe tuendam indicans.
Ambiēs vero is eſt,ſine quo nec tolli morbus,nec teneri ſanitas poteſt.Hic igitur cauſę, ſine qua
non,obtinet rationem.At vero cum id,quod ægrotat,alteramus, niſi conſtat,quouſq; ſit mutan-
dum,vtiq;, quando ſit ab alterando deſiſtendum,non intelligemus.Generatim igitur in omni cu
ratione agendorum indicationes in his ad ſummum tribus cōſiſtunt. Membratim vero(vt ſupra
eſt cōprehenſum)aliquæ ſimplicium particularum ſunt propriæ: aliquæ compoſitarum. Eorum
ergo,quæ in ſimplices incidunt partes,vnum eſt intemperies ea,quæ in calido conſiſtit.Hęc,cum
in totum diffuſa corpus eſt,febris nominatur:ideoq; omnis febris,qua febris eſt,humectatio refri
geratioq; remedia ſunt. Ac,ſi ſola hęc ſit,ad refrigerandū humectandumq; omne medentis conſi
lium, veluti ad finē, dirigit ita,vt nihil ſit, quod pręterea ad curationē deſideretur,niſi vt materiæ
inueniantur,

A inueniantur,quæ huic propoſito ſunt idoneæ:materia vero inuenta, vt opportunum tempus ex
quatuor febris temporibus captes:quãtitatem vero, ex conferendo cum naturali habitu morbũ.
Quippe quantũ is à naturali habitu receſsit,tãtum, opus eſt, ægrum refrigeres & humectes. Sanè
ambiens,ſi cõtrariam morbo temperiem habet,è pręſidiorũ numero vnus eſt:ſin ſimilem,ægritu
dinalium cauſarum eſt vnus. Quoniam autem reliquas materias tum deligere, tum fugere licet,
quam autem ambiens præſtat,fugere non licet, immo neceſſe eſt præſenti cœli ſtatu vti, idcirco
huic quoq; attenti eſſe cogimur:qui vtiq; ſæpe cum ijs,quæ morbus facienda ſuadet,(vt diximus)
eſt concors:ſæpe diſcors,& qui cõtra moliatur. Habebit ergo(vt diximus)ambiens rationem mo-
do materiæ ſanantis:modo cauſæ morbum fouentis. Quippe,cũ humectari refrigerariq; morbus
poſtulat,ſi hæc præſtat,ſanantis materiæ rationẽ obtinet:Sin calefaciat & ſiccet, morbificis cauſis
eſt annumerandus. Vbi igitur cum medendi indicationibus conſonat, pro gratia eſt habendum:
Sicubi aduerſat,inhibenda eius noxa eſt,ſcilicet reliquorũ auxiliorũ humiditate, ac frigore inten-
ſis adauctisq;. Sedulo igitr agendũ eſt,vt ambientem,quoad fieri poteſt,qualem eſſe expedit,præ-
pares,ſcilicet humidiores frigidioresq; domos,tum deligens,tum vero præparans: ſicut è diuerſo,
ſi frigida ſit humidaq; morbi ſpecies,quæ calfieri ſiccariq; poſtulet, & eligendæ, & præparandæ
B domus ſunt,quæ calfaciant,& exiccent. At deligẽdas quidem dico, quæ ex ſeipſis eiuſmodi ſunt:
Præparandas vero,cũ arte noſtra molimur per ęſtatẽ ſubterraneas eas,& ad ſeptentriones verſas,
ac pauimenta earũ aſſidue humore aſpergentes,tũ vt ex euripo aliquo aura inſpiret, machinãtes,
flores præterea,ac germina,quæ frigidæ,humidæq; facultatis ſint,per aream proijcientes:per hye
mem vero contraria horum molientes,præſertim vbi morbus(vt prædictum eſt)ſuadet: vbi non
ſuadet,exceſſus tantum vtriuſq; temporis remittentes. De quo mihi aliquid neceſſario poſtea eſt
dicendum. Nunc auxiliorum materias indicare non decreuimus,ſed methodos docere.

Quo pacto curatiuæ indicationes modo in plures diduci,modo in pauciores cogi poſſint. CAP. 15.

QVare rurſus ad has diſputationem reuocemus, doceamusq;,quemadmodum & paucæ &
multæ pro diuerſa ſectione curatoriæ indicãtiones ſint:quãdo & tres vniuerſa (vt proxime
docuimus)facias,licet,in pauca capita tota ſumma reducta: & qualibet earum rurſus di-
uiſa,ex ipſis multa efficere. Id quod etiam iam mõſtratum eſt. Quin & ipſarum ſectionum quam-
libet rurſum diducas in membra,licet,donec ad inſectile venias. Iam primas quoq; illas tres, quas
memorauimus,fieri poteſt,vt redigas ad pauciores ſic,vt duo eorum ſcoporum, qui curationem
indicent,omnino capita ſint,nempe præſens affectus, quem morbum nominamus: & qui prius
C fuit,quẽ ſanitatem & naturalem habitum diximus. Neq; enim aliud eſt ipſa ſanatio, q̃ præſentis
in corpore vitioſi affectus in naturalem habitum mutatio. Cum autẽ contrarij hi affectus ſint, ne-
ceſſe eſt,per contraria fiat eorum alterius in alterũ tranſlatio. Atq; ita rurſus vna ſola erit curatio-
num maxime generalis indicãtio,nempe contrarietas. Ergo hinc rurſus ſumpto initio, age parti-
culares indicatiões diſquiramus. Quoniam id,quod ægrotat,ei,quod valet,eſt contrarium, vtiq;
per contraria eſt ab illo in hoc via. At quomodo(inquies) in contrarijs inuenietur modus? Non
enim ſatis eſt calido affectui admouiſſe frigida,niſi id debita fiat menſura: cum alioqui metus ſit,
ſi intra modum id fiat,ne morbi reliquum quippiam relinquatur:ſin modum excedas,cõtrarium
genus morbi inducas. Qui enim ſupra,q̃ par eſt,calidum morbũ refrigerat, is ſanitatis mediocri-
tate tranſmiſſa alium excitabit morbum,qui ſit frigidus. Quod quò minus accidat, naturã curan-
di corporis ſcias,oportet:quò,quantum morbus ab illius ſymmetria diſceſſerit, intelligens, men-
ſuram refrigeranti præſidio imponas. At fieri non poteſt, vt,quantum à ſe inuicem diſtent,inue-
nias,niſi cõpertum habeas,q̃ eſſet corpus aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut ſiccum,
cum valeret,quantumq; ex his exceſſerit poſt,quàm ægrotauit. Quippe,quod plurimum à natu-
rali habitu receſſit,id vehementibus eget contrarijs:quod non plurimum, leuibus. Sanè plurimũ
D receſſit frigidus morbus à corpore natura calido: ita,vt è diuerſo calidus à frigido: Minus receſſit
tum calidum à calido:tum frigidum à frigido. Quare ex vtriſq; indicatio curationis præſtatur. Ve
rum,cum materię reliquorum præſidiorum omnium electio in noſtra poteſtate ſit,eius vero,quã
ambiens præſtat,in noſtra manu non ſit,ratio eſt,ex hoc quoq; propriam quandam indicationem
ſumamus. Cæterum, quoniam noſci ad vnguem oportet corporum temperamenta,id vero eſt
planè difficile,vtiq; tentandum eſt tum ex ijs,quæ in libro de temperamentis ſunt ſcripta, ea inue-
nire: tum vero vltra hæc,quò magis ſcientifica notitia ſit,ex ætate,& tota anteacta vita,quæ nimi-
rum in vitæ exercitio,& victus ratione conſiſtit:præterea in hac regione,& hoc anni tempore, &
hoc ſtatu cœli,conuerſatione. Si nanq; natura gracilis,& tangenti calidus, & bilioſus, & propen-
ſus ad iram,& hirtus ſit,calidus hic ſiccusq; natura eſt. Non tamen neceſſe eſt nunc quoque,cum
ęgrotare incepit,eundem planè habere affectum. Fieri enim poteſt,vt in deſidia vixerit,idq; cum
frigidis humidisq; potione & cibis,ad hæc etiam cum balneis poſt cibos,& multo ſomno : præte-
rea in regione humida & frigida, & hyeme in qua frigidus & humidus exuperabat cœli ſtatus.
Rurſus fieri poteſt,vt horum præceſſerint contraria,id eſt calfacientia & ſiccãtia, idq; per ſingula
dictorũ iam generum. Ergo,ſiquo ad præſens temperamentum noſcendum deficimur,id ex præ
euntibus ipſis ſupplebimus:Ex illo vero inuento,adminiſtrandorum indicatio ſuppeditabitur.

Vtilem eſſe, ac minime contemnendam indicationem, quæ à conſuetudine præbetur. CAP. 16. E

AC dictum quidem prius eſt, vbi de frigida exhibenda præcepimus, illud quoq; ex ijs vnum eſſe, quæ cõſideranda tum eſſent, nunquid particula quæpiam, cui frigida natura eſſet, lædi magnopere ex eius potione poſſet. An igitur fas eſt in ægrotante homine cuiuſq; particulæ temperamentum inueniſſe abſq; ijs notis, quas in libris de ipſis retulimus? Atq; illi quidem nec inquirunt, nec norunt, ſed iuxta prouerbium, vno calapodio omnes calceant. Nos certe (quibus inquirendi cura fuit) illud inuenimus, ꝙ per plures ac cognitu difficiles notas cuiuſq; membri temperamentum coniectura potius, ꝙ̃ ſcientia, inueniatur. Si igitur notis multis & paruis* aliqua certior apparuerit, non'ne abiectis illis hanc pro oĩbus arripiemus? nemo id, arbitror, qui mentis eſt compos, negabit. Atqui, ſi oẽs temperamẽtorum notas in vnum colligas, hę longiſſime abſunt, vt parem ei, quã conſuetudo præſtat, fidem faciant. Si enim antea per ſanitatem quiſpiam frigidam perpetuo biberit, neutiquã nec in iecinore, nec veſica, nec ventriculo, nec alio quopiam talium offenſus, planum eſt & valida illi eſſe hæc omnia, nec nunc à frigida lædenda. Non eſt igitur, ꝙ paruum quiddam, atq; ad ſpectandum leue ad inuentionem remediorum conſuetudinem exiſtimemus: veluti nec ad ſanitatem tuendam. Nemo enim adeo eſt ſtupidus, vt magnopere ex frigidæ potione læſus hanc in diutinum vſum duxiſſe velit propterea, ꝙ læſus interim, atq; ab ea euidẽter ęgrotans omnino abſtinebit. F Ergo, ſicut alia non pauca quidã medici præter cõmunes ſenſus, ita illud quoq; effuderunt, ꝙ nulla nec ſalubris inueniendi victus, nec ægrorum curationis, ex conſuetudine ſumatur occaſio. Videtur enim, non, ſicut alia quædam, exiguam leuemq;, ſed maximam, ac maxime principalem vim habere: vt quæ ſingulorum corporũ naturam oſtendat. Sanè ipſi via rationeq; ab ea procedentes fatemur nos partium affectũ inuenire, dein ex illo rurſus ad faciendorum indicationẽ venire. Empiricus vero præterire ſe naturæ inquiſitionẽ profitet̃, quippe, quod per eã conſecuturus fuiſſet, id iam ſe habere, intelligere ſcilicet ſe, non lædi à frigidæ potione ægrotantis corpus: id vero eſſe, quod nobis ab initio proponatur, non vt naturam noſcamus. Poſt (arbitror) nos quidẽ, veluti ambages fruſtra ſecutos, merito taxet: eos vero, qui in totum inutilem eſſe conſuetudinẽ dicunt, veluti à cõmuni ſenſu alienos, iuſte accuſet. Quid igitur, inquies, eis reſponDebimus nos, qui methodo artem condimus? Nempe quid aliud, ꝙ̃ ꝙ vera dicũt de ijs conſuetudinibus, quæ adeo euidentem vtilitatem offenſam'ue oſtendunt? quippe quas nemo vel ante methodum non nouit. At reliquarum quaſdã, quæ ſcilicet paulatim magnum contrahunt incommodum, non æque licet per experientiam inuenire. Dictum autẽ fuſius de eiuſmodi cõſuetudinibus eſt in libris de ſanitate tuenda. G Vnde, ſi in frigidæ quoq; exhibitione cõſuetudo citra methodum ſatisfacit, nec nos profectò experientiam fugimus: immo oẽm, quam illi, vtilitatẽ ab ea capientes, etiam extrinſecus præter hanc adijcimus, qui ſaltem id poſſumus, eã, quæ à rerum natura ſuggeritur, indicationem. In hoc vero libro methodi rationem ſequentes fatemur longiore via idem inuenire, quod breuius inuenire citra ratiocinationem* liceret. Siquidem, cũ ſæpe iam vidimus non paucos ex ijs, qui febribus ardentibus premerentur, cũ iam mediocriter cõcocti humores eſſent, ſtatim ex frigidæ potione febre liberatos, quãuis ei potioni parũ aſſueti fuiſſent, multo (arbitror) magis in ijs, qui aſſueuerunt, vtilitatem fore citra noxam vllam ſperabimus. Habes itaq; nunc ẽt de conſuetudine rationem, etſi ex incidenti oblatam, tñ ſatis definitam. Eſt enim ea quoq; vnum quiddam eorum, quæ curationis rationem per morbi* naturam intercedentem indicent, quemadmodum & ætas. Siquidem ipſa quoq; temperamenti interuentu indicationem pręſtat, veluti puerorum: quæ, cum humidam & calidam temperiem habeat, facile digeritur.

* μακρῶν eſt grçcis. i. lõgi[...]

* ἀναλογισμ[...]

* corporis

De indicatione ab ætate, ac ſumma vniuerſarum indicationum. CAP. 17.

ADſis enim animo, velim, ad ea, quæ de corporum diuerſitate hoc loco dicam. Lapidum ſubſtantia cõſtans ſtabiliſq; propter ſiccitatem & frigus eſt: Ad eundem modum æris, & ferri, & auri, & vno verbo, omnium, quę ex terra ſunt, corporum. H At, quę humida calidaq; ſunt, eorum ſubſtantia celerrime in ambientem diſſipatur, aliàs in halitum ſenſibilem ſoluta, aliàs in perſpirationes, quæ viſum fugiant, ſed ratione deprehendantur. Atq; hæ corporum naturæ, veluti ex diametro, (vt Græci loquunt̃) id eſt longiſſimo interuallo, à ſe diſtant. Reliquarum omnium illę, quę frigidæ ac ſiccæ proxime accedunt, ægre quidem per halitum digeri poſſunt, minus tñ ægre, ꝙ̃ ferrum, & lapis, & adamas. At, quæ calidæ & humidæ ſunt vicinæ, hæ promptius quidem digeruntur, atq; exhalant, cæterum minus hæ quoq;, ꝙ̃ aqua calefacta. Nam citra calorẽ non poteſt in halitum digeri corpus vllum, ſubſtãtia eius coacta denſataq; manẽte: ſed nec per calorem oẽ, immo quod habile eſt in halitum reſolui: tale porrò eſt, quod humidum eſt. Ergo puerorum ſubſtantia omniũ facillime digeritur, ac diſſipatur propterea, ꝙ eſt oĩum humidiſſima: nulla vero frigidior. Quo minus vacuantis præſidij eget, cum habeat ex ſeipſa, vnde naturaliter vacuetur. Fit autem profectò & propter calidã ſiccamq; regionem, & tp̃s æſtiuum, & ſtatum cœli impenſe calidum & ſiccum notabilis per cutim vacuatio. Itaq; etiam huius cauſa ijs, qui ſanguinis detrahendi egent, aut prorſus venam non ſecabimus, aut parum detrahemus. Sanè erunt in hac quoq; detractione multi ſcopi medico ſpectandi, natura ab initio, conſuetudo, ætas, locus habitationis, anni tẽpus, cœli ſtatus: ad hæc ægritudinalis, quẽ curamus, affectus, aliaq; ratione ante hunc laborantis vires.

Cum

A Cum vero affectus numeroſi ſint,cuiq; eorum ſua eſt curationis indicatio. Quippe à calido indicatio eſt refrigerandi:à frigido calefaciendi:ac à reliquorum quolibet contrarium applicãdi. Quare,cum octo intemperamenta ſint,octo etiam erunt morborum, quibus ſimplicia corpora ſunt obnoxia, particulares indicãtiones. Vltrãq; has vna eius affectus, qui etiam inſtrumentalium eſt communis: cuius nullum apud priores nomen fuit. Sed nos,qui eum interpretari ſumus coacti,continui ſolutionem appellauimus: oſtendimusq; communem curationis indicãtionem hic quoq; eſſe vnitionem. At vero,quæ ex hoc rurſum in partes diducto particulares conſiſtant, hæ quatuor voluminibus ſunt proditæ,nempe tertio,quarto,quinto,& ſexto huius operis. Ac nunc quidem inſtitutum de intemperamentis ſermonem etiam in ſequentibus libris perſequar. Hoc abſoluto ad inſtrumentalium partium morbos conuertar:oſtendamq; ſecundum eandem methodum in iis quoq; tum primas omnium curationis indicãtiones:(quas vtiq; generaliſsimas appelles,licet)tum quæ ex harum ſectione naſcantur:deinde rurſus,quæ ex illis oriantur, donec ad eas, quæ vltra ſectionem non admittant, peruenero. Hanc etenim omnis conſtituendæ artis methodum Plato nos docuit. Verum de inſtrumentalibus poſtea(vt promiſi) dicetur. Nunc (ſi prius, in qua parte propoſiti operis ſimus,admonuerimus)præſenti iam diſputationi finem idoneum im-

B ponemus. Eſt igitur vnum morbi genus,quod ſimilares et ſimplices aïalis vexat partes,quam intemperiem vocant. Huius aliquas differentias ex corporibus nuda qualitate alteratis prouenire docuimus: aliquas cum materia quapiam,quæ in ipſa confluit: Rurſusq; ambas incidere vel in vnicam animalis particulam,vel plures,vel etiam totum corpus. Ergo, cum in operis huius libro ſeptimo intemperies eas,quę alteratis tantum qualitatibus in partibus proueniunt, pertractarim, in duobus deinceps libris ad eas,quæ in totum ſe animal extendunt,venientibus, primũ agere de febribus placuit. At,quoniam harum ipſarum aliquæ adhuc fiunt,manẽte ſcilicet in corpore cauſa,quæ eas excitauit:aliquæ factæ iam ſunt,ſed, quæ eas accendit, cauſa iam abiit, ſatius viſum eſt de iis primum ſermonem facere,vtpote ſimplicem primam curationis indicationem habentibus: deinde illas quoq; ſtilo aggredi,quarum in corpore cauſa ſubſiſtit.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER DECIMVS.

C

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet præcauere, ne Diariæ febres in hecticas pertranſeant, ac ipſas hecticas, cum inuaſerint, curare.

De ratione curandi,cum indicationes ab affectu,à cauſa, & à viribus in idem coierint, vel inuicem pugnarint. CAP. I.

Ergo in diariis febribus ſimplex quidam eſt in corpore præter naturam affectus, vtpote cauſis,quæ primum eas excitarunt,iam ademptis. In quibus vero cauſa,quę eas accẽdit,adhuc manet,in iis nec affectus ſimplex,nec ſanatio eſt. Siquidẽ,quod febris iam receptum in corpore eſt,id ex propria ipſius curandi indicatione diſcutere oportet:quod adhuc eſt futurùm,id propulſare, ac,ne fiat,vetare. Vetabitur autem,ſi,quæ id excitat cauſa,prorſus ſit ſubmota. Itaq; in diariis faciendorũ indicationem ex ipſa febre maxime capiemus,ſed cum illa naturam,& ætatem,& con-

D ſuetudinem,præterea anni tempus,cœli ſtatum,& regionem,† {& vires} ſimul expendentes. In reliquis,quæ accenſionis ſuæ cauſam intus habent,prima indicãtio ab ipſa ſumetur cauſa. Itaq;,ſi febrium,quæ multos dies continuant, recte oſtendimus putredinem eſſe cauſam, hæc nimirum ſananda eſt prima:ſed nec interim extinguendæ febris,quæ per eam iam accenſa eſt,ratio non habenda. Ac,ſi quidem in idẽ conſentiant,& quę febrẽ extinguũt,& quæ cãm oppugnant,quod ab vtriſq; indicat,cum vnum ſit,ſine cunctatione agendũ eſt. Sin febris, quæ iam accenſa ſit, ſanatio cauſam,quæ hanc excitauit,eſt auctura:aut,quæ cauſam ſubmouent, febrem exaſperabunt, diligens habenda conſideratio eſt de remediorum ſpecie. Sanè diligenter conſiderauerit, qui totam deliberationẽ in tria hæc æſtimanda diuiſerit,febris ne ſola curãda ſit nõ ſolicito de cauſa: an cauſa oppugnanda minime curanti de febri: an plurimum quidem remediorum ad alteram earum ſit adhibendum,non tamen altera neglecta. At,quod primo quidẽ loco eſt dictum, probare non debemus:quando,ſi,quibus præſidiis id febris,quod ſemper gignitur,oppugnamus, ea effectricem eius cauſam auxerint, planè nec generationẽ eius aliquando inhibebimus, nec magnitudinẽ minuemus. quippe & generatio eius,effectricis cauſæ ſpẽm imitabit: & magnitudo cum illa pariter inaugeſcet. Quod ſecundo loco diximus,ſi id diſtinguemus,poterit eſſe non incõmodum. Nam, ſi intolerabilis ægro magnitudo febris ſit,cõmittendũ non eſt,vt per ea, qbus cauſam adimimus,

febrem

ἐξ ἐπιμέτρου

Hæc verba i-...ſsi codices ...ci habẽt,an ...ui non hñt.

febrem augeamus.Simul.n.arbitror vtrunq;,& febrim ſuſtulerimus,& hominem. Sin ita medio- E
cris ſit febris,vt,quo tempore contra cauſam tantum pugnas,obruendæ interim vires,ægrotantis
non ſint,vtiq; contẽnendus is modus non eſt.Non contẽnendus autem nec tertius eſt,qui contra
id,cuius maius momentum eſt,inſtare iubet,nec tamen alterius omnino negligentem eſſe. Sanè
plerunq; cauſæ maior eſt vis.Fieri tamen aliquando poteſt,vt ea ſit febris magnitudo,quæ præſen
tem perniciem,niſi occurras,afferat.quo caſu oportebit hac prius ſubmota,deinde ad cãm ſubmo
uendam accedere.Atq; hæc,mi Eugeniane,decidenda tibi inter initia ſtatim de contrarijs indica-
tionibus ſunt.Cum autẽ in ijs examinandis non parũ viſa eſt ad hominis ſalutẽ momenti habere
vis ipſa {naturalis,} vtiq; de ea quoq; non leuis ad agendorum inuentionẽ conſideratio eſt haben
da.Ita fit,vt tres primi ſcopi ſint,qui in propoſitis iam ob putredinẽ febribus agendorũ indicatio-
nẽ nobis prębeant:Vna febris ipſa:Altera effectrix eius cauſa:Tertia vis ipſa { naturalis. } Cæte-
rum priores duo ſcopi ſubmouendi ſunt:tertius eſt tuendus.Erit igitur rurſus hic quoq; eadem ti-
bi conſideratio,quæ paulo ſupra,vt cum viribus tum febrem,tum cauſam inuicem cõferas. Mox,
ſi eadẽ ambo remedia requirent,ea prõpte exequaris:Sin indicationes pugnabunt, vnam præfe-
ras,vel quæ à viribus ſumitr̃,vel quæ à cauſa,vel quæ à febre,ac,quæ cæteris ſit valentior, hanc ma-
gis ſequaris,nec tñ cæteras negligas.Ex hac nanq; diſcretione doceberis primã cauſam, febremq; F
profligare,vbi videlicet conijcis harũ remedia vires poſſe ferre: rurſus primã roborandã virtutem
eſſe,vbi hæc imbecillior eſt,q̃ vt cauſæ febriſq; præſidia ſuſtineat. Quinetiam omnia pariter ſub
coniecturam agi licet,veluti paulo ſupra de febri, & de cauſa eſt monſtratum.

Quæ ex diarijs febribus magis aptæ ſint perdurare,& in alias febres tranſire,
quaq; ratione id periculi declinemus. *CAP. 2.*

ERgo, cum tria hæc ſint,ad quæ attentum te eſſe in propoſitis febribus curandis oporteat, fe-
bris ipſa,huius efficiens cauſa,& ægrotantis vires,inuentiq; præterea ſint generales indicatio
nũ modi,quos etiam generales vniuerſaleſq; dicimus,tranſeundum,arbitror,nũc eſt ad pręſidio-
rum differentias,quæ ſpecialia particulariaq; ſunt,ſed mentione de diarijs repetita: q̃nquidem ab
ipſis in eas,quæ plures dies continuent,aliqui tranſeunt.At vero,cum in has tranſeant vna quidẽ
ratione maxime cõmuni,ipſa medicorum inſcitia: duabus magis priuatis, q̃ ipſarum febrium vel
cauſa effectrix iam abijt,vel etiãnum manet,de vtriſq; ſeorſum eſt dicendum.Porrò abijt effectrix
cauſa,quoties ab ira,dolore,vigilia,cura,æſtiuo Sole,fatigatione,& bubone iam inclinato excita-
ta citra ſtipationem febris eſt.Manet,quoties vel ab externa cauſa,vel ab ipſa febre ſtipatio aliqua
facta eſt.Nam & frigiditas,& adſtringentium vſus,per mediam ſtipationem ſemper febrem exci- G
tant. Vſtio præterea non nunquam corporis habitum cõſtipat.Iam ipſum febris principium, vbi
cum horrore inuaſit,ſtipationem ſubinde fecit. Quinetiam glutinoſi, & craſsi, aut etiam copioſi
ſucci,vbi mediocriter obſtruxerunt, diariam aliquando febrem accendunt, vtiq; cum idoneum
ſortiti ſunt medicum,vt ſupra eſt indicatum.Sanè dicuntur idcirco id genus febres omnes diariæ,
quia ſolui,(quod vtiq; ex ipſis eſt)vno die ſunt aptæ,computata cum hoc vnà & nocte: quemad-
modum cum dicimus menſem eſſe triginta dierum, & annum trecentorum ſexaginta quinque,
& hoc geſtum eſſe ante tres dies,aut gerendum eſſe poſt quatuor. Cæterum,non eſt idem ipſa-
rum omnium affectus,ſed ab aliquibus inſeparabilis ſtipatio eſt:ab aliquibus minime inſeparabi-
lis,ſed vel vt plerunque ſimul adeſt,vel ambigua ſorte,vel raro.Inſeparabilis ſtipatio eſt ijs,qui ex
aluminoſa aqua,vel chalcanthode,vel tali quapiam alia,aut ex frigore,aut leui obſtructione febri-
citarunt:Plurimum vero ijs adeſt,qui ex vſtione febricitãt:Ambigua ſorte,ijs, qui ex fatigatione:
Quicunq; vero ex ira,vel triſtitia,vel vigilijs,vel pertinaci ſtudio,vel cruditate, vel bubone febri-
citant,ijs raro adiuncta ſtipatio eſt.Atq; harum oĩum febrium nulla,(quod vtiq; ex ipſa ſit) ad ſe-
cundam vſq; acceſſionem perdurat,ſed intra quatuor & viginti horas *omnino deſinit. Aut, ſi q̃n * τουπίπα
earum aliquæ(quod tamen rarius fit)longius trahunt,duæ ijs accedunt cauſæ,quæ ipſas ſolui ve- H
tant.Earum vna frigus eſt,quod vel ex ambiente aere,vel ex vnctione quapiam extrinſecus ad-
mota proueniat:Altera egregia iſta diatritos eſt,ſiqui videlicet hanc tranſire medicorum inſcitia
cogũtur.Quod ſi & ambiens aer calidus ſit,& nemo ex medicis,qui diatriton ſuſpiciunt, ad ęgro-
tãtem accedat,febris quidem poſt primam acceſsionem finietur,idq; cum ſudore,vel madore, vel
tranſpiratu,qui halituoſus ſit. Æger autem,vbi ſe liberatum à febri ſenſerit,ad conſueta munia
redibit,lauans,vngenſq; ſe:aut etiam, ſi agreſtis quiſpiam monticola ſit, his omiſsis comedens.
Ac uulgus quidem,ſicuti multa alia,vtiq; ab ipſa rerum natura edoctum, melius,quàm ſophiſtæ,
agit,ita & in diarijs febribus omnia ſibi ipſi præſtare ſufficit,præſertim vbi citra valentem ſtipatio
nem conſtitere. Vbi vero cum eiuſmodi ſtipatione inuaſerunt,qui infortunati ſunt, in medicum
aliquem incidunt eorum,qui diatriton efferunt:Qui fortunati,in eum,qui ipſos & lauabit, & nu-
triet,cæteraq; omnia præſtabit,quibus ſtipatio ſoluatur.Sæpe nãq;(ceu dictum eſt)ex leui obſtru-
ctione cum cutis latente denſitudine,quæ vel ex vitioſa lauatione,vel alio quopiam eſt cõtracta,
diarijs nõ nulli febribus ſunt correpti. Quo tempore,niſi quis celeriter obſtructionem ſubmoue-
rit,in pluriũ dierũ febres tranſeunt.Eſt nanq; eiuſmodi febris(quantũ ex ipſa eſt) earum, q̃ plures
dies infeſtant,& q̃ diariæ ſunt,cõis. Cæterum propter cauſæ paruitatem, vnius diei efficitur, ſicut

etiam

A etiam propter magnitudinem,multorum interim dierum. Verum acceſſio eius ab initio ad exitum vſque vna eſt,modo ne ipſam excipiat ea,quæ ex putredine humorum naſcitur.ergo,quoad nec in pulſu,nec in calore,nec lotio,putredinis adhuc aduertitur nota, atque ex ſola obſtructione ortum habet,vtiq; ipſa obſtructionis ſolutio eius eſt ſanatio:quemadmodumq; hanc ſoluere conueniat,ante eſt dictum. Multæ igitur apparent diariarum eſſe febrium particulares differentiæ: Vna,quando iam prorſus abijt effectrix ipſarum cauſa,veluti vſtio:Altera,quando hæc etiam adeſt,ſicut ſtipatio:cuius duæ monſtratæ ſunt differentiæ,nempe exiguorum meatuum denſitas,& de qua nunc agimus,obſtructio. Sanè denſitudo ipſa aliàs ex ſiccitate prouenit,veluti poſt feruores,aut fatigationes,aut iras:aliàs ex frigore,eoq; vel ſimplici,vel cum adſtrictoria vi. Quæ quemadmodum inter ſe differant, in libro de medicamentis eſt præceptum. Iam vero obſtructionum ipſarum alia eſt,quæ ex abundantia:alia quæ ex qualitate ſuccorum,ſcilicet qui aut lenti,aut craſſi ſint,incidit. Præferetur autem inter remedia,in ea,quam copia facit,ſanguinis miſsio:In ea,quę ex humorum qualitate conſiſtit,attenuantium vſus. Quod vero ex viribus conſilij petatur,vt in diarijs ſanè eſt exiguum,ita in ijs,quæ pluribus diebus vrgent,ſatis magni eſt momenti:eoq; maioris, quo hæ ſunt longiores. Enimuero,vbi naturaliter ſe vires habent,ne minimum quidem †{in plu-
B rium dierum febribus} vacuantium auxiliorum vſum morantur. Vbi non naturaliter ſe habent, (voco autem non naturaliter,cum infirmiores quodammodo ſunt) pro magnitudine imbecillitatis impeditur vacuantium auxiliorum vſus. Sanè rarius accidit, vt protinus in primo ſecundóue die vires imbecillæ cernantur: Accidit tamen interdum,vel propter ægrotantis malum corporis habitum,vel propter ſenium. Non nullis etiam fatigatio,vbi vſtio, & triſtitia,vigiliæq; præceſſerunt,& inedia per totum ſecuta eſt diem,dein febris prius, quàm homo cibaretur, circa veſperam occupauit,& nox inſomnis eſt acta,vires magnopere reſoluit.

...ν τοῖς πο- ...ημέροις πυ- ...δαις, legunt ...impreſsi, tũ ...riq; ex ma- ...ſcriptis codi ...us, vt etiam ...acer vertit. ...c tñ qdam ...li. q addant ... τοῖς ὀλιγη- ...οις.i.& ĩ ijs, ...e paucorum ...t dierum.

Quo pacto in iuuene febricitante Diatritariorum errorem Galenus indicauerit,ac emendarit. CAP. 3.

NEc alienum ſit,ſi tibi talem ægrotum deſcribam, in quo primũ auſus ſum ratione ipſa mihi viam monſtrante & diatriton contemnere,& virium rationem habere:poſteaq; alios,quos in ſimili caſu vidi,audacter eodem modo,quo illum,curare. Siquidem primum periculum poſt,q̃ ijs,quæ ab indicatione ſunt inuenta,ſubſcripſit,ad ſecundum vſum reddit magis animoſos. Ergo iuuenis,qui febri eſt correptus,annos natus erat quinque & viginti,gracili corpore & muſculoſo, veluti canis:tum ſicco calidoq; omnino temperamento. Iam idem exercitatione quodammodo
C delectabatur,& alioqui cogitabundus,& induſtrius erat. Is peregre agens, cum nuncium parum gratum accepiſſet,& triſtatus eſt,& propere ſe accingens ad vrbem feſtinauit. Ac priore quidem die & laborauit modice,& lotus cœnatusq; in quodam diuerſorio quieuit, ſed maxima ex parte ſine ſomno. Poſtera die etiam magis feſtinauit:ac longa via,& ſabuloſa,& ſquallente tum ſub feruente Sole confecta,hora propè ſeptima & ſemiſſe peruenit in vrbem. Ibi,cum ea,quorum cauſa maturaſſet,meliora audiret,in gymnaſium lauaturus proficiſcitur:dein vnctus,vnà cum quodam eorum,qui aderant iuuene,perfrictus eſt. A quo cum,vt paululum dimoueret,prouocaretur,orta inter eos contentione,(qualia ſæpe incidunt ijs,qui exercitationibus indulgẽt)plus iuſto eſt exercitatus:eratq; iam immodice ſiccus. Egreſſus vero gymnaſium,inuenit amicorum quoſdam pugnantes:quos dum dirimit,imprudens in aliam exercitationem non leuem incidit, dum alios eorum diuellit,alios impellit,alios complectitur medios,alios,vt iniurios, increpat,ac pro ijs, qui iniurijs affecti eſſent,iraſcitur,adeo,vt domum ſe in ſumma ſiccitate reciperet,laſsitudinem,inęqualitatemq; ſentiens. Aquam igitur ex conſuetudine bibens,vbi nihilo ſe leuatum,ſed inæqualitatẽ ſibi intendi ſentit,hanc quidem vomuit. Ratus autẽ vtilius adhuc cibo abſtinere,accubuit, ac qeti ſe dedit hora fermè diei vndecima. qđ cũ feciſſet,ac nocte tota febre diuexatus vigilaſſet,poſtridie
D quoq; quieuit vſq; ad meridiẽ,ſperans ſe ſomni aliquid cõſecuturũ. Quo tẽpore cum eum medici quidam diatriton colentes,inuiſerent,tum quidem homini ſatis magnã eſſe febrẽ aiebant, veſperi autem ſe illum reuiſuros. Itaq;,& veſperi cum redirent,ac febrem inclinatam cernerent, ne tum quidem nutriendum cenſuerunt,quãuis etiam id alius quidã medicus ſuaderet:immo ſtrenue reſtiterunt,adijcientes,ſi quidem ſine febri eſſet, fortaſſe cibum daturos: febricitante adhuc minime id facturos. Quinetiam,cum tertio die mane redirent,etiam tertiæ diei acceſsionem tranſmittendam cenſuerunt. Erat autem(vt prius dictum eſt)ſuſpecta hora illius diei vndecima. Ergo digreſsis illis,ipſe acceſsi,ac faciem iuuenis contemplatus vidi talem eſſe, qualem in prognoſticis Hippocrates his verbis pingit:Naſus acutus,concaui oculi, ac reliqua, quæ deinceps ab eo dicta ſcimus. Itaque,cum omnino mihi perſuaderem fore,vt tum in hecticam febrem,tum quam maraſmωde vocant,homo,niſi cibaretur,incideret,ſorbitionem ex alica quàm primum paro,atq; exhibeo. Et tamen quamuis hac ſumpta,cum acceſsio ſuo tẽpore circa vndecimã inuaderet, ſic extremis partibus perfrixit,vt calfieri hæ vix poſſent,& pulſus illi paruus rãruſq; quàm maxime fuit. Qua ex cauſa illi etiã quarto die tum mane,tum veſperi cibum dedi,quo. ſ.& vires repararem,& corpus humectarem. Erat nanq; cutis eius, ceu corium, arida. Vbi autem febris tenuis,& ſimilis p̃ſeuerauit,ſtatui deinde quinto die nõ ſimplici ſorbitione hominẽ cibare,vt ante,ſed alica ex aqua calida,

...ἄρρωστος.i.ĩ- ...cillus.

calida,citraq́ȝ condituram,iniectis in eam mali punici granis[.] Eſt nanque is optimus cibus bilioſo E
ſtomacho.nam & roborat hunc malum punicum:& alica,cum diutiſſime in ventriculo citra cor-
ruptionem maneat,ſenſim concoquitur,nec aceſcens,nec innatans.Quæ vitia accedere ſorbitio-
nibus aliquando ſolent.Incidit vero & in ipſo quinto principium acceſsionis ſimile.Itemq́ȝ,cum
& ſexto & ſeptimo eum ſimili ratione cibaſſem,in nono* rurſus ſimile principium præcedentibus
fuit.Vbi nimirum vel amentiam,vel pertinaciam,vel,haud ſcio,quid dicam,eorum,qui in princi-
pio hominem tranſmittere tertiæ diei acceſsionem ſine cibo iuſſerant, prorſus intelligere licebat.
Nam,cum cunctis euidenter appareret nunquam peruenturum eum ad quartum fuiſſe, ſi nutri-
tus ante acceſsionem tertij non fuiſſet,illi & tum eum,et ſecutis etiam diebus non recte nutritum
aiebant.Cæterum committendum non erat,vt eorum redarguendi ſtudio,ægrum quis non exhi-
bito in ipſo acceſsionis die cibo proderet.Igitur nono die ſimiliter hominem nutriens, cernensq́ȝ
in acceſsione pulſum eius redditum, quàm prius erat,firmiorem, cæterum imbecillitatem illam
adhuc præferentem cum extremarum partium frigore, non potui ſuſtinere medicorum illorum
meras nugas,ſed vndecimo die præfatus prius ægrotantis amicis fore,vt ipſo die intelligerent ho-
minem hactenus noſtra opera fuiſſe ſeruatum,permiſimus illi præterire acceſsionis horas. Ergo,
cum & ſine pulſu omnino in ipſis eſſet,& frigus eum vehemens totius corporis premeret ſic, vt F
nec loqueretur amplius,& vix impellentem ſentiret,cõuocati in vnum medici omnes, qui ab ini-
tio videramus,ab ægrotantis propinquis propemodum ſumus diſcerpti: Ego quidem,quòd ob
pertinaciam vltro ægri ſalutem prodidiſſem:qui vero diatriton colebant,propter ignorantiam &
ſtupiditatem.Ac illi quidem pallidiores frigidioresq́ȝ,quàm ipſe æger, conſilium quoddam fugæ
captabant.Quod ego proſpiciens,aulæ oſtium obſerari iuſſeram,& ſimul amico cuidam clauem
ſeruare.Poſt medius eorum ſtans,iam,inquam,vobis conſtare planè arbitror,quis hactenus homi
nem ſeruarit.Seruabitur autem & nunc noſtra opera. Neque enim,ſi periturum omnino in hac
acceſsione putaſſem,à cibatione deſtitiſſem.Sed,quoniam ex præcedenti iam victu tantum illi ro
boris ſupereſſe noueram,vt tolerare acceſsionem poſſet,permiſi acceſsionis horas ſine cibo tranſ-
mittere.Ac ſatius quidem fuiſſet multo ante hominem nutrire. Verum, quò & iſtos redarguam,
& quibuſdam his auſcultantium,qui confici à nobis iuuenem, quòd illam occaſionem omiſerim,
dicunt,perſuadeam,nunc illis oſtendam vel in acceſsione ipſa ægrotantes quoſdam nutriri debe-
re,nedum ante hanc.His dictis,ac diductis hominis maxillis,infundo ex anguſti oris vaſculo,cre-
moris ptiſſanæ tres cyathos:paulo autem poſt albi & tenuis vini,modiceq́ȝ calida diluti duos cya-
thos.Poſt quos & ſuſtulit oculos,& tum audire,tum loqui, tum præſentes noſſe cœpit,cum ante, G
veluti lignum aridũ, porrectus ſine voce ac ſenſu iaceret. Rurſus itaq; dato ex vino,quo dixi mo-
do,diluto,pane ad comedendum exiguo prorſus hominem reuocaui.Quem,vt rurſum ad inſtitu
tam ab initio victus rationem reduxi,& tertij decimi diei acceſsionem facile tolerare vidi,in quar-
todecimo rurſus mane cibaui:ac poſt circiter horam octauam laui:deinde rurſus liberalius cibaui:
ac mox vinum bibendum exhibui.Idem vero & in duodecimo & tertiodecimo feceram.In quin-
to autem decimo rurſum cibaui mane.Cum vero facilius tum quoq; acceſsionem ferret, in ſexto
decimo denuo laui.Cæteraq́ȝ circa hominem peregi,ſicut in præcedentibus diebus. At,vbi in de-
cimo ſeptimo minime grauis paruaq́ȝ acceſsio fuit,audacter hominem de cætero ſub conualeſcen
tium victus ratione habui.Hic æger non paucos ſemimalorum, ac non penitus aſinorum docuit
etiam ante acceſsiones ipſas non nunquam eſſe cibandum,vel ſi duarum horarum intercedat ſpa
tium:ac multo magis ante acceſsionem tertij.Oſtendi autem tibi & in prima ipſa acceſsionis in-
uaſione eiuſmodi homines eſſe nutriendos. Dico autem eiuſmodi homines,in quibus corporis
intemperies ad ſiccum & calidum conuerſa febres accendit.

Ratione atque experimento monſtratur,quàm vtilis non nunquam ſit ante acceſsionem
vel in ipſa acceſsione cibatio. CAP. 4. H

POrrò hoc quoque pleriſque medicorum fortaſſe ſit incredibile. Sed,ſiue rationi ipſi fides eſt
adhibenda,ſiue operibus,nos fidem ambobus facimus: Operibus quidem, dum homines
ijs monſtramus, qui, ſi biduo patiantur inediam,neceſſe eſt,febricitent,ita ſcilicet,vt nõ nulli,vbi
concitati ad iram ſunt,vel mœrore vel vigilijs affecti. Euidentiſsime enim tum in conualeſcenti-
bus ex diutino morbo talia fieri cernuntur:tum ijs,qui calido & ſicco ſunt temperamento.Quam
vero ratio ipſa fidem huic rei facit, alibi iam dicta eſt. Dicentur tamen & nunc eius rei ſummæ.
Mordens halitus & ſuccus,vbi per ſenſibilia corpora fertur, horrores & inæquales totius cor-
poris concuſsiones (ῥίγη græce dicunt) facit † { in ijs,quibus cute ſtipata, quæ prius tranſpira-
bant, iam ſunt retenta. Quoties enim fuliginoſa ſunt, febres accendunt. } Ergo eiuſmodi ha-
litus & ſuccos,tum multa & vehemens dimotio,tum vigiliæ,& ira,& dolor,& cura augent: tum
proxime ab iſtis vnum illud per ſe interdum augere eos ſufficit,vtique ſi cibum quis non ſumpſe
rit.Efficitur enim corporis habitus in ijs naturis,quæ facile amaram bilem generant, ex longa
inedia bilioſus. Si igitur tum id incidat,tum æger motu quopiam valentiore, q̃ pro viribus, vſus
mordentium excrementorum impetum confertim foras excitarit,neceſſe eſt (veluti in ſympto-
matum cauſis oſtendimus) vel concuſsionem,quam modo dixi,vel horrorem ſubſequi. Ac con-
cuſsio

* octauo.

† In græci[s] legit. ἐφ' οἷς [...] γνωμένου [...] δέρματος, [...] σχεθέντα [...] διαπνεόμε[...] πρόσθεν, [...] ἢ λιγνυώδη [...] ρετοὺς ἀνά[...]τει. i. per quos horrores & rigores ſtipata cute,ea,q̃ prius tráſpirabát, fuliginoſa febres accendunt.

A cuſsió quidem iſta ſuccedet propter eorum, quæ feruntur, excrementorum tum multitudinem, tum acrimoniam, tum impetus celeritatem; tum laborantis virium infirmitatem. Nam, & quæ multa paucis: & quæ qualitate ſunt inſigni, ijs, quę ita non ſunt, mordent magis: pari modo, et quę cum celeritate feruntur, ijs, quæ tarde. Iam vires, vbi valentes ſunt, omnia contemnunt ac tolerãt: vbi infirmæ ſunt redditæ, vel abs quouis offenduntur. Horror fiet, vbi & qualitas eorum, & impetus velocitas eſt remiſſa, tum copia minor: ac potiſsimum cum vires triſtanti obſiſtũt. Si vero iam dicta largius remittantur, ne horror quidem fiet, ſed vel vlceroſus quidam ſenſus, vel tantum inæqualitas. Ergo coeuntibus omnibus iam dictis, †{quod vehementiſsimum eſt, oritur, vtique ſupradicta totius corporis concuſsio:} rurſus remiſsis omnibus, nullus ex tranſitu excrementorum fit ſenſus. Quòd ſi quædam ſint, quædam non ſint, & quædam maiora ſint, quædam minora, in eiuſmodi miſtionibus media latitudo omnis, †{quæ inter id, quod maximum eſt, quod *ῥῖγος* græce vocari diximus, & minimum, qui eſt nullus omnino excrementorum ſenſus,} efficitur. Itaque nihil mirum eſt, ſi dictarum cauſarum quælibet vel per ſe, vel cum alijs iuncta, alij inæqualitatem, alij vlceris quempiam ſenſum, aut horrorem, aut dictam concuſsionem afferre videatur. Nam pone, vires imbecillæ ſint, corpus ipſum admodum ſenſile, (quippe id quoq; oſtenſum eſt nõ parum

B ad eiuſmodi ſymptomatum generationem conferre:) habitus autem corporis gracilis, et temperamentum bilioſum, ſtomachusq; ſimiliter bili affectus: tum his omnibus accedant inedia cibi, & vigiliæ quæpiam, & triſtitia, & ſolicitudo: ad hæc progreſſus à domo, qui ex vrgente quapiam cauſa ſit neceſſarius: poſtea his propoſitis (id quod aliquando fieri vidiſti) det ſedulo operam, vt plus itineris per vrbem, re ita poſtulante, feſtinus peragat: nunquid huic ex eo, qui excitatus eſt, mordentium excrementorum motu primum quidem inæqualitas quædã, mox vero etiam horror prompte incidet? quòd ſi motum quoq; continuet, vel cibum ſumere non anteuertat, protinus etiam febris? Equidem ita febricitantes aliquos oſtendi tibi, maxime ex ijs, qui è longo morbo conualuerant. Quorum cum vni forte fortuna occurriſſem, qui mox ante horreſcere cœpiſſet, vt rem expoſuiſſet, dato ex vino diluto pane, continuo horrorem inhibui. Verum hũc (vti ſcis) per viam in officinam quandam perductum febricitare prohibui. Alios vero, qui prius ſe domum ſuam recepiſſent, in ipſo principio horroris, vel paulo poſterius cibauimus. Atque, vt ſemel dicam, quibus incipientis adhuc acceſsionis aderant ſymptomata, ijs omnibus panem ex vino diluto ac calente mature exhibens, & horrorem ſtatim inhibui, & febrem prohibui. Quanto vero hos citius cibaueris, tanto ſcilicet magis febrem prohibueris. Quòd ſi paululum aliquando morere, vtique febris ne

C tum quidem, calor tamen multus ijs aduenit, ſimillime planè ijs, qui per vehemens frigus facto itinere, reuerſi domum, calidis ſunt nutriti. Quippe, ſi pluſculum morere, maiorem calorem ſentiẽt, talemq; ac tantum, vt dubites, an hunc, febrem appelles. Sin duæ horæ ab initio inæqualitatis interpoſitæ ſint, nutries tunc quoq;, modo horror adhuc duret, prædicens tamen, quòd hi febricitabunt, cæterum innoxia febre, & cui cutis mador ſuccedet: quo facto, tum lauare, tum rurſus nutrire debebis. Quòd ſi horror præterierit, ac iam planè febricitent, cibandi id temporis non ſunt, ſed decreſcente iam acceſsione ilico ſunt nutriendi integritate non expectata. In nullo nanque ſquallido affectu commode finitur acceſsio prius, quàm illi vel ex lauacro, vel humido victu humectatio acceſſerit. Hæc ego omnia cum operibus indicarem, qui me vel laudabant, vel æmulabantur, ſcilicet quòd ſupra eorum opinionem erant, quæ egeram, *παραδοξοποιὸν*, quòd paradoxa facerem, (vt ſcis) vocabant. Cum vero ratione de ijſdem differens docerem aliquos ante acceſsionem eſſe cibandos, aliquos in ipſa, idq; vel inclinãte iam incipiente, vel etiam in ipſo ſummo vigore: tum *παραδοξολόγον* me, quòd paradoxa dicere viderer, appellabant. Ergo quid facias his hominibus, quibus nec opere, nec ratione perſuaderi poteſt? At, inquiunt, fieri nequit, vt eiuſmodi affectus quis agnoſcat. quómodo igitur nos eos agnouimus? Videtur ne cuipiam fieri non poſſe, vt calida

D & ſicca intemperies agnoſcatur, vel quæ ab ortu vſq; fuerit, vel quæ in præſenti tempore talis ſit reddita? Mihi ſanè tàm videtur facile, quàm has ipſas agnouiſſe literas. Quid illud vero, ſi huic nõ ſit adhuc in ſuccis putredo vlla, illi vero ſit, non poſſe vobis videtur hoc diſcerni? Mihi poſſe videtur. Nam & ex pulſu, & vrina, & ex ipſa non nunquam, quę in calore eſt, qualitate euidenter id diſcernimus. Quòd ſi propterea, quòd nec ipſi quicquam diſcere volunt, nec ſeſe exercitare, ſcientibus parum credunt, quid vetat, quò minus tum geometris ipſis, tum arithmeticis, tum reliquis artificibus omnibus nihil credant?

Calidas & ſiccas naturas inediam non tolerare, ac de primis capitibus, quibus ratio cibandi continetur. CAP. 5.

MIſſo igitur hoc genere hominum, rurſus ſeriem ſermonis noſtri perſequamur. Calidis ac ſiccis naturis aduerſiſsima res inedia eſt, ac febrium paratiſsima cauſa. Voco naturas calidas & ſiccas non ſolum, quæ à primo ortu tales ex proprio tẽperamento ſint, ſed ẽt, quæ poſterius ex calido ſiccoq; victu, & plurima dimotione, & vigilia, & cura, & triſtitia, & regione calida ſiccaq;, & tempore ęſtiuo, et cœli ſtatu calido ſiccoq; ſint acquiſitę. Sanè licet & citra temporis anni mẽtionem, in eiuſmodi ſermone ſtatum cœli ſolum nominare. Verum, ſi altius repetam, id, quod dico, magis credes. Calida & ſicca temperamenta, ſiue ea ex prima origine talia ſint, ſiue ex victu,

&

† ὁ σφοδρότατ[ος] [ἐ]ςὶ ῥίγος. [i]d eſt vehementiſſimus oritur [rig]or.

† οὔτε μεγί[ς]του ῥίγους καὶ [τῆ]ς παντε[λοῦ]ς τῶν περιττωμάτων ἀναιςθηςίας. [Ad v]erbũ. inter [ma]ximũ rigo[rem] & oĩmodam [exc]rementorũ [in]ſenſibilitatẽ.

& immodico labore,& animi perturbationibus,& regione,& cœli ſtatu, inedia vehemẽter lædit. E
In hac dictione,ipſis ſaltem verbis,omiſſum eſt anni tempus,poteſtate tamẽ omiſſum non eſt, vt-
pote quod in cœli ſtatu comprehenditur:quando calidus in ſummo ſiccusq́ꝫ cœli ſtatus iam dictã
temperaturam efficit.Hic autem ſtatus alio anni tempore,quàm ęſtate,planè incidere non poteſt:
quando nec in autumno,nec in vere,multoq́ꝫ minus in hyeme fieri poteſt, vt calidiſsimus ſimul
ſicciſsimusq́ꝫ cœli ſtatus fiat:ſicut nec humidiſsimus pariter frigidiſsimusq́ꝫ in alio,q̃ꝫ hyeme . Ob
hæc igitur ipſe quoque aliquando prætermiſſo anni tempore,cœli ſtatu ſum contentus.Liceat ta-
men cuiqꝫ nominibus,quibus velit,vti,modo à rerum natura non diſcedat.Eſt porrò rerum natu
ra,qualem & modo diximus,& nihilominus nunc dicemus. Nam, quæ maxime ſunt ad curatio-
nem neceſſaria,eademq́ꝫ maxime ignorata, nec Hippocrates ipſe identidem repetere grauatur.
Igitur inedia ſiccis calidisq́ꝫ corporibus,valentibus quidem noxia eſt:ijs vero, qui in calida & ſic-
ca æſtate febre laborant,quæ ſcilicet ex vſtione,aut labore immodico,aut vigilijs,aut comprehen-
ſis iam animi mõtibus ſit contracta,non ſimpliciter noxia eſt, ſed, ſi quicquam aliud, planè perni- * πάθεσι.
cioſa:quippe vel in febres ardentes ex ea incidunt,à quibus, niſi prius mors occupet, in hecticas
migrant,atqꝫ ab his in maraſmum:vel protinus ab initio ardentibus præteritis,in hecticas. Maxi-
me tamen(vt dictum ſæpius eſt)ſiccos calidosq́ꝫ ãffectus ſtatim à principio hectica corripit, ſicuti F
mulieri accidit,quæ autumno ex triſtitia & vigilijs febricitare cœpit:perſeuerauit autem ad pluri-
mum hyemis.Hanc quarto die(vt ſcis) vidimus, deprehendimusq́ꝫ ſtatim hecticam eſſe febrem,
cum alia, quam humores excitarant, cõiunctam. Curatio autem vna tum fuerat,vt frigida tempe
ſtiue & moderate daretur,conſuetæ ſcilicet hanc per ſanitatem bibere. Verum alijs curatio huius
erat commiſſa:quare nobis ſilere eſt viſum. Alteri vero,qui eodem tempore ęgrotarat,& ſe nobis
commiſerat,quoties nutritus eſt,fontanæ planè gelidæ dedimus interim binos cyathos, interim
ternos:quando frigidam ſimul multam ſibi dari,qui ita ſunt affecti,citra noxam non ferunt.Quo-
circa vtiliſsimum eſt,vbi febris ideam perſpexeris,in prima ſtatim acceſsione minore cum pericu-
lo,copioſiore frigida vti,corporibus ad validam ſiccitatem nondum perductis. Qui enim in fer-
uoribus ſub canicula ex ira febricitauit,(iuuenis autem hic erat ſiccus & calidus) vbi in prima ac-
ceſsione duas frigidæ heminas bibiſſet,ſtatim quidem vomuit flauiſsimam bilem, non multo au-
tem poſt etiam deorſum excreuit. Deĩde, cum rurſus poſt cibum aquę circiter heminam ſimiliter
ſumpſiſſet,iam febricitare deſiit. Non defuere tamen medici,qui,cum nullam à principio febris
ſpeciẽm agnoſcerent,ſed poſtea,cum iam præterijſſet occaſio, intelligentes vel in hecticam, vel
etiam in maraſmoden febrem ægrotantem incidiſſe,frigidam bibendam, nos imitantes, præbue- G
runt.Sed nemo metam attigit.Nam magna ſolicitudo habenda eſt in ijs,qui ita ſe habent, de frigi
dæ potionis menſura.De qua paulo poſt dicemus, vbi propoſitæ diſputationi finem impoſueri-
mus.Quippe æger is,quem ante deſcripſimus,exemplo omnibus eſt,quibus propter ſiccitatem à
principio ſtatim dari cibus debet,etiam ſi febricitare iam incipiant. Nam,cum accenditur in his fe
bris propter mordentem acrimoniam excalfacti attenuatiq́ꝫ ex Sole & inedia & laboribus ſucci,
maximum eius remedium eſt humidum nutrimentum:ſicuti è diuerſo, vbi ob copiam,vel obſtru
ctionem,vel phlegmonen,vel(vt ſemel dicam)humoris alicuius putredinem febris eſt orta,maxi
mo malo eſt cibus.Atqꝫ hos quidem nec in ĩclinatione febris citra noxam nutrias, nedum ipſa ac-
ceſsione inuadente:illos vero omni certe tempore,ſed potiſsimum per inclinationem. Me quoqꝫ
ſubinde vidiſti eos,qui ex abundantia,& qui ex phlegmone laborarẽt, ſub longa inedia tenuiſſe
ſic,vt prorſus ante ſeptimum diem non cibarem,ſed ſola mulſa contentus eſſem, viribus ſcilicet
valentibus.Quoſdam eorum,quibus videlicet vires validæ non fuerant, aut ſtomachus bilioſus,
aut imbecillus,aut plus iuſto ſenſilis,ſolo ptiſſanæ cremore vſqꝫ ad ſeptimum diem traxi,quo mor
bus†{in ſummo eſſe incremento}debuerat,aut etiam oĩno per criſin diſcuti]Sunto igitur tibi à † Al. παραμάζειν. i. decli nare.
primo ſtatim die in omni ægro ſpectanda duo illa,quæ Hippocrates iuſsit,à quibus cibandi conſi- H
lia petas,morbi ſummus vigor,& ægrotantis vires.Poſtea,ſi tranſiri ſummum incrementum ſine
omni cibo poteſt,in cibi abſtinentia hoĩem ſeruabis:Sin exiguum adminiculum requirat,abunde
erit ſola mulſa:Quòd ſi maius deſiderat,q̃ ſit ex mulſa,ptiſſanæ cremor ſatis erit. At, ſi fas non eſt
ſummũ morbi incrementũ,aut tenui victu,aut inedia tranſmitti,id agendũ,vt homo ſtatim in pri-
mę acceſsionis inclinatione cibet̃.Aliquos vero eorũ(vt dictũ eſt)& cũ inuaſura adhuc eſt,& cum
incipit,cibabis.Sint porrò hi ſicco tẽperamento ac calido,aut à primo ortu,aut certe illo tempore,
oportet:tum viribus neceſſario imbecillis.neqꝫ.n.fieri põt,vt abũde ſiccũ calidumq́ꝫ corpus,cum
febricitet,viribus ſit valentibus.Si tñ cum eiuſmodi febri ac corpore,momentanei membri phleg
mone ſit coniuncta,oĩno ęger moriet̃(nã id quoqꝫ prædixiſſe me ſemp,nunq̃ vero falſum ipſe te-
ſtis es.)Magisq́ꝫ id certũ eſt,ſi pulmonis,vel mẽbranæ,quæ coſtis ſubtendit̃, vel ventriculi, vel ie-
cinoris phlegmone ſit.Etenim,quæ has partes phlegmonæ occuparunt, non modo ijs, qui tàm
imbecillis ſunt viribus,ſed ẽt ijs,qui valentiores ipſis ſunt,mortiferæ eſſe ſolent. Vnaq́ꝫ ſalus tum
pleuriticis,tum peripneumonicis,adde ẽt ſynanchicis.i.qui angina laborant,eſt ipſum virium ro-
bur:Non ſecus vero,& quibus vel iecur,vel ventriculũ phlegmone obſidet.Nam,quod ad phleg
monen,quæ in ijs eſt partibus,ſpectat,minime planè eſt cibandum:quod ad virium infirmitatem,

* διαθέσεως in impreſſis, Linacer vero κράσεως aut tẽperaturas in quibuſdã antiquis.

vtiqꝫ

A vtiq; ſæpe.Ita neceſſario aut vires reſoluent̃,aut phlegmone augebit̃.Atq; hæc mihi latius fortaſ-
ſis,q̃ pro re,ꝓpoſita,ſunt dicta:qui pręſertim hoc libro ſtatuerim de febribus,q̃ abſq; phlegmone ĩ-
feſtãt,diſſerere.Cęterũ tractationis cõuẽnientia fecit,vt quatenus neceſſariũ eſſet, digrederemur.

Quo pacto præcauendum ſit,ne febris in ſquallente habitu in hecticam pertranſeat:ac de duplici putredine,quæ febres accendit. CAP. 6.

DEnuo igitur redeamus ad febres,quæ iam comprehenſis febribus ſunt affines, quas noĩare
hecticas ſolemus.Nam,qui ſupra deſcriptus à me iuuenis eſt,hectica febri laboraſſet,ſi miri-
ficã diatriton tranſigere fuiſſet coactus:niſi tñ prius ab ijs,qui abſq; methodo victus rõnẽ ordina-
re conſueuerũt,fuiſſet interẽptus.Proponat̃ igit̃ alius quiſpiã,cui cũ ſupradicto cętera quidem oĩa
ſint eadẽ,vires tñ tanto ſint valentiores,vt tridui inedia tolerata duret: Neceſſe eſt hunc, ſi modo
ita cibet̃,quẽadmodũ cibant,qui diatriton extollunt,in hecticã incidere. Nã ij primũ in quarto ip-
ſum cibarent,poſt in ſexto,mox in octauo,deinde in decimo:qppe talis eſt (vt ſępe vidiſti) eorum
cibandi formula.Prima quidẽ cibatio poſt primã diatriton:reliquæ alternis diebus. Protinus autẽ
(arbitror)& ex artomelite.i.pane ac melle ſiccaſſent eius pręcordia.nam id quoq; ex legibus eiuſ-
modi medicorũ eſt,ſiue phlegmone viſcus aliquod laboret,ſiue ſecus. At, quẽadmodũ quidẽ eos
B cibare,qui ita laborent,inter initia conueniat,ſupra eſt dictũ: ſed nihilo tñ ſecius nunc quoq; ſum-
matim repetet̃.Quoties vel ex laſſitudine,vel ira,vel pluribus curis,vel vigilijs,vel triſtitia,vel lõ-
ga inedia,vel vniuerſis vnà(ſicut in ſupra deſcripto iuuene) coeũtibus ſiccatum corpus eſt,ac fe-
bris inuaſit,q̃ & aridã reddat cutẽ,& igneum habeat calorẽ, vtiq; hũc talem timor eſt febri hectica
correptũ iri,potiſsimũ in æſtate,ac cœli ſtatu calido ſiccoq;.Oportet autẽ,q̃primũ ptiſſanę cremo-
re,& ſorbitione ex alica nutritum,paneq; poſt oblato, aquæ frigidæ potione hoĩem cures.quippe
protinus extinguit̃ ac ceſſat oĩno febris,modo(vt dictum eſt)nec phlegmone aliqua ei ſit adiũcta,
nec putredo humorum.Nam,ſi horum vteruis ſit,attendere diligenter oportet ac diſcernere,quo
primum tẽpore aquã frigidã dare homini ſit audẽdum. Ego.n.talium quoq; non paucis dedi, tu-
tius eſſe ratus phlegmonas in pręſens augere,q̃ ſinere hoĩem hecticam febrem incurrere. Vbique
igitur(vt ſemper dicere ſoleo)curatio dignotionem pręnotionemq; conſequit̃. Siquidẽ,& digno-
ſcat,quod præſens eſt,& prænoſcat,quod ex eo futurum eſt,oportet,qui volet notabilis efficaciæ
remedio vti.Si tñ magnum fore incõmodum vel humorum putredini,vel phlegmonę conijcies,
à frigida quidẽ danda abſtinebis:refrigerantibus aũt remedijs,quæ foris applicantur,vteris,modo
ea ſuper os ventriculi aut tota præcordia,modo ſuper pectus imponens, vbi.ſ. plurimum ſubeſſe
C caloris maxime iudicabis.Sanè diximus ijs,qui ita laborant,balnea quoque eſſe non incommoda.
Dico ijs,qui ſiccato plurimũ corpore ſunt,& ex aliqua earũ, quæ dictæ ſunt,cauſarũ citra humorũ
putredinem febricitant.Monſtratũ vero nobis eſt in ijs,quæ de febribus ſcripſimus,phlegmonas
quoq; ꝓpter putredinẽ humorũ,qui in ipſis habent̃,febres ſubſequi.Quocirca,ſiqñ dicã febribus,
quæ ex putredine accẽduntur,tale quippiã conducere vel non conducere,ẽt eas,quæ à phlegmo-
ne excitantur,in cõi putredinis genere cõprehenſas intelliges.Sicubi vero deinceps vtraſq; noĩa-
re videris,ſcias eas,quæ ex phlegmone,ab ijs,quæ ex ſola putredine ortum habent, tum diſcerni.
Cuiuſmodi autẽ ſit phlegmones affectus,tum in libro de inæquali intemperie,tum vero in eo,qui
de tumoribus præter naturam eſt inſcriptus,docuimus.Admonuiſſe tñ & nunc te non ſit inutile.
Cum ſanguis calidus copioſior in aliquam aĩalis partem procubuit,maiora eius vaſa protinus di-
ſtenduntur,vtpote abundantiæ continendæ non ſufficientia: Ab his deinceps,quæ minora ſunt:
Mox,vbi nec in ijs ſatis cõtinetur,exudat foras in ea ampla ſpatia,quę inter vaſa ſunt,ſic,vt ẽt oĩa,
quæ in cõpoſita carne habentur,loca occupet.Atq; hæc quidem eſt phlegmones affectio.Poſſunt
vero & ſine hac in ipſis vaſis humores aliqui putreſcere,idq; aut in vna animalis particula in fini-
bus ipſorum impacti,aut ẽt in totis eorum capacitatibus,quæ inter bubones & alas ſunt,compre-
D henſi. Cum igitur (ceu diximus)citra putredinem ſqualenti corpori febricitare contigerit,caput
totius curationis in ijs remedijs,quæ refrigerent & humectent, ſtatuere oportet.

Sex eſſe materiæ differentias,quibus frigus & humiditas hecticis febribus conciliantur. CAP. 7.

POrrò duplex genere eſt harum rerum prima materia. Vna eorum, quę foris admo*uentur.
Altera,quæ intrò in corpus ſumuntur,quæ ſanè & proſpheromena,id eſt ſumenda, vocãtur.
Extrinſecus corpori incidunt tum aer ipſe,qui nos ambit:tum pharmaca,quæcunq; humectandi
refrigerandiq; vim obtinent:& tertium præter hæc,dulcis aquæ balneũ.Intrò in corpus ſumũtur,
quæ eduntur ac bibuntur,& inſpiratus aer.Ab his generibus tentandũ eſt propoſitis hoc loco fe-
bribus tum humiditatem,tum refrigerationem comparare.Verum refrigeratio,qm̃ per efficaciſſi- Refriger.° cur periculoſa.
mam qualitatem inducitur,& parui temporis eſt,& periculoſa:contra,ſiccitatis per ea,quæ hume
ctent,curatio,vt longi temporis eſt opus,ita minus eſt,q̃ refrigeratio,periculo expoſita. Igitur di-
ctas ſex materiæ differentias deinceps iam examinemus,ab ambiente exorſi.

De eligendo ac parando aere,qui hecticis febribus conueniat. CAP. 8.

HIc igitur ſi tẽperatus eſt,qualẽ ſe exhibet,vtiq; tali nobis eſt vtendus,nihil amplius de eo ſo-
licitis.Sin admodũ calidus eſt,vel admodũ frigidus,ꝓ calido inducendus arte contrarius eſt,
ſubterraneis inuentis domibus,quæ & frigidiſsimæ ſint,& maxime perflatæ, & ad ſeptẽtrionem
verſæ:

*προσφέρε- ται.

verſæ:tum auris quibùſdam,quæ ipſis ſint prŏpriæ, opera noſtra paratis,aliàs ex euripis,in quo ſe E deÿciant multi aquarum fontes:aliàs aqua frigida de vaſis in vaſa trãsfuſa.Iam hoc ſtatim ẽt ſomniferum eſt.Præterea domo aſsidue aqua,quæ prorſus frigida ſit,aſperſa:ac roſis plurimis humi fuſis,aut vitium capreolis,aut ruborum ſummitatibus,aut lentiſci ramis,aut deniꝗ reliquarum,quę refrigerẽt,ſtirpium aliquibus.De quibus ẽt prius eſt dictum.Turba quoꝗ hoĩum ingredi prohibita:nam id quoꝗ domum calefacit.Atꝗ ita quidem calidiſsimum aerẽ refrigerare, qui.ſ. in æſtate calida & ſicca accidit,eſt tentandum:quandoquidem in hyeme calidiſsimus eſſe non poteſt, ſicuti nec frigidiſsimus in æſtate.At,ſiquis modice frigidus eſt,hoc eſſe contentos oportet, nihil aut machinantes,aut de temperie eius alterãtes.Qui vero frigidiſsimus eſt,vtiꝗ,quatenus reſpirãdo attrahitur,admittendus eſt,vt qui calorem,qui eſt in corde,admodum refrigeret:non tamen quatenus extrinſecus ægrum contingit.quippe id denſat cogitꝗ; cutim,ac putrẽdinoſorum humorum effluxum tranſpirare prohibet.Siquidem per pulmonem,quod rarum viſcus eſt,difficile non eſt, vt tum qualitas ipſius,tum ẽt ſubſtantia ad cor facile perueniat.At,per cutim,fieri nequit, vt eius vel qualitas,vel ſubſtantia ad cor perueniat,vtpote prius denſatam.Nam,quod in libris de ſimplicium medicamentorum facultate,de ÿs,quæ vehementer adſtringunt,eſt dictum,id hic quoꝗ reuocari ad memoriam debebit,ac ſciri,qui nimium frigidus aer eſt, hunc cutim denſando, ſemper F ſibÿpſi viam præcludere.Scire tamen licet maius fore ex frigida inſpiratione cõmodum,ꝗ̃ ex cute denſanda incõmodum:præſertim cum operimentis hanc calfacere licet.Porrò vtendum maxime eiuſmodi aere eſt in ÿs hecticis,quibus primũ,quod afficitur,ipſum eſt cor:Æque vt,ſi ventriculus primum eſſet afflictus,ipſi per comeſta et bibita eſſet ſuccurrẽdum.Huic.n.illa cum integris adhuc viribus occurrunt,ſicut cordi inſpiratus aer.At iecinori ex inſpirato aere nulla certe vtilitas accedit:à comeſtis vero & bibitis minor planè,ꝗ̃ ventriculo,cæterum aliqua nõ obſcure aduenit. Cõmunis autem omnium ſanatio eſt per ea,quæ extrinſecus applicata refrigerant & humectant. Atꝗ†{in his quidem viſceribus}magna ex parte hecticas maraſmodesꝗ; febres accidere cõtemplati ſumus.Superueniunt tamen aliqñ et pulmonum ſiccis calidisꝗ; intemperamentis:Attamen opportunum eiuſmodi febribus id viſcus non eſt,vtpote humidum laxumꝗ;.†{Incidunt præterea & pectori,& pingui membranæ,}quod Meſaræon dicitur,& ieiuno,& colo: interim vero & vtero,& renibus.†{In ſepto vero tranſuerſo}maraſmum non vidi,hecticam ſanè febrem vidi,& hanc ſemel quidem planè abſolutam,ſæpe vero citius interimentem, ꝗ̃ planè eſſet cõpleta. Eiuſmodi nanꝗ affectum & ſpirandi difficultas,& delirium excipere ſolet.Ex quibus magna ex parte prius moriuntur,ꝗ̃ hectica prorſus ſit perfecta.Eſt autem eorum agnitio facillima, tum ex pulſus G duritia,tum ex eo,ꝙ præcordia plurimum trahuntur ſurſum,tum ex difficultate ſpirandi, quæ illis eſt & inæqualis & varia:quippe aliàs,quàm maxime paruum & frequens ſpirant: rurſus aliqñ manifeſte ſpiritum tardant:dein ſubito,quemadmodum gementes reſpirarunt,vel duplicem ſpiritus intromiſsionem,quaſi ſuperinſpirantes,vel duplicem foras miſsionẽ faciunt:†{veluti reſpiratio reſpirationem comprehendat.}Reſpirant vero hi ſæpe & reliquo thorace toto,non ſenſibiliter modo,verũetiam notabiliter,tum opertas ſcoptulas, quas Homoplatas vocant, attollentes: aliqñ admodum raram & magnam reſpirationem edunt,vtiꝗ cum delirÿ malum pręcipue dominatur.Verum præſentis inſtituti non eſt vel laborãtium partium notas, vel earum cauſas referre. Quare denuo ad curationes reuertamur: æſtimemusꝗ;,quas vires propoſitę iam materiæ aduerſus hecticas febres habeant.Sanè diximus iam non nulla de aere tum calido,tum frigido:qui præcipue qdem eſt vtilis,cũ,quod primum afficitur,ipſum eſt cor:ꝗ̃uis confert & in reliquis febribus nõ parũ,qñquidẽ in his quoꝗ,neceſſe eſt,cor ſimilẽ intẽperiẽ recipiat:citra quam nec maraſmus, nec hectica,nec reliquarum vlla febrium conſiſtere poteſt. Quo facile apparet etiam pulmones, vbi.ſ.ÿ ſunt,qui primum patiuntur,plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirere.

De parandis medicamentis,quæ extrinſecus hecticis admouentur. CAP. 9. H

SEquitur iam,vt de ÿs medicamentis agam,quæ extrinſecus admota humectent,& refrigerẽt. Porrò horum quoque ea deligenda eſſe,quę citra vehementem adſtrictionem refrigerẽt, neminem latet. Talia enim,præterꝗ̃ ꝙ non humectant,etiam demittere frigiditatem ſuam alte non valent propterea,ꝙ cutim cogunt,ac coarctant. Optima vero ſunt, quæ non modo citra adſtrictionem refrigerant, ſed etiam corporis ſubſtantia ſunt tenui.Ac,quæ quidem abſolutiſsime tenuium partium ſit,ſubſtantiam exacte frigidam inueniſſe fortaſſe non eſt. Dixi/exacte/propter acetum,quod cum omnium,(quæ nouimus) poteſtate refrigerantium planè tenuiſsimarum ſit partium,admiſtam ſibi aliquam caliditatem habet.Pręterea corpora,quę contingit, ſiccat, quãuis ad imaginationem ſit humidum.Quo fit,vt ad eos affectus, quos humectari & refrigerari expedit,ſolo eo non vtamur,ſed tanto aquæ frigidæ admiſto,vt poſsit bibi.Cęterum,quanquã corpus, quod abſolute tenuium partium ſit & ſimul frigidum,inuenire non eſt, attamen deligi materias oportet,quæ ad eiuſmodi medicamẽti compoſitionem maxime ſint idoneę. Ac dictum quidem latius de his eſt in ôpere de medicamentis. Dicetur autem in exemplis non nihil & nunc, quò in hoc quoꝗ genere membratim ſis exercitatus.Incipiam autẽ ab eo medicamine, quod omnium, quæ humectent ac refrigerent,eſt ſimpliciſsimum. quo etiam aduerſus eryſipelata vtor, & phle-

gmonas

* ὑδέας.i. ues.

* σκεπεδ... δῶν ΑΓ. συ... ομένων.i. ... qui cõburi...

† ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις.i. ob viſcera.

† Incidũt ... rea ob pec... & pinguẽ ... branam &

† ἐπὶ δὲ διαφράγμα... ideſt ob ... autem tran... ſum.

† καθάπερ ἐπεκπνέον... .i.veluti ſu... expirantes.

A gmonas in pudendis, vtiq; inter initia, prius, q̃ depaſcens aliqua ſubindicetur putredo. Debebit autē ad id præparata eſſe cera quàm optima, & elota. Sanè optima fuerit vel alba pontica, vel quæ ex atticis ſit fauis. Eſto aūt & roſaceum, quod ex oleo fit à non nullis vocato omphacino, ab alijs crudo, quodq; citra ſalem ſit confectum. Maxime vero ad rem ptinebit, ſi & ipſum oleum tenuiū prorſus ſit partium: cuiuſmodi Sabinum eſt. Cum vti voles, ambo miſta liquātor in vaſe duplici. Factoq; humido cerato, (cuiuſmodi.ſ.erit, quod triplum aut quadruplum ad ceram roſaceum habet) †{poſt, quā ipſum fuerit refrigeratum, miſcetor} ei paulatim in mortario tm̃ aquæ, quantum in ſe, dum cum ea mollitur, accipere poſſit. Expedit aūt & ceratum ipſum prius admodum eſſe refrigeratum, atq; etiam, quę huic admiſcebitur, aquam eſſe frigidiſſimam. Abunde aūt ceratum refrigerabis, ſi, cum modice coiuit, totum vas, in quo continetur, in aquam frigidiſſimam dimittas. Quòd ſi aceti quoq; admodū tenuis ac clari paululum adijcere velis, vtiq; magis adhuc tum refrigerans, tum humectans medicamentum efficies. Non debebit aūt medicamentū hoc eò vſq; ſup ægrū corpus manere dum manifeſte incaleat, ſed aſſidue ſubinde mutari. Aliud medicamentū. Oxalidos, aut oxylapathi ſuccus cum exigua{tenui}polēnta miſta excipiatur duplicato penicu- lo detrito: affatimq; frigidum & ipſum imponatur. Quòd ſi eiuſmodi peniculi occaſio non ſit, tū B linteum duplicatum, & madefactum refrigerandæ particulæ impones. Quinetiam portulacæ, & ſemperuiui, & vuæ immaturæ ſuccus ſimiliter pōlentæ miſcentur. Ad hæc lens paluſtris, & viridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi ſuccus, aliaq;, quęcunq; refrigerare eſt dictum, cū tenui polēnta. Præterea ſine polēnta licet integris herbis tūſis vti. Iam vero, quod epithema ex pinguibus fit palmulis, quas πατητοὺς græce vocant, ſalutare medicamen eſt. Porrò coquere oportet harum carnem, omni membranoſo exempto, aliàs ex ſolo claro aceto: aliàs aqua ipſi admiſta: atq; hac, vbi tenera ſatis reddita eſt, tunſa vti. Quòd ſi parum molli craſſitudine videbitur, præſtiterit iam dicti aliquid admiſcuiſſe cerati. Quòd ſi roſacei quidpiam dictorū ſingulis aliqñ miſcere volueris, nihilo inutilius pharmacum habebis. Eſto aūt, quod admiſcetur, tum minimum, tū & ſimplex & perfrigidum, & quod factum ex oleo ſit ſalis experti. Sanè, quoties ſimplex roſaceum, aut aliquid quiduis id genus dico, quod ſine aromatis eſt confectum, intelligi volo. Eſt vero ſalutare ad talia medicamen & roſarum ſuccus frigidus, vnà cum polēnta. Salutares vero ſunt & ipſæ roſę tunſę: præterea ſtirpium, quæ moderatę adſtringunt, germina trita. Ad quem modum vti aliquādo licet & herbis, quæ mediocriter adſtringant, veluti ſolano. Verum eiuſmodi medicaminū materiam in alio opere reddidimus vniuerſam. Nūc abunde pro exemplis ſunt, quæ iam dicta ſunt.

C Porrò vtendū his eſt, non (ſicut vulgus facit) toti impoſitis thoraci, aut toti ventri, immo illi maxime, quod primo eſt affectum. Neq;.n. neceſſum eſt, vt aut cum eo, quod refrigerari valenter deſiderat, etiam id refrigeres, quod prorſus nō deſiderat: aut ante iuſtum tempus refrigerare deſiſtas, timens vicinam aliquam particulam lædi. Ego nanq; hominem ſcio, qui impoſito præcordijs refrigerante medicamento, difficultate ſtatim ſpirandi laborarit: Alterum vero, qui protinus tuſſierit. Atq; paulo poſt vtriq; finitum ſymptoma, vbi, quod refrigerauerat, eſt ablatum. Quòd ſi adeo ſtrenue refrigerare non ſtudebis, habes, quæ id modice efficiant, adhærēntium medicaminum, ac cerati ſpeciem referentium magnam copiam. Quorum non materiæ modo vim, ſed etiam compoſitionis methodum didiciſti.

De balneornm partibus, ipſorumq; facultate, ac qua ratione hectica febre laborantes ſint in balneum ducendi. CAP. 10.

VErum ego, cum iam ſentiam menſuram præſentis inſtituti me excedere, ad ea, quæ tractationis ſeries proxima exhibet, conuertar. Proxime vero ſe à iam dictis exhibet conſideratio de balneo, tum ipſius rei cauſa, tum vel magis propter Philippum, qui †{hecticis, quas μαρασμώδεις vocant, }ipſum noxium putat. Ipſe igitur tum de omni balneorum vi, tum etiam D quæ ad eos, qui hectica & maraſmo laborant, vel (vt ſemel dicam) omnibus eſt accōmoda, in hoc maxime libro, quid ſentiam, explicabo. Memini nāque me & ſupra ī diarijs febribus illa laudare: & in ſeptimo huius operis libro, in ijs, qui propter ſiccam ventriculi intemperiē cruditate laborabant atque extenuati erant, ſæpe vtendas iubere. Cæterum de vniuerſa earum vi nullo alio libro diſſerui, ſed in hunc ſeruaui: vbi & de ijs agitur, quibus efficaciſſimus earum eſt vſus, & quibus Philippus ea interdicit. Atq; prius quidem, vbi de vlcerum curatione egimus, indicata cauſa eſt, cur proprię cuiuſque morbi indicationes ſint ignoratæ. Dicetur aūt nihilo ſecius & nunc, vtpote tum ad ea, quæ nunc paramus, tum ad ea, quæ dicēda ſunt, vtilis. Cum.n. vnus in corpore affectus eſt, eius curationem inuenire, ſi non ratione, certe experientia haud difficile eſt. Vbi vero connexi duo tres've ſunt, præſertim qui maxime contraria inter ſe auxilia requirant, fieri nequit, vt experientia, quod agendū ſit, inueniatur: immo nec facile ratione. Siquidē & ſubſtantiā cuiuſq; affectus ad vnguem nouiſſe oportet, & propriā curationis indicationē à quoque affectu cepiſſe: præterea quē primum oīum, aut magis: quem rurſum minus, aut ſecundo tertio've loco curare conueniat. Hæc igitur cauſa eſt, cur vulgo medicorum ignotum ſit, & ꝙ febrium oīum, qua febres ſunt, proprium remediū refrigeratio ſit, ſiue ea talis actu ſit, ſiue poteſtate: & ꝙ alia multa ex accidenti refrigerantia, febrium ſint remedia. De quibus & dictum non nihil in præcedentibus eſt, & in

Marginal notes (partly cut off at the edge):
...rrupte legi ...i impreſsis ...θείσῃ. legē ...ι. ξυσθείσῃ, ... antiqs hoc ...o, ἐπειδὰν ...υτῇ ψυχθῇ ...ύσθω ξυ- ...σῃ κατὰ ...χὺ & cęt. i. ..., quā autē ...m refrige- ...im fuerit ac ...iſum, miſce &c.

...φίτων, quā ...ionem alij ...nā vertūt.

...ἐμπλασῶν.

...ὺς μαρασμώ- ...ους. i. eis, q ...rceſcunt.

ſequentibus dicetur.]Quædam nanq; remedia complicatam quodam modo duplicemq; faculta- E
tē habent ita,vt & prima ratione proficiant,& ex accidente. Quod genus & balneum eſt. Nam
frigidæ potio per ſe quidem proficit,vtpote actu refrigerans:Succus autem vuæ immaturæ pote-
ſtate refrigerans medicamentum eſt. Atque hæc quidem ambo refrigerant primum,id eſt per ſe
ipſa,nec intercedente alio:At ſanguinis miſſio (veluti prius indicauimus in febribus continenti-
bus,quas ſynochos vocant)non primum, ſed ex accidenti calidam aliqñ intemperiem ſanat. Ad
eundem modũ & clyſter,& purgatio,& *fomentum{ex calido liquore,}et cataplaſma,quod dige
rat,aut concoquat. Vtranque vero facultatem in ſe cõprehenſam habet propoſitum nunc in ſer-
mone balneum,vtpote ex partibus varia facultate præditis cõpoſitum. Quippe ingredientes in
aere verſantur calido.poſtea in aquã calidam deſcendunt:mox ab hac egreſſi,in frigidã.poſtremo
ſudorem detergent.Poteſt aũt prima eius pars †{materias per totum corpus tum calfacere, tum
vero liquare:} præterea,quæ inæqualia ſunt, æquare, & cutim rarefacere,& multa, quæ ſub hac
ante detinebãntur, vacuare. Secunda eius pars,vbi quis in ſicco corporis affectu ea vtitur,poteſt
madorem vtilem ſolidis partibus immittere. Tertia balnei pars poteſt, vbi quis frigida vtitur, &
totum corpus refrigerare,& cutem denſare,& vires firmare. Quarta vero corpus per ſudores ci-
tra refrigerationis noxam vacuare.Ergo, cum hæc oĩa circa hominis corpus efficere valeat dulcis F
aquæ temperatum balneum,& præter hæc etiam,ſiquis intempeſtiue lauetur,tum horrores,tum
cutis denſitatem, tentandum nobis eſt omnia deinceps diſtinguere, ac primũ de illis ſermonem
facere,qui, cum in balneo ſe lauant,horrore tentantur. His.n.vna(vt ſic dicam)continens excita-
ti ſymptomatis cauſa eſt:Aliæ,quæ hanc præcedunt, multæ. Sanè horroris cauſam eſſe dico mor-
dentium excrementorum confertim actorum citatiorem motum.Proinde, qbus horũ eſt abũdã-
tia,caro vero,ac cutis denſæ,ſiue balneum ſint ingreſſi,ſiue ſteterint in Sole, ſiue quoquo modo
vel geſtati,vel perfricti,vel exercitati, vehementius ſint dimoti, vtiq; ijs horror incidit. Contra,
quibus hæc pauca ſunt,& corporis habitus,vt laxetur rarefiatq; à balnei calore, promptus, ij non
modo non horrent,ſed etiam meliores redduntur,vtpote excrementis per id vacuatis. Quo ra-
tionabilius nec in febrilis ſignificationis principio, nec in incremento quiſq; ægrotantem lauit.
Quippe denſata eſt hoc tẽpore coarctataq; & cutis ipſa,&, quę ſub hac habetur, carnea ſubſtãtia.
At in febris inclinatione vel incipiente,vel procedẽte,vel amplius progreſſa & nos ſæpe, & alij
medici non nulli multos ſæpenumero ægrotos lauantes non parũ his contulimus. Porrò, quãdo
inclinatiõe incipiẽte,aut iam progreſſa,aut etiam in ſummo incremẽto(interdum enim id quoq;
accidit,tametſi raró) æger in balneum ſit ducendus,in ſequentibus definiemus.Nunc,cum de ge G
nerali facultate ſingularum balnei partium diſſerere inſtitui,vnum omnium primum exponam.
Dicoq; multos eorum,qui cruditate laborant:plures vero eorum,in quibus mordentium excre-
mentorum abundantia ſubeſt:oẽs præterea,qui vel in febrili ſignificatione, vel in aſcenſu: etiam
oẽs,qui in ſummo ſunt incremẽto præter admodũ paucos,ſiue hi ſint in balneũ ingreſſi, ſiue ſte-
terint in calido Sole,ſiue exercitationes,frictiones,geſtationes've tentauerint,merito horreſcere.
Singula nanque horum confertim & impetu agi excrementa ſubigunt. Cum igitur tàm adhuc
denſa lauantis cutis ſit,vt ad primum ambientis aeris occurſum nequeat naturalem ſuũ habitum
recipere,ſed maiore ad id ſpatio indigeat,excremẽta vero foras verſus ruant vniuerſa, & retineri
illic ea eſt neceſſe,&,qua ſub cute ſunt aceruata,&, qua per carnes feruntur,mordere. Porrò in li-
bris de cauſis ſymptomatũ indicauimus mordentia excrementa,vbi per ſenſibilia corpora ferun-
tur,tum concuſſiones,quas ῥίγη vocãt,tum horrores excitare.Ergo, quamobrem horreant in bal
neis omnes,qui ante ſunt cõprehenſi,iam cauſas inuenimus.Pari modo, & cur nõ horreant,qui-
bus aut nullum eſt in corpore excrementum mordens,aut tantillum,vt facile vacuet.Ergo de his
deinceps loquamur:propter quos etiam de ijs,qui horrent,meminimus. Siquis enim balneum
ingreſſus non inhorruit,ſed laxata eſt illi rarefactaq; cutis, huic planè neceſſario prædicta ſucce- H
dent,excrementorũ vacuatio, æqualis per totum corpus calor,exiguorum meatuum rarefactio,
tenſorum relaxatio,denſatorũ fuſio.Ac vacuatio quidem excrementorum omni febri eſt vtiliſſi-
ma:Pari modo,& rarefactio,& relaxatio:Fuſio tamẽ & calor nõ item.Sed calor omni febri eſt ini
micus:qñ refrigerari,non calfieri febrium affectus poſtulat.At fundi æqualiter,id ſolidis quidem
aĩalis partibus non eſt alienũ:Succis certe nõ ꝑpetuo eſt vtile, Sed: quoties in aĩali, vel phlegmo-
ne quæpiam,vel affectus phlegmonæ ſimilis conſtitit,vel vtrauis abundãtia,ſiue ea, quę ad vires
confertur,ſiue ea,quæ ad vaſorum capacitatem,omniũ profectò inimiciſſimum. Ac phlegmonæ
quidẽ,cum calefacti,& liquati ſucci ad ipſas confluũt,augentur. Tunicę vero vaſorum, impares
abundantiæ,quæ iam ex liquatione ſpiritu eſt impleta,diſtenduntur: ac vires hoc ipſo male affi-
ciuntur.Ergo calidis his ſiccisq; affectibus,de quibus agebamus,*ẽmiſſio mordentiũ eſt ſalubris:
fuſio enim eorum eſt citra periculum.Calefactio tñ noxa non caret. Atq; hæc quidem ex prima
balnei parte ijs, qui ita laborant,prouenire, modo tempeſtiue balneo vtantur, memoria tenea-
mus. Tranſeamus modo ad ſecundam eius partem,quę erat id,quod maxime proprie lauacrum
vocant.Ergo in hac,ſicut ex humectatione iuuantur,ſic ex calore nihil illis cõmodi accedit. Ac-
cedamus & ad tertiam,in qua & refrigerantur innoxie, quæ fuerant excalfacta,& vires firmãtur.

Siqua

* ἐπιβροχὴ

† In codici[bus] gręcis imp[ressis] ac antiquis p[le]riſque legit[ur] θερμῆναί τε [δι᾽] ὅλου τὸ σώ[ματος] καὶ χέαι τ[ὰς] ὕλας.i. tũ to[tum] corpus æqua[li]ter calfacer[e] tũ materias [fun]dere. Lina[cer] videt̃ legiſſe [...] aliqui etiã c[...] legũt, δι᾽ ὅλ[ου] τοῦ σώματ[ος] vtra tñ ſit m[e]lior lectio,p[au]lo infra indi[ca]bũt verba i[lla] videlicet æq[ua]lis ꝑ totũ c[or]pus.&c.

*Impreſſi c[odices] & multi ex [an]tiquis legu[nt] κατεχομένω[ν] vt Linacer v[er]tit: ſunt tñ, [qui] legũt κατα[...]μένων. id eſt [...]ſa erant.

* ἀποχεῖσθ[αι]

A Siqua vero & rarefacta,& iuſto plus ſunt laxata,ea in naturalē redeunt mediocritatem: id quod quarta balnei pars indicat.Quippe,qbus oĩa rite ſunt adhibita, ij poſt frigidæ vſum adhuc ſudāt, & omnia ipſis excrementa vacuantur.Itaq; ex oĩbus,quæ de balneis retulimus, vna ſumma colligitur, ꝙ vacuatur qdem quicquid in corpore vel fuliginoſum, vel fumidum fuit:conſiſtunt autē in naturali ſymmetria, tum caro ipſa tum cutis:ſolidarum partium ariditas corrigitur: & calor nō modo is,qui ex lauacro acceſſit,verũetiam qui prius fuit,ex frigidæ vſu ſubmouet̃. Maximo huius rei documento eſt ſtatus, qui ex eiuſmodi balneo redditur poſt, q̃ in Sole feruente iter fecerimus.Quippe accedimus ad id ne loqui quidem,præ linguæ, & fauciũ ariditate valentes, totũq; corpus ſtipulæ ritu aridum habentes. At egreſſi è frigida, ilico omnia pro naturæ habitu recipimus,nec febrili calore vexati,nec ſiccitate afflicti,prompteq; loquentes, ac plurima ſitis parte leuati.An igitur euidentius adhuc balnei vires in ſicco & calido corporis affectu cognoſcere deſideras? Ego ſanè nō arbitror.Licet aũt,cui placet,experiatur,quod incõmodum ſequatur, vbi tali peracto itinere non lauerit. Aut.n.ſtatim febricitabit,aut multo plenus tædio,grauato.ſ.capite, perſeuerabit,potiſſimum ſi frigida calorem nondum extinxerit.Multi tñ iuuenes eiuſmodi confectis itineribus,vbi ilico ſe in aquam frigidam proiecerint,iuuantur:ac potiſſimum,qui valenti-
B bus ſunt viribus,& frigido ſolio aſſueti.Ita vero & ruri faciunt,vbi,ꝙ balneæ non ſunt, in ſtagna, vel flumina ſeipſos conijciunt,nullo medici ſuaſu, ſed ipſa gubernante corpus natura ad id,quod cõducat, impulſi.Quæ eadem, etiam ratione carentibus aĩalibus inſtinctum inſerit ad eorũ, quæ offendunt,contraria. Siquidem ea quoq;, vbi ęſtu vexantur,frigida ſe lauant:ſicuti etiam,vbi frigore vrgentur,calida cubilia ſibi inueniunt.Eodem cõtrarietatis ſtudio etiam,cum eſuriunt, comedunt:&,cum ſitiunt,bibunt:reliquaq; omnia naturæ impulſu obeunt.Ac,ſi certam febricitantium naturæ notitiam haberemus,non,arbitror,dubitaremus eorũ aliquos aſſidue in aquis frigidis citra balneum lauare. Nam,ꝙ ſint quidam,qui eam deſiderent,vel ex ijs, quos iuuit,conſtare poteſt:vt quibus frigida lauatio haudquaq̃ contuliſſet, niſi eo tempore recte ad eã diſpoſiti fuiſſent. Verum,qm̃ exacta nobis diſpoſitionum notitia non eſt, ac maxima ex errore impendet noxa,vtiq; eiuſmodi præſidia recuſamus: potiſſimum in febribus hecticis: quando per has, & pauci ſanguinis,& nudum carne,& expers adipis redditum corpus eſt. Nullum.n.hi ſolidarum partium munimen habent, quod frigidæ occurſum ſine noxa excipiat,ſed protinus ſimilaribus ipſis partibus occurrit,à quibus omnes animantiũ actiones obeuntur. Iuuenis vero,cui abũde ſit carnis,æſtatis tempore,atq; in febris ſummo vigore,modo nulla viſcerum phlegmone ſubſit,ſi in fri-
C gidam ſe coniecerit,ſudabit.Quòd ſi frigidæ lauationi ſit aſſuetus,ſecurus remedio vtetur. Verũ de eiuſmodi corporibus poſt agetur.Qui autem ex calida & ſicca intemperie,hectica febricitant, ac potiſſimum,qui iam maraſmodes fiunt,ijs,vbi tale præſidium petunt, tutum non eſt in totam conijci,æque,vt nec gracilibus & imbecillis,qui æſtate calida & ſicca,longa via peracta, refrigeratione indigent.Nã neq; his tutus eſt frigidi ſolij vſus, niſi prius fuerint in balneo æqualiter excalfacti.Quippe ſimile quiddam nobis accidere videtur,cum in frigidum ſolium poſt balneũ ingredimur,ei,quod ferro accidit,cum tingitur.Etenim tum refrigeramur, tum roboramur,quemadmodum & illud,vbi candens iam redditum frigida mergitur. Atq; huius rei cauſa ad imbecilla corpora inuentæ ſunt balneæ,quæ ea præcalfaciant, atq; ad frigidum ſolium præparent. Non diſſimile quiddam faciunt,& qui ſine balneo frigida vtũtur,cum ſcilicet ſe ab exercitatione in eã ſaltu demittunt.Siquidem,cuiuſmodi nobis eſt balneum,eiuſmodi illis eſt exercitatio:vt quæ nō tm̃ calfaciat,ſed etiam inſiti caloris motum à profundo corpore extrorſum concitet ſic,vt & frigidæ impetui occurrat,& quò minus violẽter in profundum ruens viſcerum aliquod feriat, aduerſetur,atq; prohibeat.Nam neque ipſam frigidę ſubſtantiam,neque eius qualitatem oĩno integrã

τῷ τῆς διαστεως λόγῳ.

vſq; ad viſcera pertingere eſt ſalubre: immo et ſatius & tutius eſt ſolam eius qualitatem,† {per ea,
D quę intercedunt(vt ſic dicam)propagatam,} citra ſubſtãtiam ad profundum permeare. Iam, qui hectica febricitantes ad balneum accedunt,niſi in frigidam ſint dimiſſi,nihil iuuantur.Qui enim aliter febricitant,eorum ſolidę partes nondum difficile ſeparabilem calorem obtinent. Itaque ẽt ex ſudoribus,vnà cum inſenſibili tranſpiratu,abunde his remedij eſt. Et ſanè diariarum febrium ipſam propemodum ſubſtantiam vacuari per hæc contingit.In ijs vero,qui ex ſiccitate & caliditate febribus hecticis vrgentur,ſolidarum partium affectus candẽti ferro eſt ſimilis. Quo vtique minus eos in balneis calfeciſſe dũtaxat humectaſſeq; contenti eſſe debemus: quippe cum ſic alimentum,incrementumq; febri præbuerimus: immo melius erit,vt merſis in frigidam extinguamus calorem.At in hoc metus eſt,ne corpus in diuerſa transferas, ac frigidum reddas. Quis hoc negat? Non tñ propterea vitio dandum eſt,quod proſpere ex pręſidio ſuccedit.Nec propterea,ꝙ menſura eius deprehendi eſt difficilis,prorſus eſt deſerendum.Siquidem, ſi aliter liceret tum cęteras hecticas febres,tum maraſmodes ſanare,cõſultius eſſet tutiore via inſiſtere. Nũc, quoniam totum curationis momentum in refrigerando humectandoq; conſiſtit, omnibus vero refrigerantibus auxilijs propter corporis horum gracilitatem noxa imminet, neceſſariũ arbitror Thucydidis eſſe conſiliũ,Agẽtes aliquid vel periclitari. Quibus enim alia ſalutis ratio non eſt, & quę vnica videtur,ea dubia eſt,neceſſum, arbitror,his eſt aduerſos periculis ire.Sed nec error ipſe aut

mortiferus eſt,aut irremediabilis. Siquidem,quos in extinguenda febre aqua frigida in contra- E
rium affectum tranſtulit,hos licet in toto,quod ſequitur,tempore calfaciẽdo ſanare.Iam nec peri
culum par eſt nec frigidi affectus,nec etiam ipſius remediorum. Indicauimus nanque tum prius
in huius operis ſeptimo,tum in libro de maraſmo, tum ante hos in libris de tuenda ſanitate fieri
non poſſe, vt ſolidarum partium ſiccitas cõſummate ſanetur.Quòd ſi fieri id poſſet, vtique fieri
poſſet, vt nõ ſeneſceret,qui ea victus ratione vteretur.Si igitur inſanabilis ſolidarum partiũ ſicci
tas eſt,tum expeditiſſima in eam per hecticas febres via patet,melius eſt hominem in frigidam in
temperiem trãsferre,ac, cui curationem deinde adhibeamus, habere.Quippe,qui id fecerit,is po
ſtea noxam oppugnauerit:Qui vero mortiferam inſiſtere viam ſinet,is deſperatam ægrotanti ſa-
lutẽ fecerit.Quanto itaq; ſatius eſt aliquid nõ nulla fiducia,vel cum periculo facere, q̃ ſpe adẽpta
certo perire,tanto profectò ſatius eſt potentibus præſidijs pugnare,q̃ nihil agere. Ergo ilico eos,
qui hectica febricitant,omni ratione refrigeremus ante,q̃ progreſſi in maraſmum peruenerint.
Quem autem maraſmus planè iam occupauit,hunc ſanare ne tentaueris. Nam, etſi calorem eius
extinxeris,attamen ſiccitas,quæ relinquitur,ſenectutis ritu hominem conficiet,tantiſper nimirũ
victurũ, quoad ſolidæ eius partes reniti aduerſus ſummam ſiccitatem valebunt. Atqui maluerit
fortaſſe propinquorum ægrotantis aliquis,atq; etiam ægrotans ipſe aliquo ſpatio in ſenis habitu F
viuere,q̃ ilico mori. Itaq; curare hos quoq; cum præfatione expedit,ac in alterum transferre ma-
raſmum,quem iam nominare ſenium ex morbo inſueuimus.Licebit enim his nõ tm̃ plures dies,
verumetiam menſes viuere.Ego nanq;,cum iuuenem quendam,qui ita laborabat,ſanaſſem,refi-
ciens deinde,ac ſenilem eius imbecillitatem pro ſenum ratione tractans,non ſolum in mẽſes, ſed
etiam annos viuum ſeruaui.Nec eſt,q̃ hic eiuſmodi maraſmi curationem audire deſideres,vtpo-
te tum in huius operis ſeptimo,dum ſiccas & frigidas intemperies ſanauimus, traditam poteſta-
te:tũ operis de ſanitate tuenda ea in parte,quæ ſenibus alendis eſt delegata. Præſens autem liber
non maraſmorum,ſed hecticarum febrium curationem docendam promiſit.Ex quo genere ſunt
& quæ maraſmωδεις græce dicuntur:de quibus tum alia non pauca diximus, quæ non modo ra-
tionis,ſed etiam vſus iudicio probauimus:tum illud.ſ.non oportere balneum(vt Philippus facit)
formidare:qui cautius fortaſſis eo vtitur,ad eum modum,quo in cæteris ſolemus febribus, quas
vel phlegmonę, vel putreſcentes ſucci accenderunt. In his enim nihil offendes, etiam ſi in frigi-
dam ægrum non merſeris, ſed eum (vt mos eſt) perfundas primum tepida,poſtea quæ veluti ex
Sole tantũ ęſtiuo tepet,mox hoc, etiam paulo,q̃ illa,frigidiore.In hecticis vero febribus,id,quod
remedium affert, calidæ ſolium non eſt, ſed frigidæ : ad quam balneæ ægrotantis præparant cor- G
pus æque,vt reliquorum omnium,qui per ſanitatem lauantur. Porrò nõ propter id modo videt̃
mihi Philippus ignorare,q̃ ſalubris res balneum ſit in ijs,qui maraſmode hectica laborant,q̃ tàm
extenuatos in frigidæ ſolio tingere nemo audet,aut ſaltem vltimam aquam ipſis frigidam infun-
dere,ſed etiã q̃ ſæpe altera coniuncta febris eſt,quæ vel ex humoris putreſcentia, vel phlegmone
ſit excitata:tum vero q̃ tali hectica laborantium mortiferum eſt vitium.Ac propterea quidã non
recte omnia,quæ his exhibentur,culpant:cum non ſit illis imputanda culpa,ſed affectui.Ergo re
cenſitis denuo,quæ diximus,huic diſputationi finem imponemus.Quicunq; hectica febre labo-
rant,atq; ex his pręcipue, qui iam maraſmode hectica febricitãt, modo his alia nulla febris vel ex
ſola putredine humorum,vel cum phlegmone ſit adiuncta,eos oẽs audacter lauabis, ſed prorſus
citra omnem laborem, ne vires reſoluas: quod ipſum cum noceat vehementer,occaſio ſit balnei
culpandi.Quod citra laborem dixi,id ita intelligo. Volo, æger in balneum ſuper lectulo deporte
tur.†{in cuius prima ẽ tribus domo nudetur, ac transferatur in ſindonem calentem prompte in
idipſum paratam.}Sint autem quatuor,qui hanc teneant,à quoq; fini vnus. Ac,ſi quidem prima
domus ſatis calida ſit,æger in ea nudatus,in ſecundam portetur:ſin tibi frigidior videtur,non nu-
dus,ſed coopertus,vel alia ſindone minime frigida,vel tali aliquo inuolucro. Conſtat autem & H
ſindonem eam,qua portabitur,eſſe valentiorem oportere:Aut, ſi imbecilla per ſe ſit,duplicari eã
erit ſatius.Eſto autem media domus non tantum ſitu media,ſed etiam temperie,tãto.ſ.prima ca-
lidior,quanto eſt tertia frigidior.In hac domo oleum tepidum eſto, quo æger ſuper ſindone illa-
tus protinus perfundatur. Hoc facto tertiam ingrediantur domum,ducantq; hominem,vbi ſo-
lium eſt ſic, vt per tres balnei domos dũtaxat tranſierint. Per quas nec celeri gradu tranſibunt ij,
q̃ ægrum portant,ſed tantiſper in prioribus domibus morabuntur, dum in altera tranferatur tm̃
à lectulo:in media vero,dum perfundatur oleo.Eſto autem & aer cuiuſq; domus nec ſummo ca-
lore,nec etiam frigens,ſed admodum temperatus,& modice humidus. Id fiet,ſi aqua temperata
ex labro ſit liberaliter proiecta ſic,vt perfluat per omnes domos.In ipſa vero ſolij aqua mediocri-
ter moretur,idq; in ſindone ſuſtentus,nulla infuſione aquæ,cuiuſmodi in alijs vti ſolemus, adhi-
bita.Immo nec capiti eius infundi quicq; velim,cum ſit ſatis id quoq; bis ter'ue vnà cum toto cor
pore in aqua mergi, demiſſa mediocriter deorſum ſindone, ac rurſum per quatuor iuuenes, qui
eum portant,leuata.Mox hinc eductus,in frigidam ſemel totus tingatur, ne vel breuiſſimo qui-
dem ſpatio illic moratus.Porrò,qui eum portant,tum reliqua omnia curioſe eſſe edoctos conue-
niet: tum celeritatẽ tingendi,non documẽti modo, verũetiam præcepti loco p̃ter cætera habere.

† Paratamq; manum habe calentem ſin né, ſup quá, prima triũ d morum baln nudatus, tra portetur.

Protinus

A Protinus vero alter paratam habens ſindonem ipſi iniĳciat, {ac deinde aliam.} Tum in lectulo collocatus, primum ſpongĳs detergeatur, deinde mollibus linteis. Nec cõmittent, qui eum detergebunt, vt violentius eum contrectent, ſed, quoad fieri poteſt, blandiſſime. Poſt hæc vnctum ac veſtibus amictum, rurſus ſuper lectulo in domũ, vbi cibat̃, reducent, ac nutrient. Sanè dictũ ſupra eſt in horum commentariorum ſeptimo, vbi ſiccam ventriculi intemperiem ſanauimus, domum balneo debere coniungi. Ac de balneis quidem ſatis (quod ad rem propoſitam ſpectet) hactenus.

De alimentis eorum, qui hectica correpti ſunt, ac de curandis hecticis, quæ maraſmodes appellantur. CAP. 11.

SEqui prædicta videtur, vt de nutrimenti facultate præcipiam. Sanè frigidum eſſe, ac humidũ quod hecticis febribus ſit conducturum, nemo neſcit. Eiuſmodi vero ſunt, tum ptiſſanæ cremor, cum frigidus ſumitur, tum alica ſimiliter ptiſſanę cremori condita. Id vero eſt ex aqua, & exiguo porri, & anetho: tum ſale, oleo, & aceto. Commodus pręterea ĳs, qui ſic laborant, eſt & exiguus in aqua frigida panis. Cæterum nullius horum pura frigiditas eſſe debebit, ſicuti potionis. Quippe hæc mature tum incaleſcit, tum per corpus digeritur: Illa, cum pluſculum temporis in vẽtriculo morẽtur, ipſum fortaſſis refrigerãt, ſi fuerint ĩmodice frigida. Vbi vero febris iã morã tra-
B xerit, dandũ quoq; aſininũ lac eſt, ſed diligenter obſeruato, ne in ventriculo cogatur. Id vero interim ipſe nos æger docebit, vtpote ſuæ ipſius naturæ peritus: Interim id nobis inueniẽdũ eſt, paulatim ad eius vſum accedentibus. Ac expedita qdem ratio eſt ad ſymptoma declinandum, ſi mel illi admiſceas, aut ſalis, quo veſcimur, exiguũ. Cęterum abſtinẽdum (quoad fieri poteſt) in hecticis febribus à melle eſt: atq; idcirco etiam à mulſa. quippe protinus vertitur in bilem, & ſicciores acrioriſq; caloris febres reddit. Dandum itaq; principio eſt aſinini lactis non plus cyatho, veluti à me datum vidiſti, ſed inducta in ipſum cubiculum aſina, quò nullum tp̃s interponatur, ſed æger id protinus bibat, contẽplantibus diligenter nobis, ac conferẽtibus arterię motum, qui à ſumpto lacte agitur, cum eo, qui ante id ſumptum, fuit. Si.n. corruptum ſit, eiuſmodi inuenies pulſus, cuiuſmodi in oris ventriculi afflictione accidere noſti. Sin aũt corruptum non ſit, & maiores & valentiores redditos inuenies. Itaq; etiã licebit, cũ poſtea exhibebis, menſurã lactis dimidio cyatho adaugeas, ac deinde rurſus alium dimidium adĳcias, ſicq; ſenſim vſq; ad mediocrem mẽſurã addas. Menſuræ vero non lactis tm̃, ſed etiam reliquorum ciborum oĩum metæ, quibus attẽtus eris, in ſeptimo huius operis, vbi ventriculi ſanauimus intẽperies, ſunt traditæ. Nam, cum primum in eo libro frigidãm eius intẽperiem hactenus inueteratã ꝓpoſuerimus, vt totũ iam corpus gracile
C reddiderit, indicauimus, quo pacto quis ſimul ambo probe ſit ſanaturus, tum ventriculi intemperiem, tum corporis gracilitatem. Ideoq; fortaſſe ſit ſatius, quò minus multa ſcribamus, ad illum te librum pro reliquis oĩbus cibis remittã. Cum.n. ſimiles affectus ſint, ſimilia nimirũ remedia poſtulant. Verum, quanto hecticarũ febrium affectus eſt calidior, tanto vtiq; frigidiora requirit auxilia: & ſimul maiorẽ ſolicitudinẽ, ne valentibus auxilĳs vtentes quicq; lædamus. At, qui iam maraſmo vrgẽtur, eos, ſicut dictum eſt, lauabis: Quos vero hectica premit, nondum tñ maraſmo tentãtur, eos, licet, etiã ſine ſindone ſubiecta laues, vtpote viribus adhuc valẽtes. Inferri tñ & hos in domum vel ſuper lectulo, vel ſaltem alio quopiam idoneo conueniet: Mox ipſos ſeipſis ingrediẽtes ad calidã duci, quò in ea morẽtur. At, qui ex his minus ſunt valẽtes, eos nõ tutum eſt ꝑmittere in frigidam natationẽ deſcendere, ſed foris potius ipſos ꝑfundere, primum tepida, ſecundo frigida. Eſto aũt tunc præparata in labro aqua frigida (quãta.ſ. ex eo ſemel hauſta perfundere ſimul totum iam lauatũ poſſit) ea frigiditate, vt nullam euidentẽ qualitatẽ nec prorſus frigidarum nec tepidarum aquarum p̃ferat, ſed qualem ea, quę fontana vocatur, quæ & frigoris, quod ferit, & teporis, qui reſoluit, eſt in medio. Ac, ſi quidẽ omnia curioſe adminiſtrabunt̃, tum quæ ad balneum, tũ quæ ad nutrimenta ſpectãt, vtiq; ſanãdi iam eius, quem maraſmus cõſumit, ſpes eſt. Sin error vel
D in vno cõmittatur, is reliqua ſubuertit oĩa. Quippe, cũ exitialis horum affectus ſit, ne leuiſſimum quidẽ errorẽ tolerat. Ac, ſiquis taliũ eſt ſeruatus, huic carnoſam portionem maraſmus occupauerat: Ipſis vero ſolidis ſiccatis fier nequit, vt homo prorſus perſanet̃: ſed oĩno vel ſtatim eũ febris ipſa iugulauerit, vel poſt, q̃ in eum affectum eſt trãslata, quem ſenium ex morbo vocamus. Nam primum eiuſmodi febris propriã partium humiditatem, ex qua nutriũtur, depaſcit: Hinc vero ad carnoſum genus tranſit, quod circa, tum fibroſas, tum membranoſas partes ſolidorum corporum hæret: Ita deinde ipſas ſolidas populatur. Siquidem in ſingulis ſimplicium ac primarum, quas vocant, partium (vt in diſſectionibus es contẽplatus) alia portio ſubſtantiæ eorum eſt veluti fibroſa, alia mẽbranoſa, alia carnoſa. Sicut, exẽpli cauſa cum vena vnam tunicam habeat, & eam tenuẽ, licet fibras in ea inuenire multas, quæ ſint araneoſis quibuſdã interſitis contextæ: qbus vtriſq; ipſa ꝓpria venæ ſubſtantia adnaſcitur. Hæc alia in alĳs partibus habetur, nec vllum cõmune nomen eſt nacta. Cæterum docendi cauſa nihil vetat, eam carnoſam ſubſtantiam voces, vel certe huius particulæ quandam carnẽ, quę in ventriculo quidem ſit alia, in iecinore alia, ſimiliter in arteria & muſculo. Vocatur aũt caro tm̃ ea, quæ in muſculo eſt: reliquarum nullã homines carnem vocant, præterq̃ admodum pauci: ſed, quę in viſceribus, ceu iecinore, renibus, liene, et pulmone viſuntur, eas Parenchymata (quaſi affuſiones dixeris) græce vocant: Quæ in inteſtinis, ventriculo, ſto-

μικροὺς καὶ ...ωμάλους eſt quibuſdam ...tiquis .i. par...os & inæqua...s.

θλίψει .i. cõ-preſsione.

Siccam.

φορείου .i. vehiculo.

macho,& vtero ſunt,ſine nomine relinquunt. Tu tamẽ de noībus non laborabis. Illud potius in- E
telliges,ſingularum particularum ſubſtantiæ molem ex tali maxime completam eſſe natura,quæ
vtiq;(vt in ſinuoſis vlceribus videre licet)& perire,& regigni poteſt. At vero nec fibroſa, nec ner
uoſa membranoſa've natura eãdem generationẽ habere cernitur. Nec fas eſt eiuſmodi ſingularũ
partium fibras à malignis febribus liquari,ſicuti carnes:qñ animal ipſum prius, q̃ hæ prorſus ſint
ſiccatę,interemerint. Sanè ſunt,& quas maraſmodes febres vocant,vniuerſæ ex earũ genere,quę
colliquant. Sed in eo differunt,qđ,quæ portio carnis in his colliquatur,ea ſemper vaporis vice di-
geritur:in illis defluit in ventrẽ. Cernitur hoc etiã in carnibus,dum in craticulis torrent̃, euidẽter
fieri. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit,deciditq; ī prunas largiter:Ab aliquibus ni-
hil oīno,quod vtiq; ſentias,defluere videtur.etiam ſi par ſit prunarũ ſubdita copia. Quippe feris
ſuibus aut nihil oīno,aut planè minimũ eſt,quod defluat:cicuribus vero plurimũ. Quantoq; ma-
gis vel adipe,vel carne animal abũdat,tãto profectò, quod ab ipſis carnibus, dum ī craticulis tor-
rẽtur,defluit,cernitur copioſius. Ad eũdem itaq; modum in calidiſſimis febribus,ſi carnes humi-
dæ ac molles cum adipis copia fuerint,eas ſenſu liquari deprehẽdas:Sin ſine adipe & ſiccæ ſint,in
maraſmodes febres tranſeunt. Clariſſimo huius rei argumento ſunt infirmi,qui ꝑ aluum,quod li-
quatur, excernũt: qui, niſi prius vel morbi violẽtia,vel medicorum inſcitia moriãtur,in maraſmo F
des febres incidũt. Siquidem,quoad materiam vberem habent,hãc colliquant:vbi illis tũ adeps,
tum caro mollis defecit,duras & ęgre liquabiles carnes ſiccãt,à quibus ꝑꝑ ſiccitatem nihil defluit:
veluti nec ab * ijs,quę ſale ſunt ſiccatæ,ſiquis has quoque torrere parãs pari cum alijs igni admo-
ueat. Nam & ſicciores earum cãrnes reddentur,& corij ritu durabũtur:nec defluet ex his vlla ſen
ſibilis liquatio. Hæc igitur cum ſcias,etiam colliquantium febrium ijſdem methodis curã ages,tũ
ad frigidam exhibendã quàm primum properãs,tum ijs, quæ humectent & refrigerent, nutriẽs.
Mulſam vero inimiciſſimã cenſebis:qua tamẽ vti pleroſq; medicorũ in eiuſmodi febribus vides.
Verum de colliquantibus febribus diſſerere in poſterũ licebit,æque,vt de ijs hecticis febribus,q̃
in peſtilentijs contingunt:cuiuſmodi ea eſt,quæ nunc publice graſſatur. Dicetur nãq; & de hac in
ter peſtilentes febres. Reliquarum vero tum hecticarũ,tum quas maraſmodes vocamus, abunde
mihi ſanationis methodum tradidiſſe videor.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER VNDECIMVS. G

ARGVMENTVM LIBRI.

Indicationes omnes explicat, quæcunque in curandis putridis febribus æſtimantur, ac pertractat de cataplaſmatis,perfuſionibus, & balneis,quæ pro ratione inflammatarum partium adhibentur.

Quid actum ſuperioribus libris,quid hoc agendum,ac de primis, & communibus fontibus curatiuarum indicationum. CAP. I.

FEbrium,quas putreſcens accendit humor,primę remediorum indicãtiones di-
ctæ prius ſunt: quo loco eas quemadmodũ & duas & tres efficias,docui:etiã,ſi
velis, vnã. Nũc vero, quod in alijs febribus fecimus, vt ex primis generibus di
ductis,ad vltimas vſq; ſpecies diuidẽdo ꝑueniremus,idem & in ꝓpoſita differẽ H
tia facere tentemus,illud prius admonentes, quod etiã in libris de pulſuũ diffe-
rentia oſtendimus,ſiue primas differentias,ſiue prima genera, ſiue maxime ge-
nerales ideas,ſiue quomodocũq; aliter appellare libeat,modo exactã rei notio-
nem ſerues,nihil interfuturum. Ac febrium quidẽ ipſarum quẽadmodum eas,quas diarias voca-
mus,cures,in horum cõmentariorum octauo expoſui:pari modo & quẽadmodum continentes,
in libro,q illum ſeqtur:atq; etiam quẽadmodum tertias, hecticas ſcilicet,ī eo, qui illi ſuccedit, qui
totius operis eſt decimus. In qbus non ꝓpria modo cuiuſq;,ſed etiam cõmunium pleraq; explica
ui. Nũc, quẽadmodum, quę ex putreſcentibus humoribus excitentur,methodo ſint ſanandę,ag
gredi ſtatui. Quę curationẽ indicãnt,prout in duo diuiduntur,affectus quẽ curamus, & partium
ægrotantis tẽperies ſunt. Licet aũt,ea(vt dictũ eſt) & vna ſumma interpretemur,dicentes vnam
eſſe oīum morborum cõmunem curatiōis indicãtionem,nẽpe cõtrarietatẽ ipſam: qua rurſus di-
uiſa,duas exiſtere,morbo.ſ.ex ijs,quæ ſibi contraria ſint,adhibẽda remedia indicante: laborantis
vero tẽperie,vnà cũ ipſo morbo,contrarietatis menſurã definiẽte. Porrò dictũ in illis eſt ambien-
tem quoq; nos aerem vnã efficere indicatiõnem poſſe: Et,cũ primã ſectionẽ in duo tm̃ facimus,
ambiẽtẽ vel ægritudinis cauſis, vel ſanitatis annumerãdum eſſe. At vero cum ſanitatis cauſę ſint
omnia

καὶ ἡ τύχη.i. fortuna. ad- [?]ut antiqui co.

καθ' ἑαυτήν.i. [p]er ſe.

A omnia,quæ ſanitatem efficiunt,vna certe earum eſt,quod auxilium remedium've vocatur: quod pro varijs notionibus & vltima & prima ſanitatis cauſa recte dicit: Quippe tempore vltima erit propterea, quòd tẽpore, natura & ars & fortuna priores eo ſanitatis cauſæ ſunt: Prima vero eſt, quatenus id laborantis corpus tangit,alterat*q; eius affectum:ac ꝑpter alteratiõẽ,quã id facit, cũ ægra corpora ad ſanitatem perducuntur,ars & artifex† ſanitatis cauſæ fiunt. non ꝙ hæc morbos primum ſubmoueant,ſed alia materia ad id commoda intercedente, quod auxilium appellatur. Siquidem ſanguinis miſſio,quam phlebotomiam vocãt,ipſa quidẽ per ſe hoc,quod iam dictum eſt,nomen poſſidet. At, cum homini malum affert,ex cauſis fit morbificis:cõtra,cum prodeſt, ex ſalubribus. Ac propterea,cũ proficit,vocatur auxiliũ:ſicut profectò oĩs materia,quæ quomodolibet corpus alterat,quo tpe iuuat,auxilium dicitur. Ad eundẽ modum & ambiẽtis proprium pro natura ſua nomen eſt aer:relatus tñ ad nos, aliàs auxilium, & ſanitatis cauſarum vna efficit:aliàs ijs contrariarum,nempe morbificarum. At,qm̃ aeri tum ex præſente cœli ſtatu,tum anni tempore,tum regionis natura,ſuæ in humido,ſicco,calido,& frigido mutationes accedunt, ex illorũ rurſus vnoquoque aliæ particulares indicationes oriuntur. Ac fortuna quidẽ,& ars,& artifex, materiarum interuentu agunt:natura vero per ſe ipſa. Ea ex tribus his partibus cõpletur,ex ſpiritus,
B & partium,quæ vere dicuntur ſolidæ,ſubſtantia,(quas alibi ex ſemine genitali conditas eſſe mõſtrauimus)& tertia ab ijs carnoſa,quæ cuiq; particulæ eſt ſua. Singulę autem iam dictarum triũ,ꝓpriam pro natura ſua tum qualitatẽ habẽt,tum quantitatem. Ac qualitas qdem earum ex cõgrua temperie humidi,ſicci,calidi,& frigidi conſiſtit: Quãtitas vero ſolidarum partiũ par ſemper manet,ſed ijs,qui adhuc inaugẽtur,numero dũtaxat:qui vero abſoluti iam ſunt,etiam magnitudine. Carnoſæ vero ſubſtãtiæ magnitudo variat,etiam ſi ꝑterea non augeat animans. Pari modo et ſpiritus ſubſtãtia,tantũ non quolibet momẽto,tum minor,tum maior cõſpicitur. Ergo etiã ſupra ea, quę indicationes ꝓſtare prius diximus,virtus vel ſola ijs tribus ſubſtãtijs, quas modo cõprehẽdimus,ſimul enumeratis addit:vel,ſi tẽperamẽtũ ſeorſum ſit diſcretũ,†{in ipſo.}Atq; hæc ipſa rurſus bifariam quncq;,vt oſtenſum eſt,ſcindit,& in originalẽ naturã,& in acquiſititiũ affectũ, ſic nimirum,vt ex iſtis,& alijs,quę prius dicta ſunt,ꝓpria quędã cuiuſq; remediorũ ſit indicatio. Sæpe aũt adſcititia tẽperies ad efficiẽtes cauſas reducta,illis indicationẽ concedit. Ad hunc itaq; modũ ex ætate,vitæ inſtituto,& cõſuetudine indicationẽ remediorũ ſuggeri diximus,cõſentireq; inter oẽs iã dictas indicatiões:Siquidẽ in ijs,quę magis ſunt ſpeciales,contineri ſemper,quę magis ſint generales:Agi vero in vſum,quæ magis ſint particulares.ſ. ex magis generaliũ ſectione inuẽtas.

C *De indicationibus,quæ ab affectu febris præſtantur,ac quid differat putridarum curatio à reliquarũ febrium curatione.* CAP. 2.

PRima nanq; oĩum curationis indicationum,quæ ex ipſo,qui curatur, morbo accipitur,cõtrarietatem ꝑſcripſit. At, qm̃ morborum plura ſunt genera,cuiq; eorum ſua erit contrarietas. Verum cætera in præſens omittañ. Proponatur aũt nobis ad præſentem diſputationẽ dũtaxat morbi, quem curamus, genus ĩ intẽperie poſitum. Id igitur ꝑ cõtrariam ipſi intẽperiẽ ſanabitur. At,qm̃ vniuerſi febrium generis intemperies eſt calor,nimirũ per frigiditatẽ curabitur ſic, vt oẽs indicationes inter ſe concordẽt. Nã,ſiue dixerimus abſoluto ſermone febrẽ ꝑ ea,ꝗ contraria ſunt, ſanandã eſſe,ſiue adiecerimus,ꝑ ea,quæ cõtraria ſunt temperamẽto', nulla pugnantia in ſermone erit:Similiter nec,ſi per frigida ſanãdam febrem eſſe dixerimus. Sed nec,ſi diuidentes id,dicamus aliqñ ſanare nos febrem ꝑ ea,quæ actu,aliquando & per ea,quæ poteſtate,aliquando & ꝑ ea, quę ex accidenti refrigerant,aut etiam iſta coniungentes,nulla pugnantia cum ijs,quæ dicta ſunt, in ſermone erit:Pari modo nec, ſiquis dicat,quę actu,poteſtate,vel ex accidenti calfaciant, ea febres deteriores reddere,ꝗ prius fuerant:Contra,quę actu,poteſtate,vel ex accidente refrigerent,ea febres ſanare. Quippe indicatio,quę ab affectu ſumitur, in tot numero particulares indicãtiões eſt
D diducta. Hæ vero rurſum ipſæ particulares indicãtiones materias inueniunt iuxta eas methodos, quæ in opere de medicamentis ſunt traditæ:qñ illarum principium id eſt, in quo finita eſt curãdi affectus diuiſio. Ac maxime qdem propria ĩ ſoluendo morbo intelligitur curatio, ſed per abuſionem etiam miſtũ genus tum ex vera curatione, tum prouiſione,quã Prophylacen appellant. Ac diariarum quidẽ febrium,quemadmodum & hecticarum,vera & ꝓpria curatio eſt. Earum vero, quæ ex putreſcẽtibus excitãtur humoribus,vocata curatio Prophylacen quoq; ſibi adiũxit:cuius officium eſt cauſam,quæ morbum creat,adimere. Sane nominatur hæc ipſa quoque artis pars, curatrix:quæ vtiq; ab ea,quę pure ſyncereq; prophylactice dicitur,in eo diſtincta eſt,ꝙ ſub hac iam ſenſibiliter ex ipſa cauſa morbus eſt genitus,in prophylactice vero eſt futurus. Atq; nominibus quidem quiſq;, prout volet, vtatur, (id.n. ſemper monere oportet)ſed remediorum indicationẽ, quæ à rebus ſingulis præſtetur,ſeruet:quãdo,ſi vel vnam aliquã earum prætereat, ad portionem tum magnitudinis illius,tum facultatis,curatio claudicabit.

De curationum modis,qui ex indicationibus ab ægroti viribus ſumptis præſtantur. CAP. 3.

PORrò,quemadmodum ab affectu ad materias præſidiorum peruenimus, eodem modo ab ſingulis reliquorum generum primorum deſcendendum ad eas eſt:veluti à virtute. Nam ea morbo ceu aduerſatrix eſt oppoſita. Propoſitumq; medico eſt huic omni ratione opitulari ac

ſubuenire. Ergo quis primus eſt à virtute ſcopus, aut quænam indicatio prima? Nam hic quoq; E
loqui pro arbitrio poſſis. ſ. virtutem ipſam vnũ ſcopum ac primũ ſtatuens: quod vero ab ea indicatur, alterum & ſecundũ. Itaq;, cum monſtratũ ſit virtutem ſui cuſtodiã præſcribere, ſicuti morbum ſe tollendum, erit rurſus in virtute ſecũdus ſcopus, ipſius cuſtodia: ſicut in morbis, ipſorum ſublatio. At vero cuſtodia ſimilium exhibitionem indicabit: ſublatio cõtrariorũ. Quoniam vero virium ſubſtãtia tum ex ſpiritu, tum ex carnoſa ſpecie, tum ſolidis ipſis cõpletur, ex ijs, quæ ſimilia ſunt, moliri cuiq; ſuã Diamonen. i. cuſtodiam, cõueniet: Spiritui ex reſpiratione ac trãſpiratione, &, qui ex ſanguine attollitur, vapore: (liceat vero hic quoque volẽti, vel græce Aerωſin, quaſi aerationem dicas, vel ſanguinis attenuationem, vel in halitum * ſolutionem, vel, vtcũque libuerit, appellare) Solidorum vero generi, ex ſolido nutrimẽto: Quemadmodũ carnoſo generi, per eam naturã, quę in medio humidorũ ac ſolidorum corporum eſt. Porrò cuiuſque horũ menſuram ex conſeruandæ ſubſtãtiæ quãtitate inuenies: qualitatem vero ex ipſius tẽperie. Cum vero horũ cuiuſq; vel optima tẽperies ſit, vel aliquatenus vitioſa, quæ quidẽ optima eſt, ſemper ſeruari debebit: quæ vero oĩno vitio non caret, hæc in ſanis qdem vel ſeruanda eſt, vel alteranda: in ægris vero ſeruãda eſt, ea ipſa. ſ. ratione, qua prius oſtẽdimus maximã eſſe à cõſuetudine indicationẽ, quippe vel tẽperamentum originale ipſam ſeruare, vel adſcititium indicere. Præſtari vero (vt prædictum F
eſt) menſuræ auxiliorum indicationem ex eo temperamento, quod iam pręſens ſit, ita nimirum, ſicut ex ætate, non quam æger prius habuerit, ſed quam nunc habeat. Cum vero diuerſitas non parua ſit in partium animalis temperamento, propriam cuique mẽſurã fore eorum, quæ ipſi ſint ſimilia: nempe ei, quę terrea magis eſt, eorum, quæ magis ſint terrea: & ei, quę humidior eſt, eorũ, quæ ſint humidiora: Ad eundem modum & ei, quæ magis aerea eſt, eorum, quæ plus huius ſubſtantiæ in ſe habeant: ſicuti calidiori, eorum, quæ magis ſubſtantiæ igneæ participent: Hinc vero iam materias particulares oẽs in cibis, potione, aere, & oĩbus † {peragi ſolitis, } inueniendas eſſe: Vbi vero ſecũ pugnauerint indicationes aliquæ, ſuperius cõprehenſa methodo ad ea, quæ agenda ſint, inuenienda vtendum eſſe, perpenſis ſcilicet indicantium ſcoporum tum magnitudine, tũ dignitate. Oſtendimus. n. eligẽdas eas indicationes eſſe, quas ſcopi digniores maioresq; præſcribent: ac dignitatem eorum, vel vitæ, vel ſanitatis reſpectu iudicandum: Magnitudinem vero duplicem eſſe, vel propriæ ſubſtãtiæ rationẽ, vel declinationis à naturali habitu. Ergo ab his iam methodis age dum exercitemur in genere febrium, quod ex putredine naſcitur.

* χύσιν eſt antiqs. i. fuſionem.

† ἐπιτηδευμένοις.

Indicationes, quæ ab affectu ipſo, qui putredo eſt, in continentibus putridis præbentur. CAP. 4.

Quoniam putredo vel æqualiter in omnibus ſubſiſtit vaſis, vel in maximis, maximeq; G
principalibus, (ea porrò ſunt inter alas & inguina) vel vna quapiam particula, quæ vel phlegmonen in ſe habet, vel etiam citra phlegmonẽ, veluti in foco quodam, principiũ febris in ſe continet, in ſingulis his differentijs ſeorſum exercitari conueniet. Ac primũ eam tractandam, ꝓponemus, quæ vel in maximis vaſis, vel ſimul oĩbus conſiſtit. Quæ igitur ex tali affectu oritur febris, plane neceſſum eſt ſynochon, id eſt continentẽ, eſſe. Nec fieri poteſt, vt ea ſanet, niſi inhibita prius putredo ſit. Porrò ea inhiberi, cauſa manente, non poteſt. Quare ſubmouenda ipſius cauſa eſt, ſi modo putredo ipſa prior, mox poſt ipſam febris ſanari debebit. Ergo quæ cauſa putredinis eſt, quæ ſe per omnia vaſa æquabiliter diffundit? Sane reuocare in memoriam prius conueniet, quænam alias putredinis indicata ſit cauſa: ac deinde, cur pari modo in omnibus animalis partibus fiat, inquirere. Ergo oſtenſum eſt, vbi morborum cauſas reddidimus, illa tantum putreſcere corpora, quæ, cum calida humidaq; natura ſint, neque perflata, neque ventilata, in calido humidoq; loco maneant. Quòd ſi in motu ſint, ventilenturq; ac perflentur, poſſe ea non putria integraq; ſeruari, potiſſimum quæcunq; corpora ſua ipſorum natura reguntur, vt animalium & ſtirpium. Ea nanq; (ſicut in opere de naturalibus facultatibus eſt proditum) ab initio congenitos ſecum motus habent, quibus ſuperflua excernant. Oſtenſum non minus & in alijs H
duobus libris eſt, quãta ſit tum reſpirationis, tum pulſuum vtilitas ad perflatum ventilationemq; corporis, atq; eius natiuum calorem tuendum. Itaque, ſiquid in eo manifeſte putreſcere debebit, dictas tranſpirationes impeditas eſſe oportet. At vero qui fieri põt, vt illę per totũ animal ſiſtantur, niſi vel finibus vaſorũ ſtipatis, vel tota cute? Porrò accidere in finibus vaſorũ ſtipatio poteſt vel ex vehemẽti extrinſecus refrigeratione, vel ex ſuccorũ, qui extrorſum in ipſis confertim ruerint, craſſitudine, multitudine, vel lentitia. Accidit hoc illis & ex ijs exercitationibus, quæ in palęſtra, vel alias obeuntur, & itinere laborioſo, vel ambiẽtis ſtatu, cum ex frigore in æſtum ſubito eſt mutatus. Non nullis vero feruentes ex ira ſucci, ac foras ſimul impetu ruentes, dictas ſtipationes effecerunt. Quiſquis igitur propoſitam ſanaturus eſt febrem, hic ſimul cauſam eius adimat oportet: ſimul calorem, qui in animali excitatus ab ea eſt, refrigeret. Ac, quemadmodum quidẽ ille ſit refrigerandus, prius eſt dictum: Cauſam vero adimi oportebit, ꝓpria cuiuſq; naturæ inuenta cõtrarietate: Vtique, ſi ex frigida cauſa ſtipatum dẽſumq; redditũ corpus eſt, relaxato eo, omniq; ratione rarefacto: Sin ex obſtructione ita eſt affectũ, hac recluſa: Quod vero recludet, hic quoq; ad cõtrarietatis indicationẽ attentus inuenies. Vbi nãque abundãtia humorũ eſt, hos vacuabis: Vbi craſſi ſunt & glutinoſi, tenues eos ac fluxiles efficies. Si plures cauſæ aliqñ coibunt, omnibus per

contraria

A contraria occurres. Siquidem fieri poteſt, vt & coarctatum corpus ſit, & exigui meatus denſati, & multi ſimul ac lenti humores ſubſint. In eiuſmodi aũt cauſarum complexu, ſi recte, quæ prius comprehenſa ſunt, meminimus, cœpiſſe à ſanguinis miſſione conueniet: ac abundantia vacuata, tum ad extenuandos humores venire: ab hoc ad remittenda, quæ ſunt conſtricta, & rarefacienda quæ ſunt denſata. Atq; hæc quidem à morbi affectu indicatiue ſunt ſumenda.

Indicationes à viribus eorum, qui continente febre putrida correpti ſunt. CAP. 5.

A Viribus aũt (q̃m has cibi, potiones, & ſpiritus certa menſura & apta qualitate exhibita ſeruabunt, inuentus aũt eſt quantitatis eorũ mŏdus ex virium ſubſtãtia: qualitatis vero à tẽperamento) nimirũ æſtimari debebit, quẽadmodũ vires, quę corpus regunt, in his ſe habeãt. Quippe, ſi valẽtes ſint, audacter vacuantibus præſidijs vteris: hæc aũt ab affectu morbi fuere accepta: Sin infirmiores ſint redditæ, vacuantia remedia cautius adminiſtrabis. Sed & nutrimenti mŏdus hinc tibi eſt deſumendus. Quippe, cũ vires legitimũ robur ſuũ habent, & morbi ſummus vigor breui futurus expectat̃, tenuiſſimo victu licet vti: Cum ſint infirmiores, non licet ſine graui noxa: Sed adijcere ad nutrimenta tm̃ oportet, quantũ eſt de robore virium imminutum. Atq; ex his ſcopis accipiendus eſt nutrimenti mŏdus: qualitas vero ex morbi affectu, vnà cũ ſolidorũ cor- B porum, quod tũ eſt, naturali tp̃amento: Ab affectu, ſi is obſtructio eſt, q̃ extenuet: A naturali ipſorum temperie, vnà cum conſuetudine, prout ẽt prius eſt definitũ. Tp̃s vero nutriẽdi, quod quidẽ ad reliquas ſpectat febres, quæ ex putredine oriuntur, in progreſſu ſermonis dicetur. Quæ vero vnicam tm̃ à principio ad finẽ acceſſionẽ habent, (de his nãq; pręſens eſt ſermo) in his facilis toleratio & conſuetudo ſpectari debebunt. q̃n cibus illis eo tempore eſt offerendus, quo facilius, q̃ in cæteris, morbum tolerant: eoq; potiſſimum diei tempore, quo prius in ſanitate cibari erant ſueti. Etenim facillime cibum ferent, ſi ex his conſiderationibus aſſumẽt. Quòd aũt frigida quoq; ijs, q̃ ita laborant, ſit exhibenda, cum. ſ. iam ſucci concoquuntnr, & craſſitudo eorum prætenuata eſt, id ex ijs, quæ prius ſunt comprehenſa, manifeſtum arbitror.

Quid cõe habeant continentes febres cum diarijs & reliquis, quæ ex putredine oriuntur. CAP. 6.

SIquidem, cũ eiuſmodi febris cõia quædam cum ambabus habeat, tum ijs, quæ ex humorũ ortæ putredine circuitibus quibuſdam acceſſiones habẽt, tum ijs, quas diarias vocamus, merito in vtroq; genere de ipſa mentionẽ facimus: cũ vnicã acceſſionem habeat, vt diarię, cęterum ex putredine orta multos duret dies. Itaq; vnũ cũ diarijs cõe habebit: duo cũ ijs, quę ex putredine ortæ multos durant dies. Reliquũ continentiũ febrium (quas ſynochos vocant) genus duo habet cum C diarijs cõmunia: nempe & q̃ ſine putredine ſit, & q̃ abſq; circuitu. Tertium vero cõmune nõ eſt: cum ſubinde in quintum porrigatur diem. Atque harũ quidem continentiũ febriũ prodita prius curatio eſt. Continentiũ vero, quas putredo excitauit, curatio, cũ vtrique generi cõis eſſet, ẽt nos in ambobus de ipſa diſſerere coegit. Cæterum ſubſtãtia earũ totaq; natura ex eo eſt genere, quod nunc nobis proponitur. In vno aũt eorum, quæ ipſis accidunt, cum diarijs conueniebant. Id fuit, quod vna in totũ totius morbi acceſſio erat. Ergo & curatio earũ vnũ hoc duntaxat cõe cum diarijs habeat, oportet: In reliquis aũt omnibus bifariã diducatur. Atque alię quidem curationis indicatiŏnes ex communi genere earum, quæ ex putredine ſint ortę, accipiantur: aliæ ex propria earum ſubſtantia. Ad eundem vero modum & cæteras natarum ex putredine febrium differentias ſanari conueniet: nempe (ſicut ſæpe prius dictum eſt) indicatione tum à communi ipſarum genere, tum vero à cuiuſq; propria differentia deſumpta.

Quot in totum ſint primæ febrium putridarum differentiæ, ex quibus petenda eſt curandi ratio. CAP. 7.

ERgo denuo repetentes dicamus primum, quot ſint febrium, quas humorum putredo accendit, in vniuerſum differentiæ: deinde quænam ſit ipſius generis earum, cõmunis vtiliũm† auxiliorum indicatio: mox quæ ſit ſingulatim cuiuſq; propria. Par eſt enim profectò, & quod om- D nium earum commune eſt, communem habeat indicationem: &, quod in ſingulis eſt prŏprium, quantum à reliquis eiuſdem generis eſt diuerſum†, in tantum & diuerſam ab illis ſortiatur indicationem. Sunt igitur natarum ex humoris putredine eiuſmodi differentiæ. Vna ex eo, quòd cauſæ ipſius putredinis adſunt, vel non adſunt. Secunda ex eo, quòd per totum animal, aut eius partem aliquam diffuſa putredo ſit. Tertia, quatenus cum phlegmone eſt, aut citra hanc. Igitur conſiderãdum nobis eſt, quidnam commune habeat indicatio, quę à cauſa ſumitur adhuc manente: quidnam ea, quam putredo ipſa præſtat: ab his deinde quid indicatio putredinis, quæ per totum diffunditur aĩal, aut certe maxime principalia in eo vaſa: quid eius, quæ in vna cõſiſtit parte: mox deinde earum, quæ in vna quadam parte ſunt, æſtimabimus differentias. Quippe aliam eſſe indicationem eius, quę cum phlegmone coniungitur, ratio eſt: aliã eius, quæ ſine hac cõſiſtit: Rurſus in his etiam ipſis aliam eſſe præſente adhuc effectrice cauſa: aliam vero hac ſubmota: poſtremo cuiuſq; cauſæ adhuc manentis differentias, per omnia, quæ in ſpecierum diuiſione ſunt inuenta. Siquidem hic iam deſinãt, neceſſum eſt, indicationes, quæ ex curandis ſumuntur affectibus: poſt has vero eas nimirum, quęab ipſis curandis ſuggeruntur particulis, pro iam dicta methodo ſumemus. Quibus ſi eas, quæ à viribus præbentur, adiecerimus, abſoluta nobis methodus de febribus omnibus† ſanandis erit.

† ἰασομένων. i. ſanaturorum.

† διάφορον.

† In gręcis impreſsis additur ἐπὶ σήψει. i. a putredine incẽſis.

De

De putredin̄e & eius cauſa curanda. CAP. 8. E

ERgo ordiamur ab eo,quod primum in diuiſione indicans fuit, (ea erat humorū putredo.) ac
cōſideremus, quibus maxime indicantibus, quibusq; indicationibus vſi, curationē eius in-
uenire poſſimus.Principium vero inuētionis, ipſa erit rei natura,qua de agitur.Etenim id quoq;
in demonſtrandis methodis didicimus.Quænam igitur eſt putredinis natura? Nempe mutatio
totius putreſcentis corporis ſubſtātiæ ad corruptelā,à calido externo:Non.n.profectò à ꝓprio ca-
lore corrumpitur quicq̄,immo contra prorſus,quicquid in rebus ſubſiſtit, id * gliſcit, roboratur, * αὐξάνεται
ſanum eſt,ac viuit,dū proprio calore regitur:veluti nimirū ipſa animantiū corpora,tametſi pluri-
mam ſubſtantiæ ſuæ portionem humidā & calidā ſunt ſortita,magnū tñ annorum numerum ſine
putredine,ac ſana viuaq; exigunt,ſi ſeruetur(vt monſtratum eſt)eorum proprius calor, in cordis
quidem corpore,per reſpirationē: in reliquis omnibus partibus,tum per communitatem,quam
habent cum corde:tum per aliam quandam reſpirationis ſpeciem,quæ per totam agitur cutē, &
trāſpiratio perſpiratio've dr̄.His vero læſis,vnà ēt naturalis calor lædit̄.Alter vero quidā alienus,
ac præter naturam in corporibus excitatus,primū quidem ipſos ſuccos propter humiditatem &
putrefacit & corrumpit,ſpatio vero tum adipē inuadit,tum ēt carnem. Tanquā igitur in ijs cor-
poribus,quæ non viuunt,ac putreſcunt,primum,quantum eorum iam computruit,ſeparāt, dein F
ei,quod reliquum eſt,in frigidum aerē ſublato perſpirationem refrigerantem moliūtur, ita vtiq;
& putredinem,quæ in viuis eſt orta,ſanabimus,id ſcilicet, quod iam corruptum eſt,omni ratione
vacuantes:quod reliquū eſt,moderatis motibus, & refrigerante perſpiratu ad exactam ſymme-
trian reducentes.Ac vacuationem quidem illius per vrinam,deiectiones, vomitum, ac ſudores,
moliemur:poſt hanc dimotiones modiocres, vnà cum ambientis bona temperie adhibebimus.
Quemadmodū aūt horum quodq; recte adminiſtrandū ſit,paulo poſt æſtimabimus. Nunc ad ſe
cundum in diuiſione tranſeamus,nempe quēadmodum quis cauſæ, quæ putredinem excitauit,
adhuc manentis remedium facillime inueniat.Eſt autē neq; in hoc difficultas vlla, quippe cū per
contraria tollatur.Itaq;, qm̄ tranſpirationis prohibitio,putredinis occaſio fuit,hanc,arbitror,ſub-
mouere oportet.At,ea cum varijs generibus eſt orta,& denſatis exiguis meatibus, & conſtrictis
corporibus,& humoribus tum abundantia,tum craſſitudine,tum lentitia ſua obſtruentibus,ſin-
gulæ harū affectionum curandæ per contraria ſunt:Denſitas,per ea quæ rarefaciunt:Conſtrictio,
per ea,quæ fundunt:Abundantia,per ea,quę vacuant:Craſſitudo,per ea,quę diſſecant:& lentor,
ijs,quæ detergent.Ac,ſi quidē totū corpus dictorū iam ſingula occuparint,ēt toti corpori per cō-
traria eſt ſuccurrendum: Sin vnā partem quāpiam putredo inuaſerit, illi adhibenda iā dicta ſunt G
remedia.Sanè non eaſdem omnes partes vacuationes medicamenta've requirent,cum & tēpera-
mentis, & poſituris,& forma,& omni deniq; conſtitutione naturaq; inter ſe diſſideant.

De curandis putridis febribus per medicamenta purgantia,balnea,inunctiones,& potus. CAP. 9.

ERgo, quemadmodum ſingulis ſit opitulandum,id poſtea pro conueniente ſermonis ordine
diſquiremus:cuius initium à putredine, quæ totum corpus occupet, quæ ipſa continentes
quoque febres,quas ſynochos vocant,excitet,faciemus. Ergo à corporibus, quæ ſic afficiuntur,
expellenda,quæ putruerunt,per vrinas & aluum & ſudorem ſunt:quòd ſi ad os ventriculi aliquā
do ſua ſponte impetum capiant,etiam per vomitiones: Aliter autem non eſt, quòd ea præter na-
turam irrites. Ac eorum quidem,quæ iam dictas vacuationes promoueant, non parua materiæ
copia eſt:ſed maior eorum portio,cum calida ſiccaq; facultate ſit,febrem auget.Itaque deligenda
medico ſunt ea, quæ citra calfactionem ſiccationemq; valentem ſupradictas vacuationes præ-
ſtent: cuiuſmodi ſunt cremor ptiſſanæ, & aqua mulſa, & oxymeli, & apomeli, & apij radix in
aqua,quæ potui datur,incocta. Hæc autem ipſa ventri quoque ſunt idonea: qui ſi nihil reddat,
inijcienda per clyſterem aqua mulſa cum oleo eſt. Sanè totum corpus prius,quàm id vacuaris,ra
refacere non expedit:vbi vacuatum eſt,vtique licebit id medicamento aliquo, cui calor tepidus H
inſit, rarefacias:cuiuſmodi eſt,quod ex chamæmelo conficitur.In hoc tempore ſi vinum quoque
aquoſum bibatur,id omnes vacuationes promouerit. idem faciat & temperatum dulcis aquę la-
uacrum. Quòd ſi appoſitum aliquando in dictione vocabulum dulcis non ſit,vtique id ſubaudi
re debebis, certo ſciens de eo nos in febricitantibus lauacro ſemper loqui, non bituminoſo, aut
ſulfureo,aut aluminoſo,aut chalcanthode,aut ſalſo,aut ex marina ipſa. Cæterum, vbi magnitu-
do febris obſtat,ſicut in continentibus,nec vino eſt vtendum,nec lauacro, nec ijs, quæ habitum
rarefaciant, vnctionibus:ſed aqua frigida,ſicut prius diximus,pota in his febribus eſt aptiſſima,
niſi tamen aliquid eorum,quæ prædicta ſunt,hanc quoque prohibeat. Quippe ipſius febris fri-
gida pota perpetuo eſt remedium, non tamen putreſcentium humorum per aluum, vrinas, vel
ſudorem vacuandorum.Quo magis exercitatum eſſe in ijs,quas nunc tradimus,methodis opor-
tet,ac in ægrotantibus conſiderare,& quæ ſint ipſius febris remedia:& quæ ipſius,vbi per ſe ſola
ſubſiſtit,putredinis:quę rurſus efficientis hanc cauſę:atq; huius quoq;,cum per ſeipſam ſubſiſtit.
Quippe non ſemper inter ſe conſentiunt hæc omnia,ſed plerunq; aduerſantur.Quo caſu memo-
res eorum,quæ didicimus, id,quod maximū omnium eſt,aggredi oportebit,atque ei vel ſoli, vel
magis,q̄ cæteris, ſubuenire.Sanè ſcire licet difficile eſſe,acriq; iudicio indigens, febrem, putredi-

nem,

A nem,et effectricē cauſam,vbi.ſ.ipſa quoq; adeſt,inter ſe conferre.difficilius tñ eſt,ſi vires quoque
cum illis vnà conferre velis:qđ vtiq;,ſicut ante cōprehenſum eſt,pp vitæ ipſius reſpectū ſemp eſt
neceſſariū:aliqñ vero & ex accidenti,ſicut ad morborum ſanationem. Hoc vero me oſtenſurum
promiſi. Siquidem,quod putreſcit,ſi veſtis eſſet,aliud've inanime corpus,vtiq; ex ijs duntaxat,q̃
prædicta ſunt,indicationem caperemus.Nunc,cum in viuente corpore putredo cōcipitur,quod
tum alterare pōt,tum concoquere,tum vtile reddere,quicquid putreſcentium, veluti ſemiputre-
ſcens ſemimalumq; eſt,vtiq; facultatem eius,qua naturaliter concoquit,excitans firmanſq;, quæ
putreſcētia ſunt,ſanabis.Itaq; ēt tum maxime eos cum fiducia vel in balneo lauamus: vel ijs,quæ
habitum rarefaciant,medicamētis vtimur:vel aquam frigidam,vel vinū bibendum damus, cum
notas humorum concoctionis cernimus. Neq;.n.pulſus duntaxat vires ad eiuſmodi agenda fir-
mas requirimus,veluti nec eius facultatis,quę voluntariū motum pręſtat,ſed,ſicut eſt dictum,ip-
ſius potius concoctricis.Ergo,ſi & vires cunctæ valentes ſunt,& febris ardentiſſima,& cōcoctio
nis notæ planè euidentes,frigidam homini dare audacter debebis. Conſtat nanq; talem hominē
ſenem non eſſe,ex quo omnes illi virtutes valentes eſſe propoſuimus. Quòd ſi ēt bona corporis
habitudine ſit,quod ἔνσαρκον Græci vocant,tum ſtatus cœli calidus, ac ſiccus, ēt ſi in frigidā nata-
B tionem hunc dimittas,haudquaquā lædetur.Eiuſmodi nanq; temporis opportunitate vſi,qui ſe-
ſe in frigidā coniecerunt,& protinus omnes ſudarunt,et non nullis eorum aluus biliosa reddidit.
At,ſi mediocris eſt febris,et vires nō validę,ſed cū notis cōcoctionis,ijs, qui ita ſe habent, balneū
prodeſt,& vini potio:tum vero ex vnctionibus eæ,quæ rarefaciunt, idq; multo magis cum am-
biens eſt frigidus. Neq;.n.aut frigidam in balneo lotionem,aut frigidam potionem in eiuſmodi
cœli ſtatu ferè expetunt,vtpote †{reſpiratu ipſo}aſſidue refrigerati:cū, ſiqñ in frigido ambiente
ταῖς εἰσπνοαῖς. i. inſpirationibus. vehementer vri ægrotum contingat,exigua ſalutis eius habenda ſpes eſt. Si vero nec concoctio-
nis habeat ſigna,nec vires validas,ſeruari is planè non pōt.quo minus aut idem lauandus in bal-
neo eſt,aut medicamentis ijs,quæ rarefaciant,vngendus,aut vinū illi dandum,frigida've offeren-
da.In quo.n.deſperata omnino ſalus eſt,imprudentis conſilij fuerit apud vulgum infamare præſi
dia,quæ multis fuere ſaluti.Ipſe ſiquidē aliquos noui ex amethodis iſtis medicis,qui, cum ea,quæ
nos geſſimus,eſſent imitati,ijſdemq; præſidijs in ijs, qui prorſus morituri erant,vſi,adeo nihil ꝓ-
fecerunt,vt ēt tempeſtiuum eorum vſum ſuſpectum formidoloſumq; reddiderint. Verum nos
tēpora pręſidiaq; ijs, quos ſeruari ſpes eſt,ſcribimus, quando ægris, qui inſanabiles ſunt,ijs nec
tēpus vllum opportunum,nec præſidiū eſt. Atq; hoc mihi per omnē ſermonem teneri memoria
C velim,quò minus præcipua illa primaq; omnium curationis indicātio conuelli aliqñ poſſe videa-
tur.Quippe,cum dicat Hippocrates Contraria eſſe cōtrariorum remedia,quid vetat omnibus fe-
bricitantibus frigidā vno ordine exhibere? Verum nec exhibenda eſt,nec ſubuertitur eo tēpore
generalis omnis curationis indicātio. Vnum.n.ex ijs,quæ actu refrigerant,aqua frigida eſt. Sed
& alia plura ſunt,quæ partim poteſtate(vt dictum eſt)refrigerent, partim ex accideni. Quorum
alijs propter concurſum pugnantium inter ſe indicātionū aliàs vtimur.Porrò tradita iam metho-
dus eſt eius,quod conducit,ante alia ſemper deligendi. Oſtenſum præterea eſt ipſius febris,,put
febris eſt,aquā frigidam ſemper eſſe remedium,quod vero ad alia ſpectat, non ſemper: veluti cū
ex obſtructione glutinoſorū & craſſorū humorum putredo oritur. Ponatur vero & cū his redū-
dantiam in toto eſſe corpore,tum virtutem non imbecillam.In eiuſmodi nanq; complexionibus
cum multa præter naturam in corpore ſint,quædam eorum præcedentes cauſæ erunt, veluti re-
dundātia cū glutinoſis & craſſis humoribus.Horum.n.vitio obſtructio eſt orta,quæ morbus in-
ſtrumentalis eſt eorum,quæ obſtructa ſunt,corporum.Hanc ſymptoma ſecutum eſt ipſa tranſpi-
rationis retentio:quā rurſus putredo humorum excepit, ipſa.ſ.febris antecedens quædam cauſa.

Quæ putredinis & cauſæ ipſius indicationes ſint, & quæ remedia præſcribant. CAP. 10.

D ERgo,qui febrem curare volet,neceſſe eſt, putredinem inhibeat.Ita duæ indicātiones ſe exhi-
bent,altera à febri:altera à putredine. Atque à febri rurſus duæ,ſcilicet vt portio febris, quæ
iam facta eſt,percuretur: quæ vero in generatione eſt, inhibeatur. Aliæq; duæ rurſum à putre-
dine erunt indicātiones,vt & quod putredinis iam factum eſt,ſanes: & quod in generatione ad-
huc eſt,ſiſtas. Porrò,quod in generatione eſt,id adiapneuſtia.i. perſpiratio impedita, facit. nihil
enim deterius fuerit clarioris doctrina gratia ita eam nominare. Ita ab hac quoque aliæ duæ in-
dicationes naſcentur,tum vt,quod retentum eſt,vacuetur: tum, quod retinendum eſt,prohibea-
tur.Sanè prohibebitur ijs præſidijs,quæ obſtructioni medentur. Cuius rurſum ipſius,quod iam
factum eſt,ſanandum eſt:quod futurum eſt, inhibendum. At curabitur quidem, quod obſtru-
ctionis iam factum eſt,per ea,quæ obſtructa liberant:inhibebitur,quod futurum eſt, ſi affluxum
obſtruentium ſuccorum compeſcas. Ergo, quod vltimum in ipſa reſolutiua methodo eſt inuen-
tum,id primum omnium in curatione eſt peragendum. Oſtenſum enim in prioribus libris eſt,
ſi ijs auxilijs,quæ obſtructione eximant,vti non vacuata prius abundantia velimus, fore,vt non
modo nihil proficiamus,ſed etiam affectum maiorem reddamus,pugnantibus ſcilicet inter ſe in-
dicationibus.At,ſi vacuata prius multitudine ad curandam obſtructionē accedamus, medicamē
tis ijs,quæ obſtructiones expediant,erit opus. Verum,quoniā horum plurima calida ſunt,metus

eſt,ne

eſt,ne tũ putredinẽ,tũ febrẽ augeant.Itaq; iјs,q̃ citra calorem liberare obſtructiones valeant,vte- E
mur:vbi aũt,q̃ obſtruunt,deterſa diſſectaq; ſunt,ꝑ aluũ, vrinas, & ſudorẽ ea vacuare tentandum.
Cũ vero materię,q̃ hęc efficiant,ẽt calidæ ſint, neceſſe eſt interea tũ putredinẽ augeri, tũ febrem.
Quare, quoad licet,id agẽdũ,vt, q̃ minus calfaciat,materia deligatᷣ:Aut,ſiqua inueniri põt,q̃ non
calfaciat,quẽadmodũ in hoc caſu balneũ,vtiq; ea eſt petenda.Hoc vero tꝑe ẽt vires roborare, quò
putredinẽ ſuperãtes,ſuccos concoquãt,ſtudebimus. Quod vero febris ipſius iã factũ eſt,id refri-
gerabimus.In auxiliorũ.n.inueniẽdorũ ordine vltima eſt, q̃ ab hac ſumitᷣ,indicatio,quãuis alia ra
tione ſit prima:quippe cum à febri cœperit inueniendorum præſidiorum methodus.

Ex ſymptomatis ſuperuenientibus nunc protrahi,nunc peruerti febrium curationem. CAP. 11.

AC, ſi nullũ quidem interim vehemẽs incidat ſymptoma,prohibeatq;, quò minus auxilia ab
initio morbi ad finẽ ita procedãt,celerrime finietᷣ febris: Sin tale quippiã incidat,quod totã
ad ſe curationẽ reuocet,neceſſe eſt,ſerius adueniat curationis finis.Siqdẽ,quod ita ĩteruenit,oĩno
vel contrariũ eſt remedijs,q̃ antedictũ cauſarũ,affectuũ,& ſymptomatũ ordinẽ ſanẽt: vel oĩno ni
hil ſaltẽ cõfert. Enimuero,ſi eius,quod interuenit, ſanatio antedicto p̃ſidiorũ ordini ſit cõtraria,
neceſſe eſt interim cuncta deteriora reddi: Sin nihil originali affectui interuenientis obiter mali
correctio nec officit,nec prodeſt, totius curationis celeritati in mora erit: Si aũt nocet,neceſſe eſt F
aut vniuerſam medicationẽ in longius ſpatiũ trahi:aut aliquod ſubſeq ꝑiculũ:aut ẽt fore vtrunq;.
Finge nãq; exempli gratia,afflicto interim ſtomacho ſyncopen incidiſſe,cui ſuccurrere coacti ci-
bũ intẽpeſtiue dederimus,ac vinũ cũ frigida:Ex horum.n.vſu tũ obſtructionẽ,tum corporis coar
ctationẽ,tum putredinẽ auctas eſſe neceſſum eſt:atq; ex harũ auctu ipſam ẽt febrẽ:Verum,vbi tũ
virtus ſatis valens eſt,nec quicq̃ interuenit,cuiuſmodi, quã modo diximus ex vitio ſtomachi ortã
ſyncopen:ſed nec,quæ aliqñ accidere poſſunt,aut ſanguinis profluuium,aut vigilia,aut dolor,aut
error aliquis,vel ipſius ęgrotãtis,vel eius familiariũ:Vbi inquã nihil tale accidit,totus,q proxime
dictus eſt,remediorũ ordo hoĩem profectò ſanabit.Sed nec ipſe tamẽ quocũq; remedio oĩa,q̃ præ
ter naturã ſunt,ſanat.Nam aqua mulſa,quod ad craſſos ſuccos extenuandos, & glutinoſos deter-
gendos,& excretionẽ promouendã attinet, optimũ plane medicamen fuerit in iјs ſynochis,quos
habitus coarctatior,& putredo excitarunt:quatenus vero calorẽ febris adauget, eſt noxia. vnde,
ſi hic immodicus ſit,parcendũ aquæ mulſæ eſt,vtendumq; ptiſſanæ cremore:Quòd ſi difficiles ac
contumaces eſſe obſtructiões iudicaueris,ẽt oxymelite. At hoc ipſum rurſus, ſi immodice vtare,
& inteſtina radit,& tuſſim excitat,& neruoſa lædit.Adeo.ſ.difficile eſt eiuſmodi aliquod auxiliũ
inueniſſe,quod citra vllã noxã magnifice proſit.Id accidit(vt dictũ eſt)ex cõplexione ortorũ ĩ cor G
pore pręter naturã affectuũ,vnà cũ præcedentibus eos cauſis,& ſequẽtibus ſymptomatis.

Præceptum hoc,Contraria contrariorum eſſe remedia,non in affectibus modo, ſed & in ſymptomatis verificari. CAP. 12.

NVnquam tñ propterea præceptum illud, quòd Contrariorum contraria ſint remedia, ali-
quando verum erit,aliqñ falſum:immo id perpetuo verum eſt:quando fieri non poteſt, vt
eorum,quæ præter naturam ſint,quicquam per aliã vllam remediorum ſpeciem curetur.Non ta-
men ex vſu eſt ſemper omnibus,quæ præter naturã ſint,mederi,ſed cum ſola per ſe ſubſiſtũt. Nã,
ſi cum alijs vnà incidant,alijs ſæpe eſt ante illa medendũ:ſicut in cauis vlceribus,vbi ea ſimul cum
phlegmone ſunt coniuncta.Quippe verum in his quoq; manet,ꝙ per ea,quæ carne implent, cu-
rantur:Cæterum his vti prius,quàm phlegmonen curaueris,non licet.At interim,dum hæc ſana-
tur,vlcus cauum adeo nõ melius, q̃ fuit, redditur,vt ẽt fiat magis cauum. Quòd ſi iјs,quæ carne
impleãt, medicaminibus vti velis, neq; ipſum impleueris,& phlegmonen auxeris.Quę nanque
carne implent,ea demum implere poſſunt,quæ phlegmone vacant, non quæ phlegmone adhuc
ſunt oppreſſa.Hoc itaque,quod in dictione tam eſt breue,nempe Contraria contrariorum eſſe re
media,poteſtate deprehenditur maximum. Quippe omnem medendi methodum confundet, H
quiſquis hãc indicãtionem neglexerit:cum omnia,quæ præter naturam ſunt,ab iјs, quæ ipſis ſint
contraria,curentur. Cum autem eorum,quæ præter naturam ſunt,duplex prima differentia ſit,
alijs per ſe ſubſiſtentibus:alijs in ipſo(vt ſic dicam)fieri,eſſentiam ſuã habentibus, ac vmbræ ritu
affectus comitantibus,ſanatio quidem affectuum ipſorum eſt ſublatio:hanc vero ſymptomatum
amotio ſequitur. Quibus quãq̃ ipſis nihil prima ratione adhibetur, attamen in iјs quoque ꝑpe-
tuum illud præceptum manet, ꝙ Contraria contrariorum ſunt remedia. Quippe, cum affectus,
quos ſymptomata ſequuntur, ſanamus, ſymptomata nimirũ ipſa in contrarium ſtatum perduci-
mus.Quare, quæcunq; ſymptomata exiguorũ meatuum denſitas inuexit,ea rarefactiõe tollẽtur.
Quòd ſi ipſi quoq; ſymptomati, quod ex dẽſitate ſpiramẽtorũ ẽ natũ, (nẽpe id eſt minori,q̃ iuſtũ
ſit, excremẽti effluxui,) qđ ſanè paulo ſupius adiapneuſtiã vocauimus, ſymptomatũ genus aliud
contrariũ opponere velis,ne ſic qdẽ †{deſit,qđ dixeris.} Sunt nãq; plura iuſto defluuia,iuſto pau τἄπορος ὁ λόγος.
cioribus cõtraria. Adeo, ſicui in ſymptomatis ipſis libet cõtraria cõtrariorũ remedia dicere,in iјs
quoq; ſtat ĩmotus primus oĩum, q̃ p̃ter naturã ſunt,curationis index. Verũ ſatius eſt(vt prædixi-
mus)eorũ,quę vere & primum curantur,id eſt affectuum, in corpore qui vere ſunt ſubſiſtentes,
contraria eſſe remedia exiſtimes.Quippe actiones eorum, atq; ẽt offenſas,vt eas in ipſo,vt ſic di-

cam,

A cã, fieri eẽ dixeris, ita abſolute ſubſiſtere minime dixeris. Nã manũ extendere, aut flectere ex ijs, q̃ abſolute ſunt, dici non poſſunt, ſed ex ijs, quæ fiunt: multoq́; minus ipſius immobilitas, quæ ipſa quoq; ſymptoma eſt eius, qui in muſculis neruis ve ſubeſt, affectus: ſed affectũ, qui ex ſubſiſtentiũ numero eſt vnus, contraria poſtulare remedia dixeris: Hunc vero ſolutũ, contrariũ ſequi ſtatum, quæ ſanitas eſt: Atq; hanc rurſus, quandã naturæ actionẽ, q̃ ſymptomati iã finito ſit cõtraria. Sed nec nõibus falli, (quæ ſæpe alia forma poferuntur, q̃ vt contrarijs conueniat: ſæpe vero plane non ſunt,) ſed ex ipſa rerũ natura contrariũ inuenire debes, habens. ſ. quo pro illo diſcernẽdo ſpectes, confeſſum illud, contraria eſſe, quæ ſub vno genere plurimum inter ſe diſtẽt. Ergo, ſi intellexeris in illo genere, quod mediocre eſt, (id vero eſt, vt ſæpe monſtrauimus, quod inter extrema eſt mediũ) infinitã quandã contrariarũ rerũ multitudinem, quæ maioris minoriſq́; ratione inter ſe diſſideant, ex eo inuenies. Verbi gratia. In affectibus, tenuiũ ſpiramentorũ ſymmetriã intelligens, ex vtraq; parte duo immodica, quæ inter ſe ſint contraria, inuenies: In actionibus vero, ſymmetrian vacuatorũ conſiderans, ipſi quoq; ex vtraq; parte ametria reſpondet. Verũ in paruis ſpiramentis nomina exceſſibus non deſunt, nẽpe denſitas & raritas: in vacuatis poſita non ſunt. Eoq; fit, vt cogamur plures paucioreſq́; effluxus dicere, ita nimirũ, vt, ſi dẽſitatis raritatiſq́; nomina nõ eſſent,
B ſpiramẽtorum ipſorũ alibi plura iuſto eſſe, alibi pauciora dicere cogeremur. Ergo (ſicut diximus) hoc maxime cauere debemus, ſimul etiam in eo nos exercitare, quo celerius cuiuſq; ſic dicti contrarium inueniamus. Non. n. in corporum modo qualitate, verũetiam in quantitate eiuſmodi cõtrarietatem inuenias: quam vtiq; Ariſtoteles oppoſitionẽ vocat, non contrarietatem. Neq; enim magnum paruo vult eſſe cõtrarium, ſed in eo, quod ad aliquid dicitur, oppoſitum: Neq; multum pauco: Sed nec rarum denſo: Neq; relaxatum contracto: Neq; ipſi, quod ſecundum naturam eſt, id, quod preter naturam eſt. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habent appellationem, ſicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrarijs eſſe dicit. Oſtenſum quoq; à me in alijs eſt nec Ariſtotelem ipſum ſuam ipſius legem in nominibus ſeruaſſe, quo loco principia eorum, quæ natura reguntur, materiam, ſpeciem, & priuationem ſtatuit. Verum (quod diuinum Platonem ſecuti ſemper teſtamur) contemnere nomina oportet, minime autem ſciẽtiam rerum. Ea nãque ad ſalutem hominum pertinet, erroriſq́; in ea finis eſt pernicies. Nominibus ſiue proprie, ſiue improprie vtare, ad ægrotos id parum attinet. Intelligas id clarius, ſi non contrariorum contraria, ſed, quemadmodum illis placet, oppoſita ſibi inuicem eſſe remedia dicas. Siquidem copiã ſanat vacuatio: defectum nutrimenta: in ſumma, quod exuperat, ablatio: quod deficiens eſt, adie-
C ctio. Itaq; etiam in alio opere recte arbitror à ſene dictum: Medicina appoſitio eſt & detractio: de ficientium quidem appoſitio, redundantium detractio. Porrò deficiunt redundantq́; quædam in quantitate, quædam in qualitate: In quantitate, cum ſanguis immodice eſt auctus, aut rurſus minor redditus: In qualitate, cum vel calidus, vel frigidus, vel craſſus, vel tenuis plus iuſto minus ve eſt effectus. Siue igitur contrarietatem, ſiue oppoſitionẽ nominare libet, eius indicationis medẽdi, quæ ab omnibus, quæ præter naturã ſunt, præbetur, ſemper meminiſſe debebis, eiq́; eſſe intẽtus: potiſſimum quidem, vt dictum prius eſt, in affectibus: ſed tamen & in ſymptomatis: quamuis horum nec primũ curatio ſit, nec proprie contrarietas, ſed curatio quidẽ ſimul cum affectibus, ex accidenti: contrarietas vero, lucidioris. ſ. breuioriſq́; doctrinæ cauſa loquentibus, abuſiue.

Indicationes omnes tradit tum rerum præter naturam, tum ſecundum naturam, quibus vniuerſa continentium putridarum curatio continetur. CAP. 13.

VErum ad medẽdi indicationes propoſiti nobis febrium generis reuertamur. Repetamuſq́; ſingula genera, quæ in nobis præter naturam ſunt, non cauſarum modo, verũetiam morborum & ſymptomatum. Et cauſarũ quidem genera ſunt multitudo, & craſſitudo, & lentor humoris. Cauſa ſimul & ſymptoma eſt tranſpirabilis excrementi retentio. Simili modo cauſa pariter &
D affectus eſt ipſa putredo. Morbus vero tum obſtructio, tum febris ipſa. Symptoma vero eſt ipſa tranſpirabilis excrementi retentio. Ergo indicabit (vt dictum eſt) præcedentiũ cauſarũ quælibet proprium aliquid: multitudo ipſa, quæ ex eorum eſt numero, quæ ſunt ad aliquid in prædicamẽto quantitatis, vacuationẽ: lẽtitia vero & craſſitudo, quæ ſunt in qualitatis affectu, ſanationẽ, quæ per contraria perficiatur. Cum vero in pleriſq; oppoſitionibus cõſueta nomina non ſint, accidit, vt, qui in rerum ſcientia minus ſunt exercitati, fallantur. Cũ. n. vno nomine nequeunt, quod animo concipiunt, nominare, id, ceu prorſus non ſit, dimittunt, quẽadmodum profectò in glutinoſis & craſſis ſuccis faciunt. Quippe craſſus ſuccus ex aduerſo oppoſitum habet tenuem: Glutinoſus vero (ſicut ipſe primus græce nominaui) rhypticon, quaſi deterſiuũ dicas: ſicuti vero aliquis dixerit, qui à ſolidis corporibus nominandi occaſionem acciperet, friabile. Siquidem hoc pacto ſemp videtur Ariſtoteles oppoſitionem facere, verum non in ſuccis, (vt dixi) ſed in ſolidis ipſis corporibus. Quòd ſi glutinoſi humoris naturã ſub ea ratione intelligas, q, quicquid tetigerit, huic ægre diſſolubilis adhæret, non immerito, arbitror, eum, qui nec adhæret, & ea, quæ adhærent, deterget, cõtrarium ipſi ſtatues. Et antecedentiũ quidẽ cauſarũ contrarietates abunde ſunt dictæ. In inſtrumẽtali vero morbo, q eſt obſtructio, contrariũ ei eſt græce ecphraxis, quã recluſionẽ (puto) dixeris: Symptomati vero, qđ eſt trãſpirabiliũ retẽtio, excretio ipſorũ cõtrarium eſt. At vero in humorum

Margin notes: ormam. — Aῖ. πρόσθεσι. i. atea.

morum putredine & excretio,& refrigeratio,& ventilatio,& ſemiputridorũ cõcoctio,ex aduer- E
ſo reſpõdẽt.Ipſius vero febris, refrigeratio oppoſitio eſt.Porrò, quibus methodis materiam,quæ
ſingula modo memoratorũ perficiat,inuenias,iã diximus. Pugnãtibus igitur his (ſicut diximus)
aliàs aliç tũ indicationes vincent,tũ materię.Indeq; factũ eſt,vt quidã,cũ ignoraſſent vnã ſemper
dari ex re quaq; indicationẽ,ac, ſi præter naturã ſit,quod indicet,contrariũ id ſemper indicare:ſin
ſm naturã ſe habeat,non contrariũ,ſed ſimile,nec medendi hi, nec ſanitatis tuendæ methodũ cõ-
ſtituere potuerint. Siquidẽ,cũ in primis ipſis indicationibus ſunt lapſi,multo profectò magis in
ijs,q̃ ſecuturæ erant,decipi debebant.Debent.n.(arbitror)ædificijs fundamenta iaci firma,& ſca-
phis poni idonea carina, ſiquid ædificandorũ pangendorũq; in ijs futurũ eſt firmũ. Vbi.n.prima
ipſa baſis ſtatim ab initio debilis fuit,q fieri põt,vt,qđ ſupſtruxeris,futurũ infirmũ non ſit? Itaq;,
qm̃ in continẽtibus ex propoſita ſtipatione febribus,(neq;.n.grauari debemus iterũ, atq; iterum
ſermonẽ repetere,quò nũc ſaltẽ medicorũ vulgus verã methodũ condiſcat) qm̃, inquam, ſeptem
præter naturã poſita ſunt,à quibus indicationes ſumunt,humorũ multitudo,craſſitudo,lẽtor,ob-
ſtructio,tranſpirationis retentio,putredo,& febris carens intermiſſione: atq; hæc contraria oĩno
eſſe adhibenda docebant:præter hęc vero ab ijs,q̃ ſm naturã ſe habebãt,poſitę indicationes ſunt,
ex tẽperamento tũ ipſius laborantis partis,tũ reliquarũ omniũ,q̃ principes ſunt,ex ſubſtantiæ ip- F
ſarũ q̃titate,& ex ſpiritus ipſius ſubſtantiæ, tũ q̃titate,tũ qualitate:horũ vero indicationes nõ con-
trariorũ erant,ſed ſimiliũ:ad iſta vero(ſicut diximus)dignoſcenda,tũ ętas,tũ conſuetudo,tum oẽs
quæ externæ morbo cauſæ fuere,contulerunt, vtiq; ortis hinc quoq; indicationibus non paucis,
Oẽs profectò inſpicere ſimul medicũ decet,quò.ſ.intelligat,quonã primum ac magis, quonã mi-
nus & ſecundo,quonam adhuc & tertio, atq; deinceps quo poſt quod præſidio ſit vtendum.

De ſanguinis mittendi ratione in propoſita febre. CAP. 14.

QVippe,ſi vires eius,qui ex putredine humorũ(vt poſitũ eſt)febricitat,valentes ſint,mittẽ-
dus ſtatim ſanguis eſt:ſi cruditas ventris non ſit,ſtatim morbo incipiente. Sin vires infir-
mæ ſint,aut ætas diſſuadet,incidenda vena non eſt.Porrò dictum ſupra eſt eiuſmodi fe-
brẽ in virtutẽ imbecillã nõ ĩcidere.Quippe ſynochos bene habiti corporis, ac calẽtis ætatis,ꝑpria
eſt.At,ſi in puerũ incidat,q quartũdecimũ annũ hactenus non attigit,mitti illi ſanguis non debe-
bit ꝑpea,ꝙ tantillis,cũ præſertim calidi ac humidi ſint,plurimum corporis ſubſtantiæ quotidie de
fluat,ac digerat.Ita,quod ex incidenda vena moliendũ nobis fuerat, id vltro nobis ex curati cor-
poris natura pręſtat.Quòd ſi corpus quartũdecimũ annũ exceſſerit,ęſtimãdum eſt,qualis nã eius
natura* ſit,num gracilis,& ſpiſſa,& dura,& copioſi ſanguinis,an contra. Atq; ita in priori miſſio- G
nẽ ſanguinis adhibebis:in ſecunda nequaquã.Quinetiã modus vacuandi ſanguinis ex ijſdẽ indi-
cãtibus ſumet.Si.n.cui ſanguis mittitur, triginta annos natus ſit,ſed laxus, & mollis,& pinguis,
et albus,ac gracilibus venis,huic aut planè ſanguinẽ non mittes,aut parũ detrahes.Et oĩno quidẽ
non mittes in tẽpore æſtatis,& regione æſtuoſa,& cœli ſtatu calido ac ſicco:Parũ detrahes in reli-
quis tũ anni tẽporibus,tum regione,tũ cœli ſtatu. Etenim, ſi neq; obſtructio ſubeſſet,nec putre-
do,ſed ſola ſuccorũ redundãtia,protinus à miſſione ſanguinis,pro naturæ ſuæ ratione ſe haberet.
Itaq; tm̃ ſuccorũ in omni tũ corporis tẽperamento,tũ regione, tum anni tempore, tum ſtatu cœli
detrahi par erat,quãtũ ſupra naturalem ſtatum fuerat inauctum. Verum, qm̃ nec obſtructio,nec
putredo curari per ſanguinis miſſionem põt,vt quæ alia remedia(ceu prius eſt monſtratũ)deſide
rent,reponi ſanguinis aliquid ad curationis ſpatiũ debebit, quò minus intempeſtiue nutrire ne-
ceſſitate vlla cogamur.Quantũ nanq; ad eiuſmodi pertinet febrẽ,prorſus nutriendũ non eſt. Si-
quidẽ oſtenſum prius eſt ſolũ virtutis reſpectum eſſe,qui de nutrimento indicationem præbeat.
Atq; vero, quãtũ ad id, quod inanitũ corpus eſt,nutrire oportet.Ita neceſſum eſt duorũ alterum,
aut febrẽ,ſi nutris,augere:aut vires,ſi non nutris,deijcere.Satius itaq; fuerit (vt dictum eſt) aliq̃d
ſanguinis,quod proprium partibus animalis nutrimentum ſit,relinquas:ac ipſe pauciſſimas ſor- H
bitiones potionesq́; exhibere ſis cõtentus:quibus vtiq;, ceu medicamentis potius, q̃ nutrimẽtis,
egemus.Nam id quoq; ſupra(quò minus multa de ijſdem adhuc loquamur)eſt oſtenſum.

* Al. σχέσει. habitudo.

Aduerſus Methodicos, qui omiſſa venæ ſectione præcordia cataplaſmatis, & perfuſionibus relaxabant. CAP. 15.

IMmo de cataplaſmatis ac præcordijs perfundendis eſt loquendum. Quippe pleraq; medicorũ
turba vnum quiddam hoc quoq; ex methodicorum iſtorum curãdi ſanctionibus ſtatuit. Om-
nesq́;, ſicuti poſt tertium diem nutriunt,ita etiam oleo prius perfundunt.Inde vno die interpoſi-
to rurſum nutriunt,cataplaſma prius imponentes:Quòd ſicui aluus eſt adſtricta, etiam hanc cly-
ſtere ducentes.Itaq; his ſaltem authoribus ordinandi victus artem, vna hora quis didicerit. Ve-
rum non ita ſe vera res habet.Sed, cum ars ipſa tota ſit magna,non leuiſſima eius pars eſt ſcientia
ordinandi victus. Quæ vtiq; ex his maxime remedijs conſtituitur,cibo,potione,perfuſione,ca-
taplaſmatis,& clyſteribus. Quippe ijdem medici,cum ſanguinis miſſionem in principio etiam
ſolam adhibuerint,reliquam omnem ægri curationem victui mandant.Itaq;(vt dixi) vnius horæ
eſt victus eorũ diſciplina. ꝙ ſi,qui diſcit,ingenio valeat, ne huius quidẽ integrę,ſed minimæ eius
partis,in qua.ſ.quę nunc dicam,audiſſe licuerit.Qui febricitant,ſi valentes viribus ſint,omnibus

A ſanguinem ab initio mittes:perfuſosq́ȝ oleo poſt tertiæ acceſſionem, vel mulſa cum alica nutris,
vel ſorbitione.Deinceps vero alternis cibabis diebus,ſed cataplaſma ex artomelite prius impo-
nẽs.Sicubi vero aluus adſtricta fuerit,clyſtere hanc duces.Atq; illorum quidem vniuerſam ordi-
nandi victus artem,in his verbis iam audiſti,non vtiq; in ſex menſibus,ſed ſex verſiculis. Veram
autem diæteticen,id eſt victus ordinandi artem,nunc audies. Calfacere præcordia cataplaſma-
tis,aut perfuſionibus nõ eſt perpetuo tutum,ſed in ijs tm̃ ægris, qbus in toto corpore nullũ errat
ſuperfluũ:Cæteris omnibus extrema eſt pernicies. Nam,ſiue redundantia vtrauis ſit,vel quæ ad
vires,vel quæ ad vaſorũ continentiam comparatur:ſiue ẽt in vna parte pluribus've vitioſa excre-
menta ſint,omnia ad partẽ excalfactã trahuntur.Quoties.n.vidiſti pręcordia,cũ planè phlegmo-
ne carerent,intra quatuor dies,q̃ ea gregales iſti medici perfundere cœpiſſent, phlegmonen con-
traxiſſe,cum ego ẽt id ipſum tibi prędixiſſem,iuſſiſſemq́ȝ,diligenter ad phlegmonen futuram at-
tentus eſſes? In quibus id maxime intellexiſti,quantum malum ſit vſui,qui alienus à ratione ſit,
inſueſcere.Quippe hi,cum ex ijs,quæ ipſimet faciunt,phlegmonas ſemper excitent, id non ani-
maduertunt,ſed ijſdem ſemper erroribus implicantur : veluti Hippocrates ijs accidere dixit, qui
hinc & inde oſſiũ fracturas cũ vlcere deligabant. Etenim illi, cum phlegmonas in vlcere crearẽt,
B non tamen deſtiterunt,rati id adeo non ex deligatura,ſed alio quopiam errore incidiſſe. Et quo-
modo,quęſo,ad aliam curationis rationem ſe tranſtuliſſent,qui vſum ſine ratione profitebantur,
ex ijs,quæ tum ipſi ſemper facere eſſent aſſueti,tum præceptores ſuos ante ſe facere contemplati?
Siquidem huius generis homines ne tentandũ quidem cenſent, vt ex indicatione quicquam ſu-
mant:ſed ſola experientia ſunt contenti. At Hippocrates ab ipſa rei natura idoneum curationis
modum inuenit.Quo poſtea in vſum veniente cognitum eſt,quantus eſſet in priori error.Quin,
ſiquis in eiuſmodi affectibus,cataplaſmatis & perfuſione ex oleo relictis, velit ad curationẽ, quã
ratio docet,accedere,ipſe,quantopere aberrent, qui plethorica & quæ parum pura ſunt corpora,
ſic curant,haud magno negocio experientia ipſa iudicabit.Sanè accidit,vt in eiuſmodi morbis di
uites potius,quàm pauperes perperam curentur. In his.n.propter ipſorum delitias duplex pec-
catum non raro cõmittitur,& ꝙ ſanguis non mittitur:& ꝙ à medicis impenſior ſcilicet adhibeť di
ligentia,vt quotidie aliquid circa ægrotantis corpus fiat.Ac inter initia quidẽ ſanguinis miſſionẽ
maior eorum pars propter mollitiem non admittit,tametſi magis, quàm pauperes,redundantiæ
ſanguinis affectibus ſunt obiecti,vt qui magis tum cibis ſe impleant,tum in ocio viuant. Medici
vero,qui eos curant,vbi ſummum remedium eſt omiſſum,aliorum vſu ſarturos ſe, quod deficit,
C putant.Huc accedit,quòd ipſi quoq; ægri,ſiquis victu contra morbum minore cum negocio in-
ſtet,negligentiam rati:ſiquis rurſum quiduis agat,diligentiam,cogunt eos præcordijs aliqd quo-
tidie admouere,ſed nec inuitis profectò ipſis medicis:vt qui facere ſemper aliquid videri velint,
quòd ſic ſe maiorem mercedem accepturos ſperant.itaq; accidit,vt illo ipſo tempore phlegmonæ
diuitibus incipiant,quo iam pauperibus morbus propemodum perductus eſt ad finem. Quippe
miſſo in propoſitis febribus inter initia ſanguine,non pauperibus modo,verumetiam diuitũ ſer-
uis,plurimis quidem quinto,aliquibus ſeptimo criſis contigit, nemini ſerius. At diuites,qui &
ſanguinis copiam,& excrementorum plus,quàm pauperes & ſerui habent,cum ſanguinis mittẽ
di prætermiſere remedium, ac quotidie tum calido oleo perfundantur,tum laxãtibus cataplaſma
tis vtantur,phlegmonen nimirum aliquam vel in iecinore,vel ventriculo,vel reliquorum iſtic vi
ſcerum aliquo cõtrahũt,alij in quarto:alij in quinto:omnes planè in ſexto. Nec oblitus, arbitror,
es eius,qui dum perfunderetur,difficultate ſpirandi laborauit, omni ſuperuacuo † {ad p̃cordia}
caloris vi tracto.Ergo non hic modo perijt,ſed alij quoq; infiniti quotidie pereunt, cataplaſmate
ipſo cucurbitulæ ritu corporis ſuperuacua in viſcera trahente.Non defuerunt profectò & qui cu
curbitula quoq; ipſa ſunt vſi,eo tantum conſilio, vt circa ægrotantem aliquid ſemper moliri vi-
D derentur.Saluberrimum autem(vt prædiximus)eſt in febribus venam incidere,non continenti-
bus modo,verumetiam alijs omnibus,quas putreſcens humor concitat : vbi præſertim nec ætas,
nec vires prohibent.Leuata nanq;,q̃ corpus noſtrum regit,natura,exonerataq́ȝ eo,quo, velut ſar-
cina,premitur,haud ęgre,quod reliquum eſt,vincet.Itaq; proprij muneris haud oblita et coquet,
quod cõcoqui eſt habile,& excernet, quod poteſt excerni.Eorum.n.quę in medio ſunt corpore,
(vt iſti vocant)prouidentia,vbi detractus ſanguis non eſt, maximum planè eſt malum:vbi detra
ctus eſt,non maximũ. Quanquam ſic quoq; noxia eſſe in ſynochis febribus põt:quippe deuſta
immodico calore viſcera etiam amplius deuruntur ac torrentur. Ergo eiuſmodi prouidentiã illi
duntaxat requirẽt,quibus in vna particula putredo conſtitit:ſi tamen hi quoq; ſanguinem prius
miſerint.Prouidebitur autem his,non ſicut triuiales iſti medici prouident, qui ſtatim inter initia
relaxant,ſed in plurimis prorſus contra.Relaxantia nanq; remedia,ſicuti,quod in membris con-
tinetur,euocant,ita,ſi in principio ſint admota,pro eo plus attrahũt. Cum enim adhuc ad affectũ
locum fertur fluxio,reprimere remittereq́ȝ hanc expedit,nõ ad ipſum attrahere. Quæ vero Apo-
cruſtica.i.reprimentia dicũtur,quę adſtringẽdi certe vim obtinẽt,in principijs idonea ſunt dupli
ci ratione, & ꝙ robur affectis particulis inſerunt:(vnde minus prõpte affluxum excremẽtorum
in ſe recipiant)& ꝙ eorũ,quę in ijs iam contenta ſunt,tenuiſſimum extrorſum exprimant.Quòd
ſi tum

[Left margin, beside C:] …habitudo

[Left margin, beside "es eius, qui dum perfunderetur":] …περὶ τὰς φρέ… i. ad ſeptũ tranſuerſum.

ſi tum fluxio humorũ per ea remedia compeſcitur:tum denſitas, quæ ex adſtringendo in affecta E
particula relicta eſt,craſſiora detinet,iam tẽpeſtiua relaxatio eſt, quò ea, quę retẽta ſunt, vacues.
Præcipue aũt adſtringentibus eſt vtendũ,vbi in iecur aut ventriculũ ſuperuacuũ profluit:qñ & è
primoribus admodum hæ partes ſunt, & munus ſuum obeant vel in ipſis morbis, eſt neceſſum.
Porrò eſt non exiguũ eorum munus,qualeq; reliquarũ partium, quibus illud modo negociũ eſt,
vt id, quo nutriãtur, cõficiant,verũ quod tantopere animalis interſit,vt,ſi neq; in ventriculo pro-
be alimentum fuerit cõcoctum,nec in ſanguinẽ in iecinore mutatũ,vtiq;, quod in fame nobis ac-
cidit,vt cibi penuria degere in abſtinentia cogamur, idem tum omnibus animalis partibus acci-
dat.Non.n.ex ijs,quæ deuorarit quis,ſed ex ijs,quæ in iam dictis viſceribus confecerit,alimẽtum
toti corpori ſuppeditatur.Atq; ob hæc nimirum impenſius,q̃ cætera membra,vẽtriculus & iecur
adſtringentia deſiderant.Ergo,cum ea,quæ iam infixa ſunt,euocandi tempus eſt,tum quoq; mo-
dice adſtringi poſtulant.quod.n.adſtrictionis in principio largius ijs,q̃ cæteris partibus,adhibet̃,
id ſeruandũ aſſidue eſt,nimirũ manente, qui id indicet,vſu. Vſus vero eſt(vt paulo ante teſtati ſu
mus)nutrimenti confectio.Si igitur per imbecillitatẽ parum recte concoxerint,nõ modo aſſum-
pti cibi nulla eſt vtilitas,ſed ẽt ventriculo non raro ex eius corruptela laceſſito expellit̃ quoq; ali-
quid prioris. Ita fit, vt duplex iã noxa toti corpori accedat,cum nec ex cibo ſumpto nutriatur,& F
aliquid †{ex eo,quod ſibi repoſuerat,}amittat.Huc accedit,& ꝙ ciborum cõcoctio, ſiue ea in ie-
cinore,ſiue in ventriculo ſit improſpera,febres intendit, ac ſucci vitio exacerbat. Quo magis in
omni febre,ciborũ concoctioni proſpicere magnopere oportet.Atq; eius rei cauſa roboris quoq;
inſtrumentorum,quibus perficitur,non leuis habenda eſt cura.Sanè aliqui ſunt (vt Hippocrates
ait)qui ex eo,quod ignorant,non parum lucrifaciunt. Arbitrantur.n.iecinoris ſe phlegmonen
relaxantibus præſidijs curare,ex eo ſcilicet famam ſibi comparantes,ꝙ in agnitione fallunt̃. Siq;
dem videntur non nunquã linea*menta muſculi,qui à coſtis thoracis ad præcordia peruenit, per-
ſimilia iecinori.Mirum aũt minime arbitror eos,qui nec aliud quicquã in arte probe didicerunt,
nec in agnoſcendis affectis partibus ſe exercuerunt,ſic laudem aliquando conſequi.

† τῆς οἰκ παρασκευῆ

* περιγραφ circũſcripti

Qua ratione cataplaſmata parare oporteat, quæ ventriculo, iecinori, lieni, & reliquis inferioris ventris partibus conducant. CAP. 16.

VErum iſtos mittamus.Nos,vel ſi minima ſuſpicio ſit iecur ventriculumve laborare, abſin-
thium protinus oleo incoquemus,ac eas particulas perfundemus. Cum aũt duplex in om-
ni abſinthio facultas & qualitas ſit,veluti in libris de medicamentis eſt traditum,vtiq; in pontico
adſtringendi facultas non parua eſt:In reliquis omnibus amara quidem qualitas eſt vehementiſ- G
ſima,adſtrictio vero(quam ſaltẽ guſtu agnoſcas)aut planè obſcura,aut prorſus nulla ſentitur.Pro
inde ponticum ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi præſtat. Porrò id eſt tum folio,tum flo-
re longe,q̃ cætera abſinthia,minore.odor quoq; huic non modo non inſuauis, verumetiã aroma-
tum quid præferens:reliquis autem omnibus eſt fœdus.Quare hæc fugere conueniet, vti autem
ſemper pontico. Etiam reliquorũ medicamẽtorũ, in quibus miſta cum amaritudine adſtringẽdi
vis eſt,aliquid in oleum conijcere,atq; ad eundem modum vti licet. Oſtendimus nanq; in opere,
quod de medicamentis inſcribitur,amaram qualitatem præire,ac viam adſtringenti facere. Quo
fit,vt medicamẽtũ id genus,omnibus, quæ tantum adſtringant,ſit præſtantius. Ac, ſiquidem in-
tendere adſtrictionem ſtudes,etiam oleum ipſum adſtringendi vim habeat,cuiuſmodi eſt, & qđ
Hiſpanum vocant,& quæcunq; cum frondibus* oleæ præparare ſolent,vel quale eſt crudũ, quod
græci omphacinon vocant.Sin leuiore vti adſtrictione placet, aliud olei genus præparabis,præ-
cipue quod tenuium ſit partium:quod genus Sabinum eſt.Optimum tamen,vbi adſtringere ve-
hementius eſt opus,Hiſtricum oleum eſt,vt quod ambas in ſe virtutes habeat,& amaram,& quæ
adſtringat.In penuria vero abſinthij inter initia vel melinum,vel maſtichinum, vel lentiſcinũ ſa-
tisfecerit:ꝙ ſi exigua febris ſit,etiam vnguentum,quod ex nardo componitur. Eſto autem opti- H
mum id quoq;.neq;.n.parum intereſt inter id,& quod vitioſum eſt:cum id,quod Neapoli in Ita-
lia conficiunt,nomine tantum nardinum vnguentum ſit,ſi cum eo,quod in Aſia fit,cõferatur. Id
antea Laodiceæ tantum componebatur:nunc etiam in multis fit oppidis. Quòd ſi inclinatio fe-
bris,in qua iſta moliris,non admodum ſit facilis,abſtinebis à nardino. vteris autem hoc tempore
rectius melino:aut, ſi id non eſt,lentiſcino:ab hoc vero maſtichino. Omnibus nãq; his nardinum
vnguentum valẽtius excalfacit. Quare, ſi reliquorum copia non eſt,roſaceum illi admiſcebis.Sa
nè myrtini adſtrictio idonea non eſt,cum craſſiorum ſit partium,q̃ vt alte deſcendere poſſit.Atq;
hæc quidem exempli gratia protulimus:nam magnam eorum copiam deligere ex medicamento
rum libris licet. Ad eundem vero modum & cataplaſma compoſitam vim habeat ex ea,quæ te-
nuium ſit partiũ,ac relaxet,tum vero ex amara & adſtringente.Superet aũt in ijs,vbi ſcilicet tum
reprimere,tum robur addere ſtudemus,quod adſtringat:vbi tenuare ac detergere, amarum: vbi
euocare,quæ ex relaxantibus tenuium maxime ſint partiũ. Siquidẽ,quæ craſſæ ſubſtantiæ ſunt,
ea pus mouentibus mõſtrauimus eſſe accõmoda. Cum aũt definitũ in opere de medicamẽtis ſit,
& quæ vel ſolã obtineant adſtringendi qualitatẽ,vel amaritudinẽ:& quæ ambas poſſideãt quali-
tates,maxime deligenda ſunt,q̃ ambas habent.vbi ea non adſunt,ipſe amara ijs, quæ adſtringãt,
miſcebis,

* θαλλῶν li ſequenti ve germina.

A miſcebis,ita nimirum,vti nos in iecinoris phlegmone,ex copijs præſentibus componere cataplaſ
ma vidiſti.Erat enim is,qui ægrotabat,medicus:quem iam lucernis accenſis inuiſimus:quo tem-
pore ab ijs,qui talia venditant,nihil emi potuit.Ergo,cum inclinatam notabiliter febrem inueniſ
ſem,vtendum occaſione ꝗ̃ primum cenſui,eo certe magis,ꝙ ſuſpectam horam,quæ gallicinio fu
tura erat,alterius acceſſionis initium allaturam verebamur. Incoxi in oleo quidem abſinthium:
in aqua vero malum cotoneum. Dum autem hæc coquebantur, myrobalani pieſma, & ireos ra-
dicem,quæ intus inueneram,contudi cribrauiqꝫ.Dein olei & aquæ, quæ paraueram, portionẽ in
lebetem immiſi:ac,vbi modice coxeram,myrobalanum & irim vnà cũ exigua cera inieci.Coqui-
mus autem cotoneum non in aqua modo,verũetiam perſæpe in auſtero vino. Ac omnibus eiuſ-
modi cataplaſmatis de ipſa quoqꝫ cotonei carne interdum admiſcemus.Quippe,vbi,& quod cõ-
fluit,copioſum eſt,& particula ipſa infirmior,adſtringentem vim(ſicut ſcis)inaugemus.Vbi vero
tum corpus totum purum eſt,nec membrum ipſum imbecillum,nec vltra quid confluit,ibi in ijs,
quæ miſcentur,materijs minimum quidem ſit,quod adſtringat:copioſius vero non ſolum, quod
relaxet,ſed etiam & quod amarum eſt,& quod acre.Quòd ſi exigua febris ſit, ac phlegmone non
adeo calens,tum æger ipſe inediam tolerare valeat,hoc caſu digeſtoriam quidem curãdi ſpeciem
B intendes:adſtringentem aũt remittes.Neqꝫ enim amplius ipſi ſaltem phlegmonæ conducere poſ
ſunt,quæ adſtringunt,vbi nec affluit quicq̃,& craſſus humor affecto loco tenaciter eſt infixus:ſed
(ſicut prædictum eſt)trahendæ potius curationis,ac, quæ adſtringant,miſcendi conſilium proba-
mus:quò robur membrorum tueamur. Vnde nec colo laborante, nec reliquorum inteſtinorum
quouis,nec muſculis,qui in præcordijs habẽtur,aut ipſo peritonæo miſcenda adſtringentia ſunt.
Sed nec, cum veſica male habet,vterus'ue:modo(vt dictum eſt)nihil vltra ad locum fluat:nec ſan
guinis redundantia,nec excrementorum copia in toto ſint corpore.Porrò renes & pectus in me-
dia prædictorum conditione ſunt,quãtum ſcilicet à ventriculi iecinoriſqꝫ ſolicitudine abſunt, tñ
reliquorum ſupergreſſa.Siquidem in ventriculo ac iecinore exolui robur eſt pernicioſiſſimum:
in illis minime eſt periculoſum.In his vero eſt quidẽ periculoſum,non tñ perinde,vt in illis:niſi ſi
pus educere ex pectore,aut pulmone aliquando ſit opus. De liene pronunciare abſolute non eſt,
nec niſi prius definita tum corporis totius natura,tum vero affectu,qui curationis tempore occu-
pauit.Nam,ſi vel æger ex ijs ſit,qui atræ bilis excrementum naturaliter congerant: vel etiam eo
tempore ſuccus is in eo abundet,neceſſe eſt in liene curando adſtringẽtia reliquis admiſceas, quò
viſceris robur cuſtodias.Ita enim & excrementa ad ſe trahet:&,cum corpus expurgarit, ipſe rur-
C ſus per ventriculum excernet:veluti in naturalibus commẽtarijs de ijs eſt proditum. Sin nullum
omnino ſit atræ bilis excrementũ,aut omnino adſtringendum non eſt,aut parciſsime. Obſeruan
dum vero diligenter eſt non in liene modo,verũetiam in oĩbus partibus,in quibus humor putre-
ſcit,quod ſymptoma maxime ſit vehemens,quod ſecundo loco, aut tertio: quò videlicet affectu
ex ipſis planè inuento,idoneam ei curationem adhibeas.Aliàs nanqꝫ in membro affecto calor ſu-
perat:aliàs tumor,qui vel propter abundantiam humoris,vel propter craſſitudinem ſit durus. Si
igitur calor præponderat,id agendum,vt ſenſim per ea,quæ tepentem calorem obtinent, digera-
tur:quod genus eſt tum lini ſemen,tum chamæmelum:quibus adijci vel hordei vel fabarum fari-
na debet,quippe quorum neutrum excalfacit.Sæpe autẽ(vti non ignoras) quod medici artomeli
vocant,pro cataplaſmate eiuſmodi phlegmones præparamus,atqꝫ aquæ aliquid miſcemus:ad lie-
nem vero etiam aceti aliquando aliquid.Si vero laborantis phlegmone partis calor non multum
à natura exceſſerit,ſed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timide ſine aqua debebis,
et fœnigræci aliquid ſupradictis immiſcẽs.Si vero,veluti ſcirrhoſa,phlegmone ſit propter humo-
rum,quos continet,vel craſsitudinem vel lentorem,tum aceti aliquid, tum amara medicamenta
ſimul immiſcenda curabis:potiſſimum in liene.Etenim viſcus hoc propterea,ꝙ ab iecinore craſ
D ſum humorẽ trahit,eiuſmodi humoris occaſione plerunqꝫ laborat.Quo magis cataplaſmata,quæ
ex oxymelite & abſinthio & cappari fiunt, illi ſunt idonea. Hæc igitur cum medicorum vulgus
ignoret,omnes oleo perfundunt,& cataplaſmatis relaxantibus curant prius, ꝗ̃ corpus vacuetur:
omniumqꝫ maxime diuites:quibus non ſolum in talibus obſequuntur,ſed etiam eos lauari in bal
neo permittunt.Ego vero nec eorum,qui ex putredine humorum febricitent, lauem quẽquam:
nec relaxantibus cataplaſmatis prius,ꝗ̃ ſuperuacua purgarim,vtar. His vacuatis non ſolum auda
cter lauem,ſed etiam cataplaſmatis vtar,in alijs quidẽ membris,ijs,quæ relaxent:in iecinore vero
ac ventriculo,additis etiam,quæ mediocriter adſtringant.

Quæ cataplaſmata cordi,& pulmoni,& omnino pectori conueniant. CAP. 17.

PArcius vero ad pectus,ꝗ̃ ad ea,eſt adſtringẽtibus vtendum:qñ talia humores, q phlegmonẽ
excitant,in pulmones & cor non nunꝗ̃ reprimunt.Ac cibis potius horum firmitudini eſt cõ
ſulendum. Neqꝫ enim, ſicut in iecinore & vẽtriculo,ita hic quoqꝫ tenuiſſimo victu eſt vtendum.
in illis nanqꝫ alimentũ concoquitur,metuſqꝫ eſt,ne ipſis phlegmone laborantibus nec nutrimen-
tum rite concoquatur,& phlegmone augeat.In pectus vero tñ alimenti iam concocti peruenit,
quantũ vni ipſi particulæ nutriendæ ſatisfaciat. Ac longe quidẽ magis in pulmonis phlegmone
abſtinẽdum ab adſtringentibus eſt:qñ in eo ipſis quoqꝫ relaxantibus admiſcendũ aliquid acrium

quodammodo & euidenter calfacientium eſt. Quippe foras trahere potius, quàm reprimere, in eo de- E
bemus. Itaq; etiam cucurbitula vtiliter ijs, qui ſic laborant, ſi prius ſint vacuati, applicabitur. Si ve-
ro abundantia ſuccorum (quam vocant Plethoram) in his ſit, non magis ex pulmone in pectus ali-
quid excrementi transferet, quàm ex toto corpore attrahet in vtrunq;.

Cataplaſmata laboranti cerebro & capitis partibus accommodata. CAP. 18.

EAdem ratione nec in cerebri & eius membranarũ phlegmonis, cucurbitulis in morbi initio
vtemur, verũ vbi nec influit adhuc quicq̃, & totum corpus prius eſt vacuatum. At reprimen-
tibus in his quoq; inter initia vtendum. Sed cum oſſibus cranij mediũ occupantibus in altum de-
ſcendere reprimentium vim cupimus, eorum, quæ præire ac deducere ea poſſunt, aliquid repri-
mentibus admiſcebimus. Ea ſunt, quorũ ſubſtantia ex tenuibus partibus conſtat. Sanè acetũ non
modo tenuium partium eſt, ſed ẽt non mediocrẽ reprimendi vim obtinet. Quo profectò rationa-
bilius in principijs affectuum ipſo vtuntur, roſaceo admiſcẽtes. Procedente vero tempore etiam
ſpondylij & ſerpilli (quibus iam non modo partium tenuitas, ſed etiam calor ineſt) aliquid admi-
ſcent: quo ſcilicet tempore tranſire ad ea, quæ concoquant ac digerant, cõuenit, atq; hæc vtraq; va-
lentiora, quàm poſtulet ipſa pars phlegmone affecta, deligere, ceu viribus eorũ per ea, quæ interſunt,
oſſa remittendis. Sanè ad eum modum & caſtoreo vtimur: cum tñ eo in alijs phlegmonis minime F
vtamur, quamuis etiam in ſumma inclinatione ſint: eſt enim calidius id, quàm vt phlegmonis ſit ido-
neum. At vero locis circa cerebrum, phlegmonis ipſis iam inclinantibus, eſt vtiliſſimum: q̃m non
continuo his, ſed oſſibus interuenientibus occurrat. Ineſt aũt eiuſmodi pharmaco & partium te-
nuitas, quod ipſum ijs, quorum per denſum obicem tranſmitti vim oportet, eſt accommodum.

Quæ partes per quas vias, & per quæ remedia vacuentur. CAP. 19.

ILlud te profectò non fugit, nos ſingularum particularum meatus, qui ijs ad ſuperuacuorũ emiſ-
ſionem ſunt proprij, fluxiles reddere, Inteſtino, ventriculo, & meſenterio, et concauis iecinoris
inteſtinum rectum: Renibus, veſicæ, iecinoris gibbis, venæ cauæ, & arteriæ magnæ, & omnibus,
quæ in lumbis habentur, eum, qui vrinis eſt delegatus: Pulmonibus & pectori ipſam aſperã arte-
riam & fauces: Cerebro & eius inuolucris eum, qui per palatum & nares deſcendit. Paritur fluxi-
bilitas ijs quidem, quæ per ſedem excerni habent, mulſa, & cibis ijs, qui ventrem molliũt, & phar-
macis, quę modice proritare poſſunt. Quæ enim acriora ſunt, vitare oportet, q̃m phlegmonas exa-
cerbent. Ad ventriculum vero, iecur, & lienem, ſiquando phlegmone ſint vexata, nec mulſa ipſa
eſt vtilis, q̃m illico in bilem tranſeat, ac viſcerum phlegmonas augeat. Excrementa vero, vt cum
vrinis excernantur, ijs medicamẽtis, quæ vrinas mouent, (Diuretica Græci vocant) promouebis: G
Non ſecus, quæ in pectore & pulmone continentur, tuſſi (per ea ſcilicet, quæ hanc moueant,) va-
cuabis. Porrò in opere de medicamẽtis cuiuſq; materiam didiciſti, non eorũ modo, quæ iam com-
prehenſa ſunt, ſed etiam, quæ cerebri membranarumq; eius ſuperflua per nares emittunt.

Quo tempore, & qua ratione cataplaſmata relaxantia, & balneum ægrotos iuuent. CAP. 20.

ETenim horum quoq; omnium vberem materiæ ſupellectilem in illis commentarijs habes.
Quare abunde ſunt ad rem præſentem, quæ hactenus de phlegmone laborantium partium
differentia diſputauimus. Dicturus enim plura de ijs ſum in ea methodo, quæ oĩum tumorũ, qui
præter naturã ſunt, curationem comprehendet. Neq;.n. in præſentia dedita opera & ſtudio hunc
ſermonem ſum ingreſſus, ſed præter penſum in eum, ſequela quadam rerum inuitante, diuerti.
Siquidem propoſitum nobis in hoc libro non fuit, vt te partis cuiuſq; phlegmone obſeſſę optimã
curationem docerem, immo vt noxam eorum oſtenderem, quibus cataplaſmata in febribus non
vacuato prius toto corpore imponuntur: potiſſimum vbi intra corpus aliquid phlegmone infeſta-
tur. Quippe, ſi ambiens ita calet, vt materias valenter liquet, maior noxa eiuſmodi cataplaſmatis
ſuccedit, quàm lotioni in balneo. Quanquam autumant, qui quotidie præcordia perfundunt, & cata-
plaſmatis inducunt, non modo nullam ex ijs noxam, ſed etiam magnam vtilitatem ægris compa- H
rari: contra ex lauando non modo nullam vtilitatem, ſed etiam maximum incommodum, ſcilicet
ignorantes, ſicuti reliquorum omniũ, quæ circa ægrum adminiſtrant, ita & balneorum naturam.
Ego vero de vniuerſa earum vi in ſuperioribus diſputaui pleniſſime. Nunc tantũ dixiſſe eſt ſatis
quibuſdam prorſus nihil nociturum balneum: quibuſdam minus, quàm cataplaſmata. Quod enim in
præcordijs relaxantia (quæ iſti vocant) præſidia faciunt, id balneum in toto efficit corpore. Eoq́;,
cum in remiſſione febris adhibetur, corpore iã mediocriter tranſpirante, non exiguum affert com-
modum, oĩa ex eo tum fuliginoſa excrementa, tum fumida educens. Et, ſi quidem nullius viſceris
imbecillitas ſubſit, proficiet ægrotanti: ſi tñ horror inter exhibendũ non incidit. Tribus enim his
in balneo, quod in quacunq; febri adhibebis, intentus ſis, oportet: Vni, quod citra horrorem ſit admi-
niſtratum: Secundo, quod nullum primæ notæ viſcus ſit imbecillum: Tertio, quod multitudo crudorum
humorum in primis venis non contineatur. Horror nanq; (vt prius dictum eſt) non ſolum inten-
dere iam præſentem febrem poteſt, ſed etiam, cum non fuit, eam interim excitare. Partes vero im-
becillæ liquatos iam humores magis recipiunt, quàm ante, quàm liquarentur. Crudorum vero humo-
rum copia in totum corpus digeritur. Horum ſi nihil obſtet, ex balneis duo hæc ægro compendia
accedant, & quod redundantiæ humorũ aliquid vacuabitur: & quod multum febrilis caloris trãſpirabit.

Quòd

A Quòd ſi,præter ꝙ ꝗ nulla princeps pars imbecilla ſit, etiam inferioris notæ partium aliqua ſit inualida,veluti podagricis pedes,& ijs,qui articulari vitio laborant(Arthriticos Græci vocant)vniuerſi corporis articuli,maxima ſalutis pars ægro ex balneo comparabitur, ipſis infirmis partibus quæ ſuperuacua ſunt,excipiētibus.Aſſolent enim non nunꝗ & citra balneū ſuperuacanea in partes infirmas confluere.A balneo vero magis,vtpote tum ſuccis ipſis per id liquatis, tum vijs,per quas meent,patefactis.Ambo.n.hæc ex moderato calore proueniāt, neceſſe eſt,tum vt humores liquentur,tum viæ dilatentur.Proinde fit,vt,cum iecur,ventriculus,pulmones, pectus,vel principum id genus partium aliquod imbecillū ſit,maxime lædantur, quicūꝗ ſe lauerint, ſi illis ſuperuacua in corpore ſint,ijdemq; ipſi cataplaſmate vſi,duplex incōmodum ſentiant,nullo cōmodo. Quippe balneum tum corpus totum vacuat,tum,quod fumidum eſt ac fuliginoſum,digerit:Relaxantia cataplaſmata,ac ſimilis facultatis perfuſiones,vt nihil horum bonorum afferūt,ſic ſuperuacuum omne ad imbecillius,quodcunꝗ id circa mediū corpus ſit,contrahunt, ſiue iecur id, ſiue ventriculus,ſiue ſeptum tranſuerſum,ſiue meſenterion,ſiue ieiunū,ſiue colon,renes'ue ſit.Quòd ſi diligentiam oſtentare volentes,etiam pectus vnà excalfaciant, vel in ipſum,vel etiā in cor, vel in pulmonem ſuperflua rapiēt.Voco imbecillam partem, vel quæ natura eſt intemperatior:(alij

B nanq; alia ſic ſe habet)vel quæ ex præcedente aliquo morbo intemperiem contraxit: vel quæ in præſenti tpe in hanc ſit perducta.Non enim partium omniū,quæ aut phlegmone laborāt, aut putreſcentes humores,aut obſtructiones continent,virtus ſtatim infirma eſt: promptius tamē in ijs quoꝗ ſuperuacuum,qualecunq; id ſit,in ægram partem propter calorem,quem affectus excitat, fertur.Quippe particula,quā obſtructio,aut putredo,aut phlegmone obſedit, febris ipſius veluti focus eſt.Ergo,cum huic propter calorem ſua ſpōte trahenti alia quępiam occaſio extrinſecus ex ijs,quæ poteſtate excalfaciāt,acceſsit,neceſſe eſt affectum intendi.At vero, ſiquis,vti prędictum eſt,toto corpore prius vacuato,relaxantibus curet,vbi ſcilicet maxima febris nō adeſt, vtiq; prodeſſe aliquando poteſt.Tum vero,ceu dictum etiā eſt,lauare citra noxam licet. Cauendum tamē à frigido ſolio his eſt:qn̄ & crudi & putreſcentes ſucci,†{minus apti ad exhalandum}redduntur, ſiquis in eo moretur.Sanè officit ijs etiam,ſi aqua admodum ſit frigida:qn̄ ſic affectorum tum corpus,tum vel maxime afflicta particula difflari euaporariq; poſtulat.Quo fit,vt vel perfundere illos aqua idonea ſoleamus:vel,ſi moderate,quæ in natatione eſt, frigeat, ingredi permiſſos celeriter exire iubere.In progreſſu tn̄ morbi,quo tempore & abſumpta iā ſuperuacua ſunt, & tum cruda tum putreſcentia concocta,& cataplaſmatis relaxantibus,& balneis ſine periculo vtare.

AF. δύσπεπτοι .i. minus apti ad concoctionem.

C *Quo pacto ratio victus, æſtimato initio ac febris vigore,ſtatuenda ſit.* *CAP.* 21.

PORrò aptiſſimum in febribus,quæ intermittunt,& repetunt,tempus eſt,cum,vti dictum eſt, exhalare iam cœperit febrilis calor. Statim enim corpus ad nutrimentum præparat, huius quoꝗ opportuno tempore ex duplici coniectato reſpectu, nempe ſummo præcedentis acceſſionis vigore,& futuræ principio. Ad hæc nanꝗ ſpectantes operam dabimus, vt ꝙ longiſſime ab vtroꝗ nutriamus.Ergo, ſi ſpatium, quod inter ſummum prioris acceſſionis vigorem,et ſequētis principium interuenit,ſatis ſit amplum,facile eſt idoneum tēpus inuenire:Sin exiguum id fuerit, alterum facias,neceſſe eſt,vt aut ægrum admodum adhuc calentem nutrias, aut ſequentis acceſſionis inuaſione iamiam affutura. Quo magis præſagio medici eiuſmodi febris indiget, qui primis ſtatim diebus,quanto ſpatio duratura febris ſit,conijciet.Quippe,ſi cōtinens fuerit, conſtat breui finiendam.Si itaꝗ vltra ſeptimum progreſſura non videbitur, prorſus continendus à cibo æger eſt:vtiq; ſi virtutem non defecturam conijcimus.Sin ad nonum,aut vndecimum, aut quartumdecimum vſꝗ progreſſura videtur,aut etiam in ſeptimo finienda, cæterum æger vires infirmiores habere,ꝙ vt in tantum tempus ſufficiat,neceſſum erit nutrire:ac deligere, ſicut in re ancipiti cōuenit,quod minus ſit noxium,diſtinguendo id diſcernendoq; ab eo, quod magis ſit noci-

συνεχὴς.i.cōtinua, ē in cod. græcis. σύνοχος legit Linacer.

D turum,idq; tum ex loco afflicto vnà cum affectu,tum acceſſionis & principij & ſummi ēt vigoris cōſuetudine.Siquidem, vbi vel iecur vel vētriculum phlegmone prehendit,pernicioſiſsimum eſt ante acceſſionem cibare:Vbi hæc abeſt, quibus infirma eſt virtus,vtiliſsimum. Aſſolent enim eos,qui ita ſe habent,iecinore quidem afflicto,alui deiectiones vnà cum acceſſionibus inuadere: ore autem ventriculi vexato,ſyncope. In alijs vero animalis inſtrumentis, quod iam dictis portione reſpondeat,tum ex ſitus eorum ratione, tum dignitatis æſtimabis. Ageturq; de ipſis poſtmodum.At ſummi vigoris & acceſsionis principij morem ſic conſideres,cenſeo.In ſummo vigore notabis,an citra magnitudinem febrilis caloris ſiccus ſit & ſquallēs, an citra ſquallorem vrens. Priorem nanq; humectante victu madefacere ꝙ primum oportet:In ſecundo,dum plurimum caloris ſe remittat,expectare.In principij vero acceſſionis more æſtimabis,an corporis extrema perfrigeret,& magnam ſanguinis reuocationem ad interiora corporis faciat: an omnino corpus non premat:Quippe ſecundum hoc,ceu facile manſuetum'ue,contēnes: In priore diſtinguas, oportet.Nam ſi abſq; viſcerisphlegmone, aut ſuccorum redundantia, motus ad interiora in acceſſionibus pollet,nihil offendes paulo ante cibans:Sin vel phlegmone,vel redundantia ſubſit,cauenda eſt ante acceſſionem cibatio,ceu res maxime noxia.

ἤθει .i. more, quēadmodum inferius vertit.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER DVODECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Symptomata, quæcunq; inſigniora ſunt ad euertendas vires, ac cum febribus inuadunt, curare docet.

Quo pacto aduerſus ſymptomata pugnandum pro ratione noxæ, quam viribus inferunt. CAP. I.

NOn ſunt, ſicut non nulli autumant, eæ, quę cum ſymptomatis cõſiſtunt, febres,
aut febrium genus vllum, aut ſpecies differẽtia ùe: ſed, veluti tum alius morbus
alij morbo, tum ſymptoma ſymptomati vno tempore, eodem in corpore copu- F
latur, ſic & cum febre incidunt quædam grauiora ſymptomata, quibus proſpici
maiore medentis ſolicitudine debet. Nam de leuioribus, quæ febrium genera-
tioni neceſſario ſuccedunt, adeo oĩno non meminerunt, vt etiã, ceu prorſus non
ſint, innominata ea reliquerint. At, quæ vel rarenter febricitãtibus incidunt, vel
cõmunem magnitudinem excedunt, ſeorſum ab alijs tradenda cenſent. Sunt porrò eorum primę
differentiæ tres. Aut. n. in actionũ offenſa conſiſtunt: aut in retentorũ vacuatorum ùe immodico
exceſſu: aut corporũ ipſorum affectu. Quartum enim genus numerandum inter ſymptomata nõ
eſt, etiam ſi inter ſymptomata ꝙ maxime non pauci id poſuere, ſicut eryſipelata, ophthalmias, vl-
cera, parotidas, reliquaq; id genus. Ex prædictis vero tribus actionum quidem offenſæ ſi contri-
ſtant, ſolicitudinem medici ad ſe conuertunt, affectúmq; deſerere cogunt. Idem faciũt & eorum,
quæ retinentur vel expelluntur, exceſſus. At genus ſymptomatum, quod in affectibus conſiſtit,
alterius quidem, quem curare oportet, affectus eſt ſignum: ipſum tñ nullam ſeorſum curationem
exigit, vtpote cũ affectu, vnde naſcit̃, vnà ceſſans. Vt enim in ſumma dicã, nullũ ſymptoma, qua
ſymptoma eſt, nec curationis rationem indicat, nec primũ immutat. Monſtratũ enim eſt ex mor-
bis ipſis curationis indicationẽ præſtari, veluti ex cauſis ipſis prouidentiæ. Dictũ præterea eſt, & G
quomodo prouiſio ipſa cum medendo ſimul ſit miſta. Ex accidenti tñ ſymptomata quoq; curan-
di rationem aliqñ mutant, cauſæ ſcilicet locum eo tpe habentia. Eorum omniũ, cum, veluti cauſæ,
curationem immutant, vnum caput eſt. Dico id vnum lęſionem, ſiue ea ipſius virtutis ſit, ſiue affe
ctionis: qñ, ſi nihil ijs officiant, curationem non interpellant. Lædunt autẽ vires vigiliæ, dolor, &
immodica vacuatio. Affectui vero eadem non vtiq; ſemper, cæterum magna ex parte nocent, ac
potiſſimum cum fuerint immodica. Ob hæc igitur ſola, curandi ratione, quam ab initio inſtituera
mus, ad præſens mutata, ſymptoma ſubmouere primum cogimur. Ergo, ſi reſoluantur vires, non
tñ vehementer ſunt iam reſolutæ, ſed adhuc reſiſtunt, ad ſymptoma tantũ ſumus attenti, atq; id, ꝙ
primum ſubmouere maturamus. Sin iam reſolutæ vehementer vires ſunt, non modo ſymptoma
ſedare, ſed etiam illas firmare properamus. Quòd ſi vno remedio tum ſymptoma leniri, tum mor-
bus curari queat, id vtiq; non fuerit ſymptoma reſpicere, aut ſymptomatis cauſa remedia ſumere:
ſed oĩs eiuſmodi auxiliorum ſpecies planè morbi curatio eſt. Neq; enim, cum lateris dolorem in
pleuritide, miſſo ſanguine, vel corpore purgato, ſanamus: nec, cum abſceſſum diſtentum & cum
dolore pulſantem diuidimus, ac pus emittimus, eiuſmodi curatio ſymptomatis eſt, ſed cum, exem
pli gratia, in dyſentericorum deiectionibus, vbi vehementer rodunt, vel tragi ſuccum, vel hirci- H
num ſeuum, vel roſaceum ceratum per inferius indimus: quibus vtiq; præſidijs ipſa exulceratio
inteſtinorum non ſanatur, maxime ſi putredinoſum aliquid habeant: ſed vires interim conquie-
ſcunt. Atq; id eſt contra ſymptoma inſtare, morbo ad id tempus neglecto. Quippe, vbi virium ro
boris fiducia eſt, adeo nunquam contra ſymptoma pugnamus, vt contra prorſus per ea non nunq̃
præſidia, quæ dolorem afferunt, morbos ipſos curemus: veluti profectò dyſenteriæ ipſi morden-
tibus maxime medicamentis tum potiſſimum medemur, cum vtiq; eſt grauiſſima. Quippe me-
dicus quidam quinquagenarius, cum iam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum
valentibus eſſet, dolore illi capitis vehementi in dextro potiſſimum tempore oborto, non expe-
ctans, dum amicorum quiſpiam ad ſe veniret, ſibi ipſi nocte venam incidit. Itaq; dolor illi proti-
nus conquieuit: cæterum longo tempore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis manſit,
aliq; corpus eius deſiit (Atrophian Græci vocant) ſic, vt vix priſtinum habitum receperit. Eſt
porrò hic quoq; duplex medicorum contra dolorẽ inſtantium ratio: Altera, qua delicijs cubantiũ
ſubſcribunt: altera ex artis ratione. Quippe, ſi licet ægrum doloribus obnitentẽ valentibus reme-
dijs vno die perſanari, qui tota neglecta curatione dolori tm̃ eſt intentus, non id ex artis ratione,
ſed in ægrotãtis gratiam facit. At, ſi ex dolore vires reſoluuntur, atq; ex eo periculum impendet,

& mitigari

A & mitigari dolor,& roborari vires debebunt:quò & morbo reſiſtere, & curationis ſpatio ſuffice-re valeant.Equidem noui quoſdam tum medicos,tum ægros,qui,dum animoſi uideri volebant, ob id ipſum perierunt,ꝙ fortiter ac viriliter contra dolorem ſemper ſunt renixi,nec, quod eum le niret,quicꝗ ceperunt, ſed in aſperis &(vt ipſi interpretabantur) affectum deſtruentibus auxilijs perſeuerarunt.Quos ſanè ſpatio longiore curatos eſſe ſatius fuiſſet, ꝙ breui viriliter mori. Quidā autē(vt ſibi eſt viſus)generoſe dyſentericos vehementiſſimo medicamento curans, multos vno ſanauit die,quoſdam vero iugulauit.Erat nanq; eius medicandi ratio eiuſmodi. Cæpas id genus, quod Græci Carton vocant,vno die comedendas cum pane dabat,tum potum parcum:poſtridie mane muriam acerrimam per inferiora infundebat:ſecundum hanc etiam pharmacum validum. His igitur tolerandis quicunq; ſufficere potuerunt,prorſus ſunt ſanati: aliqui vero conuulſione, aut aïæ ex dolore defectu vnà cum madore cutis oborto interiere. Eſto igitur terminus in ægro-tantibus,quem non tranſibit is,qui ex arte generoſe cōtra morbum pugnat,vt tutò medicetur:Ei * vero,qui dolorē mitigat,vt vires cuſtodiat: Vbi vltra pergitur,crudelis hoīs officiū facit, qui vnà cum morbo vitā quoq; homini aufert:Qui vero cubantis delicijs ſubſcribit,eiusq; voluptatē non ſanitatem pro meta gerendorum habet,adulatoris. Committūt medici eiuſmodi exceſſus cum in

* σκαιοῦ

Sunt nonnulli qui uelint hanc uocem apud nullum authorem inueniri, ideo uel coctas debere dici, quas Plin. li. 20 cap. 5. eas dysentericis nonnullos exhibere ait. Vel legendum esse creticas quas idem Plin. li. 19. cap. 6. et ante eum Theophrastus Creticas in honore habitas et dulcinsculas fuisse dat.

B alijs quoq; remediorum generibus non paucis, tum vel maxime in ijs vocatis anodynis, quæ ex papaueris ſucco,vel alterci ſemine,vel mandragorę radice,vel ſtyrace,vel tali quopiam fiunt.Nā, & qui ægris gratificantur,in eorū medicamentorū vſu modum excedunt:& qui intempeſtiue im modiceq; ſunt animoſi,dum prorſus horū vſum refugiunt,doloribus ægros iugulāt.Ergo, veluti in omni totius vitæ tum habitudine,tū actione,ita hic quoq; conſiliū illud ſapientis,qui, Nequid nimis,dixit,cōplectemur,habētes pro fine,quò tendamus,cubantis vtilitatē. Quippe,ſi fas eſt ijs remedijs,quæ morbum ſanent,vtendo,quod optamus,efficere,abſtinendū ab ſopientibus medi camentis eſt,quæ vocant Anodyna. Sin ex vigilijs, & viribus reſoluendis, ad mortis diſcrimen æger tendat,tum profectò tēpeſtiue eiuſmodi medicamentis vtare, ſcilicet non ignarus corporis habitum nō nihil ex his lædendū,læſionem tū,quàm mortem,potius eligendā.Nam,ſi hæc admo dum magna non ſit,ſaltē poſtea ſpatio longiore eā ſarcire licebit.Sin ita eſt immodica,vt nec pro-lixo ſpatio perſanari queat,at certe hanc ipſam eligendā potius remur,ꝙ vt homo pereat. Hac ni-mirum perſuaſione ipſe quoq;,tametſi oīum maxime ab vſu grauiter ſopiētium abhorrens,aliqñ tū ea & colicis exhibeo,& ijs,qui vel oculorū,vel aurium,vel aliarū partiū vehemētiſsimo dolore cruciantur.Interim vero,& cū æger ex tenui deſtillatione,vigilijs,& vehementi tuſſi vrgeť, pau-

C xillulum eiuſmodi medicamenti offero,facile noxam eius,ſiquis ſemel eſt vſus,ſpatio emēdatum iri ratus.Porrò diſſident inter ſe ipſa medicamēta.Quippe,quę plurimum ſopientum in ſe habēt, ea ad præſens quidem magis ſunt efficacia,cæterum valentem,& remedijs rebellem in ægrotātis corpore frigiditatem relinquunt:Quæ horum in ſe habent minus, calfacientium vero ſibi admi-ſtorum plurimum,ea,quanto ſunt ad præſens minus efficacia,tāto in futurum minus ſunt noxia. Omnia tū id genus magis ſunt ſalubria,ſi poſt annum à compoſitione ſumantur, veluti quod ad Philonem referunt authorem:quod ad dolores ſedandos ſenſum ſtupefaciendo nullo minus eſt celebre.Sunt ſanè & alia medicamenta non pauca ex ſeminibus confecta, græce Diaſpermatωn & Trigωna nominata,quæ,ſicut ad torporem in præſens inducēdum mitiora,ita in futurum ſunt tutiora:atq; hæc quoq; oīa vtilius annotina ſumuntur.Philonis vero medicamen,etiam ſi duorū, trium'ue,aut quatuor annorum ſit,multo ſanè eſt melius,ſed nec inutile tamen ſequētibus annis ad decimū vſq;.Quod enim vltra inueterauit,tanto quidē eſt minus noxiū, quanto eſt vetuſtius: cæterum languidis eſt viribus,eoq; parum nauiter, cuius gratia paratum eſt,perficit. Ergo,ſicuti cauendus eſt,quoad fieri poteſt,eiuſmodi medicamentorū vſus,ita,ſi neceſſitas vrget, nec admo-dum noua ſunt offerenda,ꝙ frigida,quæ in his ſunt,præualentes vires adhuc habeant:nec ita anti

D qua,vt ſpem noſtrā fruſtrentur:ſed,vti cōprehenſum eſt,tandiu dimittenda ſunt,quoad violentia refrigerantium,ab eorum,quæ calefaciunt,vi mitigetur.Et talium quidem medicamentorū vſus, eorum,qui aduerſus ſymptoma pugnant,eſt proprius, potiſsimum vbi ex frigida cauſa dolor eſt excitatus:obſunt enim talia plurimum toti affectui,ac curationi contumacem eum reddunt.

Inter remedia quædam vnà cum affectu,cui adhibentur, quædam ſeorſum ſym-ptomata curare. CAP. 2.

AT ſanguinis miſſio, quæ ſcilicet vires non deijcit, ſymptoma ſpectantis medici, opus non eſt,ſed eius,qui totum affectum adimere ſtudet.Ad eundem modum & balneum,& purga tio,& fomenta calida,& vini potio.Quorum omnium Hippocrates in aphoriſmis, vbi de oculis « dolentibus loquitur,his verbis meminit:Oculorum dolores meri potio, lauatio, fomentum cali- « dum,venæ ſectio,vel purgatio ſoluit.Hęc nanq; oīa,dum affectus ſanant,vnà etiam cum ipſis do lores ſedant.Eodem modo nutrimentum,(vt in ſuperioribus eſt dictum)vbi in ſicco & ſqualllen-te cōrpore,ſtomacho laborante exhibetur, dum affectum ipſum ſanat, etiam ſyncope prehendi prohibet.At nō ea,quæ ex redundantia frigidorum humorum incidit, ſiue exolutio, ſiue ſtoma-chi ſyncope eſt,alimentum ceu medicamen deſiderat:quanquā etiam in eiuſmodi affectibus non ſolum nutrimentum,ſed etiam vini aliquid non raro ægrotanti dare cogimur,non vtiq; quò affe-

ἀντ. νοσήματι morbo.

ctum curemus,ſed quò periculum in præſens depellamus. Quippe vacuatio potius, ꝙ adiectio, E eſt hoc genere laborantium curatio.Licetq; quotidie videre ſic ægrotantium plurimos,medicorum ignorantia perditos.De quibus agere nunc mihi tempeſtiuum videtur.

De curandis iјs,qui ex ſumma crudorum ſuccorum copia febricitantes,ſyncope facillime corripiuntur. CAP. 3.

ERgo febricitare incipiunt non nulli, vbi maximam crudorum ſuccorum copiam vnà cum oris ventriculi(quod ſanè ſtomachum vocant,)offenſione, vel ex cruditatibus, vel alia quapiam occaſione congeſſerunt.His & præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole, ꝙ pro naturæ modo,cernitur:tum color aliјs quidem ad albidius, ꝙ pro naturali habitu, &†{intercute aqua laborantium magis ſimile,}eſt mutatus:non nullis etiam ad nigrius,aut liuidius: quos quidem medici plumbei coloris appellant.Omnibus pulſus minores ſunt,ꝙ pro caloris ratione:præterea obſcuri omninoq; inæquales:ſæpe ea inæqualitate,quam Syſtematicen Græci vocant:ſemper vero ea,quæ in vno eſt ictu.Nulli talium ſanguis mitti ſine maximo diſpendio ſolet, cum tamen vacuationem deſiderent:verum nec ſanguinis miſſionem,nec purgationē ſuſtinent,vtpote quos ſine his ſyncope ſubitò adoritur.Quęnam igitur eſt ratio talibus medendi,qui,cum vacuari poſtulent,vacuantia præſidia non ferunt? Sanè nullam aliam his{idoneam}vacuationē inueni, F
præter eam,quæ ex frictione paratur.Incipere vero in principio ſtatim morbi oportet,ac primum à cruribus,ſuperne deorſum,idq; linteis non admodum mollibus, ſed aſpredinis mediocre quid habentibus.Debet enim radi ab his cutis,cum ſimul & calefieri per eam & digeri ægrotus poſtulet.Dehinc tota brachia,ab humeris vſq;, ſuperne deorſum ſimili modo ſunt fricanda. Vbi vero artus omnes abunde calere videbuntur,& metus fuerit,nequis ex multitudine frictionis contuſa iam carne,laſſitudinis ſenſus ipſis ſuperueniat,oleo relaxante vteris:quod genus eſt Sabinum.ab adſtringente vero abſtinebis:cuiuſmodi Hiſpanum eſt,Hiſtricumq;, & quod vnà cū germinibus vel ex oliua adhuc immatura conficitur.Hyems vero ſi fuerit, nihilo deterius ſit,ſi ad digerētium aliquod tranſieris:cuiuſmodi Sicyonium eſt, aut quod cum chamæmelo cōponitur,{aut}quod apud Ægyptios eſt in pretio.Quòd ſi horum copia non ſit, oportebit accepto relaxantium oleorum aliquo,& in quo nulla ſit adſtrictio,potiſſimumq; quod eſt antiquius,immittere ipſi anethi, quod videbitur ſatis.Mox,(vt ipſi ſolemus)vbi in vaſe duplici tantiſper calfeceris,dum mediocriter qualitatem herbæ imbiberit,vngere hoc artus,& fricare tunc quoq; ꝙ plurimum debebis:poſtea oleum,qm̄ tædium afferat,detergere,atq; ad ſpinā dorſi tranſire,hancq; totam pariter fricare, primum ſicca frictione,poſt oleo.Ab hac rurſus ad crura te conferes,& ab his ad brachia, exin de- G
nuo ad ſpinam,ita totum agens diem in domo puræ lucis,nec madente.Eſto eius domus & calor media temperie.Sanè mulſa,in qua coctum hyſſopum fuit,his eſt aptiſſima.Seruandumq;,ne vel cibum,vel ſorbitionem,vel aquam exhibeas,vel omnino liberaliter bibere ſinas,niſi mulſa tribus primis diebus dumtaxat vti,ipſe,quas dixi, partes ordine fricās,eoq; ſolum tempore intermittēs, quo ſomnus hominem occupauerit.Ad quem etiam alliciendum,& frictio vberior facit:itaq; vel hoc nomine vtile præſidium fuerit, nedum quòd vacuet. At vero nec vberior ſomnus his eſt ſalutaris:cum nec crudos ſuccos digeri ſinat,& viſcera grauiora reddat. Sed,ſiquis alius affectus eſt, qui ſomnum & vigilias modicas deſideret, hic profectò in his eſt. Quippe ſomnus concoquit: Vigiliæ digerunt.Quorum vtroq; eſt opus iјs,qui ex multitudine crudorum ſuccorum ægrotāt. Ergo inuicem mediocriter adhibiti,iuuare ſe mutuo vtiliter poterunt. Atq;,ſi pulſus his paruus admodum infirmusq; ſit,aut etiam ſupra hæc vehementer inæqualis,ſcire licet extremum periculum eſſe:facienda tn̄ nobis,quæ retuli ſunt,nec aliud quicꝗ moliendum.Sin pulſus robore mediocri ſit ac magnitudine,præterea minime interciſus,& æqualis,conſidera, quæ ad aluum ſpectant: ac, ſi ſua ſponte commode nō deiјciat,audacter per inferius aliquid infundes.Accidit nanq; poſt aquam mulſam,vt, quæ in primis venis,quæ ſcilicet circa iecur & meſenterium ſunt,colligi ſuper H
uacua ſolent,hac cōmode deiјciantur.Quòd ſi maior iuſto ſuperfluorum impetus ad aluum citet, principio quidem percoquere mulſam amplius oportebit: Ea nāq;, ſicut minus aluum ſubducit, ita magis nutrit:Contra cruda,vt minus nutrit,ſic magis ſubducit.Poſt hæc,ſi ſuperuacua largius deſcendant,ne ſic quidem ſiſtenda,ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſſanæ cremor eſt. Si vero fluere pergant,alicæ ſorbitione nutries,pulſuum interim ratione obſeruata. Aliquando enim ſubito ad imbecillitatem,vel inæqualitatem,vel paruitatem mutantur.Quo tempore panem ex vino diluto exhibere conueniet,vtiq;,ſi nec ventriculus,nec iecur phlegmone laboret:quādo,ſi hac infeſtentur iam corpore crudis ſuccis referto,planè deſperata ſalus ægro eſt, pulſibus ſic mutatis. Ergo in eiuſmodi ægri caſu teipſum à culpa immunem præſtabis,ſi moriturum prędixeris,ac nullo generoſiore medicamento vſus fueris.Quibus vero ſpes eſt ſalutis(eſt autem omnibus, qui ita citra phlegmonen ægrotant)maximum medico,qui vtiq; ipſos in principio ſuſceperit,videtur mihi dedecus eſſe,ſi in ſyncopen inciderint: quanꝗ per inſcitiam medicorum quotidie id fieri cernitur. Verum non eſt,ꝙ hos ſpectemus,aut cum his noſmet conferamus,ſed cum eo,qui, cū re vera peritus in arte ſit,fœdum putet ægrum†{animo extemplo linqui,}ipſo nec ſymptoma prædicente,nec ad id præparato,aut idem prohibente.Sanè dictum à me etiam in ſuperioribus eſt, qui cata

plaſmatis

† ὑδαλεώτερ .i.aquoſius.

*libro ſuperi re vertit fro des.

† Syncope e plo deprehe Inter ſyncop aūt & leipop chian differē eſt, vt infer patebit cap.

A plaſmatis & perfuſionibus aſſidue præcordia vexant, ipſos in eiuſmodi affectibus phlegmonas accerſere. Minime igitur eſt his vtendũ prius, ꝙ ſuperuacua magna ex parte partim vacuata ſint, partim concocta: tum vero etiam his vtaris, licet, non tñ dumtaxat relaxans, ſed ex abſinthio mediocriter perfundens: ſi tñ febris non planè ſit magna. Si vero medicanti tibi tres primos dies, vt dictum eſt, nihil occurrat incommodum, iiſdem ipſis vteris vſq; ad ſeptimũ, aqua dumtaxat mulſa, in qua incoctum hyſſopum ſit, contentus. Siquidem longiſſimam, qui ita ſunt affecti, cibi abſtinentiam ferunt, corpore ſcilicet ex crudis ipſis, quos continet, ſuccis concoquendis alto. Quòd ſi non modo crudi ſucci ſint, ſed etiam eò corruptionis peruenerint, vt concoqui ad perfectionem non queant, qui ſic ægrotant, eorum deſperata eſt ſalus. Sed qui, ſi nullus præſertim committatur error, ſeruari poſſunt, ij aqua ſolum mulſa ad ſeptimum vſq; ſunt nutriẽdi: aut, ſicubi id res exigat, vel aluo fluente, vel ægro mulſam faſtidiente, ad ptiſſanæ cremorem eſt tranſeundum. Sin hunc quoq; auerſetur, alica ad eũdem, quo ptiſſana, modum ei præparabitur. Neq; enim iis, qui ita ſunt affecti, acetum incõmodum eſt: immo, ſicubi crudos affatim ſuccos eſſe animaduerteris, oxymeli pro mulſa exhibere aſſidue debebis. Quòd ſi huius aſſiduus vſus tædio eſſe cœperit, tranſire inuicem ad mulſam & ptiſſanã conueniet: dein rurſus ad oxymeli reuerti. Maxime vero, quibus tum

B paruus, tũ tardus ac rarus pulſus eſt, iis frigidos ſubeſſe ſuccos putãdum. Iiſdem protinus & color vitiatus in toto corpore manifeſte cernitur: qualis nimirum prius eſt traditus. Sed fieri fortaſſe, quod dictum eſt, non poſſe cuipiam videatur, cum nulli febricitantium aut tardior, aut rarior pulſus fiat. Cæterum duplici ratione verum eſſe, quod dictum eſt, comperietur: Vna, ꝙ euidenter in acceſſionibus appareat & tardiores & rariores, ꝙ pro naturali ipſorum habitu, pulſus fieri: Altera, ꝙ reliquis præter acceſſionem temporibus, horum arteriæ tum rarius, tum tardius, ꝙ aliorũ quorumuis qualitercunq; febricitantium, pulſant. Ergo, ſi æſtas ſit, & æger frigidæ potioni aſſuetus, frigidum huic oxymeli dabis: Sin hyems ſit, omnibus calidum, tum iis, qui calidæ, tum iis, qui frigidæ inſueuerunt, offeres, æque vt, ſi immodicus æſtatis tempore æſtus ſit, etiã iis, qui calidæ aſſueti ſunt, frigidum: vtiq; ſi nullum ſit iis viſcus ad iniuriam opportunum. Sanè propoſitis aduerſiſſima ſunt tum balneum, tum aer ambiens, quoties vel nimium calidus eſt, vel frigidus. Itaq;, vt lauandi hi non ſunt, ſic & reclinandi in domo ſunt, æſtate quidem, quæ frigeat: hyeme, quæ caleat. Læduntur nanq; non parum ab vtroq; exceſſu, videlicet in balneo, æſtate, & omni caloris incremento crudis humoribus liquatis, ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt metuẽdum ſit, ne ad pulmones & cor ferantur: aliquando etiam ne ad cerebrum ſubeant: cum longe præſtet, vt

C circa iecur & primas venas adhuc ipſis ſubſiſtant. In domo vero immodice frigida, & hyeme, & deniq; ambiente frigido ſucci, qui crudi ſunt, & inepti ad concoquendum manent, & iecinoris obſtructiones, ſi leues ſunt, augent: ſi nullæ ſunt, eas craſſitudine ſua hærentes impactiq; creant. atq; hæc quidem agenda ſunt, vbi à primo die ipſe curationem ſuſceperis. Si autem ad eos, quos ſyncope iam premit, ſis accitus, ſi ea, quæ retuli, loca phlegmone vacent, panẽ exhibebis non multum, huncq; ex vino aliquo, quod celerem in corpus digeſtionem adiuuet: ſtatimq; ad frictiones venies: quas etiam pro tradito iam modo adminiſtrabis. Ac, ſiquidem ęſtas ſit, et regio naturaliter calens & æſtuans, aut ſtatus cœli vehementer calidus, cum frigida vinum dabis: ſi nihil eiuſmodi ſit, cum calida. Quæ tamen ſecundo & tertio dabitur potio, omnino calidam exhibẽdam curabis. Quippe ad vniuerſam eam curationem, cuius gratia frictiones adhibuimus, calidum præſtat, vtpote crudorum ſuccorum concoctionem adiuuans.

De curanda ſyncope, quæ oritur ex flaua bile, ac de natura vinorum, quæ curandis ſyncopis conueniunt. *CAP.* 4.

AT, quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infeſtet, ſyncope incidit, iis frigida exhibenda potio eſt. Vinum tamen, quod & calidum natura ſit, & deductionem in corpus promoueat,

D omnibus, quos ſyncope male habet, offerre conueniet: diſtribui nanq; per corpus nutrimentum, quod ſumptum eſt, non in ventre manere volumus. Conſtat autem ex vinis ea deligenda eſſe, quæ & flauo ſint colore, & ſubſtantia tenui, & ætate vetera: talia nimirum & boni odoris continuo fuerint. Quinetiam ipſe, ſi paululum, vbi miſta ſint, guſtes, ſenties calorem per totum corpus tranſmitti. Cæterum amara præ vetuſtate vina ne ſunto, præſertim quæ iis exhibebis, quorum ſtomachus flaua bili vrgetur. Talia nanq; ſimul laudabilem ac nutrientem vini ſuccum iam amiſerunt: ſimul, iniucunda cum ſint, hoc ipſo ſtomachum offendunt. Commodiſſima igitur his vina ſunt, quæ, cum naturaliter auſtera ſint, ſenſilem iam adſtringendi vim propter vetuſtatem non amplius exhibent: calorem tamen admodum euidentem habent: omnia enim, quæ requirimus, in iis, quorum ſtomachus amara bili vexatur, efficient, cum & iucunde ſumantur, & tum ad concoctionem, tum ad digeſtionem in corpus etiam faciant: & ſucci vitium mitigent: & corporis habitum excalfaciant: & ſtomachum ipſum firment. Huiuſce generis vinorum optima ſunt Surrentinum, Signinum, Sabinum, Tiburtinum, Marſum, omnia quidem Italica, & adſtringentia, non tamen pari modo omnia. Nam Surrentinum, cum mediocriter adſtringat, tum calidius cæteris, tum iucundius eſt: Ab hoc nobile Tiburtinum: Eſt enim & aliud quoddam imbecillum Tiburtinum: quod etiam, ſicut Sabinum, leuiter poteſt adſtringere: Signinum vero auſterius eſt: ſicut

etiam Signino multo magis Marſum. Hæc omnia vina ſtomacho, qui amara vexatur bili, ſalu- E
bria ſunt. Ideoq; illis vtẽdum, quoties is vel ex ardenti febri offenſus ſyncopen attulerit, vel alias
multa in eum bilis fluxerit, vel multam imbiberit. Quibus tamen ex crudis humoribus ſyncopes
periculum imminet, ſanè Falernum tanto iam memoratis præſtat, quanto tum melioris eſt ſucci,
tum etiam calidius: vtpote quod & velocius illis per corpus digeretur, & crudis ſuccis cõcoquen-
dis auxilio erit. Quæ cum dictorum ſingula, aliud magis, aliud minus, faciant, omnia tamen Faler
na magis ſtomachum roborant. At, quoniam ipſorum Falernorum aliud dulce admodum eſt,
(quod Fauſtianum vocant): aliud, ſi cum hoc conferas, auſterum: ſi cum Signino & Marſo, dulce,
deligendum ad talia ſecundum eſt. Si vero cubans per ſanitatem dulcibus vinis inſueuit, huic ni-
hil prohibet dulcius Falernum exhibere. Verum in Aſia, & Græcia, & nationibus, quæ his ſunt
vicinæ, vbi copia iam dictorum vinorum aliquando non eſt, ex ijs, quę illæ regiones ſuppeditant,
aptiſſima ad digeſtionem in corpus ſunt Ariuſium & Lesbium: Hoc quidem, veluti ex ipſo no-
mine patet, in Lesbo natum: Ariuſium locis quibuſdam in Chio prouenit. Cum vero tria ſint in
Lesbo oppida, minus certe tum odorum, tum dulce in Mitylene gignitur: magis & odoratum &
dulce in Ereſſo, dein in Methymna. Porrò ſumenda ex his, †{quę aparachyta ſunt: ita enim nomi
nant ea,} quibus marina aqua admiſta nõ eſt, ratis maximum futurum incommodum ex ijs, qui- F
bus eſt admiſta. Alioqui nec aſſolent in Lesbo nobilibus vinis, de quibus nunc agitur, marinam
aquam immittere: veluti nec Ariuſio in Chio. Prouenit & in Helleſponti Myſia vinum Surren-
tino non abſimile: Myſinum* per eminentiam vocant. Hæc omnia vina flaua & odora ſunt, & con
ſiſtentia, quæ inter aquoſa craſſaq; ſit media. Aquoſæ porrò conſiſtentiæ ſunt, Adrianum, & Sabi-
num, & Albanum, & Gaurianum, & Thuſcum, & Neapolitanum Aminæum, quod ſcilicet in lo
cis Neapoli vicinis gignitur: vnde etiam ita id nominant. In Aſia vero & Tibecinum, & Titaca-
zenum, & tertium ab ijs Arſyinum. Contra vero craſſa ſunt, veluti Siræon, ideſt ſapa, quod apud
nos hepſema nominant, & Scybellites, & Theræum, & Albates. In Aſia vero Ægeates, & Perpe-
rinum. Ergo, quibus ex abundantia crudorum humorum ſyncope incidit, ijs craſſa vina ceu no-
xia, aquoſa ceu parum efficacia, ſunt fugienda. Deligenda vero eorum ſunt media, quæq;, vt præ-
dictum eſt, flaua ſint & calida. Neq; enim inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quan
do ẽt auſtera, & mediocriter alba, cum inueterauerint, fuluiora quodammodo reddantur. Quòd
ſi aliter nominare fuluum colorem velis, licet, voces igneum pallens. Quotquot autẽ in ipſis cali-
diſſima ſunt, omnia certe flaua ſunt: cuiuſmodi in Italia eſt Cæcubum. Quod ẽt vnum quoddam
genus eiuſmodi vinorum ab initio, ſicut aliqui putant, non eſt, verum ex vetuſtate eò peruenit, vt G
igneum colorem contrahat: vnde ipſum quoq; nomen eſt ſortitum. Non tñ eò omnia perueniũt:
cum prius craſſentur, q̃ in perlucido flauorem accipiãt. Reliquorũ vini generum, auſterorũ, quę
mediocriter alba craſſaq; ſunt, certe nullum ad digeſtionem in corpus eſt idoneum. Si tamẽ abun
de inueterauerint, nec aliorum copia ſit, vti illis licebit. Sunt vero eiuſmodi omnia, cum inuetera-
uerint, ſtomacho vtilia. Quò vero habeas horum quoq; exemplũ, tum eius, quod ex Nicomedia
affertur, memineris, velim, quod omnibus hominibus eſt notum: tum Siculi Aminæi, quod in ma
gnis reponitur fictilibus. Quod enim in paruis ſeruatur lagunculis, maxime huic eſt contrarium,
cum & malum ſtomacho ſit, & capitis dolorem excitet. Ac ſemper quidẽ eſt id agendum, vt opti
mum eligas. Si id non eſt, quod illi pro iam comprehenſis notis eſt quàm ſimillimum. Aptiſſima
nanq; ad deductionem in corpus ſunt Ariuſium, & Lesbium. Sed, ſi ea deſint, ſimusq; in Aſia, aut
Aphrodiſienſe petemus, aut auſterum Tmoliten, aut aliquod his ſimilium, quod & colore ſit ful-
uum, & ilico, cum bibitur, manifeſte excalfaciat. Conſiderãdum vero ante omnia eſt, qualis'nam
ægrotantis natura ſit. Nam, ſi imbecillum illi caput eſt, & quod facile calidis vinis impleatur, quæ
minus calida ſint, potius ſunt offerenda: Sin firmo admodũ capite eſt, & talibus vinis delectatur,
aut etiam citra noxam ea ferre eſt ſolitus, haud timide his vtetur. Porrò vina, quæ odora fuluaq; H
ſunt, quantum ex ipſorum eſt natura, omnia caput grauant. Eoq; tum Falernum, tum Tmolites,
tum Lesbium infirmo capiti noxia ſunt. Qualis autem in Falernis tradita nobis differentia eſt, ta-
lis profectò & in Tmolitis habetur. Alterum enim admodum eſt dulce: alterum auſterum, ſi cum
illo conferatur. Calida tamen admodum ambo ſunt, eoq; caput grauantia. Auſtera vina ventricu
lum roborant, caputq; inter oĩa vina minime tentant. Cæterum digeſtionem in corpus non pro-
mouent: quo magis fugienda tibi in ſyncope prehenſis ſunt non ſecus, q̃ aqua. Habile vero ad fa
cilem in corpus deductionẽ, & Hippodamantium, cum inueterauit, eſt, ipſum quoq; ex ea ſpecie,
cuius tum dulce Falernũ eſt, tum vero Tmolites. Ineſt huic & adſtrictio manifeſta, quæ tñ in neu-
tro illorũ eſt. Itaq; etiam ſalubrius ſtomacho eſt. In penuria vero vini, quod accommodum vtriq;
ſyncopę ſit, ei inquã, quæ ex multitudine crudi ſucci oritur, & ei, quæ ex bili incidit, coactus pror-
ſus vino vti, fugere (vt prædiximus) oportebit oĩa tum auſtera, tũ noua, itemq; craſſa: deligere ve-
ro aquoſa, magiſq; ſi ſint antiqua. Talia nanq;, tametſi non valenter excalfaciunt, tamen facile in
omne corpus deducuntur. Proinde, cum celeritas digeſtionis in corpus ſit his cum fuluis commu
nis, differentia rurſus in his erit, ꝙ cõcoctioni, quæ vel in ventriculo, vel venis agitur, fulua magis
conducunt propterea, ꝙ magis excalfaciunt. Præterea miſtibilia* ſunt, & nutrientia: eoq; ad ſuc-
ci bonitatẽ

† Hæc erant in cod. græcis.

* Al. Myſium

* ἐπικερασικὰ

A ci bonitatem opportuna vtilia'ue. Quorum omnium nihil i aquoſis vinis eſt. Minimum enim ex horum ſubſtãtia in ſanguinis mutatur ſpeciem. Sed, cum fulua caput feriant, quæ aquoſiora ſunt, nuſq̃ id contriſtant: Vrinas aũt præter cætera vina mouent. A quibus ſm locum obtinẽt, quæcũq; fuluorum maxime ſunt tenuia: quæ ẽt ad ſyncopas potiſsimum ſunt deligenda. Tardius his deducuntur in corpus, quæ fulua ſunt, & craſſa: quanq; ea quoq; auſteris omnibus magis ſunt penetrabilia. At vero nutriunt hæc magis, q̃ tenuia, ac vitioſos ſuccos omnium vinorum celerrime, bono ſanguine generando, corrigunt. Ergo inſtitutum ſermonem denuo repetamus.

De affectibus tum in ſpiritu, tum in partibus corporis, quibus vires læduntur, & ſyncope exoritur, remouendis. *CAP. 5.*

QVòd ſyncope præceps virium lapſus ſit, id ab alijs ante me dictum eſt. Sed, cum eſſentia virium, quibus regitur corpus, tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamẽto conſiſtat, hæc nobis, & vbi integra ſunt, ſeruari: & vbi †{corrupta ſunt,} ad integrum reuocari omnino debent. Ac, quemadmodum tueri ea per ſanitatem conueniat, in opere de tuenda ſanitate eſt præceptum. Quemadmodum vero & in morbis, traditum iam aliquatenus, & in præcedentibus commentarijs eſt. Non tamẽ adhuc res tota ad talem, qualem exigit, *cõntemplationem B eſt perducta: nec talem methodum habuit, qualem priora. Quod igitur deeſt, id nunc adijciamus. Spiritus ſubſtantia vnà cum ſolidis corporibus ſic nobis cuſtodienda in morbis ſunt, vt tum qualitate, tum quantitate, quoad fieri licet, naturaliter ſe habeant. Ac, ſi quidem ſic proſpici his poſſet, vt nec ſubſtantiæ eorum quicq; aut vacuaretur, aut prorſus immutaretur, id eſſet optimum. Sed, quoniam in commentarijs de ſanitate tuenda oſtendimus fieri non poſſe, vt id generabili corpori vnquam contingat, id agendum eſt, vt, quę ſubſtantiæ portio defluit, hanc apponendo ſarciamus: quod alteraſcit, in debitam temperiem per contrariam alterationem vindicemus. Si igitur tum vacuatio, tum alteratio ſenſim paulatimq; fiant, etiam correctio vtriuſque ſenſim adminiſtrabitur. quod munus ad artem ſanitatis tuendæ ſpectare eſt monſtratum. Sin cõfertim & ſemel ac magna aliquando vacuatio, vel etiam adiectio incidat, & morbus ita efficiatur, et medendi methodum ad eorum ſanationem requiremus. Veluti enim mutationem in non naturalem habitum, quæ ſenſim paulatimq; irrepit, corrigere, ſanitatis tuendæ artis ſunt partes, ita eam, quę multa ſimul irruit, ſarcire, ad medendi peritiam ſpectat. Ergo animalis ſpiritus cerebrum veluti fontem eſſe, clare oſtendimus: qui partim ex inſpirando, partim ex eo, quod reticularis plexus ſuppeditat, irrigatur atq; alitur. Vitalis ſpiritus non æque euidens demonſtratio erat. Sed tamen in corde eum & arte- C rijs contineri exiſtimare, alienum à ratione non eſt: eundemq; nutritum maxime quidem ex reſpiratione, ſed tamen & ex ſanguine. Quòd ſi naturalis quoque aliquis ſpiritus eſt, vtiq; his quoque in iecinore & venis continebitur. Sanè dictum fuſiſsime de virium eſſentia eſt in libris, quos de Hippocratis & Platonis placitis ſcripſimus. Solidorum vero corporum ſubſtantia certa eſſe quantitate proculdubio deſiderat: eoq; nutrimenta mortale genus tuentur. Sed nihilo ſecius et elementa, ex quibus componitur, mediocri eſſe temperie requirit. dictumq; ſubinde eſt, quemadmodum temperies ea ſit tuenda. Cæterum, virium lapſus, de quo nunc agere inſtitui, qui quidem ſolidorum corporum ſubſtantiæ digerendæ ſuccedit, in longiſsimis morbis ſubinde incidit, animante ex frequenti atrophia, id eſt nutriendi defectu, extenuato: præterea in ijs febribus acutis, quæ corpus liquant. Qui vero ex ſubſtantiæ temperie mutata, prouenit, cum vel immodice ipſa fuerint calefacta, vel frigefacta, vel madefacta, vel ſiccata, aut horum aliquibus copulatis affecta. Alteratio vero in ſpiritu, tum ex vitioſis prouenit ſuccis, tum ex ambientis aeris malitia, qui aliàs alia de cauſa in hanc eſt mutatus: præterea venenatis facultatibus, aut animalium, quæ virus eiectant, venenis. Verum hæc à præſenti inſtituto ſeponantur. Ipſius vero eſſentiæ ſpiritus corruptio, & quæ futura timetur, & quæ iam adeſt, quæ tum ex affectu animi incidit, tum ingenti dolo- D re, tum pluribus motibus, cuius generis & vigiliæ ſunt, tum ex immodica eius tenuitate, & continentium eum corporum raritudine, tum vero ante hæc omnia ex ipſo reſpiratu prohibito, & nutrimenti defectu, diligentius corrigi profectò poſtulat. Sunt porrò affectus animi, timor ſubitus & vehemens, (quem Ecplexin Græci vocant) præterea, quæ contraria huic timori eſt, voluptas maxima, Græci Pericharεan vocant, quaſi exceſſum gaudij dixeris. Scimus enim amborum occaſione perijſſe quoſdam. Iam reliqui quoq; magni timores omnes, & cum his maxime voluptates, etſi non iugulant, at certe facile reſolubilem infirmumq; ſpiritum reddunt. Triſtitia vero, & anxietates, & ira, & cura eo genere ſunt noxiæ, quo frequentes vigiliæ, quoniam vires reſoluant. Ac in ijs quidem omnibus ipſa per ſeipſam mouetur anima, in *cõrporalibus autem actionibus ipſa corpus mouet. Reſoluitur autem eius robur vtroque motuum ſuorum genere, ſi modum excedant. De laboribus vero quid attinet dicere, quò pacto & vehementius aucti quoſdam iugularint, & omnes certe læſerint, tametſi non ſuſtulerunt? In omnibus eiuſmodi caſibus manifeſte videntur ægrotantes, tum animo linqui, tum viribus reſolui: non nulli vero (vt dictum eſt) etiam mori, ſcilicet aliàs ſpiritu ipſo deperdito: aliàs alterato: aliquando ex parte digeſto: non raro hæc vtraque perpeſſo. Tractatum autem fuſius de his eſt cum in alijs libris, tum vero in ijs, quos de Hippocratis & Platonis dogmatis prodidimus. Ad rem vero propoſitam, modum, quo ſingula lædere ſunt

† corrumpant.

* σύνοψιν

* practicis eſt … lериſq; cod. … cis, ψυχι… ;.i. aĩalibus … n aliquib⁹.

re ſunt nata, diſquirere neceſſe non eſt, immo, ꝙ lædunt, ab ipſa euidentia accipere, ac eo ad vires E
tuendas in morbis ſalubriter vti. Pari modo, & ſi ſpirituum, qui noſtrum corpus regunt, ſubſtãtia
aliq̃n plus iuſto extenuata fuerit, vtroqꝫ profectò modo imbecilla fuerit, & tanq̃ temperie altera-
ta, & tanq̃ diſsipabilis, vel exhalabilis, vel, quocunqꝫ modo libet appellaſſe, reddita. Eadem nimi-
rum ratione, & ſi totum corpus trãſmutatum in immodicam raritudinem ſit, facile ſpirituum ſub-
ſtantia digeretur: ꝙ & ipſa tenuium partium ſit, & corpus eã non contineat. Ergo nec rarefacien-
dum immodice ægrotantis corpus eſt, ſi ſpiritum retineri in ipſo ſtudes, ſed nec, quę in eo ſunt, ꝑ
comeſta & bibita valenter extenuanda. Iam vero, ꝙ ipſorum quoqꝫ ciborum ac potionum nõ le-
uis habenda ſit cura ad robur virium tuendum, vt videlicet tum quantitate modici, tum qualitate
exacti exquiſitiq́ꝫ ſint, id neminem latere arbitror: ſicut illud profectò cuiqꝫ perſpicuum, ꝙ etiam
ſubſtantiæ, quam inſpiramus, habenda ſit cura, vti ſcilicet tum optima temperie ſit: tum ab omni
inquinamento puriſsima, nec aliquid ex metallis, aut caminis, aut barathris ſibi admiſceat: aut ali-
quid ex putredine leguminum, vel olerum, vel aĩalium, vel cuiuſcunqꝫ rei contrahat: aut halitus
ex ſtagnis, vel paludibus, vel fluuio recipiat. His itaqꝫ oĩbus ꝓſpiciat, oportet, qui vires illæſas tue-
ri volet. Ad hæc etiam ipſorum corporũ ſolidorum, in quibus vtiqꝫ vel maxime conſiſtere virium
ſubſtantia videtur, non parua habenda prouidentia eſt, vt. ſ. ſano temperamẽto ſint: atqꝫ hoc qui- F
dem oĩum partium cõmune cõmodum eſt. Ad robur autem virtutis conſeruandum, & ad ſynco-
palem acceſsionem, quò minus de repente incidat, cauendam, ſingulare præſidium eſt tempera-
menti cuſtodia, ante oĩa quidem trium principiorum: mox vero reliquarum partium, quæcunqꝫ
in conſortium affectus, principia ſecum ex facili trahunt: cuiuſmodi eſt ventriculi os, quod ꝓpter
exquiſitum ſenſum tum alia ſymptomata non pauca, tum vero ſyncopas accerſit. Porrò memora-
tus iam crudorũ humorum affectus, ſi & copia ſua hi vires premãt, et propter tũ multitudinem, tũ
craſsitudinem exiguos aĩalis meatus obſtruant, iam multis noĩbus exitialis eſt, ac ſyncope oppor-
tunos reddit: nempe & ꝙ aĩal ſub eo non nutriatur, & ſuffocetur, & ꝙ mediocritas tẽperamenti
eius non ſolum alteret̃, ſed ẽt corrũpat̃. Quippe crudi ſucci nutrire prius, q̃ ſint concocti, nequeũt:
Iidemq́ꝫ, cũ multi ſunt, grauant: Si vero ſpiramenta, quibus perſpiratio agitur, obſtruant, calorem
extingunt. Quòd ſi nec obſtruant, nec onerent, ſyncopen ij certe nõ inferunt, ſed animi deliquia,
quas Lipopſychias Græci vocant. Siquidem reſoluunt̃ eiuſmodi ægrotantes, niſi frequẽtius nu-
triantur. Porrò exhiberi his oportebit non copioſe ſemel, nec quæ craſſa frigida ue poteſtate nutri
menta ſint, ſed, ſicut dictum prius eſt, quę ex genere extenuantiũ calfacientiumq́ꝫ ſint. Ad eundẽ
modũ & medicamenta, quæcunqꝫ ſaltem medicamenta ſumere febricitans homo põt, extenuan- G
tia calefacientiaq́ꝫ ſunt offerenda. His & aquoſum vinum idoneum ab initio ſtatim eſt, ſi tñ vehe-
menter non febricitent: quod haud ſanè frequenter in hoc affectu fieri aſſolet. magis ẽt, ſi, qui labo
rant, ſenes ſint, præbendũ ijs poſt quãqꝫ cibationẽ vinũ eſt, magisq́ꝫ ẽt, ſi interpoſita quietis ſpatia
mediocria ſint. Sanè, qui ex eiuſmodi ſuccis laborant, hos quotidie acceſsiones exercent, p̃cipueq́ꝫ
ad veſperam, & noctu, non mane, nec vſqꝫ ad meridiem. Atqꝫ de his quidem hactenus abunde.

De curanda ſyncope in ijs, qui tenuiſſimos ſuccos, & qui facillime exhalant, obtinent. C A P. 6.

AGe modo tranſeamus ad eos, qui contrario quidem huic laborant affectu, ſed tamen ſynco-
pe ſimiliter opprimuntur, niſi quis ſedulo ſit attentus. Hi ſunt, qui prætenues ſuccos habent
ſic, vt ocyſsime exhãlent. Itaqꝫ etiam diuerſa à iam dictis ratione ſunt curãdi. Illos nanqꝫ paulatim * διαφορεῖσθ.
& aſsidue vacuauimus propterea, ꝙ multam ſimul vacuationem ferre non poterant: At, qui ſic ſe
habent, hos paulatim & aſsidue nutriemus. Quòd ſi à principio hos viribus adhuc valentibus, cu-
randos ſuſceperimus, neç paulatim eos cibabimus. Poſſunt nãqꝫ ij, vel quod liberius ſemel datum
eſt, nutrimentum ſuperare. Tanq̃ autem eos, qui ex crudi humoris multitudine ſyncope pericli-
tantur, prorſus periclitari diximus, ſi vel iecur his vel ventriculum phlegmone obſedit, itidem de H
quibus nunc agere inſtituimus, inſanabiles ſunt exiſtimandi, ſi viribus iam languentibus aliquod
eorum viſcus phlegmone infeſtetur: quando nec aſsidue hos nutrire fas eſt, ſed tantum in remiſ-
ſionibus, nec ſeruare eos, ſi non nutriantur, licet. in eiuſmodi affectibus mortifera illa ſpecies in fa-
cie celeriter apparet, Naſus acutus, oculi caui, & reliqua, quæ deinceps ſunt adſcripta. Nam, ſiue »
multũ excernant, ſiue vigilent, ſiue triſtentur, ſiue non cito nutriantur, protinus eiuſmodi faciem
habent. Porrò, ſi alicuius horum, aut etiam plurium occaſione tales eſſe videbuntur, minus eſſe
malum putabis, q̃ ſi abſqꝫ ijs eſſent emaciati. Sin abſqꝫ his tales appareant, pernitioſum iudicabis:
atqꝫ hoc amplius, ſi à principio morbi eam habeant ſpeciem. Neqꝫ enim, dum concoquatur, ſuffi-
cient. Atqꝫ ob id Hippocrates dixit, ſiquid eiuſmodi conſenſerit, minus ſubeſſe periculi putandũ.
In morbi nanqꝫ principio (vt prædixi) etiam ſi cum aliquo dictorum in eo ſint ſtatu, haudquaquã
id bonum eſt: cęterum minus id periculi minatur, quàm ſi cum horum nullo, immo ex ſpiritu ipſo
prompte digeſto. Non ſolum autem extenuatis ad eum modum ſpiritu horum & ſanguine, dige-
ſtio ſæpe incidere aſſueuit, ſed etiam expultrice vi per vniuerſam corporis molem immoderatius
concitata. Id quod incidere maxime ex imbecillitate retentricis ſolet. Sanè nutrire, quicquid horũ
inciderit, eſt neceſſe: ſicut etiã corporis ſumma denſare non ſecus, q̃ priorum rarefacere. Cum. n.

maxime

A maxime ij affectus inter ſe diſſideant,ēt præſidiorum ſpeciem diuerſiſsimam requirūt. Ergo frigidum ijs aerem adſtringētemq́; comparabimus:qui,quemadmodum fiat,prius eſt dictum. Vngendi præterea ſunt adſtrictorijs vnguentis:Tum cibi ijs dandi,qui non admodum prompte diffluant,non aqua mulſa,nō ptiſſanæ cremor,ſed panis,& ſorbitio ex alica,& fructus auſteri, & qui non facile corrumpant̄,tum ipſi per ſe,tum vero & cum pane:ēt alica,quæ in aqua ſit cocta.Dabis vero aliquādo ijs & oua,præcipueq́; eorum vitellos.Album enim eorum ægre concoquit̄: Præterea gallinaceorum,qui lacte ſint alti,teſticulos:itemq́; ſuillum cerebrū,ſed vel diligenter aſſum, (quando,ſi cruentum detur,ſummopere lædit)vel in albo iure legitime elixum, porro & anetho iniectis.Deniq; omni ratione agēdum,vt & ſuccorum materiam craſsiorem reddas,& cutim denſes,& exhalationem inhibeas. Vinum vero ijs aquoſum neceſſarium inter initia eſt, ſumptum poſt cibum.Quòd ſi ex ſententia nobis omnia reſponderint, etiam carnei ijs aliquid nutrimenti poſt alia dabimus:potiſsimum poſt quartum diem,ſuccis,qui febrem excitauerūt, iam ad concoctionem venientibus.Tali affectu laborantis iuuenis,in decimo libro meminimus,quē (vti dixi) quotidie nutriui,idq; ante acceſsionem potiſsimum:tum,quemadmodum ſemel dedita opera nō exhibito illi cibo acceſsio cum ſyncope inuaſerit,memorauimus. Ergo in omnibus eiuſmodi cu-
B rationibus,ſi iam deprehenſus ſyncope cubans eſt,omnis ſolicitudo medentis ad ſymptoma vertitur:Sin nondum ea premitur,vtriuſq; curā habebit, & vt ſymptoma non incidat, & vt morbus paulatim diſcutiatur.Celerius autem hunc diſcuteremus, ſi nullus ſymptomatis ſubeſſet metus. Quippe,qui multitudine crudi ſucci grauatur,hūc,ſi modo iuſtā ſemel vacuationem ferre poſſet, nec metus aliquis ſyncopes impenderet,ſemel,arbitror,vacuatum à morbo explicaremus. Eum vero,cuius ſpiritus & ſucci facile exhalant,ſi ante acceſsionem cibare non cogeremur,longiorem illi morbum certe non redderemus. Ac de ijs quidem hæc mihi dixiſſe ſit ſatis.

Non eſt in [an]tiquis.

[ἐ]ναιμον, ideſt [cr]uentū eſt in [im]preſsis: ἔνω-[μο]ν, qđ ſubcru[dū] ab aliquib⁹ [co]rtitur, eſt in [m]anuſcriptis.

De reliquis ſyncopes cauſis,ac primum de affectibus, quibus dolores ſuccedunt. CAP. 7.

NVnc reliquas occaſiones,quibus ſyncopę ſuccedunt,deinceps referemus.Hæ ſunt numero quatuor,dolor vehemens,vigiliæ,immodica vētris inanitio,ac†{in ijs,qui aliena loquuntur,}aliquando motus:ſed & quintam,ſi nō diſplicet,addas, nempe principiorum intemperiem, de qua in calce libri agemus,idcirco maxime,q̄ dupliciter prouenit,vel quia in nudis qualitatibus particulæ alterantur:vel quia vitioſus aliquis ſuccus in has recipitur. Deinceps igitur de oībus, q̄ memorauimus,eſt agendum,initio à doloribus ſumpto.Ergo,ſi cauſam ipſam,vnde dolor excitatur,adimere poſsis,ita vtiq; contra ſymptoma non pugnaueris,ſed ęgritudinem curaueris.Sed,ſi-
C qua occaſione prohibitus,affectui ſubmouendo intentum eſſe non licet,vehemētiam doloris mitigabis. Verum,qm̄ nec dolorū cauſas ſubmouere,nec vehementiam eorum remittere fas eſt, niſi intellexeris,cuius vitio is dolor in cubantis corpore excitetur,perpendendæ prius tū cauſæ dolorū ſunt:tū vero ſigna,quibus hæ dignoſci queant.Nā,cum ſenſui plerunq; parum pateant,hoīem, qui in tali ſpeculatione ſit exercitatus,nimirū poſtulant.Itaq;, cū nobis in alijs operibus non pauca de dolorū generatione ſint præcepta,ipſorumq́; oīum opportunum tēpus iam venerit, neceſſum arbitror totam eorum rationem ſummatim percurrere.Quoniam igitur in aīalis corpore oībus conſentientibus ſectis,non omnes partes ſenſiles ſunt, manifeſtum eſt, quæ prorſus ſunt inſenſiles,eas non dolituras.Igitur,cū ſenſilibus duntaxat dolor accidat,ſequens eſt,vt æſtimemus, eiuſmodi ne corpora perpetuo ſint dolitura,an vno aliquo tempore, cū videlicet ortus in his crucians affectus ſit.At,ſi ipſa euidentia nos docet multum eſſe temporis, quo nihil omnino doleamus,non obſcurum eſt certo aliquo tempore,quo ſcilicet excitatur in ſingulis, quæ dolent, crucians affectus,neceſſe eſſe ea dolere.Ergo,ſi inuentum nobis fuerit,quænam affectio ea ſit,quę in ſenſilibus corporibus orta facit,vt animal doleat,vtiq; &,quod quęrimus,iam fuerit inuentū. Hic igitur ab ijs naturalibus notionibus,quæ omnibus nobis ſunt cōmunes, procedere methodo ad
D id,quod conſiderandum proponitur,conueniet.Porrò naturalis notio nos docet vitium id corporis,ex quo ſit doliturum,aut continuitatis diuiſionem oportere eſſe,aut alterationem aliquam. Ita etiam non incommode dictum ijs eſt,qui ex inſectilibus,vel inſenſilibus,vel incompactilibus elementis corpus componunt, affectum,vnde dolor naſcatur, prorſus†{inueniri non poſſe.} Quippe,quę tantummodo tangunt,eorum nihil videtur dolorificum.At talia corpora tantum ſe inuicem tangunt.Quòd ſi non contingant modo, ſed etiam ſe inuicem in concurſu frangant, ad dolorem creandum nihilo plus conferunt,ſi quæ frangunt̄,inſenſilia ſtatuunt̄:niſi ēt lapides,cum diuiduntur,dolore affici dicemus. Verum de his latius tum alibi,tum in quinto de Aſclepiadis placitis diſſeruimus.Nunc autem confeſſum hoc principium ſumentes, neceſſe eſſe,vt affectus, qui dolorem excitet,vel diuiſio ſit,vel alteratio,illud etiam memoria repetamus,ne alterationem quidem ipſam ſenſim irrepentē,dolorem afferre animali poſſe,ſed quæ dolore animal afficiet,eā mutationem tum confertim factam,tum vero violētam eſſe debere. Vident̄ enim corpora non ſolū, cum in habitum contra naturam confertim aguntur,triſtem mutationem ſentire, ſed etiā in ipſo ad naturalem ſtatū ſuum reditu(niſi eum paulatim accipiant)cruciari. Scimus.n.qui in vehemēti frigore iter fecerunt,eos cum ſeſe non ſenſim,ſed ſemel calfacere pperarent, dolore circa vnguiū radices adeo vehementi affectos,vt ferre non poſſent.Illud vero inquirere,an ipſum, quod vehe-

menter

Nō habet̄ in [co]dicibus gręc[is] antiqs hæc [ina]ctio ventris. [πε]ρὶ τῶν παρ[α]παιόντων.

[ἄ]πορον εἶναι.

que alter. dolorē inferat.

Hec sententia videtur esse contraria positioni Hipp. et Platonis quā ponit p.o de causis. simp. cap. 6.o nisi interpretetur eius verba ut ibi notavimus.

menter excalfacit,aut refrigerat,diuiſionem aliquam continui efficiat, longiore fortaſſe diſputatione eget:Et vtiq; hoc oſtenſum à nobis eſt in commentarijs de ſimplicium medicamentorum facultatibus. Verum quid agendo,quæ vehementer vel excalfaciunt, vel refrigerant, dolorem inferant,quærere,ad rem propoſitam minime eſt neceſſe: Siue enim vt ſubſtantiæ ſenſibilium continuitatem diuidentia: ſiue vt eam ſemel & confertim alterantia,id ad eorum inuentionem, quæ dolorem leuabunt,nihil refert,modo ſciamus,quod violenter vel excalfacit vel refrigerat, id ſentientia corpora dolore afficere.Ergo,ſi cœpiſſe ab euidentibus conueniet,euidenter autem videntur,eorum,quæ corporibus noſtris propinquant,hæc ſola eſſe dolorifica,& quæ vehementer vel excalfaciant,vel refrigerent,& quæ ſubſtantiæ continuitatem diuidant, (hæc autem ſunt, quæ vel contundunt,vel incidunt,vel diſtendunt)vtique curationis eorum inuentionem quæremus via aliqua inſiſtentes,quæ à quærendorum natura ſit accepta,quæ methodos appellatur. Rurſus igitur ſupra repetentes dicamus.Quoniam id quærimus, quemadmodum in morbis dolore affligamur,vbi nihil nobis extrinſecus triſte appropinquat,neceſſum eſt,aliquam talem cauſam in corpore quæramus,quæ ſcilicet vehementer excalfaciens, vel refrigerans, vel diuidens ſubſtantiam ſenſilis alicuius corporis nos excruciet.Ac primum illud ſpeculabimur,cuiuſnam eſſe naturæ debeat,quod continuitatem diuidet. Neceſſe igitur eſt vel ruptionem, vel contuſionem, vel E F eroſionem eſſe affectum eum,qui diuiſionem continui faciat.At vero ruptio ex diſtentione quadam:contuſio ex grauante:eroſio ex mordente prouenit qualitate. Ergo, cum nihil extrinſecus ſit,quod vel diſtēdat,vel grauet,vel erodat,ſed ex ſeipſo horum aliquod corpus ſentiat, neminem latere poteſt diſtentionem ab aliqua intrinſecus ſubſtantia, quæ multitudine ſua corpus ſe continens diſtendat,aut immodica ſiccitate prouenire:contuſionem ex eo,quòd aliquod corpus † {ab externo} ſuperceciderit,quod vel durum,vel magnum,vel graue,vel ſimul ambo fuit:eroſionem vero, ex ſucco aliquo,cui mordens naturā inſit.Igitur,vbi vehemens dolor vrget,ſcrutandum nobis eſt,an ſuccus plurimus,an ſpiritus,cui non ſit exitus, an grauis moles, an mordens humor, an ſiccus affectus ſubſit: Ad hæc,veluti inter initia eſt definitum, an aliquid, quod valenter excalfaciat,vel refrigeret.Quorum ipſorum quoq; rurſum cauſæ vel in ſpiritu, vel in humoribus, vel in ſolidis ipſis ſunt ſtatuendæ.Quicquid enim eorum vehementer excalfactum refrigeratum'ue ſit, quando,quod vicinum eſt,tangit,dolorificum illi redditur. Igitur,quemadmodum ſingula, quæ comprehendimus, agnoſci poſſint: tum vero quòd non omnium habeamus manifeſtas notas: quodq; ſi aliud quicquam, etiam cauſarum & affectuum, quæ ſenſum fugiunt,agnitio ex multa exercitatione,& curioſa omnium perpenſione nobis tandem pariatur, alibi monſtratum eſt. G

Nunc vero id conſiderare propoſitum nobis nō eſt,immo ſolam ipſam medendi methodum perſequi.Ex qua ſcienter perſpecta quantum auxilium compendiumq; medicis nō ad præſidiorum modo curationumq; * facultatem, ſed etiam ad affectus aliquando agnitionem comparetur, ſæpe vobis in ipſis ægrotantibus manifeſte oſtendi:quorum iam duos tres ue, qui haud pridē ſunt ſanati,referam. Vnus enim, vt ſcis,quadragenarius erat,qui cum colo laborare putaretur,non modo nihil eſt † {à fomentis tum humidis,tum ſiccis} leuatus,ſed nec cataplaſmatis,nec clyſteribus, quibus ſcilicet publice vti in eiuſmodi affectibus ſolent,verumetiam à plurimis eorum exacerbatus.Nam à rutaceo oleo per ſedem īfuſo deterius habuit,itemq; à caſtoreo:quinetiam,vbi mel coctum cum pipere aſſumpſit,extremis doloribus eſt afflictus.Iam,cum cremorem cocti fœni græci vnà cum melle accepiſſet,vehementer eſt irritatus.Ipſe igitur,vbi mordentes ſuccos in tunicis inteſtinorum immerſos conieci,qui ſcilicet ſecum vnà corrūperent tum ea,quæ per inferiora eſſent infuſa,tum ea,quæ per os ſumebat,exhibui homini nutrimentum, quod non facile corrumperet. Deinde,cum minus eum cruciatum intellexi,vitioſos humores purgandos iudicaui. Cum vero aptiſsimum ad eiuſmodi vitioſos humores eſſet medicamentum,quod ex aloe cōponitur,quodq; iam vulgo picran appellant,vtiq; ſemel hominem iuſte purgare non ſum auſus, q doloribus & inedia duobus menſibus confectus eſſet. Verum ex quibuſdam interuallis moderate id faciens, H quindecim circiter diebus hominem(vt ſcis)prorſus ſanaui,idq; nullo preterea adhibito prſidio. Atq; hic quidem illo primum tempore ſic eſt vexatus, nunquam prius inteſtini dolorem expertus.At alius iuuenis huic quidem etate propè par,ſed qui ſæpe ante colicis cruciatibus fuerat affectus,accepto ſcammoniæ ſucco fuit purgatus. Cum autem bene largiter fuiſſet vacuatus, primo quidem die veſperi in balneo lotus,mox ptiſſanæ cremorem ſumens,poſt piſcem quoque comedens,nocte ea,quæ ceperat,euomuit.Secundo die itidem lauatus,comedit primū lactucam, mox auium carnis aliquid in albo iure elixæ:ab hac alicam ex aqua ſumpſit vino auſtero iniecto. Vbi vero ab ijs mediocriter ſe habere eſt viſus,etiam tertio die nutritus ſimiliter eſt. Reddidit tamen per aluum plura,quàm pro ciborum portione,eaq; cum morſu. Deinde quarto die etiam magis dolere ſibi ventrem ſenſit:&,cum ſe in balneo alicubi frigus accepiſſe imprudentem putaſſet,rutaceum ſibi oleū per ſedem infundens,non ſolum vehementiſsime eſt vexatus,ſed etiā liquidam deiectionem copioſiſsimam excreuit:quod facile declarauit aliquid à toto corpore ad loca ventris deferri.Poſt deinde p circuitus ſimilis redibat cruciatus. Audientes aūt eius ſymptomata, intelleximus noxā ex ſcāmonia in illis maxime inteſtinis procubuiſſe,quæ prius etiam fuerant imbecilla ſic,

† ἔνδοθεν.i. ab interno, eſt in aliquibus codicibus grecis, & ita videtur eē legēdū

* εὐπορίαν.

† ὑπὸ καταντλήσεων καὶ πυριῶν.i. à perfuſionibus & fomentis. & ita inferius.

A la ſic,vt quaſi fluxionis quidam exortus eſſet affectus. Ergo,quemadmodum hunc quoq; ſanaue rim,ſcis. Abijcere enim iuſſi præſidia colica,alicaq; calente,quæ cocta in aqua eſſet,nutriri,immiſſis ei mali punici granis. Cum autem tota nocte citra dolorem dormiuiſſet,miratus profectò eſt remedij nouitatem:rogauitq;,quid eſſet bibendum. Dedimus itaq; bibendum dilutum rhois cremorem:quò videlicet,ſiue aliqua eſſet in ſummo inteſtino facta vlceroſa affectio, eam adſtringeret: ſiue etiam ex conſuetudine aliquid ex ſuperioribus locis in partem afflictam conflueret, id reprimeret:prandióq; eodem vti iuſsimus:deinde ad veſperam cœnare pane puro madefacto in vino aliquo naturaliter quidem auſtero,ſed veteri. Conceſsimus præterea,vt auſterum quemcũq; vellet,fructũm ſumeret,ſiue malum,ſiue pyrum,ſiue punicum. Simili ratiõe etiam tertio die cibatus, in quarto theriacen bibit,ſanusq; omnino eſt redditus:ac de cætero ad conſueta reuerſus, nullum ſenſit incõmodum. Simili genere & alteri cuidam in æſtate affecto, cum ſitibundus admodum eſſet,ſupra alia,quæ memoraui,etiam frigida potione vti permiſi. Ergo,ne requiras in omni affectu eiuſmodi notas,quales in pleuritide vel dyſenteria apparent. Quippe ſcientifica eſt morborum id genus agnitio,certis videlicet definitisq; notis cõparata: cum eorum,qui proxime ſunt dicti,coniecturalis agnitio ſit,ac ſolis ijs inueniri potis, qui exacte cuiuſq; morbi propriam curatio-
B nem norint. Quare,qm̃ de hac propoſita nunc diſputatio eſt, ipſam per ſe abſoluamus. Nec affectuum agnitiones attingamus:maxime quæ ex coniecturalibus notis incipientes, cum eorũ, quæ proſunt obſuntq;,cognitione ſunt coniunctæ. Methodum enim in ijs,atq; ẽt exercitationem, in morborũ agnitionibus ſeorſum per ſe fecimus:quò ſcilicet arte quis inſtructus, in omni ęgro tum locum,qui affligitur,tum ipſius affectum,ſicuti nos, inueniat.

Ratio curandi dolores. CAP. 8.

ERgo reuertamur ad affectus,qui dolores excitant. Si ſanguinis abundantia ſit, quod diſtendat,veluti profectò in phlegmone fieri ſolet, protinus,vbi vires ægri valentes ſunt, ſanguis mittẽdus eſt. Sed,ſi is vel ſanguinis miſsionem timeat,vel imbecillis viribus ſit, tum reuellendus in diuerſum ſanguis eſt:tum per propinqua deriuandus. Dictumq; nobis prius eſt, quemadmodum hæc fieri conueniat. Quòd ſi his peractis dolor etiam perſtat,patet profectò in ægrotante particula impactum eſſe,quod contriſtat. Patet vero non minus,et ꝙ curatio ipſa per digerentia medicamenta ſit molienda. Pari ratione,et qui ex flatuoſo ſpiritu dolores fiunt,curabimus,ſed ſimul in his potius tum extenuantibus cibis, tum potione, tum per ſedem iniectionibus, tum cataplaſmatis,tum humidis ſiccisq; fomẽtis auxiliantes. Sin moles aliqua grauando contundendo úe
C dolorem excitet,moli ipſi eſt medendum. Sin mordens humor eſt,qui affligit,aduerſiſsima huic ſunt,quæ extenuant & calfaciunt. Poſtulat nanq; huius generis affectus, ſi modo curandus eſt, vt ea,quę contriſtant,vacuentur:ſi id oĩno fieri nequeat,vt per epicraſin ſanetur:ſin id quoq; fieri nõ poſsit,vt,quę torporem inferant,medicamenta exhibeantur. Quæ quanq̃ ſunt reliquorum communia,minus tamen hos affectus,q̃ alios,lędunt. Quippe tenuis cõſiſtentię,& calidarum virium plurimi talium humorum ſunt:quæ autem ex papaueris ſucco,& alterco,& eo modo frigidis compoſita medicamenta ſunt,ſimul omnino et refrigerant et ſiccant:qua ratione non ſolum,vt ſenſui torporem inducentia, ſalutaria ſunt, ſed etiam vt humorum tenuitatem cogentia atq; craſſantia, præterea vehementem calorem refrigerantia. Vbi vero craſsi glutinoſiq; humores exuperant, alieniſsima ſunt,quæ torporem inducunt:cauendusq; magnopere in eiuſmodi affectibus eorum vſus eſt. Sed nec alioqui comitatur eiuſmodi ſuccos,modo ſoli ſint, dolor vehemens. Si vero ex accidenti aliquo coniunctus his halituoſus ſpiritus eſt, qui ex ijs,quibus continetur,corporibus erumpere prorſus non poteſt, grauiſsimis omnino doloribus,qui ita ſe habent,cruciantur. Porrò accidit id illis duplici ex cauſa,vel obſtructione,vel calore. Nam & obſtructio ſpiritum cohibet, nec exire permittit:& craſſa glutinoſaq;,cum calefiunt,flatuoſum ſpiritum gignere ſolent. Eiuſ-
D modi ſane affectus ijs,qui ſe cibis natura frigidis,& conſiſtentia craſsis ac glutinoſis referſerunt, qm̃ in ipſis inteſtinorum tunicis flatuoſus ſpiritus cõtinetur,potiſsimum incidit. Nam,cum hæ duplices ſint,vbi medio earum ſpatio eiuſmodi collectus humor eſt,in flatulentũ mutatur ſpiritum. Sanè is & craſſus,& frigidus,& tardi motus eſt. Vbi igitur tum retinetur, tum tunicas diſtendit, tum ſuccus,vnde oritur,inteſtini partes,quas contingit,vehementer refrigerat,duplici occaſione affliguntur,qui ſic laborant. Ac ad tempus quidem, vbi torporem faciens medicamen biberunt, prorſus indolẽtes redduntur,cæterum affectus his omnino fit maior. Nam & inteſtinorum tunicæ medicamentorum frigiditate denſiores, minusq; flatui tranſmittendo habiles redduntur: & humor ipſe tum craſsior,tũ ad motum ineptior euadit. Itaq; & ſpatio longiore ad ægri curationẽ, & medico,qui egregie in arte ſit exercitatus,eſt opus. Niſi enim certa ratione poſtmodum curationem aggredietur,verendum erit,ne ſucci ſecundo in flatuoſum ſpiritum verſi, eundem dolorem renouent: vnde rurſus ſtupefacientium aliquid medicamentorum exhiberi ſit opus, eadem ſcilicet neceſsitate vrgente. Ac pari modo tertio,& quarto,& ſæpe deinceps,quoad homo inſanabilis effectus, in malum totius corporis habitum perueniat, & poſt longa tandem tædia pereat. Quo pacto igitur dolores eos,quos frigidus humor in medio inteſtinorum interclusus excitauit, ſanare conueniet? Sanè nõ perfuſionibus & cataplaſmatis,quę valenter excalfaciant. Quippe lẽti

omnes

omnes craſsiq; & frigidi humores ab ijs,quæ calfaciunt,niſi etiam valenter digerant,liquantur,ac E in flatum mutantur.Conuenit igitur eos incidere ſimul & concoquere:quas res tenuantia medicamenta præſtabunt:potiſsimum tamen,ſi calida vehementer non ſint.Quòd autem horũ quoq; ipſorum ea maxime deligenda ſint, quæ magis flatum diſcutiant, magisq; ſiccent, nemini poteſt dubium eſſe.Sæpeq; ex plebe non paucos audias minus ſibi dolere colon affirmantes, cum nec ipſis cataplaſma imponitur,nec oleo aliquo perfunduntur, nec per clyſterem aliquid infunditur. Et ſanè, qui generoſi animi forteſq; ſunt, ſi mediocri vtuntur victu, tutius longiore in tempore percurantur,quàm qui violenter(vt dictum eſt)calfacientibus vtuntur. A nullo enim in eiuſmodi ſuccis tàm eſt metuendum quàm à calore,qui eos liquet,atq; in flatum vertat, ſed digerere non valeat. Vidimus nãq; ex agreſtibus operis quempiam,qui, vbi coli dolorem ſenſit,protinus ſe cinxit,cum cingi ante non ſoleret. comedit autem cum pane allium, nullum dimittens conſuetum opus:nec toto die quicquam bibit,ſed veſperi meracius:ab his & tota nocte dormiuit, & mane ab omni dolore planè liber ſurrexit.Eſt enim profectò allium ex eorum ciborum genere, qui & flatum diſcutiant,& minime ſitim inferãt.Sunt,qui parum id experti exiſtiment maiorem,quàm cepas,ſitim excitare,ſed planè errore:cum non modo non maiorem,quàm cæpe,ſed nec omnino ſitim faciat.Idem omnium planè eduliorum maxime flatum diſcutit.Itaq; ipſe certe agreſtium theriacen id appello. F Ac,ſiquis vel Thracas,vel Gallos, vel deniq; qui frigidam regionem incolunt, veſci allijs vetuerit,non leuiter ijs hominibus nocuerit.Ac,quos ex ſupradicta cauſa vehemẽs inteſtinorum dolor citra febrem exercet,ijs & allium eſſe licet,& theriacen bibere:quippe quę eiuſmodi affectibus magnopere ſubuenit. At,ſi cum febri vnà talis dolor aliquando incidat, principio quidem,ſi id ferunt,fomentum ſiccum ex milio eſt adhibendum. Si ab hoc non quieſcant, ſemen aliquod,quod flatum diſsipet,in oleo,quod tenuium ſit partium,coquere,mox per linteum, quò purum ſit,oleum colare,deinde anſeris ſeuum in oleo liquare,& per ſedem infundere oportebit.Si anſeris ſeuum non ſit,gallinaceo eſt vtendum,in primiſq; curandum, vt ſit expers ſalis. eſto autem nec admodum vetus.licet vero & recenti vti,præſertim anſerino.At,ſi neq; ex hoc remittuntur dolores,ſecundo rurſus inijciendum idem eſt:adiecta etiamnum caſtorei & papaueris ſucci,vtriuſq; fabæ non amplius magnitudine. olei vero hemina modus eſto. Excipitur & lanula ex hoc medicamento aliquid.Debebitq; appenſa forti filo,quàm penitiſsime in rectum inteſtinũ dimitti:quò vtiq;,& cum libet,id facile recipiatur,& euidẽtem conferat vtilitatem. Ad eundem modum & oculorum & aurium dolores,qui ex huiuſmodi humore,aut ſpiritu flatulento in febri excitantur,ſedare conueniet tum fomento ex milio, quoniam id omnium & leuiſsimum eſt, & G maxime ſiccans,quodq; ab eo defluit, innoxium experſq; morſus eſt: tum auribus medicamentum id,quod ex caſtoreo & papaueris ſucco conficitur,infundentibus:quo ſcilicet ad talia vti ſolemus.Liquor,quo hæc liquantur,ſapa eſto,quod apud nos vocant Hepſema:pleriq; medicorum Siræon græce appellant. Quòd ſi imponi cataplaſma aliquando oportebit,papauerum capitibus in aqua coctis,ac fœni græci,vel hordei,vel lini ſeminis farina aquæ immiſſa, cataplaſma cõficies. Scire autem licet medicamentum,quod caſtoreum recipit,non ſolum aurium ſedare dolorem,ſed etiam oculorum & dentium,ſi auribus inſtilletur.Iam vero collyria,quæ ex opio fiunt, vehementiſsimos oculorum dolores remittere omnes norunt: Vtendumq; (vt prædiximus) his eſt,cum maxima neceſsitas vrget,illud minime ignorantibus particulas ipſas non nihil lædendas, imbecilliores̃q; in reliquam vitam ex refrigeratione futuras,cæterum ſaluti hominis in præſens,ipſam futuram poſtea noxam poſthabentibus.Siquidem non paucos eorum,qui his ſunt vſi, eò infirmitatis veniſſe,vt alij ferè nihil omnino viderent,alij propemodum ſurdi forent, id omnibus iam notum eſt.Itaq; nos,ſi quando cogimur his vti,poſtmodum in ſanitatis tempore parciculas ipſas excalfacimus,nempe auribus oleum id,quod ſolum caſtoreum habet,infundentes:oculis vero collyria,quæ tantum excalfaciant.Ad quod ſcilicet munus maxime id probamus, quod ex cinnamomo conficitur. H Ac de doloribus quidem,qui ex craſsis glutinoſis ue, aut frigidis ſuccis, vel etiam flatuoſo ſpiritu excitantur,hactenus abunde. Similis nanq; eſt eorum omnium curatio, vt quæ per comprehenſas iam materias perficiatur,niſi q̃ is,qui ſpiritum flatuoſum comitatur, propriam quãdam curationem eſt ſortitus ex cucurbita cum flamma copioſa ſubinde admota. Videbiturq; tibi præſidium hoc in huiuſmodi affectibus incantamenti cuiuſquam ſimile quid efficere, ſiue hi in inteſtinis,ſiue in quauis corporis particula ſunt excitati.Ilico enim cucurbita admota, qui ſpiritu flatuoſo cruciantur,tum à dolore liberi,tum omnino ſani redduntur. Quos vero non ſpiritus modo flatuoſus,ſed etiam humor quiſpiam,vnde is oritur,male habet, ijs ilico ad tempus dolor ſedatur,redit tamen vel in ſequente nocte,vel poſtridie,vel etiam tertio die ſimilis dolor: ac potiſsimum,vbi i victu aliquid deliquerint,aut importunius particulas excalfecerint.Tibi vero hoc quoq; maximum indicium affectus erit:ac curationem pro ratione proſequeris, nec impenſe particulam excalfaciens,& tenuatoria curationis ratione vtens.Quòd ſi in ventre quoq; talium quippiam incidat,mirifice hi ex acrium iniectione leuantur. Sed percuranda in his primum doloris acceſsio eſt,admota ſcilicet cucurbita,quò ventoſus digeratur ſpiritus. Poſt id vacuandus humor eſt,infuſo per ſedem eiuſmodi medicamentorũ aliquo.Ego vero oleo quopiam tenuis ſubſtantiæ vti

* βεβαιώτερο .i. firmi⁹,eſt i antiquis,id q videt ét volui ſe ĩtelligere L nacer. συντομ τερον aũt in i preſsis.i.citiu

A vti aſſueui,rutam incoquens.Porrò aliqui in tali curandi ratione,vbi oleum acceperunt, maximo dolore cruciantur:poſtea exiguo interpoſito ſpatio excernunt humorem vitreum, atque ex hoc protinus ſimul & à dolore & ab affectu liberantur.Quippe ſublata cauſa,quę ſpiritum flatuoſum gignit,omnia conquieſcunt.His humoribus contrariam maxime naturã habent, qui tenues ſunt atq; acres,ſed ſimilem dolorem inferunt:non nunq̃ autem & cõuulſiones crẽbras accerſunt,vtiq; cum in ore ventriculi ſunt collecti:veluti dudum illi contigit,qui paulopoſt æruginoſum humorẽ euomuit.Satius vero ſit non æruginoſum ipſum dicere,ſed exactam planẽ ęruginem. Talis nãq; erat,qualis pulcherrima eſt ærugo. Verum huic adoleſcenti cum conuulſione & ſyncope, etiam guttæ quędam frigidę,& pulſus in ſummo gradu parui erant. Ex quibus cum conijcerem in ore ventriculi,quem publice ſtomachum vocant,mordentem aliquem contineri humorem,dedi illi aquam tepidam bibere:poſt quam protinus tale quid euomuit,quale ſi ipſe facere velles, floridiſſimam æruginem aquæ miſceres.Cum igitur talis humor in ventriculo conſiſtit,vomitu eſt expellendus:cum in inteſtinis,inijcere per ſedem cõueniet,quod eluere eiuſmodi humorem ſit aptum. At id deterſiuum ſit omnino,oportebit.Cum autem talium plurima mordeãt,commodiſſime ex his aliquod deligitur,cui morſus abſit.Eius generis maxime eſt ptiſſanæ cremor. Cibi vero exhi-
B bendi his ſunt,qui & boni ſint ſucci,nec facile corrumpantur:quorum etiam exempla in priore libro iam tradita habes. Quoniam vero etiam eorum,qui ex ſiccitate vehementi tenduntᷓ crucianturq;,mentionem feci,ſatius fuerit de his ẽt aliquid apponere. Scire nãq; licet eiuſmodi affectum, ſi modo curabitur,humectationem poſcere,cæterum curatu perdifficilem eſſe,vel potius, qui curari omnino non poſsit,ſi febris occaſione eſt contractus. Succedit maxime exitiali phrenitidi. Nec ſanatum quempiam ita conuulſorum aut ipſe vidi,aut alium narrantem audiui.Nam tẽmere conuulſio vel ex repletione neruoſarum partium incidit:(qua ratione eos,quos magna phlegmone premit,adoritur)vel ex mordente & tenui humore,qui neruoſa corpora rodat: vel ex ingenti frigore,quod tale quippiam,quale gelu,efficit.Atque hæ tres conuulſiones ſubinde percurantur. Sed,quæ ex neruoſarum partium ſiccitate prouenit,inſanabilis eſt. Quippe etiam in libro de maraſmo docuimus ſolidorum corporum ſiccitatem omnino eſſe inſanabilem.Quo minus adijciendum quicquam de eiuſmodi ſymptomatis præterea puto:ſed nec de ijs, quæ vitio immodicæ vacuationis,vel per aluum,vel per vomitum,vel ſanguinis profuſionem incidunt,quòd & antea de his mediocriter ſit dictum,& poſthac dicere ſit neceſſum,potiſsimum cũ mihi de tumoribus, qui præter naturam incidunt,erit agendum.Itaq; librum hunc iam claudam, quando de ſymptomatis
C ijs,quæ vtique tractatu maxime erant neceſſaria, & præcipue quæ cum febrium affectibus ipſis ſunt connexa,abunde diſſerui.

συντόνους. i. [v]ehementes

νοτίδες.

τὰ πολλὰ. i. [sæ]penumero.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER TERTIVSDECIMVS.

ARGVMENT. LIBRI.

Inflammationes,ac reliquos præter naturam tumores curare docet,idq; indicationibus diligenter adſcriptis,ac ijs maxime,quæ ſumuntur ex affecta parte.

Quid hactenus hoc opere actum eſt,quid hoc libro agendum,ac de duplici inflammatione. CAP. I.

D

DVo iam genera morborum,quemadmodũ quis methodo ſanet,docuimus, alterũ in intẽperie poſitum,cui antiqua eſt appellatio:alterũ, cui nos nomen indidimus continuitatis ſolutionẽ.De qua prima in tertio,quarto,quinto, ac ſexto horum cõmentariorum præcepimus.Poſt eam de ijs,quæ in intemperie conſiſtũt, vſq; ad duodecimum egimus.In hoc vero totius operis tertio decimo de tumoribus,qui pręter naturã incidũt,diſſerere incipiemus,in quibus.ſ.partes à naturali habitu in quãtitate receſſerunt.Sanè,ſanitatem,an naturalẽ habitũ dixeris,ad ea, quæ nunc paramus,nihil iterſit. At,cũ plures ſpecie affectiões in his ſint,primũ agemus de phlegmone.Expedit.n.ab hac cœpiſſe,& q̃ frequentiſsime incidit,& q̃ febres aliaq; ſymptomata periculoſiſsima excitet.Cum autẽ veteres Phlogωſin(quã inflãmationẽ interpretere) ſubinde phlegmonen appellant,ſciri volumus non hoc loco nos de hac phlegmone diſſerere, ſed ea, quæ ſupra inflãmationem,tenſionẽ quoq; in particula facit,quam nõ modo ipſi tactu deprehẽdamus, ſed ẽt ipſe æger† *proprio ſenſu* aduertat.Quinetiam pro tenſionis modo tangenti quoq; renititᷓ pars phlegmone obſeſſa,auctiorq; eſt,q̃ pro naturali habitu,nec dolor illi deeſt,maior minorue: Cum quo non nunq̃ & pulſationis eſt ſenſus,cum.ſ.malum amplius increuit:ac potiſsimũ cũ ſuppurat.

† ... τῆς ἰδίως ... αζομένης ... αισθήσεως ... ſenſu, qui ... liariter συ... θησις(qua... ſenſum di... s) appellatᷓ. * ... ναισθησις.

Rubor

Rubor quoq; in parte, quæ phlegmone laborat, maior minor'ue ſemper viſitur. †{Semper autem E omnia partibus inflammatis inſunt} adeo, vt ſiue in ipſo pedis veſtigio, ſiue in parte interna manus magna phlegmone incubuit, hæc quoq; magis rubra videntur, quàm ante.

† In cod. g[…] cis antiqs le[…] ἀεὶ δὲ πάν[…] ἐστὶν ἐν τ[…] φλεγμαίνο[…] μορίοις. i. ſe[…] tñ (ipſe rub[…]) oĩno ineſt p[…] bus phlegm[…] laborãtibus […] ita oĩno vi[…] legendum.

Indicationes, quæ ex fientibus vel factis inflammationibus præbentur. C A P. 2.

ETenim oſtenſum eſt phlegmonen omnem è ſanguinis confluxu conſiſtere. Qui alijs ſtatim calidior eſt, quàm pro natura fuit: omnibus certe in ipſa parte, quæ phlegmone vexatur, calidior efficitur. Atq; hoc omnium ſectarum commune eſt: ſiue impactum tantum ſanguinem in finibus vaſorum, phlegmones cauſam velint: ſiue intercidentiam eius (paremptωſin vocant) in ſolis arterijs, ſiue obſtructionem aliquam: ſiue in raritatibus ratione contemplabilibus reſiſtentiam. Quo fit, vt ẽt curationis indicãtio omnibus ſit communis, nempe vacuatio redundãtis in particula phlegmone obſeſſa, ſanguinis. Phlegmones vero, quæ in generatione adhuc eſt, duplex indicãtio eſt, veluti in reliquis morbis omnibus, quicunq; in gignendo adhuc ſunt, necdum abſolutionẽ ſunt nacti, oſtẽdimus. Nam, quod eorum generatum iam eſt, id medicinæ artis parti, quæ morbos curat, ſubijcitur: Quod in generatione adhuc eſt, parti, quæ futurum morbum præcauet. Atq; idcirco diximus non ſimplicem, ſed compoſitam eſſe totam de ijs ægritudinibus, quæ in generatione adhuc ſunt, medentis ſolicitudinem, ex ea. ſ. quæ prouidet, & ea, quæ curat: ſicuti etiam, ſi oĩno F phlegmone laborare adhuc non cœperit, ſed tamẽ appareat iam ſubeſſe in corpore genus aliquod eorum, quæ phlegmonen excitare poſsint, in talibus quoq; omnibus ſola prouiſio indicãtur. At, ſi nulla adhuc in corpore cauſa ſubalitur, ijs, qui ita ſe habent, ea, quæ ſanitatis eſt tutrix, prouidet. Ergo, quæ cauſæ phlegmonen accerſere videntur, has, cum iam in corpore ſint conceptæ, ſed tamen exiguæ adhuc & incipientes, vtiq; ne maiores fiant, inhibere conueniet. Atq; hoc præcauentis phlegmonen eſt officium. Cum vero ea magnitudine ſint, vt iam phlegmonen creent, eas ſubmouere oportet, ac, quantum iam phlegmones genitum eſt, ſanare.

De ortu inflammationum. C A P. 3.

AC communis omnium phlegmonarum generatio ex ſanguinis influxu eſt, copioſioris. ſ. q̃ pars poſtulet: veluti tum in libro de tumoribus præter naturam oſtendimus: tum in eo, qui de inæquali intemperie eſt inſcriptus. Sanè copioſior ſanguis influit alia quapiam, alijs'ue particulis aliquando eum mittentibus, ac ea, quæ phlegmone laborare incipit, recipiente: aliquando particula, quæ affligitur, hunc ad ſe trahente. Partes, quæ mittunt, aliàs vt copia ſuperuacuum, vel vt qualitate moleſtum, aliàs vtroq; nomine ſuccum propellunt. Quæ attrahunt, ea morboſo calore trahunt. Porrò in doloribus incipit quidem cauſa ab eo, quod affligitur, ſed quicquid eſt phlegmo G nes, id ſuperpoſitæ partes efficiunt. Ergo, ꝙ ad partem excalfactam vel trahuntur vicini ſucci, (vt nos cenſemus) vel confluunt (vt Aſclepiades putabat) euidenter cernitur. Et conſtet hoc loco ex ipſo, quod cernitur, ſermoni fides. At vero, quæ dolent, cernuntur ea quoq; phlegmonen ex dolore pati. ſed cauſam eius quidam omnino non aſsignant: quidam nullo modo probabilem. Noſtra vero ſententia talis eſt. Docuimus in eo opere, quod de naturalibus facultatibus edidimus, vnam eſſe naturæ facultatem, quam excretoriam dicimus. Ea ſuo munere tum fungitur, cum triſte aliq̃d ſentit. Vnum vero quiddam eſt ex ijs, quæ eam contriſtant, ipſa, quæ dolorem excitat, cauſa, quæcunq; ea ſit. Hanc igitur eijcere dum properat, phlegmonen interdum in particula concitat. Cum enim primis ſuis conatibus nihil profecit, vehementius aggreſſa, quod infeſtat, expellere, ſanguinis aliquid & ſpiritus ex ſuperpoſitis partibus in afflictam ſimul exprimit. Atq; hinc fit, ꝙ ex dolore particula, pro portione confluentis in eam humoris, in tumorem attollitur.

Tumores omnes præter naturam ex rei influentis natura variari, & quæ ſint inflammationis cauſæ. C. 4.

QVin etiam omnium tumorum, qui præter naturam ſunt, varietas ex eius, quod influit, natura naſcitur. Vbi. n. flatulenta materia copioſior acceſsit, flatuoſi magis tumores fiunt: phlegmonæ vero magis ſimiles, vbi ſanguis: ſicut eriſypelati, vbi flaua bilis: & œdemati, vbi pi H tuita: ſimiliter ſcirrhoſi, vbi vel craſſus, vel vehementer lentus humor eſt, qui parti eſt infixus. Sanè craſſus humor, quodammodo iam melancholicus magis minus'ue eſt. Lentus autem ex glutinoſis prouenit cibis: ſed & ex ipſis aliquando neruoſis partibus, vtiq; cum multum excrementi genuerint. Verum de cæteris tumoribus poſt dicetur. Nunc de phlegmone agemus, ac prius, quæ oĩum ſunt cõia, ad diſputationem propoſitis, ſic deinde, quæ ſolius eius vitij ſunt propria, adijciemus. Cũ igitur particula aliqua phlegmone vrgeri cœperit, videndũ eſt, an ꝑꝑ calorẽ aliquem, qui in illa præter naturã ſit ortus, an ꝑꝑ dolorem vel ipſius, vel propinquæ alicuius partis hanc cõtraxerit: quo. ſ. adempta cauſa, phlegmone non amplius increſcat. Poſt hanc conſiderationem proxime illa contẽplabere, nũquid vicina aliqua particula ſanguinem largius ad partẽ phlegmone obſeſſam tranſmittat: deinde num totum corpus †ſanguine nimium abundet, πληθώραν vocant.

† πληθωρικῶς διάκειται.

Inflammationes in glandoſis carnibus facillime excitari, & quo pacto curari debeant. C A P. 5.

NAm tibi (arbitror) non excidit, vtpote ſæpe à nobis monſtratum, ſuperuacanea, quæ à valentioribus partibus ob redundantiam, vel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores procumbere, atq; hinc accidere, vt glandulæ, quas adenas vocant, facile fluxiones recipiant, & maxime quæ rariores natura ſunt. Quippe valentius eſt arteriarũ, & venarũ, & neruorũ, & muſculorum

rum

A rum robur,imbecillius autem ac forte prorſus nullum,corporum,quę glandularum ſunt naturæ.
Sic igitur fit,vt & propter vlcus,quod in manus aut pedis digito ſit, eiuſmodi glandulæ in ingui-
nibus & alis tum intumeſcant,tum phlegmone occupentur,cum defluentẽ ad vltimos artus ſan-
guinem priores exceperint. Quinetiam in collo,& ſecus aures ſæpenumero glandulę ijs, quibus
in collo,capite,vel aliqua vicina parte vlcus eſt natũ,intumeſcunt. Nominant autẽ ipſos adenas:
cum ſic intumuerunt,Bubones. Quòd ſi ſcirrhoſior earum partium phlegmone aliqñ fuerit, hæc
& ægre ſanabilis eſt,& Chœras,ideſt ſtruma,dicitur. Quænam vero ſit ſtrumarum curatio,in pro
ximo dicetur libro. Nunc de phlegmonis,qm̃ de ijs diſſerere propoſuimus,denuo repetentes di-
camus,ꝙ inhibitio earũ incipientium,ex generante illas cauſa tollẽda præſtatur.primumq; de ijs,
quæ vlcera ſequuntur,agamus. Poſtea.n.q̃ prope magnam arteriam, aut venam vlcus ortum eſt,
celerrime bubones excitantur. Cernitur autem aliqñ ipſa quoq; vena per totum membrũ rubra,
& calens,& diſtenta,ac ſiquis eam tangat,dolens. Ergo,ſi vel totum corpus ſit plethoricum, vel
malo ſucco redundet,difficilis curatio redditur:Sin ſanum planè ſit,facilis. Quippe excalfacere et
humectare modice totum membrum,quò dolor mitigetur,oportet,(noſti autem eiuſmodi pręſi-
diorum materiam)ipſi vtiq; vlceri tetrapharmaco in linamẽto impoſito:(liquatur id oleo potiſſi-
B mum roſaceo,vel, ſi id non adſit,relaxanti aliquo)toto vero membro,hapſo lanæ ex calente oleo
imbuto circundato. Quinetiam ipſi vlceri calidũ imponi medicamẽtum oportet,ac ſuper ipſum,
calidum extrinſecus cataplaſma ponere, quod ex farina vel hordeacea,vel triticea,vel ambabus
miſtis cõſtet:humorem autem habeat aquam cum pauco oleo. Non ſecus vero etiam ipſi adeni,
quæ phlegmone vrgeri cœpit, vt mitigetur, imponi debebit primo die lana ex oleo calente ma-
dens,non aũt,ſicut non nulli faciunt,ſtatim addito ſale. Poſt.n.ſale vtemur, cum & tumor per to-
tum membrum fuerit remiſſus,& dolor vlceris ſedatus. Quinetiam macedonicum, quod vocãt,
pharmacum ſimiliter,ſicut tetrapharmacum,ipſi vlceri imponere licebit. Etenim ſimilia inter ſe
ſunt,ſolo thure tetrapharmacum macedonico ſuperante. At,ſi vel plethoricũ corpus ſit,vel malo
ſucco redundet,curatio per ea,quæ ſic calent,fluxionẽ ad membrum citat. Atqui nec alia vlla vti
datur. Cogimur ergo aliàs ſanguinem mittere,idq; aut vena inciſa: aut membris ijs,quæ læſa non
ſunt,ſcarificatis. Manu.n.laborante,ſcarificabis crura: Altero crurum male habente, reliquũ. Has
nanq; vacuationes indicat ipſa copia,ſicut etiam ſuccorum vitium, redundantis ſucci purgatio-
nem. Ac plerunq; poſt hæc præſidia,glandularum phlegmone deſinit. Sępe tñ vel ipſo,qui curat,
ad corporis totius vacuationem ſegniore:vel ipſo,qui laborat,præ mollitie eam non admittente,
C earum phlegmone maior efficitur,ſic,vt ad ſuppurationem perueniat. Sed &,quæ Phymata quo
que græce appellant,memoratis carnibus,ſicubi fluxio in eas procubuit,citra vlceris occaſionem
accidunt. Vbi ergo diſtentæ vehementer glandulæ ſunt,aut alia deniq; particula quæuis,quam
phlegmone premit,cogimur toto corpore prius vacuato ipſam ſcarificare. Sanè vacuamus totum
corpus(ſicut in libro de plenitudine monſtrauimus)non modo cum in redũdantiæ ſuccorum eſt
habitu ſed etiam cum mediocritatem ſuccorum continet,ſi morbi magnitudo ſuadeat. Siquidẽ
dolor,& calor membri,in quo phlegmone ſedet,etiam ſi purum ab excremẽtis totum corpus ſit,
fluxionis cauſæ fiũt. Expedit igitur parcius id,hoc caſu facere:ac vacuare,prout maxime tum æta
ti laborantis,tum naturæ congruere videbitur,æſtimatis præterea tum anni tempore, tum regio-
ne,tum ægrotantis ipſius cõſuetudine.de quibus ſępe iam in multis diximus ſic,vt,etiam ſi adhi-
bita in ſermone non ſint,ſubaudire ea conueniat. Vbi vero phlegmones ipſe veluti feruor iam
ſubſedit,mitigatorijs cataplaſmatis dimiſſis,ad ea,quæ digerunt, paulatim eſt tranſeundum: Ac
primum cum mitigatorijs paulum mellis miſcendum: Mox triticea farina in totum prorſus aufe-
renda,contentis hordeacea cum melle vberiore. Deinde ad aliquod eiuſmodi digerentium medi
camentorum eſt veniendm,quæ vel humida conſiſtentia ſint,ſimiliter ijs,quæ in linamentis, vel
D linteolis excipiuntur,(Emmota græce vocant)vel cerati ſpecie. A duris autem abſtinendum eſt:
qualia pleraq; emplaſtra ſunt.nam & phlegmonarũ reliquias contrahũt, & rurſus phlegmonen
in ægra parte excitant. Quin,ſi pus aliquod notabile in ſuppurante particula ſit contentum, non
expedit(quod non nulli faciunt)protinus incidere,immo exhalationem moliri medicamentis ad
id valentibus,quorum vſus ex affectu ſit coniectatus. Quippe, cum phlegmones naturæ quicq;
in mẽbro adhuc reſtat,acria medicamẽta magis irritant,q̃ digerant. Cum vero, quod ex phlegmo
ne relinquitur,ſcirrhoſum effectum videtur,fidenter iam valentibus medicamẽtis vteris, ſed ob-
ſeruato bis in die,quem præſtent effectum,primum mane,ſecundo veſperi: Quòd ſi balneo quo-
que vtatur,etiam in eo tẽpore fiat. Si qñ ergo ægram partẽ medicamenti acrimonia irritatam vi-
deris ita,vt tumentior,aut rubicundior ſit,aut magis doleat,mitigabis eam interea fomẽto, quod
per ſpongiam adminiſtrabis. Id autem aliqñ ex aqua dulci eſto,aliquãdo etiam ſal habente, vbi.ſ.
ſcirrhoſiores phlegmonę ſunt. Sin aliqñ puris copia medicamẽta ſuperet,nec ea videantur tibi to
tum digerere poſſe,†{ſecare exitũ ei,quod digeſtioni non ceſſit,}eo potiſſimũ loco oportet,quo
eſt editiſſimum. Quippe tenuiſſimam etiam illic inuenies cutim. Memineris præterea in ſectio-
ne & alterius indicationis,quæ ad effluxum pertinet:atq; ad ambo reſpiciens,ita, quod ſuppura-
uit, incide:ac deinceps medicamentum aliquod eorum,quæ ſine morſu ſiccent,impone. Quòd ſi

[margin:] glandulis.
[margin:] igeſtionem,
[margin:] † τέμνειν χρὴ οὕτως ἀφιστάμενον .i. qd' abſceſsit, ſe-c.

computruiſſe portio aliqua ſuppurantis partis videbitur,excidi eam eſt neceſſe. Sanè quidam in E
ijs,quæ in axillis & inguinibus ſuppurãt,in myrtei folij ſpeciem ſemper excidi cutim iubent: qm̃
in ijs laxa ea naturaliter ſit,ideoq; omne,quod ipſi aduenit,prompte recipiẽs:†{præterea ipſa ex
leui occaſione phlegmonẽ facile contrahant.} At maximas aliqui ſectiones facere ſolent:quarũ
occaſione particula,ubi ad cicatricem eſt perducta,non ſolum turpiſſima reddit̃,ſed etiam fit im-
becillior,& quæ ſæpe homini ad motus ſit in mora. Hæc igitur ipſi vitantes, ſæpiſſime certe ſola
inciſione,& medicamentis ualenter ſiccantibus,huiuſmodi affectus ſanauimus. Quòd ſi aliquã-
do excidere aliquid propter multitudinem non puris modo, ſed etiam corruptarum partiũ fuit
opus,contenti eramus ſectione,quæ myrti folium imitatur,planè non magna. Cum aũt in ea ex-
ciſione longitudo maior,q̃ latitudo,ſit,eſto in inguine longitudo ꝑ tranſuerſum ducta, non autẽ
per mẽbri rectitudinem. Quippe ita,cum mẽbrum inflectimus, naturaliter cutis ſibi applicatur.
poſt exciſam cutim,mèdicamento,quod Græci Mannam vocant,affectam partem implebimus.
Eſt autem ea purgãmentum* thuris, leui adſtrictione prædita,atque hoc nomine etiam thure ipſo
ad non nulla vtilior. Thus.n.puris tm̃ mouendi facultatem obtinet, utpote nullam adſtringendi
vim habens:Magisq; id facit,quod pinguius ex eo eſt, & magis albicans: ſicuti etiam,quod flauũ
ex eo magis eſt,validius ſiccat. Mãnæ vero,etiam corticis thuris paululum eſt admiſtum: vnde.ſ. F
adſtringendi vim habet. Ipſe uero cortex thuris tum adſtringit,tum ſiccat inſigniter. Itaq; etiam
ad moderatiores ſanguinis perfuſiones eo vtimur ſolo, ſicut etiã ad valentiores ſolo vſto, ſed tũc
& cribrato,& in molliſsimum puluerẽ redacto. Quinetiam mitigare prius inciſam partem(ſicut
dictum eſt)quantum poſcere videbitur,oportet,fõ*mentis primũ:dein cataplaſmate: mox hume-
ctante aliquo medicamento,aut non ſiccante,ſingulis.ſ.extrinſecus impoſitis. Nam in ipſo vlce-
re tum manna(vt dictum eſt)tũ ex præſidijs,quæ linteolis excipiũtur,primum ea,quæ pus citant:
dein ea,quæ expurgant,ſunt imponenda:poſt quæ,ſi cauitas etiãnum ſit,quę impleant,adhibẽda
ſunt:ſin minus,ea,quæ cicatricem inducunt(gręce Synulωtica & Epulωtica vocant:)veluti quod
ex cadmia conficitur. At,qm̃ in horum quoq; vſu plurimis medicorum non paruũ quiddam pec-
catur,non ab re fuerit etiam de ijs diſſerere. Tum nanq; ducere vlcus ad cicatricem incipiunt, ac
idonea illi rei medicamenta applicant,cum iam penitus ſit impletum,nec quicq̃ illi reſtat cauum.
Hinc illis accidit,vt cicatrices efficiant circũpoſita cute magis eminentes. Quò igitur illi cuti ſint
æquales,conueniet id genus medicamentis vti prius,q̃ ulcus ad æqualitatem prorſus ſit impletũ,
impoſito ſuper ipſas vlceris oras ex ſpecilli mucrone medicamento aliquo ſicco ex ijs, quæ in vl-
cerum curatione retulimus:ſuper reliquum,linamento dato,quod aliquo medicamento ex ijs, q̃ G
cicatricem inducant,& humida ſint conſiſtentia,fuerit imbutum. Cedente aũt proſpere curatiõe,
etiam id amouebis,ac poſtea ſicco tantum medicamine vteris,lato ſpecilli mucrone{ex eo}ſuper
toto vlcere volutato. Foris aũt ſuffecerit linamentum vel ſiccum,vel ex vino madẽs: ac potiſſimũ
quod ex mollibus ſit elychnijs:cuiuſmodi Tarſenſia ſunt:qm̃ hęc quoq; ad vlcera,quę ſupcreſcãt,
ſubmittenda vim aliquã obtineant. Atq; hæc ducente nos rerũ ſocietate diximus.

† Ex antiq… vertendum… leui occaſi… phlegmonẽ… cile cõtraha…

* ὑπόσεισμ…

* ἐπιβροχ…

De curatione ſingulorum affectuum,qui ad inflammationem excitandam concurrunt. CAP. 6.

NVnc ad ſermonem de phlegmone reuerſi dicamus communem omnium phlegmonarum
curationis indicatiõ*nem eſſe vacuationem. Quę vero adhuc in generatiõe ſunt, in ijs prior
vacuatione eſt confluentis ad affectum locũ ſanguinis inhibitio. Inhibebitur is cõmode, ſi ipſam
fluxionis cauſam inuenerimus. Sane ea duplex eſt:aliquando.n.ex ipſa parte, quam phlegmone
vexat,oritur;aliquando ex alia quapiam,alijs ve. Ex ipſa,quoties aut calidior eſt facta,aut dolore
(ſicuti ante diximus)vrgetur: Non ex ipſa, quando vel ab alia quapiam,vel ab alijs ſuperfluum
illi tranſmittitur:vel etiam ex totius corporis affectu. Fit igitur calidior vel propter immodicum
motum, vel aliquem ex Sole aut igni teporem,vel acre medicamẽtum: Dolore vero angitur & H
propter intemperiem, & vulnus, & contuſionem,& diſtorſionem, & tenſionem, præterea ob-
ſtructionem quandam,& ſpiritum flatuoſum. Intemperies modo extrinſecus illi prouenit: mo-
do ex ſuccis, qui in ipſo habentur corpore:Et extrinſecus,vel ab aliquo venenatorum animaliũ:
vel pharmaco,quod vehementer excalfaciat,aut refrigeret: etiam ex ambiente non nunquã: Ex
ipſo vero laborantis corpore,cum id vitioſos ſuccos,qui facultate ſint diſſimili,cõgeſſit. His igit̃
omnibus æſtimatis, quæ phlegmonæ adhuc in generatione ſunt, earum cauſas prius abſcindes:
Quæ vero iam factæ ſunt,has vtiq; curabis ſolas. Ergo quidnam medenti agendum ſit,ſi totum
corpus male ſit affectum, & dicta prius tum in his non pauca ſunt, tum in libro de plenitudine:
& nunc ſummas eorum,quæ dicta ſunt,recenſebimus. Vbi.n.æquabiliter inter ſe ſucci ſunt ad-
aucti, id & Plethos & Plethoran Græci vocant:{nos plenitudinem, & ſuccorum redundantiam
dixerimus.} Vbi vero vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus refertũ corpus
iam fuerit,eum habitum Cacochymian (quaſi ſuccorum vitium dicas)non plethorã nominant.
Ergo plethora tum ſanguinis miſſione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum
frictione:præterea digerentibus medicamẽtis:& præter hæc omnia inedia: de quibus in ijs, quæ
de ſanitate tuenda ſunt prodita,dictum abunde eſt. Succorum vitium purgatione, quæ cuiq; ſu-

peranti

A peranti ſucco ſit accommodata,corrigitur. Dictum porrò & de hac eſt in ea parte operis de ſanitate tuenda,quæ de præcauendis morbis eſt inſtituta.Illinc igitur huc ea transferas,oportebit, ac conſideres,quonam ex ipſis vti maxime expediat. Siquidem,ſi iam febricitet æger,nec exercitatione vacuare exuperantiam licet,nec vnctione,quæ excalfaciat:ſed nec multa frictione,nec balneo:immo ſanguinis miſſione vnà cum inedia,vel purgatione aliqua. At,ſi nondum febricitat, omnibus iam dictis vtare,optimum quodq; ad id,quod inſtat,deligens. Illud enim patere vel me tacente arbitror,eum,cui crura phlegmone laborant,non eſſe vel ambulatione, vel curſu exercitandum:ſed nec ſtare illi eſſe iubendum:immo ſedenti plurimum fricari,mox manuū motu exercitari illi eſt ſatius.At, ſicui in ſupernis partibus cœperit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione aut curſu eſt ſalutaris.Similiter & frictio his quidē ea potior eſt, quæ cruribus adhibetur:illis,quæ in ſupernis partibus adminiſtratur. Quippe præceptum in contrarium reuulſionis,in omnibus talibus commune eſt.Neq; igitur, cum vel circa ſedem,vel aliquam huic vicinam partem initium phlegmones incidit,aluum deijcies: Neque,cum in veſica, vel cole,vel renibus eſt cœpta,pharmaca,quę vrinas prouocent,bibēda dabis:Nec,ſi mulieri in vtero,vel pudendo inſedit,menſes huic prouocabis:Sed ad partes,quæ maxime lōginquæ ſint,ſemper reuul-

B ſionem facies,æſtimata ſcilicet tum phlegmones magnitudine,tum corporis totius ſtatu.Nam, ſi plurima ſuccorum abundantia ſit,nec exercitatione, nec balneo ſine periculo vtare: Sin exigua ſit,licet,& per hæc vacues. Cæterum(quod dixi) hæc tum in ea parte operis de ſanitate tuenda, quæ morbos præcauet,ſunt ſcripta:tum in libro, qui de plenitudine inſcribitur: tum in his, quæ de phlebotomia,ſiue incidenda vena: tum, quæ de purgantium medicamentorum facultatibus edidimus. Sed,quod ad commonefaciendum tantum de ijs ſit ſatis, nunc etiam abunde eſt dictum. Itaque ad propriam de phlegmone diſputationem nunc eſt veniendum. In qua primum merito verba faciemus de phlegmone,put ab affectu partis,cui inſidet,oritur. Quippe ſatis conſtat affectum illum principio tibi eſſe ſanandum:mox, quicquid iam phlegmones eſt factum. Porrò interim ijſdem præſidijs ambo tolluntur: veluti cum ex flatulento ſpiritu & denſitate particulæ dolor quiſpiam eſt ortus.Hoc enim caſu eorum,quæ modice calefaciunt (quæ etiam Chalaſtica,id eſt relaxantia,ſiue remittentia vocamus)vſus eſt commodus:vt qui pariter & conniuētia corporis laxet,& flatuoſum ſpiritum tenuet,et,quod phlegmones iam conflatum eſt,digerat. Ad eundem modum,& ſi ex frigido dominante intemperies ſit oborta. Nam tunc quoq; calefaciendo non ſolum intemperantiæ, ſed etiam phlegmonæ vnà medeberis. Itidem,ſi calor vehe-

C mentior intemperiem fecit,refrigerantibus præſidijs ambo ſiſtes. Siquidem intemperantia contraria ſemper requirit: Vacuatur autem,quod impletum eſt,non modo medicamentis ijs,quæ digerunt,ſed etiam,quæ adſtringunt & refrigerant. Magisq; profectò ad incipientes phlegmonas frigidis adſtringentibusq;,quàm ijs,quæ digerunt,eſt vtendum:Atq; etiamnum magis,vbi craſſum,quod confluit,non eſt.Sed,ſi ſanguis in particula,quam phlegmone prehendit,vehementer eſt impactus, non eſt amplius repercutientibus vtēdum:ſed tum digerere eſt tempeſtiuum. Vbi autem ex animalis pūctu morſu've dolor incidit,duplex ſedandi doloris ratio eſt, vel virus ipſum vacuando:vel,quod dolorem excitat,alterando. Sanè vacues id eorum medicaminum ope,quæ vehementer attrahunt:Alteres ijs,quæ ſunt contraria,idq; vel qualitatibus, vel tota ſubſtantia. Monſtratum nanque eſt in libris de medicamentis quædam eſſe totis ſubſtantijs inter ſe contraria:quædam ſolis qualitatibus. Sed & illud indicatum æque eſt,quòd eorum,quæ contraria qualitate ſunt,methodus quæpiam ſit:eorum, quæ tota ſubſtātia ſunt aduerſa, methodus non ſit, ſed omnia ſint per experientiam inuenta. Tu igitur,quæcunque methodo curandi explorētur, hinc diſces:Quæ experientia tantum deprehendit,ea in his operibus,quibus de medicamētis agitur, ſunt collecta,vno, quod de facultate eorum inſcribitur: altero, quod de compoſitione:& tertio,

D quod de facile parabilibus inſcribitur.In quibus operibus oſtendimus,quænam ex ſola experiētia:quęnam ex ſola ratione:& quænam ex ambabus inuenta ſint pharmaca.Ergo methodus,quā hoc opere tradere inſtitui,in doloribus vniuerſis,qui vel ex animaliū,medicamentorum've noxa excitantur,duplicem indicationem habet,nempe eius,quod dolorem creat, vacuationem, atque alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia:tum quæ citra calefactionem vehementer trahunt:veluti & cucurbitulæ,& caua cornua quædam, quibus non nulli cucurbitularum vice vtūtur.Sunt autem,& qui ore ſuo virus extrahunt, ægrè videlicet particulæ admoti, ipſamq; labijs complexi.Huc ſanè pertinet & cauterium,& medicamenta,quæ cauterijs ſimiliter eſcharam efficiunt.Atq; hæc omnia totam eius,quod infeſtat, ſubſtantiam exinaniunt. Alterum auxiliorum genus eſt eorum,quæ qualitatem per contraria alterant,ſcilicet exhibentibus nobis, ſi vehementem calorem ęger vel in ipſo demorſo loco,vel in toto corpore ſentiat,auxilia refrigerantia:ſin frigus ſentiat,calefacientia.Docuimus autem vtraq; in ijs operibus,quę de medicamentis ſunt ſcripta.At tales quidem omnis phlegmones communes medicationes ſunt. Variantur autem pro laborantium particularum ratione.Etenim id iam quoque oſtenſum eſt, vbi de vlcerum curatione egimus. Nec longo ſermone eſt opus ei,qui meminerit eorum, quæ ibi ſunt dicta,ſed ſat erit paucis ea tranſcurriſſe.

Indicationes tum ex ſimilaribus partibus, tum ex inſtrumentarijs in inflammationum curatione præberi. CAP. 7. E

VNa itaq; indicatio ex ipſis ſimilaribus accipitur partibus:altera ex inſtrumẽtarijs. Et ea,quę ex ſimilaribus ſumitur,modum calfaciendi, refrigerandi, ſiccandi, ac humectandi determinat:Quæ vero ex inſtrumentarijs,tum locum ipſum,per quem vacuare oportet:tum vacuationis rationem:tum vero in ſimilis ſpeciei medicamentorum vſu ipſum pluris minorisq; modum. Ac de ſimilarium quidem partium indicatione ſupra;vbi de vlcerum curatione eſt tractatũ,diximus: de inſtrumentaria vero hic agemus.

In inflammationibus uacuandi indicationem,indicationem refrigerandi ſuperare,contra in Eryſipelatis. CAP. 8.

CVm enim phlegmone duplici ratione à natura receſſit, & q̄ pars ipſa multo ſanguine ſit referta:& q̄ eadem ſit calidior, vtiq; vacuationis indicatio refrigerationis indicationem vincit:contra ſcilicet,q̃ in eryſipelate.In illo nanq; refrigerationis indicatio magis vrget, q̃ vacuationis.Quanq̃ vtriuſq; affectus curãdi cõmune caput eſt infeſtãtis humoris vacuatio. Ideoq; poſt, q̃ refrigeratum eryſipelas eſt,ad ea,quæ digerunt,medicamenta conuertimur.In phlegmone igitur †tantiſper eſt refrigerandum,quatenus & ad incrementum eius ſiſtendum inhibendumq; eſt cõmodum. F Etenim, cũ immoderatus calor dolorem excitet,atque etiam aliquid ad ęgram partem attrahat,vtroq; nomine augeſcere phlegmonẽ accidit. Ergo, quantũ refrigerationis phlegmonę, ceu calido morbo,cong[illegible]it,tantum certe & incrementum eius inhibere eſt aptum. Idem parem gratiam præſtat,& cum repercutit id,quod affluit. Quod vero ex eo,quod in laborante membro continetur,quidpiam in proximas partes repellit,hoc phlegmones iam genitæ medela eſt. Simili modo,& quæ modice excalfaciunt,vtraq; interdum rõne proſunt,qm̃ & dolorem ſedẽt,&, quod contentum in laborãte particula eſt,digerant:Quippe dolorem mitigando, augeri phlegmonas vetant:digerendo,quod earum iam conceptum eſt,ſanant.

†In antiquis di. quibuſdã dicitur ζεούσης. feruente.

Quatuor eſſe in totum uacuationum genera, quæ ex partium natura oriuntur. CAP. 9.

QVoniam igitur momentum omne curationis laborantis phlegmone partis, in redundãtis in ipſa ſanguinis vacuatione conſiſtit,vacuatio autem hoc genus affectorũ excogitata eſt duplex,aut translato ad alias partes,qui in ægra cõtinebatur ſanguine: aut foris à corpore expulſo,ſatius profectò eſt vtraq; vti,obſeruantibus diligenter,nequa ex accidenti læſio ſequatur.Ergo,cum gemina ſit dictarum vacuationũ vtraq;,quadruplex in vniuerſum naſcitur vacuantium auxiliorum genus: Translationis.n.ſanguinis ad alias partes alterũ genus eſt,vbi ipſa G pars,quæ phlegmone laborat,ſanguinem abigit:alterum cum eæ, quæ integræ ſunt, ad ſe trahũt: Eius autem,quę extra corpus educit,alterũ ſenſibilibus effluxibus:alterũ rõne tm̃ contemplabilibus perficit.Atq; id, quod ſenſibilibus effluxibus peragitur,aliàs per ipſam fit partẽ,in qua phlegmone reſidet:aliàs†{per ea,quæ vnà cum hac aperiuntur.} Proinde etiam diſſectionũ notitia ad eiuſmodi conſortium intelligendũ eſt opus. Ergo tum hæ indicationes phlegmonarũ curationẽ ĩmutantes à partiũ natura præſtantur:tum ſupra has,quę tum ex poſitu,tum figuratione ſumunt: Quas nimirum laborans locus,qua inſtrumentalis,nõ qua ſimilaris eſt,indicat.

† διὰ τῶν συ- νασομουμένων αὐτῷ.

De reliquis indicationibus ſimilarium & inſtrumentalium partium communibus. CAP. 10.

SVnt etiam aliæ,quæ tum inſtrumentalium,tum ſimilarium communes ſunt:ſicuti cum actionẽ earum inſpicimus:præterea an rara pars ſit,an denſa: an acuti ſenſus,an hebetis†. Ad quæ omnia intentum eſſe oportet,qui recte curare ſtudet.

† Addendum ἀναίσθητον. an ſenſu car-

Ratio reuellendi,deriuandi,ac omnino uacuandi inflammatas partes,iecinoris exemplo. CAP. 11.

QVoniam vero (vt ſemper teſtati ſumus) non ſatis eſt ipſa tantũ vniuerſalia nouiſſe, niſi quis etiam in particularibus ſe exerceat,ita vtiq; & nos nunc faciamus,non tñ omnia particularia percurrentes,ſed ea tantum,quæ nobis ſatis eſſe lectori videbuntur. Propo- H natur itaque iecur iam phlegmonen contrahere incipere:tum,quęnam mali eius commodiſſima ſit curatio,quæratur.Omnium ergo primum ab ijs,quæ retuli incipiens, an totum corpus inanitione indigeat,cõſiderabis. Quod ſi indigere inueneris, mox ægri virtutem æſtimabis, poſſit'ne ſemel iuſtam vacuationem tolerare.Primum ergo valida eſto.Ab hac æſtimabis ætatem. Nam, ſi puer ſit,quæ per diſſectam venam fit(vt ſupra eſt monſtratum)vacuationem nõ feret. Verum, cum pubertatem attigerint,iam pueri miſſionem ſanguinis tolerant. Ergo pariter tum reuellendus,tum educẽdus,qui ad iecur fluit,ſanguis eſt,interna in dextro cubito inſecta vena propterea, q̄ & è *regione,& ampla via cũ vena,quæ caua dicitur,ſocietatẽ habet: Hac non apparente, media ſecanda eſt: Quòd ſi nec ea ſe oſtenderit,reliqua ac tertia eſt incidenda. Modum vero vacuationis tum ex redundantiæ modo,tum ex reliquis,quæ in ſuperioribus diximus,inuenies,ętate,natura,tempore anni,regione,& conſuetudine:tum ante hæc,ipſa laborantis virtute. Hæc enim in omnibus ſunt cõmunia.Illud vero,interna'ne,an media,an humeralis vena ſecanda ſit,an ea,quę iuxta malleolum eſt,an,quæ in poplite,id vero ex laborãte particula indicatur. Ac definitum iam eſt in ijs,quæ de incidenda vena ſcripſimus,de vacuationibus id genus omnibus: diceturq; nũc, quantum ſit ad rem propoſitam opportunum:primumq; hoc ipſum, Nõ eſſe ſcilicet ſolum illud

* κατ' εὐθὺ: directo.

ſatis,

A ſatis,quod vacuandum ſit,inueniſſe:veluti ſentiunt,qui amethodon ſectam colunt:quibus nulla de laborantium locorum differentia habetur ratio.Non.n.ratio ſolum, verūetiam vſus ipſe indicat aliam alij parti vacuationem congruere.Siquidem ex ijs,quibus oculi tentari phlegmone cœperant,non nullos ſola purgatione per aluum,vno die ſanatos vidiſti. Quam rem ſiquis facere in iecinore, cū phlegmone laborare incipit,tentet,maximam excitabit phlegmonē, æque vt, ſi, cū renes aut veſica phlegmone tentari cœperint,quæ vrinas cient,medicamenta exhibeat:aut, ſi cū vterus phlegmone laborat,menſes deuocet.Siqdem longiſſime†{à tētata fluxione parte,}quod redundat,reuellere,nequaq̄ ad eam trahere cōuenit.Hac itaq; ratione,nec ſi ventriculum aut inteſtina phlegmone occupare iam cœperit,medicamine,quod aluum deijciat,vti conueniat.Eandem cum his indicationem & vterus ſortitur,ſicuti cum vrinæ vaſis,pudenda. At vomitu vti pudibundis laborantibus,in diuerſa reuellens auxilium eſt, Græci Antiſpaſticon vocant. Eadem ratione in omnibus,quæ circa caput accidunt, medicamentum, quod aluum deijcit, ad contrarium auertit. Siqua vero circa fauces,& palatum,aut linguam, aut deniq; in ore, phlegmone laborare incipiant,in his omnibus cauenda ſūnt,quæ pituitam per os euocāt, Apophlegmatiſmus vocant:quippe cum id ſimile ſit,ac ſi deijcere aluum inteſtinis ægrotantibus velis:aut vrinas mo-

A parte, quæ [fl]uxione tenta- incipiat.

B uere,cùm renibus aut veſicæ ſit ægre:aut vomitum laceſſere, cum partes ſtomachi ſint afflictæ. Satius igitur ſit,vbi partes,quæ in ore ſunt, phlegmonen accerſere incipiant, deriuare ad nares. Pari modo venam quoq;,vbi hæ partes ſic laborant, incidere humeralem in manu: ſi ea non cernitur,mediam: Vbi iecur,pectus,pulmo,aut cor ſic afficiuntur,internam: In angina, quam ſynāchen græce vocant,primas in manibus:ſecundas eas,quæ ſub lingua habentur: At ijs, quæ in occipite ſunt,afflictis etiam eā,quę in cubito eſt, nec nō eam, quę habetur in fronte:Renibus vero, & veſica,& pudendo,& vtero ſic habentibus eas,quæ in cruribus ſunt ſitæ, ac potiſſimum, quæ circa poplitem ſunt:ſin minus,eas,quæ iuxta malleolos.ac perpetuo quidem in omnibus eā,quæ è directo eſt. Vbi iecur phlegmone inuadit,quæ in dextra ſunt manu:vbi lienem,contra.Itaq; ſtatim prima vacuationis diuerſitas pro particularum diuerſitate variatur:conſtatq; communem indicationem non magis eſſe vtilitatis,q̄ noxę,cauſam.Siquidem,q̄ vacuandum ſit,id cōmunis indicatio eſt:vnde autem,aut quomodo vacuatio ſit facienda,id æger ipſe docet locus. Ad eundem nanq; modum,vbi pectus,aut ventriculus, aut partes circa collum caput've phlegmone laborāt, excogitatum eſt artus vincire.Quippe ipſum, quod phlegmone infeſtatur, vinciendum non eſt: Sed, ſi in manibus phlegmone eſt orta,crura:ſin in cruribus,manus.

C *Ratio refrigerandi ac adſtringendi inter initia inflammatas partes.* CAP. 12.

SEd nec refrigerare inter initia,aut adſtringere,citra laborantis particulæ indicationem, vtilitatis magis,q̄ noxæ, ſunt cauſæ. Nam in particulis,quæ circa artus ſunt,ſat fuerit etiam ſpongiam vel ex frigida aqua,cui paululum aceti ſit immiſtum, vel ex aqua ſola madētem imponere: ſicut etiam ex vino aliquo auſtero:In iecinore vero,ſi phlegmone laborare cœpit, nemo compos rationis his vtatur: immo,nec ſi melino infundas,aut myrteo,aut maſtichino,aut nardino, aut lētiſcino,aut aliquo oleo,quod adſtringat,aut etiam alio quopiam, cui abſinthium ſit incoctum,ne horum quidem vllum conueniet frigidū,ſicut nec vllum cataplaſma frigidum. Sed, ſi mala præcipue cotonea vino incoquens,cataplaſma ex eo p̄parauerís, ſi iecur phlegmone laborare adhuc incipiat,ne id quidem admouebis frigidum:veluti nec oleum,vt dictum eſt,præparatū, vel oculis,vel oris partibus,ſicubi hæc tentari phlegmone incipiant.Auri vero,etiam ſi acetum cum roſaceo infundas,nil offendes.At non eſt hoc oculis phlegmone laborantibus vtile, veluti nec medicamen,quod ex moris conficitur,aut aliud quippiam eorum,quæ Stomatica græce dicuntur. Sūt enim eiuſmodi omnia oculis triſtia, quanq̄ genere ſunt ex ijs, quæ indicentur. Glandulis vero phlegmone tentari incipientibus,ſæpe ſolum oleum calens ſat fuit.

D *Quid differat victus ratio,iecinore,aut ventriculo,& glandulis,ac artuum partibus inflammatis.* CAP. 13.

SEd & reliquus victus ordinandus ijs, quibus glandulæ aut etiā aliquid circa artus phlegmone tentatur,vnam tantum indicationem habet, quæ tot ac talia exhiberi iubet,quot & qualia facillime concoquētur.Nec quicq̄ refert, alicam,an ptiſſanam,an mulſam,an punicum, an malū, an tale quippiā exhibeas.At,ſi iecur phlegmone infeſtatur, exquiſitiſſimo victu eſt opus:Æque profecto,& ſi ventriculus ſic laborat:quippe munus eorum toti animali eſt commune.Acceditq; omnibus animalis partibus maximum incommodum,ſiue nō probe concoctum alimentum ſit, ſiue non rite in ſanguinem conuerſum. Artuum vero partes tm̄ alimenti capiunt, quanto ſunt nutriendæ.Quo fit,vt,ſiue ex malo,quod probe in ventriculo ſit concoctū,alimentum ad eas perueniat,ſiue ex alica,ſiue ex ptiſſana,non multum interſit.In iecinore vero quantum referat nutrimentorum differentia,tum q̄ maximam in vtranq; partem vim habeat,hinc diſcas,licet.

Quæ nutrimenta medicamenta've aſſumpta iecinoris inflammationi conueniant. CAP. 14.

NAm expelli è iecinore oportet,qcquid in eo tū amaræ bilis,tum ſaniei, quæ ex phlegmone prouenit,eſt collectum. Id vero fieri nequit,niſi & vaſa, quæ ſunt in viſcere,detergeantur, & meatus,qui ad ieiunū ptinet,ſit apertus.Ergo alica, cū & huic inhæreat,& vaſa,quæ in viſcere

ſunt condita,obſtruat,precipueq; eorum ora,& bilem in inteſtinum deſcendere,& alimentum in B
totum corpus digeri prohibet. Poſcit ergo tum iecur ipſum,tum os meatus,qui bilem trāſmittit,
cibos & pharmaca,quæ obſtructa recludant.Talia vero omnia ſunt,lenta quidem minime,ſed te
nui conſiſtentia,& qualitate mordente.At vero ab his,vtpote mordentibus,phlegmonæ irritant̄.
Quare,quę citra morſum ea detergeant,indigemus:cuiuſmodi.ſ.mulſa eſt.At nouimus dulcibus
omnibus tum iecur,tum lienē maxime intumeſcere.Superſunt igitur,quæ culpa vacant, vt in ci-
bis ptiſſana:quippe quæ ſine morſu deterget,vt in pharmacis oxymeli aqua miſtum.Nam & pu-
nicum,& malum,& cætera,quæ adſtringunt,dum bilis meatus os arctant, bilem ipſam excerni ꝓ
hibent.Atque inde iecinoris phlegmonis ſunt incommoda,præſertim ijs,quæ in cauo viſceris cō
ſiſtunt.Quibus ad anguſtias,quas facit ipſa phlegmone,etiam ea,quæ ex adſtringentibus & lētis
fit cibis,accedit.Ac,quæ mordent,ea phlegmonas ipſas,quæ in cauo ſunt viſceris, magis irritant.
Quippe ijs,quę in gibbis eius conſiſtunt,mutata iam veniūt ea,quę aſſumpta ſunt,ita,vt nec,quę
adſtrictoria ſunt,ſimiliter adhuc adſtringant:nec, quod mordens eſt,ſimiliter mordeat:nec,quod
propter lentorem in anguſtis vaſis hærebat,ſimiliter etiānum maneat lentum. Eſt aūt his occaſio
mutationis duplex,& ꝙ prius ſunt cōcocta:& ꝙ ſanguini,qui in iecinore prius erat,ſunt admiſta.
Cauo aūt iecinoris phlegmone obſeſſo,protinus etiā venas,q̄ in meſenterio ſunt,vnà phlegmone F
laborare eſt neceſſe,quando ex ea,quæ ad portam pertinet,omnes ſint ortę:protinus etiam, quæ-
cunq; oſculis earum incidunt,vim ſuam oſtendunt.

Aduerſus Attalum methodicum,qui Theagenem Cynicum inflammatione iecinoris laborantem relaxantibus cataplaſmatis enecauit. CAB. 15.

AN tibi ad cōmunem phlegmones curationem parua ex particulis ipſis accedere differentia
videtur? Mihi ſanè maxima videtur:quāuis ij,qui Theſſali ſtupiditatem æmulantur, cōmu-
nem indicationem ſolam ſatisfacere putent. Placet autem nūc ad memoriam reuocare tibi egre-
giam eorum curationem,quā Theageni philoſopho Cynico adhibuerunt. Siquidē hanc norunt
plurimi propter viri famam,vt qui publice diſputare in Traiani circo* quotidie ſit ſolitus. Erat,q * γυμνασίῳ.
hominem curabat,vnus ex Sorani diſcipulis,nomine Attalus.Is impoſuit quotidie iecinori cata-
plaſma ex pane & melle,haud intelligens viſcus hoc mediocriter adſtringi debere propterea, ꝙ
animalibus altricis facultatis principium ſit,& venoſum ab hoc oriatur genus.Ita igitur viſcus cu
rauit,ſicut bubonas,meris.ſ.& ſolis relaxantibus vtens, cataplaſma ex pane & melle imponens:
ac prius oleo calente perfundens:tum ſorbitione ex alica cibans. Hæc nanq; tria fermè omnibus
nunc amethodis iſtis Theſſalijs ad acutorum curationem ſufficiunt. Viſum aūt eſt mihi ſeorſum G
Attalum monere,vt adſtringens aliquid admiſceret, nec nudis vteretur relaxantibus: ac de viſce
ris quidem natura nihil eram homini dicturus (Id enim fuiſſet planè aſino fabulam narrare,)ſed,
quod me perſuaſurum homini arbitrabar,& cui omnes homines facillime aſſentire video, id tm̄
expoſui,nempe longam experientiam medicos docuiſſe, vt iecur miſta medicamentorum ma-
teria curarent,eam autem ſcriptam inuenturum in ijs medicorum libris, qui ſint de medendi ra-
tione conſcripti. Si ergo,inquam, tibi videtur,miſce aliquid de abſinthij coma diligenter tunſa,
cataplaſmati:Oleo vero,totius herbæ aliquid, modice id, quemadmodum alios cernis in illo in-
coquentes:Cataplaſmati vero Myrobalani pieſma, & irim,& iunci florem,aut narditidos herbæ
radicē,aut cyperi miſcebis:non inutile ſit & ex vino ea aliquando præparare, ac miſcere interim
etiam de fæce ipſa.Quinetiam aliquid adſtringentium incoquere malorum, cuiuſmodi cotonea
ſunt,& quæ vocantur ſtruthia:præterea,quæ Romæ abundant,vocata ceſtiana. Oleum vero(nā
id quoq; video miſcere te)non quodlibet eſto, ſed vel hiſpanum, vel hiſtricum, vel crudum, vel
lentiſcinum,vel myrteum,vel melinum, vel nardinum vnguentum. Porrò aliam materiam pluri
mam eſſe dixi eorum,quæ incoquere liceret. Nam & lentiſci tenera germina,& myrti, & rubi,
& vitis præſertim ſylueſtris,à qua œnanthen vocatam decerpimus.Non alienum etiam ſit & at- H
ticum hyſſōpum* tum cataplaſmati,tum etiā ceratis miſcere. Nam & cerata quæpiam illi ex eiuſ-
modi materia imponere poſt cataplaſma ſuaſi:& apponere illi tentabam vniuerſam deinceps cu- * œſypum, legūt antiq cod.
rationem,quò ſcilicet etiam,quæ à medicis græce Epithemata vocantur, ex miſta materia cōpo-
neret.Nā melius, inquam, eſt ſublato cataplaſmate aliquid ſuper viſcus eſſe.Attalus vero ſermo-
nem meum interpellās,Niſi multum(inquit)tibi tribuerem,nihil horum toleraſſem: nam, in qui
bus ſuperiores medici paſſi naufragia ſunt prius,q̄ vera medicina inuenta à noſtris eſſet, ea mihi
veluti ignaro ſuades.Cæterum tres(inquit)aut quatuor dies ſine me Theageni ex mea ſententia
proſpicere, & ſanum eum penitus conſpicies. Sed quid,inquam,ſi,cum ſubito pauci,& hi lenti
apparuerint ſudores,moriatur,recordaberis'ne,quæ promiſeris,ac de cætero ſententiā mutabis?
Atq; Attalus poſt hæc abijt irridens,nec quicq̄ præterea reſpondēs,ſic,vt neq; de alica quicq̄ me
conſulere permitteret, ſed nec quod ex ijs,quæ vrinas cient, miſcere aquę paulo poſt oporteret,
ꝙ ſcilicet iecinoris gibba eſſent afflicta.Nam,ſicuti iecinoris cauū per aluum purgatur,ceu paulo
ſupra diximus,ſic gibba eius per ea,quæ modice vrinas mouent:cuius generis eſt apium. Proce-
dente autem tempore,vbi phlegmone iam concoquitur,etiam valentioribus vti licet, aſſaro, &
celtica nardo, & phu quod vocant,& petroſelino, & ſmyrnio,& meo: ſicut etiam per ventrem
vacuare,

* Polypodio.

A vacuare, ſi cautum afficitur, cnico cibis admiſto, & vrtica, & mercuriali, & epithymo, & filicula: omnibus præterea, quæ modice aluum deijciũt: magiſq; in remiſſionibus tum his ipſis audacius q̃ ante vtendum: tum vero, quæ his ſunt valentiora, partim in ptiſſana incoctis, partim tunſis, ac in molliſſimum puluerem redactis. exhibenda vero & hæc ſunt vel ex ptiſſana, vel ex aqua. Ego nanq; etiam filiculæ aliquid in ptiſſana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem. Etiam clyſtere vacuare eos conueniet, inter initia vel ſale, vel nitro, vel aphronitro aquæ mulſæ admiſto contentis: in remiſſione vero, potiſſimumq; ſiquid ſcirrhoſum relictum è phlegmone eſt, etiam valentiora medicamenta miſcentibus: quippe hyſſopum eo caſu aquę incoquimus, & origanum, & colocynthida, & minus centaurium. Opportuniſſima nanq; ad ſcirrhum ſunt iecur et lienis, †{ſiue quis parum habita de his ratione, glutinoſo cibo vtatur (ſicut Attalus, qui Theageni quotidie alicam exhibuit): ſiue nihil offerat,} quod tum obſtructiões eximat, tũ detergeat. Verum, quod cõtigit Theageni, vel potius Attalo, dici eſt tempus. Vt enim promiſerat poſt tres dies daturum ſe hominem à iecinoris phlegmone liberatum, tum magis, q̃ prius, calente oleo viſcus plurimum perfudit: tum cataplaſmate frequentius eſt vſus, hac diligentia fœlicius ſibi curationem ceſſuram ſperans: reſpondítq; percontantibus de Theagene gloriabundus, meliora. Cæterũ cõtigit, prout

† Si qs ipſa neglexerit, vel glutinoſo cibo vſus fuerit, ſicut Attalus, q Theageni quotidie alicã exhibebat, ac nihil offerebat, qd &c.

B ipſe prædixeram, ſubito hominem mori. Et, quod omnium maxime dignum riſu fuit, ducebat Attalus ſecum ex ijs, qui de hominis ſtatu rogaſſent, quoſdam, quibus oſtẽderet adeo recte eum ſe habere, vt iam eſſet lauandus: lætusq; cum multis ingreſſus eſt domum, in qua iacebat: cũ Theagenem mortuum quidam ex amicis, qui & Cynici quidam erant, & alioqui philoſophi, lauare ex more pararent. Itaq; etiam vſq; ad mortuum accedere, idq; vnà cum ſpectatorum cœtu Attalo contigit: vtpote cum nemo intus lugeret. Nam Theageni nec ſeruus erat, nec puer, nec mulier, ſed cum eo ſoli amici philoſophantes verſabantur: qui iuſta quidem mortuorum, citra tamẽ omnem luctum obibant. Atq; hanc laudem Theſſalius aſinus inter multos ſpectatores eſt conſecutus, oſtendens explicatum à phlegmone hominem intra quatuor (vt pollicitus eſt) dies. Reliqui vero methodici, cum innumeros quotidie iugulent, adeo rationem curandi mutare adhuc nolũt, vt, quę à medicis ſunt ſcripta, q̃ artis operibus vere inſudarunt, ne vel ſemel experiri velint: Adeo indelebile vitium vehemens ignorantia eſt, præſertim ſi cum ſuperbia ſit coniuncta. Eiuſmodi igitur in omnibus ſunt Theſſali ſectatores.

Qua ratione viſcera quædam facile ſcirrhoſis affectibus corripiantur, ac de ea, quæ à particulis præbetur, indicatione. CAP. 16.

C NObis autem vitandi eiuſmodi errores ſunt. Ac, ſi nihil aliud ſuppetat, ſaltem ipſi experientiæ credendum. Id quod ipſe perpetuo ſuadere non deſino ijs, qui circa rationem parum ſunt exercitati. Nam melius, ꝓfectò ijs eſt, qñ & rudes ſunt, & ſimul in rationabili methodo, quã nos nunc prodimus, minime exercitati, vt nihil penitus ex ratiocinando accipiant. Quippe iecinoris ſubſtantia ſcirrhis maxime opportuna eſt, vtpote quæ naturaliter lutoſum quippiam continet, veluti medicus quidã noſtri temporis per iocum dixit. Lienis vero rarior ſubſtantia, q̃ iecinoris eſt, cæterum crebrius ſcirrhoſis vitijs affligitur, propter nutrimenti, quo vtitur, ſpeciem. Monſtratum nanq; eſt, ꝙ craſſo nutritur ſanguine, qui veluti limus purioris eſt, facillimeq; nigra bilis efficitur: ideoq; etiam ipſum, melancholicum {ſiue atrum} appellamus excrementum, atq; hæc duo viſcera ſcirrhoſis tumoribus tentari, vel experientia ipſa clare indicat. Renes vero, ꝙ conditi ſunt, tactum effugiunt. Cæterum hos quoq; facile ſcirrhis deprehendi ratio docet, atque idcirco nephritidas † {alias facile ſolubiles, alias ægre ſolubiles eſſe:} cũ renes, ambo habeant, quę in viſcerum vtroq; prædicta ſunt ineſſe, tum ſubſtantiæ qualitatem, tum excrementorum, quæ ꝑ ea dilabunt̃, vitiũ. Quo fit, vt, qui craſſi ſucci cibis veſcant̃, calculi vitio corripiãtur. Ergo, quãto trium horum viſcerum ſcirrhoſi affectus difficilius curantur, tanto magis eſſe ſolicitos oportet,

* ἀναλογισμῶν.

D nequis in hos incidat. Maxime aũt (vt dictum eſt) incidunt, qui ipſis phlegmone vexatis, ijs cibis vtuntur, qui craſſos lentosq; ſuccos efficiant. Quinetiam eiuſmodi affectuum medicamina inter omnes conuenit ea eſſe, quæ diſſecent, & diſſoluant, & frangant: quæ vtiq; ex eorum ſunt genere, quæ obſtructiones eruunt & detergent, cæterum viribus valentiora. Horum non ſolum materiam, ſed etiam facultatem in opere de ſimplicibus medicamentis expoſuimus. Itaq; etiam breuior nunc ero, contentus generali facultate, & ſola methodo, cum paucis exemplis. Nam, cum & facultatum materiam iam habeas præparatam, &, quæ curationem vnà coindicent, ſint prædicta, nihil nunc aliud ſupereſt, niſi vt proprias cuiuſq; morbi indicationes commemorem. Coindicantia igitur voco virtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionem, & conſuetudinem, & ſiqua ſunt id genus alia. Proinde de ea, quæ à particulis ſumitur, indicatione deinceps dicam, initio ab ea, quę à iecinore ſumitur, ſumpto. Quippe, vbi id phlegmone laborat, quę extrinſecus applicantur, ea miſtæ eſſe facultatis debere poſtulat, idq; nõ in generatione phlegmones modo, (eſt enim id omnium phlegmonarum cõmune: qñ etiam, ſiquis repellẽtibus tantũ illo tẽpore vtat̃, non peccet) ſed etiam cum nec affluat amplius quicq̃, nec repelli, quod in laborante particula cõtinetur, poſſit. Accidit enim hoc quoq; multis de cauſis. Sanè in principio tum parum eſt, quod affluit: tum magna ex parte tenuius: tum partis ipſius, quæ recipit, virtus non nunquam valẽtior,

† Græci codices legunt. ὡς μὲν ἀλύτους, τοπάμπαν εἶναι τὰς δὲ πάνυ δυσλύτους. i. alias omnino inſolubiles, alias ægre admodũ ſolubiles.

vtpote nondum laſſata:tum quod in afflicta continetur parte,nondum violenter impactum.At, E
cum phlegmone in vigore ſuo iam conſiſtit, tum multus in ea ſanguis continetur, isq́ʒ craſſior
ſubinde,ac vehemẽter impactus:tum virtus partis iam eſt debilior: quam alioqui valentẽ requi-
rimus,quò ſcilicet à ſe ſuperuacua amoliatur:quandoquidem haud ſatis potens eſt adſtringentiũ
prȩſidiorum vis,quæ ſola totum efficiat.Quippe poteſt hæc cogendis ac conſtringendis,& velu-
ti denſandis,& exprimendis corporibus,quæ tenuiora conſiſtentia ſunt, ad circumpoſitas partes
expellere:cæterum,niſi etiã laborãtis particulæ virtus aliquid auxilieť,nihil adeo magnũ efficiat.
Tũc igitur, quæ à phlegmone ſumať, vna dũtaxat agendorũ eſt indicatio. Hanc græce Diapho-
reſin vocant(latine digeſtionẽ,euaporationem'ue dixeris.)Hæc humorẽ,q in phlegmone obſeſſa
parte cõtinetur,p meatus inſenſibiles educit.Quæ vero ab ipſa ſumitur parte, ea in diuerſam nos
partem trahit,ſcilicet robur eius ſeruari iubens.Coeuntibus igiť vnà cõtrarijs indicationibus,cõ-
poſitum quoqʒ eſſe medicamentũ oportet.At,femur ſi phlegmone laboret,aut tibia,aut cubitus,
aut brachiũ,aut,qui in his ſunt,adenes,cauſa nõ eſt,cur horum robori conſulas.Hȩc tibi commu-
nis indicatio ſit in omnibus ijs partibus,quarum munus eiuſmodi eſt,vt toti corpori ſit ex vſu.

*Vnde ſimilia diſsimilia've medicamenta,maioris quoq; ac minoris ratio,& locus vacua-
tioni aptus indicentur.* CAP. 17. F

ERgo nec lienem tantum relaxantibus curare oportet,cum hic quoque ex iecinore, quicquid
limoſum & melãcholicum eſt,expurget,propterea ſcilicet,ꝙ ex eo humore nutritur.Idcirco,
quoties obſtructio quædam in eum incidit,aut phlegmone, potiſſimum cũ ſcirrhoſa ſit, tum ea,
quæ obſtructiones eximant,tum quȩ diſſecent,vehementiora exigit.Nam,quale medicamẽtum
iecinori eſt abſinthium,tale eſt lieni capparis cortex:Quale rurſus iecinori, quod vocant eupato-
rium,tale eſt lieni ſcolopendrium.Siquidem ſimilia genere medicamenta,ambo viſcera poſtulãt.
Cæterum tanto valentiora lien,quanto craſſiore vtitur alimento.Scirrho igitur laborãtibus ipſis
conuenientia nutrimenta ſunt genere quidem eadem,ſed maioris minorisq́ʒ ratione differentia.
Itaq́ʒ,& ſi capparis ex oxymelite edatur,vtilis ſanè eſt vtriq́ʒ viſceri, cæterum nec ipſa pari modo
nec ſimiliter miſtum habens oxymeli:Nam & ipſa copioſior, & ex minus diluto oxymelite lieni
erit vtilior.Atqʒ hæc differentia eſt,quæ ex maioris,minorisq́ʒ ratione accepta eſt.At ſimilium ge
nere,vel ſpecie,aut quomodocunqʒ dixiſſe libet,præſidiorum, ex actione & cõpo*ſitione indica- * διαπλάσεως .i. cõformatiõ
tio ſumpta eſt. A ſocietate vero cum vicinis partibus, quod idem cum ſitu eſt,illa capiuntur,ꝙ
gibba iecinoris per renes expurgari oporteat:caua vero per inferiorem ventrem.In liene vero al-
teram duntaxat eſſe ſuperflui vacuationem:cum, quȩ per renes agatur,nulla huic viſceri vacuan G
do via pateat. Proinde, vbi phlegmone premitur,deiectorijs id medicamentis tum detergemus,
tum laceſſimus,quò dimittat relaxetq́ʒ ſuperuacua. Sanè duplex ratio eſt eiuſmodi medicamẽto-
rum vſus. Cum partes ſuperius poſitæ laborant,per ea,quæ eduntur ac bibuntur: Cum inferio-
res,per id,quod ſit per clyſterem infuſum.Quandoquidem,quæ eduntur ac bibuntur,eorum vis
ante,ꝗ ad inferiores partes perueniat,reſoluitur:Quæ infuſa ſunt,ea oĩno ad ieiunum vſqʒ aſcen-
dere non poſſunt:immo, etiam ſi admodũ nitaris,fortaſſe tenue tm̃ inteſtinum contingant.Ergo
illud quoq́ʒ ex partium poſitura didicimus,nempe inferioribus inteſtinorum aliquid eſſe per cly-
ſterem infundendum:ſuperioribus vero,atque etiam ipſi ventriculo, lieni, & ſtomacho ſuperne
aliquid exhibendum. Voco hoc loco ſtomachum,gulam,quam proprie Græci ſtomachũ appel-
lant:Non nunq́ʒ enim ita etiam vocant os ventriculi:veluti cum ſtomachice †{anima linqui}ali- † συγκόπτεσθαι. i. ſyncope corripi.
quos dicunt.Verũ in gula,quæ ꝓprie vocať ſtomachus, cataplaſmata ſuper ſpinam dorſi imponi
mus,non aũt in parte anteriore,quemadmodũ cum os ventriculi phlegmone vrgetur.Siquidem
ſpinæ gula ſuperiacet,per collum & pectus deorſum vſqʒ ad ventriculum porrecta.

Quo pacto differentia remedia indicet laborans locus. CAP. 18.

NEqʒ igitur hæc nouere,qui Theſſalum imitantur,ideoq́ʒ oẽs vna ratione curant.Neq́ʒ vtiq́ʒ H
illud,ꝙ omne membrum phlegmone laborans, niſi cutim ſibi circũdatam habeat ſpiſſam,
tenuis ſaniei foras aliquid dimittit,ac laxat.Eo fit,vt ex ijs, quæ in ore,& naſo,& faucibus, & ſto-
macho,& inteſtinis,& ventriculo,& viſceribus omnibus ſunt,aliquid foras effluat. Ad eundem
modum etiam ex interna facie pectoris, cum phlegmone premitur, excernitur aliqua ſanies.
Quemadmodum igitur lienis ipſe, & iecinoris caua per inteſtina: gibba vero iecinoris & renes
per vrinas purgantur,ita pectus,vbi interna eius phlegmone tentantur,per membranam,qua te-
gitur(Hypezωcota vocant)aliquid in medium ſui pulmonumq́ʒ ſpatium trãſmittit: Id autem ex-
purgari per eãdem, qua pulmo, viam debebit. Dabimus igitur ijs,qui ſic laborant,medicamen-
ta,quibus tenuatoria ſit vis,quibus & viæ aperiantur,&,quæ deferenda per eas ſunt,diſſecentur
{ac diſſipentur:}prȩſertim cum vel craſſȩ conſiſtentiæ ſunt,vel glutinoſȩ,qualia in ijs ſunt,quos
empyos vocant. Deligenda tamen ex ijs ſunt,quãdiu adhuc phlegmone inualeſcit, quæ medio-
cria ſunt:cum vero planè iam decreuit,aut penitus ceſſauit, & educi excrementa poſtulant, quæ
valentiora ſunt. Ergo mediocre in hoc genere eſt tum ptiſſanæ cremor,tum mulſa:valentius aũt
& vrticæ ſemen, & mulſa,in quam coniectum fuit paululum aliquid acrium herbarum, quales
ſunt origanum,& hyſſopum,& calaminthe, & pulegium,& illyricȩ ireos radix:Quòd ſi vel plus

A horum admiſceas,vel irin in molliſſimũ puluerem tunſam cribratamq́3 in mulſam immittas, ma-
xime incidens medicamen habebis.Ad eundem modum &, quod ex marrubio cõficitur, oxyme
li,aliaq́3 eiuſmodi valenter craſſiora excrementa,quæ in pectore & pulmone continentur, incide
re poſſunt:omniũq́3 eorum copiã inuenies in operibus ijs,quæ de medicamentis edidimus.

Differre curationem inflammationum,quæ in ſummo & in profundo ſunt corpore:ac de reuulſione pro ratione partium laborantium. CAP. 19

NOn ſolum aũt iam dictam remediorum differentiam ex laborante loco didicimus, ſed etiã
illud,quòd,quę in ſummo corporis phlegmone laborant,ea proprijs phlegmones remedijs
curentur : quæ in alto ſunt corpore, ſi cum his aliquid acrium medicamentorum ſit immiſtum.
Reſoluuntur enim eorum vires,dum alte deſcendunt.Hac ratione et cucurbitula(ſtrenuum pla-
nè auxilium)eſt inuenta,tum vt foras euocentur,quæ ſunt in alto:tum vt eximantur atq3 eruant̃,
quæ iam in ſcirrhum abeunt.Verum vtendum cucurbita in ipſa parte,quæ phlegmone vrgetur,
inter initia non eſt,immo poſtea,quàm totum corpus vacuaueris,ac necẽ*ſſarium ſit, eorum,quæ
in inflammata parte cõtinentur,aliquid educas atq3 eruas,aut etiam foras verſus attrahas. Genẽ*-
B randis autem adhuc vitijs,minime ipſis membris,quæ laborare incipiunt,ſed ijs,quæ continuata
his ſunt,cucurbita imponi debebit,auellendi in contrarium cauſa.Sic nanq; ad mãmillas cucurbi
tam imponimus, cum ſanguis ex vtero profluit,defixo maxime in ipſis cõmunibus pectoris &
vteri vaſis,eius ore.Sic,ſi ex naribus ſanguis profunditur,præcordijs maximas cucurbitas affigi-
mus.Sic & omne aliud ſanguinis profluuium ad contrarium per cões venas auertimus. Quẽad-
modum rurſum & ſanguinem(ſi ita eſt opus)attrahimus. Siquidem cum menſes euocare in ani-
mo eſt,in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax eſt
remedium ad oculorum fluxiones.Vacuari tamen prius totum corpus expedit. Nam,ſi † {refer
tum ſanguine} corpus ſit,in quacunq; parte capitis cucurbitam defixeris,totum ipſum implebis.

*χρεία. *γινομένων. † plethoricum.

Ea medicamenta ad curationem vſurpanda,quæ noxiam qualitatem cum ea, quæ conuenit,admixtam non habent. CAP. 20.

ERgo hæc omnis phlegmones communis indicatio haudquaquam ſimiliter in qualibet parte
adminiſtratur.Accedit ad omnia,quæ prædicta ſunt, pro non leui portione, ipſius exhiben-
di medicamenti natura.Neq; enim abſolute, ſi adſtringere incipientẽ phlegmonen eſt opus,qdli
bet adſtringens in ijs,quæ deuoranda ſunt,adhibebimus,ſed ea,quibus nulla corruptrix admiſta
C vis eſt.Nam chalcanthus inter præcipua adſtringit,ſicut etiam miſy,& ſori,& chalcitis,& diphry
ges,& ęs vſtum,& ſquama eius & flos,verum hæc medicamenta deuorata, noxia ſunt:quocirca
ſtomaticis ea miſcere tutum non eſt:defluit nãq; interdum ex his aliquid ad ventriculũ. Sed nec
aloen probe miſcueris ijs medicamentis, quæ phlegmones alicuius cauſa, quæ intus conſtiterit,
deuoranda ſunt:quando huic quoq; admiſta purgandi vis quædam eſt. Cæterum, vbi phlegmo-
ne prorſus inclinauerit,ſiquis paululum aloes admiſceat cauſa deijciendi ventris, qui prorſus nõ
deiecerit,nihil lædet. Verum ſatius eſt mercuriali, aut vrtica, aut cnico, aut talium aliquo aluum
ſic laborantium ſubducere. In ſumma vero,ſiquis eam,quæ à partibus ipſis pręſtatur,indicationẽ
adimat,nihil obſtat,quo minus medicinam non ſex menſibus,ſed ſex diebus totam perdiſcas.At
vero, nec ſi,quæ à partibus ſumitur,indicationem adijcias,iam totũ,quod exigitur ad curationẽ,
habeas,niſi etiam methodos de medicamẽtis didiceris. Itaque eas aggrediatur, oportet, quiſquis
conſummate ſanaturus eſt morbos.Nunc enim,ſi alicuius medicamenti meminimus, id(vt ſæpe
teſtati ſumus)exempli cauſa fecimus.

Quid differat phreniticorum & lethargicorum curatio: ac de loco principis animæ facultatis,aduerſus Theſſali ſectatores. CAP. 21.

D SEd adijciamus adhuc ea, quæ de indicatione, quæ à partibus ſumitur, nondum attigimus,
Theſſaliorum iſtorum ſectam euidentiſſime præcipitantes: qui,cum nec diſſectionis ratio-
nem attigerint,nec partium actiones, vſus've norint, tamen,cum floccos carpentem quenquam
cernunt, & feſtucas legẽtem,audent oxyrhodino caput madefacere, noſtro exemplo. Nam cur,
quæſo, non thoracem potius? Siquidem indicatorie remedia inueniunt. Sanè fieri poteſt, vt ẽt
corde affecto phreniticus quis efficiatur. Empiricus nanq; ab experientia ſe ait eiuſmodi medi-
camentorum nactum inuentionem. Qui autem & hanc vituperat, & inquiſitionem de actioni
bus refugit,huic vnde,quæſo,ſuccurrit,vt pro thorace caput in phreniticis madefacere eligat? Cę
terum,hoc ipſum oxyrhodinum,quod capiti phreniticorum applicamus, ceu quidam ex amicis
dicere ſolebat,non ſolum amethodos iſtos Theſſali ſectatores, ſed etiam reliquos manifeſte re-
darguit vniuerſos,quicunq; principem animi partem in corde ſtatuunt.Nam, cum aliquando vi
diſſem quendam ex Athenæi diſcipulis caput aceto & oleo miſtis perfundentẽ,prohibui: iuſſiq́3
pectori admouere id remedium: Quippe læſam in delirio eſſe partem principem: Eam autẽ eſſe
authore Athenæo in corde:itaq; non recte relicto pectore caput eum, integrum præſertim mem
brum,vexare,eiq́3 negocium faceſſere,nunc oxyrhodinum infundendo,nunc radendo,tum ſpõ-
dylium,aut ſerpillum,aut id genus aliquid admouendo, immo vero,ſi malum traheret,etiam ca-
ſtoreum,

ſtoreum,aut certe etiam cucurbitam: Quippe id eſſe perſimile, ac ſi,cui ĩ femore phlegmone ſit, E
calcaneo remedium applicet. Quinetiam in lethargicis nemo eſt,qui capiti non applicet auxilia: nam & id vitium contrarium quodammodo ſecundum ſpeciem phrenitidi eſt.Gignitur autẽ cerebro patiente: in quo ſcilicet princeps animi pars reſidet. Ergo,cum humor,qui in cerebro redundat,frigidus eſt,inſenſibilitas immobilitaſq; hominem opprimunt: cum vero calidus eſt,perpetuus potius motus,vnà cum rationis noxa. Accidit enim,veluti mõſtratum in libris de his eſt, ex frigore ſegnitia:ex calore immodicus motus:ex humoris vero vitio dementia.Itaque incidenda in talibus affectibus vena eſt ſtatim ab initio,ſi modo tàm valens virtus ſit, vt ſine noxa miſſionem ſanguinis toleret,ac nihil prohibeat eorum,quæ de ſecanda vena retulimus, ſicuti vel crudi humoris copia,vel puerilis ætas,vel anni tempus, vel regio,in qua ſit extremus calor, aut frigus. Atq; hoc quidem commune vtriq; vitio,& ei,quod cum ſopore, & ei, quod cum vigilijs incidit. Commune præterea vtriuſq; eſt,vt oxyrhodinum in principio admoueas. Nam repellẽdus à capite humor eſt,quiſquis is fuerit.Quæ ſequuntur,contraria ſunt.Nam,quæ cum vigilijs coniuncta ſunt,ea lenire expedit:quæ cum immobilitate,excitare.Iure ergo,cum in ſummo incremento ſunt,ijs vitijs,quæ peruigilio & delirio infeſtant,perfuſiones ex papauerum capitibus applicabimus:odorem quoq; naribus obijciemus:ac narium alas intus, vel frontem ex ſimilibus medica- F
mentis illinemus.Quippe ſopire ac ſtupefacere principem facultatem oportet,cerebrum ſcilicet, quod ſupra modum incaluit, refrigerando: In contrarijs autem vitijs excitare:ac noxij humoris, qui citra putredinem,& citra febrem altos ſopores inuehit,craſſitudinem incidere, atq; excalfacere. Tales nimirum altos ſopores,Apoplexias,& Carus, & Catochas græce vocant. Quòd ſi aliquando humor putreſcat, vtiq; cum febri incidunt ea genera: vocaturq; morbus græce Lethargus. Incoquentes igitur in aceto thymum,& pulegium,& origanum,aliaq; id genus, naribus ſic affectorum admouebimus: quò vapor ad cerebrum ſublatus, craſſitudinem humoris diſſecet. Mox etiam palatum valentibus & acribus medicamentis vngemus. Ab his vero etiam ſternutatorijs vtemur:tum capiti ſimiles præſidiorum facultates imponemus, adaucta ſemper eorum ẽt ad ipſum vſq; ſinapi vehementia,ſi vitium diu trahat. Quinetiam cucurbitis ad vtrũq; vitium,ſi diutinum ſit,vtemur:itemq; caſtoreo: quippe quod ipſũm probe cõcoquit, ſi debito tempore ſit adhibitum. Quare hic ad communem rurſus curationem redeunt lethargus & phrenitis†.Ergo in eiuſmodi affectibus manifeſte redarguũtur, & qui Theſſalum ſequuntur, omnes, & quiſquis medicus principem animi facultatem ſtatuit in corde. Non ſolum enim iam dictorum præſidiorum deſtituentur copia,ſed etiam, cui ea parti accommodabunt,non intelligent.Neq; enim, tan- G
quam in ophthalmia,vel pleuritide,vel angina tum ab ipſo ægro affectus locus ſentitur:tum nobis partim tactu,partim viſu innoteſcit,ſic in lethargo,& phrenitide,& epilepſia,& delirio,& cõuulſionibus,& tetanis,præterea eo, quod proprie vocatur catoche,ſe habet. In quibus omnibus præſidiorum formula ex affectus inuenitur natura:locus vero,cui maxime ſint applicanda,ex ꝑnoſcendis tum actionibus,tum vſibus partium.

* In impreſs αὐτὸ.i.ipſum antiqs αὐτὰ.i. ipſa, referend adambo viti[a]
† eſt præterea in greco, ἐτ τῆς παρακμῆ .i.ĩ declinatione.
* παραπληξίας ſeu παραπληγίας. vi[de] ſuperius lib. cap.x.

Qua ratione extrinſecus medicamenta capiti,aut oculis apponenda ſint,ac de communibus præceptis illarum partium curandarum,ac de arteriarum ſectione. CAP. 22.

ILlud aũt, quamuis in ſermone aliquando omittatur,ſæpenumero prius dictum eſt, meminiſſe oportere nos eorum,quæ ſimul indicent. Cæterum in præſenti eã, quæ à partibus ſumpta eſt, indicationem propoſitum eſt perſequi:veluti ſtatim in ijs,quæ ad caput pertinent, etſi nõ aliud, ſaltem illud noſſe cuiuis eſt promptum,obiectam nobis ante cerebrum eſſe craſſam membranã, quæ corijs iſtis externis ſit aſſimilis:poſt hanc ẽt cranium. Itaq; reſolui in dẽſis obicibus & duris, præſidiorum,quæ imponũtur,vim eſt neceſſe:ac,niſi ſuturas in capitis oſſe natura ipſa fuiſſet molita,nihil adeo æſtimandum efficeret pharmacum vllum extrinſecus impoſitum. Sed, quoniam etiam ſuturæ, & in his præcipue coronaria non ſolum impoſiti medicamenti qualitates, ſed etiã H
ſubſtantiam,ſi tenuis eſt,facile intrò tranſmittit,merito multa circa cerebrum vitia ab extrinſecus applicatorum remediorum facultate iuuantur.Ipſe enim in meipſo expertus memini,cum infunderetur roſaceum frigidum,citiſſime clariſſimeq; ſenſiſſe me in ſyncipitis loco eius intrò penetrationem. Quinetiam plurima diuerſitas ſuturæ huius in hominibus,ſi inter ſe conferantur, etiam ante diſſectionem manifeſte apparet. Vidimus enim in ijs,quibus raſum caput fuerat,inter mandendum,commiſſionis oſſium in coronali ſutura manifeſtum motum ſic, vt facile appareret hominibus illis laxam eſſe eiuſmodi oſſium capitis compoſitionem.Merito igitur ad hanc maxime partem applicant omnes medici capiti infuſiones,videlicet accepta quaſi per manus à primis inuentoribus ratione,ad id opus venientes:Sed & ipſi,quicunq; non negligenter ijs,quæ fieri aſſolent,attendunt,cernentes,& quemadmodum ſutura ea liquido moueri appareat,& quemadmodum celerrime homines hac parte, ſiue ab externo admoto quopiam refrigeretur, ſiue excalfiat, id ſentiant. Nam præter reliqua etiam tenuiſſimum eſt hoc loco cranium,& rariſſimũ.Ergo,quoties medicamenti cuiuſquam vim vehementer deſcẽdere voles,hoc maxime loco impones.Commodius etiam fuerit, ſi & cum infrictione id facias,aut tonſis capillis,aut etiã planè abraſis:Quòd ſi humidũ ſit,quod applicãdũ eſt,ſi id ex alto effundas,ac veluti,fontis ritu,illidas:quippe penitus

intrò

A intrò ab ictu magis compellitur.Sicut autem hic vehementior humoris caſus conducit,ita in oculis eſt contrarius:In capite nanq; os eſt,quod feritur: in oculis membranoſa quædam imbecillaq; corpora. Et in capite quidem aliud eſt,quod ictum excipit:aliud quod curatur,quodq;, vt ictum non ſentit,ita facultate,quæ ex incuſſu ad ipſum peruenit,fruitur:at in oculo nõ eſt, quod feritur, diuerſum ab eo,quod curatur:ſed idem ipſum,quod eſt curandum,valenter icitur. Ad hæc os capitis ſenſu caret:oculus acerrimi eſt ſenſus.Ergo infundere huic medicamenta oportet, primum ſuperiorem genâm blandiſſime attollentes,mox minime,quemadmodum in capite,incutientes. Inueniendi præterea humores mitiſſimæ minimeq; mordentis naturæ, qui cum medicamentis ſint infundendi. At mihi quidem magna cum conſideratione videntur veteres ad oui deueniſſe humorem,electo ſcilicet ex eo,quod & mordens minime eſſet,& glutinoſum. Nam ex eo,quòd minime mordet,modo dictam indicâtionem ijs compleuit:Ex lentore autem, ad indolentiã non nihil confertur. Quippe lenire eiuſmodi humores poſſunt aſperitates omnes,quaſcunque acris fluxio excitat. Accedit, quòd craſſus mediocriter ac lentus humor conſtantius, quàm tenuis & aquoſus,in loco permanet.Sanè quòd lentum id,quod abſque morſu ſit,cum modice incaleat,dolorem maxime leniat,id profectò ex mordentibus in aluo deiectionibus didiciſti: in quibus in-

βλέφαρον.i. palpebram.

B iectum ſeuum ilico dolorẽm mitigat. Quòd autem permanere quoq; in laborẽte particula eiuſmodi humidum expediat,manifeſtum eſt.Siquidem in ijs,quæ in ventre accidunt, per clyſterem aſſidue infundere moleſtum eſt:In ijs,quę in oculis,genâm attollere.At vero exquiſitus membri ſenſus læue eſſe,quod inijciendum, nihilq; debere in ſe aſperum ſabuloſum've habere, omnino indicat. Hinc igitur excogitatum commode eſt,tum humido oui vtendum:tum,quæ terrea corpora ophthalmicis,id eſt ocularijs,medicamentis miſcenda ſunt,ea eſſe cum ſumma diligentia ad vnguem leuiganda. Quoties tamen dolores his accidunt vehementes, repetitis ijs,quæ de omnium dolorum generatione accepiſti, diſquires,quonam ex his affectu dolere oculos in phlegmone,de qua nunc ſermo proponitur,contingat. Nam aut ex vehementi acris confluentis humoris morſu:aut quòd eorum tunicæ plenitudine diſtendũtur: aut propter craſſorum humorum flatuoſi've ſpiritus extenſionem vehementes in his excitantur dolores.At morſum quidem tum purgantibus medicamentis,ſcilicet & deorſum reuellendo & vacuando curare cõuenit: tum ipſi particulę oui humore infuſo,quò per eum acris fluxio ſine offenſa eluatur. Vbi autem prius concocta iam phlegmone ipſa fuerit, & ſimul corpus vacuum, tum vtique lauationes in balneo his ſunt aptiſſimæ.Nam & dolorem ſtatim ſedant,& fluxionem,quæ ad oculos fertur, ſiſtunt, maxi-

Ἀ[illegible]δῆξιν, id eſt [illegible]ordicationẽ.

C ma quidem eius parte inter lauandum per totum corpus excreta: reliquo vero dilũto. At vero diſtenſionem,quæ ex repletione prouenit partis,miſſione ſanguinis,& alui deiectione, & infernarum partium frictione curare conueniet: quòd ſi neceſſitas aliquando vrgeat, ligãdis artubus: mox fomẽtis ipſi laboranti particulę ex aqua dulci modice calida adhibitis. Atq; {humorum vel flatuoſi ſpiritus} extenſiones curabimus vacuato prius in his quoq; toto corpore: ſed & humorum momento deorſum auerſo.Mox localibus remedijs(Græci Topica vocant) vtendum, non tamen medicamentis ijs,quæ repercutiant ac reprimant,immo ijs,quæ euocẽnt. Fouendi igitur ſunt,ſicut modo diximus,ac fœni græci decoctum ijs infundendum, ſed lauato prius curioſe fœno græco, nequid illi vel pulueris, vel ſabuli adhærens clàm lateat. Eſt nanque medicamen hoc maxime omnium,quæ oculis applicantur,ſine offenſa digerẽs.Meminiſſe vero in omnibus,quæ membratim docentur, communium præceptorum oportet. Quorum vnum id eſt, digerentia medicamenta,vbi redundantia in toto corpore ſubeſt,ſi particulis quibuſdam applicẽtur, implere potius,quàm vacuare.Ergo tum reliquos morbos, tum vero phlegmonas(de quibus agimus) ſicubi curas,nullo euapòrante auxilio prius fidenter vteris,quàm totum corpus purgauẽris.Illud quoq; attendas in omni vitio,nedum phlegmone,oportet, aliquando totum corpus mediocri ha-

contẽperato.

διαφοροῦσι.

διαφορητικῷ. Vacuaueris.

D bitu eſſe in humorum tum qualitate,tum modo, vnam autem aliquam,aut duas earum, quæ ſupranoſitæ ſunt,partium, redundantiam ſuam ad ægram tranſmittere: veluti non raro, ſed planè ſæpenumero accidere in oculis videre licet,capite his fluxionem mittente. Manifeſtum igitur arbitror in ijs quoq; eſſe,ipſum prius caput ſanandum eſſe,explorato eius affectu, quem ſuperfluorum generatio comitatur. Et diutinas quidem oculorum fluxiones curamus oculis ipſis dimiſſis,atque ad capitis procurationem conuerſi. Cuius vitium, ſi ex genere intemperantiarum ſit, curationem ex ſibi contrarijs, ſicut prius monſtratum eſt, adhibendam indicat. Plurimum igitur vel frigida intemperies caput vitiat, vel humida: nec dubium eſt, quin etiam ambæ congrediantur.Rariores ſunt,quæ propter calorem acrem oculis fluxionem immittunt:in quibus haud expedit ijs,quæ ex Thapſia & ſinapi fiunt,medicamentis vti,immo contrarijs omnino, oleo crudo,& hiſpano,& roſaceo,tum frequenti ex aqua dulci in balneo lauatione. Atque aliquando cerebrum ipſum fluxionem tranſmittit:debetq; huius intemperies totius capitis epithematis corrigi. Aliquando vaſorum ipſorum vitium eſt:cum venæ,vel arteriæ imbecilliores ſunt ſic,vt aliorũ vaſorum ſuperuacua recipiãt.Quo caſu aliqua earũ parte exciſa, aut ẽt totis bene alte pręciſis, dũra cicatrice,quod intereſt, intercipimus.Qua diſiunctæ inciſæ vaſis partes,continuæ præterea non ſint:nec ex altera in alteram confluere aliquid poſſit.Cæterum,cum eorum vaſorum, quæ in

[illegible]liq cod. hñt [illegible]ικρὰ.i. exi[illegible]a: plures tñ [illegible]λκρὰ.i,dura.

profundo

profundo ſunt recondita, ac è ſuperiore ad oculos vnà cum neruis perueniunt, vitium eſt, nihil E
horum agi licet:Proinde ægre curabiles omnes eiuſmodi fluxiones ſunt. Quæ vero extrinſecus
poſita vaſa ſunt,ea vel ſine chirurgia roborare licet,illitis medicamẽtis,quæ robur inſerant, Græ-
ci *Tõnica vocant. Eſt &, quando calidus ſanguis,ac vaporum plenus ad caput aſcendit,ac ma- * Tonωtica.
xime in arterijs redundat. Cui vitio excogitatum ſaluberrimum remediũ medicis eſt, vt ipſa in-
cidatur arteria. Oportet autem deraſo capite curioſe tangere, tum,quæ retro,tum,quæ ſecundũ
vtranq; aurem ſunt,arterias: præterea,quæ in fronte, & quæ in temporibus ſunt. Quarum, quæ
calidiores alijs apparebunt,ac maiorem exhibentes pulſum,hæ ſunt incidendę. Quæcunq; vero
& paruæ & prope cutẽ reſident, harum vel ſi partem aliquam excideris, veluti facere in crurum
varicibus ſolemus,aptius erit.Noſtroq; tempore quidam ex ocularijs medicis non minimus, ex
arterijs,quæ in temporum ſummis muſculis reſident,non exiguam excidit partem. Ac ferè qui-
dem,cum exciſa eſt arteria,reliquæ eius partes ad ſibi continuas retrahuntur. Euenitq; id magis
in ijs arterijs,quæ tum minores ſunt,tum minorem exhibent pulſum.Quòd ſi inter nudandũ ap-
pareat tibi vas magnum,aut magnum exhibere pulſum, tutius fuerit vinculo id prius excipere:
mox,quod in medio eſt,pręcidere.Sunto autẽ eiuſmodi vincula ex materia aliqua ægre putreſci-
bili.Talis autem Romæ eſt ea, quæ Gaietanorum dicitur,ipſa ex Gallijs aduecta: vendita vero F
maxime in ſacra via,quæ à templo deſcendit ad fora. Ac horum quidem Romæ facilis eſt copia:
viliſſime enim venduntur.At,ſi in alia vrbe artem exerceas,comparetur filum aliquod ex ijs,quę
ſerica nuncupantur. Habent enim ea diuites mulieres in multis ſub ditione Romanorum locis,
potiſſimum in magnis vrbibus,in quibus multæ ſunt mulieres id genus. Sin huius facultas non
eſt,ex ijs,quæ inueniuntur in regione,quã incolis,deligito materiam,quæ minus ſit putreſcibilis:
cuiuſmodi eſt gracilium chordarum.Nam,quæ facile putreſcunt,eæ cito à vaſis decidunt.Nos ve
ro poſt,quam vndiq; ſunt carne impleta,decidere vincula volumus. Quæ nanq; caro in abſciſſis
vaſorum partibus coaleſcit,ea pro operculo eſt,ac oſculum eorum cludit.Poſtea vero,quàm id fa
ctum cernitur,decidere iam vincula ſecure poſſunt. At vero,cum venarum partem aliquam ex-
cideris,non eſt opus,eas tàm imputreſcibili materia deliges,ſed ſuffecerit alia quæpiam. Siquidẽ
in arterijs perpetuus motus inſecti vaſis ora reſoluit. In venis aũt,poſtea,quã ſemel ſunt vtcunq;
clauſæ,ſiue per deligaturam conſtrictæ,ſiue per medicamentum adſtrictæ,permittunt circũpoſi-
tam carnem circa coaleſcere,potiſſimum ſi,qui curatur,im motam partẽ ſeruet,magisq; ẽt,ſi toto
corpore vacuato ipſam attollat.Quippe etiam varices ita curamus. Vocatur aũt varix vena dila-
tata.Porrò dilatatur in teſticulis & cruribus omninò.Sed,quoniam,cum hos adhuc ſcriberem cõ- G †τοὐπίπαν.
mentarios,non pauci amicorum rogarunt,vt in fine totius operis omnia,quæ ad chirurgian perti
nent,deinceps memorem,idcirco tractatio de varicibus nunc differatur. Cũ vero non pauci ſpe-
ciatim ſint oculorum morbi,qui magis ſpecialem curationem deſiderent, ne de his quidẽ hoc lo-
co pluribus eſt agendum.Nam,qui curioſe,quæ prædicta ſunt,legerit,& naturali prudentia fue-
rit,huic omnia inuenire, eorum ratione ſequenti,nullo negocio licebit.Qui aũt tales non ſunt,ijs
ſatius fuerit omnium vitiorum,quæ oculis incidunt,curãdi rationem priuatim ſcribere: maxime
cum amicorum non pauci ita poſtulent.

GALENI METHODI MEDENDI, ID EST DE MORBIS CVRANDIS, LIBER QVARTVSDECIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI. H

De reliquis tumoribus & affectibus præter naturam curandis, ſumpta ex ſingulorum generibus curandi indicatione.

Quid differat inflammatio, & Eryſipelas. CAP. I.

DE tumoribus,qui pręter naturã in corpore cõſiſtũt,quot numero,qualesq; ſint,
proditum à nobis ſingulari volumine ſeorſum prius eſt. Quẽadmodũ autẽ hi
methodo curandi ſint(quod vtiq; docere propria propoſiti operis profeſſio eſt)
in horũ cõmẽtariorum tertiodecimo præcipere cœpimus.Et,quoniam in ſupe
rioribus de omni febrium ratione ſermo erat habitus, aptius mihi viſum eſt de
phlegmone primum diſſerere,vt quæ & frequentiſſime incideret,& febres ſub
inde accenderet.Ac dictum quidẽ nõ nihil fuerat in febriũ curatione inter cæte
ras earum cauſas,ẽt de phlegmone. Verũ abſolutus ſermo,& qui proprie illi debebatur,in libro,
q hunc pręcedit,eſt traditus:in quo methodũ curãdę eius,qualis nam eſſe conueniat,tradidimus:

nequaquam

A nequaꝗ tñ auxiliorũ materiam,niſi tm̃ exempli gratia,ſicut in ſuperioribus fecimus. Haud longe vero à phlegmone abeſt & alius morbus,quem Græci Eryſipelas vocant.Is, vti monſtratum eſt, ex bilioſo ſucco naſcitur.Sed præſtiterit fortaſſis eum pluribus verbis à phlegmone diſtinguere. Ergo communia amborum ſunt,tum tumor,qui præter naturam ſit, tum vero calor. Diſſident inter ſe primum & maxime colore:quando, ſi is ruber ſit,phlegmonen vitium appellãt: ſin pallidus flauus ve,vel ex pallido flauoq; colore miſtus,eryſipelas.Præterea pulſatio magnæ phlegmones proprium eſt ſymptoma,quippe quæ alte magis in corpus demittitur: Eryſipelas vero in cute potius cõſiſtit,quàm alte deſcendit.Tenuis nanque ſubſtantiæ eſt pallidæ bilis humor. Itaque facile ad ipſam cutim transfluit,carnoſis rarisq; corporibus trãnſmiſſis. Cutis vero denſitas non æque eſt huic bili peruia,niſi ſi admodum tenuis aquoſaq; ſit.Talis nanque maxime eſt etiã,quæ quotidie cum ſudore exit. Licetq; multorum,qui in balneis ſudorem ſibi ſtrigilibus detergunt, hunc eius videre coloris,cuius lotium eſt,iis,qui diutius cibo abſtinuerunt.Neque enim ignoras eorum,qui inediam diu tolerant,pallidius ex aquoſo lotium reddi,mox vero ẽt flauum, niſi quis prius humectante nutrimẽto potioneq; ſquallorem corporis irroret.Ac corpore quidem pro naturæ modo gubernato , amaræ bilis ſuccus inuiſibiliter exhalat:Præter naturam vero ſe haben- B te,tum aliis(de quibus poſt agetur)vitiis redundat:tum vero eo, de quo nunc agitur,quod eryſipelas vocant.Cum enim vel longe copioſior,vel craſſior,ꝗ pro naturę modo,redditus,vniuẽrſus ad cutim compulſus fuerit,eam tum perurit,tum in tumorem attollit.

*διερχόμενος.

*ἀθρόως.

Quo pacto inflammatio, & Eryſipelas oriantur, ac de ipſorum generibus. CAP. 2.

SEd ſatius eſt,veluti ſemper non dicimus modo,ſed etiam facimus,ita nunc quoq; à rebus non à nominibus initium faciamus:alterumq; principium , priore ſcilicet commodius, eiuſmodi, ſermoni demus.Cum ſanguis copioſus in aliquam particulam procubuit ſic, vt ab eius particulæ vaſis nequeat contineri,exilitq; aliquid inſtar roris ex ipſis vaſis in ea muſculorum ſpatia,quæ ſimilaribus corporibus,ex quibus componuntur,interueniunt,vtiq; tumor ex plenitudine oritur, cui ſuccedit cutis tenſio,†{& in alta carne cum pulſu dolor,}& tangenti renixus quidam , & rubor, & calor,ipſa nimirum cute ea,quæ ſubiecta ſibi caro patitur,ſentiẽte. Similis iam dicto & in viſceribus affectus oritur.Eſt enim his quoq; ſua quædam caro , quam aliqui Parenchyma græce vocant,in quam videlicet ſanguis ex refertis vaſis halitus ſpecie exudans,iam dicta ſymptomata efficit.Atque hic vnus affectus eſt ſanguineæ fluxionis ſoboles,in carnoſa corpora maxime incidens. Secundus alter bilioſæ fluxionis germen eſt,ac circa cutim maxime conſiſtens, tum hanc C externam,quæ omnium partium commune eſt tegumentum,tum membranoſam & tenuẽ, quæ ſingulis internarum eſt circũdata. Ergo, ſicuti prior affectus etiam cutis aliquid apprehendit,ita hic quoq; aliquid ſubiectæ ſibi carnis occupat.Quòd ſi craſſior humor acriorq; ſit,ſummam cuticulam(Græci Epidermida vocãt)excoriat:ſpatioq; temporis ad profundum aliquãdo cutis exulceratio peruenit.Atq; hic quidem affectus eryſipelas nuncupetur, duplicem (vt iam dictum eſt) habens differentiam,quòd vel abſq; exulceratione,vel vnà cum hac incidat. Prior autem affectus vnius rationis eſt,voceturq; phlegmone. Cum ergo nec planè bilioſa , nec ſanguinea fluxio eſt, ſed ex ambabus miſta,vtiq; ab eo,quod in miſtura exuperat,nomen ipſi indatur, ac dicatur de eo id, quod exuperatur, ſic,vt vel phlegmonẽ eryſipelatoſam id vocemus , vel eryſipelas phlegmonoſum.Vbi autem neutrum vincit,ibi vitium phlegmones eryſipelatosq; medium nominetur.

†ὀδύνη δ' ἐν τῷ βάθει, καὶ πόνος μετὰ σφυγμοῦ.

Ratio curandi ſimplex, & cum reliquis affectibus iunctum Eryſipelas. CAP. 3.

CVrationis vero methodus,ſicuti in aliis compoſitis,ita et nunc tradatur,initio à ſimplicibus ſumpto. Ergo omnibus,qui ſic præter naturam conſiſtunt,tumoribus communis indicãtio vacuatio eſt. Adieci vero illud/ſic/admonens te multitudinis humorum , qui eos excitent. Nam,ſiquis eos vacuet, naturalem habitum membrum recipiet.Iam vacuatio pari modo in om- D nibus,duplex eſt,vna repellentium ad alias partes altera foras digerentium per eum , qui ſenſum fugiat, halitum.At, quoniam eryſipelas nõ quantitate modo affligit , ſed etiam qualitate ipſa ex vehemẽti ſcilicet inflammatione crucitat,ampliorẽ refrigerationem,quàm phlegmone, requirit. Nec tamen non periculoſa toti corpori eſt eiuſmodi curatio propterea,quòd bilis interim ad aliquod princeps membrum fertur:quippe cum,ſi vel ſanguis ipſe abundet , haud tutum ſit ex minoris notæ membris fluxionem eius repellere. Tanquam igitur in illa poſt totius corporis vacuationem Apocruſticis,id eſt repellentibus,vocatis auxiliis vſi ſumus,ita nunc quoq; faciemus, ſed pro ſanguinis miſſione,medicamẽto,qđ bilẽ trahat,purgantes : ipſam vero afflictam particulã refrigerantes.Eſto aũt refrigerationis terminus,ipſa coloris mutatio. Etenim,quod purũ eryſipelas eſt,ſtatim cum hoc quieſcit:quod non purum eſt,ſed iam quodammodo phlegmonodes , ſi pluſculum refrigeres,liuidã cutim præfert. Sin ne ſic quidem quis deſiſtat,nigricat,potiſſimũ in ſenili corpore,ſic, vt quædam ita refrigeratorum ne digerentibus quidem medicamentis ad perfectionem ſanentur,ſed ſcirrhoſus quidam tumor in particula relinquatur.Ergo ſatius eſt, vbi laborantis particulæ alteratum colorẽ videris,à refrigerantibus adſtringentibusq; ad contraria trãſire prius,quã vel liuida,vel nigra prorſus fiat. Porrò refrigerãtiũ materia in opere de medicamẽtis eſt tradita.Solanũ,& ſemperuiuum,& portulaca,& vmbilicus veneris,& pſyllium,& altercũ,

&

& lactuca,& intybu*m,& lenticula paluſtris,& cerata ex aqua admodum frigida,& alia id genus. E Vbi vero inflammatio ęgrotantis membri iam deſiit,cataplaſma illi prius,quàm liueat,ex hordei farina (ὠμὴν λύσιν græce voco)eſt imponendum.Quòd ſi iam liuor occuparit,inciſa cute cataplaſma ſuperponendum eſt,†{perfundendusq́ꝫ locus plurimum quidem ex aqua calida:ſed & marina aqua,& muria interim conducet. Quinetiam ipſi cataplaſmati eiuſmodi aqua,vel acetum,vel oxalme miſceatur.}Hoc tempore etiam coriandrum cum polẽnta quidam eſſe ſalubre eryſipelatum medicamentum ſcripſerunt.Alij rurſus eodem inter initia vſi,magnæ noxæ occaſio laborantibus fuere.Sed & roſaceum ceratum,cui immiſtum ſit calcis aliquid,eodem modo ſunt,qui prodiderunt eryſipelati prodeſſe,aliaq́ꝫ ſimilis generis non nulla ex ijs,q̃ valenter excalfaciant. Quorum nullum eſt eryſipelatis medela ante,quàm videlicet mutatũ deſinat eẽ id,quod ab initio fuerat,atqꝫ alterum iam,illiq́ꝫ contrarium euaſerit.Quomodo enim,quęſo, non ſit contrarius calido affectui frigidus:aut ei,qui flauo aut pallido colore eſt,is,qui liuidus aut niger eſt? Sicuti autem ſubinde phlegmonæ admiſcetur eryſipelas,ita etiam aliquando œdemati:ac vocetur,quod ex ambobus tum eſt conflatum,eryſipelas œdematoſum non ſecus,q̃,vbi ex refrigerando durũ ægreq́ꝫ reſolubile redditur,vocabitur eryſipelas ſcirrhoſum.Iam curatio quoqꝫ, veluti ĩ omnibus cõpoſitis,ita in his adminiſtrabitur: ac potiſſimum quidem contra exuperans pugnabitur,non prætermiſſa tamen nec ea,quæ ex admiſto pręſtatur, faciendorum indicatione. F

De curandis œdematis,& ſcirrho. CAP. 4.

SIcut autem ex bilioſa fluxione eryſipelas,ita ex pituitoſa conſtat œdema ipſum,rarus quidam atqꝫ indolens tumor.Equidem ſcio aliter quoqꝫ œdemata prouenire,†{ ſicut } in pedibus, in intercutis aquæ affectibus,& phthois,alijsq́ꝫ,†{qui vehementes ſint,} malis corporis habitibus. Atqꝫ in illis quidem œdema multitu*dinis eius,quæ hominem premit,eſt ſymptoma,nullam ſeorſum propriam curationem requirens.Nam ſatis erit, (ſi modo curatione egebit,) ipſa tum crura perfricare aliàs oxyrhodino,aliàs oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente. At,ſi ex pituitoſo humore in particulam influente œdema conſtitit,abunde aliquãdo ſatisfacit ſpõgia, quæ ex aqua,in qua ſit aceti aliquid,maduerit. Porrò hæc ita attemperabitur,vt vel bibi poſſit, vel vt non multum ſupra hoc,aceti habeat. Deligare vero ſpongiam debebis, ab inferiore parte incipiens,ac ſupra finiens.Eſto autem ſpongia, ſi modo conductura ſit,omnino noua.Huius ſi copia non eſt,cuius erit,hanc detergebis expurgabisq́ꝫ nitro, & aphronitro,& aqua lixina.Quòd ſi ſub his œdema non ſubſidat,vbi rurſus deligabis,puſillum aliquid aluminis conijcies, ac nouam ſpõgiam admouebis.Si nouæ copia non ſit,melius eſt eo , quod vulgus vocat Elychnion, vtare. Id G vero ante omnia molle eſto:quod genus Tarſicum eſt. Cuius ſi facultas eſt, audacter vtitor: vtilius enim experiere,quàm ſpongiam. Madeat vero ex puſca, quæ aliquid habeat aluminis:tum (vt præſcriptum eſt)deligetur ab inferiore ſurſum. Sit autem arctatio mediocris, veluti in oſſis fractura,ac primæ quidem faſciæ iniectiones,quæ ſcilicet inferne incipiunt,magis arctandæ:quæ deinceps ſunt,ſenſim remittendæ,cæterum non adeo, vt laxa ſit aliqua deligationis pars. Porrò idoneum medicamentum ad hæc & Glaucium eſt,tum ipſum per ſe liquatum ex puſca, tum vel magis medicamentum noſtrum,quod ex eo compoſitum eſt.Cuius compoſitionem habes in eo opere,quod de medicamentis eſt inſcriptum. Sanè hactenus à me ſcripta fuerant opera tria,vnũ de ſimplicibus:alterum poſt hoc de compoſitione medicamentorum:& tertium de facile parabilibus. Quartum autem adſcribere conſtitui: quandoquidem multi amicorum ita ſuadẽt.In eo de communibus & proprijs cuiuſqꝫ partis & vitij medicamentis agetur. Verum medicamen illud, quod Glaucium habet,non œdemata modo, verum multo etiam magis tũ eryſipelata, tũ phlegmonas incipientes ſanat,ac potiſſimum calidas. Manifeſtum autem,quòd eryſipelatoſas phlegmonas,& eryſipelata phlegmonoſa idem medicamentum ſanet: At non eas phlegmonas,quæ in ſcirrhum iam tranſierunt:aut eryſipelata,quæ iam refrixerunt: aut denique vllum ſcirrhoſum af- H fectum ſanauerit: de quibus vtique in quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus aliquid eſt proditum: dicetur vero & nunc. Siquidem humor,vnde eiuſmodi vitium naſcitur,aut glutinoſus eſt,aut craſſus,aut vtriuſqꝫ rationis particeps. Curandi vero eius communis indica*tio eſt,vt,quod præter naturam in particula eſt,totum vacuetur. Modus tamen vacuationis eius proprius eſt.Nam detergere id,vbi contumaciter inhæret,oportebit. Quòd ſiquis ijs,quę vehe*menter trahunt, digeruntq́ꝫ, medicamentis vacuare tentet, nec ijs, quæ humectent & excalfaciant,molliat ac liquet,huic paucis primis diebus egregie proceſſiſſe curatio videbitur,cæterum, quod de affectu reſtabit, id inſanabile erit: ſiquidem toto, quod in eo tenuium partium erat,digeſto, quod reliquum eſt, veluti lapidoſa concretio,linquetur. Quippe etiam,qui in articulari morbo viſuntur pori, ex humore craſſo glutinoſoq́ꝫ proueniunt: quando is non paulatim eſt digeſtus, ſed violentis medicamentis totus ſimul ſiccatus. Ad eundem modum & calculi generantur in renibus, aſſo ſcilicet in his craſſo glutinoſoq́ꝫ ſucco. Hac igitur de cauſa ad ſcirrhoſos affectus nullum vehementer excalfaciens ſiccans've medicamentum eſt aptum,ſed ea tantum,quę cum molliendo digerere poſſunt:cuiuſmodi ſunt tum ceruina medulla,tum vitulina,tum ſeuum hircinum,& taurinum,& leoninum: ad hæc ammoniacum thymiama, & bdellium vtrunqꝫ, ma-

gisq́ꝫ

*σέρις

†Antiqui codi[ces] ita legunt αἰο[...] νεῖν τε τὰ μὲ[...] πλάσα δὶ ὕδ[...] τος θερμοῦ κα[ὶ] θαλάσσης κα[ὶ] ἅλμης. ποτ[ὲ] δὲ συνοίσει κα[ὶ] αὐτῷ γε τ[ῷ] καταπλάσμα[...] τι μιγνῦναι τ[ὸ] τοιοῦτον ὕδω[ρ] ἢ ὄξος ἢ ὀξάλ[...] μην.i. perfun[...] dẽdusq; eſt lo[...] cus plurimũ dẽ ex aqua ca[li]da, & marin[a] aqua,& muri[a] nõ nũquã ver[...] cõducet ipſi c[a]taplaſmati ei[uſ]modi aquã, v[el] acetũ,vel oxa[l]men miſcere.

† Hæc nõ fu[...] in antiquis c[o]dicibus.

*in antiqs le[gi]tur πάθους,i[d] eſt affectioni[s]

* ἀθρόως.

A giſq; Scythicum,quanto videlicet eſt humentius. Pari modo & ſtyrax,qui humentior eſt, ſicco vtilior eſt.His igitur indicationibus attentus,etiam complicatos affectus ſanare poteris, pro ſubinde iam dicta in omnibus compoſitis vitijs methodo.

Indicationes remediorum,quæ in ſcirrhis & œdemate ab affectis partibus præbentur. C A P. 5.

MIhi vero iam tempeſtiuum fuerit de affectarum partium differentia mentionem facere:quã ſemper in omnibus tum morbis, tum ſymptomatis in memoria habendam cenſui. Diximus autem non pauca de indicatione,quæ ab ijs ſumitur,in libro, qui hunc præcedit. Siquidem omnium,qui pręter naturam ſunt,tumorum,in quibus vtique adhuc non ſunt geniti pori,prima curationis indicatio vacuatio eſt. Earum vero partium, quæ iam ſcirrhum contraxerunt,vacuatio per iam dicta medicamenta perficitur:vocareq; ea malactica,id eſt mollientia, medici ſolent. Quoniam auem membrorum alia rariora naturaliter ſunt, alia denſiora, etiam vacuationem eorum diuerſa ſpecie remedia poſtulare eſt neceſſum. Hac igitur de cauſa tum in tendonibus,tum in ligamentis,{cum ſcirrhoſa fuerint,}viſum mihi ſatius eſt ei curationi,quam per mollientia medicamenta molimur,aliquid incidentium admiſcere. Ex quorum numero vel in primis acetum eſt.Interim vero & in alijs partibus,quas ſcirrhus affecit,eo vtimur:vt paulo poſt dicam. Verum
B in tendonibus & ligamentis in hunc modum:In aceto acerrimo candentem igni lapidem extinguo,ac,ſi quidem haberi poteſt,qui certe in magnis vrbibus rarus non eſt,pyriten:Sin eius copia non datur,molarem,Græci Myliten vocant,ſcilicet ex quo molas,quibus molimus,faciunt. Deinde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido,in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamentum vel tendonem cogo:atque exinde rurſus medicamen, quod molliat, impono. Oleo tamen principio curationis, nõ aqua, quotidie omnino laborantem particulam perfundo. Eſto autẽ id oleum haudquaq; adſtringens,ſed planę tenuium partium,cuiuſmodi Sabinum eſt.Incoquimus aũt oleo interdum althææ radicem,ac ſylueſtris cucumeris, & ſiqua eſt eius generis alia. Atque hoc vtor(vt dixi)quotidie. Cæterum curatio,quæ per acetum adminiſtratur, vtilis eſt vitio iam adulto,& cum præparata iam ſub mollientibus pars fuerit.Excogitaui autem & compoſita quędam ex aceto medicamenta,quæ inter mollientium vſum ad vnum diem impono. Siquidẽ aceti vis,modo ea quis modice & debito tempore vtatur,ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt, ceu craſſos viſcidosq; humores diſſecans ac diſſoluens:ſin vel immoderatius,vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter abſumens,id,quod reliquum eſt,lapideſcere ſinit. Sed & ſiquis eo diutius vtatur,ſubſtantiam ipſam neruorum delibauerit. Ob id igitur nec ſæpe, nec inter initia,nec
C longo tempore,medicamentis,quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones eſt vtendũ. At in liene & carnoſis muſculi partibus ſcirrho affectis tutus eius eſt vſus.Quippe raræ ſunt naturaliter hæ partes,nec eſt quod metuas,nequis neruus eius vi lædatur. Ac ammoniaco quidẽ thymiamate cum aceto ẽt alij non pauci lieni imponentes vtuntur,ad luti.ſ.craſſitudinem, quod ex vtriſq; miſtum eſt,redacto.Idq; ſolum ei curando ſępe ſatis fuit.Ad muſculos vero,alium ſanè non vidi: ego vero ẽt ſæpe ſum vſus,vtiq; mollientium vſui interponens. Atq; ſub illis nulla cernitur euidẽs vtilitas.Sed poſtea,q̃ mollitus p ea ſcirrhoſus tumor eſt,maximũ certe vſum ammoniacũ aceto liquatũ confert.Sufficit aũt eo vno altero've die vſos,rurſus ad molliẽtia reuerti. Ac rurſus his pluribus diebus vſos,denuo ad medicamen,quod ex aceto fit, redire,ſiue id ammoniacum,ſiue quid aliud habeat eorum mollientiũ, quæ paulo ſupra ſunt comprehenſa. Neq;.n.aliud quicq̃ eſt admouendũ: cuiuſmodi.ſ.pleraq; ſunt eorũ medicamentorũ,q̃ ſiccã vocãt. Siqdẽ inter initia medicamentũ probabis,ſed id inſanabiles affectionis reliquias relinquet.Ego nãq; eius rei cã in medio tpe cataplaſmate ex althæa ſum vſus. Vocat aũt hanc vulgus Anadendromalachen. Huius igit̃ radix ſeuo ſoluta ſalutare ad talia medicamẽtũ eſt. Eſto aũt ſeuũ,ſi fieri põt, anſerinũ: Sin id non ſit,gallinaceũ:Sin nec huius facultas ſit,ſuillo vtẽdũ.Sed & ſylueſtris maluæ, q̃ paſſim
D naſcit̃, folia cũ ſupradictorũ aliquo tuſa ꝑficient.Meliora tñ crudis ſunt,q̃ modice ante ſunt decocta.Ac eiuſmodi quidẽ auxilia, & curationis variatio,qualis iã cõprehenſa eſt, oĩum particularũ, quæ ſcirrhoſis vitijs ſunt affectæ,cõia ſunt.Ad eundẽ modũ œdematum curatio, quã paulo ante memorauimus,cõprehenſis iã differentijs p particulas variat̃.Iis.n.q̃ in præcordijs ſunt,œdematis nemo frigidã ex puſca ſpongiã applicuerit:veluti nec alijs,q in his ſunt, tumoribus.Iam qs abſinthiũ oleo incoquens,genu vnq̃ perfudit? Quis oculum,aut aliquid eorum,quæ intra os ſunt, qualitercunq; affectũ? At iecinori ægrotanti & lieni ſubinde cum maxima vtilitate adhibet̃. Docet id ipſum & experientia,quæ vim eorum euidenter indicat,non ſecus, q̃ rõ. Nos tñ nunc hoc opere ſolam eam remediorum inuentionem,quæ methodo paritur,qualis nam ſit, diſſerimus.In operibus de medicamentis ambas miſcuimus,omnia medico cognoſcenda eſſe rati, tum quæ ſolo inuenta ſunt vſu:tum q̃ ſola rõne:ad hæc tertio loco, quæ conferentibus ad inuentionẽ vtriſq;. Omnibus autem his ille ſolus commode vtetur,qui in hac methodo eſt exercitatus.

In antiqs codicibus legitur κρῶν.i. quæ etũ recipiũt.

Tumorum induratorum differentia, & qui proprie ſcirrhi appellentur. C A P. 6.

AC de phlegmone quidem ſcirrho & œdemate ſatis ſunto, quæ hactenus ſunt comprehenſa,illo non omiſſo, quòd ſcirrhum nominamus tumorem durum, qui ſine dolore eſt, non tamen omnino ſine ſenſu.talis enim ſanabilis non eſt.reliqui omnes,ſicut ægrius ſenſilem ipſam

partem

partem affectam reddunt,ita omnino inſenſibilem non faciunt,vtique ſi ſenſilis natura ſit. Liga- E
menta nanque ſcimus inſenſilia eſſe.†{Quòd ſiquis eos duntaxat tumores,qui & præter naturã
ſunt,& omnino inſenſiles,}ſcirrhos appellandos cenſeat,reliquos non ſcirrhos,ſed tumores ſcir-
rhoſos,& ſe de nominibus litigare ſciat:& nos, quoties cum eo diſputabimus, ita quoq; affectum
nominabimus.Siquidem is mos noſter eſt,quibus quiſq; nominibus delectatur,iiſdem in diſpu-
tatione cum illo vti.

† Quod ſiqu dũtaxat tum res præter na ram, qui oĩ ſint inſenſil

De inflationibus curandis,ac præſertim de Priapiſmo. CAP. 7.

NVnc tempeſtiuum eſt,vt de inflationibus differamus: quibus diuerſa ab œdematis curatio
eſt.Illa nanq;,ceu diximus,ex pituitoſo ſucco ortum habent. proinde prementibus nobis
cedunt,digitiq; admodum alte in ipſa deſcẽdunt.Inflationes vero ex flatuoſo ſpiritu collecto na-
ſcuntur,aliàs ſub cute,aliàs ſub membranis,quæ oſſibus circũdãtur,aut muſculos viſcerum've ali
quod includunt.Porrò colligitur aliquando non parum etiam in ventriculo & inteſtinis, itemq;
in medio ſpatio horum & peritonæi.Differunt quoq; hæc ab œdematis,quod & preſſa digitis nõ re-
tinẽt veſtigium,& ſonitum, veluti tympanum, reddunt:Itemq; quòd in cauitate ſenſibili ſubin-
de continentur,atq; hac non nunquam maxima.Indicatio autem curationis omnium communis
eſt,vt,quod præter naturam eſt,vacuetur,in quocunq; id contineatur: Propria vero poſt hanc cõ F
munem eſt,vt tenuiſſimis & calidis poteſtate medicamentis.Atq; in ventriculo quidẽ & viſceri-
bus oleum,quod tenuium eſt partium,quodq; rutam habet incoctam, aut aliquod calidorum ſe-
minum,cuiuſmodi ſunt cumini,& apij,& petroſelini,id præſtabit: Aliquando vero & cucurbita
magna bis ter've ſine inciſione medio ventri affixa. Tanta vero ac taliter applicata etiam totum
vmbilicum comprehẽdet.At in artubus & muſculis,qui ſub cute,aut etiam membranis, quę oſ-
ſa veſtiunt, inflatio orta, ſi citra dolorem ſit, liquor aliquis tenuiſſimarum partium, cuiuſmodi
eſt lixiuium noua ſpongia exceptum, ſatisfecerit: ſin dolor quoq; vrget, vngenda pars eſt oleo,
quod relaxandi remittendiq; vim habeat.Incidũt porrò ex percuſſionibus eiuſmodi affectus,vbi
ſcilicet vel muſculus,vel membrana,quæ os circuit,eſt contuſa. Ac ſuper membranam quidem,
quæ os ambit,antedicta imponenda eſt ſpongia. Ad muſculos vero(nanq; hi aliquando dolent)
medicamentum,quod magis mitiget,eſt adhibendum.Quo fit,vt ad hos ſolo lixiuio nõ vtamur,
ſed immiſſa ei tum ſapa, tum pauculo oleo.Satius autem fuerit in principio non addidiſſe lixiuiũ,
ſed ſapa cum vino & exiguo aceto vti,ac,quod mediocre ſit,olei adijcere: vbi miſta ſunt, modice
excalfacere,ac lanam nõ lotam,quam œſyperon,id eſt ſuccidam vocant, ipſis imbutam impone-
re. Quòd ſi eiuſmodi lanæ facultas non ſit,ipſius œſypus inijciendus miſcellæ ſupradictæ eſt. G
Quòd autem atticus œſypus cæteris omnibus præſtet, tametſi à me non dicatur, ipſe ſcis. Quin-
etiam ceratum,quod ex œſypo componitur, medicamentum eſt omnibus notum. Vtuntur plu-
rimi eo ad phlegmonas,quæ in præcordijs ſunt. Ergo huius quoque aliquid, vbi œſypus præſtò
non eſt,recte inieceris. Debent enim contuſi muſculi leniri medicamento, cui miſta facultas ſit,
quæ ſimul concoquat,digerat,& modice aſtringat: quando,ſi nihil habet adſtrictionis, auget ali-
quando phlegmonas: ac maxime in ijs corporibus,quæ plethorica ſunt. Ergo trium iam com-
prehenſarum indicationum in inflatis ex plaga quadam muſculis memor,vbi dolor maior vrget,
mitigatiua magis ratione vteris:vbi abeſt, †{ maiori vi inſtabis. } Maiorem vim intelligo, cum
breui via properatur ad finem.Porrò breuis via fit per ea medicamenta, quæ valentes habent vi-
res:hæ maxime in lixiuio & aceto habentur,poſt hæc in vino. Quoties igitur de mitigando non
laboras,horum plus in miſturam conijcies.Rurſus, vbi repellere ſtudes, vini plus, quàm horum,
immittes.Porrò id optimum in hunc vſum fuerit, ſi nigrum auſterumq; ſit. At,ſi digerere ma-
les,lixiuij plus indes. Acetum vero ſi his miſcebis,ad ambo erit vtile propterea, quòd miſtas (vt
monſtratum eſt) habet facultates. Vbi vero muſculus ſine dolore eſt, licet ſanè in lixiuij penuria
pro eo aphronitrum immittere.Eſto autem id minime lapidoſum,ſed magis ſpumoſum. Eſt ve- H
ro,quod lapidoſum eſt,durum & ſpiſſum,ac ægre liquabile,cum dictis liquoribus miſcetur:Spu-
moſum vero molle eſt & laxum,itẽq; candidius,quam lapidoſum. Hoc itaque tum celerrime ab
humore ſoluitur,tum iuuat maxime,vtpote tenuium partium.Quę vero huius generis inflatio-
nes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea, quæ ex lixiuio componuntur (vt prędi-
ctum eſt)adhibeas:ſecundo loco emplaſticum aliquod.Dicam autem & horum exemplũ. Strig-
menta gymnaſiorum feruefacta percola primum ſic,vt pura ſint:deinde rurſum in cacabum im-
miſſis,calcem viuam in farinæ ſpeciem tunſam inſperge ad luti vſque craſſitudinem.Salutare his
eſt & medicamen,quod ex ſycomoro componitur,aliaq; id genus.Nunc enim(vt dictum eſt)exẽ
pla tantum eorum medicamentorum ſcribo,quorum generalis facultas per medendi methodum
inuenitur. Tanquam vero medicamentorum hoc loco ponuntur exempla, tum vt tota hæc me-
thodus clarius intelligatur: tum vt magis nobis ad inueniendam materiam facultas ſuppetat: ſic
etiam & affectarum corporis particularum proponuntur. Statim enim affectus quidã eſt,quẽ
iuniores Priapiſmum nuncuparunt propterea, quòd ijs,qui ſic ſunt affecti, etiam inuitis puden-
dum arrigitur.quod vbi viderit quiſpiam,qui in his commentarijs eſt exercitatus, protinus intel
liget ex inflationũ eſſe genere.Qui.n.memoria tenuerit tum omnia, quæ in diſſectione eius mẽ-

* περιέχουσι

† ἀγωνιστικ ῳ τρόπῳ χ

A bri apparẽt,tum quæ de functione eius & vſu in naturalibus libris ſunt prodita, is nullo negocio intelliget,ꝙ cauernoſus neruus,qui propriam colis ſubſtantiam cõſtituit,halituoſo ſpiritu impletus affectum hunc excitat.Porrò halituoſum ſpiritum in animalis corpore ex ſuccis,qui lente ſen ſim'ue excalfiãt, naſci didicimus.Quippe,vbi tum inſitus calor validus eſt,tum partis humiditas ad ſummum concocta,vtiq; in tenuem halitum ſoluta inſenſibili trãſpiratu in ambientem effluit: Contra,vbi vel ingenitus calor imbecillior eſt,vel naturalis humor tum ſemicoctus, tum craſſus, tum glutinoſus,ibi craſſior excitatur halitus,ꝗ̃ vt trãſpirare poſſit,ac potiſſimum ſicubi particula ipſa denſior eſt reddita.Non nunquam vero humor, qui in membro continetur, ſubfrigidus eſt, præterea craſſus & glutinoſus:auctior vero calor in halitus eũ craſſos reſoluit. Quæ res profectò magnopere tibi ad curationem æſtimanda diſcernẽdaq; eſt.Siquidem principium ambobus affectibus commune eſt,nempe totum prius corpus vacuare,†{modo id capax vacuationis ſit.} Dictum vero à nobis ſæpe eſt de vacuantium auxiliorum facultate.Ea ſunt miſſio ſanguinis:& purgatio tum per ea medicamenta,quæ ſubter expellunt,tum per ea,quæ ſupra,ſiue ea vomitoria dicere mauis:prterea multa frictio,& omnis dimotio:itemq; balneum,potiſſimum quod ex aquis ſit digerentibus.Sed & acria medicamenta illita per halitum digerunt, omniaq; vno verbo, quæ

† ἣν ἂν οἷόν τ' εἴη ἐξάγεσθαι κένωσιν legunt antiqui codices. i. nimirũ euacuatione, quam ipſum ferre poſſit.

B calfaciunt & ſiccant.Ex accidenti etiam vacuare indicauimus & cibi abſtinentiam, potiſſimum vbi ambiens calet.Ergo, quicquid horum ſuſtinere cubans aptiſſime poteſt,eo eſt vacuandus,imponendumq; ipſi laboranti particulæ medicamentum,ſi ea calidior ſit effecta, quod ad portionẽ caloris abundantis refrigeret.Sin aliter,inter initia quidem omnino, quod modice refrigeret:poſtea vero id neceſſum non eſt.Pari modo,& quæ circa lumbos ſunt particulæ omnes, eiuſdem facultatis medicamento ſunt comprehendendæ:etiam reliquus victus exhibẽdus, qui & flatui aduerſetur,& ſiccet.Incidit vero vitium hoc non ſanè multis,ſed iuuenibus magis, ꝗ̃ alijs ætatibus: quo magis his ſanguinis miſſio præcipue eſt ſalutaris, ceu nec ætate eorum eam recuſante. Scio enim ipſe quendam à me curatum tribus diebus, naturalem habitum recepiſſe, ſanguine primũ miſſo, dein medicamento hoc adhibito. Ceratum ex ſimplici roſaceo factum ita liquidum, ſicut ad fracturas vti ſolemus,aqua frigida imbuens,ac ſimul cum ea ſubigens (nã æſtatis initium erat) pudendo ac lumbis impoſui:atq; ita quidem hunc percuraui:ſimili modo & aliũ,qui poſt miſſum ſanguinem humido medicamento,quod ex chamæmelo conficitur,eſt vſus. Porrò iſtis etiã nymphææ aliquid potandum exhibeo,ſaltem in principio:mox amerinæ ſemen:ac,ſi traxerit adhuc vitium,rutæ ſemen copioſe comedendum. Eſt enim illud commune præceptum omnium fermè,

τῆς ἄγνου. i. uicis.

C quos vitioſus ſuccus creat,morborũ,quòd in fine calfacientibus & ſiccantibus ſit vtendum:quippe hæc,quod reliquum humoris eſt,prorſus abſumunt.

Quo pacto prætumida lingua laborans à Galeno curatus ſit. CAP. 8.

SAnè linguam ita tumefactam cuidam vidimus,vt ore hominis contineri non poſſet.Huic nec vena vnq̃ inciſa fuerat,& ſexagenarius iam erat:horaq; diei ferè decima erat, cum ad eum primum acceſſi & vidi.Ac viſus mihi eſt vſitatis mihi pilulis,quæ ex aloe,ſcammonea, & colocynthi dæ conſtant,veſpere datis purgandus: ipſi tamen particulæ afflictæ ſuaſi refrigerantium aliquid imponere,ſaltem in initio.Poſt enim,inquam, applicabimus,prout ſuadebit euentus. Verum id vni medicorum non placebat:ac propterea pilulas quidem ſumpſit,de locali tamen remedio deliberatio in diem poſterum eſt dilata:quo tempore etiam efficacius aliquid præſtiturum quicquid probatum fuiſſet,ſperabatur,& purgato ſcilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulſis.Cæterum ea nocte euidentiſſimum per quietem inſomnium, noſtrum homini conſilium approbauit,ac materiam ipſam medicamẽti definiuit,lactucæ ſucco collui iubens:quo ille ſolo vſus, prorſus eſt ſanatus,nullius alterius egens. Quòd autem in priapiſmo vomitorijs medicamentis potius,ꝗ̃ ſubducentibus,ſit vtendum,in linguæ vitio contra,id ex partium ſitu indicari mani-

D feſtum eſt.Nam auerſionis in contrarium(quæ ab Hippocrate antiſpaſis dicitur)non à ſubſtãtia, ſed à curandi membri poſitu,inuentio præſtatur.

De Cancri ortu,& curatione. CAP. 9.

IAm vero tempus monet,vt ad aliud tumorum genus trãſeamus,atq; à re potius,ꝗ̃ nomine, initium faciamus.Ea nanq; eſt haud dubie vereq; ſcientifica doctrina. Quòd igitur omnibus eiuſmodi tumoribus ſuccus aliquis influit,id in libro,quem de tumoribus præter naturã ſcripſimus, indicatum eſt.Quòd aũt non idem in oĩbus ſit,ipſe ſenſus euidenter docet, differẽtibus nimirum ipſis tumoribus nõ colore modo,verũetiam ijs,quæ ex calore,frigore,mollitie, duritieq; ſpectantur,differẽtijs.Ac ruber quidem tumor euidenter ſubeſſe ſanguinis indicat humorẽ: ſicuti flauus & pallidus perſimilem ipſis bilẽ:ſubalbidus vero & laxus pituitam.Sunt aũt & præter hos tumores quidam,qui colore ſint inter rubrum & nigrũ medio:cuiuſmodi color fuſcus eſt. Hũc,cum in corporis partibus ſæpe incidat,plurimi medicorum liuidũ,græce Pelidnon vocant.Renixus autẽ his quoq; tumoribus valens eſt:ac,ſi venas euidentiores membrum haberet,exaltatas eas à craſſo & nigriore quodã modo ſanguine,cuiuſmodi ꝑ aluum aliqñ non paucis hepaticorum excernit, videre licebit.Sũtq; medici,qui mihi eũ non abſurde vident fæci,†{quæ ſuper vini dolijs hæret} aſſimilare.Ergo hic humor,vbi amplius incaluerit aut propter putredinem,aut febrem phlegmo

† τῇ τοῖς οἴνοις ἐφιζανούσῃ. i. quæ i vinis ſubſidet.

nodem,nigram efficit bilem,quam nullum animal,ne ipſi quidem mures guſtauerint:terra quoqꝫ E
raditur ab ea:ac partes,quæ raduntur,omnes in altum attolluntur:vocaturq́ꝫ is effectus (vt Plato
quodam loco inquit)tum feruor,tum fermentatio.Eſt nanqꝫ is humor talis,quale eſſe acetum do
cuimus.Ex quo ipſo quoqꝫ ſi in terram effuderis, idem effectus viſitur. Quo minus alienum eſt,
ſi veteres eiuſmodi humorem acidum nominarunt æque,vt pallidæ bilis amarum.Sanè non raro
etiam in vomitionibus talis apparet. Verum,ſicuti paulo ante dixi, vnum quoddam vitium eſſe
proprium verumq́ꝫ ſcirrhum, qui præter alia etiam inſenſilis ſit: reliquos tumores, qui videlicet
nōdum ſunt omnino inſenſiles,dupliciter eſſe à medicis vocatos,nempe vel ſcirrhos, propterea,
ꝙ generis ſcirrhorum ſunt,vel ſcirrhoſos tumores,ſic & in humoribus, quæ quidem haud dubie
nigra eſt bilis,ea talis eſt,qualem modo pinximus,certe acida, & terram fermēti ritu eleuans:tum
omni animanti iniucunda.Quæ vero fieri talis eſt idonea, hæc bifariam nuncupatur, vel melan-
cholicus humor,vel nigra bilis,ſcilicet,qui ſic eam nominant,affirmaturis aliam eſſe nigram,quæ
dum animal naturaliter ſe habet,quotidie gignitur: aliam quæ ex vſtione ac velut aſſatione con-
flatur.Quod autem ſemper præcipio,vt nominibus contemptis ipſam naturæ rerum ſcientiam
exerceas,id nunc eſt faciendum,ac nominandum quidem,prout ſuccurret, cæterum oratione ſic
interpretandum,ꝙ quidam præter naturam tumores ex eiuſmodi naturæ ſucco proueniunt, cu- F
iuſmodi eſt fex in vino,& amurca in oleo:& ꝙ hi ſpatio temporis putreſcente humore propterea,
ꝙ in vaſis ſit impactus,exulcerantur. Ergo,ſicuti reliqua omnia vitia plurimam habent particu-
larem in maioris minoriſq́ꝫ ratione differentiam,ſic etiam hoc vitium habet. Quippe phlegmo-
nes alia quidem admodū rubra eſt:alia paulo magis, ꝗ̃ pro naturali habitu,rubra. At ſpecies,ſiue
genus,ſiue quomodolibet appelles, ambobus eſt idem. Nam & rubriores,ꝗ̃ pro naturæ modo,
ſunt,& dolor omnino cum ipſis eſt,qui ipſe quoqꝫ magnam habet in exceſſu defectuq́ꝫ differen-
tiam.Ad eundem modum nec renixus nec cutis tenſio omnibus eſt æqualis. Commune tamen
eorum eſt,tum ꝙ pars magis renititur,ꝗ̃ ante,cum naturaliter ſe haberet:tum ꝙ in tumorē quen-
dam attollitur,extenta ſcilicet attentaq́ꝫ eatenus cute, quatenus tumor aſſurrexit. Simili ratione
& vitium,quod modo deſcribimus,aliàs confuſa exiguaq́ꝫ,& quæ vulgum fortaſſe latere poſſint,
affert ſymptomata:aliàs ita vehementia & magna,& cunctis euidentia,vt ne puerū quidem clàm
ſint. Verum cōmune illud in oībus particularibus,quod intelligentiam ad ſe trahit,vnus id mor-
bus eſſe oſtēditur,& vnam ſibi appellationem imponi cogit. At,vbi magna quidem omnia ſunt,
nemo de appellatione ambigit,ſed nominat̄ vno aſſenſu oēs eiuſmodi affectum Cancrum. Cum
autem adhuc incipit,nihil miri eſt,ſi vulgus lateat, non ſecus profectò, ꝗ̃ ſtirpes, quæ è terra iam G
exeunt:quando hæ quoque peritis tantum agricolis agnoſcuntur. Ergo,quænam in cancro tum
communis,tum propria curationis indicatio ſit,opportune nūc dicetur. Communis igitur eſt,vt
humorem,vnde vitium eſt natum, ilico vacues ſimili vacuationis genere ei, quæ in alijs tumori-
bus ſupra eſt comprehenſa:Mox prohibere,potiſſimum ſi fieri poteſt, ne de cætero eiuſmodi ſuc
cus in venis colligatur:Sin id fieri nequit,ſaltem eum omnino ex interuallis vacuare,& ſimul par
ticulam firmare,nequid humorum redundantiæ ad eam confluat. Veluti ergo amaræ bilis humo
rem medicamento,quod eum humorem trahere ſit aptum,educimus,ſic & melancholicum edu-
cemus vel ſimplicium aliquo,cuiuſmodi eſt epithymum, pondo drachmarum quatuor in ſero la
ctis mulſa'ue exhibitum:vel compoſitorum aliquo, cuiuſmodi noſtrum eſt, quod ex duobus &
triginta ſimplicibus medicamentis eſt compoſitum.Sed horum materiam in alijs traditam habes.
Hic autem,quæ ad propoſitam methodum proprie pertinent,dicamus.Poſt nanqꝫ purgationem
illud de omnibus eiuſmodi affectibus prius eſt præceptum, ꝙ vel retro regerere humorem, qui
in membro procubuit, oportet, vel ipſum digerere: præterea ꝙ in principio quidem tàm in ipſo
purgationis tempore,ꝗ̃ ante,id repellere: vbi iam totum corpus exquiſite purgaueris, digerere.
Vbi tamen mediocris tantum purgatio præceſſit,miſtum eſſe,quod applicabitur pharmacum,ex H
repellente digerenteq́ꝫ facultate conueniet.Sanè ad craſſum humorē inutiles ſunt tum imbecille,
eo,ꝙ nullum operæpretium efficiant:tum valentes, ꝙ vehementer tenuiores,quæ in venis ſunt,
ſanguinis partes vel digerant,vel retrudant:craſſas vero & melancholicas, quas fæci aſſimilaui-
mus,nec euocent,nec repellant. Ergo,ſi his inter initia vtere, vtiqꝫ minutus aperte tumor erit,
cæterum,quod reliquum eius eſt, contumax ad ſoluendum reddetur. Quare mediocrium vi-
rium medicamentis eſt opus: quæ nec propter imbecillitatem vincentur, nec propter effectus
vehementiam valenter ſanguinem craſſabunt: Ad hæc item,quæ omnino haud mordeant:quan
doquidem vitij malignitas ab ijs,quæ mordent,irritatur,ac,vt dici ſolet,efferatur. Propter hæc igi
tur,quæ viribus quidem ſunt mediocria,qualitate vero minime mordentia, eiuſmodi affectibus
ſunt idonea. Materiæ vero copia, ſicuti in libris de medicamentis eſt traditum, ex vſtis elotiſq́ꝫ
metallicis habebitur. Quippe,quæ medicamentà ex his componuntur,vnà cū purgationibus, ad
ſanandos incipientes cancros magnam vim habent. Maiores vero,ſat fuerit, ſi his prohibeantur
augeri. Proſpicere vero,vt,qui iam ſunt ſanati,amplius non regenerentur,id artis de tuenda ſani-
tate eſt opus:cuius ſanè portio eſt ea,quæ de cibis præcipit. Cæterum,ſiquando cancrum per chi-
rurgiam curare audebis,cœpiſſe quidem ab vacuando per purgationem melancholico humore
oportebit.

A oportebit. Vbi vero totum, quod vitiatum eſt, prorſus exciderís ſic, vt nulla ſuperſit radix, ſines effluere ſanguinem, nec propere eum inhibebis: immo premēdo potius, quæ circum ſunt, venas, exprimes ex his craſſiorem ſanguinem: mox alijs vlceribus ſimiliter curabis.

De carbunculis & reliquis affectibus curandis, qui vlcere cruſtoſo conſtant. CAP. 10.

EST tñ & aliud vitium, quod ex humore craſſo feruenteq́; naſcitur. Incipit hoc plerunq; à puſtula: aliquando vero & ſine hac. Cęterum inter initia, quibus hoc inſtat, ſcabunt particulam omnino: mox oritur puſtula quædam: qua rupta, vlcus cum cruſta gignitur. Sæpe vero nō vna oritur ſcabentibus puſtula, ſed multæ exiles, veluti milij ſemina, crebræ in particula reſidētes: quibus per ruptis, ſimiliter cruſtoſum vlcus prouenit. In carbunculis vero, qui per Aſiā populatim ſunt craſſati, etiam citra puſtulas non nullis excoriata ſtatim cutis eſt. Omnibus tamen, vti dixi, cruſtoſum vlcus fit, modo cruſta ipſa cineris colorem præferente, modo nigrorem. Omnibus pręterea his circumpoſita caro in ſummam peruenit inflammationem, non tamen colore aſpicitur eryſipelatis, immo q adhuc phlegmones colore ſit nigrior: veluti ſi pluſculo rubro minus miſceas nigri. Quòd autem neceſſario febricitent, qui ita ſunt affecti, idq́; non minus, immo magis, ꝙ illi, quibus eryſipelatoſa eſt phlegmone, id vtiq; latere neminem poteſt. Sed & incipiēdam ab inciſa vena curatio-
B nem eſſe, id quoq; neminem latere arbitror, qui præſertim meminerit, quæ in curatione febrium de ſanguinis miſſione diximus. Nec illud obſcurum, ſanguinis vacuationem, quæ ad animi defectum vſq; ſit adhibita, magis his etiam collaturam: niſi tñ aliud quippiam obſtet ex ijs, quę venam incidi vetent. Imponi vero ſibi laborans particula, quod ad humorum inflammationem ſpectat, refrigerantia deſiderat. Cæterum propter humoris craſſitudinem atq; ēt malignitatem, nec fluxionem auertere vnquam poteris: &, ſiquādo id feceris, aliud quippiā, quod in alto ſit corpore, offendes. Atqui nec affluere is permittendus eſt: quin potius inquirenda remedia ſunt, quæ cum modice reprimendo ēt digerere poſſint. Tale profectò eſt tum cataplaſma, quod ex plāntagine conficitur: tum quod ex cocta lente, ſcilicet miſcentibus his nobis micam panis teneram, qui clibano ſit coctus. Eſto aūt panis nec omnino à furfure purus, nec nimium eius habens. Siquidem, qui oīno purus eſt, eius ſubſtantia in cutis meatibus hærere eſt apta: Emplaſticóteron Græci vocant: Furfuraceus aūt craſſiorum eſt partium. Super ipſum vero vlcus, valens aliquod imponendum eſt medicamētum: cuiuſmodi eſt Andronis, Paſionis, vel Polyidæ: liquariq́; id cum vino aliquo dulci ad ſordium craſſitudinem debebit. Porrò commodiſſima ad hūc vſum vina ſunt tum theræum, tum ſcybelites. In quorum inopia ſapa vtendum, quæ apud nos Hepſema dicitur. Quæ aūt pharmaca
C reliquis adhiberi vlceribus ſolent, nempe quæ concoquant & pus moueant, ea nunc adhibenda non ſunt: qñ ita putredinem particulæ auxeris. Quinetiam ſcarificare eiuſmodi tumores poſt ſanguinis miſſionem alienum non ſit. Sunto autē inciſiones mediocribus altiores propter infeſtantis humoris craſſitudinem. Ceſſante vero iam inflammatione vlcus ad cicatricē ſimiliter reliquis vlceribus perduces. Atq; hactenus de carbunculis dixiſſe ſat arbitror.

arnogloſſo

De ſtrumis, quas chœradas dicunt. CAP. 11.

DEinceps de reliquis agam tumoribus, orſus à ſtrumis, Chœradas Græci vocant. Exiſtunt hæ glādulis in ſcirrhoſum affectum mutatis. Eſtq́; curatio earum, quod ad ipſum attinet vitiū, ijs ſcirrhis, qui in alijs partibus naſcuntur, communis. Cæterum, quod ad ipſius partis naturā ſpectat, in quibuſdam glandulis alias geminas curationis indicātiones adijciunt. Præſtiterit fortaſſis hoc loco de nominibus aliquid clarioris doctrinæ gratia diſtinxiſſe. Quippe glandulæ, quæ, quod in medio vaſorum in diuerſas partes diductorum habetur, implent, eiuſq́; diductionis pro firmamento ſunt, earum haud magnus vſus animantibus eſt: ſed ex abundatiore prouidentia, ſicut alia quædam, ſic has quoq; glandulas natura fabricauit. Earum vero, quæ vel ſaliuam, vel lac, vel genitale ſemen: ad hæc quæ pituitoſum quendam humorem in meſenterio, vel faucibus, vel larynge,
D generant, earum maior eſt vſus. Atq; aliqui has non glandulas, ſed glanduloſa vocant corpora, vt quæ non paulo, ꝙ reliquæ glandulæ, & rariore ſint & magis ſpongioſa ſubſtantia: quinetiam in has tum arteriæ, tum venæ ſenſibiles perueniunt. Atq; hæ quidem, cum in ſcirrhoſo ſunt affectu, non aliter, ꝙ cæteræ omnes partes, ſunt ſanandæ. At, quæ in medio vaſorum ſpatio conſiſtunt, in ijs alia curationis indicātio præſtatur: qua ſimul cum vitio etiā pars ipſa tollitur. Eſt vero duplex ea quoq;, nempe vel totum, quod vitiatum eſt, ſcalpello excidentibus nobis, veluti in cancro: vel putreſcere id medicamento cogentibus. Porrò, quæ eiuſmodi medicamentorum materia ſit, id in opere de medicamentis eſt proditum.

De abſceſſibus, quæ apoſtemata dicuntur. CAP. 12.

MIhi vero tempeſtiuum eſt de alijs tumoribus docere. Quorum ſe primum abſceſſus offert: Apoſtema id græce dicitur. Huius duplex item genus eſt: Vnum, cùm phlegmone in pus verſa pus ipſum tanquam in ſinu aliquo eſt collectum: Alterum, cùm nulla præcedente phlegmone humor aliquis ſtatim ab initio, isq́; aliàs ſpecie alius, cæterū omnino acris, in parte aliqua colligitur: porrò excoriat hic circumpoſita corpora, ſpatium videlicet ſibi moliens vel inter duas tunicas, vel ſub certis membranis. Excoriat autem omnino ipſa copia diſtendens: interim vero acrimoniam quandam putredinoſam tempore contrahens. Sanè inueniuntur in huiuſmodi abſceſſi-

bus,cum ſcalpello ſunt diuiſi,proprietates quædam non paucæ,nec humorum modo,ſed etiã ſoli E
dorum quorundam corporum.Siquidem vnguium,pilorum,oſſium, teſtarum, lapidum, & pori
fragmentorũ ſimilia inuẽta in his corpora quædam ſunt.Ac humorũ ipſorum alius,veluti lutum,
vel cœnum,vel olei quidam limus,vel vini fæx:alius adeo grauiter olens,vt oẽs auerſentur. Verũ
hæc rarius incidunt.Frequẽtiſſima vero huius morbi ſunt tria genera:quorum ſingula propriam
appellationem græce ſunt ſortita.Ea ſunt,Atherωma,Steatωma,& Meliceris, à ſimilitudine con-
tentarum in tumoribus ſubſtãtiarum dicta.Eſt enim aliud eorum veluti ſeuum, aliud veluti mel,
aliud pulticulæ,quã Atheran vocant,ſimile.Curationis vero eorum indic*ationes ſunt cões,nem-
pe id,quod cõtinetur,vel digerere,vel totum putre reddere,vel excidere. Aliqui igitur eiuſmodi
tumorum triplicem curationis rationem admittunt,quotquot.ſ.ex tenuiore humore conſtant, vt
meliceris:Aliqui duplicem tantum,veluti atheroma,quippe,quod tum excidere, tum putreface-
re licet:Steatoma vero ſola manuum opera curatur,cũ nec putrefieri poſſit, nec digeri. In ijs vero
abſceſſibus,qui in alto corporis conſiſtunt,ac potiſsimum in viſceribus,medicamẽta, quæ ex aro-
matis componuntur,maxime ſunt vtilia,vtpote quorũ vis collectum humorem tum in halitum
reſoluat,tum digerat.Sunt profectò & alia eius generis nõ pauca, quorum laudatiſsima ſunt tum
antidotus,quæ ex viperis componitur(Theriacẽ vocant)tum,quæ Athanaſia vocatur, tum Am- F
broſia:atq; hæc quidem ſumptuoſa:viliorum ſanè optimum eſt noſtrum, quod ex cretica calamin
tha eſt compoſitum.Omnia vero id genus in opere de medicamentis colligemus:quod,vti paulo
ante diximus,ſatius arbitror ijs tribus,quæ ſupra memoraui,quò nihil deſit,ſubijcere.

De tumoribus,qui toto genere præter naturam ſunt,ac de optima curandi via. CAP. 13.

QVoniam vero eorum,quæ per chirurgiam fiunt,curationis indic*ationes aliquid commune
habẽt,aliquid proprium,ſatius nobis viſum eſt ea nõ diſtrahere, ſed vniuerſa in calce huius
operis apponere.Nunc porrò tantulum etiam de tumoribus, qui præter naturam conſi
ſtunt,eſt adijciendum,ꝙ, quicunq; ex his toto genere præter naturam ſunt,ij ſui ablationem indi
cent,cõmuniori ſcilicet indic*ationi,quæ per omnia,quæ totis ſubſtantijs à naturæ habitu receſſe-
runt,extendiť,ſubiecti:veluti in ſteatomatis & atheromatis habet.Huius certe generis eſt & quæ
Myrmecia græce vocatur,& quæ Acrochordωn,præterea in veſica calculus,& hypochyma,& in
mulieribus molæ in vtero geſtatio:ita vero appellant informem carnem.Omnia nanq; talia ſum-
mouere in totum properamus. Quorum vero etiã locus ipſe affectus vna quæpiam natur*alium
partium eſt,prima indic*atio eſt,vt affectus ſanetur.Secunda ab hac,ſi inſanabilis is ſit,vt vnà cum
vitio pars quoq; ipſa excidatur:ſicut in cancro & oĩbus vlceribus,quæ curationẽ reſpuunt.E con G
trario vero in ſuffuſione,quod Hypochyma vocant,†{victi in prima indicatione,} ad alium eam
locum,qui minoris ſit momenti,transferimus.Non deſunt, qui hæc quoq; vacuare ſint aggreſſi:
ſicut in ijs,quæ chirurgia tractantur,dicã. Nunc illud dixiſſe ſufficiet,ꝙ humor, qui in hydrocelis
viſitur,alienus à corporis ſubſtantia tota natura ſit,ſicut ẽt, quæ in aſcitis hydropibus continetur
aqua.Quarum certe vacuationẽ vel medicamentis,quæ digerãt,molimur,vel chirurgia:in hydro
cele quidẽ immiſſo ſiphone:in hydropibus vero adhibita punctione,quam paracenteſin vocant.
Porrò exciditur vnà cum affectu ipſo,veluti in ijs,quæ ante comprehenſa ſunt,etiam pars affecta:
ita & in hernioſis aliquid peritonæi.Pari modo & columella aliqñ vnà cum vitio ipſo exciditur.
Itidemq; in cruribus & teſticulis,vnà cũ varicibus ipſæ venæ. Ad hæc, tunica in naſo cũ polypo,
& foratus dens cum foramine:verum ex his nullum eſt, quod ad naturalẽ habitum poſſit reduci.
In columella vero id oĩno eſt conandũ,nec properãdum ad eã excidendã,ſed,qñ gracilis eſt, & ad
lori tenuitatem redacta,tum eſt auferẽda.Porrò talem eam reddet longius tp̃s:at, qualem Hippo
crates in præſagijs deſcripſit,paucorum dierum numerus.æque vero & cætera, quæ in magnitu-
dine naturalẽ habitum exceſſerunt:in quibus annumerãda ſunt omnia,quibus ſupercreuit caro,
& encanthides,& qui in ſede thymi dicuntur.Sunt ex iſtiuſmodi vlc*eribus, & quæ ambigua ſint H
ſpecie,veluti cicatrices,quæ ſupra circũpoſitam cutim multũ extant:item,quæ in oculis ſunt, pte-
rygia.Curationis tñ eorum indic*atio manifeſta eſt.Siquidem talia omnia amouere oportebit:atq;
id ſemper agere,vt rationibus,quibus id fiat,penſitatis optimã ſemper earũ deligas. Sanè optimæ
rationes tripliciter iudicantur,tum ex tp̃is curandi breuitate:tum ex curando citra dolorem: tum
ex maxime tutò curãdo.Rurſus, vt tutò cures, tria propria ſunt,quibus intẽtus ſis, oportet:Vnũ
primumq;,vt oĩno abſolutionem operis conſequaris: Alterum, vt,ſicubi hunc non conſequaris,
ſaltem cubantẽ non lædas:Tertium,vt vitium nõ facile reuertatur. His conſiderationibus ſi opti
mam curationis viã iudicaueris,inuenietur in oĩbus,quæ nũc propoſuimus,qñ potius chirurgiæ,
& qñ potius medicamentorum ope ſit curandũ.At chirurgiæ quidẽ ſtudium in ijs pręſertim,quę
nunc ſunt propoſita,ad interemptionem eorũ feſtinat:vt quæ,quod in animalis corpore toto ge-
nere præter naturã habetur,id prorſus tollendũ ſibi proponat.Quod ſi perficere nequeat, proxi-
mum illud conſilium habet,vt vitium transferat,veluti in hypochymatis. Quod vero ex medica-
mentis petitur,primum huc tendit,vt,quod præter naturam eſt,tum vacuet,tum digerat.quod ſi
per membri naturam,aut etiam vitij rebellionem fieri nõ licet:vt id tum in pus vertat,tum putre-
faciat,hoc vero ſecundo loco deſtinat.Quippe ita in columellæ vitio facimus: primum ſcilicet ad
naturalem

* τῶν κατὰ φ... σιν.i. earũ q... ſm naturã ſu...

† ἀποπίπτο... τες τοῦ πρ... του σκοποῦ.

*Non eſt in a... tiquis

A naturalem habitum eam reuocare tentantes: id ſi conſequi non eſt, prorſus amputantes, idq; vel
chirurgiæ opera, vel per cauſtica medicamenta. Verum medicamēta, melius eſt, in tractationem
de ijs differamus: (quandoquidem tribus iam proditis, aliam quoq; quartam adijciendam ſtatui-
mus) ac chirurgiam in calce huius operis apponamus.

Quæ ſecundum naturam, quæ præter naturam proprie in nobis dicantur. CAP. 14.

NOn eſt igitur, ꝙ in his amplius immoremur: ſed trāſeundum ad ea, quæ ſimilem ijs, quæ cō-
prehenſa ſunt, curationem deſiderant. Ea ſunt, tum quæ in numero & magnitudine conue
nientem modum excedunt: tum quæ in ambobus ijs deficiunt. Dixi hoc loco conuenientem: ꝙ ſi
conferentem, vel conducentem, vel ſecundum naturam, vel vtilem alibi vſurpauero, eadem ſer-
monis vis erit. Ac dictum quidem de his eſt alibi latius. Cęterum redigere in memoriam ſumma-
tim omnia, etiam hoc loco alienum non fuerit. Omnium ergo, quæ in corpore habētur, primum,
cuius maxime indigemus, eſt ipſa particularum minime impedita functio. Hanc vero, quia poſſi-
demus natura, idcirco publice dicimus expetere nos ſecundum naturā agere. Et, quia hoc ipſum
cum eo, quod eſt ſecundum naturam, {vel naturaliter ſe habere,} eſt cōiunctum, merito profectò
nihil intereſſe arbitramur, ſecundum naturam habere, an ſecundum naturam agere dicamus.
B Quin & ſine additione interim græce dicimus expetere nos τοῦ κατὰ φύσιν, vtiq; ſubaudito in di-
ctione, vel habere, vel agere, vel ambobus. {Latinitas propter articuli fortaſſis inopiam, ea figura
deſtituitur.} Atq; hæc quidem cauſa eſt, cur medicis recte vſurpata vox hæc, Secūdum naturam,
ſit de omnibus, quæ in corpore ex ſententia noſtra eſſe cupimus. Scire autem licet in ijs, quibus na
tura dēficit, nec primum, nec propter ſeipſum, ſecundum naturam à nobis expeti, ſed† {propter
actionem,} & ex accidente. Siquidē ſextus digitus non nullis ab ipſo ſtatim ortu eſt congenitus,
& quintus defecit: & alia quædam ſimilia, aliqua in numero, aliqua in legitima quantitate vitioſa.
Ac, ſiquidem hæc plurimum, recta vero rara fierent, contra, ꝙ̄ nunc, de naturæ operibus ſtatuere-
mus, vtiq; non tuentes vt nunc, ſed auferentes ea. Hæc ratio memoria tua nunquam excidat, cum
ſit ad nominum vſum vtilis, quæ tum fallere inconſideratos poſſunt, tum diſcordiæ phantaſiā ex-
citare, ſicubi alter dicat totum, quod præter naturam eſt, eſſe tollendum: alter, quod nocet, aut in-
utile eſt, aut incommodat actioni.

† ἀποτυγχάνει δευτέρως. i. ſecundario.

De ijs, quæ in magnitudine, & numero excedunt vel deficiunt, ac primum de curandis ijs,
qui obeſitate & corpulentia onerantur. CAP. 15.

ERgo denuo repetentes, de rebus loquamur, quando de nominibus eſt nobis definitum, hinc
C orſi. Coniuncta comprehenſis iam morbis ſunt ea, quæ vel magnitudine, vel numero, à debi-
to naturæ modo ſunt aliena: in quibus amputare quidem conueniet, quod magnitudine, vel nu-
mero redundat, reficere autem & fingere, quod deſit: vbi videlicet fieri id licet. Quintum nanq; di
gitum, aut tale aliud membrum medico certe gignere nō licet, ſed vnius naturæ opus ſunt omnia
talia. Verum in totum tollere, quod numero redundat, aut præcidere aliquid eius, quod magni-
tudine modum exceſſit, hæc nobis quoq; licent. Siquidem ex medici officijs vnum eſt, nec id le-
uiſſimum, vbi in corpulentia eò deuenit corpus, vt nec ingredi ſine moleſtia, nec ſedem propter
ventris molem contingere, ſed nec reſpirare libere poſſit, hanc liquare ac tollere, † {æque nimirū,
vt, cum corpus ali deſinit, (Atrophian Græci vocant) quod genus, quos vomica male habet, pa-
tiuntur,} huic quoq; reficiendo proſpicere. Sæpe autem euenit, vt non totū corpus, ſed vna quæ-
piam pars ex atrophia tabeſcat: quam ſcilicet vel neruorum reſolutio, vel ipſius partis intempe-
ramentum præceſsit. Opportuneq; iam de curatione horum conſiderabimus, orſi ab ijs, qui cor-
pulentia nimium onerantur. Oſtenſum vero in libris eſt, qui de temperamentis ſunt inſcripti, ꝙ
calidior ſicciorq; temperies exile corpus reddit. Ergo id agendum, vt nimium obeſi corporis tem
peramentum tale eſſe faciamus, ſi modo ad debitum modum redibit. Sanè docuimus tum in illo
D opere, tum nihilo ſecius in opere de tuenda ſanitate, ꝙ acuta exercitatio, & tenuans victus, & id
genus medicamenta, & animi cogitatio temperamentum totum non ſolum calidius, ſed etiam
ſiccius, ac propterea corpus exilius reddunt. Igitur in exercitationibus celerrimus curſus eſt ido-
neus. Tenuantis verò victus materia ſeorſum ſingulari libro eſt prodita. Quòd ſi medicamenta
tenuantia quoq; requirant, etiā hæc in operibus, quæ de medicamentis conſcripſimus, ſunt edita:
quanquā referentur eorum nunc quoq;, quæ ſunt efficaciſsima: quibus, vbi demere nimiam obe-
ſitatem ſtudes, vtaris, ſuadeo. Ergo, quæ ad articularia vitia quidē exhibere ſolent, quæ ſcilicet va-
lentem incidendi facultatem habent, ijs tu quoq;, cum nimiam obeſitatem curabis, vtitor. Sunt
porrò talia, rutæ ſemen, præſertimq; ſylueſtris, vnà cum ipſis corymbis, & ariſtolochia rotunda,
& minus centaurium, & gentiana, & polium: præterea ex vrinam cientibus, ea, quæ pollentes ha-
bent vires, veluti petroſelinum. Vnumquodq; enim taliū, tum ipſum per ſe, tum vero alijs miſta,
vniuerſa & extenuare potēter ſuccos, & vacuare ſunt habilia, partim quidem ſenſibiliter per vri-
nas, partim per inſenſibilem tranſpiratum: ſed & ſal, quod ex combuſtis fit viperis, potenter exte-
nuat. Multiq;, cum vel graciliores, vel mediocris habitudinis eſſent, ex eiuſmodi medicamento-
rum potione perierunt, ſanguine ipſorum excocto. Ruerant autem ad ea propterea, ꝙ liberatos
aliquos articularijs vitijs viderāt, minime ſcilicet ęſtimantes, ꝙ temperies eorū, qui ſanati fuerant,

† æque nimirū, ...t cū corpus in ...a reddat atro- ...hia, qualē ij, q ...hthoe detinen...ur, patiuntur.

humidior pituitoſiorq́; erat,qualis nimirum obeſorum eſt. In quibus eiuſmodi medicamẽtorum E ſecurus eſt vſus.Ipſe nanq́; iuuenem quendam quadraginta circiter annos natum,oppidoq́; obeſum percuraui,vſus tum antidoto,quæ aduerſus articularia vitia eſt compoſita,tum ſale theriaco, ipſaq́; theriace,ac reliquo extenuanti victu, & pro exercitatione curſu veloci. Porrò præparaui hominem ad curſum,perfricando primum linteis aſperis, quoad cutis ruberet: dein ſtatim cum oleo,quod in ſe digerens aliquod medicamẽtum habebat.quo etiam poſt curſum rurſus vtebar. Talia medicamenta ſunt,tum ſylueſtris cucurbitæ radix,tum althæa,tum gentiana, tum ariſtolochia,tum panacis radix,tum polium,tum centaurium. Per hyemem vero etiam à balneo iam dicto oleo hominem reunxiſſe profuerit.Verum cibum exhibere non ſtatim à balneo, ſed interpoſito ſomno conueniet.Quòd ſi velit etiam rurſus ante cibum lauari, permittes. Magis etiam ad rem pertinebit,ſi aquæ ipſi digerendi facultas inſit. Ac,ſi quidem talem aliquam ſpõte natam habemus,ipſa vtemur:cuiuſmodi in Lesbo viſitur, à Mitylene ſtadijs quadraginta: ſin minus, ipſi ſimilem aliquam moliemur.Eſt porrò ea,quæ in Mitylene conſpicitur, & viribus & colore talis, qualis vtiq́; fiat,ſiquis florem ſalis aquæ marinæ miſceat.Hæc ipſa aqua etiam hydropicis, & reliquis tumefactis idonea eſt,vtpote valenter deſiccans,ita profectò,vt præpinguibus: ac præcipue ſiquis ipſos cogat in ea celerrime natare,nec poſt largam lauationem protinus eſſe,bibere ue, ſed F ſomno interpoſito,aut omnino ſaltem quiete.Sanè illud eſt ſciendum, atq́; ab eo, qui obeſitatem curat, prædicendum,ꝙ aliquando ex multo ſimul obito motu,& febri hominem tentari eſt credibile:& ꝙ febris ad rem propoſitam nõ aliena erit vtiq́;,ſi medicus rectè omnia faciat.Etenim perſpicuum eſt,vbi ex laſſitudine febricitarint,qui ita curantur,ꝙ ſopita eorum febre, turſus ad eandem curationis formulam redibimus.Sanè fugere in ijs curandis conueniet & vina,quæ multum nutriunt,cuius generis craſſa ſunt:vti vero vel aquoſis,id eſt colore albis, & cõſiſtentia tenuibus, vel quibus mare eſt admiſtum.

De reficiendis corporibus extenuatis,ac reſtituendis particulis,quæ deficiunt. CAP. 16.

AT,vbi eos,qui extenuati ſunt,reficere in animo eſt,ijs vinum exhibebimus craſſum: cibum vero,qui ſuccum efficiat craſſum:exercitationes paucas,frictionem mediocrem:ac: vt ſumma complectar,omnia iam comprehenſis contraria moliemur. His vero etiam picari cõmodum eſt,†{idq́; tertio aut quarto quoq́; die.} Quippe id ad carnem inſtaurandam, egregium medicamẽtũ eſt adeo,ut ſi quod ſingulare membrũ hoc vitio laborat,id hoc præſidio reſtituatur. Ac nobis quidem in omnibus fermè hoc vnum ſatisfecerit,ſiquidẽ humectat et calefacit,ſanguinis multitudine accita.Ergo nec aſſidue id ægrotanti corpori admouere conueniet, nec,cum conueniet, G ſæpe illinere,verum in hyeme bis,in æſtate ſemel id feciſſe eſt ſatis. Quibus vero à natali die gracilia ſunt membra quædam,ijs etiam mangones puerorum hoc ipſo præſidio ſuccurrunt, vnà cum certa percuſſione,quam græce Epicruſin vocant.Eſt porrò & illius mediocritas quædã,vt ſcilicet nec plus iuſto,nec minus fiat.Ea talis eſt.Ferulas paruas ac leues modice illitas, gracilibus partibus incutiunt,donec modice attollantur:quippe in hoc ſumma rei eſt:veluti Hippocrates de perfuſione aquæ calidę dixit.Primum quidem pars intumeſcit,poſt gracileſcit.Ergo,quibuſcũq́; particulis bonam habitudinem reddere ſtudemus,has & fricare,& perfundere,& percutere, & picare oportebit tantiſper,dum intumeſcant:hoc vbi factum eſt, protinus deſiſtere prius,ꝗ̃ digeri cœperint.Etenim,quæ calefaciunt omnia,ſicuti attrahere,ita etiã digerere ſunt apta.Si ergo perſtes, dum,quod attractum eſt,digeſtum ſit,operam luſeris. Ad hũc modum mango quidam proximè nates pueri †{fame conſumptas,}breui auxit,percuſſu mediocri quotidie vſus, aut ſaltem alternis diebus:item moderata picatione. Cæterum, quibus totum corpus eſt extenuatum, ijs lauari quoq́; poſt cibum eſt idoneum. Veluti autem metus erat, ne tenuantibus auxilijs febris ſuccederet,corpore ſcilicet immodice per hæc calefacto,ſic ijs,qui à cibo lauantur,timendum eſt,ne ſibi iecur obſtruatur,potiſſimum propter ciborum ſpeciem:quippe cum aliter quoq́; obſtruere ſoleãt, H quæ ſuccum craſſum gignunt,ſi quis his liberalius vtatur. Vbi igitur aliàs id efficere ſolent, multo profectò promptius idem poſt balneum facient.Incidit tamen ex tali victu diutius exhibito,ẽt calculi in renibus generatio:quod vitium cur omnibus non contingat, ſatis patet. Quippe incredibile non eſt quibuſdam vel denſos admodum eſſe renes, vel peranguſta venarum in iecinore ora:quibuſdam contra eſſe habita. Horumq́; dignotio nulla planè certa eſt: ſed percontandum aſſidue ab eo,qui iam dicto modo eſt cibatus,num quis illi grauitatis ſenſus in dextris præcordijs & circa rẽnes ſit.Quòd ſi quid tale aliquãdo ſenſerit,protinus cappari ex oxymelite in principio cibationis,donec conſtiterit grauitas,dabitur. Ad membra vero, quæ ægre reficiebantur, ac pluſculum iam refrigerata erant,vſus aliquando & thapſia ſum,aliàs ea ex melle membrum illiniens: aliàs etiam ex cerato.Siquidem attrahit ea quoq́; partibus,quibus ſuperpoſita fuerit, ſanguinis copiam. Quibus autem exiguum aliquid pudendi præputio de naturali deeſt quantitate, ijs non raro citra thapſian ſola tenſione debitum modum reddidi,membrãnulam mollem firmamq́;,cuti gummi illitæ circũuoluens.Satis autem conſtat, ꝙ etiam membranulæ finem †{parti ſubiectæ} agglutinari gummi oportebit.Siquidem & ſiccatur cito,& ſine dolore adſtringit. Porrò cuti præputij ex interna parte rotundum aliquid ac mediocre ſupponi prius oportebit, quod videlicet

poſtea,ꝗ̃

† δὶ ἡμερῶν ἤ τ[...] τριῶν ἢ τεττ[α]ρων .i. idq́; tr[...] vel quatuor d[ie]rum ſpatio.

† In impreſ[ſis] codicibus & [...] pleriſq́; ma[nu]ſcriptis græc[is] legitur, ὑπολ[ε]πτου .i. grac[i]lioris: in aliq[ui]bus autem [...] Linacer verti[t] ὑπὸ λιμοῦ σ[υν]τακέντος .i. f[a]me conſump[t...]

* ψόας .i. lũb[o]rum carnes.

* ἶνα χάρτου. fibrã vel mẽb[ra]nulã chartæ.

† τῷ ὑποβ[ε]βλημένῳ ἀνα[...] μέρει τῆς ἰνό[ς] .i. illi pti mẽb[ra]nulę, quę in [ſu]periori regio[ne] ſibi ſubiecta

A poſtea, quàm agglutinata membranula eſt, facile eximas. Eorũ vero, qui thapſia præputium adducunt, quidam rotundum id è plumbo fecerunt, veluti ſolenarium quoddam: mox illi extrinſecus præputij cutim circumtendunt, ac molli loro deligant. Fueritq; & id nõ nunquam vtile, vtiq; quibus multa deſit cutis: Quibus autem exiguum eſt, quod deeſt, ijs (vt comprehenſum eſt) ſola mẽbranula circundata ſufficiat. vbi autem circundabitur cuti, & agglutinabitur, ſubtus imponi ſolenarium prius oportebit. Ego vero, cum nihil horum præſtò eſt, modicum chartæ* inuoluens, immittere pro fulcimento præputij ſoleo, vt poſtea, cum planè coaluit, quod foris eſt circundatũ, exempto, quod fulciuerat, facile meiat is, qui curatur. Conſtat vero hoc quoq; vitium ex eo morborum eſſe genere, quod naturalem magnitudinem eſt egreſſum, aliàs putreſcente præputio incidens: aliàs ab ipſo ortu minore, q̃ par erat, congenito. Subijcitur autem duplici chirurgiæ rationi, interim in ſuperna pudendi parte circulo inciſa cute, quò videlicet eius vnitate ſoluta, eatenus deorſum trahatur, quoad glandem cooperiat: Interim vero ſcalpro ex interna parte, qua glandis initium eſt, excoriata, mox deorſum tracta, ac deinde (vt ſupra comprehẽſum eſt) molli quopiam deligata. Dicemus autem & de eiuſmodi rationibus in ſermonis progreſſu æque profectò, vt de curtis id genus, quæ Colobωmata Græci appellant. Quippe ita vocant, quæ in labijs, aut narium B alis, aut aure deficiunt. Nam methodo quadam curantur hæc quoq;, primum quidem excoriata vtrinq; cute, deinde adductis coniunctisq; inter ſe cutium oris, ac vtriuſq;, quod calloſum eſt, detracto, mox, quæ reliqua ſunt, adſutis atq; agglutinatis. Eiuſdẽ generis ſunt, & quas in maiore oculi angulo Rhœadas græce vocant, vtiq; vel impenſius minuto, vel prorſus perdito ipſo angulo. At prorſus quidem perdito eo, omnino inſanabile relinquitur vitium: Minuto vero, ijs, quæ modice adſtringunt, curatur, ſi tamen totum corpus primum ante purgaueris, dein caput. Sunt mediocriter adſtringentia medicamenta, & quæ è glaucio componuntur & croco, & quæ nardina vocantur: & in primis, quæ ex vino ſunt confecta. Vt vero ſumma complectar, quibus perit aliquid ſubſtantiæ, maxime quidem id agendum, vt ei quàm ſimillimam faciendam curemus: ſi id fieri nequit, ſaltem aliquid, quod eundem præſtet vſum, machinabimur. Erit autem profectò & id eatenus ſimile. Etenim, cum oſsis tibię ſępe excidere portionem magnam cogimur, ad alteram loco eius ſubſtantiam producendam, carnem gignentibus medicamentis naturam ipſam prouocamus. Quæ vtiq; inter initia velut dura eſt caro: poſtmodum calli durioris firmitudinem accipit: ac temporis ſpatio roborata, ad ingreſſum, oſſis loco, fit habilis. Quinetiam, vbi internodia digitorum excidimus, in exciſorum loco alteram, qualem prædiximus, naturam prouenire cernimus.

C Quòd autem venas quoq; ſenſibiles generatas aliquando vidimus, prius eſt dictum: verum has non tam ſimiles ijs, quæ prius perierant, q̃ eaſdem renaſci dixeris: veluti in cauis vlceribus carnem. Cicatrix vero, quæ in hac calli modo durata gignitur, ea cuti quidem eſt quàm ſimillima, cutis tamen non eſt: quando & denſior ea viſu tactuq; ſentitur: & ratione ex eo, quòd pilos nõ edit, intelligitur. Hæc igitur ſi præſtò tibi ad manum ſemper erunt, quæ tibi in curationibus peragenda ſint, minime requires.

De reliquis curandis affectibus, qui ad prædicta genera referuntur. *CAP. 17.*

MIhi vero iam tempeſtiuum eſt ad alia morborum genera tranſire, ſed quibus eſt cum ſupra comprehenſis ſocietas. Ergo ſerpens vlcus, qui Herpes græce dicitur, is eiuſdem eſt generis cum exulcerato eryſipelate: Ramex vero, quam Sarcocelen vocant, cum ſcirrhis. At vitia, quæ Ophiaſin, Alopecian, & Ptilωſin appellant, ex eo ſunt morborum genere, in quibus naturale aliquid eſt amiſſum, æque nimirum, vt myrmecia eorum eſt, quæ toto genere ſunt præter naturam. Porrò triplex omnium horum eſt differentia. Quædam nanq; ex mutatione conſiſtunt ſolidarum partium: ſicut myrmecia, & leuce, & vitiligo, {& oſſis caries, quam ſphacelon vocãt,} & elephas, & ſcabies, & lepra. Quædam, cum prius omnino non fuerint, poſtmodum ſunt orta: D veluti meliceris, & atheromata, & ſteatomata: atq; alio modo helminthes, & aſcarides, & ceria: (ita enim vocant longam latamq; helmintha) omniaq;, quæ ſupra diximus in abſceſſibus quibuſdam, calloſæ ſubſtantiæ, aut lapillis, aut oſſibus, aut pilis, aut alijs quibuſdam id genus ſimilia inueniri. Itaq; attentum eſſe ſemper oportet in omnibus, quæ præter naturam habentur, atq; diligenter aduertere, ex quo ea genere ſint: ſi modo illud recte à nobis dictum eſt, primam faciendorum indicationem, vnde ad omnia, quæ deinceps ſunt adminiſtranda, initium capietur, à genere ipſo ſumi. Herpetas nanq; bilioſus procreat ſuccus: quo fit, vt eatenus eiuſdem ſit cum eryſipelate generis, atq; huius quoq; magis etiam cum eo, quod exulceratum eſt. Differt autem ab eryſipelate humoris tenuitate. Eſt enim admodum tenuis, qui herpetem excitat, adeo profectò, vt nõ ſolum omnes interiores partes, quæ vtiq; carnoſæ ſubſtantia ſunt, tranſeat, ſed etiã cutim ipſam ad ſummam vſq; cuticulam (Epidermida Græci vocant,) quam ſolam propterea, ꝙ ab ea remoratur, tum erodit, tum exedit: quando, ſi hanc quoq; ſudoris vice tranſiret, haudquaq̃ vlcus excitaret. Quippe id vlcerum, quæ ex mordente humore oriuntur, quæ nimirum ſpontanea vocant, cõmune eſt, ꝙ humor, qui ea facit, ſiſtitur in exitu ac tardat. Porrò ex eo, quòd alter humor altero ſit tenuior craſſior've, vlcerum differentiæ, quæ ex profunditate ſpectantur, proueniunt. Huius certe generis eſt, & quæ Phagedæna Græce dicitur, & exulcerati cancri. Quorum omnium communis cura

* χάρτιον

tio eſt,vt inhibeatur primum humoris confluxio,poſt ſanetur vlcus. Propria vero cuiuſq; tum ex E
membri inuenitur natura,tum ex humoribus non ſolum ſpecie, ſed etiam quantitate. At tenuiſ-
ſimus quidem in eiuſmodi humoribus eſt is,qui exulceratum herpetem excitat: craſſiſſimus, qui
cancrum: proximum ab his locum occupat, quod ad craſſitudinem attinet, qui phagedænas
creat.Harum ſpecies quædam ſunt, quæ Chειρωnia ac Telephia græce dicuntur. Iam aliæ quæ-
dam eiuſmodi appellationes ſunt, ſed inutiles & ſuperuacuæ. Siquidem ad curationem perno-
ſci oportet humoris tum copiam, tum craſſitudinis tenuitatiſq́; eius modum, tum potentiam:
veluti ſtatim in herpete, quoniam humor tenuis eſt, (vt qui ex genere flauæ ſit bilis)vbi ſum-
mam cuticulam in tranſitu perrupit,vtiq;,cum digeſtus is eſt, permittit cicatricem vlceri induci.
Itaq;,ſiquis toto prius corpore purgato, mox,quæ influentem humorem reprimant regerantq́;,
medicamentis vtatur,iam herpetem curauerit. Sin neutrum horum fecerit, ſed tantum ea, quæ
cicatricem inducunt,adhibuerit,vtique exulceratam cuticulam ita ſanauerit:proximæ tamen illi,
quò minus exulceretur, non conſuluerit. Poſtmodum vero illa quoq; cicatrice incluſa, quæ ipſi
continua eſt,exulceratur:idq́; longo ſpatio,ceu ſerpente malo ipſo,fit,donec humor, qui id facit,
ſit vacuatus. Etenim Romæ mulier quædam illuſtris,cum herpetem in malleolo haberet, pri-
mum quidem medicamento,quod algam recipit, eſt vſa. Hoc cum protinus cicatrix inducere- F
tur,proxima illi ſumma cutis eſt excoriata, veluti ex deſquammatis. Cui cum deinde ſuperpo-
ſitum medicamentum eſt, rurſus illi continua eſt exulcerata. Idq́; ita aſſidue perrexit, donec ad
genu exulceratio perueniret: cum interim quiduis potius pati, quàm medicamento,quod bi-
lem traheret,purgari parata eſſet.Itaque etiam (quod fieri in talibus aſſueuit, quoniam plerique
culpant non culpanda)damnato ex alga medicamento aliud admoueri iuſsit. Deinceps igitur,
quod ex ſandice componitur,vtebamur. Vt vero id quoq;, quod exulceratum iam fuerat, ſana-
uit:quod vero nunc exulcerabatur, non inhibuit, ſed iam ad bubones vſque vitium aſcenderat,
ipſa neceſſitate coacta, ſerum ſe lactis ſumpturam annuit. Immittentes igitur clanculum mini-
mum ſcammoniæ,inuitam purgauimus, ac ſanauimus. Ergo,cuius gratia hæc dicta ſint, denuo
repetamus.Poſt,quàm communem omnium, quæ ſub eodem genere vitiorum ſunt, indicatio-
nem acceperis, vtique non hanc in particularibus exequeris, ſed reduces ſemper ad differen-
tiam,quæ tum affectibus,tum ipſorum cauſis ſit accommoda: ſicuti de ſpontaneis oſtenſum eſt
vlceribus. Vacuabis nanq; eum, qui redundat,humorem, cæterum aliquando medicamento,
quod flauam purgat bilem:ſæpe eo,quod nigram:modo eo, quod miſtæ eſt facultatis, quod ſcili-
cet bilem ſimul & pituitam educat:veluti in altero herpetum genere:quem à ſimilitudine, quam G
habet cum milio, Cenchrian græce appellant. Quippe is non protinus vlcus facit,quemadmo-
dum alter,ſed admodum exiguas puſtulas,ad ſpeciem milij: quæ ipſæ interpoſito ſpatio in vlcus
abeunt.Adeo non ſine ratione quibuſdam viſum eſt in eiuſmodi vitio bili eſſe aliquid pituitæ
admiſtum.Incidunt ſanè non nunquam & citra vehemens totius corporis humorum vitium in
partibus vlcera,quæ haud difficulter medicamentis, quæ repellendi digerendiq́; miſtas faculta-
tes habent,curantur.Ac repellunt quidem non ſolum ea,quæ adſtringũt, ſed etiam, quæ ſine ad-
ſtrictione refrigerant:digerunt vero,quæ calefaciũt.Conſtatq́;,quòd in generatione vlceris exu-
perare debebunt,quæ repellendi facultatem habent:vbi non amplius cõfluit in ægrotantem par-
ticulam vitioſus humor,quæ digerunt.Siquidem exiguum vitioſi humoris, etiam ſiquis ad viſce
ra & magnas venas retrudat,nullum profectò, quod ſenſu percipiatur, malum committet. At,
ſi eius non leuis quantitas ſit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit, vbi ſcilicet
prius naturæ viribus totum corpus expurgantis non ſit vel per deiectionem, vel vrinas, vel
cutim,quæ totum corpus includit, vacuatum. Atque flauæ quidem bilis vacuatio eſt facilis:pi-
tuitæ vero, ac potiſſimum eius, quæ craſſior glutinoſiorq́; eſt, itemq́; nigræ bilis, difficilior:
quo magis purgantis medicamenti ope indigent. In herpete vero, quoniam tenuis humor eſt, H
qui id vitium creat, abunde eſt etiam aluum leuiter ſoluiſſe, vel vrinas per ea, quæ id modice
efficiunt,citaſſe. Verum, quoniam de medicamentorum methodo proditum etiam aliquid in
ſuperioribus eſt,non pauca autem & in operibus, quæ proprie his ſunt dicata, ſatius ſit ſermo-
nem nihil vltra proferre:quando ſatisfacere etiam ei, qui attentus erit, hæc poſſint: neque enim
nos ea à muſis accepimus. Verum homini,qui prudens ſit, & diligens, & mente exercitatus,ipſa
rerum natura,quid agendum ſit,ſuggerit. Vbi vero etiam inueniendi viam ab alio quis traditam
ceperit,huic facillimum eſt per eam vltra progredi. Huius rei amplum teſtimonium fuerit,quòd
eiuſmodi viri artem maximis operibus illuſtrarunt. Qui vero parum ſunt prudentes,ij nihil præ-
terea inueniant,etiam ſi tota vita infinitos artis effectus conſpexerint. Plurima nanq; inueniun-
tur hodieq́;,quæ apud maiores noſtros non fuere inuenta: veluti nunc Romæ quidam excogi-
tauit, quemadmodum acrochordonas & myrmecias ore ſanet. Verum de prioribus, vtpote à
cute extantibus,minus eſt mirum: de myrmecijs vero, potiſſimum quæ cum ſumma cute pror-
ſus ſunt æquales,mirum videbatur. Veruntamen has quoq; primum labiorum applicatione,ceu
ſuctu,ad ſe trahebat,atq; à radice euellebat:deinde primoribus apprehenſam dentibus totam ſi-
mul eximebat. Sed & ſcalpro ad myrtacei folij ſpeciem formato, & ferramento eo, quod Scolo-
pomachærion

A pomachærion Greci vocant,quiſpiam manibus exercitatus,facile eas excidat:cum proprijs lineamentis à circumpoſita cute circumſcripta diſcernantur. Æque vero & valente aliqua pinna circulo myrmeciæ impoſita ipſam educimus.Debebit porrò pinnæ fiſtula eſſe myrmeciæ craſsitudini par,vt eam vndiq; prorſus conſtringat.Quæ poſtea circumacta, ac ſimul deorſum impulſa, celerrime ita myrmeciam etiam cum ipſa radice totam educet. Conſtat vero,& quòd finis ipſe pinnæ, quæ eam circulo ſecabit,non tenuis modo,ſed etiam acutus & firmus eſſe debebit.Itaque tum galli veteris pinna,tum vel magis aquilæ ad hunc vſum eſt commoda.Abſcindere vero ab his tãtum radicem verſus oportet,quatenus reliquę partis fiſtula complecti myrmeciam poſsit.Sanè ex ipſa ſtatim abſciſsione,ſi modo ſcite fiat,etiam acumen ipſi comparabis. Atque hoc quidem ratio inuenit,non caſus.Iam,quòd hæc vehementer attrahentibus medicamentis ſurſum velletur, & putrefacientibus enecabitur,ratione ab aliquo eſt inuẽtum,qui iiſdem poſtea vſus, experientia rem comprobauit.Quædam nanque etiam ante experientiam fiduciam de ſe manifeſte præbent: veluti,quæ aculeum ac telum,quod modo infixum ſit,eximunt:itemq; arenulas, ſi quæ oculo inciderunt.Quædam ratione certe excogitantur,confirmantur autem ipſo vſu. Quò autem facilius etiam per te eiuſmodi vias ad curationum comparandam copiam inuenias, non tædebit aliquod

B huius generis exemplum proponere. Nominamus autem id genus,in numero particularum vitium.Quoniam enim quædam deficiunt,ſicut dens,vel digitus,vel è naſo ala, vel auris quæpiam particula,vel pudendi pellis:quædam redundant,veluti ſextus digitus, & quæ Græce Exoſtoſes dicuntur,& dentium ij,qui naturalibus adnaſcuntur,adimere quidem,quod ſuperuacuum eſt,ſanè haud difficile eſt:aliud vero producere,quod ſimile ei ſit,quod deſit,id in quibuſdam quidem eſt facile:in quibuſdam difficile:in alijs planè fieri non poteſt. Si nanque carnoſum ſit,quod deeſt, haud magno negocio id reficias.atq; eius rei in cauis vlceribus tradita methodus eſt.Sin os ſit,ipſum quidem inſtaurare non eſt,cæterum aliud pro eo durum efficere,id licet. Dictum vero etiam in præcedentibus eſt de reficiendis venis, nempe quòd aliquando nouas alias ſenſibiliter progenitas vidimus:aliquando omnia tentantibus non prouenerunt.

De reſarciendo pilorum defectu. CAP. 18.

AT,ſi digitus deſit,vel tale quippiam,reſtituere id prorſus non licebit. Sanè proditum & de præputio prius eſt,quemadmodum id quiſpiam inſtauret.At,quæ in naſo, vel aure, vel labio ſunt curta,ea quidem vt refeciſſe non licet,ita decorem aliquem his adijcere licet, ſiquis diuiſam vtrinque cutim mox in vnum conductam queat agglutinare.Alia vero ratione huic morbo-

C rum generi annumerantur atheromata,& ſteatomata,& melicerides,& aſcarides, & ceria, & helmintes:præterea,qui in articulos & pulmones incidunt,calli, quos poros vocant: itemq;, qui in renibus & veſica inueniuntur, calculi.Quippe in omnibus his communis eſt ſubſtantiæ generatio,quæ ante non fuit.Contra fit in alopecia,& ophiaſi,& ptiloſi,item caluitie, in quibus amiſsio particulæ eſt,quæ vtilis fuerat.Tanquam igitur in ceteris omnibus,in quibus gigni quippiam volumus, id agimus,vt naturæ motus liberos minimeq; impeditos reddamus, eodem certe modo & in pilis amiſsis.Quippe naturæ opus eſt,veluti in ſinuoſis vlceribus generatio carnis,itidem in capite & palpebris productio pilorum.Ergo,ſi recordaberis ea, quæ in naturalibus libris noſtris de pilorum generatione didiciſti, vtique ex ipſis amiſsionis eorum cauſas inuenies. Siquidem oſtenſum in his eſt, quòd ex ſuccis, qui per cutim tranſpirant, quod limõſum eſt,id pilos tum à principio gignit:tum de cætero veluti ſuccreſcendo auget.Hoc igitur quoties vel prorſus perijt, vel redditum eſt vitioſum,toties pilos corrumpi eſt neceſſe. Corrumpuntur nanq; & ſtirpes ipſæ duplici de cauſa,alias nutriente ſucco deſtitutæ:aliàs non idoneo vſæ. Ac prorſus quidem perdito eo,qui pilos alat, ſucco caluicies oritur. Eodem vitiato, tum quas Ophiaſes græce vocant, tum alopeciæ proueniunt.At primum quidem†{ex naturali eorum tum ortu, tum mutatione }

D etiam alienam à natura cauſam inueſtigabis.Ab hinc curationis rationem inuenies.†Quæ vtique per indicationes omnibus iam dictis(in quibus vel aliud quoduis vitium, vel etiam vlcus ex humoris vitio incidit)communes peragetur.Siquidem & inhibere,quod influit, & abſumere ac digerere,quòd iam ægrotantem locum occupauit, conueniet. Ergo,ceu in vlceribus illis purgationem nocentis ſucci primum adhibuiſti,eodem modo in pilis ipſis ab hac primum curationem inchoabis,ſcilicet diligenter prius æſtimans,quis color cutis ſit, cuius cernis corruptos pilos. Nam, ſi his albidior,quàm pro naturæ habitu,ſit, pituitoſi humoris purgationem exhibebis: ſin pallidior,eiuſmodi bilis purgationem non ſecus,quàm,ſi nigrior conſpicitur, quæ nigram detrahant bilem, offeres.Sane ad vitioſi humoris ſpeciem certius agnoſcendam non leue tibi adiumentum præcedens victus conferet,præſertim intelligenti,quinam ciborum nigræ bilis ſuccum colligant, quinam pallidæ,vel pituitæ.Ergo,cum iam planè purum ex purgatione corpus exiſtimas eum, qui in cute continetur,humorem digerentibus medicamẽtis diſcuties, ſic tamen, vt in his caueas, ne adeo calida acriaq; admoueas,vt cutis exulceretur. Quinetiam ea,quæ valenter ſiccant, cauere conueniet,ne videlicet cum vitiato humore etiam vtilem,qui adfluit, abſumas: veluti in caluicie fit.Hæc igitur ipſe aduertens, admiſcui primum ijs medicamentis, quæ alopeciam ſanarent, exiguũ thapſiæ.Deinde conſiderans quotidie,quemadmodũ ægrotantis natura ab hac eſſet affecta,

Margin notes (partly cut off at the gutter):

ἰλυῶδες eſt ı impreſsis & ı aliquib⁹ anti uis,in alijs λι- ·νυῶδες, id eſt ıliginoſum,

in græco tñ ſt.ἐκ τῆς κατὰ ύσιν αὐτῶν ιοικήσεως. i. ɛ naturali ipſ ɔrum guber- atione,

ἐνδεικτικῶς ῶὸ τῶν κοινῶν γομένης σκο- ῶν ἅπασι οῖς προειρημέ ·ης. i. quæ indi ıtiue p ſcopos mnibus iã di- ıs &c.

cta, vbi vel tumefactam pluſculum, vel quodammodo excoriatam vidi, illo quidem die à medicamento abſtinui: illeui autem particulam vel galli vel anſeris liquato ſeuo propterea, quòd hęc magis tenuium ſunt partium, & altius deſcendunt. Deinde poſtero die, ſi quidem aliquid iam dictorum remanſerat, ſimili modo illeui: Sin nihil tale apparuerat, rurſus medicamento ſum vſus. Atq; vt id alte demitteretur, etiam cutim prius linteo infricui, quoad manifeſte rubra fieret. Verum, ſi à balneo vti eiuſmodi medicamento voles, idipſum ex balneo factum cernes, quod prius ex frictione habebas. Iam eos quoq;, quibus periere ex cilijs pili (quos græce Ptilus nominant) ſimilibus genere medicamentis ſanabis. E

De oculorum vitijs, qui ſunt toto genere præter naturam, ac de alui lumbricis. *CAP. 19.*

Deliges autem materiam oculis idoneam: nec per negligentiam committes, vt medicamentum intra tunicas eorum confluat. itaque ſicca tutiora ſunt: de quibus æque, ac de cæteris, in noſtris de medicamentis operibus eſt proditum. Nunc enim (quod dixi) abunde eſt ſola genera medicamentorum, prætermiſſa particulari materia, tranſcurrere, quò minus de ijſdem identidem dicere cogar. Ergo, quæcunq; ab ipſa naturæ moderatione ſunt aliena, ea tollere conueniet. Quæcunq; vero ſub hac ſe tenent, cæterum quodammodo corrupta ſunt, ea reſtituere, quatenus licet, oportebit. Sanè dictum à nobis eſt aliqua ambiguæ naturæ eſſe. Nec illud non dictum, quòd eorum, quæ aliena ſunt, quædam tota ſubſtantia ſunt aliena, † logica ſcilicet inquiſitione, nec ad curationes ī quibuſdam affectibus perinde vtili. Siquidem pterygium à ſanitatis habitu alienum eſſe, patere cuiuis arbitror: non tamen idem ſubſtantiæ ratione, quemadmodum atheroma & meliceris, eſt alienum: ſanatio vero huius quoq;, dum paruum adhuc eſt & molle, per ea medicamenta, quæ detergent, perficitur: cuius generis ſunt, quæ trachomatica vocant: vbi magnum durumq; euaſit, chirurgiam poſtulat. Simili ratione & aquularum (quas Hydatidas vocant) quæ magnæ ſunt, chirurgia curabis: quæ paruæ ſunt, ſiccantibus medicamentis iuuantur. At Chalazion (eſt. n. id quoq; ex vitijs, quæ oculos infeſtant, vnum) cum toto genere alienum à natura ſit, auferri poſtulat. Ad eundem modum & pus ab oculis, quos Hypopius vocant. Verum id plerunque medicamentis digeritur. Hypochyma vero iam incipiens digeritur: vbi diu conſtitit, non poteſt. Ætate vero noſtra ocularius quidam medicus, cui Iuſto nomen erat, etiam concuſsione capitis multos hypopius ſanauit. Collocans enim eos in ſella rectos, ac capita eorum vtrinque à lateribus apprehendens, mox quatiebat adeo, vt manifeſte deſcendere pus ipſi videremus. Manſit autem horum pus deorſum propter grauitatem ſubſtantiæ, tametſi hypochymatis nequaquam manētibus, niſi admodum ea quis diligenter impingi cogeret. Etenim leuius eſt, ac, vt ita quis aſsimilet, nebulæ ſimilius hypochyma, quàm pus: quanq; horum quoq; ipſorum quædam (hypochymatum dico) ſeroſioris humoris ſunt. Hæc autem punctione ad præſens diſcutiuntur: Interpoſito tamen haud longo ſpatio, † {ceu limus quidam} deorſum fertur. At, quando pus, quod in oculis eſt, digerere placet, collyrijs, quæ myrrham habent, maxime vtemur: quæ vtiq; & Diaſmyrna Græci proprie vocant: his certe minus, ſed reliquis melius faciunt, quæ Dia libanu vocant. Quæ vero impenſe ſiccant, ad præſens certe valenter vacuant, ſed, quod reliquum eſt, ita cogūt, vt ægre reſolui poſſit: veluti de ſcirrhoſis tumoribus prius eſt comprehenſum. Subinde vero multum ſimul puris vacuauimus diuiſa tunica ea, quæ cornu eſt ſpecie, paulo ſupra locum, quo committuntur inter ſe tunicæ vniuerſæ. Nominant porrò locum græce alij irin, alij ſtephanon, id eſt coronam. Quo fit, vt hoc quoq; vitium tribus ſubijciatur vacuandi modis, & chirurgiæ, quæ ſimul multum aut totum expellit: & per medicamenta, quæ paulatim: & ei, quæ ad alium ignobiliorem transfert locum, veluti in concuſsione. Sunt profectò (vt dixi) ex genere eorum, quæ tota ſubſtantia præter naturam ſint, & aſcarides, & helminthes, ſiue eæ teretes ſint, ſiue etiam latę. Quocirca & prorſus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem, ſi prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamentis. Viuentes nanq; obſiſtunt inteſtinis adhærentes: at mortuę expelluntur vnà cum ſtercore. Expelluntur cum hoc etiam viuę, ſed ſtupefactę, et, vt ita quis dixerit, ſemimortuæ factæ. At teretes quidem abſinthium perimere poteſt: Latę vehementiora medicamenta deſiderant {cuiuſmodi eſt filix:} Pari modo, quæ ἀσκαρὶς græce dicitur. Verum de medicamentorum copia dicere non eſt præſentis propoſiti. Quare hic iam huic quoque libro finem imponamus.

(Margin letters F, G, H stand beside the lines "…quòd eorum", "…nebulæ", and "…medicamentis. Viuentes".)

† Hoc ī loco inter dictionem aliena, & logica codex quidā antiquiſsim⁹ græcus intercapedinē plurium verſuū habet, q̄ vox λείπει q̄ deeſſe ſignificat, legitur.

† Al. καθάπερ οἴνου τις ἰλὺς idest ceu vini fex quædam.

Galeni

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO,

Nicolao Leoniceno interprete:

Ab Auguſtino Gadaldino ad antiquorum græcorum codicum fidem diligenter recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI.

Docet rationem curandi, febrium exemplo, quæ vel abſque putredine, vel cum ipſa hominem inuaſerint: Item propoſitis ſymptomatis, quæ frequentius aut vehementius lædunt.

De communi & propria hominum natura dignoſcenda, ac ex quibus medendi via, ac ratio conſtituatur. CAP. I.

QVòd quidem non communem tantum hominum naturã medicum co-
gnoſcere oportet, ò Glauco, ſed & vniuſcuiuſque propriam, & dudum
C ab Hippocrate recte traditum eſt, & nos in ipſis artis operibus (vt noſti)
circa id ſufficienter ſtuduimus. Non tamen propriam ſingulorum na-
turam æque atque communem poſsibile eſt ſcribere. Verum ſcripta
contrario modo ſe operibus habẽt, tum in pluribus alijs rebus, tum præ-
ſertim in his, quæ ad præſentem pertinent intentionem. Petijſti enim à
nobis, vt tibi vniuerſalem quandam medendi viam ac rationem, quaſi
per figuram & quoddam compendium oſtenderemus. hæc autem qua-
litate, & quantitate ſingulorum auxiliorum perficitur, necnon & mo-
do eorum vſus, & temporis occaſione, quæ præ omnibus eſt cognitu difficillima: circa quam præ-
cipitem admodum exiſtentem (quemadmodum quodam in loco etiam ſcribit omnium bono-
rum nobis author Hippocrates) vides plerunque medicos non modo vulgares, ſed & præcellen-
tes aberrare. Quin & quòd magni etiam momenti ſit, ſi quantitas bona coniectura viribus ac-
commodetur, idem vir pariter ſcripſit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre, &
temporis occaſio, & auxiliorum quantitas videatur, (inuenies autem hæc vnicuiq; ęgrotanti pro-
pria) nihil autem proprium poſsit ſermone explicari, hoc pacto, quod commune eſt, cogimur ſcri-
D bere, quamuis id ſit vſu ſecundum. Nam & quoſdam aliquando ægrotos viſimus, cum quibus
dum ſani eſſent, non eramus verſati: quo fit, vt neque, quem colorem, quam habitudinem, aut na-
tiuum calorem, aut quem arteriarum pulſum à natura habuerint, agnoſcamus: quæ ſi ſciremus,
magnitudinem morbi ſatis aliquando iudicare poſſemus: nam, quantum vnumquodq; à naturali
ſtatu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quãtum vero recedit, ſolus ille ſcire po-
teſt, qui naturalem ſtatum exquiſite cognouerit. Cum igitur hoc in ipſis fuerit nobis ignotum, ne
omnino hæſitemus, ad commune confugimus, quamuis ad vſum ſecundum locum obtineat: Hic
vero artifex plus aliquid, quàm hi, qui arte carent, aſſequitur. Quid vero hoc ipſum plus ſit, pri-
mus omnium, quos nouimus, & hoc memorauit Hippocrates. Plenius autem de hoc ſcripſerunt,
qui Hippocrate fuere poſteriores, atque illius ſcripta accurate legerunt, ex quorum numero
vnus fuit Mneſitheus Athenienſis, vir tum in alijs omnibus, quæ ad artem pertinent, ſufficienter
doctus: tum vero, qua via ac ratione medendi ſcientiam oporteat exercere, nemini peritia ſecun-
dus. Hic igitur Mneſitheus à primis atq; ſupremis incipiens generibus, putauit ſecari illa oporte-
re in alia genera ſpeciesq; & differentias: hæc rurſus in alia diuidi, ac denuo iſta eodem modo, do-
nec ad talem peruenerimus ſpeciem, poſt cuius diuiſionem in vnum numero & indiuiduum de-
ſineremus. Mihi vero, qui ad te ſcribam, ſatis eſt breuibus meam explicaſſe ſententiam. Nam ridi-

culus

culus videri poſſem, ſi tua te velim docere, tanquam non multo antea à Platone illa didiceris: neq; E
enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuiſionibus ſectari oporteat, hæc volui meminiſ-
ſe, ſed quoniam mihi ad ſequentia omnia plurimum conducere exiſtimaui: &, cum à me exigeres
ediſcere cauſam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi oſtendere po-
teram: Etenim, quæ in alijs hæreſibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægrotan-
tium curatione delinquunt, hanc primam atque præcipuam cauſam habent, diuiſionis ſcilicet pra
uitatem. Quidam enim in primis & ſupremis generibus ſtant, ſolum, quæ ab illis ſumuntur, indi-
cationibus contenti: quidam vero vſq; ad aliquid diuidunt, non tamen vſq; ad finem perueniunt:
non nulli vero etiam vitioſis vtuntur diuiſionibus. Qui vero & omnia, quæ ſunt ſecundum natu-
ram, & quæ pręter naturam, ad eiuſcemodi methodum reducit, atque ab omnibus his per diuiſio-
nem inuentis ſufficientes ſumit indicationes: hic ſolus, quantum humanis permittitur viribus,
medendo non errabit: atque illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quã alios: igno
tos vero proxime illis, quoad fieri poterit, ad ſanitatem perducet. Siquis enim primum diſtinxe-
rit eam, quæ ſecundum ætates, differentiam, deinceps autem eam, quæ ſecundum temperaturas
atque potentias, cæteraq; omnia, quæ hominibus inſunt: colores dico, atque calores, habitudi-
nesq;, pulſuum motiones, exercitia, aſſuetudines, atque animi mores, his quoque adiunxerit eam, F
quæ maris à fœmina, differentiam: &, quæcũq; ad regiones, & anni tempora perinde, aliasq; eius,
qui nobis circunfunditur, aeris conſtitutiones recto modo diſtinxerit: hic ad propriam laborantis
naturam agnoſcendam proxime accedet. Sed ex his omnibus non nulla quidem in libris de pul-
ſibus: non nulla vero in his, in quibus agitur de temperaturis, ſunt determinata: Sicuti, quæ præ-
ter naturam ſunt, vniuerſa quomodo inter ſe & ſpeciebus, & generibus differant, in libro de paſ-
ſionibus eſt pręfinitum. Nunc vero de his ſolum ęgrotis dicere propoſuimus, quorum natura, an-
tequam morbum contraherent, nobis erat exquiſite perſpecta: cum quibus tamen & reliqui om-
nes intelligentur, qui nobis erant ignoti. Nihil enim difficile ab eo, quod eſt perfecte diſtinctum,
id, quod non tale eſt, inuenire.

De cauſis & ſignis febrium Ephemerarum. CAP. 2.

INitium igitur ſumemus à febribus: quoniam & tu in his præcipue curandi artificium habere
cupiebas. Et primum quidem de his ſermonem habeamus, quæ ſimpliciſſimæ ſunt, quas Hip-
pocrates ephemeras, id eſt diarias, appellat: hæ vero ſunt, quæ propter laſsitudinem eueniunt, &
ebrietates, atque iras*, furores*, atque mœrores, atque alias animi curas vehementes. Et, quæ ex bu- G * ὀργὰς, * θυμοὺς,
bonibus febres ortum habent, ex hoc genere ſunt, præterquam ſi abſque vlcere fiant manifeſto:
tunc enim ſuſpicionem afferunt, & nullo modo mites ſunt. Et vigiliæ plerunque ſimplicem fe-
brem induxerunt, ſicut frigefactio, & exuſtio quandoque. Atque hæ omnes febres ſoluuntur fa-
cillime. Oportet ſiquidem eos confeſtim ducere ad balneas, atque ad aliam conſuetam victus
rationem: Quandoquidem, qui pertritum illum ſermone medicorum triduanum terminum ad-
mittunt, ſæpius acriores febres effecerunt, quãuis & aliter præterea delinquant: quemadmodum
cernis ex eis plures in quolibet ingreſſu delinquere ita, vt manufactas planè faciant ægritudines.
Sed cura quidem harum febrium in promptu eſt, ſed earum dignotio maiorem exigit diligen-
tiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, ſcriptum reliquit: quare minus mirãdum com-
plures tantum in medicinæ operibus aberrare, quantum etiam cognitione falluntur. Sępius enim
quidam ab initio caſu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut ſole exuſti, aut fri-
gefacti, aut laſsitudine oppreſsi, aut vigilias paſsi, aut ira concitati, aut quauis alia cauſa, quæ per ſe
nocere natura ſit apta, correpti: deinde totum in cauſa antecedente conſiſtere, neq; aliam ſubeſſe
diſpoſitionem arbitrati, circa victum negligentius ſe habent adeo, vt ſe ipſos lateant in inſanabi-
les, aut ægre curationem admittentes morbos prolabi. Ob hæc igitur ante omnia curare oportet, H
quemadmodum etiam Hippocrates admonet, vt non ſolum futura pręcognoſcamus, ſed pręteri-
ta etiam atque pręſentia. Nam, & quod nunc præponitur, ad eam artis attinet partem: quod pro
viribus manifeſte trademus. Neque enim parua eſt differentia, ſi laueris iam ægrotantem, & ſe-
curum eſſe iuſſeris, aut eum per omnem cuſtodiam ſecuritatemq; traduxeris. Cum igitur ad
ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipſum ſunt, conſideratio incipienda, deinde & ab
alijs, adeo vt nec minimum aliquod pro viribus omittamus: Nam vt magis aut minus ei, quæ fit
ex maximis, indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione. Maxima quidem in omnibus fe
bricitantibus ſigna, in pulſibus atq; vrinis conſiſtunt: His vero addere oportet, & quæcunque alia
circa faciem Hippocrates ſcribit: accubitum quoque, & reſpirationem: item ea, quæ per ſuperio-
ra vel inferiora excernuntur: Et ſiquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut opera-
tionem conſiſtere videas (qualia ille mille in millibus ſcripſit) neque ex his vllum aliquod negli-
genter prætereas: hęc quidem omnibus febribus communia ſunt. Itaq; etiam in ſimpliciſsimis, de
quibus præſens eſt ſermo, nihil horum relinquere oportet. At, poſtq̃ ex pulſibus atq; vrinis febris
naturam* perceperis: cum pulſus nullum inflammationis ſignum habuerit, neq; omnino inæqua- * ἦθος. i. mo[res] Al. εἶδος, id [est]
litas in vna arteriæ cõpulſione apparuerit, aut ſi hoc affuerit, omnino ſit imbecille: vrinæ aũt oĩno ſpeciem.

ſimiles

A ſimiles his, quæ ſecundum naturam ſe habent, aut non multum à naturali ſtatu receſſerunt: tunc & ad omnia illa, quæ antea à nobis ſunt dicta, accedere oportet: Et, cum veluti chorus quidã omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, ſi libeat, interrogare, nunquid aliqua manifeſta anteceſſerit cauſa. Siquid enim huiuſmodi æger fateatur, expectata prima febris ſolutione, ſtatim oportet lauare, cum tunc certior tibi ſit facta dignotio, & ex ipſo ſolutionis modo. Nam arteriarum motus in hoc in totum aſsimilatur ei, qui in ſanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur, neque ſi multum temporis inter primæ acceſsionis finem & ſecundæ principium intercidat, quemadmodum in tertianis atq; quartanis. In illis enim febris remanet ſignum: in ephemeris autem in totum aboletur acceſsione ceſſante: Plurimis vero earũ & humidi quidam vapores, & quibuſdam etiam ſudores optimi apparent: aut omnino quidam plurimus veluti vapor ex intimo corporis exit. Sed & vrinæ quoq; multo nunc meliores, quàm circa febris principia, videbuntur: Et, ſi capitis aut alterius partis dolor ſimul inuaſerit, neque hic amplius perſiſtet. Ægrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipſa ſignum, tanquam ſigillum quoddam, vltra omnia alia ſigna, febris bonitatem tibi indicabit. Et, ſi, dum lauantur, neque horror quidam inſolitus moleſtauerit, neq; alia triſtitia affuerit: &, ſi poſt balneum deinceps
B bene ſe habere perſeueret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque ſine formidine ad potandum exhibe, adhibito tamen, vt præſentia exigunt, modo. Nos autem, vt te nõ latet, eis cauſam, quæ anteceſſerit, ſolemus dicere, neq; expectamus, vt illam ægrotus anticipet enarrare: quod maximum eſt argumentum, illum non errare, qui talem ſit adeptus facultatem. Si igitur remanentibus adhuc animi affectibus conſideratio habeatur, tunc ex pulſibus maxime tentanda dignotio, quemadmodum in libris de pulſibus ſcripſimus: poſt hos vero & ab aliis dignotio eſt petenda. Quòd ſi illi iam quidem ceſſauerint, remaneat autem diſpoſitio: paruum quidem ex pulſibus habebis indicium earum, quę febrem attulerunt, paſsionum: ſufficient autem tibi & ſine pulſibus reliqua. Communiter quidem omnibus vrinæ rufæ: Adiũgitur vero his, qui propter triſtitiam febricitant, acritudo potius, quàm abundantia caloris: quemadmodum è diuerſo his, qui propter furorem. Sed & extenuatio corporis in his, quos triſtitia, quàm in his, quos cura vexauit conſpectior exiſtit: oculorum præterea cauitas, ac quedam inconſueta decoloratio. hæc quidem ſunt & in aliis, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis diſtinguere oportet: nam ex his etiam in ſanis animæ mores poſſumus coniectare. at in ęgrotis, ſiquis diligenter inſpicere queat, ſunt indicia certiora. Sic quidem eos, qui propter diſciplinas, aut contempla-
C tionem aliquam diu cogitarunt, ab his, quos triſtitia corripuit, diſcernere oportet. At eos, qui vigilarint, diſtinguit forma palloris: nam in ipſis facies eſt ſubtumens, & oculorum motus manifeſtus: vix enim palpebras attollunt: ineſt etiam palpebris humiditas. Nam, qui triſtantur, aut cogitationibus detinentur, his exiccantur. Cauitas vero eſt commune accidens omnibus, mœrori, vigiliis, cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neq; oculorum cauitas, neque pallor manifeſtus, & plus caloris, atque celerius ex imo prorumpit: neq; pulſuum magnitudo deſtruitur, quemadmodum in vigiliis, triſtitia, & cogitationibus. Quare hæc à furore apertiſsime diſtinguuntur: abinuicem vero, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex laſsitudine in febrem inciderunt, cutis eſt ſiccior, quàm in alia aliqua ephemera febre: Sed hoc quidem omnibus ex laſſitudine febricitantibus commune exiſtit in tempore acceſsionis, donec conſiſtit: poſt hoc vero pluribus, modo non ſint ſupra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor ex intimo corpore effertur: quibuſdam vero, etiam poſtquam febris conſiſtere deſiit, ſiccitas perſeuerat: quod maxime accidit his, quos ſuperfluus labor oppreſsit, aut refrigeratis, aut à ſole exuſtis ſimul cum laſsitudine. Et quidem pulſus non eodem in vtriſque modo ſe habent, quia parui quidem his ſunt, quos ſuperfluus labor vexauit: in aliis vero magni. Quæ vero cute condenſa-
D ta accidunt febres (condenſatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim aſtringendi habet, † {ſubito ei} adueniente, velut illi, qui aqua aluminoſa ſe lauit, accidit) hæ quidem ex omnibus febribus ſolæ ſunt aſtricta paſsio. Has vero tactu cognoſcere licet: quemadmodum & arentes febres, & quæ ex laſsitudinibus & exuſtionibus fiunt. Nam neque harum denſitas hos queat latere, qui tactum habent exercitatum. Sed & caloris motus neſcio quo pacto reſurgit, qui mitis quidem in primo tactu ſentitur: acris autem ſi pluſculum tardemus. Non tamen & his vrinæ ſunt rufæ, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiam quibuſdam humecti magis atque prominentes apparent, quàm hi, qui ſecundum naturam ſe habent. Neque ſunt pulſus minores, cuiuſmodi in mœroribus, curis, aut vigiliis, aut valde immodicis exercitiis apparent. Febres autem, quæ ex bubonibus fiunt, pulſus habent maximos, veloces, atque frequentes: multusq; illis calor ineſt: ac, poſtquam febris conſtiterit, ſtatim ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidem, ſed mitis: acrimonia enim & mordacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adeſt: atq; vt plurimum facies rubicunda illis & magis tumens: vrinæq; ſubalbidæ. Communis autem omnibus huiuſmodi febribus eſt pulſus æqualitas: nam paucæ admodum ex his febribus eam, quę in vno ictu, inæqualitatem oſtendunt, & neq; ipſæ ſatis aperte ac manifeſte illam præ ſe ferunt. Talia quidem ſunt ipſarum indicia.

Al. ligatus.

Al. inſolita ei.

De curatione

De curatione febrium ephemerarum. CAP. 3. E

CVrare autem oportet omnes quidem balneis. At, qui ex denſitate cutis aut ex bubonibus febricitant, ſi in aere balnei ĩmorari iuſſeris, haudquaq̃ nocebis: reliquos oẽs q̃ citiſſime oportet ab aere ſemouere: ſi vero diutius in aqua immorari voluerint, permittẽdum. Oleo autem tepido & multo & manibus mollibus perfricare quàm plurimũ oportet, præcipue quidem, qui ex laſſitudine febricitant: ſecundo aũt loco, qui meatus habent aſtrictos: & tertio, qui ex bubonibus febrẽ incurrerũt: ſæpius aũt iſtos lauare oportet, in quantũ contigerit. Cibũ aũt aſſumere, qui ex laſſitudine febricitãt, poſſunt multoties, nõ æque tñ, qui ex denſitate cutis, aut bubonibus febricitãt: at his vtriſq; tenuis victus eſt optimus: qui vero ex laſsitudine febrierint, præcipiendũ eſt, vt cibos aſſumant cõcoqui faciles, ac cruditatẽ p̃cipue deuitẽt. Sed et vinũ potare, quantũ pͦſſunt cõuincere, ſunt permittendi. Mẽſuræ aũt ratio, quẽadmodũ in alijs oĩbus, ex viribus, & ętate ſumit̃ ægrotantis, necnon & ex naturali tẽperatura, & præterea ex conſuetudine, & anni tẽpore, & regione, atq; alijs huiuſmodi. Qui vero ex bubonibus febricitant, arcendi ſunt à vini potu, donec bubones ſoluantur. At, qui cutis foramina habent aſtricta, vel refrigerati ſunt, ſi non multum hoc affectu laborent, neq; plenũ corpus habeant, non ſunt à vini potu prohibẽdi: at, qui pleniore corpore ſunt, vel multum refrigerati, prohibere vtile eſt. Qui vero ex vigilijs aut aliquo animæ affectu febricitant, poſtq̃ balneaueris, cibo humectãte ac boni ſucci reficere expedit. Vinum vero {oĩbus, ſed} præcipue his, qui vigiliam paſsi ſunt, intrepide offerendum eſt, niſi capitis dolore pręmantur, aut pulſum venarum in temporibus ſentiant. liquet aũt, q̃ etiã in alijs eadẽ obſeruãda ſunt. Sed & ijs, qui ira, aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitãt, vinum eſt exhibendum: et qui furore febricitant, qñ oĩno ab affectu quieuerunt: prius vero non tutum eſt vti vino. Tẽtare aũt oportet & contrariũ ſemp̃ afferre ei, quod moleſtat: labori qdem, quietẽ: vigilijs vero, ſomnũ: iræ autẽ, & furori, atq; triſtitiæ, eã animi iocunditatem, quæ ex ſermonibus, actionibus, ſpectaculis, enarrationibus percipitur. Sic, qui cogitatione laborat, oĩno ratiocinationes omittat: &, qui ex bubone febricitat, prius huius curationi intẽdat, ac multo prius, vlceris vnde originẽ habuit. Hęc qdem febriũ ephemerarum indicia atq; remedia ſufficienter ſe habeant. Reliquæ vero febres non nullæ ex inflãmationibus, nõ nullæ ex humoribus accendunt̃: et, quę ex inflãmationibus fiũt, ſunt veluti quędã accidentia partiũ phlegmone laborantiũ: & morbus magna ex parte ab inſtrumento patiente denominatur phrenitis, aut peripneumonia, atq; pleuritis, aut aliquid tale. ſed de his poſtea dicemus.

[margin: F]

De febribus putridis. CAP. 4. G

AT, quæ ex humorũ putredine febres accendunt̃, hoc ipſo nominant̃ febres, & ſunt non accidẽtia morborũ, ſed ipſæ morbi. Ex his vero nõnullæ quidẽ ſunt ſine accidẽtibus, quæ & mitiſsimæ ſunt: quędã vero ſimul cũ accidẽtibus infeſtant. Nos vero de prioribus dicamus febribus, quę accidẽtibus carẽt: in qbus maxime, ſi fieri poſsit, primo die, qualis ſit febris, an acuta vel longi tẽporis, eſt cognoſcenda: & vtrũ ex his, quæ intermittentes dicunt̃, an continua. q̃ ſi primo ſtatim die fieri non põt, ſecundo ſaltẽ formã inuenire eſt tentandũ. q̃ ſi neq; in hoc aliquid firmũ aut ſtabile ſciat̃, in tertio ſaltẽ aliquid manifeſtius apparebit: nã paucæ omnino ſunt, quę, vt exquiſite dignoſcant̃, quartum deſiderent. Ego vero, q̃ breuiſsime potero, indicia explicare tẽtabo, ex quibus ſpeciem febris intelliges: planius autem ac manifeſtius de omnibus alibi diſſeruimus.

Signa febris tertianæ. CAP. 5.

QVæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero eſſe iudicabis, quæ per circuitum infeſtant. Tertianæ enim atq; quartanæ in totum cum rigore faciunt acceſsiones. Sed tertianæ quidem in primo inſultu cum vehementi ſæpe rigore incipiunt: Quartanam vero non vidimus cum vehementi rigore incipientem, ſed poſt tẽpus magnitudo illi ſuperuenit, præter id, q̃ neq; ſtatim ab initio hæc febris vt plurimum ſolet ĩuadere, ſed alijs, quæ anteceſſerint, ſubſequi. Quartana itaq; eas, quæ errabundæ aut erraticæ dicuntur, † inſequitur: Quotidiana vero raro aduenit, quin os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto ſplene generatur: tertiana ex iecore laborante. Quæ quidem cum valido rigore incipit, magis febrẽ tertianã, quàm aliquã aliarum febrium, fore par eſt. Si vero & alia, quę poſtea dicentur, ſigna atteſtentur, hanc proculdubio in prima die tertianam eſſe cognoſces. Quòd ſi cum paruo rigore inceperit, tunc magis & alia ſigna attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum atq; quartana, ſed etiam hemitritęus, id eſt ſemitertiana, aut aliqua alia ex continuis eſſe poteſt. Alia vero ſigna & ex caloris qualitate & quantitate, & arteriarum motu ſumunt̃, ex ipſa etiam rigoris, qui ſentitur, forma, & anni tempore, & regione, & temporis ſtatu, atq; ex natura & ætate ægrotãtis, & ex præcedentibus cauſis, & his, quæ concomitantur. Nã calor quidem, multus & acris eſſe debet: Pulſus aũt magni, † {ac calidi,} vehementes, veloces, atq; frequẽtes, omnis inęqualitatis, prȩterquam febrilis, expertes: Rigor autem, veluti ſi à re aliqua acuta magis, quàm frigida, cutis pungeretur: cum hi, qui quartanam, aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem ſentiant: Tempus autem anni æſtiuum, ſicuti & locus, & præſens conſtitutio calida: ſit autem & ægrotantis natura calidior, bilioſior, & ætas iuuenilis: & exercitationes potius, quàm ocioſitas, anteceſſerint: magis deuſtio, quàm frigefactio: & parcitas cibi potius, quàm crapulę: vigilię quoq;, mœrores, atque laſsitudines,

[margin: H]

† quidam c. addũt, prop phlegma

† in antiqs li busdã hęc n leguntur.

A laſsitudines,& intenſæ cogitationes ad eundem perducunt effectum. Quòd ſi multos alios eodẽ
tempore laborantes contigerit tertianis corripi febribus,hoc quoq; maximũ præter ea, quæ nup
diximus,ſignum erit.Q; ſi,cum hæc omnia affuerint indicia,aut ſaltem,quę maxima ſunt,& lõge
præcipua,ſitis quoq; vehemens adiungatur,vomitusq; bilis,aut ſudor, vel vtraq; ſuperuenerint,
tunc etiam aperte manifeſta erit.Q; ſi poſt hæc à febre quieuerit homo,hac inquã,quę in ſuo mo-
tu eſt & oĩbus nota:propria vero febrium inęqualitas in arteriarum motu relinquatur,tunc certiſ-
ſime poteris eſſe tertianã febrẽ enunciare,æque,ac ſi per tertium diẽ acceſſionem feciſſe vidiſſes.

Signa Quartanæ. CAP. 6.

QVartana autem (nam & huius ſigna tibi ſcribere oportet) manifeſtiſsimum ſui præbet in-
dicium in principijs acceſsionum,quando rigent adhuc,qui quartana laborant. Nam eo-
rum pulſus ſatis tardi ſunt ac rari.Cum autem conſiſtit febris,aut etiam augetur, neceſſe
quidem eſt,vt veloces fiant atq; frequentes.Seruatur tamen & tunc propria ipſius tarditas ac ra-
ritas,ſi additam velocitatem atq; frequentiam acceſsioni,ratione perpendas.Etenim,ſi compara-
ueris quartanæ febris conſiſtentiam tertianæ conſiſtentiæ, non paulo velociores atque frequen-
tiores in tertianis pulſus oſtendere arteriæ videbuntur:Et ipſius vnius motus inæqualitas in quar
B tana febre eius formam oſtendit: nam,quæ omnibus communis eſt febribus,in vno pulſu arteriæ
inæqualitatem in hac manifeſtiſsime licet comprehendere: multo enim velocius principium fi-
nemq; motus inuenies,quàm medium. Non tamen in tertiana ita ſe habet: breuis etenim in ipſa
eſt velocitatis exceſſus,atq; in conſiſtentia præſertim. Verum & caliditatis indicia diuerſo modo
ſe habent:nam tertianarum calorem & æſtum & veluti feruorem,in quartanis haudquaquam in-
uenies.Hæc igitur ſigna maxima ſunt.Reliqua vero extrinſecus:nam neque hęc ſunt omittenda,
ſed & ægrotantis natura eſt inſpicienda,ſi in ea atra bilis abundat:et tempus quoq; anni,ſi autum-
nus:& præſens conſtitutio,ſi inæqualis:ſic vero & loci natura, & morborum peruagantium po-
pulariter:& ſi lien intumuerit,febriſq; ſine ordine anteceſſerit,& ętas ſenior,quàm cõſiſtentium:
& ſi cum ſudore febres deſinant.In his vero bilis flauæ vomitus minime eſt expectandus, quem-
admodum nec in quotidianis:hoc enim tertianarum proprium eſt.At,cum febris ceſſauerit,ſi ad-
huc ſignum febris remanſerit:pulſuſq; his,qui ſecundum naturam, rariores ac tardiores fuerint,
quartana proculdubio erit huiuſmodi febris.

Signa quotidianæ. CAP. 7.

FEbrem vero quotidianam vel ex his maxime ſignis agnoſces:nam eius caliditatem humidio-
C rem cum quadam acritudine eſſe oportet, non,cum primum manus admouetur,confeſtim
occurrentem,ſed per moram.nam quædam fumoſa caliditas cum multo vapore commiſta exire
videbitur:cum magis ignis in multo humore ſuffocetur, quàm ipſum poſsit conuincere. Sed &
his multo minores ſunt pulſus pulſibus quartanarum,quàm iſtarũ pulſus pulſibus tertianarum.
Rurſus vero tanto rariores ſunt in quotidianis pulſus his,qui in tertianis,quanto illis pulſus quar
tanarum:at tarditas in vtriſq; eodem modo ſe habet.Minus vero ſiticuloſa hęc febris eſt: tãtumq;
eam quartana excedit,quantum iſtam tertiana. Lingua vero & totum corpus ſiccíſsimum eſt in
tertianis:at in febribus his humidiſsimum.Et vomitus pituitoſi.Et,quæcunq; per ventrem excer
nuntur,frigidiora ſunt,atque humidiora,& crudiora,aquoſiora, & pituitoſiora. Vniuerſum cor-
pus deniq; in hiſce febribus plenum crudis humoribus inuenitur.Ideoq; ętatibus,naturis, anniq;
temporibus,& temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem bilioſa ac ſicca temperatu-
ra nunquam vidi huiuſcemodi corripi febre. Pueri autem, & maxime paruuli,& ex his, qui iam
perfectum corpus habent,pituitoſi & habitus craſsi,atque ocio plurimo diditi,crapulis,ebrietati-
bus,balneis aſsiduis,poſt cibum præſertim,vtentes,à quotidianis facile capiuntur.Loca etiam hu
midiora,atque ex anni temporibus hybernum,atq; ex conſtitutionibus humidiores hanc præci-
D pue afferunt febrem.Quòd ſi ſit etiam populo communicata,tunc præter ea,quæ antea diximus,
ſigna hoc quoq; non parum ad eam dignoſcendam conducit. Non tamen harum febrium decli-
nationes,quemadmodum tertianarum & quartanarum,ſudoribus terminantur. Quare neq; ad
integram quietem manifeſte(exceptis paucis)perueniunt. Vrinæ vero, quæ procedentibus ipſis
adueniunt,totius morbi tempora docent:quæ autem in principijs videntur,febris etiam ſpeciem
indicabunt.Nam in quotidianis vel albæ ſunt & tenues,vel craſſæ & turbulentæ, vel rubidæ. In
tertianis autem rufæ vel ſubrufæ.In quartanis vero variæ quidem,ſed crudæ omnes. Hæc qui-
dem febrium intermittentium ſunt indicia.

Indicia febrium continuarum. CAP. 8.

FEbres autem continuas ex eo cognoſces,quòd nullum eis adeſt ex ſignis, quæ intermittenti-
bus oportere adeſſe diximus.Et ſi citra etiam quatuor & viginti horas non ceſſauerit febris.
Si vero inæquale habuerint incrementum,hoc præter alia ſigna longius etiam tempus oſtendit.
Et quidem ſi & proprium febrium ſignum in pulſibus manifeſtum habuerint. Si vero & inordi-
natio quædam,vel inæqualitas ipſis,vel inconcinnitas adſit,& hoc etiam indicium erit ſimul ma-
gnitudinis ac continuitatis.Si vero in hoc ſtatu permanentes,tertio die maiorẽ acceſsionem oſten
derint,aut excrementa & vrinæ omnino crudæ apparuerint,non poſſunt huiuſcemodi febres ad

ſeptimum

ſeptimum diem iudicari. Si vero & quarta dies tertiæ diei ſimilis fuerit, & febris quodammodo E
ſubmērſa,neqꝫ facies,aut reliquum corpus collabatur quicq̄:huiuſcemodi febris ad longius tem-
pus extendi conſueuit. Tales quidem ſunt differentiæ earum febrium, quæ accidentibus carent.
Curatio autem earum deinceps ſcribetur:primum quidem intermittentium,deinde cōtinuarum.
Ex intermittentibus vero breuiſsima quidem ac mitiſsima eſt tertiana. Longiſsima aūt,ac,quan-
tum in ipſa eſt,haudquaquam periculoſa, quartana. Quotidiana vero,longa,& nō ſine periculo.
Quare ab initio ſtatim ad vniuerſum ægritudinis tempus inſpicientes,rōnem victus inſtituemus.
Nam ægritudinibus,quæ acutæ ſunt,ac celeriter ad ſtatum veniunt,& ſi valde tenuem victū exhi
bueris,haud magnum afferes detrimentum. Quæ vero ſunt diuturniores, niſi ab initio grandiori
cibo reficias,hominem cum morbo pariter perimes,aut intempeſtiue victus modum cōmutabis.
Neqꝫ enim oportet ſtatu aduentante grandiorem,q̄ prius, cibum offerre, ſed cōtra potius, tenuiſ-
ſimum victum,qui in toto morbo exhibeatur,ad ſtatum reſeruare. Hoc igitur in omnibus febri-
bus cōmune præceptum. Sed oportet præterea, quæ ſingulis febribus intermittentibus propria
ſunt,conſiderare. Veluti confeſtim in tertianis(neqꝫ.n.male ab his initium ſumendum) primum
diſtinguas,ſi exquiſita ſit febris,& (vt quiſpiam diceret)legitima:aut non exquiſita, ſed velut no-
tha:nam,quæ exquiſita eſt,in ſeptem,quod longiſsimum eſt,circuitibus iudicatur,præter id,ꝙ ēt F
minime periculoſa eſt:Alteram vero,quę non eſt exquiſita,vidi qn̄qꝫ,cum in autumno incepiſſet,
in vere deſinere. Deinde vero,vt par eſt,in tempore adeo longo,tum quia ægrotus medici præce-
ptis parere noluiſſet,ſed in aliquo deliquiſſet:tum q͂a ex hyeme læſus eſſet,lien valde intumuit,&
præcōrdia flatibus ſunt oppleta,& iam ſubtumida quædam erat decoloratio in facie, ac præſertim
circa crura:adeo vt nobis de iuuene dubitare contigerit,ac maioribus vti remedijs fuerit neceſſa-
rium. Sic igitur nihil ſimile habet huiuſcemodi tertiana cum exquiſita. Quare & ab initio eas di-
ſtinguere oportet. quantum enim natura differūt,tantum rationabile eſt rationem victus permu-
tare. Vt igitur eas optime ſciamus diſtinguere,quę adoleſcēti acciderint,mihi ſat erit ſcribere:quę,
veluti quoddam exemplum ac monumenta,tibi futura ſunt earum,quæ non exquiſitæ tertianæ
ſunt. Erat tempus anni medium inter occaſum pleiadum & æquinoctium antecedens:incepe-
rat aūt febris cum horrore adoleſcenti circa aurorā ferè,vt neqꝫ in caliditate ſimilis tertianæ vide-
retur,neqꝫ in pulſibus. ſed neqꝫ vomitus bilis ſubſecutus eſt,neque ſudor ſufficiens, prætereꝗ ꝙ in
die ſecundo tantūmodo circa horam tertiam quidam pauci humidi vapores exierunt: ex quibus
febris quidem tranſpirabat,at ita pedetentim,vt vix circa veſperam expers febris videret. nam fe-
bris ſignum ſatis manifeſtum in pulſibus manſerat:in reliquis vero circa veſperas ſatis bene ſe ha- G
bebat,& per totam pariter noctē. Rurſus vero circa tertię diei auroram ſecunda acceſsio facta eſt,
omnino,pręterq̄ in tempore,ſimilis primę:nam nocte ſuperueniente paululū ante diem vapores
humidi exhalarūt,ac circa quartæ diei aurorā febris ceſſauit. Ac reliquo deinceps autūni tempore
atqꝫ hyemis,quo ęgrotauit,alia oīa & hora acceſsionis & ſolutionis febris eundem modū ſeruaue
runt. Agebat aūt adoleſcens circiter decimūoctauū ætatis annū,albus aſpectu, & pinguis, qui ſæ-
pius ante in ocio degerat,& crapulis balneiſqꝫ plurimis & repletionibus vſus erat: quare neqꝫ be-
ne cibos cōcoquebat. ſimul aūt aduenit ei durus pulſus,in prima quidem die atqꝫ ſecunda medio-
criter:in tertia aūt & quarta atqꝫ ſequētibus vſqꝫ ad ſeptimā,ad tantam peruenit duritiem, vt quiſ-
piam,qui ſoli crederet pulſui,multorū fore menſium ægritudinem iudicaret. talis aūt perdurauit
vſqꝫ ad vernū æquinoctium,in quo cœpit molleſcere. & rurſus poſtea quadrageſimo die omnino
æger à tertiana eſt liberatus,tendentē paulatim ad mollitiem pulſu,ac minore quotidie fiente ac-
ceſsione,vriniſqꝫ bonam habentibus ſubſidentiam:etenim hę quoqꝫ in priore tēpore erant admo
dum crudæ. Talis quidem eſt tertiana,quæ alteri exquiſitæ maxime contraria exiſtit. Reliquas ve
ro intermedias haud numero paucas,ex extremis determinatis haud difficulter inuenies. Quę.n.
in principio ſermonis tertianarum febrium indicia ſcripſimus,ſi omnia affuerint,exquiſitam red- H
dunt tertianā:cuius acceſsionis tempus breue eſt,quatuor nimirū horarū, aut quinqꝫ, aut ſex, aut
(quod longiſsimum eſt)vndecim,aut duodecim. Huiuſcemodi pręterea febrium vrinæ tertio die,
aut ad ſummū quarto coctionis ſignum oſtendunt. Hoc pacto quidem exquiſitā aut non exqui-
ſitā tertianā cognoſces:eadē quoqꝫ rōne & quartanā & quotidianā. Cui.n.oīa inſunt indicia, quæ
in quartanis febribus antea ſcripſimus,hæc vera atqꝫ exquiſita quartana eſt:cui vero minime,ſpu-
ria eſt,& nequaq̄ exquiſita:& quotidiana quoqꝫ, cui oīa,quæ diximus,inſunt,exquiſita eſt:cui aūt
non,non exquiſita. Non igitur ſicuti exquiſitæ quotidianæ & quartanæ,ita ēt non exquiſitę,ſunt
diuturnæ,ſed,quemadmodū exquiſita tertiana breuis eſt temporis,ſic & quartana & quotidiana
exq̄ſitę,diuturni. Hæc q̄dē in his,q̄ per circuitū quendā febricitant,oportet cōſiderare. In alijs aūt
febricitantibus vrinas atqꝫ excremēta atqꝫ vniuerſum corporis habitū inſpicere oportet: calorem
quoqꝫ,atqꝫ arteriarū motū,& quæcunqꝫ alia præter hæc Hippocrates,& longus vſus inſpicere iu-
bent,veluti regiones,anni tēpora,cōſtitutiones,& ætates,corporū tēperaturas, conſuetudines,&
cauſas antecedentes,& quæ ſimul cū morbis inuadunt,& quæ in medio tēpore apparent. Iam to-
tū,vt cuiqꝫ videatur,admonitū eſt,non tn̄ re vera ita ſe habet:nā quoddam maximum ēt inter hęc
oīa,breue tamen dictu,nondum ſcriptū eſt. Quid vero hoc eſt? morbi quātitas ac virium,res,quæ
ad eam

A ad eam explicandam vno indiget verbo, ad vſum vero permagna: neque enim bene prænoſcere poſſumus, niſi horum ſingulorum magnitudinem diligẽter penſitemus. Nam, vtrum morbus ſit exitialis, an non: & qñ magis debeat mori, aut ſanitati ægrotus reſtitui, niſi omniũ, quæ diximus, quantitatẽ diligẽtius animaduertẽs, ad duo redegeris capita, ad ipſius. ſ. morbi magnitudinem, & ægroti vires, nõ poteris vere prænoſcere. Nam, ſi vires adeo validæ fuerint, vt poſſint morbum ſuperare, neceſſe eſt ægrotum euadere: ſi vero contra, omnino morietur. Non igitur ſolum inſpicias, qualis ſit morbi ſpecies ac forma, ſed & eius magnitudinem aduerte. Nõ paruam autem hoc exigit experiẽtiam, tum alias ob cauſas, tum quia neque ſcribi, neque oĩno ſermone edoceri ſingulorum quãtitas poteſt. †Et, ſiquid in nobis eſt, ex nulla re adeo poſſumus ad exquiſitam peruenire notitiam, quantum ex crebra exercitatione circa quantitatis coniecturam. hoc quidẽ in ipſis operibus & diſcere & docere poſſibile eſt: quæcunque vero in qualitate determinantur, hæc diligenter ac manifeſte, quàm breuibus poterimus verbis tranſigemus.

Aľ. Et ſi id, qđ noſtrum eſt, aliquid forte ẽ, ex nulla alia re ad ſ⟨c⟩itum pfectionis venit, quã ex crebra &c.

Tertianæ exquiſitæ febris curatio. *CAP. 9.*

EXquiſitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile cõmota inualeſcat, quãto magis fieri poteſt, refrigerare oportet ac humectare: nam contrariorum contraria remedia ſunt, quæ quidem B quod ſuperfluum eſt, reprimant: quod vero deficit, ſuppleant. At flauæ bilis humor inter oẽs, qui in corpore ſunt, humores ſicciſſimus calidiſſimusq; exiſtit. Hũc igitur, cũ ad ventriculum repit, per vomitũ educere oportet: cũ vero vergit ad inferiora, per inferiorẽ excretionẽ: hoc quidem & ſponte fieri ſolet in tertianis exqſitis. Per vrinam quoq; & ſudores oportet diuertere. † Iuuat autẽ & per inferiores partes bilis expurgatio. Venter aũt mollibus clyſteribus exinaniẽdus eſt. Vrina vero potionibus, in quibus apium aut anethum maduerunt, prouocanda. Et, ſi tibi coctionis ſigna monſtrantur, iam cum fiducia abſinthium potes exhibere: quod alioquin ſummum eſt remedium mordicationum ſtomachi, quæ à bile proueniunt, ſi pręſertim ex ipſius coma, quantũ ſufficiat, accipiẽs melicrato intinxeris. Balnea vero calida ex aqua potabili proſunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum ẽt quia ſua qualitate plurimum iuuant: nã huiuſcemodi oĩa balnea humectãt, ac potentia refrigerant: Marinæ aũt aquæ & ſalſæ, nitroſæ atque ſulphureæ plus quidẽ bilis educunt, ſed multo minus, quàm potabiles, proſunt. Pręſtat vero neq; ipſas vtiles dicere, quandoquidem plus qualitate nocent, q̃ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendam corrupto iudicio hiſce balneis vti perſuaſum, deinde extenuato corporis habitu ad tãtam veniſſe perniciẽ, vt tabe conſumptus interierit: reliqua vero victus ratio† {ad bilem etiã excernendã} exhibita fuerat. Semp̃ C autem oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturã inualuerint, opponere: cum hoc multo plus iuuet, q̃ quomodolibet euacuare. ſed neque hoc ipſe nouerat, neque alio docẽte didicerat. Hæc igitur in balneis intentio ſit, vt corpus madeat atq; humectetur, atq; iccirco neq; nitrũ, neq; ſal, neque ſinapi inſpergere oportet, (quod genus mali cõplures ęgrotis afferre videñt)† at plurimum olei calidi infundentes ad aquã perducere ac madefacere: &, ſi in ea natare voluerint, quantum id facere poſſunt, permittendum. At, qui balneis admodũ delectantur, ſi etiam bis in die lauari permiſeris, non aberrabis: ſed illud ſemper habeto in memoria, vt in tẽpore id faciant. Si vero etiam coctionis ſigna oſtendantur, tunc, etiam ſi ſæpius laueris, nihil deliqueris. A vino vero ante, q̃ morbus concoquatur, omnino abſtinendum: at, vbi concoqui ceperit, dãdum eſt ab initio tenue, aquoſum, & paucum: vbi vero iam propè eſt, vt morbus ſoluatur, amplius eſt offerendum. Cibi aũt, quicũque humectant atque refrigerãt, oẽs vtiles ſunt exquiſitis tertianis: quantitas vero in ipſis ſit tanta, quanta optime concoqui poſſit. Ex oleribus quidẽ attriplex, blitum, lapathum, & malua, & lactuca, & cucurbita: ex alijs vero & ptiſſanę ſuccus, & ex alica ſorbitiões: & ex piſcibus, ſaxatiles: Ex volatilibus aũt, quæ mollibus conſtant carnibus: quę aũt talia non ſunt, eorum alę: teſticuli quoque gallorũ: & ſuũ pedes, & cerebra: paruorum vero ſi etiam dederis carnẽ lique D factam, nihil nocebis: ſed & oua ad ſorbendum ſunt concedenda, & pręſertim vitelli eorũ: nam hi facilius, q̃ pars alba, concoquũtur. Ex fructibus aũt permittendum eſt, vt illos deguſtẽt, q nõ ſunt omnino difficiles concoqui: oportet autẽ abſtinere à melle, ſinapi, & ſalitis, atque oĩbus acribus, & à vinis & ſatis vetuſtis, & quę natura ſunt calida. Hæc quidem ſit victus ratio in pluribus veluti ad coniecturam expoſita. Qui vero non ſunt delicioſi, his talis victus eſt inſtituẽdus, qualẽ noſti me aliquando inſtituiſſe in exquiſita tertiana ſecundum ſermonem Hippocratis, ex ſucco ptiſſanæ vſq; ad criſim. Hæc quidem in exquiſitis tertianis ſeruare oportet.

Aľ. Iuuat. n. & per has partes (vrinam. ſ. & ſudorem) bilis expurgatio.

In aliqbus co. græc. legitur. πρὸς τὴν γένεσιν τῆς χολῆς. ad generationem bilis.

Aľ. multoties

Aľ. at oleum quã maxime calidum.

Tertianæ nothæ curatio. *CAP. 10.*

IN his vero, quæ non exquiſitæ ſunt, prouidendum eſt pro viribus, ne morbus augeatur, ne've ægrotantis vires proſternantur, quę longiori tempore debent laborare. Difficile vero eſt ſeruare vtrunque, quoniam inediæ quidem, quantũ proſunt ad morbi coctionem, tm̃ vel etiã amplius officiunt viribus. Cibi vero, quantum ægroti robur adaugent, tm̃ coctiones impediunt. Sed & id quoque noſcere opus eſt, ad quãtam magnitudinem perueniat morbus, ac quantæ ſint ægroti vires: vt ad ea, q̃ maius auxiliũ expoſcũt, inſpiciens, inedia quidẽ in valẽtioribus audacius vtaris viribus, & morbo coctu difficili: largiori aũt cibo, vbi vires ſunt debiliores, neq; morbus admodum concoqui cõtumax. Hæc quidẽ & in omnibus alijs morbis conſiderare oportet. In tertianis

vero non exquiſitis,neq; ſtatim circa initia balneare expedit, ſed cum iam coctionis ſigna appa- E ruerint:neq; quotidie cibum oportet exhibere,ſed ſatis eſt alternis diebus. Quies vero & calefactio circa præcordia iuuant,& ſorbitiones concoqui faciles, & clyſteres non admodum molles. Quòd ſi ſanguinẽ mittere oporteat,neq; hoc quoq; omittendũ,ſed ab initio ſtatim adhibita earũ rerum,quas ſcis,diſtinctione tñ mittendum,quantum præſens exigit ſtatus.Sit aũt totius victus ratio,non quæ humectet atq; refrigeret vniuerſum corpus, qualis in exquiſitis exhibetur tertianis,ſed & aliquem modum aſſumat ad calefaciẽdum, atq; incidendũ. Plurimum igitur eos iuuat ptiſſanę ſuccus,pipere adiecto: vel etiam hyſſopum, vel origanum, vel ſpicam nardi mulſa aqua infundens & decoquens ad bibendum propina,& quęcunq; alia,quæ cient vrinam,præterquam illa,quæ ſupra modum calefaciunt atq; exiccant: maxime vero poſt diem ſeptimam danda eſt iugiter abſinthij coma.Et quidem oxymeli potione plurimos iuuat:& aliquid ex his, quæ molliter ventrem ſubducunt,quibus me aſſidue vti nouiſti. Vomitus autem poſt cibum adeo his, quibus hæc febris perdurauerit,vtilis eſt,vt multos ſciam ſolis vomitibus ſtatim prorſus fuiſſe curatos.

Quartanarum curatio. CAP. 11.

DEinceps de quartanis dicemus, quas etiam ipſas ab initio mediocriter ac leniter tractare oportet, nullum forte medicamen aut euacuationem exhibẽtes,niſi forte ſanguis vehemẽ- F ter ſuperabundãs appareat. Et, ſi vena inciſa is,qui fluit,niger videatur ac craſſus(pręcipue vero in his,qui liene laborant,huiuſcemodi viſitur)audacius mittendus eſt:q; ſi flauus aut tenuis appa ruerit,ſtatim ſupprimendus. Venam vero ſecare oportet vel interiorem,aut eam, quæ eſt in ſiniſtro cubito,mediam.Et victũ deinceps inſtituere minime flatuoſum,& optimum: Ventrẽ,quantum poſſibile eſt,mollem facientes his,quæ vſitata ſunt: Quòd ſi hæc nihil proficiant, clyſteribus vtendum eſt,à principio quidem mollibus,poſtmodum vero acrioribus. Arcẽdi ſunt autem à carnibus porcorum,atq; ab omnibus edulijs,quæ tenacia ſunt,& tardum habent exitum, ac quæ refrigerant exiccãntq; corpus. Vino vero vtendũ eſt albo ac tenui,ac mediocriter calido:& volatilibus,quæ boni ſucci ſunt,& non in paludibus degunt. Piſces autem adhibendi concoqui faciles, mollibus carnibus nihil tenax habentibus præditi. *Vtendum eſt autem ſalſis,& ſinapi:Et certis diebus id medicamen,quod dia trion pepereon vocatur,vel quod dioſpoliticum,eſt aſſumẽdum: &, ſi quotidie piper tantum cum aqua biberent,rectè etiam facerent. A frictionibus autem, & ambulationibus,& balneis,atq; alijs vſitatis non ſunt penitus prohibendi.Et, ſi omnino poſſent à balneis abſtinere,ſolis cõtenti frictionibus,q̃ plurimum ex eo iuuamen admitterent.Et,ſi quartana febris breuis ſit,neq; admodũ violenta,nihil nocuerit,ſi diebus interiectis ad conſueta exer- G citia ſe transferant.Hæc quidem ab initio & vſq; ad ſtatum ſunt peragẽda. Si vero in ſtatu morbi præcipue ægrotus eſſe videatur, tunc ſubtilioris victus ratio eſt adhibenda, q̃ ante vel poſtea. Statim vero præcipiendum eſt,vt diu conquieſcat,ac viſceribus prouidendum vngendo atq; emplaſtrando ijs,quæ mollire ac laxare poſſint:deinde medicamentis vtendum, quæ ciẽdi vrinam vim habent.Et,ſi coctionis morbi indicia apparuerint,tũc purgare oportet ijs,quæ humores atros exinaniendi vim habent,non ſemel tantum,ſed ſæpius,ſi fuerit neceſſarium. Vtendum autem & vomitibus poſt cibum tunc continue:&, ſi nihil prohibuerit,elleborum album eſt exhibendum,primum quidem pẽrmiſtum radiculis:q; ſi nihil fecerit,elleborum ipſum. Qui vero nequeunt euomere,hi per inferiora valentius ſunt purgandi,& his poſtea medicamen confectum *ex viperis in potu dandum,& alia,quæ ad huiuſcemodi febres commendantur,ex quibus eſt & illud nobis familiare præ cæteris laudatiſſimum,quod ſuccum cyrenaicum recipit.Quicunq; vero ab initio aliquod ex his medicamentis exhibuerunt,aut omnino ante ſtatum,quartanam, quæ erat ſimplex, ſæpius fecerunt duplicem,aut omnino maiorem ac difficiliorẽ:ex duplici autẽ triplicem, aut omnino ambas difficiliores maioreſq; reddiderũt. Noui autem medicum, qui auſus eſt homini, qui triplici quartana laborabat,medicamen ex viperis exhibere, quando nondum morbus in ſtatu H eſſet,deinde(vt par eſt)auctis omnibus,febris continua ſubſecuta hominem occidit.

Hic Alex.ᵉ reprehendit Gal.ᵉ a Traliano qa calida et sicca indistincte p̃scripsit cũ illa sint ꝯ̃ria q̃ͤ biliose

* Codices græci ĩpreſsi & manuſcripti o…, Oribaſius, I…lus, Aetius, … Trallian⁹ ĩl… Galenũ reprehendens, leg… humectant. Vide Stepha… Athe. qũo t… locũ explan…

* Af. infixu…

Quotidianæ curatio. CAP. 12.

QVotidianam autem cũ volueris curare,vtere oxymelite,†{poſt primos dies,}& illis, quæ poſſunt vrinam valide ciere:& vniuerſum totius victus caput ſit ad incidẽdum efficacius. Circa ſtatum vero, de ventriculo eſt habenda ſolicitudo,ac de eius ore pręſertim: deinceps iubendum eſt,vt poſt radiculas & cibos aſſumptos euomant:his etiã, quæ pituitã ſubducũt, vtendum.Reliquam vero victus rationem ad communes intentiones inſpiciens inuenies.

† Af. primis diebus.

Curatio febrium continuarum,quæ carent accidentibus. CAP. 13.

COntinuas autem febres, quibus quidem ſtatus morbi non vltra ſeptimam futurus eſt,& vires validæ ſunt,atq; ætas præterea conſentit, his quidem admodum exquiſitus & tenuis victus eſt inſtituendus. Quibus vero vel ſtatus totius morbi vltra ſeptimam,vel vires inualidæ, hi ab initio ſolidiori cibo ſunt reficiendi:prope vero ſtatum,tenuiori. Cum autẽ iam adeſt ſtatus,tenuiſſimum victum ſeruare oportet:deinde rurſus aſſidue ſolidiorem,ac ſimile augmentum efficere illi,quod ante ſtatũ fiebat,decremẽto.Sanguinẽ vero mittere oportet & ob morbi magnitudinem:& quibus rubor multo plus, q̃ naturæ cõueniat,& maior,q̃ p conſuetudine,totius corpo-

ris

A ris tumor,& venæ eminentes atq; extenſæ, his omnibus eſt auferendus, niſi vires, aut ætas, aut aliquid eorum, quæ ſupra commemorauimus, prohibuerint. Quòd vero humidus victus in febribus acutis omnibus iuuat, dudum rectè dictum eſt. Succum igitur ptiſſanæ his, quibus non aceſcit, exhibere oportet: & melicratum, quibus non bileſcit: & ſorbitiones ex alica, & panẽ ex aqua, & quæcunq; alia eandem, aut ſimilem vim habent. In his vero, quæ præter modũ calidæ & ęſtuoſæ ſunt, cum primum videris coctionis ſigna, tunc audacter aquam frigidam potandam exhibe: Modus vero in quantitate ſeruetur, quemadmodum tempus anni, regio, ætas, & natura, & conſuetudo etiam expoſcit. Talis quidem eſt, vt in vniuerſum dicam, febrium, quæ accidentibus carent, curandarum ratio.

Febrium, quæ cum accidentibus affligunt, curatio. CAP. 14.

Q Væ vero cum accidentibus ſunt, non æque ſimplicem exigunt curationem, at pro viribus metiendum eſt, quanta ſit febris, quantum've ex accidentibus periculum immineat, atque ad id, quod vehementius ac difficilius eſt, intendendum, non poſthabita omnino etiam alterius cura. Age enim ſiquis febricitet, †{& ad ſit} plethorica diſpoſitio, verum ex re- B centibus cruditatibus ſit, ac morſum ſentiat afflictumq; os ventriculi: vel ſi etiam humorem aliquem malum euomuerit, & in huius tranſitu non parum fuerit offenſus, adeo vt grauiter ſe habeat atq; anxie: Nunquid hic ad febrem reſpicientes, ſolam multitudinem euacuare tentabimus, (quod alioquin ſine moleſtia faceremus,) an prius ori ventriculi prouidebimus, ac deinde, poſtq; circa hoc bene ſe habuerit, quam contigerit, totius corporis euacuationem faciemus? Mihi quidem ita agendum videtur. Multos itaq; ſæpius vidi, qui ita affecti erant, quoſdam interijſſe, non nullos ad extremum periculum fuiſſe perductos, cum medici eos euacuare tentaſſent, antequam os ventriculi corroboraſſent. Sed neq;, ſi fuerit febris cum profluuio ventris, alia eſt opus euacuatione: verum hæc ſola ſufficit, quamuis non ſit pro multitudinis ratione. quicunq; enim his plus adimere fore neceſſarium putantes, aut ſanguinem mittere, aut ventrem mouere tentauerunt, in grauiora pericula duxerunt. Sed neq;, ſiquis ſimul & diſtẽtione neruorum laborauerit, & ſanguinis eguerit miſſione: huic tantum ſemel mittere oportet, quantum exigit morbus: ſed aliquid etiam accidenti eſt relinquendum: cuius cauſa ſæpe ſudores eueniunt, & vigiliæ moleſtant, & vires ægroti debilitantur. Ita etiam, ſi vehementiſſimæ vigiliæ aut dolor intenſus ægrotum infeſtant, cauendæ ſub ſubitæ ac multæ euacuationes. Ipſa præterea ambientis aeris tempera- C tura, loco accidentis cuiuſdam habenda, quãdo exquiſite calida ac ſicca fuerit, †{qualis eſt tempore medio} inter Canis ortum & Arcturi. Atq; ideo omnes, quibus medici nihil omnino de temporum ſtatu cogitantes, ſanguinem abſtulerunt, interierunt. Si etiam valde frigida fuerit, tunc quidem ſanguinem mittere eſt formidandum: cum non ignoremus non parua ex ſimilibus ſequi pericula. Interierunt autem non nulli, qui in calidis admodum conſtitutionibus non recte euacuati ſunt, ex ſyncopa vocata, & diſſolutione: in frigidis vero, cum acceſſiones incipiunt, nimium refrigerati non amplius releuantur. Ob hæc igitur neque in locis ſupra modum calidis aut frigidis ſanguinem mittere audemus. ſed, ſi regio ipſa & temporis ſtatus conſentiunt, omnino abſtinemus: cum vero non conſentiunt, euacuamus quidem, ſed multo minus, quàm ſi neutrum prohiberet. Tanquam etiam accidens quoddam, ægrotantis ad patiendum facilitatem conſiderare eſt neceſſarium: multi enim †{neq; vnquam ſunt euacuati,} neq; euacuationẽ vllam integram, aut inediam longam poſſunt perferre: ſed alij quidem ex his in omnimodam corporis imbecillitatem facile incidunt: quidã vero ſtatim os ventriculi male affectũ habent, adeo vt cibos abhorreant: quòd ſi eos cogantur aſſumere, aut non retinent, aut male concoquunt. In hac dignotionis parte etiam ægrotantis temperaturam contemplari oportet: quicunque enim calidi & D ſicci natura ſunt, hi omnes facile ab integris euacuationibus offendũtur. Et conſuetudo quoq; non parui momenti eſt tum ad omnia alia, tum pręcipue ad euacuationis indicationẽ: † quidã.n. nunq̃ antea fuere euacuati, neq; vnq̃ euacuationem integram pertulerũt, & multis cibis vſi ſunt: non nulli contra, neq; multis cibis vſi fuerunt, & euacuationibus ſunt aſſueti. hos igitur intrepide euacuare oportet, quando & reliqua etiam conſentiunt, cæteros vero (nempe inſolitos) nec ſi omnia alia id ſuaſerint. Eodem pariter modo & corporis habitus cõſiderare oportet: nam, qui denſa & ſolida carne conſtant, his habitus haudquaquam facilis pati. quare non oportet vereri ipſos euacuare ex toto, ſi quidem & alia id iubent: ſed qui mollem, & humectam, & diffluentem habent carnem, hi mirum in modum ſunt ad patiendum habiles. quare, & ſi reliqua omnia ſanguinem eſſe minuendum perſuadent, non tamen id facere audendum eſt: ſed & alijs euacuationibus, quantum moderate & caute fieri poteſt, vtendum eſt. eodem modo, & quicunque ſupra modum craſſi ſunt aut macilenti: nam & his venam incidere cauendum eſt, aliaſq; euacutiones integras vereri oportet. His etiã & ætas annumeranda eſt veluti accidens quoddam, quod prohibendi integram vacuationem vim habet: neq;.n. pueri, neq; ſeniores hanc ſine noxa tolerant. Hoſce igitur oẽs, quos diximus, vbi diſpoſitiones hortentur, non ſemel, neq; ex toto, ſed paulatim oportet euacuare inedijs moderatis, & frictionibus, & clyſteribus mollibus, humectationibusq;,

Margin notes:
†.legitur, nõ ſit.
†.multitudo
†multi codic. græci legunt. ...άπερ ...τες ...νετο ἐν τῷ ...αξὺ &c.i. ...lis hoc an... fuit tẽpore ...dio &c.
†...qbuſdã co... græcis hæc ...ã habentur.
† Manuſcripti ...nẽ quidã co...es habent. ...dam.n. nec ...quã euacua...nem ĩtegrã ...tulerunt, & ...ltis cibis vſi ...t &c. Sũt ẽt ...lices, qui ha...nt. quidam ...ec vnquam ...cuationẽ in...grã pertule..., nec multis ...is ſunt vſi, q...m contra, & ...ltis vtuntur ...is, & euacua...ibus ſunt aſ...ti.

tionibusq́ȝ,& cataplaſmatis,& balneis:quorum ſingulorum indicationes rurſus ab ijs,quæ antea E
diximus,ſunt aſſumendæ. Ita etiam, ſiquando duo contraria accidentia conſequantur, inſpicere
oportet,vtrum eorum ſit fortius. Eodem modo, ſi duo morbi eundem hominem obſederint,qui
inuicem pugnantes habeant indicationes:nam & tunc quoque aduerſus id, quod magis vrgeat,
inſtandum,neque alterum omnino negligendum. Eas vero,quæ habentur ex accidentibus &
morbis indicationes,non ſimpliciter,ſed ſecundum cauſam,à qua ſingula fiunt, conſiderandum:
qualia ſunt defectus animi,& diſſolutio. Nam conſueuere medici de vna re hæc duo nomina di-
cere. Eſt vnum quidem res ipſa, cuius ſunt plures cauſæ: Nam animo deficiunt & ex choleris
nominatis, & ex profluuijs ventris, & difficultatibus inteſtinorum ac læuitatibus, & mulie-
bri fluxu, & vulneribus, & ſanguine per ora venarum, quas Græci hæmorrhoidas appellant,
emanante, aut per ſuperiora educto, aut per nares aut alios meatus,& ex enixarum purgationi-
bus immoderatis. Non nunquam vero & vehemens cruditas animæ defectum attulit: & tunc
præſertim,cum ventrem ſupra modum ſoluerit. Et,qui bulimus appellatur,nihil aliud eſt, quàm
animæ defectus. Omnem pręterea,quę ex vtero prouenit,ſtrangulationē,defectus animi antece
dit,ſicuti ad vteri verſus ſuperiora recurſus,& ad latus inclinationes, atque inflammationes ple-
rūque conſequitur. Antecedit autem morbum attonitum,& comitialem, cum malignus exiſtit, F
& diſſolutiones,& ſyncopen, & tabem. Sed & in principijs febrium non admodum paucarum
aduenit,& tunc præſertim,cum ſupra modum aut ſiccum,& ſquallidum,aut plenum immodera-
te corpus extiterit. † Et nō nunquam etiam ſimul cum febre incendente atqȝ maligna inuaſit. Et
quibus extremæ corporis partes in principijs febrium plurimum ſunt refrigeratæ: & quicunqȝ
ob inflammationis magnitudinem vel hepatis,vel ventriculi,vel ſtomachi febricitant: his etiam
in principijs acceſſionū nō nunq̃ animi defectus adueniunt,illis pręſertim,quibus humores cru-
di & incocti redundant,aut qui aliquam præcipuam partem obſtructam habent. Animo etiā defi
ciūt,quibus os ventriculi male affectū eſt,aut humorū vitio mordicat̄,aut craſſis,vel lentis,† {vel
humidis,vel frigidis humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehementibus animæ affectibus
animo defecerūt},ſed præcipue ſenes,& qui alioquin ſunt imbecilles. Etenim plures eorum tri-
ſtati,aut lætati,aut irati,animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita
affectis haud in tempore ſuperuenientes,animi defectum inducunt: Sicuti,& qui magis robuſto
ſunt corpore, ex immoderatis ſudoribus idem patiuntur. Et,ſi abſceſſus quiſpiam rumpatur ve-
hementer ei,qui non admodum robuſtis ſit viribus:ac tum præcipue, cum materia ſimul tota ad
ventriculum,vel ventriculi os,aut thoracem defluxerit: Et,ſiquando etiam nos abſceſſus ſecan- G
tes totum ſimul emittere pus tentauerimus,animi defectum ſubſequi eſt neceſſarium. Et,ſi quā-
doqȝ purgantes,aut clyſtere abluentes, aut quomodocunqȝ euacuantes, id aliquo modo vehe-
mentius,quàm oporteat,egerimus:neqȝ enim in morbo intercute tota ſimul ſuperfluitas(quāuis
ſit præter naturam)poteſt ſine noxa euacuari: ſed tunc quoqȝ neceſſarium eſt hominem deficere
animo. At vero ex vehementia dolorum veniunt diſſolutiones, cum morſus quidam ac tormi-
na,aut ilei,† {aut inteſtini craſſioris affectus}ſubito accidūt. Sed & neruus percuſſus,& muſculi
caput animi defectum intulerunt, & maligna in articulis vlcera, omniaq́ȝ gangrænoſa & depa-
ſcentia,& immoderata frigiditas,atqȝ caliditas,vitaliſq́ȝ roboris diſſolutio. Hæ quidem ſunt de-
fectus animi cauſæ. Singulæ vero earū propriā curationē deſiderant,et de oībus quidem nō
contingit nunc ſcribere:nā,quę paſſionibus aſſident,ſine illis curari non poſſunt. Tantum igitur
in præſenti ſermone de ipſis dicemus, quantum quiſpiam de eis edoctus,poſſit ijs, quæ repente
ingruunt,acceſſionibus occurrere: Veluti quòd eos,qui ex choleris & ventris profluuio & mul-
tis alijs vniuerſim factis euacuationibus diſſoluuntur, aqua frigida ſpargere oportet,& nares ap-
prehendere, & os ventriculi perfricare, ac iubere,vt euomant, ſtomachum irritando digiti vel
pennæ immiſſione. ſed neqȝ malum manus & crura alligare:oportet autem nexus fieri plures ac H
fortiores circa manus,quando per inferiores partes fiunt euacuationes: quemadmodum,quan-
do per ora venarum hæmorrhoidum ſanguis profluit,aut ventris profluuia adſunt, aut cum per
vteros exeunt in mulieribus menſtrua:nam, ſi tunc crura fortius ligentur, ſæpius aliquid ad par-
tes inferiores attrahitur: Cōtra autem fit in fluxibus ſanguinis factis per nares atque vomitibus,
in q̄bus crura ſunt vehementius alliganda. Et quidem, quibuſcunqȝ in vulneribus ſanguis ema-
nat,eodē modo,ſi ex ſuperioribus partibus accidit,inferiores: ſi ex inferioribus, ſuperiores vin-
culis ſunt aſtringendæ. Situm quoqȝ aliquem in aduerſum tendentem parti expedit inuenire, nō
tñ hoc multum fiat:nam,ſi nimium tendatur,atqȝ ex hoc fatigetur, nihilominus irritatur, q̃ ſi in-
clinaret ad eundem locū. In vniuerſum aūt,aut ad cōmunia mēbris patientibus in aduerſum tra-
here oportet,aut ad ea, in quibus eſt euacuationis origo. Atque ideo vehementes euacuationes,
quæ ex vteris fiunt,cucurbitulæ iuxta māmas appoſitæ ſtatim ſedant:quæ vero ex naribus,hepa-
ti ac ſpleni ſecundū narem patientē: ꝙ ſi ex ambabus naribus ſubito ac multus ſanguis efflueret,
vtriqȝ viſceri ſunt adijciendæ. Vinum etiā aqua frigida tēperatum curat eas,quæ ex magnis fiunt
euacuationibus,diſſolutiones,& tunc præſertim,quando ad ventriculū fluunt humores. Sed ad-
uertendum eſt,an aliquid ſit,quod prohibeat huiuſcemodi exhibitionē. veluti ſi aliquod vnū ex
viſceribus

†Et cum ar… ti & malign… bre nō nun… ſimul inuaſi… eos, quibus… tremæ cor… ris &c. Nam… ijs pori⁹ de… intell gi, qu… ĩuaſiōibus c… ſi, maligni… tremis cor… ptibus refri… ratis, animi… fectū incurr… vt videre li… pag. 99. e…

† Codices q… dam gręci m… nuſcripti h… verba non h… bent.

† κωλικῆς δ… θέσεως eſt ĩ… riſque codic… græcis. quāq… aliqui κοιλ… κῆς διαθέσε… hic habent. … tñ inferius p… pe finē capi… τοῖς κωλικ… πάθεσι, vt re… qui etiam co… ces, habent.

de Hip. et Gal. 6. aph. 27.

A viſceribus inflammationem patiatur, aut caput vehementius doluerit,aut paſſio aliqua, quæ de-
lirare cogat,affuerit,aut febris incēdens in morbo crudo. magna enim & quaſi inſanabilia ex po-
tu vini in huiuſcemodi affectibus nocumenta proueniūnt.Quòd ſi nihil prohibeat, poſtmodum
ægrotantis naturam,& conſuetudinem,& ætatem,& ambientis aeris temperaturam diſtinguere
oportet : ad hæc enim reſpiciens , vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam, qui aſſueti
non ſunt potare frigidum,aut manifeſte ex ipſo offenduntur,& quicunq; natura ſunt frigidiores,
& qui in extrema ſunt ſenectute , & loco natura degunt frigidiori, tempore hyberno,cauere fri-
gidum oportet:at qui contrario modo ſe habent, hiſce intrepide offerendum eſt. Sit vero vinum
in fluxionibus,quæ ad ventriculum fiunt,calidum & tenue,quale Lesbium : in ſanguinis autem
fluxibus craſſum ac nigrum & acerbum.Ipſis vero locis imponere oportet , veluti ventriculo, &
vtero,& ſtomacho,& thoraci,quæ corroborandi vim habent: capiti autem & fronti , præter hæc,
illa etiam,quæ refrigerant.Et,quibus in ſummis partibus, & in naribus vena aliqua diſrupta eſt,
medicamen aliquod ex ijs,quæ ſanguinem ſupprimere poſſunt, imponendum. Balneæ vero in
fluxionibus quidem ad ventrem aptiſſimę ſunt,ſanguinis vero fluxum acriter irritāt.Et,quicūq;
ob ſudoris multitudinem animi defectum patiuntur , his etiam plurimum nocent : horum enim
B adſtringere oportet,ac refrigerare , non laxare cutem:& vinum frigidum præcipue his exhibere,
& nihil omnino calidū offerre.Sed neq; etiam crura ac manus ligare oportet,neque cogere ad vo
mitum,neq; vllo modo mouere:Ac ventis refrigerantibus aditum præparare:aerem quoque do-
mus alterare frigida atq; aſtringente qualitate , myrtorum folijs , vitium capreolis , ac roſis paui-
mentum conſternentes. Nihil vero horum confert , vbi ad ventrem fluxiones fiunt:nam,quo
magis cutem denſaueris,tanto ipſę magis augentur.His igitur,qui ex euacuationibus diſſoluun-
tur,ita confeſtim ſuccurrendum eſt:At , qui ex multitudine,non ita. Verum in illis artus quàm
plurimum fricare oportet,calfacere,atque alligare : A vino vero & cibis abſtinendum,& balneis
etiam,ſi febricitauerint:Sufficit aūt,ſi eis dederimus melicrati potum,in quo ebulliuerit thymus,
vel origanum,vel pulegium,vel hyſſopus.Conuenit quoq; oxymel , {& ligare ac fricare manus
potius,q̃ crura.} Et,quæ etiam ex vtero laborante exoluuntur,non aliter curandæ ſunt, exce-
pto oxymelite:fricare etiam atq; alligare magis crura oportet,q̃ manus. Et, quemadmodū in mul
to effluxu cucurbitas iuxta mammas imponimus, ſic, q̄bus ſurſum aut in latus tractus eſt vterus,
inguinibus & coxis adhibebimus:& naribus quidem ea,quæ fœtidiſſimum odorē habent:vtero
autem odorata,& ea,quæ laxare ac calefacere poſſint,medicamenta afferemus. Si vero os ven-
C triculi fuerit imbecille,atq; ideo animi ſequatur defectus,ea,quæ roborandi vim habent,oportet
emplaſtra adhibere, quale eſt , quod fit ex palmulis,vino , farina hordei,croco, aloe , ac maſtiche:
madefacere aūt ijs,quæ conſtant ex abſinthio,& oleo melino , & maſtichino , & nardo, & œnan-
the,& vino : Et , ſi ipſum ęſtuet,miſcere ex refrigerātibus aliq̄d,veluti cucurbitæ ſuccum, atq; la
ctucæ,& portulacæ,& ſolani,& ſereos , & vuæ acerbæ:hæc quidem non ſolū refrigerat,ſed etiam
aſtringit. Aqua etiam frigida æſtuanti ori ventriculi plerūq; ꝓdeſt,ſi in tempore detur,alioquin
plurimum obeſt.Atq; ijs,qui ventriculi os imbecillū habent , vinum calidū potius oportet exhi-
bere,ſi nihil ſit aliud,quod ꝓhibeat. Plurimū vero iuuat eos,qui ita laborant,etiam frictio extre-
morum.Quòd ſi ex his remedijs nihil melius ſe habuerint , exæſtuantes q̄dem q̃ primum ad bal-
neas ducere oportet:qui vero aliquid frigiditatis ſentiunt,medicamen dia trion pepereon nomi-
natum,atq; ipſum piper ſolum,atq; abſinthium bibāt. Qui vero ex vitioſis humoribus os ven-
triculi mordicantibus diſſoluūtur , hos poſt aquæ calidæ aut hydrolei potum fac euomere : q; ſi
difficulter euomant,prius concalefacere oportet,quæ os ventriculi circumſtāt,loca, & manus,&
pedes:quòd ſi neq; hoc modo poſſunt euomere,digitos aut pennas demittendo irritare oportet:
q; ſi neq; ſic euomant,rurſus his oleum calidum quàm optimū exhibendum.Solet autem ſæpius
D oleum non ſolum ad vomitum irritare,ſed etiam ventrem molliorem facere.eſt autem & hoc prę
ſentibus rebus non parum vtile : quare niſi ſponte accidat , arte procurandum eſt : præcipue ve-
ro & glandibus ſuppoſitis hoc tētandum eſt facere:quòd ſi ex iſtis facilius fiat,etiam abſinthij co-
mam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas,atque deinceps vinum:ac omnibus modis
membra oporet corroborare partim ijs,quæ extrinſecus apponuntur , partim abſinthij potioni-
bus:non tamen id in principijs faciendū ſuadeo,ſed poſtea,quando partes,quæ circa aluum ſunt,
fuerint expurgatę.Quando vero adhuc humores in ipſis continētur,nōdum adſtringere , ſed tm̄
concalefacere(vt antea diximus)cōuenit. Vbi vero multa pituita frigida in ore vētriculi fuerit
aceruata,fouere q̄dem plurimum oleo,in quo abſinthium ebullierit , poſtea vero etiā melicratū
exhibere,vel hyſſopum,vel aliquid ſimile infundendo:Dandum etiā oxymeli,aut piper, aut dia-
trion pepereon,aut diaſpoliticon medicamē : Et vniuerſum victus rationis caput incidendi vim
habeat. Quæ vero ex nimia frigiditate veniunt exolutiones,eodē modo curādæ ſunt , quo bu-
limi,omni modo calfaciēdo:vinū igitur eis exhibere oportet calida tēperatum , ac cibos,q calefa-
ciendi naturam habēt,fricareq; ac calefacere ad ignē ſimul. Quæ vero ex nimio calore accidūt,
ijs,quæ refrigerādi,ac corroborādi vim habēt,curādę ſunt:hę vero maxime eueniunt ijs,q in aere
ſuffocante ac balneo cōmorant̄. Statim igitur ipſos corroborabis, ſi aqua frigida ſparſeris,& fla-

bellaueris ad ventum conuerſos,& os ventriculi perfricueris atq; agitaueris, ac poſtmodum vi- E
no ciboq; refeceris. At, qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris malignitatem animi defectum patiuntur,† & in principijs acceſſionum refrigerantur: his artus fricare fortiter, & calefacere, cruraq; ac manus alligare, ac vigilias, cibiq; & potus omnimodam abſtinentiam præcipere oportet. Optimum vero in his, quid futurum ſit, præcognoſcere, atque hęc ante acceſſionem facere anticipare. Eos etiam, qui ex ſiccitate in principijs acceſſionum ſyncopam ſunt incurſuri, optimum eſt præuidere: nam, ſi duabus aut tribus horis ante acceſſionem exhibito cibo, manus ac pedes conſtringi iuſſeris, non interibunt. Oportet autem cibos eſſe concoqui faciles, & ventriculo aptos. Quòd ſi magnum imminere periculum fueris ſuſpicatus, vinũ dare anticipabis, vinumq; prẹſertim in alicam elixatam infuſum: quòd ſi aliquid †{ panis loco alicæ} exhibueris, idem valebit. At, ſi mediocris ſyncopa expectatur, vino parcendum: ſufficit enim tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum aſtringentem cibis admiſcere: &, ſi ad hæc mediocriter tulerint acceſſionem, cum rurſus cibum obtuleris, non erit neceſſarium fructibus vti. hęc quidem facienda ſunt, ſi quid futurum præuideris. At, qui ex inopinato in periculum inciderint, vinum calidum cum pane eſt exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ calidæ. Nam, ſi ijs, qui ita affecti ſunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo F
ſyncopam patientur, verũetiam penitus ſtrangulabuntur. At, qui animo deficiunt ex membri principalis obſtructione, his oxymel dare oportet, atque ex hyſſopo, origano, pulegio, & melle potum, ciboſq; incidendi naturam habentes: nam craſſi ac tenaces magnas in ſimilibus afferunt noxas. Sed neq; deterius fuerit artus perfricare atq; alligare: prodeſt etiam hiſce potibus vti, quæ vrinam ciendi vim habent, veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroſelinum, & ami, & daucum, & ſpicam nardi recipiunt: quæ vbi manifeſte iuuerint, iam vino vtendum eſt albo & tenui, non admodum antiquo. Noſces vero huiuſcemodi obſtructiones cum ex alijs inęqualitatibus pulſuum: tum ex his præcipue, quæ ſecundum magnitudinem, paruitatem, ac vehementiam, & debilitatem fiunt, vbi ſyndrome (id eſt concurſus) quam plethoricam vocant, non adſit: nam iſtius quoq; communes ſunt. Fiunt vero & in huiuſcemodi diſpoſitionibus, cum vehementes fuerint, pulſus intercidentes. Hæc quidem in libris de pulſibus à nobis latius explicantur. Nunc vero tranſgrediamur ad eum ſermonem, qui ſupereſt de reliquis exolutionibus, veluti, quæ ex abſceſſuum diſruptione, aut ſectione contingunt, aut ex ſuperflua euacuatione in ijs, qui aquam intercutem patiuntur: confeſtim quidem hi optimis odoribus fouendi ſunt, paulopoſt autem ſorbitionibus concoqui facilibus ſunt reficiendi. Si vero ob triſtitiam, aut gaudiũ, G
aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus & narium apprehenſionibus ſunt reuocandi, cogendiq; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationibus, aut doloribus, qui in articulis, neruis, & muſculorum tendonibus eueniunt, exoluuntur, ſtatim ſunt reuocandi: poſtmodum vero conueniẽs paſſioni curatio eſt afferenda. Animi vero defectus, qui inteſtini laxioris doloribus, aut ilei, aut ſimilibus vehementibus cruciatibus fiunt, ex patientium locorum concalefactionibus frictionibuſq; extremorum præcipue curantur. At, quæ ex propria imbecillitate virium, quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intemperatura videlicet factæ partium, de quibus vires proueniunt, contrarijs curare intẽperaturis oportet: frigidas quidem, concalefacientes: calidas vero, refrigerãtes: atque in alijs eadem ratione. Virtus igitur, quam vitalem vocant, quam ex corde prodeuntem oſtendimus, ex pulſuum debilitate cognoſcitur: At, quę ex hepate oritur, ac naturalis dicit̃, ex ſanguineis egeſtiõibus ab initio aquoſis atq; tenuibus, poſtmodum vero craſſis ad modum fæcis: At, quæ ex cerebro originem ducit, quam præcipue non nulli animalem appellant, ex motuum voluntariorum imbecillitate deprehenditur. Sed de his quidem diſpoſitionibus proprio tractatu ſeparatim tibi ſcribemus: permulta enim ab ipſis medicis ſunt prætermiſſa. H

Curatio capitis à varijs cauſis moleſtati. CAP. 15.

QVoniam vero ſermonem de accidentibus hucuſque fecimus, rurſus ad primum inſtitutũ redeamus, vnam in omnibus communem intentionem habentes, cauſas nimirum, à quibus fiunt eorum ſingula, conſiderare. hæ ſiquidem tibi conuenientem curationem indicabunt. Veluti ſi quis doleat caput, ſi quidem os ventriculi illi mordeatur, & faſtidium ſentiat, iubendum eſt, vt euomat: nam vel bilem euomet, vel pituitam, vel vtrunq;. Quòd ſi nulla inſignis appareat in vẽtriculo paſſio, conſiderandum, nunquid multitudo, vel obſtructio, aut inflãmatio aliquarum capitis partium adſit: inuenies vero primum quidem, ſi interrogaueris, nũquid dolor per totum caput extendatur, aut alicui particulæ fortius inſideat: deinde nunquid cum grauitate, vel tenſione, vel mordicatione, vel pulſu. Nam, qui cum grauitate dolores fiunt, multitudinẽ oſtẽdunt: qui autem cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinem: cum pulſu vero, inflãmationem. at cum tenſione, ſi quidem ſine grauitate ac pulſu, ſpiritus crudi ac flatuoſi multitudo: ſi vero cum pulſu, corporis membranoſi inflammatio: at ſi grauitas adſit, multitudo intra membranas contenta ſignificatur. Cum igitur omnia diſtinxeris, cauſam, ex qua horum ſingula fiunt, conſiderare oportebit: illa enim tibi modũ curationis oſtendet. Veluti ſi multitudo vaporis atq; humoris

† In princi. acceſsionum refrigerantur.

† Al. panis alica.

A humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem febrium humores diffuſi, ac veluti efferueſcentes ad caput aſcenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinem. hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: Eũ vero, qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium trahendo per totum corpus, partim ipſi parti remedia adhibendo. In contrarium vero trahes clyſteribus acribus, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, &, ſi expedierit, aliquid etiam ſanguinis abducendo. Partem autem ſanabis eo tempore, quo ad vniuerſum corpus retrahis, ijs vtens perfuſionibus, quę à capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, poſtremo vero corroborantibus. Repellit autem oleum, quod omotribes, ideſt immaturum, nominatur, aut tale aliquid ſimile, & quod oxyrhodinũ, & roſaceũ vocat̃, ipſum ꝑ ſeipſum, & quæcũq; ex capitibus papaueris, & teneris oliuę germinibus, & hederæ corymbis, mẽtaq; viridi, & ſiſymbrio parantur. Vtendum vero ipſis in multitu*dine quidẽ crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidiore autẽ & bilioſiore, frigidis. Euacuat autem atq; diſſoluit & oleum calidum ipſum per ſeipſum, magiſq;, ſi antiquum fuerit, vel ſicyonium aut anethum in ipſo ebullierit. nam multitudo humorum, qui non admodum ſunt craſſi atq; tenaces, ſufficienter per huiuſcemodi euacuatur: Sed, & ſi ſpõdylion, vel ſer-

* Al. affectu.

B pillum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamenthi, vel mentæ, vel ſiſymbrij, ita etiam id, quod craſſius eſt, euacuabis. Hæc vero ipſa, virium etiã aliquid membris adijciunt, &, quæ debilia ſunt, roborant. Vtendum igitur ipſis deinceps vſq; ad integram ſanitatis reſtitutionem. Et, ſi oportuerit, per nares etiam & palatum expurgabis: & ſternutamenta excitabis. Et, ſi ad balneas hominem induxeris, ſiccis ſindonibus caput eſt perfricandum, ſalq; & nitrum & ſinapi ſine oleo imponendum. Hæ quidem ſunt ex particulæ debilitate doloris capitis medicinę. At, quando ex magnitudine febrium accidit, & medicamenta adhibere eſt neceſſarium, frigidæ qualitates ac vires, &, quę ex hydrelæo, & oxyrhodino, & papauerũ capitibus conſtant, infuſiones expediunt.

In dolore autem capitis, qui ſanguinis fluxum aut vomitum decretorium ſignificat, nõ ſunt remedia quærenda. neq; enim accidens quoddam, ſed bonum ſignum potius tale quicq̃ eſt exiſtimandum, ſicuti & multa alia, quæ ante criſes contingunt: quæ plurimis q̃dem terrorem incutiũt, bonum tamen quoddam oſtendunt. Optimum vero eſt poſſe dignoſcere, vbi corpus perturbatur, natura cum alias excretiones, tum præſertim vomitum, & ſanguinis fluxum moliente, quorum inſeparabile indicium eſt capitis dolor. Diximus autem plenius de hiſce omnibus alibi: nũc vero, quãtum poterimus, primum ſeruantes inſtitutum, breuiter de ipſis tranſigemus. Conſide-

C ra igitur primum quidem ſpecies febrium, ſi calidæ ſunt atq; vrentes: nam hæ per excretiones iudicari conſueuerunt, quemadmodum, quæ molliores ſunt ac veluti ſubmẽrſæ, diu durant, & ſæpius feruntur in abſceſſus. Secũdo loco, ſi morbus ſit ad ſalutem decliuis. Quis enim bonã criſim in morbo pernicioſo expectauerit? Tertio ad hæc, totius morbi tempus conſiderandum. ſi enim principij vel augmenti fuerit ſignum, nondum autem ſtatus neq; cõcoctionis ſigna apparuerint in vrinis, vel ſputis, vel alui excrementis, non expectandum eſt bonam fieri criſim. Hæc ſunt, ex quibus ſperauerit quiſpiam morbum per excretiones criſim habiturum. Eius vero, quod iam inſtat, neq; iam etiam futurum eſt, hæc ſigna ſunt. Difficilis quędam tolerantia omnem criſim antecedit, et, ſi quidem in die criſis eſſe debet, noctu: ſi autẽ noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, conſiderandum eſt, quotus ſit ægritudinis dies. Quidam enim ſunt, qui ad criſim apti ſunt, paruo etiam motu à natura accepto. Multi vero in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inſpicere, nũquid ſit ſecundum diei naturam. Nam ſeptimus dies etiam ex paruo naturæ apparatu ad criſim per euacuationem mouetur. Sextus vero magno apparatu indiget, & ſæpe neq; vlla in eo fit criſis: quòd ſi fiat, neq; ſine periculo, neq; fideliter accidit. Sic autem & vnicuique dierum aliorum quædam ineſt propria natura, quam, vbi de diebus decretorijs agitur,

D definiuimus. Age, iam ſit dies pro magnitudine perturbationis: Deinde oportet conſiderare, qualis erit criſis. De alijs igitur nihil impræſentiarũ dicere oportet. At, ſi vomitus aut ſanguinis fluxus ex naribus futurus eſt (nam huiuſcemodi criſibus vnum diximus eſſe ſignum, dolorem capitis) ex his maxime diſtinguere oportet. Primum quidem, ſi ſtatim ab initio non inuaſit, ſicut quoddam ægritudinis accidens, ſed in perturbatione, quæ ante criſim fit. Secundo loco, etiam ſi ceruix aliquid compatiatur, & præcordia retracta ſint, aut anhelitus difficilis repente ſuperuenerit, thorace veluti anguſtiore facto. Si enim poſt hæc omnia † pulſus in tumorem ſubito elati non reciderint in paruitatem, neque debiles facti fuerint, ſtatim criſis expectanda eſt. Si vero non modo non deciderint, ſed etiam in altum attollantur, & vehementiam aſſumpſerint, iam faciẽ ægrotãtis inſpicere oportet. Nã, ſi aliqua ijs, quę in ipſa ſunt, partibus palpitet, aut venæ, quæ ſunt in temporibus, pulſent, aut genę, vel naſus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis etiã criſis expectanda eſt. Si vero & inuiti lachryment, aut ſplendores videre imaginentur, ac manus naribus veluti ſcalpentes admoueant, tunc nõ iam fluxurum, ſed iam fluẽtem ſanguinem inſpicies: nam, vbi ſemel aut bis ſcalpſerint, ſtatim erũpit. Neq; vero ex his perterrearis, ſi hominem deſipientem, aut reſilientẽ inſpexeris. Nam & hæc humorum repentiũ ad partes ſuperiores indicia ſunt, quemadmodum & anhelitus difficilis, & præcordia retracta, & collum ſimul cum capite

† Al. pulſus ſubito agitati ac perturbati.

aggrauatum. At tibi vnà cum his indicio etiam ſit deſipientia. Et hæc quidẽ ſufficere ſigna poſ- E
ſunt. Sed accedit quandoq; & ægrotantis ætas, & natura, quæ ſpem magis confirmat, ac præterea anni tempus, & præſens conſtitutio. Nã, ſi ægrotus fuerit adoleſcẽs, aut alioquin natura calidus, aut multo ſanguine abundauerit, magis adhuc de hoc ſperandum erit: &, ſi etiã ſępius antea, dum ſanus eſſet aut ægrotaret, ſanguis ex naribus fluere viſus eſt, hoc vel ſolum ſufficit fluxus ſanguinis ſpem afferre. Si vero & tempus anni æſtatem videris, vel non quidem æſtatẽ, alioquin tñ calidam præſentem conſtitutionem, non'ne ex his aliquam indicationẽ aſſumemus? Quòd ſi & plures eo tempore criſim ex ſanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi ſpem vehementius augebit: & ſi corpus plethoricum extiterit, & conſuetæ excretiones fuerint retentæ. Mihi quidem nõ mõ non videtur difficile eũ, qui tot & talia habuerit indicia, futuri ſanguinis fluxus præcognoſcere: verũ ẽt abſurdum & magnæ imperitiæ, non præcognoſcere. Noſtri vero temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non ſunt. Nam, ſiue ex dextra nare, ſiue ex ſiniſtra fluxus ſit ſanguis, nihil difficile ex nuper dictis prænoſcere: plures vero medicorum hoc non ſolũ difficile, ſed neque omnino poſſibile exiſtimant. Tametſi has & alias excretiones omnes prænoſcere licet, ſi hæc duo tantum conſiderauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quã partem. Nam, & quę deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate ferũtur coercebimus, ſi iſta nouerimus: F
Veluti, verbi gratia, ſanguinis fluxus ex ſplene, magnæ cucurbitæ ſiniſtris præcordijs ſuppoſitæ facile retrahunt: at, qui ex hepate prodeunt, dextris: &, qui ab alijs membris, eadem ratione. Nam ex vno de omnibus colligere poteris, vniuerſale contemplando. Quare & ego hoc in loco præſentem finiam ſermonem: Deinceps autem de febribus, quæ ex inflammationibus accidunt, tibi tranſigam, deq; alijs paſſionibus, quæ in ſingulis partibus corporis conſtituuntur. Phlegmonæ autem, ideſt inflammationes, à veteribus vocabantur, quæ ſunt veluti phlogωſεs, ideſt inflammina, vel incenſiones: à iunioribus autem non omnes. Neque enim herpetas, neque eryſipelata, neque tale aliquid quicq̃ inflammationibus annumerant: ſed vni tm̃ affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atque dolore pulſatili, hoc nomen accommodant. Non tñ ad hunc ſolum febres & dolores ſequi videmus, ſed ad omnes ſimpliciter calidas, ac veluti efferueſcẽtes paſſiones. De his igitur, atque alijs ſimilibus morbis ſequenti libro verba faciemus.

GAL. DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM

LIBER SECVNDVS. G

ARGVMENTVM LIBRI.

Ratio curandi omnes præter naturam affectus, qui communi nomine inflammationes dicuntur.

De generibus, ac differentijs inflammationum. CAP. I.

DE his autem, quæ in ſingulis corporis partibus fiunt paſſiones, ò Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipiẽtes. Etenim ſæpius hæc fit, plurimasq; habet differẽtias, ex quibus oĩbus ſolent febres contingere. Cõmunis igitur in oĩbus ĩmoderata caliditas, & veluti phlogωſis, ideſt inflãmen, vnde & phlegmones. i. inflãmationis, nomen de ipſis afferre antiqui conſueuerunt. Propriã autẽ in ſingulis differentiam inuenies, ex qua eius ſpeciem agnoſces, & conuenientem aſſequeris curationẽ. Aliter. n. qui herpetes, aliter, quæ eryſipelata, atq; ali- H
ter, quæ phygethla vocantur, ac reliquas inflãmationis ſpecies curabis. itaq; hoc ẽt in loco antecedit ea facultas, qua poſſumus recte agnoſcere paſſiones. Tibiq; hoc primum conabor ſcribere, omnes ab initio diſtinguens inflammationum differentias. Prima igitur inflãmationis differentia eſt, ſecundum quam hanc quidẽ humidam, hanc vero ſiccam eſſe contingit: humidam quidẽ, quæ ex calida fluxione mẽbrum occupãte contingit: ſiccam vero, qñ nullo humore influente calor naturalis igneſcit. Hoc autẽ vſq; ad aliquid quidem veluti febris eſt membri: cum vero iam ad immoderatam caliditatem ac ſiccitatem peruenerit, corruptio atque extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura ſecari poteſt, quemadmodum differentia altera, ſecundum quam quoſdam influere humores particulæ dicebamus. Multæ enim ſunt huius ſpecies: nam fluente ſanguine altera: flaua bile altera: ambobusq; ſimul humoribus alia tertia. Et quidem in earum ſingulis vel iam putruit id, quod influit, aut in membro conſtrictum putreſcit: & vel craſſum eſt, vel tenue: & vel optimum, vel acre. Sanguine igitur optimo ac mediocrem craſſitudinem obtinente ad particulam aliquam vniuerſim fluente, atque ob multitudinem conculcato, vehemens dolor arripit hominem, niſi membrum ſenſum omnino hebetem habuerit: pulſusq; in profundo moleſtus accidit, tendiq; omnino ac cõtundi membrum apparet, & vehementem calorem perſentit adeo,

vt comburi

A vt comburi videatur,& refrigerari deſideret:taliſq; rubor per ſumma viget, qualis ex balneis ad-
uenit,aut ex igne,aut quouis alio modo calefactis.Hæc quidem paſſio totius generis nomen ac-
cipit,atq; Inflammatio nominatur,ſicut multę aliæ ſpecies nomen generis accipiunt:fitq; aſſidue
ex omni ferè occaſione.Nã & vulneribus,& cõuulſionibus,& contuſionibus,& diſruptionibus,
& defatigationibus ob exercitationem,& exarticulationibus,atq; fracturis, & ſpontaneis vlceri-
bus aduenit:& præter hæc omnia, quando ad immoderatam humorum repletionem venæ per-
tingunt,tunc ſuperfluum effundunt ad aliquam partem,quæ eo tempore recipere apta ſit. Om-
nino autem hęc reliquis omnibus eſt imbecillior,vel rarior,aut ad attrahendum paratior,vel im-
mobilior,quacunq; cauſa fuerit ad has perducta diſpoſitiones. Neque enim de hoc dicere propo
ſuimus. Flaua vero bilis,quando ſui ſeruans naturam vnà cum ſanguine per totum corpus de-
fertur,morbum facit,qui icteros,id eſt regius,appellatur. Sola vero, quando ſecreta eſt,& in ali-
quo membro conſiſtit,Herpes vocatur.Si quidem craſſa ſit ſecundum ſubſtantiam,totam exulce
rat cutem vſq; ad carnem ſuppoſitam : atq; hunc affectum Hippocrates nominat herpetem exe-
dentem:Si vero tenuior fuerit,id, quod in ſuperficie eſt,tantum veluti deurit:atq; hæc ſpecies ge-
neris ſortitur appellationem,cum ſimpliciter & ſine additione Herpes vocetur. Nam ex duabus
B alijs ſpeciebus,quę quidẽ nuper dicta eſt,Herpes exedẽs nominatur:reliqua vero altera,miliaris,
quoniam in hoc affectu puſtulæ paruæ ac multæ per ſummam cutem ſimiles milijs excitantur.fit
autem Herpes huiuſcemodi ex bile quidem & ipſe,ſed minus calida & acri,quàm ſint priores.
Quòd ſi ex ſanguine & flaua bile calidioribus,quàm oporteat, miſta fluxio fuerit, vel ex ſangui-
ne quidem,ſed ferueſcente et tenuiſſimo ſecundum ſubſtantiam,Eryſipelas paſſio vocatur,mul-
to inflammatione calidior, magiſq; colorem flauum repræſentans:Et, ſi tetigeris, facile ſanguis
ſubterfugit,rurſuſq; illabitur exquiſite tenuis,& aſpectu rubidus: Non tamẽ dolet hoc,veluti in
flammatio,neq;, vt aliqua inflammatiõis ſpecies, pulſum,aut compreſſionem,aut tentionem in-
uehit ſimilem:ſed quandoq; valde parum infeſtat,ac tum præſertim, quãdo per ſolam cutem dif-
fuſum fuerit,nihil inferiorem carnem moleſtãs.& tale ſępius accidit, atq; hoc eſt exquiſitum ery-
ſipelas.Quemadmodum,quod attingit inferiorem carnem:neq; ex vere tenui fluxione cõſiſtit,
neq; tantum eſt eryſipelas,ſed iam diſpoſitio permiſta ex eryſipelate atq; inflammatione. Exupe-
rant autem in ipſa quandoq; propria eryſipelatis accidentia, atq; hic affectus à iunioribus medi-
cis eryſipelas inflammationis participans nominatur:non nunquam vero inflammationis,& tũc
ipſum nominant inflammationem eryſipelatis participantem. Quòd ſi neutrius accidentia ma-
C niféſte obtinuerint,ſed æqualia apparuerint : tunc eryſipelas atq; inflammatio miſceri dicuntur.
Exquiſitum igitur eryſipelas cutis ſolius paſſio eſt,non tamen ipſa inflammatio partium tantum
cuti ſubiectarum,ſed harum quidem præcipue,non nunquam vero etiam cutis: & eſt ipſa quidẽ
dolorem afferens nihilominus,quàm altera,pulſus tamen ei deficit. Cum vero ſanguis influẽs
calidus ſufficienter extiterit & craſſus,quodcunque membrorum ſubito occupauerit, hoc com-
burendo facit vlcus cum cruſta:quicquid vero circumiacet,in inflammationem leuat, efferueſcẽ-
tem grauiterq; dolentem:vocatur autem Carbo huiuſcemodi paſſio.Cum vero ſanguis influens
niger extiterit craſſuſq;,ac fæculentus,ac feruens,qualis,quem antea diximus: ſimul autem & ſa-
nies non nullas tenues admiſtas habuerit, puſtulas quaſdam per ſumma cutis excitat,ſimiles ijs,
quæ ex igne fiunt, quibus diſruptis cruſtoſum ſub ipſis vlcus inuenitur:hocq; etiam Carbo eſt.
Inflammationis quidem ſpecies tot ſunt ſecundum ipſam paſſionis diuiſæ naturam. Multas
vero quiſpiam prætermiſſas putaret,deceptus multitudine nominum,veluti à Græcis Bubonas,
phymata,phygethla,ophthalmias,peripneumonias,pleuritidas, & multa alia ſimilibus appella-
tionibus dicta:hęc enim omnia inflammationes quædam ſunt,in prioribus comprehenſæ ſpecie-
bus. Singula vero diuerſa ſunt ſortita nomina,quoniam, qui primi ea impoſuerunt, vno nomi-
D ne & paſſionis ipſius,& patientis particulæ compoſitam intelligentiam interpretari voluerunt:
Sũt enim bubon,phyma,& phygethlon,partium laxarum(quas glandulas,ideſt adenas, vocant)
paſſiones:Bubon quidem inflammatio:Phyma autem,quod ſtatim augetur, atq; ad ſuppuratio-
nem feſtinat : Phygethlon autem eſt id,quod eryſipelas particeps inflammationis,aut inflamma-
tio eryſipelatis nominatur : Sic autem & Ophthalmia eius membranæ, quæ corneæ inhæret, eſt
inflammatio:Pleuritis autem eius,quæ latera ſuccingit : Synanche autem faucium:Peripneumo-
nia vero pulmonis:eademq; in ſingulis ratione.Eas igitur,quæ ſunt in partibus apparentibus in
flammationes,promptum eſt cognoſcere : quę autem in occultis,& febres afferunt omnino, non
æque diſcernuntur. At mihi videtur mente egere perſpicaci eiuſmodi agnitio, ac præterea peri-
tia naturæ membrorũ,quam ex ſectione ſimul & exquiſita ſcientia operationumq; atque vſuum
comparamus.De his quidem in alijs tractatibus diximus. Nũc vero non datur de his ſermonem
adiungere,quando tibi repente peregrinandi neceſſitas ingruat. Quo pacto vero quiſpiam eas
optime curet inflammationes,quę in apertis partibus conſtant:hoc tibi primũ tranſigere ſatago,
principium ſumens ab ea paſſione,quæ plurimum fit,atq; idcirco totius generis affert appellatio
nem : In qua hoc in primis conſiderandum exiſtimo,quod & in alijs omnibus magnam vim ha-
bet,vt morbi cauſam inueniamus.

De cauſis inflammationum, ac de communibus indicationibus illarum curandarum. CAP. 2. E

ESt igitur vna quædam apparentium inflammationum cauſa, quæ non admodum occulta eſt,
quæ Fluxio appellatur, niſi quãdoq; illis coniũgatur, quæ aliqua alia ex cauſa euidenti factæ
videntur: quando enim nulla ex his præcedente membrum confeſtim patitur inflammationem,
ea, quæ hanc paſſionem cauſa generat, Rheuma, id eſt fluxio, vocatur: ipſa vero paſſio, diſpoſitio
rheumatica. Oportetq; in his inflammationibus principia curationum optima fieri: nam, quæ in
ipſis errata contingunt, difficulter ſanabiles, aut omnino inſanabiles faciunt diſpoſitiones. Sunt
autem hæc duo maxima errata, ſi nulla de toto corpore prouidentia habeatur: & ſi calefiat atque
humectetur etiam membrum. Hæc vero duo medicorum pleriq; delinquunt, non nulli quidem
à Methodicorum hæreſi perſuaſi, & inflammationes omnes eſſe paſſiones aſtrictas exiſtimantes,
quas elaxare oporteat. Sunt vero quidam, qui ſine ratione atq; vlla conſideratione iſtos ſequun-
tur, vnam excuſationem ad male agendum habentes, cum multis delinquere. Sed neq; ex Dog-
maticis medicis quiſpiam, neq; ex Empiricis ita ſenſit: ſed, quod & ratio et experientia ſuadet, to-
tum quidem corpus euacuare congruis euacuationibus conſulunt: Ipſam vero inflammatã par-
tem perfundere ac ſuperlinire eis, quæ id, quod influit, repellendi vim habent: id vero, quod in
membro patiente continetur, euacuandi, vim autem ac robur adiungendi ijs, quæ iã affectæ ſunt, F
partibus. Ad quæ vero inſpicientes oporteat euacuare, iam & antea diximus: ſed & nunc breui-
ter commemorabimus, vt in ſequentibus memoria ſeruata, non ſit neceſſarium in ſingulis paſſio
nibus eas, quæ euacuationes indicant, audire intentiones. Ætatem igitur, & tempus anni, & re-
gionem, & præſentem conſtitutionem, et eius, qui afficitur, robur, habitumq;, et conſuetudinem,
atq; ipſam ægritudinis naturam diximus conſiderandam: Ex his enim, quando euacuare, vel non
euacuare oportet, & vnde, & quomodo, inuenitur: Veluti in ea, de qua nunc agitur, diſpoſitiõe,
ad genu fluxus deferatur, atq; hoc ſubito plurimum attollatur: tibi vero totum corpus plenum
ſanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni ſit ver, regio temperata, æger ve-
ro ſit adoleſcens aut iuuenis: is ſanguinis euacuatiõe ex ſuperioribus partibus indiget, oportetq;
incidere eius in cubito venam, aut ſcilicet interiorem, aut mediam: Si vero aliqua pars ſuperior
pateretur, per inferiora ſanguis eſt educendus, (Semper enim fluxionis motum ad contrarium
trahere expedit) atq; emplaſtrum apponendum eſt ex ſemperuiuo & corticibus malorum puni-
corum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei compoſitum: hoc.n. in talibus optimum eſt, atq;
ad omnia, quę facere intendimus efficax: repellit enim id, quod influit, atq; id, quod cõtinet, exic-
cat, & membra circunſtantia corroborat: milleq; alia medicamina eodem modo cõponere licet, G
quorum compoſitiõis viam ac modum in libris de medicaminibus didiciſti. Vnde ego quoq; in
ſingulis vnum aliquod tibi ſubijciam, futurum tibi & monumentum, & exemplum eius, quæ in
alijs eſt, facultatis. Si quidem non admodum doleant, talibus vtendum eſt: cum magno autem do
lore fluxu incidente non ſic oportet, neq; aquam calidam, neq; oleum, neq; farinæ triticeæ cata-
plaſmata afferre: hæc enim omnia diſpoſitionibus rheumaticis aduerſantur, quanuis ab initio ali
quid iuuare videantur. Sufficit autem in huiuſcemodi affectibus vehementiam doloris mitigare
aliquo ex his, quæ ex paſſo, & oleo roſaceo, & pauca cera, quæ in vtroq; ſit liquefacta, cõficiuntur.
Oportet autem hæc lanis excipere ſordidis, quæ plurimum œſipi habeant, & æſtate quidem fri-
gida, hyeme autem tepida apponere: Sic etiam cataplaſmata ex arnogloſſo, lente, pane, & roſaceo
oleo adhibere: paulo autem ſupra patientes particulas apponere ſpongiam vino acerbo intinctã,
aut aqua frigida: melius vero fuerit, ſi parum aliquid aceti adiungatur. Quòd ſi hæc cura inſigni-
ter profuerit, neq; alicubi pus ſe oſtenderit, emplaſtris, quæ ad fluxionem mollia parantur, eſt vtẽ-
dum. Optima vero ex ijs ſunt, quæ exiccandi & repellendi, quod fluit ſanguinis, ſine dolore vim
habent: quemadmodum ea, quæ vehementer intendunt, atq; idcirco dolorem afferunt. plus do-
loribus obſunt, quàm exiccando proficiunt. Tale igitur oportet eſſe medicamen, quale nobis in H
vſu eſt, quod ex chalcite conſtat oleo roſaceo diſſolutum: ſi vero lanam mundam vino acerbo ma-
defeceris, & exterius appoſueris, plus iuueris. Quòd ſi pus ſe in particula oſtenderit, cataplaſma
imponere oportet ſemel aut bis: plus vero in præſentibus iuuat farina hordeacea: adiungendum
tamen in his aliquid vel aceti vel vini. Et poſt, quàm ſecueris, & pus euacuaueris, cauendum eſt
deinceps, ne oleum aut aquam imponas: Et, ſiquando vulnus abluere, aut abſtergere oporteat,
melicrato vel oxycrato & vino er mulſo vtendum. Superponendum vero, ſi adhuc inflammetur,
ex lente cataplaſma: Si vero ſine inflammatione fuerit, aliquod ex his medicamentis, quæ empla
ſtica vocantur: quibus in huiuſcemodi ſectionibus vti cõſueuimus, & præcipue eo, quod ex chal
cite conſtat: Apponenda vero ſuper hæc extrinſecus ſpongia aut lana vino acerbo perfuſa: ꝙ ſi
acerbum non affuerit, tanto aceti aqua temperanda eſt, vt adhuc potari poſſit, atq; hac intingere
oportet. Sunt vero & ad hoc opportuna ea vina, quæ aliquid aquæ marinæ recipiunt: & tu quoq;,
vbi ſit opportunum, potes conficere permiſcendo ſal ei, quod affuerit. Vulneri autem nullum
ex medicamentis, quæ oleoſa ſunt, apponendum, quale eſt macedonicum, & quod tetrapharma-
cum nominatur: nam exquiſite exiccare expedit. Ita quidem ſanare oportet, quę ex fluxione fiũt,
inflammationes. Quæ vero alia ex cauſa fiunt, humectare & calefacere nihil prohibet. Et, ſi ad

ſuppurationem

A ſuppurationem perducere volueris,cataplaſma ex farina triticea,quæ in oleo atque aqua ebullie-
rit,apponendum.Et, ſiquando ſcarificare oportuerit,neq; hoc verendum eſt. Si vero eas,quæ ex
fluxionibus fiunt,inflammationes ſcarificaueris,magnum afferes malum,ac per initia prçſertim.
Nam, quæcunq; ex ipſis longioris temporis exiſtentes,poſt totius corporis euacuationem,atque
aliam opportunam curationem,quaſdam durities atque nigrities in membris habent derelictas,
his ſanguinem auferre nihil abſurdum eſt: neq; enim amplius hæ inflammationes exiſtimandæ
ſunt,ſicuti neq; eryſipelas,quod iam liuidũ eſt. Etenim & hoc per initia quidem infrigidãdum
eſt,tunc præſertim,cum ſine manifeſta occaſione factum fuerit:quãdo vero iam illi deerit feruor,
& ſcarificare conuenit,atq; emplaſtrum ex farina hordeacea calida, & ceratum, & aliud aliquod
medicamen ex diſſoluentibus apponendum: non tamen ex vena in talibus ſanguinem mittere
neceſſe eſt,ſed ventrem tantummodo expurgare ſufficit:dandum autem medicamen, quod bilẽ
flauam educat.Si vero paſſio parua fuerit,neq; hoc facere eſt neceſſarium,ſed ſufficit clyſtere acri
vti.Quæ vero ex vlceribus fiunt eryſipelata,& quæcunq; adeo manifeſtas cauſas habent: ſi ſta-
tim volueris cataplaſma apponere ex farina hordeacea,& præſertim ſi antea ſcarificaueris, nihil
nocebis.Inflammationibus vero,quæ cum eryſipelate coniunctæ ſunt,& eryſipelatis cum inflã-
B matione iunctis,miſta,quantum fieri poteſt, curatio eſt adhibenda, ſemperq́; illi,quod magis ſu-
perat,reſiſtendum. Et eorum quoq;,quæ Bubones,& Phymata,& Phygethla à Græcis dicun-
tur,ſimilem ijs,quæ in alijs partibus ſimiles accidunt diſpoſitiones, curationem oportet adhibe-
re,præterquam in partibus,quæ acriora medicamẽta in eiſdem affectibus poſſunt tolerare, quẽ-
admodum laxiores partes,quas adenas vocant. Herpetas autem, quantum ad totius corporis
euacuationem attinet,vt eryſipelata, curare oportet:quantum vero ad patientem particulam,nõ
omnibus ſimilis curatio adhibetur.Nam,qui exedentes ſunt, refrigerari quidem deſiderant ſimi
liter alijs herpetibus & eryſipelatis,non tamen ea ferunt medicamenta,quæ præter id,quod refri-
gerant,etiam humectare natura apta ſunt, ſed ſola admittunt refrigerantia, quæ etiam maxime
poſſunt exiccare. Non igitur vel lactucam,vel polygonum, neq; ex ſtagnis lentem,aut paluſtrẽ
lotum,vel anthylion,vel pſylion,vel portulacam,vel ſerin,vel ſemperuiuã,vel tale aliquid, quod
refrigerare poſſit atq; humectare,apponere oportet,quæ eryſipelatibus erant opportuna: neque
vnquam ſpongiæ fidas frigida aqua perfuſæ,neq; ſolano, quãuis refrigerandi atq; vnà exiccandi
vim habet,ſed mediocrem.Cum igitur maiorem,quàm ſolano adſit,expetunt ſiccitatem, ſuper-
imponere ipſis oportet ab initio quidem ex vite capreolos, & folia rubi, & rubi canini, & arno-
C gloſsi.Poſt hæc vero & lens adiungenda,ſi oporteat, & aliquando mel, & farina hordeacea, &,
quod antea ſcripſimus ad inflammationes,quæ ex fluxione eueniunt, cataplaſma, dempta ab eo
ſemperuiua.Ipſa vero loca exulcerata inunge medicamentis, quæ ad herpetas in libris,qui Phar-
maceutici dicuntur,ſcripta ſunt.Multa vero huiuſmodi apud omnes inueniuntur, plurimaq́; ex
his ad figuram paruorum circulorum formantur, &,vbi vti volueris, ex paſſo liquefacere opor-
tet:quòd ſi paſſum nõ affuerit,vino tenui & albo & ſubadſtringente,quale eſt Falernum,et Maſ-
ſilioticum,& Sabinum,& Adrianum,& Arſyinum,vtendum eſt. Cauendum tamen,ne ob anti-
quitatem,aliquam contraxerit in guſtu acritudinem:et,ſi poſca aquoſa loco horũ aliquando vſus
fueris,nil deterius feceris. Iam vero in longum tempus protractis vlceribus, neque paſſo circuli
parui ſunt diluendi,neq; poſca adhuc aquoſa ſit:& vina,quę ſunt adſtringentia, ſufficienter con
ueniunt,prçcipue quidem nigra:&,ſi ea non affuerint,alba. Medicamina autem in hoc tempore
ipſis præcipue ſunt accommodata, & quod Polyidæ vocatur,& Paſionis,& Muſæ,& Andronis,
& quæcunq; alia his ſimilia ſunt. Herpetas vero,qui ſumma tantummodo exulcerant, niſi diu
perdurauerint,nullo horum inungere oportet, † {comburunt enim fortiter,} & vehemẽter exic
cant. Verum iſtis ſufficiunt,quæcunque vim glaucij habent, medicamenta,diluere autem maxi-
D me quidem aqua:quòd ſi nil profecerit,etiam acetum adiungere oportet: quòd ſi etiã ſolani ſuc-
co intinxeris, aut arnogloſsi, plus etiam proficies. Summatim vero hæc te cognoſcere oportet,
quòd omne vlcus,ſiue ſponte,ſiue ex accidenti,ſiue ex vulnere factum fuerit, exiccari deſiderat,
medicamento(vt inquit Hippocrates) non aſpe*ro, hoc eſt,non mordente, neque vehementer
irritante, præterquam vbi malignum & cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt me-
dicamina,& quæ ignis vires habent,quale eſt miſy,& chalcitis,& arſenicũ,& calx, & ſandaracha:
etenim non aliter,quàm ignis, adurũt medicamenta huiuſcemodi: ſæpius vero, vbi iſta ceſſerint,
ipſum ignẽ adhibemus. Quapropter & his,qui Carbones appellantur,ſuper ipſam cruſtã, vbi
præcipue particula putrefit,huiuſcemodi medicamentorum natura eſt conueniens: Non tamen
loca circũiacentia tangere expedit, ne te ipſum lateas ea exulcerans, quæ minime expedit, ſed
antedictis circulis paruis vtendum eſt,qualis eſt,qui Andronius nominatur. Si quando vero ru-
bor inualuerit,& multa phlogωſis,id eſt inflammen,medicamentum paſſo diluendum, vel arno-
gloſſi ſucco.Si vero magnus ſit tumor, vino quidem acerbo in principio, poſtmodum vero &
aceto.Cataplaſma ẽt ex orobi farina & oxymelite confectum apponẽdum:atque ante hæc ſtatim
ab initio tantum ſanguinis auferendum, quantum ſufficit,niſi aliud prohibuerit. Hæ quidem
ſunt paſſionum per genera curationes: Quæ pro naturæ inſtrumentorum patientium varietate
mutantur.

† In codic. A. Græc. legitur ἔστι γὰρ ἰσχυρὰ. i. ſunt enim fortia.

* περισκελῆ.

mutantur. Quatuor vero ſunt ab his indicationes, ab eorum tẽperatura, à formatione, à ſitu, atq; E
à virtute. A Temperatura quidem, ſi non nulla quidem ex ipſis natura ſicciora ſunt, non nulla
autem humidiora: quædam frigidiora, quædam calidiora exiſtunt: Et ſecundum coniugationem
humidiora ac calidiora, vel humidiora & frigidiora, vel ſicciora & calidiora, vel ſicciora atq; frigi-
diora, aut ex toto temperata: oportetq; in curationibus intentionem haberi ad membri naturam:
hæc enim, quouſq; infrigidandum aut exiccandum ſit, docet. Nam, ſi carnoſæ partes inflammatio
nem patiuntur, paulum exiccandæ ſunt: venoſæ quoq;, quanuis ſint carnoſis ſicciores, non tamẽ
& ipſæ multum exiccari deſiderant. Sed, quęcunq; natura arterioſæ ſunt, magis venoſis ſunt exic
candę, atq; his amplius neruoſæ, & multo magis his chartilaginoſæ & oſſeæ. Nam prius, quàm ad
propriam naturam particula redeat, nondum curationi impoſitum eſſe finem arbitrandum. Ad
ſicciorem vero temperaturam reducunt, quæ natura ſicciora ſunt: & ad frigidiorem, quæ frigi-
diora: & ſecundum alias qualitates eodem modo: ad mediocrem vero referunt, quæ ſunt in ſin-
gulis mediocria. Sic quidem partium temperaturæ paſſionum variant curationes. At Forma-
tiones hoc modo: nam quædam ex ipſis intus habent ſpacioſitates, quædam extrinſecus, quędam
vtrinq;, quædam neutra parte. Velut ex ſimplicibus arteriæ ac venæ & nerui. quæ quidẽ ſunt in
artubus ſeu mẽbris extremis, q̃ græce κῶλα dicũtur, {qualia ſunt crura atq; brachia,} intus: q̃ vero F
intra pitoneũ, vtrinq;. Nerui aũt, qui in dictis membris extremis ſunt, neutra parte: qui vero intra
peritonæum, ex altera parte. Viſceribus autem ferè omnibus intrinſecus atque extrinſecus ſunt
magnæ ſpacioſitates: ac præterea caro ipſa, pulmonis quidem, ſpongioſa: contra vero renum,
denſiſſima: & poſt hanc, hepatis caro: ſplenis vero caro, quanto denſior eſt carne pulmonis, tanto
hepatis carne rarior. In omnibus igitur his, quæ neutra ex parte habẽt cauitates, quæ ſuperfluum
fluxum excipiant, fortiter exiccare oportet, quanuis non fuerint natura ſicciores, ſicuti nerui, &
præcipue illi, qui ſunt in artubus. Sed, quæ intus & extra aliquid inflammationis poſſunt relaxa-
re, non multum huiuſcemodi fortiter exiccantibus egent, ſi præſertim laxam carnem habuerint,
quemadmodum pulmo. At ex Poſitu indicatio, neq; ipſa negligenda eſt: nam, per quæ euacua
re oporteat, atq; quomodo, ipſa præcipue demõſtrat. Fluentiũ igitur adhuc humorũ, Antiſpaſis,
id eſt retractio, ſic enim Hippocrates nominat: eorum autem, qui iam membrum obſederunt, De
riuatio medela eſt. Vtrunq; autem euacuationis genus per communes venas fieri præcipit. Ve-
luti in locis muliebribus in contrarium trahes, ſi eas, quæ in cubito ſunt, ſecueris venas, aut iuxta
mammas cucurbitas appoſueris, vel manus concalefeceris, & fricueris atq; alligaueris: Deriua-
bis autem, ſi eas, quæ in poplitibus, aut talis ſunt, venas diuiſeris, & cucurbitas coxis applicueris, G
& crura calefeceris, ac perfricueris, atq; alligaueris. Et, ſi quidem in parte dextra locorum mulie-
brium paſſio fuerit, à dextra manu, aut crure detraxeris ſanguinem: ſi vero in ſiniſtra, à membris,
quæ illi è directo ſunt. Quod enim ab ipſo Hippocrate Cat'ixin, dicitur, hoc ipſum eſt, ſecundum
rectitudinẽm. Interiores autem venas incidere oportet: hæ enim viciniores magiſq; è directo * Al. æqualitem.
ſunt patientibus membris. Nam, ſi ſplene inflammationem patiente, ſanguinem vis euacuare, in
teriores in manu ſiniſtra venas ſecato: & ſi hepate, eadem ratiõe in dextra. Siquid vero ex ſuperio
ribus inflammationem habuerit, veluti in his affectibus, quos Græci ſynanchas & ophthalmias
vocant, & quicunq; alij capiti aduenerint, eas, quæ extrinſecus ſunt, atque è directo. Patientibus
vero membris extremis, à coniugibus euacuatio facienda eſt, ſiue retrahere velis, ſiue deriuare,
præterquam vbi paſſio ſit inueterata: tunc enim à membro ipſo patiẽte detrahimus. Sic igitur in
ſynanchicis eas, quæ ſub lingua ſunt, venas incidimus, quando iam totum corpus vacuum ſe no-
bis obtulerit, paſſio vero ſit diuturna. Sic & hepati & ſpleni cucurbitulas applicamus: ſic & aliud
quodlibet patiens membrum ſcarificamus, ſi non amplius humores influant (tunc enim magis
irritaueris, ac malum duplicaueris) ſed quando iam totum corpus expurgatum fuerit, neque iam
aliquid influit, aliquid vero, quod pridem influxerat, in membro contineatur. Et quidem laborã- H
tibus gibbis hepatis partibus, quod per vrinam trahere oporteat: concauis autem per excretio-
nem inferiorem, ſitus ipſe viſceris indicat: atq; etiam thoracem & pulmonem per tuſſes expurga-
re: ventriculum autem & ſtomachum per vomitus: inteſtina autem per inferiores excretiones:
quemadmodum & ſplenem & renes per vrinas: locos autem muliebres per menſtrua: cerebrum
autem atq; eius membranas per palatum, & gargareonem, & nares, & aures. Sed, quòd & ijs, quę
in ſuperficie ſunt, partibus talia medicamenta apponere oporteat, qualibus eget paſſio: ijs vero,
quæ in profundo ſunt, & quas per multa interpoſita debent eorum virtutes attingere, non qua-
lia nunc ſint, ſed qualia futura ſint, ex ſitu membrorum agnoſcimus. Quare, ſiue medicamentum
eſt ex ijs, quæ extrinſecus apponuntur: ſiue ex ijs, quę comeduntur, aut bibuntur, non præſens
eius vis conſideranda eſt, ſed qualẽ obtinebit, quando ad membrũ affectum peruenerit. Ob hæc
igitur, quæcunq; in pulmonis inflammationibus extrinſecus thoraci applicantur medicamenta,
valde fortiora atq; acriora natura ſunt, quàm ſi ipſa viſceri patienti apponerentur. Quod enim p̱
multorum corporum media ipſi membro patienti eſt occurſurum, omnino exoluitur, & viribus
deficit, ſi ab initio fuerit imbecille. Tm̃ igitur aduentitij roboris adiungere oportet, quantum in
tranſitu amittitur, vt, quod relinquit, ęquale remaneat ei, quod tactu iuuat. Ob id igitur in thora-

cis

idē in lib. de cost. art. med. c. 13. met. c. 15. sed q. sit intelligen vide 7. met. cap. 13.

A cis inflammationibus,quæ in parte ſumma cōſiſtunt,ea, quę ſolum elaxare poſſunt, ſufficiūt:Intrinſecus autem,ſicuti in membrana ſuccingente,acriora ſunt neceſſaria. Et de ſplene etiam,atq; hepate,omnibusq; viſceribus intra peritonæum ratio eadem. Sępius enim ex medicamentis impoſitis vlceratur cutis,quanuis durior minusq; ad patiendum habilis,quàm viſcera.Et, ſi ipſis viſceribus medicamenta applicare poſſemus,quibus ſubinde indigent, tanto molliora eſſe oporteret,quanto & ipſorum natura facilior affici.Et quidem omnia,quæ comedere vel bibere iubent, medicamenta viſcerum paſſionibus opitulantia,hæc multo acriora ac potentiora viribus eſſe cōuenit præ his,quibus indigent membra morbis affecta:exceptis illis,quæ & ventriculo & ſtomacho auxiliantur:hæc enim ſola talia exhibentur,qualia à paſſionibus exiguntur:reliqua vero omnia acriora,ac viribus potentiora ſunt,eaq; præſertim,quæ vel renum,vel pulmonis occaſione dātur. Conſidera itaque,quot numero partes pertranſire oporteat id medicamen,quod ad pulmonem ſit peruenturum:primum quidem os,& fauces,& ſtomachum:deinde & ventriculū ipſum, & quædam ex tenuioribus inteſtinis:deinde eas,quæ ſunt in meſenterio,venas: deinde eas, quæ in cauis partibus hepatis:ex quibus ad eas,quæ in gibbis ſunt,tranſumptum, hinc ad concauam peruenit venam:poſt quam ad cor:deinceps hoc modo ad pulmonem.Neque negare poſſumus,
B quin in ſingulis partibus his,quibuſdam admiſceatur humoribus, ac quandam trāſmutationem, atq; alterationem pro natura viſceris capiat:quare,quod de eius virtute relinquitur, minus omnino eſt atq; imbecillius,quàm vt membrum affectum iuuare poſſit. Quæ igitur à ſitu partium indicatio ſumitur,tantum curationem euariat: Quæ vero à Virtute,quantum nūc dicturus ſum. Quoniam ex partibus corporis non nullæ ab influentibus virtutibus gubernantur:quædam vero à proprijs atq; natiuis:atq; ex his ipſis quædam ſibi duntaxat, quædam etiam alijs fons & origo ſunt quarundam virtutum:& aliæ quidem opus habent peculiare,aliæ autem commune:permutare opus eſt curationis formam pro ratione earum,quas diximus,differentiarum. Nam pleraque ex remedijs ijs,†{quæ antea memorauimus,} morbum quidem finiunt,ſed natiuas membrorum virtutes offendunt,quæ quidem offenſio ad totum corpus pertinet:Quod dupliciter fit,quatenus aut viſcus illud alicuius virtutis eſt origo omnibus partibus communicatę,aut ipſius opus toti corpori vtile eſt.Hepar enim,cor,cerebrum, & teſtes communia vniuerſo corpori principia ſunt virtutum: Vētriculo autem,atq; locis muliebribus propriæ inſunt virtutes nulli alteri parti communes.opus tamen ventriculi quidem toti corpori confert,locorum muliebrium autem nequaquam. Nocet autem ſæpius paſſionis curatio membri patientis virtuti. Quæ enim immode
C rate laxant,ſoluunt robur,quare & membri virtutem: quæ autem ſupra modum refrigerant,natiuum calorem extingunt,qui fortaſſis(vt non nulli arbitrātur philoſophi ac medici ſummi) ſubſtantia virtutum exiſtit:&,ſi non hoc,ſaltem primum & maxime neceſſarium ipſarum inſtrumētum.Iam vero & qualitates quædam extraneæ virtutes diſſoluere poſſunt. Nihil igitur horum in curationibus præterire oportet,ne noſmetipſos lateamus,in eum incidentes ſermonem:Morbus quidem curatus eſt,homo autem obijt. quod à quamplurimis quotidie factitari videmus, q irrationalem experientiam colunt,atq; hęreſim methodicam,omnia artis bona deſtruentem,quę rationes quaſdam dogmaticas quidem,ſed multis erroribus plenas, cōſectatur. In indicatione autem,quæ habetur ex virtute partium,quiſpiam etiam reponeret & Facilitatem & Difficultatē ad ſentiendum.Nam,quæ facile ſentiunt,acria medicamenta non tolerant,ſicuti neq; etiā humores. Nam,cum acris humor in ventriculi ore continetur,ſæpius ſyncopa corripiuntur. Quòd ſi mediocris ſit affectus,anxietatem & nauſeam habent,& non nunquam humorem, quo infeſtantur,euomunt:non nunquam vero fruſtra agitantur, hocq; in illis affectibus accidit, in quibus in ore ventriculi vitiatus humor imbibitur.Eodem pariter modo,cum ad oculos huiuſmodi defluxerit humor,maximum affert dolorem, & puſtulas vlceroſas, quæ difficulter curationem reci-
D piunt,excitat.Sic quoq; rurſus oculi ipſi ob eam,quam habent ad ſentiendum facilitatem, tolerare non poſſunt acrium medicamentorum viciniam,quemadmodum neque etiam ventriculi os: quinimmo nec aliquod extrinſecus aggrauans hæ particulæ tolerant, & minus ventriculo oculus,vtpote qui non nunquam etiam ab ijs,quæ inunguntur,grauatur. At, quæ difficilem ſenſum habent,hæc cataplaſmata grauia ſuſtinent,& medicamenta mordacia. Siquis igitur velit ex facilitate ſentiendi indicationem illis quatuor,quas antea memorauimus, quintam annumerare,vel in ea comprehendere,quæ ex virtute ſumitur, nihil, quantum ad recte medicandum, differt. Has igitur omnes indicatiões in memoria habere oportet in quacūq; particula morbo aliquo affecta:nā & ipſius Temperatura,& Formatio,& Situs,& Virtus,ſingulas,quę in nobis fiūt, operationes commutant, communi intentione ſeruata: hanc enim ex morbo ſemper aſſumendam eſſe docuimus. Qui igitur ſecundum ſolam & ſimplicem intemperiem morbi fiunt, per contrarias qualitates curantur:Calida quidem intemperies per refrigerantia,ſiue primo, ſiue ex accidēti refrigerent:Frigida vero per calefacientia:ſic ſicca per humectantia: humida autem per exiccātia curantur.De eo vero,quod primo calefacit,aut ex accidenti,plenè(vt noſti) diximus in eo tractatu,quem De ſimplicium medicamentorum poteſtate compoſuimus:Vbi id,quod primo refrigerat,quandoq; ex accidenti calefacere oſtendimus, quemadmodum aquæ frigidæ infuſionem,

Nō eſt in antiquis.

* Al. continentem.

vbi caloris naturalis fecerit reuocationem:& quod calefacit,refrigerare,cùm rarefaciendo corpus E
caliditatem fecerit euaporare. Quæ igitur ſecundum ſolas actiuas qualitates corporis ſunt altera-
tiones,ex ſola,quæ ex calefacientibus,refrigerantibus,humectantibus,atq; exiccantibus poteſta-
te adhibetur,ad naturalem habitum reſtituuntur,neq; ſenſibili egent euacuatione. Quæ vero ob
materiæ influxum,ſi quidem bene temperata ſint,ſolam euacuationem deſiderant: ſi vero intem
perata,euacuationem,atq; vnà per contrarias qualitates expetunt alterationem, veluti quæ rheu
maticæ dicuntur diſpoſitiones.De quibus(vt noſti)vnũ à nobis volumen eſt editũ,in quo & hoc
ſtatim ab initio oſtenſum eſt,quòd ea,quæ totum corpus alit,facultate debilitata,huiuſmodi fiunt
diſpoſitiones,cum aceruata ſuperfluitas ad partes præcipue defluat imbecilles.Si enim ꝑ rheuma
ticam diſpoſitionẽ ſanguis,qui in huiuſmodi partes fluat,aliquam habeat cacochymian, miſta ori
tur diſpoſitio:quod forte rariſſime euenit.Sanguis.n.ſine pituita, aut flaua, vel atra bile fluẽs, te-
nuis ſemper mihi conſiſtentiæ apparuit.Ex alia autem quapiam cauſa ſi pars intumeat,conſiderã
dum eſt,an huiuſmodi affectus ſit phlegmone,an ſcirrhus,an œdema.Nos.n.omnem calidam ac
veluti flammeam diſpoſitionem nominamus phlegmonen,id eſt inflammationem: cuius differẽ
tias paulo ante diximus. Tempus itaque eſt,vt de œdemate quàm breuiſſime ſubijciamus, vt me
mineris eorum,quæ latius de hoc nos dicere audiuiſti. F

De Oedemate. *CAP. 3.*

OEdema igitur vocamus tumorem mollem, doloris expertem,quem ex pituitoſa ſubſtantia,
aut ſpiritu vaporoſo fieri conſtat,qualis in cadaueribus euenit.Non nunquam etiam in pe-
dibus & cruribus eorum,qui aqua intercute,& phthiſi,& alio malo habitu (Græci cachexian vo
cant)laborant. Verum tale œdema in periculoſis illis diſpoſitionibus accidens eſt, nulla propria
præcipuaq; curatione indigens. Sola enim frictio ex oxyrhodino, aut non nunquam ex ſale &
oleo,vel etiam ex ſale iniecto oxyrhodino ſiſtit ipſum,aliaq; huiuſmodi multa. Cũ vero propter
pituitam parti influxã huiuſmodi fit affectus, ſpongia in aqua, quæ parum aceti habuerit, infuſa
paſſionem aliquando ſedat:quæ ſi non quieuerit,plus aceti miſcẽdum eſt:ſit tamen moderata ip-
ſius temperatura,vt poſſit ipſam quiſpiam bibere.Quæ autem ex ea plus aquæ cõtinet,in princi-
pio adhibenda eſt,maxime in mollibus corporibus:Quę vero hac fortior fuerit,in robuſtis & du
ram habentibus pellem,& quæ ad primam ſpongiæ appoſitionem non iuuantur. Oportet autẽ
ſpongiam omnino nouam eſſe,quæ ſi non affuerit,ſaltem exquiſite abluatur ex aphronitro & ni
tro,& ex ea,quæ conia ſtacte,id eſt lixiuium diſtillatum,à Græcis nominatur.Quòd ſi ex his œde G
ma non quieſcat,aluminis parum imponendum eſt,ſpongiaq; omnino noua applicetur. Si vero
in aliquo artuum tale fuerit œdema,incipiendo ligaturam in imis partibus,finire oportet in altio
ribus,iniectionem & compreſſionem & vniuerſam diſtributionem faciendo, velut in fractioni-
bus.Curationis enim intentio in huiuſmodi affectibus miſta eſt,vna quidem vt eorum ſubſtãtiæ
aliquid diſſoluatur: alia vero, vt aliquid congregetur ac reſtringatur. Si igitur per ea, quæ dicta
ſunt,non ſedetur,tunc aliquid fortiorum medicamẽtorum, quod temperaturam miſtam habeat,
ex dictis viribus adijciendum eſt.Ego in diuturno œdemate,vbi prius particulã oleo illeuiſſem,
deinde ſpongiam ex lixiuio appoſuiſſem,atq; vehementius ſtrinxiſſem, affectum perfecte cura-
tum vidi,non amplius videlicet hac curandi regula habente miſtam virium intentionem, ſed ad
diſcutiendum & incidendum declinante: id quod in omnibus ferè diuturnis affectibus probatũ
haberi non ignoramus.Poſtquam vero ſatis ad te de œdematis ſcripſimus,de ſcirrhoſis deinceps
tumoribus dicendum eſt.

De Scirrho. *CAP. 4.*

EXquiſitus ſcirrhus eſt tumor præter naturam ſenſu priuatus duruſq;: non exquiſitus vero H
non omnino inſenſibilis eſt,difficulter tamen omnino ſentit.Scirrhus igitur inſenſibilis cura
tionem non recipit:qui vero difficulter ſentit,nõ incurabilis quidẽ eſt,non tamen facilem curatio
nem admittit.Fit autem ex humore lento & craſſo,qui partibus,quę indurantur, tenaciter infigi
tur.Interdum itaq; ſtatim à principio congregatur paulatim & augetur: crebrius vero medicorũ
imperitia paratur,cum vehementer eryſipelata & inflammationes aſtringunt & infrigidant. Si-
quis igitur medicamenta vehementer diſſolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manife-
ſtam faciant ſcirrhi diminutionem, breui tempore ſperabit perfectam curationẽ, non vere, igno-
rans,quòd reſiduum paſſionis hoc curationis modo incurabile redditur:tenuiori enim ex eo diſ-
ſoluto humore,reſiduum exiccatum lapidis duritiem aſſequitur.Non igitur curandæ ſunt partes
induratæ medicamento immodice ſiccante,ſed eo,quod calorem habeat tepidum, humiditatem
vero nec multam,nec omnino minimam.Quod enim ſuperfluum humorem habet, nihil omni-
no diſſoluit:quod vero minimum,plus,quàm oportet, exiccat.Oportet igitur induratũ corpus, à
medicamento,quod auxilio futurum ſit,ſimile quid pati his, quæ ſub ſole funduntur: vocantur
autem Malactica,id eſt mollificantia,huiuſmodi medicamenta,de quibus amplius diximus in qn
to tractatu libri,qui de ſimplicium medicamentorum viribus inſcribitur. Et exempla eorũ dicta
ſunt,

A ſunt, ſimplicia quidem, medullæ omnes atq; adipes. Ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina: ex adipibus autem adeps anſeris in volucrum genere: leonis vero in pedeſtrium cæteris præſtat. At vero, qui ex gallina ſumitur, anſerinum, & qui ex pardo leoninum ſequitur, ac deinde vrſinus, atq; taurinus. At, qui ex capris accipitur, & craſſior & ſiccior prædictis eſt, eoq; adhuc magis, q ab hirco capitur. At, iã dictũ eſt, quòd huiuſmodi affectus medicamẽtis vehementer ſiccantibus non indiget. De differentia vero, quæ ex eorum tenuitate craſſitudineq; oritur, indicatiue quidem dictum eſt, manifeſte vero nequaquam adhuc. iccirco in memoriam tibi reuocanda ſunt, quæ inuicem commentabamur, quando Cercyllij puerulum curabam, cui ex eryſipelate nimis infrigidato atq; aſtricto tumor ſcirrhoſus in toto femore relinquebatur. Exiſtimauimus enim medicamenta, quæ ipſum curare deberent, tenuia eſſe oportere: quare femur oleo perfundebam in profundam peluim poſito puero, quæ multum Sabini olei continebat, eo, quòd omniũ tenuiſſimum ipſum eſſe ſciebam: à balneo vero abſtinebam, niſi in longo interuallo dierũ totius corporis curandi gratia. Poſtquam vero partem fouimus, medicamenta ex prædictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miſcendo non nunquam bdellium ſcythicum, maſtichen ægyptiam, atq; ammoniacum thymiama vocatum, quod pingue & non vetuſtum eſſet: ſimiliter
B & chalbanen. Et poſt, quàm per hæc præparatũ fuerat, ſoluens ammoniacum pinguiſſimum in acerrimo aceto, circũliniui totum femur circum circa: deinde per aliquot dies rurſus opopanacẽ pinguiſſimum miſcui aceto acerrimo, & huius videlicet exoluens id, quod recens erat: alioquin pingue nõ permaneret: quemadmodum nec bdellium, nec ammoniacum, neque etiam chalbane: iuſſiq; puerum alteri cruri innixum ſaltare, vt plus cibi ad illud ferretur. Poſtea, vbi repulſus erat iam ſcirrhoſus tumor, timẽs, ne eius reſiduum maneret, omnia è cõtrario facere aggreſſus ſum, femur ex aliquo medicamento eorum, quę pice conſtant, perungens. Manifeſte itaq; clarebat, ꝙ ex aceto linimenta egregie tumorem comminuerant, laxatiua autem molliorem reddiderant, minorem autem nequaquam: viciſſim tamen eis vtendo, adhibito conuenienti moderamine, puerulũ curaui: Sic, vt, ſi altero dũtaxat medicamẽtorũ genere quis curationem attentaſſet, nihil ad ſcirrhi ſolutionem profeciſſet. In tendonibus (voco autem ſic muſculorum aponeuroſεις, id eſt eneruationes) ex prædictorum medicamentorum vſu manifeſtiſſima auxilia videri licet: ſiquis recte vtatur curatione ex pyrite lapide. Oportet autem eum, cùm igne excanduerit, acerrimo aceto aſpergere, ac deinde ſuper lapidem mouere partem affectam, vt à vapore ſurſum lato ſcirrhus diſſoluatur. Multæ enim partes iam planè curuatæ conuolutæq; hoc curationis modo membrum dimo-
C uendo, perfecte ſanatæ ſunt, vt ferè magicum opus videretur. At oportet præparare mollificãdo partem ſcirrhoſam medicamentis, de quibus ſupra diximus. Quinetiã in hac ipſa, quæ fit per pyritem lapidem, curatione, abũde multum oleum Sabinum calidum prius perfundendum eſt, aut aliquod aliud, quod extenuandi vim habeat. Nec minus proderit anethi comam decoquere, præſertim cum viride fuerit atq; recens. Quòd ſi pyritem habere non poſſis, molari vtendum eſt: vocant autem ſic lapidem, ex quo molæ parantur, quæ frumentum molunt.

De Scirrho Lienis & Iecoris. CAP. 5.

SPlenem induratum non ſolum deforis fortibus medicamentis curare conuenit, ſed etiam per fortiſſimas potiones: nam eas ſine moleſtia tolerat. ex quorũ numero primas partes ſibi vendicant cortices radicum capparis, & ſcolopendrij, & myricæ tum radix, tum germina, omnibus huiuſcemodi in aceto vel oxymelite coctis. At ſæpenumero, cum tangitur ſplen, renitens videtur: non tamen ſcirrhoſus, ſed flatuoſus potius eſt tumor: in quo oportet, vbi prius locũ abſinthio perfuderis, medicamen emplaſticum miſtas vires continens ſuperponere, quale eſt, quod ex ſulfure atque alumine conſtat. ſunt profectò multa huiuſcemodi in medicamentorum tracta-
D tibus deſcripta. non ſimpliciter autem miſtorum medicamentorum viribus attendendum eſt, ſed & quantum miſceatur. Cum itaq; ſplen flatuoſo tumore afficitur, & magis œdemate: ſi multum aluminis adhibueris, nihil nocebis: in ſcirrhoſis autem tumoribus vim diſſolutiuam ſuperare conuenit: parum autem eius, quod ſtringendi vim habet, admiſcendum eſt. Cum igitur de numero ſimplicium & ſponte naſcentium medicamentorũ flos ſalis tali ſit natura præditus, ſanat ſplenes induratos, ſi extrinſecus ipſis in veſica apponatur. Scirrhum autem hepatis ab initio quidẽ ſanauimus ſæpius: Vbi vero ad plures dies forte foret extenſus, neq; ipſe potui ſanare, neq; alium vidi, qui poſſet. Omnibus igitur, qui ita affecti ſunt, ex neceſſitate ſubſequitur aqua intercus: pereunt autem quãplurimi in tempore longo: quoſdam vero noui ẽt breui pereuntes, quibus aluus multa deijciebat. Liquet igitur, quòd his ſufficienter anguſtata erant ora vaſorum, per quæ trãſmittitur cibus ex ſimis hepatis partibus in conuexas, adeo quòd, ſiqui ex eis ſanati ſunt, ea, quàm antea diximus in muſculoſarum partium ſcirrhis, curationis ratio ſaluauit: neq; enim perfert hoc membrum fortia medicamenta, veluti ſplen. Augere autem oportet ea, quæ ratione inflammationis ipſi apponuntur, miſtura emollientium: erant autem illa ex abſinthij coma, & expreſſione myrobalani, & vtraq; nardo indicaq; ac celtica: adhuc autẽ & croco, & œnanthe, et maſtiche chia, & vnguentis, quæ ex ſpica nardi conficiuntur: adhuc autem & maſtichino, & melino, & œnãthino.

Omnibus qui ita affecti sunt intelligit de scirrho hepatis non lienis [illegible] ex puls. cap. 9.

no.His igitur ammoniacum thymiama,& bdellium,&,quas diximus,medullę,& adipes miſti,& E
quæ incidere poſſunt, factum in hepate ſcirrhum ſanare poterunt, ſi etiam ratio conueniens vi-
ctus adhibeatur vnà cum medicamentis,quę in potu ſumuntur ad aperiendum abſtergendumq́;
eum,qui in viſcere cõtinetur,humorem.Sunt vero hæc omnia etiam eos,qui in renibus continẽ-
tur lapides comminuere apta,de quorum materia multi medici conſcripſerũt. Admiſcere autem
oportet & ex his,quæ vrinam mouere poſſunt aliquid. Plurima vero eſt etiam iſtorum materia,
quæ à multis quidem ſcripta eſt, atq; à nobis comprehenſa in eo,quem de medicamentis ſcripſi-
mus,tractatu.Quare nunc etiam,quæ dicta ſunt, tibi ſufficiant.

De Tumore flatuoſo. CAP. 6.

TEmpus enim iam eſt tranſgredi ad alterum genus tumoris, cui materia generationis eſt ſpi-
ritus flatuoſus. Vocatur autem non ſolum flatuoſus, ſed etiam flatus, huiuſcemodi ſpiritus,
craſſus ac vaporoſus exiſtens,non ſecundum ſubſtantiam æthereus neq; tenuis.Cogita vero eius * Al.aereus
naturam ex circumſtante nos aere,in memoriam reuocans, qualis in auſtrinis conſtitutionibus,
qualiſ've in aqlonaribus fiat.ei.n.qui in auſtralibus, aſſimilatur flatuoſus:alteri vero, qui in aqui
lonaribus,is, qui in nobis ſecũdũ naturam eſt, ſpiritus. Adiuuat autem, ne huiuſcemodi ſpiritus
difflet,etiam denſitas corporum:quare huiuſmodi affectus curatio vnam communemq́; habebit F
intentionem ad elaxãda ea,quæ aſtricta ſunt, corpora,atq; ad craſſos ſpiritus extenuandos.Nam,
ſi ſubtiliori ſubſtantia ſufficienter calefeceris, id quidem,quod denſatum eſt,rarefacies, quod ve-
ro craſſius eſt effectum,extenuabis. Patientium autem particularum natura conuenientem auxi
liorum materiam indicabit,ac in ipſa maioris minoriſq́; rationem.Nam ſpiritus iſte craſſus & va-
poroſus non nunquam ſub membranis,quæ integunt oſſa,comprehenditur:non nunquam verò
ſub peritonæo:aliquando intra inteſtina vel ventrem: comprehenditur vero aliquando & intra
membranas,quæ muſculos complectuntur,quemadmodum & à membranoſis tẽdonibus:com-
prehenditur etiam ab ijs,quæ ratione cognoſcuntur, ſpatijs in muſculis atque alijs partibus cor-
poris,quorum locorum naturam in adminiſtratiõibus anatomicis didiciſti.Ita igitur ipſe muſcu-
lus inflatur,atq; in ventris vel inteſtinorum corpore flatuoſus includitur ſpiritus.et cum ſufficiẽ-
ter frigidus fuerit,tunc maximum dolorem excitat. Communis autem curatio omnibus (quẽ-
admodum diximus)per ſubtiliorem ſubſtantiam,quæq́;,quando paſſioni dolor adiunctus ſit,ta-
lem habeat naturam,vt dolorem queat ſedare. Secundum vero patientium partium differẽtiam,
& materia curationis commutatur:& augetur,atq; obtunditur vis. Cum igitur ex tali ſpiritu do
lor interuenerit in ventre inferiore,ſubtile oleum cum medicamentis,quę in ipſo ebullierint,per G
clyſterem inijciens,ſtatim dolorem ſedabis.Quæ vero debent ebullire in oleo medicamẽta, cum
ſubtili ſubſtãtia calefaciẽtia,ſint cyminum,& id,quod apud nos eſt,et magis, quã ipſum,id,quod
æthiopicum nominatur, & apij, & petrapij ſemẽ, & marathri, & ſinonis,aneſiq́;,atq; libyſtici,&
ſeſeleos,& dauci,& ſpõdylij. Et,ſi coniectura comprehenderis frigidam eſſe dolentium partium
diſpoſitionem,rutam,& marathrum, & grana lauri intus decoques,miſcebiſ'que aſphaltum, ip-
ſumq́; oleum laurinum,& ſiqua alia ſimilem naturam habent. Quòd ſi inflammationẽ huiuſmo-
di doloribus adiunctam putaueris,auferes ea,quæ admodum acria ſunt, & quæ vehementius ca-
lefacient:ad ea autem,quæ in hoc mediocrem naturam gerunt,quæq́; vim elaxandi habent,trãſi-
bis. In oleo itaq; ad ebulliendum pones anethum & non rutam,etiam admiſcebis adipem anſe-
rinum vel gallinaceum:ſed hæc quidem, vbi vehementiores dolores infeſtant. Mediocres vero
etiam extrinſeca concalefactione iuuantur,ea præcipue,quæ ex milijs fit:nam eorum leuitas do-
lentibus commodiſſima eſt. Si hæc non affuerint,vel ex ſale calefacito,vel ex lini ſemine crudo,
vel quocunq; alio modo.Cucurbita etiam magna cum multa flamma abſq; cutis ſcarificatione, ſę
pius ſtatim dolorem amouit:oportet autem eam vmbilicum comprehendere.Quòd ſi etiam poſt
hæc dolores permanſerint, medicamentis ex opio vti non dubitabis, quale eſt Philonis Tarſen- H
ſis,omnibus medicis notum:quãuis ſcieris aliquam noxam ex huiuſmodi medicamentis, mem-
bris patientibus neceſſario affuturam: ſed certe ei, quod magis vrget,obſiſtendo, hominem,
qui ex nimio dolore ſyncopa corripitur, parua cum noxa ſaluare eliges. nam & ſequentibus de-
inceps diebus noxam membro ex medicamento contractam emendare licebit. Vocantur igi-
tur huiuſmodi medicamenta, Anodyna, id eſt indolentia,quoniam dolorem ſedant:& dolorem
quidem ſedant,non tamen diſpoſitiones penitus ſanant, ſed vim ſentiendi obtorpeſcere faciunt.
Vti autem oportet Philonis medicamento,omnibuſq́; ex opio confectis,non ſtatim,ſed poſt tẽ-
pus compoſitionis annuum,aut omnino ſemeſtre.Maxime vero atque citiſſime ex potu horum
medicamentorum laborantes dolore liberantur,vbi inteſtina gracilia patiũtur:Sicuti ex his, quæ
ſedi imponuntur,craſſorum inteſtinorum paſſiones præſentaneum habent remedium.Non mo
dica autẽ ſit virtutis diſtributio & ex ebibitis,cum inferiora afficiuntur: atq́; ex his, quæ ſedi im-
ponuntur,cum ſuperiora fuerint affecta.Quę quidem in carnoſis fit partibus ſpiritus flatuoſi ag-
gregatio,non nunquam omnino vacat dolore,ac longiori tempore durat, ac tum præcipue, cum
fuerint articulationi vicina.Hic enim ſunt muſculi magis neruoſi ac denſi, atq; in media ſui parte
carnoſiores ac rariores. Tales vero(vt noſti)paſſiones ſanaui medicamentis ex pice,reſina,tere-

binthina,

A binthina,& adipe leonino atque taurino. Conuenit autem ipſis & quod ex ſorde balnei, & calce fit,& ex ſycomoro,&(vt ſummatim dicam)ea,quæ inſigniter ſubtili conſtant ſubſtantia, quibus ea,quæ molliendi vim habent admiſcentur.

De Abſceſſibus. *CAP. 7.*

ENimuero, cũ de his ſatis dictum,iam tp̃s eſt, vt trãſeamus ad apoſtematum.i.abſceſſuum tractationem:ſic aũt nominant eas diſpoſitiones, in quibus inuicem diſtant, quæ prius ſe contingebant,corpora. Spatium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam ſubſtantiam ſpirituoſam vel humidam aut miſtam ex vtriſq; comprehendat. Tranſmutantur autem in abſceſſum inflãmationes quædam,atq; ex inflãmationibus eryſipelatis participantibus,et ex eryſipelatibus inflãmationis participantibus non pauca. Sine his vero etiam abſceſſuum diſpoſitio conſiſtit ex multitudine quorundam humorum,aut ſpirituum vaporoſorum, ſiue in ipſis patientibus partibus{in medio}generentur,ſiue ex alijs confluant,ea ratione,qua fiunt illa,quæ Apoſcemata ideſt decubitus vocantur. Noĩant vero ſic huiuſmodi diſpoſitiones,cũ,q prius vnũ membrũ infeſtant humores,eo relicto ad alterum tranſeunt. Quocunq; vero modo fiat abſceſſus, id ſpatium quod abſcedentes interiacet partes,humiditatibus,quę ipſum faciũt, repletur,quæ, vbi aliquãdo
B perdurauerint,multiformes habent alterationes. Nam & lapidibus, & arenis,& teſtis,& lignis, atq; carbonibus,& limo,& ſordiciei balnei,fęci,& amurcę,et multis alijs talibus ſimilia in abſceſſibus corpora cõtineri ſępenumero inueniunť. Qui igiť p ſumma ſub cute cõſiſtunt,facile dignoſci poſſunt,neq; eſt eorum ſanatio difficilis: nam ex tactus proprietate facillime diſcernuntur. Curantur vero ex extrinſecus adhibitis medicamentis,ijs, quę bibuntur, non indigẽtes,veluti q in profundo atq; in viſceribus præſertim fiunt. In dignotionibus igitur,cum ſuppurantur, cedũt digitis prementibus non reſiſtentes, quẽmadmodum membra inflammata:dignotionem igitur præbent manifeſtam. At proprietas ceſſionis alia eſt in tenuibus humoribus,alia in craſſis,quẽadmodum & in tenacibus atq; mucoſis humoribus. Sæpius vero nobis ſubijcitur cum tentione ſpirituoſa pars aliqua abſcedens, quæ vbi ſecta fuerit, inuenitur ſanguis concretus,adeo vt, qui bis aut ter huiuſmodi viderit diſpoſitionem, ſi ſolers & memor fuerit, comprehenſum in huiuſmodi tumoribus ſanguinem ita concretum agnoſcere poterit, cum in memoriam ex collatione reuocauerit tenſionis ac ceſſionis proprietatem. At forſan præſtat non proprietatem, ſed quantitatem tenſionis ac ceſſionis nominare. Curatio autem earum,quę in ſuperficie cutis abſcedunt, inflãmationum fit incipiente quidem adhuc abſceſſu per ea, quæ dolorem ſedãt atq; elaxant:pro
C cedente vero tempore ad ea,quæ concoquendi ac ſuppurandi vim habere proprie dicuntur, trãſire oportet. De his autem dictum eſt,ſicuti de pluribus alijs,in quinto de medicamentorum ſimplicium poteſtate tractatu. Statim igitur aqua abundanti perfundere atq; fouere oportet,& oleo calido partem inflammatam conſpergere,atq; ex farina triticea, quæ in aqua atq; oleo moderate ebullierit,cataplaſma imponere. Nam hoc citius ad ſuppurationem perducit, q̃ id, quod ex pane conficitur. Illud.n.maxime diſſoluendi vim habet,vt cui adſint ſales atque fermentum, optimeq; coctum ſit. Hæc vero omnia deſunt triticeæ farinæ. Et,cum ſuppurari incipientem inflãmationẽ curaturus, ſuppurationem prohibere poſſe ſperaueris, tunc plurimum panem ebullire permittas,oleo ſcilicet ac aqua ſubigens:ſit autem aquæ ad oleũ multiplex proportio. Plus autem,quàm hoc,ſuppurationem prohibet hordeacea farina ſimili modo præparata:quę vero in tali curatione infunditur aqua,habeat althęæ radices intus decoctas. Si vero per ſumma cutis in parte inflammata tenſio valida fuerit, multis ſcarificationibus incidere oportet in ſuperficie, ac poſtmodum ex farina hordeacea elixata,vt diximus,cataplaſma apponere. Tentauiť autem ſępius plurimas & valde tenues in ſuperficie ſcarificationes:contrario autem his modo alias profundiores magnas: & tertias, quæ medium tenebãt in longitudine ac profunditate. Quæ igitur in ſuperficie fiebant,
D debile auxilium afferebant:Quæ vero longæ erant atq; profundæ, plurimum quidem ſanguinis exhauriebant,adeo vt ferè animi defectum afferrent:rurſus vero ipſæ propriam curationem, veluti vulnera,exigebant:Quæ autem earum ambarum medium tenebant,ſemper inueni ab incõuenıẽtibus dictis eſſe remotas,atq; ideo eas in vſu cenſui prẽferẽdas. In qbus igitur difficulter ad ſuppurationẽ peruenit,neq; facile diſcuti tumor poteſt,ibi humores eſſe compactos craſſiores ac tenaciores eſt exiſtimãdum. In his vero diſpoſitionibus tm̃ conuenit ea,quæ fit per profundiores ſcarificationes, curatio. Conuenit etiam id,quod ex caricis conſtat in aqua decoctis, cataplaſma. Oportet autem non ipſas aſſumere caricas,ſed aquam, in qua ebullientes ſunt liquefactæ. Expedit vero & caricas pingues eſſe & dulces,vt earum humor non diſſimilis melli videatur. &, ſi eas aſſumens decoxeris vſq; ad plurimum temporis,reddetur aqua melli tenui ſubſtantia ſimillima. Huic igitur aliquando hordeaceam farinam inijcere oportet, aliquando panem Syncomiſtum (ſic autem nominant eum, qui medius eſt inter exquiſite purum & furfuraceum) vocant autem non nulli eundem panem Autopyron,quoniam in puro farinam,non qualis natura eſt,talem ad conficiendum panem aſſumunt, ſed prius purgantes furfur excernunt:contra autem in furfuraceo prius adimunt eam farinæ partem,quæ puriſſima eſt. Panis autem,qui autopyros appellatur, qualem habet ex natura farinam triticum,talem etiam ſeruat. Oportet autem triticum ipſum, ex

quo farina ſumitur,eſſe ex his,quæ generoſa dicuntur:quędam enim ex ipſis multum furfuris cō B
tinent,quæ ignobilia nominant:quædam vero ſiliginem,quæ (vt dixi)generoſa vocant. Nequa-
quam igitur oportet furfuraceum eſſe frumentum, ex quo vtilem ad cataplaſma farinam accipi-
mus,ſed, quemadmodum dictum eſt,multam habere ſiliginem. quòd ſi ignobilis tritici farinam
aſſumpſeris,craſſiorem furfuris partem oportet excernere,atq; ita panem medium conficere: Ex
hoc igitur pane partē mediam ac teneram ad cataplaſmata commiſcebis,quando potentia mediū
farinæ hordeaceæ & triticeæ volueris facere cataplaſma:Nam farina triticea maxime ad ſuppura-
tionem valet,hordeacea vero plurimum reſoluit.Hic vero, quem diximus, panis mediam naturā
ſeruat:ſicuti & eius farina inter nuper dictas farinas triticeas eſt media. Ad hoc igitur reſpiciens
cum decoctione caricarum miſce, quod tibi conuenientius videtur,ſiue ex panibus, ſiue ex fari-
nis. Si vero tumor reſoluatur,minus tamen,q̃ oporteret, ſimul coquere oportet cum caricis hyſ-
ſopum vel origanū.Si quando vehementius tumorē exiccare volueris, ſales decoctioni adijcias,
deinde hoc modo infunde farinam hordeaceam.Eximatur autem & hinc,quicquid furfuraceum
eſt:&, poſtq; plurimum ebullierit,appone cataplaſma. In tumoribus quidem, qui difficulter re-
ſoluuntur,verendum eſt,ne eorum reliquiæ,ſcirrhodes.i.duræ,relinquantur. Quare in ſingulis
ſolutionibus attēdere oportet,ad quid tranſmutetur omnis,cuius curatio ſuſcipitur,tumor:Nam F
ea curatio,quæ fortiter exiccantibus agitur,reliquias duras operatur. Hoc vero in ſingulis ſolu-
tionibus animaduertes,ſi partem patientem tetigeris, &,quod nunc apparet,illi, quod prius vi-
debatur,contuleris. Si igitur vnquam tale ſuſpicatus fueris,decoque in aqua cucumeris agreſtis
radicem,aut bryoniæ,aut aſſari,ſæpius quidem per ſe ſolas, non nunq̃ caricas pingues adijciens:
deinde aquæ farinam admiſce,cōmiſcēs & aliquid adipis,anſerini præcipue vel gallinacei: quod
ſi hi non affuerint,ſuillum adiunges.Radices quoq; earum, quas nuper diximus,herbarum, atq;
præterea althææ, ſi poſt moderatam decoctionem cum pane atque adipe conterātur,huiuſmodi
tumores reſoluunt.Fortior autem hiſce omnibus eſt dracontij radix.et,ſiquando ea vti volueris,
cum ſit his,quas nuper diximus,multo ſubtilior atq; ad reſoluendum potentior, omnino adipem
commiſce.Niſi enim humectaueris atq; mollieris induratos tumores, ſed fortibus medicamentis
reſoluere tantum ſtudueris,in primis quidem diebus eos inſigniter decreſcere facies, ſed pariter
id,quod relinquitur,indurabis,hoc vero induratum difficulter reſoluetur.Melius igitur,ſicut di-
ximus,vt fortiter reſoluentibus medicamentis cōmiſceamus mollientia,verentes,ne tumores in
ſcirrhos(quorum curationem in præcedentibus audiuiſti)conuertantur. Rurſus igitur ad ſup-
puratos tumores accedamus,quos vbi poſſe reſoluere deſperaueris, ex farina triticea vtere cata- G
plaſmatibus,nam ad celeritatem ſuppurationis plurimū conferūt. Deinde aperiens, ſi videris ea,
quæ circa ſectionem ſunt,libera omnino ab inflammatione,medicamentis, quæ emplaſtica dicū-
tur,vtere.Sit autem eorum vis ad exiccandum habilis,careant etiam morſu, vt neque aſtringen-
tia medicamenta habeant admiſta,ſed ea potius,quæ ſine doloris ſenſu reſoluunt, vel parum ali-
quid aſtringentis habeant. Ego vero ſæpius in huiuſmodi vſus ſum medicamento, ex fermen-
to & oſtreis combuſtis confecto. Si vero pars aliqua ſectioni circunſtans inflammata fuerit,eo,
quod ex chalcite conſtat, vſus ſum,oleo liquefaciēs:&, vbi paulatim refrigeratum fuerat,in mor-
tario temperans & molliēs manibus,atq; vinum infundens,vt noſti. Ad multa vero vtile eſt hoc
medicamentum,quemadmodum in libris De compoſitione pharmacorum diximus. Faciemus
etiam alios (ſi Deus voluerit) de paſſionibus,quę ſingulis partibus accidunt,in quibus omnium
medicamentorum,quibus vti conſueui,diligenter vires explicare tentabo, atq; eorum vſum op-
portunum exponere. Sed tu iam in hiſce medicamentis, de quibus in hoc libro memini,habuiſti
à me antea & menſuras & præparandi modum. Vbi vero plus opportuno cutis colliquata fuerit
in ſuppurationibus,adeo vt panno lacero ſimilis efficiatur,nō facile ſubiectis corporibus agglu-
tinatur,vt neceſſe ſit eum,qui κατὰ πλάτος,id eſt per latitudinem,nominatur, curationis modum H
adhibere.

De ſinu. *CAP.* 8.

CVm vero amplius agglutinandi cutem ſubiectis corporibus creuerit difficultas, huiuſmo-
di affectum Sinum appellant.Deinceps tibi in memoriam reuocabo huius quoque curatio
nis modum,quem vidiſti me ſæpius in pluribus adhibere. Vbi talis diſpoſitio conſiſtit, ſatius eſt
fiſtulam directe perforatam vel ex ære vel ex cornu factam habere paratam:quòd ſi hæc non fue-
rit,vnum ex his inſtrumentis, quæ Pyulca, id eſt puris attractiua dicuntur,quod foramen latiſſi-
mum habeat, & eius,quod à nobis compoſitum eſt ex charta cōbuſta medicamētum,tu ſępe vi-
diſti me exiguam portionem multo oleo roſaceo permiſcere,ac per id inſtrumentum puris attra-
ctiuum in ſinus inijcere,deinde filis euulſis orificium claudere. Quæcunq; vero emplaſtica me-
dicamenta oleo roſaceo liquefacientes inijcimus,hoc inſtrumentum non permeant. In his vero
oportet veſicā ſuillam accipientes, fiſtulam directū foramen habentē apponere.Eſſe vero acrio-
ra medicamenta liquefacta,q̃ illa,quæ Emmota, ideſt linamētaria, dicuntur,eſt neceſſarium, qua
lia ſunt apud oēs vſitata, colore viridi inſignia.Hæc enim oportet non pauco oleo roſaceo lique-
facere,vt in ſinum inijci poſſint. Diſſoluitur autem emmotorum vis in huiuſmodi miſtionibus.

A Igitur emplaſtica omnino medicamenta, quale eſt Macherionis, & Epigoni; & quod Iſis cogno-
minatur, vbi ad emmotorum vſum deducuntur, cerati indigent admiſtione: hęc.n. ad ſinus vtilia
ſunt. Qua enim ratione eis ceratum admiſcetur, eadem etiam ſunt ad ſinus vtilia. Miſcētur autē,
quoniam vires mordaces habent, ſi per ſola liqueſcerent, non admiſto ipſis cerato: ſed, vbi quidē
oleum roſaceum plurimum fuerit, quod vero in ipſo liqueſcit, medicamentum paucum, non am
plius acritudinem ſeruant. Vbi vero ſinus mediocriter carne oppletus fuerit, tunc agglutinan-
tia medicamenta apponere oportet, veluti ſi recenti & ſanguinolento vulneri medereris. Multa
vero tali ſunt natura prædita: Alia quidem, quæ ex aſphalto conſtant: vocant autem huiuſmodi,
neſcio quomodo, emplaſtra Barbara: Alia vero, quæ Cirrha, ideſt fulua, vel phæa, ideſt fuſca, à co-
lore dicuntur, ex lithargyro & ærugine æris decocta plurimum: ſic enim ærugo fuluum colorem
accipit: Si vero paucum ebulliat, facit emplaſtra, quæ Melina, ideſt lutea, dicuntur. Te vero non
latet, quòd omnia metallica medicamenta ſubtiliores partes habent, & vim exiccandi maiorem,
vbi multum ebullierint. His vero medicamentis fuluis, vbi ſtatim reponuntur, quædam extrin-
ſecus ſupereminentia fuſca concreſcit, ſub qua pars medicamenti profundior plus, quàm ab ini-
tio fulua videtur. Atq; idcirco non nulli huiuſmodi emplaſtra vocāt Dichrωma, ideſt bicolora,
B quidam vero Diproſωpa, ideſt bifacia. Quāto vero ſubtiliora fuerint ac maiorem exiccandi vim
habuerint, tanto plus in ſinum operabuntur: nam ad eius profundum oportet tranſmitti vim, ſi
intentionem propoſitam aſſequi velimus. Quæ vero recentia et ſanguinea vulnera agglutinant,
quanquam his minus exiccant, labra vulnerum, ſi breuia extiterint ac minime profunda, agglu-
tinant: atque ob hoc facile ac cito, quod oportet, efficiunt. Si vero in profundum vulnus proten-
datur, & ſuturis & fibulis ſolemus in vnum cogere. Sinus itaque omnes non ſimplices ſunt di-
uiſiones, ſed frequenter in ipſis modo vna pars, modo alia excoriata eſt, quod neque te oportet la
tere. Cum igitur ad locum ſuperiorem ſinus extenditur, facile per os ichor, ideſt humor vitia-
tus, elabitur. Si vero vergit ad ima, cum intus retineatur, partem aliquam continuam erodit. In
his quidem ſinibus, niſi prius ad effluxum feceris ſectionem, nihil proficies, neque cum carnem
generare, neq; cum agglutinare volueris: In aliјs vero non opus eſt ſectione, ſi modo conuenien-
tem figuram in parte patiente ſeruaueris: Ex qua figura potes aliquando ſinum ad partem ſupe-
riorem vergentem, facere ad inferiorem declinare: ac contra, vergentem ad ima, conuertere ad
ſuperiora. Vidiſti me igitur ſinum in brachio exiſtentem, cuius os erat prope cubitum, figura
in ſuperiora tendente ſanaſſe ſine alia facta ex aduerſo ſectione: & in coxa ſimiliter figura ſinus
C ad ima vergente, cum ſinus verſus genu quidem terminaret, altius vero os media coxæ regione
ſuperius, ſine vlla ex aduerſo diuiſione vidiſti factam eſſe curationem, ſubјciente me popliti cer
uical molle, vt inferiorem ſitum haberet inguen, q̄ genu. Suffecit autem in hoc ſinu & aliјs iſto
maioribus ſolum melicratum immiſſum, aptum ad conglutinandum omnes eius partes profun-
diores. Quidam autem lixiuium iniecerunt, ſeipſos coarguentes in his, quæ prius ad carnē ſinui
inducendam medicamenta appoſuerunt: Neq; enim caro noua priori adnaſci poteſt, cum ſordi-
cies circumſedit. Quo modo igitur ſufficienter carne innata ſinui, conglutinatiuum adhibēt me-
dicamentum, ſiquidem veluti ſatis ſordidum exiſtentem lixiuio abſtergere tentant, cū pura caro
neq; acrius melicratum toleret: In hoc igitur ſatis eſt, ſi hoc tale immittatur, quale quiſpiam cum
voluptate potaret. Et poſt melicratum ſolitus ſum deinceps, antequam medicamentum conglu-
tinatiuum imponam, aliquando vino ſolo, aliquando vino mulſo ſinum abluere. Nam ad abſter-
gendum atq; ad expurgandū circunſtantes humores vitiatos melicratum eſt melius: ſed ad con-
glutinandū vinum eſt melius & efficacius: ſit autē inter dulce & aſtringens medium. Et quidem
poſt medicamenti agglutinantis appoſitionem ſpongia noua ex mulſo vel vino circumјciatur
quàm molliſſima: atq; alligatio quidem incipiat à fundo ſinus, finiat autem ad os. Sed & linteorū
D circumuolutiones fundū ſinus ſine dolore cōſtringāt, paulatim vero laxentur vſq; ad os ſinus. &
hoc ipſum habeat laxam pharmaci alligationem, emplaſtro, quod circum apponitur, ita cū forfi-
cibus diſciſſo, vt ex ore ſinus humores vitiati, ſi qui excernantur, poſſint effluere, paruo aliquo
alio ipſi impoſito emplaſtro vſq; ad ſolutionem: quam tertia quaq; die faciēs, auferes hoc ipſum,
quod veluti ſuprapoſitum circumiacet, id, quod per totum ſinum circumiectum eſt, medicamē-
tum relinquens. Indicium autem tibi ſit, nunquid pars ſinus profunda ſit bene conglutinata, hu
mor emanans ſi multus aut paucus, decoctus aut crudus: adhuc autem ſi neque in ipſo ſinu do-
lor ſentiatur, neq; tumor appareat, ſed totus locus depreſſus ſiccus atque expers doloris exiſtat.
Si autem & pus bene coctum in ore videris paucum, adhuc magis bona tibi ſit ſpes de ſinus con-
glutinatione, imponensq; rurſus ſpongiam, ac denuo alligans, vt diximus, ſecunda quaq; die vel
tertia ſolue, permutans ſemper, quod ori ſinus ſuperſtat, linteum eodem emplaſtro perunctum,
quod totum os in circuitu comprehendet. Oportet autem non eſſe admodum impreſſum, ſed
ita, vt omnis humor vitiatus ex ſinu per ipſum poſſit euacuari. In prima igitur & ſecunda die ſi
aliquis humor tenuis à ſinu excernitur, noli omnino de conglutinatione deſperare. Sæpius enim
circumiecti membro patienti vis medicamenti vehementer exprimit ex ipſa cute & carne ſubie-
cta tenuem humiditatem, quando ita affectum fuerit corpus ęgroti, aut ex naturali temperatura,

aut ex malo victu,qua humiditate expreſſa ſpatia mediocriter exiccata conglutinantur. In tertio E
autem & quarto ab initio die ſi ichor crudus ex ore ſe oſtenderit, tunc ſcito ſinum non eſſe con-
glutinatum. Sit autem præ omnibus id, quod patienti membro circumijcitur, medicamentum
vehementer quidem exiccans,neq; mordens vero,neque intendẽs,veluti eſt noſtrum, quod cir-
rhum.i.fuluum ſeu giluum vocatur,ſine cera confectũ ex metallicis medicamẽtis elixatis & oleo
cicino & aceto,quod vulnera ſanguinolenta conglutinat, ac ſine moleſtia ſinus exiccat. Vidiſti
vero & ipſo ſanatas fiſtulas aliquando,in quibus anguſto,longoq; exiſtente foramine, cum non-
dum intus callum haberent ſed ſordiciem ſolum, immiſi primum lixiuium, deinde tandiu intus
permanere permiſi,donec ſperaui totam ſordiciem penitus excidiſſe:poſtmodum medicamentũ
appoſui. Sic vero & eos,qui ſub cute ſunt ſola ſinus, in quibus nondum carnem generari opor-
teat,quiq; inſcite à quibuſdam curati erant,ſimul atque curandos ſuſcepi,hoc medicamento con-
glutinaui,cum tamen prius lixiuio abluiſſem.quoniã,qui vlcera curant,nullo ex his, quæ expur-
gandi vim habent,vtuntur medicamento. Vbi vero,qui ad abſceſſum perueniunt,tumores tar-
de ſecti fuerint,aut ob medicantium imperitiam, aut eorum,quibus medela adhibetur,timidita-
tem, qui ſecari non patiuntur,ſed expectant, vt longiori tempore cutis à pure rodatur:contingit
ſæpius vniuerſam cutim à pure circa abſceſſum aggregato ſufficiẽter extenuari inſtar τοῦ ῥάκους.i. F
laceræ veſtis, vnde & illi nomen Rhacωdes.i.laceroſa,à medicis inditum puto. Eſt itaque huiuſ-
modi cutis conglutinari contumax, præcipue ſiquis ſecundum ſubſtantiam ſiccum medicamen-
tum imponat: ex his enim magis fit laceræ veſti ſimilis & ſicca cutis, inſtar pellium detritarum.
Viſum eſt igitur mihi opportunum, ſi quis ad eius conglutinationem vtatur medicamento,ſub-
ſtantia quidem humido, potentia autem ſicco. Dictum autem in libris de medicamentis, quòd
potentia ſicca medicamenta dici ſolent à medicis,quæ exiccandi vim habent. Optimum autem
ex omnibus medicamentis, quæ ſubſtantiam quidem humidam habent, vim autem exiccandi,
eſt id,quod à me compoſitum eſt ex lithargyro & adipe ſuillo antiquo & chalcite, quibus additũ
ſit oleum vetuſtiſſimum.Nam vim eius eſſe efficaciorem ſum expertus ad huiuſmodi diſpoſitio-
nes,cum neq; admodum durum fuerit,neq; exquiſite non inficiens. Sed,& ſi tale conficiatur,&
vulnerum ſanguine manantium conglutinatiuum erit:& omnia etiam vlcera ad cicatricẽ perdu-
cit,ſi & oleo{antiquo}remittatur,& cum vino mediocris ętatis cõmiſceatur, deinde in circuitu
eiuſmodi diſpoſitionibus apponatur:quas ſæpius ſine vlla moleſtia coglutinauit.Confert autem,
vt diximus, in laceroſis cutibus non parum & mel, ſi vſque ad emplaſtri conſiſtentiam elixetur.
Eius vero elixationis mediocritas vix recte perficitur, niſi inſpiciatur. oportet enim ipſum neq; G
adeo eſſe durum,vt difficulter labatur:neq; ita humidum, vt circumfluat. nam,quod durum eſt,
ad eandem peruenit cum duris emplaſtris abſurditatem:humidum vero veluti ſuperiectum cali-
do corpori,vndique circumfluit,& ſiccum linteum derelinquit,quod non modo nihil iuuat, ſed
etiam non nunquam obeſt cuti,quæ debet conglutinari: At,ſi mediocriter elixetur,hoc quidem
optimum eſt medicamentum in huiuſmodi ſinibus. Sed,quoniam elixationis eius mediocritas
non facile poteſt coniectura attingi,rectius mihi viſum eſt ei myrrham ſubtiliſſime tritam aſper-
gere,aut aloen,vel thus,aut aliquod ex his,vel omnia ſimul,tum pręcipue,cum linteo inunctum
humidius apparet.Oportet autem aſpergere iſta per cribrum, quod ſublime ſupra mel teneatur:
ſufficit autem ſemel aut bis illud agitare, vt mediocriter excidant. Non nunquam vero &,dum
elixatur,adijcio melli aliquid ex antedictis medicamentis, quando præſertim ſinus maior fuerit
atque profundior. Vſus ſum aliquando & tenui centaureo,quod mirum eſt ad huiuſmodi medi-
camentum. Poſt ipſum vero & ſymphytum vtile eſt,& deinde ireos illyricæ radix, poſtea farina
ex orobis: Neque obſcurum eſt, quin & contundi oporteat, & per cribrum ſubtile tranſmitti,ac
poſtmodum conteri talia omnia: Melli autem commiſceãtur eo tempore, quando debet ab igne
amoueri,tantum nobis ſuper terentibus,donec melli decocto optime vniantur. Melius autem H
fuerit, ſi cacabum ab igne amouẽtes, hęc omnia admiſceamus,& deinde diligenter agitemus,do
nec mel adeo tepidum reddatur,vt corpori,cui curatio adhibeatur,poſſit imponi.

De Gangræna. CAP. 9.

CONſequens eſt,vt deinceps dicamus de inflammationibus,quæ gangrænæ fiunt. Nominãt
autem (vt noſti) Gangrænas,eas,quæ ex magnitudine inflammationis nondum factæ ſunt,
ſed adhuc fiũt, mortificationes. Nam, cum omnino membrum effectum eſt emortuum,vt pun-
ctum vel ſectum vel aduſtum non ſentiat,quę patitur,ſtatim recidere oportet,qua ſanam partem
vicinam attingit. Sed,quod ita affectum eſt,denigratur. Quod vero in medio eſt conſtitutum,
ita vt tendat ad mortificationem, Gangræna nominatur. Curatur autem euacuantibus nobis
q̃ poſſumus plurimum ſanguinis,qui in membro patiente compactus eſt, cuius cauſa fiunt mor-
tificationes,ob id,quòd arteriæ ex anguſtia loci nequeunt ſe attollere,reliquo autem tranſpiratio
nes exhibentibus.Aut igitur cutem vniuerſam multis ſectionibus profundis ſecare oportet vnà
cum ſubiecta ſubſtantia: aut plurimis ſcarificationibus profundis incidere. Sanguinem vero
manare permittens,imponere debes ex medicamentis aliquod ad putreſcentia vtilibus:cuiuſmo
di ſunt, quæ ex oxymelite & farina orobi vel lolij conficiuntur.ſi vero talia non aſſint,fabarum

A farinam adhibe, atq; ipſum oxymel ſolum: Et, ſi fortius medicamen apponere velis, adijce ſal, aut ex trochiſcis aliquem exquiſitiſſime tritum, qualis Andronis, & Polyidæ & Paſionis eſt. Et Muſæ medicamen ad hæc aptiſſimum, quod in Herę ſectione ſcriptum eſt. Vtaris autē & his & alijs, quæ antea diximus, animum aduertens ad corpus ægroti. Nam, ſi ruſticum fuerit & durum natura, fortiſſima medicamenta deſiderat: fœmineum vero & molles carnes habens, imbecilliora. Sic & viri, quicunq; & molles carnes habent, & balneas amant, & in ocio degunt, mollia exigunt medicamenta: Neq; dubium eſt idem in pueris faciendum eſſe. Et, ſi quando etiam putrefactam atque emortuam partem abſcideris, vt ſecurius agas, nuper dictis vtere medicamētis, naturam corporum ſimul attendens, atque eius inſuper partis, quæ male affecta eſt. Quædam enim ſunt, quæ citiſſime ad putredinem veniunt: & ſatius eſt ob maiorem ſecuritatem, quando abſcindis aut circuncidis id, quod iam putruit, eam, quæ veluti quædam radix eſt, ſanæ parti adiunctam, adurere, ſicuti ſæpius in pudendis facere conſueuimus, non nunquam quidem male affectis partibus, quę adurunt, afferentes, quandoq; vero linamentū ante ſubmittentes. Facta vero aduſtione, ſolemus (vt noſti) vti ſucco porri: qui vbi non adſit, his, quæ paulo ante diximus. Vbi vero tibi videbitur his remedijs adhibtis ceſſare putredo, vt cito cruſta excidat, medicamento, quod nominatur Ce-
B phalicum, cum melle vtere. Melius vero & ex hydrelæo panem decoquentes, vel farina hordeacea eodem modo parata, vel etiam cum ipſa miſcendo triticeam, facere cataplaſma. Id etiam medicamentum, quod Tetrapharmacum nominatur, ac præterea Macedonicū, ſunt cruſtarum ſuppurationibus, atque earum excidentijs accōmodatiſſima. Similiter autem & quæcunque vim habent ad ſuppurationem perducendi. Et panis vero tritus cum apio vel ocymo optime cruſtas diſrumpit, & à ſanis partibus ſeparat. Ex ſimplicibus autem medicamentis iris cum melle, vel radix panacis, vel ariſtolochię, vel acori. In mollibus vero corporibus ſufficit orobi farina cum melle vel thure. Aufert autem & cruſtas Machærionis medicamentum,† & iris cum melle. Cum vero exciderint cruſtæ, huiuſmodi vlcera poſſunt quibuſcunque medicamentis, quæ carnem inducant, ad ſanitatem perduci.

† In græco. cod. legitur, & iſis cū melle. legitur ēt, & iſis, emmota.

De Cancro & Elephantiaſi. CAP. 10.

CVm de his abunde dictum ſit, reliquum eſt, vt de cancroſis tumoribus diſſeramus, qui in omnibus quidem partibus corporis fieri conſueuerunt, ſed in mamillis præſertim mulierum, quæ purgationem ſecundum naturam non habent: quæ vbi modum ſeruauerit, tunc mulier integra fruitur ſanitate. Hi vero omnes præter naturam tumores ex melancholica ſuperflui-
C tate generantur, de qua diximus in commentarijs, in quibus de potentijs naturalibus egimus: Vbi oſtendimus hunc humorem, dum ſanguis in hepate fit, fæcis vinariæ proportione generari: expurgari autem à ſplene, qui ex eo naturaliter habet alimentum. Cum igitur naturalis temperatura hunc humorem paucum generauerit, & ratio victus adhibita confert, & ſplen ſatis attrahit ex eo, qui generatur, nulla huiuſmodi ſuperfluitas in venis coaceruatur. At, cum contraria eueniunt, tunc in venis multiplicatur, & eas, de quibus dicturi ſumus, facit ægritudines. Dico autem his, quæ diximus, contraria, vt ſcilicet hepar ad generandum huiuſcemodi ſuperfluitatem ſit aptum: ſit etiam ratio victus per tales adhibita cibos, qui craſſum & feculentum humorem procreare natura apti ſunt: ſplen vero ſit natura imbecillior, &, quicquid de ea ſuperfluitate generatur, ad ſe minime trahere potens. In hoc vero corpore turbidus fit, ac craſſeſcit is, qui in venis continetur ſanguis, & non nunquam à venis habentibus (ſicut & alia omnia) vim excernendi id, quod extraneum eſt, per hæmorrhoidas excernitur. Sæpius autem & ad varices decumbit: Et quandoque ad cutem vniuerſam expellitur, fitq; is morbus, quem Elephantem nominant. Nam & aliquando ad alias corporis partes, quæ cæteris ſunt imbecilliores, humor iſte defertur, atq; euidenter apparent, quæ in illa parte ſunt, venæ nigro ſanguine ac craſſo plenæ, quantoq;
D craſſior fuerit ac nigrior, tanto deterior eſt paſſio. In mămillis autem ſæpe vidimus tumorem forma ac figura cancro animali exquiſite conſimilem. Nam, quemadmodum in iſto pedes ex vtraq; parte ſunt corporis, ita in hoc morbo venæ diſtenduntur, ac figuram omnino ſimilem cancro repræſentant. Hunc morbum per ſui initia ſæpe ſanauimus. Sed, vbi in molem inſignem ſatis euectus eſt, nemo ſine manus opere potuit curare. Itaque vniuerſæ chirurgiæ tumorem præter naturam excidentis intentio eſt totum tumorem, qua partibus ſanis adhæret, circuncidere: ſed ob vaſorum magnitudinem, cum præſertim fuerint arteriæ, profluuij ſanguinis ſtatim periculum imminet: quod ſi laqueis eas circumprehendas, ſympatheæ, ideſt paſſiones per conſenſum, inſequuntur. Si autem & morbi radices exurere ſtatuas, neq; huic rei maximum periculum deeſt, cum prope principes partes ſit aduſtio. Hunc igitur morbum (vt diximus) in principio ſanauimus, & tunc præſertim, cum melancholicus humor non admodum craſſus videbatur exiſtere. Nam hic purgantibus medicamentis, ex quibus ſanitas ſequitur, prompte ſuccumbit. Neque obſcurum eſt huiuſmodi medicamenta debere eſſe euacuandæ atræ bili accōmodata. Quod tandiu faciendum eſt, donec ſanitas priſtina parti ſubſequatur, quādo ratio victus optimos generans humores interim adhibeatur. In Alexandria quidem elephantis morbo plurimi corripiuntur propter victus modum & regionis feruorē. At in Germania & Myſia rariſſima hæc paſſio videtur.

Et apud Scythas lactis potatores nũquam ferè apparuit. In Alexandria vero plurimũ generatur E
ob victus rationem. Comedunt enim farinam elixatam,& lentem,& cochleas, & plura ſalita,&
non nulli ex ipſis carnes aſininas,& alia quædam, quæ craſſum & melancholicum humorem ge-
nerant. Nam, cum circunſtans aer calidus ſit,motus humorum agitur verſus cutem. Huic igitur
morbo,quas antea diximus,cõferunt purgationes. Quòd ſi & ætas & virtus permiſerint, ſanguis
prius mittendus eſt. In cancris vero non inutile eſt, neq; in iſtis,vbi nihil prohibet ſanguinem
mittere,demum purgare:&,ſi fuerint mulieres,menſtrua euocare,ſiquidẽ nondum quinquageſi
mum annum attigerint. Patienti autem particulæ ſuccus ſolani imponatur, nam hoc medicamen
ad huiuſmodi vtile eſt. Quòd ſi nolit ęgrotans medicamẽto adeo humido illiniri, cum pręſertim
domum exire cogatur ad conſueta negocia peragenda,medicamen ex pompholyge conſtans eſt
imponendum,quo me vidiſti vti ad cancros exulceratos:et,ſi hoc non adſit,adhibe alterum medi
camentum noſtrum,quod ex chalcite fit. In victus vero ratione ſuccus ptiſſanæ abundanter exhi
bendus,& ſerum lactis:& ex oleribus malua,atriplex,& bletum:&,quando tempus tulerit cucur
bitas,ipſis etiam eſt vtendũ:& piſcibus petroſis,& auibus omnibus, exceptis paluſtribus. Sed
his,qui elephantiam patiuntur,in viperarum eſu eſt mirabile auxilium. Ita vero eas cõdire opor-
tet, quemadmodũ vidiſti Marſos,qui feris venenatis & aſpidibus nutriuntur, Capite quidẽ pri- F
mum abſciſſo,& cauda,vſq; ad digitos quatuor:deinde omnibus interaneis exemptis,cute etiam
nimirum adempta:aqua deinde abluto corpore ipſarum. Sed neq; aliter, cum theriacã antidotũ
conficere volumus,vſq; ad hoc præparamus:ſed deinceps concoquimus differenter. In theriaca
quidem paululum anethi & pauci ſalis in aqua ponentes: In his autem, qui elephãtiaſi laborant,
in olla anguillarum modo præparantes,ex albo iure. Fit autem hoc modo. Aqua abundanter in
ollam funditur & paucum olei,& cum hoc porrum & anethum adijcitur. Liquet autem, quòd vi
perarum carnes ſunt decoquendæ,donec exquiſite molles reddãtur. Ipſum etiam medicamentũ
confectum ex viperis,quod theriacam appellant, optimum eſt ad potãdum ijs,q huiuſmodi mor
bo laborant,vel etiã, ſicui libuerit, ad cutem oblinendam:nam, cum omnia hæc facta fuerint, nõ
nunquam ſolet ſquama à cute decidere,quale in ſerpentibus quod ſenium appellatur.

Strumarum, Meliceridum & Hydropum curatio. *CAP. 11.*

IN alijs aũt tumoribus præter naturã non putaui oportere eam, quę manu fit, curationẽ hoc in
loco ſcribendam,cum tu medicamẽta probatiſſima à nobis acceperis. In Strumis enim ea,quæ
aſtringere,& exiccare & pus etiã facere poſſunt: In his aũt,quę Melicerides dicunt̃,ea, quę has
diſſoluẽdi vim habent,& quę pus reſoluunt,& aquã in ſcroto & abdomine,medicamenta accepi G
ſti,quibus etiã in aqua intercute laborãtibus vtaris. In his enim duplex intẽtio eſt,ſcilicet vt ſane-
tur tumor durus in viſcere,et coaceruata humiditas diſſoluatur. At prius de induratorum viſcerũ
curatione dictũ eſt:{ſed differunt cum talem tumorẽ partes patiuntur,& differentem exigunt cu
ram.} Quare curatio hydropum ad has tres reducitur intentiones, vt ſanemus durũ tumorem,q
in viſcere eſt,vt ea apponamus, quæ humiditatem diſſoluunt, & medicamenta,quæ vrinam mo-
uent,in potu demus. Hæc quidem tibi,qui ad longam peregrinationem accingeris,ſatis eſſe ar
bitror. Si vero(vt inſtitui)librum de medicamentis ſecundum *morbos,& loca patien- * al. generi
tia compoſuero, illum in tuo reditu habebis. Sed & aliud opus magnum
amicis expoſtulantibus exarabitur, in quo tota ars curandi con-
tinetur. Quòd ſi tibi peregre detineri diutius conti-
gerit,ſingulos,qui à nobis ſcribentur, cõ-
mentarios ad te mittere non
grauabimur. H

Poſt hunc librum collocari debuerat liber,cui titulus eſt, Quos,
& quando, & quibus medicamentis purgare conueniat:
qui in quinta Claſſe pag. 88. habetur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARII QVATVOR,

Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete:

Ab Auguſtino Gadaldino recogniti.

ARGVMENTVM.

Pertractat de ijs, quæ veteribus medicis in acutorum morborum victu controuerſa erant, ac in primo quidem libro agit de Ptiſſana.

1 *QVi gnidias appellatas ſententias conſcripſerunt, hi ſanè, quæ ægri in morbis ſingulis patiuntur, & quonam modo non nulla his eueniãt recte ſcripſerunt: atq; hactenus vel medicinæ quoq; imperitus quiſpiam recte ſcribere potuiſſet, ſi ab ægro vnoquoq;, qua*
C *lia patitur, probe intellexiſſet. Verũ, quæ medicum nõ referente ægro ipſo perdiſcere oportet, multa ex his ſunt prætermiſſa, alia in alijs.*

Non ſolum nihil eorum, quæ ægri patiuntur, prætermiſerũt, qui gnidias ſcripſerunt ſententias: verum quoq; & vltra id, quod iuſtum eſt, de quibuſdam mentionem fecerunt: vt paulo poſt oſtendam. Neq; id artis opus eſt, ſi nihil prætermiſerint eorũ, quæ à plebe ipſa cognoſci poſſunt. Nõ etenim is artifici eſt ſcopus, ſed, quæ ad curationem idonea ſunt, omnia ſcribere. Quapropter ſæpius non nulla adijcere, quæ vulgus non nouit, erit opus: & multa, quæ huic nota ſunt, auferre, ſi nihil ad finem artis conferre videantur.

2 *Et quædam ad coniecturalem cognitionem (τέκμαρσιν dicunt) peropportuna.*

Τέκμαρσις eſt, quæ per τεκμήριον fit, cognitio. τεκμήριον autem appellant veteres ſyllogiſticum ſignum, non autem ſimpliciter ſignum omne, vt in opere de coniectura & ſigno eſt demõſtratum. Quæ igitur medicis ad huiuſmodi cognitionem tum neceſſaria tum vtilia exiſtũt, non omnia ait gnidijs in ſententijs ſcripta eſſe: ſed prætermiſſa pleraq;.

3 D *Cum autem ad coniecturalem cognitionem dicatur, quonam modo curare ſingula oporteat, in his multa aliter, quàm illi enarrauerunt, ſentio.*

Ex quo multa, quæ ad coniecturalem cognitionem expedita & idonea exiſtunt, à gnidijs medicis prætermiſſa eſſe dixit, quam nam dicat coniecturalem cognitionem, ipſe deinceps docuit inquiens, Quonam modo curare ſingula oporteat. Nempe, quod ad horum inuentionem vtile fuerit, id ex arte eſt. Sed forſan quis opinabitur prætermiſſas eſſe, quæ tum ad dignotionem, tum ad prænotionem conferunt, coniecturas. Verum res non ita habet, cum de neceſſitate in his, quæ ad curationem idonea ſunt, hæ contineantur. Si enim ad optimæ curationis inuentionem nihil conferrent morborum dignotio & futurorum prænotio, prorſus hæ ſuperuacarent. Nunc autem, quòd conferant, ob id commodæ exiſtunt. Ergo, quòd affectuum dignotio ad curationem valde neceſſaria ſit, recenſere non eſt opus. Nam in primis, quiſnam ſit morbus, dignoſcere oportet, deinde curationem ipſius ita aggredi. Quòd vero prænotio ad curationem quoq; commoda ſit, demonſtrauit in præfatione prognoſtici Hippocrates. Qui ergo omnia, quę ad medicinam ſpectant, commoda ea vel ad dignotionem vel curationem vel pręnotionem eſſe dixerit, virtute idem dicit. Curatio ſiquidem per ſe à medicis exercetur: Prænotio autem & di-

gnotio propter curationem. Quo fit, vt nemo finem artis dignotionem vel prænotionem, ſicuti curationem, aſſeuerauerit. Intellige autem impręſentiarum curationem, ſublationem morbi, nō eam quidem, quæ adhuc fit, ſed quæ iam facta ſit. Sed de omnibus abūde eſt ſcriptum in eo libro, qui de fine medicinæ agit. Nec expedit, vt impræſentiarum quippiam præpoſtere & præter inſtitutum faciamus (græce πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι, dici ſolet) vtpote, qui iam veteris mentem vel ſine exquiſito finis examine cognouerimus. Verum, cum & modo alio dictio præſens pleriſq; in exēplaribus, fide etiam dignis ſcripta ſit, de ea mentionem facere non intempeſtiuum fuerit. Differt autem ab ante ſcripta dictione litera vna videlicet, ἢ, id eſt vel, vt ad hunc modum græce ſit. ὁκόταν δὲ εἰς τέκμαρσιν λέγηται, ἢ ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt, Cum aūt quippiam ad cōiecturalem cognitionem dicatur, vel quonam modo curare ſingula oporteat. Qui ita ſcribunt, per τέκμαρσιν dignotionem & pręnotionē intelligunt. et per verba hęc ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, id eſt quonam modo curare ſingula oporteat, curationē: nolētes eā in τεκμάρσεως nomine contineri. Quod ſi ita habet, in ante ſcripta dictione, qua dicitur, Multa ꝑtermiſſa ſunt alia in alijs, & nō nulla ad cōiecturalem cognitionē peropportuna, nō recte ſanatoriā artis partē ꝑtermiſiſſe videt̄ Hippocrates. Sed, ꝙ hi reſpōdeant ob id reſumptā ſcriptāq; quæ ſequitur, dictionē, vt, quod ſanatoriū eſt, adijceret, nemo eſt, qui ignoret. Verum, qm̄ de re ad curationē congrua diſceptatio non ſit, ob eas res ſermonem protrahere eſt ſuperfluum. Pergamus igitur ad ea, quibus, quæ ad ſanationem vtilia ſunt, docet.

Atq; non ob id ſolum non laudo: verū quòd & paucis numero ſint vſi medicamentis. Nēpe maximus numerus medicamentorū, quibus in morbis nō acutis vſi reperiūtur, eſt tempeſtiue exhibitorum tū elaterij, tū ſeri, tum lactis {quæ ſi bona eſſent, morbiſq; quibus dari cenſerent, congruerent, multo ſanè digniora laude erant, quòd pauciſsima ſatisfacerent. Sed res impræſentiarum non ita habet.} 4.

Paucis quoque numero auxilijs vſos eos ait, niſi in acutis morbis. quaſi in his multa dixerint. quod ſanè fecerunt. Quę vero longis in morbis dixerunt, hæc re vera contra ſe habent. Nā & per tempeſtiuam elaterij, ſeri, & lactis potionem perficiuntur.

Qui vero ſecundum adornauerunt librum, hi medice magis, quæ ſingulis exhibenda ſunt, percurrerunt. 5.

Liber ſecūdus poſt primū ſcriptus, ἐπιδιεσκευάσθαι, ideſt adornatus digeſtuſq; dicitur, cum inſtitutum habens idem, & plurimas dictionum eaſdem, non nulla quidē eorū, quę in priore erant, abſtracta habet, alia autē adiecta, & alia permutata. Exemplū rei huius, ſi perſpicuitatē deſideras, ſecundum Eupolidis Autolicum ex priore adornatum digeſtumq; habes. Sic & gnidias ſententias à primis ſecundas gnidij ediderunt medici. quæ nō nulla quidem haberent eadē omnia, alia vero adiecta, & alia ſublata, veluti & alia permutata. Secundum igitur hunc librum Hippocrates priore medicinalem magis eſſe aſſerit.

Sed de diæta, id eſt victus rōne, nihil, quod effatu dignum ſit, cōſcripſerunt veteres, quanquā id magnum eſſet. 6.

Is curationis ductus contextuſq;, qui per conſuetā materiā efficit̄, Dięta, id eſt victus ratio, nūcupatur: vt, qui per conſuetas tum ſectiones tū aduſtiones & quęcunq; alia manu fiūt, Chirurgia. tertiam ab his medicinæ partem pharmaceuticen dicunt, quæ ſcilicet per medicamēta abſoluitur perficiturq;. Accuſat autem priſcos Hippocrates, ꝙ de victus ratione nihil effatu dignum conſcripſerint: idq; dixit, nō quòd nullum, quod ad victus rationem ſpectaret, theorema conſcripſerint, ſed ꝙ non effatu dignum. Qualenam autem ſit effatu dignum, docebit in ſequentibus.

Fuerunt vero, qui varios morborū ſingulorum modos, diuerſaſq; horum ſectiones diuiſioneſq; nō ignorauerint. 7.

Non ſolum varios morborum modos non ignorauerūt, verum quoq; & vltra, quàm decet, de his ſcripſerunt: vt oſtendam in ſequentibus. H

Verum morborum ſingulorum numeros clare pronūciare volētes, non recte ſcripſerunt. quippe cum non facile numerari queant, ſiquis languētium morbos alterum ab altero quadantenus differre, nullumq; morbū eundē videri, quin idem quoq; nomē habeat, coniectauerit: Mihi vero placet omni in arte animum tū conuertere tum appellere. Nam, quæ probe vel recte procedūt officia, probe & recte ſingula peragere oportet. Quæ item celeritatē deſiderant, celeriter adimplere: et; quæ ſynceritatē, ſyncere: &, quæ ſine dolore adminiſtrari poſtulant, citra dolorē omnē adminiſtrare. Cætera quoque huiuſmodi omnia inſigniter præ alijs ad meliorem formam nos redigere conuenit. Maxime autem medicum laudauero, qui in morbis acutis, vi quorum plurimi hominum enecantur, inſigniter præ cæteris in melius procedat. Sunt igitur acuti morbi, quos priſci nominatim perſtrinxerūt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, cauſus, & quicunq; alij hos conſequuntur morbi, quorum febres prōrſus continuæ interficiunt. 8. * τουτίπαν.

Dixit paulo ante gnidios medicos confeſtim ab initio de morbis, pluſquam oportet, ſcripſiſſe. Scripſerunt ſiquidem bilis morbos ſeptem: Pari modo & paulo infra, veſicæ duodecim: Renum quoque quatuor: Stranguriæ quatuor: Deinde tetanos tres: Morbi præterea regij genera quatuor: Atque tandem phthiſes tres. Nempe ad cŏrporum varietates, quæ multas ob cauſas permutabantur, *; Al. ſymptomatum.

A tabantur,reſpexerunt,morborum identitatem haudquaquam contemplati.quo modo eſt contẽplatus Hippocrates ad horum inuentionem methodo vſus.qua duntaxat morborum numerum inuenire conceditur.Methodum autem eam in methodi medendi principio demonſtrauimus,diximusq́ʒ aliquid in libro de elementis ſm Hippocratis mentẽ.Habes quoqʒ & à nobis compẽdio quodam ſcriptum vnum de morborum differentijs commẽtarium.ſed hoc in loco dictiones proſequi eſt opus.Nempe is expoſitionis ſcopus exiſtit.† Nam ſiquis inter exponendum demõſtrationes ſcripſerit,ſermonem protrahet,& pręcipuam, quę ſanationis morborum cauſa exiſtit, dimittet.partem,inquam,quę ad maxime letalium morborum curationem excellit pręſtatq́ʒ.Summa quidem pręſentis dictionis hęc eſt,particularia vero dictionis deinceps explicabo.

†Al. Ex gręcis antiquis. Nã,ſi quis inter exponendum demõſtrationes ſcripſerit, nec poſtea lõgũ perfecerit ſermonẽ ſanationis morborũ cauſa, is pcipuam partẽ dimittet: partem &c.

9. *Cũ enim nullus communis peſtiferi morbi modus paſſim graſſatus fuerit,ſed morbi & σποράδες,id eſt ſparſim priuatimq́; prehendentes,& ſimiles fuerint:ab his plures, quàm ab alijs omnibus, intereunt.*

Oſtẽdit hac oratione Hippocrates † morbos multos vno fieri tpe, quos,ſi pernitioſi fuerint,peſtem appellant:ſi vero mitiores,altera quadam indicãt appellatione,epidemos vel epidemios nominantes.vt epidemus morbus ſit,qui tempore aliquo in regione aliqua abũdet inſoleſcatq́ʒ. Pe-
B ſtis vero,epidemia pernitioſa.Eſt autem & aliud morbi genus commune multis, quod in regione ſuperuenit acceditq́ʒ, endemumq́ʒ vel endemium appellitatur,quaſi patrium dixeris aut vernaculum. His autem omnibus aduerſantur σποράδες,id eſt qui ſparſim priuatimq́ʒ prehendunt, ęgros diſcrepanter fatigantes,neq́ʒ ſm cõem modum conſtantes.Sed quidnam eſt,quod ab Hippocrate dicitur:Sed morbi,& σποράδες,& ſimiles fuerint.Nempe contrarium dicendum fuit. Et non ſimiles eos inter ſe eſſe:ſi vtique ipſa morborum ſimilitudine & endemum,et epidemum,& peſtiferum iudicari debuit. Duorum igitur alterum, vel meliorem hanc ſcriptionem exiſtimare oportet,Sed morbi & σποράδες,& non ſimiles fuerint: vel ſimiles eos dicere oportuit non inter ſe,ſed morbis antedictis,id eſt conſuetis:quoniam rarius quidem tum epidemij tũ peſtiferi fiunt: vocati vero ſporadici frequenter. De quibus & hoc in loco agetur: veluti de epidemijs in libro epidemiorum morborum,& de endemijs in libro de aquis, aere, & locis. Nullum autem peculiarem de peſte confecit librum,quoniam ex epidemijs vnum eſſe illam per libros epidemiorum demonſtrauit.

† Al. Morbos quoſdam communes multis hominib⁹ euenire vno tempore.

10. *Idiotæ vero non admodum cognoſcunt eos,qui in huiuſmodi alijs præſtant.*

C Idiotas ait non omnino cognoſcere medicos eos, qui, quãtum ad huiuſmodi morbos attinet, alijs pręſtant,quòd autem acutos dicat, palàm eſt,de quibus ante ſermonem fecit.

11. *Aliaq́; auxilia magis laudant, vituperantq́;.*

Neq́ʒ cõueniẽtes,neq́ʒ laudabiles curationes dignoſcere ait idiotas,ſed alias magis. Quo fit, vt illi nequaquam recte laudent culpentve. Deinceps tanquam eorum,quę dixit, demonſtrationẽ adijciens,hęc ſcribit.

12. *†Magnum autem rei argumẽtum,quòd vulgus morbos huiuſmodi ſanationemq́;,vtpote rude,planè ignoret,eſt hoc.nempe,qui medici non ſunt, medici eſſe ob huiuſcemodi morbos videntur. facile ſiquidem nomina diſcuntur, quæ apud ægros vſui eſſe exiſtimata sunt.Si enim quiſpiam ptiſſanæ cremorem,vinumq́; tale vel tale,& melicratum nominauerit, referre omnia eadem medici tum boni tum mali plebeijs huiuſmodi videntur. Sed res ipſa ſecus habet.Nempe hi, quantum ad hæc attinet, ſupra modum inter ſe differunt.*

Al.Nicolaus [Le]onicenus ita [ve]rtit. Cui⁹ rei [in]dicium manifeſtũ illud eſt, [q]òd ipſi inter vulgares ad[ſue]fiſsimi in aſ[fec]tibus eiuſce[mo]di vidẽtur. [Qu]amobrem di[c]enti eſt aſad[ſer]tione opus. [...] medici ſunt, credũ[tur] medici; in [...] pſertĩ mor[bis] leue cũ ſit [...]um didiciſ[ſe n]omina,quæ [...]iẽtib⁹ eiuſce[mo]di, conferre [...]nodũ credã[tur].

Quòd materijs hmõi eorũ,q̃ ad victus rationẽ ſpectant,medici vtãtur tum boni tũ mali, ob id quiſnã melior ſit,dignoſcere nequeũt idiotę:vtpote q̃ diſcernere non poſſint, quinã tẽpeſtiue &
D debito modo pręſidiorum materias ęgris adminiſtrent:& quinam citra hęc.Hippocrates autem, vbi impręſentiarum ſecũdũ præfiniuit procemium, à præſenti oratione conſequentia exorditur.

13. *Digna aũt ſcribi mihi maxime videntur,quæ, quãquã medicis vtilia exiſtant,tamen ignorantur: quæ,inquã, inſignes profectus,& inſignes offenſas afferunt.Quæ autẽ ignorantur,hæc ſunt. Cur in acutis morbis medici quidam ptiſſanas non colatas perpetuo exhibeant,& recte curare ſeſe exiſtiment.Alij omnino contendant,hordeum vt nullum æger voret,ſubſecuturam inde,quæ inſignis ſit,offenſam veriti: ſed cremorem linteo colatum porrigãt. Alij vero neq; craſſam ptiſſanam,neq; cremorem exhibeãt:atq; ex his quidam, quoad æger ad ſeptimam uſq; peruenerit diem,alij perpetuo, donec morbus iudicatus fuerit.*

Logicã magis ſpeculationẽ ſapere videt̃, quod ab Hippocrate in qõnẽ diſceptationẽq́ʒ ponit̃: cũ & ſine hmõi ſpeculationibus recte ſanare queamus. Nẽpe morbos recte ſanare ineſt medicis ex faciendorũ cognitione,& non ex inueſtigatione cauſæ,ob quã ſunt controuerſi, qui varias in hmõi morbis ſcripſerunt curationes.Eſt vero ſm veritatem id nõ cõmodiſſimum modo, verum quoqʒ & omniũ primũ,atq́ʒ quæſitu neceſſariũ,vt ꝓcedẽte exponã ſermone.ꝙ enim qõne dignũ ſit,quod ꝓponit,& quo ſoluat modo,ante percurrere eſt melius. Quòd igitur qõne dignum ſit, hinc diſces.Nã de philoſophorũ cõtrouerſia nullã habemus,quæ euidens ſit,coniecturam. Neq́ʒ

enim

enim ſi genitus mundus ſit, neq; ſi interitus conſcius, neq; ſi extra ipſum inane nō ſit, neq; ſi infi- E
nitus, neq; ſi is ſolus vnus ſit, neq; ſi plures, neq; quot numero ſi plures, neq; horū multitudo in-
cōprehenſibilis ſit, aut infinita, manifeſte coniectari poteſt. Ad hunc ſanè modum & de alijs mul-
tis, quæ in philoſophia quæruntur, nō nulla quidē iudicare prorſus nequiuimus, alia vero non ſi-
ne magna cōtemplatione. Verū de ipſis, quæ ægros iuuāt, vel lædūt nō ſimiliter eſt. Nēpe, etſi ad
ipſa inuenienda longo opus ſit tpe, viroq; à multis diſcrepāte, q̄ tñ ſeſe reperiſſe quidā iactant, ea
facilē habere iudicationem videbuntur. Nēpe, ſi ægris quidem adhibita pręſidiū attulerint, lauda
re oportet atq; agnoſcere: ſi vero detrimento fuerint, vitare atq; repellere. Quæ vero nihil auxilij
vel offenſæ eſtatu dignum præſtiterint, in neutrius horū ratione cenſere conuenit. Sed ſanè medi
cos ab euidēter offendētibus abhorrere oportet. Si ergo parum exuperantibus inſiſtant, qui quo * Al. lędētiū
uis modo ab initio ſunt opinati, nihil mirum videri debet. In his vero, quæ admodum receſſerūt,
atq; vſqueadeo vt à quibuſdam laudentur, ab alijs culpētur, admirari quiſpiā eos poterit, qui val-
de offendentia extollunt, vel eos, q vere iuuantia vituperant. Id ſanè eſt, quod Hippocrates parti-
culari vno exemplo proponit. Dictum autem & id, nec ſecus ipſius ſolutio ab Eraſiſtrato in pri-
mo libro de febribus, paucisq; & euidenter, vtpote qui Hippocratem planè eſt ſecutus. Percurrēs
etenim in libro præfato medicos tum eos, qui aduerſiſſimum febrientibus victum præſcribunt, F
tum eos, qui longis inedijs ægros ipſos conficiunt, atque Petronam ipſum, qui tum carnes tum vi
num exhibebat: in textura ſermonis hoc infert pacto. In multis igitur valde magnis plagis decide »
bant, ſi aūt febrientes oēs ex tali curationis modo male liberabantur, qui ita curabant, à curatione »
deſiſtebāt. Sed, vt videtur, nō febribus oībus opem fert is ſanationis modus. Laudandi igitur cū »
Eraſiſtratus, tum alij, qui quæſtionem hanc propoſuerunt, & ſolutionem eius ſcripſerunt. laudā-
dus quoq; & qui præ cæteris eam propoſuit. Sciueris præterea & eam non magis de acutis mor-
bis, q̄ de alijs omnibus, proponi ſoluiq;. Nempe reſponſio de omnibus communis eſt. Non enim
in acutorum modo, verum quoq; & morborum aliorum curatione controuerſi fuerunt medici.
atq; ob id longo tpe ſua in cibi exhibendi regula permanent, q non nullos ab ea euidenter iuuari
vident. In cæteris autē, qui nihil inde auxilij recipiunt, cito quidem & ęgros occulte aliquid deli-
quiſſe ſuſpicantur. quanq̄ id non ſit, ſed quod retulit Hippocrates in libro de fracturis: vbi agens
de his, qui fracturas cum vulneribus perperam ligant, atq; ob id ledunt, ait: Non enim deligatio »
nem cauſam eſſe exiſtimant, ſed aliud quoddam infortunium. Sic & eos in victus ratione opinari »
par eſt. Quod autem præſenti in oratione receſſit Hippocrates, id palàm eſt, vbi quis eam ſecum
cogitans bis & ter legerit. Nempe ex particulari exemplo communem doceri ſermonem compe- G
riet: quem & vniuerſalem vocare conſueuerunt, non Philoſophi modo, verum quoque & propè
omnes Logicæ artis non imperiti. Eraſiſtratus ergo aduerſiſſimarum meminit victus rationum.
Hippocrates vero relictis monſtroſis alienisq;, ad moderatiores ſe contulit. Monſtroſæ etenim
alienæq; vere ſunt, tum quæ per inediam fiunt ſummam, tum quæ per repletionem immodera-
tam: qua vtebatur Petronas. Moderatæ vero, quarum meminit Hippocrates in acutis morbis, ab
inſignibus exhibentur medicis. Quidam enim hordeaceam ptiſſanam in his adminiſtrāt, alij cre-
morem duntaxat, alij ne hunc quidem in acutis morbis ante iudicationem, ſed tempore interiacē
te ſolos exhibent potus, aquam, melicratumq;, &, ſi opus ſit, oxymeli. Controuerſiæ igitur cauſa
eſt, quam Hippocrates ipſe in ſequentibus exequetur, & quam ab Eraſiſtrato in primo de febri-
bus bene enunciari aſſerebam. Eſt autem ea, quòd aliqui ſolo ptiſſanæ cremore indigent, alij hor-
deacea ptiſſana, & alij horum neutro, ſed potibus ſolis ad iudicationem vſque fœliciter ſeruātur.
Demōſtrabit autem in ſequentibus quinam hordeacea indigent ptiſſana, et qui ſolo ptiſſanę cre-
more, & qui neutro horum.

Sanè quæſtiones huiuſmodi proponere medici non conſueuerunt: neq; forſan, ſi proponantur, ſoluuntur. 14.

Quòd primus Hippocrates quæſtionem hanc propoſuerit, ſolueritq;, ex hac notum euadit di H
ctione. Neq; enim, inquit, tales quæſtiones proponi à medicis conſueuerunt. Quòd ſi & eas quis
fortaſſis propoſuerit, ſolutio non reperietur.

Calumniam vero vſqueadeo grauem patitur apud vulgum ars tota, vt nullo pacto medicina eſſe videatur. 15.

Hac quoq; in oratione ex particulari exemplo rem quandam vniuerſalē docet. Nempe in pri-
mis qualemcunq; ingredientium exercitationem controuerſia iuſtam ignorantiæ ſuſpicionem
oſtendit. Secundo concordia ipſa iuſtam magnamq; cognitionis ſpem demonſtrat. quod nimirū
mathematicis demonſtrationibus valde contulit. Neq; enim diſcipulos ſolū alliciunt, credulosq;
reddunt, verum quoq; & apud idiotas ſeſe veriſſimas exiſtimandas præſtant. Mathematicis igit
demonſtrationibus vſos āit, qui euidenter quippiam & citra quāuis ambiguitatem demonſtraue * Aiunt. ſliote, eſt in veteri tralatione
runt. Sed controuerſię rationem diligenter in ſequenti oratione proſequitur.

Quapropter acutiſſimis in morbis vſq; adeo diſſentiunt inter ſe artifices, vt quæ alter porrigit optima eſſe exiſti mās, ea alter mala eſſe putet. atq; ferè ob id vaticinationi (quā græce μαντικὴν vocāt) ars ipſa ſimilis eſſe videatur. augures ſiquidem alitem eandē, ſi ad ſiniſtram volauerit, bonam fauſtamq; eſſe putant: ſi ad dextram, malā infau- 16.
ſtamq;

A *ſtamq;. Talia quoq; in aruſpicina (quam ἱεροσκοπίαν dicunt) videntur, alia in alijs: ſed vaticinantiũ nõ nulli contraria ſentiunt. {dico autem ſpeculationem hanc eſſe & pulcherrimam & germanam, propter quàm plurima & commodiſsima, quæ in arte comperiuntur.}*

Μαντικὴν appellauit Hippocrates, οἰωνιστικήν: ἱεροσκοπίαν vero, θυτικὴν à pleriſq; appellatam, quã vere antiqui etiam alij ἱεροσκοπίαν vocant, quòd ἱερεῖα, id eſt hoſtias ſuſpicientes, qui in ea ſcientia graues & præſtantes ſunt, ex ipſis ventura prænuncient. ἱερεῖα autẽ ſcimus appellari omnia, quæ dijs ad honorem exhibemus, quales ſunt, quæ litantur victimæ, quarum exta inſpicientes ἱεροσκόποι, id eſt aruſpices, prædicunt. Eos vero, qui ex auium volatu augurantur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους, id eſt auſpices, appellant, nunc μάντεις, id eſt augures, appellauit Hippocrates. quãquam μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus, quæ ita prędicunt, artibus proferatur. Nempe μάντεις vocantur & ἱεροσκόποι, & οἰωνισταὶ, & qui appellantur γενεθλιακοὶ, & qui per notas & victimas, futura prædicunt. præterea & χρησμολόγοι, id eſt fatidici, & θεομάντεις, id eſt diuini vates. Sunt, qui & ὀνειροπόλους, id eſt ſomniorum interpretes à poeta appellatos inter μάντεις, id eſt vaticinantes, collocant. Sed conſtat Hippocratem ſolos οἰωνιστὰς appellare μάντεις, vt poeta appellauit. Nam is in ple-
B riſq; ſui operis poetici partibus οἰωνιστικὴν artem venturorum prænotionem eſſe demonſtrat. Quo modo & in primo Iliados circa iniria ait, ἀλλάγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν ἢ ἱερῆα, ἢ καὶ ὀνειροπόλον, καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι, id eſt, Conſulamus itaq; augurem quempiam, aut aruſpicem, aut ſomniorũ interpretem: Nempe & ab Ioue oſtenduntur inſomnia. ἱερῆα quidem dicens, ἱεροσκόπον: ὀνειροπόλον vero qui circa ſomnia verſatur: μάντιν autem οἰωνιστήν, id eſt augurem auſpicemq;. Sæpius etenim in ſuo opere poetico huius meminit in maximis rebus, diuinandi etiam arte per alites vſus. Sed forſan hæc, & , quàm decet, plura de huius nominis μάντεως appellatione dicta à nobis ſunt. atque ob id, ad quod dicitur, tranſire iam eſt tempeſtiuum. Quod enim ait Hippocrates, tale eſt. Qui diuinatorias artes proſequuntur, in particularibus multis nihil minus, quàm medici, diſcordant. Vidi equidem aliquando augures in volatibus ipſis, quos dextros & ſiniſtros memorauit Hippocrates, diſcordantes. Alter arabs erat, alter græcus, atq; ex Aſia noſtra. Arabs dicebat dextram alitem, laborantes mulieres ſeruare: ſiniſtram viros. Qui vero ex Aſia noſtra erat, dextram alitem in virorum morbis apparentem, interrogãtibus ipſis, ſi ſeruaretur, aſtruere interrogationem recenſebat, ſiniſtram vero denegare. Interrogabam igitur eos, ſi quomodocunq; volantem vel dextram, vel ſiniſtram alitem pollere eadem ſignificandi facultate dicerent, nihilq; differre pu-
C tarent, ſi aut celſiſſima aut terræ propinquiſſima, aut media volaret. Et ſi media, an ſi propius vel celſiſſimam, vel infimam, vel adhuc inter has mediam. Pari modo, & ſi auis vel propinqua vel lõginqua volaret, an ne in his nulla foret diſtinctio. Arabs eas nihil ea, q̃ vel in altitudinem vel longitudinem vel latitudinem eſſet, diſtantia diſcrepare reſpondebat. Græcus vero de ſymmetro diſtinguebat, dextro & ſiniſtro. aſſerebatq; ab auguribus hæc ſcripta eſſe, atq; immoderatas diſtantias moderatis contrarias. teſteſq; in eam rem libros Apolletis, Athenæi, Cheræmonis, Artemidori, Phocæ, atq; aliorum multorum, qui in augurandi arte clari eſſent, proferebat. Deprehendi proculdubio Arabem & confuſum & à diſtinguẽdi arte alienum: Græcum vero diſtincte loqui, & artificem eſſe. Nempe artis, quæ ſuorum theorematum iudicium per experimenta habet, diſſidentia ex diſtincta & indiſtincta rerum explicatione oritur. Quod ab Hippocrate edoctus græcum augurem in auium volatu artificioſum magis videri iudicaui: ex abundantia vero celebratiſſimos augurum teſtes adducens, adhuc magis fide dignus erat. Cum vero etiã Arabs plurimos ægrotantium, quibus vera prædixerat, teſtes citaret, ſuccedentis vt plurimum euẽti ſubſecuti cauſam pronunciaui. Nempe, ſi auis dextra moderate diſtans viros ſeruat, immoderate vero diſtans fœminas: ſint autem cõplures, quæ immoderate diſtent, vna vero duntaxat, quę moderate: iure q-
D dem multis ſuccedet ex animi ſententia, paucis vero non ſuccedet. Græcus autem alias adijciebat diſtinctiones, quibus, etſi dextra auis immoderate diſtaret, interdum tamen ſeruandum virum laborantem declararet. Nempe, qui molle & muliebre ſtudium exerceret, *veluti & ſacrificulũ mulieris ſchemate ſeruari dicebat. rurſumq; & id ab optimis ſcriptum eſſe auguribus demonſtrabat. Adde quòd & alias quaſdam adijciebat diſtinctiones, in quibus Arabs nihil intelligere videbat. Retuli hæc propter ſequentem dictionem, quam nemo conuenienter expoſuit, ſicuti neq; eam, quæ ante ſcripta eſt, vbi ait: Quæſtiones ſanè huiuſmodi proponere non conſueuerunt medici, neq; forſan, ſi proponantur, ſolui reperiuntur. Nã, cum inquit græce τοιάδε, latine huiuſmodi. i. quæ ita diſſident, quidam de ptiſſana ſola perperam intellexerunt: alij autem paulo his melius de victu acutorum: alij de omni ſimpliciter victu: alij vero de curatione vniuerſa prioribus quidem melius, ſed neq; adhuc abſolute. Cauſam autem totius diſſidij quęſiuit Hippocrates in omni arte, q̃ experimẽtis iudicari poſſit. Quòd aũt id ita habeat, manifeſte per ſequentẽ cõdiſces orõnẽ.

* lanificum.

17 *Nempe & ægris omnibus ad ſanitatem magnum quippiam poteſt, ſaniſq; ad ſecuritatem, ſeſeq; exercitantibus ad bonum habitum, atque ad quod quilibet voluerit.*

Sermo præſens eos arguit, qui Hippocratem exiſtimant præſcriptam dictionem de ptiſſana

ſola

ſola propoſuiſſe:eosq́;,qui de victus ratione ſiue acutorum morborum , ſiue ſimpliciter vniuerſa E
factum id putant:pari modo & eos,qui de curatione vniuerſa problema eſſe exiſtimauerunt.Nē
pe prior oratio,quæ ita habet,Nempe & ęgris omnibus ad ſanitatem magnum quippiam poteſt,
eos arguit,qui de ptiſſana,atq; alios,qui de ſola vel acutorum vel morborũ aliorum victus ratio-
ne antecedentem orationem eſſe opinantur. Neq; enim ægri omnes à ſola victus ratione curan-
tur:cum multi ſint,qui manuum opera & medicamentorũ adminiſtratione indigeāt, adhuc vero
magis neq; à ptiſſana ſola.Neq; igitur de diæta ſola acutorum,neque diæta ſimpliciter , quæ eſt in
omnibus morbis,ſermo Hippocrati exiſtit,neq; de ſola ea,quæ ex his oritur controuerſia : ſed de
omni ſimpliciter arte,quæ experimentis tum diſcerni,tum iudicari nata ſit. Qui etenim cōmune
vniuerſaleq́; iudicandi inſtrumentum reperit,per id,quę particularia ſunt,iudicat.Particulare au
tem vnum eſt,et quod de ptiſſana medicis in controuerſiam venit:ſicuti & quod de victus ratiōe
non acutorũ modo,verũ quoq; & morborum aliorum : atq; ēt , quod generalius eſt,de curatione
vniuerſa,et,quod adhuc hoc generalius vniuerſaliusq́; eſt,de omni corporis prouidētia,& ſi ſano
rum ea fuerit.Nēpe & hi ea indigent arte,non quæ ad conſequēdam ſanitatē præcepta tradat,ſed
præſentem conſeruandam. Quod non prætermiſit Hippocrates,cũ inquit,Saniſq́; ad ſecuritatē.
Nēpe, vt talis ſeruetur,ſecuritate eſt opus. Vtilē quoq; ait eſſe ſpeculationem & his,qui exercitā- F
tur ad habitum bonũ. Vt enim ægrorum curatio ea,quæ nunc ab Hippocrate propoſita eſt,ſpecu
latione indiget:ſic & ſanorum ſecuritas,vt præſens ſanitas conſeruetur. Sic & ſeſe exercitantium
prouidētia,vt bonum habitũ cōſequātur.Hęc igitur oīa artis,quę circa corpus verſatur,ſunt.Sed,
quod ſerie cōtinuata dicitur,ad oēm extenditur artē. Quidnā etenim eſt,quod ait,Et ad quod q
libet voluerit?Nēpe augur,aruſpex,muſicus,rhetor,& artifex oīs ſimpliciter cauſam eius,quæ in
ſua arte reperitur,controuerſię vnam eſſe exiſtimat : cũ ſcilicet vnuſquiſq; ex particulari vniuer-
ſale facit.Ita ſanè & in auguribus factam controuerſiā deprehendi:eũq́; qui veriora loqueret,iudi
caui:atq; ob id augurum memini Arabis & Græci. Nempe artis omnis conſtitutio ex propriorũ
à communibus diſtinctione oritur.Qui enim hæc diſtinguere poteſt,is optimus cenſetur artifex.
Vt autem conſtitutio,ſic & iudicatio in diſtinctione ſubſiſtentiam habet. Nempe falluntur,q ar-
tes conſtituunt,cum, quod cuipiam cōtigit,id vel in oēs vel in plures,q̃ oportet,extēdunt. Quod
ſiquidem nulli prorſus contigit,nemo id in tali arte perſuadebit ſibi verum eſſe.Nam in hoc vere
oritur controuerſia,cum vniuſcuiuſq; rem ſibi perſuadet,non circa illud, quod aſſumitur cōfingi
turq́;,contentioſe litigans.quo modo non nulli de quibuſdam ſecus , q̃ ſentiebant, fecerunt, quo
modo & qui proponunt ambiguũ eſſe,vtrũ vigilamus dormimus've, aut ſapimus inſanimus've. G
Quòd ſi manifeſtũ eſſe id indulgeatur,vtri ſanè magis vera loquuntur, anceps inquiunt eſſe,an q
vigilant,his,qui dormiunt,vel q̃ inſanientes,qui non inſaniunt.Nullus ſiquidem,qui ſibi rem p-
ſuaſerit,aut qui ſecum opinatus fuerit,ita ſermones facit:ſed qui contētioſe litigat,ſecusq́;,q̃ ſen-
tiat,facit.Quidam aũt in arte medicinali res nouas quidem ſunt aggreſſi, cũ rebus prioribus me-
lius quippiam inuenire nequiuerunt,ſed vulgi affectionem,quam Hippocrates recenſuit , intel-
lexerũt.Nempe,quod externum inuſitatumq́; eſt,& nondum, ſi vtile eſt, intellectum,laudāt ma
gis,q̃ aſſuetum,quod vtile eſſe eſt cognitum.Sũt,qui ob victus ſuauiſſimi affirmationem perſua-
dentes ægros alliciunt,doli vafriciæq́; non ignari:ſed id propter lucri glorięq́; cupiditatē , aggre-
diuntur.Dicta ergo ea,quæ verbis fit controuerſia,quam viri huiuſmodi inter ſe habent, quę ſm
rei veritatem eſt controuerſia,ea oritur,quòd enunciatio nō diſtinguatur, ſed de pluribus , quàm
oportet,vel omnibus tanquam ſimiliter habentibus efferatur.Atque ob id iuſte laudandus venit
Hippocrates,qui de ſola ſm rei veritatem meminit controuerſia,quam, qui artem conſtituere ali
quam volunt,patiuntur,cum ſecum ſuaq́; in anima differenter opinantur,& non verbis ſubdole
ſimulatis id agunt ob gloriæ vel lucri cupiditatem.Nullus enim,qui animi conſilia vere per expe
rimenta iudicat,Petrωnę victus rationem recipiet,carnes aſſas adminiſtrans vinumq́; nigrum in H
his,qui acuta laborant febre,neque in tanta ſiti ita temperās,vt cotulæ aquæ vigeſimam porrigat
partem. Talia ſiquidem diætemata abſurda ſunt:duorumq́; alterum exiſtit : Nempe aut,q; exter-
na ſunt,vafris ab hominibus exercitantur paranturq́;:aut ſummam pp ſtupiditatē id agunt,ſi pla-
nè ſoli veritatem reperiſſe exiſtimauerint. Quæ vero ab Hippocrate ſcripta ſunt,ea in prudenti-
bus viris,qui vere artem conſtituere ſtudent,reperiri poſſunt.cum non maxima ſit læſio , quādo,
quibus non oportet, offeruntur. Talia igitur diſtinctu difficilem habent eam,quæ experimentis
conficitur,iudicationem:quę autem valde differunt,facilem.Controuerſiam igitur in his,quę pa
rum inter ſe exuperant,iudicare,& quibuſnam ptiſſana ſola exhibenda in acutis morbis ſit,et qui
bus hordeacea,& quibus nullo pacto id faciendum ſit,ſed potus ſolus ad iudicationem vſq; por-
rigendus ſit,demonſtrare,Hippocratis intelligentia eſt dignum.

Ptiſſana igitur frumētaceis guſtamētis recte præferri mihi videtur in acutis morbis.eosq́;,qui eā prætulerũt,lau do. Nempe viſcoſitas eius læuis,continua,iucunda,lubrica,& mediocriter humens,ſitim minime infert:&,ſiquid ablui eget{probe abluit.}non aſtringit,non male turbat,neq; in ventre tumeſcit.Nempe inter coquendum,quoad maxime potuit, intumuit.

* In ant[...] loco dict[...] ἐνέκπλυτ le[...] git ἐνέκριτ,et ſic in com[...] vt ſit inte[...] dum, & ſi[...] excerni fa[...] ipſa excer[...]

Orationem hanc tantummodo legiſſe mihi videntur,qui librũ hunc de ptiſſana inſcripſerunt.

veluti

A veluti prooemij partem primam,qui aduerſus gnidias ſententias titulum fecerunt. Nam Hippo-
crates in ſecunda prooemij parte non amplius contra gnidios medicos agere, ſed ſeſe ad curatio-
nis acutorum morborum exercitationem conuertere eſt viſus. Tertia autem prooemij pars,quã
hucuſq; percurrit,ad eam,quæ victum morbis acutis præſcribit,artem ſpectat.Neq; tñ ad eam ſo-
lam eſt accommoda,verum quoq; & alteri,qui vniuerſalior ſit,ſubiecta eſt ſermoni. Demõſtraui
mus aũt in his,quos in ſcripta de fracturis articuliſq; parauimus, cõmẽtarijs Hippocratem ſubie-
ctos-{ſpecialesq;}-ſermones,pro alijs quibuſdam vniuerſalioribus obſignare conſueuiſſe:doctri-
namq; vniuerſalium ex ipſis,quæ tanq; exempla conſtituit,efficere.Neq; enim ita ab inſtituto re
cedit,neq; ſæpius præcipit,quod multorum cõmune exiſtit. Quo aũt modo in ptiſſana ſermonẽ
fecit,cauſam eius,quæ de ipſa eſt,contentionis tum veſtigans tum decernens, ſic & de omni acu-
torum morborum victu rectam tulit ſententiam. Nam & de venæ ſectione & purgatione,& tũ
glãdis tum clyſteris vſu:de cataplaſmatis item,fotibus,vino,aqua mulſa,oxymelite, & balneo nõ
parua inter medicos exorta eſt controuerſia.Quæ omnia libro in hoc percurrit Hippocrates me-
thodo vna, quam nuper dixi. vim cuius etiam nouiſſe viſi ſunt,qui ſe empiricos nominauerunt,
diorismis.i.diſtinctionibus propria à cõibus ſeparantes. Conſueuerunt autem diaſtolas magis,q̃
B diorismos appellare ſermones, eos,qui quod proprium eſt,à cõmuni ſeparant diſtinguuntq;.Iam
ergo,quæ ab Hippocrate de ptiſſana dicuntur, videamus. Videntur ergo mihi (inquit) priores
medici frumentaceis guſtamentis prætuliſſe in acutis morbis ptiſſanam. Frumentacea guſtamẽ-
ta intelligit,quæ ex frumento fiunt,frumentum aũt græce σῖτον homines appellant,maxime qui-
dem triticum,ſed iam tum hordeum ipſum,tũ zeam σῖτον appellant.Appellationem vero ad plu-
ra extendentes,δημήτρια quoq;.i.cerealia appellata ſemina connumerant,lentem videlicet, fabã,
lupinum,cicerculam,panicum,milium,piſum,fœnum græcum,auenam,tiphã,cicera,& quęcun-
que id genus alia.Horum igitur omnium frumentaceorum guſtamentorum cetera quidem vul-
go damnantur,q; protinus magnum inferant detrimentum.Panis autẽ vnus & chondrus in acu-
tis adminiſtrantur morbis.& cum his ſolis ptiſſana eſt conferenda.Lens ſiquidẽ,& milium, & fę-
num græcum, tãquam medicamenta, ob quoſdam ventris morbos exhibentur,& non tanq; nu-
tritura cibaria.Ptiſſanam igitur recte prælatam eſſe ait frumentacijs edulijs,pani ſcilicet, chõdro,
& zeæ,ex qua fit tragus appellatus.Nẽpe eorum,qui chondrum tpĩbus Hippocratis nondũ fuiſ-
ſe exiſtimant,ignorantiam argues tum ex quibuſdam antiquis comicis,qui chondri meminerũt,
tum etiam ex Hippocrate ipſo,qui in libro de victu ſalubri de chondro ipſo mẽtionẽ fecit. Nam,
C etſi liber ille Hippocratis non ſit, ſed vel Euriphontis, vel Phaontis,vel Philiſtionis, vel Ariſto-
nis,vel alterius cuiuſpiã ex antiquis(nempe ad multos librum hunc referunt) ſanè omnes hi vete
res viri ſunt,atq; ex eis quidam & Hippocrate antiquiores,alij vero tempore ipſius vixerunt.Lo
quor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit.Nam auus ipſius Gnoſidi-
ci filius Hippocrates,quorundam iudicio nihil omnino ſcripſit,aliorum vero ſententia duos ſcri-
pſit, librũ.ſ.de fracturis, & librum de articulis. Quare autem ptiſſana frumentaceis edulijs non
perperam anteposita ſit,demonſtrabitur per ea,quæ ipſe infert,inquiens, Quæcunq; etenim ad
acutorum morborum ſanationem inſunt bona,nulli alteri ineſſe comperies. Recte autem iudica
bis,ſi & acutorum morborum naturam & ptiſſanæ vires cognoueris. Natura igitur acutorũ mor
borum eſt,vt ipſe pauloante dixit,vt horum febres õmnino ſint continuę.febris vero ortus,calo-
ris natiui ad igneum eſt conuerſio,vt alibi demonſtrauit,& nunc manifeſtabit, inquiens ex thora
ce quidem incipere,ad caput vero flammam mittere.Præterea in libris vulgarium morborum,fe
brem magnam,ignem vocare conſueuit,quaſi nõ aliam habeat naturam, præter quãm ignis ſub-
ſtãtiam.Si igitur contraria contrariorum remedia exiſtant,ſanè febris peculiare remediũ vt virtu
te tum refrigerante,tum humectante ſit,oportet. Id nanque febris naturæ, quæ & calida & ſicca
D eſt,contrarium erit.Talis ſiquidem naturæ eſt ignis.Præterea,cum febres & ex humorum putre-
dine oriantur, non paruam diligentiam adhibere oportet,vt, quicquid ex ipſis concoqui poſſit,
concoquatur:&, quod iam exuſtum ſit,neque amplius concoqui poſſit, euacuetur. Quòd ſi fe-
brientibus ipſis cibi vſus ſit, qui hæc efficere queat, ſi etiam facile tum coquitur, tum diſtribui-
tur, iam omnia hæc,quibus eſt opus,habuerit.Quænam igitur ſit ptiſſanæ virtus, ex Hippocrate
audiamus. Viſcoſitas, inquit, læuis eſt. Læue,exaſperanti opponitur. Exaſperant autem acria,
acida,& aſtringentia.Acria ſanè omnia calfaciunt,vt eruum,fœnum græcum. Acidorum cætera
quidem dimittere oportet: de oxymelite vero eſt duntaxat agendum.Dimittantur pari modo ex
aſtringentibus pira agreſtia,& meſpila, & quæcunque huiuſmodi,atque ex frumentaceis lens &
ſimilia. Exaſperantium igitur malitiam ptiſſana effugit,vtpote quæ læuorem non tactu ſolum,
verum quoq; & facultate habeat. Eſt itẽ & viſcoſitas eius continua. Eſt ſiquidem in omni parte
ſibijpſi ſimilis propter exactam coniunctionem.† quod zeæ nullo ineſt pacto. Laudatur præte-
rea non parum,quod in ptiſſana iucundum & mite exiſtit,quod immiti iniucundoq; opponitur,
id eſt quod,dum ſumitur,inſuauitatem quandam facit. Sicut denique & panis inſuauis eſt, dum
ſumitur,niſi abunde ipſum maceraueris madefeceriſq;. Immo & ita ſuperatur ab ea, quæ in ptiſ-
ſana eſt, iucunditate,quæ mandi non indigeat,ſed potuum inſtar ſorberi poſſit.Neque paruæ eſt

In antiquis [co]di. legitur. [ὅ]περ οὐχ ὑ-[π]άρχει τοῖς [ἄλλ]οις ζω-[μ]οῖς.i.qd non eſt reliqs iuri[bu]s.

conditionis ptiſſanæ lubricitas,præſertim cremoris. Pertrãſit enim thoracem,in nulla ipſius par- E
te quippiam,dum tranſit,relinquens,veluti faciunt,quæ in meatibus infarcta adeo obſtruunt,vt
vix abſolui poſſint,quod accidit viſcoſis ferè omnibus excepta ptiſſana. Hinc ſanè,quæ ex chon-
dro fit ſorbitio,quod quidem viſcoſum ſit,habet,ſed lubrico eſt deſtituta. Ptiſſanæ autem ineſt &
lubricum & detergens. Quapropter medici ad detergẽdum eum,qui in vẽtre iſarctus eſt,humo-
rem vomitibus exhibito ptiſſanæ cremore,veluti & aqua mulſa, vtuntur. Crudam quoq; conte-
runt ptiſſanã puerorũ mangones,facieſq;, vt vitioſos cutis exterãt colores, illinunt. Quod aũt in
ea deterſorium exiſtit,id & ad deiectionẽ eſt idoneum,diſtributionẽq;,præſertim vbi ex ſima he-
patis ad gibbã tranſmeare debeat,quæ diſtribuit alimonia. Hic etenim infarciunt,quę craſſi ſucci
ſunt,& quæ tenaciter collæ modo adhærent. Atq; ob id chondrus non in affectis iecinore ſolum
maxime nocet,verũ quoq; & in his,qui viſcus hoc nullo quidẽ pacto læſum,ſed cum meatuũ an-
guſtia naturaliter afformatũ habent. Qui igitur ita natura affecti ſunt,ipſis tum tenacia tum craſſi
ſucci oĩa infarciuntur,atq; opplent,atq; ob id grauitatem in eo viſcere ſentiunt, cũ hęc diſtribuun
tur. Præterea ptiſſanæ viſcoſitas humens eſt,ſed non vehementer,vt aqua & melicratum,ſorbitio
item ex chondro,& ea,quæ ſorbẽtur oua. Nẽpe ea oĩa ſtomachum languentibus ipſis ita manife-
ſte ſupinant,vt ſubuerſum ipſum eſſe exiſtiment. Verum ptiſſana humectare quidẽ valet, ſed ſto F
machum ſubuertere non poteſt. Stomachum aũt hoc in loco intelligere oportet, vt huiuſce tẽpo
ris homines dicere conſueuerunt,non meatũ tantummodo,verum quoq; & os ventriculi. Cum
igitur id imbecillum fuerit,atq; exolutum,manet diutius in eo,quod ingeſtũ eſt,ſupernatans. Sed
contrarium vſu euenire natũ eſt,†{vbi à cibo aliquo boni ſucci reductum,} quod continetur, ex-
pellit. Nempe humor protinus ãb ipſo recedit,& coquitur, atq;, quod ita expulſum eſt, deijcitur.
Sicuti ſi crudũ manet,tardeq; cedit,quod in ore ventris ſupernatat. Nempe partis huius munus
eſt appetere,non concoquere. Quæ igitur aſtringunt edulia,vt ventriculi os roborant, ſic & plus
iuſto exiccant. Pari modo, & quæ ex chondro paratur ſorbitio,vt humectat,ita & ſupinare nata
eſt. Ptiſſana igitur humectãtiũ vim aſſecuta,malitiam effugit. Deinceps ptiſſanã ſitim minime in
ferre ait Hippocrates,maximum quippiam & hoc eſſe in his,qui corpus tum exurunt tum ſiccãt,
morbis teſtatus. Hac ſanè occaſiõe ptiſſana,q̃ aqua mulſa,longe melior exiſtit, quãquam abluẽdi
bonitatẽ,quam deinceps huic ineſſe ait,ſimiliter aquæ mulſæ nacta fuerit. imo,ſi ptiſſanam aquæ
mulſæ comparaueris,ptiſſanam ipſam in acutis morbis & ſuperiorem & melioris conditionis eſ-
ſe reperies. quod ꝑcedente oſtẽdam ſermone. Nã de ptiſſana ſermonẽ abſoluere eſt tempeſtiuũ.
Proinde ſiquidem abluere dixit cum adiectiõe/Siquid ablui egeat/quaſi nõ in oĩbus acutis mor- G
bis probe abluente vtamur edulio. Nẽpe cætera oĩa,quæ de ptiſſana dicuntur bona, morbis oĩno
proſunt acutis:ſed abluendi bonitas,quibus ventrẽ ſubduci volumus,vbi cibus in via moraẽ, eſt
idonea. Probe igitur abluere febrili affectioni neq; tanq̃ contrarium, neq; tanq̃ familiare auxiliũ
vnum vtile exiſtit,ſed bene tanq̃ ſymptomatis alicuius emendatorium correctoriũq;. Deinceps
inquit,Neq; aſtringit,neq; male turbat. viſcoſitas ſcilicet ptiſſanæ. ſic etenim ſermonem de ea in-
choauit. Non aſtringere aũt quibuſdam maxime bonum exiſtit. Nemo ſiquidem aſtringentibus
vtitur cibis,niſi vel ꝑꝑ ſymptoma, quod animi deliquium inducat, vel ꝑꝑ immoderatum ventris
profluuium. Cogunt ſiquidem conſtringuntq; corpora,viaſq; tum diſtributionis,tum alimonię,
tum eius,quæ [illegible]as fit,perſpirationis conniuere faciunt. quas recluſas apertaſq; eſſe conducit.
Quòd aũt non turbet,i. nullam,dum concoquitur, faciat perturbationẽ,in laudem & ipſum præ-
ſtat ptiſſanæ. Perturbatio autem huiuſmodi ex multis paritur edulijs, his quidem ventrem mor-
dentibus,alijs vero inflantibus,alijs item,quæ pugnantibus facultate partibus conſtant: quod tũ
in lenticula,tum in braſſica reperitur. Nempe ſolidum ipſarum corpus ventrem cohibet, ius aũt
ipſum proritat,ſubducitq;. Sic & qui cerebrum cum oleo & garo cõdiunt,totum ex ipſis tum diſ-
ſimilare,tum ſibi ipſi pugnãs efficiunt,cerebro quidem ſtabili & tarde meante,miſtis vero ipſi ad H
deiectionem excitare idoneis. Pari modo & de ouo dicendum,ſiue cum melle, ſiue cum ſale,ſiue
cum garo aſſumatur. Nempe quod ex ipſis conſtat,differẽtes habet facultates. Iura item ferè oĩa.
Quapropter & circa ſermonis initia viſcoſitatem ptiſſanæ laudans inquit,continua. quod ſanè ci
tra totius in partibus omnibus ſimilitudinem non fit. Verum in præſentia huic verbo/turbat/ad-
iecit hoc aduerbium/male/(ſic græce οὔτε ἄραδον κακὸν)ptiſſanam nõ turbare haudquaquam ſim-
pliciter aſſerens,ſed/male/adijciens. Nihil enim ciborum concoctioni,q̃ hoc ipſum, aduerſaẽ ma-
gis. Quo fit,vt qui de concoctione ſcripſerunt,ciborum varietatem,præſertimq; vbi varijs con-
ſtent facultatibus,nocentiſſimam dixerint, vtpote quæ ingeſta ipſa probe concoqui prohiberet.
Obſeruant id maxime,tum qui luctantur,tum qui legitime certant. Prandio ſiquidem panẽ dun
taxat edunt,in cœna vero carnẽ. Plura de his ẽnũciarem,niſi ſcirem te inuenire ipſa poſſe, qui ex
his,quæ de concoctione in cõmẽtarijs de facultatibus naturalibus dicunẽ, ſis inſtructus. Cõmen-
tarios autem huiuſmodi ſi neglexeris,fruſtra in his verſaris. Quapropter de perturbatione huiuſ-
modi ſuperſedens,ad oĩum vltimum me transferã,quod ab Hippocrate de ptiſſana adhuc loquẽ-
te dicit,Neq; in ventre tumeſcit. Nẽpe multos ptiſſanã,ꝙ flatuoſa eſſet, dãnãtes haudquaq̃ igno-
rãs,non abs re adiecit. Nam inter coquẽdũ, quoad maxime potuit,intumuit. Qua ſanè adiectiõe
crimen,

†Cod. impre habent, vbi a bo aliquo ca ſtomacho ſu uerſum. mar ſcripti habe vbi a cibo a quo euſtor cho ſubuer vetus trãſla hẽt, Sed, qm fortatur p q dá cibos cõſ tatiuos con nientes ſto cho &c. qu lectioné ſec ẽt eſt interp noſter.

*Al. cum.

A crimen,controuerſiamq́3, ſimul & purgationem ſignificauit, elixationemq́3 edocuit.Scribit quædã & nihilominus de coctione in ſequentibus:ſed in præſentia tantillum hoc ſermoni de ptiſſana adijciam.Ptiſſanã ſi plurimũ coxeris,cibũ haudquaq̃ flatuoſum efficies.Et nos aũt fabaceum (ita Græci dicunt)neq́3 ſi tribus coxeris diebus,flatu viduum orbatumq́3 reddideris. Nempe ex propria ſubſtantia,quod flatuoſum eſt,habet,nõ aũt ob diminutam coctionem,veluti ptiſſana.Sunt, qui ab ipſius coctione ocyus recedere conſueuerunt,potiſſimumq́3 diuitum coqui.Terunt ſiquidem crudam eam,atque deinde parum calfaciunt.Non enim coctam dominis offerũt.Sed de coctiõe ptiſſanæ,vt dixi, rurſum dicetur.Nunc autem,poſteaquam vires ipſius demonſtrauit,deinceps vſus diſtinctiones docebit,ad quem & ego me conferam, vbi me in ſequentibus abſoluturũ ſermonem de ptiſſanæ ad aquam mulſam & alia,comparatione,præmonuero.

19. *Qui aũt in huiuſmodi morbis ptiſſana vtetur,ne vno quidem die vaſa,vt ita dicã,inaniri permittat,ſed ab vſu eius nequaquam deſiſtat,niſi vel propter medicamentum vel clyſterem,eum deſiſtere opus ſit.*

Soluere hoc in loco incipit,quod quæritur. Sed,quoniam dictionem ipſam non exacte interpretatus ſit,ob id obſcurum ambiguumq́3 reddidit ſermonem . Quapropter, quonam maxime B expoſitus modo nihil obſcuritatis habeat,referre conabor.ſermonemq́3 ab initio hoc repetam pacto.Quęnam eſt cauſa diſcordię,cur in acutis morbis alij quidem ptiſſana hordeacea vtantur,alij ſolo ptiſſanæ cremore,alij ne hoc quidem ad morbi vſq; iudicationẽ? hoc ſanè eſt problema. Sed ſolutionẽ deinceps audi.Qui acutis laborant morbis,alij quidẽ à cremore ſolo, alij à ptiſſana ipſa, alij ab horum neutro iuuantur.Sed ſanè immodeſtius de omnibus morbo acuto laborantibus tulit medicorum vnuſquiſq́3 ſententiam,nõ conſiderata ea,quæ in omnibus eſſe debuit,experiẽtia. Sed diſtinguam ego,demonſtraboq́3,quinam à ptiſſana iuuantur,quinã à cremore ſolo, & quinã neutro indigeant.Tota igitur ptiſſana vti debẽt ex acuto morbo laborantibus, qui neq; alio quopiam ante vtuntur remedio,quale vel per ſectam venam,vel ventris ſubductionem, vel quippiã ſimile fieri ſolet,neq́3 ẽt eis inſit, quod periculum minetur, ſymptoma: Cremore aũt, qui aliquid tũ fallacius,tum periculi magis particeps habent:Quos vero vel ſanguinis miſſione,vel purgatione vacuare expedit,vel etiam dolores ſedare:his non ante vel ptiſſanam vel cremorẽ dabis,quàm quippiam eorum,quę dixi,feceris. Sanè hæc Hippocratẽ præſcripſiſſe oportuit,& ab vno quoq; ſingularium incepiſſe:atq; hoc pacto futurum ſermonẽ obſcuritate omni viduum priuatumq́3 feciſſe. Verum,quoniam id non fecit,non abſq; cauſa obſcurus abiecto conueniente ordine eſt effe C ctus.Nos aũt dictiones ipſius ſecuti,reducamus vnãquanq́3 ad ea,quę ante dicta ſunt,capita.atq; in primis diligentia adhibita præſentem exponamus dictionem. Quare me latius explicantem Hippocratis dictionẽ,ſimulq́3 & verba aliqua gratia perſpicuitatis adijcientem audito. Qui igiẽ ægrotantes ptiſſana in his morbis reficit(dicam autem paulopoſt,quinam ea vtantur)ijs quidem nulla die vaſa inaniri(vt ita dicam)permittat,niſi deſiſtere debeat vel propter medicamẽtum,vel propter clyſterem.His ergo ſi bis dederis,cum opus habuerint,bene facies, atq; quantum corporis tolerat virtus.Explicabo aũt tibi ſcopos,quibus attentus vel per ventrem vel per venas ipſos euacuabis,aut fotibus cataplaſmatis've veteris.Quos ſi prædixiſſet, deinde vnumquenq; ſeriatim reſumens conuenienti expoſuiſſet ordine,non obſcurus fuiſſet ſermo ipſius. Nunc autem, quod interrepit,interlabiturq́3 ſemper,ad finem vſq; perſequi cupiens, vbi ſermonem nõ parum ſuſpẽſum eſſe permiſit,iure obſcurum fecit. Vera aũt me loqui deprehendes,ſi dictiones ſingulas oẽs claras manifeſtasq́3 inueneris:orationem vero totam incompoſitam,& ob id obſcuram.

20. *Proinde,qui bis die cibari conſueuerũt,bis ptiſſanam dare oportet:qui ſemel, ſemel quidẽ primo die detur:deinde ἐκ προσαγωγῆς,id eſt ſenſim paulatimq́3, ſi fieri poteſt,bis quoque detur, ſiquid putes adijciendum.*

D Bis cibandos ipſos inquit,qui bis cibari conſueuerũt.cum vero neceſſitas fuerit eis, qui ſemel cibari conſueuerunt,bis aſſumendi cibum,ptiſſanã bis dabis,ab ipſo quidem ſemel incipiens, ſed paulatim ad bis ipſum procedens:nempe ἐκ προσαγωγῆς,id eſt ſenſim,id declarat. Fitq́3 res hoc pacto.Semel qdem dabis, quod ſatis ſit:ſed minimum ſit, quod ſecundo exhibeas. Deinde paulatim augebis:idq́3 efficies,donec ambas ęquari alimonias continget.Sed nondum ſermonis huius fides huic patet,qui librum hunc Hippocratis legit, ꝙ neq; ab ipſo eſt præmonſtratum, quinam ſint,qui commode ptiſſana vtantur. Verum,cũ paulo ſuperius mediocriter ægrotãtes ab ipſo ita cibari prædixerim,paulo poſt & Hippocratem ipſum velle id demonſtrabo. Atq; hæc tibi ſit præſentis huius dictionis expoſitio.Sunt aũt pleriq́3,qui dictionẽ hoc ſcribãt pacto:Qui ſemel cibari conſueuerũt,ſemel quidem prima die dandum ſenſim paulatimq́3.quod ſi fieri poteſt, bis quoq; detur, ſiquid adijciendum putes.Sed mente caret dictio hæc. Nam,quòd prima detur die ſenſim paulatimq́3,fieri non poteſt.cum ſenſim ipſum pluribus ingeſtionibus fieri natum ſit : non ſemel neq́3 ſtatim in prima.

21. *Verum inter initia neq; multam,neq; craſſam admodum dare oportet:ſed quantum & ob cõſuetudinem, & ne multa vaſorum inanitio fiat,ingerere conuenit.*

Qui

Qui Hippocratem replere ægrotantes aſſerunt,ꝙ his,qui citra periculum agunt, bis quotidie E
ptiſſanam dare iubeat,ſi, quod in dictione retulit,cōſiderarent,ſeipſos cōdemnarent. Tantum ſi-
quidem ſorbitionis dari præcipit,quantum alimoniæ corpori & ob conſuetudinē & vt non mul-
ta fiat vacuatio,adminiſtrari conuenit.Si igitur ptiſſanæ oxybaphum, (id eſt cotulæ quartam par
tem)quæ quotidie ad ſeptimam vſque vel nonam diē exhibetur,minoris eſſe facultatis,quàm id,
quo alunt, nutrimētum, faterentur,mea ſententia à nugis ſeſe cohibuiſſent. Sed paulopoſt id de-
clarabo.atq; in præſentia verbum hoc/inter initia/quod Græci dicunt κατ᾽ἀρχάς,exponam. Neq;
enim morbi principium id ſignificat.Sed ex eo generalius adhuc audi ſignificatum. Nempe,cū
ægrotans primum ptiſſana egere videbitur,tunc protinus neq; multam, neq; admodum craſſam
dato.A multa ſiqdem & ſubita tum repletione,tum vacuatione ſemper abſtinuit Hippocrates.

Verum dandæ ſorbitionis quantitas augenda hoc obſeruabitur pacto.Nēpe,ſi morbus ſiccior,quàm vt quiſpiam 22.
exiſtimet,fuerit,non multum dare oportet : ſed ante ſorbitionem,vel mulſam vel vinum,vtrū magis auxiliaturū
putaueris,propinare conuenit.quod autem modis ſingulis iuuare poſsit,dicetur.

Morbus ſiccior varijs dignoſcitur modis,quanquam vniuerſalem communemq; rationem ha
beant eandem.Peripneumonia quidem & pleuritis atq; omnino,qui tum pulmonem, tum aſpe- F
ram arteriam infeſtāt, morbi, cum nihil ab affectis expuitur partibus:iecinoris vero,vel meſarei,
vel ventris,vel ieiuni,vel inteſtinorū,vel lienis, vbi aluus prorſus cohibita ſit, aut pro neceſſitate
excernat tum ſicca,tum dura,& caprarum ſtercori ſimilia excrementa. Morbi ſicci tum arteriarū
tum venarum dignoſcuntur linguæ ſiccitate, & ea, quæ † { totum corpus } occupat, ariditate. † Al. totam tim.
Phlegmonæ pari modo fiunt ſiccæ in his,quę tum foris tum conſpicue apparēt, vlceribus,vbi ſci-
licet nulla ex ipſis ſanies effluat.Sępius & in oculis phlegmonę etiam ſiccæ oriuntur nihil excer-
nentes.Cerebri præterea ægritudines, quæ neque per nares neq; per palatum expurgantur,iure
optimo ſiccæ dicuntur. Et ſanè ſuperfluitatum nihil excernere, ſiccorum omnium morborum
notam eſſe non ignoras.Non immerito igitur Hippocrates humectantium aliquid ante ptiſſanā
aſſumi iubet:vt vel aquam mulſam,vel vinum,tanquam hæc,q̄ aqua,magis humectent.Sed,quo
niam vires ipſorum ſeſe enarraturum pollicetur,ob id & nos eorum,quæ ad aquam eſt, compara
tionem,in eam differemus libri partem,quæ horum vires edocet.

At,ſi os madefiat,&,quæ à pulmone expuuntur,talia ſint,qualia eſſe oportet,ſorbitionis quantitatem,{vt di- 23.
cam ſummatim}augere cōuenit.Nēpe,quæ citius magisq; madeſcūt,iudicationis denūciant celeritatem:quæ vero G
tardius minusq;,tardiorem ſignificant iudicationem.

A morborum ſiccorum genere ad eos,qui contrario pugnant, modo cōuerſus,deinde memo-
rato citra omnium adiectionem vno,narrationem eius commune omnium eiuſdem generis exē
plum ratus,non abſq; cauſa obſcuritatē fecit.Nēpe os madeſcere,& talia à pulmone expui,qualia
oportet,morbi non ſimpliciter ſunt humidi notæ,qui omnino in omni ſit corporis parte,ſed cum
cuiuſpiam eorum,quæ reſpirationi ſubſeruiunt,inſtrumentorum affectione.Ob eam rem, vt di-
xi,dictio Hippocratis obſcurior eſt reddita.Sed,quod ab eo enūtiatur, verū omnino ē, ꝙ ſcilicet,
quæ per ſputa, qualia eſſe oportet,excreta expurgantur,celeriter iudicantur.Contraria vero duo
rum alterum ſubeunt:Nempe aut in pernitiem,aut in longum finiūtur tempus. Ergo, qui probe
expurgantur,his ptiſſanam dare oportet,vt roborata virtus his,quę per tuſſes ex pulmone fiunt,
humidorum expuitionibus ſufficiat.Nempe verba hæc/qualia eſſe oportet/coctionis habent no
tas.de quibus abſolute diximus tum in his,quos de criſibus, tum illis,quos de tēporibus morbo-
rum fecimus, commentarijs:præterea & in expoſitione aphoriſmi illius,vbi Hippocrates,quonā
oporteat modo ex apparentibus prænotiones facere, oſtendēs,ſermonis exemplum,pleuritidem
ſcripſit hoc pacto. Veluti in pleuriticis ſi ſputum inter initia protinus appareat,morbum breuiat: H
ſi vero poſtea appareat,producit.

Et hæc quidem per ſe talia parte plurima exiſtunt.Sed multa quoq; & alia peropportuna, quæ præmonſtranda 24.
ſunt,prætermittuntur,quæ poſtea dicentur.

Dixi & ego ſermoni huic deeſſe nō pauca, quæ ad diſtincte definiteq; loquendum commoda
exiſtunt.de quibus & ipſe agere pollicetur.Sed in præſentia de his ſolum vult intelligere, quæ di
cta ſunt.Ea ſiquidem per ſe talia ſunt,qualia ipſe percurrit.

Et quanto copioſior fuerit expurgatio,tāto magis ad iudicationem vſq; dare oportet:ſed maxime duos ab iudica 25.
tione dies,quibus vtiq; vel quinto,vel ſeptimo,vel nono fieri debeat morbi iudicatio. quaſi dierum tū paritas tum
imparitas perpendenda ſint.Poſt hoc autem mane ſorbitionem dabis,ſero autem ad cibaria tete conferes.

Κρίσιν,id eſt iudicationem, nūc dixit vel perfectā morbi ſolutionem, vel permutationem eam,
quæ vſq; adeo inſignis ſit, vt ęger periculum omne euaſerit.Duos autem ab iudicatione iubet ad-
notari dies,vt & eos,qui diebus tum paribus tum imparibus fiant, acceſſionum circuitus obſer-
uemus.Contingit ſiquidem interdum, vt tanquam ſoluto exacte morbo ægri confidant,cibētur

deinde

A deinde negligentius, & eius, quæ per circuitum repetat, acceſſionis occaſionem præbeant. Tutũ igitur eſt, etiam ſi morbus iam videatur iudicatus, ad duos vſq; dies diligentem victus rationem, qua æger vſus fuit, ſeruare. Præteritis aũt ab iudicatione diebus duobus, iam ſecurum eſt plenius cibare: ſic vt neq; mutationẽ eam, quæ vniuerſim ſubitoq; fit, efficiamus: ſed mane quidem ſorbitionem demus: poſtea vero dimittente die iam & frumentacea exhibeamus alimenta. Cõſtat igitẽ Hippocratem languentibus ipſis neq; aliud quippiam ante præfinitum tẽpus nuper dictũ dare, neq; panem, ſed ptiſſana oĩno contentum. Quod ægrum ſatiantis replentiſq; nõ eſt, ſed potius, ſi quis vitio vertere voluerit, tenuius, q̃ oportet, cibantis. Verum ita cibare neq; tenuius iuſto eſt, neq; plenius, q̃ oportet: ſed exuperãtiarũ exacte eſt mediũ, & maxime laudabile. Quòd aũt ita cibare ſit mediũ, demonſtrat & eorũ, qui contraria vitio vertunt, contentio. Quo ẽ numero Theſſalus eiuſq; ſequaces, tanq; ęgros replentẽ accuſant Hippocratem: Eraſiſtratus vero, tanquã fame necantem. Nempe, quę ab Eraſiſtrato in primo de febribus aduerſus Apollonium Dexippumq; Hippocratis diſcipulos dicũtur, calũniam habent eius, qui p famẽ ſit cruciatus, qui ad Hippocratẽ magiſtrũ refertur. Sed ſanè Eraſiſtrato ignoſcendũ magis, vtpote qui veriſimilia dicat: cæteros vero, qui Hippocratẽ ægros replere aiũt, viros Theſſalo dignos eſſe eſt exiſtimãdũ: q neq; aliud qppiam ſcriptorũ Hippocratis, neq; quæ de victus rõne proferuntur, nouerunt.

B

26. *Talia autem magna ex parte proſunt iis, qui protinus tota vtuntur ptiſſana.*

Siue totam, ſiue hordeaceam, ſiue ptiſſanam ſimpliciter dixerit: vnũ & idem ex tribus his ſignificatur vocabulis, ptiſſanam vnoquoq; non colatam ſignificante. Nempe ſi à decoctione quis ipſam colauerit, deinde cremorem ſeparauerit, dederitq;, is neq; tota, neq; hordeacea, neque ſimpliciter dicta vti ptiſſana dicetur, ſed ſolo ptiſſanę cremore. Rurſus aũt impræſentia memorabo, quinam ſint, q ptiſſana tota ab initio vti debẽt. breuiſq; erit memoratio, niſi ſegniter deſidioſeq;, quę p̄dicta ſunt, audieris. Si ergo, quę expuunt, vtilia fuerint, ęgerq; neq; medicamẽto neq; clyſteri egere videatur, ptiſſana hunc cibare iubet. Sed rõnem conſilij adiecit inquiens.

27. *Dolores ſiquidem pleuriticorum confeſtim ſponte deſinunt, vbi aliquid effatu dignum tum expui, tum expurgari cœperit. Nempe & purgationes longe perfectiores exiſtunt, minuſq; purulenti ita fiunt, quàm ſiquis aliter cibaret. Præterea iudicationes ſimpliciores facilioreſq;, & minus reuerſoriæ.*

Probe autem hæc oĩa à ptiſſana fiunt, tum q humectet, mediocriterq; incidat, quæ expui debent humida, tum demum q virtutem roboret. Concurrentibus ſiquidẽ vtriſq; ocyus expurgantur, qui reſpirationis inſtrumenta infeſtant humores, quos quidem & humectare & ſecare poteſt ptiſſanæ modo aqua mulſa: ſed virtuti robur non addit. Cõtraria aũt pollent facultate & panis & chondrus, nempe virtutem quidem roborant: ſed neq; humectant, neq; ſecant. Quod neq; alteri cuipiam ineſt eorum, quæ medici languentibus dare conſueuerunt. verbi gratia, ouis, gallorũ teſticulis, alis, piſcibus, iuuenibus columbis, & quæcunq; id genus ſunt. Quare, qui lenticulam ex aceto confectam pleuritico in ea morbi declinatione, quæ nihil aliud, q̃ coctorũ expuitionem deſideraret, exhibuit, is non immerito languenti ipſi, qui ſequenti nocte ſuffocatus eſt, mortis occaſionẽ dediſſe eſt viſus. imo lenticulã nemo, qui mentis cõpos fuerit, dederit. Quòd ſi æger aquam mulſam ptiſſanamq; faſtidierit, piſces ſaxatiles ſunt maxime idonei, ex aqua ſcilicet & porro, & anetho, & ſale, & modico oleo parati: atq; ex non ſaxatilibus aſelli. Sed antea oxymeli propinare oportet. neq; enim id ſtomacho aduerſatur, niſi affectis in languente neruis, & in muliere, vtero. Quòd ſi oxymelitis loco medicamẽtũ aliud dare volueris, dabis eam, quę ex marrubio et iride fit, confectionem. Nempe hæc etiam, ſi per ſe cum mulſa bibatur, maturat probe, quæ tum in thorace tum in pulmone ſunt ſuperflua, atq; ad expuitiones præparat.

C

D

28. *Ptiſſanam autem ex optimo confectam eſſe hordeo oportet, atq; quàm probiſsime coctam, & maxime ſi non ſolo vti debeas cremore.*

Probatiſſimum hordeum prius, q̃ experiaris, ex eo ſolum, q & plenum ſit, & nihil rugoſum in ſe habeat, iudicabitur. Sed experientia iudicatum per decoctionẽ deprehendetur, vbi ſcilicet plurimũ intumeſcat, & ſuccũ faciat plurimum. qđ ſtabile ratũq; facultatis ipſius eſt argumẽtũ. Nẽpe, quod à plenitudine ſumitur, id ſcientificum non eſt, neq; perpetuo verum, quãquã magna ex parte inſigne egregiumq;. Ptiſſanam aũt ꝑpetuo optimã eſſe iubet: ſed maxime ſi nõ ſolo vti cremore velimus, verũ & ipſa tota. Quare aũt id præcipiat, manifeſte declarauit, cum inquit.

29. *Nam præter reliquas ptiſſanæ facultates lubricitas eius, ne hordeum, cum deuoratur, noxã inferat, efficit: neq; enim adhæret, neq; in recto thoracis manet tramite, (ἴξιν eum uocant.)*

Hippocratem ἴξιν magna ex parte quidem εὐθυωρίαν, id eſt rectum tramitem: Interdum autem & φορὰν, id eſt lationem dicere non ignoramus. Quòd autem ptiſſanæ hauſtæ per thoracem tum rectum iter tum latio ad ventrem vſq;, per ſtomachum fiat, liquido conſtat omnibus, vultq; Hippocrates in ea re nihil ipſi adhærere. Nempe, cum multa in thoracis pulmoniſq; affectionibus

exiſtit caliditas,quod adhæret areſcitq́ʒ,atqʒ adeo pertinaciter obſtruit,vt vix abſolui poſſit, id ci- E
borum faſtidium quoddam & ſitim facit.

Lubricisſima autem eſt,& ab inferenda ſiti maxime aliena,facillime concoquitur,& infirmisſima exiſtit, ſi 30.
optime coƈta fuerit:quibus omnibus eſt opus.

Ptiſſanam probe coƈtam non lubriciſſimam modo,maximeq́ʒ ab inferenda ſiti alienam, & fa-
cillimæ concoƈtionis eſſe aſtruxit,ſed tandem infirmiſſimam eſſe adiecit. Quòd maxime lubrica
ſit,ſi probe coƈta fuerit,iam antea eſt enunciatum. Sed,ꝙ ab inferēda ſiti maxime aliena ſit,hic ꝓ-
pter hordei naturam continuo adijcitur. Eſt aũt hordeum temperamento frigidum. Verum,quo
nam paƈto ſubſtantiam ipſam tũ frigidam tum calidã iudicare oporteat,inter aĩantia quidem in li
bris de temperamentis diximus:inter ea vero,quæ anima carent,in his, quos de ſimpliciũ medica
mentorũ viribus fecimus,cõmentarijs. Immo & facillimæ ait eſſe concoƈtionis ptiſſanã huiuſmo
di,vtpote quæ diſſoluta ſit,neqꝫ quippiam habeat,quod & durũ ſit,& difficulter cõfici poſſit,atqꝫ
haudquaquã flatuoſam iam propter longam coƈturam effeƈtam eſſe. Quãtum vero ſpeƈtat ad id,
quod in diƈtiõis fine dixit, ptiſſanam huiuſmodi infirmiſſimam aſſerẽs:ſi nihil de probiſſima ip-
ſius concoƈtione antea egiſſet,promptum eſſet ſermonem Hipprocatis ad eam,quæ in ventre fit, F
confeƈtionem referendum affirmare:quaſi infirmiſſimam dixiſſet,quæ in ventre & facile vinca-
tur,& conficiatur,& permutetur. Sed,qm̃ id prædixit,infirmitatem illã intelligere oportet: ꝙ vel
paucam præſtet corpori alimoniam,vel nullam habeat qualitatem,quæ vſqueadeò vehemens ſit,
vt vel neruos vel mentem feriat,quo modo acetum vinumq́ʒ.

Niſi igitur quis,quãtũ deeſt, cõtulerit, ut ptiſſanæ ſorbitio ſufficiẽter paretur,crebrius ſanè detrimẽtũ afferet. 31.

Docere incipit,quæ paulo ante ſe diƈturũ promiſit, cum dixit/multa quoqꝫ alia peropportuna,
quæ præmonſtranda ſunt,prætermittũtur, quæ poſtea dicentur/. Quod aũt verbũ τιμωρῆσαι.i.cõ
ferre,tum apud antiquos,tum apud Hippocratem ipſum ſæpius pro βοηθῆσαι.i.auxiliari diƈtũ ſit,
demonſtratum & in alijs libris per eas, quas in ipſos confecimus, enarrationes.

Quibus enim cibus ſtatim incluſus,ſiquis nõ vacuato eo ſorbitionem dederit,dolorem, ſi adeſt, adaugebit: ſi non 32.
adeſt,protinus inducet,frequentiorq́; reddetur ſpiritus. quod malum eſt. Nempe pulmonem exiccat fatigatq́; tum
hypochondrium,tum ventrem imum,tum ſeptum tranſuerſum.

Cibũ(græce σῖτον)dixit,quod ab edulijs(hoc eſt ἀπὸ τῶν σιτίων)in inteſtinis ipſis cõtinet̃ excre G
mẽtũ.quod Græci & σκύβαλον & κόπρον appellant. Si igit̃ incluſo eo,id eſt ex multo tp̃e haudqua-
quã eieƈto,ptiſſanam quis propinauerit,lateri offenſam fieri eſt neceſſe propter inteſtinorũ oppi
latione,quã ex colleƈto in ipſis ſtercore,flatuq́ʒ propter oblatã ptiſſanã haudquaquã pertranſeun
te,& demũ ob prauam,q̃ ad affeƈtã partem fit,diſtributionẽ naƈta ſunt. Quo fit,vt exhauſta ptiſſa
na,neceſſario dolorem,ſi lenitus fuerit,adaugeat:&,ſi conquieuerit,generet. Nempe vapores,fla
tuoſiq́ʒ ſpiritus,& exhalationes ſcybalorũ, cũ ad latus perueniũt,dolorẽ ipſi pariunt,adaugentq́ʒ.
ob eas cauſas & frequentior fiet reſpiratio. Vocauit autem totam reſpirationẽ ſpiritum & in pro-
gnoſtico,& in libris populariter vagantiũ morborũ. Denſata autẽ frequensq́ʒ reddita reſpiratio,
reſpiratorijs in organis aſſiduũ ob motũ caliditatẽ efficit maiorẽ, qua ſiccantur tum pulmo,tum
ſeptũ tranſuerſum:ſiccanturq́ʒ vnà & calfiunt eæ, quæ tum in hypochondrio tũ in peritonęo exi-
ſtunt aĩalis partes. Omnes ſiqdẽ in reſpirationibus vnà cũ thorace mouẽtur. Quod aũt principio
diƈtionis dr̃,Quibus.n.cibus ſtatim incluſus, Vocẽ hãc/ſtatim/ordine habet cõmutato.quæ ſi ſuã
peculiaremq́ʒ acceperit cõcinnitatẽ cõpoſitionẽq́ʒ, diƈtio ita habebit. Niſi p̃fato ptiſſanaceæ ſorbi
tionis mõ ſuppetias tulerimus,frequẽtius orietur læſio. ſtatim ſiqdẽ, q̃bus cibus incluſus eſt, niſi
quis prius vacuato eo ſorbitionem ita dederit,maximam afferet offenſam. H

Præterea,ſi lateris dolor asſiduus eſt,calidisq́; fomentis non remittitur,ſputũq́; nõ procedit. ſed καταγλισχραι-
νόμενον ἀσαπέως, id eſt ſumme citra coƈtibilitatem glutinoſum ſit,niſi quis dolorem vel alui ſubduƈtiõe,vel ſeƈta 33.
vena pro vtriuſuis exigentia ſoluerit,ptiſſanam autem ita affeƈtis dederit,præcipitem aget in mortem.

Quòd de pleuritide tanquam exemplo agat Hippocrates, memoria non excidat. fieri autem
pleuritidem ipſam propter inflammationem eius,quæ coſtas ſuccingit,membranæ oſtendimus.
Si igitur, cũ in vigore fuerit inflãmmatio,ptiſſanam quis dederit,ægrum grauiter offendet. Vigẽ
tis autem inflammationis notæ ſunt, dolor aſſiduus, & ꝙ nullo paƈto à calidis fomentis remit-
tatur. Continuo autem & alia adijcitur pleuritidis non magnæ modo, verum & moroſæ nota,
ꝙ ſcilicet ſputum abunde glutinoſum ab euacuatione arceatur, infarƈtum affeƈtis partibus &
detentum. Nẽpe hoc verbũ καταγλισχραίνεσθαι plus aliquid indicat,diƈtione maximam ſignifi-
cante glutinoſitatem,faƈta præpoſitionis huius κατὰ adieƈtione. Satis igitur fuerit ex ipſius ad
ditamento,quod ita glutinoſum ſit,ab eo,quod concoquitur, diſtinxiſſe. Nẽpe,quod concoqui-
tur, mediocriter glutinoſum exiſtit, non tamen καταγλισχραίνεται.i.neqꝫ extreme neque ſumme
id habet. Et,ne quis in ea re falleretur, continuo Hippocrates verbo huic καταγλισχραινόμενον
aduerbium

A aduerbium hoc ἀσαπῶς adſcripſit,quod idẽ cum ἀπέπτως,id eſt incoctibiliter ſignificat. Nempe καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως,id eſt citra coctibilitatem glutinoſum,malum eſt. Ægro autẽ ita affecto ſiquis ptiſſanam dederit,priusq̃ dolorem vel ſecta venà vel ventris euacuatione ſoluerit, hominem perimet.Nempe in præſenti & tali pleuritide, poſtea q̃ à calidis fomentis non remiſſum eſſe dolorem dixit, ſtatim duo alia habet aduerſus dolorem remedia, ſanguinis miſſionẽ ſcilicet & purgationẽ.Nẽpe eorũ,q̃ ex opio,hyoſcyamo,et mãdragora cõficiunt,medicamẽtorũ vſus doloroſam pleuritidis affectionẽ nõ ſanat,ſed ſenſum tollit enecatq́ȝ. Nunc ergo ſectionis venæ meminit ſimpliciter & purgationis.Sed deinceps ſuper vtriuſq; vſu diſtinguetur.

34. *Ob has igitur προφάσιας.i.cauſas,atq; ob alias ſimiles adhuc magis,qui tota vtuntur ptiſſana, ſeptimo die vel celerius moriuntur:alij quidem mente læſi,alij vero ob difficultatem ſpirandi ſtertoreq́; præfocati.*

Quòd ſæpius appellet cauſas προφάσεις,demonſtratum quidẽ in his, quas in alios libros parauimus, enarrationibus.Sed, quaſnam alias præter dictas vnà celeriorem inferre mortem dicat,adijcere ſermoni oportet.Nunc ſiquidẽ ſumptionẽ ptiſſanæ,prius q̃ ſoluatur dolor,recenſuit, ſputiq́ȝ ob frequentẽ reſpirationẽ glutinoſitatẽ,ob quam & ſuffocãtur. Sed lædi quoqȝ *aſſerit,ſi prius(vt

*Al.contingit.

B ſuppoſuit)quàm vacuati ſint,vinũ ſumpſerint:aquam item mulſam & oxymeli. Nempe de alijs omnibus neq; idiotis ipſis non conſtat.Non abs re igitur ait alios mente læſos mori.Id enim contingere natum eſt,ſi vinum vinoſaq́ȝ intempeſtiue ſumpſerint.

35. *Non perperam autem hos antiqui ſideratos eſſe exiſtimauerunt,tum maxime ob id,tum non minime, quòd mortuis latus liuidum plagæ ſimile videretur.*

Veteres talis prehendit opinio tum propter necis celeritatem,tum ꝙ non nullorum latus affectum liuore videretur,vbi ſcilicet inflammationis erat radix.Sanguine etenim in latus ob dolorẽ perueniente,quicquid in cute diuiſum ſolutumq́ȝ eſt, id in morte refrigeratum nigrorem cõtraxit:ſimiliter illis, qui ita ex plaga affecti ſunt.

36. *Rei huius cauſa eſt,quoniam prius,quàm dolor ſoluatur,ſ e: eunt.Celeres ſiquidem fiunt reſpirationes.*

Quòd autem hoc reſpirent pacto,deinceps ipſe oſtendit inquiens.

37. *A multo autem frequentiq́; ſpiritu, vt iam dictum eſt, ſumme tũ viſcoſum,tum incoctum effectum ſputum, fieri egreſſum prohibet.*

C Quod prius ἀσαπὲς dixit,nunc ἄπεπτον, id eſt incoctum,dicit.fidemq́ȝ facit ꝙ & probe tunc vocis tranſpoſitionem fecimus.

38. *Nempe & sputũ, quod intus retinetur,prohibet spiritus ad interna lationẽ,cogitq́; ipſum celeriter egredi.*

Nõ oĩs ſpiritus in hmõi affectiõibus ad ĩterna ferri ꝓhibet.Nẽpe, ſi id fieret,hoĩem ꝓtinus mori eẽt neceſſe,nõ ſecus,q̃ his accidit, q ſtrãgulant. Verũ, quod vſui reſpiratiõis cõferat,ĩtro ferri ꝓhibet.quapropter ad tẽpus aliquod ſufficiunt,ſed tractu tꝑis aucta indigentia moriuntur.

39. *Et ita aduerſus malum ſibi inuicem opitulantur.Nempe retentum sputum frequentem spiritum reddit. qui frequens effectus sputum agglutinat,atq; expui prohibet.*

Quòd verbo hoc τιμωρεῖν pro opitulari tũ antiqui alij,tum Hippocrates vſi ſint ſæpius,ante dictũ eſt.& nũc ſanè συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν dixit ꝓ συμπράττειν καὶ λυσιτελεῖν, id eſt opitulari & prodeſſe.Atq;,quonam modo ſibi inuicem opitulẽtur proſintq́ȝ,perſpicue quidem ipſe oſtẽdit,ſed & à nobis dicetur.Sputum in bronchijs pulmonis tenaciter adhęrens,tranſitui ſpiritus an-

D guſtiam parit.atqȝ ob eam anguſtiam minus ægri inſpirant.Quo autem minus inſpirant, eo magis inexpletam reddunt reſpirationis neceſſitatem.atq; ob id citius à priore inſpiratione ad ſecũdam properant.quod denſum frequentemq́ȝ ſpiritum vocant.

40. *Prehendunt autem hæc, non ſolum ſi ptiſſana intempeſtiue vtantur, verum & multo magis ſi quippiam aliud, quod ptiſſana deterius ſit, vel ederint vel biberint.*

Iam rei huius pauloante mentio habita eſt, qñ dixit, Ob has igitur cauſas,atq; ob alias ſimiles magis.Immo eo in loco de vino,aqua mulſa,& oxymelite mentionem fecimus.Hic autem & alia intelligere eſt opus,quæ ita affectis non aliter pleriq; medici exhibent:quæ etiam, q̃ aqua mulſa, vinum,& oxymeli, nocent magis.

41. *Bene igitur vt plurimum ſimilia ſunt auxilia tum ijs,qui tota vtuntur ptiſſana,tum ijs, qui cremore ipſius. verum,qui neutro horum,ſed potione ſola vtuntur,his interdum diuerſimode auxiliandum eſt.*

Auxilia, inqt, ſimilia ſunt & ijs,qui ptiſſana,& ijs,qui cremore ipſius vtuntur.Sed, qui potione duntaxat vtuntur,his interdum diuerſimode opitulari oportet.Sed, qualiſnam ſit huiuſmodi diuerſitas,in ſequentibus perdocet.

Verum omnia hæc ad hunc modum facere oportet. Si nuper paſto cuipiam, & alui oneribus haudquaquam pur- gato febris vel cum dolore vel ſine dolore inceperit, à ſorbitione tantiſper eſt temperandum, donec cibum ad infernam inteſtini partem deſcendiſſe coniectum fuerit. E 42.

Sermonem lacerum fruſtatimq; ſectum, neq; continenter & conuenienti digeſtum ordine feciſſe ſeſe deprehēdit Hippocrates. quapropter reſumens ipſum, ad accōmodū perducit principiū. hoc aūt ideo ipſi accidit, q̄ quæſtionem ſuper medicorum controuerſia ſoluere conatus, in ea ſolutione de rōnibus curatorijs mētionē fecit. q ſanè re intellecta atq; his qdē permutatis, ſermonē ab initio aliter percurrere debuit. Nēpe & ita mihi aliqñ fœlicius cōtigere eſt viſum, vtpote qui ijs, quæ ante ſcripta fuerāt, pmutatis, alio de ipſis ſcripſerim modo. Sed, quonam pacto & quæſtionē ab ipſo propoſitā ſoluere, & ſermoni ordinē dare debuit, his exponam ego, qui talia interpretari exponiq; deſiderāt, viamq; dilucidabo. iam ergo animū cōuerte, ſermonem ab initio auditurus. Quare cōtingit, vt interdū præſtantes medici de curatiōe diſſideāt: q̄ ſcilicet in nō nullis expertū cōuenire oībus putauerūt. Sic ſanè & in victus rōne in morbis acutis fuerunt controuerſi, alij qdem ægros ad iudicationem vſq; ptiſſanæ cremore ſeruantes, alij ptiſſanam ipſam exhibētes, alij aūt neutrum horum adminiſtrantes. ex parte aūt verū quidem dixerunt oēs: ſed ex parte falſi circūuentiq; ſunt. F Nempe quidam ex eis, qui acute ægrotant, ptiſſana indigēt, alij cremore, alij horū neutro ad iudicationē vſq;. verum claritatis gratia de acuto morbo vno, tanq̄ exēplo, ſermonē faciam. Et demū pleuritidis ſuper curatione agere proponatur. Si languenti nō multo ante tēpore cibato, neq; ventris oneribus expurgato febris inceperit, ſorbitionem huic non dabis, donec, quę adminiſtrata eſt alimonia, penetratis plurimis inteſtinis, ad vltima vſque eorū perueniſſe videbitur. Principiū huiuſmodi vbi quiſpiā ſermoni fecerit, atq; deinceps oīa proprio dotauerit ordine, doctrinam in his haudquaquā obſcuram pariet.

Vbi autem dolor aliquis vexauerit, oxymeli bibendum dabis: hyeme calidum, æſtate frigidum. quòd ſi multa ſitis fuerit, melicrato vtendum & aqua. 43.

Siticuloſo exiſtente ægro, alioqui oxymeli admodum multū deuitans, quapropter conſequēter tum melicrati, tum aquæ mentionem fecit. Nempe, quantum ad morbum ſpectat, oxymelite magis eſt vtendū. verū, ſi ęger accepto multo oxymelite adhuc ſitiuerit, melicratum inſuper dare oportet. Quòd ſi & ab hoc ſitiuerit, aqua offerēda eſt. Nēpe aqua per ſe pota culpa nō caret. Cauſas vero, ob quas aqua pota culpet̃, in ſequentibus in ea libri parte, q̄ de virtutibus ipſius agit, per G diſces. Nūc aūt, quod præſenti appoſuit orationi, conſiderabimus, qua ſcilicet præcipit oxymelite vtendū hyeme qdē calido, ęſtate vero frigido. Nēpe id ad eā, q̄ in acutis morbis†{magno eſt ad iumēto,} nos hortat̃ gelidę aquę potionē. quam oīno prætermiſiſſe vr̃ Hippocrates: atque ob eā rē à quopiā culpari poſſet. Res etenim doceri, nō negligēter incurioſeq; narrari debuit. Quam ergo opinionē habuit de aquæ frigidæ potione, ex hoc ſermone intelligi pōt. Nempe, ſi Hippocrates ſitientibus oxymeli frigidū aliqñ exhibeat, q̄ & aquā daturus ſit, eſt manifeſtū. Quamuis ſiqdē non prorſus de frigidæ potione id præceperit, verumtamē dogmata ſequit̃ ipſius: vtpote q febrē ex natiuo calore igneſcente ſuſcitari exiſtimet, atque contraria cōtrariorū eē remedia. Cū aūt ignis (græce πῦρ) tū calidus, tū ſiccus ſit, atque ob id ēt febris (græce πυρετός): ſanè aqua febris naturæ aduerſiſſima eſt, corpus tum refrigerās, tum humectās. Et ſanè ab ea, ſi tēpeſtiue det̃, febres ptinus extingui vidētur. Dictū ſanè abūde in libris methodi medēdi: ſed & nūc rei ſumma dicet̃. Cū ergo febris fuerit, cōſtante virtute, tūc non ſolum nō offendes dans frigidam, verū & iuuabis abunde. Potio aūt frigidæ huiuſmodi tāta ſit, quantū frigidæ aquæ æger inſpirando* haurire poſſit. Oxymelitis vero exiguū datur, neque ſingulis oblationibus†{plus dimidio.} in hoc ergo exhibitionis ſcopus eſt diſſimilis. Nēpe ad febris extinctionē frigida affatim atque ad laborātis vſq; H ſatietatē bibitur. Quę.n. ita bibitur aqua, ſanationis gratia bibitur. Oxymeli vero æſtate dat̃ frigidū, ne laborantis adaugeat ſitim: immo vt aduerſus etiam contrarium conferre poſſit. Ob eas ēt cauſas frigidum oxymeli ante morbi coctionē dari iubet. quaſi frigidam aquā ad ſatietatē vſque in eiuſmodi affectione dare æſtate haudquaquam debeamus. Denſat ſiquidem inflammationē, ſi ex ea febrierint, crudoſq; refrigeratione rēddit* humores, vbi ex ipſis morbum contraxerint.† ſed ab oxymelite reducuntur, q̄ ſecandi vim habeat. Nempe quod ſecat penetratq;, id ſpiſſanti cogētiq; corpora eſt contrarium.

Poſtea, ſi dolor quiſpiam vel periculum comparuerit, ſorbitionem dare oportet neque multam neq; craſſam: ſed poſt ſeptimam {vel nonam,} ſi validus ſit. 44.

Qui Hippocratem ægros ἐμπιπλᾶν, id eſt replere dixerunt, (ita enim verbo ſunt vſi) dictionem hanc prætermittere mihi videntur: vt, qui fame necare ipſum dicūnt, ſolam hanc legiſſe apparent. Quòd ſi vtrique animaduertiſſent, eorumq;, quæ ab ipſo bene enarrata ſunt, meminiſſent, quonam ſcilicet pacto naturæ inter ſe valde differant, forſan eos contraria Hippocrati imponere puduiſſet, & potiſſimum ſi reliqua animo volutaſſent, quæ ipſe demonſtrauit, regiōes

Plura habē[t] in veteri tralatiōe quā h[æc] nec ita incip[it] commentu[m].

† ἀγωνιστικ[ον] γινομένην. v[ide] in libr. de m[ar]core cap. 8.

* ἀναπνευσ[αι]

† al. oxybap[hi]. Antiqua tra[la]tio habet p[er] vncijs quat[uor] & ſemis.

* Al. φυλάσ[σει] ſeruat.

† Hęc addi[de]bent ex anti[quis] codic. græc. Sed tūc oxym[e]litis para[m] dan[dum], tanquā in vē[hi]culo pri[us] fit e[t] ſurū tepidū, [et] eius frigidi[tas] ad coſtam v[el] diſtribuatur. [Et] ſi quid exig[uum] fuerit ēt diſt[ri]butū, illud [ab] ipſo oxymel[ite] corrigetur, qd' ſecādi vi[m] &c. & ita vet[us] tralatio.

A à regionibus magnopere differe oſtendens,& anni tempora ab anni temporibus,& ætates ab ętatibus,& conſuetudines à conſuetudinibus,et proprios peculiaresq́ȝ lāguēti vnicuique ante morbum victus. Si ergo in omnibus,quæ dicta ſunt, contrario habentes modo inter ſe comparaueris,maximas in victus ratione comperies differentias.Quas vbi è regione inter ſe ordinaueris, iā & hoc pacto,quàm multas conſiſtere in medio exacte videbis. Sed de huiuſmodi differentijs dictum quidem abſolute in libris methodi medendi, dicetur quoque & nunc rei ſumma. Statue igitur quempiam natura ſiccum quidem corporis habitu,ſed ſuperficie dēſum ſpiſſumq́ȝ,latis venis,virtute vitali valida,cibiſq́ȝ non multis aſſuetum, ægrotare hyeme non admodum frigida, in loco tali,atq́ȝ,prius quam ægrotaret, ocio deditum, inſatiabiliterq́ȝ † ciborum varietate abuſum: præterea & os ventris validum ſit,quod & ſtomachum quidam appellant.Sit autem et alter contrario affectus modo,humidus quidem & mollis, & virtute vitali imbecilla, & q plures cibos in gerere conſueuit:ægrotetq́ȝ æſtatis tempore æſtuoſo,regione huiuſmodi:ſtatuamuſq́ȝ hominem, antequam ægrotaret,tum curis,tum aſſiduis neceſſitatibus fatigatum, pauca præter conſuetudinem ediſſe,& oleracea,& quæ haudquaquam nutriunt:ventris item os non validum, ſed natura imbecillum habere.atque his ita habentibus vterque eodem,ſi volueris,morbo infeſtetur, ea ſci-

B licet,quam Hippocrates veluti exemplum hoc in loco cōſtituit,pleuritide. An'ne vna tibi victus ratio in vtroq́ȝ definienda videtur? An poſterior à prima die alēdus:prior vero potu ſolo ad ſeptimam vſque gubernandus,vbi morbum non longius protracturum ſeſe ſperaueris? Ego ſanè,qui longa experientia vtrunq́ȝ probauerim,optimam ita fore victus formam aſſero.Nam,ſi vice verſa feceris,priorem ſcilicet à principio nutrire aggreſſus, poſteriorem vero ad ſeptimum vſque ſine cibo ſeruare volueris:trucidabis ſanè ante quartum diem vtrunque: nempe alterum citiſſime præfocando,alterius vero vires proſternēdo.Cæterum adijce, ſi velis, ætatem vtrique contrariā, priorem quadragenarium conſtituēs,poſteriorem puerum.Nam hoc pacto citius adhuc ad mortē vterque properabit. Sed ſanè omnia hæc, quæ nunc dicta ſunt,ad vnum reducuntur ſcopum, qui vno verbo ab Hippocrate eſt declaratus.Quid enim ait? Sorbitionem dare oportet poſt ſeptimam, ſi validus fuerit. Verbum ſiquidem vnum eſt:ſed ex omnibus, quæ nuper dicta ſunt, inuenitur.† Si enim validus ad ſeptimum vſque diem fuerit,oxymel & melicratum & aquam dare ſatis erit,per quę,vt dixi,omnia tum liberabitur tum ſanabitur.Quaſi ſanè ex ipſis alia quidem prę ſto ſint,alia vero non,quorum vires ſi vice verſa comparaueris, quot diebus ſufficere ex tali victus ſpecie æger poſſit,deprehendes. Verum hæc noſtris in tractationibus demōſtrata ſunt, quas

C ſi legiſti,memoriæ mandes,oportet:ſi non legiſti,in eas te prius transfer,ſi ſententiæ Hippocratis veritatem cognoſcere volueris.Omnia ſiquidem in operibus omnibus dicta ſunt à nobis, qui veriſſima Hippocratis dogmata ſequimur. Sed, cum fieri non poſſit,vt homo vnus conuenientem methodum & ſingularia, quæ in ea ſunt,omnia doceat, neque ideo ab Hippocrate ſingularia omnia auditurum te exiſtimaueris. At potius culpa eos, qui,cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta ſunt,elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti ſectam aliam conſtituūt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in cæteris omnibus,tum quod in vnoquoque opere proprium ſcopum ita docuerit, vt huic attentus omnino quiſpiam definitam certamq́ȝ inuentionis auxiliorum habeat viam. Sic ſanè & cibandi ſcopum vnum communem prorſus,tum ſanis tum languentibus eſſe demonſtrauimus. Is autem facultatis vitalis cuſtodia eſt, quam nunc manifeſte explicuit,cum dixit / ſi validus fuerit /. ob eandem ſanè facultatem ſani edimus,& bibimus, aliaq́ȝ omnia vitæ munia exequimur. Propter hanc eandem & ægri ad cibos potuſq́ȝ procedimus. Nempe morbus ſuæ affectionis indicat auxilia,phlebotomiam videlicet,clyſma,cataplaſma,purgationèm,oxymeli,aquam mulſam,atque aliorum vnum quodque. Virtutis vero cuſtodia ſolam indicat alimoniam. Si igitur morboſam affectionem

D nullo pacto offenderet alimonia,nos virtuti ſoli attendentes ægros, vt ſanos,aleremus. Sed, quoniam ſæpius noxam, vti oſtēdimus, affert,ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicatricem, ſed tanquam prohibitricem contemplamur. Vbi ergo non prohibuerit, facultaſq́ȝ præceperit, tunc nutrimus. Nunq́ȝ enim cibus morboſam affectionem ſua ratione iuuabit. Id ſanè dixi, quoniam ſæpius materia vna vim tum cibi tum medicamenti obtinet, vt ptiſſana. Nempe,quòd virtutem roboret, id ea efficere tanquam alimentum nata eſt:ſed, quoniam & ſecat & humectat,quæ expui oportet, ideo medicamenti obtinet rationem. Chondrus ergo pleuritico cibus tantum exiſtit: oxymeli vero medicamentum. Sed vtrorumque facultatem ptiſſana obtinet,vſumq́ȝ languentibus ipſis exhibet.ſed ingeritur virium quidem conſeruandarum gratia,tāquam alimentum:vt vero ſoluatur morbus, tanquam medicamentum. Cū igitur virtus ad morbi vſque iudicationem ſine ptiſſanæ ſorbitione ſuffecerit, oxymeli & aqua mulſa ſatis ſunt, oxymeli quidem vim medicamenti ſolam habens, aqua mulſa vero cibi pauci & imbecilli. Si igitur iudicationem ſeptima die citius futuram ſperaueris, vt verbi gratia circa quartam vel quintam, ægros ſanè multos ſufficere citra ptiſſanæ ſorbitionem poſſe comperies : Quòd ſi ad ſeptimam vſque protrahatur,paucos omnino. ſuntq́ȝ,qui & virtutem habent valentem, corporiſq́ȝ habitum tum durum,tum ægre tranſpirabilem,ſuccoſq́ȝ vel craſſos vel viſcoſos, atque, ſi ambiens aer

Septima Claſſis. pppppp iij calidus

† In A.C.Græ. egitur. πολυτρόφοις ἐδέσμασι idest cibis nulti nutrimē i.

x antiqs Græ s cod.& trala one veteri ita gi poteſt. .n. valeat ad ptimam vſq; rdurare,diævtés ex oxyelite,& meliato, & aqua: ijs omnib⁹, æ dixi, inueri ac cognopoterit, quo am,ſi alia q- prę ſto ſint, a vero abſint es prę ſentiū m abſentiū ibus compa ado:quot dies &c.

calidus nõ fuerit.Nempe, ſi nihil è noſtro efflueret corpore,alimento opus non eſſet, ſed, quoniã E
effluit,ideo huius proportione cibi quãtitatem definimus.Quibus igitur per cuticulares meatus parum exhalat,fieri poteſt,vt his ſummam conſulamus inediam,& magis,vbi virtutem ab initio validam habuerint.quaſi velociter laboret,quæ imbecilla, veluti ſenũ, fuerit,& ſi corpus parum exhalauerit.Quapropter & pauloante quadragenarij meminimus,& non ſeptuagenarij.

At,ſi nuper cibato cibus prior non deſcenderit,virtusq; valida fuerit,& floruerit ætas,ſubluere oportet:ſi vero 45.
virtus imbecilla fuerit,glande eſt vtendum,niſi aluus ſua ſponte probe deiecerit.

Rurſus & hoc in loco remediorum indicationẽ ab affectu corporis accepit, ſimulq́; virtutem conſiderauit:neque tanquam remediorum vſum aliquando indicantem, ſed tanquam contrario indicantem modo,interdum autem & prohibentem.Non enim,quòd æger valida ſit virtute, ob id clyſmate eſt opus, ſed clyſmatis indicatio ex ventris deſumitur affectu. Si vero virtus valida fuerit,vacuationi non reclamat:quæ,ſi imbecilla eſt, vacuationem ipſam inhibet. Sed rurſus ad Hippocratis conſuetudinem conuerte animum,qui in talibus aliquando de ſola virtute mentionem facit, ſicut in ante dicta videre eſt dictione, ſed interdum adijcit ætatem. Præcipuus ſiquidem eſt virtutis ſcopus:ſed ad notitiam eius confert etiam ætatis cognitio, cito quidem in pueris F
laborante propter copiam effluuij virtute,in ætate vero florentibus abunde ſufficiẽte.Cæterum, quo modo in pueris corporis ſubſtantia tum mollis tum humida præcipua exolutionis virium cauſa efficitur:ſic & in regionibus & anni temporibus res habet:Nempe horum caliditas velociter confeſtimq́; virtutem vacuationis quantitate ſoluit. Iure igitur Hippocrates ex virtute interdum ſola diſtinctionum huiuſmodi doctrinam efficit:interdum & quippiam ex alijs adijcit, vnà cum ipſis & cætera commemorans.

Tempus autem dandæ ſorbitionis tum per initia,tum per omnem morbi decurſum hoc maxime ſeruare oportet. 46.
Nam,ſi pedes frigidi fuerint,nõ à ſorbitione modo,verum quoq; & maxime à potu temperandum.At, cum caliditas ad pedes deſcenderit,tunc dare expedit.Sanè tempus valere admodum putandum cum in morbis omnibus,tum præcipue in acutis,& potiſsimum quibus febris vehementior ſuberit,periculumq; ſummum.

Quo modo dixi vnum quidem eſſe alimoniæ ſcopum cuſtodiam virtutis, neceſſario autem ſimul morbi affectionem contemplandam eſſe,ita cibi offerendi tempus ex morbo non prohibẽte inuenitur.Quantum ſiquidem ex primo virtutis ſcopo eſt,interdum & per acceſſionum initia alimoniæ exiſtit neceſſitas,ſicuti & in ſanis, vbi primum in naturalibus euacuationibus quis eò G
deuenerit, vt propè laborare incipiat, refocillatione eſt ſibi opus. Sed, quoniã in acceſſionum tũ principijs tum incrementis ingeſta alimonia lædere admodũ nata ſit, ob id differimus ipſius exhibitionem,quanquam corpus ipſum iamiam indigere videatur. Quodnam igitur optimum languentibus ipſis dandæ alimoniæ tempus? Sanè, cum moderatiſſime habuerint tum thorax tum venter:deterrimum vero, cum ea deterrime habuerint.Deterrime autem habent in acceſſionum principijs:moderatiſſime vero in declinationibus. Conſtat igitur optimum cibi miniſtrãdi tempus in ægrotantium declinationibus eſſe.Acceſſionis autem principium fit calore omni toto ex corpore ad cor thoracemq́; concurrente:Incrementum, cum paulatim ad extremas corporis partes ſeſe expandit:Status,cum ex æquo corpus totum occupat. Verum declinatio cõtrarium principio modum habet,perſpirante ſcilicet caliditate atque medium corporis relinquẽte, quod vno oſtendit verbo inquiens,Cum ad pedes calor deſcenderit.Neq́; enim idem eſt calidos ex frigidis fieri pedes,& caliditatem in eos deſcendere.Nam deſcendere commutationem caliditatis ex alia parte in aliam manifeſtat.Fieri autem poteſt vt pedes calfiant manente in corporis medio caliditate,quod in vigore ipſo contingit.

In primis autem & maxime cremore,deinde ptiſſana veteris,præſcriptis coniecturis diligenter attentus. H 47.

Poſteaquam Hippocrates prædixit,quando potu ſolo regere ægrotantes oporteat, & quando ptiſſana:nunc, quando cremore ſolo,& quando ptiſſana ipſa vtendum ſit, diſtinguit breui quidem & conſpicua diſtinctione.Nempe ad coniecturas,quas recenſuit,animum conuertens,quiſnam ex languentibus ptiſſana vti poſſit,comperies:ſic tamen,vt à cremore ipſo exorſus ad ipſam ſenſim paulatimq́; te transferas. Dico autem ſenſim paulatimq́;, vt primum quidem ſolo vtaris cremore:deinde cremoris quidem plus exhibeas, ptiſſanæ autem exiguum : deinceps æqualiter vtrunq́;,mox ptiſſanæ plus,atq; tandem eam ſolam, ſciens ptiſſanam ipſam ad corporis nutrimẽtum virtutiſq́; robur exuberare,cremorem autem ad concoctionem cõfectionemq́; facilem eſſe. Cum igitur morbi conditionem virtutiſq́; robur vergere ad melius videris, auge & tu ptiſſanæ oblationem.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

Exemplo doloris lateris agit de vi ac vſu fomentorum, deinde de repentina tum in victu, tum in reliquis rebus mutatione fuſe lateq́ pertractat.

LAteris dolorem ſiue is per exordia fuerit, ſiue poſtea obortus ſit, tentare † *calidis fomentis diſſoluere, non abs re exiſtit.* 1

B Quod à me ſæpius eſt enunciatum, ad memoriam & nunc id reuocare eſt melius. Nempe quòd exponuntur explananturq́;, quæ obſcuritatem habent, dictiones: neque tamen expoſitores id tantummodo in commentarijs faciunt, verum quoque & ea, quæ dicuntur in libris, in quos commentaria parant, aſtruunt & demonſtrant. Ob eum igitur morem cogor ego & his conſentire, quos non probo, atque ſæpenumero ad ea, quæ explicatione egent, ſententiam meam prodere, & efferre. Neque tamen eorum, quæ in huiuſmodi commentarijs vera mihi apparent, demonſtrationes ſcribo, vtpote qui de his peculiariter in eorum vnoquoque ſcripſerim: ſed ſolas earum, quę cęteris in tractationibus demonſtratæ ſunt, rerum ſummas ad memoriam reuoco. quod & hoc loco in mentione doloris ſum facturus. De doloris ergo generatione diximus quidem libro de elementis ſecundùm Hippocratis mẽtem: diximus etiam & in libris, quos de ſymptomatum cauſis fecimus, ꝙ dolor in ſenſilibus fiat corporibus, cum ea ipſa in id, quod præter naturam eſt, ſubito ſimulq́; tranſmutantur. Præterea, & quonam pacto tranſmutatio ea bifariam fiat, corporibus huiuſmodi aliàs tum ſubito ſimulq́;, tum violenter ſecundum qualitatem alteraſcentibus: aliàs vnitatis diſſolutione. Alte-C rantur autem ſubito ſimulq́; ab efficientibus qualitatibus, cum & calfiunt, & refrigerantur, & ſiccantur, & humectantur. Verum vnitas diſſoluitur corrumpiturq́;, vbi corpora illa vehementer vel diſtenduntur, vel comprimuntur. Ad hunc igitur modum dolor lateris in pleuriticis affectibus, de quibus agit Hippocrates, ortum habet. Nam phlegmone illis in locis præ caloris, qui præter naturam eſt, copia partes eas, quæ phlegmone obſidentur, per diſtemperantiam contriſtat, & repletione diſtendit. Primo autem auxilio ſi dolor is vel ſanari vel mitigari fomentis calidis poſſit, tentandum præcepit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipſam ad perſpirationes rariorem efficere, phlegmonesq́; ſanguinem tum tenuare, tum per halitum digerere conſueuerunt. Quæ ſi facta fuerint, non ſolum ſanguinis aliquid euacuabitur, verum quoque & affectę, quę minus diſtenduntur, partes mitius exinde & manſuetius dolebunt. At, cum ſanguis in phlegmone non diminuitur, vel etiam ſpiritus vaporoſus ex calore generatur, tunc dolorem augeri contingit. Sanguis autem non diminuitur propter eam, quæ in toto corpore eſt, humorum redundantiam. Nam pars, quæ calore afficitur, plus trahit, quàm euaporet. Nempe, quæ calfaciunt, ſuapte natura hæc, vt, quod vicinis continetur partibus, digerunt, ſic, & quod redundat, ex propinquis trahunt. Cum igitur fomenta calida dolorem non ſoluerint, corpus totum D inſigni aliqua vacuatione præuacuabis. Vacuatio autem inſignis in morbis acutis, aut per ventrem, aut per venæ ſectionem fit. Quarum alteram aſſumi præcipit Hippocrates, ſcoposq́; eius, quæ præſidio magis eſſe poſſit, edocet. Summa ergo præſentis narrationis hæc eſt. Verum, quæ particulatim ab eo dicuntur, & quæ multis tum obſcura, tum ambigua exiſtunt, in ſequentibus explanabo. Multis dixi, quoniam his, qui ſeſe in dictionibus antiquis intelligendis exercuerunt, pauca omnino obſcura ſunt. At in hiſce commentarijs intentionem non eò tantum dirigimus.

2\. *Fomentorum calidorum probatiſſimum eſt aqua calida, vel in vtre, vel in veſica, vel in vaſculo aut æneo, aut teſtaceo poſita.*

Fomenta calida proculdubio vocat, quæ corpus quouis modo calfaciunt. Quorum alia prorſus humida, alia ſicca, & alia ex vtriſq; miſta. Mordentia præterea alia, & alia mordendi facultate carentia, & ex ijs commiſta tertia. Primum igitur horum genus, cuius in dictione meminit, morſu caret, atq; humidum exiſtit. Secundum ex vtriſque ſicco & humido, mordenti & morſu priuato commiſtum eſt. Tertium autem ſiccum quidem, ſed vel mordens vel morſu carens. Quòd ſi & affectiones, quæ vnoquoq; dictorum generum egent, recenſuiſſet, orationem pro-

fecto ſuam tanto perfectiorem melioremq́;,quanto & legentibus ipſis vtiliorem, feciſſet. Sed E
quia nō recenſuit,propterea neque id recenſere neceſſarium erit nobis,qui doctrinam alterius ex
planamus,non noſtram perſequimur.At vero,quoniam partes meæ ſunt contra, quàm expoſito
res cæteri, agere,(Nempe illi ſuis in enarrationibus ſophiſticas,quæ diſcentes ipſos ad finem artis
nullo pacto iuuare poſſint, ſuperſeminãt quæſtiones:ego autem ſemper,quę cōmodiſſima ſunt,
proſequi molior)ob id & nunc doctrinæ Hippocratis prætermiſſa quidem ab eo,ſed quæ toti ſen
tentiæ dogmatisq́; atq; vniuerſalibus præceptis quodam accedunt cōſequio, adijcere non cūcta-
bor.Quanam igitur rōne fotus(græce πυρία)omnis doloribus ſæpiuſcule adiumēto ſit, prius di-
ctū eſt. Dictum quoq; & de his eſt doloribus,qui à fotu nullo pacto,niſi prius vacuato vniuerſo
corpore,iuuantur. Verum,cū hæc fotibus omnibus cōia ſint,humidi quidē phlegmonis his,quę
à bilioſiore ſucco factę ſunt,opitulãtur:Sicci vero ijs,quæ à tenui aquoſoq́; ſanguine exortę ſunt.
Perpetuo ſiquidem contraria cōtrariorū eſſe remedia meminiſſe oportet. Hoc igitur ſcopo fotus
morſu carentes aduerſus mordentes ſuccos proſunt: Mordētes vero,quòd tenuent,cōtra craſſos
viſcoſosq́; valent humores.Eam ob rem quiſnam in ea,quę phlegmone obſidetur,parte euincat
humor, obſeruabis,ab ijs,quæ retuli, auſpicatus, ætate.ſ.laborantis,naturali tēperatura, anni tē-
poribus,locis,& vita antecedente:&,ſi phlegmone videatur,ex ijs, quæ ipſi tum in colore tum in F
magnitudine,tum in duritie, tum in mollitie contigerunt. Et,ſi pleuritidem vel peripneumoniã
curaueris,ex ijs,quæ ſpuendo excernuntur. Verum,cum præfata omnis dignotio coniecturalis
ſit,& non ſcientifica,non certa compertaq́;, præſertim vbi in corporis imo ſita ſit, quę dolore af-
ficitur particula,ab his inchoare te oportet,quæ, quàm cætera, magis auxilio eſſe tibi videbūtur.
Quòd ſi nihil præſidij tuleris,ad alia etiam te transferre conueniet.Dolore autem non ſedato, ad
totius corporis accede euacuationem. Videtur ergo Hippocrates ab eo incepiſſe fotu, qui peri-
culo omni vacat. Is autem eſt,qui minime mordet, humidusq́; exiſtit.Nempe,tametſi nihil ad-
uerſus malum fecerit,non tamen magnum,& inſigne afferet detrimentum. Cæterum fotus,qui
ex aceto,vel orobo,vel ſale fiunt,niſi propriam conuenientemq́; conſequantur affectionem,non
ſolum non ſalutares erunt,verum quoque & malum augebunt, vtpote qui fortem efficacemq́;
habeant facultatem.

Verum prius molle quippiam lateri, vt & mitior & iucundior fotus fiat,ſupponere oportet. 3.

Poſtea quàm in vtre,vel veſica,vel vaſculo aut æneo aut teſtaceo poſitam aquam lateri exhibe
ri præcepit,hac in dictione prius molle aliquid ſupponi ijs, quæ lateri tum quadrare tum cohęre- G
re debeant,vt nullo pacto angat,prorſusq́; iucunda ſit eorū,q̃ exhibent applicatio,p̃cipit Hippo-
crates. Cuiuſmodi fuerit lana mollis,vel linteū multiplex,vel q̃ppiã eorū,q̃ tū tenera tum mollia
exiſtunt.Sed paulo poſt de eo,q̃ per ſpongiã fit,fotu agens,nihil ſupponi iubet.

Vtilis autem & ſpongiæ mollis magnæq; atq; ex aqua calida expreſſæ applicatio.Sed fomentum linteo veſtien- 4.
dum, vt vis eius pluſculo ſufficiat tempore permaneatq;,atq; ſimul ne halitus ad laborantis ſpiritum feratur. niſi
forſan & id prodeſſe aliquando videatur.nempe interdum prodeſt.

Cætera quidem,quæ in dictione continentur,liquida manifeſtaq́; exiſtunt:ſed de halitu eſt di-
ſcutiendum.qui multum & lædit & contriſtat,non ſpirandi difficultatem caloris incremento ſo-
lum proritans:ſed pulmonis anguſtiam,qua ob replentem,qui humidus eſt,halitum afficitur.So-
lis igitur laterum doloribus tum ſiccis, tum quibus nihil expuitur, idonea eſt halitus inſpiratio,
plus auxilij,q̃ noxę,afferens.hoc igitur in loco ſcriptum eſt primum fotus genus.Mox ad ſecūdū
ſeſe conferens inquit.

Præterea & hordeum & eruum in aceto ita diluto vt paulo acidius ſit,quàm vt quis bibere poßit, madefacta H 5.
perfuſaq; & ferueſacta atque in ſacculos coniecta lateri apponuntur,atq; ad hunc modum furfur.

Hordeum eruumq́; non ſemina, quæ integra ſint, ex aceto & aqua excoquere præcipit, ſed
prius conciſa comminutaq́;.cōſtatq́; Hippocratem velle id ex verbo hoc διέντα.{δίεμι ſiquidem
madefacio & perfundo ſignificat}atque aliter ex actione ipſa certior fies. Nempe hoc pacto tum
blandior,tum efficacior erit fotus.furfur deniq; & hoc pacto parare præcipit. fotus autem huiuſ-
modi priore efficacior virtute aceti redditur.Quód ſi & ex orobo paretur, conferet ſanè & is non
parum.Nēpe eruum craſſos humores tum ſecare, tum conficere, tum euaporare poteſt.atque ob
id fotibus huiuſmodi vtemur,vbi craſſos viſcoſosq́; humores in ea, quæ phlegmone obſidetur,
parte collectos ſuſpicabimur.Tibi aūt ſanè id conſtabit ex antecedēte victu, ſi humores huiuſmo
di produxerit,anni tēporibus,& locis,& ætate.Præterea & ſi beneuoli hi manſuetiq́;,quos prius
memorauimus,fotus nihil præſidij attulerint.Nam, vbi de corporis totius repletione diſtinxeris,
cū videlicet neq; huius notę apparuerint,neq́; beneuoli miteſq́; hi fotus quippiam iuuerint, ſuc-
corum exiſtimabis craſſitiem, quæ in halitum ſoluitur, flatuoſumq́; ſpiritum,qui ob denegatum
exitum contriſtat grauatq́;.Flatū ergo hūc parienteſq́; ipſum humores, præfati diſcutiunt fotus,
& potiſſimū qui ex eruo parant. Præterea & ſermonē percurrens Hippocrates,manifeſte ſimul

& optime

A & optime metricam aceti ad aquam temperaturam memorauit. Nempe acetum ita dilutum eſſe oportere inquit, vt paulo acidius ſit, quàm vt quiſpiam biberit, vt. ſ. & acrius ob mordendi facultatem, & aquoſius propter operationis ignauitatem vitemus. In incidendis igitur atq; per halitum digerendis tum craſſioribus tum viſcoſioribus ſuccis, aquoſo oxycrato congruẽtius fuerit, quod acrius. Sed, quoniam medicamenta huiuſmodi non tolerant, quæ phlegmone obſidentur partes, ob id mediam vtriuſq; exuperantiæ temperiem fecit. Hoc tibi ſit ſecundum fotuum, quos ab initio trifariam ſeparauimus, genus.

6. *Siccis ex fomentis maxime cōueniũt, quæ ex ſale milioq; frictis torrefactisq; atq; in ſacculis concluſis parantur. Læue ſiquidem quippiam & beneuolum iucundumq; eſt milium.*

Ad tertium fotuum, quos ab initio diſtinximus, genus ſeſe transfert Hippocrates, mentionem *Morſus. milij & ſalis faciens. Eſt autem communis vtriq; ſiccitas: ſali vero peculiariter ineſt ſiccitas. miliũ autem morſu caret.

7. *Fomentum huiuſmodi, & dolores ad clauiculam {humerumq;} pertinentes ſoluit.*

B Ex adiectione huius coniũctionis, &, oſtendit & dolores alios ſoluere, vtpote eos, qui ad hypochondria pertinent.

8. *Sectio autem non ſimiliter ſoluit dolorem, niſi is ad clauiculam pertingat.*

Sectio, inquit, venæ ſcilicet, quam non ſimiliter ſoluere inquiens, auxiliari & ipſam non negauit. Sed de huiuſmodi auxilio in ſequentibus fuſius, latiusq; ſcribit.

9. *Verũ, ſi fomẽtis dolor nō ſoluatur, nō diutius calefacito. ſiccat enim id pulmones, atq; ad ſuppurationem excitat.*

Fomenta varia, alia quidem humida, alia ſicca, & alia mordentia, aliaq; mordacitate carentia vbi percurreris, ſi ab horum experientia facta dolor non leuetur, totum corpus vacuabis à fomẽtis deſiſtens, cum pulmonem exiccent, & ſuppurationem excitent. Fit autẽ ſuppuratio huiuſmodi, lateris inflammatione non exhalante, ſed in pus trãſeunte: mox pure ipſo in mediam thoracis pulmoniſq; regionem confluente.

10. *Si vero dolor ad clauiculam pertigerit, aut moleſta ſit vel brachio, vel mãmæ, vel partibus ſepto trãſuerſo ſuperioribus grauitás, internã cubiti venam ſecare expedit. neq; , vt copioſe ſanguis detrahatur, eſt cũctandũ, ſed eouſq; auferendus, donec rubidior † multum, vel pro puro rubido liuidus fluxerit. Nam vtrunq; contingit.*

† Aliqui cod. ...dunt, & fla...or.

C Pro eorum, qui inflammationem pariunt, humorum vergentia inclinationeq;, vacuationes facit Hippocrates. Nempe, quod dicitur, " Quò natura vergit, per loca conferentia eò ducere, Id veriſſimum exiſtit. Contingit autem interdum id ob differentiam partium eius, quæ coſtas ſuccingit, membranæ. Nempe ſuperiores ipſius partes, cum inflammatur, ad clauiculam brachium & mammam condolentiam extendunt. Inferiores vero ad ſeptum tranſuerſum & hypochōdrium. Cum igitur ſuperiorum condolentia ſignum fecerit, venam in cubito ſecare eã oportet, quæ ſanguinem ab affecta parte & magis et velocius tum reuellere tum vacuare poſſit. verum, ſi partibus infernis affectus conſenſerit, purgatione vacuare expedit. Recte autem grauitatem circa brachiũ eſſe & non dolorem dixit. Nempe, ꝙ hoc in loco ſanguis magis aceruetur, repatq;, ſignum eſt grauitas, quæ ex multitudine fit. Tenſiones autem & in ſola affectus participatione fieri conſueuerunt: cum videlicet partes ijs, quæ inflammantur, attiguę citra ſanguinis redundantiam tendũtur. Ob id igitur ſanguinem redundantem ſecta interna vena vacuandum præcipit. Sunt autem in *interno cubiti articulo plures, quas ſecare conſueuimus, venæ, de quibus abunde quidem in anatomicarum tractationum tertio, atque in alio libro, qui ſeorſum de venarum arteriarumq; ſectione ſcriptus eſt, diximus: ſed impræſentiarum de ipſis ſummatim agemus, ab initio ducentes orationem. Vena caua ex gibba hepatis ſurſum ad dextram cordis aurem ſanguinem ferens, partibus quidem interiacentibus exiguum ipſius diſtribuit, ſed cordi ipſi plurimum elargitur. Deinde ab eó, tanquam ab initio, progreſſa ad collum recto feſtinat tramite, atque in duas rectas ſcinditur in thoracis parte venas, eaſq; inſignes, quas iugulares vocant. propagantur autem ab ipſa prius, quàm ad cor ipſum pertingat, inſignes quidem venæ ad ſeptum tranſuerſum: paruæ autem ad inferiorem thoracis partem, quæ octo coſtis conſtant, contẽdentes. Pars autẽ hæc ab vna, quæ cõiugio caret, nutritur vena. quę in quibuſdam animantibus ſupra cor adnaſcitur: in quibuſdam vero, vt in hominibus, ex ea emergit parte, qua iam cordis aurem vena caua tangit: hinc ſiquidem emergens, humilius depreſſiusq; per cor defertur, atq; in ſpinam contorquetur. Vena igitur, quæ ad inferiorem thoracis partem defertur, vtrinq; coſtis octo ad ſeptum vſq; tranſuerſum diſtribuitur. Cæteræ autem ſublimiores thoracis coſtæ quatuor ab alio venarum nutriuntur coniugio, quod à vena caua propagaẽ prius, quàm ea in iugulares ſcindatur. Ab his igitur duabus venis deinceps ſunt, quæ ad manus per axillas pertingunt. Verũ, quæ humerarię appellantur, ab ipſa caua poſtea, quàm in iugularias fiſſa eſt, vtrinq; vna, iam thoracem extra progignuntur, habentq; radices ijs,

* Dictio hæc ... in antiquis ...ecis cod. nec ...ralatiõe ve...i habetur.

D

ces ijs,

ces ijs,quæ in ſuperficie extāt, iugularijs communes. A iugularijs ſiquidem quæ in ſuperficie ex- E
tant,vt partes ferè omnes tum colli tum capitis in ſuperficie conſtitutæ nutriuntur:ſic & à iugula
rijs altius profundiusq́ꝫ latentibus partes omnes altius profundiusq́ꝫ latentes ali cōtingit. Verū,
quæ circa ſcapulas atq; circa dorſalem medullam,quæ eſt in collo,exiſtunt loca, venas habēt,quæ
ex inferioribus præfatæ radicis communis partibus ad ipſas aſcendūt. Communem dico radicē,
quam proxime dixi & ijs,quæ in ſuperficie conſtitutę ſunt,iugularijs & humerarijs communem
eſſe.Non immerito igitur humeraria †{ſuperiores clauicularum partes,easq́ꝫ,}quę & in collo & — † partes,quę ſupra clauiculam ſunt.
capite exiſtūt,tū magis,tū velocius euacuat. Axillaria vero thoracis partes,& magis eas,quę in ſu
blimi ſitæ ſunt,præſertimq́ꝫ in hominibus ipſis.Nempe infernas demiſſasq́ꝫ omnes vena vna al-
tera nutrit,quæ ſub corde à vena caua procedit.Ex ſiniſtra autem parte venæ illius, quæ infernas
thoracis partes alit,atqꝫ ad coſtarum radices prona fertur,aduſq; ſeptum tranſuerſum ſingulis in-
tercoſtalibus ſpatijs tum ſiniſtris tum dextris rami diſtribuuntur. Verum, quod reliquum ex ea
eſt,ſeptum tranſuerſum penetrat,primisq́ꝫ ab eo corporibus diſpenſatur. Cęterum, quę per axil-
las ad manus feruntur venæ,proximas ijs,quæ ſublimes quatuor thoracis alunt coſtas,radices ha-
bent.ſuntq́ꝫ,quàm quæ per humerum ad manus contendunt,longe maiores, aſcendūt autem ad
internam brachij vtriuſq;:atque,cum per ipſam pronæ feruntur,muſculis ipſis,qui inibi ſitum ha F
bent,notabiles diſpēſant ramos. Verum, cum ad cubiti articulum prope venerint, venas brachij
internas ad ipſius cubiti oſſis nodum,qui hic poſitum habet, producunt. quicquid vero reliquū
eſt,bifariam ſciſſum diuiſumq́ꝫ per cubiti flexum defertur, parte ea, quæ in ſuperficie cōſtituitur,
venam eam,quæ in eo cubiti flexu ſecatur,efficiente:penitiore vero eam,quæ cum arteria diuidi-
tur.Secatur quoq; & vena alia in cubito obliqua,†{veluti & ea,quæ in vtraq; manu vna eſt} hu- — †Veluti & hæc, quæ in vtraque manū vna.
merariæ nō exigua portio.Nempe & humeraria ipſa per brachium ſubter cutem conſpicue per-
currēs in ipſo cubiti articulo,qua ſublimiſſimæ extāt partes, figurata.ſ.vt Hippocrates in libro de
fracturis docuit,manu,diuiditur. Quæ igitur ſublimior venæ ipſius à fiſſura portio per externa
cubiti loca defertur, ea pò*ſt fiſſuram ipſam ſecatur, qua primæ venæ radici è directo maxime re- — * Apud.
ſpondet.Eam ob cauſam & ſublimiora clauicu*larum loca citiſſime euacuat. Portio autem, quæ — * Clauiculis
in cubiti flexum oblique fertur,minus quidem ea,ſed cęteris magis eas euacuat partes.Pars vero,
quæ ab interna notabili vena oblique etiam fertur,minime quidem præfatas vacuat partes:verū
maxime thoracis ſuperiora,{ꝙ radices tum eius,quæ per axillam ad manum fertur, tū eius,quæ — * Hęc ex aliqua tralatione & recte.
ſuperiores thoracis alit partes, vicinæ admodum exiſtant.}Secare igitur hanc iubet Hippocrates
prius,ꝙ̃ venæ,quæ ex humerariæ fiſſura prouenit,præſens ſit,inſeraturq́ꝫ. Quæ ſi aliquando non G
comparuerit,vice huius ſecamus aliquam ex internis, quas rectà in os cubiti deferri didicimus.
Quòd ſi & eæ non comparuerint, accedimus ad eam,quæ ex præfatarum duarum venarum obli
quarum inſitione progignitur. Verum,& cum ea interdum non apparere poſſit, humeraria ap-
parente,ſeca humerariam.qui ſcilicet vacuationes ab vniuerſo animalium corpore fieri noueris,
quāquam neqꝫ celeriter,neq; ſimiliter ex vena omni fiant. Nos vero partem eam,quæ phlegmo-
ne obſidetur,tum celeriter,tum,quàm cæteras partes,magis in acutis præſertim morbis vacuare
contendimus.Quod ſanè interna cubiti vena facit, multoq́ꝫ magis,vbi ſanguinis redundantia ad
ſuperiora vergere videatur,aut ſuperiores thoracis partes affectæ ſint. Nempe in eo malo tū bra-
chium tum mamma grauari ſolent. Verum,quę partes thoracis inferiores prope ſeptum tranſuer
ſum infeſtant phlegmonæ,non abs re dolorem ad hypochondrium tranſmittunt. Quo fit, vt do-
lores huiuſmodi nō admodum iuuet,quæ in cubito fit,vacuatiò,corde.ſ.medium occupante.Nē-
pe venam,quæ inferiores thoracis alit partes, ſub corde emergere nuper audiuiſti.Dicta quidem
mihi hæc ſunt ſuper eo,quod ab Hippocrate bene ſcriptum eſt, de ſecanda.ſ.interna cubiti vena.

Sed,ꝙ vacuandi ſanguinis terminum coloris mutationem poſuerit, deinceps eſt diſſerendum.
Quicquid ergo ſanguinis in phlegmone continetur,id caloris abundantia colore permutatur:re- H
liquum autem in partibus omnibus ſimile manet.Eam ob cauſam ſanguine,qui in totum ſpargi
tur corpus, pituitoſiore exiſtēte,rubicundior ſanè erit,qui in eo,quod phlegmone obſidetur, late
re cōtinetur.Quòd ſi ſanguis in corpus totū diffuſus,rubidus fuerit,is proculdubio,qui ad phleg-
monen eſt aduſtus afflatusq́ꝫ, in nigrum permutabitur. Liuidus autem in ea, quæ fit à rubido ad
nigrum, tranſmutatione medium obtinet. Coloris igitur mutatio ſanguinis ex particula inflam-
mata translationem ſufficienter commonſtrat. Vacuationis igitur modum mēſuramq́ꝫ,quæ affe-
ctui peculiaris ſit,diximus.Sed,ſi interdum virtus tantū vacuare prohibeat,parti ipſi,quæ phleg-
mone obſeſſa eſt,minus quidem futurum auxilium ſcire oportet.ſed melius eſt virtutem nō exol
uere,quàm ſanguinem vacuare redundantem.

Si vero eas,quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt,partes dolor infeſtat,nullumq; ad clauiculā ſignum fecerit: vētrem vel 11.
*nigro veratro,vel peplio mollire oportet.Sed veratro nigro vel daucū,vel ſeſe*li,vel cyminū,vel aniſum, vel aliud* — * Al. ſelinum id eſt apium.
quippiam boni odoris miſcebis.Peplio vero ſilphij ſuccū,quanquā & hæc inter ſe miſta non diſſimiliter agant. Cæ-
terum veratrum nigrū tum melius tum ad iudicationē iuuantius,quàm peplium, ventrem ſoluit, ſed peplium flatū
magis excutit.{Dolorem præterea ambo hæc ſedant. Sedant quoque & alia, quæ axpurgant medicamenta. Ve-
rum

A *rum omnium, quæ nouerim viderimq́;, hæc potiſſima exiſtunt. Nēpe, & quæ in ſorbitionibus dantur purgantia medicamenta, ſoluere poſſunt, quæcunq; ſcilicet non valde inſuauia exiſtunt vel propter amaritudinem, vel aliā quāpiam iniucunditatem, vel quantitatem, vel colorem, vel ſuſpicionem aliquam.}*

Quòd medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quoſnam expurgent humores, & ſi omnino purgent, in libris de ſimplicium medicamentorum viribus didiciſti. Quòd vero purgationis neceſſitas ſit, ſi redundantes humores deorſum repāt, eſt quoque ratione ſcitum animaduerſumq́ȝ: ſed id teſtimonium ratamq́ȝ fidem ab experimentis habet. Edocuit autem Hippocrates facultatem medicamentorum, quæ in huiuſmodi affectibus propinat: veratrum quidem nigrum κρισιμώτερον. i. ad iudicationem iuuātius vacuare, peplium vero flatus magis excutere affirmans. Quę autem ab Hippocrate κρισιμώτερα, id eſt ad criſim iuuantiora, dicuntur, ea morbi iudicium faciūt magis, quod facultate verbo huic ὠφελιμώτερα, id eſt iuuantiora, idem exiſtit. At, cū purgantia omnia medicamenta ventrem, præſertimq́ȝ os ipſius, ꝗ maxime tum neruoſum tum ſenſile exiſtat, affligant lædantq́ȝ, ob id eorum, quæ boni ſunt odoris, miſtio excogitata eſt, ne ſola ſynceraq́ȝ purgantium medicamentorum virtus os ventris tangat. Permiſta quoque inter ſe

B tum peplium, tum elleborum ὁμοιότροπα, id eſt modi ſimilis, eſſe ait, quod eſt facultatibus conuenire, & in nullo controuerſa eſſe. Nam & in purgantium medicamentorum permiſtione controuerſia eſt, non quando aliud quidem bilis, aliud vero pituitæ excretorium fuerit, (Nam eodem tēpore vacuari tum bilis, tum pituita poſſunt) ſed quando aliud quidem protinus, aliud vero lōgo à propinatione tempore purgationem mouere natum ſit. Nempe hoc pacto inęqualis (eis ſimul ingeſtis) fit vacuatio. inæqualem dico, cum iam altera quidē deſinere, altera vero incipere videatur. Nempe, quod citius purgare conſueuit medicamentum, id & ex alio quippiam ſimul vacuat. quo fit, vt, quod exiguum ipſius relinquitur, imbecillius reddatur, & lōge tardius ſuam inchoet purgationem. Præfinita igitur vacuationis lege ſimile eſt elleboro peplium, poteſtq́ȝ elleboro ſimiliter nigrum ſubducere humorem. Cætera tum dictionis huius, tum ſequentium patent. Conſiderare igitur hæc atque in memoria tenere nos oportet, ſed nō perpetuo in pleuriticis vti debemus, ad memoriam reuocantes Aphoriſmum illum, vbi dicitur, In acutis morbis raro & in principijs, purgantibus medicamentis eſt vtendum. Vbi igitur (inquit) non ſolum acutus morbus fuerit, cuiuſmodi eſt pleuritis, verum & cum febre vehementiſſima, multo magis vitāda eſt purgantis medicamenti adminiſtratio, atq́ȝ per ſectionem venæ vacuandum magis, etiam ſi ad hypo-

C chondrium dolor finiatur. Nempe & ſi minus quidem auxilium, quàm per purgationem, ſequatur, ſecurius tamen multo exiſtit. Immo nullum ex eo, quod per venæ ſectionem fit, periculum impendet, eo diſcrimen maximum ſubeunte, quod per purgationem tentatur: & potiſſimum ſi laborantis naturam expertus quis non fuerit. Nempe alij difficulter natura purgantur: alij modico aſſumpto medicamento purgantur copioſe. Quibus igitur dare quadrabit, his medicamenti tantum propina, quātum in plurimis mediocriter vacuari tum nouiſti, tum ſis expertus. Si enim hominis naturā nō noueris, metus eſt, ne plus iuſto vacues, vel nullo pacto vacuationē moueas: aut, ſi moueris, non tamen ſufficienter vacues. Quæ omnia magnas in morbis acutis pariunt offenſas, quod non facile, vt in ijs, qui non febricitant, emendatur. Cum igitur febris vehemens non fuerit, naturamq́ȝ laborantis expertus fueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, ijs, quæ ab Hippocrate dicta ſunt, vel etiam alijs ſimilis naturæ vſus. Quo è numero eſt, quod ex colocynthide paratur medicamentum. quod iam ex vſu hieram vocant. Id ſanè varijs parant modis, ſed, quod elleborum accipit ſcammoniamq́ȝ non habet, id ijs, qui medicamen ſubductorium omnino aſſumere poſſunt, optimum eſt.

12. *Vbi autem quis medicamentum ebibit, ptiſſanam protinus ſorbendam dato, neq; inſigniter minore, quàm con-*
D *ſuetum eſt, quantitate.*

Et maxime quidem ventris ori, quod & ſtomachum vocant, vt in ipſis purgantium medicamentorum potibus illæſum maneat, conſulere oportet. præſertimq́ȝ vbi febrientibus tale quippiam propinatur. Verum præcipua, ne offendatur, cautio eſt, ſi medicamentum, quod propinatur, purum non ſit: ſed cum alijs, quæ malitiam ipſius hebetare nata ſunt, temperatum miſtumq́ȝ. Nempe purgantium omnium medicamentorum natura, corporum, quæ expurgantur, naturis contraria eſt, atque, vt quiſpiam dixerit, letalis, & deleteria, id eſt peſtilens: vt autem ſucci papaueris, mandragoræq́ȝ, & hyoſciami, atque aliorum huiuſmodi multorum, quæ nobis & ſubſtantia et viribus aduerſa corpus perimere nata ſunt, portionem exiguam aſſumentes, magnam percipimus commoditatem: ſic & purgantium medicamentorum, quorum natura corporibus noſtris aduerſa eſt, exiguam aliquam partem præcidentes ad ſuppetias ferendas vtimur. Quo item modo in horum medicamētorum potu ſeminum aliqua, quę boni ſint odoris, miſcemus, quæ et malitiam obtundere nata ſint, & operationem ipſorum non prohibeant, tenuandi incidendiq́ȝ facultatem obtinentia, ita vt & craſſos incidant humores, & vias, quibus vacuatio fiat, aperiant patefaciantq́ȝ: ſic & à ſumpto medicamento ptiſſanam ſorbere confert. Nempe purgans medicamen-

tum

tum ipſum, tanquam exiguum ſit,ad ventris quidem fundum peruenit:verum, dum tranſit, ſto- E
machus & quæcunque ventris ſublimior pars non qualitatem medicamenti purgantis modo,ve
rum & ſubſtantiæ,quæ in tranſitu hæret, aliquid aſſumens, vehementer læditur. Ptiſſanæ igitur
cremor ſuperingeſtus commoditatem affert.Nempe & detergere,& deorſum trahere, quod viæ
adhæret,& qualitatem medicamenti,quod his adhæret partibus,tum temperare,tum permutare
poteſt. Ob eas igitur cauſas à purgantis medicamenti potu,ptiſſanam ſuperſorberi præcipit.ſed,
vbi purgatio cœpit,ab ea vult abſtinendum,purgantis medicamēti operationem exolui veritus.
atq; ob eam rem ait.

Et,quoniam ab re non eſt,purgatione in media ſorbitionē dare nō cōducit. At, vbi purgatio deſierit, tūc ſorbitio 13.
detur,ſed conſueta minor:deinde liberalius perpetuo exhibeatur,ſi & dolor ceſſauerit, & nihil aliud obicē fecerit.

Contra,quàm pleriq; huius temporis medici, rem hanc docuit Hippocrates.Nempe hi,vbi va
cuauerunt,copioſe nutriunt. Hippocrates vero à purgatione,ptiſſanæ minus miniſtrari iubet.
Nam corporum,quæ expurgata ſunt,natura expurgatione agitata labefactaq; tolerare alimoniā
non poteſt,neq; probe eam conficere, niſi omnino pauca fuerit. Purgatis igitur tantum cremoris
primo exhibendum, quantum domare poſſint: Deinde paulatim ſenſimq; adaugere oportet,ſi F
& dolor,vt inquit,ceſſauerit,& nihil aliud prohibuerit. Quod de dolore ait,eſt manifeſtum:ſed,
nihil aliud prohibere,ad præfatas referre oportet,ſi intelligere volueris,diſtinctiones,in ꝗbus de-
monſtrauit,quonam pacto morbis acutis laborantes abſq; ſorbitionibus regere oporteat. Sūma
vero horum eſt,cum vel morbum ante iudicationē nulla ſorbitione indigere ſperabimus, vel in
quibus ſumma eſt,quæ phlegmonen facit, cruditas.

Ratio autem mihi eadem eſt,ſi & ptiſſanæ cremore vtendum ſit. 14.

Tempus exhibendorum tum ptiſſanę, tum cremoris ipſius & antea ſimile eſſe demonſtrauit,
re vna duntaxat differentiam horum definiens.Nempe à cremore principium exhibitionis facit.

Melius ſiquidem eſſe dico,vt protinus à morbi initio ſorbere incipias,quàm inanitis vacuatisq; venis vel die ter 15.
tio,vel quarto,vel quinto,vel ſexto,vel ſeptimo,ſi ante hoc tempus morbus haudquaquam iudicatus fuerit, ſorbi-
tionem inchoare.

Quod in Aphoriſmis ſcripſit Hippocrates,id & impræſentiarum perſequitur,in morbi omnis
vigore,tenuiſſimo vtendum victu præcipiēs.Si igitur,quinta die morbi vigor futurus ſit,& ęger G
ſolo vſus potu ſufficere nō poſſit,melius eſſe ait ſi protinus ab initio ptiſſanam dederis, & neque
tertio die,neque quarto ſorbitionem inchoaueris.Sic ſanè & eos,ꝗ vel quinto,vel ſexto, vel ſepti
mo ſorbitionem inchoant, falli circumueniriq;,ſi ante hoc tempus morbus non fuerit iudicatus.
Per iudicationē intelligo , vt dixi, non perfectam morbi mutationem ſolum, verū quoq; & effa-
tu dignam tranſmutationem.

Præparationes autem & his tales fiant,quales dictæ ſunt.De ſorbitionis igitur exhibitione ita ſentio. 16.

Et, quibus ab initio ſorbitionem daturus ſis,præparationem ſimiliter fieri præcipit.Id eſt,ſiue
ſectionis venæ,ſiue clyſmatis,ſiue balani neceſſitas fuerit,illud ante faciendum iubet.

De potu quoq;,qualemcunq; ex declarandis potaturus quiſpiam ſit,eadem omnino mihi eſt ratio. 17.

Si laborantem potu ſolo citra ptiſſanæ ſorbitionem rexeris,præfatas quoq; præparationes te-
facere iubet.id eſt aut venam ſecare,aut clyſmate vel balano vti.

Verum & medicos contra omnino,quàm oportet,agere ſcio. Nempe omnes,languentes ipſos per initia morborū 18.
duos vel tres,vel etiam plures dies inedia ſiccare,atque ita tum ſorbitiones tum potus exhibere volunt. idq; forſan H
quòd magnæ corporis mutationi magnā quampiā obijcere mutationem ipſis decens eſſe videatur. Verum mutatio
ipſa bene quidē habet †{non modica,} ſed recte transferēda venit. Iam autem & ciborū exhibitio mutationis ra † Al. ſi mcca
tionem maxime ſubit. al. non mocū

Medicos culpat Hippocrates,qui languentes ipſos in abſoluta ciborum abſtinentia ſeruāt:de-
inde eos protinus alij quidem ad ſorbitionum,Alij ad potuum ingeſtionem deducūt. Non tamē
mentionem eorum fecit,qui cibos validiores ante morbi concoctionem miniſtrant. Conſueuit
ſiquidem,vt antea dixi,interdum prætermiſſis,quę maxima ſunt,erratis culpare minora,& eam,
quæ ex illis oritur,demonſtrare offenſam. Qui autem ita tranſmutant,forſan (inquit)rationabi-
liter tranſmutare arbitrantur, in magna corporis tranſmutatione effatu dignam victus permuta-
tionem facientes.Quod ſanè bene eos exiſtimaſſe ait:non tamen de tranſmutatione omni,ſed be
ne aliqua eſt putandum. De qua partim prædixit,& partim quippiam eſt dicturus, ſermoni ad-
ſtruens declinandas eſſe repentinas mutationes.

Maxime ergo lædētur,qui tota vtentur ptiſſana,niſi recte transferantur.lædētur quoq;, & qui ſolo vtētur cre 19.
more,quanquam minus.lædentur præterea, & qui ſolo vtentur potu,ſed hi minime.

Dictam

A Dictam paulo ante ſubitam victus mutationem,qua primis diebus in abſoluta ciborum abſtinentia ſeruatos languentes circa diem quartum nutrire incipiunt,maxime quidem nocere ait, ſi in ptiſſanam totam transferantur,minus vero,ſi in cremorem,ſed ἥκιστα, id eſt ἐλάχιστα, quod minimum indicat,offendi eos,qui ad ſolos procedunt potus. Nempe ex magnitudine virtutis eorum, quæ offeruntur,magnitudo oritur offenſæ.

20. *Oportet autem & ex ſanorum hominum victu diſciplinā,quæ cōferat,facere. Nam,ſi ſanis quibuſdam tales vel tales cibi variare videantur cum in alijs quibuſdam,tum in nō nullis mutationibus,quomodo & in morbis quibuſdam & maxime in acutis non valde euariabunt?*

Incipit Hippocrates præfatam ab ipſo de victu ſententiam demonſtrare,arguēs vnà & eos, qui contrario victum inſtituunt modo. Sed,vt dilucidus conſpicuusq; reddatur ſermo,ſummā ipſius omnem prefari melius eſſe mihi videtur. Eſt autem earum,quæ in eam rem aſſumuntur,ſumptionum dignitas altera vniuerſalis hæc. Si bene valentibus læſionem afferant repentinæ victus ad contraria mutationes,multo magis ægrotantibus ipſis. Quod varijs etiam modis poſſumus interpretari,aliud in aliam tranſumentes dictionem,vt hoc pacto, In repentinis victus mutationibus,
B qui ſani ſunt,egris minus læduntur. Vel ſic,Ægri ſanis magis læduntur. Vel ad hunc modum,Detrimenta ſanos minus,quàm egros,afficiunt. Et adhuc generalior hac,Validiores minus afficiūt, imbecilliores magis, detrimēta. Licet et aliter vim ſermonis interpretari aut ex eo,quod per ſe et primum vtile ſit ad quod demonſtratur: aut ex aliqua continentium ipſum vel dignitatum vel ſumptionum. Talis quidem tibi ſit per ſe credibilis altera ſumptionum(lemmata Græci dicunt) quas ſanè vocare conſueuit Ariſtoteles dignitates,{vel proloquia, vel poſtulata.} Sed alteram, cui fides per experientiæ lucem acceſſit,deinceps audi. Sanos etiā repētina victus mutatio offendit. Ex vtraque hac ſumptione concluditur languentes à repētina victus mutatione lædi magis, ſed multo magis,qui acutis infeſtantur morbis. Hæc eſt vis ſermonis. Verum Hippocrates alterā ex ſumptionibus per ſe tum prius,tum credibilius,protinus citra probationem accipit. Alteram vero ijs,quæ ſingulatim per experientiam noſcuntur,fide donat & auctoritate. Quod & ſequens declarat oratio.

21. *Atqui,quòd vitioſus victus cibi & potus ſemper ſibi ſimilis ad ſanitatē tutior ſit,quàm ſiquis ſubito ad alterū vel meliorem ſe transferat,facile diſcitur,intelligiturq;.*

* [...]iæta φαύ-[...] id eſt vul-[...]s ac ſim-[...],qd ſit, ha-[...]ir à Gal. in [...]ib. d fract. [...]30. G. & [...]248.c.

C Alteram ſumptionum earum,quæ ad præſentis ſermonis demonſtrationem præſtant,nunc ex multis particularibus exemplis aſtruere incipit,fidem ipſius in vnam colligens ſummam, quæ talis eſt. Magnæ & repentine præter conſuetudinem mutationes non paruam ſanis afferunt læſionem. Quanquam ſermo hic conſpicuus ſit,tamen, ſi quippiam,quod explanatiōe indigeat, intercidere videbitur,ijs, qui exercitati non ſunt,in ſequenti ſerie explanare non cunctabor. Nempe hic commentarius liberalior ac humanior eſt,ſi non eos modo, qui in rationibus ſunt exercitati, ſed etiam,qui nō ſunt exercitati,ſpectet. Quòd ſiquis præfatas diſciplinas neq; didicerit, neq; expertus fuerit,aliud quippiam agat.

22. *Nempe tum ijs,qui bis die comedūt,tum ijs,qui ſemel,noxas et infirmitatē pariūt repētinæ mutationes:eoſq;,qui prandere non conſueuerunt,& prandent,ſtatim infirmos reddunt, toto itē corpore graues et imbecillos,& deſides. Quòd ſi ſupercœnauerint,acidum ructant:alios alui leuitas exercet. Nēpe ventriculus præter conſuetudinē grauatur,ſuperſiccefcere conſuetus,non bis tumeſcere,neq; bis cibos coquere.*

Non ſolum,ꝙ in repentina conſuetudinis mutatione valde læduntur,verum quoque, & quænam læſiones fiant, & quonam modo ſingulas emendare oporteat,ſcribens Hippocrates, ob id
D ſermonem prolixum facit. quomodo,ſi duntaxat, ꝙ in repentina conſuetudinis mutatione lędātur, oſtēderet, ob id ſermo illi totus breuis foret. Prima igitur conſuetudinis mutatio,quam nunc exprompſit,eſt de ijs,qui prandere non aſſueti pranſi aliquando ſunt. Ait enim tales & infirmos, & toto corpore graues fieri,imbecillos item & deſides reddi. Contingunt autem hæc ipſis, grauata ab alimēto, veluti à pondere, facultate. Neq; enim imbecilla ea redditur propria ratione, veluti in cibi penuria fieri conſueuit. Ob eam igitur cauſam hoc in loco ſermoni adiecit totum corpus grauari ijs,qui bis cibati ſunt,eoſq; fieri deſidioſiores. Verum in aſſuetis prandere & non pranſis imbecillitatem quidem virtutis ſcripſit,ſed grauitatem non adſcripſit. Nempe & in talibus mutationibus imbecillitatē ſua rōne virtus. Præterea,cū deſides fieri in pſenti victus mutatione afferat, in contraria timidos eſſe dixit,quaſi opus omne peroſos, & veluti opus aggredi veritos, diceret. Nempe res ita habet. Nam,qui ita ſe habent,virtutis imbecillitatem vere ſentiūt: atque ob id eas, quas ante promptius obibant,obire non audent actiones. Quinetiam & ijs, qui diminute cibantur,viſcera videri pendere ait, eoſq; tum calidum, tum χλωρόν, ideſt viride meiere. Calidum inquiens,id eſt ſolito calidius,χλωρόν vero, id eſt viride, iuxta morem quendam Aſiaticorum Græcorum,qui & nunc obſeruatur. ὠχρούς ſiquidem,id eſt pallidos quoſdam videntes, cauſam,cur ita χλωροί,id eſt virides, facti ſunt, interrogāt. χλωρόν & ὠχρόν, id eſt viride & pallidum, nihil differre exiſtimantes.

exiſtimantes. Viſumq́; quendam ſe ipſo χλωρότερον,id eſt viridiorem,dicunt.ὠχρότερον.i.pallidiorē E
ita ſignificantes.Eſt autem ὠχρὸν χρῶμα.i.color pallidus † veluti ignis,& color ὤχρας vocatę,cuius
prima ſyllaba acuitur.Fitq́; talis color permiſta aquoſo excremento pallida & amara & flaua ap-
pellata bile.Nēpe flauus color,quantū à rubro in albiorē ſecedit,tantum à flauo pallidus.Scripſit
& alia quædam ſymptomata,quæ ita * affectis fiunt.De quibus,cum ad eam,quæ de ipſis eſt,men-
tionem peruenerimus,agemus.Præſentem autem dictionem diſcutiamus. Quæ in non aſſuetis
prandere contingere ait,his adhuc & hoc adiecit. Si autem ſupercœnauerint, acidum ructant.
Quòd autem ructus acidi fiant & propter vētriculi frigiditatem,& propter pituitam ſæpius in eo
aceruatam,& propter ciborum multitudinem,aut, ſi pauci quidem ſint,poteſtate tamen frigido-
rum, didicimus. Omnium autem præfatorum commune eſt calorem ventris ingenitum vinci
à cibis,non eos vincere,neque his præſtare,neque probe ipſos conficere poſſe.vt ſi modicæ flam-
mæ lignorum multitudinem ſuperaceruaueris,vel & citra multitudinem tum viridia tum humi-
da ſuperpoſueris.Cæteris ita cibatis σπατίλην,id eſt alui læuitatem ſiue humidam diectionem fie
ri ait. Verum in exemplaribus non paucis non σπατίλην,ſcriptum inuenies, ſed ἄσσην,vt eo vo-
cabulo ῥιπτασμὸν,id eſt proiectationem intelligamus corporis hominis huius, qui ita cibatus eſt,
corporis, inquam, ob cibi multitudinem ἀσσομένου.i.grauiter moleſteq́; habentis, atq; implacidi F
inquietiq́;,dum in lecto iacet,& ſeſe permutantis. Cæterum,ꝙ circa dictionis finem concoctio-
nem elixationi ſimilem eſſe oporteat,manifeſte oſtendit, tanquam à calido fiat non ſicco ſqualle-
tiq́;,cuiuſmodi eſt febrilis,ſed humido vaporoſoq́;,cuiuſmodi eſt,qui in animalibus ſecūdum na-
turam exiſtit.

> *Conuenit aūt his permutationem æqua virtute compenſare. Dormire ſiquidem eos oportet tanquam noctem à* 23.
> *cœna,hyeme quidem citra frigus,æſtate vero citra calorē agant.Quòd ſi dormire nō queant,plures lente ambulan-*
> *do abſoluant circuitus,neq; ſtent.nihil cœnent,aut pauca & innocua.Minus præterea bibant: ſed meracius & nō*
> *dilutū.{Magis præterea & is afficietur,qui ter die replebitur,ac etiam multo magis,qui crebrius.quanquā ſint nō*
> *nulli,qui ter die ſatiati facile ferant,vtpote qui ita ſunt conſueti.}*

Hoc in loco referre hæc non erat neceſſe.Nempe docere propoſuerat, quonam pacto repenti-
næ conſuetudinum mutationes non lædant,nō autem,quo tales læſiones modo curare oporteat.
Verum, quoniam Hippocrati hoc tētare eſt viſum,propterea,quæ ſcripſit, perſequemur. Maxi-
me quidem his dormire ipſos plurimum iubet.&,ſi dormire nequeant,plures lentaambulatione
abſoluant circuitus.idq́;,vt quamplurimi expoſitorum aiunt,poſt cœnam: ſed,vt eorum, quæ di- G
cuntur, ſenſus præcipit,poſt prandium.Nam oratio hæc/tanquam noctem agant/de ſomno meri
diano non de nocturno dici expoſtulat. Præterea, ꝙ continuata eſt ſcriptum ſerie,vbi inquit/Si
vero dormire non queant,plures lente ambulando abſoluant circuitus,neq; ſtent.nihil præterea
cœnent vel pauca & innocua/teſtatur Hippocratem velle eos à prādio dormire, nō à cœna. Duo
rum igitur alterum:Nam aut emēdanda, tāquam errati conſcia, ſcriptio,atq; ita ſcribendum,Dor
mire ſiquidem eos oportet poſt prandium,tanq̄ noctem agant,hyeme quidem citra frigus,ęſtate
vero citra calorem: Vel,ſi ſeruare volumus orationem hanc à cœna,intelligenda eſt hoc pacto di-
ctio:Dormire ſiquidem eos oportet,vt à cœna ante dormiebant:ſic & nunc poſt prandium,tanq;
noctem agant.Quòd autem velit Hippocrates eos vel nihil omnino vel parce vel leuiter cœnare,
ſenſus eſt manifeſtus.Ventrem ſiquidem vult requieſcere,laboremq́;,quo grauatus afficiebatur,
refoueri,ꝙ præter conſuetudinem pranſus homo fuerat.Hinc ſequens eſt & minus bibere,ſed nō
aquoſum,nō dilutum.Nempe fluctuationem humiditatemq́; & refrigerationem vitare oportet,
vbi à ciborum multitudine venter grauatus fuerit. Potum autem, qui exhibetur,non aquoſum
eſſe conuenit,ſed ventris tum calfactoriam, tum roboratoriam obtinere facultatem.Cætera, quæ
continuantur,liquida ſunt & manifeſta. H

> *Præterea,qui bis die cibū ſumere conſueuerūt,ij,niſi prāſi fuerint, imbecilli,& infirmi fiunt,timidiq́; ad quoduis* 24.
> *opus,& cardialgici. Nempe his viſcera pendere videntur,calidū mingunt & viride,id eſt pallidū,ſtercusq́; exu-*
> *ritur.ſunt,quibus os amareſcit,oculi cauantur,& tempora ſaliunt,parteſq́; frigeſcunt extremæ.*

Cætera quidem huius dictionis in eorum comparatione, quæ præter conſuetudinem pranſis
contingere diximus,ſunt explanata:ſed de reliquis nunc dicam.ἄφοδον, id eſt ἀποπάτημα.i.ſtercus
ipſorum ſiue alui purgationem incendi exuriq́; inquit,à calore ſcilicet aſſatam. Nempe corpus
magis tum ſicceſcit tum igneſcit ijs,qui conſuetum relinquunt prandium. Alijs os amaricare ait,
vtpote ijs,qui bilioſiorem habent naturam.hisq́; caui fiunt oculi ab eadem,qua excrementū adu-
ritur,cauſa ſicceſcentes.Quòd autem in amaræ bilis naturis vernaculus calor in id,quod igneum
eſt,digrediatur,propterea & tempora ſaliunt,id eſt temporum arteriæ euidenter pulſant. Partes
præterea corporis extremę frigidiores fiunt,quod venter bilioſis repleatur humoribus, quorum
morſu atq; contriſtatione affectus virtutem diſſoluit,corporisq́; extrema refrigerat.

> *Plurimi quoq; horum,qui pranſi non ſunt,cœnare nequeunt. qui,ſi cœnauerint,ventris grauitate afficiūtur:ac* 25.
> *difficilius*

† Al. οἷον τ... καὶ τὸ τῆς ... λουμένης ... χρας.i.velut... color &c.
* In antiq... legitur διαθέσι.i.cibat...

A *difficilius cubant multo, quàm ſi pranſi fuiſſent.*

Picrocholi natura præter conſuetudinem impranſi permanentes, cibos auerſantur faſtidiũtq́, ventre ſcilicet male tum tractato tum afflicto. Verum, qui coacti cibum ſumpſerint, grauantur: atq; ob id δυσκοιτοῦσι, vt ipſe inquit, id eſt male habentes in lecto permanent & traducunt.

26. *Cum igitur talia ob dimidiatæ diei victus à conſuetudine digreſsionem ſanis cõtingant, neq; adijci quicquã neq; ſubtrahi commode videtur.*

Rurſus inter exponendum, quæ contingunt valentibus ijs, qui ſubito conſuetudinem permutauerunt, ſermonis ſummam obiter atque veluti appendicem adiecit, cuius gratia omnia hæc exponit, quæ ſanis contingunt. Nempe, vt cõſtat, ſi bene valentibus victus dimidiatæ diei permutatio adeo moleſta ſit, quo modo non admodum languentibus ipſis moleſta erit? Deinde rurſus ad explanationem eorum, quæ ſanis contingunt, reuertitur in ſequenti dictione, quæ ita habet.

27. *Qui igitur præter conſuetudinem ſemel paſtus toto die exinanitis vaſis, quantum conſueuit, cœnauit, ſi tunc impráſus laborauerit ægreq; habuerit, atq; aſſumpta cœna tũc grauatus fuerit, multo magis eum grauari par eſt. quòd* B *ſi adhuc pluſculis horis venæ exinanitæ fuerint, atq; repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur.*

Quod ait huiuſmodi eſt: Si, qui pręter conſuetudinem impranſus permanens minus conſueto cœnauerit, nocte grauetur: multo magis grauabitur, qui ſolito plura eſt cœnatus. Qui autem pluſculo tempore exinanitis vaſis repente cœnauerit, magis adhuc grauabitur. Nempe, qui impranſi præter conſuetudinem permanent, horum alij ad minus temporis inediam protendunt, alij ad longius interuallum. hos igitur grauari adhuc magis ait.

28. *Quibus igitur præter conſuetudinẽ venæ ſunt inanitæ, ij eodem die veniunt reficiendi. Vitent in primis frigus, calorẽ, & laborem. Nempe hæc omnia moleſte feruntur. Deinde cœnam ſolito minorem faciant, eamq; non ſiccam ſed humentiorem. deinceps bibant, neque dilutum, neq; minus, quàm ingeſtorum ratio poſtulat. Poſtero autem die pauca prandeant: vt acceſſione ſenſim creſcente, ad conſuetudinem redeant.*

Vt eorum, qui præter conſuetudinem pranderũt, detrimenta emendauit, ſic & eos, qui, quòd ſemel duntaxat die præter conſuetudinem ederunt, afflicti ſunt, vult in primis vitare tum calorem, tum frigus, tum labores: hæc nempe omnia moleſte ferri ait. Adde, quòd & minus ſolito cœ- C nare ipſos iubet: quanquam pleriq; maxime contra agant. Nam prandere ob negocium aliquod prohibitos volunt in cœna & eam, quæ in prandio omiſſa eſt, aſſumere alimoniam, haud ſcientes quòd eget quidem vere alimonia omiſſa corpus, ſed ipſam conficere non poſſit ventriculus ob longiorem abſtinentiam læſus afflictusq;. Quinetiam Hippocrates, vt alimoniæ minus vult exhiberi, ita & eam humidiorem. Nempe huiuſmodi alimonia exiccatis tum ventri tum corpori vniuerſo peculiare auxilium præſtat. Roborare præterea & ventrem ipſorum iubet vini potu, neq; dilutum, neq; minus, q̃ cibi proportio exigit, potandum præcipiens. Dilutum enim, ventris tonum ſeu robur exoluit: Minus verò, quàm cibi proportio expoſtulat, ventri arefacto inhabile exiſtit. Poſtero tandem die ita affectos victui proſpicere iubet. qui Hippocratis præcepto conſuetorum ciborum minus ingerere debeant: vt ἐκ προσαγωγῆς, id eſt ſenſim paulatimq; in priſtinã redeant conſuetudinem.

29. *Talia vero moleſtius ferunt, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt.*

Iam & ego paulo ante dixi picrocholos, id eſt amaræ bilis homines, ſubitariam eam, quæ à victu ad abſtinentiam fit, digreſſionem pituitoſis difficilius moleſtius've ferre. Bileſcit ſiquidem D ocyus his totus tum corporis tum ventris habitus. Sed quare non ſimpliciter dixit picrocholi, at parte ſuperiore? Nempe, cum flaua bilis, quam & pallidam & amaram nominant, ſuperiori ſupernatat ventri, iure optimo tales parte ſuperiore picrocholos dicimus. Cum vero per ſedem demittitur, parte inferiore picrocholos aſſerimus. Paulo ſiquidem rhetori, qui toto corporis habitu pituitoſus erat, diebus ſingulis ſupernatabat flaua bilis, primamq; ipſam vomebat à lauacro non paucam. Eudemo autem philoſopho, qui temperamento bilioſus erat, per ſedem demittebatur: raroq; is (quanquam aliquando) pallidam vomebat bilem. Vt autem Pauli excrementa bilis exiguum habebãt, ita & Eudemi multum. Qui igitur præter conſuetudinem non prandent, ſi & toto corporis habitu, & ſuperiore ventre picrocholi fuerint, his neceſſario contingunt, quæ paulo ante dixit omnia. At, qui ventre duntaxat ſuperiore picrocholi exiſtunt, his tolerantię difficultas ſimiliter continget: ſed ex reliquis ſymptomatis alia quidem nullo pacto erunt, alia erunt quidem, ſed moderatiora. Prædixit quoq; & eos, qui præter conſuetudinem non prandent, timidos ad quamuis operationem eſſe, ſtomachi eroſionibus, hoc eſt cardialgijs, affici, penſilia videri ipſis viſcera, calidum & viride meiere, exuriq; excremẽta. Alijs os amaricare, oculos cauari, tempora palpitare, & extrema perfrigere. Sed horum alia toto habitu picrocholis contingunt magis, alia autem ſuperiore duntaxat ventre talibus. Atq; ob id ad quamuis operationem timiditas,

extremorum perfrictio, mictus calidus viridisq́ꝫ, deiectionum adustio, cauatio oculorum, & tem E
porum ſaltus toto habitu picrocholis vſu eueniunt. Vtriſque autem penſilium viſcerum opinio, & oris amaritudo. Nam ob inſuetam abſtinentiam, tum ſuſpenſa tum pendula percipiunt viſcera. Verum ob bilis exuperantiam picrocholis toto corpore os amaricat: non ꝙ affectio in ore magis fiat, ſed ꝙ ſentiendi partem eam natura generis humorum diſcretoriam fecit. Venter aũt magis quidem his exuritur, quibus ex hepate in ventrem bilis effuſa ſupernatat, minus autem, quibus deorſum mittitur. Nam his quidem inteſtinum proritat ad excretionem, illis vero ſtomachũ mordet. Ob eam rem Eudemus diebus ſingulis, bis & interdum ter deijciebat. Paulus autem interdum nullo pacto excernebat. Niſi etenim inteſtina à mordente aliquo irritentur, vel copioſo excremento grauentur, excretionis promptitudinem non accipiunt. Neutrum horum impranſis contingit, neq; enim mordentur inteſtina bile in os aſcendente, atq; illa non mordente contriſtanteq́ꝫ. Neq́ꝫ grauitas his fit, qui nullo pacto comederunt.

* Al. amaritudinem.

Non aſſuetam autem cibi abſtinentiam facilius omnino ferunt, qui parte ſuperiore pituitoſi ſunt. quo fit, vt, ſi ſemel die cibo vtantur, facilius etiam ferant. 30.

Prius quidem parte ſuperiore picrocholos vſum cibi, qui ſemel die ſit, difficilius tolerare di- F
xit. Nunc autem ad pituitoſos ſe transferens, pro cibi vſu qui ſemel die ſit, inediæ meminit, ex habente manifeſtius detrimentum, ad minus noxium translationem ex proportione faciens. Nam, ſi magis quidem lædi eos, qui ſine cibo totum præter conſuetum permanſerunt diem, ęquũ ſit, minus autem, qui non prandent, & pituitoſi picrocholis cibi vſum, qui ſemel die ſit, facilius ferãt: ꝙ ſanè & inediam facilius ferant, palàm eſt omnibus. Cauſa autẽ, cur pituitoſi facilius cibi vſum, q̃ ſemel die ſit, ferant, ex ijs, quæ antea de bilioſis dicta ſunt, euadit conſpicua. Nam bilis humor in ipſis inedijs amarior redditur. Pituita vero temporis proceſſu coqtur, ſanguisq́ꝫ efficitur, neutra bile in ſanguinis ſubſtantiam redire valente. cum ex ſanguine quidem plus calfacto flaua bilis generetur, ex eodem vero aſſato aduſtoq́ꝫ atq; etiam ex craſſo atra. Pituitæ autem generatio in pituitoſis edulijs ſanguinem perpetuo antecedit: atq; generatione ipſius media cibi in ſanguinem tranſeunt. Neque hoc deterioribus tantum cibis contingit, verum & quibuſdam eorum, qui ſalubres admodum eſſe videntur: vt pani, chondro, ſemidali. Ego ſanè eam, quæ mihi optima eſſe videtur, enarraui conſcriptionem. Nempe, quod in ea docetur, per ſe verum eſt: atq; cõtinuatam cum ijs, quæ ante dicta ſunt, habet ſeriem. qui optimæ explanationis ſunt ſcopi. Non tamen in exemplaribus omnibus conſimilem inuenies deſcriptionem, ſed in alijs & alijs pugnantem. Ceterum aliter G
in libris ferè omnibus reperitur dictio hæc falſo ſermone, & nullam, quæ antedictis continuetur, ſeriem ſeruare.

Potiſſimum ſanè & hoc argumentum, quòd maximæ mutationes eorum, quæ circa naturam noſtram habitũq; contingunt, maxime morbos committunt. 31.

Multa quidem apud Hippocratem φύσιος, id eſt naturę, nomen indicat, ſed hoc in loco temperaturam ſignificari quiſpiam exiſtimauerit, veluti & partium ipſarum ſtructuram compoſitionẽq́ꝫ, ἕξιν, id eſt habitum, appellari. quo in ſtructuræ genere continetur & bilis ad partes ſuperiores fluctuatio, & ad inferna deiectio, et viſcerum tum ſuſpenſio, tum conſtantia ſtabilitasq́ꝫ. Nempe, cum venter magnus exiſtit, viſcera confirmat & ſtabilit, tametſi cibis vacuus deſtitutusq́ꝫ fuerit. Verum, cum paruus eſt, cibis quidem refertus cõfirmat: vacuatus vero ſubſidentia relinquit. Hinc fit, vt ſuſpenſa ſentiant viſcera. Quibus autem bilis flaua ſurſum natat fluctuatq́ꝫ, ante eſt dictum, meatu, qui bilem ipſam ex hepate ad id inteſtinum, quod Græci ἔκφυσιν vocant, {quaſi è vẽtre enatum dixeris,} defert, ſtructurã differentem habente. Nam interdum quibuſdam portio aliqua ab ipſo ad vẽtrem procedit. his quidem ſupernatat bilioſum excrementũ: cæteris vero deor- H
ſum omnino voluitur.

Non igitur intempeſtiue, neq; fortes vaſorum inanitiones moliri: neq;, cum morbi vigent, feruoremq; habent, cibum dare: neq; repente huc vel illuc in toto negocio quicquam mutare licet. 32.

Dictio hæc præter ordinem ſcripta eſt, copulari ſiquidem debuit cum ea, quæ ſcripta eſt ante: vt tota oratio talis foret: Talia vero moleſtius ferunt, qui parte ſuperiore picrocholi exiſtunt. At non aſſuetam cibi abſtinentiam facilius omnino ferũt, qui parte ſuperiore ſunt pituitoſi. quo fit, vt cibi vſum, qui ſemel die ſit, facilius etiam ferant. Non igitur intempeſtiue, neq́ꝫ fortes vaſorum inanitiones moliri: neque, cum morbi vigent, feruoremq́ꝫ habent, cibum dare licet. Nam, poſtea quàm ſermonem, quo magnas victus mutationes oſtendit ſanos ipſos, non quo modo languentes, lædere, cõpleuit abſoluitq́ꝫ: iure intulit, cuius gratia mentionem de his omnibus fecit, inquiens, Non igitur intempeſtiue, neq; fortes vaſorum inanitiones moliri licet. Quãquam autem & inſtitutum etiam per relata ſufficienter demonſtrauerit: videtur tamen & ad alterum tranſire ſermonem, qui hæc commonſtret, ex abundãti teſtimonijs vſus. Principium igitur ſequentis ſermonis iure cenſetur dictio hæc, Potiſſimum ſanè & hoc argumentum, ꝙ maxime mutationes eorũ,

quæ

A quæ circa naturam noſtram habitumq; contingunt, maxime morbos committunt. Cui quidem dictioni continua fuerit, quę ita ſequitur: Multa autem his germana, eorũ, quæ ventri contingũt, atq; alia quis dixerit. Dictionem ſanè hanc ſum explanaturus: ſed nunc ad præſentem reuertar, q̃ hanc habet mentem. Non intempeſtiue neq; vehementer fame necare, neq; in morborũ conſiſtẽtijs victum ex inedia ad cibi oblationem permutare licet, ſicuti neq; ſubito ad contrarium. Ex q- bus ſequitur talem inſtituendam victus rationem, qualem is pręcepit. Summa autem horum eſt, declinandas eſſe ſubitas repentinasq; ad contraria permutationes.

33. *Multa autem his germana, eorũ, quæ ventri contingũt, atq; alia quiſpiam dixerit. vt exempli gratia. Cibos, quibus vti conſueuerunt, facile ferunt, tametſi natura haudquaquam boni fuerint. ſimiliter & potus. Cibos vero, quibus vti non conſueuerunt, etiam ſi mali non fuerint, moleſte ferunt. Conſimili modo & potus.*

Quæ ſimilia cõgruentiaq; exiſtunt, atq;, vt quiſpiam dixerit, genere iuncta cognataq;, conſueuit vocare Hippocrates ἀδελφισμένα, id eſt germana: ꝙ eorum, quæ genere iunguntur, & familiariſſimi & genere omnium iunctiſſimi ſunt ἀδελφοί. i. germani. Nam propinquitates cæteræ his poſteriores ſunt, vt patrum matrumq; fratres ſororesq;, & fratrum ſororumq; filij filiæq;, & quæ-
B cunq; id genus ſunt. Cætera dictionis clara ſunt. Nam demonſtrat Hippocrates ſermonem eundem, quem ab initio demonſtrauit, cuius ſumma eſt. Conſuetudo maxime poteſt, repentinaq; ab ea digreſſio corpora non parum offendit.

34. *Si ergo multa præter ſolitum carnis deuoratio, vel allia, vel ſilphion, vel ipſius ſuccus, uel caulis, uel alia cõſimilia, quæ ſeorſum inſignibus ſunt prædita viribus, ventriculis quibuſdã magis, q̃; alia, labores inferant, minus quis admirabitur. At iure admiraberis, ſi didiceris, quãtã maza turbationẽ, tumorem, flatum, torminaq; mazam deuorare non aſſueto pariat, ſi præter conſuetudinẽ ingeſta fuerit. uel qualem panis ipſe calidus deuoratus ſitim inferat, & repentinam plenitudinẽ, quòd tũ exiccet, tũ tarde deſcendat. & q̃; varia inter ſe pariãt puriſſimi confuſaneiq; panes, ſi præter conſuetudinẽ deuorentur, et maza ſimiliter vel arida, vel humida, uel tenax. qualiter item & polẽtæ afficiant, recẽtes quidẽ eos, qui recentibus uti non cõſueuerunt, & aliæ eos, qui recentibus ex conſueto vtũtur. Ad hæc quid faciant vini, et aquæ potationes præter conſuetudinem in aliud ſubito trãslatæ: quid dilutũ item vinũ, meracumq; repente pota. Dilutum. n. cũ infirmitate humentem reddit ventrem ſuperiorem, flatuoſumq; inferiorem: Meracum vero venarum palpitationem efficit, capitiſq; grauitatem, & ſitim infert. Præterea quid uinum album nigrumq; præter ſolitum mutata: quæ ſi ambo vinoſa fuerint, ualde alterant corpus. Quare dulce uinoſumq; minus*
C *quis dixerit mirum eſſe non idem poſſe, ubi repentina fuerit mutatio.*

Sermonis totius ſenſum intelligentiãq; vbi prius dixerimus, ad particulares, quæ in eo ſunt, dictiones perueniemus. Orationis igitur totius ſenſus talis eſt. Victus mutationem in eos, qui inſigni præditi ſunt virtute, tum cibos tum potus nemo, qui lædẽtem corpora viderit, admirabitur. verum eam, quæ fit neq; ſine lęſione in cibos potusq; non inſigni præditos virtute, iure quis admirabitur. Talis quidẽ eſt ſermonis totius intelligẽtia. Sed, vt particulatim dicã, orationis totius principiũ mentionem eorũ facit ciborũ, qui fortem vehementemq; habent facultatẽ, vt carnium deuorationis, alliorũ, ſilphij, ſucci eiuſdem, & caulis. Nempe ſilphium totũ fortẽ habet facultatẽ, ſigillatimq; ſuccus ipſius, & caulis. Verũ hæc quidem ſimpliciter dixit, ſed cũ carnium deuorationis meminit, adiecit hoc verbum, multa. Nempe multa carniũ deuoratio magnã habebit facultatẽ, mediocris vero non magnã. Quę huic ſuccedit dictio, ad eos accedit cibos, qui nõ magna conſtant virtute, mazam videlicet, & panem vel calidum, vel frigidum, vel ſyncomiſton, id eſt confuſaneũ. Quòd vero panem non purum ſyncomiſton appellet, conſtat & ex eo, quę ad purũ eſt, oppoſitione. Panem hunc homines huius temporis autopyron appellant, nõ diſcreto. ſ. furfuraceo, ſed vnà cum ſyncera puraq; farina macerato conſperſoq;. Poſt hæc de polentarum differentia mẽ-
D tionẽ fecit, recentesq; vocauit ποταινίας, Ionũ voce vſus & antiquorũ. Memorauit poſteà & vini & aquæ potationes pręter ſolitum mutatas: Meraciorẽ itẽ & dilutiorẽ potũ. Quibus adiecit dilutũ vinũ in ventre ſuperiore πλάδον. i. humiditatẽ infirmitatemq; facere, flatũq; in inferiore. Meracũ vero palpitationẽ tẽporũ, capitis grauitatẽ & ſitim, idq; caliditatę: dilutũ aũt contraria, tum humiditate tum frigore. Mentionem quoq; & de vinorum ipſorum differentia fecit, ex his omnibus colligẽs, quod in vniuerſum ab initio ipſi propoſitum inſtitutumq;, oẽm. ſ. conſuetudinis ſubitam permutationem non paruum corpori afferre detrimentum.

35. *Cæterũ partẽ hãc ſermone cõtrario τιμωρητέον, id eſt iuuare oportet. Nẽpe his victus mutatio facta eſt, corpore neq; ad robur, ut cibos adijcere, neq; ad infirmitatẽ, ut cibos diminuere oporteret, haudquaquã permutato.*

Verbũ hoc τιμωρητέον opitulandũ ſiue iuuandum indicat. Neq; autem opitulatio alia ſermoni huic fuerit præter patrociniũ, ꝙ vera loquitur. Nempe, cũ ex duobus ſermonibus vnus ipſi placuerit, alter vero aduerſetur, & ei quidem, qui placuit, hucuſq; eſt patrocinatus, nunc ad alterius patrociniũ deſcendit. cuius ſententia quis conuenire dixerit, vt languentes ab inſigni victus mutatione iuuentur, quando & corporis affectio in contrarium his quidem, qui antea ſani viuebãt, nunc vero ægrotant, permutata ſit. Sanè & in huius ſermonis gratiam vniuerſaliter antea eſt lo-

cutus his verbis, Tranſmutatio autem bene habet †{non modica}: ſed ὀρθῶς.i. recte trãſferenda venit. Deinde, quid aduerbium hoc ὀρθῶς indicet, nõ paucis oſtendit, ſed ad ſummam ſubducens colligensq́ꝫ dixit, Non igitur intẽpeſtiue necꝫ fortes vaſorum inanitiones moliri, neqꝫ, cum morbi vigent feruoremq́ꝫ habent, cibum dare, necꝫ repente huc vel illuc in toto negocio, quicꝙ muta re licet. Quare & ambiguitatem ſoluere iam anticipat, quam nuper enunciauit ſermoni conſentiens. Adijcietq́ꝫ impræſentiarum aliquid, cũ inquiet, Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiuſcꝫ modum, & cætera, quæ his ſuccedunt, quæ in ſequenti dictione explanabo. E

† Al. ſi m[...]dica al. non m[...]dicũ

Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiuſq; modum, hominis item naturam, atq; ægrotantis in victu conſuetudinem, non in cibis ſolum, verum quoq; & in potionibus. 36.

Conuenienti in acutis morbis victus inſtitutioni, quam docuit, & roboris cõſiderationem, & morbi modum, præterea & hominis naturam, conſuetudinemq́ꝫ ipſius adijcere iubet Hippocrates. Nempe ſumma, quã aſtruit, eſt, Non permutandũ eſſe victus ſpeciẽ prius, ꝙ ſigna coctionis manifeſta ſint. Id aũt fiet, ſi, quot diebus ad vigorẽ morbus venturus ſit, præcognoueris. Verum, cum victus, quem manifeſtabo, pro maioris minoris've ratione permutari poſſit, ꝙ laborantes inter ſe differant virtutis tum robore tum infirmitate, naturali item temperamento, & morbi mo do, atqꝫ antecedente cõſuetudine, ſi ad ea reſpexeris, poteris artificioſe tum magis, tum minus in ſpecie victus conijcere. {ſpeciem victus intelligo} ſi videlicet vel oxymelite, vel melicrato ęgrũ regere debeas, aut ſolã aquã bibendã aduſcꝫ coctionis notas dare: aut ptiſſanã, aut ptiſſanæ ſolum cremorẽ: deinde ſi bis & ſemel die. In victu vero tum magis, tum minus per ea, quæ dixit, cõijcere oportet. Nam, ſi ægrum ptiſſanę cremore indigere cõperias, iam tibi conſtat, quãtum de eo ſis propinaturus: cõſimili modo de oxymelite, melicrato, & aqua. Verũ, quẽadmodũ ad ſpeciei victus inuentionẽ, operæpretiũ eſt, vt cognoſcas, an robuſt a vel infirma ſit laborãtis facultas, quot item diebus morbi coctio futura ſit: ſic & conſiderandũ, quantũ vel robuſta vel imbecilla fuerit. Nempe in virtutis tum robore, tũ imbecillitate magis & minus valde diſcrepãt. Sic morbi quocꝫ diſcrimina differentiasq́ꝫ conijcere oportet. Necꝫ.n. ſatis eſt cognoſcere, ꝙ pleuritis, vel peripneumonia ſit, ſed &, qualiſnam ea ſit, cognoſcere oportet in dolore, febre, & ſputis. Nempe pleuritidũ, quæ cum dolore ſunt, aliæ quidẽ magis, aliæ vero minus tales exiſtunt. febremq́ꝫ vehementẽ habent tum magis tum minus particulares pleuritides. Sed non parua quoque eſt in ijs, quæ expuuntur, differẽtia, vt in prognoſtico eſt dictũ. Cũ igitur particulatim in dictis differentijs variẽt ægri, fieri nequit, vt in Empiricorũ appellatis ſyndromis reperiatur diſciplina. Necꝫ enim eorũ, qui in virtute comperiũtur, exceſſuum differentiæ ſcribi poſſunt, necꝫ febris vehementia, neqꝫ ſputorum quantitas, neque in particularibus coloribus, diſſimilibusq́ꝫ eductionibus magis minusq́ꝫ. Verum cuiuſcꝫ rei virtute intellecta, oẽs inter ſe cõparare, ſummamq́ꝫ vnam ex ipſis colligere oportet. Qua quidẽ in re tum meliores tum deteriores reperiũtur medici, quancꝫ eadem didicerint. Nempe, qui perſpicaci magis pollent ratiocinio, ijs, qui hebetius habent, euadunt probatiores. laboris item amantiores ſegnioribus, exercitatioresq́ꝫ minus exercitatis: atcꝫ, qui memoriam tenaciorem habent, ijs, qui minus ea valent. Ex particularium igitur omniũ virtute colligere in vnam ſummam vniuerſam victus formam ſingulorumq́ꝫ ciborum quãtitatem commodius eſt. Nam imbecillitas ſæpius quidẽ, ſed paulatim cibandũ indicat. Fidemq́ꝫ rei huic facit, ꝙ æger bis cibari ſuetus ſit. Facultatis aũt robur cõtrarium indicat. Nam, ſi in homine ſemel cibari ſueto videatur, ſemel ipſum cibare oportet: quod indicant ambæ coniecturæ. Sic & corpus bene diſflabile ad cibationem ſtimulat. Quod ægre diſflatur, ad contraria agit. Quod item tenues habet ſuccos, id cibandum indicat. Quod his non conſtat, contrarium commonſtrat. Atcꝫ in ſingulis, quæ dicta ſunt, magis minusq́ꝫ proportionaliter ſibi & auxiliorum vſum tum auget, tum remittit. Sed de huiuſmodi, omnia in methodo medendi deinceps & ordine ita exarata ſunt, vt tum citiſſime condiſcere, tum facillime ad memoriam reuocare poſſis. fieri ſiquidẽ nequit, vt libro vno pręſenti bene omnia ſcribat Hippocrates, atcꝫ ordine doceat. præcipueq́ꝫ cũ ipſe primus horũ inuentionem ſit molitus. Qui tñ hæc ab Hippocrate tum tranſuerſim tum inordinate ſcripta didicerit, totamq́ꝫ ſuam vitam in eã, quę ex operibus docetur, meditationẽ exercitationemq́ꝫ deuouerit, is & lucem & ordinem doctrinæ adijcere poterit. Quòd ſi & pluribus libris fecerit, quanta futura ſit claritatis eorum, quę docẽtur, exuperantia, liquido patet. † Nemo ergo vitio verterit, ſi hoc in loco cõfundatur Hippocrates ſcoporum multitudine affatim circumſeptus. Nam ſi, ꝙ particulatim horum vnumquodqꝫ à nobis in methodo medendi demõſtratum ſit, intellexerit, atque ad illam trãſlatus laborioſe ſingula didicerit, ea ſanè, quæ nunc inordinate dicuntur, liquido cognoſcet: ſpeculationemq́ꝫ in ipſis artis operibus exercens, veritatem ipſius laudabit.

F (beside "inter ſe differant … morbi mo")

*Ergo. (beside "cremorẽ: deinde ſi bis …")

G (beside "ægri, fieri nequit …")

H (beside "de huiuſmodi, omnia …")

† Nem[o] ergo triſtetur [si] hinc confund[at]ur, ſcoporũ [m]ulti-tudine &.

Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus: nam ſubtrahere omnino, ſæpenumero expedit, cum æger ſufficere poſſit, donec morbi vigor matureſcat. 37.

Quoniam victus cuiuſqꝫ ſpecies ex ijs, quæ antea dixit, inuenitur: atcꝫ inde, quæ in ante ſcripta dictione referuntur, conijcere operæpretium ſit, vt in ſingulis victus formis quãtitas reperiatur,

A præſenti dictione/Ciborum aũt adiectioni intendendũ multo minus:nam prorſus ſubtrahere,ſępenumero expedit/ cognoſcens præſidiorũ ſingulorum quantitatẽ artificioſa egere coniectura: artificioſe aũt conijcere viri eſſe,qui vires omnium,quæ in arte ſunt,didicerit, memoriæ mandauerit,atque diligẽtia omni adhibita ſeſe in operibus artis exercuerit,paucosq́; tales exiſtere: Iure optimo,q̃ præſenti, inquam, dictione referuntur, adſcripſit, in quãtitate ipſa ad id, quod minus ſit, procedendum eſſe magis,q̃ ad id, quod exuperat,vbi quis à iuſto modo abſcedit, admonens. Nempe, quod plus eſt,exuperatq́;,noxas interdum inemendabiles facit:quod vero minus eſt,facile emendatur.Nempe,ſi virtus labaſcere videatur,cibi exiguũ miniſtrare poſſumus. Verum,ſi in ventrem abſorptus fuerit cibus,quod redũdat ſuperfluitq́;,ſi aliàs,multo magis in acutis morbis tollere eſt difficile.Nam prorſus ſubtrahere,ſæpenumero expedit, cum æger ſufficere poſſit, donec morbi vigor ad maturitatem perducatur.Rurſum pręfatę dictionis partẽ hanc aſſũmpſit, nos familiaris huius ſcopi admonens,qui tum hic,tum in Aphoriſmis habetur.Nempe,ſi ęger ad morbi vſq; vigorem ſine cibo ſufficere poſſe videatur,in omni ciborum abſtinentia eum,et potu ſolo moderaberis,cum tibi videbitur neceſſitas.

ἐνέλαβεν. ſed ...rte ἀνέλα... ...ν.i.aſſumpſi. ſic vertatur. ...æfatæ dictionis partem hãc ...rſus aſſumpſi, vt q velim memoriã re...care familia... hunc ſibi ſco...m & hic & ĩ ...horiſmis. & videtur le...le vetus ĩter ...s. ...ύγγραμμα. ...ſcripta, qui ſi...ęc ad reme...rationẽ prę...auerat.

B 38 *Quibus autem id faciendum ſit,ſcribetur.*

Quòd prædixerit Hippocrates cõmonſtrata vniuerſali victus ratione in hoc libro ſe trãſiturũ ad cæteras omnes acutas ægritudines,liquido conſtat. Verũtamen ŏpus huiuſmodi non reperit. Nempe,quæ in hoc libro à balneorum conſideratione extant,ſiquis,veluti in typo,ab Hippocrate { ad futuram memoriam ſcripta }, in domo reperiens poſt viri mortem deprompſit:forſan rõne quidem hoc fecit,verũtamen vt liber,digna Hippocratis mente non ſunt:ſicuti neq; ea,quę de morbis & affectibus inſcripta ſunt,quanquã multa in his bene ſcripta ſint.Sed ſuper ea re in ijs,q̃ in ea ſcriptæ ſunt expoſitiones, diſceptabimus.

39 *Multa autem & alia ijs,quæ dicta sunt,germana quis ſcribere poteſt.*

Rurſus ad eũ reuertit̃ ſermonẽ,quẽ multis certũ ratũq́; fecit exẽplis, mutationẽ conſuetudinis languentibus noxã afferre demõſtrãs:ſed,qm̃ à ſanis in eos tranſiit,ob id,quæ ſimilia ſunt & congruẽtia bene,ἠδελφισμένα.i.germana,dixit. Quod aũt poſtea dicturus eſt,ſermonis huius teſtimoniũ exiſtit,quãquã non ſimile,non congruens, nec germanũ,vt ipſe appellauit,ſed id quod perueſtigat̃.Patebit aũt tibi mens Hippocratis in ſequentis dictionis expoſitione.

C

40. *Hoc ãt uerius efficaciusq́; teſtimoniũ.Neq;.n.rei, de qua plurimus factus eſt ſermo, germanũ exiſtit,ſed res ipſa commodiſſimum eſt documentũ.Nempe quidam per morbi acuti exordia eodẽ, quo laborare cœperunt die,comederunt,alij poſtero die:alij quiduis,alij cyceonẽ ſorpſerent.Sanè hæc omnia deterius quidẽ habent,q̃; ſi modo alio cibaretur quis:ſed,quæ hoc tempore peccata fiunt,ea minus multo lædunt,q̃; ſi primis quidem diebus,vel duobus uel tribus vaſa quis integre exinaniuerit,mox quarto uel quinto talia miniſtrauerit. Sed sanè deterius aget, qui omnibus his diebus vaſa ante exininauerit,& ſequentibus quibusdã diebus ita pauerit prius, q̃; morbus maturus reddatur. Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert,niſi morbus omnino beneficus fuerit.Quæ uero in principio committuntur delicta,ea non ſimiliter his,domantibus renituntur,ſed facilius domari poſſunt.*

Ante ab ijs,quæ bene valentibus ex conſuetudinis mutatione contingunt, ad languẽtes ipſos per ſimilitudinem tranſiit.tranſiturus aũt & nunc,atq; ipſum, quod nũc inſtituitur, ferè ita habere eſt demonſtraturus.Sed quidnam id fuit? ſanè q neq; à principio neq; primis diebus fame cruciatos ęgros,cum prope vigorem iam peruenerint,replere oportet.Tota aũt dictione vult oſtendere grauiorem contingere ęgris offenſam,cum prope vigorem erratum ſit,q̃ ſi in morborũ principijs quippiam delinquatur.Inquit enim,Quæ hoc tempore peccata fiunt,ea minus lædunt,q̃ ſi
D primis diebus,duobus vel tribus vaſa quis integre exinaniuerit,mox quarto vel quinto talia miniſtrauerit,atq; etiã ante,q̃ morbus(vt græco verbo inquit)πέπειρος reddatur. Quod πέπειρον appellet πεπεμμένον.i.quod ad maturitatem eſt perductum,palàm eſt omnibus. Morbos præterea εὐήθεις.i.beneficos dixit,non quidem maleficos moroſosq́;,quos Græci κακοήθεις vocant:ſed εὐτρέπτους.i.qui facile ad bonum vergunt.Scimus etenim veterum multos ita vti dictione, ita quoq; & Hippocratem,vt alibi eſt dictum.

41. *Hoc sanè maximum reor eſſe documẽtũ,quòd primis diebus quauis sorbitione nequaquam eos priuemus, quibus futurum eſt,ut pauloposť ſorbitionibus quibuſuis uti debeant.*

Sermonem hoc in loco eum dixit,quem ſæpius antea demonſtrauit,nutrire ſcilicet ſorbitionibus ab initio præcipiens eos,qui ad vigorẽ vſq; ſufficere citra ptiſſanæ ingeſtionem nõ poſſunt. Nam eos prope vigorem nutrire compellemur,cum ad tenuiorem victus formam,etiam ſi antea plenius cibati fuerint,tranſeundum ſit.

42. *πυθμενόθεν ergo,qui hordeacea utũtur ptiſſana, quòd ægri lædentur,ignorant,ſi duobus uel tribus diebus antea exinanitis uaſis sorbere incipiant:neq; etiam,qui solo utuntur cremore,quòd sorbẽtes lædẽtur, intelligũt,cum ſorbi-*

tionem non recte inchoabunt.Sed tunc cauẽt, magnamq; intelligunt læſionem, ſi æger ante mutationẽ morbi ptiſ- E
ſanam hordeaceam ſorbeat,cremore vti ſuetus.Quæ omnia efficaciter demonſtrat medicos non recte ægrotãtes ad
cibos inducere,quippe qui vaſa exinaniãt in his morbis, in quibus ſorbitionẽ exhibere oportet:Et cõtra,in quibus ex
vaſorum inanitione ad ſorbitiones tranſeundum non ſit,in illis tranſeant.

Aduerbiũ hoc πυθμενόθεν, vel παντελῶς,id eſt omnino,vel ἐξ ἀρχῆς.i.ab initio, Hippocrati indi-
cat.Nam medicos ignorare ait,quando primum vel ptiſſanam vel cremorem ægrotis dare opor-
teat,bene tamen ſcire, ſi ante morbi coctionem ptiſſanam hordeaceã dederint,ſe ægrum læſuros.
Sequentem autem dictionis huius ſeriem,quæ eadem ex eiſdem ſæpius dictis oſtendit, de indu-
ſtria ob claritatem tranſgrediar.

Et plerunq; ἀπαρτὶ,id eſt exquiſite.Interdum autem hoc tempore,interdum & alio ex vaſorum inanitione ad 43.
ſorbitiones tranſeunt,vbi ſæpius à ſorbitionibus ad vaſorum inanitionem tranſire expedit, ſi ita ex morbi acerba-
tione contigerit.

Hoc aduerbium ἀπαρτὶ & apud auctores atticos, & apud Hippocratem pro ἀπηρτισμένως καὶ
ἀκριβῶς.i.exquiſite & abſolute.In quo ſignificatu & nunc eſt vſus Hippocrates, demonſtrare vo- F
lens medicos in illo maxime tempore permutare victus rationem ex abſtinentia cibi ad ſorbitio-
nes,quo ad abſtinentiam accedere oportet.Atq; hinc manifeſtiſſime oſtẽdens, cum morbi vigor
adeſt,tunc tenuiſſimo de neceſſitate victu eſſe vtendum.

Interdũ aũt & cruda tum à capite tum à thorace attrahuntur bilioſa,vigiliæq; his accidunt,ob quas non coqui- 44.
tur morbus,pertriſteſq; & amari hi fiunt,deſipiunt,incerti & diſcurrentes lucis ſpẽdores oculis obijciuntur, aures
implẽtur ſono,frigẽt extrema,vrinæ crudeſcũt,ſputa tenuia fiũt,ſalsa,colore ſyncero,& exigua,ſudores circa col-
lũ,anxietas inquietationeſq;,& ſpiritus offendens in ea,quæ ſurſum fit, aeris latione frequens, vel valde magnus,
ſupercilia quadantenus amplificantur, deliquia animi fiunt,veſtium à pectore reiectiones, manuum tremor, atq;
interdũ labij inferioris concuſſio.

Vniuerſa hæc contingere his ait,qui perperam cibati ſunt à medicis.qui primis diebus exicca-
tos ægros die tertio,vel quarto vel quinto vel ſexto repente ad edulia non peracto morbi vigore
permutauerunt.Quaſi peracto morbi vigore,conuenienter eos victum permutaſſe dicat.Quod
igitur dicebat,Permutare quidem oportet ſanorum victum in morbis:neq; tamen temere id agẽ
dum,iam patere ex prædictis arbitror.Nempe,cũ vna quidẽ corporis conditio ſalubris ſit, altera G
quæ à morbi initio ad ſtatum vſq; extenditur,mox & tertia, quæ ad perfectam vſque morbi ſolu-
tionem ſeſe prorogat,deinde & quarta,quæ totius conualeſcentię tempus aduſque ſanitatis habi
tum occupat:in nulla harum quatuor conditionum permutationes victus inſignes facere opor-
tet,niſi prius in alteram conditionis ſpeciem peruẽtum ſit.Qui igitur ægros morborum exordijs
in omni ciborum abſtinentia ſeruant,ſi ad vigorem vſq; talem victus ſpeciem ſeruare poſſint, ne
mo eos culpauerit.Quod ſi facere non poſſunt ob interlabentes ægrorum vires,q perperam ine-
dia vtantur προταριχεύσαντες.i.exiccantes ægros,palàm eſt omnibus.Hoc autem verbo abſtinen-
tiæ importunitatem plus iuſto corpus exiccantem euidenter demonſtrat.vbi etenim,quo tempo
re prope vigorem tenuius cibandum fuit, in eo cibum dare coacti ſunt, quòd ægros abſtinentia
immoderate exiccauerint,eſt manifeſtum,quod vocatur ταριχεύεσθαι. Ob id igitur modo cibandi
huic ſuccedere ait ſymptomata multa,& praua:quæ omnia continuata recenſet ſerie à bilioſis cru
dis exorſus. Nempe bilioſa cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem ap-
pellat, quanq̃ mutata nutrire non poſſunt,vt bilis vtraq;, & qui græce ἰχῶρες dicuntur. Verunta-
men, quoniam & talia euincit natura,cocta quidem vocare conſueuit Hippocrates excrementa
huiuſmodi, quæ à natura ipſa euicta ſunt:cruda vero,quę non ſunt euicta.Ob id & pus in phleg- H
monis,quę concoquuntur,fieri ait,quanq; pars nulla ex pure alimoniam accipiat, veluti accipit
ex crudis appellatis humoribus & pituita, quæ reliquum perfectionis aſſecuta & prorſus cocta,
corpus nutrire poſſunt. Sic igitur bilioſorum humorum concoctio exiſtit, vt ſanguinis,qui in
phlegmone eſt, in pus migrantis,intelligentibus nobis coctionis nomen in ſuo vniuerſaliore ſi-
gnificato. Eſt autem vniuerſalius,cũ natura cauſis fortior fuerit,permutaueritq; eas pro ſuo ro-
bore.Quę igitur, veluti in corpore inanimato, putreſcunt,nihil ad permutationem cõferente in
nato calore,à cõcoctionis ratione degenerãt. hoc ſanè aliqñ cõtingit etiã aquoſis his humiditati-
bus,quæ per vrinas excernuntur:atq; ob id crudas vrinas cõcoqui dicimus, quanq̃ corpus ex co-
ctis vrinis ali nõ poſſit.Generali pręterea hoc concoctionis ſignificato vtimur,cũ vel catarrhum,
vel coryzã,vel fluentes ex his humiditates(græce ichores) vel eas,q̃ ex oculis manant,aut crudas
aut coctas eſſe dicimus.Ad hunc modum & bilẽ vel crudam,vel incoctã, vel coctã eſſe pronũcia
mus.Cruda qdem flaua admodũ eſt & acris & male olens:cocta autẽ & pallidior & minimũ ma-
le olens.Bilem igitur crudam incoctamq; ait ad ventrẽ de neceſſitate confluere, quæ ob prauam
victus rationẽ tum ex capite,tum ex thorace trahitur,idq; cum fame ægros necãt,nullo vtili ſola-
tium ventri præſtantes,atq; cum ex inedia ad validos cibos prope vigorẽ intempeſtiue tranſeũt.

Recenſet

A Recenſet deinceps & ſymptomata alia, quæ prauã ob victus rationem oriũtur. In primis quidem
vigilias, quæ longã inediã, ciboſq; intẽpeſtiue exhibitos conſquuntur, quæ vtroq; nomine medi-
corum culpant victus ratione. Quòd autem vigilias morbi cruditas conſequatur, manifeſtũ ſanè
exiſtit, ſi ſomnos concoctio ſequi debeat. Cęterũ pertriſtes, inquit, fiunt tum ob longam inediam,
tum ob validũ repentinum alimentum, quo grauatur venter, grauatuſq; lãguidos reddit & mœ-
ſtos. Adde, ꝙ & amaros fieri ait, quippiam manifeſte præfato conſimile aſtruẽs. vt enim ſunt, qui
ex melancholia tum languidi tum mœſti ſunt, ſic alij quidem ſæpius acriter excandeſcunt, tanq̃
collecta aceruataq; in ſtomacho bile. Vel ſanè, cum amaros fieri ait, eam, quæ in ipſorum ore ex ta
li bile fit, amaritudinem indicat. Deſipientię et acres excandeſcentias & bilem amaram vel in ſto
macho, vel in cerebro collectam, conſequi natæ ſunt. Incerti & diſcurrentes lucis ſplendores, qui
μαρμάρυγες græce dicuntur, oculis fiunt propter eam, quæ à ventre eſt, exhalationem euaporatio-
nemq;, & propter ſanguinis, qui ad caput fertur, abundantiam. Atq; ex his prius quidem ex im-
portuna interdum fit ciborum oblatione, alterum autẽ propter iudicatoriam ſanguinis eruptio-
nem, vel delirium imminens. Conſimiliter & aures ſonis implentur, tum propter eos, qui à ven-
tre ſurſum feruntur vapores, tum propter flatuoſum ſpiritum, qui in capite ipſo oritur. Corporis
B extrema, quæ ſunt pedes & manus prompte perfrigere, male habente ventris ore haudquaquam
nos præterit, vtpote cum vel propter longam inediam vehementer à mordẽtibus mordetur icho
ribus, vel ob importunam cibi multitudinem grauatur. Patitur autem vtrunq; ex ea, quæ antedi-
cta eſt, victus ratione, qua medici, ægros primis diebus vbi fame exiccauerint, tunc, cũ tenuiter
cibandum ſit, ad frumentacea repente tranſeunt edulia. Ob eãdem rationem neq; eorum, qui ita
cibantur, vrinæ concoquuntur. Nam in ea, quæ citra vel cremoris ptiſſanæ, vel melicrati, vel oxy-
melitis oblationem fit, exiccatione, ſanguis propterea, ꝙ nõ purgetur, bileſcit, propterq; ſubitam
ad eſculenta permutationem venter compatiente ipſi facultate vitali grauatur. Quo fit, vt ſtoma-
chicę appellatæ ſyncopæ manifeſto nobis indicent facultatis vitalis ad os ventris condolentiam.
Hoc ſiquidem tũ magis, tum primũ ex importunis tũ inedijs tum cibis affligit. Ob id igit ſputa
& tenuia, & ſalſa, & parua, & ſynceris coloribus fieri ait, & ſudorẽ circa collũ duntaxat, & anxie-
tatem inquietationemq;, & ſpirãdi difficultatẽ. Crudus ſiquidẽ manet morbus propter exceſſum
vtrunq;, longam. ſ. inediã, & intẽpeſtiuam cibi oblationẽ. Cruditatẽ aũt ipſam conſequũtur ſputa
cõmemorata, veluti & circa collũ ſudores, virtute & ob famis anginã langueſcente, & ob cibũ in-
tempeſtiuũ grauata. Conſimili modo & anxietas inquietatioq;(quam græce ἀπορίαν dixit) cõmu-
C ne eſt vtriſq; ſymptoma, & ob longam inediam, quæ ventrem ichoribus replet, & propter cibũ in
tempeſtiuum grauantẽ. Verũ ſpirandi difficultas, qua ſpiritus offendit, ob cibum intẽpeſtiuũ ma
ſ. expirãdũ. gis, q̃ ob indigẽtiã, oritur. Nam ſpiritũ inter inſpirãdũ & offendere & quaſi ſiſti, tũ anguſtiæ, tũ
conuulſionis eſt nota. Latio etenim, quæ ſurſum fit, expirationẽ facit. Tali aũt ſpiritui cõtrarium
tum in ſecundo, tum in ſexto de morbis populariter vagantibus libro percurrit inquiẽs, Duplex
intro reuocatio veluti aſpirantibus. Quod aũt ob cibũ intẽpeſtiuum & nõ propter penuriã talis
fiat ſpirandi difficultas, patet ex ſermone Hippocratis ſpiritũ frequentem vel magnũ valde per-
peram cibatis fieri aſſerentis. fit ſiquidẽ frequens magnuſq; acto in anguſtiã ſepto tranſuerſo ab
ea, quæ in ventre continet alimonia, cum videlicet neq; victa, neq; probe à ventre confecta infla-
tionẽ parit. Nẽpe tunc ob ſepti tranſuerſi anguſtiam de neceſſitate minus aeris inſpiratur, quanq̃
thorax ſe ea, qua prius dilatabat, dilatatione dilatet. Ergo, quod nũc aeris deeſt priori, qui inſpira-
batur, id deficientẽ diminutumq; reſpirationis vſum facit, atq; ob eam rẽ animal maiorem reſpira
tionem facere cogitur, vel frequentiorẽ, vel vtranq;. Dictum aũt abunde de ſpirandi difficultati-
bus omnibus, in libris de ſpirandi difficultate. vbi tum harũ, tũ aliarum difficultatũ ſpirãdi cauſas
vnà cum proprijs demonſtrationibus ſcripſimus. verũ, quantum ad pręſens attinet, hęc ſufficiũt.
D Ait p̃terea & ex præpoſtero cibatu ſupercilia quadantenus amplificari. Verũ id bifariam ſcriptũ
inuenitur. Nempe in quibuſdam exemplaribus ſingulari numero ad hunc modũ, ὀφρὺς δ' εἰνώσιος
μετέχουσα. i. ſupercilium quadantenus amplificatur. In cæteris vero pluraliter ὀφρύες δ' εἰνώσιος με-
τέχουσαι. i. ſupercilia quadantenus amplificantur. Significatur autẽ ex ea dictione ſupercilia ipſa
quodã modo euelli vel retrahi. Fitq; illud interdũ quidẽ ambobus conuulſiue intentis, aut altero
ſolo: interdũ aũt & altero reſoluto. Deinceps ait deliquia animi fieri, ſermonẽ ad ſymptomata re-
ferens, per quæ & veſtiũ reiectiones fiunt ardentibus ægris. Interdum aũt & manus totæ tremu-
læ fiunt, plus aucto malo. Concuſſio aũt labri inferioris, morſum in ore ventris vehementem ſi-
gnificat. Quo fit, vt tale ſymptoma, vomitus acrium humorum etiam ſignum ſit.

45. *Hæc ſi ab initio apparuerint, delirium graue vehemenſq; indicant, atq; magna ex parte ægri moriuntur.*

Dicta, inquit, ſymptomata ſi circa morborũ initia fiãt, delirium vehemens denunciant. Morbi
initiũ nunc intelligere oportet totũ illud tp̃s, in quo nondũ exiſtunt concoctionis notæ. Nempe
& in libris de iudicationibus dictum eſt nomen principij & plura ſignificare, & ſignificatũ, quod
nunc dictum eſt, ſecundum eam eſſe diuiſionem, qua morborum tempora diuidentes morbos
ipſos conſtare ex principio, augmento, vigore, & declinatione aſſerimus. Ergo, cum nuper di-

cta ſymptomata,vbi prope morbi vigorem apparẽt,iudicationem futuram cõſtantibus in morbis ſignificent:ſanè,ſi in principio fiant,iudicationem quidẽ non denunciant,(nihil enim in principio iudicari poteſt) ſed delirij notæ exiſtunt. Scriptum autem & de his abunde in libris de iudicationibus,ex quibus totum,qui de his eſt,ſermonem perdiſces,cum illic plenior ſit,quàm vt nũc omnino percurrere oporteat. Sed ſanè, vt in cæteris,ita in his ſummatim perſtringere ſatis erit. Ergo, quoties natura ad excretionem properat,effatu digna in corpore fit permutatio,ob quam ſymptomata huiuſmodi cum manifeſtiſſimis coctionis ſignis apparẽt. Verum, cum perturbatio efficitur ſimilis,nullo à natura ad infeſtantium excretionem facto apparatu,tunc periculoſiſſimũ eſt ſignum. Dictum iam et cęteris in commentarijs de κρισίμοις.i.iudicatorijs ſymptomatis,qualia ſint,& quænam ipſorum natura,& quonam pacto ab his differant,quæ ἐπιφαινόμενα.i.ſuperapparentia,vocantur,quo in genere erunt & ipſa coctionis ſigna. Nempe & prognoſticum,& librum de humoribus,& aphoriſmos iam ante hunc librum expoſuimus. Sanè ſemper de his eadem dicere ad eum ſpectat,qui prolixioribus vti conſueuit ſermonibus. E † περιεχηκόσι

Qui autem euadunt,hi vel cum abſceſſu,vel ſanguinis è naribus fluxione, vel puris craſſi expuitione euadunt neq; aliter. 46.

F

Cum mori ipſos dixit,non ſimpliciter dixit,ſed magna ex parte aſcripſit. quapropter,quonam pacto quidam ex ipſis ſeruentur, dicere ſequens erat. quos nunc percurrit,atq; quoſdam ex ipſis ſeruari ait,aut per ſanguinis eruptionẽ, aut per abſceſſum, aut puris abunde cocti expuitionem, ſimul ex ijs,quę retulit, ęgros in huiuſmodi ſymptomata incurrere,ꝑpter multitudinẽ ſignificãs.

Neq; ſanè horum ita peritos video medicos,qui, vt oportet, dignoſcant eas,quæ in morbis contingunt, viriũ imbecillitates,& quæ ob vaſorum inanitionem,quam κενεαγγείην dicunt, & quæ ob aliam quampiam irritationem, & quæ ob πόνον.i.laborem,& quæ ob morbi acumen fiant. Quas item natura noſtra habituſq; ſingulis affectuum ſpecies omnigenas fabrefaciat,quamuis cognitæ ſalutem,& mortem ignoratæ ferant. 47.

Quoniam de ægri robore imbecillitateq; ſermonem fecit, qui victus ſcopi ſunt non contemnendi,ob id nunc ſermonem de imbecillitate repetit, quibus hæc fiat modis,medicos cognoſcere debere aſſerens. Nempe,ꝙ quædam fiat ob vaſorum inanitionem. hoc.n.vocabulum κενεαγγεία id proprie & primum ſignificat,atq; ob id ἀσιτία.i.ciborum abſtinentia, κενεαγγεία.i.vaſorum inanitio,ſæpius dicitur,tanquam nomine generis etiam in ſpecie homines omnes vti conſueuerint. Alia autem ob πόνον.i.laborem ſeu proprie dictum,vt dolori idem ſit,ſeu, vt quiſpiam dixerit,malam affectionem,qua in acutis morbis ægri male afficiuntur. G Aliam præterea virium imbecillitatem ob aliam quandam fieri ait irritationem. Nam, ſi morſum dixit vel ventris,vel inteſtinorum, ſymptoma hoc ſub dolorum nomine intellexiſſe eſt viſus. Verum, ſi vel vigilias vel oris ventris affectionem dixit,non proprie interpretari viſus eſt. Cæterũ virtus exolui videtur, & ob euacuationem,quæ fit vel ſanguinis eruptione,vel vomitu,vel deiectionibus,vel ſudoribus,& ob lõgiorem,q̃ par ſit, inediam,& propter tum dolorem aliquem,tum vigilias,tum aſſiduas purgandi ventris ſuſcitationes,atq; etiam cum os ventris ita affligatur,vt ſyncope inſultet, idq; vel propter grauãtis alimoniæ multitudinẽ,vel cõtriſtantẽ quandã ipſius qualitatẽ. Nempe hæc virtutem celerrime tũ fatigant,tũ diſſoluunt. Oẽs igitur hæ viriũ offenſę ex manifeſtis ꝗdem fiunt cauſis: ſed aliæ ex non manifeſtis:vt quando abſq; manifeſta vacuatione,vel vigilijs,vel inedia, vel oris vẽtris ſenſu ægri ad talem ſubtrahuntur corporis affectionem,quam in prognoſtico ſcripſit Hippocrates,inquiens, Naris acuta,oculi concaui,collapſa tempora,& quæ deinceps ſunt. Nam hæc corporis conditio fit quidem & ob vigilias,& ob excretionem quandam,quæ multa ſit,& ob inediã: fit quoq; & abſq; his,cum ſcilicet corporis humores tenues fuerint,& febris calor acris. Nã euaporantur,qui ita extenuantur,per inſenſibilem euacuationem. Cæteris aũt & ob intemperaturam H principis vnius partis affectæ imbecilla redditur facultas. Primum ſiquidem affecta prima laborat,deinde affectuum participatione & reliquæ duæ. Didiciſti.n.vnam eſſe in neruis facultatem, quæ principium habet cerebrum:alteram in arterijs,cuius principium eſt cor:tertiam vero in venis,quæ ex hepate oritur. Ergo partis vnius,quæuis illa fuerit, intemperatura propriam interdũ facultatem violauit,cui affectus participatione conſenſerunt reliquæ duæ facultates. Velociſſimæ igitur fiunt corde patiente mortes:Deinde, affecto cerebro: Tardiſſimæ ab hepate prodeũt. Vt.n.partes hæ intemperie affectę maximam facultatis vnaquæque ſuæ offenſam incurrunt, ſic partes aliæ principio vnicuique propius appoſitæ, ſi forti intemperatura affligantur, virtutum principia ad ſympathiam agunt. Sunt etiam alię,quę quamuis propius appoſitæ non ſint, ob ge*neralem tamen communitatem,vel quandam affectionis proprietatem partes virtutum principia continentes lædunt. Os igitur ventris,cum vitalem facultatem ad ſympathiam agit,ſyncopas infert:cum vero proprie animalem appellatam,deſipientias vel conuulſiones. Vterus interdum & apnœas (quas nõ ſpirationes propè dixeris) interdum & neruorum cõtenſiones. Verum ſingula hæc cõpleta ab omnibus cognoſcuntur:cum vero fiunt, & ſenſim increſcunt, medicos pleroſq; latent. Quæ ſanè non,quando ob magnitudinẽ auxilio iam carent, tũc cognoſcere oportet,

*Generis. q̃d autẽ ſit cõ[...] generis, ve[...] lib.3. Epi. ſt. pri. cõ.4. [...] 130.c.

quod

A quod vulgo contingit,ſed & cum incipiunt,& fiunt.hoc ſiquidem optimũ eſt. Quòd ſi fieri non poteſt,ſaltem omnino,cum increſcunt,dignoſcere eſt neceſſe.Sanè hæc omnia Hippocrates ſignificaſſe mihi videtur, cum inquit,Quas item natura noſtra habitusq; ſingulis affectionum ſpecies omnigenas fabrefaciat.vbi naturã,tẽperaturã dixit:& habitũ, ſtruem corporis cõpoſitionemq;. Nam, qui raram ex natura habent texturam, tum euaporantur, tum ſyncopam facile incurrunt. Qui vero denſiore conſtant textura,hi in morbis cunctantur,diutiusq; trahunt.Sic autem & partes non nulli habent,alias quidem frigidiores,alias calidiores,alias ſicciores, & alias humidiores: ſed omnibus peculiare temperamento malum.

48. *Maius ſiquidem malũ eſt,ſi ob laborem morbiq; acumen imbecillitato porrexerit quis potum vel ſorbitionem copioſiorem, vel eſculentum,imbecillitatẽ eam ex vaſorũ inanitione contigiſſe arbitratus. Neq; sanè calumniã effugere põt,qui imbecillitatum ex uaſorum inanitione non cognoſcit,premitq; victu.Periculum ſiquidem aliquod adfert erratum hoc:ſed longe minus,q̃; alterum,atq; riſu dignum magis.Nam, ſi medicus alius vel plebeius ægrum interuiſerit,cognoueritq; ea,quæ contigerunt,dederitq; tum edendum tum bibendum,quod alter vetuerit, is præſidiũ attuliſſe exiſtimabitur.Talia autem maxime ab his vituperantur hominibus,qui res ad nigrum vertunt. Nempe, qui ægrum interuiſit uel medicus uel plebeius,hunc à mortuis ſuſcitaſſe ipſis videtur.*

B Ob dolores ſæpius ægri ſine pulſu reddunt̃,animiq; deliquia incurrũt,& nullo pacto queunt moueri,ſimiliter & ob morbi acumen.Sunt aũt, q̃bus non ob hęc virtus offendit̃,ſed ob vaſorum quomodolibet factam euacuationẽ.Siue igit̃ ob euacuationẽ ſenſui manifeſtã,ſiue ob eã, q̃ p halitũ fit,diſcuſſionẽ,ſiue ob inediã virtus labefactata fuerit:q ita affecti ſunt,cibari quãcelerrime expoſtulant.Contra aũt, qui ob dolorem, vel morbi acumen parũ valentẽ habẽt facultatem, vacuatione interdum magis,q̃ repletione,indigent.Immo,qui cibum his exhibet,maximũ affert detrimentum. Verum, qui ex vaſorum inanitione imbecilles ſunt,hos ſiquis diæta tenui preſſerit,lædet,quanq̃ non æque euidenter vel celeriter. Ignorare autem, ſi æger ſit imbecillus ob vacuationẽ magis,q̃ ob dolorem,probro vertitur.Cætera dictionis manifeſta ſunt.

49. *Scribemus autem & horum notas,quibus ſingula dignoſci poſſint.*

Rurſum & hic pollicetur Hippocrates,ſicuti paulo ante,ſe librum alium quendam de morbis acutis ſcripturum.

50. C *Similia porrò ijs,quæ uentriculo contingunt,hæc exiſtunt. Nã, ſi corpus totum præter conſuetudinem ualde quieuerit,non confeſtim robuſtũ magis euadit.quòd ſi diutius ociatũ ad labores ſeſe repẽte uerterit, uile profecto quippiã euidenter operabitur.Ita de cæteris corporis partibus eſt exiſtimãdũ.Nempe & pes,& cæteræ,quæ articulis præditæ ſunt partes, laborare non cõſuetæ,tale quippiam patiuntur,ſi poſt longum tempus ad laborem ſubito ſe vertant. Hæc patientur oculi & dentes,& quicquid huiuſmodi eſt: præterea & cubile præter conſuetudinem & molle & durum,laborem facit.Quod item ſub diuo eſt,præter ſolitum corpus indurat.*

Rurſus ad iſtitutũ redijt Hippocrates abſoluto de virtutis ĩbecillitate ſermone,quẽ p digreſſionẽ à priſtino mutauerat inſtituto:aitq;,q̃ nũc dicũtur,ſimilia quodã modo eſſe ijs, q̃ ventri cõtingere dicta ſunt.Nẽpe ſcopum dirigit ad ſummã eã, in qua mutationes ſubitas magnã languentibus afferre læſionẽ aſtruit.Quod aũt hoc in loco ſcribit,huiuſmodi eſt. Vt vẽter diutius oĩno ociatus functionem perficere probe nõ poteſt,niſi prius ſenſim rurſum aſſueſcat,& ſuas exerceat operationes:ſic corpus vniuerſum ſingulæq; aliæ partes.Deinde & partes aliquas ſerie cõtinuata nominatim cõmemorat,atq; tandẽ in fine ſermonis,eius,quæ in cubili fit,mutationis mẽtionẽ fecit, aſtruens ſanè et nũc,quod ab initio de cõſuetudinis mutatione eſt ab eo ꝓpoſitũ.

51. D *Sed horũ omniũ exempla quædam perſtringere ſatis fuerit. Nam,ſiquis vlcus neq; admodum inſigne, neq; ualde uile in tibia acceperit,fueritq; homo, cui neq; admodũ difficulter neq; ualde prompte vlcera ſanentur,et prima protinus die ita iacens curetur,ut nequaq̃; crus tollat:hoc ſanè pacto ſine inflãmatione manebit, citiusq; ſanitati reſtituetur,q̃; ſi delinquẽns curetur.Quòd ſi vel quinto vel ſexto vel ſuperiore adhuc die ſurrexerit, atq; ambulare voluerit,magis laborabit,quàm ſi ſtatim ab initio errãns curatus fuiſſet. Porrò ſi & multum & repente ſe fatigauerit,multo magis laborabit,quàm ſi ita curatus in diebus huiuſmodi ſeſe fa tigauerit.*

Alij vertũt oberrãs, obambulans.

De repentina adhuc mutatione,vt antea in exemplis alijs, ita & nunc in vlcere ſermonem facit Hippocrates.Nam,ſi quiſpiam (inquit) vlcus in tibia habens,qui & quieſcere & iacere indigeat,quiete ambulet (hoc enim ſignificat πλανώμενος ἰητρεύοιτο, id eſt pẽccans curetur) lædetur quidem prorſus:ſed minus, quàm qui primis diebus quieuerit, deinde ſubito circa quintum vel ſextum,vel diem etiam ἀνωτέρω, id eſt ſuperiorem, tertium videlicet, vel quartum ambulare cœperit.Sunt, qui vocabulum hoc ἀνωτέρω de ſequentibus dici diebus exiſtiment, ſeptimo ſcilicet, octauo & nono: quod ſi ipſis placebat,eos principium dictionis per ε & ξ,ἐξωτέρω, & non ἀνωτέρω p α & ν ſcribere oportebat.Quare aũt,inquiũt,tale fieri nõ valet vlcus,vt ſcilicet nõ parũ lędat̃, qui ſeptima vel octaua ambulare cœperit, & antea quieuerit: & grauiter, dixerim, ſi vlcus magnum fuerit, vel laborans fuerit vnus ex his, quibus vlcus difficulter curatur: & magis,ſi ambo

Errans, ambulans.

cōcurrerint. Quòd ſi neq; vulcus magnum fuerit,neque laborans fuerit,cui difficulter vlcera cu- E
rentur,curetur autem conuenienter(nam & hoc ſubaudire in ſermone oportet) iam circa ſeptimam aut octauam bene habebit,& ambulare citra læſionem poterit. Quam ob cauſam ſermoni adiecit, Vlcus neq; admodum ἐπίκαιρον,id eſt notabile inſigneq;,neq; valde εὔηθες,id eſt vile, ſimplex ſcilicet εὔηθες vocans. Fueritq; item homo,cui non admodum dfficulter vlcera ſanētur. Is ſiquidem,ſi nihil aliud circa curationem erratum ſit,ſolum quia mediocriter ambulet & incedere indigeat,lædetur quidem:ſed non ita grauiter,vt ſi primis diebus quieuerit,mox tertia vel quarta vel quinta vel ſexta obambulare cœperit. Qui vero magnum vlcus habuerit, & is ſit,cui difficulter vlcera ſanentur,non mediocriter,ſed grauiter lædetur ab initio obambulans: veluti & qui paruum vlcus habuerit,atque is ſit, cui facile admodum vlcera ſanentur, ſi primis diebus quieuerit,& quinta vel ſexta ambulare cœperit, nō grauiter,ſed mediocriter offendetur. Ob eam igitur cauſam Hippocrates de eo,qui in vtraq; oppoſitione medium obtinet, ſermonem fecit. Oppoſitionem autem dicit tum eam,quæ in magno & paruo vlcere comperitur,tum eam, qua homo dicitur δυσελκὴς & εὐελκὴς.i.cui tum difficile,tum facile vlcera ſanantur. Quòd nihil referat dicere inſigne vlcus,vel magnū, palàm eſt. Nempe ἐπίκαιρον.i.inſigne,propter loci naturam tale fit. Ma-
gnum vero virtute perficitur,etiā ſi ſectione corporis paruum ſit,vel ipſa ſectionis magnitudine F
inſigne fiat: εὔηθες vero.i.vile, quod ſimplex eſt & paruum vel propter loci naturam, quæ vilis & abiecta eſt,vel propter ſectionem ipſam paruam factam,dicitur.

Omnia igitur hæc inter ſe ſubitam omnem ſupra modum huc & illuc mutationem nocumentum inferre perpe- 52.
tuo teſtantur.

In exemplis ſingulis pręſentis ſermonis mentionem facit Hippocrates, quapropter & nunc in exemplo,quod de vlcere facit,idem eſt executus. Nempe διὰ τέλεος,id eſt perpetuo, idem ſignificat,quod διὰ παντὸς, & ἀεὶ,id eſt vbiq; & ſemper.

Multiplex itaq; in ventre eſt læſio. Nā,ſi ex multa vaſorum inanitione repente quid plus iuſto ingeratur,ſimili- 53.
ter ſi reliquum corpus diutius ociatum ſubito ad laborem vehementem ſeſe verterit:multo magis lædetur, quàm ſi ex multo cibo ad vaſorum inanitionē tranſeratur. Corpus re vera his ceſſare oportet, etſi ex multa fatigatione ſubito ad ociū ignauiamq; deſciuerit. Oportet aūt & illis ventrem à ciborum ceſſare multitudine:alioqui læſio in corpore fiet,corpusq; totum grauabitur.

Quod primum omnium demōnſtrare decreuerat,id de ſubitis in vētre mutationibus fuit. De- G
inde ab hoc ad generalius,quod & vniuerſalius dicunt, tranſiens,de repentina omni conſuetudinis mutatione hucuſq; percurrit. Nam, cum ſpecialiora in generalioribus, & particularia in vniuerſalibus contineantur,vētriſq; permutatio cum ſubita omniū mutatione demonſtrata ſit, nūc rurſum ad vētrem reuerſus, mutationum,quæ in eo fiunt, differentias edocet. Aitq; lōge grauiorem in victus mutatione eē læſionem, cū ex multa inedia repente plus modico ingeritur, q̄ ſi ex multo cibo ad inediam tranſmutatio fuerit. Simile huic fieri in toto corpore deprehenditur. Nā minus læduntur,qui ex motione ad quietē ſubito tranſeunt,q̄ qui ex quiete ad motionem demigrant. Rurſum & hoc in loco permutationis intēpeſtiuæ emendationes correctionesq;,veluti & in pręmiſſis,adſcripſit,quanq; id ad præſentem non videatur pertinere ſpeculationē. Quæ autē adſcripſit,hæc ſunt: Qui ex motu quidē actioneq; in ocium ſegniciemq; tranſeunt,eos ἐλινύειν, id eſt ceſſare & toto quieſcere corpore præcipit. quod idem huic ſententiæ exiſtit: Vbi fames,laborandum non eſt. Verum,qui ex multa fatigatione ad quietem tranſeūt,eos pauciora ingerere iubet,quod eſt & ventriculum quieſcere. Quoniam,qui toto corpore non laborans conſueta ingeret,is multitudinē ſubalet. Qua efficitur ratione,vt totū corpus grauetur, laboretq;. πόνος autē.i.
labor,nunc Hippocrati læſionem indicat,multis ſpecialibus læſionibus genus exiſtens. H

De mutatione,q̄ in hæc vel illa fit,plurima ſum locutus. quòd re vera hæc nouiſſe cōmodiſſimū ſit,cū ad omnia, 54.
tū ad id, de quo nūc agitur. Nā & in morbis acutis ex vaſorū inanitione ad ſorbitiones trāſitur. Tranſeundū quidē præcipio ego:ſed ſorbitionibus haudquaq; vtēdū prius,q; morbus ad maturitatē perductus fuerit,aut ſignū aliquod aliud apparuerit, vt in inteſtinis vacuatorium vel proritatorium, vel hypochondrijs qualia ſcribentur ſigna.

Rurſus ſermonem totum in ſummam vnam coegit Hippocrates. In habentibus quidem ſimiliter victum haudquaquam permutare præcipiens, verum in ijs,qui ex ſanitate ad morbum tranſeunt,permutare quidem,non tamen vt cæteri permutant. Deinde compendio quodam victus ſcopum in acutis morbis declarauit. Nam, ſi morbus maturuerit,tranſeundum ad cremoris ptiſſanæ exhibitionem præcepit: &, ſi adhuc crudus fuerit,non tranſeundum,niſi forſan ſymptoma aliquod,quod vires proſternat, apparuerit,vt vel vacuatio ventris immodica,vel aliud quippiam,quod proritet. Communi autem proritationis nomine comprehendit omnia, quæ quouis modo virtutem ad infirmitatem agunt. quo in numero cenſentur & morſus, quem acris humor ſiue in inteſtinis ſiue in ventriculo & præſertim ipſius ore parit, & vigilia, & ira, & mœror, & lumbrici helminthes,qui ab inteſtinis ad ventrem vſq; aſcendunt,& cutis totius aut mēbri alicu-

ius,qui

A ius, qui nocte aggrediatur, pruritus: ita vt virtus nõ ſolum ob irritationem, verum quoq; & propter vigilias exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondrijs qualia ſcribentur ſigna. Nam & ipſa dandam vel non dandam commõſtrabunt alimoniam. Fieri ſiquidem poteſt, vt intelligatur vtrunq;: ſed alterum magis pro ſermonum intelligentia. Nempe præcipiens à ptiſſana abſtinendum ante morbi maturationẽ, cum ſcilicet æger ſufficere poſſit, adiecit, Niſi ſignum aliquod apparuerit vel in inteſtinis vacuatoriũ aut proritatorium, vel in hypochõdrijs qualia ſcribent̃: tanq̃ hæc cremoris exhibitionem ante morbi maturitatem admoneant. Forte hypochõdria dicit, quæ vehementer exaruerunt, & ſquallida admodum exiſtũt. Talia nempe contingunt & mortiferæ
" faciei, de qua in prognoſtico dixit, Naris acuta, oculi concaui, & collapſa tẽpora. Nempe is ſignorum cõcurſus hypochondriũ habet ita contractũ, vt quempiam ex inexercitatis fallat, tãquam reuulſum videat̃. Verum cõtrahi vehementer ob ſiccitatẽ, & propter phlegmonen reuelli, idem nõ
Al. ſiquidem. ſunt, quãnquã exuperans corporis ſiccitas tenſionem ſepto tranſuerſo & hypochõdrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas diſtinguasq; à ſiccitate phlegmonẽ, q; ſanatio nõ vna ſit, oportet. Nempe, qui hoc ipſum ob phlegmonen habent, tenuiſſimo egent victu: qui vero ob ſiccitatẽ, cõtrario, vbi ſæpiuſcule pauculũ exhibemus ptiſſanæ cremorem

B
55. *Fortis vigilia, potus cibosq; tum crudos tum incoctos reddit: verum ea, quæ in alia fit tranſmutatio, corpus diſſoluit, excoctionemq; & capitis grauitatem parit.*

Sæpius exiſtimaui librum hũc in typis repertum, poſt mortem Hippocratis eſſe publicatũ. Nõ ſecus etenim, quàm hoc pacto, facta eſſe videt̃ inordinata ſermonum cõpoſitio. Nam q̃ ab Hippocrate inueniebantur exempla, hæc in libro ad fidem vniuerſalis ſcripta ſunt, alia quidem in facie, alia in tergo. Neq; .n. vnicuiq; tum adſcripto tum addito ſuum aſſignare ordinem potuit. Ergo, quod ab Hippocrate impræſentiarum dicitur, id manifeſte inordinatum exiſtit. Neque enim hoc in loco aſcribendæ rei huius occaſio fuit, ſed certe paulo ante, cum de ea, quæ præter conſuetudinem ad contrarium fit, mutatione exempla ſcripſit. Nempe illis adſcribi debuit. Quę etenim ad vigiliam inſueta fit mutatio, crudiores tum cibos tum potus efficit: Ad ſomnum vero multũ, eumq; ſtudio quodam accerſitum ſegnitiem corporis & capitis grauitatem. Quam enim dixit ἐφθότητα, id eſt excoctionem, & diſſolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno coniunctam cõprehenſamq; manifeſtat roboris exolutionem. Commonſtrat autem & nomen ἐφθότητος, id eſt excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob ſiccitatem. Nempe vigilia per halitum di-
C gerere & ſiccare, non, quæ in imo ſunt, coquere nata eſt: ſomnus vero humectare, ſpiritumq; & effluuia cohibere. Non igitur abſque ratione in eorum, qui plurimum præter conſuetudinẽ dormiunt, corpore halituoſa redundant excrementa: atque ob eam rem tota ipſorum conſtitutio ex coctis ſimiliter exoluta redditur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS

COMMENTARIVS TERTIVS

ARGVMENTVM.

Exponit vini, mulſæ, oxymelitis, aquæ, & balneorum facultatem.

D
DE VINO.

1. *QVibus autem vinum dulce vinoſumq; & album & nigrũ, melicratumq; & aqua & oxymeli inſigniantur, in morbis acutis, diſtinguere oportet.*

Non inordinate ſolum, verum quoque & diminute vinorum catalogum fecit. Eſt ſiquidem vna ipſorum differentia in colore, Alteram qualitas in guſtatu facit, Tertia conſiſtentiam reſpicit, Quartam odor progignit, Et quinta in virtute reperitur. Quæ ergo in colore eſt, ea in album, nigrum, fuluum, & flauum, & rubrum diuiditur. verum cum & aliæ, quæ medium obtineant, ſint differentiæ, ſanè vt in colore, ſic in virtute permiſtæ reperiuntur. Quæ autem ex vinorum guſtatu eſt differentia, ea in dulce & auſterum diuiditur: & ex his medium, tum quod nullam, quæ manifeſta ſit, habet qualitatem, tũ quod ex vtraq; conſtat qualitate: præterea & in id, quod acre appellitatur. Verum, quæ in conſiſtentia reperitur differentia, in aquoſum ſecatur & tenue, & in valde craſſum, & in horũ medium, atque in ea, quæ medium hoc & extrema interiacent. At ſm eam, quæ in odore eſt, alia quidem boni odoris ſunt, alia vero nõ boni odoris exiſtunt, ſed ferientẽ quãdã & inſuauem nacta

ſunt

ſunt qualitatem.alia nullo pacto odorem habent,ſed ſunt aquæ inſtar inodora. Differentia vero E in facultate eſt,ob quam aliud quidem potens,aliud vero imbecillum, aliud medium, atq; aliud, quod medium hoc & extrema interiacet. Vinum potens vehementer celeriterq; corpus calfacit, caputq; ferit: Imbecillum contrario agit modo. Quæ vero medium obtinent,nota euadunt, ſi ab extremis diſtinguantur. Potens vinoſum appellatur:imbecillum aquoſum. Nempe,in quo vinũ aquam euincit,id cum in aliquo vehementiſſimum eſſe videbimus,iure vinoſum appellabimus: Sicuti & contrarium, aquoſum, quod aquæ maxime in omnibus ſimile exiſtit tenuitate ſcilicet, & colore,& odoris carentia,& non manifeſta calfactione. Hę igitur in vinis ſecundum propriam naturam reperiuntur differentiæ. Sunt,q his adijciant eam,quæ ex tempore deſumitur,differentiam:qua,vetuſta quædam ſint admodum,alia recentia, & alia, quæ in medio horum conſiſtant. Sed,ꝙ differentiæ huiuſmodi eorum ſint,quæ extrinſecus accidant,palàm eſt. Nempe, quatenus tempore acriora & calidiora fiunt vina,atq; vnà cum his tum colorem,tum ſubſtãtiam, tum odorem mutant:eatenus differentiam aliquam in vinis tempus facere videtur. Quòd ſi nihil horum immutetur,neq; ab aliquo vinum vetus dicetur,neq; recens. Immo neq; nunc ita dicunt,tanquã vini ipſius annis opus prima ratione habentes,ſed tanquam ſimul cum annis facultatem commõſtrantes. Non enim ob tempus vina vel iuuant vel lædunt,ſed ex propriarum differentiarum mu F tatione id habent. Ergo,cum de vinorum agimus differentijs,temporis mentionem facimus per accidens,& non proprie,neq; primum. Cæterum inter proprias vinorum differẽtias quædam iuuant læduntq; propria ratione,aliæ non per ſe proprieq;, ſed per accidens:Dulcedo quidem & auſteritas propia ratione,ſic tum potentia,tum imbecillitas,tum tenuitas,tum craſſities:Sed differentiæ,quæ tum colore,tum odore deſumuntur,non primum, ſed per accidens:quoniam vinorũ hæc quidem & aquoſa & alba & fulua & nigra,alia aquoſa & inodora vt aqua, vel inſtar aromatis vnguentiq; beneolentia. Si igitur vinorum hæ ſint differẽtiæ,quæ & ſecundum propriam virtutem & per accidens numerẽtur,iam tibi conſtat de eo tum ordinis tum numeri,qui in præſenti dictiõe ſit, defectu. At, ſi in ſequentibus omnium,quæ commodæ ſunt,differẽtiarum meminiſſe Hippocrates videtur,veniam eius inter exponendum defectui dabimus.

Vinũ dulce vinoſo minus caput grauat,minusq; mentem ferit,atque quouis alio facilius per inteſtina deſcẽdit: 2. *lienem tamẽ iecurq; tumefacit,picrocholisq; nullo pacto eſt idoneũ.nempe his ſitim facit,ſuperiusq; inteſtinum inflat:non tamen inferiori pro flatus ratione eſt inimicum,etſi non admodum penetret,qui à dulci vino eſt,flatus, ſed diutius circa hypochondria moretur.* G

Vinum dulce ſecundum guſtandi qualitatem nominatur,qua & auſterũ & acre, vt aquoſum prætermittamus,quod non omnino ab adſtringendo excidit.tametſi languidam penitus exolutamq; habeat aſtringẽdi qualitatem. Nã,ſi ipſum aquæ cõparaueris, percipies manifeſte ex ea cõparatione guſtũ huiuſmodi vinorum,eorum eſſe,quæ modicam nacta ſunt aſtringentiam. Aquoſum autem vinum appellant homines, quod aquæ tum colore tum ſubſtantia ſimile eſt. Perſpicuum ſiquidem,vt aqua,ſplendidum & purum,& ſubſtantia tenue videtur. Protinus autem & facultate aquæ ſimile exiſtit,neq; imbecillum caput feriens,neq; infirmos neruos, quando ne quidem manifeſte calfacit. Sed de vino hoc rurſum tractabitur. Dulce igitur vinum hoc quidem modo ab ea,quæ in guſtu reperitur,qualitate eſt nominatum, ſed multis numeris ab aqua & colore & ſubſtantia receſſit. Neq; enim tenue exquiſite,neque album vidiſti aliquãdo vinum dulce:ſed plus minus dictis recedit, & neutrum horum habet. Dulcia autem vina maxime ſunt theræum & ſcybelites,craſſa vtraq; & nigra. Dulcia quoque & ea,quæ in Mæonia ſunt, therinum & caryinum tanto dictis & craſſitie & nigritie ſuperiora,quanto dulcedine inferiora. Pręterea,quod hepſema & ſiræon à Græcis,{& à Latinis ſapa}appellatum ex cocto muſto conficitur, quo dulcius vino perficitur,eo & colore nigrius & ſubſtantia craſſius apparet. Quarto autem de ſimplicium H medicamentorum viribus dulcem omnem ſaporem à caliditate, quæ non immoderata & vehemens ſit,fieri demonſtrauimus,ſicuti & acrem in vehementer calfacientibus. Acrimonia ſiquidem horum eſt inſeparabilis. In vſu vero vinum dulce mediocriter calfacere videtur, ſitimq; facit propter tum caliditatem tum craſſitiem. Ita ſanè & muſtum, quo diutius in igne verſatur,eo tum craſſius tum nigrius,tum dulcius euadit,quãquam ſupra modum coctum amaritudinem contrahat,quo modo & mel ipſum,quod, quanquam omnium dulciſſimum ſit, longa tamen coctione amarum redditur. Sed,vt iam retuli, de qualitatibus omnibus guſtabilibus in quarto de ſimplicium medicamẽtorum viribus eſt tractatum,atq; hoc in loco,vt in alijs ſuper Hippocratis libros expoſitionibus, non demonſtrationes,ſed concluſa tantummodo recenſeo. Cum igitur vinum dulce viſcus calfaciat,ſitq;,vt dictũ eſt,ſubſtantia craſſum,particulares ipſius facultates,quas epo tum commonſtrat,ſecundas qualitates conſequũtur. Color ſiquidem ſua ratione nullo pacto vel iuuare vel lædere poteſt. Ergo vinum huiuſmodi pro ſubſtantiæ craſſitie tarde meat.quapropter tantum abeſt,vt ex obſtructis partibus aliquid adimat,vt etiam obſtructiones adaugeat. Atq; ob id hepati affecto maximum affert detrimentum,præſertimq; vbi vel phlegmone, vel ſcirrhus ipſum occupauerit. Sed moderatius lædit, vbi vel ab humorum craſſitie viſcus oppilatur,vel pro-

pter

A pter imbecillitatem afficitur,vti in affectionibus,quæ proprie hepaticę nuncupantur.Poſt hepar
lien à vinis craſſis læditur:Non tamen pulmo,cum bronchia craſſum habent humorem. Nempe
in hepate ex amplis portæ vaſis ad anguſta ſtrictaq; vaſorum tum gibbę tum ſimę proceditur ex-
trema:per quæ eorum omnium,quæ in corpus totum digeruntur,tranſmeatio fit.At in pulmone
contrario euenit modo.Nam per venas multas digeſtum cōfectumq; in amplam bronchiorū,&
primo minorum irruit capacitatem:atq; ab his ad maiora excipitur,ſecum & craſſos tollēs humo
res,quibus non calidius ſolum,verum quoq; & tenuius exiſtit. Scis autem pulmonem ipſum ab
humoribus craſſis viſcoſisq; per tuſſes expurgari.Nam,qui aquoſi ſunt,& exquiſite tenues, aerē
qui tuſſiendo extra mittitur,circumfluunt.Aer etenim tanquam manus quædam exiſtit,quę ſur
ſum craſſos humores ſecum ferat.Sed craſſitiem humorum talem eſſe oportet, vt ab aere ſurſum
ferri poſſit,& nō, vt lutum, brōchijs illitam eſſe & infarctam.Ob id ſanè viſcoſos humores tuſſes
non expurgant.Nempe manēt,& interna, viſci inſtar, occupant bronchia.Ergo,quæ ad eductio
nem eorum,qui in pulmone continentur,craſſorum humorum futura ſunt idonea medicamen-
ta,moderatam humiditatem habere debent. Quòd ſi viſcoſi humores fuerint: non humiditate
ſolum eſt opus,verum quoque & ea,quæ ab acidis fiat ſuccis, deterſione. Ob eam rem melicratū
B quidem ad craſſorum humorum expuitionem eſt conuenientiſſimum,oxymeli vero ad viſcoſo-
rum:Poſt melicratum ptiſſana eſt,atque ab ea vinum dulce, ſi coctis iam tum peripneumonia,tū
pleuritide propinetur,amplius non vexatis inflāmatione corporibus. Quòd ſi vinum huiuſmo-
di epotum ſitim faciat,ad expuitionem minus idoneum redditur. Verum,vt vno abſoluam ver-
bo,vinum dulce in acutis morbis ad expuitionem tum propter dictas operationes, tum propter
communem vinorum omnium rationem,qua vires roborāt,idoneum exiſtit, & maxime ijs,qui
quæuis humida,quæ tum in thorace,tum in pulmone continentur,expuunt.Didiciſti autem hu-
mida illa varia tum ſubſtantijs,tum qualitatibus,tum virtute eſſe in prognoſtico, vbi ſputorum
expoſuit differentias.Nullum ſanè bonum aliud,vinum huiuſmodi habet febrientibus propina-
tum:Minus tamen vinoſo,quod vehementer calfacit,lædere poterit. Commodū præterea aliud
nihil habet præter antedicta,niſi ꝙ ventris permeationem modice iuuet.Ob id igitur Hippocra-
tes,vbi à min us lędentibus,quæ multa ſunt,doctrinę exordium fecit,ad iuuamenta ipſorum,quę
pauca ſunt,circa finem ſermonis tranſit. Percurramus igitur,quæ recenſet,dictionem ipſius per-
ſequentes. Vinum dulce minus,quàm fortia potentiaq;, mentem ferire ait,id eſt minus deliria
progignere.fortia ſiquidem vina vehementer calfacientia caput humoribus vaporibusq; & cali-
C ditate replent. Vina igitur dulcia, quo magis à vehementi caliditate abſunt,eo minus cum caput
grauant, tum mentem lædunt. Sed facilius per inteſtina deſcendere ait,& viſcera tumefacere.i.
viſcerum tumores augere. Sed de his dixi paulo ante. Præterea dulce vinum non idoneum eſſe
ait picrocholis,id eſt qui amaram bilem ſibi aceruant. Nempe medici χολὴν,id eſt bilem, ſimpli-
citer & pallidam & flauam dicere conſueuerunt,μέλαιναν vero χολὴν, id eſt nigram bilem hoc toto
appellare,& non χολὴν,id eſt bilem ſimpliciter.ſed hæc quidem acida eſt:amara autem,quæ flaua.
Ob eas res picrocholos appellat Hippocrates,qui redundantem habent huiuſmodi bilem. Per-
miſta autem aquoſis ichoribus & liquidiſſima & pallida videtur: Sola vero cum exiſtit, & craſſa
& flaua eſt.Quæ autem huiuſmodi bilem procreant,ſunt calida & ſicca temperamenta: ad cuius
generationem idonei ſunt & dulces omnes humores. Quo fit, vt omnium horum maxime mel
bileſcat,ꝙ dulciſſimum ſit:deinde & dulcia vina. Non ſolum autem, ꝙ caliditas multa tales hu-
mores amaros reddit,propterea dulce vinum febrientibus, & præſertim vbi calidi & ſicci tempe
ratura fuerint,idoneum non eſt:verum quoque et ꝙ craſſa ſint huiuſmodi vina,neque per vrinas
velociter deſcendant,neque cito difflentur tranſpirentq;. Quo fit,vt bilioſos humores neque ſe-
cum agant,neq; excernant.Solis ergo his vnum ineſt bonum,ꝙ ventrem emolliant. quod ſi non
D fecerint,omni pacto nocent.Præterea & ſiticuloſa ſunt,hac re,ꝙ facile bileſcant, commonſtrātia.
Flatuoſum quoq; vinum huiuſmodi eſſe aſſerit.Nempe incaleſcentes craſſi humores flatum ſibi
ſimilem generant,tum vaporoſum,tum craſſum.Quod autem tale eſt,inflationes parit.Quapro-
pter ex tenuibus vinis non prodit flatus, quanquam interdum quippiam generetur,quod & te-
nuium ſit partium & aeroſum,non nebuloſum vaporoſumq;. Cæterum dulce vinum inferiori-
bus inteſtinis non eſſe inimicum ait,quanquam tarde meet,qui ab ipſo eſt,flatus,moreturq; circa
hypochondrium. Ea autem occaſio eſt,ob quam non admodum turbet inferiora inteſtina,quia
circa hypochōdrium moretur,donec perfecte coctum & tenuatum fuerit.ꝙ ſi ſemel coctum fue-
rit,commeabiliorem tenuiorumq; partium habebit naturam.Qua igitur ratione à ſupernis ad in
fernas expellitur partes,eadem ab infernis extra mittitur.

3. *Vrinas ſiquidem hoc minus,quàm vinoſum album,omnino mouet.*

Quodnam vocauit vinoſum album,conſiderabimus.Nam antea vinoſum vinum tum eſſe,tū
appellari diximus,quod iure optimo aquoſo opponitur. Valenter igitur ipſum & calfacere, &
caput replere,& deſipientias procreare,& calorem febrilem augere eſt operępretium. Sed vinū
huiuſmodi album non eſt,neq; cum nouum exiſtit,neq; cum vetus.quando ne quidem aliud qp-

piam antiquorum vinorum manet album, etſi quãmaxime circa initia tale fuerit. Immo ſemper E
fuluius redditur,& tãdem flauum. Viſus eſt ergo Hippocrates dixiſſe vinoſum album, auſterum
quod neq; vrinas mouet:ſed,ſi tale craſſum fuerit,circa hypochõdriũ morat̃: ſi vero non craſſum,
neq; multum moratur, vt nigrum, neq; albis ſimul & mediocriter auſteris ſimiliter ad vrinas de-
ſcendit. Nempe vina hæc vrinas cient,ꝙ vtrãq; tarde per vrinas deſcendendi effugerũt proprieta
tatem,tum eam,quæ aquæ eſt,quam ob frigiditatem nacta eſt,tum eam, quam vinum nigrum ꝓ- * Al. ὑδατώδους.i. aquoſi vini.
pter craſſitiem habet. Vinum ſiquidem album & auſterum minime calidũ inter vina exiſtit.atq;
ob id ijs,quæ ad ventrem fiunt,deſtillationibus idoneum. Non tamen abunde ciet vrinas hoc vi-
num. At forſan Hippocrates vino huic nigrum comparans,minus ciere vrinas ipſum ait.

Sputum autem alio efficacius educit,quod dulce eſt. 4.

Quodnam aliud dicit? vtrum'ne præſens, ad quod dulce comparans dixit, Vrinas ſiquidẽ hoc
minus,quàm vinoſum album,omnino mouet: An non hoc ſolum,ſed ſimpliciter omne id, quod
dulce non eſt? Cum ergo Hippocrates,quantum ad dictionem hanc attinet,obſcurus ſit,credibi-
liusq; ſit ipſum nunc de vinoſo albo ſermonẽ intelligere,rurſum & alia oritur ambiguitas, quid-
nam ſit vinoſum album:ꝙ non valde manifeſtum ſit, vtrum'ne id, quod vehementer calfacit: an F
quod valde aſtringit,quod στρυφνὸν.i.acerbũ,Græci appellitant, veluti quod moderatius, auſterũ.
Quonam igitur pacto habeat, quod in dictione eſt,ego impræſentiarum exponam. Sputũ maxi-
me oĩum vinorum dulce educit,vbi non ſupra modũ craſſum fuerit,veluti & quoties non vſque
adeo ad fuluum ſeceſſerit,vt exoluta in eo ſint tum craſſities tum dulcedo. Prauum aũt febri auxi
lium eſt vinum fuluum,ꝙ vehementer calidum ſit. Verum poſt vinum dulce non admodũ craſ-
ſum ad eorũ, quæ in pulmone ſunt,eductionem conueniens eſt aquoſum vinum, virtutem ſcili- *In antiqs nonnullis legitur τέμνον.i. incidens. et ita vetus interpres.
cet roborans,& humores tum humectans tum mãdefaciens mediocriter. Quod cæteris vinis oĩ-
bus innocentius febrientibus exhibetur.

Et ſanè,quibus propinatum ſitim facit,his minus, quàm vinum aliud,educit. quibus vero ſitim non facit, vino 5.
alio magis educit.

Vinum aliud nunc dixit,quod omnino ſiticuloſum non eſt. Quare autem vinum ſiticuloſum
minus ſputa educat,facile intelliges, ſi, quæ antedicta ſunt, ad memoriã reuocaueris. Nempe ſi-
tis his perſeuerat,qui dulce vinum bibunt, ꝙ febrilis calor in ipſis moroſior maleficentiorq; exi-
ſtat. Qui ſi talis fuerit,ſputum ſiccat,craſſiusq; & viſcoſius reddit. Quòd autem ſputum huiuſmo G
di difficulter educatur,verbis non eſt opus.

Vinum autem album vinoſum iam plurima maximaq; parte laudatũ quidem & culpatum in vini dulcis enar 6.
ratione. Ad veſicam vero vino alio magis penetrat,vrinasq; prouocat, & perpetuo pũrgat,atq; multa ad opem * καταῤῥηκτικός.
his morbis ferendã facit. Nempe,etſi vino alio ad cætera inhabilius exiſtat: verũtamen,quæ in veſica ab eo fit pur-
gatio, liberat,ſi propinetur, quale oportet. Bonæ hæ coniecturæ ſunt de vino tum profectus,tum detrimenti. quas,
qui me ſeniores ſunt,non didicerunt.

De vino hoc in dulcis vini mentione diximus,poſtea quàm vires ipſorum comparauit,perqui
ſiuitq;.dixi autem non paruam eſſe quęſtionem,ſi album ſimul & auſterum vinum,album vino-
ſum dixit,vel quod vehementer inter vina alba calfacit. Nempe ex vinis albis nullum valẽter cal
facere poteſt. Quod enim ſumme calidum eſt,id cõtinuo & flauum exiſtit,veluti & quod ab ipſo
eſt fuluum:mox ab his rubrum,& deinde dulce. Album autem minus quidem his omnibus calfa
cit:ſed differentias particulares aliaq; omnia pro pluris minoriſq; ratione habet interualla. Quòd
autem vinum huiuſmodi dulci facilius ad veſicam penetret,dictũ antea. Sed ad alia dulci inhabi-
lius eſſe ait,quæ ſunt ventris ſubductio & eductio ſputorũ. Bonas autem has ait coniecturas eſſe, H
id eſt notas,facultatis vinorum.

Fuluo autem vino & nigro auſtero in morbis huiuſmodi ad hæc vteris,ſi neq; grauitas capitis fuerit, neq; men- 7.
tis concuſſio,neq; ſputo via concludatur,neq; teneatur vrina:excrementa autem & humentiora & ramẽtoſa ma
gis fuerint. In his autem ex albo migrandum præcipue eſt: & ijs,quæ his ſimilia exiſtunt.

Dulce quidem vinum continuo & nigrum exiſtit: non tamen nigrum omne continuo & dul *
ce. Nam ex his quædam auſtera ſunt, qualia apud nos in Aſia prope Pergamum in Perperine &
Ægis. Quod autem in Cilicia eſt Albãtes,auſterum ſimul & dulce exiſtit,qualitatibus conſtans *Al. Sybates
contrarijs.quo fit,vt prauum ſit,quia neq; diſtribuatur,neque deſcendat,ſed plus iuſto in ventre
permaneat ſuperiore,atq; ipſum inflet. At,quod citra dulcedinem nigrum auſterum eſt, id ven-
tri vtile exiſtit,quando vel plura iuſto deſcendunt vel ramentoſa. tunc enim eſt idoneum,ſicuti
& vinum album auſterum,& quæcunq; alia aſtringentia. In eum vſum & fuluum vinum pro-
deſſe ait, non omnino ſimpliciter fuluum affirmans,ſed fuluum auſterum. Nã de vtriſq; te intelli
gere oportet,quod in principio dictionis exiſtit, qua dicitur, Fuluo autem vino & nigro auſte-
ris,in morbis huiuſmodi ad hæc vteris. Duplex ſiquidem fuluum,vt nigrum:aliud ſiquidem dul-
ce,aliud

A ce, aliud auſterum. Atq; cum tertium præter vtrūq; exiſtat ex vtriuſq; qualitatis permiſtione conſtans, attamen, quod vna eſt præditum qualitate, id colore vtroque duplex exiſtit. Caput autē & mentem fuluum magis ferit, ꝙ & calidius nigro exiſtat. Febres quoque ratione eadem auget. his enim idonea ſola ea ſunt, q̃ aquoſa ſunt. Non immerito igitur vinis auſteris vtendum prohibuit, ſiue ea colore fulua, ſiue nigra fuerint, in capitis grauitatibus & mentis læſione, vbi nimirū febris ipſam ꝑcuſſerit. atq; amplius in thoracis pulmonisq; ægritudinibus, in quibus ſputū detinet̄, vina huiuſmodi inhabilia eſſe ait, atq; cum vrinę ſupprimūtur, propter craſsitiē videlicet & aſtringendi facultatem.

8. *Quòd autem superiora quidem omnia veſicamq; minus offendet, ſi dilutius fuerit, inteſtina vero iuuabit magis, ſi meracius: neminem latere debet.*

Vinum meracius, vt dixit, inteſtinis magis conuenit. quo fit, vt non abs re iuuet ipſa aſtrictionis ratione, propter quam omnino iuuamentum habet. Verum huiuſmodi aſtrictionem labefactat exoluitq;, ſi aqua temperatum fuerit, atq; ob eam rem minus inteſtina iuuat. Quo aūt modo hæc iuuat magis aſtringendi ratione, vbi meracius fuerit, ſic thoracē caputq; magis offendit. hæc B ſunt ſanè, q̃ manifeſtauit inquiens, Superiora quidem omnia lædit, lædit quoq; & corpora ea, quibus per vrinas expurgari eſt opus. Nempe auſterum vinum, excretiones omnes cohibet. De vinis hæc locutus Hippocrates, continuo ad melicratum tranſit, cæteris quidem ferè omnibus de vino demonſtratis, at prætermiſſo vno, quod nō abſoluit, & ego obiter percurram: ꝙ ſcilicet febriētibus maxime idoneum aquoſum ſit. Eſt autem vinum hoc album colore, ſubſtantia tenue, nullā earum, quæ cęteris vinis inſunt, habens qualitatem, neq; auſteritatem, neq; aſtringentiā, neq; dulcedinem, neq; acrimoniam, neq; odorem. Nempe vino huic omniū ſoli, vt tum aquæ, tū vini mala effugeret, eſt datum. Prodeunt autem talia in vnaquaque gente aliqua. In Italia imbecillū Sabinū, quod febrientibus adminiſtrant. In Aſia Titacazenū & Tibice*nū. Sed vini huius notas vbi intellexeris, talia facile in qualibet gēte reperies, vbi & valde tenuia & aquoſa producūtur vina. Reperi equidem talia in Cilicia, Phœnicia, Palęſtine, Scyrō*, & Creta, in quibus regionibus nō facile gignūtur vina tenuia & aquoſa. Immo, vt retuli, in regiōibus vidi oībus, & quod mirū magis ſit, in Ægypto. Craſſa ſiqdē vina & odora & valde fortia in feruidis progignūtur regionibus: in Italia vero, & Bithynia, & Aſia ſi multa producant̄ aquoſa, nihil mirū. Sed merito quæret qſpiā, quam ob rem Hippocrates in antecedente dictione peculiarem de his vinis ꝑtermiſit ſermonem, C cū febrientibus, quàm cætera omnia, ſint minus noxia. Neque. n. eſt dicēdū, ꝙ ſcilicet Hippocrates tale vinū ignoraret. Nempe poſt paulo, cū de melicrato agit, hæc ſcribit, Cæterū vino albo tenui paucifero, & inodoro quodā modo fortius eſt, & quodam modo infirmius. Hæc ait Hippocrates, vino albo tenui & paucifero, id eſt parum aquæ ferenti & inodoro melicratum comparās. Vini igitur vinoſi notas tum conſpicue tum exacte recenſens percurrēſq;, quonam ſcilicet pacto tū caput tum mentem feriat, de aquoſo ipſi contrario diſciplinam ſufficientem eſſe exiſtimauit, cum contraria ipſi ineſſe ratiocinari poſsimus.

*Tibinum.

*.Cyro.

DE MELICRATO.

9. *Melicratum. i. mulſa per totum morbum in acutis epota parte plurima tum picrocholis, tum his, quibus tumefacta ſunt viscera (μεγαλοσπλάγχνους vocant) minus, quàm non huiuſmodi, eſt idonea.*

Oratio hæc/Per totum morbum/oſtendit Hippocratem de his intelligere morbis, in qbus cremorē exhibere idoneum non eſſe demonſtrauit prius, q̃ ad morbi peruētū ſit vigorē. Nā, ſi ęger acuta febre laboret, neque tū in thorace tum in pulmone fuerit morbus, viresq; valuerint, & morbus D quintū vltra diem ſeſe prorogaturus non ſit, aqua mulſa ſola epota abunde ægro ſufficere poteſt. Cæteris quidem omnibus in morbis huiuſmodi eſt conuenientiſsima: ſed picrocholis minus propitia exiſtit. Nā in ipſis bileſcit, niſi prius vel inteſtina vel veſicam pertranſierit. Quæ ſi pertranſierit, non ſolum nihil lædit, verum quoque & maxime iuuat. Nam ſecū bilioſa deducit excremēta. hac ſanè cum rōne temperaturam quoque ipſius demonſtrauit. Nempe in huiuſmodi naturis, dilutior exhibita mulſa cōfert. Neque enim hoc pacto ſiticuloſa exiſtit, neque bilem generat. Vt autem picrocholis, ita megaloſplāchnis haudquaquam idoneam eſſe ait. Megaloſplanchnos nūc dixit non eos, quibus magna ex natura ipſa ſunt viſcera, ſed quibus ea ex affectu aliquo intumuerunt, ſiue ſcirrhum, ſiue phlegmonen, ſiue œdema nacta ſunt. Mala ſiquidē in his, ꝙ cito pertranſire viſcera ipſa non poſsit, & facile bileſcat, ꝑſertimq; in phlegmonis ꝓ caloris magnitudinē: in cæteris aūt, qui præter naturam ſunt, tumoribus, minus detrimenti affert.

10. *Porrò & ſiticuloſa minus, q̃; dulce vinū, exiſtit. Nempe & pulmonem mollit, et ſputum mediocriter educit, & tuſſes mitigat. Habet etenim vim quādā exterendi, quæ plus, quàm mediocriter uiſcosum, facit ſputum.*

Quam ob cauſam aqua mulſa minus, q̃ vinum dulce, ſiticuloſa ſit, dixi antea, cū vtraq;, quatenus dulcia ſunt, eatenus facile bileſcere demonſtrarem. Verum, ꝙ tenuior penetrantiorq;, vt oīa

ſubeat

ſubeat,exiſtit,ea ratione minus vino dulci eſt ſiticuloſa.Quo fit,vt, ſi aliquando pluſculo tempo- E
re in ventre manſerit,tunc vino dulci non minus ſiticuloſa reddatur. quod rarenter contingit.
Aqua vero mulſa,vino dulci citius ventrem inteſtinaq; omnia penetrat:nec ſecus hepar aduſque
tum renes tum veſicam non rarenter quidem,ſed perpetuo. Ob hæc igitur vino dulci minus ſiti-
culoſa exiſtit.Hippocrates idem,quāq non ita,ſed modo alio dixit,mulſæ virtutem ex ijs, quæ in
pulmone facit,demonſtrans.Nempe,quod hęc non efficeret,niſi vias meatusq; ipſius penetraret ab-
ſtergeretq;,palam omnibus exiſtit.Præterea ſputum educere non ſimpliciter dixit,ſed hoc aduer
bium/mediocriter/adſcripſit. Neq; enim valēter educit, vt oxymeli:ſed mitigat,quo oxymeli pri
uatur. Nempe oxymeli tuſſes incitat,tū irritans tum aſperans,quatenus ſcilicet vehementer de-
tergit.Mulſa vero,& præſertim aquoſa dilutaq;,deterſoria,quæ minima ſit, participat facultate.
Vocatur autem huiuſmodi facu ltas σμηκτική,à qua & nunc Hippocrates nomen fecit σμηγματώ-
δες,de mulſa ita ſcribens,ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, id eſt habet etenim vim quandam exterendi de-
tergendiq;.Mediocri autem participare ipſam facultate huiuſmodi oſtendit adijciens vocabulo
huic σμηγματῶδες,vocabulum hoc τι.Nempe,quibuſuis adijciatur,paucitatem indicat. Ergo exi
gua mulſę abſtergendi vis,non quia abſtergendi vis eſt,ob id impotēs infirmaq;, ſed quia exigua
eſt.Ad glutinoſum ſiquidem ſputum,medicamentum vehementer abſtergere oportet, quod glu F
tinoſum eum,qui in bronchijs pulmonis cōtinetur, detergere poſſit humorem. Quòd ſi talis qſ-
piam in thoracis pulmoniſq; medio aceruatus fuerit,iam & maior,vt probe ſpuatur, tum inciſo-
riæ tum deterſoriæ virtutis eſt neceſſitas,quæ id à ſuccingente coſtas membrana detergat, diſſe-
cet,& tenuet. Nam fieri non poteſt,vt talis humor aliter per membranam, quæ viſcus ambit, ad
pulmonis bronchia transferatur.Non igitur bene eſt vſus dictione Hippocrates,cum huic oratio
ni/Habet enim vim quandam exterendi/eam,quę ſequitur,adiecit:Quę plus,quàm mediocriter,
καταγλισχραίνει,id eſt viſcoſum reddit ſputum. Nam melius dixiſſet, Habet enim vim quandam
exterendi detergendiq;,quæ exigua ſit,& quę ſępenumero viſcoſum fieri ſputum ſinit.Nō enim
ob mulſam glutinoſum fieri ſputum cōtingit,ſed id quidē ſputo huiuſmodi,proprium ineſt.mul-
ſa vero nil iuuat:ſed excremēti naturā talē permanere ſinit.quapropter melius dixiſſet nihil gluti
noſum ſputum iuuari,& non tale à mulſa fieri. Nam hoc verbum καταγλισχραίνειν,quod ab Hip-
pocrate dicitur,ſputum à mulſa tale fieri,cum emphaſi ſignificat.

Ciet autem & vrinas abunde mulſa, niſi ex viſceribus aliquod prohibuerit. 11.

Mulſam ante,quòd vias omnes,quæ ventrem reneſq; interiacent,facile penetret, ciere vrinas G
dixi,atq;, vbi iecur male afficitur,vſui haudquaquam conuenire demonſtraui.Lieni præterea, ſi
phlegmone obſideatur,moleſta eſt:atq; multo magis inteſtinis ventriq;. Nam cito igneſcens ob
phlegmones caliditatem in bilem conuertitur. Melle ſiquidem ob dulcedinem delectantur tum
viſcera tum venter.quo fit,vt tum citius,tum raptim magis eliciant.Melli quoq; et dulcia alia idē
habere quis dixerit,atq; ideo vt ad ventrem,ita ad viſcera accommodari. Venter autem his oble-
ctari videtur.Nempe, vbi ea deglutiuit,manifeſte quodam modo ab aſſumptis delectatur,veluti
è contrario ab aſperantibus amariſq; offenditur:neq; ſolum, cum aſſumuntur,verum quoque &
vbi aſſumpta ſunt,ad aliquod vſq; tempus.Quo fit,vt nemo ea,niſi interdum vice medicamenti,
vt ob collectos præter naturam in ventre humores,ingerat. vbi enim ſecundum naturam habue-
rit,iniucunda ipſi talia omnia ſunt:iucūda autem ſola,quæ dulcia exiſtunt.Sanè in appellato gut- *λαιμῷ.
ture maxima ex deuoratis dulcibus exoritur voluptas, corpore ſcilicet loci illius peculiare quip-
piam cum ſucco huiuſmodi habente. Corpus autem hoc facit ventriculi interna tunica,vt & ea,
quæ linguam ambit. Verum in lingua euidētiſſimam habet dulcedinis ſenſionem: in gutture au
tem voluptatis.Senſio vero manifeſta continuo efficitur & in ventris ore,quod dulcibus aſſum-
ptis delectatur,modo animans ſecundum naturam habuerit. Viſcera igitur hoc pacto dulci gau- H
dere ſucco,plurimumq; ipſius celeriter attrahentia, cū valent,frui,aliq;:cū vero febriūt et phleg-
mone obſidentur,in id,quod bilioſum eſt,dulcem ſuccum conuertere par eſt. Videntur igitur,q̄
συκωτὰ,id eſt ficata,ex carycarum eſu appellātur,tum maxima, tum ſuauiſſima eſſe,iecinore ipſo,
vt liquet, ex dulcium eſu alimentum vberius accipiente. Verum in phlegmonis febribuſq; rerū
huiuſmodi ingeſtio non in probam alimoniam,ſed in bilis generationem demigrat:febrilis ſiqui
dem calor exuperat:natiuus autem deficit,qui bene temperatus erat.

Bilioſa quoq; alui deijcit magis:interdum quidem bona,ſed interdum,q; decet,redūndātiora ſpumātioraq;.quod 12.
bilioſis magis, & his, quibus tumefacta ſunt viſcera, contingit. *κατακορές

Reuocare ad memoriam oportet dictionem ante enunciatam:in qua mulſam vino dulci com-
parans dicebat,Porrò & ſiticuloſa minus,quàm dulce vinum,exiſtit.Nam & hoc in loco mulſam
eandem ad vinum dulce comparans bilioſa alui excrementa deijcere magis pronunciauit.Nem-
pe & bilioſa deijcere vinum dulce poteſt, Verum mulſa, bilioſa interdum, quę bona ſunt,ſub-
ducit,interdum & vitioſa, quæ ſyncere admodum bilioſa exiſtunt,bilem.ſ.vel igneām, vel flauā *πυῤῥάν.
habētia craſſamq;.Bilis igitur ea ſpumam accipit ſæpius quidem ratione ea,qua in ijs,quæ vehe-
menter

A menter igne calfiunt, ſpuma exurgit. ſæpenumero autem et in iјs, quæ à flatu agitantur, humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota eſt: Secundum vero inſtrumentorum anguſtiam, & flatuoſi ſpiritus intercluſi, viamq́ꝫ haudquaquam liberam habentis agitationem denotat. Biliosa autem huiuſmodi maxima ex parte ſubducuntur in his febribus, quæ liquefaciunt, quibus fermè omnium aduerſiſſima, nocentiſſimaq́ꝫ eſt mulſæ potio, veluti & modo contrario potio aquæ frigidæ iuuantiſſima. Excrementum huiuſmodi ait à mulſa magis generari iјs, qui natura bilioſi, id eſt immoderate calidi exiſtunt, atque in his morbis, quibus viſcus aliquod phlegmone infeſtatur. Commune ſiquidem hoc nomen peculiare nunc factum eſt eorum, quæ inflammantur. Neq; enim propter ſcirrhum vel œdema febris incẽditur. Ergo, quòd in acutis morbis, de qbus agit Hippocrates, vbi tumor in viſceribus genitus fuerit, phlegmones ſymptoma ſit, non œdematis vel ſcirrhi, conſtat omnibus. Hos autem nunc μεγαλοσπλάγχνους appellauit, {quaſi viſceroſos dixeris.}

13. *Mulſa præterea, quæ dilutior eſt, ſputum educit magis, pulmonemq́; lenit. Meracior vero ſpumoſa excremẽta, atq; plus, quàm conuenit, valde bilioſa calidioraq́;, q̃; dilutior, agit magis.*

B Mel in acutis morbis bileſcere, atq; ob id nobis afferre moleſtiam antea dixi: Aquam præterea tarde penetrare, atq́ꝫ in hypochondrijs diutius morari, atque ob eas res fugiendam. At, quod ex vtriſq; miſtum ſit, conueniens redditur, quando ea conſtat temperatura, qua aquæ plurimæ tantum mellis permiſtum fuerit, vt viam aquæ paret, & ad diſtributionem agat. Nempe his ita temperatis, vrinæ facilius penetrabunt, ocyusq́ꝫ ſputum educetur. Quòd ſi mellis plurimum admiſtum fuerit, ſitim facit, & viſcoſum reddit ſputum. Atque ob eas res aquoſior mulſa tum ad ſputi eductionem, tum ad penetrationem vrinarum idonea magis exiſtit: meracrior vero ad ventris deiectiones. Nempe, quanto magis proritabit, tanto magis & velocius ſubducet. Clyſteribus ergo infuſa, quo meracior, eo magis excretoria reddetur. Cauſaq́ꝫ erit deiectionum, tum earum, quæ κατακορέως, id eſt ἱκανῶς, hoc eſt valde, bilioſæ exiſtunt, tum ſpumoſarum. Talia ſiquidem trahere magis poteſt, quia inteſtina tum mordet, tum deterget. Adde, ꝙ & in bilem flauam tranſiẽs ea occaſione bilioſorum excrementorum copiam ſimul adauget. quo fit, vt ipſius vſum non laudet Hippocrates. Declarat autem ex horum verborum adiectione, καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα. i. atq; plus, q̃ cõuenit, valde bilioſa. Nam μᾶλλον τοῦ καιροῦ dicere cõſueuit pro μᾶλλον τοῦ προσήκοντος. i. plus, quàm conuenit. Spumoſas item deiectiones & in prognoſtico damnauit.

C Et κατακορέως. i. ἀκράτως, hoc eſt ſyncere, bilioſa praua ſunt. Neque enim κατακορέως, neque ἀκράτως, ſed mediocriter talia eſſe oportet. Horum igitur non immemor, cum vel ex mulſa epota vel abſque ipſa quis ſpumoſa ſimul & ſyncere bilioſa deiecerit, febrem ſciueris eſſe, quæ liquefaciat, atq; ob id ab vſu mulſæ abſtineto, atq; in ptiſſanæ cremorem deuenito, ſignum quodpiam coctionis morbi quantumuis momentaneum ex vrinis obſeruans. Nam, ſi tunc frigidam dederis, maximo eris præſidio.

14. *Deiectiones autem huiusmodi habent quidem et alias, quæ graues sunt, offensas. Neque enim hypochondriorum extinguunt ardorem, sed excitant. Inquietationemq́; & iactationem membrorum faciunt. Inteſtina etiam ſedẽq; exulcerant.*

Conſueuit Hippocrates βλάβας, id eſt offenſas, σίνεα dicere, vt in libris de fracturis et articulis eſt demonſtratum. Nã σίνεσθαι Iones dicunt pro βλάπτειν, id eſt lædere. Immo et βλαβερά, id eſt nocua σινάμωρα ſæpenumero appellauit. Graues igitur offenſas habent (inquit) præfatæ deiectiones, id eſt pure bilioſæ ſimul & ſpumoſæ. Cõſueuit autem Hippocrates inter ſigna notasq́ꝫ, vocibus vti, tũ cauſarum, tum, quæ lædũtur, corporum. Deiectiones ergo huiuſmodi ſignificare commodius di-

D xiſſet. ſed habere dixit, quanquam corpora affecta læſiones habeant, cauſæ faciant, & ſigna indicent. Sed, quęnam ſint, quę à dictis proueniunt deiectionibus offenſę, ab Hippocrate audi ingente, Neq́ꝫ. n. hypochondriorum extinguũt ardorem: ſed excitant. Hoc aũt ideo dixit, q̃m ſæpius bilioſorũ deiectio hypochondriorum feruorem protinus extinguit. Quare in malignis maleficisq́ꝫ bilioſis adiecit, ꝙ talia excernentibus ipſis non extinguuntur, ſed omnino vice verſa increſcũt augenturq́ꝫ. Neq; ardor hypochondriorum ſedatur, quin potius vehemẽtior redditur. Adde, quòd ῥιπτάζονται, id eſt ἄσην & δυσφορίαν habent, id eſt implacidi inquietiq́ꝫ fiunt. Deiectiones ſiquidem huiuſmodi flammantis in hypochondrijs ipſis affectionis ſymptomata exiſtunt. Atq́ꝫ in inteſtinis ramentoſam parit acrimonia affectionem. Sanè affectiõis huius, quæ ſyncere bilioſa ſunt, cauſæ exiſtunt: eius vero, quæ in hypochondrijs exiſtit, ſigna. Verum Hippocrates, vt dixi, vocabulis cauſas indicantibus inter ſigna vti conſueuit.

15. *Sed horum auxilia scribentur.*

Quòd morborum ſingulorũ remedia ſe ſcripturũ dixerit, vt antea expoſuit, ſic & hoc in loco non minus. Verũ, ſi & q̃ libro huic poſt ſermonem de balneis adiecta ſunt, digna Hippocrate exiſtant, & q̃ in libris de morbis vel de affectiõibus ſcripta ſunt, ea inter exponendũ cõſiderabimus.

Qui

E 16. *Qui ergo in morbis huiuſmodi relictis ſorbitionibus mulſa potionis alterius vice vtetur, is multa fœliciter cōſequetur: ſic ei nequaquam præter animi ſententiam ſuccedent multa. Verum, quibus danda ſit, & quibus nō, & quā ob cauſam, iam magna ex parte eſt dictum.*

Significauit & nunc manifeſtiſſime ad morbi vſq; iudicationem ſola vti mulſa conſulens. Nēpe in ſolis, quæ colliquefaciunt, morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi vſq; iudicationem ſufficere non poſſit, ad ptiſſanæ cremorem perueniemus. In alijs vero ſolam exhibere mulſam eſt commodius.

17. *Damnata autem propterea ab hominibus eſt mulſa, quòd bibentes ad vltimū imbecillitatis agat, atq; ob id citā afferre mortem ſit credita. Verum id ob lāguentes ipſos dictum fuerit. Sunt enim, qui ſola vtantur mulſa, tāquam huiuſmodi exiſtat.*

* ἀποκαρτε ρέοντας.

Dicere ſumme à mulſa imbecillitari, & mulſam nullo pacto nutrire, vel exigue, idem non eſt. Quippe cum tria hæc inter ſe diſtent. Nam, quæ vires imminuunt, vt ſanguinis eruptio, deiectio ſuperflua, ſudor immodicus, & per accidens cibi abſtinentia, ſumme imbecillitare dicuntur. At, quæ nullo pacto nutriūt, vt aqua: ea virtutem neq; ſumme imbecillitare, neq; roborare quiſpiam vere dixerit, niſi id aliquando per accidens cōtingat. F Aqua ſiquidem non vt alimentum vires recreat, ſed bene vt medicamentum, ad temperamenti ſymmetriam, quæ propter ipſius immoderationem imbecilla ſunt, reducens. Tertio deinceps loco ſunt, quæ exigue nutriunt. quibus qui tātummodo vtitur, tametſi interire poſſit, non tamen tanq; vires imminuentibus, ſed tanquam eas non, quod ſatis ſit, roborātibus. Quo è genere eſt mulſa. Nam, ſiquis diebus quatuor cibo priuatus interire deberet, is mulſæ vſu non quintum modo, verum quoq; & ſextum attingere poſſet. Sermonem hunc & de melle intelligas. Nempe mellis natura mulſam ipſam inter modice nutriētia facit. Nam humiditatem non modo Hippocrates, verum quoq; & medicorum probatiſſimi ferè omnes cibi vehiculum non cibum cenſuerunt. Hæc ſanè eadem, quæ nunc dicūtur, de mulſa & melle ſcripſit non obſcure Hippocrates in ſequentibus.

18. *Sed hoc ita non habet.*

* ἀποκαρτε ροῦντας.

Non omnino ſiquidem verum eſt ægrōs ipſos propter mulſam mortem obire. Moriuntur etenim, & ſi aquam ſolam biberint: ſed, ꝙ exiguā corpori præſtet alimoniam, ob id ſolum vitam ſeruare non ſufficit. Quod etiam accidit, vbi quis ſolius ptiſſanæ cremorem perpetuo ſorbeat. G

19. *Sed mulſa, q̃; aqua, multo potentior eſt, ſola epota, niſi aluum perturbet.*

Indicare videtur per hanc vocem/potentior/quòd & aqua aliquam nutriendi vim habeat. euenit autem eo, quòd corporis ventriculi ariditas irrigatur, vt diu, qui aquam bibant, magis durent, quàm qui nihil aſſumunt. Secure autē, niſi aluum perturbet, addidit, de mulſa ſermonem faciens, illos enim iure peius habere facit propter euacuationem, quibus aluum pertubat, ſimulq; verbū id/perturbat/immoderatam ſignificat excretionem & non mediocrem. Scire quidē oportet mulſam crudam aluum magis ſoluere, coctam autem bene, magis nutrire. Hoc autē obiter à te ſit cognitum. Videamus autem, quæ deinceps ſcribit, vino mulſam comparans.

20. *Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior eſt, & quodam modo imbecillior.*

Sunt, qui dictionem ſcribant ſine hoc verbo/eſt/hoc pacto, Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior & quodam modo imbecillior. Alij pro quodam modo legunt/interdum/ad hunc modum, Cæterum vino albo tenui paucifero & inodoro, interdum quidem fortior, interdum autem & imbecillior. Sed ex omnibus vis eſt eadem atque idem intellectus. H Nam Hippocrates mulſam vino huiuſmodi quadātenus fortiorem, & quadantenus imbecilliorem dicit. Feci autem mentionem vini huius in ea, quam de vinis feci, tractatione. Quod tāquam neſcientis vice functus Hippocrates ſubticuit, ſed nunc quædam manifeſtauit tum ſubſtātiam memorans ex hoc verbo/tenui/tum virtutis imbecillitatem, cum adiecit oligophoro, id eſt paucifero. Vocatur ſiquidem oligophorū ſiue pauciferum, quod, vt bibatur, minima eget aquæ miſtione. Contrario autem modo polyphorum vel multiferum appellatur, quod, vt bene temperetur, multam exigit aquam. Æquiualenter dixeris, quod aquæ multum ſuſtinere poſſit ad temperatam miſtionem. Quod vero pauciferum appellatur, id fractum imbecillumq; & ad potum inutile redditur, ſi multa dilueris aqua. Atqui, quæ in vino hoc eſt carentia odoris, ea imbecillitatis frigiditatiſq; efficaciſſima exiſtit nota, quippe in hoc aquæ eſt aſſimilis: non ſecus, quàm fortis odor efficaciſſimum roboris ſignum. Vinum ſiquidem aquoſum læuiſſimā in ligno vitis habuit tranſmutationem: lęuiſſimam quoque & elementi terrei permiſtionem, ita vt aqua ſit, quæ tum paulum terræ calidéq; ſubſtantiæ aſſumpſerit, particeps've fuerit, tum leuiſſima in horum coniūctionem indiguerit confectione. Contrarium autem tum vinoſum, tum multiferum, neq; à læui confectione tale efficitur, vtpote quod ab aqua longiſſimo recedat interuallo. Qua de cauſa inſignem

A ſignem conſecutum fuit tum caliditatem tum odorem.

21. *Vini autem mellisq; meracitas ſi robur vtriuſq; contemplatus fueris, inſigne recipit diſcrimen. Nam, ſi duplā vini menſuram ad mellis delinctum quis biberit, a ſolo nimirū melle validior lōge reddetur, niſi ventrem turbauerit. Nempe multo plus ſtercoris deijcietur.*

In aliquibus [al]iquis cod. le[gitur] ἀσαφέςτ[ερον] i. obſcurius

Si mulſæ et non mellis dixiſſet Hippocrates, mānifeſtius enunciaſſet. Nam de mulſa hucuſque
egit, ipſamq́; vino ex aqua diluto comparauit, neq; ipſam per ſe: ſed, vt iuſta fieret comparatio, ob
id ſermonem ſuum ad mel vinumq́; reuocauit. Sunt autem, qui in huiuſmodi comparationibus
non reliquos modo volentes, ſed ſeipſos quoq; inuitos circumueniant fallantq́;. Cæteri meracio
ra purioraq́; experti non puris ſolis, ſed quouiſmodo temperatis vires cōtribuunt: Nō ſecus alij
aquoſiora experti, ex illis de omnibus quoquo modo temperatis ſententiā ferunt. Non ita tamē
de rebus iudicium eſt faciēdum. At, ſi iuſtam facturus ſis de ipſis comparationem, mulſam ad eo-
rum, quæ bibūtur, vinorum temperaturam in aquæ permiſtione, ita ex proportione exiſtimabis,
vt vinum non meracius & mulſa aquoſior fuerit. Sed, quoniam in miſtione proportionem exa-
cte ſeruare difficile eſt, ob id ad ea, quę vere immiſta & proprie ἄκρατα. i. pura appellantur, trāſtu-
B lit ſermonem Hippocrates, vino nullo pacto diluto mel ipſum comparans. Aitq́; duplū vini epo-
tum minus alere, q̄ mellis ſimplum. Verum, quoniam plura vinorum genera exiſtunt, non, quæ
fortia ſunt, caputq́; feriunt, & deſipientias creare poſſunt, in hoc exprompſit ſermone: ſed vinum
imbecillum aquoſumq́;. Melq́; ipſum huic comparans plus alere enunciauit. Cæterū, cū vini du-
plo mel dimidium comparare voluerit, non q́ ſolum vtrunq; per ſe et citra aquæ miſtionem ęger
ſumere debeat, aſſeruit, ſed, ſi poſt vtrunq; dimenſum, pro arbitrio ingerat, non minus †vtile eſt.
Poteſt ſiquidem, ſi res tulerit, mellis cyathum vnum vel per ſe accipere, vel aquę, quantum volet,
miſtum ingerere, atq; id quotidie bibere. Vel denuo vini cyathos duos diebus ſingulis, vt volet,
aqua temperatos. Tali ſiquidem experimento tum in plurimis ſimiliter in cæteris habētibus ho-
minibus, tum etiam in vno magis per idem temporis ſpatium cognoſcetur exquiſita vtriuſq; fa-
cultas. Si.n. mel non ex naturæ proprietate ventrem turbat, qui melle vtuntur, diebus pluribus
abunde ſufficient. Si ergo res ita habet, cur in principio orationis dixit Hippocrates, Cæterum
vino albo tenui paucifero & inodoro interdum fortior & interdum imbecillior eſt mulſa? Non
enim interdum fortior & interdum imbecillior, ſed ſemper fortior ſecundum nuper dicta vide-
tur. Quoniam prius, q̄ de comparatione iuſta diſtinxiſſet docuiſſetq́; citra diſtinctionem abſolu-
C to ſermone, bene & ſecure dixit, Inuenietur mulſa vino quadātenus fortior, & quadantenus im-
becillior. Si enim temperamenti vtriuſq; analogiam quis non diſtinxerit, interdum quidem im-
becillius vinum, interdum & mulſa eſſe videbitur. Verū, ſi hæc diſtinxeris, vt eſt dictum, atque
eam, quam mel in ventre facit turbationem contemplatus fueris: mulſam ad nutriendum validio
rem ſemper deprehendes, quàm vinum eadem proportione dilutum temperatumq́;. Quòd ſi &
ſtercus, quod ex mulſa ita moderatum excernitur, vt virtutem nō exoluat, adnotaueris: tibi etiā
magis ex mulſa copioſior videbitur nutritio, q̄ ex vino. Nam, et ſi duplum exeat ſtercus, laborās
tamen pluribus ex diebus mulſa ſufficiat: certe ad nutritionem mel vino tum potentius tum va-
lidius videtur.

† differt.

22. *Mulſa tamen poſt ptiſſanæ ſorbitionē epota valde replet, inflat, et hypochōdriorum viſceribus eſt inutilis. Sed, ſi ante ſorbitiones bibatur, non vt ſuperepota lædit: ſed iuuat.*

De ordine ait Hippocrates, quē in vſu mulſæ ptiſſanæq́; quis optime ſeruare debeat. Verum
vno mulſæ ptiſſanæq́; edoctus exemplo vniuerſalem hunc accipe ſermonem. Nā perpetuo prius
ingerenda ſunt, quæ & facilius corrumpuntur, & quæ ſubducuntur magis: Poſterius vero contra
D ria. Ptiſſana autem, q́ mulſa difficilius corrūpitur: & deſcendit tardius. Si ergo mulſa primo ſum-
pta fuerit, ex ea quędam ptiſſanę ad deiectionem fit prouocatio. Verum, ſi ptiſſana primum ſum
pta fuerit, ſubduci mulſa prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem cōuerſa, ptiſſa-
næ detrimentum afferet.

23. *Cocta aūt mulſa, facie quidem cruda longe eſt melior. ſplendida ſiquidē & tenuis & alba & pellucida exiſtit. Sed, qua ab ea euariat virtute, non habeo. Neq; enim eſt ſuauior, ſi mel bonū fuerit, imbecillior tamē & minus ſtercoris habens. Quorum neutro, vt auxilietur, mulſa opus habet. Cocta tamen probiſſime, vtendū ſi mel vitioſum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris. Nempe coctura plurimam malignitatum turpitudinem tollit.*

Tota dictione coctæ crudæq́; mulſæ differentias docet Hippocrates: ſed nullam deſiderat ex-
poſitionem.

DE OXYMELITE.

24. *Oxymeli vocatum potum, ſæpius quidem in his morbis commoditatem habere reperies. Nam ſputum educit, & facilem reddit ſpirationem.*

Καλούμενον id eſt vocatum, aut quod vocatur, & καλεῖσθαι. i. vocari, atq; his ſimilia adijcere Hip-

pocratem non ignoras:interdum quidem ꝗ hæc appellatio Græcis omnibus nullo pacto vſitata E
ſit:interdum vero quod improprie dicatur:atq; interdũ ꝗ artificioſum quippiam demonſtret. vt ἐπὶ τῶν κροταφιτῶν καὶ μασσητήρων μυῶν,id eſt tẽporalibus & maſticatorijs muſculis,declarauimus. Sed,ꝗ artificioſum nihil indicet oxymelitis appellatio,cõſtat omnibus.Appellationem igitur ex adiectiõe τοῦ καλεουμένου vel damnauit,vel tanꝗ inuſitatam indicauit.Põt aũt & vtrunq; feciſſe, nã forſan tunc primũ in commune cœpit vſum venire.Forſan & vocem damnat,tãquam ex ſolis aceto & melle cõſtare medicamentum explanantem,vel tanquam mellis differentiam indicantẽ. quaſi ita quiſpiam diceret.†Mel autem acetumq; tali ſunt prædita facultate.Ergo de verbi huius καλεουμένου adiectione nemo ignorat. quapropter ad id, quod vtile eſt, deſcendamus. Non.n.ex aceti mellisq; miſtione tantum oxymelitis eſt compoſitio:verum ex mulſa paulum aceti accipiente.Sed melius eſt,vt concoquatur.Nempe virtus aceti ita coctura imminuitur, vt mulſa quidem ab eo, cui miſcetur, auxilium ſumat,offenſam autem nõ habeat.Auxilium aũt in orationis exordio enunciauit,atq; ab his enunciabit.Offenſas vero ad dictionis totius calcem adijciet. Dictum eſt igitur in exordio,Sputum ſiquidem educit,& facilem reddit ſpirationem. Quæ autem deinceps ſunt,dictiones ſicuti, ab eo diſcemus.

† Græce τὸ μέλι τὸ ὀξὺ ... ναμιν ἔχει ... ἀνδε.i. Mel quod acid... eſt,tali eſt ... tum facult...

F

Tempora vero hæc habet. 25.

Καιροὺς,id eſt tempora, dixit,vel tempora, quibus ex conſuetudine vtendũ ſit,vel tempora, q̃bus iuuare ſoleat. Nempe & in hoc ſignificatu καιροῦ, id eſt temporis,appellatione interdum vti Hippocratem oſtendi.

*Quod valde *acre exiſtit,nihil mediocriter in ijs,quæ nõ facile educũtur, ſputis efficiet.Nã,ſi†{quæ detinẽtur} educeret,gutturq; lubricaret & veluti†{geſtiẽtem redderet,}pulmonẽ certe leniret.nempe ipſum molliret. Quæ ſi contingerent,maxime prodeſſet.Interdum vero accidit,cum valde acre fuerit, vt ſputum non educat,ſed viſcoſum reddat,afferatq; detrimentum.* 26.

* ὀξὺ.i.acid... & ſic vbiq. † τὰ ἐγχέρ...τα. † διαπτερώ...

In quibus acri oxymelite vtendum ſit,in his fieri aliq̃ ex eo offenſam docet Hippocrates.Nẽpe, in quibus nemo prorſus tali,quod acre eſt, medicamẽto vteret̃,tales recenſere offenſas ſuperfluũ eſt. Neq;.n.ſimpliciter de acri oxymelite ſermonẽ fecit,ſed aduerbiũ hoc κάρτα,id eſt valde, adiecit.quod λίαν & σφόδρα,id eſt admodum,vehemẽterq;,ſignificat.Tale igit̃ oxymeli nihil mediocriter in craſſis glutinoſisq; pulmonis ſputis efficere cõſueuit, in q̃bus eo ſolo quiſpiã vtatur, ſed ea vel ſecat,detergit,educitq;:vel facere id nõ valens,exiccat.Nẽpe, vt huiuſmodi medicamẽtum ſecandi vim habet, ita & exiccandi.vtimur aũt eo in craſſis pulmonis ſputis nõ tanquã exiccante(nempe hoc pacto detrimentum afferret)ſed tanquam incidente & detergente. Cum igitur hęc facere nõ valet,tm̃ abeſt,vt vtilitati ſit,vt ẽt maxime noceat.ſed,q̃n neq; ſecat neq; detergit,in ſequentibus docebit.Volo aũt impſentiarũ de ea,q̃ in multis reperit̃ libris,ſcriptura agere.Nõ.n. per σ,ſecundam huius nois μέσον.i.mediocriter,ſyllabam,ſed per ζ ſcriptam inuenimus,vt dictio tota talis ſit, τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μέζον ποιήσειν, id eſt,Quod valde acre exiſtit, nihil inſigne efficiet.Sed id falſum eſt.Nempe inferens magnum aliq̃ fieri ab eo iuuamentum, oſtendit interdum & detrimentum.Quare perpetuo inſigne quippiam facit,et nullo pacto leue paruumq;.De quo autem eſt verum dicere, ꝗ perpetuo magnum vel malum vel bonum facit, de illo melius nihil mediocriter ab eo fieri quiſpiam dixerit.

G

Potiſsimum autem ita afficiuntur,qui maxime pernicioſe habentes,neq; tuſsire,neq;, quæ intus continẽtur, excreare poſſunt. 27.

Sputa craſſa vehementer glutinari,nihilq; ab exhibito, quod acre ſit, oxymelite iuuari ait his contingere,qui maxime pernicioſe afficiũtur,id eſt quibus crudus ſupra modum exiſtit morbus. H
Nempe hi nihil expuunt.

Cum hæc ita habuerint,vires hominis perpende.Nam,ſi de eo ſperaueris,dabis. 28.

Poſtea quàm eos,qui maxime pernicioſe ægrotãt,ab acri oxymelite nihil iuuari prædixit,paucíq; ex ipſis adiuti liberentur,ob id & ipſius,quod rarenter contingit,non tacuit auxilium.Fit autem auxilium huiuſmodi ab acri ſupra modum oxymelite,cum ægri vires valent.Nempe, ſi non valent,non iuuabit,quod tale eſt oxymeli.Duorum ſiquidẽ alterum efficiet.Nam vel prorſus nõ ſecabit,ſed, quod glutinoſum eſt, glutinoſius reddet:vel diſſecabit, abſtergetq;. Verum ſubitam vniuerſamq; tum eductionem,tum vacuationem,quam molietur,non ſufferente natura continget ſtrangulari hominem.

Cum autem dare volueris,perquam tepidum,paulatimq; & non affatim dabis. 29.

Si æger ob ſputorum tum craſſitiem tum viſcoſitatem nihil expuerit, virtusq; valida fuerit, oxymeli dari iubet valde acre, paulatim & ἀκροχλίαρον,quod eſt ἄκρως χλίαρον, id eſt perquam tepidum. Id autem calidi frigidiq; exacte eſt medium. Nam,quod vehementem habeat facultatem

A tatem,propterea copioſe ipſum vno hauſtu offerre veretur.Pari modo & æſtate frigidum porrigere,vt antea præcepit,ideo timet,quia tum pleuritides tum peripneumoniæ,in quibus nihil expuitur,crudæ ſunt.Coctioni aũt perpetuo calidũ opitulatur conſertq;:frigidum vero renititur & aduerſatur.Sed quam ob cauſam calidum etiam oxymeli deuitat Hippocates? An ob morbi malignitatem malumq; morem,ne videlicet protinus ex tali potione cruda perſiſtat affectio, hominemq; à calido oxymelite ſiticulosiorem fieri contingat? Nempe,ꝗ ſymptoma hoc viſcoſum reddat ſputum,expoſuit. Tutius ergo mediocriter tepidum eſſe oxymeli arbitratur Hippocrates, vt pote qui calidi eam,quæ ſuccedere poſſit,frigidiq; de neceſſitate ſucceſſuram fugiat læſionem.

30. *Quod autem parũ acre eſt,os fauceſq; humectat,ſputum educit,& ſitim ſedat:qua occaſione hypochondrio viſceribuſq; eſt beneuolum,melliſq; inhibet noxas. Nempe,quod in melle bilioſum eſt,temperat caſtigatq;.*

Poſtea ꝙ de ſupra modum acri oxymelite ſermonem abſoluit,ad id,quod mediocriter acre eſt, trãſiit,humectare ipſum os fauceſq;,& ſputũ educere,& ſitim ſedare in textura orationis ingens. Nẽpe,quod omnia,quibus iuuari ęgritudines natæ ſunt,habet,id eorũ, quę nocere valẽt ob vim tẽperaturæ, nihil habet.Nam mulſæ tm̃ aceti eſt admiſtũ,vt, quod in ipſa bilioſum ſit,queat ſuffi-
B cienter κολάσαι,id eſt καθελεῖν & ταπεινῶσαι,id eſt caſtigare,inuertere,& ſupprimere. Nẽpe in quarto de ſimplicium medicamentorũ viribus dulcem ſuccum acri maxime potentia aduerſari monſtrauimus. Cum itaq; mulſæ facultas cætera quidem omnia,quibus morbi huiuſmodi opus habent, contineat,in vno autem duntaxat contraria,ꝗ.ſ.ſupercalfacta ipſa bileſcat:migrationẽ ſanè huiuſmodi permiſtio aceti cohibens,optimum efficit medicamentum. Nempe minime ſiticuloſum erit,atque ob id ſputa,quæ non omnino craſſa glutinoſaq; ſunt,facile educet.has autem, quę duo numero exiſtunt operationes, conſequitur partium oris fauciumq; humectatio. Qua vero occaſione hoc facit,ea tum lieni tum hepati maximam affert ſuauitatẽ,viſcera innoxie expurgãs.

31. *Flatum præterea diſcutit,& vrinas mouet.*

De mediocriter acri oxymelite adhuc differens, hæc protulit.Nam in pulmonis thoraciſq; affectionibus plurimo eſt vſui,maximeq; inſignẽ habet patrocinatũ ob metricã illam aquæ acetiq; & mellis permiſtionẽ.Tale ſiquidem oxymeli ſpiritum craſſum glutinoſumq; in hypochondrio ſecat:flatuſq; abrũpẽs,vias oẽs expurgat:atq; ad vrinas tum ſeroſa tum bilioſa agit excrementa.

32. C *Sed partem inteſtini infernam reddit humentiorem,facitq; ramenta.*

Eam,quæ ſupra id, quod ſecũdum naturã eſt, innaſcitur partibus, humiditatem, πλάδον Hippocratem nominare neminem ex nobis præterit.hoc igitur efficere ait oxymeli. Nam,quicquid craſſi glutinoſiq; ſucci ſuperius infarcitur,id abradit ſecatq;,atq; tãq̃ ad excretionem ſubducit.facile item & hac facultate ab iecinore facit excrementorũ eductiones, ita vt collectis ſuperioribus cunctis humiditatibus in inteſtinis ipſis & potiſſimum infernis,ob multitudinem quidem innaſcatur ea, quæ ſupra naturã eſt, humiditas,ob qualitatem vero inteſtini abraſio.Nempe et oxymeli detergente præditum facultate,tandem abradet inteſtinum.Eiuſdem quoq; eſt facultatis,quod cum oxymelite deſcendit chylõſum excrementum. Quapropter & ſine oxymelite,ſi aliquando exuperauerit,inteſtinum abradet.

In oĩbus an-
uis gręcis le
ur χολώδης
ſt bilioſum,
ita ẽt habet
tus tralatio.

33. *Interdũ aũt & in acutis morbis eſt inutile,& potiſsimũ,quòd non flatũ modo foras prodire vetet,verũ quoq; & reuerti faciat.Præterea & maxime vires frangit,& extremas infrigidat partes.*

In acutis interdum morbis abradi inteſtinum,bonum non eſt.Nempe ea,qua elici ramenta ſolent, affectio,partium,quæ in ſuperficie conſtãt, vlceratio eſt.Quæ cum talis exiſtat,ab irrumpẽ-
D tibus omnibus, & præſertim mordẽtibus,moleſtiam recipit inteſtinum.Quod affectũ, niſi protinus mordentia excreuerit,ad regionem ſuperiorem ea,quæ irrumpunt,remittit. Quo fit,vt ea occaſione flatus etiam ſurſum recurrat. Naturalem ſiquidem functionem circumſtringentem, exprimentemq; ſortita ſunt inteſtina,vt in commentarijs de facultatibus naturalibus eſt demonſtratum.Sed,quæ irrumpunt, à partibus, quibus continẽtur, reijci velõcitatis eſt opus.Cũ igitur ſuperne motus exordium habet,quæ continentur,deorſum habent excretionem. Verum, ſi motio inferne capit exordia,ſurſum feruntur. Quod ſanè in habentibus ſecundum naturam vſu venire videtur,cum ſcilicet vniuerſim raptimq; ſubeunte ad inferna inteſtina bile continemus excretionem,aut propter aliquam,quæ prompta ſit, negocij curam,quæ interpellari non poſſit,aut ꝗ non prope ſit,quo venter exoneretur, locus. Nempe tunc recurrere ſurſumq; ferri bilem ita percipimus, vt non adhuc excerni poſſit. Sunt,quibus ex huiuſmodi bilis recurſu ſtomachus male habet:alijs caput repletur,& ob morſum dolet:alij patiũtur vtrunq;. Hoc igitur pacto,quæ ramenta habet inteſtinorum affectio,deorſum interdum excernit celeriter, ægrorum moleſtiam nequaquã ſuſtinẽs.Interdum autem & à partibus inferioribus ad ſuperiores,vbi, quæ irrumpũt, non protinus ad ſedem prodierint, ſed is,qui ſedem circulariter ambit muſculus, tum contractus,tum recti inteſtini extremum ipſum abſtringendo complexus,principium motionis obſtri-

vetus inter-
s legit, hui9
tutis.

ctoriæ ex infernis partibus ad ſuperiores fecerit.Ob eam igitur cauſam non flatus modo, verum & excrementum in huiuſmodi affectionibus reuertitur.Contingit autem & vires offendi ob eũ, qui in tranſitu ipſo ſequitur, morſum.Nẽpe abradentia,tametſi, quod irrumpit, breuiſſimũ habeat morſum,vehementer tamen infeſtant.Scimus aũt dolorem omnem vires exoluere euerteréq;,atq; ob id partes infrigidare extremas. E

Et hæc ſola eſt,quam nouerim,oxymelitis noxa,quæ ſcribi digna ſit. 34.

Oxymeli mediocriter temperatum,noxas omnes,quæ ex mulſa,vino,& aqua emergunt,effugiſſe paulo ante eſt monſtratũ.Quòd ſi aliqñ nocuerit,ſolũ nocet,ꝙ abradat inteſtina:idq; facit in ijs,qui imbecillam habent facultatem,& pati idoneum inteſtinum.

Exiguum autem potionis huius nocte quidem & ieiuno ante ſorbitionem dare expedit,quanquam & à ſorbitione,modo longum interſit tempus,nihil vetet bibere. 35.

Vbi facultatem, quam habet,percurrit,ad rationem temporis,quo maxime ipſum quis porrigere debeat,in pręſenti peruenit†:& potiſſimum,cũ,qui oxymelite vti debet,is ſorbitionibus alatur.Nẽpe, vbi quis nõ ſorbitionibus,ſed potione ſola regat̃,tempus in illis poſtea docet.Ait ergo F in ſorbitione vtentibus illud duntaxat obſeruandum tempus,quo ſorbitio ingeri debet.Ptiſſanę autem cremor ſorbitio eſt:qui,vt corpus alat roboretq;, aſſumitur.Ad quæ confert, ſi nutritionis tempore ſolus in ventre contineatur.Nempe antea didiciſti cibos multiplices & præſertim facultate diſſimiles magnam progignere in ventre turbationem.Ob eam igitur cauſam non porrigẽdum oxymeli,niſi cremor concoctus fuerit. Qui ſi coctus fuerit,licet tum nocte tum appetente die ante ſorbitionem ſumere. Tẽpus autem inter ſorbitionem oxymeliq; medium ſatis facit,†ſi ptiſſanæ cremor vacuum ſimul & purum ex ea,quæ ab oxymelite facta eſt,abſterſione,ventriculum ingrediatur.

†Ex Græcis di.& tralatic veteri clari & primo qu tp̃s explicat, maxĩe qui ex ijs, qui ſo tionibus al tur, oxyme vti debeat. ſtea vero, non ſorbitiõ ſed potione la quis reg tp̃s quoq; illi exhibere beat, docet.

36 *Qui autem non ſorbitionibus,ſed potione ſola vtuntur,his non ſemper oxymelite vti expedit, † præſertimq; quòd inteſtina abradantur,fatiſcantq;,& ſuccumbant. Nam cum ſtercore vidua & deſtituta ſint,vacuæ item venæ,atq; ablatæ à melicrato vires,citius inducuntur.*

Qui victus rationem nõ ex ptiſſana,ſed ex potu ſolo ſibi inſtituunt, ijs non per totũ morbum eſt conueniens oxymeli,†quòd vehementius inteſtinum ipſum tum nudum tum humore alio deſtitutum abradat.Nempe à ptiſſana quodam modo inungitur, vbi eam aſſumpſerint, & cum corpus nihil à mulſa auxilij acceperit.Mulſæ autem auxilium,quod corporibus affert,cum de mulſa ageret,prædixit. G

†Antiqua tio hæc add quãtitas du horarum:q eſt, quia o meli pręce hoc ſpatio, penetrat ei⁹ ad vena pars eius d dit.ita vti ſanę cremo cuũ ſimul &.

37 *Quòd ſi potum hunc quidem multum per totum morbi tempus profecturum exiſtimaueris, paulum aceti, tantumq;,vt duntaxat ſentiri poſſit, infunde. ſic enim & iuuabit, & lædens, minimum lædet, & ea,quæ oportet,præſtabit.*

Cũ ſitim quidẽ mulſa inferat,ſputa aũt in brõchijs pulmonis cõtineãtur vel glutinoſa vel admodũ craſſa,tũc ſolo eſt vtẽdũ oxymelite.Neq; memoria excidat dicta hæc fuiſſe de ijs,ꝗ ſolo potu ſine ſorbitiõe vtunt̃.Si igit̃,vt dixi,ſolo vtẽdũ ſit oxymelite,paulũ aceti mulſę infundere cõuenit,vt aceti vſu cõmodoq; fruat̃,& fugiat,quod ab eo eſt,detrimẽtũ.Sed acetũ mulſæ cõmiſtũ excoquere oportet.Nẽpe hoc pacto ad nocendum imbecillius redditur.

†Pręſertim dẽ ob abra nẽ vel exa rationem i ſtini: ei.n. ſtercore ex ti magis vti hæc infera ſente vaſo inanitione ſtea vero melicrati res auferat.

38 *Vt autem in ſumma dicatur,ꝗ̃ ab aceto eſt acredo, picrocholis magis,ꝗ̃; melãcholicis,prodeſt.amara ſiquidem diſſoluuntur deſciſcuntq; in pituitam,cum ab aceto in ſublime attolluntur.Nigra autem fermentantur,attollũtur, & multiplicantur.Nempe atra educit acetum.* H

Picrocholas naturas appellat Hippocrates,quæ amarũ ſibi cõtraxerũt ſuccũ, cuius generis eſt bilis flaua.his idoneũ eẽ ait acetũ,quod melancholicis aduerſiſſimũ exiſtit.Nã & bilẽ nigrã acidã eſſe contingit,cum.ſ.præter naturam habente corpore & ſyncera & impermiſta fuerit. Nẽpe,cũ recte valet,plurimum quidẽ prædictæ habet qualitatis,non tñ exquiſitam ipſam. Reliqua dictionis manifeſta ſunt.Docet ſiquidem in ea,quonam pacto acetũ picrocholis,qui in temperamento calido cæteros vincunt,adiumento ſit:vtpote quod frigidum ſit.

†Tum qui inteſtinum dũ ſit, id ve mentius a dit : a ptiſ .n.quodam do inungi vbi eam ab pſerint: tũ melicrati v tatem co haudquaq ſumeret.

39 *Mulieribus autem longe magis,ꝗ̃; viris,aduerſatur acetum.Nam vterum dolore afficit.*

Quòd acetum ſuapte natura neruos offendat, teſtatur experimentum, & ratio demonſtrat. Nẽpe exangues ſunt,& ideo frigidi, facileq; ab his,quæ refrigerant ſimul & tenues habent partes,afficiuntur medicamentis. Læduntur præterea & à reliquis refrigerantibus omnibus: ſed, ſubſtantiæ aceti quod tenuium eſt partium,in eorum mergitur profundum:atq; in omnes ita penetrat partes,vt ne minimum quidem ex eis illæſum maneat. Sic igitur acetum neruoſas offendit partes.Vterum autem anatomici ferè oẽs neruoſum eſſe dicunt.Verum & abſque eorum adnotatione,quam ex anatomica inſpectione fecerunt, poteris & tu de eo ratiocinatione colligere.

Nempe

A Nempe ad maximam laxatur molem,& ad minimam contrahitur. Quantus etenim fœtus fuerit, tãtum ipſum perpetuo circulariter ambit. Impleturq́ꝫ ſpatium omne ab eo,etiam ſi fœtus paruus fuerit vel magnus,veluti venter à cibis. Sed ventris non magna eſt ad contraria permutatio,vteri autem maximæ. Plurimum autem dilatari laxariq́ꝫ neruoſorum proprium eſt corporum, & non carnoſorum.

DE AQVA.

40. *Aquæ,quæ in acutis bibitur morbis,nullũ ſanè aliud habeo, quod illi concedã officium. Neq;.n.in përipneumonicis tuſsim ſedat,neq; ſputũ educit.immo cæteris minus,ſiquis aquæ potione prorſus vtatur. Verũ,ſi inter oxymeli & mulſam paulum aquæ inſtilletur,ob qualitatis potionum tranſmutationem ſputum educit. Nempe intus inũdationẽ quãdã parit. Alias neq; ſitim ſedat,ſed amareſcit. Nẽpe ei,qui ſuapte natura bilioſus exiſtit,ea eſt bilioſa. Hypochõdrio præterea eſt infeſta malaq́;,atq; etiã peſsima bilioſiſsimaq́;,et vires maxime labefactat, vbi in vacuitatẽ venerit. Adde, ꝙ lienẽ auget iecurq́;,vbi inflãmata ſunt,fluctuatq́; & innatat. Tarde ſiquidẽ meat, ꝙ ſubfrigida et incoctibilis ſit,neq; aluum deiјcit,neq; vrinas mouet. Atq; ex eo quoq; nocua eſt, ꝙ ſtercoris ſuapte natura expers ſit. Quã ſi pedibus frigẽtibus aliqñ quis biberit,ea his omnibus multo magis nocebit,ad quoduis eorũ uenerit.*

* pleuriticis

B Neque incidẽdi vim habet aqua, vt acetũ:necꝫ calida eſt, vt mel:quod ſanè non calfacit modo, verum quoque & detergit, ſecatq́ꝫ. Tarde igitur iure optimo meat aqua,difficulter concoquitur, atque ægre deſcendit,quancꝫ alioqui & optima ſit,& culpa omni vacet. Nam,quæ vel limoſa,vel male olens,vel ſalſa,vel alterius cuiuſpiam medicamẽtoſæ qualitatis particeps exiſtit, ea nõ ſimpliciter eſt aqua,ſed cum tali quadam permiſtione medicamenti. vt ſi mel vitioſum, vel ptiſſanã, vel acetum,vel vinum,vel quippiam tale deſignaueris. Non.n.ex illo genus totum culpabis, ſed id ſolum, ad quod conuertis mentem. Cum igitur ſuper ſingulis,de quibus enunciat Hippocrates,ſermo de optimis ſit,ita & nunc intellige,ſingula, quæ dicũtur, ad optimam referens aquam. Ea autem puriſſima eſt,& omni aliena qualitate deſtituta. Hæc igitur quancꝫ optima ſit, multo tamen tempore in ventriculo manet,fluctuationesq́ꝫ plurimum parit. Quo fit,vt, cum bilioſus vẽtriculus fuerit,corrumpatur & illa. Præterea,& cum ex ventriculo ad ieiunum inteſtinum ægre perueniat,non facile diſtribuitur necꝫ in hepar,& minus in renes,thoracem,& pulmonem. Quo fit,vt necꝫ vrinas mouere nata ſit,necꝫ ſputum educere. Immo necꝫ per totũ corpus molitur tranſpirationes. Id nanque ſubſtantiæ,quæ tenuium ſit partium,opus eſt,calidæq́ꝫ,nõ frigidæ & craſſarum partium. Neque præterea ſitim ſedat,ꝙ in amplis tum ventris tum inteſtinorum animalis

C inſtrumẽtis plurimo maneat tempore:neque prorſus imas ipſorum penetret partes, necꝫ ariditatem humectet. Quòd autem non alat,antea eſt dictum. Quo fit,vt necꝫ facultatem vitalem roborare poſſit. Atcꝫ ea eſt cauſa,propter quam Hippocrates ad mulſam,oxymeli, & vinum ſe contulit,in ægris ab aqua abſtinens. Iam igitur ob eas cauſas nunquam ea quis vtatur. Vtuntur tamen & alij quidam medici,atcꝫ etiam Hippocrates:ſed hic minus,cæteri magis. Nempe, quòd cæteris perperam vtantur, circumuẽti, ad aquam ipſam recurrunt,quæ non inſigniter,quod præter animi ſententiam ſuccedat,habet,quando ne virtutem quidem. Sic enim Eraſiſtratus dicebat,"Fortes tum ciborum tum potuum facultates tempeſtiue quidem aſſumptæ maximum iuuamentũ: "intempeſtiue vero maximam offenſam afferunt. Quem autem vitioſum eſſe dico,tum oxymelitis, tum mulſæ, tum vini vſum, is quidem oritur & ob repentinas mutationes, vt ipſe oſtendit, & magna ex parte ob ſynceram, quæ à medicis fit,permiſtionem. Cum igitur ſeni cuidam ægrotanti quotidie vinum aquoſum exhiberem, quidam ex huiuſmodi medicis præſens,me vini minimum aquę ipſi inſtillantem contemplatus riſit,ęgrumq́ꝫ vinum non bibere,ſed duntaxat videre dixit, non ſanè intelligens miſtionis vini,quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam eſſe ſymmetriam,& aliam eſſe eius,quod ad opem ferẽdam miniſtratur. Nam vini omnino mini-

* manam. D mum veluti excitãtionem quandam, quæ ad diſtributionem aquam trahat, permiſcemus, quo duntaxat aquę tollamus ſynceritatem,non autem aquam vinum faciamus. Sunt autem plerique ex ſanis,qui vinum aqua dilutum bibant,ſed in his aquam guſtatu ipſo euincere non oportet,ſed vinum:in ægrotantibus vero adhuc magis,ita vt pauca ſit vini repræſentatio. Sic & de oxymelite pauloante dicebat, aquoſum laudans: Quòd item tutius quiſpiam ea vteretur, quæ aquoſa eſt mulſa. Nam ſyncera puraq́ꝫ, niſi ventrem ſubducere anticipauerit, magis nocebit, & potiſſimum in amaræ bilis hominibus,& his,quibus præter naturam tumefacta ſunt viſcera:in quibus & aqua detrimentum affert, cum plus iuſto in hypochondrijs morata bileſcit. Nempe & præter hæc omnia, quæ habet mala, ſtercoris adhuc expers exiſtens,nullo pacto aluum ſubducit. Aquam autem in principijs acceſſionum potam lædere,(quod manifeſtauit, cum dixit,Quam ſi pedibus frigentibus quis aliquãdo biberit,ea his omnibus multo magis nocebit) eorum eſt,quæ omnibus & nota & certa & confeſſa ſunt. Quando igitur bibi idonea eſt aqua? Cum ſcilicet potu ſolo æger vſus fuerit,nondum accepto ptiſſanæ cremore. Tunc enim in potionum aliarũ medio aquã tẽpeſtiue quis ingeſſerit,& præſertim cum ſiticuloſus æger fuerit. Nempe eam πλημμυρίδα quandam,id eſt humidi cuiuſpiam copiam abundantiamq́ꝫ facere ait. Quo fit, vt inter mulſam oxymeliq́ꝫ parum aquę exhibeat,quòd ijs,quæ expui debẽt,conferat ad humectationem. Immo,

& cum vinum grauiter nocet,tunc aquam propinant. Quonam autem pacto id enunciaturus ſit E
Hippocrates,audiemus.

Cum vero in huiuſmodi morbis fortem capitis grauitatem vel mentis læſionem ſuſpicatus fueris, à vino penitus eſt abſtinendū:aquamq; tunc dare oportet vel vinū aquoſum,flãuumq; & prorſus inodorum, atq; ab ipſius potione,aquæ exiguum ſuperbibendum.Nā hoc modo vini potentia caput mentemq; minus tentabit. 41.

*κιῤῥὸν, qd i-perius ver... fuluū, Ge... giluū verti...

Mens tentari lædiq; dicitur,cum æger febre correptus deſipuerit.Nunc ergo mentis læſionem deſipientiam dicit:in qua vino abſtinendū præcipit.Pari modo & in vehementibus capitis doloribus.De vtroq; antea eſt dictum.Sed impræſentiarum , vbi in prædictis ſymptomatis à vino oīno abſtinendum prędixit,conſequenter aquoſum flãuumq; oīno,& quod odore careat,dandum ait.Aquoſum quidem & inodorum dare bene dicitur,ſed flãuum non admodū recipio. Nā ad ea aquoſum albū melius exiſtit.Etiam vero in eam gratiā, cū vina talia ſunt,ſuperbibēdā confeſtim aquam tutius præcepit.Minus.n.(inquit)vini robur, quod vehemens eſt, caput mentemq; tentabit:ἅπτοιτο quidē verbo vſus ſibiipſi vſitato conſuetoq;,quo ἅψιν τῶν φρενῶν.i.mentis læſionem,ab huiuſmodi verbo,quod ἅψεως nomine hominibus vſitatius eſt,ſeſe feciſſe oſtēdit. caput autē mētemq; vino tentari ait,ꝙ propter caliditatem celeriter ad caput feratur, feruentesq; in corpore ſe- F
cum ferat humores.Qua autem ratione caput male afficit,ea & mētem. Nam in capite ſapere ipſum ſitum eſt,& ea animæ pars,quæ ratiocinatur.

In quibus autem maxime aqua vtendum ſit,& quando valde multa,& quando modica,& quando gelida,& quando calida:partim quidem antea dictum eſt,partim vero ſuo tempore dicetur. 42.

Eraſiſtratus quidem in libro de febribus malitioſe ſatis criminatur Hippocratem,diſcipulos ipſius prope accuſans Apollonium & Dexippum: quos ait cereos cyathos duodecim in ſextantali cotulæ cyatho effinxiſſe,atq; vnum ex his vel duos febrientibus admetiri. Verū Hippocrates nō hic ſolum,verum quoq; & in ante dictis potionibus oībus copioſius largius've manifeſte vti viſus eſt. Quod & in præſenti dictione liquido oſtendit inquiēs,In quibus aūt maxime aqua vtendum ſit,& quando valde multa.Nam & τὸ κάρτα πολλῷ,τὸ λίαν πολλῷ.i.valde & ſupra modū multa ſignificat.ſed ſanè ſatis erat dicere multam aliqñ dari aquam ſine adiectione aduerbij huius κάρτα,in oſtenſionem malitiæ Eraſiſtrati,qui de Apollonio & Dexippo mentionem facit,nec vllum horum librum oſtendere poteſt:nec Hippocratem ipſum intelligit aperte dicentem , Et quando vtendum valde multa . Quinetiam & ſuperiore oratione mulſam inter oxymeliq; aquam porri- G
gens vtilem eſſe ait,ꝙ πλημμυρίδα.i.humiditatis abundantiam parit. Scripſit & antea de mulſa & oxymelite aquoſis,quòd os humectant,& vrinas cient,non vtiq; cyathum horum porrigens, ſed quantitatem inſignem,qua & os humectari,& vrinæ cieri,&,quæ pulmonē infeſtent, expui poſſint. Præ terea & de oxymelite ita ſcripſit , Quòd ſi potum hoc & quidem multum per totum morbi tempus profuturum exiſtimaueris,adijciens hic multum.De malitia itaque Eraſiſtrati aduerſus Hippocratem dicta hæc ſufficiant. Cæterum recordemur Hippocratem, quo modo ante, ita & nunc polliceri ſe in morbis ſingulis propriam facturum doctrinam:cum hoc in loco victus inſtituendi artem non ſufficienter conficiat:ſed vniuerſalia ſola in exemplo morbi vnius, ſcilicet pleuritidis,proſequatur.

*De reliquis potibus,cuiuſmodi eſt hordaceus,& qui ab herbis viridibus,vua paſſa,vinaceis,pi*ris,cnico,myrtis, punico,& alijs parantur,cum horum aliquo vti intempeſtiuum fuerit,in morbo ipſo ſcribetur,vbi & de compoſitis agetur medicamentis.* 43.

*tritico.

Habet quoq; ſuam & hæc dictio doctrinæ alterius,quæ de morbis ſingulis ſit, promiſſionem. Verum,quicquid ſit,liquido conſtat vel libros,qui de ſingulorum acutorum morborum curatio H
ne ab Hippocrate ſcripti ſunt, non extare,vel prorſus non ſcriptos.Hi ſiquidem, qui nūc circūferuntur,præſtantiæ Hippocratis non ſunt.habēt tamen multa , quæ mentem ipſius oleant:veluti, & quæ huic libro adiacent ab eo,qui de balneis eſt, ſermone.Sed,vt dixi,de ſingulis in horum expoſitione commodius diſſeremus.

DE BALNEIS.

*Balneū in pleriſq; morbis confert:In his quidem perpetuo,in alijs vero nō:eſtq; quādo minus vtendū ſit,quòd imparatum homines habeant.Nam in paucis domibus parantur nĕ*ceſſaria,reperiūturq;,qui rem,vt oportet, curent. Quòd ſi exacte quiſpiam non lauetur,non mediocrē incurret noxā.Tecto ſiquidem eſt opus, quod fumo careat, copioſa item aqua,& crebra lauatione:ſed quæ immediocris non ſit,niſi res ita poſtulauerit .* 44.

*ἄρμενα. †ὡς ἐν ταῖς οἰκίαις ἔτι ἑψομαινομένου τοῦ ὕδατος ἐν λέβησιν ἐπιχεομένου τῶν ἐμβάτων ὡς πυέλοις, εἶξιν ἀχει. q[illegible] verborū ſ[illegible] tiam optii[illegible] deſ expreſſe vetus tralatio. ſignificans ꝙ hoīes adhuc qñ volebāt balneari, calefacbāt aquam in [illegible] & fundeba[illegible] in tinam, inde ſedeba[illegible] in illa tina.

Balnea huiuſmodi,temporibus Hippocratis nondum parari videbantur. Nempe dicere paucis in domibus parari neceſſāria,& reperiri,qui rem probe curent,opusq; præterea tecto eſſe non fumoſo,copioſa aqua,& quæcunq; deinceps dixit:† ꝙ item in domibus calefiat adhuc intra lebetes aqua,labriſq; infundatur,argumentum habet.Quòd autem in fine dictionis ait, crebra opus eſſe lauatione,ſed quæ immediocris non ſit,niſi res ita poſtulauerit, ſi vtique memoria non exci-

dat,in

Nam ipſe di- t,quinā ſint, u &c.

A dat,in ſequenti doctrina obſeruabimus.† Nam ipſe inquiet,Sūt, qui immediocri aliquando egēt lauatione:id autem eſt,cum æger multa,dum lauatur,perfunditur aqua.Quod ſi dicere ipſe nō videatur,nos ipſi non ſimpliciter quidem,neq; vt inciderit,ſed cum eorum, quę ab ipſo ſcribuntur, conſequentiæ obſeruatione percunctabimur.

45. *Neq; etiam abſtergere oportet.quòd ſi aliquando abſtergendū ſit,calido aliquo,atq; multiplici plus, quàm exiſtimetur, vtendum abſterſorio,perfundendaq; aqua multa,& celeriter poſt perfundenda.*

Nullus æger,cum lauatur detergi expoſtulat,niſi ſordidus ſit,& pruritu vexetur. Nempe,qui ægrotant,aqua citra laborem omnem læſionemq; prolui debent. Deterſio autem purgamentis fit tum mordentibus tum ſiccantibus.quo fit,vt ea tum virtuti tum vſui balneorum aduerſiſſima ſit.Si vero æger detergi debeat vel propter ſordes vel propter pruritum,vim medicamenti deterſorij multa admiſta aqua , immiſſo quoq; oleo exoluere oportet. Quocirca inquit Hippocrates, Atq; multiplici plus,q̃ exiſtimetur,id eſt,q̃ ſanis conſuetum ſit,vtendum abſterſorio. Nō.n.ſubſtantiam medicamenti abſterſorij in ægris multiplicem accipiendam præcipit, cum non abſtergere magis,q̃ abſtergere velit: ſed deterſorij quantitatem in ægris multiplicem fieri iubet per aquæ

Al.μίξιν ideſt ixtionem.

B adau*ctionem.Ea ſiquidem ratio detergentia quoq; vitare præcipit non excitante vel ſorditie vel pruritu,acribusq; ipſis & ſynceris non vtendum. Sicut autem multitudine aquæ admiſtæ exoluit detergentis medicamenti acrimoniam, eodē modo totius deterſorij vim exoluit, ſuperinfundens ſtatim multam aquam calidam puramq;,atq; deinceps aliam.

46. *Via ad ſolium breuis ſit.*

Cōmune id eſt,ſiue in balneo hoīem laueris,ſiue in domo aliqua extruxeris pyrā,et labrū aqua impleueris.Quod & nunc in caſtris fit ſæpius,cū lauari quempiam deficiēte balnei loco oportet.

47. *Faciliſq; tum ingreſſus tum egreſſus.*

Prorſus ſiquidem citra fatigationem laſſitudinemq; ægrum ſeruare iubet.atq; ob id ſolium facilem tum ingreſſum,tum egreſſum habere voluit.Id proculdubio fiet, ſi paries,qui aquam continet,neq; ſublimis,neq; anguſtus fuerit.Maxime autem laudabile & à labore omni alienum eſt, quod in aquarum ſponte naſcentium conficitur lauacris. Nempe ſolia humilia ita depreſſaq; prope omnes conficiunt,vt nihil ſolij pauimento,quod prope eſt,emineat.

C

48. *Qui lauatur,componat ſeſe,taceat,& nihil agat:ſed cæteros tum perfundere tum abſtergere ſinat.*

Hæc quoq; prædictis ſimiliter,vt æger non laboret,conferunt.Nempe & ægrotantis quies, vt corpus in balneo tum laxius tum mollius reddatur,eſt idonea.Nam,cū mouetur corpus, muſculi tenduntur,tenſi vero minus tum molliuntur, tum relaxantur.

49. *Multæ quoq; aquæ miſturæ parentur.*

Cum Hippocrates inquit, καὶ μετακέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι.i.multæ quoq; aquæ miſturæ parētur,poteſt vnico legi verbo,μετακέρασμα, atq; intelligi hæc præpoſitio μετὰ per ſe, & ſeorſum κέρασμα.Nam Hippocrates non in hoc ſolum libro,verū et in alijs,Ionum more per defectū vti præpoſitione μετὰ videtur.Plene aūt atq; integre ita legetur,καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἡτοιμᾶσθαι, id eſt multæ quoq; poſt hæc aquæ miſturæ parentur. Siue aūt quis vno intelligat verbo μετακέρασμα, ſiue diſtinguat diſtrahatq; pro μετὰ ταῦτα κέρασμα,vna eſt dictionis vtriuſq; intelligentia. vult ſiquidem miſturā parari,eū, qui in labro lotus eſt, perfuſurus. quod medici huius temporis oēs efficere conſueuerunt,cum ægrum lauerint. Neq; enim in ſolium frigidum ingredi permit-

D tunt,ſed tepida perfundūt aqua. Alij labra tota aqua huiuſmodi replent. Nam, vt corpus,tum laxius,tum rarius,calida lauatione eſt redditum:ita rurſum quiete paulatimq; contrahere ipſum,et cogere,& denſare in animo habet.Nempe id ad virtutis robur confert,facitq;, vt nō facile homo læ-datur,*niſi ſubita q̃dam in ambiente aere fiat ad frigidum permutatio. Ob id,qui recte valent, à balneo calido ſeſe in frigidam proijciunt aquam.Sed,qui ægrotant, contactum frigidæ non ſuſtinent citra læſionem.Quapropter frigiditatem calidæ miſtione frangimus.Miſtionis aūt quātitatem inueniemus,in primis,quidem ſi corporis affectionē inſpexerimus:deinde et propriam laboratis naturam,ætatemq;,& anni tempus,& regionē,& præſentem cœli ſtatum.Melius aūt faciēt, qui à calido balneo tepidas non minus trium generum aquas,quæ inter ſe differant, parabunt:vt prima quidē admodū tepida ſit,ſecunda vero minus:& tertia adhuc, quæ magis ad frigidū declinet.Tale aūt quippiam velle viſus eſt Hippocrates,cum præcepit miſturas parari. Nempe,quod paratur,id non ſimpliciter modo multum,verum & varium multiplexq; eſſe eſt melius, vt paulatim à calido ad frigidum procedatur,cum ſubitam ad contrarium mutationem æger non ferat.

*ἀλ.ἥ.

50. *Celereſq; faciant perfuſiones.*

Ταχέας.i.celeres, referre oportet, non ad eam ſolum, quæ in perfuſione fit,actionem: verum

quoque & ad illud, quod actiones interiacet, ſpatium: Vt primam inter perfuſionem ſecũdamq; E parũ ſit interualli. Quòd ſi quis proprie nominauerit, non ταχέας.i. celeres, ſed πυκνὰς.i. frequentes, dixerit. Quanquam apud veteres vſus horum nominum πυκνοῦ & ταχέως confundatur. Nam aliquando πυκνὰς, id eſt frequentes actiones, ταχέας, id eſt celeres vocant.

Et ſpongijs pro ſtrigili vtantur. 51.

Neq; ſtrigilibus in ægris ipſis, neq; ſpongia medici huiuſce temporis vtuntur, ſed à balneo eos linteo contegunt: alij veſtibus & potiſſimum puris,* vt plurimũ ſudent, obuoluunt. Sed non ſemper ægrum ipſum à balneo copioſe ſudare conuenit. Nempe ſępius laborantem ad balneum non vacuandi corporis gratia ducimus: ſed prorſus cõtrariam ob rationem, vt ſcilicet humectetur, madeſcatq;, quod immoderatius exaruit. In talibus igitur neq; intus in balneo ſunt expectandi ſudores multi: ſed quàm citiſſime labri aquam ingredi, & poſtea egreſſos reſiccare expedit.

* ἀγνάπτοις

Et non valde ſiccum perungant corpus. 52.

Oratio hæc ſuccedit quidẽ huic, Et ſpõgijs pro ſtrigili vtanť. Sed, q ſermonis proprietatẽ contẽplatus fuerit, is de vnctionis in balneo vſu intelliget, ne eorũ, quæ de neceſſitate dicenda ſunt, qppiã prætermiſſum eſſe videať. Nã, vbi poſt balneũ ſpõgia aquã deterſit Hippocrates, obſcurũ quidem eſt, ſi corpus vnxerit: bene tñ ægri corpus, cũ humidum exiſtit, nõ perungendũ eſſe cõſtat: niſi quiſpiã dixerit, q Hippocrates hoc ipſum oleũ, quod cũ aqua eſt, reſiccet. Eſt igitur vtile, vt de vnctionis in balneo vſu diſcutiatur: ſed neceſſaria magis eſt ſuper vnctionis tempore diſcuſſio, ſi oleũ perfundere cõueniat, vel vbi, q lauatur, ſudauerit: vel cũ ſiccus adhuc eſt, confeſtim, vbi ſeſe exuerit, & prius, q̃ ſudauerit: vel horũ neutrũ fuerit, ſed vbi humeſcere cœperit. Sanè, quicũq; eorum meminit, q̃ de olei facultate in ſimpliciũ medicamentorũ tractatione dicuntur, is exacte nouit optimum eſſe olei vſus in ijs, qui lauantur, tps, quod tertio dicitur loco. Nouitq;, quonã pacto calfactum corpori exhibere conueniat. Nempe id corpus mollius reddit laxiuſq;: cũ frigidũ ſuo contactu non ſolum horum neutrum efficere natum ſit, ſed et eos, qui lauantur, frigentes reddat. F

Caput vero ſpongia, quoad maxime fieri poterit, reſiccare oportet. 53.

Quòd in balneo caput curioſe reſiccandũ ſit, vt ne minimum quidem ſuperſit humiditatis, nequaq̃ eſt ambiguum. Nam, quicquid relinquiť, refrigerare conſueuit. Nõ tñ, à ſpongia vt fiat, effici poteſt, niſi ſtatim ab initio poſt miſturarum vſum. Capitis tñ aquam linteo reſiccare eſt melius. G

Neq; caput ipſum mõ, verũ & extrema, & quamuis aliã partẽ corporis à frigoris iniuria prohibere conuenit. 54.

Dixiſſe id per ſe ſeorſumq; parum eſſe mihi videtur. q.n. pars nulla omnino nuda eſſe debeat, cum à balneo aquam eorum, qui lauãtur, reſiccant, conſtat liquido omnibus. Nam, quę ita denudantur partes, cito eas refrigerari nemo ignorat.

Lauari quoq; is non debet, qui nuper vel ſorpſit vel bibit. 55.

Non in ægris modo, verum quoq; & in ſanis, nullus confeſtim à cibi vel potus ſumptione lauari debet. Nã, qui biberunt, his caput repletur. qui vero cibũ ſumpſerunt, his non caput modo, verum & corpus totum, alimoniam ad ſe prius, q̃ concocta fuerit, trahens.

Neq; confeſtim à balneo ſorbendum, neq; bibendum. 56.

Sedata, quæ ex balneo eſt, turbatiõe, tum eſſe tum bibere melius eſt, veluti & cõpoſita ea, quę ab exercitatione oritur. Nam cibum protinus vel potũ ſumere, caput replet, deuoratumq; interdum ſuperfluitare facit. H

Magni autem admodum pendere oportet, ſi æger, cum recte valuit, balneum valde affectauit, & lauari fuerit aſſuetus. Nempe tales magis appetunt, iuuanturq;, cum loti fuerint, adeo vt lædantur, ſi non fuerint loti. 57.

Demonſtrata ſunt hæc per totum ferè horum commentariorum ſecundum, vbi dictiones expoſuimus, in quibus parte prima conſuetudinum vires enarrauit.

Peripneumoniæ autem magis, q̃; ardenti febri, cõfert. Nam lateris pectoriſq; & dorſi mulcet dolorẽ, ſputũ maturat, educitq;, & ſpiritũ facilem reddit. Laſſitudines tollit, mollit articulos & cutem per ſumma apparentẽ, vrinas ciet, capitis ſoluit grauitatem, & nares humectat. {Tot ergo inſunt balneo bona, quibus omnibus eſt opus. Cæterum, ſi in apparatu re vna vel pluribus defectum ſit, metus eſt, ne nõ proſit balneũ: vnũ ſiquidẽ horũ, quoduis fuerit, ſi à miniſtris non, vt oportet, præparetur, valde lædit.} 58.

Quare peripneumonias magis, quàm febres ardentes, iuuet balneum, oſtendit Hippocrates, cum inquit, Nam lateris pectoriſq; & dorſi mulcet dolorem, ſputum maturat, educitq;, & ſpiritum facilem reddit. Ob hæc etenim omnia peripneumonicis maximo eſt præſidio. Sanantur ſiquidem, qui contenta in pulmonibus ſputa expuunt. Pleuritici quoque ob doloris mitigatio-

nem

A nem valde iuuãtur. Quaꝓpter duorum alterum: nempe vel ita ſcribendum, Peripneumoniæ autem & pleuritidi magis, q̃ ardẽti febri, confert: vel in peripneumonia pleuritidẽ ſubaudire oportet. Nam pleuritis dolorem in latere habet: Peripneumonia non habet. Cæterum, cum peripneumoniꝭs magis, quàm ardentibus febribus conferre balneum inquit, docet quoq; & æſtuantibus quibuſdam auxilio eſſe. verum oratio hæc diſtinctionem expoſtulat, quam nõdum efficere poſſumus, quia tempus, quo lauari ægrotantes velit, non definierit. Vbi autẽ ſequenti dictione enarrãtem Hippocratem, quoſnam haudquaquam lauare velit, intellexerimus, ad balnei tempus ita perueniemus.

59. *Qui in morbis aluum plus iuſto humidiorem habent, ij nõ ſunt lauandi, neq; hi, quibus magis, q̃; decet, detinetur, & ſoluta non ſit, neq; quibus vires languent, nec cibũ faſtidientes, nec nauſeabundi, nec billoſa ructãtes, nec quibus ſanguis è naribus profluit, niſi minus, quàm decet, fluxerit, nec, quod decet, te latuerit. Nã, ſi minus, quã decet, fluat, lauabis, & ſi vniuerſum corpus in cæteris, etſi caput dũtaxat iuuerit. {Si igitur apparatus hi cõuenientes fuerint, ægerq; fœliciter balneum ſuſcepturus ſit, quotidie lauare oportet.}*

Quibus complura per ventrem ſubducunt, his balneum ſiſtit, ea ad corpus vniuerſum reuel-
B lens: atq; hac occaſione detrimentũ affert. Quòd autem, qui nullo modo deiecerunt, eos antea vetuſtam fęcem euacuaſſe melius ſit, nemo ignorat: ſicuti, neque ꝙ γεγυωμένους, hoc eſt, τοὺς καταλελυμμένους, id eſt quibus iam non vigent, ſed ceſſant vires, balneum amplius euertit. Ait præterea & ἀσώδεις, id eſt cibum faſtidientes, et nauſeabũndos haudquaquã lauandos. Nempe hos viribus ita defici metus eſt, vt ſuccedat ea, quę ſtomachica appellatur ſyncope. Succedunt his, quibus os ventriculi bile redundat, quos nota indicauit inquiens, Nec biliosa ructantes. Pari modo neque eos lauare cõuenit, quibus profluit abunde è naribus ſanguis. †Nam, ſi minus fluxerit, lauare eſt conſentaneũ. Hi aũt ſunt, qui etiam largo egent balneo: vt ſanguis, qui in capite eſt, vehementius moueatur. Cõſimiliter lauabimus, ſi ſanguis nullo pacto erumpat, & erumpere debeat. Ex adiectione autem huius ſermonis, Et ſi vniuerſum corpus in cæteris, & ſi caput duntaxat iuuerit, clarius adhuc ſignificauit, quonam pacto ſæpius in domo calfacta ęgrum abſq; labro collocent, & caput duntaxat citra reliquas corporis partes calida perfundant aqua.

Ex antiquis ...ic. græcis & ...ralatiõe ve... hæc adden... immodera... ime enim ip... profluet ſan... s.

60. *Lauandi autem cupidos ſi quotidie bis laueris, nihil nocebis.*

Qui Victori Romano principi librum de victus ratione Hippocratis tradidit medicus, is di-
C ctionem hanc & alias quaſdam decurtatas ſcripſit. ſicuti & illam, in qua dicit: † Non protelentur primi ſorbendi dies. Præterea & † Qui bis die cibum ſumere ſunt aſſueti, his bis dare oportet. Verum vtriuſque harum dictionum dimidiam partem ſubtraxit. ſed præſentis quidem nihil, tẽpus vero nõn adiecit, vbi φιλολουτροῦντας, id eſt lauandi cupidos, eos intelligit, qui cum ſani ſunt, lauari gaudent, atque ob id ſæpius lauantur. Nempe hi, cum lauantur, eum accipiunt, qui ex conſuetudine eſt, ſcopum. In ſequẽtibus autem ab Hippocrate tempus, quo ægros lauari velit, audiemus.

...ide tex. 41. ...i. 2. vbi ad ...bũ interp̃s ...duxerat. pri... dieb⁹ qua... ſorbitione, ...uaquã eos ...emus, qui... &c. ...ex. 20. libri ...mi.

61. *Tutius autem longe balneo vti poſſunt, qui tota vtuntur ptiſſana, quàm qui ſolo vtuntur cremore. quãquam & ij interdum vti poſsint: minimum autem, qui potu ſolo vtuntur.*

Tempus, quo lauãdum ſit, hoc in loco patefecit Hippocrates. quod ſi ab initio pronunciaſſet, multa ſanè, quæ loco medio dicta ſunt, non obſcura & ambigua eſſent. Ptiſſanam ſanè totam porrigunt ijs, qui mitius quietiusq; habent: ſolum vero cremorem ijs, qui deterius degunt: verum ijs, qui periculoſius acutiusq; laborant, potus ſolos. Quòd autem toto in hoc commentario de thoracis pulmoniſq; affectibus egerit, plurima quidem exempli vice in his morborum partibus & præ
D ſertim pleuritidis vniuerſalia præcipiẽs, ſæpius eſt demonſtratum. Eſt expoſitum quoque, quonam pacto coctis morbis ptiſſana vti velit. Eo igitur tempore etiam balneum ſine periculo cõciliatur, vtpote quod ad ſputorum, quæ in thorace & pulmone continentur, expurgationem maxime conferat. Qui igitur ita habẽt, &, quæ ex conſuetudine eſt, acceſſerit indicatio, his lauationẽ duplicare nihil prohibet. Ait præterea balneum ἥκιστα, id eſt minimum iuuare eos, qui ſolo vtũtur potu. vbi ἥκιστα ἐλάχιστον. i. minimum ſignificat, & non, vt quidam aiũt, οὐδαμῶς, id eſt nullo pacto. Nam inferens, inquit,

62. *†{Sunt aũt & ex his, qui vti poſſunt.}†{Ex his autem, quæ ante ſcripta ſunt, quoſnam in ſingulis viuendi modis iuuaturum ſit balneum, & quos non, conijcere oportet. Nam, quibus aliquid eorum, quæ balneum & bonum reddere & iuuare poſſunt, deeſt: hos lauare non expedit. Quibus vero nihil deeſt, ſignumq; adeſt ipſis, in quo lauare conueniat: lauare oportet.}*

...ęc verba in ...l. antiqs & ĩ... latiõe vete... cõiungũtur ſuperiorib⁹ ...rbis Hippo... ita vt vnũ... taxat ſit cõ... ...nt. ...õ ſunt ĩ ve... ...ib⁹ cod. nec ...tralatione ve... i.

Non adiecit autem, quando hi balneo vti poſſint, ſed nos, qui ſententiam ipſius ſequimur, dicemus. Potum ſolum his exhibet Hippocrates, quos acuti infeſtant morbi, vbi vires ad morbi vſque vigorem, qui interdum cum ipſa coctione exiſtit, veluti in morbis thoracis, pulmoniſq;, ſuffecturas ſperauerit. Coctis ſiquidem, qui affectum progignunt, humoribus, confeſtim excreabunt.

bunt.Quòd ſi, qualia oportet, ſolum expuere cœperint, in neutro adhuc modorum neq; in affe- E
ctu,neq; in ſymptomatis morbus augebitur. Nam ſæpius affectio ipſa,qua laborant,mitior qui-
dem exiſtit,ſed ſymptomata augentur, vt in phlegmone obſeſſis particulis quo ipſe inqt modo:
Cum pus conficitur,tunc dolores & febres fiunt magis, q̃ cum factum fuerit. Sæpius autem mu- »
tuis exultant incrementis decremẽtisq; ſymptomatũ magnitudines,et ea,q̃ affectionis eſt:fitq; id
in his phlegmonis,in qbus pus effluit,quod iã eſt confectũ,vt in vulneribus quibuſdam fieri con
ſueuit,& in peripneumonijs pleuritidibusq;. Poſſunt ergo in his morbis & hi,quibus potus ſo-
lus vſui eſt,non inutiliter lauari. Nempe dolorem ipſorum balneum mitigare ait,& ſputa matu-
rare.Sed ſanè vacuato prius corpore id factitandum. Sciuerisq; in vniuerſum de balneorum vi-
ribus,ꝙ,ſi non antea vacuato corpore exhibeatur,membris affectis fluxionem parit: vacuato au-
tem ſi exhibeatur,coctionem iuuat. Nempe corpore toto ante vacuato adhibitum, aduacuato-
riam obtinet facultatem.Quo fit,vt ex febre ardente laborantibus, his tãtum opituletur, qui ſine
tumore vel phlegmones vel eryſipelatos laborant, feruente in ipſis per totũ corpus bile. Quòd
ſi coctionis ſigna habuerint,his multo magis conferet. Verum,ſi ardens febris ob ſalſam pituitã
putrefactam oriatur,aduerſiſſimum illis eſſe balneũ ſcire oportet. Neq; enim pituitoſus humor,
vt bilioſus, per cutim euacuatur,propterea ꝙ tum craſſus tum glutinoſus ſit, neq; extinguit lõga F
egens concoctione.

Non ſum immemor verborum Hippocratis,quę in principio libri huius hoc refert pacto:Quę
aũt medicum ante animaduertiſſe ægro non referẽte oportet,plurima dimiſſa ſunt. Hæc ſiquidẽ,
qui Hippocratem dogmaticum eſſe putant,locos affectos eſſe dixerunt,& affectiões ipſorum, &
cauſas.Sed, qui Hippocratem empiricum eſſe exiſtimant,anni tẽpora eſſe,regiones,ætates,& am
bientis nos aeris conditiones affirmauerunt.Hæc equidem omnia,tum quæ à dogmaticis, tum q̃
ab empiricis dicuntur,vtilia eſſe non ignoro. Verum ſcopos multos hoc in libro recenſens Hip-
pocrates,ad quos quis reſpiciens victus formam inuenire poſſit, nullius eorum, quæ dicta ſunt,
præter quàm conſuetudinis,mentionem fecit.Sed ſanè non nulla, quæ reminiſcentiam exigunt,
præpoſuit.Atq; ob id ſermonem ſum remoratus,vt hac,quæ breuis ſit,interpretatiõe eos,qui to-
tum legerunt librum,habeam ſermonis huius per intelligentiam aſſecutores. Vnus ſanè & præ-
cipuus ſcopus,tanquam in exemplo pleuritidis,talis in dictiõe ab Hippocrate enarratur:Siquidẽ »
ſiccior fuerit morbus,quàm vt quiſpiam putauerit,non multum dare oportet,ſed ante ſorbitionẽ »
vel mulſam,vel vinum,vtrum magis auxiliaturum putaueris,propinare conuenit. Poſt hæc dein »
ceps ait, At, ſi os madeſcat, &, q̃ à pulmone expuuntur, talia ſint,qualia eſſe oportet, ſorbitionis G »
quantitatem,vt dicam ſummatim,augere conuenit. Verum tum hæc,tũ quæ ſerie continuata di-
cuntur,non ſunt à gnidijs ſententijs definita.Poſt hæc & morbi coctionem animaduertendã eſſe
ait Hippocrates, qui ſanè ſcopus totius propemodum eſt Hippocrati ſpeciei victus inſtituendæ,
atq; earum,quæ in ea particulariter fiũt: permutationum. Alias quoq; & ſubinde apponit defini
tiones,quæ tales ſunt:Quibus enim cibus ſtatim incluſus eſt, ſiquis non vacuato eo ſorbitionem
dederit,dolorẽ,ſi adeſt, adaugebit,&, ſi non adeſt,protinus inducet.Et amplius. Præterea,ſi late- »
ris dolor aſſiduus eſt,calidisq; fomentis nõ remittatur,ſputumq; non procedit, ſed extreme citra »
coctibilitatem glutinoſum ſit,niſi quis dolorem vel alui ſubductiõe,vel ſecta vena pro vtriuſuis »
ſignificatione ſoluerit,ptiſſanam autem ita affectis dederit,præcipitem aget in mortem. Proinde »
& rurſus definiens,ait,Si nuper paſto cuipiam,& alui oneribus haudquaq; purgato febris vel cũ »
dolore,vel ſine dolore inceperit,à ſorbitione tantiſper eſt temperandũ,donec cibum ad infernam »
inteſtini partem deſcendiſſe coniectum ſit.Tum rurſus:Si nuper cibato cibus prior non deſcen- »
derit,virtusq; valida fuerit,& floruerit ætas,ſubluere oportet:Si vero virtus imbecillior fuerit,ba »
lano eſt vtendum,niſi aluus ſua ſponte probe deiecerit. Adiecit ergo in hac dictione eum,qui à »
virtute eſt,ſcopum,veluti in ſequentibus ſæpenumero & id conſiderari præcipiens,quænam cau H »
ſa & affectio ſit,quæ virtutem proſternant:vbi & hoc à medicis ignorari adiecit.Prꝫterea adiecit,
ꝙ ijs,qui dolorem ad hypochondrium pertinentem habent,ea,quæ per talia medicamẽta fiat,au-
xilio ſit purgatio: Cæteris autem,quibus dolor vel grauitas ad brachium vel pectus extenditur,
venæ ſectio.Hæc igitur & reliqua huiuſmodi,quæ item de conſuetudine dicta ſunt,à gnidijs me-
dicis omnino ſunt prætermiſſa,multoq; magis naturæ & corporum temperamenta, de quibus ſæ
penumero in hoc libro egit,hos picrocholos appellans,alios melancholicos.His ſcopis inhærens
ac inſiſtens de ea,quæ tum in ſanis,tum in ægris fit, victus ratiõe agit, quonam pacto & emenda
re & corrigere oporteat,demõſtrans.Præterea & in eo,quẽ de vino,oxymelite, & aqua facit, ſer-
mone ſcopos recenſuit eoſdem. Meminit quoq; & coctionis morbi ſæpius,non paruum ſcopum
vniuerſæ victus rationis,earumq;,quæ in ipſa fiunt,mutationum hunc faciens. Pari modo & in
morbi vigore quippiam dixit,ad quem reſpiciens,non tanquam ad abiectiſſimum in victus rõ-
ne ſcopum,alimoniam miniſtrat.Cuncta hæc & reliqua talia à gnidijs medicis prætermiſſa ſunt,
quæ medicum ante animaduertiſſe non dicente ægro oportet.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS QVARTVS.

ARGVMENTVM.

Liber à quopiam ex Hippocratis diſcipulis,multis diuerſiſqꝫ theorematis inordinateqꝫ diſpoſitis conflatus,quorum plurima ad acutos morbos videntur pertinere.

QVæ in libro de victus ratione poſt eum,qui de balneis eſt,ſermonem ſcribuntur,
iure optimo pleriqꝫ medicorum Hippocratis non eſſe ſunt ſuſpicati. Nam ab ijs, * ἀκριβεῖς.
quæ ante ſcripta ſunt,& vi interpretationis & theorematum intẽgritate lōgo di-
B ſcedunt interuallo.Neqꝫ tamen abs re moti ſunt,qui & Hipocratis non eſſe exiſti
mauerunt.Nempe eorum,quæ ſcripta ſunt, ſententia propoſitum ipſius mētēqꝫ
vſqꝫ adeo redolet, vt diſcipulum Hippocratis aliquē ſcripſiſſe ſuſpicio ſit: immo
& ex his multa dictionem vnà cum ſententia ita abſolutam inculpatáqꝫ habent,
vt rurſum & ea ab Hippocrate ſcripta eſſe ſuſpicandum ſit, vtpote qui librum cōponere,vbi ſin-
gulariter morbi cuiuſqꝫ acuti curationē doceret,vt in libro de victus ratione in morbis acutis pro
miſerat,ſeſe aꝑ parauerit.Præterea & alias in præſenti libro reperies dictiões, quæ Hippocrate ita
indignę ſunt,vt legitimis iuſtiſqꝫ adſcriptas eſſe ſuſpicari te oporteat. Sicuti & in aphoriſmis ip-
ſis quidam huiuſmodi viſi ſunt, partibus libri vltimis adiecti adſcriptiqꝫ. Qui enim interſerunt,
quia multis in memoria ſunt primæ librorum partes,vltimis adſcribunt.Quod & in libro de capi
tis vulneribus factum eſſe videtur,& in ſecundo de morbis vulgaribus. Nec ſecus in eo, qui nūc
nobis proponitur,libro reperimus,q̄ interſeruntur,atqꝫ adhuc magis partibus vltimis. Cum igi-
tur quatuor,vt quiſpiam dixerit,in eo reperiantur genera, vnum quidem & dictione & ſenten-
tia Hippocrate dignum,alterum autem altero ſolum, vel dictione vel ſententia,nō nulla vero ho
rum neutro:in ſingulis eorum, quæ ad expoſitionem nobis expromentur, dictionibus idipſum
C declarabimus.

1. *Cauſus,ideſt febris ardens,fit,cum venulæ tempore æſtiuo exiccatæ acres & bilioſas,quæ tenues ſint,trahūt ad ſe humiditates,quas ἰχῶρας vocant.*

Æſtiuum anni tp̄s dixit calidum et ſiccum,ſiue vltimo vere fuerit,ſiue prima ęſtate,ſiue media
vel extrema,ſiue primo autūno. Quòd aūt aeris nos ambientis temperamentū diſpoſitionē cor-
poris ſecum mutet,ſiccū quidem ad ſicciorem,humidū vero ad humidiorē,in cōmentarijs Epide
miorū eſt demonſtratū.Quòd itē et anni tp̄s mediocre et temperatū naturalē ſeruet tēperaturam,
cæteris,quę in vniuerſa victus lege agūt homines,modo habentibus ſimili.Demōſtratū pręterea
& corpus,quod à naturali moderatáqꝫ cōditione ſeſe alienauit,cōmutauitqꝫ,id, pp̄ quod alienatū
eſt & cōmutatū, ob illud peculiari egere auxilio,vt arefactū humectatione,humectatū exiccatio
ne,calfactū refrigeratione,& refrigeratū calfactione.Cū igitur ob aliquā rerū,quarū exēpla dicit
Hippocrates, circūſtantiā venulas aliquas qualibet in parte corporis exiccari contigerit, à vicinis
partibus trahunt hæ humiditates.Si ergo,q̄ ad arefactas venas feruntur humiditates, vt ſubſtātia
humidam naturam,ita & vim humectatoriam habuerint,pars naturalem commoderationem re-
D cipit.Verum, ſi humiditas qualitate acris fuerit,& facultate ſiccatoria,corpus incenditur:vt ſi ex
nobis quiſpiā ſiticuloſus effectus liberaliter biberit vel vinū,quod,ꝗa aqua marina largior miſta
ſit,tethalaſſomenon dicunt,purū,vel aquā ſalſam.Scio equidē me aliqn̄ ex æſtiuo itinere ſiticulo
ſum redditū bibiſſe vini veteris paulo ſincerioris calicem vnū,atqꝫ ex eo ſitim magis auxiſſe,non
placaſſe.Vt igitur nos, quanq̄ mēte,quę appetitum moderet̃, pręditi,interdū quidē negligētius,
interdum aūt & incōtinentius,atqꝫ etiā, cū in prōptu melius nō ſit,ad potum aliquē,qui & ſalſus
et acris ſit,ꝑuenire cogimur,ſic & venarū facultas attractoria ꝑpetuo vicinis ex ꝑtibus humidita-
tē attrahit,ſubſtātiā ipſius, qualiſnam ſit,nullo pacto diſcernēs.Ratione etenim caret, qua qppiā
ex meliori ſcrutari poſſit.Sed, vt pueri brutáqꝫ ad caſu oblatum humidū, cū ſitiunt, irruunt, hoc
pacto & illa. Si ergo in vna quapiā corporis parte affectio ea fiat,in ea ſolū, qui eryſipelas referat,
affectus quiſpiam erit. Verū,ſi venę totius corporis ſupra modum exiccatæ calidas carnoſis è par
tibus humiditates traxerint,ī toto corpore fiet,quæ cauſum referet,affectio.Cauſus vero proprie
dictus non caliditatis,quæ per totū fit corpus,pręſtat modo vehementia,verū quoqꝫ & ſiti. Nam
ſitis in eo vehemens eſt,& incompeſcibilis.Deeſt ergo præſenti dictioni ſingularis de cauſi gene
ratione ſermo de partibus,quē nos nuper adiecimus.Nēpe in vna corporis parte, quæuis illa ſit,
interdum cauſus gignitur, interdum & toto in corpore. Verum,cum in toto fit corpore, ſitim

omnino

omnino parit:cum vero in vna parte,non de neceſſitate,niſi pars ipſa ſitim pariat. Omnium aũt E
primum & maxime id facit os ventriculi,deinde ventriculus, atq; ab eo ſtomachus, poſt pulmo, & ſubinde ieiunum inteſtinum. Vtrum igitur ita tãtumodo fit cauſus,vt dixit, cum.ſ.acres & bilioſas,quæ tenues ſunt,humiditates ad ſe traxerint venulę? An'ne & carne id patiente erit cauſus, ſiue in parte vna,ſiue toto in corpore pati eam contigerit? Oſtendimus etenim eam vim habere eorũ, quorum indiga eſt, attractoriã. Præterea & fieri poteſt, vt modo altero ſimilis affectio fiat: Modum alterum dico,cum ex validioribus partibus ad imbecilliorem aliquam mittantur excrementa. Nempe,ꝙ membris ſingulis vt attractoria, ſic & expulſoria inſit facultas, eſt declaratum. fieri ergo poteſt,vt interdum quidem ex parte vna,interdum vero et ex pluribus acres & bilioſę, quæ tenues ſint,humiditates exacte ad dictas fundãtur particulas,quę ſcilicet imbecilliores ſunt. Quòd Hippocrates ἰχῶρας,tenues humiditates appellet,liquido conſtat.

Febris quoque vehemens habet,corpusq; veluti ab oſſearia laßitudine habitum laborat,doletq;. 2.

Febris ergo vehemens habet, propter naturam tenuiũ humiditatum, quas & acres & bilioſas ait.Nẽpe his ſuperueniunt febres vehementiſſimæ.i.quæ multam & acerrimã habent caliditatẽ. Sicuti & pituitoſos ſequuntur ſuccos,quæ & minorem & minus acrem habent. Laborat autem F
corpus totum laſſitudine vlceroſa propter tenuium humiditatum acrimoniam.Sed de laſſitudinum omnium differentijs abſolute in libris de tuenda valetudine eſt tractatum.

Fit autem magna ex parte longum ob iter,longamq; ſitim,cum venulæ aræfactæ, acres calidasq; fluxiones ad ſe traxerint. 3.

Tum in principio dictũ eſt,tum rurſum hoc in loco adiecit verbum hoc arefactæ: procatarcticas appellatas cauſas,veluti exemplo,manifeſtans { primitiuas nunc dicunt.}Siquidẽ calidę oẽs & ſiccæ cauſos progignere poſſunt.Scio equidem non nullos ob liberalem vini, quod tethalaſſomenon vocant,potionem cauſo fuiſſe correptos: Veluti & alios ob ſalſamentorum ſalſarũq; carnium atque aliorum quorundam ſalſorum vſum immoderatum. Alius ex ambulatione & æſtu veniens,primum quidem lauit ſe,deinde domum perductus,†vini miſti plus bibit, cœpitq; protinus affici cauſo:alius autem ob iram,& alius ob vigilias cauſum incurrerunt.

†καὶ πιὼν οἶ… κατὰ τὴν κρ… σιν ἔχοντος πλέον.

Fit quoq; & lingua aſpera,ſicca,& valde nigra, ventrisq; morſu dolet, deiectionesq; & liquidæ & pallidæ fiunt: vrgetq; ſitis vehemens,& vigiliæ,atq; interdum mentis aberratio. 4. G

Percurrit hoc in loco,quæ cauſum ſubſequuntur, quæ συνεδρεύοντα, id eſt conſidentia ſiue cõſiſtentia vocant.Sunt autem hæc:lingua ſicca,aſpera, & nigra,ventris morſus,deiectiones pallidæ, vehemens ſitis,& vigiliæ,interdum quoq; & deſipientia.Lingua ſanè areſcit, ꝙ tota corporis affectio ſicca ſit & calida, febriſq; ipſa talis. |Ventris vero morſus propter tenuium humiditatũ, quæ illuc confluunt, acrimoniam oritur. Deiectiones autem pro ſucci redundantia. Liquidasq; eas dixit, nullo pacto concoctas exprimens. Coctio enim omnia cogit incraſſatq;. Qui autem ita habent,vigilant ob ſiccitatem. Nempe humiditatem immoderatam profundas ad ſomnum delationes (græce cataphoras) multam vero ſiccitatem vigilias procreare eſt demonſtratum. Accedit quoque & ab alijs ſymptomatis fatigatio † quæ ob vigilias efficitur. Deſipientiam autem fieri ſciuimus ob eam, quæ ad caput recurrit, bilem,& ob temperaturæ caliditatem ſiccitatemq;. Quòd autem, vbi quiſpiam bilem ſimpliciter dixerit, amara ſignificetur,antea eſt enunciatum: ꝙ item bilem eandem & pallidam & flauam appellent. Vt ergo nihil eorum,quæ ad cauſum bilioſum ſpectant, prætermiſſum videtur,niſi ꝙ nõ ſolum fit per attractionem, ſed & per tenuium humiditatum effluuium,ſic inordinate ſcripta quædam ſunt.Nempe ex ijs, quæ dicta ſunt, quædã ſunt ſymptomata cauſum indicantia,q̃ παθογνωμονικὰ dicunt,alia vero συνεδρεύονται.i.conſident. Verum,quę cauſos procreant,alia quidem προηγούμενα.i.antegredientia, alia vero προκατάρχοντα.i.præincipientia à medicis appellantur.Omniũ autem,quę dixi,prægre*dientiũ ſymptomatum,potes tibi, vt lubet, catalog ũ facere.Sed, qui librum hũc ſcripſit,à prægrediẽtibus fecit exordium. Venulas etenim exiccari p̃grediens cauſa eſt.Deinceps aũt, cum præincipientia, vt ambulationem longam et ſitim dicere debuit,nõ ea dixit,ſed ex ijs,quę affectũ indicant,quippiam dixit,vt febrem vehementem.Debuit & hic ſitim vehemẽtem adijcere, quam poſtea ſimul cum alijs,quę conſidentia vocantur,ſymptomatis dixit:quorũ quædam aliquando,alia perpetuo cauſis inſunt.quod & ipſe oſtendit inquiens,Interdum aũt & mentis aberratio. Nã, interdum,perpetuo opponitur.Ego autem dico & vẽtrem morderi & bilioſa deijcere non eſſe ex ijs, quæ perpetuo cauſis inſunt.Nempe, quòd vehemens morbus ſit, motuſq; acrium & tenuiũ humiditatũ ad interna ſit,propterea hæc contingunt,ijs quidem,qui ventrem heparq; cauſi veluti ſe*dem habent: Verum ijs,qui pulmonem veluti ſedem habent,hęc nõ admodum contingunt, ſed quæ de lingua dicuntur, & deſipientia magis. Difficulter etiam & hi ſpirant,ea ſcilicet,quæ denſa & magna eſt, ſpirãdi difficultate,efflantq; cõtinẽter os aperientes,igneiq; ſpiritus effuſione leuant. verũ totam ſpirandi difficultatem prætermiſit,quã in prognoſtico dictã oſtẽdimus. Cæterum inordinate

†Al. quę eſt vigiliarum.

*In aliqbus tiquis hęc v non habetur

* ἑστίαν.i.foc

dinate

A dinate ſymptomata linguę recenſuit.Nempe debuit primum ſiccam dixiſſe,deinde aſperã.Nam ob immoderatam ſiccitatem lingua aſpera redditur:vt,ſi aſpera ſit,omnino & ſicca exiſtat.Quòd autem ob caliditatem immoderatam nigreſcat,vt his,quibus cutis ſole vſta ſit, iã ante didicimus.

5. *Huic aquæ,mulſæq; coctæ & aquoſæ quantum volnerit,bibendum dabis.*

Liber hic, etſi Hippocratis non ſit,antiquus tñ eſt,quippe qui legitimo operi iam Eraſiſtrati tẽporibus adiectus fuerit.Quapropter mirãdum,quonã pacto Eraſiſtratus calices cereos in Apollonium & Dexippum retorſiſſe auſus ſit. Nam,qui librum hunc ſcripſit, mentem Hippocratis Eraſiſtrato melius intelligens,cauſo laborantibus, quãtum placet, bibere concedit. Demonſtrauitq; & in legitima voluminis huius parte ita ſentire Hippocratem. Sed de Eraſiſtrati malitia ſatis hæc ſint.Et iam ſcrutemur,quæ in oratione dicuntur.Pręcipit ſiquidem neq; aquã ſolam,neq; mulſam ſolam his propinandam,qui cauſo laborant.Scis etenim aquam,ꝙ natura frigida ſit, tarde penetrare,& quàm plurimo tpe in hypochondrijs manentem corrumpi in acutis morbis: mel aũt facile bileſcere.Ob id mulſam aquoſam dari iubet,vt aqua,nulla in ſuperiore ventre facta mora à miſto melle ad diſtributionem trahatur. Ob eas cauſas & coctam ipſam exhibet. Nempe,ꝙ
B cruda, ſitim magis arcet,& flatu magis vacat,vrinasq; magis ciet,vt, quæ cruda eſt, deiectionem. Minus ſiquidem acris,quæ cocta eſt,non ſolum, ꝙ in coctura peragatur conficiaturq;: verum ꝙ & ſpumoſum ipſius omne tollatur. Nempe,quod acre & flatuoſum exiſtit,in mellis eſt ſubſtantia:Cocta autem tum morſu caret,tum flatu vacat,diſtribuiturq; melius,q̃ per inteſtina deſcẽdat. quo fit,vt eam ob cauſam magis alat,q̃ cruda.Cæterum,qui ita laborant,citra ptiſſanæ ſuccũ mulſa nutriendi ſunt. Sed,quod in acutiſſimis morbis ſolos exhibere potus oporteat, in libri huius non ſpuria parte eſt prædictum.hæc omnia,quæ ad præſentis orationis expoſitionem pertinent, ijs,qui & ante legerunt,& meminerunt eas,quæ in illis factæ ſunt, expoſitiones, ad hũc modũ & dicta ſunt & dicentur.

6. *Quòd ſi os amarum fuerit,vomere confert,& ventrem ſubluere.*

Bilis amaritudo,amarum os reddit.Nempe communem vnamq; efficiunt tunicam,& quę vẽtri interna eſt,& omnis ea,quæ os ſubungit. Nõ ergo ſine ratione ſermonis huius ſcriptor bilem tum per vomitum,tum per clyſterem euacuat.

7. C *Verum,ſi ad hæc non aperiatur,lacte aſinæ cocto purgabis.*

Quòd omnino quidem eam,quę in ventre eſt, bilẽ vacuare præcipiat,timeat autem purgantia medicamenta,ꝙ & acria & calida prorſus exiſtant,ob id ad lac aſinæ diuertit, vtpote quod nullã, vt non aliud vllum, habeat acrimoniam,ſed præ omnibus vnum humiditate exuperet,atq; ob id ſolum ventrem ſubeat.Præcoquit autem ipſum ob flatus.Sed ſanè ſolo vti ſero poteris, per oxymeli ipſum, vbi lac ante coxeris,ſeparans:vas æneum frigida plenum aqua continenter in lac demittens.Nam,& hæc ſi probe fiat demiſſio,ſerum à caſeo ſeparat.

8. *Salſum autem nihil neq; acre exhibendum,non enim deſcendet.*

Salſus ſuccus qualiſnam ſit,ex ſale apparet.De acris autem tum ſubſtantia tum facultate dictũ eſt in quarto ſimplicium medicamentorum.Piper ſiquidem,ſinapi,pyrethrum, † & quæcunq; viribus calida ſunt,acria quoq; guſtantibus apparent.Quo fit,vt tum acria tũ ſalſa, tanq̃ cauſum augentia,vitare iubeat.Hæc aũt acribus magis ſiccant,quanq̃ illis non ſimiliter,ſed minus calfaciãt.

9. *Sorbitionem vero, niſi iudicationes tranſierint,non dabis.*

D Sermonem ita,vt robuſtam eſſe virtutem ſubaudiendum ſit,intellige.Nempe hoc pacto Hippocrates doctrinam facit magna ex parte,quæ ſingulis in ſcopis præcipiuntur,ſcribens. Atq; ita deinceps ſemel dicens,comparare inter ſe,quæ demõſtrata ſunt, conſideratis ipſorũ viribus oportere.Quòd vero ſorbitio ante iudicationem dãda nõ ſit,ſi virtus ſufficit,in prima huius libri,quæ legitima eſt,parte eſt demonſtratum.

10. *Et,ſi è naribus fluxerit ſanguis,ſoluitur ægritudo,atque ſi ſudores ſuperuenerint,iudicatorij legitimi cum vrinis albis craſſisq; & læuibus ſubſidentijs.*

In acutis febribus quod ex ſanguine feruet,ad caput fertur. cum igitur reſciſſis ruptisq; venis natura idipſum vna cum aceruatis vaporibus effuderit,cęteris promptius dominatur et imperat. Pari modo,& cum per ſudores eas,quæ tenues ſunt, humiditates expulerit,morbum ſanat,ſi vtique morbo iam cocto ſuperuenerint. Nam de re huiuſmodi iam ſępius in alijs explanatorijs cõmentarijs eſt dictum,atq; in ijs,qui de iudicationibus ſunt cõfecti. Vt igitur in prima libri huius parte,quam oẽs legitimã fatentur,eũ, qui à morbi coctione eſt,ſcopum ad victus rationẽ commodiſſimũ accepit,ſic & nunc adprædictionem.Subticuit quidem coctionis nomen:ſed cõſtantiſſimam ipſius notam in vrinis ſcripſit.Optima igitur vrina eſt,quæ albam & læuem habet ſubſidẽ-

tiam,

tiam,vt in prognoſtico eſt demonſtratum.Neq; tamen ad ſpem ſalutis ſemper apparere expoſtu-labis,cum, ſi eneωrema naturali tum colore tū ſubſtantia commodum videris, ſatis tibi fuerit.Etiam his ita habentibus in interpretatione exuberauit dictio.Nam ob dictas vrinas cōſtat & ſudores iudicatorios eſſe, quapropter & fruſtra adiectum.Legitimi præterea nō proprie in ipſis dicitur.Nam ſm̄ morborum formas talem inferre conſueuerunt appellationem cum alij medicorum probatiſſimi,tum Hippocrates ipſe. E

Et ſi abſceſſus aliquis factus fuerit. 11.

Rariſſime ꝑ abſceſſum iudicatur cauſus,atq; adhuc magis, ſi citra partis corporis adiectionē,recenſionem quis fecerit.Nempe parotidibus,{id eſt abſceſſibus,q̄ poſt aures fiūt}, cauſos aliquos ſcio iudicatos,ſed non legitimos.Id autem paulo poſt condiſces poſt expoſitionem.

Verū,ſi abſq; his ſoluatur,reuertetur ægritudo, uel coxa,uel crus dolebit, expuetq́; craſſa,ſi ſanus eſt futurus. 12.

Vbi de ſanguinis eruptione ſudoreq́; egit,ſi abſq; his cauſus deſierit,ſuſpectam ait eſſe ſolutionem.Nam paulo poſt reuertetur. Erit ſiquidem, ait, in recidiua crurum dolor vel coxæ, ſpuetq́; craſſa.Nempe, ꝙ iudicandus ſanguinis eruptione, vel ſudore, vel abſceſſu opus habeat,poteſt qs arbitrari recte dictum eſſe,ſi dictis adiecerit,quæ curationi intendens ipſe ſcripſit,vomere ſcilicet præcipiens,atq; aluum ſubducere,potumq́; aquam & mulſam aquoſam coctam comminiſtrans. Quare,ſi cum his quidem & ſanguinis eruptionem,& ſudores,& abſceſſum cauſum ſoluere quis dixerit,aliàs autem ſolui non poſſe,ſermonem fortaſſe ἐπιεικῆ, hoc eſt iuſtum æquumq́;, dicere videbitur.Iuſtum autem æquumq́; dico, quaſi mediocriter vera loquētem, atq; priore magis, nō tamen integrum abſolutumq́; prorſus.Neq; enim verus eſt ſermo. Nempe, quod in aphoriſmis dicitur,A cauſo habito rigore ſuperueniente ſolutio,veriſſimum exiſtit. Rigorem autem hunc de neceſſitate ſequitur interdum quidem ſudor ſolus, interdum vero & bilioſorum vomitus ſolus,atq; interdum deiectio ſola:ſed plerunq; ex dictis tribus duo fiunt, & rurſum quandoq; tria. Nempe horum duorum de neceſſitate alterum in cauſo fit,ſi perfecte ſolui debeat. Nam biliosi humores vel perfecte vacuabuntur, vel extinguentur.Prætermiſſa itaq; videbitur præcipua cauſorū ſanatio,frigidæ ſcilicet potus,quo cauſos perpetuo curauimus,nullo ex his moriente,quibus frigidam propinauimus in tēpore opportuno : cuius expoſitionem priore quidē libri huius parte paucis percurrimus,at in cæteris tum commentarijs tum operibus fuſius. Sed forte quiſpiam me aſſerere putabit nullum ex ijs,qui cauſo laborant,moriturum,qui aquam tempeſtiue biberit, quanquā id non aſſerui, ſed ꝙ omnibus,quibus propinaui,cum adeo multi extiterint,vt numeri non meminerim,ſucceſſit auxilium & ſalus:quod idē non eſt,vt ſi diceres cauſo laborantes omnino, ſi frigidam biberint,ſeruandos.Nam,qui pernicioſe inſalubriterq́; habent, eos neq; per aliud quippiam,neq; per aquam ſeruari eſt poſſibile:quibus neq; miniſtrare ſum conatus. Quod autē in fine dictionis narratur, Expuetq́; craſſa, ſi ſanus eſt futurus, in his tantum cauſis obſeruare debes,qui paſſo pulmone oriuntur. F

Cauſi genus aliud.aluus ſoluta,ſitis magna,lingua aſpera,ſicca,ſalſa. 13.

Veteres Græcos reperio nomen generis interdum in homonymis.i.æquiuocis vſurpare: homonymis inq;,quæ vnum quidem habent ſignificatum,ſed ex ipſius diuiſione ad plures deducūtur differentias.In quo ſæpius dicere conſueuimus genericas rei huius differentias eſſe vel duas, vel tres,vel quatuor,vel quotquot eſſe poſſunt.Sed, cū & homonyma duplicia ſint, aliqua quidē nullo pacto inter ſe communicantia,vt cum canem dicimus & terreſtrem,& marinum:alia vero, quæ cum ſynonymis.i.vniuocis,aliquatenus cōia exiſtant,cum ab vno factam appellationem habuerint,†ad quam interdum referātur:conſiderandum,vt dictum eſt,duo eſſe cauſorum genera. H quod exacte quidem cognoſcetur,ſi ſubſtantiæ vtriuſq; ratio,quæ in appellatiōe eſt, oſtenſa fuerit.Sed,qm̄ à mentis conceptu ratio iudicium accipit,perſcrutandum,ſi mentis conceptum cauſi ita conſonum habemus, vt hominis,bouis,& equi.At,cum oratio commentario prolixior futura ſit,tum ipſam tum cæteras ad breuem contrahere ſummam conabimur,hoc exorſi modo. Febrem cauſum medicos reperio appellantes,cum vrens caliditas ſitiſq́; incompeſcibilis hominem torquet.Quod ſi ita habet,cauſum eum, in quo corpus nō vritur,ſitiſq́; leuis ſit,cauſum quidem ſimpliciter,exquiſitum autē legitimūq́; non dicemus.pro dimidia aūt parte cū talis ſit, breuioris doctrinæ gratia cauſum nothū appellare haud perperā fuerit. Quo aūt mō tertianis in febribus appellatione huiuſmodi vti conſueuimus,ita duo cauſorum genera eſſe intelligemus,vt tertianarum genera duo eſſe quiſpiam dixerit,vnum exquiſitum legitimūq́;: alterum vero nothum ſpuriumq́;,cui videlicet ex legitimi quidem ſymptomatis non nulla inſunt,aliqua vero non. Quòd autem ſecundus cauſus,de quo in hac parte docere inſtituimus,tanq̄ diminutus quidam ſit, atq; non exacte abſolutus,certior fies,ſi mentem ad ea ſymptomata,quę à ſcriptore ipſo in eo fieri dicuntur,conuerteris.Nempe principio ait,Aluus ſoluta,ſitis magna,lingua aſpera,ſicca,ſalſa, non eo adiecto, quod in priore adiecit.Nothus ſiquidem cauſus ex legitimi ſymptomatis alterum q-

†quo ta[...] re ferant du[...] cauſorum g[...]era, cōſiderañ.

dem

A dem habet,alterum non.Deinceps autem linguam aſperam eſſe inquiens & ſiccam, non adiecit nigrã, quo modo in priore:ſed pro hoc ſymptomate ſalſam dixit. Nempe, vt, cum lingua amarulenta redditur,flauam redundare bilem oſtendit:ita,cum ſalſa,ſalſum ſalſuginoſumq́; appellatum humorem,qui vnum exiſtit ex pituitæ generibus:quæ tria ſunt,vt tibi inotuit, acidũ ſcilicet,dulce,& ſalſum.Quo modo igitur prior cauſus ex amara bile cõſtans,pallidas geminã ob cauſam parit excretiões,tum ꝙ tenuis fuerit,tum ꝙ febris vrens augeatur,prænata in eo,quæ flaua eſt, bile: ſic pituitoſus humor neq; facile excernitur,neq; febrem auget,neq; ſitim ardentem habet, neque in ſpiritum vertitur, vaneſcitq́;:atq; ob id de eo dixit, aluus ſoluta, excernere ipſam ſolum oſtendens,quod ipſi non excernere aduerſatur. ſubit ſiquidem his venter, non tamen ſecundum humoris cuiuſpiam formam ſpeciemq́;:ſed ijs, quæ in alimentum miniſtrata ſunt, corruptis. Non enim hi potu regũtur,vt quàm plurimi eorum,qui in priore infeſtãtur cauſo.Nempe hi citam habent excretionem,ex tenui ſcilicet & feruenti humore conſtituti:Serã vero alij ob frigidam glutinoſamq́; & craſſam pituitæ ſubſtantiam.Fieri ergo nequit, vt, qui ita laborãt, ſolo vtantur potu. Id ſiquidem didicimus in his morbis,qui in quinta vel ſeptima die valida exiſtente virtute coctionẽ ſunt recepturi. Verum, ſi morbus ad nonum vel decimumquartum vel vigeſimum ſeſe pro-
B rogaturus ſit,in eo circa initia ptiſſanæ cremore vtimur.

14. *Vrinæ interceptio.*

Dici id ab ipſo cõſueuit, vel cum non effatu digna, vel nullo pacto emittitur vrina.fit autem in inſtituto præſenti ſermoni cauſo propter humoris craſſitiem.

15. *Vigilia.*

Cauſo vtriq; hoc commune eſt,atq; ob id in priore mentionem huius fecit. fit ſiquidem in illo magis,ꝙ caput accendatur,inflammeturq́; magis.

16. *Et refrigerata extrema.*

Symptoma hoc ſecundi eſt cauſi. Verum ſermonem nõ ſimpliciter efferre cõuenit,ſed cum definitiõe aliqua.Neq;.n.perpetuo talis exiſtit,at cũ malignus fuerit. Nempe in bilioſis vrẽtibusq́; febribus,caliditatem ad extrema vſq; corporis extendit,etſi nòn malignus cauſus fuerit. At in pituitoſis fumoſa eſt caliditatis ſubſtantia,cum.ſ.vel in vẽtre, vel hepate vel pulmone ſalſus humor
C putruerit,ob quam quidem caliditas ignea redditur. Verum,ſi malignus euaſerit morbus, refrigerantur extrema ob virtutis imbecillitatem,phlegmonesq́; totum ad ſe ſanguinem trahẽtis magnitudinem.Nam abſq; his nunquam letalis efficitur morbus.

*Q dã cod. le gu affirmati ue.

17. *Cauſus hic,niſi ſanguis è naribus fluxerit,vel circa collum abſceſſus fiat,vel crus doluerit, & æger ſputa craſſa excreauerit,(hæc autem adſtricta aluo fiunt)vel coxarum dolor,vel pudendi liuor ſuperuenerit,non iudicatur: teſtis quoq; intenſus iudicatorius exiſtit.*

Quòd ſoluantur per abſceſſus magis,quàm per excretiones,quæ ex pituita putreſcente oriuntur febres,ſæpius eſt demonſtratum. At in præſenti cauſo non abſceſſus modo commemorauit, verum quoq; & ſanguinis profuſionem adiecit,magisq́; in his cauſis, quorum ſedes in pulmone exiſtit.Nempe in huiuſmodi affectiõibus caput incaleſcens,ſanguine replet̃, effunditq́;,quod ex eo redundat,tum ruptis,tum adapertis venis.Ob eãdẽ cauſam circa ceruicẽ abſceſſus fiũt,& parotides ijs,qui ita afficiuntur. Verum,quibus affectionis ſedes in ieiuno vel hepate exiſtit,deorſum magis fiunt abſceſſus.qua efficitur ratione,vt coxæ doleant,pudendum liueat,teſticulusq́; his tẽdatur,qui ita afficiuntur.Fit autem teſtis intentio interdum ab ea,quæ in eo ſit,inflammatione,in-
D terdum quoq;,quia à quopiam eorum,quę ſuperius inflammãtur,attrahitur.Quoſdam aũt eorũ, qui in pulmone afficiũtur,craſſa expuere cocto iam morbo diximus.Ex eo igitur liquet doctrinã cõfuſam eſſe inordinatã & indefinitã: quod, tametſi eã, quę τῶν συγγραμμάτων.i.librorũ gratia fit, ὑποτύπωσιν.i.ſubfigurationem deceat, libro tamen nullo pacto eſt peculiare propriumq́;.Nã, cũ multis membris paſſis tales fiant fębres,deinceps & ex ordine ſymptomatum catalogum ſcribere oportebat,& non inordinate indefiniteq́;, ſed ſecundum peculiarem propriumq́;, & propoſitũ morbum efficere.Et ſanè in hũc dictum eſt modum, aluus ſoluta, non ꝙ cauſis ſymptoma hoc perpetuo inſit, ſed vt interdum.Nam, quibus venter ita, vt dictum eſt, afficitur, his corrupto cibo deiectiones liquidæ exiſtunt. Verum,quibus pulmo ita habet,ventre haudquaquam patiente,his deiectiones huiuſmodi de neceſſitate non fiunt,cum interdum modo contrario ita affectis dura aluus contingat,& difficulter excernãt.Præterea†{et quibus in iecinore cauſi ſubeſt radix} & qui ob iecur cauſo laborant,ijs,quæ excernuntur,interdum quidem liquida exiſtunt, & interdũ ſicca,veluti q̃ σπυραθώδη appellant̃, {quaſi caprarũ ſtercori ſimilia excremẽta dixeris} cõbuſtis ſcilicet à viſceris phlegmone ſiccioribus & quaſi in nucleum formatis excrementis, σκύβαλα Græci vocant.Cum igitur viſcus huiuſmodi ſolum phlegmone obſidebitur, id efficiet. Verum, ſi cum phlegmone fuerit & imbecillitas,liquida dejiciuntur,viſcere ſcilicet alimentum ad ſe tra-

† H nõ habẽ tur antiquis cod bus.

here

here nequeunte.Sed deiectiones hmõi ab ijs,quæ vẽtre affecto fiũt,chyloſitate diſtinguũtur. E

Sorbitiones dato attractorias. 18.

Quod ſæpius dicere ſum ſolitus,ꝙ.ſ.obſcura lectio nihil doceat,id & nũc dicam.Nam,q̃ ex pituitæ vitio laborant,oxymelitis quidem potus his eſt cõmodiſſimus:ſed alimentum ptiſſanę cremor.Ego tñ, quãq̃ hoc noſcam,nec opus habeã,vt ab alio diſcã,diuinare nõ poſſum, quaſnã dicat attractorias ſorbitiões. Oxymeli ſiquidem & ſecatorium,& inciſoriũ,& abſterſoriũ dici põt, attractorium tñ nullo pacto,quia ſanè, quod ab ipſo attrahatur, demõſtrare nõ poſſumus.Ad hunc mòdum neq; ptiſſanæ cremorẽ attractoriũ eſſe aſſeremus. Sed forte quiſpiam dicet velle ipſum ventrem ſubducere attractorijs.i.quæ craſſum trahũt ſuccum,cuiuſmodi eſt, quod pituitã trahit. At verò ſorbitiões nõ dixiſſet.Nẽpe hoc munus medicamẽtorũ eſt & nõ ſorbitionũ,ſicuti neque potuum.Innotuit ergo, quonã pacto ĩ obſcuris dictiõibus nihil certi cõpertiq; habeamus. Quapropter neq; dictionem hanc defendere conabimur,ꝙ nihil in ea certum finitumq; reperiatᷣ. Cæterũ nõ mihi cõſtat, quonam homines pacto, vt in alijs multis manifeſte errent, ſic & in eo, quòd ijs,quæ obſcure dicuntur,gaudeant:quãquam oẽs vno fermè ore perſpicuitatem orationis virtutem eſſe,obſcuritatem vero vitium proclament. F

In acutis morbis ſanguinem detrahes,ſi vehemens morbus videatur,florueritq; ægrotanti ætas,& virium adfuerit robur. 19.

Sermo hic nimirum Hippocrate eſt dignus. Subitq; mihi in admirationem,ꝙ inter aphoriſmos eum non ſcripſerit,cum in paucis verbis vis magna comperiatur, quod aphoriſmis vſu euenire ſolet.De his ergo,qui ſanguinis egent detractione,frequens apud medicos fuit ſermo.Quorum quæ de ea detractione maxime probabilia videntur, duobus à me ſcriptis ſecure ſunt enarrata libris.Quorũ alter de ſanguinis detractione inſcribitur:in quo, quæ commodant, omnia docentur.Alter ſcriptus eſt,vt dixi,medicis tum empiricis,tum dogmaticis. Verũ amethodi,id eſt ab omni methodo alieni Theſſalij, vti & cætera ſine demonſtratione ſimpliciter dicunt:ſic & ſanguinis detractionem χαλασικὸν, id eſt relaxatorium cenſent eſſe remedium. χαλασικὸν vero non vno exponunt modo,vt per commentarios noſtros, cum de methodica ſecta ageremus,oſtendimus. Qui autem omnem de ſanguinis miſſiõe hiſtoriam intelligere voluerit, legere tum noſtros tum reliquorum medicorum libros poteſt. Nunc vero ſummam ipſam in paucos tandem relatã ſcopos audi.Sãguinem etenim primum detrahes,ſi magnus tibi videatur morbus.† Tali autem G remedio vtitur propter vehementes affectus,quod à qualitate deſumitur.Neq; refert, ſi vel vehementem vel magnum morbum dixeris.Secundus ſanguinis detrahendi ſcopus eſt: ſi æger ætate floruerit. Neq; enim puer,neque ſenex ſanguinis ſuſtinent detractionem,etiam ſi morbus, quo ipſi laborauerint,magnus fuerit.Tertium ſcopum non prætermiſit libri huius cõſcriptor, qui facultatis vitalis robur exiſtit.Neq;.n.in ijs,qui ętate florent,cum languent, perpetuo robur apparet.Quã ob cauſam quis forte duo hæc ſola ꝓ ſcopis detrahendi ſanguinis ſatis eſſe autumabit,magnitudinem ſcilicet morbi, & virtutis robur.Neq; enim ſenex, ꝙ annoſus ſit, per ſe, ſed propter virtutis imbecillitatem nõ fert ſanguinis detractionem. At certe pueri,quãquam vitali facultate valeant,tamen neq; hi ſanguinis ſuſtinent miſſionem. Prompte enim eorum ſubſtantia tum ꝓpter humiditatem,tum propter temperamenti caliditatem euaporatur. Detractione igitur ſanguinis non egent,qui inſitam naturalemq; habent à temperamento vacuationem. Ob eam cauſam ſcoporum ſanguinis detrahendi numero non ſatisfacere videntur magnitudo morbi,& virtutis robur.Meliusq; feceris,ſi & florentium ætatem adieceris. Quod porro in frõte dictiõis dictum eſt,In acutis morbis ſanguinem detrahes,vt cõſideretur,eſt dignum.Sed quo mõ lõgorum morborũ nõ meminit?Qm̃ ſanè de acutis nunc docet,atq; ob id ſolos eos memorauit. Nempe & H ex lõgis multi ſunt,qui ſanguinis egent detractiõe,cũ & hi dictis tribus ſubiaceant ſcopis. Cæterum, cũ oĩa hæc recte dicta ſint,quoſdam tñ nõ recte vſos fuiſſe eſt putandum.Quo è numero eſt Menodotus empiricus in ſola plethorica appellata ſyndrome ſanguinis miſſiõem obſeruari aſſeuerans.Nos autem & ea nõ exiſtente,venam ſecamus,cum dolor vehemens hominẽ ſtatim prehenderit,vel pars aliqua fracta fuerit,vel os ex loco pulſum ſit,vel alius quiſpiam articulus cõtractus reductusq; ſit.Neq; etiam plethorica facta ſyndrome ſanguinem ſemper mittimus,ſed & frictiõe,& balneis multis,& abſtinẽtia,quæ tribus vel quatuor diebus fiat,ad id, quod naturale eſt, reuocamus. Verum de his abũde tum in libro de plenitudine,tũ in libro de ſanguinis detractione eſt ꝓnunciatum,præterea & in libro de morbis curandis.Ad præſens ergo hęc de ſanguinis detractiõe,veluti in cõmẽtario, dicta ſufficiant. Verum, vt nihil deſit,adijciam & eũ,qui ab ambiẽte nos aere deſumitur,ſcopum,cum fuerit abunde calidus & ſiccus,ita vt cito ab eo corpus euaporetur.Nempe tunc à ſanguinis miſſiõe abſtinemus,etiam ſi morbus magnus fuerit, florẽsq; ętate homo.Id ergo auctor ſolum prætermiſit,reliquis ſcriptis,atq; etiam patientis ipſius corporis habitum. Verum procedente oratione & mentionem habitus fecit:qui & ætatis differẽtias in ſe cõprehendere poteſt,vt oſtendam.

†Co.grę.[...] ſi habẽt [...] ρῶς ἀπὸ τοῦ νοσουμένου τη[...] λίκου τῷ [...] θήματι χ[...] διὰ τὰ ἰσ[...] πάθη i.M[...]ſte a per[...] quantitat[...] vtitur re[...] propter [...] mẽtes a[...] Antiq tan[...] re oẽs, qu[...] derĩ,legũ[...] τὰ μικρὰ [...] θη, ꝓpter [...] uos affect[...] & ita ẽt legi[...] qua tralat[...]

Porrò

20 A *Porrò,ſi angina fuerit,& ſi aliud quoppiam ex pleuriticis malum,ecligmate repurgato: at,ſi æger ob copioſam ſanguinis miſſionem imbecillior fuerit,clyſmum tertio quoq; die ventri infundes,donec in tuto æger fuerit, & fame indigeat.*

Συνάγχη,id eſt angina,partium, quæ in faucibus ſitæ ſunt, phlegmone eſt,q̃ poſt ſanguinis miſſionem repurgari eclegmatibus poteſt.i. quæ in partibus phlegmone obſeſſis continentur, per ſputa euacuari poſſunt.Nempe corpus impurum excremẽtoſumq́3,quod vacuatur, iure optimo expurgari quiſpiam pronunciauerit.Cæteris autem acutis morbis omiſſis,de pleuritide mentionem facit,quo modo & in prima libri parte fecit.Si vero imbecillior,inquit, æger tibi eſſe videbitur,vel propter ſanguinis ablati copiam,vel ob aliam quamuis rationem,purgationis vice clyſterem tertio quoq; infundes die.Nempe relaxato per ſanguinis miſſionem corpore,quod ex morbificis humoribus qualitate vitioſum ſuperfluit,per clyſterem id euacuari iubet.Quòd autem ſcopus illi ſit non ſolum alimenti excrementa ſubducere,verum quoq; & paſſum locum expurgare, palàm eſt.Quod vero finem orationis facit,Et fame indigeat. ijs,qui in primo libro à nobis demonſtrata meminerunt,etiam manifeſtum euadit.

21 B *Obſeſſa inflammatione hypochondria non ſpirituum interceptione,ſepti tranſuerſi intenſio,vel ſpirituum protenſiones,quibus orthopnœa ſicca pus non ſubit:ſed à ſpirituũ interceptione pathemata hæc ſuperueniunt. potiſſimum vero & iecinoris dolores,& lienis grauitas,atq; inflammationes aliæ,& ſuperiores ſepto dolores,morborũq; collectiones,quas σύστροφας dicunt,ſolui non poſſunt,ſiquis primum purgante vti medicamento aggreſſus fuerit. Nam venæ ſectio in his præferenda venit.Deinde clyſmis eſt opus,ſi* vehemens & magnus fuerit morbus:ſi vero non,& poſtea medicamento opus ſit,ſanè id poſt ſanguinis miſſionem ſecure & mediocriter porrigendum.*

* Al. niſi

Morborum,qui primum ſanguinis egent miſſione,deinde ab ea purgari expoſtulant, catalogum facit.Primumq́3 inter omnes ſcribit, φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια, id eſt flagrantia flammantiaq́3 hypochondria.Neq; vocem hãc, φλεγμαίνοντα, ex Hippocratis conſuetudine audias,velim.Nempe flammantes morbi omnes & calidi voce hac ſignificantur: cuiuſmodi ſunt eryſipelata,herpetes,& carbunculi,& quæ proprie phlegmonę appellantur. Verum recentiores medici omnes ſpeciei flagrantium corporum vni vetus commune nomen indunt:vocantq́3 hoc pacto ſolum eum tumorem,qui renitens cum dolore & multa caliditate exiſtit. Verum,cum & alij præter naturam exiſtant tumores,vt ſcirrhus,& qui à recentioribus medicis œdema appellatur, (fuit ſiquidem & C id aliquando commune nomen tumorum omnium præter naturam atque ipſius inflationis:) diximus quidem alibi,libro vno,de tumoribus præter naturam,verum imprę́ſentiarum, vt cætera, ita & hoc ſummatim dicatur.Scirrhus quidem renitens tumor eſt,& doloris expers. Verum inflatio bifariam fit:Nempe collecto in quibuſdam cauitatibus vel ſenſui expoſitis, vel ratione contemplabilibus flatuoſo ſpiritu.Fuerunt ſanè,qui aliquando tumores præter naturam in muſculis ſecuerunt,tanquam pus in imo reperturi,ſed nihil aliud,præter quàm ſpiritum,qui totam per carnem minutatim diſſeminatus eſſet,inuenerunt. Præterea & thrombi ſoli aliquando ab ijs, qui ita ſecant,vel viſcoſa humiditas vel mucoſa eſt reperta: verum in talibus tumor vel ex thrombo vel mucore erat,carne ad hunc affici modum apparente, ſpiritus autem in ea per minuta eſt diſſeminatus.Non igitur in præſenti dictione phlegmone obſeſſa hypochondria ſecundum aſſuetum Hippocrati ſignificatum dicta eſſe videntur.Nempe quam mentem habebit,quod ipſi adijcitur, non flatuum interceptione, cum flammea caliditas in hypochondrijs,ſiue cum flatu fuerit, ſiue non,eandem habeat indicationem? Neque etiam ita dicere eſt viſus,vt aceruatim coniunctimq́3 tum inflammationem,tum ſpirituum interceptionem fieri dicatur,cum id falſum ſit. Nunquam enim ſpiritus interceptio flagrantem hypochondrio infert affectionem. Qui ergo hæc ſcripſit, D Phlegmone obſeſſa hypochondria.dicere eſt viſus,quæ in tumorem ſublata ſunt.Poſt hęc autem mentionem de ſepti tranſuerſi intenſione fecit:deinde et protenſione ſpiritus. Septi trãſuerſi intenſio manifeſta eſt omnibus:Sed ſpiritus protenſos dicere viſus eſt,veluti interruptos. De quibus in prima libri huius parte ſcriptum eſt,Spiritus offendens in ea,quæ extra fit,aeris delatione. Super quo in dictionis illius expoſitione eſt enarratum. Siccam autem orthopnœam dixit eam ſpirandi difficultatem,quæ ſine ſputis vel eductione per tuſſim vſque adeo vehemens eſt, vt inclinari citra ſuffocationem,qui ita afficitur,non poſſit.Quam fieri non ignoras ab anguſtia earum pulmonis capacitatum,quæ ſpiritum deferunt,quæ id patiuntur iacentibus magis, minusq́3 ſtantibus,& profecto recte collocatis omnibus,quæ in thorace exiſtunt partibus: quo fit, vt & orthopnœa appellitetur.Sed,cum ea interdum fiat ob viſceris phlegmonen,vt in peripneumonijs, interdumq́3 & oppletis bronchijs,ſanguinis miſsione ait egere eos, qui orthopnœa ſunt affecti, eos inquam,quibus pus collectum non ſit.Nempe,quibus pus collectum ſit,eos puris vacuatione egere conſtat. Qui autem à ſpiritus interceptione (quod in anguſtiam acto pulmone fieri ſolet) hæc patiuntur, eos ſanguinis miſsione iuuabis. Pari modo & iecinoris dolores ſpleniſq́3 atque cæteras omnes inflammmationes ſanguinis detractio iuuabit, atque vniuerſas morborum collectiones, Græci συστροφὰς dicunt. Quòd autem morborum συστροφὰς dixerit eas, quæ

ab intumeſcentibus fiunt partibus, par eſt. Audio ſiquidem & nunc multos in Aſia noſtra tumo- E
res præter naturam omnes ita nuncupantes. In his ſiquidem prius, quàm ſanguis mittatur, pur-
gationem interdicere oportet, quanquam & hanc quoque mentem rationemq; deinceps dicat in
ea, quæ ſequitur, dictione.

Quicunq; autem ea, quæ inflammantur, ſtatim morborum inter initia medicamento ſoluere conantur, iȷ non ſolum ab intenſa inflammataq; parte nihil adimunt, cum non cedat obſequaturq;, quæ adhuc cruda eſt affectio: verum quoq;, & quæ morbo reſiſtentia & ſana ſunt, abſumunt colliquantq;: ductoq; ad imbecillitatem corpore morbus ſuperior euadit: qui, vbi corpus vicerit, remedium non habet. 22

Hunc expoſuimus aphoriſmum, cum illum exponeremus, Cocta medicari & mouere. atq; in eiſdem, quibus & nunc, ſymptomatis recte ad ſanguinis miſsionem propius deueniendum præcipit, vbi vitioſi aliqui humores in partem aliquam confluant atq; in ea aceruentur, quod { modo quodam } vt dixi συστρέφεσθαι, id eſt colligi, in ea parte dicitur. Quod autem in fine ante hãc ſcriptæ dictionis ſcribitur, quidam dignotioni inacceſſum efficiunt, nomen φαρμακείας in caſu accuſandi pro genitiuo haud recte legentes ad hũc modum: ἀσφαλείας μὲν καὶ μετριότητος δεῖσθαι φλεβοτομίαν μετὰ φαρμακείην id eſt ſecuritate & mediocritate indigere ſanguinis miſsionem poſt medicamentũ. F
qua dictione ſignificari volunt ad ſanguinis miſsionem à medicamento veniendum. Verum in tota dictione prius ad ſanguinis miſsionem veniendum, deinde ad medicamentum præcipitur. non autem è contrario, vt iȷ ſcribunt, aſſumendum medicamẽtum, deinde ad ſanguinis detractionem deueniendũ. Cætera dictionis dilucida his ſunt, qui exacte dicta eius animaduerterunt.

Quòd autem quis repente obmuteſcat, id uenarum interceptiones occluſionesq; faciunt, ſi ſano abſque occaſione uel forti alia cauſa id contigerit. 23

Venarum ἀπολήψιες. i. interceptiones, appellat oppletiones, quæ à copia exoriuntur. Cum igitur ſupra modum oppletæ fuerint venæ, premi virtutẽ grauariq; eſt neceſſe, atq; in extinctionis agi periculũ natiuã caliditatem, quæ ob multitudinẽ copiamq; ſuffocationi quippiã ſimile patiť. Oriuntur ſiquidẽ epilepſiæ, & apoplexiæ, & ſyncopæ cardiacæ. Nempe vno cõmuni Aphonię. i. vocis carẽtię ſymptomate, ſymptomata huiuſmodi ſignificauit. Adiecit aũt orationi, Si ſano abſq; occaſione vel alia forti cauſa id cõtigerit. vbi πρόφασιν, id eſt occaſionem, dicit cauſam euidentem manifeſtamq;, vt ſiqs in lucta vel pancratio ex brachiorũ accõmodatiõe ad periculũ ſuffocationis circunductus fuerit. Cauſam vero aliã fortẽ dicit, qualis vel timore vel maximo animi mœrore p- G
cuſsis accidit. In ægris autem vocis priuatio huiuſmodi fieri poteſt, læſis duntaxat iȷs, quæ voci efformandæ ſubſeruiunt, inſtrumentis, vel etiã iȷs, quæ reſpirationi deputauit natura. Poteſt quoq; contingere ob recentẽ quandã exolutionem & afflictionem virtutis. Vt aũt ab huiuſmodi aphoniȷs vociſq; priuationibus eam diſtinguat, quæ orationi appoſita eſt, adiecit, Si ſano contigerit.

Venam igitur brachiȷ dextri internam ſecare oportet. 24

Velociſsime & plurimum ex iȷs, quæ principes ſunt partibus, vena ea corpus vacuat, atque ob id in acutiſsimis morbis ad eam ſeſe confert.

Sanguinemq; auferre inſpecta ſecundum habitum ætatemque pluris minoris'ue ratione. 25

Superius, cum de ſcopis miſsionis ſanguinis ageret, corporis habitum quidem omiſit, ſed hoc in loco virium non meminit. Verum habitus nomen pro virtutis nomine dictum eſſe opinantur non nulli, vna ex re duo dici perperam exiſtimantes. Nempe habitum ad corporis cõſtitutionem referentes dicimus, vtpote cum quis vel mollis vel durus fuerit: robur vero virtutis functionum vehementiæ attribuimus. Ex quo fit, vt duo hi ſint ſcopi, vacuandi quidẽ † { indicationem, quod com- H † Al. κοινὴν ἔνδειξιν. i. cõm indicationẽ.
munes ſint, } habentes, ſed inter ſe differentes, veluti & ab ætate. Verum ætatem ipſam ad corporis habitum referre eſt melius, & non virtutem. Nam pueris propter habitus molliciem, ſucci perſpirabili cute facile digeruntur: ſenibus vero non facile propter ſiccitatem & frigiditatem. Satiſq; eſſe tres hos detrahendi ſanguinis ſcopos quiſpiam dicere poteſt. Indicationem euacuandi accipientibus nobis & à morbi, qui curatur, magnitudine, & habitu, & virtute. Cuiuſnam autem ambiens nos aer eſſe debeat temperaturæ, inſpiciendum eſſe eſt ſupra dictum.

Quàm plurimis autem horum accedunt hæc: faciei rubores, oculorum conſtantia, manuum porrectio, dentium ſtridores, pulſus, maxillarum contractio, refrigeratio extremorum, & ſpirituum in uenis interceptiones. 26

Inter hæc, quæ dẽ*inceps accedunt, faciei ſolius, qui ante ſcribuntur, rubores ſanguinis copiam indicant. Succedit oculorum conſtantia, id eſt immobilitas & manuum porrectiones. Nempe & eas lædi ob neruorum principium contingit, ſed aliter, quàm ſit oculorum conſtantia. Nempe ea veluti torporem quendam functionum in neruorum primordio indicat. Manuum vero porrectiones & dentium fremitus neq; ob quietem neque ob principiȷ immobilitatem, ſed propter vitiatam motionem exoriuntur. Quid autem pulſus indicent, non omnino conſtat. Nempe veteres

* Al. ἐξαίφνης .i. repente

teres

A teres in motionibus dolorem in membris inflammatis excitantibus, hoc promunt proferuntq́ȝ nomen:in palpitationibus quoqȝ:& præterea in vehementi arteriarũ motione.Maxillarum vero contractio conuulſionis eſt ſymptoma,manuumq́ȝ porrectiones et fremitus dentium.Extremorum vero perfrictio in huiuſmodi affectionibus caliditatem natiuam ab humorum multitudine grauari oſtendit.Quod autem in fine dictionis apponitur/ſpirituum in venis interceptiones/id vt de pulſus carentia(ἀσφυξίαν Græci vocant)dicatur,probabile eſt.Nam veteres, arterias, venas appellabant.Spirituum ſanè interceptiones,quaſi inclinationes & quietes ab auctore dici poſſunt.Sunt,qui ſequentis dictionis alteram habentis ſententiam principium conſtituant dictionem hanc.cui,quæ deinceps ſcripta eſt,coniungunt,copulantq́ȝ.

27 *Cum dolores acceſſerint,bilis atræ fluxuumq́; acrium influxiones fiunt.dolent morſa interna,morſæq́; atq; admodum arefactæ venæ intenduntur,trahuntq́; inflammatæ,quæ influunt.quapropter corrupto ſanguine,nequeuntibusq́; ſpiritibus naturales pertranſire meatus infrigidationes fiunt ob ſtationem,vertigines,aphoniæ,capitis grauitas,& conuulſiones,ſi iam ad cor vel hepar vel in venam peruenerint.Hinc epilepſiæ, & paraplexiæ,ſi continentes locos fluxiones inuaſerint,atque ſpiritibus exire nequeuntibus exaruerint.*

B Eiuſdem cum prædictis generis eſt ſermo,qui nunc effertur:quem & non nulli illis copulant. atqȝ ob eam cauſam bifariam verbum hoc προσγένηται.i.acceſſerint, ſcribi reperitur. Sunt.n.qui præſentem ſermonem cum prædictis coniungant ſcribentes πρὸς ſyllabam cum σ elemento: alij vero non coniungunt,ſcribuntq́ȝ πρὸ ſine σ. Verum,quod in oratione dicitur,huiuſmodi eſt. Dolorum motio influxionem humiditatum ad eam,quæ dolore vexatur,partem excitare conſueuit. Cum igitur vitioſis ſuccis corpus refertum fuerit,bilis atræ cæterorumq́ȝ acrium humorum influxiones exoriuntur,ob quas dolet æger magis,mordenturq́ȝ interna,grauanturq́ȝ morſæ à prædictis humoribus,quæ in affecto loco ſunt venæ: idq́ȝ ipſum rei alterius cauſa redditur contrària. Nempe repleta à fluxibus huiuſmodi,quæ afficitur particula,corrumpitur quidem in primis ſanguis ipſe,vaſa vero opplentur,ꝙ in eo cunctas ſpirituum vias arcet cohibetq́ȝ.Nempe & id declarauit inquiens,Nequeuntibusq́ȝ ſpiritibus naturales pertrãſire meatus.quod ſanè ſpirituum interceptiones paulo ante vocauit.Cum aũt ſanguis ſteterit,atque cum eo ſpiritus, infrigidationes fiunt,vertigines,aphoniæ,capitis grauitates,& conuulſiones:qbus ſuccedunt paraplexiæ, & epilepſiæ,cum in locos oppletas venas cõtinẽtes deſederint ipſi fluxus. Locos dixit corporis partes, quas auctor ante ſcripſit,cor,hepar,& venam,quæ prædicta coniungit viſcera: venã,inq̃, poſtea à
C medicis cauam appellatam,ꝙ venarum omnium,quæ per corpus animalis diſſeminantur, latiſſima ſit.Iure igitur ſanguis in locis huiuſmodi propter venarum repletionem ſpiritum penetrare non permittit,ſed veluti in mortuo corpore coaleſcit, concreſcitq́ȝ. quod & auctor ipſe oſtendit inquiens,Atqȝ ſpiritibus exire nequeuntibus,exaruerint. at proprie magis dixiſſet, cõcreuerint. Concreſcunt ſiquidem,& quæ ſiccantur,& quæ refrigerantur.Nunc autem non propter exiccationem concreſcit coaleſcitq́ȝ ſanguis,& qui in ipſum influunt vitioſi ſucci. Nempe exeuntibus ipſis & flabellatis incorruptus & naturaliter fuſus liquidusq́ȝ redditur ſanguis. Verum,cũ manẽt, natiuamq́ȝ caliditatem reſpuunt extinguũtq́ȝ,is tanꝗ̃ mortuo in corpore coaleſcit. Cum ergo ita affectis ſanguis detrahitur,is frigidus craſſusq́ȝ & vix efflues̃ apparet,idq́ȝ propter huiuſmodi refrigerationem.Interdum autem & toto corpore conuulſiones fiunt:interdumq́ȝ ſalubriter & cõmode.Nempe corpus totum quatientes,vniuerſas calfaciunt partes adeo,vt multitudo partim ꝑ cutim digeratur,partim ad aliquam ex non pręcipuis expellatur partem.vbi cum indiſſolubiliter impacta fuerit,paraplexiam facit.Nam,ꝙ eas,quæ apoplexia vel epilepſia ad aliquam ex nõ præcipuis partem irruũt,paralyſes.i.reſolutiones,Hippocrates ita appellet,eſt demonſtratum.Interdum quoqȝ & facta abſqȝ conuulſione apoplexia non nullis morbus in partis reſolutionem fini-
D uit,qui paraplexia appellatur.Cætera dictionis ſunt manifeſta.

28 *Talibus ſanè prius adhibitis fomentis,venam confeſtim ab initio ſecare oportet,cum nondum fixa ſint omnia, quæ contriſtant,tum ſpiritus,tum fluxiones.Facilius etenim remedijs patent.*

Qui ita hñt,his ante fotus adhibere oportet,qm̃ coaluit ĩ ipſis ſanguis,difficulterq́ȝ effluit.Sed, qm̃ & in fotu ipſo fricatio fiat,facere,quod ſcripſimus,eſt melius:ſecare. ſ. internã cubiti venam. Non.n.ſemꝑ ita concreuiſſe ſanguis reperitur,vt effluere non poſſit.Fricandæ igitur in eo tẽpore multis ab hoĩbus cunctæ corporis partes,&,ſi mediocriter ſanguis fluxerit,rurſus fricãdę,ſuperq́ȝ auferendus ſanguis.Si vero non fluxerit,fricandæ quidẽ & fouendæ,donec fluxerit. Vbi vero in paraplexiam deſierit affectio,breui fricare expedit tempore & fouere:rurſum fricare et fouere,donec citiſſime hæc deſierint,dum fixi adhuc non ſunt ſpiritus,& euacuationi contumaces.

29 *Poſtea reficere expedit,& habita indicationis ratione ſuperiorem ventrem,ſi non leuetur,purgare,inferiori vero,ſi non deiecerit,clyſmum inijcere.Coctum deinde aſinæ lac dabis:bibetq́; heminis duodecim non minus:et,ſi virtus tolerauerit,ſedecim magis.*

Ab ea,quæ per ſanguinis miſſionem fit, vacuatione refici hominem roborariq́ȝ præcipit: vt,

ſi nihil leuatus videatur,ad eam,quæ per ſuperiores partes, id eſt per vomitum fit,purgationem E
agatur.Verum purgans medicamẽtum neq; nominatim perſtrinxit,neq; ipſius fecit delectum.
Nempe,ꝙ ad morbi magnitudinem virtutisq; robur reſpicientes vel albũ veratrum,vel ex alijs,
quæ vomitum cient,quicquam exhibeamus,nemo ambigit. Quæ autem de aluo inferiore dicta
ſunt,clara exiſtunt,expoſitorisq; haud indiga. Neque admirationi ſit lactis copia, cum antiquis
omnibus ita fuerit aſſuetum.Quòd autem lac aſinæ propter humiditatem exhibeant,ſupra eſt di-
ctum:atq; amplius,quòd non coaguletur epotum,veluti quæ craſſa ſunt. At cum eo mellis quip-
piam ſalisq; miſcere oportet.

Synanchus,id eſt angina,fit,cum hyeme vereque fluxio multa & uiſcoſa ad iugulares defluxerit venas, pluri- 30
*mumque hæ propter latitudinem traxerint ſpiritũ*m.Cum autem & frigida & glutinoſa fuerit, ſpiritus obſtruit* * Al. ῥεῦμα fluxionem.
permeationes,ſanguinemque coercens,quæ uicina ſunt, cõgelat,ſanguinemque ipſum immobilem reddit,& ſtabi-
lem,quippe cum frigida natura ſit & obſtructoria.ob id ſuffocantur liuente lingua,atque in rotundum acta, fle-
xaq; propter eas,quæ linguæ ſubduntur,uenas.Nam præciſa uua,quam {non nulli} cionida,id eſt columellam,uo-
cant,uena utrinq; craſſa apparet.Cum igitur hæ oppletæ fuerint,linguæ,quæ ob ſiccitatem & ſicca & ſpongioſa
exiſtit,innituntur.Lingua autem ui ex uenis humidum accipit,atque ex lata,rotunda,ex bene colorata,liuens, ex
molli,dura,atque ex facile flexili,flectenti contumax efficitur.Eam ob cauſam cito ſuffocat,niſi cito aduerſus eam F
pugnaueris.Sanguinem ergò ex brachijs detrahes,& venas,quæ ſub lingua ſunt,ſecabis,& medicamentis quibuſ-
dam attractorijs uteris,calida exhibebis gargariſmata,caput abrades,ceratumq; tum collo tum capiti circũpones,
laniſq; circumuolues,molliq; ſpongia ex aqua calida expreſſa fouebis.Bibet autem aquam, & mulſam non frigi-
dam.Cremoremq; aſſumet,ubi ex indicatione in tuto fuerit.

Siue ſynanchon dicere volueris,ſiue cynanchon:vel alterum quidem horum ſynanchen, alte-
rum vero cynanchen:ſiue vtrunque ſynanchen vocaueris,duas ſynanches ſciueris eſſe rationes.
Nempe ad curationem nominibus opus nobis non eſt. Conſueuit ſiquidem eam docere longe
melius,ꝙ ij,qui in nominibus monſtruoſa enunciant.Subſcribam aũt tibi cõpendioſe doctrinam
ipſius peculiarem,ſuſcepto ita exordio.Fluxionum,quæ ex capite deferuntur,quædam ſubſtãtia
tenues exiſtunt,aliæ ex craſſis viſcoſisq; humoribus conſtant.Quæ igitur tenues ſunt,hæ latis pe
netratis venis in anguſtioribus detinentur.Tales autem ſunt,quæ guttur ambiunt. Contrarium
autem in craſsis contingit,ꝙ non ingrediantur vniuerſas,quæ ſtrictæ admodum exiſtunt,venas,
ante.ſ.in capacioribus detentæ.Cum igitur in faucium venis tales impacti fuerint humores,pars
in tumorẽ attollit̃,veluti guttur ex alijs,tanq̃ gutturis,ꝙ faucium,ſtrictiores multo exiſtant venę. G
Corpus autẽ totum vacare excrementis debet & nõ plethoricũ eſſe geminam ob cauſam, nempe
tum ob eã,quæ† {à vacuatione} eſt,reuulſionẽ,tum ꝙ vacuato corpore,cum à parte affecta,quod † Al. πρὸς κενοῦν.i. ad euacuandum.
influit,expellimus,id facilius conſentit,nihilq;,ſi calido aliquo euaporare volueris,à corpore ipſo
parti calfactæ mittet̃.Corpus igitur totum vena ſecta vacuare oportet & purgatione, & clyſteri-
bus:verum affectas partes medicamẽtis aſtringentibus,q̃ profluentes retrudant humores, atque
ex firmatis,eos,qui nõ admodum infarcti ſunt & glutinoſi & craſsi: tum calidis & acribus,q̃ con-
tentos in mẽbris paſsis digerant humores. Venæ,quæ ſub lingua ſunt,eam,quæ in faucibus eſt,
phlegmonen ſine medicamentis vacuant.Sed,qm̃ humorũ craſsi alij glutinoſiq; ſunt, acrioribus
propterea indigent medicamentis,quæ.ſ.& ſecare,& in tenuia diuidere,& tũ glutinoſa tũ craſſa
confringere poſsint.Præterea & ad exteriorem ſuperficiem reuellere oportet,circũpoſitis collo,
quæ attractoria polleant facultate,medicamentis.Nẽpe colli ſuperficiarias partes, quàm imas,af-
fici eſt melius: ꝙ ſpiritus quidem,cum inſpirationes fiunt,ad fauces gutturq; irruat, & cum expi-
rationes fiunt,per ea foras deferat̃.Sæpius vero,quæ ad partes prædictas procedunt fluxiones,eæ
ad partes quaſdam alias exprimente natura tranſmutant̃:atq; interdum principio ita deferuntur,
vt rurſum aliæ oriantur tum faucium,tum gutturis fluxionum differentiæ.Quòd autem, quæ ad H
cutem receſſerunt,ijs,quæ in profundum decubuerunt,multo ſalubriora exiſtant,conſtat omni-
bus.Cõmmune tamen in vtriſq; tum colli tum capitis,à quo fluxiones fiunt,auxilium tibi ſit.Ser-
mo hic & ſynancharũ ſpecies,& cauſas,& affectos locos,& curationes docuit. Neq;,ſi vel ſynan-
chen vel cynanchen,vel ſynanchon vel cynanchon appellaret,fuit ſolicitus. Qui igit̃ librum hũc
ſcripſit,neglectis nominibus omnes,qui tum in faucibus,tum gutture exiſtunt,arctantq; reſpira
tionem,affectus ſynanchos appellitans,duas horum ſpecies eſſe ait,alteram quidem,quæ à gluti-
noſa frigidaq; fluxiõe facta ſit,quam pituitoſam vocare poſsis:alteram vero à calida acriq;, quam
ſi picrocholam biliosamq; ſimpliciter appellaueris,non peccabis.Priorem autem fluxionem in la
tiores decumbere venas ait:bilioſam,etiam in tenuiores peruenire oſtendens. Cætera dictionis
ſunt manifeſta.Ad ea autem,quæ retuli,conuertas animum,oportet:&,ſi prima vice non intelle-
xeris,bis & ter lege,& intelliges:ego autem ad ſecundam ſynanchi ſpeciem tranſibo.

Cum æſtate vel autumno fluxerit ex capite calida & nitroſa fluxio, quaſi ab anni tempore tum acris tum cali- 31
da fuerit,atque huiuſmodi ſit,mordet,vlcerat,ſpiritu implet,orthopnœam parit,ſiccitatemque multam, præterea,
quæ intuenti apparent,haudquaquam tumentia videntur.

Quomodo

A Quo modo & quam ob cauſam hæc fiant: quoniam à calidis & acribus. Priorem ſiquidem fluxionem, quę pituitoſa eſt, hyeme vel vere decumbere ait: hanc vero ſecundam autumno vel ęſtate. In alijs anni temporibus ex proportiōe, vt antea eſt dictum. Orthopnœam autem huic ſuperuenire anginæ generi ait, quæ inſignis nota eſt anguſtiæ, partem ex ijs, quæ reſpirationi ſubſeruiunt, aliquam fatigātis, vt ſupra eſt demonſtratum. Quòd ſi hos ampliſsime aperire os volueris, linguamq́ repreſſeris cohibuerisq́, vt, quę in faucibus ſunt, inſpectare queas, nullum ſanè præter naturam tumorem, vt in ante dictis, iuenies: quod ſcriptor explanauit, cum inquit, Præterea, quę intuenti apparent, ἰσχνὰ. i. non tumentia vidētur. Nempe, quod in faucium meatu inflammatum eſt, non videtur: quod autem ex apertis videtur, id omne citra inflammationem exiſtit, parteſq́ non tument. Nempe hæc vox, ἰσχνὸν, tumenti præter naturam interdum opponitur. Quam vocis huius nunc dictam ſignificationem ignorantes non nulli dictionem ridicule exponunt. Alij autem permutant, vt & qui ad hunc ſcribunt modum. Præterea, quę intuenti apparent, ἄχροα. i. decolora videntur. Cæterum ita affectis fit interdum, vt & fluxionis partem recipiant faucibus vicini atq; à tergo ſiti ordinatiq́ muſculi, vbi & ſtomachus, qui ſæpius & ipſe vna afficitur. Poſt hoc ſanè in præſenti dictione ſcriptum quoq; eſt, quod ſequitur.

32 B *Tendines quoq; ceruicis poſteriores contenduntur, apparentq́; tetani modo intendi.*

Quod deinceps dictum eſt, magis adhuc guttur affici oſtendit. Nempe & vocis generationem in ea animalis abſolui parte eſt demonſtratum. Quapropter inquit.

33 *Voxq́; ἀπέῤῥωγε, ideſt abrupta eſt, & ſpiritus paruus eſt.*

Nēpe vox oīno ἀπέῤῥωγε. i. ἀπόλλυται. i. diſperijt abruptaq́ eſt, paſſo, vt dictū eſt, gutture. Reſpiratio aūt parua reddit̄ ꝓpter meatus anguſtiā. Recenſet̄ autem in cōmentarijs de difficultate ſpirandi, ꝙ longior tempore ſit & interuallis frequentior: quod ſcriptor in hūc enunciauit modum.

34 *Spiritusq́; reuulſio frequens & violentia accedit.*

Spiritum, & eam, quę inſpirationi ſuccedit, expiratione͂, & eam, quæ expirationi ſuccedit, inſpirationem, dixit. Ex vtroq; enim frequens redditur ſpiritus. Nam ita affectis, quæ inſpirationi ſuccedit quies, breue tempus habet, ſimiliter & quæ expirationi ſuccedit ante inſpirationem. Demonſtrationes horum in libris de ſpirandi difficultate enarratæ ſunt.

35 C *Talibus arteria vlceratur, incēditurq́; pulmo: neque externum aerem admittere intro queūt. Quibus niſi ad exteriores partes malum ſua ſponte perferatur, hi grauius ineuitabiliusq́; habebunt, & propter anni tempus, et quòd à calidis acribusq́; id ſit humoribus.*

Arteriam quoq; vlcerari ijs, qui ita affecti ſunt, dictum eſt & propter humoris acrimoniam, ſed pulmonem ardere† {viduatum deſtitutumq́} ait, doctrinæ veræ ſermonem coniungens copulanſq́. Nempe in commentario de vſu reſpirationis demonſtratum eſt animal in reſpirationis priuatione, non ob ſubſtantiæ penuriam perire, ſed quòd calor natiuus tum refrigerio, tum ventilatione deſtituatur: quapropter non immerito, qui immoderatior exiſtit, pulmonem accendit. Hāc igitur anginæ ſpeciem tum grauiorem, tum ineuitabiliorem eſſe priore ait, tum propter ante dicta, tum ꝙ æſtiuum autumnaleq́ ſit anni tempus, & ꝙ ex acrioribus oriatur humoribus. Qua efficitur ratione, vt ea, quæ cum coniunctione eſt dictio, melior ſit, q̄ ea, quæ ſine coniunctione eſt. Significat autem ab ijs, quæ ante dicta ſunt, & propter anni tempus, in quo fit, & propter humorem, à quo oritur, maioris eſſe periculi ſecundam anginæ ſpeciem. Non eſt ergo ſimpliciter ſcribendum, ꝙ tum grauior tum vitatu difficilior ſit propter anni tempus. Quòd ſi & abſq; coniun-
D ctione ſcriptionem ſeruare quis voluerit, coniunctionem eam ita ſubaudire oportebit, vt ſi in dictione eſſet. Multa ſiquidem atq; alia apud antiquos defectiuo modo ſcripta reperiuntur.

† f. ſtrictum

36 *Si febris hominem prehenderit, vetere excremento deſcendente, vel nuper cibatum, ſiue cum lateris dolore, ſiue non, is quieti tantiſper permittendus, donec cibus primum ad uentrem imum deſcenderit.*

Dictiones quoq; huiuſmodi ea, quæ libro de victu in acutis morbis apponuntur, Hippocratis ſcripta non eſſe oſtendunt. Non enim, qui perfecte de pleuritide in legitima libri huius parte tractauerat, eum rurſus hic pauca apponere oportebat.

37 *Sumat autem in potu oxymeli. At, cum grauitas ad lumbos vſq; deſcenderit, tum vel clyſmum dare, vel medicamento purgare oportet. Atque, cum purgatus fuerit, ſorbitionem primum, & aquam mulſam, deinde cibaria et elixos piſces miniſtrare: vinumq́;, quod aquoſum ſit, & exiguum noctu, interdiu vero dilutam mulſam. Cum uero flatus male olentes fuerint, balanus vel clyſmus confert: ſi non, bibentem oxymeli tantiſper cohibere oportet, donec ad inferiorem aluum deſcenderit, deinde clyſmate ſubducere conuenit.*

Indefinite indiſtincteq́ dictum eſt, quanquam, quod hic ſcriptum eſt, definite diſtincteq́ in legitima libri huius parte dictum ſit, & quæ poſt id, vſquequo piſcium meminit Hippocrates:

quoniam adhuc de languentibus in libro ipſe agebat,& non ijs,qui ex morbo reualeſcunt. Cæte- E
ra dictionis manifeſta ſunt.

At,ſi liquidam aluum habenti cauſus ſuperuenerit,ſi tibi purgatio idonea videatur,eam non tribus primis diebus adhibebis,ſed quarto. 38

Quòd intempeſtiue quidem hic de cauſo egerit,prędictis ſcilicet in principio tum differentijs, tum curationibus,nemo eſt,qui ignoret.Nempe & dictiones ex mente ſunt aphoriſmi illius, » Cocta medicari & mouere,non cruda, neque in principio,niſi turgeant:Plurima vero non turgent. » Quidam aliter ſcribunt cauſos ab initio medicari volentes: vt dictio talis ſit: Intra tertium diem adhibebis.Expedit igitur non omnino à tertio medicari die, ſed vt aphoriſmus canit, In acutis morbis raro & in principijs medicamento purgante vti.Rem ergo ſecundum aphoriſmorũ mentem definire oportet,ſcrutariq́з,cum in principijs purgatione vtendum ſit, & cum morbi coctio expectanda ſit.Qui aũt vel in principio ſimpliciter dixerit,vel neutrum definierit,fallitur.

Cum aũt purgaueris,ſorbitionibus vtitor,obſeruatis ita febrium acceßionibus,vt,nunq́;, cum adſunt,neq; cum futuræ ſunt,exhibeas,ſed vel cũ ceſſant,vel quieuerunt & maxime à principio receſſerunt. Frigẽtibus ergo pedibus neq; potũ,neq; ſorbitionem,neq; aliud quippiam hmõi dabis.Sed maximũ exiſtimato,ſi id tantiſper obſeruaueris,donec ualde incaluerint.Deinde ita,quod confert, exhibe.Frigiditas ſiquidẽ pedũ,magna ex parte febris acceſſuræ ſignum exiſtit:quo tẽpore ſiquid porrigas,maxime prorſus peccabis.Nẽpe & morbum non parum augebis. At vero,cum febris deſinit,contrario modo pedes reliquo corpore calidiores fiunt.Nempe,cum augetur,pedes refrigerat,incenſaq́; ex thorace ad caput flammam mittit.Calore igitur toto ad ſupernas partes cõcurrente atq; ad caput exhalante,non abſq; cauſa pedes frigeſcunt:vtpote qui natura & carne vacent,& neruis abundent,præterea & à calidißimis diſtantes locis refrigerantur:ſeſe ad thoracem colligente calore. Rurſum,et cum febris ſoluitur,& in minutas redigitur partes,calor ad pedes ex proportione deſcendit.Quo tempore caput,& thorax refrixerunt, atq; ob id cibus dandus.Nempe,cum pedes frigidi fuerint,venter de neceßitate calet,faſtiditq́; cibum,intenditur hypochondrium,iactatur propter internam turbationem corpus,mens fixa non eſt,dolet æger,lancinatur vellicaturq́;, vomere affectat:&,ſi mala vomuerit,dolet.Ergo,cum calor ad pedes deſcenderit,curritq́; urina,&,ſi non ſudet, omnia ceſſant:quo tempore ſorbitionem dare expedit.nam aliàs pernicioſa exiſtit. 39 F

De particulari cibi miniſtrandi tempore dictum quidem eſt paucis in legitima libri parte: ſed æque & nunc prolixius manifeſtiusq́з dicitur,quaſi ſermo præſens alterius ſit explanatio ſeruata Hippocratis mente,quam tum in cæteris dixit,tum in eo,ꝙ febrem ex thorace, hoc eſt ex corde, G accendi,atque in caput flammam mittere ait.

Quibus autem aluus per febres perpetuo liquida eſt,his pedes maxime calfaciens,ceromatisq́; contegens,atque faſcijs obuoluens ita attende,vt reliquo corpore frigidiores non ſint.Si vero pedes calent,calorificum nullum exhibe,ſed,ne frigeſcant,obſerua.Potu eſt vtendum quàm minimo,aqua frigida vel mulſa. 40

Διὰ τέλεος idem,cum διὰ παντὸς τοῦ χρόνου,ſemper & perpetuo ſignificat.At,cum multi exiſtant affectus,in quibus per totũ malum aluũ liquidam eſſe contingit, fieriq́з nequeat,vt curationẽ habeant vnam,quo modo ſæpius eſt demonſtratum,tm̃ abeſt,vt ex dictione quicquam vtiliter dicatur,vt etiam iacturam facturus ſit,qui ſcriptum curationis modum in affectibus multis iuuare crediderit.Nam,vt cætera omittam,cũ aluus liquida eſſe poſſit tum propter vẽtris phlegmonen, tum propter colliquantem febrem,frigidæ potus phlegmonę maxime contrarius eſt: colliquantibus vero febribus conuenientiſſimus,eo,quod didiciſti,tempore exhibitus.

Quibus per febres aluus liquida eſt,& mens turbata,horumq́; multi floccos uellunt,nareſq́; fodiunt,& parum quidem interrogatis reſpõdent,ſed ex ſe nihil,quod compoſitum ſit, dicunt: talia his melancholica eſſe arbitror.His igitur ita habentibus,ſi venter liquidus fuerit,contabefaciens,ſorbitiones frigidiores craßioreſq́; exhibendas eſſe puto,potuſq́;,qui ſiſtant,vinoſioreſq́;, vel etiam aſtringentiores. 41 H

Phreniticorum ſanè cætera ſunt ſymptomata:ſed ventris liquidi ſymptoma,interdum quidem in phrenitide fit,non tamen id proprie ipſi ineſt:quapropter aluum liquidam ex diſtinctione curare expedit:phrenitim vero alia ſeorſum perſequi ſanatione.In ea autem,quam auctor ſcripſit,ſanatione nullo pacto animi intentionem ad phrenitidem dirigit,ſed curare eum magis velle arbitror affectionem quandam,ex ventris quidem parte aliqua prodeuntem,ſed caput ita ad condolentiam trahentem,vt ex ventris affectu deſipiat.Talia autẽ non recte melancholica eſſe dictum eſt.Magis enim ea à flaua proficiſcuntur bile,cohibita aluo.

Quibus item febribus vertigines à principio,& capitis pulſus ſunt,& vrina tenuis,his ad indicationes vſq; febris acceßionem expectare oportet.quòd ſi delirent quoque, nil mirum. 42

Cum caput circumagi videtur,δῖνος.i.vertigo,vocaṫ affectio:cum autem, & tenebricoſa ſimul fuerit viſio, σκοτόδινος, id eſt tenebricoſa vertigo,appellitatur.fit autem ob inordinatam ſpiritus flatuoſi motionem,qui vel in capite localem habet generationem, vel ſurſum ex infernis fertur

partibus

A partibus.Omnes autem ſpirituum huiuſmodi generationes turbationem indicant: ob quas &
cum ſymptomatis tumultuoſis iudicationes fiunt. Scire etenim oportet affectiones huiuſmodi
medium quodam modo obtinere tum earum,quę periculo vacant,tum pernicioſarum.Conatur
ſiquidem caliditas natiua corporis humores tum diſſoluere, tum effundere: ſed tenuare ipſos
& per inuiſibilia foramina excernere non poteſt. Cum vero perfecte languet, (hoc eſt ἀῤῥωσεῖ)
neque ſoluere incipit,atque ob id ſpiritus flatuoſus non ſumme languēte natiua caliditate ortum
habet.Languere igitur periculo omni vacat. Natura ſiquidem morbo ſuperior exiſtit. Verum
maxime languere letale eſt.Natura enim non parum à morbo vincitur. Cum autem non vinci-
tur,prædicta fiunt ſymptomata:atque poſtea,quàm ægrotauerit, iudicationes abſoluuntur, aliæ
ad ſalutem,aliæ ad mortem.Pulſus autem,qui in capite fiūt,id eſt ſenſibiles arteriarum motiones,
caliditatis multæ ſymptomata exiſtūt: Ob quas cauſas ſæpenumero deliria fiūt.Ad hunc itaqꝫ mo
dum vniuerſim habentibus,quæ dicta ſunt, cum, vbi quis parum valere cœperit, ab vrinarum
quidem tenuitate cruditas morbi iudicetur,caput autem flatuoſo impletum eſſe ſpiritu ſignificēt
vertigines cum pulſibus,ſcire oportet naturam haudquaquam quieſcere, ſed interdum conten-
tos in corpore prauos humores ita aggredi,vt à bonis eos ſeparet, atque quouis modo excernat,
B vel ad eam,quę minus pręcipua ſit,reijciat partem.Pręcictus igitur ſermo ad antedictorum præ-
notionem præſenſionemq́ꝫ maxime confert. Nempe interdum ab initio morbi, febres quidem
moderatæ fiunt,ſed ſymptomata huiuſmodi caput infeſtant propter exuſtionem, vel exhalatio-
nem humorum in ventriculi corpore contentorum. Sanè capitis ſolius,quouis aliter modo ha-
bentis,caliditatem balneum iuuabit: ptiſſanæq́ꝫ cremor pro ſorbitione ſatis erit. Verum, cum ſpi-
ritus calidus flatuoſusq́ꝫ ob humorum prauitatem ad caput fertur, lauare hos non confert. Tute
igitur ſingula hæc facienda ſunt.Definitio autem affectionum vna ſola eſt ex vrinarum cruditate
& concoctione:quorum auctor recte meminit inquiens, Vrina tenuis.quod ſæpius cruditatis ſi-
gnum eſſe eſt pronunciatum.Quo fit,vt nullus ſit medicus, qui in morbis huiuſmodi negligen-
tius vrinas contempletur.

43 *Quibus principio vrinæ et nebuloſæ et craſſæ exiſtunt,hos annuentibus cæteris purgare cōuenit. Quòd ſi vrinæ
inter initia tenues fuerint,tales non purgabis:at,ſi videatur,clyſterem exhibebis.Tales autem ita curare confert.*

Siue ijs,quæ in antedicta oratione relata ſunt,hæc coniungit,ſiue non,quod ex ipſis vtile quis
habere commune poteſt,ꝙ.ſ. corporis purgationem prorſus vitare oporteat,cum in humoribus
C adeſt cruditas,id manifeſtauit inquiens, Vrinæ tenues.tanq̃ craſſæ coctionis notas habeant. Iam
hoc ipſum ſubſtantiam indicat:& verbum hoc νεφελοειδέα.i. nebuloſæ, vrinas ſignificat,nebulas
habentes.Nempe nigras adieciſſet,ſi nos eas audire voluiſſet.Multa ſiquidem nomina commu-
nia citra diſtinctionem dicere conſueuerunt,cum id,quod in ſignificantijs rerum melius eſt, de-
clarare voluerint.Sic ſanè,cum iudicationes ad ſalutem fuerint, ſimpliciter dicunt, iudicatus eſt.
Defuncto vero iudicato,non ſimpliciter efferunt,ſed hoc totum,iudicatus obijt.Pręterea,cū quis
excretam bilem ſimpliciter dixerit, pallidam & non nigram intelligimus. Sic certe & impræſen-
tiarum vrinas nebuloſas audire oportet eas,quæ albas habent nebulas: quæ coctionis notæ exi-
ſtunt.Quoniam igitur cocta medicatur,ob id & nunc ita ſcripſit libri huius author:Tales autem
ita curare confert.Nihil autem de ſanguinis miſſione locutus,ea particulatim enarrat ex ordine
omnia:non ꝙ interdum ita habentibus,ſanguinis miſſione opus non ſit,ſed quòd nunc ſola alia
docere velit.Nempe de ſanguinis miſſione abunde ſupra eſt dictum.

44 *Corpus quieti permittere,ungere,& æqualiter cōtegere oportet:mulſamq; aquoſam bibendā,et ptiſſanæ cremo-
rē veſperi ſorbendū dabis.Ventrem ab initio clyſtere duces,ſed medicamēta purgātia nō admouebis.Nēpe,ſi uētrem
moueris,vrina non maturabitur,febriſq; citra tum ſudorem tum iudicationem in longum protrahetur tempus.*

D Sermonem quoqꝫ hunc percurrit, ſcopum in eo habens eam, quæ cum moderata calfactione
ſit,quietem.Cremorem autē ptiſſanæ ab initio elargitur,ꝙ mulſa ad vigorē vſqꝫ & iudicationem
ſufficere non poſſit.Morbus ſiquidē crudus eſt,& longe abſūnt concoctiones.Pręterea mulſam,
quæ aquoſa ſit,adhibet propterea,ꝙ aquam per ſe & ſolam nihil boni habere demonſtratum ſit.
Veſperi aūt ptiſſanam mauult exhiberi,q̃ꝫ mulſam.Nempe,cū antea in legitima libri huius parte
didicerimus ptiſſanam mulſa poſterius exhibēdam,melius fuit & nunc ita dicere, Mulſam q̄dem
prius,poſteriorē vero ptiſſanam exhibe.At vero,cum veſperi pro poſterius dixerit, particulario-
rem efficit doctrinam & non vniuerſaliorem.Cur autē eos purgare haud velit,in quibus ſumma
ineſt cruditas,cauſam recenſuit epilogiſticam magis,q̃ analogiſticam:quam recenſere ad eum ſpe
ctat,qui,quod fit,ſola citra logicā indicationē experientia nouit.Dogmatici autē viri erat docere,
quam ob cauſam purgantibus nobis ita habentes non coquatur vrina,febriſq́ꝫ ſine ſudore & iu-
dicatione perſeueret.Perfectius quidem & diligentius alibi hæc oīa ſumus cōtemplati: ſed ĩpræ-
ſentiarum,quod præſenti enarrationi prodeſſe poſſit,ſummatim dicemus. Tu ergo aīum ad me
cōuerte.Cū facultates,vt ſcis,quatuor ſint,atqꝫ inter eas non minime valeat alteratrix, per quam,
diſpenſatis ab ea corporibus natura alimētum aſſimilat,coctio nuncupatur nutrituræ ſubſtantiæ

permutatio ſecundum qualitatem exiſtens. Natura igitur aſſumpto in ventrem deuoratoq; alimento, à cæteris quidē motionibus ceſſare debet, vt ſoli, quod coquēdis deputatū ſit, operi vacet. ſed auxilio externo aliquo indiget, ſi aliqn̄ imbecillior reddita fuerit, quo modo & in ea humorū, quæ in venis fit, concoctione contingit. Quiete quidem indiget ſequentem ante caliditatem, ꝙ calfactum, frigefactumq;, vel exiccatum, & humectatum ſit, ſingulis horum alio & alio tempore factis. Ob id igit̃, qui hæc ſcripſit, hominem curari voluit quieti permiſſum, vnctum, & æqualiter veſtimentis obuolutum. Nempe aduerſus vim febris humiditatem eam, quæ vnctionibus comparatur, remedium eſſe putauit: prætercꝙ quod neq; valenter calfaciat necꝙ refrigeret, ſed leniat mulceatq;: quibus maxime indigent, quę coquuntur maturanturq;. Quòd ſi hęc coctioni humorum conferant, purgationes contrariæ exiſtunt. Nēpe corpus vehementer mouentes frangunt. Tali ſiquidem virtute prædita ſunt oīa, quę purgant, medicamenta. Hęc eſt ergo cauſa, cur purgationes coctionibus aduerſentur. Ad eam autem, quæ ſermoni huic continuatur, ſeriē pergamus. E

Cum iudicatio prope fuerit, ſorbitionem ne dederis, ſi perturbetur, ſed cum perturbatio deſierit, atque in melius profectum ſit. Obſeruandæ autem febrium omnium iudicationes, ſorbitionesq; hoc auferendæ tempore. 45

Mentem Hippocratis hoc in loco ſeruat, qui librum hūc ſcripſit. In principio quidem mulſam & ptiſſanæ cremorem exhibens: &, cum prope eſt iudicatio, cremorem tollens. F

Conſueuerunt febres hæ protrahi & abſceſſus habere, ſi aurium quidem ceruicisq; infernæ partes frigidæ fuerint: quòd ſi frigidæ non fuerint, alias mutationes habent. Nempe fluit è naribus ſanguis, & ventres his turbantur. 46

Quibus vrina ob humorum cruditatem tenuis eſt, his iure optimo protrahuntur febres, quæ ante coctionem ſolui nequeunt. Quòd autem tales per abſceſſus iudicentur, ſępius iam eſt dictū. Rarius autem & per excretionem ſolutiones horum fiunt. Vtrum autem in ſuperiore corporis parte vel inferiore abſceſſus generabitur, quæ hic dicuntur, ijs, quæ in prognoſtico ſcripta ſunt, concordant conſentiuntq;.

Quibus febres graues & implacidæ ſunt, & hypochōdria contēdunt, iacentesq; ægri ſeſe continere non poſſunt, atq; extrema frigeſcunt, abſolutiſſima tum diligentia tum cuſtodia indigent: eosq; ita degere oportet, vt nihil præter oxymeli aquoſum tangant: ſorbitionem autem non dabis, donec ſeſe malum remiſerit, & urinæ maturentur. 47

ἀσώδεις febres appellat, in qbus ægri ἀσσῶνται. i. grauiter afficiuntur, atq; implacide moleſteq; habent: τὸ δυσφορεῖν autem, id eſt difficilis tolerātia atcꝙ implaciditas inquietatioq;, ſequitur interdum febrem ſtabilem & æſtuoſam, ſæpius quocꝙ & ſtomachi malitiam. Os autem ventriculi ita me dicentem nunc audi. Incepit ergo à febribus ipſis, ἀσώδεις. i. graues & implacidas, inquiens, & hypochondria contendentes, deinde ad febrientes pertranſiit. Nam, ꝙ iacentes ſeſe cōtinere non poſſint, de febrientibus eſt dictum: veluti & ꝙ extrema refrigerantur. Iacentes autem ſeſe nō continere, grauiter languentium, atcꝙ difficulter ferentium, implacidorumq; & inquietorum nota eſt: Extrema autem frigere, magnæ viſcerum phlegmones, quæ ex craſſis ſuccis orta ſit: vt antea demonſtrauimus, cum de ſecunda cauſi ſpecie ageremus. Quòd ſi vehemens frigus fuerit, ꝙ virtus valde infirma ſit, iam tibi coniectura eſt. Non immerito igitur ita languētes plurima tum cuſtodia, tum diligentia indigere ait. Dat autem & ipſis non abſq; cauſa oxymeli, vtpote craſſos glutinoſosq; propter humores fatigatis. Adiecit autem ſermoni aquoſum, tancꝙ cōtrārium illi, quod his exhiberi ſolet, in quorum pulmonibus tales continentur humores. Nam acidius longe in illis eſſe conuenit, quòd propter longam in diſtributione ad affectam partem delationem de neceſſitate ſoluatur virtus: his vero tale hypochondrio incurſat, quale epotum eſt. Nullo autem pacto ſorbitionem ita habentibus dare prius, cꝙ morbus ad maturitatem deductus fuerit, indiſtincte eſt pronunciatum: ſeruantibus nobis, quod edocuit Hippocrates. Adijciendum ſermoni, ſi æger ſufG fecerit. quod, tanquam manifeſtum, forte prætermiſit. H

Iacere autem in conclaui obſcuro debent, & lecto maxime molli diuq; poſitum eum ſuſtinere. & quàm minime ſeſe proijcere & iactare. Nempe id tales maxime iuuat. 48

Nunc decubitum obſcura in domo, nō tancꝙ maturatoriū auxilium, ſed tanq̄ difficilis tolerantiæ inquietationisq;, quæ ob ἄσην, id eſt moleſtiā angoremq; ſit, correctorium voluit: Gratia cuius & lecti mollis meminit. Tentare autem ſeipſum non proijcere, ſed conquieſcere, laboranti modo vtroq; commodat, tancꝙ & morbi totius concoctionem iuuans, & virtutem ipſam conſeruans.

Hypochondrium autem lini ſemine illines, cauebisq;, ne, cum apponitur, frigeſcat. ſit autem tepidum ex aqua & oleo coctum. 49

Mollit lini ſemen, idq; habet, vt non manifeſte calfaciat: q̄ maxime expoſtulat phlegmone oīs. Et ſanè tactu tale ipſum oſtendit, quale & ſm virtutē eſt, percꝙ tepidū ipſum adhibere pręcipiens. Cæterū aquæ & olei miſtura tepidam generat caliditatē, mollitq; & mitigat, vtpote moderatā habēs facultatē: Cuius potiſſimū eſſe debēt, vt demōſtrauimus, quæ & maturāt & ꝑ halitū digerūt.

Coniectura

50 A *Coniectura autem colligere oportet ex urinis, quidnam futurum ſit. Nempe craſſiores pallidioresq́;, meliores: tenuiores vero & nigriores, pernicioſæ magis.*

Non, quicquid futurum ex vrinis, docet, ſed vel ſalutem vel mortem. Salutem indicāt craſſiores & pallidiores. Craſſiores autem dixit tenuibus & non naturalibus comparans, vt & paulo ante intelligere voluit. Neq; enim craſſas, neq; tenues, quæ ſecundum naturam habent, dixeris, ſi recte volueris interpretari. Porro tenues & nigræ, deterrimæ ſunt. A tenuibus ſiquidem ſolis, morbi cruditas indicatur. Nam, quod exacte tenue eſt, id aquoſum eſt, quapropter & album. Sed præ notiones ex vrinis in commentarijs prognoſtici dictæ ſunt.

51 *Si aūt mutationes habēt, tēpus indicāt, morbusq́; de neceſſitate mō ad peius, mō ad melius permutat inæqualitatē.*

Nempe, ſi id & in laborantibus obſeruaueris, vere hominem ex vrinarum varietate in longius decidere tempus reperies, atq; medias incurrere permutationes. Plures nanq; ſignificantur affectiones, quæ non eadem egent curatione, neq; æqualem habent ſolutionis præfinitionem.

52 B *Inconſtantes febres, donec conſtent, ſinere oportet: vbi autem conſtiterunt, victu & curatione conuenienti pugnabis, quod naturale eſt, contemplatus.*

Febres inconſtantes dixit, in quibus nihil καθεςικὸς, id eſt cōſtans quietumq́; exiſtit, quod ſignificat τὸ βέβαιον, id eſt certū compertumq́;. Sunt autē certa, quę in periodis & vrinis & exquiſitis febrium formis apparent. Periodi itaq; principiū non oſtēdunt primis diebus: Vrinæ vero ſuperueniunt aliàs aliæ, & ſępenumero ter quaterq́; interdiu & noctu meiere contingit, diſſimilesq́; inter ſe apparēt vrinę. Formā ergo talis febris incōſtantē eſſe ait, quod idē eſt perinde, atq; ſi diceres nō exacte formam vnā ſeruantem. Expoſui tibi exactas febrium formas & in cōmentarijs de febriū differentijs, & in ſecundo iudicationum libro. In huiuſmodi itaq; febribus non in principio victu vti præcipit, ſed ſinere, donec, qualiſnā ſit febris, cognoſcamus, & tunc victus formam pręfinire.

53 *Sunt autem facies ægrotantium multæ.*

ὄψιας, id eſt facies dixit, quaſi differentias, vel modos, vel ſpecies. Aegrotantium vero, pro ijs, qui ægrotantibus fiunt, morbis. Nempe ſæpius eſt demōſtratum eam eſſe antiquis omnibus conſuetudinem, vt à pathematis ad patientes, & à patientibus ad pathemata transferant appellationes: quaſi febrium vel febrientium differentias dicere nihil referat: Sic & pleuriticorum vel angina laborātium, aut pleuritidis vel anginæ. Facies ergo dixit laborantium, quoniam eos oculis cōtemplantes reperimus differentias.

C

54 *Quo fit, vt animaduertere debeat medicus, ne quampiam occaſionum ignoret.*

Quòd manifeſtas cauſas græce προφάσεις, hoc eſt occaſiones, appellet, didicimus. & ſanè nunc eam de his appellationem ferre conſtat. Infert igitur.

55 *Neq; eas, quæ ad ratiocinationem ſpectant, neq; quæ in numerum parem uel imparem apparere oportet.*

Quaſi cauſarum alias quidem manifeſtas abſq; ratione artificioſa cognoſcant omnes, alias vero ſoli, qui ratione artificioſa vtūtur. His quoq; & attendendum ait, quas in numerum parem vel imparem apparere oportet.

56 *Maxime vero numerus impar eſt obſeruādus. Nēpe hi dies in hanc uel illā declinātes partē reddunt laborantes.*

Dies impares multa pollere virtute non ſimpliciter, ſed in acutis morbis, eſt intelligendum, quod inſignes in vtraq; tum ſalutem, tum mortem mutationes efficiant. id enim ſignificat vocabulum, quod grece ἑτεροῤῥοπίας, id eſt huc & illuc declinantes dixit. In acutis quidem hi ſunt, tertius, quintus, ſeptimus, nonus, vndecimus, decimusquartus, & decimusſeptimus, In longis, ſexageſimus, & octogeſimus. Medij horum ſunt vigeſimus, trigeſimusquartus, & quadrageſimus. Impares autem & hi.

D

57 *Obſeruare autem oportet primum diem, quo æger parum ualere cœpit, principiumq́;, vnde & quādo, inſpicere: exiſtimatur ſiquidem id ſcitum præcipuum. Cum autem ægrum interrogaueris, atque omnia fueris perſcrutatus: in primis quidem, quonam habet caput modo, ſi dolore careat, nihilq́; graue in ſe habeat: deinde ſi hypochōdria latusq́; dolore infeſtentur, ſi videlicet hypochondrium laboret, vel attollatur, vel obliquitatem habeat, vel ſatietatem, aut latus doleat, ſimulq́; cum dolore tuſſicula fuerit, vel tormina dolor'ue ventris: cum inquam horum quippiam hypochondrio aderit, potiſſimum ventrem clyſmis ſoluere oportet: bibat autem mulſam calidam coctamq́;. Ad hæc per diſcendum, ſi, cum exurgit, defectu animæ corripiatur: & ſi facile ſpiret. Inſpiciendum quoq́;, vtrum'ne deiectio nigra admodum colore fuerit, vel ſyncera, qualis ſanorum exiſtit. & ſi febris exacerbet in tertium diē. Nempe in huiuſmodi morbis, tertianæ conſiderandæ ſunt exacerbationes: conſpicienda præterea & alia, & ſi quarta dies tertiæ quippiam ſimile attulerit. Nam tunc æger in periculo eſt. Quantum autem ad ſigna attinet, nigra deiectio mortem indicat: Quæ vero ſanæ ſimilis, cum omni die apparuerit, ſalutem.*

Obſeruandam

Obſeruandam in primis ait primã eſſe diem, in qua morbi cauſam cognoſci iubet. Nempe hæc E
oratio ἐξ ὅτου καὶ ὅτε, id eſt, vnde, & quãdo, quiſnam ſit morbus, indicat. Interrogari autem pręcipit
in primis quidem, quonam modo habet caput, mox hypochondria, deinde latus: hypochondria
quidem ſi dolor quiſpiam afficiat, vel attollantur, vel quãdam habeãt σκολιότητα, id eſt ἀνωμαλίαν,
id eſt obliquitatem ſiue inæqualitatem: quod in prognoſtico hac dictum eſt oratione. Si inæqua-
liter affecta ſunt dextra ac ſiniſtra parte. Vel ſi κόρον habent, inquit. quod ciborum repletionẽ eſſe
arbitror. Interrogari quoqꝫ & alia, quæ in dictione ſequenti habentur, iubet. Deinde hypochon-
drijs ita affectis ſoluere aluum clyſteribus præcipit: mulſamq́ꝫ bibere calidam & coctam. Sed indi
ſtincte hæc locutus deinceps ſcribit, Ad hæc perdiſcẽdum, ſi, cum exurgit, defectu animi corripia
tur, & ſi, inquit, facile ſpiret. quod defectu animi correpto opponitur. Conſpiciendam pręterea iu
bet deiectionem, vtrum'ne nigra ſit, vel ſyncera & inculpata, qualis in ſanis eſſe videtur: veluti &
ſi febris in tertiam exacerbet diem. Et, ſi his ita habentibus quarta dies tertiæ quippiam ſimile in
acceſſione attulerit, periculoſam eam eſſe aſſeuerat. Nempe quartã diem, quæ ſeptimæ index eſt,
rem nouã edere ex grauibus eſt notis. Rei autem nouæ editio deſignatioq́ꝫ patet omnibus. Nam,
ſi prima die & tertia acceſſio fiat, & ſecunda facta haudquaquam fuerit, ꝙ quinta acceſſionem ha-
bitura ſit, par eſt, & non quarta. quapropter, ſi quarta habuerit, mali cuiuſpiam alterius generatio F
nem demonſtrat. Si autem & nigra deiecerit, mortem indicat fore. Tu autem multa ex dictis præ
termittens, memoriam rei huius habe. Nam, ſi prima & tertia die proportionalem attulerit acceſ-
ſionem febris, atqꝫ nouiter quidem quarta paroxyſmum fecerit, ſed æger nigra deiecerit, ſignum
eſt letiferum. Quòd ſi diebus omnibus, ſanis ſimilia deiecerit, ſalutem ægro ſpera.

*Cum autem venter glandi non obedierit, ſpiritusq; tum placidus, tum quietus fuerit, ſurgẽsq; æger in ſedem, uel
dum in lecto eſt, animæ defectu corripiatur: ſi hæc vel mari uel fœminæ inter initia fuerint, delirium fore expecta.* 58

Confuſa eſt dictionis huius intelligentia. Nempe, vbi glans nihil profecerit, viderurq́ꝫ ęger pla
cidus quietusq́ꝫ eſſe, ſi vtiqꝫ, & cum exurgit, defectu animę corripitur, delirium expectãdum, per-
peram dictum eſſe mihi videtur: cum rei huic neqꝫ experientia, neqꝫ ratio patrocinentur: quãquã
tale quippiam aliquando fiat. Pręnotiones tamen non eorum ſunt, quę raro accidunt, ſed eorum,
quæ ſemper vel magna ex parte.

Manus quoq; contemplari oportet. Nam, ſi tremulæ fuerint, huic ſanguis è naribus profluet.

Sermo quoqꝫ hic neqꝫ, quod cõtinuum eſt, neqꝫ, quod magna ex parte fit, ſed, quod raro acci- G 59
dit, docet.

*Nares quoq; inſpiciendæ. Nam, ſi per vtrãq; ſpiritus æqualiter trahatur, & ſi multus ex ipſis feratur, conuulſio
fieri conſueuit: {quæ ſi fiat, propinqua mors eſt: quam prædicere pulchrum fuerit.}* 60

Cum tremunt manus, nempe ita dicere expedit, ſi ſpirius multus per vtranque narem feratur,
conuulſionem ſuperuenire ait. Conſueuit autem ita appellare conuulſificam affectionem, quę in
muſculis naris pinnas mouentibus fit.

*Si in febre hyemali lingua aſpera reddatur, prehendantq́; animæ defectiones, huic, tametſi febris remitti con-
ſueuit, in eo tamen, qui per famem fit, cruciatu conſeruare ægrum oportet & aquæ, mulſæque potione & ptiſſanæ* 61
*cremore: neq; febris quieti eſt fidendum. Nempe, qui ſigna huiuſmodi habent, his mortis periculum impẽdet. {Ergo,
cum hæc noueris, optimeque contemplatus fueris, ita prædicere pulchrum fuerit.}*

Sunt, qui febrem hyemalem ſimpliciter intelligant eam, quæ in hyeme fit: alij eam, quæ hyemi
peculiaris ſit. Ea autem ex pituita eſt, veluti æſtiua ex ipſa bile. Si ergo, inquit, in huiuſmodi febre
lingua aſpera fuerit, atqꝫ animæ defectus, eam periculoſam eſſe eſt fatendum. Atqꝫ ob eam rem fe H
brium quieti fidendum non eſt, ſi cum prauis fiant tum ſymptomatis tum ſignis, veluti in præſen
tiarum cum animæ defectu & lingue aſperitate. Non negligẽter itaqꝫ ait regendos ægros: aquãq́ꝫ
& mulſam & ptiſſanæ cremorem exhibendum. Sed ſane hæc pugnare videtur aduerſus id, quod
fame cruciandos dixerit. Nam huiuſmodi cruciatus, qui gręce λιμοκτονία dicitur, maxime quidem
abſtinentiam omnimodam ſignificat: aut, ſi non, ſaltem eam, quæ in potibus ſolis fit, victus ratio-
nem. Hic tamen auctor & mulſam & ptiſſanæ cremorẽ dare permiſit. Videtur ergo eos ob id fa-
me cruciandos dicere, ꝙ, qui remiſſiones huiuſmodi quietiſſimas habẽt, longo ita tempore in his
morentur, protrahãtq́ꝫ, vt falſi circunuentiq́ꝫ non nulli validiorem miniſtrauerint alimoniam, &
potiſſimum ob animæ defectionem. Quo fit, vt ad victum hunc ijs, qui per mulſam atqꝫ ptiſſanæ
cremorem multis fit diebus, recte dictus ſit ex fame cruciatus, vel inedia.

*Cum autem in febribus quinta die terrificum quippiam fuerit, vel venter repente liquida deiecerit, & animæ
defectus prehenderit, vel vocis priuatio, vel conuellatur æger, vel ſingultiat, ex his angi grauiterque affici conſue-* 62
*uit, ſudoresque circa tum muſtacem, tum faciem, tum ceruicem ab occipitio eſſe conſueuerunt. Qui autem hæc pa-
tiuntur, ſpirituoſi paulopoſt morientur.*

Ex ijs,

A Ex ijs,quæ per obſeruationem empirice à medicis ſcripta ſunt,quædam talia exiſtunt,vt ex ſe-
mel aut bis conſpectis, modi vniuerſalis annotationem habeãt,tanquam ſæpenumero in eiſdem
& ſimiliter conſiderari poſſint. Tale autem quippiam & id eſt,quod nunc dicitur. Nempe contẽ-
platus ægrum quendam liquida quædam deieciſſe, atq; animæ defectu prehẽſum, voceq́; priua-
tum,alium vero conuulſum,& poſtea vel ambos vel alterum ἀσώδη,id eſt faſtidijs plenum graui-
terq́; affectum,parteſq́; tum faciei,tum colli ſudantes,deinde obijſſe,hæc ſcripſit,quòd ſignorum
empiricorum cõcurſum exiſtimaret. Sed ſanè hæc poſſunt & ſtomachicam prægredi ſyncopen.
fieriq́; valent & propter copiam oppreſſa virtute, vel ea ipſa alio languẽte modo. Vnumquodq;
ſiquidem eorum, quæ dicta ſunt, per ſe malum eſt, nedum ſi omnia conuenerint. Nempe ex re-
pentinis deiectionibus deficere animam periculoſum eſt,veluti & voce priuari, & faſtidijs ango-
req́; plenum eſſe. Partibus vero tum faciei, tum capitis duntaxat ſudare non bonum. Quo igitur
modo hęc tum multa,tum mala exiſtunt,ſic & alia,quę in prognoſtico ſcripta ſunt. Poteſtq́; quiſ-
piam hæc inter ſe connectens videri nouum quippiam docere. Quòd ſi & dictionem obſcuram
ambiguãq́;,veluti ænigma,ſermoni miſcuerit,iam plebeijs & ex ea ſapientior eſſe videbitur. Ad-
mirantur ſiquidem plebeij, quæ nõ intelligunt. Viro autem,qui ſuperuenientia ſymptomata ab
B eorũ,quę morbũ indicant.i.pathognomonicorũ concurſu diſtinguere nouit,ſermo is varius qui-
dem deprehendetur,ſed inutilis. Nempe pathognomonica ſyndrome morbi ſpeciẽ demonſtrat
ſuperuenientia vero ſymptomata mãſuetudinẽ ipſius & malignitatẽ. eumq́;,qui ſingulorũ horũ
ſymptomatum vires didicit,quę apparent,tum æſtimare,tum inter ſe cõparare oportet. Et,ſi qui
dem tum fortiora,tum plura videntur,quàm bona,mala,hominem in periculo eſſe eſt ſciendum.
Verum,ſi bona malis & fortiora & plura fuerint,de ægro bene ſperandum. Quod te facere iubet
& ipſe Hippocrates. Nempe in prognoſtico ſingulorum tum ſymptomatum, tum ſignorum vi-
res particulatim docuit,atq; circa libri finem ita ait, Oportet autem eum,qui recte ſit tum conuali
« turos,tum morituros prędicturus,præterea & in quibus ægritudo pluribus diebus , & in quibus
« paucioribus permanſura ſit,ſigna omnia perdiſcere, atq; æſtimatis eorum inter ſe viribus,vt ſcri-
« ptum eſt,ferre ſententiam. Signorum autem vires æſtimari pręcipit,atq; ex ipſis pręnoſcere,quid
« nam futurũ ſit. Vbi ergo bona malis permiſta fuerint,viribus quodam modo paria æquaq́;,exer-
citato eſt opus viro,qui in operibus ea ſæpenumero fuerit cõtemplatus. Vbi vero omnia vel ma-
la,vt nunc,fuerint,vel bona,cuiuis patet,quod futurũ ſit. Cum enim deijciente aluo deficere ani-
mam ſignum per ſe malum ſit, pari modo & malũ,vocis priuatio : ſi præterea æger neruorum di-
C ſtentione conflictetur,vel ſingultiat,vel faſtidijs refertus ſit, manifeſtius indicabit periculum. Si
pręter hęc & aliud quodppiam malum ſuperuenerit ſignum,vt circa faciem ceruicemq́; ſudores,
atq; adhuc, quæ nunc à ſcriptore huius libri dicũtur,nullo,quod bonum ſit,malis permiſto ſigno,
ꝙ talis de neceſſitate ex ſignorum malorum aceruatione morietur,notum euadit. Adiectum au-
tem in fine dictionis πνευματωθέντες, id eſt ſpirituoſi facti, tanquam ænigma,ceu quippiam eorũ,
quæ de neceſſitate fore conceduntur , quicquid ſignificet, ſiue ſpirituum copiam, quibus venter
inflari poſſit, ſiue magnam & frequentem reſpirationem:quam ſanè his,quas comitatur,affectio-
nibus haudquaquam bonam eſſe didicimus,veluti & eam,quæ ventris eſt. Quapropter veſtigan
da alia ſigna nõ ſunt,his de neceſſitate antegredientibus. Neq; enim amplius ex his,veluti ex nõ
nullis,quæ caſu eueniunt,futurorum obſcura quædam fit prænotio.

Quibus per febres crura tuberculis afficiuntur, eaq́; tractu temporis manente etiãnum febre non maturuerint,
63 *faucibusq́; haudquaquam tumentibus irrepſerit ſuffocatio,non maturuerint,inquam, ſed extincta ſint, ijs ſanguis*
è naribus fluere conſueuit:qui,ſi multus fluxerit,morbi ſolutionem portendit: ſi non multus,morbi prolixitatẽ. Quo
minus vero fluxerit,eo deterius & prolixius erit malum. Quòd ſi & alia facilia fuerint,pedũ dolores ſunt expectã
D *di:qui ſi pedem affecerint,& doloroſus perſeueret,inflãmeturq́;,et non leuetur,dolores poſt paulo ad ceruicem per-*
uenient,clauiculamq́;,& pectus,et articulum. Nempe & hic tuberculoſus fieri debet. Quibus extinctis,ſi manus
vel contrahantur uel tremulæ fiant,talem neruorum diſtentio prehendit, & deſipientia: ſupercilijs oriuntur, quæ
φλυζάκια vocant,ruboreſq́; ægrum habent:& ex palpebris altera ad alteram germinat: dura prehendit phlegmo
ne:tumet vehementer oculus,& delirium valde creſcit, intenditurque: atq; noctu magis,quã interdiu,indicatur.
Signorũ autem multa fiunt in numero impari magis,quàm pari. Vtro tamen horum fiant,pernicioſi ſuperueniunt.

Qui librum hunc confecit,is hæc omnia,quæ dicta ſunt, deinceps inter ſe cõtemplatus vniuer
ſalem quendam particulari ex obſeruatione ſermonem temere feciſſe mihi videtur. Melius ſiqui
dem erat,ſi,quo Hippocrates modo in epidemijs {morbis} ſcribere conſueuit,is ita feciſſet,præ-
fatus quidem ab initio patientis nomen,deinde dies,in quibus ſingula facta ſint ,narratione aſſe-
cutus, vt & in ipſis, quæ nunc dicta ſunt,ſymptomatis facere potuit. Nempe in cuiuſpiam cruri-
bus orta ſint tubercula,eaq́; non recipiant maturitatem, febriat quoq; is, & ſuffocationem incur-
rens ab his liber ſit tuberculis: exiſtimabit profecto quis ſurſum factam humorum, qui crus infe-
ſtabant,tranſmutationem,quæ in horum tranſitu ſuffocationem homini peperit. Si ergo talis,(vt
Hippocrates dixit)euaſurus eſt , profluere per nares ſanguis poterit. qui ſi multus fuerit, morbũ
ſoluet:

ſoluet:ſi non,protrahetur ęgritudo.Et,ſi reliqua bene fiant,ſuccedantq́ꝫ,rurſum ad pedes decum E
bere huic dolor poterit. Quod ita factum eſſe ſtatuatur,veluti ex his hominem πυριφλεγῆ factum
eſſe,quod caliditatem multam circa pedem manifeſtare conſueuit,vel febrem multã igneamq́ꝫ &
flagrantem.Et,ſi poſt hęc non ſoluta fuerint ſymptomata,reuerſa iterum ad ſuperiores partes hu * Al. morbus
morũ copia dolores pariet in collo,clauicula,humero,et pectore. Vt autem huic omnia hæc abſq;
ratione contigerunt(nempe id extincta eſſe,fuit)ita manus tremulas factas eſſe ſtatuatur: deinde
neruorum diſtentionem,ꝙ ad neruoſas partes decubuerit humorum copia, principiumq́ꝫ ipſorũ
prehenderit,vnde deſipientia, ſubſecutam eſſe. Contẽplatus igitur auctor quẽdam ex ijs, qui ita
affecti ſunt,φλυκταίνας in ſupercilijs habẽtem,(nempe id ſignificãt φλυζάκια,)omnibus ita haben-
tibus futurũ ſymptoma hoc temere pronunciauit.Idemq́ꝫ de ijs,quę continuata ſerie ſcripta ſunt,
ſermo exiſtit.Nempe,quod vni ita affectorum vel duobus factum eſt,id ad omnes extendens,ait
& ipſos rubores habere, & ex palpebris alteram ad alteram germinare, duram quoq; fieri phleg-
monen, & vehementer tumere oculos. Quorum cætera quidem cuiuis patent, ſed ex palpebris
alteram ad alteram germinare eſt ambiguum, vtrum'ne ſignificare voluerit quãdam ex parte ea-
rum exurgentem conſertionem, vel carnoſam quandam germinationem, ab altera quidem ena-
ſcentem,ſed ad alteram ſeſe extendentẽ. At vero,ſi rei huius aliquo pacto inuentio quippiam vti F
litatis afferret,de ea amplior fuſiorq́ꝫ foret ſcrutatio.

Hos ſi ab initio purgare volueris,id ante diem quintum facito,vbi venter murmurauerit,ſi non, à medicamen- 64
tis abſtineto.Verum,ſi murmurauerit,fuerintq́; excrementa billioſa,ſcammonia mediocriter purgato. quãtum ve-
ro ad aliam pertinet ſanationem,quàm minime exhibebis tum potus,tum ſorbitiones,ut melius æger habeat,niſi de
cimamquartam fuerit egreſſus.

Sanationem prędictæ concurſionis ſcribit,quam nominatim perſtringere mihi,vt dixi,nõ pla *
cet,cum etiam & ſanatio nihil cõmune habeat præter ea,quæ ſæpius ante ſunt enarrata.Ait ſiqui
dem conſiderandam aluum,quam per murmurationes cognitam,purgandam eſſe præcipit: &,ſi
bilioſa deorſum repant,ſcãmoniam bilioſa expurgantẽ exhibet. Quod vero ad reliquum ſanatio
nis attinet,ſorbitiones perquàm exiguas miniſtrari præcipit,quouſq; decimum quartum pertran
ſierint diem:qua oratione morbum ante decimumquartum diem coqui non poſſe ſignificatur.

Cum febricitanti decimoquarto die uox intercepta fuerit, tantũ abeſt,ut morbus celeriter tũ ſolui,tum diſcedere 65
conſueuerit,vt etiam diuturnitas ipſi indicetur.Cũ ergo in eo die apparuerit uocis interceptio,morbus protrahitur. G

Dictio hæc his ſuperfluit, qui mala ſymptomata maiori prædita eſſe facultate didicerunt, cum
in diebus iudicatorijs apparent.Nempe,qui librũ hunc ſcripſit,nunc in rę vna, quæ decimoquar-
to diei eſt particularis,hoc eſt vſus vniuerſali.Nempe,vt diebus cæteris iudicatorijs,ſic & decima
quarta,ſi malum aliquod ſymptoma apparuerit, id maiorem habet efficaciam. Annotare autem
oportet,quod futurum eſt,neq; ſimpliciter, neq; vt res tulerit, ſed cum definitione.Nam,ſi ex ſi-
gnis bonis,quæ maiorẽ habent efficaciam, laboranti quædam affuerint, longiori tpe ſaluari æger
poterit.At,ſi nullum tale fuerit,morietur, nequeunte morbi concoctioni ſatiſfacere virtute.Qui
igitur hæc ſcripſit,prolixiorem omnino fore morbum male pronunciauit.Nempe & is cito mori
poteſt,cui vox decimoquarto die interrupta eſt, ſi cũ ſæuis alijs notis factũ fuerit hoc ſymptoma.

Cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur,venterq́; liquida bilioſa deijcit,talis delirare conſue- 66
uit. Sed obſeruare oportet,quod euenientibus ſuccedit.

Id quoq; & in alio quodam die apparet, verum,ſi quarto apparuerit, in primis periculoſiorem
ſeptimum fore demonſtrat, id eſt quæ illo die futura ſunt.

In acutis morbis,quæ æſtate & autumno fit repẽtina ſanguinis deſtillatio,robur, multamq́; in uenis inflãmatio- H 67
nẽ ſignificat.Itẽq́; q, poſtero die urina tenuis apparebit.Et,ſi æger ætate floruerit,fueritq́; corpore ob exercitatiões
bene carnoſo uel melãcholico,uel ex potatione manus tremulæ fuerint,delirium uel cõuulſionẽ prædicere bene eſt.

Dictio quoque hæc ſymptomatum multorum, quæ non in ægro omni coeunt conueniuntq́ꝫ,
implicationem permiſtionemq́ꝫ habet, quo fit, vt inutilia ſint, quæ ad hunc ſcribuntur modum,
cum doctrina ab vniuerſalibus recipiat commoditatem, quo Hippocrates modo facere conſue-
uit.Dictum autem eſt,quòd vniuerſalium, quæ quidem perpetua ſunt,primam habent virtutem
vtilitatemq́ꝫ:quæ vero magna ex parte ſunt,ſecundam. Quod ſi anceps quippiam vel rarum fue-
rit,id ad doctrinam inutile cenſetur.Quę igitur recenſuit,particulatim contemplemur,atque an-
te omnia quod primo eſt dictum. In acutis morbis, quæ æſtate & autumno fit repentina ſangui-
nis deſtillatio,robur,& multam in venis inflammationem indicat. Melius ſiquidem erat pronũ-
ciare,quod robur venas curatione egere indicaret.Nouimus enim,quòd ſanguinis è naribus ſtil-
lationes malum ſemper quippiam eſſe ait,propterea quòd natura quidem concupiat,quod ſuper
fluum eſt,excernere, ſed ob propriam imbecillitatem nequeat, vel ſanguinis craſſitiem, vel par-
tium denſitatem,vel quædam ex his, vel propter omnium concurſum. Cum autem malum ſem-
per hoc

E per hoc ſignum ſit, magiſq; quòd primis tum æſtatis, tum autumni temporibus virtutem ipſius intendi contingit, (nempe in eis diebus flaua redundat bilis, ambienſq; nos aer calidus eſt: quo fit, vt ſanguinem vtranq; ob cauſam, bene fluentem eſſe oporteat,) magnitudo quędam cauſę indicatur, propter quam fluere inhibetur, quam robur eſſe ait, forte denſitatem ita appellans. Quòd porro ita affecti venarum curatione egeant, nondum oſtendit, prius quàm aſtruat, quamnam dicat curationem, nec tamen dixit. Prædictionem præterea primam dixit, quòd ſcilicet poſtero die vrina tenuis apparebit, non ſolo eo die de neceſſitate crudis apparentibus, verum quoq; & alijs præcedentibus. Conuulſionem quoque & deſipientiam fore ait, ſi laborans ætate floruerit. Præterea & exercitati, & bonæ ipſius carnoſitatis meminit, & temperamenti. Nempe melācholicus, nomen eſt temperamenti. Huc adde, φ ex potatione eum manus habere tremulas ait. Hæc ergo ſymptomata poſſunt inter ſe complicari, non tamen neceſſitate, neque magna ex parte ſuccedent deſipientia & conuulſio.

68 *Et, ſi paribus quidem diebus ſuperuenerint, melius: in iudicatione autem pernicioſum, niſi multus abunde effuſus ſanguis viam redundantiæ fecerit vel per nares, uel per ſedem, uel per abſceſſus, uel cōmutationes, vel ad hypochondriorum dolores, vel ad teſtes, vel ad crura. Coctis autem his, viæ patent ſputis, vrinæq; excernuntur craſſæ, læues, & albæ.*

F Gemina eſt ſcriptio in hoc verbo ἐπιγίνεσθαι, id eſt ſuperuenire, vna quidem ſcripta per τ elementum tertia ſyllaba, altera per γ. Verum, ſiue per priorem ſcriptionem ægros diebus paribus ἐπιτείνεσθαι, id eſt intendi dixerit, ſiue ſecundum poſteriorem prædicta ſymptomata diebus paribus ἐπιγίνεσθαι, id eſt ſuperuenire affirmauerit, non continuo exiſtit & melius, quāquam id dixit. Neque enim, ſi pares fuerint, intueri oportet, ſed ſi & iudicatorij. Nempe quartam, quæ par eſt, & ipſe ex ordine paulo ante maximam habere facultatem aſſeruit. Cæterum, quod deinceps dicitur, verū exiſtit. Nam, ſi ſanguis multus, quouis modo id fiat, excretus fuerit, ſalutis ſpem habet. Præterea & per abſceſſum ipſos, & per commutationem ſeruari ait: abſceſſum quidem ferē ſua peculiari appellatione declarans: ſed commutationem, cum ait, ad hypochondriorum dolores, vel ad teſtes, vel ad crura. Differunt autem inter ſe, quòd ἀπόστασις, id eſt abſceſſus, iudicationem infert, ægrumq; à moleſtijs omnibus liberat: μετάστασις autem, id eſt commutatio, aliarum habet principium acceſſionum offenſionumq;, vt & aliud exigat tempus ad coctionem mali, corporis locus, ad quem infeſtantium humorum facta ſit commutatio. Eam ob cauſam adiecit, Coctis autem his

G permeationes fiunt ſputis, vel craſſis vrinis læuibus & albis. ſigna coctæ commutationis edocens ex coctis, tum ſputis, tum vrinis.

69 *Febri ſingultuoſæ laſerpitij ſuccum, oxymeli, daucum tritum propina, galbanumque ex melle & cyminū in eclegmate, poſteaq; ſorbendum ptiſſanæ cremorem dato. Talis autem euadere non poteſt, niſi ſudores ſuperuenerint iudicatorij, & ſomni æquales, vrinæque exierint craſſæ & acres, aut in abſceſſum confirmetur morbus.*

λύγγας & λύγγους, id eſt ſingultus, appellare conſueuerunt. Sunt autem motiones quædam ſtomachi cōuulſoriæ, quas quidem fieri aiunt propter immoderatam vel inanitionem, vel repletionem. Quæ ſi propter inanitionem fiant, fere ſanationem non recipiunt: ſi vero ob repletionē fuerint, ab ijs, quæ infarcta ſecant abſterguntq;, ſanantur medicamentis. Quo ē numero ſunt, quæ in hoc loco ſcripta ſunt. Videtur autem & nunc morſus is fieri propter acrimoniam ſtomachū mordentem, vt cū quiſpiam piperis plus vel ſimile quippiam deuorauerit. Et ſane fuerunt ex febrientibus, qui in ſingultu rodentem acerrimumq; vomuerunt humorem: à quo tandem ſymptomate ſunt liberati. verum febris huiuſmodi nequaquam ſingultuoſa appellatur. Nempe, vt ſingultuoſa vocitetur, permanere amplius debet ſingultus, vel etiam per totum morbum ſimul cum febre

H exacerbare. Febrem hanc per ſudores iudicatorios, ſomnoſq; æquales, vacuataſq; vrinas, tum craſſas, tum acres ſanari ait, talibus quidem vel excretis, vel in abſceſſum confirmatis.

70 *Coccalus, id eſt nux pinea, & myrrha in eclegmate exhibeantur, bibantq; oxymelitis perquàm exiguum.*

Scriptum quoq; & inordinate hoc eſt. Commodius ſiquidem feciſſet, ſi pauloante in ea orationis parte, qua eos ſanauit, quibus tum thorax, tum pulmo per ſputa expurgari debent, id ſcripſiſſet, & non febri ſingultuoſę adieciſſet. Et ſane, quod dicitur, obſcurum eſt & claritate deſtitutum. Nempe κόκκαλος ab ipſo dictus, nō ita, ſed κῶνος magis ab antiquis Græcis appellitatur, veluti à recentioribus medicis propemodum omnibus στρόβιλος. Conſueuit autem ex eo eclegma conficere, vbi maxime pinguis fuerit, id eſt vbi multam circūfuſam habuerit, quæ peculiaris ſit, reſinam. Coquunt autem fructum hunc in aqua cum praſſio, hoc eſt marrubio, recenti: mox decocto mellis exiguum miſcent, coquuntq; iterum, donec mellis accipiat craſſitudinem: quo ad hūc modum confecto medicamento vtimur ad thoracis pulmoniſq; expuitiones. Quo autem modo & alia quædam medicamento huic ſæpius immittunt, ita & auctorem libri huius myrrham immittere veriſimile eſt, quod poſtea, velut cōpendio, manifeſtauit, inquiens, Coccalus & myrrha in eclegmate exhibeantur. Poteſt autem & ipſos, qui eduntur, κώνους cum myrrha exhibere, atq; huic fortaſſe

taſſe mel non perperā medicamento miſceri intellexerimus. Sunt, qui dictionē hanc ab ante ſcri- E
pta ſeparant, ſeorſumq; ſcribunt: alij finem ante ſcriptæ principium huius efficiunt hoc pacto. Si
autem abſceſſus confirmentur, coccalus & myrrha in eclegmate exhibeātur: vt morbis in abſceſ-
ſum confirmatis ea medicamentum eſſe intelligamus. quod à ratione alienum cenſeo propter id,
quod ita infertur, Bibantq; oxymelitis perquàm exiguū. Nempe in ſingultuoſa febre formidan-
dum acetum præcipit ratio: In his vero, quæ in abſceſſum confirmātur, nequaquam. Eam ob cau-
ſam ſunt, qui dictionem hanc quadantenus quidē antea ſcriptæ coniungant copulentq;, ſed qua-
dantenus ſeparant, atq; adiecta coniunctione, autem, ita ſcribunt: Si autem in abſceſſum firmetur
morbus. tanquam de ſingultuoſa antedicta febre id dictum ſit: volēte auctore, ſi in abſceſſum ali-
quando firmari contigerit ſingultuoſam febrem, coccalum cum myrrha exhibere, & copioſam
oxymelitis vitare potionem. Syllaba autem vltima verbi huius ςηρίζει, id eſt firmetur, ſiue per ζ li-
teram ſcribatur, ſiue per ξ, nullam, quæ inſignis ſit, facit ſermonis mutationem.

Quòd ſi ſupra modum ſiticuloſi fuerint, bibant aquam hordei. 71

Quòd potum hunc, tanq̃ ſitim adimētem, exhibeat, eſt manifeſtū. Sed melius feciſſet, ſi prius,
quonam pacto parare hordeum oporteat, enunciaſſet: vtrum'ne ſimpliciter madefacere, vel ex eo F
zythum, vt huius temporis homines, conficere, vel quouis alio parare modo.

In peripneumonijs & pleuritide ita conſiderare oportet, ſi febris acuta fuerit, ſi dolores lateris vel alterum, vel 72
vtrunqe infeſtent, & ſi æger in ea, quæ ſurſum fit, ſpiritus latione laboret, tuſſesq; adſint, & ſputa educantur, rufa
vel liuida, uel & tenuia, & ſpumoſa, & florida, & ſi quippiam aliud diſcrepans præter ea, quæ didicimus.

Pleuritidis peripneumoniæq; tum magna, tum effatu digna quidē omnia in legitima libri hu-
ius parte ſunt definita diſtinctaq;: ſed, quæ medicis omnibus patent, ea ſunt prætermiſſa. Talia au
tem ſunt, quæ impræſentiarum ab auctore ſcribuntur. Et primum quidem à veteribus empiricis
appellata ſyndrome, quam veteres affectibus cōſidentia ſymptomata appellabant: ſi videlicet fe-
bris acuta, dolorq; lateris, vel alterius, vel vtriuſq;, & potiſſimum, qui in expiratione fit: Nempe
id eſt, Et ſi æger in ea, quæ ſurſum fit, ſpiritus latione laboret, tuſſes adſint, & ſputa educātur, rufa,
vel liuida, & tenuia, & ſpumoſa, & florida, & quouis aliter modo præter ſolitū euariātia. Nempe
hoc ſignificat, inquiens, Et ſi quippiam aliud diſcrepans habent præter ea, quæ didicimus. Quæ
omnia in pleuriticis peripneumonicisq; apparere ait, ſi contingant. Sed hos ita regere oportet.

Si dolor ſurſum penetrauerit, vel clauiculam, vel mammam, vel brachium, venam brachij internam ſecare G 73
oportet, qua dolor afficit parte.

Rurſus & in præſenti loco partis legitimæ ſententiam elaborat, quoniam in ea prætermiſſum
eſt, quod ſimul cum dictis intelligitur: adijcitq; illud, venam ſcilicet ſecandam recto à latere dolē-
te tramite: quod expoſuit inquiens, Venam brachij internam ſecare oportet, qua dolor afficit par
te. ſed manifeſta vſus breuitate orationem negligentius percurrit. Nam venam cubiti dicere de-
buit, cum venam brachij dixit.

Sanguinemq; auferes pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore. Ampliusq; non veritus, ſi dolor acu- 74
tus fuerit, ad animi vſque defectionem detrahes.

Rurſus hoc in loco plus, quàm mediocriter, ſcopos detractionis ſanguinis omnes recenſere co
natus, quoſdam ſilentio præterijt. Neq; enim virtutis meminit, neque ſanguinis mutationis, nec
vero regionis, nec cōſtitutionis. Plus autem auferre atq; ad animæ vſq; defectionem id audacter
agere præcipiens, deliquit ſane in dictione, cum adiecit, quam ob cauſam audere cōueniat. Nem-
pe, ꝙ dolor acutus ſit, plus quidem ſanguinis vacuamus: ſed fluere ſinimus, nō quia acutus ſit, ſed H
ob alia: vtpote ſi virtus robuſta fuerit, floruerit ætas, ſanguis abūdauerit, & laborantis natura tum
denſior, tum durior, atq; ægre magis perſpirabilis, & ſanguinis copioſi fuerit: anni etiam tempus,
& cōſtitutio bene temperata: ſic ſane & regio. Nempe, ꝙ ad animæ vſq; defectionem ſanguinem
auferre non vereamur, nobis ex his accidit.

Clyſterem poſtea exhibebis. 75

A ſanguinis miſſione clyſterem exhibere iubet. Sed melius erat adieciſſe: ſi non ſponte probe
deiecerit aluus.

Si dolor ſub thorace fuerit, valdeq; infeſtauerit, pleuritico uentrem ſubpurgabis, nihilq;, dum purgabitur, dabis: 76
à purgatione autē oxymeli. verūtamen purgans medicamētum quarto die miniſtrabis, {tribusq; primis diebus cly
ſteres exhibebis: quibus ſi non leuetur, ad hūc purgabis modum. Cuſtodies deinde ægrum, donec ad febris priuationē
& ſeptimū peruenerit diē: qui ſi in tuto eſſe videatur, in primis exiguū tenuemq; cremorē, eumq; melle miſcēs da-
bis: ſi vero facile reuocatur, et facile ſpirat, lateraq; nō doleāt, ſenſim craſſiorē copioſiorēq;, et bis die miniſtrabis.}

Pleuriticum nominauit, id quod ab Hippocrate in legitima libri huius parte eſt dictum: vbi ita
habentes

A habentes pleuriticos purgat: facit autem id duobus modis. Quarto vero die medicandũ indiſtincte pronunciauit. Neq; enim inter initia aliquod remediorum huiuſmodi ægro iniungere oportet deſumpto à numero dierum ſcopo. Sed, quod Hippocrates recenſuit, eſt exequendum. Nam vel ſtatim ab initio prius, q̃ in partem aliquam confirmentur humores, medicandum: vel poſtea cum ad maturitatem perducti fuerint. Quam ob cauſam & prima interdũ die, & ſecunda, & quarta, & interdum quinta medicamenta dedimus, & non in quarta ſolum, quo modo is dixit.

77 *Quòd ſi non facile liberetur, potionis minus, ſorbitionem exiguam, cremoremq; tenuẽ, & ſemel exhibebis: atq; eo, quo melius degit, tempore. quod ex vrinis deprehendes.* {*Nempe in iſtiuſcemodi morbis ſorbitio ante vrinarum ſputorumq; concoctionem danda non eſt. Quòd ſi purgatus multa deiecerit, dare oportet, minus tamen & tenuius. Non enim ob vaſorum vacuationem dormire, neque concoquere poterit ſimiliter, neque iudicationes ſuſtinere. Verum, vbi crudorum colliquatio facta fuerit, &, quæ renituntur, reiecta, nihil obſtabit.*}

De particulari cibi exhibendi tempore agens Hippocrates, & libri huius auctor in ijs, quæ ſupra ſcripta ſunt, eam, quæ tum in thorace, tum in pedibus eſt, caliditatem animaduertendam eſſe voluerunt. Nempe vrinarum conſideratio ad vniuerſalem victus formam, non ad particularem B cõmoda eſſe videtur. Quo fit, vt non recte dicat hoc in loco cremorem tenuẽ ſemel exhibendum eo, quo melius degit, tempore, deprehendẽdumq; ex vrinis. Nempe, tametſi breuiſſimam in particularibus acceſſionibus ad melius inclinationẽ vrinę habuerint, tempus tamen huiuſmodi non vſqueadeo protrahitur, vt has recondamus, expectemusq;, vtrum nebulas vel ſublimes vel ſubſidentes habuerint. Hæc ſiquidem nonpauco fiunt tempore. Atqui in acutis morbis interdũ ægri in declinationis principio de neceſſitate ſunt alendi.

78 *Cocta autem ſunt ſputa, cum puri ſimilia fuerint: Vrinæ autem, cũ hypoſtaſes erui modo ſubrubras habuerint. Cæteris autem laterum doloribus repefactoria apponere, & ceromata nihil vetat, cruraq; & lumbos calido inungere, & pinguedine illinere: hypochondrijs quoq; aduſq; mammas ex lini ſemine cataplaſma imponere. Vbi autem peripneumonia ad ſtatum peruenerit, quando non repurgantur, auxilium non habet: & mala eſt, ſi laborans ægre ſpirauerit, fuerintq; vrinæ tenues, & acres, atque ſi ſudores circa ceruicem caputq; oriantur. Nempe ſudores huiuſmodi mali ſunt, vincente ob æſtum impetumque & violentiam ægritudine, niſi vrinæ multæ & craſſæ prodierint, & concocta exierint ſputa. Vtrum autem ex his ſponte euenerit, ſoluit morbum.*

Neq; ſui ipſius eſt memor, qui non ad hunc modum de coctis vrinis ſupra ſcripſerit, neq; Hippocratis, qui aliter dixerit, nempe ꝙ vrina optima ſit, quæ ſedimentum habet, tum album, tum leue, tum æquale. Cætera, quę peripneumonicis pleuriticisq; in orationis textura narrantur, conſpicua ſunt, tum vbi libri huius auctor ab Hippocratis recedit ſententia, tum vbi maxime, vel prorſus, vel aliqua ex parte huic annuit & conſentit.

79 *Peripneumoniæ eclicton ſeu eclegma. Galbanum & nucleum pineum ex melle attico dabis. abrotonum ex oxymelite. Piper quoq; & nigrum elleborum, vbi ferueſeceris, pleuritico etiam circa initia dolenti bibendum offeres. Quòd ſi panacem ex oxymelite ferueſactam percolatamq; propinaueris, benefacies. Proderit autem & hæc hepaticis, aut ex ſepti tranſuerſi dolore affectis, atque his omnibus, qui aut per aluum aut per vrinas expelli deſiderant, ex vino & melle. Verum, quæ ventri expurgando exhibiturus ſis, ea cum mulſa aquoſa, & multa propinabis.*

Medicamentum primum ſecũdumq; ſputa educunt. Sed, quod ex elleboro nigro conficitur, ventrem ſubducit. Quod vero ex panace eſt, quibuſnam vtile ſit, recenſuit.

80 *Dyſenteria, q̃ ceſſauit, abſceſſum uel tuberculũ aliquod pariet, niſi deſierit uel in febres, uel ſudores, apparuerintq; vrinæ craſſæ, & albæ, & læues, vel in tertianas, uel in uarices, aut dolor in teſticulũ uel crura uel coxã firmetur.*

D Sermo quoq; præſens ſine definitione & diſtinctione eſt prolatus, ꝙ neq;, qualem dicat dyſenteriam, demonſtrauerit, ꝙ neq; omnis, quæ ceſſauerit, hæc inferat.

81 *In billioſa febre morbus regius cum rigore ante ſeptimum diem enatus morbum ſoluit: ſi vero abſque rigore præter temporis occaſionem ſuperuenerit, peſtiferum.*

Neq; proculdubio ante ſeptimum diem cum rigore enatus morbus regius febrem ſoluit, neq; poſt ſeptimum. Sed ſane ita diſtinguere oportet. Febrientibus morbus regius ſuperuenit, interdum quidem tanquam affectionis hepatis ſymptoma: interdum quoq; et natura bilem per cutim excernere contendente, ſed nequeunte: veluti in abſceſſibus omnibus fieri conſueuit. Verum in aphoriſmis de huiuſmodi morbis regijs eſt enunciatum.

82 *Lumborum tetanus, atque in melancholicis per venas ſpirituum interceptiones cum fuerint, ſanguinis detractione ſoluuntur.*

Cum inquit, propter melancholicum ſanguinem in venis redundãtem ſpirituum interceptiones fiunt, ſanguinis miſſio ſoluit, ſi interceptionem dicit ſpirituum, qui in arterijs ſunt (nam & arterias, antiqui venas appellabant) quænam alia fuerit, quàm pulſus carentia priuatioq; ? Græcis

ασφυξια

ἀσφυξία dicitur: ſi vero eorum, qui in pulmone ſunt, ſpirituũ interceptionem dicit, rurſum & ap- B
pellatam apnœam, quaſi non reſpirationem dixeris, obſcure inſinuabit. Poteſt quoque ſanguinis
tum copia tum craſſitudo non arterias modo inflare, vt permeare non poſſit, verum quoq; & pro
prie appellatas venas.

Cum autem ob tendines vehementer in anteriorem reuellũtur partem, ſudoresq; circa ceruicem faciemq; oriun 83
tur, morſis ob laborẽ et areſcentibus ijs, qui ad ὀυραῖον, id eſt caudam vergunt, tendinibus: craſsiſſimi hi ſpinam con
*tinuant, qua m*aximæ enatæ copulæ ad pedes vſq; finiuntur. Is, ſi neq; febris, neq; ſomnus ſuperuenerint, fuerintq; ſe* * Al. μέσοι .i. mediæ
cutæ coctionem habentes vrinæ, ſudoresq; iudicatorij, vinum creticum vinoſum bibat, edatq; polentam coctã. Ce-
rato quoq; perungatur: & crura ad pedes vſq; calidis in pelui madefacta, ſuperimpoſito uelamine cõtegantur. bra-
chia item ad digitos vſq; inuoluantur. Spinam præterea à ceruice ad coxam vſq; molli pelle, quæ pinguedine & ce-
ra illita ſit, velabis ita, vt anteriora etiam contineantur. Intermiſſisq;, quæ per vtriculos fiant, fomentis, calida
perfundes aqua, linteo obuolues, & {in conclaui} cubare ægrũ facies. Ventrem autẽ ipſum non admodum ſolueris,
*niſi balano, ſi longo iam tempore ſe continuerit, idq; ſi bene tibi proceſſerit: ſin autẽ, m*õdi radicem in vino odorato* * Al. moleos
tritam, & daucum mane ieiuno, prius quàm madefeceris, propina. Poſt hæc cito farinam coctam tepidã voret plu-
rimã, vinumq; cũ voluerit, bene temperatũ ſuperbibat, idq; ſi ad melius tibi proceſſerit: ſi non, prædicere te oportet. F

Sermo quoq; hic indiſtincte & indiſcrete eſt prolatus, præter id, quòd & nomina quædam im-
proprie ſcripta ſunt. Nempe ob laborem morderi tendines improprie eſt dictum, verbo hoc mor
dere acribus humoribus & non doloribus quadrante: præterea & quod in principio dictionis di-
citur, Vehementer in anteriorem reuelluntur partem. Deinde ait, Areſcentibus, qui ad ὀυραῖον, id
eſt caudam vergunt, tendinibus, qui craſſiores ſpinam continuant. Eos, qui vſq; ad caudam pro-
tenduntur, ita vocans. Appellant autem ὀυραῖον, oſſis extremũ. Quòd ſi partem vtranq; tendi ma-
nifeſtare voluerit, atq; tum in ſcapulas, tum in pectus tetanum intendi, fieri ſane poteſt: quo mo-
do paulo ante dixit, Tetani lumborum. Non tuto autem morbi facilitatem ex vrinarum conco-
ctione prænoſcit. Nempe, tametſi febris cruditates per vrinas manifeſte iudicẽtur, morborum ta-
men muſculos infeſtãtium, haudquaq̃ ſecura eſt per vrinas ſignificatio: ſed hoc quidem exiguũ.
Vinum autem his exhibere diſtinctione non facta, vtrum'ne ob frigiditatem paſſus æger fuerit,
an aliam ob cauſam, non exiguũ eſt delictum, immo petulans potius immodeſtumq;. Abſq; item
ratione dictum eſt ventrem ſoluendum non eſſe, niſi balano. Nempe in huiuſmodi morbis com
mode interdum ſoluitur. Cætera dictionis manifeſta ſunt.

Morbi omnes ſoluuntur vel per os, vel per aluum, vel per veſicam, vel per aliam, quæ talis ſit, partẽ. Sudor au- G 84
tem morbis omnibus eſt communis.

Sermo hic neq; vniuerſalis eſt, neq; communiter ineſt omnibus: neq; enim per hæc ſolum mor
bi ſoluuntur, verum quoq; & per vterum, & per ſanguinis è naribus eruptionem.

Quibus à capite fluxio eſt, his elleborum dare oportet. 85

Elleborum dare omnibus, quibus à capite fluxio eſt, non eſt neceſſe. Nempe interdum capiti
ſoli prouidere conſueuimus.

Quicunq; propter abſceſſum, vel phleborrhagian, vel incontinentiam, vel aliam quãpiam fortẽ cauſam ſuppu- 86
rantur, his ne elleborũ dederis: neq; et enim proderit: &, ſi quippiàm afficiatur æger, feciſſe id videbitur elleborus. Si
vero corpus diſſoluatur, vel caput doleat, uel oppleantur aures, vel nares, uel ſputatio, vel genuũ grauitas afficiat,
vel corpus præter ſolitum tumeat: quodcũq; horum contigerit, dabis: modo hæc neq; ob potũ fiant, neq; ob veneres,
neq; ob triſtitiam, neq; ob vigilias. Si enim quippiam horum cauſam fecerit, ad id curationem dirigere oportet.

Phleborrhagian, venarum ruptionem dicit. Quòd autem neq; ex huiuſmodi cauſa ſuppuratis, H
neq; ijs, qui propter abſceſſum, neq; ob cauſam aliam afficiuntur, dare elleborum oporteat, nemo
ignorat. Sed qui ob incontinentiam intẽperantiamq; ſuppurantur, perperam in hoc recenſentur
catalogo, intemperantia ipſa per ſe intemperantes lędente, vt redundantia, cruditate, crapula, ve-
nere multa, vigilijs, & quibuſdam ſimilibus. Cæterum prædicens, quibuſnam elleborum exhibe-
re oporteat, inquit, Si vero corpus diſſoluatur .i. fractum admodum reddatur, abſq; .ſ. manifeſta
cauſa, vel dolor in capite diuturnus & ſolutu difficilis fuerit. Nempe & id te ſubaudire oportet in
capitis dolore, & deinceps in ijs, quæ ſerie continuata dicuntur omnibus: oppletis .ſ. auribus, nari-
bus, & ſputatione. Adijcit & genuum grauitatem doloremq;, & corporis præter ſolitum tumo-
rem. In omnibus ſiquidem ijs, quæ ſine manifeſta cauſa facta ſunt, vult elleborũ exhiberi. Diuer-
tens autem ſermonem vniuerſalẽ ad particularia inquit, Modo neq; ob veneres, neq; ob curas,
neq; ob vigilias dicta facta ſint. Si enim ex horum aliquo facta ſint, pugnandum aduerſus efficiẽ-
tem cauſam præcipit. Quænam autem ex his omnibus, quæ recenſuit, vere diligẽterq; dicta ſint,
& quæ non, didiciſtis tum in Hippocratis libris, tum in commentarijs noſtris.

Dolores ex itinere ſi fuerint, laterũ, dorſi, lumborũ, & coxarum, & qui inter reſpirandum dolent, occaſionẽ ha- 87
bentes

A betes. *Sæpius enim dolores ex crapula cibiſq; inflãtibus ad lumbos & coxam venire conſueuerunt. Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Horum iter cauſa eſt, coryzæ item & raucedinis.*

Síne ordíne hæc interpretatus eſt. Nam prædicens dolores ex itinere, laterum, dorſi, lumborum, & coxarum, rei inanis exhibitionem repræſentationemq́ fecit, perinde atq́, quonam modo hæc curentur, eſſet dicturus. Deinde facto ita additamento, Sæpius enim dolores ex crapulis cibiſq́ inflantibus venire conſueuerũt. intulit, Quibus talia fuerint, vrinæ difficultas accedit. Poſt hęc quoq́ inquit, Horum iter cauſa eſt, coryzæ itẽ & raucedinis. acephalum vt quiſpiam dixerit, ideſt ſine capite & vertice rei faciens ſermonem.

88 *Quæ ob victus rationem eueniunt, multa quidẽ vnuſquiſq; pro nõ aſſueta victus forma maxime declarat. Nã qui prandere non conſueuerũt, & pranſi fuerint, his tumor ventris ingẽs accidit, dormitatio, & proiectatio, & plenitudo: quòd ſi ſupercœnauerint, vẽter turbabitur, {hi à balneo (cõfert enim) dormiãt: expergefactiq; plures lenta ambulatione abſoluãt circuitus: & ſi vẽtrem exonerauerint, cœnent, parumq; vini, ſed meracioris, bibant. Si vẽtrẽ non exonerauerint, corpus calido perungãt. Et, ſi ſitiuerint, vinũ aquoſum albũ & dulce bibant: ſi non, amplius dormiãt, conquieſcantq;. Cæterum talis inſtituatur victus, qualis ex crapula laborãtibus inſtitui ſolet. Pocula aquo-*

B *ſiora tarde meant, ac veluti in orbem aguntur, circaq; hypochondria innatant, et non decurrũt ad vrinas. Quibus qui repletus fuerit, nullũ celeriter ex his abſoluet opus, quæ compoſitũ corpus vi & celeritate conficere poteſt. Maxime autẽ quieſcat, donec cũ cibis concocta fuerint. Meraciora vero & auſteriora palpitationem in corpore, atq; in capite pulſum efficiũt. His bene fuerit, ſi ſuperdormiant, calidumq; quidpiam ſorbeant ex ijs, quæ ſuauiſsima habent. Ieiunium enim aduerſus capitis dolorem crapulamq; malum eſt. Qui ſemel tantum die cibum aſſumunt, imbecilli fiunt, & calidũ mingunt, vtpote præter conſuetũ vacuati: os ipſis ſalſum efficitur, & amaricat: atq; in quouis opere contremiſcunt, tempora contenduntur: cœnamq; non ita concoquere perinde, atq; pranſi fuiſſent, queunt. Minus igitur, quàm conſuerunt, bibant, liquidioremq; mazam panis loco aſſumant: atq; ex oleribus rumicem, vel maluam, vel betas, & ptiſſanam. Dum autem cibantur, vinum modice bibant, aquoſiusq;, atq; à cœna parũ ambulent, donec excurrat vrina, minxerintq;. Piſcibus præterea elixis vtantur.}*

Totum hunc ſermonem in legitima libri huius parte abunde tum elaboratum, tum explanatum ſcimus. quo fit, vt ex illis, quæ modo dicãtur ſimili poſſis, tum diſcernere, tum iudicare. Neq́ mihi diutius morari in his eſt neceſſe.

89 *Cibi autem maxime notas & indicia faciunt.*

C Eduliorum vim nõ ex ratione aliqua ſed experientia iudicari conuenit. Neq́ hic refert βρώματα vel ἐδέσματα, id eſt cibos vel edulia dicere. Cæterũ, qui hæc ſcripſit, tale quippiam oſtendit per hoc verbũ, ἐπισημαίνειν. i. notas et indicia facere. Nempe nota corporibus ſignumq́ fit (vt inqt) ſecundum vnamquãq́, quæ ex cibis valentibus fit, mutationem. Conſequenter autẽ ea enumerat.

90 *Allium flatum parit, caliditatemq; in thorace, capitis item grauitatem facit, & cibi faſtidiũ, ſi et alius quiſpiã dolor ex cõſuetudine ante infeſtauerit, irritat. Cæterum vrinas ciet, eſtq; hoc præditum bono: eumq;, qui potaturus ſit, & ſeſe crapulæ daturus, vorare allium optimum eſt.*

Si vnumquodq́ eduliorum experientia iudicandũ ſit, non recte dictum eſſe videt̃ flatuoſum eſſe allium, neq́ caliditatis maioris ſenſum, q̃ cepam comedentibus, inferre nec in vlla alia corporis parte, neq́ etiam in thorace: neq́ ſimiliter ἄσσην. i. cibi faſtidium, & potiſſimũ vbi quis ipſum parũ ante ferueſactum aſſumpſerit. Eduliorum aũt multa corpus, ſi plethoricũ fuerit, calfa*ciunt. cum vero ante vacuatum fuerit, ſiccant abunde. Peccauit igit̃ libri huius auctor, qui indiſcrete rẽ enunciauit. Nam melius erat, vti dictũ eſt, definire. Impræſentiarũ aũt ſimpliciter de allio cẽſuit. *l. humectãt

D ſed melius feciſſet, ſi & exiccare & calfacere ipſum dixiſſet, & non flatuoſum eſſe. Nempe aduerſus indiſcretum indiſtinctumq́ ferre ſententiam conſuetudo non eſt. Subaudire aũt oportet, vbi tẽpeſtiue datum fuerit: quod parato ante corpore manifeſtat. Ante aũt paratur, ſi neq́ plethoricũ neq́ cacochymum fuerit. Non recte igitur capitis grauitatẽ ab eo fieri ait: Nempe, ſi præuacuato corpore allium obtuleris, capitis grauitatẽ ſanabis, partiſq́ alterius oĩs. Demiror aũt, quonam pacto, quæ hucuſq́ percurrit, præfatus, deinceps dixerit/Eumq́, qui potaturus ſit, & ſeſe crapulę daturus vorare ipſum optimũ eſt/. Videtur aũt ex his neq́ crapulam neq́ ebrietatem efficere, ſed ab his ita pſeruare, vt & grauitatẽ expellere poſſit, & flatus ſanare. Vera q̃dẽ hæc dixit, atq́ adhuc excientibus vrinas vnum eſſe allium. Sed alia falſo adiecit, ſimulq́ & pugnantia, ſi dicantur.

91 *Caſeus flatum parit, atq; aſtrictionem, ciboſq; accendit, & crudum quoq; incoctumq; exiſtit: atq; ijs, qui ſe potu repleuerunt, deterrimum eſt.*

Caſeus recens & mollis duro & ſicco flatuoſior exiſtit: minuſq́, q̃ durus ſiccuſq́, aſtringit. i. ventrem ſiſtit. Siccus etenim flatuoſus minus eſt, ſed ventrem magis ſiſtit: præterea & ſiticuloſus magis exiſtit: quod oſtendit, cum inquit/ciboſq́ accendit/. Crudum aũt & incoctum in dictionis iacet medio: quod exacta enunciatione caret. Oſtendit aũt, ꝙ crudum omne incoctumq́ in corporis

poris humoribus contractum ex huiuſmodi edulijs fieri natum eſt:cuiuſmodi eſt caſeus, crudum E
& incoctum exiſtens edulium.quaſi ita diceret, Caſeus flatum parit atque aſtrictionem ventris,
æſtuoſusq́; eſt:præterea & crudum & incoctile eſt edulium,talesq́; ſuccos generat. Ait præterea
& deterrimum eſſe ijs,qui ſe potu repleuerũt:quod & idiotis ipſis patet.Neq; ſiquidem aliàs bo-
num eſt edulium caſeus,vtpote qui craſſum ſuccum & coctu difficilem pariat.Si vero inter bibẽ-
dum eo quis vtatur repletus,deterrimum omnium eduliorum redditur.Grauat ſiquidem os vẽ-
tris,primumq́; corrumpitur,& alia deinceps ſecum corrumpit.

Legumina omnia flatuoſa ſunt,& cruda & elixa,& fricta:minime autem vel macerata vel viridia:his aũt 92
vtendum non eſt niſi cum cibarijs.Sed horum ſingula ſuum vitium habent.

Ventrẽ implent legumina oĩa,coctuq́; difficillima ſunt,quæ cruda exiſtunt:fricta,flatuoſa mi-
nus, ſed concoctioni nõ minus renitũtur.Quæ aũt plurimum elixa ſunt,ea exiſtũt moderatiora.
Quod aũt ſequitur, in exẽplaribus non nullis ſcriptũ eſt ita:Et macerata,& viridia.vt talia p̃fatis
vitijs ſint p̃dita.In quã plurimis vero nõ ita ſcriptũ reperitur,ſed principio altero in hunc modũ:
Minime aũt vel macerata,vel viridia.Viridia dicunt̃,quę neq; ſicca ſunt,neq; exqſite iã perfecta.
Macerata vero,quæ in aqua fuerint madefacta.Cæterũ leguminibus haudquaq̃ ſine cibarijs vtẽ- F
dum eſſe pręcipit:cibaria nimirum eos,qui ex tritico panes fiunt,affirmãs:vel ſimpliciter omnia,
quę quouis modo parantur:vel forſitan & alia omnia,ex quibus panes conficiunt,zeam ſcilicet,
tipham,& hordeum.ruſtici ex milio panes conficiunt.

Cicer flatum parit crudum frictumq́;,& laborem. 93

Sunt,qui cicer ſcribant ob id flatuoſum eſſe, ꝙ pudenda intendat.Quòd autem in fine dictio-
nis laborem dixerit,id ad eum referre oportet,qui propter inflationem fit, dolorem.

Lens aſtringit,atq; turbationem facit,ſi non detracto cortice ingeratur. 94

Vocem hanc ἄραδον,turbationem quandam & veluti pugnam, quæ in ventre ex diſcrepanti-
bus facultate cibarijs oritur,ſignificari dixi:quo modo & nunc ſignificat, ſi cum cortice aſſuma-
tur:vtpote quæ,q̃ caro ipſius,longe coctu difficilior exiſtat.

Lupinus inter hæc minime mala habet. 95

Vocabulum hoc ἥκιστα,id eſt minime,vocabulo huic μάλιστα,id eſt maxime,contrarium indicat. G
Lupinum autem minime prædictorum omnium ait habere mala.

Laſerpitij tum caulis,tum ſuccus non nullis quidem maxime,inexpertis vero per ventrem nõ deſcendit.Nomi- 96
natur autem hoc malum cholera arida.

Laſerpitij radicẽ hoĩes æquiuoce cum tota herba vocare conſueuerunt.hanc & herbæ ſuccum
inexpertis,id eſt inaſſuetis ſiccã generare cholerã ait.Sed,quænam ea ſit,poſt paulo ipſe docebit,
ita inquiens,Ab arida cholera venter inflatur,& ſtrepitus inſunt.Patet ergo ſpiritũ flatuoſum ex
laſerpitij ingeſtione colligi in vẽtre.eſt.n.acre & ęſtuoſum. Quidnã aũt ſignificet vocabulũ hoc,
/Nõ nullis/nihil ex dictione eſt manifeſtũ.Atq; ob id explanaturus quiſpiã horum ſingula,quod
maxime probabile ſibi videbit̃,dicet.Nẽpe in talibus dicere, quod ex ratione eſt, difficile exiſtit.

Maxime autem id fit,ſi cum multo caſeo,aut bubularum carnium edulio miſceatur. 9

Siccam ab eo vocatam choleram ait maxime his fieri, qui laſerpitium ſimul cum caſeo multũ
ingeſſerunt,aut cum carne bubula.Nempe flatus,qui ex laſerpitio oritur,cum emplaſticis & tar-
de penetrantibus edulijs miſtus manet in ventre,& non deſcendit. H

Bubulæ etenim carnes melancholica proritãt pathemata.Nempe harum natura inſuperabilis eſt:nec quiuis vẽ- 98
triculus eas concoquere poteſt.

Agebat quidem de laſerpitij virtute,ſed bubularum carnium eſum ſupermiſcuit,factoq́; ad pa
themata melancholica tranſitu,ea à bubulis carnibus proritari ait.Deinde geminas aſſignãs cau-
ſas hoc ait,Nempe harum natura inſuperabilis eſt. Vſus eſt igitur hac cõiunctione,Nẽpe,eorum
modo,qui dictorum cauſas referunt. Non tamẽ, cur à bubulis carnibus melancholica proritẽtur
pathemata, cauſam dixit:quanquã aliam quampiam communiorem dixerit, qua.ſ.natura ægre
conficiatur,& valida ſit.Natura enim ea inſuperabilis eſt,quam nullus ſuperauerit.

At optime liberabuntur,qui perelixis vtentur & perquàm vetuſtis. 99

Hæc quoq; ſermonis textura vniuerſaliorem habet admonitionẽ nõ in melancholicis.Nã bu-
bulis carnibus & perelixis & vetuſtis vti præſtat,ſicuti & alijs oĩbus,quæ difficulter cõcoquunt̃.
At improprie voce hac βέλτιστα.i.optime,eſt vſus. Neq;.n.melancholico laborantes morbo, neq;
homo alius qſpiã vel ſanus vel æger optime liberat̃,bubulas carnes & perelixas & vetuſtas inge-
rens.

A rens.Nẽpe inter oĩa,quæ edũtur,hæ non bonã præſtant alimoniã. bene tñ talia ingerẽtes cæteris minus lædũtur.Si ergo pro voce hac βέλτιςα dixeris ἥκιςα.i.minime, ſermonẽ reddes integrum.

100 *Caprinæ carnes,quæ in bubulis mala ſunt omnia,habent,& cruditatem.Suntq́; flatuoſiores, ructusq́; magis generant,& cholerã pariunt.Verum,quæ odoratiſſimæ,ſolidæ,& ſuauiſſimæ ſunt, hæ optimæ ſunt,tũ perelixæ,tum frigidæ:quæ vero ſuauitate omni carent,male olent,& duræ ſunt,hæ deterrimæ,& quæ recentes.*

Cur caprinæ carnes bubulis vitioſiores ſint,cauſam hoc in loco dixit.Nempe,cum coctu difficiles bubularum modo exiſtant,flatuoſiores etiam ſunt,& ſæpius mouent ructus, qui malam habeant qualitatem.Cum igitur bubulis & acriores & calidiores ſint,ſi incoctę maneant,choleram pariunt.Qua efficitur ratione,vt frigidas eas magis,q̃ calidas,eſitare oporteat.

101 *Optimæ autem æſtate,autumno vero penitus illaudabiles.*

Optimas eſſe ait caprinas carnes,inter ſe quidẽ non cum cæteris comparatas.oportebat igitur, quantum ad anni tp̃s attinet,vitioſiſſimas ob temperaturam eſſe. Contingit aũt capris tempore æſtiuo meliorem eſſe alimoniam:quo modo praua ſunt,quæ herbas vorant animalia, vbi viridẽ B herbam non habeant.Capris autẽ maxime idoneam præbent alimoniam germina arborum caulesq́ʒ:quos à fine veris æſtas largiter & copioſe habet.Quòd aũt alimonia ad carnis bonitatẽ plurimum poſſit,potes ex vulpibus certior fieri, quæ autumno probatiſſimam ob vuas habẽt carnẽ. Sic paſſer & ficedula maxime laudabilem carnem obtinent. Autumno igitur capræ nutrimento idoneo deſtitutæ tum deterrimam,tum perq̃ tenuem habent carnem.Hyeme aũt meliorẽ ſanguinis conſequuntur habitũ,naturalem intẽperiem à temperatura temporis contractam corrigẽtes.

102 *Porcelli carnes prauæ ſunt,cũ vel crudiuſculæ vel ambuſtæ fuerint.Nempe tum choleraceæ ſunt et turbatoriæ. Suillæ autem carnium omnium optimæ ſunt:valentiſſimæ vero,quæ non admodũ neq; pingues neq; graciles ſunt, nec victimæ veteris ætatem ſunt aſſecutæ.Edendæ vero ſunt detracta pelle & frigidiuſculæ.*

« χοῖρον proprie appellabant veteres porcum valde paruum, vt apud poetam reperitur, ἔσθιε νῦν
« ὦ ξεῖνε τά δ᾽ ἢ δμώεσσι πάρεσι χοίρε᾽ ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηςῆρες ἔδουσιν.i.veſcere nunc ò hoſpes,ſeruorum cibus porcelli ſunt:Proci etenim plus,q̃ abſolutos,edunt ſues.Nõ ſanè video,quo pacto ſyalos ederent proci,(nã & ſyalos veteres appellabãt ſues eos, q perfectos abſolutosq́ʒ ſupra eſſent,) niſi ꝙ & ignariſſimi eſſent dignoſcendorũ tum eorũ,quę facile cõcoquũtur,tum ſuauium edulio C rum:quales & ſeſe oſtendebant,cũ ventres caprarũ pingui & ſanguine plenos eſitarent.quo ſanè quod difficilius cõcoquatur,edulium reperies nullũ. Caro aũt optima tum ad ſuauitatẽ tũ ad cõctionem eorum eſt,qui mediam ætatẽ ſunt aſſecuti:hæc etiã ſanguinẽ bonum gignit:veluti deterrima eſt porci vetuſtiſſimi,atq́ʒ eius,qui confeſtim à partu voratur, porcelli.Nẽpe hi terreſtriũ fere omnium,quæ vorant homines,animalium maxime humidã obtinent carnẽ.Atq́ʒ ob eã rem, cum nuper genitorũ caro exuperanter humida ſit, plurimã inde generat pituitã:&,ſi ſubcrudior fuerit,multo adhuc magis.Simili quoq́ʒ ratione pinguiſſimã ſuum carnẽ ea, quam medīj & bene carnoſi habẽt,deteriorem exiſtimat, ſuſpicionẽ humiditatis habens, ob quã pinguedo oĩs carne ſui generis deterior tum ad concoctionẽ,tum nutritionẽ exiſtit. Quæ aũt ob aſſationẽ ambuſtæ ſunt,tum ad ſucci bonitatẽ, tum ad concoctionẽ ſunt inhabiles, choleramq́ʒ pariũt propter eam, quæ his accedit,acrimoniã.Nempe ea choleraceorũ eduliorum cõmunis eſt malitia,cum & humida & acria fuerint.Talia ſiquidem ſimiliter corrumpuntur,ſuaq́ʒ acrimonia vaſorum eorum,quę ad ventrem decũbunt,ora remordent:atq́ʒ fluxionum earum, quæ ex toto corpore in eum fiunt, cauſæ efficiuntur. Quòd aũt porcelli abſq́ʒ pelle,id eſt abſq́ʒ cute edendi ſint,nemo ignorat. Non enim cutis aĩalis carni ſimiliter cõcoqui nata eſt,vtpote ꝙ frigidior exiſtat. Frigidiuſculos quoq́ʒ D & hos manifeſte edendos præcipit, calidas oẽs carnes veritus, ac fortaſſe calidas frigidiuſculis tũ æſtuoſiores tum flatuoſiores eſſe exiſtimãs. Ego aũt in caprinis carnibus, & quæcũq́ʒ calida ſunt natura,ſermonem admitto.In moderatis vero tũ caliditate tũ frigiditate, cuiuſmodi ſuillæ carnes ſunt,ſimplr̃ indiſcrete ita dici nõ admitto.Nẽpe ei,q diſtinxerit,calidæ frigidis idoneæ magis erũt.

103 *Ab arida cholera vẽter inflatur,ſtrepitus fiũt,et dolor tũ laterũ tũ lũborũ,nihilq́; aluus deijcit, ſed aſtringitur.*

Choleram ab hoĩbus ſimpliciter appellatam ab arida per humiditatẽ diſtinguit. In vtraq́ʒ autẽ noĩe cõmuni eſt vſus,generationis modũ,q cõmunis eſt, reſpiciens. Vt.n.cholera humida ex acribus oritur humoribus,qui ex eſorũ corruptione prodierũt,ſic arida ex ſpiritu flatuoſo acri. Quo fit,vt,quæ prope ventrẽ ſint, neruoſa corpora mordeant,intendãturq́ʒ,& dolorẽ pariãt. At,cũ ſpiritus hi poſſint interdum qdem retineri,interdũ & exire, aridã propter retẽtos ſpiritus generari choleram aſſerere nõ poſſum.nã probabilius fuerit ita appellare eos,qui penetrant egeruntur q́ʒ.

104 *Ita affectũ,ne vomat,ſeruato,venterq́; ſubducatur.Clyſterem ergo ex calido & perquàm pingui adhibebis:perunctumq́; in aquam demittes calidam,& quàm plurimam in ſcapha reclinans, & calida ſenſim perfundes.&,ſi calfacto venter ſubducitur,morbus ſolutus eſt.*

Quã citiſſime clyſterem exhibere & vomitum prohibere præcepta ſunt cõmunia omniũ, quæ in ventre præter naturam cõtinentur,& quæ vt excernãtur,apprime contendimus.Simili modo & calidũ exhibere clyſma:prouocat ſiquidem calidum,& frigidum reprimit. Clyſma aũt pingue aridam proprie ſanat.qm̃ & virtute contrarium eſt,ſiccitatem nimirum humectans,morſusq́; leniens.Eundẽ habes ſcopũ, ſi in ſcapha fouẽdo tum aqua tũ oleo & calfacis, & mitigas, ſolarisq́;. E

Confert quoq; & huic dormire. 105

An eum,dum in ſcapha fouetur,dormire velit,an ſine illa,non conſtat. Quòd autẽ ipſum dormire per ſe cruditatibus omnibus maximo remedio ſit,conſideranti patet.

Bibere item vinum tenue & vetus & meracius. 106

Vinum qdem exhibent,vt concoctioni adiumẽto ſit:ſed tenue,vt in ventre non moret̃:vetus vero & meracius,vt calfaciat magis. Vinũ ſiqdem omne habitũ calfacit, magisq́; quod vetus eſt.

Vinũ oẽ calfacer.

Oleum quoq; dabis, vt quieſcat, & venter ſubducatur, & ſoluatur morbus. 107

Oleum,quæ acria ſunt, lenit,placatq́;, & ſiccitatem emẽdat,vẽtremq́; moderate ſubducit: quibus omnibus ei qui curatur eſt opus. F

*A cibis autem atq; *alijs abſtineat.* 108

* Aľ. ποτ... potionibus & ita vetus i... pres.

Si corpori nihil deſit,nullaq́; apponẽdi quippiã premat neceſſitas,& cruda quædã concoctionis indiga cõtineãtur,his requie eſt opus & nõ cibarijs, prius q̃ cõtenta mediocriter cõcoquãtur.

Verum, ſi dolor non ceſſauerit, lac aſinæ bibendum, vt purgetur, dabis. 109

Si feceris,quod dictũ eſt,& dolor nõ ſoluatur,contriſtãtis cauſæ maiorẽ eſſe acrimoniam exiſtimandũ,atq; ob id corpus purgare oportet.Lacte aſinæ vtẽdũ præcipit, quod purgãtia inter medicamẽta omnia mitius tranqlliusq́; exiſtit:id quoq; & lacte oĩ humidius ẽ,et vẽtrẽ magis ſubducit.

Si venter liquidus fuerit, bilisq; excernatur, vexentq; tormina, & vomitus, & mordicationes, quieſcere his eſt optimum, mulſam bibere, & vomere. 110

An de arida adhuc cholera agat,an per ſe hæc intelligenda ſint,non ſatis conſtat.Sed, quocũq; res ierit,contineri in ventre videtur bilis,quæ acris & elui contumax ſit. Ventrem aũt moderate ſubducere, atq;,quæ in vẽtre cõtinentur, concoquere molitur.Subducetur aũt mediocriter aqua mulſa:& per requiem concoctio fiet. Qui aũt in affectionibus huiuſmodi ſæpius valẽter auxiliatur,is cacochymiam valente medicamẽto affatim expurgat, vires ægri & habitum contẽplatus, anni tempus,ætatem,& conſtitutionẽ.Quod aũt in fine dictionis dicitur, mulſam bibere & vomere,quaſi ſuperiorem ventrem expurgari auctor voluerit, melius cum aduerbio/non/dicetur. Nam mulſa detergendi pollens facultate,quæ corrupta ſunt,in naturalem præuertit viam,idq́; citra oris ventris tum læſionem,tum periculum,quæ per vomitum contrahi poſſunt. G

Hydropũ duæ ſunt naturæ, quorum hypoſarcidius, ſi hominẽ aggreditur, vitari non poteſt: alter ex flatibus conſtat: multaq; & bona indiget fortuna. Curatur tolerantia, fotu, & temperantia. Sicca autem & acria edat. Ita enim maxime tũ minget, tũ valebit. Si difficulter ſpirauerit, fueritq; anni tẽpus æſtiuũ, & floruerit ætas, viribusq; fuerit valẽtibus, ſanguinẽ à brachio tolles: deinde calidos panes ex vino nigro et oleo tinctos edendos dabis: isq; quã minime bibat, & quàm plurimum laboret: ſuillamq; carnem edat carnoſam ex aceto coctã, vt aduerſus arduas reſiſtat inambulationes. 111

Sunt,qui non hypoſarcidium,ſed epiſarcidium ſcribant. Neq; tñ anaſarca & cataſarca alicubi ſcriptum reperi,quanq̃ recentiores ita nominẽt. Cum aũt hydropum naturas duas affirmauerit, atq; de poſteriore flatus citra quoduis aliud ſymptoma dixerit,de priore autẽ nihil oĩno, non ſolũ in aliquo cõfuſus videt̃,verũ quoq; & in hydropũ differentijs falli apparet. Quidã ergo ex medicis quatuor hydropũ differẽtias eſſe affirmãt,à iuſto recedentes : aduerſus,quos verba impræſentiarum facere tempeſtiuum non eſt. Verum,qui hæc ſcripſit, manifeſte defecit. Nempe hydropũ vnus humidi ſubſtantia tenuis copiam in tota inferiore thoracis regione aceruat, quã aliquando perpurgãtes,humidũ euacuamus.Alter locũ hunc nõ aqua, ſed ſpiritu plenũ habet, & fere ſuperiora oĩa tumẽtia:hũc Tympaniam appellãt.Alius aũt habitũ totũ pituitę plenũ habet:eũ Hipoſarcidiũ nõ nulli appellãt.Quo fit,vt deficiẽter duas hydropum eſſe naturas dixerit. Neq; etiam recte protulit ἐγχειρέων γίγνεσθαι.i.ſi aggredit̃.Nã verius dixiſſet ita ſcribẽs,Interficit aũt protinus, poſtea q̃ factus fuerit.Scripta eſt aũt ita dictio,ſed perperã,ab eo,q primum ſcripſit. Alterius ſanè hydropum,quẽ ex flatu conſtare ait,ſanationẽ ſcribit,quæ profecto hydropũ omniũ, quod commune eſt,habet. Principio aũt ſcripſit tolerantiam,fotum,& temperantiã,calida & ſicca guſtare admonens:quod ſolius anaſarca eſt,quem, vt inſanabilẽ, prætermiſit. Nẽpe hic ſolus, cũ incipit, eget interdũ ſanguinis detractione,cum ſcilicet ex retẽtione vel hęmorrhoidis, vel muliebrium, H

Hinc apparet nõ [illegible] mith. s. in anasarca, ut oẽs fer faciũt.

vel ex

A vel ex quapiam,quę ita plethorica ſit cauſa,inceperit.Tympaniā vero,& Aſcitem nullus per ſanguinis miſſionē ſanare eſt auſus.In eo igitur,qui ſanguinis detractione eget,fiat, quę ſubſequens eſt curatio,quæ ſcilicet calfacit & ſiccat. Sanè libri huius auctor ad id, quod expedit,intentionem direxiſſe videt. Non tñ recte dixit. Si difficulter ſpirauerit,ſanguinis eget detractione.ſi non propter plethoram hydropa incurrat, prope ſcilicet ad extinctionem accedente naturali caliditate,vt igni contingit. Nempe,vt ignis prope extinguitur immiſſis lignis tum humidis tum multis,niſi quis multitudinem ſuſtulerit: ſic & in frigidiore ob copiam ſanguine,vbi calor natiuus prope extinguitur, præſentiſſimum eſt remedium ſanguinis miſſio,quo tempore periculū ita prehenderit. Perperam quoq; dictioni apponit,fueritq; anni tēpus æſtiuū. Nempe plus minus auferendi ſanguinis alia quædā ſcopi eſſe dicta ſunt:ſicuti & anni tēpus:auxilij vero huius,affectionis natura.Dioſcorides nō æſtiuū anni tps ſcripſit, ſed vernū, virtutis exolutionē æſtate affuturam ſuſpicatus,hyeme vero affectiōis refrigerationem. Vulgariter aūt & inepte admodū panes calidos ex vino nigro & oleo ei,cui ſanguis eſt detractus,exhibet,ſcopum quidē verum roborandæ virtutis habens,vt exercitationū patientijs ſufficere poſſit.Sed materiā ſcopo dignā non inuenit. Vinum etenim nigrū,ſanguinē plurimū generat,ſed tñ,vt & ſuperfluus ſit,& melācholicus fiat. Verum B huic melius eſt vinū dare fuluū,tenue quidē ſubſtantia,vt vrinas moueat, ſed nō ætate nouū:quo modo ſanè multis cōtingit. Vinorū etenim nouorū nullum eſt fuluū,ſed vel albū,vel rubrum,vel nigrū:vetuſtate aūt fiunt & fulua & flaua. Atq quā minimum bibere, & quā plurimū laborare rectiſſime eſt dictū.Nēpe talis viuēdi modus calfacit & ſiccat.Suillæ carnes, ſi, quo dictū eſt, modo edātur,florētibus ætate & validis dari poſſunt: cæterorū aūt nullus eas ꝓbe coquere pōt, vtpote q iam ꝓpe eſt,vt caloris natiui patiatur extinctionē. Melius ergo ita affectis dare,quæ ꝓbe coquēt.

112 *Qui ventrem inferiorem calidum habent,ſubeuntq; acres deiectiones & inæquales,hi à colliquatione id patiuntur:qui ſi ualentes fuerint,reuelles elleboro albo:ſi,non cremorem tritici frumentacei craſſum frigidumq; dabis,& quod ex lente etnos conficitur,panemq; ſubcinericium,& piſces febrientibus quidem elixos,non febrientibus vero aſſos,vinum præterea haudquaquam febrientibus nigrum dabis. Alijs vero aquam aut à meſpilis,aut myrtis,aut malis,aut ſorbis,aut palmulis,aut vitium œnanthe.*

Excrementa his ob inuſtionem non ob colliquationē ſubire proprie magis dixiſſet. Nam colliquatio in eo fit aſſumpta contabefactaq; propter febrē moroſam vel pinguedine,vel molli carne.Inuſtio vero in ventre oritur,ꝓpter acrem eorū,quę ingeſta ſunt,caliditatem,ob quā & febrire C contingit.Elleborum ergo huic album exhibet:quod indicauit per hoc verbū ἀντισπᾶσαι.i.reuellere,nēpe per vētrem ſuperiorē. Si vero æger quauis ex cauſa nō poſſit elleborum aſſumere,viceritq; acrimonia, pocula dare iubet tum aſtringentia,tum refrigerantia. Adijcit aūt edulijs,& quæ aſſiccare poſſunt,veluti panes ſubcinericios,atq; aſſos piſces.His ita & non ſine ratione enunciatis,quemnam ventrē inferiorem dicat,eſt contēplandum. Veteres.n.thoracē interdum ventrem ſuperiorē appellantes, alimenti receptaculū omne,quod à ſepto tranſuerſo eſt,ventrē inferiorem noīant.Interdum aūt ventrē ſuperiorē appellātes,in quē cibi aſſumuntur,quæ ab eo ſunt oīa,ventrem inferiorem vocitant:Interdū quoq; & ſola,quę craſſiora ſunt inteſtina:Sunt,qui cœlon dūtaxat ventrē inferiorem vocant.Forſan igitur quęſiuiſſemus,quānam vel quaſnā ex ꝑdictis particulis ꝓbabilibus impræſentiarū intelligere deberemus, ſi effatu dignū quippiam percepturi fuiſſemus. Sed,qm horū inuentio nihil nos admonet magis, ꝙ ea,quæ ipſi & ſcimus & diſcernimus,ꝙ nō nulla qdē recte dicta ſunt,nō nulla vero nō,cognitioniſq; curioſitatē magis,ꝙ cōmoditatē,habent,melius eſt cito relinquere, & potiſſimū cū huiuſmodi liber Hippocratis legitimus nō ſit.

113 *Si vero febris non habeat, & tormina adſint, primum quidem lactis aſinini calidi pauxillum, deinde ſenſim paulatimq; plus bibat,& lini ſemen,& triticeam polentam miſta hordacea,& ſparſa adempto amaro faba ægy-* D *ptia: vel oua ſemiconcreta edat aſſa,& ſimilam & milium,& chondrum ex lacte coctum. Cocta hæc & refrigerata edat,atq; his ſimilia tum pocula,tum edulia ingerat.*

Quàm plurimi exponentium conuenientius hæc cum prædictis componunt, præſentem ſermonem adhuc de ijs,qui calidum habent ventrē inferiorem, fieri exiſtimantes. Alij, paucíq; ſeparant,& ſeorſum exponunt,ſcopusq; his eſt partim quidem cacochymiam expurgare:partim vero ἐπικεραννύναι,hoc eſt contemperare infrenareq;:partimq; reſiccare,& partim refrigerare.Lac ergo aſininū expurgare poteſt & contēperare: Lini ſemē tū ſiccare tum refrigerare. Quæ aūt ex tritico cōficiuntur polētæ, cōtēperāt: qbus nō perperam remiſcētur hordeaceæ,vtpote quæ ſiccēt & refrigerēt.Fabæ ægyptiæ mediocriter refrigerare poſſunt. Oua autem & ſimila & chondrus craſſi ſunt ſucci & boni,& humorū acrimoniā infrenāt.Siccat aūt in edulio miliū,quo refrigerat modo. Omnia hæc frigida exhibet propter humorū,q affectū procreant,tū acrimoniā tum caliditatem.

114 *Eius medicinæ partis,quæ victu medetur,maximum eſt febrium tum intentiones,tum declinationes non in acutis modo,verum quoq; & in longis obſeruare,vt tempora,quibus cibi offerendi non ſunt, & tuto, & quibus offerendi exiſtunt,cognoſcas,atq; adhuc quando plurimum ab intentione aberunt.*

Artis

Artis ciborum exhibendorum maximum eſſe ait particulare cibi porrigendi tempus noſſe. **E** ſcopumq́ vnum ait, quod ſcilicet tempus illud, quo cibus exhiberi debet, quàm plurimum abſit ab febris intentione, quam ἐπίτασιν dicit, acceſſionis principium intelligens. Id autē non in diuturnis ſolum, ſed quoq́ in acutis verum eſſe videtur. Sed quare longis in morbis adiecit? Nempe quod in his magis & forſan ſolis euidens ſit ſcopus. In acutis etenim morbis deprehenſa in pedibus caliditas, cibi tempeſtiue offerendi ſignum ſufficiens fuit. Non tamen in longis ita nutrire oportet, ſed melior declinationis pars eſt expectanda: quod in acutis haudquaquam expectari poteſt timore cito futuræ acceſſionis. Sunt, qui dictionem hanc ita ſcribant: Eius medicinæ partis, quæ victu medetur, maximum eſt, vt in acutis, ita & in longis obſeruare & ſcire, quando cibum dare oporteat. Alij finem dictionis ita ſcribunt: Atq́ adhuc, cum plurimum à febris acceſſiōe aberunt, ſcire oportet. vt præter cætera, quæ nos in ægro contemplari voluit, & id admoneat. Quòd ſiquis perquirit, & non particulari tempeſtiue cibandi inuentioni copulat, id importunum eſſe de alimonia præceptum, atq́ re nulla dignum videtur.

Cognoſcere autem & eos oportet, qui capite dolent vel ob exercitationes, vel curſum, vel iter, vel venatū, vel 115 *quēuis alium importunum laborē, vel venerea: Decolores item, raucos, lienoſos, exangues, ſpirituoſos, ſicce tusſientes, ſiticuloſos, flatuoſos, & venarum interceptiones. Huc adde, quibus extenta ſunt tum hypochondria, tū dorſum,* **F** *tum latera, torpentes, obſcure videntes, eos, quibus aurium tinnitus eſt moleſtus, eos, qui vrinás non continent, morbo laborantes regio, quorum venter cruda egerit, ſanguinem è naribus vel ſede uehementer profundentes, inflatos, & quos uehemens labor infeſtat. Nulli etenim horum, niſi ſuperuicerint, medicamentum exhibebis. Nam periculo ægrum expones, nihilq́; iuuabis: ſpontaneasq́; tum permutationes, tum iudicationes adimes.*

Quòd inordinate, & præparationis ad commentationem modo, omnia hoc in libro ſcripta ſint, cuiuis patere arbitror. Multa ſanè, vt dixi, in hoc bene dicta ſunt, ob quæ ijs, quę dicta ſunt, nō recte quidam fidem adhibuerunt, magisq́ qui ſibi conſcij fuerunt veluti diſcretoria eorum, quæ ſcribuntur, ſcientia carentes. Quæ ergo hac in dictione dicuntur, catalogum habent eorum, qui, vt medicationem recipiant, idonei non ſunt. καθαίρεσθαι autem, id eſt purgari, & φαρμακεύεσθαι, id eſt medicamento purgante vti, idem ſignificant. vt φαρμακεύειν & καθαίρειν. Videamus ergo, quibuſnam ab initio purgationem interdicat. Capite dolentes recenſet vel ob exercitationes, vel alium quemuis importunum laborem, ſummatim eos intelligens, qui ex intempeſtiuis laboribus capite dolent, haudquaquam expurgandos. Labores autem intempeſtiui importuniq́ omnino ſunt, quos præſens hoc tempore corporis affectio ferre non poteſt. Admonebo autem tete **G** impræſentiarum rei, quæ ad multa eſt vtilis, quam ſemper in memoria haberi velim. Corpore igitur noſtro ad morboſam affectionem non nunquam parato, ita vt prope completa ſit, externum quippiam obueniens eam affectionem manifeſtauit, febrem videlicet accēdens: vel capitis dolorem, vel catarrhum, vel tuſſim excitans, vel aliquod, quod tale ſit. Deinde ex eo continenter ad morboſę affectionis præparationem non ſine periculo languent: neq́ curſu morbum excitante, vel vehementi omnino motione, vt neque intemperantia, vel refrigeratione, vel alia quauis ſimili cauſa. Nihil etenim horum ſuapte natura vehementem generare languorem poteſt. Nam, ſi febris ab horum aliquo fiat, hæc ex diariarum genere erit: aut, ſi ſymptoma aliquod aliud generetur, id pauco edurabit interuallo. Et ſanè ſæpius, vt retuli, propter corporis diſpoſitionem vnumquodq́ horum non morbi cauſa, ſed πρόφασις, id eſt occaſio, redditur. Nam huiuſmodi cauſas proprijſſime quis appellauerit προφάσεις, non ſimpliciter euidentes & manifeſtas, vt hi ſæpius vocare conſueuerunt, cum ab aliqua manifeſtarum cauſarum noxa in corpore euidens fuerit. Si enim nulla alia corporis diſpoſitio affuerit, neque morbus effatu dignus ſubſequetur: eiusq́, quod in corpore fit, detrimenti, quod ipſum fecit, cauſa eſt. Sciueris itaque hoc in loco de his agi cauſis, quæ non ſua ratione corpori afferunt detrimentum. Summa autem horum **H** eſt vna quidem & prima labores varij & particulares: curſus ſcilicet, luctæ, pancratia, venerea, frictio, æſtuatio, frigus, vigilia, ira, mœror, & timor. Venereorum quidem meminit, verum cætera ſubticuit, quanquam virtute eadem prædita forent. Nam, quæ, vt dictum eſt, ſpiritum perturbant, ea purgatione non egent, quod morbus huiuſmodi à cacochymia contractus non ſit. Ab his autem digreſſus indicijs auctor, quos prius dixit, declarauit. Proprie autem ἀχρόους, id eſt decolores, λειφαίμους, id eſt ſanguine carentes, vocant: †eosq́, qui propter aliam affectionem corpus non ſecundum naturam affectum habent, κακοχρόους, id eſt mali coloris, appellant. Hi ergo decolores calfieri expoſtulant tum exercitationibus, tum vini facultate calidi potu, & cibis, qui talem obtineant facultatem. Raucos deinde ſubiungit. Nempe & horum humiditatem & frigiditatem ob delapſum ad guttur rheuma ſanare conuenit, exiccatis ſcilicet topicorum auxiliorum vſu tum capite tum cæteris, quæ affecta ſunt, membris. Præterea & lienoſos purgatione haudquaquam egere inquit: quod non recte dictum arbitror, cum lienoſis, ſi alijs quibuſdam, purganda ſint, quæ nigra exiſtunt. Poſt lienoſos meminit λειφαίμων, id eſt eorum, qui ſanguinis inopiam habent, etſi non aperte manifeſteq́ fuerint decolores. Deinde mentionem de ſpirituoſis facit, ſicce tuſſientibus, & ſiticuloſis, obſcure ita locutus, vt non cō-

† In Antiquis Codi. Legitur. ἔτι τε δὲ ἄλλην διάθεσιν οὐ κατὰ τὴν φύσιν ἔχοντας τὸ σῶμα.

ſtet

A ſtet,vtrum'ne ſinguli horum ſeorſum intelligendi veniant, an hi tres vnà comprehendẽdi. Neq; adhuc in ſingulis horũ ſeorſum intellectis pſpicuus eſt ſermo,vt & antea iam eſt enunciatũ. Nẽpe πνευματώδεις.i.ſpirituoſos ſæpius eos dũtaxat vocant, qui,cum inſpirant,aeris indigẽt:interdum aũt & inflatos: quorũ vterq; multas habet cauſas, quas oẽs ſi pcurrero, prolixior,ꝗ par ſit, ſermo eſt futurus, præter id,ꝙ quidam ex his ſanguinis miſſionem exigere videntur,alij purgationẽ,& remedium aliud alij.Sic & ſicce tuſſientes non affectione vna fiunt,neq; ſiticuloſi.Neq; ẽt impræſentiarum certiores fieri poſſumus,an'ne de febrientibus ſiticuloſis ſermo ſit,an de non febrientibus ſiticuloſis,an de vtriſq;. Quòd ſi vnius horũ,quæ in aphoriſmis recenſent, meminerimus,qđ vniuerſale eſt,tolletur.Dictũ aũt in aphoriſmis,Si non febriẽti inappetentia fuerit,oris ventriculi morſus,tenebricoſa vertigo,& oris amaror,id per ſuperiora purgatione indigere ſignificat.Si aũt os amaricat, ſiticuloſi ſunt. Pari modo,& quinã flatuoſi ab ipſo dicãtur,haud ſcio,an videlicet cũ venarum interceptione flatuoſi effecti intelligendi ſint, cum adſint nõ nulli,qui per ſe legãt. atq; adeo ſingula dictionis huius poſſem tranſmutare, poſſemq; oĩa,quæ cognoſcere vtile ſit,citra librorũ multitudinẽ docere: veluti & de ijs,quæ deinceps dicũtur. Ait enim, Quibus extenta ſunt tum hypochondria, tum dorſum,tum latera,torpẽtes, obſcure vidẽtes,eos,quibus aurium tinni-
B tus eſt moleſtus,& qui vrinas non cõtinent.Nẽpe in ſingulis his pathematis & cauſæ & affectiones ſunt multæ,varijſq; egentes curationibus. Quarum profecto non nullæ eã,quæ per bilis eductorium medicamentum fiat,purgationẽ expoſtulabunt.De his ergo oĩbus,atq; adhuc de ijs,quę deinceps dicuntur,non enunciationes indiſtinctas,ſed diſtinctiones doctrinaſq; tum claras,tum longo rerum vſu probatas habes in noſtris tractationibus:quas qui intellexerit,omnia quæ ab auctore hoc recitãtur,diſcernere valebit. Atq; an partis meminerit, quam & legitimam & commodæ doctrinæ plenã faſſi ſumus.In ea ſiquidẽ parte cũ demonſtratione & explanatione congruentibuſq; diſtinctionibus ſcripta ſunt omnia. Sed,quæ ita diſſeminata ſunt, vt præſens oratio,nihil iuuare poſſunt.Nẽpe,ſiquis nunc ſingula horum ſimpliciter & indiſtincte audierit,is multa in arte perperam molietur.Quòd ſi ſingula,vt oportet,diſtinxerit,primum quidem nihil impræſentiarum ad eorum inuentionem iuuari deprehendet, deinde ad eam,quæ de præſentibus ſit,contemplationem multis egere libris cognoſcet.Nec vero pleriſq; hominum ſuaderi poteſt,vt aggrediãtur quidem ſola ea ſcripta,quæ manifeſta ſunt,quæ vero talia non ſunt,ijs,qui ea ſcripſerunt,relinquant.Nempe,ſi nullã illi curam habuere,vt nos ea,quæ ſcripſerunt,intelligeremus:& nos haudquaquam diligenter adhæreamus,ea,quæ dicuntur,tum quęrentes tum diuinantes,par eſt.

116 C *Si cuipiam ſanguinem auferre confert,ventrem confirmare oportet,& ita auferre,& inediam præcipere, & vinum tollere.Deinde congruenti victu & fotibus humidis reliquam curationem abſoluere.*

Fluente aluo ſanguinem non detrahes. Nam,ſi poſt detractionem perſeuerat fluor, virtutem proſternit.Inediam autem præcipere, hoc eſt λιμοκτονεῖν, quibus detractus fuerit ſanguis,& vinũ tollere recte dictum eſt,vt & congruo vti victu.Sed fotibus humidis curare,ſi de oĩbus quidem, quibus ſublatus fuerit ſanguis,dicatur,id falſum eſt:ſi vero de aliquibus,dicere oportuit.

117 *Si vero venter denſus aſtrictusq; tibi videatur,mollem huic adhibe clyſterem.*

Dignum conſcriptione,ꝙ omnibus pateat,hoc non eſt.

118 *Quòd ſi medicamento opus ſit,elleboro tute ſurſum expurga.Deorſum vero talium neminem.*

Tanq̃ ægritudinẽ prædixerit, in qua hæc fieri iubet, ſermonem facit,tametſi nihil prædixerit. Vel ergo exẽpta eſt quædam oratio, in qua oſtendebatur ægritudo, vel obliuioſus fuit, qui hæc ſcripſit,vel talis,qualis à multis appellatur μετέωρος,id eſt nondum fixo animo,ſed ſuſpenſus.

119 D *Optimum autem eſt ſi vrinæ cieantur, ſudores prouocentur,inambulent,& tranquille ita ſeſe perfricent,vt non denſiorem reddant habitum. Quòd ſi in lecto iacuerit,perfricent eum alij.*

Scripſit quoq; & hæc ita,tanquam ægritudinem prædixerit.

120 *Etſi, in thorace ſupra ſeptũ tranſuerſum infeſtet affectio,reſideat frequentius, qui afficitur,minimeq; reclinẽt, donec uires ualeant, ſedentemq; calido multo diu refricent.Si uero dolor uentrem inferiorem ſub ſepto tranſuerſo infeſtat,iaceat is(conuenit enim)nulloq; pacto corpus moueatur,ſecluſa etiam frictione omni.*

Oratione ex hac quis coniecerit tum hæc,tum quæ ea præcedunt omnia, de doloribus ſcripta eſſe.Prætermiſſa igitur principio dictionis ſunt hæc,peccante primo libri huius ſcriptore,& manente poſtea peccato.Quamobrem fieri non poteſt,vt quiſpiam in his veritatem perueſtiget,etſi plus,ꝗ temere,in huiuſmodi tempus conterere videamur.

121 *Quæ aũt ex ventre inferiore ſoluuntur tum per vrinas, tum per ſudores, ſi mediocriter per ſe delabuntur, quæ parua ſunt, ſoluuntur: vehementia vero pernicioſa ſunt. Nempe tales vel intereunt, vel non ſine malis alijs ſaneſcunt. Nam eiuſmodi confirmari ſolent.*

Per talem

Per talem quoq; dictionem conijcere licet de dolorum curatione omnia,quæ ab ipſo ante ſcri- E
pta ſunt,dicta eſſe,& hoc etiam.

Poculum hydropi.Cantharides tres abiectis ſingularum tum capite,tum pedibus,tum alis,in cyathis aquæ tribus 122
terantur,atq; , cum bibens laborauerit,calido perfundatur,vngatur prius.Ieiunus bibat , & panes calidos ex oleo
vel pinguedine edat.

Quidam dictionis huius mentem haudquaquam intelligens audax medicus prædictas par-
tes à cantharidibus abiecit, deditq; hydropi ,cui cum à primo die abſceſſus in ſura comparuiſſet,
poſt tres alios dies ſectus eſt, effuſaq; copioſa aqua, curatus eſſe viſus eſt, ꝙ pars tumoris præter
naturam plurima ſtatim ad moderationem redacta ſit,veruntamen non multis poſt diebus obijt,
Quam ob cauſam medico quidā crimen ingeſſit,perperam data eſſe cantharidū corpora inquiēs:
Nēpe propinanda ablatis corporibus tum caput,tum pedes, tum alas, idq; eſſe, quod in dictione
enunciaretur. Quare nō cunctatus audax ille medicus hydropi alteri ita propinauit, moxq; facto
ſimiliter in femore abſceſſu, ſectoq; atq; effluxo ſimiliter humore , multis poſt diebus hominem
mori contigit. Quanquam vrinarum prouocatorio medicamento ex cantharidibus confecto qui
dam citra bibentium incommodum vſi ſint. F

Sanguinem ſupprimentia,quæ Græci ἴσχαιμα dicunt.Fici ſuccum lana ſuſceptum intus ad venam appone. Vel 123
coagulum inuolutum ad nares immitte.Vel chalcitidem digito ante tractā preme,chartilaginesq; utrinq; foris com
prime.ventrem lacte aſinæ cocto ſolue,caputq; rade,& aſtringentia, ſi calidum anni tempus fuerit,exhibe.
Seſamoides ſuperiorem ventrem purgat ſeſquidrachmæ pondere in oxymelite tritum & potui datum. Miſcetur
autem veratris ita,vt tertiam efficiat partem.Nempe id hoc pacto minus ſuffocat. Ad trichωſin. Filū vbi acui
foramen habenti ſubieceris,celſioremq; atq; acuminatam ſupra tenſæ palpebræ partem ad inferiorem vſq; traiece-
ris,quod ſuperius eſt,inferiori liga,fila autem extendens conſue & colliga,donec deciderit. Et,ſi ſatis quidem fuerit,
bene cedat:ſi non,deficitq; aliquid,hæc refice. Hæmorrhoidas modo ſimili perſequeris. Nam acui craſſiſſimum la-
næ pinguis filum & quàm maximum colligabis:ſecurior etenim eſt huiuſmodi curatio. Deinde comprimes, et putre
faciente vteris medicamento,neq; prius,quàm deciderit perfundes:vnamq; perpetuo relinques: & poſtea purgabis
elleboro. Exercitetur deinde,& ſudet,& mane multum perfricetur. A curſu contineatur,& crapula,& ab acri-
bus,excepto origano. Vomat ſeptem diebus,aut ter in menſe. Nam hoc pacto optime corpus habebit. Vinum fuluum
bibat,auſterum,& aquoſum,& paucum. Purulentis diſſectos ſcillæ orbiculos in aqua excoque : aquamq; ualde
feruefactam effunde,aliamq; infunde & coque ita,vt tangenti percoctum,& molle appareat. Deinde, vbi triue-
ris,cyminum frictū miſce,ſeſamaq; alba,et recentes,quæ tritæ ſint,amygdalas,atq; ex melle eclegma facito,datoq;. G
Poſt hæc vinum bibat,papauerisq; albi triti leciſcium aqua perfuſum,& cum frumētacea farina melleq; coctum
tepidumq; ſorbeat. Sicq; diem tranſigat. Deinde ad ea,quæ contingunt,reſpiciens cœnam dato. Ad dyſenteriam.
Fabarum purarum quadrantem accipe, ſurculosque rubiæ duodecim immiſce,atque abundāter excoque,deinde de-
lingendum porrige. Ad oculos. Cinerem(græce ſpodon)lotum abundanterq; maceratum, ut pinguedinem non li
quidam læuemq; teres,acerboq; vuæ acerbæ amaræq; ſucco humectabis,in ſole deſiccabis:humectare enim oportet,
ut non ſolutu facilis ſit.cum autem ſiccus factus fuerit,læui,trito,& ſicco perūge oculos,et angulos conſperge. Ad
eoſdem. Ebeni drachmam,æris vſti obolos nouem,& croci obolos tres in cote tere:quæ ubi triueris,vini dulcis cotu
lam atticam infunde:deinde ſoli expone,contege:atque,ubi concoctum fuerit,eo utere. Ad eorum dolores. Chalciti-
dis drachmam,vuæ expreſſæ partes duas,myrrham crocumque tere,muſtum permiſce,in ſole excoque,& eo dolē-
tes oculos perunge:ſit autem in vaſe id æneo. Quonam pacto uuluæ ſtrangulatio cognoſcatur. Digitis duobus cō-
prime:ſi ſentit,ea eſt:ſi non,conuulſio eſt. Hydropi potio conueniens. Meconij.i.peplij rotundi leciſcium atticū.
Catapotia eidem. Lepidos.i.ſquammæ,melæ tres latitudine cum farina triticea agglutinentur,teranturque, et in ca
tapotia conuoluantur,denturque. Deorſum enim aquam purgant,& fecem deijciunt. Aliud. In caricas ſingu-
las,tithymalli guttas ſeptem etiam pueris inſtilla. Deinde in vaſe nouo compone concinnaque, & aſſerua:atque an H
te cibum exhibe. Aliud. Meconium tere,aquam infunde,& percola,farinam macera,itrium coque,mel coctū
infunde,& edendum hydropi exhibe. bibendumque vinum dulce aquoſum, vel dilutam mulſam porrige. Quod ab
excrementis meconium colligis,aſſerua,& cura.

Liber hic ex his planè oſtenditur commentarius eſſe,varijs miſtisq; conſtans theorematis,ꝙ in
eo inordinate ab alijs in alia fiat tranſitus : quomodo & hic in ea,quæ per nares fit,ſanguinis pro-
fuſione ſcripta ſunt auxilia. Nempe alia parti ipſi, quæ ſanguinem profundit,exhibentur: Alia
reuellunt, vt alui ſolutio:Alia caput addenſant, aſtringuntq;,vt refrigerātia. Quæ deinceps ſunt,
omnia medicamentorum ſcriptiones habent, & quædam commiſta auxilia. De appellato igitur
ſeſamo ſermonem in primis facit. Mox pilorum in palpebris manualem operationem ſcribit,
quam ἀναβρογχισμὸν appellant. Pari modo & hæmorrhoidων, alteriusq; earum ſanationis memi
nit. Poſtea purulentorum tum medicamenta,tum ſorbitiones ſcripſit. Atque ab his compoſitio-
nes eorum,quæ ad oculos deputata ſunt,medicamentorum. Præterea de ſtrangulationis vuluæ
dignotione egit. Mox de meconio. Poſtea de aquæ eductorio medicamento,& ſubinde fæcis. Et
demū hydericis de meconio & itrijs exhibet. Sunt aūt eorū,quæ ſerie continuata dicta ſunt,plu-
rima quidem manifeſta : alia nequaquam manifeſta ſunt,de quibus deinceps faciam ſermonē.

GALENI DE REMEDIIS PARATV FACILIBVS LIBELLVS AB HVBERTO BARLANDO PHILIATRIO LATINO SERMONI TRADITVS,

Nunc denuo, accuratiſsime caſtigatus, & ab omni labe purgatus.

PROOEMIVM.

ARtem medicam, nullis vnquam ciuitatibus, nullis locis publicis opulen
tis ue hominibus, aut nobilibus, aut principibus, aut potentibus, circũ-
ſcriptam : ſed quæ potius, præ ingenti erga genus humanũ beneuolen-
tia, ſuaq́ꝫ maxima vtilitate, ad omnes tandem homines pertinet: quæq́ꝫ
ſaltem poteſtate, quãuis actione, ob negligentiam eorum qui illi ope-
ram nauant, nunc videatur deficere, ad rura ipſa ac etiam ſolitudines fi-
nes ſuos prorogauit: æquum eſſe duxi vt pro mea virili, ad eorum mi-
niſterium, qui iter facerent, & eorum etiam maxime qui ruri ac in ſolitu
C dine verſantur traducerem, vbi in corporibus facilis quidem, & præter
omnem expectationem eſt morborum tum prouentus, tum vis: nec ta-
men poſtea ita facilis eſt remediorum copia. Nam neqꝫ quocunqꝫ loco in promptu medicamenta
precioſa eſſe poſſunt, neqꝫ præterea medici præſentes ſunt, qui eis vti nouerint: cum tamen tales
plerunque adſint circunſtantiæ, vt nullam dilationis occaſionem præſtent: vt in angina, veneno-
ſisq́ꝫ medicamentis, atqꝫ morſibus animantiũ virus eiaculantium, nec non in ſanguinis profluuijs,
cholerisq́ꝫ, ac id genus alijs ſolet euenire. Vnde neqꝫ ſcientificas, atqꝫ exquiſitam curandi rationem
omnibus ſuis pręceptis abſolutam, hoc in loco explicare inſtitui: ſed eam qua poſsit quis, vel etiam
vulgaris, periclitantibus caſu quopiam, aut alioqui male affectis hominibus illico opem ferre, illis
ſane remedijs vſus, quæ in tãta rerum difficultate, ſint paratu faciliora. id enim reor iure eſſe ſuppo
nendũ, ꝙ ratio materiæ quæ exquiſita, & oĩno ex arte eſt, atqꝫ etiã remediorũ vſus, qui ex ſcientiæ
ratione ſit, eo maxime tpe neceſſaria ſunt, quo & medicamentorũ, atqꝫ etiam medicorũ copia no-
bis ſuppetit. At vbi occaſio præceps eſt, nec in promptu copioſa ac larga ſit remediorum affluẽtia,
ſummopere neceſſariã eo tpe facultatem medicamentorũ, quæ paratu facillima ſint, illis eſſe arbi-
tror, qui quauis corporis particula male afficiuntur. Deſcribam igiť remediorũ facile parandorum
D materiam: qñqꝫ tñ, quãuis id raro, aliquã etiã exquiſitiorũ medicamentorum, quę ꝓpterea ꝙ in vſu
multis ſint, facile haberi poſſunt, mentionem faciã: ſumamq́ꝫ à capite exordiũ. Ipſum etenim tanqꝫ
arx totius corporis eſt, & veluti habitaculũ ſenſuum, qui in ſummo ſunt honore, atqꝫ hoĩbus maxi-
mopere neceſſarij. & ꝓinde, ab illis remedijs quæ illi ex vſu ſu nt, initiũ faciã. in primis e ꝓſequẽs q̃
facile haberi poſsint, quæq́ꝫ maxime aperta ſint. Caput multifariã affici poteſt. nam ex æſtu, ex fri
gore, ex vaporibus qui à vẽtriculo tollunť atqꝫ id replent, ex externis etiã quæ grauitatem illi affe-
runt, quæq́ꝫ fœtida ſunt, & ex alijs multis. Præterea vero ſępe turpitudine quadam ſm cutem & ca
pillos tenetur, vt ſunt alopeciæ & ophiaſes, variæq́ꝫ vlcerũ differentiæ. Æſtus itaqꝫ ac frigoris, vapo
rumq́ꝫ præterea qui ex externis rebus excitantur, ſigna quæ ſatis eſſe poſſunt, ſunt illæ ipſæ cauſæ
manifeſtæ, procatarcticas græci appellant. Iam vero illos qui ex æſtu laborant, hæc cõſequunť, do-
lor cũ pulſu, vt vniuerſum caput ſideratione teneri videať (græci ſphacelũ vocant) cum ſenſu ignei
caloris, vaſorũ circa frontẽ diſtentio, oculorũ rubor, plerunqꝫ etiam vigilia. Eos vero qui ex frigo-
re, grauedo cũ ſtupore. cõgelatio vaſorũ ſm frontem conciſio. ꝙ ſi frigori iungať humiditas, ſopor.
At eos qui ex vaporibus, dolor pungens, pulſus arteriarum quæ circa frontem ſunt vertigines,
oculorum hallucinationes, aurium ſonitus. quæ eadem etiam his, quibus ex interna cauſa caput
vaporibus repletur, euenire ſolent.

De capitis dolore, & primo de dolore ex Solis æſtu. CAP. I. E

Capitis ex Solis æſtu dolori medetur fotus ex oleo immaturo, frigido, Quòd ſi vehementior fiat dolor, ex roſaceo & aceto. At ſi ad manum non fuerit roſaceum, oleo acerbo ſiue immaturo vtendum. Porrò olei partibus quatuor, aceti vnam commiſceto, ſi mediocriter refrigerare cupias, alioqui plus aceti foret adijciendum. Feruente autem ęſtuanteq; vehementius capite, commiſcendus aceto ſuccus, aut polygonij, id eſt ſanguinariæ, aut plantaginis, aut portulacæ, aut lactucæ, aut vuæ acerbæ, aut denique alius quiuis, ſimilis cum dictis facultatis. At ex ſuccis hiſce, magis ne an minus temperatura frigidus conueniat, ſatis ſuperq; docebit affectus ipſius magnitudo ſiue vehementia. Conſultius ad hæc fuerit, decumbere ægrotum in domo quapiam frigidiori, ſi non natura ſaltem arte, vtpote ſtrata folijs & vitis, & rubi, & pomi. & alijs horum ſimilibus, quibus fuerit pro tempore refrigerandi facultas. Dicto porrò affectui perquam ſimiles ſunt, qui à quauis intemperie ortum habent, & non à cauſa externa. Verum vt ab intemperatura, tum calidiori & ſicciori, tum frigidiori & ſicciori graues oboriuntur dolores, ita nulli ab humidiori. Cæterum curantur ab intemperie orti capitis dolores modo eodem, quo à cauſa oborti externa, ſuo nimirum contrario.

De capitis dolore ex frigore. F

Capitis ex frigore dolori medentur fotus natura calidi: qui ſi ex mediocri habuerit ortum, ſatis fuerit vti oleo aut anethino, aut rutaceo, calido: ſi autem intendatur ex vehementiori videlicet frigore, cucumeris agreſtis radix prodeſt, cui modicum euphorbij interdum addito, vel oleo irino, alio'ue id genus tenuis ſubſtantiæ vtitor, aliqua ijs commiſcendo. Porrò admiſcebitur horũ quantitas modo maior, modo minor, pro ratione vincentis frigoris conſiderando ac metiendo.

Ad capitis dolorem ex vaporibus.

Quibus caput ex vaporibus dolet, his ſubducenda aluus eſt: proſpiciendumq; de domo vndique perſpirabili, aeriſq; clari ac puri: cienda ſternutamenta, præſertim ſi febre vacent, attracto per nares trito aut ſtruthio aut pipere: vacuatis enim ratione ac vaporibus, facile diſcutietur dolor. Fouendum præter hæc oleo caput eſt, cui adiectum ſit aceti nonnihil: ſic enim reprimetur immodica ad caput vaporum ſublatio, quodq; nunc cerebri ventriculis inſedit, diſcutietur. Non ſinatur autem talis dormire, & potiſsimum interdiu.

De dolore capitis ex ventriculi cruditate.

Quibus caput per conſenſum dolet, ex cibi in ventriculo cruditate, aqua tepida liberalius eſt in potu exhibenda, dein vt vomant iubendum. Multis eorum ſanè, qui ſtomacho laborant, cum è lecto ſurrexerint, caput dolere conſueuit, ijs ſtatim aſſumpto cibo dolor leuiari ſolet. Quòd ſi quando præ nimio capitis dolore, repente aliqui obmuteſcant, idq; cauſa non ſatis cognita: horum caput aqua tepida liberalius infuſa foueri conuenit, auribusq; oleum infundi, & lanam inſeri. G

Ad capitis dolorem ex vini potu.

Q; vinum natura calidius capitis faciat dolorem, opplens ipſum facile vaporibus, iterdum autem & ſuccis: quòd etiam citra vini potum vapores id genus petant facile nonnunquam ipſum caput, dolorem inducentes, præſertim ijs, quibus cerebrum contingit temperaturę calidioris, omnibus manifeſtum exiſtimo. Proinde curationis intentio in his eſt, vaporum vacuatio ac diſcuſsio, qui quoniam natura calidi ſunt, caput ipſum diſtendentes, egent refrigerantibus: hinc illinendum capiti roſaceum actu admodum frigidum. Conueniunt etiam talibus ſomnus ac quies, & ſub veſperam balneum, cibus boni ſucci, cui tamen calefaciendi natura non ſit, cuius generis ſunt, ptiſſanæ ſuccus, oua ſorbilia non addito garo, panis aqua maceratus, lactuca, vt quę refrigeret, & braſsica, vt cui ſit vapores deſiccandi natura: vtendum ad hæc aquę potu. Cæterum ijs, quorum os ventriculi aquæ potu ſubuertitur, dabimus aut malum punicum, aut coctum ſeu pomum ſeu pirum, quæ coquẽda ſunt ratione hac. Infuſa in ollam aqua feruida, ſuſpenſiſq; in ipſa olla fructibus eiuſmodi autumnalibus, tantiſper ſub hac ignem ſuccendemus, donec fructus illi percoquantur, ſolo ab aqua illa feruente ſublato vapore. Quinetiam vuæ paſſæ corroborandi ventriculi habent facultatem: At palmulis in totum abſtinendum, vtpote natura ſua inducẽtibus capitis dolorem. Quòd ſi poſt hæc, ſic affecti nondum probe dormiant, in craſtinum ducendi rurſus in balneum ſunt, aquaq; calida frequenter perfundendi, deinde interiecto aliquantulo tempore denuo lauandi, ac tandem cibandi, eodem, quo nobis paulo ante dictum eſt, modo. Cæterum ſi quando poſt omnia hæc, relinquatur adhuc priſtini nonnihil ſeu vaporis ſeu ſucci, exilioribus capitis meatibus impactis, atque ita perduret adhuc veteris doloris veſtigium: roſaceo abſtinentes, fouebimus ipſum caput chamæmelino moderate calido, deinde irino, quod maxime quadrat id genus affectibus. Cæterum omnibus his vino eſt abſtinendum. H

Idẽ hẽt 2°. de cõp. med. sec. loc. ubi Appollonij ad cap.is dolorẽ ẽcitat. et in li. ð fac. par. ad sol. cap. p°. et añ eũ Xenophõ apud Atheneũ i4 Dipnos et Dioscor. li. p°. c. 125. affirmat, at cõtraria dit 2°. ð cõp. med. sec. loc. ubi agit ð cap.is dolor a stomaco q. aut cõcilient eius dicta uide ibi

De dolore capitis ex ictu, & caſu ab alto.

Quandoquidem ex ictu & caſu ab alto, obueniunt capitis dolores, exiſtimaui non inutile, ſaltem paucis, de his etiam agere. Admouendus igitur his per ſpongiam aut lanam molliorem, vapor aquæ calidæ: iniungenda poſt hæc quies, cibi ſubtractio, inferioris ventris vacuatio. Fugienda autem ſunt, ſol, balneum, vini potus, clamor atque vociferatio, omnes prętera cibi acres, acidi, ac ſalſi.

A ac ſalſi. Cæterum illud cuiuis manifeſtum exiſtimo, uariandas inueniendorũ auxiliorum intentiones pro cauſarum affectus inducentium varietate ac natura.

Ad capitis dolorem ex contuſione ſiue colliſione.

Vſu venit non raro, vt ipſum caput contundatur, interim ſine vulnere, interim cum vulnere, ita vt ob hoc complicentur curationis intentiones. Porrò contuſioni propria ſunt remedia. Græcis παρηγορικὰ, Latinis vero mitigatoria dicta, cuius generis ſunt, aquæ calidæ ſuper caput effuſio, & fotus capitis hapſo lanæ ex oleo. Quòd ſi qua adſit capitis fractura, quæ occaſione hac conglutinari prohibeatur, huic deterſæ prius ſpongia ex vino ſideritin herbam tritam alligabis. Aliud. Reſinam frictam cataplaſmatis modo impoſitam vulneri alligato. Aliud. Aloen tritam ac melli miſtam imponito. Aliud. Vlmi virentia folia conciſa, deinde contrita, applicato: quin vlmi etiam cortex pro vinculo vulneri circumuolutus idem præſtat.

De capitis dolore ex ebrietate ac ſolis æſtu.

Quandoquidem Archigenes ſcripſit conferentia capitis dolori remedia dicta Græcis περίαπτα, {Latinis vero amuleta, ſic appellata, quòd de collo ſuſpenduntur, aut alicui corporis parti alligantur} haud exiſtimaui abſurdum, adſcribere paulo ante dictis & hæc. Capitis arcentia dolorem,
B tam ex ebrietate, quàm ſolis æſtu. Polygonij, id eſt ſanguinalis herbæ, duos cõnectens ramulos capiti coronæ in modum imponito. {Aliud.} Polygonio læuigato ex lactis crema caput ſub veſperam inungito, ac ſuperponito leporis pellem, ſicq; in craſtinum ſinito, tũ enim hanc detrahẽs, comperies finitũ dolorẽ.} Aliud. Cichorion, quod Romani Intybum dicunt, applicato dolẽti capiti Aliud. Sertum roſaceum, ex recentibus roſarum floribus confarcinatum inducito dolenti capiti. Aliud. Cinge caput ſerto ex callitricho, quam alij adianton, alij trichomanes vocant. Aliud. Scripſit Archigenes ſummopere conferre capitis dolori verbenacam, quam quidam ſacram herbam vocant, tam ſerti modo impoſitam, quàm ex aceto & roſaceo inunctam. Teſtudinis lacuſtris, quam Amyda quidam appellant, ſanguinem inſtillato capitis ſincipiti.

Ad capillorum defluuium. CAP. 2.

Ladanon conſperſum vino odorato adſtringentiq; contere, adfundẽs & myrteum, vt ſordium conſequantur craſsitiem, capitiq; inunge. Aliud. Nuces virides, ſed iam ſubmatureſcentes, confractæ numero centum, olei ſextaria duo, aluminis liquidi libræ tres, conijciuntur in nouum vas teſtaceum præſaturatum aqua, ne combibat concreditum ſibi humorem, quod poſtea accuratiſsime oblitum reponitur in domum liberi patentiſq; aeris, diebus quadraginta, demum auferC tur, atque in vſum conſeruatur ſic præparatum oleum. Aliud. Ladanon, abſinthium, † & iuniperi baccæ † conteruntur, linteoq; illigata conijciuntur in oleum, macerantur q; diebus quinque, quod poſtea fuerit vſui. Idem poſſunt nigræ myrti, aut gallæ partes duæ, ex oleo: quin hoc ipſum medetur etiam capitis furfuribus. Aliud. Ladanon detritum ex † vino dulci quoad ſordium habeat ſpiſsitudinem, infricatur. Aliud. Anemones florem læuigatum ex oleo, illine. Idem hoc reddit etiam capillitium nigrum. Aliud. Verbenacam rectam, vna cum radicibus deſiccatam, deinde exacte admodum læuigatam cum tantillo miſceto oleo, quantulo opus ſit, vt luti conſequatur craſsitiem, ſinitoq; deinde ad tempus ſimul putrefieri, demum vtitor.

[margin: …quis portionibus … decem … diãti partes … quales … leo &]

Ad capitis furfures, quam πιτυρίασιν dicunt Græci. CAP. 3.

Præfricatũ caput illinitur betæ ſucco, fœnogræci farina, & nitro, oĩbus æqua portione contritis.

Ad capitis pediculos. CAP. 4.

Herbæ pedicularis partes duæ, ſandarachæ † pars vna, ex aceto ac oleo capiti infricatur. Aliud. Alumine ſciſsili ex oleo vtitor.

[margin: …k nitri ana]

De manantibus capitis vlceribus, quas ἀχῶρας dicunt Græci, & fauis. CAP. 5.

Ἀχῶρες, id eſt manantia vlcera, cutis capitis vitium ſunt, ab ipſo ſic dictæ affectu, quòd cutem te-
D nuiſsimis foraminibus perforent, ex quibus glutinoſa effluit ſanies. Huic vitio affine eſt, quem κήριον dicunt Græci, (nos fauum) in quo foramina ſunt, quàm in illis maiora, melleum continẽtia humorem. Eſt autem vtrique vitio initium ex humore ſuperfluo. Porrò incipiunt cum pruritu, demum extuberaſcunt. Curatio eſt, ſi quidem graue ac magnum fuerit vitium, corporis totius vacuatio, catapotijs ex ſcammonia, aloe, & colocynthide: hæc enim æquali pondere contrita excipiuntur braſsicæ ſucco, ac conformantur in catapotia erui magnitudine. Quorum maxima vice vnica offerenda quantitas, ſunt catapotia decem & ſeptem numero, cæteræ autem variant pro viribus eorum, quibus ſumuntur. Sin mitius ac minus fuerit vitium hoc, ſatis fuerit topica, id eſt localia, tantum dicta remedia applicuiſſe, è quorum albo eſt cimolia ex acerrimo aceto illita. Aliud. Creta ex acerrimo aceto ſimiliter inungitur. Idem poſſunt ſamia terra, & pompholyx. Aliud. Illinitur ſimiliter lithargyrus cum charta vſta ex aceto. At achores ac faui, quibus adiuncta eſt vlceratio doloroſa, præfouendi diebus ſingulis ſunt aqua calida, in qua decocta ſit, aut myrtus, aut rubus, aut morus, aut aſparagi radix, demum inungendi. Aliud. Salicis folijs ex aqua, aut lente ex melle, aut decocta aſparagi radice deline caput, aut betæ ſucco cum fœnogræci farina. Appoſita præter hæc remedia his, ſunt pini cortex cum cera, vel cadmia ex oleo, aut lithargyrus, aut ceruſſa. Proderit etiam abſtergere in balneo cimolia ex betæ ſucco. Cæterum il-

lud neminem latere velim, in mollis carnis corporibus, vt mulieribus, remedia hæc non ex aceto, ſed vino illinenda. E

De alopecia, & ophiaſi, id eſt areis. CAP. 6.

Geminum accidit pilis capitis vitium, alterum defectu, alterum mutatione ipſorum in colorem contrarium ſiue diuerſum: defectu, vt in caluitie: mutatione coloris, vt in alopecia & ophiaſi, id eſt areis, vitijs pilorum cum primis indecoris. Euenit autem pilis hoc vitij genus, eadem ferè qua ſtirpibus ratione, quæ corrumpuntur intereuntq́; interim penuria nutrientis ipſas ſucci, interim immutatione huius in alienum ac contrarium. Porrò tam alopecia quàm ophiaſis vt ſunt ex æquo affectus præter naturam, ita ſimiliter eandem habent tum ortus, tum curationis rationem, ob ſolam tantum figuram ac formam, diuerſas ſortitæ appellationes, ſiquidem in ophiaſi perſimilis ſerpenti ſpecies in capite apparet: at alopeciam ferunt dictam, quòd ἀλώπηξ, id eſt vulpes, vitio eo frequenter laboret: quod aliud eſt nihil, quàm pilorum denudatio, qua locus affectus apparet colore prorſus exangui. At nos cur hoc aut illo modo appellatum quidpiam ſit, curioſius non inquirimus, pro comperto habentes, idq́; phyſica ſiue naturali quadam ratiocinatione adducti, horum omnium cauſam eſſe, vitioſos ſuccos. Proinde tempus iam eſt, vt ad ipſorum tranſgrediamur curationem, quæ & ipſa varia eſt, pro nimirum affectus, ſeu vitij diuerſitate, quam tibi cutis color monſtrabit, qui in alijs confeſtim albidior eſt, in alijs pallidior, in alijs vero nigrior. F Eſſe porrò omnia hæc vitioſi ſucci germina, neminem fugit. In quibus igitur cutis in capite color apparet albidior, à corrupta pituita vitium eſſe indicat, quod curatur medicamentis pituitam educentibus, necnon apophlegmatiſmis, hoc eſt medicamentis quibus per os pituita purgatur. In quibus autem color apparet pallidior, vtendum medicamentis quæ bilem pallidam vacuant: ſicuti ijs quæ nigram, vbi color apparuerit nigrior. Neceſſum enim totum prius corpus purgari, quàm loco affecto topica, id eſt localia, dicta remedia applicentur, ne his irritato affectu, plus etiam adfluat ad membrum læſum vitioſi ſucci: cuius rei cum præpurgato toto corpore nullum ſit periculum, tum demum localibus remedijs vtendum. Sunt porro ἀποπλεγματικὰ, id eſt, pituitam per os educentia medicamenta, pyrethron, & vua taminea, quorum alterum per ſe, aut etiam vtrunque ſimul cum maſtiche maſticatur, & ſal gleboſus cum pulegio, aut ſinapi contritum, ex oxymelite & diutius ore contentum ac gargariſſatum. Cæterum purgantium medicamentorum quodque peculiarem ſibi humorem trahit, educitq́;: aliud quidem pituitam, aliud vero bilem, hoc flauam, illud nigram. Sed longum nimis eſſet quodque horum ſingulatim recenſere, nec adeo ad rem, cum alterius ſit inſtituti. At in communi quidem, alopeciæ & ophiaſi hæc ferè conueniunt. G Initio catapotia ſiue pilulæ ex aloe, quæ conſtant ex medullæ colocynthidos parte vna, aloes ac ſcammoniæ partibus duabus, ſucci abſinthij parte vna, excipiuntur autem omnia hæc ſucco pomorum. Quantitas horum exhibetur pro ſumentis ea corporis viribus. Deinde paucis, vtpote ſeptem forte interiectis diebus vtendum hiera διὰ κολοκυνθίδων, ſic dicta, quòd colocynthidos ſit particeps. Porrò ratio hæc curandi non raro vel ſola ſatis eſt, vbi nimirum vitia hæc ſunt etiamnum noua, ac tantum non recentia: inueterata enim difficilioris ſunt curationis, egentq́; remedijs localibus. Cum igitur (vt modo dictum) fuerit iam corpus totum, quàm fieri poteſt, mundum, ſubductis ſuperfluis vitioſis ſuccis purganti medicamento, tum confidenter admouebis loco affecto topica, id eſt localia remedia, quæ omnia in genere calida ſunt, & diaphoretica, qua facultate vitioſos ſuccos tum vacuant, tum diſcutiunt: è quorum albo eſt thapſiæ ſuccus, cum ceroto inunctus. Aliud. Euphorbium detritum, & ex oleo illitum, ſulfur ignem non expertum, & nitrum alexandrinum ex aceto infricata. Aliud. Laurinum illitum, naſturtij ſemen ex oleo. Aliud. Erucæ ſemen tritum, pinguedineq́; agnina exceptum illinitor. Aliud. Alcyonium aſperum illud toſtum ac læuigatum, ex aceto aut cedrino liquore inducitur. Aliud. Calami radix vſta, aut cortex vſtus ex oleo cedrino, aut pice liquida delinitur. H Aliud. Murium ſtercus contritum ex aceto inungitur. Aliud. Integras amygdalas vſtas imbue acri aceto. Aliud. Erinacei terreſtris pellis vnà cum ipſius capite toſta, & in puluerem tuſa, ex melle inungitur. Aliud. Cepam vetuſtam affecto loco, ſed præfricato panno lineo donec rubeſcat, frequenter infrica. Aliud. Raphani corticem contritum ex melle illinito. Aliud. Læuigatam ferri ſquamam ex oleo & aceto inducito, infricans donec locus rubeſcat. Aliud. Ordeum toſtum, & muſcerda, id eſt murium fimum, æquali pondere ex aceto illinuntur. Cæterum cum dictorum medicamentorum ſit hoc quidem vehementer, illud vero minus calidum, ſilentio neutiquam prætereundum, calidiori vtendum, tum in durioris carnis corporibus, tum vitijs hiſce vetuſtioribus: ſicuti contra minus calido, cum in recentibus id genus vitijs, tum etiam puerorum ac mulierum, ſimilibusq́; alijs tenerioris carnis corporibus. Eſto autem commune præceptum hoc in omnibus eius generis remedijs. Huic adde præfricandam partem affectam panno lineo, neque ruditer adeo, vt non excorietur, neque contra leniter adeo, vt non mediocriter ſaltem rubeſcat ante prædictorum remediorum applicationem. Eſt poſtremo affectus locus frequenter radendus: qui ſi quando vſu veniat vt dictorum medicaminum impoſitione vlceretur, illinendus aut pòrcino adipe, aut roſaceo. * Al. anſeri

Sūt alię a catapotiis ex aloe quę nūc ad usū cōiter cōponūt.

De aurium

A *De aurium vitijs, & primo de doloribus.* CAP. 7.

Oboriuntur aurium dolores interim à frigore, atque fiũt hi ferè à frigidis aut ventis aut balneo: interim ab aqua medica, quæ auri incidit: interim ab inflammatione, quæ conſiſtit modo extrinſecus, vtpote in foraminis ſeu meatus adiutorij cute, modo parte huius ima, inflammata ea, atque ita diſtendente etiam particulas proximas. Eſt cum ſpiritus flatulentus auri incluſus, non reperiens egreſſum, huiuſcemodi excitet dolorem. Quin efficit non raro idem ſanies auribus quauis occaſione innata. Cæterum dolores ad frigus relatos, diſcutiunt celerrime calefacientia. Cuius generis ſunt, inſtillatum auribus oleum, in quo incocta ſit cepa. Aliud. Piper curioſe admodũ detritum ex oleo. Aliud. Nardinum calidum auri infuſum. Aliud. Oleum in quo decocta eſt ruta.

Ad aurium nocumenta ex aqua.

Oleum calidum frequentius inſtillato, quod molli deinde lana exuccato, rurſusq; aliud inguttato. Aliud. Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus vti ipſo conſueuimus, præparato, aut lacte muliebri tepido vtitor. Aliud. Confert adeps tum anſerinus, tum vulpinus, tum gallinaceus.

Ad aurium inflammationes.

B Nardus cum medicamine baſilico immiſſa iuuat. Quòd ſi immenſus, intolerabiliſq; ſit dolor, caſtorio ex lacte muliebri, aut aquato oui tepido vtitor. Aliud. Parua opij portio cum ſapa. Cæterum cauendum hic ne præter rationem & temere adiutorio meatui faceſſas negocium, qui ſuauiter tantum detergendus ſiccanduſq; eſt, ſpecillo molli lana circumuoluto. Fouenda porrò auris * ſpongijs mollibus ex aqua, in qua decocta ſit althea, quam quidam à magnitudine vocant δενδρομαλάχην, id eſt arboreſcentem maluam, aut furfuribus tenuioribus, macrioribusq;. Quod ſi flatulentum fuerit, quod in aure includitur, & obſtructio verius, quàm dolor hanc obſideat, aphronitro ex aceto vtitor, aut ſucco dracontij herbæ, aut centaurij, aut polij. alia e althea ab arboreſcente malua.

Ad igneum in auribus feruorem.

Ardorem igneum in auditorio meatu perceptum, cui non ſit adiũctus pulſatilis dolor, ſolet initio iuuare acetum cum roſaceo.

Ad aurium vlcera.

Glaucium ex aceto contritũ inſtillato. Quòd ſi plurima ab his defluat humiditas citra dolorem, ſcoriam ferri ex aceto acerrimo curioſe detritam multos dies in ſole immittito.

Ad grauem auditum auriumq; ſonitus ſeu ſibilos.

C Ad aurium ſonitum repente obortum, nardinum ex aceto inſtillato. Aliud. Cyminum tantillo miſceto oleo, quoad mellis habeat craſsitudinem, ac infundito. At ſibilos morbi cuiuſpiam reliquias, curamus fotu auris ex abſinthij decocto, cui poſt hæc acetum ac roſaceum inguttantur: aut raphani ſuccus cum roſaceo, aut helleborus † cum aceto. Quinimmo ſolum acetum, ſed acre, inſtillatur tepidum, aut ſolum mel, aut aqua mulſa, aut miſtum oleo acetum, quod ὀξέλαιον dicunt Græci. Aliud. Porri ſuccum cum lacte muliebri, aut roſaceo immittito. Aliud. Oleum amygdalarum amararum in cepa decoctum inguttato tepidum. Aliud. Cepam, allium, & adipem anſerinum æqua portione ſimul terito, deinde colatum adipem infundito. Aliud. Lentis decoctum addito melle immittito. Aliud. Vinum dulce in quo decocta ſit myrtus, in aurem mittito: vel ſuccum ex oliuæ folijs expreſſum, melli incoquito, ac poſtea vtitor. Aliud. Idem poteſt ceparum ſuccus cum melle. Aliud. Naſturtium tritum roſaceo diſſolue ac vtitor, vel inteſtina terræ ichori incoque & inſtilla.

† niger cũ aceto coctus.

Ad grauem auditum.

Subduc initio ventrem catapotijs ex colocynthide: Vtere dein apophlegmatiſmo, id eſt medicamento pituitam per os educente, ex pyrethro & maſtiche. Ipſi autem auri extrinſecus admoueto fomentum per calamum ex abſinthij decocto: cui deinde inſtillato acetum album, & aquam D æquali menſura, in quibus ferueſactum fuerit nitrum. Aliud. Vtitor ſimiliter decocto, aut foliorum, aut baccarum lauri.

{In aurem infundi apta.}

Porri ſuccum irino vnguento miſtum infundito. Aliud. Fel ſeu taurinum ſeu caprinum roſaceo miſtum inſtillato. Aliud. Corticis raphani ſuccum ex roſaceo immittito.

Ad vermes aurium.

Auribus verminoſis infundito ex bubulis carnibus inter aſſandum defluentem liquorem: aut ariſtolochiam tritam vt emplaſtrum ipſis admoueto. Idem poteſt immiſſus ipſis ſuccus tam nepetæ quàm rubi. Eodem modo & ſuccum abſinthij inſtilla.

De parotidibus, id eſt abſceſsibus iuxta aures.

Quæ ex morbis proueniunt, parotides, ab alijs ratione alia obortis inflammationibus differunt: proinde diſsimilem etiam poſtulant curationem. Quæ enim à ſola deſtillatione, ſeu defluxu materiæ proueniunt, neque multa exiſtente, quæ influit materia, neq; venenoſa, nec toto denique corpore plethorico, ſola ſpongia ex poſca impoſita ſiſtuntur. Contra in parotidibus, {quæ morbi alterius ſunt ſoboles,} medicamentis vtimur quibus in cutem attrahendi eſt facultas, aut etiam

impoſita cucurbitula. Tantum enim abeſt reprimamus influentem hic ſuccum, vt contra ẽ profun- E
do in ſummam cutem euocandi ſit ſtudium nobis: niſi forte vehemens fuerit ac copioſius humo-
ris influxus, ſic enim nihil opus iuuemus naturæ conatum: quandoquidem ſitum aut cucurbitu-
lam quis admouerit, aut attractorium medicamentum, quo ex alto in cutem pertrahat materiam,
grauem excitabit dolorem, qui & vires ægrotãtis proſternet, & ſomnum ac quietem turbabit. Pro-
inde mitigatorijs eſt hic remedijs opus, non autem ijs, quæ humoris fluxum iuuent etiam. Ca-
taplaſmata autem παρηγορικὰ, id eſt mitigatoria, ſunt Panis oleo maceratus ac impoſitus. Aliud.
Triticea farina ex oleo appoſita. Aliud. Hordeacea farina cum axungia admota. Aliud. Hyo-
ſcyamus herba, cum butyro in modum emplaſtri applicata. Quòd ſi abſceſſus ad ſuppurationem
deuenerit, aut cute diſciſſa pus excernendum, deinde vlcus ipſum communi vlcerum ratione cu-
randum, aut tentandum poſsit'ne pus diſcuti, diſiiciq́ʒ, idq́ʒ remedijs ſimul attrahendi ſimul exte-
nuandi facultatem habentibus, quæ bis ſunt diebus ſingulis renouanda. Fouendus porrò locus
affectus donec ſedetur dolor, quo iam mitigato, locum habebunt, quibus eſt diſcutiendi facultas,
è quorum numero ſunt, plantago detrita cum ſale, vtq́ʒ emplaſtrum impoſita: rumicis radix in vi-
no decocta, ſulfur ignem non expertum, & cimolia ex aceto: fici in muria decoctæ ac tritæ, marru-
bium cum ſale. Applicatur etiam commode ſal tritum cum butyro, ſuccidaq́ʒ lana exceptum, ma- F
xime parotidum initio, multo autem magis in teneræ carnis corporibus. Induratis enim paroti-
dibus, omniq́ʒ iam dolore carentibus, ſtercus caprillum ex aceto vtiliter imponitur. Cæterum ſi
quando breui tempore volemus pus mouere, fouebimus parotidas aſsidue calida, & farina hor-
deacea oblinemus.

Ad narium vitia, & primo ad ozænam ac polypum. CAP. 9.

In curandis narium vitijs, & potiſsimum ozæna, ac polypo, exiccandum initio roborandumq́ʒ
eſt ipſum caput, impoſito emplaſtro δ'ιιτέων, ſic dicto, quòd ſalicem contineat: aut anemonitæ, aut
barbaro, aut de limacibus, cuius hæc eſt confectio: Myrrhæ ũncia*, thuris tantundem, limaciæ inte-
græ †, duo ouorum aquata. Omnia hæc contuſa in pila miſceantur: deinde linteo excepta capiti
admoueantur, quod continuis fiat diebus nouem: atque tum demum localibus hiſce vtendum in
naribus remedijs, nempe ſucco nepetæ, naribus infuſo, ac ipſamet nepeta ſiccata. & trita demum
naribus per arundinem inſpirata. Aliud. Ranunculi herbæ ſuccus cum melle ſupine iacentis
naribus inijcitur, vtq́ʒ ipſum ægrotus attrahat præcipitur. Aliud. Mali punici ſuccum æreo va-
ſe tantiſper decoquito, donec craſſeſcat, demum naribus infricato. Aliud. Gallas ac myrrham
æqua portione conterito, naribusq́ʒ inſpirato, G

* Al. triens

† Deeſt hic maciarũ nu rus,

De polypo.

Atramenti ſutorij vnciæ quatuor, milti vncia vna, redacta in puluerem, naribus per calamum
inſpirantur. Simili modo inſufflatur puluis toſtæ radicis bryoniæ. Aliud. Atramentum ſuto-
rium & ſandaracha æquo pondere teruntur, naribusq́ʒ inſpirantur. Aliud. Cornu ceruinum
vſtum & ſandarachen naribus inflato. Aliud. Plumbum vſtum ex vino inungito. Aliud. Aci-
di mali punici ſuccũ coquito in vaſe æreo donec mellis habeat conſiſtentiã, deinde illinito. Aliud.
Auripigmentum læuigatum ſtylo applicator. Aliud. Auripigmentum & calcem aqua non re-
ſtinctam æqua portione, trita applicato.

Ad ſanguinis è naribus fluxum.

Principio concretum in naribus ſanguinem ſpecillo, cui lana ex aqua madens addita ſit, abſter-
ge: dehinc lycium aqua diſſolutum, penicilloq́ʒ ex intorto panno lineo exceptum, naribus inſere.
Aliud. Linamentum tortile igni accenſum, ſuccoq́ʒ aut polygonij aut porri extinctum naribus
inſerito. Aliud. Acetum accerrimum coquito, in quo maceratam ſpongiam naribus immittito,
quam vt facilius poſsis, cum voles, extrahere, præſtat lineo filo deligatam imponi naribus. Fron-
tem præterea ſpongijs ex aqua frigida foueto, ſitq́ʒ ægrotus capite eleuato erectoq́ʒ, iubeto. Ma- H
nus & pedes vinculis conſtringito, necnon aures valide obturato. Aliud. Gypſo, aut luto figuli-
no frontem illinito. Aliud. Cucurbitulam magnam applicato: hepati quidem, profluente e de-
xtra nare ſanguine: lieni vero, à ſiniſtra: ſin ex vtraq; nare effluat, vtrique viſceri.

De vitijs oculorum. CAP. 10.

Omnia ſanè corporis membra exactiſsimis in curando præſcriptionibus egent, ſi re vera ad ſani-
tatem reduci debeant. Verum oculi quo præſtantiorem habent præ ceteris vſum, dignitateq́ʒ præ-
cellunt, hoc debent exactius conſiderari ab eo: quiſquis inoffenſe curabit crebros in ipſis affectus,
varijs differentibusq́ʒ de cauſis euenientes ac augeſcentes. De quibus exactius verboſiusq́ʒ age-
re, alterius eſt commentarij opus: præſens tamen eatenus de ijs agit, quatenus id patitur ipſius
compendium. Affectus igitur oculis accidentes ortum habent, interim ab æſtu & calore, interim
à frigore, cum particulæ ſenſu quodam ſubſtupido. His accedit, fieri modo cum inflammatione,
modo ſine hac. Eſt etiam cum ortum habent ab humorum defluxu ſeu deſtillatione, & cum ſine
his. Nonnunquam ad hæc cum partis affectæ grauedine & dolore, nonnunquam abſque his. Cæ-
terum leues ſed calidas oculorum perturbationes ſatis ſuperq́ʒ reprimit fotus oculorum ex ſola
poſca, ſicuti frigidas fomentum per ſpongiam ex vino albo diluto: at validas vehementesq́ʒ, vt

quas

A quas magna grauiſq; comitatur inflammatio, ſiquidem ſanguinis in fronte vaſa, præ plenitudine diſtenta fuerint ita, vt vltro ſe proferat conſpiciendam ſanguinis plenitudo, curat facta mox ab initio venæ ſectio, niſi quid prohibeat hanc fieri: ſicuti eas quæ ab alijs cauſis fiunt, atq; infarctu conciantur, ventris per medicamenta vacuatio, quibus factis vtendum τοῖς ἐγχύτοις, quòd in oculos inſtillentur, ſic dictis medicamentis: vt fœnogræci decocto eum in vſum pulchre præparato: quod optime hac fit ratione. Principio lotum diligenter in aqua dulci fœnogræcum, leuiter in eadem coquitur, donec quicquid habet in ſe acre abijciat. deinde alij rurſus aquæ incoquitur effuſa priore. Vtile etiam in vſum eundem eſt oui candidum ac tenue, oculis frequenter inſtillatum: quinetiam lac muliebre, quod neceſſum & boni ſit ſucci, & ex ipſis mulieris mãmis in oculum immulgeatur. Mitigandus porrò ſedandusq; oculi dolor impoſitis emplaſtris ad inflammationes conſcriptis, necnon ex oui exiguo luteo, ſertula campana ſeu meliloto, pane, & roſaceo. Quin vtendum etiam collyrijs hunc in vſum conſcriptis præparatiſq;, quæ longa quadam experientia, longoq; vſu omnibus ferè ſunt nunc cognita, alijs alio vti conſuetis, ſi tamen eorum adſit copia. Sunt autem ea ex oui candido leniter & indoloroſe adhibenda. Innatans porrò oculis lippitudo, detergenda eſt ſpongia ex aqua calida: victus ratio ſit tenuiſsima. Quòd ſi vehemens fuerit capitis grauitas, auferenda erit, ac occipitio cucurbitula adfigenda conciſa prius cute ſcalpello, copioſusq; inB de ſanguis detrahendus. Quòd ſi ſublatis ſurſum vaporibus caput impleatur, ac pituita obſtruat omnes ipſius meatus, ſternutatorijs mitioribus, apophlegmatiſmiſq; vtentes purgabimus ipſum caput, humorũq; infarctum diſiiciemus: ſternutatorijs quidem ex pipere quod tritum naribus attrahant, iubebimus: apophlegmatiſmis vero ex ſinapi accuratiſsime læuigato, additis aceto tenuis ſubſtantiæ & quantitatis mediocris, melle, & aqua, ea portione vt fluidiora omnia & ore faciliter contineantur & gargariſſentur. facta enim hunc in modum per nares {ac palatum} vacuatione liberaliori, infarctus, obſtructioneſq; omnes capitis diſcutientur. Porrò quòd modo curandæ lippitudinis, verum etiam cuiuſuis ferè alterius ægritudinis, primus præcipuuſq; curandi ſcopus conſiſtat in exacta victus ratione, neminem fugere exiſtimo. Cæterũ lippitudinibus æſtiuis medemur aridarum roſarum decocto, quod oculorum palpebris per ſpongiam aſsidue admouetur.

Ad diuturnas lippitudines.

Specilli mucronem allio tantiſper inſertum, donec huius tingatur ſucco, oculis inducimus. Aliud. Triticum ignitis ferreis laminis incoctum ex vino illinimus palpebris. Aliud. Atramento ſutorio ex melle inungimus, & frontem, & palpebras.

C *Ex Archigenis de pharmacorum compoſitione commentarijs præcepta, ad humorum in oculos defluxum.*

Deſtillationi humorum in oculos, maxime ab ipſo protinus exordio conducunt parcitas tum cibi tum potus: aquæ potus: ac præ omnibus, abſoluta à coitu continentia. ventris inferioris laxitas, frigidæ multa potatio, frontis aſsidua irroratio ex aqua, cui ſit adiectum aceti pauxillum. Quidam ex aqua id faciunt, in qua præmaceratum fuerit calcanthum. Fugiant omnes acres odores, puluerem, fumum, ſplendorem tam lampadis quàm ſolis. Imponatur fronti per noctem lana, aut munda ex vino, aut ſordida ex aqua frigida: mane abluantur. Quòd ſi deſtillatio ingraueſcat accedatq; dolor, conueniunt venæ ſectio, & omnimoda abſtinentia tum cibi tum potus, niſi forte & ægroti vires proſternantur & protrahatur morbus. Sit venter continue fluidus, aut medicamento ad hoc appoſito, aut validioribus clyſteribus. Poſt hæc iuuant viridia vitis folia, in modum cataplaſmatis fronti aſsidue inhærentia: aut folia ſeu myrti ſeu lentiſci. Similiter ſuccus tum rubi, tum braſsicæ. Idem præſtant vitis folia cum tenui polenta, vel ſampſychi, vel ſedi, vel portulacæ, vel cotoneorum. Cuiuſque enim horum tenera folia, cum vino & tenui polenta inſtar cataplaſmatis fronti vtiliter applicantur. Ipſis autem oculis foris lana munda ex oui aquato, necnon coctum oui D luteum cum vino & tenui polenta, vt emplaſtrum aut fronti, aut ipſis oculis admouetur. Iuuant præterea tum eryngij radix trita ex aqua, tum cicutæ ſemen eodem applicatum modo: necnõ mollis ac nuper ſalitus* caſeus, cum apij folijs. Panis præterea ex vino aut roſaceo mirum in modum confert. In ſumma, quæcunque adſtringendi reprimendiq; vim habent, vtilia ſunt initio, vt ſunt cicuta, pſyllium, apium, ſolanum, & paludibus innatantes lentes, ſerpyllum, ſampſychon, folia vitis, coriandrum, portulaca, lens aquis innatans. Horum vnumquodque ex vino tritum emplaſtri modo apponatur, pſyllium ac lentes paludibus innatantes ex aqua.

* ſ. coagulatu

Ad calidam deſtillationem.

Braſsica & polenta trita, ex aqua inſtar cataplaſmatis imponuntur. Eodem applicantur modo, contrita folia tum ocimi, tum ſampſychi. Multam impetuoſamq; deſtillationem cohibent papauerum capita: herba apollinaris, quam hyoſcyamum dicunt, cum tenui polenta ex vino. Memineris tamen non niſi foto prius loco, cataplaſmata applicanda. Quòd ſi protuberent palpebræ diſtendanturq;, linteum butyro madens oculis imponitur. Porrò graui difficiliq; oculorum chymoſi (dicta eſt autem chymoſis rubra carnoſaq; corneæ oculi pelliculæ inflammatio) medentur præſentiſsime, accuratius detritæ murium† carnes, cum crudo oui luteo, ad ceræ conſiſtentiam, & ex panno lineo impoſitæ.

† ſ. muſcarũ

Linimentum pro oculis. E

Panis purus toſtus,additis acacia & ſatiuæ punicæ flore(cytinon dicunt)ex aqua illinitur.

Ad oculorum dolores.

Roſas aut aridas aut virides in†{aqua dulci}p̄maceratas ac leuigatas addito candidi oui luteo, †emplaſtri modo īpone,aut ordeaceā farinā coctā ſiſt in†{aqua dulci.} Q, ſi grauior moleſtiorq; fuerit dolor,hyoſcyami folia,aut carnē ſeu peponis ſeu cucumeris†{cum ouo cocto, aut huius luteo,& pauco vino,}vt cataplaſma applicato.Pulchre his medetur pini cortex & polenta ex vino.

Ad vehementes oculorum dolores.

Coriandri ſuccum cum lacte muliebri oculorum angulis guttatim inſtillato:aut platani folia trita cum tenui polenta,in modum emplaſtri oculis extrinſecus imponito.

Ad deſtillationem in oculos cataplaſmata.

Conducit ad hāc viridis tum cupreſſus tum ſabina herba ex vino,& folia tum paliuri tum portulacæ,detrita cum pinguedine anſerina,& croco:necnon iris ſicca ex melle,& apij folia cum polenta.Porrò graui impetuoſoq; defluxui confert viridis pulegij ſemen:† quàm hoc autem magis adhuc,cera cum aceto ad malagmatis craſsitiem redacta,capitisq; ſyncipiti admota, cui ſuperdato lanam,ſuauiterq; illigato:aut imponito ipſis oculis in modum emplaſtri roſas,melilotum,& amylum ſimul cocta,aut amylum ex vino†albo. F

Anacollemata,id eſt reſtringentia fluxum.

Limacem cum teſta tuſam,toti fronti & temporibus illinito.

Ad hæmalopas & hypoſphagmata.

Incipientibus oculorum ſanguinolentis ſuffuſionibus ab ictu percuſſuue,confert ab ipſo confeſtim initio,ne inflammatio ac dolor comitentur,inſtillatus ſanguis columbinus, præſertim alis expreſſus tenerioribus:cōfert & oui aquatum eodem modo immiſſum, aut lana pura exceptum, & foris admotum.Plurimum ad idem faciunt oui luteum aſſum ex vino impoſitum, & trita roſarum tum folia,tum flores,per ſe,aut cum vino,cum tenui polenta,vt emplaſtrum appoſita.

Ad oculorum molles ex ictu tumores, dictos œdemata.

Plurimum ad hoc facit fomentum ex poſca molli ſpongia frequenter adhibitum, deinde ſpongia noua ex eadem poſca oculo impoſita.

Ad oculorum pſorophthalmiam.i.pruriginoſam ſcabiem à ſole & puluere ortam.

Iuuat hęc aqua liberalius infuſa,æſtate frigida,hyeme calida:nec minus fotus ſpongia factus ex lentis decocto.Immittere etiam guttatim ipſis oculorum angulis ſuccum aut rubi aut roſarum, quenq; ſingulatim ex aqua:aut applicare roſas aridas tritas ex vino. Porrò illinuntur dormituri oleo†:abſtinendum his in totum ab omnibus tam acribus,quàm acidis. G

Ad inueteratos palpebrarum affectus præcipue callum.

Coctam amurcam,& ex oleo tritam inunge.

Ad caluas,pilisq; carentes palpebras ſummopere hoc conducit,faciens renaſci pilos.

Muſcerda,id eſt fimum murium & caprinum æquali menſura torrefacta† ex melle illinuntur. Facit hoc etiam ad vitiligines.

Ad pilos palpebris innatos oculum infeſtantes.

Euulſis radicitus pilis,cimicis ſanguine confricato locum,& nunq; renaſcentur.Idem poteſt illitus pediculi canini ſanguis.Idem præſtat,euulſis prius radicitus pilis,fel aut hyænæ fœminæ,aut hirci,inunctum confeſtim à pilorum euulſione.

Ad oculorum λευκώματα,id eſt albugines.

Celeriter his medetur nitrum exacte contritum & ex oleo veteri inunctum.Idem præſtant illitus lacertæ fimus,& nycticoracis ouum, his enim tinguntur oculi.

Ad viſus obſcuritatem. H

Omnem oculorum obſcuritatem,incipientemq; ſuffuſionem curat fel vulturis, cum marrubij ſucco,& melle attico:cuius ſi nulla ſit copia,tenero ac molli vtere: eſto autem tum ſucci marrubij, tum mellis dupla ad ipſum fel portio.Idem poſſunt fel taurinum liquidum cum æquali pondere ſucci fœniculi,& duplo mellis,& fel vrſinum cum aquæ duplo.

Ad pterygion,id eſt oculi vnguem.

Populi nigræ liquorem cum dupla mellis portione miſtum illine.

Ad nyctilopa,id eſt nocturnam oculorum cæcitatem.

Iecur hircinum aſſa,interq; aſſandū defluentem ſaniē,ſiue ſanioſum humorem collectū oculis infrica,ipſumq; iecur edendū præbe.Iuuat etiam colūbæ ſanguis inſtillatus,& fel capræ,aut capręiecur decoquens,p̄cipue vt habētes caput pannis circūuolutum,teneant intētos in ollam oculos, ſuſcipiantq; vaporem:vel expreſſum ex recenti onide,id eſt ſtercore aſinino, ſuccum oculis illine.

Ad oculorum tubercula,quæ crithæ.i.hordea appellantur.

Cera alba foueto,aut muſcæ reliquū corpus,præciſo abiectoq; capite,tuberculo ipſi infricato.

Ad ſugillata.

Raphanus,quam radiculam dicunt,trita & impoſita,iuuat confeſtim, quam vbi erodere ince-

perit

† Al. paſſo
† Al. ac ci[…] quātū ſuffic[…]
* Al. paſſo
† Al. aut o[…] ſati luteū c[…] pauco croc[…] uigatum vi[…] modico,

† Cod. imp[…] ſi hoc in loc[…] gunt vt int[…] pres vertit[…] μάλιστα κι[…] σὺν ὄξει. &[…] Alij μάλιστ[…] λὸν σὺν ὄξει[…] præſertim […] cum cum […] to ad mala[…] tis craſsitie[…] dactum, &[…] Alij μάλι[…] κιῤῥὸν σὺν […] &c. i. pręſe[…] fuluum ſe[…] luum cum […] to ad mala[…] tis &c.
† Addit in[…] aut oui

† veteri

† calami g[…] duplum.

A perit,aufer,Iuuat ſimiliter impoſitus caſeus recēs ſalſus.Porrò cerotum cum abſinthio,vel raphani ſucco impoſitum ſummopere confert ad recentia & liuida ſugillata.Item ſpongia ex muria aſſidue admota.Præter hæc frequens fotus ex calida plurimum iuuat liuida ſugillata.Cæterum quibus ſanguinolēta ſunt,aut ſubflaua,aut ſubpallida,muria vitanda eſt,imponēdumq́ emplaſtrum ex rūbo,aut abſinthio,aut hyſſopo,aut origano,aut raphani cortice,aut vua paſſa abſque acinis. Horum.n.quodq́ ſingulatim imponitur,aut ex melle,aut aceto,aut incocta aqua. Necnō bulbus candidus cum ouo ac melle,aut cyclaminum cum vua paſſa:at vetuſtis iam & denigratis ſinapi cū duplo adipis ouilli,vel fabacea farina cum melle miſta,aut manſa & cum ſaliua inuncta: aut cyminum veteri linteo illigatū intinge ferventi aquę,oculosq́ hoc foue:aut hordeaceam farinā† cum cocta aqua mulſa applicato:aut tritum fœniculi ſemen cum ceroto.

Al. ῥευμῶ... | Cum oxyme e coctā.

Ad ſugillata cum molli tumore.

Spongiam ex aceto impone,& emplaſtro vtere ex farina hordeacea,cocta† cum aqua mulſa,ad iuſtam craſsitudinem:poſt hæc apponito coctam lentem & cum melle tritam.

Cum oxyme e donec tumor reprimat.

Ad recentia ſugillata.

Imponitur trita ex aqua cicuta,aut detrita vitis albæ radix ex mulſo.

B *De vitijs faciei,& primo de varis.* CAP. II.

Naſcitur in faciei cute tumor exiguus durusq́,dictus Græcis ἴονθος, Latinis varus. Differt autem à ficoſis tumoribus in mento prouenientibus,non ſolum ꝙ ex craſſo humore conſiſtat,† verumetiā ꝙ participet tenui quadam ſanie,rōne cuius facile vlcerat̄ non recte atq́ ex arte curatus.

Ficoſus tumor,

Ad varos in facie.

Acetum acerrimum cum melle ęquali menſura miſtum varis accuratius illine,digito infricans. Aliud. Ex amygdalis amaris aceto diſſolutis ac curioſius tritis,conformato paſtillos, atq́ in vmbra deſiccato. Vbi autem vſus poſtulabit,dilutum ex his aliquē aceto varis inducito, & ſimulatq́ aruerit,nunc ſapone abſtergito.Facit hoc ad tumidos affectus, faciei pruritus, & principium elephantiaſis.

Ad ficoſas in mento excreſcentias.

Salem foſsilem ex aceto,aut glutinum fabrile cum milto, id eſt rubrica illine.

Ad menti impetigines.

Acceptum magna copia triticum incudi impone, cui deinde applicato candentem laminam æream,quiq́ effluit humorem etiamnum calentem affectui infrica.

C *Ad diuturnas impetigines.*

Trita capparis folia ex aceto acerrimo cum tantundem mellis imponito. Aliud. Idem poteſt contritus ex aceto radicis rumicis cortex. Aliud. Chamæleontis radicem in aceto decoctam, ac læuigatam ſuperdato. Aliud. Detritam rumicis radicem,& hordeaceam farinam ex acerrimo aceto applicato.

Ad ſcabras impetigines.

Tritis amygdalis amaris frequenter ipſas inungito.

Ad genarum exanthemata ſiue papulas.

Ferrum candens paliuri ligno imponito,acceptumq́ qui ex hoc defluit humorem, illinito. Aliud. Contritas myrti baccas ex vino inungito.

Ad dentium vitia,& primo ad dolorem. CAP. 12.

Abluito dolentes dentes calido gallarum ex aceto decocto:aut tedæ pinguis talearum, aut alterci tum ſeminis tum corticis,aut cedreæ,id eſt cedrini liquoris,vel propoleos,vel ſolani,vel capparis,vel allij,vel myrti ramulorum in aceto decoctorum:aut calidæ vini fæcis, aut polij corticis, aut etiam ipſiuſmet herbæ,aut marrūbij.Horum inquam quodq́ cum aceto iuuat.Idem præſtant

D platani pilulæ,& roſæ aridæ,decoctæ in vino albo,ad tertias vſq́, quo dentes frequenter colluantur.Idem efficit tum eupatorij radix cocta in vino,tum pulegium:aut decoquito ceruinum cornu in oxycrato,ſæpeq́ eo os abluito:aut ſcillę interiora in minutas ſecato particulas, additoq́ aceti ſextario,in vas aliquod conijcito libram vnam,ſinitoq́ hæc in fimo aſinino defoſſa macerari diebus triginta,eluitoq́ eo dentes.Eiuſdem eſt effectus lac aſininum,quod motos dentes confirmat etiam:aut tithymalli radicem in oxymelite ad medias vſq́ incoquito, aut etiam hyoſcyami,lauatoq́ decocto eo dentes.Item lacte mori commiſto probe cum vino,deinde tepefacto collue dentes. Aliud. Lauantur item dentes vtiliter decocto allij,ſeminis erucæ, & nitri.

De fomentis ad dentium dolores.

Extrinſecus ad dentium dolorem conueniunt fomenta ex fricto ſale: vel milio in marſupium coniecto:aut etiam ex ſordidis panniculis admodum calētibus. At intrinſecus huiuſcemodi ſunt fomenta vtilia. Aridi origani ramulum in feruens oleum demiſſum, ſuperne affecto denti applicato:vel ricini fruticis coliculum ſimul cum cera imponito dolenti denti:aut tange hunc frequenter ſpecilli mucrone,vehementiſsime calente. Cæterum illius in vniuerſum meminerimus neceſſum,vtendum fomentis id genus omnibus,tam ijs inquam quæ extrinſecus, quàm quæ intrinſecus adhibentur ante cibum,aut longo poſt aſſumptum cibum tempore.

Apophlegmatiſmi

Apophlegmatiſmi pro dentium dolore.

E Optimi apophlegmatiſmi vtiliſsimiq; dentium doloribus ſunt, herba pedicularis maſticata, aut ſingulatim, aut cum pulegio: vel quod in galla nigrum interius eſt affecto dente commordeto, ſinitoq; hians interim effluere pituitam: aut quinque allij nucleos cum nigræ myrti pauculis folijs in aceto ad dimidias decoquito tædæ rudæ aſsiduo commiſcens, ac eluito eo dentes, oreq; contineto, poſt hæc hiato, donec pituitæ ſatis profluat, demum roſaceo os abluito.

In nares inijci idoneum, pro dentium dolore.

Solum radicis betæ ſuccum naribus immittito, & dentium leuabis dolorem.

Ad dentes denigratos.

Prærigatum melle foſsilem ſalem, torreto ſuper igne, ex ſarmentis vitis, teritoq;, deinde adiecta paucula myrrha dentibus infricato.

Ad colluendos dentes.

Vino odorato incoctam aridam iridem habente dentes colluito.

Ad colluendum gingiuas.

Lauato gingiuas aceto, in quo coctum ſit hyoſcyamus.

Dentes à dolore præſeruantia.

F Lauato dentes bis menſibus ſingulis vino in quo ad medias decocta ſit tithymali radix, & nunquam dolebunt. Subſcripta dentifricia maximopere conducunt ad dentium à dolore præſeruationem, & ad confirmandum tam dentes, quàm gingiuas, conciliandumq; dentium candorem.

Lanam ſuccidam linteolo alligatam torreto, adiecta deinde tertia ſalis portione, terito omnia ſimul, & perfricato hoc puluere dentes. Idem præſtat puluis vſti contritiq; capitis leporis. Aliud.

Contritum ex melle ſalem, ad ceræ craſsitiem, linteoq; mundo illigatum vrito, quo deinde addita iridos portiuncula perfricato dentes.

† *Ad oris graueolentiam.* † Ad gingiuarũ affectiones

Hordeũ melle & vino premaceratũ illigatur chartæ, teriturq;, quo deinde confricatur gingiuę.

Ad motos dentes, vt confirmentur.

Teritur ex oleo atramentum ſutorium, quod lana exceptum dentium applicatur radicibus: vel vlmi cortex in vino decoquitur, decoctumq; hoc ore continetur, confirmat enim dentes.

Ad dentium eroſionem.

Folia capparis in aceto acerrimo ad dimidias coquito, ac tepido eo lauato dẽtes. Idem poteſt coctus ſimiliter capparis cortex: hoc idem dentium medetur dolori. Aliud expertum. Nigellam G præfrictam, deinde tritam ex acerrimo aceto, dentis eroſioni vt emplaſtrum imponito, ſic enim in poſterum plus non erodetur, ſed perdurabit vt eſt eroſio.

Ad omnes tam oris, quàm columellæ, ac faucium inflammationes, cæterosq; affectus, ſeu vlcera ea ſint, ſeu cruſta, ſeu putredo. CAP. 13.

Commune in omnibus hiſce pręceptum, reprimendum, repellendumq; mox ab initio omnem è capite defluxionem. Cæterum ab elapſo iam morbi initio, ad ipſius finem vſque vtendum ſimul reprimentibus ſimul reſoluentibus. Reprimendi igitur facultatem habet medicamentum διὰ μόρων, ſic dictum, quòd ex moris conficitur. Eiuſdemq; ſunt facultatis vuæ immaturæ ſuccus, cum pauxillo melle & florum roſarum, aut ipſarummet roſarum ſiccarum: ſicuti et pini corticis ex aqua decoctum. At vbi iam morbi principium pręterierit, quando adhuc à capite deflueret, alia digerendi ratione eſſet opus: proinde adijciẽdum cuius prædictorum aphronitrum, aut ipſum nitrum beronicarion dictum: vel incoquendum in ſapa pulegium, aut ſatureia, aut thymus, aut nepeta. Poterit porrò quiuis copioſo repente influente ſucco paratam habere ſimilium medicamentorum copiam, ſeu venator erret per agros, ſeu opus ruſticum in agro faciat, ſeu etiam viator iter ſuum, enumeratorum medicamentorum indigus, ſi meminerit dictis affectibus rubi ſuccum, ac dictorum etiam quemuis, immo omnia ferè quibus adſtringendi facultas eſt, oris affectibus eſſe accommo- H data: electiſsimum tamen ad ipſos medicamentum fit ex ſucco corticum nucum viridium cocto, cum pauco melle. Vtile ſimiliter ad eoſdem, decoctum cotoneorum, adiecto mellis pauxillo: ſed quod ex viridibus nucibus fit medicamentum, multo eſt vtiliſsimum, ad vehementes tonſillarum inflammationes, & ſuffocationes. Aliud. Accipe dulcis mali punici tuſi cum ſuo cortice expreſſum colatumq; ſuccum, cuius ſex partibus addito vnam mellis, demum coquito ad mellis ſpiſſitudinem ac vtitor. Aliud. Muſti ſextarium decoquito ad tertias, adiectis rhu curiarij vncijs quatuor, demum reponito in vſum. Aliud. Tuſas gallas numero triginta, decoque in mellis ſextario, quo vtere.

Optimum medicamentum ſtomaticum.

Florum roſarum vncias duas, πιτυίδων, id eſt fructus pini vnciam vnam, tere ex melle, ac vtere.

Ad inflammationes tonſillarum ac columellæ, & oris putredines.

Succi mororum, aut rubi, & roſarum aridarum, ſingulorum vncia vna, coquuntur parum cum melle, quod his illinitur. Aliud. Cotoneorum acerborum ſuccum cum æquali mellis portione

coctum

A coctum illine. Aliud. Acerbum malum punicum cum ſuo cortice tuſum incoquito paſſo, quo colato vtitor. Aliud. Immitto in ſapam pulegium, aut thymum, aut origanum, aut hyſſopum, aut nepetam, ac ſimul coquito ſufficienter, deinde colatum hoc teneatur in ore.

Ad oris putredines ac cruſtas.

Album canis fimum inũgito ex melle: ſit autem eius canis fimum qui ſolis veſcitur oſsibus: aut aquam rhu ſutorij cum melle ad ſordium craſsitudinem decoctam: aut etiam vſtarum hirũdinum cinerem ex melle illinito.

Ad columellæ inflammationem & relaxationem.

Palmularum ex aqua decoctum, adiecto pauxillo melle, gargariſſatur, oreq́ continetur. Ad idem faciunt decoctum roſarum, & clauicularum vitis, rubi, ſentis caninæ, pomorum acerborum, ſorborum denique immaturorum, rhoi, quo in cibis vtimur, & rhoi coriarij, & fructus myricæ. Horum enim quodq́ ſingulatim, aut cuiuis ex prædictis adiunctum, & ex aqua decoctum, gargariſſatur: aut ex his ſiccatum quodpiam in puluerem conteritur, & columellæ apponitur, quæ ſenſim ac leniter ſurſum ducitur. ſolet autem is cochleario iniectus, columellæ apponi: quinetiam cuiuſuis prædictorum, tam plantarum, quàm fructuum ſuccus, cum pauculo melle vuæ illitus iu-
B uat. Aliud. Ad vuulæ inflammationes conferunt ſales triti & ex melle inuncti. Aliud. Palmularum oſſa ac nuces, teneræ, virides, aridæq́ pari portione vruntur, inq́ puluerem comminuuntur, quo columella tangitur. Aliud. Roſas ſiccas in tenuiſsimum pollinem leuigatas ex melle inducito.

Ad aphthas, quæ oris ſunt vlcera.

Portulacam melle madentem maſticato: aut foliorum oliuæ ex vino decoctum gargariſſato.

Ad aphthas nigras depaſcentes.

Deterſas prius, orobea farina ac gallarum ex melle illinito, aut lycij decoctum gargariſſato, aut fæce dulcis vini ex melle perfricato, aut tamaricis fructum cum melle tritum infricato.

Ad depaſcentes aphthas.

Gallarum decocto cum mellis æquali menſura miſto feruefactoq́ vtitor.

Ad aphthas albas.

Pluma oleum in quo chalcitin præcoxeris illine, & confeſtim curabuntur: aut deterſo nũc mundatoq́ loco affecto, tritum tamaricis fructum ex melicrato, aut vino pluma ſimiliter inducito, & cito ſanabuntur.

C *Ad aphthas nigras.*

Vuam paſſam ſine acinis & aniſum tere, locoq́ affecto ex melle infrica: aut pruni folia conciſa, aſinino lacte miſceto, colluitoq́ ex eo os. Idem poſſunt marrubij ſuccus, & lentis ac rubi decoctum, necnon tritum cornu ceruinum locoq́ infricatum.

Ad aphthas infantium.

Lentem cum pauco pane & cotoneorum ſucco miſtam exhibe, & roſarum florem, quin ipſas etiam roſas aridas: vtitor autem oris collutione ex rebus mediocriter adſtringentibus. Cæterum oleum aphthis ipſis aduerſiſsimum eſt, necnon omnia vehemẽter acria: illud quidem q̃ humectat ſordidatq́, hæc vero q̃ ſua mordicatione noceant.

Ad vitia inſtrumentorum voci reſpirationiq́; deſeruientium, & primo ad vocalis arteriæ aſperitatem. CAP. 14.

Dulcis radicis, quam glycyrhizan dicunt, vnciæ tres minutim admodum conterantur, deinde addita gummi tragachanthæ vncia vna: excipiantur omnia paſſo, conformenturq́ ad fabæ magnitudinem pilulæ, ex quibus contineat vnam ſub lingua dormiturus.

Ad interciſam vocem.

D Ficus & eryngion affatim coque, huicq́ decocto adde gummi pauxillum, ita vt quàm mellis, craſsior ſit ipſorum conſiſtentia, & ſub noctem exhibeto. Aliud. Braſsicæ ſuccum cum melle decoctum lambat. Conducit hoc idem ad tuſsim. Aliud. Lini ſemen toſtum, ac per cribrum excretũ, vuas paſſas bene pingues ſine acinis, purgatos pineæ nucis nucleos ac frixos, nuces ponticas ſiue auellanas præpurgatas, omnia hæc in pari portione trita excipe melle crudo, datur cochlearij menſura.

Eclegma tuſsi accommodatum.

† πυρίνων, id eſt nucleorum, pineorum vncias duodecim, carnem duorum dactylorum, terito ſimul exactius, melleq́ crudo excipito.

Ad tuſsim ſiccam.

Iridis ex aqua decoctum, cui mellis pauxillum adiectum ſit, da frequenter ſorbendum.

Ad ſanguinis reiectionem, expuitionemue.

Roſarum aridarum vnciæ octo, gummi tragacanthæ hexagia tria teruntur, & in paſtillos drachmæ pondere ex aqua conformantur, propinantur ex aqua. Aliud. † In cucumeris domeſtici ventrem infundito aquæ ſextarium, coquitoq́ ad tertias, demum expreſſum ex his cremorem in ſorbitione dato. Aliud. Rubricæ ſynopicæ vncias duas, terræ ſamiæ vncias duodecim,

amyli

† ... ne cõpoſi... tio... integram ... inu... ies lib.7. de... poſi. med. ſec... dum lo- co... l.182.h

† ... e lib.7. de co... o. medic. ſec... um loca. fol... 4.c

amyli vncias tres, coge ſanguinalis herbæ ſucco, propinato trium obolorum quantitatem. Aliud. E
Fricti ſeminis lini vnciæ octo, gummi tragacanthæ vnciæ duodecim, prædicto modo commode excipiuntur. Aliud. Polygonij ſiue ſanguiſugalis herbæ radices aqua incoquito ad tertias, additoq́ʒ trito pauculo gummi, offerto in ſorbitionem.

Ad tabidos & thoracis vitia.

Ireos decoctum cum melle ad potandum dato, aut ad ſorbendum hyſſopi decoctum cum melle, aut coctum marrubij herbæ ſuccum cum melle, aut eruum ruffeſcens, frixum primo, deinde tritum cum viginti partibus mellis, da in eclegmate: aut amygdalas amaras leuigatas cum melle exhibeto. Aliud. Seminis apij vnciæ ſex, piperis nigri vncia vna, mellis libra vna, datur cochlearij menſura. Aliud. Miſtum cum melle, lentoq́ʒ igne decoctum butyrum offerto. Aliud. Apij & piperis cuiuſque vncia vna trita, cum mellis libra vna, ſenſim decoquitur, propinaturq́ʒ. Aliud. Scillæ crudæ expreſſum ſuccum cum mellis æqua portione, carbonibus ſuperpoſitum coquito, ac dato ex hoc myſtri quantitatem ante cibum & poſt cibum. Aliud. Abrotonon, pingues paſſulas ſine acinis, rutæ germina in aqua decoquito, percolatoq́ʒ decocto huic mel adijce, rurſusq́ʒ decoque, ac vtere.

De ſtomachi & ventriculi affectibus. CAP. 15. F

Inflammationes tam oris ventriculi, quàm hepatis, adſtringentium medicaminum indigent admiſtione. Etenim ſi in curandis his vtatur quis ſolis relaxantibus, vitæ adducet diſcrimen, idq́ʒ omnibus empiricis vocatis medicis experientia edoctis, & in artis exercitatione obſeruantibus, non pauci vero eorum, qui ſe methodicos nominant, curandi hac ratione innumeros ſuſtulerunt è medio, oborta ſyncopa ſtomachali: ſicuti nõ paucos etiam hepatis vitio affectos, ſolis vſi relaxantibus, quibus hepar pleriſque diſſoluitur: cuiuſmodi nihil eueniet, ſi eorum, quibus eſt adſtringendi facultas, aliquid his ſemper adijciatur, ſeu oleo affectum locum foueas, ſeu admoto cataplaſmate cures. Sunt porrò ex adſtringentium numero, abſinthium, vnguentum nardinum, aloe, cotoneorum tam decoctum quàm oleum: nec minus ceratum ex aloe, maſtiche, cera, & nardo. cuius fuerit hæc confectio. Accip tur ceræ vncia vna, maſtiches vnciæ quatuor, aloes vnciæ duæ, & nardi quantitas conueniens. Quòd ſi vehemens adeo fuerit ventriculi imbecillitas, vt ne alimentum quidem cõtineat, adijciantur his ſucci vuæ immaturæ † {vnciæ duæ.} Porrò ſi ſucci abſinthij fuerit facultas, addatur & huius *vncia vna, aut labruſcæ flos, aut ſuccus rhu.

† drachm vna.
* drachm

De calida ventriculi intemperie.

In calida ventriculi intemperie medicamentum hoc per os commode exhibetur, quod conſtat G maſtiches vncijs duabus, mentæ vncia vna, coactis ſucco plantaginis. huius medicamenti fabę exhibetur magnitudo ex aqua. Quòd ſi contra ventriculus frigida afficiatur intemperie, dicto medicamini adijcito caſtorei vnciam vnam exhibetoq́ʒ ſimiliter. Cognoſcetur autem calida ventriculi intemperies, partim ex bilioſo vomitu, partim ex ſenſu mordicationis bilioſæ, in ore võtriculi perceptæ, partim ꝙ hoc ipſum admotæ manui calidum appareat.

Ad ventriculum iuſto frigidiorem.

Ad ventriculum refrigeratum, quiq́ʒ ob pituitæ in ipſo hærentis craſsitudinem opus habet ſimul calfactione, ſimul humorum inciſione, per quam aptum eſt medicamen hoc, quod cõſtat corticis radicis fœniculi vncijs ſex, aceti libra vna, mellis libra vna. Decoquũtur primum radices cum aceto, ac coctæ nunc exprimuntur, abijciunturq́ʒ: demum adfuſo melle incoquuntur: rurſus ſimul omnia ad mediocrem craſsitiem. Propinantur autem huius cochlearia tria ex aqua.

Ad eos quibus in ventriculo cibus aceſcit.

Quibus aſſumptus cibus in ventriculo aceſcit, medicamentum hoc accommodatum eſt, quod conſtat piperis vncia vna, ſeminis anethi vncia vna, cymini vncijs quatuor: omnibus diligenter tritis, propinatur ex eis cochlearium ex aqua vino miſta. H

Ad ventriculi ſubuerſiones.

Ad ſubuerſiones ventriculi idoneum eſt hoc medicamentum, quod conſtat ex ſucci mali punici acidi, cum ſuis acinis expreſsi, partibus tribus, ſucci mentæ parte vna: decoquuntur hæc in vaſe fictili, aſsidue miſcendo: cumq́ʒ iam craſſeſcunt, ſublata reponũtur in vſum. Datur ex medicamento hoc poſtulante neceſsitate, ante cibum omnem myſtrum vnum, aut etiam duo.

Ad dyſentericos, & cibum vomitu reijcientes.

Radicis arboris cotoneæ libram vnam, decoque in vini myrtei ſextarijs tribus ad tertias vſque, expreſſo deinde cremori adde mellis libram dimidiam, coquitoq́ʒ rurſus aſsidue miſcendo, tãdem reponito in vſum: datur huius ante omnem cibum myſtron.

Ad ventriculi ſubuerſionem, cœliacos, & dyſentericos.

Mala cotonea quatuor numero, integra mala punica decem numero, ſorba octo, in aquæ ſextarijs tribus accurate decoquito, cumq́ʒ omnia flacceſcere iam cœperint, exprimito, demum abiectis craſsis fructuum partibus cremorem eum iterato coque ad tertias vſq́ʒ, poſtremo additis generoſi mellis libris quatuor, rurſum coquito impoſitum carbonibus, continuo miſcendo ad conuenientem conſiſtentiam, ſicq́ʒ in vſum reponito, vtitorq́ʒ vt medicamento præcedenti.

Immodicam

A *Immodicam ex nimio ardore ſitim extinguentia catapotia.*

Seminis cucumeris domeſtici vnciæ octo,ſeminis portulacæ vnciæ octo,tragacãthæ vnciæ quatuor,diſſolue tragacantham recentium crudorum ouorum aquatis, diſſolutamq; adfundito cæteris: probe tritis,conformatoq; ex omnibus miſtis catapotia, quæ in vmbra deſiccentur,teneaturq; ex ipſis vnum ſub lingua,ſolutusq; ſaliua humor paulatim deglutiatur.

Ad ventriculi ſubuerſionem,& feruidos halitus.

Aneſi,apij,cuiuſque vnciæ duæ,cymini vncia vna:propinato ex his bene læuigatis,ieiuno quidem cochlearium ex aqua,ſub ſomnum autem aliquando ex vino. Aliud. Bibatur tribus continuis diebus abſinthij dilutum.

Ad ventriculi refrigerationem & ſingultum.

Piperis vnciæ tres, caſtorei vncia vna mediocris cochlearij quantitas ex aqua ieiuno datur. At ſi ex calidis ſuccis in ipſa ventriculi concoctione corruptis ſingultus ortum habeat, quod ex ventriculi ardore,mordicationeq; cognoſces,aqua tepida epota,iube affatim vomant, & ceſſabit confeſtim ſingultus.Porrò ſternutamentum in tempore factum,ſedat ſingultum, ſicuti etiam acetum in ſorbitione acceptum.

B *Ad æſtuantem ventriculum.*

Quibus ventriculus præ nimio ardore exoluitur,aut animi ſequitur defectus, ſi quidem ſine febre hoc vſu veniat, dato in potu frigidæ cyathos tres, aut quatuor, idq; per temporis interualla. Quòd ſi his malum miteſcat,cibo eſt reficiendus æger:ſin vero perduret, aſtrictis coniunctiſq; extremis,& præbeto ſorbendam aſsidue aquam,in qua maduerint cotonea, pira'ue, aut meſpila, aut baccæ iuniperi,aut pampini vitis,aut roſarum,vel ſuccum mali punici, aut vuæ acerbæ. Vel dato, quem bibat,tritum mentæ ramulum,aut labruſcæ florem,& ſinito quieſcat.

Ad nimiam ex ventriculo ſaliuam.

Nimia diffluentes ſaliua maſticent ſiccam conyzam. Porrò extrinſecus imponantur vẽtriculo, contrita vitis viridia folia,aut cotonea,aut viridis portulaca,aut etiam cucurbitæ ramentum.

Ad dolorem ventriculi.

Ventriculi ex inquietudine aut anxietate dolores ſedat ac mitigat potum lac muliebre,aut vaccinum,aut aſininum, cui incocti ſint lapilli, & roſarum decoctum. Quinetiam aſſum oui luteum cum polenta potum.

Ad vomitum bilis nigræ.

C Ad nigræ bilis vomitum ventriculiq; inflationem,& potiſsimum †{inter manducandum} imponitur vtiliter ventriculo ſpongia ex aceto quam acerrimo calido. Aut hederæ folia vino decocta,vt cataplaſma ipſi applicantur.Porrò cibus ſit boni ſucci,cuius generis ſunt,oua,alica,& iuſcula,vtpote auicularum,extremarum porci partium, phaſiani, iuuenis perdicis, aliorumq; omnium his ſimilium.

† in diſtentus

Ad ventriculi inflationem.

Ad inflatum diſtentumq; ventriculum iuuat polij faſciculus foris impoſitus, necnon potum eiuſdem decoctum.Idem præſtant nepetæ decoctum addito mellis momento, & piper drachmæ pondere.

Doloris ſtomachi mitigatorium.

Stomachi dolorem ſedat cuminum aſſum,& apij pauxillum potui ex aqua datum:item abrotani ac thymi vtriuſque obolos duos potui dato.

Ad eos qui grandem famem dictam βούλιμον facile incurrunt in via.

βούλιμον dictam famem incurrentes,ſeu in itinere,ſeu modo alio,refocillamus,reficimus'ue,porrigentes olfactandum acetum,aut pulegium, aut terram aceto madentem, aut poma, aut pira,aut D his ſimiles fructus alios, quorum pro tempore fuerit facultas: aut etiam panem ex vino eos aſſumere cogentes.

Ad ſingultientes.

Singultientibus da rutam,cum vino in ſorbitionem: aut nitrum ex melicrato,vel apium,vel caſtoreum,vel abrotonon, vel ariſtolochiam,vel cyminum,vel aniſum,vel calaminthẽ, { quam nos nepetam dicimus.}

Ad hepatis vitia,& primo ad obſtructionem. CAP. 16.

Amygdalarum amararum vnciæ tres,cymini, ſeminis apij, cuiuſque vncia vna, datur cochlearium ex vino. Aliud. Baccarum iuniperi vnciæ tres,ſeminis braſsicæ vncia vna, ſeminis erucæ vnciæ duæ, excipiuntur melle crudo, daturq; cochlearium vnum. Aliud. Succi cichorij cyathum cum aquæ calidæ cyathis duobus, & mellis cochlearijs duobus exhibeto. Aliud. Succi anethi cyathus cum tribus cyathis aquæ mulſæ calidæ. Porrò dictorum omnium quodq; ſeorſum,aridum,tuſum, aut cibo inſpergitur, aut coctum bibitur. Aliud. Chamæpityos decoctum cum pauxillo melle bibitur. Aliud. Chamæpityos vncias octo, radicis cichorij vncias quatuor contunde & excipe melle cocto:datur huius auellanæ magnitudo ex aqua calida.

Paſtillus

Paſtillus hepaticus,id eſt ad iecur,inſcriptus. E

Aniſi,ſeminis apij,aſari,amygdalarum amararum præmundatarum, abſinthij, cuiuſque vncia vna,conformantur ex aqua in paſtillos drachmæ vnius pondere,exhibeto febrientibus ex hydromelite,non febrientibus ex vino miſto. Aliud. Erigerontis eundem in vſum bibitur decoctum. Aliud. Ariſtolochiæ drachma dimidia trita offertur, febrientibus ex aqua, ſicuti ex vino non febrientibus. Aliud. Trifolij herbæ ad tertias decoctum dato potu.

Ad affectos morbo regio.

Morbo regio affectum lauato in balneo aquæ potabilis, totumq; corpus oleo confricato anethino.Quòd ſi febre vacet, in colocynthidos corio calefactum vinum propinato. Aliud. Lanariæ tritæ cochlearium ex aqua dato,aut ex mulſo liberis à febre. Aliud. Cichorij ſucci cyathos tres propinato, febrientibus quidem, nullo admiſto alio, non febrientibus vero, ex mulſo miſto. Aliud. Ciceris dicti κρίου, id eſt arietini,& fœniculi coctorum cremorem exhibeto, febre carentibus cum vino miſto. Aliud. Tenerrima folia tam naſturtij,quam roriſmarini terito,expreſſoq; ex his ſucco,vtitor,ex mulſo, ſi febre careant. Aliud. Elaterion cum lacte muliebri maceratum naribus infundito,& iubeto ſurſum attrahi. Aliud. Cyclamini ſucco aqua miſto,vt modo dictū, vtitor. Aliud. Editur eundem in vſum ſentis caninæ rubeus fructus. Aliud. Chelidonij herbæ ſuccum cum vino & aqua mulſa porrigito non febricitantibus. Aliud. Hyperici drachmam vnam propinato ex aqua mulſa.Porrò ieiunis dato in cibum amygdalas amaras. F

Ad lienoſos. CAP. 17.

Datur his in potu decoctum chamædryos,vel chamæpityos,vel polij,vel rubiæ: idq; aut per ſe, aut cum oxymelite non febricitantibus. Aliud. Candidæ hederæ corymbi numero tres, dantur deuorandi, & ſuperbibendum acetum mulſum. Aliud. Radicis capparis ex oxymelite decoctum non febricitantibus datur. Aliud. Tamaricis fructum tritum & per incerniculum excretum duorum cochleariorum quantitate,dato ex oxymelite. Aliud. Ferrum ignitū aqua reſtinguito,quam da in potu cum vino,ſi nulla adſit febris.

Epithema ſplenicum,id eſt lieni aptum.

Fœnogræci vnciæ quatuor, hordeaceæ farinæ vnciæ tres, ſeminis naſturtij vnciæ tres, caricas acerrimo primum aceto maceratas contundito fortiter in pila: deinde adijciens cætera, vnito omnia ſimul,ac vtitor. Aliud. Moly herbam etiamnum virentem cum ſuo ſemine in ollam conijcito,in qua diligenter obturata coquito plurimum lento igni, coctamq; nunc & in pila tritam imponito lieni ante tres dies non ſoluturus. G

Ad hydropicos,id eſt aqua inter cutem affectos. CAP. 18.

Fœnogræci vncia vna, hordeaceæ farinæ vnciæ tres, ſtercoris columbini vnciæ quatuor, frixæ reſinæ,picis, cuiuſq; libra vna, axungiæ veteris libræ duæ: liquato quæ liquari ex his poſſunt: demum addito cætera ex aceto trita,ac vtitor. Aliud. Fimi caprilli ſicci libras duas coctas in oxyrato,vt malagma imponito.

Ad colicos. CAP. 19.

Anethum & cyminum in tribus olei vncijs coquito,& ſimul exhibeto. Aliud.Rutam coctam ſimiliter in dicta olei menſura,adiecto reſinæ terebinthinæ cochleario,præbeto.

Ad eos qui refrigerati ſunt.

Anethino vtere,cui additum ſit triti caſtorei cochlearium.

Ad inflammationes.

Anethino vtitor,cui admiſta ſint caſei non ſaliti duo cochlearia. Aliud. Additur ſimiliter vel pinguedo anſerina,vel cerui medulla.

Ad dyſentericos & cœliacos,& primo ad dyſentericos. CAP. 20.

In dyſentericorum curatione,illud præmeminiſſe fuerit perquam opportunum, videlicet optimum dyſenteriæ remedium cibi eſſe paucitatem.Neceſſum ad hæc ſunt ea,quæ dyſentericis in cibo dantur,quam licet leuia,ab omni aliena grauitate, & concoctu facilia. Porrò decoctum malorum punicorum integrorum, nec minus cotoneorum commode his tum ad ſorbendum propinatur,tum per clyſterem iniȷcitur. Aliud. Plantaginem herbam cum oryza exacte decoctam da in cibo:quin huius ipſius ſuccum adiecta pinguedine hircina commode ſubminiſtrabis. Aliud. Myrti baccas vino incoquito,ſi quidem febre careant:ſin aliter,aquæ,ac immittito. Aliud. Cochlearum integrarum vſtarum vncia vna,cornu cerui vſti vnciæ duæ, vniantur ſucco plantaginis, exhibeatur ex hoc fabæ magnitudine, febre carentibus cum vino, cum aqua vero febricitantibus. H

Ad cœliacos & dyſentericos.

Baccarum myrti ſiccarum contuſarumq;,roſarum aridarum,cuiuſq; vncia vna, baccarum iuniperi decem numero, pirorum aridorum tuſorumq; tria & viginti numero, ceratiorum, quas dulces ſiliquas dicunt, contuſorum vncia vna, corticis pini vnciæ quatuor, propinato excreti ex his puluiſculi cochlearium ex vino. Porrò ſolidius illud craſsiorumq; partiū pinguibus palmulis coactum ventri imponito. Aliud. Potum leporis, tum hinnuli, tum etiam capreæ coagulum ex vino,necnon immiſſum cum oryze cremore iuuat.

A *Ad diuturnam dyſenteriam.*

Chartæ vſtæ, calcis, cuiuſque vnciam vnam vuæ immaturæ ſucco excipiens in paſtillos conformato, ponderis diuerſi, nempe modo vnius, modo duarum, modo etiam trium vnciarum, vt cuiq; ætati apta ſit ad manum quãtitas. Porrò vbi vſus poſtulabit, vnum ex his vino auſtero diſſolutum adiecto oryzæ cremore, per clyſterem inijce. Aliud. Cocti anſerini oui putamen minutiſsime tritum dimidiæ drachmæ quantitate ex vino propinato.

De ſedis vitijs, & de applicandis ſedi medicamentis, CAP. 21.

Sedi diuerſa accidunt vitia, vt ſunt rhagades .i. rimę, condylomata, alięq; inflammationes. Apta autem his ſunt tenera, mollia, omniq; vacantia mordicatione, inuncta medicamenta.

Ad ſedis ex ardore dolores.

Oui luteum ex vino albo tritum, & roſaceo cerato exceptum illine, emplaſtriq; modo vtere. Conueniunt autem his ἁπαλὰ, id eſt mollia, teneraq; dicta pharmaca, & ἄδηκτα, id eſt mordicatione carentia, illita. Aliud. Recentem anſeris adipem inungito, & emplaſtri in modum imponito. Vtile his etiam cataplaſma ex pane mundo diſſoluto coctoq; in aqua & roſaceo, quod fuerit efficacius, additis ouorum luteis aliquot coctis. Aliud. Fœnogræcum elixum tritumq; adiecto butyro vt cataplaſma applicato. Aliud. Anſerinum adipem inungito. Aliud. Roſarum
B vnciæ tres. coctorum ouorum lutea duo, trita ex vino albo, roſaceoq; cerato excepta, illinuntur.

Ad ani pruritus.

Terram vocatam cimoliam tritam cum vino, ceratoq; myrteo exceptam appone.

Ad procidentem anum.

† Recrementi plumbi vncia vna, roſarum ſiccarum vnciæ quatuor, accuratæ admodum trita, ſicca inſperguntur ano, eloto prius vino myrteo. † Aliud. Cyclamini ſuccum & mel æqua portione decoque in vaſe æreo, donec cerati habeat craſsitudinem, & inunge.

[Margin: † Vide li. ix. de c... õne medic. f... locos. † Vide ibidem c... de hæmorr... dibus, Ex... torium hę... m... rhoidũ ma... g... Tarſenſis. † Vide lib. x. d... ꝯ... ne med. ſm ... licamẽtum A... dromachi ĩ... t... ã iſtius me... d... mẽti ꝯpoſi... ti... em.]

De renum & veſicæ vitijs. CAP. 22.

Potio ad renum & veſicæ affectus inflammationis participes, & exulcerationes.

Seminis lini vnciæ duæ, amyli vncia vna, propinato ex aqua cochlearium.

Ad veſicæ vlcerationem, & vrinæ difficultatem.

† Pinei nuclei, & amygdala, ſingulorum numero viginti, palmulæ quindecim, tragacanthæ vnciæ quatuor: datur ex his cum aqua.

Ad renum obſtructionem.

C Apij decoctum tribue in potu, febre carentibus ex cõdito, febrientibus ex aqua. Aliud. Decoctum cicerum, quæ à ſimilitudine κριὰ .i. arietina appellantur, cum condito, detur in potu.

Ad calculoſos.

Lini ſemen exacte tritum, datur ad bibendum cum condito. Aliud. Seminis cucumeris domeſtici frixi vnciæ ſex, ſeminis maluæ vnciæ quinque, nucleorum pineorum frixorum vnciæ ſex, ſeminis apij vnciæ octo, amygdalorum amarorum mundatorum vnciæ nouem, paſſo excipiuntur, cochlearij datur menſura, vt ante dictum eſt.

Ad coxendicum, pedum, & articulorum dolorem. CAP. 23.

Eiuſdem inter ſe ſunt generis omnes huiuſcemodi morbi, proinde eandem ferè poſtulant curationem, differentes ſolum efficientibus ipſos ſuccis, quorum hi quidem calidi ſunt, illi vero frigidi. Dignoſcuntur autem, ꝙ calidum ſuccum comitentur rubedo, calor: & ſi adiuncta fuerit inflammatio, vehementes dolores: Contra frigidum, tumor albus, laxus, ac mollis. Porrò vtriuſque curatio eſt, vt calido frigida, frigido vero calida diſcutientiaq; applicentur. Et ſi quidem magna fuerit efficientis morbum ſucci abundantia, hic vacuante medicamento primo eſt educendus. Quòd ſi corporis adſit plethora, principio ſecanda eſt vena, deinde repellendus cohibẽduſq; influxus oxy
D crato, aut hoc etiam frigidioribus medicamentis alijs. At omnibus de his ſcriptum nobis abunde eſt, cum alijs in libris plurimis, tum maxime, mi Glauco, duobus illis de arte curatiua ad te miſsis. Proinde verboſius de his diſſerendum non eſt, hoc præſertim commẽtariolo, qui de rebus acquiſitu facilibus tantummodo inſtituitur nobis. Cæterum in coxendicum doloribus, reprimentibus medicaminibus nunquam eſt vtendum: cum enim in alto corpore ſit iuncturæ huius ſitus, reprimentibus medicamentis ſuccus à circũſtantibus vaſis muſculiſq; deferetur ad ipſam iuncturam, grauius etiam diſcruciaturus: quapropter mitigantibus tantum lenientibuſq; eſt remedijs vtendum. Neque porrò vehementer aut calidis, aut frigidis medicamentis in coxendicum eſt dolore agendum, ꝙ ab his irritetur verius quàm curetur humorum fluxio. † admodum enim calida attrahunt magis quàm vel diſcutiunt vel diſijciunt: è diuerſo frigida congelant coarctantq; quodãmodo fluentes humores, diſcutiq; reddunt contumaces. Cæterum coxendicum dolore affectos vomitus, quàm alui deiectio iuuat magis, ꝙ humorum ad iferiora defluxum retrahat. Prouocandus autem initio vomitus, eſt ab accepto cibo. Poſtea vero ad ciendum hunc, licet etiam vti bulbis vomitorijs, & raphano, ideſt radicula: exhibentur autem in aqua cocti bulbi, ex oxymelite: radicula vero conciſa in tenues particulas, edit ſimiliter ex oxymelite. Deinde vbi nunc à ſumptis his longum ſatis tempus ꝑterierit, ad vomitum ducendi ſunt: quo prouocato, deinceps longo interpoſito tempore,

[Margin: † ... x impreſſis ... . ita poſſet ... ti. calor. n. ... ltus ipſas at... hit magis q̃ ... uti ꝓhibet. ... ib. aũt. x. de ... med. ſm lo... hoc pacto. ... ditate nimi... n ipſam flu... nem magis ... rahente, q̃ ꝓ... ente.]

to tempore, lauandi ſunt:deinde iterum tantiſper eſt ipſis quieſcendum, donec omnis oborta ex E
eo corporis turbatio conquieuerit:demum tenui ſunt victu reficiendi.

Ad podagræ paroxyſmum, id eſt, acerbationem.

Braſsicæ folijs decoctis ac tritis addito aceti fæcem, lutea duorum ouorum crudorum, ac roſacei parum, quæ accuratius deinde miſta in modum cataplaſmatis tepida imponito, frequenter renouans. Aliud. Cataplaſmati vulgari & vſitato ex caricis elixo adiecta hyoſcyami folia incoquito, ac vtitor.

Ad feruidas inflammationes.

Lentem paluſtrem ex aceto & roſaceo imponito. Aliud. Vlmi folijs expreſsum ſuccum, & coctum cum cerato illine.

Ad excedentes, & veluti immenſos ardores.

Lactucæ folia exacte cum pane trita, applica, frequenter remutans. Aliud. Coriandrum viride tritum cum polenta vt emplaſtrum admoueto.

Ad laxas inflationes.

Salem ex oleo diligenter tritum ſuccidaq; lana exceptum vt emplaſtrum impone.

LICET commentarij huius initio de cholera dicto vitio, & mortiferis pharmacis, deq; ſerpentibus qui ictu morſu'ue venenum relinquunt, & ſanguinis etiam fluxu, ſit nonnihil dictum nobis, non fuerit tamen à ratione alienum paucis adhuc de ijs agere, licet ad alium locum hæc pertineant. F

Ad ſanguinis è naribus fluxum. CAP. 24.

Triticeam farinam porri ſucco maceratam tortili linamento adfrica, perfluentiq; nari inferito. Aliud. Tortile linamentum aceto quamacerrimo madens ad lucernam comburito, & manantí nari inſere. Aliud. Aſinini fimi, etiamnum calentis ſuccum miſtum cum æquali aceti portione, & tanta farinæ triticeæ, vt ſordium habeant conſiſtentiam, linamento adfricato, quod affectæ nari imponito. Iuuant ad hæc tam pedibus quàm manibus iniecta vincula, necnon refrigerare caput. Magnas præterea cucurbitulas præcordijs adfigere, iecoris quidem, profluente dextra nare ſanguine, ſicuti ſiniſtris ſiue lieni, affecta nare ſiniſtra. Cæterum de ſanguinis per os reiectione, dictum nobis antea eſt.

De fluxu ſanguinis è vulnere. CAP. 25.

Sanguinis è vulnere effluxum curant myrrha & thus, trita, & ex oui aquato pro vulneris ratione impoſita. Aliud. Vſtæ ranæ cinerem vulneri inſpargito. Superponenda porrò his ſpongia ex oxycrato, & frequenter ſiccitatis ratione mutanda. Aliud. Recentem ac calidum adhuc fimum aſininum cataplaſmatis modo ſuperdato: & quòd ſi aridus fuerit, diſſolue pauxillo aceto. G

Ad choleram dictum affectum. CAP. 26.

Si ſine febre, aliaq; vacuatione eueniat, da buccellam panis ex vino miſto, daq; potu frigidam, et cucurbitulas magnas medio adfige ventri. Quòd ſi is, qui affligitur quadrato ſit habitu, in frigidum inducito lauacrum, in quo diutius permaneat. Porrò cibus conuenit adſtringentis facultatis, vt ſunt ex autumnalibus fructibus poma tam cotonea quàm punica.

De pharmacis mortiferis. CAP. 27.

De letalibus medicamentis, neq; indiſtinctius hic agere tutum ſatis eſt, neque parui laboris de omnibus ſingulatim, deq; ſequentium ad hæc ſymptomatum ſiue accidentium curatione: ne interim referam adiunctam huic rei male faciendi occaſionem, præſertim ijs, quibus male facere volupe eſt. Proinde ea hic tantum tradam, quæ in communi ferè creduntur conferre ijs, quos letalia eiuſmodi medicamenta deuoraſſe contigerit. Principio igitur iubendum, vt hi tales confeſtim vomant, epoto prius hydrelæo, id eſt, miſtis aqua & oleo, & plurimo & frequenter. Deinde varijs diuerſiſq; ſunt cibandi ferculis, à quibus non ita multo poſt rurſus vomant iubeto. Sic enim aut ſimul reijcietur mortiferum medicamentum, aut ſaltem infringetur ipſius virtus. Quòd ſi poſt hæc ventriculus videatur à vomitu veluti aduri, hydrorhodynon, id eſt, aquam roſaceo oleo miſtam potui offerto, dehinc vomant rurſus iubeto. Quod ſi vſus poſtulare videbitur, dabis theriacen ex vino, aut iuniperi baccas numero nouem, & rutæ trita viginti folia, aut herbæ chamæpityos. A ſomno in totum abſtineat præcipito, extremarumq; partium vtitor frictione. Quòd ſi malum videbitur tibi altius in ventrem nunc deſcendiſſe, quod ex mordicatione irritationeq; inferioris ventris cognoſces, inſtandum acrioribus clyſteribus, cuius generis ſunt qui ex melle copioſiori, & aphronitro conſtant, aut alio quouis cui irritandi ventris ſit facultas. At ſtrangulationi à deuoratis fungis medetur nardus, ex oxymelite pota. Idem poteſt gallinarum domeſticarum fimum, ex oxymelite. Cæterum ſuffocationi ex concreto in ventriculo lacte, auxiliatur potum cum vino coagulum. H

Galeno

GALENO ASCRIPTVS LIB. DE MEDICINIS FACILE PARABILIBVS, AD SOLONEM MEDICORVM PRINCIPEM,

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete.

CENSVRA.

Liber, cuiuſcunq; is fuerit, non omnino inutilis.

GALENVS CLAVDIANO SOLONI ARCHIATRO S.

QVia petiiſti vt de facile acquiſibilibus tibi ſcriberem, Solon dilectiſsime, gratum eſſe putaui, quæ mihi per experientiam cognita ſunt, ſcribere, & tibi mittere, à capillis vſque ad pedes procedens, vt homo faciliter poſsit ipſa adipiſci. incipiamus igitur primo à capillis.

C *De tincturis capillorum.* CAP. I.

Vnctiones capillorum vt etiam cani fiant nigri. Scoriam ferri & plumbum coque in aceto vſque ad tertiam partem, & illine, interim tamen ne tange capillos oleo. Aliud. Radices capparis tere, & coque in lacte aſinæ vſque ad tertiam partem, & vtere. hoc ſerua, quia prorſus nigrificat pilos capitis. Aliud. Teſtudinis marinæ fel diſſolue cum oleo, & vnge capillos. Aliud. Racemulos in nucibus pendentes in oleo coque, bitumen liquidum adde, & vnge. Aliud. * Plumbum cum oleo repone in vaſe plumbeo, & eo vnge capillos. Aliud. Melongiam terreſtrem combure, & cum oleo leniens, vnge capillos, & dimitte per totam noctem. ℂ *De præſeruatione à canitie.* Accipe colocynthidem, & perfora eam, & munda ipſam bene ab iis quæ ſunt intus, deinde imple eam oleo laurino, & adde ſemen hyoſcyami non contritum, dimitte vna die, & vnge ſemel in anno. ℂ *Ad faciendum capillos albos.* Stercus hirundinis terens cum felle tauri, vnge. Aliud. Verbaſci albi combure florem, & extingue aceto, & leniens vnge. ℂ *Ad faciendum capillos flauos.* Alumen coque in aqua, & cataplaſma capillos duobus diebus, & poſt hoc laua cum aqua in qua eſt diſſoluta fæx vini combuſta. Aliud. Decocto lupinorum amarorum vnge capillos, vel ipſos lupinos amaros crudos terens, & permiſcens cum aqua, D vnge. Aliud. Fæcem vini permiſce cum oleo balani, & fac ſicut ſpiſsitudinem ceroti, & vnge caput quando vadis dormitum. Aliud. Folia liguſtri infunde in ſucco ſtruthii, & vtere hac infuſione. Aliud. Rubiam, ſtœchadem citrinum, polytrichum, & abſinthium, lupinos, pone in aqua reponens in vaſe vitreo, & dimitte per nouem dies, mouendo bis in die. in tempore vero vſus accipiendo de dicta aqua quod ſufficit, infunde in ea ſpongiam, & dimitte vt imbibat aquam: & quando fuerint deſiccati capilli, laua cum aqua calida & ſapone.

De caſu capillorum. CAP. 2.

Ad caſum capillorum vlmi radicem, & foliorum. m. i. macera in. iiii. cyathis aquæ, & vnge, & poſt hoc vnge cum oleo. Aliud. Sambucum comburens, miſce cum ceroto, & vnge. Aliud. Aloem permiſce cum vino nigro auſtero, & vnge. Aliud. Myrrham & ladanum vnge cum vino aut oleo myrtino. Aliud. Accipe apes multas, & combure, & miſce cum oleo, & vnge cauendo ne vngas id quod eſt circa. Aliud. Nigellam accipiens combure, & leniens cum aqua vnge; maxime autem hoc confert ſuperciliis. ℂ *De capillis qui cadunt iis qui reſumuntur ex*

ægritudine. Ladanum cum vino & oleo roſaceo coque, & fac ſpiſsitudinem ceroti, & vnge. E
Aliud. Radicem mori excortica,& combure, & coque vt dictum eſt. Aliud. Polygonij ſe-
men terens, pone in lixiuio,& laua caput:deinde coque lentiſcum,& collue caput. ¶*Vt in loco com
buſto ab igne oriantur capilli.* Folia ficus terantur,& leniantur,& apponantur in loco. ¶*Pſilotrum.*
Cerebrum veſpertilionis lenias cum lacte mulieris,& vnge. Aliud. Fel thynni miſce cũ gum
mi hederæ,& vnge. Aliud. Accipe ſanguinem recentem leporis marini,& vnge. Aliud.
Sanguinem cerui permiſce cum aceto,& vnge. Aliud. Fructum vrticę ſylueſtris accipe,diſſolue
cum oleo,& frica cum ipſo locum. Aliud. Veſpertiliones plures viuos pone in bitumine, &
dimitte vt putrefiant,& vnge quemcunq; vis locum.

De alopecia. CAP. 3.

Murem combure, & tere, & puluerem permiſce cum adipe vrſino, & vnge perfricans locum
cum cæpe albo. Aliud. Cantharidas combure,& tere,& puluerem permiſce cum melle,& vn
ge. Aliud. Cum folijs ficus frica diligenter,deinde vnge cum adipe vrſino. Aliud. Spumam
maris combure,& terens permiſce cum oleo,& vnge. Aliud. Ranam habentem longa crura
combure, & terens aſſume cum pice liquida,& vnge locum præfricando ipſum. Aliud. Equiflu
uialis pellem combure,& vnge locum. Aliud. Sanguine teſtudinis marinę vnge locum. Aliud. F
Accipe ſtercus muris,& thus, & permiſce cum aceto,& fac mellis conſiſtentiam, & vnge præfri-
cando locum. Aliud. Aſphodelum tere,& permiſce cum aceto,vel vino,& præradens locum fri
ca cum folijs ficus vel cum panno aſpero,& vnge. Aliud. Radicem cannæ combure, & per-
miſce cum adipe vrſi,& vnge. Aliud. Tithymallum tere,& vnge locum.

De furfuribus. CAP. 4.

Cimoliam infunde aqua,& miſce ſuccum bletæ,& vnge:deinde laua,& accipe thus maſculum,
& tere,& permiſce cum vino & oleo,& vnge. Sequenti vero die herbam pedicularem cum oleo
vnge. Aliud. Accipe nitri,fæcis vini,mirobalanorum,ſingulorum libram vnam,herbæ pedi-
cularis libram.i.& ſemis,permiſce cum oleo antiquo,& vnge. Humidos autem furfures laua cum
aqua ſalſa,vel cum decocto lupinorum:eſt enim expertum. Aliud. Laua caput cum ſucco por-
tulacæ. Aliud. Vnge caput cum ſucco bletæ cocto vel crudo permiſto cum melle. Aliud. Ci
moliam permiſce cum decoctione fœnugræci,& vnge. Aliud. Radicem cucumeris ſylueſtris co
que,& cum decoctione eius laua. Aliud. Scillam in fornace obrue quando fuerit mollis,expri-
me eam,& eius ſucco permiſce parum olei,& vnge.

De pſydracijs & efflorationibus. CAP. 5. G

Pſydracia ſunt paruæ efflorationes factæ in capite ſimiles veſicis eminentibus in ſuperficie. Ef-
florationes vero ſunt vlcerationes factæ in ſuperficie ſubrubicundæ & aſperæ. Curantur autem
ſic.Recipe farinam fabarum,& infunde in vino, & appone ſicut cerotum. Aliud. Fac cerotum
ex liguſtro & ceruſa,& vnge. Aliud. Recipe,amyli,ceruſę,aluminis,foliorum viridium rutę,ſin
gulorum drachmas quatuor,permiſce cum aceto,& oleo myrtino,& vnge. Aliud. Recipe li-
thargyrij, ceruſæ, ſingulorum drachmas duodecim, ſulfuris viui drachmas octo, aſſume cum oleo
myrtino,& vnge.

De achoribus & fauis. CAP. 6.

Achor eſt paſsio veniens in capite,perforans cutem capitis ſubtilibus foraminibus,per quę exit
humor parumper viſcoſus.Fauus autem facit foramina maiora continentia humiditatem melli ſi-
milem.Curantur autem ſic,abraſum caput fomenta bis aut ter, aut multoties cum aqua calida de-
coctionis myrti,aut rubi,aut lentis,aut lupinorum amarorum, aut radicis aſparagi:quando autem
effluent multi humores,cataplaſmes caput cum folijs ſalicis aut lente coctis in aqua. Cõfert etiam
inungere caput ſulfure & parietaria & ſapone ante. Aliud. Recipe lithargyri drach. xvi. folio-
rum rutæ drach.viij.herbæ pedicularis drachmas quatuor, chalcãthi, drachmas duas,aſſume cum H
aceto & oleo myrtino.

De tremore capitis. CAP. 7.

Stœchadem da bibendam cum aqua. Aliud. Artemiſiæ ſuccum parua habentis folia permi-
ſce cum oleo roſato,& vnge neruorum deriuationes. Aliud. Spinæ albæ ſemen bibendum ex-
hibe. Aliud. Caſtoreum diſſolue in aqua,& bibendum præbe.

De dolore capitis. CAP. 8.

Cornu cerui combure & tere, & permiſce cum oleo roſato, & vnge frontem & tempo-
ra. Aliud. Cerebrum vulturis leniens vnge caput & tempora. Aliud. Pſylium ſuffundens
permiſce cum oleo roſato,& vtere: hoc autem confert & ad hemicraniam. Aliud. Styracem
liquidam permiſce cum oleo,& vnge. Aliud. Oniſcos, id eſt aſellos ſub hydrijs degentes, co-
que in oleo, & vnge caput. Aliud. Flores mali punici,vel ipſa balauſtia,coque in vino,aut aqua
marina vſque ad conſumptionem tertiæ partis, & tere, & cum ceroto permiſcens vnge.
Aliud. Pulegio & fœniculi radice cum farina hordei vnge tempora. Aliud. Mentam, aut
ſinapim cum aceto permiſce, & vnge tempora bis in die. ¶*Ad dolorem capitis & temporum.*

Accipe

A Accipe opij quantitatem fabæ,& pulegij partes ſex, & lentiſci,& aſſume cum aceto & oleo roſato & vnge. Aliud. Lapathium acutum & gallam tere,& vnge tempora & frontem. Aliud. Caſtoreum diſſolue cum oleo roſato & aceto, vnge frontem & tempora. Aliud. Iridem ſiccam & cardamomum minus in aceto reſolue,& vnge capillos ſicut faciunt mulieres quando vngunt eos. Aliud. Succum peucedani cum oleo irino leniens vnge. Aliud. Hirundinum ſtercus priuſquam terram attigerit ſimul cum luto nidi, in vaſculo ligneo, aceto madefac,& illine frontem. Aliud. Gummi hederæ cum aceto & oleo roſato leniens vnge tempora. Aliud remedium. Caprinum ſtercus ex aceto & oleo roſaceo terito,fronti illinito,& faſcia deligato:id facito multo mane,ac veſperi,& capite dolentem ſanitati reſtitues. Aliud. Euphorbio & atramento ſcriptorio vnà cum aceto detritis frontem illine. Aliud. Puer venerem non expertus in limine ægroti ianuæ mingito,tu vero acetum infundito,atque vtrunque in vnum ſuper limine commiſceto,donec ſordium acquirat craſsitiem:ac eadem illa hora fronti imponito. Aliud. Siqua ex partu capitis dolore tentetur,cinerem cum aceto admiſcens fronti ſuperdato. Aliud. Hederæ lachryma cum aceto & roſaceo miſta frontem obline. ¶ *Epithema ad idem.* Naſturtium cum aceto & roſaceo miſceto ad cerati craſsitudinem, imponitoq; ita, vt à tempore ad tempus pertineat,illico dolorem auferes. ¶ *Ad eos,qui ex altera capitis parte dolent.* Acaciam roſeo cerato excipiens vtere. Aliud. Cichorium impoſitum & capitis dolores, & exuſtiones à ſole efficaciter tollit.

B

Ad comitialem morbum. CAP. 9.

Ictinum,hoc eſt miluum,in olla cremato viuentem,cineremq; propinato,& ſanabis. Aliud. Eiuſdem iecur exuſtum & tritum ex aqua potui dato. Aliud. Aſini ſtercus frictum cochliariorum duorum pondere quotidie exhibeto,atque ægrotus morbo liberabitur.id remedium longa experientia comprobatum eſt. Aliud. Vrina verris in fumo arefacta ex aceto mulſo pota bene facit.eſto autem vrinæ portio ad ægyptiæ fabę magnitudinem,ſed optima eſt apri. Aliud. Hircinum ſtercus ad morbum comitialem proficit, ſi ex eo quindecim globuli ſummum exhibeantur. Aliud. Agreſtis maluæ ſuccum ægrotus per triginta dies ieiunus bibat,& curabitur. Aliud. Muſtellæ iecur aridum ex aqua propinato,id facis autem cum ægrotus mox eſt caſurus. Aliud. Parum olei leporis coagulo infundito,& pilulas facito, ex quibus modo vnam, modo duas præbeto. Aliud. Muſtellæ ſanguine oblinito,ac muſtellam pedibus capiteq; abiectis epulandam apponito:pariter et ſtrummis exhibita muſtella prodeſt. Aliud. Murem diſſecans per

* C lunæ ſilentium iecur ipſius extrahito,& aſſum ægroto,vt comedat, exhibeto. Iuuat etiam acetum mulſum ſcillinum,& Iuliani,& theriaca. Aliud odorabile ad comitialem affectum. Tithymallum cum aceto & polenta terens placentulas conficito,olfaciẽdasq; laboranti offerto, & non cadet.Confert etiam odorari peucedanum & picem. ¶ *Suffimentum comitialem morbum detegens.* Lapidem gagatem ſuffito ipſum circumuelãs,ne odor diſsipetur,cadetq;,ſi re vera comitiali morbo affectus eſt. ¶ *Potiones per quas dignoſcitur, vtrum comitialis morbus ſanabilis ſit.* Acaciæ drachmam aqua diluens propina:ſi vomuerit,inſanabile malum eſt,ſin autem febricitauerit, potio ipſi prodeſt. ¶ *A ſidere percuſſorum curatio.* Aſini lotio ipſos conſperge,& ſaneſcent. * ¶ *Si comitiali morbo humi proſtratum confeſtim excitare vis.* Thymum aut pulegium conterens eius naribus admoueto. ¶ *Materiam per nares detrahentia.* Angallidis cœruleum habentis florem ſuccum naribus inſtillato,iubetoq; ſupinum ægrotum ſpiritum adducere,hoc enim omnibus ex capite laborantibus opitulatur. Aliud. Succum hederæ albæ naribus inſtillato. Aliud. Nigellæ expreſſum ſuccum cum mulſa inſtilla.Ad eundem modum & iride veteri oleo admiſto vtitor. Aliud. Betæ radicis ſuccum in nares infunde,& caput purgat.

De aurium vitijs,primumq; de illis quæ in adiutorijs ſinibus fiunt. CAP. 10.

D Vino diluto, aut mulſa aurem ſubluito: ac lycium in oui putamine macerans infundito. ¶ *Ad inflammationes,& dolores.* Allij capitula conterens cum oleo in olla calefacito,oleumq; in aurem infundito,& dolor ſedabitur. ¶ *Ad magnum dolorem.* Anſerinum iecur ſalſum cum nardo,eliquato,& repurgans in aurem indito. ¶ *Ad aures ſanie manantes.* Liquidum alumen aqua diluens in vitreum vas conde, & maceratum infunde. ¶ *Ad aures purulentas & grauiter dolentes.* Porri ſucco melle diluto vtere, Aliud. Opium dulci vino eliquans ac tepefaciens in aurem inijce. Aliud. Cedri lachrymam ex pauca nardo immittito. Aliud. Mel & oleum vnà in va- * ſculo prius tepefacta inſtillato. ¶ *Ad teredines & ſaniem.* Alumen ſciſsile cum aceto & dulci vino elixum ad mellis temperaturam, infuſum tam in recentibus, quàm antiquis vitijs efficax eſt. ¶ *Ad ſonitus aurium intra ſeipſas & acres dolores.* Cedri lachryma cum melle admiſta, & infuſa prodeſt. Aliud. Aloe, quæ iecuraria dicitur, cum mulſo ad ſordium craſsitudinem temperata, & infuſa benefacit. Aliud. Vulpis adeps eliquata infundatur. Aliud. Nardum tepefactum infundito. Aliud. Caſsiam ex roſaceo inijcito. Aliud. Centipedæ dome- * ſticæ oleo roſaceo inferuefactæ opitulantur. ¶ *Ad dolores paulatim ingruentes.* Lanam ſuccidam in aceto feruefacias,exprimitoq; humorem in aurem, deinde foramen ſummum lana ſucci-

da integito. Aliud. Mali punici immautri ſucco cum melle vtere, aut lentiſci, aut herbę muralis, aut liguſtri, aut rubi, horum cuiuſque ſuccum aut ſeorſum, aut melli admiſcens & elixans vtere, pariter & plantaginis, aut lactucæ, aut ſanguinalis ſucco vtendum eſt. ❡ *Ad dolores abſque vlcere.* Sulfur ignem non expertum per calamum naribus ſuffletur. Aliud. Papaueris lachryma muliebri lacte temperata inſtillatur. ❡ *Ad grauem auditum.* Abſinthium in aqua elixans aurem decocto eluito. ❡ A*d ſurditatem naturalem.* Capræ nuper iugulatæ cornu caprino lotio impleto, & ad fumum per dies nouem ſuſpendito, deinde vtere. ❡ A*d ſonitus ex profundo.* Acetum roſaceum, rutam, & cuminum cum melle macerans vtitor. ❡ A*d tinnitus ſonosq; repente exortos.* Acetum acre tepefactum in aurem demitte. Aliud. Vitis albæ, mellis, veratri albi, & roſei olei portionem in vnum permiſcens in aurem dato. ❡ A*d aurem dolentem & ſanie manantem.* Acetum, mel, roſeumq́; permiſce, & tepefactis vtere. ❡ A*d acerbos dolores.* Subactam oleo euthypâſton adipem infundito, & ſpongia locum occludito. bene facit & ad neruorum morbos cum vulpino adipe atque ſuillo æqua portione permiſta. ❡ A*d dolores aurium ac phlegmonas.* Haſtulæ regiæ radicem mundato, & in oleum vaſe vitreo contentum demittito, et per continuos quadraginta dies ſub Canis æſtu inſolato, deinde vtitor. ❡ A*d vlceratas aures & purulentas.* Lacertas puſillas venatus mundo oleo eliquato, atque ita in aurem demittito: & vermes, ſi in aure fuerint, interficies. F
❡ A*d aurium vermiculos, & ad ea, quæ in aurem inciderunt, extrahenda.* Cępas & hyſſopum in lotio vetere conterens inſtillato. Aliud. Partis interioris cucurbitulæ ſyluaticæ ſeminum, aluminis ægyptij pares portiones in cedrino oleo macerans infundito. ❡ A*d ſordes aurium educendas.* Lanam vnguētaria glande madidam in aurem demitte, & ipſam ſordium plenam inuenies. Aliud.

Nitrum læuigatum in aurem conijcito, acetumq́; inſtillato, ſuper lana mollis addenda eſt, & per noctem relinquenda, ſequenti vero die calida mulſa aurem eluito. ❡ A*d aurem dolentem.* Salis flos cum roſeo & aceto infundendus eſt. ❡ A*d ſaniem aurium & magnum dolorem.* Nitrum roſaſaceo dilutum in aurem demitte. Aliud. Album veratrum ex vino aut aceto cum alumine infundendum eſt. Radicis præterea calaminthæ ſuccus aceto maceratus inſtilletur. ❡ A*liud ad diuturna vitia.* Lycij & mellis æquas portiones commiſcens vtere. ❡ A*d inflammatas aures.* Capitulorum papaueris cortices contere, & tertiam partem cum hordeacea farina permiſce, et in dulci diluto elixa, cataplaſmaq́; confice. ❡ A*d aures ſanie manantes & doloroſas.* Medullam vituli liquefaciens inſtilla. Aliud. Scoriam ferri leniens in aceto acerrimo inſtilla.

Ex tralatio[…] veteri

A*d ſcrofulas & parotidas, quæ ſunt apoſtemata ſecus aures.* CAP. 11.

Scrofulas communi quidem curatione diſcutiunt ea quæ ſcirrhos: propria vero ila, farinam lupinorum amarorum coque in oxymelite, & vnge. Aliud. Stercus bouis aut capræ coque in aceto, & appone. Aliud. Calcem melli aut oleo aut adipi porci permiſce, & appone. Aliud. Farinam iridis & ſtercus columbi coque in vino, & appone. Aliud. Recipe axungiæ veteris, ſeminis hyoſcyami, picis, olei antiqui, ſtercoris citrini gallinæ, ſingulorum partes æquales commiſce, & appone. G

De morbis oculorum, & primo de ophthalmijs incipientibus. CAP. 12.

Succum mentæ infunde: reſoluit enim, ſed melior eſt ſanguis columbi. Aliud. Fœniculi ſuccum exprime & vtere: antiquus autem eſt melior, permiſce autem eum aquæ, & vtere. Aliud. Rutam recentem exprime, & pone ſuccum eius in pyxide æris rubei, & vtere. Aliud. Cum coctanis coctis, & farina hordei, & vino albo fac cataplaſma. Aliud. Folia papaueris & cortices granatorum cum polline hordei cataplaſmes. Aliud. Roſas coctas & lenitas cataplaſmes.

Aliud. Decoctionem meliloti cataplaſmes. Aliud. Folijs coctani tritis cataplaſmes cum vino & alphitis. ❡ *Ad vngulam.* Dicitur vngula morbus oculi quando cornea aliquando quidem ſuperficietenus, aliquando vero in profundo pus continet, & aſsimilatur paruæ vngulæ ſecundum figuram, quare morbus ille vocatur vngula. Ad moderatas ergo vngulas confert melicratum, & ſuccus fœnugræci, & collyrium quod quidem fit ex thure. Ad fortiores autem recipe aloes, myrrhæ, croci, ſingulorum, part. i. vini part. iij. mellis part. vi. diſſoluas crocum cum modico vino: deinde aloem & myrrham: deinde infunde mel, & vniens repone in vaſe vitreo, & vtere bis in die: expurgat enim, incarnat, & conſolidat. ❡ *Ad hypopia. i. liuorem qui fit ſub oculo.* Sinapin tere, & appone cum ceroto. Aliud. Oſſa ſepiæ tere ſubtiliſsime, & permiſcens cum aceto vnge in nocte: tollit enim ea. Aliud. Radicem cucumeris ſylueſtris melli commiſce, & impone. ❡ *De liuoribus oculorum.* Hyſſopum tritam liga in panno, & infunde in aqua calida, & tange liuores, fomentans. Aliud. Farinam iridis cum melle admiſce, & appone. Aliud. Cyminum tritum permiſce cum lacte mulieris, & appone: vel origanum appone ſimiliter. Aliud. Erucæ ſemen terens cum felle bouino cataplaſmes. ❡ *De pterygijs.* Pterygium dicitur neruoſa ſuperinnatæ oculi membranæ eminentia incipiens ab angulis & procedens vſque ad corneam: quando vero inſuper augetur, cooperit & pupillam. Magna igitur & diuturna pterygia per chirurgiam inciduntur: recentia vero & moderata in magnitudine iuuant æs combuſtum,

vel chalcanthum

A vel chalcanthum cum adipe porci. Aliud bonum. Chalcanthi, part. i. gummi arabici, part. me-
diam, diſſolue in vino, & vnge. Quidam autem hepar capræ melli miſcentes vngunt. Aliud.
Recipe Lycium & liguſtrum, & cum aqua fac collyrium, & vnge. ¶ *De vlceribus oculorum & al-
buginibus.* Vlcera quę fiunt in oculis quæ quidem ſunt ſuperficietenus, nephelia nominant: quę
vero profundum petunt, albugines. Nephelia ergo ſuccus anagallidis expurgat, & ſuccus cen-
taureæ minoris cum melle. Diuturna vero ſubtiliat cedria & æs ſolum diſſolutum in aqua in mo-
dum collyrij. Albugines autem iuuat nitrum diſſolutum diligenter oleo, & vnctum. Aliud.
Recipe ſuccum draconteæ & miſce cum melle crudo, & vnge. Aliud. Fel hirci confrica in
oculo. Aliud. Os ſepiæ combure, & diſſolue cum melle, & vnge. Aliud. Ex ſtercore la-
certæ faciens collyrium cum aqua vnge. Aliud. Felle canis marini vnge, vel raphani ſucco,
vel felle galli. Aliud. Recipe ſuccum malorum granatorum, & pone in vaſe terreo, et coope-
ri cum panno, & pone in ſole quouſque habeat mellis conſiſtentiam: & ei miſce mel ęquale: & cu-
ſtodi, quia inueteratum valet magis, & quando vadit dormitum patiens, vnge oculos. Aliud.
Fel leonis cum melle vnge. Si vero puer paruus habet albuginem, mater infantis mandat am-
* moniacum, & inſufflet in oculum: ſimiliter vngat oculum menſtruo alicuius de cognatione ſua:
B & ſimiliter mater eius incidat paruum digitum ſuum, & ſanguine qui fluxerit, vngat oculum.
¶ *Ad caliginem & nebulas oculorum.* Vnge oculos ſucco foliorum draconteæ. Aliud. Succum
betonicæ cum vino permiſto calido inſtilla. ¶ *De hordeolo.* Ex aqua decoctionis hordei fo-
menta oculos, vel ex cera alba: Vel accipe muſcas, & abſcinde capita earum, poſtea reliquo corpo-
re frica oculum. ¶ *De madaroſi.* Madaroſis, id eſt glabrities: & ptiloſis, eſt caſus pilorum palpe-
brę: curantur autem his. Recipe nucleorum palmularum cõbuſtorum drachmas tres, ſpicę drach-
mas duas, tere & vtere. Aliud. Stibij aſsi, piperis, ana drachmam vnam, ſpicæ drachmas tres.
Aliud faciens ad caſum pilorum ſuperciliorum. Auellanas combure, & permiſce cum adipe vrſi
aut capræ, & vnge. Aliud, quod etiam confert ad alopeciam barbæ. alterci drachmas duas, ſter-
coris muris drachmam vnam. polytrichi drachmas duas, olei irini cyathos quatuor: tere & permi-
ſce cum oleo, & præfomentans vnge. Aliud. Senectam ſerpentis combure, et vnge: facit enim
naſci pilos: vel nigellam tere, & fac ſimiliter. ¶ *Ad ſupercilia piloſa.* Origanum combure, tere, &
applica, prius tamen euelle pilos. Aliud. Lacertam viridem coque in oleo, & poſtquam euul
ſeris pilos, vnge locum. Aliud. Chamæleontis ſeu laureolæ radicem permiſce cum ſanguine
ranæ, & vnge locum. ¶ *Vnctio habentium oculos glaucos.* Glaucos mulierum oculos nigros red-
C dit hyoſciami flos cyaneus repoſitus in vmbra: & tempore vſus permiſtus cum vino auſtero &
inunctus. ¶ *Ad ſuffuſiones.* Theriacam quæ fit ex viperis, permiſce cum melle ſine fumo, &
vnge: conferunt etiam caputpurgia, & purgatio cum hiera, & fomentatio cum decocto fœniculi,
& ſagapenum, & elleborus albus cum melle appoſitus, vel mel cum ſucco fœniculi. ¶ *Ad ægilo-
pes.* Aegilops eſt abſceſſus paruus iuxta magnum oculi angulum, qui ſi negligatur, ſcinditur
vſque ad os: & dicitur ægilops antequam ſcindatur. huic confert glaucium & crocus ſimul cum
ſucco perdicij appoſitum: oportet autem frequenter ea permutare. Aliud. Conchulas cum
teſtis ſuis tere, & appone. Aliqui vero miſcent & aloen vel myrrham. Aliud. Fel porcinum
ſicca, & appone. Aliud. Perdicium cataplaſmes. Aliud. Aegilopem herbam inter fru-
menta naſcentem cataplaſmes. Aliud. Portulacam & thus maſculum appone, prius tamen
ea maſticabis ieiunus. Aliud. Craneum hominis tere, & appone. ¶ *Ad nyctilopas.* Hepar
hirci aſſa, et vnge liquore qui defluit, oculum: iuuat enim duodecies inunctus. ¶ *Ad pediculos ocu-
lorum.* Aqua marina tepida palpebras fomenta.

De paſsionibus narium, & primo de polypo & ozæna. CAP. 13.

D Vitriolum leniens cum aceto vnge. Aliud. Corticum granatorum drach. xvi. fellis tauri,
amomi, myrrhæ, calamenti, praſsij, ana drach. viij. croci, drach. ij. ellebori albi, drach. ij. vtere ſicco.
¶ *Ad fœtorem narium.* Recipe amomi, myrrhæ, roſarum ſiccarum: æqualiter aſſume cum oleo nar-
dino, & vnge: confert autem & vnctio cum hedycroo magmate. ¶ *Ad vlcera narium.* Recipe
lithargyri drach. iiij. rutæ recentis, aluminis ſciſsi. ana. drach. ij. aſſume cum oleo myrtino & aceto.
Aliud. Recipe ceruſæ, drachmam vnam lithargyri, drach. iij. ſcoriæ plumbi, vel plumbi com-
buſti drach. iij. omnia lauentur & aſſumantur oleo myrtino. ¶ *Ad extrahendum ſanguinem de nari-
bus.* Florem graminis appone. Aliud. Rubiam cum oleo accipe, & vnge nares. ¶ *Ad flu-
xum ſanguinis narium.* Corticem oui combure, & accipe de eo partem vnam, & de galla partem
mediam, & inſuffla. Aliud. Lycium appone. Aliud. Aſini ſtercus comburens inſuffla ci-
nerem eius, aut exprimens inſtilla ſuccum. Aliud. Lapidem molarem igniens extingue in
aceto, & da recipere odorem. Aliud. Thus maſculum & aloen aſſume cum albo oui & fac
elychnium, & appone, & ſuperpone pilos leporis. Aliud. Ventoſam magnam pone in hypo-
chondrio ſecundum rectitudinem naris patientis: oportet autem & ijs quę ſtypticant & prohibe-
re poſſunt impetum ſanguinis, vti.}

¶ *Ad nares vlceratas, & polypos, & ozænas.* Spuma nitri attinge, & ad ſpiritus odorem conciliandum, albæ violæ florem nondum ex coliculo delapſum lege, tereq́ꝫ cum aqua, donec mellis craſsitudo fiat. Aliud. Aerugine ex melle decocta locum attinge. ¶ *Ad interiores phlegmonas.* Adipe anſerino cum porri ſolaniq́ꝫ ſucco æquis portionibus diluto interdiu obline. ¶ *Ad narium vlcera cum duritie.* Plumbum tritum vino aqua maris non temperato macera, myrteiq́ꝫ olei, quod ſatis eſt adde ad mellis ſpiſsitudinem. Aliud. Aeris ſquamma ex melle decocta vtere. ¶ *Sanguinem per nares euocantia.* Mentam excipiens melle, & collyrium faciens in nares mitte. ¶ *Ad profluuium ſanguinis è naribus.* Rutam tritam oleo excipito, & intra nares coniicito. Aliud. Gummi ac thus contrita & aceto liquata in nares da. Aliud. Cinerula cypria cum ſucco porri temperata bene facit. Aliud. Spongiam vſtam pici admiſtam, & arefactam linamento inſperſam in nares pellito. Aliud. Acuti iunci florem naribus imponito. ¶ *Ad ſanguinis eruptiones, quæ ſupprimi nequeunt, præſertim cum diutius febricitantibus ſanguis perfunditur.* Pyriôn imponito nonnunquā aridum, nonnunq̄ collyrio oblitum, & craſsitudinem cauis naſi reſpondentem faciens ita immittito: iiſdem & nares & tempora & frontem illinito. Aliud. Diphryges vſtum, & ex aceto tritum ſuperimpone. Aliud. Lanam oui albo madentem admoue. Aliud. Lanam herbæ ſanguinalis, aut ſolani ſucco imbutam in nares dato. Aliud. Ruta ex aceto trita circumponenda eſt, & ſuffienda. Vtendum præterea eſt reprimere cohibereq́ꝫ ſanguinis impetum valentibus, vt cicutam naribus ſuffito, odoremq́ꝫ attrahito: nares etiam digitis comprimito: aut cerato, aut alio quopiam diligenter occludito, quinetiam penis extremum papyro deligato, in mulieribus vero mammarum papillas ſimiliter. Item refrigerare potentibus frontem caputq́ꝫ oblinito, & conſpergito. Præſentiſsimum remedium eſt capiti cucurbitulam affigere, vel etiam frontis venam ſoluere. Sternutamenta quoque plerunque ſanguinem reuocant. Aut herbam bugloſſon, aut aſini fimum ex aceto in nares coniice. ¶ *Ad ſtertentes.* Anethum capiti clam ſubiicito: id & proſilientibus ex lectulo remedio eſt. ¶ *Ad puncta & æram vocatam abſq; cicatrice & vlcere.* Nitro locum detergens reſinam terebinthinam ſuper dato, & per dies quinque dimittito, mox locum ſoluens puncta ſcriptorio ſpecillo perforato: deinde thus nitrum ac mel pari modo miſta, vt cerati craſsitudo ſit, imponito: poſt ſolue, & ablue. Aliud. Ex trito veratro cum pane, aut ex acido lacte ꝑ ſe cataplaſma facito. Aliud. Fici trito cortice illine. Aliud. Staphida agriam, quam herbam pediculariam, quòd pediculos necet, quidam appellant, in cataplaſmatis modum imponito.

Ad alphos, ephelidas, lenticulas, & alias faciei affectiones. CAP. 14.

Cucumeris ſyluatici radicis ſucco trito & cribrato faciem deterge. Aliud. Alcyonio ex vino trito faciem obline. Aliud. Vitem ſylueſtrem contuſam, & vino ægyptio maceratam ſuperdato. Aliud. Erucæ agreſtis radice trita, & ouis felle excepta vtitor, facie prius nitro peruncta. Aliud. Elaterium ex aceto terens, & ad mellis craſsitudinem redigens, ceratoq́ꝫ admiſcens inunge. Aliud. Cinabari ex melle faciem illine. Aliud. Cachrys ſemine trito ipſas lenticulas inunge, & arefactam ablue. Aliud. Syluatici cucumeris radicem, ficiq́ꝫ ſummos ramulos in aceto feruefactos tritosq́ꝫ imponito. Aliud. Veneris vmbilici radicibus ex melle contritis faciem illine. Aliud. Rubia ad maculas à ſole contractas & alphos benefacit, ſi ea trita ex oleo facies inungatur. Aliud. Zôchum amarum terens ex melle faciei imponito. Aliud. Anethi ſemen ex vino vetere tritum & ad mellis ſpiſsitudinem redactum, faciei obducito, atque ita per integram noctem remaneto: ſequenti mane illud remoueto, recensq́ꝫ aliud reponito: eodemq́ꝫ quoque ſemine commanducato ephelidas & lenticulas vtiliter illinito. Aliud. Alba viola ex aqua ad eadem proficit. Aliud. Aphronitrum tritum cum cerato ex tyrrhenica cera confecto faciei ſuperdato. ¶ *Ad alphos & album colorem.* Alcyonium vſtum melliq́ꝫ admiſtum illitum prodeſt: eodem quoque cum erui farina & tritici miſto quammaxime calido faciem detergito. Aliud. Amara amygdala cortice ſpoliata aceto acri excipito, & cataplaſma facito. Aliud. Ocymi ſemen cum gallinaceo aut anſerino adipe tritum bene facit. Aliud. Fœnum græcum ex aceto tritum ſquammulas, ſi illinatur, detrahit. ¶ *Ad ephelidas & lenticulas.* Myrrha & crocus, ſi aqua macerentur, illita iuuant. Aliud. Purpuras, aut vocatas cerycas hoc eſt buccina expiſcatus, in ollulam coniice, & in furnum aſſandas mitte, deinde ex melle tritis vtere. ¶ *Ad faciem albam, & extenta cute reddendam.* Cucumeris ſylueſtris radices in fruſta diuide, & refrigera: deinde aqua elixatis ac tritis in cataplaſma vtere. ¶ *Aliud faciem ſplendidam reddens.* Ex eruo bene olente vino macerato cataplaſma facito. Aliud. Tritici, quod ſemidalin vocant, ſuccum exprimens humidiorem partem abiice, parti illi autem, quæ ſubſedit, oui album commiſceto ad mellis ſpiſsitudinem, atque hoc faciem perunctam oleo deterge: à ſole autem maculatam faciem frigida multa lauato, & per vnum diem facies coloratior redditur * Violam elixans parum aluminis iniice: deinde lixiuim admiſcens ac terens vtere multo inungens oleo, ſic enim facies grati coloris, bonumq́ꝫ odorem os ſpirans efficitur. Cupreſsi atque ilicis taleas vnà feruefaciens decocto corpus totum madefacito. Aliud. Thuris & pede-

rotis

A rotis æquas portiones miſce, & ex melle tere, ita faciem inunge, atq; integrum diem ſic dimitte,
* deinde ablue. Aliud. Lini fecem melli admiſcens ſub ſolem iter facturus corpus inungito, eo
tamen prius nitro perfricto. ❡*Ad impediendam ſolis exuſtionem, & exuſtam faciem ſanandam.* Bulbo
candido trito ex melle inungito. Quod ſi facies citra phlegmonem tumefacta fuerit, nigram ter-
ram ex aqua conterens ſuperdato. Aliud. Alcyonio & nardo gallico ſimul tritis vtere.
{❡*Ad pannum & lentigines.* Draconteæ radicem cum melle cataplaſmes, vel nigellam cũ ace-
to, vel pentadactyli fructum. ❡*Ad faciendam faciem rubicundam.* Rubiam tere & permiſce cum
oleo, & vnge. Aliud. Bulbum amarum terens permiſce cum melle, & vnge. Aliud. Re-
cipe ciceris, rubiæ, thuris, myrrhæ, ana. drach. ij. aſſume cum adipe vituli, & oleo maſticino, &
vnge, & poſt ſpatium abſterge ſpongia calida.}

x tralatio- e veteri.

Ad oris vitia, & primo Ad labiorum rimas. CAP. 15.

Immaturam gallam tritam accipito, & reſinam terebinthinam cum hyſſopo & melle, atq; his
perunge. ❡*Ad altiores ſciſſuras.* Caprinus adeps mundatus proficit. Aliud. Adeps anſeris.
& mel, & terebinthina æquis portionibus addito flore roſarum, hyſſopo arida, & maſtiche, fiat
B inunctio. ❡*Ad oris halitum commendandum.* Vino vetere bene olente, in quo iris maduerit, os
collue, aſsidueq; in ore breui tempore contine. Aliud. Vino pauliſper os ſublue, in quo ſer-
pillum maduerit. ❡*Ad oris tetros abſq; vlcere odores.* Nonnulli meraco vino, cui myrrha admiſta
ſit, os eluunt, atq; rotundum odoratum iuncum terentes, partes oris internas perfricant. perinde
& marmore vſto cum aniſo vtuntur: ita & hordeo cum ſale & melle. Quidam & linteolum
* cremant, & vino inijciunt, atq; ita trito vtuntur, & pumice & nardo & myrrha ex melle. Semi-
dalin quidam & irin cum melle miſcentes comburunt, atq; ita vtuntur: & ex oſtreis purpura &
buccino cum myrrha: cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Commanducant autem
nonnulli domum egreſſuri pini folia, & aqua os ſubluunt. Quidam præterea & aniſum, aut
dulcem radicem, aut irin, idq; genus alia aliquo iter facturi commanducant. ❡*Ad oris vlcera &
putredines.* Melanteria contuſa prodeſt. Ad eadem benefacit oleum immaturum ſeparatim, aut
cum melle propinatum. prodeſt etiam glaucuris vocata contuſa: eius ſuccum ex melle & aqua pa
ribus portionibus ad gargarizandum exhibeto. {❡*Ad fluxum ſanguinis ab ore.* Colluatur os ex
decoctione roſarum in oxycrato poſtquam erit frigida, & tranſglutiatur. Aliud. Gargarizet
patiens & colluat decoctione roſarum frigida, aut extremitatum vitis, aut foliorum lentiſci, aut
C rubi, aut cytoniorum, aut acinorum vuæ, aut rhu. Aliud. Semen roſæ cum maſtiche da ex vi
no ſtyptico bibendum, vel ex vino decoctionis rubi aut roſarum. ❡*Ad oris vlcera.* Gallam in
vino coquens collue os, deinde appone gallam tritam permiſtam cum melle, aut florem roſarum:
collue etiam os decoctione foliorum oliuæ.}

: tralatio- veteri.

Ad dealbandos dentes, aliaq; eorum vitia ſananda. CAP. 16.

Vtuntur autem & huiuſmodi quibuſdam dentifricijs, quæ vnà & gingiuis proſunt, & den-
tes ſplendidos firmioresq; reddunt: terram eretriada vocatam vſtam tritamq; adhibent. hoc val-
de bene ſplendidos dentes reddit: Farina erui lotio ſubacta illine. Aliud. Animalis daſypo-
dis à piloſis pedibus vocati caput vſtum cum fœniculo quamalbiſsimo & ſæpiæ tritis oſsibus ad-
miſcens vtere. Aliud. Cornu ceruino vſto tritoq; vtitor: hoc & dentium dolores tollit, & ex
roſaceo impoſitum capitis dolores diſcutit. Aliud. Pulegio & ſale fricto miſtis ad eadem tri-
tis vtere. Aliud. Ouillo talo vſto ad ſimilia vtitor. Aliud. Hordeo toſto & ſale miſtis tri
tisq; vtere. ❡*Diaclyſma, id eſt lauatio ad vlcera, & dentes titubantes infirmosq;.* Alicacabi radicem vnà
cum malicorio craſsiore elixam imponito. Aliud. Albæ populi, aut verbenacæ radicem acci
D pito, aut eryngij radicem vel ipſam herbam, aut polij radicẽ accipito, & terens apponito. ❡*Ad
concuſſos dentes & dolentes.* Aſini vngulam vſtam tritamq; aceto excipe, & orbiculos faciens re-
pone, ad vſum aceto orbiculum vnum liquato, datoq; ore continendum: illico. n. dolorem ſedat
tollitq;. Aliud. Nigri chamæleonis decocto ſi foueas, dolorem dentium curabis. id & mures
necat. Aliud. Betæ ſucco ſi fiat collutio, confeſtim dolor finitur. Aliud. Alterci radicis
calidiore decocto ſi foueas, dolor quieſcet. Aliud. Rutam, hyſſopum, & myrrham ex vino
tritas ore contineto. Aliud. Si ex verbaſci radice aceto, poſca, aut vino elixa os colluat̃, bene
facit. Aliud. Ex nitro cum oleo facta collutio dolorem pellit. Aliud. Cupreſsi baccis ex
vino & roſa elixis os foue. Quòd ſi dentes oẽs doluerint, cedri liquore os ſi collues, protinus do-
lori ſuccurres. Dens molaris ſi doleat, maluæ vnicum habentis cauliculum radice ſi tangas, dolor
abibit. Dentes dolentibus herbæ muralis radicem, cũ balneas ingrediuntur cõmanducandã præ-
beto, quam ſub molari dente, quoad ex balneis egrediantur, retineto, & dolor euaneſcet. Aliud.
Pyrethri radicula commanducata eodem die fugat dolorem. Aliud. Herbæ pontitidis vocatæ
radix manducata dolorem finit. ❡*Suffimentum dentes dolentibus.* Alcyonij ſuffitu continuo do-
lor tollitur. Aliud. Alterci ſemen ſuffitum dolori medetur. ❡*Vt dentes bene oleant.* Cimo-

liam cum ſale terito, denteſq́; fricato. Aliud. Dentem canis accipito, & in ignẽ conijce, ſuffi- E
tumq́; facito, vt enim iſte crematur, ita dentes confirmat. ℭ *Ad exeſos dentes.* Ad exeſos autem
dentes, atramento ſutorio trito permiſtum piper accipito, aut gallam: Aut ex melle fiſſum alu-
men in cauum dentis inſerito, & dolorem leuabis. Aliud. Linacis lapidem in fruſtula ſeſa-
mi magnitudinem æquantia confringe, & in dentis foramen immitte, illico dolorem ſedat, ſed ex
cera operculum facito. Aliud. Taurinum iecur lento igne frictum dentiq́; impoſitum ſimul
atq; tetigit, dolorem diſcutit. Aliud. Teſtudinis vnguis in maxillaris dentis exeſi foramen
coniectus multum proficit. Aliud. Fel vrſi impoſitum illico dolorem leuat, curat autem etiã
quomodo illinatur. ℭ *Ad dentes motos & labantes.* Teſtudinis ſanguis diu ore contentus den-
tes corroborat. Aliud. Alcyonio indico ex vino trito ſi os colluatur, motus ſiſtitur. ℭ. *Ad den
tes ex ictu concuſſos.* Corallium imponito, & ſatis diu contineto. ℭ *Ad dentium ſtuporem.* Ægro-
tus portulacam mandito. Aut oleo omphacino perungito. Aut amurcam olei in vaſe æneo ad
mellis temperaturam coquito: hac enim vetuſta ſi inungas, valde prodeſt. ℭ *Ad dentes eximendos
ſine ferramento & abſq; dolore.* Fermentum denti circundato, & pauliſper relinquito, mox den-
tem lacertæ ſanguine circunfundito, & excidet. ℭ *Vt ſponte dens excidat.* Pyrethrum aceto mol-
litum ſaleq́; per triginta dies maceratũ denti prius mundo facto circumponito. Aliud. Arte- F
miſiam herbam ex aceto tritam obline. Aliud. Dentem circum ſuffodiens vermiculis, quas
campas vocant, in ſummis braſſicarum aliarumq́; herbarum folijs repertis illine, ab alijs dentibus
cauens. Quòd ſi inferiores dentes eximere voles, illis vermiculis vtere, quæ in inferiore parte il-
larum herbarum reperiuntur. Aliud. Sandaracham ex aceto tritam ſiccari permitte, & ſicca
vtiliter vtitor, prius ſanguinem circum dentem eliciens: ſic.n. pauliſper dimittens, digitis ipſum
eximes. Aut agreſtis cucurbitulæ radicem in foramen dentis conijce. Aliud mœdi immaturi *
radicem arefactam tritam & cretam radicibus dentis circunda, & paulo poſt digitis apprehen-
de, ſequetur enim. Aut æthiopicæ oleæ lachryma affectum dentem tangito. Aliud. Lacertam
agreſtem arefactam, diſſectam, contritamq́; repone, cum dentem circum mundaueris imponi-
to, & paulo poſt attrahito, quoniam ſequetur. Aliud. Vrticæ ſemina cum galbano miſta affe
cto denti circũline, & protinus excidet. ℭ *Ad eximendos ſine dolore dentes.* Herbæ lapę radix ca-
lefacta, & denti appoſita facit, vt ſtatim digitos ſequaẽ. ℭ *Vt dentes digitis euellantur.* Syluestres
cucurbitulas ſcinde, & aceto macera ad mellis ſpiſsitudinem, deinde ferramentum ad ſcalpen-
dos dentes in medicamentum demitte, eoq́; dentem circum ſcarifica, atq; os pauliſper clauſum
haberi præcipe, deinde apprehende digitis dentem & attrahe: abſq; dolore euelletur. Aliud. G
Farinam ex lacte tithymalli adhibe, & hederacea folia ſuper impone, per horamq́; dimitte: fran-
getur enim ſine dolore. {ℭ *Ad albificationem dentium.* Nitrum, os ſepiæ, & os dactylorum
terens vtere. Aliud bonum. Corallum rubeum, pumicem, oſſa dactylorum, oſſa ſepiæ, &
ſal aſſum terens vtere. ℭ *Ad dolorem dentium.* Oleo lentiſci non antiquo colluantur dentes.
Aliud. Colluatur os cum folijs rutæ coctis cum oxymelite, vel colluatur cum aceto ſcil-
litico, vel coquatur in aceto pyrethrum & hyſſopus: oportet autem humiditatem & humo-
rem euacuare.

Ex tralatione veteri.

De morbis gingiuarum. CAP. 17.

Ad gingiuas corroſas recipe florũ roſarum drach. viij. gallarum, drach. iiij. myrrhæ drach. ij. cõ
miſce, & appone. Aliud. Lacte aſinæ gingiuas collue. Aliud. Foliorum oliuæ decocto
os collue. Aliud. Aceto ſcillitico gingiuas collue. Aliud. Rubiginem ferri & balauſtia
ſicca appone. ℭ *Ad gingiuas tumidas & carnis excreſcentiam.* Succũ portulacæ ore detine, vel aquã
ſalitã oliuarum colymbadum, vel oleum ex immaturis oliuis expreſſum calidum vel lentiſcinum
vel melinum. Sicca vero quæ proſunt ſunt, rubigo ferri aut æris, radix ariſtolochiæ, ſemen planta-
ginis, chalcanthum aſſatum, & balauſtia. ℭ *Ad inflammationem gingiuarum.* Collue decocto fo H
liorum oliuæ, & appone gallam. Aliud. Coque in vino cocto folia oliuæ & gallam. ℭ *Ad gin-
giuas denigratas & putridas.* Confert fricatio ex fæce vini vſta: abſtergit enim, mundificat, & albi-
ficat. ℭ *Ad gingiuas ſanguinolentas.* Confert miſsio ſanguinis à cephalica & ſcalpellatio gingiua-
rum. confert etiam ſuccus hyoſcyami vel eius decoctum cum ſapa, ſi retineaẽ in ore. Aliud.
Extremitates lentiſci & balauſtia coque in poſca, & collue. Aliud. Radicem rubi coque in
vino & os collue. vel rhun & gallam coque in vino: & vtere ſimiliter.}

Ad vuulæ morbos. CAP. 18.

Gallam tritam per ſe admoueto digito oleo intincto, aut in cochlearium inijciens applica.
Aliud. Spinæ ægyptiæ ſemen tritum atq; aridum appone. Aliud. Caricas cum oleę folijs eſui
dato. Succum cyrenaicum cum ſale arefactum apponito, prius gargarizatione ex aqua calida fa-
cta. Aut fiſſum alumen vſtum diligenter admotum iuuat. Aut ſtellionem viteis lignis crematum *
imponito, & bene facit. Aliud. Rubi cauliculos ex melle & pice liquida maceratos cir-
cunda. Aliud. Lapidis agerati quaſi nunquam ſeneſcentis florem admiſtum gargarizãdum *
dato.

A dato. Aut braſſicæ ſucco admiſtum alumen fiſſum & gargarizatum mirifice prodeſt. *Vſtorium vuulæ apponendum.* Miſy & calcem viuam æquis portionibus reſina terebinthina excipe, & ſubde, retinendamq; permitte: intra horas tres aufert. Item proficit ad vuæ affectum picis recrementum, quod ex Cilicia aduehitur, cochleario exceptum & ſubditum. Et vuæ acerbæ ſuccus ex melle, aut prædulci vino. Dicitur autem incolumen ſeruare columellam, ſiquis vuuæ acinos quotannis ieiunus deuoret, & nunquam eius partis affectu vexabitur. Iiſdem præterea gargariſmatis in columellæ vitijs vtendum eſt, quæ ad tonſillas affectas deſcribentur: Primum atq; inter initia iube aqua calida os fouere: deinde frigida gargarizare, aut poſca, aut mali punici dulci ſucco ad mellis craſſitudinem decocto & aceto mulſo eliquato: aut dracunculi ſucco gargarizet, & optime proficient. {℃. *Ad vuulam phlegmonem patientem.* Confert glycirhizæ ſuccus cum melle appoſitus & terra ſigillata & fructus ſpinæ ægyptiacæ. Mitiora autem ſunt hæc, gũmi arabicum, tragacanthum, ſarcocolla appoſita.}

x tralatione ... teri.

Ad inflammationes tonſillarum & anginas. CAP. 19.

Id vero benefacit in tonſillarum tumoribus. Myrteas baccas præparantes melle, abſinthio, & dracũculo inungere conſueuerunt. hoc autem medicamentũ illitum, aut cum aliquo gargarizatum mirum in modũ prodeſt. B Quód ſi aliquæ phlegmones reliquiæ ſuperſint, tonſillæq; exaſperatæ ſint, lacte planè calido per ſe, aut cum ſupra poſitorum aliquo vtendum eſt: aut furfuribus aqua elixis, aut mulſa, aut furfurum decocto: aut dulcis radicis, aqua calida farinam ſubigens bis aut ter, ſucco vtere: aut gallinæ hœdiue iuſculo: aut hordeum cortice liberatum vnà cum paſſulis decoque: aut maluæ decocto per ſe vtere: aut vnà cum melle maluã elixa, aut cum lupinis & paſſo & vtitor. ℃. *Ad tonſillarum humores & anginas.* Dulcis radicis ſuccum eliquans vtere. Q; ſi cruſtæ factæ ſint, ad has remouendas, mulſa gargarizandum eſt, aut lentis decocto per ſe, aut cum hyſſopo, aut iride. Vel etiam oliuarum ſalſarum aqua gargarizetur: Aut croci parum & myrrhæ cum modico paſſi inferueſcant: aut ficis elixis hordei farinam permiſce, ſuccũq; exprimens percola, & ſucco vtere: aut ficorum decocto ſinapis modicum adijciens gargarizandum propina, pituitam nãq; detrahit, & phlegmonem diſcutit. ℃. *Ad abſceſſus in tonſillis.* Aliquod ex ijs, quę ſupra comprehenſa ſunt, proficit. Item aphronitro contrito locum tange, interdum autem & florem nitri adiunge: ſeparat enim cruſtas, & abſceſſus attenuat, ſi per collutionem propinetur. Et lixiuio percolato marrubij ſuccus dilutus vtiliter exhibetur: Aut ipſum marrubium in mulſa coctum: Aut rutæ decoctum cum marrubio aut per ſe, aut in mulſa elixo ſubſidio eſt. Item & rutæ C ſuccus gargarizatus, & erui decoctum ſimiliter prodeſt: Aut miſy cum galla immatura miſtum: Aut myrtum liquido alumini ac melli paribus portionibus tritam miſcens illine. hoc remedium non cruſtas ſolum abijcit, verum etiam antiadas à Græcis vocatas glandulas mirifice diſſipat: aut porcelli cruore manus imbuens, ter laborantis collum attinge. Aliud. Cochleas teſta nudatas in ollam inijce: deinde torreas, & in cinerem redigens, puro melle ac leni excipe, atq; perunge. vis eius incredibilis eſt.

Ad interruptam ſubmiſſamque vocem. CAP. 20.

Bulbos duos crudos ex melle eſui dato: auxiliatur & fici decoctum cum thure & myrrha gargarizatum: ad idem facit & ſulfur ignem non expertum in ouis deuoratum cochleariorum duorum aut trium pondere. Aliud. Accipe amygdalas amaras. xx. ſeminis lini aſſi, drachmas quatuor, tragacanthæ aqua maceratę drachmas duas, nucleos pini triginta: melle excipe, & vtere.

Aliud. Pulegij drachmas quatuor, ſeminis lini, piperis, calamenti, añ. drachmas duas: petroſelini drach. vnã: mellis, lib. i. ℃. *Ad eos qui propè ſuffocantur.* Humanum ſtercus in panniculo deligatum & crematum potui dato. hoc etiam ſuffocatis opem fert. Aliud. Et caprinum ſtercus cum melle & liquida pice illitum angina laborãtibus ſumme prodeſt: aut rutæ ſucco & lacte per D ſtrigilem tranſmiſſo laborantis fauces collue: multam enim lachrymam detrahit, & malum leuat. Aliud. Vrina aſſidue gargarizata ſanitatem reſtituit, vnà vero & ſuccum braſſicæ gargarizare oportet. ℃. *Ad puerorum cruſtas in faucibus.* Prius inungito: deinde vinum, in quo ariſtolochia decocta fuerit, gargarizetur: citiſſime curabitur.

Ad oſſa deuorata, aliaque omnia ex gutture excutienda. CAP. 22.

Aquæ & olei parem modum in os fundens contineto, quoad rem deuoratam eijciat, ſiquis comedens aliquid deuorauerit, & ſuffocetur, ex eadem re, quam comedebat, particulam vtriq; auri ſuperimponat ac ſuper caput: res enim deuorata ſtrangulanſq; deſcendet. ℃. *Ad hirudines ex gutture eijciendas.* Marina aqua gargarizetur. Aliud. Olei, aut ſucci cyrenaici magnitudo erui ex vino puro calida potui detur, aut ſuccum anagallidis, aut acetum acre cum thymo propina, poſtea calenti aqua gargarizetur.

Ad diſtillationes. CAP. 21.

Caſeus antiquus in cibum ſumptus iuuat: ipſas enim reſiccat. Oleo veteri nares aſſidue perunge: Aut ſulfure & myrrha contrita cum vino & melle & oleo.

Ad tuſſes

Ad tuſſes. CAP. 23. E

Fici puro vino madefacti & in cibum ſumpti bene faciunt. Aliud. Reſina terebinthina in melle cocta linctui detur, poſtea vinum merum dulce ſorbendum exhibeatur. Aliud pueris magis commodum. Coagulum purum elixum melle comprehende, & exhibe. Aliud. Canem lycurgum vocatum excoriatum epulandum appone. Aliud. Allium ex melle decoctum ſuccurrit tusſientibus. Aliud. Scillam accipito, & eius ſummum excauato, in cauo coniice ouum, locumq́; creta obtege, & aſſans edendum exhibe. ℂ *Ad tusſientes aſſidue.* Hyſſopi faſciculum in aqua ad tertias decoquens, ieiuno per triginta dies calidam potui dato, pueris vero etiam cum caricis. Aliud. Pernam contundens & inſtar farinæ in locum affectum ſpargens, iuuat: Hoc idem & ſanguinis ex ore eiectioni ſuccurrit egregie. Aliud. Sinapi tuſum tritumq́; cochlearii menſura cum vini cyathis duobus deinceps per dies tres bibendũ dato. ℂ *Ad nocturnas tuſſes.* Mentam tritam in acetum coniice, & ſorbendum propina. *Suffitus ad tusſim.* Styracis, maſtiches, piperis, petroſelini, ana, drach. vnam: ſandarachę drach. ſex: baccam lauri vnam: impone carbonibus accenſis, & per calamum æger fumum excipiat.

Ad aſthmaſticos, id eſt ſuſpirioſos. CAP. 24.

Vinum, aut mulſam, vbi ſcilla decocta fuerit, propinato. Facit & pulmo vulpis ſiccatus, & tritus ex vino nigro potui datus. Aliud. Naſturtium album tuſum & melli miſtum lingendum exhibeto. ℂ *Ad ſpiritus difficultatem.* Ouium pilos, qui circum anum ſunt, accipe, hosq́; vſtos ac tritos in paſſo propinato. Aliud. Sulfur ignem non expertum ex vini cyathis quatuor potui dato. ℂ *Ad recta ceruice ſpirantes.* Radiculam ex aqua calida propinato. Aliud. Sedum ex melle tritum linctui dato, aut bulbum, aut abrotonum, aut halicam ex mulſa, aut hyſſopum in mulſa coctum, aut herbam ſtœchada, aut caſtoreum ex dulci vino, aut ſcillæ intranea ex aceto mulſo. F * * *

Ad ſanguinis ex ore profuſionem. CAP. 25.

Symphyti herbæ radice, quanta poteſt, veſcatur, eodemq́; die acetum ne guſtato. Aliud. Terram ſamiam dato, interdum cum ſucco herbæ ſanguinalis, interdum per ſe. Dicebat autem Hippio centaurius, ad ſanguinis eruptionem magnifice proficit vrticę ſuccus ex vini cyathis tribus epotus: iuuat præterea acetum abſorptum præcipue ſcillinum: item & mentæ ſuccus & tragacanthæ ſub lingua contentus.

Ad eos quibus ex aliqua ui interiora ſanguis erupit. CAP. 26.

Accipe vitis cinerem aceto extinctum, plusq́; aceti ſuperfundens eliqua, & per panniculum excola, id modica aqua temperatum propina cochliariorum ſex menſura: hoc & locum ſanguinem fundentem adſtringit, & concretum ſanguinem, deuoratum liquat & excernit, & cruoris profluuium compeſcit: eſt enim ſanguinis in interioribus locis exitus repreſsiuum. ℂ *Ad omne ſanguinis profluuium.* Symphyton herbam ex aceto faciei ſuperdato, ſi ex naribus ſanguis decurrat: ſi ex pectore feratur, thoraci: ſi ex veſica, aut vtero, aut renibus, coxendicibus imponito. G *

Ad ſanguineum ſputum, & tabem vel phthiſim. CAP. 27.

Gummi partem nigram paſſo elixam exhibe ſub lingua continendam ac deuorandam: ad ſputum enim ſanguinis & tusſim gũmmi nigra pars vehementer facit. ℂ *Ad phthiſim non perfectam ſanandam.* Pulmo cerui calamo extractus & areſactus conteratur, ipſius cochlearia tria ex mellis cyathis tribus exhibeantur: deinde paucis diebus interpoſitis iterũ propinetur. ℂ *Ad phthiſicos, & purulenta ſanguineaq́; ſputa reijcientes.* Vtimur ſalito caſeo, eum cum pane eſui dantes, ipſum ita colluentes aqua ter & quater donec aqua ſalſa non reddatur: ipſum deinde charta inuoluẽtes cremamus, damusq́; ſine oleo exiguum mulſi infundentes. Herophilus autem ſalitum caſeum ſolum cum pane exhibet: poſtea vero aquam potandam iubet, dicẽs cum ſal in caſeo aluum perturbat, vinum quidem datum ſoluit. Vtimur & ſcilla toſta cum ſalſamento in ipſa, & vehementer purgantur: item & porro cum pane: Poſtea cum diligenter purgati eſſe videbuntur, ſi infirmiores fuerint, ipſos carnibus & aliis id genus reficimus. Eadẽ ratione vtimur in iis, quę ad purgationem attinent, vbi abſceſſus eruperint. Herba quoque piſcis vocata cum axungia non ſalita eſui data ſanguinem reiicientes ac tusſientes mirifice adiuuat. {ℂ *Ad ſputum ſanguinis.* Iuuat etiam terra ſigillata & trochiſci de charabe, & trochiſci de corallo, & theriaca data in lecto.} H * Ex tralatione veteri.

Ad lateris phlegmonem. CAP. 28.

Radicis corticem in potum exhibe, cuminum, quo in obſoniis vtimur, in aquam iniice & bibẽdam ꝓbe. Aliud. Rutæ colliculos quinq́; contritos quotidie dato: aut herbæ ſtœchadis q̃tũ tribus digitis capi pōt. Itẽ trifolii ſemen, aut panacis radicẽ, aut aiugã ſiľr potui dato. {ℂ *Ad pleuritidem.* Si quidẽ vſq́; ad clauiculã puenerit dolor, mittẽdus ſanguis eſt. Si vero ad præcordia deſcendat, corpus eſt purgandum, & vtendum clyſteribus fortibus: ſi dolor fuerit moderatus, danda eſt aqua mulſa & ptiſanæ cremor aut chondri. In proceſſu vero morbi permiſcendum ſorbitioni calamentum vel marrubium: confert etiam ſemen vrticæ cũ melle. Ad fortiores autem dolores vtendum eſt ſacculis è milio & furfure: vel fomentis ex aqua calida aut oleo in aliqua veſica poſito * Ex tralatione veteri.

A ca poſito vel lana ſuccida infuſa oleo & vino habente ſal. Poſt ſeptimum vero diem & emplaſtro dicto rutaceo vtemur. Multoties autem bulbi cum axungia ſuffecerunt. Dandũ eſt et electuarium quod fit ex pineis & amygdalis amaris, & ſemine lini & amylo. ¶ *Vnguentumm bonum.* Recipe bdellium, coſtum, cauliculos caulium combuſtos & redactos in cinerem, permiſce cum adipe: hoc enim medicamentum præclare diſcutit.}

Ad erigendas diſtendendasq; mammas pendulas ac flaccidas. CAP. 29.

Terram ſcriptoriam capiens & cum melle elixans panniculo illitam imponito à ſummo mane vſque ad veſperam, deinde ſpongiam ex olla ſuperaddito, quoad cataplaſma abduxeris: hoc autem & erectas & turgidas mammas facit. Craſsius autem cataplaſma imponas, ſi vis ipſum efficacius reddere, & gallæ acerbæ vnciam vnam admiſce. ¶ *Vt mammæ plures annos molles ſint.* Ex cicuta caryſtia cataplaſma facito. ¶ *Vt mammæ maiores ne fiant.* Porcellum diſſecans cruore mammas obline, amplius non augeſcent. ¶ *Ad lac ſiccandum.* Cretarium aceto maceratum illitum & impoſitum lac arefacit. {¶ *De mammillis & primo de apoſtaſi mammillarum.* Cimoliam, libanotidem, & oleum roſatum permiſce & appone. Aliud. In principio infunde ſpongiam in poſca tepida, & exprime, & appone, & ſuperliga. Aliud. Palmulas & micam pa-

x tralatione eteri.

B nis tere, permiſce cum poſca, & appone tepidum. Aliud. Coriandrum & pſylium cum ceroto appone. Aliud. Panem & herbam muralem viridem cum ceroto cataplaſmabis per diem. Aliud. Panem cum aqua mulſa vel melle & vino cataplaſmes: ſi vero non tolerant grauedinem mammillæ, perfunde oleo calido & lana ſuccida molli, vel decoctione fœnugræci, vel altheę, vel ſeminis lini. ¶ *Ad attrahendum lac.* Siſamum ex vino dulci da bibere. Aliud. Anethum vel ſemen eius coque cum carnibus, vel cum facientibus lac abundare. Aliud. Porrum coque in aqua & da bibere eius decoctionem, vel porrum tere, & cola, & da aquam bibere. Aliud. Succum fœniculi da bibere. Aliud. Radicem fœniculi & hordeum aſſum coque in aqua, & permiſce butyrum, & da bibere. Aliud. Decoctionem hippomarathri da bibere, da etiam comedere ipſum fœniculum. Aliud. Cardamomum cum vino da bibere. Aliud. Semen agni caſti da cum vino bibere. Aliud. Succum bletæ da bibere. Oportet autem abſtinere ab acutis, & ſalſis & acidis, & oleribus crudis. ¶ *Vt mammillæ remaneant tenſæ diu.* Cyminum terens cataplaſma cum aqua, deinde ſpongiam infuſam in oxycrato ſuperappone & liga: poſt tres autem dies aufer cyminum, & cataplaſma mãmillas cum radice lilij & melle, & dimitte tribus diebus: & hoc fac ter in menſe.}

C *Ad fœtidos ſudores, & alarum tetros odores.* CAP. 30.

Aſaro alas ſubline à balneo & ſummo mane quotidie aut alumine liquido perunge quotidie, aut ocymi ſemine ex vino & melle illinito: hoc odores fœdos alarum diſcutit: Aut puluerem tenuem admoue.

Ad vitio ſtomachi laborantes. CAP. 31.

Cedri liquoris cochlearia duo, olei immaturi cyathum in vnum miſcens ſorbendum dato: id om-

* nem dolorem funditus tollit. eſt autem Serapionis, fidemq; hominum ſuperat. Aliud. Aniſum in panniculo ſucci plenum deligato, & in aquam calidam conijcito, & ſorbere iubeto. ¶ *Ad imbecillos & nauſeantes.* Mentæ colliculos duos aut tres mali punici dulcis ſucco atque aceto inferuefaciens ſorptui dato. Aliud. Sambuci tenera folia ex munda aqua ſi bibantur ſupra fidem proficiunt. ¶ *Ad morſus ventriculi ſine bilis vomitu.* Tragoriganum in aqua pari modo macerans ſorbendum exhibeto lactis faciens temperaturam. ¶ *Ad ſtomachi imbecillitates.* Sinapi frictum ex aqua tritum & potum bene facit. ¶ *Epithema ad ſtomachi præcordiorumq; vitio laborantes.* Fe-

* cẽm aridam cerato myrteo, aut roſeo excipe, & vtere. ¶ *Ad ſingultum.* Cum ſemel ſingul-

* tum ſenſit, digitum tuum ſiniſtræ manus, quem ſalutatorium vocant, ter ore contineto: aut ace-

D tum ei ſorbendum dato: aut cuminum, & alicam: aut vomat, & ſingultus ſedabitur: aut ſpiritum contineat: aut ſternutatione vtatur: aut rutam ex vino bibat: aut micam panis aceto madentem bibito: aut porcelli oſsiculum manu atterito: Singultus quoque terror incuſſus finit. {¶ *Ad dolorem ſtomachi.* Caſtoreum da bibere cum oxycrato, & ſi eſt ventoſitas cauſa, coque in oleo cyminum, & ſemen dauci & petroſelinum, & vnge: & ſi eſt frigiditas, coque in oleo baccas lauri & rutam & nigellam & ſemen fœniculi. In immoderatis autem doloribus fac fomentationem cum milio. Confert etiam ventoſa magna in vmbilico poſita. ¶ *Ad debilitatem ſtomachi.* Confert oleum de ſucco citoniorum. Aliud. Maſtiches, ſtyracis, an. partes. ij. abſinthij, œnanthes, añ. partes tres: olei malini partes quatuor: vini quod ſufficit: roſarum partes duas: hæc linita aſſume ex purpura, aut lana, & appone ſtomacho.

x tralatione eteri.

Ad choleram & vomitum, & voluulum & vomitum ſtercoris. CAP. 32.

Vinum olbinum in cholera ex vſu eſt. ſtomacho enim commodat, & ad ventrem bene facit. ¶ *Ad vomitum comprimendum.* Herbæ ſanguinalis ſucco cibos inficito. Aliud. Abſinthium in aqua ad tertias decoctum potui dato habitum ægroti conſiderans: centaurium præterea, aut thymum, aut nigras myrti baccas ſimiliter exhibeto. ¶ *Vt facilis ſit vomitus.* Sanſuci folia

eſui

eſui dato. Aliud. Lixiuio percolato oras poculi oblinito. ¶ *Ad voluulum mirum auxilium, & ad ſtercus vomentes.* Ita facito: oleum, in quo anethum decoctum ſit, bibito: quoad autem elixatur: ægrotum in calidam aquam demitte, & ab olei potu calidas micas eſui concedito. ſeruabitur enim etiam ſi iam ſtranguletur. hoc ego principem in noſtra Aſia ſeruaui. ¶ *Ad eos, qui crebro vomunt.* Rhun & cuminum in vnum contundens da ex aceti mulſi cyathis ſex vnciam in potum. ¶ *Ad cholera vexatos valde efficax.* Menta ex vino ſumpta, ſi febris abſit, herba quinq; folia arida trita ex vini cyathis ſeptem, aut ex aquæ calentis cyathis duobus pota ſtatim dolorem leuat. Aliud. Cochlea cum teſta contuſa potui danda eſt. ¶ *Ad ſupprimendum vomitum.* Foliorum & capriolorum vitis ſuccus cum polenta ieiuno in potum detur ex aqua cochlearij pondere. Aliud. Panacis obolum ex vino & oleo calido propinato.

Ad iecinoris vitia. CAP. 33.

Petroſelini ſeminis cochlearium, menta inſperſa & epota proficit. Aliud. Herba fumaria vocata in ſuccum ſoluta, & in paſtillos redacta aridaq; indolentiam præbet, ter autem ex aqua pota liberat. Aliud. Lupi iecur denarij pondere ex paſsi ſextario exhibitum bene facit. Aliud. Piperis albi grana nouem, & myrrhæ quod auellanæ magnitudinem æquat, omnia vna contuſa ſereno cœlo alternis diebus exhibeto ter aut quater. Aliud. Equi iecur penū cedrino reponito, deinde chio vino & aqua dilutum exhibeto: quibus enim iecur vlceratum eſt, ne amplius exedatur, efficitur. Aliud. Maluæ ſuccus ex melle potus iecinoroſis medetur. Aliud. Haſtulæ regiæ radix pota iecinoris dolores leuat. Aliud. Alba viola pota confeſtim iecinoroſos dolore liberat. Epithema iecinoroſis commodum. Laſerpitiū contuſum veteri axungia comprehende, & linteolo illitum ſuper impone. Aliud. Fico in mulſa decocto & trito abſinthium contuſum quamplurimum admiſceto, & vtitor. Aliud. Braſsica cruda ſuperdata iocinoroſis celeriter opitulatur.

Ad arquatos. CAP. 34.

Radices acanthi, quod Romani tricardumæam vocant, virides tres, aut aridas quatuor in aqua decoquito, donec dimidium relictum ſit, & expreſsis radicibus aquam potui dato. *Ad auriginem valde efficax medicamentum, & longa experientia comprobatum.* Raphanos virides cum folijs contunde, & vnius, duorum'ue ſuccum ex vini cyatho vno exhibeto: ante balneum vero, ſi ieiunus fuerit, prooinato, & in calidum ſolium deſcendere iubeto, videbis enim auriginem aquæ ſupernatantem. quòd ſi contumacior ægritudo fuerit, ſuccum bibere iubeto: aut anchuſæ radicis aridæ cochlearia duo accipiens ex aquæ cyathis tribus potandam dato: aut ſulfuris ignem non experti cochlearia quatuor ex vino, aut herbæ ſabinæ vnciam ex mulſo. Ego ſanè & hoc vtor vehementer faciente, aphronitri vncias duas in vini aminæi cyathis duobus macerans, ſub diuoq; noctem integram exponens do ieiuno potandum, idq; facio per tres aut quatuor continuos dies, & ſanitatem reſtituo. Aliud. Herbam hypericon & adianton aquæ incoctam potandam offeras. Aliud. Myricam ex aceto tritam potui da: arquatos curat. Regio morbo affectum in balneum abducens, & in ſolium deſcendere iubens iunci odorati vncias duas ex vini mulſi cyathis tribus potui exhibe: diſcutiet longam auriginem, & liberabit. Aliud. Herba rubia vtere in quotidiano victu abſque carne ſuilla, ipſam contundens & cribrans da vſque in ſextum diem cochlearium vnum ex vini quatuor cochlearijs: deinde ſemper ſubtrahens dato vini cochlearia nouem, deinde ſeptem, poſtea quinque, deinde quatuor, deinde tria. quòd ſi triceſimo die fuerint aliquæ morbi reliquiæ, eadem exhibeto ſimilem ordinem ſeruans. Aliud. Chamæmelum ex aqua potum arquatum pellit, & iecinoroſis vehementer auxiliatur. Aliud. Radicula ex melle & lacte pota medetur. Aliud. Aſelli, hoc eſt centipedæ ſub aquarijs vaſis repertæ tritæ ex mulſo potæ regio morbo liberant. Aliud. Serpillum aquæ incoctum & potui datum auriginem ſubmouet. Aliud. Sulfur ignem non expertum menſura vnius cochlearij, aut duorum ex vino potum arquatum curat. Aliud. Ferri ærugo cito liberat. Aliud. Capreæ ſtercus aridum tritum cribratum cochlearij menſura ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe: febricitantibus autem ex aqua eandem portionem. Aliud. Vrſini fellis quantum græcam fabam æquat, exhibeto, deinde aquam ſuperbibito. Aliud. Sabinæ cyathus ex mulſo potus hoc morbo liberat. Aliud. Thus aquæ incoctum propinato. Aliud. Terreſtrem lumbricum tritum potui dato. Aliud. Ariſtolochiam ex aqua exhibeto. Aliud. Cichorij ſucci cyathos quatuor ſi biberit, ſanabitur. Aliud. In medium balnei conclaue deſcendere iubeto, vt ſudet, & egreſſus ſanus erit. Aliud. Stercoris canini albi cochlearium ex vini optimi cyathis tribus per dies decem propinato: hoc idem ad colicos dolores & inflationes pariter proficit. Medicamentum ad morbum regium, quod in nares fundi debet. Elaterij quantum fabæ grecę amplitudinem æquat, muliebri lacte liquatum in nares fundatur. Aliud. Nigella aquæ incocta in nares coniecta in balneo auriginem detrahit.

Ad lienoſos. CAP. 35.

Rumicis agreſtis radix tundatur in pila, & tritæ ſuccus exprimatur, & per tres dies ſinguli cyathi

A thi bibantur. Aliud. Panacis radix contuſa cochlearij menſura ieiuno ex aqua calidæ cyathis tribus exhibeatur. ¶ *Ad lienoſos cum præduro tumore.* Capparis radicis corticis vnciam accipe, aceti ſextarium ſemis, aquæ ſextarium integrum decoque ad tertias: propina à cibi perfecta concoctione cyathum vnum duos'ue, & hoc per interualla facito. Aliud. Hederæ foliorum aceto incoctorum & contuſorum ſuccus expreſſus robuſtis purus potui detur: ſed delicatioribus, aqua dilutus: antequam bibant autem ipſos concitatius ambulare cogito. Aliud. Centaurij tenuioris, quod iam conſenuerit, in pila contuſi cochlearium febre carentibus dato. Aliud. Leporinus lienis recens ita deuoratus, vt ne dentibus attingatur, lienoſos magnifice iuuat: ignoret autem laborans quid deuorauerit oculis faſcia velatis. Idem facit & catellorum nondum viſum adeptorum lienis perinde in ventriculum tranſmiſſus. Aliud. Venatorij canis catulum aridum tritum modico nardo adiecto ieiuno exhibe. Dicebat autem Marcellus id quoque ad lienoſos vehementer facere, ſi cardamomi cochlearium vnum aut duo ex aceti ſcillini cyatho vno duobus'ue ieiuno dentur, idq; per tres dies continuos facito. Aliud. Radices hederæ molles elixæ ex vino bibantur, aut crudæ contuſæ ex vino itidem. Aliud. Aſini ſtercus aridum aceto diſſolue, & per linteolum excolatum potui dato. Aliud. Raphani ſuccus ex oxymelite ma
B ceratus per tres dies accipiatur, ſingulis diebus cyathi bini: lienem attenuat. Aliud. Ferri recrementi cochlearium ex poſca potui dato. Aliud. Irin longam aceto incoque, & acetum pro
* pinato. Aliud. Elcorodani cor potui eſuiq; exhibeto. Aliud. Muxin ex aqua elixum, ſi aridus ſit, ſuccum propinato, muxin vero dicitur lingua cappadocica. Aliud. Stœchadis triti cochlearium & vini lentiſcini cyatho bibatur. Aliud. Ammoniacam guttam ex aceto tritam ieiuno exhibe cyathi menſura. Aliud. Muris lienem, & piperis grana ſeptem in fico torreas, & clam epulanda exhibe. *Epithema ad lienoſos.* Lapidem aſium in veſicam bubulam conijcito, & aceto acri madefactam lieni ſuperimponito, ipſum comminues. Aliud. Glādem, qua vnguentarij vtuntur, ex aceto maceratam, & ad cerati craſsitudinem redactam imponito.

Aliud. Vulpis lienis ſuper locum alligatus lienoſos morbo liberat. Item hœdi lienis impoſitus lienem digerit. Aliud. Syluestris braſsica, ſi ex ea cataplaſma fiat, lienoſis medetur. Aliud.

Perſici arboris folia eodem modo impoſita bene faciunt. Aliud. Myricæ ſemen aceto incoctum, tritum atque ſuperdatum iuuat. Aliud. Ammoniacam guttam aceto maceratam linteolo illitam impone. Aliud. Crocomagma aceto maceratum, & ad cerati temperaturam redactum imponito: non amouetur, quoad ex toto ſanauerit. Aliud. Capparis radix curioſe tri
C ta & linteolo illita ac loco impoſita eodem die opem tulit. ¶ *Ad lienoſos.* Radicis capparis corticem in aquæ libra, & aceti ſemilibra incoquito vſque ad tertias, & potandam præbe ſexquiunciam. Aliud. Hederacea folia aceto inferuefacta contunde, & humorem exprime, ac robuſtioribus ipſum præbeto: delicatioribus autem aquam admiſceto, ſed prius ipſe ambulato, atque ita bibito. Aliud. Capparis radicem tuſam & aceto mulſo incoctam ieiuno potandam præbeto. Aliud. Accipe cupreſsi baccas, & valide conteras, & erui farinam quamtenuiſsimam in acetum mitte, & vſque ad emplaſtri temperaturam decoque, lieniq; per triduum impone: poſt tertium diem ſolue, & emplaſtrum aquæ plenum inuenies. Aliud. Ammoniacam guttam in ſcillino aceto per triduum demerſam ac læuigatam panniculo illine, atque impone, neque amoue, quoad emplaſtrum decidat. Aliud. Folia ſycamini mori refrigerata & arefacta in vmbra terito, & aridum medicamentum facito grammariorum quatuor pondere, & cum pauco pipere & caryophyllis, & ex vino mero calido, cum deſcendit in balneum, potui præbeto.

Potio ad aquam inter cutem, vt ea per lotium eijciatur, CAP. 36.

Aeris vſti quantum fabam ægyptiam æquat, fimi columbini vnciam, vini cyathos tres exhibe: eſto autem vnica potio. Aliud à nobis in multis comprobatum. Tithymali characiæ vocati ra
D dicem pro ægroti viribus eſui dato: ſtatim enim largiter aquam ducit. Aliud. Granum cnidium tuſum & cribratum melle comprehende, vt ſordium craſsitudo fiat, & cochlearium plenum ex vini mulſi cyathis tribus & modico aquæ calidæ ad lactis temperaturam, aut ex ouo ſorbili propinato: plurimum enim aquæ deijcit. Aliud. Hebuli radicum ſucci cyathi duo, vini tantundem in vnum miſti & exhibiti liberant abſque ſtomachi ſubuerſione. Aliud. Graminis decoctum potui datum vrinam citat. Aliud. Solani ſucci cyathi quatuor, mellis cyathi ſexdecim in potum ſumpti benefaciunt. Aliud. Hyſſopum, & hirci lotium ex paſſo potum vrinam mo
* uet, perinde & ſi caprini copiam habueris. ¶ *Epithema ad hydropicos.* Hēteram crematam diligenter in modum cataplaſmatis impone. Aliud. Raphanos aquæ incoctos, quoad teneritate flacceſcant, accipe, deinde hordeacea farina adiecta miſce: decoque, & cataplaſma facito.

Ad vmbilicos procidentes. CAP. 37.

E {Gallas combure vel tere, & permiſce cum cortice thuris, & albumine oui, & appone.} tralatione vt i.

Ad tormina & ventris dolorem. CAP. 38.

Ariſtolochiæ radicem in vino potui dato: ad tormina, ſingultum, capitis dolorem, & partus difficultatem bene facit. Sternutatio ad tormina & omnia interna vitia proficit. Aliud. Lychnitidis

nitidis herbæ radix lota, dulci vino incocta deinde percolata & pota magnifice prodeſt: ſin minus autem, cibis tuis adijce modicum caſiæ & olyræ non contuſæ. E ¶ *Ad tormina inteſtinorum & ventris.* Cumini fricti & contriti cochlearium vnum duoúe ex aquæ cyathis tribus potandum eſt, & aduerſus inflationes acetum feruefacito ac refrigerato: poſtea apij ſemen tuſum admiſceto, ac iterum acetum feruefacito, ex eoq́; potionem dato. Aliud. Irionem herbam ex aqua tritam potandam dato. Aliud. Ex lampro, quod ſatis eſt, tritum ex aceto ieiuno exhibe.

Aliud. Laurum commanducans ieiunus ſuccum deuorato: partem commanducatam vmbilico imponito: illico tormina finientur. ¶ *Medicamentum ano immittendum alui purgatorium.* In fel tauri lanæ hapſum intingito, anoq́; immittito. Aliud. Gallicum ſaponem lana inuolutum ſubmittito, aut liquidum alumen potius. ¶ *Ad inteſtinorum tormina.* Lentem teneram contuſam cum rubi radice elixam imponito, ac eſui dato. Aliud. Flores mali punicæ domeſticæ acido lacti incoctos contere, & oleum eodem modo infunde, & edendos appone. Aliud. In milium contuſum elixum, vitulinum adipem infunde, & quampinguiſsimum calidiſsimumq́; ſorbendum exhibe: poſtea gelidiſsimam aquam ſorbeto & confeſtim erit incolumis. Aliud. Gallæ interiorem partem tritam ac læuigatam accipito, farinaq́; admiſta & oui albo paſtillos effingito, atque aſſos frangito, vinoq́; non ſalito madefacito, & eſui dato. F ¶ *Medicamentum ad torminoſos, ventriculoſos, & læuore inteſtinorum laborantes, quod per linctum accipitur.* Laſerpitij ramenta melli commiſcens linctui dato. Aliud. Ouum, mel, vinum, mali punici putamina pari portione in vnum miſcens frigito, & piperis modicum inſpergito, ac potionem dato: vehementer facit. Aliud.

Oua tria accipiens in aceto conijcito, ac ita per triduum macerari ſinito: deinde ſimilaginis modicum capiens cum tribus ouis ſubigito: mox aſſans, & meraco vino madefaciens exhibeto.

Potiones ad torminoſos & ventriculoſos & læuorem inteſtinorum. Vinum aſtringens, cui rhus obſoniorum vſq; ad tertias incoctus ſit, potandum iubeto, quibus ventriculus male ſe habet. Aliud.

Vinum auſterum, cui galla incocta ſit, illi potui pro viribus concedito, quorum ventriculus fluctione vexatur. {¶ *Ad tortiones & dolores ventris.* Da cyminum maſtichare, & tranſglutire. Ex tralatio veteri.

Aliud. Charthamum & fœnugræcum tere, & coque, & da decoctionem bibendam. Aliud. Baccas lauri ſiccas & excorticatas tere, & da bibere cochlearia nouem. Aliud. Serpyllum terens da cum vino bibere. Aliud. Decoctionem ſampſuci da cum vino bibere. Aliud. Eringij radicem da cum vino bibere, vel decoctionem ſpicæ vel caſtoreum. *Ad colicam.* Spolium ſerpentis in vaſe æneo frigens cum oleo quouſque comburatur, diſſolue ipſum in illo oleo, & vnge ex eo cum tuo digito.} G

Ad ventris profluuium. CAP. 39.

Callitrichi ex aqua decoctum potui dato. Aliud. Stœbēm, qua ad teſtacea vaſa vti ſolent, ſpinis aſperam, in pila contundito, & aquæ incoquito: & aquam in dolore ventris abſq; vino propinato, cum febrim habent: cum febre vacant, vinum commiſceto. Aliud. Nucum putamen, quod nucleos includit, tritum ex aqua potui dato cochleariorum trium menſura. Aliud. Cornu ceruinum mollius vſtum cum gallæ pari portione in potum dato. Aliud. Rumicis ſemen contritum & potioni cibo'ue inſperſum optime facit. Aliud. Nucum internum illud, quod inſtar columellæ eſt, & capitum papaueris, quod veluti operculum eſt, pari portione ex vino exhibeantur. Aliud. Quernas glandes contuſas et diutius cribratas, vt polentam in vinum auſterum ſpargito, potionemq́; concedito. Aliud. Carabi teſtas frictas & tritas ex aqua porrigito.

Aliud. Struthocameli ventriculus & aliarum auium ſimiliter cochleariorum duum menſura ex vino potus febri abſente, præſente vero, ex aqua. Aliud. Thuris grummis fabæ magnitudinis in vini nigri cyatho vno, ſolani ſucci cyathis duobus eliquatus in potum detur. Aliud. Gummi albi cõtuſi vnciam ex vini nigri cyathis ſex bibito: ad idem ano impoſitum facit. Aliud.

Cochleam aphricanam ſumens in eam liquidam picem infunde, & calefactæ carnem exime, & H in anum bis aut ter immitte. Aliud. Serpentis ſenium, hoc eſt ſpolium, in vaſe æneo ex oleo frigens, quoad in carbonem vertatur, cõtere, & digito in oleum intincto anum perunge. Aliud. Herba ſacra inferius foueto, aquam ne attingito. Aliud. Beta ex aceto contuſa, & cataplaſmatis more à ſuperioribus ad inferiora vſque impoſita torminoſis magnifice prodeſt. Aliud. Corũorum oſſa contuſa ventri illinito. ¶ *Ad dolores torminoſorum.* Malum cotoneum aſſum cum cerati roſei pari portione impoſitum illico dolorem leuat.

Ad laxioris inteſtini, quod colon vocant, dolores. CAP. 40.

Oſtreorum teſtæ crematæ & tritæ potui dentur, duarum ligularum modus ſit ex calentis aquæ cyathis tribus. Aliud. Thymum cretenſe aquæ vſque ad tertias incoctum ex attico melle propinetur. Aliud. Sacram radicem tenuem in aquam mitte, & ad dimidias elixa, decoctum per quinque dies potui detur, & morbo liberat: hoc in multis probatum eſt. Aliud. Viridis menta elixa per triduum exhibeatur, & nunquam dolebit. Aliud. Lauri ſummitates teneræ ligneæ eſæ per triduum liberant: ollula vero, vbi menta incocta ſit, caue ne per triduum illud terram attingat. ¶ *Ad interſeptum.* Fraxini ligni ramentorum cyathus triduum potui datus ſani-

A tatem reſtituit. Aliud ad multa faciens. Cucurbitulam ſylueſtrem alexandrinam excauatam non ferro, & expurgatam in vini Coi ſextarium mitte, & feruefacito, vinū poſtea ad temperatum calorem reuerſum bibito, & deambulato: & dolore ſolutus erit. Detrahit multa excrementa hæc potio, ſalem autem, ne nauſeet, ore contineto: bene facit & ad coxendicis dolores. ℭ *Medicamentum ad coli dolores ano immittendum.* Opium hiſpanum lactuca excipe, & in peſſum redactum ſedi immitte. Aliud. Allij nucleolum lixiuio calefactum ex inferiore parte indito, & arido ſtercore detracto ſaneſcet. Aliud. Si coli dolore tentatus dormientem canem expergefecerit, & in locum, vbi canis dormiebat, meierit, ſtatim dolore leuabitur, & canis morietur. ℭ *Remedium colicis & inflatis exterius imponendum.* Cerato liguſtrino laſerpitium comprehende, & impone, ego vero & modicum caſtorei admiſceo, & efficacius redditur. ℭ *Ad tormina.* Græcum cuminum manducato ac deuorato. Aliud. Cnici contuſi & fœnigræci elixi ſuccum potui offer. Aliud. Pectinem in aqua calida madefactum & ablutum propina. Aliud. Baccarum lauri aridarum corticis cochlearia nouem in potum dato. ℭ *Ad omnes inteſtinos dolores.* Ex inteſtinis dolenti ſi quis pedes lauerit, & ex aqua ea potui dederit, dolor confeſtim euaneſcet.

Ad inteſtinorum ſciſſuram. CAP. 41.

B Ægyptiæ ſpinæ radicem & carnes hœdi capræ'ue cum pilis & corio capiens terito, & ſimilagini commiſtas cæpas vino temperatas potionem facito: eadem radix & phlegmone pulmonum laborantibus in potu auxiliatur: eadem ſuſpenſa tertiana febri & quotidiana liberat, & ex oleo pota vulneribus medetur.

{ *Ad renum & coxendicum dolores.* CAP. 42.

Recipe farinam iridis & acetum potens, & permiſce eis reſinam pini & lupinos & pyrethrum, & terebinthinam & ſulfur & nitrum & baccas lauri, & miſcens omnia cum melle appone. }

ℭ *Ad coxendicis dolores purgatorium.* Tithymalli ſucci guttas quinque in ficum inſtillato, & eſui dato, purgat.

Medicamenta, quæ exterius impoſita aluum ducunt. CAP. 43.

Granum cnidium cortice liberatum cerato comprehende, & ventri puerorum ſuper vmbilicum imponito. Aliud. Felle tauri vmbilicum perungito. Aliud. Suillus talus vſtus tritusq́ꝫ ex aqua potui detur. Aliud. Herbam anthemin, hoc eſt, chamæmalum ex oleo terito & inungito, ſtatim dolor finietur. Aliud. Reticulum, cuiuſmodi volueris, de mulieris capite detractum capiti laborantis imponito, ſanitatem ei reſtitues: melius fuerit autem, ſi prius calefactum C reticulum impoſueris. Aliud. Coriandrum vſtum, oleo maceratum vmbilico ſuperimponito, & lana contegito.

Ad vrinæ difficultatem & calculos. CAP. 44.

Scorpij vſti edantur, illis autem qui forſitan abhorrerent, cum adipe miſti, toſtiq́ꝫ clam & citra ſuſpicionem exhibeantur: mirifice proſunt. Calculus etiam per vrinam redditus oliuæ nucleo ſimilis cōtritus & igne candens, ſi bibatur, eos, qui in veſica ſunt, calculos exterit. Felis iecur vſtum tritumq́ꝫ ita, vt bibi poſsit, calculoſis remedio eſt. Iaſpis quoq; lapillus potui datus veſicæ calculos diſsipat. Aliud. Vmbilici veneris radix elixa & trita vnciæ pondere in diem ex diluto vino bibatur, ad renum calculos vehementer proficit. Aliud. Succi vuæ immaturæ, & rufæ hederæ corymborum par modus ex albo vino teratur, ſucco illinito mictus difficultate male habitos.

ℭ *Medicamen exterius calculoſis imponendum.* Vrina reddita butyro veteri remollito penem oblinito, & cubitum eunti lana apponatur per triduum. ℭ *Epithema vrinam proritans.* Calamintham cum aceto & pipere cerato colligito, & vmbilico ſuperdato. Aliud. In ſanſuci decocto deſideat. Aliud. Herbam perdicion, id eſt parietariam oleo incoctam ſuper locum veſicæ imponito. illico vrina decurret. ℭ *Ad calculoſas.* Montana triſago mulſæ incocta potanda offeratur. D hoc remedio Samius Priſcus vtebatur. Aliud. Albæ hederæ corymbi ex vino poti lapillos confringunt. Aliud. Salicis folia tuſa ex vino auſtero tantiſper accipiantur, dum ſanitas reſtituatur. ℭ *Ad eos qui inuoluntariæ vrinam reddunt.* Galli guttur vſtum ligulæ menſura ieiuno ex aqua propinato. Aliud. Leucanthemi flores ſeptem tritos ex aqua potui dato. Aliud. Leporis teſticulum aridum minutatim conciſum ex vino odorato potandum offer. Aliud. Cimices tres contuſos ex vino auſtero propinato per nouem dies. Aliud. Calaminth†am & myrrham ex aqua ante cœnam potui dato. Aliud. Anſerinas linguas per triduum quoque die vna, edendas apponito. Aliud. Rutæ ſyluaticæ ſemen per triduum eſui dato. Aliud. Ipſius penis cimolia ex muralis herbæ ſucco oblinatur. ℭ *Ad difficultatem mingendi.* Rhun & corymbos hederæ rubeæ tere ex vino albo, & vnge partes quæ ſunt ſub vmbilico patientium dyſuriam. ℭ *Ad ſiſtendum exuberantiam vrinationis.* Accipe pelliculas quæ ſunt in ventre gallinarum, & ſicca in ſole: & recipe ex eis drachmam vnam è thure maſculo & glande ſicca & balauſtijs & galla, ana, drach. iij. tere & da ex eis ieiuno cum melle roſato & aqua frigida.

Ad fœminarum vitia, & primo ad conceptum. CAP. 45.

Caricas ieiuna cum oleæ folijs edito. Aliud. Ruminantis pecudis ſpumam digito ſumens

ex vino

ex vino in potum exhibe. Aliud. Naſturtium tritum ex aceto per quatriduum edito, poſtquam corpus mundatum fuerit. Aliud. Vulpinum ſtercus in peſſo apponatur, & loci muliebres ſublinantur, atque ita venere vtatur. Aliud. Artemiſiam tritam apponito, inũge autem muliebre pudendum gummi, cum à purgatione menſtrua tertius fuerit dies, & concipiet. ℭ *Vt mulier marem generet.* Alba faſcia puerili dextrum pedem ligato, & coeat. ℭ *Vt fœminam.* Nigra faſcia ſiniſtrum pedem. ℭ *Vt mas concipiatur.* Anſerino adipe & reſina terebinthi loci perungantur per biduum, tertio die cum viro coniungatur, & marem concipiet. ℭ *Vt mas gignatur.* Vir ſiniſtro teſte ligato venere vtatur: Vt fœmina dextro. {ℭ *Ad conceptionem.* Matricem leporis ſicca & tere, & da bibere quando fuerit à menſtruis purgata. ℭ *Ad difficultatem partus.* Chamæpyteos & aſphaltum pone ſuper carbones, & ſuffumiga, vel appone. ℭ *Ad extrahendum fœtum mortuum.* Fellis tauri quantitatem amygdalæ diſſolués in vino lymphato da cochlearia. ij. bibere, & emittet confeſtim. Aliud. Lycium crudum trito caule iunge cum cedria, & calefacias, & da bibere ieiuno. Aliud. Artemiſiam coque in melicrato & da bibere. Aliud. Super lapidem quem mordet canis quando proijcitur in eum, poſitum in ſolo tranſeat mulier, quæ patitur difficultatem partus. ℭ *Ad educendum menſtrua.* Praſsium, nepitam, rutã, corticem, celſi, ana, drach. iij. coque in vino aut aqua, & da bibere. Aliud. De aqua qua diſſoluitur fermentum vetus quando fit panis, da bibere. ℭ *Ad dolores matricis.* Pæoniæ radicem da bibere vel radicem iridis, vel ſeminis pæoniæ granula. xv. vel polycariæ aut vrticę ſuccum appone, vel folia meliſſæ cocta in vino. Aliud. Recipe rutam viridem, & tere, & cum butyro & adipe porci fac vnguentum. *Vt mulier corrupta appareat virgo.* Recipe gallarum immaturarum, liguſtri, xylocaſię, roſarum ſiccarum, piperis albi, grani gnidij, ana, hexagium vnum, tere, & prælauata matrice apponat iſta: confert autem & ſemen lapathij acuti tritum & appoſitum.}

Ex tralatio- veteri.

Margin letters: E (first line), F (line "ſi, ana, drach. iij. … fermen-").

Notæ maris & fœminæ in vtero. CAP. 46.

Apium inſcia muliere ſuper caput imponito, quodq́ꝫ primum voce protulerit, aut marem, aut fœminam, illud pariet. incorruptæ veritatis hoc ſignum eſt. Aliud. Grauidæ mulieris vrinam accipiens duas foueolas facito, in vnam hordeum, in alteram triticum conijcito, deinde vrina conſpergito, atque ita demum terram ſuperiacito, ſi prius triticum expullulauerit, mas parietur, ſin vero hordeum, fœmina.

Vt fœtus retineatur. CAP. 47.

Lapis aetites appendatur. Fœtum quoque & lapis ille retinet, qui in piraſtro adnatus inhæreſcit. iſte ſimiliter penſilis geſtetur. Et maluæ agreſtis radix, quam epiboſcon nominant, appẽſa. G
Sardonius etiam lapis retinet fœtus vſque in finem: ventri autem eum deligare oportet. Eſt herba quoque ſideritis, cuius appenſu fœtus cuſtodiuntur.

Vt partus acceleretur. CAP. 48.

Bulbi amari triti ex vino dulci potui dentur: illico pariet. Aliud. Dictamum ex vino, aut aqua propinatum idem facit. Aliud. Suillum lac ex melle bibitum. Aliud. Galbanum ex aqua tritum, potumq́ꝫ confeſtim educit fœtum. ℭ *Suffitus ad ægre parientes.* Aiuga ſuper carbones poſita, aut bituminis, quo fabri ferrarij vtuntur, duplum carbonibus iniectum mirifice prodeſt. Aliud. Pulegij faſciculum in aquam calidam mittito, in eaq́ꝫ mulierem deſidere iubeto, ipſiq́ꝫ in aurem dicito, chu, ca, mi, dus. Aliud. Oleum manibus continens eius ilia perfricato, atqꝫ ita dicito. ſecundæ ſiſtite corpus, vbi præceperit vobis magna Dei genitrix.

Ad lac creandum. CAP. 49.

Raphanos cum tritico, vino incoctos percola, & vinum potui offeras. Aliud. Aquam cui furfures cum fœniculi radicibus incoctæ ſint, propinato. Aliud. Mulſæ nigellam permiſtam habentis vncia bibatur. Aliud. Mulſa hederæ folia contuſa habens potui detur.

Ad lac reſiccandum. CAP. 50. H

Aqua maris foueto, & aſtringere, ſiccareq́ꝫ valentia ſuperimponito. Aliud. Muriam calidam ſpongijs exprimens, & thuris puluiſculum inſpergens deligato, & chartas eodem modo.

ℭ *Quòd ſi mammæ duræ inflammatæq́; fuerint.* Lini ſemine aceto mulſo incocto illine, aut fœnogræco ſimiliter elixo, aut ſeſamo non loto refrigerato, trito, & melli admiſto, aut ex ficis cataplaſma facito. Aliud. Cuminum tritum mulſo temperatum ad cerati craſsitudinem linteolo illitum impone.. ℭ *Potio fœtum mortuum, aut non ritu naturali exeuntem eijciens.* Fellis tauri quantum eſt amygdalum, vini veteris diluti ligulis duabus temperatum potandum offeras: ſtatim fœtum excludit. Aliud. Ouum crudum cedri lachryma illinito, calefacito, & ieiunæ ſorbendum dato. Aliud. Mulſam artemiſiam incoctam habentem propinato. Aliud. Lapis phœnicites vocatus illitu fœtum detrahit. Item lapis demorſus à cane fœtum adhuc imperfectum euocat, ſi prægnans mulier ſuper ipſum tranſeat, nam quod in ventre eſt, valde cito expellit.

Vt cognoſcatur, mulier an abortum fecerit, & ad abortiendum, & fœtum mortuum ac menſes ducendos. CAP. 51.

Mammæ gracileſcentes abortum ſignificant. ℭ *Cataplaſma ad abortum impellens.* Vitię mundæ cyathi

dæ cyathi

A dæ cyathi duo in ollula ex aceto decoquātur, cum ad dimidium conſumptum fuerit, aloes vncia adijciatur, vt malagmatis inſtar reddatur: deinde illinito ab vmbilico ad pectinē vſq; adalligatò. ❡*Cataplaſma ad necandum fœtum citra noxam vllamque ſuſpicionis notã.* Cupreſsi foliorum partē aqua elixam curioſe terito ad malagmatis temperaturã, atq; vmbilico & abdomini imponito, faſciaq; deligato: deinde ſupinã iacere iubeto, aut in ſella ſedere, qua in partu mulieres vti ſolēt, & ſopita ſine dolore fœtũ emittet. ❡*Medicamen diſcriminis expers, vt trimeſtris, aut quadrimeſtris fœtus eijciatur.* Opopanacis obolũ accipe, & collyrium fac, & locis muliebribus ſubmitte: tutũ eſt, atq; in multis expertum. Aliud. Radiculã tritã melle exceptã peſsis illine paruis, & eos mulieris genitalibus impone: educit hoc ſecundas & mēſtrua purgamēta. Aliud. Artemiſiæ folia teras ex roſeo, & ſordium craſsitudinē faciens appone: mēſes citat. Aliud Caricas duas & ſemiſſem, nitri obolũ accipe, peſſum facito, & ſubmitte. Aliud. Artemiſiã tritã impone. Aliud. Rutæ agreſtis ſemen immitte. Aliud. Galatites lapis ſuffitus nõ purgatis mulieribus menſes ducit. ❡*Ad mulierē, quæ à partu nõ purgetur.* Ari ſemē tritũ ex vino albo ieiuna bibito. ❡*Ad pallorē mulieris à partu.* Panacis radices cõtuſæ ex dulci vino à ieiuna potę pallorē diſcutiunt. Aliud. Flores mali punicæ domeſticæ odorato oleo incocti potui dentur. {Accipe fæcem vini antiqui & radicem lilij, ralatione vteri

B & allia, & lenias, & vnge faciem veſpere, & mane laua: & hoc quouſq; facies rubefiat.}

Ad ventris, mammarum, femorum, coxendicumque ſciſſuras. CAP. 52.

Marinam cochleã oblongã cremato & conterito, deinde oui albo, aut aſinino lacte adiecto illinito. Aliud. Lapidē, qui diaphanes, hoc eſt perſpicuus vocatur, cõtere, cõtritumq; in ingreſſu balnei, anteq̃ inungat̃, illinito, viceſimo die ſciſſuræ euaneſcent. ❡*Ad ſudores ventris, præcordiorũ, femorumque à partu.* Cimolliæ & pulueris thuris (mãnam vocãt) par modus oui albo exceptus cũ liguſtrino cerato illinatur. ❡*Ad inflationes in coxendicibus.* Panis medullã & melanteriã vnà ſubigito, & imponito, bene facit. ❡*Ad prominentes vmbilicos.* Gallas vſtas tritaſq; ex aqua ſupdato. ❡*Vt vmbilicus à partu magnus ac elegans fiat.* Operculum vrcei chartaceũ ſumēs pãniculo inuolue, deinde thuris puluiſculũ oui albo cõprehendens illine, & in vmbilicũ mitte, tenaciterq; alligato.

Ad vteri ſtrangulatus. CAP. 53.

Teſtudinis terreſtris iecur tritũ in peſſo naturalibus imponito. ❡*Potio ad vteri dolorem.* Leporis cor aridum, & in ramenta cõciſum potui detur. ❡*Ad tormina vteri à partu corruptiones, & ſtrangulatus.* Leptoſphæros .i. tenues orbes accipito oboli ſemiſſem, (oreſinema vocant) tribus digitis, & ex dulci bibito. ❡*Ad vteri dolores.* Mali punicæ dulcis radicem ex vino propinato.

C ❡*Ad vteri duritias.* Cuminum tritum & rutæ folia pice liquida excepta, & butyro in peſſo ex lana facto impone. ❡*Potio ad mulieres ex vtero laborantes.* Caſtoreum cum aniſo propina. Alia. Cuminum tritum, & nigellæ ſemiſſum ex aceto mulſo propina.

Potio ad mulierem profluuium. CAP. 54.

Peucedani radicis & cupreſsi baccarum pares portiones ex vino albo potentur. Alia. Vuæ nigræ acinorum arida ſemina ex vino nigro auſtero potui dentur. Alia. Hædi coagulũ acerrimo aceto maceratũ ieiuno propinato. Alia. Corallium ex nigro vino dato, & confeſtim ſupprimetur profluuiũ. Alia. Ferulæ cinerem, & papaueris lixiuium ex aquą pauxillũ exhibeto: q̧ ſi largius effluat, ſpongiæ cõbuſtæ drach. iii. exhibeto. Alia. Cornu ceruinũ vſtum potui dato. ❡*Medicamenta naturalibus imponenda.* Malum punicum in lana more cataplaſmatis appone. Aut mali punici coria elixa in lanaq; trita in peſſo apponenda ſunt. Aliud. Gallę interiora & thuris tantundem in peſſo accipiens ex aqua appone. Aliud. Pulegium tritum lana mũda cõprehendens naturalibus impone. Opitulatur etiam ſpongia feruenti aceto madida, & mediocriter expreſſa: femorum præterea coitio, extremorum deligatio, atq; in caput decubitus.

Vt ne mulierum naturalia in concubitu humeſcant. CAP. 55.

D Gallæ ĩmaturæ grana quatuor, cinerulæ, qua in oculorũ vitiis vti cõſueuerũt myſtra duo terito, in vnũ miſceto, & in vitreo vaſe reponito, ex hoc myſtrũ ſumens veteri vino dilutũ eo primis diebus nupta naturalia ſublinat, ac per totã vitã locorũ illorũ humiditatē nõ percipiet. Aliud. Gallas per octo dies in aqua macerato, deinde lanã mollē ſulfure ſuffumigatã aqua illa madefacito, & nõ expreſſam ſicceſcere ſinito, ex lana peſſum faciēs naturalibus ĩmittito: in cõgreſſu venereo virgo putabitur: deinde lanã tollito, exiccatoq;, atq; iterũ, ſi lubet, vtitor. Aliud. Acuti rumicis ſemē tritũ ſubmittendũ exhibeto, & nõ differēt à virgine. Aliud. Gallas cõtuſas in aquã demitte, ex qua ſubluãtur mulierũ naturalia, anguſtiora .n. reddētur. Aliud. Pãniculos tenues in aquã alumē liquatũ habētē demergito, & exiccato: deinde ǫdrati iũci, caſiæ, gallarũ, ſingulorũ partē modũ ex vino veteri cõterito, donec mellis craſsitudo fiat: in hoc pãniculos madefaciēs reſiccato, vtq; imponãt, cõcedito, atq; ita p duas horas retineãt, vel prout reǫrit neceſsitas, & cũ venere vti volēt, eximãt. Aliud. Melle & nitro vſq; ad pubē naturalia oblinito, atq; ita cõcũbito.

Vt ne cui penis arrigi poſſit. CAP. 56.

Buccinũ vſtã lotio bouis tomij extinguito: hoc in cibis, aut potionibus, vtitor: quod remanet, in vaſe reponito. Aliud. Paruulũ lignũ appēdito & deſinit. Aliud. Acutus iũcus impoſitus, vt in figurã cyrici redactus illius, qui cito ſemē excernit, ſub ſtragulis veſtibus poſitus impetũ in venerē cohibet. Aliud. Coriãdrũ aut pulegiũ ſi frequētius edatur, penē flaccidũ reddit. Aliud.

Fel torpedinis ſiquis potui det,genitale mẽbrũ minime rigebit. Aliud. Lucernę ſponte extin- E
ctæ ſcintillã adhuc viuã ſi in poculũ conieceris, & potui dederis,per totam noctẽ penis arrigi nõ
poterit.{℄.*Ad erectionem pudendi.* Pudendũ intendũt & mouẽt ad coitũ iſta,nucũ pinearũ, pipe- Ex tralatione veteri.
ris,petroſelini,ſcobis pudẽdi ceruini aridi,terebinthinæ,ſingulorũ partes æquales,excipe melle,
& ex vino bibẽdas prębe. Aliud. Cicerũ crudorũ,nucũ pinearũ ſingulorũ partes duas,ſeminũ
erucę,piperis albi,ſingulorũ partẽ vnã,mellis quod ſufficit,da cũ vino. Aliud. Vnge pudendũ
melle anteq̃ coeas. Aliud. Semen erucę bibendũ exhibe cum melle. Aliud. Succi erucæ cya-
thos.ij.cũ pipere albo quod ſufficit, da tribus diebus de tertio in tertiũ: vel ſucci erucę & piperis
albi da cochlear vnum ieiuno. Confert etiã teſta marini erinacei bibita, & lac bouinũ bibitum.
Aliud. Polygonij ſemen & carnẽ piſciũ fluuialiũ ſiccã terens bibendã prębe, tenſiõnẽ enim fa-
cit.Similiter ſemen portulacę coctũ cũ lacte bouino mire prodeſt: itẽ oua perdicis ſi comedãtur.
Aliud. Semen porri cũ vino nõ lymphato bibẽdũ exhibe. Aliud. Succus polygonij bibitus
facit prõptiores ad coitũ. Aliud. Aquã in qua extinguit̃ ferrũ bibe cũ vino. Aliud. Teſticuli
vulpis ſicci bibe cochlear vnum. Aliud. Expreſſionẽ radicis aſphodeli da bibendã. Aliud.
Quando taurus poſtq̃ coiuerit minxerit terrã cõmiſce, & luto quod fit ex vrina, vnge pudendũ.
Aliud. Stercore bouis recenti vnge pudẽdum. Aliud. Cocon gnidium, hoc eſt oleaſtellum F
tere,& permiſce cum oleo roſato,& vnge. Aliud. Succo verbenacę vnge pudendum.

Ad ſomnum conciliandum. CAP. 57.

Lauri folia inſcripta capiti clanculum ſubijcito,nominans concophon brachereon.

Ad eos,qui coire nequeunt. CAP. 57.

Scammoniam ex aqua illinito.

{*Ad morſum venenoſorum animalium.* CAP. 59.

Ad morſum venenoſorum animalium fraxini folia tere, & ex ſucco da cochlearia tria non fe- Ex tralatione veteri.
bricitantibus cum tribus cyathis vini. Aliud. Corticem arboris glãdis,vel erucã quæ in oleri-
bus naſcitur,vel chamępityn, vel allium. vnum ex his terens da cum vino non lymphato ieiuno
bibẽdũ. Aliud. Sanguis anatis aduerſat̃ oĩbus venenoſis & mortiferis:hoc idẽ etiã faciunt car-
nes gallinę nouiter occiſæ ſi morſibus imponantur: obſiſtunt.n.oĩbus venenoſis,& curãt pręter
aſpidis morſum. Aliud. Rutã da cum vino bibere. Aliud. Cerebrum gallinę bibitum iuuat.
℄*Inunctio ad morſus viperæ.* Chalbanũ cum cyprino vnge. Aliud. Serpyllũ cum aceto ſimiliter
inunge. ℄*Suffumigia fugantia venenoſa animalia.* Pyrethrũ & ſulfur incende,& fugient. Aliud.
Cornu cerui & eius pinguedo idẽ facit: Pellis etiam & pedes dextri ſi infigant̃ portæ, prohibent G *
ingreſſum cuiuslibet venenoſi. Aliud. Pulmo aſini ſi fumigetur,omne venenoſum fugat.
℄*Vt vipera non mordeat.* Draconteam tere & vnge manũ,& nõ mordeberis.Fructus vero ipſius
herbę tritus cum aqua & poſitus in aquis peregrinantiũ fugat eas. Aliud. Ex ſucco ſolatri vn-
ge manus. ℄*Epithema in morſis à vipera.* Viperę caput abſcindens applica partem ſanguinolen-
tam loco demorſo,liga:& dimitte ſic. ℄*Fomentum ad morſum viperæ & muris aranei.* Trifolium bi
tuminoſum coque: & decocto calido locũ demorſum foue. Nullus autẽ fomento illo vtatur qui
non patitur:tranſit enim affectus in eum vt putet ſe à vipera vel araneo mure commorſum.}

LIBER TERTIVS DE MEDICAMENTIS,

QVAE AD MANVM SVNT,

GALENO ASCRIPTVS.

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete. H

CENSVRA.

Liber ordine ac iudicio carens.

De gurgulionis,quæ & vua dicitur,vitijs curandis. I.

GVrgulionem male habitũ ita ſanè curare poteris.initio phlegmones victus mo
dicus & boni ſucci eſto,ſorbitiones & gargarizationes ex mulſo fiãt,aut mulſa
aut ſapa tepida,aut ex aceto mulſo,quod gargarizetur ſolũ & effundatur,& ne
deuoretur:manducet̃ autẽ pyrethrũ, aut piper, aut vua taminea, quã & ſtaphi-
da agrian vocant:hęc trita cũ nitro & ſale,palato columellęq; affricta,phlegmo
nẽ diſſipat: exterius aũt hęc eadẽ ĩpoſita, & alia ſimil'r calefaciẽtia & phlegmo-
nẽ mitigãtia,& dolorẽ leuãtia,epithemata vero & cataplaſmata idonea ſunt.

Ad pendentem columellam.

Hyſſopi radicem & caricarum ſuccum vnà miſceto, & gargarizato: perinde & ad tonſillas ac
columellam vnà feruefaciens palmulas & lentem gargarizato.

Vt ſine

A *Vt ſine ſiti diu quis conſeruetur.* 2.

Dulcis radicis ſuccus potui det, aut portulacę cyathũ deuorato. Aliud. Aneſorũ pondo vnciã, dulcis radicis ſucci pondo vnciæ duæ, tragacanthę madefactę pondo tantũdẽ, cõficito paſtillos, & in vmbra ſiccato, ex his vnũ ſub lingua cõtineto, & ſuccũ deſcendere pmittito, & nõ ſities.

Ad grauem auditum & ſurditatem. 3.

Caprinũ fel recens cum pari portione mellis ad carbones decocti miſtũ tepidum in aurem inſtillato. Aliud. Leporis fel recens cum pari mellis portione miſtũ & in cępæ corio tepefactum in aurem mitte: hoc enim remediũ ei, qui vel nihil audiat, auditum reſtituit. Aliud. Suis manſueti fel pari mellis ad carbones cocti portioni admiſtũ tepidum infunde, aut ſcillę ſuccũ & roſaceum miſcens vtere. Aliud. Erui ſuccum inſtillato, & ſtupã roſaceo imbutã ſuperimponito.

Ad cœliacos, hoc eſt ventriculoſos. 4.

Myrteas baccas virides, roſas aridas, malicoria, flores mali punicę ſylueſtris, gallas quoq; mulſo vino ſubigẽs in ventriculũ mitte: aut fabę cortices vino inferuefactas p clyſteriũ inijce: aut lentis decoctę, aut oryzę, nõ purgatę, aut ſideritidis herbę ſuccũ tepidũ perinde p clyſteriũ imitte: item & acacię ſuccũ p inferiores partes in vẽtrẽ da, aut ceruſam & argẽti ſpumã ex melle & vino tritã.

B *Ad ventris tormina.* 5.

Cuminum ex melle eſui dato, & profectum miraberis: aut calami radicẽ ex vino calicis vnius menſura propinato.

Ad ſupprimendum alui profluuium.

Aquam origanum incoctum habentem propinato. Aliud. Sepiæ teſtam & capillamenta cremata ex vino veteri potui offerto, aut rubi fructus cum folijs ad tertias decoctam propinato. Aliud. Cuminum græcum & gallam non tritam cremato, & ex vino veteri potui dato cum ad tertias redactum fuerit: id facito per triduum.

Ad eminentias internas ſciſſuras, ficoſque in ſede. 6.

Auripigmenti fiſsi pondo vncias tres, quernæ cariei pondo vncias quatuor, ex omnibus in vnum tritis aridum medicamentum componito: ita vero vtitor, locum prius vrina pueri venerem non experti ſubluito, deinde inſpergito.

Ad eminentias, quæ intus foriſque in ano ſunt.

Laſerpitij radicem tuſam tritamq; ſuperdato.

Aridum medicamentum ad exeſas gingiuas, denteſque labantes. 7.

C Maſtiches pondo vnciã, thuris pondo vncias duas, myrrhæ, roſarũ aridarũ vtriuſq; pondo vncias tres, ſarcocollæ, gallarũ vtriuſq; põdo vncias quatuor, oĩa in vnũ cõtere, & gingiuas cõſperge, quas prius ſedi, aut myrti, aut lentiſci, aut viticis, aut oleæ foliorum decocto tepido collueris.

Ad dentium dolorem. 8.

Aceto, cui hyſſopum, aut origanum incocta ſint, foueto. aut pyrethrum, piper, & zemma, & maſtichen paribus portionibus commanducanda exhibeto. Aliud. Vuæ tamineæ acinos quatuor, maſtiches micas vel grana octo manducari iubeto.

Ad dentes ob ictum decidentes.

* Oleo vuulas paſſas incoctas habente locum foue, deinde aceto, dolore videlicet exacerbato: triduo interpoſito iterum repete, atq; ita dentes renaſcentur.

Ad corroſas gingiuas. 9.

Ariſtolochia ex melle contrita gingiuas conſpergito: aut ceruinum cornu exuſtum, donec albeſcat, & ceruſam, & argenti ſpumam, & nardum, & pumicem cerato comprehende, et illine: aut teſtudinis crematam teſtam ex oleo tritam in gingiuam inſtillato. Aliud. Erucæ ſemen cum ſucco, & capræ fel cum melle, aut nigellam itidem cum melle illinito.

D *Ad oculorum varia vitia.* 10.

Caprina medulla oblinito, & ſanabis: aut caprinam, ouillamue adipem calida aqua madẽtem imponito: aut lini ſeminis ſucco, aut muliebri lacte madefacito.

Ad albugines oculorum, Græci leucomata vocant, & cicatrices veteres paucisſimis diebus curandas remedium, quod etiam viſum mirifice exacuit.

Aeruginis raſæ vncias quatuor accipe, ammoniacæ guttæ tantundem, ceruſę vncias duas, gũmi vnciam vnam. Liquidum autem medicamen eſto, cucumeris agreſtis radicis ſuccus. Aliud.
* Lauri baccarum mundatarum & tritarum, gummi, quantum ſatis ſit, permiſce & fiant collyria, quando vti voles terito, & ex pueri venerem non experti vrina illinito: probatum eſt.

Ad ægilopas, hoc eſt fiſtulas oculorum.

Fimi columbini aridi drach. iiij. accipe, & cum maſculo thure tritas inſpergito: expertum eſt.

Ad albugines comprobatum, multos enim iuuit.

Perdicis maſculi felle ex melle illinito. Aliud. Ladani vncias duas terito, ex vino optimo, & oleo, quantum ſatis erit, illinito.

Ad ſuffuſionem admirabile, quod illico viſum reſtituit.

Muris ſanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus miſce, & bene ſubactis vtere: probatum eſt enim, & magnifice profuit.

Aliud ad inueteraſcentes ſuffuſiones, hebetem viſum, & ad omnia, quæ oculis tenebras offundunt. E

Baccas lauri cortice liberatas numero decē, gūmi drach.ij. ex aqua pluuiatili collyria facito, & illine: ſuffuſos quidem ex vrina pueri venerē non experti, cæcutientes autem ex aqua pluuiatili.

Ad oculorum dolores, & vigilias.

Mulſam inſtillato, & ouum prius coctum, putamine mundatum in duas portiones ſecato, & ſuper oculum deligato, & ſomno occupabitur.

Ad carbunculos oculorum totiusq; corporis.

Herbam muralem cum panis micis poſca prius madefactis tritam adhibeto.

Ad acuendum viſum.

Fœniculi caule trito ex melle in nouo alueari facto, & ſuper carbones cocto illinito.

De ordeolis in palpebris enatis.

Acacia ex vino vtere. *Ad fluctiones oculorum.*

Oculis fluctione laborantibus initio quidem cibus modicus conuenit, aquæ potus, à venere abſtinentia, & aluus ducatur, primumq́ multa frigida modico aceti permiſto aſſidue faciem lauet, & in lectulo olfaciat: puluerem, fumum, lucernæ ſolisq́ ſplendorē deuitet: deinde roſas virides vel aridas paſſo madefactas cōtere, ouiq́ vitello admiſtas ſuperdato, aut ex hordei farina paſſo incocta cataplaſma facito. quod ſi dolor vehementiſſime cruciet, altercum quoq; admiſceto. F

Ad capitis vitia diuerſa. 11.

Cataplaſma ad caput fluctione vexatum. Hæc compoſitio caput fluctione tentari non ſinit, neq; oculum male haberi. accipe cimoliæ, nitri, albæ vitis radicis aridæ, cucumeris ſyluatici radicis, fabaceæ farinæ ſingulorum pondo vncias duas, pariter tritis & in vnum redactis ad ſordium craſſitudinem vtere in balneo: longe valentiſſimum remedium eſt.

Vt manducatu pituita ex capite detrahatur.

Vuam tamineam & maſtichen manducato, aut maſtichen & zingiber: ſi maſtiche dura ſit, parum ceræ admiſceto. *Ad capitis dolorem.*

Rutam diligenter contere, & ex aceto atq; roſaceo frontem illine.

Ad capitis ab altera tantum parte dolorem, quem hemicraniam Græci vocant.

Porri caput comamq́ oleo incoquito, ex eo caput perfundito, ſtatimq́ dolor tollitur. Aliud. Hederæ extrema oleo incoquito, & ex eo caput perfundito, effectum miraberis. Aliud. Amaris amygdalis tritis frontem oblinito.

Ad clauos probatiſſimum, etiam ſi in capite ſint. G

Accipe ſandarachæ, aluminis ſciſſi, atramenti ſutorii, myſios, viuæ calcis, ſaponis, ſingulorum parem modum, ſed calcis tantum duplum, tritis ex primo ſaponis iure vtitor: admirabile eſt.

Ad dolorem capitis hemicraniam vocatum.

Accipe erucæ ſeminis vncias tres, rutæ viridis vncias ſeptem, piperis grana vnum & triginta, ouorum trium alborem, aceti quod ſatis eſt, omnibus permiſtis illinito frontem. *

Paſtillus celebris Socratis ad capitis dolorem & hemicraniam, omniaq; ex fluxione vitia mirificus.

Accipe euphorbij drach.iiii. thapſiæ ſucci drach.vi. zingiberis drachmā vnam, opij drach.iii. opopanacis drach.ii. oīa in vnū ex aceto liquato, paſtilloſq́ conficito, cū vti voles, aceto dilue. & fronti illine: ſuffiri etiā poteſt, & ad membrū aliquod fluctione male habitum magnifice proficit.

Ad clauos & verucas appellatas formicinas. 12.

Clauos enumera, & totidē formicas accipe, & in pāniculo lineo raro deligato & cū his etiā cochleā, deinde cremato, tritaſq́ ex aceto oblinito: aut fimū bubulū aceto maceratū per triduū īponito, oēſq́ claui decidēt: palmularū oſſeā partē vſtā ac tritā cū ſale & gutta ammoniaca in ſole ſubigito, imponito, & curabis. *Ad dolorem capitis hemicraniam dictum.* 13.

Lūbricos terreſtres quindecim accipito, piperis grana quindecim, aceti quod ſatis ſit, oīa ſimul conterito, & illinito. H *Ad ictus venenoſarum ferarum.* 14.

A beſtiis venenatis, rabioſoq́ cane demorſos ſanat cancri interiorum cinis ex aqua ſemel ac bis potus, quantum manu capere potes.

Ad dolorem capitis ex uini potu. 15.

Herbæ ſanguinalis coliculos duos connecte, & ſertum capiti circundato.

Ad hemicraniam dolorem. 16.

Naſturtii ſemē tuſum cū oui albo permiſce, frontiq́ impone, & ſtupā ſuperda: aut aquilę capitis os ſimile ſimili appēde, perinde & vulturis. Aliud. Lapilli in capite labracis.i. lupi piſcis reperti dolorē capitis leuant, & ad hemicraniā faciunt appenſi dexter dextræ parti, ſiniſter ſiniſtræ.

Ad defluuium capillorum & barbæ. 17.

Betam ex myrteo, & polytrichi capillamēta illinito, aut adiantum ladanumq́ paribus portiònibus trita ex immaturo oleo, aut myrteo, aut lentiſcino imponito. Aliud. Ladanū vino aminæo, & oleo myrteo maceratū vtroq; ad mellis ſpiſſitudinem, caput in balneo perungito: melius eſt autem, quod aliqui polytrichon vocant, ſi portio ſeptima ladano adiiciatur, atq; ita illinatur.

Ad capillos defluentes, vt plures inſtaurentur.

Murini ſtercoris drach.iii. accipito, calamorum, quos conatelos vocant, drach.iiii. amygdala

A amara numero.lxxij. ſucci balſami, ladani vtriuſque drach.iiij.polytrichi drach.vij. nardi gallici drachmã vnã,in pice liquida madefaciẽs ladanũ vino oleoq́ꝫ macerato, arida vero in puluerẽ redigẽs cũ liquidis ꝑmiſce & vtere,quotidie perungẽs:mihi videt̃ & caluis poſſe capillos reddere.

Ad tuſſim diuerſa remedia. 18.

Iuniperi fructus eſu potuq́ꝫ ſumptus.Aut bdellium epotum.Aut daucus creticus ex vino potus. Aut dracunculi radix pariter elixa & ex melle trita. Aut helenij. Aut perdiciadis herbæ ſuccus tepidus ante cibũ ex aqua potus.Aut ſanguinarię ſuccus eodẽ modo ſumptus.Aut perſonatæ radix.Aut pineus nucleus ex aqua potui datus.Aut propolis ſuffita.Aut reſina epota,& terebinthina ſuffita.Aut arſenicum ſciſſile cum chalbano ſuffitum,& fumus deuoratus.Pręterea bituminis,thuris,ſtyracis,cuminiq́ꝫ ſuffimentum. Aut cinnamomũ ex melle tepido potũ. Aut cupreſſi baccæ contuſæ ex vino cũ myrrha ieiuno exhibitæ. Aut fœniculi radix ſemẽq́ꝫ vino incocta,& propinata. Aut vinũ, cui viridis ferula incocta ſit. Aut origanum melli incoctum & bibitum. Aut myricæ flos,ſemen,ac folia vino elixa, & potui data. Aut piceæ cortex ex aqua potus. At albæ populi folia & ramuli ex aqua,aut vino potui oblata. Aut verbaſci radix ex vino in balneo pota.Aut alliũ crudum elixumue eſui datum.Aut lanariæ herbę radix ex melle ſumpta peſ-
B ſime affectos liberauit. Leporinum ſtercus cõtritum ex vino calido ſumptum arterię & columellæ vitijs, & ſpiritus difficultati ſummopere opitulat̃. Ad eadẽ facit & lingua aquilæ collo ſuſpenſa. Aut nucleus pineus integer vſtus tritusq́ꝫ cũ modico piperis,melle exceptus laborantiq́ꝫ exhibitus cochlearij mẽſura. Ad veterẽ tuſſim autẽ leuandã, ſulfur ignẽ nõ expertũ ouo inijcito, & in balneo ſorbeto. Aut ſinapi terens miſcensq́ꝫ melli dacolos tres exhibeto. Aut naſturtij ſemen tritum ex aqua potum cubitum eunti. Aut thus cum melle tritum linctui datum ſummo mane,aut cubitũ eunti. Aut raphani ſuccus ex melle ſorptus diluculo. Aliud. Iuniperi baccæ quinqꝫ,aut ſeptem ex melle potæ. Aliud. Accipiant̃ piperis drach.iiij.nucum drach.ij.nucleorum pineorum,hyſſopi vtriuſqꝫ drach.i.pulegij,iridis, ſeminis vrticæ ſingulorum drach.iiij.mellis quantum ſatis ſit,detur ligulæ menſura. Aliud. Sinapi,cuminum,nigella,naſturtium paribus portionibus vnà conterantur,vino excipito,& propinato. Aliud. Pulegium aſſidue manducetur,tritumq́ꝫ,& vino maceratum bibatur. Aliud. Cumini fricti, nigellæ frictæ vtriuſqꝫ drach.i.piperis grana quadraginta,vnà trita, & melle fermentata ieiuno dato & cubitũ eunti.

¶*Suffumigatio.* Accipe auripigmentũ ſciſſile,piper,marrubium,hordei farinã,triſaginis,& vitis radicis corticẽ,chamęleucen,maſtichen,crocum,coſtũ,omnia in vnum miſce,& collyria con-
C fice,& ieiunum ſuffumigato cubitumq́ꝫ euntẽ. Aliud. Piper,nuces,auripigmentum ſciſſile,ſimul terito,miſcetoq́ꝫ cum melle,& propinato. Aliud. Butyrum,anſerinam adipem,& reſinã vnà cum melle cõtundito:& ieiuno cubitumq́ꝫ eunti exhibeto. Aliud. Virgulam fœniculi,ſemen piperis vnà terito,& melle fermentata concedito. Aliud. Veſicarium ſolanum cum radicibus elixum potui dato. ¶*Ad tuſſim reiectionemque ſanguinis.* Accipe coſti,cinnamomi,rheubarbari,ſingulorum drachmam vnã,ſimul & trita, & in vnum corpus redacta ex vino tepido propinato. ¶*Aliud ad tabeſcentes faciens.* Accipe thuris,piperis,auripigmenti ſciſſilis,cariophyli,ſingulorum parẽ modum,oĩa conterito ex melle, & fermẽtata concedito diluculo, & cubitũ eunti. Aut auripigmentum ſciſſile pro ſale in ouum ſorbile mittito,& ſorbeto ieiunus. Aut arſenicum tritum ex vino tepido in balneo propinato. Aut arſenicum fiſſile & vitellum oui miſceto,& bãbici illinito,& per inſtrumentũ,quod cichonen Græci vocant,ſuffumigato. Cum vero laborans ſuffumigio triſtabitur, ipſi butyrum ad auellanæ nucis magnitudinem deuorandum exhibeto: iterumq́ꝫ ſuffumigato. id autẽ ſepties repetes. Aliud. Styracem bonũ & braſſicæ ſuccum vnà terito,& fermentata ieiuno,aut cubitum eunti exhibeto. Aut laurei olei & vini boni accipe ſingulorum drach.iij.miſce,& tepidum in balneo propina,& œnelęo.i. vino oleoq́ꝫ miſto in olla ca-
D lefacto ſtomachum foue. Oenelæum phthiſico potui ne dato, ſed œnelæum curioſe paratum calefacito,& ſpongia ſtomachum foueto. Aliud. Lupinorum decocto calido myrrhã ſtacten vocatam madefacito, & pedes tuſſientis foueto , & ſpongia detergens inungito butyro: deinde iterum foueto.hoc ter facto curabitur. Aliud. Hederæ granis,aut lignis, aut folijs tuſſientem ſuffumigato. Aut reſinam ex vino veteri tritam ieiuno propinato. Aut agreſtis canabis ſemen tritum ex aqua,aut cedri liquorem ieiuno potui dato. Aut hyſſopum & pulegium in poſca incoctum. Aut beronicẽ melle ſubactam edendã offeras. Et raphani aſſi mane ac veſperi ſi edantur, benefaciunt,& chamæleuce ſuffita. Aliud. Baccas laureas cum pipere, & nucleos pineos ex melle dato mane & cubitum eunti. ¶*Ad tuſſientes,arteriam aſperam,vocẽ amiſſam, & ſanguineũ ſputum.* Accipe tragacanthæ, gummi,vtriuſqꝫ drachmam vnam,myrrhæ bonæ tantundem, dulcis radicis ſucci ac vini dulcis quantũ ſatis eſt,omnia contuſa in vnum redige: cum trita fuerint,arida cum reliquis miſce. ¶*Aliud ad tuſſiculam & vlceratam arteriam.* Accipe terebinthinæ,gummi mellis boni,ſingulorum vnciam: & terebinthinæ prius elixæ gummi adijce, & exhibe oleę magnitudinem ore cõtinendam. Aliud. Gũmi,lycij,vtriuſqꝫ vncias quatuor in aquã mitte,macerariq́ꝫ ſinito, deinde heminam cretici paſſi infunde, & feruefacito vſqꝫ ad ſordium ſpiſſitudinẽ, & delingendũ præbeto. ¶*Aliud,ad tuſſiculas, fremitus,& ſanguinis ſcreatum.* Accipe tragacanthæ

drach.ij.lini ſeminis fricti drach.iiij.amygdala delibrata decem,nucleum pineũ adipi incoctum, E
tragacanthã aqua calente madefacito, & reliqua admiſceto, paſſumq; infundens conterito. Ad
vocem autẽ amiſſam,& ſanguineum ſputum,pro paſſo melle vtitor. Aliud. Raphanum in ta-
leas rotũdas concidito,& ſuper prunas aſſato,ex melleq; ieiunus edito. ¶ *Ad tusſim diuturnam.*
Accipe piperis drachmã,lupinorũ farinæ.∠∠.tres,& mellis ligulam ſorbẽdum dato. Aliud.
Auriculę porcinę os perforatum collo alligatum à tuſſi futura cuſtodit. ¶ *Ad tusſim,columellæ vi-
tia,& tonſillarum phlegmonem.* Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti,appenſiq;,à tuſſi tu-
tum reddunt. ¶ *Ad tusſim & vitia radicis vuæ,& diſtillationẽ.* Accipe zingiberis drach.i.chalbani,
opii,ſtyracis, ſingulorum tantundem, paſſo excipe , & globulos erui magnitudinis conficito, &
loco pilulæ duos cubitum eunti concedito, & paſſum dilutum poſtea ſorbeto. Aliud. Zingi-
beris,ſtyracis ſingulorum drachmas quatuor,paſſo excipito, & inſtar erui conficito , & cubitum
eunti pro pilulis tria dato,paſſumq; dilutũ poſtea ſorbeto. ¶ *Ad diſtillationem & tusſim probatum.*
Accipe papaueris lachrymæ drach.iii.caſtorei drach.i.confice paſtillos erui magnitudinis , &
eunti cubitũ pro eius viribus dato. Aliud. Quo vtebat̃ ſapientisſimus Alexander.Accipe py-
rethri drach.ii.coſti drach.i.tunde & cribra,in vtẽdo autẽ iube nares tangere,ſtatimq; cõſtringe.
¶ *Ad arteriam ex diſtillante pituita laborantẽ,& tusſim.* Accipe ſtyracis drach.viii.caſtorei drach.iiii. F
zingiberis,chalbani,vtriuſq; tantũdem, in vnum miſceto, paſtilloſq; magnitudinem erui æquã-
tes efficito,& de nocte duos,treſúe exhibeto,poſteaq; bibat,ſed non illico,& iuuabitur.

Medicamentum capiti inſpergendum eius fluxionem finiens. 19.

Accipe hyperici,iunci odorati, iridis, ligni balſami, ſingulorũ vnciã vnã,cõtuſa cretaq; calua-
riæ inſpergito. Aliud. Caluarię inſpergendum exſiccatorium.Accipe coſti,foliorum,malaba-
thri,gallarum,ſpicæ nardi,iridis,nardi gallici,roſarum aridarum,ſingulorum vnciam vnam, tuſa
cribrataq; inſpergito. Aliud. Erucæ ſeminis,gallarum,iunci odorati, ſanſuci, coſti, iridis,ligni
balſami,ſingulorum vnciam vnam,tuſis cretiſq; caput conſpergito.

Medicamentum,quo hyeme per manducationem ex capite pituita detrahitur. 20.

Accipe hyſſopi,origani,vtriuſq; drach.iiij.pulegij drach.ij.calaminthę drach.vnam,pyrethri,
drach.ij.vuæ tamineæ,marrubij,ſinapis, ſingulorum drach.i.ſapæ,aceti,vtriuſq; ſextariũ vnum,
oĩa in vnũ miſceto,& vſq; ad tertias decoquito, & gargarizato. Aliud eiuſdem facultatis, quo
verno tempore vtendũ eſt. Accipe hyſſopi vncias.iiii.origani vncias.iii.pulegij vncias.ii.cala-
minthæ vnciam.i.ſapæ ſextarium vnum , aceti ſextarios tres. Aliud æſtate & autumno vten-
dum. Accipe hyſſopi vnc.iiii.origani vnc.tres , pulegij vnc.ii. calaminthæ , ſpicæ nardi , caryo- G
phyllorum,ſingulorũ vnciam vnã,cinnami vnc.iii.marrubij vnc.iiii.iridis vnc.tres, cyperi vnc.
duas,pyrethri vnc.vnã,ſapæ,aceti,vtriuſq; ſextarium vnum:decoque vſq; ad tertias,& vtere.

Ad diſtillationem. 21.

Accipe origani faſciculos duos,pulegij faſciculum vnum, cum aceto in mũdam ollam demit-
tito,item caricas ſex,uuæ paſſæ acinos duodecim, omniaq; decoquito vſq; ad tertias,mox perco-
lato,& in poculum conijcito,ac gargarizato.

Ad humores in pectore contentos. 22.

Vrticę folia cum hordei cremore decocta exhibeto,hoc inflationes digerit, & materiam ex pe-
ctore euocat.

Ad tusſim,ſpiritus difficultatem à ſtomacho,& ſanguinea ſputa. 23.

Nouam ſpongiam & candidam accipito, huius vſtę tritæq; cinerẽ cũ melle & pipere,quãtum
ſatis eſt,cõmiſceto,in eamq; formã redigito,vt delingi posſit,ueſperiq; à cœna, quantũ tribus di-
gitis capere potes,accipito.

Ad anginam. 24.

Bouis maſculi felle collum oblinito.

Ad tusſim aridam. 25.

Fœnumgręcum vſq; ad tertiam partem delixato, iuſculumq; ſummo mane ex melle propinato. H

Paſtillus ad tusſim fluxionemq; pectoris. 26.

Accipe pulegij,hyſſopi, piperis, naſturtij, ſingulorum vnc.vnam.melle comprehende, & pa-
ſtillos effice,ſingulos vncię pondus æquantes,his vtitor.

Ad tonſillarum vitia. 27.

Salicis folia & ſemen in aqua diutius feruefacito,gargarizãdamq; exhibeto:hoc pinguẽ pitui-
tam maxime detrahit,& ad anginam bene facit. Aliud. Ex myrti lenticulęq; decocto gargari-
zari p̃cipito.

Ad anginam. 28.

Caprinum ſtercus ex melle gargarizato,aut rutę ſucco ore adaperto fauces ſublinito.

Ad diſtillationem. 29.

Hyſſopum,ficos,mel,ac rutam aquæ incoquito,eamq; gargarizato.

Ad vocis claritatem 30.

Tragacantha vino madefacta & epota uocem claram pręſtat.

Ad amiſſam vocem. 31.

Styracem aqua maceratum in globulos ciceris magnitudinis redigito,tres exhibeto: & ſtatim
voce recuperata loquetur.

Ad phlegmonem,

A *Ad phlegmonem, aut eryſipelas.* 32.

Sedi folia cũ polẽta in cataplaſmatis modũ ĩpoſita, Aut portulacę folia cũ polẽta, Aut braſſicę, aut calami folia virentia cõterito, & ſupimponito, Aut rubi: Aut rhamni, & roſarũ folia ſupdato.

Ad lumbricos aluum occupantes. 33.

Polypodij radicem cum ſapa miſtam edito. Aut raphani ſemẽ ex aqua potato. Aut allium corrodito. Aut vlmi radicẽ ex mulſa aqua bibito. Aut ſycamini radicis cortex aquæ incoctus potui detur. Aut nigella potui detur, & in cataplaſmatis modum imponatur. Aut ex aqua braſſicæ ſemen habente potio fiat: Aut ex mentę ſucco: Aut ex naſturtio atq; menta. ¶*Proprium experimentum.* Canabis ſemen aridum tuſum cretaq; miſceto cum aqua, vt ſucci tẽperatura fiat, mox linteolo mundo percolatum in potum offer. Aut bubulum fimum aridum combuſtũ in puluerem redigito, ex eo potui drachmam vnam ex vino dato. ¶*Ad lumbricos latos & rotundos.* Accipe nitri, naſturtij, piperis, ſingulorum vnciam, fac puluiſculum, & ex vino ligulam propinato.

Ad citandum ſudorem, finiendamque febrim. 34.

Canchryos ſemen ex oleo illitum prodeſt. Aut pyrethrum ex oleo calefactum, & per horam ante inuaſionem illitum bene facit. Aliud ad febrem expertum. Oleum cum cinnamo paratũ,

B oleum chamæmalinum, acetum, nitrum cum laureis folijs. omnia bene elixentur, & ex eo laborans perungatur, & vndiq; contectus ſtatim ſudabit. ¶*Illitio ad febricitantes.* Butyri partes duas, mellis partem vnam miſce, & calefactis vtere. Aliud. Lactucæ foliorum ſucci partem vnam, olei uulgaris partes duas, miſce, & curioſe agitans totum corpus inungito: experiẽtia probatum eſt. Aliud. Artemiſię ſucci partem unam, roſacei olei partes duas miſce, & vtere.

Ad dolorem hemicraniam vocatum. 35.

Solani ſuccus ex oleo illitus uehementer proficit. Aliud. Sinapis ſemen ex melle imponito. Aliud. Rutam domeſticam aceto & roſaceo incoctam illinito.

Ad canis morſum. 36.

Vrticæ ſemen impoſitum iuuat: Aut nigri marrubij folia: Aut apiaſtrum ex uino potum, & morſibus illitum. Allium quoq; illitum prodeſt, & toſtum in cibum potumq; aſſumptum. ¶*Ad timentes canum impetum.* Nerij radicem collo circũdato, & liberabitur: ꝙ ſi experiri volueris, cum canis in furorem verſus ſit, illi circũponito, ſtatimq; furorem deponet. ¶*Ad morſus canis rabioſi.* Vulneribus rabioſi canis morſu factis braſicæ folia cum laſſere trita ex aceto imponantur: per ſe enim braſſica aduerſus rabioſi canis morſus proficit, & ipſius decoctũ potui datum. Elixa uero

C braſſica ante alios cibos ſumpta phthiſicos ſanat, vitiiſq; arteriæ ſubuenit, cõtuſa autem, & cataplaſmatis modo lieni impoſita, illum extenuat.

Ad anginam, collique dolorem. 37

Alba populus arida cõtrita, & collo illita: aut naſturtij ſemen: & fimus colũbinus ex melle impoſita bene faciunt: Aut mel tepidũ gargarizatũ. Aut canino ſtercore candido trito ex aceto collum oblinito. *Ad narium fœdum odorem.* 38.

Hederæ foliorum ſuccus tepidus naribus inſtillatus: aut calaminthæ ſuccus æque tepidus infuſus: aut myrrha ex muliebri lacte trita infuſaq; naribus, narium halitum commendat.

Ad prorumpentem è naribus ſanguinem. 39.

Acaciam ex aceto tritam naribus infundito. Aliud. Acetum cum ſale ſumens in ollam aut mortarium mittito, lanamq; accipiens in ipſis madefacito: hæcq;, quantum laborans ferre poterit, calefacta, eius capiti imponito: illicoq; velamentis quamplurimis contegi præcipito. ¶*Purgatorium narium.* Thymũ & origanũ melle exceptũ in paſtillos redige, cõmanducãdosq; exhibe.

Ad lateris phlegmone correptos. 40.

Hęc oĩa benefaciũt, bdellium ex uino pariter & ex aqua potũ: Aut balſami ſemen ex aqua po-

D tũ, aut ex melle delinctũ: Aut ariſtolochiæ radix ex aqua potui data, aut ruta ex mulſa itidẽ pota.

Ad acutam febrem. 41.

Peponis domeſtici ſuccus, aut cucurbitæ ramentorũ ſuccus illitus benefacit: aut roſæ ex oleo: aut plantago in cataplaſmatis modum impoſitæ iuuant.

Præſagium in febricitantibus. 42.

Roſaceo prius inunge, & apij ſemen tritum ſuperda: deinde ſtupam rotundam inſtar rotę cordi ſuperimponito, luteumq; oui infundito, & reticula cõtegito, tum ſi fiat oui diſperſio, mortem adeſſe ſcito. hoc enim ipſa anima facere dicitur.

Ad glutinanda vulnera. 43.

Radix graminis contuſa, vt aridum medicamen imponatur.

Curatio ad dolorem auris. 44.

Amygdalinum oleum in aures inſtilletur: aut ex nucibus oleum: aut laureũ: aut balſaminum: aut dracunculi herbæ ſeminis ſuccus ex oleo infuſus. Aut herbæ vrceolaris ſuccus ex oleo roſaceo tepidus inſtilletur. Aut ruta virẽs oleo incocta & tepida in aurẽ mittatur: aut myrrha ex melle tepida. Aut ruta ex mulieris, quę marẽ peperit, lacte, tepefiat, & inſtilletur. Aut ex allio expreſſum ſuccum in aurẽ mittito: aut porri ſuccũ tepidũ: aut ſapam tepefactã: aut porri ſuccũ melli ad-

miſtum. Aut oleũ ore continens in aurem inſpuito. Aut cucurbitæ ſuccum ex roſaceo inſtillato. E

Ad ſcabiem pruritumque. 45.

Vlmi folia arida trita in balneo inſpergito, aut ſulfure ignem non experto, & ſyluestri vua, & arſenico, & ſandaracha ex oleo & aceto in balneo oblinito. Aliud. Myrrha ex muliebri lacte cutẽ oblinito, aut dulcis radicis ſuccum ex paſſo potui offerto. Aut oua gallinæ integra in acetũ acerrimũ demitte per diẽ noctemq́;: quę ſi tria fuerint, ipſis cum putaminibus in eodẽ aceto contritis adijce ſulfuris ignem nõ experti, arſenici ſciſſilis, vuę taminiæ, ceruſſæ, ſpumę argenti, nerij ſucci, ſingulorum vnciam vnã, olei veteris quantum ſatis eſt: omnibus cõtritis obline in balneo.

Remedia ad ſtomachi vitia. 46.

Ex folijs calaminthæ virentibus & hordeacea farina cataplaſma conficito. ¶ *Ad cruditatem, inflationesq́; ventriculi, quiſquis hoc vſus fuerit, ſtatim eſuriet.* Accipe aneſorum drach. duodecim, piperis albi, lybiſtici, ammij, petroſelini, fœniculi, ſingulorum drach. ſex: hęc tuſa & creta melle cocto comprehende, exhibe drachmam vnam. ¶ *Ad eſtuantem ventriculum nec cibi tenacem.* Lactucæ ſuccum ex dulci vino potui dato, nec vomet amplius. ¶ *Ad dolorem ventriculi.* Lac, in quo carbones querni extincti ſunt, laboranti propinato. ¶ *Ad acorem in ventriculo.* Triſago ex vino pota acore liberat. ¶ *Ad inflationem ventriculi.* Piperis, baccarum lauri, cumini, aneſi, pares portiones F cõtuſas & cribratas ex temperato vino ieiuno dabis ligulæ vnius menſura per triduum, aut aneſum ieiunus manducato.

Ad quædam oculorum vitia & primo ad oculos fluctione laborantes. 47.

Fœniculi ſuccus per triduum illitus, aut thus, ex melle & lacte, aut centaurii ſuccus ex melle, aut folia herbæ quinq́;folii ex melle impoſita benefaciunt. ¶ *Ad caliginem oculorum.* Cucurbitæ ramentorum ſuccus ſuperdatus proficit. ¶ *Ad albuginem oculorum.* Alterci folia cum polenta ſuperdato. Lignum balſami quoq; ex muliebri lacte illinito: Aut rutam viridem imponito. Herba præterea pulicaris ex muliebri lacte, aut calami virentium foliorum ſuccus illitu prodeſt. ¶ *Ad oculorum vertiginem remouendam.* Oleæ folia cõtunde & ſuccum expreſſum illine, atq; miraberis. ¶ *Ad oculorum fluctionem cataplaſma.* Portulacam cum croco & adipe ſuilla contere, aut apii folia cum polenta: in magnis autem fluctionibus roſas ſertulamq́; cũ amylo coctas oculis imponito.

Ad dentium dolorem. 48.

Aceto nigellam habente os collue, aut oleo gallas incoctas habente, aut aceto, in quo platani globuli incocti ſint, aut quinquefolii radix. Item peucedani radix trita & cõbuſta illinatur. Aut malicorii roſarumq́; decocto os collue. ¶ *Ad dentium vulnus.* Accipe nitri, ſepiæ teſtæ, myrrhæ, G ſingulorum vnciam vnam, tritis vtere.

Aridum medicamen, quod humidum os cruentumque deterget, gingiuarum carnem inſtaurat, dentesque dealbat. 49.

Accipe nitri cõbuſti, myrrhæ troglodytidis, ſepiarum teſtæ, ſingulorum vnciam vnã, roſarum aridarum vnc. iiii. tritis & cretis vtere, addito etiam iridis vnciam vnã: huius effectũ miraberis.

Ad lateris dolorem. 50

Virentis braſſicæ caules cum radicibus cõbuſtos adipe ſuilla cõprehende, & vtere: valentiſſimũ remediũ eſt. Aut apii ſemen decoctũ, donec tertia pars relicta ſit, potui da: vehemẽter iuuat.

Ad internos ani tumores. 51.

Amaranthum aqua maceratum mane veſperiq́; propina.

Ad lienem cataplaſma valde bonum. 52.

Accipe apium, ſinapi, baccas lauri bene contritas & cortice liberatas, nuces virides parũ contunde: deinde omnia in pilam coniecta vehementius contundito, mox extracta acerrimo aceto per triduum macerato, & omnia in vnum confuſa tyberiadis ſucco incoquito, donec cataplaſma fiat: deinde lieni ſuperimponito à matutina vſq; ad octauam horam, aluo tamen prius ſubducta: H medicamenti effectum miraberis. Aliud. Ad lienem experientia cõprobatum. Ficus nouellæ arboris corticem viridem detrahito, & cum cinere permiſceto & calefacito.

Ad tertianam febrem. 53.

Mel cum ſcammonia ſemel potum curat. *Ad quartanam.*

Accipe piper contritum, laureas baccas, cuminum, maſtichẽ, myrrham, thus mundum, ſingula ſeparatim trita in vnũ cõmiſce, & mellis boni quod ſatis ſit, adijce, & per quatriduũ imponito.

Ad ſanguinis ex naribus profuſionem. 54.

Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo exactum cum fiſſili arſenico permiſceto, in nareſq́; patientis immittito: ſi arſenicum præſto non fuerit, ſolus oui liquor ſuffecerit.

Aliud. Capræ fœminæ ſetas vſtas & tritas & myrrham ſimiliter tritam cum ſetiſq́; caprinis miſtam in nares ſufflato, ſi viri fuerint, cum charta, ſi fœminæ, cum alio quopiam: qua parte autẽ ſanguis erumpit, arctiſſime deligato.

Ad violentas ſanguinis eruptiones. 55.

Gallas mola tritas, & malicorium, & punicæ mali grana contuſa & miſta cum oleo ſciſſili & melle, ac bene ſubacta mane veſperiq́; propinato, vt mel gallarum.

A *Ad ventris tormina & inflationes.* 56.

Accipe piperis,rutę,zingiberis,pares portiones,& tritas ex aqua calida propinato:aut artemiſiam tuſam cretamq; dato:aut nitrum vſtum tritumq; ex humore aliquo exhibeto.

Vt ne boues ægrotent. 57.

Cerui cornu ſup Panis Dei ſacellũ ponito,cãdelãq; deſup accẽdito, & ne interdiu accẽſam obliuione demittito.& in tpe ſanctũ Demuſarim inuocato,ac tollito:armẽta tua & vitã cuſtodient.

Vt ne porci ægrotent. 58.

* Rhamni radicem tritam in aquam,vbi ſeſe proluunt ſues,proiicito.

Ad carnem glutinandam. 59.

Terræ lumbricos frictos tritosq; inſpergito.

Plagarum curatio. 60.

Myrrham & aloem tritam inſpergito: Aut reſinam piceæ,vel & maſticẽ & hederæ lachrymã, ex his factum emplaſtrum imponito:Aut hircina axungia plagam obline, & capræ nigræ cornu inſperge. Aliud. Aut coſtum,ſpicam,cinnamum,zingiber,cuminum,ſingulorum parem modum terito,cum pice ſubigito & imponito:Aut panis cruſtam aridam tuſam,& vino oleoq; ſub-
B actam ſuperdato quotidie per vices mutans.

Ad equorum ſcabiem. 61.

Anguem diſcindito, eiuſq; adipem capiens ligno equi vngularum oras inungito.

Ad ſomnum conciliandum. 62.

In lauri foliis hæc elementa inſcribito,iacentiſq; ſtragulis ceruicali eo neſciente ſubiicito. ʒs,χss.φθ.

Vt ne homo noctu ſomniet. 63.

Rutæ ſemen caligæ ipſius neſcientis ſuſpendito,nullasq; in ſomnis imagines videbit.

Ad pectus. 64.

Cum ouo arſenicũ fiſſile miſceto,& piper, & hordei farinã, & lauri baccas, pineosq; nucleos, & exhibeto. Aliud. Allii accipe ſpicas ſeptem,arſenici fiſſilis,piperis,vtriuſq; grana tredecim, bambacem,pini nucleum,cæræ modicum miſcens cum oui uitello accipe frequenter.

Ad corroſos dentes. 65.

Arſenicum,piper,caſeum,calcem uiuam aceto macera,& appone.

Clyſter ad renum vitia. 66.

* Accipe pulegium,origanum,ſampſucum,ſerpyllum,chamęmalum,abſinthium,centaurium,
C lauri folia,cucumerem ſyluaticum,peponem: vnà omnia prius contuſa aquæ incoquito : deinde cum melle oleo & ſale decocti,quantum ſatis eſt,iniicito.

Clyſter ad coxendicis dolorem. 67.

Accipe cucumeris ſylueſtris radices,lauri folia,rutæ folia,abſinthium,plantaginem,triſaginẽ, marrubium,calamintham,pulegium,origanum,thymum,lactucam,euphorbium,anethum,pyrethrum,vuam taminiam:hęc omnia in aqua incoquito:deinde melle oleo et ſale adiecto,per inſtrumentum admoueto.

Vt dentes putridi nigrique ſplendidi reddantur. 68.

Accipe ſalis contriti,ropi,ſepiarum teſtæ pares portiones : omnibus in vnum tritis dentes fricato,quos prius aceto puro collueris.

Cataplaſma ad caput fluxione tentatum. 69.

Hoc remedium præſtat ne caput fluxione vexetur, neq; oculum vnquam iniuria affici ſinit. Accipe maſtiches,myrrhæ,ſarcocollæ, thuris,ladani, nitri,ceruſſæ,terræ cimoliæ, ſtyracis,roſarũ aridarum,ſingulorum vnciam,ſaponis ſanci libram,mellis tantundem, lupinorum amarorũ decoctum quod ſatis eſt:omnia in vnum miſceto,& pro ſapone in balneo vtitor.

D *Paſtillus de ſeminibus ad tuſsientes.* 70.

Accipe aneſorum amarorum vnciam,fœniculi ſeminis, alterci ſeminis, ammii, ſingulorum drachmam.apii ſeminis drachmas tres, opii drach.ſingula bene terito, & aquam paulatim tepidam infundito,donec ſordiũ balnei ſpiſſitudo fiat:paſtillos fabæ magnitudinis cõficito,vnumq; exhibeto,tuſsientibus nanq; prodeſt.

Ad iecoris vitia remedia experientia confirmata 71.

Gallarum cum papaueris capitulo coctarum ius in balneo potato, contectus, & in latus affectum iacens:aut ederæ radicis decoctum cum vino propinato. Aliud. Baccas lauri ſeptem, grana piperis ſeptem trita ex vino in potum dato. Aliud. Aloes drach.iiii.aſſari,coſti,eupatorii,hedyſari,ſertulæ campanæ,maſtiches,croci,ocymi ſeminis, ſingulorum drachmas duas.cõterito,cribrato,& ex aqua temperato exhibeto. ¶ *Aliud iecori & ventriculo commodum.* Accipe lauri baccarum,cinnami boni,caryophyllorum,aloes,hedyſari,coſti,ſingulorum drachmam,cõtrita & melle excepta ex vino vetere potui dato. Aliud, Accipe acori,ſeminis lini,zingiberis, rutæ foliorum mollium,ſingulorum drachmam, aneſorum drachmas quatuor ex mulſa dato. Aliud. Mel cum pane miſtum calidum emplaſtri modo imponito:aut abſinthii ligulam vnam ex temperato melle potui offer,& ſuper iecur ægrotus decumbat.

Ad linguam fluctione laborantem. 72. E

Cynaræ foliis contuſis ex melle linguam perungito:aut venam partis, vnde fluit materia,inci
dito,& bene faciet. *Ad oris ariditatem.* 73.

Palmularum ficorumq; decocto per pennam illinito,& contineto.

Ad labia ſciſſa. 74.

Lini ſemen ex melle contritum imponito.

Ad eos,quibus menti pili decidunt,quos Græci appellant ſpanopogonas, hoc eſt,raribarbos. 75.

Accipe piperis,euphorbii,pyrethri,ſingulorum vnciam,calami foliorum molliorum ſuccum,
murini ſtercoris,olei per combuſtionem expreſſi:trita omnia affricato,& aſſidue radito.

Vomitorium medicamentum,quod myſtri menſura exhibetur. 76.

Aphronitrum album in aquam tepidam coniice,quoad diſſolutum ſit, & modicum olei adii-
ce,potandumq; exhibe. *Reprimentia vomitum.* 77.

Menta tuſa creta,& roſaceo admiſta nares pectusq; illinito. Aliud. Palmulas thebaicas,&
mentæ ramulos aquæ duorum ſcyphorum menſura incoquito, quoad ſordium balnei tempera-
tura fiat,mediam partem propinato. Aliud. Palmæ glandium contuſarum,quod ſufficit,acci-
pe,vini myrtini modicum inſtillato:deinde exceptas ex mulſo,aut aquæ hemina exhibeto. F

Ad ſanguinem vomentes. 78.

Iunci odorati ex aqua decoctum propinato.

Ad citandum vomitum pituitæ. 79.

Viridem mentam,aut ſiccam ex aqua temperata bibito. ¶*Vt facile autem vomat.* Sampſuci
folia potui,raphani vero ſemen eſui dato:pituitam multam vomitu reiiciet.

Compoſitio pilularum purgantium pituitam. 80.

Accipe aloes vnc.ſex.maſtiches,abſinthii ſucci,vtriuſq; vnc.duas, cucurbitulæ ſyluaticæ vnc.
quatuor:dentur pilulæ nouem & viginti.

Ad oris ſtomachi vel cordis vitio vexatos. 81.

Lentem cum ſpantæo,palmulis,& vino mendeſio elixam potui offerto. ¶*Ad dolorem autē oris
ſtomachi,vel cordis.* Herbam ſanguinariam curioſe tritam,aut mala,aut cotonea elixa contritaq;
roſaceo cerato comprehenſa in modum cataplaſmatis imponito : aut portulacam roſeo cerato,
aut myrteo exceptam ſuperdato. Aliud admirabile experientia comprobatum. Accipe ſemi-
nis lini heminas quatuor,aquæ heminas ſeptem : elixato,& vtitor : hoc medicamentum ſanitatē
creat:neque enim ægrotus in peius ruet,ſed in melius proficiet. G

Paſtillus ad ſpiritus difficultate laborantes & diu tuſſientes ſuffitu proficiens. 82.

Accipe naſturtii,ſinapis,abrotani, rutę ſyluaticę,ſandarachę,ſingulorum vnciam,terito,& ex
aqua factis paſtillis accurate vtitor.

Ad difficultatem ſpiritus & ſanguineum ſputum. 83.

Thymum cum pipere tuſum,& melle exceptum delinctui dato,ſtudioſeq; vtitor:valde enim
efficax eſt. Aliud. Porrorum capita melli incocta ieiunus edito.Aut rutæ aridæ, mētæ vtriuſq;
vnc.quatuor.cum melle terito,& ceratia duo cubitũ eunti ex aqua temperata propinato: Iuuant
autem ægre ſpirantes & piſtacia eſui data.

Ad cruentum ſputum. 84.

Accipe ſymphyti,maſtiches ruffæ, vtriuſq; drach.quatuor, lēnii ſigilli, balauſtiorum, vtriuſq;
drach.duas,terito & cribrato,& ex aceto mulſo ligulam potui dato. Aliud expertum. Lemnii
figilli,vnciam,terræ,quæ aſtrum dicitur,vnc.duas,corallii tantundem.dato ex aceto mulſo puro
heminam,vnam.mane & veſperi hoc vtere. Aliud. Acaciæ ruffæ,amyli medicinalis pares por
tiones terito,& ex aqua temperata potui dato ligulas quinq;.

Ad febrem ardentem. 85. H

Sempuiui & aneſi folia quinq;,aut ſeptē accipito, & oleo roſaceo incoquito , & ex eo à capite
vſq; ad pedis veſtigium pungito,& demiraberis:aut,oleo,in quō pyrethri radix macerata fuerit,
inungito:hoc.n.ſudores mouet,& diuturnos rigores diſcutit , & corporis partes refrigeratas aut
reſolutas curat. Aliud. Lauri baccas & thymũ ex vino terito & illinito,veſtibusq; contegito:
ſudabit enim. *Ad vim genitalium & veteres affectus.* 86.

Calaminthã tuſam cribratamq; in pilã coniice,& melle exceptã decoque vſq; ad cataplaſma
tis ſpiſſitudinē,& tenui linteolo illitã imponito,& faſcia deligato:à multis probatum eſt. Aliud
ad genitalium confirmationē & renũ,ſed quempiã ne curato anteq; mercedē acceperis. à multis
enim expertum eſt.accipe zingiberis drach.iiii.herbæ ſabinę,piperis albi vtriuſq; drachmam ex
mulſa exhibeto. Aliud. Picis aridæ,telephii,colophoniæ,maſtiches,nitri albi pares portiones
conterito,& aridum medicamentum facito:& locum prius lotum & adhuc calentem liquida pi-
ce oblinito,& aridum medicamen inſpergito,ſuperq; imponito,& bene deligato.

Ad diſcutiendas genuum fluctiones. 87.

Caprifici contritę ſucco perfricato,aut radicis ſuccum in balneo affricato.Aut ſalem columbi-
numq; fimum terens ex oleo inungito.

A *Cataplaſma ad pedum dolorem ex offenſione, aut caſu aut aliquo alio violento.* 88.

Accipe ſalis vſti, origani, cineris ſarmentorum vitium pares portiones, vitellos ouorum duos, aut tres cum vino miſta ſuperimponito.

Ad ſcabros vngues diuinum auxilium. 89.

Vnguibus ex caſu reuulſis, & vitio, quod paronychion græce dicitur, affectis ſachar tritum & in puluiſculum redactum, ac inſperſum ſuccurrit. Scabros autem vngues mundabis, ſi ſulfur ignem non expertum & oui luteum æqua portione miſcebis, atq; ex aceto impoſueris.

Ad ambuſta. 90.

Accipe argenti ſpumæ, croci vtriuſq; vnc. duas, ouorum aſſatorum vitellos ponderis vncias quatuor, roſacei, quod ſufficit. Aliud. Linteoli vſti cinerem cum roſaceo miſce, & cera anchuſaq; adiecta vtere.

Ad ſanguinis ex quauis parte eruptionem. 91.

Accipe ſoreos, atramẽti ſutorij, aluminis, chalcitidis, myſios, gypſi, gummi, ſingulorum drach. octo, tritis vtitor: valde bonum eſt, & experientię teſtimonio comprobatum. Aliud. Chalcitidis drach. vi. reſinæ frictæ drach. iiij. pulueris thuris drach. duas. arido medicamine vtitor.

B *Ad impetigines expertum.* 92.

Ex his conſtat: thuris maſculi, zingiberis, aloes, ſulfuris ignem non experti, ſingulorum drach. binas: aceto excepta & prius trita panniculo laneo illinito. Aliud. Ammoniacę guttę, alcyonij, ſulfuris ignem non experti pares portiones contere, & vtere.

Ad dealbandam faciem. 93.

Accipe alcyonium combuſtum, & tritum cum melle & farina miſce, & deterge. Aliud. Lyſomumudon terens ex aceto in ſole illinito. Aut ollarum florem terito ex aceto, deinde locũ panno perfrictum, quoad rubeſcat, in ſole inungito. *Vt facies munda fiat.* Butyro cum ſapone miſto faciem illine.

Ad dolorem vteri remedium ſanctorum argentum non poſsidentium. 94.

Aſarum cũ pulegio potui offerto. *Paxamadum vocatorum purgatoria.* 95.

Accipe ſcãmoniæ drach. ij. aut tres, maſtiches drach. iij. apij ſeminis drach. ij. polypodij drach. iiij. cinnamomi drach. i. fermenti mundi libram. i. arida permiſce, & ſubige diligenter.

Ad necandos culices. 96.

Ex nigella & ſutorio atramento ſuffimentũ facito. *Ad abigendos ſerpentes.* 97.

C Chalbanum, cerui cornu, caprinas vngulas, & lilij radicem ſuffito. Ad morſum vero ſerpẽtis ſal porrumq; imponuntur vtiliter. *Ad fugandos pulices.* 98.

Syluestris cucumeris foliorum decocto domum conſpergito.

Ad difficultatem vrinæ iumentorum. 99.

Salſarum oliuarũ quod intus ligneũ eſt, conterito, & contegens per dies quinq; ſuffumigato.

Ad ictum calami. 100.

Radices calami combuſtæ cinerem ſuperimponito.

Ad morbum comitialem valde efficax. 101.

Coturnicũ cerebrũ ex vnguento myrteo tritũ ſtãneo vaſe reponito, & cum quẽpiã morbo comitiali plapſum videris, eo faciẽ illinito, admiraberis. n. huiuſce naturalis auxilij efficaciã: nam ſtatim ægrotus conſurget. *Ad appetentiam cibi excitandam.* 102.

Accipe myrrhã, thus, ammoniacum, maſtichẽ, & ex oui albo tritis pectus viſceraq; oblinito, & ſtupam ſuperdato. *Ad hirudines deuoratas.* 103.

Eos, qui hirudines deuorarunt, aduerſus ſolẽ cõſtituito: & locũ, vbi inhæreant, aĩaduertito, & garũ ipſis inſtillato. ſtatim. n. locũ relinquunt, & expuũtur. Aut acetũ cũ butyro miſtũ, in quo

D ferrũ candens extinctũ ſit, potui dato: hirudines. n. eijcit. Aut eũ, qui hirudinẽ deuorauit, in calidã aquã mento tenus demittito: phialã vero frigidæ plenã ori eius admoueto, ſed potui ne dato: ſtatim hirudo exibit. Aliud. Hirudines deuoratas calidũ acetũ abſorptũ excutit, aut ſuccus ſyriacus epotus, aut ſufficit cimices. *Ad apum ictus.* 104.

Succus maluæ ab apibus ictos indolentes reddit. *Ad ſerpentum morſus.* 105.

Cornu ceruinum vſtum & ex aceto tritum illinito: aut furni fuliginem: aut calami radices, & cicer, & baccas cupreſsi, & cornu cerui combuſta omnia tritaq; in vnum miſceto, & ex aceto ac porro propinato.

Ad inflammationes à venæ inciſore factas, & duritias humerorum, & deuſtiones, & ſanguinis concretiones. 106.

Fermento triticeo, cum axungia ſubacto ſummo ſtudio vtere: probatum enim eſt.

Ad hydropicos. 107.

Stercus bubulum accipito, ſi mas ægrotet, maris, ſi fœmina, fœminæ, in ollam nouam conijce, contege, operculum luto, ne diffletur, obline: ollam deinde ſuper cinerem viuæ calcis per dies ſeptem ſtatue, octauo die detecta olla ſtercus exime: & aridum medicamentum vitreo vaſe repone: cum vti voles, tres ligulas ex vino per ſeptem dies exhibeto, ſed in vino rutam ferueſacias: hæc

potio

potio bene facit,etiam ſi tumores adſint, & œdemata,reſiccat,euacuatq; per lotium:ægrotus autem non potet per totum diem,niſi ter:expertum nanq; eſt. E

Vt vinum odio ſit,& quo modo cauenda ebrietas. 108.

Vinum,in quo anguilla ſuffocata ſit, potui exhibitum, vini odium parit:idem præſtat & vua inferuefacta. Si tutus ab ebrietate & morbo cuſtodiri velis, folia rutæ edito: finiunt eadem capitis dolorem ex vino: Idem & acorus facit in cibum ſumpta, & thebaica palmula. Ebrietate non tentatur,qui prius aut ſeptem,aut nouem,aut vndecim amara amygdala ederit.ita etiam qui pulmonem ouis elixum ieiunus ederit,quantumuis bibat,ebrietatem non ſentiet. *

Vt quis ex vno tantum vini ſcypho ebrius fiat. 109.

Sarmentorum viridis aut aridæ vitis modicum comburens in phiala,vbi vinum eſt,extinguito:ſtatim ebrietate corripietur.

Ad lenticulas in facie. 110.

Baccarum lauri interiora ex melle trita illinito: aut nucleum pineum melli incoctum oculis imponito. *Ad infantium procidentem ſedem.* 111.

Fabrorum aqua,in qua candens ferrum extinguunt,calefacta ſubluito,deinde cochleam combuſtam & in puluiſculum redactam inſpergito. F

Ad gingiuas pueri,& dentes orientes. 112.

Roſarum floribus tritis ex melle illinito,aut ouis cerebro ex melle,aut butyro ex melle.

Ad lac multum creandum. 113.

Seſami ſemen tritum ex paſſo potum, aut titane elixa cum fœniculo abſorpta,aut naſturtium cum braſsica potum.

Ad exuſtiones per hyemem. 114.

Muria foueto:ex elixa lente & micis panis cum roſaceo tritis cataplaſma facito.

Ad aquoſum ramicem. 115.

Plumbaginem cum ſulfure,& aceto pauco, & oleo decoque, & illine locum. Aliud. Veteres nuces putridas contritas in mortario accipe & inunge. Aliud. Acetum potui dato, & cerui cornu vſtum ad cataplaſmatis modum imponito. Aut ex argenti ſpuma cum aceto & oleo miſta ad ſolem perungito. *

Ad vulnus incurabile in quauis corporis parte. 116.

Bugloſſon herbam euellito,& ſuccißas radices curioſe lotas in pila conterito, ſuillam axungiã adijcito,ac bene emolliens vulneri imponito. G

Ad vomitum. 117.

Accipe apij radices quinque,fœniculi radices teneras quatuor,aneſi drachmam,acetum,mel, & crocum merum, omnia ſine croco decoquantur: & poſt cocturam crocum inijciatur,deturq; phialæ dimidium. *Ad apthas,hoc eſt oris vlcera.* 118.

Oliuæ molles manducentur,aut vuæ paſſæ agreſtes aceto incoquantur, & ex eo os colluatur.

Ad capitis tumores,quos talpas nominant. 119.

Locum prius mulſo lauato, deinde bubulum fel inijcito, & leporis ſtercus,aut quod ex ſapone confectum eſt:aut rutæ ſuccum in foramina inſtillato,aut ariſtolochiam tritam in ipſa foramina cum aceto infundito.

De viribus rutæ. 120.

Ruta in primis eſui potuiq; data viſum acuit,veneris appetentiam extinguit, capitis dolorem leuat,ſiquis teneris eius folijs capitis oſſa contegat: ſuccus præterea rutæ cum fœniculi ſucco, & melle commiſtus atq; illitus hebetem viſum acutiorem reddit. Idem præſtat & ſeminis rhãni ſuccus ex mulſo illitus.Menta quoq; cum polenta in cataplaſmatis modũ impoſita abſceſſus ſanat.

Ad ſupprimendum ſanguinem. 121. H

Beronicem mellis ſuper prunas cocti plenam edendam apponito:& braſsicæ ocymiq; ſeminis vtriuſq; grana ſex trita potui dato ex vino mulieri à multi ſanguinis profluuio male habitæ.

Præſagium de ægrotante. 122.

Salicis tenera folia contuſa illinito:ſi roſeus fiet,euadet:ſi viridis,morietur.

Ad impediendam venerem. 123.

Erucam ſacerdotes edunt & rutam & viticem:erucæ igitur ſemen ex melle,aut cum fœnogræco ieiuno illitum arrigi non ſinit.

Ad dolorem oculorum. 124.

Crocum tritum,& cum liquore,qui à roſa ſtillauit,fermentatum illinito.

Ad capitis dolorem. 125.

Si hæc adſint ſigna,oculorum tenebrę,capitis ipſius dolor,aurium ſonus,naſi obſtructio,ſummo mane oculorum lachrymæ,nonnullis & oculi caligant,quibus hæc adſunt,caput hunc in modum purgato, origano hyſſopo & ſale nares perfricato: neque in poſterum caput dolebit:quod ſi neglexeris,morbi huiuſmodi ſequentur:obtuſus viſus,aurium ſonus,capillorum caſus,& dentium dolor.

A *De pectore humano.* 126.

Cum pectus aliquod vitium paſſurum eſt, in primis humiditatem in ipſo ſentire videtur: ſin coſtæ, crudis abundat humoribus, æſtuationem ſitimq; habet, ipſius lingua aſpera eſt & ſpumãs, & ſingulis horis ſaliua decurrit. Conuenit autem ipſum à cæna vomere: aut ſummo mane ſtomachum purgare præſumptis raphani radiculis, aut ſinapi virenti, aut eruca, aut naſturtio ex aqua tepida, & ſtatim vomens ſanabitur, ſi negligenter ſe geſſerit, in ſpiritus difficultatem, & lateris dolores, & febres acutas incidat, atq; penitus ſomno carebit. *De ventre.* 127.

Quando in ventre vitium aliquod ſuborturum eſt, primo tormina doloresq; in ventre ſentiũtur: & alui ſuppreſsio, & excretio, & in ipſo cibi potusq; perturbantur, & amari videntur, & grauitas in genubus: & circa lumbos renesq; dolores ſunt, & omnino febricitabit. His ita ſe habentibus, ſimplicibus medicinis purgare oportet: cnicum igitur contuſum, & aqua diſſolutum potui dato: aut braſsicæ, aut betæ ſuccum melle conditũ adiecto modico ſalis propinato, & miraberis: ſi res neglecta fuerit, difficultas inteſtinorum, deſidendi immoderata cupiditas, & dorſi dolores impendent. *Ad grauem auditum, & aurium ſonum.* 128.

Nitrum in acetum conijce, oleumq; roſeum & vinum infunde, & capitis poſteriora inunge.

B Aliud. Nigri veratri radicem in aurem conijce, & ſanabitur: expertum enim eſt.

Ad cuſtodiendam vitam. 129.

Centaurij decocto palmites vitis conſpergito, hoc canes, vulpes & cœli volatilia propulſat.

Ad vteri ſtrangulatus. 130.

Os cordi cerui accipe, tere, & potui da mulieri: & videbis gloriam dei.

Ad lumbricos mirabile remedium. 131.

Nigellam tritam ex garo potui dato.

Ad dignoſcendum mas ne fœmina ſterilis ſit. 132.

Lentem in vtriuſq; vrinam ſeparatim conijce: & vtrius lens germinabit, ille eſt filium creans cuius vero lens non germinat, ille ſterilis eſt. *d rigorem.* 133.

Scribe in tribus malis pepopulas aut ita dicito, ſanus, drauus, danonus, danubius, & eſui dato

Confectio gari Ioachi martyropolitæ. 133.

Accipe fruſtulorum panis non fermentati, non conditi, putrefacti libram, nigellæ tziaricam ſemicontuſam mentam, calamintham buniſam, aridam, vtranq; ſemilibræ pondere, rutæ, ſylueſtris thymbræ, fœniculi, ſingulorum tramia quadraginta, aneſi tramia triginta, nanachuã tramia

C quadraginta, vuarum paſſarum pinguium maturarum ſemilibram, palmularũ mundarum tziaricam, mellis veri hilari meliſii ſemilibram, ſacchari cantij tziaricam, roſarum aridarum, aut humoris ab ipſis per ignem extracti tramia centum. hæc in doliolum cum aqua conijcienda ſunt, ſoliq; per quadraginta dies exponenda, ipſis vero adijcere oportet in puro linteolo deligata ligni aloes tramia quinq;, ſpicę tramia ſeptem, caryophyllorũ tramia duo, croci tramia tria, maſtiches, thuris, vtriuſq; tramia decẽ, ſtruthij corticis tramia quindecim, muſci tramiũ, ampar tramia duo. omnia linteolo incluſa in dolioli medium ſuccum demittito: & per quadraginta dies quotidie terito, & exprimito ſuſpendens videlicet in dolio in medio ſucco: & poſt quadraginta dies aquam ſucco ſuperfluitantem colligito, & in altero vaſe reponito: & in ſuccum alteram aquam inijcito, & vtraq; inſolato: ſed poſtquam totum ius coactum fuerit in altero vaſe, tũc in nitido cacabo, aut in olla vſq; ad tertias decoquito, & cotoneis maturis impleto: linteolum autem nunquam de medio garo eximito: & optimum garum, omnibusq; hominibus vtile conficies.

De capitis dolore Barnabe monachi. 135.

Accipe farinam fabaceam, quantum manu capere potes, & maſtiches, cuminiq; parum in vnũ miſcere oportet cum ſucco malorum cotoneorum, emplaſtrum facito, & membranæ illitum fronti

D imponito. *Ad vrinæ difficultatem.* 136.

Vnguentum optimum in vrinarium iter infundito, ſtatim vrinam reddet: aut mel, & ſylueſtrẽ canabim in vnum miſce, & perinæo impone: aut muſcum in vrinarium meatum immitte.

Ad ſanguinis è naribus profluuium. 137.

Canabina folia trita & arida in narem ſufflato: aut pãnum lineum combuſtum ex acri aceto in nares ĩmittito. *Ad vteros.* 138.

Obſonium è iuſculo, & amanetarium verum, & cardid. vſta ex vino veteri potui dato.

Ne arbor fructum amittat. 139.

Lilij radicẽ arbori ſuſpendito: ibiq; fructus hærebit, & nõ cadet. *Ad vulnus.* 140.

Cor cum pelle & cornu cerui combure, & ex oleo inunge. *Ad ſtomachum.* 141.

Rutam & thymbram cum ouo, & cuminum, & mentæ radices potui dato.

Ad impetigines. 142.

Pipere trito ex muliebri lacte inungito, & ſanabitur. *Ad dolorem dentium.* 143.

Ouorũ putamina, ſæpiã, & oleũ miſceto, & coqto, donec tertia pars relinquatur, & tepidũ ore contineto. *Ad lumbricos ventris.* 144.

Cornu cerui ramenta ex vino vetere potui dato à balneo.

Ad vrinæ difficultatem. 145. E

Coriandrum,mentam,& aquam cum melle decoquito,quoad tertia pars ſuperſit,& in potum offerto. *Ad vulnus dulce.* 146.

Suillum fimum cum oleo & acri aceto miſceto, & locum prius ſetaceo panno excoriatū inungito. *Ad dolorem lateris.* 147.

Paliuri radicem vino incoquito,donec tertia pars remaneat,& à balneo potui exhibeto.

Ad iecur & ſtomachum. 148.

Accipe aloes & ſpicæ vtriuſq; miliariſium,ex vino à balneo propinato.

Ad conciliandum ſomnum. 149.

Caprinum fimum cum triſagine ad luti ſpiſsitudinem miſceto,& faciem oblinito.

Ad tuſsim. 150.

Raphani ſemen & fœniculi ex melle potui dato. *Ad cordis dolorem.* 151.

Rutam,& lini fœniculiq; ſemen cordi imponito.

Ad lumbricos aluum occupantes. 152.

Lupinos,lauri baccas,taurinum fel miſceto,& vmbilico ſuperdato.

Ad hæmorrhoidas. 153. F

Teſtudinis teſta ſuffita bene facit. *Ad exuſtionem.* 154.

Ouorum aſſorum vitellos in ſartagine combure,& in modum emplaſtri impone.

Ad pruritum. 155.

Garum,ſulfur ignem non expertum,& oleum miſce,& inunge:effectum miraberis.

Ad morbum regium. 156.

Chryſolachani ſemen,mel,& crocum confundito,& in lectulo cubantem illinito:bene facit.

Ad vermes. 157.

Chamæleonis radicē contunde,& vrticæ ſummitates contrarias inijce. *Ad tuſsim.* 158.

Fœniculi radices cōtritas ieiuno potui dato:admirabile remediū eſt. *Ad comam.* 159.

Maluam,& ſaluiæ radicem conterito diligenter, & in vas cum generoſo vino conijcito,à balneoq; comam illinito. *Ad aurium dolores.* 160.

Rubi ſuccus expreſſus,tepefactus,& in aurem infuſus dolorem finit.

Ad regium morbum. 161.

Chryſolachani contuſi,mellis,vtriuſq; ligulam vnam, ex vino calido ieiuno exhibe. Aliud. valde bonum. In dextram aurem iacenti tenuem venam cædito,& ſanguine effluente vtilitatem G miraberis:Si lienis vero doleat,idem facito in ſiniſtrum latus iacenti.

Ad iecinoroſos, lienoſos, & à ſtomacho laborantes præſentiſsimum remedium. 162.

Viticis grana eſui potuiq; ex vino mane veſperiq; exhibeto. Aliud. Apij, & petroſelini macedonici ſemen,& cicer,& viticis ſemen,omnia conterito,& ex vino calido potui dato.

Remedium ad renum vitia. 163.

Erucæ, naſturtij, raphani ſemina conterito, & melle attico comprehendito,& ex vino vetere drachmam potui concedito.

Baſilij icti melitinoti de ratione uictus ad regium notarium grammaticum.

Confectio vini perſpicui & coccini. 164.

Doliū vino impleto,quantum fuerint menſuræ viginti,& ex ipſo menſuras duas accipe,& in lapideam ollam conijce,& adde ſeminis fœniculi,lini,aneſi,ſingulorum miliaria cētum,cum his bene ferueſacere oportet,& ex ſacculo percolare,& ſextarium in dolium mittere:deinde accipe triſpidij miliaria centum,caryophyllorū miliaria quinq;,croci miliariū,cyperi,ligni aloes vtriuſq; miliaria quinque.omnia in vnum trita & cribrata lineo linteolo inuoluito,& in medio dolio ſtatuito,atque vtitor. H

Eiuſdem roborantia ſtomachum pituitæ plenum & dolorem capiti inferentem. 165.

Te oportet ſingulis diebus roſei mellis miliaria viginti accipere, apij ſeminis miliarium vnū, aneſi miliarium ſemis,& ieiunare vſq; ad meridiem, & tunc guſtare. Nam propterea ita te facere ſtatuimus,quoniam roſa ſtomachum confirmat,maſtiche calefacit, fœniculum & apium, ſi in iecinore ac liene multitudinem atrorum ſuccorum offenderint, detrahunt, & per lotium eijciunt abſq; moleſtia:aneſum vero,eo ꝙ flatus à ventre diſiicit,ſtomachumq; corroborat. Iccirco te vſq; ad meridiem cibo abſtinere pręcepimus,vt ne alter morbus appareret,vtq; vis herbarum diutius in ventriculo moraretur. Cum vero decem dies præterierint, eundem ordinem aſsidue obſeruato,cum roſeo ſaccharo,vt ſtomacho robur addatur,viuaſq; indolenter. Fecimus autem & de alimento ſermonem hunc in modum. *Ratio victus in cibis & ieiunio.* 166.

Primo die amygdala amara decē cū pane & vino, quantum ſatis ſit,te edere cōuenit: Secundo die mel cum pane & vino,quod ſufficiat,edito:Tertio die agni anniculi carne veſcaris:eius ſcapulam elixam igne torreto, cum pane biſcocto & vino quod ſatis,edito: Quarto die oryzam ſolam aquæ incoctam addito melle cum pane & vino, quantum ſufficit,edito: Quinto die grana punici mali, amygdala, allium cum dauco, ficis aridis,& vuis paſſis decoque, & veſcere cum pane &

vino,

A vino,quod ſufficiat: Sexto die ſimilem carnem anniculam in ſartagine cum dauco decoquito,& veſcere,panis & vini,quod ſatis eſt,addito,vt vis punici mali obtundatur. frigida enim eſt, atq; ideo malum punicum adiectum fuit,vt quæ antea per quinq; dies aſſumpta fuerant,refrigeraren tur.erant enim re vera calida.Septimo die carnem minutim conciſam cum cicere & condimentis decoque,& veſcere,quantum ſatis eſt. Octauo die carnem cum aceto,caricis,amygdalis,nucibus ſyriacis,croco,dauco,paſsis vuis,cum alijs carnibus conciſis,cum melle,ꝙ ſatis ſit,decoque,& ve ſcere cum vino, quantum ſufficiat. Decimo autem die ciborum ieiunijq; ratio ita ſe habet, mali punici granum,quemadmodum & prædicta,decoque,& cum vino,quod ſufficit,ede. Hæc eſt ſumendi cibi ratio:ſemper tempore cœnæ menta ex melle vtitor,vt cibi digerantur,& ne pituita ventriculus abundet. Quò aũt bona valetudine fruaris, venam ſine noxia cauſa ne ſecato.Quòd ſi morbus caput tentauerit,venam caluariæ ſecato,& extrahe ſanguinis miliaria decem. hoc autẽ bis feceris & aprili menſe,& ſeptembri,per triduum ante & poſt abſtinentiam imperans.auxilium quoq; bis prædictis menſibus deuorato, & capitulis papaueris vt dormias vtere, caueasq́; à coitu:ꝙ ſi velis,ſemel in ſeptimana poſt noctem mediam id facito. At iulio menſe & auguſto te per biduum vomere oportet:vtrunq;,quoniam per diem vnicum ſtomachus purgari non poteſt.

B Quando autem vomis,caueto,ne aquam prius,aut poſtea biberis:dumq́; vomis,oculos velato,& deligato, ſtansq́; vomito loco edito,aut ſuper fluuium: à vomitu ſi ſitias, tolera ſitim, & ſobrius eſto. Te vti lauatione oportet menſe aprili vſq; in totum nouembrem:cæteris menſibus abſtineto.ꝙ ſi lauari volueris,ſemel tantum in ſeptimana lauator,idq́; ſemper ieiunus: ſi ſitias,temperatã aquam bibito,& balneum egreſſus oleo,& mulieris lacte,quæ fœminam peperit,caput irrigato: per noctem autem pedes calenti aqua cum furfuribus foueto.

Ad capitis dolorem. 167.

Accipe amygdalarum libras tres,ſeminum cucurbitæ librã vnam,oleo ab vtriſq; expreſſo,capitis verticem,nares,pedes ac manus inungito.

Aduerſus vini noxam. 168.

Cotonea mala matura dulcia accipito,& mũdato,deinde ſuccum exprime,& in vinũ infunde.

Inunctio experta ad artuum dolorem,manuum pedumq́; intertrimẽta,corruptelas,aduſtiones hyemis, & venti manus pedesq́; lædentis,qui ſarracenica lingua tlen dicitur.cõpoſitio ita ſe habet. 169.

Accipe axungiæ anſerinæ partes duas, & medullam ceruorum iuuenum,& martaſancem raparam,& mel ſuper carbones decoctum & percolatum, pone in lapideum lebetem,& feruefacito,quoad prædicta pinguia tabeſcant,quibus adhuc calidis martaſancẽ inijcito,& cum prorſum

C refrixerint,mel addito,& bene inſtar malagmatis ſubigito,& ad ignem,aut in furno inungito,& bene perfricato:tantiſper autem inunge,donec dolor abſceſſerit.

Ad ægylopas.i.fiſtulas angulorum oculi. 170.

Taurinũ fel,& liquidã picẽ,& acetũ in vnũ miſcẽs emplaſtrũ cõficito,& imponito,aut rutę folia cum chorygio in foramina immittito.

Ad vulnera incurabilia. 171.

Ariore panij radicem in vinum dulce demittito,& ægrotanti potui dato.

Ad pulmonum inflammationes. 172.

Piperis grana.xv.ſalis micas totidem terito & teaphen illorum addito,in vnumq́; cogito, & cũ fimo gallinę rufę,atq; oleo inungito:aut dauci ſemẽ,& nigellã,& porrũ contere,& potui exhibe.

Ad talpas. 173.

Accipe triſaginem & hordeaceam farinam cum melle fermentato, & inungito & in modum cataplaſmatis imponito.

Ad dolorem ventris & ſtomachi. 174.

Thus cum vino antiquo in cacabum conijcito,& donec tertia pars ſuperſit,decoquito,atq; ita in balneo propinato:aut oleum & vinum perinde coquito,& tepidum in balneo potui dato.

Ad ſtomachi vitia. 175.

D Cuminum & cinnamomum cõterito,& myrrhã,maſtichẽ,& bliſcunę modicũ adijcito,deinde cocta & miſta potui offerto:aut mentę ramulos tres,& grana punici mali,& palmulas ꝓpinato.

Ad debilitatem genuum. 176.

Lini ſemen & mel in aqua feruefacito,& cordi in modum cataplaſmatis imponito.

Ad dolorem lateris. 177.

Ex cumino triticea farina & vino veteri cataplaſma facito,& cordi ſuperdato.

Ad lienoſos. 178.

Braſsicę folia,ammoniacũ,acre acetũ,oĩa miſceto,conterito,& locũ per triduum oblinito:aut platani folia aquę incoquito,quoad tertia pars ſuperſit,& potui dato:aut braſsicæ folia igne torreto,& trita ex igne propinato.

Ad profluuium ſanguinis muliebre. 179.

Taurini cornu ramenta ex aqua pota ſanguinis profluuium ſiſtunt:aut lulacem,& braſsicę ſemina & ſcammoniam in vnum miſceto,& potanda exhibeto.

Ad ſtomachi compreſsionem. 180.

Accipe gallas tritas,& rhoi flores,aut mali coria,& vſq; ad tertiam partem decocta:aut fœnigræci melli incocti ius potui dato.

Ad cœliacos,hoc eſt ventriculoſos. 181.

Naſturtij ſemẽ ĩ nouã ollã conijce,& decoque, deinde ouũ ſeparatim elixa,& eius putamẽ detrahito

trahito,& ipſum diligẽter cõterito,& naſturtij ſemini elixo adijcito,& vnà feruefacito, atq; ſi ve- E
lit ægrotãs, edito, ſin id nõ poſsit,aquã potato: aut taurinos renes frictos potui dato:aut veterem
caſeũ acri aceto incoctũ ieiuno eſui dato. *Ad vrinæ difficultatem.* 182.
Pagurum fluuiatilem conterito, & panniculo expreſſum potui exhibeto:aut fœniculi radices
ad tertiam partem decoctas laboranti propinato.
Ad exterius prominentes ani tumores. 183.
Viuã calcẽ & recens arſenicum in vnũ miſta ĩponito. *Ad artuum dolores.* 184.
Quinqueneruiũ & ſcorpidiũ & acetũ modicũ miſceto,& locũ oblinito:aut ſinapi & caricas in
vnũ conterito,& in balneo ſuperdato. *Ad dolorem genuum.* 185.
Maluam,hordei farinam,lini ſemẽ vnà contere,& in ſartagine cum oleo fricta loco impone.
Ad oſſa fracta. 186.
Accipe picẽ,thuris puluerẽ,palmulas,maluæ florem, oui album omnia miſta ĩponito,& ſtupa
ſuperaddita,calamis ac faſcia deligato,ſanabitur. *Ad quartanam.* 187.
Vinum vetus triſaginem incoctam habens ter potui dato.
Ad morſum ſcorpij. 188.
Teſtã igne candentẽ impone:aut alã ex melle potui dato:aut humũ reſpiciens, quem lapidem F
premebas eum imponito. *Ad veneficia & præſtigia.* 189.
Caridion & latum cuminum & zochij radicem ad tertiam partem decoque, & ex vino vete-
re potui da:geſtet & glaneum oſſa.hæc enim ſuffita demonas abigunt.
Vt mulier concipiat. 190.
Leporis vterum frige,tritumq; aſsidue propina,habeat autẽ & leporis ſanguinem: aut vulpis
ſtercus cum ſeuo bubulo miſce,& mulieris viriq; genitalia inunge.
Ad fœtum in vtero mortuum. 191.
Muliebre lac cũ melle & radicibus amarãthi potui dato,& exibit. *Vt lac abundet.* 192.
Fœniculum & anethum cum melle & vino decoque, & quotidie mãmas obline:lacte mulier
affluet. *Ad vteros.* 193.
Auem iugulato, & feſtucam lineo panniculo inuolutam intra auem condito, atq; ita elixato:
ius potui dato:ſuito vero auis oculos,& manetarem verum,& caridion vre,& propina.
De inuoluntario mictu. 194.
Gallinæ gulam gutturi annexam conterito,& vrito,ac iterum diligenter terito,& ex vino ve-
tere potui dato. *Ad roborandum penem.* 195. G
Rapi ſemen tritum melli admiſceto,& panniculo attrito illitum peni circundato.
Ad ſcabiem vnguium. 196.
Sinapi mentamq; ex aceto coctam imponito. *Ad intertrigines.* 197.
Muſcum marinum aquæ marinæ incoquito,& expreſſo humore imponito.
Ad podagram. 198.
Accipe myrrham mur vocatam,herbamq; policarem,aut pyzurcatum myſtri mẽſura ex ace-
to,pedes illinito. *Ad roborandum ſtomachum.* 199.
Accipe lignum aloes, acorum,cyperum,maſtichem, thus,nigellam, fœniculum,& ſpanthos,
valde conterito,& in vnum corpus redigito,& ex ſucco punici mali & melle ſuper carbones co-
cto potui offeras. *Ad ſputum.* 200.
Roſaceum zupha,aut hyſſopi,quod ad tuſsim facit,& anguſtiam & dolorem pectoris,cõpoſi
tio hæc eſt.Accipe manuſiacorum drach.ij.vnapia,vel zinzipha numero viginti,zepiſtania,vel
myxia totidẽ,ficos aſpr.dulces numero.xv.aut dulcem radicem ſemitritã mẽſura drachmæ: chaſ-
chaſis contuſi,vel papaueris capitulorum drach.v.pareſauſa,vel polytrichi. drach.ij.aneſuen vel
dulcis aneſi drach.ij.tolme caraus,vel apij ſeminis drach.ij.vuas paſſas, grana bona logarice.s. H
zupha vel hyſſopi drach.iij.rhazani,vel ſeminis fœniculi drach.duas.vuas paſſas, granaq; miſta
lauato,& emoſchaſum ex aqua refrigera per diem vnum & ſummo mane:vt elixatum cũ prædi-
cto videlicet logaricyon vnc.iiij. & tantiſper decoquatur,donec aquæ remaneat logarica vna &
ſemis:& tunc percoletur,vt certe ſciatur in ipſa nullam remanere materiam,deinde ſacchari loga
ricam vnam addito,vt zulapion fiat: & quotidie vnum potato per dies octo,& oleum amygda-
linum inſtillato. *Ad vomitum biliosum* 201.
Bilem vomẽtibus huiuſmodi cataplaſma adhibendum eſt,quod ex his conſtat: palmulis,ficis,
gallis in vino aut poſca incoctis & pane exceptis:acacia præterea,hypociſtis,& balauſtia,& rhus
cataplaſmatis adijciantur:itẽ cucurbitula magna cũ multa flãma ſtomacho ſi affigatur,bene facit.
cibus paucus & crebro exhibendus eſt. Verũ ad atram bilem vomentes & ſtomachum inflatum
ſpongias aceto acerrimo calido imbutas adhibeto,aut ex ederæ folijs vino incoctis cataplaſma fa
cito. *De ſingultu.* 202.
Singultus aut ex repletione,aut ex inanitate, aut ob acres humores ſtomachũ mordentes ex-
citatur,quibus vomitu reiectis deſinit.pleriq; autem,ſi compoſitione ex tribus piperibus deuo-
rata,mox vinum biberint,ſingultire ſolent.cibo præterea in mordacem qualitatẽ corrupto qui-

dam

A dam ſingultiunt:vomitum ſanè ob plenitudinem,aut morſum ſingultientibus remedio eſſe inuenimus:caliditatem iis,qui ex refrigeratione:ſi vero ex humorū copia ſingultus fiat, euacuare vehementius oportet,id ſternutatio præſtabit: ſed ab euacuatione ſingultus ſternutatio non curat: ſingultientibus autem ruta ex vino danda eſt,aut nitrum ex mulſa,aut ſeſeli,aut daucum,aut cuminum,aut zingiber,aut calamintha,aut nardum gallicū:hæc ſingultibus ex cibi corruptela,aut ex frigore,aut ex multitudine ciborum auxilia ſunt.ad eos vero, qui ob frigidorum,aut craſſorū ſuccorum multitudinem ſingultiunt,caſtorium ex poſca potui datum bene facit:cuti quoque ex oleo vetere cucumerino illitum prodeſt:ſcillinum quoq;,aut mulſum acetum potum iuuat: item ſpiritus retentio magnifice ſingultum diſcutit.

Ad pedum intertrimenta,ſciſſuras,& perniones. 203.

Rubricæ vel ſinopidis,& cimoliæ paribus portionibus ex caprifici ſucco illinito. Aliud. Ederam,calamintham & ſalem in aqua ſimul incoquito diligenter, ac pedes ſemel atq; iterum lauato,& ſanitatem recuperant. Aliud. Muriam craſſam calidæ aquæ admiſceto, ex ea pedes ac perniones foueto. Tertium,ſal,cuminum,oleumq; miſceantur,& prius inunctos pedes illinito curioſe:nam per occultos ſenſibus meatus materia elabitur.

B *Ad podagram.* 204.

Semperuiui ſucco diligenter cocto vtere. Aliud. Vini ſuccum aſinino lacti,ac dulci vino admiſce,& illine. Aliud. Phocæ,leonis,lupi,aut vulpis corium ſiquis elaboret,& calceos geſtet,pedes non dolebit. Aliud. Veſpertiliones tres aquæ pluuiatili incoquito, deinde hæc aquæ adiicito lini ſeminis triti vnc.quatuor,oua cruda tria,olei cyathum vnum,bubuli ſtercoris, ceræ vtriuſque vnc. quatuor, omnia in vnum corpus redacta ſubigito, & cubitum eunti ſemel atque iterum applicato.

Aceti ſcillini confectio ex Galeno. 205.

Salubre optimum acetum ſcillinum à Pythagora ſcribitur, quo omnes imperatores vſi ſunt: ab ipſius auctore fertur: quicunq; hoc vtantur, longæ vitæ fore,& eius extrema integra vſq; ad finem permanſura:& ipſe quidem Samius ſenex huiuſmodi extitit.quantum enim temporis vixerit,haud ignoras:de ipſo enim in libro traditum eſt,ꝙ cum ſuis conſanguineis hanc facultatem cõmunicauit.cumq; hoc medicamẽto vti incepit,quinquageſimum annum natus erat,& vſq; ad centeſimumdecimum ſeptimum vitam produxit integer,& nulla vnquã aduerſa valetudine tentatus,hæc ſanè medicamenti author diſſeruit,ꝙ fortaſſe vir philoſophus erat mentiri neſcius: nos
C autem viri huius fidei periculum fecimus,ac firmam conſtantemq; huiuſce medicamenti facultatem eſſe teſtamur.Oportet igitur ſcillam montanam libræ vnius ponderis capientẽ dura circũcidere,& mollia minutatim concidere,& aceti acerrimi ſextarios octo in vitreum vas mittere, atq; obturare:ac per triginta dies in caniculæ caloribus,vt maceretur permittere, deinde ſcillam extractam exprime,id genus aceti parum mane ſorbeto.tibi enim hæc euenient,vt ne fauciũ oriſq; partes vnquam remolleſcant,os vẽtriculi bene valebit, facile ſpiritum duces, vox recte habebit, oculi acutiſsime cernent,aures in officio manebunt,nulluſq; flatuoſus vapor in ventre vnquam excitabitur,nullum viſcus ſuſpenſum erit:bene ſpirans.bene coloratus deges,ad ciuilia negocia recte affectus,non acidum, non ſalſum ructabis, ſi aliquid aceti huius aſſumpſeris:& ieiunus vt aſſumas præcipio,ſeptemq; poſtea ſtadios deambules,ita enim diſſoluetur.Hoc aceto qui vtitur, in victu quãuis licentioſus eſto.omnia enim cibaria conficiet,& à nullo vnquam offenſam patietur,neq; valde implebitur,ſed in melius proficere videbitur, nihil ſuperuacui in corpore reſidebit,non flatus,non bilis,non ſtercus,non vrina,ſed omnia facile excernit atq; educit, aluus lubrica omnino eſt,totiuſq; corporis purgatorium eſt medicamentum, etiã ſi in oſsibus ſordes inhæreant:item phthiſicos ab omnibus deploratos hoc medicamẽto ſanitati reſtitutos nouimus,mor
D bo comitiali diuturno efficaciter profuit,vt niſi poſt longa temporis interualla non redierit,incipientem vero ac nouum perfecte diſcutit, neq; reuerti amplius hunc affectum permittit:ad podagras præterea,& articulorum morbos,iecoris,lieniſq; duritias vehementer facit:& particulares quidem aceti ſcillini effectus hi ſunt:communes autem quamplurimi,quibus nos cõmoti ſalutare hoc medicamentum ſanitatis integritatiſq; cauſa tibi tradidimus. Deficit.

Vini ſcillini compoſitio ex Galeno.

Vinum hoc potui datum omnem ſanitatem affert.humores enim attenuat,ſed maxime pituitam,neq; ipſam in ſtomacho,aut ventre,aut capite,aut iecore,aut liene,aut neruis,aut oſsibus cõſiſtere permittit,neq; alium id genus tenacẽ humorẽ obſtructiones facientem,ſed oĩa diſſoluit,& ventrem lenit,atq; ita ſubducit,& vrinã mouet,& ꝑ ipſam cauſas attenuat excernitq;:adeo vero caput purgat,vt nares humiditate vacent. cõmodum eſt podagrę, articulari,& comitiali morbo: deniq; oĩs ſanitatis auctor eſt.ex his conſtat,ſcillã albam montanam circiter canis exortũ accipito in libræ pondere, per dies decẽ in vmbra refrigera: deinde ſcillæ folia refrigerata in vitreum vas mitte,& vini albi veteris ſextarios duodecim ſuper funde, & ſuſpẽſum vas per quadraginta dies habeto,poſtea ſcillã exime,& abiice, & vino ad antedicta vitia vtere,& eius vim percipies,ſubinde ante cibum vini duas vnc.exhibe:ſin à cibo,vnciam mediam. ꝙ ſi ipſum potui commodum

efficere

efficere velis,vt magis delectet,mellis ſextarios duos,aut tres admiſceto. E

Medicamentum,quod manducatum ſtomachi pituitam detrahit,gargarizatum caput purgat. CAP. 206.

Origanũ, gũmi, hyſſopũ,ſampſucũ,pulegiũ,thymũ,paſſi vncijs.iij.incoqto,donec vna remaneat,& gargarizandũ dato:excutit.n.ẽt pulmonis materias, ſi edat:id aũt quotidie facito,probatũ eſt enim.

Ad vrinam reddentes ægre,aut nequaquam. 207.

Lectuli cimices terito, & vrinarum foramẽ illinito, ſtatim vrina decurret.id etiam ad pueros mingere nequeuntes benefacit.

Ad calculoſos,& vrinam prouocandam. 208.

Baccarum lauri,& piperis æquas portiones terito & cribrato, & ex mulſæ menſura vna exhibeto:mulſa vero calida eſto. Aliud lapides atterens, & mulieribus viriſq; vrinam prouocans. Lauri corticem aquæ incoque & permiſce,ſorbendumq; propinato:vehementer facit.

Ad ſanguinis mictum. 209.

Accipe zingiberis drach.ij.braſsicę ſeminis drach.iiij.papaueris drachmã ſucco excipe,& globulos facito,laborantiq; exhibeto. *Ad vrinæ ſtillicidium.* 210.

Thymi & fœniculi æquas portiones conterito,& ex aqua temperata calida potui dato. F

Ad dolorem viæ vrinariæ,& difficultatem mictus,atque anhelitus,& ad ſanguineum lotium,& calculum. 211.

Aſari,myſeos,nardi gallici,æquas portiones accipito, melle attico,cuius ſpuma abiecta ſit,excipito,& dato nucis ponticæ magnitudinem:facit enim etiam ſenes cõualeſcere:quibus effluxus ſiccior eſt,eumq; validiorem reddi. *Ad inuoluntarium vrinæ exitum.* 212.

Lilij radicẽ elixam potui dato.Alterci quoq; ſuccũ aut ſemẽ in vino & lacte maceratum corio cerui includito, & dextro femori appendito, miraberis. Aliud. Apri vngulas vſtas ex vino potui dato:aut galli teſtem vſtum edendum apponito. *Ad inuoluntarium mictum.* Cochleam cum teſta vſtam tritamq; ex vino cubitum eunti potui offerto.

Ad difficultatem vrinæ & calculum. 213.

Lini ſemen,piper,petroſelinum tuſa & creta ex condito accipe cochlearium vnum.

Ad exterendos calculos expertum. 214.

Scorpionis marinos exiguos tres integros comburito,& cinerem ex condito propinato.

Ad ſupprimendum aluum. 215.

Rhun atq; oryzam vino incoque,donec tertia pars remaneat, & per inferiores partes immittе:aut vinum auſterum,in quo hirci iecur incoctum ſit,potui dato:aut gallas vſtas bene terito,& ſuillam adipe miſceto, frictaſq; ex aceto eſui dato laboranti * piperis drachmam, farinæ lupinorum drachmas tres,mellis ligulam. G

Ad citandum ſudorem,& finiendam febrem. 216.

Cachryos ſemen ex oleo illitũ,aut pyrethrum ex oleo calefactum & illitum hora vna interuallo poſt acceſsionem. *Ad canis morſum.* 217.

Vrticę ſemẽ emplaſtri modo ĩpoſitũ,aut nigri marrubij folia ſimiliter,aut apiaſtrum ex vino potum,vel morſibus impoſitum,aut allium illitum,aut aſſum potui eſuiq; datum. *Ad morſus canis rabioſi.* Braſsicæ folia cum laſſere ex aceto trita imponito.ꝑ ſe.n.braſsica rabioſi canis morſibus aduerſatur,& ipſius decoctum potui exhibitũ.elixa autẽ braſsica ante alios cibos aſſumpta phthiſicos ſanat,& arteriæ vitia emendat:contrita vero & lieni ſuperdata ipſum conſumit.

Ad anginam & colli dolorem. 218.

Alba populus arida,trita,& ex melle illita collo,aut naſturtij ſemen,& columbinum fimum ex melle inſtar cataplaſmatis imponito.

Ad internas ani prominentias. 219. H

Amaranthum aqua maceratum mane veſperiq; potui dato.

Ad lienem cataplaſma valde efficax. 220.

Inulam,ſinapi,baccas lauri ſm̃ proportionem accipe & tere,deinde nucis nouæ corticem parum contundito,mox in pilam cõiectum validius terito,& eximẽs aceto acri macerato per triduum,& omnia in vnum redigens cũ ſucco Tiberiadis vſq; ad cataplaſmatis temperaturam decoquito:& lieni ſummo mane per octo dies imponito euacuato prius ventre, atq; miraberis.

Aliud ad cõminuendum lienem. Capparis radicum vnc.iij.calcis viuæ vnc.iiij.contuſas cribratas acetoq; cõmiſtas imponito non diutius horæ ſpatio,totus lienis abſumit. Aliud. Braſſicæ decoctum ſolum ex aceto mulſo ieiuno potui dato:aut rubi radicem vſq; ad tertiam partem decoque,& decoctum per triduum dato. Aliud. Corticem nucis ex aceto ac melli incoctam ieiuno propinato:aut ferrum candens in mulſo extinguito,& potui dato:admirabile eſt.

Ad nigros dentes. 221.

Palmularum oſſibus maſtiche & melle dentes per ſeptem dies perfricato:& albi redduntur.

Ad lumbricos alui. 222.

Lupinos,lauri folia,ac fel bubulum miſce,vmbilico impone:id bene facit.

Ad interiores

A *Ad interiores exterioresq́; ani prominentias.* 223.

Amylũ,picẽ,aquã vnà feruefacito, donec tertia pars remaneat,ac per ſeptem dies potui dato.

Ad dolorem aurium. 224.

Vitis racemum capiens in ſartagine frigito cum oleo,auriq́; inſtillato, & conualeſcet.

Ad hirudines. 225.

Ariſtolochiam terito,& ſale conſpergito. *Ad calculoſos.* 226.

Lauri baccas piperq́; miſceto æquali, & ex mulſa myſtrũ vnũ dato. Aliud calculos frangens. Lauri corticẽ aquę incoquito,quoad tertia pars ſupſit,& ſorbẽdũ exhibeto. Aliud calculos frangens. Turturis ſtercus vſtũ ex mulſa pbeto,lapides.n.p vrinã exturbat. Aliud exptũ ad calculoſos. Struthij,rhu põtici,capparis,ſingulorũ drac.accipito:dato quotidie ex vino albo drach,& per mictũ ſubſidentiã calculoſam eijciet. Aliud. Origanũ in aqua vſq; ad tertiã decoquito,& decocti cyathum vnum potui dato. *Ad ſtillicidium,& difficultatem vrinæ,& primo ad ſtillicidiũ.* 227.

Fœniculi ſeminis,palmarũ thebaicarũ pares portiões cõterito,& ex aqua tẽperata calidas propinato. *Ad vrinæ difficultatẽ & ſtillicidiũ.* Coſti,mellis,aquę cyathos nouẽ accipe,des potui craterẽ mercede prius petita. Aliud. Cyperi aſiatici triti cochleariũ vnũ,ex vino meraco,aut ex melle exhibeto.periculũ de ipſo factũ eſt. *Ad vrinæ difficultatẽ.* Petroſelinũ macedonicũ terito,&
B ligulã vnã exhibeto. *Ad ſtillicidiũ.* Cucurbitã aridã cõterito,vt farinę iſtar ſit,cuius exiguũ cochleariũ ex aqua potui dato. *Ad mingentes in ſtragulis.* Leporis cerebrũ ex vino ꝓpinato. Aliud.

Veſicã aſſam eſui dato per triduũ aut cyperũ tritũ ✱ potui dato:aut leporis teſticulũ ex vino odorato,tepido ꝓpinato. *Ad ſtillicidiũ.* Thus accipe, & in vino diutius feruefacito, propinatoq́; per triduũ ✱ :accipiens raphida marinum piſciculũ comburito, & potui cinerem of-
∴ ferto. *Ad impetigines.* 228.

Cornu ceruini ramenta acerrimo aceto incoquito,vſq; dũ tertia pars remaneat,ex eo illinito.

Ad feras impetigines. CAP. 229.

Hordei farinã aceto acri permiſtã ĩponito:aut haſtulę regię radice ex aceto trita illinito frequẽter:aut lineũ pãniculũ ſuper candẽti ferro cõburito & illinito,aut nucis virẽtia folia cataplaſmatis modo ĩponito:hoc & ad ſcabiẽ facit. *Ad penis dolorẽ,& inflãmationẽ.* 230.

Cuminum & ouorum putamina bene decoquito,& foueto:effectum miraberis.

Ad impetigines. 231.

Allium:& theaphen,aquam & oleum,omnia miſceto,& illinito.

∴ C *Cataplaſma ad vulnera recentia à gladio aut ligno illata.* 232.

Salicis folia trita imponito,& ſanguinem profluentem ſupprimes,& vulnera glutinabis,atq; ſanabis:aut ouillum fimum ex oleo tritum inſtar cataplaſmatis imponito.

Ad pernicioſa medicamenta. 233.

Rutã,ficũ,& nucẽ terito, ac ex vino potionẽ dato:aut fulicę ſanguis liqdus ex oleo potus ſer-
∴ uat:à potu venenoſi medicamẽti,& à viperę morſu liberat. *Ad fluctionem gutturis.* 234.

Nido hirũdinis trito ex aceto illinito. *Ad mammarum mulierum tumores.* 235.

Caprinum ſtercus aridum ex vino meraco imponito,inflammationem enim digerit.

Ad dolorem capitis lupinum. 236.

Suillum fimum cõburito,& cinerem melli admiſceto,caputq́; raſum inungito,ac ſuper braſſicę folia dato. *Ad tuſsim & hecticam febrem.* 237.

Styracẽ & braſſicę ſuccũ ſimul terito,& fermẽtatos ieiuno,& cubitũ eunti exhibeto: aut laurei olei,& vini generoſi vtriuſq; drach.iij.miſce & calefacias ✱ in balneo interius:& vinũ oleũq́; calidũ tẽperato,& ſtomachũ foueto. Aliud. Lixiuiũ pcolatũ calefacito, & tuſsiẽtis pedes foue-
∴ to,& ſpõgia deterſos illine,& foue:id vero tuſſibus medeť. *Ad tuſſes.* 238.

✱ D Reſinã ex vino vetere tritã ieiuno potui dato & pulegiũ ĩ poſca decoctũ, & beronicẽ cũ melle fermẽtatã eſui dato:aut raphanũ toſtũ mane ac veſperi edẽdũ apponito:aut butyrũ ĩſulſum,quãta eſt nucis auellanę magnitudo,deuorato. *Ad humores pectore contentos.* 239.

Vrticæ folia cum ptiſana decocta potui dato,bene facit ad inflationes,& materiam ex pectore euocat. *Ad tuſſes.* 240.

Fenumgręcum,quoad tertia pars ſuperſit,decoque,& iuſculũ ſummo mane ex melle exhibe.

Vt vox canora reddatur. 241.

Tragacantha vino madefacta & in potum aſſumpta vocem ſplendidam reddit.

Ad vocem amiſſam. 242.

Styracẽ terito,& ex aqua globulos amplitudinẽ cicerum æquãtes cõficito, & tertio cũ dederis, ſtatim loqueť. *Vt capilli & barba creſcant,ſi decidunt.* 243.

Betam,& myrteum oleum,& polytrichũ miſceto,capilloſq́; oblinito:aut adiantũ,& ladanum æquis portionibus terito ex ĩmaturo oleo:aut myrteo, aut lentiſcino,& illinito. Aliud. Ladanũ in vinũ aminęũ myrteumq́; oleũ mittito,& terẽs vtrũq; ad mellis ſpiſſitudinẽ redige: caputq́; in balneo perunge:melius eſt & illud adiantum,quod nõnulli polytrichon vocãt,ſi ſeptima pars ladano addatur,& illinatur. *Ad renes dolentes* 244.

Cum pulegio farinę furfures decoquantur,& ius pcoletur,ſpongiaq́; eo imbuta fomẽtum fiat.

GALENI DOCVMENTVM
DE PVERO EPILEPTICO.

Nicolao Leonico Thomæo Patauino interprete.

EGo te Ceciliane exiſtimabã ad ægritudinẽ filij tui noſtris admonitionibus haud
quaq̃ indigere.nam ꝗ prius ipſum vidit,& tecũ Athenas iterum nauigaturus eſt
Dionyſius,idoneus eſt & p̃ſens facere ea q̃ opus erũt:& rurſus diſcedẽs,ad habi-
tudinẽ ægritudinis cõdecẽtia documẽta relinquere. Ego aũt ꝗ nunq̃ puerũ hũc
vidi,forſan multum decipi poſſem:cũ neq; à principio morbi qualis fuerit ipſius
natura, neq; nũc qualis ob morbũ ſit,cognouerim: ſed à vobis hoc tm̃ audierim F
epilepſiæ acceſsionibus puerũ infeſtari. Verũ,ne forſitã me ſuſpiceris negligẽtẽ
magis q̃ veridicũ ſcriptionẽ hãc ſubterfugere: quod nunq̃ antea feci:laborẽ hũc libens ſubibo,vt
tibi rẽ gratã faciã, ſcribẽdo q̃dam medicinalia p̃cepta pueri epileptici. in ꝗbus neceſſe eſt medicæ
artis imperitũ decipi & aberrare circa mẽſurã vel tp̃s vtendi. Demonſtratũ.n.à nobis eſt in alijs li
bris ꝙ nõ cõtingit quẽpiã recte mederi ne minimis ꝗdem ęgritudinibus, nedũ adeo magnis vt ẽ
epilepſia,niſi methodũ aliquã curatiuã nouerit. Atq Dionyſius mihi iã cõicauit,& mecũ prius cõ
ſiderauit de tota pueri curatione,quã tu mihi ĩpoſueris,vt hæc documẽta cõſcriberẽ. Dionyſioq;
meã tum ipſe ſnĩam facile manifeſtaui, cũ intelligeret,oĩa q̃ ego dicerẽ,nihilq; ille obaudiret,ceu
methodi curatiuæ valde peritus. Tecũ vero neq; q̃uo ſermonẽ,inſtituã noui.nã accuratus diſtin-
ctionibus multis indiget,& obſcurior eſt q̃ imperito hoĩ cõueniat:breuis aũt & manifeſtus haud-
quaq̃ accuratus eſſe põt. Quapꝑ ſubuerebar tibi documẽta cõſcribere: q̃uis rẽ tibi gratam facere
ꝑcuperẽ:exiſtimãs mihi ſimile ꝗppiã euẽturũ quale Phidię vtiq; accidiſſet,ſi poſtq̃ Palladis ſimu-
lachrũ abſoluit,ꝗſpiã illum coegiſſet ſeparatim digitũ,manũ,pedem,naſum,aures, ſingulasq; cor
poris partes effingere. Ego vero methodũ curatiuã tanq̃ quoddã ſimulachrũ in pluribus cõmen-
tarijs à nobis ſcriptam fuiſſe arbitror,q̃ nõ modo ĩperitos hoĩes,ſed ne medicos ꝗdẽ quoſcũq; iu- G
uare nõ poteſt. Qm̃ aũt cogis me de parte vna artis curatiuę ſermonẽ facere ſeorſum ab aliis:tuæ
cedo volũtati & pareo:atq; in tuã gratiã documenta ſcribo: q̃ tibi in hoc ſufficient.ſatis.n.eſt me-
dicæ artis inexꝑto nõ magnũ aliqd & irremediabile,in medicorũ p̃ceptis cõmittere, p̃cipue cum
didiceris legitime verſari in his cõmentariis. Eruditis igit̃ illis curatiuę methodi negociũ ſcriptũ
eſt:tibi aũt & aliis,qui nonnullarum rationalium artium ſciẽtes eſtis,medicinę autem inexperti,
arbitror,fortaſſe nonnihil vtilitatis & in his cõmentariis,proueniet. Conabor aũt quantum fieri
poterit manifeſtiſſime enarrare quanam vtens puer diæta non parum iuuetur:& ab accidentibus CAP.
quotidie ipſum inopinate inuadentibus minime lædatur. Conuenit igitur in primis quan-
tum fieri poteſt hęc obſeruare. Nãq; puerum neceſſe eſt interdũ occurrere magnis frigoribus, im
menſis caloribus,ventis validis,balneis malis,cibariis caput tentantibus,rotarũ obuolutionibus,
corruſcationibus p̃terea,& tonitruis,& vigiliis,& cruditatibus,triſtitięq; etiam,& iracundiæ,&
laſſitudini,atq; aliis huiuſcemodi rebus, à quibus(vt ſummatim dicam)corpus vehementer mo-
ueri & perturbari ſolet:atq; in reminiſcentiã quandam morbi referri,& ad generationem paro-
xyſmi deduci. Hæc igitur conuenit, multo ante caueri. etſi qñq; his pręcedentibus paroxyſmus
ſuccedet,tunc ab omni penitus motu oportet illum remouere,& domi continere,& victu valde H
tenui illum nutrire,donec à paroxyſmi incõmodo liberetur. quis aũt ſit tenuis victus,quãuis ar- CAP.
bitrer te cognoſcere,tñ ſi ea quæ ſequuntur perlegeris, aliquid etiam de ipſo percipies. Tẽpus
itaq; eſt vt huiuſce rei documenta tradere aggrediar. Accedente vere(nam ęgritudines q̃ reuerti
ſolẽt quodã mõ tũc moueri contingit,)puerũ purgandum affirmo mediocri purgatione.huic aũt
purgationi Dionyſius p̃ſens moderabit̃,& q̃ opus erunt ĩperabit,accurate cognoſcẽs quo nã mo-
do ad purgationẽ corpus p̃parare oporteat, & quo vti debeat pharmaco,quáve q̃titate,& in quo
tẽpore:nã de his inter nos ſæpe cõſultũ eſt. Quare Athenis p̃ſentẽ habes Dionyſiũ,ſed nihilo mi-
nus cũ ipſo mẽtẽ ſimul & cõſiliũ habes meũ. Poſt purgationẽ aũt qñ receſſerit Dionyſius,& puer
Athenis remanſerit:hanc oportet ipſum victus rõnẽ obſeruet. Cũ â cubili mane ſurrexerit,anteq̃
ad p̃ceptorẽ accedat,mediocri deambulatiõe vtatur,greſſu nõ admodũ frequẽti.poſthac aũt vſq;
ad paleſtræ tp̃s,diſciplinis vacet quibus aſſueuit,q̃primum aũt ab illis diſceſſerit,vbi mediocriter
rurſus deambulauerit,ad pędotribã accedat. Hũc aũt pædotribã ſi quempiã aliũ ex iis qui puero
p̃ſunt,multũ oportet eſſe prudentẽ. ſed talẽ inuenire difficile eſt:p̃ſertim cũ electio fieri debeat ex
hoĩbus ineruditis & ignaris,nõ minus aĩam q̃ corpus hebetẽ & craſſam habẽtibus.nõ igitur tanq̃
paruũ hoc te fugiat:neq; cuiuis è populo pueri curã tradas,probe cognoſcẽs ꝙ ſumma curationis
in hiſce duobus verſat̃,in vſu videlicet à me tibi dati pharmaci,& in exercitii mõ.alia nãq; oĩa ho-

rũ ſunt

A rum ſunt præparamenta quædam. Pedotribam igitur hũc tecum ſimul Dionyſius eliget. Sit autẽ
ipſius ſcopus in exercẽdo quo ad quãtitatẽ qdem, vt puerũ anteq̃ defatigetᷣ ceſſare faciat, necnon
vt vniuerſum corpus calefaciat,& mediocriter euacuet:ambo aũt in eodẽ tẽpore contingent. Qñ
enim quod ſupfluit ſufficienter euacuatᷣ,& quantum ſatis eſt corpus incaleſcit, tũc ſi quiſpiam ab
exercitio ceſſauerit, qeſcet anteq̃ in defatigationẽ incurrat. exercitiũ vero ab hoc tẽpore vltra, in
ſolida iam agit mẽbra,& corporis habitũ colliquat.aggregat aũt omne id quod colliquat in iũctu
ris maxime & muſculis:ad hocqꝫ ſeqtur virtutis laſsitudo, poſtea vlceroſus ſenſus, qñ aliquã cor-
poris partẽ mouere tentauerint,& hoc eſt ipſa laſsitudo. Nõ ſolũ igitur pædotribã prudẽtem eſſe
oportet,ſed ẽt mediocris exercitij expertum,ne citius q̃ par eſt puerum ab exercitio ceſſare faciat,
ſecuturam timens laſsitudinem, ne ue ſatagẽs calefacere, & complete quod ſuperflui eſt euacua-
re,in laſsitudinem puerum ducat. Mediocrium igitur exercitiorũ in quãtitate huiuſcemodi ſunt
ſcopi:In qualitate vero,vt corroborẽtur oẽs corporis particulæ,maxime caput & ventriculus, &
huius præcipue quod ori circũſtat. vt aũt quiſpiã iſtud aſſequi poſsit,nũc dicam. Primo qm̃ exer-
citia vehemẽtia caput replent ab his abſtinere præcipio.ſecundo ſi qñ his vti neceſſe fuerit,capite
erecto quæ infra ſunt moueãtur, & ex his maxime crura. tertio à paruis & tardis motiõibus inci-
B piat pædotribã,& ſic ad vehemẽtiores & celeriores motus deueniat.nam ſubito ab intenſis exer-
citijs incipere nõ ſolũ imbecillibus, ſed ẽt robuſtis corporibus ſumme pernicioſum eſt. Conſide-
rare præterea oportet,ꝙ fricationes exercitij loco habentur, maxime in corporibus imbecillibus:
imo ſæpenumero ſolæ,modo recte fiant,aliarũ motionũ vicẽ ſupplẽt.opus eſt aũt primum mani-
bus molliter cũ ſindone à ſupernis partibus ad inferna delatis, corpus ad rubedinẽ deducere ini-
tio à brachijs & manibus facto, atqꝫ ita ad pectus & ventrẽ deuenire. ſubinde etiam crura multũ
fricare conuenit:vt ſiquid ex ſupnis partibus illuc fuerit deriuatũ, cõmode abſumatᷣ.poſtremo ad
caput deueniendũ eſt.nã ſtatim à principio ad ipſum accedere periculoſum.corpore.n.adhuc ple
no exiſtente,ad id quod primo calefit,facile ſuperfluitates attrahuntur. vltimo igitᷣ loco poſt alias
corporis partes,caput cõfricari oportet,vt nũc diximus,abſqꝫ oleo.qñ aũt & oleũ applicare libue-
rit,nihil ꝓhibet capitis fricationẽ ſimul cum alijs fieri mẽbris. vt vnus caput fricet:duo alij pectus
& ventrem:& totidem alij crura.ſic aũt & poſt exercitia:immo vero magis tunc,oĩa ſimul confri-
centur mẽbra:ita.n.celerius ad quietẽ corpus deducitᷣ,& minus refrigeratᷣ.oportet autẽ ſi de qua-
piã alia re,de hac ipſa magnã curã habere.Non lauari autem,vt plurimũ cõuenit: neqꝫ ſtatim poſt
CAP. 4. exercitiũ palæſtram exire.ſed poſtq̃ plane quieuerit ſpiritus,& ab exercitijs cõmotio prorſus ceſ-
C ſauerit,atqꝫ tunc etiam ſindone caput multũ fricare cõuenit, & ſæpenumero pectine vti. Poſt
hæc aũt ad prandiũ eat,& prius quippiã ex ijs quæ ventrẽ molliunt aſſumat,vel olus,vel ſalſamẽ-
tum,vel ptiſſanã,vel oliuas cũ tertia parte panis. reliquas vero duas in cœnæ tp̃s ſeponat cum va-
lentioribus obſonijs.quę aũt huiuſmodi exiſtũt paulo poſt dicẽtur, ſi prius enarrauero ex olerum
genere oĩa quæ abſqꝫ nocumẽto ſumi poſſunt. Ex oleribus igitᷣ,nec à lactucis,nec à malua,nec ab
atriplice,nec à blito prorſus illũ prohiberi iubeo,nõ tñ idem ſemper capiat volo, verũ aliàs aliud,
moderate.ex eodem ẽt eſt genere beta, & braſsica.oportet.n.ẽt ex ijs quippiam moderate guſta-
re.porrum quin etiã interdũ, & apium, & ſmyrnium deguſtare conferet:& de horarijs fructibus
quicunqꝫ non ſunt penitus crudi,aut ſuapte natura difficulter concoquuntᷣ:ij nanqꝫ & ſuas ipſorũ
ſuperfluitates,& aliorum etiam eſculentorũ retinere cõſueuerunt.ergo & mora & quę præcocia
nominantᷣ,& ficus,& ſiqui ſunt eiuſmodi notę,ſine moleſtia deſcẽdunt.Et quę cucurbita dicitur,
nihil ab oleribus ventrẽ mollientibus differre videtᷣ:itẽ pepones cucumerini(nã q tales non ſunt,
praui ſunt):maturæ ẽt vuæ aliquantulum qñqꝫ puero concedi poteſt: mala vero & pira raro & in
parua quantitate deguſtet:& hæc ipſa non ſolũ vt in arbore ſua ſint bene cocta, ſed etiã domi ſer-
uata ad maturationẽ recte peruenerint.Scire aũt oportet eadem poma quæ recenter â matre ſunt
D decerpta,& quæ domi depoſita reſeruantᷣ, permultum inter ſe differre:nullamqꝫ inter ſeſe ſimili-
tudinẽ habere.poſſunt aũt conſeruari poma piraqꝫ nec non plurimi ẽt alij fructus,& pruna quæ
vocãtur damaſcena,ficus quin etiã quas carycas vocant,ex huiuſcemodi ſunt genere,& ex arbo-
re palma,dactyli,quorum comeſtionẽ penitus illi non interdico,ſed opportune & moderate illis
vti ꝑmitto:aſsidue aũt & multũ illis vti minime velim. Atqꝫ vt ſemel cõcludã, quicũqꝫ mali ſucci
ſunt cibi,vel aluũ aſtringunt,vel inflãt,vel difficulter concoquuntᷣ, ſi aſsidue vel pluſq̃ conueniat
aſſumãtur,nõ ſolum huic morbo,ſed oĩbus ẽt alijs nocere ſolẽt,atqꝫ hucuſqꝫ ſermo de diætæ mo-
do ꝓtractus,alijs ẽt q̃plurimis ægritudinibus conueniens erit: Huiuſce aũt morbi peculiaris &
ꝓprius eſt,vt caueamus ab ijs p̃cipue eſculentis q̃ pituitã generãt.vnde in cibarijs, quæ tametſi in
alijs nõ obſint,viſcoſos,aut frigidos,aut graſſos humores generant, haudquaq̃ eſſe immorãdum
cẽſeo.huiuſmodi aũt ſunt atriplex,& blitũ,& malua. quos ſane vt guſtet non ꝓhibeo,aſsiduũ aũt
eorũ vſum vehementer dãno: ex hoc ſunt genere & cucurbitæ:multoqꝫ magis cucumeres,& po-
ma,& pira:& demũ quęcũqꝫ humorẽ pituitoſum gignunt,aut viſcoſum,aut craſſum,vel quęcũqꝫ
ſunt in genere peſsimorũ eſculẽtorũ,quales ſunt q vulgo appellãtur fungi:ab ijs.n.oĩno abſtine-
re conſulo,quẽadmodũ & à rapis,& à quibuſcũqꝫ radicibus quæ mandi ſolent.craſſos.n.habent
ſuccos,& male concoquuntᷣ:exceptis quibuſdã quæ acrimoniã quandã & caliditatẽ in ſe habent,

quemadmodum ſunt dauci & raphani : ſed ex raphanis haudquaq̃ illũ deguſtare prohibeo , verũ E
quodã intercedente ſpatio:à dauco aũt abſtinere condiſcat magiſq; ẽt à rapis. in eſculentorũ autẽ vſu abundẽt illa quæ acria ſunt,& virtutẽ incidendi habẽt:dũmodo inſigniter nõ ſint mali ſucci, odoremq; habeant q caput tentet . quorũ ex genere ſunt quæcunq; per caliditatẽ replent caput. quemadmodũ vinum , & ſinapi , & petroſelinũ,& daucus, & cæpæ,& ſmyrniũ.hæc.n.vltra modum inflãmatiua ſunt , & malos humores generãtia. Sinapi vero licet cõueniat ad humores craſſos incidẽdos,tñ ab eo abſtinendũ eſt, qm̃ caput tentat.in oxymelitis aũt vſu ſecure cõfidat,etiãſi quotidie ſumere velit.poteſt aũt cappares ex illo comeſſe,& parua quædã ſalſamenta oleo modico ſuperinfuſo,vt cõcinnet̃ obſoniũ:quod ꝓfecto huiuſcemodi ægritudinis,veluti medicamentũ quoddã reputari poteſt:præcipuæ ſi ſit acetũ ſcilla cõditum : hoc oẽs vulgo iam ſcilliticum vocãt. quod ego ſi quippiã aliud in hoc caſu ſanè laudo. horũ vero alterutrum ſingulis diebus aſſumere contenderim,dico aũt vel cappares vel ſalſamenta oxymelite condita. ſi vero puer oxymel bibere velit,id ſit in promptu & ante præparatũ,& nõ ex tpe ex vtriſq; crudis confectũ. quo autẽ modo ipſum præparare oportet,paulo poſt recenſebimus. cæterum plurima aqua cõmiſceatur. nam quod ſic factũ eſt,ſuauius reddit̃.ac hyeme qdem calidũ accipiatur:æſtate vero nõ erit malũ etiã ſi plerũq; frigidum ſumatur,ſi & vehemẽtes fuerint calores,& ipſe vehementer ſitiat,potuiq; frigi- F
do aſſueuerit antea.nã inter alia ſitim egregie ſedat oxymel nõ valde dulce,præſertim ſi aquæ frigidæ miſceat̃.mihiq; nõ parũ ſæpe contingit puerũ à comitiali morbo penitus liberaſſe,nõ imutata victus ratione , cũ poſt primã purgationẽ oxymel ſumere,eoq; vti pharmaco iuſsiſſem. Verum qm̃ neq; filij tui naturã noui , neſcioq; quantũ virium is ſibi aſciuerit morbus , & ipſe aſsiſtere nequeo,diuinare haudquaq̃ poſſum,q̃ paucisſimis indigeat remedijs . Melius itaq; mihi videt̃ de oĩbus ſermonem facere.Igitur poſt exercitiũ in prandio(vt dictũ eſt)vtatur & qbuſdam oleribus,& oliuis,& nucibus,& ficubus,cũ ſiccis,tum recentibus:verũ non ſimul quotidie oĩbus,vnũ enim ſit & ſimplex quod aſſumat:ſed vt victus ratio variari poſsit,de oĩbus verba feci.eodem etiã tpe(vt dictum eſt)ſi deſiderauerit puer,alij etiam fructus cõcedi illi poſſunt.cum alioqui ab ipſis melius ſit abſtinere,ne dũ morbi illius deuitandi cauſa,ſed ad integram etiã totius valetudinis incolumitatem : quẽadmodum vides nos ferme ab oĩbus horarijs fructibus abſtinere.†{ Verũ qm̃ philoſophis in præſentia ſalubris victus præcepta nõ conſcribimus, ſanè perq̃ optandũ erit ſi nõ ſolũ ad pueri curã hæc documẽta,ſed ad vniuerſam illius vitam facere poterunt.} Eſt igit̃ illi concedendũ vt palàm & tempeſtiue eos comedat fructus, quicunq; magni nõ fuerint nocumenti,ne clam & intẽpeſtiue illos comedẽs,magis lædatur.qui.n.palàm ab aliqua re,quam valde appetũt, G
prohibentur , ij cum data eſt facultas,plus nimio ingurgitare ſe conſueuerunt. quãobrem pueris ego plura eſculenta concedere ſoleo ex ijs quæ non valde nocent , vt tẽpeſtiue & palàm illis moderate vtant̃ potiusq̃,vt diximus,ꝑpter vehemens deſiderium furtim ex his & voraciter aſſumere feſtinent. Atq; hæc de cibi ratione ſufficienter ſint dicta.

† At ſane [p]hilo ſophis [ſa]bri victus d[ocu]m ta non c[on]ſcri bimus: q[uod] cer te maxi[m]ope re optare[m], n[on] ſolum ad [c]ura[m] affectus ... tionem ... vniuerſa[m] pu ri tui vit[a].

CAP.

Poſt cibum aũt vbi paululum tpis intermiſerit,priusq̃ ad ſtudia diſciplinarũ accedat leuiter deambulet cẽſeo. & rurſum vt id ipſum à ſtudijs rediens ante cœnã faciat ſanè conſulo, quo tẽpore duas reliquas panis portiones quas reſeruauerat aſſumat,item aliorum vnũquodq; ſic(vt dictum eſt)carnes qdem ex omni ferè auium genere,præter paluſtres:ab oĩum autẽ quadrupedum eſu præcipue abſtineat. Quòd ſi qñ illis vti neceſsitas fuerit,domeſtici quidem ſuis extremitatibus & ſtomacho veſcatur,ſylueſtris vero carnibus vniuerſis bene vti poteſt.hœdorum quinetiã carnes deguſtet,& nonnunquã leporum ẽt. carnes autẽ oẽs ſint vel ſimpliciter cõditæ,vel ſine nidore aſſæ: ſimpliciter condiũtur ſi aquæ incoquãtur & anetho,porro,ſale,& oleo concinnẽtur.quonã aũt modo ſine nidore rectè aſſetur caro, clibanũ quod apud me vidiſti,exẽplo tibi eſſe poteſt.ex marino aũt genere cruſta intecta quidem oĩa nocua,& incõmoda:ex piſcibus vero optimi ſunt ij qui in ſaxoſis degunt locis.ſumere ẽt poterit ex ijs qui in alto degunt,quos pelagicos vocant.ex chartilagineo autẽ torpedo ferè ſola con- H
ueniens eſt & cõmoda. cæterum de leguminibus ptiſſana qdem pręcipua eſt: hanc ſequitur lens, alica,& piſum:alia aũt ferè oĩa mala.& vt vniuerſaliter dicatur,quęcunq; viſcoſum, & craſſum generant ſuccũ,ventoſaq; ſunt,& multarũ ſuꝑfluitatum,necnon difficilis cõcoctionis, ſicut ante dicebamus,maxime ſunt cauẽda.oſtrea quinetiã oĩa,& chartilaginea ea q̃ σελάχια vocãtur,& ſquãmis carent:ꝑterea bulbi,& cochleæ,& caſeus,& fungi,bouinæq; carnes:& oua in aqua durata,cũ difficilis ſunt cõcoctionis,tũ craſſos generant ſuccos.alica vero & carnes ſuillæ bonũ qdem generant ſanguinem,ſed viſcoſum.paluſtria autẽ oĩa ſuperfluitates generãt plurimas. legumina vero oĩa ventoſa ſunt,& p̃cipue faba,& ciceres,ptiſſanaq; non diligẽter cocta,ventoſa eſt.quãobrem bene coquere illã oportet,vel ea non vti.lens quoq; bene decocta oẽm ponit ventoſitatẽ : verum illa non aſsidue crebròve vti oportet,qm̃ humores generat craſſos . Cæterum ad victus quotidiani rationẽ hæc abunde ſufficere poſſunt.

CAP.

Medicamẽto autẽ ex ſcilla,quod tibi tradidimus purgatione p̃miſſa,quodq; primo vere fieri iuſsimus,ſingulis diebus ſecure filius tuus vtatur,priusq̃ ad palæſtram accedat.nam niſi valde magna fuerit ægritudo, & occalluerit,ſperandum ſanè eſt in quadraginta dierum ſpatio hoc medicamẽto illam perfecte ceſſaturã. qm̃ iam innumeros pueros nulla ellebori opera ſic curaui.verum poſt purgationem prius,quàm hoc vtatur pharmaco,ſemel

aut bis

CAP. 7. A aut bis abſinthium ſumere oportet: De oxymelite aũt vt dicamus, id certe acidiſsimũ eſſe cen-
ſetur, quod ad mellis ꝓportionem quartã aceti habet partẽ: dulciſsimũ vero, quod octauam: aliæ
aũt intermediæ menſuræ quãto ad extremorũ alterutrũ appropinquant, tanto aciditatis aut dul-
cedinis participare vidẽtur. oportet aũt ipſum penitus decoquere. ita. n. quę miſcẽtur, accurate in
vnũ ambo deueniunt: & aciditatis vehementia, quæ in aceto eſt, retunditur: & quod in melle in-
flatiuum eſt, caſtigatur: ſpumam. n. illius, q recte decoquit, auferre debet. nec me præterea latet in
Græcia, & in pleriſq; locis inſularum oxymel etiam ex fauis confici ſolere, quo etiã tibi ſecure vti
licet, puero præſertim æſtiuo tpe Athenis degente. minime autẽ ad me in præſentia pertinet de-
clarare, qñ dulcius id, aut acidius, vel dilutius, aut meracius exhibere oportet: neq; in alijs parti-
cularibus immorari meũ eſt, ſed illius qui & præſens fuerit, & curandũ corpus quotidie inſpexe-
rit, & de humorum habitu recte coniectari poterit. in craſsis. n. & viſcoſis humoribus acidiori &
meraciori oxymelite vtendũ eſt: in his aũt qui huiuſmodi non fuerint, dulciori & diluto magis.
codẽ etiam modo reliqua quæ dicta ſunt oĩa, pro quotidianis corporum cõſtitutionibus cõmu-
tare & variare cõuenit, quẽadmodũ & in oĩbus alijs ægritudinibus facere contingit. Quapropter
ſiquis methodi curatiuæ ignaro & inexperto innumera ẽt perſcripſerit documẽta, haudquaq̃ illũ
B ſufficientẽ efficiet medicũ non modo nõ maximarũ ægritudinũ, ſed ne minimarũ qdẽ. Iſtud enim
ſæpenumero palàm oſtendi cũ inueterata vlcera malasq; oculorũ diſpoſitiones ad ſanitatẽ rede-
giſſem ijſdẽ ſanè medicamentis, qbus pleriq; ante me vſi nihil ꝓfecerant. Et profecto tpis oppor-
tunitas in vſu vniuſcuiuſq; vt Hippocrati placuit, poſt quantitatẽ ad vires diligenter accõmoda-
tam, reliquũ vtilitatis apportat. nã pharmaca potius ſunt iuuantiũ materia q̃ iuuamenta, quẽad-
modũ ẽt ab excellentibus aſſeuerañ medicis. Et meus qdẽ vnde exordiũ ſumpſit, finẽ accipiat ſer
mo, haudquaq̃ fieri poſſe vt minimũ quippiã quod ad artẽ pertinet ꝑtractare recte valeat is, qui
CAP. 8. artis penitus ſit ignarus & expers, ſed illi ſemper aſsiſtẽtis periti opus eſſe. Verum qm̃ pleriq;
ſcillæ ſuccum non recte conficiũt, qñ id tibi ẽt cognoſcere cordi eſt, huic ego ſermoni adiungam,
quonã modo illũ cõficere ſim ſolitus. Vas quodpiã accipio à quo extractũ fuerit mel. meliterium
id Græci vocãt: in quod ſcillã conijcio manibus prius illã in exiguas diſcerpens particulas. poſtea
bene apto operculo illud obturans, extrinſecusq; pelle circũdans, & diligenter colligans, in loco
quopiã meridiẽ ſpectãte colloco, qui à borealibus oĩno non perfletur ventis. id aũt facere ſoleo ea
anni parte, in qua caniculam exoriri oẽs aſſeuerãt Græci: quadraginta aũt huiuſcemodi ſunt dies:
viginti qdem ante, totidemq; poſt exortum. paulatimq; in ijs diebus vas illud ad ſolem cõuertere
C ſoleo, vt ex oĩbus ſimiliter partibus incaleſcat. tranſacto poſtmodum præſtituto temporis ſpatio,
vas illud aperiens, in illo reperire ſoleo ſcillæ partes elixis ſimiles, ſuccumq; ex illis in vaſis fun-
do quendã defluxum, quẽ colligẽs, q̃ optimo melle concinno. Huius ſingulis diebus, cui dare vo
luero, cochlearis pleni menſurã præbeo, pueris qdem minoris, adultis vero maioris. Quinetiam
ſcillæ ipſius carnes accurate contundens, illasq; cum melle diſſoluẽs, & cõterẽs: ex illis cochleare
vnum vt dictum eſt, præbere conſueui: quod ſanè quo ad vires & efficaciã ſecundum à prædicto
locum obtinet. Cæterum quicũq; ſcillam elixantes, illam poſtea conterunt, illius proculdubio vi-
res reſoluunt quemadmodum, qui iſtud ipſum ex aceto faciũt, pharmacum quidem validum ad-
modum conficiunt, verum neruis non innoxium.

GALENI IN LIBRVM DE NATVRA
D HVMANA COMMENTARIVS SECVNDVS,

Nicolao Macchello Mutinenſi medico interprete.

Hunc librum Galenus inter Hippocraticos non agnoſcit.

EXpoſuimus in horum cõmentariorum priore librum ipſum de hominis natu-
ra. Nunc autem ea aggrediemur, quæ ipſi improbe fuere adiecta, & ipſa haud
inconcinne elaborata. Etenim liber quidam exiguus eſt, in quo de ratione vi-
ctus ſanorũ eſt ſcriptum. & videtur qdem eſſe cõmentarium Polybi Hippocra
tis auditoris. Hic vero inter hũc & librũ de hominis natura adornatus eſt, aſcri-
ptus nimirũ ab eo, qui primum duos hoſce libellos in idẽ coegit, ſcilicet ipſum
Hippocratis cõmentarium de hominis natura, & cõmentarium Polybi de ra-
tione victus ſanorum. Nam quo tpe Attalici & Ptolemaici reges inuicẽ in comparandis libris de
munificentia contendebant, malitia initium habuit circa ipſorũ cum inſcriptiones, tũ apparatus,
in ijs nimirum, qui ad reges, vt argentum acciperent, libros illuſtrium virorum afferrent. Cum

igitur libri vtriq;, & qui de hominis natura, & qui de ratione victus ſanorum, parui eſſent, quidā E ob paruitatem vtroſq; deſpicabiles eſſe arbitratus, ambos vnà coniunxit. & forte alius qdam, vel ēt ipſe qui primus ipſos coniunxit, q̄dam inſeruit inter vtroſq;, quæ nimirū hic ſumus tractaturi.

Verum præter illa & hæc nouiſſe oportet, Quòd morbos, qui à repletione fiunt, vacuatio ſanat: morbos vero, qui ab vacuatione, ſanat repletio: eos vero, qui à laboribus fiunt, ſanat quies: & quos recens ocium parit, labor ſanat. In vniuerſum autem medicum ſcire eſt opus, contrarium aduerſus conſtitutas inſtare ægritudines, & formas, & tēpeſtates, & ætates; & intendentia ſoluere, & ſoluta intendere. Ad eum.n.modum laborem maxime ſedari poſſe, nosq; curationem id eſſe crederemus. 1.

Dioſcorides cuiq; lineæ totius huius dictiōis id ſignum pręſcripſit, quod obelum vocant: Quo ſigno & Ariſtarchus apud Poetam vtebatur iuxta ſibi ſuſpectos verſus. Id vero Dioſcorides fecit, quòd coniectaret propoſitam dictionem eſſe Hippocratis Theſſali filij. Magni enim Hippocratis ij duo filij fuerunt, Theſſalus, & Dracon. Qui rurſum vtriq; Hippocrates genuere. Hæc circa dictionem dicta ſunto. Conuenit autem vt vbi nos ſeorſum quancūq; explicuerimus, ipſarum habeamus rationem. Morbos qui ex repletione fiunt, euacuatio ſanat.† Non eſt idem dicere repletionem, & euacuationē, & vnūquodq; eorū quę dicunt̃ conſequēter morborū eiuſdē habitus F cauſam eſſe (συνεκτικον αἴτιον vocant) ac fieri qd vel per repletionem vel aliquod aliorum. Etenim verum eſt ꝙ aliqui morbi per repletionē, vel à repletione fiant (nihil.n.intereſt ſi dicatur hoc vel illo modo.) ſed minime verum eſt, repletionē morbi cauſam *{eiuſdem habitus} eſſe. Nanq; morbus ipſe affectus eſt quidam in corpore animantis qui primum lædat functionem, ſicuti demonſtratum eſt in cōmentario de differentijs morborum: repletio autem non primum lædit functiones, ſicuti & hoc rurſum in ſermone de plenitudine eſt oſtenſum, ſed interueniente quodam alio affectu: quē affectū ſanè aliter Eraſiſtratus, aliter vero Aſclepiades, & aliter ij Medici q Pneumatici ſunt vocati, ſtatuunt generari. Nos vero etiam copioſius diximus, quomodo morbi ab vtraq; plenitudine fiunt. monſtratum.n.fuit plenitudinem duplicem eſſe: alteram quidē vt ad vires: & alteram vt ad vaſorum cauitatem. Ea igitur quę ad vires comparatur, & ſuccos ad corruptionem ducit, & fluxum mittit in partes corporis infirmiores: Quæ vero ad infuſionem, & ora aperit, & diſrumpit vaſa, & aliquando mortem ſubitam affert, ſi forte perſpirationes corporis obturarit. Sanatio igitur dicitur non ſolum ipſorum morborum iam factorum, ſed etiam eorum quæ morbos creant. Quòd ſiquis in ipſis nomine proprio vtatur, eiuſcemodi morborum cauſas antecedentes appellarit (græce αἴτια προηγούμενα) id quod fecit Athenæus. Rurſum vero id à quo eiuſcemodi cauſæ ipſæ antecedentes fiunt, præuidentem, & prægreſſam nuncupabis (græce προκαταρκτικὰ & προκατάρχοντα) Ciborum igitur copia, & cruditates, & lauacra, & exercitatio intempeſtiua, cæteraq; omnia quæ narrauimus in libro de præuidentibus cauſis, idonea ſunt vt generent cauſas antecedētes cuiuſq; morbi. Morbos vero qui ab vacuatione, ſanat repletio. Qui hanc dictionem ſcripſit, improprie videtur vſus fuiſſe nomine repletionis hoc eſt πλησμονῆς: Cum omnes quidem non medici ſolum, verum etiam alij Græci nomen repletionis magis quodam modo referre conſueuerint exceſſui ab moderata quantitate, non vero vacuationem emendare per aduerſam immoderantiam. Deinceps igitur ſermonem audito qui immoderantijs patrocinetur. Cum igitur quædam moderantia ſit in cibis, ad habitum profecto cuiuſdam ſani hominis collata, defectus & exceſſus per comparationem ad hoſce intelligetur. Verum qui ab vacuatione eſt implendus, quantitatem adaugebit eius moderantiæ quam antea ipſe habuiſſet. Si.n.quantum cibi ante vacuationem offerebat̃, nunc etiam offeratur: nunq̄ ſanè, quod vacuatum eſt, reponetur. Artificis autem eſt ipſorum auctionem moderari, neq; intēpeſtiue neq; repente affatimq; quod vacuatum eſt implere. Nonnulli vero medici ſunt qui opinantur, nunq̄ vacuationes morborum cauſas eſſe: Ipſas enim ſolum parere inquiunt in viribus quidem infirmitatem, in corporis autem H habitu gracilitatem: at morbum nullum ab indigentia generari. Atqui ij quidem morbos qui accidunt ijs qui immodice fuere vacuati, ignorant. prompte.n.ij ex quibuſuis occaſionibus perfrigerantur, & rurſum celeriter exuruntur, facileq; cum à laſsitudinibus, tum à cauſis oībus externis capiuntur, & ij magis, in morbos feruntur, à vigilijs, mœrore, cruditate, & ira, quàm qui bene habiti ſunt. Eos vero qui à laboribus fiunt, ſanat quies. Labores (græce ταλαιπωρίας,) nimirum appellauit, eos qui fiunt per immodicos motus. Quòd vero eos quieſcere eſt opus, qui ad eū modum ſunt affecti, omnes homines norunt faciuntq;, perſuaſione medicorum non egētes. Nos autem demonſtrauimus quòd etiam animalia irrationalia non homines ſolum noxas ex ſuis contrarijs emendant. Et quos recens ocium parit, labor ſanat. Neq; ocium primo & ex ſe ipſo, ſed plenitudine interueniente, morbos facit. nam & corporis quidem partes perſpirant minus ociantibus, & infirmiores fiunt, vt inde vtraq; plenitudo emergat. Immoderantior igit̃ motus facultatem validiorē haud reddit quidem, ſed cumulatarum humiditatum exuberantiam excernit. haud igitur obſcurum eſt, ꝙ ſi in ipſa motus magis q̄ conuenit, excedat modum, exinde homo paulatim à laſsitudine occupatur: at necdum febrit quidem. In vniuerſum autem medicū ſcire oportet, contrarium aduerſus conſtitutas inſtare ægritudines, & formas, & tempeſtates, & ætates.

† Nō eſt id[…] dicere con[…] ctiuam cau[…] morborū […] tum replet[…] nem tum e[…] cuationem […] vnūquodq; […] rum quę co[…] quenter dic[…] tur, ac fieri […]
* Coniunct[…] uam.

A tes. Videtur quòd per formas dicat corporum naturas,quarum eſſentiam indicauimus conſtare ex temperatura quatuor elementorum.Demonſtratum igitur eſt morbos omnes curari à contrarijs ſcilicet ſecundum vires, non per imaginationes quaſuis. At corporis natura quæ temperamentum eſt,non omnis quidem à contrarijs emẽdatur, ſicut neq; tempeſtates ætateſq;.etenim ſunt quædam bene attemperatæ, ſicut & aliæ quædam intemperatæ.At bona temperatura bene temperatarum p ſimilia conſeruatur: intemperatarum autem intẽperatura à contrarijs emendatur.Sed de ijs definitum eſt in tractatu de tuenda ſanitate. Et intendentia ſoluere, & ſoluta intendere. Haud cõmode morborum oppoſitionem fecit. Etenim proprie iuxta oppoſitionem dicuntur intendenti quidem ſoluentia,& ſoluto intenta.Et intendentia quidem & ſoluentia proprie inter cauſas numerantur,non vero inter corpora ipſa male affecta. Et vice verſa intenta & ſoluta enumerantur inter corpora quæ iam male habent. Præterea intenta & ſoluta, corporum nomina ſunt non morborum intentorum ac ſolutorum,ſicuti ſanè durum & molle,rarum ac denſum,de quibus melius dictum fuit in libro de morbis paſsim graſſantibus ſexto, ſcilicet hac oratione.Cutis durę mollitio,intentæ remiſsio.Diximus enim in hoc libro conſequenter & de aſtrictione,quæ rarefactioni contraria eſt.& hæc quidem rurſum denſationi eãdem vim habet, ſicuti B & denſatum aſtricto.

Morbi autem fiunt,ij quidem à victu,ij vero à ſpiritu,quo viuimus dum introrſum fertur. 2.

Victum ſanè aliqñ vocant cibos ipſos ſolos ac potus: ſæpe autem & ſtudia ſub eo nomine apprehendunt,veluti nunc dictum fuiſſe eſt opinandum.Non enim à cibis ſolis & potionibus morbi fiunt,ſed etiam à lauacris,& exercitationibus,& ocio,& vigilijs,& mœrore,& ira,& perfrigeratione, atq; exuſtione. Sæpe vero noxam à ſolo ſpiritu ſubimus inſpirato,vt in regionibus,quæ Charoniæ appellantur.

Vtraq; vero in hunc modum dignoſcere eſt opus.Cum.n.per idem tempus multi homines ab vno morbo capiuntur,huic cauſam acceptam ferre oportet, id quod maxime ſit cõmune,quodq; ipſo vtamur omnes, hoc vero eſt quod reſpiramus. Liquet.n.quòd cauſa non eſt victus,quo vtimur ſinguli quiq;, quando morbus neminem ſubinde non attingit ſiue iuuenem ſiue ſenem,ſiue mulierem ſiue virum,ſiue meri ſiue aquæ potatorem,ſiue manducantem mazam ſiue panem,ſiue exercitio multo ſiue pauco vtentem. Non igitur cauſam viuendi rationi ferre oportet,cùm victu omnis generis vtentes ab eodem morbo capiuntur.Verum quando per idem tempus morbi omnium generum C *fiunt,clarum eſt,quòd cauſa eſt victus ratio ſua cuiq;.* 3.

Probe ſanè dixit, quòd id quidem quod in multis morbis eſt cõmune, cauſam cõmunem habet,ſicuti profecto & alia omnia quæ in dictione habentur. Atqui generatio communium morborum haud recte in vnum aerem ab ipſo refertur.Siquidem in Aeno tempore famis leguminibus veſcentes, inualidi cruribus euadebant:eruo autem veſcentes,genuum doloribus vexabantur.Scimus autem quòd quidam in fame edere coacti triticum ſemiputre,à communi cauſa morbo communi laborarunt:& q̃ olim exercitus vniuerſus cùm aqua vitiata fuiſſet vſus,in omnibus militibus pariter malum ſenſit.Cæteræ autem dictionis partes carent obſcuritate.

Hinc p3. peste fieri posse nō solũ ex aeris cor.e sed ex p̄ua victus rōe q͛d ē manifesta: uit in li. d̄ Suc. bon. et mit. a pro.

Et curationem facere oportet per ea quæ contraria ſunt occaſioni morbi,ſicut à nobis etiam alibi eſt dictum, & per mutationem victus.Liquet.n.quòd ea quibus homo vti in victu conſueuit,haud commoda ſunt vel omnia,vel plura,vel quid vnum ipſorum.Ea,oportet vbi didiceris,immutare,& habita nimirum ratione ætatis hominis,& formæ, & tempeſtatis anni, & modi ægritudinis curationem adoriri: interim quidem ſubtrahendo,interim vero apponendo,ſcilicet ad ſingulas ætates ſpectando,& anni tempeſtates,& formas,& ægritudines:quin & dirigere medicatione & viuendi forma.Cum vero morbus vnus populum inuaſerit, clarum eſt,quòd quæ ad victum ſpectant,minime ſunt in cauſa:ſed id quidẽ quod reſpiramus.Neq; eſt obſcurũ quòd hoc quidem morboſam quandã excretionẽ habere poſsit.Per hoc igitur tẽpus hominem ſic cõmonefacere eſt opus: victum quidem minime eſſe immutandum,quoniã ſanè non eſt morbi cauſa,corpus autem ſpectare vt minime ſit plenum,& maxime quidem infirmum:à cibis & potionibus,quibus vti ſolebat,paulatim ſubtrahendum.Si.n.celeriter viuendi formam immutaris, metus eſt ne quid etiam noui in corpore per mutationem fiat.ſed hoc quidem modo victu vtendum,ſcilicet,ſi hominem nulla iniuria afficere apparet:& prouidendum, vt ſpiritus quamminimum in corpus intret, ſitq; maxime peregrinus:& penes facultates mutanda ſunt loca regionum,in quibus ſanè morbus fuerat auſpicatus,ſuntq; corpora attenuanda.Ad hunc.n.modum homines ſpiritu cum minime multo,tum minime frequenti egerent. 4.

D

Defectuoſam curationem ſcripſit cõmunium morborum quando fiant vitio ambiẽtis:etenim ſæpius nonnullæ vaporationes à paludibus vel ſtagnis vel cœnoſis locis aut ab eiuſcemodi terra morbos eiuſcemodi creant,interdum aũt temperatura ſolius tempeſtatis. Cum igitur in euaporationibus corpora lædantur,magis ex totius ſubſtantiæ proprietate, q̃ ex ſimplici qualitate,probe curationem ſcripſit, ſpectantem ad duos ſcopos, ſcilicet ad mutationem regionis, & ad exiguę inſpirationis neceſsitatẽ. Verum in ijs qui ob qualitatẽ male habent,non ſolũ curatio iam factæ ægritudinis per qualitatem cõtrariam fiet,immo & præcautio,ne omnino conſtituatur.Nam ſi corpus læſionem ſubeat ab immodico calore,per ea quę pariunt frigus:ſin à frigore, per ea quæ

calorem immittunt:& ad proportionem in alijs qualitatibus ſimplicibus compoſitiſq́ꝫ. De indi- E
catione autẽ quæ à ætatibus ſumitur, & a tempeſtatibus anni, & à corporum temperaturis, nos
antea locuti ſumus. Id vero/medicatione dirigere/nunc dictum fuiſſe videor videre,pro offerre
ea quæ morbis ex oppoſito obſiſtant. Hoc vero etiam tẽpore per Aſiam dicitur,hominem quen-
dam huic offerre quippiam vtiliter,vel amice,vel infideliter fideliter've.

Quicunq; autem morbi à fortiſsimis corporis membris fiunt,ij grauiſsimi fiunt. Etenim ſi in ea parte maneant,
in qua initium habuere,neceſſum eſt laborante fortiſsimo membro,turbari corpus vniuerſum.Et ſi perueniant à
fortiſsimo in imbecillius quoddam,difficile ſoluuntur.Sed quicunq; ab imbecillioribus venerint in fortiora, ij ſolutu
faciliores.Influxus enim facile à robore excludentur. 5.

Siue membrum ſiue corpus fortiſsimum dicere quis velit, proprie quidem dicet,id quod ad
ſtrenuos actus optime fuerit cõparatum,ſicuti Herculem validiſsimum fuiſſe dicimus. Alio autẽ
modo,corpus hoc & membrum, validum quidem collatum ad hoc aliquod opus : aliud vero,ad
aliud.Et robur quidem ineſt alicui penes vnamquãq; functionem:alij autem,penes aliam ipſarũ.
Eſt.n.functio vna motuum ab electione animalis,veluti ſi vel currat,vel quibuſdam animalibus
complicetur, vel corporum animatorum vel inanimatorum quid diuellat, vel quiduis pariter F
euellat.Eſt etiam in ipſa functione vitali alia facultas, ſecũdum quam arteriæ & cor pulſant. Poſt
eas vero quæ ab inuicem genere diſtinguunt, ſunt aliæ quædam generis eiuſdem non in anima-
libus ſolum verũ etiam in plantis. Quocirca & ipſas naturales nuncupamus, ſcilicet attractrix
alteratrix, retentrix, & excretrix. Aliàs igitur in alio corpore poteſt, ventriculus ſi forte acci-
dat, vim vehementiſsimam habere, collatus ad certam functionem, ſicut ſanè vel retentricem,
vel alteratricem:Interim vero iecur vel lienis,vel quid aliorum. Econtra vero in eodem animan-
te ventriculus quidem infirmiſsimam habet ſiue attractricẽ ſiue excretricem facultatẽ:vehemen-
tiſsimam autem iecur. Sed qui ſcripſit præſentem dictionem prætergreſſus nunc eſt. Nobis autẽ
videtur vt intelligat validum eſſe id, cui præter id quod â cauſis morbum efficientibus haud faci-
le patiatur,adhuc profecto & id ineſt vt per excretoriam facultatem,ſi qñ in ipſo aliqua ſuccorum
exuberantia collecta fuerit, in aliam partem tranſmittat. Siquidem id quod immittit fortius eſſe
oportet eo quod excepit.Habuerit igitur corpus vnumquodq; hanc quidem infirmiſsimam par-
tem,validiſsimas vero haſce : id quod profecto omnes cum medici, tum vulgares minime nega-
runt. inquiunt.n.eos qui podagra male habent, pedibus inualidis eſſe: ſicuti toto genere articu-
lorum,eos qui arthritide ſunt affecti : & eos qui capitis dolori obnoxij ſunt, capite infirmiſsimo G
eſſe:ad eum autem modum & liene,natura lienoſos:& oculis,quicũq; facile à lippitudine capiun-
tur:& ad eundem modum in partibus quibuſcũq́ꝫ. Cum vero duplicia genera ſint cauſarum à
quibus ægritudines fiunt:eæ enim externæ,eæ vero à nobis ipſis promouentur: aliæ quidem par
tes in nobis interim infirmæ ſunt in externas noxas : aliæ vero, in internas.Quo fit,vt facultates
cauſarum ipſarum etiam ſint generum diuerſorum.Nam morbi quidem à nobis fiunt,ſiue penes
copiam,ſiue penes malitiam ſuccorum. Atqui cauſa externa iniuria afficit corpora animantium,
ſiue intemperaturam quampiam gignendo, ſiue frangendo,ſiue incidendo. Verum luxationis
affectus ab ambobus fieri videtur.Etenim ipſe vnus ac ſolus nemini implexus ſubijt luxationẽ,
ſiue ſecundum genu incedens, ſiue ſecundum mandibulam dum oſcitaret,vel ſecundum alium
quendam articulum dum ageret quomodocũq;,vel ageretur in gyrum. Iam vero accidit,vt aliqs
fracturam pateretur citra externam cauſam,vel cum repente verteretur,vel vehemẽtius ſaltaret.
Quamobrem quot ſunt genera cauſarum totq́ꝫ etiam infirmitatis ac roboris particularum quę fa
cile patiuntur vel non patiuntur.Morbi igitur qui à ſuccis auſpicantur,in omnibus quidem fiunt
per robur atque infirmitatem excretiuarum facultatum. Cum enim particulæ animantis mutuo
coaleſcant,ſucci qui morbos pariũt ex ijs quæ ad ſeponendum ſunt validiores, in alias transfluũt, H
ac rurſum ex illis in alias, quoad ſederint ad aliquam infirmiorem, qua nulla pars infirmior ſit,in
quam contriſtantem ſuccum immittat.Si igitur particula hæc habeat ductus,ſicut & inteſtina &
venter, & veſica, vteruſq́ꝫ,cauſa contriſtans excretione fuerit vacuata: Sin profecto conſiſtentia
tenuior ſit,q̃ ſint particulæ ductus,non raro quidẽ diſruptis vaſis,vel oris ipſorũ apertis amplior
euacuatio fuit, ſicuti accidit in effluxibus ſanguinis ſine vulnere. Quòd ſi irruens ſuccus craſſus
quidem viſcidúsve, neque aperuerit neq; diſruperit vaſa : particulam in tumorẽ præter naturam
extollit. Eſt igitur aliqua vis atque infirmitas particularum corporis in morbis,qui à nobis ipſis
oriuntur. Quæ vero per externas cauſas male habent, in vniuerſum male affici videntur,& per
calorem, & per frigus, & per ſiccitatem atq; per humiditatem.Quæ enim vel frangendo, vel ſe-
cando, vel quid tale agendo animantium corpora ad morbos trahant, eueniunt raro, Accidet
igitur vt in talibus morbis aliud ad alium quidem in ſeipſo & infirmius & validius fiat.Etenim
membra quæ per naturam ſunt frigidiora, facile à cauſis frigidis patientur : à calidis autem, ca-
lidiora : ad horum autem rationem accidet in intemperatis per humiditatem ac ſiccitatem. In
ijs vero ipſis accidit, vt aliqua à cauſis vel calefacientibus, vel frigefacientibus,vel ſiccantibus
vel humectantibus prompte patiantur:vtq́ꝫ aliud membrum quòd vim excretiuam habeat va-
lidiorem,

A lidiorem,ſuum malum illico in illa impellat. Verum enimuero cum membrum non vnico modo ſed multis modis generum diuerſorum vel validius vel infirmius & ſit & cenſeatur: fieri nequit vt iudicium feramus de propoſita dictione,vel affirmemus vera ne ſit an falſa. Sed illud quidem in hac & in omnibus alijs, quæ enunciantur de ijs quæ & multifariam dicuntur, & indefinite intelligũtur,eſt dicendũ,confuſe & inarticulate eas enunciari,adeo vt ne tantillum quidem iuuent auditores. Quinimmo & illud quod in propoſita oratione dictum fuit, habet in quo vehementer oppugnetur, quando ſcilicet inquit. Sed quicunq; ab imbecillioribus venerint in fortiora,ij ſolutu faciliores.influxus.n.facile à robore excludentur. Quo factum eſt,vt expoſitores ἀποκλείσεται modis diuerſis ſint interpretati.Nãq; aliqui ſcripſere ἀποκλείσεται,aliqui autem ἀποκλείεται, aliqui vero ἀποπαγιώσεται, tertiam ſyllabam verbi παγιώσεται,per ω proferentes:aliqui autem,vt Dioſcorides,per η, & σ,ἀπὸ τοῦ παγήσεσθαι, verbum pro repelli fuiſſe dictum affirmant. Verum ſi ſuccus noxius ſuccus,vbi ab infirmioribus membris in aliquod fortius peruenit,ab ipſo rurſus repellatur,nihil ad eum modum amplius accideret laboranti. Præſtiterit igitur dictionem ſcribere in hunc modum.Influxus.n.facile à robore abſumentur: hoc eſt cocti,ac digeſti paulopoſt abſumentur.Quidam vero falſa ratione inquiunt,principaliſsimas partes nũc validiſsimas appellari.

B Nanq; melius eſt vt ſucci contriſtantes à præcipuis partibus in minus præcipuas migrent:ſed à validiſsimis in præſtantiſsimas,nequaquam.Sæpius.n.vidimus hominem interire,cui ſucci in dolore articulorum & podagra in artus delati,exinde expulſi,ad principem partem peruenere:& eſſe quidem vnicam ſpem ſalutis,ipſos ſi fieri poſsit rurſum ad artus reuocare.

Vide tertio de hist. animaliũ. cap.3.ad verbũ.

Venæ craſsiſsimæ hoc modo à natura diſpoſitæ fuere. Corpus quatuor paria habet. Et ipſorum quidem vnum à capite retro per ceruicem parte externa tendit ad vtrunq; latus ſpinæ,& inde peruenit in coxendices,& in crura, tibiaſq;,necnon & in malleolorum externas partes,atq; in pedes. Oportet igitur in dorſi ac coxendicis doloribus venam à poplitibus ſecare,et à malleolorũ externa parte. Aliæ autem venæ quæ à capite initium habent iuxta aures, iugulares vocatæ,eæ tendunt per ceruicẽ parte interna delatæ à caua ad ſpinam & ad lumbos,necnon ad teſtes, femoraq;,et per poplitum internas partes,inde per tibias ad internas partes malleolorum,atq; in pedes. Oportet igitur in lumborum doloribus ac teſticulorum venas ſecare à poplitum ac malleolorum interna parte. Tertiæ autem venæ à temporibus per ceruicem ſub ſcapulas tendunt,poſtea vnà in pulmones ferũtur,& perueniunt quidẽ hæc à dextris in ſiniſtra,hæc vero à ſiniſtris in dextra. Et dextra quidem à pulmone ſub mãmam peruenit in lienẽ renemq;: Quæ vero à ſiniſtris in dextra,à pulmone ſub mãmam peruenit in iecur et in renẽ: vtræq; aũt deſinunt ad anum. Quartæ
C *autem à parte capitis anteriore & ab oculis ſub collum & iugula tendunt:dehinc à brachijs parte ſuperiore in inflexuras:ac poſtea per cubitos & brachialia digitoſq;:dehinc rurſum à digitis per pectinem et manuum cubitos parte ſuperiore ad inflexuras, & per inferiores partes brachiorum ad alas: & à laterum parte eminentiore,hæc quidem peruenit in lienes:hæc uero,in iecur:poſtea ambæ quidem præ ventre deſinunt in penem. Sicq; nimirum craſsiſsimæ venæ habent. Corpus vero q̃;multas variaſq; habet à ventre,à quibus alimenta corpori impenduntur.* 6.

Eorum quæ in artibus veniunt in diſcrimen, nonnulla ſenſu iudicantur,demonſtratione autẽ nonnulla.Quæ igitur ſenſu iudicantur, egent valido ſenſu: Quæ vero demonſtratione, ratiocinatione exercitata.Quo fit,vt de ciborum coctione in ventre,necnon de generatione ſuccorum poſt ipſam, ac diſtributione & nutritione, & de omnibus eiuſce rationis, ratiocinatione egeamus, quæ iudicet prædictas veterum opiniones. An vero animantia quæ ruminant, quatuor ventriculos habent: vnum autem, quæ dentata ſunt parte vtraq;:ſenſu,non demonſtratione eſt opus.Habent igitur quæ ſenſu,& quæ ratione iudicantur,diuerſos modos quibus arguant mentientes.Etenim quę iudicantur ſenſu,promptiſsimum iudicium ferunt,ſi mutuo diſceptantes ad id quod euidens eſt perueniant,corporibus diſſecãdis:at quæ demonſtratione, ſine corporum ſectione ſcripta nimirum demonſtratione,iudicari poſſunt.Igitur ſiquis ſcripto volumine cogatur
D contradicere ijs qui de re pertinente ad corporũ ſectionem & quę à ſenſu iudicium habet,audent impudentiſsima,& rudiſsima enunciare:qui ignorant id quod in diſſectionibus apparet,haud diſcernere mentientes à veridicis poſſunt.Sicut ſiquis dicat Cretam, inſulam non eſſe,ab omnibus qui ſe audierint, condemnatur, quòd ipſam inſulam eſſe non ignorent.Ad eum modum ſi quis dicat canes, quatuor ventriculos habere: ruminantia autem,vnum: ab ijs qui quatuor in ruminantibus, vnum autem in canibus ſpectarunt, deridetur. Hoc vero ipſum eſt etiam circa venarum ſectionem.Iudicium enim non demonſtratione ſed ſenſu eget. Verum donec qui diſcordes ſunt,quicquid libitum eſt ſuis libris committant,veritas incerta eſt ijs qui nondum attigerint corporum ſectionem.Nos igitur cum in eiuſcemodi diſſonantiam venerimus,nullam vehementem demonſtrationem proferre poſſumus ſcribendo, aduerſus eos qui in præſenti oratione auſi fuere,ignorantes corporum ſectionem, dicere quatuor venarum paria à capite deſcendere in corpus. Siquidem iudicium non rationali demonſtratione omnino, ſed ſolo ſenſu ſcientifico eget. niſi forte quis ea quæ de iudicio hiſtoriæ ſcripſere,tum alij quidam medici ac philoſophi, tum non minime empirici,ſibi obijciens velit ſecundum ea iudicium ferre. Nos enim minime declinamus antiqua iudicia & conſenſum eorum qui monumenta edidere, & eius in primis qui materię,de qua eſt ſermo,ſit peritus:Sicuti ſanè in re diſſectionis Eudemus Herophiluſq;: Crateuas

Situs Venæ Cauæ.

vero & Dioſcorides in metallicis medicamentis. Verum ſiquis iudicium hoc declinarit, non ſo- E
lum non poterit octo venas oſtendere à capite deferri, verum neq; treis, neq; etiam duas. Vna.n.
ſolum eſt maxima vena, quam cauam appellant, protenſa nimirum ab iecoris conuexo per longi
tudinem animantis: videlicet cum ſeptum inferiora dirimat ab ſuperioribus animantis. Caua.n.
hæc vena per ſeptum tendit, ſurſum quidem in cor: deorſum vero in ſpinam prodiens per iecoris
gibba: ac dehinc à trunco eius quæ ſurſum fertur, haud obſcure enaſci apparent venæ omnes ſu-
periores ſepto: inferiores autem, ab ea quæ flectitur in ſpinam. Et hæc quidem Hippocrates ſcri-
pſit in ſecundo de paſsim graſſantibus morbis, cauam venam, iecinoralem vocans: & hoc modo
nemo diſſector non ſcripſit. Nullus.n. medicus, ſiue ex ijs qui oſcitanter ſiue ex ijs qui ſedulo ſe-
ctionem ſunt pſecuti, aſſeruit octo venas à capite in inferna corporis venire: neq; Diocles quidẽ,
neq; Praxagoras, neque Eraſiſtratus, neq; Pliſtonicus, neq; Philotimus, neq; Mneſitheus, neque
Dieuches, neq; Chryſippus, neq; Antigenes, vel Medius, vel Euryphon, neq; quiuis alius veterũ
medicorum. Sed quid etiam de ipſorum ſucceſſoribus dicam, qui q̃multum ſpeculationem diſſe-
ctionis auxere? quorum methodo necdum aliquis ad Marini vſq; tempora & Numeſiani, quicq̃
quod addiciat inuenit. neq; Heraclianus, cum quo nos in Alexandria haud fruſtra verſati ſumus.
Horum autem virorum diſcipuli extitere multi, tum etiam alij eximij quidem: ſiquidem Numi- F
ſiani, Pelops præceptor noſter: Marini autem, Quintus. Verum Quintus quidem ne librum qui-
dem alium, vt nec diſſectionum ſcripſit. Cæterorum autem omnium libri haud exigui diſſecto-
riæ artis apud nos ſunt, immo & commentaria ſectionum, diſcipulorum Quinti, ſicut & Satyri
præceptoris noſtri, Lyciq;. Cum igitur ij quidem omnes ac præter hos alij multi ſcripſerint diſſe-
ctiones: nemo nouit quatuor venarum paria à capite oriri. Hoc.n. ſimile eſt ac ſiquis dicat Athe-
nis octo arces eſſe, cum vna ſit. atq; in vrbe Roma affirmare aliquis poteſt octo colles, qui inhabi-
tentur, eſſe, vel & ſex, & vtroq; modo in vno mentietur. Verum ſiquis pro ſeptem collibus vnũ
aſſerat eſſe qui habitetur, vel contra Athenis pro vna arce, octo affirmarit, multo magis mentitur,
q̃ is qui in vno fuerat mentitus. Cum igitur à iecoris gibbis vena vna in ſuperiora corporis tẽdat,
neq; ſiquis à ſupioribus cœperit ſecare, dicetur, nõ ſurſum qdẽ ſed deorſum ferri, ac nihilo minus
vna eſſe apparebit. Atqui maxime ridẽdus eſſet, qui dicit venas octo à ſuperioribus deorſum ire.
Siue igitur dicere velis venam iecinoralem vel cauam appellatam à ſuperioribus deorſum ferri,
ſiue ab inferioribus ſurſum: vna ipſa eſt oĩno per gibba iecoris protenſa. Verum ſi eiuſmodi ſecã-
di ratio in cuiuſpiam libro fuerit inuenta, tu ipſam ſilentio præterito, neq; ſuſtineto ſingularia re-
cenſere, ſed vbi id audieris ſolum, quòd in corpore ſunt quatuor coniugia venarum, ſpreta polli- G
citatione tanq̃ hominis inſenſati, illico abito. Sed quoniam aliquis fabulam inſeruit in Hippocra-
tis librũ, neceſsitatẽ nobis impoſuit, vt hoc tp̃s ipſum, quod in reprehenſionibus conterimus, &
in quo pręterea recognoſcimus ea quæ perperã ſcripta fuere, abſoluamus. Inquit ab occipite ve-
narum quoddam coniugium prodijſſe, ac per ceruicem ferri, ac dehinc circa ſpinã parte exteriore
ad coxendices peruenire: inde vero per tibias accedere ad externas partes malleolorum. Aliud
vero incipere quidem inquit à locis apud aures, deſcendere autem per collum, nomine venarum
iugularium appellatum: dehinc ſicut ſuperius coniugium per exteriora prope ſpinam, ad eũ mo-
dum iſtud ex internis ad teſtes & ad coxas tendere, deinde per poplites peruenire ad malleolorũ
interna. Quis hæc audire ſuſtineret modo vna die inſpexerit animalium ſectionẽ? Etenim multa
præcepta ſunt quæ in ſectionibus haud facile queunt monſtrari, quæ ſanè licet eum qui nõ probe
ſit in negocio exercitatus, ignorare, ac propterea in ipſis accidit diſſentire: Quod vero ad maximã
venam ſpectat adeo euidens eſt, vt neminem latere poſsit, qui quicquam diſcere ex diſſectioni-
bus quiuerit: & omnes conueniunt, vt nec poetæ ipſi ignorent. Homerus igitur inquit,

ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔκερσεν. "
ἥτ' ἀνὰ νῶτα θέουσα διαμπερὲς αὐχέν' ἱκάνει. idest. H "

uenamq; inciderat omnem,
Quæ ceruice tenus tergo conſurgit ab imo.

cum nouerit ipſam vnicam eſſe, ſicut etiam nimirum eſt, non vero quatuor. Nullum aũt animãs
eſt quod duas habeat in ſpinæ parte externa, alias vero duas ad eundem modũ atq; illas, protẽſas
vtrinq; iuxta ſpinã, ſicut is, qui hoc loco hanc diſſectionẽ cõmentus eſt, ſcripſit. Verum vna qdẽ
maxima vena expullulat omnino inter fines ſpinalis medullæ ſicut Hippocrates ſcripſit in ſecun-
do de paſsim graſſantibus morbis, & ad iugulum parte ipſius ſuprema, & infima ad os ſacrum: &
ea qdem parte, ſcinditur in iugulares: hac vero, in eas quæ in crura deferuntur. Quonã igitur mo-
do is qui hoc ſecundũ coniugium ſcripſit, opinatur binas iugulares venas penes ſpinam ad crura
ex partibus interioribus ferri? Quo modo aũt ad interna malleolorũ peruenire? cùm vna ſola ve-
na in crus perueniat vtrũq;. non ꝙ alia qdem in malleolum internũ, alia vero in externũ: ſed pro-
pagines ſunt venæ eiuſdẽ. Tertiũ vero venarum coniugiũ, adhuc magis eſt ridendum. Quas in-
quit à temporibus ortas per ceruicem ſub ſcapulis in pulmones ferri, atq; inde mutato motu re-
cto in obliquum, eam quæ in dextris eſt tranſire in ſiniſtra, dehinc ſub mammam ad lienem & ad
ſiniſtrum renem peruenire: eam vero quę in ſiniſtris, ſub mãmam, in iecur & in dextrum renem,

vtraſq;

A vtraſq; autem in podicem finire. Atqui vir bone, podex, aduerſus eum qui hęc ſcripſit, iure dicere
quiſpiam poſſet, à caua vena iuxta lumbos propagines ſumit illo nimirum loco, quo accidit pro-
pagines à caua in femur vtrũq; expullulari, & tanquam ramos quoſdam ingentes in crura ferri.
Sed quis ignorat ſiue medicus ſiue coquus ſanguinem à corde in pulmones per vnicam venam
prodire? Cuius ſanè cordis, qui tertium hoc coniugium finxit, nullibi eſt memoratus. Sed quod
nonnulli diſſectoriæ artis profeſſores inquiunt eſſe initium venarũ corporis totius, id oratio prę-
ſens ne venam q́dem habere nouit. Quinimo & quartũ coniugium aſſeruit initiũ habere à parte
capitis anteriore oculiſq;, delatum vero ſub ceruicẽ & iugula ipſa brachiũ ſuperare, vnã.ſ. in alte-
ra manu, & eas vbi q́dem à locis ſuperioribus in digitos peruenerint, rurſum per vniuerſam ma-
num ad alam ferri: & inde ꝑ latera meare, alteram q́dem ad iecur, alterã vero ad lienem: ac poſtea
ambas ꝑ ventrem deſinere in pudendum: vt nec ipſæ vel tantillum cordi impertiant. Quo modo
igit̃ is, qui vere nouus Prometheus hæc confinxit, prorſus cordis, viſceris adeo ingentis, eſt obli-
tus? Atqui neq; cerebri mentionẽ fecit, nimirum, quòd & hoc malleolis erat minus honoratum.
» Id vero quod ad renes ſpectat, omnẽ cæcitatem excedit, ad quos nimirũ à caua maximæ venæ in-
cedunt, q́bus pręteritis, nonnullas fingit ad ipſos à pulmonibus ferri. Ex oĩbus igit̃ liquet, ꝙ ſicut
B nonnulli diſſectores aliqua contẽpſere, non hic ipſe conniuet ſolũ, verũetiam prorſus oculorũ lu-
mine eſt priuatus. Nam qui maxima non intuet̃, is vere nõ modo cęcutire, verum oĩno cæcus eſſe
diceret̃. q̃nquidem nemo eſt qui ignoret, modo tentauerit aliquid oĩno ꝑ diſſectiones intueri, ꝙ
ſermo de venis à capite in corpus vniuerſum delatis, ſimilis eſt inſomnijs ebriorum. Etenim par
eſt, vt diſſectores alias quaſdam exiguas deſpexerint venas. atqui nemo aliam alio modo pinxit,
vel ea omiſit quæ cæci noſſe potuiſſent, ſi digitos manus admouiſſent. Vna.n. eſt vena per quam
ſanguis à iecore in corpus fertur vniuerſum: eductis veluti à ſtipite multis venarum ramulis ab
ipſa, quæ ipſum oĩbus aĩantis partibus diſpenſant. Tu igit̃ ſi ſanguinẽ cauæ, flumini aſſimilares,
riuulo aũt eũ, qui ab ipſa ꝑ corporis particulas fert̃: neq; ſic à ſimilitudine aberrares. Verum ſiquis
dicat venã magnã flumini ſimilem eſſe, ſiue ſtipiti: nullus ſanè medicus eſt, q̃ id non fateat̃, ſcilicet
vnã eſſe, p̃ter eũ, qui hoc audaciſsime huic libro aſcripſit, ſ. quatuor coniugia eſſe. Pręter cętera.n.
ſicut cordis nullã fecit mentionẽ, ſic neq; etiam cauæ venæ: tametſi iugularium certe non ſit obli-
tus, in quas ipſa ſcinditur iuxta thoracem parte ſuperiore. Quicquid.n. inter hanc regionem &
finẽ ſpinæ eſt ſitum, magna vena occupauit, venas vtrinq; edens. Diuiditur autem bifariam, pe-
nes vtrunq; finem, ac penes vtrãq; particulã ſui. Etenim ad ſuperiora ꝑ collum maximæ feruntur
C venæ, quæ iugulares nuncupantur: ad inferna vero vna & eadẽ maxima, ſicuti dictum eſt, in crus
vtrunq;. Cum vero nouus hic Prometheus earũ meminerit in coniugio ſecũdo quæ per collũ fe-
runt̃, ac quę iugulares nuncupant̃: maximã cũ audaciã tum inſcitiã indicauit: cũ nullibi mentionẽ
fecerit, ꝙ vena caua, à qua ipſæ expullulant, ſcindat̃. Siquidẽ oportebat, ſi quid vel exiguũ in diſ-
ſectionibus vidiſſet, dicere venas iugulares, vbi mutuo recidunt in idẽ, vnã conficere venã, ſcili-
cet iecinoralẽ, vel cauã, vel quomodocũq; aliter nunc quis velit appellare. Verũ ſi ipſe orationẽ
ſcripſit, vt duabus manẽtibus ipſis per internas partes iuxta ſpinã fateat̃ deferri ad malleolorum
internas partes: ad quid igit̃ quis venarum poſt coniugia quatuor deſcriptarũ faciet mentionem?
quas putat à ventre corpori vniuerſo alimentũ diſpenſare: quaſi natura quatuor coniugia ob aliã
quandã cauſam crearit: immo non oẽs venæ eodẽ cõmuni vſu pręditæ ſint, vt à iecore ſanguinem
oĩbus animãtis partibus impendant. Sed profecto nulla earũ, quæ alimẽtorũ ſuccũ à ventre & in-
teſtinis in iecur ferunt, vltra iecur aſcẽdit. immo neq; in multis locis iecoris apparẽt: tametſi q̃plu-
ries ventri & inteſtinis ſocient̃: ſed ad vnum locũ, quem portas iecoris appellãt, accedũt oẽs. Cum
is, qui primo portarũ nomen huic impoſuit regioni, ciuitati aut magnæ cuipiã domui iecur aſsi-
milarit, inteſtina aũt ac ventrẽ agris, ex q́bus per venas multas veluti vias quaſdam cõmeatus in
D portas ciuitatis vel domus conferunt̃. Noui igit̃ Promethei ſermones nugæ ſunt, q́bus animan-
tem fingit. Nemo.n. animantẽ re ipſa conformauit, in quo venæ de ventre atq; inteſtinis in totũ
corpus alimentũ ferant: ſiquidem oẽs in vnũ locum ſcilicet iecoris portas, concurrunt: ac rurſum
inde venæ, quæ in viſcere ſunt, alimentũ allatum excipientes, ad cauam venam adducũt, à qua, vt
parum ſuperius dicebamus, ſanguis in corpus vniuerſum diſpenſatur.

Immo etiam à craſsis venis in ventrem & in reliquum corpus tendunt, & maxime externis ad internã, & ſibi inuicem impertiuntur, & internæ externis, & externæ internis. 7.

Satis erat quidem nouo huic Prometheo quatuor venarum coniugia recenſuiſſe. ſed ipſe mi-
nime eſt contentus. immo ob intemperantiam vbi turpiter ipſis eas addidiſſet, quæ à ventre cor-
pori alimenta impẽdunt, rurſum in præſentiarũ ſermoni apicem accõmodauit, haud vera ingens
de venarum cõmunitate. Nulla.n. earum venarũ quæ à caua exoriuntur, quas craſſas nuncupa-
uit, in alia coniugia diſtributa, ventri ac inteſtinis inſeri apparet. Sicut igitur in præſenti venarum
ſectione is qui ipſas confinxit, ne in verbo quidem vno veridicus fuit, ſic Hippocrates quidem
in ſecũdo De paſsim graſſantibus morbis prorſus nihil eſt mentitus. Omnes.n. inſaniũt, qui cum
neq; per ſomnium ſecandi artem tetigerint, librorum Hippocratis expoſitiones facere tentant.

& iȷ maxime ꝙ ſe hippocraticos appellãt, quiq; opinant̃ & hãc oẽm inſaniã de venarũ ſectione,& E
ſedulitatẽ ſecũdi de paſsim graſſantibus morbis eẽ viri vnius.Etenim ſi idẽ hõ ĩ altero ipſorũ ꝙp-
piã inueniſſet,fieri põt vt in tꝑis ꝓgreſſu ſeipſo peritior effectus,alia addiderit iȷs,q̃ antea ꝓbe enũ
ciaſſet. Verũ qm̃ Hippocrates ipſe videt̃ exacte ſcripſiſſe nõ ea ſolũ quæ apte ab oĩbus inſpiciun-
tur, ſed ea ẽt q̃ vix videri pñt:is aũt ꝙ hanc ſecãdi rõnem eſt cõmẽtus,haud ea videt̃ intueri,q̃ ꝗs ẽt
palpãdo adinueniret:quonã mõ ꝗs dicat eundẽ vtraq; ſcripſiſſe?Cui vero cõſonat,vt vbi totũ ſer-
monẽ de elemẽtis hoĩs expleſſet,ipſis deinceps ſermo de venis ab eo ſit adnexus?Vel.n.oẽm ſecã
di artẽ ſcribere oportuiſſet, vel ẽt venas ꝑteriȷſſe. Siq̃dẽ id ꝓprium eſt cõmẽtariȷs q̃ nobis ipſis ad
memoriã ſcribere ſolemus,qñ.ſ.eiuſcemodi varia theoremata cõponunt̃:volumini aũt minime ꝓ
priũ ẽ,vt priori doctrina expleta,ꝗs ſecũdę particulã aſcribat,ac dehinc ea omiſſa paulo poſterius
aliã quãdã,rurſumq; aliã cõſequẽter.id quod accidit in hiſce ſuppoſitis in libro de hoĩs natura.

Ad has igitur rationes,venas ſecare oportet. 8.

Quas nimirũ ipſe dixerat,ſcilicet addens primo coniugio venarũ in calce,hęc ad verbũ.Opor-
tet igit̃ in dorſi ac coxendicis doloribus venã à poplitibus ſecare, & à malleolorum externa parte:
Hæc aũt aſcribens coniugio ſecundo, Oportet igitur in lumborũ doloribus teſticulorũ venas ſe- F
care à poplitũ & malleolorũ interna parte. Verum in tertio & quarto coniugiȷs nihil appoſuit de
venæ ſectione. Quamobrẽ in iȷs imperfectã orationẽ fecit: cum omiſerit multas corporis partes,
in ꝗbus ſecandæ venæ fuerant explicandæ. Verũ ſicut excerpta vna vel breui parte vniuerſæ ar-
tis diſſecandi,ſcripſit:ad eum modum ẽt tractauit venarum ſecandarum rationem.

*Satagere autem oportet,vt ſectiones fiant quàm maxime longe à regionibus,in quibus ſanè dolores fieri & ſan-
guinem colligi didicere.ad hunc.n.modum haud magna mutatio repente fieri poſſet,poſſetq; conſuetudo permutari,
vt nec in poſterum ad eundem locum colligeretur,* 9.

Belle quidem expoſitores intellexere, ſectiones in venis fuiſſe dictas, quas nos in verbo com-
poſito φλεβοτομίας nominamus.& confitentur quidem hoc oẽs. Verum aliquis ipſi ſuccenſeret ꝙ
non definierit,num membris iam nunc dolentibus cenſeat influentium ſuccorum reuulſionem à
remotis fieri oportere:an per tempora ſanitatis. Nobis aũt videtur ꝙ potius de ſanis ſit loquutus:
Cum ſcriptor hæc velit.ſ.redundantes ſuccos inſueſcere in alias partes ferri.

*Quicunq; abſq; febre multũ expuũt puris,& quicũq; in lotiȷs multũ habẽt quod ſubſideat puris dolore abſente,& G
quicunq; deiȷciunt non ſecus atq; in dyſenteriȷs cruenta:iȷ quidẽ oẽs per iuuentutem annum ætatis agentes quintũ ac
trigeſimum,& adhuc grãdiores,morbis ſponte occupãtur. Neceſſum eſt.n.vt iȷ per iuuentutẽ in corporis ærũnis &
laboribus ac negotiȷs verſantes,poſtea aũt vbi labores depoſuiſſent,ſeſe molli carne,& q̃ à priori quàm multũ diſsi-
deret,expleantur,vtq; corpus adauctũ diſsideat à priore:quo fit vt nõ conſentiant in idẽ.Cũ igitur ad eũ modũ affe-
ctos morbus aliquis prehendit,tũc diffugiunt ſtatim.Atqui corpus tandẽ tẽpore vbi abierit morbus,liquatur: & in
eam partem per venas quod ſanioſum eſt,fluit,in qua maxime accidat amplitudinem eſſe.Si igitur impetum fecerit
in ventrem inferiorem,tale nimirum erit alui excremẽtum,quale ferè eſt id quod corpori ineſt. non.n.diutius in in-
teſtino moram trahit,ut pote quod decliuem habeat viam.Verum quibuſcũq; influit in pectus,iȷ purulenti euadũt.
quippe,cum purgatio ſit accliuis,ac diutius in pectore notam trahat,putret,& fit affectus purulentus. Quibuſcũq;
autem in veſicam eructatur,id album à loci calore euadit,excerniturq;. Et quicquid tenuiſsimum eſt,parte incubat
ſuperiore:craſsiſsimum autem,inferiore,quod ſanè pus appellatur.* 10.

Quæcũq;.n.in ꝓpoſita dictione dicta fuere,ſunt aperta,& hoĩe ꝙ ſibi mentem intendat,egent
minime vero expoſitore,qui declaret.An vero oĩa veritatẽ cõtineant,examinare oportet,partim
quidem experiẽtia,& partim ratione: experiẽtia ſanè,num aliquos citra febrẽ viderimus,qui vel
pus expuant,vel ꝑ lotia quoquo modo excernãt.ꝑterea ẽt,num ꝑ anteactã vitam in ærumnis ver- H
ſantes,nũc quieuerint diu:& an vbi morbo fuiſſent occupati,euaſerint,atq; inciderint tandẽ in di
ctas excretiões purulẽtas.Hæc igit̃ ꝑ experientiã iudicare eſt opus: Atq; ꝑ rationẽ,num cauſa quã
ſcriptor aſsignauit,vera ſit an falſa.Quòd igit̃ ipſius dicta neceſsitatem nõ habẽt,neminẽ eorũ la-
tet,ꝙ in via & ratione demonſtrãdi eſt exercitatus. An vero quodq; ſeorſum veriſimilitudinẽ ha-
bet,cõſiderator.forte.n.penes quiddã veriſimile reperit̃. De iȷs igitur q̃ ꝑ experientiã vident̃,tibi
hoc eouſq; dicere poſſemus,ſcilicet ꝙ nõ infrequẽter viderimus cruentas alui excretiones nõnul-
lis accidiſſe,vbi vehemẽtes exercitationes,ꝗbus inſueuerãt,dimiſiſſent:nullã aũt purulentã excre
tionem. Quinimmo & in certis ordinatis atq; inordinatis circuitibus vidimus & lotia & alui ex-
crementa mucoſa in iȷs,neq; aliter quàm ſputa,matura ꝗdem,ſed minime ſanè purulenta.

*Lapides vero adhuc puerulis fiunt ob calorem cum huiuſce regionis tum corporis vniuerſi.{Viris autem ob cor-
poris frigiditatem lapides haudquaquam fiunt.}* 11.

Regionis ſcilicet veſicæ,de qua in calce dictiõis ꝓcedẽtis in hũc modũ ſcripſit. Quibuſcũq; aũt
in veſicã eructatur,id album ab huius loci calore euadit. Inquit igit̃ lapides in puerulis ob veſicæ
& corporis vniuerſi caliditatẽ generari. Poſtea conſequenter de puerulorũ caliditate verba facit.

Recte enim

A *Recte.n.ſcire eſt opus,quòd homo primo ſtatim die calidisſimus eſt ipſe ſeipſo,frigidisſimus autē poſtremo.* 12.

Sermo quidem eorum qui ſimpliciter ac ſine diſcrimine vllo enunciant hominem primo die calidisſimum eſſe,minime eſt verus:atqui cum diſcrimine eſt verus,ſcilicet ſi alidisſimus dicatur calido innato,quod profecto eſt in puerulis q̄ multum. Qui autem præſentem orationē ſcripſit, quod præcipuum erat,prætermiſit: id quod ſubſequēs oratio indicabit. ſiquidem ipſe non eodē modo ſentire iuuenietur,atq; Hippocrates cum dixit,Quę augentur,plurimum innati calidi habere:ſed opinari ſimpliciter quæ augentur,abſq; innato,calido prædita eſſe.

Corpus enim quod augetur,& ad violentiam incedit,calidum eſſe eſt neceſſum. 13.

Cum Hippocrates enunciarit,Quæ augētur, q̄ multū calidi innati habent:hic ſimpliciter videtur intellexiſſe, ea quæ augētur, calidū habere corpus,cum ſermoni non adiecerit verbū/innatū/ Inquit.n.id quod ad violētiam incedit,calidū eſſe. Id vero,ad violētiam incedere, crediderim tale quoddam opus velle indicare, vt auctio quoddā violentū ſit ac vehemēs. Nam ſicut alia vehementia opera calefaciunt operatores,ad eundē ēt modū auctio. Verū ecōtra ipſum dixiſſe oportebat, Pueros augeri per calidū innatum, nō vero ab auctione fieri calētes. Nam calidū innatum B non ſolū eſt calidū temperatū,ſed etiā humidū. Iure merito igitur eiuſcemodi corpora augentur. cū enim nō ſecus atq; inflata ad tres dimēſiones producantur,ſecundū vniuerſas ipſas ſuſcipiunt incrementum.ipſa igitur quoquo verſus producuntur à natura vtente ad id pro inſtrō calido innato:prompte enim per humiditatē producunt̄. Verū pueri multi,quia admodum ſint voraces, cumulant ſuccū qui proprie crudus appellatur,à quo facile calculi generant̄: Cum is quidem habeat materiæ,ex qua calculus generetur,rationem:caliditas autem,cauſæ efficientis.

Cum autem corpus marceſcere cœperit ad deſidium præceps,frigidius euadit. 14.

Rurſum etiam hoc loco cum eorum corpus qui per ætatem inclinant, haud amplius augeſcit, per ocium inquit frigidius euadit:verū adhuc contrario modo cauſam reddere præſtitiſſet. Nāq; dum innatum calidum ipſius euaderet minus,incrementum etiam ceſſabat.Atqui is qui hęc ſcripſit,ſuam mentem manifeſtius indicauit in ſequenti dictione.

Ac penes hanc rationem quantum homo prioribus temporibus plurimum augetur, tātum quā maxime calidus euadit:& temporibus poſtremis quantum maxime marceſcit,tantum neceſſum eſt vt frigidior euadat. 15.

C Nos igitur recte præſentē orationē interpretati ſumus,in qua dicit,|Corpus quod auget̄ & ad violentiā incedit,calidū eſſe neceſſe eſt.Atqui vice verſa ipſum dixiſſe oportuiſſet. Quod auget̄, per calidū innatum augeri:non vero per incrementum,calidum generari: Ad huius autē proportionē & in eo qui per ætatē inclinat.|Quippe quod nō amplius augetur, opinio ſit frigidū ipſum fieri,propter deſidium auctionis,quæ nimirum antea proficiebat,nunc vero conquieſcit.

Qui vero ad eū modū ſunt affecti,ſponte ſani euadunt. Plurimi quidē quo tēpore incipiūt liquari quinq; et quadraginta dies.Quicunque uero exceſſerint id tempus,ſponte anno,niſi quid aliud erroris accidat,ſanantur. 16.

Quos aſſerit ad eū modum affectos eſſe,prędixerat.ſ.exercitia per ocium deſeruiſſe,pusq; expuere meiereq;,ac dyſenterijs occupari.Nos vero dicebamus q̄ multos ſpectaſſe:qui vbi labores & ſuperioris vitæ negotia dimiſiſſent,& ad ocium diuertiſſent,à cruētis dyſenterijs fuiſſent occupati:neminē autē vidiſſe, qui vel pus expuisſet vel minxisſet. Sed videt̄ quidē hic nobis pus appellare ſuccū nimirū,quem crudū vocant,vbi admiſerit coctionē. Et quid mirū? cum Eraſiſtratus ſanè ſedimentū in febricitantiū lotijs non eiuſcemodi ſuccum, ſed pus esſe opinetur : ignorās ꝙ voraces per ſanitatē non exiguū quid eiuſcemodi ſedimenti excernunt. Intuiti igitur ſumus q̄ D multos eorū qui vitā in ocio traducunt,certis tēporibus excernere in lotijs q̄ multa,quæ à nuncupatis mucis minime differrēt,& nōnullis eorum tarde,ꝓdijsſe:idq; quod excernitur,puri ꝑſimile esſe apparet,nō ſecus atq; id quod in ſpirationis inſtr̄is longiori tēpore inter coquēdum inficitur colore. Et ipſe quidē eiuſce rei cauſam ſuperius exponebat,inquiēs, In dyſenterijs quidē viæ decliuitatē cauſam esſe,vt excrementa celeriter digrederent̄:in ijs vero quę expuunt̄, tarditatis cauſam esſe viæ accliuitatē : verū in lotijs,calorē regionis. Siquis vero cōcederet pus vel in lotijs vel in ſputis vel in alui excremētis à crudo ſucco minime differre:is in alterū duorū offendit:vel ſciēs ac volens per dogmatis conſequētiam doloſe aget,ſicut Eraſiſtratus,volens ab inflāmatione oēs oriri febres:vel ſophiſtes eſt,nequaq̄ in artis opibus verſatus, quos nimirū recte antiq λογιατρούς appellant.Pus enim aliud eſt colore & cōſiſtētia & odore à crudo ſucco. Et excernitur quidē per nares crudus ſuccus & per os quibuſdā ordinatis ac inordinatis circuitibus dū cerebrū expurgatur:Cuius nimirū excretionis is qui præſcriptam hanc orationē ſcripſit,in præſentiarū haud fecit mentionem. Verum haud ab re inquit,ꝙ prędicti ſponte ſani euadūt, quod eſt, nobis nihil factitantibus:ipſos enim ſatis natura expurgat.Statuit autē ipſis binos prętinitos terminos purgationis:alterū quidē anni tēpus,in quo accidit,vt in ipſis dicta excretio auſpicetur:alterum autem,in annum protenſum:ſed & breuiorē protēdi in quinq; & quadraginta dies : ſunt qui quadraginta

non quinq;

non quinq; & quadraginta ſeribant. Nos autem cum viderimus multos ad eum modum à natu- E
ra purgari:vacuationis non duos terminos ſolum intuiti ſumus,ſicut hic literis mandauit, ſed &
admodũ multos.Alius enim in alio præfinito temporis ſpatio eſt purgans, aliqui quidem in dies
quadraginta: aliqui autem etiam ad menſes vſque proceſſere,nec numero quidem pares:ſed nec
defuere qui etiam in annum à ſymptomate non fuere deſtituti.

*Morbi vero quicunque ex breui temporis ſpatio fiunt,& quicunque occaſiones cognitu faciles habent,ij tutisſi-
me pronunciari poſſunt. atqui ipſorum curationem moliri oportet per ea quæ morbi occaſioni aduerſantur. ad eum
enim modum id ſolueretur,quod morbum corpori impendit.* 17.

Illud quidem quod in aphoriſmis fuit dictum,videtur huic aduerſari,ſcilicet,Acutorum mor- »
borum non omnino ſecuræ ſunt pronunciationes aut ſalutis, aut mortis. & Sabinus cum id ten- »
taſſet ſoluere, inania quidem eſt locutus, ſed quod veriſimile eſſet, nihil. Ad eum vero modum
& alij multi, qui librum expoſuere. Nobis autem videntur non intelligere quid ſignificet id/ ex
breui temporis ſpatio/ſiquidem opinatur ſermonem eſſe de breuibus & acutis.Sed de hoc vide-
tur minime loqui,ſed de ijs qui è cauſis manifeſtis recentem originẽ habuere:quæ ſcilicet ex bre-
ui temporis ſpatio,non ex longo fuerit apparata.in ijs enim rei euentum facillimum eſt pręnun- F
ciare.qñquidem cauſa qualis ac quanta eſt,nõ ignoratur. Verũ quicunq; ex longo tẽporis ſpatio
paulatim fiunt,nec vllã generationis cauſam permanifeſtam habuere : in ijs haud pariter tutũ eſt
præſagiri.Morborũ autẽ,propinquę ſunt exuſtio,perfrigeratio,vigilię,mœrores,ſollicitudines,
cruditates,cubile durũ,labores,ebrietates, & reliqua eiuſce rationis. Ob id igitur dixit etiã eorũ
curationẽ eſſe faciendã per ea quæ cõtraria eſſent morbi occaſioni, cuiuſmodi ſunt in exuſtione,
quę frigefaciunt:in perfrigeratione quę calefaciunt:à laboribus,quieſcere: ab ocio præter cõſue-
tudinem,amplius exerceri : ſi plenitudo affuerit,vacuari : ſi inanitio,repleri. Sicut etiam dixerat
ſupra in ea oratione cuius initium erat.Morbos quoſcunq; parit repletio,vacuatio ſanat. »

*Quibuſcunque vero in lotijs ſubſident arenoſa,vel tophi,ijs per initia circa venam craſſam tubercula extitere,
verſaque in pus fuere,dehinc vero ipſis tuberculis haud celeriter diſruptis,pus in tophos eſt conuerſum, qui ſanè cũ
lotijs in veſicam foras per venam exprimuntur.* 18.

Talia enim lotia interdum etiam fieri poſſent à cauſa quam dixit:quinetiam fieri poſſent rene
ipſo citra venam magnam pariter affecto : Maxima autem ex parte dictæ lotiorum excretiones
abſq; tuberculis contingunt, quãdo ſuccus abunde vel craſſus, vel glutinoſus exitum retardans G
concreuerit à loci calore arefactus.

Quibuſcunque autem οὐρήματα,id eſt mictus, ſolum ſunt cruenta,ijs venæ laborarunt. 19.

Verbum/laborarunt/incertum eſt pro quo dictum ſit, nam ſignificare poteſt defatigatas fuiſ-
ſe:vt ipſæ euaſerint exolutæ,& generent ſanguinem ſemicoctum,& eum facile per infirmitatem
impartiantur, vel vt alienum excernant. poteſtq; ex verbo/laborarunt / ſignificare communiter
fuiſſe affectas,renibus ipſis nequaquã affectis,ſed venis patientibus ſolum. Quale autem ſit ma-
lum,ex eiuſcemodi expoſitione haud indicatur.Atqui apertum eſt quòd neq; Hippocrates,neq;
Polybus dixiſſent οὐρήματα.i.mictus,quando ſanè dieere potuerint.Quibuſcunq; autem οὖρμα.i.
vrinæ,ſolum ſunt cruentæ.& Hippocrates quidem eum ad modum frequẽter vrinas ſcribat, nul
libi οὔρημα.i.mictum literis mandauit. Quin & alia multa eorum, quæ fuere aſcripta, clare oſten-
dunt,quòd neq; Hippocratis neq; Polybi eſſent.

*Quibuſcunque autem in mictu craſſo carunculæ ſimul prodeunt capillorum ſpeciem referentes, has ſcire opor-
tet à renibus prodire,{atque ab articuloſis.}* 20. H

Hac parte aphoriſmum hunc tranſcripſit.Quibuſcunq; in vrina craſſa carunculæ paruę,vel ſi- »
cut capilli prodeunt ſimul,ijs à renibus excernuntur. »

Quibuſcunq; autem in puris vrinis aliàs atq; aliàs furfures in mictu efferuntur,ijs veſica ſcabie laborat. 21.

Rurſum & hoc loco tranſcripſit aphoriſmum illum. Quibuſcunq; in vrina craſſa furfureum »
quiddam ſimul prodit,ijs veſica ſcabie laborat. »

*Febriũ pars maxima fit à bile:ipſarũ autẽ ſpecies quatuor ſunt citra eas quæ ab occultis doloribas fiunt. Nomina
autẽ ipſarũ ſunt,cõtinua,& quotidiana,& tertiana,& quartana.Cõtinua igitur appellata, fit à quã multa & ſin
cerisſima bile,& iudicationes ſincerisſimas in minimo tẽporis ſpatio facit.corpus.n.nullo tẽpore perfrigeratũ cele-
riter liquatur,veluti quod admodũ incaleſcat.Verũ quotidiana præter cõtinuã fit à maxima bilis quãtitate,& citiſ
ſime inter cæteras amouetur,ſed lõgior eſt quã cõtinua,quoniã à minori bile excitatur:et quoniã corpus quietũ hẽt :
ſed in cõtinua haud quaquã,Atqui tertiana diuturnior eſt quã quotidiana,& generatur à minori bile.quanto uero
corpus diutius in tertiana quàm in quotidiana cõquieſcit, tanto hæc febris diuturnior eſt quã quotidiana. Cæterum
quartanæ ad proportionem diuturniores ſunt quàm tertianæ:quãto minus bilis ſunt ſortitæ, à qua ſuggeritur calor,
& refrigerij*

A *& refrigerij corporis amplius habent.immodicũ vero hoc ipſis ab atra bile acceſsit, & quòd difficile abſoluatur. Omniũ.n.quæ in corpore ſũt,bilis atra eſt maxime glutinoſa,ac diutisſime immoratur. Quòd uero quartanæ febres participes ſint melãcholici ſucci,inde ſcire poſſes,quòd homines autũno maxime à quartanis febribus capiũtur, & in ætate inter uigeſimũ quintũ,& quintũ et quadrageſimũ annũ.Ipſa uero hæc ætas omniũ maxime ætatũ occupatur ab atra bile,nec nõ tẽpeſtatũ omniũ maxime autũnalis.Scire aũt oportet,quòd quicũq; citra hanc tẽpeſtatẽ atq; ætatẽ à quartana febre fuerint occupati,ij minime diu febre laborabunt,mõ ne hõ alio quodã mõ delinquat.* 22.

Multi ſanè expoſitores,in quorũ numero eſt Sabinus, ſic nobis affecti eſſe vidẽtur, atq; is homo,qui interim dum aqua inter cutẽ laborat,conducere arbitrat̃, vt eximius medicus ipſius rediuiam ſanet:Duorũ.n.alterũ eſt neceſſum, vel ꝙ hic ignoret quo mõ nulla non parte ægrotet : vel ꝙ opinatus ſit curatione non egere. Ad eundem igitur modũ etiã expoſitores,eſt opinãdum, vel aĩæ oculis cęcutire,vel ſanè cẽſere exigua errata aliqua curatione egere, ingẽtia aũt nihil opis expoſtulare. ij enim veluti ab alto ſomno experrecti nouerũt, ꝙ id quod dicitur in præſenti oratione,Hippocrati aduerſatur,cũ in ipſa affirmet̃ quotidianam tertianæ eſſe breuiorẽ: & aperte Hippocrates in primo de paſsim graſſantibus morbis & in aphoriſmis enuntiarit tertianã celerrime
B iudicari. Quo circa inquiunt librũ Hippocratis non eſſe. Quippe ꝙ & falſum dicat, & diuerſum ab ijs quæ alibi Hippocrates ſcripſit. Si.n.eum qui hæc interea circũſcripſit, in hoc vno mẽtiri & Hippocrati aduerſari deprę hẽderunt,ſimiles ei vident̃,qui rediuiam videt, atqui corpus vniuerſum male affectũ nõ videt. Si quidẽ qui quotidianã tertiana lõgiorẽ eſſe ignorat,indicat ſeipſum ne artis quidẽ opera extremo digito attigiſſe. Verũ is quidẽ nõ ex impudenti quadã infirmitate mendaciũ finxit,ſed motus veriſimili ratione,ac pſertim quorũdam veterũ auctoritate,in quorũ numero eſt Plato. Opinatus.n.eſt continuas quidẽ febres ab ignis exuberãtia excitari,quotidianas autẽ ab aeris,& tertianas quidẽ ab aquæ,quartanas autẽ ab exceſſu terræ. Qñ quidẽ Platonis
“ oratio ſic ad verbũ habet. Corpus.n.in primis quod ab ignis exceſſu male habet,incẽdia cõtinua
“ & febres facit : quod vero ex aeris quotidianas : verum ex aquæ,tertianas,quippe ꝙ ignauius ſit
“ aere & igne.quartũ vero quod ab exuberantia terræ,ignauisſimũ horũ,in quadruplicibus tẽpo-
“ rũ circuitibus expurgatũ, quartanã efficiẽs febrẽ, vix liberat̃. Si igitur Plato,inquit ignauisſimũ elementũ,quod & firmisſimũ eſt, & ad motũ minime cõparatũ, in quadruplicibus temporũ circuitibus expurgari,veriſimile eſt,& alia ad eãdem proportionẽ mutuo inuicẽ differre,vt faciunt quidam:& quod conſequens eſt terreo elemento (aqua vero id vtiq; ſit) circuitũ facere deinceps
C quartanæ conſequentẽ: rurſum vero id quod huic conſequẽter hæret(id vero eſt aer)facere quotidianam:quod vero citatisſimũ eſt (id vero ꝙ ignis ſit, neminẽ latet)facere cõtinuã febrem. Sed hoc ſermone is veriſimilior eſt,qui generationis harũ cauſam calido per naturã elemento,hoc eſt igni, aſcribit. Par.n.non eſt, vt calidisſimus affectus à frigido elemẽto in corpore dominium habenti generetur. Atqui par eſt quidem,vt à dominio calidi elementi calidus affectus fiat. Mutuo autẽ differũt febres ſuis ipſorũ differẽtijs,quas conuenit quantitati cauſæ acceptas ferre. Hoc vero ſi cõcedemus,maxime qdẽ continua & calidisſima febris à maxima ignis copia fiet. Quę vero ſecũdo loco eſt ſita,habet ſm locũ penes quãtitatẽ,tertiũ aũt tertiana,quartana aũt quartũ.et ipſę conſequẽter iuxta ordinẽ cauſarũ abſoluent̃. Citisſimæ quidẽ,quę calidisſimæ ſunt febris:quotidianæ autẽ penes tp̃s ſecũdo loco ſtatuẽtur,& tertio tertianę, & quartanę quarto. Quã obrẽ hæc quidẽ quatenus ad veriſimilitudinẽ ſpectat, recte expoſita fuerũt:Sed rerũ euentus arguit rõnẽ. Verũ in deſcripta venarum ſectione,is qui ipſam cõpoſuit,nihil veriſimilitudinis hñs qđ afferre poſſit,videt̃ nõ in vno mentitus fuiſſe,vel duobus,tribusúe,ſed in admodũ multis: pręter hoc ꝙ ne vnũ quidẽ inter ipſa vel fortuito dixerit,in quo veritas cõtineatur. Eſt igitur mirandũ ꝙ nihil in illis ſuccẽſuerint ei,qui poſt librũ De hominis natura,oĩa ad hũc vſq; locũ ſcripſit: nũc autẽ ſuc
D cẽſent,& ob hoc ipſum opinio eſt,librũ haud amplius Hippocratis eſſe. Sed & ob id ẽt nũc aliqs Sabinũ & q; multos interpretes admirari poſſet:ꝙ cum in laudibus oĩum pręſcriptorũ perpetuo verſarent̃,hominem hoc quidẽ mirabili modo explicuiſſe,hoc aũt ẽt fœliciter,& hoc diuine:Nũc per vnicã contradictionẽ illorũ oĩum repente obliti,librũ non amplius eſſe Hippocratis opinentur,ſed ad Polybum traducãt : tanquã ipſi quidem aphoriſmos legerint,& primũ de paſsim graſſantibus morbis,Polybus autẽ haud quaq;.quẽ fieri nequit,non ſæpius ab ipſo De febrium differentijs audiuiſſe,cum Hippocratis diſcipulus eſſet: ac non raro quidem,libros ipſius lectitaſſe,& adhuc in languẽtibus ſpectaſſe tertianã celeris iudicij eſſe,tardare autẽ quotidianã. Non.n.Polybus vnus erat ex vatibus Alexandrinis, qui tametſi neminẽ vnq; languentẽ inſpexiſſent, cũ diſcipulis verſabantur,nihil integrũ quod vel ẽt rudes aperte in ęgrotantibus apparens intuerent̃, aſſerẽtes. Quãobrẽ qui hæc ſcripſit,vel ſanè hic ſophiſtes erat,vel homo neq;. Nãq; mendaciũ videtur aſcripſiſſe,vt ſenem conuitio notaret. Quòd vero is qui hæc aſcripſit, ex recentioribus ſit, indicio eſt & vox συνόχου.i.febris continuæ : quando neq; vllibi Hippocrates neq; veterum vllus febrem cõtinuam,σύνοχον appellauit,ſicut neq; lotia.οὐρήματα.i.mictus. Sed hæ voces ſunt iuniorum,qui veterum dictiones ignorarint. Omisſis igitur tandem adſcititijs ijſce, ad librum De victus ratione ſanorum tranſeamus,quem ſanè Polybi eſſe affirmant.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE INCANTATIONE, ADIVRATIONE, ET SVSPENSIONE.

QVæſiſti fili chariſſime de incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione, ſi
qua poſſunt prodeſſe, & ſi inuenerim in libris Græcorum hoc, & qua-
liter in libris Indorum eſt inuenire: Cui quæſtioni compendioſe in
hac epiſtola conreſpondere. Omnes inquam antiqui in hoc viden-
tur eſſe concordati, corporis complexionem animæ ſequi virtutem:
quæ virtus ſi ſit æqualiter temperata, actio quoq; corporis erit perfe-
cta. vnde quia virtutes actionis animæ, in pueris, ſenibus, & mulieri-
bus imperfectæ plurimum eſſe videntur: complexio quoq; corporis
eorum imperfecta eſſe probatur. & hæc imperfectio ſimiliter contin-
git habitatoribus intemperatæ regionis, vtpote caliditatis Aethiopię,
& frigiditatis Scythiæ. Inde Plato inquit. Quando mens humana rem amat aliquam, licet natu- G
raliter non iuuatiuam, ſibi eam prodeſſe certificat: ex ſola autem mentis intentione, corpus res il-
la iuuat, verbigratia ſiquis incantationem ſibi prodeſſe cõfidat, qualiſcũq; ſit, eum tñ iuuat. Si.n.
vt diximus, complexio corporis virtutem ſequitur animæ, neceſſe eſt rem taliter ſe habere. quod
certificatur: quia ex timore, triſtitia, lætitia, ſtupore, nõ ſolum corpus in colore mutatur, ſed etiam
in multis alijs rebus, vt ventris ſolutione, ſiue cõſtipatione, vel nimia defectione. Ego autem vi-
di iſta, ſanitatis diuturnarum paſſionum fuiſſe cauſas, maxime illarũ quæ corruptiones ſunt men
tium. In ſanis autem fuere infirmitatis cauſæ hæc eadem. Vnde Socrates, Incantationes, inquit,
verba ſunt decipientia rationales animas ſecundum ſpei inceptionẽ, aut ſecundum timoris in-
ciſionem. Indi autem medi tantum confidunt incantationem ſiue adiurationem iuuare: Græ-
ci vero antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem ſuam reuocare, qua re-
uocata neceſſe eſt vt corpus reuocetur ab ipſa, cum complexionem corporis virtutem animę cõ-
ſtet ſequi. Vnde Galenus ſuper libro Hippocratis De humoribus, Siquis, inquit, dixerit humo-
res corporis mutatos immutare actionem animæ, vt animæ actio mutata mutat eoſdẽ, non men-
titur. quod certificatur, quia quando complexio cholerica dominatur, fit inde iracũdus: & econ-
tra in ſæpe iraſcentibus, cholera rubea augmentatur. neceſſe eſt enim complexionem animę cor- H
poris complexionem imitari, & corporis animæ. Iterum inquit Galenus, Intellectus & ſcientia
in anima ex complexione augmentatur cholerica: continentia & ſtudioſitas, ex melancholica:
deambulatio vero & delectatio, ex complexione ſanguinea: phlegma nihil adiuuat virtutem ani
mæ niſi in prima guſtatorum mutatione. Conſtat ergo, quòd ſi medicus animæ complexionem
quoq; adiuuerit, incantatione, ſiue ſuſpẽſione, corporis complexionem ad vitã perducit. Si autẽ
his cõueniens adiungit̃ medicina, corpus incantatione animę adiuuat̃. quibus coniunctis neceſ-
ſe eſt ſanitatem vtriuſq; citius conſequi. Itẽ inquit Galenus, Sunt homines læti naturaliter, & de-
litioſi, qui qñ infirmant̃, ſanos eos ſubito futuros confirmet medicus, & eorũ diętam cum exerci-
tijs reuocet: quorũ ſpes, ſanitatis eſt cauſa. Sũt & alij è contrario, natura triſtes, & vnde triſtentur
& anguſtientur, eorum animis ſemper cogitantes: quorum cogitationes oportet fallere medicũ,
& lætificante intentione mutare animas eorũ. Sed neq; excedere debet lætificãdi modũ, ne pro-
miſſionũ magnitudine negligat ſe medicandus. Memini enim quendã noſtræ terræ nobiliſſimũ
murmuraſſe ſe eſſe ligatũ ne cũ mulieribus coiret, quem adiui falſificando intentionem ſuam, &
hoc magnis ingenijs: ſed tamen nunquam reuocare potui, propter quod certificare & confirma-
re incepi quod ipſe prius intendebat: deinde adducens ſibi librũ Cleopatræ, quem fecerat de fœ-
minarum formanda ſpecioſitate, legi locum, vbi dixit taliter, Ligatus fel coruinum accipiat mi-

ſtum

A ſtum cum ſeſami oleo,quo vngens totum corpus:adiuuabitur: Iſte autem audiens, confiſus libri
verbis,ſic fecit, citoq́; conualuit, & augmentata eſt concupiſcentia coeundi. Ego quoque in an-
tiquorum libris multis legi ſuſpenſa collo ſuffragari cum proprietate,non ex natura ſui,quod nõ
nego poſſe fieri propter confortationem mentis,vt dixi:de quibus cum ſint multa,pauca tibi tan
gere diſpoſui. Ariſtoteles in libro de lapidibus, Suſpendens Smaragdum collo, aut portans
ipſum in digito,defendit à caſu epilepſiæ ſuſpecto:vnde ſemper mandamus nobilibus, vt è collo
filiorum ſuorum ſuſpendatur: ne in hanc infirmitatem incidant. Item,quodlibet genus Hya-
cinthorum ſuſpendens collo,ſiue habens in digito, ſi intret regionem peſtiferam,nõ læditur, ſed
potius in mentibus hominum honoratur, & à maioribus petitiones eius complentur. Item,
Sardam.xx.granorum hordei pondus portans è collo, ſeu in digito, nõ videbit terribilia in ſom-
no. Item,Corneolam è collo portans ,ſiue in digito, mitigat iram in contentione: cuius autem
color eſt ſicut lotura carnis, ſanguinis fluxum cuiuslibet membri ſtringit, maxime in fœminis.
Onyx ſuſpenſus vel digito portatus augmentat in ſomno terribilia, & triſtitiam, & inter homi-
nes contentioſa,in pueris autem ſuſpenſus ſaliuam oris auget. Galenus ait, Stercora luporum
oſſa comedentium ſi in ventribus ilia dolentium, vel è collo patientium ſuſpenſa fuerint, ſtatim
B dolorem mitigant:aliquando & in coxis ſuſpenduntur,& cum fune laneo ligantur,illius,ſcilicet
ouis quæ à lupis comeſta eſt, ſicq́; melius iuuabuntur & fortius. ꝙ ſi filum non inueniatur, cum
corrigia ceruina ligantur. Idem Galenus in vas argenteum poſuit cuius,quantitas fabæ fuit,&
in coxis ſuſpendit,& multum profuit:hoc autem dixit in libro de ſimplici medicina. In libro
autem eodem ait, Si Viperæ ſuffocatæ collum cum filo lineo ſuffocandi è collo ſuſpenderis, ab
ſoluitur à ſuffocatione ſua.& multum valet apoſtematibus fauciũ. Dioſcorides ait, Dentes ca-
nini canis rabioſi quando hominem momorderit, in fruſto corij ligati, & armo ſuſpenſi, defen-
dunt à morſibus canis rabioſi. Idem,Pullis hirundineis paruis in augmento lunæ acceptis, &
primogenitis,ſi fuerint in ventre ſciſſi,duos lapides inuenies,vnum vnius coloris,& alterum di-
uerſi & oppoſiti:quos ſi ligaueris in corio vituli antequam terram tetigerint,& è collo ſiue armo
ſuſpenderis epilepticis valet,& aliquando perſanant. Quidam medici ſuſpendunt è collo radi
ces herbæ Acetoſæ propter ſcrofulas,& valent: Alij ſuſpendunt radices Arnagloſſæ propter eaſ-
dem, & diſſoluuntur. Auricularis digitus abortiui ſi è mulieris collo ſuſpendatur, non conci-
pit dum collo habebit. Hyoſcyamus cum lacte caballino temperatus & corio ceruino impo-
ſitus & ſuſpenſus è collo mulieris,concipere non permittit,dum in collo erit. Quidam dicunt
C mulierem ranam accipientem & os eius aperientem, terq́; ibi inſpuẽtem, non concipere illo an-
no. Alij oculum hirci ligant radici ſampſuchi in horto, & irrigant cum vrina rufi tauri veſpe-
re:mane autem extracta radix ligatur cum eodem oculo in armo,libidinem augmentat. Gale-
nus inquit,lapis Coralli multum valet ad paſſionem ſtomachi, ſi ſuſpẽſus fuerit ſuper ſtomachũ,
vel è collo patientis. Dioſcorides, ſemen Croci hortenſis ad ſcorpionis morſum valet in manu
tentum,vel è collo ſuſpenſum:ſimile facit radix Lauri:idem etiam Iris agit. Alij dicunt radices
Aſparagi ſiccæ ſuper dentes ligatæ, trahunt ſine dolore. Item pedes Leporis & renes dextro ar-
mo ligati canes latrare non permittunt: ſimiliter iecur facit canis, niſi coloris eius generis fuerit,
cuius iecur fuit. Indi dicunt ſtercus Elephãtinum cum melle miſtum, & in vulua mulieris im-
poſitum,nunquam permittit concipere: teſtatur hoc, quia arbori ſuſpenſum non permittit fru-
ctificare. Aaron dixit,ſtercus Elephãtis cum lacte caballino miſtum & corio ceruino ligatum,
& vmbilico mulieris ſuſpenſum, non permittit concipere. Quidam medici dicunt pedem te-
ſtudinis dextrum pedi podagrici dextro ſuſpenſum iuuare,ſiniſtro ſiniſtrũ: idem & in manibus.
Item radix Pæoniæ è collo ſuſpenſa pueris valet epilepticis:ſimiliter pyrethrum:idem facit pi-
lus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpſimus, vt mens tua in in-
D cantatione,adiuratione,et ſuſpenſione non refragetur amplius.Sed omnia ſi ex libris antiquorũ
philoſophorum extrahamus, librum protendemus. Atqui voluntatem noſtram hactenus exhi-
buimus. Hæc autem ego non tentaui: Sed nec etiam neganda ſunt mihi, quia ſi non viderimus
Magnetem ſibi ferrum trahentem:non certificamur,nec credimus: ſimiliter quòd Plumbum rũ-
pit adamantem,quod ferrum non facit: & lapis,qui vocatur Nitrum,foco incenditur: Piſcis au-
tem quidam marinus ſe capientis ſenſum aufert: quę omnia ſi à nobis non videantur,nõ credun
tur,ſed tentata certificant.Et forſitan itidem ſe habent dicta ab antiquis.Quorũ enim
actio ex proprietate eſt, rationibus vnde ſit comprehendi non poteſt: ra-
tionibus autem tantum comprehẽduntur quæ ſenſibus ſubmi-
niſtrantur. Aliquando ergo quædam ſubſtantiæ ha-
bent proprietatem ratione incõprehenſi-
bilem propter ſui ſubtilitatem,ſen-
ſibus non ſubminiſtratam
propter magnam ſui
altitudinem.

Galeni

GALENI DE OCVLIS A DEMETRIO TRANSLATVS, NVPER A VARIIS MENDIS EXPVRGATVS.

Quòd oculorum, & partium eorum, & operationum notitia eſt neceſſaria volenti curare oculos: & quòd cryſtallinus eſt pars principalis oculi, cui cætera ſubſeruiunt. CAP. I.

OPortet medicum oculorum curam habere volentem, prius eorum naturam optime cognoſcere: Vnũquodcq; enim membrũ infirmum ideo curatur, vt ad naturam ſuæ propriæ ſanitatis conuertatur. Sed ſcientia naturę membri, & vniuſcuiuſcq; compoſiti, non poteſt comprehendi niſi partes totius noſcantur. Qui igitur oculorum naturam ſcire deſiderat, primo omnes partes quibus conſtructi ſunt intelligat: noſcatq; operationem cuiuſcq; partis, & quæ fuerit illius neceſſitas, & quo modo quæcunq; pars illa componatur. vnde de difficilioribus dicamus. Sciamus itacq; ꝙ omne membrum compoſitum habet propriam actionem propter quam factum fuit, quam actionem cum vna ſuarum par- G
tium operatur, cæterę vero illi operanti miniſtrant. Sic & de oculis eſt, qui cum è multis partibus diuerſis compoſiti ſint: viſus tamen proprie fit ab vna ſuarum partium, id eſt humore qui dicitur cryſtallinus. Cæteri vero humores, atcq; panniculi ſunt propter iuuamentum ipſius, quod explanabimus, cum de omnibus diſputabimus.

De colore, figura, & ſitu humoris cryſtallini, vitrei & albuginei, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt vitreum: Et de tribus quæ ſunt ante albugineum: Et de tela aranea. CAP. 2.

Cryſtallinus eſt humor albus, ſplendidus, lucidus, non omnino rotundus, ſed aliquantulũ planus, qui locatus eſt in medio oculorũ. Albus eſt & ſplẽdidus, vt cito varios colores recipiat, quia album & ſplendidum corpus cito & velociter coloribus opponitur, ſicut in claro vitro fieri patet. Rotundus, ne cito patiatur, quia omnis forma rotunda non cito patitur, quia angulis caret. Parum latus, vt lumen ſumere poſſit: Si enim rotundus eſſet exquiſite, lumen non cito ſumere poſſet, quia in loco vno ſtabilis non eſſet. In medio locatus, vt cæteræ partes ſibi miniſtrent: quædam, quibus defenditur: quædam, quibus adiuuatur: vnde neceſſario in medio ſibi miniſtrantiũ fuit. Q; autẽ in eo ſit viſus, teſtatur id qđ videmus in cataractis. aqua enim cum inter cryſtallinũ & corneam ſteterit, vt non poſſit ſpecies præ aqua ad cryſtallinum tranſire, lumen amputat vi- H
ſuale: ſed aqua ablata, lumẽ reparatur. Cryſtallinus autem in medio duorum locatur humorum, quorũ vnus retro eſt, qui dicitur hyelinos, id eſt vitreus, quaſi vt vitrum lucidus. Alter vero eſt, qui eſt quaſi albumen oui, & dicitur albugineus. Poſt vitreum ſunt tres panniculi, quorum primus vitreum circundat, quaſi rete, inde & retina dicitur. Poſt hunc eſt alius, ſimilis ſecundinę, & dicitur ſecundina. Iuxta quem eſt tertius, qui oſſa cõtangit, durus & ſolidus: vnde & ſcliros vocatur. Ante albugineum ſunt tres panniculi, quorum vnus albugineo coniungitur, eumq; circundat, qui eſt quaſi vuea, eiusq; color nigredini pertinet, vnde vocant eum rhagoida, id eſt vueam. Ante hunc eſt alter cornu ſimilis, vnde ceratoidis, id eſt cornea, dicitur. Iuxta hunc eſt alius, qui penitus non circundat ſicut alij, ſed eos intra ſe iungit, vnde coniunctiua dicitur, quia ſi cornea ab ea operiretur, ſpiritus eam perforare non poſſet. Inter cryſtallinũ & albugineum eſt tela aranea. Sed nunc videamus examen vniuſcuiuſcq; ipſorum. Et primo de vitreo tribusq; panniculis poſt eum exiſtentibus.

Quòd cryſtallinus vitreo nutritur, Et quòd nerui optici ſoli concaui & de cerebro veniunt tecti dura & pia matre ad loca oculorum, Et de tribus tunicis quæ ſunt poſt vitreum. CAP. 3.

Dicamus igitur ita, Omne membrum neceſſariũ eſt vt habeat cibum, quo reſtauretur id quod

calore

A calore naturali & accidentali intus & extra diſſoluitur. Cibus vero mẽbro conueniens eſt, quem ſibi mẽbrũ bene aſsimulat. Cryſtallino ergo cibus eſt ſic neceſſarius, vt ipſe ſit albisſimus, & clariſsimus: & hoc cũ ſanguinem in ſui naturam ſumere non poſſit, neceſſario vitreum habuit mediantem, qui medius eſt inter naturam ſanguinis & cryſtallini. Albior enim ſanguine eſt, & minus albus quàm cryſtallinus: hic autẽ vitreus humor eſt de ſanguine in venis ſubtilibus & arterijs digeſto: vnde mutatus eſt à ſuo colore in ſpeciem vitri. Ipſæ enim venæ & arteriæ ſunt de retina, quæ procedit à ſubtilibus cerebri panniculis, neruum per quem ſpiritus ducitur circundãtibus qui neruus concauus eſt: quod planius dicemus vt pateat. Natura enim à cerebro ſenſum & voluntarium motũ omnibus tribuens mẽbris per neruos mediantes, duos neruos à cerebro prodeuntes, ad oculos mittit, quorum vnus durus eſt, vnde fit motus, alter mollis & concauus: neq; præter ipſum in toto corpore concauus alius eſt: quod ideo fuit, vt animatus ſpũs viſum faciens, per eum duceretur. Cerebrum vero duobus panniculis eſt opertum, vno ſubtili & molli, altero duro & craſſo: ſubtilis autẽ ſecundinæ aſſimulatur, quia venas & arterias habet, qui cerebro prodeſt, quia nutrit & defendit eum cum ſuis arterijs & venis: craſſus vero defendit ſolummodo ab oſſibus capitis appropinquantibus ei. Omnes autem nerui à cerebro procedentes, iſtis panniculis ſunt operti, donec à capitis oſſibus egrediantur: ſimiliter nerui ad oculos venientes, his duobus panniculis circundantur: vnde molli panniculo cõcauus neruus circũtegitur, & extenditur in modum telę cum ſuis venis. Eſt autem rete vitreum humorem cooperiens: Vitreus autem humor medium cryſtallinum comprehendit: Retina venis & arterijs ad vitreum portat cibum, & cum ſuis neruis ſenſum & ſpiritum viſibilem ad cryſtallinum ducit. Subtilis autem panniculus qui ſecundina dicitur, quo neruus circũtegitur, cum alio qui retina dicitur, coniunctus eſt illi ſecundo loco cryſtallino iunctus eſt, cui ſecundina præſtat auxilium, quia ſuis venis & arterijs nutrimentum portat ad retinam, & defendit eã ne rumpatur. Durus autem panniculus ſubtili coniungitur, eumq; circundat, qui ad hoc valet oculis, quòd eos ab oſſe defendit in quo locati ſunt, ne eis ſua duritie noceat, & eſt quaſi ligamẽtum oculorum. Sufficiant hæc de tribus humoribus, & tribus panniculis poſt cryſtallinum exiſtentibus.

De tribus tunicis ante cryſtallinum iunctis eis quæ ſunt poſt ipſum: Deq; iuuamentis earum & albuginei humoris: Et de coniunctiua, & muſculis qui mouent oculos & palpebram, & ſuſtinent neruos opticos. CAP. 4

Panniculi vero tres ante cryſtallinum exiſtentes taliter ſunt. Diximus enim pãniculos cooperire cerebrum, neruosq; ad oculos venientes circundare: ſed tamen in oculis exiſtentes diuiduntur, & faciunt duos: vterq; tamen ad medium cryſtallini iungitur in loco qui dicitur iris. Super pupilla eſt panniculus cornea, qui à duro panno cerebrum cooperiente procedit, & panniculus qui vuea dicitur, & ab illo quem ſecundinam dicũt procedit, qui, vt diximus, iungitur duro, qui cooperit, vt dictum eſt, ſecundinam. Panniculus vero exterior, id eſt cõiunctiua, ſuper corneam procedit. Cornea vero ad hæc neceſſaria eſt vt cryſtallinum defendat, ne ab exterioribus, quia durus panniculus eſt, patiatur. Hæc autem ſubtiliſſima, alba, & dura eſt: ſubtilis & alba, vt cito ſpiritus eam penetrare poſſit: dura, ne propter ſubtilitatem cito rumperetur. Vuea tribus de cauſis neceſſaria eſt: vna, vt corneam nutriat, quæ venas vnde nutriatur habere nequit: alia vero, vt media ſit inter corneam & cryſtallinum, ne cornea duritie ſua noceat cryſtallino: tertia, vt coadunet lumen ſuo colore nigredini pertinente. Omne enim lucidum, lumen diſpergit, nigrum vero coadunat. Vuea ergo multitudinem venarum habuit & arteriarum, vt corneam nutriat: Mollis fuit, ne cryſtallino inferret nocumentum. Proprios habet villos in quibus aqua coadunatur in cataracta. Lenis autem exterius eſt, ne cornea ſibi noceat. Color eius eſt ſicut color cœli, vt lumen ſicut diximus coadunet. In medio eius foramen eſt, per quod lumen ingreditur: & intrinſecus D plena eſt humore qui dicitur albugineus, vt faciat cryſtallinum à cornea diſtare. Albugineus laterius iuuaminis eſt, quia cryſtallinum defendit, ne ab exteriori aere deſiccetur: & humectat vueam, ne noceat cryſtallino. Sed inter cryſtallinum & albugineum quidam eſt panniculus tenuiſſimus, ſicut cortex tenuiſſimus cepæ, vel araneæ tela, qui medium operit cryſtallinũ, vt eum ab vuea defendat. Ideoq; quidam medici dixerunt oculorum panniculos ſeptem eſſe, dixerũt alij ſex, alij quinq;, quidam quatuor, quidam tres, nõnulli duos, quorum diſcordia non erat in re. Dicentes enim ſeptem, computabant retinam, ſecundinam, ſcliron, araneam, vueã, corneam, coniunctiuam. Qui enim ſex, retinam non eſſe pãniculũ dicebant, aſſerẽtes defenſorium panniculũ quoddam eſſe, retinam potius nutrire, q̃ cuſtodire. Sed qui quinq; autumabant, araneam nõ panniculum, ſed cryſtallini partem eſſe dicebant, neq; coniunctiuam. Dicentes autem quatuor, contendebant coniunctiuã non eſſe panniculum, ſed ligamentũ oculorũ, neq; retinam nec araneam telam. Tres eſſe dicentes, vueam & ſecũdinam vnũ eſſe dicebãt panniculũ, quia vuea à ſecũdina procedit: retinam quoq; & araneam vnũ panniculum: item ſcliron & corneã vnum pãniculum. Qui duos dixerunt, ſcliron & corneam vnũ intẽdebant: & ſecũdinam & corneam vnũ: retinam vero & araneam & coniunctiuam non eſſe panniculos. Intentio ergo antiquorum erat vna. Nunc de coniunctiua dicamus de qua hucuſq; tacuimus. Sciendum ergo lacertos oculis eſſe neceſſarios,

Cum illos duos neruos neceſſarium ſit coniungi:quare non ſtatim vnus facti ſunt,ſed duo. Quibus eſt reſpõdendũ,vnus ideo neruus nõ fuit,quia à cerebri medio exire non potuit, maxime qa magnus eſt vterq;.Itẽ,magna quędã cõcauitas illic eſt,vbi palati foramina cerebro cõiungunt, p quã,cerebrũ,ſuã ſupfluitatẽ expellit.via ẽt quę ad nares ducit,ibi cõſtat.illa autẽ cõcauitas,& hęc via,ibi eſſe nõ poſſet,ſi neruus vnus ibi locaret.Nares.n.ſunt in media facie, vñ niſi earũ foramina cerebro oppoſita eſſent,olfactus nõ eſſet.Quia ergo cerebri loca rebus hiſce cõprehenſa ſunt, neceſſe fuit,vt nerui viſum ferentes nõ ab vno loco egrederent, quos natura in vno loco coniunxit,vt idem foramen eos habere faceret:deinde,vt ſeparatim ad vtrunq; oculum irent,ſeiunxit. E

De animato ſpiritu,& viſibili,& quòd viſibilis ſpiritus ſubſtantialiter ad oculos peruenit, & aliorum ſenſuum organa ſolum perueniunt eorum ſpiritus irradiatiue. CAP. 5.

Viſibilis,vt diximus,ſpũs de ſpiritu naſcitur aïato,à ventriculis proræ cerebri procedẽs : ibiq; mũdificat vt diximus,cũ de cerebri natura diſputauimus:qui ſpũs,ſpiritualiter eſt ſenſibilis,quia viſus vnus ẽ ſenſibus,cæteris dignior & nobilior.Porrò ipſe habet proprietatẽ,quã nullus aliorũ ſenſuum habet.Animalis ſiquidem ſpiritus in cerebri ventriculis exiſtens,ſenſum & voluntariũ mandat motum : virtus enim ipſius per neruos penetrat ad cætera mẽbra, eſſentia vero in ,pprio permanet loco:ſicut ſol totũ aerem illuminat,ipſe tamen in vno loco ſtat. Sed ad oculos non ſolũ virtus viſibilis ſpiritus,ſed ipſe ſpiritus eſſentialiter dirigit,& tanta eius quantitas,quanta eſt neceſſaria,illuc adducitur, quod vtriuſq; nerui cõcauitas atteſtatur.id etiã hoc teſtat, quia vno oculo clauſo,ad pupillã alterius tota virtus conuertitur cauſa neruorũ coniunctorũ: inde foramẽ panniculi,qui dicitur vuea, præ multitudine ſpiritus neceſſario dilatatur : aperto vero oculo cũ ſpũs ad eũ reuertatur,foramen vueę ad propriã redigitur menſuram. Hoc ſigno ẽt,ſi obſeruari poſſit, cognoſcitur.Si vno oculo aqua clauſo pupilla alterius dilatetur : ſpũs enim viſibilis in eo eſſe demõſtratur,vnde aqua quæ tranſitum eius obſtruit,ablata,viſus redditur. Si vero non dilatet,hoc ideo eſt,quia neruus per quẽ ſpiritus ducit, obſtructus eſt. Vnde etiã cum cæteri nerui nullã habeãt concauitatẽ , quia virtus aïalis ſpũs nõ ipſemet eſſentialiter per eos ducit, oculorũ nerui neceſſario cõcaui fuerunt,vt ſpũs ſubſtantialiter per ipſos tranſire poſſit. Cæteri autẽ nõ ſunt cõcaui,ne per corpus diuiſi,& à ſuo fundamento remoti,leuiter rũperent,vel quia tanta ſpiritus quãtitas ſenſui motui voluntario non eſt neceſſaria, quanta viſui. Nullus enim ſenſus,præter viſum, ſentit ſentiendam rem,niſi ei coniungatur:viſus autem pupillam egrediens longe remota ſentit: vnde multa ſpiritus quantitas neceſſaria eſt:& ideo nerui neceſſario concaui facti ſunt. F

De modo quo fit viſio. CAP. 6. G

Videndum eſt etiã qũo fiat viſus. Diximus ergo cũ aliqua res videt neceſſario , vel aliquid ex ea dirigitur viſui,p quod quid ipſa ſit,cognoſcitur:vel virtus viſus ad eam mandatur, vel aliquid medium eſt inter viſum & rẽ viſam,per quod ipſa cognoſcitur. Sic poteſt ergo inueſtigari ꝙ horum certum ſit. Oẽs philoſophi cõcordati ſunt, ꝙ res nõ poſſit videri niſi per foramẽ pupillæ. Si ergo ad viſum à re vidẽda aliquid dirigitur,ſiue ſit virtus, ſiue ſit forma, ſiue qualitas, ſiue quãtitas menſurata,qũo illud anguſtũ foramẽ intrare poterit? quæ ẽt virtus eſſe põt quę ad oculos diuerſorum in momẽto rẽ videndã deducat? quod quia impoſſibile eſt,ſpernatur.Q, autẽ viſibilis ſpiritus pupillam exiens ſolus ad rẽ videndã vadat, eiuſq; quantitas magnitudinẽ cõprehendat, falſum eſt.Ipſe enim ſpiritus non tantæ eſt quantitatis,vt adeo dilatari poſſit,vt tot & tantas rerũ ambiat quãtitates , cũ in vno momento multa & diuerſa & maxima indiuidua cõprehendimus. Ad tertiũ ergo membrũ cõuertamur.quippe aer corpora circũdãs,ſi clarus & lucidus fuerit,ſupplemẽtũ viſui facit quod nerui cerebro,quia ſicut ſplẽdor ſolis,ſic ſpũs recipit virtutẽ. ſicut.n.ſolis ſplendor ſuperiorem aeris extremitatẽ percutiens,totum aerem penetrat,eũq; clarificat: ſic & viſibilis ſpũs pupillam egreſſus,mox totũ aerem penetrat,& extenſus per loca remotiora,mutat ea in ſuam naturã,quod fit cũ aer in toto iunctus eſt,quod in ſole palàm fieri videtur.Si enim aliqd' corpus in aere ponatur, cum ſolis ſplẽdor illud nequeat penetrare , forma illius corporis poſt ſe obſcura apparet.cauſa,quia nõ ſuſcipit aer lumẽ niſi ſit continuus, nec ſolis ſplendor, ſeparatũ à ſe aerem mutat,qm̃ ſi actio ſplendoris fortiter in aere operata fuiſſet,poſſet in eadẽ actione permanere,ſplendore ſolis abſente.Sed vtriq; hac carent proprietate,ꝙ neq; ſolis,neq; ſpiritus ſplendor ſuam actionẽ aeri,ipſo abſente,põt dimittere. Recte ergo cauſa dans lumen ablata, ipſo momento,lumẽ ab aere aufertur.Eodẽ modo de neruis intelligitur: quia ſi neruus fuerit inciſus & à cerebro diuiſus,illico membrũ cui ſenſum dabat,fit inſenſibile. Propterea hæc duo ſic debẽt eſſe coniuncta.i.aer & ſpiritus , ſicut nerui & cerebrũ. Et quãuis aer in altera mutetur actione , ſicut cum caleſit vel infrigidatur,& in qualitate rei calefacientis vel infrigidantis permanet, lumen tñ non idem in aere operatur:ipſo enim abſente & lux ab aere amputat. Deinde neceſſe eſt ſemp vt aer cõtinuatim illuminet.hoc.n.niſi fuerit.nullo mõ lucidus fieret,ſic & nerui cerebro faciũt ſupplemẽtũ,quia licet de ſubſtãtia ſint cerebri,duriores tñ ſunt, quò lucidioribus paſſionibus ſubiaceãt,vnde aliquãtulũ à natura cerebri ſunt mutati.Sed nerui duobus modis ſunt. qdã.n.motũ faciũt,qdã ſenſum:& faciẽtes ſenſum,molles ſũt:opantes motũ, ſunt duri. Et q̃uis nerui duri ſenſũ hẽant tãgẽdi,molles tñ nerui nõ inueniunt illã cũ duris neruis hẽre ſocietatẽ. ſed ipſi duri hoc faciunt: H

A ciunt,quia tactus cæteris ſenſibus eſt craſsior. Senſus autẽ viſibilis, quia cæteris ſenſibus eſt acutior & ſubtilior,ideo neruus ſpiritum viſibilẽ ſeruans,ceteris ſenſibilibus neruis cerebro eſt propinquior. Quia igitur oculi in aere agunt, ſicut cerebrum in neruis,ideo multã quantitatem ſpiritus habuerunt,vt in aere rem ſuam faciant,ſicut in neruis ꝓprias res cerebrũ. Viſus autẽ primo colores ſentit,quod ei ꝓprium eſt: deinde corpus in quo fundati ſunt,ſicut guſtus prius ſentit ſapores,poſtea fundamenta eorum.Guſtus tñ & cæteri ſenſus rem ſentiendam ad ſe venturam expectant: Viſus vero ab oculis elongatur, & per aerem extenditur quouſqȝ ad corpus perueniat coloratum. Hac de cauſa ſolus viſus ſentit formam corporis, ac quantitatem, & cum eius colore motum rationabiliter, non tñ eſſentialiter,ſentit: quod nullus habet cæterorum niſi tactus accidentaliter. Verbi gratia: Siquis per tenebras ambulans fuſtem in manu duxerit,eo amplius non potẽte penetrare,cognoſcit ꝙ motum per corpus ſolidum fieri,impoſsibile eſt. Viſus autẽ habet alterã proprietatem,quia incidens ſupra corpus leue,ſolidũ,& lucidũ:rectus ad pupillam conuertitur, vnde exierat. vnde in ſpeculo vel in alijs ſplendidis corporibus prope nos ſtantibus, videmus formã noſtrã:& ſiquis ſtudioſe in oculũ alterius ſpectet, videt in eo ſuã faciẽ: cauſa, quia viſus ad pupillam conuertitur propter luciditatẽ panniculi,qui araneæ tela dicitur.eſt.n.ſupra cry-
B ſtallinum,ſicut adeps ſuperne coagulatus: & quaſi rutilans,clara eſt. Verũtamen quãuis præ cæteris ſolus per aerẽ motum rei ſentiendæ ſentiat,non tñ arbitratur, ſicut cæcus ſe confuſe ſentire: quia aer,mox vt rem ſentit,eã viſui miniſtrat: quæ proprietas ſoli ineſt viſui, aerẽ videlicet in ſui mutare naturã.Alterius etiam dignioris eſt proprietatis, ꝙ non ſolũ recte, ſed ex tranſuerſo conſpicit neceſſario,cum multus ſpiritus à cerebro ad oculos dirigitur, rurſus ſpiritus pupilllã exiẽs, & aerem percutiens,mutat eum in ſuã naturã. Recte ergo viſus,igneus dicitur: auditus,aereus: guſtus,aquoſus:tactus,terreus:olfactus,fumoſus. quatuor.n.elemẽta ſenſus quatuor cõſtituunt, vt vnuſquiſqȝ eorum vnum ex his cõprehendat,& ea,cum in natura ſua ſunt, vel in aliud mutantur,vel aliqua accidentia patiuntur,diſcernat:pręter hos quatuor ſenſus,fuit alius qui fumoſa cõprehenderet.fumus.n.in ſua natura mediocris eſt,cum elementa non niſi quatuor ſint.Sed viſus qui ad hoc eſt,vt colores comprehẽdat,neceſſario luminoſus fuit. ſolum.n.quod lucidum eſt, cõuertitur in colores. Teſtatur hoc aer,qui cum clarus & lucidus ſit, facile in colores mutatur.nam palàm eſt,quia ſi quis candidis indutus iaceat ſub arbore, color veſtimentorum in frondium colorem mutatur: vnde patet aerem in illum colorem fuiſſe mutatum. Videmus etiam ſæpe aerem in colorem lucidi parietis mutari, illumqȝ colorem per aerem ad illud corpus mutari, maxime ſi
C paries viridis,vel rubeus fuerit vel citrini coloris: & ſicut ſolis ſplẽdor eum ad ſuã mutat naturã, ſic & colores in ſuas eũ qualitates conuertunt.Similiter & lumen viſibilis ſpiritus mox vt aerem percutit,ipſum immutat. Hæc tria ſunt,quæ aerẽ ſine vllo tẽporis ſpatio immutant, lumen ſolis, fulgidus color,& lumen viſibilis ſpiritus.Palàm eſt ergo, viſum non fieri niſi aeris mediocritate, quod ſenſus atteſtatur.Antiqui etiam cõcordant dicentes aerẽ eſſe viſui veluti ramus, & conueniens eſt inſtrumentum cum fuerit lucidus,vel aliorum corporũ lucidorum lumine illuminatus: & ſic ſeruire aerem viſui,ſicut cerebro nerui. Sicut enim cerebrũ non ſentit quod oculi comprehendunt,niſi neruis mediantibus:ſic & oculi nihil ſentiunt,niſi lucido aere mediante.

PARTICVLA tertia eſt de prima & vniuerſali medicinæ intentione,& de rebus naturalibus,non naturalibus,& præter naturã,& de generibus & ſpeciebus,& cauſis et accidẽtibus morborũ. Cuius ſunt quinq; capita.

De prima medicinæ intentione,& de neceſſarijs ad eam. *CAP.* I.

O Portet medicum præ oĩbus primam & vniuerſalẽ medicinæ intentionẽ pręuidere, & eam particulariter diuidendo ad indiuiduum ducere. Prima autẽ medicinę intentio eſt,quę bifariam diuiditur:aut.n.in ſanis,cum ſimilibus ſanitas cuſtoditur:aut in ægris per cõtrarium ſanitas redditur.Quorum primæ neceſſaria eſt rerum naturaliũ ſcientia. naturalibus.n.agnitis,pate-
D fiunt ea quæ ſunt ſimilia ſanitati:& ſic etiam cognoſcuntur quæ ſunt cõtraria. ſimilibus ergo ſeruatis,contrarijs prohibitis ſanitas cuſtoditur.Secundæ autem intentioni duo ſunt neceſſaria: nõ naturaliũ.ſ.& cõtra naturã rerũ ſcientia.Sanitas.n.infirmo cũ quadã mutatione reſtituiť:quã mutationẽ qui facere vult,neceſſe eſt ſciat ad quid mutare decet. Niſi.n.ſciat de quo,& ad quid mutãdum decet mutare,nõ ſecurus eſt quin vnde cõuenit nõ imutari,mutet. & niſi nouerit ad quid decet mutare,ad id quod nõ oportet,cõuertere poterit.Sanitas infirmo reddiť cõmutatione rerũ cõtra naturã ad naturalia.vñ & iſta ſciri debẽt ad q̃ illa trãſmutanť, & illa ẽt q̃ ad illa cõuertantur.

De rebus naturalibus,non naturalibus,& contra naturam. *CAP.* 2.

Res autẽ naturalis duobus eſt modis,generalis & ſpecialis. Generalis dicitur eſſe humani corporis complexio, & vniuſcuiuſqȝ corporis cõpoſitio. Complexio quidem multipliciter eſt: tum ætas,& conſuetudo.Naturalis complexio eſt ſecundum differentiam ſexus, vt in mare & fœmina:vel ſecundum euentum,vt eſt complexio ſpermatum,vel ſpirituum de quibus ſit. Conſuetudo ſex modis eſt: Primo, ex aere & eius mutatione, quæ mutatio vel localis eſt, vel temporalis, cum aliquid in tempore contingit: Secundo,ex motu vel quiete: Tertio,ex repletione vel inanitione:Quarto,ex ſomno vel vigilia:Quinto,ex cibo & potu:Sexto,ex animæ accidentibus.Specialis eſt, vt virtus, quæ triplex eſt, naturalis, vitalis, animalis. Superius animalem tetigimus,

cum de cerebro diſputauimus. Vitalis eſt, quæ cor & arterias facit pulſare. Naturalis triplex eſt, E
generatiua,nutritiua,& augmentatiua.Nutritiua quadruplex eſt,attractiua,retentiua, digeſtiua
& expulſiua. Res autẽ extra naturã duplex eſt,aut eſt nocumentũ actionis,aut quod ex eo ge-
neratur.Nocumentũ actionis,aut quod ex eo generaẽ,duplex eſt:aut eſt ſine mediatore, & mor-
bus diciẽ:aut cum mediatore,& cauſa vocaẽ.Quod autẽ actionis nocumẽto generaẽ, accidẽs no-
minaẽ: quod iterũ duplex eſt.ſ.aut ex diuerſis corporis qualitatibus, aut à qualitatibus diuerſis à
corpore egrediẽtibus.Corporis qualitatis diuerſitas quinq; modis eſt.Sunt enim qualitates quæ
ſentiuntur. Qui ergo ægro ſanitatẽ vult reſtituere,decenter debet inueſtigare ſeptẽ res natura-
les,quæ ſunt,elemẽta,cõplexiones,humores,mẽbra,virtutes,ſpiritus, & operationes, & quæ ſe-
quuntur eas,vt ætates,colores,figuras,diſtãtia inter maſculũ & fœminã:Et res nõ naturales quæ
ſunt ſex:aer,cibus & potus,inanitio & repletio, motus & quies, ſomnus & vigilia, & accidentia
aĩæ:Et res extra naturã,quæ tres ſunt:morbus,cauſa morbi, & accidentia morbũ concomitantia.

De generibus & ſpeciebus morborum. *CAP. 3.*

Morbus generaliter triplex eſt,quia corporis cõpoſitio trina eſt. Prima corporis compoſitio
eſt in mẽbris ſimplicibus,ex elemẽtis cõpoſitis,in quibus quædã morbi ſpecies generantur, quæ
duobus modis ſunt,vel ſimplices,vel compoſitæ.Simplices quidẽ ſunt calida,humida,frigida & F
ſicca.Cõpoſitæ vero ſunt,calidæ & ſiccæ,calidę & humidæ,frigidæ & humidæ,frigidę & ſiccæ.
Secunda corporis compoſitio eſt in membris quæ cõpoſita vocãtur , ex ſimplicibus cõpoſitis,in
qua fiunt morbi quatuor modis:aut ſecũdum formam membrorũ,aut ſecũdum cõpoſitionẽ, aut
ſecũdum magnitudinẽ,aut ſecũdum numerũ.Secundũ formã quinq; modis,in figura,foramine,
concauitate,lenitate,aut aſperitate. Secũdum cõpoſitionẽ dicitur cum à loco mutanẽ,vel in loco
malo ponuntur. Secundũ magnitudinẽ bifariam, vel vltra modũ,vel infra. Secũdum numerum
ſimiliter,vel vltra modum,vel infra.vltra modũ naturaliter,vel extra naturam. Tertia corporis
compoſitio eſt corporis totius ex vnitate ſimplicium & cõpoſitorum membrorum facta , in qua
morbus generatur,qui ſeparatio iuncturæ vocatur.Hæc ſunt genera morborum & ſpecies.

De cauſis morborum. *CAP. 4.*

Cauſa autẽ morbi eſt generaliter ſicut genus,ſed ſpecialiter eſt triplex. Cauſa enim morbi ſim
plicis,aut calidum facit morbum, & eſt ſeptupla.i.nimius motus aĩæ, corporis paſſio, calor exte-
rior,anguſtia pororũ,putredo , rerum acutarum acceptio,cibi paruitas. Aut frigidum facit mor-
bum,& eſt octo modis,tactus rerũ frigidarum, acceptio earũ,multitudo cibi & paruitas, obſtru-
ctio pororũ & largitas,nimius motus & quies. Aut facit morbũ ſiccum , & eſt quadruplex,ſiccæ G
rei obuiatio,cibi ſicci,cibi paruitas,nimius motus.Aut facit morbũ humidũ,& eſt contraria pro-
ximæ dictæ. Sed ſimplicibus morbis quos diximus cũ materia exiſtentibus , cõmiſcentur cauſæ
intraneæ,quæ ſunt,virtus mẽbri impellentis,debilitas recipientis,materię multitudo,pororũ lar
gitas,defectio nutritiuæ virtutis. Cauſa morbi cõpoſiti vel eſt ſecundũ figuram,vel foramen,vel
concauitatem,vel aſperitatem,vel lenitatẽ.Secundũ figuram,aut ꝑpter quantitatẽ ſpermatis,vel
qualitatem,vel ꝑpter aliquod accidẽs quod infans patitur qñ naſcitur,vel cum lac ſugit, vel pro-
pter alia.Secundũ foramen,vel propter obſtructionem,vel propter coniunctionem.Obſtructio
fit à fortitudine retentiuæ,vel defectione expulſiuæ,vel propter frigiditatem & ſiccitatem,vel li-
gaturæ ſtricturam.Secundũ concauitatem,aliquid innaſcẽs vel in mẽbro incidẽs, vt eſt chymus,
lapis,verrucæ.Largitas foraminis coniunctioni cõtraria eſt. Aſperitas de genere ſeparationis eſt
iuncturæ,cum nõ eſt à caliditate.quod poſt planius dicemus.Lenitas eſt aſperitati cõtraria. Cor-
ruptio loci fit cũ mẽbra à naturalibus ſuis locis mutanẽ,vel ſeparatione, vel mollitie cõcatenatio-
nis membrorum.Magnitudinis cauſa eſt multitudo materię,vel fortitudo naturæ.Paruitas men
brorum cum contrario eſt : aut propter inciſionem. Magnitudo,in numero,aut naturalis eſt , ex
ſpermatis abundantia , aut accidentalis vt lapis in veſica. Paucitas autem eſt econtrario. Separa- H
tionis iuncturæ triplex cauſa eſt:inciſione exterius facta,vt igne vel enſe , vel interius, vt ex acu-
tis chymis:aut extenſione,vel exteriori vt cum fune,vel interiori,vt ex craſſa ventoſitate : aut de
fractura,vel exteriori,vt à lapide:vel interiori,vt ex craſſis chymis.

De accidentibus morborum. *CAP. 5.*

Accidentia ſunt tria.ſ.nocumentũ actionis,diuerſitas egredientium à corpore,diuerſitas qua-
litatum corporis ſenſibilium,quorũ duorum cauſa eſt nocumẽtum actionis. Actiones tres ſunt,
animalis,naturalis,vitalis.Nocumentũ actionis triplex eſt.Nã omnis actio tria patitur,vel enim
ex toto aufertur,vel minuiẽ,vel mutatur:verbi gratia,tactus aut amputaẽ,& dicitur ſtupidus:aut
minuitur,& titillatio vocatur : aut à ſua natura mutatur, & tunc corrupta vocatur. Cauſa horum
duorum eſt frigiditas tertij gradus,& iuncturæ ſeparatio. Palàm ergo eſt quòd cauſa nocumenti
actionis morbus fit. Morbus tñ nocet actioni ſine mediatore:ideo nocumentum actionis eſt ſi-
gnificatio morbi : Nec eſt differentia inter accidens & ſignificationem,niſi in noſtra intentione :
quia noſtra intentio eſt in nocumento actionis , & id ad quod ſequitur nocumentum, morbum
vocamus,& illum inſequentia accidentia dicimus.Morbum autẽ dicimus cauſam accidentium:
vnde morbo cognito,cum accidentia ſcire volumus,dicimus accidentia ſignificationes.

PARTICVLA

A *PARTICVLA quarta de accidentibus, & morbis oculorum, & neruorum ſuorum, & muſculorum, & palpebrarum. Cuius ſunt quatuordecim capita.*

De accidentibus morborum oculorum in generali. CAP. 1.

SEd quia intentio huius libri eſt patefacere ſignificationes morborum oculorum, prius oportet ſcire eorum accidentia: vt via, qua ad morbi notitiam veniamus, ſit nota. Accidentia ergo oculorum ſunt triplicia: nocumenta actionis, & quæ ex illis ſequuntur: diuerſitas in oculis. ſ. ſenſibilis qualitas, & diuerſitas ab eis exeuntium. Nocumentũ autẽ actionis oculorũ, eſt ſecundum quantitatem actionis, id eſt eorũ quę ſunt actionis, vel animalis, vel naturalis. Nocumentum naturalium actionum, eſt quod accidit quatuor virtutibus naturalibus: animalium vero actionũ, quod ſenſui & voluntario motui accidit. Actiones aĩales tñ duas ſpecies ſenſus habent. Nocumentũ naturalis actionis in hoc loco non oportet notari: qm̃ in hoc non differunt oculi à corpore toto: ſequitur enim nocumenta tactus, vt ſunt mollities, titillatio, & dolor: ita oculis vt toti corpori accidit. Accidentia vero viſus & voluntarij motus, quæ oculi patiuntur, hic oportet dici.

De diuiſione accidentium oculi, & declaratione membrorum diuidentium. CAP. 2.

Sciendum itaq; ꝙ accidentia quæ oculis cõtingunt, aut in eius inſtrumento ſunt, aut in ſua virtute, aut in miniſtris. Inſtrumentum viſus eſt humor cryſtallinus qui patitur, vel vnum ex octo ſimilibus morbis, vel ex compoſitis morbis, cum à ſuo loco mouetur, vel iuncturæ ſeparationẽ. Si mutatur à loco ſurſum vel deorſum in vtroq; oculo, vident rem duplam: ſi mutatur dextrorſum vel ſiniſtrorſum, non apparet res dupla. Virtus viſus à cerebro per concauum neruum deſcendit: vnde eius paſſio vel de nerui, vel de cerebri fit infirmitate. Quorũ infirmitas triplex eſt, ſimplex: quæ eſt vna de octo: vel officialis, vt apoſtema, & obſtructio, vel iuncturę ſeparatio. Miniſtri viſus ſunt humores, & ſpiritus, & panniculi, qui in oculis ſeptem habentur: quorum illi qui ſunt ante cryſtallinum, ſunt foramen vueæ, id eſt pupilla, albugo oui, ſpiritus qui eſt in pupilla, & quantitas pupillæ, quæ corona dicitur.

B

De accidentibus pupillæ. CAP. 3.

Coræ. i. pupillæ contingunt quatuor, largitas, anguſtia, mutatio de loco, & tortuoſitas. Largitas vel naturalis eſt, vel accidentalis. Accidentalis eſt, vel de extenſione panniculi quo tegitur: cuius extenſio de paſſione eſt vueę, vel de multitudine humoris albuginei. Paſſio vueæ aut ſimplex eſt, vt ſiccitas: aut compoſita, vt apoſtema. Anguſtia pupillæ, vel naturalis eſt, vel accidentalis: de mollitie, quæ mollities de nimia fit humiditate dominante, & lubricum faciente, aut de

C albuginei paruitate. Largitas pupillæ ſiue naturalis, ſiue accidentalis, ſemper eſt mala, quia ſpiritum ſpargit. Sed anguſtia, ſi propter rem de qua facta eſt ſtricta, naturalis eſt, bona eſt, quia ſpiritum coadunat: accidẽtalis tamen moleſta eſt, non ideo, quia anguſtia, ſed propter cauſam de qua facta eſt ſtricta: maxime ſi fuerit propter albuginei paruitatem. Duplex enim malũ eſt: vnũ, quia cryſtallinus eſt diſcoopertus ad lumen: aliud, quia ex paruitate albuginei deſiccatur. Mutatio pupillæ de loco, vel naturalis eſt, vel accidentalis. Accidentalis conſideret. Panniculi qui ſunt iuxta pupillam contumeſcunt, vulnerantur, & conſolidantur. Hæc tñ mutatio non multũ eſt mala. Separatio iuncturæ, ſi ſit in vuea, & non ſit perforata, non multũ nocet viſui: ꝙ ſi perforetur, currit humor albugineus, & vueam tunicam coniungit araneæ. Vnde quinq; accidentia generat. Vnum, ꝙ vuea cryſtallino propinquatur, nec habet vnde cooperiatur: atq; ſpiritus vſibilis de cerebro procedens, non coadunatur in pupilla, ſed egreditur ab ea, & diſpergitur.

De accidentibus albuginei humoris. CAP. 4.

Albugineus humor in quantitate & qualitate patitur: In quãtitate, ſi augmentatur, vnde viſus obſcuretur, vel minuatur: vnde nequit cryſtallinum cooperire, in qualitate, liquore & colore: liquore ſi parum craſſus fuerit, longinqua videre nõ ſinit, & propinqua bene diſcernit. Si ſit craſ-

D ſiſſimus omnino, viſum occupat, & amputat, et cataracta dicitur: quę vel in parte vna, vel in multis locis diſpertita eſt, in vuea, vel in pupillę medio, vel circa eam. Si ſit in medio, oĩa perforata vidẽtur infirmo. Partẽ enim quã videre nequit, putat concauã eſſe. Si circa pupillam, multa in vna hora vuea non permittit videre, propter paruitatẽ pineæ viſus. Si craſſitudo diſpertita ſit, & particulariter ſit diuiſa, quę videt putat eſſe quaſi ſtricta: vnde patiens cernit quaſi muſcas & ſimilia, quod pueri & febricitantes plurimum patiuntur. Color ſi mutetur, omnia coloris iſtius eſſe putantur: vtpote ſi fuerit plumbeus, omnia fumoſa apparebunt & tenebroſa: ſic & ſi fuerit alterius coloris, idem ipſe color in viſis omnibus apparebit: eis tamen ad cataractam pręparati ſunt oculi, de quorum ſtomacho fumus ad caput aſcendit, & patientibus fluit de naribus rheuma.

De accidentibus viſibilis ſpiritus. CAP. 5.

Spiritus viſibilis in qualitate & quantitate patitur: In qualitate, vtpote ſi fuerit ſubtilis, vnde bene diſcernit, ac res optime comprehendit: vel craſſus, vnde ad remota loca penetrat: & longinqua videt, vel paucus, ad remota ſe elongare non valens, ſed ſolum propinqua cernens.

De accidentibus corneæ. CAP. 6.

Panniculus cornea, quo pupilla tegitur: ſi quo modo patiatur, viſui nocet: cuius nocumẽtum propter ſe, vel propter aliud fit. Propter ſe, tria morborũ genera patitur: videlicet ſimplicẽ, com-

poſitionem,& ſeparationem iuncturæ: Simplex,vt humiditas,& ſiccitas: humiditas viſui nocet propter quantitatem: vt ſi fuerit multa, omnia ſicut fumus & nebula appparebũt: vel propter qualitatem:vtpote ſi rubea fuerit,omnia videri rubea facit,veluti qui patiuntur ſebel contingit: ſi autem citrina fuerit,citrina apparebũt omnia,ſicut hictericis fit.Siccitas ſpaſmum generat,vnde viſui nocet:ſi multa,multum: viſus ergo quandoq; ex toto amputatur. Separatio iuncturæ,ſi fuerit perforata cornea,duobus modis viſui nocet:vno modo propter putredinem in illo vulnere congregatam: ſecundo,quia cryſtallinus ſecundo lumini ſit vicinus. Paſſio corneæ, quæ propter aliud fit,vel propter coniunctiuam,vel propter palpebram eſt.Propter coniunctiuam, ſi vngula naſcatur in ea,vel fiat apoſtema corneã operiens: Sed paſſio corneæ & coniunctiuæ & aliarum partium oculorum non nocet viſui,niſi accidentaliter. E

De accidentibus motus voluntarij oculorum. CAP. 7.

Paſſio vero motus volũtarij oculorum eſt triplex. Vel enim amputatur, & mollities vocatur: vel minuitur,& tremor & titillatio dicitur:vel propter lacertos,cum non vt oportet, mouentur, & ſpaſmus nuncupatur. Quorũ trium vnumquodq; fit.aut propter cerebrum,aut,ꝑpter neruos, aut propter lacertos,Sed diuerſitas mollitiei ac ſpaſmi lacertorũ oculos mouentium eſt ſecũdum diuerſitatẽ motionis eorũ.Quod qũo videat,vel vnde procedat,in fine ſexti cap.planius dicitur. F

De diuiſione morborum oculorum in apparentes & occultos,Et primo de apparentibus. CAP. 8.

Morbi oculorum vel ſenſui apparent, & facillime cognoſcuntur: vel latent,& eorum notitia eſt obſcura,quorum ſignificationes intellectuali inueſtigatione compreheduntur. Incipiendum igitur à morbis ſenſui apparentibus, & oſtendendum in quo loco oculorũ appareant, & naſcantur. Morbi ergo qui ſenſui apparent, vel ſunt in coniunctiua, vel palpebra, vel in angulo oculornm,vel in cornea,vel in vuea,vel inter vueam & cryſtallinum. In cõiunctiua ſeptem ſunt,videlicet petia,vngula,ophthalmia,tumor,duritia,& cætera. Petia eſt ſanguis fluens de aliqua arteria,vel vena inciſa,quam patitur ex ictu. Vngula eſt ſuperfluitas neruoſa aut carnoſa,extẽdens ſe ab angulo ad pupillam, & prohibens viſum. Ophthalmia triplex eſt, quæ viſum turbat. cuius cauſa vel exterior eſt,ſicut fumus,ſol,puluis,& ſimilia: vel interior, ſicut humores ad coniunctiuam fluentes.Sed prima ophthalmia mala non eſt. cauſa enim q̄ primũ ablata,morbus amputat̃. Secunda vero,poſtq̄ cauſa amputatur,habet & ſigna quę habent cætera membra,cum patiuntur apoſtema:quæ ſunt,tumor,inflãmatio,durities,lachrymæ,rubor,plenitudo venarũ oculi.Tertia cæteris eſt fortior,quia & alias habet ſignificationes. Acumẽ enim palpebrę inuerſatur extrinſecus:eiuſq; motio vix fit,& albugineus aſcendit ſup nigredinem. Tumor eſt quadruplex: Vnus fit ex craſſa ventoſitate: Secundus, ex phlegmatico humore non craſſo: Tertius,ex phlegmate craſſo.Quartus,ex melãcholia,qui dicitur ſcliros. Qui omnes ſic adinuicem diſcernunt̃. Primus euenit ſubito, ſicut videmus ſeniores in æſtate pati propter muſcarum morſus. Secundus & tertius paulatim fiunt,ſine magno dolore & mollitie,minori in ſecundo q̃ in tertio: quorũ color eſt ſicut color totius corporis.Quartus vtplurimum fit in angulis oculorũ,& aliqñ dilatatur & aſcẽdit ad ſupercilia durus,multum habens dolorẽ.Eius color plũbeus eſt, qui multoties ſequitur varias & diurnas ophthalmias,& maxime quæ mulieribus contingunt. Duritia naſcitur in oculo toto,naſcitur & in palpebris,quæ motũ grauem facit cũ dolore & rubore: nec patiens valet oculos aperire cum à ſomno ſurrexerit,attamen ſunt lachrymę ſalſæ & nitroſæ. Dolor & rubor in toto corpore palpebris fiunt ex humiditatibus ſalſis aut acutis:ſi coniunctiua eſt plena craſſi ſanguinis,quæ cum inflatur,rubei fit coloris.eſt & profluа,quæ dolorem & tumorem facit. G *

De paſſionibus palpebrarum & angulorum ſuorum. CAP. 9.

Paſſiones palpebræ quædam ſunt communes morbis totius corporis, ſicut verrucæ,ſcroſulæ, & ſimilia. Naſcunturq; vel extrinſecus vel intrinſecus. Extrinſecus, ſicut eſt craſſities, quæ eſt quaſi pinguedo viſcoſa relata neruis & panniculis. Naſciturq; in palpebra ſuperiori intrinſecus, ſcabies,grando,petrõſitas,& viſcoſitas. Scabies quatuor modis eſt, vna dicitur pſorophthalmia, alia trachoma,tertia ſycoſis,quarta teloſis:prima,ſecunda leuior eſt: quæ magis aſpera, dolorẽ & grauitatem facit:vtraq; tamen in oculis humiditatẽ generat:tertia dura eſt & aſperior,quia palpebræ interioris quaſi ſciſſura eſt: quarta cæteris deterior eſt & durior ad ſanandum. Grando eſt tumor craſſus in interioribus coagulatus,vt quaſi grando videatur.Inuiſcatio eſt quædam viſcoſitas palpebram cum pupilla iungens ſiue in eius albedine,ſiue in eius nigredine: vel vtraſq; palpebras ſimul iungens, qualis fit propter vulnera in oculis. Item nocumentum palpebræ triplex eſt: Vnum, erectio palpebræ ſuperioris, ne oculi albedo poſſit cooperiri: quod aut eſt naturaliter, aut cum palpebræ tortura mala fit: Aliud eſt,palpebræ breuitas: Tertium eſt,palpebræ inuerſio ad partem inferiorem,quando naſcitur, aut propter aliquod vulnus, vel propter carnem ſupeſluam in carnibus natam. Raſura & vulnus naſcuntur in eis ſicut & in corpore toto in extremitate palpebræ. Pili ſuperflui ad interiora conuerſi nocent: Et pili aliquando à palpebris cadunt: Naſcuntur ibi pediculi & hordeoli. Pili ſuperflui in interioribus palpebræ naſcuntur,qui pungunt & ad oculos humorem adducunt: Pili cadunt aut propter humorem ad eos fluentem, aut propter alopeciam: & aliquando cum duritia, craſitie palpebræ, & rubore.Hordeolus eſt H

apoſtema

A apoſtema naſcens in extremitate palpebræ. Aegilops eſt vlcus inter oculos & nares: quod ſi fuerit neglectum, fiet ex eo fiſtula putrefaciens os, & quandoq; putredo fluit per foramen ad nares: aliquãdo ad palpebram, eiusq; chartilaginem putrefacit: & ſi palpebra digito tacta fuerit, putredo ab ea effluit. Grando & lachrymæ noxiæ ſunt oculis. Lachrymæ fiunt vel apoſtemate in foramine inter oculos & nares exiſtẽte: qui hoc habẽt ſemper lachrymas patiuntur: vel fiunt lachrymæ ex conamine medicorum acutas medicinas in ſcabie ponentium.

De paſsionibus corneæ. CAP. 10.

Paſſio in cornea naſcens, vel propter oculos, vel propter totum corpus cauſatur: in qua tamen infirmus magnum dolorẽ ſentit in neruo, & patiť extenſionem in panniculis oculorũ, qui pãniculi ruborem & extenſionem ſentiunt aſcẽdere: & maxime, ſi ambulat, aut moueť, capitis dolorẽ patitur, & ab oculis ſubtiles & acuti humores fluunt: necq; poteſt acuta collyria ſuſtinere, necq; valẽt oculis impoſita. Paſſio corneæ ꝑpria eſt vulnus, macula, obſcuritas, ſanies, & talia multa, ſeptẽ nominibus dicta: quarũ quatuor intrinſecus, tres vero ſunt ſuperficíetenus. Intrinſecus hęc ſunt: Prima eſt vulnus, cuius color eſt quaſi fumus, quandã partẽ nigredinis operiẽs: Secunda, vulnus plus primo concauũ, ſed tamen albidius: Tertia, vulnus partẽ albedinis & nigredinis operiens:

B pars tñ qua tegitur albedo, rubei coloris eſt: quæ vero ſuper nigredinem ſtat, alba eſt: Quarta eſt vulnus quoddam in modum faculæ putrefactum. Paſſiones vero exteriores hæ ſunt: Prima, eſt quoddam vulnus concauum & anguſtũ: Secũda, eſt vulnus concauũ, ſed largius: Tertia, vulnus plus cæteris putrefactum: hoc obliuioni tradito, oculorum panniculi putrefient. Quare autem oẽs corneæ paſſiones aliqñ curabiles, aliquando incurabiles ſint, cauſa duplex eſt: aut propter diuerſitatem vulnerum, aut propter diuerſitatem materierum in vulnere exiſtẽtium, & cornea de multis corticibus compoſita eſt, vno ſuper alium locato. Aliquando vulnus in primo, aliqñ in ſecundo, nõnunquam in tertio cortice naſcitur, propter materiam quæ in quantitate multa eſt, aut pauca: aliqñ alba, aliquãdo nigra, modo ſubtilis, modo craſſa, calida ſolã, vel acuta, vel nitroſa, vel dulcis. Quod poſt tertium corticẽ eſt, moleſtius eſt, ꝙ quod poſt ſecundũ: & poſt ſecũdum, ꝙ poſt primũ, ſalubrius quod fit in ſuperficie: deterius quod eſt poſt oẽs cortices. Materia ſi fuerit multa calida, patiens magnum in oculo ſentit dolorem: Multitudo enim materiei facit extenſionem & calidũ dolorem. Item ſalubrius eſt quod non eſt in loco pupillę, deterius quod in loco pupillę: quia ſi ſcindatur vulnus, non ſumus ſecuri, quin per vueam pupilla egrediatur, & fluat humiditas oculorum. Quòd ſi vulnus ſuper pupillam ſit, vulnere ſanato viſus offenditur.

C *De egreſsione vueæ, & paſsionibus eius.* CAP. 11.

Egreſſio vueæ quatuor modis fit. Aliquando enim egreditur parum, vt videntes puſtulam eſſe putẽt. ſed ſi diſcrete inſpiciatur vuea ſani oculi, & vuea infirmi oculi: & ſi earum colores ſint diſſimiles, ſcias pupillam egredi: ſi vero ſimiles, apoſtema ibi ortum eſſe. Aliquando plus exit: & tunc ſatis apparet eam eſſe egreſſam. Tertius modus eſt, cum tantum egreditur vt palpebræ minus præualeant, & pili palpebram pungentes iungendo dolorem inferant: & hunc modũ melon dicunt. Quartus modus, gomphos græce, latine dicitur clauus: quia egrediens pelliculas vueæ ſuperficíetenus operit: vnde eius forma fit quaſi clauus. Paſſiones vueæ ſunt, dilatatio, aut cõſtrictio. Dilatatio autem fit quatuor modis, aut ex nulla cauſa patenti, vel propter percuſſionem, vel propter apoſtema, vel propter aliam paſſionem.

De ſuffuſione, ſeu cataracta. CAP. 12.

Inter vueam & cryſtallinum humorem aqua naſcitur coagulata, prohibẽs ſpiritum viſibilem à pupilla exire: quæ paſſio ſi eſt incipiens, obſcura eſt: perfecta vero, facillime cognoſcitur. Sed qui ad hanc venturi ſunt paſſionem, eis ante oculos cimices volant: quibuſdam autem quaſi flãmæ apparent: incidentibus autem viſus amputatur, & color pupillæ amputatur. Huius aquæ co-

D lor eſt diuerſus: quædam enim aeri, quædam vitro aſſimilatur, alia eſt quaſi album habens colorem, alia quaſi cœli colorem, alia quaſi viridem, alia quaſi venetum. vnde antiqui cataractas, veneticos oculos appellauerunt: ſed differentia eſt, quia venetici oculi duobus modis fiunt, vel propter aquam, ſi nimium fuerit coagulata: vel propter ſiccitatem, quam patitur cryſtallinus. Species aquæ, quæ aeri aſſimilatur, facile poteſt curari: licet eius accidentia ſint, quæ ſupra diximus. Secunda vero ſpecies quandoq; curabilis eſt, quandoq; non: quod ſic dignoſcitur: Si vnò oculo clauſo pupilla alterius dilatatur, poſſibile eſt ſanari: ſin autem, minime. cauſa, quia neruus concauus quo viſibilis ſpiritus ad pupillam ducitur, oppilatus eſt. Hæc cataracta ex paſſione ſtomachi procedit, vel cerebri: ſed ſic diſcernitur: Si apparitio in vno oculo fuerit, vel in vtroq;, ſed diuerſe, cataracta ex cerebro eſſe intelligitur: ſi in vtroq; ęqualiter, ſtomachi eſſe cognoſcitur. Item ſi modo plus, modo minus apparuerint, ita quòd ſtomacho minus digerente maior fit. Item ſi patiens, de ſtomachi arſura, vel ardore murmurauerit. Item ſi ex picra exhibita, iſta imaginatio decreuit: cum enim non fuerit huius mali cataracta, picra videtur nihil eſſe proficua. Si fuerit propter cerebrum, plurima ex phrenetica naſcitur paſſione: quia phreneſis eſt apoſtema calidum naſcens in cerebri prora: fitq; quaſi fuligo, calore ſecundum humorem de quo naſcitur, deſiccante. & per venas circa cerebrum & oculos ad oculorum ſubſtantiam penetrante: talia enim appa-

rere facit. Sufficit de paſſionibus oculorum viſui apparentibus. Oportet de his dicere quæ difficile intelliguntur, quia intrinſecus naſcuntur. E

De paſſionibus oculi natis intus, & occultis. *CAP.* 13.

Paſſiones intrinſecus naſcẽtes, ſunt mollities quæ dicitur paralyſis: & deſiccatio, quæ ſpaſmus vocatur. Paralyſis autem triplex eſt: vel enim motum amputat, vel viſum, vel vtrunq;. Sed viſu amputato abſq; cauſa manifeſta, vel etiam minorato notabiliter: propter nerui concaui paſſionem, vel propter viſibilis ſpiritus paruitatem fit. Neruus patitur conſtrictionem, vel iuncturæ ſeparationem, & tunc neceſſario viſus corrumpitur: nec enim manifeſtatur, niſi rationabili inueſtigatione comprehendatur. Verbi gratia, ſi viſus abſq; manifeſta cauſa, vel minuitur, vel aufertur: interrogetur patiens an grauitatem ſentiat in prora capitis, aut circa frontem: quo id patiente, ſcias humores humidiſſimos ad concauum neruum fluxiſſe, eumq; obſtruxiſſe, vel apoſtema ibi generaſſe. Poteſt etiam aliter inueſtigari, ſi vno oculo clauſo pupilla alterius nõ dilatatur, neruum obſtructũ eſſe non dubitatur. Item patiens interrogetur ſi in capite fuerit percuſſus, vel propter caſum aliquem vulneratus: ꝙ ſi fuerit, nec pupilla exierit poſt, nec magis ſubito virtus cõuerſa fuerit: ſcias neruum eſſe conſtrictum. Si autem propinqua videat, & non longinqua, & nõ parua: ſcias ſpiritum viſibilem eſſe defectum. Quòd ſi longinqua & minime propinqua viderit: & ſi meridie, veſpere vero non, ſicut accidit ſenibus: ſcias cauſam eſſe craſſitiem ſpiritus, vel ſuam commiſtionem cum turbidis humoribus. Hæc ſunt accidentia in ſubſtantia oculorum latentia. Sed paſſiones oculorum in mobilibus locis naſcentes, aut ſunt propter cerebrũ, aut propter neruos, aut propter lacertos. Si propter cerebrum, neceſſario in vtroq; oculo corrumpitur motus: ſi propter neruum, illa pars oculorum offenditur, quæ ab illo neruo regitur: ꝙ ſi neruus non in toto patitur, ſed in parte, motus lacerti, qui neruo illi pertinet, corrumpitur, nonnunquã paſſio non in neruo, ſed in eſſentia lacerti naſcitur. F

De muſculis qui mouent oculos & palpebras, & de vijs per quas fluunt humores ad oculos. *CAP.* 14.

Lacerti autem oculorum ſunt, vt diximus, duodecim: quorum quinq; oculi ipſi mouentur: tribus vtriuſq; nerui fundamentum corroboratur, & per eos oculi ſeorſum mouentur: reliqui quatuor palpebras mouent. Paſſio vero lacertorum eſt duplex, mollities & ſpaſmus. Quòd ſi lacerti motus oculorum, molles fiant: oculi ſuę grauitatis cauſa deſcendunt inferius, & cum palpebris ſe infigunt. Si autem ſpaſmantur, verſos oculos torquent: & ſic cum nerui ſpaſmãtur, in eadẽ parte qua ipſi patiuntur, oculi torquentur. Tres vero lacerti vtriuſq; nerui fundamentum corroborantes, oculos ſuperius eleuantes, ſi ſpaſmantur, oculi non patiuntur, immo inde cõfortantur. ſi autẽ mollificantur, oculis nocent, quia extra egrediuntur. Oculis ergo abſq; vlla percuſſione exiſtentibus, viſuq; permanente, ſcias neruos eſſe mollificatos: ꝙ ſi fuerit ex percuſſione neruorum, fracturam eſſe cognoſcas: ſi neruus qui palpebras ſurſum mouet, mollificetur, palpebra deorſum cadet: ſi ſpaſmatur, non valet oculum claudere. lacertis quibus interius mouentur palpebræ mollificatis, oculi non clauduntur: ſi ſpaſmãtur, palpebræ ſuperius non eleuantur. Quòd ſi lacerti in parte patiente non patiuntur, nec palpebræ in loco eius attinente patiuntur. Humores autem ad oculos fluunt, vel per venas ſupra craneum exiſtentes, vel per venas ſub craneo exiſtẽtes. Si per venam ſupra craneum manauerint, frontis & temporum venæ craſſæ ſunt & extenſæ: vnde valet ſi incidantur, vel deſiccatiua emplaſtra vel cataplaſmata apponantur. Si autem hæc non apparuerint: ſcias humores per venas, quæ ſub craneo ſunt, manare. G

PARTICVLA quinta eſt de virtutibus medicinarum ſanantium morbos oculorum. Cuius ſunt capita ſex.

De diſtinctione medicinarum oculorum penes ſapores. *CAP.* 1.

QVi oculorum paſſionem volunt curare, eorum medicinas, & virtutes earum oportet cognoſcere, quæ maxime ſaporibus oſtenduntur. Sapor enim virtutes innuit. Vnde ſciendum ꝙ quæ ad linguam veniunt, & nihil in eam faciunt, inſipida vocantur. Inſipida autem vel ſunt ſimplicia, ſicut aqua, vel compoſita: nulla tamen qualitate præualente. Quòd ſi aliqua præualuerit, erit aliquantulum frigiditati attinens, ſicut medicina quæ dicitur obſtruens, quæ duobus modis eſt: aut terreſtris & ſicca, ſicut hæmatites, & tutia, & cadmia, & his ſimilia: vel viſcoſa, vt oui albugo, oleum omphacinum. Quibus aer dominatur, linguam pati faciunt, vel cum delectatione, vel cum nocumento. Quæ delectationem inferunt, neceſſario patet ꝙ quibus ea faciunt, eis ſimilia ſunt. Linguam ergo delectantia, humanæ cõplexioni ſunt ſimilia. Humana autẽ cõplexio, temperate calida eſt & humida: Hinc ergo & omnia linguam delectãtia, & humana corpora, ſicut aqua tepida, delectant. Delectationem ergo facientibus ſi aqua dominetur, dulcia ſunt: ſi aer, vnctuoſa erunt. Ideoq; omne nutrimẽtum vel dulce, vel vnctuoſum, vel compoſitum ex vtroq;. Quibus vero præter iſtos ſapor alius dominatur, non nutriunt, ſed ſunt propter medicinam. Quæ vero nocent, faciunt linguæ punctionem: quæ punctio ſpecies eſt ſeparationis iuncturæ. Separatio enim iuncturæ aut nimia conſtrictione fit, aut inciſione. Quæ inciſionem faciunt, calida ſunt: quę nimiam conſtrictionem, frigida ſunt. Item linguam ſeparantia, aut multum, aut parum ſeparant. Multum ſeparantia, craſſa ſunt, terreſtria, dura, & amara. Quæ non multum ſeparant, ſalſa vocantur. Quæ vero ſubtilia & ignea, dicũtur acuta. Quæ autem cõ- H

ſtringunt,

A ſtringunt,vel ſunt craſſa,terreſtria,vel ſubtiliatiua,& aquoſa. Terreſtria,& craſſa,multum cōſtri-
ctiua & pontica ſunt.Quæ vero minus conſtrictiua ſunt,& ſtyptica,ſubtilia dicuntur acetoſa.

De ſpeciebus ſaporum,& impreßionibus quas in lingua faciunt. CAP. 2.

Sapores autem ſunt iſti,dulcis,vnctuoſus,amarus,ſalſus,acutus,ponticus,ſtypticus,acetoſus.
Ponticus coadunat linguam & premit, non ſolum ſuperficietenus: verum etiam intrinſecus,
vnde obſtruit & aſperat:Stypticus ſimiliter: Sed ſalſus lauat & mundificat. Amarus magis ſalſo
mundificat,exaſperat,& excoriat. Acutus vero mordet,pungit,& calefacit. Acetoſus vero ſine
calefactione.Dulcis humectat & lenit aſperitatem linguæ, & delectationem tribuit: Vnctuoſus
ſimiliter,ſed debilius.Sapidus de genere dulcedinis aquoſitatem non habet ſibi dominantem.ēt
in ſapido dulcedo tantilla ſentitur: Vnde fructus à terra ſublimes ſunt dulces, & propinqui ſapi-
do,quia humiditas eorū vicina eſt humiditati ſapidi.Ponticus ergo terreſtris eſt & frigidus: Ace-
toſus,aquoſus: Amarus,terreſtris,calidus, & igneus: Dulcis,calidus & terreſtris: Vnctuoſus,ae-
reus.Ponticum quoq; pororum ſcimus coadunatiuum, conſtrictiuum, incraſſatiuum,refrigera-
tiuum,& deſiccatiuū. Acetoſus incidit,ſubtiliat,aperit,mūdificat,repercutit,diſſoluit,refrigerat.
Amarus mundificat,lauat,attenuat,& calefacit.Salſus coadunat,obſtruit,deſiccat,non multū ca-
B lefacit.Dulcis mollificat,maturat,& moderate calefacit. Vnctuoſus humectat,& mollit ſine ma-
nifeſta delectatione.Et ſciendum ꝙ ponticus & acetoſus ſunt in infrigidatione æquales:ſed pon-
ticus,terreſtris: acetoſus, aquoſus eſt: quod & ſenſu patet & intellectu. Videmus enim in initio
fructus ponticos eſſe ſuæ arbori ſimiles,ſicut oliuam,vuam,coctana,granata,& ſimilia: quorum
quidem quanto ſunt pluris temporis,humefiunt: & cum ſua humiditate & ponticitate acetoſita-
tem recipiunt:deinde ſapor paulatim mutatur, quouſq; dulcis fiat. Sed nonnulli ad dulcedinem
veniunt,nulla mediante acetoſitate. Sed maturatio fructuum fit calore, quæ duobus eſt modis:
Vna naturaliter fit in fructuum eſſentia ex proprio ipſorum calore: alia ex calore ſolis. Item ſen-
ſui patet,ꝙ videmus ponticum linguam conſtringere & deſiccare, quod eſt eminentis frigidita-
tis actio. Palàm igitur eſt ponticum frigidæ complexionis eſſe. Item acetoſum ſubtile eſt,etiam
penetrabile:cuius cauſa eſt calor in eo ebulliens. Vnde patet ponticum craſſum eſſe & terreſtre:
acetoſum vero,ſubtile,& aquoſum:quod ſic certificat̃. Inuenimus fructus in initio ponticos eſſe
& frigidos,quorum ponticitatis minoratio, aut eſt propter ſolis calorem, aut propter humidita-
tem,aut propter vtrunq;.Si propter ſolis calorem,maturati dulcorantur, ſicut caſtaneæ: Si autem
propter humiditatem craſſam,fiunt fructus pontici. Si autem propter humiditatem aquoſam &
C quaſi aeream mutant̃,fiunt acetoſi.Si cauſa caloris & aquoſæ humiditatis mutantur,dulces fiunt.
Si vero humiditas aerea fuerit,fiunt vnctuoſi.Item dulcia & amara ſunt calida: ſed dulcia ſunt in
caliditate & humiditate temperata: ſic vnctuoſa:vnde vtraq; naturæ humanæ conueniunt, quæ
in humiditate & calore temperata ſunt. Amara vero ſunt calidiora dulcibus,& ſicciora:quod ar-
bitratione probatur. Omnis liquor, ſi naturali vel extraneo calore coquatur,in primis dulcorat̃:
ſed augmentato calore fit amari ſaporis:ſicut mel cum inueteratur, & etiam ſuper prunas excoq-
tur. Idcirco dulcia & amara mundificant & lauant: Sed dulcia,cum moderamine & delectione:
Amara vero,non moderate,quia & iuncturam ſeparant:Acuta,& ſalſa,calida & ſicca ſunt:Acu-
ta tamen calidiora & ſicciora quaſi ignea:vnde incendunt & elidunt: ideóq; exterius poſita mun
dificant,& ſuperfluam carnem in vulneribus natam corrodunt. Salſa vero potui data craſſos hu-
mores de pectore & capite educunt,epilepſię repugnant:neq; enim velociter vt acuta penetrant,
neq; in eis eſt tanta craſsitudo,vt diu morentur ingredi,ſicut pontica. Salſa vero terreſtria & cali-
da ſunt,ſed minus,quàm amara.Et hac ratione ſapores inueſtigantur.

De virtutibus medicinarum primis,ſecundis,& tertijs,& ſuis effectibus. CAP. 3.

Virtus autem medicinæ diuerſa intelligitur. Eſt enim prima,ſecunda,tertia. Prima quidem
D quadruplex eſt, calida, frigida, humida, & ſicca: quarum vnaquæque quatuor gradus habet,
& vnicuiq; graduum eſt initium, medium,atq; finis. Quæ igitur primo gradu eſt,corpus immu-
tat à ſuo temperamento,ſed hæc mutatio ſenſu non apparet. Quæ autem in ſecundo, corpus à tē-
peramento mutat, ſed non multum apparet. In tertio gradu conſiſtens,manifeſte mutat,ſed non
corrumpit.Quę vero in quarto gradu eſt,mutat & corrumpit:ſed calida cum intentione deſtruit,
frigida cū dormitatione.quæ vero in quarto gradu ſicca ſunt,neceſſario ſeparant iuncturas. Hæc
primam habent virtutem.Secundā virtutem habentia,vocantur,maturatiua,mollitiua, obſtruen
tia,aperitiua,mundificatiua,incraſſatiua,inciſiua, incenſiua, putrefactiua,carnis depaſcitiua,car-
nis generatiua,ſolidatiua,doloris mitigatiua.Maturatiua & mollitiua calida ſunt. Maturatiua ēt
neceſſe eſt vt tantum habeant calorem, quantum membro curando neceſſarium ſit, ne minuant
vel augmentent ſuam naturalem humiditatem. Mollitiua calidiora & humidiora eſſe oportet:qa
membra mollitiuis egentia duritiem habent, cuius cauſa eſt humor craſſus frigidus & viſcoſus:
vnde calida neceſſaria ſunt,quæ craſsitiem & coagulationem illius chymi diſſoluant.Oportet er-
go ne ille calor ſit nimius,ne illius chymi ſubtilitate reſoluta,quod craſſum eſt,indureſcat,atq; pu
treſcat.Item neceſſe eſt vt calor eius ſit in fine primi gradus, ſicut bdellium,ſigia,ideſt ſtyrax liqui
dus,galbanum,ammoniacum:tum cūm medulla vitulina,caprina,bouina,et ſimilia.Maturatiua,

ſi ſint calida & humida,obſtructionem tamen quandam oportet ea habere , qua pori claudantur: E
qa illis obſeratis calor interius adunatur & corroboratur:vnde & digeſtiua & cæterę actiones na-
turales vigent,ſicut facit oleum cum aqua calida, farina frumenti cum aqua,mica panis,ſeuũ por-
cinum,vel camelinum,pix,reſina,gummi cypreſsi,cera cum oleo,thus,& ſimilia . Hæc ergo ob-
ſtructionem faciunt,ſed non tantam,vt diſſolutioni repugnet. Si igitur mollitiua huiuſmodi eſſe
oportet,induratiua neceſſario erunt frigida,ſicut portulaca,pſylium,lens,aqua,ſolanum,& ſimi-
lia. Obſtruentia adeo poros oblimant,vt facile aperiri non poſsint : vnde neceſſe eſt ea eſſe terre-
ſtria,viſcoſa,nullam punctionem facientia : quæ ſi pungunt,membra ferre non poſſunt , & atte-
nuant,poriq; aperiuntur : & ſic oportet ea eſſe abſq; calore nimio & frigore . Aperitiua dicuntur
eſſe contraria,vt craſſam materiam attenuẽt:quæ virtus in amaris & nitroſis inuenitur, ſicut ſunt
iris,amygdala amara,nitrum,orobus,lupinus,dictamus. Sed aperitiua,quæ ſtypticitatem & pon-
ticitatem habent,extra poſita non aperiunt : ſed potata viſcerum aperiunt obſtructionem. Mun-
dificatiua ſunt neceſſario quaſi aperitiua , tamen debiliora,vt lauent & mundificent,vt violæ,fa-
bæ,dulces amygdalæ,& ſimilia.Medicina corpus mundificans temperate calefacit,nec deſiccat,
nec craſsitiem habet,ſicut chamæmelum,malua,ſambucelæon,radix elenij,& ſimilia.Incraſſati-
ua eſt quaſi obſtruens , conſtrictiua oris venarum craſſa eſt & frigida,ſtyptica,omni carens reſo- F
lutione.Incenſiua multum calida eſt,ſicut allium,cępa,fel tauri,& ſimilia . Putrefactiua ſubtiliſsi-
ma eſt,vaſtans primo ſuperficiem.Carnis minutiua , eſt quaſi putrefactiua,debilior tamen. Cica-
trizatiua eſt ſicca & ſtyptica,ſed inciſiua,aliquando carnem generat , ſi modice vulneribus appo-
nitur.Attractiua dicitur naturaliter & accidentaliter : naturaliter , cuius attractio eſt cum calore,
& ſubtilitate,ſicut ſagapenum:accidentaliter,cui propter putredinem virtus innaſcitur,ſicut fer-
mento.Doloris mitigatiua debet habere calorem ſimilem calori corporis. Huiuſmodi ſecundam
habent virtutem. Tertiam habent virtutem , quæ lapidem frangunt , pectus & pulmonem
ad ſcreandum iuuant,lac & ſperma generant,vrinã & menſtrua prouocant. Medicina attenuans
& incidens nimietate caloris lapidem frangit,vt radix capparis , radix calamenthi, vterq; ellebo-
rus,acetum ſcilliticum. Si enim multum habent calorem,lapidem frangere videntur: Si nimium
calorem non habuerint,& cum aliquo humido accipiuntur , ad ſcreandũ vtiliora fiunt : Sed ſi ali-
quantulum ſint calidiora,& tamen in ſtatu temperamenti permaneant,ſiccitatemq; non habeãt,
lac & ſperma generant:Si autem multo plus calidiora fiant,ſed non ſicciora in vltimitate,mẽſtrua
prouocant,vt acorus,petroſelinum,ſeſeli,& ſimilia,quæ ſunt calida,nec nimis ſicca.

De diuiſione medicinarum ſumptarum à plantis,& metallis,& animalibus, exempliſq; earum. G
CAP. 4.

Medicinam oculorum ſcire volentem, virtutes medicinarum ſuarum oportet prius cognoſce-
re.Sciendum itaq; , quod oculorum medicatiua quædam de naſcentibus terræ , quædam de metal-
lis,quædam de animalibus ſunt. De naſcentibus eſt,vt gummi , aſſa , ſagapenum , euphorbium,
myrrha,opium,thus,tragacanthum,galbanum,ſarcocolla,oculi lyciorum,ammoniacum,aut hy-
pocyſthis, acacia, marathrum, fœnugræcum,roſæ,glaucium, aloes,amygdalæ,vel ſicut galla,aut
flos roſæ & frondes , aut folium , aut lignum , vt caſia , & cinnamomum : vel vt cortex thuris,vel
mandragoræ,vel ſpicæ nardi.De metallis ſicut hæmatites , ſal ammoniacum,flos æris,ærugo,ar-
ſenicum,cadmia,nitrum,chalcanthum,plumbum,antimonium,ferrum,ferrugo. De animalibus
aliquando ſunt humores,ſicut fel,lac,albumen oui,& vrina:aliquando membra eorũ,vt cornua,
caſtoreum:quarum omnium virtutes ſingulariter oſtendam.

De prædictis medicinis & earum effectibus ſpecialiter. CAP. 5.

Aſſa cæteris gummis calidior eſt,incendit & diſſoluit.Sagapenum calidum eſt & ſubtile: mun-
dificat & attenuat maculas oculorum:valet quoq; ſuffuſioni & oſcuritati,quæ fit ex turbiditate.
Euphorbium ſubtile incenſiuum eſt.Myrrha calida & ſicca:puſtulas oculorum abſq; dolore mũ- H
dificat.Thus calidum in ſecundo gradu , ſiccum in primo. Gummi arabicum frigidum eſt & ſic-
cum:obſtruit : Tragacanthum ſimiliter. Sarcocolla deſiccat & conſolidat ſine nocumento oculi.
Lycium temperatum eſt in calore,vnde mundificat & attenuat craſsitudinem ſuper pupillam na-
ſcentem.Ammoniacum apoſtemata oculorum mundificat & diſſoluit. Roſa refrigerat : Glauciũ
ſimiliter.Succus hypocyſthidis confortat & refrigerat : Acacia ſimiliter . Mandragora refrigerat,
dolorem placat,quia dormitionem prouocat . Marathrum valet cataractæ , maculas mundificat.
Malum coctanum oppilat & refrigerat. Galla repugnat humoribus ad oculos flueatibus,& mẽ-
bra confortat. Crocus maturat. Balauſtia refrigerat,repugnat,deſiccat,& confortat.Spica diſſol-
uit & attenuat.Cinnamomum calefacit,maturat , atq; deſiccat,& confortat.Hæmatites deſiccat,
& valet aſperitati palpebrarum,carnem ſuperfluam manducat.Sal mundificat,& deſiccat : Simi-
liter ſal ammoniacum.Arſenicum rodit & incendit,carnem diſſoluit & minuit. Cadmia deſiccat
atq; conſtringit & mundificat:quæ incenſa & lota , ſuperiora agit ſine punctione: adiuuat ẽt ocu-
lorum vulnera,maxime ſi humida,quia deſiccat ea.Plumbum deſiccat.Antimonium deſiccat,&
conſtringit,& calefacit.Æs vſtum vulnera conſolidat. Ceruſa deſiccat & infrigidat. Flos æris de-
ſiccat,conſtringit,& calefacit. Tutia deſiccat & infrigidat ſine dolore , maxime ſi lota eſt:valet ẽt
vulneribus,

A vulneribus,puſtulis,& lachrymis oculorum. Ferrugo deſiccat & conſtringit: valet quoq; contra puſtulas ſpinoſas.Ærugo carnem minuit & attenuat. Sciendum eſt,quòd omne fel eſt ſiccum & attenuatiuum,quod miſtum oculi medicinis viſum acuit.Albumen oui confortat & oppilat.Lac lauat & mundificat.Caſtoreum ſcindit atq; maturat.

De nouem potentijs medicinarum oculorum,& ſuis effectibus. CAP. 6.

Hæc eſt diuerſitas ſpecierum medicinæ oculis pertinentium. Oppilatiua, Colatiua, Mundificatiua,Aperitiua,Putrefactiua, Conſtrictiua, Contractiua,Maturatiua, Dormitiua. Oppilatiua duobus modis eſt, terreſtris & ſicca, vel humida & viſcoſa: Terreſtris deſiccat humores calidos & ſubtiles ad oculos fluentes, maxime ſi ibi ſint vulnera, quibus oportet adhiberi mundato capite, prout neceſſe eſt, & toto corpore fluxuq; humorum ceſſante. hæc enim medicina leuiter & ſubtiliter mediocriter deſiccat humores,qui in oculorum venis latitant, & ad oculorum panniculos prohibet penetrare: tranſactoq; humorum curſu,cauſaq; fluxionis eorum præterita, hæc medicina non amplius debet dari,quàm ne dolor oculorum augmentetur,quia panniculi oculorum nimia humorum multitudine extenduntur, vnde & quandoq; finduntur.huius tamen medicinæ poſteritas non in pauco declaratur tempore,quoniam aliquando operatur,& ſi ratio non
B expoſtulat,ſcilicet vulneribus in oculis apparentibus,vel corroſione in cornea exiſtẽte, vel vuea egrediente:acutis tamen humoribus ad eos fluentibus, non audemus deſiccatiua ponere. ſtypticis enim illic poſitis humores fluere prohibentur, vnde dolor augmentatur.ꝙ ſi medicina apponatur,materiæ ad oculos fluentis acumen augmentatur. Mollitiua vero ſeu diſſolutiua ſeu maturatiua, ſi dentur, humores quidem maturantur: ſed tamen in vulneribus caro non generatur, neq; vulnus ſanatur. Acetoſis frigidis applicatis, punctura,& morſura,& tumor in oculis generantur. Nulla igitur medicina conuenit huic paſsioni,niſi quæ inter calidum & frigidum temperata eſt, vel temperamento vicina,quod facit tutia lota,cadmia vſta & lota,ſimiliter ceruſa lota. Alia autem medicina oppilatiua,ſcilicet humida,viſcoſa,quam diximus,valet in hoc loco modis duobus:vno,quia non pungit,ſed dolorem mitigat:alio,quia lædit aſperitatem ex humorũ fluxu factam:vulnera enim lauat,vnde dolor mitigatur,quia craſsi humores acuti mundificantur. Sed oculorum medicina ſæpiſsime metallina eſt:quia vero oculi ſenſum habent acutum, cum metallina,viſcoſa & humida miſceantur,ne aſperitatem faciant,ſicut albumen oui, fœnugræcum, lac, gummi arabicum,tragacanthum,& ſimilia. Medicina aperitiua diſſolutiua, neceſſe eſt, vt ſit acuta,quam non expedit ponere in puſtulis corneæ,niſi res maturatiua propter ſui duritiem non
C valeat.Similiter cum apoſtema tunicarum panniculorum & pellicularum, maturatiuis non curatur, acuta imponatur:quibus tamen maturatiua miſceantur,ſicut aſſa,ſagapenum,euphorbiũ, cinnamomũ,amomũ,caſia,aſſarum,achorus,foliũ,ſpica.Mũdificatiuarum & Colatiuarum quædam mundificant,& colant modicum:& valent contra paruas puſtulas & vulnera:ſicut cadmia, thus,cornu ceruinum,& caprinum,& vt dicit Galenus,antimonium. Quædam vero nimiũ mũdificant,quæ valent ad vngulas,ſcabies palpebrarum,pruritus, & craſſas puſtulas:vt ærugo,tragacanthum,ſal ammoniacum:quæ omnia pungunt: ſed cum lauantur, eorum punctio minoratur. Putrefactiua valent vetuſtæ ſcabiei & aſperitati: vngulam vetuſtam purgant:& pruriginem,ſi longi temporis eſt,curant:vt arſenicum,flos æris, & ſimilia. Conſtrictiua medicina etiã temperatæ actionis eſt, & optime prohibet humorem fluentem, puſtulas & vulnera,vt roſa,folium,crocus,glaucium.thus fortiter ſtringit & fluxum humorum amputat. Contractiua magnum generat dolorem, quæ etiam valet commiſta cum medicina viſum acuente, quia oculos coadunat. & eſt optima contra aſperitatem palpebrarum, ſicut eſt balauſtia,cortex thuris,ferrugo,flos æris, ſuccus hypocyſthidis, ſuccus vuæ agreſtis,acacia, glaucium. Hæc enim lauant & leniunt aſperitatem. Maturatiua conuenit apoſtematibus oculorum & doloribus propter hu-
D mores clauſos in interioribus corneæ:ſicut myrrha,crocus,caſtorium, fœnugræcum, lycium,ſarcocolla,mellicratum,& ſimilia.Soporifera dolorem magnum patientibus valent:tunc.ſ.cum doloris magnitudine perire videntur.Caute tamen adhibeantur,quia viſum minuunt,& nonnunquam amputant.Idcirco non ſæpe apponantur, vel appoſitis calefactiua miſceantur. Talia ſunt opium,mandragora,& ſimilia.

PARTICVLA *ſexta de apoſtematibus,& doloribus,& ipſorum curis in generali.poſtea de ipſis ut inſunt oculis, petia,pruritu,carbone: & pilis, vulneribus,fiſſuris,puſtulis corneæ,panno, ſcabie,nyctalope,ſuffuſionibus,oculorum exitu, & collyrijs multis contra morbos oculi. Cuius ſunt capita duodecim.*

De apoſtematibus & cauſis ipſorum in generali. CAP. I.

MAximo ſtudio curationes paſsionum, quas quarta particula ſcripſimus, neceſſe eſt oſtendere.Ac primo de ophthalmia,quoniam quod propoſuimus, tractabimus.Sed quia ophthalmia de genere eſt apoſtematum magnorum,quæ faciunt dolorem,decet nos de apoſtematibus generaliter tractare, deinde ad ea,quæ in oculis fiunt, peruenire. Diximus ſecundo,ꝙ cauſa omnium apoſtematum ſunt humores ad membra fluentes, cuius cauſa vel interior eſt vel exterior:

rior:Interior,vt ſuperabundantia materiæ:Exterior,vt percuſsio,caſus,fractura, vulnus,& ſimi- E
lia.Præterea membri præparatio ad recipienda ſuperflua quatuor modis eſt,aut propter membri
defectionem,aut raritatem,viæq; largitatem membra tendentem, aut propter ſuæ virtutis attra-
ctionem,fortitudinem,vel ſui locationem naturalem. Defectio membri aut naturalis eſt,aut acci
dentalis:naturalis,vt cutis quam conſtituit natura defectiuam,vt ſuperflua ab interioribus ad ex-
teriora, à nobilibus ad ignobilia expulſa, facilius ſuſcipere poſsit: accidentalis, vt ex infirmitate
præterita.Raritas membri,vt teneritas maxillarum & inguinum. Attractiuæ membri fortitudo
fit in membris fortibus propter nimium calorem,qui calor aut naturalis eſt,aut accidentalis. Pro-
pter ſitualem poſitionem,ſicut ſi inferius locatum fuerit.humores enim ad corporis inferiora ma
xime deſcendunt.Sed materia,quæ defluit,aut eſt humor,aut eſt ventoſitas:Si humor,aut ſangui
neus,aut aquoſus,aut phlegmaticus,aut melancholicus:Ventoſitas autem,cum non ſit ſubtilis,
non generat tumorem.Sanguis autem ſi temperati caloris eſt,phlegmonen generat:ſi calidior &
ſubtilior,eriſypelas generat: ſed calidiſsimus ſacrum ignem facit, & variolas.Aquoſus tumor eſt
qui hydropiſis dicitur,phlegmaticus:ſi fuerit ſubtilis,tumorẽ: ſi craſſus,apoſtema generat,quod
interius eſt quaſi pingue ſeuum. Melancholicus autem cancrum generat. Ventoſitas autem, ſi
fuerit,tumet.Hæc eſt diuerſitas apoſtematum,quæ diuerſa exigunt medicamina. F

De curis apoſtematum. *CAP. 2.*

Apoſtemata ergo,quæ fiunt ex ſanguine calidiſsimo, ſi eorum cauſa extrinſeca fuerit, nec cor-
poris extiterit plenitudo,medicamine diſſolutiuo & repcuſsiuo curetur: excalpellatio quoq; vel
inciſio adhibebitur opportune. Quòd ſi cauſa ſit intrinſeca,ab initio nõ dentur mollitiua vel diſ-
ſolutiua,cum plus quàm neceſſe eſt diſſolutiua à locis remotis ad apoſtema attrahant. Sed neq; re
pugnantia audemus apponere,ne materia ad membra principalia conuertatur. In initio ergo cu-
rationis phlebotomia corpus purgetur: deinde apponantur repugnantia & deſiccatiua,tempe-
riem facientia, vt ſua ſiccitate reſiſtant humoribus, ne ad tumoris perueniant locum,& temperiẽ
complexionis confortent,& locum,vt ſuperfluam materiam deuincant. Sciendum quoq; omnia
apoſtemata quatuor tempora habere, Initium,augmentum,ſtatum,& declinationem. In initio
ergo conuenit repugnantia opponi calori:Repugnantia, tenui materia diſſoluta in parte,& craſ-
ſa remanente,mollitiua & diſſolutiua ponuntur.nonnunquam in augmento,magno dolore exi-
ſtente,ſtypticam medicinam & refrigeratiuam ponimus: nimio dolore coacti ſoporiferam adhi-
bemus. Medicina ſanguinolenti apoſtematis, id eſt eryſipelatis,quæ cum nimio eſt dolore &
calore,ſi cauſa eius fuerit extrinſeca ab initio mollitiua & diſſolutiua ſit: Si autem intrinſeca fue- G
rit,primo detur choleram rubeam pharmacum purgans,deinde ſi opportunum eſt,phlebotome-
mus,poſtea medicina infrigidans & humectans apponatur: calore tranſacto diſſolutiua aptetur.
Apoſtema,cuius materia fuerit ſanguis craſſus, ſi cum vulnere,punctione,& putredine ſit,in ini-
tio phlebotomia ei ſubuenias: deinde vulnera medicina corroſiua & mundificatiua curãtur: Sed
tamen conſidera apoſtematis magnitudinem ex calore: quia ſi magnum fuerit,repugnantia po-
nes:ſi calidiſsimum,fortem caue medicinam. Aquoſum apoſtema vel ſolutione,vel inciſione
curetur. Prima autem ſpecies phlegmatis, quæ eſt,vt mel,curatur conſtrictiuis vel confortati-
uis & ſolidatiuis, ſicut eſt vinum miſtum cum lycio & nitro. oportet autem à leuioribus incipe-
re,& ſic ad fortiora procedere.Quòd ſi fuerit inueteratum apoſtema,cum inciſiua & diſſolutiua:
& ſuperius ligentur fortiter & inferius leuiter. Secundum genus phlegmatis taliter curatur,diſ-
ſolutiuis, putrefactiuis & inciſiuis. Tertium vero, putrefacientibus & incidentibus,diſſolutiua
vero non valent.Quartum genus ſtylo incenſiuo curatur. Melancholicum apoſtema.i.cancer
difficile curatur,non incidatur,inciſio multis inconueniens eſt modis: Primo,quia ſyncopam ge-
nerat,ſi locus multas venas habuerit:Secundo,quia membra principalia non patiuntur mẽbrum
ligari neq; ſanguinem conſtringi niſi cum cauterio:& in loco aliquando naſcitur, in quo non au- H
demus cauterium apponere.in huius igitur initio corpus ad temperamentum oportet reuocari,
& ad bonum,cum phlebotomia,& pharmacia,& diæta,& ſimilibus immutari. Apoſtema de ven
toſitate factum diſſolutiuo curatur.

De cauſis & cura doloris in generali. *CAP. 3.*

Dolor duobus eſt modis,ſubita qualitatis immutatione,& iuncturæ ſeparatione. Mutatio vel
eſt de frigore vel de calore,vnde cauſam eius non oportet inueſtigari. Separatio iuncturæ tribus
modis fit,inciſione,fractura,crepatura.Inciſio vel extrinſeca eſt cum gladio,vel intrinſeca,vt cum
acuta humorum qualitate. Fractura autem fit de exterioribus, ſicut ſolidis & craſsis corporibus
ponderantibus:aut de interioribus, vt de apoſtematibus: De exterioribus,ſi ſit lapis,locũ in quo
ſcindit conculcat propter vtranq; loci extremitatem,qui depreſſus neceſſario extenditur. Iunctu
ra,quæ ſeparatur de interioribus taliter fit,augmentata materia concauitates replet membrorum,
doloremq; generat. Materia vero humorum eſt,vel ventoſitas vel acuta qualitas.Ideoq; ſex ſunt
cauſæ doloris,chymus nimius,ventoſitas non habens exitum,magnum apoſtema vel durum,hu
morum acuitas, vel vulnerum ſiccitas, vel caliditas,vel frigiditas.Si dolor propter nimium chy-
mum fuerit,ipſo purgato ceſſabit: Si propter craſſam ventoſitatem, cibo ſubtili & potu calidiſq;

fomentis

A fomentis & cataplaſmatibus curatur: Si ex apoſtematibus, ipſorum curatio eſt dolorum amputatio: Si ab humorum qualitate proceſſerit incenſiua, neceſſe eſt chymum purgari, ſiue in bonum mutari cum medicina doloris mitigatiua, quòd ſi non ſufficiat, ſoporifera imponamus, vt dolor mitigetur. Quòd ſi de frigidis craſsis & viſcoſis humoribus proceſsit, ſoporiferã caueamus, quia non eſt tantus dolor qui de his naſcitur: Si craſſa ventoſitas exitum non habẽs cauſa fuit doloris, res attenuatiua & diſſolutiua adhibenda erit, vt ventoſitas diſſoluatur, & humores deſiccentur. Sic etiam de cæteris contraria contrarijs oppone.

De cauſis & cura dolorum oculorum. CAP. 4.

Oculi vero patiuntur ex apoſtemate vel propter acutos humores ad ipſos fluentes, vel propter pellicularum ſuarum extenſionem ab humorum plenitudine, aut incluſione craſſorum humorum & viſcoſorum, vel craſſæ ventoſitatis in loco illo. Si ſit propter acutos humores, pharmacia detur, materia deorſum ducatur, & oculi cum albumine oui lauentur. Purgato corpore & apoſtemate maturari incipiente, balneum diligenter aptetur. Quòd ſi dolor fuerit propter humores interius clauſos, totum corpus maxime purgetur, deinde calefacientibus vtatur, & oculi cũ decoctione fœnugræci lauentur: & ante purgationem totius corporis diſſolutiua & calefactiua caueã-
B tur, quia ad apoſtema plus attrahunt quàm diſſoluunt. Sciendum ꝙ humores ad oculos veniunt, vel de omnibus partibus, vel de ſolo capite: ſi de ſolo capite, ſolum caput expedit purgari, poſtea confortari, & ad temperiem duci, ne vltra malos humores generet, plurimumq; digerat humores. decet etiam confortare cor, & corroborare, & temperare, quando arteriæ in cauſa ſunt, quare humores ad ipſos defluunt: quæ ſi ſupra craneum fuerint, deſiccatiuum cataplaſma & emplaſtrũ apponatur: his non proficientibus incidantur. Nonnunquam dolor fit in oculis propter ſanguinis coagulationem in venis oculorum clauſi, vnde plenæ videntur, & oculorum eſſentia ſanguinolenta: Quæ paſsio curatur vini potatione, tamen balneo præcedente.

De ophthalmia & eius cura. CAP. 5.

Diximus ꝙ ophthalmia eſt apoſtema calidum naſcens in coniunctiua, & oſtendimus curam apoſtematum ſolis oculis pertinentium. Vnde quia oculi ſenſum habent acutiſsimum, & dolorẽ ferre nequeunt: non temere curentur forti medicamine, ſed cum rebus dolores mitigantibus temperentur. Et fiat, quod apponendum eſt, humidum: & viſcoſum in loco in quo congruit, immiſceatur: & palpebra ſuauiter eleuata, medicina guttatim inijciatur: & ab initio non nimio exiſtẽte dolore, medicina aliquid ſtypticitatis habẽs, ſicut collyrium in quo eſt acacia, ponatur: etiam diſſolu-
C tiuum & maturatiuum medicamen ſicut crocus & lycium: ſimiliter & ſtyptica, vt myrrha & caſtorium, thus maſculinum. Collyrium quoq; ſi multum ſtypticum fuerit, humefiat cum albumine oui, lacte, & decoctione fœnugræci. Hæc ſi fecerimus, in vno die dolor remittetur, & paſsio declinabit: qua declinante balneum ſuccedat, deinde collyrium priore fortius imponatur ſicut nechium, vt conſtringat & confortet oculos: tamen parum acuti collyrij cum eo miſceatur, & parum à medio ad multũ aſcẽdatur. Quòd ſi ophthalmia cum nimio dolore fuerit, ponatur ab initio collyrium, quod dicitur diarhodon aſpẽron. Apoſtemate vero decreſcente diarhodon erimõni imponatur, & calefiat ſæpiſsime, ſi nimio pungetur dolore: & ſi dolor nõ ſit multus, ſufficit ſemel aut bis: & hæc calefactio fiat de meliloto, fœnugræco, & ſimilibus. Cataplaſmentur quoq; croco, meliloto, coriandro, oui vitello, pane loto in vino. Sed ſi dolor nimius fuerit, miſceat̃ illi cataplaſmati decoctio papaueris: vnguentum factum de croco, glaucio, lycio, gummi, & aloe, ponatur ſupra frontem. Si calidi ſunt humores, ramus portulacæ, citonij, vel ſuccus portulacæ, pſilij, ſtrigni, & ſimilia. Si calidus non fuerit multum, puluis molendini, myrrha, thus, albumen oui. Humoribus vero frigidis exiſtentibus, ſulfur, pix liquida, colophonia, & ſimilia apponantur.

De curis petiæ, tumoris, & pru itus oculorum. CAP. 6.

D Ad petiam ſanguis columbæ, pauonis, & omnia talia proſunt, ſi cum thure modico miſceãtur: & calefactio decoctionis hordei & hyſſopi prodeſt. Oculorum tumores habentibus fiat cataplaſma ex vuis paſsis ſine acinis ex melicrato vel aceto. Si tamen apoſtema non diſſoluatur, radix trita admiſceatur: tumore nondum diſſoluto, ſuccus columbæ apponatur. Pruritus ſicut apoſtema curetur purgatione corporis: & diſſolutione materię intus clauſæ, & collyrijs, & cataplaſmatibus, & fomentatione aquæ calidæ in nocte oculis appoſita: quæ miſta cum oleo roſato, aut in ouo anatis pruritum amputat, & oleum roſatum temperate calidum. Sæpe tamen oculis cholericam imponimus medicinam, vt lachrymas in eis prouocet, quibus lauentur, & mollificentur. Pruritus cum nimio fluxu humorum, medicina Eraſiſtrãti curatur.

De carne addita in oculis, & carbone, & cura. CAP. 7.

Si carnes additæ propter vulnera fuerint, non curantur, niſi chirurgia. Excreſcentia ſuperfluæ carnis acuta medicina curetur, ſicut ærugine æris, ſulfure, & ſimilibus. Si autem caro oculorum excreuerit ſuperflue, nõ curabit̃ niſi chirurgia. Quòd ſi locus ille tumidus fuerit, valet allium gũmi cum glaucio & vino. Naſcitur etiam quoddam in oculis, quod dicitur carbo: et ſicut apoſtema curatur: cumq; ſaniem habuerit, ſicut vulnus curatur ſaniem habens. Quidam medici ponunt in hac paſsione glaucium, tragacanthum, rutam, ſuccum maligranati, lanam vſtam, vel myrrham & aloem,

aloem. Huic paſsioni valent ammoniacum cum aceto: & aliquando admiſcemus cum eis de hordeo & zedoario: & capita muſcarum è cera cataplaſmata. E

De pilorum ablatione & remedio contra caſum pilorum. CAP. 8.

Pilis ablatis lauentur loca ipſorum aquis ſalſis, & aluminoſis, & vngantur loca pilorum: palpebræ cum albumine oui, & alumine, ſtaphiſagria, & farſima.i.ſtercore columbino. ¶Collyrium Sabor. valet ad pilos cadentes de palpebris. Recipe oſsium dactylorũ drach. iiij. cadmiæ drach. ij. ¶Aliud Sabor. Recipe antimonij, chalcanthi, tragacanthi pondus æquale: quæ omnia cum melle temperata terantur, deinde collyrium fiat. Si autem pilis cadentibus palpebræ appareant craſſæ, ſtercus muris cum melle temperatum valet. ſuperflui pili de palpebris ſunt amputandi. Quidam dicunt pilos non vltra naſci, ſi radicibus pilorum extractis ſanguine teſtudinis vel dentibus caninis locus vngatur.

De curis vulnerum, & fiſſurarum in generali. CAP. 9.

Oportet primo vniuerſaliter dicere de vulneribus, poſtea vero de ijs, quæ propria ſint oculis. Omne vulnus vel concauum eſt tantum, vel fiſſum. Si multum fuerit fiſſum, trina intentione curatur. Iungamus vtrãq; partem, & ſuamus ſtudioſe, & curemus ne incidat puluis vel pilus. Quòd ſi magnum vulnus fuerit, nec pars parti poſsit coniungi, nec ſanies permaneat in concauitate: neceſſe eſt vti deſiccatiuo medicamine, vt finita ſanie vulnus impleatur carne. Cuius compoſitio eſt cum cauſa vel morbo vel accidenti. Si cum cauſa ſunt humores ad illud fluẽtes, corpus purgetur pharmacia, & phlebotomia: diæta quoq; temperetur: deinde deſiccatiuis ſiccetur. Quòd ſi fuerit cum morbo, vel eſt ſimplex vel compoſitus. Si morbus ſimplex eſt, ad temperiem membrorum reducatur: Quòd ſi cõpoſitus, vel vt naturam ſuam membrum egrediatur, vel vulnus multũ concauum ſit: duplex medicina neceſſaria eſt: Vna, qua membrum ad temperamentum redeat: Altera, qua concauitas carne repleatur. Impleatur ergo medicamine deſiccatiuo mundificatiuo, quod humores coadunatos deſtruat, vulnusq; à putredine mundificet. Sed vt per poros poſsint egredi ſuperflua (vnum ſubtile & continuum, quod latet ſenſum: aliud craſſum, quod vt lutum in corpore coadunatur: & hæc duo ſuperflua plus in vulneribus, quàm alicubi ſunt propter loci defectionem atq; dolorem) neceſſaria eſt deſiccatiua & mundificatiua medicina, qua mundificetur & deſiccetur ſuperfluitatis ſordities. Omne etiam vulnus vel concauum eſt, vel fiſſum. Et ſi fuerit cum accidente ſicut cum dolore, mitigatiua conueniunt. Fiſſura ſi parua ſit, non eſt neceſſaria niſi coniunctio partium: & parum medico eget, niſi locus vulneris partem amiſerit, quæ pars vel caro eſt, vel cutis, vel vtrunq;. Si ſit cutis, apponantur ſtyptica vel deſiccatiua, vt locus induratus cuti aſsimuletur. nonnunquam acuta medicina facit hoc accidentaliter. calida medicina paulatim appoſita facit hoc accidentaliter, & locum ſua ſiccitate indurat. Multa vero quantitas ex ea, loco appoſita reſoluit cauſam, & minuit fiſſuram. Quòd ſi caro à vulnere ſit amota, in initio carnis generatiua expediunt: deinde locus mundetur, & cuti aſsimuletur. Sed omnem medicinam, quæ vulneribus pertinet, neceſſe eſt ſiccam eſſe, quæ tamen propter cauſam quandoque cauenda eſt. Parum ſicca erit, ne multum ſiccans carnem prohibeat generari. Mundificatiuam quoq; ſiccam eſſe oportet: vt putredinem mundet vulnera conſolidans. Deſiccatiua eſſe debet ea, quæ generat carnem, quæ nec mordicatiua ſit, nec abrodens, ſed ſtyptica vt caro induretur, cutiq; aſsimuletur. Hæc eſt diſputatio vniuerſalis vulnerum, & medicina. F G

De vulneribus oculorum, puſtulis in cornea, panno, vngula: nyctalope, ſcabie. CAP. 10.

Sed vulneribus oculorum, ſi ſint ſimplicia, mũdans & colans cõgruit medicina, quia humores cito vndiq; fluunt ad oculos propter acumen ſenſus eorum. Quòd ſi vulnus cum tumore ſit, vel nimio dolore: apponuntur collyria, quæ thus & metalla vſta recipiunt, & cataplaſmata: nec pungitiua cataplaſmentur. Aliquando tamen, ſi putredo vulneri inſit, colatiua tunc apponatur. Sed intueri oportet an vulnus carnem rodat. Inueſtigandum quoq; vnde humores ad oculos fluxerint: quo perfectô, caput & corpus expedit purgari. Deinde apponenda ſunt collyria deſiccatiua, nullamq; faciẽtia punctionem: ſicut ea, quæ reſpiciunt caſum, cum dantur cum lacte vel cũ decoctione fœnugræci. Si dolor eſt nimius, aliquando ſoporifera medicamina apponuntur: fluxu humorum ceſſante, eis ſtyptica apponuntur. Præuidendum tamen ne vueã egrediatur, cui egredienti ſtypticum conuenit adiutorium. Collectio & puſtulæ in cornea naſcentes curantur cum medicina maturatiua, mediocriter colatiua, ſicut collyrio recipiẽte crocum, thus, myrrham, caſtorium, decoctionem fœnugræci. Quòd ſi non inuẽnerint, & tumor non diſſoluatur: calidum & aperitiuum appone, ſicut ſagapenum, euphorbium, & ſimilia. Pannus in oculorum albedine natus colatiuo & mundificatiuo curetur. Quòd ſi fuerit ſubtilis, ſufficit ſuccus rubei papaueris, vel decoctum minoris centaureæ cum melle: ſi groſſus, fortiora dari neceſſe eſt: ſicut picem liquidam, æs vſtum, nitrum, ſtercus muris, myrrham, ſal ammoniacum, & ſimilia. Si aliquid ex eo remanſerit, gallam, acaciam & chalcanthum appone. Vngula & ſcabies, ſi duræ ſint etiam & veteres, incidere eas vel excoriare optimum eſt: ſin autem ſubtiles, appone æs vſtum, florem æris, fel porcinum, ſal ammoniacum. His nondum proficientibus, appone medicinam putrefacientem atque rodentem. Scabies non ſtypticis eſt curãda, quæ ſi ſit cum vulnere magnoq; pruritu, cõuertatur palpe- H

bra

A bra & cum hoc excorietur. Eſt quædam paſsio oculorũ, quam qui habuerint, veſpere nõ vident, quos phlebotomari conuenit de cephalica brachij, & vtantur pharmacia, & clyſteribus, & caput purgantibus, & gargariſmate, & ſternutatione mundificentur: vena auris incidatur. Oculis mel cũ alumine, & ſale ammoniaço apponatur, & cũ hepate caprino fumigetur. hęc omnia proſunt.

De ſuffuſione, egreſſu oculorum, & petia. CAP. 11.

SVffuſio, id eſt viſus defectio, ſic curatur. Caput, & totum purgetur, vt diximus: diæta ſit tenuis: deinde vtat̃ collyrijs, fœnumgræcũ, mel, ſagapenũ, aſarum, thus recipientibus, & opobalſamum, & ammoniacũ. Valet quoq; ſi vena hepatica incidat̃, & ſanguiſuge tẽporibus apponantur. Oculis extra exeuntibus, vẽtoſa in collo apponat̃. oculi ligent̃ & aqua ſalſa ſuffumigent̃. Petia curatur ſanguine oculis inſtillato. deinde cum albumine oui oleoq; roſarum ligentur.

De collyrijs multis ad oculorum ægritudines. CAP. 12.

COllyrium quod dicitur Diarhodon in modum piperis valens in augmẽto doloris opthalmiæ. Recipe cadmiæ, ceruſſæ. ana drach. xiiij. roſarum drach. duodecim: gummi, amyli ana. drach. i. tragacanthi drach. iiij. &. ſ. aloes drach. vi. tempera cum aqua pluuiali, & informa. Aliud in initio ophthalmiæ, quod etiã vetuſtæ valet. Recipe acaciæ drach. liiij. gummi. ʒ. xliiij.
B cadmiæ drach. xxxvi. tempera cum vino pontico ana. drach. xij. tempera cum aqua pluuiali. hæc oĩa à Paulo ſunt ordinata. ℭIſta vero Galenus dicit. Collyriũ valens ad diſſoluẽdum apoſtema die vno & ad ophthalmiam. Recipe antimonij, acaciæ ana. ʒ. lxx. cadmiæ drach. ix. æris vſti loti. ʒ. xxi. ceruſſæ drach. xij. ʒ. myrrhæ. ʒ. vi. ſulfuris drach. vi. caſtorei, opij, chalcanthi vſti ana. drach. vi. gummi drach. ix. tempera cum albumine oui, in vno die eſt validiſsimum. ℭAliud Pauli. Recipe cadmiæ, croci, gũmi ana. ʒ. iiij. æris vſti drach. xxiij. ceruſſæ, roſarum ana. drach. xxij. polij, croci, chalcãthi, opij ana. drach. vi. aloes, ſpicæ, caſtorij ana. drach. i. &. ſ. tẽpera cum aqua: curat vero ophthalmiam & humores vel propter dolorẽ, vel vetus vulnus fluentes. Aliud. Recipe cadmiæ, acaciæ, gummi ana. drach. ix. antimonij triti drach. xx. caſtorij, opij ana. drach. vi. lycij drach. iiij. &. ſ. myrrhæ drach. xij. ſpicæ, aloes ana. drach. iiij. gummi, tragacanthi, chalcanthi ana. drach. i. &. ſ. tẽpera cũ vino & aqua myrtina. ℭAliud ad ſuperiora. Recipe acaciæ, gũmi ana. ʒ. lx. plũbi loti. ʒ. xxx. ſpicę, caſię ana. ʒ. vij. roſarũ, cadmię ana. ʒ. xxx. ceruſſę, aloes, opij, croci ana. ʒ. ix. caſtorij, lycij ana. ʒ. iiij. &. ſ. tempera cum albumine oui: valet vulneribus et oĩbus paſsionibus oculorum vetuſtis & putrefactis. ℭAliud in ſtatu cõueniens cum albumine oui, in declinatione cum aqua. Recipe cadmiæ vetuſtę & lotę, ceruſſę ana. drach. vi. amyli, tragacãthi ana. drach.
C iij. hyoſcyami drach. i. &. ſ. croci. drach. vi. glaucij, ſarcocollæ ana. drach. vi. opij drach. iiij. tragacanthi drach. vi. croci drachmas tres, gummi, opij drach. i. &. ſ. tempera cum aqua. ℭAliud valens in augmento ophthalmiæ. Recipe cadmiæ, ceruſſæ ana. drach. xxiiij. roſarum. xij. gummi amyli ana. drachmas quatuor: tragacanthi, drachmas quatuor, &. ſ. aloes, drach. iiij. tempera cum aqua. valet in vulneribus & humoribus vulneroſis & lachrymis ex oculis fluentibus. ℭAliud valens ad ophthalmiam, & vulnera, & aduſtiones, & ad mundificandum vulneris putredinem. Recipe antimonij vſti, cadmiæ, roſarum ana. drach. xxiiij. ceruſſæ tritæ. xxij. opij, drach. vi. tempera cum aqua. ℭAliud nimio dolori conueniens, & liquidiſsimos humores ad oculos fluentes reprimens. Recipe roſarum, drach. vi. &. ſ. opij, ſpicæ ana. drach. i. Aliud. Roſarum drach. xxij. croci. vi. æris vſti & loti, drach. i. &. ſ. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe roſarum, drach. xviij. cineris locorum vbi æs funditur, drach. vi. croci, opij, gummi, ana. drach. vij. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe gummi drach. iij. tragacãthi, drach. i. &. ſ. tempera cum aqua pluuiali. Aliud. Recipe myrrhæ drachmas. lxxv. roſarum. xl. croci. vi. &. ſ. tempera cum vino. ℭAliud valet nimio dolori, puſtulis, concauis putridis vulneribus corneæ, oculosq; exeũtes comprimit, omnemq; oculorum paſsionem ad ſanandum difficillimam curat. Recipe ro-
D ſarum drachmas centumocto. gummi. xxxvi. cadmiæ vſtæ & lotæ drach. xxi. croci vndecim: opij, antimonij, drach. ij. &. ſ. iarri ſpicæ drachmas tres: myrrhæ. iij. tempera cum aqua pluuiali. ℭ Collyrium Pauli. Recipe æris vſti, tragacanthi vſti, ana. drach. viij. croci. ij. nitri drach. i. coquantur ad mellis ſpiſsitudinem. ℭAliud eiuſdem, valet ſcabiei palpebrarum, veteriq; ophthalmiæ, ſaniem, & vulnera aurium, & os rodentia ſanat. Recipe æris vſti drach. quatuor, myrrhæ, drachmam vnam, &. ſ. piperis, croci, vini ana. drach. ix. ℭ Collyrium Pauli. Recipe cadmiæ auri & argenti drachmas tres. tempera cum aqua pluuiali. ℭ Collyrium Oribaſii valens in initio ophthalmiæ & vulneribus. Recipe cadmiæ, ceruſſe, tragacant. ana. drach. vigintiquatuor, antimonij, gummi vſti ana. drach. xxi. plumbi incenſi, tutiæ, ana. drach. vigintiquatuor. Aliud. Amyli. xvi. gummi. ix. æris vſti, tragacant. ana. ʒ. vi. myrrhæ, opij, ana. ʒ. v. ℭAliud valens vſtioni, vueam egredi prohibens, ſubueniens vulneribus. Recipe antimonij vſti, ceruſſę ana. ʒ. vigintiquatuor, myrrhæ drachmas tres. amyli xix. tragacãt. xij. gummi. vi. tempera cum aqua pluuiali. ℭ Aliud valens puſtulis, vulneribus ſanioſis, & nimio dolori duræq; ophthalmiæ. Recipe cadmiæ vſtæ & lotæ drachmas vigintiquatuor, antimonij loti & vſti. xviij. amyli. iij. plumbi incenſi & loti. xij. tutiæ, myrrhæ ana. drachmas xij. tempera cum aqua. Aliud. Recipe tutiæ drachmas duodecim, cadmiæ lotæ, ceruſſæ ana. drachmas cxxiiij. antimonij incenſi & loti xviij.

myrrhæ,opij,ana.drachmas quinquaginta,&.5.tragacanthi drachmas duodecim. tempera cum E
aqua. ℭ Aliud vtiliſsimum aſperitati palpebrarum & ſcabiei. Recipe chalcanti drachmas duas,
cadmiæ drachmam vnã.ad ſolem cũ vino ſufficienter agita. Aliud. Recipe cadmiæ drachmas.
vi.chalcãthi gra.triginta.pip.gra.xxxviij.ſpicæ,drachmam vnam &.5.al.drachmas tres &.5.cad-
miam & chalcanthum tritura ſufficienter & agita, deinde cum pipere ſpicam commiſce & tem-
pera. ℭ Aliud valens ſcabiei,& humoribus ad oculos fluentibus,veteriq; paſsioni,& puſtulis.
Recipe cadmiæ, gallæ,roſarum,gummi,croci,ana.drachmas tres, opij, drachmam vnam. omnia
pulverizata cum vino ad ſolem ſufficienter agita. ℭ Ad oculos caliginoſos & ſanguinolentos,
aloe trita cum albumine oui mirifice prodeſt: ſi aloen non habueris, canabis trita idem facit.
ℭ Ad oculos dolentes,& lachrymas ſtringendas,& pruritum tollendum. Collige mel deſpuma-
tum,& ex eo vnge folia hederæ,& ſuperaſperge pulverem fæcis vini,& oculis ſuperpone per no
ctem.expertũ eſt.Idem chelidonia cocta in aqua, ſi ex ea oculi fomententur, dolẽtibus prodeſt.
Item coriandrum viride tritum admiſto lacte mulieris oculis ſuperpone, dolorem & tumorem
tollit.Idem facit radix cucurbitæ agreſtis trita & impoſita. Fel caprinum cum melle antiquo mi-
ſtum & inunctum oculorum caliginem deſtruit. ℭ Ad pannum ab oculis abſtergẽdum. Fęcem
vini, album oui, raſuram oſsis ſepiæ facto pulvere mitte donec corrodatur. Vitellus oui tritus F
ſuccoq; apij miſtus & inunctus ſanguinem ſpargit. Abſinthium viride cum albumine oui tritũ,
& nocte ſuppoſitum,ſanat. ℭ Ad tumorem calidum & ſanguinem oculorum, anagallis cum al-
bumine oui trita & impoſita prodeſt. Ad tumoris calidi dolorem. Herbam violariam cum oleo
roſaceo tere,& ſuperpone:mire iuuat. Valet etiam mali granati ſuccus.in vaſe æneo vel ſtanneo
ipſum coque & cola,& cum opus fuerit vtere. Item Recipe plantaginis, centaureæ, vngulæ ca-
ballinæ,pulegij,betonicæ,chamædryos,apij, fœniculi radicum,partes æquales, pone in olla no-
ua,& intra ſparge fœnugræcũ. Item lycium in rhodoſcomate guttatim impoſitum valet. Item
auripigmentum,pannum ſubtile laneum,& fimum hominis combure in olla bene argillata.

G

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE RENVM AFFECTVVM DIGNOTIONE ET MEDICATIONE,

Chriſtophoro Heyl. Vuiſsbadenſi interprete,

Nunc primum ad græcorum codicum fidem accurratiſsime recognitus. H

De ſubſtantia,figura,ſitu,partibus,& vſu renum, *CAP. I.*

RENibus peculiare quoddam corpus eſt ex fibris & carne conſtitutum, quod cum alia parte nulla commune habent: & caro hæc denſa eſt,ne ſanguis qui ad ipſos defertur, facili momento diffluat, effundatur, & abeat cum vrina. Carnea hæc ſubſtantia non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniam ſingulatim per ſubſtantiam lapides plerunq; generantur,fiunt in renibus grauiſsimi dolores. Ac de ſubſtantia quidem hactenus. Figuram autem renes habent græcæ literæ Ϲ: & in medio cauitatem quandam, qua ex venis & arterijs ſeroſum excrementum excipiunt: nam ad eos non maiores ſolum venæ, quarum aliæ in cauitatem hanc inferuntur,aliæ in membranam,quæ renes circuntegit: ſed meatus etiam capillis modo exiles deferuntur. Dexter autem ſiniſtro ſublimior eſt:ne inter operandum, alter trahat, alter retrahat. Iacent ad ſpinam renes, paulo altius quàm

ilia:

A ilia:& ex ſe,vrinarios meatus duos emittunt,quibus ad veſicam vrina deducitur. Sed habent iſti quoque meatus propriam corporis ſui ſubſtantiam, quam in alia particula nuſquam reperias. Duos autem natura renes produxit, non vnum. quoniam alias excrementorum ſpecies ſeroſa hæc ſuperfluitas non parum ſuperat,quam attrahere, renum officium eſt:ignorare enim non debemus alteram cauæ venæ partem ad corporis noſtri inferiores partes deferri: quæ bifariam diuiſa eſt,altera parte ſurſum, altera deorſum porrigitur. Pars quæ deſcendit,rurſus tripliciter finditur, & pars vna ad crura porrigitur, altera ad teſticulos, & tertia ad renes. Procedunt vero & de corde arteriæ, quę ſeroſum excremētum & vnà caliditatem immittant: vt ab eis renes calefiant.nam renes ita ex ſeroſo iſto excremento frigent, vt ex atræ bilis ſucco lien: Quamobrem à dictis iam arterijs calor renibus ſuppeditatur, quò natiuam ſuam frigiditatem poſsint euincere. Poſtquam vero ſeroſum id excrementum renes attraxerunt, vtilem qui in eo eſt ſanguinem ipſi retinent,& ex eo nutriuntur: excrementum vero ipſum ſeroſum à facultate ſegregatrice ceu inutile expellitur. Sed quandiu in venis & arterijs hoc cum ſanguine currit,excremētum ſeroſum: cum ſegregatum eſt,lotium nominatur.Proinde quod in ſanguine vtile eſt,id ſibi renes in nutrimentum ſeruant: quod autem inutile, id abigunt.Atque vt bilis veſica, bile delectatur: & lien,
B atræ bilis ſucco: ita renes ſeroſo iſto excremento gaudent. Renum autem operatio eſt ſecernere & percolare ſeroſum excrementum à ſanguine. Atq; hic renum vſus eſt.Non ſolum autem renum, ſed & ſingularum partium operatio medico eſt inueſtiganda: quòd ex operatione labefactata cognoſcatur,quæ particula morbo ſit affecta: & ex modo ruinæ operationis, quantum ſit quæque affecta.

Quibus ex cauſis calculi oriantur, & qua ratione pueris in veſica, adultis in renibus frequentius oriri ſoleant. *CAP. 2.*

OMnis affectus,quo ren laborat, quanquam Nephritis dicitur, ſiue is ſimilaris ſit, ſiue inſtrumentalis,ſiue communis:proprie tamen Lithiaſis,id eſt calculi morbus, Nephritis appellatur.Sunt autem lapidis huius quatuor cauſæ, Efficiens, materialis, inſtrumentalis, & finalis. Nec operoſum fuerit diſcere à rebuș externis, lapidis concretionem, aut à frigore, aut à calore fieri: velut in riuulis & canalibus, cum caliditas, materia non expirante & ventilata, exoritur.cum aqua in aliquo canali ſubſtat,calor quidam præter naturam accenditur, quo diſpergente id quod in aqua ſic cœnoſa partium erat tenuium, quod craſſarum eſt partium in terram dure-
C ſcit: manensq; eo in loco ſubſtātiæ lapideæ ex qua factus canalis eſt, adhæreſcit:& in lapidem ſic colligitur.Subnectam aliud de eadem re notum exemplum.In lebete generari lapides ſæpe com pertum eſt aquæ parte, quæ tenuis fuerat, diſſoluta, manente alia, quæ craſſa & terrena eſt: ea enim lebetis vel alius æris corpori affigitur, & lapideſcit. Verum in nobis lapidem frigus non parit:neque enim fieri poteſt, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concreſcere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus: quo fit, vt à calore lapis in homine generetur, eoq; vel vehementi, vel tepido. Nam ſi craſſa materia eſt, ſufficere poteſt tepida & moderata caliditas,& quæ naturalis eſt, ad firmandam & indurandam terræ modo craſſam hanc materiam: eſt enim craſsities ad generandum lapidem ſingulariter accommodata: Sin tenuior eſt, vehementiori tum planè indigebit caliditate, ſiue naturali, ſiue præter naturam, qua dureſcat in terram: ſiquidem calor tenues materiæ partes euaporare facit: atq; ita, vbi valuerit, lapidem conformat. Ideoq; ſimpliciter à calore fit in nobis calculus. Materialis cauſa eſt craſſus aut glutinoſus ſuccus, vel vtroque modo vitiatus. Inſtrumentalis cauſa eſt ren, aut veſica, vel pars alia quæ generando lapidi ſit opportuna. Finalem cauſam haud aliam dicas, quàm lapidem ipſum. Sanguis qui in renes fertur, aut craſsior ſeipſo eſt, aut pituitoſior, aut magis ad
D bilem atram, aut rufam demutatus: ferturq; ad eos per venas & arterias, vel in cauitatem, vel ſubſtantiam:eò delatus,ſi quantitate, vel qualitate, vel conſiſtentia excedat, aſtringitur, detentusq; concipit caliditatem præter naturam: hæc caliditas præter naturam amplius eum denſat, agglutinat, & aſſat, aſſatumq; ipſum in terram & lapidem commutat. Qui itaq; arbitrantur in renum concauitate lapides conſiſtere ſolum,cum per vrinæ meatus tranſeunt, dolere laborante s dicunt: Qui vero in ipſo renum corpore gigni lapides arbitrantur, quo modo & in arthriticis nodi gignuntur: non ſolum cum pertranſeunt, ſed & quando generantur, & quando renum concauitatem ſubeunt,dolere laborantes aſſerunt. Sed fieri vtroq; modo lapides poſſe nobis ſatis perſuaſum eſt, cum ſuccus tenax & craſſus tempore aliquo aſſatur in ijs atque exiccatur. Demonſtratum eſt enim in commentarijs de facultatibus naturalibus renem trahere ad ſe quicquid in venis ſeroſi & tenuis cum ſanguine permiſtum reperiatur.Si quando igitur meatus,qui in renis ventriculum illud tranſmittūt,latius aperiantur,craſsius vnà aliquid colatur: quo calefacto & exiccato in renis cauitate,lapidoſam conſiſtentiam aſſequitur.Quamobrem ſi virtus ſegregatrix ipſius renis id omne in vrinis expulerit,arenoſum in ipſis ſedimentum proueniet. Si infarctū id & ſolutu difficile ſit quod renis cauitas ſuſcepit, ad eū aliud adhuc nō abſimile ex caua vena immiſſum deinceps colligitur,& augeſcit (circūlinitur.n.ſemper quod affluit ei quod iam adeſt) itaq;

lapis non adeo contẽnendæ magnitudinis exurgit. Quod certe vt facilius fiat, renum tempera- E
tura iuuare poteſt haud mediocriter, ſi calore naturali hæc ceu feruens & acris fuerit. Atqui ſi fo-
ramen & meatus, qui ex vena caua in renem peruenit, fuerit rarefactus, & ſanguis humens, neq;
craſſus neq; glutinoſus: tum vrina fiet cruenta. Cum itaq; ex ſola pituita tenaci & craſſa poroſo-
rum & lapidoſorum corporum, quæ in renibus coguntur, ſubſtantia coiuerit: color ineſſe ſolet,
quem cineritiũ nominamus: non abſimilem lapidi, quem fieri in aquis ſpõte natis, quæ αὐτοφυεῖς
græce dicuntur, videmus. Hæ nanque, ſi tepidiores ſint quàm pro temperatione, tophos viden-
tur producere: neq; alij cauſæ acceptum feremus, quod pueris in veſica lapides generentur, æta-
te vero florentibus in renibus. Quippe cum actiones naturales in pueris ſint omnes fortes, fu-
ſa eſt in eis & diſſoluta ſuccorum craſsities. Contrario modo ſe habent qui ætate proceſſerunt:
nam actionibus in hiſce debilioribus coacta eſt craſsities ſuccorum. Apparet vero in externis id
quoque, cum videlicet quæ craſſam naturam habent, per tenuia foramina traijcere inſtitutum
ſit. quæ nanq; fuſa calore ſunt & colliquata, tranſire ocyus videmus: quæ vero liquata non ſunt,
traiectioni reſiſtere. harum materiarum exempla nobis ſunt pix, reſina, adeps, cera, & mel.
Cum itaq; in pueris calidum innatum abundet, & fortes ſint actiones: craſsitudo materiæ dilu-
ta in renes delabitur, indeq; facilius in veſicam tranſit, non parum etiam adiuuante ad tranſitio- F
nis celeritatem ipſo actionum robore. in veſica autem exiſtente frigida (membranoſa eſt enim
paucíq; ſanguinis, & ampla intus capacitate) rurſus conſiſtit, denſaturq; ad eam craſsitudinem,
quam paulo ante monſtrauimus: conſiſtentiæq; principium ſumit, ſi diutius in veſica commo-
retur. Ipſa ſiquidem glutinoſa credibilius eſt ab innato puerorum calore facilius ſubigi, atq; ideo
magis vniri, conſiſtere, & condenſari. Adijciamus ſi libet, puerilium vrinarum craſsitudinis
cauſam: quæ certe alia non eſt, quàm puerorum voracitas, & mouendi exceſſus mox ab alimen-
to aſſumpto, dum ſcilicet pueri ferociunt & ludunt. In lactentibus autem ipſa etiam materia plu-
rimum facit: in adultis enim qui caſeo & ſimilium rerum eſu delectabantur, lapides in veſica &
renibus fieri cognouimus. Idcirco lithiaſis veſicæ, puerorum eſt morbus. Haud enim poteſt
veſicæ collum tam anguſtum in maioribus corporibus eſſe, vt humorem craſſum remoretur.
Attamen ne putemus ſolum hoc ſufficiens eſſe ad lapidis generationem, niſi calida intempe-
ries eodem accedat: quæ calorem ignitum habeat, non temperatum aut modicum. In puel-
lis ceruix veſicæ dehiſcit in membrum genitale, & breuis ſimul eſt & lata, vt nullo labore craſ-
ſa per eam ipſæ meiant, quæ in vrina feruntur: quæ dum pueri retinent, quod ſæpe fit, & pro-
pter longitudinem & anguſtiam ceruicis veſicæ, materiam veſicæ æſtuanti præbent ad calculi G
generationem.

Indicia quibus calculi & reliqui renum affectus deprehenduntur. CAP. 3.

SIgnorum alia ſunt, vt ita dicam, ſcientialia, alia artificialia, alia propria. Proprium ſignum
eſt, quod certe, nulloq; medio morbum oſtendit, in renibus nempe lapidem: vt cum
arenæ in matula ſubſident, tunc planè oſtendatur lapidem in renibus eſſe: ſignumq; hoc con-
ſtans & proprium. Quoniam vero affectus quidam complicantur, dicemus quoque de ſignis
communibus. Cum lotium quod excernitur, ſanguinolentum eſt, ſignum id eſſe commune po-
terit, vel quòd vaſorum apertio ſit, vel ruptio, vel eroſio, vel imbecillitas, vel dilatatio, vel aliud
quicquam eiuſmodi. Quoniam ruptionem exquiſiti & confertim egeſti ſanguinis vacuatio ſe-
quitur. In apertione paulatim fertur, & ſanguis tenuiſsimus emanans cruentam vrinam effi-
cit. Si quocunque tempore & momento ſanguis egeritur, imbecillitas vaſorum eſt: Sin vnà
cum ſanguine, aliæ quoque craſsitudines excernuntur, dilatatio. Sin ſanguis ſit aquoſus,
manifeſtum eſt certumq;, lapidem conſiſtere. Sin ſanguis qui excernitur ſit craſſus, manife-
ſtum eſt ipſius craſsitudinem violenta coactione in lapidem eſſe abituram: ſi (vt fit) in ea ſangui- H
nis vacuatione frigidam exhibeamus, vt vena atq; arteria: coarctetur & conniueat, nec amplius
ſanguinem vllum in renes ingerat, qui cogi iſtic poſsit. Fit enim proculdubio in hiſce ſanandis
error: nam venam coarctant frigida, vt alium ſanguinem inferre non ſinat: verum ea ratione fit,
vt ſanguis in renibus commoretur. Proinde ſi frigidam exhibeas, venam comprimes quidem,
ne ſanguis deferatur: ſed qui renibus illatus iam eſt, mox indurabis. Ex ſtupore cruris quod à
rene ſecundum lumbum porrigitur, cognoſcere poteris quis ren laboret. nam ſi dextrum crus
ſtupor occupabit, dexter ren ægrotat: ſin læuum, ſiniſter. Eſt vero ſtupor, ſentiendi & mouen-
di in particula difficultas: qui fit in crure, quia vena quæ ad inferiora demiſſa eſt, triplici ramo di-
uiditur, quorum vnus cum arterijs ad teſticulos vadit, & vaſa ſeminalia: alius renes ingredi-
tur: tertius ad crura porrigitur. Cum igitur in renibus lapis generatur, vnà tum afficitur vena
quæ ad crura deſcendit: ſunt enim ambæ ab vna ſobole cauæ venæ, quam inferis partibus na-
tura diſtribuit. igitur vena quæ ad crura porrigitur, repletur: qua repleta, ſtringuntur neruus
quandoque aut muſculus. cum ſtringitur neruus, animalem ſpiritum ad crura non tranſmit-
tit, vnde ſenſu crus priuatur, & prouenit ſtupor. Porrò ex teſticulo quoque† {ſecundum lum-
bos} retracto, ſcire poſſumus renem eſſe affectum. Si nanque dexter teſticulus retrahatur,
dextrum

† In premis eſt κατ' ἴξιν ſm pceſsiõẽ vel rectitudĩẽ.

A dextrum pati renem argumento eſt: ſi ſiniſter, ſiniſtrum. Nam à iecore & corde vena & arteria
ad renes procedit, quæ in eorum cauitatem inſeritur. vaſa autem ſeminalia ad teſticulos ferun-
tur. Quando igitur lapis in renibus generatur, vena illa & arteria diſtenduntur, & ſeminalia va-
ſa quæ ad teſtes pertingunt, atque ita per compaſsionem teſtes retrahuntur. Tradunt aliqui, ve-
hementis doloris ratione vigilias vomitum excitare. debebant itaq; podagrici, lippientes, & qui
vehementi dolore, & vigilijs exercentur, vomere. Sed ea de cauſa hi non vomunt, immo pro-
pter poſituram renum: ij nanq; poſiti ſunt ſecundum ſpinam poſt inteſtina & ventriculum: qua-
propter facta in renibus violenta quadam diſtenſione, per copulas affectio ad inteſtina & ven-
triculum digreditur, indeq; affectione aſcendente, ſequitur ſubuerſio. Quoniam vero cum la-
pis ſubeſt, quædam veluti titillatio oritur, naturaq; ad eius quod moleſtat expulſionem ſtimu-
latur, ideo ſpiritus occurrunt: quibus irrumpentibus in fiſtuloſam pudendorum partem, ipſam
immaniter contendunt. nam in omni motione naturali ſanguis & ſpiritus concurrunt, qui ſunt
naturæ vehicula. Cum vero demonſtratum ſit cor, iecur, & renes in concauitate non ſentire,
in ſuperficie autem ſentire (quoniam in ſuperficie nerui ſentientes feruntur, in concauitate vero
nulli ſunt) quomodo hæc dolorem perſentiſcunt? An quia grauatur cauitas, ideo dolor exurgit:
B extenditur nanq; membrana quæ foris eſt, vndique, quod cauitas interna ſit repleta, & ſic exten-
ſa membrana dolorem facit. In renum itaq; ſubſtantia dolor itidem generatur, quando concaui-
tas ex lapide grauata eſt, & circuntenditur, profertq; conſenſione dolorem in ſuperficiem: quip-
pe quæ neruos ſentientes habeat & membranam. In meatibus autem vrinæ, vt qui neruoſi ſint
& ſenſibiles, dolor fit ſæuiſsimus. Dolor præterea vehementiſsimus fit in renibus, propterea
quòd eorum cauernulæ non ſunt latæ, ſed anguſtæ, & renes ob firmitatem ſubſtantiæ non didu-
cantur vt veſica. Eadem cauſa, renum lapides magna ex parte minores ſunt, æquales, & mollio-
res, vtpote qui diuturni non ſint. Qui calculo laborant, his primo vrinæ ſunt aquoſæ: cũ enim
ſit obſtructio, ceu per cribrum effluunt, poſt arenoſę, demum calculi excernuntur, cum dolor ceſ-
ſauerit. Sicut in mulieribus parientibus ad fœtus egreſſum partes dilatantur: ita hic violen-
tia, renum ſubſtantia fatiſcit, & egreditur lapis. cum ad renum cauitatem ſubit, in membrana,
quæ iſtic ſubſtat, quoniam facili ſenſu eſt, dolorem mouet vehementem: & multo magis cum
meatus vrinæ ingreditur, propter anguſtiam & ſenſum eorum. quantiſper enim in renum cor-
porę ſiſtitur, non multum ſolicitat, quoniam, vt diximus, eorum ſubſtantia ſenſibilis non eſt.
Sæpe nanque præ magnitudine in collo veſicæ detenti lapides in extremum periculum doloris
C acumine patientes agunt, nec vrinas ſinũt excerni. Vidi ego quendam, cui per alias vias elapſus
in virilium extremitate lapis hæſerat, minimumq; abfuit quin vrinæ difficultate, & dolore acu-
tiſsimo homo interiret, niſi anguſto tandem forcipe eximere potuiſſemus, ſectionem per lõgum
ſuperne moliti. nam vrinæ meatum, niſi vrgeat magna neceſsitas, incidere non oportet, ne fiat
fiſtuloſa pars ea, & vrina profluat. Inuenias tamen qui dolorem non habent, nec ſanguinem min-
gunt, quibus meatus in renibus congeſti non ſunt. At tenues arenulæ haud magno negocio
quidem excernuntur: quod qui faciunt, nec ægrotare ſe putant, quando dolorem nullum ſen-
tiant. Verum nihil eſt hac in re contemnendum, cum tempore omnia grauiora reddantur.
Lapides & arenulæ colore differunt, tum ob caliditatem, tum ob materiam: nam vt quidque illo
rum longiori tempore retinetur, ita rufum, flauum, rubeum, aut nigrum efficitur. Haud aliter &
à ſuccis fiunt lapides & arenæ, colore vel ſandarachæ ſimili, vel nigro, vel pallido, vel alio aliquo
colore pro ſuccorum varietate. Fiunt autem lapides in concauitate renum, in eorum ſubſtantia,
& vbicunq; fieri commode poſſunt, aut parui, aut maiuſculi: interdum pauciores, interdum plu-
res. Differuntq; magnitudine, figura, colore, aſperitate, & multitudine. Nigros ſiquidem inue-
nias, & ſubalbos, & pallidos. Ac rotundi, lenes, & parui, facile excernuntur: maiores, vel aliter fi-
D gurati, & maxime oblongi & aſperi, difficulter. Arenulæ vero prodeunt & egeruntur dum fiunt
lapides: cum facti ſunt, haud fieri poteſt vt efferantur, quia in lapidem ſunt coacti, niſi natura
ipſa vltro conterat & excernat, vel ars per medicamentum tritorium naturæ auxiliata, conte-
rat & euacuet ipſas. Nemo vero ignorabit colicum & renum affectum vnà plerunque incide-
re. Deprehenduntur tamen proprijs ſignis: nam aluus exonerata colicis medetur: nephriticos
quoq; à principio mitigat. Et iam aliqui dederunt medicamentum quo aluus ſubducta eſt, & do-
lor ceſſauit primo, ſecundo, et tertio die, quarto prodijt lapis. Cum autem ſimul inciderint renum
& coli diſpoſitiones, mutuo particulas communicant intenſione & remiſsione: tenduntur enim
ob continuitatem partes haud aliter quàm funiculus: & neq; ſuperne ructus vllus, neq; infrà fla-
tus quiſpiam exit.

Calculi & reliquorum renum affectuum curatio. CAP. 4.

SI renum affectus ſubito inuadat, & qui laborat cibo nuper refectus ſit, cibiq; adhuc ſint in-
cocti ſicut ægrotus eos ingeſsit, aut ſemicocti, vel ſuccorum multitudine corpus grauatum
habeat: oportet ante aliam curationem, vel potius mitigationem, niſi quicquam impedimento
eſt, vomitum prouocare. Mox ſi in inteſtinis excrementorum ſuperfluitates fuerint, per idoneos
clyſteres extrahere, modo nihil obſtet. Poſtea ſi totum corpus plenum fuerit, conſiderare quiſ-

nam humor ſit,qui ipſum repleuerit.Atq; ſi ſanguis is eſt,euacuationẽ inſtituere oportet,cum ni E
hil impedit: minorem tamen multo quàm plenitudo deſiderabat. Quid ita? quoniam lapidem
non planè ſtatim eximere poſſumus,potiſsimum cum magnus eſt: ideoq; oportet pleniorem ſan
guinis euacuationem cauere,propter conſumptionem, quæ tempore adhuc aliquo in corpore fu
tura eſt.Sin quatuor humores abundauerint, potius vena incidẽda eſt ante purgationem,quàm
purgandum ante venæ ſectionem. Quoniam ſi per ſanguinis miſsionem corpus prius vacua-
tum fuerit,purgans medicamentum exhibitum, venas & arterias,& inanes corporis regiones in
uenit non oppletas:quo fit, vt abſq; vllo impedimento in totum corpus dimanet ad attrahẽdum
ſuccos,facillimeq; fiat eorum euacuatio per vaſorum ſpatia & fuſionem tenuitatemq; ſuccorum.
Nam ſi vaſa ſanguine repleta ſint, & purgatiuum dederis: non poterit propter plenitudinem in
corpus differri:vnde fit,vt ſubſtet,& nihil efficiat:aut ſi quicq̃ facit,male faciat. Ex medico quidẽ
purgans medicamentum:Ex natura vero totum negocium pendet:hæc etenim à purgante medi
camento excitata,facultatẽ ſegregatricem aduocat,qua ſegreget inutilia ab vtilibus. ac vtilia qui
dem retẽtrix facultas detinet:inutilia vero expultrix facultas expellit. Non oportet autem ſimul
venam ſecare & purgare:verum prius ſanguinem detrahere, deinde virtutem pulchre refocilla-
re.quoniam ipſa nos gubernat, & medicamentis auxiliatur. medicamenta enim per ſeipſa nihil F
efficiunt.ideoq; corroboranda virtus eſt,vt poſsit natura vti purgatiuis exhibitis ceu inſtrumen-
tis,atq; quod decens eſt,perficere.Huc præterea accedit,q; vnà cum ſanguine multum è vitali ſpi-
ritu excernitur:quo excreto refrigeſcit totum corpus, & opera naturalia deterius obeuntur. Ea
propter virtutem prius refocillare oportet,deinde medicamentum purgans exhibere. Sed quia
affectus renalis eſt,& materia,ex qua lapis generatur, craſſa, materiamq; craſſam ſurſum reuelle-
re promptum non eſt,magis vero ad ipſius lationem ſpectantibus deorſum vacuare expeditum:
ob id ſi valida ſit virtus,venam quæ in poplite eſt,aperiemus, vel quæ ad malleolos: ſin imbecil-
lis,venam quæ eſt in cubito.nam ſi virtute debili infra euacuabimus, retentrix facultas, quæ eſt
imbecillis, non retinebit: ſed vniuerſa in præceps rapietur, & partem aſsiduo defluxu impetet,
ſuccis videlicet in locum imbecillem perpetuò procumbentibus. Quapropter cum firma virtus
eſt,conuenit ex vena,quæ in poplite eſt,ſanguinem mittere:cum debilis ea eſt, reuellere ad ſupe-
riora. Quam vero ob rem? Ne materiæ plus in renes deriuetur. Hinc eſt quòd cum cibaria,pi-
tuitam,& ſuccum vomitu euacuauimus,tranquillitas quædam fiat & leuatio.Eijcitur nanque ci
bus & pituita,quæ ventriculum grauant: à ventriculo autem renes ſtringuntur & vrine meatus.
quo fit vt grauior ſit oblæſio.Sunt itaq; primum iſta diluenda, quæ ſtomachus excipiens ceu de- G
bilior diſtendebatur & premebatur: quibus euacuatis leuatio ſequitur, nondum tamen perfe-
cta liberatio. Vacuamus etiam per clyſterem excrementa: ne colo & reliquis inteſtinis conſtri-
ctis atq; grauatis, vnà quoque ren laborans ſtringatur prematurq;,atq; ſic amplius doleat.Quod
manifeſtum eſt, quia ſtercoris obſtructione renes plerunq; exaſperari compertum ſit, enematis
iniectione renalem dolorem eſſe mitigatum: vel q; ab ea vacuatione ren aliquis non ſit amplius
compreſſus:vel q; ex ſtercore nulli poſtea flatus prodierint: q in renes impingentes, ipſos vt im-
becilles comprimunt & extendunt.Sed neq; ſanguinem, neq; alium ſuccum plus æquo relinqui
in corpore par eſt,ne multa hinc renis vaſa diſtenta plus doloris concitent. Quæcunq; enim vel
dolent,vel calent,vel extenduntur, per vehementes & acutos dolores, ad ſe materias accerſunt.
Proinde doloribus ſiue repente, ſiue pedetentim in renem incurſantibus ex commemoratis iam
cauſis,illico,niſi quid prohibeat,aluum decocto aliquo eluemus,caricarum, fœnogræci,ariſtolo-
chiæ,& ſimilium.ac,ſi vacuatum ſatis eſt,bene vertit:ſin minus,bis, ter, aut amplius vacuandum
enemate eſt,ſed ex eorum decocto quæ conducibilia ſunt,& familiaria naturę ægrotantis, ne an-
gantur grauenturq; renes & viæ vrinales.Poſteaq̃ autem aluus ſatis excreuit,inijciẽda ſunt, quæ
vrinæ vias dilatare, renes laxare, calculum deprimere, & morſus mitigare queant. vtilis ad hæc H
materia eſt oleum anethinum, in quo eliquatus ſit gallinaceus adeps quàm recens: maximopere
vero phaſiani adeps,vel butyrum recens,aut ſimilium aliquid.Quæ ſi in promptu non ſint, fœ-
nogræcum,& altheæ vel radicem vel ſemen,aut ſimilium aliquid decoquentes oleo inijciemus.
Nam hæc oĩa vias dilatant,& lapides deprimunt,necnon doloris vehementiã mitigant. Sed ho-
rum vſum frequentius aſſequitur is,qui exploratum habet naturalium facultatum firmitatẽ:im-
moderata nanque emollitio & laxatio virium robur exoluit: quod ſolatur,& perfecte curat vni-
uerſum dolorem.Poſt vomitum autem & enemata, conferet locum qui affectus eſt,fomentis hu
mectantibus & relaxantibus delinire,quãtiſper lapis in rene hęret:vt interim tamẽ curemus, ne,
vt dictũ iam eſt,ijs abutamur.Huc faciunt etiã cucurbitulæ, quæ ſæpe lapidẽ celeriter adeo trans-
ferũt,vt ſubitam eius mali leuationem poſsint comparare, lapide nimirum in locum ampliorem
translato.quapropter ſupra à renibus initium faciendum eſt, procedendumq; ad inguina p obli-
quam ilium poſitionem, quo loco frequenter dolores incedunt: quod cum inſtitueris, nihil eſt
vtilius q̃ partes eas in laborantibus prius calfacere, poſtea cucurbitulas admouere: alioqui lapis
ſicubi maior fuerit inuentus,arctius figitur:cumq; violentius vrgeatur, nonnunq̃ periculũ haud
mediocre doloribus accerſit.quare fomentare iam nominatis inſeſsionibus proderit, ſi mali cõ-

municatio

A municatio ad pudenda vſq; proceſsit,atq; id cum fœnogræco,althea,ſemine lini,anetho, gummi,
& ſimilibus,aqua diligenter incoctis & dulci oleo infuſis. Conducet etiam emplaſtrum ex triti-
cea farina,aut hordeacea cum lini ſemine,& fœnogræco,& melle,& oleo anethino, & glaucino:
quæ cum decoctione prædicta elixabimus,inſpergentes in ipſa cataplaſmatis ebullitione, radicē
altheæ pulcherrime tuſam,& cribro diſcretam, terebinthinamq; reſinam cum deſinit feruere de-
coctum,aliquibus adiectis ſeminibus,quę flatus diſcutiunt,ſiquam ſubeſſe inflationem intellexi
mus,vt ſunt anethi & apij ſemina,fœniculum,liguſticum,& alia id genus, pro laborantis tempe-
ramento. Fiet autem cataplaſma optimum ex lupini farina decocta cum muſto, ſi à decoctione
peucedani radicem minutiſsime leuigatam admiſceamus & chamæmelum.Bonum etiam fuerit
panem muſto incoquere,& cataplaſma inde lumbis imponere & ilibus. Nec minus proderit ve-
ſicam & partem ſub vmbilico cataplaſmate confirmare ita, vt crebra permutatione alia atq; alia
ſubinde admoueamus, priuſquam refrigeratum ſit primum quodq;. Sin illud non liceat,tepefa-
ctorio poſſumus alio, ne refrigeſcat, quod impoſitum eſt, fouere: quod fiet ſi pro fomento cata-
plaſmati aquam calidam in vaſe teſtaceo vel æneo imponamus. Poſt alui vero & ſupra & infra,ſi
cut diximus, euacuationem, phlebotomiam, purgationes,fomenta,inſeſsiones,ſi dolores adhuc
B perſeuerent,vti lotionibus conuenit dulcium aquarum.Aliqui enim vel ante venę ſectionem &
reliquam curationem,balnea admiſerunt,propter doloris immanitatem:Aliqui, ſi nihil eſſet, qd'
vrgeret,poſt ſanguinis miſsionem & curationem reliquam. Balnea ſanè humectant & calefaciūt
eueſtigio:calida ſiquidem aqua lenitionem affert cum calefactione:In quam tamen qui frequen-
tius ſe dimittit, ineſcatus lenimento doloris, quod lotio præſtat, corporis vires exſoluit:quarum
eſt,quicquid corpus infeſtat,propulſare.Eam ob rem cū ceſſauerit dolor, auferenda balnea ſunt,
& fomenta adhibenda:ſed ex medicamentis,quæ patientis naturæ ſint accommodatiſsima.Cęte
rum ſi exceſſu doloris homo periclitetur, commodius erit ſtupefacientibus ſuccurrere: nam ali-
ter ea nunquam vſurpes,quippe cum dolorem non ſedent,ſed ſua temperatura ſenſum auferant,
ipſumq; fallant:quæ diſpoſitio poſtea multam cum requirit. Quòd ſi ſpiritus aliquis craſſus,qui
vnà cum calculo morbum exaſperet, ſuſpectus nobis fuerit: prædictis fomentis & cataplaſmatis
admiſcebimus,quæ digerendæ inflationis naturam habent,ſicut rutam,anethum, nigellā, & hoc
genus alia,diligenter attrita,poſt perfectam ebullitionem.Sed eadē ad fomenta & enemata aquę
incoquimus abſq; contuſione.Verum ſi omnibus his peractis adhuc lapides fixi permaneant, à
multis cibis atq; potionibus laborantem abſtinebimus,& ijs, quæ ipſius naturæ ſunt minus con-
C uenientia:ne venter repletus,grauatus,inflatusq; ciborum ſuccorumúe aut flatuum copia,reple-
tione hac renes premat,& violentia proſequatur.Sint vero quibus vtitur omnia modica, & labo
rantis naturæ tum qualitate,tum quantitate accommoda. Veruntamen ſi laborantis natura cali
dior eſſet,& ſitis vehementior,vacuato prius toto corpore & ab excrementis repurgato,ſi qui fri
gidam bibere eſſent conſueti,& phlegmone nullum viſcus laboraret, nec eſſet imbecille: frigidā
ſæpe copioſe exhibuimus.renibus ita corroboratis,eueſtigio lapidem impactum expulerunt. In
corporibus autem plethoricis,id eſt quæ ſuccorum quatuor multitudine æqualiter redundant,&
excrementoſis,& in quibus viſcus aliquod debilitate affectum eſt, & ea forte alijs, frigidæ potio-
nem cauere cōuenit.Cæterum ſi & poſt hęc omnia,quæ diximus,lapis adhuc firmiter reſiſtat,vtē
dum eſt medicaminibus quibus conteratur,quæ tepidam facultatem habeant. Nā calida vrinam
prouocantia indurant lapidem:quæ vero tepidam virtutem habent, paulatim comminuunt lapi
dem,nec eum duriorem reddunt: eiuſmodi ſunt damaſonium, petroſelinum,polytrichon, & his
ſimilia.Sed forſan dubitaret aliquis,quomodo lapidem poſsint comminuere,quę tepidam facul-
tatem habent:Cui nos reſpondemus. Lapis ille cum ab intemperie & valido calore ſit factus, ob
id merito exhibemus,quæ virtutem tepidam obtinent,vt quæ contraria ijs ſint,à quibus lapis eſt
D effectus.Sic enim multo tempore attenuamus,conterimus,& ſuperamus ipſum.Quippe tepida,
ceu minus calida,ſunt valde calidis contraria.Diureticis ergo & valde calidis vti non poteris, ne
craſſam materiam eo pacto indures,& in lapidem celerrime commutes. Cū vero lapis nondum
conſtitit,neq; magnus eſt,ſed tantum obſtructio fit ab arenis,vel craſsis & tenacibus ſuccis: tunc
calida ſecure porrigas,& quæ obſtructiones aperiant,haud veritus vt lapideſcat materia.Cū nāq;
arenæ ſint,quæ obſtruunt,ſi porrigas,quæ aperiant,& calida,qualia ſunt,medicamentum ex ani-
ſo,ex pipere,apium,phu,& ſimilium aliquid:euacuabis & diſſolues eas.

De ratione præcauendi ab affectibus renum. CAP. 5.

AD prædicta vero breuiter delibandum eſt,quomodo quis ſe à lapide præſeruet,ne qui iam
curati ſunt,eos noua lapidis generatio rurſus perturbet. Quoniam autem eorū qui calcu-
lo infeſtantur,ſanabiles ſunt alij,alij minime: In præſeruando maximi ſunt momenti ciborū mo-
deratio,& bonæ coctiones. Satietates enim & cruditates hunc morbum non exacerbant modo,
ſed etiam pariunt,vbi nullus erat. Quapropter nihil eſt feruens ingerendum, quod renes poſsit
& veſicam calefacere.Nec minus cauendum à cibis eſt,qui duram ſubſtantiam habent,& q ægre
diuiduntur: quiq; ſubſtantiam habent pleniorem, & qui multum nutriunt, tum qui celeriter in
corpus diſtribuuntur ante perfectam concoctionem: item qui innatant, difficulterq; deſcēdunt,
&

& inflant,ac vias oblimant,aut aliter corporibus adhæreſcunt pertinacius.Nam ventriculus tali- E
bus alimentis grauatus,cruda hæc ad iecur & renes detrudit:incoctũ autem alimentum à ventri-
culo confertim illuc expulſum praue excolatur,atq; cum tumultu ſemel atq; iterum per renes trã
ſiens, in lapides concreſcit ob renis diuturnam percuſsionem. Sed ad victus rationem tranſea-
mus. Vinum itaq; ſit tenue admodum & album,non valde vetus:dulcia vero & nigra vina calcu
loſis ſunt inepta. Aqua vero in vniuerſa victus ratione ſit puriſsima & purgata:nam fluuiales,pa
luſtres,& omnes aquæ ſtagnantes, quæq; ſegniter fluunt,& non commouentur, omnes genera-
re lapidem poſſunt. Atq;,vt paucis de omni victus ratione præcipiam,in frigidis & carnoſis,dię-
ta ſit planè extenuans: in calidis & gracilibus media ſit inter extenuantia & craſſefacientia. Ab
aliorum omnium ſaturitate cauere conuenit,& præcipue dulcium, & caſeaceorum nutrimento-
rum,& craſſorum,& tenacium,& pinguium. Cruditatemq; ideo aduerſiſsimam eſſe putandum
eſt:in quam ſi calculoſorum aliquis incidat,ſomno diutius aut quieti prorſus indulgeat: præcor-
diaq; proprijs manibus calfaciat,donec concocta rite omnia ſint, & infra ſubſidant. Locis tempe
ratis & in aere puro fiant exercitia ab his quibus liberum tempus eſt. Iraſcantur interdũ. Deam-
bulationes & exercitia laborantis naturæ conueniant,eſt enim deſidia in primis noxia. Sit aluus
ſoluta aſsidue,modo ne inſtet aliud quippiam.cum nanque hæc probe excernit,vrinæ profluent F
libere. Vnctionibus ſi oportet vti,quando oportet vti,ſint quæ contra locorum iniuriam queant
corpus communire:vt ſunt rubrificationes,dropaces, & quæ ex ſinapi fiunt. Aquarum etiã ſpon
te natarum,vſus prodeſt,cum nihil prohibet. Conſiderare etiam accurate debes de ſanguine mit
tendo cum tempus adeſt,ſi corpus ſanguine plenum videatur. Exundans enim niſi euacues,con
fluet in partem imbecilliorem. Sed purgatione vti præſtiterit in his qui malis ſuccis ſunt repleti.
nam eos qui inordinate degunt, & ſuccum crudum in ſuperiori ventriculo multum colligunt, à
cœna frequenter vomere facito,niſi ſit quamobrem prætermittant. Poſt prouidentiam, quæ toti
corpori adhibetur, offerre conuenit medicamenta, quæ renes purgent: ſicut quæ obſtructiones
aperiũt,quæ vrinas craſsiſsimas,viſcoſas,fœtidas,& multas,à venis,renibus,vrinę meatibus,atq;
veſica educũt:quo numero ſunt radicis cardui decoctũ,& alia prædicta. Sæpe etiam magno vſui
ſunt,quæ vrinã mouent. Hæc vt omnes homines communiter moneremus, nõ vt exquiſitam
diſciplinam traderemus,ſunt à nobis expoſita. Quamobrem tibi gratia eſt habenda,quoniã per
te ſunt omnia tradita. Porrò conſtat ab vnicę diſpoſitionis indicatione,parari perfectam & ex-
quiſitam curationem non poſſe: ſed indigere nos alijs adhuc, quæ ab eo genere non ſint aliena:
hinc eſt,quòd commonefacere de illis etiam aliquid operæpretium putemus. Variatur enim me G
dicatio pro diuerſis cauſis,ætatibus, locis,anni temporibus habitibusq; & diſpoſitionibus, mo-
ribus & conſuetudinibus,temperamentis,ſenſus facilitate & difficultate,partium differentijs,po
ſitionibus,alijsq; id genus compluribus. quamobrem opus eſt optimum medicum diligenter id
noſſe,quod ſecundum naturam eſt. Qui nanq; id,quod ſecundum naturam eſt, exquiſite perſpe-
xit:celerius cognoſcet id quod eſt præter naturam. Neq; enim prædictæ cauſæ ſolummodo me-
dicationẽ variant,ſed proprij quoq; naturarum modi,propter quos medicamenta, vel plurimum
probata ſæpe nihil conducunt atq; fallunt.quapropter obſeruare conuenit. Et niſi curationi ob-
temperent, vel ob naturæ proprietatem, vel affectus apparatum,vel aliud quippiam:his relictis,
ad alia quæ vtilia planè ſunt,tranſire neceſſarium eſt. Id quod faciendum non tantum in medica-
mentis eſt,ſed & alijs omnibus tum auxilijs,tum viuendi inſtitutis. Verum memoratas hic pro-
prietates,aliaq; complura, quæ dicta non ſunt, non omnes qui ad medicinæ ſacraria acceſſerunt
(licet ſint alioqui argutiſsimi) ſed qui ſemper ægris aſsiſtent,& explorabunt naturæ motus, aſſe-
quentur. Proinde ſi ob latentem aliquam & propriam cauſam, artificiali cuiuſquam cõiecturæ,
medicamenta non reſpondeant, oportebit propter vrgentem vehementiæ neceſsitatem, ad ea
quæ veteres obſeruatione tradiderunt, & quæ à tota ſubſtantia operantur, deſcendere:Ea dico, H
quæ experimento,& exercitatione irrationali ſunt reperta: quod genus ſunt paſſer troglodytes,
leporina pellis combuſta,ſanguis hircinus,& alia infinita tam ſimplicia,quam compoſita medica
menta. Quorum multa abominanda ſunt,quæ exercitatio irrationalis inuenit:vel natura,vel for
tuna quadam,vel obiter nõ data opera,vel imitatione, vel inſomnio,vel oraculis, vel traditione,
vel alijs quibuſdam,ex quibus empirice conſtat. Quæ omnia cum ratione indiſcuſſa noſtro tem-
pore ſint,nõ ponemus magnam in eis fiduciam,quia modum vtilitatis illorũ ignoramus. Quòd
ſi aliquãdo cogente aliqua neceſsitate adhibeamus, non debemus his abuti, ne quemadmodum
abſq; comperta & manifeſta cauſa iuuarunt,ita viciſsim offendant. Qui nanq; volet eſſe præcla-
rus medicus, & ratione quæque, non temere agere: circa qualitates effectrices, & operationes
debet verſari,& in eis fiduciam ponere: quippe qui ſic methodo compertum habeat calidi & fri-
gidi,humidi & ſicci effectus,item acerborum, auſterorum, acidorum,dulcium,ſalſorum,amaro-
rum,acrium,& omni qualitate carentium.nec ignoret, quem effectum præſtent, quæ craſſarum
ſunt partium,quæ tenuium,quæ obſtructiones aperiunt,quæ attrahunt,quæ emplaſtica ſunt, &
alia quoque ſigillatim. Enimuero vt plurimum ratio conſtat lapides conterentis materiæ,has vti
magis decens eſt,quam quorum ratio cognita non eſt,veluti damaſonio,petroſelino,polytricho,

&

A & ſimilibus his virtute,quæ probatiora etiam eo ſunt,quòd tepida facultate conſtent. Verum ſi tandem caſibus ita deploratis,& hæc fruſtra admoueris, non abſurdum erit nos Chriſtianos (ſic deo rem committas)ad maxima noſtra & vere arcana confugere,quibus,id quod & credo & confiteor,non corporis ſolum affectus,et à quibus omnes medici deſperarint perſanari:ſed oẽs etiam aĩ paſsiones funditus extirpari.Reliquũ ſermonẽ ad te peculiariter, tanq̃ hypotheſim cõuertam.

De alimentis quæ calculorum morbis conueniunt. *CAP.* 6.

CVm multa ſint,quæ reſtaurare ſanitatem poſſunt, mihi ab alimento neceſſario incipiendũ videtur:nam alijs auxilijs non ſemper vtimur,ſed alimento carere nullum animal planè poteſt,ſiue valeat,ſiue ægrotet. Quoniam vero tutior eſt & compendioſiſsima via ad affectus leuationem vnica victus ratio:quandoquidem aliorum medicamentorum abuſus & permutatio, ſicut comperi,multis ſæpe non leues morbos pepererunt:tu animæ meæ ſol, qui calidius es & humidius temperamentum ſortitus,& ætatem puerilem,vireſq; nõ ita robuſtas, habitum gracilem & rarum,& facilem inſuper ad percipienda incommoda ſenſionem:Ob temperaturam, ætatem, habitum,& raritatem,aſſumere debes horum qualitati ſimilia in nutrimentis ciborum & potuũ, & quæ valeas concoquere:Ob debilitatem autem virtutis pauca,& eo ſæpius:pauca quidẽ,debi-
B litatis virium gratia,nã onus ferenti conueniat oportet:ſæpius vero,quia neceſsitas vrget.Athletæ enim,viatores,milites,& omnes qui valida exercitia obeunt, modo valeant inculpate,aſtinere à nullis debent,vel cibis,vel potibus,quæ ad manum ſunt,vel quæ occaſio præſtitit,quia vti ijs oportet,quæ eſt neceſsitas elargita. Quibus non ſolum viuere ita licet,ſed & his qui negocijs vrbanis plurimum diſtrahuntur, †{ & patroni aut vindices propugnandis clientibus negocioſius degunt.} Tu vero,qui nunc tui iuris es, hyeme comedes plurima. plurima dico non ad tuas vires, ſed aliorum anni temporum reſpectu. Quemadmodum & Hippocrates artis noſtræ princeps inquit:Æſtate & autumno cibos difficillime ferunt: hyeme facillime. ver ſecundo loco eſt. Idem rurſus alibi ait: Ventres hyeme & vere calidiſsimi ſunt natura, & ſomni longiſsimi. In his itaq; temporibus alimenta plura tribuenda ſunt:ſiquidem calor innatus multus eſt, ideo pleniori alimento indigent.Indicio ſunt ætates & athletæ. Bibes autem aliorum anni temporum comparatione minimum.Debetq; potus eſſe album & tenue vinum, quod admodum vetus non ſit. Sed & obſonia hoc tempore aſſa debent eſſe vt plurimum. Vtendumq; oleribus & leguminibus tum parciſsime eſt.Et hæc omnia magna ex parte calida & ſicca non propter temperiem ætatẽq; tuam aſſumes:ſed propter intemperiem,quæ ex anni tẽpore frigida & humida eſt. Poſt vbi ver
C aduenerit,potus vberior,dilutiorq; parum conducet,& eſculenta molliora pauciorâq;. Quin & obſonia ex aſsis ad elixa commutabis,oleraq; nonnunquam aſſumes. Verum ad hæc ab illis non ſubito,ſed paulatim tibi tranſeundum eſt, ne vniuerſa illa & ſubita mutatio comparet offenſam: ſicut traditum ab Hippocrate eſt. Plurimum atq; repente euacuare,vel replere,vel calfacere,vel refrigerare,ſiue quouis alio modo corpus mouere,periculoſum: quoniam omne nimium eſt naturæ inimicum:quod vero paulatim fit,tutum eſt,cum aliàs,tum vero cum ab alio ad aliud tranſitur. Vberiorem vero & aquoſiorem potum præcipio:non plurimum,neq; aquoſiſsimum. Plurimum enim & aquoſiſsimum æſtate bibitur,quod tempus hiemi planè cõtrarium eſt. Ver autem ſicut medio loco eſt inter hæc duo extrema, ita mediam quoq; rationem viuendi requirit. Hæc autem viuendi ratio tibi conducit non ob anni tempus ſolum, ſed ob tuam etiam temperaturam atq; ætatem.Et hunc in modum,verno tempore te geres.Alijs autem anni temporibus paulo diuerſius,non propter ætatem tuam & temperaturam ſolum,ſed & anni temporum intemperiem. Sicut vero anni temporum differentiæ non eandem victus rationem demonſtrant, ita & corporis habitus.Carnoſos ſiquidem & molles,frigidoſq; & humidos, vt plurimum ſiccius alimẽtum confirmat:Qui contrario modo ſe habent,contrarium. Tibi itaque,quia medio es & temperato
D habitu,maiori tempore victus ratio temperata conueniet. Quæ nanq; ſecundum naturam ſunt, vt plurimum ſimilibus indigent:quæ præter naturam,contrarijs.Puerorum temperamentũ calidum eſt & humidum,cum non poſsit auctio & conformatio in alia temperatura fieri,quàm puerili.Ob hoc igitur ſimilia te oportet & multa nutrimenta vſurpare,vt multa & varia concoquere aſſueſcas.Quippe hac ratione natura ventrẽ & iecur ampla & capacia formabit, & alias vnà oẽs partes.Quòd ſiquando tibi plus humiditatis q̃ pro ſanitate conueniat,aderit, ſiccari tamen nõ vt alij debes:propterea,ꝙ auctioni nihil æque aduerſetur ac ſiccitas. Hac de cauſa vitanda tibi ſunt quæcunq; exiccant,calefaciunt, & extenuant. Atq; hic modus eſt quo vitam inſtituas, vt tua natura valeat inculpatius. Senes aũt propter membrorum quidem duritiem, frigidi ſunt & ſicci: propter excrementa vero frigidi & humidi. Itaque ipſi partium quidem ſolidarum frigiditate, contrariorum contraria poſtulabunt(nempe frigiditatis calefactionem) in cibarijs poculentis & reliqua viuendi ratione:euacuationem vero illis ipſis accõmodam, propter eadem excremẽta.In his paucum nutrimentum deſideratur,ob virtutis imbecillitatem,id quod eſt ab Hippocrate traditum.Qui creſcunt,plurimum habent innati calidi.plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus abſumitur.Senibus vero parum innati caloris ineſt,paucis propterea fomentis indigent. Et rurſus:Senes facillime ieiunium ferunt. Panes differunt materia,fermentatione,& ratione co-

quendi.

† ἐκ τῶν καλου μ… περιςατι- κ…ίω. Se…nda 39.h.

quendi. Materiæ differentiæ ſunt quatuor: ac primus quidem σιλιγνίτης græce, id eſt ſiligineus, E
nominatur. ſecundus σεμιδαλίτης, latine ſimilagineus dicitur. tertius ἀυτόπυρος, quem συγκόμισον quoq; Græci nominauerunt, quod ex farina vniuerſa comportata, non diſcuſsis furfuribus, conſtet. quartus πιτυρίας, ac ſi furfuraceum diceres latine. Horum nos incommoda atq; effectus edocebimus. Plurimi eſt alimenti ſiligineus, qui & diutiſsime in corpore moratur, & efficaciſsimus eſt. ſecundum locum obtinet ſimilagineus. inferior his eſt ſyncomiſtos, ita vt haberi medius poſſit. oībus infirmior ē furfuraceus. Tibi vero, vnicū mihi caput, cū vales, cōmodiſsimus ſiligineus eſt: cū renū morbus infeſtat, qđ nolim, dum laboras ab hoc abſtine: & ſi te moueat edendi deſiderium, furfuraceis vti medijsq; tuto poteris. Nam conducibilius tibi eſſe genus hoc poteſt, niſi ꝓhibeat aliquid, quia pauci nutrimenti eſt, & in ventre facit excrementa, quibus ad excretionē deſcendit expeditius: aſtringitq; nō nihil ex furfuris natura, quamobrem ocyus deijcitur, inteſtinis ad expulſionem irritatis. Quando in hoc affectu nihil perinde conducit, atq; ventrem ſemper lenem & ſolubilem habere: cum enim probe is ſubducitur, vrinæ poſſunt puriores proferri. Panes reliqui, maximeq; ſiligineus & ſimilagineus, contrario modo aluum retinent, quia difficulter ſecernuntur. Et hinc eſt, quòd iecoris & renū obſtructiones pariant: tametſi alibiliores ſint & magis corroborant. E volucribus laudantur, quæ mediam quandam materiā præſtant extenuan- F
tium & craſſefacientium: vt ſunt perdices, attagines, galli, gallinæ, columbæ, phaſiani, paſſeres, & ante alias, quæ turritæ nominantur. hæ nanq; habent naturalē efficaciam. E terreſtribus optimi ſucci eſt caro ſuilla, & hominibus maximopere familiaris, maximeq; tum nutribilis, tum corroborans: ſed glutinoſum quiddam habet & craſſum: ob id qui diutius ea victitant, iecoris & renum obſtructione corripiuntur: eoq; longiori ab ea interuallo abſtinendum. Paruorum autem porcellorum carnibus ſi parum, & aſsidue vtaris, nihil offendent. Ceruinam carnem vitabis, qppe, quæ dura ſit, concoctu difficilis, & melancholica. Ouilla carne vtilius eſt ex interuallis vti, ꝙ excremētoſa ſit & mali ſucci. Agnorum vero hœdorumq; carnibus quoties libitum fuerit, vteris. Ex aquatilibus animalibus, piſces qui ſaxatiles nominatur, erunt tibi comeſti vtiles: erunt etiam gobij, muli, chartilagineorum genus, alijq; qui generare bonum ſuccum poſſunt. Ad hæc marinorum aliqui, & qui mollem teſtam habēt: Aſtaci, paguri, cancri, carabi, & carabides, & quibus dura teſta eſt. De fructibus autem quid dicam? neq; enim nobis ceu alimentū idonei ſunt pleriq; ipſorum: ſed ceu medicamenta, quæ ſtomachum & ventriculum corroborent, aſſumūtur. De cibarijs hactenus. De potu autem dicendum nunc eſt, & vino potiſsimum: nam alij liquores vel ad nutritionem nihil conferunt, vel aduerſantur etiam nutritioni plerunq;. Vinū vero ſo- G
lum nutrit, quoniam plus habet ad noſtra corpora familiaritatis, quàm alij humore oēs. nam oleū & mel habent quidem & ipſa aliquid conuenientiæ nobiſcum, ſed non tantum, quātum vinum. Sunt tamen vini differentiæ quibus diſcernatur: inter quas prima eſt, quā color exhibet: Secundā præbet deguſtata qualitas: Tertia conſiſtētię debetur: Quarta in odore eſt: Quintam viribus metimur. De quibus omnibus ſigulatim differere ſuperuacuum erat: dicendumq; eſt, quodnam tibi vinum peculiariter conducat. Aliud etenim alij vinum confert, idemq; rurſus alij minus. Tibi vero conducit tenue & album vinum, quodq; parum aquæ ſuſtineat. Nā eiuſmodi vinum facile deſcēdit, & ſuccos qui ſunt in nobis attenuat, & excernit per vrinas, virtutemq; corroborat. Alia vina tibi non conferunt, ſicut in alijs vtilia ſunt.

De aqua, exercitatione, & lotione. *CAP. 7.*

NOn videtur ab re, de aqua paucis hic ſermonem facere. Aqua tam ſanis, quàm ægrotantibus commune ſolatium eſt, & maximopere neceſſaria, quòd mundanorum & ſingulariū elementorum hoc vnum ſit, ex quibus vniuerſis tota noſtri corporis conſtitutio eſt conflata. Quamobrem de ea fuero haud ocioſe dicturus. Aqua puriſsima tribus ſenſibus iudicatur, guſtu, viſu, olfactu: Guſtu, ſi nullam planè qualitatem præ ſe ferat, ſed videatur ab omni qualitate immu- H
nis: Viſu, ſi pura, ſyncera, & exquiſite clara: Olfactu ſi eorum nihil ineſt, quæ in aquis vitioſis eſſe olfactus teſtatur: vt ſunt aciditas, putredo, acredo, ſalſedo, aliquodúe aliud vitium, quod nomine careat. Qua tu autem commode quouis & tempore & modo vti poſsis aqua, ſit puriſsima defæcata, leuis, & fontana, cuius natura eſt frigida. ꝙ ſi etiam cito à præcordijs deſcendit, potiorem nō deſiderabis. Haud vero ſicut vino, cibis, exercitijs, vigilijs, & ſomno, ſecundum ætatum & temperaturarum diuerſitatem alijs atq; alijs vti commodum eſt: ſic etiam aqua nō eadem ſemper vti eſt ex vſu: Immo quam vtilem eſſe modo diximus, ea vti audacter poteris, & puer, & adoleſcens, & ſenex, quacūq; naturę differentia ſis præditus. Quoniā vero aqua vna plus alia frigida reperit, hac de cauſa non omnibus prodeſt aquæ frigidæ potu indifferenter vti: verum ſupra modum calidis, pinguibus, & carnoſis ſiue naturali habitu ſiue acquiſito, & his qui ſe vehemēter exercent, quiq; conſueuerunt frigidam potare, innocua eſt ſi frigidā bibant. Quòd ſi aliter aliqui ſe habeāt, minus bibant ex ea. qui vero iuuenili ſunt ætate, & in rebus ciuilibus verſantur negocioſius, quā vt exerceri ordinate & victitare queant, fontanam ſument, relicta niuali aqua. Hæc nāq; tametſi iuuenilia corpora mox offendere non videtur, noxa videlicet, quæ paulatim increſcit, non percepta: tempore tamen procedēti, cum ętas declinat, difficulter ſanabiles aut incurabiles planè morbos

Idē de bonitate aquæ a pro. de ptisana cap. 2. p°. de san. tuen. c. ij. 4°. 6°. de mor. vul. 10. 5°. aph. 26. 3°. de rat. vict. in acut. 40.

A bos inducere nata eſt,in neruis,articulis, & viſceribus. Quam offenſionem pars aliqua corporis percipit,quæcũq; debiliſsima eſt natura. Quam ob rem vti debes fontana, & ea defæcata,de qua plus aſſumas,quàm de vino. Ac de aqua quidem breuibus hactenus. Tempus nunc eſt,vt de exercitationibus verba faciam. In quibus corpus contentioſius mouendum non eſt,donec videlicet vires ſuccumbant.nec imperfecte exercitandum, vt membra perſpiratione non ſatis diſtrahantur:ſed vt viribus cuiuſq; proportione reſpondeat. Quippe vehementia relatione ad aliquid eſt:quo fit,vt dimotio eadem alij ſit exercitatio,alij minime. Vtile eſt igitur quẽq; id exercitationis genus eligere,cui eſt potiſsimum aſſuefactus:nec pugilum,curſorum, & luctatorum exercitationem ſubire. Ab exercitatione vero tria in primis commoda proueniunt: nam inſtrumentorũ duritiam,dum inuicem confligantur, & innati caloris incremẽtum, concitatiorẽq; ſpiritus motum efficit: Quæ tria vniuerſæ commoditates aliæ ſingillatim ſequuntur: Inſtrumentorum nanq; duritiam ſequitur firmitas, atq; immunitas ab iniurijs, quæ vndecunq; in corpore expectantur: Augmentum caloris ſequitur fortis alimenti diſtribuendi attractio, & promptior alteratio, & cõmodior nutritio, & excrementorum fuſio,per quam dura quidem membra molliuntur, humentia vero extenuantur & digeruntur, meatuſq; totius corporis dilatantur & pateſcunt: Ex valido B autem ſpiritus motu eoſdem meatus purgari neceſſe eſt, & euacuari ſuperflua excrementa. Cum vero nobis ab exercitatione commoditates tantę accedant,commodum earum vtendarum tempus inuenire difficile non eſt. Nam cum alimentorum diſtributionem adiuuent, nullam oportet multitudinem crudorum,neq; ciborum,neq; humorum,vel circa ventrem,vel meſaraicas,vel iecur,vel reliqua vaſa contineri,quia periculum eſſet, ne effunderentur ad omnes corporis partes, priuſquam concocta fierent nutritioni vtilia. Et quia meatus expurgant,euacuantq; ſuperfluitates,melius eſt ante cibũ eas inſtituere. Corpora enim non pura (inquit Hippocrates) quanto magis nutries,tanto magis lædes. Quare ex prædictis clarum eſt,hoc tempus exercitationibus admodum conuenire. Illud præcipue curandum in quocunq; exercitationis genere,vt fiat in loco ſalubri & aere puro. Sed hæc de exercitationibus dicta ſufficiant. Crebris autẽ lotionibus vtere,temperatis & breuibus,nõ propter ægritudinem,ſed quod ad auctionem tuam, nutritionem, conformationemq; faciant. Cui rei optimum erit tempus,cum nutrimentum heſternum perfecte concoctum eſt & ſubſedit,aliaq; iam nutrimenti neceſsitas impendet: item cum & in iecore, & venis celebrata concoctio fuerit. Id quod ſciet medicus qui tibi aſsidet, & tui perpetuo curam gerit. Nempe ventris exquiſitam concoctionem ex deiectionibus: Iecoris & venoſi generis ex C naturalibus vrinis. Vnde conſtat tibi à cibo lauandum non eſſe, ne obſtructio circa iecur & renes eueniat. Caue his etiam vini aſſumptionem protinus à balneis,nam vino caput tentatur: vt conducibilius ſit primo temperatam aquam aſſumere. Igitur non frigidæ aquæ,non vini,nõ zythi, vel ſiceræ potus mox cum laueris,damno carebit:quippe quæ & ipſa ventriculum, iecur, & neruos offendant:ſi non temperie,cõtactu ſaltem. Profuerit inſuper tibi non ſtatim vbi à ſomno ſurrexeris lauare,ſed aliqua dimotione interpoſita:nõnunquam etiam mediocri exercitio. Nam exercitia moderata atque idonea,tuæ naturæ ſunt vtilia,quod concoctionem, ſanguificationem, & nutritionem meliorem operentur: & ob id ad bonum habitum, ideſt eutrophian, & ad virium robur, & ad perfectam tertiæ concoctionis actionem conferunt. Sed de his hæc quoque ſufficiant.

Ordo vniuerſæ curationis ante traditæ. CAP. 8.

PRoinde ſi te calculorum paſsio repẽte inuaſerit,ſi cibum nuper aſſumpſeris, & nauſeã præſentiſcas:totum euomito,ſiue id naturaliter facias,ſiue arte adiutus,vtrocunq; modo viſum tuo medico fuerit:poſtea ſomno te committes. Cumq; aliqua in aluo indurata iam excrementa hærere ſuſpicatus fueris,clyſtere hæc niſi quid prohibeat, vacuentur. Quòd ſi dolor intolerabili- D ter affligit,in aquam calidam te dimitte. Veruntamen ne ipſa,ſicut paulo ante oſtendimus,abutare:nam calida perfuſio dolorem mitigat quidem,ſed vires etiam exſoluit,quæ morbi cauſam, & quicquid in corpore inutile eſt,diſcutiunt. Poſt vomitus & enemata,fomentis & emplaſtris laborantem particulam delinias:atq; id ex medicamentis, quæ naturæ ægrotantis conueniant. At ſi lapis defixus in rene ſubſiſteret,acetum,ſaccharum,acetum ſcilliticum, & quæ lapidem ſimpliciter conterunt,aſſumere oportet,ſicut eſt decoctum radicis graminis,damaſonij,adianthi, polytrichi, & ſimilium. Quæ ſi inefficaces videantur,ijs quæ lapidem frangũt vti poteris,quales ſunt regalium aſparagorum radices,bdellium ex Arabia aduectum,ſemen altheæ, milium ſolis,betonica,ſaxifragia,pulegium, capparis ægyptiæ radix, domeſticarum ficuum ſemina, & quæ iſtorum viribus ſunt propinqua. Quòd ſi aliquo pacto ne hæc quidem proficiant, vtendum putarim medicamentis,quæ lapidem potenter frangendi virtutem habeant. Potenter vero diuidunt lapidẽ, lapis Iudaicus(& ſi calculum in renibus fixum eſt maſculo:ſin in veſica hæreat, & ob magnitudinem excerni haud poſsit,fœmineo lapide vtaris. Nam maſculus,lapidem qui in renibus eſt frangit:fœmineus,qui in veſica)vitrum combuſtum,lapis cappadox, & paliuri ſemen. Hæc ſunt,quæ calculum violentius frangunt. Si vero craſſus ſuccus in corpore ſubeſt, & vrinarum craſſarum euacuatione ſit opus:craſſam vrinã agunt cardui radix, rubia, & ſimilia. Quòd ſi frequentes vrinas

nas ducere opus fuerit, frequentes vrinas ducent acorus, paſtinaca, aſſarum, ammi, & ſimilia. E
Quòd ſi natura in deponẽda vrina pigra fuerit, ipſam excitabũt ſcordium, chamædaphne, bryo-
niæ cauliculi, & quæ viribus ſunt ad hanc rem paribus. Quæ vero mouendæ vrinæ naturam
habent, ea periculoſius lapidem pellunt: temperatura nanq; ſunt acri, & ob id calida & ſicca, inſu-
perq́; naturæ colligentis & ſegregantis collectam ſeroſitatem. Sed quæ ignitas conſtitutiones in
ſe non habent, rumpendo lapidi ſunt magis idonea, quia incidũt opportune, & minimam calidi-
tatem obtinent. Caliditas autem exiccando porrum colligit, non incidit aut diuidit. Quapropter
quæ minus calida cum hoc, quod incidendi facultatem habent, ſunt meliora. Quæ vero vrinam
mouent, calida ſunt & ſicca, atq; acria, quamobrem ſecernunt quidem ſeroſum ſanguinẽ: ſed qc-
quid in ſe craſsius ille habet, id cogunt & compingunt. Propterea ijs qui calculorum morbo ſunt
affecti, apponi non debent. Hæc tamen, ſi veluti ductoribus & vectoribus ad locum affectum vſi
quandoq; fuerimus, proderunt. Cæterum poſt lapidis excretionem, {medicamentis} vtendum
eſt opportunis† {ad reficiendum & colligendum,} quæ morſu, aſperitate, & feruore deſcendens
calculus exulcerauit: præſertim, ſi magnus atq; anguloſus is fuit. Poſtea vbi corpus ex colligẽn-
tium {medicamentorum} beneficio, ſatis collẽctum agnoueris, tum & foris & intus præſeruan-
tia admouebis. Sed ne in hoc rei ſummam eſſe putemus. Immo quantiſper ad prouidentiam hãc F
opera datur, tantiſper conferentibus tam cibis quàm potibus, & quæ concoquere valeas, vtaris.
Ex nutrimentis enim & potibus, quæ naturæ tuæ conueniunt, balneisq́;, & exercitijs atq; ſimili-
bus, virtutes ſingulariter corroborantur: ſicut inuicem ex illorum contrarijs debilitãtur & deij-
ciuntur. Hinc eſt quod propter virium erectionem & vigorem, vſus ſimilium maxime deſiderẽ-
tur. Viribus etenim roboratis & confirmatis, tantũ momentum ad morbi generationem habe
re nihil poteſt, quin ab ijs illico profligetur. Quod adeo verũ eſt, vt nihil ſubeſſe in vniuerſo cor-
pore inutile eædem patiantur. Hæc ſunt pauca, quæ non equidem iniuſtam hac de re inſtitu-
tionem, ſed breuem ſubmonitionem ſedulo tuus miniſter tibi offero. Quod ad perfectam de his
omnibus traditionem attinet, id nobis vetuſtiſsimi ſapientiæ profeſſores diligẽter proſecuti ex-
hibuerunt. Quod reſtat, medicus qui tibi à latere eſt, & curam tui perpetuo gerit, meus cõſeruus
& hæc, & veterum ſcripta, & tuæ naturæ conuenientia me magis & alijs omnibus, quantum ho-
mini permiſſum eſt, proſpexit ex ijs, quæ edoctus iam eſt, & ex naturæ tuæ exprompta cognitio-
ne perſpiciet. Ei te ergo ſolum committas, nam ita te ille (quod Deo teſte affirmare auſim) ſedu-
lo curat, vt quiſquam alius curare omnino poſsit. Quandoquidem is, cui natura hominis alicu-
ius perſpecta ſic eſt, vt quid ſecundum naturam in ea ſit exploratum habeat: expeditius alijs om- G
nibus cognoſcat, quid præter naturam eidem acciderit. At quanquam animus erat diſceptationẽ
logicam de paucis quibuſdam in mediũ afferre, id tamen reſeruãdum in aliud tempus vide-
tur, nam in præſentia locum habere non poſſunt. Cuiuſmodi eſt, quinam ab hoc affe-
ctu liberari poſsint, qui liberari non poſsint: & an lapis hic cauſa ſit, an morbus,
an morbi ſymptoma. Et, ſi eſt cauſa, præincipiens'ne ſit, an antecedens, an
coniuncta: Idq́; ſimilarium, an inſtrumentorum, an vtrorunq;. Iam ſi
morbus eſt, an ſimilaris ſit, an inſtrumentalis, an communis. Si
ſymptoma, actió ne ſit læſa, an excernatur quod retinen-
dum erat, vel retineatur quod excernendum. An
affectus ſit quidam, an vtrunq; illi ſic ac-
ciderit, vt & cauſa ſit & mor-
bus, & ſymptoma.

† κατακερ[...] κοῖς

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS QVI, QVAE IN MEDICATRINA FIVNT, INSCRIBITVR, COMMENTARIORVM LIBRI TRES.

Ioanne Bernardo Feliciano interprete,

Nunc ab eodem & recogniti, & nouis quibuſdam picturis illuſtrati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Communi vniuſcuiuſq; artis dignotione conſtituta docet ex quibus conſtet, quibuſq; munus eius medicinæ compleatur, quæ manuum opera exercetur. Liber autem hic de ijs quæ in medicatrina fiunt, aut Hippocratis, aut Theſſali eius filij Galeno teſte eſt, ad memoriam magis, q̃ ad editionem cõpoſitus.

MEdicum hunc librum, quæ in medicatrina fiunt, inſcripſit. melius tamẽ erat, ſi dixiſſet, de ijs quæ in medicatrina fiunt. quemadmodum nonnulli, Dioclis, nec non Philotimi, & Mantiæ libros inſcribunt. nam cum hi quoq; de eodem argumento conſcripſerint, in pleriſq; eorum exemplaribus abſolute ſine præpoſitione/de/& pronomine/ijs/hoc eſt, quæ in medicatrina fiunt, in paucis cum præpoſitione & pronomine, id eſt de ijs quæ in medicatrina fiunt, inſcriptio reperitur. Sed illorum libri plura continent documenta. hic vero Hippocratis, poſt enumerationem eorum quæ manuum operationem abſoluunt ac complent, de ligandi ratione pertractat. id enim primum vir ille exercendum eſſe cenſet. Quæ ſane exercitatio in lignis quoq; ad hominum imitationem formatis fieri, ſin minus, in puerorum certe corporibus non incõmode poteſt. Atq; hæc quidem anteq̃ ad ſingula particulatim exponenda venerimus, à libro ipſo coacti diximus. Nunc ea dicam quæ non

liber,ſed illi à me exprimunt, qui exemplaria tranſmutant, qui quaslibet à veteribus auctoribus E
lectiones in eum ſenſum, quem ipſi voluerint,facile admittere conſueuerunt. Nonnulli quidem
ſunt,qui valde antiqua exemplaria vel trecentos iam annos deſcripta ſummo ſtudio hincinde cõ-
quiſierint,alia in membranis,alia in tiliæ codicibus exarata: cuiuſmodi ea ſunt quæ apud nos Per
gami reperiuntur.Omnia igitur apud eos qui primi explanauerunt,aduertere propoſui,vt ex ple
riſq; auctoritateq; digniſsimis veras lectiones ac germanas inuenirem:resq; mihi in hoc melius q̃
ſperaueram,ceſsit.nam omnia ferè tam Hippocratis exemplaria, q̃ explanatorum cõmentaria in-
ter ſe conſentientia offendi:vt eorum audaciam non demirari ſummopere non potuerim,qui vel
heri ac nudius tertius commentaria conſcripſere,vel omnium Hippocratis librorum peculiarem
quandam editionem fecerunt.inter quos ſunt Dioſcorides etiam & Artemidorus,qui Capito co
gnominatus eſt:qui circa veteres lectiones multa innouarunt. Verum quia longam nimis oratio
nem noſtram euaſuram videbam, ſi cõmemorare lectiones omnes voluiſſem, melius eſſe exiſti-
maui,vt veteres tantummodo aſcriberem,paucis tamen quibuſdam adiunctis,quæ parum varia-
rent:atq; ex ijs ipſis illas præcipue,quæ apud priores libri huius explanatores cõprobantur. Vete
res autem explanatores quatuor ſunt:duo,qui in oẽs Hippocratis libros cõmentaria cõpoſuerũt,
Zeuxis & Heraclides:duo,qui non in omnes,ſed perceptu difficiliores,Bacchius & Aſclepiades, F
Ac de his quidem ſatis. Sed quò clarius res pateat, à principio breuiter perinde ac ſi nihil dixeri-
mus,repetemus. Liber hic Hippocratis,qui,quæ in medicatrina, fiunt,inſcribitur,in principio
cõmune totius artis exordium continet,vt paulo poſt demonſtrabimus. ac propterea non imme-
rito nonnulli eum ante cætera omnia legẽdum eſſe cenſuerunt,eam hinc doctrinam polliciti,quã
poſtea in ijs,quas introductiones inſcripſerunt,quidam tradidere. Deinde poſt cõmune exordiũ
de ijs quæ in medicatrina,loco videlicet ad medicationem idoneo,exerceri queunt,ea docet,quæ
medicam artem diſcere incipientibus vtiliſsima ſunt. Atq; hoc ita ſe habere perſpicies,ſi verborũ
ipſius Hippocratis explanationibus hiſce noſtris diligenter attenderis.

Similia an diſsimilia ſint,à principio inſpiciendum,ex maximis,ex facillimis,ex ijs quæ omnino quocunq; modo I
cognoſcuntur.

Siue ſanum eſſe,ſiue ſanitatem, ſiue quippiam aliud huiuſmodi medicæ artis finẽ eſſe quiſpiã
dixerit,id per ſe ab ijs,qui artẽ tractant,conſideratur. Perſpicuum.n.eſt contemplationem quan-
dam eſſe,quam diſcere is debet,qui naturalem ſiue diſpoſitionem,ſiue diſpenſationem,ſiue con-
ſtitutionem,ſiue aliud aliquid appellare libeat,correcturus eſt. Reliqua vero omnia huiuſce artis G
non per ſe vel diſcimus,vel docemus,vel oĩno audimus,ſed ob id,quia vnũquodq; eorum ad finẽ
ipſum conducit,ac confert. vt exempli cauſa,diſcretiua artis pars,quã ſignificatiuam recentiores
vocant, exercenda prius q̃ curatiua ab ijs eſt, qui recte medicinam ſunt tractaturi,vt differentias
morborum in ægrotis diſcernere exacte valeãt,vbi ſimilitudinẽ aliquã habuerint. Nihil interſit
aũt in præſenti hac tractatione,ſi diſpoſitionem contrariam naturali corporis noſtri conſtitutioni
vtriſq; nominibus appellauero,ſicut Græcis omnibus mos eſt.qui modo totum hoc genus mor-
bi, modo paſsionem ſeu affectionem vocare conſueuerunt. Huius igitur diſcretiuæ partis,non
ſecus ac curatiuæ,maxime generalis ſcopus ac finis nunc traditur. ſicut.n.in illa contrariorũ con-
traria eſſe remedia diſcimus,qui cõmunis totius curationis eſt finis ac ſcopus,ita hic diſcretiuæ cõ
munis maxime ſcopus eſt, poſſe diſcernere in quo maxime ægrotantium corpus ſanorum corpo-
ri ſimile ſit.quemadmodum ipſe Hippocrates in præſagijs tractat: Si ipſe,inquiens,ſibiipſi eſt ſi- "
milis aliqua in parte,optimũ eſt. Id quod etiã in libro de articulis declarauit: vbi vult,vt membro "
corporis quod naturaliter ſeſè habet,id quod affectum eſt,comparemus.non.n.abſolute illic cõ-
parationem eſſe faciendã inquit,ſed male affecti hoĩs dexteras partes ſiniſtris conferre iubet,neq;
alienos articulos inſpiciendos,id eſt aliorum hoĩum monet.Idem nunc tibi faciendum cẽſet,cum H
inquit,Similia an diſsimilia ſint,inſpiciẽdũ à principio eſt,ex maximis,ex facillimis: perinde ac ſi
ita dixiſſet, ægrotantium corpora ſtatim à principio dignoſcere ac diſcernere debemus in quo ſi-
milia ſanis ac valentibus, in quo item diſsimilia ſint. ſi.n.ita fecerimus,ex maximis facultate co-
gnitu vero facillimis morborum ſignificationes ſumemus. Sciendũ.n.eſt non alia eſſe maxima,
alia facillima.quippe cum ijſdem ſignis contingat,vt facultate maxima,dignotione facillima ſint.
vt ea ſunt quæ in præſagijs ſtatim in principio ad hunc modũ cõmemorat: Nares acutæ,oculi cõ- "
caui,collapſa tẽpora,atq; huiuſmodi cætera,quæ deinceps enumerantur.nam hæc & maximam "
habere vim ad præſagiendum,nemò eſt qui neſciat,qui vel mediocriter in tractatione artis verſa-
tus eſt,& facillimam dignotionem exhibere oẽs etiam imperiti artis non ignorant.quippe cum
ſtatim vbi quis ad ægrotum ingredit̃,nulla alia corporis pars prius contemplãdam ſe offerat,q̃ fa-
cies.Si igitur ęger ſibiipſi conferatur,vt iuſsit,& certior dignotio habebitur,& ex maximis ſimul
ac facillimis exordio facto artis ipſius negociũ tractabitur. ſed errare fortaſſe aliquis in ijs poſſet,
qui acutas nares,oculos concauos, collapſa tempora ex naturali ſua corporis conformatione ha-
bent.Quocirca ſi ægrotantis corpus ſimile multorum hominũ corpori inueniamus,certo digno-
ſcemus nullo eum prauo morbo, aut praua affectione eſſe occupatum. ſin ita, vt ab Hippocrate
deſcribitur,

A deſcribitur, inſpexerimus, cætera vero in reliquo corpore ſigna fuerint ſalutaria, naturalem eam
faciei diſpoſitionem eſſe ſperabimus: quoq; certior dignotio noſtra efficiatur, hac de re illos, qui
prius q̃ ægrotaret, hominis habitum noſcebant, ꝑcontabimur. ſiq; hi nobiſcum conſenſerint, tunc
demum certiorē prænotionē habebimus: non tñ ita certam, vt ſi nos ipſi ægrotantē prius cogno-
uiſſemus, conſuetudineq; eius vſi eſſemus. nam ſi eum ſæpe ſanum inſpexerimus, qui tunc p̄ter
naturā affectus eſt, fiet, vt quanta ſit differentia ſignorũ quæ in eo ſunt, melius ꝑſpiciamus. licet. n.
audiuerimus ab alijs, conijciamusq; ægrotantem natura & nares acutas habere, & oculos conca-
uos: id tñ ſolus ille eo modo ſcit, qui verſari cũ eo conſueuit: ſi qdem hoc quoq; cognoſcere medi-
cis neceſſariũ eſt. non. n. tm̃ vtile nobis eſt, ſi præter naturam eſſe affectum corpus nouerimus, ſed
etiã quanto acutiores nares ſint, ſcire oportet, quanto cauiores oculi, quanto item magis collapſa
tempora, q̃ naturaliter ſoleant. & vnũquodq; aliud, vt inquit, non abſolute graue eſt, ſed quod ſi-
mili maxime eſt contrarium, id grauiſsimum eſt. maxime contrariũ quod videlicet à naturali con
ſtitutione plurimum receſsit, grauiſsimum, non abſolute graue periculum indicare aſſerens, qua-
tenus & magis & minus id ſignificat̃. Quæ ex facie igit̃ apparent ſigna, & cognitu facillima ſunt,
& vim maximam habent, quæ tum in principio ſtatim dixit, tum de oculis deinceps cõmemorat.
B non pauca vero ex ijs quæ in præſagijs recenſet, alia non maxima, alia nõ facillima, alia neq; maxi
ma neq; facillima conſideranti tibi videbunt̃. de qbus latius qdem in explanatione illius libri di-
ctum à nobis eſt: pauca tñ nonnulla exempli cauſa etiam hic repetent̃. Nam ſupinum iacere, ma-
nusq; & crura non ſecus ac reſolutos iactare, non ex praua affectione interdum, ſed ex mollitie,
nimioq; luxu ægrotantis euenit: vt niſi mores quoq; eius nouerimus, erraturi ſimus. at vt omniũ
quos inuiſimus mores cognoſcamus, fieri non poteſt. quocirca vix in paucis aliquibus ipſa hæc
non requirenda ſunt. quippe cum non magnũ quid ſignificare interdum ipſa inueniamus, vt in
cubatione, qñq; maximum, vt in modeſtis, ſi aſpectum audaciorem, vocemq; habeant. ſimili mo-
do quoq; flatus ventris crepens, vel dolorem, vel delirium indicat in ijs qui id facere audientibus
aliquibus verent̃. nam ſi præſentes non vereant̃, nullius id erit nota. Quare etiam hic ægrotantis
mores ſcire oportebit: quemadmodũ etiam conſuetudinē eorũ qui in ventrem dormire conſue-
uerunt, & naturã eorum qui dormiendo aut dentibus ſtrident, aut non exacte oculis conniuent,
ita vt palpebræ cõmittantur. Huiuſmodi. n. oĩa, vbi & conſuetudinem & naturam ægrotantis vel
prænouerimus, vel ab aliquo qui prænouerit, audiuerimus, dignotionē nobis afferre poterunt:
& qñq; bona, quandoq; mala denunciabunt. Ac nigra qdem vrina, vel nigrum ſputum, vel nigra
C bilis, cum inter initia morborum apparet, & vim maximã habet, & dignotionē facillimam affert.
quemadmodum è contrario in acutis morbis ex facili ſpirare, & in vrina ſubſidere album, læue,
æquale, maximam vim ad ſalutem habere conſueuit. Sed qm̃ ſatis iam de ijs quæ ad dignotionem
attinent, dictum à nobis eſt, in exēplum eorum quæ & magnam habent vim, & cognitu facillima
ſunt, & oĩno ac quocunq; modo cognoſcunt̃, ſiue experientia, ſiue ratione, non tñ tantam habent
vim, tamq; facilem dignotionem, ſed præcognitione, vel interrogatione ad ægrotantium conſue-
tudines, mores, ac naturas ꝑcipiendas indiget, deinceps de ijs quæ manuũ tractatione exercent̃,
nonnulla diſſeremus: atq; euidentiæ cauſa exēplum proponemus, quod ſtatim in principio libri
de articulis ſcripſit Hippocrates, vbi de brachij luxationibus agit. In hoc. n. & maximum & facil-
limum ad dignotionem ineſt, ſi rotundus tumor ac durus in ala apparet. fieri enim id non poteſt,
niſi caput brachij è iunctura ſua exciderit, in locumq; alę fuerit prolapſum. nam ſuperhumeralis,
quam ἐπωμίδα appellant, ſinus, tum luxationis brachij, tũ auulſionis ſummi humeri in quãtãcũq;
altitudinem efferri poteſt, commune ſignum eſt. Quocirca ſi laborantem partem ſanæ cõpararis,
atq; vbi viſum fuerit in ſuo naturali ſtatu non conſiſtere, brachium excidiſſe iudicaris, nota hæc
non ita, vt quæ ex tumore in ala apparet, magnam ſtatim vim, facilemq; dignotionē habet. ac ma-
D gis quoq; in vi deficit indicium, quod ex brachij motu ſumitur. nam attollere brachiũ non poteſt
homo etiam cũ qui ibi ſunt muſculi vel contuſi, vel intenti, vel inflãmati fuerint: quemadmodum
etiam cum fibræ aliquæ ipſorum auulſæ in ima parte ſunt. Ego ſané tale quid contigiſſe olim me-
mini, quod referam: Cum in ſummo humero auulſio cuidam prius accidiſſet, deinde alterum bra
chium poſtea luxationem eſſet paſſum, in palæſtra aũt hoc euenit, medicus quidam vtrorũq; bra-
chiorum ſuperhumerales ſimiles conſpicatus, temere ſtatim pronunciauit, ꝑcuſſum fuiſſe eo loci
hominem aſſerens, ac propterea non immerito dolore afflictari: articulum vero abſq; læſione vlla
eſſe: conſuluitq; vt in balneum q̃citiſsime ꝑfectus oleo multo vteretur, in ſolioq; aqua pleno im-
moraretur: cumq; inde fuiſſet egreſſus, contecta percuſſa parte lanis oleo tinctis, cui parum ceræ
fuiſſet adiectum, cubaret, ac quieſceret. quod cum feciſſet ille, tota nocte dolore vexatus eſt, atq;
agitatus. Vnde & eundem illum medicum, & nonnullos alios, qui videlicet abſq; ratione expe-
rientia vti in arte tractanda conſueuerunt, conuocandos curauit: at ille qui priore die deceptus
temere atq; inconſiderate articulum naturaliter ſeſe habere iudicauerat, cum ad ægrotantem per-
ueniſſet, vidiſſetq; ibi duos peiores medicos atq; ignobiliores, indignatus eſt, quaſi fuiſſet con-
temptus: id tamen minime præ ſe ferens, procacius adhuc ex indignatione ei in naturali ſede eſſe
articulationem aſſeuerauit, cum vtriuſq; brachij ſuperhumerales ſimili modo ſeſe habere nihilo

minus inueniret.cumq́ inflammatio quædam percuſsi humeri exiſteret, iuſsit vt aqua multa ca- E
lida locum foueret,oleumq́ aſsidue copioſum interfunderet,ac lanis rurſus inuolutus,non ſecus
ac prius,quieſceret.Sed quia ita etiam faciendo nihil ex his opis cōſequebaẽ,tertio die ego quoq́
fui conuocatus,quò cum veniſſem,& vidiſſem dolore carentem humerum excauatiorē ſuperhu-
meralem habere,q̃ ille qui affectus erat,vtpote cum aucta inflammatio fuiſſet,diligenter eum qui
naturaliter ſeſe habere videbatur,inſpexi.atq; in eo aduerti ſummum eius ſurſum receſsiſſe.Qua
re motus,necnon quia nihil ex conuenienti curatione iuuari homo videbaẽ,ſub alam inflammati
humeri iniectis digitis explorans,in ea ferè caput brachij eminere deprehendi:ac certioris cogni-
tionis cauſa ala alterius humeri inueſtigata, nullaq́ extuberatione huiuſmodi ibi deprehenſa,lu-
xatum eſſe brachium dixi:medicosq́ id ignoraſſe,ꝓpterea ꝙ alterius brachij ſummum humerum
fuiſſe auulſum neſcientes,ei quaſi in naturali ſtatu eſſet cōſtitutus,alterū ꝑcuſſum comparabant.
facileq́ id nos poſſe cognoſcere aiebam, ſi ab ægroto requireremus,an in ſummo alterius brachij
humero ictum aliquē aliq̄n fuiſſet perpeſſus.at ille interrogatus principio quidē negabat, poſtea
tñ,cum ei ſuccurriſſet,confeſſus eſt ſe olim è vehiculo delapſum ea parte fuiſſe contuſum,ita tñ vt
facile tribus aut quatuor diebus lana ex oleo ſupra ꝑcuſsionē impoſita conualuerit. Sed quorſum
à me dicta hæc ſunt? vt oſtendam ſcilicet quātum notæ q̄bus affectionum quæ ad manuū operam F
ſpectant,cognitio acquiriẽ,dignitate inter ſe differant. Cum.n.non poteſt quis brachium affectū
attollere, commune id etiam aliorum multorum indicium eſt. quippe cum ſæpe fiat,vt tendones
muſculorum,qui ea parte ſunt,& ipſi etiam q̄nq; muſculi vel prædurati,vel inflāmati,quin etiam
contuſi,aut in ꝓfunda ſui parte ſciſsi,aut fibras aliquas abruptas habentes,imbecillum ita brachiū
reddant,vt in ſublime attolli nequeat.ob hæc quoq; non tā in hoc brachij motu, q̃ in reliquis etiā
indoleſcunt.Cōcauitas vero in ſuperhumerali cōmunis etiam ipſa ad auulſionem ſignificatio eſt.
At tumor ſub ala durus,ac rotundus ſatis ſuperq́ brachium luxatum eſſe denunciat:vt ſi ſoli ei fi-
dem adhibeas,nunq̃ erraturus ſis.quin facillimā etiam dignotionem affert.quippe cum oporteat
digitos ſub alam tantummodo inijcere,& eminentiam contrectare,et confeſtim caput brachij ibi
manifeſte appareat.Affectus autē muſculorum,cum neq; attollere brachium quiſpiā poteſt,neq;
ſine dolore mouere,exercitata ratione multaq́ conſideratione indiget: vnà tñ cum ijs quæ maxi-
mam habent vim,facillimaq́ ſunt cognitu, horum cognitio fit, ſiue experientia,ſiue ratione artē
quiſpiam tractet. Experimentarius enim, qui vtiq; experientia ſola rem ꝓſequitur, inſpicit eos q
ab ipſis concurſus appellanẽ,quæ ſunt eorum quæ acciderunt,collectiones:cumq́ ſæpe eadem vi
derit vna in occaſione,oīa memoria tenet ac conſeruat.atq́ vbi ex hac obſeruatione multos con- G
curſus fuerit expertus,tunc quæ in multis concurſibus,quæ item in vno tm̄ eueniſſe cognorit,di-
ligenter aduertit.atq́ ita demum in cōmunium & ꝓpriorum cognitionem venit. quā conſequiẽ
ſignorum in vi & efficacia diuerſitatis animaduerſio.quod.n.in multis concurſibus fuit obſerua-
tum,q̃ quod in paucis:quod in paucis,q̃ quod in duobus:quod in duobus, q̃ quod in vno tm̄,ma-
iorem vim habet.Verūtamen experimentarius medicus ſicut propria, ita cōmunia quoq; obſer-
uatac memoria tenet.nam ea vnà cum ꝓprijs,vtpote quæ cum illis eueniant,animaduertit.At il-
le qui ratione ſignorum vniuſcuiuſq; morbi inuentionem indagat,multo magis ac citius cōmu-
nia & propria cognoſcit,non modo multo tempore,vt experimentarius, ſed ne die quidem vno,
aut hora vna expectata.Vbi.n.brachium è ꝓpria ſede excidiſſe, & in alam prolapſum eſſe aduer-
terit,reliqua oīa etiam ſimul intelliget:primū tumorem ibi pręter naturā eſſe apparituū: deinde
ſinuatum in ſuperhumerali locum futurum,capite brachij quod in alam receſsit,priuatū:tum ſca-
pulæ ceruicem cum ſuperiecta brachio ſit,effecturam, vt non niſi ægre attolli id queat: necnon
dolore vehementi infeſtandos muſculos:quippe qui vbi mouere ita brachiū conati fuerint, vio-
lenter diſtendantur: ſimili modo etiam euenturum,vt brachium doleat, ſi admouere id ad coſtas
quiſpiam velit.Atq; ita oīno ac quocunq; modo nō ſolum ea quæ maximas habent vires, ſed etiā H
reliqua oīa cognoſcet.quippe cum vna hac via oīa reperianẽ, quæ altero modo non ex facillimis
cognitu,ſed ex indicatione inueniuntur.Caput igitur brachij in ala deprehenſum promptiſsimā
habet vim:at muſculorum affectio maiore quidem conſideratione indiget,ſed tñ etiam ipſa,licet
vtriſq; & facilitate dignotionis,& vi à tumore,qui in ala apparet,ſupereẽ,eadem contemplatione
ab artificibus medicis percipi conſueuit. Merito ergo Hippocrates iuſsit, vt morborum digno-
tiones,quas recentiores σημειώσεις.i.ſignificationes ſeu notationes appellant,ex ſimilium ac diſsi-
milium conſideratione ſumamus,ante alia artis opera:quæ videlicet & præcognitione & curatio
ne fiunt:merito item & ex ijs quæ vi maxima,& dignotione facillima ſunt: & præter hæc tertio lo
co ex illis quoq; quæ oīno ac quocunq́ modo cognoſcuntur,licet & dignitate & facilitate digno-
tionis alijs ſint inferiora.Poſteaq̃ vero hic ex quibus dignotiones affectionū ſumere oporteat pre
dixit,id eſt ex ſimilibus ijs quæ naturaliter ſeſe habent,& diſsimilibus,qualiaq; ea fuerint docuit:
in ſequente oratione ad ea nominatim declaranda deſcendit, in hunc modum inquiens.

Quæ & videre, & tangere, & audire licet. 2

Cum artis partem, quæ morbos diſcernit, primum omnium exercendam eſſe cenſuerit ex ijs

quæ

A quæ in ægrotantis corpore ſanis ſunt ſimilia vel diſsimilia, eaq́; eſſe dixerit partim maxima & fa-
cillima, partim eiuſmodi, vt cum his neceſſario cognoſcantur: nunc quænam hæc ſint, vt dixi, do-
cet, dum inquit, Quæ & videre, & tangere, & audire licet. Videre quidẽ, quæ ſunt viſibilia vide-
licet: tangere, quæ tactu: audire, quæ auditu percipi queunt. nam quod de facie in principio præ-
ſagiorum ſcriptum eſt, videre licet, Nares acutas, oculos concauos, tempora collapſa: tangere, au-
res frigidas: videre ſimul & tangere, faciei cutem, cum dura, & arida, & diſtenta eſt: audire, quæ
deinceps in eodem libro ſubiungit, ſternutamentum, tuſsim, flatum, ſtrepitum, cum præter natu-
ram ægrotus vocem emittit, quæ vel delirium, vel clangorem, aut raucedinem, aut tale quippiam
præ ſe ferat. In ijs vero quæ ad chirurgiam attinent, videre licet ea quæ nigreſcunt, quæ rubeſcũt,
quæ quocunq; alio modo naturalem colorem vel immutant, vel ſeruant: pręterea, ſicut in humeri
articulo, ſinum ſuperhumeralis, & ſummi humeri prominẽtiam videre: caput vero brachij in ala
attrectare licet. at audire poſſumus ſonitus, qui in ægrotantis corpore contingunt, quemadmo-
dum in pertuſo thorace, cum ſpiritus ad vulnus efflatur.

3 *Quæ viſu, & tactu, & auditu, & naribus, item & lingua, & ſententia poſſumus ſentire.*

B Senſibus oĩbus ſententiam deinceps ſubſtituit, id eſt cogitationem & rationem, quam mẽtem,
& intellectum cõmuniter homines appellare conſueuerunt. Quoniam vero eorum quoq; quæ
voce ꝓferuntur, eſt quædam ratio, diſtinguentes philoſophi antedictam hanc internã ſiue intus
affectam vocant, qua & conſequentia & repugnantia cognoſcimus, quibus cõprehenduntur, &
diuiſio, & cõpoſitio, & reſolutio, & demonſtratio, & cætera id genus. Cur autẽ cum prius narium
& linguæ ſenſuum mentionem nullam fecerit, cũ dixit, Quæ & videre, & tangere, & audire licet,
nunc vnà cum mente quinq; ſenſuum deinceps meminerit, merito in quæſtionem venit. qua de
re multa multi dixerunt, alij abſurda & indigna quæ cõmemorentur, alij digna, & ſatis probabi-
lia. Dicunt. n. hinc exordio ſumpto Hippocratẽ iubere, vt ex ſimilitudine & diſsimilitudine ſen-
ſibilium dignotionem affectionum & morborum ſumamus. ſenſibilia autẽ proprie ꝗdem ea dici
aiũt, quæ nulla alia facultate indigent, vt diſcernantur, ſed ſola ſenſus perceptione contenta ſunt.
ſed improprie ſenſibilia quoq; eadem appellatione nuncupari, quę non niſi pluribus facultatibus
dignoſcuntur: ſenſu videlicet, & memoria, & ratione ea, quæ tum cõpoſitiua, tum in ſummã col-
lectiua appellatur. colorem autẽ ex ijs eſſe, quæ proprie ſenſibilia ſunt, non ſecus ac ſuccum, & va-
porem, & vocem, nec non duritiem & mollitiem, caliditatemq́; & frigiditatem, & vt ſummatim
C dicam, oẽs tactu perceptibiles qualitates. At neq; malum, neq; punicum, neq; apium, neq; aliam
aliquam ſubſtantiam totã ſenſu cognoſci poſſe affirmant, ſed opinione, vt dicebat Plato, cũ ſenſu
irrationali coniuncta. Opinabilia vero oĩa huiuſmodi eſſe, ac propterea fieri ſæpe vt in dignotio-
ne ipſorum nonnulli decipiantur, cum vel figuram tm̃, vel vtraq; hæc inſpexerint ſimilia ijs quæ
antea profuerant. nam, & mala, & punica, & apia, & vuas & nuces, & alia multa eſui apta è cera
ficta priusq̃ olfactu, & guſtu, & tactu tententur, à veris differre minime videri: vt qui oĩbus ſen-
ſibus vſum ipſorum ſuperauerit falli omnino nequeat. ſuperare autem oĩbus ſenſibus quempiã
non ſine memoria & connumeratione poſſe. connumerationem vero neq; ſenſus eſſe, neq; me-
moriæ, ſed ſententiæ, id eſt mentis aſſerunt. appellant autem connumerationem non hoc modo
ſolum, verũ etiam conſummationem ſeu in ſummam collectionem, quæ *συγκεφαλαίωσις* dicitur.
Inquiunt igitur Hippocratem, qñ dixit. Quæ & videre: & tangere, & audire licet, ſenſibiliũ ipſo-
rum loco exempli mentionem feciſſe: quando vero ab ijs recedens quæ ſimpliciter & proprie
ſenſibilia ſunt, ad totas ſubſtantias tranſiit, merito & omnes ſenſus cõmemoraſſe, et vnà cum ipſis
mentem quoq; poſuiſſe: vt tota ipſius oratio huiuſmodi ſit, Conuenit medicum morborũ digno-
tionem ab ipſa ſimilium & diſsimilium contemplatione incipere, aliquando in ſimplicibus qua-
D litatibus, aliquando in totis corporibus facta cõparatione. Atq; hæc quidem expoſitio nõ aliena
à ratione eſt: eſt tamen etiam altera quædam huiuſmodi. Hippocratem aiunt quando dixit Quæ
& videre, & tangere, & audire eſt, de medico: quando poſtea ſubiungit, Quæ & viſu, & auditu, &
tactu, & naribus, & lingua, & ſententia percipiuntur, de ægrotante intellexiſſe. vt non modo ex
ijs dignotionem habendam cenſeat, quæ ipſe medicus videt, & tangit, & audit, verũ etiam ex ijs
quæ ægrotus videt, audit, tangit, olfacit, & guſtat, quæq́; mente vel intelligit, vel delirat. nam ex
mente ægrotantis ſi delirat, aut minime, quandam medicum vtilitatem ad dignotionem facien-
dam conſequi perſpicuum eſt. Alij aſſerunt, viſu, tactu, auditu, naribus, & lingua ad ægrotantem,
mente autem ad medicum referri debere. quippe cum medicus ex ijs quæ videt ægrotus, audit,
tangit, olfacit, & guſtat, non ſecus, atq; ex morbo, mente ad coniecturam faciendam de ægrotan-
te ratiocinetur. nam ſi omnia ipſi ægroto guſtanti amara videantur, quemadmodum morbo re-
gio laborantibus vſu venit, flaua bile: ſi ſalſa, ſalſa pituita: ſi acida, acida imbutam ei linguam iudi-
cabit. ita quoq; propriam ſudoris, ſi forte in os defluxerit, qualitatem interdum percipere poſſe
ægrotantem affirmant. Sed ijs, qui hoc modo interpretantur, illud aduerſatur, ꝙ medici olfactus
eſſe prætermiſſus videtur, quo in multis vti conſueuit. nam & in deiectionibus, & vrinis, & ſpu-
tis, vlceribus item, & ipſo ægrotantis anhelitu perſentiendo ad ſignificationem ſumendam olfa-

ctu vti medicus ſolet, tametſi liceat dicere id à librarijs fuiſſe prætermiſſum, quemadmodum alia multa in multis & Hippocratis, & aliorum libris inueniuntur partim errata, partim prætermiſſa. Adde ꝙ talem etiam explanationem nonnulli tradiderunt, vt dicant: non idem eſſe videre, tangere, & audire, & viſu, tactu, & auditu ſentire. quippe cum videre, tangere, & audire ſine comprehenſione poſsimus: ſentire vero ſine comprehenſione minime valeamus. Hæc ſenſus expoſitio Semiæ Stoici eſt, atq; iccirco à Quinti diſcipulo Iphiciano, qui Stoicam philoſophiam ſectatur, admittitur. Quod iſti dicunt huiuſmodi eſt. Alteram partẽ aiunt huiuſce orationis de genere ſolo rerum docere, ex quibus ſignificationes noſtrę dicuntur: alteram quæ ſequitur, de eo quod per ſe exquiſitum ac certum eſt. perinde ac ſi ita eſſet ſcriptum, Dignotiones faciẽdę ſunt ex ſimilibus & diſsimilibus ei quod naturaliter eſt conſtitutum, quæ in ægrotantis corpore apparent. ea autẽ ſunt ſenſibilia. atq; ex his ipſis non quę aut hallucinatus eſt, aut obaudiuit, aut aliquo alio ſenſu ꝑperam ſenſit, ſed quæ cõprehenſibiliter, vt ipſi dicunt, vnoquoq; ſenſu, nec non etiam ſententia, id eſt mente, ſenſit quiſpiam. menti enim hic verbum ſentiẽdi attribuiſſe Hippocratem aſſerunt: vnde in prima parte huius orationis, vnius aut duorum etiam mentionem feciſſe, dum totũ ipſorum genus exemplo indicare vult: in ſecunda, oĩa vnà cum mente commemoraſſe, vt certam atq; exquiſitam enunciationem faceret. quippe cum oĩbus his cõmune ſit, vt cõprehenſibiliter obiectarum rerum ſpecies expreſſas percipiant. Quoniam vero id quod pollicitus fueram, iam præſtiti, cõmemorauiq; ea quæ probabiliter à quibuſdã eò dicta ſunt, vt ne ſæpe Hippocrates dixiſſe de ijſdem videatur: meum quidem iam eſt, vt ad ſequentia pertranſeam: tuum, vt quæ ex his commemoratis optima opinio ſit, conſideres, eiq; aſſentiare. De nomine item ſententiæ, id eſt γνώμης, nonnulla addit, apud veteres aſſerens in ſignificato mentis, ſiue cogitationis, ſiue intellectionis accipi conſueuiſſe. cuius teſtimonia cum multa ſint, ſatis erit ſi pauca hic ſubiunxero. Critias in primo aphoriſmo hæc ſcribit. Neq; quæ reliquo corpore ſentit, neq; quæ ſententia cognoſcit. & item. Cognoſcunt homines an ſanus ſit aliquis ſententia. & in primo congreſsionum libro. Si ipſe ita te exercuiſſes, vt ſententia præſtares, minime ab ipſo iniuria hac fuiſſes affectus. & ſæpe in eodem, & in ſecundo à ſenſibus ex aduerſo diſtinguere ſententiam videtur. quemadmodum etiam Antipho in primo de veritate, Qui hæc cognoſcit, neq; viſu videt longitudinem, neq; qui cognoſcit longitudinem, ſententia eam non cognoſcit. Item. Omnibus enim hominibus ſententia in corporis ſanitatem, & morbum, & cætera omnia diffunditur. & Plato in quinto reipublicæ, Igitur, inquit, huius cogitationem, vt cognoſcentis, ſententiam, vt opinantis, opinionem recte eſſe diceremus. Lyſias etiam contra Poliuchum. Ille enim in omnibus quæ ſua ipſius ſententia vſus pro noſtra multitudine egit, ſicut multorum bonorum in cauſa fuiſſe ciuitati noſtræ, ita plurimis in commodis & malis hoſtes affeciſſe conſpicietur. Æſchines quoq; Socraticus in Meltiade in eodem ſignificato, quo iſti, nomine hoc vſus eſt. Nec non Hyperides in oratione contra Dioclem, & alij complures tum oratores, tum medici, & Poetæ obſeruaſſe idem videtur: quos omnes hic commemorare ſuperuacaneum eſt.

Quæ quibus cognoſcimus, omnibus licet cognoſcere. 4

Hic quoq; nõ immerito in dubitationem venit, quæ nam ſint aliæ facultates præter ſenſum & mentem à natura nobis traditæ, quæ ad dignoſcendum idoneæ ſint ea quæ extrinſecus obijciuntur. quaſi.n. omnes complexus non ſit, nunc ita ſubiungit, Quæ qbus cognoſcimus, oĩbus licet cognoſcere. Cur igitur in hũc modum dictum hoc eſſe exiſtimẽ, iam explicabo: ſi prius neceſſarium quoddam ad ea quæ dicenda ſunt, propoſuero, quod à multis etiam veteribus dictum iam eſt, q̃bus placet nullam eſſe opinionem, quam qui ſectas conſtituerunt, philoſophi videãtur inueniſſe: ſed oĩa illa priori tempore iam dicta ſæpe ſimul cum aliorum memoria interijſſe. quocirca ne putes Pyrrhoniam ſectam, aut Academicam, aut Stoicam, aut Peripateticam, aut aliquam aliã poſt Hippocratem extitiſſe, rerum ipſarum opinione inductus. ipſi.n. Pyrrhonij in antiquiſsimos viros ſuam ſectam referunt. Veriſimile igitur eſt Hippocratis tempeſtate, immo non eſt veriſimile, ſed neceſſarium, eos qui tunc erant, inter ſe de naturalibus iudicandi facultatibus altercari ac diſceptare conſueuiſſe. vt alij, ſicut poſtea Pyrrhonij, nihil eſſe huiuſmodi aſſererent, alij ſenſum ſolum talem eſſe ſtatuerent: alij ſenſu poſtpoſito verum eſſe dicerent id quod circũfertur, Mens videt, & mens audit, reliqua ſurda & cæca ſunt: quidam item vtraq; hæc naturaliter iudicandi vim habere affirmarent, ac ſenſu ſenſibilia, mente & intellectu intelligibilia percipi poſſe: nõnulli præter has alias quoq; eſſe animæ noſtræ facultates exiſtimarent. Vt igitur calumniam ipſorũ euitet Hippocrates, duarum ipſe facultatum in genere mentionem fecit ſenſus & mẽtis: quas me etiam noſtis ſolas ſemper oſtendere diiudicatiuas cognitionum in nobis eſſe. captioſorum tamen & ſophiſtarum cauſa poſtea adiunxit, Quæ quibus cognoſcimus, omnibus licet cognoſcere. Ac nonnulli quidem mentem alterius eſſe naturæ opinantur, cogitationem alterius, alterius item eam, quæ interna, atq; intus affecta ratio appellatur: atq; his plures etiam facultates introducunt. Sed à me in libris de cõmuni ratione demonſtratum eſt tres eſſe omnes in nobis facultates, quibus ad conſtitutiones & artium & librorum vtimur, ſenſum vtiq;, mẽtem, & memoriam. ac memoriam quidem

A quidem recondere ac ſeruare in ſe ea quæ ſenſu & mente cognita fuerint, quaſi cellam quandam
& receptaculum eorum, non inuentricem. nam ad inuentionem & iudicium rerum quæ ingrun-
tur, ſenſum ac mẽtem natura in nobis eſſe. Verũtamen cum de his ipſis oratio eſt, concedit vnuſ-
quiſq; aliam intellectionis, aliam rationis, aliam item, ſi ita volunt, mentis & cogitationis eſſe fa-
cultatem. quippe cum ſatis ipſi ſit, ꝙ euidenter oẽs homines, & malum, & meſpilum, & vuam, &
aliorum fructuum corpora dignoſcunt, ſiue ea dignotio vna, ſiue duabus, ſiue pluribus faculta-
tibus efficiatur. Simili modo perſuaſum oẽs homines habent & motionẽ eſſe, & cauſam, & ſignũ,
tum hæc ipſa quæ antedicta ſunt, tum mentem, & memoriam, & electionem: quæ, ſicut alia mul-
ta, quaſi nõ eſſent, Aſclepiades ſubuertere conatus eſt. His ita expoſitis planum iam eſſe factum
puto qua de cauſa Hippocrates hic licet ſatis ſuperius rem explicaſſet, ſubiungendum cenſuerit,
Quæ quibus cognoſcimus, oĩbus licet cognoſcere. Auſpicari igitur medicus opera artis ab affe-
ctuum dignotione debet, ea quæ in ægrotante apparent, cum ſanis cõparando, & ſpectando quæ
illis ſimilia, quæ item diſsimilia ſint: cognitionemq; horum aliorumq; omnium ſenſu & mente
percipere: & ſi quid aliud præter hæc de oĩbus cõmuniter videtur poſſe iudicare, ſimili modo eo
antedictas res diſcernere, quacũq; ſcilicet ratione cognoſcere homines poſſumus. Quẽadmodum
B etiam nos ad artis opera quaſi materiam habemus ea quæ ſenſu percipiuntur. Senſibilia. n. ſigni-
ficat dum inquit, Quæ & tangere & audire licet. horum autem iudicatricem duplicem facultatẽ,
ſenſum videlicet & mentem, id quod ſequentibus verbis declarat, cum ait: Quæ & auditu, & nari
bus, & lingua &c. ſentire eſt. quibus quidem vtriſq; manifeſte memoria inſeruit. Quòd ſi aliquã
aliam introducit quiſpiam facultatem, eam nos non repudiamus, ſi re vera eſſe vtilis cõſpiciatur.
dicendo enim, quibus cognoſcimus oĩbus licet cognoſcere, & ſententiam, id eſt mentem comple
xus eſt, & copiam fecit ijs qui eſſe quandam aliam iudicandi facultatem opinantur, eam nobis vt
oſtendant. Quæ autẽ hucuſq; ab Hippocrate hoc in libro ſcripta ſunt, medicæ materiæ cõmunia
ſunt, ac ꝓpterea vicem exordij ad totam artem obtinere ea dixi: quæ vero ſequuntur, iam ad ma-
nuum operam, eamq; chirurgiam ꝑtinent, quæ in medicatrina vel diſcere vel tractare illi poſſunt,
qui in arte exercentur. Sed ne exiſtimet quiſpiam me præter meam conſuetudinem expoſitionẽ
hanc longius protraxiſſe, is ſciat, quæcũq; res ad totam artem cõmunes ſunt, eas prolixius tracta-
ri debere, q̃ quæ parti alicui conueniunt: & præſertim cum de eis aliquo in libro quiſpiã ita dicat,
vt non amplius ſit mentionem facturus. quemadmodum ego in librorum Hippocratis explana-
tione facere propoſui: vt & oĩa ſenſu & mente diſcernenda eſſe doceam, & quæ dicta à me modo
C ſunt, amplius non repetam. Adde ꝙ neq; pro dignitate rei produxi orationẽ. nam cum potuiſſem
cõmemorare & in iudicium vocare diſſenſionem, quæ de numero animæ facultatum exiſtit, me-
lius eſſe duxi ad eum qui de communi ratione ſcriptus eſt, tractatum relegare eum, qui de his co-
gnoſcere accuratius vellet. Præterea cum alia quæſtio incideret, dum dicebatur à ſimilis & diſsi-
milis contemplatione eſſe incipiendum, vtrum, quia non oĩno quippiam in omnibus diſtinctum
atq; abſolutum reperiebatur, idem differret à ſimili, dedita opera hoc quoq; alibi explicatum hic
prætermiſi. Nam in eandem conſiderationẽ cum alia multa, tum illud quoq; incidebat, quod etiã
omiſſum à me fuit, vtrũ ex ijſdem, an ex ſimilibus obſeruationes ab experimentarijs fierent. non-
nulli enim ex ipſis etiam experimentarijs ex ſimilibus aſſerunt. alij q accurati magis ſunt, totius
ſuæ inſtitutionis conuenientiam ac conſequutionem ſeruantes, oẽs ſuas obſeruationes ex ijſdem
fieri aiunt, tam quæ morborũ dignotiuæ, q̃ quæ præcognitiuæ, aut curatiuæ appellantur. nã Dio-
nem phreneſi laborantem eundem eſſe dicunt cum Theone phreneſi eadem affectũ: in eo vtiq;
ꝙ vtriq; phreneſi laborant. Alij ſunt qui ſimile abſolute dici negent, ſed duobus modis & dici &
intelligi aſſeuerent: vno, cum ſimile id intelligitur quod nullo modo variat, vt gemini Iouis filij
in oĩbus prorſus ſimiles: altero, cum aliquid alicui magis vel minus accedit. Apud antiquiſsimos
D tñ & medicos & philoſophos, quòrum adhuc ſcripta extant, talis vſus ſimilitudini non reperitur.
quippe qui confuſe & indiſtincte ſimilium appellationem vſurpare conſueuerint: alias de ijſdem
quæ formæ inter ſe nullam habent diuerſitatem, vt cum ſiniſtrum oculum dextro ſimilem eſſe di
cunt, cum vtriq; in vno & eodem homine conſiderantur: aliàs in diuerſis etiam hominibus ſiue
cæſius, ſiue fuluus, ſiue niger ſit. quatenus enim oculi ſunt, eatenus ſimiles eſſe eos dicunt. licet
magis vſitatum ſit fuluum fuluo, cæſium cæſio eſſe ſimilem aſſerere. quemadmodum etiã naſum
aduncum adunco, ſimum ſimo, rectum recto eſſe ſimilem dicere conſueuimus.

5 *Quæ autem manuum operam ſpectant, ex medicatrina.*

Tales breues loquutiones manifeſte dedita opera ab ijs fieri videntur, qui enunciare obſcure
aliquid volunt. Vbi enim vnius, aut duorum, aut ad ſummũ trium nominum, aut verborũ adie-
ctione clara reddi tota oratio poteſt, quo pacto obſcuritatem non fuiſſe affectatam dicẽdum eſt?
Ego igit̃ formam loquutionis referã, qua quis vſus hoc planius atq; euidentius expoſuiſſet, quæ
huiuſmodi eſt. Medicina omnis cõmunem habet ſcopum ac finem ad affectiones, ęgrotationesq;
dignoſcendas, ſimilitudinem ac diſsimilitudinẽ quam cũ ſanis habent, ex ijs quę euidenter ſenſui
& intellectui apparent, inuentionem comparans ac iudicium: Ego aũt ea tñ dicam, quæ ad ma-

nuum operam ſpectant,quę in medicatrina & oſtendi diſcentibus,& in affectis exerceri poſſunt. E
in hunc modū ferè dixiſſet,qui aperte rē enunciare voluiſſet.Nonnulli autē ſcribunt medicatrinā
hic,id eſt ἰητρεῖον,in vltima ſyllaba per η,vt ſit κατ' ἰητρίην,id eſt ex medicina, ſeu ex medica ratione,
non ex loco ad exercendas huiuſmodi medicationes idoneo, quem ἰατρεῖον,hoc eſt medicatrinam
vocamus.ac ſi ita dixiſſet,Quæ vero ad chirurgiā attinent,quę ex arte medica fiunt,ſunt hęc.De-
inceps tñ videtur libri huius auctor, ſiue ipſe Hippocrates fuerit,ſiue filius ipſius Theſſalus,neq;
oīum operationum & chirurgiarū mentionem facere quæ ex medicina fiunt, neq; omniū quæ in
medicatrina exercent̄,ſed earū tantūmodo,quæ diſcentibus & ijs qui introducunt̄,vtiles ſunt:&
tñ à medicatrina libri ſumpta inſcriptio eſt. quam poſtea Diocles,& Philotimus,& Mantias eſt
imitatus.melius vero fuiſſet,vt dixi,ſi de ijs quæ in medicatrina tractantur, liber hic fuſſet inſcri-
ptus.Miror aūt ꝙ Aſclepiades,cum lectionem κατ' ἰητρεῖον ſeruarit, eam idē ſignificare exiſtima-
uerit,quod in medicina.cum tamen κατ' ἰητρίην, id eſt ex medicatione,nō κατ' ἰητρεῖον,id eſt ex me-
dicatrina id ſignificet:niſi medicatrinā,quod eſt ἰατρεῖον, ἰατρίην, id eſt morborū medicationē inter
pretetur. Sed hæc ad verborum conſiderationem ſpectant, quæ non multifacere conſueuerunt,
qui rerum veritati incumbunt. propoſitarum autem rerum doctrina ex ſequenti lectione prin-
cipium ſumit. F

Aegrotans,agens,miniſtri,inſtrumenta,lumen,Vbi,quo modo,quot, quo modo,quando,corpus,commoda,tem- 6
pus,modus,locus.

Hac oratione omnia commemorat, à quibus,& per quæ,& de quibus pars operaria artis,id eſt
chirurgica exercetur.atq; vnumquodq; ordinate percenſet, quale eſſe debeat,quoq; modo,& tē-
pore in vſum deduci. Quorum pleraq; aperta ſunt ac clara: ægrotans enim,& agens,& miniſtri,
& inſtrumenta,& lumen nulla indigent in præſentia expoſitione:præſertim cum ipſe etiā auctor
de ipſis his in ſequentibus diſſerat, doceatq;, quo modo ægrotus exibere ſe medico debeat: quo
modo medicum circa ipſum operari: quo item modo qui aſtant, miniſtrare oporteat.de inſtru-
mentis quoq; & lumine quæ cognoſcenda nobis ſint, tradit. poſtea vero de deligatione longam
ꝑducit orationem,dicendi breuitate minime ſeruata, qua in toto reliquo libro vtitur.quanq̄ id fe
cit,ne quicq̄ quod vtile eſſet,prætermitteret. Quæcunq; igitur præter ægrotantem,& agentē,&
miniſtros, & inſtrumenta, & lumen dicta hic ſunt,inſpicienda ſunt,atq; exponenda: ac primum
quod primo poſitum eſt/Vbi/quod græce/ὅκου/dicit Ionico more pro ὅπου, π in κ verſo,locū
ſignificat in quo quippiam collocatum eſt.quocirca de oībus antepoſitis dictum id eſſe aſſerere G
non abſurde poſſemus. nam & ægrotans loco idoneo indiget.vocantur autē ægrotantia ea de q-
bus eſt chirurgia.& medico item & miniſtris nihilo minus,q̄ ægrotanti loco eſt opus. inſtrumen-
ta etiam conuenientem locum requirunt.lumē quoq; quod artificiale eſt,vt hoc in loco efficiat̄ in
noſtra ſitum eſt poteſtate. ὅκως/autē quod ſubiungit pro/ὅπως/id eſt quo modo,tam apud Ionas q̄
alios qualitatem quaſi quandam rerum quę doctrina tradūtur,ſignificat.non modo enim debent
qui diſcunt artem,locum cognoſcere, vbi vel cubans,vel ſedens ægrotus operatione manuū cu-
randus ſit,verū etiam quo habitu,quaq; figura ſit collocandus,aduertere. Idem de eo,& qui ope-
ratur,& qui miniſtrat, intelligendū eſt:necnon de inſtrumentis, quæ non ſolum loco accōmoda-
to eſſe appoſita, ſed eo ordine præparata eſſe debent, vt & à medico, & à miniſtris capi facillime
poſsint.Hic cōmoda videtur prætermiſiſſe, cum ſubintelligi cum inſtrumētis apte queant. de q-
bus quo pacto deinceps inordinate meminerit, paulo poſt videbimus: nunc quæ ſequuntur ex-
plicemus.Subiungit,quot quo modo:quæ vtraq; ad vnumquodq; eorum quæ dicta iam ſunt,re-
feruntur.ea enim omnia quæ præparanda ad chirurgiam ſunt, cognoſci à diſcentibus debent, &
quot ſint, & quo modo eis vti oporteat: vt quod paulo ſuperius poſuit/quo modo/poſt/vbi/in
ſitu & collocatione: quod nunc dicit,in vſu qualitatem ſignificet. vnde illud poſt/vbi/conſtitutū H
eſt,quod eſt loci aduerbium: hoc,poſt quot relatiuum, quod operationes quaſdā per inſtrumen-
ta quædam,ac cōmoda videtur præ ſe ferre. Quod ſubiungit/quando/occaſionem manifeſte ex-
primit,qua vnaquaq; re vtendum eſt.De ijs vero quæ poſtea addit in hunc modum,corpus,com-
moda, tempus, modus, locus, merito quæritur, quid ſibi velint. nam corpus affecti hominis ea
parte ſignificauit, vbi de ægrotante meminit. tempus item cum quando, modum cum quo mo-
do,locum cum vbi dixit,manifeſtauit.cur igitur hæc adiunxit? vt non omittam ꝙ cōmoda etiam
hic præter ordinem interiecta ſunt, cum melius vel cum inſtrumentis ſtatui, vel ſi etiam omnino
nihil de eis ſcriptum fuiſſet,à nobis vnà cū inſtrumētis intelligi potuerint.Sed de his illud reſpon
deri poteſt,ſcalpros,terebellas,hamos,raſoria, laminas membranæ cuſtodes, & cætera huiuſmo-
di cōmodorum nomine hic ab eo non fuiſse appellata,cum ſimul cū inſtrumentis,vtpote ipſis co
gnata,intelligi à nobis ſatis queant:ſed ea tantum quæ ex domeſtico apparatu vtilia ad curationē
ſunt.quemadmodum in libro de victu in acutis morbis dixit, vbi de balneo agit:Paucis enim in »
domibus, inquit, commoda præparata habentur,& miniſtri idonei. Alueos igitur,rotas,pelues, »
labra, & cætera id genus, ἄρμενα hic, id eſt commoda vocari cenſendum eſt, quæ commoda ijs
qui curantur, & neceſsaria ſunt. De reliquis quæ dicta hic ſunt, reſtat abſurditas.fortaſse igitur
hic corpus

A hic corpus partem affectam vocauit: tempus vero id, quod ipſi eſt annexum. Scire enim oportet
in chirurgijs quota ſit affectio, & quãdiu proceſſerit, quæ in curationem venit. quippe cum ipſe
neq; extendenda membra, neq; articulos reponendos tertio aut quarto poſt die moneat. Poteſt
etiam ipſius curationis operariæ tempus intelligi. eo ꝙ nõnulla eiuſmodi ſunt, quibus manuum
operam adhibere, quàm citiſſimam tentãdum ſit: cum videlicet ex refrigeratione maximum im-
pendet periculum, vt in ijs quorum vulnera conſuenda ſunt. nam ſi longiore mora trahatur cu-
ratio, in magnitudinem doloris protinus incidunt. Alia lõgioris temporis chirurgiam requirũt,
vt ſuffuſiones: in quibus opus eſt, poſteaquã fuerunt deductæ, aliquandiu eo loci interpunctoriã
acum detinere, vbi manere eas compreſſas firmiter volumus. Modus autẽ hic de morbi creatio-
ne dictum videtur, vt quo modo fractio, aut articuli luxatio facta fuerit, cognoſcendum eſſe do-
ceat: quẽadmodum in libro de vulneribus in capite, modos refert quibus vulnera efficiuntur, his
verbis: Os in capite tot modis vulneratᷣ. & deinde: Horũ autẽ modorum vniuſcuiuſq; plures for-
mæ fracturæ in vulneratione euadunt. Item poſtea: Contundi autẽ poſſet os in ſua ipſius natura
ſic, vt nulla oſſi ſciſſura accederet: ac ſecundus iſte modus eſt. tum deinceps vbi aliũ dixit, ſubiun-
git: ac tertius quidem hic eſt. & rurſus: hic eſt quartus. poſtea: quintus hic modus eſt. Cæterum
B abſurdiſſimum hic videtur, quid loci rurſus hic meminerit, cum ſuperius/vbi/aduerbium quod
locum ſignificat, poſuerit. hinc enim fit, vt nonnulli orationis huius aliam expoſitionem commi-
niſcãtur, diuerſamq; inſuper lectionem afferant: pro hoc enim/ὅκου/ id eſt/vbi/quod antedictum
eſt, legunt. cum tamen & qui librum hunc explanarunt, & pleriq; ex experimentarijs lectionem
priorem agnoſcant. Verba ipſa clarioris euidentiæ cauſa iterum repetam: Aegrotans. agens. mi-
niſtri. inſtrumenta. lumen. vbi. quo modo. quot. quo modo. quando. corpus. commoda. tempus.
modus. vbi. Dicunt igitur Hippocratem cum dixit/vbi/ in ſuperiori parte horum verborum ab-
ſolute id accepiſſe, cum & corpori ægrotantis, & rebus commodis & neceſſarijs accommodari
queat (commoda ſiquidem hic vocare ea, quæ prius appellauit inſtrumenta) in fine vero, corpori
ægrotantis & commodis diſtincte illud attribuiſſe. quippe cum & ægrotantis corpus & cõmo-
dę ipſę res & neceſſariæ accommodato loco collocanda ſint. Sed ſi priorem lectionem ſequamur
& antedictam noſtram explanationem, locus qui in calce huius orationis poſitus eſt, de mẽbro
affecto corporis dictus eſſe intelligetur. medici enim ſicut membra corporis, ita loca etiam appel
lare conſueuerunt: atq; integri libri à nõnullis ſcripti ſunt de locis affectis. Hucuſq; capita rerum
demonſtrandarum tantummodo expoſita ſunt: doctrina ipſa cum ſequenti lectione initium ſu-
C met. Quocirca his, quæ ſequuntur, attendendum diligenter tibi eſſe cenſeo. nam quod non recte
in his intellectum fuerit, non mediocre in artis operibus damnum afferet: ſi autem quę hactenus
dicta ſunt, non bene perceperimus, non magnam iacturam faciemus.

7 *Agens vel ſedens, vel ſtans congruenter ad ſe, ad id quod tractatur, ad lucem.*

Orationem hanc de rebus factam eſſe dixi à quibus, & per quas, & cum quibus, & circa quas
operationes manuum adhibere neceſſarium eſt. à quibus, ſunt & medicus, & miniſtri: per quas,
inſtrumenta: cum quibus, lumen & locus: circa quas, & totum corpus eius qui tractatur, & pars
affecta. Quarum ſingulæ cuiuſmodi eſſe debeant, & hic & in ſequentibus docet, non ſeruato ta-
men ordine, quo prius eas enumerauit. ab ægrotante enim cum inceperit, de medico primum
hic agit. Id autem veteribus omnibus cõſuetum eſt: à quibus innumera huiuſmodi exempla col-
ligi poſſent. ſed in præſentia id ſatis erit, quod à Poeta in Iliadis ſecundo in nauium enumeratio-
ne ita dictum eſt.

Quis nam inter virtute viros fortiſſimus, atq;
Inter equos fuerit, mihi tu Iouis inclyta proles
D Muſa refer, qui ſunt Atridarum arma ſequuti.

Hic cum prius viros dixerit, deinde equos, non prius viros recenſet, ſed equos in hunc modũ.

Inter equos longe ſuperabant viribus omnes
Admeti biiuges, quas tunc Eumelus agebat,
Sicut aues volucri penetrantes agmina curſu,
Aetate inter ſe, atq; æquo diſcrimine dorſi,
Atq; colore pares. quas olim pulcher Apollo
Pieria in ſacra pauit, fera bella mouentes.
Aſt hominum Telamone ſatus fortiſſimus Aiax
Omnium erat, quando iratus cedebat Achilles. Alibi item cum dixiſſet,
Illic ploratus audiri & vota virorum: poſtea ad ſecundum prius reſpondens ſubiungit,
Qui aut occidebant, aut ſæua morte peribant. At in ſeptimo Iliadis libro, quaſi dedita opera vel-
let oſtendere talis loquutionis curam habendam non eſse, cum omnes res ordine enumeraſset,
quod ſecundum dixerat primum reſumit: deinde quintum, tum quartum, poſtea tertium. Car-
mina autem ea ſunt, quæ in hunc modum exordiuntur:
Illic Beotus, longis & veſtibus Ion

Locrenſes,

Locrenſes,Phthij, & præclaræ ſtirpis Epæi. De ordine igitur,quo in oratione vtitur,hęc nunc E ſemel dicta ſufficiant,vt non amplius alibi audienda ſibi eſſe cenſeat quiſpiam:quę autem hic de agente ipſo dicit, id eſt de operante medico, clara vnicuique ſunt, qui attendere verbis his velit. Inquit enim ſiue ſedentem,ſiue ſtantem eum qui operatur exercere chirurgiam debere,congrue & accommodate ſe habentem ad id quod tractatur,& ad lucem. eam rationem ordinis, quā modo diximus,etiam hic ſeruat.nam hanc ad vnamquamq; rem medici congruitatem deinceps explicando,id quod vltimo loco dixerat primum reſumit,quæ eſt lux.

Ac lucis quidem duæ ſunt ſpecies,cōmunis altera,altera artificialis. cōis in nobis non eſt. in nobis eſt artificialis. 8

De ſpecierum quoq; nomine ſi ſemel nunc audiueris, perpetuum id habe. Mos veteribus eſt, vt ea,quæ ex diuiſione generalium rerum euadunt,differentias, ſpecies, & modos appellent. Ita hic Hippocrates lucis duas eſſe ſpecies ait,perinde ac ſi differentias, ac modos duos eſſe dixiſſet. Alteram igitur lucem cōmunem eſſe dicit,qua omnes homines vtimur,pręcipue ſub dio,ſecundo in domibus magnis atq; amplis,quę magnis feneſtris atque oſtijs copioſum lumen accipiunt. cuiuſmodi nunc etiam pleriſq; in vrbibus curantibus medicis dari conſueuerunt:quas à medicatione, quam in ipſis exercent,medicatrinas appellant. Lumen autem artificiale etiam ipſum primum fit,cum lucernas,aut faces,aut funalia,aut tale quidpiam incendimus: ſecundo cū feneſtras F aperimus aut totas,aut ex parte,aut alijs clauſis alias aperimus:ac de oſtijs eadem ratio eſt.

Quarum vtriuſque duplices vſus ſunt, vel ad lucem, vel ſub lucem. 9

Vtriſq; ex ſpeciebus ſplēdoris & communis & artificialis duo vſus ſunt, vel ad lucem vel ſub lucem:ad lucem vocat, cum ad lumen aduerſum fuerit quod inſpicitur & curatur : ſub lucē,cum ab ea parum declinat:vt in ſuffuſionibus fit,atq; omnino in oculorum affectibus. quippe cū neq; dignoſcere morbos eorum exacte,ſi ad lucem aduerſus ſit,qui ægrotat, neque curationem adhibere liceat:quocirca in his cauendum eſt,ne qui curari vult,ad lucem conuertatur,ſed ſub lucem, id eſt auerſus à luce,aut oblique collocatus maneat,quod de oculis ipſis, nō de palpebris à me dictum intellige:circa has enim operari poſſumus etiam ſi homo conuerſus ad lucem ſit : quemadmodum in veſicarum aquoſarum ſublatione,aut illaqueatione pilorū, aut ſuctione,aut demum vbi medico apertis palpebris opus non eſt. Si tamen vlceratus admodum fuerit qui lippitudine laborat, habeatq; eam quam vuam vocant, prorſus auerſus à luce eſſe debet omni tempore, niſi cum medicamentum oculis medicus imponit: tunc enim abſq; luce inſpicere medicus lęſam par G tem nequit: ſicut ſi aut vnguem excidere, aut ſuffuſionem deducere, aut tale quippiam operari velit.ſed tunc oblique ad lucem collocandus æger eſt:vt neque à fulgore lucis oculi pupilla feriatur,neque medicus fruſtretur,quin ſpectare curandam partem valeat : atq; ille quidem planè qui à luce auerſus eſt,neque ad lucem,neq; ſub lucem,ſed à luce magis appellabitur, necnon qui obliquus ad lucem collocatus eſt.melior tamen Hippocrati viſa eſt hæc enunciatio, ſi ſub lucē,quàm ſi à luce dixiſſet.

Sub lucem & paruus vſus,& aperta moderatio eſt. 10

Superius demonſtratum eſt,nullum ex alijs membris,exceptis oculis, tali chirurgia indigere. quoniam vero, vt dixi, fieri non poteſt vt auerſus à luce penitus quiſpiam ſit, qui curatur,in medio ſtatu & ab auerſione à luce, & ab aduerſione ad lucem collocare hominem vult : non tamen æque in omnibus morbis auerſum à luce eſſe conuenit, ſed quatenus ipſe morbus requirit. Qui enim vlcerati ſunt & ſuppurati, & vua laborant, inflammationemq; aliquam magnam, aut fluxionem acrem habent, paruo etiam fulgore ita percutiuntur, vt & doleant & fluxu ſtatim infeſtentur.Illi autem à fulgore minorem moleſtiam percipiunt,quorum aut ſuffuſio interpungitur, H aut vnguis,aut tuberculum exciditur,quod ἐγκανθὶς,id eſt inangularis appellatur. Moderatio igitur qua illum,qui curatur,à lucis fulgore eſſe auerſum oportet, tibi ſi duobus his attenderis,inuenietur : vt videlicet medicus clare in oculo id quod in operatione agit,inſpiciat, & qui tractatur, non vehementi aliquo dolore crucietur. nam vterque ex his ſcopus contrariam collocationem tibi præſcribet,prout alter alteri præualere conſpicietur: quòd ſi neuter pręualuerit,medium habitum & ſtatum eliges eorum qui tum ad lucem prorſus aduerſi, tum ab ea auerſi penitus ſunt. Ego tibi viam expoſui, qua ſi vteris, moderatam conuerſionem reperire facile poteris. Hippocrates vero ita dixit, exiſtimans moderationem facile omnibus, ſi inuenire voluerint, manifeſtam euaſuram.non enim ineruditos homines,vt nos nunc,ſed admodum exercitatos in diſciplinis docebat:qui ex conſequutione eorum,quæ prius fuerant demonſtrata, talia ex ſeſe excogitare non difficulter poſſent.

Quod ad lucem vero attinet, ex præſentibus, ex conferentibus luminibus ad claritatem conuertere debemus id quod curare volumus. 11

Vt quęcunq; agit medicus in curatione ex manu in ægrotātis corpore diligētiſſime inſpiciat, in

A in omnibus corporis partibus, exceptis oculis clariſſima lux eligenda eſt. clariſſima autem lux eſt in ſubdiali loco à ſole illuſtrato, cum nulla res lumen eius impedit. Sed interdũ in diuerſorio eius qui curandus eſt, nihil huiuſmodi reperitur: ſæpe, ſi reperitur, eò prodire non confert, cũ per hyemem frigus, per æſtatem calor infeſtet. quorum vtriuſq; propria quædam læſio eſt. Adde ꝙ venti quoq; cauendi ſunt. horum enim cauſa ſæpenumero fit, vt non modo in liberum aerem, verum etiam ad ianuas, & feneſtras, qua ventus vehementior perflat, deducere ægrotum vitemus. nam ſicut in illis cauendi venti maxime ſunt, in quibus neruos pati aliquid timemus, ſic in putreſcentibus ſol euitandus, cum ad ſanguinis eruptionem apta ſint. Recte igitur adiunxit, ex præſentibus, ex conferentibus. non enim ex præſentibus luminibus claritas tantummodo eſt eligẽda, ſed illud inſuper conſiderandum, an quod clariſſimum eſt, ex conferentibus ſit.

12 *Præter ea quæ aut latere debent, aut videre turpe eſt.*

Non clara locutione ſententiam hic ſuam explicauit auctor. ſed videtur dicere partes ęgrotantium tractandas, quæ aut latere debent, aut videre turpe eſt, ad lucem non eſſe cõuertendas: cum tamen non id velit, nam ita poſtea ſubiungit.

13 B *Atque ita quod tractatur aduerſum ad lucem, qui tractat aduerſum ei quod curatur, collocari oportet ſic, vt ne obumbret.*

Hoc enim modo tota ſententia ab eo erat explicanda: Quod ad lucem vero attinet, ex præſentibus, ex conferentibus luminibus ad claritatem conuertere debemus id quod curare volumus, ita quidem vt puram, & non adumbratam lucem vſquequaq; ſeruemus: ſed in ijs, quæ vel latere oportet, vel videre turpe eſt, ita collocare ſe medicus debet, vt & alios omnes impediat, quo minus inſpicere tractãdas partes queant, & ſibi nulla ex parte obumbret. Atq; hic totius huius orationis ſenſus eſt. Sed fortaſſe quiſpiam clare audire cupit, quam ob rem medicus eos qui circumſtant, cęlare quidpiam velit. Nõnulli ſunt ex præſentibus, quos exactas quaſdam ex manu curationes docere fortaſſe non vult, cum digni non ſint: domeſtici itẽ aliqui & familiares ipſius ęgrotantis incidere interdum partes aliquas vetant, quæ eiuſmodi indigent curatione: dolent enim atq; indignantur aduerſus medicum, & carnificem vocant. cum tamen ſæpe etiam alterum ex teſtibus putrefactum excidere prorſus neceſſe ſit: & neruum per tranſuerſum ſecare, ne in conuulſionem incidat ægrotus. Alij item ex vulgaribus hominibus puris copiam ſpectare non patiuntur. C quidam ne permittunt quidem, vt quod pus continet corpus aperiatur. quibus in rebus medicus dat operam, vt ipſis inſcientibus locum affectum ſecet, & pus totum educat, atque exprimat: idem quandoq; ob laborantium timiditatem à nobis fit. quippe cum adeo timidi nonnulli ſint ad huiuſmodi curationes ſuſcipiendas, vt priuſquam ſecti fuerint, ex doloris expectatione animæ defectu collabantur. His quod probabile eſt, eſt dicendum: cras nos de curatione & chirurgia conſideraturos, in præſentia ſatis eſſe, ſi locus aut foueatur ſpongijs, aut aqua perluatur, atque ad emplaſtrum, aut medicamentum recipiendum præparetur: atque ita inexpectato ſectio homini adhibenda eſt. Atq; in his quidem medicus inſpectioni præſentium obſtabit ea cauſa, vt lateat id, quod agit: in alijs ob pudorem ægroti locum curandum à conſpectu auertet: qui enim ægrotat aliquando ſummopere curat, ne à pleriſq; videatur, ſi in ſede, aut pudendis morbus ſit. hæc enim loca occultare conſueuerunt. Si fœmina ſit, circa nates & pectus: circa ventrem etiam, ac multo magis circa pubem verecundiæ cauſa conſpectus vitandus. Sed quidam hic Hippocratem damnat, ridicule hęc dixiſſe eum aſſerens. quippe cum qui videri nolunt, dum huiuſmodi in partibus curantur, facile poſſint omnibus qui interſunt, è cubiculo excluſis, ſoli medico rem committere, vno ſolo aut duobus admiſſis, qui familiariſſimi ſint: at is planè neſcit, neq; expertus eſt, D & multos eſſe, qui ſicut inſpici morbos ſuos erubeſcunt, ita prohibere à conſpectu nõnullos, atq; amouere vereantur: & multos quoq;, qui etiam ſi prohibeantur, contendentes ac curioſe ægrotantis affectionem ſcire affectantes, cum familiares & amici ſint, impudenter remanere velint. Quapropter in huiuſmodi occaſionibus medicus, qđ nullo negocio facere poteſt, obſequi ægrotanti debet, & ſolus ipſum tractare, & nemine aduertente ita exercere chirurgiam, vt pleroſq; lateat. poteſt enim vt dixi cum vel aqua perfundit, vel ſpongijs fouet, quaſi nihil operaturus ſit, repente opus abſoluere, dum aliud quid agunt, qui curioſe inſpecturi ſingula aſſiſtebant. Atq; hæc quidem, quæ in huiuſmodi altercationem venire poſſunt præter medicinę cõtemplationes ſunt, quæ tamen nos ex rei conſequutione, immo propter calumniantium cõtradictionem coacti fuimus commemorare. Sed iam ad ea, quæ ſequuntur, tranſeundum eſt.

14 *Ita enim & qui agit, inſpiciet, & quod tractatur non inſpicietur.*

Hic quoque integra loquutio huiuſmodi eſſet: Ita enim qui agit, inſpicit partem, quæ curatur, ea autem pars ab alijs non inſpicitur. non enim à medicis vtrunque conſequitur pars, quę tractatur, vt & videatur, & non videatur.

15 *Ad ſe autem ita, vt ſi ſedeat, pedes in inferiorẽ partem proceſſione directi ad genua ſint, interuallo vero parum diſtent.*

diſtent. genua autem inguinibus paulo ſuperiora exiſtant, ea diſtantia ſit quæ idonea cubitis, tum poſitione, tum appoſitione.

Vbi conuenientiam, quam ad lucem habere debet medicus explicauit, ad congruentiam, quã ad ſeipſum ſeruare oportet, deuenit. Cum enim ſuperius dixerit, Agens vel ſedens, vel ſtans cõgruenter ad ſe, ad id quod tractatur, ad lucem: deinde id, quod vltimo loco poſuerat, id eſt ad lucem, declararit, & ſimul cum eo ad id quod tractatur quoq; neceſſario expoſuerit: nunc conuenientiam perſequitur, quam ad ſeſe habere medicus debet. Ipſum autem ad ſeipſum conuenienter ſe habere in ſitu, ſimplex & quaſi per articulos diſtinctum nihil poteſt, ita vt aliàs aliam collocationem varijs in figuris obtineat. ſed ſi inter ſe compoſiti partes ipſæ ſpectentur, ita admittere conuenientiam poterit. nam ſiquis vel ſedens vel ſtans quàm plurimum inter ſe membra abſtrahat, ac diducat, is incongruenter erit collocatus: quemadmodum ſi prorſus eadem contrahat, vt vel ſe mutuo tangant, vel alterum alteri ſuperiectum ſit: nec non ſi in longitudinem totum crus producat, aut non directe ad genu, ſed longe retrorſum pedem teneat. Qua de cauſa merito hic Hippocrates vniuſcuiuſq; ad ſeipſum conuenientiam in ſedendo membrorum inter ſe habitum eſſe definiuit: vt pedes videlicet directe ad genua collocati ſint. ſed quia directum & in rectitudinem duobus modis intelligi poteſt, & cum in longitudinem crus protenditur, & cum in altum attollitur, & erigitur, merito ſubdit, in inferiorem partem proceſſione. nam ἴξιν, id eſt proceſſionẽ ſeu itionem, rectitudinis ſitum & collocationem appellare conſueuit. Diſtare igitur pedes inter ſe aliquantulum cenſet, genua vero inguinibus paulo eſſe ſuperiora: id in omnibus ſpectans, vt & honeſtatem ac decorum ſeruet medicus, & promptus ad operãdum, firmusq; ac ſtabilis in collocatione ſit. quippe cum qui ita ſedeat, circũagitari, ac quaſſari difficulter queat. vnde & genua, & tota femora vſq; ad inguina tanto interuallo debere eſſe diſiuncta inquit, vt & honeſte, & firmiter, & apte ad operandum ſeſe habeant. quò interdum cubitis ſupra femora innixi, interdum ex vtraq; ipſorũ parte appóſito brachio operari valeamus. nam quod inquit poſitione ſupra ipſa, appoſitione in lateribus collocationem notat.

Indumentum ſuccincte, ſyncere, æqualiter, ſimiliter cubitis, humeris. 16

Succincte, id eſt εὐσταλέως, apte & expedite, vt neque nimis aſtrictum, neque nimis laxum corpori medici circumiectum ſit: Syncere autem de ipſo indumento dictum eſt, diſtincte atq; explicate, vt nullam partem eius duplicatam eſſe ſignificet. Quod autem ſubdit, æqualiter, ſimiliter cubitis, humeris, ambiguum eſt: vel enim vtriſque in brachijs circumiectum eſſe indumentum æqualiter ac ſimiliter humeris & cubitis cenſet, vt alterum brachium alteri conferatur, id quod plerique comparare appellant: vel cubitos & humeros in ſingulis brachijs æqualiter ac ſimiliter indutos eſſe, vt cubitus humero, & humerus cubito comparetur. nam quòd non ſupra cubiti gibbum retractum eſſe amictum velit, perſpicuum eſt. quippe cum non medico ſolum, qui tam ſeriam artem exercet, inuelatos ac nudos habere cubitos turpe ſit, verum etiam ijs qui in forenſibus tumultibus cauſas dicunt: quos vid emus admodum vereri ſupra cubitos retractam tunicam geſtare, perinde atq; illi qui ad pancra tio decertandum præparantur. poſſumus etiam talem amictus habitum alia cauſa reprobare, quia videlicet non tam partes circa cubitum, quàm totũ etiam brachium refrigeret. quanquam quantam partem eius vltra cubiti gibbum occupari conueniat, non expreſſit: ob id fortaſſe, quia clarum eſt, atq; eiuſmodi, vt à quocũq; noſtrum inueniri queat. non enim difficile eſt conijcere in ſingulis operationibus quantum produci vltra cubitum debeat indumentum: hic quoque id attendentes, vt & honeſtatem ſeruemus, & apte inſtructi ad propoſitam chirurgiam ſimus. Nam ſicut paulo ſuperius vbi latere oportebat, cõtrarios eſſe ſcopos ac fines dixit: alterum vmbroſi aeris, ne ægrotans pars inſpiceretur: alterum clari luminis, quo ipſe ille qui curaret, videre poſſet. ex quibus eum ſequi deberemus, vter maiorem vim habuiſſet. quòd ſi vterq; æqualiter propendere viſus fuiſſet, medium planè inter vtroſq; eſſe eligendum: Eodem modo & nunc, & prorſus ſemper faciendum eſt, vt vbi in contrarias res diuerſi fines æqualiter deducunt, medium vtrorumque eligamus: vbi alter præponderarit, ad eum tendamus. In operatione igitur, quantum ad ipſum attinet, totum brachium nudum eſſe oportebat. honeſtas vero totum idem eſſe contectum poſtulabat. medium tamen ſeruatur. Quocirca ſemper medium vtrorumque eligendum eſt, cum ſunt æquales: cum ſunt inæquales, ad eum qui magis vrget, concedendum eſt,

Ad id autem quod tractatur, vltra & prope, & ſurſum & deorſum, & hac vel illac, vel in medio. vltra & prope termini ſunt cubitorum gibbi, ſi in vlteriorem partem genua, in citeriorem coſtas non pertranſeunt. ſurſum ſi non ſuperius, quàm mammæ ſunt, ſummas manus teneat: deorſum, ſi non inferius, quàm vt pectus ſupra genua habens, ſummas manus angulares ad brachia efficiat. atq; in medio quidem, hoc modo. at hac vel illac, ſi nõ extra ſedem, ſed pro ratione conuerſionis corpus & operantem corporis partem protendat. 17

Cum medicum iuſſerit conuenienter ſe habere ad ſeipſum, ad id quod tractatur, ad lucem

ſiue

A ſiue ſedeat, ſiue ſtet: primum de ſedentis conuenientia ad vnumquodq; ex his tribus aggreſſus eſt dicere à luce principio ſumpto: deinde vbi ad conuenientiam, quã ad ſeipſum habet, tranſijt, eamq; explicauit: ad tertium, quod adhuc reſtat, nunc deſcendit, cõgruentiamq; eius ad id quod tractatur & curatur, exponit. Nã neq; admodum prope id, quod curatur, ſedere medicus debet, ne ex anguſtia manuum tractatio impediatur: neque adeo diſtare, vt attingere id, quod pertractatur, vix poſſit. ſtatuit enim hic quoſdam terminos citra quos remanere, aut vltra progredi medicus minime debet. illud vero memoria tenendum eſt, de ſedente primum haberi orationem.

Tantum igitur abeſſe eum qui medetur ab ægrotante vult, vt cubitos neque vltra genua protendat, neq; citra coſtas retrahat: qui diſtantiæ ante & retro termini ſunt. diſtantia autem hæc & dimenſio per longitudinem appellatur. Cum vero duæ reliquæ ſint, altera per latitudinem, altera per profunditatem & altitudinem, vtrolibet enim modo nominatur, de ea, quæ eſt per altitudinem terminos hos ſtatuit: vt qui operatur, neq; ſuperius mãmis manus attollat, neq; inferius deprimat, quàm vt pectore genibus incumbente angulares manus ad brachia figuret: angulares appellans, cum in curuatura rectum angulum cubitus cum brachio efficit. quippe cum media hæc ſit figura inter perfectam cubiti incuruationem, qua fit, vt inflectere ipſum arctius nequeamus,
B & perfectam diductionem, qua diſtendere brachium magis non licet: Eius quæ per latitudinem fit in laterales partes, terminos in vtranq; partem ponit, in dexteram & ſiniſtram ita cõuerſiones facere, vt ſedes non dimoueantur, id eſt partes corporis, quibus conſidemus, & innitimur. Atq; horum quidem termini deinceps hic per diuerſa tempora explicati ſunt. quippe cum quo tempore de interuallo per longitudinem dicebat, eodem de eo, quod eſt per latitudinem & altitudinem docere nullo modo potuerit. quemadmodum neq; cum de altero reliquorum duorum egit de longitudine. ſed medicum tamen, vt puto, monet, vt quocunq; tempore ad omnia, quæ dicta ſunt, animum aduertat: eo quòd omnibus ſimul in omni operatione opus ſit. Nam cum media quædam ſit medici conſtitutio in ſedendo, cum videlicet ſpectans nihil operatur, eam ſpecioſiſſimam atq; honeſtiſſimam eſſe oportet, perinde ac ſi pictor quidam, aut fictor imaginem eius imitaturus ſit. ſed cum ad manu operandum iam peruenit, manus ei mouẽdæ ſunt ante ſimul & ſurſum aliàs, aliàs ante & ſurſum & ſiniſtrorſum, interdum retro vel vtræq; manus, vel vna tantum retrahenda eſt, atq; id vel deorſum, vel ſurſum, vel dextrorſum, vel ſiniſtrorſum. dimenſionibus enim his inter ſe connexis multiformes figurarum variationes euadunt. In quibus omnibus cõmunis ille ſcopus tenendus eſt, vt ſedes ipſa inuariata conſeruetur, quam nonnulli diſtantiarum
C harum terminos tranſgrediendo turbare conſueuerunt. Nam ſi ita alte pars curanda fuerit collocata, vt medico ſupra mãmas ſuas manus attollere neceſſe ſit, cogetur is interdum altius ſeipſum à ſede ſubleuare quaſi ſurrecturus, ita vt neque ſtet prorſus, neque ſedeat: ſed in medio quodam inſtabili ac nutante habitu conſtituatur. & ſi multum ad dexteram, aut ſiniſtram partem procedendum fuerit, eò è ſede ipſe attolletur, vt periculum ſit, ne ex ea delabatur. in vlteriore, & citeriore parte idem continget. ſi deorſum autem magis dimittendæ manus ſint, præterquam ꝙ ſibi in operando obtenebrabit, in indecoro etiam habitu conſidebit.

18 *Si vero ſtet, vtriſq; quidem pedibus ex æquo inſiſtere oportet, Sed agere altero inſcendentem, qui vtiq; ex parte operantis manus non ſit, ſublato genu ad inguina ſic, vt in ſeſſione. & alij termini ijdem.*

Vbi orationem de ſedente expleuit, de ſtante agere incipit: iubetq; eum eadem prorſus ſeruare, quæ paulo ante in ſedentibus præcepit, niſi quòd hic pedum ſtationem inæqualem eſſe vult. alterum enim altero altiorem eſſe debere inquit, ſic vt non è directo operantis manus talis ſtatio ſit: quam medicum in tota operatione ſeruaturum eſſe, ſi neq; nimis alto loco, neq; vlterius, quã oporteat ſiue longitudine, ſiue latitudine membrum, quod tractandum eſt, fuerit collocatũ: vni-
D cuiq;, qui antedicta meminerit, manifeſtum eſt. Nã ſi ita alte erit collocatum, vt medicus manus ſupra mammas ſuas cogatur attollere, efficietur, vt dum immoderate extenditur, è ſede dimoueatur: ſi vero longius diſtabit ita, vt progrediendum aliquantulum ſit, medico priſtinam ſedem deſerere erit neceſſe. Quia vero ſupra aliquid innixum, ac firmatum alterum pedem eſſe vult, id in quantam altitudinem fieri debeat, declarat, eundẽ habitum inquiens ipſius genu ad inguina hic eſſe ſeruandum, quem in ſedentibus ſuperius explicauit. de illis enim ita dixerat, Genua autẽ inguinibus paulo ſuperiora exiſtant. eo quòd eiuſmodi ſeſſio ſicut tutiſſima eſt & maxime decora, ita ad operandum quoque expeditiſſima eſt. nunc vero alterum tantummodo genu prominere altius vult, vt eadem ad inguina ratio ſeruetur. Plurali autẽ numero dixit inguina, quo ad inguina vtrorumque crurum æqualem altitudinem habere genu intelligamus.

19 *Atqui tractatur reliqua corporis parte curãti inſeruiat, vel ſtans, vel ſedens, vel iacens facillime ea figura qua permanet, ſubfluxionem, ſubſidentiam, diuerſionem, decliuitatem ſeruans. Sic quod debet ſeruatur, & figura & forma eius qui tractatur, in exhibitione, in tractatione, in poſteriore habitu.*

Diuerſas interpretationes loci huius tradiderunt, qui in librum hunc explanationes conſcripſere.

pſere. Nam tum quatuor horum nominum ambiguitas, ſuffluxionis videlicet, ſubſidẽtiæ, diuer- E
ſionis, & decliuitatis, tum orationis breuitas, qua multa cõplecti voluit Hippocrates, diſſentien-
di ipſis præbuit occaſionem. cum enim obſcura adeo ſit auctoris huius ſententia, coniectura ma-
gis, quàm certo aliquo iudicio ducti id fecerũt. Sed ego id quod in omnibus huiuſmodi facere cõ
ſueui, nunc quoq; præſtabo: vt omiſſis omnibus, quæ vidẽtur abſurda, ea tantũmodo perſequar,
quæ probabiliter excogitata mihi eſſe videantur. meamq; præterea in hoc ſententiam nõ cęlem.
ab obſcurorum autem horum nominum explicatione exordium ſumã. Cum ſimplex prius ſit,
quàm compoſitum, & ſæpe fiat, vt licet nulla obſcuritas in ſimplicibus ſit, obſcuritatem tamẽ af-
ferat compoſitio: id in præſenti hac oratione planè contingit. Nõnulli enim ſuffluxionem intelli-
gendam cenſent, quę ex humidis euenit: atq; horum duplex etiam ſententia eſt. Alij, ex ijs, quæ è
corpore mouentur, alij, ex ijs, quę extrinſecus infunduntur: quidam quoq; de ijs mentionem hic
eſſe factam dicunt, quæ in curationis operatione ipſa effluunt: alij de ijs, quæ poſt operationem
eueniunt, dictum eſſe hoc aſſerunt. Eadem de ſubſidentię nomine diſcrepãtia eſt. nam cum ſub-
ſidere contrarium fluxioni humorum ſit, merito de eo eſſe eadem ambiguitas debet. Alter expla
natorum cœtus non de humidis, ſed de ſiccis & ſolidis animalis partibus ſubſidẽtię & ſuffluxio-
nis nomen eſſe accipiendum contendunt: ac ſubſidentiam quidem, ſeu ſubſiſtentiam malis dice- F
re, id eſt ὑπόστασιν, ſuſpenſionem ac ſubleuationem vel partium, quæ inciduntur, vel totius etiam
corporis dici opinantur. ſuffluxionem, quã ὑπόῤῥυσιν vocat, eorũdem ad inferiora declinationem
ac delapſionem, non ſecus ac ſi defluxionem, id eſt κατάῤῥυσιν dixiſſet. nam defluere hoc ſignifica
to in præſagijs dictum eſſe aiunt, vbi inquit. At ſi procũbat, & defluat è lecto ad pedes, illud vero
grauius eſt. His qui ita exponunt, nomen quoq; diuerſionis, & decliuitatis atteſtatur, quæ dein-
ceps ſubſequuntur. Diuerſionem enim, id eſt ἔκτρεψιν, conuerſionem in latus ſignificare dicunt,
ſiue ea totius corporis ſit, ſiue eius tantum partis, quæ curationem ſuſcipit. Decliuitatem vero ad
ea, quæ proprie κῶλα, id eſt membra longa nominantur, quæ ſunt brachia & crura, referendã eſſe,
ſicut ſuffluxionem ad totum corpus. quando enim corpus eodem in loco detinet quiſpiam, neq;
id dimouet, ſed vel crus tantum, vel brachium deorſum inclinat, eũ ſitum decliuem appellari di-
cunt. atq; hæc quidem quãuis vera ſint, ſiquis ſigillatim ea conſideret, in tota tamen oratione nõ
correſpondent. Nam alia quædam etiam ipſorum omnium duplex diſſenſio eſt. cũ nonnulli pu-
tent Hippocratem voluiſſe ægrotantes ea ſeruare, quæ quatuor his nominibus ſignificantˉ, ſubſi-
dentia, ſuffluxione, diuerſione, & decliuitate: nonnulli non putent. Illud vero ad totam orationis
huius ſententiam nihil refert, ꝙ in nomine diuerſionis tres lectiones circunferuntur. alij enim di G
uerſionem, id eſt ἔκτρεψιν per τ & ρ & ε in ſecunda ſyllaba legunt. alij σ adiuncto ἔκστρεψιν, detor-
tionem, ſeu inuerſionem. alij per τ & ρ & ι ἔκτριψιν, deterſionẽ ſeu expreſsionem, legendũ affir-
mant. vnam enim tantum lectionem in explicatione ſententiæ explanatorum poſueramus. eo ꝙ
cum manifeſta nominum horum ſignificatio ſit, ab ἐκτρέπεσθαι, id eſt à digrediendo & diuerten-
do, diuerſio, ab ἐκστρέφεσθαι, id eſt inuertendo & detorquendo, inuerſio, ab ἐκτρίβεσθαι, id eſt expri-
mendo & detergendo, deterſio, facile intelligamus, ſeruanda hæc eſſe ab ægrotante, vel non ſer-
uanda. At enim omnes hi in loci huius expoſitione ex parte quidem ſententiam Hippocratis vi-
dentur perſpexiſſe: totam tamẽ exquiſite aſſequi minime potuiſſe. Si enim quis aduertat ijs, quæ
in calce dicuntur, vbi inquit in exhibitione, in tractatione, in poſteriore habitu, omnes vera qui-
dem dixiſſe, cum alia aliter in tribus his occaſionibus exhibitione, tractatione, poſteriore habitu
ab ægrotante præſtari vtile ſit: non tamen componere omnia potuiſſe videbuntur. planum au-
tem hoc erit, ſi tres has occaſiones manifeſte diſtinxerimus. Prima eſt, cum exhibent ſe ægrotan-
tes medicis ad exactam morborum dignotionem percipiendam: quam exhibitionem hic vocat.
Secunda, cum aliquid medicus in parte affecta operatur, ac tractat: quam tractationem appel-
lat. Tertia deinceps, quem nuncupat poſteriorem habitum, cum ægrotanti in eadem figura ſer- H
uare partem affectam propoſitum eſt. ab habendo enim eam eundem in modum habitus appel-
lationem fecit. In omnibus igitur his tribus occaſionibus quoddam commune, & quoddam pro
prium eſt. commune eſt, vt membrum affectum immotum ſeruetur, niſi cum motione quodam-
modo à medico ſit tractandum. proprium autem bonum ex eo ad perfectam ſanationem com-
paratur. cum in exhibitione exacte dignouerit eam partem medicus, quam curaturus eſt. in tra-
ctatione, ſi ſit fractura, extenderit, & conformarit apte, & obligarit: ſi luxatio ſit, extenderit, &
repoſuerit, tum conuenienti deligatione affectum locum circundederit: ſi ſcalpelli opera adhibi-
ta ſit, pus omne expreſſerit, & putrefactum quippiam aliqua parte vel ferro præſecuerit, vel
igne deuſſerit. His autem & humidorum ſuffluxio & ſubſiſtentia vtilis eſt: altera, vt fiat, quip-
pe cum, quod præter naturam humidum eſt, excernendum ſit: altera, vt ne fiat, quod enim pra-
uum eſt, manere intus non conuenit. Interdum tamen ſubſiſtentia vtilis euadit, quemadmodum
in quibus vel vniuerſim exinanire pus ex magno abſceſſu, vel humorem inter cutem volumus.
multo item magis in brachijs & cruribus, quæ ſubiecta manuali curationi ſunt, ſuffluxio, & ſub-
ſiſtentia ſeruanda eſt. Simili modo in ſolidis animalis partibus ſeruari hæc in tribus his occaſio-
nibus exhibitione, tractatione, poſteriore habitu ab ægrotante debent. nam ſi attollat partem

eam

A eam ægrotus,atq; ingerat curanti,medicum cogit non cõuenienter inciſionem facere, dum neq;
quãtitatem,neq; locum ſeruare permittit,ex eo, quòd ſcalpelli admotionem præuertit, atq; anti-
cipat. Si retrahat vero, deficientem operationem reddit ac mancam. cum medicus vel in media
ipſa curatione tantum ſit, vel dimidiatum opus relinquat. atq; hæc quoq; fiunt cum iam deligati
ſunt,interdum etiam dum manu curantur,vt puta ſi dum in ventre tractãtur,aut in dorſo ſeſe at-
tollentes in latus diuertuntur: id quod nomine diuerſionis ſignificatur. vel ſi nihil horum faciãt,
muſculos vehementer intẽdunt,quam mutationem videtur ſignificare cum ſubiungit: ſic quod
debet ſeruatur,& figura & forma eius qui tractatur. Nam quantum malũ afferat,ſi ęgrotus,dum
ei interpungitur oculus, figuram & formam non ſeruet, vel eam immutet,vel adeo vehementer
intendat,vt facies ſanguine repleatur,cuilibet patet.Simile eſt,cum æger, excidẽte os capitis me-
dico,paululum id vel ſuſtulerit, vel depreſſerit, vel in latus diuerterit, ac deflexerit. exactã enim
ex manu curationem labefactat,ac turbat.idẽ facit,ſi vehementius ſe extendat,qui curatur. quip
pe cum in mutatione habituum, partis quæ tractatur ſitus immutetur: diſtentiones vero in alijs
partibus ſanguinis eruptionem efficiant: in muſculis autem non ſolum eandem læſionem affe-
rant, verum etiam partem ipſam altiorem interdum, interdum depreſsiorem reddant, dum vbi
B os ſubtenditur,ſuſpenduntur, vbi inanis ſedes ſubiacet, contrahuntur ac deprimuntur.Id quod
in locis circa intercoſtalia & ventrem vſu venit.

20 *Vngues neque excedere debent,neq; deficere digitorum vertices. in vſum exercere digitis quidem ſummis, ple-
raq; indice ad magnum applicato. tota autem manu prona vtriſq; aduerſis.*

Poſteaquam dixit de eo qui tractatur ex communicatione,nunc ad tractantem redit:quantiq;
vngues eius eſſe debeant,quales digiti,quo pactoq; attollẽdi ſint,exponit. nam quãtum ad ſum-
morum digitorum operationes attinet, quæ ſanè propriæ etiam digitorum ſunt, illud optimum
eſt, ſi vngues neq; excedant, neq; deficiant. Sed cum in primo de vſu partium hoc latius tracta-
uerimus, vbi omnem ſummæ manus naturam explicauimus, in præſentia ſatis erit ſi ſola verba
hic clarius exponamus.Cum igitur duplex lectio circunferatur,vtraque explananda à nobis eſt:
vna eſt in hunc modum. Vngues neq; excedere debent,neque deficere digitorum vertices:eo q
ita fiat,vt parua corpuſcula,ad quæ capienda ſummorum digitorum operatione indigemus,facil
lime comprehendi queant.Deinde quaſi ab altero principio ſubſequatur: In vſum exercere digi
tis quidem ſummis,pleraq; indice ad magnum applicato.vt videlicet prioribus verbis de magni
C tudine vnguium digitorum doceat, ſequẽtibus de vſu ipſorum digitorum agat. Altera lectio eſt
huiuſmodi. Vngues neq; excedere debent,neq; deficere.Deinde ex altero principio:Digitorum
verticibus vſus, verticibus in datiuo caſu: vt talis tota ſententia euadat. vngues neque excedere
neque deficere longitudinem digitorum debent, ſed planè ipſi adæquari. quippe cum ſummita-
tibus ipſorum vſus ſit. id quod neque eſſe falſum videbitur, ſi rem diligenter perpẽderimus. Nã
licet nonnullæ ſint operationes in quibus totis vtimur manibus, cum videlicet circumplectẽtes
vtriſq; ipſis vel cubitum, vel femur, vel tibiam cruris, vel tale aliquid atque in diuerſa trahentes
extendimus,digiti tamen ibi tanquam partes manus operantur,non ſecus ac vola,& caterę par-
tes:at cum interpungimus, aut reſuimus, & conſuimus,aut vngues ex oculis excipimus, digitis
vt digitis, non vt manus partibus vti conſueuimus. ſimili modo cum ſcalpello, aut tali aliqua re
operationem exercemus. in omnibus ſiquidem digitorum operationibus ſummitate ipſorum
vtimur.ac propterea recte dictum eſſe,digitorum ſummitatibus vſus non negauerim.Poſtea itẽ
ab alio principio ſubiungunt. Exercere digitis quidem ſummis, pleraq; indice ad magnum ap-
plicato.hac oratione declaratur pleraſq; digitorum operationes ad magnum,quem pollicem vo-
cant,indice obiecto fieri.ita vt vtrorumq; ſummitatibus id,quod capitur,contineatur.tunc enim
D ſolis his duobus digitis operantibus eſt opus.nam ſi etiam tribus captio facienda ſit, ſicut cũ ſpe-
cillo ſublinimus, aut interpũgimus, licet medius aliquatenus etiam ipſe opituletur, duo hi ante-
dicti maiorem partem operationis exequũtur. tota autem manu vtimur in chirurgijs, cum caua
eius parte corpus id circumplectimur, circa quod operamur: ac digitos quidem affectos exten-
dere,& conformare, & fingere vel vna ſola manu poſſumus:brachium, aut cubitum,aut femur,
aut tibiam vna non poſſumus: ſed vtraſq; adhibeamus inter ſe aduerſas atque oppoſitas neceſſe
eſt:quo circum circa membrum queamus comprehendere. tota etiam manu prona vtimur, cum
cucurbitulas admouemus atq; imprimimus, cum ex paruo clyſtere exprimimus,cum ſpongiam
ſuperdamus, aliaq; multa huiuſmodi facimus. de quibus fortaſſe ob rei claritatem hæc quoq; di-
xiſſe ſuperuacuum fuit. quippe cum & digitorum & manuum operationes omnes, quæ vtriſq;
manibus,quę digitis ſolis,quæ tota manu faciendę ſint,facile meminiſſe per ſe vnuſquiſq; poſſit.

21 *Digitum diducere oportet magnum id quod inter digitos medium eſt.atq; oppoſitum pollicem indici reddere.*

Non enim alio modo fieri poteſt, vt in operationibus pollex indici opponatur, niſi quod me-
dium inter vtroſq; eſt, magnum ſit. id in reliquis quoq; digitis optimum eſt, vt cum vndequaq;

corpus aliquod magnum comprehendēdum eſt, id quamplurimum diſtantes circum circa complectantur. E

Morbus vero, ex quo etiam ij læduntur, quibus in ortu educationibus aſſueuit pollex ab alijs digitis contineri, manifeſtus eſt. 22

Duplex lectio hic eſt. ſed quia in vtriſq; eadem ſeruatur ſententia, ab ea, quæ clarior, euidentiorq; eſt, incipiam. Quibuſdam placet, vt hoc in cōſuetudinem ex mala quadam educatione referatur, cum conſueuerunt aliqui reliquis digitis pollicem continere: atq; ob id is ocio marceſcēs paruus, atq; attenuatus euaſit: interuallumq;, quod inter eum & indicem eſt, exiguum effectum eſt. hoc autem in morbum manus, hoc eſt in læſionem deſinit. Alij à morbo hoc contingere inquiunt, qui vel ex pollicis luxatione euenerit, vel ex vlcere aliquo inter indicem & pollicē orto, quod in curatione duram cicatricem contraxerit: ita vt vel obduratus muſculus is medius inter duos digitos, vel tabefactus amplius nō alatur, neq; creſcat. adde q cum magna aliqua interdum putredo inter duos hos digitos cōtigerit, carnemq; corroſerit, ac poſtea dura cicatrice obductus locus fuerit, efficitur, vt paruo interuallo pollex & index inter ſe diſtent, & quaſi vinculo inter ſe connexi adhæreant: ac præcipue, ſi dura, ſicut dixi, cicatrix ſupercreuerit. nam hæc ita per negligentiam inoleſcere pueris veriſimile eſt. adulti enim à medicis edocti molliendo ac mouēdo pollicem medium locum efficere ad alimenta ſuſcipienda idoneum poſſunt. vt omittam q huiuſmodi hominibus totum corpus auctum iam eſt: vt ſi etiam male res ipſis ceſſerit, nō niſi in maciem, alimentorumq; deſtitutionem læſio euadat. at in infantibus ſi in primo incremēto affectione aliqua huiuſmodi corripiantur, digitoſq; propterea non moueant, fit vt & partes affectæ non amplius augeantur, & quicquid inter vtroſq; digitos intercedit, exiguum ac tenue remaneat. Dicūt igitur nonnullis in hunc modum euenire. alijs cicatrice dura induci locum: atq; id ex dura quadā affectione partium, quę inter digitos ſunt: ac propterea à vinculo quodam contineri pollicem, id eſt prohiberi quo minus ab alijs digitis ſeparari queat. quidam enim ſunt, qui ita verbum/contineri/interpretētur. quāuis illud repugnare maxime videatur, q, ſi horum explanatio admitti deberet, neceſſe eſſet/ab alijs/per ἀπὸ/ præpoſitionem dictum fuiſſe, quæ quidem præpoſitio ab loco diſtantiam notat, non per/ ὑπὸ, quæ actionem ſignificat: quæ autem in media ſede inter duos digitos affectiones exiſtunt, eam paruam & connexam reddunt. Ac de his quidem illud elige, quod maxime probabile tibi viſum fuerit. nam in ita obſcuris loquutionibus explicādis diuinatione potius q ſapientia opus eſt. Ad veterem lectionem iam venio. nam hāc Aſclepiades etiam corruptam eſſe exiſtimauit: ſanctioremq; & veriorē talem eſſe coniecit. Morbus autem, ex quo etiam ij læduntur, quibus in ortu, aut educatione aſſueuit pollex &c. quæ fortaſſe etiam ab ipſo Hippocrate ſcripta fuit. Tarentius tamen Heraclides diſpoſitio ſeu affectio ſubintelligendū cenſebat: vt integra oratio huiuſmodi eſſet. morbus autem, ex quo etiam lędens affectio ijs contigit, quibus in ortu & educatione, & cætera quæ ſequuntur. F G

Opera omnia exercere alterutris manibus agentem oportet: & vtriſque ſimul: ſimiles enim ſunt. vtriſque quidem coniectantem bene, pulchre, celeriter, infatigabiliter, concinne, expedite. 23

Omnia vtriſq; manibus exerceri iubet, eo q vtiliſſimum id ſit, vt & celeriter, & pulchre operationes fiant. qualiſcūq; igitur fuerit medicus dextera manu dexterum oculum, ſiniſtra ſiniſtrū aggredietur: ſiue interpungere, ſiue vnguē excidere, ſiue quippiā aliud huiuſmodi facere oporteat. vnde etiam addidit, coniectantem bene, pulchre, celeriter, infatigabiliter, concinne, expedite. eo q ex ea, quam ſuperius dixit, exercitatione hæc nobis acquirantur: quorum vnumquodq; quo pacto efficiatur, paulo poſt docebit. In præſentia illud tantum animaduertamus, horum doctrinæ caput eſſe/quo modo/quod vnum ex ijs eſt, quæ in prima diuiſione continentur: Aduertendum item manus ſimiles ob id dixiſſe, quia ſpecie & forma à ſe mutuo non variant. H

Atque inſtrumenta quidem, & quando, & qualiter, dicetur. vbi oportet non impedimento eſſe operi: non impedimento eſſe aſſumptioni. iuxta autem operantem corporis partem ſint. ſed ſi alius det prompte, paulo prius ſit, & faciat quando iuſſeris. 24

Non ſolum ſpathulares crepidines, ſcamna, atq; alia huiuſmodi, quæ machinarium habent apparatum, ſed ea quoq; quæ commoda, id eſt ἄρμενα communi vocabulo appellantur, inſtrumentorum nomine intelligi, manifeſte hic declarat, cum dicit: aſſumptioni, & ſi alius det. nam & aſſumimus huiuſmodi omnia in curationibus exercendis, & ab alijs accipimus.

Qui autem circa ægrotantem ſunt, tractandam partem exhibento, ſicut tradita fuerit, reliquum vero corpus detinento, vt non moueatur, tacentes, atq; audientes eum qui præeſt. 25

Clara oratio eſt, vt nulla noſtra indigeat explanatione.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS, QVI, QVAE IN MEDICATRINA FIVNT, INSCRIBITVR, COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Ab affectarum partium, ac ipſarum affectionum natura, communia præcepta de recta deligandi ratione traduntur.

1 *DEligationis duæ ſunt ſpecies, operata & operans. atq; operans quidem celeriter, infatigabiliter,*
expedite, concinne. celeriter, abſoluendo opera. infatigabiliter, facile agendo. expeditio autẽ ad
B *omnia prompta eſt. concinnitas viſu iucunda. ex quibus vero hæc exercitationibus comparen-*
tur, dictum iam eſt.

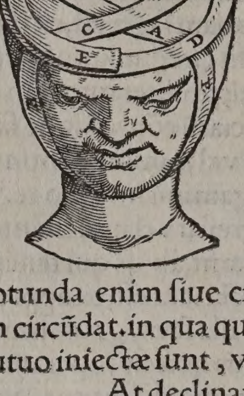
Alia communia vtriſq; deligationibus, alia propria alterius tantũmodo ſunt. Expedite & celeriter deligationis quę fit, propria ſunt: bene & pulchre, iã factę. Deligationem.n. quæ fit, operantẽ, quæ facta iam eſt, operatam vocat. Infatigabiliter aũt & cõcinne vtriſq; ſunt cõmunia. infatigabiliter nomine & ſignificato vtriſq; conuenit: concinne nomine quidem etiã ipſum vtriſq;, ſignificato tñ non ſimili modo. in ea enim quæ adhuc fit deligatio, concinnitas ex manuũ motione exiſtit: in ea quæ iam facta eſt, ex linteorũ iam obductorum circũiectione. tametſi liceat etiã dicere dum adhuc fit circũuolutio faſciarum, exiſtere in operantis deligationis ſpecie concinnitatẽ poſse. Sed infatigabiliter quoq; in deligatione quę fit, q̃ in iam facta magis ſpectat̃. ea.n. quæ iam facta eſt, ſola faſciarũ cõpreſsione fatigat, ac dolorem affert: quæ autẽ fit, & hac eadem re moleſtat, & eo ꝙ vel apte vel minime continetur membrum, quod curatur. ex eo enim cõprimi interdum ſolet, licet ipſa ligaminũ iniectio recte admodum perficiatur. Poſsumus item dicere ex tangentium quoq; congreſsu vel moleſtante, vel non moleſtante vtriſq; deligationibus cõmune hoc eſse. in ea quidẽ quæ fit, ab ijs qui tenẽt mẽbrum quod curatur, cum vel
C cõprimunt, vel non cõprimunt: in ea quæ facta iam eſt, ex appenſione in manu cũ mitella ſuſpenditur, ex depoſitione in crure cum iniecta ei illa ſunt, qbus firmatur, atq; in collocatione ſua detinetur. Adde ꝙ ad infatigabilitatẽ deligationis quæ fit, operationis celeritas non parum confert. quæ quidẽ celeritas ab ipſa expeditione maxime abſoluitur. atq; hæc quidẽ deligationis quæ fit, bona præcipua ſunt, vt & detentio ipſa non comprimat, & expeditionis promptitudo adſit. nam error qui in habitu & figuratione committitur, cõmunis ẽt deligatarum partium eſt. nunc vero ſermonem inſtituit de deligatione quæ in cõmoda figuratione fit. figurationum aũt propriæ virtutes ac vitia ſunt, nõ ſecus ac deligationũ, de quibus quidẽ deligationibus tantũmodo in præſentia omiſsis figurationibus agit. Quãdo igitur expedite deligatio fit, celeriter opus abſoluit. nam expeditionẽ, quã εὐπορίαν vocat, quidnã ſignificet, declarat, cũ inquit: expeditio ad oĩa prompta eſt. hoc aũt fit cum ita præcognouit oĩa ille qui nunc deligat, vt nulla ambiguitas, nullaq; deliberatio incidere ei poſsit, dum operatur, ita ne oporteat, an nõ ita inducere deligationem. Expeditio igitur cum idem ſit quod promptitudo, facillimam reddit operationẽ. at ipſe infatigationem, ex eo ꝙ facile agamus, exiſtere dixit. expeditis autẽ & facilibus operationibus annexam eſse celeritatem perſpicuum eſt. Infatigatio itaq; ſeu indolentia vtiliſsima ijs eſt qui tractantur: atq; ob
D ipſam expeditio, quæ celeritatem facillimam operationibus expedit, ac ſuppeditat. Concinnitas vero, quæ, ſicut deinceps ipſe dixit, inſpicientibus voluptatem affert, ex ſuperabundanti appendice medico adiuncta eſt, ad famam apud imperitos augendam. Cui qui ſtudioſus gloriæ eſt, ſuccumbit, vt amator ancillarum: qui vero hominum eſt ſtudioſus, nõ ſuccũbit ille quidẽ gloriæ, ſed conciliare ſibi eam nihilominus ſtudet: datq; operam vt laudet̃, quo maior ei ab ægrotantibus fides adhibeatur. ita.n. fit, vt magis obedientes eos habeat. id quod in vtilitatem maiorem ipſorum cedit. Nam huic apud vulgus & imperitos gloriæ acquirendæ nõ medicus tantum, verum etiam philoſophus ſtudere conſueuit. quippe cum ſi in honore & admiratione ſit, magis prodeſſe ipſis poſsit, qui & imitari magis ea quæ agit, & parere ijs quæ iubet, perinde ac dei alicuius mandatis, parati ſunt. Ex quibus vero exercitationibus hæc à medicis cõparentur. i. vt celeriter, infatigate, cõcinne, & expedite agant, dictum eſſe inquit. dictum enim eſt, præcipue quidem, vbi ſuperius ita ait: Opera exercere alterutris manibus agentem oportet, & vtriſq; ſimul. ſimiles.n. ſunt. Sed & paulo ante cum inquit: Exercere digitis quidem ſummis pleraq;, indice ad magnũ applicato, tota autem manu prona, vtriſq; aduerſis.

2 *Operata autem bene, pulchre. ac pulchre quidem ſimpliciter, ſyncere. vel ſimilia & æqualia æqualiter, et ſimili-*

ter: vel inæqualia & diſsimilia inæqualiter & diſsimiliter.ac ſpẽs ſunt, ſimplex, rotũda, aſcia, ſima, oculus, rhom- E
bus, & dimidiata. accommodando ſpeciem ſpeciei, & affectioni eius quod deligatur.

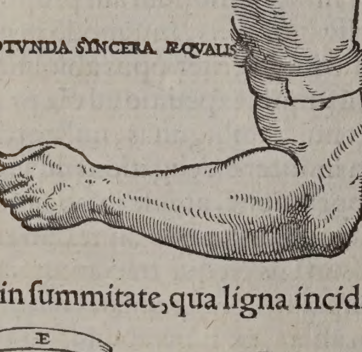
Cum duas deligationis ſpecies eſſe dixerit, atq; ex eis alteram quæ adhuc fit, operantem, alte-
ram quæ facta iam eſt, operatam appellarit, in ſuperiori oratione quo pacto operans optime effi-
ciatur, declarauit. hic de operata proſequitur. quam pulchre quidem eſſe factam oportere ex eo
inquit, ꝙ ſimpliciter et ſyncere inducta ſit. ſimpliciter quidem, ſi neq; implexam partem aliquam
lintei, neq; duplicatam, neq; rugoſam habuerit, ſed plana tota, ac læuis fuerit. at ſyncere, cum ſe-
cundæ ac tertiæ eodem in loco reuolutiones apte effectæ fuerint. Ac mihi quidem videtur hic
quoq;, cum duo eſſe dixerit ex quibus pulchre deligatum eſſe quippiam poteſt, alterum.i. ſimpli-
citer, ſine vlla expoſitione, vtpote clarum reliquiſſe: alterum, quod eſt ſyncere, explicans ſubdi-
diſſe omnia quæ hic ſequuntur. Aduerte igitur animum, ac memor ſis eius quod modo dixi,
cum ſyncere apte interpretatus ſum. fit enim vt ſecunda reuolutio faſciæ interdum prorſus æqua
lis primæ, & ab ea nulla ex parte diſcrepans inducatur, interdum non æqualis. æqualis autem
eſt, cum oræ latitudinis exacte inter ſe ita ſuperiectæ ſunt, vt neutra aut excedat, aut deficiat: ſed
vtrarumq;, perinde ac ſi vna ſit vnius duplicatæ faſciæ inuolutio, vnus atq; idem terminus eſſe F
videatur. ſimili modo & tertia ſuperinducitur, & quarta, ſi tot opus fuerit. Nam in ea deli-
gatione quæ rhombus, & in ea quæ ſemirhombus appellatur, ſeruari hoc exquiſite oportet.

In ea vero quæ fracturis eſt accom-
modata, cũ cubitus, aut brachium, aut
femur, deligatur, ſynceritatem alio mo
do fieri contingit. in ea ſiquidem duci
primam faſciam ſurſum iubet, ſecun-
dam prius quidem deorſum, deinde
iterum ſurſum, quoad in eundem ter-
minũ cum prima perueniat. id quod
niſi oræ latitudinis linteorum inter ſe
varient, fieri nullo modo poteſt. ſyn-
ceritas tamen ineſt, ſi in tota deliga-
tione declinatio à rotunda & circulari
inuolutione æqualis ſeruetur. Rotunda enim ſiue circularis ea vocatur, quæ toto circulo abſq; G
vlla declinatione affectam partem circũdat. in qua quidem oræ latitudinis faſciæ tam ſecundæ q̃
tertiæ reuolutionis ita ſupra ſe mutuo iniectæ ſunt, vt neq; quicquam excedant, neq; deficiant.

ROTVNDA SYNCERA ÆQVALIS

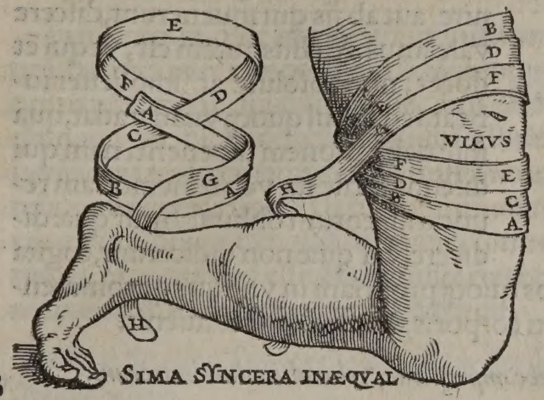
At declinantis ab hac rotunda deligationis reuolutio-
nem vel ad ſuperiorem partem membri affecti, vel ad in-
feriorẽ duci neceſſe eſt. ſiq; in hac declinatio ſimilis pror-
ſus ſeruat̃, ſyncera prorſus deligatio eſt. Quòd ſi ijs quæ
diximus animum aduertis, perſpicuum iam tibi eſſe de-
bet, vnum eſſe modum rotundæ ac circularis faſciarũ cir
cumiectionis, qui in ſe non admittat, vt magis, vel minus
eſſe talis queat: declinantis autẽ deligationis non vnum.
quippe cum fieri poſsit vt magis & minus altera q̃ altera
declinet. Hic enim Hippocrates eã quæ parum declinat,
aſciam, quæ multum, ſimam ꝑ translationem appellat. nã
σκέπαρνον.i. aſciã fabri lignarij inſtr̃m quoddam vocant,
quod in ſummitate, qua ligna incidit, prominẽs quoddã ſupercilíũ incuruat: perinde ac crepido. H

ASCIA SYNCERA INÆQVALIS

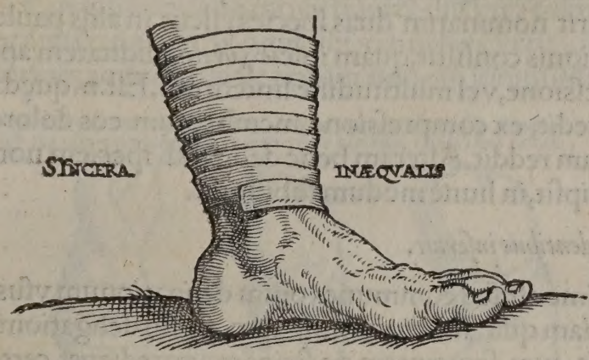
Sima vero à Græcis dicunt̃ loca ea parte qua
planicies colli committitur. cum tamẽ neutrum
ex his ſimum per ſe ſit. planicies enim plana atq;
humilis procurrit, collis accliuis eſt, atq; editus.
vbi vero inter ſe concurrunt, ibi figura ſima effi-
citur. idẽ in via fit qua parte decliuitas alteri par-
ti cõiungitur. ſic in naribus ſima ea pars dicitur,
quæ media inter eminentiores ſubſidit. totus itẽ
naſus ab hac parte ſimus nuncupatur. quippe cũ
multæ appellationes eorum quæ partes aliquas
afficiunt, toti corpori etiam attribuantur. vt cum
ſimum totum hominem appellamus. non eo
modo homo ſimus dicit̃, quo craſſus & tenuis, aut albus & niger: ſed ſic vt cæſius, aut fuluus, aut
gibberoſus, ab oculis videlicet & dorſo ſumpta appellatione. In naribus igitur, & vijs ſimitas pro
prie nominatur: per translationem vero ab Hippocrate hic in deligationibus, non ſecus ac cre-
pido atq;

A pido atq; aſcia pro ſpecie quadam inuolutionis faſciarum ſumitur.nam cum aſciatim plagulas cir
cũijcere brachio vel cruri iubet,nihil aliud facit, q̃ declinationẽ à circulari inuolutione ea forma
faciendã eſſe definit,qua aſcia fabrilis eſt.non enim admodum obliquam eam eſſe vult,vt à rotun
da multum abeat,ſed eatenus tantum,vt ad confractas partes continendas firmiſsime ſufficiat.

B

Non obſcurũ aũt eſt ineſſe in vtraq; ex his in-
uolutionibus, vt magis & minus eſſe eiuſmodi
poſsint,cũ neutra ex ipſis ſimplex ſit,aut vnifor-
mis,ſicut rotũda.rotundam.n. & circularẽ quaſi
ſimplici adiũgit. deinceps vero aſciam & ſimam
vtrãq; priua tim & ſeparatim ponit, quẽadmodũ
definitũ eſt. Syncere igit̃ quaſi diſcrete & diſtin-
cte ſignificat,vt dixi. cũ oẽs faſciæ inuolutiones
vel oras ĩ latitudine eaſdẽ, vel declinationẽ ſtatã
habẽt.ſtatã appello,cũ partes faſciæ in latitudine
extãtes inter ſe mutuo æquis interuallis diſtãt.id
quod fit,ſi is qui deligat, ei quã à principio inſti-
tuit,æqualem ſubinde declinationem ſeruarit.

At vero Artemidorus & Dioſcorides,ſicut in
alijs innouant,&veteres lectiones immutant,ita
hic quoq; pro ſimplex, rotunda, ſimplex rotun-
de ſcribendum cenſent: recte quidem illi hic in-
telligentes,ſed audacter tamen immutãtes. cum
in pleriſq;,licet non bene intellexerint,ſimili au-
dacia vſi ſint.atq; iccirco effectum eſt, vt mentio
nem eorum hic fecerim, cũ de innumerabilibus
quæ in ſuperioribus hucuſq; tranſmutarunt, ni-
hil dicere voluerim,propterea ꝙ mihi videbãtur
hic recte quidem intellexiſſe, dum tñ clariorem
in modũ rem audent tranſmutare, erraſſe in par-
uis,neq; eo modo intellexiſſe ſicut ſcriptor volebat. Sed de his ſemel dictum eſſe ſufficiat. Cum
C igitur prius dixerit Hippocrates,bene quidem ſimpliciter,ſyncere, & poſtea ſubiunxerit ſimilia
& æqualia,æqualiter,& ſimiliter:vel inæqualia & diſsimilia inæqualiter & diſsimiliter, quaſi cõ-
munem quendam ſcopum ſyncerarum deligationum docuit.nam æqualia & ſimilia mẽbra cor-
poris ęqualiter & ſimiliter in omnibus ſuis partibus deligari debent:inęqualia vero & diſsimilia
inæqualiter ac diſsimiliter. Verũtamen vetera exemplaria,& qui librum hunc explanauerũt,per
defectum lectionem hanc ſcriptam eſſe atteſtantur.inæqualia enim & diſsimilia tantummodo le
gunt,inæqualiter & diſsimiliter ſubintelligendum cenſent.quippe cũ propterea ab auctore fue-
rit prætermiſſum,quia manifeſte ex conuenientia eorum quæ ſunt antedicta, intelligi queat. At
enim huiuſmodi loquutionis modus breuitatis minime proprium eſt, ſed per errorem inductus
videtur.quocirca melius eſt,ſi ita ſcriptum inuenitur,exiſtimare, ſicut multa alia etiã ex antiquis
exemplaribus deprauata reperiuntur,ita hic quoq; per errorẽ librarij contigiſſe, vt verba ea præ-
termiſſa ſint:atq; ita errorem ad nos vſq; deueniſſe.In brachio igitur faſciarũ inuolutiones æqua-
liter & ſimiliter facere poſſumus:in femore & cubito,ac paulo magis etiam in tibia deficere neceſ
ſe eſt.nam in humero,& coxa oppoſitis partibus eſt opus ad deligationem faciendam, quemad-
modum etiam in lateribus capitis.partes enim frontis, & narium rotundam faſciationem requi-
D runt,quæ æqualiter & ſimiliter inducta ſit. eodem modo in vertice & ſi non rotunde, æqualiter
tamen & ſimiliter deligamus.Sed de his in ſequentibus accuratius dicemus, nunc ad reliqua per
gendum eſt.Cum tres enumerauerit Hippocrates ſimplices faſciarum inuolutiones, rotundam,
aſciam,ſimam:deinceps quaſdam compoſitas commemorat,oculum videlicet, rhombum,& di-

OCVLVS

midiatam, quam etiam ſemirhombum vocant. Poſtea
ſubiũgit,accommodando ſpeciem ſpeciei, & affectioni
eius quod deligatur, ſpeciem deligationis accõmodan-
dam eſſe inquiens & ſpeciei.i.formæ partis affectæ,& af
fectioni ipſi quæ in ea eſt. Species ſiquidem deligatio-
nis,quam oculum vocamus, oculo adhiberi conſueuit,
vel cum procidentia periclitatur,vel ea cauſa, vt quæ im
poſita ipſi ſunt,contineantur.

Rhombo in capite vti ſolemus, cũ vel ſuturas relaxa-
tas,vel vlceris oras expanſas conſtringere, vel cutem ali
quantulũ detractam contrahere,atq; agglutinare volu-
mus.pro rõne horum ſemirhombi quoq; vſus adhibet̃.

Atq; hæc quidem vt exempla ſcri- E
pta ab Hippocrate ſunt:vt pro ratione
ipſorum vnicuiq; parti et affectioni ac
commodatam deligationem aut inue
nire, aut ab ijs qui inuenerunt,diſcere
valeamus.Melius autem eſt, vt qui ẽt
docet, non abſolute ac ſimpliciter iu-
beat,ſed ſimul quoq; viam tradat,qua
ipſe deligationem inuenerit. nam qui
diſcunt,facile ita vel in memoriam re-
uocari,ſi eorum obliuiſcantur quæ di-
dicere,vel quæ non didicerunt,cogita
re inſuper poterunt.Quocirca ſatius fortaſſe erit, vt nos quoq; propriam in vnoquoq; commen-
tario traditionem faciamus de deligatione,quæ & parti corporis,& affectioni conuenit.

Bene autem deligandi duæ ſunt ſpecies, validitatis quidem, vel compreßione, vel multitudine linteorum. F 3

Species appellari hic differentias ſuperius dictum eſt. Quæſtionis aũt non paruæ occaſionem
explanatoribus hoc loco attulit,cum non explicarit nominatim duas ſpecies, ſicut in alijs paulo
ante fecit.Altera igitur ſpecies in quãtitate effectionis conſiſtit,quam ipſe ἰσχὺν.i.validitatem ap-
pellat,cum inquit,validitatis quidem vel compreſsione,vel multitudine linteorum.Eſt.n.quędã
moderatio validitatis in deligando,quæ cum excedit, ex compreſsione membrorum eos dolore
afficit qui ægrotant:cum deficit,faſciationem laxam reddit.Alteram bene deligandi ſpeciem non
dixit:ſed deinceps poſt hæc quæ de validitate ſcripſit,in hunc modum ſubiungit.

Ac partim quidem ipſa deligatio medetur,partim medentibus inſeruit. 4

Hæc aũt bonæ deligationis ſpecies altera minime eſt:ſed communes oĩum deligationum vſus,
vtilitatesq;,in vniuerſum comprehendit.in ijs etiam quæ ſubſequuntur quo pacto deligationis
moderatio ſeruetur,oſtendit. poſtea de nodo agit. tum ſequentem doctrinam aggrediens, certo
tamen inquit ſcientem,in decliuia & in acutum abeuntia deligationem oẽm effugere, atq; elabi:
vt in ſuperiorem partem in capite,in inferiorem in tibia, & cætera quæ ſubdit. deinceps de qua-
litate deligationis pertractat.cũq; in ea ſcire oporteat,vnde initium faſciæ ſingulis partibus, ſin- G
gulisq; affectionibus inijciendum ſit,quò finis deducendus,qua ratione mediæ inuolutiones fa-
ciendæ,qualesq; eſſe debeant,hæc quoq; edocet:nam vbi inquit, at quæ mouent̃, vt articuli,qua
parte inflectuntur &c.modum inijciendarum faſciarum tradit. & deinceps quo pacto fines ſer-
uari firmiter queant,oſtendit.atq; inde quæ nam deligationũ opera ſint, cõmemorat. ita vt bene
factæ deligationis altera ſpecies quæ validitati opponit̃,vniuerſa qualitas totius deligationis ſit.
quia autem difficile erat particulares huiuſce ſpeciei differẽtias vno cõmuni nomine complecti,
iccirco hanc validitati oppoſitam ſpeciem vna appellatione explicare non laborauit, nam hoc ita
eſse ex ipſis Hippocratis verbis patebit,ſi ſingula in clariorem capitum diſtinctionẽ immutẽtur.
Nominetur igitur totum hoc genus,euidentioris ac breuioris intellectionis cauſa, quantitas de-
ligationis.nam validitas,vel compreſsione vel multitudine linteorum eo ſignificato accipienda
eſt,quo δύναμις.i.potentia,aliquando conſueuit.interdum enim eam imbecillitati opponunt &
impotentiæ,interdum latius ac cõmunius ita ſumunt, vt potentiam atq; impotentiam ſignificet.
quemadmodum etiã magnitudo modo magnum dumtaxat ſignificat, modo magnum & paruũ
comprehendit,atq; alia multa,quæ cum particularia ſint, communi cum vniuerſalibus vocabulo
æquiuoce appellantur:ita enim nunc validitatis nomine vſus eſt. quippe cum neq; valide com- H
primere,neq; adeo imbecilliter faſcijs circundare affectas partes oporteat, vt qui ægrotat, eas ſibi
eſſe circumiectas non ſentiat.Multitudine enim linteorum pro quantitate accipiendum eſt.nam
neq; hic ea multitudo intelligi debet,quæ paucitati opponitur:ſed quæ tam multum, q̃ paucum
continet.mediocritas enim in deligatione bonum, id eſt vtile & conducens efficit. quanquam ſi
inter ſe comparentur duæ deligationes, quæ compreſsa magis erit, validiorem, alteram imbecil-
liorem dicemus.quippe cum abſurdum nihil ſit, ſi licet pro ſubiecta affectione moderata ſemper
ſit deligatio,ad alteram tamen comparata vel valida,vel imbecillis appelletur.quando aũt ſoluen
dum ſit,quando vel intendenda deligatio,vel linteorum multitudo augenda aut minuenda,in li
bro de fracturis ipſe euidentiſsime docuit.

Atq; ad hæc quidem hæc lex eſt. 5

Leges in ciuitatibus orationes quædam ſunt,quæ quod agendum eſt præcipiunt,vetant quod
agi non debet,his ſimilia eſse ea quæ dicta hic ſunt,inquit:cum nullam in ſe coniecturã,aut ambi-
guitatem habeant,ſicut alia nonnulla quæ in medica arte traduntur.Idem in libro de fracturis di-
xit,moderatius tamen enunciatione prolata. non enim abſolute ſicut nunc enunciauit/atque ad

hæc

A hæc quidem hæc lex eſt/ſed inquit,atq; hæc quidem oratio tanquam iuſta lex de fracturarum curatione conſtituta eſt.

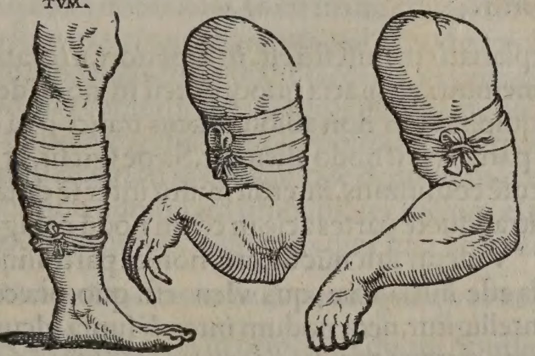
6 *In his autem maxima deligationis ea ſunt.compreſsio,ita vt impoſita neq; abſcedant,neq; innitantur.ſed affulcita quidem ſint,non tamen alliſa.atq; id in extremis minus,in medijs minimum.*

In his,inquit,quæ ad validitatis ſpeciem attinent,maxima præcepta deligationis ea ſunt,vt impoſita ſupra affectam partem.i.lintea,neq; abſcedant abſiſtantq; à corpore, neq; id prorſus comprimant:ſed affulcita quidem ſint, hoc eſt firmiter ſint applicata, non autem alliſa.i. non ita ſtrictim,ac vehementer circũuolutum ſit linteum affectis partibus,vt dolorẽ creet. Atq; hæc de compreſsionis quantitate præcepta minime ea parte qua morbus eſt, tranſgredi debemus: in extremis autem partibus licet ſeruanda ſint,minorem tamen q̃ in medijs curam requirunt. Pulcherrimum ſiquidem eſt vt nullum prorſus errorem in arte committamus, ſin autẽ alicubi errare contingat,ea in parte id eſſe debet,vnde minus damnum reſultat. vbi vero nocumentũ alicuius momenti extat,ibi minime peccandum eſt.

7 B *Nodus & acia diſtributa eſſe debent non deorſum,ſed ſurſum,in exhibitione,& reſpectu,& deligatione & poſteriore habitu.*

Cur huic de deligatione tractationi p̃ter ordinẽ hoc interſeruerit,paulo poſt videbimus:nunc prius tẽtandũ eſt,vt quid ſibi velint hæc verba,intelligamus. Eſt inter explanatores diſſenſio:alij ſurſum ac deorſum de productione in longitudinẽ accipiendũ cenſent:alij de ea quæ ad affectionem mẽbri ſpectat. quid autẽ diſtributũ eſſe aut in acia aut ĩ nodo ſignificet,neutri explicauerũt.

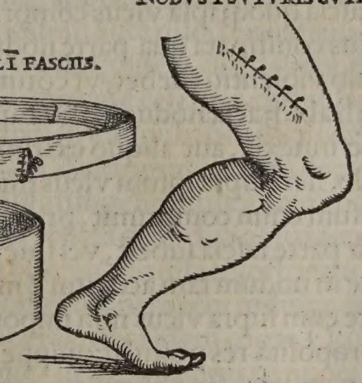
QVOD EXTRINSECVS INIECTV EST COMPREHENSAMENTVM. NODVS EX VNO CAPITE IN DVO CRVRA DISCISSO. NODVS EX DVOBVS CAPITIBVS FASCIÆ.

Nodum quidẽ vocari vinctionẽ, quæ ex faſcijs inter ſe connexis, complicatiſq; fit, ſiue duobus capitibus,ſiue altero tantũ in duo crura diſciſſo, ſiue tertio extrinſecus iniecto, quod comprehenſamentum vocant, nemo eſt qui neſciat.

C Notum itẽ vnicuiq; eſt, aciam dici filum per foramen acus traiectum, quo vel partes corporis diſſectas inter ſe committere,vel caput faſciæ ſubiectis partibus aſſuere conſueuimus. atq; hic de ea acia agit,quę ad ſuturã faſcię inijciendã pręparata eſt. cuius diſtributionẽ ſurſum ferri vult.

NODVS Ĩ SVTVRIS CVTIS.

NODVS ACIÆ Ĩ FASCIIS.

Quid vero diſtributionem appellet, ex ipſo licet cognoſcere, q ſæpe hoc nomine, pro faſciarum ab initio vſq; ad finem inuolutione vtitur. nam in fracturis initium vtrarũq; faſciarum ſupra ipſam fracturam collocandũ iubet, tum primæ diſtributionem ſurſum, ſecũdæ primũ deorſum,deinde ſurſum eſſe faciendam cenſet:diſtributionem vocans totam faſciarũ quaſi progreſſionem,quam à principio vſq; ad finẽ inuoluendo circum ægrum corpus efficimus. Simile quid in acia diſtributio ſignificat. cũ enim acus & ex ſuperioribus partibus ad inferiora,& è contrario

D ab inferioribus ad ſuperiora traijci queat, quin etiam neutro modo, ſed declinando à ſiniſtra ad dexteram,vel à dextera ad ſiniſtram,in vnaquaq; diſtãtia ſurſum ferri ipſum iubet. nam ſi caput faſcię ſubiectis eius partibus aſſuendum eſt,in quibus deligationibus oppoſitis regionibus opus non eſt,vt in brachio,& cubito,& femore,& tibia,vel à ſiniſtra ad dexteram,vel à dextera ad ſiniſtram acum traijciamus, neceſſe eſt.atq; vtrolibet modo, dare operam debemus, vt declinando ſemper in ſuperiorem partem finem faſciæ ſubiectis inuolutionibus aſſuamus. Vbi vero oppoſitæ partes requiruntur,vt in humero,& coxa, illud ſtudendum eſt, vt finis faſciæ in ſuperiorem partem feratur:atq; ibi acu ab inferiori parte ſurſum traiecta ſutura inijciatur ita, vt non ſuperiorem partem ad inferiorem detrahamus, ſed inferiorem e contrario ad ſuperiorem attrahamus. quippe cum alterutrum effici in conſutione liceat.quocirca traiecta acu filum trahente inferiorẽ parrem ad ſuperiorem attollere,non deprimere ſuperiorem ad inferiorem debemus: id ſpectantes,vt à ſuperioribus faſciæ partibus inferiora ſurſum attrahantur.atq; hoc facere nos iubet, dum æger dignoſcendam affectam partem medicis exhibet,dumq; eam ita collocãt, vt reſpectu ad medicum habito curationi ſuſcipiendæ ſit accommodata, tertio dum deligatur. primã occaſionem in exhibitione appellauit:ſecundam,in reſpectu:tertiam in deligatione.ſed quarta quoq; eſt,quã ἐν πιέσει.i. in compreſsione vocat. nonnulli tñ pro ἐν πιέσει legendum cenſent ἐν τῇ ὑστέρᾳ ἕξει.i.in

poſteriore habitu,quod mihi magis placet. cum poſt abſolutam curationem in eo habitu mem- E
brum reſeruatur,qui maxime eſt accommodatus.hanc.n. occaſionē poſteriorem habitum ſupe-
rius quoq; nuncupauit.In omnibus igitur his temporibus ſicut vnam formā inuolutionis faſcia-
rum ſeruari,ita nodi quoq; & aciæ diſtributionē ſurſum ſemper attolli vult: quô caput videlicet
faſciæ firmiter ſublatum à totis reliquis inuolutionibus contineatur.Illud vero conſideratione di
gnum videtur,quod ab explanatoribus prætermiſſum fuit:quo pacto nodi & aciæ diſtributio ſi-
cut in reliquis occaſionibus,ita tūc quoq; ſurſum ferri debeat,cum ægrotantes medicis inſpicien
dos ſeſe exhibent.Nam cū alij ad medicos ingrediendo ipſi accedant, alij geſtatione deducantur,
ſicut ipſis viſum fuerit,membris affectis aliquando vel appenſis vel deligatis, aliquando vtroq;
modo iam diſpoſitis,penes eos qui prius hæc fecerunt,nodorum & aciarum fuit facultas,non pe-
nes medicos qui poſtea inſpecturi ipſos ſunt,vel curaturi. Fortaſſe igitur tūc quoq; medicis eſſe
opus exiſtimat.quippe cum incidat interdum,vt in itinere, aut in agro percuſsiones nōnulli, aut
luxationes,aut vulnera patiantur,vbi neq; medicorum plurium conuentus diligentioris conſi-
derationis cauſa fieri poteſt,neq; inſtrumentorum,aut ſupellectilium neceſſariorum, aut linteo-
rum,aut laqueorum,quæ omnia ad curationē requiruntur,copia adeſt. Ea itaq; in occaſione qui
aderit medicus,quibuſcunq; potuerit linteis membra affecta deligabit,atq; excipiet. & ſi vel no- F
do vel ſutura conſtringere opus fuerit, accōmodate id præſtabit. In vrbem autem reuerſus æger
conſuetis medicis ſeſe exhibebit.primum,vt accuratius quid paſſus fuerit,cognoſcant:deinde,vt
vel luxatos articulos reponant,vel fracta oſſa conforment,vel vulnera conſuant,vel contuſis con
uenientem curationem adhibeant.quæ cum fecerint medici,poſtea deligabunt.poſt deligationē
membrum accommodato habitu deponendum curabunt.

Initia non ad vlcus,ſed hinc vel inde nodum inijcere oportet. S

Quid inijcere nodum hic ſibi velit,ex modo explanatis manifeſtū eſt. in ſuperiori.n. oratione
nodum & aciā inter ſe diſtinxit.nunc alterius tm̄ meminit,eo ꝙ acia quoq; poteſt in nodū deſine
re:immo in eum oīno finit in oībus quæ ſuuntur.quippe cum non abſolute acus traijci ꝑ ea quæ
ſuunt̄,conſueuerit,ſed cū acia inſerta,quæ inter ſe partes eorū nodo aſtringit.Sæpe igit̄ fit,vt ꝓpe
inter ſe & initiū aciæ & nodus ſit,quēadmodū cū cutē conſuimus.interdū multū inter ſe diſtāt,vt
in faſcijs euenit.in quibus ſæpe ex multo interuallo adductę partes acię in cōem nodū colligunt̄.

Videtur igit̄ nūc dicere, non ea parte inijcien
da eſſe initia aciæ, qua vlcus eſt. quo præcepto G
intelligitur,neq; nodum intendi ſupra vlcus de-
bere.quippe cum ſic fiat,vt non tantum à nodo,
ſed à faſcia quoq; ipſa vlcus comprimatur vehe-
mentius conſtipata qua parte nodum conſtrin-
gi paulo violentius debet, vt cōtinere poſsit.ita
quoq; ſi abſq; acia nodus fit,aut capitibus faſciæ
inter ſe innexis, aut aliquo extrinſecus iniecto
vinculo, fieri ſupra ipſum vlcus minime conue-
nit. ipſum enim comprimit, præſertim ſi vel te-
nuis ea parte faſcia ſubeſt, vel ſine lana circūie-
cta eſt.Mihi tn̄ hic videtur Hippocrates de connexione in nodum tam aciarum ꝗ mitellarum in-
tellexiſſe.Nonnulli vero exiſtimāt initia faſciarū iubere eum ſupra vlcus non imponi. quorū alij
locū hunc ita ēt legunt:vere illud quidē,non tn̄ ita,vt propoſita res poſtulat:quippe cū non de fa-
ſcijs,ſed de acia & ſutura præſens oratio inſtituta ei ſit. nam vera ſanè & arti congruens hmōi le-
ctio eſt,qua dicūt,initia faſciæ non ſupra vlcus,ſed hinc & inde eſſe inijciēda.i. ex alterutra parte H
vel dextera vel ſiniſtra.Ita.n.fit,vt quod in libro de fracturis ſcripſit,recte dictum eſſe,neq; aduer
ſari p̄ſenti huic orationi videat̄.cum.n.ibi initia faſciarū ſupra partē affectam, ſiue fractura ea fue
rit,ſiue vlcus,neq; ſuperius,neq; inferius inijcienda eſſe iubeat:de diſtantia ꝑ longitudinē intelli-
git.hic nō ad longitudinē,ſed latitudinem ſpectans initia nō ſupra vlcus,ſed hinc & inde inijcere
oportere aſſerit,ex alterutra latitudinis parte vltra vlcus. non.n. hoc impedit quo minus neq; ſu-
perius neq; inferius iniectionē hanc eſſe factā intelligamus. Qui tn̄ librum hunc explanauerūt,
lectionē hanc non agnoſcūt.quocirca merito dubitant quid ſibi velit hic Hippocrates,cū inquit,
Initia nō ad vlcus,ſed hinc vel inde nodū inijcere oportere.Ac quibuſdā placet initia faſciarū pro
extremis eſſe intelligēda,cum tn̄ extremū ſeu terminus,quod πέρας dicūt,generalius ſit ꝗ initiū.
quemadmodū Plato ēt nos docet,extrema inquiens & terminos & initiū & finē ſignificare.ꝙ ſi
generaliorē appellationē pro ſpecialiori ſumere poſſumus, licebit initiū extremū appellare,non
ſecus ac finem:finem tn̄ eſſe initium dicere nō licebit.At enim cū nullius alterius rei initiū intel-
ligi queat ꝗ faſciarum,aut aciarū,aut mitellarum,fieri aūt non poſsit,vt de faſcijs intelligamus,de
acijs & mitellis intelligendū eſt,ſeu ſi placet de fimbrijs.nā hæ quoq; deligationē poſſunt cōtine-
re,quēadmodum ēt anguſtæ habenæ,quæ extremis partibus inter ſe innexæ vinculum efficiunt.

9 A *Nodum autem neq; in mora,neq; in opere,neq; eò vbi inane,ne in inane iaceat.*

Cum in ſuperiore oratione initia eorum quæ nodum efficiunt,non eſſe ſupra vlcus ſtatuenda
cenſuerit,ſed alio in loco,quo videlicet nodus quoq; poni debet,nunc loca ipſa vbi ponendus no
dus eſt,docet.Rerū.n.doctrina aliqñ fieri ex earū accidentibus conſueuit.ita aūt appellāt ea quæ
cum poſsint accidere,nōdum tñ acciderunt.eſtq; oratio hæc huiuſmodi ſententiæ: Nodū colloca
re debemus nō ſupra vlcus,ſed ea parte,qua diſtributio eius ferri ſurſum valeat, obſeruātes ne in
mora,aut opere,aut inani eū conſtituamus.Morā vocat eam partem mēbri,qua vel inflexum,vel
extentum,vel in latus morās operat̃.eſtq; mora ingredienti homini planta pedis, cubanti totum
dorſum,& maxime extantes eius partes,capitiſq; occipitium, ſedenti natium inferiora. ꝙ ſi quis
deligatus operaturus manibus eſt,qua operatione vſurus ſit,& circa quæ extrinſecus, diligenter
inſpicies,quo moram eius poſsis inuenire.operationes autem circa dearticulationes fiunt: quo-
circa eæ tibi ſunt obſeruandæ,ac præcipue illæ quæ deligato membro operaturæ ſunt.Nam bene
Hippocratē hic præcepiſſe,ne nodus qui totam deligationē contēturus eſt,ſupra partes ponatur,
quę in motionibus immutant̃,perſpicuum eſt.quippe cum alioqui interdū laxiores,interdū com
B preſsiores q̃ conueniat,nodi ex qualibet motione euaſuri ſint. Quod aūt in fine huius orationis
dixit,inane.i.ἐνεὸν,vanum oēs interpretātur,ac ſi inefficax atq; inutile dixiſſet. Græci.n. ἐνεοὺς eos
vocant,qui ab ortu & ſurdi ſimul & indiſtincte loquentes naſcuntur: qui videlicet in vitæ actio-
nibus prorſus inutiles ſunt.ita igitur quod deligationem nihil iuuat, appellaſſe inane Hippocra-
tem aiunt.quanq̃ fieri poteſt,vt per κ literam ſcripſerit Hippocrates κενεόν, & per errorem poſtea
omiſſa prima litera ἐνεὸν librarij poſuerint,ex qua tñ lectione eadem ſententia exiſtet. κενεὸν enim
eſt,quod à nobis κενὸν, id eſt inane,& vanum dicitur,quod inutile appellant. Quoniam igit̃ mul-
tos ſcimus vel ex ignorantia,vel dū videri volunt eſſe diligentes, inutiles nodos faſcijs inducere,
ideo ſubiungit/ne in inane iaceat/.i.in vanum,quod videlicet etiam inutile eſt. Viſum autem eſt
cuidam ex interpretibus huius libri inane hic dici vacuum locum: id eſt alam, poplitem,inguen,
quæ humero,genu,coxæ oppoſita ſunt.corpori enim eſſe impreſſum atq; innixum oportere no-
dum aiebat,non in concauitate depreſſum.cuiuſmodi eſſet,ſi ſub ala,aut poplite efficeret̃. Quòd
ſi hoc non admodum probabiliter dictum eſse videatur,non eſt tñ reijciendum, vti ſiquidem eo
poſsumus.quippe cum in ijs quæ tuta ſunt,mediocriter etiam probabile ſatis eſſe debeat.

10 C *Nodum & aciam mollia & non magna eſſe conuenit.*

Rurſus hic,ſicut in principio,duorū nominū fecit mentionē, inter ſe res diſtinguēs,de quibus
dicunt̃.aciamq; appellat illud quod vnà cū acu traijcit̃,ſiue linū id ſit, ſiue lana,ſiue quippiā aliud
huiuſmodi:nodum autē quod ex habenarum aut crurum faſciarum implexione,ac nexu fit.quo
rum vtrunq; molle quidem eſse debere,ne locum ægrū comprimat, perſpicuum eſt. non magnū
aūt etiam eſſe oportere celeritas,quā in operationibus laudat, declarat:cū in longis acijs eſſe non
poſsit:neq; item in longis habenis,& faſciarum cruribus, & comprehenſamentis. nominibus.n.
his ea appellant.Nodi igitur magni dependebunt,moleſtiāq; inſuper exhibebunt, dum vulnera
nexu ipſo qñq; attingent.Apte autem/non magna/dixit, cum poſſet parua dicere, propterea ꝙ
ſicut magnum ob has quas dixi abſurditates fugiendum eſt,ita paruum quoq; non eſt admitten-
dum.cum in operatione ipſa iniectorum digitorum prehenſiones facile elabatur, & in moram
temporiſq; longitudinem rem inducat.ſæpe etiam è connexione ob breuitatem effugiat,atq; ita
iterum nos operari circa idem cogat.Quin etiam fit interdum, vt paruus nodus innexus eſse vi-
deatur,& poſtea in depoſitionis tempore diſſoluatur. Conſentaneū igitur eſt, vt & nimis paruū
non ſecus ac magnum euitantes,quod mediocre eſt,ſicut in oībus,ita hic quoq; eligamus. id aūt
D per alterius extremorum negationem interdum nominant.quemadmodum hic Hippocrates fe
cit,dum non magnum dixit.qui ſi non paruum etiam dixiſſet,idem potuiſset exprimere.

11 *Certo tamen ſcientem in decliuia & in acutum abeuntia deligationem omnem effugere.vt in ſuperiorem partē in capite,in inferiorem in tibia.*

Si pro/certo ſcientem/certo ſcire dixiſſet,perfecta eſse oratio ex ſe, & non pendere videretur.
nunc vero ſuſpenſa eſse adhuc videtur.vnde nonnulli cum ſequentibus eam connectendam cen
ſent,vt integra huiuſmodi euadat:Certo tamen ſcientem in decliuia & in acutum abeuntia deli-
gationem omnem effugere, vt in ſuperiorem partem in capite, in inferiorem in tibia, deligare
oportet dextera in ſiniſtra, & ſiniſtra in dextera,excepto capite. Sed hoc nullam habere conue-
nientiam videtur.non enim propterea eiuſmodi deligationes faciendæ ſunt, quia nodus in decli
uia & in acutū tendentia fieri conſueuerit:ſed alia de cauſa,vt deinceps oſtendemus, dextras par-
tes in ſiniſtras,& ſiniſtras in dextras deligare iubet.Nam hoc/certo ſcīetem in decliuia & in acu-
tum abeuntia fugere deligationem/eò vſq; pendet, vbi inquit, Inſuper autem circūijcere opor-
tet tum comprehenſionis cauſa eorum quæ circa hæc ſunt, tum reprehenſionis vniuerſæ faſciæ
in quieſcentibus,& caſsioribus partibus corporis:& quæ ſequuntur. quæ quidē ego paulo poſt

explanans hoc idem manifeſtius declarabo. nunc cum præter ordinem interiecta hæc ſint, per ſe E ipſa ſunt conſideranda.

Deligare oportet dexteras partes in ſiniſtras, & ſiniſtras in dexteras, excepto capite: id enim per proceſſionem 12 *eſt deligandum.*

Huiuſce præcepti maximus vſus in fracturis eſt. Circũducere enim ſemper eſt neceſſe in contrariam partem, cum in altera vlcus reperitur. ſi dextra pars affecta eſt, in ſiniſtram: ſi ſiniſtra, in cõtrariam. quemadmodum cum totum os per tranſuerſum fractum fuit, æquilibrem deligationem adhibere, plagulis ea figura, quæ rotunda & circularis vocatur, circũiectis, conſueuimus. Quod igitur inquit huiuſmodi eſt: Deligare debemus dextras partes affectas, ad ſiniſtras faſciam circũducentes: ſiniſtras vero in contrarium ad dextras. id aũt fit, cum initium faſciæ in parte affecta ponimus, non ſupra fracturã quidem, aut vlcus planè, ſed hinc vel inde. altera vero manu in contrariam partem affectæ ſimul adſtringendo circũducimus. vbi aũt ad oppoſitam partẽ faſcia circũuoluta iam deuenerit, nõ amplius ſimili modo conſtringimus: ſed ita tñ prorſus circunducimus, quoad circumuoluta in orbẽ faſcia ſuum initium repetiuerit. quod vbi factum fuerit, partem eã faſciæ, quę illuc deducta eſt, ſupra initium quod manu altera continebamus, iniectã eadem manu F firmiter detinemus. atq; inde alterã inuolutionẽ exordimur eodem modo, quo in prima fecimus, conſtringendo & circunducendo in contrariã partem. poſtea circumuolutam faſciã ad initium ſimiliter continemus, & rurſus altera manu attollimus pari modo, vt prius aſtringendo, & circũducendo ad partẽ oppoſitam. Neq; tñ membra longa. i. crura & brachia, ad hunc modũ ſolemus deligare, verum ẽt coſtas. ſi enim ea quę affecta eſt, in dextra parte fuerit, initio faſcię ibi impoſito in ſiniſtram, ſicut dictum eſt, cõuoluimus: ſin in dextra fuerit morbus, inde quaſi progreſſum & viam deligationis exorſi in dextram partem deuenimus. Caput aũt ita in orbem circũligare non licet, propterea ꝙ collum quod ei annexum eſt, impedit. quocirca in capite ſiue in dextra, ſiue in læua parte vitium ſit, quod deligatione indigeat, deligationem per proceſsionem, id eſt per directum adhibere conſueuimus: faſcia videlicet à vertice ad extremam vſq; mandibulam deducta, atq; inde ſurſum reducta, deinde iterum vltro citroq́; vſq; in finem vel bis vel ter, ſi toties opus fuerit, conuoluta. finis autem in vertice, quæ ſedes ei eſt ſtabiliſsima, omnino collocandus eſt.

DELIGATIO Ꝑ CONTRARIAS PARTES. DELIGATIO Ꝑ PROCESSIONEM.

Contraria vero ex duobus initijs. quòd ſi ex vno, ad id 13 *quod ſimile eſt in ſtabile deligandũ eſt. vt eſt media capi-* G *is pars, & ſi quid aliud huiuſmodi.*

Duas ſententias admittit hæc oratio. vel. n. de oĩbus partibus corporis, vel de ſolis capitis partibus intelligenda eſt. cum. n. dixerit, excepto capite, id. n. per proceſsionẽ eſt deligãdum, poſtea de capitis partibus inter ſe contrarijs agit: quarũ altera retro eſt, circa occipitium, altera ante, circa frontem, quas ex duobus initijs deligandas cenſet. deligationes aũt ex duobus initijs ſunt, cum media parte totius faſciæ ſupra locũ affectũ collocata æqualis hinc inde pars in oppoſitũ deducitur: ita vt fines in frontẽ, ibi. n. ſtabilior occipitio ſedes eſt, deueniant. At ſi de oĩbus corporis partibus intelligere velimus, contraria dicemus hic appellari alterutras partes ſimili modo affectas, id eſt vel dextras & ſiniſtras, vel anteriores & poſteriores. nam cũ hæ ſimili modo affectæ ſunt, vt in fracturis quæ caulatim factæ appellanť, hoc eſt ꝑ trãſuerſum, deligatiões ex duobus initijs ſunt faciẽdæ. queadmodũ diximus fieri ĩ plagulis, quæ aſciatim circũuoluebanť. Quôd ſi ex vno initio H deliges, inquit, hæc, ex ſimilitudine deligationis quæ ex duobus fit, faſciam circũuoluens in ſedẽ ſtabilẽ finem eius applicabis. ſtabilis aũt ſedis exemplum mediam capitis partẽ poſuit, id in præſentia ſatis eſſe exiſtimans, propterea ꝙ paulo poſt totam hanc rem eſt accuratius tractaturus: vbi docebit, quo pacto finis deligationis fieri debeat, vt tota deligatio firma atq; immobilis conſeruari queat. quod enim inquit, ad id quod ſimile eſt, de vtriſq; tam de tota faſciæ diſtributione & volutione, quàm de fine eius eſt intelligendum.

At quæ mouentur, vt articuli, qua parte quidem inflectuntur, ſicut po- 14 *ples, q̃; minimum ac ſuccinctiſſime ſunt obuoluenda: qua diſtenduntur, vt patella, ſimpliciter & late.*

Quàm minima obduci lintea in poplite, et ſimilibus partibus iubet, & maxime ſuccincta, id eſt in breue ſpaciũ cõtracta & collecta. oppoſitã vero popliti partẽ contrario mõ deligãdam cẽſet. cõtrario aũt modo eſt, oĩbus expãſis, nullaq́; ex parte contractis,

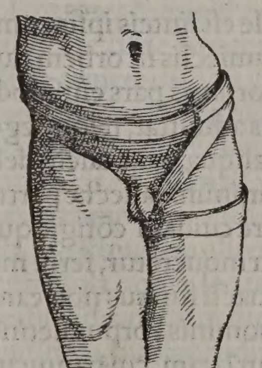
quatenus

A quatenus fieri poteſt.omnia vero mēbra articulis connectuntur in flexu ſimili modo vt poples, in extenſione,vt patella,patellam autem quam μύλην,id eſt molam hic vocat,ἐπιγουνίδα nonnulli, alij ἐπιγονατίδα, id eſt ſupergenualem appellant.In hac igitur latam atq; explicatam inijci faſciam debere inquit,quę totam ipſam complectatur.niſi enim ita fiat,vel in ſuperiorem,vel inferiorem partem ob eius incuruationem lintea elabentur. popliti aūt contractam faſciam obuolui iubet, quippe cū locus is in latitudinem explicatam faſciā neq; admittere valeat,neq; conſeruare.

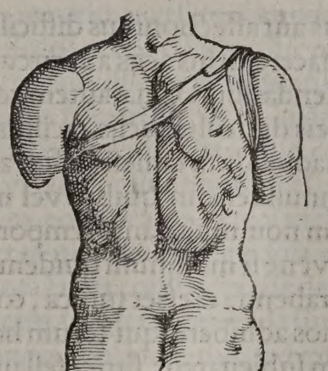
15 *Inſuper autem circumijcere oportet tum comprehenſionis cauſa eorum quæ circa hæc ſunt,tum reprehenſionis vniuerſæ faſciæ in quieſcentibus & caſsioribus partibus corporis, vt eſt & ſupra,& infra genu.*

Breues huiuſmodi loquutiones laudandæ ſunt, cum vno nomine fit, vt tota oratio clara euadat.quemadmodum hic,comprehenſionis nomen totam orationem hanc declarat, qua in hunc modum diceremus:finem deligationum in articulis firmiter contineri oportet quadā ſuperabundante circumiecta obligatione extra dearticulationem. Reprehenſionis item verbum, id manifeſtat,quomodo cura habenda ſit,ne vel in decliuia faſcia delabatur, vel recurrat in incuruata & gibba,quæ ipſe ſuperius ἀπόξυ, id eſt in acutum abeuntia,nūcupauit,vbi dixit,Certo tamen ſcien-
B tem in decliuia & in acutum abeuntia effugere deligationem. Atque hinc ſimul patet, recte à nobis dictum eſſe ea,quæ hic dicuntur ab Hippocrate, antedictis illis conſentire, ac continuari, quæ modo commemoraui,vbi videlicet aiebat,Certo tamen ſciētem in decliuia &c. Adde quòd breuiſsime idonea loca vbi fines faſciarum collocandi ſint, duobus nominibus eſt complexus, quieſcentium,& caſsiorum partium. quieſcunt enim quæcunque extra dearticulationes ſunt,in vtriſq; oſsibus,quæ ſibi mutuo innectuntur.vt in genu pars vel circa femur, vel circa tibiam huiuſmodi eſt. nam hæ quoq; caſsiores ſunt, quatenus humiliores. ita ſiquidem vocat partes,quæ contrario modo quàm eminentes ſeſe habent,id eſt quæ ſunt demiſſæ, & humiles. caſſum enim omne,quod λαπαρὸν dicit,humile ac depreſſum eſt. λαπαρὸν enim, id eſt caſſum, vanum proprie ac vacuum ſignificat,ſicut etiam λαπάξαι verbum,quod eſt caſſare, nihil aliud eſt, quàm exinanire.vnde etiam apud Homerū ἐξαλαπάξαι.i.decaſſare,vbi inquit, Decaſſare altæ bene cōdita mænia Troiæ,vrbē euacuare ac diripere ſignificat.Caſſas quoq;, id eſt λαπαρὰς, corporis partes eas vocant,quæ inter iliorum oſſa,& adulterinas coſtas intercedunt. poſtea omne, quod depreſſum eſt,& ſubſidit,caſſum,hoc eſt λαπαρὸν, vocant,propterea quòd,quod vacuum eſt, depreſſum eſſe conſueuit,translatione ab eo ſumpta,quod communiter accidit.

16 C *Humeri deligationi ea quæ fit per alteram alam circunductio conſentit:inguinis,quæ per alterū ile fit:tibiæ, quæ ſupra ſuram obuoluitur.quibus ſurſum elapſio abit,deorſum:quibus deorſum, e contrario reprehenſio inijcienda eſt.*

REPREHESIO CIRCV̄ ILE ADVERSV̄

REPREHESIO CIRCV̄ ALAM.

D

REPREHENSIO SVPRA SVRAM.

Deligationis omnis,quæ videlicet per ſe, non eorum,quæ impoſita ſunt membro affecto,continēdorum cauſa admittitur, ſcopi ac fines ſunt, vt partem affectam, ſicut cōformata fuit, immobilem contineat, ſineq; inflammatione conſeruet. id quod in libro de fracturis ſatis edocuit. ſed quia id præſtare nequit deligatio, niſi ipſa prius ſtabilis ſit,nec inferius aut ſuperius dimoueatur,iccirco fit,vt illæſis membris & ſanis circūducere faſcias cogamur: vt qua parte ſurſum ferri eam veriſimile eſt, reprehenſio detrahat ad inferiora. vbi ne deorſum delabatur timemus, ſuperius attrahat. in quibuſdam etiam reprehenſio, quæ per oppoſitas partes fit, vtilior eſt, quemadmodum in humero & inguine. in humero quidem non circum alterum humerū, ſed circū alam: in inguine circum ile aduerſum fieri obligatio debet. quippe cum neque humerus,neque clunis, ſicut ala & ile, ſeruare & detinere obligationes firmiter queat. Ile autem,ideſt κενεών,vt modo dixi, locus appellatur, qui eſt inter thoracem & os coxæ, propterea quòd κενεὸν id eſt caſſum & vacuum, id eſt depreſſum eſt. Perſpicuum autem eſt conſentire hic pro conuenire & congruere eſſe ſumptum. eo quòd qui paciſcuntur & conſentiunt in honeſtis rebus, non modo contrarium quicquam neque agunt neque dicunt ijs, quæ pepigere, ſed præſtant omnia:ſic ſedes hæ legi deligationis obſequuntur, & congruunt. Simili modo quoque in tibia cum facile effluere poſsit deligatio, vtile eſt, ſi ſupra ſuram linteum circunducatur, in illis videli-

cet deligationibus,quibus cõplecti poſteriorem carnoſam tibiæ partẽ,quam γαστροκνημίαν vocant, E
neceſse eſt.Nã ſi iuxta malleolos deligandum ſit,inde ſtabilitas ac firmitas comparabitur: cũ in-
ter duas prominẽtes partes faſcia ſit collocata:habeatq; infra extuberantes ſuræ oſsis & tibiæ pro-
ceſsus,quos talos nonnulli non recte appellant:ſupra vero, ipſius carnoſum tibiæ tumorem.

In quibus vero hoc non eſt, vt in capite, his in planiſsima parte comprehenſiones faciendæ: minimeq; obliqua de- 17
ligatione vtendum eſt. quoniam quod ſtabiliſsimum eſt, poſtremo circumiectum vel maxime errabunda continet.

COMPREHENSIO DELIGATIONIS Ī FRŌTE.

Quibus membris neq; appoſitum quicquam
tale eſt,vt in tibia,neq; oppoſitum,vt in humero
& inguine, in his qualem facere deligationem
oporteat,docet,nominatim capitis facta mentio
ne. iubetq; in his in planiſsimo loco totius deli-
gationis facere cõprehenſiones.quod fit,cum fi-
nem ipſius neutram in partem declinantem re-
ctiſsima terminatione conſeruamus,ſiue in fron
tem,ſiue in mediam partem capitis,vbi eſt quod F
ſinciput,hoc eſt βρέγμα appellatur. finis enim fa-
ſciæ,quæ ad mentũ deducitur reduci apte in me-
diam partem capitis poteſt abſq; vlla declinatio-
ne.at quæ orbiculariter circũducitur,in frontem ſimili modo neutram in partem declinatione fa
cta finem remittit.nã in circũductione poſterioribus quoq; capitis partibus obuolui conſueuit,
qua occipitiũ eſt.quod inter collum & poſteriorẽ caluariæ gibbum ſubſidit. Propterea igitͤ dixit
extremã faſciæ conuolutionẽ minime obliquam eſse oportere,quia cũ reliquas priores ſæpe obli
quas efficere cogamur,quo locus affectus qui aliàs alijs in partibus reperitur,circũtegi valeat,fit,
vt extrema conuolutio nulla obliquatione circumiecta reliquas obliquas contineat.quippe quę
hac firmitate ſtabilitæ immotę etiam ipſę permaneant.Sicut in capite,ſic vel ſupra vel infra genu
animaduertendum eſt,vt extrema inuolutio planè recta abſq; vlla declinatione ſeruetur. at in in-
guine & humero,vbi aduerſas quoq; partes cogimur obligare, conuolutiones extremæ fieri or-
biculares abſq; vlla declinatione debent,per vtraq; ilia,cum inguen, per vtraſq; alas cum hume-
rus deligandus eſt.his conſentienter in cubiti articulatione deligatio fit.

Quibuſcunq; neque comprehenſio neque reprehenſio apte adhiberi linteis poteſt, acijs coniectione aut conſutione G 18
reprehenſiones faciendæ.

Quod inquit huiuſmodi eſt:In quibus partibus aut affectionibus difficile eſt linteis ipſis com-
prehenſionem capitis faſciæ,& reprehenſionem facere,in his acijs aut circumiectis in orbem,aut
finem faſciæ conſuentibus comprehenſiones faciendæ ſunt. Quæ autem corporis pars eiuſmodi
ſit,vt comprehenſionem & reprehenſionem linteis difficulter,acijs facilius admittat, neque ego
dicere cum reliquis explanatoribus queo.Quemadmodum tamen an ſint aliqua, quæ talem deli
gationem non tolerent,ignoro,ita illud noui nonnulla eſse in quibus vel minima affectæ partis
motio dolorem maximum creet.Quemadmodum non multo ante tempore cuidam cõtigit,qui
ex caſu adeo circa ſpinam dorſi afflictatus fuerat,vt ne ſi minimum quidem moueretur, ferre ma
gnitudinem doloris poſset.qua ex cauſa cum detrahenda ei eſset tunica, coacti fuimus non eam
exuere,ſed omnibus diſsolutis ſuturis quãplurimos adhibere, qui totum hominis corpus detinẽ
tes ſublime æquali ponderatione ſupra porrectum ſubleuarent ſupra ſellam latam, cui pannicu-
lus impoſitus eſset,qui ſuperiectum lanæ hapſum haberet:ita enim iuſsimus,vt cumprimũ à deti
nentibus hominibus ægrotus è lecto fuiſset ſubleuatus,panniculus ſellę per latitudinem impone H
retur,& ſpinæ ſuſpenſi hominis ſupponeretur.nos vero alterum lanæ hapſum oleo calido imbu-
tum paratum habentes,ſimul atq; tunica fuit detracta,celeriter ſpinæ circũiecimus, atq; hominẽ
ſupra alterũ ſubiectum collocauimus.atq; ita primum madefactæ lanæ,deinde ſiccæ,poſtea pan-
niculi capita ad anteriores corporis partes attracta inter ſe ſuturis commiſimus. Quòd ſi nõ ſutu
ris hic,ſed acijs tantummodo voluiſset quiſpiam firmitatẽ deligationis efficere, ipſas primas om-
nium non poſt deligationem infra panniculum ſubieciſset. Simili modo in partibus circa coxã,
necnon circa femur,circa brachiũ item aliqñ,& circa colli poſteriorẽ partem operatio ſuccedit.

Faſciæ mundæ, leues, molles, tenues ſunto. 19

De materia faſciarum hic docet,quas mundas,leues,tenues,& molles adhiberi iubet: Mũdas,
ne ſi ſordidæ ſint,& aſpritudine infeſtent,& prohibeant,quo minus vis infuſorum humorum ad
corpus poſsit penetrare:Leues,ne locum affectum grauent:Tenues,propterea ꝙ quæ ſunt huiuſ
modi,tum leuiores & molliores etiam eſse,tum infuſiones facile tranſmittere cõſueuerunt:Mol-
les autem,ne locus affectus comprimatur.Euidens præterea eſt,vnunquodq; horum ad id etiam
conferre,ne inflammatio aliqua ea in parte excitetur.

Inuoluere

20 A *Inuoluere vtriſq; ſimul, & alterutris ſeparatim exercere opus eſt.*

Quod ſuperius, cum de omnibus, quæ ad manuum operationem attinent, exercendis ageret, in vniuerſum alterutris & vtriſq; ſimul manibus operandum dixit, id nunc de ſola inuolutione præcipit. talis enim manuum exercitatio ad celeritatem operationis, id quod eſt maximum in dolentibus, vtiliſsima eſt. cum duæ videlicet manus ſimul in deligationibus ex duobus initijs iniectis, altera tantum in reliquis faſciam inuoluit. quãquam in his quoq; alterutris vtendum eſt per vices ſibi mutuo ſuccedentibus. nam in illis, quæ ex duobus initijs fiũt, vtræq; vno eodemq; tempore ſimul operantur. cum enim mutuo ſibi ſuccedant, altera circumuoluens faſciam præcipuam deligationis partem exequitur, altera ad miniſterium huius vtilis euadit.

21 *Ad latitudines & craßitudines partium coniectans conueniente vti debet.*

Præcipit, vt ad latitudines & craſsitudines deligandarum partium ſpectantes conuenientem vnicuiq; deligationem inueniamus. Nam cum ſuperius dixerit, quomodo deligatio recte abſoluatur, cum docuit vnde incipiendum ſit, quomodo inuolui lintea debeãt circa partem affectam, vbi finis faſciæ collocandus, quo pacto comprehenſiones faciendæ, qua ratione, nodis, & acijs

B vtendum ſit, animaduertendum eſt eum nihil de his quicquam dixiſſe. non enim ex latitudine, aut craſsitudine deligandorum membrorum quicquam ſumptum ſuperius eſt: ſed ex affectione ipſa, & figura membri, quod morbo afficiebatur. Nunc igitur conuenit, vt doceat, quæ bona in deligatione eueniant, cum ex latitudine & craſsitudine partium, quę deligantur coniecturã ſumimus. ex his enim linteorum latitudo & craſsitudo percipitur. Verbi gratia in paruo puero faſcijs & longitudine breuibus, & latitudine anguſtis vti conſentaneum eſt: in grandi iuuene & longis & latis. ſimiliter & in alijs corporibus, quæ inter magna & parua ſunt, pro cuiusq; ratione modus ſeruandus. nam ſi pars deliganda & latitudine & craſsitudine vtrorumq; prorſus media fuerit, lintea quoq; efficiemus media inter ea quibus in magno, & ea quibus in paruo corpore deligando vtebamur. ſi autem vel paruo vel magno propius acccedet, pro rata eius portione faſciã vel augendo, vel minuendo immutabimus.

22 *Conuolutionis capita dura, æqualia, ſyncera ſint.*

Conuolutio vtriſq; ineſt, faſcijs videlicet & prius quàm ægrotantis corpori circumijciantur, & cum deligatio circum affectum locum fit. capita autem faſciarum quæcunq; illa ſint, vtriſque

C ſunt communia. nam ſiue initia, ſiue fines faſciarum, ſiue vtraq; capita hic appellari intelligamus, ſiue etiam extremas per latitudinem oras, omnia hæc conuolutionibus vtriſque faſciarum communia ſunt, cum per ſe ſolæ ſeſe habent, & cum corpori circũuoluuntur. Hoc enim licet inter explanatores huius libri in controuerſiam venerit, difficile dictu non eſt: quippe cum de conuolutis per ſe, & de circumiectis corpori ſermo hic manifeſte ſit. quare de omnibus terminis intelligẽdum cenſemus. non vt nonnulli de extremitatibus tantum per longitudinem, aut alij per latitudinem: illi de ſolis capitibus faſciarum per ſe, hi de conſtrictione conuolutionis dictum eſſe hoc aſſerentes. Sed debere faſciam per ſe etiam eſſe conſtrictam antequam corpori inijciatur, perſpicuum eſt. ita enim fit, vt facilior ſit, aptiorq; vt ſuſcipiatur, quippe cum tenuior reddita ſit, tenuioresq; complicationes ex eo habeat, ꝙ extenſa atq; expanſa conuoluta in ſpiram teretem fuit. conſtringi ſiquidem aliter nequit. nam capita ſola conſtringi oportere, falſum proculdubio eſt. non enim ſola capita, ſed tota faſcia conſtricta eſſe debet. Cum igitur ambigua adeo res ſit, quid etiam mihi videatur, iam dicam. Capita accipienda ſunt pro omnibus faſciæ extremitatibus ſiue longitudinem, ſiue latitudinem conſideremus. ſed ipſa tamen dura hic nõ proprie eſſe dicta exiſtimandum eſt: ac propterea obſcuriorem orationem euaſiſſe. nam cum ſuperius dixerit, faſcias mũdas,

D leues, molles eſſe debere, qui fieri poteſt, vt duras eaſdem eſſe hic iuſſerit? quocirca ita vſum eſſe eum ac duri appellatione exiſtimarim, prout rei conuenit, de qua loquitur. ſæpe enim contingit, vt in extremis linteorum partibus, quæ quatuor ſunt, duæ in longitudine, in latitudine item duæ, vel ſtamen ſolum ſine trama, vel trama ſine ſtamine propendere reperiatur: vel alterum horum laxius extare, vel aliqua in parte inhærere, in alia ſupergredi conſpiciatur. in quibus ſanè linteis molliora capita ſunt, quàm in ijs, quæ in extremitatibus ſtamen æque ſubtegmini cohærens, coniunctumq; habent. hæc enim quatenus mollitudini aliorum cõtraria videntur, dura poſſunt appellari. Melius tamẽ erat, ſi non mollia, dixiſſet, quemadmodum ſuperius de nodo agens non magnum eum eſſe debere aſſeruit. quæ enim in medio duarum immoderationum conſtituta ſunt, negando, vt dixi, vtramlibet immoderationem ſignificare conſueuerunt. Qui igitur nihil aliud ne mediocriter quidem probabile habet, quod hac de re dicat, ita probabiliſsime intelligere duritiam capitum poſset: præſertim cum de errore hoc, qui, vt dixi, in linteorum capitibus contingit, nullo alio in loco loquatur Hippocrates. Æquale autem id hic ſignificat, quod omni ex parte prorſus ſimile eſt. id vero eſt, ſi nullum inter ipſa capita neque durius, neque latius, neque mollius, neq; anguſtius ſit, neque deficientem partem aliquam aut corroſam habeat: quod in prætexturis contingere aliqñ ſolet. At vero ſynceritas in capitibus eſt, cũ extenta ſimili modo oĩbus

in partibus ſunt:vt non alicubi explicata atq;expanſa,alicubi duplicata & inuoluta reperiantur. E

Quæ vero futurum eſt,vt decidant,peiora cito decidentibus.ea autem,vt neq; comprimant,neq; decidant. 23

Per ſolœciſmum hæc loquutio prorſus eſt, quomodocunq; eam intelligere quiſpiã velit. ſiue
enim decidentibus,id eſt ἀποπιτόντων, atticum in morem accipiamus,pro ἀποπιπτέτωσαν, id eſt de
cidant.vt eſt illud:In curſum ſed equi iam procedentibus, id eſt procedant. ſiue abſolute ita poſi-
tum eſſe ablatiuum hunc caſum dicamus,neutro modo euitare ſolœcũ poterimus. Nam ſi priori
modo interpretemur,talis euadet oratio,Quæ futurum eſt,vt decidant, peiora cito decidant:ſi ſe
cundo,ſic,Quæ futurum eſt,vt decidant,peiora ſunt cito ipſis decidentibus, id eſt ſi cito ipſa deci
dant.Melius tamen erat,ſi in hunc modum ſcriptum fuiſſet,Quæ futurum eſt, vt decidant, peio-
ra ſunt cito decidentia.Perſpicuum tamen eſt ſicut ex alijs quibuſdam, ita ex hac quoq; lectione
librum hunc recognitum non fuiſſe priuſquã editus fuerit.atq; iccirco cõtingere potuiſſe vt vel
ipſe auctor aut detractione,aut additione,aut immutatione vnius aut duarum literarum in ſcri-
bendo errauerit,ſicut ſæpe ſcribentibus euenit:vel à primo librario error fuerit commiſſus, dum
quæ aut obſcurioribus literis fuerunt exarata,aut chartæ corroſione alio'ue aliquo caſu deleta ac
confuſa euanuerunt,percipere planè non potuit,ſed coniectura vſus praue deſcripſit. Accedit ꝙ F
nonnulla ẽt errata ex transliteratione,quę μεταγραμματισμὸν nominãt, antiquitus inoluerunt,dũ
immutant pleriq; ex veteri literatura in recentiorẽ.Ex his.n.omnibus multi in exẽplaribus erro-
res emanarunt.Sed de his ſatis ſit ſemel dixiſſe.longum.n. eſſet, ſi in vnoquoq; errore eadem re-
petere ſemper vellemus.At.n.ſi errore vacare lectionẽ hanc concedamus,quę eſt,Quæ futurum
eſt,vt decidant,peiora ſunt cito decidentia,quęrendũ eſt,de quibus hoc dicatur:de mẽbris'ne cor
poris,an de faſcijs,an de ijs,quæ curandi cã affectis locis imponunt:cuiuſmodi ſunt cataplaſmata
atq; alia medicamenta,linamenta,& laquei,præter enim tria hæc nihil aliud eſſe eiuſmodi videt,
vt decidere ab ægrotantibus corporibus queat. nam & de vnoquoq; horum ab explanatoribus
huius libri dictum eſt.at ſi ſingula alicui probabilia viſa ſunt,omnia etiam ſanè videri potuerunt.
Ac mihi quidem linamẽta non abſurde videntur poſſe hic intelligi, quæ ſæpe vel ſola inijciũtur,
vt in ſanguinis eruptionibus,vel medicamentis quibuſdam illita imponuntur,vel extrinſecus lo
co operimenti ipſis ſuper dantur.debent enim ea quemadmodum etiam laquei prorſus decide-
re,non tamen cito:ſed vbi exquiſite ſuppurato membro ſanguinem fundentibus vaſis producta
accreuerit caro.ſic etiam cruſtæ, quæ aut ex candentibus ferramentis, aut ex adurentibus medi-
camentis extiterunt,cito decidere non debent.Quin etiam multa medicamenta,vt ſunt liquida, G
quæ putreſcentibus membris inſtillantur,quæ item inſperguntur arida,quæq; ſupra lienoſas af-
fectiones,& intercutaneas aquas imponuntur,ſi non celeriter deciderint, mirum in modum pro
ſunt.Necnon quæ ſupra alia membra, aliaq; vitia inijciũtur ex ijs, quæ ἐγκόλλα, id eſt glutinoſa,
ſeu glutinum habentia appellantur medicamenta,multum iuuant,ſi aliquãdiu ſupra locum affe-
ctum immorentur.Nam in fracturis,& alę luxationibus frequenter cõtingentibus, in podagris,
coxendicibus,renalibus morbis,omnibusq; articularibus,dolore item capitis.alijsq; non paucis
maximum in medicamentis,ſi non cito deciderint,præſidium experti ſumus. Sed medicamenta
quidem,ſi ſint ex ijs,quæ glutinoſa appellantur, propterea ꝙ ita corpori adhærent, atq; aggluti-
nantur,vt difficulter auelli queant,nulla extrinſecus deligatione indigẽt.alia vero decidunt, niſi
faſcijs contineantur.de quibus nunc ſermo ipſi eſt.inquit enim, ea autẽ vt neq; comprimãt, neq;
decidant:ac ſi ita diceret,Quæcũq; medicamenta vtile non eſt vt decidant, ea deliges ita neceſſe
eſt,vt neq; affecta pars à deligatione comprimatur.& ipſa firmiter contineantur. contineri enim
& non decidere eandem vim habet.Ac de ijs quidem,quæ extrinſecus imponuntur,ſatis dictum
ſit.nunc de partibus corporis videamus, an in his quoq; verum ſit, quæ omnino futurum eſt vt
decidant,ea non cito decidere oportere.nonnulli enim falſum eſſe opinantur à putrefactis parti- H
bus decepti,quæ quo citius exciduntur,eo vtilius eſt.quod quis verum ſit,non obſtat tamẽ quin
illud quoq; eſſe verum cenſeatur. quippe cum longe differat futurum eſſe vt decidat quippiam,
& opus eſſe vt excidatur.ſæpenumero enim euenit,vt oſsium reſciſſa quædã fragmenta,ac ſquã-
mæ poſt aliquod tempus decidant.meliusq; eſt,ſi à natura ipſa expulſa paulatim id quadam tem-
poris mora conſequantur,q̃ ſi feſtinemus ea vel medicamentis irritando, vel inſtrumẽtis euellen
do inde reſoluere.Quæcunq;.n.repente vi reuelluntur,fiſtulares cauitates efficere conſueuerũt:
quæ autem ſuccreſcente vel calloſa quadam materia,vel carne excidunt,ea vbi exciderunt plenũ
ſtatim locũ relinquũt,qui poſtea cito ſaneſcit,cicatriceq; inducitur,ſi vel mediocriter exiccãs vel
aſtringens medicamentum aliquod impoſuerimus.Quin ẽt neruoſæ aliquæ particulæ, & mem-
braneæ ſæpe excidunt,ſine periculo quidem ſi paulatim longo tempore ſuppurarint:ſi vero vio-
lenter aut medicamentis vim inferẽtibus,cuiuſmodi acria ſunt,tentẽtur,aut inſtrumento aliquo,
vel digitis etiã noſtris auellantur,reliquis membris malum per contagionem tranſmittunt, ita vt
& inflammationem patiantur plerũq; ægroti,& febricitẽt,& delirent,in conuulſioneq; incidant,
Sed iam ad reliquum & tertium illorum,quæ decidunt,genus deueniamus.id aũt eſt,vt nonnulli
opinati ſunt,faſciæ.quas dicũt cũ ſunt laxæ,& effluxuræ ſunt in longiore tẽpore vtilius decidere.

at id

A at id falſum eſt.non enim melius eſt,vt quæ male fuerunt circundatæ, longiore tẽporis mora delabantur,ſed quãcitiſsime.immo neq; expectandum eſt,vt decidant, ſed celeriter diſſoluendæ,ac rurſus apte deligandæ ſunt. Vnde quidam ex ijs qui ita explanant, fatentur quidem melius eſſe vt cito laxæ faſciæ decidant.ſed niſi tamen aliquid aliud extrinſecus ſubintelligant,deficiens oratio eſt.ita enim eſſet abſoluenda,Quæ futurum eſt vt decidãt, peiora ſunt cito decidentibus, ideſt quàm quæ cito decidunt,ea quæ longius in tempus compoſita permanent.quod licet etiam conceſſerimus, ita decidere de faſcijs dictum eſſe probabile non eſt. quis nanq; eſt qui tantum tempus ſibi expectandum cenſeat in ijs,quæ ſponte ſua delapſura ſunt, cum poſsit & celeriter ſoluere,& rurſus bene deligare? Alij autem in contrariam ſententiam verſi, vera quidem dicunt, verba tamen ipſa violenter detorquent.quo modo enim violentum non eſt, ſi in hũc modum interpretemur? quæ futurum eſt vt decidant,peiora quidem ſunt ijs, quæ non decidunt.melius tamen ipſis eſt,vt celeriter decidant.vt videlicet priorem partem huius orationis, quæ eſt/quæ futurum eſt vt decidant,peiora/vna ſententia circunſcribamus:ac deinde ab altero principio legamus,cito decidentibus,hoc eſt cito decidant.Sed hæc eſt, vt dixi, violenta interpretatio ex genere loqutionis,quod inarticulatum vocamus,extorta.præterquàm quòd falſum in vniuerſali hoc eſt,quæ B futurũ eſt vt decidant,eſſe peiora.multa.n. ſunt, quæ bene & vtiliter decidunt. Quocirca melius eſt,ſicut dixi,vt Hippocratis hanc orationem,omiſsis faſcijs, vltimaq; hac expoſitione,de ijs,quæ extrinſecus imponunt̃,& oĩbus corporis particulis,quæ decidere debẽt,dictã eſſe intelligamus.

24 *Quæ autem ſequitur deligatio,aut ſubligatio,aut utraq;.*

Subaudiendum eſt,hæc ſunt:deinde legenda ea,quæ ſequuntur.id eſt/ſubligatio quidẽ in cauſa eſt,vt quæ vel abſceſſerunt,attrahantur,&c. Vſus autem eſt hic verbo ἕχεται, id eſt ſequit̃, pro appetit,& affectat,& coniectat.quæ ſanè omnia eam vim habent, vt ſignificent, quænam vires, & quæ opera deligationis ſint.appello autem opera nunc non operationes, ſed effecta. ſicut ædificatoris domus,fabri lectica,textoris veſtis eſt. Cum vero in deligatione, ac præcipue ea qua in fractionibus vti conſueuimus,duæ ante plagulas faſciæ aſſumantur, & duæ aliæ poſt, proprium nomen duabus prioribus impoſuit Hippocrates, ſubligamina ſeu ſubfaſciationes, & quæ ex ipſis fit deligatio,ſubligationem vocans. Quæcunq; vero & quæ proprie ſubligatio, & quæ communiter deligatio nominatur,efficere valeat,ex ipſo deinceps hic docente audiemus.Oportebat quidem dici prius qua de cauſa deligatio à medicis fieret, ſicut in principio diſtinxit, cum dixit, C partim ipſam mederi, partim medentibus inſeruire: quo modo item adhibita vnumquodq; ex antedictis curaret.ita enim fieret,vt ad ſcopum curationis ſpectantes conuenientem vnicuique deligationem inueniremus.qui quidem ſcopus ab ipſo, qui curandus eſſet, morbo innoteſceret. Hippocrates tamen non ita ſcripſit,ſed vbi qualis debeat eſse deligatio, hucuſq; diſseruit,ad opera & vim ipſius declarandam deſcendit.

25 *Subligatio quidem in cauſa eſt,vt vel quæ abſceſſerunt,attrahantur,vel quæ expanſa ſunt, contrahantur,vel quæ contracta ſunt,diſtrahantur,vel dirigantur diſtorta,vel contraria.*

Quæ abſceſserunt,hic appellat omnia,quæcunq;,cum corpus ſecundum naturam ſeſe habet, vel vnita aliquibus alijs partibus ſunt,vel eas attingunt:cum præter naturam affectum eſt, vnionem vel contactum non amplius ſeruant. Vnio in omnibus fracturis,vlceribus, rupturis,contuſionibus:contactus in abſceſsibus,quæ ἀποςήματα dicuntur,ſinibus,inflationibus, & tumoribus interruptus eſt.Expanſa aũt vocat,quæ plurimo interuallo inter ſe diſtant. id quod duobus modis contingit:vel in toto,vel in labris tantũmodo.Scopi igitur curationis ſunt hi, in abſcedẽtibus videlicet attrahere,in expanſis contrahere,in diſtortis dirigere. cõmune tamen omnium eſt cor- D rigere & dirigere.cum græci ἐπανορθοῦσθαι & διορθοῦσθαι de omnibus dicere conſueuerint, quæ eiecta quocunq; modo in ſuum conuenientem ſtatum reſtituuntur. Atq; hi fines propoſiti ſubligationis ſunt.vis autem ipſius non horum tantum effectrix ſcoporum eſt, verũ etiam quandoq; contrariorum.cum bene adhibetur, horum: contrariorum, cum male. merito igitur in fine orationis ſubiunxit,vel contraria:quippe cum propoſitum ipſi fuerit quid poſsit efficere ſubligatio dicere,non de ſola bona ſubligatione tractare,nam in principio etiã huius orationis, vbi inquit, Quæ autem ſequitur deligatio,aut ſubligatio,aut vtraq;,de omni deligatione,non de optima tantum ſermonem inſtituit.Q; ſi de bona etiam ſola dictum eſſe hic velit quiſpiam, quod in fine poſitum eſt,in hunc ſenſum erit accipiendum:vt ſicut præter naturam alia ſunt abſcedentia, alia expanſa & aperta,alia diſtorta,ita aliæ affectiones his contrariæ ſint. Nã cum totum corpus conuenientiam & æquabilitatem in ſe habeat,morbus omnis ex eius corruptione exoritur.ſi igit̃ quæcunq; cum naturalem conſtitutionem habent,vnita quibuſdam ſunt,vel quędam attingũt,quando vel vnionem vel contactum amiſerunt.ea ægrotare, & præter naturam eſſe affecta dicimus. ſimili modo quæ neq; vnita ſunt aliquibus,neq; attingunt aliqua,ſi vniãtur,& cõtingant, in morbum inducunt̃.hæc igitur contrariã correctionem requirũt,& contrarios ſcopos habẽt. Sed huic ſniæ repugnare ea vident̃,quæ diſtortis oppoſita ſunt,quæ vocant̃ recta. nam quãtum antedicta

ratio

ratio poſtulat,hæc quoq; diſtorquere oportebit.id quod non amplius bonæ deligationis, ſed errantis & malæ eſt opus.At ſiquis meminerit,quæ de femore & brachio dixit Hippocrates,is prę ter naturam in his rectitudinem eſſe cognoſcet,in quibus pars exterior & anterior incuruata natura eſt.quod cum quidam oblitus fuiſset, femur vel brachium caulatim & pertranſuerſum fractum primum quidem manu in rectitudinem confinxit,deinde in ea figura deligãdo reſeruauit: ſed vbi naturali formæ oſsium animum aduertit,cognouitq; eam eſſe ſeruandam, cum nondum fracturæ illi callum increuiſſe offendiſſet,aqua id multo oleo admixto fouit,poſtea fortiter extenſum,primum fregit eo modo quo à principio erat,deinde in naturali habitu confinxit, tum in eo naturæ callo conferruminandum commiſit. Vt ita verum ſit, non ſolum ignaros & malos medicos ex prauis deligationibus imprudenter,verum ẽt optimos ſtudioſe contraria antedictis bonis circa ægrotantes efficere:dum quæ præter naturã duplicata ſunt,in contrarium amouent, & quæ coniuncta ſunt & coaluere,diſſoluunt,& diſtrahunt. quippe cum in nonnullis ex coulceratione & digitos cohærentes,& labra,& palpebras interdum videamus. Antedictarum igitur affectionum curationis ſcopi hi ſunt.quorum vnicuiq; accommodatam deligationẽ deinceps docet: ſed prius tamen qualia præparanda lintea ſint ſequenti oratione declarat,cum inquit. E

Lintea præparanda ſunt leuia,tenuia,mollia,munda,lata,quæ neq; conſutiones habeant, neq; extãtias. & ſana ſint vt ferre extenſionem poßint,& paulo amplius.non arida,ſed inſuccata ſucco,cui ſingula connutrita ſunt. F 26

Dixerat ſuperius de linteis,ſed non plene:vt pateat nihil tunc ad editionem exquiſite fuiſſe abſolutum,ne à filijs quidem.nam poſt Hippocratis mortem in eodem libro de ijſdem vel breuibus verbis dicendum ſibi cenſuiſſet nemo:ſed vel quæ hic ponuntur,detraxiſſet,vel quæ ſuperius dicta ſunt.ſuperius enim ita ſcripſit,vt vidimus,faſciæ mundæ,leues,tenues,molles ſunto. hic verò adiungit latas etiam eaſdem eſſe debere,atq; eiuſmodi,vt neque conſutiones, neq; extantias habeant,ſanasq; item non eatenus tantum,vt ſi violentius intendantur,rumpi nequeant,ſed violẽtam quoq; diſtentionem tolerent. hoc eſt validæ & robuſtæ ſint, quo firmius continere ac ſtabilius poſsint.Non habere autem conſutiones inquit,quæ inæqualiter concurrãt:neq; eas,quæ vocantur extantiæ,id eſt extantes partes in textilibus, atque oblongæ eminentiæ interdum dedita opera,interdum temere ita euenientes,quandoq; ex ipſo ſubtegmine,quandoq; è purpura intertextæ,vt in ijs quas prætextas vocant,videre licet.cuiuſmodi omnia mulieres vbiq; efficere conſueuerunt.cauenda igitur hæc omnia in faſcijs eſſe inquit. Cum autem lata debere eſse lintea dicit,hoc eorum eſt,quæ non abſolute,nec ſine reſpectu enunciantur. nam cũ ad anguſta deliganda proponuntur,poſset quiſpiam ipſa,ſi ad ea,quæ ſupra modum ſunt dilatata compararit,calumniari:ſi ad moderata,eodem modo. quicquid enim à moderato variat ſiue additione, ſiue detractione,prauum id eſt.De tenuium & leuium & mollium & mundorum vſu dictum ſuperius eſt. Quod vero in fine ait,non arida,ſed inſuccata ſucco cui ſingula cõnutrita ſunt, id etiam de linteis dicitur.quæ autem ratio præcepti huius ſit,obſcurum non eſt.cenſet enim ipſa in nulla deligatione dura eſſe aſſumenda,ſed inſuccata & imbuta ſucco,cui ſingulæ ex affectionibus,quæ curandę ſunt,ſunt connutritæ,id eſt aſſuetæ,accommodatæ,& cõuenientes. cerato ſiquidem liquido ſimplici,& picato,& vino nigro auſtero,in libro de fracturis & articulis irriganda lintea eſſe inquit. nam ſicca præterquàm quod vtilitatem quæ ex madefactione euenit,nullã præſtant, conſtipant inſuper partes ſupra quas impoſita ſunt,caliditatemq; in ipſis augent:atq; ob id humorẽ ex vicinis locis ad affectam partem eliciunt.id quod maximũ eſſe malum ad tumorũ ortum omnibus patet. G

Atq; ea quidem quæ abſceſſerunt,ita vt ſuſpenſa ſedem attingant,non tamen premant.incipiamusq; à ſano ,et ad vlcus finiamus.vt quod ſubeſt,emungatur,aliud vero quippiam non colligatur. 27

Siue oſse fracto,ſiue cohærentia abrupta, ſiue vulnere aliquo magno illato partes præter naturam abſcedant,eæ cogendæ & coaptandæ inter ſe ſunt eouſq; vt attingant ſe, non tamen comprimant.nam quæ ita preſse apponuntur partes,dolorem, inflammationemq; excitant. maxime autem de vlceribus qui vocantur ſinus, ſeu ventriculi,cauſa exempli, ſermo ipſi hic eſt. id quod in ſequentibus manifeſte declarat.Sed prior tamen pars huius orationis,quæ eſt/Atq; ea quidem quæ abſceſſerunt,ita vt ſuſpenſa ſedem attingant,non tamen premant/communis eſse ad reliqua omnia etiam poteſt,quæ à naturali contactu,vel coaleſcentia receſserunt: Reliqua vero, quæ deinceps ſequuntur,vbi inquit/incipiamusq; â ſano, & ad vlcus finiamus/de vlceribus dicta maniſeſtiſsime ſunt,quibus & ſanies euacuari, & nullus humor affluere tempore conglutinationis debet.id autem fit,cum fundum ipſius ſinus eatenus comprimimus, vt non collidamus, & paulatim vſque ad os ipſius deligationem relaxando perducimns:os'que ita apertum in figuratione eaquæ deorſum vergat, conſeruamus. Sinus ſanè cum purgare volumus & conglutinare, hoc modo deligamus:at in ſummi humeri auulſione non ita, ſed eleuatam eius partem violenter deprimimus,& cogendo compellimus.nihil enim ex huiuſmodi colliſione euenire mali poteſt.ſicut neque in fracto iugulo,quando altera eius pars maior multo eſt, tametſi minus in hoc quoq; quã in ſummo humero comprimere ſolemus.in alijs vero fracturis parum ac minimum comprimimus, H

A mimus, cauentes ne inflammatio oriatur. Atq; ego quidem de omnibus, quæ abſcedunt, diſſerui. at Hippocrates de ſolis ſinibus, vt exemplum afferret, in quibus moderata deligatione vtendum eſſe manifeſte declarat, cum inquit: ita vt ſuſpenſa, id eſt ea quæ abſceſſerunt, ſedem attingant, ſed non premant. ſedem appellans abſcedenti corpori ſubiectam partem: cui quod applicatur firmari ac conſidere proculdubio debet. prius enim quã pars altera alteram prorſus attingat, vniri inter ſe nullo modo queunt. vnio autem fit, ſi ſe abſq; alliſione contigerint. Perſpicuum aũt eſt non abſolute quempiam conſulturum fuiſſe, vt ſinus qui conglutinandi ſunt, ita deligẽtur. quippe cũ inflammatione prius vacantes, tum puros & ſiccos reddere, ſiq; carnes forte contabuerint, alere debeamus. Adde quòd neq; rupturas & contuſiones, quæ ex genere vlcerum & ſinuũ ſunt, ſtatim vbi extitere, hac deligatione curamus: ſed poſteaquam inflammatio ſedata ipſis fuerit, humiditasq; exiccata. vtræq; enim hæ continuitatis ſolutiones ſunt in carnea parte effectæ, vnà cũ ſanguinis quadam in mediam regionem affluxione. id quod abſceſſui & ſinui cõmune eſt. Quoad enim pars ita affecta in exteriore ſummitate occluſa eſt, atq; os nullum habet, abſceſſiſſe quidem ipſa dicitur, affectio vero abſceſſus proprie, id eſt ἀπόστημα vocatur: at vbi aliqua ex parte aperta eſt, vt qui continetur humor excernatur, non amplius abſceſſus, ſed ſinus iam appellatur. Quocirca omnia huiuſmodi vitia deligatione quidem ſemper, ſed non ſimili indigẽt. Cum enim adeſt inflammatio, neq; opus prorſus prima ratione & per ſe deligatione eſt: ſicut neq; cum ſuppuratio fit. Cum ſinus vero iam factus eſt carne plenus, mediocris admodum deligatio eſt adhibenda, ita vt ſedes abſcedentia minime attingat. per os enim purgantia medicamenta & aperientia iniicienda ſunt. At vbi iam eò peruenit, vt conglutinationem requirat, ea quam nunc dixit Hippocrates, deligatio eſt accommodata. Hæc neceſſario mihi ſcribenda exiſtimaui: nequis locum hũc praue intelligens omnes ſinus ita deligandos cenſere Hippocratem arbitraretur. nam ſicut demonſtratum eſt, non omnes ſunt deligandi, ſed illi tantum, qui nullo alio malo infeſtantur, neq; inflammatione, neq; carnis tabe, neq; ſorde, neq; humore aliquo qui in ipſis contineatur. Qui ſanè vniformem ac ſolam ſui curationem requirunt. Cæterum de huiuſcemodi diſtinctionibus in libris de medendi ratione ſatis dictum à nobis eſt.

28 *Deligare oportet recta quidem in rectum, obliqua oblique, in figura infatigabili, in qua neq; conſtrictio, neq; abſceſsio ſit. ex qua cum in appenſionem vel poſitionem tranſeunt, non mutetur. ſed ſimilia hæc, muſculos, venas, neruos, oſſa habeant, & diſpoſita, & bene detenta ſint.*

C Non partes affectas corporis rectas & obliquas nunc vocat, ſed abſceſſus ipſos: de quibus in ſinus exemplo hæc docet: qui rectus ne an obliquus ſit, ex longitudine partis in qua eſt, ſpectat. rectum enim decliuem intellige, obliquum, qui eiuſmodi non eſt. rectum ſiquidem ſinum appellat, cuius os in inferiore parte, fundum in ſuperiore eſt: obliquũ, qui in latus declinat. fiunt tñ contrario ẽt modo ſinus, quibus deorſum fundum, ſurſum os vergat: ſed nos his fundũ, quo facilior ſaniei exitus pateat, aperimus. Q; ſi non prorſus in inferioribus corporis partibus os fuerit, ſed in latus, figura membri & ſitus, & modus deligationis excogitari eiuſmodi debet, vt ad excernẽdam ſaniem idoneus ſit. tanta enim in his figurationis vis eſt, vt nos ſæpenumero plaga, quæ ſuperius eſse videbatur, vt inferius eſset, immutata figura fecerimus. Nam cũ in femore ſinus eſset, cuius os prope inguen, fundum iuxta genu erat, eum figuratione ita curauimus, vt genu altius inguine detineretur. id autẽ puluino molli popliti ſubiecto facile & ſine vllo dolore fieri potuit. Eodem modo ſinus in poſteriore carnoſa tibiæ parte poplitem verſus ora habentes ſanauimus, crus eo habitu collocantes, vt altior poplite pes extaret. Cubitũ itẽ ſinu laborantẽ ſæpe ſimili rõne ad ſanitatẽ perduximus, eũ ita mitella iniecta excipientes ac ſuſpendentes, vt manus gibbo cubiti eſset ſuperior. At cũ gibbus ipſe ita patitur, vt à ſuperiori parte à brachio, ab inferiori à cubito
D ſinus cõtingatur, maxime idoneus habitus is quem diximus, eſt. quo gibbus ipſe cubiti humilior vtriſq; oſsibus, brachij videlicet, & cubiti redditur. Quo in caſu duabus faſcijs vtimur, vtriſq; ad os & foramen ſinus, quod in gibbo eſt, deſinentibus, incipientibus vero vtrinq; à ſana parte. ſiq; ſinus ſit planè rectus, rectam deligationem neutram in partem declinantem adhibemus, perinde ac ſi fractum brachium deligandum ſit, ſimiliq; modo deponimus: at ſi in obliquum declinet, deligatio quoq; ſinus ipſius declinationem imitari debet, eamq; figurationem, vt effluere ſanies queat. Qua enim figuratione depoſiturus affectam partem es, in ea quoq; deligationem inijcias, ſciens maximum inde euenire damnum ſolere, cum iam deligata in alterum habitum transformantur. quippe cum neceſse ſit, vt cum id fit, nonnulla quæ incuruata erant, extendantur, alia vero, quæ erant depreſsa, attollantur. Efficietur igĩt, vt ſicut quæ intumuerunt, à faſcijs comprimantur, ſic quæ ſubſedere laxata ibi faſcia nequeant contineri. de ijs, quæ comprimuntur conſtrictionem, de laxatis abſceſsionẽ dixit Hippocrates, in ea figura accõmodatam ſinui deligationem nobis faciendã cenſens, in qua neq; conſtrictio, neq; abſceſsio ſit. nam ſi ad ſolum deligationis tempus reſpicientes obliquum ſinum oblique deligemus in eo habitu qui in depoſitione, aut appenſione ſeruari non poſsit, ſed immutandus ſit: aliæ deligatæ partes conſtringentur, aliæ laxabũtur Quæ aũt partes in habitus mutatione ſinũ immutent, ipſe noiatim expreſsit, cum inqt, muſculos

venas,

venas,neruos,& oſſa.quippe cum hæc tantummodo ſint, quæ tumorem in corpore efficiant. ve- E
narum autem nomine non tantum eæ,quæ venæ nunc appellantur, ſed arteriæ quoq; ex veteri
conſuetudine intelligendæ ſunt. Atq; hæc totius orationis ſententia eſt,cuius verba nõnulla licet
non admodum obſcura ſint,non ab re tamen erit,ſi breuiter explicentur. Appẽſionem in manu
vocat eius,vbi deligata fuit,depoſitionem,cum lata mitella totus cubitus appenſus excipitur:po-
ſitionem vero in crure.perſpicuum tamẽ eſt appenſionẽ ſignificato poſitionis tanq̃ generi ſubij-
ci.In fine item ſubiungens εὔθετα,ideſt dipoſita,quæ bene depoſita ſunt: εὔσχετα, ideſt bene de-
tenta,ea,quæ bene excepta atq; appenſa ſunt,vocat:illud ad crura:hoc ad manus referens.

Appenſa uero eſſe debent,uel poſita in infatigabili habitu,qui ſecundum naturam ſit. 29

Infatigabile,id eſt quod fatigationem & dolorem non affert, & ſecundum naturam diuerſum
minime eſt,ſed vnum & idem. quod quid ſit & in libro de fracturis ſatis ab Hippocrate dictum
eſt:& nunc etiam loco ſuo dicetur.

At in quibus abſceſſerit,contraria. 30

Nonnulli legunt,in quibus non abſceſſerit,cum negatione,& ita exponũt.in quibus abſceſſe- F
rit aliquid,antedictum modum deligationis adhibemus: in quibus vero non abſceſſerit, contra-
rium.Nam ſi antedictum fuit,vt à ſana parte incipientes in vlcus deſinamus, relaxando ſubinde
compreſsionem:contrarium erit,ab vlceratis & fractis incipiendo ad inferiorem partem relaxan
do deſcendere.At qui ſine negatione legunt,dicunt iubere Hippocratem, cum volumus ea,quæ
præter naturam coniuncta ſunt, & cohæſerunt, abſcedere & ſeparari, antedictum deligationis
modum immutare.nam cum volumus ea,quæ quocunq; modo inter ſe coniuncta cohæſerunt,
diſiungere, debere nos contrarium in modum vti deligatione perſpicuum eſt. in magnis item
vulneribus plerunque,in quibus vel cum ima pars aperta atq; inconglutinata permanſerit,ſum-
ma cutis conſolidata coaluit:vel ſummæ oræ inter ſe duplicatæ coniunctæ ita ſunt, vt altera alteri
inſederit.In fracturis quoque diſtrahenda ac diſiungenda eſſe conſtat,quę commiſſa ſunt,cum in
ima parte,non ſecus atq; in vulneribus,fracti oſsis capita non coeunt.Adde quòd in illis quoque
oſsibus idem fit,quæcunq; ſinus,& fiſtulas alicuius momenti intus habuerint. At enim ſicut hæc
per ſe vtilia eſſe ſcimus,ita nunc vt non recte dicta reprehendi merito poſſent. quippe cum nullo
modo cum Hippocratis verbis conſentire videantur,quæ inquiunt: In quibus abſceſſerit contra-
ria.non enim idem eſt ſi dicamus,in quibus abſceſſerit,& in quibus abſcedere volumus. Quocir G
ca debebant hi qui in hunc modum explanant,ſicut priores illi,adiuncta negatione ſuæ ſententię
conſentientem lectionem faciebant,ita ipſi quoq; ſcripturam immutare,atq; inde eam pro ſuo ar
bitrio interpretari.cum vero eam ita,ſicut eſt,reliquerint, alienam à verbis explanationem attu-
lerunt.Non igitur de ijs,quæ abſcedere volumus docere hic Hippocratem cenſendum eſt, in ſe-
quentibus enim id faciet,ſed de ijs,quæ abſcedunt,& nondũ integre abſceſſere, ſermo ipſi eſt:vel
de ijs ẽt quæ perfecte abſceſſere,ſed nondum tamen eruperunt in ſinũ.quippe cum hæc dolorem
ſedante,& pus mouente curatione primum indigeant, quoad ad id emittendum ora aliqua ape-
ruerint:deinde vbi id effectum eſt,ſi aliqua inflammatione infeſtentur, liberanda, tum exiccan-
da,& carne,vt dixi,replenda ſint:poſtea cum iam ſolus ſinus relictus eſt, nulla alia affectione ma-
la adiuncta,neq; inflammatione,neq; ſorde,neq; humore ſuperuacuo, neq; carnium defectu, po-
ſtremam ſanationem,ac conglutinationem ſuſcipere debeant. Non eſſe itaq; mirum debet, ſi iu-
bet,vt contraria in ijs,quæ abſcedunt,faciamus.quicunq; enim non negligenter in artis operibus
eſt verſatus,optime nouit,in abſceſsibus qui ad maturitatem perduci queunt, non eſſe inutile,vt
nihil eius qui adhuc ſuppurat,humoris excernatur.nam ſi intus maneat, fit vt reliquus ei melius,
faciliusq; accedat.quocirca pars affecta,quantum ad morbum ipſum attinet,neq; vlla prorſus in- H
diget deligatione,quæ tamen eatenus adhibetur,non vt curationem vllam afferat,ſed vt curanti-
bus inſeruiat,atq; opituletur.Abſceſsuum igitur à ſinuũ curatione diuerſa curatio eſt. illis enim
vt nihil humoris effluat,donec perfecte maturuerint:his,vt nihil intus remaneat, per quàm vtile
eſt.illorum nullum eſse os, hos apertos eſse confert. quæ abſcedunt præterea cataplaſmatis hu-
mectantibus & calefacientibus maturanda:ſinus valde exiccantibus & purgantibus ſicci & puri
reddendi ſunt.adde quòd ſinibus antedicta deligatio medetur: in abſceſsibus, vt alijs medenti-
bus inſeruiens aſsumi conſueuit. At vero Aſclepiades totam horum verborum ſententiam de
deligationibus eſse intelligendam cenſet,in hunc modum:Deligare oportet in eo habitu,in quo
neq; conſtrictio neque abſceſsio ſit.hoc autem totum ſecundum naturam eſt. at in quibus deliga
tio abſceſserit,in ijs contraria age,id eſt in contrario habitu, deligationem adhibe: hoc eſt in quo
habitu partis deligatæ faſcia abſceſserit,in contrario ei habitu deligationem facias. verbi cauſa,ſi
extento cubito brachium deligatum non permanet, ſed laxatur, contrariam figurationem ex-
perire,atq; in ea rurſus deliga.contraria autem figura erit,ſi cubitus inflectatur.Quoniam autem
crurum habitus ſecundum natutam accommodatus eſt in extẽſione,ſi inflexa crura deligaris de-
inde extendere ea iuſseris,efficietur vt muſculis alium in locũ abeuntibus faſcia abſcedat. quapp
contrario

A cõtrario habitu.i.extenta tibi erunt deliganda,in quo videlicet ẽt deponenda ſunt. Atq; hęc tibi Aſclepiadis ſentẽtia eſt:noſtrum vero iam eſt,vt ad ea quæ ſequuntur, explananda deſcẽdamus.

31 *In quibus aũt expanſa contrahere oportet,reliqua quidem eadem fiunt, ex multo tamen quodam ſpatio coactio et ex admotione cõpreſſio facienda eſt:minimũ primo,poſtea magis.terminus,quòd maxime facta ſit,eſt cõtactus.*

Memoria repetenda nobis ſunt ea quæ de ſubligatione dixit ab eo principio vbi ait, Subligatio qdem in cauſa eſt,vt vel quæ abſceſſerunt,attrahantur,vel quæ expanſa ſunt,contrahantur. & cætera hucuſq;. Ita.n.fiet,vt orationem hanc dependere à ſuperiore intelligamus, in hunc modũ: In quibus autẽ expanſa contrahere opus fuerit,reliqua qdem eadem agemus, ex multo tñ ſpatio coactionem faciemus, & cætera quæ deinceps ſubiũgit. Expanſa autem ſeu aperta ea vocare hic Hippocratem cenſendum eſt,quæ præter q̃ ꝙ diſtant amplius q̃ par ſit, vtriſq; labris expanſa atq; aperta inter ſe ſunt. id quod in vulneribus ex vehementi inflãmatione euenire interdum conſpicitur. cum.n.caro ad multam vſq; altitudinem diuiſa, & muſculus per tranſuerſum ſectus fuerit, conglutinatio aũt & conſolidatio fuerit impedita,tum inflammatio ſuperuenerit,ex qua cutis diſtenta vtrinq; labrum ſibi annexum retraxerit, vtraque in parte expanſum os vulneris redditur.

B Huiuſmodi aũt ſpeciem præ ſe ferunt & labia ipſa oris inflãmationem cum patiunt̃, & palpebræ, & præputium. Quin etiam ſi cutem capitis accommodate ad terebrationem cõpreſſerimus, orta inflãmatio expanſorum ſpeciem p̃bet. et maxime id fit,ſi compreſſa hinc inde cute medium inter labra locum linamentis compleuerimus. quod & in traſuerſa muſculorum inciſione profunde adacta,facere conſueuimus,dum vel ob ſanguinis eruptionem concerpta linteorũ fila, quæ linamenta appellant,in vulnus conijcimus, vel ex eo qa timemus ne cutis cõſolideſcat, diuulſæ vero muſculi partes vtrinq; inconglutinatæ permaneant. Atq; huiuſmodi qdem affectiones oẽs quãuis alias etiam curationes requirant,quæ inflãmationem ſedent, hic tñ, non enim de oĩbus nunc propoſuit ſcribere,eas ſolas tradit,quæ chirurgicæ proprie,id eſt manuum opera exhibitæ appellantur. Expanſorum igitur deligatio reliqua qdem eadem habet, quæ etiam in illis quæ abſceſſere,fieri conſueuerunt. nam & à ſanis partibus incipit, & paulatim inde ad cutem manifeſta vlceratione affectam p̄ducitur:in eo tñ differt,ꝙ hic longius q̃ in illis quæ abſceſſere exordium ſumit, compreſsionemq; vſq; ad expanſas ipſas partes protendit. in finibus enim è fundo ipſorũ incipit deligatio: in expanſis non ab extrema eorum quaſi radice,ſed longinquius à ſanis partibus cutẽ paulatim ad vlcerationem adducimus,non relaxando & remittendo,vt ibi faciebamus,deligatio

C nem,ſed intendendo paulatim prima eius circũuolutione ex cutis conuerſione compreſsionem efficimus,ac poſtea etiam magis. Hoc autem quidam in vna & eadem operatione,quidam in pluribus intelligendum putant. in vna quidem, ſi verbum/primo/principium deligationis ſignificet:in pluribus,ſi eodem verbo primam totam deligationem indicari intelligamus. quorũ tamẽ vtrunq; eſſe verum poteſt, alterum in altera affectione, quæ non ſpecie ſed magnitudine diuerſa ſit. mediocrem enim inuerſionem cutis in naturalem ſtatũ reducere,vel vna tm̃ deligatione enitemur. maiori prima deligatione vim non afferemus. quippe cum eo tempore inflãmationis curatio,non expanſorum correctio attendenda ſit. Iccirco vero in fine ſubiecit/terminus,ꝙ maxime facta ſit,eſt contactus/quia cum poſsit quiſpiam magis inter ſe quæ expanſa ſunt, contrahere ac cogere,q̃ vt oræ eorum tantummodo ſeſe mutuo tangant, fit, vt quæ ita coacta fuerint,ſeſe allidant:id quod dolorem parit, augetq; inflãmationem. eouſq; igit̃ contrahenda huiuſmodi ſunt, quoad ſeſe contingant,& non amplius. Aduertendum autem duplicem hic lectionem reperiri. altera eſt,terminus,ꝙ maxime facta ſit &c. quam etiam agnoſcit Aſclepiades:altera, terminus,ꝙ magis facta ſit. cæterum ſicut melior,ita antiquior quoq; ea eſt quæ/maxime/habet.

32 D *In quibus vero contracta diſtrahere debemus,cum inflammatione quidem contraria, ſine ea,apparatu quidem eiuſmodi,ſed deligatione contraria vtendum eſt.*

Contracta contrario modo q̃ expanſa ſeſe habent. nam cum expanſa plurimum inter ſe ſeparatas oras habeant in contrarias partes, ita vt altera in dexteram, altera in læuam hiet,ac recedat: contracta è contrario ita inter ſe coierunt, vt vel altera ipſorum ora ſuperiecta alteri ſit,vel vtræq; quaſi duplicatæ,& complicatæ fuerint, quemadmodum ea ſunt,quæ conuoluuntur. id quod ex inflammatione quoque euenire conſueuit,non ſecus ac contraria affectio, in qua plurimum à ſe mutuo abductæ in contrarium expanſorum corporum partes ſunt. Neque mirum eſſe debet, ſi in contraria affectione eadem mala creet inflammatio. quippe cum non in partibus tam magnã q̃ paruam inflãmationem patientibus vtraq; & expanſa & contracta efficiantur. id quod in oculis videre manifeſte licet. Nam cũ cutis palpebrarum extrinſecus valde inflãmatur, atq; id eouſq; vt vicinæ regionis pars aliqua occupetur,palpebra inuertitur: cum vero modica quidem in cute inflãmatio eſt,at membrana quæ intus ad irim vſq; extenditur, valde deficit,tunc fit, vt intro palpebra cõuertatur. quod vitium cum vtriſq; palpebris accidit, φίμωσις, hoc eſt capiſtratio,nuncupatur:cum diducere eas æger atq; aperire ita oculum nequit. Idem morbus interdũ in labijs orit̃, & præputio,& ano. cuius cauſa eadem eſt. Nam cum partes horum quæ extrinſecus ſunt,vehe-

menti inflammatione corripiuntur, inuerti ſolent. eadem vitia in pudendis quoqꝫ mulierũ con- E
tingunt: in vulneribus quoqꝫ & omnibus quocunqꝫ modo exulceratis exiſtere conſueuerunt.
in quibus cum partes quæ extrinſecus ſunt, inflãmatione infeſtãtur, labra vlcerũ introrſum con-
uertũtur. quod cum fit, emaciata ac tenuia & flaccida eſſe ea proculdubio neceſſe eſt. quo. n. alio
modo fieri poſſet, vt ita prompte in interiorẽ partem deuoluerentur? at interiorũ partiũ defectus
incidit vel ex tabida macie, cum locus nõ alitur, vel ex manuũ & ſcalpelli opera, quæ immodera-
te ſubiectam carnẽ exciderit, vel ex putredine quæ eã corruperit. His igitur affectionibus deliga-
tio accõmodate adhibita prodeſt: inflãmationi vero tm̃ abeſt vt proſit, vt nocumentũ quoqꝫ alter
re grauando ſoleat. ea tñ quia medicamẽtis inſeruit, quæ inflãmationẽ ſedant, propterea neceſſa-
rio interdum aſſumi conſueuit. Atqꝫ ideo hic Hippocrates cõtracta inquit, cũ adeſt quidẽ inflam
matio, cõtraria agentibus nobis. i. deligationẽ euitãtibus, curanẽ, niſi maxima neceſſitas vrgeat,
quo videlicet impoſita aliqua partibus inflãmatis contineãtur. nã vbi abſqꝫ deligatione perman-
ſura medicamenta ſperamus, nulla prorſus faſcia eſt opus. quinetiam ea quæ continendi medica
menti cauſa aſſumitur, ex tenuiſſimis leuiſſimiſqꝫ linteis facienda, & q̃ pauciſſimis poteſt conuo-
lutionibus, vel etiam vna tm̃ circũdanda eſt. id quod multos medicos latet, qui extrinſecus ſupra
tumorẽ inflãmationis & cataplaſmata craſſa, & lintea dura & grauia, & lanas multas, faſciarumqꝫ F
inſuper copiam imponere nõ verentur, quæ oĩa cum inflãmationem augeãt, inflãmatis maxime
contraria ſunt. At ſi ea quæ contracta ſunt, inflãmatione caruerint, linteorum apparatũ eundem
cum priore eſſe iubet: deligationem vero contrariã ei quæ expanſis adhibebaẽ. nam ſi illic prin-
cipium deligandi ẽ longinquo à ſanis partibus faciebamus circũuoluendo ac protrahendo, com-
preſſionemqꝫ augendo, vſqꝫ ad expanſa, in contractis à parte ipſa affecta initio iniecto ad partes
quæ circũ circa ſunt, cutem retrahemus. intelligendum tñ hic eſt quod ab Hippocrate fuit præ-
termiſſum, non. n. omnẽ ille horum vitiorum curationẽ, ſed eam tm̃ quæ manuũ opera exhibeẽ,
deſcribere propoſuit. quocirca ego, vt integra oratio ſit, quod deeſt adiungam. Quando aliquid
eorum quæ contracta ſunt, inuertere voluerimus, prius replere ſubiectum locum, in quem conci
derunt labra, vel linamentis, vel accommodato medicamento eouſqꝫ debemus, quoad contracta
pars reliquæ cuti æqualis reddatur: deinde ita deligationem, quam dixit, adhibere.

*Diſtorta dirigere oportet reliqua quidem eadem faciendo: at quæ abierunt: ſubligatione, agglutinatione, appen- 33
ſione reducendo, & contrario modo contraria.*

Diſtortiones fiunt, cum vel â ſua ſede elabitur aliquid in exteriorem corporis partem, vel in-
trorſum in inanitatem aliquã prolabitur. vt in naribus, ſi in exteriorem partẽ aut os, aut pinnula G
earũ abit, in eam partem: ſi in foramẽ deſcẽdit, introrſum diſtortio fit. Simili modo quoqꝫ in alijs
mẽbris euenit. quorum oĩum communis curationis ſcopus auxilia oſtendet. at cõis omnium ſco
pus eſt, contraria contrariorum eſſe remedia. quare etiam nunc quæ abierunt, cum alijs remedijs
de quibus nunc dicere propoſitum non eſt, tum faſcijs reducenda ſunt. faſciarum autẽ modos ad
hæc vtiles ipſe iam dixit. Subligatio igitur adhibenda, ſicut ſuperius & in abſcedẽtibus, & expan
ſis, & contractis dictum eſt: agglutinatio vero, ſicut in libro de articulis de naribus & maxilla ſcri
pſit: ſed appenſio, vt in libro de fracturis, vbi inquit in hunc modum. Nam ſi vel oſſa vtraqꝫ con- »
fracta ſint, vel inferius tantũmodo, & cui deligatio adhibita eſt, is mitella quadã manum habeat »
appenſam, mitellaqꝫ ipſa ea parte, qua eſt fractura, plurimum contineat, ita vt hinc & inde manus »
dependeat: in hoc alterum os in ſuperiorem partem diſtortum deprehendaẽ, neceſſe eſt. at ſi fra- »
ctis oſſibus & manus, & pars iuxta gibbum cubiti mitella ſuſtineatur, reliqua aũt cubiti pars ſu- »
ſpenſa non ſit: in inferiorem partem os diſtortum inuenietur. oportet igitur vt mitella molli quæ »
latitudinem habeat, & plurimam cubiti partem & articulũ ipſum manus æqualiter ſuſpẽdamus. »
Hæc oratio prauam appenſionem cũ doceat, quæ diſtortionem efficit, curationem etiã diſtorto-
rum oſtendit. Faciamus. n. alicui in inferiorem partem cubitum eſſe diſtortum, hunc in inferio- H
re parte anguſta mitella ſubiecta excipiemus. ſi in ſuperiorem partem vero diſtortionẽ habeat,
appenſionem adhibebimus, quæ ad inferius diſtorqueat. ea aũt eſt, cum mitella partes iuxta arti-
culum manus & cubiti gibbum ſuſpendens, reliquum in medio interceptum cubitũ inſuſpẽſum
relinquit. Quẽadmodum ẽt ſi in articulo manus ſurſum cõtigerit diſtortio, deorſum diſtorquen-
tem deligationẽ afferemus, quæ partem circa gibbum cubiti reprehendat, eam quæ circa articu-
lum eſt, pendulã omittat. Eodẽ modo in diſtortione quæ eſt ad gibbum in ſuperiorem partem, ea
adhibẽda eſt appenſio, quæ ſolũ ipſam ſine ſtabilimẽto deſtituens reliqua ſuſtineat: quæ videlicet
ẽt non diſtortum locum in inferiorẽ diſtorquere partem poſſet. nã vt ſemel dicã quæcũqꝫ nondũ
diſtorta diſtorquent, eæ quæ in contrariũ modũ diſtorta ſunt, dirigunt. ac ſicut in his, ſimili modo
circa tibiam & femur in totius cruris poſitionibus vel peccamus, vel recte nos gerimus. quod. n.
in brachio eſt appenſio, id in crure poſitio eſt. vnde hic vnà cum appenſionis noĩe poſitio quoqꝫ
inſuper eſt ſubintelligenda. Quod aũt in fine orationis huius dixit / & contrario modo contraria
poteſt etiam de antedictis deligationibus intelligi: vt dicat cõtrarias his affectiones corrigi ac ſa-
nari, ſi contrario modo deligentur. verbi cauſa, abſcedentibus cõtraria ea ſunt, quæ præter natu-
ram in rectitudinem fuerunt conſtituta. de quibus vtiqꝫ ſatis à me ſuperius dictum eſt.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS QVI, QVAE, IN MEDICATRINA FIVNT, INSCRIBITVR, COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

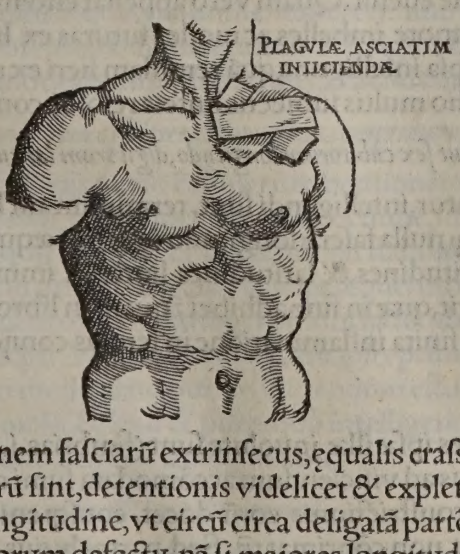
ARGVMENTVM LIBRI.

Quæ in communi de deligationibus dicta ſunt, trahuntur ad rationem deligandarum fracturarum, ſed pleraq; in libris de fracturis & de articulis latius exponuntur.

B SCiendum autem in hoc de medicatrina libro primum omnium de naturalibus iudicijs ſcriptũ fuiſſe, quibus oẽs homines vti cõſueuimus & ad artes oẽs, & ad vniuerſam vitã pertinẽtibus: non enim tm̃ ad propoſitam materiã ſpectãs, quæ de curatione ea eſt quæ manuum opera adhibet̃, ſed ad oẽs morborum, quæ in medicina fiũt, dignotiones, quas ſignificationes vocãt, agere de iudicijs voluit. Secunda diſſertatio de medicina ea quæ manuũ opera exercetur, quæ docet, ex quibus conſtet, quibusq; munus eius cõpleatur. Poſt hanc tertia de deligatione ſubſequitur: vbi qualis debeat eſſe deligatio edocemur, tum ab affectæ partis natura, tum ab ipſa affectione ſumpta ſignificatione. Quarto hic de fracturis agit, quæ ſub generalẽ affectionẽ ſubijciuntur, quæ eſt continuitatis diſſolutio: ita. n. ego totum hoc genus ſoleo appellare. at Hippocrates abſcedentia corpora, quæ ita affecta ſunt, vocat: vt & affectio ipſa abſceſsio merito nominet̃. tametſi vna quædam ſpecies generis huius ſit, quam proprie abſceſsionem & abſceſſum. i. ἀπόστασιν & ἀπόστημα nuncupent. Cæterum hæc ea cauſa dicta â me in præſentia ſunt, vt ea quę ſuperius expoſui, in memoriam reuocentur. nunc ad reliqua iam deſcendamus.

1 *Plagularum lõgitudines, latitudines, craſsitudines, & multitudines eiuſmodi ſunto. longitudo, quanta eſt deligatio latitudo, trium, aut quatuor digitorum. craſsitudo, vt triplices aut quadruplices ſint. multitudo, vt circundatæ neq; excedant, neq; deficiant.*

C In tractatione de fracturis, quæ nũc ipſi propoſita eſt, de plagulis, quæ ſplenia â ſplenis forma appellant, primum mentionẽ facit: iubetq; eas longitudine eſſe æquales deligationi, quippe cum ob illã aſſumant̃, quo eam ſtabiliant, & firmam atq; immotam contineant: Latitudine vero trium aut quatuor digitorum, eius videlicet qui deligatur: Craſsitudine, vt triplices aut quadruplices ſint. nam vbi tutiorẽ ac ſtabiliorẽ cuſtodiã deligatio deſiderat, quadruplices eſſe debent: vbi non ita, ſatis eſt, ſi triplices adhibeantur. Confracta aũt minutim oſſa maiore cuſtodia indigere perſpicuum eſt. At plagularum multitudinẽ tantam eſſe oportere inquit, vt circũcirca deligatum membrum longum, quod κῶλον vocant, cõprehendant. nam vt in iuguli aut coſtæ fracturis circũcirca locũ affectum cõprehendant, fieri non poteſt. ſed magnitudo quidem fracturæ plagularũ numerum tibi indicabit. in iugulo tñ tribus quadruplicibus plagulis vti conſueuimus. ac duas priores in ſimilitudinem X literæ imponimus, ita vt media vtriuſq; pars, qua inter ſe cõiunguntur, ſupra fractum locum inijciatur. tertiam ſupra has per membri longitudinem porrectam ſuper imponimus, quæ & ſubiectas conſtringat, & fractam partem iuguli conſtipet.

2 D *Quibuſcunq; ad directionem adhibentur, longitudinẽ ex circuitiõe, latitudinem & craſsitudinẽ ex defectu coniectare debemus, neq; vniuerſa explere.*

Miror cur plagularum prius vſum non dixerit, deinde quo modo vnaquæq; ipſarum ſeſe habeat. Vſus. n. ipſarũ duplex eſt: vnus vt ſubligamina cõtineant: alter vt ea mẽbra circũ expleãt, quæ in acutum abeunt. quæ ipſe tum ἀπόξη, tum ὑπόξηρα appellare conſueuit, quaſi deacuminata, & ſubſiccanea dixeris. cuiuſmodi et cubiti iuxta manũ, & tibiæ iuxta pedem pars eſt. quibus plagulas circundandas orbiculariter cenſet, vt poſt iniectionem faſciarũ extrinſecus, ęqualis craſsitudine futura deligatio ſit. Cum igitur duo hi vſus plagularũ ſint, detentionis videlicet & expletionis, quam ipſe directionẽ hic vocat, eas eſſe vult tanta longitudine, vt circũ circa deligatã partẽ cõprehendant: craſsitudine autẽ & latitudine pro membrorum defectu. nã ſi maiores longitudine fuerint, q̃ vt membrum circũeant, neceſſe erit vt alterum eius caput ſupra alterũ poſitum altiorem eam partem reliquis duabus quæ vtrinq; ſunt,

reddat:atq; ita deligatio inæqualis,ac propterea laxa efficiatur.ſi contrà,breuiores, q̃ vt capita at- E
tingere ſeſe mutuo valeant,locum in medio vacuum relinquent.ac deligatio contrario modo in-
æqualis euadet.ſicut enim ſi longiores ſint,tumorem quendam atq; incuruationem exiſtere: ita
ſi breuiores,defectum ac concauitatem quandam ea parte ſubſidere neceſſarium eſt.Plagularum
autem harum circũiectionem non ſemel vniuerſam,ſed paulatim faciendam cenſet. vt craſsitu-
dine eæ ſint tenuiores quæ ſuperius:craſsiores quæ inferius imponuntur.nam ſi ſemel omnes cir
cunijcias,forma deligationis eiuſmodi euadet,qualis membri à principio fuerat.

*Linteorum autem ſubligamina duo ſunt.primum quod à noxa in ſuperiorem: ſecundum quod à noxa in inferio-
rem partem deſinit.* 3

Dictum à me etiam ſuperius eſt, faſcias quæ ante plagulas primum omnium corpori affecto
circunijciuntur,ſubligamina ab Hippocrate nuncupari:quarum vtriuſq; circuniectionis vſus in
libro de fracturis ſcriptus eſt.prima enim faſcia non ſolum vetat, ne quicq̃ eò defluat: verũetiam
quod in affecto loco continetur,in ſuperiorem partem aliquid repellit:ſecunda ſuperuacuum ſan
guinem ab affecta parte ad membri finem elidit.vtriuſq; autem communis vtilitas ea eſt,q̃ c om-
poſitum os ne dimoueatur,continent. F

Iuxta noxam maxime,extrema minimum,reliqua pro ratione comprimendum eſt. 4

Horum quoq; ratio in libro de fracturis dicta eſt.in vniuerſum.n.in omni deligatione,vbi qui
dem ſubiecta caro magis conſtringit,humor qui in ea continetur,ad circũuicinas partes elidi cõ-
ſueuit:vbi minus,is locus ex alijs magis compreſsis partibus affluentem humorem admittit.

At deligatio multam ſani loci partem occupet. 5

Huius etiam cõſilij ratio perſpicua eſt.nam dum multã partem ſani loci deligatio occupat, fit,
vt & firmius repoſita ac conformata oſſa contineantur,& magis ab affecto loco in circunuicinas
partes humores elidantur:magisq; hi ne à ſuperiori parte eò defluant,impediantur.

*Faſciarum multitudo,longitudo,latitudo ea ſit.multitudo quidem ne à noxa ſuperetur,ne'ue ferulis illiſio ſit.neq;
pondus,aut declinationem,aut effœminationem afferat.* 6

Reliqui ferè oẽs inter ἐπιδέσμους & ὑποδεσμίδας.i. faſcias & ſubfaſciationes, ſeu ſubligamina,
nulla vſi ſunt diſtinctione.at Hippocrates faſcias, quæ ipſi corpori circũdantur, ſubligamina ſeu G
malis ſub faſciationes appellat,quæ plagulis extrinſecus ſuperligantur, faſcias ſeu ſuperligamina
vocat.Quarum ſanè quanta eſſe debeat multitudo,longitudo, & latitudo hic docet: longitudinẽ
tantã eſſe debere aſſerens,vt ipſum os repoſitũ ac conformatum firmiter contineat, neq; à noxa
ſuperetur.nã ſi non contineant faſciæ,vincent̃,ac ſuperabuntur à noxa.i.à parte læſa.nam ſi dum
conformationem immobilẽ conſeruant,vincunt faſciæ,dum ipſæ aliqua in parte mouẽtur, ſupe-
rari ac vinci merito dicendæ ſunt.Quod aũt inquit/ne'ue ferulis illiſio ſit/id ſignificat,ne paucio-
res faſciæ,q̃ par ſit,adhibeantur,ita vt ferulæ impoſitæ illidant.i. vim & compreſsionẽ ad noxam
vſq; pertingentẽ efficiant.verum ſi ẽt tam multas faſcias inuolueris, vt grauent ægrotantem, ita
quoq; nihilominus à mediocritate aberrabis.Quocirca vtrunq; finẽ ac ſcopum faſciarũ diligenti
obſeruatione coniectare debemus.faſciarum.n.ſcopi duo ſunt,vt neq; cõprimant, neq; grauent.
Sed neq; declinationem afferre debet multitudo,vt inquit.declinatio aũt,quam περίῤῥεψιν vocat,
quaſi diuerſionem dicas,eſt,cum in alterã partem vel dextrã vel ſiniſtrã tota deligatio deuergit,
ac declinat.id quod immoderata faſciarũ multitudine euenit.Quam vero appellat effœminatio-
nem alij ad partes ipſas referũt,in quibus eſt noxa, vtpote imbelles ac molles futuras ex linteorũ
multitudine quæ circũijciuntur:alij de deligatione ipſa intelligunt,quã remiſſam fieri ex multitu H
dine neceſſe eſt.nã impoſitarum ẽt ferularũ conſtrictio multis ſubiectis linteis reſolui conſueuit.

Longitudo & latitudo,vt trium,aut quatuor,aut quinq;,aut ſex cubitorum longitudo,digitorum latitudo ſit. 7

Digiti videlicet & cubiti illius eiuſdem qui deligatur,intelligendi ſunt. terminum aũt longitu
dinis & latitudinis non vnum tm̃ ſtatuit,propterea q̃ nulla faſciæ longitudo in oĩbus æqualis eſt:
ſed pro magnitudine fracturæ multitudines,& longitudines,& latitudines linteorũ immutãdas
cenſet.In tota vero hac tractatione de deligatione agit,quæ in fine adhibet̃: quam in libro de fra-
cturis eo tempore faciendam tradit,quo pars affecta finita inflammatione in ferulas conijcitur. 8

Tot item fimbriæ circunuolutiones,vt ne comprimant.

Toties circũuoluere fimbriam faſcijs iubet,quoties ipſæ illæ inuolute ſunt (fimbrias.i. παράρ-
ματα appellans,quæ ex veſtimentorum reſegminibus ad vinciendum accõmodata ſumi conſue-
uerunt)cum vero inquit/vt ne cõprimant/de modo conſtrictionis eorũ docet. eouſq; enim con-
ſtringi fimbria debet,quoadfirmiter quidem maneat,non cõprimat tñ. Sed partes huius oratio-
nis in hunc modum coniungendæ inter ſe ſunt.tot fimbriæ circũuolutiones faciendæ ſunt,vt nõ

comprimant:

A comprimant:eo ꝙ comprimere valde multæ ſoleant.Sed melius fortaſſe eſſet,ſi pro/tot/tales lege
remus parua immutatione vnius literæ in græco verbo facta.σ.n.litera in ι,cõuerſa pro τοσαῦται
.i.tot,τοιαῦται.i.tales efficietur.quippe cum fimbriæ circũuolutiones qualitate magis, q̃ quantita
te conuenientem deligationem contineant.

9 *Mollia autem & non craſſa ſint.*

Omnia hæc videlicet,mollia non craſſa aſſumi iubet, ſicut de linteis ſuperius diximus, ita hic
quoq; illud cauens,ne ſubiecta corpora illiſione offendant.

10 *Atq; hæc omnia,pro longitudine,latitudine,& craſsitudine eius quod affectum eſt.*

Dictum antea hoc de alia ſimili materia eſt,& in tota hac tractatione memoria tenẽdum,quic-
quid de longitudine,aut latitudine,aut craſsitudine, aut numero linteorum dicitur, id ad partis
affectæ longitudinem,aut latitudinem,aut craſsitudinem eſſe referendum.

11 *Ferulæ vero ſint læues,æquales,ſimæ in extremitatibus, minores hic inde q̃; deligatio eſt: ea parte craſsiſsimæ,*
B *qua fractura erupit.*

Ferulæ non ſecus ac plagulæ ſeu ſplenia,firmamenta ſunt,ac ſtabilimẽta deligationis. Sed pla-
gulæ tñ ſubligamina,ferulæ omnia quæ ſubiecta ſunt,ſtabiliunt ac firmant:ita vt quatuor cuncta
ſint,quæ vtilitatem ſingula ſuam præſtant.primo enim intus ſubligamina conformatum ac repo
ſitum os continent,prohibentq; ab affecta parte inflammationem. ſupra hæc ne dimoueantur ac
deuergant,plagulæ imponuntur.deinde faſciæ ſeu ſuperligamina ſuperius cõuoluuntur. poſtea
circundantur ferulæ,quæ deligationem ſtabiliant,ac firment:quas Hippocrates hic & læues.i.læ
uigatas ac planas,& æquales adhibendas cenſet.læui aũt aſperum opponitur, æquali inæquale.
atq; id quidem quod eſt aſperũ,continuo ẽt eſt inæquale:quod aũt eſt inæquale, aſperum neceſſa
rio minime eſt.quemadmodum neq; via continuo eſt aſpera,ſi ſit inæqualis.quippe cum ſi aſcen
ſus habeat & deſcenſus nõ aſperos,& eſſe & dici inæqualis poſsit.ita fieri poteſt, vt ferulæ quoq;
læues ſint,& non æquales.nam ſi vel in latus,vel in ſuperiorem,vel inferiorem partem ſint diſtor
tæ,æquales quidem non erunt,ſed tñ læues. Vt aũt neq; aſperæ,neq; diſtortæ ferulæ ſint,fracturę
perq̃ vtile eſt.vtroq; enim modo comprimunt.quæ tñ diſtortæ ſunt,illud inſuper efficient, ꝙ deli
gationem ſimul diſtorquebunt:qua diſtorta,pars ẽt fracta diſtorqueatur,neceſſe eſt.Simas præte
C rea in extremis partibus aſſumi ferulas monet,id aũt eſt deraſas leniter ac retuſas in inferiori par-
te.nam quæ vſq; ad extremum caput æqualem craſsitudinem ſeruant, æqualem vndequaq; deli-
gationem reddent:id quod fieri nullo modo debet.vult enim vt in media parte ferulæ deligatio-
nem magis aſtringant:inde vero vſq; ad extremum relaxent. vult item minores eas eſſe longitu-
dine q̃ ſit deligatio,ne cutem vltra deligationem attingant:quæ ſæpenumero ex eo ꝙ humores à
faſcijs expreſsos ſuſcipit,paulo altius turgeſcit,atq; extat. Supra vero ipſam fracturam craſsiores
propterea eſse ferulas iubet,quia locus is potiſsimum compreſsione ipſarum indiget.

12 *Quæcunq; autẽ gibba & carne carentia natura ſunt,cauendæ eorum eminentiæ ſunt: vt circa digitos & mal-*
leolos, vel poſitione, vel breuitate.

Cauere iubet,ne ſupra oſsium extuberationes ferulas imponamus. id aũt fieri duobus modis
poteſt:ſi vel omnino nullas ſupra illam deligationis partem poſuerimus, vel adeo breues, vt ac-
cedere ad tuberoſitatem nequeant,ſed prius q̃ eam tangant, finiantur. id quod facere melius eſt.
Dum enim inquit/poſitione/nullis omnino impoſitis ferulis cauendam lęſionem ſignificat:dum
inquit/breuitate/detrahendum de longitudine oſtendit.perinde ac ſi diceret, vel omnino nullis,
D vel breuioribus impoſitis ferulis,cauendum eſse,ne pars eminentior attingatur.

13 *Fimbrijs vero affulcire eſt opus,non comprimere primum.*

De fimbrijs paulo ẽt ſuperius mentionem fecit poſt faſciarum explicationẽ, non tamen quicq̃
ibi adiunxit,niſi de ipſarum circũiectione,id quod ordinis conſequutio poſtulare videbať. nunc
vero inquit affulcire opus eſt,hoc eſt ſtabilire ac firmare abſq; compreſsione. atque id facere pri-
mum.i.in prima deligatione.nam ſequentibus diebus,ſi interrogatus æger nullam ſentire ſe cõ-
preſsionem dixerit,aſtringere fimbrijs ferulas poſsumus. Nonnulli tamen non in fine præceden
tis præcepti,ſed in ſequentis principio/primum/ponendum eſſe cenſent:vt talis ſenſus ſit.primũ
ceratum molle,læue,purum illinendum eſt.ſed melius tamen eſt, vt legamus in ſexto caſu,& ce-
14 rato,& molli,& læui & puro,quò intelligere poſsimus, faſciam quoq; dum circa fractam partem
conuoluitur,eo eſse inungendam.

Ceratum molle,& læue,& purum.

Non.n.ſolum cutẽ affectæ partis cerato inungi vult ſiccis faſcijs iniectis, ſed vt vnamquãq; fa-
ſcię inuolutionem ſequamur illinendo,iubet.ſi.n.ſolam cutem illinendã intelligamus dum ſiccę

faſciæ inijcientur,fiet,vt cito affecta pars cerati auxilio deſtituatur.cum lintea ipſa imbibitura hu E
morem ſint,atq; ita cutem ſquallentem reddituræ.Cur igitur molle ceratum eſſe velit, perſpicuũ
eſt.loco.n.madefactionis eo vtendũ cenſet,quippe cũ poſsit quidẽ madefactione idem præſtari,
ſed tutius tamen cerato fiat,præcipue vbi fieri nequit,vt ægrotanti ſemper medicus aſsiſtat,& mi
niſtrum non admodum diligentem in cura adhibenda cognoſcimus. Vult aũt ceratum nõ molle
tantum,verũetiam purum eſse.i.nihil in ſe habere immixtum neq; propolis,neq; ſordis,neq; aut
terreæ aut harenoſæ ſubſtantiæ alicuius præter ceram.quod ſi ita ſit, continuo etiam læue & pla-
num idem futurum eſse manifeſtum eſt.niſi ob ea quæ cũ ceræ tumores concretos in ſe habeant,
ἐγκηρίδες vocantur,læuę & planum amplius quid ſignificare,q̃ purum intelligamus.Legitur autẽ
non ſolum λεία.i.læue,verum etiam λείβη,adiecta litera β,ad η,ſecundam ſyllabam, quod eſt liqui-
dum.magiſq; ita illi ſcribendum eſse autumant,qui in puri ſignificato læuorem quoq; contineri
putant.liquidum autem opponi ſicco aiunt,id quod in puro non intelligitur.

Aquæ caliditas,& multitudo ſpectetur.caliditas,vt ſupra ſuã ipſius manũ infundat.multitudo ad laxandũ:& attenuandum plurima;ad carne implendum,& molliendum mediocris optima eſt. 15

De aqua item dicere ad fracturarum curationẽ neceſſariũ eſt.dum reſoluunt.n. fracturas me- F
dici oẽs calida aqua perfundunt,ac fouent,præſens ex ea auxiliũ experti.In cuius ſanè vſu duplex
contingere error ſolet:in qualitate vnus,alter in quãtitate. in qualitate quidẽ,cũ aut calidiore,aut
frigidiore iuſto ea vtimur.in quantitate cũ longiore aut breuiore tẽpore perfundimus, q̃ par ſit.
Indicium moderationis in qualitate medici ipſius manũ ſtatuit.ſupra eam.n. infundẽs aquã qua
fracturã eſt futurus medicus,conijcere inde quod fracturæ conueniet,poteſt. Conuenientiã autẽ
cum latitudine quadã intelligendam duco,quæ ad cõem omnium hominũ, non ad ægrotãtis ha-
bitum referat.interdum ſiquidẽ fit,vt medico moderata,ægro eadẽ incõueniẽs, atq; immoderata
videat.quocirca paululũ ex ipſa ſupra eã laborãtis mẽbri partẽ,quæ primũ fuerit reſoluta, inſper-
ges,ab ægroq; requires frigidior ne,an calidior eſse ei videatur. atq; ita pro eius reſponſione tm̃
vel calidæ vel frigidæ adiunges,quoad temperatã ac moderatam ipſi quoq; ægrotanti aquam effi
cies.Primum igitur aquæ temperaturæ iudiciũ noſtra manus affert,vtpote quæ primo eã experi-
tur.ægrotantis tñ ſenſus præcipuũ,ac perfectiſsimũ,ac poteſtate primum eſt.At vſus ipſius quan
titas cões habet diſtinctiones cũ frictione,omnibuſq; remedijs quæ calefaciunt. ea ſiquidẽ adhi-
bita non ſolũ ẽ vicinis locis ad calefactã partem attrahere,verum ẽt digerere conſueuerunt. vnde
ẽt calida aqua efficere contraria eatenus videt,quatenus & corpus quantitate eſt præditũ, & ipſa G
vel amplius,vel minus adhibet.nam ſi inane ſit corpus,digerit potius q̃ attrahit:ſi ſit plenũ, cõtra
attrahit magis,q̃ digerit.ſi item breui tpe adhibeatur,replet magis,q̃ exinanit:ſi longiore, magis
diſcutit,q̃ replet.Merito igit plurimam aquã laxare & attenuare,modicã mollire & carne replere
dixit.atq; ex euacuatione continuo quidẽ ſequit attenuatio, ſed laxatio nõ continuo, ſed per alia
media.quæcũq;.n.ex repletione erãt intẽta,ſicuti oĩa quæ inflãmationẽ patiunt, ea dum euacuan
tur,laxari conſueuerũt:quę ex cõcretione ob refrigerationẽ,intentionẽ habent,dũ calefiunt:quæ
ex ſiccitate,dũ humefiunt:quæ ex homiditate,dum ſupfluo humore exinaniunt.qm̃ igitur calida
aqua p̃ſtare quinq; hæc poteſt,cũ amplius ac diutius corpori fuerit infuſa, eã laxare atq; attenua-
re recte dictũ eſt.Cæterũ ne mireris,ſi calidã aquã & ſupuacuos humores exinanire, & quæ ſicca
ſunt,ac dura humefacere dixerimus.vtrũq;.n.alibi verũ eſse demonſtratũ eſt. atq; hæc ſunt, quæ
calida aqua poteſt efficere,ſi plurima adhibeat.At ſi pauca ſit,in vniuerſum dicere qd poſsit, non
licet.nam ſiquis vbi bis & ter aut perfuſione vſus fuerit, aut fotione ex ſpongia, poſtea deſiſtat,
hm̃oi aquæ vſus nullã prorſus vtilitatẽ afferet.At ſi,vt ipſe inquit,mediocriter adhibeat,carne im
plebit,& molliet ea quæ huiuſmodi ope indigebũt:ex me vero audi,cur adiecerim/ea quæ huiuſ-
modi ope indigebunt/ſi in plenitudinis habitu corpus ſit conſtitutum,& carne careat,mediocris H
aquæ calidæ perfuſio neq; molliet,neq; carnẽ creabit,ſed ſuperuacuo humore calefactã partem re
plebit.ſi vero carne quidẽ careat,ſed nõ ſit plenũ,id & carne implebit,& molliet. Carnis.n.agge-
neratio fit,cũ & mẽbra ipſa,qbus agnaſci aut circũnaſci caro debet, tẽperate & caliditate & frigi-
ditate ſeſe habuerint:& ſanguis q illuc affluit,& qualitate ſalubris,& quãtitate fuerit moderatus.
q̃ ſanè vtraq; moderata aquæ calidæ pfuſione fieri ſolent.nã & ſanguinẽ ad perfuſum mẽbrũ tra-
hit,& carnẽ quæ in ipſo eſt,temperatam reddit.ſi.n.prius fuerit refrigerata, calefacit: ſi calefacta,
refrigerat,dũ calorẽ ad exteriorẽ partẽ euocat,& madefaciendo humiditatẽ bonã inducit:atq; ita
frigefacit,nõ alio modo,q̃ aquarũ dulcium balnea. nã & hæc quoq; mortuos ferè illuc profectos
calefaciunt,ẽt ſi valde frigefacti fuerint:exuſtos vero atq; incenſos nõ lædunt. immo tẽperatis la-
uacris vident delectari cũ ſedatior poſt balneũ ipſis ſitis efficiat.Sic igit aquæ ẽt calidæ perfuſio,
ſi moderate adhibita ſit,carne implet,& ppterea mollius membrũ ipſum reddit. quippe cũ recẽs
caro ẽ cõcreto nuper ſanguine effecta,nõ ſecus ac recenter coagulati caſei procreationẽ habeat.

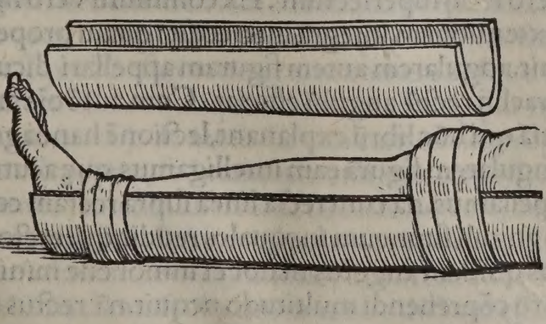
Mediocritas autem in perfuſione hæc eſt.cũ adhuc ſuſpenditur,prius q̃; concidat,deſiſtendum.primum enim tollitur,deinde attenuatur. 16

Perfuſionis

A Perfuſionis aquæ calidæ mediocritas eſt, deſiſtere, priusq̃ perfuſa pars concidere inceperit. tollitur etenim primum.i.in maiorem tumorem naturali excreſcit, propterea ꝙ & ſanguis qui in ea continetur, diffunditur, & ex ſuperioribus locis eò humores affluunt. poſtea vero cum diſcuſſa hæc ſunt, & quæ affluxerunt, & quæ fuerunt circũfuſa: attenuatur, ac deſidit.

17 *Poſitio, mollis, æqualis, ſurſum verſa in extantibus corporis partibus, vt in calce, & coxa, vt neq; retorqueatur: neq; inuertatur.*

Hanc lectionem nonnulli vt vnam ſolam interpretantur: alij in duas diuidentes partes ſeparatim vtranq; accipiendam cenſent. Ac prior qdem ita circũſcripta eſt, vt vnam integram habere ſententiam poſsit. Nam membrorum poſitio ſiue generaliter ſumatur, vt de appẽſione etiam intelligatur, quæ manui conuenit, ſiue ſpecialiter, vt ſoli cruri attribuatur, mollis ſemper, & æqualis, & ſurſum verſa optima eſt. Mollis, ne ægrotum ea parte comprimat ita, vt & inflammatione ob dolorem periclitetur, & dum habitum immutare cogitur, partem fractam diſtorqueat, quæ immobilis multa cum quiete ſeruanda eſt. Inæqualis autem poſitio ſimul & dolorem affert, & membrum diſtorquet, cum aliquibus in partibus ſine ſtabilimento remaneat, in aliquibus com-
B primatur. vnde merito æqualem laudat. At vero ſurſum verſa partem collocatam abſq; fluctione conſeruat: ſicut quæ deorſum eſt verſa, cum fluctiones prouocet, inflammationis in cauſa eſt. atq; hæc prior eſt huius lectionis pars: quam & vnam habere poſſe ſententiam, & recte ſeſe habere perſpicuum eſt. Secundæ, ſi eam per ſe accipere quiſpiam voluerit, talis ſenſus erit. In extantibus corporis partibus, vt in calce, & coxa optima poſitio ea eſt, vt neq; retorqueatur, neq; inuertatur. quia tamen adiunctum non eſt/optima poſitio ea eſt/propterea quidam cum deficere ſententiam hanc exiſtiment, ſuperiori annectere eam coguntur. at ſi ea priori annectatur, non amplius eſſe vniuerſalis oratio, ſed de ſola extantium partium poſitione agere videbitur. Experimentarij tamen hunc locum ita connexum intelligentes, eſſe vniuerſale præceptum aſſerunt. oſtenduntq; Hippocratem non in hoc libro tantum, verum etiam in alijs multis vniuerſales ſermones in vna, aut duabus rebus facere: quando in his quod de rebus eiuſdem generis traditur, euidenter apparet. quemadmodum nunc quoq; in calce & coxa fecit. cum enim cætera omnia huiuſmodi membra, cum patiuntur, in molli & æquali & accliui habitu figurari debeant, maxime omnium requirere ea id videntur, quæ extant in corpore ac prominent, cuiuſmodi coxa & calx eſt. Sed enim dictum ſæpe à me eſt huiuſmodi Hippocratis loquutionẽ præbere occaſionem aliter atq; aliter ex-
C planandi. vt quod quiſq; interdum opinetur, probabile eſſe videatur. quocirca neq; de eo quod quiſq; verum eſſe opinatur, affirmandum eſt. Scire igitur licet in diſſentientibus expoſitionibus, modo ſenſus idoneus ſeruetur, diu nos tẽpus terere minime debere: ſed melius eſſe, vt ad id quod vtile in arte eſt, tranſeuntes, in eo immoremur. ſicut nunc quoq; rectius videtur, vt cum poſitionem in omnibus mollem, & æqualem, & accliuem eſſe oportere, ſed præcipue tamen in extantibus partibus, cuiuſmodi eſt calx, & coxa, inter omnes conſtet: ad ſequentia conſideranda pergamus, vbi inquit, vt neq; retorqueatur, neq; inuertatur. hinc enim extantium partium poſitionis vtilitas conſpicitur. nam ſi altior iuſto poſitio ſit, membrum retorqueri: ſi humilior, inuerti continget, & præcipue ſi alta prius fuerit. atq; hæc ad artem ſpectant. Præter artem autem circa verba ipſa plures commentatiunculæ eſſe poſſent. ſed in libro de fracturis ſicut de alijs omnibus præceptis quæ tradit, ita de calcis quoq; depoſitione dictum perfecte eſt, vbi inquit. Valde autem labo-
« randum eſt, vt ſummus calx apte deponatur. Nonnulli vero ſunt, qui orationes omnes alijs in libris poſitas, quæ eundem ſenſum contineant, integras vbiq; aſcribere conſueuerunt: id quod ne in duobus quidem continuatis diebus fieri poſſet. vnde etiam huiuſmodi expoſitorum librum aliquem non citius quàm anni ſpatio legit quiſpiam. Ego vero quia iam in librum de fracturis,
D & de articulis multa iam commentus ſum, commemorandi tantummodo cauſa nonnulla mihi eſſe dicenda hic exiſtimaui. Quòd ſiquis quod nunc à nobis propoſitum eſt, q̃citiſsime prætergreſſus ad illa procedat, à me videlicet qui expertus ſum edoctus, doctrinas illas quæ late & diffuſe, non quæ preſſe & cõpendioſe traduntur, perfectos reddere artifices ſolere: is ſciat, huiuſmodi etiã cõpendiarias, cũ ſummã totius rei breuibus cõplectanť, tanq̃ inutiles minime eſſe reijciẽdas.

CANALIS CRVRI SVBIECTVS

18 *Canalem toti cruri, quàm dimidio conijciendum eſt. ad morbum tamen reſpiciendum, & cætera quæcunq; lædunt perſpicua ſunt.*

Ad eos qui et de fracturis et de articulis libros iam legerint, loqui huiuſmodi verbis videť, vbi quę ignota imperito homini ſunt, perſpicua eſſe inquit. nõnulla.n. ſunt vnicuiq; homini pſpicua, queadmodũ ea quę modo dicta iam ſunt. molliter ſiquidẽ & æqualiter deponendũ eſſe fractum

membrum omnes intelligunt. at quam læſionem iniectus canalis afferat, non omnes: niſi qui de E.
hac ipſa re prius audiuerint in libro de fracturis ea oratione, cuius initium illud eſt.De canalibus
enim,qui in crura fracta ſubijciuntur, quid conſulam, dubito. & quam ob rem dubitet,deinceps
explicat.& rurſus eodem in libro alio loco ita inquit. Canalẽ ſiquis ſub ipſum femur ita ſubijce-
ret. & cum plura ſubiungat, poſtremo in fine orationis ait in hunc modum. Si igitur fieri debet,
perpetuus faciendus vel non faciendus canalis eſt. Hæc verba neceſſarium non eſſe canalis vſum
declarant.ſi tamen quis eum adhibere vult, toti cruri vſq; ad inguen,non vſq; ad genu eſſe ſubij-
ciendum. Ex illis igitur perſpicuum quoq; hoc effectum eſt,cum non per ſe apertum ſit. Quan-
tum enim ad loquutionem ſpectat, coniunctionem/ἢ/qua hic vtitur.i./q̃/pro diſiunctiua parti-
cula/vel/poſſemus accipere, ſed pro negatione tamen poſitam eſſe intelligimus.vult enim vt toti
cruri abſq; læſione, non vſq; ad genu ſolum canalem ſubijciamus. ἢ autem,id eſt/q̃/pro/non/ab
Homero etiam poſitum eo verſu eſt,Saluum ipſe eſſe volo populum q̃ morte perire.i.non perire.
& Thucidides eodem in ſignificato vtitur. Inſpectandum inſuper eſſe morbum inquit, cuius
cauſa canalis aſſumitur: & cætera quæcunq; lædunt. ac morbus quidem eſt oſsium cruris vehe-
mens fractio,in qua niſi immobilis plane crus ſeruetur, admittere curationem non poteſt. nam
canalis à nonnullis laudari conſueuit, vtpote in illis occaſionibus vtilis, quando è lecto æger ſur- F
git, vt vel ventrem exoneret, vel prioris cubilis duritiam non ferens ad alterum trãsferatur.id
quod ipſe etiam in libro de fracturis oſtendit. Canalem quoq; ibidem declarat vſq; ad genu ſubie
ctum ſicut non prohibere, quo minus crus moueatur, ita moleſtum atq; immitem quoq; eſſe,&
ſæpe comprimere. Quapropter iubet hic vt & ad morbum, cuius cauſa canalis adhibetur, & ad
damna,quæ canalis ipſe affert, reſpicientes, eum modo aſſumamus,modo reijciamus.nam ſi ma-
gis nocet,quàm proſit,reijciendus:ſi maiorẽ vtilitatem affert,aſſumendus:ita tamen,vt toti cruri,
non vſq; ad genu tantum ſubijciatur.

Exhibitio autem,& diſtentio,& conformatio,& reliqua ſecundum naturam. 19

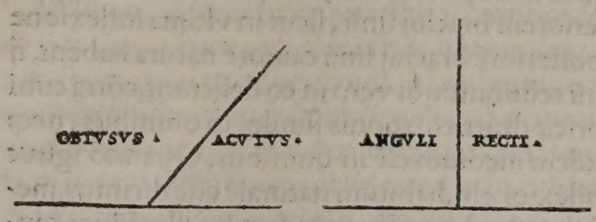
Exhibitionem eſſe,cum æger medico ſeſe curandum præbet,ſuperius dictum iam eſt. quo in
tempore quando medicus primum affectam partem aduertit, atq; ex ea ſignificationem ſumit
deinde ad curationem eius ſeſe præparat, in habitu quodam eſſe affectum membrum conuenit.
qui ſecundum naturam eius ſit. quippe cum ex eo qui præter naturam membri eſt, non parua
contingere leſio conſueuerit. Poſt exhibitionem diſtentio fit, ſi ita paruum malum eſt,vt ſatis ſit,
ſi in ſuperioribus partibus tantũmodo contineatur. tunc igitur melius quoq; eſſe,vt æger mem- G
brum in ſua naturali figuratione conſeruet, nemini dubium eſt. Poſtea conformationis occaſio
ſequitur,in qua eundem quoq; habitum ſeruari ſimili modo conuenit. poſt quam depoſitionis &
appenſionis tempus eſt, quæ vtraq; nominatim quidem non dixit, ſed dum inquit/& reliqua/
ſignificauit.

Natura vero in operibus exiſtit.ex operis actione quid ea velit,coniectandũ.ad hæc autẽ ex immorante,ex com 20
muni,ex cõſuetudine. Atq; ex immorante quidẽ & remiſſo rectas proceſsiões debemus cõſiderare, vt in manu: Ex
cõmuni,extenſionẽ & inflexionẽ, vt quod prope ad angularẽ cubiti ad brachiũ figurã accedit:Ex conſuetudine,reli
quos habitus facilius minime ferri,ut crura extenſionẽ.ex ea.n.facillime plurimũ tẽpus non immutata perdurarẽt.

Quoniam in priore oratione de eo quod ſecundum naturam eſt,meminit,merito nunc quæ-
nam ipſa hæc natura ſit,quæq; eius notæ,exponit,atq; inquit: Natura vero in operibus exiſtit.ex
operis actione quid ea velit, coniectandum. non ſecus ac ſi ita dixiſſet: ſecundum naturam qui-
dem habitus eſſe debent,at ſecundum operationes ſcopi ipſorum,& vtilitates, ob quas exercen-
tur.Ad hæc autem. i.ad ea quæ modo dicta ſunt, exhibitionem videlicet, diſtẽtionem,& confor-
mationem, & poſitionem, vtpote cum æger affecto membro nullam operationem exerceat,alij H
ſcopi ad naturalem habitum membri inueniendum proponendi nobis ſunt. quos deinceps ipſe
enumerat, dum inquit/ex immorante, ex cõmuni,ex conſuetudine/immorans appellans,quod
nihil omnino operatur, ſed prorſus quieſcit. ex quo inquit rectas proceſsiones ſumi,ſicut in ma-
nu docuit.vbi vult ſubiectum eſſe os cubiti, os vero radij ſuperiectum. Ex communi vero figu-
ram aduertendã cenſet,quæ inter inflexionẽ, & extenſionem integrã intercedit: quam prope ad
angularẽ cubiti ad brachium figurã accedere inquit.angularem autem figuram appellari dicunt,
quæ recto angulo conſtat.i.ita vt cubiti os ad os brachij rectũ angulũ efficiat. Cum autẽ oĩa anti-
qua exẽplaria habeant/quod ꝓpe accedit/& oẽs etiã qui hũc librũ explanant,lectionẽ hanc agno-
ſcant,duobus modis male id eſſe dictũ conſtat,ſi angularem figurã eam intelligamus,quę acutum
angulũ efficit.acutũ.n.angulum minorẽ recto appellamus.nã cum recta linea ſupra rectam collo
cata vtrinq; angulos inter ſe ęquales efficit,recti ij anguli ſunt.cum inęquales reddit,qui recto eſt
minor,acutus:qui eſt maior,obtuſus dicit̃.ac rectus quidem angulus maior et minor eſſe minime
poteſt.eorũ vero q aut acuti ſunt,aut obtuſi numero cõprehendi multitudo nequit.nã rectus an-
gulus indeclinabilis eſt. quippe cũ à recta linea conſtituat̃ ſupra rectam collocata ita,vt in neutrã
partẽ inſiſtẽs declinet.cũ.n.in alterã partẽ inclinat̃,q̃to id magis vel minus fiat,innumerabile eſt.

Quàm

A

Quã igitur abſurdum eſſet, ſi volẽs rectum dice-
re quiſpiam, eſſe eum aſſereret, qui prope ad acu
tum accederet: recti enim notio p̄cedit, acuti in-
tellectio ſubſequitur. ꝓpterea quòd rectus vnus
ſicut dixi, tantũmodo eſt: acuti multitudine ſunt
infiniti. Quocirca ſiquis acutum prope ad rectũ
accedere affirmaret, iure id diceret. nam cũ plu-
rimi acuti ſint, eum ex ipſis prope ad rectum ac-
cedere intelligeremus, qui parũ à recto deficit,
quiq́; linearũ, quę ipſum efficiunt, cõmiſſionem
non admodum compreſſam habet. eodem modo cum quamplurimi ſint obtuſi, eos prope ad re-
ctum accedere diceremus, qui linearum coniunctionem mediocriter obtuſam habent. at prope
ad acutum accedere angulum aliquem, intelligi non poteſt, cum acutus vnus non ſit. Præterea in
eo etiam eſſet abſurditas, quôd neque ἐγγωνίους duobus γγ, id eſt inangulares, quo verbo hic vti-
tur Hippocrates, neque εὐγωνίους per ευ dipththongum, id eſt bene angulares, figuras appellare,
B quæ angulum acutum habeant, ex Græcis conſueuerit nemo: ſed eas tantummodo, quę recto an
gulo conſtant. Neceſſarium igitur fortaſſe eſt angularem, id eſt ἐγγώνιον, hic figuram intelligere,
quæ recto angulo conſtituitur: quæ fit, cum cubitus rectum angulum cum brachio efficit. Quæ-
rendum tamen videtur, cur/quod prope accedit/hic appoſuerit Hippocrates: ſed ante quam hoc
explicem, illud quod ſæpe conſueuimus, etiam hic mihi dicendum cenſeo. Obſcurę hę loquutio-
nes nullam certam, ſcientięq́; effectricem habere explanationem poſſunt. quo circa in his ſatis il-
lud eſſe debet, ſi vnà cum probabilitate & verum eſſe quod dicitur, & non repugnare ſententiæ
auctoris videatur. ad hoc igitur ſpectãs explanare verbũ hoc/ꝓpe/conabor. Dico igitur angularẽ
figuram, id eſt ἐγγώνιον, id non admittere, vt magis & minus eſſe poſſit, propterea quòd vna eſt.
nosq́; talem in brachio figuram primũ efficere non poſſe, qua abſq; vlla declinatione ex oſſium
inflexione angulus prorſus rectus conſtituatur. vt ſatis ſuperq́; ſit, ſi ab eo procul nõ recedamus:
deinde, ſi etiam poſſemus, huiuſmodi eſſe brachij figuram minime debere. naturalem enim eius
figuram prope ad angulum rectum accedere, ita vt paululum ad obtuſum tendat, quæ videlicet
ad extenſionem procedere incipit, demonſtrabo. atque huiuſce rei demonſtratio ex ijs ducetur,
quæ ipſe Hippocrates hic ſcribit. Ex immorante enim & conſuetudine naturales figuras atque
C habitus membrorum inuenturos nos eſſe inquit. quæ ſanè vtraque coniuncta compoſitũ vnum
ſcopum efficiunt. perinde ac ſi quiſpiam in hunc modum dixiſſet, Qua figura, cum ocioſe mora-
mur, continere ſingula membra conſueuimus, ea figura in curationibus quoque eligenda eſt. pri
mus enim idonearum figurationum ſcopus doloris eſſe vacatio videtur. Si igitur eos qui dolore
afficiuntur, inſpexeris, eo poſitu plerunque manus tenere deprehendes, vt non prorſus media
inter extenſionem & inflexionem, ſed ad extenſionem tendens figuratio earum ſit. idem in alijs
habitibus etiam contingit. nam in defeſſo eam figurationem omnes eligunt, quæ dolore maxi-
me videtur carere. non enim medium prorſus ſitum inter ſupinum & pronum in iacendo ſuſci-
piunt, ſed ad pronum paululum declinant. Quapropter Hippocrates cum hoc vellet explicare,
orationi huic ſuæ/quod prope accedit/adiunxit. nam figuram hanc in brachio, quam dixi, maxi-
me omnium dolore vacare illi etiam plane nouerunt, qui vel talium artis operum periti ſunt, vel
veritatem orationis huius non ignorant. Vnuſquiſque enim qui quodlibet opus explanandum
ſuſcipit, duo quidem hæc debet ſpectare, vt & auctoris ſententiam, & rei quæ dicitur, veritatem
aſſequatur. vbi tamen ex loquutionis obſcuritate auctoris ſententia eſt incerta, ſeruãda ei omni-
no veritas eſt: qua prodeſſe diſcentibus poteſt. hunc ſcopum ego in omnibus explanationibus
D habeo, ſeruareq́; ſummopere enitor. At nõnulli ex explanatoribus etiam ſi vellent, aſſequi eum
non poſſent, cum & operum artis imperiti ſint, & ad captioſum diſſerẽdi genus ſeſe contulerint:
euaſerintq́; illi, qui rationales medici nuncupantur. quorum cauſa fit, vt qui recte etiam vtuntur
ratione ſuſpecti apud vulgus habeantur. Hæc igitur, etiamſi breuibus & raro dicta ſint, memo-
ria teneri debent. Sed iam ad reliqua pergamus. Sicut in ſupina & prona figura illa dolore ma-
xime vacat, cui plurimo vitæ tempore aſſueti ferè omnes fuerint: ſic in extenſione quoque eſt.
in hac ſiquidem figuratione crura tenere abſque vlla mutatione quàm diutiſsime poſſumus. Ne-
ceſſarium autem quoque eſſe, ne in aliam, quæ minus dolore careat, figuram crus immutemus,
in commentarijs de muſculis vnà cum cauſæ propriæ aſsignatione demonſtratum eſt, vt hic non
demonſtratione, ſed commemoratione opus ſit, quemadmodum etiam, cur cito rurſus eodem
redeamus, cauſam afferre hic neceſſe non eſt, cum longiorem orationem requirat. quippe cum
melius nunc ſit, quàm cauſam hanc explicare, alterum quoddam referre, quod ſimul cum Hip-
pocratis ſententiæ declaratione, maiorem adoleſcentibus afferre vtilitatem poterit. quòd à no-
bis in libris de muſculorum motione dictum eſt. In brachij enim ad cubitum dearticulatione na-
turalis figura media eſt inter vtraſque excedentes, quibus videlicet vel extendere, vel inflectere
nullo modo amplius valemus. Carne ſiquidem oſſibus denudatis cubiti ſinus, quem duæ corni-
ces

ces.i.incurui proceſſus terminant, in os brachij coaptari cōſpicitur, à cardinamētaliq̃; brachij ro- E
tundatione compleri,quam duo vtrinq; tubera,quos condylos vocant,comprehendunt. nam in
vltima extenſione poſterior cubiti cornix in poſteriorem brachij ſinũ, ſicut in vltima inflexione
anterior in anteriorem infigi cōſueuit. ita vt qui poſteriorē brachij ſinũ cauiorē natura habent, ij
in extenſionibus amplius in exteriorē partē cubitũ reducant:qui vero in eo deficiunt,cōtra cubi
tum extendere penitus non valeant.non ergo fabricæ dearticulationis ſimiles in omnibus, neq;
certi extenſionis termini ſunt : ac propterea neq; idem medium eſt in omnibus. Quando igitur
medium inter vltimam extenſionem,& vltimã inflexionem,habitum naturalē eſſe dicimus,me-
dium id non in certo quodam termino & exquiſito. ſed in latitudine quadam intelligēdum cen-
ſemus. id autē,cōmune hic appellat Hippocrates. Sed ſicut fieri nō poteſt, vt in media figura ex-
quiſite brachium ita conſtituamus,vt ne acus quidem craſſitudo vel addi,vel detrahi queat:ſic in
figuranda manu à medio eo certo procul recedendũ minime eſt. in eo ſiquidem artificioſa con-
iectura à non artificioſa diſtat,q artificioſa,prope ad exactam ęquabilitatem accedit,quæ arte ca-
ret, ab ea q̃plurimum interdum aberrat. Quocirca poteſt etiam hoc modo conſulere Hippocra-
tes, vt quod ad angularem figuram prope accedit,ſeruemus : vt,angularem eam vocans, quæ re-
cto angulo conſtat,eò coniecturam dirigentes nō procul ab exquiſita eius æquabilitate recedere F
nos velit.Quod autem dixi me docturum eſſe iuuenes,quod ad præſentem rem vtilitatem maxi
mam afferet,illud iam explicabo.Tantam ſanè in omnibus,quæ ad medicinam ſpectant,vim ha-
bet cōſuetudo,vt ea aduentitia natura à maximis medicis fuerit appellata : videaturq̃; ipſe etiam
Hippocrates inter maxime neceſſarios ſcopos eã cōſtituere, eiq̃; ſecũdã poſt naturã videlicet in-
dicationis vim attribuere:certam & exquiſitam figuræ ſpeciem eam eſſe exiſtimans, quæ eſt na-
turalis,vt in omnibus ægrotantibus ſeruetur, niſi quatenus pro vniuſcuiuſq; cōſuetudine variã-
dum ſit.Ego igitur,cũ nonnullos viderem toto die conſidere, cuiuſmodi illi ſunt qui ſedentarias
artes exercent,alios ſtare,alios deambulare : non ab re eſſe iudicaui, ſi magis extento habitu crus
illis figurandum curarem,qui plurimum tempus crura eo modo tenere fuerãt aſſueti : minus ve-
ro extento,qui toto die cruribus inflexis conſediſſent. atq; id cum experimento comprobaſſem,
ita eſſe deprehendi,ſicut ſperaueram. In brachijs quoq; eadem ratio ſeruanda eſt. ſunt enim pro-
pe ad angularem habitum figuranda, ſed magis tamen, & minus prout conſuetudo dictauerit.
Quoniam autem omnia rationalia documenta iudicare experimēto homines ſolent, rem quoq;
hanc certam iam habere præcognitionem teſtimonio eſt comprobatum. neq; enim fraudare hoc
ipſam volui.ab omnibus ſiquidem amicis examinata, certa atq; ad talia vtiliſſima euaſit. Hippo- G
cratem igitur quoq; diximus exquiſitam angularem figuram pro conſuetudinum varietate im-
mutandam cenſere,ita tamen vt mutatio exigua, hoc eſt prope ad angularem figuram efficiatur.

In immutatione autem ex diſtentione in habitum vel poſitionem ſimilia hæc muſculos,venas,neruos,oſſa ha- 21
beant,vel maxime diſpoſita,& bene detenta.

Hæc prius etiam dicta ſunt, vt ſiquis ea penitus omittat, ac de medio tollat, nullam iacturam
ſit facturus.Contingit autem in huiuſmodi libris, vt quæ multas res breui loquutione ſignificãt,
aliter atq; aliter ab auctore ipſo ſcribantur,dum videlicet ſpectat,qua potiſſimũ ſibi dicendi for-
ma vtendum ſit.& deinde cum librarius alia huiuſmodi ſcripta in fronte,alia in margine exarata
repererit, omnia in contextum libri reducat, quo maxime ordine ſibi viſa fuerint apte collocari
poſſe.Quod autem hac oratione ſignificatur huiuſmodi eſt: Multa eſſe tempora ægrotantis iam
diximus:primum id quo ad medicum accedit, in aliqua figura membrum affectum prorſus con-
tinens.deinde alterum,quo ſeipſum medicis exhibet,vt cognoſcant & quo morbo affectus ſit,et
quo apparatu ad curationem indigeat:tertium pręparationis ipſius tempus eſt:diſtentionis quar H
tum:poſt quod ſi fractura ſit,conformationis: ſi luxatio,repoſitionis occaſio ſubſequitur : poſtea
deligatio adhibetur:vltimum omnium tempus illud eſt,quo ſi manus laboret,appēditur: ſi crus,
aut dorſum,aut caput,deponitur. Habitum igitur hic vocat ab habēdo poſt deligationis tempus
membrorum deligatorum collocationem, à qua diſtinxit poſitionem eorum videlicet, quæ de-
ponuntur.quæ ſunt tria,crus,caput, & vniuerſa dorſi ſpina. vt de reliquis omnibus habitum in-
telligamus,de iugulis,de manibus,coſtis,ſummo humero,ſcapula,maxilla vtraq;,& ſiquid aliud
huiuſmodi eſt. Vult enim in immutatione horum omnium membrorũ cum affecta ſunt, alia be-
ne poni,quęcunq; poni poſſunt,alia quę poni nequeunt bene excipi ac detineri. illa εὔθετα, id eſt
diſpoſita ac bene depoſita,hęc εὔσχετα,id eſt bene detenta atq; excepta appellans.Commune au-
tem in vtriſque illud eſt, quòd ſecundum figurationem naturalem cōſtitui debent. ad eam enim
reſpiciendum nobis cenſet extremum illud tempus obſeruantibus in deligatione facienda, quo
diutius ſeruari eo modo poſſit.nam ſi alia figura deligationem faciemus, in extremo illo tempo-
re immutanda erit.qua immutata ſitus quoque muſculorum,& neruorum, & venarum neceſſa-
rio immutabitur.atque ita neque diſpoſita,neque bene detenta, id eſt neque bene depoſita,neq;
bene excepta erunt,atq; appenſa.

Diſtentio

22 A *Diſtentio in maximis & craßißimis, & æqualibus, & vbi vtraque, præcipue fiat. ſecūdo loco vbi ſubiecta pars tantum læſa eſt: vbi vero ſuperior, minimum.*

Diſtentio, inquit, præcipue illis in partibus fit, vbi maxima & craſsiſsima oſſa ſunt, & quæ circa ipſa ſunt corpora, id eſt muſculi. hi enim maxime extendi debent, propterea quod retrahi ad capita ſua maxime conſueuerunt. Membra autem quæ huiuſmodi extenſione indigeant, ſunt femur: deinde brachium, & tibia: tum cubitus: poſtea quæ in ſumma manu, ſummoq; pede exiſtūt, exceptis ijs in præſentia, quæ in ſpina dorſi ſunt. Verum etiam vbi vtraq; oſſa læſionem ſunt paſſa, maiorem diſtētionem deſiderant, vt in cubito & radio: minimum autem, id eſt moderatiſsime & leuiſsime diſtendi debent oſsa, quæ ſuperiora ſunt, ſicut in cubito radius. at omnia hæc, vt ſuperius dixi, in libro de fracturis abſolute fuerunt explicata.

23 *Magis autem q̄ ſit mediocre, nocumentum affert, præterquam pueris. accliuia autem oportet habere paulum.*

Si fiat diſtentio magis, quàm ſit mediocre, ſiue in fracturis, ſiue in luxationibus, læſionē affert, ac facit vt membrum, ſi fractum ſit, conformatione, ſi luxatum, repoſitione fruſtetur. ac ſanè proprium eius nocumentum eſt ꝙ & dum efficitur, maiore dolore afficit, & poſteaquam facta eſt, febres, conuulſiones, & reſolutiones interdum inducit. id quod Eraſiſtratus vidiſſe ſe in quodam B teſtatur, cui amplius quàm par erat, diſtentus humeri articulus fuerat. Pueri tamen ob corporis humiditatem ac mollitudinem facilius, quā cæteri tolerare nimiam extenſionem conſueuerunt. ſicut enim humida & mollia lora ſine ruptione vehementius extenduntur, dura vero & ſicca rūpuntur: eodem modo & muſculi & nerui, ſi humidi & molles ſint, facile extēſionibus obſequuntur, neq; vehementem dolorem ſentiunt, neq; abrumpuntur: ſi vero ſicci & duri fuerint, cum ſine magna vi extendi nequeant, non ſolum dum nimium diſtenduntur, verum etiam dum mediocriter, vehementi dolore afficiuntur. quin etiam dum id fit, diuelli ac diſrumpi muſculorū ac neruorum fibræ interdum ſolent. quorum nihil pueris euenit. ſed ij neq; in inflammationes, neq; ob ipſas in febres, aut deliria, aut conuulſiones, aut reſolutiones incidunt. Atq; ipſe quidem Hippocrates de pueris ſermonem fecit: nos ad eunuchos & mulieres, atq; eos qui aut natura aut conſuetudine humidi & molles carne ſunt, transferre idem hoc dictum poterimus. quippe cum huiuſmodi omnes temperaturæ diſtentioni facile cedāt: nullumq; inde, etiam ſi modum aliquantulum exceſſerint, magnum nocumentum conſequantur. Nam quibus vel natura, vel conſuetudine corpus induruit, ij & diſtentionem ægre tolerant. vnde etiam minus extendendos à medicis C eſſe huiuſmodi inquit. nam ſi immoderatius paulo extendantur, non mediocri læſione affici con ſueuerunt. Accliuia autem oportet habere paulum. hanc quoq; figurationem, ſicut quod ante poſitum eſt, ob id eligendam cenſet, primum quia ſtabilior & tutior, deinde quia innoxia magis eſt. contraria enim ob dolorem nocumentum affert.

24 *Directionis exemplum eſto æquiuocum, coniugatum, ſimile, ſanum.*

Non æquiuocum, ſed vniuocum dici melius erat. æquiuoca ſiquidem ea ſunt, quæ non ſunt eiuſdem generis. Nam homo homini vniuocus eſt, equus item equo, canis terreſtris terreſtri cani, marinus marino. Quæcunq; enim nomina vnam ſpeciem in multis ſingularibus ſignificant, vniuoce de ipſis dicuntur: quæ vero de multis diuerſis ſpecie dicuntur, ea æquiuoce nuncupantur. & res, quæ ipſis ſubijciuntur, ab ipſiſq; ſignificantur, æquiuoca ſunt. manus igitur cum eandem ſpeciem cum manu habeat non æquiuoca, ſed vniuoca eſſe merito dici debuit. Sed accurata hæc de nominibus conſideratio non magni facienda quibuſdam videtur. quapropter omiſsis his, ea quæ ad artem pertinent, perſequemur. Iubet vt in affectis partibus dirigendis exemplo vtaris æquiuoco, coniugato, ſimili, & ſano. æquiuoco & cognomine, dum brachium brachio, D cubitum cubito, femur femori, tibiam tibiæ confers. coniugato & compare, dum in eodem homine non in diuerſis comparationem hanc facis: id quod in libro etiam de articulis monuit, cum inquit, Neq; alieni articuli inſpiciendi &c. Adiungit autem coniugato ſimile, propterea quòd fieri poteſt, vt coniugatum quidem ſit quod confertur, non tamen ſimile. ſæpenumero enim contingit, vt & brachium alterum ex aliqua affectione aut alimentum non admiſerit, aut abſceſſu laborarit, & alterum crus vel varum, vel valgum euaſerit. vnde etiam ſubdit/ſanum/non veritus dicere, quod idem planè poteſtate eſt, ne quicquam praue intelligere valeamus. quod enim coniugatum eſt, ſanum etiam prorſus eſt, ſi fuerit ſimile: niſi vtraq; eandem affectionem fuerint paſſa. ſed hoc rarum eſt. quòd ſi dicamus, ſimile ſano ſubiungi debere, eadem ratio erit. ſatis enim fuerat, ſanum dixiſſe, cum in ſe quoq; ſimile contineat. Sed fortaſſe hoc ex eo euenit, quòd cū vtraq; diſquirendi cauſa ſcripſiſset Hippocrates, vt in alijs contigit, non alterum tamen in contextū, ſed vtraq; librarius admiſerit.

25 *Refrictio ſoluendi, uinciendi, carnē augendi, minuendi vim habet. vinciendi, ſi dura: ſoluendi, ſi mollis: minuendi, ſi multa: incraſſandi, ſi mediocris adhibeatur.*

Vincire, appellat denſare: ſoluere, rareſacere, & mollire: minuere vero, attenuare. Par eſt igitur,

tur,vt dura frictio perfricatam carnem ſibi ſimilem reddat, dum comprimit eam, ac conſtringit: E mollis item eodem modo ſibi ſimilem carnem efficiat,vtpote quæ contraria ijs, quæ dura efficit, agat.multam quoq; cum plurimum digerat,attenuare conſentaneum eſt.nutrit autem, & carnē producit non ea,quæ abſolute multæ eſt oppoſita,id eſt pauca,ſed mediocris.id quod ēt ſuperius dixit,cum de calidæ aquæ vſu ageret.pauca enim prorſus frictio,non ſecus ac pauca aquæ perfuſio nihil efficit,quod ſenſu quidem percipi queat.Eouſq; igitur fricādum eſt, cum carnis nutriendæ cauſa id fit,quoad eadem indicia extiterint,quæ in moderata aquæ perfuſione ſuperius dixit, his verbis:Cū adhuc ſuſpenditur,priusq̃ concidat.deſiſtendū.primum.n.tollitur:deinde attenuatur.Nihil aūt hic ex operibus frictionis prætermitti in ſecundo de ſalubribus libro demonſtratū à me eſt.Aduertendum aūt eſt id quod pleriſq; eſt ignotum,veteres græcos ἀνάτριψιν.i.refrictionem,quo verbo hic vtitur Hippocrates,non ſolere appellare eam frictionē, quæ ab inferiori parte ſurſum ducitur,ſicut compoſitio videtur ſignificare: ſed abſolute omnem quomodocunq; factam.quinimmo rarum inuentu τρίψεως nomen apud ipſos eſt. ſolent enim ἀνάτριψιν, id eſt refrictionem nominare,quam nos τρίψιν,id eſt frictionem ſeu fricationem vocamus.

Tum vero deligandū eſt.ac primum quidem qui eſt deligatus,maxime ea parte qua noxa eſt, in extremis minimum dicat ſe fuiſſe compreſſum,atque affultas ſibi eſſe faſcias,non autē compreſſas, multitudine,non vehementia. ac die & nocte ea paulo magis,minus poſteriore,laxius tertia..Ac poſteriore quidē tumor mollis in extremis partibus inueniatur.tertia,pars quæ deligata fuerat,ſoluta gracilior inter omnes ligationes appareat. ſequente poſt hanc die an iuſte deligatū ſit,cognoſcendum.inde magis ac pluribus conſtringendum eſt.tertia item magis, ac pluribus. at ſeptima quæ à prima deligatione fuerint ſoluta oſſa,gracilia,ac depreſſa reperiantur. In ferulas coniecta,ſi gracilia & abſq; prurigine,& vlcere ſint,vſq; ad viginti dies à noxa relinquenda ſunt.ſi quid ſuſpectum ſit,ſolui in medio,ac ferulæ tertio poſt die firmari debent.appenſio,depoſitio,deligatio vti eodem in ſtatu ſint,obſeruandum. F 26

Fulcimina,id eſt ἐρμάσματα ea græcos appellare,quæ ſuſtentandi & firmandi cauſa apponunt, perſpicuum ex Homeri eo verſu eſt,quo inquit, Fulcimina puppibus abſtrahūt. idem ἠρμάσθαι, » id eſt affultas eſſe ſignificat,hoc eſt firmatas,atq; applicatas eſſe.id autem multitudine magis q̃ vehementia linteorum fieri debet. Priuatim vero de deligationis conſtrictione nunc præcipit. ſed de hoc,& de alijs omnibus,quæ tum hic,tum ſequentibus in orationibus docet,& in libro de fracturis,& in libro de articulis perfectius explicatū eſt.vt quæ illic dicta ſunt,non amplius huc eſſe transferenda exiſtimem.turpe enim eſſe puto,ſi quæ ſatis ſuperq; alibi fuerunt explicata, iactare commemorando velim.Quocirca his prçteritis,quippe quæ clare ijs patere poſsint qui libros de G fracturis & de articulis legerint,ad ſequentia deſcendemus.

Figurationum ſummæ ſint hæ:conſuetudines,naturæ vniuſcuiuſq; mēbri,ſpecies ex currendo,ex ambulando,ex ſtando,ex iacendo,ex opere,ex remittendo. 27

Ex hac oratione perſpicuum illud eſt,librum hunc commentarioli exemplaris in modum ſcriptum fuiſſe, ac poſt auctoris mortem editum. fieri enim ſolet, vt qui huiuſmodi libros deſcribunt,ea quæ vel duobus modis,vel extrinſecus ab auctore ea de cauſa fuerant exarata,vt diligentius poſtea conſideraret vtro ex illis melius enunciare ſententiam ſuam poſſet, in contextu operis inſerant.Cui enim credibile ſit,Hippocratem bis eadem ſcribere voluiſſe, cum nulla id neceſſitas cogeret? & præſertim hoc in libro,vbi ſummam loquendi breuitatem videtur affectaſſe? cæterum quia qui ante me fuere,hæc quoque explananda eſſe cenſuerunt,ego quoque eos ſequar. Summas igitur figurationum,ſcopos eum appellare, in quos reſpicientes in vnoquoque membro accommodatam figuram reperimus,manifeſtum eſt. quin etiam conſuetudinem vnum eſſe ex his ſcopis ſuperius dictum eſt,illis verbis:Exhibitio,& diſtentio, & conformatio, & reliqua ſecundum naturam.natura vero in operibus exiſtit. ex operis actione quid ea velit coniectādum. H ad hæc autem ex immorante, ex communi, ex conſuetudine. atq; ex immorante quidem ac remiſſo,rectas proceſsiones debemus conſiderare,vt in manu:ex communi, extenſionem & inflexionem,vt quod prope ad angularem cubiti ad brachij figuram accedit. ex conſuetudine reliquos habitus facilius minime ferri, vt crura extenſionem. ex ea enim facillime plurimum tempus non immutata perdurarent.Hæc cum ſuperius ſcripſerit, vide quo modo non peius ſcripſiſſet de ijſdem in propoſita hac oratione. nam cum ſcribat conſuetudines & naturas vniuſcuiuſq; membri,poſtea ſpecies,id eſt differentias ipſorum ex operationibus agnoſci vult. Nōnulli etiam ſpecies membrorum aſcripſerunt,vt oratio ita ſeſe habeat:ſpecies membrorum.nam de cruribus exemplum ſubiungit,cum inquit/ex currendo,ex ambulādo,ex ſtando/& poſtea infert ex iacendo/quod profectò idem eſt cum eo,quod ſuperius dixerat immorari & cunctari. Cum item ſubiungit/ex opere,ex remittendo/opus pro particularibus operibus,id eſt pro currendo,ambulando,& ſtando:remitti pro immorando ſumit.vt nihil amplius in hac oratione, quàm de operibus, & quiete dixerit.neq; enim quia in principio naturas membrorum nominauit,propterea putandum eſt eum aliam tertiam figurationū ſummam dixiſſe.cum nullum aliud naturæ præter opera indicium protulerit. Ac res quidem ita ſe habet. Quemadmodum in ſuperiore oratione ſcriptū

A eſt,in omnibus occaſionibus curationis morborum,quæ manuum operam requirunt, ſeruanda figura vna eſt,quæ naturæ membri fuerit accommodata.ea autem inuenitur, inquit, & ex immorante,& remiſſo,hoc eſt quando quieſcit quiſpiā:& ex communi.i.eo quod inter extremā extenſionem & contractionē mediū eſt:& ex conſuetudine,in qua videlicet & opera & quies cōtinentur. vt duo hæc,figuræ ſecūdū naturam vniuſcuiuſq; membri indicia maxime generalia exiſtāt, & mediocritas inter exceſſus,& conſuetudo.At ego in libris de motu muſculorū de his cū diſſeruerim,& fabricam membrorū,quam ex diſſectione inuenimus,oſtēderim, figuras quoq; membrorū naturæ accōmodatas,ſicut ipſe ēt in libro de fracturis Hippocrates,declarauit. Tametſi fieri pōt,vt alijs & nominibus,& verbis vſus de ijſdem rebus alia dicere videatur. quemadmodum ſiquis figuram dolore carentem diceret.non.n.in alio id reperiet, q̄ in quieſcente. eadem quoq; media inter eas quæ ὑπερβολικὰ.i.exuperantes,vocantur.quin etiam ex fabrica membrorum per indicationem idem inuenietur.

28 *Quoniam vſus corroborat,ocium tabefacit.*

Hoc quoq; ſcripſiſſe quaſi commentarij in modum videtur libri huius auctor, eo conſilio, vt
B fortaſſe in editione poſtea dilataret.In alijs aūt exemplaribus ſcriptum reperitur in hūc modum, Cur vſus corroboret,ociū tabefaciat.quaſi id ſibi in quæſtionē auctor propoſuerit,quod non modo in chirurgia,verum ēt in ijs,quæ ad victū ſpectant, vtiliſsimū eſt. Effœminat̃ enim corpus oē̃ ocio vacantium,infirmūq; redditur:ſicut eorū qui eo vtunt̃ & operantur,corroborantur, ac validum efficitur.Duplex aūt orationis huius probatio eſt.experientia,omniū qui attendunt ijs,quę euidenter apparent:& naturalis fabricæ indicatio. ſicut in ſalubribus cōmentarijs dictum eſt. In his igit̃,quę ad manuum operam curationemq; attinent,non oportet q̄plurimo tempore affectas partes immotas ſeruare,ſicut nonnulli tutelæ cauſa facere conſueuerunt:ſed mouere eas mediocriter debemus,ſi abſq; inflammatione fuerint.atq; id primum incipere cum aqua calida ſupra affectum locum infunditur,deinde etiam in balneis,tum abſq; balneis idem facere.

29 *Multitudine q̄; compreſsione.*

Hoc etiam in annotationibus ſcriptum ab auctore huc à librario translatum eſt. nam ſuperius integre & aperte,non vt hic diminute & obſcure dictum hoc idem fuit. oportet enim vt/linteorum/ſubintelligamus,quo integra oratio talis euadat,Conſtrictio multitudine linteorum magis,
C quàm compreſsione facienda eſt.

30 *Quæcunque exuccationes,vel contuſiones,vel vulſiones,vel intumeſcētiæ inflammatione carentes ex vulnere exhauriūtur,in ſuperiore corporis parte plurimum,in inferiore parū deligandum eſt.non decliui manu, neque crure habito,initia inijciendo ſupra vulnus,et firmando maxime,in extremis minimum,mediocriter in medio. vltimam partem ad ſuperiora corporis reducendo deligatione,& compreſsione.verū etiam hæc multitudine magis, q̄; vehementia eſſe debet.maxime vero his lintea tenuia,leuia,mollia,munda,lata,ſana requiruntur.ac ſine ferulis. perfuſione vero aquæ ampliore vtendum.*

Contuſiones φλάσματα per φ literā appellare Hippocrati mos eſt ionica lingua, quæ à nobis p θ,θλάσματα dici conſueuerunt.fiunt aūt,cum graue aliquid ſupra corpus incidit, ac collidit, ita vt carnea pars diſrumpatur.Cū vero caro contuſa in locum ſub cute cruorē contrahit atq; exuccat, exuccatio,ſeu ſugillatio vocat̃.fitq; id ſine vlla cutis diuiſione.venas tn̄ exiguas ſimul cum carne rumpi ac diſcindi in ſugillationibus hmōi perſpicuum eſt.At vulſiones in fibris muſculorū contingunt,dum nimis diſtētæ interdum rumpunt̃.quæ à recentioribus medicis τίλματα hoc eſt vellicationes ſeu diſcerptiones nuncupant̃. Vbi hæc dixit Hippocrates,ſubiungit intumeſcētię,quę
D οἰδήματα appellat.oēs enim tumores præter naturam vno hoc nomine vocare cōſueuit. cū cæteri poſteriores in inflammationes & duritias,& intumeſcentias eos diſtinguant.nā inflammationes Hippocrates incenſiones ipſas nuncupat,vnde ēt nomen calidis tumoribus impoſitum eſt. præter hos aliud quoq; eſt quod ἐρυσίπελας dicunt,id eſt vicinitraham ſeu vicinirubriam,quod incenſum quidem atq; inflammatum ſemper eſt,cum tumore vero nō ſemper. Hæc aūt omnia,quæ ab Hippocrate comprehenſa hic ſunt,aliam quidem & ex victus rōne,& ex medicamentis curationem habent.ſed quæ manuum opera exhibetur, ea deligandi modo efficitur. præſertim cum ex deligatione præcedente noxæ hæ exortum habuerint:de quibus videlicet ſermo ipſi nūc eſt. Nā quod inquit ἐξαρύεται,id eſt exhauriuntur,ſignificat exprimūtur, ac per expreſsionem extollunt̃ atq; exurgunt.immo nonnulli ſcribunt ἐξαίρεται,quod eſt extolluntur,vt nulla expoſitione explicari amplius debeat.Deligationem vero horum in libro de fracturis ab ipſa parte,quæ tumore affecta eſt:nunc à vulnere faciendam cenſet.vulnus aūt appellari hic membri noxam ſatis conſtat. atq; eatenus à deligatione fracturarum nunc variat,quòd plurimam faſciarum conuolutionē in ſuperiorem partem:paucam in inferiorem hic duci vult. Quod autem inquit/non decliui manu, neq; crure habito,commune cum fracturarum deligatione eſt.ſed quia maximam in his quoque de quibus nunc agit,vim habet,nunc etiam repetitum eſt. ne ſi negligentius nos geramus, ſicut

quādoq;

quandoq; conſueuimus, in magnum aliquod damnum incidamus. Quęcūq; enim ſi recte vel nō E
recte fiant, non paruam vel vtilitatem vel læſionem afferunt, ea commemorare frequentius non
veretur: ex quibus vero paruum vel nocumentum vel emolumentum euenturum nouit, de ijs
ſemel dicere ſatis ſibi eſse putat. In fracturis igitur cum ſtatim deligatio adhibita eſt, prius q̃ inflā-
matio circa partem affectam orta fuerit, vel aliquid aliud ex malis, quæ nunc dicta ſunt, ne quicq̃
ad partē affectam affluat, ſimilis quidem cura, ſicut in his, eſse cōſueuit. vt vero diſcutiatur, quod
in parte affecta continetur, non ita danda opera eſt. vnde etiam hic perfuſionem aquæ adiunxit,
non quòd illic non omnino, ſed ꝙ hic magis ea vtendum ſit. in huiuſmodi enim affectionibus ca-
lida aqua fouere magis eſt opus, vt quod in tumefactis partibus ineſt, diſcutiatur. quemadmodū
etiam ipſe vbi de calce agit, in quo ex eo ꝙ ex alto quiſpiam deſiluerit, ſugillatio quædam fuerit
exorta, cum alijs, quæ ſcripſit ad curationem huius accommodatis, hoc quoq; appoſuit, aqua cali-
da plurima vtendum eſſe, & non compreſsione deligatæ parti præſidiū comparari. Dictū quoq;
hoc idem eſt de fracturis. eſt tamen in his, & ne comprimantur, & vt diſcutiantur, neceſsitas ma-
ior. vnde ob eandem cauſam abſq; etiam ferulis deligationem fieri iubet: vt duo ſint, quæ â deli-
gatione fracturarum ipſam hanc ſeparent. quatenus videlicet & minus comprimi debet: & lin-
tea maxime leuia, & tenuia, & mollia, & munda poſtulat. his enim indigent ea, quæ ſicut minorē F
compreſsionem, ita maiorem digeſtionem deſiderāt. Addidit autem ſine inflammatione vnum-
quodq; horum eſſe oportere, ſi præſcripta hac deligatione curandum ſit, propterea ꝙ quæ inflam
matione infeſtantur, nec modicam quidem ex deligatione compreſsionē tolerare poſsunt: ſolētq;
tum cataplaſmatis, tum frequenti aquæ calidæ perfuſione, tū medicamentis humidis curari, quæ
videlicet inflammationibus finiendis ſunt accommodata.

Excidentiæ autem, aut tortiones, aut diſsidentiæ, aut auulſiones, aut abruptiones, aut diſtortiones, vt māca, et in 31
alteram partem vergētia, vnde quidem exceſſere, concedendo, quò, intēdendo deliganda ſunt: vt deligata in contra
riam partem declinēt, vel prius q̃; fuerint deligata, paulo magis, q̃; vt ex æquo ſeſe habeant & faſcijs, & plagulis,
& appenſionibus, & figurationibus, extenſione, frictione, directione, necnon ampliore perfuſione.

De omnibus his affectionibus in libro de fracturis, & articulis abſolutiſsime edocuit. nunc ve
ro ſicut de alijs multis, ita de his quoq; quaſi compendium quoddam ſcribit: quod quidem per ſe
ob breuitatem obſcurum cum ſit, ijs qui illos libros legerint, ſatis claret. & nos ēt, propterea quia
ea iam explanauimus, pauca nunc memoriæ reuocandæ cauſa referemus. Nā ſiquis ab hoc de ijs,
quæ in medicatrina fiunt, libro auſpicetur, ei magiſter ea omnia euidentię cauſæ debet recenſere, G
quæ de fracturis, & articulis ſcripſit Hippocrates. huc vero transferenda, ac deſcribenda in com-
mentarium minime mihi eſſe arbitror. Vocat igitur Hippocrates in hac oratione excidentias, ar-
ticulorum luxationes: tortiones vero, cum articulus quidem eſt illæſus, ſed neruoſæ circa ipſum
partes tortæ ſunt. id quod maxime in ijs contingit quorum in vacuū greſſus delabitur. Diſsiden-
tias vero appellat cum oſſa, quæ natura cohærent ac ſeſe mutuo contingunt abſq; articulo, ob ali-
quam læſionem diſsident à ſe, ac diſtant. cuiuſmodi in libro de fracturis atq; articulis nominatim
commemorat cubitum & radium in brachio, ad gibbum, & ad manum, in crure tibiam & ſuram,
qua & genu & calci committuntur. Auulſiones autem oſsium fiūt, ſicut ipſe de ſummo humero
diſſeruit, cum, quæ ipſum colligant, diuulſa plurimū à ſe mutuo ſeceſſerint. At abruptiones, quas
ἀποκλάσματα dicit, ἀπάγματα, id eſt abductiones à recentioribus nuncupantur. de quibus in fine
libri de fracturis meminit, & neruorum, venarumq; fibris circa gibbum cubiti contingere eas,
inquit, abductionemq; ibi appellat. Vnde poſteriores ſumpta appellatione abductiones fractu-
ras vocare conſueuerunt, quæcunq; prope articulum per totam oſsium craſsitudinem fiūt: ita vt
à ſeſe plurimum diſtent. hæ à recentioribus caulatim factæ fracturæ nuncupantur. Diſtortiones
vero à tortionibus in eo differunt, ꝙ hæ articulū quodam modo attingunt, paululumq; ipſum di- H
ſtorquent, & commouent. fiunt item circa vnum os, ac præcipue circa tibiam in pueris, quam etiā
vnà cum appoſitione eorum, quę dirigunt vtrinq; ex tilia, alio'ue aliquo ita valido, ac molli ligno
aſſerculis tenuibus factis deligamus. Recte autem fecit, cum loquendo de diſtortionibus, in alte-
ram partem vergentia/adiunxit. ſiue enim, vt nonnulli ſcribunt, vt manca: ſiue, vt alij, vt valga,
vtriſq; lectionibus in vtranq; partem vergentia conueniūt. quippe cum tam interius, q̃ exterius
tota dearticulatio, & præcipue in cruribus circa genu, & circa talos ſæpenumero inclinet. quæq;
in exteriorem partem vergunt, valga, quæ in interiorem, vara & manca appellentur. His omni-
bus affectionibus accommodata eſt deligatio duobus his modis adhibita: vt & quò receſsit pars,
inde vrgeant, ac propellant faſciæ: & vnde receſsit, laxæ eo loco ſint: vt quod per deligationē im-
pellitur, ibi ſuſcipi valeat. quocirca concedere ea in parte, id eſt remittere, & non intendere deli-
gationem oportet. Vbi vero inquit/quò, intendendo/ſubintelligendum eſt, exceſſere: vt integra
oratio eiuſmodi euadat: Vnde exceſſere, concedendo, id eſt remittendo, & laxando faſciam: quò
vero exceſſere, intendendo, vt in contrariam partem ei in quam exceſserant, abeant, & declinēt.
declinationis autem huius in contraria terminum, non qui ſecundum naturā eſt, ſtatuit. ita enim
morbus adhuc deligationem ſuperaret, cum membrū diutinæ diſtortioni fuerit aſsuetū: ſed pau-

A lo vlterius, q̃ naturale ſit, propellendum cenſet. Hoc ſiquidem ſignificat, cum dicit / paulo magis,
q̃ vt ex æquo ſeſe habeant. ex æquo enim ſeſe habent, quæ ſecundum naturam ſunt. atq; hanc in
contrarium declinationem cunctis eſſe faciendam vult, quæ ad deligationem aſſumũtur, quæ vi-
delicet ipſe nominatim percenſet, faſcijs, plagulis, appenſionibus: extenſione inſuper, frictione,
& directione. quippe cum omnibus his fieri poſſit, vt deligatio amplius, q̃ naturale ſit, in contra-
riam partem declinet. quin etiam perfuſione ampliore vtendum inquit. adiunxitq; hic / amplio-
re / quod ſuperius etiam proxima oratione intelligendum prætermiſerat. Copioſius enim vtro-
biq; aqua calida perfundendum eſt, illic dirigendi cauſa, hic molliendi.

32 *At vero diminuta, multum ſanæ partis occupando ſpatij deligandum eſt: vt ex accurſione quæ contabefacta
ſunt ampliore, quàm ipſa fuerunt imminuta, diuerſa deligatione permutata in auctionem tendant, reformatio-
nemq; carnis efficiant.*

Orationem hanc nonnulli, qui hunc librum expoſuerunt, ſicut alia multa paucis quibuſdã ex-
trinſecus dictis percurrerunt. alij vero qui eam clare explicare conati ſunt, à veritate adeo aberra-
runt: vt admiratione dignum ſit, quomodo diminuta membra, videlicet attenuata, atq; alimento
carentia, ad naturalem temperaturam reduxerint. Atq; ego quidem in artis operibus nullũ dam-
B num afferre diſcẽtibus exiſtimarim: ſiquis vel in ſignificato verbi alicuius, vel in aliqua ad clario-
rem euidentiam quæſtione propoſita non recte rem tractarit. at cum aliena ab vtili inſtructione
traduntur, illa vero neceſſario lædunt eos qui in arte exercẽtur. Quocirca prius docebo quo mo-
do ipſe membra emaciata, nutritioneq; carentia ſemper curare ſolitus fuerim, quo iam diſcentes
percipere inde vtilitatem aliquam poſſint: deinde verba hæc Hippocratis veritati enitar accom-
modare. Nam in ijs, quæ obſcure ita ſcripta ſunt, dandam mihi eſſe operam cenſeo, vt veritate re-
rum ſeruata vetuſtam lectionem ei, ſi fieri poteſt, conſentire oſtendam: ſin autem id præſtari ne-
queat, veritatem ſaltem cognoſcendam adoleſcentibus exhibeam. Pleræq; igitur, quæ in parti-
bus quibuſdam contingunt, attenuationes, vel ex diutina membrorum quiete, vel ex modo de-
ligationis fracturarum euenerunt. nam & quies, vires quieſcentium membrorum imbecillas red
dit, atq; infirmas: & deligatio dum partium deligatarum ſanguinem partim ſurſum, partim deor-
ſum elidit, nutrimentum quoq; ipſis aufert. Quare malo huic curationem contrariã exortui eius
adhibere debemus, vires affecti membri corroborando, & idoneam ei ſanguinis copiam ſuppe-
ditando. vires aũt frictionibus moderatis, perfuſionibus, & motionibus corroborantur. vt ergo
plus influat ſanguinis deligatione idonea, quam hic ponit Hippocrates, vtendum eſt. tum aquæ
C calidæ moderata perfuſione, & motione, & frictione opus eſt, q̃ vires ẽt ſtabiliunt, & confirmãt.
eſſe vero omnia hæc moderata & qualitate, & quantitate debent. Nõ enim ſatis eſt, ſi vel frictio,
vel motio, vel calidæ aquæ perfuſio, neq; multa, neque pauca admodum ſit: ſed oportet mediam
quoq; eſſe frictionem inter duram & mollem, motionem inter lentam & concitatam. aqua vero
temperata etiam ita eſſe debet, vt media ſit inter nondum calfacientem, quę tepida vocatur: & eã
quæ calore mordax iam eſt, & dolorem affert, quam feruidam dicunt: At quantitatis rationem ſu
perius docuit, cum dixit / cum adhuc ſuſpenditur, prius q̃ concidat deſiſtendum / quo tempore vi-
delicet maxime rubicundum membrum conſpicitur. nam cũ membra, quæ tenuata ſunt, alimen
toq; fuerunt priuata, manifeſte ſint alijs, quæ naturaliter ſunt affecta, exanguiora, rubeſcantq; dif
ficulter cum perfricamus, calidaq; aqua perfundimus, eum ſcopum ſpectamus, vt ruborem con-
trahant: quo eodem tempore turgidiora etiam apparẽt. ꝙ ſi fricare vlterius, aut perfundere per-
gamus, & rubor euaneſcit, & tumor omnis concidit, & ſubſidit. quin ẽt inde facilià ne ſint, an dif-
ficilia vt ſanentur, prænoſcemus: ſi vel facile, vel difficulter rubra efficientur, & turgeſcent. Iis aũt
quæ difficulter ita immutant̃, ſoleo ego aliquo ex calefacientibus medicamentis liquidis frictio-
nem adhibere, & præcipue ijs, quæ parum Thapſiæ non veteris habuerint: atq; huiuſmodi atte-
D nuationis picatis medicamentis illinere conſueui. quæcunq; illa ſint ſiue picata, ſiue dropacita, vt
non picem, ſed dropacẽ dicendũ cenſeas. dicas enim licet quomodocunq; volueris. non enim do
cere attice loqui adoleſcentes, ſed commemorare eis vtiliſſima artis medicæ opera his in commẽ-
tarijs propoſui, vſumq; picatorum medicamentorum in præſenti hac re. Nam ſi prima vnctio ſa-
tis plenum, & rubrum membrum reddiderit, deſiſtendum iam eſt: ſin minus, iterum illinendum,
atq; iterum: in quibuſdam ſingulis diebus, in quibuſdã tertio, aut quarto quoq; die: prout magis
vel minus deſiderare id affectum locum videris. Non addidi autem interdum pro ratione defati-
gationum calidum fieri membrum, quod vel fricatur, vel picatur, propterea ꝙ ſimul cum rubore
id intelligitur. eodem ſiquidem tempore ruborem contrahit & calorem. Huiuſmodi mihi ſemꝑ
curationem adhibenti attenuatis præter naturam, raro deligatione opus fuit. ſi autem aliquando
incidit, vt ea indiguerim, hoc modo quo iubet Hippocrates deligaui, illis verbis animum aduer-
tens, cum inquit / diuerſa deligatione / diuerſa videlicet ab ea, quæ fracturis adhibetur: quæ vehe-
mentiorem compreſsionem affectis membris affert. diuerſa enim hæc deligatio in prima etiam
ſtatim linteorum iniectione differt ab ea, quæ fracturis conuenit: cum non ſupra ipſam partem,
quæ affecta eſt, initium eius ponatur: vt in vlceribus & fracturis, ſugillatiſq; & cõtuſis, alijſq; fit,
quæ paulo ſuperius diximus. deinde in eo ẽt differt, ꝙ comprimere circa affectam partem mini-

me

me debemus : ſed remiſsiore deligatione ibi vti.maxime vero vnde incepimus,comprimendum E
nobis eſt circa ſanam partem:ac deinceps progrediendum vſq; ad locum qui affectus eſt : quò cũ
peruenerimus,maxime laxa linteorum cõuolutione vtẽdum eſt. Atq; hyeme quidem ipſi etiam
læſe parti faſciam circundo:ita tamen,vt laxa cum ſit , & ne minima quidem compreſsione aſtri-
cta,non calefaciat.at æſtate ſanam partem deligo,quò ſanguis qui in ea cõtinetur , ad eum locum
elidatur,qui reſtauratione indiget.ipſam vero affectã partem calefacere inſuper, & digerere non
conuenit.Si autem multa totum crus,aut brachium extenuatione contabuerit,alterum crus, aut
brachium deligo ab inferioribus partibus initio iniecto:& in crure vſque ad inguen , in brachio
vſq; ad alam & humerum faſciationem deduco. Nam cum in ſuperioribus partibus iuxta iugula
à magna vena diſcindantur venæ,quæ brachium nutriũt:in inferioribus autem iuxta os ſacrum,
quæ cruribus alimentum deferunt,ſi fluxus ſanguinis alterius venæ , quæ ad coniugatum & cõ-
par membrum tendit,interclufus fuerit,fit vt ad alterum membrum ſanguis feratur.ac propterea
deligatio,quæ in ſano membro fit, eouſque aſtricta eſſe debet,vt comprimat quidem,non tamen
ita vt dolorem creet.pars vero affecta , vel nuda relinquenda eſt, vel ſi frigidus aer ſit , paululum
vſq; ad femur lanis contegenda.nam ſi frigus nõ moleſtat,vtilius eſt vt nuda ſit,aſsidueq; aut lin-
teis perfricetur,aut ſi difficulter calorem contrahere poteſt , medicamentis : ſi facile vero caleſcit, F
oleum tantummodo ſufficit,cui parum ceræ adiectum ſit.ita enim & magis permanet , & minus
digerit.eadem ratione in brachijs omnia facienda ſunt.nam & deligandum ſanum brachium eſt,
vt in cruribus faciebamus.& quod emaciatum eſt,frictione , & motione calefaciendum. Cumq;
ille qui ægrotat,non prorſus eſt ſtolidus,quærendum ab eo eſt, caliditatem ne transferri in mem-
brum affectum ſentiat,an id quieſcere.nam ſi quieſcere adhuc ſentiat , tempus iam eſt , vt ſecun-
do loco calefacientia,& corroborantia medicamenta adhibeamus. Quorũ quatuor genera ſunt,
frictio linteis adhibita:aquæ calidæ perfuſio:frictio item vel medicamentis vel oleo facta:inũctio
è ſimplici dropace:aut ſi nimis frigefacta eſſe pars affecta videatur , varius dropax ſumendus eſt,
qui & bituminis,& ſulfuris ignem non experti parum,& pyrethri habeat. Atque ita quidem cu-
randa eſſe extenuata corpora ex multorum ſanatione cognoui. An autem Hippocratis quoque
hanc orationem recte explanem,affirmare non auſim:cum obſcura admodum ſit,& probabilita-
te quadam,non ſcientia aliqua certa declarari queat.expono tamen eam, non vt pleriq; ea lectio-
ne/vt ex accurſione contabefacta amplius , quàm ipſa fuerũt imminuta/ſic enim abſurdus ſenſus
eſt:ſed aliter,vt nonnulli ſcribunt,cum relatiuo nomine hoc modo/vt ex accurſione,quæ cõtabe-
facta ſunt,ampliore , quàm ipſa fuerunt imminuta. Contabefacta enim vocat loca extenuata ex G
motionis, & nutritionis defectu , quæ inquit/ex accurſione/id eſt affluxu ſanguinis curari opor-
tere:qui amplior videlicet eò deueniat , quàm ſi in naturali habitu eſſent conſtituta.ita enim effi-
cietur , vt in auctionem tendant,quæ diminuta ſunt : ſi diuerſa à priori deligatione vſi fuerimus.
Quænã autem ſit hæc diuerſitas,paulo ſuperius demonſtratum fuit:cui ſanè diuerſam quoq; eſſe
vim,neceſſe eſt.prior enim deligatio ſanguinem à membro affecto arcet : hæc copioſiorem ſup-
peditat,quàm ſi naturali in ſtatu eſſet.nam quod ſecundum naturam ſeſe habet,ei ſatis ille eſt,qui
in ipſo continetur:ac propterea non amplior influere eò oportet , quám qui in nutritionem eius.
perſpirationemq; abſumatur. cum vero vacuum , atq; exãgue eſt membrum,multo amplior eſſe
ei debet,qui influit,vt videlicet non tantum nutriatur,ſicut cum ſanum eſt : verum etiam inſtau-
retur. Amplior autem hic influxus ex aſsidua calefactione membri procuretur, neceſſe eſt.om-
nia enim quæ in curatione hac adhibentur,calefaciunt.frictio, motio , medicaminum impoſitio,
picatio,& aquæ calidæ perfuſio : qua Hippocrates etiam eſſe vſus videtur , ob balneorum fortaſ-
ſe inopiam,quæ eo tempore erat. mihi enim aqua in balneorum ſolijs iniecta , & ad calefacienda
moderate membra,quæ curantur,& ad defatigationem in eis excitandam ſatis fuit. Mouere in-
ſuper ea opus eſt operationibus conſuetis:atq; id non ſemel ac repente, ſed ſæpe ac paulatim vno H
quoq; die faciendum eſt.Frictio item eouſq; adhibenda , quoad calefactum membrum ſit : dein-
de intermittenda. Atq; ego quidem in hunc modum orationi huic Hippocratis veram curatio-
nem accommodo,cuius vim re ipſa demonſtraui,cum quãplurimorum ex deligatione,& diutur
na quiete extenuatorum membra inſtaurarim. Sed iam conuenit, vt ſuper hoc quoq; eorum qui
librum hunc explanarunt,ſententiam explicemus:quorum pleriq; , vt dixi,extrinſecus tñmodo
nonnulla cũ dixerint,rem ipſam inexplicatam reliquerunt. pauci eandem lectionẽ ſequuti decla
rare totam ſnĩam ex ipſa deligatione hunc in modum conati ſunt.Iubere inquiunt Hippocratem
diminuta ex deligatione eſſe curanda:vt contabefacta , id eſt extenuata amplius ipſa,quàm prius
fuerant,in contrarium immutentur. multos enim morbos ita curari conſueuiſſe aiunt , exẽplaq;
afferunt . nauſeantes enim nonnullos vomitum ciente medicamento ſanatos fuiſſe : alios acria
quædam frequenter deijcientes,expurgante potione : tuſsientes alios tuſsim vehementiorẽ mo-
uente medicamine conualuiſſe affirmant.Adde quòd nonnulli etiam ſunt,qui id quod in defini-
tionibus,quos aphoriſmos appellant,dictum eſt , in medium afferunt , quæ in hunc modum ſeſe
habent:Interdum autem in rigore abſq; vlcere,ſi iuuenis carne præditus ſit, æſtate media frigidæ »
multæ perfuſio reuocationem caloris facit.Si igitur,inquiunt,non ſolum ex contrarijs, verum ẽt »

ex

A ex ſimilibus remedijs curationes fiunt: nunc quoq; Hippocrates diminuta curare nos ſic iubet,
vt à deligatione incipiamus, quæ attenuare magis ea poſſit. cum ex accurſione, vt aiunt, contin-
gat vt amplius contabefacta membra, q̃ prius fuerant, rurſus nutritionem, carniſq; priſtinam re-
ſtaurationem recipiant. Qui autem ita interpretantur, cum diuerſa deligatio explanationem nul
lam apud eos admittat, pro ἀλλοίῃ τῇ ἐπιδέσει, ἀλλοίῃ τῇ ἕξει, id eſt pro diuerſa deligatione, diuerſo
habitu legendum cenſent: vt tres differētes inter ſe lectiones loci huius euadant. vna/ diuerſa de-
ligatione/ altera/ diuerſo habitu/ nam ita quoq; in quibuſdam exemplaribus ſcriptum inuenitur.
Qui autem legunt diuerſo habitu, eum non ad deligationem, ſed ad partem affectā referunt: quā
aiunt cum diuerſo habitu prius vteretur, ex eoq; in extenuationē tetendiſſet: hunc poſtmodum
fuiſſe conſequutam ex deligatione, quæ amplius contabefaciebat. quaſi nō amplius ex ea in gra-
cilitatem membra, quæ alimento caruerunt, deueniant: ſed iam immutari incipiant: ea vero quæ
fracturis conuenit deligatio communis cum ſit, vt paulo ſuperius demonſtratum eſt, etiam alijs
affectionibus, inter quas ſunt ſugillata, contuſiones, & vulſiones, attenuare membra conſueue-
rit. hoc igitur habitu inquiunt, ex eadem deligatione alimento carentibus membris inſtauratio-
nem comparari. Atq; hinc effectum eſt, vt tertiam lectionem nōnulli repererint, atq; ita ſcribant,
B /vt ex accurſione cōtabefacta amplius quàm ſponte fuerant imminuta/ ſe hoc modo rei abſurdi-
tatem euaſuros rati, ſi ſponte dicerent membra fuiſſe attenuata. & quod hic docet Hippocrates,
non omnibus diminutis eſſe commune: ſed de ijs tantum intelligi, quæ ſponte in eam affectionē
inciderunt. communem & vniuerſalem huiuſce doctrinæ diſſertationem in anguſtū admodum
reducentes. cum pauciſſima ſint, atq; admodū rara, quæ alia ex cauſa nutrimentum non ſentiant.
reliqua ſiquidem omnia ex diutina deligatione, & quiete talem habitū cōtraxere. Ac de his ma-
gis, q̃ de alijs quibuſdam mentionem feciſſe Hippocratem conſentaneum eſt, cum antedicta cō-
ſequantur. cum enim ſuperius de fracturis & quibuſdam alijs affectionibus dixerit, quę ſimilem
deligationem requirunt: cognoritq; ex illis attenuationem, gracilitatemq; membrorum conſe-
qui ſolere, quo modo curanda ea eſſet, ſibi docendum exiſtimauit. Quod autem maxime ijs cri-
mini dare quiſpiam poſſet, qui de deligatione attenuante loqui hic Hippocratem exiſtimant, il-
lud eſt: ꝙ cum attenuata inſtaurare propoſitum ſit, id fieri nequit, niſi & vires ipſorum corrobo-
rentur, & materia nutriendi copioſa ſuppeditetur. at quam ipſi aſſumendam putant, deligatio-
nem, ea tum ſanguinis affluxionem prohibet, tum imbecillem vim reddit: Quā vero ego ab Hip
pocrate dici aſſero, diuerſam ab ea eſſe dico, quæ diminuta efficit. quippe cum à ſanis incipiendū
C non ab affectis ſit: ita vt multis conuolutionibus euſq; aſtringamus, quoad nullus dolor, qui in-
ducere inflammationem poſſit, excitetur: atque ad affectum locum paulatim ſubinde relaxando
deueniamus. Adde ꝙ ſi ſequi horum explanationem velimus, ſanum crus deligare vnà cum eo
quod laborat, nihil ad rem facit. nam vt amplius contabeſcant, quæ attenuata ſunt, aſſumi deliga-
tionem inquiunt. at vt id fiat, non modo nihil prodeſt, ſi alterum crus deligetur: verum etiam no-
cet. ſanguis enim qui in alterū deferebatur, totum ad partem affectam per deligationem propel-
litur. Nam exempla illa, quæ iſti qui ita interpretantur, adducunt: q̃ praue allata ſint, perſpicuum
eſt: cū nihil in ſe habeant, quod doctrinæ Hippocratis conueniat. Sana enim eorum ratio eſt, qui
volunt vniuerſe totam mali cauſam exinanire: quæ videlicet tunicis ventris ita inhæret, vt auelli
inde difficulter queat. tunc enim acria eodem coniecta cum ventrē irritent ad excernēda omnia
ſimul facere conſentaneum eſt. Simili modo quoq; ea quæ modicam tuſſim mouent, vehemen-
tiori tuſſi excitata, expurgari conſueuerunt. At enim nihil his ſimile eſt, quod iſti dicunt, mem-
brum attenuatum inſuper eſſe contabefaciendum, quo principium inſtaurationis conſequi va-
leat. ex ampliore enim extenuatione, & vires partium alimento carentium, magis debilitātur: &
materiæ quæ alimentum præſtet, ſuppeditatio nulla elicitur. Præterea de rigore hic mentionem
D facere abſurdiſſimum eſt. quippe cum ſe imperitos eſſe artis Hippocratis manifeſte declarent.
ille enim ex curatrice arte contraria contrariorum eſſe remedia inquit. Nōnulli tamen vim ora-
tionis minime percipientes, ad contradicendum conuerſi ſunt. perinde atq; illi, qui petulanter
omnibus contradicunt: eaq; audent vituperare, quæ nunquā omnino didicere. non modo enim
conttaria contrariorum eſſe remedia, non reprobatur ijs, quæ in definitionibus dixit Hippocra-
tes, verūetiam confirmatur: vel eo ipſo aphoriſmo, in quo frigidam aquam caloris reuocationem
efficere dixit, calorem vero ea ſanare. quem quidem calorem, qui frigidis affectionibus medetur,
frictione aliquando, aliquando medicamento calefaciente, quandoq; exercitationibus, aut aquæ
calidæ perfuſione excitamus: quin etiam bitumine interdum, & ſæpe, vt diximus, pice oblinēdo
membrum, quod calefaciendum eſt. perfuſione item aquæ frigidæ interdum idem procuramus.
ſed reliqua quidem omnia, cum ex ſe calefaciendi vim habeant, vtilia ſemper ijs ſunt, quæ calefa-
ctione indigent: aqua vero frigida, quatenus frigida eſt, raro eſt vtilis: ac niſi in corpore quod in-
ſitum calorem validum habeat, aſſumi vtiliter non poteſt. nam carne præditus ſit oportet, vt in-
quit ipſe, cui vtilis futura frigida aqua eſt. neque huic quolibet tempore, ſed æſtate tantummodo
adhibenda eſt. Quis enim ignorat? quiſq; eſt ex ijs qui de frigidæ aquæ potione ſcripſerunt, qui
non dicat eam duo efficere conſueuiſſe, vel dānum ex refrigeratione, vel caloris maioris ab imis

partibus reuocationem. Nam ſi valde calidum corpus ſit,efficitur, vt eius calor à frigiditate mini E
me ſuperetur, ſed potius denſata cute, atq; iccirco cohibita perſpiratione augeatur: Si vero exi-
guo calore ſit præditum corpus,vt occurrēti frigiditati minime reſiſtere valeat, cum vſq; ad imas
partes vis frigoris penetret:fit,vt in morbos ex refrigeratione contractos incidant homines. Sed
fortaſſe hæc quoq; ſuperuacue à me dicuntur,cum alibi,ſicut dixi,quæ ſint ea,quę primo curent,
demonſtrauerim: quæ prorſus.ſ.contraria eſſe debent. primo autem dicuntur, quæ abſq; medio
vllo curationem afferunt:quibus opponuntur,ea quæ medium aliquod habent,quæ ex acciden-
ti,non primo proſunt. Quocirca nugantur iſti, cum & deiectionem alui, & tuſſim cientia medi-
camenta,& frigidæ perfuſionem cõmemorant: quæ quidem quãuis interdum apte fieri conſue-
uerint,nihil tamen cum propoſita hac re ſimile habent. Oſtendēdum ſiquidem ipſis eſt,quo mo-
do quæ modice attenuat deligatio, vel vires attenuatis membris afferat, vel faciat, vt copioſior
ſanguis eodem deferatur. Quod quouſq; oſtendere nequeunt, ſciant fruſtra ſe exempla adduce-
re.vt omittam interim quod nulla ſcientiæ effectrix demõſtratio fieri exemplis poteſt. exemplo-
rum ſiquidem vſus in commentarijs de demõnſtratione ſatis à me declaratus fuit. non enim di- al.exemplo
ſcentibus ea ſciendi cauſa afferimus,vt nonnulli putant,ac præcipue illi qui non ſecus atq; orato-
res ad confirmanda omnia vti exemplis cõſueuerunt: qui ſanè magno in errore verſantur. Nam F
ſi Platonem tibi dixerint inductionibus plerunq; demonſtrationes ſuas efficere, ſciendum tibi
eſt eum dilucid itatis cauſa inductionibus fuiſſe vſum. At vero qui inductionis & exempli vim
exacte cognoſcere cupit,is ad propriam vtriuſque tractationem relegandus eſt, alibi à nobis dili
genter explicatam: nunc mihi ad propoſitum redeūdum eſt. Sed prius legentes monitos velim,
vt ijs quæ à me hucuſque dicta ſunt,diligenter animaduerſis, ſic ad ſequentis lectionis explana-
tionem deueniant, ſuperius dictis manifeſte atteſtantem: quæ vt clarius pateat, non vniuerſam
ſimul,ſed particulatim aſcriptam explanabo.

Melius autem eſt deſuper vt in tibia & femur & alterum crus vnà cum ſana parte deligare, vt ſimilius ſit, ſi- 33
militerq; conquieſcat: ſimili item modo alimento excludatur,idq; admittat.

Diminutorum deligationem diuerſam eſſe faciendam dixit ab ea quæ fracturis adhibetur. In
illa enim propoſitum eſt,vt præterquam quod influxus ſanguinis prohibetur,id etiam quod in affe-
ctis membris cõtinetur,ſurſum ac deorſum depellatur,quieſcantq; ea nulla penitus motione agi
tata. Illa enim deligatione fit interdum, vt omni prorſus inflammatione liberētur partes quæ af-
fectæ ſunt:at hac neq; influxum ſanguinis prohibere, neq; quod continetur elidere, neq; immo- G
ta ſeruare membra,ſed contraria omnino cuncta his efficere ſtudemus. Quapropter deligationē
hanc, ſicut prius etiam dictum eſt, à ſanis partibus exordiri debemus.atq; ita ibi comprimere vt
ab ipſis ſanguis ad attenuata elidatur: ſana vero ipſa alimentum ſuſcipere integre prohibeatur.
Ac cum tibia quidem aut cubitus ægrotat, ſatis eſt, ſi initium deligationis aut ab inguine, aut ab
ala faciamus.cum femur vero aut brachium eſt affectum, oppoſitum membrum deligemus, ne-
ceſſe eſt, ab inferioribus partibus initio ſumpto ad inguē vſq;,aut ad alam. At ſi tibia admodum
laboret,& femur ſuperius,& alterum crus deligare melius eſt, vt ſimili modo ſicut affectæ partis
femur quod ſupra eſt,etiam crus ſanum ocioſum ſit,& non alatur. Propterea enim dixit/ vt in ti-
bia & femur & alterum crus deligare,vt ſimiliter conquieſcar/.i.ocioſum ſit,& vacet alterū crus,
quemadmodum femur eius quod ægrotat,& ſimili modo alimento excludatur, alimētumq; ad-
mittat.non enim ita vult ab alimento excludi quod deligatur, vt nulla omnino nutrimenti pars
ad id perueniat. nam ſi ex vehementi conſtrictione ab alimēto penitus excluderetur, periculum
eſſet,ne aut ſtatim membrum emortuum euaderet:aut ſi id non fieret, alimento prorſus omni ſi-
cut femur,ita tibia quoque deſtitueretur. ſed nobis non erat propoſitum attenuare femur, ſed ti-
biam inſtaurare. Quocirca cum modus deligationis gracilius membrum neceſſario efficiat, hu- H
inſmodi damnum aliquandiu admittere conſueuimus: deinde tamen vbi modice iam nutritio-
nem ſenſiſſe tibiam aduertimus,vtrorūq; & femoris & tibiæ curam habemus. Explodēda igitur
explanatio eorum eſt,qui & ſuperiores attenuati membri partes, & alterum crus ea de cauſa at-
tenuanda eſſe exiſtimant,vt partium quæ alimentum non admittunt,gracilitas occultetur,mem
briq; alterius ſani comparatione deprehendi,atq; argui nequeat. ita enim non modo Hippocra-
tes,ſed ne quorumlibet quidem medicorum quiſpiam recte mederi nos cenſeret.

Atque hoc linteorum multitudine,non compreſſione. 34

Prius quoque ita facere ſæpenumero præcepit, vbi prorſus abſque dolore ſeruari deligatam
partem vult.

Remittendo primum,quod maxime indiget,frictioneq; vtendo quæ carnę repleat, & perfuſione,abſq; ferulis. 35

Primum dixit vel tempore, vel poteſtate. ac tempore quidem, vel in vna deligatione, vel in
multis deinceps inter ſe comparatis.quoniam autem omnia hæc vera ſunt,iccirco perſpicua ora-
tio eſt,niſi videlicet ita ſcripſerit eo conſilio, vt cuncta hæc ex verbis eius intelligeremus. Cęterū

A in prima deligatione id conſideremus. Cum hæc ex multo tẽpore facienda ſit, ita vt primam lin-
teorum iniectionem firmantes ac comprimentes,cęteras conuolutiones ſubinde magis remitta-
mus,ac maxime ea parte,quæ nutritione atq; inſtauratione indiget:veriſimile eſt, vt primum po
teſtate de membro quod curatur:primum tempore de prima deligatione dictum fuerit.Sed ſi de
omnibus deligationibus inter ſe comparatis intelligamus,ſenſus erit huiuſmodi.ſi in primis de-
ligationibus vnà cum ſano deligaris,prorſus aliquando nudandum id exhibebit ægrotus. Id igi-
tur primum faciendũ in iȷs quæ maxime inſtauratione indigent, ac propterea non bene aluntur.
nam ſi ad affectam partem frictione,aliȷsq; quæ paulo ante dixi, ſanguis attrahatur:nutritio,car-
nisq; inſtauratio in ea magis,citiusq; efficitur.Frictionis igitur,ac calidæ aquæ perfuſionis men-
tionem fecit,medicamenti vero non meminit:propterea ꝙ ſolius operationis præſidia hic agno-
ſcit.neq; enim prætermiſiſſe eum putare debemus, mouẽda eſſe mẽbra eouſq; quoad defatigen-
tur.nam cum ipſe docuerit cognata quoq; iȷs quæ docentur,eſſe intelligenda, frictioni vero mo-
tus omnis extenuatarum partium cognatus ſit : manifeſtum eſt,eum,cũ iuſſerit alterũ crus ſimul
cum parte ſana membri affecti conquieſcere, & nunc frictione vtendum dicat, mouendũ quoq;
eſſe cenſuiſſe. quippe cum fieri poſſit, vt & cubitus ſine brachio, & tibia ſine femore moueatur.
B nõ enim dum attenuationem curamus,immotum cubitum, aut tibiam ſeruare opus eſt. quin ex
ſuperioribus partibus ſimul ac mota fuerint, curationem ſuſcipere conſueuerunt. nutrimentoq;
quod per loca non affecta pertranſit,ipſa prius fruuntur.eo ꝙ & frictionibus,& picationibus, &
calefacientium medicamentorũ appoſitionibus abundant.Sanguinis autem ad membra deflue-
tis maximum tibi afferet indicium calor & rubor qui in ipſis extiterit.Habes iam integram horũ
curandorum rationẽ:cum iȷs quę Hippocrates dixit,calefacientium medicamentorũ quoq; vſus
à me adiectus fuerit.quo in genere etiam picatio eſt.Hippocrates nanq; hoc in libro,licet nõnul-
las affectiones cõmemorauerit,quæ curationẽ ex medicamentis requirunt, inter quas ſunt exuc
cationes,diſtortiones,conuulſiones,nullam tamen omnino medicamenti fecit mentionem: pro-
pterea ꝙ hic auxilia tantũmodo tradere propoſuit,quæ manuum opera exhibentur,atq; illa non
omnia,vt dixi,ſed quæ diſcere artem incipientibus neceſſaria maxime,atque vtilia ſunt.

36 *Fulcimenta autem & ſtabilimenta pectori, coſtis,capiti, & reliquis quæ huiuſmodi ſunt.partim pulſuum cau-
ſa ne incutiantur,partim vt diſſidentiæ compagum in oſſibus capitis contineantur.atq; hæc fulcimenti cauſa adhi-
bentur.in tuſſibus autem,& ſternutamentis,aliȷsq; motionibus, vt circa thoracem , & caput,in his omnibus eædẽ
C deligationis moderationes ſtabilimenta efficiuntur.qua enim ſunt noxæ maxime comprimendum eſt,ſubiȷciendaq;
eſt lana aliqua mollis affectæ parti accommodata. deligandumq; eſt non conſtringẽdo amplius quàm vt pulſus non
concutiant,quamq; vt diſſidentiæ compagum ad extremum mutuo ſe contingant, tuſſesq; & ſternutamenta pro-
hibeantur.ſitq; ſtabilimentum, vt neq; cogatur quippiam,neq; concutiatur.*

Cum iubet neq; affulciri, neq; conſtringi deligationem fimbriȷs, iȷsq; quæ extrinſecus circũiȷ-
ciuntur:idem dicere videtur de deligatione ipſa quã linteis efficimus. Notum eſt verbi ἐρμάζειν.i.
fulciendi ſignificatum à fulciminibus ſumptum,quę ἕρματα appellant,vt Homerus etiam memi-
nit,Fulcimina,inquiens,nauibus abſtrahunt. quaſi nihil referat an fulcimenta, an firmamẽta, an
ſtabilimenta dixerimus.videtur enim ſæpe fulciendi verbo & de faſciȷs,& de plagulis,& de fim-
briȷs vti:quippe quod firmare ſignificet,ac ſtabilire.atq; vbiq; interpretes verbum hoc in eodem
ſignificato accepere,quo ſtabilire. Nunc tamen cum duo hæc nomina hic , fulcimenta videlicet ,
& ſtabilimenta , ſimul poſuerit , diuerſam quandam eorum ſignificationem intelligere videtur.
Nunquid igitur fulcimenta appellat deligationem totam ? quæ videlicet,vt affecta pars immota
ſeruetur,tam ſubiȷci,q̃ circundari conſueuerunt. cuiuſmodi ſunt primum ſubligamina quæ licet
alios quoq; vſus exhibeant,fulcimenti quoq; vicem,explent:deinde plagulæ, quæ etiam ipſę nõ
D ſolũ fracturæ,verũetiam faſciarum firmamẽta ſunt:tum faſciæ quę extrinſecus circundantur:po-
ſtremo ferulę & fimbrię: omnia ſiquidẽ hęc cum continendorũ ſubiectorũ cauſa ſuperiȷciantur,
fulcimentorũ non tam ſubiectis,q̃ fracturis vſum p̃bent.Stabilimenta autẽ ea mihi videtur voca
re, quæ ſine deligatione à dextris vel ſiniſtris , ſupra vel infra toti affectæ parti apponi conſueue-
runt.Supra & infra voco quantum ad craſſitudinem totius corporis attinet.in ea enim quæ ſub-
ſternuntur,infra:quæ ſuperponuntur, ſupra ſunt, qualiacunq; ea fuerint. ſtabilitur autem mem-
brum cum proſtratum eſt,infra : cum eſt erectum,ſupra. Caput ſanè puluinis, & ceruicalibus,la-
nisq; etiam & pannis mollibus. Canales quoque & ea quæ fractis cruribus vtrinq; apponuntur,
ſtabilimenta dici poſſunt.Lana vero quæ rotunda forma in alam coniȷcitur, quando luxatum hu
meri articulum repoſitum deligamus , poteſt tam fulcimentum quàm ſtabilimentum nuncupa-
ri.cũ enim deligetur, quaſi pars etiã ipſa totius deligationis efficitur. nã quæ thoraci & capiti ex-
trinſecus imponuntur,aut apponuntur,ſtabilimenta potius,quàm fulcimenta dici debent. Atq;
hæc ſanè omnia ob neceſſarias membrorum motiones à medicis fuerunt excogitata. quarũ qui-
dem motionum aliæ naturales ſunt,vt reſpiratio in thoracis pulſibus & membranis cerebri : aliæ
præter naturam,cuiuſmodi eſt tuſſis, ſternutamentum , & ſingultus. pulſus item in inflammatis
membris , & in temporum arteriȷs cum dolore vehementi caput infeſtatur, exiſtunt,necnon &

palpitationes, quæ ſæpe in p̄cordijs, quæ ὑποχόνδρια. i. ſubcartilagia appellant, aliqñ in alijs etiam E partibus eueniunt: indigent ſtabilimentis. Stabilimenta vero hæc qñq; ſola facienda ſunt, vt in temporum arterijs in doloribus capitis vehementibus, aut in præcordiorum palpitationibus, aut in vulneribus etiam quæ ſanguinis eruptionem minantur. quandoq; lana faſcia circũuoluenda eſt. quin etiam ſine faſcia interdum lana ſtabilimus. circa thoracem & ceruicem lana ſtabilimus. caput item ceruicalibus mollibus, & ſacculis milio calido oppletis, quando ſimul & foueri, & ſtabiliri opus eſt. interdum vero extrinſecus mollibus ſtabilimentis vtimur ex ijs quæ ſuperimponuntur. Cum igitur cõmunis ſcopus ſit ijs quæ proprie fulcimenta & ſtabilimenta appellantur, merito qui librum hunc interpretati ſunt, vnum & idem vtriſq; his nominibus ſignificari exiſtimarunt. & nos quoq; ipſi ſæpe abſq; vlla differentia vtriſq; his pro eodem vtimur. cõmunis autẽ ſcopus eſt, quem paulo ante dixi, vt in motionibus partes non concutiantur. Sed quia tamen peculiaris quædam differentia inter hæc eſt, quam modo explicauimus, cum exquiſite rem proſequi volumus, ſtabilimenta ea vocabimus, quæ extra deligationem ſunt: fulcimenta quæ in ipſa deligatione continentur. atq; ita definiemus, vt quæ membris adhibentur neceſſario motu prædítis, quem cohibere & ſedare in nobis non eſt, ſtabilimenta: quæ in immobilibus vtimur, fulcimenta appellentur. Crus enim & brachium mouere in noſtra ſitum poteſtate eſt: thoracem & F membranas cerebri non eſt. Palpitatio etiam in aliquo membro exiſtens, ſicut neque tuſſis, neq; ſternutamentum, neque ſingultus, in nobis non eſt. nam licet reſiſtere his aliquandiu valeamus, vim inferunt tamen poſtea: atq; excutiuntur, cum validas habent cauſas, vnde exiſtunt. nam ita his reſiſtere, vt ortus ipſorum prohibeatur, ſoli robuſtiſſimi viri poſſe videntur. Et ipſe quoque Hippocrates ſeparatim in hac oratione hæc videtur ſcripſiſſe, cum de pulſibus dixerit, vt ne incutiantur. de diſſidentia vero compagum capitis, fulcimentorum: de tuſſibus & ſternutamentis, ac deniq; de motionibus circa caput, & thoracem ſtabilimentorum nomine vſus ſit. Diſſidentia vero compagum capitis in ijs, quæ vocantur ſuturæ, contingit. quæ proprie quidem compages appellantur, qua parte oſſa capitis inter ſe mutuo compacta coaptantur: ſuturæ vero ex tranſlatione dici conſueuerunt. caluariæ enim oſſa adeo exquiſite inter ſe coniunguntur, ac coaptantur, propterea ipſorum cõiunctio κατ᾽ ἁρμονίαν, id eſt ex compage & coaptatione facta, merito ſutura, ex pannorum qui conſuuntur ſimilitudine, dicatur. Hæ igitur ſuturæ aliquando diſſident, ac diſtant, doloremq; afferunt: quando copulæ, quæ exteriorem caluariæ membranam, interiori quæ dura dicitur, annectunt, inflammatione aliqua correptæ fuerint. venulæ item paruæ per ſuturas exeuntes ſæpe inflammantur: atq; inde fit, vt duræ membranæ motio quæ ſimul cum inflammatis venulis attollitur, dolorem efficiat. dolor ſimili modo ex inflammationibus quibuſdam, aut G motionibus arteriarum excitari conſueuit. Atq; hæ affectiones moderationem exquiſitam ſtabilimentorum requirunt, vt neq; ſi nimis laxa affecto loco admota ſint, facile concutiantur, atq; ita moleſtiam afferant: neque ſi contrà amplius iuſto, aſtricta fuerint, colliſione facta dolores vehementiores irritent. Hæc autem moderatio faſciarum circuniectionis ſuperius etiam dicta ab ipſo fuit alijs quibuſdam in morbis, qui fracturis conuenientem curationem & deligationem deſiderabant. ac propterea nunc dixit / in his omnibus eædem deligationis moderationes / in his omnibus inquiens, quæ modo dicta ſunt, eædem deligationis moderationes, quæ ſuperius fuerunt commemoratę. ac poſtea quęnam ſint hæ moderationes ſubiungit, cum ait / qua enim ſunt noxę, maxime comprimendum eſt /. qua. i. qua parte pro aduerbio loci poſitum eſt. ῇ gręce cum circunflexo accentu, & aſpiratione. Hoc autem quod fulciat vel ſtabiliat, accõmodatum affectui imponendum eſſe inquit. deligandũ non aſtringẽdo amplius, q̃ vt pulſus nõ concutiantur. i. q̃ vt pulſus præ anguſtia à motu ſuo prohibeantur: id quod dolorem efficere conſueuit. Alterum inſuper terminum conſtrictionis in ſuturarum diſſidentia ſtatuit, cum inquit / q̃ vt diſſidentiæ cõpagum ad extremum mutuo ſe contingant / ad extremum vocans vltimam eam conſtrictionem, qua ſe H mutuo contingere magis ſuturæ non poſſunt. quo vehemens atq; immoderata colliſio declaratur. ſicut enim neq; laxari, ita neque ad ſummum conſtringi compago oſſium debet. quippe cum etiam id præter naturam ſit. atq; hi validæ compreſſionis termini ſunt. in ſternutamentis item & tuſſibus, vt affecta mẽbra non agitentur, & concutiantur, ſi nihil ea contineat. vehementes enim motiones quæ laxa & inſtabilita ſunt, violentius quàm membris affectis conueniat, concutientes, dolores irritant. Moderatio igitur ſtabilimentorum ea eſt, quam in fine huius orationis ſcribit, cum inquit / vt neq; cogatur quidpiam, neq; concutiatur / hoc eſt, vt neq; violenter affectæ partes comprimantur, neq; in motionibus concutiantur. i. vt neq; violentius, neq; laxius quàm deceat, deligatæ ſint.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBRI TRES,

Ioanne Bernardo Feliciano interprete,

Nunc ab eodem & recogniti,& nouis quibuſdam picturis illuſtrati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Communis ratio corrigendi ſimplices in cubito fracturas tractatur.ac primum brachio propoſito docet quo pacto extenſiones,conformationes,deligationes & poſitiones fractarum partium fieri debeant.

ANtequam ad particularium explanationem veniamus,melius eſt,vt in vniuerſum de tota explanãdi ratione quippiã dicamus. Vis enim eius ea eſt, vt quæ in operibus auctorum obſcura ſunt,dilucida ac clara efficiat.aliquid autem eorum quæ ſcripta ſunt, aut verum eſſe demonſtrare,aut falſum conuincere,aut ſi captioſe quiſpiam accuſarit,defendere,
C licet ſeparatum quid ab explanatione eſſe videatur: fieri tamẽ ab oĩbus ferè conſueuit, qui cõmentaria conſcribunt. & nihil vetat, quo minus explanator etiam hoc quoque exequi mediocriter poſſit.at de auctoris decretis prorſus contendere, illud vero explanationis terminos excedit.Quocirca ego non ad hunc ſcopum, ſed ad antedictũ ſpectans pauca quædam confirmandorum eorum quę dicuntur,cauſa,veris ac proprijs explanationibus ſubinde adiungam.Cæterũ cum duplex etiam in hoc explanationis genere ſit differentia, propterea ꝙ duplex quoq; illud eſt,quod obſcuritatem in ſe habet:rectius eſſe mihi videtur, vt de hoc nonnulla etiam in medium afferam.breuis autem de his quoq; erit oratio,quaſi compendium quoddam eorum,quæ priuatim latius in cõmentarijs de explanatione dicta ſunt. Demonſtratũ ſiquidem ibi eſt, quod obſcurum re vera eſt, id per ſe eſſe eiuſmodi. aliorum vero ortum obſcuritatis in nobis eſſe, propterea ꝙ audientium differentiæ ꝗplurimæ exiſtunt, ex eo ꝙ aut prius eruditus quiſpiam fuerit,& exercitatus, aut ſit prorſus rudis & inexercitatus: aut ingenio ſit acutus & ꝑſpicax,aut hebes & tardus.Age enim in hoc ipſo libro de fracturis,vbi inquit Hippocrates/dicẽdum igitur eſt quoſnã errores medicorũ velim tum docere,tum dedocere/ hæc ſanè per ſe obſcu-
D ritatem habet oratio,cũ nos nullos errores eſſe intelligamus,quos docere oporteat. Simile quoq; illud eſt / & retortio articuli retorta eſt in hac figuratione / figurationem enim extenti brachij retortum habere articulum inquit ad cubiti gibbum. dicere autẽ inflexum ac retortum eſſe, quod rectum eſt,abſurdum videtur.At illud quod ſubiungit,cum inquit/brachij enim cardinametum in cubiti ſede in tali figuratione innixum oſſibus cubiti & brachij directionem facit,perinde ac ſi vnum totum ſit/ſi quale vtrunq; os ſit nouerit quiſpiam,nullam obſcuritatem præ ſe fert: ſi vero cubiti & brachij articulationis naturam ignores,merito tibi obſcura oratio euadet. Ac mihi quidem melius videtur, vt quia pleriq; ex ijs qui librum hunc legunt, diſſectionis ſunt imperiti, huiuſmodi omnia explicemus.nam quę tale quippiã non habuerint, prætereunda nobis eſſe exiſtimarim,hac tm̃ præmonitione vſis ad eos qui lecturi ſunt.Siquid ex ijs quę expoſuimus,obſcurũ eſſe putas,inſpice primum diligenter an erratum librum habeas,eumq; accurate perpẽde,cumq; exemplaribus auctoritatis alicuius confer. deinde ſi recte is ſe habere videatur, eundem locum adhibito ſtudio iterũ atq; iterũ perlege. Ego enim cũ ꝓſenti alicui coràm librum aliquẽ lego, ad diſcentis habitum reſpiciens conijcere quo explanationis modo vtendum mihi ſit,ſatis poſſum: cum vero omnibus ſcribo, neq; ad eum qui optime, neq; ad eum qui peſſime inſtructus fuerit, ſpecto,quippe cum illud obſcurum, hoc moleſtum pleriſq;,ſi in apertis diutius immoremur, fu-

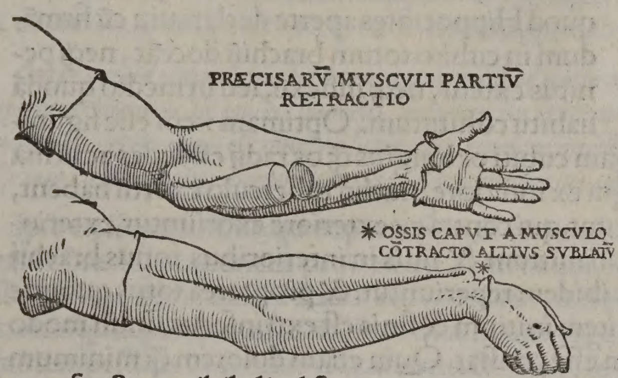
turum ſit: ſed eorum rationem habeo,qui medio habitu præditi ſunt.ꝙ ſi his aliquando fruſtrari contingat,ad eos declinandum magis cenſeo,qui pręſtantiores ſunt.nam qui medio habitu ſunt inferiores,indignos iudico qui ad cõmentaria hæc accedant.ſatis enim ipſis eſt,ſi vbi ſępe eadem à magiſtris alio atque alio verbo explicata audierint,intelligere ea quæ dicuntur,poſſint. E

Medicum oportet luxationum,ac fracturarum quàm directiſſimas extenſiones efficere. I

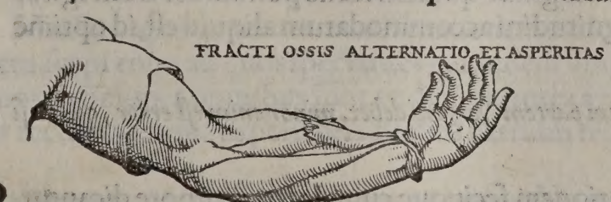
Nonnullæ orationes, licet nihil quod magnifaciendum ſit, edoceant, partes tñ explanationis eſſe exiſtimantur.cuiuſmodi ſunt etiam quæ diuerſas lectiones pręmonſtrant:id quod in propoſitis his Hippocratis verbis exiſtit.cum nonnulli ſcribant in principio/medicũ oportet/:alij abſq; his duobus verbis ſcribendum per defectum cenſeant. eo ꝙ atticorum is mos ſit,quorum lingua quadam ex parte Hippocrates etiã vtatur: adeo vt quidã priſcam hanc eſſe atticam linguam aſſerere non vereãtur.ſed quid ego de Hippocratis lingua ſentiam alio breui libello ſeparatim declaratum à me fuit.& nunc in exordio huius noſtræ explanationis ſatis erit,ſi præmonuero,me huiuſmodi omnia eſſe prætermiſſurũ: quæ ſicut partes propoſiti negocij minime ſunt,ita ſunt effectura,vt cõmentaria hæc noſtra in immoderatã longitudinem abeant./Luxationum & fracturarum ꝗ̃ directiſſimas extenſiones efficere/.non luxationes & excidẽtias tantũmodo vocat oſſium exceſſus è propria ſede,quę ſine fractione fiunt,verumetiam exarticulationes & exarticulata interdum appellat.De fracturarum vero nomine illud animaduerſione dignũ videtur:ꝙ cum ſępe κατάγματα eas appellet, raro admodum ἀγμούς, inſcriptionẽ eo nomine fecerit, quo rariſſime vti conſueuit, περὶ ἀγμῶν librum hunc inſcribens. vnde nonnulli ſunt,qui neq; ab Hippocrate opera hæc diuiſa fuiſſe affirmẽt:ſed huic adiunctum fuiſſe librũ qui ſequitur,de articulis, vnũq; vtroſq; fuiſſe.qui poſtea in duos ab aliquo ob longitudinem fuerit diſtinctus. qñ vero in vnũ vtriq; erãt cõiuncti,cõmunem inſcriptionẽ quoq; habuiſſe,quæ erat,quæ in medicatrina fiũt. Atq; huiuſce rei teſtimonium conantur afferre,male illi quidem: vtpote cum veterem hominem adducant,dicantq; vnum opus primi illius Hippocratis Gnoſidici filij librum eſſe de ijs quæ in medicatrina fiunt. nõ enim debere nos exiſtimare breuem illũ libellum qui nunc ita inſcribitur, eſſe eum qui à magno Hippocrate fuerit cõſcriptus: qui inter Græcos optimus & medicus & ſcriptor habitus fuit.Qm̃ igitur in his duobus libris de ijs quæ in medicatrina fiunt,agitur,iccirco vtroſq; eodẽ titulo fuiſſe inſignitos:ac propterea neq; doctrinæ ordinem certũ in alterutro ſeruari. quippe cum & in hoc de fracturis,luxationum quarũdam faciat mẽtionem, & in eo qui ſequitur de articulis, F quædam de fracturis non pauca cõmiſceat. Alij vero ſunt, qui nõ diſtinctos fuiſſe in duobus libros hos ab aliquo,ſed à principio ita fuiſſe ſcriptos opinantur: putãtq; ex eo inſcriptionẽ vtriſq; inditam,quod in vnoquoq; plurimam vim habebat. atq; hinc exorſi longam protrahunt orationem,dum demõſtrare pleroſq; Hippocratis libros hoc modo fuiſſe inſcriptos volunt. Ego vero, ſicut ſub vnane inſcriptione, an ſub duabus vtroſque hos libros ſcripſerit Hippocrates, aſſerere nequeo:ita illud habeo polliceri,me procedente oratione eſſe demonſtraturum, & cum de luxationibus hoc in libro mentionẽ facit, & cum de fracturis in libro de articulis nonnulla dicit Hippocrates,accõmodatiſſimo doctrinæ modo vſum fuiſſe.Cur autem hic/luxationum & fracturarum/immutato ordine dixerit, cum deberet fracturas luxationibus anteponere, quippe cum de eis prius docturus ſit,vnam rationem afferre poſſum: ꝙ videlicet ſæpe & apud Hippocratem,& apud alios oẽs veteres ſcriptores qui dicendi facultate excelluerunt, huiuſmodi loquutionis genus reperitur,dum non ordinẽ eorum quæ traduntur magis,ꝗ̃ ordinis cõgruentiam ſequuntur: immo fortaſſe ne vllam quidẽ in huiuſmodi rebus exquiſiti ordinis curam habent. / Quàm directiſſimas extenſiones efficere./in quibus mẽbris luxationes aut fracturæ contigerunt, ijs in mẽbris ꝗ̃ directiſſimis figurationibus extenſiones faciendas cenſet.cur autẽ extendi debeant nulla hic cauſa allata,figuram qua id faciendum eſt,longa oratione proſequitur. cum tñ ei liceret quænam in re veritas ſit,edocenti tacere de ijs qui aliter opinantur.Sed.n.non de hac tm̃ tractatione, verum de alijs quoq; oĩbus ſcire illud operæprecium eſt: nonnulla ſummatim per capita tantũmodo tractari, quæ breuiſſima omnium ſunt: alia è contrario fuſe per excurſum explicari,ita vt nulla oĩno res quæ vtiliter dici poteſt,prætermittatur: reliqua vero oĩa medio inter hæc loco eſſe conſtituta,atq; alia ad breuiſſima,alia ad longiſſima accedere,alia à medio paulum abire,ac recedere. Vtraq; autem hæc ita legere vnuſquiſq; debet, ſicut ei vel ocium ſuppetit, vel voluntas. neq; eos debet reprehendere qui vel ob breuitatẽ obſcurius ſcripſere, vel dilucidiitatis cauſa longius produxere orationẽ. neq; enim præſcribere legem his opus eſt, præſertim cum nihil profecturus ſit,qui id faciat:ſed qđ ſibi quiſq; vtile eſſe videt,id ſumat: ac non idẽ oĩbus in libris docẽdi ꝓpoſitum eſſe cognoſcat. Vt exẽpli cauſa,libri hi duo,de fracturis alter, alter de luxationibus, fuſe & late tractantur: vectiarius, ſeu de moliendi ratione, quem μοχλικὸν inſcribit, cum eandem doctrinam quantum ad rem attinet,pollicetur,ſummatim per capita abſoluitur.eſtq; ea quę fuſe fit,rei explicatio ad dilucidditatem: quę ſummatim colligitur,ad memoriam perq̃ accõmodata. atq; hoc ſemel à me dictum memoria ſemper teneatur. Iam vero ad eas res de quibus hic docet, diſſerendas deſcendamus. animum tu diligenter aduerte. Licet.n.ipſe poſtea cur extenſio faciẽ- G H

da ſit

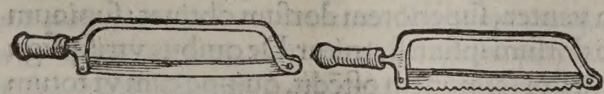
A da ſit explicaturus ſit,ſiue conformare quod fractum eſt,ſiue quod eſt luxatũ,reponere volueris: mihi tamen nunc,quippe cui dilucíditas in explanando propoſita eſt,ad quam orationis ordo ex conſenſu omnium quãplurimum confert,nihil prius q̃ hoc demonſtrandum nunc videtur:quippe cum ijs qui explanant aliquid, non ordinis tantũmodo, ſed mediocritatis omnium quæ ſigillatim dicuntur,dilucíditas eſſe ſcopus debeat. neq; enim ob aliud quippiam explanationẽ ſcribimus.In libris igitur de muſculorũ motione iam docuimus maxime peculiare quãtum ad alia corporis mẽbra,inter ſe vero maxime cõmune ipſis illud eſſe,vt in ſeipſos contrahantur ac cõſidant, nõ ſecus ac lora,& chordæ,& funes.ſicut enim cũ horũ capita apprehẽſa in cõtrariũ diſtrahimus. diſtendi:cũ relinquimus,cõtrahi hęc in ſe conſueuerunt:ſic muſculi cũ oſſi vtriſq; extremis innectuntur,ſimiles apprehẽſionibus manuũ innexiones eas habent, à quibus in cõtrarias partes diſtracti totum ſuũ corpus diſtentũ ſeruant.ac ꝓpterea cum totas fibras ipſorũ per tranſuerſum abſciderit quiſpiam,fit,vt duæ ipſorum partes à ſe mutuo plurimum retractæ,ſurſum altera ad muſculi caput,altera deorſum feratur ad finem ſuũ, qua ſecundo mẽbri oſſi poſt articulũ innectitur. Cum vero abſq; muſculi ꝑciſione os articuli ẽ ꝓpria ſede exciderit,in eã partem vbi finis muſculi inuenimur,quia totus in ſeipſum cõtrahit,& ad ꝓpriũ caput recurrit,ſimul annexa ei mẽbri pars
B quæ eſt oſſis caput in dearticulatione,retrahitur: qua retracta totum quoq; os retrahi neceſſe eſt.

In hac igitur affectione euenit,vt caput oſſis, quod in dearticulatione depreſſius erat, altius priſtino ſitu euadat, vt in ꝓpriam ſedem reponi prius oĩno nequeat, q̃ totum os extẽdendo tãto inferius conſtituatur, quãto altius præter naturam fuerat ꝓlapſum. atq; hæc cauſa eſt cur, oſſa quæ luxata ſunt,prius extẽdere debeamus. Cõfracta vero extenſione quoq; indigere, inde cognoſcere pręcipue poſſes: ꝙ ſicut luxatũ extendere opus eſt,vt reponamus, ita in fractis explicare ſic affectam partẽ ac diſtrahere debemus, vt fracturę capita ſeſe mutuo cõtingãt.Quippe cum fractura nihil aliud ſit, q̃ continuitatis in oſſe diſſolutio, ſicut in carne vlcus: finemq; vtraq; ſanationis conſequantur, ſi in priſtinam vnionem fuerint reſtituta. in fractis tñ cura ea habenda
C quoq; eſt, vt partes in directum ſtatuantur,quæ conformatio appellari conſueuit. Nam ſi parua fractura contigerit, vtraq; fracti oſſis pars ſitum ſuum ſeruat: ſin magna adeo,vt totum os fuerit confractum,in ea alterent partes,neceſſe eſt,altera in anteriorem,ſi ita inciderit,partem, altera in poſteriorem,hæc in dextram,illa in ſiniſtram,prolapſæ,ac permutatæ. Quocirca manibus ambabus vtrinq; comprehendendum membrum eſt: osq; quod in anteriorem partem receſſit, in poſteriorem:quod in poſteriorem,in anteriorẽ propellendum: quodq; in ſiniſtram abijt,in dextrã: quod in dextram, in ſiniſtram traducendum ita, vt omnes fracti oſſis partes manibus fingentis ac conformantis in contrarium compellantur.Quod cum fit,periculum eſt,ne fracti oſſis eminẽtiæ aliquæ refringantur.neq; enim ita penitus læuia capita fracturarũ ſunt, ſicut quæ à ferris cultrarijs ſecari conſueuerunt.nam quæ dentatæ ſunt ſerræ, aſperitates etiã ipſæ quaſdã relinquunt.

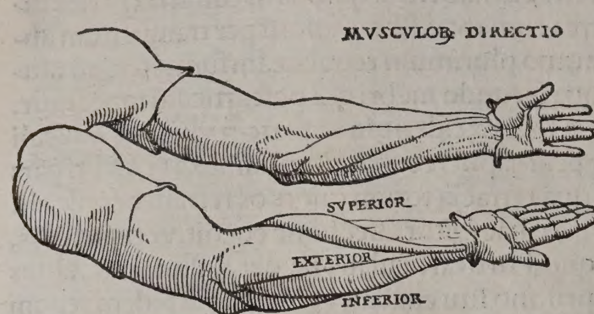

D

Quapropter quia timemus ne admouendo partes quæ alternatæ ſunt, eminentias ipſarum aliquas defringamus,id quod ꝓculdubio fieret, ſi inter ſe oppacta eſſent:propterea eas abducẽtes à ſe mutuo alias ſurſum, alias deorſum ad cõformationem deuenimus. Oppangere enim.i. ἐγχρίμπτειν, quod eſt appropinquare & attingere, nominat Hippocrates cum partes oſſium quæ conformantur,ad ꝓpriam ſedem aguntur, & ſe mutuo alliduntur. Vt igitur diſtãtia inter ſe admoueantur,alteram partem ſurſum, alteram deorſum trahere oportet.id quod oẽs medici faciunt,interdum ſolis miniſtrorum manibus, interdum laqueis, ſi res vehementiorem extenſionem poſtulare videatur. Incipiendam igitur eſſe & luxatorum & fractorum curationem ab extenſione demonſtratum eſt. nunc eam in qualibet figuratione nõ eſſe faciendam declarabimus. Primumq; illud aduertendum eſt, cum quatuor ſint operationes, quæ in fracturarum curatione exerceantur, extenſio, conformatio, deligatio,& depoſitio: vnam communem in omnibus eſſe oportere figurationem,dum enim extenditur membrum, conformatur. vbi vero conformatum eſt, ſtatim ſeruata eadem figuratione deligatur. quam rurſus in depoſitione ſeruari neceſſe eſt. alioqui efficeretur, vt aliæ deligationis partes laxiores linteorum conuolutiones, aliæ compreſſiores haberent:atq; ita quæ laxiores eſſent, cum moueri oſſa permitterent, cõformationem cor-

rumperent: compreſſiores, dolorem afferentes inducerent inflammationem. vt hinc vnam eſſe E communem quatuor antedictarum operationum figurationem pateat. Hinc vero iam conſiderandum eſt, quid ſpectãdo eam inuenire valeamus. Optima ſane in extenſione figura ea eſt, qua fit, vt ſine magna intentione ſeparata oſſa in conformationem deducantur: in depoſitione vero ea, qua dolore membrum maxime careat. quæ vtraq; ex ea figura euenient, quæ in rectum fibras muſculorum intenderit. In rectum autem ea intendit, quæ in vna membri parte totum muſculũ ſeruat. nam ſi ab interiori parte exortum habeat muſculus, atque ita ipſum figures, vt media eius pars in inferiore mẽbri parte, finis eius extrinſecus ſit: vel media pars in ſuperiore parte membri, finis extrinſecus reducatur: fiet, vt hoc modo circa membrum conuolutus amplius diſtendatur.

MVSCVLOR. DISTORTIO IN SVPINÆ MANVS FIGVRATIONE

Vnde ſi hac figura ipſum adeo extendas, vt partes fracti oſſis multũ à ſe mutuo diſtẽt, ſicut vehemente dolore corripietur, ita in diſcrimen venietur, ne diuellatur. ex nimia ſiquidẽ intentione factum aliquando eſt, vt diuulſi muſculi fuerint. Quare planũ fit, vnam & eandem figurationem ſimul & dolorem ꝙ minimũ creare, F & conſeruare muſculos ne diſtorqueantur. Id quod Hippocrates aperte declarauit: cũ firmãdum in cubito totum brachiũ doceat, neq; penitus extẽtũ, neq; inflexũ, ſed in medio quodã habitu cõſtitutum. Optimam item eſſe figurationem hanc ipſe oſtendit. primum enim, quoniam cubiti os longius ꝙ os radij eſt, ſedes ac firmamentum ſtabile ipſis efficitur: deinde muſculi, qui ex interiore brachij tuberculo exortũ habent, fines in interiore quoq; parte totius brachij mittunt. qui contrà ex exteriore exoriuntur, exteriore in parte fines habent. Cuiuſcunq; vero muſculi initium & finis in interioribus totius brachij partibus eſt: eius & reliquæ etiam omnes partes ibidem reperiuntur: & propterea totus quoque ipſe muſculus eſſe ibidem cenſendus eſt: Cuius item initium & finis eſt extrinſecus, ſimili modo in exteriore quoq; membri parte totum eundem eſſe conſtat. Quin etiam dolorem ꝙ minimum afferre hãc figurationẽ experientia quoq; ipſa manifeſtat. ex duabus vero reliquis, quæ in vtrãq; partem ab hac diuerſæ efficiuntur, altera quæ ſupina eſt, & plurimum muſculos diſtorquet, & dolorem maximum videtur creare: altera, id eſt prona minorem diſtortionem, & minorẽ dolorem G facit. Omnia ferè ſummatim dicta à me hic tibi ſunt, quæ de figura totius manus deinceps Hippocrates docebit, diffuſa adeo ac clara oratione vſus, vt pauca admodum ſint, quæ explanationem deſiderent: pręcipue apud eos qui puerilibus diſciplinis inſtructi ſunt: aut librum hunc apud magiſtros legerunt, quibus videlicet commentaria conſcribuntur.

Ipſa enim iuſtiſſima natura eſt. 2

Perinde ac ſi accommodatiſſima dixiſſet. quando enim quod vnicuique rei accommodatum eſt, ſeruatur, iuſte quodlibet ſeſe habet, ac diſponitur. Aliud vero quod accommodatum in corpore ſit, quàm id quod naturaliter ſeſe habet, ne excogitare quidem facile poſſumus. Cum igitur vnicuique membro, & figuræ, & colori, & magnitudini accommodatum aliquid eſt, id optime ſe habet.

Quòd ſi quicquam aut hac aut illac declinarit, in pronam partem vergere debet. minor enim eſt error, quàm ſi in ſupinum tendat. 3

Duarum hic figurarum ſupinæ & pronæ mentionem fecit: quę cum de toto corpore dicantur, H de vno etiam eius membro, quod eſt totum brachium, dicuntur. Ac totum quidem corpus pronum eſſe dicimus, cum in ſitu inferiorem partem venter, ſuperiorem dorſum obtinet: ſupinum contrà, cum ſurſum venter ſpectat, deorſum vero dorſum ipſum ſternitur. De quibus vtriſq; figuris hic cum meminerit, de manu & brachio futurũ ſibi ſermonem oſtẽdit. quippe cum vt totum corpus alicuius aut frangatur, ant luxetur, fieri nullo modo queat. Cur autẽ, cum peccans aliquis à recto aberrauerit, melius ſit, vt in pronum declinet manus, ipſe in ſequentibus docuit.

Qui igitur nihil præcogitarunt, nihil vt plurimum errant. quippe cum ipſe ille qui deligandus eſt, ita à iuſta natura coactus manum deporrigat. 4

Medici, inquit, qui nihil præmeditati ſunt de naturali manus & brachij figuratione, plerunq; melius curant, ꝗ qui prauis rationibus vtũtur. ipſe enim ille è vulgo homo qui deligãdus eſt, manum medico ea figura exhibet, quæ minimo dolore infeſtat, à natura ipſa edoctus. quam nunc quoq; iuſtam nominauit: vtpote quæ quod vnicuiq; membro conuenit, accõmodatumq; eſt, & in prima generatione, & in ſequente totius vitæ traductione inuenerit. ipſe.n. qui deligãdus eſt, manum deporrigit. Deporrigere, quod græce ἀπορέγει inquit, nõnulli in eodem ſignificato accipiunt,

A piunt, quo porrigere: exponuntq;, deporrigit pro præbet, atq; exhibet medico. alij deporrigere
pro auertere intelligunt, ac prohibendo imperitiorem medicum in contrarium abducere. quip-
pe cum natura omnes hoĩes habitũ eum in vnoquoq; membro eligere cõſueuerint, qui minimo
dolore afficiat: quem rectiſsimum eſſe Hippocrates oſtendit. Exhibent igitur ſeipſos medicis
ægrotantes hac figura. & ſi medici in alteram eos transforment, ægre ferunt, ac renituntur: neq;
ob dolorem obſequi volunt. atq; hoc inquiunt hi ab Hippocrate eo verbo deporrigere ſignifica-
ri. quod vtrolibet modo accipiatur, res eadem intelligitur. Nam medicis, qui praue ſapientiã ven-
ditantes male manum & brachium figurant, imperiti è vulgo ſapientiores reperiuntur, dum do-
lore vacantem figuram eligunt. ita.n. iuſta natura coactus manum deporrigit. Alij vero ſunt qui
verbum/deporrigit/commune eſſe vtriſq; exiſtimant. Sed cum res eadem quocunq; modo quiſ-
piam intelligat, ſeruetur, ſuperuacaneum eſt de huiuſmodi ambiguis verbis diutius conſiderare:
quippe cum quæ ita ambigue dicuntur, & inutilia ſint, & eiuſmodi, vt inueniri prorſus nequeãt.
quocirca prætereunda ab eo ſunt, qui tẽporis rationẽ habet, quo ad vtiliora id impendere valeat.

5 *Medici vero ſapienter ſcilicet comminiſcentes ſunt qui errant. ſtudij igitur non multi eſt manum fractam tra-*
B *ctare immo cuiuslibet, vt ita dicam, medici eſt.*

Sapienter cõminiſcentes. i. σοφιζομένους eos dixit, qui ſapienter aliquid ſibi videntur inueniſſe,
& tñ errant. ac propterea neq; ea obſeruant, quæ ab imperitis quibuslibet recte cognoſcuntur.

6 *Cogor autem plura de hoc ſcribere, propterea quòd medicos noui, qui eſſe ex figurationibus manus in deligatione*
ſapientes videntur, ex quibus imperiti videri potius debebant. at enim multa hoc modo in hac arte ſolent iudicari.
quod enim peregrinum eſt, quod an bonum ſit, nondum intelligunt, magis approbant, quàm conſuetum, quod bonum
eſſe iam cognouerunt. alienum item atq; abſurdum potius admittunt, quàm quod dubio caret.

Ipſe ex ſequentibus, quæ aperta ſunt, & clara, tibi planum facit, cur longius de figuratione ma-
nus & brachij orationem protraxerit. cum tamen res ipſa neq; difficilis, neq; longa ex natura ſua
eſſet. ex hoc item cauſam ſtatim reperies, cur non exquiſitum prorſus doctrinæ ordinẽ ſequutus
ſit. vnuſquiſq; enim noſtrum de re quæ magis vrget, primum omnium differit. Quia igit̃ medici
eius tempeſtatis vniuerſam luxatorum & fractorum curationem ab extẽſione auſpicandam eſſe
probe ſciebant, naturalem tamen membri figurationem ignorabant, propterea de hac primum
ſermonem inſtituit. atq; ob id etiam magis, quia nonnulli medici, cum peſsimas figuras optimis
C anteponerent, prauis rationibus & ſibi & alijs rem ita ſe habere perſuadebant. Nam ſi abſolute
tantum ignoraſſent, vera dũtaxat diſciplina ipſis opus fuiſſet. ſed quia non ſolum ignorabant, ve-
rum etiam opinionem cognitionis conceperant, neceſſe Hippocrati fuit, vt prius eam euelleret,
deinde in expurgatum ita animum veram ſcientiam induceret.

7 *Dicendum igitur eſt, quosnam errores medicorum de natura manus velim tum docere, tum dedocere.*

Dedocere eos errores vult, qui cum à medicis eſſe errores non exiſtimẽtur, re vera tamen ſunt:
docere autem eos, qui putantur eſſe, & non ſunt.

8 *Nam de alijs quoq; oſsibus corporis documentum affert hæc oratio.*

Merito inquit communem ad ſanationem multorum quoq; aliorum oſsium hanc eſſe oratio-
nem. ſcopi enim ad quos ſpectantes naturalem vniuſcuiuſq; membri ſitum & figurationem inue
nimus, cõmunes omnibus ſunt, vt dictum antea à nobis eſt. qui cum duo ſint, indolentię vnus, al-
ter rectitudinis; ille experientia, hic ſitu partium reperitur, quem in diſſectionibus diſcimus.

9 D *Manum itaq;, de quo ſermo, cum pronam quidam deligandam dediſſet, ipſe coegit ita eam tenere vt ſagittantes,*
cum humerũ inijciunt, atq; ita deligauit, id ipſi eſſe naturale exiſtimans. teſtimoniumq; illud afferebat, quòd omnia
quæ in cubito ſunt oſſa directionem inter ſeſe habent: cutiſq; conuenientia directionẽ illam eandem præ ſe fert: idq;
tam in exteriore parte quàm in interiore ita eſſe: ſic quoq; & carnes & neruos natura ſe habere dicebat. ſagitta-
riamq; artem in teſtimonium adducebat. dicenſq; hæc & faciens ſapiens eſſe videbatur; aliarumq; artiũ erat obli-
tus, & quæcunq; viribus, & quæcunq; artificijs efficiuntur. non aduertens aliã in alio figurationem naturalẽ eſſe:
quin in eodem quoq; opere aliã naturalem dextræ manus figuram eſſe, aliam ſiniſtræ, ſi ita incidat. alia quippe natu
ralis figuratio eſt in iaculatione, alia in fundibulatione, alia in lapidatione, in pugillatu alia, alia in quieſcendo. at
quot artes inuenire quiſpiam poſſet, in quibus non eadem manuum figuratio naturalis eſt? quin in vnaquaq; etiam
arte & ad inſtrumentum quod habet quiſq;, & ad opus quod perficere vult, manus configurantur.

Talium opus eſt ſemel aliquando facere mentionem. ideo etiam à nobis idem efficietur. Medi
cus quidam ex ijs qui ſapientes eſſe ſibi videntur, corrigens præſentem hanc orationẽ quaſi eſſet
deprauata, ita ſcribebat. manum itaq; de qua ſermo eſt: eruditionem ſuam videlicet nobis oſten-
tans, qua apud grammaticos, & rhetoras fuerat inſtructus: ita vt vſitatiſsimum loquendi mo-
dum apud omnes veteres ignorare videretur. per defectum.n. dictum eſt. integrumq; erit ſi ver-

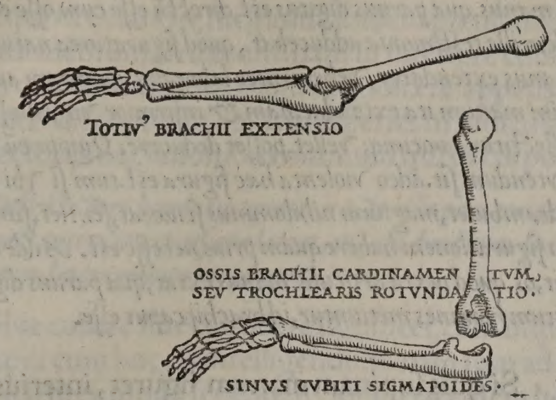
bum

bum ſubintelligamus in hunc modum:manum itaq;,de quo.i.qua de re ſermo erat,cum pronam B
quidam deligandam dediſſet.plerunq; enim imperiti homines idonea figuratione exhibere ma-
num & brachium medicis ſolẽt. aliquando vero nonnulli ex curioſitate, naturali ſcopo præteri-
to,qui indolentiæ eſt,melius eſſe exiſtimant,vt prona exhibeatur.ſupinam tamen eam qui medi-
cis præbeat, eſt nemo. quippe cum ea figura longe admodum ab indolentia recedat. At medici
quidam ob imperitiam ſimul & ſapientiæ perſuaſionem eo modo admittere nolunt: ſed ita figu-
randum eorum brachium cenſent,vt ſagittantes faciunt: alij prorſus ſupinum, alij ferè ſupinum,
non in hoc tantummodo errantes, verum etiam in eo, ꝙ extentum id conſtituunt. quæ autem
ipſorum ratio eſſet, Hippocrates ſubiungit. quia videlicet ſiquis totam manum ſic vt ſagittantes
ſolent,figurauerit,ei oſſa in directum ſtatuuntur, cutisq́; conuenientia partium totius brachij ſi-
mili modo ſeſe habet.At hæc probabilia ſanè ſunt,ex ſeſe mutuo eueniẽtia. quod autem inquiunt
carnes & neruos in hac figura non ſecus atq; oſſa directionem omnibus ſuis partibus ſeruare, il-
lud vero falſum eſt.nam ſi verum eſſet,non ſolum probabile,verum etiam certiſsimum indicium
figurationis huiuſmodi haberetur,ꝙ ſecundum naturam eſſet. Sed hęc quidem tolerabilia fortaſ-
ſe ſunt,ſagittariam autem artem in teſtimonium afferri ſtolidum ſummopere eſt: meliusq́; erat ſi
commemoratum penitus ab Hippocrate non fuiſſet,q̃ ſi hoc ſtudio fuiſſet conuictum. quæ enim F
prorſus ſunt abſurda ac ſtolida,contemni potius q̃ conuinci ſcriptis præſertim debent. nam in vi-
ta coram actionibus ipſis fieri neq; ipſe prohibuerim,maxime ſi is qui huiuſmodi nugas iactat,ſi-
bi committi ægrotantis curationem ſuaſerit.incidit tamen interdum, vt etiam ſcriptis ſtultis his
opinionibus contradicẽdum nobis ſit:cum multos ipſis quaſi veræ fuerint,perſuaſos viderimus.
id quod nunc etiam Hippocrates fecit, nihil commune eſſe deligationi cum ſagittaria arte oſten-
dens.Quæ vero de oſsium,& neruorum,& carnium rectitudine dicuntur, etiam ſi nullus fuiſſet
conuincendus,per ſe ac prima ratione erant neceſſaria ad optimam figurationem inueniendam.
cuius indicium ex conſequutione eſt indolentia.quippe cum imperitis quoq; id perſpicuum ſit.
ex ratiocinatione vero & ex ipſa rei natura partium rectitudo:quæ non imperitis, ſed ſolis ijs,qui
diſſectionem callent,manifeſta eſt. Quæ vero deinceps inquit, aperta ſunt,neq; vllam quæſtionẽ
habent: atq; iccirco à me prætereunda ſunt. Qui tamen legunt, non cito tranſgredi hæc, ſed im-
morari aliquantulum in ipſis debent.Ipſe coegit ita eam tenere, vt ſagittantes cum humerũ inij-
ciunt.obſcurum eſt & incertum,quod hic dicit.vnde nonnulli ita dixiſſe eum exiſtimarunt, pro-
pterea quòd cum manus & brachium totum extenditur, caput brachij in cauitatem ceruicis ſca-
pulæ inijcitur, atque ingreditur: in quam quando remiſſum erat brachium, non ingrediebatur. G
adiacet enim ei tantummodo antea, eamq́; attingit, id quod illis verbis Hippocrates oſtendit cũ
inquit/conuerſatur autem brachium cum cauo ſcapulæ in latus,cum ad coſtas porrigit͂/.Alij ſunt
qui ex translatione ita dictum fuiſſe arbitrentur à nauium iniectione atque incuſsione, quam fa-
ciunt, cum in prælijs ſigno dato infeſtis proris irruentes aduerſas deprimere ac demergere co-
nantur. cum enim ita vehementi impetu in aduerſas feruntur, ac præcipue à latere, vt totas eas
impreſsione facta diſſoluant, ac demergant: tunc præparatas eſſe ad iniectionem atq; impactio-
nem dicunt.ἐμβολὴν appellant.apud comicos item corporis partes prætentæ quaſi ad iniectionem
& impreſsionem paratæ dicuntur. Quemadmodum Ariſtophanes quoq; oſtendit, cum inquit.
Fertur quaſi ipſe ad imprimendum cernuus.Cętera quæ ſequuntur,ſi quis animum aduertat,cla
ra ſunt ac patent,vſq; ad id quod ſubiungit.

Ei enim qui ſagittariam artem exercet hanc figuram alterius manus optimam eſſe conſentaneum eſt. brachij 10
*enim cardinamentum in cubiti ſede in tali figuratione innixum oſsibus cubiti,et brachij directionem facit,perinde
ac ſi vnum totum ſit.*

Oratio ipſi eſt ad eos qui extentã ita totã manum deligant,vt à ſagittantibus ſiniſtra teneri con H
ſueuit.inquit.n.merito in ea operatione opus eſse,vt tota manus ſiniſtra extendatur,dum retro à
dextra neruus retrahitur,à ſiniſtra vero totus arcus in eodem loco detineri ita firmiter debeat, vt
in neutrã partem quicq̃ declinet. nã ſi dum neruus à dextra vehementer retrahit͂, retro quoq; to-
tus arcus ſimul feretur:ſagittæ impetus remittet͂:quippe quã à duriſsimo ac maxime intento ner-
uo emitti oporteat. quantũ.n.è ſumma intentione remittitur,tãtum eiaculationis impetus ac vis
imminuat͂,neceſse eſt.Hoc prius ita cõceſso cauſam ſubiungit Hippocrates. brachij.n.inquit car-
dinamentum in cubiti ſede in tali figuratione innixũ brachij os & cubiti in directũ conſtituit,ac
totum brachium rectum firmiter ſeruat. Cardinamentum autem,hoc eſt γιγγλυμοειδὴς, inferiorẽ
partẽ brachij appellat,qua cũ cubito dearticulat͂: propterea ꝙ cardines concauas partes quaſdam,
eminentes cum habeant:cauis prominentias eorum,quæ inſeruntur admittunt, eminentibus ca
uitates eorũdem ineunt.ſic & inferior brachij extremitas cũ in curuã rotũdationem deſinat, quæ
vtrinq; eminentias orbiculares habeat trochleis ſimilis,hac trochleari rotundatione in ſinibus cu
biti inſerta firmatur.cum vero in finibus ſedes cauas habeat,alterã ante,alterã retro, vtriſq; his cu-
biti aduncos ꝓceſsus,quos cornices vocãt,excipit.cubitus.n.ſupremũ ſuũ caput quo brachio in-
nectit͂,ſimile Ϲ literæ græcę habet,eoq́; totã ferè brachij trochlearẽ rotundationem complectitur.

Cum

A

Cum igitur ea figura conſtituta eſt totius brachij,vt os brachij cum cubito rectum angulũ efficiat:trochlearis hæc pars media inter cubiti proceſſus collocatur. cum vero cubitus quieſcente brachio circum trochlearem orbem fertur,in anteriorem quidem partem gibbum inflectens,in poſteriorem extendens: in extrema inflexione anterior cubiti cornix in brachij ſinũ qui ea parte eſt ingreditur: in extenſione contra,poſterior qui maior eſt, in poſteriorem etiam ipſam maiorem brachij cauitatem ineundo inferitur.ac propterea fit vt plurimum & extendere & inflectere totum brachium poſsimus.quod nullo modo poſſemus, ſi nullam brachium cauitatem haberet. Cum igitur tali natura articulus qui in gibbo brachij eſt, præditus ſit,cum totum brachiũ angularem figuram obtinet:ita aũt Hippocrates eam appellat,qua brachium rectum angulum cum
B cubito efficit: trochlearis rotunditas media in medio ſinu cubiti Ϲ literam imitante conſtituitur. in extenſionibus autẽ totius brachij,cum retro feratur cubitus,cornix quę ea parte eſt,motionem regit:& tunc ſiſtit,ac ceſſat, vbi primum in imum brachij poſteriorem ſinum penetrauerit. quod cum fit,euenit, vt & articulus explicetur, & brachij cardinamẽtum in cubiti ſede innitatur.ita.n. vocat Hippocrates ſedem & fundamentum.i. βαθμίδα non ſolum hanc, verũ etiam reliquos oẽs ſinus,in quos proceſſus aliqui oſsium ingredientes inſidunt.

11 *Et retortio articuli retorta in hac figuratione eſt.conſentaneum eſt igitur rigidiſsimum ac contentiſsimum eſſe locum hunc,qui non ſuperetur, neq; cedat,dum à dextra manu neruus trahitur. atq; ita quamplurimum neruum trahet.emittet autem ex firmiſsimo,& repentiſsimo.ex huiuſmodi enim ſagittarum emiſsionibus celeres & vehementiæ & longinquitates efficiuntur.deligationi vero cum ſagittaria arte commune nihil eſt.*

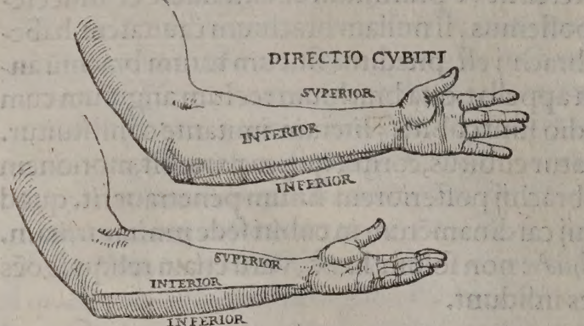
Ex manus & brachij figurationibus ea,quæ ex extenſione eius exiſtit, contraria eſt inflexæ figurationi.figura item ſupinæ,pronæ figuræ aduerſatur.atque hæ extremæ ſunt,ac velut excedentes figuræ quatuor.duæ autem aliæ mediæ exiſtunt: vna inter extremam extenſionem, & inflexionem,quam vt dixi,Hippocrates angularem vocat:altera inter ſupinam & pronam media eſt,
C in qua cubitum radio ſupponi inquit:quam iuſtam & rectam appellat non ſecus atq; angularem, in qua cubitus cum brachio rectum angulum efficit.ſi autem hæc recta eſt, conſentaneum eſt, vt quæ extento brachio fit,non recta appelletur.quòd ſi non recta eſt, reflexa proculdubio in externam partem erit. quemadmodum ſi os cubiti in poſteriorem partem ita retorqueatur, vt angulũ cum brachio efficiat:id quod in nonnullis fieri conſpectum eſt:quos neceſſe eſt poſteriorem brachij cauitatem admodum profundam habere, in quam poſterior cubiti proceſſus infigatur. nam ſi profundiſsimus is ſinus cunctis eſſet, omnes in poſteriorem partem reflectere, ac retorquere brachium poſſemus. ſicut econtrario non poſſemus id perfecte dirigere, ſi,vt in quibuſdam euenit,ſedes hæc poſterior cauitatis naturalis modum non eſſet aſſequuta,ſed deficeret.

12 *Nam ſi vbi deligauit,manum ita tenere permittat,multos alios dolores vulnere ipſo maiores adiunget.ſin autem conflectere iubeat,neq; oſſa,neq; nerui,neq; carnes in eodem ſitu permanebunt:ſed ſuperata deligatione aliò transferentur.quam igitur vtilitatem ſagittaria afferet figuratio? quocirca qui ſapientiam ita ſibi vendicat, fortaſſe non erraret, ſi vulneratum ipſum exhibere ſibi manum ſineret.*

Qui manum & brachium extentum ac porrectum deligauit.ſiue id in eadem figura poſtea ſeruet,ſiue inflecti iubeat,vtroq; modo ægrotum lædit. doloris quidem perpetuitate, ſi ita ſeruetur:
D ſi immutetur,eo quòd corrumpitur deligatio. Cum enim ob id fiat deligatio, vt conformatio & coaptatio oſsium circumiectis linteis leniter conſtricta conſeruetur:mutata poſt deligationem figuratione,contrarium eueniret.vt videlicet deligatio non amplius fracturam contineret:ſed immutaretur, & transferretur, vnà cum tranſmutatis neruis & muſculis: quos carnes hic appellat, ſubſtantiam eorum nobis oſtendens.Carnes.n.hæ ſenſu præditæ ex eo,ꝙ inter alias,quæ abſolute carnes dicuntur,præualeant,ita appellatæ,muſculi ſunt:qui ex neruis & copulis diſciſſas fibras in ſe habent.quippe cum muſculus prorſus à natura ex his fibris procreetur, cum circum ipſas ea quæ abſolute caro dicitur,concreta eſt ac compacta.hæc ſiquidem propria muſculi ſubſtantia eſt. nam venas & arterias ea cauſa in ſe admittit,ſicut cæteræ aliæ partes,vt alatur & viuat, proprium vero eius corpus fibræ ſunt,quæ circumcirca agnatam carnem habent. quæ quidem caro cũ plurima in medijs muſculorũ partibus agnoſcat,ſubinde decreſcens,iuxta initia & fines pauciſsima eſt.ac propterea fit,vt his in partibus neruoſiores,in medio carnoſiores muſculi reperiantur.

13 *Alius vero quidam medicus ſupinam manum accipiens ita extendere præcipiebat.atq; ita ſeſe habentem deligabat:eam figuram naturalẽ eſſe exiſtimãs,tum ex cute indicio ſumpto,tũ ex eo quòd oſſa naturali in ſitu eſſe ſic arbitrabatur:*

trabatur: propterea quòd os quod prominet iuxta articulũ manus, qua paruus digitus eſt, directũ eſſe cum oſſe eo ui- deatur, ex quo cubitum homines metiuntur. atq; hæc quidem ille teſtimonia adducebat, quòd figuratio ea naturaliter ſeſe haberet: ac recte dicere videbatur. Sed ſi ſupina manus extendatur, vehementer laborabit. quantum autem dolorem afferat figuratio hæc, vnuſquiſq; cognoſcet, ſi ſuam manum ita extendat. nam & infirmior vir robuſtiorē ita manibus cõprehenſum, quia articulus gibbi ſupinus reflectitur, quocunq; vellet, poſſet deducere. Quippe cũ neq; ſi ea manu enſem quiſpiam habeat, ſciat quomodo ſibi eo vtendum ſit. adeo violenta hæc figura eſt. tum ſi vbi deligarit, in hac figura manum relinquat, maiorē dolorem ſi deambulet, magnum nihilominus ſi iaceat, ſentiet. ſin autē inflectere manum iubeat, contrahi muſculos, et oſſa aliam figurationem habere quàm prius neceſſe eſt. Adde quòd hæc quoq; in hac figura præter aliud nocumentũ ignorauit, os quod iuxta articulũ manus extat, qua paruus digitus eſt, os cubiti eſſe: quod autem eſt in conflexione à quo cubitum homines metiuntur, id brachij caput eſſe. E

DIRECTIO ITERIORIS TVBERCVLI BRACHII AD FINĒ CVBITI

Si quis ſupinam manum figuret, interius caput brachij, quod etiam condylum vocat, ac tuberculum, ſupremum eſſe cubiti finem putabit: propterea ꝙ directum quodammodo ad infernum eius terminum videt, qui iuxta manus articulum, qua paruus eſt digitus, prominet. non F omnes tamen à condylo brachij cubitũ metiuntur: ſed ſunt qui cõuenienter à gibbo cubiti, qui ἀγκὼν & ὠλέκρανον etiam dicitur, cubiti menſuſuram incipiunt. Hippocrates autem cum dicat, à quo homines cubitum metiuntur, ſignificare videtur vel omnes, vel pleroſque hinc menſuræ illius initium ſumere. at hoc quomodocunq; ſit, inquirere ſuperuacuum eſt. Illud dignum cõmemoratione videtur, inferiorem finem cubiti, qui iuxta manus articulum eſt, recta dirigi ad ſuperiorem finem ſi naturali habitu manum figurauerimus: ita videlicet vt volam eius in interiorem partem, conuexum in exteriorem vertamus. qua in figuratione etiam fit, vt paruus digitus infra ſubijciatur, pollex in ſuperiore parte ſit.

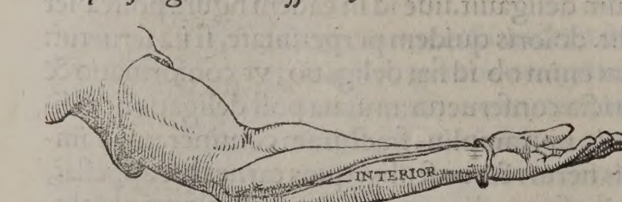
Hic autem idem eſſe os hoc atq; illud opinabatur, ac multi quoq; alij. 14

Non ita dicit idem eſſe os hoc atq; illud, ſicut aliquem eundē ſibi ipſi eſſe dicere conſueuimus: G vt Telamonium Aiacem eundem cum Æacide. ſed quia vtrunque eiuſdem oſsis terminum, id eſt cubiti eſſe exiſtimabat.

Sed cum illo oſſe idem eſt ἀγκὼν qui vocatur. i. cubiti gibbus: in quem innitimur. 15

Sicut modo dixi idem intelligi debere, ite hic quoq; ſumēdum eſt, vt eiuſdē oſsis partes & quæ ad articulum manus eſt, & quæ in gibbi cubiti articulo eminet, dicere hic idē eſſe intelligamus.

Si quis igitur ita ſupinam manum habeat, tum os diſtortum àpparet, tum nerui à manus articulo tendentes ex interiore parte, & à digitis diſtorti etiam ipſi efficiuntur. quippe cum nerui hi ad os brachij tendant, vnde cubitus menſuratur. Hi tales ac tanti errores, atq; ignorationes naturæ manus exiſtunt. At ſi vt ego iubeo manum fractā intendat quiſpiam, is in directum os quod eſt ad paruũ digitum ad cubiti gibbum tendens conuertet: rectitudinemq; ita habebunt nerui ab articulo manus ad extremas brachij partes pertingentes. manus item cum appendetur, in eadem figuratione permanebit, in qua erat, cum deligaretur: & tam ambulanti, quàm iacenti nullum dolorem, nullamq; defatigationem afferet, 16

DISTORTIO NERVOR ET MVSCVLOR ET OSSIS CVBITI IN RESVPINATIONE MANVS.

Quando oſsis alicuius nerui, aut muſculi ini- H tium ex interiore parte membri eſt, finis vero, aut extra, aut infra, diſtortum proculdubio membrum illud eſt. vnde omnia hæc, cum manus ſupina figuratur, recte hic diſtorqueri dixit. vide enim, nerui qui in interiorē partem à manu demeant, in cubitum ineunt circa interius brachij caput. quòd ſi manum ſupinam efficiamus, eueniet, vt neruorum initium qui circa cubitũ ſunt, in interioribus partibus, finis vero in ſuperioribus conſpiciatur. eadem & muſculorum, & ipſius cubiti oſsis ratio eſt: quippe cum omnium horum initia ex interioribus partibus ſint, qua brachij condylus eminet. ad dolorem vero afferendum, atque ob id inflammationem excitandam ſatis eſſe vel muſculi ſoli poſſunt, ſi diſtorqueantur. At ſi, quemadmodum iubet Hippocrates, manum & brachium figurarit quiſpiam, muſculi qui in interiori parte cubiti exortum habent, toti in interiori parte quoque erunt collo-

cati:

A cati:qui in exteriore incipiunt,ibidem permanebũt:qui item in ſuperiore oriuntur, in eadem per
totum mẽbrum ſeruabunt.nam in inferiore cubiti parte ne vllus quidem reperit muſculus.Si aũt
oẽm cubiti muſculorũ ſitum cognoſcere appetis,ex primo diſſectoriarũ tractationũ libro diſcere
id poteris.ſcriptos ẽt eoſdem reperies in muſculorũ diſſectione. quo in libro compendioſius q̃ in
diſſectorijs tractationibus omnium qui in corpore ſunt,muſculorum natura explicatur.

17 *Deflecti vero hominem oportet ita, vt oſsis pars eminens ad clariſsimum ex præſentibus luminibus cõſtituatur:
ne tractantem in extenſione lateat,an ſatis directum fuerit. nam periti ne manum quidem admotam atque attre-
ctantem latere eminens os poterit.*

Siue cubare ſiue conſidere ſignificet,cum inquit deflecti, hoc eſt κατακλινθῆναι, alterum ipſorum
inſuper cum hoc eſt intelligendum. nam tum ad vires ægrotantis, tum ad fracturæ magnitudinẽ
reſpicientes modo ſedentem, modo iacentem hominem deligamus. vtro autem modo id fiat,ad
claritatem præſentium luminum conuertenda pars affecta eſt,vt clare inſpici queat.

DE CVBITO.

18 B *Ex oſsibus autem cubiti,in quibus vtraq; fracta non ſunt,cum ſuperius os vulneratum eſt, faciliorem curationẽ
admittit,licet craſsius ſit:tum quia ſanum loco fundamenti ſubſtratum habet,tum quia facilius occultari poteſt,niſi
iuxta manus articulum id contigerit: quippe cum in ſuperiori parte craſsior caro ſuperiecta ſit:os autem inferius
carne omnino careat,neq; facile occultationem admittat,extentioneq; vehementiore indigeat.*

Duo eſſe cubiti oſſa ſignificauit,cũ dixit/in quibus vtraq; fracta non ſunt/.quippe cum/vtraq;/
verbum neq; de vno, neque de tribus, neq; de pluribus, ſed de duobus tantummodo dici ſoleat.
Ex his itaq; duobus oſsibus id quod ſubiacet,proprie cubitus nominatur, quod longius quoque
eſt:quod ſuperius eſt,radius nuncupatur. Aperta autem non hæc tantummodo oratio eſt,verum
etiam reliquæ omnes vt plurimum hoc in libro.nihilq; mihi videtur dilucíditate indigere, niſi ea
quæ explano.Quocirca ſi præter hæc aliquid tibi obſcurum eſſe videatur, inſpice nunquid exem
plar erratum habeas. nam ſi caſtigatum ſit,licet vbi ſemel legeris, quippiam non intelligas, pror-
ſus tamen id percipies,ſi iterum atq; iterum repetiueris.

19 *Si vero hoc confractum non ſit,ſed alterum: vilior extenſio ſufficit.at ſi vtraq; ſint fracta vehementiore extẽ-
ſione opus eſt.in puero quidẽ vidi extenta magis, quàm oportebat.pleriq; tamen minus quàm oporteat, diſtendũtur.*

C Simpliciorem, & ſine magno negocio factam extenſionem viliorem appellat. non enim tan-
tum quod prauum eſt,φαῦλον apud veteres ſignificat,ſed etiam vile,ſimplex,ac vulgare.

20 *Poſteaquam extenderis, volas admouendo dirigere oportet.*

Volas admouendo,id eſt θέναρσι.θέναρα autem proprie vocant prominentes volæ partes à ver-
bo θείνειν, quod eſt verberare, vt nonnulli volunt, qui etymologijs delectantur. quippe cum his
prominentibus partibus percutere ſoleamus ea,quæ percutimus. Alij non omnes partes promi-
nentes palmæ ita appellari aiunt,ſed ſolas eas,quæ ſub pollicibus extant.

21 *Deinde vbi cerato illeueris,non admodum quidem multo,ne deligamenta circunfluitent,ita deligare.*

Duo deligationis vſus ſunt,vnus vt partes extenti oſsis à nobis inter ſe bene compoſitas firmi-
ter contineat: alter vt lintea ſucco aliquo tincta, aut medicamentum impoſitum, quod inflam-
mationem ſedare,ac vetare maxime iudicauerimus,ſupra affectas partes conſeruet.Quippe cum
nonnulli emplaſtris vtantur, quæ cum linteis exceperint, atque impoſuerint,extrinſecus poſtea
D deligant: alij ſuccum aliquem idoneum ad hoc adhibeant,vt vinum, aliàs ſolum, aliàs cum oleo:
ſæpe item aliquod ex liquidis medicamentis: cuiuſmodi eſt ceratum hoc: quod quidem duplici
modo confici ſolet.vno,cum cera in roſaceo, aut oleo colliquatur: altero, cum picis etiam aridæ
aliquantulum aſſumit:quod picatum ceratum appellant.Liquida aũt medicamẽta conſpiſſationẽ
quandã habent,& craſsitudinẽ:cuiuſmodi hoc ceratũ liquidũ eſt.quod ſi oleo confectũ fuerit,ex
emplaſtris eſt, quæ inflãmationẽ arcent,de quibus in libris de vi ſimpliciũ medicamentorũ non-
nihil:in curatrice vero arte,& in traditione de cõpoſitione medicamentorũ latius dictum à nobis
eſt.Hippocrates aũt liquido cerato vſus eſt,quippe cum inflãmationi arcendæ longe aptius id ſit,
q̃ durum:ſiue quomodocũq; quiſpiam appellare velit. quo q̃ copioſo vti debeamus nobis quidẽ
declarauit, cum inquit/non admodũ multo,ne circũfluitent deligamẽta/. oppoſitũ vero terminũ
vtpote nobis ſatis notum,non expreſsit.nam neq; ita paucum ceratũ conuenit adhibere,vt lintea
faſciarum prius exiccentur, q̃ tertio poſt die reſoluantur. At enim illud dignum conſideratione
eſt,cur cerato nunc vti iubeat,cum,vbi os extra cutem eminet, vino nigro auſtero vti conſueue-
rit? Mihi ſanè videt vinũ huiuſmodi vitijs quaſi efficacius remediũ exiſtimare: ac ꝓpterea ipſum
in alijs fracturis prætermittere, in quibus nihil ex confractis oſsibus denudatũ eſt, quia multã di-
ligentiã eius vſus requirat. nam niſi aſsidue madefaciamus,maximum dãnum ex linteorũ deſic-

cation

catione timendum eſt.aſsidue vero irrigare, & præcipue noctu pleriq; ex ijs, qui ægrotantibus E
inſeruiunt,nolunt.vnde,quia ad extremas ægrotationes extremę quoq; curationes exquiſite ad-
hibitæ optimæ ſunt:propterea in quibus os extra prominet, vino vtendum cenſet. Vbi vino vti-
tur,plura etiam nos de poteſtate eius dicemus.Nunc dicere hoc tantum ſufficit,quoniam reliquæ
fracturę etiam ſine vino poſſunt curari,modo cerato hoc vſi fuerimus:vinum adhibeamus in his,
atque ita ob miniſtrorum negligentiam in errorem aliquem magnum incidamus, neceſſe nō eſt.
Vbi vero magnum impendet periculum,tunc miniſtri & ipſi ſponte labores ſubire volunt,& no
bis adhortantibus obediunt.quin etiam huiuſmodi ægrotos ob periculi magnitudinem inuiſere
frequentius ſolemus.& interdum apud ipſos pernoctamus, ſi miniſtros rite omnia, quæ iuſſeri-
mus,non eſſe acturos,diffidimus.

*Vt ſummam manum cubiti gibbo inferius non habeat, ſed paulo etiam ſuperius,ne in ſummitatem ſanguis de-
fluat,ſed intercludatur.* 22

Ita figurandum eſſe cubitum,vt & radio ſubijciatur, & cum brachij oſſe rectum angulum effi-
ciat,ſuperius dictum iam eſt. quia vero id fieri poteſt, ſiue ſuperiorem manum teneat quiſpiam,
quàm cubiti gibbum, ſiue inferiorem:merito de hoc quoq; definit, altioremq́; cubiti gibbum te- F
neri ſummam manum iubet.decliues enim figurationes ſcimus eſſe in cauſa,vt fluctiones ad mē-
brorum extremitates deferantur. Quocirca quemadmodum qui aut toto die deambularunt,aut
calidiora quodam modo habent crura, in primis curāt, vt ea ſublimiora reliquo corpore per no-
ctem habeant:ſic in manu cauendam decliuem figuram monet Hippocrates:accliuem ſeruandā.
Iuſsiſſetq́; longe altiorem etiam haberi cubiti gibbo,niſi ea quoq; figuratio,cum quis in ea immo
ratur, cum toti membro, tum anterioribus brachij muſculis dolorem afferret. Doloris eſſe effe-
ctricem hanc figurationem experimentum te docebit. cauſam vero doloris, muſculorum natura
qui cubiti articulum mouent,patefacient.ſunt enim hi in anteriore, & ex interiore etiam brachij
parte collocati.quos cum cubitum inflectimus, ad proprium caput attrahere,atq; intendere ſur-
ſum ſolemus,atq; vnà cum ipſis cubitum totū quoq;, in quem ſuis inferioribus partibus annexi
ſunt,attrahimus,ſurſumq́; intēdimus./Ne in ſummitatem ſanguis defluat,ſed intercludatur/hoc
ad primum orationis huius membrum referri ſtatim debuerat: ſed alterum interiectum in vtro-
runq; medium obſcuriorem paulo reddidit orationē: vt hoc modo eſſet: Vt ſummā manū cubiti
gibbo inferius non habeat,ne in ſummitatē ſanguis defluat: ſed paulo ēt ſuperius,vt intercludat.
G

Deinde linteo deligare initio ſupra fracturam iniecto. 23

Initium inijci ſupra fracturam vel non inijci, duobus modis intelligi poteſt:cum interdum lon
gitudinem,interdum latitudinem ſpectamus. Termini quidem faſciæ per longitudinem inijcien
dæ,ſunt,cum prima faſciæ inuolutio in orbem ducta fracturam cōtegit.ſi vero vel adeo ſuperius,
vel adeo inferius obuoluas, vt fractam partem omnino non attingat faſcia, initium id ſupra fra-
cturam nō eſſe vere dixeris:atq; ita ſupra fracturam inijci,vel non inijci linteorum initium intel-
lige.Per latitudinem vero initium inijcitur,cum primā deligationem neq; interius q̃ ſit fractura,
neq; exterius facimus. Hic autem Hippocrates ad membri longitudinem ſpectans initium inij-
ciendum ſupra fracturam dixit.i.neq; ſuperius neque inferius q̃ fractura ſit: id quod ex eo,quod
ſubiungit, declarat, cum inquit/poſteaquam vero circūieceris eodem in loco bis aut ter,in ſupe-
riorem partem deuoluas deligando/In libro autem de ijs,quæ in medicatrina fiunt,vbi ait,initiū
inijcere non ſupra vlcus, ſed hinc vel inde oportere: id ad membri latitudinem ſpectans dixit.ſi- »
cut etiam verba hæc ἔνθεν ἢ ἔνθεν, id eſt hinc vel inde videntur ſignificare: quibus videlicet Græci
ad latitudinem exprimendam vti conſueuerunt. In multis tamen exemplaribus ita illud legitur/
Initia non ad vlcus,ſed hinc vel inde nodum inijcere oportet. H

Innitendo quidem,non tamen admodum comprimendo.

Mediocritatem ac modum inijciendarum faſciarum hic docet. oportet.n.vt in eis inuoluen- 24
dis adeo innitamur,vt inter ſe adiunctas oſsium partes conſeruare immobiles queant: non tamē
ita vehementer comprimantur,vt dolorem creent.quippe cum omnis dolor ſi inueteret, & præ-
cipue ex colliſione & compreſsione,cauſa ſit inflammationis. Atq; hi quidem compreſsionis fa-
ſciarum limites ſunt, quos accurate aſſequi à principio non poſſumus: vbi vero ſæpe deligaueri-
mus,poſſumus.nam ſi quantum circūijciendo faſciam intenderis,diligenter animaduertas,dein-
de requiras ab eo qui deligatur,qualem faſciæ circumuolutionem ſentiat: vbi iterum circūijcies,
vel relaxare intentionem,vel augere tibi licebit.ſi enim ſe comprimi ille dicat,relaxandum: ſin la
xum ita eſſe vinculum,vt neque an circumiectum ſit,ſentiat,intendendum eſſe perſpicuum eſt.
Quin etiam ante quàm in eo qui fracturam habet,deligationem auſpiceris: puerū ſanum ſæpius
deligando,ac ſimili modo ſciſcitando exercere te poteris: vt promptior poſtea ſic eſſe ad deligan
das fracturas queas.Illud quoq; aduertendum tibi eſt,corpora quæ valida ſunt ac dura,vehemen
tiorem:quæ imbecilla ac mollia ſunt,remiſsiorem compreſsionem requirere.

Poſtea

25 A *Poſtea q; vero circumieceris eodem in loco bis aut ter, in ſuperiorem partem deligando deuoluas, vt defluxiones ſanguinis intercludantur: atque ibi finias.*

Ipſe cauſam dixit, cur in ſuperiorem partem linteorum diſtributionem faciendam cenſeat. vult
enim defluxiones ſanguinis à ſuperioribus partibus membri ita prohiberi. antedicta vero deli-
gatione, non ſolum arcetur, quod influit, verum etiam quod in partibus circa fracturam contine-
tur, eliditur. defluxus autẽ vnam tantum viam habet à ſuperiori parte deorſum: expreſsio vtraſq;,
tam deorſum à ſuperiori parte, quàm ab inferiori ſurſum. quippe cum & in inferiorem partem
membri, & in ſuperiorem elidi atq; exprimi aliquid valeat. Vnde conſulit, vt vtraſq; has perſe-
quamur, duabus vti faſciationibus iubens, quæ vtræq; à parte affecta vtrinq; per longitudinem
initium habeant: ſuperius vna, altera inferius diſtributa. melius enim eſt vt à læſo loco in ſuperio-
res partes, & totum corpus elidatur ſanguis. eo quòd extremitas minor eſt, q̃ vt ſine damno ſuſci-
pere copioſum humorem poſsit. nam ſi poſt primam faſciam, quæ ex parte affecta ſanguinem ad
manum exprimat, ſecunda etiam violentius conſtrinxerit: & circa articulum manus, & circa di-
gitos inflammatio exoritur. Propterea igitur in ſuperiorem partem primum omne id, ſi fieri po-
B teſt, quod moleſtiam affert, exprimendum eſt: ſi vero parum aliquid relinquatur, in inferiorem
partem ſecunda deligatione elidi debet. certius tamen mentem eius totam intelliges, ſi doctrinã
de deligatione fueris aſſequutus.

26 *Oportet autem vt prima lintea longa minime ſint.*

Conuenienter hoc dicit. cum enim prima lintea à fractura incipiant, & ſurſum referantur, atq;
ibi deſinant: neceſſe eſt, vt minor eorum fiat longitudo, q̃ ſecundorum quæ reliqua ſunt compre-
henſura: quę iubet deorſum primum à fractura deducentes, ſurſum iterum ad eundem locum cõ-
uoluere, vbi finem faſciæ feceramus.

27 *At ſecundorum ad fracturam initium inijciendum eſt.*

Merito: hinc enim vult vt amplior ſanguinis copia elidatur.

28 *Circundandumq; ſemel ibidem.*

Semel iubet vt ſecundi lintei initium circũijciamus, non bis aut ter, vt prioris. vult enim vt ſur
ſum magis, q̃ deorſum quod continet̃ in partibus circa fracturã, ob antedictã cauſam exprimatur.

29 C *In inferiorem deinde partem diſtribuendum, minusq; comprimendum, maiore vero diſtantia traijciendum.*

Minus ſtringendum membrum ſecunda faſcia inquit, ob eas quas dixit cauſas. neq; tamen fre
quentes linteorũ conuolutiones faciendas monet, cũ prior faſcia ſatis frequentiæ vſum explerit.

30 *Vt tibi ſufficere linteum poſsit ad recurrendum eò, vbi alterum deſierit.*

Hippocrates quidem ante plagularum iniectionem duobus faſcijs vtitur, nonnulli alij tribus:
vna ſurſum à fractura deuoluta, vt iubet etiam Hippocrates: altera à fractura deorſum: tertia ab
inferiori parte ſurſum, quam ſupra vtraſq; priores conuoluunt. atque ex his quidem tribus ſecun
da breuior vtriſq; reliquis eſt: reliquæ duæ inter ſe æquales. propterea quòd prima fracturæ ipſi
circumiecta bis, aut ter, circa membrum frequentioribus conuolutionibus circundari ſolet. ſecũ-
da vero præter quàm quòd ſemel fracturæ circunuoluitur, rarius quoque membrum obducit. at
tertia licet vtriſque circundetur: quia tamen rariorem habet diſtributionem, longior prima non
euadit. Veruntamen duas has faſcias ab Hippocrate commemoratas tres illas in ſe continere, etiã
ſi ego nihil dicam, ſatis liquet. quippe cum ſecunda duos vſus expleat, quos illi duabus faſcijs ſe-
D paratim aſcribentes, alteram à fractura in inferiorem partem, alteram ab inferiori parte ſurſum ad
primæ faſciæ finem deuoluebant.

31 *Atque hic quidem lintea in ſiniſtram, aut dextram deligentur, aut in vtram partem ad fracturæ figurationem conferat, & in vtram declinare conducat.*

In oſſium fracturis inclinatio diſtortionis interdum in ſiniſtram partem membri, aliquando in
dextram tendit. vnde oportet vt duabus primis faſcijs contrariam deligationem faciamus: vt ex
ea parte in quam propendet atque inclinatur membrum, initio facto, in contrariũ prouoluamus.
ita enim fiet, vt fractum os in æquilibrio cõſtituatur. Hoc igitur eſt, quod inquit nunc Hippocra-
tes, dum iubet, vt deligationis diſtributionem ad fracturæ figurationem accommodemus; id eſt
in contrariam q̃ diſtorta oſſa fuerint, propellamus.

32 *Poſt hæc vero plagulæ cerati modico illitæ ſuperextendendæ ſunt. mitius enim ſic, ac ſtabilius eſt.*

Plagulæ, quæ & ſplenia vocant, duarum primarum faſciarum, quas peculiari nomine ὑπο-
δεσμίδες, id eſt ſubligamina appellat, firmamenta ſunt. contrario autem modo ſuperijciuntur.
nam cum illæ tranſuerſæ circum membrum conuoluantur, plagulæ in longitudinem ſuperex-
tenduntur,

tenduntur, ita vt totam primam duorum linteorum deligationem comprehendant. quas modi- E
co cerato illinendas inquit, propterea ꝙ ſicut ſi nimia copia affluant, infirmæ,atq; inſtabiles effi-
ciuntur: ſic ne adhærere quidem prorſus ſubligaminibus queunt, ſi nimis pauco cerato inunctæ
fuerint. eſt enim quidam quaſi nexus cum faſcijs ceratum. in cæteris quoq; omnibus, quæ gluti-
no coniunguntur, mediocritas optima cenſetur. At ex plagulis,ſi ſiccæ imponantur,colliſio etiã
efficitur,cui mitius oppoſitum eſt,quemadmodum ſtabilius inſtabilitati aduerſatur, quæ ex cæ-
rati multitudine exiſtit.vnde merito ſubiunxit/mitius enim ſic,ac ſtabilius eſt/eo ꝙ ſi nihil pror-
ſus cerato illinantur plagulæ, mollitiem omnem,ac lenitatem: ſi nimis q̃ opus ſit,ſtabilitatẽ amit-
tant:quippe cum cerati copia lubrica efficiantur.

Deinde ita deligandum alternatim,modo in ſiniſtram,modo in dextram.ac plerunq; ab inferiori parte incipien- 33
do ad ſuperiorem,aliquando à ſuperiori ad inferiorem deducendum eſt.

Subligamina non alternatim inter ſe, ſed in contrarium conuoluta ſunt:cum vtraq; à diſtortio-
ne præter naturam membrum reducant:Faſciæ vero quæ poſt plagulas circũijciuntur, cum eum
ſcopum habeant,vt totum membrum deligent,vniuerſamq; deligationem ſic,vt acceperunt,cõ-
ſeruent:ex aduerſo inter ſe diſtributionem faciunt, altera in dexteram,altera in ſiniſtram partem F
conuoluta.ſimili modo quoq; deorſum altera,altera ſurſum. ita ſiquidem ex aduerſo inter ſe com
plicatæ,talem deligationem conſeruare maxime poſſunt,qualem accepere.Atq; illę quidem,quę
in dextram & ſiniſtram obuoluuntur, in omnibus prorſus æquales eſſe debent, quæ ſurſum ac
deorſum feruntur, licet non longe ſe mutuo excedant:inter eas tamen illa,quæ ab inferiori parte
ſurſum ducitur,copioſior ſit.tutius enim id eſt, ob paulo ante allatam cauſam, quando in princi-
pium membri à fractura elidendum ſanguinem monebat.

Subſiccaneis autem mederi oportet plagulis circũuoluendo: multitudine quidem faſciationem non vniuerſæ, ſed 34
particulatim corrigendo.

Membrorum longorum, quæ κῶλα dicuntur, fines anguſtiorem habent latitudinem, quæ
ἀπόξηρα,id eſt deſiccanea,ſeu ὑπόξηρα.i.ſubſiccanea ea de cauſa appellat:quæ etiam ἀπόξυ, hoc eſt
in acutum abeuntia vocare cõſueuit. Has partes iubet per tranſuerſum circũuolutis plagulis ex-
plere,vnà cum faſciarum iniectionibus pluribus,quæ non vniuerſe tamen congerantur:inæqua-
lis enim ita euaderet deligatio:ſed particulatim & paulatim deficientem locum compleant.

At circa articulum manus laxe inſuper faſciandum eſt,aliter,atq; aliter. G 35

Omnes quidem partes,quæ affectis locis vicinæ ſunt,ſimul inflammari conſueuerunt: ſed ma-
gis tamen extremæ membrorum partes: propterea quod paruæ & carne carentes prorſus cum
ſint,defluentem à locis fracturæ materiam ægre ſuſcipiunt. Vult igitur vt eas cerati impoſitione
leniamus: quod quidem neq; ſolum ſine vllo tegumento inijci ſuper eas debet.neq; eſt opus, vt
vllæ aliæ faſciæ adhibeantur,cum ibi & initium inſtabile & finem habituræ ſint, & cito defluxu-
ræ videantur. Quocirca ijs ijſdem quibus fractura deligatur faſcijs ad hoc ſimul vti cõſueuerunt:
quas laxas merito circunducendas cenſet, ne moleſtiam aliquam afferant. nam cum ibi fractura
detentione vlla non indigeat,ad ſolam inflammationem prohibendam adhibentur.

Multitudo linteorum prima,ſatis idonea duæ portiones ſunt. 36

In prima omnium deligatione multitudinem linteorum pauciorem eſſe vult: q̃ ea qua proce-
dente tempore opus nobis erit.docuit.n.te quanto pluribus linteis vtendum ſit paulo poſt. Cum
autem multitudo linteorum tum numero, tum longitudine faſciarum, & plagularum augeatur:
quæres fortaſſe maiores'ne an plures faſcias tibi faciendas cenſeat: quantum item vnumquodq; H
eſſe conueniat. Sed enim longitudinem & latitudinem in libro de ijs, quæ in medicatrina fiunt,
ipſe præfiniuit,cum inquit,Trium aut quatuor cubitorum longitudo,digitorũ latitudo. Nume-
rum vero neq; nunc dicere prætermiſit. duo enim ſubligamina in tota deligatione vult eſſe faciẽ-
da.plagulas vero triplices aut quadruplices eſſe debere eodem in libro docuit. quarum numerũ
tantum eſſe par eſt,quantus ad complectendum membrum ſufficiat. Faſciæ autem quæ extrinſe-
cus ſupra plagulas inijciuntur,duæ etiam ipſæ vt plurimum ſint,neceſſe eſt:altera quæ ab inferio-
re parte ſurſum: altera quæ à ſuperiori deorſum conuoluatur. fieri tamen poteſt,vt tres,aut qua-
tuor quandoq; adhibeantur. nos ſanè duabus ſemper vti conſueuimus. Si ad hos igitur ſcopos
vnuſquiſq; reſpiciat,illud proculdubio ſtudebit, vt inter initia quidem duabus linteorũ portioni
bus vtatur:quo vero tẽpore inflãmatione affecta pars caruerit, tres etiam adhibeat. In libro itaq;
vt dixi de ijs,quę in medicatrina fiunt,faſciarum longitudinem pręſcripſit, eas trium aut quatuor
cubitorũ eſſe debere affirmans:vt cubitos videlicet intelligamus eius ipſius qui deligatur. Ridi-
culum.n.eſſet,ſi vel puerulus,verbi gratia,duos,aut tres annos natus tam longis linteis deligare-
tur,quæ tres aut quatuor viriles cubitos explerent: vel vir adultus adeo breuibus: vt trium aut
quatuor cubitorum infantis menſurã non excederent. In hoc tamen libro neq; longitudinem fa-
ſciarum,

A ſciarum, neq; latitudinem præfiniuit, nobis eas facile coniectandas relinquens. Perſpicuum ſi-
quidem eſt, ſi ad fracturæ magnitudinem faſcias accommodemus, longitudinem earum facile
nos eſſe inuenturos: quippe cum ſemper deligatio, vt ipſe iubet, multam quoq; ſani loci partem
occupare inſuper debeat. non ſemper autem eadem ſumenda longitudo eſt, ſed pro fracturæ, vt
dictum eſt, magnitudine varianda. Nam, ſi bis aut ter fracturæ ipſi primum faſcia eſt circũuoluē-
da, deinde frequentibus circũiectionibus vtendo, multam ſani membri partem occupandum: tm̃
proculdubio eſſe primum linteum neceſſe eſt, vt tot circũuolutionibus eſſe ſatis poſſit. ſimili mo
do quoq; reliquarum faſciarum longitudo ea eſſe debet, quæ deligationibus, quas ſcribit, queat
ſufficere. Latitudinem autem, ſi ad ea, quæ dixit, ſpectes, facile inueneris. affultas quidem eſſe in-
quit, non autem compreſſas. affultas autem eſſe, id eſt ἠρμάσθαι, firmatas, atq; applicatas eſſe ſigni
ficat. id quod fiet, ſi non valde latum linteum præparatum fuerit. quod enim nimis latum eſt, in
conuolutionibus corrugatur. Nam alioqui, quo latior faſcia eſt, vt ampliorem locum occupare
poſſit, eo firmius ac ſtabilius partes oſſium fractas continet. et, quantum ad hoc ſpectat, quo latiſ-
ſimum, eo optimum linteum eſſe videretur. Quia tamen, quæ leuiora ſunt, vbi applicata fuerint,
contrahi in rugas ſolent, ac propterea laxiora effecta ſubiectorum corporum firmam comprehē-
B ſionem amittunt: iccirco non admodum lata aſſumenda ſunt. eouſq; igitur augere tibi latitudinē
faſciæ licet, quoad nulla eius pars laxior efficiatur. Hinc eſt, ꝙ huiuſmodi oĩa ab experto & perito
homine melius aguntur: quippe quorum ſcopi ſint coniecturales, nullusq; eiuſmodi, qui vel ſcri
bendo tradi, vel legendo percipi facile queat. Cur autem pluribus linteis poſtea vti iubeat, tunc
audies, cum ad ea verba, in quibus hoc ſcribit, explicanda deuenerimus.

37 *Signa autem bene curati hæc ſunt, atq; is bene deligati terminus eſt: ſi ab eo requiſiueris, an compreſſus ſit, ipſe
autem compreſſum quidem ſe eſſe dicat, ſed leniter tamen, & præſertim circa ipſam fracturam. hæc itaq; dicere de
bet perpetuo fieri is, qui recte deligatur.*

Quia cõiecturalibus ſcopis non ſcientiã efficientibus in linteorũ inuolutionibus vtimur, ideo
ſignis certis vult, vt, quod in his vel recte exequuti fuerimus, vel praue cõmiſerimus, diſcernere
valeamus, vt ſi valde à faſcijs cõprimať ęger, cito reſoluētes melius deligemus: ſi laxior, q̃ debeat,
deligatio ſit, multum tempus non differamus. vehemens. n. compreſſio cum dolorem atq; inflã-
mationem faciat, interdum etiam emori membri extremam partem cogit. laxa autem circũiectio
linteorũ ſicut, quantũ ad hæc, periculo vacat, ita permittit, vt membrum in fracturã diſtorquea-
C tur. Quocirca adeo vrget nimia compreſſio, vt eodem die religare nos omnino cogat: laxa vero
vnũ, & duos etiam quandoq; expectare dies poteſt. Interrogare igitur diligenter eum, qui deliga
tus eſt, debemus, qualem nam conuolutionem linteorum ſentiat: vt ex eius reſponſione diſcerna
mus, quid in deligatione corrigendum ſit. Ac præcipue conuenire inquit, vt circa fracturam ma-
gis dicat ſe fuiſſe cõſtrictum, q̃ alijs in partibus: propterea ꝙ compreſſus locus ille duabus de cau-
ſis ſenſum maiorem efficiat: cum quia affectus eſt, tum quia nos magis aſtringere faſciam ea par-
te conſueuimus, dum totum ſanguinem in vtranq; partē membri procul à fractura elidere ſtude-
mus. ita enim fit, vt affecta pars inflammatione omni careat.

38 *At ſigna mediocritatis ſunt, ſi die, quo deligatus eſt, & nocte, non minus, ſed magis conſtrictus ſibi eſſe videa-
tur: poſtero paruula quædam intumeſcentia in ſumma manu mollis illa quidem exoriatur: mediocriter te compreſ-
ſiſſe ſignum id eſt.*

Quoniam præcipua deligationis vis in quantitate compreſſionis conſiſtit, quantitas vero hęc
varia eſſe conſueuit, cum ex differentia mollitiæ, & duritiæ membrorum, tum vero maxime ex
eo ꝙ quædam corpora hebetiore, quædam vegetiore ſenſu prædita ſunt: merito Hippocrates
D multis ſignis nititur certam ægroti curationem manifeſtare. Iccirco ſola ex interrogatione indi-
cia minime ipſi ſatis fuerunt, ſed membris ipſis inſuper, & præcipue extremis eorum partibus at-
tendendum nobis cenſet. Intumeſcentiam enim paruulam inquit exorituram eſſe in ſumma ma
nu mollem ſecundo die, ſi mediocriter conſtrinxerimus: quæ videlicet, ſi impoſitis digitis depri-
mamus, cedat. nam, ſi vel nullum huiuſmodi tumorem, vel durũ aliquem inueniamus, ſcire aper
te licet, minus q̃ oportebat, ſi nihil prorſus extiterit: magis, ſi durus tumor apparuerit, à nobis
fuiſſe conſtrictũ. Perſpicuum enim eſt, ſi deligatione humores ad extremam membri partem ex-
primantur, atq; hi multi ſint, adeo repletum iri extremitatē, vt digitis etiam deprimentibus ceſſu
ra non ſit. idq; tibi nimię compreſſionis ſignum erit: quemadmodum, ſi nihil intumuerit manus,
nihil prorſus eliſum fuiſſe à deligatione indicabitur. quippe cum magnitudini compreſſionis ex
preſſorum humorum multitudo ſemper reſpondeat: pro ratione vero multitudinis tumor excre
ſcat. Quare merito, cum vehementius compreſſa eſt fractura, dura & magna intumeſcentia inſur
git: cum leniter conſtrictum eſt, parua & cedens exiſtit: ſicut nulla prorſus apparet, cum nulla
prorſus conſtrictio adhibita eſt. Conſtat igitur, ſi magnum & renitentem tumorem deprehen-
derimus in extrema manu ſecundo poſt die, ſtatim reſoluendũ eſſe, & multa aqua calida copioſo
oleo interfuſo perfundēdum, mediocriterq; comprimendo deligandũ. At, ſi ſecundo die nullus

penitus tumor extiterit, tertio die reſolutam faſciam conſtrictius deligabimus. Si mediocris ac E
paruus tumor apparuerit, Hippocrates quidem etiam tunc tertio poſt die reſoluẽdum cenſet: ſed
ego in quartum diem differens, & in quintum etiam quandoq;, prҿſertim per hyemem, nihilo pe
ius euaſiſſe rem deprehendi.

*Deſinente autem die ſi minus videatur conſtrictus fuiſſe, tertio autem faſciæ laxæ eſſe appareant, & ſi horum 39
antedictorum aliquid defecerit, ſcire oportet laxiorem deligationẽ eſſe, quàm conueniat: ſiquid ſuperabundarit, ma
gis quàm par ſit, fuiſſe compreſſum. His indicijs monitus poſtea magis vel laxando, vel comprimendo deligabis.*

Non profecto, vt non nulli opinantur, ex diſtentione longioribus effectis linteis, mora tempo
ris laxior deligatio apparet: ſed quia membrum attenuatum, cum recte deligatur, gracileſcere cõ-
ſueuit. atque hoc ſemper in omnibus fracturis euidenter conſpicitur: vt ipſe etiam Hippocrates
manifeſtabit.

*Reſoluere vero oportet tertio poſt die, vbi extenderis, ac direxeris. Et, ſi prius mediocriter deligaris, tunc paulo 40
magis, quam antea, tibi comprimẽdum eſt. inijciendaq́; initia ſupra fracturam, quemadmodum etiam prius, ſunt.
ſi hanc quidem prius deligaris, ex ea ſanies in extremas partes huc & illuc exhauriuntur. ſi aliam partem prius cõ F
preſſeris, in eã ex cõpreſſo loco exinanitio fit. Animaduerſio ſanè ad multa vtilis eſt. Ita igitur incipere ſemper de
ligationẽ, compreſſionemq́; ex hoc loco opus eſt. reliqua pro rata quodq; portione, quanto longius à fractura abduxe
ris, tanto minus conſtringendum. Laxa nunquam prorſus, ſed adhærentia circunijcienda. deinde pluribus linteis in
vnaquaq; deligatione vtendum eſt. & ſi interrogetur, paulo magis compreſſum ſe eſſe dicat, quàm prius, & præci
pue circa fracturam. & cætera, quãtum videlicet & ad tumorem, & dolorem, & ad recreationem ſpectat, pro
ratione prioris deligationis fiant. vbi vero tertius dies iam aduenerit, laxiores ipſi faſciæ videantur. deinde reſolue
re oportet, ac rurſus paulo magis comprimere, atq; id omnibus linteis, quibus fuerat deligandus. cũcta poſtea ipſum
inuadant, quæ in primis etiam deligationum circuitibus euenerant.*

Si in primo die non compreſſerimus, quantum conuenit, propterea ꝙ ob ictum dolore afficie-
batur æger, oĩbus recte ſuccedẽtibus tertio die ſedatũ iam aliquantulũ dolorẽ nacti, faſciarũ con-
tentionem augebimus: neq; tunc tñ eatenus, quantum ipſa res poſtulat. id. n. ſi oĩa recte ceſſerint,
quinto die fit: vnde etiã linteis q̃plurimis tunc, ꝑfectiſſimaq́; intentione vti nos iubet. Memoria
tñ tenendum nobis illud eſt, hæc nobis tantummodo eſſe facienda, ſi oĩa conuenienti ordine rite
ſucceſſerint. nã, ſi ob errorẽ aliquem, ꝗ interceſſerit, nondum prorſus quinto die inflãmatione ca-
reat brachiũ: neq; nos linteis oĩbus vtemur. firmitas. n. deligatiõis fractorũ etiam ex multitudine G
linteorũ, ſicut ipſe inquit, fit. quã præcipue eo tꝑe adhibemus, quo locus circa fracturam ſatis con
tractus ac depreſſus apparet: os vero fractũ laxum iam atq; agile ad directionẽ conſpicitur. quod
ſi quinto die non contigerit, alterũ reſolutionis circuitũ expectabimus: ꝗ videlicet, in ſeptimũ diẽ
deueniet. Tertio. n. quoq; die reſoluendũ, ac religãdũ cenſet, quoad fractura in ferulas inijciatur:
ea cauſa, vt calida aqua ꝑfundamus ac foueamus, quo exinaniãtur humores, qui in fracta parte cõ
tinentur: qui tenues & feroſi cũ ſint, difflatione ac perſpiratione indigẽt. Adde, ꝙ perfuſio hæc &
ad mitigandum dolorẽ facit, et prurigini medetur. Quocirca, cũ æger neq; pruriginem, neq; dolo
rem amplius ſenſerit, omniaq́; antedicta ſigna recte peracta fuiſſe circa fracturam cuncta oſtẽde-
rint: ſi etiam quarto poſt die ſoluas, præſertim ꝑ hyemẽ, nullum damnum afferes: atq; eo magis, ſi
hoĩes ruſtici ſint, lotione vti plerũq; minime conſueti. nã ſi per ſingulos dies lauari ſoleant, aut bis
in die: differenda longius perlutio non eſt: ac præcipue ſi etiam molli carne forte præditi fuerint.

*Poſteaquàm vero ad tertium diem iam deuenerit, qui ſeptimus à prima deligatione ſit: ſi recte fuerit deligatus, 41
tumor in ſumma manu, neq; is valde magnus extabit: deligata vero pars in omnibus deligatiõibus tenuior, ac gra
cilior reperietur: in ſeptimo vero die etiam admodum tenuis: & oſſa fracta ita affecta vt, magis moueãtur, agilio- H
raq́; in coaptationẽ ſint. Si hæc huiuſmodi fuerint, coaptare te oportet, atq; accõmodate ad ferulas circũponendas de
ligare, paulo magis comprimendo quàm prius, niſi dolor aliquis maior à tumore, qui in ſumma manu eſt, infeſtarit.
Vbi vero linteis deligaris, ferulæ tibi circũdandæ ſunt, vinculisq́; quàm laxiſsimis comprehendendæ: eatenus vide-
licet, vt quieſcant: neq; ferularum oppoſitio ad compreſsionem brachij quicquam faciat. Poſt hæc & labor, & re-
creatio eadem, quæ in primis circuitibus deligationum, fiant. Vbi vero tertio die ſubſequente laxam eſſe deligationẽ
dixerit, tunc deinde firmandæ ferulæ ſunt, præcipue ſupra fracturam. & reliqua etiam pro ratione exhibeantur, ſi
videlicet & deligatio laxa magis fuerit, quàm cõprimat. craſsiſsimam. n. eſſe ferulam opus eſt, qua excidit fractu-
ra, non tamen multo. Danda aũt opera eſt, ne vel è directo magni digiti ferula collocetur, ſed hac vel illac: vel è di
recto parui, quà os ad manus articulum eminet, ſed hac vel illac conſtituatur. At ſi ad fracturam conferat, vt hac
parte ferulæ aliquæ ponantur, breuiores hæ cæteris faciendæ ſunt: ne ad oſſa, quæ ad manus articulũ prominent, per
tingant. inde enim ne exulceratio, neruorumq́; denudatio contingat, periculum impendet. Tertio autem quoq; die
ferulis admodum leniter confirmandum eſt, eo conſilio vt ferulæ cuſtodiendæ deligationis cauſa apponantur: non
deligentur, vt comprimant. Si igitur probe noris in prioribus deligationibus ſatis oſſa fuiſſe directa, neq; pruritus
aliqui infeſtent, neq; vlla ſuſpecta exulceratio ſit: deligatum ita cum ferulis permittendum eſt, quoad viginti dies
exceſſerit. triginta enim maxime diebus cunctis connumeratis oſſa cubiti plerunq; corroborantur.*

Si talem

A Si talem fractam partem tertio die reddere poſſemus,qualis plerunq; ſeptimo euadit:ferulas ei
tunc neceſſario circũdaremus.ſed qm̃,vt dixit ipſe,in ſeptimo die etiam admodum tenuis reperi-
tur,quo verbo ſignificat eam tenuiorem,q̃ in ſana cõſtitutione ſe habebat prius,euadere:propte-
rea eo die diligentiſſime compoſito ac conformato membro, vtpote quod oſſa iam laxa habeat,
ferulas circumponi iubet. Ferularum autem vſus idem eſt,quem etiam plagularum ſuperius di-
ximus,vt fractum os contineatur.os.n.coaleſcere inter ſe, vt caro, ob naturalem ſiccitatem cum
nequeat,callo circa oras fractionis concreſcente, quaſi vinculo quodã quo cohæreat,indiget.cu-
ius qdẽ calli ortus ex alimenti fracti ipſius oſſis excremento exiſtit. q̃ ſi non recte æger victu vta
tur,vel plenitudinis habitu præditus ſit, ſæpe id profuſum craſſo ſanguini perſimile totas faſcias
inficit.quicquid igitur ex hoc excremento,dum efferueſcit,in labris fracti oſſis concreſcit:id mo-
ra temporis ab ipſo contingente oſſe immutatum ſimile oſſi euadit, vocaturq́; callus, ſeu tofus,
græce πῶρος.Si itaq; oſſis fracti capita atq; oræ ipſæ dimoueantur & quatiantur, compreſſio eius
atq; adhæſio impeditur. idq́; obſtat, quo minus occalleſcere locus ac ferruminari queat.quod.n.
lignis,quæ ſimul coniunguntur,eſt gluten:id confractis oſſibus callus eſt.vt merito quæ callo cõ
glutinandæ ſunt fracturę,quiete ſumma indigeant.quippe cum,ſi callus concreſcens agitetur,&
B moueatur,diſſolui nõ ſecus ac gluten,quo ligna cõmittunt̃:aut lac,quod coagulat̃, ſoleat.quietẽ
aũt hanc accuratiſſima compreſſio affert, quæ & faſcijs, & ijs quæ ipſas extrinſecus continent,
procuratur.ipſas autẽ & multitudo linteorum,& ferulę continent.Quę ſequuntur omnia,ſiquis
mentẽ aduertat,clara ſunt,iubet enim ſi alicubi laxa fiat deligatio,tertio poſt die ferulis conſtrin-
gendum eſſe:non tñ deligationem totam reſoluendam, niſi forte vel æger vehementi prurigine
afficiatur,vel vlcerationem aliquam ſuſpicemur.Cauſa autem cur inter initia maior, poſtea vero
minor pruritus ſentiatur,affectæ partis exinanitio eſt.cum.n.ab excremẽtis vaporoſis egredien-
tibus mediocriter mordentur,pruriunt.nam ſi vehementer mordeantur,cũ dolore pruritus ipſis
contingit.Quando igitur vacuum membrum iam eſt, vel nullum vel pauciſſimum omnino hu-
iuſmodi excrementum gignit.

42 *Certum tamen nihil eſt.valde.n.& natura à natura,& ætas ab ætate differt.*

Cum non abſolute ætatem ab ætate differre dixerit,ſed/&/coniunctionẽ addiderit:alias quoq;
eſſe cauſas ſignificat,ob quas non oẽs cubiti fracturæ triginta diebus,ſed ſerius aliæ,aliæ citius cõ
ſolidantur. Eſt.n.& tempus anni, & regio,& natura corporis quod curatur,anni item conſtitu-
C tio,& victus ægroti,& deligationis modus,quæ omnia variationem afferunt. Citius.n.corrobo-
ratur os.i.firmiter occalleſcit,cum & materia ex qua callus fit,mediocriter & quantitate & quali-
tate affecta eſt,& vis coagulantis ipſam facultatis eſt valida.In diutinam autẽ moram incidũt fra-
cturæ interdum ob materiæ defectum, quod.n.pauciore tempore ob copiam materiæ facultates
efficiunt,id vt præſtent,ſi deſit materia,diuturniorem moram requirũt:interdum ob nimiam co-
piam:quippe cũ callus,qui cõcreſcit,ab affluente intrinſecus humore, ſi multus ſit,& continuus,
dilui atq; obrui conſueuerit.Ac craſſitudo quidem materiæ idonea eſt,vt concreſcat, in callumq́;
euadat:humiditas cõtra tenuis atq; aquea ad callũ procreandum ineptior eſt. Nam facultatem, ſi
valida ſit,citius:ſi imbecilla,tardius opus ſuũ peragere nemini dubium eſt.Ob hæc igitur contin-
git vt diuerſis temporibus fracta oſſa callum contrahant.Hæc aũt ipſa,quæ nũc dixi, ob ſuperius
cõmemoratas cauſas immutari conſueuerũt.amplior ſiquidem & paucior materia, craſſior item
& tenuior tum ex priſtina tẽperatura vniuſcuiuſq;,tum ex aduentitia eo tẽpore quo quiſq; cura-
tur,exiſtit.Accedit etiã victus quo vtunt̃ ægroti,& modus deligationis quo deligantur, ætas itẽ,
& tempus anni,& regio:ex quibus.ſ.omnibus facultas & valida redditur & imbecilla.

43 D *Vbi vero ſolueris,aqua calida perfundere ac fouere oportet,& paulo minus comprimendo, quàm prius,paucio-
ribusq; linteis religare.& deinde tertio poſt die reſoluere item,ac minus comprimẽdo, paucioribus linteis deligare.*

A principio & multitudinem linteorum & compreſſionem vſq; ad ferularum circũdationem
auxit: quas vbi appoſuit circa ſeptimum diem, quaſi firmum quoddam calli generationi iacere
fundamentum vellet,vſq; ad vigeſimum ſine ſolutione membrum reſeruaui. Vbi vero concre-
ſcit iam callus, non amplius in quiete ſeruandam fracturã cenſet.quippe cum nutriri debeat cal-
lus,cum iam firma radice adoleuit.nutritio autem ſuppeditatione materiæ fit: quam ſicut à loco
affecto ad alias partes à principio auertebamus, ita nunc aquæ calidæ perfuſione reuocanda eſt.
Adde quòd cum inter initia eam prorſus,ne ad partem affectam afflueret, & linteorum multitu-
dine,& compreſſione arceremus:nunc impedimenta hæc tolluntur,dum paulatim & linteorum
copia detrahitur,& compreſſio laxatur.

44 *Si autem vbi ferulis deligaris, non recte repoſita eſſe oſſa ſuſpiceris, vel aliud quid vulneratum hominem mole-
ſtet in dimidia temporis parte aut paulo ante ſoluendum,ac religandum tibi eſſe ſcias.*

Quæ ſuperius dixit,ea ſi omnia rite ac conuenienter ſucceſſerint fieri monuit.ſed ſi interdum
aut dolor aliquis oboriatur,aut vlcerationis timor incidat, aut ne vel recte oſſa fuerint cõpoſita,

vel motio aliqua in eis contigerit,ſuſpicemur:tunc reſoluendam nobis deligationem ante vigeſimum diem inquit. Atq; ita nos præmonet,ne quis perpetuum eſſe,quod prius præceperat,ratus, fracturas oẽs vſq; ad vigeſimum diem ſeruare penitus immotas velit. ad id enim quod ſubinde vrget, ſpectare medicus debet: neq; tanq̃ legem inuiolabilem præcepta ſibi eſſe ſeruanda exiſtimare:præſertim ſi non conuenienter omnia euenerint. E

Victus ijs,quibus neq; vlcera à principio contigerunt,neq; oſſa extra eminẽt,ſubuulgaris ſit: pauciore ſiquidem victu vſq; ad decem dies vtendum ipſis eſt,vtpote qui iam commorentur. 45

Veteres ferè omnes φαῦλον pro quolibet vili ac ſimplici vſurpare conſueuerunt, cui exquiſitum & exactum opponitur,quod ab Ionibus σκεθρὸν dicitur. ſicut igitur exquiſitum victũ σκεθρὸν vocat,ita qui contrarius ei eſt, φαῦλον.i.ſimplicem ac vulgarem appellat: & nunc eum,qui inter vulgarem, & exquiſitum medius eſt, ὑποφαῦλον. i. ſubuulgarem nuncupauit. Exquiſito igitur victu eos vti vult, qui à principio fracturam cum vlcere patiuntur, & pręcipue ſi extra cutẽ confractum os prominet: ſimplici & vulgari eos,qui citra periculũ conſtituti ſunt: ſubuulgari & medio eos, qui fracturam abſq; vlcere, & oſſis prominentia habent: in primis videlicet diebus. Primorum autem dierum terminum ſtatuit decem. nõ q͏̃ vel tempeſtiuius vel ſerius immutare conſentanee victum non valeamus,ſed quia plerunq; ita faciendum eſſe contingit. propterea autem medium adhibendum victum cenſet,quia neq; magnum eſt periculum, ſicut cum denudatũ etiã os fuerit:neq; adeo in tuto res eſt, ſicut cum quis vlcus ſimplex in carne abſq; oſſis fractione vlla habet. Iis itaq;,qui medio modo inter periclitantes,& periculo vacantes affecti ſunt,mediũ quoq; victum ſtatuit:præſertim cum etiam qui confractam manum habẽt, vſq; ad decimum diẽ prorſus quieſcant,atq; ocientur:quod ἐλιννύειν.i.cõmorari,Iones vocant. Qui aũt ociantur & quieſcũt,exquiſitiore victu vti, q̃ qui mouentur,conſentaneum ſit. poſt decimum.n.diem cum pleriq; manu iam appenſa obambulent,merito vſq; ad eum diem medium victum adhibendum cõſulit,vtpote qui iam cõmorentur.i.quieſcant & ocientur. De tempore vt plurimum/iam,id eſt ἤδη/particulã ponere conſueuerunt.eandem etiam ſtatuunt,cum ꝓbationem quandam & confirmationẽ ſignificare volunt:vt ſi dicamus,& alia,& iam hoc credendum eſt,ſeu faciendum.quem in modum hic Hippocrates videtur poſuiſſe.vt talis oratio eius euadat. Victu mediocri vſq; ad decimum diem vtendum eſt,cum ob alia,tum iam etiam quia æger eo tempore prorſus quieſcit. F

Obſonijsq; mollibus,quæ deſcenſui mediocritatem præſtent. G 46

Vel ptiſſana videlicet,vel beta,vel malua,vel attriplice,blito item & cucurbita:nec non piſcibus qui molli carne ſunt.

A vino vero & carnis eſu abſtinendum eſt. 47

Docuit ipſe exquiſiti victus formam,& ſubuulgaris quoq;,quem nunc vſq; ad decimum diem exhibendum cẽſet.qui cum vino & carne fit,vulgaris eſt:qui cremorem tantũ ptiſſanæ,& aquam mulſam admittit,bonus atq; exquiſitus:medius vero inter hos vtroſq; eſt,quem modo dixit:obſonijs mollibus inquiens,quæ deſcenſui mediocritatem præſtent.

Deinde tamen ex additione reficiendi ſunt.atq; hæc quidem oratio quaſi lex iuſta de fracturarum curatione conſtituta eſt. 48

Refici atq; inſtaurari eum qui fracturam habet, poſtea conſulit. Ex additione autẽ dixit,id eſt ἐκ προσαγωγῆς, vt ſignificet paulatim & ſenſim id eſſe faciendum. quod.n.copioſe & repente vel replet,vel euacuet, vel aliud quippiam facit,vituperare conſueuit.

Quoq; modo tractare debeamus, & quo modo à iuſta tractatione euenire oporteat. ſiquid autem non ita euaſerit,ſciendum eſt aliquid vel minus quàm decebat,vel plus in tractatione fuiſſe effectum. H 49

Iuſtam tractationem vocat eã,quæ omne id,quod ægroto conuenit, attribuit,nihilq; tranſgreditur,quod ſibi faciendum ſit. Tractationem vero.i.χειρίζειν, vel ex manu operationem & chirurgiam appellat, vel omnem abſolute rerum omnium adminiſtrationem. quippe cum Græci non ſolum ea, quæ manibus comprehenduntur, verum etiam omnia,quæ aguntur, μεταχειρίζεσθαι.i. tractari atque adminiſtrari,dicant.

Præterea hæc inſuper in hoc ſimplici modo aduertenda ſunt:quæ non admodum curare medici videntur.cum tamen omnem curam & meditationem,omnemq; deligationem corrumpere,ſi non recte fiant, poſſint. 50

Simplicem modum & fracturæ & luxationis eum vocat, cum neq; vlcus contigit,neq; os aut fuit denudatum,aut multas in partes contritum, quod fracturæ genus farinatim factum recẽtiores appellant.horum ſiquidẽ omnium ſimplex modus non eſt,ſed ille tm̃,cum fracturæ aut luxationi nihil aliud inſuper acceſſit. Se.n.vti hac appellatiõe in hoc ſignificatum hoc eodem in libro declarat Hippocrates,cum non poſt admodum multa ita ſcribat: At,quibuſcũque ſimplici modo

fracta

A fracta oſſa ſunt. In hoc igitur ſimplici modo fracturarum paruus quidem ſpecie, ſiquis tamen diligenter omnia inſpiciat, vi maximus error cõmittitur. hoc.n. neglecto omnis prius habita diligentia corrumpitur. atq; hoc quo modo fiat, deinceps docebit. Aliter autẽ eadem lectio ſcribitur hoc pacto/cum tñ omnis cura & meditatio, omniſq; deligatio corrumpi, ſi non recte fiat, poſsit/ vt intelligamus diligentiam eum damnare, ſi male adhibeatur, quippe quæ cætera quoq; oĩa, quæ circa affectam partem bene fuerant adminiſtrata, corrumpere valeat.

51 *Nam ſi vel oſſa vtraq; confracta ſint, vel inferius tantummodo, & cui deligatio adhibita eſt, is mitella quadã manum habeat appenſam, mitellaq; ipſa ea parte, qua eſt fractura, plurimum contineat, ita vt hinc et inde manus dependeat: in hoc alterum os in ſuperiorem partem diſtortum deprehendatur neceſſe eſt.*

Vult inſuper diligenter inſpicere qualis nam totius manus appenſio futura ſit, cũ non amplius iacet homo, ſed iam deambulat, hoc eſt poſt decimũ diem. ante.n. vt plurimũ iacuit manu depoſita ea figuratione, quam ſuperius didiciſti, qua extremam partem altiorem paulo detinebat. qñ vero iam deambulat, collo, ſicuti fieri conſueuit, manum appenſam geſtans, mitella ei circũijcienda eſt, ita lata, vt totum cubitum æqualiter ſuſtentet: ne ſi vlla ſui parte pendulus extra eam relin-
B quatur, ea parte os eius deorſum incuruetur, & diſtorqueatur. Prius.n. q̃ affectum fuiſſet os, continuum totum atque vnum erat. qñ vero confractione continuitatem amiſit, tunc fieri poteſt, vt altera eius pars ſuppoſita mitella firmetur ac ſuſtẽtetur: altera, vtpote quę non amplius continuata cum ea ſit, in inferiorem partem declinans diſtorqueatur. poteſt item & eiuſdem partis interdum alterum caput ob praue ſubiectam mitellam, quæ ipſum ſolum ſuſtentet, altum permanere: alterum vero deorſum propendens eam in partem diſtorqueri. Quatuor igitur modis praue mitella cubito ſubijci conſueuit. primum qñ fracta tantum pars ab ipſa ſuſpenditur, ac geſtatur, quæ vero ex vtraq; parte ſunt, ꝓpendent: Secundo cum extremæ cubiti partes & ſuperior iuxta gibbum, & inferior ad manus articulum firmatæ bene mitella ſunt, media vero ſine ſuſtentaculo dependet: Tertio & quarto cum vel anteriora cubiti ſola, vel poſteriora ſola mitella ſuſtẽtat. Ex his quatuor modis duos tantũmodo cõmemorauit Hippocrates, qui ꝗdem maxime etiam membrũ diſtorquent. alteros duos omiſit: quippe qui cum illis intelligi facile poſsint. Ex his vero duobus quos refert, alter in propoſita hac oratione exponitur: in qua primum docet intelligere nos id debere, ſiue vtraq; cubiti oſſa fracta fuerint, ſiue alterum tantum quod inferius eſt, qui proprie cubitus nuncupatur. quanq̃ hoc cõmune vtriſq; modis eſt, de quibus ſermonem eſt facturus. ſed illa
C ſunt propria: prioris ꝗdem de quo nunc agit, ꝙ ſubiecta cubito mitella anguſtior cum ſit, q̃ vt totum membrum queat ſuſtentare, ſolam partem fractam ſuſpẽdit: poſterioris, ꝙ è contrario mitella cum ex vtraq; parte attollat, ſolam partem fractam inſuſpenſam relinquit. Diſtorqueri autem inquit priori modo cubitum ſurſum: ſecundo modo deorſum, ſicut in ſequenti oratione declarabit: priori vero modo diſtortionem in ſuperiorem partem fieri ita oſtenditur: Cum pars fracta à mitella ſuſtentetur: reliquæ vtrinq; deorſum tendant, propterea ꝙ nullam firmam ſedem habeãt, efficitur, vt quod à mitella geſtatur, altiori loco callo cõferruminetur. qua autem figura membrũ occalluerit, eandem reliquo omni tempore conſeruat: adeo vt ſæpe nos quæ ita fuerunt diſtorta, iterum ad principium cogamur reuocare: atque extento denuo membro fracturam rurſus eandem efficiamus. Nam, ſicut prius iam diximus, non vnitur & coaleſcit vnquam os, ſed à callo circũcreſcente colligatur & conferruminatur. vbi igitur id extẽdendo diuellimus, rurſus curamus, vt in conueniente figuratione calli conglutinatio efficiatur. Non vniri autẽ prorſus & coaleſcere inter ſe quæ fracta ſunt oſſa, in alijs quoque animalibus conſpicere potes. nã ſi aliqñ vel ſuum, vel aprorum, vel boum, caprarum item & ouium, quinetiam gallorum aut gallinarũ os aliquod callo conferruminatum deprehenderis (deprehendes autem multa, ſicut etiam nobis contigit, ſi id ſtu-
D dioſe inueſtigaris) deraſo circũcirca callo fracti oſsis capita inter ſe appoſita tantum cernes, non vnita & coalita, vt caro in vulneribus conſueuit. Cur autem ſi vtraque cubiti oſſa fracta ſint, & id quod proprie cubitus dicitur, & alterum quem radium vocant, maximam mẽbri diſtortionẽ ex praua ſuſpenſione fieri contingat: ſi alterum tantum fractionem paſſum ſit.i. cubitus, membrum minus diſtorqueatur: ſi in radio fractura euenerit, nulla omnino diſtortio accidat, etiam ſi praue appenſio adhibita fuerit, non difficulter reperies, ſi ea quæ dixit, memoria teneas. Subiectum.n. & ſubſtratum os, vt inquit, qui eſt cubitus, loco ſedis ac fundamẽti ſuperiori fracto iacet: atque ita diſtortionem eius prohibet. Si vero cubito fracto radius illæſus permanſerit, ſi recte quidem deligetur, dirigere etiam ſecum quodãmodo cubitũ poteſt: continere tamen ne penitus diſtorqueatur, ſi in appenſione peccet medicus, non poteſt: propterea ꝙ in inferiore loco conſtitutus cubitus nihil habet, niſi deligationem quæ ipſum ſuſtentet.

52 *At ſi fractis oſsibus & ſumma manus & pars iuxta gibbum cubiti mitella ſuſtineatur, reliqua autem cubiti pars ſuſpenſa non ſit: in inferiorem partem os diſtortum inuenietur.*

Secundum ex quatuor modis, quos modo ſuperius cõmemoraui, nunc docet, qui contrarius primo eſt. illo.n. à mitella ſolus fracturæ locus ſuſtentabat. nunc alijs oĩbus partibus ſuſpenſis, ſola

ea in qua eſt fractura ingeſtata relinquitur. Quemadmodum igitur in ſuperius cõmemorata appenſione, quia ſuſtentata à mitella membri pars fracta ſublimior, reliquæ oẽs vtrinq; depreſsiores, atq; humiliores permanebant: merito diſtorqueri in ſuperiorem partem totum cubitũ dixit: ita nunc vbi fractura ſola à mitella non ſuſtentatur, ea pars mẽbri ſola cum deorſum fluat inclinatur, ac deprimitur: atq; vt incuruetur cubitus eo loci, ac callo obducto in inferiorem partẽ diſtorqueatur, facit. atq; hæc tota propoſitæ huius orationis ſententia eſt. Duæ autem huius orationis lectiones reperiuntur, quæ verbis ꝗdem ipſis maxime inter ſe cõtrariæ videri alicui poſſunt: ſiquis tñ diligenter aduertat, in rebus conſentiunt. Nam cum nõnulli ſuſpenſum cubitũ. i. μετέωρον, inſuſtentatum intelligant, quippe qui ſolo aere geſtetur: alij vero ê contrario ſuſpenſum pro mitella ſuſtentato accipiant, eo ꝙ ꝗ extra mitellã eſt, deorſum inclinetur, humiliorq; efficiatur, quod contrarium ſuſpenſo ſit: merito duæ lectiones verbis inter ſe repugnantes, re aũt & ſenſu inter ſe conſentientes euaſerunt. Cum. n. verbũ/ſuſpenſum/in cõtraria ſignificata ab explanatoribus trahatᷣ: iure fit, vt alij ſine negatione/reliqua aũt cubiti pars ſuſpenſa ſit/alij cum negatione legendũ cenſeant/reliqua aũt cubiti pars ſuſpenſa non ſit/prout vnuſquiſq; verbum hoc interpretatur. E

Oportet igitur vt mitella molli, quæ latitudinem habeat, & plurimam cubiti partem, & articulum ipſum manus æqualiter ſuſpendamus. F 53

In hac oratione prætermiſſas reliquas duas appẽſiones ſignificat eas inquã, quæ cõmune illud habent, ꝙ in extrema cubiti parte mitella ſubijcitur: proprium vero, ꝙ vel iuxta gibbum tantũ cubiti vel iuxta manus tm̃ articulũ eadem mitella ſupponitur. Nam cum ante dixerit, cum circa ſolam fracturam circũijcitur mitella, & cum vtriſq; extremitatibus applicatur, & poſtea in hac oratione moneat plurimam cubiti partem & articulum manus æqualiter à mitella ſuſtentari debere: manifeſte declarat ſe reliquas duas appenſiones, quę non recte ſeſe habent, damnare: quippe cum neutra ipſarum articulum manus ſimul, & plurimã cubiti partem æqualiter firmet. ſed propriam tñ de his doctrinã nullam tradit: pręcipue ꝗdem quia, vt dixi, cum prædictis intelliguntur: deinde propterea ꝙ ſi deligatio recte facta ſit, paruam admodũ hæ læſionem afferre conſueuerunt. Ante dictæ vero duæ appenſiones ob id valde prauæ cenſebantur, quòd pars fracta contrario modo, ꝗ̃ vtræq; adiacentes afficiebatur: cum aliquando ipſa ſola nulla alia ſuſtentata ſurſum traheretᷣ: aliqñ deorſum cæteris ſubleuatis ſola ipſa dependere permitteretur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS,

ARGVMENTVM LIBRI

Curatio reliquarum fracturarum ſimplicium, luxationum, ac dimotionum, quæ in brachio, ſumma manu, pede, tibia, calce, & femore contingunt exponitur.

SI autem brachium fractum fuerit. 1

Nonnulli ex ijs qui librum hunc explanarũt, ſicut in ſuperioribus, modo totũ membrum quod inter duos articulos gibbi cubiti videlicet & manus porrigitᷣ, modo longius ex duobus eius oſſibus cubitum appellabant: ita brachiũ aiunt ab Hippocrate nuncupari & mẽbrum quod eſt inter humeri & cubiti articulum, & H os quod in ipſo continetᷣ. Alij mẽbra ꝗdem ita nominari aſſerunt, ſed oſſa ipſa habere appellationem hanc negant. quippe cũ ita nos quoq; dicere conſueuerimus, illi caput vulneratũ eſt, aut mala, aut naſus, ſiue in ſola cute læſio ipſa contigerit, ſiue altius penetrarit, vt vel membranam muſculi, vel neruũ, vel arteriã, vel venã offenderit. Sic cum dicimus brachium fuiſſe vlceratum affectionẽ eam in brachio contigiſſe declaramus, quod vlcus vocatur: qm̃ vero in ratione vlceris caro cõprehenditur, eam licet ꝓpria appellatione non expreſſerimus, vlceris tñ vocabulo ſignificamus. quippe cum quæ in carne contigit, diuiſionem, vlcus vocemus: ita vt cum dicimus, Dioni, ſi ita inciderit, brachium fuiſſe vlceratum, carnem tantũmodo brachij ſignificemus. Eodem modo cum fractum eidem brachium dicimus, affectum eum paſſum eſſe ipſum oſtẽdimus, quam fracturam vocant, vnà vero cum fractura neceſſe eſſe aiunt, vt os quoq; intelligatur. Sed. n. hoc cũ in nomine tm̃ & ſignificato altercationem habeat, neq; prodeſſe nobis, neq; obeſſe ad fracturæ curationẽ quicꝗ̃ poteſt. Quæ ſequuntᷣ, curationẽ quæ fracto brachio adhibenda eſt, nobis tradunt: quæ ſanè, vt mihi ꝗdem videtur, plana omnis ac clara eſt, non ſecus atq; alia quæ ſuperius de cubito ſcripſit. nam illa quoq; præter pauciſsima quædam, dilucida fuerunt. tametſi nos dum ſingulorum quæ ab eo fieri iubebantur, cauſas præponeremus, produximus orationem. quod

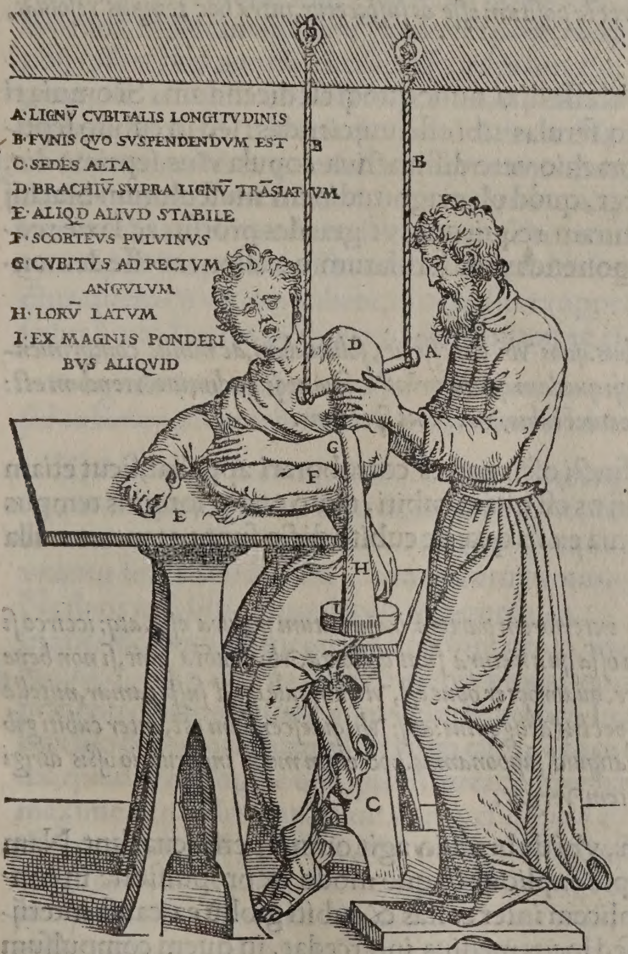
licet

A licet à proprio explanationis munere aliquantulum abeat, conſuetum tamen, vt dixi, explanatoribus eſt. Verũtamen cum has eaſdem ipſas rationes alibi ipſe breuibus explicarit, neq; nos apponendam earum inuentionem, ſed ordinem immutandum nobis eſſe duximus. Hic vero & per ſe conſiderata oratio manifeſta eſt, & ſingulorum cauſam ſuperius ante dictam habet, vbi de cubito agebatur. quippe cum hæc ad ea quoq; referantur, quæ generatim ibi conſuluntur. Primum totius manus & brachij figuratio eſt, deinde extenſio, poſtea conformatio, poſt quã extremo loco poſitio ſuccedit: ſiue aliquo modo collocetur, ſiue appendatur. His igitur prœcognitis, ſi pauca aliqua occurrerint, quæ aperta non ſint, in ſequentibus explanabimus.

2 *Et porrectam manum quiſpiam in ea figura extendat: muſculus brachij diſtentus deligabitur, atq; ita efficietur, vt cum qui deligatus fuerit, cubitum inflexerit, muſculus brachij aliam figuram habeat.*

Huic orationi addenda ea ſunt quæ ſuperius dicunt. cum poſt deligationem muſculus brachij aliam figurã acquirit, fieri vt nonnullæ ipſius partes violenter à faſcijs cõprimantur, aliæ laxas eas & diffluẽtes habeant: atq; inde contingere, vt ex cõpreſsione inflãmatio oriatur: ex laxitate membrum ipſum diſtorqueatur: quare figurationem manus minime eſſe mutandã, ſed eandẽ ſemper
B ſeruandã à principio vſq; ad finẽ, ſicut etiam prius dictũ fuit. At ſi in ea figura qua deligaris, manũ cõſerues: ſicut nulla deligationis pars aut laxior, aut aſtrictior reddetur: ita, quia ipſa figura praua eſt, vt ſuperius demonſtratum fuit, dolorem afferet, atq; ex eo inflãmationem excitabit,

3 *Iuſtiſsima igitur brachij extenſio hæc eſt: lignum cubitalis longitudinis, aut paulo breuius, cuiuſmodi manubria ligonum ſunt, ex vtraq; parte fune deligatum ſuſpendendũ eſt, tum hominis in ſede alta collocati brachium transferendum eſt ſic, vt ſub ala manubrium aptetur ea moderatione, vt vix cõſidere homo queat, ſed ferè ſuſpenſus maneat. poſtea aliquid aliud ſtabile apponendum ſuperiecto ſcorteo puluino aut vno aut pluribus, quo ei altitudini ſatis ſint, vt cubitus ad rectum angulum obliquetur. optimum quidem eſt vt lorum aliquod latum & molle, aut mitellam latam circũijciamus, atq; inde ex magnis ponderibus aliquid appendamus, quod intendere mediocriter valeat: ſin minus, homo aliquis præualens ea figuratione ſeruata cubiti ad brachium deorſum vrgendo compellat.*

C

D

Iuſtitiæ naturalis eſſe, vt proprium vnicuiq; non ex lege, ſed ex natura ipſius attribuatur, & in philoſophia demonſtratum, & ſuperius etiã dictum iam eſt. dictum item preterea fuit iuſtã eſſe figurationem eam, quæ ſingularum membri partium proprium ſitũ ſeruaret: eandemq; dolorem minime omniũ aliarum afferret: quæ in brachio eſt, cum quis cubitum ita figurat, vt rectũ angulum cum brachio efficiat. Iubet igitur vt homo figurato ita brachio, in ſede collocetur: atq; ante ipſum tranſuerſum lignum prætendatur tantum ac tale, quanta ac qualia ligonum manubria eſſe conſueuerũt. σκαφία. n. ruſtica inſtrumẽta appellat. i. ligones, quibus terra foditur, inter quæ ſunt etiam quæ bipalia vocantur. hæc à cõminuendis glebis μινύαι ab Atticis. i. rutra nuncupantur. Vult autem præterea tum hoc lignum immotum permanere ita, vt neq; ſurſum neq; deorſum in opere ipſo transferri queat: id quod fiet, ſi funibus ex vtroq; capite annexis de ſublimi aliquo loco ſuſpendatur. ſupra hoc tranſmittere brachium ægrotantem hominem iubet ita, vt trãſuerſum manubrium alæ impingatur. homo autẽ ipſe, cuius brachiũ fractum eſt, ita alte debet ſedere, vt ferè ſuſpenſus ſit. Vult enim eum ſedere, vt operatiõi ſufficiat, & non ſtãdo delaſſetur: nõ tamen depreſſum atq; humilẽ eſſe, ſed ita vt quàm altiſsimus quiſq; eſſe ſedendo poteſt. quin etiam medici ipſius cauſa, vt recte ſtando operetur, & non plerunq; inclinari deorſum cogatur. ipſi quoq; qui curatur, melius eſt, vt ita ſedeat. nam cum ægrotantes in huiuſmodi brachiorum extenſionibus dolore affici conſueuerint, fit vt propterea attrahentes ſequantur, & ſeſe attollant, neq; amplius priſtinam ſeſsionem ſuam ſeruent, atque inde intentio omnis reſoluatur. quod ne fiat, in extremo termino altæ ſeſsionis hominem ferè ſuſpenſum collocandum cenſet, vt ſi paulo attollatur, ſtet. quod ſi fecerit, neq; ſeipſum latere, neq; alios poſsit. cum vero non lateat, rurſus in priſtinam figuram & ab alijs, & ex ſeipſo etiam facile redu-

catur.Illud quoq; accedit,ꝙ ijs qui ita ſedent, ſi ſtare velint,q̃ minima:humilibus, quammaxima E
mutatio fit:vt cũ læſio aliqua ex mutatione illa eueniat,minima,ſi alte quis ſedeat: maxima,ſi hu-
militer, euentura ſit. Perſpicuum etiam eſt eum ligno tranſuerſo ſub ala vti ea de cauſa, ne dum
brachium extenditur,homo ſequatur, atq; ita intentionẽ reſoluat. Id quod nos abſq; ligno ſæpe-
numero facere conſueuimus laqueis ſub alam circũiectis: quorum ſane capita retro intendenda
ſunt.tum aliorum laqueorum circũpoſitione in vtranq; partem os fractum diſtendimus, ſi manu
facta intentio imbecillior ſit, q̃ conueniat. nam ea aliquando ſola ſperandum eſt, vt res ſuccedat.
quemadmodum in pueris, vbi nullum laqueis eſt opus, ac multo minus machinis axes habenti-
bus, quibus capita laqueorum circũuoluendo efficere vehementiorem diſtentionem ſolemus.
ſed hoc modo diſtentionis in luxationibus plerunq; vtimur. Hic autem quem nunc adhibẽdum
cenſet,huiuſmodi eſt. Vult vt cubitus ſuper aliquod aliud innitatur ſtabile,quod ἔφεδρον vocat.i.
eiuſmodi ſtabilitatis,vt in eo deſidere quiſpiã firmiter queat: ſupra quod ſcortei puluini inijcian-
tur.deinde ab inferiore extremitate brachij iuxta cubiti gibbum ponderoſum aliquid appendi
iubet. magnorum, inquit ponderum aliquid.i.σταθμίων. ea autem ſunt, quibus vti conſueuimus,
libralia pondera ex ære,aut ferro, aut plumbo conſtantia.prius tñ latum aliquod lorum & molle,
aut mitella aliqua valida ea parte circũijcienda,ex qua pondera hæc appendantur. F

Medicus vero rectus ſtans altero pede altiori loco firmato operetur,palmisq; os componat.facile autem cõponetur,& dirigetur,propterea quòd bona hæc extenſio eſt,ſiquis eã recte præpararit.deinde iniectis faſciæ initijs ſupra fracturam deliget,& cætera omnia,quemadmodum prius monuimus,pertractet,& interrogationibus ijſdẽ ſciſcitetur,& ijſdem ſignis vtatur,moderaténe ſe habeat,nec'ne.et tertio poſt die ſoluat,& religet,& magis cõprimat. 4

Hunc habitum vtpote ſtabiliorem ac firmiorem operanti eligit.quemadmodum in libro de ijs quæ in medicatrina aguntur,docuit in hunc modum ſcribens: Si vero ſtet, vtriſq; quidem pedibus ex æquo inſiſtere oportet, ſed agere altero inſcendentem, qui vtiq; ex parte operantis manus non ſit.

Et ſeptimo die vel nono ferulas circundet.& ſi non recte poſitum eſſe os ſuſpicetur,intra hoc tempus reſoluat, & vbi recte compoſuerit,religet. 5

Id quod ſuperius in cubito intelligendum tibi eſſe dixi,nunc quoq; eſt dicendum. Si omnia ri
te euenerint, in hoc præſcripto temporis ſpacio ferulas tibi eſſe inijciendas: ſed in cubito ſepti-
mo tantummodo die deligari ferulas iuſsit. in brachio vero diſiunctiua copula vſus,ſeptimo die, G
inquit,vel nono ferulas circundet.ob id videlicet, quòd ob magnitudinem muſculorum brachij
longiorem temporis moram partes circa fracturam requirunt, vt graciles prorſus ac laxæ red-
dantur.tunc enim vbi eiuſmodi euaſerint, apponendarum ferularum occaſionem eſſe demon-
ſtratum eſt.

Corroboratur maxime brachij os in quadraginta diebus.quos vbi exceſſerit, ſoluendum,ac minus comprimendum,paucioribusq; linteis deligandum eſt.exquiſitioreq; quodam quàm prius victu,atq; eo diutius vtendum eſt: quandiu autem,ex tumore qui in ſumma manu extitit,coniectabis,vires eius ſpectans. 6

Callo colligari ac conferruminari ſeparatas fracti oſsis partes corroborari appellat,ſicut etiam ſuperius in cubito.quanto autem maius brachij os eſt quàm cubiti, tanto etiam longius tempus ad callum contrahendum requirit. reliqua omnia ex ijs quæ de cubito dicta ſunt,patent:vt nulla noſtra explanatione indigeant.

Aduertere inſuper etiam hoc oportet, brachium in exteriorem partem incuruatum natura eſſe.atq; iccirco ſi 7
non recte curetur,ſolere diſtorqueri.nam reliqua etiam oſſa quæ natura ſunt diſtorta,vbi fracta ſunt,ſi non bene H
fuerint curata,diſtorqueri in eandem partem conſueuere. quapropter opus eſt,vt cum tale quid ſuſpicamur,mitella lata brachium circum circa comprehendamus ac circa pectus deligemus:atq; vbi quieſcendum eſt, inter cubiti gibbum & coſtas plagulam aliquam multiplicem,aut tale aliquid ſupponamus.hoc enim modo incuruatio oſsis dirigi poſſet.cauendum tamen eſt,ne nimis in interiorem partem vergat.

Quæ hac in oratione dicuntur vſq; ad finem, vbi de brachio agit,omnia perſpicua ſunt. Nam & cauſam diſtortionis in exteriorem partem ipſe explicat: & quo modo ex propulſione in contrarium dirigatur,docet.tum plagulam multiplicem inter coſtas & cubiti gibbũ ea cauſa interijciendam iubet, ne brachium coſtas attingat, ſed locus medius intercedat, in quem compulſum brachium à conſtringente mitella corrigatur: dum naturalis curuatura in exteriorem partem diſtorta ex depreſsione in interiorem partem reſtituitur.

DE PEDE ET MANV.

Pes hominis multis ac paruis oſsibus,non ſecus ac ſumma manus,conſtat. 8

Conuenientia partibus totius manus & brachij cum cruris partibus quædam eſt.quod.n.in manu eſt brachiũ,id in crure eſt femur.quod in manu cubitus eſt,in crure eſt tibia. ſic ſumma ma-

nus pedi

A nus pedi correſpondet. ſed nullum nomen proprium ſummæ manus habent Græci diuerſum à
manu,ſicut pes diuerſa à crure appellatione nuncupatur. merito pedem abſolute dixit,neq; addi
dit ſummum,manum vero ſummam vocauit, vt à tota manu, quæ brachium etiam totum apud
Græcos comprehendit,diſtingueret. ſed hæc de nominum vſu ſatis: de rebus ipſis iam dicamus.
Sequebatur,vt ad ea quæ ſuperius dixit,de ſumma manu tractationem ſubiungere: ſed ipſe non
de ea ſola,ſed de pede quoq; hic ſimul agit.ac plura etiam de eo dicit, propterea quòd pes maiorẽ
diligentiã poſtulat.Ex multis igit̃ ac paruis oſſibus vtraq; hæc mẽbra cõſtare inquit: at nos duris
etiã adiungemus.medulla.n.carent,ac fiſtuloſa minime ſunt, paruis lapillis perquã ſimilia. Sicut
autem totũ brachium toti cruri reſpondet,ita manus cũ pede conuenientiam habet. qualis enim
in manu eſt prima pars palmæ,quæ καρπὸς dicitur, talis in pede prima pars plantæ eſt, quam ταρ-
σὸν vocant.qualis item in manu palma eſt,id eſt μετακάρπιον,talis in pede eſt planta,ſeu ſolum. Di
gitorum conuenientia,etiam ſi ego nihil dicam,ſatis clara per ſe eſt. Pręter hęc in pede oſſa calcis
ſunt.vnde longior etiam de pede ab eo tractatio fit,quàm de manu.quippe cum quæ communia
cum manu habet pes,prius commemoret:deinde quæ propria,deinceps ſubiungat.Prima igitur
pars palmę octo,palma ipſa quatuor,digiti tribus ſinguli oſſibus conſtituuntur:vt omnia manus
B oſſa ſeptem & viginti ſint.at in pede digitorum oſſa quatuordecim habentur: duobus enim tan-
tum magnus eius digitus conſtat.quinq; plantam explent: atq; ita ſimul omnia totidem quot in
manus palma et digitis,id eſt decem & nouem ſunt.nam licet palma vno oſſe à planta ſuperetur:
digiti tamen manus vno oſſe digitos pedis excedunt: atq; iccirco vtręq; partes pedis vtriſq; ma-
nus partibus pari oſſium numero adæquantur.Præterea in manu prima pars palmę octo conſtat
oſſibus: in pede prima pars plantæ ſimul cum calce & talo octo etiam ipſa oſſa habet. Ac calcis
quidem os maximum omnium, quæ in extremis his membris reperiuntur, & talo & tibiæ ſub-
ſtratum,totum fermè,quando ſtamus,corpus ſuſtentat: ab anteriore vero parte cum teſſerali ſeu
quadrato oſſe, quod κυβοειδὴς dicunt, dearticulatur: quemadmodum tali caput cum nauiculari,
quod σκαφοειδὴς nuncupatur: quibus vtriſq; alia quoq; oſſa,quæ in prima præcipua parte plantæ
ſunt.dearticulatione annectũtur. Et ſiquis velit talum pedi attribuere,in vtraq; extremitate mẽ-
brorum, id eſt tam in manu, quàm in pede,idem numerus oſſium reperietur: vt modo docendi,
non ipſa rerum natura inter ſe diſcordes ſint,qui viginti ſeptem eſſe in pede oſſa,& qui ſex & vi-
ginti eſſe tantummodo aſſerunt.ſi enim pedi talum aſcribas,ſeptem & viginti:ſi eum à pedis nu-
mero auferas, ſex & viginti oſſa tantũ erunt.Hac de cauſa igitur rectè dixit,Pes hominis ex mul-
C tis & paruis oſſibus,non ſecus ac ſumma manus,cõſtat, vtpote ad eos ſermonem habens, qui in-
troducuntur, & diſſectionem iam viderunt, atq; in memoriam eis reuocãs ea quæ ad præſentem
rem vtilia iam didicerunt. Non enim ſcire tantum oportet ex multis & paruis & duris oſſibus
vtranq; ex his partem eſſe conſtitutam, ſed inſuper & figura & magnitudo ſingulorum & reſpe-
ctus,quem cũ vicinis habent,quæ poſitura appellatur,memoria repetẽda eſt: vt cum ex propria
ſede aliquod ex his oſſibus exciderit,prompte ei occurrere valeamus.

9 *Frangi autem non admodum oſſa hæc conſueuerunt,niſi vnà cum corpore ab acuto aliquo aut graui vulnerato. ſed vulnerata vt curanda ſint,in vlcerationum loco dicetur.*

Χρῶτα, quod hic corpus dictum eſt, Iones appellant, quicquid carnoſum corporis noſtri eſt:
in quo maxime genere cutis & muſculi ſunt: deinde membranæ & viſcera.at oſſium genus χρῶ-
τα non vocant,ſicut neque chartilagines,neque copulas.ita quoque Homerus vſus nomine hoc
" videtur fuiſſe,vbi inquit, Semper erit firmum generi ipſi corpus,& acre. & alibi.
" Ne flens ipſa ſibi corpus laceraret honeſtum.
In antedictis igitur membris,quæ ſunt pes,& manus,non admodũ frangi oſſa ſolere abſq; vlcere
D inquit:quod.n.ait vnà cum corpore vulnerato,idẽ ſignificat,ac ſi cũ vlcere dixiſſet: neq; refert in
præſenti oratione vlcus'ne an vulnus dicatur. In manu autem & pede carnis pauciſſimũ, ſicut in
brachio & femore quamplurimum eſt.quocirca cum extrinſecus aliquid in manũ et pedem inci
dit,quod confringere oſſa ipſorũ queat:partes hæ facile patiuntur. Fractionis.n.oſſium quatuor
maxime generales cauſæ ſunt.nam vel aliquid eſt quod contundere poteſt, ſi vehementi impetu
deferatur.id autẽ proculdubio corpus aliquod eſſe debet,quod durum ſubſtantia ſit, & mole nõ
exiguum.vel aliquid quod non cutem ſolum,vel quod aliquid etiã quod ſubeſt cuti vſq; ad oſſa,
ſed quod oſſa etiam ipſa diuidat:quod ſanè malum ipſe ἕδραν,quaſi deſeſſionem dicas,in libro de
vulneribus capitis,vocat.Quinetiã ex alto loco deſilientes nonnulli vel tibiæ, vel femoris os fre-
gerunt,quæ ſicciora ipſis,neq; admodum denſa fuerint. nã in palęſtra nos quoq; vidimus ex cir-
cũtortione,hoc eſt κατὰ περίκλασιν.ita enim clare dici poſſet,fracturã contigiſſe,in quodã,cui cum
fracta eſſet tibia vnà cũ ſura magno cũ vulnere oſſa denudata ſunt.Fractura enim ea euenit,cum
tibia cruri aduerſarij luctantis per tranſuerſum fuiſſet ſubiecta ita, vt vtraq; eius capita & iuxta
pedem & iuxta genu deorſum violenter deprimerentur: id quod in lignis quoque quæ à nobis
ipſis circumtorquentur,videre licet. ſi enim ligna aliqua ſupra femur noſtrum impoſita ex vtro-
que capite deorſum vehementer manibus vrgeamus, frangi ea in media parte cernemus.

Quemadmodum

Quemadmodum igitur neq; magnum neq; E validum,ſed paruum & imbecillum lignum circumtorquere ac frãgere hoc modo ſolemus : ita ſi os infirmum ſit natura, ſimili luctatione atq; operatione medium dirumpi cõſueuit. At talis modus fracturarum in oſſibus,quæ in extremis longorũ membrorum partibus ſunt, nõ contingit,neq; ſi ex alto deſiliant, neq; ſi in terram deferãtur, neq; ſi violenter pedẽ diuellant. huiuſmodi enim ictibus copulę potius oſſium, q̃ oſſa ipſa frangũtur : id quod ipſis cũ ob paruitatem, tum ob duritiẽ magis euenit. Adde ꝙ neq; extrinſecus aliquid vehementer ipſis impingens,facile ea poteſt confringere, niſi & durius oſſibus ipſis ſit,& magnitudine ſatis amplum.eiuſmodi enim cum eſt,neq; cuti parcit, quẽadmodũ neq; cum acutum eſt,quod percutit. nã etiam id prius ſecat ac diuidit quod oſſibus ſuperiectum eſt, q̃ ipſa attingat.vnde merito dixit oſſa hæc abſq; vlcere non admodum frangi.quoniam vero de fra F cturis cum vlcere in ſequentibus tractaturus eſt,horum ſermonem in eum locum differt.

Si vero quid è ſede ſua motum fuerit, aut digitorum articulus, aut aliud aliquod os primæ partis plantæ, pellen- 10 dum vnumquodq; in ſuam ſedem eſt,ſicut & ea quæ in manu ſunt.

Non quia prædixerit aliquid de oſſibus, quæ in manu ſunt,nunc ait / ſicut & ea quæ in manu ſunt:ſed perinde ac ſi ita dixiſſet,pellendum vnumquodque os pedis in ſuam ſedem eſt, & ſimili modo etiã in manu faciendũ eſt. Legitur autẽ in nõnullis/ pellẽdũ/in alijs depellendũ.i.deorſum pellendum.nam reponendum in propriam ſedem os eſſe inquit, quod motum fuerit. Mouetur autẽ os,cum quę ipſum cũ vicinis colligant copulę,abruptæ fuerint:ſed nõ omnes tamen,quę os circum circa continent,abrumpũtur.raro.n.prorſus id fit, vt relicta tota ſua ſede os læſum ad cutem reſiliat:& maxime ſi laxa ſit,vt moti oſſis impetui reſiſtere nequeat.ꝑpterea enim in inferiorem pedis partem prominere motum os plerunq; non ſolet,quia craſſa & dura cutis ibi eſt, quod veſtigium vocatur.ſed ob id quoq;,quòd quæ ictum inferunt,ex ſuperiore parte ferè ſemper pedem percutiunt.tunc enim tantummodo in inferiorem partẽ os prolaberetur, ſi ex alto loco deſiliens homo in aſperas admodum aut acutas prominentias pedem impingeret. Quæ igitur vn- G decũq; abſoluta penitus ſunt oſſa,cum è ſede ſua ſiue ſurſum ſiue deorſum exceſſerint, reponi in ſedem difficilius queunt.nam licet id fiat,quod raro proſpere ſuccedit, ſemper tamen laxã ſedem habent.ſi enim rurſus vehementius moueantur,cum copulas,quæ ipſa contineant, amplius non habeant,erumpent. At quæ ex parte copulis ſunt annexa, ex parte ſoluta, perinde ac ſi abrupta ſint,prominere conſueuerunt:ea extento toto pede depellenda in ſedem ſuam ſunt.

Medendumq; ei eſt cerato,& plagulis,& linteis non ſecus ac fracturis:omiſſis tamen ferulis eodem modo com- 11 primendo,& tertio poſt die deligando.interrogetur item ille qui deligatur ſimiliter ut in fracturis,conſtrictáne an laxa deligatio ſit.

Qualem curationem adhibere in fracturis iuſſit,talem nunc quoq; in manu & pede ſi motum os fuerit,tibi eſſe faciendam inquit. Nam & ab extenſione incipere debemus,quo reponere oſſa dimota valeamus : & vbi repoſuimus deligare, eadem cura habita, vt abſq; inflammatione pars ea ſeruetur,conſtrictumq; os repoſitum linteis detineatur.Hæc autem fieri recte non poſſe ſuperius demõſtratum eſt:niſi ſanguis,qui in affectis partibus eſt,ad initium & finem membri exprimatur:neue alius eò affluat,prohibeatur.Præterea totam deligationem,quæ fracturis adhibetur, H exceptis ferulis,faciendam nobis cenſet : propterea quòd partis natura quæ curatur,appoſitionẽ harum non admittit.quippe cum plana eſſe debeat ſuperficies partium,quibus applicandę ferulæ ſint.cuiuſmodi prima pars plantæ pedis minime eſt.

Sana autem in viginti diebus perfecte omnia fiunt:niſi ea quæ cum oſſibus tibiæ cõmunicationem habẽt, etiam 12 ipſa proceſſione.confert vero vt per hoc tempus cubent:ſed non tolerant.quin contẽnentes morbum prius obambulant,quàm conſanuerint.ob id fit, vt pleriq; non integre conualeſcant, ſed ſæpe labore cõmonefiant,neq; id iniuria. Nam cum totum corporis pondus pedes vehant,quando nondum ſani ingrediuntur, ægre conſaneſcere articuli qui moti ſunt,poſſunt:ac propterea interdum dolent quæ iuxta tibiam ſunt.quæ vero cum tibiæ oſſibus communicant, maiora alijs ſunt:& cum dimota ſunt,ſerius conſaneſcunt.curatio tamen eadem eſt.

Cum oſſibus tibiæ inquit, de tota tibia videlicet intelligens. ipſa proceſſione autem è directo ſignificat : id quod cum in multis ſæpe dixit, tum vero inferius ter eodem loco hoc nomine deinceps vtitur,vbi de tibia agit, cum inquit.Femoris enim caput ſuperiorem corporis partem ſuſtinet : idq; in interiori parte cruris, non in exteriore eſt, ſed ex anterioris tibiæ partis proceſſione : tum reliqua corporis dimidia pars huic magis proceſſione appropinquat, quàm exteriori.

A Adde quòd quod eſt intrinſecus,craſſius eſt,quàm quod extrinſecus.quẽadmodum etiam quod
in cubito eſt,ex proceſſione parui digiti tenuius eſt,& longius.

13 *Linteiſq; pluribus & plagulis vtendum eſt.*

Conſuetum eſt,vt repoſita oſſa in ſede ſua permaneant,lintea & plagulas adhiberi:præſertim,
ſi locus ob inæqualitatem ferularum appoſitionem non admittat.

14 *Et plerunq; hinc & inde deligandum, comprimẽdumq; ſit reliqua omnia:ea parte maxime, qua motum os eſt.
primaſq; circunuolutiones linteorum eodem modo faciendum.*

Superius iuſſit in fractorum oſſium inclinatione, ſi in dextram prolapſa ſint, in ſiniſtram nos
propellere ac retorquere: ſi in ſiniſtram,è contrario in dextram reducere. in pedibus vero æqua-
lis plerunq; facienda deligatio eſt:quia in eis oſſa,quæ è propria ſede exciderunt,non in latus,ſed
vel ſurſum,vel deorſum ferri conſueuerunt.

15 *In ſingulis autem reſolutionibus multa calida aqua fouendum eſt.in omnibus enim noxæ circa ariiculos multæ
aqua calida perfundendæ.at compreſſiones & laxationes iiſdem temporibus eadem ſigna exhibeant,quæ etiam ſu
B perius.tum religationes eodem modo fiant.hi autem in quadraginta maxime diebus ſani perfecte euadunt,ſi cuba
re voluerint.ſin minus,ea quæ & prius dicta ſunt,& magis quoq; patiuntur.*

Vbi mitigari dolorem, laxariq; intentionem corporum vult, ibi plurima aquæ calidæ perfu-
ſione vti præcipit.id quod præcipue in huiuſmodi affectionibus circa articulos faciendũ eſt,quæ
& neruoſiores,& oſſeæ magis partes ſunt:vt & ab inflammatione collidantur,& maiorem dolo-
rem eo quod neruoſiores ſunt,ſentiant.Noxas autem, id eſt σίνη, nocumenta & læſiones vocat. nam
& σίνεσθαι nocumento affici,ac lædi appellat.

DE CALCE.

16 *At vero quicũq; de alto deſiliẽtes calce vehementi impetu firmati ſunt,iis oſſa diſtant: & venulæ carne circũ
os cõtuſa exuccantur:tuomorq; ſupernenit,& dolor multus.os enim id paruũ nõ eſt.& ex directo tibiæ prominet.*

Exuccari venas inquit, dum vult ſignificare effundi extra ſuccum qui in eis continetur, id eſt
ſanguinem,ac ſugillari.id quod fit cum tunica ipſa contuſa eſt. Quæ enim contunduntur corpo-
ra,vnionem naturalem amittunt multis ac paruis partibus ipſorum diſcerptis, è quibus etiã ſan-
guis vndequaque effunditur. at effluentem hunc ſanguinem loca circum venam excipiunt. atq;
C vbi exceperunt,talem,qualis à principio erat,minime conſeruant. nam mora quadam ibi nigre-
ſcit:perinde ac ſi foras effuſus inueteraſſet. contingitq; affectio ea quæ θρόμβωσις, id eſt concretio
ſanguinis,nuncupatur.ex qua quidem affectione ſanguis ipſe, θρόμβος, id eſt concretus ſanguis,
& eſt,& dicitur:tum niger etiam colore fit,atq; inde etiam praue putreſcit.Sed hęc quidem exuc
catis & ſugillatis grauiſſima contingere non poſſunt,ſi à natura ſuperatus ſanguis,mntetur: ſicut
fit in inflammationibus,quæ ad maturitatem perueniunt:ſiq; in pus cõuertatur. Vt autem natu-
ra,quæ in partibus inſita eſt,ſanguini dominetur,duobus his ſtudendum eſt:alteri,ne inflamma-
tione laborent partes:quod quomodo fiat,ſuperius didicimus:alteri, vt interfuſus ſanguis diſcu-
tiatur,atq; elidatur.Hæc igitur ſpectans Hippocrates particulatim deinceps omnia præcipit. Di-
ſtant,inquit,oſſa eorum qui ita deſilierint,ac diducuntur,abruptis videlicet,quæ ipſa cõnectunt,
copulis:quemadmodum paulo ante de iis,quæ in prima parte plantę ſunt oſſa,dicebamus. Calci
autem à ſuperiori parte talus annexus eſt: ab anteriore quod κυβοειδὴς, id eſt teſſerale ſeu quadra-
tum,appellatur:quemadmodũ talo ab anteriore parte id dearticulatur, quod nauiculare ſeu σκα-
φοειδὴς dicitur. his vero vtriſq; quadrato, & nauiculari quatuor primæ partis plantæ oſſa conne-
ctuntur. De quibus quidem omnibus oſſibus tam pedis, quàm manus in commentario de oſſi-
D bus ſatis demonſtratum eſt.

17 *Communicationemq; habet cum venis & neruis opportunis. tendo etiam poſterior huic oſſi annectitur. hi ce-
rato,& plagulis, & linteis,aqua item plurima calida curandi ſunt.his inquam, & linteis pluribus vtendum eſt,
præter hæc aliis inſuper eſt opus quàm optimis,& leniſſimis.*

Oſſi calcis,inquit,communicationem nerui magni habent: id enim ei hic ſignificat opportu-
num,ſicut etiam venæ non paruæ.connectitur item poſterior tendo,qui ex muſculis carnoſæ po
ſterioris tibiæ partis producitur. De his quoq; & in diſſectoriis tractationibus, & in diſſectione
muſculorum ſatis dictum iam eſt. oportetq; ea probe didiciſſe vnumquenq;, qui percipere hæc
vult,quæ hic ab Hippocrate traduntur.

18 *Et ſi mollis forte cutis natura circa calcem fuerit,ita ſinendum.ſin craſſa & dura,ut nonnulli habent,inciden-
dum æqualiter,atq; attenuandum,ita tamen ne vulneratio efficiatur.*

Cum prædicta affectio circa calcem, atque annexas partes accidit, periculum eſt ne & dolo-
res magni,atque inflammatio non parua conſequatur. Oſſibus plena enim loca ea cum ſint,neq;
ex quibuslibet oſſibus,ſed admodum exiguis coarticulata, ſi parua aliqua ibi contingat inflam-

matio,

matio,fit,vt magni dolores ex compreſſione excitent̃. Adde ꝙ innexus calci tendo ſatis magnus E
cū ſit,ſi inflāmet̃ in diſcrimen venit,ne cōuulſione corripiatur. nerui item magni hac parte cōſti-
tuti ſunt,qui oſſa attingunt:quēadmodū in neruorū diſſectione didiciſti.Quocirca cum alia,quę
ad curationem ſpectant,diligenter adminiſtranda ſunt & in victus tenuitate,& in copia perfuſæ
aquę:tū cutis inferior pars,quę veſtigiū dr̃,incidēda eſt:atq; id moderate ita,vt in quibus dura eſt
cutis,inciſionis altitudo duritia ipſa terminet̃.adeo.n.in nonnullis pars ea occalleſcit,vt ne mini-
mū quidē ſanguinis profluere inde poſſit,niſi alte admodū ſcalper adigat̃.Illud igit̃ veſtigiū inci-
dendū eſt qđ ſanguinē non effundit:illi parcendū,qđ vbi primū incidimus,cruentari conſueuit.
afficit̃.n.dolore dū incidit̃.At neq; duritia illa cutis abſolute ita ſecari debet,ſed plane atq; ęquali-
ter.vt autē ęqualiter ſeces,tria tibi obſeruāda ſunt. lōgitudo inciſionis,altitudo,& tertio loco in-
teruallū.nā & æquales longitudine & altitudine inter ſe inciſiones faciēdæ ſunt,& æquali quoq;
interuallo inter ſe diſtātes:vt totū ſimili mō veſtigiū inflāmationis tp̃e abſq; moleſtia extēdat̃.ſci-
mus.n.oīa q̃ inflāmatione afficiunt̃,diſtēdi ſolere:diſtētiones vero ſicut dolores creare : ita quoq;
inflāmationes ipſas augere,& cōuulſiones ꝓuocare. Quēadmodū igit̃ multa aquæ calidæ ꝑfuſio
adiecto copioſo oleo cū diſtentionē remittat,magnop̃e adiuuat : ſic inciſiones faciēdas excogita-
uit,q̃ ad tantā altitudinē deſcendāt,vt ſanguine tñ ꝑditā cutē nondū attingāt. Vtiliter.n.admodū F
leues has cutis inciſiones cōmētus eſt. qppe cū in aliјs quoq; partibus, cū magna aliqua inflāma-
tione infeſtant̃,ſcarificare cutē cogamur:partim vt aliqd ex affluētia ſanguinis, q in inflāmatione
eſt,demamus:partim vt ꝑſpirationes ꝓcuremus:atq; inſuꝑ diſtētionē ſoluamus,q̃ ex inflāmatiōe
extiterat.At in pede magis quoq; ad ſcarificandā cutē deueniemus, etiā ſi nōdū inflāmatio occu-
parit:ꝑpea ꝙ ea duriſſima cū ſit,extēdi in inflāmationibus nō pōt. quocirca cū diſtēdit̃, & dolore
vehemēti ipſa afficit̃ , & diſtētione adiūctas partes, & p̃cipue tēdonē annexū collidit, qui ex vna
muſculi vnius carnoſæ poſterioris tibię partis neruoſitate exorit̃:q ſi in dolorem & inflāmationē
incidat,ꝑiculū eſt ne toti muſculo eadē imꝑtiat.at ſi id fiat, conuulſionē ſequuturā eſſe veriſimile
eſt.Ob hęc igit̃ oīa debet veſtigiū incidi,ac deinceps attenuari.i.tenue effici.id qđ efficit̃ cū & du
ritia eius mollit̃,& copia detrahit̃.q̃ vtraq; olei & aquæ multæ calidę perfuſione cōparant̃, ſi poſt
eam ante deligationem oleo inungamus,quod tamen nulla aſtringendi vi prędītum ſit.

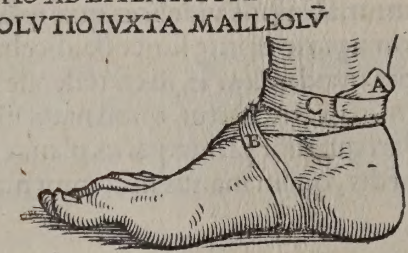
Bene autem hæc deligare non eſt cuiuslibet.nā ſiquis deliget,ſicut cetera circa malleolos cōſueuere:ita vt modo 19
circum pedem,modo circum tendonem faſciam conuoluat:hæ conſtrictiones calcem ſeparant,cui contuſio accidit.

Bene,id eſt ἀγαθῶς, pro pulchre , quod καλῶς dicitur , & auctor hic & aliј veteres ſæpenumero G
vſurpant. deligandum eſſe circa calcem cenſet , ſicut in fracturis ſolet , eos reprehendens qui ita
deligant,ſicut ſæpe conſueuimus,cum vel medicamenta aliqua,aut cataplaſmata,aut inſuccatio-
nes contineri ſupra affectum locum volumus. Modus deligationis quem damnat , talis eſt. Ini-
tio faſciæ obliquo iuxta malleolum iniecto diſtributio in inferiorem partem pedis fit ante pro-
minentem tibiæ extremitatem , quam talum vulgo appellant. atque inde rurſus ſub pedis veſti-
gium per tranſuerſum traducta faſcia , ac totum pedem vſq; ad oppoſitam partem complexa ex
īferioribus & anterioribus tali partibus ſurſum
obliqua reducitur eum ipſum attingēs , quem-
admodum prius etiā quādo deducebatur. atq;
ita dum eadē diſtributione vtimur , neceſſe eſt,
vt in anteriore parte pedis decuſſatiōe facta ſi-
bi ipſi faſcia cōcurrat ad X literę figurā.tū inde
circūuoluta iuxta malleolum ad eūdem locum
vnde inceperat , defertur. ſicq; iterum iјſdē his
obductionibus, quas dixi,conuoluitur, quoad H
ad principiū reducat̃. ac tertio quoq; eodē mō
diſtributa,ac malleola circūducta initiū repetit.

Nonnulli tamen vbi ſub veſtigium per trāſ-
uerſum inuoluerunt , non ſtatim eam oblique
ad malleolum ſurſum reducunt: ſed prius orbi-
culari cōuolutione ad primam partem plantæ ,
id eſt ταρσόν : quemadmodum aliј ad malleo-
lum orbiculariter circunducunt, vt obliquæ fa-
ſciationes à circularibus comprehendantur.

Quæ igitur hic fieri ſolent conuolutiones fa
ſciarū huiuſmodi ſunt, quæ antedictis affectio-
nibus minime ſunt accommodatæ : propterea
quòd neq; aliud quippiam ante faſcias ſubijci-
tur , quod continere deligatio debeat : neque
calx læſione vacat , vt in illis in quibus deliga-
tio

A· INITIV̄ FASCIAE
B· DECVSSATIO AD LITERÆ X FIGVRĀ
C· CIRCV̄VOLVTIO IVXTA MALLEOLV̄

A· INITIV̄ FASCIAE
B· ORBICVLARIS CIRCV̄VOLVTIO CIRCA PLĀTAM
C· DECVSSATIO AD LITERAE X FIGVRĀ
D· CIRCV̄VOLVTIO IVXTA MALLEOLV̄

A tio hæc admittitur: ſed primus ipſe, affectus eſt. Quare hic deligationis modus calcem ſeparat, id eſt in calcem ipſum ſanguinem elidens, eum à deligatione excludit: cuius contrarium erat faciendum, vt ſcilicet deligatio è calce in vicina loca ſanguinem exprimeret. id quod circuniectio linteorum ſola ea facit, quæ fracturis accommodata eſt, vt ſuperius didicimus: qua nunc quoque vtendum eſſe cenſet.

20 *Atque ita periculum eſt ne os calcis ſideretur.*

Totam ſubſtantiæ vniuſcuiuſque partis corruptionem ſiderationem, id eſt σφάκελον, veteres appellant: ſed in partibus carnoſis alijs quoq; nominibus eandem vocant. Quin ipſe etiam tum putridam carnem, tum marcidam, tum vitiatam dicit, alijsq; huiuſmodi nominibus nuncupare cõſueuit: de oſſe vero quod in tota ſubſtantia vitiatur, ſiderationis ſeu ſphaceli nomine vti ſolet. tale autem vitium oſſibus contingit, quando adiacens caro prauas ſanies producit, quibus ipſa madefaciendo corrumpit.

21 *Quod ſi ſideretur, morbus is idoneus eſt vt æuo duret.*

B Aeuum totam hominis vitam hic dixiſſe perſpicuum eſt, eſtq; ſenſus huiuſmodi: Si calx forte ſideratus ac vitiatus fuerit, inſanabilis morbus euadit, læſioq; ex ea re toto vitæ tẽpore perdurat.

22

Nam & alia quoq; ſunt, quæ non hoc modo ſiderãtur, ſed in cubatione, vt cum nigreſit calx ex figurationis negligentia: aut ex vulnere periculoſo & diuturno in tibia, aut femore, quod communicationem cum calce habeat: aut ex alio morbo, cum diutina reſupinatio contigit. ſed tamen his quoque huiuſmodi vitia longinqua & moleſta eueniunt, & quæ ſæpe rumpantur: niſi diligenti ſtudio, & multa cum quiete curentur. nam quæ hoc modo ſiderantur, præter aliam læſionem, pericula quoque magna corpori afferunt.

Non modo inquit, ex antedictis affectionibus os calcis vitiari conſueuit: ſed diuturnis quoq; cubationibus, quas reſupinationes vocat. Nam negligenter collocatus & iacens calx ſępenumero nigreſcit: negligenter autem iacet, cum ſupra durum aliquod poſitus eſt, nec frequenter attollitur, ſed ſemper à ſubiecta re & calefit, & compingitur. Vnde tollẽdus eſt, faciendaq; è lana molli rotula, quam ſtrophium nonnulli vocant, quæ pro ratione magnitudinis calcis ſinum in ſe habeat: ſupraq; eam firmandus ita calx eſt, vt inferior eius pars ſuſpendatur: atq; ita & ſine colliſio-
23 C ne maneat, & perſpiret, & ſine calefactione conſeruetur.

Febres peracutæ eueniunt, continuæ, tremulæ, ſingultuoſæ, mentẽ attentantes, paucorumq; dierũ, & perimẽtes.

In ſideratione calcis hæc contingere inquit, non quia os ipſius corrumpatur: nihil enim ex ſuperioribus ſimul cum hoc exiſtit, cum ex ſua quodq; ratione formam propriam habeat: ſed quia quæ circum ipſum ſunt corpora, ipſumq; tangunt, annexaq; ei ſunt, cum ex vitio eius læſionem percipiant, ſuperioribus partibus eam participant. Nam tendo, qui cum calce connectitur, inflãmatus muſculos totos carnoſæ poſterioris partis tibiæ, ex quibus oritur, contagione mali procul dubio afficit. hi autẽ affecti, in neruos ſtatim qui in eos diſperguntur, morbũ diffundunt, necnon etiã in arterias. at cũ arterijs cor, cũ neruis cerebrũ pati neceſſe eſt. Quocirca cũ cor innati caloris fons ſit, cerebrum rationandi vim in ſe habeat, muſculi membra voluntarijs, quæ vocantur mo-
24 tionibus moueant: conſentaneũ eſt, vt ex corde affecto febris: ex cerebro deliria: ex muſculis tremores & conuulſiones: ex ſtomacho qui plurimum neruorum eſt particeps, ſingultus oriantur.

Venarum item ſanguifluarum liuores, nauſeationes, gangrænæ ex compreſſione exiſtunt: atq; hæc etiam abſq;
D *alia ſideratione. hæ autem quæ vehementiſſimæ contuſiones fiunt, dictæ nunc ſunt. ſed pleraque leniter contunduntur, neque vllum multum meditationis ſtudium requirunt, modo recte tractentur. vbi tamen magna contigiſſe illiſio videbitur, & antedicta facienda ſunt.*

Sanguifluas venas eas appellat, quæ magnæ ſunt, quibus ruptis ſanguinis eruptiones contingunt: id quod ex paruis euenire non cõſueuit. nam & paucus ex huiuſmodi ſanguis effunditur, & cito ad oras ipſas diuiſiones coaleſcit, nocumentumq; non affert. Nauſeationes autẽ. i. ναυσιώσιας ferè appellat in venis, quas ſuperius exuccationes, hoc eſt ſugillationes vocauit: cũ venę more eorum qui nauſeam patiuntur, & propterea euomunt, ſanguinem expuunt, ac quaſi euomũt, tum ex propria imbecillitate, quam ex inflammatione contraxerunt, tum ex ipſius ſanguinis copia, & prauitate, quem in huiuſmodi affectionibus corrũpi manifeſtum eſt. ναυσιᾷν. n. pro ναυτιᾷν id eſt nauſeare Iones dicunt. vnde ναυσιώσιες. Gangrænas vero emortuarũ venarũ torporem nominat, qui ex nimia inflãmatione cõſequitur. Atq; hæc omnia, inquit, ex praua deligatione eueniunt, quę duo præcipua mala efficit: cum & ſeparet calcem atq; excludat, ita vt nudus remaneat: & reliquas partes vehementer comprimat. Meditationem autem, hoc eſt μελέτην ipſum diligentiam appellare manifeſtum eſt: cum apud Ionas vſitatum hoc ſit: & ipſe etiam ſępe hoc nomen in hanc ſignificationem accipiat.

Et deligatio adhibenda, quæ calcem plurimum circũuoluat, & modo ad ſummas partes pedis, modo ad medias, modo ad tibiam lintea circundet. vicina quoq; omnia inſuper & hinc & inde deliganda ſunt: ſicut ſuperius etiam dictum eſt. nec vehemens compreſſio eſt facienda. E 25

Deligationem approbat, quæ contraria ei eſt, quam ſuperius damnauit, pleriſq; conſuetæ: qua fiebat, vt ex alijs pedis partibus ſanguis ad calcem exprimeretur. debet enim è cõtrario è calce ad alias partes humorum affluẽtia elidi, calce ipſo deligato, ſicut in fracturis prius faciendũ docuit, pleriſq; linteorum conuolutionibus ei circũiectis: ita tamen ne vehemens compreſſio efficiatur.

Multis tamen linteis vtendum eſt. 26

Stabilitatem deligationis vel compreſſione, vel multitudine linteorum cenſere eſſe faciẽdam, dictum à me etiam ſuperius eſt.

Melius autem eſt vt veratri potionem, aut eodem die, aut poſtero exhibeamus. ac tertio poſt die ſoluamus, & rurſus religemus. 27

Veratrum exhibet non ſolum vt excrementitios humores euacuet, verum etiam retrahendi F atq; auertendi cauſa. Album enim proculdubio dat, quod vomitus ciet, vt prius ex toto corpore in ſuperiorem ventrem attrahat, quàm in inteſtinorum anfractus deferatur. Nam album eſſe id, quod dandum cenſet, ex his, quæ ſubdit, innoteſcit, cum inquit/Sed ſi febre quidẽ vacat, medicari eum è ſuperiori parte debemus, ſicut dictum eſt/ At enim in ijs qui ita ſunt affecti, ſicut & euacuare ſuperuacua, & in cõtrarias partes ab affectis locis humores auertere, quã maxime prodeſt: ita an id veratro albo faciendum ſit, non conſtat. quippe cum ſtrangulare interdum ſoleat, cum in corpore multi, & craſſi, & lenti humores continentur. iccirco prius diſſoluendi hi ſunt attenuãte victu, de quo integrum noſtrum commentarium habes. exhibere enim veratrum prius quàm victu corpus præpararis, periculoſum eſt: cum in pleriſq; qualibus humoribus abundet corpus, ignoretur. Sed fortaſſe tutò tunc veratrum album exhibebat, ob victum, quo homines qui ab eo curabantur, vti conſueuerant, non voluptuoſum, & mollem, ſed et multis laboribus occupatum, & cibis contentum pauciſſimis, ita vt craſſitudo humorum colligi minime poſſet: quã otia & repletiones procreare certum eſt. Nam ſi robur quoq;, quod ex eo victu comparabatur, conſideres, adhuc magis veratri potionem tradere ei cõcedes: quippe cum eius tempeſtatis homines afflictationibus reſiſtere valerent, quæ ex vomitibus proueniunt. G

An recrudeſcant nec'ne notæ hæ ſunt. cum ſugillata venarum, & nigrefacta, & vicina his ſubrubra & ſubdura efficiuntur, ne recrudeſcant periculum eſt. 28

Maligna vitia recrudeſcentia, id eſt παλίγκοτα, appellat. & recrudeſcere, quod eſt παλιγκοταίνειν, quaſi rurſus crudum fieri, atq; in priſtinam malignitatem quippiam redire, ac rebellare. Notas te docet malignitatis propoſitorum affectuum, de quibus eſt ſermo, quę ortum inflammationis præ ſe ferunt, qui ante omnia cauendus eſt. Cum igitur inflammatio omnis rubicundiorẽ, & duriorem cutem efficiat, neutrum horum fieri in affectis locis debet: ſed mollia eſſe, ac ſubuiridia ſugillata oportet. vult enim vt ſine inflammatione ſuppurent. Quare, ſi mollities ineſt membris, & rubor abeſt, non eſſe inflammatum locum ſignificãt. ſi autem neque ruborem, neq; nigritudinem habeant, ſuppurare manifeſtum eſt. rubor enim inflammationem indicat: nigritudo materiam à natura neq; ſuperari, neq; concoqui: ſed ſanguinem in coagulationẽ abijſſe: quod ei etiam ſi extra corpus effuſus fuerit, immoranti cõtingit. ſed extra tamen, nunquam amplius ſuppurat. in corpore, ſi valida fuerit natura in pus cõuertitur: ſin minus, eodem modo ſicut extra: quin etiã magis, propterea ꝙ locus in quo continetur, calidus eſt, putreſcere conſueuit. H

Sed ſi febre quidem vacat, medicari eum è ſuperiori parte debemus, ſicuti dictum eſt: quicunq; item continua febre non laborant. nam ſi continua ſit, medicandum non eſt: ſed à cibis & ſorbitionibus abſtinendũ: potioneq; vtendum, aquæ, non vini, ſed melle. 29

Mos ei eſt, vt φαρμακεύειν, id eſt medicari, non de omnis medicamenti exhibitione intelligat: ſed de eorum tantummodo, quæ purgãt. Iuſſit nunc eodem die, aut poſtero dari veratrum prius quàm videlicet aut partes affectæ inflammari, aut homo febricitare incepiſſet: quin etiam ſi febris anteuertiſſet, modo leuiter afficeret, eodem modo exhibendum eſſe cenſuit. nos vero ne febre quidem vacuo dare veratrum audemus. Si febris autem vehementer infeſtet, ipſe etiam non dat: ſed exquiſitiſſimo quoque adeo victu ægrotos nutriendos monet, vt eis neque cibos, neque ſorbitiones vllas exhibeat: ſed ſola potione vti velit, non vini illa quidem: id enim perſpicuum eſt, etiam ſi ipſe nihil de vino prohibendo ſcripſiſſet: ſed melle, quæ eſt aqua mulſa auſtera, quæ ὀξύγλυκες dicitur, & aquæ mulſæ. hos enim potus in tenuiſſimo victu adhibere conſueuit: & tertium quoque præter hos acetum mulſum: quod ex melle & aceto conficitur. at mella dulciſſimorum fauorum dilutum & decoctum eſt: quod etiamnum in græcia fieri in hunc modum ſolet.

let.fauos

A let.fauos expreſſo melle in ollam mundam aquæ plenam inijciunt, ac macerant: deinde eatenus decoquunt,quoad ſatis ipſis viſum fuerit,vt faui humorem omnem quem in ſe habent,decocturam in aqua deponere potuerint: poſtea ita recondunt,ac ſeruant.vtūturq; æſtate, vt potu ſitim ſedante,aqua frigida adiecta.Hac igitur mella vtendum etiam Hippocrates iubet:& ſi ea nō adeſt, aqua mulſa.nam acetum mulſum adhibere, cum neruoſæ partes laborant, non expedit. quippe cum acetum neruos attentet,vt & experimento compertum eſt, & ipſe etiam declarauit. In quibus autem vſus aceti mulſi admittatur,in libro de victu in acutis edocuit:quem librum nonnulli aduerſus Gnidias ſententias,alij de cremore hordei,neutri recte inſcribunt.

30 *Si autem futurū non eſt,vt recrudeſcāt,ſugillata & nigrefacta,et circūuicina ſubuiridia,& nō dura apparēt.*

Iam hęc poteſtate fuerant ſignificata illis verbis ſuperius cum dixit/cum ſugillata venarum,& nigrefacta,& vicina his ſubrubra et ſubdura efficiuntur,ne recrudeſcant periculum eſt/ſubduris enim & ſubrubris oppoſita nunc ſubuiridia & non dura ſcribit.ſubuiridia enim fiunt cum paulatim in pus conuertitur materia:non dura,cum non magna inflammatione afficiuntur.hæc ſiquidem etiam fuit cauſa,vt interfuſus ſanguis in pus conuerteretur.

B

31 *Bonumq; hoc teſtimonium eſt in omnibus ſugillatis quæ rebellatura non ſunt.*

Bonum dixit eo ſignificato quò certum, ſtabile, verum, & perpetuum. Teſtimonium vero pro ſigno poſuit, propterea quòd teſtificatur, & opinionem noſtram, quam in præſenti hac ſcriptione nos docet Hippocrates,confirmat. Inquit autem hoc certum eſſe ſignum non ſolum in ſugillatis circa calcem,verum etiam in alijs quoq; omnibus: atq; id merito. non enim ex indicatione horum membrorum,ſed ex ipſa ſugillatione cognoſcitur.periculum igitur non æquale ſugillatorum malignitas affert:quippe cum ex membrorum natura in quibus fiunt,varietas quædam ipſorum exiſtat.Exortum tamen non ex membris habent: ſed ex eo quòd ſanguis interfuſus nō ſuppurat.nō ſuppurat autem ſanguis,cum inflammatio magna ſuperuenit, aut ex prauitate deligationis,aut ex humorum malignitate & multitudine:quam ipſe quidem exinanitione per medicamenta,nos ſanguinis miſſione emendamus: qua quidem vel ſola cur contentus non ſit,non video,cum & eam agnoſcere, & talibus in affectionibus adhibere videatur. inquit enim in libro de articulis cum contuſiones coſtis accidentes curat,præter alia, quæ facienda cenſet, etiam hoc: Tum vena ad cubitum ſecanda eſt.

C

32 *At quæcunque cum duritia liueſcunt,ne nigreſiant,periculum eſt.*

Sanguis in terram effuſus aliquando diutius permanet, aliquādo flauior euadit,aliquando in nigricantem conuertitur,quandoq; etiam niger prorſus fit:quod ei contingere veriſimile eſt, cū ex aere ambiente, qui vel ſerenus, vel caliginoſus, vel humidus, vel ſiccus, vel calidus, vel frigidus cum ſit, varietates eas colorum efficit: tum ex ſingulorum hominum natura potiſſimum diuerſitatis huius cauſa exiſtit. quippe cum nonnullis ſanguis magis melancholicus ſit, alijs pituitoſior & aquoſior,quibuſdam eiuſmodi,vt flauæ & pallidæ bilis quāplurimum trahat.Sic quoq; in animalium corporibus ſanguis è venis effuſus, cum à natura ſuperatur, & in pus à continentibus eum partibus mutatur: in varios abit colores. interdum enim eo tempore liuidus apparet: propterea quòd liuidus color medius eſt inter planè nigrum, & aliquem alium ex floridis,cuiuſmodi eſt præcipue ruber & flauus. Liuidus igitur hic color, vel ex floridis in nigrum abeuntibus exurgere conſueuit, vel ex nigro in album cedente: quando videlicet in pus iam conuertitur.ſæpenumero enim videre licet,quæ antea erant nigrefacta, inter initia puris liuida apparere, ac paulatim à nigro recedentia ad colorem ignis tendere, atq; effici ſubinde albiora: puris ſiquidem color cinereus eſt. Nunc igitur Hippocrates differentiam quādam ſugillatorum tibi tradit, cum liuida apparent.ſi enim cum duritie ſint liuida,inflammata eſſe membra oſtēdunt: ſin abſq; duritie liuorem præ ſe ferunt,inflammationem abeſſe declarant.Cum itaque inflammatione carent:& naturam eſſe præualidam,& ſanguinem è venis effuſum concocturam,& in pus conuerſuram eſſe indicant:Cum vero inflammata ſunt membra,ex eo infirmitatem naturæ arguūt:quę tum ex imbecillitate partium inflammatarum,tum ex copia praui humoris, qui in eis cōtinetur, ſugillatum concoquere,atque ad pus perducere nō poteſt,vt nihil aliud ſuperſit,quàm vt nigreſcant,& corrumpantur.

D

33 *Danda vero opera eſt,vt paulo altius reliquo corpore plerunq; pes conſtituatur.qui profectò ſi quieſcat,ſexaginta dierum ſpacio conſaneſcit.*

Si humiliori figura pes collocetur, è crure eò ſanguis influens inflammationem faciet. ſi altior ſit, influere in eum nihil poterit. atque iccirco omnino altius conſtituendus eſt, non tamen multo.quippe cum ex tali ſitu,ſi diutius maneat, dolor, ex dolore vero inflammatio oriatur.Figura igitur,quæ dolore vacet,terminus ſublationis ac finis tibi erit.eam autem inuenies,ſi quando

do paulo altius ſublatus pes fuerit, æger ſibi intendi eum ſenſerit. E

DE TIBIA.

Iam uero tibia duo oſſa ſunt: quorũ quidem partim multo tenuius alterum altero, partim nõ multo tenuius eſt. 34

Hæc verba atteſtari ijs videntur, qui cubitum & brachium, tibiam & femur, non totũ id quod ex oſſibus, & reliquis partibus compoſitum eſt, ſed oſſa ſola appellari ab Hippocrate aſſerunt: nõ tamen hanc tantummodo, ſed illam quoq; eſſe horum nominum ſignificationem verba hæc declarãt. Quare fieri poteſt, vt duplici modo huiuſmodi omnia ab Hippocrate appellentur: quemadmodum illi opinati ſunt, qui modo de oſſibus ſolis, modo de oſſibus & circuniectis omnibus ſumenda eſſe hæc cenſent: vt tibi tota ea pars nominetur, quæ inter articulum qui ad genu eſt, & pedem protenditur. quam ſanè duobus oſſibus conſtare, quorum alterum tibia, alterum ſura nuncupetur: & craſſius tibiam, tenuius ſuram eſſe: necnõ mediam in toto hoc membro ac carne carentem partem, quæ deſuper deorſum in longitudine porrecta in gracilioribus conſpicitur, quã ἀντικνήμιον, id eſt anteriorem tibiæ partem vocant, tibiæ eſſe non ſuræ partem, & quæcunque alia de oſſibus his cognitu digna, explicata omnia in commentario noſtro de oſſibus ſunt, quod ad eos qui inſtituuntur, conſcripſimus. F

Coniunguntur q; inter ſe iuxta pedem, & appendicem communem habent. 35

Verbum/commune/quod hic inquit, non ita intelligendum eſt, vt continuam eſſe appendicem, atque vnam prorſus ſignificet: ſed duas ſimul ita coniunctas & connexas, vt vnius ſpeciem pręſe ferant. ita enim inter ſe communionem habent appendices, vt vna eſſe videatur. Partes autem horum oſſium poſtremæ, quæ nudæ eminent forma rotundæ, à nonnullis non recte tali appellantur. nam cohærens tendo talum intus continet ita occultatum, vt & tactui & viſui lateat.

Neque ex directo tibiæ coniunguntur. 36

Non coniunguntur duo hæc oſſa tibiæ ex directo & per rectitudinem tibiæ: id eſt per longitudinem non cohærent, neq; attingunt ſe mutuo ea parte, atq; inter ſe colligantur.

Iuxta femur vero coniunguntur, & appendicem habent, & appendix diſcriminationem. 37

Tibiæ caput in dearticulatione genu, quàm ſuræ multo plenius eſt: vnde appendix tota tibi eſſe tibiæ videbitur. ab exteriore parte autem ſura ipſi eſt ſubnixa. diſcriminationem vero habere inquit, prominentiam, quæ in medio eſt, nerueam & chartilagineam, diſcriminationem appellans: quæ videlicet femoris tubercula, quæ ſeſe in tibiam inſerunt, diſcriminat ac diſtinguit. hæc ſæpe in inueteratis mortuorum cadaueribus putreſcit: vt decipiantur nonnulli, falſumq; ab Hippocrate de ea dictum fuiſſe exiſtiment: ſed in recentibus cadaueribus apparet. G

Longius autem alterũ os paulo eſt, quod eſt è regione parui digiti, ac natura quidem oſſium tibiæ eiuſmodi eſt. 38

Ita ego ſcribendum cenſuerim: longius autem alterum os paulo eſt è regione parui digiti. nam ſi ita ſcripſiſſet Hippocrates, confirmaret appendicem circa genu cõmunem vtrorumq; oſſium eſſe, & non tibię ſolius: & abſolute longius os ſuræ, non in inferiore tantũ parte eſſe intelligeret.

At enim prolabuntur iuxta pedem vtraq; interdum oſſa vnà cum appendice: interdum appendix tantum dimouetur: interdum alterum tantum os. 39

Nonnulli medici luxari vel exarticulari, id eſt ἐξαρθρεῖν, de oſſibus intelligendum putant, quæ è ſede ſua penitus excidunt: prolabi vero de ijs tantum, quæ ſubluxantur, quod παραρθρεῖν dicunt: id eſt quæ non prorſus è naturali dearticulatione excidunt. & non aduertunt quid in principio libri de articulis dicat Hippocrates in hunc modum: Humeri autem articulum vno modo prolabi in alam videlicet noui. totum enim brachij caput è ſinu, in quo dearticulatum eſt, excedit. neque eſſe in eo minor luxatio poteſt, quemadmodum ipſe Hippocrates ſcripſit, cauſa etiam adiuncta: quam cum ad eum librum peruentum fuerit, ibi diſcemus. H

Hæc tamen moleſtiam minorem afferunt, quàm quæ in prima parte palmæ manus ſunt, ſi homines quieſcere patiuntur. curatio vero eadem quæ in illis eſt. nam ex extenſione ſicut illic repoſitio facienda eſt, quãquam eò magis extendendum quo valentius corpus hic ſubeſt. vt plurimum enim uiri duo ſatis ſunt, quorum hinc vnus, inde alter intendat: ſin minus, vehementiorem adhibere extenſionem facile eſt. 40

Non ſolum ijs, quæ ſunt in prima parte palmæ, minorem moleſtiam hæc afferunt: verũ etiam ijs, quæ ſunt in pede moleſta multo minus ſunt. Sed quia communem de pede & de manu tractationem fecit, propterea ſatis habuit nunc alterius tantum membri facere mẽtionem, quod primo

& tibiæ

A & tibiæ & pedi correſpondet.quantum enim ab ijs quæ ſunt in pede hæc deficiant, & maxime ab ijs quæ in calce contingunt,quæ longe ſunt moleſtiora:paulo ſuperius ipſe declarauit.

41 *Vel enim rotæ modiolum, vel aliquid aliud ei ſimile defodere:deinde molli aliqua re pedi circũiecta eum latis aliquibus bubulis loris circumligare oportet:quorum capitibus ad piſtillum, aut aliud ſimile lignum deligatis, ligniq; eius extrema parte in modiolum iniecta retorquendum eſt,ab alijs contrà tum humeris reprehenſis,tum poplite retrahendum.*

A · ROTAE MODIOLVS
B · MOLLIS RES PEDI CIRCVIECTA
C · LORA LATA
D · PISTILLVM
E · AB HVMERIS RETRAHẼS
F · A POPLITE RETRAHENS

Lignum quoddam defodiẽdum in terra cenſet,quod caput vectis poſsit admittere, quo mẽbri tibi facienda extenſio eſt. Scire autẽ te exiſtimo modiolũ rotę, qui χοινικίς dr̃, ab Ionibus πλήμνην appellari:quo vtit̃ hic vocabulo Hippocrates,& apud Homerum quoq; inuenit̃. Quia autẽ Hippocrates expedita ac prompta eſſe vult,quæ vtilia ad curationẽ ſunt: iccirco hic modioli meminit, qui in locis omnibus qui ab hominibus incoluntur, ſuppetere facile nobis poſsit. eadem de cauſa piſtillo ad extendendum loco vectis vtendum monet.quo pacto autem vtendum ipſis ſit, ipſe verbis ſuis, ſiquis eis animum aduertat,manifeſte explicat.

42 *Fieri item poteſt, vt ſuperiori corporis parti neceſsitas adhibeatur.*

C Validas ac vehementes diſtentiones neceſsitates vocat,vt violentiam ipſarum ſignificet.

43 *Quin etiam ſi vis,lignum teres læuigatum alte defodere potes,atq; inde partem ligni ſuperextantem inter crura ad interfemineum applicare: vt prohibeat quo minus corpus eos qui iuxta pedes extendunt,ſequatur.*

A · LIGNVM TERES LAEVIGATVM
B · EXTENSIO A PEDIBVS
C · A LATERE CLVNEM RETRVDENS

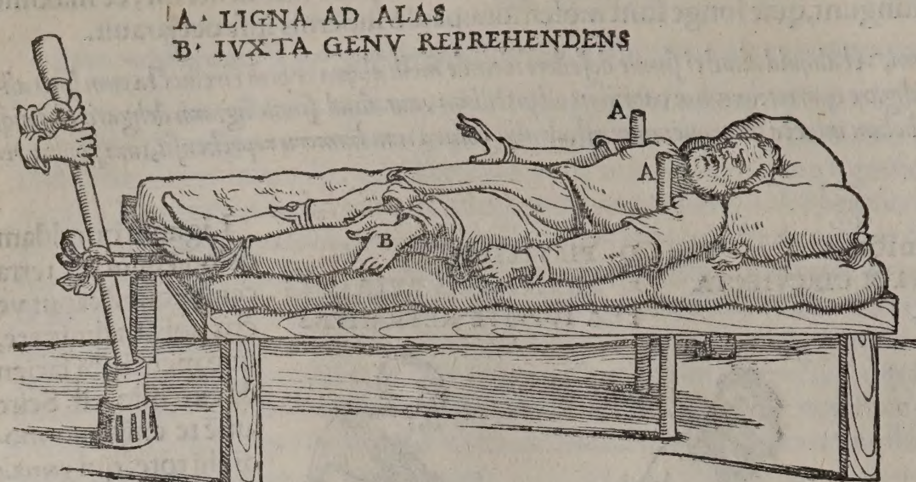

Erectũ hoc lignum ſtabiliter in terra defigit, vt qui extẽditur, ſicut prædictũ eſt, eo inter crura ad interfemineũ offirmato extenſionẽ minime ſequatur. Interfemineũ autem,id eſt περίνεον, ea corporis pars vocatur, quæ inter anum et initiũ pudẽdi membri interiacet.

44 *Deinde ne ad crus quod extẽditur declinet:aliquis à latere aſsidere debet, ac clunem retrudere,ne corpus circumagatur.*

In pleriſq; exemplaribus poſt ſuperiorẽ orationem hæc ſcripta reperitur:cum tñ tota ſententia intelligi ẽt abſq; ipſa queat.vult enim vt in medio duorũ crurum ligno eo erecto offirmato affectum crus extẽdamus:retrudẽte aliquo ſurſum homines clunem ea parte, ne corpus circũactum atq; in alteram partem propendens extendentibus cedat.quod cũ fit,intentio omnis reſoluitur.

45 *Si placet quoq; ad alas vtraſq; hinc & inde ligna affigantur:brachiaq; ibi porrecta ſeruentur.tum aliquis iuxta genu apprehendat,atq; ita retro intendat.*

Alium modum te docet, quo reliquum corpus partē quæ extenditur, non conſequetur. ſub vtraq; alā defigi lignū vult, qđ obſiſtens ac renitens corpori, facit, ne ægrotus deorſum trahenti cedat, ac ſequat. oportet tamē, vt hic quoq; aliquis crus quod extendit, iuxta genu reprehēſum ſurſum intendat. E

Hoc etiam modo idem facies, ſi iuxta genu, aut circa femur alijs habenis deligatis alterum rotæ modiolum ſupra caput defoderis, habenisq; alteri ligno innexis, eoq; in modiolum defixo contraria ijs qui iuxta pedes intendunt, reduxeris. F 46

Si dum crus ſurſum retrahitur, res non cedat: licet tibi ex habenarum circundatione idem efficere: ſi capita earum in ſuperiorem partem adducta ad vectem aliquem deligaris. oportet enim vt caput vectis quod in terram defigis, ſubiectam aliquam concauam moram habeat, cuiuſmodi eſt modiolus rotæ, cui obiectus ea parte vectis in contrarium intentionem faciat. Quod autem inquit contraria ijs qui &c. ſi ſcriptum fuiſſet/in contraria/tam ſenſu q̃ verbis plana eſſet oratio ac dilucida. quia vero/contraria/ſcriptum reperitur abſq; præpoſitione, exiſtimandum eſt, vel prætermiſſam fuiſſe præpoſitionē à librario aliquo, vel ipſum Hippocratem hac voce abſq; præpoſitione fuiſſe vſum, quaſi eandem vim etiam ſine ea habeat: vel loco aduerbij/contraria, poſuiſſe, perinde ac ſi contrarie dixiſſet.

Hac item alia ratione, ſi placet, vti potes loco modiolorū, ad trabeculam mediocrem ſub lectulo ſubſtratam hinc & inde capita lignorum offirmabis, ac reduces: atq; ita habenas intendes. G 47

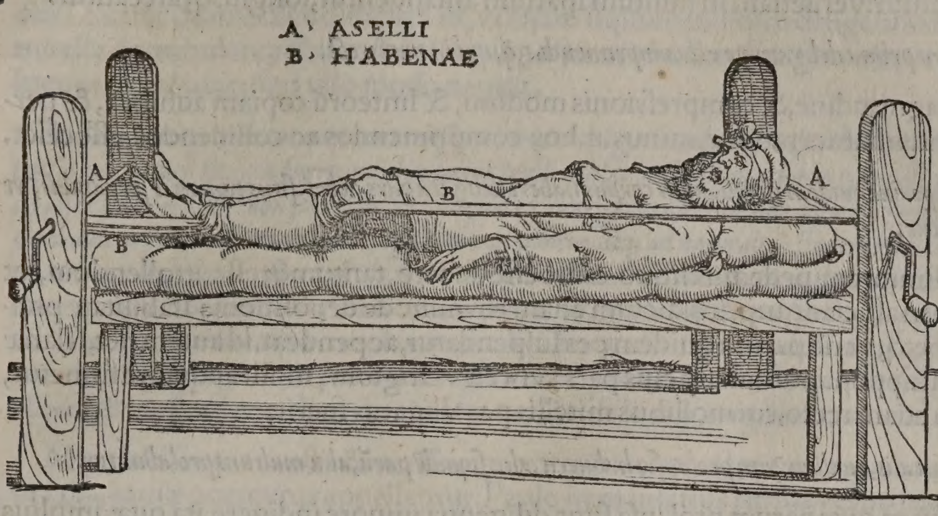

Duo modioli antea, duoq; vectes diſtentionem efficiebant: vnus infra crus quod intendebat: alter ſupra caput. Qm̄ vero, vt dixi, vult nos promptitudinē, facilitatemq; remediorum comparare: alterū modum comminiſcitur, quo te ad inuētionem ſimiliū exerceat. H nam ſi non affuerint modioli: ſubſtrato ligno aliquo longo ad lecti lōgitudinem, in quo æger cubat, reliqua omnia, ſicut ſuperius docuit, facienda tibi ſunt. circundandæ habenæ ab inferiore & ſuperiore cruris parte, ac baculis deligandæ: tum vero loco modiolorum extremis ligni illius longi capitibus vteris: quibus ex vtraq; lectuli parte à capite videlicet, & à pedibus mediocriter prominentibus vectes obiectos reduces: atq; ita mollitionem facies. Trabeculam lecto ſubſtratum lignum per longitudinem vocat, ac ſi paruam trabem dixiſſet.

Adde quod, ſi vis, aſellos quoq; hinc inde conſtituere potes, atq; illis extenſionē ipſam facere. Sed multi quoq; alij extenſionum modi ſunt. 48

Axes

A

B

Axes ipſos aſinos appellare conſueuit, quemadmodum inferius cum dicit, aſini circumactio. nũc igitur paruos axes aſellos diminutiua forma dixit, quas etiam ſuculas vocant: ſicut modo ſuperius paruam trabem trabeculã vocauit. Te enim non ſolum ad parabilia inuenienda, atque vtenda eſſe exercitatum vult: verum etiã ad ea, quæ apud medicos ad huiuſmodi diſtẽtiones pręparata ſunt inſtrumenta. Axibus igitur non per longitudinẽ corporis, quod curandum eſt, ſed per tranſuerſum hinc & inde conſtitutis: id enim hoc ſignificat, id eſt infra pedes altero, altero ſupra caput, eiſq; habenarũ extremis partibus circũiectis, ex eorum circũductione cruris diſtentionẽ efficies.

49 *Optimum tamen eſt, vt qui in ciuitate aliqua magna medetur, is præparatũ lignum habeat, in quo tum omnium fracturarum, tũ omnium articulorum reponendorum neceſsitates omnes contineantur, quæ ex extenſione, & molitione fiant. ſatisq; erit, ſi tale lignũ ſit longitudine, latitudine, & craſsitudine, cuiuſmodi columnæ quadratæ quernæ fieri conſueuerunt.*

Inſtrumenti cuiuſdam & machinamenti, quod vult medicum habere, mẽtionem facit. de quo, vbi fabricam eius docet in libro de articulis qui hunc ſequitur, explanationẽ etiam nos faciemus. nunc ad reliqua quæ ſequuntur, deſcendendum eſt.

50 C *Vbi igitur ſatis extenderis.*

Poſteaq̃ ſatis extenderis, crus videlicet: de luxationibus enim tibiæ circa talum loqui inſtituerat: cumq; hucuſq; de diſtentione docuerit, rurſus ad id quod propoſuerat, redit.

51 *Articulum reponere facile iam eſt.*

Ex huiuſmodi eius loquutionibus inducti nonnulli articulum vocare eum dicunt capita oſſium, quæ in ſinus dearticulantur: vt totum id quod ex duobus conſtat, qua oſsium capita, quæ in porrectionibus & inflexionibus mouentur, inter ſe connectuntur, dearticulationem: ipſorum vero vtrorumq; oſsium extremum alterius quod ſeſe inſerit, articulum: alterius ſinum qui inſertum excipit, acetabulũ, & pupillam ab eodẽ appellari aſſerant. Sed hæc nominum ratio explodit.

52 *Quippe cum ſupra priſtinam ſedẽ è directo ſuſpẽdatur. Dirigere igitur & componere manuum palmis, hinc ſupra id quod excidit, innitẽdo, inde infra malleolũ renitendo, decet. Poſteaq; repoſueris, extẽſum ita, ſi fieri poteſt, deligandum eſt. Sin habenæ impediant, illis ſolutis, quoad deligaris, diſtendendum eſt.*

D Communem iam hic vniuerſæ repoſitionis methodũ ac viam tradit: quemadmodum à principio in primo horum cõmentariorum libro nos etiam diximus, vbi de vtilitate extenſionis agebamus: fieri non poſſe aſſerentes, vt apte oſſa reponerentur in ſedem ſuam, niſi ſuſpenſa à ſe mutuo fuiſſent. Simul etiam terminum docet, quouſq; extendendum ſit. cum enim ſatis iam eſſe tibi viſum fuerit, vt ſuſpenſa eſſe à ſe mutuo poſsint, ab extenſione deſiſtes.

53 *Deligare autem eodẽ modo debes initia ſimiliter ſupra id quod excidit inijciendo, conuolutionesq; primas eodẽ in loco quamplurimas faciendo, ac plagulas plurimas ibidẽ imponendo, necnon eadem in parte maxime comprimendo.*

Deligationis fracturarum, quã ſuperius oſtẽdimus, capita hic ſummatim cõmemorat. Sciendũ aũt eſt, luxationes quæ in manu, & pede, & calce, necnon circa malleolos contingũt, eſſe deligandas modo deligationis qui fracturis adhibetur. vnde ẽt hoc in libro omnia hæc cõtinentur. Cauſam vero, cur ſiue fractura, ſiue luxatio euenerit, eadem deligatione vtendum ſit, ſuperius didicimus.

54 *Inſuper autem hinc & inde ſatis multum deligandum eſt.*

" Hoc, in libro de ijs quæ in medicatrina fiunt, ita dixit. At deligatio multã ſani loci partem oc-
" cupet. cuius cauſa antea explicata eſt. Melius quippe ẽ, vt affecti loci humores, nõ modo in adia-

centes partes exprimantur: verũetiam in multum ſpatium amandentur, longiusq́ꝫ arceantur. E

Magisq́; hic articulus in prima deligatione eſt comprimendus, q̃; qui in manu eſt. 55

Pro articulorum magnitudine, & compreſsionis modum, & linteorũ copiam adhibet, & neruoſitatis eorum, & ſenſus habita ratione. minus. n. hos comprimendos ac collidendos eſſe cẽſet.

Vbi autem deligaris, ſuperius quidem q̃; reliquum corpus haberi deligata pars debet. ſitus tamen is ſeruandus, vt pes q̃; minimum ſuſpendatur. 56

Paulo quidem ſublimiorem pedem reliquo crure eſſe debere, tantumq́ꝫ eſſe attollendum, vt muſculi diſtentione non afficiantur: prius dictum etiam eſt. nunc de depoſitionis ſtabilitate præceptum ſubiungit, iubetq́ꝫ vt ne parum quidem pes ſuſpendatur, ac pendeat. id autem fiet, ſi lanæ molles vndequaqꝫ ipſi apponantur: imaq́ꝫ eius pars, vbi eſt veſtigium, molli aliqua re firmetur, aut puluino, aut ligno etiam recto, cui mollibus mitellis pes alligatus fuerit.

At corporis attenuatio talis, qualem vim prolapſio habuerit. alia ſiquidẽ parũ, alia multum prolabuntur. 57

Perſpicuum eſt, ſicut ea quæ parum prolapſa ſunt, diligentia minore indigere, ita quæ amplius exceſſere, & victum, & reliqua omnia exactiora requirere, quibus corpus attenuatur. F

Plerunq; & magis & diutius in vulneribus crurum: q̃; brachiorum attenuandum eſt. maiora enim hæc et craſſiora illis ſunt. quinetiam neceſſe eſt, vt quieſcat corpus & iaceat. religare vero articulum tertio poſt die neq; quod prohibeat, neq; quod vrgeat, quicquam eſt. reliqua omnia ſimili modo vt in præteritis curanda ſunt. Et ſi quiete cubauerit, quadraginta dies ſatis ſunt: ſi tantum in ſuam ſedem oſſa rurſus deſederint: at ſi quieſcere noluerit: & crure non facile vtetur, & deligationem in multum tempus cogetur adhibere. 58

Ipſe cauſam præcepti huius ſui ſubiunxit, cum dixit: maiora enim hæc & craſsiora illis ſunt. & præterea tertium eſt, ꝙ hic iacendo, non vt in manuum læſionibus, deambulando homo ſaneſcit. atq; hæc de omnibus articulis dicta nobis in vniuerſum eſſe exiſtimamus.

Quæcunq; autem oſſa non perfecte in ſedem ſuam deſident, ſed aliqua ex parte deficiũt: ea temporis proceſſu attenuantur. Coxa, & femur, & tibia, ſi intro prolapſa ſint, exterior pars: ſi extra, interior attenuari conſueuit. 59

Si aliquod ex ſanis etiam membris aut in diuturna quiete detineat, aut raro moueas, tenuius q̃ prius erat, efficitur. Motio ſiquidem corpora calefacit, & vires eorum corroborat, ita vt partes eorum nutriantur, ac pingueſcant. Cum igitur aliquid prolapſum non recte fuerit repoſitũ, peius motiones efficiuntur, atqꝫ id magis in oppoſita parte. propterea ꝙ locus dimoto oſſe in contrariũ inanis relinquitur. vt facilius in ea parte firmetur membrum, in quam articulus exceſsit. nam cũ ſuperiores partes ſede ac ſtabilimento indigeant, id inania loca non exhibent, ſed plena. quippe cum nihil firmari ſupra inanem locum poſsit. Propterea igitur & crus in eam partem propẽdere in quam os excidit, muſculisq́ꝫ qui ea parte ſunt, tantummodo operari conſueuit. quocirca fit, vt muſculi illi bene: reliqui ex oppoſita parte qui ocioſi ſunt, male alantur. G

Pleraq; autem in interiorem partem prolabuntur. Sed cum vtraq; oſſa tibiæ ſine vlceratione fracta ſunt, validiorem extenſionem requirunt. ac ſi magnæ alternationis fuerint: aliquibus ex his antedictis modis extendendum eſt. Veruntamen ſatis etiam ſunt quæ à viris fiunt extenſiones. plerunq; enim ſufficit, ſi duo valẽtes viri alter hinc, alter inde diſtendant. Intendere aũt oportet in rectum ſecundum naturalem habitum, & è directo tibiæ & femoris, ſiue tibiæ ſiue femoris fracti oſſa intendas. 60

Inferiores iuxta malleolos luxationes magis intro prolabuntur. cauſa eſt, ꝙ ſuræ proceſſus extrinſecus talum exquiſitius complectitur, quàm tibiæ intrinſecus. H

Atq; vtrum ex ipſis deliges, ita deligandum eſt, vt exporrecta vtraq; maneant. non enim eadem & cruri & brachio conferunt. nam & cubiti & brachij oſſa fracta vbi fuerunt deligata, appenduntur, ſiq; ea exporrecta deligaris, in conflexione cubiti, carnium figurationes diuerſificantur: quippe cum flexura cubiti multo tempore extenta eſſe non poſſit. non enim ſæpe in eo, ſed inflexione aſſueuit. Quinetiam cum deambulare homines poſſint, vbi brachium fregerunt: inflectere id ad cubitum cupiunt. at crus & in ambulando & in ſtando cum modo extendi, modo ferè extendi in inferiorem partem naturaliter, nec non geſtare reliquum corpus conſueuerit: iccirco cum neceſſe ei eſt, facile extentum permanet. adde quòd in cubilibus quoq; ſæpenumero in figura hac iacet. Quapropter cum vulneratum id eſt, eſt neceſſe vt animus ſuccumbat: cum impotentes homines, vt attolli nequeant, reddantur: ita vt neq; inflecti, neq; ſurgere in mentem eis veniat: ſed in ea figuratione quiete iaceant. 61

Siue tibiam, ſiue femur deliges, ita te deligare vult, vt vterq; articulus tam coxæ, q̃ genu extentum ſit. Cauſam cur id fieri debeat, ipſe demonſtratione vſus ſubiũgit. cuius intellectu facilis ſententia eſt. ſumma hæc eſt. Quia crus & ſtando & ambulando extenſioni eſt aſſuetum: cum enim ad ambulandum corpus natura conſtituerit, figuram ad id accommodatam ei præparauit: iccirco etiam cum cubant homines, extentum id plerumqꝫ eſt. brachia vero & in ambulando, & alioqui

A vt plurimum mediocriter inflexa continere conſueuimus. nullus enim eſt, qui extentis ac porrectis brachijs deambulet. quocirca fit, vt etiam ſiquis brachium deligatum habeat, ſubiecta cubito mitella deambulare adhuc nihilominus poſsit. at vbi crus fractum eſt, vt prius ꝙ prorſus occalluerit, ingrediatur, fieri vllo modo nequit.

62 *Ob hos igitur prætextus neq; in extenſione, neq; in deligatione brachio & cruri figura eadē confert. ſi igitur extenſio quæ à viris fit, ſatis fuerit: nihil amplius fruſtra laborandū eſt. machinas enim afferre cum non eſt opus, abſurda affectatio eſt. at ſi non ſint ſatis viri, aliquid ex neceſſarijs & violentis adhibendum eſt, quod accommodatū ſit. Cum autem ſatis extentum fuerit, oſſa iam componere, atq; ad naturalem ſtatum reducere manuū palmis dirigendo, ac coaptando facile eſt. quod vbi feceris, deligare linteis extentum debes, ſiue in dextram, ſiue in ſiniſtram circūducere prima lintea conueniat. initia tamen ſupra fracturam inijciantur, primæq; inuolutiones circa ipſam ducantur. deinde in ſuperiorem partem tibiæ, quemadmodum in alijs fracturis dictum eſt, diſtributio efficiatur. Lintea vero latiora & longiora & plura multo eſſe in crure, quàm in brachio debent. Vbi deligatum fuerit, ſupra planum aliquod & molle deponendum eſt: ne vel hac vel illac diſtortum, aut gibbum, aut repandum efficiatur.*

Manifeſtiſsimas cauſas & veriſsimas prætextus, hoc eſt προφάσεις, vocauit: cū tamen in vſu ſit,
B vt falſæ cauſæ prætextus appellentur. Paulo item inferius rurſus verbo hoc ita vtitur, vbi inquit: ob hos igitur prætextus exteriore oſſe fracto celeres ingreſsiones fiunt. de ſura enim loquens veram cauſam attulit, cur ſi ea comminuta ſit, velox motio cruris efficiatur: ſi tibia læſa fuerit, nō niſi poſt multum tempus ea vti poſsint, qui id patiantur.

63 *Maximeq; conducit, vt puluinus aut lineus, aut laneus, non durus, ſed laxus in medio per longitudinem, aut aliquid aliud huic ſimile ſubijciatur.*

Tibiam hoc modo quo inquit, puluino magis ꝗ canali collocandam ac firmandam eſſe cenſet. deincepsq; cur eos damnet qui canali vtantur, in hunc modum ſubiungit.

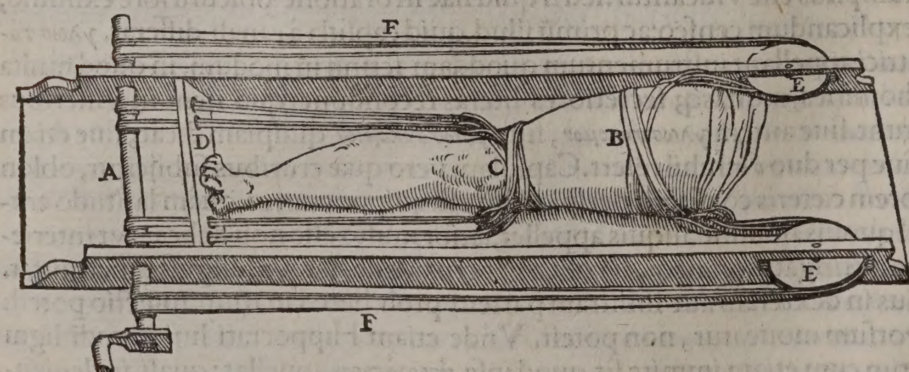
64 *De canalibus enim qui in crura fracta ſubijciuntur, ſubijciendi nec'ne ſint, quid conſulā dubito. nam iuuant quidem, non tamen tantum, vt illi qui eos ſupponunt, exiſtimant. non enim, vt putant, immotū iacere crus cogūt. neq; dum hac vel illac verſatur reliquū corpus, efficit canalis ne crus ſequatur, niſi ipſe homo diligētiam adhibeat. neq; rurſus vetat, quo minus crus vel hac vel illac abſq; reliquo corpore moueatur. Adde quòd immitius eſſe videtur lignū ſubſternere, niſi ſimul molle aliquid in ipſum inijciatur. in lecto vero tranſmutando, abeundoq; ad ventrē exonerandum vtiliſsimū eſt. Licet igitur cum canali & ſine canali & pulchre & turpiter rem conficere. probabilius*
C *tamē apud populares eſt, medicū minus eſſe erraturū, ſi canalis ſubijciatur. licet id minus ex arte ſit. Debet enim in plano & molli tibia poni prorſus in directum: propterea quòd alioqui neceſſe eſt, vt deligatio à diſtortione quæ ex ſitu euenit, quocunq;, & quantuncunq; vergat, ſuperetur. Reſpondeat itē is qui deligatus eſt eadē quæ prius dicta ſunt. nā deligatio eiuſmodi eſſe debet, & tumor ita in extremis exurgere. laxationes quoq; eodem modo, & religationes tertio poſt die faciendæ, nec non tenuiorē inueniri deligatam partē oportet: deligationesq; plures, pluribusq; linteis fieri. circundariq; ēt pes laxe debet, niſi fractio valde iuxta genu ſit. Sed & extēdendum mediocriter eſt: & in vnaquaq; deligatione coaptanda oſſa ſunt. nam ſi recte curetur, & tumor pro ratione ſuccedat: tum deligatus locus tenuior, & gracilior, tum oſſa repoſitu faciliora, extenſioniq; obtemperantiora reperientur. Vbi ſeptimus aut vndecimus dies aduenerit, ferulæ, ſicut in alijs quoq; fracturis dictum eſt, circundandæ ſunt.*

Nunc quoque ſcio medicos quoſdam eſſe, qui cum femur aut tibia affecta eſt, cruri canales, & capſulas ſupponere conſueuerunt: toti quidem cruri, cum femur patitur: ſed cum tibia affecta eſt, alij toti cruri ſimili modo lignum hoc ſubijciunt: alij tibiam ſolam in capſula ſtabiliunt, ac firmant. Qui vnà cum tibia femur etiam comprehendunt, membro quidem læſionem etiam ipſi afferunt. ſed minus tamen quàm alij lædunt. Nocumēta ab Hippocrate manifeſte declarata ſunt:
D vt repetenda à me non amplius eſſe videantur. ſed ſi quid hac in oratione obſcurū fore exiſtimo, id tantummodo mihi explicandum cenſeo: ac primū illud, quid capſula à canali differat. γλωσσόκομον, id eſt capſulam Attici appellant inſtrumentum quoddam ſcrinij in modum, in quod multa ex vtilibus conijciunt homines, multasq; ſecretiores literas recondunt: quo item in itineribus vti nonnulli conſueuerunt. ſiue autem γλωσσόκομον, ſiue γλωσσοκόμιον quiſpiam dicat, ſiue etiam per duo ττ ſcribatur, ſiue per duo σσ: nihil refert. Capſulam vero quæ cruribus ſubijcitur, oblongiorem eſſe & anguſtiorem cæteris conſuetis perſpicuum eſt. quippe cum ea, quàm latitudo cruris ſit, vel craſsitudo, vel quouis nomine aliquis appellet, latior multo eſſe non debeat: vt interiectis vtrinq; lanis crus ita aſtringatur, vt neq;, ſi velit æger crus deflectere, id anguſtia permittat. tametſi deflexionem eius in dexteram aut ſiniſtram partem prohibere lanarum iniectio poteſt: quin ſurſum vero & deorſum moueatur, non poteſt. Vnde etiam Hippocrati huiuſmodi ligni vſus non placet, præſertim cum etiam immite ſit, quod ipſe ἀστεργέστερον appellat: quaſi inclementius dicas, id eſt iniucundum ac moleſtum, eo quòd non cedit, vt puluini qui ſubceruicales, & ſubcubitales appellantur: qui cum ſubijciuntur, mediocriter cedentes cruri moleſtiam nullam afferunt. Machinamentum tamen huiuſmodi vtile eſt, cum ægri vel aluum exonerare, vel ex altero lecto in alterum traduci voluerint: quo commodius ac mollius cubent. ob hoc enim præci-

pue vſum eius admittimus. Quanquam loco ipſius huius ligni puluino nonnulli vti conſueue- E
runt. nam ſtatim à principio per tranſuerſum mitellas puluino ſubiectas, vbi crus impoſuerint,
vtrinq; ad cruris altitudinem complicant atq; aſtringunt: tum eas in ſuperiore membri parte in-
ter ſe colligantes ſtabilem ita cruris depoſitionem eſſe exiſtimant. nam puluinus in ægrotantis
tranſmutationibus loco capſulæ cruri ſubtenditur. Accedit quòd in inferiore parte cruris extre-
ma lignum aliqui erectum adiungunt, quò ſummum pedem propellunt, ſubiectis tamen prius
lanis: atq; id ea cauſa faciunt, vt neq; crus trahatur ſurſum, neq; deorſum feratur. quippe cum ſur-
ſum tolli vinculum: deorſum ferri applicatum plantæ lignum prohibeat. Sed enim licet hæc ad tu
telam præparata à medicis ſint, per ea tamen non fit, vt motio articulorum impediatur: cum æger
& tali, & genu articulum hac illac mouere paululum queat. nam de coxæ articulo ne dicendum
quidem quicquam eſt: cum neq; à capſula, neq; à canali prorſus contineatur. Canalis igitur cum
cætera cum capſula habeat communia, in forma tantum differt. teres enim extrinſecus eſt, con-
cauus intrinſecus inſtar canalium imbricum in tegulis, vnde etiam nomen ipſi eſt. Is autem ad
præſentem vſum aptior quàm capſula propterea videtur, quia totum circum circa crus compre-
hendit: in capſula enim loca quædam inania poſt iniectionem cruris relinquuntur. Vnde non-
nulli medici ſunt, qui plures canales habeant præparatos, vt in ſingulis eo vtantur, qui vnicuique F
cruri fuerit accommodatus. dantq; operam vt lignum eiuſmodi reperiatur, ex quo excauato
eos validos ſimul & albos, & molles efficiant. Quidam etiam apud nos medicus complures hu-
iuſmodi canales è tilia confectos habebat: eiſq; ſubinde pro magnitudine vniuſcuiuſque cruris
vtebatur, non abſq; vinculis. id quod à quibuſdam in puluinis fieri dixi. ſed in illis vincula laxio-
ra effecta vſum ipſorum corrumpunt: hic abſq; vlla compreſsione ob mollitudinem ligni in tra-
ducendo ægro crus continent. Veruntamen à recentioribus medicis ad firmiter continendum
vtrumlibet os fuerit affectum, ſiue femoris, ſiue tibiæ, capſula machinaria inſuper eſt adinuenta:
quæ & fabricam & vſum in modum quem ſubſcribam, habet. quæ ſanè non ab re mihi videtur
fuiſſe excogitata ad callum ſiue femoris, ſiue tibiæ obducendum. Adiacet enim in extrema eius
parte axis, in quem laqueorum qui diſtendunt membrum, capita adducta circumijciuntur: qui
quidem laquei extremis partibus oſsium eius qui curatur, circundati fuerint. hi autem ex duo-
bus aduerſarijs ac perpetuis loris conſtent, quæ διαντᾶα nuncupant: ita vt quatuor vniuſcuiuſq;
laquei crura euadant, duo à dextra parte, à ſiniſtra item duo. hæc enim crura laquei inferioris per
foramina quædam, quæ in inferiore capite capſulæ facta ſunt, traijciuntur, atque ad axem perdu-
cuntur. ſuperioris vero laquei crura prius in ſuperiorem capſulæ partem reducta, etiam ipſa ſi- G
mili modo per foramina à lateribus capſulæ traijciuntur: foramina autem hæc trochleas habent:
poſtea vtrinque extrinſecus capita hæc laqueorum ad axem reducuntur. His enim ita apparatis
vna axis circunductio vtroſq; ſimul laqueos, deorſum eum qui inferiore fracti oſsis parte circũli-
gatus eſt: ſurſum alterum intendit. ita vt poſt depoſitionem etiam tibi per ſingulos dies laqueo-
rum diſtentionem corrigere, ſiue intendere, ſiue laxare eam volueris, liceat. nam axis laqueum
qui in inferiore parte membri eſt, recta intentione trahit: eum qui ſupra eſt, non recta, ſed ea quæ
tranſumptiua appellatur.

CAPSVLA MACHINARIA

A· AXIS AD QVEM LAQVEOR. CAPITA CIRCVNIICIVNTVR
B· LAQVEVS SVPERIOR
C· LAQVEVS INFERIOR
D· INFERIOR CAPVT CAPSVLAE
E· TROCHLEAE
F· SVPERIORIS LAQVEI CAPITA AB EXTERIORI PARTE CAPSVLAE

Adhibita tamē cura 65
ne earum inſeſsiones è di-
recto malleolorum, & ſu
pra tendonem pedis, qui
in tibia eſt, fiant. Oſſa an
tē tibiæ, ſi recte curētur,
quadraginta diebus cor-
roborātur. quòd ſi ſuſpice H
ris os aliquod directione
adhuc indigere, aut vl-
cerationem aliquam ti-
meas: infra hoc tempus
reſoluendum tibi eſt: atq;
vbi compoſueris, religan
dum. Si vero alterum os
fractū ſit, intentione qui
dē imbecilliore eſt opus:
nō tamen in extendendo
deficiendum, aut ignaue
agendum eſt. Ac maxime quidem in prima deligatione ſemper fracturæ oēs, quatenus conuenit, extendendæ ſunt:
ſin minus id poteſt, ſaltē quàm citiſsime. quodcunq; enim os non recte cōpoſitum deligatione fuerit compreſſum: dolo
re locum eum vexat. Reliqua curatio eadē eſt. At os interius, quod in priori parte tibiæ extat, quæ ἀντικνήμιον vo-
catur, moleſtius in curatione eſt: maioremq; intētionem requirit. et niſi fracta recte cōpoſita fuerint, occultari vi-
tium

A *tium non poteſt.apertum enim & carnis expers totum eſt:atq; eo fracto in crus inſiſtere multo tardius queũt.Cum*
os autem exterius fractum eſt,multo & facilius & occultius ferunt,etiam ſi nõ bene admodum fuerit repoſitum.
quippe cum & carne opertum ſit,& cito in pedes qui id patiuntur,inſiſtant.interius enim tibiæ os maiorem oneris
partem vehit.nam tum crus ipſum,& pondus reliquum è directo crus impendens facit,vt interius os maiorem la-
borem ſubeat.femoris enim caput ſuperiorem corporis partem ſuſtinet,idq; in interiore parte cruris, non exteriore
eſt,ſed ex tibiæ anterioris partis proceſsione.tũ reliqua corporis dimidia pars huic magis proceſsione appropinquat,
quàm exteriori.adde quòd quod eſt intrinſecus,craſsius eſt, quàm quod extrinſecus. quemadmodum etiam quod in
cubito eſt,ex proceſsione parui digiti tenuius eſt ac longius.

Prominentes oſsium partes,cuiuſmodi ſunt tibiæ & ſuræ inferiora capita, impoſitiones feru-
larum non tolerant.quod cauendum eſſe nunc inquit.Inſeſsiones autem dicit,perinde ac ſi ſeſsio
nes ac ſedes dixiſſet:ſed/in/præpoſitione adiuncta ſe euidentius id quod volebat,'ſignificaturum
exiſtimauit.Hæc igitur oſſa,quia & extant,& nuda carnibus ſunt,á ferularum inſidẽtia collidun-
tur.immo non oſſa collidi dicendum eſt,ſed muſculos,& quaſdam neruoſas partes,& cutem,quę
ſuper ipſa oſſa ſunt.cum enim inter duo corpora dura intercludantur, ferulas videlicet extrinſe-
B cus,os intrinſecus,colliduntur,& contunduntur:ac ſæpe ita ægre afficiuntur, vt exulcerentur. In
calcem vero ex poſterioribus partibus in anteriorem tendo innectitur,â muſculo, qui in carnoſa
poſteriore parte tibiæ eſt,exortus:qui cum nudus admodum ſit, atq; emineat, præcipue in carne
expertibus hominibus,impoſitam ferulam non fert:ſed ſenſu maxime præditus cum ſit, ex colli-
ſione inflammatur.Corpora item malleolorum oſsibus ſuperiecta ob duritiem eorum quæ ipſa
vtrinq; conſtringunt,vt dictum eſt,colliſa,adeo afficiuntur,vt eliſiones patiantur. ita enim vocat
Hippocrates quæ in ſumma cute exulcerationes ex compreſsione exiſtunt.

66 *In articulo tamen inferiore longioris oſsis ſubiectio ſimilis non eſt. quippe cum cubiti gibbus & poples diſsimili*
modo inflectantur.ob hos igitur prætextus exteriore oſſe fracto celeres:interiore tardæ ingreſsiones ſiunt.

Cum ſuperius os ſuræ longius eſſe quemadmodum & cubiti, atq; vtrunq; ȇ regione parui di-
giti ſitum,tenuiusq́; altero ſibi annexo eſſe dixerit:qua inter ſe differant deinceps ſubiungit. Di-
ctumq́; perſpicue â nobis quoq; eſt in commẽtario de oſsibus,cum de alijs, tum dearticulationis
vtrorunq; horum differẽtia. ac radium quidem exteriori brachij tuberculo innexum circa ipſum
moueri:& tam in exteriorem partem,quàm interiorem verti.In crure vero cum tibia ſola femori
C articulo iungatur:ſuræ motum nullum eſſe.non enim hinc & inde verſari articulum hunc, ſicuti
in cubito,poſſe:ſed inflecti tantummodo:& neq; hoc quidem ſimili modo vt in cubito.illic enim
cardinamentum brachij in ſedem cubiti inſeritur. In genu vero duo femoris tubercula duplices
tibiæ ſinus ingrediuntur.illic in brachium duas cubitus cornices infigit,alteram â poſteriore par-
te cum perfecte extenditur:ab anteriore cum inflectitur, alteram. At in femore nihil horum fit:
quippe cum nullos huiuſmodi vertices,ac cornices tibia habeat. Cubiti igitur gibbus & poples
diſsimili modo inflectuntur.Ipſe ſuperius cum de cubito ageret, ita dixit. ſed cum illo oſſe idem
eſt ἀγκών qui vocatur,id eſt cubiti gibbus, in quem innitimur. manifeſte declarans acutiſsimam
cubiti partem ſe cubiti gibbum appellare,quem ὀλέκρανον, id eſt vlnæ verticem,& cubitum etiam
vocant.Nunc vero diſsimili modo inquit cubiti gibbum & poplitem flecti, perinde ac ſi ita dice
ret.diſsimili modo articulum circa cubiti gibbum inflecti,ac poplex.Accedit quôd ipſe etiam in-
ferius ait,quæ circa cubiti gibbum contingunt,moleſtiora ſunt: cum de luxationibus loquatur.
Illud igitur memoria tenendum:proprietatem nominum apud nullum ex antiquis Gręcis exqui
ſite ſeruari:ſed aliàs proprie,aliàs per translationem apud eos vſurpari vocabula conſueuiſſe. Sic
etiam poplitis nomen huiuſmodi eſt,ſicuti & alæ.ala enim locum qui ſub humero eſt:poples op-
D poſitam genu partem poſteriorem,ſignificat.nam & genu ipſum totam iuncturæ huius partem
indicat.ſiue enim in cute loci huius vlcus oriatur alicui,hominem in genu habere vlcus dicimus:
ſiue neruus qui cuti ſubtenditur diuiſus fuerit,in genu vulnus eſſe aiunt.non ſecus ſi patella ipſa
patiatur,quam μύλην,id eſt molam,& ἐπιγονατίδα,hoc eſt ſupergenualem etiam vocant. Quin ẽt
latera ipſa explicantes nonnulli modo intra genu:modo extra genu eſſe vlcus affirmant. totum
enim in latitudine locum hunc genu appellant:quemadmodum poplitem,& alam, & humerũ
ſic quoq; cub iti gibbum,malleolos,primam partem palmæ totum locum Hippocrates vocat.ſæ-
pe etiam humeri,gibbi cubiti,genu,poplitis,coxæ,malleolorum articulum appellare conſueuit.
Patet iam quàm varie nominibus vtatur:quemadmodum etiam facere reliquos veteres dixi,ne-
glecta iſta â poſterioribus obſeruata circa hæc minuta loquendi curioſitate: quam qui exercent,
appellare exquiſitam diligentiam conſueuerunt.

DE FEMORE.

At vero ſi femoris os fractum ſit,extenſio diligenter in primis facienda eſt:ne minus quàm debeat, efficiatur.
67 *amplior enim ſi ſit,nullam læſionem affert.neq; enim ſi oſſa diſtantia ex vi intentionis deligarit quiſpiam, detineri*
ita à deligatione poſſunt,vt diſtent.ſed vbi primum dimiſere qui intendunt,inter ſe coeunt.

Qm̄ maximi muſculi ſunt circa femur, merito cauendũ cēſet, ne extendēdo mēbrum in aliquo E
deficiamus, id qđ ſæpenumero fit. Vt igiť ſecurius diſtēdamus, licet amplius, q̃ conueniat, inten-
damus, læſionem inde nullam eſſe euenturam inquit. quod enim alijs in membris ſuſpicari poſ-
ſet aliquis, hic concedit. Quid autem id eſt? vt os fractum, etiam ſi diſtent inter ſe partes ſeparatæ,
deligeť. videbatur enim è contrario fieri debere, eas videlicet inter ſe prorſus coniungi: ne inani
loco in medio relicto, in quo ſanies colligeretur, os in ſiderationis diſcrimen veniret. ſed hic,
etiam ſi diſtantes oſsis fracti partes deligentur diſtentione ampliore facta, poſt deligationem ta-
men non ita permanent, ſicut in alijs membris, in quibus faſciarum iniectio muſculos immotos
ſeruat. in femore enim ob muſculorum magnitudinem timendum id minime eſſe inquit. propte
rea ꝙ eã vim non habet deligatio, vt cohibere ipſos valeat, ſed ab ipſis ſuperatur. Hoc aũt inquit,
quia deligationi propoſitum eſt, vt in eo habitu ſeruet femur, in quo erat cũ deligabatur: muſcu-
lis vero, vt ad ſuum caput recurrant. Cum itaq; contrarij vtriq; hi ſcopi ſint, ſi deligatio præualue-
rit, naturalemq; muſculorum motum vicerit, fiet vt fracti oſsis partes dehiſcant: ſin autem muſcu
lorum motio deligatione fortior fuerit, muſculi ipſi ad principium ſuũ retrahentur: atq; ita ſimul
inferiores partes oſsis fracti contrahent, ac ſuperiori committent.

F

Craſſæ enim & validæ carnes hic cum ſint, deligationem ſuperant, non ab ea ſuperãtur. quod igitur dicebamus, 68
bene diſtendendum eſt, ſineq; vlla diſtortione, nihilq; deficiendum. magnum enim dedecus eſt, & nocumentum, ſi
breuius femur reddatur. Nam brachium ſi breuius euadat: & occultari poteſt, & non magnum damnum affert.
at crus breuius effectum claudum hominem facit. propterea quòd alterum quod ſanum eſt, redarguit. ut vtilius ſit,
ſiquis praue eſt curandus, vt vtroq; crure potius, quàm altero tantum patiatur. quippe cum æqualis ſibijpſi ita eua-
ſurus ſit. Vbi tamen ſatis extenderis, palmis manuum componere oſſa diligēter debes, ac deligare eodem modo, ſicut
ſuperius ſcriptum eſt: initiaq; inijcere, & in ſuperiorem partem faſciam deducere, vt diximus. & æger eadem re-
ſpondeat quemadmodum etiam ſupra: & laboret, & melius ſe habeat, & religetur ſimili modo. ferularum quoq;
appoſitio eadem eſſe debet. femur autem quadraginta diebus corroboratur.

Quos nos muſculos modo diximus, eos hic carnes Hippocrates vocat, vulgari vſus appella-
tione: propterea quòd caro omnis ſenſu prædita muſculi pars eſt, quæ in medio præcipue eorum
reperitur. nam in extremis partibus neruoſi magis muſculi apparent, q̃ carnoſi.

Inſuper intelligendum illud eſt: femur in exteriorem partem magis quàm interiorem: magis item in anteriorem, G 69
quàm poſteriorem obſtipum eſſe: ac propterea in has quoq; partes ſi recte non curetur, diſtorqueri ſolere: cumq;
ijſdem in partibus carne magis careat, occultari in diſtortione non poſſe. quocirca ſi tale quippiam ſuſpiceris, ma-
chinari ea debes quæ in brachio diſtorto facienda conſuluimus.

Obſtipum hic. i. γαῦσον, obtortum ac curuum ſignificare ex ipſa re perſpicuum eſt. femur enim
rectum non planè eſt, ſed in exteriorem & anteriorem partem magis incuruatur: vt in contra-
rium cautius euadat. Siue autem γαυσὸς dicendum ſit cum acuto accentu, an γαῦσος cum circumfle
xo, in dubio eſt. cum non admodum in vſu apud græcos huiuſmodi vox ſit: Sed ex analogia ta-
men nonnulli circunflectendum hoc nomen cenſent, non ſecus ac καῦσος, μαῦρος, γαῦρος. quo-
rum nominum primum febrem ardentem, alterum maurum, vltimum ſuperbum ſignificat. Alij
contra acuto accentu ſcribi debere aſſerunt eo argumento, quòd omnia quæ morbos & affe-
ctus huiuſmodi ſignificant biſyllaba nomina acuto accentu pronuncientur: vt χωλὸς, λορδὸς,
ςρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισσὸς, ῥαιβὸς, id eſt claudus, repandus, tortus, incuruus, valgus, varus: neque
tantum biſyllaba, verùm etiam ferè omnia reliqua, quæ ſunt affectuum huiuſmodi ſignificatiua,
vt eſt ἀρθριτικὸς, πλευριτικὸς, ἡπατικὸς, hoc eſt articularis, lateralis, iecinorarius. Vtro igitur mo-
do quiſpiam proferre velit, concedito: ſiue circunflexo accento vtatur, ſiue acuto: in quod tamen H
propendere eos tantum deprehendi qui librum hunc legunt. ſicut igitur quiſque voluerit, etiam
tu pronuncies, neglectis & accentibus & nominibus his, vtpote quæ ad philoſophiam nihil con
ferant: ac multominus ad geometriam, aut arithmeticam, aut muſicam, aut aſtronomiam. Q; ſi
nulla ars ad finem ſuum conſequendum miſerorum ac perditorum horum verborũ minuta iſta
curioſitate indiget, hoc hominum ſtudium non modo admittendum non eſt, verum etiam quam
maxime deridendum.

Circũijcienda autem pauca lintea ſunt & circa coxam & ilia: vt & inguina, & articulus qui in eo loco eſt, qui 70
dicitur greſſura, inſuper deligetur. nam & alioqui confert, & ob id quoq;, ne extremæ ferularum partes: ſi ſupra in-
deligata applicentur, lædant.

Os quod femoris caput excipit, ἰσχίον, id eſt coxa appellatur: quemadmodum concauitas eius
acetabulum dicitur. vtriſq; his nominibus poeta eo loco vtitur, cũ inquit. Qua coxæ femur »
innexum eſt, acetabulum at ipſum Appellant. Ilia autem. i. ἴξύας, iliorum oſſa nonnul-
li interpretantur: alij ſuperiorem partem, quæ propriè à laxitate λαπάρα, hoc eſt caſſum, vo-
catur. cuius nominis apud Homerum fit mentio eo verſu, perq; ilia vulnus adegit.

Sed

A Sed ego ſicut λαπάρην & ex experientia,& ex vſu tum Hippocratis & Homeri, tum ipſius morbi partem eam eſſe affirmare poſſum,quæ inter thoracis, & iliorum oſſa ſubſidit: dicetur autem de ea ſuo loco:ita de hoc verbo ἰξύων quid aſſeram dubito.Nam cum ſingulari numero Homerus eo vſus ita inquiat, Ili circundat zonam centum orbibus aptam, eam corporis partem eſſe ile exiſtimaret quiſpiam,quæ inter thoracis & iliorum oſſa interiacet:propterea quòd ei loco cingulum circundari veriſimile ſit.Cum vero rurſus hac oratione Hippocrates plurali numero deliganda ilia dicat,& par ſit,vt ad iliorum oſſa aſcendat deligatio:hæc ilia hic dici opinari aliquis merito poſſet.Ad præſens autem negociũ ſcire illud vtile eſt:cum in ſuperioribus femoris partibus fractura contigerit,tunc non ſolum vſq; ad inguina eſſe deligandum, ſed ad ſuperiores etiam partes faſciatione progrediendum.quæ quidem partes ſunt, primum coxa, deinde iliorum os, tum oſsibus carens ac vacuus locus,quem λαπάρην, nominant.

DELIGATIO CIRCA FEMVR. INGVINA COXAM ILIORV̄ OS ET ILIA

B Siue igitur hucuſq; etiam producere deligationem velit quiſpiam,cõcedendum eſt:ſiue iliorum oſsibus deligatis contentus ſit, non eſt laborandum,vt ea trãſgrediens ilibus itẽ faſciam circunducat: cũ ante omnia id curet Hippocrates, vt nullus locus dum deligamus abſque faſciatione relinquatur:ſed omnes partes ex ęquo linteis comprehẽdantur. quoad occupatum ſani etiam aliquid videatur.πλιγάδα autem, id eſt greſſurã alij per γ, alij per χ ſcribendum putant:locumq; ſignificat medium inter duo crura,quo videlicet in diductione feminum greſſuum viciſsitudines deambulando efficiuntur.vnde etiam ἐκπεπλίχθαι διαπεπλίχθαι verba.i.egreſſum eſſe, & digreſſum eſſe apud ipſum habentur.quinetiam apud Homerum, campo hi gradiuntur aperto.

71 *Deficere ſiquidem à nuda parte ſemper ferulæ & hinc & inde multum debent.ſemperq; id prouidendum eſt,ne aut ſupra os ex ijs qui iuxta articulos natura prominent,aut ſupra neruum articuli impoſitio ferularum fiant.*

Licet de vna aliqua ſpecie agat Hippocrates multa etiam communia & generalia docere interdum ſolet:quod cum facit,vt non ad ſolam ea ſpeciem,ſed vel ad omnes,vel ad plures, vel ad ali- C quas pertinere declaret:interdum/ſemper/ſicuti nunc:interdũ/ad multa vtile eſt hoc intelligere: aliquando,ad omnia vtile hoc eſt:atq; huiuſmodi quædam,orationi ſuæ adiungit.Quod.n.nunc præcipit,vere ſemper vtile eſt:neq; in femore tantum, ſed in omnibus quoq; fracturis obſeruandum eſt,quæ ferulas admittunt.tanta enim eas longitudine eſſe conuenit,vt nudam partem non attingant.maximeq; id cauendum eſſe inquit,cum extremæ ferularum partes oſsium prominentijs appropinquant.

72 *Tumores autem qui in poplite,aut pede,aut aliqua alia parte ex compreſsione exiſtunt,lanis multis ſuccidis bene carminatis vino & oleo madentibus cerato ſublinendo deligandæ ſunt. & ſi ferulæ comprimant cito laxandum. gracileſcerent autem,ſi ſupra ferulas linteis tenuibus ab infima parte ſurſum faſciando tumores deligares.*

Tumores qui ex humoribus ex vehementi compreſsione illuc eliſis exiſtunt, atq; exurgunt: lanis multis ſuccidis bene carminatis,oleoq; & vino irrigatis deligando curandi ſunt.prius tamẽ cutem ſupra quã hæc imponenda ſunt,inungi cerato iubet.tum eandem deligationem ab inferiore parte ſurſum faciendam cenſet.Ac de modo quidem deligationis ipſe ſuperius edocuit,cũ vnde incipiendum,quoq; voluenda ac deducenda faſcia ſit,iam dixerit. de vi autem medicamento- D rum quibus vtitur,dictum quidem fuſius in proprijs tractationibus eſt: dicentur tamen ẽt nunc ſummatim ea quæ ibi fuerunt declarata.Oleum igitur ſenſum doloris mitigat, diſcutiendiq; vim habet.vinum exiccat,reprimit,concoquit,emollit,diſcutit. patet item ſordidas lanas, quæ ſuccidæ appellantur,necnon ceratum vnà cum mitigandi vi diſcutere ac reprimere: vt merito ex huiuſmodi medicamentis curationem conſtituerit.Quoniam enim tumor ab humoribus à deligatione illuc expreſsis maior,quàm par ſit,euadit: primum ſpectandum in curatione eius illud eſt, vt quod in membro tumeſcente præter naturam collectum fuit,exinaniatur. id autem reprimendo, & diſcutiendo, & mitigando fieri maxime poteſt. reprimendo quidem ac diſcutiendo, vt prorſus,quod ſuperuacuum illic eſt,euacuetur.mitigando, ne ob dolorem fluxionem pars affecta patiatur.Nam propterea in inflammatis minus diſcutientibus, minuſq; reprimentibus vti conſueuimus:quia quæ vehementem hanc vim habent,dolores irritant. Hoc conſilio itaq; Hippocrates ad hanc curationem ſuccidas lanas,id eſt ſordes habentes,oleumq; &vinum,& ceratum aſſumit.Lanas autem bene carminatas eſſe iubet,ideſt ſubactas & concerptas,lenitudinis & mitigationis cauſa.quæ enim ſunt lotæ, vbi carminantur, facile molleſcunt: ſuccidæ vero ob ſordem non faciles carminatu, concerptuq; ſunt. quocirca ſi negligentius ſubigantur dolentibus membris ſiccæ ac duræ occurrunt.Ideo cum ſciret hoc aliquando negligentius fieri/ bene carminatis/

natis/adiunxit. Multas etiam aſſumendas inquit, vt conſeruare vini & olei humorem queant. fa- E
cile ſiquidem areſiunt, quæ paucæ ſunt. Modus vero deligationis priorem ſcopum, ſicut dictum
eſt, ſeruat: vt ab intumeſcentibus partibus ſanguinem ad ſuperiora auertat.

Ita enim gracilis quamcitiſſime tumore efficeretur. 73

Si proprie quis loqui vellet, intumeſcens membrum, nõ tumorem gracilem euaſurum eſſe di-
xiſſet. is enim non gracileſcere, ſed tolli prorſus à nobis debet. Sed ita plerunq; veteres loquunt:
& præcipue ij qui facundiſsimi habẽtur, neglecta iſta poſtea exercitata in nominibus minuta lo-
quendi curioſitate: quam qui tractant, exquiſitam loquendi diligentiam appellare conſueuerũt.
qui ſanè laudandi eſſent, ſi hac ſua exquiſita loquendi diligentia ſiue loquendi proprietate, quo-
modocunq; voluerint nominare, clarius res, q̃ veteres ſcriptores, explicarent. ſed ſi & obſcurius
& humilius id faciunt, cur veterum negligentia non eligenda magis ſit, non video.

Tranſgredereturq; ſupra priores deligationes. ſed hoc tamen deligationis modo vtendum non eſt: niſi periculum 74
ſit, ne tumor aut puſtulas contrahat, aut nigreſcat. at nihil tale fit, niſi nimis quis fracturam comprimat, aut incli-
natam habeat, aut manu ſcalpat, aut aliquid aliud quod irritet, corpori impingat. F

Ex hac lectione alij ſupra deligationem aſcendere humores ex tumoribus eliſos volunt: alij ad
loca deligationis tantum peruenire. quorum ſanè diſcordiam iudicare, ſi definiatur deligatio, dif-
ficile non eſt. nam ſi remiſsis ferulis tumentem partem eo quo dictum eſt modo, deligaremus, ali-
quid ſanguinis in loca deligationis deferretur. ſi vero detractis ferulis reſolutaq; tota deligatione
ſtatim deintegro modo eo, quo in fracturis ſolemus, vſi, à tumoribusq; exorſi deligaremus: fieret
vt humor eliſus priorem deligationem in ſuperiora loca trãſcenderet.

Canalem ſiquis ſub ipſum femur ita ſubijceret, vt poplitem non excederet, obeſſet is magis, quàm prodeſſet. non 75
enim vetaret, quo minus aut corpus, aut tibia ſine femore moueretur. nam & moleſtus eſſet popliti admotus: &
quod minime decet, id facere permitteret. minime enim decet, vt genu inflectatur. nam omnem confuſionem affert
deligationibus ſiue femur ſit deligatum, ſiue tibia, quicunq; genu inflectit. neceſſe quippe ei eſt, vt & muſculi aliàs
aliam figurationem habeant, & oſſa fracta moueantur. ante omnia igitur curandum eſt, vt poples quoq; extentus
ſit. videtur igitur canalis prodeſſe, ſi ſimili modo à coxa vſq; ad pedem ſubijciatur.

Deinceps poſtquam de tumoribus dixit, de canali ſcribit. de quo ſatis à nobis dictum ſuperius
fuit. nam & velle eum docuimus, vt vel perpetuum, id eſt continuum & toti cruri ſubſtratum ca- G
nalem ſubijciamus: vel penitus omittamus. & de capſula machinaria à recentioribus medicis re-
cte excogitata, nonnulla declarauimus.

Præterea ſub poplitem mitella laxe circundanda cum canali eſt, non ſecus atq; infantes in cunis faſciantur. dein 76
de vbi femur in ſuperiorem partem, aut in latus verſabitur, firmius cum canali ita detinebitur. Si igitur fieri debet,
perpetuus faciendus, vel non faciendus canalis eſt.

Quod ait cum canali, duplici modo intelligitur à quibuſdam. Alij enim extrinſecus canali cir-
cunijciendam mitellam cenſent: vt inquiat, mitellam laxe vtriq; rei ſimul eſſe circũdandam & po
pliti ægrotantis, & canali extrinſecus: vt poples ipſe à mitella non ipſi, ſed canali tantummodo cir
cumiecta contineatur. Alij vero ipſi popliti extrinſecus circũijciendam mitellam putant, vt vnà
cum canali ipſa quoq; crus ſuſtentet: hoc eſt vnà cum ſubiectione canalis. eo ꝙ neq; ipſa ſola, neq;
ſolus canalis ad ſtabilimentum ſufficiant, ſed vtraq; ſimul requirantur.

Valde autem laborandum eſt, vt ſummus calx & in tibiæ, & in fæmoris fracturis apte deponatur. nam ſi pes ſu 77
ſpenſus fuerit, reliqua tibia affulta: neceſſe eſt, vt in anteriore parte tibiæ oſſa incurua appareant. Sin autem calce H
altius, q̃; conueniat fulto, tibia ſuppendula ſit: os idem in anteriore parte tibiæ cauius iuſto videatur, neceſſe eſt: præ-
ſertim ſi calx forte hominis magnus natura fuerit. Cæterum omnia oſſa tardius corroborantur, niſi naturali ſitu col
locata ſint, in eademq; figuratione quieta permaneant: imbecilliusq; occalleſcunt.

Superius cum de cubiti appenſione loquebatur, diximus nonnullos ſine negatione, alios cum
negatione ſuſpenſum legere: eoſq; qui addebant negationem ſuſpenſum interpretari dependen
tem, ac nullo ſubiecto ſuſtentaculo firmatum. contra alios qui tollendam negationem aſſerebãt,
ſuſpenſum pro eo ſumere, qui ſuppoſita mitella firmiter geſtaretur, ac ſtabiliretur. Affultam autẽ,
id eſt ἠρματισμένην inquit firmatam ac ſubnixam à verbo ἑρματίζειν, quod ἀπὸ τῶν ἑρμάτων, id eſt à
fulciminibus deduxit. fulcimina autem etiam apud Homerũ agnoſcimus, eo verſu, Fulcimina »
puppibus abſtrahunt. erit igitur/affulta/pro firmata./ »

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE FRACTVRIS COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Curationem earum fracturarum in quibus oſſa denudata ſunt, aut partes exulceratæ, noxarumq́; gibbi cubiti, & genu abſoluit.

1 *ATque hæc quidem fiunt ijs, quibus fracta tantum oſſa ſunt, non autem extra eminent, neq; alio qui vlcus contingit.*

B De ſimplicibus fracturis hucuſq; diſſeruit, in quibus neq; os extra cutẽ eminet, ita vt nudum appareat, neq; omnino vlcus contigit. nã oſſa extra eminere & nudari abſq; muſculorum qui circumiecti ſunt, & cutis diuiſione non poſſe perſpicuum eſt. vlcus vero fieri, etiam ſi os fractum minime denudetur, poteſt. tranſit igitur iã ad loquendũ de fracturis, quæ vel cũ vlceratione ſola, vel oſsis denudatione fiũt.

2 *At quibuſcunque ſimplici modo fracta oſſa ſunt, & non multifarie, ſi eodem die aut poſtero repoſita, atq; in ſedem ſuam data ſint, neque ſit timendum ne fragmentum aliquod recedat: quibus item licet vlcus acceſſerit, oſſa tamen fracta non extra eminent, neque modus fracturæ is eſt, vt fragmentorum timeri receſſus poßint: ij ſimplici modo curandi ſunt.*

A Fracturarum cum vlcere duplicem curationis modum tradit: alterum, cum vel nuda aliqua oſſis fracti pars, vel reſciſſum aliquod fragmentum comminuti oſsis vrget: alterum, cum neutrum horum eſt, ſed vlcus ſolum cum fractura quæ apte compoſita fuerit. Nam ſi recte extenſio & conformatio adhibita fuerit, neq; extra cutẽ pars vlla oſsis emineat, neq; receſsio aliqua ſuſpecta ſit: in his quidem curandi ſpeciem immutandam nõ cenſet. Alteram enim adhiberi vult, cum vlcus ſimul quidem cum fractura contigit, & os extra eminet, non timetur tamen ne aliquod fragmen-
C tum à fracto oſſe reſcindatur: alteram, cum fractum os licet occultetur ſub cute, in opinione tamẽ eſt aliquando ſeparatum iri â natura aliquod fragmentum, ac per locum vlceris erupturum. Cum prima affectio contingit, modo deligationis vtendum cenſet, quem in fracturis ſine vlcere adhiberi docuit: cum ſecũda accidit, modum curationis, vt deinceps diſcemus, immutat. melius enim eſt vt rem ex ipſo intelligamus.

3 *Atque alij quidem qui neque magnum bonum, neq; magnum malum faciunt, vlceribus purgante aliquo medicamento impoſito medentur, aut picato cerato, aut cruento, aut aliquo alio, quod facere conſueuerunt. Eos ego qui plagulas vino madefactas, aut lanas ſuccidas alligant, vel tale aliquid, laudo: vbi autem purgata vlcera fuerint, et iam coaleſcunt, tunc multis linteis deligare, ac dirigere ferulis conantur. Hæc ſanè curatio ſicut boni aliquid affert, ita malum non magnum facit. ſed oſſa tamen non ſimili modo in ſedem ſuam coaptantur, ſed aliquantulo turgidiora corpora ea parte, quàm opportunum ſit, efficiuntur.*

Fracturarum cum vlcere curandarum duplicem modum ab Hippocrate tradi dixi: à quorum primo nunc incipit, eosq́; prius reprehendit qui male vlcerationem illam curant, in qua vbi conformata apte fractura eſt, nulla ſuſpicio eſt, ne fragmentum aliquod poſtea reſcindatur. Nonnulli
D igitur medici, inquit, eis qui ita affecti ſunt, inter initia quidem medentur perinde ac ſi vlcus ſolũ haberent: vbi vero ſatis mediocriter id ſe habuerit, deligationem fracturis accommodatam adhibent. ſumma huius orationis hæc eſt. longius tamen Hippocrates ipſam produxit, dum ſigillatim omnia percenſet. Ego eos vti curatione eiuſmodi dixi, perinde ac ſi vlcus ſolũ abſq; fractura contigiſſet, ipſe ẽt ea quibus medẽtur, adiunxit: picatiq́; cerati, & cruenti medicamenti, & purgantis, plagularũq́; vino imbutarum mentionẽ facit. Cruentum aũt medicamentum quod inquit. i. ἔναιμον, nunc quoq; vſitatiſsimũ apud medicos nomen eſt. de illisq́; medicamentis dicit̃, quę vulneribus ſtatim à principio vbi facta ſunt, imponunt̃, cum nõdum ſunt ſicca, ſed adhuc cruentant̃: hoc eſt è cute vulnerata, aut ẽt carne ſanguis rorãdo deſtillat. At medicamentũ purgãs illud eſt, quod vnà cũ eo ꝙ exiccat, id quod præcipuum in vlcerum curatione eſſe demonſtratum eſt: quandam ẽt abſtergendi vim habet, qua vlcera pura efficit. Huiuſmodi medicamẽta ex ſquãma æris, & ærugine componuntur duplici modo. Alij enim æruginem decoctam, alij crudam miſcent: quæ cruda confecta ſunt, viridia: quæ decocta, vermicula appellantur. hos enim colores præ ſe ferũt. Atq; hæc quidem medicamenta, quoniam mediocriter abſtergunt, purgandorũ vlcerum vim habent. huiuſmodi autem eſſe ea quæ ſordem ex vlceribus expurgant, docuimus. quæ aũt abſterſione carent, cruentis imponuntur. quæ ẽt ipſa non ſecus ac priora ex particularibus materijs variantur.

nam

nam ſicut de illis exempli cauſa æruginem,& ſquammam æris dixi, alia quoq; talia poteram eo- E
dem modo dicere:nuncq; ſatis erit, ſi abſq; purgandi vi cruenta ea medicamenta appellari dica-
mus,quæ ex bitumine conficiuntur.exempli enim cauſa hæc commemorabimus, cum omnis eo
rum materia in libris de medicamentis fuerit explicata.Picatum autem ceratum & ſenſum dolo-
ris mitigare,& pus mouere apud omnes ferè conſtat:tuncq; præcipue conuenire, cum in inflam-
mationem iam vlcus inciderit.nam cum neq; ad purgandum ſorde,neq; ad glutinandum, aut ci-
catrice obducendum vlcus idoneum ſit:ad aliud vti eo poteſt nemo.At vino madefactæ plagulæ
ob vinum reprimendi vim habent.& ab ijs,qui ita curant continendi cauſa aſſumi conſueuerūt,
cum ob vlcus ſubligaminibus,id eſt faſcijs ſubiectis vtantur.Sed quæcunq; ſcienda ei ſunt qui ri-
te vlcus vult curare,tum in tertio & quarto libro curatricis artis ordine vnicuiq; accommodato,
explicata ſunt:tum in explanatione quoq; libri de vlceribus quantum ſatis fuit,fuerunt comme-
morata.Nunc ad præſentem rem ſatis hæc ſunt,quæ diximus:quippe cum opus futurū ſit,vt rur-
ſus de curatione huiuſmodi affectuum agamus, quando Hippocrates ipſe id docebit. nunc enim
de alijs medicis loquitur,inquitq; eos peccare, non tamen alicuius momēti errorem eorum eſſe.
In quo igitur peccant? ſi hoc enim cognouerimus,illud quoq; perſpiciemus, quod inquit, neque
magnum aliquod bonum,neq; magnum malum ipſos facere. In eo videlicet error eorum conſi- F
ſtit,quòd cum vlcerationi non male prouideant, fracturam inter initia negligunt, accommoda-
tam ei deligationem poſtea adhibentes:qua vtendum, vt dixi, à principio eſt. Propterea inquit,
turgidiora oſſa euadunt.nam cum melius ſit,vt toto tempore reprimantur, & compingātur, ipſi
primis diebus,atq; illis quidem non paucis id facere omittunt.ſiquidem,vt ait,vbi iam ad conglu
tinationem deuenerunt vlcera:ipſi tunc primum vt fracturis conuenit deligant. patet enim cum
ſuppurent vlcera,prius eſſe purganda,quàm eò deueniant,vt coaleſcant. id autem trium,aut qua
tuor dierum numerum planè excedit.

Quin breuiora quoq; redduntur,quibuſcunq; vtraq; vel tibiæ vel cubiti fracta oſſa fuerint. 4

Proprium breuitatis Hippocratis eſt,vt ijs, quæ ſubiungit, quæ in ſuperioribus prætermiſſa
ſunt,declaret:id quod etiam nunc facit.cum enim prius oſſa turgidiora fieri dixerit eorum qui à
medicis ita curantur:in omnibus'ne,an aliquibus tantum id fiat,non definiuit. ſed nūc aperte ma
nifeſtat non in omnibus,ſed in illis tantum id contingere, in quibus alterum os tantum fracturā
paſſum fuerit.partes enim fractæ cum non omni curationis tempore compingantur & aſtringan
tur:non reprimuntur,ſed turgeſcunt.non tamen breuius os euadit:quia alterū quod eſt illæſum, G
atq; integrum,ei longitudinem naturalem cōſeruat.ſed vbi duo ſimul oſſa effracta ſunt, fit vt par
tes altiores oſsium fractorum, ſicut ſuperius demonſtratum eſt, vnà cum muſculis retrahantur.
quam ob cauſam etiam ante conformationem extenſionem adhibebat.Et quia ſine accōmodata
deligatione coaptatio oſsium ſeruari non poteſt:propterea deligationi,quoad callus obducatur,
accurate ſtudendum cenſuit:quam qui negligunt,vlcerationis tantum cura habita,non ſolum in
maiorem tumorem,q̃ naturaliter conueniat,membrum inducunt:verum etiam breuius efficiūt.

Alij ſunt qui huiuſmodi fracturas linteis ſtatim curent:atq; hinc & inde linteis conuoluentes,qua vlcus eſt,in- 5
termittāt,refrigerariq; id ſinant.poſtea ſupra vlcus medicamēto aliquo purgante impoſito,& plagulis vino imbu-
tis,& lanis ſuccidis,ita medeātur,curatio hæc mala eſt.ueriſimileq; eſt hos qui ita curāt,cum in alijs fracturis,tum
in huiuſmodi maxime deſipere.quippe cū præcipuum illud ſit ac maximum, vt cognoſcamus quo modo inijciendum
initium linteorum ſit,& qua parte maxime comprimendū,quam vtilitatē item conſequantur ægri,ſi quis & recte
initiū faſciæ conijciat,& qua maxime eſt opus,comprimat:quo contra damno afficiantur, ſi neq; recte faſciationē
incipiat quiſpiam,neq; qua maxime cōuenit,ſed hinc & inde tantū compreſsionem faciat. Quæ ſanè ex vtriſq; eue
niant,& dictum etiam ſuperius eſt:& ipſa quoq; medicina teſtificatur.quippe cum neceſſe ſit, vt ei qui ita deliga- H
tur,tumor in ipſo vlcere inſurgat.

Eorum qui maxime lædunt,mentionem hic facit Hippocrates, omniaq; quæ agunt clare ex-
plicat:erroresq; ipſorum euidenter conuincit.vt ſiquis diligenter aduertere animum ijs, quæ di-
cuntur,velit,mea opera non indigeat.

Nam ſi ſanum corpus hinc et inde deligatum fuerit,in medio autem intermiſſum ſit:id qua intermiſsio facta eſt, 6
intumeſcet,ac decolorabitur.quomodo igitur vlcus hæc non patietur?

Quicquid carnoſæ ſubſtantiæ eſt appellare Hippocratem corpus, id eſt χρῶτα, quo vocabulo
hic vtitur,dictum etiam ſuperius eſt. Sed aduerte mihi animum, vt intelligas rationalem medi-
cum,ſi quod fieri debet inuenerit,longam experientiam non expectare. iſti huiuſmodi fracturā
curant vlcere non deligato,ſed vtrinq; ab eo faſcijs circuniectis.& non ex ijs, quæ ipſi agunt, ſed
ex morbi malignitate,inflammatione vexari,ac male affici vlcus exiſtimant. Cū primus qui hu-
iuſmodi curationem excogitauit,eam praua deceptus ratione inuenerit:alij vero qui eam ex con
ſuetudine ſuſceperunt,eam ſeruent,eo ꝙ immutare atq; innouare quicquā non audent.ex qua re
quid aliud euenit,q̃ vt magnum malum efficiant? id enim planè omnibus cōtingit qui experiētia
abſq;

A abſq; ratione artes exercent. Qua re ſola ratio, cum ex ipſa rei natura profecta fiduciã habeat, quæ ex longa couſuetudine male aguntur, audet immutare. Sed quæ ratio eſt hæc, qua fretus Hippocrates iſtorum curationẽ immutare eſt aggreſſus? non probabilibus ſanè aut abſurdis vſus ſumptionibus, ſed ſcientiam afferentibus, & neceſſarijs. Nam ſi in ſanis corporibus modus hic deligationis in mediam partem, quæ inter faſcias extat, vtrinq; ſanguinem elidens inflammationem affert: quo modo in membris iam affectis idem multo magis non efficiet?

7 *Neceſſe igitur eſt, vt vlcus decoloratum, & expreſſum, & lacrymoſum euadat, nec ſuppuret: oſſaq; quæ receſſura minime erant, recedant.*

Quæ ex praua deligatione accidant, hic ſcribit: quæ omnia ex magnitudine inflãmationis eueniunt. Labra enim vlceris ob eam inuertuntur, non ſecus atq; ea quæ labra proprie appellantur, oris videlicet, quando inflammationem patiuntur. Decolor item totus locus efficitur, atq; id non iniuria. nam hoc quoq; inflammationem magnam conſequitur. Tum ex ipſo vlcere ſanies quædam tenuis, atq; incocta emanat: perinde atq; in oculis lachryma, cum laborãt inflammatione. inde enim per translationem ita affectum vlcus lachrymoſum hic vocatum eſt. Præterea donec in

B hunc modum deligata fuerit pars, concoctio nulla humoribus qui inflammationem gignunt, cõtingere poterit. Accedit quod neceſſe erit, vt oſsium pars aliqua mora temporis noxam ex incoctorũ humorum affluentia contrahat. quocirca niſi deſtiterit ab hac praua deligatione, qui ita curat: nihil mirum erit, ſi aliquid ex ipſis receſſerit. Reliqua in tota hac oratione clara admodũ ſunt, ſiquis attendat, vt dixi: eaq; memoria teneat, quæ prius edocuimus. omnia enim hæc ad illa referuntur, illiſq; atteſtantur, ſicut ipſe etiam Hippocrates ſignificat.

8 *Necnon pulſet ac febrile vlcus efficiatur: vt cogãtur ob intumeſcentiam emplaſtra imponere. id quod inutile ijs qui hinc & inde deligati ſunt, euadit: cum nihil ipſis niſi põdus quoddã inutile ad pulſum illũ ſuperueniat. Poſtremo vero cũ iam recrudeſcit malum, faſcias reſoluunt, & ſine deligatione poſtea reliquam curationem perſequuntur. et ſi aliquod aliud vulnus huiuſmodi deprehenderint, nihilo minus eodem modo ei medentur. neq; enim deligationem hinc & inde factã, et vlceris refrigerationem eſſe in cauſa, ſed aliquod aliud infortunium putant. Ego quidem tam multa hac de re minime ſcripſiſſem, niſi certo ſcirẽ, & inutilem eſſe huiuſmodi deligationem, & multos eſſe qui ita mederentur: necnon opportunum fore, ſi dediſcerent. recte autẽ ſcripta eſſe quæ ſuperius ſcripſimus, teſtimonio illud eſt, ſiue videlicet maxime, ſiue minime comprimendæ fracturæ ſint. Oportet autem ſummatim ita dicere: Quibuſcunq; oſsium receſsio in expectatione nõ fuerit, ijs eadem curatio adhibenda eſt, ac ſi oſſa tantũ fracta abſq; vlcere*

C *ſint. nam & extenſiones & directiones oſsiũ, & deligationem eodem modo faciemus. ſuper ipſum enim vlcus plagula tenuis duplex picato cerato illita imponenda, ac circum circa albo cerato inungendum eſt. At lintea tamen & alia latiora aliquãtulo ſcindi debent, quàm ſi vlcus non eſſet. idq; quo primo deligamus, latius multo quàm vlcus eſſe oportet. quippe cum anguſtiora vlcus ipſum cingãt. id autem non debet, ſed à prima circunuolutione totum corpus comprehendendum eſt.*

Paulo ante dixit in his qui ita deligantur, ad ipſa vlcera intumeſcentiam elidi: intumeſcentiam οἶδος appellans. Nam ex praua deligatione ex vtraq; vlceris parte facta ſanguis expreſſus turgiditatem quandam præter naturam in medio facit: quam οἶδος & οἴδημα, id eſt intumeſcentiam ſeu tumorem nominare ipſi mos eſt. hic vero tumor, cum pulſus ei, calorq; ignitus acceſsit, eam quæ non multo ante proprio nomine ita fuit appellata, inflammationem inducit: antiquitus enim vt ſæpe à nobis demonſtratum eſt, incenſionem omnem φλεγμονὴν, id eſt inflammationẽ vocabant. à temporibus vero Eraſiſtrati nomen inflammationis in conſuetudinem abire cœpit, vt de tumoribus illis diceretur, in quibus non tantummodo calor incenſus & flammeus, verum etiam repercuſsio, & pulſus exiſtit: qui ſanè ruborem quoq; neceſſario habeat. ex multo enim calore rubor

D exoritur, ſicut repercuſsio & pulſus ex oppletione. Cum poſſet autem Hippocrates loco πυρετώδους, id eſt febrilis, πυρώδης, hoc eſt igneum dicere: febrile dixit à feruore & igne deducta appellatione, vt ſignificet, quemadmodum mihi videtur, febrem quoq; ipſam, quæ πυρετὸς, dicitur ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ideſt ab igne fuiſſe nominatam: eamq; eſſe febris eſſentiam, quod calorem igneum habeat.

9 *Ita vt hinc & inde linteum ſuperexcedat.*

Raro ab auctoribus ἔνθεν καὶ ἔνθεν, id eſt hinc & inde pro à ſuperiore & inferiore parte dicitur. plerunq; enim cum de partibus, quæ à latere ſunt, intelligunt, vti hac loquutione conſueuerunt. hic tamen antiquo loquendi modo Hippocrates dixit.

10 *Atque inijci quidem linteũ debet ex ipſa ad vlcus proceſsione: comprimendumq; paulo minus, quàm ſi vlcus nõ eſſet: deuoluendaq; deligatio, quemadmodum antea dictum fuit. Lintea autem mollia quidem ſemper ſint, magis tamen in his, quàm ſi vlcus non eſſet: neq; pauciora quàm quæ prius dicta ſunt: immo etiam aliquantulo plura eſſe debẽt. Vbi deligatum fuerit, ei qui deligatus eſt affultæ quidem, non compreſſæ tamen faſciæ eſſe videãtur. dicatq; is ſupra vlcus maxime affultas eas eſſe. ijſdemq; tẽporibus affultæ, & ijſdem laxæ eſſe videãtur, ſicut in ſuperioribus fuit declaratum. Tertio item poſt die religandum eſt omnibus in ſimiles modos, ijs quæ ſuperius dicta ſunt, immutatis: niſi*

quòd in

quòd in vniuerſum minus aliquanto hæc comprimēda, q̃; illa ſunt. & ſi pro ratione quæ veriſimilia ſunt, fiant: pars iuxta vlcus & gracilior ſemper reperietur: gracilia itē reliqua omnia, quæ à deligatione continentur. ſuppurationes etiā citius q̃; in vlceribus quæ aliter curantur, fient. & quæcūq; carunculæ in vulnere aut denigratæ, aut emortuæ fuerint, celerius ſub hac curatione, q̃; ſub alijs circū abrumpētur, atq; excident. Præterea vlcus ſi hoc modo curetur, q̃; ſi alio, maturius ad cicatricem deuenit. omnium horum cauſa eſt, quòd & pars in qua eſt vlcus, et quæ circum circa adiacent omnes, gracileſcunt. E

Ex proceſsione, ideſt κατ' ἴξιν, ſemper pro ex directo ponit, aliquando per longitudinem corporis, aliquando per latitudinem, quemadmodum nunc. Vult enim vt primæ faſciæ initio vel à dextra vel à ſiniſtra parte vlceris poſito, eam ita deuoluamus, vt totum ipſum comprehendat, ac nulla eius pars nuda relinquatur.

Sed reliqua quidem omnia in hac curatione ſimili modo facienda ſunt, quemadmodum ſi fracta oſſa abſq; vlcere fuiſſent. ferulæ tamen non ſunt apponendæ. propterea lintea plura eſſe his debent quàm cæteris: quia & minus comprimitur, & ferulæ tardius apponuntur. 11

Cauet ne ferulæ vlceratis fracturis apponantur, compreſsionem videlicet ex ipſis formidans. propterea etiam linteis non eſse comprimendum iuſsit: pluribusq; ipſis eſſe vtendum ob duas has cauſas dixit: id quod memoria tibi tenendum eſt: quia & minus comprimitur, & ferulæ tardius apponuntur. F

Si tamen eas appoſueris, non ex proceſsione vlceris id faciendum eſt: ſed laxe apponendæ. cauēdumq; ne vlla magna conſtrictio ex ferulis efficiatur. Dictū autē hoc quoq; eſt in ijs quæ ſcripta ſuperius ſunt. uictu exquiſitiore, atq; eo diutius vtendum illis eſt, quibus à principio vlcus contigit, quibusq; oſſa extant, Idq; in uniuerſum dictum ſit: quo grauiora vulnera ſunt, eo exquiſitiore, & diuturniore victu vtendum eſt. 12

Ex proceſsione & ex directo per longitudinem audiendum nunc eſt. in longitudinem enim ferulæ apponuntur. ac prius quidem adhiberi ferulas prohibet: nunc quaſi eas aliquando concedat, ita inquit, ſi tamen ferulas appoſueris: quod quomodo ipſe hic, & in crure facere conſueuerit, aſserere contentioſe non poſſum, cum nullam ipſe hic diſtinctionem ſubiunxerit. quod autem ego facio, illud vero explicabo. Cum fractura cum vlcere interdum in longitudinem membri cō tingit, tunc ex vtraq; vlceris parte circundari ferulas licet: cum tranſuerſum vlcus euaſit, id maxime ſi maius ſit, vetat quo minus imponi ferulæ queant. G

Eadem hæc vlcerum curandorum ratio illis etiam adhibetur, quibus nullum à principio vlcus extiterat: ſi intermedendum vel ex nimia linteorū compreſsione, vel ex ferulæ inſeſsione, vel ex aliqua alia cauſa factum fuerit. Cognoſci an vlcus ſubſit, poteſt, dolore, et pulſu: & ſi tumor qui in extremis extat, durus efficitur: ſiq; digitum impreſſeris, inſurgit quidē, ſed ſtatim tamē recurrit. quòd ſi tale quippiam ſuſpiceris, ſoluendū tibi eſt. ac ſi ſub ſubligaminibus, aut aliqua alia deligationis parte prurigo ſit, picato cerato pro altero vtendum eſt. 13

Nunc de vlceribus loquitur, quæ fracturis mora temporis ex ferularum deligatione ſuperueniunt. cauſasq; exortus eorum, & notas tradit, quibus an exortum vlcus ſit, cognoſcere quiſpiam poſſet. tum vbi id innotuit, in conſueto deligationis modo non eſſe permanēdum: ſed ſtatim detractis faſcijs conuenientem curationem adhibendam monet: quam ipſe dilucide ſatis ſcripſit.

Sin autem nihil horū fuerit, ſed vlcus irritatum inueniatur, nigrum aliquatenus aut impurum: futurumq; ſit, vt carnes ſuppurent, nerui vero ſimul excidant: hi nihil prorſus ſunt refrigerandi. neq; ſuppurationes hæ terrere nos debent: ſed curatio eſt adhibenda. reliquis ſanè ſimili modo, ſicut ijs quibus à principio vlcus contigerat. 14

Refrigerari pro nudari videtur accipere: id eſt detracta fracturis accommodata deligatione, H tanquam vlcus curare. non enim nihil imponere, & nudum penitus locum relinquere refrigerare appellat: cum videlicet dicat, nihil prorſus ſunt refrigerandi. quandam enim mediam medendi viam ſignificat. ea autem eſt, ſi aliqua ex antedictis notis in vlcere apparēte, ſtatim deligationem fracturis accommodatam finiamus, curationeq; vno die atq; altero adhibita, membrum modo quo ipſe ſequenti oratione iubet, deligemus.

Sed linteis incipienda deligatio eſt ab intumeſcentia, quæ in extremis partibus inſurrexit, admodum laxis: deinde in ſuperiorem partem faſcia ſemper eſt deuoluēda, vt compreſſa quidem nequaquā, ſed ſupra vlcus maxime, in reliquis minus affulta ſit. lintea quidem prima munda & non anguſta eſſe debent: ac tanta multitudine, quanta ſi ferulæ etiam adhiberentur: vel paulo minore. 15

In hac oratione manifeſte oſtendit velle, vt deligatione incipiente à tumore qui in extremis membri partibus extitit, inde faſcia continuata deuolutione ſurſum vſque ad fracturam, vbi eſt vlcus, deferatur ita, vt hæc quæ curandorum tumorum cauſa fit, deligatio cum altera, quæ fracturis idonea eſt, coniuncta vnam intentionem ex paruis conuolutionibus conflatam abſoluat. Faſciationem hanc vult affulta circa vlcus eſſe, id eſt applicatam atque inhærentem, laxæ ta-

men,

A men,ne conſtringat:in reliquis vero partibus fracturæ, quemadmodum in fracturis abſq; vlcere minus eſſe compreſſam. Obſeruãdum enim in omni deligatione illud cenſet, vt ea pars maxime cõprimatur,vnde elidendus ſanguis eſt.linteorum aũt conuolutiones in extremis partibus, quæ intumuerunt,fieri laxiores iubet:ea diligentia ipſis duntaxat adhibita, vt in vnam vnionẽ & coniunctionem deligatio deducatur:non in eis præcipuam totius curationis vim conſtituens. non enim nigrefacta & emortua in vlceribus,quæ nũc curat,eiuſmodi ſunt. de illis enim ſuperius his verbis inquit,Et tumor qui in extremis extat,durus efficit:ſiq; digitum impreſſeris,inſurgit quidem,ſed ſtatim tamen recurrit. Quæ ſanè tumorum eiuſmodi ſunt accidentia, vt merito neq; eos ſicut molles eſſe negligendos,neq; eis præcipuam curationis vim,vt dixi, attribuendam cenſeat.

16 *Supra ipſum vlcus ſatis eſt,ſi plagula albo cerato illita detur.nam ſiue caro,ſiue neruus nigrefactus fuerit, excidet.quippe cũ hæc huiuſmodi non acribus curari,ſed lenibus debeât,non ſecus atq; ambuſta.religare uero tertio poſt die opus eſt:ferulæq; non apponendæ,magisq; quieſcendum q̃; antea eſt,inediæq; vacandũ.Sciendum autem eſt ſiue caro,ſiue neruus ita cõputruit,vt decidere debeat:hoc modo & multo minus late proſerpet,& multo citius decidet, multoq; graciliores circum adiacentes partes erunt, q̃; ſi reſolutis linteis aliquid ex purgantibus medicamẽtis ſupra*
B *vlcus impoſitum fuerit. Adde quòd quicquid ita pure moto exciderit & citius carne repletur,& citius ad cicatricẽ perducitur.quàm ſi illo modo,vel aliquo alio curatum ſit. Præcipuum quidem in his eſt,vt recte et moderate deligare ſcias.ad id tamen figurationes etiam quales eſſe debent, & reliquus victus, & linteorum conuenientia inſuper conducunt.*

Cur acribus medicamentis curare vlcera hæc non oporteat, ipſe explicauit, cum ea ambuſtis compararit.quia videlicet ex commixtione acrium,& calidorum humorum exiſtunt. ſimul ẽt illud ſignificauit,picatum ceratũ acrius q̃ album eſſe.pix enim quo calidior,eò ẽt acrior q̃ cera eſt.

17 *Quòd ſi in nuper vulneratis deceptus oſsium receſsionem nõ futuram eſſe exiſtimaris,ea vero receſſura fuerint: modus curationis timendus non eſt.nullũ enim magnum malũ inde eueniet,ſi modo manu deligationes bonas atque innoxias facere non ignores.*

Non timendus,inquit,eſt curationis modus qui fracturis conuenit,etiam ſi ſigna oſsium receſſionis apparuerint:quænam ea ſint,ex ſequentibus diſces.

18 *Si oſsium receſsio in hoc curationis modo futura eſt,nota hæc erit.pus copioſum ex vlcere emanat,gliſcereq; vl-*
C *cus videtur.*

Quando copioſius eſt pus quod emanat, quàm vlceris magnitudini par ſit: ſuſpicandum eſt, affectum os eſſe.quod ſi gliſcere quoq; vlcus videatur, quod ὀργᾷν vocat: id eſt ad excretionem feſtinare atq; incitari pars quæ laborat:tunc pro certo id habere iam potes. Sed quo pacto incitari ad excretionem locum deprehendimus? primum quidem cum labra ipſa vlceris coire inter ſe nequeunt,ſed diſsident,atq; inuertuntur: deinde cum æger in intima membri parte motionem quandam latentem ac tacitam ſentit,ſi auocata ab alijs rebus mẽte & ſenſibus huic ſoli membro, quod hæc patitur,diligenter attenderit.

19 *Frequentius igitur ob madorẽ religandum eſt,nam alioqui & febres oriuntur: & ſi valde à deligatione comprimantur,& vlcus,& circumiectæ partes gracileſcunt.*

Madorem,id eſt πλάδον,ſuperfluentes humiditates appellare conſueuit,ſiue ex tenuibus, ſiue ex craſsioribus humoribus conſtent:cuiuſmodi nũc pus eſt:quod dixit copioſius emanare quando oſsis pars receſſura eſt.

20 D *At quæcunque quidem tenuium admodum oſsium receſsiones ſunt,nulla magna mutatione indigent,niſi vt laxius deligẽtur,ne pus intercludatur:ſed effluere facile queat.frequentiusq; religandum,quoad os receſſerit,ferulæq; non apponendæ.*

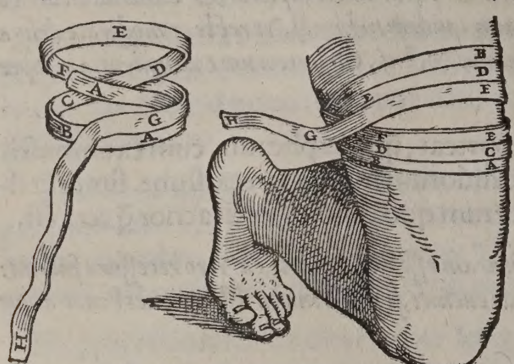
In quibuſdam exemplaribus/magna/non eſt, ſed abſolute eſt ſcriptum, nulla mutatione indigent:ſed magis videtur eſſe conſentaneum,vt hoc modo legatur. Nam cum tripliciter deligationis ratio,quæ fracturis conuenit, immutetur, ac varietur: non ita abſolute nulla mutatione eſſe opus merito dixiſset,præſertim cum etiam ſi particula ea adiuncta ſit, reprehendere hominẽ fortaſse,ac falſum eſſe quod dicat,aſſerere quiſpiam poſsit. Iubet ſiquidem nunc laxiora lintea deligare:frequẽter reſoluere ac religare:ferulasq; nõ apponere:& quarto loco id quod in vniuerſum conſuluit,multitudinem linteorum,quando intentio ipſorum laxatur,augere, & ferulas non applicare.ſed modus tamen deligationis fracturarum ſeruatur:ad quem ſpectans non indigere mutatione aliqua magna hæc dixit.ſubligamine enim vtendum tibi eſt,initioq; à parte affecta ſumpto,terq; circum eam circunuolutione facta in ſuperiorem partem finiendum, reliquis diſtributionibus linteorum,ſicut ipſe edocuit,deductis. Poſtea ſecundum ſubligamen eadem intentione iniectum deorſum deuoluendum,ac ſurſum iterum retrahendũ eſt: laxioresq; inuolutiones eius faciendæ:tum plagulæ,vt tradidit,imponendæ: faſciæq; deſuper dandæ:ſicut oĩa in fracturarum

deligatione

deligatione didiciſti. At ſi magnorum oſsium fragmenta fuerint receſſura: deligationem fractu- E
rarum non amplius admittit, ſicut in ſequẽti oratione declarabit. Merito igitur, nulla magna mu
tatione indigere hæc dixit. Verum ſi etiam abſq; /magna/ ſcriptum ſit, ita accipi poterit, vt intelli-
gamus modum deligationis fracturarum nulla ex parte eſſe immutandum. nam dum & ſubliga
minibus vtimur, nõ ſecus atq; illic, & initium deligationis idem facimus: primasq; inuolutiones,
ac deinceps reliquas nihilominus: ſimili item modo poſtea plagulas inijcimus, easq; ipſas deſup
deligamus: eundem profectò modum ſeruare dicendi ſumus.

Cum vero maioris receßio in expectatione fuerit, ſiue inter initia prænoueris, ſiue poſtea aduerteris, nõ amplius 21
*eandem curationẽ requirit: ſed extenſiones & directiones ita faciẽdæ, ſicut dictum eſt. plagulæ vero duplices ſumẽ-
dæ ſunt latitudine non minore ſemidodrantali, ad vulnus tamen quod fuerit coniectando. longitudine paulo quidem
breuiores, q̃; vt bis: ſed multo longiores q̃; vt ſemel circumire fractum corpus queant. tot autẽ multitudine ſint, quot
conducit. has vino nigro auſtero madefactas à media parte incipiendo, quemadmodum faſcia ex duobus initijs deli-
gari ſolet: ſic circunuoluere debes: & deinde aſciatim alternatis capitibus ita dimittere.*

De inuolutione faſciæ ẽt in libro de ijs, quæ in medicatrina fiunt, dixit, faſciationem aliam ſim
plicem, aliam rotundam, aliam aſciam appellari. F

ASCIA SYNCERA INAEQUALIS

Eſt aũt aſcia reuolutio faſciæ, quę cum parum
à recto declinet, in obliquum tamen nondũ eua-
dit, à fabrorum aſcia, quę paululum à recto abiẽs
in ſummitate decuruatur, ita dicta. Vult igitur,
vt plagulæ hac figura membrum circundent, ita
circuniectæ, quemadmodum faſcia, quę ex duo-
bus initijs deligaẽ: ideſt ita, vt media plagularum
pars membro primũ applicetur: deinde reliqua
quaſi crura non orbiculariter circunuoluantur,
ſed paululũ deflexe: vt ex oppoſita parte illi loco
vnde inceperant, inter ſe mutuo decuſſentur, ſi-
milemq; coniunctionem X literæ efficiant. id quod ſi orbiculariter fuiſſent circunducta, nunquã
eueniſſet. capita enim planè ex aduerſo cum orbicularis cõuolutio fit, ſibi mutuo occurrunt. Pla-
gularum longitudinem declarauit, cũ inquit, breuiores eas paulo eſſe debere, quàm vt bis: & lon-
giores multo, quàm vt ſemel ſibi mutuo occurrant. Vult enim vt ſæpe ab ipſis contineatur mem G
brum, non ſemel ab vnaquaq; ex ipſis circũdatum. nam ſi in quem locũ ſibi occurriſſet plagula,
nulla alia membri parte vlterius comprehenſa, ibi deſiiſſet: firma non fuiſſet detentio. dimidiam
ſiquidem ferè partem vlterius ab ipſis comprehendi debere ſignificat, cum inquit, & paulo mino
res eas eſſe debere, quàm vt bis: & multo maiores, quàm vt ſemel circundare membrum queant.
id autem fiet, ſi in media parte rotunditatis membri deſinant. Quare ſi pedali lõgitudine eſſe de-
berent, vt ſemel circuirent: ſeſquipedali faciendæ ſunt, vt in medio deſinant: tanta parte eis adiun
cta, quanta à ſeſquipedali longitudine deficiebant. coniectanda igitur diligenter tibi eſt membri
craſsitudo, quo tanta longitudine efficere plagulas poſsis, vt vna & dimidia circũuolutione mẽ-
brum complectantur. Q; ſi coniecturæ tuæ non admodum fidas, longitudinem exacte inuenies,
ſi alteri ſano membro eas circumieceris. Perſpicuum præterea illud eſt plagulas has ita continen-
ter ac proxime inter ſe eſſe conijciendas, vt nullus in medio vacuus relinquatur locus. Vino autẽ
madefaciendas cenſet, quod colore nigrum ſit, ſapore auſterum, craſſum conſtitutione. nigrum
enim & auſterum ad huiuſmodi affectus vtiliſsimum eſt: cum & commune bonum, cuius cauſa
aſſumitur, afferat: & reliquis aſtringentibus minus mordax ſit. id quod in huiuſmodi curationi-
bus non leue exiſtimari debet: quippe cum, vt docuimus, ex dolore inflammationes orianẽ. vnde H
ẽt ſi nõ admodum, ſed mediocriter auſterũ ſit, magis probatur. quod.n. admodum auſterum eſt,
cum carnem ſupra q̃ oporteat, contrahat & compingat: dolorem inducit. quin ẽt quod ſubſtantia
tenue eſt, cuiuſmodi eſt album, aut flauum, aut vermiculum: huic rei ex eo ineptum iudicatur, ꝙ
in totam vlceratæ carnis profunditatem penetrans ex conſtrictione, & compactione quam facit,
ſenſum maiorẽ doloris affert. at craſſum quale eſt nigrum, cũ non alte in carnem penetret, ſed ſola
qualitatis diffuſione ipſam refrigeret & contrahat: humores qui iam in ea continentur, reprimit:
influentes ſiſtit. Ac ratio quidem nigro & auſtero ita atteſtatur. Sed ſi experimento quoq; velis
vim eius tentare, ac ſupra maxima & grauiſsima vulnera eo vtaris: me verum eſſe deprehendes.
Dictum autem etiam ſuperius eſt, eo ſubinde madefaciendum vlcus eſſe: propterea quòd cũ lin-
tea impoſita paulatim exiccentur & calefiant: inflammatio, præcipue æſtate, conſequatur neceſſe
eſt. Quo tempore ego multos curaui, qui apud nos Pergami in ſingularibus gladiaturæ certami-
nibus, quæ à pontificibus celebrari conſueuerunt, peſsime fuerant ſauciati. Supra vulnus compli
cata linteola vino huiuſmodi madentia imponebam: ſupraq; ea ſpongias molles extrinſecus da-
bam: tum per totũ ferè diem, totamq; noctem madefaciebã, ſubiecto prius corio leniter concauo
ſub membro vulnerato ad pedes, vt per id quaſi per riuulum vinũ ex infuſione deflueret: in pel-
uimq;

A uimq; vacuam, quæ id exciperet, exinaniretur: in quam quod defluxerat vinum iterum ſumptũ denuo infundebam. Nam præter alia quæ hoc vinum in ſe habet commoda, illud eſt maximum, ꝙ hebeti odore præditum eſt. cum enim alia quæ hunc odorem habent, caput vehementer feriant: nigrum auſterum neque hac in parte læſionem vllam affert. Odoris autem hęc imbecillitas ex frigiditate temperaturæ ei contingit. vinum enim auſterum ex terreſtri ſubſtantia conſtare in libris de medicamentis demonſtratum eſt. quare cum huiuſmodi vinum ex terreſtri commixtione frigida auſterum euaſerit: calidos vapores ſurſum emittere non poteſt. Dixi autem in principio etiam ſtatim horum commentariorum, propterea quòd multi ſunt, qui in huiuſmodi perfuſionibus aberrant, qualem ego in gladiatoribus adhibebam: ceratum liquidum quod in ſimplicibus fracturis aſſumimus, licet vino ſit longe imbecillius, eã vim tamen habere, vt efficere ea quibus opus eſt, ſatis poſsit.

22 *Hæc & ad ipſum vlcus facienda, & hinc & inde ab vlcere, neque comprimendum, niſi quantum fulcimenti cauſa ſufficiat.*

Rurſus hic non de latitudine, ſed de longitudine membri intelligit, cum hinc & inde dicit. ſer-B uat enim perpetuum illud præceptum, quo iuſsit, vt deligatio ſemper nõ parum, præcipue in magnis affectionibus ſanæ partis occupet.

23 *Supra vlcus autem picatum ceratum dandum eſt: aut aliquid ex ijs quæ cruentis ſunt accommodata, aut ex alijs medicamentis quod irrigationi connutritum ſit.*

Præcipua curationis vis in deligatione conſiſtit primis diebus, quando ab vlceratis partibus quicquid humoris eò iam defluxit, elidendum: & quod ex ſuperioribus partibus influit, prohibendum eſt. à tertio vero die picatum ceratum, cum ea quæ in vlcere ſunt, concoquat, vtilius adhibetur. ſed Hippocrates ſtatim à principio cum ipſo facultatem etiam vini aſſumit: cum nõ tota ſubſtantia id vlcerato loco occurrere, ſed per qualitatis diffuſionem velit: ne aliqua moleſtia ex aſtrictione afferatur. non enim gladio illatum vulnus nunc curat: ſed quod omnino contuſam vel magis vel minus circum circa carnem habet. quippe cum ea quæ fracturam inducunt, carnis etiam aliquid contundere conſueuerint. Merito igitur aliquid etiam cruenti medicamẽti ſuperinijciendum cenſet, quod contuſis cõducit, mitigationemq; affert. quod tamen habere vim eam vult, vt infuſionem extrinſecus non repudiet, ſed admittat: id eſt cõueniens ei, conſentienſq; ſit. C id enim connutritum hic ſignificat.

24 *Si æſtiuum tempus eſt, plagulæ vino frequenter ſunt irrigandæ: ſi hyemale, lanæ multæ ſuccidæ ex vino & oleo ſuperimponendæ ſunt.*

Quoniam in huiuſmodi affectionibus nimia refrigeratio conuulſionis interdum periculum affert: vino autem frigido tam habitu ꝗ facultate vtendum eſt: iccirco veritus ne moleſtia aliqua per hyemem contingat, in qua ad curationis modum temporis quoq; frigus acceſsit: lanarum ſuperpoſitione, mixtioneq; olei refrigerationis vehemẽtiam obtundit. Vult autem lanas ſuccidas eſſe ob ſordes, quæ cum caliditate frigiditatis etiam nonnihil obtinent.

25 *Petulca præterea ſubſternenda eſt: defluuiaq; obſeruanda, vt effluere facile poſsint.*

Siue capræ ſiue alicuius alterius pellis petulca, id eſt ἰξάλη appelletur, diſputare hic ſuperuacaneum puto. non enim de verborum interpretationibus, ſed de curationibus morborũ hic agere nobis propoſitum eſt: ad quam ſatis eſt, ſi cognouerimus rarã non denſam pellem eam eſſe debere, quæ ſubſternitur. quæ non ſolum quicquid ex infuſione confluit, verum ẽt ſanies quæ eluun-D tur, excipere queat, ac deriuare: ita figurata in partibus iuxta pedes, ſicut ſuperius diximus.

26 *Memoriaq; id tenendum, loca hæc, ſi multo tempore eadem figuratione permaneant, intertrigines curatu difficiles contrahere.*

Partes circa os ſacrum, quod etiam latum appellant, cum caleſiunt, & torpore aduruntur, ſub ipſa etiam cute vlcera curatu difficilia faciunt. poſt cutem enim chartilaginea oſsium capita ſunt, quæ nudata difficulter ſaneſcunt.

27 *Quos autem deligatione ſanare non potes aliquo modo ex ijs qui antedicti ſunt, aut dicentur: in primis curãdum eſt, vt ij diſpoſite fractam corporis partem è directo detineant: attendẽdumq; vt ſurſum magis ꝗ; deorſum vergat.*

Non exquiſite è directo tenendum eſſe crus cenſet: ſed ita, vt aliquãto altior extrema pars ſit. Nam ſicut dictum etiã ſuperius à me eſt, figuratio decliuis facit, vt plus humoris in crus defluat: accliuis dolorem creat. Quapropter decliuis ſemper fugienda eſt: accliuis quoad dolore non afficitur crus, eatenus admittenda.

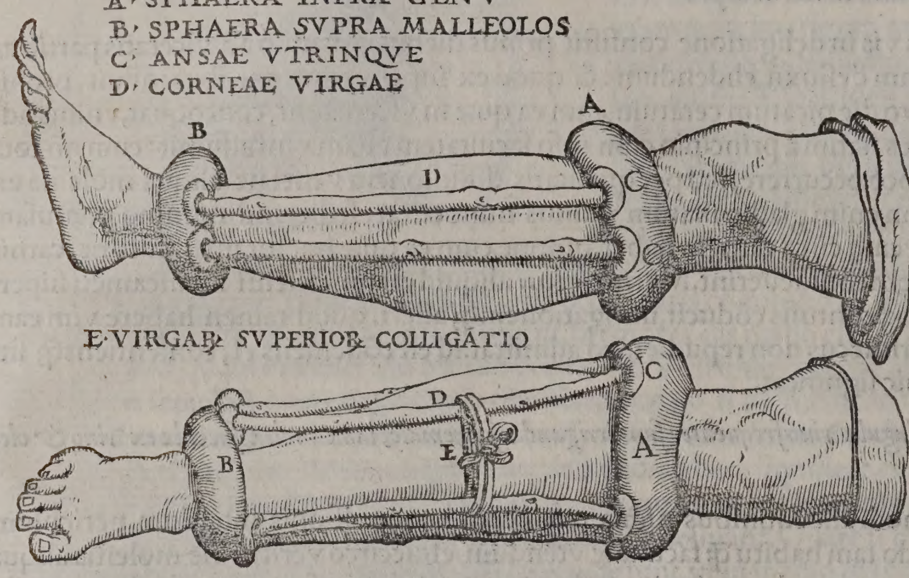
28 *Si vero bene quis & facile vult operari, is adhibere etiam medicamenta debet, ut pars corporis fracta iuſta et nõ violẽta extenſione diſtendatur. machinamentis autem vti in tibia maxime licet. Nõnulli ſunt qui in omnibus tibiæ*

fracturis & quæ deligantur, & quæ nõ deligãtur, pedem extremum lecto, aut alicui alteri ligno iuxta lectũ defoſſo alligent. ij ſanè mala omnia, & bonum nullum efficiunt. neq; enim extenſioni adiumentum vllum hæc affert alligatio, cum nihilo minus reliquum corpus ad pedem conceſſurum ſit: neq; ad directionem quicq̃; prodeſt, immo officit. ſi enim reliquum corpus vel hac vel illac verſetur: vinculum non vetabit, quo minus pes & oſſa pedi annexa corporis motionem ſequantur. quin ſi non fuiſſet alligatus pes, minor fieret diſtortio: quippe cum minus in motione reliqui corporis deſtitueretur. E

De extenſione quæ inſtrumentis fit, quæ totum membrum æqualiter extendit, & nullam eius partem vel magis vel minus extendi ſinit, de qua & prius egit, & nunc etiam dicit: à nobis quoq; ſuperius latius fuit declaratum. quæ vero de ijs qui ſummum pedem alligant, nunc ſcribit Hippocrates, perſpicua ſunt. his igitur omiſsis, ad ea quæ de ſphæris tradit, deſcendemus.

Quod ſiquis ſphæras duas ex aluta ægyptia conſuat tales, cuiuſmodi geſtare illi ſolent, qui magnis compedibus vincti ſunt. quæ quidem ſphæræ tunicas hinc & inde habeant, à parte vulneris profundiores, breuiores ab articulis. quæ tumidæ ſint & molles: ita vt altera ſupra malleolos, altera infra genu cruri coaptari queat. tum à latere vnaquæq; geminas vtrinq; appendices annexas habeat è ſimplici vel duplici loro, breues illas quidem, perinde atque anſas, ex vtraq; malleolorum parte alias, alias vtrinque à genu. nam & ſuperior ſphæra tales alteras è directo habere etiam ipſa debet. poſtea corneis virgis ſumptis æqualibus inter ſe magnitudine, craſsitudine digitali, longitudine vero ea, vt inflexæ in appendices apte inſerantur. 29 F

A· SPHAERA INFRA GENV
B· SPHAERA SVPRA MALLEOLOS
C· ANSAE VTRINQVE
D· CORNEAE VIRGAE

Oratio hęc de ſphęris mihi quidem aperta eſſe adeo videt̃, vt explicãda à me aliter nõ ſit. quia tamẽ nonnulli ſunt qui ſæpe dicant, ſe ignorare ea q̃ ab Hippocrate dicuntur: quid agam dubito. Nam corã ijs qui dicunt ſe hæc nõ intelligere, ſphæras ipſas in medium profero: G ac dũ legitur liber, ſigillatim vnũquodq; quod inquit, parti illi ſphæram applico de qua loquitur: atq; ita orationem totam claram ac manifeſtam reddo: Dum ſcribo autem, quia in libro monſtrari ſphæræ non poſsunt: haud ſcio quo pacto declarari oratio hæc queat. nam ſi quis Hippocratis perſpicuam loquutionem nõ intelligit: is quo modo meam percepturus ſit, non video. Quocirca hunc monendum eſſe cenſuerim, vt ſæpe orationem hanc perlegat, diligẽterq; ei animum aduertat. nam ſi ita fecerit, haud dubito, quin ſi non antea potuit, nunc ſaltem prorſus eã intellecturus ſit. Quin ego quoq; quicquid facere ad intelligentiam aliquam eius poſse exiſtimo, in præſentia non omittã. Sphæræ igitur hic accipiendæ ſunt non pro globis aut pilis eiuſmodi, vt ſunt illæ quibus pueri ludere conſueuerunt (eſsent enim prorſus vndequaq; rotundæ) ſed pro circulis & ſpiris quæ ſimiles compedibus ſunt, vt ipſe inquit. Cõparatio facile percipi poteſt. Similes eas intellige anguibus, aut oblongis farciminibus. H Quemadmodum enim coqui interiorem inteſtinorum inanitatem ſimilagine & contuſis carnibus, alijsq; nõnullis farcientes lucanicas conficiunt: ſic tu ad ſimilitudinẽ inanis inteſtini alutam conſutam tomento, aut molli aliqua alia re compleas, ac confarcias. Alutam autẽ ægyptiam eſse vult, hoc eſt validam ac mollem. cuiuſmodi ſi in Italia, aut Thracia, aut alibi terrarum inueneris, ægyptia tibi pellis requirenda non erit. Tanta autem huius conſutæ alutæ longitudo ſit, vt crus ſupra talos orbiculariter comprehendat, non ſecus ac cõpedes: ſimili modo quoq; infra genu. duæ enim in vnoquoq; crure ſphæræ eſse debent. Vnde etiam plura tibi harum ſphærarum paria præparanda ſunt, quæ magnitudine inter ſe differant: vt vnum par maiori cruri: alterum minori applicetur, quodcunq; ex ipſis vnicuiq; accommodabitur. Oportet autẽ tunicas harum ſpirarum non prorſus teretes eſse, neq; omnino & latitudine & altitudine æquales: ſed qua parte corpori inhærent quodam modo ſenſim dilatari, ac planæ eſse debent: rotundæ vero, qua in altum conuertuntur, ſed neq; id admodum exquiſite. ex interioribus enim partibus in altum protenduntur: inde vero per externas partes rotundas earum deſcenſus vſque ad carnem fertur: quarum quidem externarum partium in inferiore ſpira depreſsior atq; humilior eſt, quæ pedi: in ſuperiore ſublimior, quæ genu appropinquat. q̃bus ita cõſtitutis appendices in vtraq; hinc inde

duplices

A duplices inſtar aurium annecti vult:ita vt aliæ in inferiore ſpira concauitatem & ſinum ſurſum
ſpectantem verſus genu habeant:quæ in ſuperiore ſunt, è contrario deorſum. has autem anſas
vtriq; ſpiræ à lateribus,eius videlicet partis quam altiſsimam diximus, hinc & inde annectendas
cenſet:in quas quatuor virgarum capita conijciantur.virgæ autem conijci eodem tempore illico
debent inflexis ea cauſa paululum capitibus,vt coniectæ dum redire in naturalem rectitudinem
nituntur,ſpiram inferiorem deorſum,ſuperiorem ſurſum impellant. Quod cum fit, euenit, vt ſi-
mul & partes fractæ in conformatione exacta ſeruentur:& ſurſum altera, altera deorſum diſten-
dantur. Virgas eſſe corneas iubet ob ligni ſoliditatem:cuiuſmodi lignum ad vſus hos magis eſse
idoneum perſpicuum eſt. De capſula quidem machinaria q̃ vtilis ad huiuſmodi diſtentiones ſit,
in ſuperiore libro dictum à me eſt:vbi fabricam quoq; eius explicauimus.

30 *Id ſtudens, vt extremæ virgarum partes non in corpus, ſed in extremas ſphærarum eminentias impingant. tria
autem vel plura etiam virgarum paria haberi debent, alia alijs aliquantulo longiora, alia breuiora & minora: vt ſi
magis diſtendere voluerit, poßit. virgæ vtræq; hinc & inde à malleolorum parte collocandæ ſunt.*

Impingant inquit,id eſt innitantur & firmentur. Vult enim vt virgæ quæ inter ſpiras vtraſq;
B collocatæ alteram ſurſum,alteram deorſum impellunt:corpus ipſum,id eſt cutem & carnem non
attingant:ſed ſuſpenſæ in appendicibus ſpirarum infixæ innitantur:quas, vt dixi, ob ſoliditatem
materiæ eſſe corneas iubet:vt violenter inflexæ, poſteaq̃ iniectæ in anſulas fuerint: in priſtinam
rectitudinem reducantur.perſpicuum enim eſt,eas,ſi ita fiet,tantum ſpiras ſurſum ac deorſum re
pulſuras eſſe:quantum extentæ in longitudinem creuerint.

31 *Hæc igitur ſi bene machinatus fuerit: & extenſionem iuſtam efficiet, & æqualem ex directo: vulneri item do-
lorem nullum afferet: & expreßiones, ſi quicq̃; exprimetur, tum ad pedem, tum ad femur abducentur: & virgæ be
ne diſpoſitæ erunt aliæ hinc, aliæ inde à malleolorum parte, vt tibiæ poſitio minime impediatur: vulnusq; bene &
impingat, & ſuſtentetur.*

Iuſtam dixi appellari ab eo æqualem:vnde æqualem ſeu æquam idem eſse quiſpiã poſset exi-
ſtimare.ſed æquum ſeu æquale in partibus vnius rei exiſtit:iuſtum de duabus rebus ad minimũ
dicitur. Iccirco nunc iuſtam extenſionem dici intelligendum eſt & penes diſtentionem, quã duæ
hæ ſpiræ efficiunt:& penes virgas corneas,quæ in ipſas inijciũtur. Æqualem autem penes vnam-
quanq; ipſarum tm̃:eam videlicet quæ ad malleolos fit tantum:aut eam quæ ad genu : tum penes
C eam quæ fit à virga quæ à dextra parte eſt,tum penes eam quæ à virga fit,quæ eſt à ſiniſtra.

32 *Neq; enim impedimento illud eſt, ſiquis duas virgas voluerit, quæ ſuperiores ſunt, inter ſe iungere: & ſiquis leui-
ter ſuperponere aliquid voluerit, vt quod ſuperponitur à vulnere ſuſpenſum ſit. Si igitur ſphæræ mites, & pulchræ,
& molles, & vacuæ conſutæ fuerint, & virgarum intentio recte fuerit intenta, quemadmodum iam dictum eſt:
vtile erit machinamentum. at ſi horum aliquid non bene ſe habuerit: lædet magis, q̃; proderit. oportet autem vt &
alia machinamenta vel bene machinemur, vel non machinemur. turpe enim eſt, ab arteq; alienum, ſi in machina-
mentis efficiendis machinatione careamus.*

Quatuor erant virgæ,ex alterutra tibiæ parte duæ : deſuper ſublimior altera, altera humilior.
duas igitur ſublimiores poſſe inter ſe iungi ac colligari inquit,vt rectæ permaneant.ne ex violen
ta inflexione,qua inflexæ fuerant,retortæ in vicinas partes diſtorqueantur.

33 *Pleriq; tamen ex medicis fracturas & cũ vlceribus et ſine vlceribus primis diebus lanis ſuccidis curant. nihilq;
hoc præter artem eſſe ipſis videtur. Nam qui in recenter vulneratis, quia non habent lintea, vti lanis coguntur, ijs
ignoſcendũ maxime eſt. neq;.n. quiſpiam ad deliganda huiuſmodi habere aliquid aliud poteſt, quod multo melius q̃;
lana ſit. quanquam eſſe ea debet quamplurima, & valde bene elaborata, & non aſpera. nam ſi pauca ſit & praua,
D imbecillam quoq; vim habet. At qui ad vnum aut duos dies lanis ſibi eſſe deligandum cenſent, tertio vero et quarto
linteis deligando cõprimunt, & tunc maxime extendunt: ij multum in medicina & ualde opportuna in re deſipiũt.
Tertio enim & quarto die uulnera omnia minime ſunt exagitãda. et, vt in ſumma dicam, ſcalpelli quoq; omnes ad-
motiones vitandæ his diebus ſunt, omniaq; alia quibus vulnera irritantur. plerunq;.n. tertius & quartus dies in ple
riſq; vulneribus rebellationes parit: & illis quæ in inflammationem, & ſordes incitantur, et quæcunq; in febres ten
dunt. Vnde magni admodum momenti perinde ac quoduis documentum hoc eſt. cum quo enim quod opportuniſſimũ
in medicina ſit, non in vlceribus tantum, verum etiam in multis alijs morbis communicationem non habet.*

Prauam medicorũ conſuetudinem emendare vult, qui melius eſſe putant, ſi fractum membrũ
non ſtatim extendant:ſed vbi prius duobus aut tribus diebus mitigarint, tunc demum tertio aut
quarto die poſt initiũ ad extenſionẽ deueniant. Hippo crates.n. id quod maxime huic contrariũ
eſt,conuenire oſtendit,vt in principio membrũ extendat̃:in tertio vero aut quarto die mitigatio-
nes adhibeant̃. Si igit̃ animum aduertas ijs q̃ hic ab eo ſcripta ſunt,oĩa patebunt.clare.n.explicat.

34 *Niſi quis alios quoq; morbos vlcera eſſe dixerit. nam hæc etiam quandam habet æquitatem oratio.*

Æquitatem.i. ἐπιείκειαν, pro probabilitate hic ſumit, & veriſimilitudine.hoc autẽ inquit pro-

pterea quòd nonnullæ orationes penitus improbabiles atq; abſurdæ ſunt. Sed quæ probabilitas E eſſe in hoc poteſt quod dicunt nonnulli, dum reliquos morbos quoq; eſſe vlcera aſſerunt? Dolorem quidem afferentes morbos in vlcerum genere conſtitui probabile admodum eſt. quippe cũ demonſtratum iam à nobis ſit, & ex continui diſſolutione dum inciditur corpus, aut intenditur, aut colliditur, & ex intemperatura dolorem exiſtere. continui autem diſſolutionẽ eſſe vlcus cuilibet perſpicuum eſt. Repentinam quoq; mutationem in temperatura, ſolutionem quoq; ipſam continui efficere, in libris de medicamentis demonſtratum eſt. caliditatẽ enim penetrare, & quaſi perrodere id quod continuum eſt, patet. Quod vero vehementer aſtringit, quandam diſſolutionem continuo afferre, dum repente contrahit quod diffuſum eſt: in iiſdẽ libris demonſtrauimus. vt in hoc probabilis oratio hæc futura ſit, immo etiam vera, dum dolorem omnem in vlcerum genere conſtituit. Si autem omnes quoq; morbos vlcera appellet quiſpiam, licet non ita verum, nõ prorſus tamen à probabilitate erit alienum. nam quia pleriq; morbi cum dolore exiſtũt, à pleriſq; ad omnes fieri tranſitus poterit: ſi omnino quiſpiam in toto corpore aut intemperaturam aliquã, aut colliſionem, aut diſtentionem, aut manifeſtam continui diuiſionem cõtingere aſſerat: deinde neceſſitatem afferat, ſubiungens omnem intemperaturam aliquam omnino continui diſſolutionem ſi non ſenſui euidentem, rationi certe cõtemplabilem & veram efficere: diſtentionem vero F & contuſionem, & colliſionem ſine vlla dubitatione multo magis. quippe cũ ea quæ hoc patiuntur, eò q̃ proxime accedant, vt diuellantur: quæ continui diſſolutio eſt.

lib. 4. cap. 2.

Multifarie enim alia aliis inter ſe fratrant. 35

Quod ſolemus dicere nos ſimilia inter ſe ſunt, & communicant, & cognationem habent: id dicere Hippocrates ἀδελφίζει. i. fratrant, conſueuit, maximam rerum ſimilitudinem & cognationẽ nomine hoc præ ſe ferens. nam cum multa cognata inter ſe ſint, nihil familiarius ac cognatius q̃ fratres videntur. quaſi igitur maxima conuenientia & ſimilitudo eandem vim cum fraternitate habeat: eam verbo hoc fratrandi appellat.

At qui lanis ſibi vtendum putãt, quoad ſeptem dies præterierint, deinde extendendum ac dirigendum mẽbrum, linteiſq; deligandum: ii non ita deſipere videntur. nã & opportuniſſimum inflammationi tempus præteriit: & oſſa laxa iam, & diſpoſita poſt hos dies ſunt. longe tamen curatio hæc ab ea ſuperatur, quæ inter initia linteis deligat. ille ſiquidem modus ægros præparat, atq; efficit, vt ſeptimo die ad deligationem cum ferulis ſuſcipiendam idonei euadant, hic longe poſterior eſt. 36 G

Cum ſuperiori oratione eos reprehenderit, qui tertio aut quarto die fracturis accommodatam curationem incipiebant: nunc ad eos tranſit, qui poſt ſeptimum diem eandem aggrediuntur. inquitq; hos in eo minus peccare, q partibus inflammatione minus vexatis diſtentionem adhibẽt. nam illos qui tertio aut quarto die idem faciebant, quo maxime tẽpore lenire ac mitigare inflammationem eſt opus: non leue peccatum committere oſtendit.

Nocumentaq; alia quædam habet: quæ omnia longum eſſet commemorare. 37

Vbi longitudinem temporis damnauit, in iis qui fracturis accommodatam curationem poſt ſeptimum diem incipiunt: præter eam inquit alia quoq; nocumenta euenire, quæ, ne prolixior ſit, quàm oporteat, omittit. ſed nos ea ſubiungemus ex iis quæ ſuperius oſtendimus. Si mediocris ſit fractura, ex tali deligatione ſegniora, ſicut ſuperius docuimus, membra efficiuntur. Si vehementiori & maligniori modo membrum fuerit effractum, & curatio fracturis conueniens poſt ſeptimum diem differatur: periculum eſt, ne aliquod os ſideretur & corrumpatur. A principio enim aſſumi eam vult, propterea quòd à partibus affectis ſuperfluentem copiam ſanguinis in vtranq; partem elidit. quæ ſi ibi immoretur, interdum fit, vt oſſa quoq; à praua ſanie corroſa exputreſcant. H

Iam vero quibus oſſa fracta & extra eminentia in ſuam ſedem collocari non poſſunt: iis hæc conſtitutio eſt. 38

Græcis, qui in Aſia habitant, mos eſt, vt conſtituere dicant pro eo quod eſt reſtituere & in propriam ſedem reducere. inde mihi videtur Hippocrates conſtitutionis nomen. i. κατασάσεως ſumpſiſſe: vt idem ſignificet, quod collocatio & reſtitutio, quæ eſt in ſedem repoſitio. Male igitur nõnulli κατάτασις abſq; σ. i. extenſio ſcribunt. cum non per extenſionem tantum, verum etiam per molitionem nudata oſsa in propriam ſedem collocentur.

Ferramenta quædam parua facienda ſunt eo modo quo ſunt vectes, quibus lapicidæ vti ſolent: parte altera latiora, altera anguſtiora. quæ eſſe debent tria vel etiam plura, vt maxime congruentibus vti quiſpiã poſſit. deinde opus eſt, vt inter extendendum vnum ex his iniiciamus, ita vt inferiore ſui parte depreſſiori oſſis parti ſubiectum, ſuperiore eminentiori innixum moliatur. Atq; vt ſemel dicam, non ſecus ac ſiquis vel lapidem vel lignum valide moliretur. Sint autem hæc ferramenta valida quammaxime poteſt, ne inflectantur. hoc magnum præſidium eſt, ſi & ferramenta idonea ſint, & molitio vt debet, efficiatur. 39

Ferramenta

A Ferramenta hæc forma proculdubio nõ magnitudine ſimilia eſſe ijs inquit quibus lapicidę vtuntur. nam quæ adhibere ad trudenda oſſa ac molienda conſueuimus, nõ maiora ijs ſunt, quę ad dentium euulſionem à nobis præparant. Plura autem habere præparata huiuſmodi ferramẽta hic debemus, quæ inter ſe & magnitudine & paruitate differant, in extrema videlicet ſui parte, qua maxime exercere opus ſolemus. Quo modo autem vti ferramẽtis his debeamus, Hippocrates ipſe manifeſte declarat. vt ſiquis hominis loquutionem non percipit, is non explanatione neq; interpretatione alia videatur indigere, ſed inſpectione. quippe cum nõnullæ res eiuſmodi ſint, vt niſi eas inſpiciat, neq; credere, neq; intelligere quiſpiam poſsit.

40 B *Nam quæcunq; ab hominibus accommodate machinamenta excogitantur valentiſsima omnium tria hæc ſunt: aſini circũactio, molitio, & diſcuneatio. abſq; horum autem aut vno aut omnibus nullum ex validiſsimis operibus homines exequuntur. Hæc igitur molitio ſpernenda minime eſt. nam uel hoc modo, uel nullo alio oſſa in ſuam ſedem compellentur. Quòd ſi pars oſsis quæ ſurſum euaſit, præacutum quippiam præferat, ineptaq; ob id ad ſedẽ vecti exhibendam ſit: interlimandum illud eſt, quo vectis inſidere firmiter queat. molitione hac vtendum, atq; intendendum eodem die, aut poſtero, non autem tertio: quarto vero aut quinto minime. his enim diebus ſiue non reponas, ſed moleſtes: ſiue reponas, inflammationem afferes.*

Aſinos & aſellos axes vocat, quos ẽt ſuculas dicimus. horum circũactionem eſſe vnum ex valentiſsimis inquit: quemadmodum etiam molitionem quæ vectibus fit, & diſcuneaionem. Diſcuneatio autem appellatur lignorum per cuneos adactos diſruptio ac diſciſsio.

41 *Si tamen reponas, conuulſionem magis induces, q̃; ſi reponere non potueris. Hæc probe ſcienda ſunt. nã ſi ubi repoſueris, conuulſio ſuperuenerit: non multæ ſalutis ſpes ſunt. quin retro expellẽdum os eſt, ſi id fieri ſine moleſtia poſsit.*

Cur cõuulſiones fiant in omnibus hmõi affectionibus, ſi oſſa reponant̃, deinceps oĩa ſubiungit. ſatiſq; habet ſi, ſicut de alijs multis ad artẽ opportunis, ita de his quoq; ſemel tm̃ dixerit: eandem rationẽ ad omnia à nobis transferendam cenſens, quæ eiuſdẽ naturæ fuerint. Iam igitur orationem eius tibi aſcribam, in qua generale hoc, quod multis particularibus commune eſt, docet.

C

42 *Non enim laxioribus quàm opportunum ſit, conuulſiones ſuperueniunt, & rigores: ſed magis intentis. qua de re igitur nunc ſermo eſt, non oportet vexare in antedictis his diebus: ſed dare operam vt & minime inflammetur vlcus, & ad pus maxime perueniat. Vbi autem ſeptem dies præterierint, vel paulo plures, ſi febre caruerit, vlcuſq; nõ fuerit inflammatum: tunc minus obſtat, quin tentes reponere, ſi obtenturum te eſſe ſperes. ſin minus, nulla fruſtra inferenda, & ſuſcipienda moleſtia eſt. Si oſſa vero in ſedem ſuã repoſueris, traditæ ſunt rationes quibus curare oporteat: ſiue receſſura oſſa ſperaueris, ſiue non receſſura. nam ſi ſperes: linteis modo eo quo dixi, in huiuſmodi omnibus facienda deligatio eſt, à medio vt plurimum incipiendo, ſicut ex duobus initijs faſcia ſubligatur.*

Didicimus in libris de muſculorum motu vniuſcuiuſq; muſculi operationem fieri, cum ad propriam originem retrahitur. hoc autem cum inuitis nobis fit ex inflãmationis magnitudine, conuulſiones efficiuntur. Quod cur contingat, ſi oſſa alternata tam in fracturis q̃ in luxationibus fuerint repoſita, illud eſt: (in hoc enim quæſtionis huius ſolutio maxime conſiſtit) q; in fracturis & luxationibus breuius q̃ erat membrum euadit, cum pars oſsium aliqua cutem perforauit: vbi vero oſsa in naturalem ſedem redierunt, priſtinam longitudinem recipit. quare etiam inflammati muſculi ſimul cum toto membro coguntur extendi, atq; ita duplici extenſione afficiuntur & ea quã ex inflammatione habebant, & ea quam tunc inſuper accipiunt.

D

43 *Coniectandum autem ad formam vlceris eſt, vt minime hians & digrediens inter deligandum ſit.*

Per translationem vtriſq; his verbis vſus eſt. nam & hians quod eſt σεσηρός. i. ringens, de labijs oris dicitur. digrediens. i. ἐκπεπλιγμένον, de cruribus gradum facientibus, atq; inter ſe diſtantibus. crurũ enim diductio πλίκτα. i. digreſsio appellatur, & πλιχὰς greſsura, ſicut dictum eſt. quemadmodum hiare ſeu ringere. i. σεσηρέναι labra aperire dicimus abſq; vlla mandibulæ motione, ita vt dentes inter ſe coniuncti appareant. Cauendum igitur inquit, ne in deligatione labra vlceris expanſa faciamus. vult enim vt ea partibus cutis ſitum ſuum recipientibus, inter ſe contrahamus et cogamus. eo quòd ſi ita fecerimus, locus minus comprimetur, & ſubiectũ vlcus in muſculis ſuis maxime conſeruabitur. Sciendum enim tibi eſt omnia quæ ſub cute ſunt cute admodum gaudere: nihilq; quod ſubiectum ipſi eſt, ea denudari abſq; detrimento poſse. Sed quid mirum, ſi ea quę proprium, & cognatum ex cute tegumentum habent, eo ſemper delectentur: ab alijs vero omnibus male & moleſte afficiantur? Vnde ego ſæpe cum partes cutis minime præciderim, ſed quod

detractum fuerat, extrinſecus ſuperimpoſuerim: glutinari id animaduerti: quodq́; magis miran- E
dum eſt, cum ſtatim ex ictu nigrefactus locus eſſet. quinetiam maiore admiratione dignum illud eſt, quòd non in adoleſcentibus tantummodo, ſed in ſenibus quoq; nõ paucis cum detractas huiuſmodi cutis partes plagæ iam nigrefactæ applicuiſsemus, adhærere ac cõglutinari eas vidimus. Si vero excoriata caro ita nuda relinquatur, difficulter ſaneſcit. vt omittam quòd morſionibus prorſus afficitur, & ſordeſcit. nam medicamenta inflammationes ſedantia, & mitigãtia, cuiuſmodi eſt id quod humidum hoc eſt πάνυγρον nominatur, & quatuor medicamentorum facultas quã τετραφάρμακον appellant: abſq; inflammatione quidem affectam partem ſeruant: ſordidum tamen vlcus reddunt. at quæ vlcus purgant, vtpote extergendi vi prædita ſenſum morſionis afferunt. Cum vero à cute contecta eſt excoriatio: nihil horum patitur. Huic ſimile eſt id quod in puſtulis fit: quæ multis de cauſis exoriri conſueuerunt, in tumoremq́; exurgere, magnumq́; dolorem interdum afferre. eas eodem modo curo. acuta acu puſtulam pungo, expreſſoq́; inde ſenſim humore cutem adiacentem relinquo. & cum euenit, vt rurſus foramine occluſo repleatur: iterũ eodem modo pungitur, expreſſoq́; humore cutis carni applicatur, ac deprimitur: ſeruaturq; ita, quoad quod ſub ipſa carne vlceratum eſt, conſolidetur. Hæc dicta a me ſunt, vt manifeſte perſpiciamus, omne vlcus indigere, vt cognata cute contegatur. Vlcus vero de quo nunc agitur, nõ quodlibet F
eſt & leue, ſed in quo tota caro per totam altitudinem diuiſa oſsibus eſt. non enim per cutem oſſa eminere extra potuiſsent, niſi prius tota caro fuiſſet diſſecta. quã ſanè operiri ſua cute longe melius eſt. ſi enim nuda relinquatur, ſubſtantias ipſas impoſitorum medicamentorum attingens ab oleo confectis, & mitigantibus ſordeſcit: a purgantibus quæ extergunt, mordetur. Sin autem facultates medicamentorum quæ imponuntur, abſq; ſubſtantia in affectam carnem per cutem penetrauerint: ſicut ipſi proderunt, ita nullum huiuſmodi malum afferent. Merito igitur Hippocrates in id præcipue dandam operam cenſet, vt talium vlcerum labra inter ſe cogantur: id autem recte efficies, ſi formam ipſorum exacte contemplatus fueris. Nam ſi alterum ex labris inuerſum in latus inſpexeris: inde deligatione orſa in contrariam partem conuertes. ſi vtraque eodem modo hient: ea faſcia ex duobus initijs iniecta inter ſe applicabis ac coges.

Alijs enim coalitum eſt, vt ad dexteram, alijs vt ad ſiniſtram, alijs vt ex duobus initijs deligentur. Quæcunque 44
autem oſſa fruſtrata repoſitione fuerint, ea ſcire licet receſſura eſſe: & quæcunq; penitus carnibus nudata ſunt. Nudatur autem nonnullorum ſuperior pars: nonnullorum circum circa carnes emoriuntur.

G

Coalitum eſt. i. connutritum & accõmodatum eſt, & congruum dixit, translatione vtilitatem afferente vſus. vnde etiam notatum à me eſt. translatione ſiquidem alij quoq; omnes in dicendo periti ad euidentiorem rei explicationem vti conſueuerunt.

Aliorum ex veteri vulnere oſſa quædam emarcuerũt, aliorum minime. atq; aliorum magis, aliorũ minus. atq; 45
horum ipſorum quædam parua, quædam item magna. ac propterea vno nomine dici non poteſt, quando receſſura oſſa ſint. alia enim ex paruitate, alia ex eo quòd in extremo ſunt, citius recedunt. alia vero non recedunt, ſed arefacta, & marcida effecta deſquammantur. ad hæc autem curatio etiam curatione differt. Vt plurimum tamen oſſa eorum citiſsime recedunt: quorum citiſsime ſuppurationes, citiſsimæ item & pulcherrimæ carnis excreſcẽtiæ fiunt. ſubnaſcentes enim carnes in noxa ipſa oſſa plerunq; ſuſpendunt. Totus tamen teſtæ oſsis circulus ſi in quadraginta diebus receſſerit: bene recedet. nonnulla enim ad ſexaginta vſq; dies perueniunt. quæ enim ſunt rariora, maturius: quæ ſunt ſolidiora, tardius: reliqua quæ minora ſunt, multum intra hoc ſpacium: alia aliter recedunt.

Emarcuerunt, id eſt σεσάπρισαι à marcido quod eſt σαπρὸν dicitur. qui autem marcida, id eſt σαπρά ea quæ corrupta ſunt, vocant: non admodum recte loquuntur, omnia enim vetuſta, & obſoleta marcida appellantur. H

Os autem quod extra eminet his prætextibus præcidendum eſt: ſi redire in ſedem non poſsit, parumq́; quid abeſſe 46
videatur: quin promoueatur, poſsitq́; detrahi. ſi præterea nocuum ſit, aliquidq́; ex carnibus rumpat, ſenſusq́; moleſtiam repræſentet: ſi item nudum carne ſit, auferri debet. Reliqua recidantur necne, non multum refert. Certo enim ſciendum eſt, oſſa quæcunq; carnibus prorſus priuantur, atq; areſiunt. ea penitus quoq; eſſe receſſura. quæ autem eò ventura ſunt, vt deſquammentur: præcidenda non ſunt. Quæ penitus fuerint receſſura notis præſtitutis coniectandum. plagulisq́; & vino, ſicut etiam ſuperius ſcriptum eſt de receſſuris oſsibus curatio adhibenda. cauendumq; eſt ne frigidis primo tempore attingamus. quippe cum horrorum febrilium, necnon conuulſionũ periculum impendeat. frigida enim conuulſionem ſemper prouocant: & inſuper quoq; exulcerant. ſcire autem oportet neceſſario breuiora ibi corpora fieri, vbi vtraq; oſſa fracta & alternata curantur: quibusq́; totus teſtæ oſsis circulus receſsit.

Nunc quoq; Hippocratem non falſas cauſas, ſed veras, prætextus dixiſſe perſpicuum eſt. Tota hæc de marcidis oſsibus oratio ſatis clara eſt. Iubet enim vt quæ repoſitiones impediunt, reſecentur: quæq́; tangentes carnes pungunt, & ſicut ipſe inquit, moleſtiã ſenſus repræſentant, id eſt grauem ſenſum doloris afferunt. Oſtendit etiam oſſa quæ carnibus denudata ſunt, & non ſtatim fuerunt repoſita, quæq́; aruerunt, decidua eſſe.

Quibuſcunq;

47 A *Quibuſcunq; os brachij aut femoris extra eminet, hi non admodum euadunt. nam tum oſſa magna ſunt & me-
dulloſa: multa ea ſunt & peropportuna quæ vulnerantur, nerui, muſculi, venæ. vt ſi ea reponas, conuulſiones ſoleāt
ſuperuenire: ſi non reponas, febres acutæ, & bilioſæ, & ſingultuoſæ contingant: atq; inſuper nigreſiāt. Illi magis eua
dunt, quibus neq; repoſita fuerint, neq; tentatum, vt reponantur: magis vero ij quibus inferior oſsis pars, quàm qui-
bus ſuperior extra eminet. Superſunt etiam quibus repoſita fuerunt, ſed raro tamen. curæ enim curis, & naturæ cor
porum naturis ad facilius tolerandum longe præſtant. Multum itē refert in interioremʼne brachij aut femoris par-
tem oſſa extra emineant. multæ enim, & opportunæ venarum productiones in interiore parte ſunt: quarum non-
nullæ ſi vulnerentur, iugulant: ſunt etiam in exteriore parte, ſed minus. In huiuſmodi igitur vulnerationibus qualia
pericula impendeant, ignorandum non eſt: prædicendumq; in occaſionibus. & ſi reponere oſſa cogaris, ſperesq; te id
exequuturum eſſe, nec multa oſsis alternatio ſit, muſculiq; non concurrerint (ſolent enim concurrere) molitio cū ex-
tenſione his quoq; bene ferre opem poterit.*

Non tam oſsium magnitudo quæ nudata ſunt, quàm muſculorum, & neruorum, & venarum,
& arteriarum vulnus periculum affert. atque inſuper quòd id prope originem muſculorum &
neruorum eſt. dictum autem eſt in tractatione ſua ſolere muſculos cum oſſa alternantur, in ſe-
B ipſos concurrere: id quod ſæpe his in libris repetitum iam eſt. reliqua, ſiquis animum aduertat,
clara ſunt.

48 *Cum reponis autem veratri mollis potionem exhibere debes eodem die, ſi eodem die repoſueris: ſin minus, ne ten-
tandum quidem eſt. vlcus vero eodem modo, quo oſſa capitis fracta, curandum tibi eſt. nihilq; frigidi admouēdum:
cibiq; penitus circuncidendi.*

Quid molle hic ſignificet in dubio eſt. nam vel qualitatem, vel quantitatem potionis eius in-
dicare non eſt obſcurum. ſed neq; quod paucum quantitate eſt, molle recte dici exiſtimaret quiſ-
piam: neq; modum aliquem quo confici molliter queat, nobis tradit. Nos ſanè raphanos ex ace-
to mulſo interdum damus, in quibus die ac nocte veratri ramuſculus infixus fuerit. ſed huiuſmo-
di veratro facta purgatio imbecilla eſset. inuenire tamen verum non licet, propterea quôd ab
ipſo, quo modo veratrum exhibeat, ſcriptum minime eſt. complures enim exhibendi eius mo-
dos à multis tum veteribus, tum recentibus, tum medijs ætate medicis ſcriptis traditos eſse non
ignoramus.

49 C *Et ſi amara bile natura præditus ſit, mellæ odoratæ parum in aquam deſtillandum: eoq; victu ſuſtinendus æger
eſt: ſin autem amara bile non abundet, aquæ potu eſt vtendum: ſiq; febri cōtinua laboret, quadraginta diebus ad mi
nimum: ſin febri careat, ſeptem diebus idem victus exhibendus eſt.*

Hanc lectionem Artemidorus qui Capito cognominatus eſt, contrario modo ſcribebat: cum
amare bilioſis exhiberi mellam: non amare bilioſis aquam, nollet. Ita igitur legebat: Et ſi ama-
ra bile natura præditus non ſit, mellæ odoratæ parum in aquam inſtillandum: eaq; alendus æger
eſt. ſin autem amara bile abundet, aquæ potu eſt vtendum. Quam ſanæ lectionem multi alij vnà
cum Artemidoro priori antepoſuerunt: præſertim cum idem Artemidorus illam orationem in
libro de victu in acutis, in qua de aquæ potu agit Hippocrates, in hunc modum legendam cen-
ſeat. Præterea neq; ſitim ſedat, ſed inſuper amareſcit. naturæ bilioſæ bilioſa eſt, & præcordijs ma-
" la. ſed cum in inanitatem ingreſſa fuerit, tunc vero peſsima, & bilioſiſsima eſt: imbecillitatemq;
" maxime inducit. Cum enim nonnulli ſcribant: naturæ enim bilioſa eſt, & præcordijs mala: ipſe
" Artemidorus priorem lectionem admittit, in qua ſcribitur. naturæ enim bilioſæ bilioſa eſt. non
abſolute cuilibet naturæ, & cunctis: ſed ſoli bilioſæ bilioſam eſſe aquam aſſerens. Qui fit igitur, vt
eam nunc amara bile redundantibus præbeat? niſi ſcilicet amara bile præditos alios eſſe quàm bi
D lioſos exiſtimet. ſed in quibus plurimum amaræ bilis gignitur, eos hic amare bilioſos. i. πικροχό-
λους vocari, nemo eſt qui neſciat. nam altera bilis quæ atra viſu eſt, acida: quæ vero pallida & fla-
ua conſpicitur, amara eſt. Patet itaq; in propoſita hac oratione ob affectiones, quibus æger op-
primitur, abſtinendum omnino à vino eſſe. ſed ſiquis natura amara bile præditus ſit, quia ei aquæ
potio læſionem non mediocrem affert: ſicut in libro etiam de victu in acutis dictum eſt: parum
mellæ tantummodo ipſi exhiberi concedit. quod ὀξυγλυκὲς dicitur, quod etiam ἀπόμελι. i. mella
ſeu mellis decoctum nuncupari ſolet. nam ne neruoſas partes attentet hoc eligit, quod dulcius
eſt. quippe cum minus noxium ſit, quàm quod eſt acidius, præſertim ſi ex melle & aceto fuerit
confectum. & non, ſicut dixi, ex maceratis fauis. in Græcia enim & præcipue in Elide ita confici
ſolet. nos id conficimus aceto cum melle cōmixto: tantiſper tamen ſimul decocto, quoad & vtro-
runq; qualitates inter ſe vniantur, & aceti vis retundatur.

50 *Deinde ex additione pro ratione vulgaris victus inducendus. quibus autem oſſa non repoſita fuerint, ijs eandem
purgationem, & vlcerum curationem, & victum ſimili modo exhibendum: & ſuſpenſam partē corporis non ex-
tendendum, ſed contrahēdum potius, atq; adducendū: vt laxior circa vlcus pars efficiatur. At oſsium receſsio, quē-
admodum etiam ſuperius diximus, longinqua eſt. quare talia, ſiquis modo facere id honeſte poteſt, præcipue fugien-
da ſunt.*

da ſunt. cum & ſpes paucæ ſubſint: & pericula multa impendeant: & ſi non reponas, imperitus artis exiſtimeris: ſi E
reponas, propius ad mortem quàm ad ſalutem hominem deducturus ſis.

Vulgarem victum. i. φαῦλον appellari ab Hippocrate eum qui tenui & exquiſito eſt cõtrarius, dictum etiam ſuperius à me eſt.

Prolapſiones & dimotiones oſsium in genu quàm in cubiti articulo benigniores multo ſunt. 51

Prolapſiones, hoc eſt ὀλισθήματα, oſsium integras alternationes: dimotiones non integras vocant. Benigniores vero dixit. i. εὐηθέστατα in proprio ſignificato ſumpto vocabulo. ſignificat enim eum qui bonis moribus præditus eſt. cum enim benignus ſeu ſimplex, qui εὐήθης dicitur, pro ſtulto accipitur: improprie ſumi conſueuit: non ſecus ac γλυκεῖα & καλλίας. i. dulcis & pulcher. cum ſuem quæ dijs offertur, bene auſpicandi cauſa, γλυκεῖαν hoc eſt dulcem: & καλλίαν, id eſt pulchram ſimiam appellant: huius enim appellationem vitantes ita dicunt. quemadmodum etiam Callimachus inquit, Beſtia nanq; vnam ante horam non dicitur eſſe. »

Nam femoris articulus pro magnitudine quàm brachij expeditior eſt. F 52

Genu ipſius iunctura duobus oſsibus inter ſe connexis conſtat, femoris & tibiæ. In quibus, cũ ſicut in alijs omnibus, ſinum quendam eſſe oporteat, qui prominens alterius caput excipiat: caputq; hoc rotundum ita eſſe debeat, vt apte & ſine vlla moleſtia in cauitatem eam inſeratur: femoris extremitas inſeritur: tibiæ caput inſertam excipit. tibia enim cum femori ſubiecta ſit, duo eius capita duobus ſinibus ſuis, qui nerueo & chartilagineo diſcrimine apte diſtinguntur, admittit. Iccirco merito hic Hippocrates inter ſe iunctorum oſsium articulum appellans, nõ eius oſsis eſſe inquit quod eminentiam alterius ſuſcipit, ſed eius quod in alterius ſinu inſertum firmatur. Atq; inquit, femoris articulus expeditior eſt. quoniam femoris tibiæ innexi articulus, id eſt inferior femoris extremitas expeditior, quàm brachij eſt. quod perinde eſt ac ſi magnitudine minor dixiſſet. Non tamen abſolute minor hæc eſt, quàm brachij extremitas, quæ cubito innectitur, ſed magnitudinis vtrorunq; habita ratione. nam ſi inferius caput femoris magnitudini eius correſponderet, longe maius id eſſet dicendum, quàm brachij. Sed non ita res eſt. multo maius ſiquidem eſt femur, quàm brachium. quocirca fit, vt minor femoris extremitas quæ ad genu eſt, quàm brachij, quæ eſt ad cubitum, recte eſſe dicatur.

Et iuſtam naturam ſolus habet, atq; eam rotundam. G 53

Qui ad genu eſt, inquit, femoris articulus, naturam iuſtam ſolus habet. cõſtat aũt iuſtum apud Hippocratem, vt ſæpe dictum eſt, æquum ſeu æquale ſignificare. Igitur quo modo ſolum hũc articulum æqualem naturam & formam habere dicat, conſideremus. inueniemus enim ob id, quia partes in eo non abundant: ꝙ partes eius omnes inter ſeſe ſimiles ſunt: ꝙ totus vnam dearticulationem habet. Nam cũ in duo rotunda capitula hac parte deſinat femur, ea in duos æquales tibiæ ſinus inſerit. atq; ita æquali & magnitudine & figura dearticulatione connectiť. accedit ꝙ vtrũq; & femoris & tibiæ extremum è directo ſui ſitum obtinet. vnde merito articulum hunc iuſtã, atq; æqualem naturam habere dicere quiſpiã poſset. pars enim ſuperior femoris ad coxam, caput neq; è directo femoris conſtitutum (abire enim id in interiorem partem videtur) neq; pro ratione magnitudinis habet: quippe cũ longe craſsius femur ipſum ſit, quàm caput. caput igitur brachij maius quàm femoris habita ratione cenſetur, licet mole minus eo ſit: neq; è directo brachij procedit. Verum ſi reliquas quoq; articulorum iuncturas inſpicias, quæ omnes has æqualitates quas in genu eſſe diximus, habeat: reperies nullam. Age enim inferior tibiæ extremitas, qua ſura cum talo dearticulatur, neq; appendices, neq; ſinus pro ratione oſsium habet. nam ſi ita eſſet, ſicut tibia lon- H ge craſsior quàm ſura eſt: ſic quoq; maiorem eius appendicem eſſe & in interiore ſinu vbi innectitur, & in exteriore gibboſitate, oporteret. ſed hoc non ita ſe habet. Adde quòd in talo quoq; ipſo qua dearticulatur, ſimplex figura non eſt, ſed varia atq; in partibus longe diuerſa. Similia in articulo etiam manus & cubiti & radij inuenies. quæ omnia ſi velim commemorare, in nimiam prolixitatem incidam: dum multo magis diuerſam omnium aliarum dearticulationum naturam cogar explicare: puta maxillæ, vertebrarum, & oſsis eius quod latũ appellatur. Quapropter melius mihi videtur eſſe, vt oratione hac tota in breuem ſummam collecta, ad alia pertranſeam. Breuis ſumma hæc eſt. De oſsium omnium natura vnus à me cõſcriptus eſt liber: vbi vniuſcuiuſq; & magnitudo, & forma, & dearticulatio explicata eſt: ſi librum eum legeris, verum eſſe in omnibus articulis hoc deprehendes, quod in præſenti hac oratione aſſeritur: ſolũ hunc videlicet in genu eſſe articulum, qui iuſta & æquali prorſus dearticulatione iungatur.

At brachij articulus & magnus eſt, & ſinus plures habet. 54

Cum iuncturam genu & cubiti inter ſe comparare propoſuiſſet, affectionesq; oſsium in genu, oſtendere, quàm in cubito mitiores contingere, dixiſſetq; articulum femoris pro ratione magni-

tudinis

A tudinis, quàm brachij expeditiorem eſſe: ſatis erat ſi iuſtam naturam habere eum ſubiūxiſſet. ſed
quia ſolum quoq; ex omnibus ita eſſe eum dixit, effecit, vt aliorum quoq; articulorum mentionē
facere nos coacti fuerimus: quorum nullus reperitur, qui ſimplici natura prædictus ſit: ſed omnes
& figura & magnitudine inæquales & diſsimiles in partibus conſpiciantur. Nunc igitur cum ad
brachij dearticulationem venerit, eiusq́; partes inæquales ac diſsimiles eſse declaret: orationem
eius ſequuti, ſingula quę dicuntur, iam explicemus. Maius eſſe inquit caput brachij, quod cubito
innectitur, quàm femoris, non iniuria. latius ſiquidem ea parte euadit, in pluraq́; capita ſcinditur
inæqualia, quæ κονδύλους, id eſt tubercula, vocant. concauitas vero neutrum horum excipit vt in
genu, ſed trochlearem tantum rotundationem, quæ in medio eorum exiſtit. ex ipſis vero condy-
lis et tuberculis, id quod in interiore parte eſt nullum obiectum os habet, quo cum dearticuletur,
alterum, quod in exteriorem partem vergit, cum radio connectitur ab eius ſinuata extremitate
comprehenſum. atque ita fit, vt cubitus & radius brachium excipiant. alio modo brachium con-
trà cubiti vertices intra ſe admittit. duos enim vtrinq; accommodatos ſinus, alterum, minus deſi-
dentem in anteriore parte: in poſteriore profundiorem alterum habet. vnde etiam cubiti verti-
ces, quos κορώνας fœminino & κόρωνα neutro genere, id eſt cornices vocāt, qui in ſinus inſeruntur,
B inæquales etiam ipſi ſunt. maiorq́; eſt qui in poſteriore parte prominet. Quare articulationem,
quæ ad gibbum cubiti eſt, variam, & inæqualem, & diſsimilem partibus eſſe, iā patet: vt recte di-
ctum ab Hippocrate ſit, articulum ad genu iuſtam habere naturam: brachij non ita. Plures autem
hunc ſinus habere dixit, ſi ad genu comparetur. duo enim ſoli tibiæ ſinus ſunt, & femoris tuber-
cula item duo, quæ eò inſerūtur. at in cubiti iunctura, vnus eſt cubiti magnus ſinus, qui duas cor-
nices quas diximus, diſterminat. tres brachij: duo excauati quaſi foſſulæ, in quos cornices cubiti
infiguntur: vnus in medio inſtar trochleæ rotundatus.

55 *Præterea tibiæ oſſa ſimilia inter ſe longitudine ſunt: & paululum quid, quod momenti tamen nullius ſit, exterius os excedit: idq́; nullius magnæ rei impedimentum affert: Vnde exterior tendo poplitis exoritur.*

Paululo maius exterius os, quam ſuram vocant, eſſe inquit. id quod ſuperius etiam dixit, vbi
de curatione ſimplicium tibiæ fracturarum loquebatur. Nos vero ſicut illic, ita quoque hic dici-
mus, in inferiore parte ſuram excedere: in ſuperiore ad genu ſupereminere tibiam magis dici poſ
ſe. femur enim cum ſura dearticulatione non connectitur: ſed vt modo diximus, exterius ipſius
C caput, in cauitatem tibiæ, quæ ea parte eſt, inſinuatur. Quod autem inquit nullius id magnæ rei
impedimentum afferre, ijs qui libros de vſu partium legerint, eſſe manifeſtum poteſt: in quibus
demonſtratum eſt, omnium articulorum iuncturarum fabricam ad duo hæc ſpectare, vt & ope-
rationes non impediat, & excidentijs, ſicut nuper appellauit Hippocrates, id eſt luxationibus,
impedimentum afferat. Sinus ſuperficietenus & non alte deſidentes, & laxæ copulæ, operatio-
nes ne impediantur, præſtant: vt vero luxationes prohibeantur, ſinus & excauati, & magna ſu-
percilia habentes, copulæ validæ, ſed longitudine breues, tum qui extrinſecus circumiecti ſunt,
tendones validi & ſolidi efficiunt. Nihil igitur eſt, quod in iunctura ſuræ ad genu impedimētum
hoc faciat præter parum quid, quod ipſe etiam indicauit, dum dicit. Vnde exterior tendo poplitis
exoritur. Sed opus non eſt, vt exactioris cognitionis cauſa diſſectionem in quibuslibet expectes,
cum euidenter in omnibus gracilibus etiam ante diſſectionem hæc appareāt. Tendones autem,
id eſt τένοντας, proneruationes, ideſt neruoſas muſculorum extremitates vocari ſæpe à me dictum
eſt. Tendo hic in exteriore parte genu cum iuncturam aſtringat, præſidio cuidam eſt, & impedi-
mento, ne in eam partem prolabi femur queat.

56 D *Cubiti vero oſſa inæqualia ſunt: et breuius, longe plenius eſt: tenuius uero multo ſupereminet et excedit articulus.*

Cum cubiti oſſa inæqualia eſſe hic dicat, id non ad tibiæ comparationem ita dictum eſt, vt ea
inæqualia non habere oſsa intelligatur: quippe cum in ea quoq; os exterius longius modo eſſe di
xerit: ſed quia quod in ea exterius os eſt, exiguo admodum exceſſu exuperat, cubitus multo exce
dit. Nam ſi diligenter animum aduertas, ſuram in ſuperiori parte parum quid deficere à tibia de-
prehendes. vt licet inferiori capite manifeſte ſit longior: quia tamen in ſuperiori deficit, parum
admodum excedat. at cubitus toto gibbo, qui ἀγκὼν dicitur, radiū exuperat. ac propterea inquit,
articulum excedit, vel dearticulationem, & iuncturam totum articulum appellans, vel finem bra
chij, qui cum ſinu cubiti ſigmatoide, id eſt Ϲ literæ græcæ figuram imitante, connectitur.

57 *Atq; his quidem neruis in communi oſsium coniunctione annexum eſt.*

Neruos hic quemadmodum vbique ſolet, copulas ipſas appellat. copulas enim latas & mem-
braneas dearticulationis huius neruos hic nuncupari, ex ijs etiam quæ deinceps ſubiungit, aper-
tum eſt. verum illud etiam conſtat, nullum ex ijs qui nerui proprie nominantur, in os aliquod de-
ſinere.

ſinere.quippe cum id copularum proprium ſit:atque ob copulas etiam tendonum,quòd miſtam E
ſubſtantiam ex copulis & neruis habent.Sed de huiuſmodi omnibus in libris de motione muſcu
lorum ſatis dictum eſt.nunc quod in oratione hac inquit,explicandum eſt.Annexam eſſe inquit
partem excedentem cubiti,id eſt gibbum, copulis quæ articulationem hanc continent, ea parte
qua oſſa,id eſt cubitus,& radius communem habent coniunctionem. Inquit autē hoc,propterea
quòd quicquid inde retro procedit nudum carnea ſubſtantia, nullam cum copulis iuncturæ hu-
ius connexionem habet.ipſi enim innectitur iuxta ligamina dilatatus tendo muſculi qui iunctu-
ram gibbi extendit.

Maioremq; partem annexionis horum neruorum in brachio tenue os quàm craſſum habet. atq; horum quidem 58
articulorum,oſſiumq; cubiti natura huiuſmodi eſt.

Hæc oratio eſt,qua dixi manifeſtum fieri,totius dearticulationis copulas neruos ab ipſo voca-
ri:quæ ex inferiori brachij extremitate exortæ cubiti & radij capitibus, quæ hac parte ſunt, inne-
ctuntur.in omni enim iunctura hoc eſt.Adeo vero latæ hæ copulæ communes dearticulatis oſſi-
bus circumiectæ conſpiciuntur,vt craſſæ membranæ quædam eſſe videantur. atq; hæ quidem li- F
cet radij capiti quoq; innexæ ſint:maiorem tamen partem cubiti occupant. Propterea inquit,ma
iorem partem annexionis horum neruorum in brachio tenue os,q̃ craſsum,id eſt cubitus quã ra-
dius habet.nam annexi quidem ſunt vtriq; copulis,quæ è brachio exoriũtur,quos neruos appel-
lare eum dixi:maiorem tamen annexionis partem cubitus habet.

Atq; ideo ex naturæ modo oſſa genu ſæpe cum elabantur,facile redire conſueuerunt. 59

Oſsium enim quæ vtranq; iuncturam conſtituunt,aſtricta in cubito : in genu laxior coaptatio
eſt.Nam cum ibi multæ prominentiæ ac multi ſinus inter ſe inſerantur, iuncturam cubiti vndiq;
aſtringũt:in genu vero cum tubercula femoris in ſinus tibiæ ſupinos,neq; alte excauatos ineant,
merito fit,vt iunctura ea ſicut ad lapſum procliuior,ita ad redeundum in ſedem facilior ſit.

Et neq; inflammatio magna,neq; vinculum articuli euenit. 60

Cum ex violentia & luxationis & repoſitionis inflammationes oriantur,merito in genu,quia G
facile vtraq; hæc efficiuntur,nulla inflammatio ſuperuenit.& cum inflammatio nõ fiat, neq; vin-
culum articuli contingit:cum videlicet articulus poſt curationem ægre mouetur,vt neq; extendi
neq; inflecti facile queat.id quod euenire conſueuit cum ex magna inflammatione reliquiæ ali-
quæ affectionum in neruis & copulis ſuperſunt.inde enim articulus motionem admodum diffi-
cilem conſequitur:vt vinctus eſſe videatur.Nam cum tendones & copulæ neque in extenſione,
neq; in conflexione ſequi mouentes muſculos poſsint,ſed ex duritie quam contraxerũt,renitan-
tur:vinculo perquam ſimilis affectio euadit. Adde ꝙ in cubiti iũctura ſi ex prætenuibus cornicũ
cubiti capitulis aliquid tum in luxatione,tum in repoſitione refringatur,multa ibi ex retrimento
congeſtio difficilius & moleſtius articuli vinculum efficit.

In interiorem partem plerunq;,interdum in exteriorem,quandoq; etiam in poplitem prolabitur. quorum omniũ 61
repoſitiones difficiles non ſunt.ſed cum extrorſum & introrſum lapſus eſt factus, hominem in humili aliquo ſedili
collocatum altius crus,non tamen multo habere oportet.

Qua parte magis conſtricta eſt iunctura,eam in partem minus labitur. firmiſsime autem con- H
ſtricta eſt in anteriore parte,vbi eſt patella:quam nonnulli medici,quia ſupra totum genu incum
bit,ſupergenualem vocant.Nam hanc extrinſecus tendo quidam latus conſtringit, qui cum ori-
ginem ex anterioribus femoris copulis habeat,tranſcendatq; patellam totam,tibiæ capiti innecti
tur:atq; ita fit,vt anterior genu pars,tum patella,tum hoc,quem dixi,tendone in tibiæ vſq; caput
innexo firmiter coarctetur.Poſteriorem vero partem,quæ non admodum rotũda eſt, caput mu-
ſculi qui tibiam inflectit,coercet.muſculus is paruus cum ſit,ac propterea in iunctura ipſa occul-
tetur,diſſectionis ſtudioſos latuit:caput tamen craſsiſsimum ex validiſsimis copulis conſtitutum
habet.Reliqui duo iũcturæ huius loci ſunt,exterior,& interior:qui nulla huiuſmodi, vt anterior
& poſterior,tutela muniuntur.quocirca in has partes,atq; in interiorem magis,quæ minore con-
ſtrictione firmatur,prolabi femur conſueuit.

Extenſio vero vt plurimum mediocris ſufficit: vt altera parte tibiam,altera femur in diuerſa extendas. 62

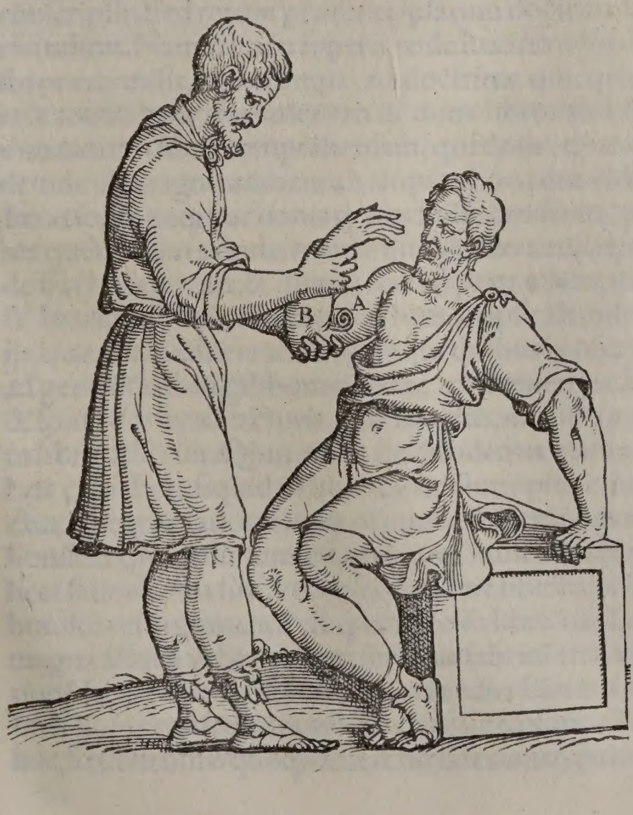
Cum de extenſione dixerit, de repoſitione nihil expreſsit: quaſi clarum nobis id ſatis ſit, in
vnaquaque repoſitione in contrariam partem articulum elapſum eſſe propellendum. Vbi au-
tem

A tem eminentia aliqua oſsis non admodum oblonga ſuſpendi,osq́ȝ quod reponendum eſt, è dire-
cto ſtatui debet:quid agere oporteat,non omittit:ſicut in iunctura cubiti fecit.Sed de genu & po
plitis luxatione nihil prorſus dixit:cum eadem repoſitionis ratione vtendum ſit, quam adhibe-
mus,cum vel in exteriorem vel interiorem partem articulus prolabitur. poſt extenſionem enim
quæ ſimili modo fit,articulus in anteriorem partem retrudendus eſt.

63 *Oſſa vero iuncturæ cubiti turbulentiora,q̃; genu,repoſituq́; difficiliora ob inflammationem: niſi ſtatim quiſpiã
ea reponat.minus quidem q̃; illa prolabuntur,ſed reſtituuntur,& reponuntur difficilius:magisq́; inflammationem
inſuper patiuntur,et ſuperoccalleſcunt.continguntq́; plerunq; etiã horum paruæ declinationes:cum alias in partem
ad coſtas,aliàs in exteriorem dimouentur,non tamen ita, vt totus articulus excidat,ſed ſubſiſtit aliquid in cauitate
oſsis brachij,qua cubiti partẽ ſupereminentem habet.Huiuſmodi lapſus ſiue hac ſiue illac fiat, reponi facile poteſt:
ſatisq; eſt,ſi extenſio è directo brachij efficiatur.ut dum alter ad articulũ manus intendit,alter circumiectis ſub alã
manibus retrahit:alius altera manu ad articulum egreſſum palma applicata trudat,altera iuxta articulum retru-
dat.quippe cũ huiuſmodi prolapſiones obtẽperare repoſitioni nõ tarde ſoleant:ſiquis prius q̃; inflãmẽtur,eas reponat.
Luxantur autem vt plurimũ in interiorem partem magis.ſed etiam in exteriorem prolabuntur.id quod figura faci-
B le innoteſcit.ſæpeq; hæc ſine etiam valida aliqua extenſione in ſedem reſtituũtur.Oportet autem vt cum in interio
rem partem facta prolapſio eſt,articulũ in naturam ſuam repellamus:cubitũ in pronam partem magis circumaga-
mus.Ac prolapſiones quidẽ cubiti pleræq; huiuſmodi ſunt.Si vero articulus vel hac vel illac tranſgreſſus fuerit ſu-
pra os cubiti quod in cauum brachij prominet,quod quidẽ raro contingit:ſi tamen fiat, extenſio quæ per directum
fit,non amplius ſimili modo eſt accommodata.in huiuſmodi.n.extenſione os cubiti prominens brachij tranſgreſsio-
nem prohibet.Quocirca his qui ita luxati ſunt talem extenſionem adhibere debemus,qualem ſuperius deſcripſimus:
cum fracta brachij oſſa erant deliganda: vt ab ala videlicet in ſuperiorem partem intendamus.à cubiti ipſius gibbo
deorſum vrgeamus.ita enim maxime brachium ſupra ſuum ſinum ſuſpendetur. quod vbi factũ fuerit, palmis ma-
nuum conſtitutio effici facile poterit:ſi altera egreſſam brachij partem trudamus,altera os cubiti iuxta articulũ re-
trudamus.eodem modo utraq;,ſed minus tamen.Extenſio hæc huiuſmodi prolapſionis iuſtiſsima eſt.Reponi etiã ex-
tenſione in directum poſſet,ſed minus tamen q̃; hoc modo.At ſi in anteriorem partem prolabatur brachium, rariſ-
ſime autem id fit,ſed quidnam repentina eluctatio non eijceret?multa enim præter etiam naturam ſuam excidunt,
etiam ſi magnum aliquod obſtet impedimentum. huic autem eluctationi. magnum quoddam obſtaculum eſt, &
os craſsius,quod ſuperiacet,& multa neruorum intentio.nihilo minus tamen quibuſdam eluctantur. ſignum hu-
iuſmodi eluctationis eſt,quòd nulla ratione inflectere cubitum queunt, & articulus, ſi attrectetur,patet. Si igitur
C non ſtatim repoſuerimus, vehementes & violentæ inflammationes,necnon febriles oriuntur:ſin aũt ſtatim occur-
rat aliquis,facile reponitur.oportet enim vt duro aliquo linteo non magno conuoluto,ac per tranſuerſum in flexu-
ram cubiti coniecto,cubitum repente conflectamus,ac manum quàm maxime ad humerum adducamus.*

A·LINTEV̄ CŌVOLVTV̄ Ī FLEXVRĀ CVBITI CONIECTV̄
B·CVBITVS REPENTE CONFLEXVS

D

*His ita luxatis ſatis quidem hæc repoſitio eſt: verũ
ẽt extenſio in directũ bene coaptare hunc modũ repo-
ſitionis põt.palmis tamẽ manus alter brachij extantẽ
partẽ ad flexuram in poſteriorem partẽ detrudere: al-
ter ab inferiori ſurſum cubiti gibbũ ex directo cubiti
protrudere debet. Põt etiã huic modo prolapſionis illa
extẽſio adhiberi ſuperius ſcripta,qua oſſa brachij fra-
cta cũ deliganda ſunt,extẽduntur.atq; ubi ita exten-
ſum fuit,ſic palmis cõformandũ eſt,ut prius eſt dictũ.
At ſi in poſteriorẽ partẽ brachiũ exciderit, quod raro
euenit,maximosq́; omniũ dolores,febresq́; continuas,
mereq́; bilioſas,et letales,paucisq́; diebus cõficiẽtes af-
fert.Quibus id euenit,ij extendere, atq; explicare bra
chiũ nequeũt.Si his à principio acceſſeris, uim afferre
debes,ut cubitũ protendas:et ſpõte articulus reſtituet̃.
Si uero febris præoccuparit,reponendũ amplius nõ eſt.
dolor.n.ſi cogere quicq̃; volueris, augetur. Vt autẽ in
vniuerſum dicã,neq; alius quiſpiam articulus, cum fe
bris adeſt,et minime omniũ cubitus tẽtãdus eſt. Aliæ
quoq; noxæ circa cubiti gibbũ moleſtæ,ac turbulentæ
contingunt.hic.n.quandoq; os craſsius ab altero dimo
uetur,ita vt neq; conflecti brachium,neq; extendi ſi-
militer queat.id aũt manifeſtum fit,ſi in flexura cubi
ti iuxta venæ diſciſsionem q̃ ſupra muſculum fertur,
contrectemus. Quibus hoc accidit,id in ſuam naturã
reſtituere facile non eſt:quippe cũ neq; alia vlla duo-
rum oſsium communis cohærentia,quam συμφυάδα
appellant, vbi diuiſa eſt,in priſtinam naturam redu-
ci valeat:*

ci valeat:ſed neceſſe eſt, vt ea pars qua diſsidentia facta eſt, turgidior appareat. Quomodo vero in articulo facienda E
deligatio ſit, in deligatione circa malleolum dictum eſt. At enim nonnullis os cubiti, quod brachio ſubiectum eſt,
frangitur: quandoq; chartilaginea eius pars, vnde tendo poſterior brachij exoritur. quod cũ fit, febrile ac malignum
euadit. articulus quidẽ in ſua ſede manet: æqualiter enim baſis eius ea parte ſuperexcedit. quando vero id abductum
eſt ea parte qua caput brachij ſuperſtat: erraticus magis ac uagus articulus euadit: ſi uidelicet prorſus abrumpatur.
Minus noxia enim, vt ſummatim dicam, ſunt cuncta oſſa quæ franguntur, q̃; ſi non oſſa frangantur, ſed venæ &
nerui opportuni his in locis contundantur. Hæc ſiquidem propius, q̃; illa ad mortem accedunt: præſertim ſi continua
febris occuparit. Sed huiuſmodi tamen fracturæ raro euenire conſueuerunt. Quandoq; uero hoc caput brachij cir
ca appendicem frangitur: idq; multo magis noxium videtur, cum tamen multo benignius ſit, q̃; quæ in cubito acci-
dunt. Quomodo igitur ſingulà luxata & reponi maxime conuenit, et curari, ſcriptum eſt: confert enim ut articulus
ſtatim ob celeritatem inflammationis neruorum reponatur. nam ſi etiam ſtatim poſtq̃; exciderunt, repoſitio fiat, ſo-
lent nerui contendi, & aliquandiu extenſionem, quam facere conſueuerunt, et inflexionem impedire. Omnia autem
hæc ſimili modo curari conuenit ſiue frangantur, ſiue diſsideant, ſiue prolabantur. cuncta ſiquidem hæc ex linteis
multis & plagulis & cerato, non ſecus atq; aliæ fracturæ, curanda ſunt. Figuratio vero cubiti in his etiam prorſus
facienda eiuſmodi eſt, vt in ijs fiebat quibus brachium fractum aut cubitus deligabatur. cõmunis. n. maxime omni-
bus luxationibus, dimotionibus, & fracturis figuratio hæc eſt: nec non ad diſtentionem, quæ poſtea facienda eſt, & F
ad ſingula extendenda, & inflectenda. hinc. n. viæ ad vtraq; ſimiles ſunt. facillima præterea ægrotanti hæc figura
tio eſt, ut et geſtetur, et appendatur. Adde quòd ſi callus occuparet extentũ brachium, melius eſſet ſi nõ adeſſet: quip
pe cum multo impedimento & paruo adiumento ſit: ſin inflexum, eſſe magis vſui poſſet. at ſi mediam figurationem
obtinens callo obducatur, illud vero multo melius vſuiq; accommodatius eſt. Atque hæc de figuratione. Deligan-
dum autem eſt initio primi lintei ſupra læſam partem iniecto ſiue fracta, ſiue luxata ſit, ſiue diſsideat: conuolutio-
nibusq; primis ſupra hanc eandem factis, ita vt maxime ibi, minus hinc & inde conſtringamus. Deligatio vero
communis & brachio & cubito facienda eſt, quæ multo maiorem partem vtriuſque occupet, quàm pleriq; faciunt:
vt quamlongiſsime à noxa hinc & inde tumor exprimatur. acuta inſuper cubiti pars circundanda eſt, ſiue in ea no
xa fuerit, ſiue non fuerit: vt ne ibi circa ipſum intumeſcentia colligatur. Cauendum autem in deligatione eſt, ne mul
tum lintei in flexura cubiti collectum ſit, quatenus fieri poteſt: comprimendumq; maxime iuxta noxam eſt. Cætera
de compreſsione & laxatione ijſdem temporibus ſingula obſeruanda, ſicut ſuperius in oſsium fractorum curatione
ſcriptum eſt. religationes item tertio poſt die fiant. tertio item die laxum eſſe videatur, ſicut tunc. Ferulæ
etiam conueniente tempore circundentur. nihil enim ab re eſt, tam quibus fracta oſſa ſunt, quàm qui-
bus minime, niſi febriant. quàm laxiſsimæ tamen aliæ à brachio, aliæ à cubito collocatæ, quæ non
craſſæ ſint. inæquales vero eſſe eas neceſſe eſt, vt inter ſeſe alternentur: quatenus confe- G
rat, coniectura à conflexione ſumpta. Plagularum quoque appoſitio talis facienda
eſt, ſicut ferularum: craſsiores enim paulo circa noxam appplicandæ
ſunt. Tempora autem ab inflammatione, & ab ijs,
quæ ſuperius ſcripta ſunt, conie-
ctare oportet.

Explanatio deeſt.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBRI QVATVOR,

Ioanne Bernardo Feliciano interprete,

Nunc ab eodem & recogniti,& nouis quibuſdam figuris illuſtrati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Vt in libro de fracturis multa dicta ſunt,quæ ad luxationes attinent, ita hoc quoq; de articulis multa de fracturis tractantur: in cuius prima parte de humeri articulo reſtituendo, de ſummo humero,ac de iugulo pertractat.

LIbrum hunc ſequi ſuperiorem de fracturis, licet in ſuperioribus commentarijs dictum à nobis iam ſit: nunc tamen breuibus etiam declarabimus. Hoc primum ex principio vtriuſque libri cognoſci facile poteſt.ibi enim ita exorditur: Medicum oportet luxationum & fracturarum quàm directiſsimas extenſiones efficere: manifeſte declarans de fracturis & luxationibus ſibi eſſe futuram diſſertationem. Nunc vero in ipſa ſtatim huius libri fronte / autem / coniunctionem poſuit: quæ orationem nunquam omnino incipit,ſed antedictis alijs ſubiungi conſueuit.tametſi nonnulli ſunt,eò ſapientiæ prouecti,vt libri Xenophontis de re familiari faciant mentionem: eiuſque teſtimonio confirmare ſe exiſtiment,morem veterum ſcriptorum eſſe,vt/autem/coniunctionem in principio etiam orationis conſtituant.aiunt enim Xenophontem librum eum in hunc modũ auſpicari, "Audiui autem ex eo,cum etiam de re familiari talia apud me diſſereret:" non aduertentes librum eum à ſuperioribus dependere:atque eſſe vltimum eorum, quos de Socraticis commemorationibus antea conſcripſit.Sed rerum præterea ipſarum doctrina librum de articulis ſubſequi ad eum de fracturis indicat.Nam cum in ſuperiore de luxationibus & fracturis dicere fuiſſet pollicitus,quæcunq; ibi prætermiſit,hic adiungit, ne doctrinæ quicquam deeſſet. Vnde etiam dixi nonnullos aſserere totam hanc tractationem in duos libros ab Hippocrate ipſo minime fuiſse diſtinctam, ſed vno tantum libro comprehenſam, qui de ijs, quæ in medicatrina fiunt, ab ipſo fuerit inſcriptus: deinde ob magnitudinem ab aliquo alio in duos libros fuiſſe diuiſam. Nam in his nullum neque luxationis,neq; fractionis genus fuiſſe omiſsum, præter eas, quæ in capite contingunt, propterea quòd alium peculiarem de illis librum conſcripſerit:clarum tibi eſse poterit,ſi ea,quæ in libro de fracturis docuit,& quæ in hoc eſt pertractaturus, conſideraris. In illo enim primum de cubiti & brachij,tibiæ & femoris fracturis ſcripſit:deinde de ijs,quæ in pede & manu accidunt: tum de ijs,quæ cum vulnere contingunt,in quibusq; oſsa aliqua denudãtur:poſtremo de omnibus, quæ ad genu & cubiti gibbum euenire conſueuerunt.Reſtabant ex articulis,humerus,coxa,maxilla, & ſpina dorſi:ex fracturis,quæ in coſtis,maxillis,naribus,auribus fiunt:de quibus omnibus hoc in libro diſſeruit.Quin etiam de diſsidentia oſsium, & contuſionibus circa articulos in vtriſq; libris cum dicat:ſiquid in libro de fracturis prætermiſit,hic adiungit:vt nullum amplius neque fracturæ,neq; luxationis,neq; oſsium diſsidentiæ genus reliquum omnino ſit. Accedit ꝙ de contuſionibus quoq; dictum eſt,quæ circa muſculos,& venas,& neruos contingunt.Quæ ſanè omnia licet ſatis idonea ſint,vt conſequutionẽ libri huius ad ſuperiorẽ declarẽt:illud tñ non leue quoq; huiuſce rei argumentũ eſt:ꝙ cum eo in libro conſuluerit præparandam eſse machinam ijs, qui in magna aliqua vrbe curaturi ſunt:hic fabricã eius vniuerſam deſcribit:ac ſimul ſupius ſe de ea mẽtionẽ feciſſe refert.Eã poſteriores medici ſcãnum Hippocraticũ vocant. Sed ad demonſtrandam libri huius conſequutionẽ ſatis hæc ſint.Nunc ad explanationẽ verborum eius veniemus, ſi tñ hoc,ſicut in libro quoq; de fracturis fecimus, p̃monuerimus. Loquutionẽ Hippocratis hic adeo

planam

planam ac claram eſſe,vt parua explanatione apud eum præcipue indigeat,qui primis diſciplinis E
fuerit imbutus,veteriſq; alicuius auctoris loquutioni aſſueuerit.Q; ſiquis ita inſtructus in homi
nis,aut ſaltem ſimiæ oſsibus articulorum quoq; compoſitiones inſpexerit:ei multo clariora om-
nia futura ſunt.Nam ſi muſculorum etiam diſſectionẽ calluerit,atq; alioqui ingenioſus ſit: haud
dubito,quin multa quæ his in commentarijs noſtris ſcripta fuerint,ſuperuacua eſſe arbitretur:cũ
prius ſcriptoris huius loquutionem intelligat, q̃ meis explanationibus edoceatur. Quia tamen
non huiuſmodi ſolis ſcribimus:melius mihi videtur,vt aliorum quoq; ratione habita,ſi vel parua
aliqua obſcuritas occurrat,non prætereamus.

Humeri autem articulum vno modo prolabi,in alam videlicet noui. 1

Dearticulatione inter ſe iunctorũ oſsiũ appellare articulũ ſolere,non ſinũ qui alterius oſsis ca-
put in ſe excipit:ſed ipſum quod inſeritur caput:in ſuperiori libro dictum à nobis iã eſt.Nũc illud
ẽt commemorandum:brachium cũ ſatis magnum caput habeat,in non admodum profundam ac
deſidentem cauitatẽ extremæ ceruicis ſcapulæ partis,quæ ipſi incumbit, innecti. ab Hippocrate
præterea iuncturas huiuſmodi interdũ hoc modo explicari ſolere,quo hic fecit,cũ inquit./Hume
ri articulũ.interdum non ita,ſed/articulũ qui ad humerũ eſt.quemadmodum ſuperius in libro de F
fracturis/articulũ qui ad genu eſt/ſæpius dixit. Vnum aũt modum.i.differentiã vnam tm̃ luxatio
nis huius articuli agnouiſſe ſe inquit:quod an recte ab eo dictum ſit,poſtea conſiderabimus.

Surſum vero,aut in exteriorem partem,nunquam. 2

In humeri dearticulatione ſinus,quem in extrema ſcapulæ ceruicis parte eſſe dixi,in anteriorẽ
partẽ vergit ita,vt cum brachium attollit quiſpiã,caput ipſius totam penitus ſinus cauitatẽ occu-
pet.Cum aũt ſex circum circa oẽm dearticulationem ſint loca,ſupra & infra, ante & retro, extra
& intra:huius articuli pars interior,qua planè ſurſum vergit, carnoſam muſculi partẽ ſuperiectã
habet,qui deltoides à Δ literæ ſimilitudine à quibuſdã vocatur:qua vero ad collũ verſus declinat,
ſcapulæ dorſum,vbi ex iuguli coniunctione ſummus humerus efficitur,qui ἀκρώμιον appellatur:
qua intrinſecus ſpectat,proceſſus ille ſcapulæ occurrit,quẽ ob formam, anchoralem alij, quidam
cornicularẽ nuncupant:qui profectò vetat,quo minus eam in partẽ excidere articulus queat.vt
aũt in poſteriorem partem prolabatur,cum inde ſcapula ipſa incumbat:quis noſtrũ eſt,qui vel cõ
cipere animo poſsit?Reliquæ igitur quatuor partes ſunt,quæ tutela carẽt:in quas elabi poſſe arti
culum veriſimile eſt.quarum omnium ipſe mentionem facit:inferioris, in principio,cum inquit/ G
Humeri aũt articulum vno modo prolabi,in alam videlicet noui:trium reliquarum nominatim
deinceps:ſurſum enim primum,deinde in exteriorẽ partem,poſtea in anteriorẽ ait.Aduertamus
igitur animum quænam de duobus hiſce modis dicat,quos in oratione hac protulit.

Non tamen,prolabatur nec'ne,confirmaturio:licet de eo habeam quid dicam.Verum neq; in anteriorem partem 3
excidiſſe mihi viſus eſt.medicis tamen valde in anteriorem partem prolabi videtur.atque in ijs maxime decipiun-
tur,quorum carnes circa articulum & brachium tabes confecit. in huiuſmodi enim caput brachij prorſus eminere
in anteriorem partem conſpicitur. Atque ego quidem cum huiuſmodi articulum negarim excidiſſe,eam ob rem &
apud medicos & apud populares male audiui.ſolus enim ego videbar illis ignorare, cum alij omnes cognoſcerent.
neque hoc ita ſe habere perſuadere ipſis,niſi difficulter potui.

Cum duos luxationis modos dixerit ſurſum & extrorſum, ac ſe neutrum ex ipſis vidiſse aſſe-
ruerit:poſtea quaſi de vtriſq; his adhuc loquatur,ita ſubiungit.Non tamẽ, prolabatur nec'ne,con
firmaturio:licet de eo habeam quid dicam.Cum tamen dicat/licet de eo habeam quid dicã, aper-
te videtur de altero tantum ipſorum loqui.ſi enim de vtriſque intelligere voluiſset, non dixiſſet
ſingulari numero de eo,ſed de ipſis.nunquid igitur de ſola differentia in exteriorem partem hoc H
dicatur,conſiderandum eſt:quippe cum illi ſtatim hoc ſubiunxerit.Poteſt etiam, vt nonnulli in-
telligunt,veteri loquendi forma de vtriſq; ita dictum eſſe: perinde ac ſi in hunc modum ſcripſiſ-
ſet,Licet de ea re habeam quid dicam.Alij ſunt qui fieri poſſe affirment,vt error hoc loco ex libra
rio,qui primum non recte deſcripſit,inoleuerit:qui propterea ꝙ nemo emendare eum auſus ſit,
hucuſq; fuerit reſeruatus. Veruntamen ego in quodam exemplari ita ſcriptum deprehendi. licet
de ipſis habeam quid dicam.in quo auſus eſt profecto aliquis in contrarium modum immutare
lectionem,q̃ in alijs reperiatur.Cæterum ſiue de vtriſq; modis, ſiue de altero tantum ſe non poſ-
ſe confirmare dicat:operæprecium eſt,vt de vtriſq; nos conſideremus: vbi hoc tantum de loquu-
tione ipſa adhuc addiderimus.Confirmaturio inquit,pro ad confirmandum paratus ſum,& con-
firmare appeto,non ſecus atq; inſpecturio: quod etiam ipſum ad inſpiciendum paratum eſſe &
appetenter inſpicere ſignificat.vnde Homerus inſpecturientes dixit,explicare hoc idem volens:
cum inquit, Vnde tumultum illi bellumq; inſpecturiẽtes. Sed cur cũ poſſet aliquid dicere,
nolle ſe id facere inquiat,conſideremus:priuſq; quænam ſint ea quæ dicere potuiſſet, excogite-
mus.Perſpicuum ſanè eſt inuentionem eorum,quæ fuiſſet dicturus,ſi ſibi eſse dicendum cenſuiſ
ſet,ex ipſa partium natura exiſtere.partium autem ipſarum ſtructura exacte à nobis tum in libro
de

A de oſsibus,tum in muſculorum diſſectione,quin etiam in diſſectorijs tractationibus demonſtrata eſt.Nam arteriarum,& venarum,& neruorum natura nullam ad præſens negotium vtilitatem affert,propterea ꝙ omnia,quæ in articulorum luxationibus accidunt,ex ipſis oſsium articulis,& qui ipſos continent muſculis,& fiunt & prohibentur:nihilq; ad ea vel inferenda vel impedienda arteriæ,aut nerui,aut venæ faciunt. Age enim,humeri articulus reliquis omnibus promptius excidit:tum quia vniformis eſt & ſimplex,non quemadmodum qui in genu eſt, duplex:aut qui in cubito,varius & nullo modo ſimplex:tum quia caput brachij magnum cum ſit,& ſine vlla oblonga ceruice in ſinum altitudine carentem inſeritur.Nam femur cũ caput habeat paruum, & ceruicem oblongam,acetabulo ẽt profundo excipitur, quod ſupercilijs ſatis magis circundatum eſt: præter q̃ ꝙ copula validiſsima quoque ex ſummo capite in intimam acetabuli ſedem innectitur. Quocirca non iniuria fit vt femur raro: ſæpe brachium excidat. quippe quod neq; copulam habeat,neq; in profundum ſinum deſcendat.Principium igitur luxationis in eam partem fieri neceſſe eſt,in quam figurationis violentia impellit.in ea tamen manere non poteſt & ob naturalem inclinationem,qua deorſum fertur,& ob anguſtiam interdum loci,quæ vel ex oſsium eminẽtijs, vel ex muſculorum validitate exiſtit.Superior igitur huius articuli pars ſummum humerum ha-
B bet ſuperiectum.vnde ſi eò aliquando excedat,fit,vt ab oſsibus,quæ ibi ſunt, nõ admiſſus ſtatim pondere ſuo deorſum relabatur.Exterior autem pars etiam ipſa magnis quidem muſculis munita eſt,& deorſum ſimili modo eſt procliuis:fieri tamen põt aliquando, vt violẽtus aliquis brachij habitus adeo ſit,vt muſculis inter ſe impetu diſiunctis in medium inter ipſos locum articulũ protrudat:vbi interclusus à muſculis ſtrictim cohibeatur. Propterea igitur Hippocrates an excidat has in partes humeri articulus nec'ne,confirmare ſe nolle inquit. Nam cum deorſum natura tendat,permanere neq; in anteriore loco põt.cum aũt,ſicut dictum eſt,diſiecti violentia aliqua muſculi interclusum eum coarctare,ac continere queant:permanere poſſe ibidem videtur.Habebat itaq; hæc atq; huiuſmodi Hippocrates,quæ de luxatione in alias partes q̃ in alam diceret: quia tñ nunquã id viderat,cauſas ſibi ex commentatione ſcribendas nõ cenſuit:probabilius ratus, quod euidenter appareat,quàm quæ rationibus tantum innituntur. Sic quoq; in curationibus rationes ſuas experientia prius confirmat,q̃ nos eas doceat:non ſicut quidam poſteriores, qui in libris de curatione ea quæ nunquã ipſi prius fecerunt,facienda nobis eſſe ſcribunt. Adde ꝙ in hoc quoq; libro Hippocrates ipſe,vbi agit de ijs,quæ in ſpina accidunt,cum excogitationẽ ſuam ex ratione refelli ab experimento dixiſſet:ita ſubiungit.Pulchræ enim earum quoq; rerum diſciplinæ ſunt,
C quæ ad experimentum perductæ fruſtratæ apparuerunt:& cur fruſtratæ fuerint,apparet.

4 *Siquis in brachio ſuperhumeralem carnibus nudaret,quaq; muſculus intenditur:tendonem item nudaret, qui ad alam eſt,& iugulum ad pectus:caput brachij etiam ſi non excidiſſet,in anteriorem partẽ prominere multum conſpiceretur.natura enim ita comparatum eſt,vt caput brachij in anteriorem partem prociduum: reliquum os in exteriorem incuruum ſit.*

Brachiũ appellatur,quod inter duas iuncturas humeri & cubiti intercedit,totius brachij pars. Superhumeralis vero,id eſt ἐπωμὶς, ſuperior humeri pars,quæ ad collũ vergit. Nam humerus totum id,quod in dearticulatione hac apparet,vocatur. Nam quod non apparet à poſteriori parte eſt os ſcapulæ:ab inferiori eſt id quod dum totum brachium attollitur:manifeſtũ fit,quæ ala nuncupatur.Cum ſuperius dixerit Hippocrates caput brachij in illis prominens apparere ita, vt videatur excidiſſe,quibus carnes circa humerum emaciatæ contabuerunt:naturã eius ex diſſectione totam nunc docet,ſiquis inſpicere id euidenter velit. Iubet enim, vt ſuperhumeralis carnibus denudetur:hoc eſt carnes ſcalpello eatenus detrahantur,quoad oſſa dearticulationis huius denudentur,atq; extent.nudetur item tendo ad alam.tres enim muſculi hic ſunt: primus qui à ſcapula
D & iugulo proficiſcitur,quem deltoidem vocant.huius muſculi carnoſa pars totam dearticulationem operit.Tendo vero in os brachij per longitudinem innectitur:cui quidem tendo alius inhæret muſculi ſatis magni qui à pectore exoritur,& cum prædicto iuxta humeralis venæ poſituram defertur:cuius nũc meminit,cũ inquit/tendonem itẽ nudaret qui ad alam eſt/Dum aũt ait, quaq; muſculus intenditur,id põt de deltoide intelligi,cuius totum articulum carnoſa pars operit: põt item de anteriorre,qui iuxta ceruicem eſt,dictum eſſe,qui in duobus capitibus robuſtas copulas habet:alteram ex anchorali proceſſu:alteram ex edito ceruicis ſcapulæ ſupercilio prodeuntes.

5 *Conuerſatur autem brachium cum cauo ſcapulæ in latus,cum ad coſtas porrigitur.cum vero in anteriorem partem totum brchium extenditur, tunc caput brachij è directo ſcapulæ cauum init:neque prominere in anteriorem partem videtur. Sed de quo nunc eſt ſermo,neq; in anteriorem partem vnquam vidi ipſum excidiſſe:neque de hoc tamen excidat ne ita,nec'ne:confirmaturio. Quando igitur in alam exciderit,vtpote cum multis contingat, reponere multi id ſciunt.cognoſcere autem omnes modos quibus medici reponere conſueuerunt, quoq; pacto vti his ipſis quiſpiam optime poſſit:eruditum eſt.horum tamen optimo,ſi validiſſimam neceſſitatem videris, vtendum tibi eſſe ducas.optimus vero eſt,qui poſtremo deſcribetur.*

Conuerſari,id eſt ὁμιλεῖν, veteres in vniuerſum non pro colloquendo, quemadmodum pleriq;
nunc

nunc ſolent:ſed pro conueniendo & conſueſcendo ſimul ſumebant:verbumq; hoc ab eo deduce- E
bant,quòd ὁμοῦειλεῖντο,id eſt ſimul voluerentur,& verſarentur inter ſe homines. Homerus quoq;
de ijs qui in clypeo Achillis à Vulcano effícti fuerant, ita inquit. Non ſecus ac viui conuerſa-
bantur. Brachium igitur cum cauo ſcapulæ in latus conuerſari inquit,quãdo ad coſtas brachiũ
fuerit prætentum:hoc verbo conuerſari ſimul eſſe & attingere ipſum ſignificans. Cum vero to-
tum brachium extenditur, tunc è directo brachium in ſcapulæ cauum inſeri, ac non amplius in
anteriorem partem ob erectionem prominere.

Quibuſcunq; frequenter humerus excidit,ij ad reponendum id ſibi ipſis vt plurimum ſufficiunt. 6

Dictum à me in libro quoq; de fracturis eſt,duas eſſe cauſas, quæ efficiant, vt frequenter & ex
leui occaſione articulus excidat,& luxetur.nam vel quia ſinus alte non deſcendit, ſupinaq; ac re-
tuſa habet ſupercilia,id euenit:vel ex partium quæ iuncturam circundãt,humiditate:qua fit,vt &
laxæ ſint,& facile extendantur.Ob has ẽt eaſdem cauſas adeo faciles huiuſmodi articulorũ repo-
ſitiones eſſe diximus,vt abſq; etiam medicorum opera fieri ab ipſis illis qui id patiuntur,poſsint.

Iniectis enim condylis alterius manu ſub alam articulum ſurſum propellunt: gibbum vero cubiti ad pectus ad- F 7
ducunt.

Primus repoſitionis modus hic eſt,cum vel ipſe æger, vel medicus aliquis condylos ac nodos
digitorum manus ſub caput brachij ſubijcit,nõ ita abſolute,ſed ex interiore parte:vt prius in an-
teriorem infra à coſtis diductum,ſurſum poſtea retrudatur,& è regione ad ſinum qui id exceptu-
rus eſt,conſtituatur.hic enim profectò & muſculi etiam qui iuncturæ huic circumiecti ſunt,opi-
tulantur.Dictum ſiquidem ab ipſo eſt in libro de fracturis, ſicut etiam à nobis in libris de motio-
ne muſculorum,proprium naturaq; inſitum muſculis eſſe,vt in ſeipſos contrahantur. à ſeipſis.n.
non extenduntur:ſed muſculi alij ſunt,qui in contrariam partẽ porrecti,quieſcẽtes illos & ocian-
tes moueãt.Huiuſmodi hic muſculorum motus brachij quoq; caput in alam delapſum ibi mane-
re non ſinit,ſed retrahit ad coſtas,quoad ſcapulæ ceruici ſubijciatur. Vnde etiam repoſitio hæc ex
tribus operationibus compoſita eſt:vna,cum in anteriorem partem,altera, cum in ſuperiorẽ, ter-
tia cũ retro à nobis articulus propellit̃,hæc ſiquidẽ neceſſaria eſt,quocũq; modo quiſpiã reponere
voluerit. Vbi igitur humida natura & laxa ſunt corpora circum circa iuncturã, parua manus con
tentione brachij caput in anteriorem partem reducitur: vbi dura & valida, vehementiore opus
eſt.Propterea multi reponẽdi modi inuenti ſunt. quorum omnium vnum propoſitum eſt, quod G
in tres quos dixi ſcopos reducitur.hos autem ſcopos ex maxime communi, maximeq; generali
omnium inuenimus:quod & ab Hippocrate dictum, & à nobis in libris de curandi ratione de-
monſtratum eſt:& nunc quoq; quã breuiſsime fieri poterit, commemorabitur. Nihil ex ijs,quæ
ſecundum naturam ſeſe habent,emendatione indiget.conſeruare enim id,non remouere propo-
ſuimus.ſed quæ præter naturam ſunt,ea in naturalem ſtatum reducere nitimur.Neceſſe autẽ eſt,
vt qui in priſtinum ſtatum rediturus eſt:is eadem via vnde eſt digreſſus, reuertatur: quod perin-
de eſt ac ſi dicamus,vt contrarium iter faciat.Iis autem qui Athenis Eleuſinem proficiſcũtur,nul
lam aliam contrariam viam reperire poſſumus,quã ſi Athenas Eleuſine reuertãtur: ea viæ parte
quæ prima fuerat,dum Athenas proficiſcerentur,vltima effecta. Conſidera igitur in vnaquaque
luxatione vnde nam articuli exceſſus inceperit, quo modo progreſſus fuerit, quò finem fecerit.
oportet enim vt finem exceſſus principium reditus facias:atque inde retro ad principinm vſq; lu
xationis progrediaris.Age enim in propoſita hac luxatione rẽ perſpiciamus. Cum è propria ſe-
de caput brachij in anteriorem lapſum,pondere ſuo deorſum deciderit, ac poſtea retro ad coſtas
à muſculis eam in partem ſe contrahentibus abductum fuerit: reſtitutionem in naturalem ſitum
à poſteriore parte exordiamur,neceſſe eſt.atq; inde in anteriorem partem primum, deinde in ſu- H
periorem promoueamus.vbi vero iam è regione ſinus,in quem ingreſſurum eſt, conſtiterit,alte-
rum ex duobus faciendum eſt:nam vel muſculis totum negotium committendum:vel ſimul etiã
compellendum.Illud tamen aduertere debes, ſi muſculis rem commiſeris, ne inferiorem locum
immunitum deſtituas.innitatur enim ſupra aliquid brachium ea parte opus eſt: ne ſi aliquo mo-
do muſculi imbecilliter trahant,deorſum prius delabatur,q̃ reductum in propriam ſedem fuerit.
Cum tres igitur hæ progreſsiones ſint,optimum eſt vt in rectam lineam ſingulas, primam in an-
teriorem partem,ſecundam in ſuperiorem,tertiam in poſteriorem faciamus.Sæpe tamen non ita
facimus,ſed circũuerſato brachij capite ad ſcapulæ ceruicem, repoſitionem moliri conſueuimus.
Ac primus quidem modus,qui ab ipſo ægrotante,aut medico,digitorum coniectione fit, ex hoc
genere eſt:ab ipſoq; Hippocrate κατὰ περίσφαλσιν, hoc eſt ex circumuagatione nuncupatur: qui
ſanè abſq; læſione vlla in humeri dearticulatione proficit,in qua eminentia nulla oblonga extat,
neq; in capite brachij,quod planè rotundum eſt, neq; in ſupercilijs cauitatis, quæ eſt exceptura.
Quibus igitur frequenter excidit,ijs neceſſe eſt dearticulationem laxam eſſe, cauitatemq; breui-
bus proiecturis,ac ſupercilijs eſſe circundatam.ac propterea fit,vt facile ipſi ſibi reponere articu-
lum valeant condylis & nodis digitorũ alterius manus ſub alam iniectis ita,vt in medium locum

inter

A inter brachij caput,& coſtas inſerantur.vice enim vectis digiti funguntur, cum condyli ipſorum in acutum,tanq̃ metæ verticem deſinant:quo immiſſo facile reliqua eorum pars in eum medium locum ſeſe inſinuet.in quem quidem locum vbi ſemel fuerunt recepti ob humiditatem corporũ qui circa iuncturam eam ſunt:repoſitio facile ſubſequitur. Digiti enim ſtatim admiſsi articulum in anteriorem partem à coſtis abducunt. gibbus vero cubiti ad pectus adductus brachiũ ſurſum attollit.cumq́ꝫ interim digiti ſimul impellunt, & ab inferioribus, anterioribusq́ꝫ dearticulationis partibus cõuoluuntur,caput brachij ad marginem cauitatis, in quã ingreſſurum eſt, aſcendit,quó ſimul ac peruenit, leui momẽto in eam reſtituit:atq; hic repoſitionis finis eſt.

A·DIGITI SVB ALAM CONIECTI
B·CAPVT AD SṼMṼ HVMERVM OBIECTVM
C·GENVA AD GIBBṼ CVBITI APPVLSA

S

B

C

A· DIGITI SVB ALAM CONIECTI
B· CAPVT AD SVMMṼ HVMERṼ OBIECTVM
C· ALTER CVBITI GIBBṼ AD COSTAS ADDVCENS

E

Eodẽ quoq; hoc modo medicus reponet, ſi ipſe ab interiore parte articuli qui excidit ſub alam cõiectis digitis à coſtis diducat:capiteq; renitẽdi cauſa ad ſummum humerum obiecto, genibus ad brachium iuxta gibbũ cubiti appulſis ad coſtas retrudat. Qua in re confert, ſi manus robuſtas habeat, qui reponit. Vel ipſe manibus & capite ita faciat, alter vero aliquis cubiti gibbum ad coſtas adducat.

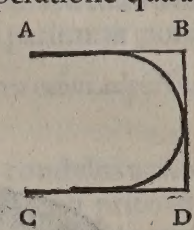
Medici dum articulum luxatum reponũt, quędam,quę communia cum vulgarium operationibus ſunt, facere conſueuerunt: quædam propria ipſi adiungunt:quemadmodum in hac quam nunc tradit, repoſitione videre licet. communia cum imperitis ſunt, digitis hæc adhibita molitio,& brachij ſublatio. propria quæ addita ſunt,reluctatio quæ capite fit, ad ſummum ægrotãtis humerum, & genibus ad inferiorem partem brachij obfirmatis retruſio. Ac reluctatio quidem ad ſummũ humerum ea cauſa fit, ne homo ad brachiũ dum in anteriorem partem manuum molitione impellitur,conſequatur.hæc enim primo facienda ſunt: poſtea tertio loco adhiberi debet retruſio genibus accommodate,ſub id tempus totius operationis, quo caput brachij cum prorſus à coſtis receſſerit,nondum ceruici ſcapulæ occurrit: tunc enim neq; omnino in anteriorem partem impellendum eſt, ſed ſurſum trudendum. id autem recte efficietur, ſi inferiorẽ extremitatem brachij ad coſtas quiſpiam compellat. Cum enim hæc in interiorem & inferiorem partem tendit, ea quæ ipſi oppoſita eſt, in contrarium abit. vbi vero in ſuperiorem & anteriorem partem caput brachij eductum eſt, facile in ſedem ſuam redit. Quòd ſiquis genibus impellere inferius brachij caput nolit, alteri adducere id ad pectus iubeat. id quod vulgares facere ſuperius demonſtratum eſt, quid agẽdum hac in re ſit ex frequenti luxatione edoctos. at cui primum luxatio cõtigit,is agere id minime poteſt, niſi admodum fortis, atq; interritus quidam ſit. nã ſi huiuſmodi fuerit:iuſſus à medico ad ceruicem per ſe ipſe attollet.

Repoſitio quoq; humeri eſt, ſi retro ad ſpinam dorſi reducto cubito altera manu apprehenſo eius gibbo ſurſum retorqueat, altera à poſteriore parte iuxta articulum innitatur.

A·CVBITVS AD SPINĀ DORSI REDVCTVS
B·MANVS GIBBV̄ CVBITI SVRSV̄ RETORQVENS
C·MANVS A POSTERIORE PARTE AD ARTICVLV̄ INNIXA.

Modus hic repoſitionis per circumuagationem magis, quàm ſuperior fit. eſtq́; etiam ipſe ex tribus operationibus neceſſario compoſitus : ita tamen vt ſingulæ ipſarum proprijs terminis non circunſcribantur, neque in tranſitu angulos, ſed flexuras circulares efficiant. non ſecus ac ſi quadrangulæ figuræ anguli retuſi, ac refracti fuerint. Quid enim in huiuſmodi operationibus per circumuolutionem & circumuagationem contingat, ex figura huius deſcriptionis euidẽter intelliges. Finge brachij capitis, quem articulum vocat, progreſsionem in prima operatione qua à coſtis in priorem partem impellit in c——d linea eſſe conſtitutam: inde vero ſurſum in d——b: poſtea cũ illinc in cauitatem propellitur, in b——a, cũ huiuſmodi fit impulſio nulla circumuagatio conſequitur. Sed cum angulis in d & b retuſis non in tres rectas lineas, ſed in vnam tantum conflexam progreſsio efficitur: tunc euenit vt conuolutum brachiũ ad marginem dearticulationis aſcendat : in quam cum deuenit, paruo momento accedente intro in ſedem ſuam circumuagando illabitur. atque hoc commune omnibus eſt, quæ ex circumuagatione reponũtur. Quam vero nunc refert, repoſitio huic cognata eſt. nam cum retro ad ſpinam dorſi cubito reducto eô neceſſario brachium quoque ſequatur, caput ipſius ante & ſurſum promotum circumuoluetur primum inferiore dearticulationis parte, deinde anteriore, quouſq; ad marginem & ſupercilium ſinus ipſius aſcenderit: vnde in cauitatem deuolutum in ſede ſua ſtabiliatur. hic enim repoſitionis terminus eſt. Quemadmodum vero in ea quam ante hanc tradidit, ne homo in anteriorem partem ſequeretur, capite medici vrgeri retro ſummum humerum iuſsit: ita nunc ne retro ſequatur, ê contrario faciendum cenſet: vt obiecta manu in poſteriore dearticulationis parte in anteriorem retrudamus.

E F G

Hæc repoſitio & ante dicta licet ſecũdũ naturam non ſint: circumuagando tamen articulum ingredi cogunt. 10

Non ſecundum naturam has eſſe inquit, propterea ꝙ non per rectas lineas, ſed per circumuolutionem, ſicut dictum eſt, articuli motio fit. qua in re quidem periculum eſt, ne eminentia aliqua defringatur. Cogunt autem dixit, vt violentiam earum ſignificaret.

Qui autem calce reponere conantur, ij propè ad naturalem repoſitionem accedunt. H 11

Cur hanc repoſitionem prope ad naturalem modum accedere dixerit, manifeſte cognoſces, ſi prius totam ipſam audiueris. id autem fiet, ſi verbis ipſius attendas.

Homine ſupino humi collocato is qui reponit, vtram in partem articulus exciderit, ea ſedere humi debet: deinde manu læſa manibus ſuis apprehenſa ad ſe brachiũ attrahere : calce vero in alam ægrotantis coniecto, dextro videlicet in dextram, ſiniſtro in ſiniſtram, retrudere. In ſinum tamen alæ rotundum aliquid quod congruat, ſubijciendum eſt. ad quem vſum accommodatiſsimæ ſunt paruæ admodum pilæ ac duræ, quales multæ à ſutoribus conficiuntur. Si enim tale quid iniectum prius non ſit, calx attingere ad caput brachij non poteſt. nam dum extenditur brachium, alaq́; ſinuatur: quippe cum tendones qui hinc & inde alam conſtringunt, contrarij inter ſe ſint. Oportet autem aliquem ex altera parte conſidentem integrum humerum continere: ne corpus, dum brachium læſum in diuerſam partem extenditur, circumagatur. Præterea alius debet ſupra ægroti caput ſedens habenæ mollis, atque idoneæ latitudinis, quæ pilæ ſub alam circumiecta fuerit, eamq; detineat, duobus capitibus apprehenſis ſurſum retrahere, pede ad os ſummi humeri appoſito. pila autem interiorem in partem, atq; ad coſtas maxime, non ad caput brachij collocata ſit. 12

Siquis

A

Siquis ea quæ in hunc modum exponuntur, non intelligit, is non explanatiōe quæ verbis fiat, ſed commonſtratione rei in operationibus ipſis videt̃ indigere. propterea ſæpe, quemadmodum etiã prius dixi, conſulo, vt qui librum Hippocratis legũt, diligenter ei animũ aduertãt: atq; ea quę dicuntur, intelligere conent̃. Ego igitur quaſi iam ſententiam horum verbo-

B rum per te ipſe perceperis, cauſam afferam, cur hanc repoſitionem alijs damnatis ꝙ ſecundum naturam non fiant, prope ad naturalem modum accedere dixerit. Primum itaq; ob id, quia hæc brachium extendit, cum aliæ id minime faciant: vt merito laudanda huiuſmodi repoſitio ſit. dictum enim à nobis eſt in libris de fracturis quænam vtilitas extenſionis ſit: debereq; eam ante omnem repoſitionem & conformationem præcedere. Secundũ in hac repoſitione eſt, ꝙ calce retro homo impellitur, ne ad brachium dum trahitur, ſequatur. duabus igitur his operationibus diſtentio efficitur: dum habena circumiecta alij in poſteriorem partem æger attrahitur, pede obiecto repellitur: quarum vtranq; intentionem vnus exequitur. atq; hæc quidem ſecundum naturam in hac reponendi ratione fiunt: molitio tamen deficit. cum parua pila nequaq̃ in mediam partem inter coſtas & caput brachij ingredi, ac multo minus calx poſsit. Nam ſi eó nihil inſeratur, quo pacto molitio efficietur? ſi vero ea non effecta ſit, neq; repoſitio ſecundum naturam prorſus erit.

13 C *Alia item repoſitio eſt cum ægro alter ſubhumerat. maior tamen eſſe debet qui ſubhumerat, & comprehenſa manu humerum ſuum acutum in alam ſubijcere.*

Primus repoſitionis modus cōmemoratus eſt, q digitis aut ægroti, aut medici fit. ſecũdus qui calce efficitur. tertiũ hic refert per ſubhumerationem: ita enim vocãt. propterea ꝙ ipſe inquit, cum ægro alter ſubhumerat: id eſt humero ſuo ſubiecto ĩ alam ægrũ ſuſtollit. quod quo modo fiat manifeſte ipſe edocet. Iubet. n. vt qui ſubhumeraturus ægro eſt, brachium luxatum eius manibus apprehẽdat: ſuumq; humerum in acutum porrectum ſub alam ipſius ſubijciat ita, vt in cauitatis eius ſedem prominentia humeri inſinuetur, ac firmetur.

D

14 *Et deinde ſubuerſare, vt ſedi inaptetur: ea coniectura habita, vt circa humerũ ſuum hominem ex ala ſuſpendat: ipſe vero ſeipſum altiorem in eũ humerum q̃; in alterum reddat: brachiumq; ſuſpenſi ad ſuum ipſius pectus q̃; citiſsime compellat: in eaq; figuratione cōcutiat, cum ſuſpendet hominẽ, vt contra brachium quod continetur, reliquum corpus propendeat. Si vero admodum leuis homo ſit, aliquis leuis puer ei à tergo inſuper appẽdatur. Hæ repoſitiones omnes in palæſtra uſitatæ ſunt: propterea quòd alijs inſtrumẽtis minime indigẽt. ſed alibi tamen etiam vti ipſis vnuſquiſq; poteſt.*

Subuerſare inquit, de humero eius qui ſuſtulit, intelligens: quemadmodum fieri ſolet, vbi primum in ſellam conſidemus: circũuerſamur enim paululum, vt deſidere in ea, ac fir-

mari cōmode valeamus. Cum aūt ex ſuſtollētis humero homo poſt terga ſuſpendit̃, proculdubio ꝓtracta in priorē partē manu diſtentionē facit. At ſi leuis nimis ſit, ei appēdi puerum iubet, quo pondus ad diſtendendū maius reddat̃. Concuti vero humerū ægrotātis ab eo ꝗ ſuſtentat, ea cauſa vult, vt brachiū è directo ad propriā ſedem redigat̃. nā ſicut dictum ſæpe iam eſt, vbi eô deductus articulus eſt: etiam ſi nos amplius non compellamus, cum muſculi in officio ſint, facile reuertitur. E

A· PISTILLV̄ MOLLI FASCIA INVOLVTV̄ SVB ALĀ INTRVSV̄
B· BRACHIV̄ AD PISTILLV̄ PORRECTV̄ AC DETRACTV̄
C· ALTER MANIB᷒ CERVICI CIRCV̄IECTIS DEORSV̄ CŌPELLENS

A ROTVNDV̄ QVODDĀ SCALÆ GRADVI ALLIGATVM

Quin & qui piſtillis cōpellunt, prope ad naturalē modum reponūt. Debet autem piſtillum faſcia aliqua molli inuolui, quo ſublabi minus queat: atq; inter coſtas & caput brachij ſubintrudi. ſi vero piſtillū breue ſit: collocandus in ſedili aliquo homo eſt ſic, vt piſtillo circunducere brachium vix queat: ſed longius præcipue ſit, ita vt ſtans homo ferè circa lignum ſuſpendatur, deinde brachio & cubito circa ipſum porrecto aliquis ex altera parte corporis ad ceruicem circūiectis manibus iuxta iugulum deorſum compellat. 15

F

Hi quoq; quatenus diſtentione in contrarias partes vtuntur, eatenus ſecundum naturam reponunt. quatenus autem circa piſtilli caput circūuagatur articulus, in eo vero à naturali modo aberrant. cætera quæ particulatim exponit, plana ſunt.

Repoſitio hæc ſecundum naturam modeſte eſt: & proficere, ſiquis eam bene tractauerit, poteſt. 16

Mediocriter ſecundum naturam eſſe hāc inquit. id enim ſignificat, cum ἐπιεικῶς, id eſt modeſte dicit: quemadmodum etiam homo modeſtus, id eſt ἐπιεικὴς, mediocris & moderatus à Græcis nuncupari ſolet. Nonnulli tamen ſunt qui ἐπιεικῶς nō pro modeſte & mediocriter, ſed pro admodum & maxime ſumant: ac ꝓpterea, vt puto, in principio quoq; huius orationis particulā hanc / prope / abſtulerunt, atq; ita legunt, Quin & qui piſtillis cōpellunt, ad naturalem modū reponūt. Verū tñ debebant ij, ēt ſi nihil ab Hippocrate ipſo dictū fuiſſet, in ſequenti oratione ex ijs, quæ huic repoſitioni vitio vertit, intelligere. eam enim reprehēdit, cū inquit, Circa. n. piſtilli caput, etiā ſi humerus fixus ꝑmaneret, periculū ē ne corpus circūuagetur. atq; iccirco ea quæ ꝑ ſcalā fit, vt inquit, melior eſt. Nō eſt igit̃ hęc ad ſummū laudāda, vt maxime dici naturalis poſsit. nā magis ea quæ ꝑ ſcalā fit, approbat̃. G

H

Sed enim alia quædam huiuſmodi eſt, quæ fieri per ſcalam conſueuit, atq; etiā melior: propterea quòd ſuſpenſum corpus hinc & illinc librari ſtabilius poteſt. Circa enim piſtilli caput, ēt ſi humerus fixus permaneret, periculū eſt ne corpus hac vel illac circūuagetur. 17

Quintus hic repoſitionis modus eſt, ꝗ cur ſuperiore, qui piſtillo fit, ſit melior, ipſe manifeſtiſsime declarat.

Oportet autem vt ſupra gradum ſcalæ rotundum aliquid alligetur, quod in cauum alæ inſinuetur: atq; ita caput brachij reuerti in naturam cogat. 18

Ex eodem gradus ipſius ligno eminentia huiuſmodi in machinaria hac ſcala ſtatim à principio efficitur: qua nos etiam vti conſueuimus.

A uimus. Rotunda aũt hæc in gradu eminentia ligno, quod deinceps deſcribit, ſimilis eſt. quod in ſuperiori extrema parte crepidinem habet, à qua poſteriores medici omnes crepidinem, id eſt ἄμβην, ipſum appellant. Adiungi hoc poteſt ſtatarijs quoq; inſtrumentis cuiuſmodi eſt Andreæ inſtrumentum & Tectonis. quorum nullius fabricam referre mihi nunc neceſſe eſt: cum à multis recentioribus qui de inſtrumentis ſcripſerunt, dictum de eis ſatis ſit. nobis enim Hippocratem explanare propoſitum eſt, qui ad omnia quæ vehementiore diſtentione & molitione indigent, eo quod ſcamnum vocant, vtitur.

19 *Optimam tamen repoſitionum omnium hæc eſt. lignũ ſumendum eſt, quod latitudine circiter quinq;, aut quatuor digitorum ſit: craſſitudine duorum, aut etiam tenuius: longitudine vero bicubitali, vel paulo minus. cuius ſummitas ex altera parte rotunda, & anguſtiſſima, & tenuiſſima ſit: habeatq; in extremo paulo ſupereminentem crepidinẽ, quæ non ad coſtas, ſed ad caput brachij vergat, vt alæ ad coſtas ſub caput brachij ſubiecta inſeratur. Linteo autem aut mitella aliqua molli ſumma pars ligni, quo lenior ſit, eſt inuoluenda. eaq; ſub alam ſic eſt impellenda, vt inter coſtas et caput brachij interiorem maxime in partem collocetur: brachiumq; ei totum in longitudinẽ porrectum paululum infra caput brachij, & ad cubitum, & ad articulum manus alligandum eſt, vt q; maxime firmũ permaneat, in primisq; id curandum, vt ſumma lignis pars ſuperato capite brachij in q; intimum alæ ſinum ingrediatur.*

B Sextum modum repoſitionis, quem maxime approbauit, nunc docet: ligni cuiuſdam apparatum manifeſte deſcribens, cui cũ in ſumma extremitate ſupercilium quoddã ad crepidinum ſimilitudinem promineat: crepidinem, vt dixi, totum ipſum medici vocant. Eiuſmodi aũt eſt ſupercilium, qualis in orificio patinarum crepido eſt in interiorem cauitatẽ conuerſa. Vnde etiam comicus quidam carpens patinarum crepidines circũlingere quendam dixit: ἄμβωνας maſculino genere more attico eas appellans. Nam Iones fœminino ἄμβας huiuſmodi proiecturarũ & ſuperciliorum figuras vocant: quo verbo hic Hippocrates vtitur. Hac autẽ crepidine lignum hoc, vt inter caput brachij & coſtas adaptetur, commodiſsimum fit: quin etiã moliri volentibus vtiliſsimum. cum rotunditatem capitis brachij in ſe firmiter recipiat, ac comprehendat. Reliqua omnia in hac oratione aperta ſunt.

C

20 *Poſtea inter duas pilas canterius trãſuerſus conſtituendus eſt, eiſq; bene deligãdus ſupraq; eum brachiũ vnà cum ligno tranſmittendũ ita eſt: vt in alterã partem brachio, in alteram corpore propẽdente ſub alam canterius ſubeat. quod vbi factũ fuerit, hinc brachiũ inde corpus circum canterium deorſum detrahẽdum eſt. in eam altitudinem aũt deligari canterius debet, vt corpus ſuſpẽſum ſummis digitis inſiſtat. Hæc reponendi humeri ratio, longe optima eſt. iuſtiſſime enim molitur, ſi vel tantũ interiorẽ in partem q; caput brachij ſit, lignum iniectum ſit. Iuſtiſſimæ itẽ in vtranq; partẽ librationes, ac ſtabiles oſſi brachij ſunt. Ac recentia quidem citius quàm opinaretur quiſpiam, redeunt, ac prius quàm extenta eſſe videantur.*

Pilas appellare hic Hippocratem colũnas: canterium vero trabem quæ ab altera columna ad alteram pertingit, perſpicuum.

D

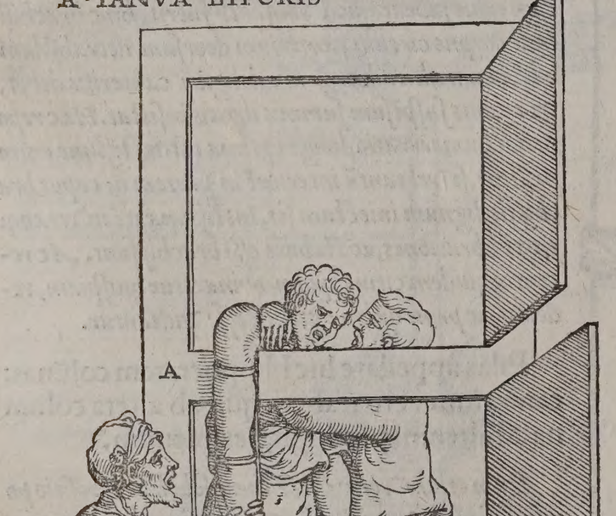
21 *Quin etiam vetera reſtituere ſola hæc repoſitio poteſt, niſi iã ob vetuſtatem & caro in acetabulum ingreſſa fuerit: & caput brachij in loco in quẽ excidit, moram ſibi fecerit. Quanq; ita quoq; inueteratũ brachij lapſum reponere mihi videtur poſſe. Quid enim iuſta molitio non moueret? ſed manſurum tamen in ſede ſua id non puto, ſed relapſurum nihilo minus, ad conſuetudinem. Idem facit, ſi hoc modo præparatum brachium ſuprà ſcalam traijciamus.*

Attritam & callo obduratam ſedem, moram. i. τρίβον ſiue attritionem dixeris, appellat: quæ ex diuturna capitis brachij immoratione efficitur, in ea carnis circumiectæ parte, in quam id prima prolapſione incubuerit. Acetabulum vero vocat cauitatem quæ in dearticulatione eſt in extrema, vt dictum eſt, ceruicis ſcapulæ parte. Plerunq; tamen profundos ſinus magnis ſupercilijs circundatos tum ipſe, tum alij nuncupare acetabula conſueuerunt. nunc vero cauitatam eam hoc nomine appellat, in quam circumiectæ carnes, cum luxatio fit, priori ſede, quam brachrj caput deſeruit, occupata, ineunt. Efficitur igitur ex eo q & propria capitis brachij ſedes eſt interclusa:

A· SEDILE THESSALICṼ
B· ÆGROT⁹ IN LAT⁹ COLLOCAT⁹ IN SEDILI

A · IANVA BIFORIS

& locus qui ipſum excepit, callo obducto vi- E
cem acetabuli exhibet, vt ſi etiam aliquando
fuerit repoſitus articulus, r eſiſtere nõ poſsit:
cũ carnes præter naturam acetabulũ obſtru-
xerint, & quæ os exceperunt, callo induratæ
cauitatem dearticulationi ſimilẽ adeptæ ſint.

Idoneum quoq; admodum eſt, ſi recens ſit lapſus, 22
circa magnum ſedile theſſalicum compulſionem face-
re. Præparatum tamen eſſe lignum oportet, ſicut di-
ctũ eſt. deinde in ſedili homine in latus collocato: bra-
chium ligno alligatum ſupra reclinatorium traduci-
tur: & in alteram partem corpus, in alteram brachiũ
cum ligno deorſum trahitur.

Sedis cuiuſdam talis quædam erat forma,
qua in Theſſalia antiquitus vtebantur: quę à F
tergo ad rectas lineas porrectum in altum re-
clinatorium habebat: circa quod diſtentionẽ
faciendam cenſet, quemadmodum ſuperius
de canterio edocuit. quo pacto autem collo-
candus in ſede homo ſit, manifeſte declarat.

Idem facit, ſi ſupra biforem ianuam compellamus. 23
ijs autem quæ forte affuerint, vtendum eſt.

Sunt nonnullæ huiuſmodi ianuæ, quæ in
medio tranſuerſum lignum validum habẽt,
cuiuſmodi erat canterius, quẽ inter duas co-
lumnas protendendum eſſe antea dixit. infra
quod quidem lignũ altera valua, ſupra item
altera aperitur. vnde biforem ianuam dixit,
quaſi duplicem quandam, quæ binas paruas G
fores in ſe cõtineret. Iubet igitur vt luxatum
brachiũ ſupra lignũ quod inter duas valuas
ſitum eſt, diſtentionis cauſa tranſmittamus.

De luxationibus ab Hippocrate non viſis.

Hippocrates in alam vidiſſe ſe tantum bra-
chij delapſionem inquit. nõnulli vero ex po-
ſterioribus medicis alias quoq; luxationes ar-
ticuli huius, vtpote quæ fieri poſsint, ſcriptis
tradiderunt. & nos quoq; quinquies ad hunc
vſq; diem vidimus: in Aſia ſemel, Romæ qua-
ter: quoties videlicet in vrbe alicui hmõi affe-
ctio contigit. propterea q medici oẽs abſur-
da atq; admirabilia conſultandi cauſa oſten- H
dere mihi conſueuerãt. Quatuor igitur luxa-
tiones contigerunt, oẽs quidem in anteriorẽ
partem: eatenus tamẽ à ſe mutuo differentes,
quatenus per membri longitudinem & lati-
tudinem vel propius, vel longius à dearticu-
latione efficiebantur. Mirabantur itaq;, cum
hic nunq̃, alij poſt ipſum aut ſemel aut bis vi-
diſſe ſe id atteſtarentur. toties tamen, vt nos,
hucuſq; viderat nemo. Quanq̃ fortaſſe poſt-
hac ẽt alias tale aliquid videbimus. nõ.n. for-
te quadam, ſed probabili cauſa rem hãc mihi
occurriſſe arbitror, de qua deinceps nunc di-
cam. In noſtra Aſia huiuſmodi luxationem primum inſpexi, cum adhuc ſub illorum præceptorũ
diſciplina Smyrnæ erudirer. vrbs autem hæc magnitudine multo amplior eſt, q̃ ea de qua Hip-
pocrates frequenter meminit, vtpote qui in ea plerunq; fuiſſet verſatus. Ego vero poſt ſecũdum
& trige-

A & trigeſimum annum Romam me contuli,vrbem tanta hominum frequentia celebratam,vt Po
lemo orator parũ dixiſſe videatur,cum breuiariũ ac compendium orbis terrarũ eam appellarit.
in qua,vt dixi,quatuor hmõi luxationes hucuſq; extitiſſe manifeſtum eſt. Nam quia oẽs medici
de ijs quæ p̃ter opinionẽ incidebant,mecũ cõmunicare conſueuerant:non modo, ſiquid Romæ
huiuſmodi contigiſſet,latere me poterat:ſed quicquid etiam ad portum, & in vicina vrbe, quam
Hoſtiam vocant,eueniebat,mihi non erat ignotum:propterea ꝙ qui illis in oppidis medebantur
ſatis frequentibus etiã ipſis,cuncti mihi erant amici. Vrbes vero quarum Hippocrates fecit men
tionem vtpote in eis diutius cõmoratus,non pluribus habitatoribus,q̃ vicus vnus Romæ, inco-
lebantur. Nihil mirum igitur,ſi in vrbe multitudine hominũ frequẽtata plures ſimili modo pati
contigerit. Adde ꝙ illud quoq; ab experientia edoctus ad cauſæ inuentionẽ deductus ſum. Nõ-
nulli ſiquidem in palæſtris hoc modo luxabant̃,alij praua medicorum curatione. Duo.n.ex ijs q
à me viſi ſunt,prolapſum ſibi fuiſſe articulum in alam dicebant:poſtea vero cum imperite medici
molitionem adhiberẽt,impulſum articulum inter muſculorum cõmiſſuras, ſicut conſpiciebatur,
fuiſſe conſtrictum. Quare ſi multitudini,quæ in Romanorum ciuitate eſt, duas has quoq; cauſas
adiunxeris:requires non cur tot viderim:ſed cur plures non viderim, quibus in hunc modũ bra-
B chium exciderit. Hippocratis.n.tẽpeſtate qui medebant̃, legitime didicerant:& præcipue in hac
manuum opera erant exercitati. nunc vero vel nihil prorſus,vel breui admodum tp̄e didicerunt.
præterea luctandi peritia mirum dictu eſt q̃ creuerit, quamq; varias ac multiformes magiſtri di-
ſtortiones membrorũ,circũnexionesq; inuenerint. Quæres igitur,vt dixi,non cur tot, ſed cur nõ
plures viderim in tot millibus hominũ,qui à multis aliptis,multiſq; imperitis medicis in tales lu
xationes inducunt̃. Cæterum talium quoq; luxationum repoſitio ijſdem efficitur ſcopis, diſten-
tione,molitione,& depoſitione. Oportet autẽ hic non ita moliri, ſicut cum in alam exciderat, fa-
ciebamus. tunc.n.in anteriorem partẽ primum,deinde ſurſum articulus erat impellẽdus, quoad
ẽ regione ad ſinum in quem erat ingreſſurus,fuiſſet deductus,nunc vero, qa in anterioribus dear
ticulationis partibus eſt,ſiue ad exteriorem , ſiue ad interiorem partem muſculis diductis inter-
cluſus:in contrarium eſt agendus,vt à muſculis attractus in alam deferatur. ac maxime quidẽ effi
cere hoc poteſt vel ſola diſtentio. in qua melius eſt vt locus ſub ala ſtabiliatur , ſicut nos Smyrnæ
in luxatione quæ hoc modo contigerat,egimus. Nam cũ in palæſtra cuidam explicatum à collu-
ctante brachiũ fuiſſet,qui modus in anteriorẽ partem propellere è ſede articulũ præcipue poteſt:
eo humi ſupino collocato diſtentionẽ ſimilem ei quæ calce fit,adhibuimus. à tergo enim alterum
C conſtituimus,qui lorum latum alæ circũiectum retraheret , quodam tñ prius indito quod ſinum
alæ expleret. nos vero,vt dixi,ex circũſtringentibus muſculis articulum cum repuliſſemus, eum
remiſſa extenſione permiſimus à muſculis in ſeipſos concurrentibus attrahi,in cauitatemq; com
pelli. atq; hic quidẽ facile reuerſus eſt. ſtatim enim in ipſa palæſtra curationem fuimus aggreſsi.
ſatiſq; fuit affecti brachij extenſio à nobis ipſis facta,ſicut in modo repoſitionis, qui calce admini
ſtratur. Quandoq; vero etiam laqueo extenſionem fecimus. validus tñ eſse laqueus debet. cuiuſ-
modi eſt duplex carcheſius,& qui ex duobus aduerſarijs loris ac perpetuis conſtat. Aliàs quoque
inueterata iam luxatione Hippocratico ſcamno indiguimus. de quo ipſe procedente oratione po
ſtea verba facturus eſt. Nunc de luxationibus huiuſmodi hæc ſufficiant. Sed iam ipſi deinceps de
corporũ ipſorum differentia,in quibus magis vel minus articuli excidunt , docenti attendamus

24 *Sciendum tamen eſt naturas à naturis in eo multum diſtare, vt quæ excidunt, facile reuertantur. acetabulũ quo-
que ab acetabulo diſtat, cum aliud facile tranſcendatur, aliud minus. plurimã item & ex neruis copula habet diffe-
rentiam, cum quibuſdam laxior, quibuſdam intenta ſit.*

Cum orationem de repoſitionibus abſoluerit:cauſas nunc ſubiungere incipit,cur quibus faci-
D le excidit articulus quilibet,ijs abſq; magno negocio reponat̃: quibus vero raro id contingit, ijs
difficulter fiat reſtitutio. Dictum ẽt à nobis hac de re ſuperius eſt, cum & oſsium dearticulationi,
& ſuperiectorum muſculorum vel laxitudini,vel intentioni id aſcriberemus.

25 *Nam humiditas hominibus fit in articulis ob neruorũ annexionẽ: ſi laxi natura fuerint, intẽtionesq; facile ferãt.
Multos.n.uideas, qui adeo ſunt humidi, ut ijs, cũ uoluerint, et abſq; dolore articuli excidãt, et abſq; dolore reuertãtur.*

Per contrariũ mihi hoc videt̃ enunciaſſe. nã cum ob naturæ hoĩs humiditatẽ nerui laxi reddan
tur,non ob neruorũ laxitatem humiditas in articulis exoriat̃: ipſe contrarium oratione hac dicit.
Sed cũ vellet exprimere promptiſsimã neruorũ extenſionẽ ex humiditate hoĩum exiſtere , id nõ
mihi vr̃ fuiſſe aſsequutus,nã p̃poſitione/ob/ĩproprie vſus ad cauſæ intelligentiã legẽtes inducit.

26 *Habitudo præterea quædam corporis differentiam affert. quibus enim bene ſe habet membrum, carnoſumq; eſt:
ijs ſicut minus excidit, ita difficilius reaptatur. Cum vero attenuatiores ſe ipſis ſunt homines, & macilentiores: tũc
fit vt ijs & magis exeat, & facilius redeat. Quod ita eſſe illud eſt argumento: quòd bobus femora tũc magis ex ace-
tabulis elabuntur, cum ſunt macilentiſsimi. macilẽtiſsimi autẽ boues fiunt ſub finẽ hyemis. Vnde etiam eo tempore lu
xantur maxime. Si modo tale aliquid ſcribendum in medicina eſt: ſed eſt ſanè.*

Naturæ & differentiæ articulorum,quibus fit,vt vel facile vel difficulter & luxationes & repo E
ſitiones efficiantur,duæ ſunt:quas & ego ſæpe,& ipſe in oratione ſupra hanc explicauit. Accedit
vero his quandoq; & tertia, de qua nunc agit. quæ ex plenitudine & tenuitate corporis exiſtit,
quam habitudinem vocant.Quanto enim carnoſiores ſe ipſis homines fuerint, tanto ijs & luxa-
tiones & repoſitiones articulorum difficiliores euadunt:propterea ꝙ multitudine carniũ vndiq;
conſtringuntur.at è contrario ſi attenuati fuerint.cutis enim carnium dearticulationibus circun-
iectarum laxior effecta,neutrum vetat.Nam ſi gracilis natura quiſpiã ſit,obeſiore nihilo erit infe
rior.ſicut enim in libris de temperaturis demonſtratum eſt,qui gracilior eſt natura,ſiccior:qui eſt
obeſior,humidior temperatura eſt.Quare gracilium intenta muſculorum ſubſtantia, dearticula-
tionem coarctat.obeſiorum vero carnes quatenus ampliores ſunt, eatenus locum circa articulũ
obſtruunt:quatenus ſunt humidiores & molliores,facilius cedunt, & capita excidentium rotun-
dorum oſsium admittũt:vt par in luxationibus vtriſq; his facultas exiſtat.At ſiquis carnoſus na-
tura cum ſit,quodam tempore gracilior euaſerit:ei facilius tunc q̃ prius articulus & elabitur & re
uertitur.Eodem modo ſi gracilis natura pinguefactus ſit,eo tempore difficulter luxationes pati-
tur:& quæ luxata ſunt,ægre ei reſtituuntur.In huiuſce rei teſtimonium ea adducit, quæ in bobus
fieri conſpiciuntur.planeq; omnia declarat,vt nulla indigeãt explanatione. niſi verbum aliquod F
vnum aut alterum inciderit,de quo annotandum aliquid eſſe videatur.

Recte enim Homerus omnibus pecudibus boues eo tempore maxime laborare nouit , & ex bobus aratores:pro- 27
pterea quòd hyeme operantur.his igitur articuli excidũt maxime:quippe cum maxime attenuẽtur..Alia enim peco
ra breuẽ herbam depaſci queunt : boues non ita, niſi prius alta euaſerit.quippe cum alijs gracilis labri prominentia,
gracilis item ſuperior maxilla ſit:boui è contrario obeſa labri prominentia,& maxilla obeſa ac retuſa : vt breuibus
herbis ſubijcere eam non valeat.

Pecudes,id eſt πρόβατα,quod verbum oues proprie ſignificat, nunc dixit pecora omnia : ſicut
in libro de ſacro morbo ita ad verbum ſcriptum eſt.Nulla alia pecus eſt præterq̃ boues & capræ. "
& apud Homerum etiam,vbi inquit. Multæ illi pecudes adſunt. cum greges pecorum "
velit ſignificare.alij quoq; veteres hoc nomine ita vſi ſunt.

Solipeda ſiquidẽ animalia,vtpote ambidẽtia,frendere ſanè poſſunt,& breui herbæ dentes ſubijcere.delectãturq; 28
eiuſmodi herba magis,q̃; cũ eſt alta.breuis enim utplurimũ melior,ac ſolidior,q̃; alta herba eſt.et præterea etiã prius
q̃; alta fatiſcat in frugẽ.Ideo igitur in hũc modũ canit. Ceu bobus veris iucũda ſuperuenit hora. quia iucũdiſſi G "
ma alta herba ipſis apparet.Sed alioqui ẽt bos laxiorẽ q̃; cætera animalia articulũ habet.iccirco alijs quoq; magis eſt
voluipes,et preſertim cũ macer eſt,et cõſenuit. His omnibus de cauſis boui etiã excidit maxime,de quo plura à nobis
nũc ſunt ſcripta,quia antedictorũ omniũ teſtimonia ſunt.Cæterũ de quo nũc ſermo eſt,carne expertibus citius et ex
cidit et reponitur,q̃; carne preditis:minorq; inflãmatio humidis & macilẽtis , q̃; ſiccis & carne oppletis ſuperuenit,

Frendere,id eſt σαρκάζειν,nõnulli ſignificare dicunt labra inter ſe ita vehementer cõmittere,vt
auellere atq; abſcindere partem aliquã graminis valeant.Alij dentibus inferioribus & ſuperiore
labro idem efficere,σαρκάζειν dici aſſerunt. propterea ꝙ frendentes homines atque indignantes,
quod σαρκάζειν dicimus,mordere dentibus labrum conſueuerunt. Sed illos quidem dentibus in-
ferioribus labrum ſuperius mordere aiunt : quæ vero ruminant animalia cum inferiore tantum
dentium ordine prædita ſint,eo ad mordendum vti.Alij frendere inquiunt nihil aliud eſſe q̃ den
tibus inter ſe ex vtraq; parte cõmiſsis ſcindere. vnde etiam dictũ eſſe hic aſſerunt σαρκάζειν, quaſi
carnificare dixeris:propterea ꝙ carniuora animalia vtriſq; dentium ordinibus vtuntur. Atq; his
quidem ea quæ hic dicuntur,videntur atteſtari:cum Hippocrates non ruminantia animalia fren
dere,id eſt σαρκάζειν dixerit:ſed vtroſq; dentium ordines habentia, quæ ambidentia ſeu vtrinq;
dentata appellant.hæc depaſci etiam breues herbas poſſunt, vt equi, aſini, & muli. Ex illis vero H
quæ vno tm̃ ordine dentium inſtructa ſunt, ea ſola valent idem facere, quibus tenuis ac gracilis
labri prominentia eſt.Ideo boues ſoli animalium quæ herbis veſcuntur,per hyemem alimenti pe
nuria laborant:eo ꝙ neq; frendere,id eſt dentibus abſcindere,neq; labris apprehendere, ac deton
dere,ſicut capræ,& oues,breuem herbam queunt. Hæc quidem tria animalium genera biſulcas
vngulas habent.Ambidentata autẽ ſunt ſolipeda,hoc eſt ſolidis vngulis prædita, nomine ita per
contractionem facto,vt aſſerunt qui etymologijs dant operam, pro ſolipeda : μώνυχα græce, pro
μονώνυχα,quaſi ſolunguia & ſolidunguia dicas.eo ꝙ ſolum haheant vnguem. Talẽ enim in huiuſ-
modi animalibus ſolida vngula obtinet locum,qualem in hominibus vngues, ideſt ſummum pe
dem.Minor autẽ inflammatio his exoritur:quia cum facile excidat articulus,facile etiam reponi-
tur.vt merito vel parua inflãmatio,vel nulla prorſus ſubſequat̃. in violentis enim luxationibus.
& repoſitionibus dolores muſculi contrahunt,ex quibus inflammationes oriuntur.

Vinciturq; minus in poſteriore tempore.quin et mucus ſubeſt amplior quãdoq; q̃; par ſit : atq; ita lubricum locũ 29
reddit..Articuli enim ſunt omnino macilentis,q̃; obeſis mucoſiores.

De toto tempore quod ſubſequitur, intelligere poteſt: quod duplex eſt: alterum poſt re-
poſitionem,

A poſitionem, ſtatim cum inflammatæ partes curantur: alterum poſt curationem, cum in tranquillo ſtatu membrum iam conſtitutum eſt. Nam ſtatim poſt repoſitionem, cum inflammatio adeſt, ea ipſa, vt ipſe etiam dixit, articulum cõſtringit. Poſt curationem vero, quia in talibus hominibus muſculorum ſubſtantia intenta eſt, & ex magnis inflammationibus, quæ ſuperuenerũt, reſtat durities quædam in muſculis contracta: fit vt articulus quaſi vinculo quodam coarctetur.

30 *Nã ipſæ etiã carnes eorũ qui non recte ex arte inedia confecti fuerint, ſi graciles ſint, q̃; ſi obeſi, ſunt mucoſiores. Quibus tamen cum inflammatione mucus ſubeſt, ijs cum articulus ab inflammatione vinciatur, non admodum ex mucoſitate elabitur: elapſurus quidem, ſi nihil neq; amplius neq; minus inflammationis cõtigiſſet. At quibus articulus rediјt, & partibus circuniectis inflammatio nulla ſuperuenit: ij vti abſq; dolore humero queunt: nullamq; ob id curam ſui habendam ſibi amplius opinantur. Contra quorum opinionem vaticinari medici partium eſt: huiuſmodi hominibus & rurſus magis excidit, q̃; quibus nerui fuerint inflãmati. In omnibus in homine ita res ſe habet, & præcipue in humero, & genu. quippe cum hæc maxime etiam luxentur. Quibuſcunq; vero nerui inflãmati fuerint: vti humero, cum & dolor, & inflãmationis intentio prohibeat, non poſſunt. Iis cerato, & plagulis, et linteis multis deligando ſuccurrendum eſt. ſub alamq; munda ac mollis lana conuoluta, quæ ſinum expleat, ſubijciẽda: ut & firmamẽ-*
B *tum deligationi exhibeat, & articulum ſuſtentet. Brachiũ autem ita, vt in ſuperiorem partem vergat, detinẽdum ut plurimũ eſt. ſic enim fiet, vt caput humeri procul à loco in quem lapſum fuerat, abſit. Vbi autem humerum deligaris: poſtea brachium ad coſtas mitella aliqua corpori circunducta alligandum.*

Quicunq; vel ob famem, vel ob iracundiam, vel ob luctum, vel ob dolorem, vel ob ſtomachi faſtidium minori alimento ſumpto quâm conueniebat, extenuantur: ijs non ſtatim carnes ſiccæ efficiũtur: quemadmodũ illis, qui recte ab arte inedia cõfecti fuerint: ſed humidiores in omnibus vt plurimum habitibus euadunt. cum ob defectum alimenti colliquationes quædam, & contabeſcentiæ in ipſis fiant. Illi vero etiam magis contabeſcunt quibus dolor acceſsit. vnde etiam poetæ dolores, & curas μελεδόνας vocant, quaſi membredias & coruras dicas, ꝙ membra edant, & conſumant: & cor vrant. Colliqueſcit aũt in ipſis carnibus adeps omnis, & quicquid molle, & recenter coactũ eſt. Quando vero medicus dedita opera attenuare, ac gracile reddere corpus aliquod vult, primum id inedia coercet: poſtea frictionibus adhibitis, & exercitationibus accommodatis, ſi aliqua colliquatio contigit, eam vel per ſudorem quod ſenſui patet, vel per ſenſui obſcuram, ſed ratione perceptibilẽ difflationẽ digerendã curat. neq; ex cibis aut potibus quicquã ſibi eſſe negligendum ducit. ſed ijs ipſis ẽt faciles reddere excretiones oẽs ſtudet, tã quæ per aluum, q̃ quæ per
C vrinas fiunt. Ita. n. efficitur vt maxime vndecunq;, ſiqua eſt in corpore ex colliquatione humiditas, educatur. quæ ſi intus maneat, mucoſas mora tẽporis carnes efficit. Nam quicquid ſubtile ac ſeroſum in colliquatione ineſt, per difflationem, ſi ea ſola procuretur, abit ac digeritur: quod craſſius eſt, tantum remanet: quod tempore lentore quodam contracto muco ſimile euadit.

31 *Refricãdus item humerus eſt ſenſim, & leniter. ac multorũ quidem peritum medicum eſſe oportet, ſed certe etiã refrictionis. quippe cum ex eodẽ nomine non idem eueniat. refrictio enim articulum laxiorẽ iuſto uincire: duriorem quàm conueniat, ſoluere conſueuit. Sed de refrictione alio in libro à nobis definietur. Talis igitur articulus mollibus manibus (confert enim) & præterea leniter refricandus eſt.*

Ne duritia aliqua ex inflammatione relinquatur: accommodata frictio eſt, ſi ſenſim, & leniter adhibeatur. Ea autem multiformi manuum traductione facienda eſt, à ſuperiori parte deorſum, & ſurſum ab inferiore: & deinde non tantum ſurſum ab inferiore, ſed à ſuperiore etiã deorſum: quin ẽt orbiculariter, & quaſi per tranſuerſum à dextris ad ſiniſtra, & e contrario à ſiniſtris ad dextra: ea cauſa vt fibræ muſculorũ omnes emolliantur. Nam refrictionis nomen. i. ἀνατρίψεως pro frictione à veteribus dicebatur. Quocirca ne exiſtimes, id quod opinati nonnulli ſunt, cum dicit re-
D fricandum humerũ eſſe, velle eũ in fricando ab inferiori parte ductum manuũ eſſe faciendũ. refricare. n. vniuerſum frictionũ genus, non vnã tantũmodo eius differentiam ab inferiore parte ſurſum ſignificat. Id quod ipſe quoq; manifeſtat, cũ inquit. ſed de refrictione alio in libro à nobis definiẽt, non. n. profectò de vna tm̃ differentia eius omiſsis reliquis dicturũ ſe eſſe pollicetur. Quin & in libro de ijs, quæ in medicatrina fiunt, ipſas oẽs declarauit toto genere ẽt ibi nominato. refrictio, inquit, ſoluendi, vinciendi, carnem augendi, minuẽdi vim habet: & quæ ſequunt. de quibus cum in commentarijs eiuſdem libri, tum in libris de ſalubribus abſolutiſsime â nobis dictum eſt.

32 *Articulus autẽ mouendus eſt non violenter, ſed adeo vt ſine dolore moueatur. conſtituuntur vero omnia, alia lõgiore tempore, alia breuiore.*

Nihil in deficiẽtibus inflammationibus huiuſmodi motione vtilius eſt. reliquias enim omnes eius abſoluit. quibus neglectis amentari ac vinciri articuli conſueuerunt. vtroq; enim modo affectionem hanc appellant.

33 *Exciderit'ne brachium hiſce notis cognoſcendum eſt.*

In libro etiam de fracturis prius in peccantes inuectus eſt: hic quoq; cum ita fecerit, ac deinde

redargutioni

redargutioni eorum de repoſitione ſubiunxerit ea, quæ non modo ex antedictis conſequebant̃, E ſed ẽt illis atteſtabantur: nunc deinceps luxationis humeri notas tradit. quæ ſanè licet in operibus artis antecedãt, neceſſe ſit, in docendi tñ ratione non eſt neceſſe. Sequantur'ne aũt aliqua, aut præ cedant neceſſario nec'ne, illud tibi argumẽto ſit: ſi videlicet vel agi opus, vel intelligi diſciplina re cte ante non poſsit, q̃ quod præcedit, cognitũ fuerit. Repoſitio igitur luxatorum ante q̃ in quem locũ articulus exceſſerit, intellexerimus, tradi clare non põt: prius tñ q̃ ſigna luxationum perſpe- xerimus, poteſt. nã modo in alam fieri luxationem ante didicerimus, repoſitionẽ & nos ipſi exco gitare, & ab alijs traditã cognoſcere poſtea ſatis poſſumus: fieri tñ in alam luxationem, niſi prius totã dearticulationis naturã nouerimus, perſpicue intelligere non valemus. Siquis igit̃ loquutus de repoſitione, poſtea qualis luxationis repoſitionem docuerit, ſubiungeret: is ordinẽ neceſſariũ immutaret. quẽadmodum ſi ẽt differentiã prolapſionis prius proſequutus, de natura poſtea dear ticulationis quiſpiã pertractet. nam qui bene nouit quo modo in alam excidat articulus: ei de na- tura dearticulationis diſcere ſuperuacaneũ eſt. ſed ſi prius qualis natura iuncturæ ſit, deinde pro- lapſionẽ norit: nihil ei deeſt, quin repoſitionem optime percipere valeat. Sicut ẽt nunc ſignorum ignoratio nulli impedimento nobis fuit ad repoſitionẽ intelligendam. Atq; hoc fieri in omni do- ctrina curationis poteſt. quid enim vetat, quin inflãmationis iecoris, aut vẽtriculi, aut renum, aut F coli curationẽ prius docere quiſpiã poſsit, q̃ eiuſmodi morborum dignotionẽ perceperit? curare tñ ante q̃ dignoſcat, non poterit. Ex rõne itidem & docendi via non eſt, ſi vel inuenire curationẽ, vel doceri ab altero velis prius, q̃ exacte naturam membri cognoueris, quod curandum eſt.

Nam cum iuſtum habeant corpus homines, & brachia & crurà: ſano mẽbro vti debemus ad non ſani, & non ſano ad ſani exemplum. neq; alieni articuli inſpiciendi. 34

Quod prorſus ex vtraq; parte & à dextris & à ſiniſtris æquale eſt: iuſtum appellauit. nam quia formæ membrorum longorum, id eſt crurum & brachiorum diuerſæ, hominibus ſunt, membrũ coniugatum & compar eius ipſius qui affectus eſt, comparandum alteri cenſet: exq; eo quantum à naturali ſtatu abierit, coniectandum.

Alij enim alijs exarticulati magis natura ſunt. ſed ipſa eius qui laborat membra attendenda, ſanum ne ægrotãti diſsimile ſit. 35

Eos qui piectos atq; eminentes articulos habent dũ in naturali ſtatu ſunt, exarticulatos vocat.

Atq; hoc quidem rectẽ dictum eſt, admodũ multam tamen propterea obintelligentiam habet: neq; ſatis eſt ſi tã tum ratione artem hanc cognouerimus, ſed conſuetudine verſandum eſt. G 36

Non omnem abſolute ignorantiam obintelligentiam nuncupat, ſed eam tantum quæ adiun- cta eſt, & vicina cognitioni: qua fallimur, & obintelligimus, id eſt præter id quod verum eſt intel- ligimus. Quo modo vero contingat vt decipiamur comparando etiam ſanam partem ægrotanti, ipſe deinceps oſtendit, cum ita inquit.

Multi. n. ſunt, qui præ dolore vel alia cauſa, licet nõ exciderint articuli, in figuram tamen ſimilem illi, in quam ſa num corpus formatur, redigi non poſsint. Inſuper igitur aduertẽda atq; intelligẽda huiuſmodi figura eſt. Quin & in alam caput brachij magis incumbere in luxato q̃; in ſano videtur. deſuper vero in ſuperhumerali cõcauus locus ap- paret: osq; ſummi humeri, vtpote cum in inferiorem partem ſubierit articulus, extare conſpicitur. 37

Vnam hic obintelligentiam, vt ipſe vocat, oſtendit, quæ circa figurationem contingit. quippe cum interdum in quaſdam figurationes affecta membra redigi non valeant: & tamen homines quibus id euenit, non ex luxatione, ſed ex dolore, aut muſculi contentione ita affecti ſint. Alterã deinceps ignorationem ſubiungit. H

Cæterum obintelligentiã quoq; hoc quandã exhibet: ſed poſtea de hoc, cũ res digna ſcriptu ſit, nõnulla ſcribemus. 38

Cum ſinuatus locus apparet in ſuperhumerali, quam ἐπωμίδα dicimus, id fruſtrationem quan dam & deceptionem afferre ait. de qua poſtea ſcripturum ſe pollicetur. error autem hic interdũ euenit, cum iugulum à ſcapula fuerit diuulſum.

In luxato præterea cubiti gibbus videtur à coſtis magis, quàm alter diſtare. ſi tamen vim attulerit quiſpiam, ad mouebit quidem, ſed cum labore. 39

Signum hoc errorẽ adiunctũ habet: niſi ẽt tumor ſub ala appareat, occurrente ibi ſiquis contre ctet brachij capite: quo fit, vt ad coſtas admoueri gibbus cubiti ſine magno dolore non poſsit.

Quin etiam ſurſum idem rectum brachium ad aurem cubito extento attollere, aut hac & illac perinde ac ſanũ traducere non poterit. 40

Hæc quoque nota ſicut ſuperior, obintelligentiam & deceptionem affert. perſpicuum enim eſt ex ijs, quæ prius dixit: multi enim ſunt qui præ dolore, vel alia cauſa, licet non exciderint arti-

A culi,in figuram tamen ſimilem illi,in quam ſanum corpus formatur, redigi non poſsint. Nam ſi brachia ad coſtas admouere prompte aliquis poteſt,articulum quidem è ſede naturali non eſſe dimotum certum indicium eſt.ſed ſi aliqua ex parte tamẽ impediatur,cum vel ex dolore vel ex muſculi contentione accidere impedimentum id queat:dubia luxationis indicatio euadit.

41 *Ac notæ quidem luxati humeri hæ ſunt.repoſitiones itẽ,quas ſuperius ſcripſimus,& curationes eædem.Operæprecium autem eſt diſcere quo modo ijs quibus frequenter excidunt humeri,mederi valeamus.quippe cum multi,licet in alijs omnibus idonei admodum ſint,hac calamitate à certaminibus fuerint prohibiti:multi itẽ inepti ad res bellicas euaſerint,corruptiq; fuerint.Operæpreciũ quoq; ob illud erit,quòd qui ijs recte medeatur,nouerim neminẽ: ſed alios ne aggredi quidem rem,alios contraria quàm conferat & ſentire & facere videã. Multi enim medici luxatis humeris & in ſuperhumerali,& in anteriore parte,qua brachij caput extuberat, & in poſteriore quoq; paululũ à ſuperhumerali aduſtiones adhibuerunt.quæ quidẽ aduſtiones,ſi brachiũ vel in ſuperiorem, vel anteriorem,vel poſteriorem partem excidiſſet:recte fuiſſent adminiſtratæ.cum vero in inferiorem partem exciderit, eijciunt magis, quàm prohibeant.caput enim brachij omnes à ſuperiore inani laxitate excludunt.Sed ita hæc adurẽda ſunt: Cutem ſub ala digitis interceptam contra maxime eum locum in quem brachij caput excidit,attrahere debemus.*

B

In hac quoq; oratione clara omnia ſunt.quocirca, niſi vbi obſcuritas aliqua occurrerit,à nobis ſunt prætereunda.

42 *Deinde ita attractam in vlteriorem vſque partem deurere,*

Nullam partem cutis attractæ abſq; deuſtione relinqui vult.ſed candens ferramentũ à dextris in ſiniſtris alæ partes,& à ſiniſtris in dextras traijciendum cenſet.

43 *Ferramentis autem adurẽdum eſt nõ craſsis,neq; admodum caluatis, ſed oblongis:quippe cũ penetrabiliora ſint aptioraq; vt manu imprimantur.*

Caluata,id eſt φαλακρά,ferramenta appellat, quæ rotunditatem quandam læuem in extremis partibus habent.cuiuſmodi ſunt ſpecillorum capitula,& quæ nucleata appellantur, & ſpathularia.oblonga vero his contraria nuncupat:quorum extrema minime ſunt rotunda, ſed mucronata,ad ſuffuſionum interpunctiones accommodatis inſtrumentis quodam modo ſimilia.

44 C *Adurendumq; eſt trãslucidis,ut quãcelerrime,quatenus fieri poteſt,penetrent.craſſa enim cum tarde penetrẽt, latiores cruſtarũ caſus efficiunt.periculumq; afferunt,ne cicatrices perrumpãtur:quod quamuis peius nihilo ſit,eſt tamen deformius,& inartificioſius.Cum vero in vlteriorem partem deuris,ſatis erit in pleriſq; ſi in inferiore parte aduſtiones has ſolas adhibeas.*

Ignita eſſe ferramenta ad alam deurendam vult. admodum enim ignita & candentia translucida appellat.

45 *Quòd ſi periculum minime eſſe videatur,vt cicatrices perrũpantur,ſed multum in medio ſpaciũ interſit: tenue aliquod linitorium ſpecillum per aduſtionum foramina traijciendum eſt,cute adhuc ſuſpenſa ac retracta:alioqui.n. traijci non poſſet.Vbi vero traiectum fuerit,cutis dimittẽda:deinde inter duas aduſtiones,alia tenui ferramẽto inijcienda:eatenusq; deurendum,quoad in ſubiectum ſpecillum inciderimus.*

Cicatrices,id eſt ὠτειλὰς vlcera ipſa hic appellat,quemadmodum poeta, qui de recenti vulnere loquens ita canit. Donec adhuc calidum ſanguen fert ipſa cicatrix. Poſteaq̃,attractam cutem per tranſuerſum à dextris in ſiniſtra deuſſeris:alteram ſecundam tibi faciendam cenſet, non tranſuerſam illam quidem ex altera parte videlicet in alteram ferramento impreſſo,ſed in medio

D in altitudinem penitus adacto.Oportet aũt mediũ inter priores aduſtiones ſpatiũ idoneæ eſſe magnitudinis.ſi.n.paruũ admodum eſſet:in diſcrimen res veniret,ne perruptis vlcerationibus magna vna plaga efficeret:ex qua quidẽ licet quantum ad partẽ illam exiccandam & ſtringendã ſpectat,nihil peius euenturũ ſit:neceſſe tamen non eſt,vt magna cicatrice effecta, turpius locum illũ reddamus:cum ex paruis perforationibus comparari æquale præſidium queat.

46 *Quantum autem ex cute alæ intercipiendum ſit,ex his conijcere debemus.Sub ala ſubſunt glãdulæ, ſed multis ẽt alijs in corporis partibus.Cæterum alio in libro de glandularum ſolimẽbria ſcribetur,quidq; ſint, & quæ in qualibus ſignificent,quãq; vim habeant.Glandulæ igitur apprehendendæ non ſunt:nec qua interius ſubſunt. magnum enim periculum impendet.*

Solidam atq; integram eſſentiæ glandularum naturam ſolimembriam, id eſt οὐλομελίην vocat, de qua alibi docturum ſe eſſe hic pollicetur.non tamen vllus de glandularum ſolimembria Hippocratis liber nunc extat. Tametſi quidam ex recentioribus Hippocratis ſectatoribus paruum quendam librum edidit de glandularum ſolimembria inſcriptum:qui & dicẽdi forma,& ſententijs lõge à germanis Hippocratis operibus abeſt. Vt omittã q̃ neq; ex ſuperioribus medicis quiſpiam mentionem eius facit:neq; qui indices librorum Hippocratis condidere, eum agnoſcunt.

Quippe

Quippe cum opportuniſsimis tenoribus vicina ſint. Sed quicquid extra glandulas eſt quā plurimum apprehendē- dum. innocuum enim eſt. E 47

Subeſſe glandulis, quæ ſub ala ſunt, tenores, id eſt τόνους opportunos inquit, neruos intētos ita appellans. Ridiculum igitur eſt, quod quidam recentiores medici opinantur, qui tenores appellari ab Hippocrate eos neruos tantum aſſerunt, qui coniugati & pares à cerebro exoriuntur: propterea ꝙ in libro ſecundo vulgarium morborum ita ſcribit: Duo vero tenores à cerebro iuxta os magnæ vertebræ, & quæ ſequuntur. Nam qui ad manus & brachia feruntur, nerui, ab omnibus diſſectionis profeſſoribus à dorſi medulla exoriri circa collum qua thoraci appropinquat, conceduntur: quos & nūc appellare tenores in præſenti hac oratione videtur Hippocrates: & deinceps bis, & inferius etiam iterum, vbi de ſpina dorſi agit, tenores neruos nominat.

Sciendum tamen eſt, ſi valde brachium ſublatum attollas: nihil ex cute ſub ala, quod alicuius momenti ſit, cōprehenſurum te eſſe. reſimatur enim in ſublatione: neq; tenores vllo modo feriendi ſunt, qui in prōptu & intenti ea figuratione extant. Sed ſi paulum attollas, & multum cutis appprehendere poteris: & tenores, quibus cauendū eſt: intus: citra comprehenſionem ſubſident. 48

F

Cutem ſub ala ex nimia totius brachij ſublatione abſumi inquit. quia cum laxa antea eſſet, vt ſupereffluere videretur: in hac figuratione ita ſubiectis partibus ſuperextenditur, vt redundatio illa pereat atq; abſumatur.

Non'ne igitur in tota arte ante omnia curandum eſt, vt iuſtas figurationes in ſingulis inueniamus? 49

Iuſta ea vocat quæ facultate & vi æqualia ſunt: hoc eſt in quibus id pro dignitate vniuſcuiuſq; rei eſt, & conuenientia ſeruatur. Nūc enim res propoſita eſt aduſtio cutis ſub ala: quæ brachio accommodate figurato faciēda eſt. Si igitur brachium adeo demiſsum ſit, vt vel coſtas attingat, vel parum admodum ab eis diſtet: ne inſpicere quidem in intimum alę ſinum licebit, nedum iniectis digitis cutem apprehendere, atq; inurere poterimus. Si vero cōtra maxime ſublatum ſit brachiū: nihil ex cute erit, quod alicuius momenti ſit, quod attrahi digitis queat: quippe cum in eiuſmodi figuratione ſubiectis corporibus ſuperintendatur ita, vt nerui quoq; in promptu extent. Quocirca tantum diducendum atq; abſtrahendum brachium ab ala eſt: vt & locus viſui pateat, & digitis facile ſubiectis cutem attrahere ac deurere valeamus. Hæc figuratio enim iuſta erit ad operationem exercendam: neq; amplius erit attollendum. nulla ſiquidem alia de cauſa brachiū eleuamus, G q̄ vt attrahere cutem ſub ala poſsimus, ac deurere, quemadmodum ipſe dixit. Nam ſi fieri poſset vt demiſso brachio hæc operaremur, figuratione ea opus eſset, vtpote quæ laxiorem cutem reddat. nā ita & plurimum ex ea traheretur, & operis adminiſtratio periculo omni prorſus vacaret.

Atq; hæc circa alam: ſatiſq; hæ comprehenſiones ſunt, ſi aduſtiones recte adhibeantur. 50

Comprehenſiones de cute hic intelliguntur.

Extra autem alam duo ſola loca ſunt, vbi aduſtiones affectionem vindicantes inijcere quiſpiam poſſet. 51

Extra, hic non ad loci differentiam referri videtur, ſed ſicut apud Demoſthenem alioſq; oratores dici conſueuit, cum extra rem à ſe aliquid dictum fuiſse aiunt, id eſt præter rem: ita hic ab Hippocrate dictum eſt, extra alam, id eſt præter hanc quam diximus alæ aduſtionem, duæ aliæ ſunt, quæ affectioni opitulantur. Quod enim inquit affectionem vindicātes, opem ferentes, & liberantes ſignificare perſpicuū eſt. quemadmodum ēt apud Euripidem, cū Oreſtē ita dicentē inducit.

Ego quidem ſum matre iugulata impius.
Pius ſed alio nomine patrem vindicans. hoc eſt liberans à contumelia, eiq; auxilium ferens. H »

Differt autem τιμωρῶν cum datiuo, quo hic vtitur Hippocrates, & τιμωρούμενος cum accuſatiuo. » Illud enim auxilians, hoc vlciſcens & puniens, & crucians ſignificat: vnde ἑαυτὸν τιμωρούμενος, id eſt ſeipſum crucians, Menandri fabula inſcribitur.

Vnam in anteriore parte inter caput brachij, & tendonem qui ad alam ſpectat. 52

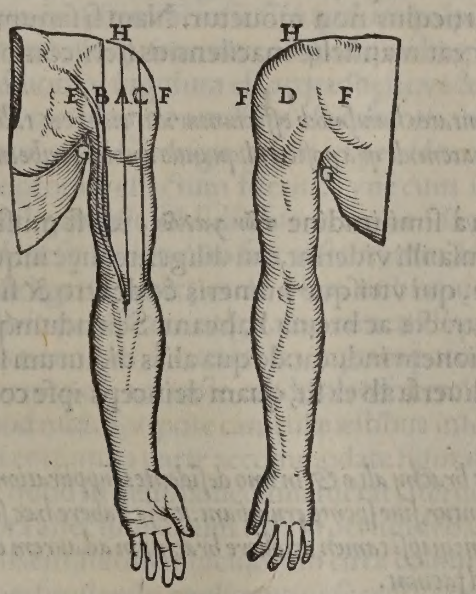
Hoc in loco à nobis quoq; articulus prolapſus prominere viſus eſt. qui quidem totius anterioris regionis pars vna eſt. cum enim anterior regio tota lata ſit, vnam partem plane mediam, duas vtrinque habet: alteram verſus interiorem, cuius nunc mentionem facit: alteram extrinſecus, de qua poſtea aget. Qua in re admirandus proculdubio Hippocrates eſt, quòd cum nunquam aliam in partem, quàm in alam excidere articulum vidiſset, ſatis ſibi eſſe non putauit ſi aduſtionem ei accommodatam tantum tradidiſſet: ſed duas alias etiam adiungens, loca ea exquiſite coniectura eſt aſsequutus, in quibus nos quoq; firmatum caput brachij inſpeximus. Ex quibus quidē humeralis venæ ſedes, qua muſculi duo inter ſe committuntur, qui à pectore procedit magnus, & qui deltoides nominatur, q iater: altera extrinſecus in media regione, de qua deinceps dicturus eſt, ſemel à nobis viſa eſt brachij prolapſionem excepiſse.

53 A *Vbi quidem cutis penitus deurenda: ita tamen vt altius non procedamus, vena enim craſſa prope eſt, & nerui, quorum neutra ſunt calfacienda.*

Venam quæ humeralis appellatur, craſſam nũc vocat, quaſi magnam & latam, cui commiſsio illa antedictorum muſculorum ſuperiacet, neruo adiuncto, ex quo tota, quæ circum circa venam eſt cutis, fibrarum diſtributiones accipit. Cauendum quidem eſſe ne in aduſtione cutis neruum aut venam tangamus, manifeſte expoſuit. ſed in primis'ne venæ partibus, an in interioribus, an ſupra ipſam admodum ſit, non planè declarauit. Poſſumus enim hoc facere. primũ attractam cutem eo modo quo de ala dictum eſt, per tranſuerſum deurere: deinde traiecto linitorio ſpecillo in orbem ſecundam cauterij impreſsionem facere. Sicut enim in ala, licet nerui maximi, & vnà cum ipſis arteria & vena latiſsima ſubeſſet: inurendam tamen cutẽ præcepit, ſubiectis partibus ex ſpecilli lati traiectione tutela præparata: ita nunc in propoſita hac aduſtione nihil mirum eſſe debet, ſi cutem quæ venæ ſuperiacet, adurendam cenſeat. Neruos ſanè illos ſub ala tenores opportuniſſimos appellauit, eo nomine vti ſolitus de magnam vim habentibus, ſicut illi: de ijsq́; qui & prope dorſi medullam, & craſsiſsimi ſubſtantia ſunt. Hunc vero neruum qui iuxta venã humeralem ex nerui ſimplici nomine nuncupauit, neque opportunum vocauit: quippe cum & B longiſsime à dorſi medulla abſit, & magnitudine paruus ſit.

54 *In exteriore vero parte altera aduſtio inijci poteſt, tendone qui ad alam eſt multo ſuperius, brachij autem capite inferius paulo: cutisq́; penitus adurenda eſt. Sed neq; hic alta impreſsio eſt facienda. propterea quòd ignis neruis eſt inimicus.*

Ad reliquam partem, quæ humeri articulũ elapſum excipit, deuenit. quæ in exterioribus partibus anterioris regionis eſt. in quam quoq; ipſam excidiſſe brachium ſemel conſpeximus. Non recte autem in pleriſq; exemplaribus ita ſcriptum eſt/in poſteriore vero parte altera aduſtio inijci poteſt/non enim in poſteriore parte dearticulationis locus hic eſt, ſed in exteriore. Nam ſiquis loca iuncturæ humeri circũſita, quæ latitudine contineantur, diſtinguere exquiſite velit: perſpicuum ſanè eſt eum, ſi omnes aduertat, in anteriore parte lineam quandam latitudine carentẽ planê mediam animo concepturum eſſe, quæ deſuper per longitudinem brachij porrecta latitudine vtrinq; adiacente anteriorem partem definiat intrinſecus humerali vena, extrinſecus altero quodam tanto interuallo, quanto vena hæc à linea illa latitudine carente abeſt: Atq; hi anterioris regionis termini ſunt. Vtrinq; vero duo ſunt alia loca, in quibus alæ tendones exiſtunt: interiorem C alter, alter exteriorem terminans regionem. Iuncturæ enim huius interior regio ex interioris tendonis inter venam & alam circunſcriptione conſideranda eſt: Exterior ex tendone exteriore, & linea eius interualli, quanto à linea illa anteriore exquiſite media diſtare venam humeralem dixi. Quare ex hac diuiſione quicquid exteriore tẽdone alæ ſuperius eſt, dearticulationis huius poſterior pars nullo modo diceretur, ſed exterior. Poſterior enim locus dearticulationis huius ſima ſcapulæ pars eſt: quemadmodum inferior, ala ipſa. Superior vero, quicqd inter ſummum humerum & caput brachij intercedit.

A. LINEA LATITVDINE CARENS.
B. HVMERALIS VENA.
C. ALTERVM TANTV INTERVALLVM
D. POSTERIOR PARS
E. INTERIOR. F. EXTERIOR
G. INFERIOR. H. SVPERIOR.

55 D *Vlcera autem omni medela curãda ſunt. In quo aduertendum ne vehementer brachium attollatur, ſed mediocriter, quãtum ad vlcerum curam ſufficiat. ita enim minus refrigerarentur. Confert ſiquidẽ vt omnes vſtiones tegantur, quo curari conuenienter queant. Minus item digrederentur, & ſanguinis eruptione infeſtarentur minus: minusq́; eis conuulſio ſuperueniret.*

Cauſas ipſe ſubijcit, cur non eſſe vehemẽter attollendum brachiũ iubeat. Primum, quia cõfert vt vſtiones omnes cõtegantur, quò curari queãt: tum ne refrigerent. alioqui enim, vt ipſe dixit, vlceribus frigus mordax eſt: cutẽ circum circa indurat: dolorẽ irreparabilẽ creat. ſed multo magis ijs, quæ ex calida cauſa extiterunt: queẽadmodum nunc ex igne. Minus p̃terea inquit, digrederentur. i. hiarent, & oras expanderent. quod cum fit: & magis frigeſiũt, & ſerius cõſolidantur, & cicatrices maiores cõtrahunt. Qđ vero deinceps dicit, & ſanguinis eruptiõe

inſe-

infeſtarentur minus, ad omnium vlcerum vniuerſalem rationem ſpectans, ſubiunxit: non ad ea E
de quibus nunc loquitur. nam ſi, vt iuſsit, cutem deuſſerit quiſpiam; nullum ſubſequturum ſanguinis eruptionis timorem, dubitat nemo. Fortaſſe tamen ex eo ꝙ denudata cute nerui refrixerunt, conuulſionis ſolius periculum impenderet: cuius etiam in fine huius orationis ipſe mentionem fecit.

At vbi iam pura effecta vlcera ſunt, ad cicatriceſq́; deueniunt, tunc profectò omnino brachium ad coſtas alligatum, & die & nocte ſemper detinendum eſt. 56

Cicatrices hic proprie pro inductione conſolidationis vlcerum, non ſicut ſuperius fecerat, pro vlceribus ipſis poſuit. Maximam igitur habendam curam cēſet, ne brachium à coſtis diducatur, niſi parum admodum: atque id eo tantum tempore, quo vlceribus curatio adhibetur. maxime enim puris vlceribus ea omnia accidere conſpiciuntur, quæ modo commemorauit: & præcipue ab externis cauſis. Nam dum ſordida vlcera adhuc ſunt, & inflammata: ſordem, & humorū præternaturalium redundantiam pro obſtaculo ac tegumento habent. calor vero inflammationis frigori extrinſecus aduenienti reſiſtit. Vbi autem & inflammatione carent, & pure, excrementi- F
tijsq́; ſordibus mundata iam ſunt: magis q̃ prius ea quibus afficiuntur, perſentiunt: ac propterea facile ab externis cauſis, & præcipue frigidis moleſtantur. & ob exquiſitum ſenſum dolore, cæteriſq́; moleſtijs vehementius afflictantur.

Quin etiam vbi conſanuerunt, ſimili modo in multum tempus brachium ad coſtas eſt alligandum. ita enim maxime fieri poſſet, vt cicatrice obduceretur: & intercluderetur laxitas ea in quam maxime brachium prolabitur. 57

Et hic finem aduſtionis quem propoſuit, declarat, cum inquit/ita enim maxime fieri poſſet, vt cicatrice obduceretur: & intercluderetur laxitas ea, in quam maxime brachium prolabit/perinde ac ita dixiſſet: Quanto enim cicatrix contractior ac breuior euadit: tanto in anguſtius ſpatiū cutis circa alam cogitur. id quod maximum remedium eſt, ne eò excidere facile brachium queat.

Quibuſcunq́; vero humerus repoſitione fuerit fruſtratus, ſi adhuc in auctione ſint, os brachij læſi non ſimili modo vt ſani, augeri conſueuit. ſed augetur quidem aliquantulum: breuius tamen, quàm alterum euadit. 58

G

Ea quæ neceſſario illis eueniunt, qui exarticulatum humerum habent: nunc commemorat. Primum igitur ac maxime commune, ex quo ēt reliqua omnia conſequuntur, illud eſt: ꝙ minus alimentum brachium percipit. ex hoc enim poſtea fit, vt in iam adultis tenue ac macilentum: in adhuc creſcentibus breuius euadat. Hæc aūt alimenti inopia, & ex venarum & muſculorū membri diſtortione contingit: & ex eo quoq; ꝙ totus articulus non mouetur. Nam ſi ſanum quoque membrum diutius prorſus abſq; motione permaneat: manifeſte macilentius fieri conſpicitur.

Qui etiam ab ortu anci vocantur, ob duplices has calamitates huiuſmodi efficiuntur: Si videlicet talis aliqua luxatio in vtero eos præoccuparit. Alteram item ob calamitatem: de qua poſtea aliquando à nobis ſcribetur, 59

Anci γαλιάγκωνες à græcis appellantur, qui an à ſimilitudine τῶν γαλῶν, id eſt muſtellarum, quaſi muſtellanci ita dicti ſint, an alia aliqua de cauſa: illi viderint, qui diligenter hęc inquirere ſtudent. Medico vero vtile eſt, ſi ſciat nonnullos eſſe, qui vtriſque humeris & dextro & ſiniſtro luxatis naſcantur: ac propterea vtraque brachia contracta ac breuia habeant. Sciendumq́; ei eſt alteram quoque cauſam eſſe, quæ huiuſmodi affectionem inducat: de qua aliàs dicturum ſe eſſe pol H
licetur. Difficile tamen eſt alteram reperire, quæ diuerſa ab ea ſit, quam deinceps ipſe contingere infantibus ait, in hunc modum.

Adde quòd quibuſcunque adhuc infantibus circa caput brachij altæ & in imo deſidentes ſuppurationes fiunt, ij quoque omnes anci euadunt. & ſiue incidantur, ſiue adurantur, ſiue ſponte erumpant: ita ſe habere hæc ſciendū eſt. At qui ab ortu anci ſunt, licet vti manu aptiſsime poſsint, neq́; ipſi tamen attollere brachium ad aurem extento cubiti gibbo valent: ſed multo minus læſa, quàm ſana manu id faciunt. 60

Hoc quoq; fœtibus in vtero accidere poteſt. Nam calamitatem ab hac diuerſam, quæ in vtero fœtificatis luxationis cauſa ſit, inuenire difficile eſt. Vtraſque vero has contingere, ex ijs non eſt, quæ fieri nequeant: quippe cum fieri poſsit, vt & ſuppuratio fœtui oriatur, & erumpat, & à natura conſolidetur: & multo magis in humeri articulo luxatio fiat, tum ob humiditatē naturæ infantis, tum ob id ꝙ acetabulum iuncturæ labilem exitum præbet.

At quibuſcunq́; iā viris humerus exciderit, et repoſitus nō fuerit, ſuperhumeralis carne magis expers efficitur: habituſq́; gracilis hac in parte euadit. Cum tamen dolor ijs ceſſauit, quæcunq́; abducendo à coſti gibbo cubiti in latus 61

A *tus operandum eſt,ea non omnia exercere ſimili modo poſſunt:ea autem poſſunt,quæ traducendo brachio præter coſtas uel ante,uel retro tractantur.Nam ſcobinã,& ſerram trahere queunt,& ſecuri item dolare,& ſarrire,modo ne nimis ſurſum attollere cubiti gibbum cogantur:& cætera operantur,quæcunq; huiuſmodi figurationes requirũt.*

Superhumeralis ijs qui ita ſunt affecti, non modo ſtatim vbi caput brachij humerum deſerit, attenuatior,& gracilior apparet:verum etiã poſtea adhuc magis eiuſmodi fieri conſpicitur. propterea ꝙ procedente tempore muſculi deltoidis partes debiliores atq; ad alimentum capiendum ineptiores redduntur:dum intentus deorſum violenter brachij caput in alam cõſequitur:& quia non mouetur,neq; propriam operationem exercet,qua brachium attollebat: frigidior & imbecillior,ac propterea macilentior euadit.Quippe cum motio corroboret,ocium tabefaciat.

DE SVMMO HVMERO.

62 *Iis autem quibus ſummus humerus auulſus fuit,os quod auulſum eſt eminere conſpicitur. eſt autem is iuguli & ſcapulæ nexus.quippe cum hac in parte diuerſa hominis ab aliorum animaliũ natura ſit.Medici igitur in hoc vulnere maxime decipi conſueuerunt.cum enim os auulſum emineat,ſuperhumeralis humilis & cõcaua apparet:vt ab illis quaſi humerus prolapſus ſit:cura adhibeatur.Multos quidem ego noui medicos in alijs ſanè non malos,qui dũ* B *huiuſmodi humeros conantur reponere,excidiſſe eos rati:multa dãna uexando attulerunt:neq; prius deſtitere,quã uel ſententiam mutarint,uel repoſuiſſe ſe articulũ exiſtimantes,quid facere deberẽt amplius,ignorarint.His curatio ea eſt,quæ alijs huiuſmodi:ceratum,plagulæ,lintea:& deligatio in hunc modum facta. Vrgendum deorſum os eminẽs eſt:eaq; in parte plagulæ q̃;plurimæ imponendæ,ac deprimendæ q̃;maxime ſunt:brachiumq; ad coſtas in ſuperiorẽ partem annectendum,atq; ita detinẽdum.Hoc enim nullo modo maxime fit,ut accedere ac coire auulſum os poſsit. Sciendum tamen probe eſt,& prædicendum etiam tuta hæc eſſe,ſi alioqui uolueris:propterea quòd nullum neq; paruum neq; magnum nocumentum ex hoc uulnere humero euenit:ſed locus tantum deformior euadit.Quippe cũ neq; hoc os in priſtinam ſedẽ ſimili modo,ut natura erat,reſtitui queat:ſed neceſſe omnino ſit,ut vel paulo vel multo turgidius in ſuperiore parte efficiatur:neq; aliud aliquod in eundem planè ſtatum redeat,quod communicans cum altero ac cohærẽs à priſtina cohærẽtia auulſum fuerit.Paucis diebus dolor in ſummo humero ſedatur,ſi recte deligetur.*

Coniunctionem ac cohærentiam ipſam ſummum humerum eſse hic oſtendit: dicitq; ipſum eſse os,& nectere vtraq;.Summum humerum ſanè eſse chartilagineũ os coniunctioni iuguli & ſcapulæ impoſitum,manifeſtum eſt:è quo membranæ quædam exortæ capita oſsium inter ſe colligant.vnde fit,vt ſi id auulſum ſit,iugulum quoq; eodem conſequatur : ac propterea emendatio C eſt,ſi iugulum deorſum vrgeatur ac deprimatur ſic,vt circulares quoſdam flexus efficiat. Sed depreſsio hæc in adoleſcentibus magis ſuccedit:eo quòd quanto magis ætas progreditur,tanto corpora noſtra ſicciora euadunt.Sicut igitur ſicca ligna ad flexuras idonea minime ſunt, ſed humida & viridia facile eas tolerant:eodem modo eorum qui adhuc augeſcunt,oſsa, ſi vis afferatur,inflecti poſsunt:ac multo magis ſi caſsa ſint ac fiſtuloſa,vt iugulum eſt. Atq; ego quidẽ in meipſo expertus ſum,ſenſiq; mihi inflecti iugulum:palpitabat enim profunde, cum ex violenta deligatione vehementer deprimeretur.idq; ad quadraginta vſque dies ſuſtinui:quorum ſpatio capiti brachij ita admotum iugulum eſt,atq; adhęſit:vt & qui id nunc vident,auulſum aliquando fuiſse,nõ credant:& qui quando auulſum eſt,diſtantia trium digitorum viderunt receſsiſse,rem ſupra modum admirentur.Contigit tamen vt per id tempus brachium penitus alimento deſtitueretur,ſic vt gracile prorſus effectum fuerit:& vnà cum ipſo cubitus etiam non aleretur. ſed hæc ſanè vno tantum deligationis ſubſidio fuerunt emendata:totumq; membrum non multo poſt tempore,q̃ ſolutæ faſciæ ſunt,alimento fuit reſtauratum.In adoleſcentulis vero, ac pueris etiam magis deprimere os deligatio facile poteſt. Nam mihi quidem quintum & trigeſimum annum agenti pati hoc modo in palæſtra contigit.non tamen aliquem alium tam adultum, cum ferre violẽtiam de- D ligationis non valeret,curare ita vnquam potui. Ego vero etiam ipſe frigidum adeo locum ſentiebam,vt toto die ac nocte calido oleo fouere eum cogerer:ſubiecto toti corpori corio quodam, ſupra quod nudus,vtpote caniculæ æſtibus infeſtãtibus,cubabam.Suppoſita igitur ad pedes vacua pelui corium ea parte accommodate figuratum fuit,vt inde in peluim defluere liquor poſset: atque ita quod in pelui collectum fuerat, iterum in lebetem transfuſum, atque ad ignem calefactum ſupra affectum locum totum perfundebatur. & ſi paululum aliquando qui id miniſtrabãt, intermiſiſsent,ſtatim muſculorum circa collum intentionem ſentiebam : vt perſpicuum inde eſſet, ſi in perfundendo negligentius ſe geſsiſsent, conſequturam facile fuiſse conuulſionem.Sed mihi muſculorum afflictationis alia quædam non parua cauſa acceſserat, quam commemorare non ab re erit: vt exiſtimare vnuſquiſque poſsit, ex ſola iuguli depreſsione nihil eiuſmodi muſculos fuiſse paſsuros. Cum enim mihi auulſus ſummus humerus fuiſset in palæſtra, alipta depreſsiorem ſuperhumeralem intuitus atque humiliorem, brachiumq; in alam elapſum eſse opinatus,brachium mihi extendebat, moliriq; id aggrediebatur:remq; artificioſe tractabat. Cum vero opus minime procederet,& fruſtra tempus tereretur:errare ego hominem in molitione exiſtimans,alij vnà cum ipſo & brachium deorſum,& ſurſum humerum diſtenderẽt, iuſsi:ipſe vero digitis integræ manus in alam brachij,quod excidiſse videbatur,cõiectis,vt inter coſtas & caput

brachij

brachij inſerti moliendo paululum ipſum retruderent:nulloq́ꝫ ibi tumore præter naturam inuen E
to,ſtatim deſiſtere ab intentione eos qui vnà cum alipta diſtendebant,monui : non enim excidiſ-
ſe articulum,vt opinabantur. At illi quaſi ego dolore iam fractus id dicerem : hortabantur, vt me
ipſis obtemperantem exhiberem,non mihi:neqꝫ intentionem quicq̃ remittebant. ac fortaſſe mu-
ſculum diuulſiſſent,id quod nonnullis etiã alijs cõtigit:niſi forte quidam alius ſuperueniſſet: qui
cum ſciret me nequaq̃ ex mollitie intentionẽ fuiſſe prohibiturum,vt remiſerint,effecit. â meq́ꝫ qd
eueniſſet,quidq́ꝫ facere iuberem,requiſiuit. At ego cum auulſum eſſe ſummũ humerum, oleoq́ꝫ
& linteis & lanis eſſe opus dixiſſem,in balneũ profectus ſum:ibiq́ꝫ copioſo circunfuſo oleo in ſo-
lio quoad potui,ſum immoratus:donec quæ ad curationem ſpectabant,fuerunt comportata. qua
re effectum eſt,vt mihi ex vexatione ea muſculi aſsidua fotione indigerent. Pleriqꝫ vero licet eis
hoc non contingat,deligationem ipſam non tolerant. ſed difficultatem ex affectione in poſterum
tempus malunt habere,q̃ ad quadrageſimum vſqꝫ diem laborem eum ſuſtinere. Citius enim iu-
guli os exacte inflecti poſſe non exiſtimo. reliqua in oratione hac Hippocratis patent.

DE IVGVLO.

Iugulum fractum,ſi vere abſciſſum fuerit,curatu facilius eſt:ſi per longitudinẽ,difficilius ſanatur,contrariũq; F 63
in hoc euenit q̃; quiſpiam opinaretur. Nã quod uere abruptum eſt,cogi magis ut in naturalem ſtatum redeat,poteſt:
vt ſi curam adhibeat aliquis:quod ſuperius abijt,deorſum compellere figurationibus idoneis, & accommodatis deli
gationibus non difficulter queat. nam etiam ſi non prorſus coaptatum ſit:os certe quod ſupereminet,non admodum
acutum efficitur. At ſi per longitudinem confractum os fuerit,ſimilis ut in oſsibus auulſis, de quibus ſuperius modo
ſcripſimus,calamitas euenit. quippe cum & cohærere inter ſe non admodum partes hæ fractæ ſoleant, & oſsis frag
mentum quod eminet, valde acutum euadat. In vniuerſum igitur ſciendum illud eſt:ex iuguli fractione nullũ neq;
humero,neq; reliquo corpori timeri nocumentum,niſi ſideretur:ſed hoc tamen raro contingit.

Vere abſciſſum inquit,caulatim abruptum,ſic vt nulla in parte contineatur. cuius oppoſitum
eſt non vere abſciſſum,quod vno modo fieri ipſe declarauit,cum dixit/ſi per longitudinem,diffi-
cilius ſanatur. ſimulq́ꝫ oſtendit quod exquiſite abrumpitur,per tranſuerſum:quod nõ exquiſite,
per longitudinem fractionem pati. Quando igitur penitus abſciſſum eſt,alternari ita partes oſsis
conſueuerunt,vt cum vel ſurſum altera , altera deorſum , vel introrſum altera , altera extrorſum
abeant:fractura propterea magna eſſe,atqꝫ incurabilis videatur. At altero modo cum per longitu
dinem fractio accidit,licet minor læſio eſſe appareat:eius tamen difficilior ſanatio eſt. quippe cũ G
iugulum faſciæ circunuolutionem,ſicut brachia & crura non admittat. quæ ſola complanare,atqꝫ
aſtringere quod in longitudinem ſciſſum eſt,poteſt. Si hæc quæ nunc dixi , memoria teneas,nihil
ex ijs,quæ deinceps ſubiungit,tibi eſſe obſcurum videbitur.

Deformitas tamen circa fracturam euenit:atq; id primum turpiſsimum,deinde vero minus turpe fit. 64

Melius erat,ſi dixiſset,minus turpe apparet. Inter initia enim rei nouitate turpe id eſse maxi-
me videtur:poſtea vero tẽporis proceſsu aſsueti homines,ſicut in alijs omnibus, ita in hoc quoqꝫ
deformitatem negligere conſueuerunt.

Iugulum porrò non ſecus atq; oſſa alia caſſa cito conglutinatur. quæ enim huiuſmodi ſunt,callum celeriter obdu- 65
cunt. Quando igitur recenter eſt fractum,& qui vulnerati ſunt,maius malũ quàm ſit,eſſe opinantes,ſatagunt:&
medici diligentiam ac ſtudium adhibent,nt recte medeantur. Procedente uero tempore & vulnerati, quippe cũ do
lore non afficiantur,neq; aut ambulationc,aut comeſtione prohibeantur:rem negligunt,& medici,quia locum eum
reſtituere in priſtinum decorem nequeunt,refugiunt:neq; incuriam laborantiũ ægre ferunt. interim uero calli indu
ctio acceleratur. Deligationis aũt modus ſimilis,ut pleriſq; alijs eſt. nam & cerato,& plagulis,& linteis mollibus H
medendum eſt. & hæc inſuper curanda ſunt. inſuperq; animaduertendum in hac tractatione & plagulas plurimas
ſupra eminentem partẽ imponi debere:et faſcijs plurimis ea maxime in parte comprimi oportere. Sunt aũt nonnulli
qui comprobarunt iam plumbum quoddam graue ſuperalligari,quo ſuperextantem partem deorſum cogerent. Intel
ligunt quidem fortaſſe neq; illi qui ſimpliciter deligant. Sed neq; hic modus fracturæ iuguli eſt accommodatus. quip
pe cum fieri non poſsit,ut quod eminet,deprimatur,quod alicuius momenti ſit. Alij uero quidam ſunt, qui cũ cogno
uerint huiuſmodi deligationes erraticas eſſe,& non ſecundum naturam eminẽtia deorſum cogere:deligant quidem
etiam ipſi plagulis & linteis utentes,non ſecus atq; alij,ſed mitella quadam cincto homine ea parte qua cingi aptiſsi
me poteſt,cam plagulas ſupra eminentiam fracturæ impoſuere,ita vt extuberent,initium faſciæ ex anteriore parte
cinctui alligant:atq; ita eam è directo iuguli productam in poſteriorem partem conuoluunt:atq; ibi cinctui circum
iectam in anteriorem partem rurſus,ac rurſus in poſteriorem reducunt. Alij aũt non cinctui circumijciunt linteũ,
ſed interfemineo:atq; inde per ſedem,& ſpinam traducendo ac circumuolueudo fracturam comprimunt. Sed hæc
quidem non experto dum audiuntur,prope ad naturalem modum accedere uidentur: utenti uero inutilia euadunt.
Non enim ſunt ſtabilia ullo tempore,etiam ſi iaceat quiſpiam. licet enim ita quàm maxime ſint,ſiquis tamen iacens
uel crus inflectat,uel ipſe inflectatur,faſciationes omnes mouentur:& alioqui moleſta deligatio eſt.

Cum cauſam dixerit cur cito huiuſmodi oſſa conglutinentur, cur inductio calli celeriter effi-

A ciatur:propterea non explicauit,quia ex ipſorum oſsium natura de quibus eſt ſermo,intelligi poteſt. Quæ enim caſſa ſunt,plus humiditatis in ſe habent:qua effuſa,vt ſuperius diximus,& à facultate quæ in oſſe eſt,coagulata,callus circa fracti oſsis oras concreſcit. quod vbi ſatis effectum eſt, oræ ipſæ conſtringuntur,ac colligantur,non ex intima parte atq; alte oſſe conglutinato, quemadmodum carnes ſolent:ſed ſicut dictum eſt,in exteriore tantum ſuperficie quaſi vinculo quodam conferruminato. Cætera omnia ſiquis animum aduertat,patent.

66 *Nam & ſedes intercluditur,& lintea vniuerſa in hac anguſtitate colliguntur.cingula præterea nõ ita firmiter accincta ſunt,vt ea quæ ipſis circumijciuntur,non elabi ſurſum cogant:atq; ita neceſſe ſit,vt faſciationes oẽs laxentur. Quãproxime vero aliquis facere videretur,licet magna non faceret:ſi aliquibus linteis circa cinctum datis,pleriſq; alijs ad priorem illam deligationem vteretur.ſic enim maxime faſciæ & ſtabiles ſunt,& ſeſe mutuo tuentur. Pleraq; quidem quæ ijs quibus iugulum fractum eſt,contingunt,dicta iam ſunt.ſed illud quoq; aduertendum eſt,iugulum ita plerunq; frangi ſolere:vt os quod à pectore eſt,in ſuperiorem partem emineat:quod eſt à ſummo humero, in inferiore ſubſidat.cuius ea ratio eſt,quòd pectus neq; inferius multo abire,neque ſuperius poteſt.*

Quod inquit in anguſtitate,id eſt στενυγροχωρίῃ, quaſi locangusthumiditatem dixeris, compoſi-
B tum nomen non eſt,vt quidam opinantur,ex loco & anguſtia & humido,ſed ex στενυγρῷ,id eſt anguſthumido.quod tamen nihil amplius q̃ anguſtum ſignificat, per paragogen vetuſto more ita producto vocabulo.atq; inde στενυγροχωρία nihil amplius q̃ loci anguſtiam notat. Perſpicuum hoc eſſe ex Simonidis etiam carminibus poteſt:quæ in hunc modum ſe habent.

Non ſic opacis quiſpiam vnquam in montibus.
Pauiſſe fertur ſæuæ occurſu pardalis,
Anguſthumida iter ſolus iniens ſemita:

στενυγρῷ enim hic quoq; pro στενῷ,id eſt anguſthumida pro anguſta tantum poſitum eſſe manifeſtum eſt.

67 *Articuli enim qui eſt in pectore paruus criſſatus eſt.*

Leuem quandam motionem criſſatum,id eſt κιγκλισμὸν vocat:ſiue autem à Criſſa aui,quã motacillam dicunt,& græce κίγκλον,nomen hoc deductum ſit, quæ pennas in cauda aſsidue motat, atq; agitat:ſiue ab alia aliqua re:conſiderare ad præſens propoſitum minime ſpectat. Sed magis conuenit,vt cauſam inquiramus,cur iuguli dearticulatio quæ ad pectus eſt, cum ex minimis nequaq̃ ſit,ſicut aliæ aliquæ:motionem tamen nullam habeat, quæ digna exiſtimatione ſit. Quã rationem huiuſce rei afferat Hippocrates ipſe,audiamus. Sed aduertendum, pectus hic nõ pro tota
C anteriore thoracis parte ſumptum videri,ſed pro medio tm̃ oſſe, quo cum coſtæ dearticulantur: quod poſteriores medici proprio vocabulo στέρνον quaſi ſtratum appellant:ita enim inquit.

68 *Ipſum enim pectus & ſibijpſi,& ſpinæ dorſi eſt commiſſum.*

Sibiipſi commiſſum eſſe pectus,quod ſtratum dicunt,manifeſte apparet. Spinę dorſi vero etiã eſſe coaptatum aperte intelliges, ſi in arefacto animalis cadauere coſtas à poſteriore parte ſpinæ dorſi,ab anteriore ſtrato huic innixas euidenter inſpexeris.

69 *Proxime quidem iugulum ad humeri articulum natabile eſt:cogitur enim frequentem motionẽ habere ex ſummi humeri connexione. Præterea cum vulneratum fuerit:pars quæ pectori inhæret,in ſuperiorem partem elabitur: neq; admodum in inferiorem deprimi poteſt.quippè cum natura leue ſit,& ſupra ipſi quàm infra inanitas laxior pateat. At humerus,& brachium,& quæ his annexa ſunt,facile à coſtis & pectore abſolui queunt:ac propterea & longe ſuperius,& inferius abire poſſunt. Quando igitur fractum eſt iugulum,os quod ad humerum eſt,deorſum inclinatur.procliuius enim ei eſt ſimul cum humero & brachio deorſum defluere,quàm ſurſum ferri. Cum igitur hæc huiuſmodi ſint:deſipiunt ſanè illi qui ſupereminentem oſsis partem deorſum depelli poſſe exiſtimant.nam id quod infra eſt,ad ſuperius applicandum eſſe perſpicuum eſt.quippe cum id ſit.quod moueatur,quodq́; à naturali ſede exceſ-*
D *ſerit.patet itaq; cogi id nullo alio modo poſſe.deligationes ſiquidem nihilo magis appellunt,q̃; repellunt. Si vero quis brachium coſtis quàm maxime adhærens ſurſum protrudat ſic, vt quàm acutiſsimus humerus eſſe videatur: ita planè fiet,vt ad os quod à pectore eſt,vnde fuerat auulſum coaptetur.*

Translatis,& vetuſtis linguarum nominibus, q̃uis ciuili loquutione vtatur, vti Hippocrates conſueuit. Tale quid Xenophon etiam facit.nam ille quoq; licet ciuiliter, ſicut quiſq; alius, eloquatur:vetuſta tm̃ ſæpenumero & translata verba interſerit. At rarius quidẽ in eo,frequentius in Hippocrate hoc reperitur:quemadmodum in ſuperiore oratione criſſatum dixit,in hac,natabile: quod verbum idem eſt atq; infirmum,& ſtabilimento carens. quemadmodum ẽt quod infertur, declarat,cũ inquit:cogitur enim frequentem motionem habere ex ſummi humeri connexione. ſummus vero humerus ex articulo humeri frequenti motione præditus eſt.quippe cum minime intentus ſit,motusq́; maximos habeat. Quod vero in principio dixit/proxime/ambiguum eſt, vtrum ad locum,an ad rem ipſam referendũ ſit.nam vel proxime ad articulum mobile eſſe iugulum intelligemus,quod mihi eſse rectius videt̃:vel vt alijs magis placet, aduerbiũ hoc/proxime/ ad natabile & mobile erit coniungendũ:vt talis oratio euadat:q̃ proxime natabile iugulum iuxta humeri articulum eſt:hoc eſt q̃ proxime ad frequentem motionem,agitationemq́; accedit.

Si igitur aliquis legitima deligatione vſus,ut celeriter conſolidetur:reliqua omnia excepta antedicta figuratione vana eſſe exiſtimet:is & recte intelliget,& citiſſime atq; optime curabit.Si homo tamen cubet,multum refert.Et dies,ſi quieſcat,quatuordecim ſatis:viginti quamplurimi ſunt. E 70

Legitimam deligationem vocat ab omnibus vſitatam,quæ quaſi lex quædam non ſcripta iam ſit.ita enim & in vitæ cōmunione conſuetudines quædam & inſtitutiones quæ ab omnibus obſeruantur,legibus ſimiles euadunt:& νόμιμα,id eſt legitima, ſeu inſtituta appellantur. Fracturis enim accōmodatam deligationem non oēs,vt par erat, conficiebant: ac propterea plura de ea in primo libro de fracturis conſcripſit.Hic vero nulla huiuſmodi affectioni alicui deligatio adhibetur.nam ſicut & prius in cōmentarijs in eum librum editis demonſtratum à me eſt, & nūc etiam fuit repetitum:oēs affectiones quæ modo deligationis fracturis accōmodatæ ſubijciuntur, in eo libro ab Hippocrate fuerunt commemoratæ: quæ vero alteram deligationem requirunt, in hoc exponuntur.Fit ſiquidem fracturis apta deligatio, cum lintea ſoli fracto membro in ſpiram circunducimus.altera autem,cum in alias quoq; partes,& plerunq; eas quæ membro affecto oppoſitæ ſunt,faſciæ conuoluuntur.quemadmodum in libro de ijs quę in medicatrina fiunt,etiā dicit. Humeri deligationi ea quæ per alteram alam fit,circunductio conſentit.

Quòd ſi alicui cōtrario modo iugulū fractum ſit,id quod non ſæpe euenit,ſic vt os quod eſt à pectore,ſubeat, quod eſt à sūmo humero,ſupereminеat,ſuperſtetq; alteri:nullo magno negocio in curādo opus ē.Ipſe.n.humerus demiſſus et brachiū oſſa cōmittere inter ſe pōt:et q̄libet uel uulgaris deligatio ē ſatis. Pauciq; ad callū cōtrahēdū dies ſufficiūt. F 71

Superius dixit,plerunq; fieri,vt cum iugulum totum per tranſuerſum abrumpitur, pars oſsis quæ à pectore eſt,in ſuperiorem locum elabatur:altera vero quæ eſt ab humero, inclinetur inferius.Nunc de altero modo ſcribit,qui rarius contingit,cum eminētius à parte humeri:depreſsius â pectore os euadit:quod facilius curatu eſse inquit.Humero ſiquidem ipſo demiſſo fit, vt iuguli quoq; pars,quæ ſummo humero eſt annexa,ſimul cum ipſo deorſum ſequatur:alteriq; ita æquali effecta deligationem,& curationem idoneam admittat.

Sin autem ita fractum non ſit,ſed in latus vel hac vel illac fuerit elapſum:reſtituere in naturalem ſitum oportebit,humero vna cum brachio ſublato,ſicut etiam antea dictum eſt.Vbi uero in priſtinam naturam redierit,reliqua medicina celerrima erit.pleraq; quidem alternata ſurſum compulſum brachium dirigit. 72

Intelligendū tibi eſt de oſsiū in interiorē vel exteriorem partē receſſu dictū hic ab Hippocrate eſse.Sed ex me illud cognoſcas,intus in corporis profunditatem,extra ad cutem eſse accipiendū.

Quæcunq; vero ex ſuperioribus vel in latus elabuntur,vel deorſum:ijs directio præparatur,ſi homine ſupino collocato,medio inter ſcapulas dorſo paulo ſublimius aliquid ſubijciatur,ſic ut pectus anfractum quammaxime ſit:brachiumq; ei ob coſtas porrectum aliquis attollat.medicus vero altera manu in caput brachij impreſſa vola repellat: altera fracta oſſa componat.ita enim quammaxime in naturam reſtituitur.Cæterum id quod dictum iam eſt,ſuperius os in inferiorem partem ſubire facile admodum ſolet.Pleriſq; ſanè ubi deligati fuerint,figuratio ipſa opitulatur; cum ad coſtas gibbo cubiti detento ſurſum humerus propellitur. G 73

A· ÆGER SVPINVS COLLOCATVS
B· PVLVINVS INTER SCAPVLAS SVBIECTVS
C· ALTER BRACHIVM A COSTIS DIDVCTVM ATTOLLENS
D· MEDICVS FRACTA OSSA COMPONENS

Quando pars iuguli pectori cōmiſsa vel in latus, vel deorſum elapſa eſt: tunc inquit præparari directionē, ſiquis ſupino homine collocato inter ſcapulas ſub ipſa dorſi ſpina videlicet ceruical, aut H puluinum,aut tale aliquid ſupponat: vt ea parte totus thorax recuruatus ac circumflexus efficiatur. Anfractum enim, hoc eſt περιῤῥηδὲς, circū circa inflexum appellat. qua voce etiam poeta vtitur,cum inquit.Anfractum menſis ſuper incidit. In hunc modum igitur figurato homine vult, vt medicus altera manu caput brachij coſtis prætenti ac diducti in exteriorem partem repellat. ita enim fiet, vt fractæ oſsis partes maxime diſiungantur:cum ad id etiam circūflexa illa figuratio non parum conferat: altera vero,iuguli partes inter ſe conformet, ac componat. In ſequenti oratione melius aliquādo inquit eſse,ſi ad coſtas porrectum brachium attollatur.

Nonnullis

74 A *Nonnullis vero humerus in ſuperiorem partem propellendus eſt, vt eſt dictum: gibbus autem cubiti ad pectus adducendus, ita vt manus ad ſummum humerum ſani brachij detineatur. & ſi cubare tolerat, opponendum aliquid eſt quod obfirmet, vt humerus in ſuprema parte permaneat: ſi deambulare vult, funda ex mitella facta circa acutam partem gibbi inſerenda, ac collo appendenda eſt.*

Huiuſmodi figuratio in exteriorem partem caput brachij abducit: vt pars quoq; iuguli quæ ſummo humero coniuncta eſt, ſimul cum eo abducatur. Sed vt plurimum huiuſmodi figuratione opus nõ eſſe inquit: ſatis enim priorẽ eſſe ad directionẽ faciendam, cum ad coſtas gibbo cubiti detento, non vt nunc ad pectus adducto, brachium ſuppellebatur. non ꝙ ad pectus adducere inutile ſit: ſed quia cum plerũq; dimoueatur, propoſita operatio exequi rem optime queat. nam ſi prior ea in agendo non ſucceſſerit, ad ſecundam tranſire poſtea poterimus.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM

B LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Agit de reliquis manus articulis, de faciei malis, ac maxillis, de naribus, & auribus curandis, cum luxata, vel fracta fuerint.

DE GIBBO CVBITI.

1 *CVm gibbi cubiti articulus dimotus aut ſubluxatus ad coſtas aut exteriorẽ in partem eſt, acuta eius parte in concaua brachij ſubſiſtente, in rectum extendendus: quodq; eminet, retro et in latus repellendũ eſt. Cũ vero perfecte exceſſit vel hac vel illac, extenſio ea adhibenda, qua brachium fractũ deligatur. ita enim incurua gibbi pars minime prohibebit. Excidit aũt maxime verſus coſtas. Directio vero eius eſt, ſi quamplurimũ abducẽdo ne caput brachij cornicẽ cubiti attingat: ſuſpenſum ita circũagamus & circũflectamus, & non in rectũ extendamus: ſimulq; in contrariũ in vtrãq; partem impellamus, in ſedemq; ita cõpellamus. In his confert ẽt ſi gibbus*
C *partim in ſupinam partem, partim in pronam contorqueatur. Curatio poſtea ex figuratione ea eſt, vt paulo ſuperiorem manum gibbo cubiti: brachiũ vero ad coſtas habeant. ſic & appenſio, & poſitio, & geſtandi facilitas, & natura, & vſus in cõmuni ſunt: ſi modo praue callus non increuerit. increſcit aũt celeriter. Linteis vero curatio fit lege articulari, vt et acuta ẽt pars inſuper deligetur: Rebellaciſsimus aũt gibbus cubiti hic eſt, febresq;, ac dolores, & meræ bilis vomitus mouet: atq; id maxime, ſi in poſtoriorẽ partẽ, ob torporẽ: ſecundo, ſi in anteriorẽ prolapſus ſit. Eadẽ vtriſq; curatio. Sed repoſitiones, ſi retro abijt, ut extentũ totũ brachiũ intẽdamus. Signũ .n. eſt quòd ita exceſſerit, cũ extẽdere totũ brachiũ nequeũt. cũ vero cõflectere id nõ valẽt: quòd in anteriorẽ partẽ exciderit cubitus, indiciũ eſt. Vnde his cõuolutũ aliquid durũ ab anteriore parte imponẽdũ, ac ſuper id, vbi extẽderis, repẽte cubitus inflectẽdus eſt. Diſsidentiæ aũt oſſiũ nota eſt: ſi iuxta venã q̃ ad brachiũ diſcinditur, attrectaris. Sed hæc cito callo circũdantur.*
D *Ab ortu ſanè oſſa q̃ infra noxã ſunt, breuiora euadũt: plurimũ iuxta cubitũ: ſecũdo iuxta manũ: tertio iuxta digitos. brachiũ quippe & humerus ob verſionẽ potiora, at reliqua pars totius brachij ob opera adhuc potior ẽ. Si extra excidit articulus, in interiore parte caro imminuitur. ſin minus, in cõtraria parte, quàm exciderit. Si extra vel intro exceſſerit, extenſio in communi figuratione brachij ad cubitum facienda eſt. alæ enim habena ſubiecta retrahendum eſt, ſummo vero gibbo iuxta articulum pondus aliquod appendendum, vel manibus depellendum. atq; ita ſuſpenſo articulo palmis coaptationes fiunt, vt in manibus. Deligatio in hac figuratione, & appenſio, & poſitio.*

At cum in poſteriorẽ partem excidit, repẽte extento brachio palmis dirigendum: ſimul autẽ & in directione, & in alijs faciendũ eſt. Cũ in anteriorẽ, ſupra

linteum in tumorem conuolutum conflectendum, ac ſimul dirigendum: ſed ſi in alteram partem inclinetur, in dire- E
ctione ſimul vtraq; facere oportet. Medelæ vero communis figuratio, & deligatio eſt. Poſſunt etiam ex diſtentione communiter omnia coaptari. Repoſitiones autem aliæ ex ſuſpenſione, aliæ ex extenſione, aliæ ex circumuagatione reponunt: atq; hæ ex exceſſibus figurationum vel hac vel illac celeriter fiunt.

DE MANV.

Manus articulus vel intro, vel extra prolabitur: ſed plerunq; intro. Signa aperta ſunt, ſi.n. intro excidit, conflectere: ſi extra, extẽdere digitos nequeũt. Repoſitio fit, ſi digitis ſupra mẽſam poſitis in diuerſas partes extẽſio efficiatur: os vero eminẽs vel palma, vel calce ſimul retrudatur, & in anteriorẽ partem & inferiorem trudatur. Ab inferiori autem parte ad alterum os inuolucram aliquod molle, ſi ſupra eſt, pronæ manui, ſi infra, ſupinæ eſt ſubijciẽdum. curationem poſtea linteis peragimus. At tota manus vel intro vel extra, vel hac vel illac, potiſſimum tamẽ intro luxatur. Interdũ etiã appendix ipſa dimouetur, interdũ alterũ ex oſſibus diſſidet. His valida extenſio adhibenda eſt: tum quod eminet, trudatur: alterum vero os duobus modis ſimul in poſteriorem partem & in latus, uel manibus ſupra menſam, vel calce retrudatur. Quæ rebellant deformia euadunt: tẽpore tamen ad vſum corroborantur. Curatio his quoq; linteis adhibetur, cũ manu & cubito: ferulæq; vſq; ad digitos apponuntur. Hæc in ferulis deligata frequentius q̃; fracturæ reſoluenda, & perfuſione copioſiore fouenda ſunt. Ab ortu breuior manus euadit: carniumq; immi- F
nutio contraria in parte q̃; qua eſt prolapſio effecta, maxime contingit. At adulto iam oſſa permanent.

A· EXTENDENTES IN DIVERSA
B· MEDICVS PALMIS OS EMINẼS RETRVDENS
C· INVOLVCRṼ MOLLE ALTERI OSSI SVBIECTṼ

DE DIGITIS.

Digiti articulus cũ prolapſus eſt, facile patet. repo- 2
nitur vero, ſi in rectũ extẽdatur, quodq; eminet trudatur, & contrariũ retrudatur. Curatio vero mitellis, et linteis fit. Si nõ reuerſus fuerit, extra callum obducit. Quæ autem ab ortu, aut in auctione luxata ſunt oſſa, infra prolapſionem breuiora efficiuntur: minuũturq; carnes cõtraria præcipuæ iu parte q̃; in quam exciderunt. Ei vero qui iam eſt adultus, oſſa permanent.

Explanatio deſideratur.

DE MALA.

At mala paucis iam perfecte luxata eſt. G 3

Malã, id eſt γνάθον quę bucca etiam dicitur, diſſectionis profeſſores partem illam vocant, quæ ſub ea eſt, quæ male proprie nuncupat̃. Mala enim proprie eſt id quod ſub oculis leniter rotundum ad mali ſimilitudinẽ prominet. Hippocrates vero, ſicut ſuperius humeri articulũ dixit pro articulo qui in humero eſt: ita hic quoq; de articulo malæ loquens, inferiorem maxillam malã nuncupauit. Poeta ẽt malas pro maxillis ponit, vbi inquit,

Ambabus feriẽs manibus ſic verbere cũctos
Ceu ſuis, excuterẽ è malis ꝑ gramina dentes.

Malas hic maxillas manifeſte appellat. Quin etiam ipſe Hippocrates malas deinceps in ſe- H
quentibus eas vocat. Sed hæc de appellatione hactenus. Cur vero paucis luxari maxillam dixerit, ipſe ijs quæ ſubiungit, declarat: quibus animum aduertito.

Os enim quod ſuperiore mala procedit, cum eo ſubiugatur quod ſub aurem innectitur: quod capita malæ inferio- 4
ris intercludit: cum altero capite ſuperius, altero inferius ſit. extremæ vero inferioris malæ partes altera ob longitudinem non facile exſinuari poteſt: quæ eſt cornix, quæ ſuper iugamentum excedit.

Dictum à me etiam ſuperius eſt & in explanatione de cubito, & in primo cõmentario, ſi quis ea quæ ita ab Hippocrate dicuntur, planè non intelligit: ei oſſa præcipue hominum, ſin minus, ſimiarum oſtendenda eſſe. neq; id faciendum nunc q̃n librum hunc legit, ſed antea per ocium. Diximus item à nobis librum quoq; de oſsibus ad eos qui introducuntur, fuiſſe conſcriptum: & qui ꝑcipere vult quid in his libris Hippocrates dicat, melius eſſe, vt prius in illis ſit exercitatus. Sicut igitur ſuperius ẽt ſcripſi, nunc mediam quandã docendi rationẽ ſeruabo: tam eorũ qui viderunt, ꝗ qui nõ viderũt habita ratione. ita.n. fiet, vt & qui viderunt, longitudine orationis nõ moleſtentur: & qui non viderunt, exactæ diſciplinæ, quæ abſq; oſsium inſpectione fieri non poteſt, quaſi deſcriptionem quandam habeant. Intellige igitur, partem oris quæ ad dentes mouetur, inferio-

rem

A rem maxillam:quæ motu caret:ſuperiorem eſſe.ab hiſq; oſsibus dentes pro magnitudine & multitudine contineri.è ſuperiore autem mala tenue quoddam os procedere coaptariq; tenui alteri, quod ex oſse eo promittitur,quod auditorium meatum continet. qua vero vtraq; hæc oſsa inter ſe cõmittuntur,ſimilem futuræ eſſe articularem coaptationem. Os itaq; hoc tenue quod ſuperiorem maxillam capiti coniungit à diſſectionis peritis iugamẽtum,ſeu iugale os nuncupat̃. Quandoquidem etiam ipſe Hippocrates, cum dicat ſubiugari, oſtendit duo ea oſſa ab hoc quaſi iugo ſubiecto inter ſe cogi.Sub hoc iugamento ſatis magna cauitas eſt,quam alter ex inferioris maxillæ proceſsibus occupauit:quem κορώνην,id eſt cornicem,& κόρωνον neutro genere vocant.Alter.n. proceſſus eſt,quo maxilla cum oſse capitis iuxta aurem dearticulatur. Sed hic breuis lõgitudine, alter longior multo eſt.vtroſq; hos medium porrectum iugale os diſtinguit:ita vt breuiore ſuperius,longiore inferius ſit.Hos inferioris maxillæ proceſſus capita hic nominauit Hippocrates, cũ inquit,iugamentum eſſe quod capita intercludat,id eſt diſtinguat inter ſe hos proceſſus, ac ſeparet:alteri ſuperpoſitum,& alteri ſubiectum.Perſpicuum igitur ex his eſt, fieri non poſse vt à propria dearticulatione inferior maxilla excidat,niſi cornix eius infra iugamentũ elabatur. Sed neq; ſi id contingat tantum,luxationem efficit.aperto enim ore in propriam ſedem rurſus reuertitur.
B Vnde ſi luxatio fieri debet,oportet vt prohibeatur,quo minus redeat:id quod fit,ſi in latus diſtorqueatur.Recte igitur deinceps inquit, niſi quis maxime hiando maxillam in latus diſtorqueat, fieri,vt excidat minime poteſt.Nam neq; ipſa cornix abire infra iugamentum valet, niſi inferior maxilla à ſuperiore q̃plurimum diſtet:id quod in maxime hiando euenit, neq; ſine diſtortione in latus reditus in propriã ſedem prohibetur.Et ob hæc igitur difficulter excidit,& quia validi muſculi ſunt,qui ipſam ſuſtinent:de quibus dicentem ipſum audi.

5 *Præterea ex vtriſq; his extremis neruoſi tendones exoriuntur:ex quibus annexi muſculi ſunt,qui temporales,et manducatorij appellantur.*

Quæ prius capita inferioris maxillæ dixerat, nunc extrema appellat: ex vtriſq; his neruoſos tendones exoriri aſserens.Vocare autem ſolet tendones, id eſt τένοντας, fines eos muſculorum, quos diſſectionis profeſſores proneruationes,id eſt ἀπονευρώσεις nuncupant: qui quidem medijs partibus ſunt neruoſiores:inter ſe tamen in eo differunt, q̃ aliquando plus, aliquando minus vel carnoſæ,vel neruoſæ ſubſtantiæ in ſe habent.Quando ſane carnis ſubſtantia amplior ineſt,carnoſam proneruationem:qñ paucior,neruoſam appellant.Nunc igitur,quia in his neruea ſubſtantia
C q̃ carnea amplior eſt,merito neruoſos tendones è capitibus maxillæ exiſtere inquit. Ex altioribus ſiquidem partibus infernæ maxillæ annexos eſſe muſculos inquit,qui temporales & manducatorij,ſeu manſorij vocant̃. Vtrum aũt eoſdẽ muſculos vtriſq; his nominibus appellet, an alios tẽporales,alios mãducatorios eſſe velit,incertũ eſt.Nã poſteriores diſſectores eos temporales,ſeu malis,tẽporinos nominant,qui ex oſsibus temporum capitis exoriuntur: quos, dum intendunt̃, committere,ac claudere os manifeſte conſpicimus .Alios vero qui latis inferioris maxillæ partibus ſuperiecti ſunt,vtrinq; alter:propterea q̃ in manducando maxillam circumagunt,manducatorios vocant:cũ illi qui è ſuperiore parte deferuntur,efficere id minime valeant. attrahunt enim eam ſurſum tantũmodo,non traducere etiam hac illac queunt. vnde in committendo quoq; ore ipſorum auxilio indigemus:quando videlicet vel anterioribus dentibus mordendo, vel caninis qui appellantur,abſcindere aliquid volumus.nam cum molaribus ſubiectum cibum confringere,ac conterere ſtudemus,manducatio opus id vocatur, à muſculiſq; efficitur, qui latis maxillæ partibus ſuperiecti in latus hac illac maxillam traducunt.Conſentaneum igitur eſt,vt hi manducatorij appellentur:illi vero temporales, qui à temporum oſsibus deſcendentes neruoſos tendones comprehendunt,cornicemq; maxillæ circum circa totam circundant. Quin etiã aliud quod-
D dam muſculorum par eſt,intra os cõſtitutum:qui ſuperiorem exortum ex alaribus oſsibus, quæ πτερυγοειδῆ appellant,& ex tota ipſis adiacente cauitate habẽtes inferiori maxillæ ea maxime parte innectuntur, vnde proceſſus ad dearticulationem aſcendit. Hi muſculi ita ad manducatorios pertingunt,quos extrinſecus ſupra latas maxillæ partes intentos eſſe dixi: vt intrinſecus vtrinq; alter latum id maxillæ occupent. Cum igitur Hippocrates inquit/præterea ex vtriſq; his extremis neruoſi tendones exoriuntur:ex quibus annexi muſculi ſunt, qui temporales, & manducatorij appellantur/nullam hic feciſſe de illis mentionẽ manifeſte videtur, qui extrinſecus maxillæ ſuperijciuntur:ſed ad duo ea paria intelligẽda nos inducit:quorum alterum ex extremis maxillæ partibus:alterum ex cauitate quæ iuxta alaria oſſa ſunt,euidenter exoriuntur. Nam hi alterũ maxillæ caput quod dearticulatur,attollunt.Aliud vero illud par, quod cornices circundare vndequaq; dixi,eadem hæc extrema ad caput attrahunt.

6 *Ob hoc autem vocantur,& ob hoc mouentur,quia inde annexi ſunt.*

Cum manducatorios vocari dixerit antedictos muſculos,appellationis huius cauſam ſubiungit.nam quia inde annexi ſunt.i.ex maxillæ extremis partibus,propterea & mouẽtur dum mandimus:& manducatorij vocantur.

Nam & in comeſtione, & in loqutione & in alio oris vſu ſuperior mala quieſcit. E 7

Inferior maxilla ſola eſt,quæ mouetur:cum duo anteriores circa collum muſculi ipſam à ſuperiore abducant:manducatorij vero adducant,atq; admoueant. Qui merito euidentem motionẽ habent,quia maximo oſsis motui inſeruiunt:ob eumq; motum manducatorij à vehementiſsima inferioris maxillæ operatione nuncupati ſunt.Nam motio quæ in loqutione fit, imbecilla eſt.

Connexa enim capiti eſt,non dearticulata.Inferior autem mala mouetur,quippe cum & à ſuperiore mala,& à capite abarticulata ſit. 8

Nonnulli non συνήρτηται.i.connexa eſt,ſed συνήρθρωται.i.coarticulata eſt, legunt: propterea ꝙ coarticulationem quoq; oſsium commiſsionem naturalem eſse vult:quæ exiguum & obſcurum aliq̃n,aliquando nullum motum præ ſe ferant.ſicut dearticulationem eam coniunctionem naturalem oſsium vocat:quæ euidentem motum habent. In hac autem oratione cum abarticulatam eam eſſe dicat,abarticulationem,id eſt ἀπάρθρωσιν,idem eſſe cum dearticulatione oſtendit.

Cur autem in conuulſionibus & rigoribus hic primum articulus cõtentus ſignificationem faciat:cur item ictus in tempora inflicti letales,& ſopientes ſint:alibi dicetur. F 9

Cum poſset breuibus rem explicare,& dicere:quia quæ circa hunc articulũ ſunt,propè ad neruorum originem accedunt:iccirco fieri,vt articulus hic in conuulſionibus primum incipere conſpiciatur,ictusq; ſopientes patiatur:cur id diſtulerit,neſcio.Niſi fortaſse quia cum demõſtratione id ſibi faciendum,oſtendendumq; neruos à cerebro exorientes eò innecti cenſebat. id quod planè commemorare præſenti doctrinæ non erat neceſſarium:vt propterea integram de hoc tractationem alibi ſcribendam diſtulerit.

Quòd igitur non admodum luxetur,hæc in cauſa ſunt. 10

Quænam hæc ſunt? prædicta nimirum:quæ duobus capitibus continentur, & natura oſsium, quam commemoraui,& robore muſculorum.

Sed in cauſa quoq; illud eſt,quòd non admodum fit,vt tales neceſsitates ciborum inuadant, vt hiare homo ſupra quàm poſsit,cogatur. Excidere vero ex nulla alia figuratione poteſt,niſi hiando quàm maxime maxillam in alterã partem quiſpiam traducat. 11

G

Ad duas cauſas,quas ante expoſuit,cur maxilla raro excidat,tertiã nunc adiungit.ꝙ fieri neq̃t, vt luxatio contingat,niſi q̃maxima oris apertio efficiatur.aperire aũt id q̃plurimum ſæpe non eſt opus.duæ enim talis operationis neceſsitates ſunt,cum vel maximam rei alicuius molem ore excipere quiſpiam vult:vel oſcitando q̃ maxime poteſt,os diducit.quorum primum raro cõtingit: ſecundũ euenire dementibus tm̃ poteſt.Nam diuiti Placino euenire id aliq̃n conſpexi,cum q̃plurimum poſset,os apertum in latus traduceret.Frequenter enim in eam figurationem formare os conſueuerat.& quaſi egregium quid eſſet:ſponte magis ſemper q̃ antea fecerat, hiare nitebatur.

Ad excidendum tamen id facit,quòd quicũq; nerui & muſculi ſunt iuxta articulos, vel ab articulis à quibus colligantur,ſi in vſu ſæpe moueantur,idonei quàm maxime fiunt,vt ad extenſiones cedant.quemadmodum etiã pelles quæ optime maceratæ ſunt,quàmplurimam diſtentionem admittunt. 12

Quantum ad antedictas cauſas ſpectat,vel nunquam,vel admodũ raro maxilla erat prolapſura.non tamen,ita eſt.ſed raro quidẽ excidit,non tamen, vt q̃plurimi noſtrum non viderint, ſicut ea ſunt quæ rariſsime cõtingunt.Ex frequẽti enim dearticulationis motu fit, vt muſculi & nerui intendantur:promptioresq; ad extenſionem multo ſint,quàm ea quæ raro ad motionis neceſsitatem deueniunt.Non ſecus inquit ac pelles optime maceratæ,id eſt optime emollitæ,q̃plurimum extenſionem admittunt.Nam etiã Poeta τῷ δεψεῖν.i.macerandi verbo vtitur pro mollire: cũ ait. H

Nam flaua cera macerata &c. ››

Sed de quo eſt ſermo,mala quidem raro excidit:ſæpe tamen in oris hiationibus decutitur: ſicut aliæ muſculorum & neruorum alternationes hoc faciunt. 13

Decutitur.i.σχᾶται,quid ſignificet,intelligemus:ſi ijs quæ dicũtur attendamus. Inquit.n.ſicut aliæ muſculorum & neruorum alternationes hoc faciunt: vt decuſsio hæc de qua loquitur, muſculorum quoq; & neruorum abſq; vlla articulatione affectio eſſe cognoſcatur. quæ cuiuſmodi ſit,ex eo patet,ꝙ alternationes inquit.ſignificat enim ex naturali ſitu in alterũ tranſmutari,atq; id repente.nam paulo etiam poſt hoc ſignificare oſtendit:cum inquit/deinde ſtudium adhibendum eſt,vt tribus figurationibus ſimul repente decutiamus.i. repente in partes tres moueamus, & mutemus.Quin etiam nunc & in Coo & in omnibus ferè græcanicis vrbibus σχαστηρίαν vocant, quaſi decuſsorium dixeris inſtrumentum, in quod inſcendentes faciunt, vt prætentus funis in curriculis,quo carceres ſtatuunt,vbi qui curſuri ſunt,omnes aſtant: repente decuſsus decidat.&

in palæſtra

A in palæſtra quoq; decutere manum.i.σχάσαι,nihil aliud eſt, q̃ è priore ſtatu in alterum confeſtim ferre,ac mouere.Decutere igitur maxillam cum dixeris,id ad muſculorum affectionem referendum eſt,cum in repentinis agitationibus immutantur,& alternantur ſic, vt priſtino ſitu minime ſeruato aliqua ex parte diſtorqueantur:aliqua intendantur.

14 *Quando vero excidit,his præcipue indicijs manifeſtum fit.Prominet inferior mala in anteriorem partem:in contrariumq; quàm lapſus contigit,promota conſpicitur.oſsisq; cornix ad ſuperiorem malam turgidior apparet : quiq; hoc patiuntur,committere malas ægre poſſunt.*

Dictum à me etiam prius eſt,os illud,quod vocatur iugale ſeu iugamentũ, ſuperiori parti eſse obiectum:vbi cornix maxillæ eſt:quæ niſi in alterã partem præterferatur,ad propriam ſedem maxillam eſſe reditură.Neceſſe igitur eſt,vt cum maxilla aliqñ excidit, cornix extra iugamentum feratur.quippe cum nullã aliam quò delabatur,ſedem habeat. quare merito ad ſuperiorem malam vbi iugamentũ eſt,eminentior apparet.Quod quidem iugamentum vbi nã maxime cõſtitutum ſit,cognoſcere manifeſte poteris,ſi in macilentis hominibus inter temporalẽ muſculũ, & malam inſpexeris.quod enim in medio horũ prominet,iugamentũ eſt. Huius igitur ſitu obſeruato, vbi aliquẽ videris qui claudere os nequeat,maxillamq; in anteriorẽ partem prominentẽ,atq; in obli-

B quum verſam habeat:da operam,vt & oculis & digitis diligenter ſcruteris,an iuxta malam & iugamentũ eminere cornicẽ deprehendas.Nã ſi id inueneris,maxillã lapſam eſse certo dignoſces.

15 *Repoſitio his qualis ſit accommodata,perſpicuum eſt.Debet enim alter caput vulnerati continere:alter inferiorem malam,hiante homine quantum moderate poteſt,ad mentum & intus & extra digitis apprehenſam,prius aliquantiſper hac illac agitare:& tum ipſe manu in latus promouere,tum ægro iubere vt laxam malam tenens promoueat,& promouenti obſequatur quàmmaxime.*

Iis qui ſtructuram horum membrorum quæ cõmemorauit, ex diſſectione diligenter inſpexerunt,manifeſta hæc repoſitio eſt.ad quos etiam ipſe ſpectans ita dixit.Quæ etiã deinceps de repoſitione dicuntur,clara omnia ſunt.niſi vbi vnum,aut duo incidunt verba,quæ annotabo.

16 *Deinde ſtudium adhibendum eſt,vt tribus figurationibus ſimul repẽte decutiamus.Nam & à diſtortione in naturalem ſitum promouenda,& ſimul retro agenda inferior mala eſt.Aeger vero his obſequendo committere os,nõ hiare amplius debet.Ac repoſitio quidem hæc eſt,quæ ne alijs quidẽ figurationibus fieri poteſt.Medicina vero poſtmodum breuis ſufficiet.plagula.n.cerata impoſita laxã deligationẽ adhibemus.Tutius tamẽ adminiſtrationẽ hanc*

C *exercemus:ſi homo ſupinus reclinetur,caputq; obfirmet ſubiecto ſcorteo puluino bene farcto:vt q̃;minimum cedat.*

Poſteaq̃ tracta deorſum maxilla, atq; à ſuperiore quantum fieri poteſt, abducta, muſculos & neruos prius agitauerimus,ac mollierimus,quod ipſe iubet, faciendum eſt : & repente decutiendum,id eſt repente & ſimul articulus in directum ad naturalem ſedem propellẽdus:quod vbi factum eſt, ſtatim rurſus retroagẽdus.atq; vt committat os æger,iubendum eſt. Antea enim ipſum hiare volebat,laxamq; malam exhibere,id eſt nullum ex muſculis intendere:eo ꝙ id & ad agitandos muſculos & neruos,& ad diſtortam maxillam in naturalem ſedem repente promouendam, & ad eandem retroagẽdam,opportuniſsimum ſit. Vbi vero vtraq; maxillæ extremitas è directo ad proprias ſedes redacta iam eſt,vult vt temporales muſculi cooperando ad ſe totam ipſam attrahant.Operabuntur autem,ſi æger committere ac claudere os ſtudeat.

17 *Atq; aliquis caput vulnerati inſuper contineat.*

D

Dum hac illac maxilla agitatur,& in inferiorem partem abducitur:vult vt caput ægri ne ad maxillam conſequatur,miniſter cõtineat. Hoc autem in omnibus,quæ in diuerſas partes fiũt extẽſionibus, perpetuũ præceptum eſt. Cum vero vulnerati dicit, idem eſt ac ſi læſi & affecti dixiſset.Ionibus enim peculiare id eſt, vt læſiones oẽs vulnera,hoc eſt τρώματα, communi nomine appellent.

At ſi vtræq; luxatæ malæ fuerint, curatio eadem adhibetur. committere autem os iſti minus poſſunt. maxillæ E 18
enim magis prociderunt: ſed indiſtortæ tamen ſunt. Indiſtortum in his ex terminis dentium ſuperiorum & inferio-
rum è directo correſpondentium maxime deprehenditur.

Hic malas, id eſt γνάθους, non totam maxillam, ſed vtranq; ipſius partem qua dilatatur: qua vero
in ima eius ora nudum, ac carnis expers os extat, id maxillas, id eſt γένυας, videtur appellare, cum
inquit/maxillæ enim magis prociderunt. Sed tñ paulo poſt totam inferiorem maxillam malam
nuncupauit: vbi ait/Si vero inferior mala circa compagem ad mentum diuulſa fuerit. ſola aũt hæc
cõpago in inferiore mala eſt, in ſuperiore multæ. Vnde ſignificata malæ, & maxillæ apud ipſum
cõfunduntur. Quod igitur in oratione hac inquit, huiuſmodi eſt: Si in vtriſq; dearticulationibus
luxatio fit, magis quidem in anteriorem partem inferior maxilla proſilit, q̃ cum in altera tantum
parte luxatur: magiſq; diſtare à ſuperiore apparet: non tñ in alteram partẽ retrahitur, neq; diſtor-
quetur: ſed indiſtorta permanet. Id autem ex directione dentium cognoſcere poteris: hoc eſt cum
è regione ſectores ſectoribus, canini caninis, molares molaribus correſpondent.

His confert, vt quàmcelerrime reponantur. Repoſitionis autem modus dictus ſuperius eſt. 19

Confert vt q̃citiſsime reponantur, prius videlicet q̃ ex muſculorum intentione ad cerebrum F
contagio perueniat. Modus autem repoſitionis, quo in alterius tantũ partis luxatione vtendum
dixit: non ex toto idem mihi in hac videtur cõuenire. tunc enim in latus & in obliquum maxilla
paululum promota fuerat: nunc æqualiter præponderat. vt ſatis ſit, ſi vbi agitauerimus, atq; in in-
feriorem partem eatenus traxerimus, vt cornicis vertex inferior iugamẽto efficiatur: ita demum
in interiorem partem totam maxillam propellamus: ægroq; vt os claudat, iubeamus.

Si autem non redierint, ex febribus continuis & ſegni ſopore vitæ periculum impendet. 20

Exarticulatio quæ altera tm̃ parte fit, neq; ipſa periculo vacat: Quæ aũt vtrinq; contingit, cum
oẽs qui inferiorem maxillam continent, muſculos extẽdat: longe infenſior eſt. Sunt aũt, vt dictũ
eſt, quatuor. duo ex temporibus: duo ex cauitatibus iuxta alaria oſſa originẽ habentes. qui cum à
cerebro neruos accipiant, & ferè ipſum cerebrũ contingant: cito fit, vt his affectis cerebrũ quoq;
ſimul afficiatᷣ. Hi quidẽ quatuor muſculi in luxationibus maxime laborãt: quippe cũ principales
maxime oĩum ſint, vtpote qui à tertio pari è cerebro neruos habeãt, quod non procul à principio
ipſo abeſt. Fit tñ, vt qui ẽt maxillæ extrinſecus iniecti ſunt ex vtraq; parte exorientes, in huiuſmo
di luxationibus præter naturã extendantur: qui quidem nõ ſimili modo vt quatuor illi, præcipui G
ſunt. longius. n. abſunt à cerebro: & origo nerui è longinquiore ſpatio, neq; ex eodem pari neruo
rum, ad hos pertingit: nõ paruam tñ etiam ipſi vim habent, quẽadmodum reliqui quoq; muſculi,
qui per totum corpus ſunt, licet his longe ignobiliores. Quocirca ex oĩbus his vita in diſcrimen
vertitur, cũ præter naturam intenduntᷣ. dolore enim affecti, & inflãmati in ſimile malum cerebrũ
quoq; inducunt. cerebro vero affecto febres acutæ conſequuntur: omneſq; animæ operationes
læduntur. Nam ſopor qui κάρος dicitur, facit, vt neq; ſentiat, neq; moueatur homo, neq; intellgiat:
ſed & rationem, & memoriam, & ſenſum, & motum quoq; qui per appetitionem fit, corrumpit.

Muſculi enim hi, cum præter naturam alterantur & intenduntur, ſoporiferi ſunt. 21

Satis alterutrum ex his eſt ad ſoporem inducendum: alteratio ſcilicet, vel intentio muſculorũ,
cum ex vtriſq; his caro patiatur. Intentio ſiquidem fit, cum fibræ, quæ prius laxæ erant, omnes in
rectam lineam protenduntur: alteratio, cum vel calefacti vel frigefacti, humefacti itẽ aut arefacti
immoderatè ſunt, necnon ſi inflammatione, aut eryſipelate, aut putredine corripiuntur. huiuſmo
di enim omnibus fit, vt in ſubſtantia ipſa diuerſificentur. Intenti vero per fibras porriguntur tan
tummodo, & diſtenduntur abſq; vlla ſubſtantiæ alteratione. H

Solet item his aluus biliosa mera ac pauca deijcere. & ſi vomunt, meræ etiam ſunt vomitiones. 22

In acutiſsimis febribus mera biliosa gigni in corpore mirum nihil eſſe debet. quippe cũ adeps
& caro quæ tenera eſt, recenterq; cõcreta ab huiuſmodi febribus tabefiat & colliqueſcat: ſanguis
vero torreatur. Nam ad ventrem & inteſtina huiuſmodi colliquationum confluxio, propria eorũ
eſt qui in neruoſis partibus dolorem patiuntur: propterea ꝙ os ventriculi, quod eſt neruoſiſsimũ,
cum his ſimul afficitur. Dictum autem recte ab ipſo eſt, quæ ſunt proxima & cõia, primum & ma
xime affligtari. & quia pati id dolores, licet parui ſint, non ſuſtinent. Qui enim circa os ventriculi
laborant, ijs animæ defectus euenire conſueuerũt. in animæ defectibus vero tenuia omnia excre-
menta in ventrem confluunt. quin etiam ſi id non eueniat, in vehemẽtibus doloribus, & triſtitijs
talia excrementa in ventriculum & inteſtina confluere conſpiciuntur. Vnde ea quæ in ventricu-
lum defluxere, vomituq; in inteſtina deſcenderunt, deiectione exinaniuntur.

Hi ſanè etiam decimo die maxime moriuntur. 23

Apud alios quoq; veteres auctores tale huius aduerbij/maxime/ſignificatum interdũ reperi-
tur,

A tur,quali nunc vſus Hippocrates videtur:vt proximam quãtitatem rei, quæ numero explicatur, indicet.perinde ac ſi ita dixiſſet.Qui ita affecti ſunt,plerunq; decimo die moriuntur.vt ſi nono ẽt vel vndecimo decedant,vere dictum hoc nihilo minus ſit. Maxime vero in hoc ſignificato ſumi ſolere his exemplis perſpicuum tibi eſſe poterit.Thucydides in primo ita inquit:Hæc autem vniuerſa,quæ & inter ſe & aduerſus Barbarũ Græci geſſere,annis quinquaginta maxime geſta ſunt, id eſt ferè & circiter.Et in eodem quoq;. Abeſt ſexaginta ſtadijs maxime. Et Andocides in oratione de myſterijs, Homines,inquit,numero quidem maxime trecẽtos.Sed apud omnes græcos multum huius aduerbij in hac ſignificatione vſum inuenies.

24 *Cum vero fracta inferior mala eſt,ſi non eſt prorſus decaulata,ſed os adhuc cohæret,& inclinatũ tamen eſt:per tranſuerſum linguæ ſubiectis digitis reſtituendum eſt:extrinſecusq; ſicut conferet,renitẽdum.Et ſi diſtorti dẽtes ſint iuxta fracturã ac dimoti, vbi oſſa in ſedem ſuã fuerint collocata,non duo tantũ proximi dentes, ſed vlteriores quoq; præcipue quidem auro,ſin minus,lineo filo alligãdi inter ſe ſunt,quoad os corroboretur.deinde cerato et plagulis paucis,paucisq; linteis non nimis compreſſis,ſed laxis deligatio eſt adhibenda.*

Quando fracti oſsis nihil illæſum ſubſiſtit,ſed abſolutæ à ſe mutuo vtreq; partes ſunt ſic,vt nul
B libi cohæreant inter ſe,& contineant:fracturæ hanc ſpeciem recentiores medici caulatim factam appellãt.propterea ꝙ Hippocrates quoq; hic dixit,ſi nõ eſt prorſus decaulata.i. abſciſſa atq; abrupta.Reliqua & huius orationis & ſequentium manifeſta ſunt.Si quid inciderit tñ,explicabimus.

25 *Sciendũ tamen deligationem quæ linteis fit,malæ fractæ,ſi recte adhibeatur,parum prodeſſe:ſi praue, magnam læſionem afferre.*

Commune omnibus fracturis eſt prauam deligationem multum obeſſe:non multũ vero prodeſſe ſi recte adhibeatur in maxillæ fracturis,id non omnibus oſsibus commune eſt, ſed illis tantum conuenit,quæ circũuolutionem faſciarum non admittunt:quæ os affectũ ita ſeruat, vt à medico compoſitum fuit ac conformatum.In maxilla vero etiam illud accedit, ꝙ deligatio moleſtiã parit:vtpote quæ ſemper nuda atq; intecta manere conſueuerit.

26 *Frequenter vero iuxta linguã intrectandum eſt:diuq; digitis renitẽdum dum os inclinatum,in ſedem ſuam collocamus:Optimumq; eſſet,ſi id ſemper poſſet: ſed non licet. At ſi decaulatũ prorſus os ſit(quod raro quidem cõtingit) eo modo quo dictum eſt,reſtitui debet.quod vbi factũ fuerit,dẽtes iungendi,ſicut antea etiã diximus.id.n. vt quiete*
C *permaneat,multum confert.præſertim,ſiquis ſicuti debet ſuturis iniectis eos coniunxerit.At enim facile nõ eſt, vt tota manuum operatio ſcriptis exquiſite tradatur,ſed ex ijs quæ ſcripta ſunt,imaginanda eſt.*

Tractare,id eſt μάττειϑαι,palpare ac palpando & contrectando explorare ſignificat:intrectare vero intus & in ima parte tractãdo digitis perſcrutari:ſicut hic ab Hippocrate vſurpat. Vult enim vt iniectis in os digitis nũquid partes fracti oſsis alternatæ ſint, diligenter exploretur: atq; ita in ſedem ſuã redigantur,ad quodcunq; conferre viſum fuerit, ſi in exteriorem partem inclinetur,maxilla obiecta. Nõ debere autem medicum ſemper id facere, ſed ægrotantem ẽt doceri ita agere,eſſe maniſeſtum puto.

·A· HABENA INFERIORI PARTI MAXILLAE AGGLVTINATA·

·B· HABENA SVPERIOR ·

27
D *Deinde aluta Carthaginẽſi opus eſt. ſed ſi adoleſcentior ſit,is qui vulneratus eſt,ſi tergore eius vtamur,eſt ſatis.in prouectioribus aũt ipſa aluta vtendum eſt. Ex ea habenam latitudine circiter trium digitorũ, vel quo modocũq; congruerit,ſecamus.ac ſublita prius gummi maxilla(ita enim permanet magis)ad abſciſſam partẽ glutino extremum eius agglutinamus ſic, vt quaſi digitum,aut paulo amplius à vulnere abſit: atq; id in inferiore parte.habena vero è proceſſione menti inciſa ſit, vt acutam eius partem utrinq; complectatur.tum altera habena huiuſmodi, aut paulo latior ſuperiori malæ parti agglutinanda:quæ etiam ipſa tantum à fractura abſit,quantum altera:diſciſſaq; etiã ipſa ſit, vt circum circa excipere aurem poſſit.*

Mollem eſſe vult alutam, cuiuſmodi tũc fortaſſe Carthagine aduehebatur.Huius.n. noĩatim exẽpli cauſa mentionem fecit.quemadmodum ẽt ſuperius in libro de fracturis Ægyptiã

alutam

alutam commemorauit. Tergus autem,id eſt λοπὸν partem eam quæ extima eſt, atq; ob id durior E & denſior,appellari hic ac Hippocrate perſpicuum eſt. Quo pacto vero extenſione fractarũ partium maxillæ in diuerſa vtatur,ipſe declarabit:ſi propoſito huiuſce rei attendamus. vult enim vt ſuperior pars fracti oſsis ad mentum:inferior ſurſum ad caput intendatur.

Deacuminatæ autem circa connexionem habenæ eſſe debent: vbi cõnectenda & alliganda capita earum ſunt. 28

Anguſtiores eſſe habenas quodam modo iubet,ſic vt ſenſim latitudo earum imminuatur:quo deligatio effici firmior queat.Latiora enim extrema quamuis diligenter vinciantur, ſtabilitatem tamen non habent.

In agglutinatione id obſeruandum, vt caro alutæ ad cutem aduertatur.ita enim agglutinabilior eſt. 29

Aluta ẽ corio animalis conficitur:dupliceq; habet naturam.quę enim eius pars extrinſecus eſt cum ambienti aeri expoſita ſit,denſior & neruoſior:quæ intus eſt,mollior & rarior euadit. huius ẽt ipſius interioris partis id quod exteriori appropinquat, minus molle eſt ac minus rarum:quod vero,quæ cuti ſubiacent,iam attingit,id magis molle,& rarum & carnoſum eſt. & propterea nũc caro alutæ ab Hippocrate vocatur:vtq; ea parte fiat agglutinatio,præcipit. Cum enim mollior & F rarior ſit,ad hunc vſum quoq; eſſe accommodatiorem inquit.

Poſtea intenta ẽt hæc habena,magis tamen ea quæ eſt ad mentum,ne q̃; maxime mala in ſpecilli acumen abeat, 30 *ſupra verticem connectendæ vtræ ſunt.deinde linteo circunducenda deligatio fronti eſt.*

Reductis ad caput ægrotantis vtriſq; habenæ extremis , ibi ſupra verticem faciendam deligationem cenſet.Inferiorem vero magis intentam eſſe ea cauſa vult,ne maxilla , vt ipſe inquit, ἀποσμίλαινε,quaſi ne in ſpecilli acumen abeat,dixeris.hoc eſt ne in acutum procidat.

Et ſuperiectamentũ adhibendum,ſicut de more conſueuit: vt deligatio firma permaneat. Decubitus poſtea in ſa 31 *nam malam homini faciendus eſt:ſic tamen, vt non mala,ſed capite innitatur.corpuſq; ei vſq; ad decimũ diem attenuandũ:deinde non tarde nutriendum eſt. Nam ſi primis diebus inflammatio non infeſtarit, viginti diebus mala conſeritur.penitus enim callo obducitur,quemadmodum cætera etiam rara oſſa:niſi ſideretur.Sed de ſiderationibus vniuerſorum oſsiũ alia longa reſtat tractatio.Hæc diſtentio glutinamentis facta ſatis perdurat, & reſeruari facile poteſt:& ad multas ſæpe directiones perquã vtilis eſt. At medici qui non cũ prudentia prompti manibus ſunt, cum in alijs vulneribus,tum in malarum fractionibus ſunt tales.Fractã enim malam varie tam bene,q̃; praue deligãt.* G

Quod ſupra omnia extrinſecus inijcitur ligamentum,ſuperiectamentum nominat:ſiue ex ijs, quæ fimbriæ appellantur,ſiue ex alijs ſimilibus conſtet. Vocat autem fimbrias , ideſt παράρματα, ſicut etiam nunc appellari conſueuerunt , ſegmenta ea quæ indumentis ab ijs qui ea cõſuunt,detrahuntur & reſecantur,vtpote texturarum exordia.quæ ſanè ob mollitiem ad hunc vſum maxime ſunt accommodata.Siquis tamen his careat,ſimilibus alijs vti poteſt.

Omnis ſiquidem malæ ita fractæ deligatio oſſa in fracturam inclinat magis, quàm in naturalem ſitum reducat. 32

Ita fractæ inquit maxime,id eſt caulatim & per tranſuerſum deligatio oſſa magis in fracturam inclinat,quàm dirigat.propterea ꝙ lintea circum affectam partem nequeunt circunduci , ſed ab exteriore tantum parte inijciuntur.

Si vero inferior mala circa compagem ad mentum diuulſa fuerit.ſola autem hæc compago in inferiore mala eſt, 33 *in ſuperiore multæ.Sed nolo aberrare à propoſito.in alijs enim morborum generibus de his dicendum erit. Si igitur compago ad mentũ diſsideat,reponere os cuiuslibet hominis eſt.quod enim eminet, admotis digitis ab exteriore parte introrſum propellendum:quod intro inclinatur,iniectis digitis repellendum extrorſum eſt: id autem diſtentione* H *prius adhibita ſic vt diſtent oſſa,faciendum.*

Maxilla inferior ex duobus oſsibus compoſita eſt ad ſummum mentum exacte inter ſe compaginatis:at ſuperior ex multis conſtat,quæ coarticulatione inter ſe iuncta ſunt. Huiuſmodi tamen nominum ſubtilis obſeruatio apud veteres non erat. Vnde ẽt hic Hippocrates iuncturas oſsium quæ ſuperiorẽ maxillã conſtituunt,ſub cõpaginationis ſeu cohærẽtiæ genus redegit,vni illi notę attendens,ꝙ nulla quæ ſenſui pateat motio,in huiuſmodi oſsium compoſitionibus exiſtit.

Facilius ſiquidem ita in naturalem ſitum redibunt , quàm ſi oppacta inter ſe oſſa compellere quiſpiam conetur. 34 *Vbi autem in ſedem collocata oſſa fuerint,dentes hinc & inde,ſicut dictum etiam prius eſt, inter ſe ſunt alligandi. tum cerato & plagulis paucis & linteis medendum eſt.*

Hoc in omnibus his commentarijs ſcitu dignum eſt,Hippocratis morem eſſe,vt quæcunq; cõmunia multis particularibus præcepta ſunt,ea vbi in vno tradidit,vim rei poſtea declaret,quæ ſimilibus omnibus communis ſit.Quemadmodum nunc quoq; poſteaquam prius extendendam inferiorem maxillam monuit,atq; ita conformandam:ſubiungit/Facilius ſiquidem ita in naturalem ſitum redibunt,q̃ ſi oppacta inter ſe oſſa compellere quiſpiam conetur/ Ita enim dicendo cõmune eſſe hoc omnibus oſsibus,quæ conformanda ſunt,ſignificauit.

Deligationem

35 A *Deligationem vero breuem ac variam maxime ſedes hæc recipit, quippe cum licet æquilibris nõ ſit, prope ad æquilibrium accedat.*

Planè æquilibre membrum illud eſt, quod forma eſt cylindro quàm ſimillimum. Voco autem cylindrum non quo pueri ludunt: ſed figuram eam qua columnarum ſcapi præditi ſunt. cuiuſmodi ſanè exquiſite in nullo oſſe, in femore & brachio magis quàm in alijs reperitur. Inferioris enim maxillæ, non eſſe talem figuram perſpicuum eſt. Vnde neq; æquilibrem eam eſſe inquit, ſed prope accedere ad æquilibrium: propterea quòd dextra eius pars ſiniſtræ in omnibus ſimilis, atque æqualis eſt, vt quod ex vtriſq; oſsibus eſt compoſitum æquilibre efficiatur, cum in neutram partem magis propendeat. Maxilla autem varias deligationes admittit: ſicut in deligationum exercitatione, quæ prima omnium eſt, iam didiciſtis.

36 *At lintei circũuolutio facienda ſi dexterior mala exceſſit, in dextram: in dextram enim tunc fieri cenſetur, cum dextra manus deligationi præit. ſin altera, altero modo agenda faſcia eſt. Ac ſi recte quidẽ repoſita fuerit, & inſuper vt debet, quieuerit: & cito conſaneſcit, & dentes illæſos habet: ſin minus, & tardius coit, & diſtorte: vt dentes B læſi & inutiles efficiantur.*

Dictum etiam ſuperius eſt, in vlceribus, quæ labrum alterum hians atq; expanſum habent, initio faſciæ poſt labrum illud iniecto circa id conuolutionẽ faciendam ſic, vt labra vtraq; inter ſe applicentur. Hoc enim commune omnibus eſt, quæ in priſtinum ſtatum ſunt reſtituenda. Ita igitur etiam nunc in maxilla ſeruandum hoc commune eſt, quod excedentem partem ad alteram conſtringat ac compellat. Id quod efficietur, ſi lintea alteri eam applicabunt. applicabunt vero, ſi cum dextra pars exceſsit, inde initio facto in ſiniſtram: ſi cum ſiniſtra eſt affecta, ab ea exorſi in dextrã faſciam deduxerimus. Hippocrates vero, cum à dextra parte exordio ſumpto in alteram linteorum deuolutionem facimus, huiuſmodi deligationem in dextram vocat, non faſcię deuolutione, ſed manus ipſius ductione conſiderata. Nam ſi medicum ex aduerſo ægrotanti ſtare conſideres, quæ à dextra mala in ſiniſtram fertur deligatio, dextræ manus: quæ à ſiniſtra in dextram, ſiniſtræ ductione incipitur.

DE NARIBVS.

37 C *Si nares vero frangantur, fractionis modus vnus non eſt.*

Ipſe deinceps varios hos modos explicabit. Vel. n. pars aliqua earũ frangitᷣ, ita tñ vt continuitate ſeruata neq; deorſum deſidant, neq; in alteram partem diſtorqueantᷣ. Vel ſic vt alterũ horum contingat. Atq; hæc vel in chartilagine, q̃ in anteriore parte eſt, vel in reliqua oſſea parte accidũt.

38 *Sed enim qui pulchras deligationes abſque intellectione ſectantur: cum in alijs multis, tum in naribus vel maxime aberrant.*

Per diſsimulationem pulchras deligationes appellat, non quæ re vera ſint bonæ & pulchræ. Quæ enim huiuſmodi vere ſunt, id ſtudent, vt in naturalem ſedem affectam partem reſtituant. ſed ita eas vocat, quæ ſpecioſæ viſum intuentium oblectant. quæ cuiuſmodi ſint, ex ſequenti eius oratione perſpicies.

39 *Ex deligationibus enim hæc varia maxime eſt. quippe quæ plurimas aſcias, interruptionesq́; & interceptiones cutis rhombales maxime varias admittat. Sicut igitur dixi, qui ſtultam illam manuum promptitudinem oſtentare ſtudent, fractas nares libenter curãdas ſuſcipiunt, ea cauſa vt deligẽt. ſed vno tamẽ aut altero die & medicus, & æger D lætatur. deinde cito (moleſta enim geſtatio eſt) qui deligatus eſt, faſtidit: & ſatis medico eſt, quòd ſe variã deligationem narium ſcire oſtẽtarit. Huiuſmodi vero deligatio contraria omnia quàm conueniebat, efficit. nam ſiue ex fractione deſederint nares, cũ deſuper magis quiſpiam comprimit, magis reſimantur ſiue vel hac vel illac diſtortæ fuerint, aut circa chartilaginem aut ſuperius, nullam ex huiuſmodi deligatione vtilitatem conſequuntur: immo magis lædi conſueuerunt.*

Aſciam, id eſt σκέπαρνον, deligationem vocari, quæ à tranſuerſa iniectione paululum declinat, ſuperius diximus. Interruptiones vero diſtantias & interualla, quæ inter lintea ſunt, vocat. At rhombales, quæ figura ſunt æquilatera, ſed non rectangula. ita enim rhombus ab Euclide definitur. didiciſti autem inter faſciationes primam ferè omnium rhombum appellari, ex eo quòd tales præcipue figuras efficiat.

40 *Non ita enim ex altera narium parte imponere plagulas congruet. tametſi neq; hoc qui deligant faciunt.*

Nihil prodeſſe naribus ex fractione in latus diſtortis deligationem inquit. Nam quod alicui videri poſſet huic rei eſſe accommodatum. præſtareq; auxilium, neq; id quicquam valet. Præſtare enim auxilium videtur, ſi à latere in quod inclinatæ fuerint, linteis obfirmentur. & tamen neque hoc poſſe prodeſſe admodum aſſerit.

Proxime ꝟero reſiſtere mihi deligatio ꝟidetur,ſi ꝟel in medijs naribus circa acutam partem circuntuſa caro ſu E 41
pra os fuerit:ꝟel os quoq; non multū,ſed paulŭlum offenſum ſit.In his enim nares callum ſuperinducūt, ex eoq; aſpe
riores aliquantulo euadunt.Sed neq; his tamen multo negocio indiget deligatio:ſi modo quippiam deligandum eſt.

Proxime eò accedere vt vtilitatem afferat, communis narium deligatio videri poſset, cum in
medio vel contuſio carnis contigit,vel os quoq; ipſum affectum aliquantulum eſt. quippe cũ ex
calli obductione eminentia quædam niſi comprimatur,conſequi ſoleat:deligatio vero id prohi-
beat,atq; affectam partem comprimat.Sed neque his tamen deligatio neceſſaria eſt. ſtudendum
enim vt contuſiones præcipue quidem abſq; inflammatione conſeruemus:& ſi inflammentur,q̃
citiſsime inflammationem finiamus,Nam increſcens callus nihil his deligationibus indiget.

Sed ſatis eſt ſi ſupra contuſionem plagella cerato illita ſuperimpoſita,deinde, ſicut ex duobus initijs deligatio fit, 42
ita linteo ſemel circumuoluamus.

Media lintei parte ſupra mediam narium partem iniecta non violenter alterutrum ipſius ini-
tium poſt caput adductum,atq; inde ad frontem reductum ibi deligandum eſt.

F

Optima tamẽ medicina eſt,ꝟt farinæ hornotinæ,elotæ,tenacis,aqua ſubactæ modico,huiuſmodi uitia oblinamus. 43

Qui verba Hippocratis explanare optime videntur, hornotinum triticum.i. σητάνιον dictum
eſſe ab eo inquiunt q̃ horno quaſi hocno.i. σῆτες,quod Attici per τ vtraſq; ſyllabas pronuncian-
tes τῆτες dicunt quaſi τῷ ἔτει.i.hoc anno,ſatum eſt: hoc eſt veris tempore: quod & bimeſtre & à
quadraginta dierum numero,quadragenarium nuncupatur.Sed ego tamen hornum ſeu horno-
tinum.i. σητάνιον,& in Coo,& apud oẽs Aſię græcanicas nationes genus tritici eſſe noui:quod ſi-
cut paucos furfures habet,ita lentum ac tenax farinæ ſubactum efficit. id quod maxime hic Hip-
pocrates requirit.quẽadmodũ deinceps ſubiungit:vt ſi id non adſit, mannã aut gũmi lentoris cã
immiſceri iubeat.Seritur ſanè hoc vere ineunte,non ſecus atque illud quod bimeſtre, & ex hora
anni præcipua hornum appellatur.cuius farinæ ſubactum tenax maxime euadit, ſi vbi molitum
triticum eſt,furfuracea omnis pars detrahatur.Id aũt fit cũ tenuibus cribris, tũ ſi ante molituram
præluatur.Quẽadmodum.n,hordeum quod decorticatur,corticem magis remittit, ſi rigatũ fue-
rit:ſic triticũ.Sed quo pacto idem eſt rigare & eluere?Non eſt ſanè idem. nã apud oẽs triticum in
moletrinis anteq̃ molatur,rigari conſueuit. elui vero non apud oẽs, ſed in pleriſq; tantum Aſiæ G
vrbibus ſolet.Magnos.n.fiſcos tenuibus viminibus intextos habẽt, exiguis adeo foraminibus,
vt puluerem & harenã tranſmittere poſsint:triticũ contineant. in quos cũ iniecerũt triticũ, prius
excutiunt:deinde in aquã demittunt ſic,vt totũ demergatur.atq; ita fit vt triticũ & eluatur,& mo
derate ẽt rigetur.cũ.n.ex aqua extrahit̃ fiſcus,maiore humoris parte decolata tm̃ tritico adhæret,
quantũ ad moliturã ſufficit.Nam ſi exterior eius cortex extrinſecus rigatus nõ ſit, ac madefactus,
adeo granis inoleuit,vt ſub mola tuſus in minuta ramenta conterat̃.atq; ita fieri non põt,quin dũ
cribro excutit̃,ex minutis illis furfuribus aliquid vnà cũ farina egrediatur.At ſi rigatio præoccu-
pet,fit vt cũ furfuraceũ oẽ excrementũ grandiuſculũ remaneat,ſimul cum farina excuti nequeat.
atq; ita ex tritici madefactione farina purgatior euadit.Huius igitur horni tritici interior,quę ſub
cortice eſt pars,q̃ quaſi caro eius eſt,in farinã, vt dixi, redacta ac ſubacta,ſatis tenax efficitur. Q;
aũt inquit elotæ farinæ,id ita intelligendum exiſtimarim,vt lotam farinam Hippocratẽ appellaſ-
ſe dicamus,quæ ex purgato hoc modo,ac prius madefacto tritico effecta eſt.Nam ſi non ita intel-
ligere quiſpiã velit:reſtat,vt lotam farinã eam vocemus,quam aqua inſperſam ac perfuſam,atque
in ea multifarie agitatam,deinde tantiſper depoſitam,quoad quicquid ſuperenatabat, deſederit:
tum aqua deſuper dempta decoquimus.id quod facere in farre conſueuimus. Sed repugnat hoc H
ei,quod ſubiungit.ſubigere enim aqua hanc farinam iubet.quod ſanè elixare ac decoquere dixiſ
ſet,ſi ita faciendum cenſuiſſet.quæ enim illo modo eluitur farina non ſubigitur:ſed tantum elixa
tur.Vnde etiã hoc quod dicit ex eo quod in hac ipſa ſupra poſita oratione inquit, aqua ſubactæ,
id eſt πεφυραμένου,intelligi magis poteſt.

Siq; ex bono tritico eſt farina,ac ductilis:ea ad huiuſmodi omnes ꝟſus adhibenda:Sin aũt ductilis non admodum 44
eſt:paululo mannæ q̃; tenuiſsime tritæ atq; aqua dilutæ ſubigenda eſt:aut gummi parum inijciendum.Quibuſcunq;
autem fractæ ſic nares ſunt,ꝟt deorſum atq; in ſinum inclinẽtur,ſi ex anteriore parte circa chartilaginẽ deſidant:
fieri põt ꝟt quod dirigat aliquid intus adijciatur.ſin minus,digitis iniectis,ſi licet,excitanda omnia huiuſmodi ſunt.

Bonum triticum,hoc eſt ἀγαθὸν,id quod optimum eſt vocat. Hanc enim appellationem vete-
res de omni re dicere conſueuerunt, quæ in proprio genere prima ſit. Quin nunc etiam omnes
qui circa panificium verſantur,optimum eſſe triticum aſſerunt,quod denſum ſubſtantia eſt. rarũ
enim & caſſum ſicut multum furfuris in ſe habet:ita ſubactam farinam lentam ac tenacem non
facit.Ductilem aũt tenacẽ ex eo,quod accidit, vocat. propterea quòd videlicet ſi intendamus in
cõtrarias partes,ac diſtrahamus ex farina ſubactum nõ diuellitur:ſed ducitur. quod vero lentum

A non eſt ac tenax,in huiuſmodi operationibus diuelli ac dirumpi cõſueuit.ſi enim diuellitur, quo modo ſequi id manus intendentes ac ducentes aſſerere poſſumus?at ſi non ſequitur, qui fieri poteſt,vt ductile eſſe demonſtretur?nam quod diuelli nequit, ſed continuum in longũ ducitur,merito ductile appellari poteſt:perinde ac viſcum, quod cum in contrarias partes manibus noſtris diſtrahitur,quàm longiſsime ducitur ac diſtenditur. Adde quòd inde ẽt tenax eſſe hoc ſubactum farinæ velle Hippocratem,manifeſtum eſt: quòd ſi huiuſmodi non ſit, mannam ipſi, aut gummi immiſceri iubet. Manna autem thuris ſuccuſsio ac pollen nuncupatur, quæ ſi non affuerit, thus ipſum,quod pinguius ſit ſumptum terere ad hunc vſum poteris. Ego porrò cum neq; thus neq; gummi ſuppeteret,liquidam reſinã,quæ forte aderat,adhibui. Sed ſi hæc quoq; deſit,melle vtendum eſt. Satius tamen eſt,ſi mannam aut gummi imponamus. quippe cum & mel & reſina quodam modo calefaciant.id quod inter initia inutile eſt. Cum vero tempus iam proceſsit,inflammationiſq; reliquiæ adhuc ſunt,hæc alijs vtiliora euadũt. Sicut igitur antea exẽpli cauſa alutæ Ægyptiæ primum,deinde Carthaginenſis mentionem fecit:ita etiam nunc hornotinum frumentũ appellauit:perinde ac ſi dixiſſet,farina ea eſt vtendum,quæ ſubactum tenax, ſicut hornotinum triticum,efficiat. Fortaſſe etiam hornotinum,id eſt σητάνιον triticum omne appellat, cui accidit, vt & B denſum ſit,& ſubactum ex farina tenax ac lentum reddat:vt ex accidenti potius quàm ex aliqua peculiari ſpecie nomen hoc habeat.

45 *Si non licet,craſſum ſublinitorium non in anteriorem narium partem,ſed quà deſidunt,ſubijciendũ: extrinſecus vero hinc & inde comprehendendum digitis,ſimulq; comprimendum,ac compellendum ſurſum eſt. Quòd ſi in anteriorem admodum partem ſit fractura,poteſtq; aliquid,ſicut iam dictum eſt,intra nares indi:concerpta ex ſudariolo linamenta,aut tale aliquid linteo cinctum,aut potius carthaginenſi pellicula circũſutum in accõmodatam formam figurandum:vt inſeri apte in locũ queat. Si vero fractura vlterius ſit,nihil adijci intus põt.nam ſi in anteriore parte moleſta eſt geſtatio,quomodo interius non erit? Primũ igitur et intrinſecus conformandũ,et extrinſecus,in ſedẽq; priſtinam reſtituendum,et dirigendũ nihil parcendo eſt. Valde.n.nares fractæ præcipue quidem eodem die,ſin minus, paulo poſt reformari queunt. Sed ignaue agũt medici,et leuius primũ,q̃; oporteat,rem aggrediuntur. Oportet enim vt ſubiectis hinc et inde digitis pro narium natura q̃; infime ab inferiori compellat,atq; ita maxime ſimul extrinſecus dirigẽdo excitet. Deinde nullus alius medicus ad hæc eiuſmodi eſt,ſi ſtudere ac tolerare uult,ut digiti ipſius indices.hi.n.naturali narium ſinui præcipue ſunt accõmodati. Debet.n.vtriſq; his digitis ſubiectis per totas nares, atq; in eas firmatis,quiete ita ſe habere,maxime quidem,ſi fieri põt,ſemper,quoad os cõfirmetur:ſin minus, diutiſsi- C me,ſicut dictum eſt. Sed ſi ipſe nequit, vel puer,uel mulier(molles enim manus eſſe debent)id præſtent. Ita.n.nares, ſi non diſtortæ,ſed in inferiorem partem depreſſæ æquabiliter ſint,q̃; optime curantur. & ego quidem nullas vnquã nares vidi hoc modo fractas,quæ,ſiquis recte mederi velit,& ſtatim anteq̃; callus increuerit,compellat:reſtitui nõ potuerint. Verum homines ſi deformes fiant,magni quidẽ pendunt:ſtudere tamẽ ac laborare niſi aut dolore afficiantur,aut mortem timeant,neq; ſciunt,neq; patiuntur.cũ tamen nares breui tempore occalleſcãt.decem.n.diebus,niſi ſiderentur,confirmari ſolent. Quibuſcunq; autem os à latere frangitur,medela eadem adhibetur: directio vero non æquabiliter vtrinq; facienda eſt.ſed quod inclinatũ eſt,in naturalem ſtatum extrinſecus compellendum: et quod intro incidit atq; illapſum eſt in nares coniectis digitis intergendo atq; intrectando celeriter dirigendum, quoad bene reſtituatur.certoq; id ſciendum,niſi mature ſuccurramus,fieri nõ poſſe quin diſtortus naſus remaneat. Vbi in naturalẽ ſitum omnia redacta fuerint,in locum quo prominentia exceſſerat, vel pluribus vel uno tantũ digito applicato cohibere vel ipſe, vel aliquis alius debet,quoad fractura fuerit corroborata.quin et paruo digito intus adiecto aliter atq; aliter repellendo quæ inclinata ſunt,dirigere oportet. Quicquid vero inflammationis ſubeſt, id farinæ ſubacto curandum eſt.nihilo minus tamẽ licet id impoſitũ ſit,digitis pari modo eſt applicandum. Quòd ſi ad chartilaginem in latus fractæ ſint nares,ſummum naſum detortum effici neceſſe eſt.debetq; his in ſummam narem directoriũ aliquod ex antedictis, vel quod conuenire videatur,inſeri.multa etenim ad hũc vſum interuenire idonea quiſpiam po- D terit:quæ neq; odorem habeant,neq; alioqui mitia ſint. Ego ſanè pulmonis ouilli fruſtulum quoddam reſectum(id enim forte aderat)immiſi. Nam ſpongiæ inditæ humectationes excipere conſueuerunt.*

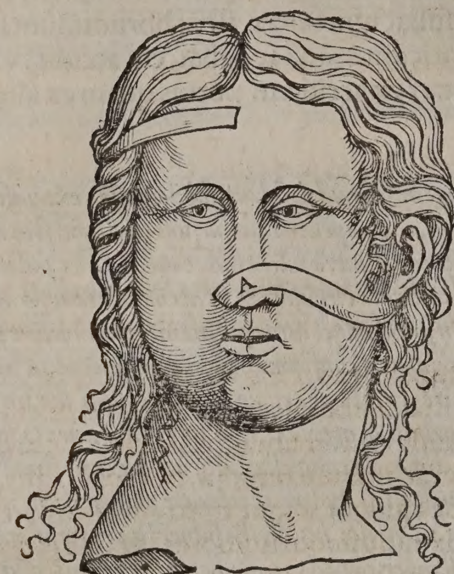
Si fieri non poſſet,inquit,vt digiti inijcerentur,ſublinitorio vtendum eſt.ita autem appellat,vt ſuperius dixi,inſtrumenta omnia ad ſublinẽdum idonea:cuiuſmodi ſunt ſpecilla, & ſpathularia, & nucleata,quæ in ſummo rotunda capitula habẽt. Sed ſicut in deurenda ala tenuiſsimis ſublinitorijs erat opus:ita nunc craſſa ſint,neceſſe eſt. quippe cum digitos ad eundem vſum, quando licet,intra nares inijcere conſueuerimus:quibus fractas narium partes, conformamus, & componimus. Quo modo vero vti ſublinitorio debeamus,manifeſte ipſe docet:cum non in anteriorem partem narium,ſed qua maxime delapſa eſt fractio,eò ſubijciendum eſſe moneat.id ſiquidem eſt quod molitione maxime indiget,vt ſublatum in naturalem ſedem reſtituatur, neq; enim conformare & componere quippiam aliud poſſumus,niſi propriam vnicuiq; ſedem reſtituerimus. Reliqua huius orationis perſpicua ſunt.

46 *Poſtea ex Carthaginẽſis alutæ tergore pollicaris latitudinis habena inciſa extrinſecus ad narẽ inclinatam agglutinanda eſt:deinde quatenus cõueniat,intendenda.immo parum intendi debet,quoad videlicet erectus & abstra-*

ctus

ctus naſus ſit.infra præterea aurem traducta(longa enim ſit neceſſe eſt)et circa caput reducta ad frontem quidem E
agglutinari fine ſuo poteſt.poteſt etiã longius duci,ſic vt capiti circumacta deligetur.id quod ſimul & iuſtam deligationem affert:& reſeruabile præterea eſt,vt maiorem,ſi velit quiſpiam,vel minorẽ narium repenſionem facere poßit.Nã quibus in latus nares franguntur:reliqua medicina,ſicut dictum eſt,adhiberi debet: plerunq; tamen opus eſt,vt habena hac repenſionis & retractionis cauſa ſummæ nari agglutinetur. At ſi fractioni vulnus quoq; cutis acceßit,turbari ob id nihil debemus:ſed picatum ceratum imponendum,vel aliquod quod cruentis vulneribus eſt accommodatum:conſanabilia enim hæc ſunt.Simili modo ſi oſſa receſſura ſunt:et directio prima illa celeriter nihil omittendo facienda eſt,& digitis poſtea laxius quidem,ſed tamen dirigendum.nihil enim ex toto corpore eſt, quod facilius confingi quàm nares,queat.Habenarum vero agglutinatione,& in contrarium inclinatione nihil obſtat quo minus vti valeamus:ſiue vlcus,ſiue inflammatio adſit:moleſtiam enim nullam afferunt.

Dum inquit abſtractum,id eſt ἀπαρτῆ, totã illam intelligit in diuerſa extenſionem,& qua ſi directionem naſi diſtorti,quæ per agglutinamenta fit,cum in contrariam partem retrahit. ſed hoc ſanè mihi experiẽti,imbecillum viſum F
eſt.Nã quod agglutinatur, ſi vehementius intendas, reſoluitur : ſi mediocriter, nihil quod alicuius momenti ſit,efficit.

A. HABENA NARI INCLINATE. ET FRONTI AGGVTINATA.

DE AVRE.

At vero auri fractæ deligatio omnis inimica eſt.nõ 47
enim ita laxe circuire quiſpiã poteſt:& ſi magis cõprimas,maius malum efficies.quippe cum ſanæ quoq; auri dolorẽ,et pulſationẽ,et febrẽ cõpreſſa deligatio afferat.

Solutio ac diuiſio cõtinui in carne quidem vlcus,in oſſe fractura nuncupatur. in chartilagine vero, quia proprium nomen non habet, Hippocrates fracturę appellatione quocꝫ vtit̃.

Quin & cataplaſmata peßima quidem ea ſunt quæ 48
ſunt grauiſſima:ſed & pleraq; alia praua ſunt, & abſceſſum prouocãt:& tum mucoſitatem ampliorẽ, tum G
ſuppurationes moleſtas mouent : quibus ſanè ad aurem fractam minime eſt opus.

Iis quæ in libris de curandi ratione demonſtrauimus,particularia omnia cõſentiunt. Nã etiam nũc cataplaſmatis offendi aurem,inquit Hippocrates.quẽadmodũ experimento ẽt deprehẽditur. Exiccari enim admodum eã vult, cum & ſiccißima natura prædita ſit,& ex cute conſtet.Quodcuncꝫ autem membrum quanto eſt ſiccius,tanto magis exiccantem curationem poſtulare manifeſtum eſt.

Proxime tamen,ſi modo imponi quippiam debet,lentum ex farina ſubactum accedit:ſed neq; id pondus habere 49
oportet.tangere vero quàm minimum confert.Bonum ſiquidem interdum medicamentum eſt, ſi & auri, & alijs multis medicamentum non adhibeamus.Indormitio præterea cauenda:corpusq; attenuandum:atq; id ei magis, cui, ne ſuppuret auris,periculum eſt.Meliusq; eſt vt aluus molliatur.

Proxime inquit,eô accedit ne noceat farina ſubacta tenax: eo ꝙ alijs exiccat magis. Dictum à H
nobis ſuperius eſt,quale ſit hoc tenax farinæ ſubactum,quod inquit,vbi de illinendis atqꝫ inducẽdis naribus loquebatur.Simillimum huic cataplaſma,qui in palæſtra verſantur, ex farre conficere conſueuerunt.far enim aceto maceratum quoad intumeſcat,poſtea terunt.

Quòd ſi facilis ad vomendum ſit,vomitus ciendus ex tractu eſt. 50

Tractus,id eſt συρμαῖσμοί, mediocres purgationes ſiue per aluum , ſiue per vomitum fierent,â veteribus vocabantur.Ex his nunc aliquam adhibendam cenſet:ſed multa ſunt,quæ id efficiant. mel per ſe copioſius ſumptum.aqua mulſa meracior.ſuccus ptiſſanæ ex aqua decoctę,& per ſe,& cum melle.atcꝫ his magis raphanorum & bulbi narciſsi ſuccus.Quod autem maiorem omnibus his vim habet,necꝫ tamen lentum eſt,eſt cum ſurculis veratri albi in raphanos infixis raphanos ipſos poſtero die vel ſolos,vel ex aceto mulſo comedendos exhibemus.

Si ad pus deuenerit,cito quidem aperiri non debet.quippe cum multa ſint,quæ licet ſuppurare videantur, etiam 51
ſi cataplaſma aliquod nondum impoſuerit quiſpiam, reſorbeantur.

Cautio hæc auri ob ſubiectam chartilaginem adhibetur.Nam ſi inciſa cito nõ coeat & conglu

tinetur,

A tinetur,periculum eſt ne chartilago impinguetur.Reſorbetur aũt inquit.i.abſumitur & diſcutiť,
quod colligiť ibi pus,aliquando ſimplicibus & leuibus medicamentis extrinſecus impoſitis,quæ
ſiccandi abſq; morſione vim habent.cuiuſmodi eſt cochleæ mucoſitas cum thure:ſiq; opus vehe-
mentiore exſiccatione eſt,cũ aloe,aut myrrha,aut vtriſq;,mel itẽ illitum.Sed vnumquodq; quidẽ
ex his diligenter detritum atq; impoſitũ exiccat.Thus vero,& aloe,& myrrha morſione carent.

52 *Si vero aperire quis cogatur,citiſsime quidem conſaneſcit,ſi in ulteriorem partem deuſſerit.Sciẽdum tamen cer-
to eſt ſi in ulteriorem partem deuratur auris,mancam eam,atq; alteram minorem futuram.*

Cum in deuſtione non parua & chartilaginis,& quæ ipſam circumit, cutis pars abſumpta ſit:
vt manca & contracta,& minor altera auris euadat,neceſſario fit. Ad hoc tamen difficultate ſane-
ſcendi in chartilagine formidata aliquando deueniendum eſſe conſulit. Chartilago enim ſi denu
data ſit,cicatricem non obducit,præcipue cum paucis aliquibus diebus inueterauit:neq; poſteaq̃
inciſa eſt,ſtatim cutis coiit,& conglutinata eſt.

53 *Si non in vlteriorem partem aduſtio fiat,incidendum non admodum parua inciſione ſuſpenſa eſt.*

B Ne quicquam puris remaneat,lædaturq; chartilago,fieri ſatis magnam inciſionem iubet.

54 *Sub craſsiore enim loco pus reperitur,q̃; quiſpiam opinaretur.*

In dignotione puris qui ſub cute ſubeſt,quædam deceptio iis qui incidunt, occurrit:vt & mul
tum eſse id,& attenuatã eſse cutem opinentur.qui quo modo hoc errore inuoluantur,ſequen-
tibus verbis declarat Hippocrates.

55 *Atq;,vt ſummatim dicã,cætera quoq; omnia mucoſa,mucoſq; gignentia,quippe cum lenta ſint, ſi contrectẽ-
tur:celeriter ſub digitis hac et illac illabuntur. Ac propterea medici ſub craſsiore loco talia inueniunt,q̃; exiſtimẽt.*

In dignoſcendis partibus,quæ ſuppurant,cum moderate tactui affectus locus cedit:in eo ſi di-
uidatur,pus ſubeſſe deprehenditur. Quandocunq; igitur in qualibet alia parte eandem ceſsionẽ
inuenerint:eodem modo,vt ea quæ prius viderant,ſuppuraſſe exiſtimantes, ad incidendum de-
ueniunt:atq; aberrant. Interdumq; dupliciter peccant:ſic vt & nullum omnino pus inueniant,&
ſub multo craſsiore loco quàm opinabantur,talia ſint. Sæpe enim fit,vt quę mucoſum humorem
in ſe habent,medicis propterea ſuppuraſse videantur : quia huiuſmodi humores, vt ipſe inquit,
C cum attrectantur,cito è digitis ſublabuntur,& circunfluunt.colligi autem circa chartilagines,ten
dones,neruos,copulas ſolent,quemadmodum ipſe deinceps declarat.

56 *Nam & gangilioſa quæcunq; fluida ſunt,& mucoſam carnem habent,aperiunt nonnulli inuenturos ſe intus hu
morem opinati. Atq; ita quidẽ medici ſententia fallitur:ſed nullum tamen ex apertione nocumentum euenit. Quæ-
cunq; vero aquoſa loca ſint,aut mucis repleta,qualibus item in locis ſingula ſi aperiantur, vel mortem, vel læſiones
diuerſas afferant:alibi à nobis ſcribetur.*

Circa chartilagines enim & neruos huiuſmodi gangilia concretiones quædam & cõtortiones
ſunt,quæ ex lento & mucoſo homore exiſtunt:cuiuſmodi proprium neruorum alimentum eſt.

57 *Cum igitur aurem incideris,omni cataplaſmate,omniq; linamento abſtinendum eſt.ſed vel iis medicamẽtis quæ
cruentis accommodata ſunt, vel aliquo alio eſt curandum:quæ neque pondus,neque laborem exhibeat.*

Quia ſiccum membrum eſt auris,propterea exiccantibus medicamentis indiget. nõ tamen ſu
pra modum exiccantia eſſe debẽt,cum ſtatim poſt inciſionem imponuntur. laborem enim abſq;
D vlla mitigatione afferunt.ſed neque multitudine eorum quæ imponuntur, grauanda auris eſt.
Nam præterquam quòd pondere eo dolore afficiuntur aures,ſimul etiam nocuum. Optimũ igi-
tur eſt,vt poſteaquam cutem apueruerimus,medicamenta mediocriter exiccantia adhibeamus:
cuiuſmodi ſunt,quæ cruenta appellantur. Emplaſtra enim humores ſuperuacuos, præcipue eos
qui lenti & craſsi ſunt,includunt,& molliunt.

58 *Nam ſi chartilago denudari inceperit,ſubſidentiaq; habuerit purulenta,& mucoſa, moleſtum.*

Addendum orationi huic eſt,humorũ,quod verbũ nonnulli ẽt aſcribunt:vt lectio huiuſmodi
euadat. Nã ſi chartilago denudari inceperit,ſubſidentiaq; humorum habuerit &c. Vocat aũt hic
ſubſidentia,cũ videlicet humores qui excernendi erant,hoc eſt pus,& mucoſus ſuccus,ſubſtãt,ac
reſident. Moleſtiũ inquit eſt.i.dolorem affert.id quod cum chartilago lædiť, euenire cõſpicimus.

59 *At hoc etiam ex illis curationibus euenit. Omnibus vero recrudeſcentibus deuſtio in ulteriorem partem præſen
tiſsimum remedium eſt.*

Quas curationes damnat: eas ſanè de quibus paulo ſuperius mentionem fecit. cum abſtinen-
dum à cataplaſmatis & linamentis,pondusq;,& dolorem afferentibus moneret.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Luxationes, ac reliquas noxas quæ manu curantur, abſoluit, cum ſpina, coſtæ, aut femur patitur.

VErtebræ autem ſpinæ. 1

Non ꝙ in alia corporis parte vertebræ ſint, iccirco dixit vertebræ ſpinæ (omnium enim vertebrarum, quos σφονδύλους vocãt, ſtructura, ſpina appellatur, ſed quaſi ita dixiſſet: vertebræ autem, quibus proprium eſt vt in ſpina exiſtant. Nõnulli tamen ex recentioribus medicis non totam vertebrarum ſtructionem ſpinam appellandam cenſent, ſed circa thoracem tantũ & lumbos. ad quorum ſen- F
tentiam videtur nunc Hippocrates de vertebris loqui, quæ ad lumbos & dorſum, non ad collum ſunt. A nobis autem exacte tota vertebrarum conſtructio in introductione de oſsibus explicata eſt: in qua eum eſse exercendum cenſui, qui cõmentarijs his ſtudium eſset adhibiturus: vbi ſigillatim quale vnumquodq; os eſset, præcipue quidem in ipſis hominum aridis cadaueribus, quæ σκελετὰ appellant: ſin minus, in ſimijs certe diligenter inſpexerit.

Quibuſcunque ex morbis in gibberum trahuntur. 2

Diſtortionem ſpinæ in poſteriorem partem gibberoſitas, in anteriorem repãditas, in latus obſtipitas appellatur: primam κύφωσιν, alteram λόρδωσιν, tertiã σκολίωσιν græci vocant. Eam ſanè quæ in poſteriorem partem fit: quam ẽt κύρτωσιν, ideſt incuruationem, nominant, ex panis & tuberculis immaturis in ſpina exortis magnis & duris & diuturnis exiſtere nonnulli opinantur, à quibus in poſteriorem partem vertebræ propellantur: neq; intelligũt, fieri nullo modo poſſe, vt pani ſibi ſubiectas vertebras grauent, ſiue ſupini iaceamus, ſiue recti ſtemus, ſiue ſedeamus, ſiue in latus recumbamus. Abſurdum præterea eſt, vt in tantam grauitatem, aut duritiem veniſſe panos exiſti-
memus, vt oſsibus grauiores & duriores euaſerint. nam ex immaturis panis & tuberculis ſpinæ G
diſtortionem in anteriorem partem fieri, ipſe paulo poſt Hippocrates dicet. Sed neq; hoc tantum aduertendum eis eſt qui librum hunc explanant: verum ẽt illud, quod in propoſita hac oratione dicit, in gibberum trahuntur/cum impelluntur dicere potuiſſet: ſi ſicut iſti volunt, intelligendum cenſuiſſet. Dicere enim vertebras, quæ in poſteriorem partẽ promouentur: à morbis trahi in priorem, abſurdum eſt. id ſiquidem de repandis, non de gibberoſis fuerat dicẽdum. Quid igitur & verum ſit, & Hippocrati cõſentaneum, conabor explicare. Ipſa porrò vertebrarum oſſa propria ſua ratione neq; à panis ſubuertuntur, neq; trahuntur: ſed corporum, quæ ipſas inter ſe colligant, prima hæc affectio eſt. Nam cum panus in vertebris natus in interiorẽ aut anteriorem partẽ (vtroq; enim modo vocant) ſuſtollitur, & augetur: neceſſe eſt, vt copulæ vertebrarum panos: copulas vertebræ ipſæ conſequãtur. Si igitur in vna tantum ſpinæ parte ortus ſit panus, cum ea pars ſubſidat atq; introrſum trahatur: ſpinæ vertebræ repandæ euadũt. Sin duas partes ſpinæ pani occuparint, ſic vt medium aliquod ſpatium integrum atq; illæſum intercipiatur: gibberoſitas. nam cũ vterq; panus ad ſe adhærentem vertebram trahat, mediæ interceptæ in poſteriorem partẽ incuruantur. Id quod euenire manifeſte conſpicere in omnibus potes, quæcunq; inflecti mediocriter queunt:
cuiuſmodi ſunt & virides virgæ, & calami ſcriptorij pleriq;. ſi enim altero horum extremo capite H
manus dextræ, altero ſiniſtræ manus digitis apprehenſo inter ſe in contrarium contrahas: conflecti & incuruari mediam partem videbis. Sed neq; obſtipitas alia cauſa exiſtit. nam ea quoq;, cum durus aliquis & incoctus panus in aliqua parte à latere ſpinę concreuerit, fieri conſueuit. Tria. n. hæc vitia ex vertebrarum exturbatione contingunt: gibberoſitas, repanditas, & obſtipitas. cum retro abeunt, gibberoſitas: cum intro, repanditas: cum in latus torquẽtur, obſtipitas. Præter hæc quartum vertebrarum vitium accedit, cum dimotæ quidem iuncturæ ac compages ſunt: ſed vertebræ tamen in ſede ſua permanent. quaſsationem hanc appellant.

Pleraque quidem fieri non poteſt vt ſoluantur: ſed illa præterea quæcunq; ſupra ſepti annexionem curuantur in gibberum. 3

Reliqua etiam, inquit, circa ſpinam vitia ſolui difficulter queunt: ſed præcipue illa quæ ſupra ſepti annexionem curuantur in gibberum, id eſt in vertebra ad thoracem. Nam vti Hippocratẽ ſolere hac voce/præterea/quod græce ποτὶ dicit, pro præcipue & maxime, ſtatim in principio huiuſce libri manifeſtum eſt, vbi inquit: Breuis enim vt plurimum melior ac ſolidior, quàm alia her- »
ba eſt: & præterea etiam prius quàm alta fatiſcat in frugem. Cur autẽ pani, qui circa thoracis par- »
tem

A tem oriuntur,diſſolui præcipue nequeant:ex ſequenti oratione cognoſces.

4 *Quæ vero infra ſunt,nõnulla ſuperueniẽtes in cruribus varices ſoluunt:magis illæ quæ in vena poplitis exiſtũt.
ſoluunt autem gibberum quibuſcunq; contigit.ſed & in vena inguinis varices exiſtunt.*

Nonnulla,inquit,mala quæ infra thoracem exorta ſunt,ad lumbos videlicet,à varicibus & tor
minibus ſoluunt.cum videlicet humores quæ ipſa efficiebant,primum in maximam venam,quę
ſpinæ adhæret:deinde in ramos eius in cruribus deſcendit. Circa thoracẽ vero nulla huiuſmodi
vena eſt,quæ humores prauos excipere valeat. vna enim eſt quæ ex vtraq; parte ad coſtas octo
fertur.duæ item aliæ paruæ ad reliquas tendunt,vtrinq; altera. Cum igitur omnes hæ in thoracẽ
diſcindantur,& diſpergantur,ſi ex panis humor aliquis in eas transferatur, exinaniri non poteſt:
quin etiam vt excipiatur,difficile eſt. quippe cum qui dura & cruda gignunt humores, lenti &
craſsi ſint:vt non facile in anguſtas & paruas venas tranſire valeant.At quę ad lumbum eſt vena,
cum latiſsima ſit,omnibusq; inferioribus ſanguinem ſuppeditet, craſſos hos ac lentos humores
vbi excepit,ſi valida in affectis membris ad expellenda excrementa vis ſupereſt,in alias huc perti
nentes venas eos deponit.ex quibus ſi craſsi admodum ſint,ſtatim quæ in inguine eſt: ſi medio-
B cres,quæ in poplite,dilatatur,ac varicatur. Vbi primum enim ex craſsitudine & lentore obſtru-
cti ſiſtunt,ibi venam dilatant,ac diſtendunt.Nam qui abſq; huiuſmodi cauſa in cruribus varices
habent,ijs videre licet venas pro ratione craſsitudinis humoris dilatari:in craſsiſsimis,latiſsimas,
cuiuſmodi ſunt venæ inguinis:in minus craſsis,minus latas,ſicut venæ poplitis ſunt. Aliqñ enim
maioribus atq; amplioribus alimentis refertæ atq; obſtructæ in malum id incidunt.aliquando in
inferiores,quæ anguſtiores ſunt,delabuntur.In varicibus autem craſſus prorſus ſanguis eſt:cum
ex melancholicis ſæpe,ex alijs interdum crudis & craſsis humoribus affectio hæc exiſtat.

5 *Quibuſdam etiam tormina diuturna vitium hoc iam diſſoluerunt.*

Cum in inteſtina horum præter naturam humorum tranſitus fit,inteſtinorũ difficultas & tor-
mina,quam δυσεντερίαν vocant, contingunt. cum acrimonia humorum confluentium radantur
inteſtina,ſuppurantibus iam panis: non enim aliter erumpere ob craſsitudinem in inteſtina po-
tuiſſent.Suppurationes ſiquidem ſicut craſſos humores attenuant: ita etiam naturam in affectis
membris ad humores qui continentur,iam moleſtantes excernendos excitant.

6
C *At quibus,dum adhuc pueri ſunt,prius q̃; corpus integre adoleuerit,ſpina in gibberum incuruatur:ijs corpus ad
ſpinam augeri non ſolet:ſed cum crura & brachia ad perfectam auctionem deueniant,illa exiliora euadunt.*

Nihil mirum eſſe debet,ſi ſpina in huiuſmodi affectionibus auctione priuetur: ſicut de luxa-
tionibus antea audiuimus,cum de ijs quibus fieri non potuerit repoſitio, loquebatur. nam & ex
diſtortione receptaculorum,& ex motione quæ difficulter fit, & ex labore quem in talibus mor-
bis ſubit natura,minus q̃ antea huiuſmodi membra alantur, neceſſe eſt. At ijs qui adhuc adole-
ſcunt,auctio ipſa circa ſpinam impeditur.nam quæ longius ab affecta parte abſunt, vt brachia &
crura,nullam læſionem prorſus ſentiunt.quippe cum non totum corpus, ſed viciniores tantum
partes contagione mali huius afficiantur.

7 *Quibuſcunq; etiã ſupra ſeptũ gibber contigit:ijs & coſtæ in latitudinem augeri non conſueuerunt,ſed in anterio
rem partem:& pectus non latum eſt,ſed in acutum prodit:anheliq; ipſi,& ſuſpirioſi fiũt.eo quòd vẽtriculi qui ſpi-
ritum & excipiunt,& reddũt:minori amplitudine præditi ſunt.*

De ijs adhuc loquitur qui in adoleſcente ætate ſunt:de quibus dixit, quæ circa ſpinam ſunt nõ
ſolere augeri.Cum igitur in vertebris ad thoracem gibber extitit,partes eæ in longitudinem ma-
D xime non augentur:atq; ob id cum in gibbere in poſteriorem partem vertebræ receſſerint,angu-
ſtum ijs & acutum thoracẽ fieri neceſſe eſt:interioresq; in eo ventriculos qui ſpiritum excipiunt,
minores euadere:vt corpus cum fit reſpiratio,pauciore ſpiritu quàm par erat, refocilletur. Dictũ
autem in tractatione de anhelatione eſt,neceſſe eſſe vt cum minor quàm opus eſſet, inſpiratio fit:
ſecunda breuioris temporis mora poſt ſubſequatur, quàm ſi prior naturali modo fuiſſet produ-
cta.breuior vero temporis mora frequentem anhelitum facit:atq; inde ea difficultatis ſpirãdi ſpe-
cies efficitur,quæ paucitate & frequentia conſtat:ſuſpirioſiq; euadunt ex anguſtia partium quæ
circa fauces,& aſperam arteriam ſunt.Quam quidem anguſtiam illud quoq; magis coarctat, de
quo in ſequenti oratione nunc docet.

8 *Coguntur etiam ceruicem ad magnam vertebram repãdam habere:vt caput his prociduum minime ſit.id quod
multam quoq; anguſtiam faucibus præbet,cũ in interiorem partẽ inclinetur. Nam etiam ijs qui natura recti ſunt,
hoc os,ſi in interiorem partẽ vergat,anhelationem eouſq; facit,quoad fuerit repreſſum.Ex huiuſmodi igitur figura
tione homines hi magis q̃; qui ſani ſunt,gutturoſi apparent.*

Cum vertebræ circa thoracem in gibberoſitatibus in poſteriorem partem excedant, totum
collum è contrario in anteriorem partem proclinari neceſse eſt, & cum ipſo caput quoq; quod è

directo ſuperiacet:vt gibberoſis eo habitu deambulandum eſſet,quo nos ſolemus,cum nutando E
toto collo vnà cum ſpina conflexo & in poſteriorem partem incuruato deorſum in terram deſpi-
cimus.Sed ne ita ipſis eueniat,collum retro cōguntur recuruare. qua in re parum vertebræ eius,
vtpote minima motione præditæ conferunt. vnde vbi motum alicuius momenti nanciſcuntur,
ibi q̄plurimum reclinantur.nanciſcuntur autem eum in priorum duarum vertebrarum dearticu
latione,qua inter ſe,& cum capite connectuntur.Quæ igitur figuratio in ſanis & illæſis in capitis
dearticulatione exiſtit,cum caput retro flectunt:eadem in gibberoſis cernitur,cum eriguntur.Et
ſanè quemadmodum qui naturaliter affecti ſunt, retro caput reſupinādo:ita gibberoſi in rectum
id intendendo,gutturoſi efficiuntur.Gutturoſos autem.i.ἐξεχεβρόγχους, quaſi guttureminulos di-
cas,eos vocat qui prominentia in anteriorem partem guttura habent. Guttur enim id eſt βρόγχον,
vel totam aſperam arteriam nominat,vel fauces duntaxat.Atq; hoc eſt quod ſuſpirioſam reſpira-
tionem maxime facit.quippe cum ſiquis etiam huiuſmodi figuratione dormiat, ſtertere ei maxi-
me contingat.Iccirco enim dixit/nam etiam ijs qui natura recti ſunt / hoc os ſi in anteriorem par-
tem vergat,anhelationem eouſq; facit,quoad fuerit repreſſum/hoc os,inquiens, dum ad id vide-
licet refert,quod in principio horum verborum ait,in hunc modum,coguntur etiam ad magnam
vertebram ceruicem repandam habere/Ex quo conijcere poteſt quiſpiam magnam vertebram F
ſecundam ab eo appellari:quæ & in priorem partem procedere,& retro rurſus reprimi poteſt.nā
eandem partem & priorem & interiorem appellare manifeſtum eſt. Prior enim eſt, cum à poſte-
riore parte eò vertebra deferatur:interior,cum in profunditatem corporis tendat. ſiue ad eā quæ
intrinſecus eſt,ſiue ad poſteriorem ſuperficiem ſpectemus.

Panis duris & crudis obnoxij vt plurimum circa pulmonem huiuſmodi ſunt.nam gibberoſitatis occaſio & con 9
tentio pleriſq; ex talibus contortionibus exiſtit:quarum vicini tenores participes fiunt.

Quibus ſupra ſeptum eſt gibberoſitas,ijs circa pulmonē panos & tubercula plerunq; fieri in-
quit.nam quibus ad lumbos eſt gibber,ibidem quoq; eſſe tubercula manifeſtum eſt.Dixit aūt/vt
plurimum/propterea ꝙ ex caſu quoq; & percuſsione gibberatur ſpina : non ſecus ac repanditur,
& obſtipatur.Cum vero ait/nam gibberoſitatis occaſio & contentio pleriſq; ex talibus contortio
nibus exiſtit/eandem ſententiam ſignificat,quam in principio protulit,cum dixit:vertebræ ſpinę
quibuſcunq; ex morbis in gibberum trahuntur.Quod autem hic dictum eſt/quarum vicini teno
res participes ſunt/de neruis dorſi & vertebrarum intelligitur. Ego etiam ſuperius cauſas retuli
in copulas vertebrarum,quæ tractæ ſecum vertebras quoq; ipſas attraherent. Nō enim puto ner G
uos qui à dorſi medulla exoriuntur, dum trahuntur à tuberculis, ſecum trahere vertebras poſſe:
cum ob exiguitatē,& mollitudinem longe ſint imbecilliores,q̄ habere tales vires queāt. vnde ēt
neq; ex oſsibus,ſicut copulæ exortū habent.copulæ enim & validiores,& tenoribus,id eſt neruis
craſsioribus continuatæ ſunt.hi aūt vbi cum tuberculis cōmunicant,attrahere vertebras valent.

At quibus infra ſeptum gibber eſt,eorum nonnullis morbi renum & veſicæ ſuperueniunt.quin & abſceſſus ad 10
ſuppurationem circa ilia & inguina diuturni,& ſanatu difficiles,quorum neutri gibberoſitatem emendant.

Ex contagione videlicet huiuſmodi morbi eueniunt. Contagione enim afficiuntur cognata
& proxima,quæ,dum ſuperius dixit/vicini/ſignificauit:& communia quæ nimirum maxime cō
municant. Torminoſi ſanè fluxus,& varices cum ex ſeceſſu humorum qui tubercula pariebant,
gignuntur,gibberoſitatem curant.At morbi qui ex communicatione contagioneq; exiſtunt,pri
ſtina mala non tollunt.

Coxæ his graciliores euadunt,quàm quibus gibber ſuperius contigit. 11

Gibberoſi circa lumbum graciliores habent coxas,quàm qui circa thoracem ita affecti ſunt.ex H
quo patet,eis quoq; qui circa thoracem idem patiuntur,coxas,quatenus cum ſpina communica-
tionem habent,mediocriter graciles euadere.

Vniuerſa tamen ſpina,quàm illis,longior. 12

Illis qui nondū ætate integri & adulti ſunt,præterq; ꝙ non aluntur & gracileſcunt affectæ par-
tes,ēt abſq; auctione,ſicut ſuperius dictum eſt,remanent.Nunc vero differentiā aliam,non ab ęta
te illam quidem,ſed ab affectis membris ſumptam tradit.Quanto enim ſuperius iuxta originem
ſuam ſpina patit̄,tanto minus augeſcit:eo ꝙ à ſuperiori parte & exortum & augmentum accipit.

Pubes vero & barba & tardior & imperfectior. Adde quòd infœcundiores quoq; hi efficiuntur, quàm qui ſu- 13
perius gibberum habent.

Ad cōmunem contagionis rationem ex locorum natura differentia accedit. Communis ratio
ſiquidem eſt,vt affectis partibus vicina contagione afficiantur. Propria vero illa : vt ſi contingat
malum vbi reſpirationis mēbra ſunt,qui id patiunt̄, anhelatiores & ſuſpirioſi fiant : ſi infra ſeptū
accidat,tardior ijs pubes oriatur.ex hoc etiam nocumentum circa barbam conſequi ſolet.

At qui

14 A *At qui corpore iam adulto ſunt, ijs ſi gibber contingit, gibberoſitas propalàm morbi, qui tũc adeſt: iudicationem facit. per tempus tamen aliquod eadem quæ & in alijs vel magis vel minus præ ſe fert. Minus vero maligne ut plurimum talia exiſtunt.*

Propalàm, id grçce eſt ἀπαντικρὺ, quod apud alios contra & è regione ſignificat: hic vero pro ex aperto & palàm poſitum eſt. quod nonnulli alij veteres ἄντικρυς dicere conſueuerunt. Ex aperto igitur, inquit, & ita ferè vt ſenſu percipiatur, iudicationem, id eſt ſolutionem & liberationem morbi antecedentis affert gibberoſitas: videturq́ꝫ prorſus ſublata fuiſſe affectio: ſubſtant tamẽ paucæ quædam reliquiæ & ex erroribus in victu, & ex externarum rerum occurſu contractæ.

15 *Ac multi quidem ſunt, qui facile & ſalubriter gibberoſitatem vſq; ad ſenectutem iam tulerũt: atq; ij præcipue, quibus in carnoſum & pingue conuerſum corpus fuerit. Pauci tamen etiam ex huiuſmodi ſupra ſexaginta annos vixerunt: pleriq; breuioris vitæ ſunt.*

Ob naturç robur, maliq́ꝫ mediocritatem, quin etiam ob totam victus rationem, qua ille qui af-
B fectus eſt, vtitur: gibberoſitatem vſqꝫ ad ſenectutem nonnulli ſalubriter tulerunt.

16 *Nonnullis etiam in latus vel hac vel illac vertebræ obliquantur. ſed omnia aut pleraq; huiuſmodi ex contortionibus in interiorem partem ſpinæ contingunt.*

De obſtipitate ſuperius iam dixi, quòd fiat, cum à latere ex altera parte conſiſtit panus, & vertebrarum copulas ad ſe attrahit. Hoc etiam Hippocrates per neruos, quos tenores vocat, fieri aſſerit.

17 *Quibuſdam vero vnà cum morbo figurationes quoq; ad hoc conducunt, in quas cubare conſueuerint.*

Partim quia in humiliorem locum magis confluunt humores: partim quia pars ea in quam cubat aliquis, magis comprimitur: fit, vt ad gibberi generationem figuratio faciat. Prima tamen & præcipua panorum, aliorumq́ꝫ morborum cauſa membri imbecillitas eſt: quippe cũ in huiuſmodi membra confluere excrementa demonſtratum ſit.

18 *Sed de his in diuturnis pulmonis morbis dicetur: ibi enim de ijs quæ ſunt euẽtura, pulcherrimæ prænotiones ſunt.*

C Multa quoqꝫ alia, quæ nunc non extant, hoc in libro ſcripturum ſe eſſe promiſit: quæ fortaſſe vel omnino non ſcripſit: vel ſi ſcripſit, ſeruata hucuſqꝫ nõ ſunt. Quemadmodum multi alij etiam veterum libri perierunt: de quorum interitu à pleriſqꝫ ſcriptis traditum eſt. De longinquis quidẽ pulmonis morbis dicta ſanè multa ſunt tum in maiori libro de affectionibus, cuius principium hoc eſt: Si pulmonis arteria vlcerata ſit: tum in primo de morbis, qui non recte eſt inſcriptus, qui ita incipit: Qui de curatione vult recte & interrogare, & ſi interrogetur, reſpondere. in neutro tamen horum ea quæ nunc pollicitus eſt, perfecte definita reperiuntur.

19 *At enim quibus ex caſu ſpina gibberatur: ijs pauca fuerunt corroborata ſic, vt directa fuerint.*

Hactenus de ſpinæ abſqꝫ externa cauſa diſtortione ſcripſit. Quæcunqꝫ hinc ſequuntur, omnia de ijs agunt, qui ex caſu aliquo aut ictu læſionem in vertebris patiuntur: ſuntq́ꝫ pleraqꝫ manifeſta: niſi vbi prætermiſſam cauſam adiungere opus eſt, quemadmodum nunc, cur videlicet paucæ ſpinæ ſubluxationes dirigi atqꝫ emendari queant. Cum enim poſſet id nunc explicare, in ſequentibus declarat: quia ſcilicet cardinatim vertebræ ſtructæ inter ſe ſunt: vt quando vna ex ipſis quocunqꝫ modo ex dearticulatione exciderit, reponere difficillimum ſit: cũ multi proceſſus, multæq́ꝫ
D cauitates in vnaquaqꝫ ſint. Hoc enim vel viſu ipſo in oſsibus didiciſtis.

20 *Nam quæ per ſcalam fiunt, extenſiones, nihil, quod ego quidem nouerim, direxerũt. Ea enim maxime medici iſti vtuntur, qui vulgi imperiti auram affectant. Apud eiuſmodi enim homines admiratione digna hæc ſunt, ſi pẽdere aliquem, aut deijci, aut ſimile aliquid viderint: hæc ſemper celebrant. quicquid vero ex gratia hac euaſerit, ſiue id bonum, ſiue malum ſit, nihil curant. Medici tamẽ qui hæc tractant, rudes ſunt & imperiti, quos ego quidẽ noui. Nam commentum vetus eſt. ac laudo ego ſanè vehementer eum qui primum excogitauit, tum hoc, tum aliud quodlibet machinamentum, quod ſecundum naturam inuentum ſit. nihil enim deſpero fore, quin ſi recte id quiſpiam præpararit, ac dequaſſarit, reſtitui in directum nonnulla queant. ſed ipſe tamen huiuſmodi omnia curare ita propterea erubui, quia impoſtorum magis tales modi ſunt.*

Quoniam vnicuiqꝫ articulorum repoſitioni antecedere, vt oſtendimus, extenſiones debent: in oſsibus etiam ſpinæ idem facere neceſſe eſt: in quibus quo modo intẽdendum vtiliter ſit, poſtea docebit. Nunc de extenſionibus praue adhibitis prius agit: ita. n. ſolet, ſicut ex ſuperioribus demonſtratum iam eſt. quippe cũ redarguere ea prius oporteat, quæ nonnulli medici praue agunt: deinde ita ad docenda meliora deſcẽdere. Cum igiť multi ſpinæ ſubluxationes per ſcalã deorſum trahant, præcipue quidẽ nihil proficere cõmentum id aſſerit: ſi tñ eo vti quis velit, modos docet,

quibus vti optime valeamus. In extenſione enim id propoſitum eſt, vt intentio ſpinæ ad ſuperiora, laqueis iuxta affectam partē circumiectis: ad inferiora pōdere ipſius corporis efficiatur. Si ad hoc ſpectes, cætera quæ ab ipſo deinceps dicuntur facile percipies. pleraq; enim patent. E

Quibuſcunq; autem iuxta ceruicem gibberoſitas contigit: iis par eſt, vt extēſiones hæ in caput minus proſint: caput enim, & ſummi humeri propendentes paruū pondus afferunt: videnturq; ii ſi in pedes dequaſſentur, directionē magis conſequuturi: quippe cum ita maior propenſio futura ſit. At qui inferius gibberum habent, ii in caput dequaſſandi magis videntur. Siquis igitur dequaſſare vult, recte in hunc modum præparabit. Scala ſcorteis vel laneis puluinis per tranſuerſum conſternenda eſt. Puluini vero bene alligati ſint & in longitudinem & hinc & inde paulo ampliori ſpatio, quàm vt hominis corpus occupent. 21

Quoniam ſpina aut prope ſuperius principium ſuum, aut prope finem, aut in media parte inter vtrunq; patitur: de ea læſione primū agit, quæ iuxta collum contingit. quæ cum accidit, ſiquis in ſcala affectum hominem ex pedibus ſuſpendat, ſicut eius tempeſtatis medici nonnulli facere conſueuerant: nulla deorſum extenſio, quæ alicuius momenti ſit, efficietur: quippe cum paruum pondus ceruicis tm̄, & capitis futurum ſit. At ſi infra prope ſacrum os ſit affectio, maxime ſperare poſſet quiſpiam extenſionem eſſe ſucceſſuram: quæ quomodo poſtea optime efficiatur, oſtendit. F

Deinde ſupino homine ſupra ſcalam collocato pedes eius non digredientes iuxta malleolos vinculo geſtabili quidem, ſed molli, tum & infra & ſupra vtrunq; genu, necnon circa coxam deligandi ad ſcalam ſunt. Ilibus vero & pectori laxæ mitellæ circumiiciendæ ſic, vt dequaſſationem minime impediant. Manus autē ad coſtas reductæ corpori ipſi, non ſcalæ applicandæ ſunt. 22

Cum aperte omnia exponat, geſtabile, id eſt εὔοχον, vinculum vocat quod bene geſtat & ſuſtinet: hoc eſt firmiter & ſine vlla compreſſione continet.

Quod poſteaq; præparatum fuerit, ſcala vel ad arcem aliquam altam, vel ad tecti teſtudinatum attrahenda eſt. 23

Arx, id eſt τύρσις, nihil aliud ꝙ turris intelligenda eſt. Teſtudinatum vero tecti, quod ipſe ἀετώματα vocat, quaſi dixeris aquilatum, ſuprema domus pars eſt. ita enim in altum ſublata triangulari forma domorum culmina appellant. Nam ſi ſolarium quiſpiam facere velit, loco tegularum planam contignationem quæ teporem non arceat, cōſtituet. At ſi imponit tegulas, ea forma tectum erigit, qua facile pluuialis aqua defluere queat. Vnde in altum medio culmine à poſteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto hinc & inde ſupra laterales parietes tectum humiliter deducitur: vt geminarum demiſſarum alarum ſpeciem præferat. ex qua ſimilitudine veteres huiuſmodi tecto aquilati nomen indidere. Vinctum etiam, id eſt ἀετὸν tecti, appellant: quemadmodum Pindarus in Pleiadibus. G
Aureæ tectorum vincti famę celebrant. Euripides item in »
Hypſiphyle. Ad æthera ecce tranſeuntes virgines, Pictas intuentur in vinctis imagines. »
Arcem quoq; .i. τύρσιν turrim ſignificare Diocles Caryſtius eſſe locuples teſtis poteſt: cum hāc »
eandem Hippocratis orationem in libro de faſciationibus paraphraſtice in hunc modum exponat: Scala vel ad turrim altam, vel ad domus vinctum attrahenda eſt. »

Locus vero in quem dequaſſabis, durus ac renitens: qui attollunt, periti eſſe debent: vt æqualiter, pulchre, æquo libramento, & repente demittant, quò neq; ſcala in alteram partem propendeat, neq; ipſi præcipites ferantur. 24

In ſublime aliquid ſcalæ ſuperiorem partem ſublatā, alligato, vt dixit, homine, deorſum ſupra pauimentum demittendam cenſet: vt vehementi concuſſione facta, ſpina deorſum procumbens elapſam vertebram in ſedem naturalem recipiat. Qua in re durum ac renitens eſſe ſolū pauimenti oportet. nam ſi ita eſſet molle, vt cederet, dequaſſationemq; impediret, nihil proficeremus. H

Ex arce tamen, aut è malo defixo charcheſium habente ſi demiſeris: melius præparabis, ſi è trochlea, aut ex aſino demiſſio efficiatur. Sed importunum fortaſſe eſt de his longiore oratione agere. Ex his tamen apparatibus maxime dequaſſari quiſpiam poſſet. Quòd ſi valde ſuperius ſit gibber, dequaſſandumq; omnino ſit: in pedes id facere confert, quemadmodum iam dictum eſt. quippe cum amplior ſit eo modo euaſura propenſio. 25

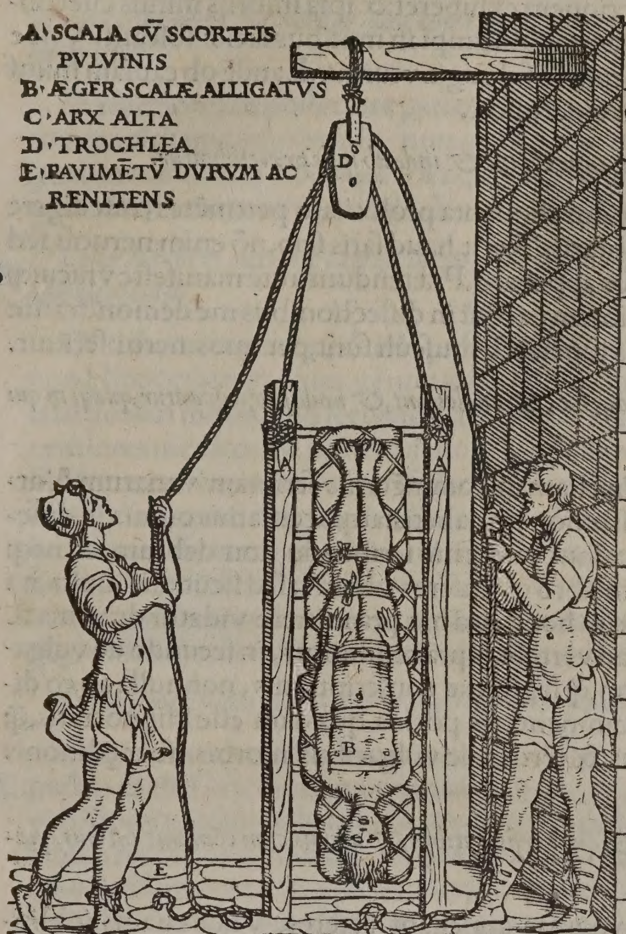
Quia ſcala in ſublimem aliquem locum ſubtracta in terram repente, & æqualiter, & pari præponderatione demittēda eſt: melius eſſe inquit, vt laquei quibus ſcalā attrahimus, trochleis ſubducantur: ita enim fore, vt motio volubilis, æqualis, & æquo libramento propendens euadat. Cū vero ſuperius arcis, & teſtudinati tecti mentionem duntaxat fecerit, malum nūc etiam adiungit: quem ἱστὸν à ſtando appellant: qui ſanè maximum atq; erectum lignum eſt: cui alterum per tranſuerſum in ſupremo capite imponitur, ex quo videlicet velum dependet. Nam multum intereſt, ſi ἱστὸν duabus ſyllabis, aut ἱστίον tribus dixerimus. ἱστὸς enim, vt dixi, id eſt malus, lignum erectum in naui infixum eſt. ἱστίον, id eſt velum, linteum appellatur, quod à ventis inflari conſueuit. rudentes vero qui de ſummo malo demittuntur, charcheſia nominant. Quocirca cum malo vti vis, ad ſuſpendendam ſcalam, trochleis & charcheſiis id efficias. Adde ꝙ non ab re quoq; eſſe inquit, ſi aſellis, ideſt ſuculis & axibus, ita enim vocat vt dixi, idem faciendum cures.

Affulciendum

26 A *Affulciendum autem ita eſt,ut ad pectus ualide ac firmiter ſcalæ alligetur:ad ceruicē uero quàm laxiſſima mitella eatenus circundetur,quatenus dirigatur. Quin & caput ipſum ad frontem, ſcalæ eſt alligandum. At manus porrectæ ad corpus non ad ſcalam uinciendæ ſunt. Reliquum corpus abſque deligatione eſſe debet: niſi quòd ut in directione contineatur,alibi atque alibi mitella laxa ei inijcitur.*

Dictum à me etiam ſuperius eſt, fulcimina firmamenta eſſe, & fulcire firmare: idemq́ apud Homerum ſignificari,cum inquit, Fulcimina puppibus abſtrahunt.

27

Sed ne vincula hæc dequaſſationem prohibeant, ſpectandum eſt. crura quidem ad ſcalam non alligantur, ſed inter ſe: quo è directo ad ſpinam propendeant. At hæc quidem, ſi modo in ſcala dequaſſandum omnino eſt, in hunc modum ſunt facienda. Sed turpe tamen cùm in omni arte, tùm in medicina maxime eſt: ſi cum multā turbam, multam oſtentationem, multumq́; rumorem
B *excitaris, nullum deinde adiumentum afferas.*

Si homo quidem qui dequaſſandus eſt, corpus nullo modo firmatum atq; affultum ad ſcalam habeat, ſed tantummodo ex ſuperioribus partibus ſit alligatus: facile in concuſſione in obliquum deuoluetur. Sin contra, valide ita ſit deligatus, vt dum quaſſatur immotus permaneat: nullam inde vtilitatem percipiet. Ita enim vtriſq; his vtendum cenſet, vt neque ex firmtate, & conſtrictione vinculorum immobile corpus eius ſit: neq; adeo laxe vinciatur, vt in latus conuoluatur. Licet autem Hippocrates extenſionem huiuſmodi non approbet: ſcripſit tamen quo pacto parari optime poſſit, propterea ꝙ videbat eos qui ea vtebantur,
C optime eam exercere haudquaquam ſcire. Quin etiam ſuperius dixit, nihil enim deſpero fore, quin ſi recte id quiſpiam præpararit, ac dequaſſarit, reſtitui in directum nonnulla queant.

28 *Cognoſcendum igitur primum eſt, qualis ſpinæ natura ſit. ad multos enim morbos ea opus erit.*

Volo nunc vel ſemel indicare, commemorareq́ id quod in primo ſtatim libro de Hippocratis diſſectione dictum à me eſt: vbi impudentiam experimentariorum agnoſces, qui Hippocratem experimētarium vocare audebant. Experimentarius enim omniū maxime qui in medicina arte verſarentur, erat: maximeq́ experimentis animum aduertebat, omniaq́ eis probanda eſſe cenſebat. vt rem tamen aſſequeretur, multis rationalibus commentis vti conſueuerat: diſſectioniq́; pręcipue ſtudium adhibebat, vtpote quæ multum afferre adiumentū arti poſſet: id quod nunc quoq; manifeſte oſtēdit: cum naturam ſpinæ cognoſcendā nobis eſſe cenſeat. cuius cognitionem ſicut aliarum quoq; omnium partium inutilem eſſe experimentarij affirmant.

D

29 *Qua parte enim ad uentrem tendit, uertebræ intus pares inter ſe ſunt.*

Vertebrarum poſterior pars proceſſum acutum in fine chartilaginoſum habet, quem proprie ἄκανθαν. i. ſpinam appellant. Oppoſita vero pars quæ in priorem partem vergit atque interiorem (vtroq; enim modo vocant) chartilagine quidem ēt committitur: rotūda tñ eſt ac læuis: nullumq́ acutum proceſſum emittit, quia neq; omnino prominentia vlla vel minima aſperatur, ſicut & in poſteriore parte & à lateribus. Quales quidem vnicuiq; ex vertebris proceſſus alibi ſint, & in arefactis cadaueribus videre licet. quod vero nūc de vertebris inquit, ex diſſectione ab interiori parte conſtabit. Quas quidem pares inter ſe appellat, hoc eſt planas & rectas, & per ſe vnamquamq;, & mutua coaptatione inter ſe omnes. nam quia eà parte eminentia nulla extat, & ex toto apte inter ſe cohærent: pares ipſas inter ſe, hoc eſt pariter, atq; apte cohærentes vocat.

30 *Vinculoq́; inter ſe uinciuntur mucoſo, & neruoſo, quod ex chartilaginibus exoritur, uſq; ad medullam.*

Exquiſite admodum vertebrarum commiſſionis naturam exponit. Non enim, ſicut nonnulli opinati ſunt, multum inter ſe vniuntur, & conſeruntur ab interiori parte. ita enim in vehementioribus ſpinæ in poſteriorem partem retortionibus vel omnino reſiſterent, vel diuelleren-

tur,ſed inter ſe commiſſæ tantum vinculo quodam mucoſo ac neruoſo colligantur, ac propterea E
breui quodam motu hac etiam ex parte præditæ ſunt:eũ minime habituræ,ſi inſertæ mutuó fuiſ-
ſent.Sed neqꝫ earum vinculum vſqꝫ ad medullã penetrat. circuit enim vndequaqꝫ poſt craſſiorẽ
membranam.Nam cum medulla tenui membrana perinde ac cerebrum primum obducatur,de-
inde craſſiore: extrinſecus ſupra hanc antedicto vinculo obuoluitur. Hoc enim operimentum
medulla pręter cerebrum obſtaculi ac propugnaculi cauſa adepta eſt:ne dum oſſa ſpinę moueren
tur,in vertebras offendens laboraret. Vertebris autem copula hæc mucoſa, hoc eſt lenta & pitui-
toſa effecta eſt,vt & promptiorem vertebris motionem exhiberet:& ipſa iniurijs minus eſſet ob-
noxia.quippe cum quæ ſicca ſunt, humoreq́ꝫ vacant, abrumpi in motibus facile ſoleant. Vnde
etiam habenas & lora inungunt,qui eis ad vehicula & ſubiugia vtuntur.Eandẽ ob cauſam huiuſ
modi mucoſum humorem in omnibus articulis videre licet.

Alijq; quidam tenores neruoſi,aduerſarij ac perpetui,annexi hinc & inde ab ipſis prætenduntur. 31

Perpetuos.i.διανταίους,à ſuperiore parte deorſum aliquanta prolixitate pertinẽtes, intelligere
debemus.Cur vero neruoſos hos tenores vertebrarũ dixerit,haud ſatis ſcio.nõ enim neruoſi,ſed
nerui erant dicẽdi:niſi qa validi ſint,eos neruoſos appellarit.Prætendunt autẽ manifeſte vnicuiqꝫ F
vertebræ nerui per totũ thoracem.quorũ ſuperiorem exortũ in diſſectionibus me demonſtrante
inſpexiſtis.Circa collũ enim & lumbũ vertebris ſuperiecti muſculi ſunt,per quos nerui ferũtur.

Venarum uero & arteriarum communicationes,quoq; hæ, & quales ſint,& unde proficiſcantur,quãq; in qui
bus uim habeant:alio in libro declarabimus. 32

De his quoqꝫ in diſſectionibus didiciſtis.quin etiam in commẽtarijs ſcriptam venarum & ar-
teriarum,quemadmodum quoqꝫ neruorum diſſectionem habetis:atqꝫ accuratius omnia in diſſe-
ctorijs tractationibus,vt producere ſermonem adhuc quoqꝫ hic ſcribendo non debeam. cũ neqꝫ
ipſe Hippocrates totam ipſorum naturam hoc in libro recenſere voluerit: ſed ſicut alia multa,ita
hoc quoqꝫ alibi ſcribendum diſtulerit.Quanquam hoc quod hic præmittere videtur de venis &
arterijs opus non extat. De neruis autem qui ad vertebras prætenduntur, in ſecundo de vulga-
ribus morbis,commentationis potius in modum,q̃ꝫ legitimæ conſcriptionis, nonnulla ab eo di-
cta ſunt, non ſecus ac cætera quæ eo in libro commentaria potius quædam eſſe Hippocratis,q̃ꝫ
iuſta opera oſtendimus. ſolus ſiquidem primus & tertius de vulgaribus morbis liber ęditionis
cauſa fuit conſcriptus. G

Ipſa item medulla quibus vaginis,& vnde exortis,& quo perficientibus,& quibus cum cõmunicantibus,qua-
lemq; vim habentibus inſtructa ſit. 33

Operimenta & inuolucra aliquarum rerum vaginas appellant veteres. Vnde etiam hic Hip-
pocrates ea quæ paulo ſuperius dicta etiam à me ſunt, medullæ tegumenta vaginas vocat. quæ
duæ quidem intus ſunt:extrinſecus altera ex vertebrarum vinculis conſtans: illæ â membranis
cerebri exortæ:tertia ab oſſe capitis, quo cum prima vertebra dearticulatur. Terminantur vero
vincula hæc,non ſecus ac medulla ipſa,vſqꝫ ad finem ſpinæ. Hippocrates autem ſimili modo pro
terminantibus perficientibus dixit, vt Poeta. Si modo perficiant iſthæc, finemq́ꝫ ſequantur.
Quam vim autem habeant,exacte in diſſectorijs libris explicatum eſt: necnon in peculiaribus.
ex quibus præcipuè is eſt, qui de vſu partium eſt conſcriptus, Vnde nunc ſatis erit, ſi medullæ
huic dorſi circumiectas membranas eundem exhibere vſum dixerimus,quem cerebro præſtant.
Craſſior quidem quaſi cuſtodia quædam ac tutela eſt,ne à circumiectis oſſibus offendat:tenuior,
vt quaſi cute innata quæ ipſa hæc colliget,cerebrum ipſum operiatur. De tertia vero tunica me-
dullæ huius paulo ante dictum eſt. H

In vlteriore parte in articulis vertebræ inter ſe cardinatæ ſunt. 34

Cum naturam ſpinæ dicere propoſuiſſet, atque ab interiori parte ipſius incepiſſet,vbi inter ſe
vertebræ pares ac planæ inter ſe coaptabantur,quà ad ventrem ſpectant:merito nunc cum in vl-
teriore parte cardinatas vertebras eſſe docet,de poſteriore parte intelligit. Neqꝫ retro & à poſte-
riore parte ex aduerſo antedictæ vertebrarum colligationis accipiendus locus is eſt in ſpina, qui
exquiſite poſterior eſt,qui acantha.i.ſpina proprie nuncupatur:ſed vtrinque etiam ab ea, vbi de-
articulationes vertebrarum ſunt.quæ ſiquis ad acantham ſpectet,à latere ſpinæ:ſi ad anteriorem
partem comparet,de qua loquutus eſt, vbi inter ſe vertebræ vinciuntur: à poſteriore parte eſſe
videbuntur.Cardinatas autem eſſe vertebras inquit,propterea quòd cum proceſſus quatuor ha-
beant,duos alterius ſinibus ſuis vnaquæqꝫ excipit: duobusq́ꝫ ſuis in alterius cauitates inſeritur:
non ſecus atqꝫ in cardinationibus fit.

Tenores vero communes ad omnes tam in exterioribus quàm in interioribus partibus prætenduntur. 35

Vertebrarum partes quæ colligationi oppoſitæ ſunt, poſteriores & exteriores: ſicut eas quæ

A ſunt ad ipſam colligationẽ,interiores & anteriores vocari licet. Sed tenores quidem in poſteriore parte prætentos non reperies:ſi modo tenores nerui προαιρετικοί,hoc eſt voluntati inſeruientes nominantur.Ad vertebrarum enim commiſsiones foramen quoddam eſt, per quod vnuſquiſq; ex neruis qui à dorſuali medulla prodeunt,ſtatim vbi egreſſus eſt, diſcinditur ſic, vt alter eius ramus in anteriorem deferatur:alter in poſteriorem tendat:ibiq; in ſuperiectos muſculos diſtribuatur,qui ſpinales vocantur.

36 *Proceſſusq; ab vnaquaq; ex omnibus vertebris,tã à maioribus,q̃; à minoribus in exteriorem partem eſt.ſupraq; hos proceſſus chartilaginum agnatæ appendices ſunt.atq; ex illis neruorũ progerminatio, quæ cum extimis tenoribus fratrat.*

In exteriore ſeu poſteriore parte ſpinæ vniuſcuiuſq; vertebræ proceſſus eminet, qui videlicet totam acãtham componit.in cuius proceſſus extremo chartilago agnata eſt, quæ neruorum progerminationes copulatiuas habet:quæ cum tenoribus,inquit, fratrant.i. quæ vel illis aſsimilantur:vel eodem tendunt,quò illi,& commiſcentur.vtrunq; enim verum eſt.

37 B *Coſtæ autem in interiorẽ partem magis,q̃; in exteriorẽ capitibus inclinatis annexæ, ad vnamquãq; ex vertebris adarticulantur.*

Oſſa thoracis quæ tranſuerſa poſitura paululum oblique tamen è ſpina ad pectus pertingunt, non Hippocrates tantum,verum etiam poſteriores omnes medici coſtas vocant.Has vertebris adarticulari inquit,non ſecus ac ſi dearticulari dicas.Hoc enim verbum magis vſitatum apud recentiores medicos eſt,dearticulationes appellantes oſsium iuncturas, quæ motum aliquem ſenſibilem momenti alicuius præ ſe ferant.Capita item coſtarum extrema ea appellauit,quibus cum vertebris dearticulantur ad radices proceſſuum qui à latere ipſarum eminent. Introrſum autem inclinatas eſſe eas magis dixit.ita enim ea ſeſe habere cognouiſtis.Sed diſcretam quoq; ac diſpertitam eſſe earũ dearticulationem inſpeximus:id quod prætermiſſum ab Hippocrate eſt: vel quia non exquiſite tota dearticulationis natura inſpecta hoc eũ latuerit:vel quia exactam huiuſmodi explicationem conuenire præſenti tractationi minime exiſtimarit.

38 *Curuiſſimæq; hominis coſtæ ſunt obtortum in modum.*

Curuiſsimas homo ex omnibus animalibus coſtas habet:propterea ꝙ latiſsimum ẽt omnium C pectus ei eſt.Cætera enim omnia alia magis, alia minus acuto pectore ſunt prædita. latiſsimum vero homo pectus habet.ſimia autem latius quidem cæteris, ſed anguſtius homine.Animalibus tamen omnibus commune eſt,quæ thoracem habent:vt coſtas ab exteriore parte. qua attingere ipſas poſſumus,incuruas & conuexas:ab interiore concauas habeant. Nam ad amplitudinẽ thoracis efficiendam neceſſarium hominibus hoc fuit.quia enim ad pectus directæ eſſe debebant:in reliqua tota parte incuruari eas neceſſe fuit,ſi ad ſpinæ vertebras eis erat deueniẽdum.ac res quidem ipſa manifeſta nobis euadit,tum ex eo ꝙ curuiſsimas coſtas eſſe inquit:tum ꝙ ex ſimili figuratione ita eſſe cognoſcuntur.Sed nõ in re,ſicut in ſuperioribus,reſtat inquiſitio,at in verbo:cum euidentiæ ac dilucidatis cauſa Hippocrates hic in exemplum ſubiunxerit obtortum in modum, hoc eſt ῥοιβοειδέα τρόπον, quod maiorem tamen obſcuritatem rei cognitæ, q̃ claritatem attulerit. antea enim fortaſſe in vſu erat hæc vox,alioqui enim eam hic non poſuiſſet:poſtea cum ex vſu receſſerit,obſcura euaſit.Nam ſi per κ legatur.i. ῥοικοειδέα τρόπον, quod obtortum & varum in modum ſignificat,apud Theocritum quoq; ſcriptum reperitur, vbi inquit. At clauã obtortam ex oleaſtro dextera habebat. Item apud Archilochum. Sed paruus is ſit atque tortus cruribus, Aptus ſtabiliter,corde plenus,ingredi. apud Nicandrum quoq; ſic legitur. Sunt alij æquaD les tortis ſimilesq; paguris. ſi vero per β legatur ῥοιβοειδέα haud ſatis agnoſco. in nonnullis enim exemplaribus per β ſcriptum eſt.in approbatioribus tamen per κ inuenitur.

39 *Inter vero coſtas & oſſa quæ à vertebris procedunt,mediam partem vtrinq; muſculi à ceruice incipientes vſq; ad annexionem replent.*

Id quod ex diſſectione apparet,cum ſententia horum verborũ non admodum conſentit.Quæ enim ex diſſectione patent,hæc ſunt.Ad capita coſtarum quæ in vertebras articulantur, muſculi ſunt à poſteriore parte qui ſpinales vocantur,per ſpinæ longitudinẽ vſq; ad initium crurum porrecti.Ab anteriore vero in longitudinẽ non per totũ thoracem protenduntur,ſed tranſuerſi inter coſtas iacẽt:quos intercoſtales appellãt.Deinde ad paucas ex coſtis tendũt gulæ ſubiecti muſculi, à quibus in anteriorẽ partem collũ tractum paululum inclinat̃, abſq; capitis dearticulatione.Nã illa dum annuimus,& renuimus,maximã per ſe ipſa motionẽ habet: ſiquis eã vertebris quæ poſt primas ſunt,cõpararit:quæ exigua admodũ motione præditæ inter ſe ſunt.Sed ex lũbi ẽt ſedibus ad thoracẽ iuxta extremas coſtas vertices muſculorũ eorũ aſcendũt,qui ψόαι .i. lumbales dicunt̃. Quæ.n.in media thoracis parte ſunt:muſculos ſupiectos minime habent ad laterales vertebrarũ proceſſus,qua dearticulari coſtas iã diximus.Sunt prætereа alij duo anguſti & parui muſculi, qui

per totum thoracem extrinſecus ad ſpinales in anterioribus videlicet eorum partibus, non poſterioribus circa acantham porriguntur. Atq; hæc eſt poſitura muſculorum qui circa vertebras ſunt: quæ ex diſſectione deprehenditur. Nunc de quibus ex his intelligere hic Hippocrates poſsit, videamus. De intercoſtalibus ſanè non poſſe intelligere, ex eo perſpicuum eſt, ꝙ muſculos hos è ceruice incipere ait. reſtat igitur vt vel de ſpinalibus, vel de illis qui porrecti ad hos ſunt, mentionem facere eum hic exiſtimemus. Sed de neutris ſatis rectè dictum eſſe id poteſt, quod inquit: muſculos hos mediā parte inter coſtas & oſſa quæ à vertebris procedūt, replere. Spinales enim dearticulationibus oībus antedictorū oſsiū in toto thorace à poſteriore parte ita obijciuntur, vt nihil intectum relinquant: ſed & radices oēs coſtarum, & proceſſus à latere vertebrarū operiant. Anguſti vero illi, ad ſpinales ab anterioribus ipſorum partibus porrigunt. Adde ꝙ illud quod inquit / vſq; ad annexionem / ſi de anguſtis muſculis his loquatur, ita erit interpretādum, vt de ſepti tranſuerſi: ſi de ſpinalibus, vt de crurum annexione dictū eſſe intelligamus. niſi fortaſſe annexionem dearticulationem hic vocet. Sed ego ſanè quomodo ſentētiam hanc ijs quæ apparēt, accōmodare rectè queam: non video. vt ab aliquo qui eam primo deſcripſerit, non ſecus atq; alia multa, fuiſſe deprauatam exiſtimem. Cæterum cum ita ſe habeant, ſicut diximus, ea quæ extāt in diſſectionibus: inquiſitio accōmodatæ horum verborū explanationis in mediū relinquatur. Vt tñ diſtinctā quandam ac probabilē maxime opinionem proferamus, coſtas hic pro coſtarum ipſarū capitibus: oſsa vero quæ à vertebris procedūt pro ijs quæ acanthā conſtituunt, accipiemus. muſculos, qui mediā regionē replent, ſpinales: annexionem, ſepti eſſe intelligemus. Præceptor vero noſter Pelops laterales vertebrarū oīum proceſsus coſtas: annexionē, ſepti dictā eſse hic ab Hippocrate aſſerebat. E F

Ipſa vero ſpina per longitudinem directe obſtipa eſt. 40

Obſtipitas ſeu obliquatio diſtortio in latus appellatur. nunc tñ non in latus ſed in poſteriorem & anteriorem partē diſtortionem ſignificat. Cum enim recta per longitudinē ſit ſpina, parum & in poſteriorem, & in anteriorem partem declinat, ac tortuoſa euadit: ſicut ipſe deinceps docet.

A ſacro quidem oſſe vſq; ad magnā vertebram, ad quam crurum annexio appēditur, gibberoſa eſt. nam & veſica, & genituræ, & principis inteſtini laxitas in eo ſpatio continetur. 41

Crurum annexio multipliciter intelligi poteſt. ſed potiſsimum fortaſse à coxę dearticulatione ſumenda eſt. quæ fit, cum femoris caput oſsi coxæ & per latas copulas colligatur: & per illam teretem, qua intimæ acetabuli profonditati cohęret: quin etiam per muſculos qui dearticulationē mouent: per neruos item, necnō per arterias, & venas merito crus annecti ſuperioribus dici poſset. Sed videtur nunc Hippocrates de annexione per neruos intelligere. ſiquidem ad lumbum ad extremam vertebram, quæ cum lato & ſacro oſse dearticulatur: neruorum qui feruntur ad crura, eſt exortus. nam hoc ad ipſam ſpinam eſse & veſicam, & genituram, & principis inteſtini laxitatem in eo ſpatio contineri: id quod in diſsectione apparet, teſtimonio eſt. vnde etiam incurua extrinſecus euaſit. Genituram autem membra genitalia appellat: in fœminis vterum: in maribus ſeminaria vaſa quæ nuncupantur. Laxitatem autem principis inteſtini, eam partem vocat, quæ ſupra conſtrictorium, quem σφιγκτῆρα appellant, eſt, quæ & ſacro oſsi adiacet, & vere laxa eſt: cum muſculos non habeat, qui recti inteſtini extremum conſtringunt. G

At inde vſq; ad ſepti tranſuerſi annexionem directe eſt repanda. 42

Nihil hac ſpinæ parte eiuſmodi continetur, vt in inferioribus vulua, & veſica &c. vt ab interiori parte ſinuari: ab exteriori curuari ac gibbari eam neceſse fuerit. ſed potius paululum introrſum vergit: quippe cum ſupra eam & arteriam magnam & venam firmari oportuerit.

Solusq; hic locus ab interiori parte muſculos adnatos habet, quos quidem pſoas vocant. H 43

Ex his Hippocratis verbis maxime conijcere quiſpiam poſset, eum colli vertebras ſpinæ non annumerare. Nam ſi tota ſpina ex lato oſse & thoracis vertebris ſtruatur: verum eſt ſolum hunc locum ab interiori parte muſculorum adnaſcentias habere. ſi vero colli etiam vertebræ annumerentur, falſum prorſus erit. Nō enim ſolus hic locus habet adnatos muſculos: ſed collo quoq; ab interiore parte magni muſculi adeo ſunt, vt ignorari minime queant. verū neq; ſi minores multò eſsent, ignorari potuiſsent. Particulam autem quandam horum muſculorum qui pſoæ, id eſt lumbales appellantur, ſupra ſepti annexionem ferri hic non indicauit: eo ꝙ nimis ita exquiſite hæc recenſere pertinere ad præſens propoſitum non exiſtimabat.

Ab hac autē parte vſq; ad magnā vertebram quæ ſupra ſuperhumerales eſt, directe gibberoſa eſt: magisq; huiuſmodi apparet, q; ſit. acantha enim in medio eminentiſsimos, hinc & inde minores oſsium proceſſus habet. 44

Vertebræ paululum circa thoracem oſsa ab interiori parte videntur ſinuare: ita vt in poſteriorem partem ex acanthæ pro minentia ſatis gibboſæ appareant. Quod autem de magna vertebra inquit quæ ſupra ſuperhumerales eſt: id ad commentarij memoriam reuocandum eſt, in

quo

A quo de oſsibus conſcripſi.accõmodanda ſiquidem illa ijs,quæ dicuntur,ſubinde ſunt.Neq; enim
mea explanatione indigent,niſi vbi aliquid inciderit,quod perſpicuitatem deſideret:cuius cauſa
huiuſmodi commentaria conſcribuntur.

45 *Ipſe vero ceruicis articulus repãdus eſt.Quibuſcũq; igitur gibberoſitas in vertebris contingit,non admodũ mul
tis,ſed paucis expulſio magna aliqua euenit:quæ vel vnã,vel plures vertebras à cohærentia abrũpat.Neq; enim fa-
cile eſt vt vulnera talia efficiãtur:neq; in exteriorem partẽ expelli facile poſſunt,niſi aut ab interiore vehemẽti ali
qua re per uentrem vulneratio fiat(ſed moreretur hoc pacto homo)aut ex alto aliquo loco delapſus in coxas,aut hu-
meros impingat:id quod etiam letale eſſet,licet non illico mortẽ afferret. A poſteriore vero parte in interiorẽ huiuſ
modi prolapſio fieri,niſi perquam graue aliquod pondus ingruat,non facile poteſt.ex oſsibus enim quæ extra promi-
nent,talis vnumquodq; eſt naturæ,vt prius frangeretur,quàm introrſum inclinationẽ aliquam magnam admitte-
ret:& copulis violenter abductis.*

Repandus eſt,id eſt in anteriorem partem inclinatus : ita enim apparet. Duæ autem ſunt pri-
mæ vertebræ,quibus ceruicis articulus conſtat.ex quo deinceps tres ſunt , quæ quo ſitu colloca-
tæ ſint,mentionem non fecit.ſunt autem inter ſecundam & ſextam, tertia videlicet , & quarta &
B quinta:quæ quidem maxime rectam habere poſituram videntur , cum duabus alioqui minores
ſint,& præſertim tertia.nam quarta maior quàm ea eſt, ſicut his quinta. ſexta vero nõ ſolum his,
ſed ſeptima quoque eſt maior.Omnes autem quæ ſequuntur vſque ad ſpinæ terminum propor-
tione ſunt altera,quàm altera ſubinde maiores.primum ſi in homine res conſideretur:ſecundum
hominem,ſi in ſimijs,atque ijs præſertim quæ & faciem ſimiliorem homini habent,& magis quã
aliæ erectæ ingrediuntur.Hæ enim cum in alijs , tum in ſitu oſsium hominibus aſsimilantur . in
ſpina tamen commune quoddam ipſis eſt cum cæteris quadrupedibus, quod homini non adeſt.
lumbum enim longiorem pro reliquarum partium magnitudine,quàm homines habent.nam,ſi
rem exploremus,homini quinq; duntaxat,ſimijs,ſicut cæteris quoq; quadrupedibus, plures ver-
tebræ lumbum obtinent.Aduertendum autem in hac oratione Hippocratem cum de ſpinæ figu
« ra loqui propoſuiſſet,atq; ita incepiſset,Ipſa vero ſpina per longitudinẽ directe obſtipa eſt,ac tor-
tuoſa/in fine hic ſubiũgere/Ipſe vero ceruicis articulus repãdus eſt/vt in hoc rurſus ipſum quoq;
collum attribuere ſpinæ videatur.

46 *Et articulis qui alternati inter ſe ſunt.Dorſualis præterea medulla laboraret:ſi ex paruo ſpatio inflexionem habe
C ret tali elapſu egreſſa vertebra:tũ vertebra quæ exilijſſet,medullam comprimeret,niſi etiam abrumperet,at ea cõ-
preſſa & intercluſa multis magnis & opportunis partibus torporẽ induceret.Vt cum multa et vrgentia alia mala
infeſtẽt:me dico,quo modo vertebram dirigat,curare non liceat.Quin neq; fieri poſſe vt reponatur,neq; dequaſſan-
do,neq; alia quapiam ratione,perſpicuum eſt.*

Articulos vertebrarum intelligit,quibus per laterales proceſſus inter ſe committuntur : quos
alternatos propterea vocat:quia cum duos ſublimiores proceſſus vnaquæq; habeat , quibus cum
ſuperiecta:duosq; item humiliores, quibus cum ſubiecta dearticulatur : alijs ex ipſis eminentias
alterius excipit,alijs in alteram inſeritur.Sed de his in commentario de oſsibus ſcriptũ exacte eſt.

47 *Niſi quis diſſecto homine atq; in ventrẽ manu iniecta intrectando ab interiori parte ad exteriorem retrudat.at
hoc mortuo quidem fieri poteſt,viuo non poteſt.Sed quorſum hæc ſcribo? vt intelligamus nõnullos eſſe qui curaſſe ſe
eos homines arbitrantur,quibus ab interiore parte vertebræ prolapſæ articulos omnino tranſilierint.quin & diſtor
tionẽ hanc curatu facillimam,nullaq; indigere repoſitione,ſed ſponte ſanari opinantur.Ignorant quidẽ multi,atque
ex eo quòd ignorant,lucrantur.ſuadẽt enim alijs hoc ipſum.& ipſi falluntur hac de cauſa:acanthã quæ hac in par-
te ſpinæ eminet,vertebras ipſas eſſe autumãt:propterea quòd rotunda ac teres attrectanti apparet. neque aduertũt
D oſsicula eſſe illa à vertebris procedentia,de quibus paulo ante dictũ eſt. At vertebræ multo anterius abeunt.angu-
ſtiſsimũ enim ex omnibus animalibus homo pro magnitudine ventrẽ habet à poſteriore in anteriorem partem,præ-
ſertim ad pectus. Cum igitur aliquod ex his eminentibus oſsibus valide confractũ fuerit,ſiue vnũ,ſiue plura:ea in
parte depreſsior locus efficitur,quàm hinc & inde videatur.ac propterea iſti vertebras intro abijſſe exiſtimant, ac
decipiũtur.Figurationes quoq; uulneratorum eos inſuper fallũt.ſi enim inflectere dorſum tẽtent,dolore afficiuntur,
cũ ea parte qua vulneratio contigit,cutis diſtendatur:ſimulq; oſſa fracta ita magis carnem pũgant. Si repandãtur
& recuruentur,facilius ferunt.nã & cutis laxior circa vulnus fit,et oſſa minus pungũt. Quin & ſiquis attrectet,
ea parte cedunt recuruati:locusq; vacuus,& mollis attrectanti apparet.Hæc omnia inſuper ſunt quæ medicos deci
piant.Sani autem cito,& ſine noxa ſponte ſua, qui ita affecti ſunt, fiunt.quippe cũ omnia huiuſmodi oſſa quæ caſſa
ſunt,celeriter occalleſcant.*

Intrectando.i.intrudẽdo in imam partẽ digitos,vt aliquid quod ibi ſit tentemus ac pſcrutemur.

48 *Obſtipatur quidem & obliquatur ſpina,& ſaneſcũt multis modis.nam & in natura & in vſu ita res ſe habet.
quin & à ſenectute,& doloribus:contrahendi enim vim habẽt.Gibberoſitates aũt caſu plerunq; efficiuntur:ſi aut
in coxas,aut in humeros quiſpiã cadẽdo impingat.neceſſe ſiquidem eſt,vt in gibbere vna aliqua vertebra alta emi-
neat.*

neat:alia vero hinc & inde deſidere videatur. Neque tamen multum ab alijs ea exilit, ſed paululũ: cum ſingulæ in E
vniuerſum concedant.inde etiã fit, vt medulla dorſualis huiuſmodi diſtortiones,quia circulares, nõ angulares eua-
dunt,facile ferat.

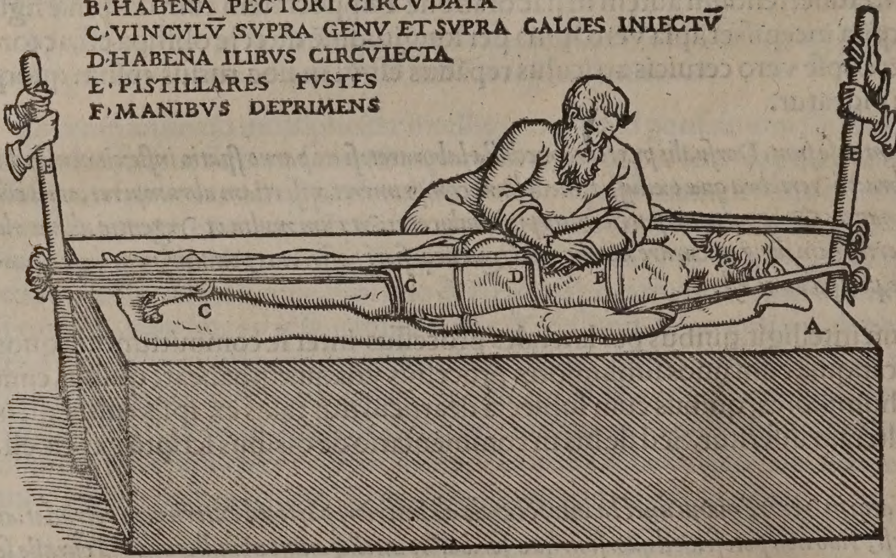
Diſtortionem ſpinæ in poſteriorem partem gibberoſitatem: in anteriorem repanditatem: in latus obſtipitatem appellari diximus. nomine tamen hoc obſtipitatis ſeu obliquitatis, id eſt σκολιώσεως, de omni ſpinæ diſtortione vtitur: vt oſtendat generalius quoddam quàm aliorũ eius eſſe ſignificatum. Ita nunc quoq; obſtipari ſpinam dixit, pro quocunq; modo diſtorqueri. & ſuperius etiam, Ipſa vero ſpina, inquit, per longitudinem directe obſtipa eſt: diſtortionem eius in poſteriorem & anteriorem partem ſignificans.

Fabrica aũt huiuſmodi ad detrudendum inſtruenda eſt. Poſſumus lignum aliquod validum & latũ,quod præ- 94
longam inciſionem habeat,in terra defodere.poſſumus ẽt loco ligni huius in pariete excauationem hanc prælongam
facere:quæ vel cubiti altitudine à ſolo diſtet, vel quantum congruum erit.quod vbi factũ fuerit: colũna querna qua
drangula per tranſuerſum admouenda ad parietem eſt: ea diſtantia, vt pertranſire aliquis, ſi opus ſit, queat.tum uel
tunicis inſternenda, vel aliqua alia re, quæ ſicut mollis ſit, ita non multum cedat. Homo præterea fotus, ac ſi admiſe- F
rit, multa etiam aqua calida lotus, pronus collocandus ſupra columnam eſt, ita vt porrectas manus ſecundum natu-
ralem figurationem alligatas ad corpus habeat. Tum habena mollis, idonea, lata, & longa ex duobus perpetuis
atque aduerſarijs loris conſtans, media parte medio pectori quamproxime ad alas bis circundanda eſt. atque inde
quod ſupereſt ex vtriſq; capitibus, per alam vtrunq; circa humeros conuoluendũ.tum capita ad piſtillarem fuſtem
deliganda ea longitudine, quæ ſuppoſito ligno congruat: vt ad ima fuſtis parte obiecta retorquendo extẽdamus. Po-
ſtea tali altero vinculo tum ſupra genua, tum ſupra calces iniecto ſimili modo capita ad eiuſmodi aliquẽ fuſtem de
ligamus. Alia præterea habena lata & molli et ualida ad mitellæ formam, latitudine & lõgitudine idonea valide illa quam proxime ad coxas circumligamus. Deinde capitibus vtriſq; ad fuſtem ad pedes deligatis, in hac figuratio- G
ne, & hinc & illinc æqua præponderatione, & in directum extendimus. nullũ enim magnũ malũ huiuſmodi extenſio afferre, ſi recte adminiſtretur, poteſt: niſi videlicet dedita opera extendi quiſpiam velit. debet vero medicus, vel quiſpiã alius præualens, ac minime imperitus impoſita manus vola ſupra gibberum, atq; altera ſupra alteram manum inſuper iniecta deprimere: aduertens H
an in directũ deorſum, an ad caput, an ad pedes deprimendum ſit. atq; hæc innoxia maxime neceſſitas ẽ.

Si quoq; ſuperinſideat aliquis ſupra gibberũ dum extẽditur, atq; ſuſpendendo ſe incutiat, innoxiũ eſt.

Quin etiam quo minus cõſiſtamus pedibus ſupra gibberũ ac geſtemur, ſenſimq; incutiamus, nihil uetat: id autẽ moderate efficere aliquis ex ijs põt, qui in palæſtra aſſueti ſunt.

A· COLVMNA QVERNA QVADRANGVLA TVNICIS INSTRATA.
B· HABENA PECTORI CIRCV̄DATA
C· VINCVLV̄ SVPRA GENV ET SVPRA CALCES INIECTV̄
D· HABENA ILIBVS CIRCV̄IECTA
E· PISTILLARES FVSTES
F· MANIBVS DEPRIMENS

A· COLVMNA QVERNA QVADRANGVLA TVNICIS INSTRATA.
B· HABENA PECTORI CIRCV̄DATA
C· VINCVLV̄ SVPRA GENV ET SVPRA CALCES INIECTV̄
D· HABENA ILIBVS CIRCV̄IECTA
E· PISTILLARES FVSTES
F· INSIDENS ET SVSPENDENDO SE INCVTIENS

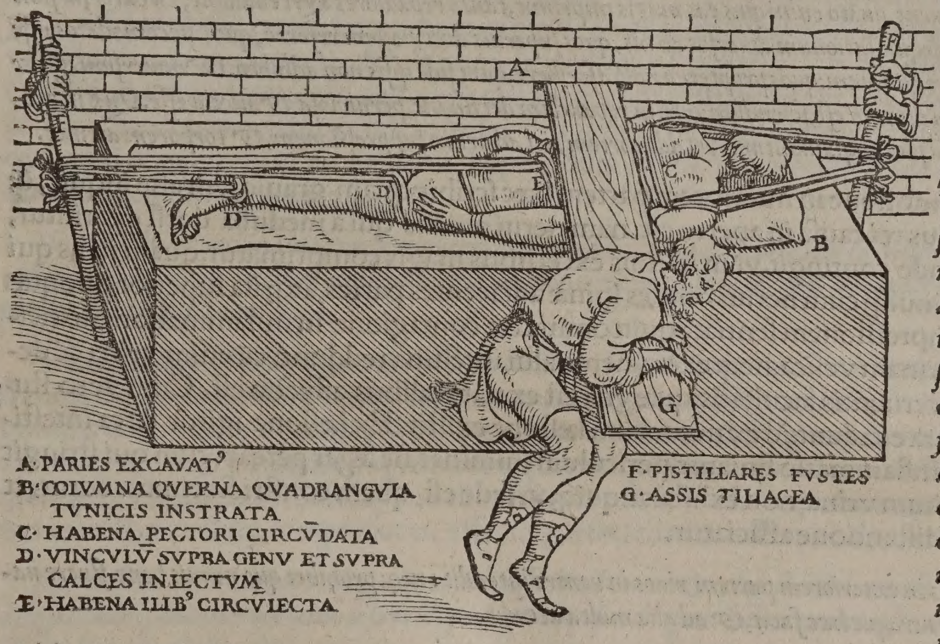

Efficaciſſima

A

B

C

Efficaciſſima autē neceſſitas ē: ſi vel paries qui inciſionē habet, vel lignū defoſſum, tanto inferiorē ſpina hominis excauationē habeat, quāto cōuenire videatur: in quam aſſis tiliacea, aut alterius alicuius ligni nō tenuis illa quidē inſerta, ſupra gibberū imponatur: multiplici aliquo panniculo, aut paruo aliquo ſcorteo puluillo ſubiecto: quod quanto minus fit, tanto vtilius eſt: modo caueamus, dūtaxat, ne aſſis duritie ſua dolorem aliquem importune afferat. Gibber autē è regione, q̄; maxime eſſe debet ad excauationē quæ in pariete eſt: vt aſſis ea parte, qua maxime ſpina extat, impoſita maxime deprimat. Vbi. n. impoſita fuerit, alij ſiue vnus ſiue duo extremā partē aſſeris depellere: alij corpus per lōgitudinē tū hinc tū illinc extēdere, ſicut dictū eſt, debēt. Licet ēt aſellis extēſionē hāc facere: ſiue iuxta lignum hoc defigamus, ſiue in eodem hoc ligno, uel vtrinq; erectos paulo eminentes, uel ad ligni capita hinc et illinc poſtes aſellorum extruamus. Hæ quidē neceſſitates reſeruabiles ſunt: vt & valētiſſime, & mediocrius intēdant: talemq; vim habēt, vt ſiquis ēt ad damnū, non ad curationē eis vti velit, tunc quoq; plurimū poſſint. nam ſiue in longitudinem tantū extendas hinc & illinc, nullamq; aliam neceſſitatē adhibeas, extēdere ſatis poteris. ſiue nō extendas, ſed aſſere dūtaxat cōprimas, ita quoq; ſatis depelles. Bonæ igitur huiuſmodi violentiæ ſunt: quibus & validioribus & imbecillioribus pro occaſione reſeruatis vti quilibet poteſt: quæq; ſecundū naturā compellunt. Quæ. n. exceſſerūt, in ſedem ſuā redire vel depreſſio cogit, quæ vero præter naturam coierunt, extenſiones ſecundum naturam extendūt. Ego quidem neque pulchriores, neque iuſtiores his neceſſitates habeo.

D

Adeo clare hæc & ſequentia omnia exponit, vt ſiquis ea non intelligit, is explanatione non indigeat, ſed monſtratione. quippe cum commentaria quoq; niſi ijs qui huiuſmodi operationes viderunt, ſcribi cōſueuerint. Dictum à me etiam ſuperius eſt, ſiquis primo intuitu ita aperte ſcripta non percipiat, eum bis, & ter, & ſæpius animū adhibendo debere lectitare. nam ſi ita fecerit, non eſſe dubitandum: quin plane omnia intellecturus ſit.

Nam extenſio quæ per directū acanthæ fit, ab inferiore parte et ab oſſe quod ſacrum vocant, apprehenſionē nullā habet: deſuper vero ad ceruices & caput habet quidem: ſed ſpecie tamen indecorum eſt. quin & hac parte facta extenſio ſi nimia ſit, alias quoq; læſiones afferre poteſt. Tentaui vero olim ego hominem ſupinū extendere. vtrē minime inflatū gibbero ſubijciebam: ac deinde immiſſa ænea fiſtula inflabam. ſed non ſucceſſit. nam cum bene hominem extendebam, cedebat vter: neque vim inferre vllā inflatio poterat. Adde quòd promptus vter ad circumlabēdum erat: vtpote cū in idem & hominis gibber, & vtris repleti tumor vrgeretur. Si vero non admodū vehemēter extendebam, vter quidem ex inflatione inſurgebat: ſed homo magis q̄; vtile eſſet, recuruabatur. Atq; hæc ſtudioſe ſcripſi. pulchræ enim earū quoque rerū diſciplinæ ſunt, quæ ad experimentum perductæ. fruſtratæ apparuerunt, & cur fruſtratæ fuerint, apparet.

Apprehenſionem pro reprehenſionem,& anſam dixit: cum circumiecti laquei eminentium aliquarum partium obiectu firmantur:cuiuſmodi nihil ad os ſacrũ eſt. Deſuper vero licet ad collum & ad caput aliquid ſit:ſi tamen hac parte laqueos circumijciat quiſpiam, ſtrangulari homo videretur.atq; ob id indecora extenſio euaderet. Quin etiam læſiones poſſet afferre, ſi laqueus ad fauces elaberetur. E

Quibuſcunq; autem in interiorem partem vertebræ ex caſu,aut ex pondere aliquo ingruente obliquantur:nulla ijs vertebra vt plurimũ admodum multum extra alias excedit.quod ſi multũ exceſſerit aut una aut plures,mortem maturant:quemadmodum.ſ.etiam antea dictũ eſt.Circularis quoq; hæc,& non angularis dimotio eſt.Iis vrinæ, et deiectiones alui magis q̃; illis qui in exteriorẽ partem gibberoſi ſunt,ſupprimuntur.pedes itẽ & tota crura frigeſcũt magis.lætaliaq; hæc magis q̃; illa quæ dixi.& ſi ſuperſtites ſint,fluidi magis in vrina hi euadunt:crurũq; incõtinentiores,ac torpidi magis, Quòd ſi in ſuperiore parte magis repanditas contigerit:totius corporis incontinẽtes,& torpidi fiunt.neq; machinationem vllam ego habeo,qua reponi in ſedem ſuam hæc queant, niſi dequaſſatio per ſcalã afferre his præſidium aliquod poſſit:aut aliqua alia huiuſmodi medela,aut extenſio, qualis paulo ante fuit commemorata.Depulſionẽ vero quæ vnà cum extenſione afferre queat,nullam habeo: quẽadmodum in gibbero detruſio per aſſerem efficiebatur.quo pacto enim ex anteriore parte per ventrẽ compellere quiſpiã poſſet? non enim licet. Quin neq; tuſſes,neq; ſternutamenta vllam vim habent, vt diſtentione opem aliquã ferant. Neq; item quicquã prodeſt, ſi in ventrẽ inflatio aliqua ſubijciatur. Adde quòd magnæ cucurbitæ quæ admouentur attrahendarũ vertebrarum cauſa quæ intro inclinatæ ſunt,in magno opinionis errore verſantur.deprimunt ſiquidẽ magis quã attrahant.neque id aduertunt qui eas admouent.quãto enim quis eas magis imprimit,tanto repãdiores ægri euadunt, cũ cutis ſurſum cõtrahatur. Alios modos dequaſſationum diuerſos ab his, quos ſuperius dixi,poſſem referre, quos accõmodatos eſſe affectioni huic exiſtimaret quiſpiam:quos propterea nolo aſcribere,quia fidẽ ipſis non adhibeo.In vniuerſum igitur de his de quibus ſummatim dictum eſt,ſciendum:quæ in repandum declinant,pernicioſa & noxia eſſe. Quæ in gibberum abeunt,eſſe innoxia plerunq;:quantum vel ad mortem,uel ad urinæ ſuppreſſionem,& torporem attinet. 51 F

De vertebrarum dimotione in interiorem partem hæc ſcribit:quam grauiorem eſſe inquit, ꝗ quæ extrorſum fit.cuius rei cauſa in aperto eſt. nam nerui omnes qui à medulla dorſi exoriũtur, introrſum tendunt.vnde contingit,vt in talibus exceſſibus magis comprimãtur,quàm in ijs qui gibberum efficiunt.ſimulq; cum neruis omnes ſpinæ adiacentes partes,atq; ita ſuperior quoque veſicæ extremitas compreſſionem ſentiat: quin omnia ex contagione in inflammationem incidant.Quocirca neq; vrinam veſica,neq; excrementa alui inteſtina reddunt. cũ enim vrina & deiectio ſupprimitur:excernentis facultatis:quæ vna eſt ex naturalibus,affectio eſt. Cum vero ſtupida ac torpida membra euadunt:id ex neruorum læſione exiſtit. Ex læſione igitur circa inteſtina & veſicam,quoad inflammatio finiatur,periculum imminet,ne æger pereat: cum qui ſtringit veſicam muſculus exitum vrinæ non exhibeat:quiq; in ſede eſt, quem conſtrictorium vocant,vt veriſimile eſt,eadem diſtentione afficiatur. G

Non enim gibberoſitas in exteriorem partem riuos in uentre intendit: neq; prohibet quo minus bene fluere ualeant.repanditas uero & utraque hæc facit,& ad alia multa accedit. 52

Cum ſuperius dixiſſet,ijs vrinæ & deiectiones alui magis,ꝗ illis qui in exteriorẽ partẽ gibberoſi fiunt,ſupprimunt:nunc cauſam ſubiungit,cũ inquit.Non.n.riuos in ventre intendit,hoc eſt effluuia & exitus & circa veſicã,& ſedẽ.partes.n.eas qbus excremẽta effluũt,intẽdi & ex cõpreſſione,quæ ex receſſu vertebrarũ in interiorẽ partẽ fit,& ex contagione cũ neruis, veriſimile eſt.

Nam multo plures crurum & manuum incontinentes euadunt,& corpore torpeſcunt, urinæq; ſuppreſſionem patiuntur:qui licet curuamen,neque extrorſum neque introrſum ullum ipſis exceſſerit: quaſſati tamen per directũ ſpinæ uehementer fuerunt. Quibus uero curuamen exceſſit, ij minus patiuntur. 53 H

Hic curuamen,ideſt ὕβωμα,vt generale nomen de omni vertebrarum diſtortione præter naturam poſuit.¶ Tota ſententia clara eſt. ad quartam enim differentiam affectionum ſpinæ deuenit. quam quaſſationem appellant. cum videlicet compages vniuerſæ vertebrarum ſpinæ dimotæ ſunt:& diſcuſſa ea vehementer ita eſt,vt in diuulſionis contuſioniſq; periculum venerit.id quod longe peius eſſe inquit,quàm quæ abſq; quaſſatione diſtortiones ſpinæ contigerunt. Deinceps coſtis quoq; fractis tale quid euenire commemorat.

DE COSTARVM FRACTIONE.

Multa quoque alia in medicina uidere quiſpiam poſſet:quorum grauiora innoxia ſunt, cum totam iudicationem morbi per ſe ipſa ſuſcipiant:imbecilliora uero noxia,atque eiuſmodi,ut & diuturnos morborum exortus efficiant:et cum reliquo corpore communicationem ampliorem habeant. 54

Cum de ſpinæ morbo,quã quaſſationem vocant,ante dixerit, quæ fit abſq; vllo vertebrarum exceſſu:hic multa eſſe inquit in medicina,quæ licet grauiora eſſe videantur,mitiora tamen re vera ſint.Grauiora enim ſunt ea in quibus contagiones maiores contingunt. nam quæ nullã principalium membrorũ contagionem afferunt,ſed per ſe ipſa iudicationẽ faciunt: minus pernicioſa

A ſunt:licet vehementiora eſſe videantur. Deinceps igitur quaſi exẽpli loco affectionũ quæ coſtis contingunt,mentionem facit.oſtenditq; in his alia ſpecie tantum,alia vi grauia eſſe atq; infeſta.

55 *Nam & coſtarũ fractioni tale quid cõtingit.quibus enim fractæ coſtæ fuerint aut vna,aut plures, ſicut pleriſq; euenit,ita vt oſſa in interiorem partẽ non penetrarint,neq; denudata fuerint:pauci febre correpti iã ſunt:quin neq; ſanguinẽ multi expuerunt:neq; ſuppurati,effecti ſunt,neq; linamentarij. neq; oſſium ſiderationes cõtigerunt. hiſq; vulgaris victus ſufficit.*

Mediocrem ac moderatam orationem dilucidítatem efficere,vel ex hac quæ longa eſt, cognoſcere poſſumus:cuius ego priorem partem modo ſuperius expoſueram. quam Hippocrates longius protrahens,obſcuram reddidit.breuibus autem in hunc modum exponi potuiſſet. Fracturæ coſtarum,cum ſimplices & ſolæ ſunt, ſpeciem quidem grauioris contuſionis præ ſe ferunt: vi tamen ſunt mitiores:curanturq; abſque periculo citiſsime. At ſi ſine fractura circa coſtas contuſę carnes fuerint,maximum interdum periculum afferunt. Atq; hæc ſumma horum verborum ſententia eſt.reliqua particulatim videamus. Si in prima parte huius orationis breuibus, quẽadmodum ego,cum ſimplices & ſolæ fracturæ coſtarum ſunt, Hippocrates dixiſſet: clarius rem expli-
B caſſet:ſed ipſe quaſi interpretans rem circumloquendo ait / ita vt oſſa in interiorem partem non penetrarint/de inanitate thoracis intelligens:in quã fieri non poteſt vt os penetret, niſi & ipſum omni circumiecta carne denudatũ,& membrana,quæ ſubcingens vocatur, diuiſa fuerit. per hæc ſimplicem fracturam ſignificauit. Sequentibus vero mali conſuetudinem declarat: cum inquit paucos febricitaſſe,raroq; ſanguinem expuiſſe aliquos,& ſuppuraſſe, aut linamentarios euaſiſſe, quos ἐμμότους vocat:hoc eſt,vlcus cauum & exeſum contraxiſse, quod curationem per linamenta deſideraret:raro item oſsi coſtæ ſiderationem contigiſſe:propterea his vulgarem victum ſufficere. Didiciſti autem ſemper ſolere vulgarem appellare,ideſt φαῦλον, victum Hippocratem, eum qui tenui & exquiſito contrarius eſt. In propoſita igitur hac oratione tota ſententia hæc eſt. reliqua quæ ſequuntur videamus.

56 *Si enim febris continua eos non corripuerit,exinanire hos peius eſt,quàm non exinanire:doloremq; & febrẽ,& tuſsim maiorẽ affert. Repletio enim mediocris uentris,directio coſtarũ efficitur.exinanitio autẽ coſtis ſuſpenſionem præbet.ſuſpenſio dolorem parit.*

Ventris tumor firmamentum coſtis efficitur. Vnde ẽt qui maiores ventres habent, ijs ſi coſta
C frangatur,minore dolore vexari conſueuerunt. Quibus vero graciles & contracti ventres ſunt, grauius dolent:cum infirmatas,ac ſuſpenſas coſtas ſentiant. Si igitur continua febri corripiantur, exinaniendum eſt.i.inedia pugnandum.quandoquidem maius nocumentum ex eſione,q̃ ex ſuſpenſione exiſtat. Sin febris abſit,melius eſt vt tantũ comedant,quantum in tumorem adeo ventrem attollat:vt abſq; compreſsione affectæ partis,ſedes ac ſuſtentaculum coſtis fiat.

57 *Extrinſecus vero vulgaris deligatio talibus ſufficit:cũ cerato & plagulis & linteis leniter comprimendo planã deligationem facimus:vel laneo etiam aliquo ſuperimpoſito. Viginti diebus autem coſta cõfirmatur. Celeriter enim oſsibus his callus inducitur,*

Vulgarem deligationem appellat,ſicuti ſuperius victum,quãlibet,& quomodocunq; adhibitam:quæ ei quæ accurate fit,contraria eſt.

58 *At ſi circa coſtas caro aut ictu,aut caſu,aut renitentia,aut aliqua alia cauſa huiuſmodi contuſa fuerit, multi iã ſanguinem multum expuerunt.*

Hæc oratio memoria tenenda vobis ob eos eſt, qui in lateralibus morbis aliquam neceſſario
D ex pulmonis fibris pati opinãtur. pulmonẽ enim,cum inflãmatam coſtã attingat, aliquid ex inflãmationis ſanie contrahere inquiunt. At Hippocrates nihil pulmone patiente, ſed ſola affectione in coſtis exiſtente ſpuere nonnullos ſanguinem aſſerit.quod quo pacto fiat, inquirere per ocium licet.præſertim cum nos quæſtionem hanc,in libro Eraſiſtrati de ſanguinis excreatione, perpendamus.ſatiſq; eſt nunc,ſi illud cognoſcamus:fieri interdum,vt abſq; vlla pulmonis affectione ex coſtarum læſione aliqui ſanguinis ſputum educant. Quin & in alijs ſæpe inſpexiſtis, cum ẽ cute non vulnerata ſed integra in fracturis cruentus humor emanat ſic, vt faſcias omnes imbuat:cum tamen multo denſior cutis circa membra longa,quæ κῶλα appellantur, ſit, quàm quæ ſubcingit coſtas membrana. vt nihil mirum eſſe debeat,ſi per eam quippiam in interiorem partem ex affecta coſta effluat:quod ſtatim poſtea in gutturales cauitates pulmonis in expirationibus excipiatur. Quemadmodũ in ijs videre licet,quibus vulnerata membrana hęc fuerit. quicquid enim per vulnus in thoracem infuderis,ſtatim ad os aſcendere conſpicitur. Id quod Eraſiſtratus nõ aduertens in abſurdas rationes inductus eſt in libro,quem de ſanguinis excreatione inſcripſit:quę quã prauæ ſint,ex me ſæpe ſuper ipſo opere diſſerente audiuiſtis.

59 *Riui enim in caſſa parte vnicuiq; coſtæ obtẽta,& tenores ab opportuniſsimis partibus corporis exortus habent.*

Vnde

Vnde multi & tuſsiculoſi,et vomicoſi,& ſuppurati,& linamentarij effecti ſunt:in coſtæq; ſideratione inciderũt. E
Quòd ſi etiã nihil huiuſmodi contigerit,tardius tamen dolore deſtituuntur,quibus contuſa caro tantũ circa coſtam, quàm quibus fracta etiam coſta fuerit. Magisq; his dolorum reciduas patitur locus. Magisq; tales noxas negligunt nonnulli,quàm ſi coſta fracta ipſis ſit.

Riuos appellat arterias ac venas:caſſam coſtarum partem,quæ inter oſsa intercedit , vbi inter coſtales muſculi ſunt:tenores,neruos. Hæc autem omnia ab opportuniſsimis corporis partibus exoriri ait,propterea ꝙ venarum harum origo,non ſecus atq; arteriarum iuxta cor eſt.nerui vero à dorſualibus qui circa thoracem ſunt,ortum habent:quadamq́; cõmunicatione cum reliquo neruorum pari iunguntur,qui à cerebro deſcendunt. Quæ deinceps ſcribuntur , ſiquis memoria teneat omnia quæ ſuperius in his commentarijs dicta ſunt, patent.

Et tamen exactiore curatione indiget hi,ſi ſapiunt. De victu enim detrahendum,& quieſcẽdum corpore quàm maxime: à venereq; abſtinendum eſt. 60

Exactiorem:exquiſitiorem,accuratioremq́; vocat,vulgari & vili contrariam.

A cibisq; omnibus pinguibus,aſpredinoſis,& validis. F 61

Quicunq; cibi fauces exaſperant,tuſsiculamq́; prouocant,aſpredinoſi hic ab aſpredine , quam afferunt,vocantur:id quod pinguibus,& acidis,& acribus accidit.validos autẽ appellat,qui difficilis concoctionis ſunt. Verbum autem hoc/aſpredinoſum / in accuratis exemplaribus κερχνώδης per χ in ſecunda ſyllaba ſcriptum reperitur: quod à κέρχνον fit. κέρχνον enim Iones κέγχρον, id eſt milium nuncupant:quando videlicet ſenſus in faucibus exiguarum aſpredinum ſpeciem,perinde ac milij præfert:quaſi milioſos dixeris. Quod vero ſuperius de ijs qui circa pulmonem tuberculis diuturnis & immaturis affecti ſunt,dixit:quòd anheli & ſuſpirioſi fiant:id abſq; χ,κερνώδης legitur:idq́; à κερνεῖν deducitur:quod ſonum & ſibilum facere ſignificat:quaſi ſibiloſos dicas: cũ vel anguſtia aliqua,vel humiditas amplior,vel,quod plerunq; contingit, vtraq; hæc ſpirandi meatus occuparunt ita,vt ſine ſono euadere ſpiritus nequeat:cuiuſmodi ſpirationem denſam nõnulli appellant. Cur autem à tuſsim mouentibus cibis abſtinere iubeat , apertum eſt : cum quieſcere omnia affecta membra debeant. Vnde etiam poſtea tacendum eſse cenſet. Alia quoq; omnia , quæ vehementem motionẽ toti corpori afferunt,manifeſta cauſa eſt cur cauenda eſse moneat:quippe cum vnà cum toto pars etiam agitetur. G

Tum vena ad cubitũ ſecanda:tacendumq́; quàmaxime eſt. Plagulis vero locus contuſus non multiplicibus , ſed multis longeq; latioribus quã contuſio ſit,tegendus:ceratoq; ſublinendũ.tũ linteis latis,latis mitellis, et mollibus deligandũ:mediocriterq; aſtringẽdum ita,vt neq; valde ſe compreſſum eſſe dicat qui deligatur, neq; laxe. Incipere aũt ſupra colliſionem debet qui deligat,ibiq; aſtringere maxime. 62

Memoria tenendum hoc vobis quoq; eſt,aduerſus eos qui ob ſolum plenitudinis , vt vocant, concurſum admittendam venæ ſectionem opinantur : è quorum numero quoq; eſt Menodotus experimentarius. Sed eorum ſententia & in libro de ſanguinis miſsione per venas, & in libro de plenitudine falſa eſſe demonſtrata eſt:cum alijs,tum eo redarguta,quòd ob huiuſmodi percuſsiones in quibuſdam corporis partibus illatas ad venam ſecandam deuenimus : licet qui id patiũtur pleni habitu non ſint:quodq́; niſi vena inciſa ſanguis detrahatur,maximæ inflammationes oriuntur:ex quibus mala proculdubio accidentia conſequantur.

Deligationeq́; ex duobus initijs facere,ne cutis quæ circa coſtas eſt in alterutrã partem inclinetur , ſed æqualiter præponderet. deligandumq́; vel ſingulis,vel alternis diebus. Meliusq; eſt,vt leni aliquo aluus ducatur: quantũ videlicet ad exinaniendum cibum ſufficiat. & decem quidem diebus extenuemus:deinde alamus corpus , & obeſemus. 63 H

Laxa ſupra coſtas cutis pleriſq; eſt,& præcipue ſi pingues non ſint : vel ſi eo tempore non fuerint,quo læſionem paſsi ſunt. Hos igitur inquit,ex duobus initijs,id eſt à medio orſa faſcia eſſe deligandos:propterea quòd ſi ex vno initio faſciantur,in alterutram partem ijs cutis ſoleat inclinari. Sed ſi ex ſuperabundanti cautione pingues quoq; ita deligaris , nihil lædes : præſertim ſi iuxta alam(ibi enim laxior eſt cutis)contuſio ſit.

Sed cum extenuamus,aſtrictiore:cum ad obeſitatem deducimus,laxiore vtendum deligatione eſt. Et ſi inter initia ſanguis expuitur,cura ad quadrageſimum vſq; diem adhibenda eſt, & deligatio facienda. Si non expuitur : ſatis,vt plurimum,viginti dies erunt. Ex vi autem vulneris tempus coniectandum. 64

Hoc commune omnibus fracturis eſt. Dictaq́; à me etiam ſuperius multa alia ſunt ex ijs, quæ nunc ab Hippocrate dicuntur,cum librum de fracturis explanabamus. Inde ea repetenda vobis memoria ſunt,non mihi ſcribendo iteranda.

Nam qui tales contuſiones neglexerint,etiam ſi nihil aliud mali patiantur,illud certe non euitabunt , quin locus affectus mucoſiorem carnẽ contrahat,quàm prius habebat. At vbi tale aliquid deſtituitur , neq; ad bonũ habitum 65

A *ſanatione reducitur:deterius quidē eſt,ſi iuxta os mucoſum id deſtituatur : quippe cum neq; amplius caro ſimili modo os attingat.& os ipſum morboſius efficiatur : quin ſiderationes quoque oſſis diuturnæ ex his occaſionibus multis iam contigerint.*

Mucoſum humorem eum conſueuit appellare, qui lentore quodam, & albedine præditus eſt: qui ad exangues partes, hoc eſt oſſa & chartilagines cogi conſueuit: cum imbecilla ita natura eſt, vt bene conficere alimentum in ipſis nequeat:ſed quaſi ſemicoctum quid relinquat. Non ſecus atq; in oculis membranæ relinquunt, cum lippitudine ea laborāt, quam λήμην vocant. Imbecillior aūt natura euadit, aut ex propria intemperatura, aut ex multitudine humoris, qui illuc confluxit: quemadmodum in præternaturalibus tumoribus euenit. Reliqua orationis huius aperta ſunt.

66 *Verum ſi etiam iuxta os minime ſit, ſed ipſa caro ſit mucoſa:ſic quoq; recidiuæ & dolores interdū fiunt, ſiquis forte corpore laborarit. Propterea deligatione vtendū eſt tum bona, tum conueniēte:quoad exiccata atq; abſorpta hæc exuccatio fuerit, quæ in contuſione extiterat:carneq; ſana oppletus locus fuerit, caroq; oſſis augeatur.*

Caro non propria ſui ratione fit mucoſa, aut quæcūq; alia pars, quæ ſanguine prædita eſt. proprium enim eius excrementum eiuſmodi eſt, cuiuſmodi in fluxionum affectionibus, & iecinorarijs deiectionibus apparet.
B Vnde frequenter in oſsibus, aut chartilaginibus, aut membranis:raro in carnibus mucoſus hic humor colligitur:aut ex communicatione, quam cum illis partibus habet, aut ex copia ſucci qui illuc confluit, quādo pituitoſus & mucoſus collectus ibi humor eſt. qui ſane exinaniri difficulter poteſt:cum neq; perfuſionibus, neq; cataplaſmatis, neq; medicamentis aut attrahi, aut diſcuti valeat, neq; alia aliqua re:niſi prius attenuatus, atq; in vaporem diſſolutus fuerit. quoniam vero lentus humor diſſolui in vaporem non facile poteſt:iccirco difficulter euacuatur. Vbi igitur huiuſmodi aliquid excrementi relinquitur, leui de cauſa fit, vt pars ea vexetur: cum ob imbecillitatem prompta ad excipienda excrementa omnia reddita ſit, quæ in reliquo corpore vel qualitate, vel quantitate aggregantur.

67 *Quibus autem neglectum hoc malū inueterauit ita, vt & dolore locus infeſtetur, & caro ſubmucoſa ſit:ijs optimum in aduſtione præſidiū eſt. Et ſi caro ipſa ſit mucoſa, uſq; ad os adurendum eſt:ſic tamen vt os minime calefiat. Si inter coſtas ſit malum, neq; ita in ſummo aduſtio facienda eſt:modo caueas, ne in vlteriorē partem deurendo penetres. At ſi ad os contuſio eſſe videatur, ſitq; adhuc recens, nondumq; ſideratum fuerit os : ſi parum quidē occupet loci ita adurendū eſt, ſicut dictum eſt:ſi prælonga ſuſpenſio circa os ſit, plures vſtiones inijciendæ. De ſideratione au*
C *tem coſtæ ſimul cum linamentariorum medicina dicetur.*

Cum lentum humorem medicamentis abſumere nō poſſumus, reliquum eſt vt aduſtione ſuccurramus. quæ quo modo facienda ſit, manifeſte declarauit.

DE FEMORIS LVXATIONE AD COXAM.

68 *Cum femoris articulus è coxa excidit, quatuor modis promoueri cōſueuit:in interiorem partem ſæpiſſime:ſæpe in exteriorem, in poſteriorem & anteriorem interdum, ſed raro.*

Qui coxæ acetabulum inſpexit ei opus non eſt, vt à me cur in interiorem partē femur ſæpiſsime, deinde in exteriorem excidat, cauſam intelligat. Acetabuli enim profunditas omnibus in partibus æqualis nō eſt. vnde fit, vt qua humilius ſupercilium eminet, inde articulus facilius exiliat.

69 *Quibuſcunq; igitur intro exceſſerit, crus ijs, ſi alteri comparetur, longius duabus de cauſis merito apparet. nā et oſſi quod à coxa procedit, ſuperiusq; ad pectinē fertur, caput femoris inſidet : articuli vero ceruix in acetabulo vehitur. ab exteriore autem parte, vtpote cum in interiorem caput brachij profluxerit, clunis ſinuata conſpicitur.*

D Ferè omnia ipſe à principio exorſus ita aperte ſcripſit, vt explicare clarius queat nemo. quin & cauſas etiam eorum quæ dicit, manifeſtiſsime ſubiungit. Quare id quod ſæpe à me dictum eſt, nunc etiam repetam. Siquis ijs, quæ dicuntur, animum aduertat, ſi non ſemel, at certe iterum, ac tertio relecta facile intelliget.

70 *Extrema femoris pars ad genu, tibia item, & pes ſimili modo ſpectare in exteriorem partem cogūtur. Vnde fit, vt quia pes extra vergit, medici ob imperitiam ſanū pedem ad hunc, non hunc ad ſanū applicent. Propterea multo longius læſum crus, quàm ſanum apparet.*

Hoc quoq; commune eſſe omnibus oſsibus, quæ ſeceſſerunt, vt alterum extremum in oppoſitum locum, q̄ id quod exceſsit abeat:ſuperius demonſtratum eſt. nunc igitur etiam cum caput femoris intro ceſſerit, merito alterum extremum quod eſt ad genu, in exteriorem partem vergit.

71 *Multis quoq; alijs modis obintelligentiam hæc habent.*

Obintelligentiam, hoc eſt παρασύνεσιν, non deceptionem abſolute, ſed eā quæ veritati adiacet, atq; ob id probabilis videtur, appellare Hippocratem ſolere, dictum etiam à me ſuperius eſt:cum præter id quod verum eſt, intelligimus atq; aberramus. Hæc autem deceptio de qua nunc loquitur,

tur,ſit cum in comparando affectum membrum ſano à naturali figuratione membri aberrant nõ nulli. Cum enim deberent protendendo rectã ad ſanum crus affectum comparare: è contrario faciunt: ſanum affecto applicant. E

Sed neq; conflecti ad inguen, quemadmodum ſanũ poteſt. quin et ſi contrectemus, caput femoris in interfemineo euidenter extuberare ſentitur. Atq; hæ notæ quidem eorum ſunt, quibus intro femur exciderit. 72

Conflectitur quidem, ſed cum dolore, & non prorſus: cuius rei in cauſa ſunt muſculi à poſteriore parte ijs qui inflectunt femur oppoſiti: qui vſq; ad integram conflexionem ſine dolore non conſequuntur. quoniam cum ita femur luxatum eſt, amplius quã naturaliter cõueniat, ſinguli in ſummis inflexionibus ſubſiſtunt.

At quibus elapſus articulus reuerſus nõ fuerit vel fruſtratione vel neglectu: ijs circũuolutim nõ ſecus ac bobus ambulatio ſit: & in ſano crure vexatio plurima contingit. 73

Cum longius alterum crus in luxatione euadat, neceſſe eſt, vt qui ita ſunt affecti, ingreſsionem non ſecus ac boues faciant. propterea quòd quemadmodum in principio huius libri ipſe quoque dixit: illi etiam laxum articulum coxæ habent. Sed fortaſſe cauſa huiuſce rei non tantum in laxitatem dearticulationis, verum etiam in muſculorum qui ipſum mouent, debilitatem erat referẽda. non enim ſi robuſti eſſent, difficulter dearticulationem inflecterent. ea vero inflexa circunferre in exteriorem partem crus minime eſset neceſſe. Crurum ſiquidem ingreſsio ſit, dum alterutrum per vices & firmatur, & mouetur. quando enim ſiniſtrum firmatur, tunc dextrum à poſteriore parte in anteriorem traducimus: eoq; ibi ante collocato ac firmato, ſiniſtrum rurſus à poſteriore parte ſimili modo prorſum mouemus. ſicq; eo in anteriore parte firmato rurſus ad dextrum promouendum redimus: atq; ita ſubinde facimus: ſemperq; alterum erectum in terra firmamus, alterum, quod mouemus, attollimus, Si enim natura eſſet comparatum, vt neq; ad genu, neq; ad coxã inflecti crura poſſent: transferre crura tanquam ligna quędam prorſus cogeremur ſic, vt in altum aliquatenus alterutrum ipſorum ſublatum, in orbem poſtea circũuolueremus. ſed quia vtriſque his dearticulationibus contrario quidẽ inter ſe, at toti cruri perquàm vtili modo inflecti poſſunt: iccirco abſq; eo vt in orbem circunferamus, vel attollamus crura tanquam ligna, commode ingredimur. Nam dearticulatio, quæ eſt ad inguen, in priorem partem femur: quæ eſt ad genu, in poſteriorem tibiam attollit. vt etiam ſi crus quod traducimus, longius eo ſit, quod in terra firmatũ eſt: non opus ſit tamen vt in exteriorem partem circunuoluatur: ſi modo muſculos validos habeat, qui cito inflectere vtranq; dearticulationem queant. Cum vero prompte inflectere ob imbecillitatem non poſſunt, doloremq; auerſantur: circunferre id in orbem coguntur. Nihil enim ne attollere quidem rigidum ſicut lignum muſculis licet, qui imbecilli ſint, aut dolore afficiantur. Atque ob hæc potius, quàm ob longitudinem, quæ cruri acceſsit, ingreſsionem circunuolutim fieri, ex eo, quod ipſe Hippocrates ſubiungit, exemplo manifeſte cognoſces. inquit enim: nã & in quicunq; in pede aut tibia vlcus habent, ingredi crure non admodum poſſunt: & infantes ita ambulant. His ſiquidem ita ingredi contingit, licet crus longius ipſis non euaſerit, ex dolore quo attentantur, cum dearticulationes inflectunt, ad inguen & genu præcipue, tum etiam ad talum. hac. n. dearticulatione ſummum crus reſimari neceſſe eſt, cũ naturali ingreſsione ambulamus: ſurſumq; attolli totum pedem. alioqui enim præſertim inæquali in ſolo offenderet. F G »

Coguntur q; hi circa ile, & circa articulum luxatum manci & obſtipi eſſe. 74

H

Non cum firmato ſano crure alterum luxatum mouent, & transferunt, hoc modo figurare ſe ipſos coguntur: ſed cum affectum firmantes, ſanum traducunt. Non enim læſum ſuperiecto corpori erectum ſubſtat, quemadmodum cum naturali in ſtatu erat, ad rectam lineam in ſolo firmatum: ſed obliquum ſic, vt ab inguine in exteriorem partem promoueatur. in quam etiam corporis partem, quæ è directo ad crus affectum ſita eſt, inclinare conſueuerunt: quippe cum in periculum veniant, ne in contrariam partem ſubuertantur. atq; ita ſit, vt ad ile corpus contrahant, ac recipiant. Κενεῶνα enim, id eſt ile, locum eum vocat, qui inter iliorum oſſa & adulterinas coſtas intercedit: proptereaquòd κενός, id eſt vacuus & caſſus oſsibus eſt: quaſi caſſum dixeris. Sed cum neq; hoc modo læſum crus geſtare corpus tum ob imbecillitatem, tum ob figurationem queat, ſubſidio indiget: quod qui id patiuntur, ab ipſa re edocti manu ſuffulciendo afferunt: atq; id vbi maxime eſt opus, extrinſecus ad femur. Id quod cum ad partem eam affecti cruris inclinari eos cogat, ipſorum obſtipitatem atq; obliquitatem circa ile auget. Nam ſiquis etiam abſq; cruris in exteriorem partem porrectione hac figuratione conſtituatur, ile ipſi ſubſidit ac ſinuatur.

In ſano vero crure in exteriorẽ partem clunis rotunda extare cogitur. nã ſiquis pede ſani cruris extra ingrederetur: 75

A *tur:reliquum corpus in læſum crus geſtandum reijceret.ſed geſtare id læſum crus non poteſt:quomodo enim poſſet? quare cogitur pede ſani cruris intus,non extra ingredi.Ita enim fit,vt ſanũ crus maxime partem corporis quæ ſibi, & cruri læſo immineat,ſuſtineat.*

Immutata loquutione obſcuritatem quandam induxit: ita enim erat dicendum: vt ego nunc ſubiungam. In ſano vero clunis in exteriorem partem rotunda extare propterea cogitur, quia intus crure hoc ingrediuntur.ſi enim quis extra ingrederetur,reliquum corpus in læſum crus ge ſtandum reiiceret:id quod fieri non poteſt.Ita enim fit,vt ſanũ crus maxime corpus ſuſtineat &c. hoc eſt,hoc modo,quando videlicet ſani cruris pede ingredimur:tũc enim totum corpus firmari optime poteſt,vt ſubuerti difficulter queat.

76 *Cum autem excauentur & ad ile & ad articulum puſilli videtur:coguntur〈q〉; baculo à latere ſani cruris reniti. Ea parte enim baculi contatione ac reniſu eſt opus:quippe cũ in eã & clunes vergant, & pondus corporis ingruat.*

Quia affectum crus ſuperpoſitam ſibi corporis partem geſtare non poteſt, propterea & totum crus ſanum quàm intimam in partem ſubijciunt: & ipſi ſupra id toto corpore incumbunt. B Fit enim, vt cum in alteram partem propendeant, periculum ſit, ne in contrarium à crure affecto ſubuertantur. quemadmodum igitur, cum transferre in anteriorem partem ſanum volebant,manu affectum ſuffulciebant, ne ſublaberetur: ita ſanum baculo firmant, eiuſq; auxilio ſubnituntur.

77 *Coguntur etiam inclinari:quippe cum manum læſo cruri à latere femoris obfirmare compellantur.In crurum.n. viciſſitudine corpus geſtare læſum crus nequit,niſi ad terram compreſſum detineatur.*

Hic quoq; obſcuritatem quandam creauit, cum non dixerit ſe ad reliquam partem ingreſſionis tranſire.Hucuſq;.n.de parte ea ingreſſionis loquutus eſt, in qua crure quod naturali in ſtatu eſt,in terra firmato alterum affectum in anteriorem partem traducitur. Nunc vero de altera ingreſſus parte agit:cum affecto crure firmati ac ſubnixi ſanum traducunt.ſed paulo ante de hac ingreſſionis parte dictum iam eſt.

78 *His igitur figurationibus vti coguntur ij,quibus in interiorẽ partem prolapſus articulus non redierit,nihilq; homo præmeditatur vt q̃;facillime figuretur:ſed caſus ipſe ex præſentibus facillime eligere edocet. Nam et quicũq; in* C *pede aut tibia vlcus habent,inſiſtere crure non admodum poſſunt:& infantes ita ambulant:læſo enim crure extra ingrediuntur.*

Cum duabus figurationibus non vna vtantur in deambulationibus illi qui hoc modo affecti ſunt,merito/his/dixit.Altera enim eſt,cum manu crus læſum ſuffulciunt:altera, cum in ſanum toti incumbunt.vnde etiam conti & baculi ſubnixione indigent.Qua re fit,vt in contraria his corpus diuergat,modo in dextram partem inclinatis cum dextro pede:modo in ſiniſtram, cum ſiniſtro firmantur.Hiſq; præterea deformiore vti figuratione in ingreſſione contingit, q̃ ijs quibus coxa in exteriorem partem luxata eſt,de quibus deinceps dicet.

79 *Ac duplex lucrum conſequuntur:duplici enim indigent.nam & corpus non ſimiliter ſupra crus extra ingrediens geſtatur,ſicut ſupra id quod intus eſt.non enim è directo ad ipſum eſt pondus: ſed multo magis ad id quod ſubingreditur.ipſi ſiquidem & in ipſa ambulatione,& in crurum trãſmutatione è directo incumbit pondus.In hac figuratione ſanũ crus citiſsime ſupponere poterit,ſi eo quod læſum eſt exterius,ſano interius ingrediatur. De quo igitur eſt ſermo.bonum eſt vt ſibiipſi corporis eas figurationes reperiat,quæ facillimæ ſint.*

D Dum extra affectum crus circunducunt,intus vero ſano firmantur, duplex lucrum cõſequuntur:q neq; læſum crus grauatur toti corpori ſubnixum:neq; miniſteriũ diutius ſubit, cum ſanum per breuiſſimum interuallum moueatur.Nam ſi diligẽter aduertere volueris,atq; obſeruare tem pus quo vtrunq; crus ambulationi miniſterium exhibet:nõ modo duplo, ſed triplo amplius eſſe alterum altero reperies.per pauciſſimam enim diſtãtiam etiam celeri delatione ſanum mouetur: ægrum vero per longiſſimam & tarde.Quanto autem maior ſit ingreſſio, quæ circulo ducitur,q̃ quæ in rectum fit,patet:etiam ſi vtriuſq; termini ijdem eſſent.

80 *At cum ijs qui nondum ad integrum incrementum peruenere, elapſus articulus non eſt reuerſus: decurtatur eis femur,tibia,& pes.Neq; enim oſſa in longitudinem ſimiliter augeſcunt, ſed breuiora efficiuntur, & præcipue femur.*

Totum crus,inquit,minus efficitur & breuius,quibus femur, cum nondum ad integram longitudinem excreuiſſet,luxatum eſt.id quod commune cæteris quoque articulis eſt, quemadmodum etiam prius dixi.Cuius quidem rei communis cauſam ipſe ſubiunxit, ſicut mos ei eſt: vt in particulari aliquo,quod commune eſt,ſemel cõmemoret. ob id enim inquit, abſq; auctione atq; alimento crus relinqui,partim quia ſede ſua caret articulus: partim quia ad vſum ineptum euaſit.

ſit.Ego vero ſuperius gracilitatis & exiguitatis membrorum cauſam eſſe ocium dixi.vtraq; autẽ E
ex luxatione eueniunt. Vnde neſcio quo pacto Hippocrates cum dixerit luxationem eſſe in cau
ſa,deinceps ocium & vacationem membri ſubiungat. luxatio enim non eſt quæ primo inducere
innutricationem queat: ſed media inſtrumentorum diſtortio,& vacatio intercedit.

Carne item vacuum,& demuſculatum,& effœminatum,& tenuius totum crus fit:partim quia ſede ſua caret 81
articulus:partim quia cum in naturali ſitu non maneat,ad vſum ineptum euaſit.

Totius muſculorum ſubſtantiæ partes ſunt carnes, vt ſæpe in muſculorum diſſectione inſpe-
xiſtis:dum oſtenderem ego duo eſſe ſenſus ipſorum elementa quæ ſenſu perciperentur, neruo-
ſas videlicet fibras,& quæ extrinſecus ipſis accreſcunt carnes. Cum igitur aliquis exercitationi-
bus,& frictionibus robuſtior ꝗ erat, euadit: is fibrarum ſubſtantiam pleniorem, carnis vero te-
nuiorem quidem,ſed validiorem tamen etiam ipſam habet. At ijs qui exercitati non ſunt, è con-
trario euenit.cum enim fibras graciles habeant, carne multa, ſed molli ob humiditatem præditi
ſunt:horum ſiquidem caro caſeis qui coagulantur: illorum qui exercitati ſunt, iam bene atque
integre coagulatis perſimilis eſt. Vnde fit vt exercitatorum muſculi duri & neruoſi ſint, toro- F
rumq; delineationes euidentes præ ſe ferant:inexercitatorum molles & carnoſi appareant: nec
niſi obſcuras & exiles circunſcriptiones oſtendant. Propterea Hippocrates cum his crus carne
vacuum fieri dixiſſet,animaduerteretq; pleriſq; exercitatis hominibus idem euenire: ſubiunxit
/& demuſculatum/quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, quod nullas muſculorum circunſcriptiones ha-
bet,quæ ſenſu percipi queant.Non enim aliquos his muſculos interire credendum eſt: ſed ſicut
deuenatum & venis carens corpus appellamus,quod venas nullas extantes atq; apparentes præ-
fert:ita demuſculatum dicimus,in quo muſculorum delineationes obſcuræ ſunt. Adde quod de-
clarare apertius volens,qualis huiuſmodi hominibus cruris ſpecies euadat,infert/effœminatum/
hoc eſt humidum & molle,& non aſtrictum ſed fluidum: cuiuſmodi in mulieribus videre licet.
omnia enim hæc de mulierum carne dici conuenienter poſſunt: à quibus per translationem/ef-
fœminatum/dixit. Tenuius/vero poſt omnia adiungit:vt omnium partium quæ in eo ſunt, dimi
nutionem oſtendat:declaretq; quod prius dixerat/decurtatur/hoc eſt γυοῦται,quaſi deartuatur,&
demembratur dicas.Carne enim vacuum de ſola carnis detractione: decurtatum vero de omni-
bus cruris partibus diminutis dicitur.

Vſus enim quidam à nimia effœminatione liberat:& nonnihil etiam ab exoleſcentia in longitudinem. Quibuſ- G 82
cunq; cum in ventre ſunt,luxatus hic articulus fuerit,ij maxime læduntur.deinde quibus in prima infantia idẽ con
tingit.minime omnium, qui luxationem ſunt paſſi,cum adulti integre iam ſunt:quibus qualis ingreſſio fiat,dictum
iam eſt.

Ex Herodoto maxime licet cognoſcere vocem hanc/quidam/hoc eſt μετεξέτερος, qua hic vti-
tur Hippocrates,nihil aliud ſignificare apud Ionas quàm ἕτερος, id eſt alius: ſæpe enim Hiſtoricus
ille in hunc modum nomen hoc vſurpat. Sed ex hac lectione non ſolum pro ἑτέρου, id eſt alio,
ſed pro τινός, id eſt aliquo & quodam,ſumi poſſe perſpicuum eſt. Cum enim ante dixerit ex ocio
& vacatione crus huiuſmodi luxatis decurtari & debilitari: ne aliquis perperam hoc interpre-
taretur,putaretq; omnem vſum huiuſce membri eſſe interdictum:non omnẽ inquit: nam quen-
dam,hoc eſt moderatum eſſe eum, qui non modo noceat, verum etiam proſit. Non ſecus atque
omnia cætera in toto ſalubri victu:id quod cum alibi, tum vno capite in ſexto vulgarium mor-
borum in hunc modum ab eo dictum eſt;cum inquit.Labores,cibi,potus,ſomni,venerea,mode- »
rata omnia ſint.

At quibus in infantia caſus hic apparet:pleriq; corporis directionem ignauiter habent:maleq; conuoluuntur ad H 83
ſanum crus,manu id ad terram ſuffulcientes. Quin et nonnulli iam adulti quibus calamitas hæc contigit, ignauiter
etiam ipſi deambulationem in rectum curant. Sed infantes hoc malo affecti, ſi recte educentur & regantur, ſano
crure in rectum vtuntur:ſubiecto vero alæ eiuſdem ſanæ partis ſcipione,id circũducunt. quidam etiam vtriſq; alis
idem officium præſtant:læſum autem crus ſuſpenſum tenent.

Iis quibus membra ætate confirmata iam ſunt,cum accidit hæc calamitas,crure quãuis claudi-
cante vti licet.infantibus vero admodum paruis,cum idem euenit:& ſi etiam ipſi, ſi bene guber-
narentur,vti eo ſecundum naturam poſſent:deſidia quædam ſurrepit: ac propterea ignauiter re-
ctam ingreſſionem habent:id eſt negligunt,& præ deſidia non curant. Sed quid mirum? cum illi
quoq; qui adulti ſunt,idem quandoq; faciant,dum recti claudicare non tolerant,ſed,vt inquit,ad
ſanum crus conuoluuntur. Quo conuolutionis verbo deambulationis modus cuiuſmodi in his
fiat,manifeſte declarauit.

Tantoq; facilius ſe habent,quanto breuius læſum crus ipſis fuerit. 84

Facilius ſe habere inquit,promptius atq; expeditius incedentes:id quod ipſis euenit,cum bre-

A uius crus læſum ipſis eſt. Non enim eſt opus vt conuoluentes in orbem ipſum transferant: quemadmodum cum integre adultis luxatio cõtigit. Illi ſiquidem cum longius ex luxatione effectum crus ſit, circulo ipſum traducere coguntur: vtiq; ea ingreſſione, quam circunuolutim in exteriorem partem fieri ſuperius dixit.

85 *Sanum vero crus nihilo minus valens ipſis eſt, q̃; ſi ſana vtraque eſſent.*

Merito hoc inquit. ſano enim perinde vtuntur, ac ſi vtraq; eſſent ſana. Cum igitur eius vſus idem ſit, qui eſſet, ſi vtraq; in naturali ſitu eſſent conſtituta: efficitur, vt id & alimento plenum, & robuſtum nihilo minus habeant.

86 *Omnibus tamen huiuſmodi carnes cruris effœminantur, atque vt plurimum ab exteriore parte magis quàm ab interiore. Fabulantur nonnulli Amazonas maſculam ſuam prolem ſtatim ab infantia exarticulare conſueuiſſe, partim ad genua, partim ad coxas: vt claudi videlicet efficerentur, neque inſurgere mares contra fœminas poſſent: eiſq; vti ad manualia opera ſolitas: cuiuſmodi ſutoria, aut fabrilia ſunt, aut quoduis alius ſedentarium. Quod quidem ſicut an verum ſit, nec'ne ignoro: ita illud ſcio: ſiquis ſtatim ab infantia pucrulos exarticulet, tales eſſe euaſuros.*

B

Omnibus, inquit, carnes magis extra articulum q̃ intus effœminantur, cum in interiorem partem exceſſit: atq; hoc fit propterea q exterior pars magis eſt ocioſa. nam in interiore, licet præter naturam, nonnulli tamen ad caput femoris fieri motus conſueuerunt.

87 *In coxis quidem intus'ne an extra facta ſit luxatio, multum intereſt. in genibus intereſt etiam nonnihil, ſed minus tamen. Vtriuſque vero clauditatis modus proprius eſt. nam quod in exteriorem partem luxatum fuerit, magis decurtatur. minus vero recti ſtant, quibus in interiorem luxatio contigit. Simili modo ſi ad talum luxentur, cum in exteriorem partem excedit, manci quidem fiunt, ſed ſtare poſſunt: cum in interiorem, valgi efficiuntur, & ſtare minus queunt.*

Mancum, hoc eſt κυλλὸν, nonnulli de omni membrorum longorum diſtortione intelligendum cenſent: generaleq; ei attribuunt ſignificatum. Alij eam tantummodo diſtortionem ſignificare aſſerunt, in qua in interiorem partem membrum inclinatur. quod cum accidit, neceſſe eſt vt ſummum eius, id eſt pes, intro contortus quaſi mutilus & mancus appareat: id quod tamen ad ſtationis firmitatem non parum confert. nam illi etiam qui ex naturali conſtitutione vari & obtorti ap- C pellantur, ſtabilius ſtare ac firmius ſolent: q̃ qui penitus recta crura habent: quemadmodum etiã declarat Archilochus his verſibus.

" Magnum ducem & diuaricantem haud diligo.
" Sed paruus is ſit, atq; tortus cruribus:
" Aptus ſtabiliter, corde plenus, ingredi.

Accurata tamen hæc nominis huius κυλλοῦ ſignificationis diſquiſitio parum ad præſens propoſitum facere videtur: cum ex oratione ipſa Hippocratis res ſatis pateat. Cum enim in exteriorem partem prolabitur articulus, vt inquit, ſtare homines magis poſſunt, q̃ ſi intus prorumpat. eſtq; pes è directo magis ad totum corpus ijs, quibus coxæ articulus extrorſum: magiſq; à directione recedit, quibus introrſum eſt eiectus. Scimus pręterea eos qui natura valgiores ſunt, & infirmius ſtare, & neque currere celeriter poſſe: ſed promptos ad ſubuerſionem, & lapſum leuibus de cauſis eſſe. Hæc igitur rei differentia in coxa maximam, in genu ſecũdam, tertiam in talo vim habet: quippe cum ex dearticulationis magnitudine magnitudo quoq; nocumenti conſequatur. Ex his ergo ſatis conſtat melius & ſtare & ingredi poſſe, quibus caput femoris in exteriorem partem luxatum eſt: de quo paulo poſt dicturus eſt.

D

88 *Coauctio tamen oſsium talis fit: quibus ad malleolos tibiæ os exceſſerit, ijs pedis oſſa minime coaugeſcunt: quippe cum quamproxime ea ad læſionem ſint. Oſſa vero tibiæ augentur non multo minus illa quidem: ſed carnes tamen minuuntur. At cum ad talum in naturali ſede manet articulus, ad genu vero excidit: tibiæ os non ſimili modo ſolet augeri, ſed breuius fit: eſt enim proximum malo. Pedis autem oſſa minuuntur quidem, ſed non ſimili modo, ſicut paulo ante dictum eſt: propterea quòd articulus iuxta pedem eſt ſaluus. quòd ſi eo etiam vti poſſent vt manco, minus adhuc pedis oſſa diminuerentur. Quibus vero ad coxam luxatio eſt: ijs os femoris, cum proximum læſioni ſit, non ſimili modo augetur: ſed breuius ſano euadit. Oſſa autem tibiæ & pedis etiam non eodem modo diminuuntur: id quod ob id euenit: quia & femoris articulus qui ad tibiam eſt, & tibiæ qui eſt ad pedem, in natura ſua perſiſtit. Carnes tamen totius cruris minuuntur. nam ſi vti crure poſſent magis augerentur oſſa, ſicut dictum eſt, excepto femore: minuſq; carne vacarent, quamuis carne multo magis carerent, quàm ſana. Cui rei argumento illud eſt, quòd quicunque brachio ab ortu luxato anci euaſerũt, vel in auctione prius quàm adulti plene fuerint: ij cum brachij os breuius habeant, cubitum & ſummam manum paulo exiliorem ſanis ob antedictas has cauſas habent: quia brachium articulo luxato proximum eſt: vt ob id breuius euaſerit. Cubitus vero propterea non ſimili modo calamitati ſuccumbit, quia brachij articulus qui ad cubitum eſt, in priſtino ſtatu naturali ſitus eſt, manus vero longius quoque q̃; cubitus à malo hocabeſt. Iccirco fit, vt his de cauſis oſſa, et quæ coaugentur augeantur,*

& quæ non coaugentur, abſq; auctione remaneant. Nam ad carnulētiam manus & brachij, manus laboratio mul E
tum proderit. ad pleraque enim manus opera exercenda anci ea manu parati ſunt, quæ altera exequi poſſunt: atque
id nihilo peius, q̃; illæſa. Nō enim ſupra manus, ſic vt ſupra crura geſtari corpus neceſſe eſt: ſed leuia ipſis opera ſunt.
Quocirca fit, vt ob vſum carnes neque in manu neque in cubito ancis imminuantur. Quin etiam brachium ipſum
ad carnis plenitudinem ex hoc nonnullam vtilitatem conſequitur. Nam cum coxa etiam in interiorem partem ex-
truſa fuerit vel ab ortu, vel adhuc infanti homini, carnes ob id imminuuntur magis q̃; in brachio: quia vti crure nō
poſſunt.

Clara hæc omnino & deinceps ſubſequens oratio eſt: cuius hæc doctrinæ capita ſunt: Ea quæ
articulis è propria ſede prolapſis ſunt viciniora, incremento, & alimento magis deſtitui: quæ ab-
ſunt longius, minus. In luxationibus vero femoris quæ intus fiunt, magis quàm quæ extra, & aug
mento & alimento carens crus euadere: propterea ꝙ & deterius mouentur, & magis impediunt.
Ancos vero, ita autem vocat, vt in luxatione brachij in alam declarauimus: id eſt γαλιάγκωνας eos
quibus cum adhuc augerentur eorū corpora, ex huiuſmodi luxatione os brachij breuius euaſit.
illos igitur ancos minorem læſionem in toto brachio ſentire, quàm in toto crure hi, quibus extru-
ſus coxæ articulus fuerit: ea videlicet cauſa, quia cum illi in pleriſq; vitæ operibus laborare ſatis F
poſſint: hi ſimili modo vti crure nequeant.

Atque hæc quidem in hunc modum ſe habere ex illis ſumere teſtimonium quoddam licebit, quæ paulo poſterius 89
dicentur.

Teſtimonium dicturum ſe eſſe pollicetur, hæc in hunc modum ſe habere: hoc eſt licet præter
naturam aliqua ſeſe habeant: ea quæ minus mouentur, magis & incremento & alimento deſtitui
ſolere. Promittit ſanè ipſe Hippocrates ſe id in ijs, quæ paulo iuferius dicentur, demonſtraturum.
Quocirca ego quoq; cum ad ea verba, vbi hoc exiſtit, deueniam: hoc ſignificabo.

At enim quibus in exteriorem partem caput femoris excidit: ijs crus affectū, ſi alteri obtendatur, breuius appa- 90
ret: merito quidem. Nō enim ſuper oſſe, ſicut cum intro excidebat, caput femoris inſidet: ſed præter os inclinatum in
carne humida & cedēte firmatur: vnde breuius apparet. Ab interiori vero parte ad greſſurā, quæ πλιχὰς *voca-*
tur, mancius femur & macilentius: extrinſecus incuruatior clunis conſpicitur: vtpote cum in exteriorē partem fe-
moris caput prolapſum ſit. Quin et ſuperius clunis apparet: eo quòd hac parte caro capiti femoris conceſſit, extrema
autem pars femoris ad genu, & tibia, & pes introrſum tendere conſpiciuntur. G

De ſecunda coxæ luxationū differentia nunc ſermo ipſi inſtituitur: ſignaq; quæ apparent, com
memorat, & cauſas ſubiungit, ſicut in alijs omnibus fecit, ab experimentaria doctrina nihil rece-
dens. Sed tota quoque hæc oratio perſpicua eſt.

Sed neq; conflectere quemadmodum ſanum crus poſſunt. Atq; extra quidem prolapſi femoris notæ hæ ſunt. 91

Atq; hoc fit, quia muſculi à poſteriori parte flexioni reſiſtunt: cum in tali figuratione extenſio-
nem tolerare diutius nequeant.

Quibus vero iā integre adultis elapſus articulus non redijt: ijs totum crus breuius apparet. In ambulatione autē 92
calce contingere terram non poſſunt: ſed pedis pectore in terra inſiſtunt: paululumq; in interiorem partem ſummis
digitis vergunt. Magiſq; multo his geſtare corpus læſum crus poteſt, quàm quibus in interiorem partem luxatio cō-
tigit: partim quia caput femoris & ceruix articuli cum in latus tendat, maiori parti coxæ ſubſtat: partim quia ſum
mus pes non extrorſum cogitur prominere: ſed prope ad directionem, totius corporis, & interius etiam tendit.

Pectus pedis vocat, quod à diſſectionis profeſſoribus ſolum pedis nuncupatur, ſeu planta: quę
ad initium digitorum ſita eſt. Quibus enim naturalem in formam figuratus eſt pes: ij mediam H
partem cauam habent, quæ à poſteriore parte ima calcis extremitate: à priore, initio ſoli termi-
natur: vt ijs & calce, & ſolo, & vltimo digitorum carnoſo apice in terra firmatis, reliqua quæ
inter hæc ſinuantur, præter exteriorem partem, quæ tota terram contingit: ſuſpenſa habeantur.
Praue tamen nonnullis pedes formati ſunt: quemadmodum qui planci ſeu planipedes nominan
tur: qui mediam partem non cauam, ſed eminentem ac planam ab interiori parte habēt. quorum
formatio valgis cum ſit perſimilis, in hac oratione ab Hippocrate prætermiſſa eſt. Conſidera igi-
tur quæ deinceps dicuntur, in formatis ſecundum naturam ſingula perpendens. Hi ſiquidem cū
moderate progrediuntur, totum calcem, & ſolum, & carnoſos digitorum vertices in terra fir-
mant. At ſi maxima digreſſione conentur incedere: inter initia quidem calce: deinde quando iam
in priorem partem alterum crus traducunt: tunc ſolo quoq; terram contingunt: poſtremo quan-
do ſimili modo altero pede in longiſſimum interuallum progredi volunt, in terra firmare calcem
incipiunt: tum firmati prius pedis calce ſublato, ſummis digitis terræ obnituntur. Atq; hæc eorū
qui naturaliter conſtituti ſunt, ambulatio eſt. Eorum vero qui ex affectione aliqua, aut longius,
aut breuius habent crus: duplex vtrorunq; cauſa eſt: aut enim humiditas multa neruoſarum par-
tium, aut luxationis genus: de quo nunc propoſitum eſt. Modus vero ingreſſionis priorum eiuſ-
modi

A modi eſt,qualis paulo ante dictus eſt:ſecundorum, qualis nunc commemoratur. Nam cum,vt ſuperius dixit,caput femoris carnoſa ſedes excipiat,non os, quemadmodum in altera luxatione: fit,vt ibi cedente carne,& vnoquoque muſculo ad proprium caput ſuum retracto, ſimul totum femur contrahatur. Atq; iccirco minus crus totum altero apparet. neq; ſimili modo terram contingere,ſicut cum in naturali ſtatu erat crus,poſſunt. Quando igitur ingredi coguntur,qui ita affecti ſunt:contrarium in modum pedem figurant, quàm illi qui antea dicti ſunt: quibus longius crus læſum,q̃ ſanum eſſe videbatur. Illi enim ad tali dearticulationem pede reſimato ſurſum digitos attollebant. hi contrà inclinant,& deflectunt in terram pedem:ac ſummis digitis eam attingere conantur:propterea fit,vt circa coxam affectam ſeſe demittant: quo non ſolum ſummos digitos in terra firment,verum etiam multo amplius ex pede quàm digitos: hoc eſt eam quoq; partẽ, quam à diſſectionis peritis ſolum,& plantã appellari dixi,pectus Hippocrates nũcupauit. Quòd ſi calce etiam in terra velint deſidere:adeo demittere,ac deprimere coxam affectam coguntur, vt cum in alteram partem toti propendeant, periclitentur, ne cadant. Hac de cauſa ne tentant quidum in ingreſſione vti calce.

93 B *Cum tamen in carne,in quam prolapſus eſt, articulus moram inuenit: & caro lentorem contraxit: dolore vacans temporis proceſſu euadit. Cum vero dolore vacat, abſque baculo,ſi alioqui voluerint,poſſunt ambulare:poſſuntq; corpus læſo crure ſuſtentare.atq; ob vſum his fit,vt minus carnes effœminentur, q̃; illis de quibus paulo ante dictum eſt. Effœminantur vero vel magis vel minus:magiſq; ab interiore parte,q̃; ab exteriore plerunq; effœminantur. Ac nonnulli quidẽ horum calceum ſibi inducere ob rigiditatem cruris non poſſunt:nonnulli etiã id poſſunt. Quibus vero cũ in vtero ſunt,luxatus hic articulus, aut cum adhuc adoleſcũt,vt eiectus non redierit:aut etiam ex morbo exceſſerit,extruſuſq; fuerit(multa enim huiuſmodi contingunt)horum inquam nonnullis,ſi inſuper ſideratũ femur fuerit:ſuppurationes diuturnæ,& quæ linamenta deſiderent,exulcerationes eueniunt:oſsiumq; nonnullis denudationes. Simili modo vero tã quibus ſideratur,q̃; quibus nõ ſideratur,os femoris multo breuius altero euadit: vel augeri ſimul cum ſano non ſolet. Oſſa item tibiæ læſi cruris breuiora quidem etiam ipſa, q̃; ſani efficiuntur:ſed paulo tamẽ,ob eaſdem cauſas quæ ſuperius etiam commemoratæ ſunt. Poſſuntq; hi ambulare:alij eodem modo, vt iam integre adulti,quibus elapſus articulus repoſitus non fuerit:quidam ſic, vt toto etiam pede inſiſtant.*

Per translationem moram.i.τρίβον dixit à locis diuturna à viatoribus immoratione attritis,atq; aſſuefactis. Eiuſmodi autem oratio eius hæc eſt. Cum caput femoris è propria ſede elapſum in exteriorem partem in carne firmatum fuerit:inter initia qui id patiuntur ex cõpreſſione dolore afficiuntur:
C poſtea vero temporis proceſſu caro ibi,non ſecus ac foſſorum manus, occalleſcit. Quod cum fit,locus dearticulationi ſimilis euadit:cum mora illa, quẽadmodum antea acetabulo coxæ, caput femoris vtatur. Nam præter alia etiam humor quidam ibi coaleſcit, à principio ex inflammatione amplior quidem collectus:poſtea parte eius tenuiore, & aquoſa medicamentis extrinſecus impoſitis diſſoluta,lentus ac mucoſus relictus: id quod ad motionem capiti femoris commodiſſimum eſt. Ob hanc enim humiditatem mora illa tanquam articulo vtuntur:magiſq; in exteriorem quàm in interiorem partem inclinantur. Oppoſitas vero partes ijs quæ articulum elapſum excepere macilentiores,& molliores fieri, propterea dictum quoque ſuperius eſt: quia ab operatione magis vacant. Nam illinc vbi firmatus articulus eſt:licet præter naturam nonnullæ tamen motiones exiſtunt. primæ quædam,& ex accidenti nonnullæ leues, quæ ex primis illis conſequuntur:quamuis partes illæ effœminentur. Atque hoc teſtimonium illud eſt,quod in ſequentibus dicturum ſe eſſe pollicitus eſt,de ijs partibus quæ magis vel minus alimento deſtituuntur, & attenuantur.

94 *Sed diuergunt tamen in ambulationibus à breuitate cruris coacti. Hæc autem huiuſmodi eueniunt, ſi diligen-*
D *ter in figurationibus,& recte in quibus oportet,fuerint inſtructi:& prius q̃; ad ambulationem confirmentur, & poſtquam confirmati fuerint,nihilominus diligenter & recte. Plurimam diligentiam requirunt quibus à prima infantia malum hoc contigerit. nam ſi in infantia neglecti fuerint,ijs inutile prorſus, carenſq; augmento totum crus euadit:carneſq; totius cruris magis q̃; ſani diminuuntur. multo tamen minus, quàm quibus intro exciderit articulus,ob vſum & laborem, vt ſtatim vti crure valeant:quemadmodum paulo ante de ancis dictum eſt. Sunt vero nonnulli quibus partim ab ortu ſtatim,partim ex morbo vtrorunque crurum articuli in exteriorem partem exceſſerunt. ijs oſſa quidem ijſdem noxis afficiuntur:at carnes minime effœminantur, ſatiſq; carnoſa etiam, niſi quid ab interiore parte paululum deficiat,crura ipſa euadunt. Ob id autem ſunt ſatis carnoſa, quia vtriſque cruribus ſimili modo vtuntur.*

Quidnam ſignificet diuergunt,id eſt διαῤῥέπουσι,hoc eſt in vtranq; partem propendent, & inclinantur:licet ſuperius etiam dictum ſit,nunc tamen etiam dicetur. Cum femur in interiorem partem luxatur,attrahitur à muſculis qui hac parte ſunt,vt paulo ante diximus:atque vnà cum eo totum crus contractum breuius efficitur:vt vix attingere terram queat. Hac de cauſa ſolo pedis pectore,dum ingrediuntur,vti coguntur:ac toto corpore ad affectum crus, dum eo inſiſtunt,inclinantur. Neceſſe igitur ipſis eſt,vt cum ſano operari voluerint, in vlteriorem partem id traducendo,in id rurſus femore erecto vergant. atq; ita in ambulatione in duas has figurationes alter-

natim ſubinde immutentur, dum eo tempore quo naturaliter affecto crure firmantur, corpus attollunt, atq; erigunt: quo vero in læſum crus incumbunt, in eam partem demittunt, atq; inflectũt. Tranſmutare igitur corpus modo ab erecto & arduo ſtatu in humilem & flexum: modo ab humili & deflexo in erectum & celſum, diuergere appellauit: vno hoc verbo hãc figurationum viciſſitudinem ſignificans. E

Simili.n.modo in ambulatione hac & illac iactãtur: maximeq; clunem inuli ob articulorũ exceſſum videntur. 95

Quibus vtriq; articuli luxati ſunt, cum vtraque crura in exteriorem partem promineant, mutatio figurationum totius corporis in ambulando ſimilis in vtroque crure fit: ſicut in altero tantũ exarticulato fiebat, cum eo in terra impreſſo, deprimebantur ad ile & excauabantur. Nam cum affecto crure firmabantur, hoc modo figurari conſueuerant: cum altero ſano inſiſtebant, arduum attollebant corpus, directumq; ile efficiebant. Nunc vero vtriſq; cruribus tam dextro quàm ſiniſtro ſimili modo inclinantur. ac nihilo minus hac quàm illac diuergunt in pedum firmantium viciſſitudine. Id quod iactari in ambulatione dixit. Diuergere enim & iactari, id eſt διαρρέπειν & σαλεύειν idem ferè hic ſignificant. communius tamen eſt iactari, quàm diuergere. Hic enim euenit vt ſimiliter vtriſq; corporis partibus figurentur: dum per vices alterutrũ crus in terra ſiſtũt. prius F vero non ita erat, ſicut demonſtratum eſt.

Quòd ſi non ſiderata oſſa ipſis fuerint, nec gibber ſupra coxam contigerit (nõnullos enim talia quædam etiam occupant) ſi igitur huiuſmodi aliquid non euenerit, ſatis ſalubres in reliquis degunt. 96

Ex crurum luxatione per contagionem gibberoſos nonnullos fieri perſpicuum eſt: inflammatione primum in vertebrarum copulis exorta, deinde duratione quadam ibidem relicta. Quippe cum fieri hoc etiam in locis extrinſecus conſpiciatur, in poplite videlicet, & in cubiti dearticulatione: quin ẽt in digitis non raro. quod ἀγκύλην. i. amentum vocant. Fit enim in hmõi dearticulationibus amentalis hæc extuberatio non niſi ex duratione quã σκίῤῥον dicunt: cum extendentibus membrũ muſculis tendo non obſequitur. Quemadmodũ ſi extendentes obdurati inflectẽtibus non cedant: circa huiuſmodi dearticulationẽ forma rigida exiſtit, quã ὀρθόκυλλον. i. erectimãcã appellant. Poteſt igitur fieri, vt vel ex huiuſmodi aliqua duratione ſpina diſtorqueatur, vel ex contagione tuberculo aliquo immaturo & maligno exorto. Quo modo vero ex talibus affectionibus ſpinæ diſtortio conſequatur, ſuperius in propria eius tractatione explicatum eſt.

Magis tamen hi inepti euadunt, vt toto reliquo corpore excepto capite augeantur. G 97

Si in exteriorem partem coxæ articulus exciderit, melius qui id patiuntur, quàm quibus intus luxatio contigit, ingrediuntur: modo ex inflammatione & contagione pericula opportunarum partium euaſerint. Sed his tamen magis q̃ illi obnoxij ſunt. ſeceſſio enim articuli in interiorẽ partem ſuper oſſe ſaltem inſeſſionem habet: quod neq; comprimi ob duritiem, neq; inflammari poteſt. At cum locus exterior femoris maximis muſculis ſit occupatus, fit, vt ij, ſi luxatio eam in partem contingat, vehementi dolore afficiantur. contunduntur ſiquidem muſculi cum ſupra eos articulus prolabitur. colliduntur, & tumore præter naturali illuc prorumpente. i. capite femoris, diſtenduntur: ex ſenſuq; horum omnium dolorem contrahunt. Atq; ita, cum ex contuſione & colliſione inflammatio his in muſculis exoriatur, qui articulum prolapſum excipiunt: cum cætera vicina membra, tũ partes circa ſpinam contagione afficiuntur. Quæ vbi ſemel ægrotarint, ijs qui in auctione adhuc ſunt, tam hæc inepta magis vt augeantur, & minora: quã cætera omnia deteriora euadunt. Meminiſſe.n. te oportet, id quod & ſæpe à me dictũ eſt, & paulo ſuperius dictis atteſtat: ſicut ijs qui in auctione patiuntur, membra minus augent: ita iam adultis hominibus macilẽtiora fieri, & molliora. Cum aũt ſpina augmento deſtituitur: conſentaneum eſt, vt totum corpus ijs qui H hoc modo luxati ſunt, exilius efficiatur. Nã infra crura ex cõtagione minuuntur: ſupra crura vſq; ad caput ſpina occupat. Quocirca ſi & ſpina breuior, & totum crus redditur: merito de huiuſmodi hominibus dici põt, magis ineptos fieri vt toto reliquo corpore excepto capite augeantur.

At vero quibus poſteriorẽ in partem caput femoris excidit (paucis autem excidit) ij neq; ad articulum qui excidit, neq; admodum ad poplitem extendere crus poſſunt, atq; id minus, quàm quibus ex vetuſto idem cõtigit. hi enim magis & ad inguen & ad poplitem articulum extendunt. 98

Paucis in hunc modum caput femoris luxatur ob eam, quam ſuperius diximus cauſam: quia videlicet acetabuli profunditas inæqualis eſt. propterea enim fit, vt vbi parum excauatum os eſt, frequentius excidat articulus. atque iccirco in interiorem partem magis id contingit. vbi vero altius deſcendit, rarius. vnde paucis in poſteriorem partem luxatio hæc fit. Euenit autem in hoc luxationis modo, vt ad inguen nullo pacto: ad genu non perfecte crus extendatur. cuius vtriuſque cauſa muſculorum poſitura eſt: quorum totam naturam exacte & in muſculorum diſſectione, & in ſecundo diſſectoriarum tractationum licet deſcriptam habeatis: pauca quædã tamen hic quoq; afferam, vt in memoriam vobis ea reuocem: quæ dum ſimia diſſecaretur, ſæpe inſpexiſtis.

A ſtis.id enim animal in pleriſq; homini corporis ſtructura correſpondet. Memoria igitur repetite
primum muſculum ex lumbo ad proceſſum eum femoris pertingere, quem paruum trochante-
rem,quaſi rotatorem dixeris,vocant:ſecundum ex oſſe pubis huic continentem , qui ad eundem
proceſſum connectitur.Hi muſculi qñ caput femoris retro excidit , cum illuc circũuoluantur , &
circũtorqueantur circa acetabulum,vehementer intenduntur. ſiq; is qui hoc patitur , extendere
articulum hunc vellet,opus eſſet,vt totum femur ei retro conuolueretur:atq; ita prædicti duo mu
ſculi tracti atq; intenti maiorem in modum affligerẽtur.nam cum ſint maiores effecti ꝙ prius eſ-
ſent,maiorẽ diſtentionẽ tolerare abſq; dolore nõ poſſunt.quin neq; oĩno id poſſent : propterea ꝙ
caput femoris,quod ex acetabulo excidit,à poſteriore parte oſſis quod ipſum continet, collocatũ
eſt.Quòd ſi penitus inflexo inguine extremum femoris quod ad genu eſt,eſſet multum attollen-
dum:neceſſe eſſet,vt caput femoris ad interiorem partem conſtitueretur. quod ſanè fieri nequit,
niſi muſculus qui ipſum excepit,diuulſus fuerit:in quem id naturali ſua dearticulatiõe prorupit.
Adde ꝙ neq; alterum id,quod prius ꝙ extenderetur articulus in dearticulatione inguinis fiebat,
exiſtere amplius valet.nam neq; extendi, neq; inflecti integre amplius poteſt.Cæterũ cur Hippo
crates alterius tantummodo.i.extenſionis mentionem fecit?ob id ſanè , quia ſtatim poſt luxatio-
B nem inflexum femur apparet.quippe cum extremitas eius iuxta genu tm̃ in priorem partem pro
ceſſerit:quantum caput in poſteriorem abijt,quantumq; ad inguen crus inflexũ conſpicitur. Ad
poplitem præterea muſculi oẽs poſteriores,cum in poſteriorem partem hoc modo ſecedit femur,
in originibus ſuis deſuper intenduntur:quibus partibus intentis totum quoq; reliquum eorum
corpus extendatur neceſſe eſt vſq; ad tendones,qui ad tibiam pertingunt. tendonum vero exten
ſio tibiam inflectit.Quapropter qui ita luxati ſunt , non iniuria vtraſq; dearticulationes inflexas
habere conſpiciuntur.quas cum extendere conantur,in ea maxime quæ ad inguen eſt, laborant,
impotenteſq; ſunt. Vnde Hippocrates non hos tm̃ dixit dearticulationes has extendere non poſ
ſe:ſed in coxæ articulo abſolute dixit:in genu adiunxit(admodum(quod valde & multum ſignifi
cat.quaſi ibi extẽdi quidem crus poſſit,non tñ multum,& perfecte.quod enim perfecte fit, nihil
ab eo quod naturale eſt,deficere conſueuit.Hoc autem euenit eandem ob cauſam,ob quam fit,vt
poſt exarticulationem,poplitis articulus cõfeſtim inflectatur.Sciendũ etenim tibi illud eſt, quod
in omnibus diſtortionibus eſt commune,cum intenduntur partes aliquæ ex proximarum conſe
quutione inclinationes in eas fieri.nihil enim eſt ex ijs quæ dimouentur, quod ita propria quadã
affectione ſedem ſuam deſtituat.ſed cum à continente trahatur,continens etiam ipſum & proxi-
C mum trahit.atq; ita vna quidem communi ratione intenditur:cum tñ vna cauſa id non patiatur.
Nam & humefacto ſupra ꝗ par ſit,& exiccato,& inflammato item,& durato , & è ſede ſua extur-
bato cõmune eſt,vt affectio contingat.Iccirco de omnibus huiuſmodi diffuſius Hippocrates de-
inceps docuit:& nos quoq; ſermones eius ſequuti omnia explanauimus.

99 *Aduertendũ tamen illud quoq; eſt.quòd ſicut vtile eſt,& magnifaciẽdũ,ita latet pleroſq;.neq; eos qui ſani ſunt, poſſe poplitis articulum extendere,niſi etiam articulum inguinis ſimul extendant: niſi velint valde ſurſum pedẽ ſuſtollere.ita enim poſſunt.Hi igitur neq; conflectere poplitis articulum ſimili modo,ſed multo difficilius queunt: niſi inguinis quoq; articulum conflexerint.*

Quam dixit eſſe membrorum & partium communicationem,cum aliquo motu priuantur,&
non propriam quandam affectionem : in naturaliter conſtitutis muſculis nunc declarat. nullus
enim ex ipſis licet multi ſint , ex femore dependet : ſed alij ex oſſe ilium deſcendunt : alij ex coxa
exoriuntur.vnus ſolus ex oſſe pubis deuenit.vt neceſſe ob id ſit,vt dearticulationes mutua agita
tione moueantur.ſicut modo in pedis & poplitis articulo demonſtratum eſt : in quibus ſimul ad
inguen etiam ineſſe communicationem quandam apparebat.Sicut enim oſtendimus eos qui po
D ſteriorem ipſorum partem mouent , ab inferioribus femoris extremitatibus ad condylorum &
tuberculorum radices exoriri : ita nunc alios intellige anteriore parte ſupra pedem in tibiam à
prædictis initijs pertingere.Cum igitur poples extenditur,poſteriores:cum inflectitur , anterio-
res extendi neceſſe eſt.cum alteri ex his amplius quàm naturale ipſis ſit,intenduntur:oppoſiti re-
trahunt,& non ſequuntur.oppoſitos autem voco extendentes inflectentibus : hoc eſt poſterio-
ribus anteriores.Satis erit,puto,ſi perſpicuitatis cauſa duorum muſculorum exemplo rem hanc
explicauero.Nam qui omnes crurum muſculos in diſſectionibus contemplati ſunt , ex his duo-
bus,de alijs quoq; eadem poterunt conſiderare.Qui non viderunt, ijs ne de duobus his quidem
ſatis clara oratio erit.Hi igitur muſculi ex iliorum oſſe exorti deferuntur , ac primum femoris de-
articulationem ad inguen,deinde totum femur,tum alteram dearticulationẽ ad genu tranſgreſſi,
alter qui anguſtior eſt ad vnum femoris tuberculum delatus paulo inferius , ac poſtea rurſus re-
flexus in priorem tibiæ partem,quam ἀντικνήμιον vocant,ibi in interiore eius ſede innectitur:alter
magnus validiſſimum producit tendonem latum,qui cum altero tẽdone cõmiſcetur à maximo
muſculo ex anterioribus exortum habente,qui à clune deſcendit:primum hic patellæ inhæreſcit,
poſtea in tibiam innectitur. Quando igitur ad inguen crus inflectitur, minor hic muſculorũ lon-
gitudo:quando extenditur,maior efficitur.genu vero & poplitis dearticulatione inflexa qui pa-

tellæ inhæret, breuior: qui ab interiore parte fertur, longior euadit. Quare anterior ſumma ex- E tenſione diſtendetur, ſi ad inguen extento crure, poplitem conemur inflectere. Si contra extento poplite inguen inflectamus, poſterior idem patietur. Deſcendens enim ex alto loco per priorem partem femoris inflectitur: atq; inde oblique conuerſus ad tibiæ anteriorem partẽ quæ vocatur, reflectitur. Merito igitur hic, cum longior efficitur, primas partes & femoris & tibiæ longiores reddit. Extremam vero muſculorum cõtractionem, extremamq; extenſionem dolorem afferre, in libris de muſculorum motu demonſtratum eſt. Ac contractionem quidem ipſi operantur: extenſionem ab oppoſitis tracti patiuntur. Cum itaq; muſculis ad contractionem operantibus oppoſiti dolore non affecti coextenduntur: naturali quidem modo in communicationibus iam dictis dearticulationum: præter naturam vero, in ijs quæ deinceps dicentur, tunc fit, vt multi medici decipiantur, putentq; muſculos eos eſſe affectos, quorum impediri operationem vident. Sed hoc ex ſequentibus etiam manifeſtius patebit.

Multa item alia in corpore fratrationes huiuſmodi habent, & circa neruorũ contractiones, & circa muſculorũ 100 *figuras, & plurima, & cognitu digniora quàm quiſpiam opinetur: in natura etiã inteſtinorũ, & vniuerſi vẽtris, & vteri erroribus, & contractionibus. Sed de his alibi tractatio cum his quæ dicuntur conſentiens, habebitur. Nũc* F *vero de quo eſt ſermo, neq; extendere crus poſſunt, ſicut iam dictum eſt: breuiusq; id duabus de cauſis apparet: partim quòd non extenditur; partim quòd ad carnes natium prolapſus articulus eſt.*

Dictum à me etiam ſuperius eſt communitates & cognationes partium ἀδελφίξιας, i. fratrationes ſolere Hippocratem nominare, quaſi fraternitates, & congermaneſcentias dixeris. Sententia autem eius hæc eſt: Cum altera pars affecta eſt, in altera vel operationis, vel poſituræ, vel figuræ, vel magnitudinis læſionem exiſtere: communemq; in omnibus cauſam eſſe intentionem, quæ in oppoſitum locum fit. Vt puta ex poſitura, vt ab euidentiſſimis exordiar, multos vidi ex ijs qui in artem ſeſe ingerunt, licet legitime eam non didicerint, cum repente contrahitur aliquod membrum ita, vt & magnitudine breuius appareat, & priſtinum ſitum non exquiſite ſeruet, ad remedia ſtatim ei adhibenda confugere: cum tñ id nulla affectione eiuſmodi præditum ſit, quæ curationem aliquam requirat. Nam ſi alterius buccæ muſculi reſoluãtur, fit, vt altera oppoſita breuior & quaſi conuulſa appareat: ea vero quæ affecta eſt, ſanam conſequens extendatur. propterea. n. ꝙ muſculi oẽs vnam habent propriam operationem, vt ad ſua capita ſinguli attrahantur: cum qui ſiniſtra bucca ſunt, ſuam operationem amiſerunt: alteri qui ſunt in dextra valentes & naturaliter affecti operando totam in ſe buccam dextram & labra attrahunt: atq; ita efficitur, vt ſiniſtrum la- G brum extentum & longius ſeipſo: dextrum breuius & contractius appareat: atq; hic quidẽ quod ſanum eſt, atq; illæſum, cum alteram partem buccæ reſolutam ad ſe attrahat, breuius euadit. Aliàs vero quod affectione caret ab affecto trahi ac conuelli conſueuit. quemadmodum cum aut tendo aut muſculus duratus extendi vnà cum oppoſitis non valet. cuiuſmodi multa & in manus digitis, & in cubito, & poplite contingere conſpiciuntur: dum vel amentantur & incuruantur muſculis aut tendonibus ab interiore parte affectis: vel ex læſionibus huiuſmodi extrinſecus rigidi & erectimanci euadunt. ita enim medicis appellare mos eſt. i. ὀρθύκυλλον, cum extentum aliquid ita fit, vt conflecti nequeat. Idem ex magnis & duris cicatricibus euenire conſueuit. nam cũ ab interiore parte concreſcunt, amentant, & contrahunt membrum: cum ab exteriore, vitium quod erectimancum vt dixi vocatur, inducunt. Ex ſiccitate item, & ex multa humorũ influxione, aut ventoſo & flatuoſo ſpiritu idem contingit. nam dum in ſe coguntur quæ ita affecta ſunt membra, cõſentaneum eſt, vt oppoſiti muſculi imbecilles reddantur ad operandum: cum qui contracti ſunt, membra ad ſe retrahant. Sic etiam conuulſiones fiunt, cum muſculi ipſi à ſeſe primo ac præcipue ad propriam originem trahantur, deinde per ipſos membra quoq; in quæ pertingunt. Simili modo & vterus modo ſurſum abit: modo in latus promouetur: nec ipſe quidem propria ſua operatio- H ne, ſed ab altero tractus è ſede propria recedit. nam quæ trahunt multa ſunt. nexus enim, nerui, arteriæ, venæ quæ in ipſum pertinent, omnia hęc efficere id idonea ſunt: cum in tumorem exurgentia tm̃ demunt de longitudine, quantum in latitudinem creuerit. Cõmune ſiquidem hoc corporibus omnibus eſt, quæ diſtentiones & contractiones admittunt, non viuentibus tantummodo, verũetiam vita carẽtibus atq; inanimatis: cuiuſmodi vtres, & ſacculi, & cirri ſunt. Vterus igit hac de cauſa & attrahitur & detrahitur: & nonnulla quoq; ex inteſtinis, & muſculi multi, & per muſculos membra, & maxillæ. Huic rei conſentaneum quoddam etiam, vbi de affectibus ſpinæ agebatur, in gibberoſitate, & repandidate, & obſtipitate ſuperius demonſtratum eſt.

Natura enim oſsis coxæ ea parte eſt, qua & caput & ceruix femoris ineſt. quando vero luxatum fuerit, pronũ 101 *in exteriorem partem natium defertur. Conflectere tamen hi, ſi dolor non prohibeat, poſſunt.*

Natura & forma oſſis coxæ tenuis eſt, vbi eſt acetabulũ. conſtat. n. receſſum capitis femoris in poſteriorẽ partẽ nõ niſi in poſteriore acetabuli ſede firmari: ita vt inter cauitatẽ & caput femoris os id intercedat, quod à poſteriore parte acetabulũ circũdat: quæ ꝓfecto non niſi pars coxæ ipſius eſt. de quo nũc loquẽs pronũ in exteriorẽ partẽ natiũ deferri inquit. Perſpicuũ ſiquidẽ ijs eſt qui

diſſecari

A diſſecari hæc loca aliquando viderunt, caput femoris cum tota ceruice in muſculum magnum na-
tium incubuiſſe, qui extenſionem dearticulationis huius efficit: à quo quidē muſculo tendo qui-
dam membraneus exoritur, cum eo vnitus, quem pauloante diximus ex duobus anterioribus fe-
moris muſculis originem habere, patellamq́ꝫ tranſgreſſum in caput tibiæ innecti. Hic igitur mu-
ſculus, qui caput femoris prolapſum excipit, maxime omnium dolore afficitur, cum ab eo com-
primatur, & diſtendatur: quare neceſſe eſt, vt etiam inflammetur: eumq́ꝫ, quem modo dixi, mem-
braneum tēdonem ad ſe trahat. Quod cum euenit, vt doleat æger cum poplitem inflectit, conſen-
taneum eſt. quoad enim poples inflectitur, diſtendatur à patella tendo, & contūdatur neceſſe eſt.
Diſtentus vero hic ſurſum ad muſculum illum magnum vnde exoritur, in quem caput femoris
incubuit, intentionem remittit. Proceſſu tamen temporis fit, vt vbi finita inflāmatio muſculi hu-
ius fuerit, parsq́ꝫ eius quæ articulum attingit, humorem aliquem lentum collegerit, callumq́ꝫ con-
traxerit: inflexio poplitis abſque dolore efficiatur. Ad hoc quoque conducunt & cætera quæ an-
tea de cruris muſculis dicta ſunt.

102 *Et tibia & pes modeſte recta apparent: & neq; hac neq; illac multum inclinata.*

B

Modeſte, quod ἐπιεικῶς dixit, neqꝫ perfecte, neqꝫ vehementer, neqꝫ prorſus hic ſignificare, ſed
mediocriter, ex ipſa eius oratione perſpicuum eſt. quippe cum ipſe Hippocrates ſubiungēs / neqꝫ
hac, neqꝫ illac multum inclinata / velit ſignificare non multum diſtortionis cruri adeſſe, ſed parum
id inuerſum eſſe, ac diſtortum. Propterea enim inquit, & tibia & pes modeſte recta apparēt, per-
inde ac ſi mediocriter ac paululum recta apparere dixiſſet.

103 *Ad inguen vero craſſior eſſe caro videtur, præterea etiā ſi attrectetur: quippe cū in alteram partē articulus fue-
rit prolapſus. ad nates autem femoris caput attrectatum extuberare magis etiam conſpicitur. Atque hæ quidem no-
tæ ſunt, cum in poſteriorem partem femur excidit. Porrò cuicunque adulto iam prolapſum hoc modo femur non re-
dijt, vbi tēpus aliquod interceſſit, & dolor iam fuit ſedatus, articulusq; in carne verſari aſſueuit: ambulare is quidē
poteſt: vehementer tamen conflecti ad inguina ambulādo duabus de cauſis cogitur: quia videlicet multo breuius ob
antedicta crus efficitur: multumq; abeſt, vt terrā calce attingat: ſiq; tētaret vel paululum nullo alio obfirmatus pe-
de eo ſuſtentari, retro decideret. multum enim in poſteriorem partem coxæ vltra pedis ingreſſum propēderet: tū ſpi-
na in coxas incumberet. vix igitur pedis pectore inſiſtit. ſed neque id facit, niſi ſe ipſum ad inguina inflexerit, & al-
C terius cruris poplitē incuruarit. ita enim fit, vt manu obiecta ſuperiori parti femoris læſi cruris in ſingulis greſſioni-
bus firmetur: id quod vt ad inguina inflectatur, aliquantulū cogit. in crurū enim viciſſitudine in ambulatione ſuſti-
neri læſo crure corpus non poteſt, niſi manu admota crus affectū terræ obfirmarit. quippe cum articulus corpori nō
ſubſtet, ſed ad coxā in partem poſteriorem extet. Hi tamen abſque baculo ambulare, ſi aſſueſcāt, poſſunt: propterea
quòd inceſſus pedis priſtinā directionem obſeruat, non in exteriorem partem inclinatur. vnde nullo indigent baculi
renixu quo obfirmentur. Quanquā ſi loco apprehenſionis femoris, ſcipione ſub ala quæ ſupra crus affectum eſt, ſubie-
cto vti velint, qui longiorem ſcipionem adhibēt, rectiores quidem ingrediuntur: pede tamē in terra nequeunt firma-
ri. quòd ſi firmari velint, breuior ijs baculus faciendus eſt: ad inguinaq; inflectantur, neceſſe eſt. At enim carnium
imminutiones his quoq; pro ratione, ſicut ſuperius etiā dictum eſt, efficiūtur. Qui enim ſuſpēſum habēt crus, nihilq;
laborāt: ijs vel maxime imminuūtur. Qui vero ingreſſione plurimū vtuntur: minimum quidē ijs carnis imminutio
fit, ſed ſanum tamen crus vtilitatem non modo non conſequitur, ſi læſo crure in terra inſiſtēdo vtantur: verumetiā
deformius euadit: cum illi inſeruiendo & promittere coxam, & poplitem inflectere cogantur. At ſi affecto crure
in terra quiſpiam non vtatur, ſed ſuſpenſum id habeat, ſcipioneq; obnitatur: ita fiet, vt ſanum robuſtum euadat. cū
& naturali in ſtatu incedat, & exercitatione inſuper corroboretur. Cæterum hæc extra medicinam eſſe diceret for-
taſſe quiſpiam. nam quid de ijs quæ incurabilia iam euaſerint, ſcire amplius nobis opus eſt? Sed multum opus eſt. nā
D & hæc intelligere eiuſdem ſententiæ eſt. non enim fieri poteſt, vt à ſe mutuo abalienentur. Dare ſiquidem operam
debemus, vt quæ curabilia ſunt, incurabilia non euadant: intelligendo quo pacto ne ad incurabile deueniant, prohi-
benda ſint. Incurabilia vero intelligenda etiam ſunt, vt ne maxime offendant. Prædictiones autem ſplendidæ, &
glorioſæ ex eo exiſtunt quòd dignoſcimus, quo, & qualiter, & quando deſinere aliquid debeat, ſiue in curabilem, ſiue
in incurabilem affectionem conuertatur. Iam vero quibus ab ortu, vel alioqui in auctione adhuc conſtitutis, ita re-
tro elapſus articulus eſt, & non eſt reuerſus, ſiue per vim, ſiue per morbum exceſſerit. multæ enim huiuſmodi luxa-
tiones in morbis contingunt: quinam autem morbi ſint in quibus articuli prolabantur, poſterius ſcribetur. Si igitur
luxatus non redierit, femoris primum os breue efficitur: tum nocumentum patitur totum crus: ac multo magis &
augmento & carne, propterea quòd nihil eo vtuntur, deſtitui conſueuit.*

Dictum à me etiam ſuperius eſt, ſolere Hippocratem modo hoc loquendi vti ποτὶ καὶ, ideſt præ-
terea etiam, cū augere rem voluerit. Talis enim oratio eius eſt. Ad inguen craſſior eſſe caro inſpi-
cientibus videtur, præterea etiam. i. præcipue etiam & multo magis, ſi locum quiſpiam attrectet.
Cætera omnia, ſiquis memoria teneat ea quæ iam dicta ſunt, patent.

104 *Nocumentum enim his etiam poplitis articulus patitur. nerui ob ea quæ dicta antea ſunt, intēduntur. Vnde qui-*

bus

bus hoc modo coxa exciderit, ij extendere poplitis articulum nequeunt. Vt enim ſummatim dicã, cũcta quæ in cor- E
pore ad vſum facta ſunt, ſiquis ea moderate vtendo exerceat his laboribus quibus ſingula ſunt aſſueta, ſalubria eua
dunt, beneq; augentur, & bene ſenium ferunt, ſi contrà non vtatur eis quiſpiam, ſed quieſcat, morboſa & incremẽ
to carentia efficiũtur, celeriterq; cõſeneſcunt. Inter quæ articuli non minime idem patiuntur, & nerui, niſi eis qui-
ſpiam vtatur. Ob has igitur cauſas nocumentum maius accipit in hoc luxationis modo quam in alijs. quippe cũ totũ
crus quantum & ad oſſa & ad carnes attinet, incremento deſtituatur. Hi igitur quando in viros iam euaſerunt: ſu
ſpenſum, & conflexum crus detinentes altero ſuſtinentur, ac geſtantur, baculo aut vno, aut duobus innixi.

Coxam excidere pro articulum coxæ dixit. ſæpe enim iam diximus veteres omnes nondum
hanc, quæ poſtea diligenter eſt exercitata, exquiſitam ac minutam in nominibus obſeruandis cu-
rioſitatem nouiſſe: ſed ſatis habuiſſe, ſi in exponendis rebus ſolum id ſpectarent, vt audientes in-
telligerent. Quod igitur inquit, huiuſmodi eſt: Quibuſcunq; in poſteriorem partem femur exci-
dit, ijs non ſolum articulus qui luxatus eſt, nocumento afficitur: verum etiam inſuper poplitis ar-
ticulus patitur. propterea enim addit (etiam) coniunctionem, & non abſolute dixit: nocumẽtum
enim his poplitis articulus patitur. Quo autem nocumento afficiatur, ipſe manifeſte declarat, cũ
ait, nerui intenduntur. An autem neruos appellet eos qui proprie ita nominãtur, qui à dorſi me- F
dulla exoriuntur, an muſculorum proneruationes, quæ in tibiã pertingunt: nihil ad præſens pro-
poſitum refert. quippe cum vtraq; teſtimonia nobis eſſe poſſint, ſi ante dicta in ſuperiore oratio-
ne recte explanemus: vbi dicebat, quibus ita excidiſſet coxa, eos articulum ad poplitem extẽdere
non poſſe: communemq; quandam rationem adiungebat, multas inquiens læſiones mẽbris qui-
buſdam contingere quantum ad formas, & magnitudines, & ſitus, & motus ſpectat: cum tamen
membra illa nullo proprio morbo afficerentur: ſed alia quædam quæ cum illis communicationẽ
haberent, eſſent ea quæ paterentur: & præcipue intentiones eſſe harum contagionum cauſam aſ-
ſerebat. De quibus ego ſuperius diſſerens tribus modis eſſe poſſe huiuſmodi cauſas docui. vno,
cum reſolutus muſculus aliquis fuiſſet: nam in eo caſu alius qui ſanus eſt, contractus conuulſusq;
apparet: altero modo, cum aduerſarius extentus fuerit: alio ac tertio, cum quod ſanum eſt, à conti-
nente & proximo attrahitur. ſicut in vteri ſeceſſionibus contingit. Nunc igitur, cum poſteriori-
bus neruis, & muſculis, & tendonibus intentis poples inflexus ſit: extendentibus muſculis non
obtemperat. Superius de tendonum & muſculorum intentione dixit: nunc de neruis ait, qui à
dorſi medulla exorti ad crura deferuntur. Quorum quidem tres origines ſunt: vna in prioribus
ad magnum foramen oſſis pubis: ſecunda ad inguen, qua & vnà cum magna vena, & extra ipſam G
in anterioribus femoris partibus neruus defertur. ſed hæ paruæ ſunt. Illud maximum neruorum
initium eſt, quod in totum crus pertinet à poſteriore parte, primumq; ab eo loco egreditur, quod
inter latum os eſt, & id quod κόκκυγα, hoc eſt cuculum vocant. Hoc igitur initium prolapſo in po-
ſteriorem partem articulo colliditur, atque intenditur. Ac propterea dixi poſſe nihilo minus hic
Hippocratem de ijs qui proprie nerui appellantur, intelligere.

Cum autem in anteriorem partem caput femoris prolabitur, id quod paucis contingit: extendere quidem integre 105
crus ægri poſſunt: ſed conflecti ad inguen minimùm queunt. Si item poplitem cogantur inflectere, laborant. longitu
do vero cruris ad calcem quidem vel prorſus ſimilis apparet.

Profunditatem acetabuli, quæ omnibus in partibus æqua non eſt, eſſe in cauſa vt alibi raro, ali-
bi frequenter articulus excidat, ſuperius iam dictum à me eſt. Nunc, cum de luxatione femoris in
anteriorem partem facta agat: contraria pati eos qui ita affecti ſunt, inquit, illis quæ in poſteriorẽ
partem luxatis eueniebant. Illi enim extendere crus, hi inflectere nequeunt: ad inguen quidem,
propterea quòd in ipſo flexu caput femoris vnà cum ceruice tunc eſt: ad genu, ob anteriorem mu
ſculum, qui ab oſſe ilium defertur: qui cum à capite femoris in eum prolapſo incuruetur, collidit, H
ac diſtenditur. Is enim cum extendi amplius non poſſit, ſiquis inflectere poplitem conetur, reſi-
ſtit. longitudo vero cruris ſimilis apparet. De luxatione in interiorem partem ipſe ſuperius dixit
his verbis (nam oſſi, quòd à coxa procedit, ſuperiusq; ad pectinem fertur, caput femoris inſidet,
articuli vero ceruix in acetabulo vehitur) cum priori tẽpore non in ipſo tota, ſed maiore ſui parte
in acetabuli profunditate veheretur. De hac vero luxatione nunc ita ſcribit (atq; ad inguen qui-
dem extuberantur: & contentus locus is apparet, vt in hac luxatione femur in anteriorem partẽ,
& paulo etiam inferiorem receſſerit. propterea enim fit, vt affectum crus ſano æquale videatur,
atq; id maxime ad calcem. nam ſummus pes inclinari in terram minus poteſt. Cuius rei cauſa &
ſuperius à nobis dicta eſt, & deinceps etiam ſummatim referetur.

Sed ſummus pes in anteriorem partem prominere minus vult. totum tamen crus cum neq; hac neq; illac incli- 106
netur, directionem naturalem obtinet.

Velle (hic pro poſſe poſitum eſt, quemadmodum apud Homerum, cum inquit. Nec proflue »
re ipſe volebat. id eſt poterat. Summum pedem autem partem eam pedis vocat, quæ à planta »
& ſolo vſque ad digitos & vngues porrigitur. Euenit enim, ſicut antea dictum eſt, vt extento po
plite

A plite non recte in poſteriorem partem tali articulus inflecti queat. Hæc igitur nunc quoque expo nere cum velit, inquit./ſed ſummus pes in anteriorem partem prominere minus vult/ſignificans digitos, qui eſt ſummus pes, non poſſe facile protendi, & inclinari, neq; in terram deferri.

107 *Dolore vero hi ſtatim præcipue afficiũtur. Vrinaq; his inter initia magis, quàm alijs in luxatiõibus ſupprimitur.*

Cauſam ipſe cur hæc contingant, ſubiungit.

108 *His enim caput femoris proxime ad opportunos tenores eiectum eſt. Atq; ad inguen quidem extuberantur. & contentus locus is apparet: ad nates vero, rugoſior & macilentior. Atq; hæc ſanè eorum, quibus hoc modo femur exceſſerit, indicia ſunt.*

Tenores, id eſt τόνους, hic nominat neruos qui vnà cum arteria & vena per inguen deferuntur: quos opportunos appellat, propterea quòd, ſicut etiam antea didicimus, qui magnam habẽt vim eos ita vocare conſueuit. Hi autem magnam vim habent: cum & proxime ad dorſualem medullam ſiti ſint: & ijs in partibus exortum habeant, vnde nerui ad veſicam deueniunt. Iccirco enim fit, vt in his luxationibus contagio veſicæ conſequatur: cum inflammatione oborta ad vrinam B excernendam ea impotens redditur. Fortaſſe etiam ob magnitudinem inflammationis in collo veſicæ exiſtentis, vbi aſtringens muſculus eſt, vrina ſupprimitur: cum inflammatæ partes meatũ occuparint, atq; obſtruxerint.

109 *At quibuſcunq; in viros iam adultis articulus hic luxatus non redijt: ij vbi dolor iam ceſſauit, & articulus eo in loco, in quem prolapſus eſt, verſari aſſueuit: ambulvre ſtatim ferè erecti abſq; baculo poſſunt: ſed admodum directi. quippe cum in læſo crure neq; ad inguen, neq; ad poplitem flecti facile queant. Ex inguinis enim inflexibilitate directiore toto crure, quàm cum ſani erant, in ambulatione vtuntur.*

Statim à principio cum luxatio hæc contigit, dolorem accidere his, vrinamq; ſupprimi dixit. vbi tamen tempus proceſſit, & hæc iam ceſſarunt: ingredi poſſunt. Sed cur hæc ceſſant, ſi in eodẽ loco caput femoris permanet, & nihilominus neruos comprimit, atq; intendit: Te ipſe hoc docet, cum adiungit/& articulus eo in loco, in quem prolapſus eſt, verſari atq; agitari aſſueuit/in aſſuetudinem enim referre huiuſce rei cauſam videtur. Nam quæ comprimuntur ab aliquibus, cum tẽpore callum contrahunt, facile poſtea ea tolerant. Simili modo quæ extenduntur, cũ eodem tempore pati id aſſueuerint, dolore non amplius afficiuntur. Cur vero abſque baculo recti ingredi C queant, ipſe ſequendo declarat. Summa orationis eius eſt: ꝙ crus his in directione ad corpus ſeruetur: & neuter articulus neq; ad inguen, neq; ad genu inflectatur.

110 *Trahuntq; hi interdum per terram pedem: quippe cum & ſuperiores articulos non facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calce, quàm anteriore pedis parte inſiſtunt.*

Superiores articulos, qui eſt ad inguen, & qui eſt ad poplitem vocat. Articuli autẽ qui ingreſſioni inſeruiunt, quatuor ſunt: ad inguen, ad poplitem, ad talum, ad digitos. hunc vltimum licet multi ſint, ob vſus tamen & operationis communionẽ, loco vnius connumero. Sed hic ſanè parũ quid confert, dum in plano ſolo ingredimur. nam vt pedẽ in terra firmemus, ex eo qui eſt ad talũ maxime euenit: cum parum quid ipſi digitorum articuli adiuuant. Tota tamen crurum operatio & in ingrediendo, & in currẽdo etiam multo magis ex inguinis & poplitis articulis procuratur. cum enim hi inflectuntur, ſublatum à terra crus facile demittitur. Merito igitur nunc cum neuter inflectatur, trahere ipſos per terram pedem dixit. Interdum/vero adiunxit tum ad ſolorum terræ differentiam, tum ad læſionis quantitatem ſpectans. Nam qui in plano ſolo & decliui ingrediuntur, etiam ſi parum crus inflectant ſuperioribus articulis, pedem nequaquam trahunt. Qui vero D contrà in inæquali loco & accliui incedunt: quãuis multum inflectant, tantum abeſt, vt pedẽ non trahant, vt etiam in eminentias ſoli aliquando offendant, atq; impingant. Toto autem pede ingrediuntur, qui & calce, & planta, & digitis ſummis in terra innituntur. Non enim illi, quibus in poſteriorem partem receſſerat articulus, atq; ob id breuius crus habebant: planta in ambulando vtebantur, ſed ſatis ipſis erat pedis pectore in terra firmari. quod à diſſectionis profeſſoribus ſolũ & plantam appellari dixi. At cum in priorem partem excidit, calcem ij in terra prius firmant: propterea quòd tunc digitorum parte inſiſtere nequeunt: qua tamen poſtea vtuntur, cum iam crure affecto innixi transferre alterum aggrediuntur.

111 *Quòd ſi poſſent magnis greſſibus progredi, vel admodum calcigradi eſſent: nam valentes quoq; quanto magis progrediendo ambulant, tanto magis calcigradi ſunt: dum pedem alterum ponunt, & contrarium attollunt.*

Eos qui multum progrediũtur, in terra calcem firmare, & dictum à me ſuperius eſt, & euidenter apparet. Nihilo minus item conſtat non multum omnino progredi eos poſſe, qui ſuperiores articulos qualibet de cauſa inflectere nequeunt. Hoc autem ipſis euenit, propterea quòd laborẽ non ferunt, quem in transferendo extentum crus ſuſcipere coguntur. nihil enim aliud impedimento ipſis eſt, ne longe progrediantur. Nam ſi ſano crure firmato velint id facere, poſſunt quidem,

dem,ſed non ſine labore & defatigatione.Quare melius fortaſſe oratio hæc in hũc modum enun E
ciari potuiſſet:Quibus in anteriorem partem coxæ articulus excidit:ij in ambulationibus nihilo-
minus quàm planta & digitis calce vti queunt. & ſi ſuſtinerent & paterentur læſo crure magnis
greſſibus progredi:vel admodum calcigradi eſſent.ſed non tolerant:propterea quòd dum rigidũ
crus difficulter transferunt,labore afflictantur.

Quocirca quibus ita excidit,& adhuc magis calce oppangunt,q̃; anteriore pedis parte. 112

Oppangere,id eſt ἐγχρίμπτειν, de ijs conſueuit dicere, quæ inter ſe conninuntur, & ſeſe contin-
gendo allidunt.Hoc ſignificato etiam eſt vſus cum conformare fracturas conſulebat. diducenda
enim prius oſſa fracta ac diſtrahenda à ſe mutuo extenſione eſſe affirmabat. ita enim facilius repo
ſitionem fieri,quàm ſiquis oppacta ea inter ſeſe committeret. Aperte vero hic explicauit, quod
paulo ſuperius dixerat.nihilo enim minus hi calce, quàm anteriore pedis parte incedunt. quod
clarius quoque & melius dictum fuiſſet, ſiquis hoc modo enunciaſſet. Nihilo enim minus calce
hi,quàm anteriore pedis parte ingrediuntur, verum etiam magis. Sed/& adhuc magis/ſuperius
non addiderat. F

Anterior enim pedis pars,cum reliquum crus extentum eſt,in priorem partem curuari non poteſt:ſicut,cum in 113
flexum crus eſt.neque contra ſimari pes poteſt conflexo crure:ſicut,cum extentum eſt. Ac ſana quidem natura ita
conſtituta eſt,ſicut dictum eſt.Cumq; luxatus articulus non redierit,ſic ambulant vt diximus, ob antedictas cau-
ſas.macilentius tamen crus quàm alterum fit,& ad nates,& ad poſteriorem tibiæ carnoſam partem, et in poſterio
re proceſsione.Quibus vero infantibus adhuc prolapſus articulus,non repoſitus fuerit, vel etiam ab ortu:ijs quoq; fe
moris magis quam tibiæ & pedis os imminuitur.

Pars pedis circa plantam & digitos,quam anteriorem vocat: inclinari poplite extento in terrã
non poteſt.in quem modum pedem figurare curuari,id eſt καμπύλεσθαι, nominauit: propterea ꝙ
in tali articulo ſicut neq; extenſio,ita neq; inflexio appellari conſueuerit, quemadmodum in po-
plite,& inguine.Quando igitur anteriores muſculi primam plantæ partem,quem ταρσὸν dicunt,
attollunt:in vſu eſt vt ſimari tunc pedem dicant.cum vero à poſterioribus calx & tarſus trahitur:
huiuſmodi figurationis nullum nomen vſitatum reperitur.Iccirco Hippocrates,vt dixi; huiuſce
rei quam explicare volebat,propriam quandam vocẽ excogitauit, curuariq; pedem dixit. Neq; G
igitur ſimari inflexo crure pes poteſt, ſicut cum extentum eſt: hoc eſt ab anterioribus muſculis
attolli(id enim ſimari ſignificat)neque curuari,niſi crus etiam fuerit inflexum. Pauliſper enim &
violenter vtrunq; hoc quidem fit:ſed multum & abſq; violentia non poteſt. Cum igitur,ſicut di-
cebam,à ſura non à tibia exorti muſculi calcem & totum pedem in poſteriorem partem trahunt:
alij extenſionem,alij flexionem pedis nominant.cum item oppoſitus motus ab anterioribus mu
ſculis fit:eodem modo extenſionem alij,alij flexionem vocant. Sed in hac quidem motione con-
ſuetum eſt,vt ſimari pes dicatur:in contraria nullum, quod inter omnes conſtet, verbum habe-
mus.verumtamen nullam propterea ex nominum diſcrepantia rerum cognitio iacturam facit.
Nos enim nunc ſatis clare,vt puto,& perſpicue vtranq; hanc rem abſq; etiã conſentientibus no-
minibus oratione hac explicauimus.

Minimum quidem in hoc modo luxationis femur minuitur:carnes tamen vbiq; minuũtur.maxime vero ex po- 114
ſteriore proceſsione,quemadmodũ iam ſuperius dictum eſt.Quicũq; vero recte educati fuerint:ij dum augẽtur, vti
crure poſſunt:quod quidem aliquantulo breuius altero eſt:ſed tamen innixi baculo ea parte qua læſum crus eſt. non
enim abſq; calce pedis pectore vti admodum poſſunt:id inijcientes, vt in alijs clauditatibus nonnulli poſſunt. Cauſa H
cur hi nequeant,ea eſt,quã paulo prius diximus.Ob id igitur baculo indigent. At qui neglecti ſunt, nihilq; crure in
terra vtuntur,ſed ſuſpenſum id habent:ijs oſſa magis q̃; vtentibus imminuuntur.In articulis vero quantum ad di-
rectionem crus magis debilitatur, q̃; quibus alio modo luxatio contigerit.

Nonnulli ex ijs qui hæc explanant,adeo periti harum loquutionum videntur, vt/minimum/
nullo modo ſignificare exiſtiment.non minimum/vero maxime.Sed hi dictum hic ab Hippocra
te eſſe opinarentur,ita affectis nullo modo femur imminui.quod tamen verum non eſt.im-
minui enim conſpicitur aliquantulum:non adeo tamen, vt in alijs luxationibus. pro-
perea ꝙ minores hæc quã illæ imminuentes cauſas habet:quas duas eſſe dictum
iam eſt,inſtrumentorum naturalium diſtortionem videlicet, & operatio-
num impedimentum,quo fit vt crure parum vti queant. Sed in
hac affectione præterquam ꝙ non magnopere di-
ſtortum crus eſt, neq; operationis nocu-
mentum valde multum
accedit.

Galeni

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTICVLIS COMMENTARIORVM LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

De differentijs,ac de curatione luxationum tractat, quæ in cruribus, & manibus, horumq́ partibus contingunt.Ratio item interponitur excidendorum oſſium,& ſtructura illius machinamenti,quod ſcamnum Hippocratis appellatur.

1 *VT igitur ſummatim dicam,articuli qui excidunt & elabuntur:inæqualiter ipſi ſibiípſis & excidunt & elabuntur:multo amplius interdum,quandoque multo minus.Quibusq; multo amplius prolapſi fuerint,& exciderint:difficiliores repoſitu vt plurimum ſunt.& ſi repoſiti nō fuerint: maiores & manifeſtiores debilitationes & læſiones in oſsibus, & carnibus, & figurationibus præ ſe ferunt.cum vero minus exciderint & elapſi fuerint:facilem repoſitionem admittūt.At*
B *ſi vel per fruſtrationem,vel per negligentiā non reuerſi ſint:minores, magisq; innoxiæ debilitationes his contingunt,quàm quibus pauloante dictum eſt.Atq; alij quidē articuli quatenus prolapſio eis interdum minor,interdum maior contingit:admodū multum inter ſe differunt.ſed femoris & brachij capita q̄; ſimillime inter ſe vtraq; elabuntur.cum enim rotunda ſint: ſimplicem rotunditatē ac caluatam habēt.ſinus vero qui ipſa excipiunt,orbiculares ſunt,capitibusq; ipſis adaptantur.quapropter in his vt dimidium articuli excedat,fieri non poteſt.nam ob rotunditatem vel in exteriorem,vel in interiorem partem prolabetur.Sed de quo nunc ſermo eſt,integre excidunt:alioqui non excidunt.Tamen hi quoq; ſic aliàs magis, aliàs minus à naturali ſtatu exiliunt.Magisq; id femur,quàm brachium patitur.*

Non ſolius huius orationis,ſed & ſequentium omnium vna cōmunis ſumma hæc eſt,luxationes non parua differentia inter ſe diſcrepare,dum magis, & minus contingunt: quippe cum aliæ multum præter naturam,aliæ parum recedant: magisq́; & minus alterutræ id patiantur. Atq; in alijs quidem articulis,cubiti videlicet,manus,tibię,pedis,& digitorum res perſpicua eſt.in humeri vero & coxæ articulo non poſſe ſubluxationem, quæ vocatur, contingere, oſtendit: propterea quòd capita articulorum globoſa ac rotūda in cauitates orbicularibus ſupercilijs circundatas
C inſeruntur:in quibus cum luxatio fit,ſubſtare capita nullo modo poſſunt. neceſſe enim eſt vt ſtatim,vbi è cauitatibus aliquo modo excidunt, extra ipſas elabātur.Sed tamen inquit in his quoq; fit,vt modo multum,modo parum præter naturam articuli excedant. Quod vero inter plurimū & pauciſſimum intercedit,non paucas habere differentias in eo, quod magis & minus contingit,manifeſtum eſt.

2 *Nam nonnullæ quoq; ex ijs quæ ab ortu contigerunt luxationes,ſi parum elapſæ fuerint,in naturalem ſtatū reduci queunt:præcipue ad pedis articulos.*

Ab ortu,alij de ijs qui fœtificantur,dictum eſſe affirmant: alij de iam natis, non multo tamen poſt tempore,quàm geniti fuerint,intelligendum cenſent.His ea quæ deinceps dicuntur, videntur atteſtari. illiq́; manifeſte errant qui de ſolis fœtificatis intelligunt. Melius enim eſſet,vt de vtriſq; dictum hoc eſſe exiſtimarent.Alijs autem quæ deinceps dicuntur,atteſtari,paulo poſt vbi ad ea verba explananda deuenerimus,oſtendemus.

3 *Quicunq; ab ortu manci fiunt.*

D Diſtortionem cruris in exteriorem partem mancitatem, id eſt κυλλωσιν, prius ipſe appellauit: in qua dixit contingere,vt pes intro conuerſus atq; inclinatus mutilationem præ ſe ferret. Articulos autē pedis dixit,propterea quòd plures numero ſunt,ad tali dearticulationes omnes exiſtentes:neq; vno oſſe conſtant. ſuræ enim os ab exteriore parte,tibia ab interiore magnis quibuſdam proceſſibus talum complectuntur. cuius quidem tali anterior pars rotunda cum ſit quaſi caput quoddam ſupra ceruicem prominēs habet,quod ſinu oſſis cōprehenditur,quod nauiculare nuncupatur:qua præcipue dearticulatione fit,vt pes & ſimatus attollatur, & retro abducatur. Talus præterea ab inferiore parte,eo quo in commentario de oſſibus dictum eſt modo,cum calce dearticulatur.quo in libro exercitatum eſſe debere vnumquemq; monui,qui explanationes has eſſet lecturus.Mancitates aūt pedis pręcipue contingunt,cum in exteriorem partem tibia luxatur ſic, vt ſuræ proceſſus,qui extrinſecus,talum cōplectitur,ſine ſtabilimēto vllo ſuſpenſus relinquatur.

4 *Pleræq; ex his curabiles ſunt:niſi admodum magna declinatio extiterit, aut prouectis iā infantibus contigerint. q̄; celerrime igitur his curationem adhibere optimum eſt prius, quā valde magnus oſsium pedis defectus fiat: prius item quam carnes in tibia admodum multum deficiant.*

Prouectos vocat, qui paulo amplius creuerunt. quorum non ſimili modo vt tenellis infanti-

bus

bus oſſium natura formari ac fingi poteſt. Hinc de iam natis Hippocratem loqui perſpicuum eſt. E
An autem de iis, quæ adhuc fœtificantur, in vteroq; geſtantur, etiam intelligat: non ita liquet. Sępe tamen in ſuperioribus, infantibus quoq; dum adhuc in vtero geſtantur luxationes contingere commemorauit.

Modus vero mancitatis vnus non eſt, ſed plures. Pleraq; enim luxata prorſus non ſunt: ſed ex figurationis cõſuetudine in quadam pedis interceptione demancata. 5

Plerunq; cum de aliquo ex iis, quæ ſigillatim differunt, quiſpiã loquitur: modi nomine vti conſueuit. Nunc tñ de mancitatum generatione dicere videtur, ꝙ multis modis fiat. Nam quod ſubiungit, vtriſq; atteſtatur. inquit enim, pleraq; enim luxata prorſus nõ ſunt: ſed ex figurationis conſuetudine in quadam pedis interceptione demancata. Ex eo enim ꝙ ait, luxata prorſus non ſunt, vnum quendam modum affectionis huius oſtendit: ex eo ꝙ infert/ex figurationis conſuetudine/ alios quoſdam ſignificat: cum tenera & quaſi cerea infantium oſſa praue à nutricibus figurata diſtorquentur: dum in incunabulis obtorta quodam modo, aut pluribus inuolucris intercepta collocant ita, vt à quibuſdam etiam contundantur: quibus omnibus fieri diſtortiones conſueuerunt.

F

Attendendum autem in curatione horum eſt, vt os tibiæ ad malleolum, quod extrinſecus eſt, in interiorem partem detrudamus, & reponamus: retrudamus vero contrà in exteriorem os calcis quod ex proceſſione correſpondet: vt inter ſe oſſa quæ eminent, ſibi occurrant & in medio & à latere pedis. Digiti vero vniuerſi vnà cum pollice intro inclinandi & circumagendi ita ſunt. 6

Ipſe in libro de fracturis ita inquit/Iam vero tibia duo oſſa ſunt: quorum quidem partim multo tenuius alterum altero, partim non multo tenuius eſt. Horum alterum quod extrinſecus eſt, poſteriores ſuram appellare conſueuerunt, Hoc depellendum intrò monet, ſimulq; calcem extra repellendum: præcipue ea parte qua ex proceſſione.i. ex directione ad tibiam correſpondet, ſibi naturali ſitu impoſitam. Sæpe aũt de hoc reponendi modo, cum omnibus ſit communis, ſuperius iam dixit. quod.n. præter naturam eminet, in priſtinam ſedem reducendum eſt: vt ſibi occurrãt, aptenturq; inter ſe oſſa. Quæ de conformatione deinceps dicuntur, ſatis ſunt aperta, ſiquis meminerit eorum quæ tum ſuperius hunc librum explanantes, tum ante hunc, in librũ de fracturis diximus. Siquid tamen inciderit quod obſcurius paulo dictum eſſe videatur: id tñ explicabimus.

G

Tum cerato bene reſinato, & plagulis, & linteis mollibus non paucis, neq; nimis compreſſis deligandum eſt. 7

Conformatis partibus ceratum, quod reſinam habeat, accommodatum eſt. propterea quòd et continentur magis lintea, cutiq; adhærent: & partes ipſæ corporis magis exiccantur. ex adhæſione vero fit, vt conformatio immota conſeruetur: ex deſiccatione, vt compingantur partes, & corroborent̃: atq; hoc quoq; ipſum ſtabilem ac firmam conformationẽ ſeruat. Linteis vti iubet mollibus ob partium mollitudinem, qua ex ætate præditi infantes ſunt, quæ leuiter quidem circũiici vult: cauens ne vehementi circũiectione compreſſio efficiatur: præſertim vbi mollia corpora deligantur. Quia vero præcipit vt minus cõprimamus, ideo pluribus linteis eſſe vtendũ cenſet. Deligationis enim firmitatem ac tutelam dixit, vel cõpreſſione, vel linteorũ multitudine procurari.

Atq; ita faſciæ circunductiones faciendæ, quemadmodum manibus etiam pedis correctio fieret: ſic videlicet vt pes paulo magis in valgum tendere videatur. 8

Hoc quoq; omni articulorum & fracturarum correctioni & reſtitutioni commune ac perpetuum præceptum eſt, ſæpe ab ipſo traditum. Non vult enim, vt in directionibus & reſtitutioni- H
bus conformatas partes ad naturalem ſtatum exquiſite reductas, ibi relinquamus: ſed paulo vlterius circunducendas cenſet: vt hoc modo diuturnam earum inclinationem ad diſtortionem contrariam retrahendo in medium reſtituamus: qui exquiſite naturalis earum ſtatus eſt. Nam ſi in hoc à principio relinquerentur partes: ad diuturnam ſuam diſtortionem facile relaberentur. Hoc autem præceptum illi maxime generali curandi ſcopo ſubiectum eſſe manifeſtum eſt: quo contraria contrariorum eſſe remedia dicebat. cum neq; refrigerata mediocri calefactione calfaciamus: neq; calefacta mediocriter refrigeremus: ſed adeo in contrarium vltra mediocritatem progrediamur, quantum à mediocritate affectio in alteram partem receſſerat. Nunc igitur quoq; quia affectio membri eſt mancitas, quæ valgitati contraria eſt: in valgum conuertendum pedem Hippocrates cenſet: quod videlicet vltra exquiſite naturalem ſtatum excedit.

Solea præterea vel ex pelle non admodum dura, vel è plumbo facienda eſt. 9

Hanc etiam ſtabilitatis deligationis cauſa machinatur. vnde etiam alligandam eam faſciæ poſtremam omnium eſſe iubet: vt & deligationem totam contineat, & carnem nõ comprimat. Hoc autem ſignificat cum verbis his deinceps ſubiungit in hunc modum.

Alligandaq;

10 A *Alligandaq; ea non ſupra carnem quidem poſita,ſed vbi iã poſtremis linteis es deligaturus. Cum autem deliga-*
tum fuerit, vnius ex linteis quibus deligatio fit,caput ad faſcias quæ in inferiore parte pedis ſunt è directo parui digi
ti aſſuendum eſt:deinde ſurſum intendendũ. Vt ſi mediocriter ſe habere videatur,ſupra carnoſam tibiæ poſteriorem
partem circumijciatur: vt ita detenta,firma,ac ſtabilis ſit. Vt autem in vniuerſum dicam,oportet vt quaſi cerã fin
gendo,ita & manibus, & deligatione in naturalem ſitum reducamus: adducamusq; non violenter,ſed leniter.

E' regione parui digiti,hoc eſt ab exteriore pedis parte ad carnoſam tibiæ poſteriorem partem
appenſionem facit:propterea quòd mancum pedem curat. Nam ſi deualgato mederetur, e cõtra-
rio feciſſet:quippe cum in contrariam partem inclinare pedem oporteat, quàm diſtortio contige-
rit. Nam in exteriorem partem diſtorta, intrò contorquentur: quæ intro ſeceſſerunt, in contra-
rium abducuntur.

11 *Aſſuenda vero lintea ita ſunt quemadmodum confert, vt exceptiones efficiantur. aliæ enim aliam exceptionẽ*
claudit ates requirunt.

Id quod modo ego dicebam,ipſe hic explicat,alias aliam exceptionem & appenſionem claudi
B tates requirere inquiens. Demancata enim appenſionẽ proculdubio requirunt, quæ ſicut extre-
mum tibiæ finem intro:ita extra pedem adducat. Deualgata contrà,ea exceptione indigent, quæ
intrò pedem,extra tibiam trahat. Quæ item parum vtroq; hoc modo affecta ſunt: mediocriter in
contrariam partem retrahenda ſunt. Quæ multum receſſerunt,vehementer ſunt reducenda. Pro-
pterea ẽt clauditatis,hoc eſt χωλώματος,nomine eſt vſus:quod cõe omnibus diſtortionibus eſt.

12 *Calceus præterea plumbeus faciendus eſt,qui ſupra deligationẽ extrinſecus inducatur: qualem chiæ crepidæ mo-*
dulum habebant. Sed nihil eo eſt opus,ſiquis recte & manibus direxerit,& linteis deligarit, & appẽſiones fecerit:
Ac curatio quidẽ hæc eſt. quæ neq; inciſione, neq; aduſtione, neq; varietate alia indiget. citius enim medicinæ hæc
obtẽperant,q̃; quiſpiã opinaretur. Euincendũ tamen tempore eſt: quoad in iuſtis figurationibus auctũ corpus fuerit.

Qualem modulum haberent chiæ crepidæ cognoſcere non licet. neq; enim tempeſtate Hippo
cratis adhuc ſeruabatur:quod ſignificat,cum inquit/habebant/cum alioqui/habent/dicere potuiſ
ſet. Conſtat tamen calceum eum qui exacte pedem continet,neq; carnem infantibus cum confor
mantur,comprimit:huic rei eſſe accommodatiſsimum. Quare ad hoc ſpectans quiſpiam ſatis vti-
lem facere calceum poterit:etiam ſi quales eſſent chiæ crepidæ minime inquiſierit.

13 C *Cum ad rationem calcei ventum erit: ſocci qui lutigradi appellantur,ſunt accommodatiſſimi.*

Ad rationem calcei venient qui curantur pueri: cum & directum membrum ſanum fuerit,&
aliquantulum iam creuerit,vt tenera ei oſſium ſubſtãtia non amplius ſit. Neq; prius vt ingredian
tur permittendum eſt,ne rurſus in priorem diſtortionem membrum relabatur. Sed cum iam tu-
to ingredi poteſt,conuenit,vt ſoccis calceetur,id eſt arbylis. Eſt aũt hoc concauũ, & toti pedi vſq;
ad malleolos admodum aſtrictum calceamentum. tale enim eſſe Hippocrates ex eo quod ſubiun
git,declarat:lutigrados ſoccos appellari inquiens. i. πηλοβάτιδας. nam ſi per β ſcribatur, ex eo di-
centur,ꝙ ingredi per lutum tuto poſſunt,qui ipſis his fuerint calceati. ſi per ϖ, πηλοϖάτιδας quaſi
luticalcas dicas,ex eo ꝙ lutum apte calcari ipſis queat.

14 *Hoc enim calceorum genus minimum à pede cohibetur: ſed cohibet magis.*

Natura & aſſuetudine comparatum eſt,vt alij aliter homines ingrediantur. Alius ſiquidem re
cte prorſus inſiſtens,alius intus,alius extra pede inclinato. nonnulli ipſo pectore pedis, quidam
calce magis,quidam toto pede æqualiter innituntur. Quocirca fit,vt modo inceſſus ſui quiſq; cal
D ceos eos ſimiles reddat:qui neq; profundi,neq; aſtricti admodum pedi fuerint. Quin ſi huiuſmo-
di aliquos calceos inſpicias,quo pacto qui eis vtitur,ingrediatur:facile tibi licebit conijcere. Qui
enim rectus eſt,& neutram in partem vergit,ſed qualis à ſutore eſt effectus, talis permanet: rectũ
deponi pedem ingredientis ſignificat. Qui vel intrò,vel extra inclinatur, eodem vergere pedem
eo vtentis hominis in deambulatione indicat. Non ſecus etiam qui in priorem vel poſteriorem
partem depreſſior apparet,& vel ad calcem vel ad pectus pedis detritos magis, quàm vel ab exte
riore vel interiore parte clauos habet:in eas partes magis deferri pedem in ingreſſu oſtendit. Hu-
iuſmodi igitur calceum cohiberi inquit Hippocrates,id eſt vinci & ſuperari à pede. qui vero con-
tra rectus permanet,in neutramq; partẽ pendet:cohibere pedem aſſerit,& cogere, vt rectus neu-
tramq; in partem vergens in terra collocetur. Cuius rei ſumma ea eſt,vt aſtrictus planè circa totũ
pedem ſit:profunditatemq; admodum multã habeat. Aſtrictus vero eſſe nullo modo poteſt, niſi
multifidus fiat,ſciſſionemq; longam habeat. Huiuſmodi calceis venatores quoq; vti conſueue-
runt,qui per inæqualia loca ſalire & currere coguntur:vbi niſi maxime coaptata pedi calceamẽta
habuerint,tortiones & vellicationes circa malleolos,& pedes eis contingunt.

15 *Cretenſis quoq; calceamentorum modus accommodatus eſt.*

Ad hunc

Ad hunc vſq; diem & in noſtra Aſia & in Creta pręcipue huiuſmodi calcei vſurpant̃, qui vſq; E
ad mediam tibiam aſcendunt:vbi & à ſiniſtra & à dextra parte multifida pellis vtrinq; æqualiter
intenta eſt,atq; in oris perforata:ita vt per foramina traiecta ligula ac contracta vtraq; pellis ſeg-
menta inter ſe mutuo coeant,ac conſtringantur.Huiuſmodi calceus ſine dubio pedem vnà cum
tota naturali dearticulatione exquiſite continet,ac cõſtringit.Hoc venatores præcipue apud nos
vtuntur,dum feras inſectantur:quippe cum in aſperis & inæqualibus locis ſæpe non modo cur-
rere,verum etiam ſalire ipſis opus ſit.Eadem cauſa ob montium vaſtitates & aſperitates, qui in
Creta ſunt,ad geſtanda huiuſmodi calceamenta Cretenſes induxit.

DE DENVDATIS OSSIBVS CVM LVXATIONE.

At enim quibuſcunq; oſſa tibiæ luxata vulnere facto penitus è pedis articulis eminẽt,ſiue intrò,ſiue extra ver- 16
gãt,reponenda nõ ſunt:ſed permittendũ vt qui velit medicus ea reponat.Scire enim licet hos, ſi repoſita permanſe-
rint,eſſe morituros:paucorumq; dierũ vitam ipſorũ futuram. Pauci enim ex ipſis ſunt qui ſeptem dies pertrãſeant.
Quæ nanq; ipſos perimit,conuulſio eſt.

Oſſa tibiæ appellat os ſuræ,& quod communi totius membri nomine tibia nuncupatur. Hæc F
nudata extra cutem in vtraq; tibiæ dearticulatione eminent quandoq;,tam qua pedi, q̃ qua femo
ri coniungitur.De dearticulatione ad pedem primum nunc agit:monetq; vt quandocunq; os ti-
biæ hac parte luxatum cutem exierit,repoſitioni ſit ſuperſedendum, ob conuulſionem, quæ ſu-
peruenire conſueuit.Dictum etiam ſuperius in libro de fracturis eſt, contingere in huiuſmodi
affectionibus,vt aliquis ex muſculis diuellatur:aliquis vnionem quidem ſeruet,ſed contrahatur.
quibus ad initium ſuum retractis totum membrum ſequutum muſculos, ſimulq; cum ipſis con-
tractum breuius euadat.Q; ſiquis extenſione adhibita os, quod eminet,repoſuerit: & extenſio
ipſa nocumentum non paruum muſculis afferet,& membri longitudo cum ipſos ſimul extẽdat,
dolore vehementi eoſdem afficiet: atq; ita ſi magni ſint muſculi, conuulſio neceſſario conſeque-
tur:ſin parui,cuiuſmodi circa digitos ſunt,neq; ita res periculo vacabit.pleriq; tamen ex his,ſi di-
ligentia multa in tota curatione adhibeatur,ſalutem adipiſcuntur. Sed quod ad curationem vtile
eſt,iam dixi.Nunc rationalis quædam quæſtio reſtat conſideranda, quæ nihil curationi vel pro-
deſſe vel nocere poteſt.Inquirunt enim nonnulli cur de oſſibus tibiæ loquens hic Hippocrates,
luxata,id eſt exarticulata dixerit.cum luxationem & exarticulationem eorũ oſſium eſſe affectio-
nem afferat,quæ in cauitates ingrediuntur:non quæ eminentijs ſuis circumplectuntur. Quam- G
uis enim articulos hos,ſicut ſuperius ſæpe demonſtratum eſt,vocet:non tamen oſtendi poſſe in-
quiunt eum exarticulari tibiam dicere,ſed talum.Ad hos qui ita inquirunt,reſpondendum illud
eſt,quod à me ſæpe antea quoq; eſt dictum:ſolum id curare Hippocratem, vt rem de qua loquit̃,
exponat.quemadmodum etiam Plato nobis faciendum hoc cenſet,primumq; ipſe facit. Demon
ſtratumq; alibi à nobis eſt,veteres omnes ad nihil aliud hoc ſpectare,ꝙ ad cõſueuiſſe. Solus enim
Prodicus videtur minutam iſtam in nominibus obſeruãdis curioſitatem affectaſſe:quam exactã
loquẽdi diligentiam appellare qui Prodicum ſectantur,ſolent. Cæterum perſpicuitatẽ narratio-
nis nihil lædi ex ipſis his Hippocratis verbis patet,cum inquit/quibuſcunq; tibiæ oſſa luxata pe-
nitus è pedis articulis eminent.Nam ſi etiam verbum illud/luxata & exarticulata/ſuſtuleris,nihi
lo minus,quod dicitur manifeſtum eſt.Quod Hippocrates adiunxit nulla minutæ iſtius nominũ
curioſitatis habita ratione:quam qui affectant,fere inepti ad dicendum ſunt.Qui enim enuncian
di & eloquendi facultate ſunt præditi,ad vim enunciationis ipſius ſpectantes ſingula verba mi-
nime conſectantur:ſed ijs,quæ ipſis affluunt ex græcorum vſu & conſuetudine vtuntur. Hippo-
crates igitur cum animo concepiſſet oſſa tibiæ è dearticulatione penetrata cute eminere, ita vide
tur eloquutus.propterea quòd ſiquis quod eminet, ac multum extra dearticulationem extat,lu- H
xatum eſſe atq; exarticulatum diceret:rem euidentius explicaret:auditoremq; ad rei ſpeciẽ men-
te contemplandam facile induceret.

Adde quòd euenit etiam vt & tibia & pes gangræna corripiatur.Hæc ita eſſe euentura ſciendum certo eſt. 17

Gangrænæ quoque malum his contingere inquit,ex magnitudine videlicet inflammationis,
ſi eminentia extra cutem oſſa repoſita fuerint:cum videlicet in inflammatis membris liuida car-
ne iam ſuboriente rubor inflammationis euaneſcit: dolorq; ex torpore ſenſus videtur imminu-
tus.Nam ſi penitus ſtupida,ſenſuq; carentia membra euadant: malum id non amplius gangræ-
nam,ſed ſiderationem nuncupant. Inter ſiderationem enim & magnam inflammationem gan-
græna media eſt,tanto peior inflammatione, quanto ſideratione eſt leuior. Sideratio ſiquidem
totius ſubſtantiæ membri corruptio eſt. quæ, vbi iam tenet, curari à nullo poteſt: ſed inter initia
tantummodo,quando videlicet nondum vere eſt ſideratio, ſed gangræna magna, quæ prope ad
ſiderationem acceſſit. Verum vicinarum affectionum nominibus abuti interdum cõſueuimus,
de illis,quæ ad ipſas quidem deueniunt:nondum tamen integre ipſarum formam & naturã con-
ſequuta ſunt. Ita fit,vt maxima inflammatio,cum neque colorem ſuum ſeruarit,neque dolorem:

A gangrænam quandoq; appellemus,cum nondum prorſus gangræna ſit: ſed ſi negligatur tamen, paulo poſt ſit futura.

18 *Sed neq; veratrum mihi videtur & eodem die exhibitum & rurſus epotum præſidio futurum:proxime quidem ſi quicquam aliud huiuſmodi facit,ſed neq; tamen id puto. At ſi neq; effecta,neq; tentata repoſitio fuerit,pleriq; ex his euadunt.*

De vſu veratri in hmōi affectionibus in commentarijs in librum de fracturis dictum à me eſt.

19 *Affulcienda vero tibia & pes ita eſt,vt ipſe vult.*

Affulciri tibiam & pedem,firmiter ſtabiliri ac firmari ſignificat: quod cũ facis, illud tibi attendendum monet,vt figurationem eligas quæ minimum ægrotanti dolorem afferat. Quod enim inquit/vt ipſe vult/qui ægrotat ſcilicet,nihil aliud quàm hoc oſtendit.

20 *Tantum,ne aut ſuſpenſa,aut mota ſint.*

Quod inquit/ne mota ſint/idem eſt quod modo dixit/affulciēda ſunt. Affulcire enim ita omni B ex parte firmari membrum ſignificat, vt moueri nullo modo queat. Suſpenſa vero ne ſint/ bene addidit.cum enim dixiſſet eam figurationem eſſe eligendam,quæ facillima ægrotanti eſſet: decliuem & ſuſpenſam vitandam eſſe cenſet:propterea ꝙ cum affectæ partes defluxionem patiuntur, cauſam inflammationis admittunt. Meminimus ſanè in ſuperioribus de cruris figuratione dictum ab eo eſſe,ſummum pedem paulo ſublimiorē exquiſita rectitudine tenendum. Nunc vero concedere ægrotantibus videtur,vt recta pedis collocatione vti poſſint.Nam cum tres ſint huiuſmodi collocationes,decliuis,accliuis,& æqualis ſeu recta: concedit vt excepta decliui, quocunq; modo æger voluerit,crus collocetur.prius vero iuſſit vt ſola accliui depoſitione vterētur. Perſpicuum igitur eſt in huiuſmodi affectionibus conuulſionis timore,maximam curam eum adhibere,vt dolore ne attententur.dolor ſiquidem in neruoſis membris conuulſionem maxime parit. Quare ſi ita affecta neq; refrigerentur,neq; dolore afficiantur:vt conuulſio ipſis ſuperueniat,fieri nullo modo poteſt.

21 *Medendumq; eſt cerato picato,& vino imbutis plagulis paucis,nō admodum frigidis. frigus enim in huiuſmodi affectionibus conuulſionem prouocat.*

C

De his quoq; ſuperius dictum à me eſt,hoc eſt de cerato picato vlceribus curandis accommodato:& vino,præſertim,vt ipſe docuit,nigro & auſtero: quod abſq; inflāmatione affectas partes conſeruat.De eo vero ꝙ fugiendum eſſe frigus inquit,vtpote quod conuulſiones inducat,in carnoſis partibus explanatione aliqua fortaſſe indigeret: in neruis vero prorſus clarum eſt. neruis enim vtrunq; ineſt,vt & facile refrigerentur,cum natura frigidi ſint & exangues: & vbi patiuntur,in conuulſionem deueniant.Quin neq; alia quæpiam pars abſq; neruorum contagione incidere in conuulſionem poteſt. neruoſiores vero reliquis partibus eſſe dearticulationes conſtat. vbi videlicet muſculi depoſita carne,quam in reliquis ſuis partibus habent,in tendonē deſinunt. Quapropter magis illud quæſtione dignum eſſe videretur, cur vino mediocriter frigido vtendum cenſeat.non enim mediocriter frigidum,ſed calidum adhibendum eſſe vnuſquiſque exiſtimaret.Huiuſce rei ratio huiuſmodi eſt:Medicinæ vlceratarum partium ſcopus in eo conſiſtit, vt ne inflammentur.id autem fiet,ſi prohibeatur,ne vlla humiditas in affectam partem influat.non influet autem,ſi refrigeremus.Nam quæ calfaciunt & humectant, ſi corpori applicentur,id confeſtim rubicundius reddunt:paulo poſt etiam in tumorem ſubducunt:aliaſq; ei ſimiles inflamma D tioni affectiones afferunt. quæ vero refrigerant, è contrario omnia faciunt: non modo nullam è ſuperioribus locis ſuperuacuam humiditatem ad affectam partem attrahunt:verum eas etiā quæ in ea continentur,ad vicina membra expellunt, atq; exprimunt. Refrigerantium aūt duplex genus eſt:alia recenti qualitate ad tactum:alia inſita qualitate id faciūt.nam quæ aſtringunt frigida, ſicut in libris de ſimplicibus medicamentis oſtenditur,& reliquum refrigerantium genus,ab his diſtincta ſunt:vt papaueris ſuccus,mandragoræ ſuccus, cicuta, & alia quæcunq; cum humiditate frigefaciunt.auſtera enim omnia terreſtrem refrigerationem afferre demonſtratum eſt. dicta etiā non pauca ſunt de vſu huiuſmodi medicamentorum in libris de curandi ratione. quemadmodū quoq; in commentarijs de vlceribus Hippocratis.Sed ad præſentem rem ſatis eſt, ſi illud tantum cognoſcamus:humidorum & frigidorum medicamentorum facultatem in totam corporis altitudinem penetrare,cui applicātur: citoq; ipſum refrigerare amplius ꝗ̃ opus ſit, ita vt corpus regentem facultatem ſtupefaciant. At quæ terreſtrem refrigerationem afferunt, ea in libris quos dixi, accommodatiſſima eſſe demonſtrata ſunt ad influentes humores reprimendos. propterea igitur ipſa hæc adhibemus.quia vero calidum attrahere quoq; ad ſe humores conſueuit, ideo recenti quoq; qualitate frigida adhibemus, neq; ea calefacimus. Nunc igitur Hippocrates, quantum ad affectionem vlceratarum partium ſpectat,eis frigidis quidem vteretur,ſicut in alijs vulneribus ſa

cit:quia tamen conuulſionem timet,quæ ex refrigeratione ſuperuenire cõſueuit: prorſus frigida E
adhibere non audet:atq; iccirco non admodum frigidis vtendum monet.

Accommodata quoq; ſunt betæ folia,aut tuſsilaginis,aut alicuius alterius huiuſmodi in vino nigro auſtero ſemi 22
cocta,atq; impoſita. Medendumq; eſt & ſupra vlcus,& ſupra adiacentia.

Qualis nam eſt tuſſilago: idonea ad præſentem rem, propterea ꝙ mediocriter exiccat.qua re
indigere vlcera omnia demonſtratum eſt. De vino autem nigro auſtero dictum à me quoque eſt
in commentarijs de fracturis,ipſum, cum reprimẽdi vim non ſecus,atq; alia vina habeat,craſſius
tamen cæteris eſſe:atque ideo vlcerata membra non mordere. Quam ob cauſam eligendum cæ-
teris magis eſt.

Ceratoq; tepido illinendum ipſum vlcus eſt. 23

Demonſtratum à me eſt,dum librum de vlceribus explanarem, ſumere nunc ceratum Hippo-
cratem,taliaq; medicamenta adhibere,quæ conglutinationem prohibeant:non quòd vlceri con-
ueniant,ſed quia nunc non abſolute tanq̃ vlcus, vlcus curat:vnde neq; glutinare id ſtudet, ſicut
alia recentia conſueuit: ſed primum id in hac curatione ſibi proponit, vt ne conuulſione homo F
corripiatur. Ob id enim neq; reponendum articulum cenſet:ſed potius permittẽdum vt crus tur-
piter claudum euadat. Neq; abſolute mollia medicamenta adhibet, quæ μαλθακώδη.i.mollitudi-
noſa ipſe in libro de vlceribus vocat: licet vim mitigandæ inflammationis habeant. Inter initia
nanq; ea exorta,illis vtitur.antea vero ne exoriatur,cauet:ac propterea reprimẽtia imponit: neq;
tamen ea ſola,ſicut in alijs ob conuulſionis timorem,ſed mixto curationis modo vtitur: medica-
mentis facultate contrarijs menſura conuenienti inter ſeſe iunctis:id quod ex ſequentibus maxi-
me ſpectare conſpicies. Quibus iam animum aduerte.

Quòd ſi hibernum tempus ſit,lanæ ſordidæ ex oleo & vino tepido imponendæ ſunt,ac deſuper irrigandum. 24

Neq; tepidis vteretur medicamẽtis,neq; prorſus immiſceret oleum, ſi tanq̃ vlceratum tãtum-
modo membrum curaret.ſed ſicut prius dixi,quia conuulſionem timet,& oleum immiſcet,& te-
pida omnia adhibenda cenſet. Verũ neq; ad conuulſionem tm̃ ſpectat,ſic vt à medela vlceris pror
ſus recedat.nam in miſtis & coniunctis affectionibus curatio quoq; miſta adhibenda eſt. Propte-
rea imponi ẽt lanas ſordidas iubet.i.ſuccidas:ita enim à ſucco ſordidum appellare conſueuerunt: G
quia hoc quoq; medicamentum non ſimplicis eſt facultatis,vt in libris de medicamentis oſtendi-
mus:ſed miſtæ ex contrarijs qualitatibus & facultatibus,aſtringẽte videlicet, & leniter ac tepidæ
calefaciente. Irrigandas vero, hoc eſt perfundendas ac madefaciẽdas huiuſmodi affectiones vult,
non tam de hyeme,q̃ de æſtate quoq; intelligens. Commune enim hoc toti curationi eſt/deſuper
quidẽ irrigandum/in fine ſubiunxit,non ꝙ per hyemem tm̃ huiuſmodi affectiones aſſidua hume
ctatione indigeant,ſed quia æſtate magis id requirant.quippe cum magis per id tempus lanæ ita
affectis partibus circũiectæ ſoleant exiccari.ſemper igitur madefacienda ac perfundenda aſſidue
huiuſmodi omnia eſſe cẽſet. Quod aũt infunditur ac madefacit,tale eſſe debet,quale in prima ſta-
tim curatione præcepit adhiberi:vel vinum ſolũ,ſi ſit æſtas:vel adiecto oleo per hyemem.ac quan
titas quidem caloris ex ambientis nos aeris cõſtitutione reperietur. Nam qñ admodum frigidus
aer fuerit,calorem humidorum quibus perfundes,augebis:qñ calidus,diminues. Non enim om-
nino vti calido vetat:atq; ita quantitatem caliditatis pro aeris temperatura ſubinde immutabis.
Memoria aũt tenẽda ſunt in huiuſmodi omnibus ea quoq; quæ ab ipſo in vniuerſum dicta ſunt,
omniaq; in omnibus intelligenda. Sed quæ ea ſunt: quæ videlicet tum in commentarijs in defini
tiones eius,quos aphoriſmos dicunt,tum in alijs multis commemoranda eſſe cenſui. quorum cũ H
vnum dictum fuerit,reliqua quoq; omnia quæ eandem vim habent,intelligenda ſunt: ac de om-
nibus dictum id eſſe quaſi commune,eſt exiſtimandum. Ita igitur etiam nunc cũ ipſe tempus tan
tum hibernum commemorarit,tu & regionem,& ætatem,& conſuetudines,& naturalem corpo
rum conſtitutionem intellige:regionem ſcilicet frigidam,ætatem ſenilem, cõſuetudines quæ cor
pus refrigerant,naturalem cõſtitutionem frigidam.quippe cum omnia hæc tempore hiberno ab
Hippocrate ſcripto ſignificentur. Cæterum ſicut in hyeme in calidiorem modum curationem im
mutas,ita per æſtatem è contrario in frigidiorem immutabis.æſtati aũt ſimili modo ætates, & re-
giones,& conſuetudines,& corporum conſtitutiones calidæ correſpondent. Quæ ſi omnia cale-
facere præ ſe ferãt,in frigiditate:ſi frigefacere,in caliditate totam curationem augebis.: ꝙ ſi alia ad
calefaciendum,alia ad frigefaciendum tendant:ad numerum ipſorum & facultatem ſpectans, ita
pro rata cuiuſq; portione & caloris & frigoris conuenientiam moderaberis.

Nihil autem vlla re deligandum eſt,neq; circumplectendum.ſcire enim oportet compreſsionem, & pondus ta-
libus affectionibus omne malum afferre. 25

Non ſolum in his ſubligaminum circumuolutionem, qua in omnibus & fracturis & luxatio-
nibus

A nibus vtitur,auferendam eſſe cenſet:verum etiam deligationes omnes quibus ad lanas continendas circumiici ſolent:cauſamq́ʒ ipſe addit,cum inquit, compreſſionem & pondus omne malum huiuſmodi affectionibus afferre. Satis enim ipſis ſunt ſolæ lanæ, cum ob mollitudinem & leuitatem neq; comprimere,neq; grauare quicq; poſſint. Atq; hæc non vt vlcus curans euitat, ſed cauens ne denudati & contuſi tendones & nerui conuellantur.

26 *Accommodata his etiam ſunt nonnulla ex cruentis:quibuſcunq; ex ipſis confert, vt lanæ impoſitæ vino irrigatæ multo tempore relinquantur.*

Cruenta.i. ἔναιμα, appellat medicamenta & his in libris,& in libro de vlceribus, quæ cruentis vulneribus ſtatim imponuntur. Ex his inquit,ea præcipue eſſe admittenda, quæ cum poſt longius tempus reſoluantur,irrigari inter ſolutiones queunt. Vult enim vt ſicut reliqua omnia in curatione hac in leniorem modum referantur:ita quoqʒ neq; deligatio ægrotanti adhibeatur, neq; frequens fiat reſolutio. Ex cruentis autem medicamentis poſt multum tẽpus reſolui ea poſſunt, quæ maxime exiccandi vim habent:ſi tamen in ipſis id cauerimus,ne ex vehementia cõtrahant. Exempli cauſa duorum medicamentorum quę noſtis,mentionem faciam,quę in omnibus libris B deſcripta ſunt,qui de medicamentorum cõpoſitione tradunt: cuiuſmodi ſunt Andromachi duo, Heræ vnus,& aliorum q̃plurimi. Ex bitumine hęc componuntur medicamenta: quorum alterum barbarum:alterum Cyzicenum appellatur. Hoc cum magis q̃ cruenta exiccet, nocet magis, q̃ proſit,cum contrahat membra,atq; in dolorem inducat. Alterum accommodatum eſt,ſi tamen etiam ipſum moderate fuerit contemperatum. nonnulla enim ex his & immoderatius exiccant, & conſtitutione dura ſunt. Sed de differentia huiuſmodi medicamentorum in libris de eorum compoſitione dictum latius eſt. Pleraq; vero quæ ab Hippocrate deinceps dicuntur, clara ſunt, ſiquis memoria teneat ea quę antea & librum hunc de articulis, & alterum ſuperius de fracturis explanans commemoraui.

27 *At quæ paucíſsimorũ dierũ ſunt cruenta,quæq́; reſina comprehenduntur: non ſimili modo vt illa idonea ſunt. diuturna enim vlcerũ purgatio his fit. quippe cum multo tempore madore abundent. aliquos autem horum deligare bonum eſt. Sciendum tamẽ certo eſt,neceſſe omnino eſſe vt homo turpiter claudus euadat. nam & pes in ſuperiorẽ partem attractus eſt:& oſſa prolapſa extra eminẽtia apparẽt. Neq; enim vllum ex talibus oſsibus plerunq;,niſi parum aliquid carne deſtituitur,neq; recedit;ſed tenuibus & imbecillibus cicatricibus circunducitur: atq; id ſi multũ C tempus quieuerint:ſin minus,periculũ eſt,ne inſanabile aliquod vlcuſculum relinquatur. Verumtamen de quo eſt ſermo,qui ita curantur,ſalutem conſequuntur. Quibus repoſitus articulus permanet,moriuntur.*

Quænam pauciſſimorum dierum cruenta medicamenta appellet,ſi meminiſti quæ in ſuperiore oratione explananda expoſuimus,non difficulter reperies. Ea enim ita vocaſſe eum conſtat, quæ poſt paucos dies reſoluuntur. reſolui autem poſt paucos dies debent, quæ ex antedictis ſunt imbecilliora. Nam quia non ſatis exiccant, ſinunt, vt ſanies ampliores circa vlcera colligantur. hæc nonnulli ex veteribus neſcio quo conſilio (multa enim dici poſſunt) reſina extrinſecus comprehendebant. Sed cum Hippocrates omnia huiuſmodi medicamenta cauenda eſſe cenſeat,protrahere longius orationem, ſuperuacaneum exiſtimo: præſertim cum in libris de medicamentis quæcunqʒ de his ſcienda ſint,cuncta fuerint definita. Nunc igitur de propoſitis dictum ſit ſatis. Cætera quæ ſubſequuntur,ſiquis prius explanata memoria teneat, perſpicua ſunt: atque iccirco prætereunda.

28 *Eadem ratio eſt ſi oſſa quoq; cubiti ad articulũ manus vlcere facto ſiue in interiorem,ſiue in exteriorem partem manus emineant. Certo enim ſciendũ eſt intra paucos dies ea morte,qua ſuperius dictum eſt, eum eſſe moriturum, D cui repoſita oſſa permanſerint. quibus vero neq; repoſita fuerint,neq; tentata,ij multo plures euadunt. His talis curatio competit, qualis dicta iam eſt. neceſſe vero eſt vt clauditatis diſtortionisq́; figura deformis efficiatur:digitiq́; manus & imbecilli & inutiles reddantur.*

Sicut totum id quod inter genu & talum eſt, ex duobus oſſibus conſtans, tibiam appellat: ita quoq; quod inter brachium & primã partem palmæ intercedit,cubitum vocat:quod neq; ipſum vno oſſe,ſed duobus compoſitum eſt:quorum alterum radius, alterum cubitus proprie nuncupatur:non ſecus atq; in tibia. Articulusq́ʒ ad manum cum tali articulo: qui vero ad brachium eſt, cum eo qui eſt ad genu,conuenientiam habet. Maiorum tamen partium affectiones, ſiue fractũ, ſiue luxatum aliquid ſit,difficiliores ſemper ſunt, quod ſiquis meminerit,ad reliqua quæ dicenda ſunt,pauca explanatione indigebit.

29 *Nam ſi in interiorem partem lapſa fuerint oſſa,inflectere digitos:ſin in exteriorem,extendere non poteſt.*

Cur verbo labendi vtatur,ſuperius declaratum eſt, vbi tibiæ oſſa ad pedem cum vlcere luxari dixit. Nunc referre cauſam volo,cur quando in interiorem partem cum vlcere cubitus exceſſerit,inflecti digiti nequeant. In hac affectione fit, vt cubiti oſſa ab interiori parte, oſſibus primæ

partis palmæ, quem καρπὸν vocant, incumbant, vnà cum tendonibus, qui extrinſecus eò pertin- E
gunt ad ſuperiorem locum ad brachium: ita vt digitos in exteriorem partem attolli neceſſe ſit: id quod nihil aliud ipſis eſt q̃ extendi. Propterea igitur inflecti prorſus nõ poſſunt, cum muſculi & tendones muſculis ab interiori parte ipſos inflectentibus extrinſecus renitantur. Sæpe enim dictum eſt, niſi muſculis operari conantibus alij oppoſiti obſequantur, fieri non poſſe vt operatio vllo pacto expleatur. Eadem ratio eſt, ꝙ extendi nequeant digiti, cum in exteriorem partem cubiti oſſa exceſſerunt. nam cum interiores muſculi & tendones vehementer intendantur, ac propterea obſequi exterioribus nequeant: pereat illorum operatio neceſſe eſt. Quin etiam ipſa oſſiũ poſitione, cum videlicet cubitus ab interiore parte oſſibus primæ partis palmæ inſidet, flexura: cum ab exteriore, extenſio admodum prohibetur.

At ſi tibiæ os cũ vlcere ad genu emineat, ſiue in interiorem, ſiue in exteriorem partem id contigerit: quibus repo 30
ſitũ fuerit magis in præcipiti mors eſt, quàm ſuperioribus: licet etiam illis in promptu ſit. Si oſſe non repoſito medearis, ſpes ſalutis ita tantummodo habentur. Periculoſiora tamen oſſa hæc ſunt, quo ſunt ſuperiora, ac validiora, à validioriq; impetu prolapſa. Si vero os femoris ad genu facto vlcere prolapſum ſit, repoſitum ac ſubſiſtens violentiorem mortem maturius afferet. quàm ſuperius dicta: non repoſitum, multo quidem periculoſius quàm priora: ſola tamen F
ſpes ſalutis hæc ſubeſt.

Teſtimonium non paruum hoc quod hic inquit, eorum eſt, quæ paulo ſuperius de oſſibus quæ & in dearticulatione ad talum, & ad primam partem palmæ eminent, atq; extant: iam diximus. nam neque talus in dearticulatione ad pedem, neq; prima pars palmæ, quem καρπὸν appellant, ad cubitum extra cutem prominet: ſed in crure tibià, in brachio cubitus. Merito igitur hæc & luxari ſeu dearticulari, & prolabi dixit, quippe quæ extra dearticulationem exceſſerint. tibiam enim in dearticulatione ad malleolos interdum eminere modo in exteriorem, modo in interiorem partem dixerat. nunc vero non tibiam ſolum, verum etiam femur extare inquit. Non iniuria id quidem. nam in dearticulatione ad genu interdum tibia, interdum femur extare conſpicitur. ad pedem vero tibia ſemper. quemadmodum ad primam partẽ palmæ cubitus. Cætera aperta ſunt, ſi antedictorum oblitus non fueris.

De articulis ad gibbum cubiti, & cubiti & brachij eadẽ ratio eſt. quæcunq; enim ex his luxata cum vlcere exti 31
terint, omnia ſi reponantur, mortem: ſi non reponantur: ſpem ſalutis afferunt. qui euadunt, claudìtate debilitantur. Articuli quidẽ qui ſuperius ſunt, repoſiti letaliores: ſed & nõ repoſiti periculoſiores. Si vero alicui ſuperiores articu- G
li luxati vlcere facto emineant, hi ſi reponantur, citiſsima morte conficiunt: ſi nõ reponãtur, periculoſiores cæteris ſunt. Quæ medela accõmodatiſsima his mihi eſſe videatur, dictum iam eſt. Iam vero quibus digitorum vel pedis uel manus articuli luxati vulnere facto exierint, non oſſe quidem fracto, ſed in ipſa cohærentia auulſo: ijs ſi repoſiti permaneant, conuulſionis quidem periculum impendet, niſi recte curentur. At operæ pretium tamen eſt, vbi prædixeris rem cautione & cura multa indigere, ita repoſitionem aggredi. Facillimum autem & efficaciſsimum & artificioſiſsimum eſt, ſi vecticulo reponamus: quemadmodum de fractis oſsibus atq; extantibus dictum ſuperius eſt. Deinde quieſcendum quàmmaxime eſt, & cubandum, & inedia pugnandum: meliusq; eſt vt deſuper leui aliquo medicamento hominem purgemus.

Merito hic inquit articulos numero plurali, ſicut de genu. nam de dearticulatione ad primam partem palmæ, & ad malleolos loquens, non dixit in multitudinis numero articulos. Plures autẽ articulos hoc in loco eſſe, de quo nunc ſermo ipſi propoſitus eſt, in tertio commentario in librum de fracturis declaratum eſt. Eandem rationem itaq; eſſe inquit in propoſita hac cubiti dearticulatione, ſicut in genu. ſicut enim illic aliquando tibia, aliquando femur extare dictum eſt: ita nũc modo cubitus, modo brachium in eiuſmodi affectionem incidit. Quæ deinceps commemorat, H
perſpicua omnia ſunt.

Vlcus vero vel cruentis medicamentis irrigatis curandum eſt, vel multioculis, vel ijs quibus in capite oſſa fra- 32
cta curantur, nihilq; quod admodum frigidum ſit adhibendum. Primi articuli minimùm quidem ſunt periculoſi: ſuperiores maius periculum afferunt. Repoſitio autem vel eodem die, vel poſtero molienda eſt: tertio aut quarto minime, quarto enim die rebellationes maxime attentantur. Quocirca quibus non ſtatim facta repoſitio fuerit, ijs antedicti hi dies ſunt prætereundi. Quodcunq; enim intra decem dies reponitur, omne id continetur. At ſi poſt repoſitionem conuulſio ſuperuenerit, ſtatim eijciendus articulus eſt, ac calida aqua quàm ſæpiſsime fouendum, curandumq; eſt vt cum totum corpus, tum præcipue circa articulos calidum, lene, ac molle cuſtodiatur.

Quænam ſint cruenta medicamẽta irrigata, ſuperius dictum eſt. Multioculi autem herbæ quę etiam βούφθαλμος, hoc eſt bouis oculus nuncupatur, folio hic vtendum cenſet, ſicut prius tuſſilaginis: cum eandem vim, quam illa habeat. Huius herbæ Diocles quoq; in libro de holeribus meminit. Tale autem eſſe totius curationis propoſitum debere inquit, quale in fracturis capitis declarauit. eo in libro nobis quoq; illius curationis modus ſiccior eſſe eſt demonſtratus, q̃ qui in libro de vlceribus traditus eſt, & præcipue circa articulos.

Debetq;

33 A *Debetq́; inflexum magis q̃; extentum totum corpus eſſe. Expectandum tamen receſsionem paſſuros eſſe digito-*
rum articulos qui reponentur. pleriſq; enim ita contingit, ſi vel quælibet inflammationis particula ſubſit. vt niſi ex
vulgarium imperitia in crimen medicus incideret, nihil omnino reponi oporteret. Atq; oſſa quidem ad articulos ex
tantia ſi reponantur, ita ſunt periculoſa, ſicut dictum eſt.

Non idem eſt ſi dicamus extentum eſſe & extendi, ſicut neq; inflexũ eſſe & inflecti. Qui enim
extentum eſſe membrum dicit, vnam eius ſolam figurationem ſignificat: quę in directum tendit,
quæ neq; maiorem neq; minorem ſuſcipere directionem poteſt: Qui vero eſſe inflexum inquit,
omnes poſt extenſionẽ figurationes indicat: quæ magis & minus inter ſe differentes vſq; ad vlti-
mam flexuram procedunt. Extendi autem & inflecti motiones ipſas notat, quæ in transfiguran-
dis membris fieri conſueuerunt. Extendi ſiquidem omnes eos motus in ſe continet, qui inter ex-
tremam flexuram, & exquiſitam extenſionem intercedunt: ſicut inflecti à ſumma extẽſione vſq;
ad ſummam flexionem motiones complectitur. Nunc igitur Hippocrates cum dixit extentum
eſſe, extenſionem vltimam quæ per directum planè eſt, ſignificauit. cum dixit/inflexum eſſe/om-
nes habitus indicauit qui inter hanc, & vltimam flexionem ſunt. è quibus qui accommodatiſſi-
B mus ſubinde fuerit, eligendus eſt: modo qui paulum, modo qui multum à ſumma extenſione re-
ceſſerit. Quando autem alterutrum ex his eligendum ſit, ex antedictis coniicere poteris.

DE OSSIBVS EXCIDENDIS.

34 *Quæ vero ad articulos digitorum penitus exciduntur, innoxia pleraq; ſunt: niſi quis in ipſa vulneratione ex ani-*
mæ defectu læſione afficiatur.

De excidendis oſſibus docere hinc incipit, ita clare omnia diſſerens, vt nulla noſtra explanatio
ne opus ſit. Sed ſatis eſt, ſi illud tantum præmoneamus, te omnia percepturum eſſe quæ dicit, ſi id
tibi propoſueris, quod de extantibus oſſibus docuit: quæ recentiores medici ἐκβυρσώματα, id eſt
excutationes, hoc eſt extra cutem eiectiones appellare conſueuerunt. Pro magnitudine enim arti
culorum magnitudo periculi impendet: ſicut igitur in illis, ita in oſſibus quæ exciduntur, contin-
git. Siquid autem obſcure eſſe dictum videbitur, id explanabo.

35 *Medelaq́; vulgaris talibus vlceribus ſufficit. Quin etiam quæcunq; non ad articulos, ſed ad aliam aliquam oſsiũ*
C *directionem præciduntur, innoxia ſunt: aliyſq́; etiam ſanabiliora. Quacũq; item in digitis oſſa fracta extiterint nõ*
ad articulos, ea ſi reponantur, innoxia ſunt. Exciſiones vero integræ oſsium ad articulos & in manu, & pede, & in
tibia ad malleolos, & in cubito ad primam partem palmæ, pleriſq; læſione vacant, ſi non ſtatim animæ defectio oc-
cuparit, aut quarto die continua febris ſuperuenerit. Siderationes tamen carnium cõtingunt: & in vulneribus cruo
rem erumpentibus, & validis conſtrictionibus, & oſsium fracturis compreſsis magis quàm par erat: Quæq́; aliys
vinculis violentis intercepta fuerint, pleriſq; decidunt: ac pleriq; ex his euadunt. necnon quibus pars femoris aliqua,
& carnium & oſsis deciderit: quibus etiam brachiy pars. minus tamen id euenit, ſi cubitus aut tibia decidat: hi faci-
le etiam euadunt. Quibus vero fractis oſsibus ſiderationes, & denigrationes ſtatim obortæ ſunt, iys cito carnes cir-
cumabrumpuntur ac reſoluuntur: vt quæ decidere debent, oſsibus iam concedentibus, celeriter decidant. At quibus
ſanis oſsibus denigrationes fiunt, carnes iys ſtatim emoriuntur: oſſa autem ſero decidunt: qua parte denigrationis fi-
nes, & nudatio oſsis extiterit.

Sæpe iam dictum eſt vulgarem medelam eum appellare illam quæ accuratæ & exquiſitę
oppoſita eſt.

36 *Quæcunq; partes inferiores finibus denigrationis fuerint, ſi prorſus iam emortuæ ſint, & dolore careant: ad arti*
D *culum detrahendæ ſunt: cauendumq́; ne vulneratio inferatur. Nam ſi qui exciditur, doleat, nõdumq́; ea parte emor*
tuum corpus habuerit: periculum admodum eſt, ne præ dolore anima deficiat. huiuſmodi autẽ animæ defectus mul-
tos illico iam peremerunt. Ac femoris quidem os hoc modo nudatum octogeſimo die recedere vidi. ſed tibia tamen
huic homini vigeſimo die ad genu fuerat detracta. videbatur autem mihi etiam propius. non enim ſimul, ſed ad ma
iorem cautionem mihi ita facere viſum eſt. Oſſa vero tibiæ ex huiuſmodi denigratione ad mediam tibiam ſexageſi-
mo die mihi deciderunt, quæcunq; ex ipſis fuerant nudata. Ad efficiendum enim ut citius aut tardius oſſa quæ denu
dantur, decidant: curatio curationi ſanè præſtat. Compreſsio item à compreſsione validitate & imbecillitate differt
ad efficiendum, vt nerui, carnes, arteriæ, venæ denigratæ aut celerius aut ſerius emoriantur. Nam quæ non vehe-
menter intercepta moriuntur, nonnulla non ad oſsium nudationes deueniunt, ſed magis in ſummitate decidunt. Ob
has igitur cauſas vno numeri nomine tempus, quoto ſingula ex his iudicantur, comprehendi non licet.

Cum antea dixerit, cum carnes oſſibus circũiectæ denigrantur & corrumpuntur, neceſſe eſſe
vt oſſibus carne denudatis idem tandẽ eueniat: ac propterea præcidenda ea eſſe iuſſerit: nunc con
ſulit, vt detrahantur ſanis minime contactis: ne æger ex dolore adeo vehemẽti, animæ defectu ita
corripiatur, vt recreationem amplius nõ admittat. Ad articulum aũt, ſi fieri poteſt, detractionem
eſſe faciendam monet, celeritatis cauſa. nam ſi in media membrorum parte oſſa præcidantur, tem
pus trahi neceſſe eſt. In articulis vero abſq; oſſium tactu affecta membri pars reciditur.

At enim admittendæ maxime huiuſmodi curationes ſunt, quippæ quæ ad inſpiciendum quàm ad medendum for E 37
midabiliores ſint. Et medela lenis omnibus huiuſmodi ſufficit Ipſa enim ſeipſa duntaxat iudicant. Studendum item
eſt, vt victus facultate febriculoſus non ſit.

Non ægrotantium tantum curam habere Hippocrates videtur, verum etiam medicorum ip-
ſorum: vt cum ſemper quidem apud ægrotantes reprehenſione vacent, in pleriſq; laudem con-
ſequantur. Propterea enim notat ac diſtinguit affectiones quæ ſpecie magnæ ſint, & quæ vi. atq;
in vehementibus & validis vi, quæ ſpecie huiuſmodi minime apparent, detrectandum eſſe cen-
ſet. quæ ſpecie vero magna eſſe videantur, aggredienda. ſicut hæc ſunt de quibus nunc loqui-
tur. Vbi nanque pars aliqua penitus emortua fuerit, vt vicinorum nulla admodum magna con-
tagio timeri poſſit: ſi eam præcidas, animæ defectus euitato periculo, nihil mali conſequutu-
rum eſt.

Tum in iuſtis figurationibus collocari corpus debet. Iuſtæ etiam hæ ſunt: ſi neq; ſuſpenſum ſit, neq; deorſum in- 38
clinetur, ſed magis ſurſum vergat: Præterea etiam quoad integre circumabruptum fuerit. nam eo tempore ſangui-
nis eruptionum periculum eſt. Iccirco vulnera non decliuia, ſed in contrarium collocanda ſunt. F

Sæpe à me dictum eſt, iuſtum ab Hippocrate dici pro eo quod poteſtate eſt æquale. hoc eſt
quod pro vniuſcuiuſq; dignitate eſt. tale quid eſſe etiam iuſtitiam ipſam nouimus. Quantum igi-
tur ad muſculos ſpectat, iuſta figuratio ea erit, in qua in neutram partem neq; qui inflectunt, neq;
qui extendunt, intenduntur. Quantum vero ad decliue aut acclive attinet, ea iuſta eſſe figuratio
videri poſſet, quæ inter accliuitatem & decliuitatem media eſt: hoc eſt quæ in rectam lineam ex-
quiſite eſt extenta. quæ ſanè, niſi periculum aliquod eruptionis ſanguinis impendeat, ſiq; id æger
facilius ferat: eligenda eſt. De hac paulo ante diximus, vbi de extra cutem eiectis oſſibus ſermo
erat. Nunc vero in præcidendis oſſibus, ſicut in operatione ipſa periculum eſt, ne dolore vehe-
menti affectus æger, animæ defectione opprimatur: ita poſtquam operati ſumus, alter metus im-
pendet, ne ſanguinis eruptio conſequatur. id quod quando putrefactæ partes deciderint, eueni-
re conſueuit. Deorſum igitur vergentem habitum ad eruptiones huiuſmodi ſanguinis promptiſ-
ſimum eſſe, perſpicuum eſt. vnde vt hoc periculum penitus ac tutò euitaremus, præciſum mem-
brum accliue ac ſuſpenſum eſſet figurandum: niſi dolorem ea figuratio afferret. quocirca ſic, vt
paululum ſurſum vergat, collocamus. Patet item in hac oratione Hippocratem, vt rem augeret,
dixiſſe/præterea etiam/perinde ac ſi ita ſcripſiſſet. ſi neq; ſuſpenſum ſit, neq; inclinetur deorſum, G
ſed ſurſum magis vergat: & præcipue cum putrefactæ partes circumabruptæ ac reſolutæ fuerint.
Nam eo tempore ſanguinis eruptionum periculum eſt.

Nam cum tempus plus proceſſerit, & purgata iam vlcera fuerint: non amplius hæ figurationes idoneæ ſunt: ſed 39
recta collocatio conuenit, quãdoq; etiam in decliue tendentes habitus. Temporis enim mora nonnullis ex his oſſis re
ceſſiones contingunt: atq; ita fit, vt ſubligaminibus indigeant.

Sicut cum ſanguinis eruptionem cauebat, rectam collocationem licet mediam & iuſtam ad ac
cliuitatem tantiſper redigebat, quatenus abſq; dolore laborantis membrum attolleretur: ita nunc
mediocriter decliue interdum figurandum cenſet, vt ſanies excerni cõmode queant. Nam ſi neq;
ſanguinis eruptionis, neq; contagionis, neq; inflammationis periculum ſit, & iam purgata vlcera
ſola conſolidatione indigeant: ante omnia illud cauendum eſt, ne aut pus, aut ſanies aliqua tenuis
ſubſiſtat: curandumq; vt omnia effluant. Sed interdum tamen accidit, vt aliqua pars ibi ſinuata
eo tempore ſanie corroſa, quo metu ſanguinis eruptionis accliuem figuram elegeramus: ſubliga-
mina quibus ſinus contrahatur, requirat. Cuiuſmodi in occaſione deligatio contrario modo q̃ cæ H
teræ omnes antedictæ fieri debet. illæ enim ab inferioribus orſæ partibus in ſuperiorem deſinũt:
hæc quæ his affectionibus adhibetur, in quibus exprimere pus volumus, incipiẽs deſuper ad infe
riora deuolui conſueuit: ac paulo ſupra os ſinus ipſius finitur, ea cauſa, vt quod è fundo ipſius ex-
preſſum deligatione fuerit, aperto ore effluere ſtatim queat.

Expectandum tamen eſt, hos poſt tempus aliquod torminibus eſſe laboraturos. Nã & pleriſq; his quæ denigran 40
tur, & ſanguinis eruptionibus ex vlceribus tormina ſuperueniunt. Atq; id plerunq; fit, vbi iam & denigrationes:
& eruptiones ſanguinis iudicatæ ſunt.

Torminum, id eſt δυσεντερίας vocabulum non pro vlceratione inteſtinorum, vt pleriq; me-
dici ſolent, ſed pro cruenta ex inteſtinis proluuie ſumere Hippocrates videtur. vt etiam quan-
do ex iecoris imbecillitate cruenta deijciuntur: affectio ea torminum nomine appelletur. id quod
& fieri & dici à medicis quoque videtur. Quin etiam noſtis multos ita affectos curantium inſci-
tia perijſſe. Nam cum aliquando ex acrimonia exeuntium vnà cum deiectionibus neſcio quid
adipis inter initia: deinde proceſſu temporis ſtrigmenta quoque inteſtinorum excernantur: quia

A pleriq; ex medicis quaſi ſolam inteſtinorum exulcerationem neglecto iecinore curare conſue-
uerunt: in cauſa ſunt vt ægri moriantur. Morbus igitur eſt, & iecinoris imbecillitas, & inteſtino-
rum exulceratio. Commune autem accidens cruenta hæc per ſedem deiectio eſt, quæ non ob
antedictas cauſas exiſtit. nam ex copia ſanguinis venarum orificijs in inteſtina apertis cruenta hi
deijciunt: vt malum hoc ſanguifluis venis in ano, quas αἱμοῤῥοΐδας appellant, perq; ſimile ſit: eo
tantum differens ꝙ illæ in ano tantummodo fiunt: in hoc in inteſtinorum anfractibus & reuolu-
tionibus, vel in ipſo etiam recto inteſtino, longe tamen ab ano in ſuperiore eius parte vbi exori-
tur, venæ aperiuntur. Multos nos vidimus hoc pati, quibus exciſum membrum aliquod fuerat.
quiq; etiam cum priori tempore validis exercitationibus eſſent aſſueti, repente eas deſeruerunt:
cũ alij certaminibus, alij foſſionibus, aut tali alicui rei laborioſe antea vacarent. Niſi enim hi vnà
cum exercitationibus copiam etiam cibi, qua cum laborabant, vtebantur, imminuerint: celeriter
nonnulli plenitudinis morbis corripiuntur: alij quibus cum felicius agitur, in torminum, quod
dictum hic ab Hippocrate eſt, malum incidunt: ita enim, vt dixi, ſanguinis deiectionem appel-
lat. Nonnullos item noui qui profluuio ſanguinis è naribus: alios qui cholera laborarunt: omni-
busq; his ſanguis ex circuitu plerũq; contingit æquali ferè tempore intercedente. Nam vniuer-
B ſis his ac repentinis exinanitionibus afflicti ac refrigerati, victui poſtea ſtudium nõ adhibent: ſed
rurſus incaute ac libere eo vſi, copiam rurſus ſanguinis æqualẽ priori in æquali tempore contra-
hunt, ac colligunt. Communem igitur cauſam omnium qui ita patiuntur, eſſe plenitudinem di-
cemus: quæ per venarum ora vel in naribus, vel in ſede, vel in inteſtinis aperta exinanitur. quæ
quidem plenitudo in hominibus contrahitur, qui cum comedant vt prius faciebant, abunde: ſan-
guinem ex alimento procreatum, vt prius ſolebant, non digerunt. Sub hanc communem ratio-
nem omnium qui ita afficiuntur, ea quoq; quæ ab Hippocrate hic dicta ſunt, referuntur. quippe
cum illis, quibus membrum aliquod præciſum fuit, alimentum quod prius ad id deferebatur, in
venis collectum copiam ſanguinis faciat. Quapropter conſulendum huiuſmodi omnibus homi-
nibus eſt, vt pauciora edant quàm prius, atq; ea quæ paucum alimentum exhibeant: frequenter
aluum ducant: quatenus poſſunt, exerceantur: amplius perfricentur: ante cibum ſæpe, poſt nun-
quam lauentur. ſiq; vti aquis poſſunt, quæ digerendi vim habeant, id vel maxime faciant. Atque
hæc obiter dicta à me ſunt: cum tamen ipſa obiter minime ſint conſiderãda. Sed enim addendum
quoq; eſſe illud videtur, quam ob rem nonnullis qui vehementem ſanguinis eruptionem paſſi
ſunt, talia tormina poſt aliquod tempus ſuperueniant. Id itaq; fit propterea, quòd vehementibus
C ſanguinis profuſionibus frigefacto corpore minus quàm prius per cutem digeritur. quod ergo
non exinanitur, in corpore ſubſiſtens ſanguinis copiam auget. ex qua, ſicut prius demonſtratum
eſt, & cholera, & ſanguinis profluuia per nares, & cruenta tormina eueniunt. Ita enim clarioris
doctrinæ cauſa appello. Ex ſanguinis autem copia, vt dixi, hæc conſequuntur ob robur magis
& vires, quàm ob imbecillitatem: cum ad exercendum id natura incitetur, è contrario quàm in
iecinorarijs affectionibus contingat. in illis enim infirmitate & imbecillitate iecoris fit, vt cruen-
ta ex inteſtinis deijciantur. Si igitur vel per hæmorrhoidas, vel per venas quæ aut ad inteſtina,
aut ad nares pertingunt, quod redundat, natura expellere potuerit: fortunata exinanitio ſucce-
dit. Sed ſi locis his copia ea non admiſſa ad pectus & pulmonem inclinata fuerit, graue iam ma-
lum impendet. Alterum enim ex duobus contingit: nam aut in pulmonias & laterales morbos,
aut in ſanguinis excreationes incidunt.

41 *Atq; incitantur quidẽ impetuoſe et vehemẽter: ſed neq; multos dies perdurant, neq; mortifera ſunt. quippe cum
neq; ipſi hi qui hæc patiuntur, cibi abſtinentia laborent: neq; exinaniri eos conferat.*

Non vt hiſtoriam ſcribat eorum quæ huiuſmodi ægrotis accidunt, hæc ſubiungit Hippocra-
D tes: ſicut Thucydides facit, cum peſtilentiam illam deſcribit: ſed vt à torminibus quæ alijs de cau-
ſis eueniunt, hæc de quibus loquitur, diſtinguat. Nam ꝗuis propoſiti huius operis propria hęc cõ
ſideratio non ſit: expedit tamen, vt diligentius pertractetur: cum medici complures ſint, qui affe-
ctiones, in quibus ſanguinis deiectiones contingunt, diſcernere non valeant. Nonnulli enim lon
ge aberrantes omnes eas ex inteſtinorũ vlceratione euenire opinantur. Excretio ſanè quæ ꝑ hæ-
morrhoidas fit, neq; ipſos ægrotantes latet. Cruenta vero quæ deſuper ad ſedem deferuntur, alia
ſtatim à principio veniunt: alia vbi tale aliquid præceſſerit. Si repente ſanguis multus deijcitur,
ſcire licet apertionem orificiorum venarum, natura quod grauabat excernente, contigiſſe: huiuſ-
modi hæc quæ nunc dicta ab Hippocrate ſunt, tormina. quæ cum impetuoſe incitentur, cito de-
ſinunt: præter ꝗ̃ ꝙ neq; faſtidio cibi laborantes afficiunt: quemadmodum cum ex iecoris infirmi
tate huiuſmodi deiectiones cõſequuntur. Tametſi raro iecoraria affectio à tali exinanitione inci-
pit. vt plurimũ enim quaſi carnium dilutum, & ſanies ſanguinis parũ inter initia excerni conſue-
uit. Incipit tamen quandoq; etiam cum huiuſmodi repentino ſanguinis profluuio, cum viſceris
huius infirmitati plenitudinis quoq; affectio acceſſerit. poſt initia vero vtro modo cõtigerit, vnà
cum ſummo cibi faſtidio ſanguis merus, aliquando non multus, aliquando flauæ bili admiſtus cũ
inteſtinorum deraſis adipibus deijcitur. Poſtea etiã, quando videlicet male admodum affectum

iecur eſt,quaſi ſanguinis fex exit.In huiuſmodi autem excretionibus, præſertim cũ aliquid bilis E
etiam habuerint:ipſorum inteſtinorum particulæ quoq; quas ξύσματα, id eſt ſtrigmenta, vocant,
ſimul deijciuntur,ſumma inteſtinorum tunica humoris acrimonia deraſa. His tenuiſſimo victu
eſt opus. At qui redundantem ſanguinem excernunt:ijs congruus cibus exhibendus eſt. quippe
cum ſanum ac valens iecur habeant,quod prævalere ei poſſit.

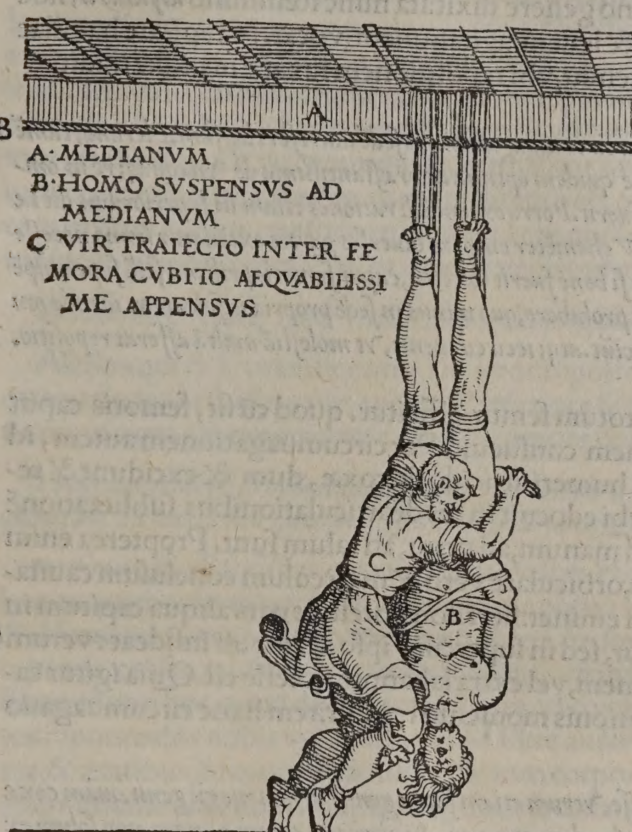
FEMORIS AD COXAM REPOSITIO.

Femoris ad coxam prolapſio ſi in interiorem partem prociderit,in hunc modum reponenda eſt. 42

Hippocratem,q; articulum ad coxam reponere aggrediatur, cum tamen relapſurus ſtatim ſit,
primus Cteſias Cnidius ipſius cognatus(nam etiam ipſe genere erat Aſclepiades ab Æſculapio
originem ducens)poſt Cteſiam alij quoq; nonnulli damnant. Cum igitur duplex omnium hu-
iuſmodi rerum iudicium ſit,alterum cum aliquis ipſe inſpexerit rem, quæ in dubium venit: alte-
rum cum longo experimento non expectata demonſtratiua ratione ex natura rei ſumpta quip-
piam probatur:nos vtroq; in præſentia vtemur. Quod ad naturam rei pertinet, huiuſmodi eſt.
In hac dearticulatione validiſſima copula eſt, teres, in ipſa occultata, quæ verticem capitis femo-
ris profundiſſimæ cauitati acetabuli connectit.vt ſiquis eam etiam non viderit, ex hac oratione F
conſentaneum ſit,intelligere eam longitudine eſſe admodum breuem, qua parte videlicet fe-
mur ſemper verſatur: quemadmodum Hippocrates inquit, in coxa verſatur nunquam ſuperci-
lium acetabuli extra tranſcendens.neceſſe igitur eſt, vt minima quantum ad longitudinem atti-
net,copula hæc ſit. Quocirca quoad naturali in ſtatu eſt, prohibet, quo minus excidere femur
queat.Fieri tamen poteſt,vt non ſolum abrupta, verum etiam ex humiditate multa in ſinu ace-
tabuli collecta adeo præter naturam extendatur, vt è naturali ſede excidere femur permittat. Si
itaq; fracta copula femur luxari contingat, licet ſtatim fuerit repoſitum, in ſede tamen perſiſtere
non poterit.cum enim deuexum acetabulum ſit ac decliue, magnumq; pondus totius cruris in-
ſertum habeat:facile femur rurſus à propria ſede elabetur,ſiquis ingrediendo vel paulo citius mo
ueatur,vel tranſcendere aliquid quod ante pedes ſit, velit. nam ſi paruo motu eius in plano ſolo
vtatur,ſemper fortaſſe ſeruare id in naturali ſitu poterit. ſed hoc fieri videtur nullo pacto poſſe.
Etenim etiam ſi nihil aliud ſit,quod impediat,ſaltem in inſcẽſu ſoliorum in balneis attollere crus
prorſus cogetur. Atq; ita quidem femur repoſitum in ſede ſua permanere non poſſe, ſi diuulſa co
pula fuerit,rei ipſius natura nos docet. Quin etiam illud quoq; vere adiungere quiſpiam poſſet.
cum in dearticulatione ad genu copulæ quædam neruoſæ extrinſecus ſint:femur ſolam hanc ha- G
bere nullamq; aliam huiuſmodi extrinſecus, neq; muſculos qui dearticulationem conſtringant.
neq; enim muſculi paruo cuidam præſidio ſunt ne articuli facile excidant: præſertim ſi robuſti,ac
contenti fuerint.propterea enim certatoribus,licet vehementiſſimos ictus in luctationibus,& ca
ſus,& articulorum contortiones ſuſtineant, brachia & crura non luxãtur:quia vndiq; magnis &
validis muſculis conſtricta ſunt.Ipſe etiam Hippocrates inter initia huius libri, bobus quoq; ma-
xime articulum ad coxam luxari dixit,vbi conſenuerint, gracileſq; ac macilenti euaſerint. Diru-
pta igitur hac femoris copula,quamuis repoſitus articulus fuerit, contineri in ſede, præcipue in
gracilibus,nequit. Videamus deinceps ſi ex copioſa humiditate laxata copula excidere femur
permiſerit,atq; id deinde repoſitum fuerit: quid euenturum eſſe veriſimile ſit. Mihi quidem hic
quoq; eſſe manifeſtum videtur,ſi manſerit ibi ea humiditas, rurſus id eſſe elapſurum: ſi exiccata
fuerit,firmitatem naturalem eſſe recepturum.nam ex humiditate quoq; effici, vt articulus luxe-
tur,ex ipſo etiam Hippocrate potes cognoſcere:qui in definitionibus, quos aphoriſmos vocant,
ita ſcribit. Quibuſcunq; à coxendice vexatis coxa luxata rurſus redit:ijs mucus ſuboritur. Muco »
igitur collecto in dearticulatione.i.lento humore madefacta copula relaxatur. nihil autem inter-
ſit in præſentia,ſiue copulam,ſiue copulatiuum neruum & colligatiuum vocemus. quæ enim co H
pulæ teretes in neruorũ ſpeciem ſunt,copulatiui ſeu colligatiui nerui appellari à diſſectionis pro-
feſſoribus conſueuerũt.Huiuſmodi femoris luxationem bis iam nos ita curauimus, vt in reliquũ
tempus non amplius exciderit.Diu aũt exiccantibus medicamẽtis circum circa dearticulatio cõ-
prehendenda eſt,quouſq; copulatiuus hic neruus ſatis fuerit exiccatus:vt non amplius ita exten-
di queat,vt femur ſupercilium acetabuli tranſcendens ſequat̃:ſed in naturali ſitu ipſum intus con
tineat.Femur enim aliqñ manere ſi repoſitum ſit, locupletiſſimus teſtis Tarentinus Heraclides
eſt:vir profecto qui neq; decreti confirmandi cauſa mentitus ſit,vt pleriq; ex dogmaticis & decre
ta ſectantibus conſueuerunt:neq; in arte inexercitatus:ſed ſi quiſquam alius fuit, ipſe operũ me-
dicinæ admodum peritus extiterit. Sed orationem eius audiamus,quam in quarto libro de curan
dorum eorum quæ extrinſecus ſunt,ratione ſcripſit.quæ ad verbũ ita ſe habet. Qui femur repoſi »
tum nõ manere propterea opinant̃,quia diuulſus neruus fuerit,qui ad acetabulũ coxę femur con »
tinet,ignorant:cũ in vniuerſali modo negationẽ faciant. Nam neq; Hippocrates & Diocles, neq; »
Philotimus & Euenor,& Neleus,& Molpis,& Nymphodorus,alijq; nonnulli repoſitiones eius »
tradidiſſent. Quin nos etiam in duobus puerulis propoſitum obtinuimus:quibus ſæpe & magis »
quàm adultis articulus rurſus relabitur. Non igitur res ratione iudicanda eſt. ſed quia aliquan- »

A do contingit vt permaneat:non ſemper auulſionem,ſed & relaxationem, & contractionem rurſus nerui fieri exiſtimandum eſt.quandoquidem quærere vtile quidem eſt,ſed non prorſus commune.In fine orationis huius ſuæ Tarentinus hoc adiunxit,ſectam ſuã,quę experimentaria erat, ſequutus.cuius id propoſitum eſt,quæcunq; aperte ita inſpecta ſunt,vt ex ipſis vtilitatem quę ad artem ſpectet,dicere valeamus,inutilem eſſe in his cauſæ inquiſitionem.Cæterum etiã poſt Heraclidem alij multi recentiores repoſitum femur à ſe ſemper remanſiſſe memoriæ prodiderunt.

43 *Bona autem & iuſta & ſecundum naturam repoſitio hæc eſt:quæ neſcio quid etiam ambitioſæ concertationis in ſe habet,ſiquis harum rerum oſtentatione delectatur.Homo pedibus ad medianum forti,ſed molli ac lato uinculo ſuſpendendus eſt:ita vt pedes quatuor circiter digitos aut etiam minus inter ſe diſtantes habeat.tum ei ſupra genu lata & mollis habena,quæ ad idem medianum attollat,circundanda eſt.*

B Scite atq; vrbane aliquid iactare,oſtentare, id eſt κομψεύεσθαι, dicere Attici conſueuerunt. id quod etiam nunc Hippocrates ſignificat, cum inquit/ſiquis harum rerum oſtentatione delectatur.Nam ſuperius etiam de ijs, qui extenſionem per ſcalam adhibebant,loquens,dixit,eos imperiti vulgi auram affectantes id facere.& tamen de ea quoq; ſcripſit,quia tempeſtatis ſuæ medicos non bene vti ea videbat. Sic nunc etiam quo pacto extentum per ſcalã femur reponere quiſpiam optime poſſet, docere propoſuit. qua fortaſſe reponendi ratione,ſi non affuerit ſcamnum, de quo poſtea dicturus eſt,vti etiam nos poterimus. Iubet igitur hominem ſcalæ alligatum ſuſpendere vinculis ſcala ad medianum ſublata. Medianũ autem,id eſt μεσόδμη,tignum magnum tranſuerſariũ appellatur:quod in magnis diuerſoriorũ

C ſtabulis,vbi manent iumenta, necnõ in agris in ruſticis domicilijs ab vno pariete ad alterũ pertingit. Vultq; vt pedes ſurſum ad medianum conuerſi ſint,caput vero non longe abſit à terra:ſic vt ille qui reponit,rectus aſſiſtẽs manibus vti in reponendo articulo queat:quemadmodum deinceps docebit.

44 *Debet autem læſum crus duobus circiter digitis magis quã alterum eſſe extentum:caput vero duos ferè cubitos,aut paulo amplius, aut minus à terra abeſſe. manus autem ad coſtas appoſitæ molli aliquo alligandæ ſunt. Atq; hæc omnia ſupino ei iacenti ſunt apparanda:vt quàm minimum tempus dependeat.*

Vincula quo modo circumijcienda ſint,partibus corporis quas commemorat, aperte declarauit. Validiora autem eſſe iubet & mollia,quæ crus affectum attollunt,merito quidem:quippe cũ

D tota hæc extenſio cauſa curationis illius efficiatur,communi omnium, quæ reponuntur,ratione. Quoniam enim caput femoris ex acetabulo elapſum in interiorem partem abijt, à muſculis qui illic ſunt,attractum:conuenit ſanè vt prius deorſum id vnà cum femore videlicet agatur: deinde ita in exteriorem partem propellatur.vbi vero è directo ad acetabulum promotum fuerit,vel muſculis inde committendum negocium eſt:vel ſimul etiam impellendum. Muſculos enim omnes ad capita ſua naturali motu attrahi,ſępenumero dictum iam eſt.Hi igitur ſimul ſecum femur etiã attrahent.Id attractum capite ſuo in acetabulum coxæ ingredietur.

45 *Vbi vero ſuſpenſus iam fuerit,vir peritus & non imbecillis debet traiectũ inter femora cubitum ſuum inter caput femoris prolapſum,& interfemineum inſerere,deinde altera manu ad traiectã coniuncta rectus aſsiſtens è corpore ſuſpenſi hominis repente annexus ſublimis æquabiliſsime appendere.Hæc repoſitio omnia quæ ſecundũ naturã debent,exhibet.Nam & corpus ipſum ſuſpenſum ſuo ipſius pondere extenſionẽ facit:& homo appenſus tum extẽdendo impendere caput femoris ſuper acetabulum cogit:tum oſſe cubiti moliendo relabi id in priſtinum ſitum compellit.Oportet autem quàm optime vinculis inſtructum hominem eſſe.necnon quàm valentiſsimum eſſe eum, qui appenditur.Sicut autem prius quoq; eſt dictum,multum inter hominum naturas intereſt quantum ad id ſpectat,ut vel facilia,vel difficilia repoſitu ſint.curq; multum interſit,ſuperius vbi de humero agebamus,dictum eſt.*

Totum

Totum id quod inter inguina vtriuſq; cruris eſt, πλιχάδα, id eſt greſſuram, ſolet appellare. cũius mediam partem περίναιον, nuncupat, hoc eſt interfemineum, eo φ duobus feminibus interiacet. quæ eſt intercapedo, quæ ab exortu pudendi vſq; ad anum pertinet: vbi etiam veſicæ collum collocatum eſt. Iubet igitur, vt inter hoc interfemineum, quod per longitudinem in media greſſura porrigitur, & caput femoris cubito inſerto, manuq; altera ei cõiuncta, quemadmodum aperte ipſe deſcripſit, ille appendatur qui caput femoris deorſum eſt attracturus. Id quod non ſolum efficietur, verum etiam molitio accedet, quæ articulum in exteriorem partem coget excedere, quo caput femoris directum ſupra acetabulum coxæ conſtituatur. E

Nonnullis enim ex nullo apparatu femur ingreditur. ſed ex parua extẽſione, quatenus dirigere manibus valeamus, leuiq; criſſatione reſtituitur. 46

Sicut ſuperius κιγκλισμὸν. i. criſſatum maſculino genere dixit: ita nunc fœminino κίγκλισιν, hoc eſt criſſationẽ, à criſſa aui ſeu motacilla, paruam & leuem agitationem vocat. Nã agitare hac illac de leui quadam motione intelligendum eſſe oſtendit, vbi repoſitionem luxatæ maxillæ tradit.

Multis item, ſi ad articulum crus inflexerint, id facta circumuagatione in ſedẽ iam eſt relapſum. Plerunq; tamẽ fit, vt cuilibet apparatui non obtemperet. Quocirca ſcire quidem optima ac præſtantiſſima de vnaquaq; re in omni arte debemus: ſed vti poſtea quibus ſigillatim viſum fuerit. Porrò extendẽdi rationes etiam in ſuperioribus dictæ à me ſunt: vt vti ex illis ea, quæ obuia fuerit, valeamus. Vehemẽter enim in diuerſas partes extẽdatur homo neceſſe eſt, vt in alterã crus, in alteram corpus adducatur. nam ſi bene fuerit extẽtus, caput femoris priſtinæ ſedi ſuperimpẽdebit. ſi vero ita ſuperimpẽderit: neq; facile poſtmodũ eſt prohibere, quo minus in ſedẽ propriã inſideat. vt iã inde omnis molitio, et reaptatio ſufficiat. Sed.n. in extẽſione deficiũt. atq; iccirco euenit, vt moleſtiã multã afferat repoſitio. F 47

Dum crus ad inguen inflectitur, ſuſpenſum totum femur efficitur. quod cũ fit, femoris caput agitatum redire interdum per circumuagationem conſueuit. Per circumuagationem autem, id eſt κατὰ περίσφαλσιν, quid ſignificet (id quod & humeri articulo & coxæ, dum & excidunt & reponuntur, contingit) ipſe ſuperius declarauit: vbi edocuit in his dearticulationibus ſubluxationẽ fieri non poſſe, ſicut in alijs, quæ ad cubitum, ad manum, ad genu, ad talum ſunt. Propterea enim quòd globoſa & rotunda femorum capita ſunt, orbiculare vero & in circulum concluſum cauitatum, quæ cum ipſis dearticulantur, ſupercilium eminet: fieri non poteſt, vt pars aliqua capitum in cauitatibus contineatur: aliqua non contineatur, ſed in ſupercilio ipſo acetabuli inſideat: verum G ſtatim vbi deuoluuntur vel intra dearticulationem, vel extra labantur, neceſſe eſt. Quia igitur capitis lapſio in vtrumlibet minimo circumuagationis momento regitur: rem hanc circumuagationem nominauit.

Oportet igitur non ſolũ ad pedem vincula annexa eſſe, verum etiam ſupra genu: vt non magis genu, quàm coxæ articulum deligatio intendat. atque ita debet extenſio ad pedem apparari. In alteram autem partem non ſolum ex deligatione ad pectus & alas retractio procuranda eſt: verũ etiam habena longa, duplicata, valida, leni, interfemineo circumiecta: atq; à poſteriore parte ad ſpinam, ab anteriore ad iugulum porrecta vtrinque dextrum diſtendendum eſt. Videndum tamen vt habena nõ ſupra femoris caput prætenta ſit, ſed inter caput femoris & interfemineũ. Inter extendendũ autem ad caput femoris pugno offirmato, propellendum eſt. Quòd ſi qui trahitur ſuſpẽdatur, traiecta manu, atq; altera ei coniuncta, ſimul & detrahendum, & in exteriorem partem propellendum eſt. quod cum fit, iubendum alteri eſt, vt partem femoris ad genu leniter interiorem in partem detineat. 48

Cum pedibus ſuſpenſus homo caput deorſum habeat, omnibus articulis diſtenderetur: ſed vnum tantum eius articulum qui eſt ad inguina, extendi volumus. Merito igitur ſupra genu inijcienda eſſe vincula præcipit, quæ femur ſurſum intendant. Nam ſi ſolis tibiæ inuolutis attrahere H crus permittamus, nihilo minus, ſed magis quoq; qui ad genu eſt, quàm qui eſt ad coxam articulus, quippe cum vicinior vinculis ſit, diſtendetur.

Dictũ autem prius etiam eſt, operæprecium eſſe, vt qui in ciuitate aliqua frequenti medetur, lignum quadrangulum habeat ſex circiter cubitorum, aut paulo maius: latitudine bicubitali. craßitudo autem dodrantalis ſufficiet. 49

In libro de fracturis de machinamento hoc mentionem fecit. quare inde teſtimonium adducunt nonnulli qui aſſerunt, vnum librum ſcriptum à principio ab Hippocrate fuiſſe, quem inſcripſerat, quæ in medicatrina fiunt: qui deinde ob magnitudinem in duas partes fuerit diuiſus: quarum altera, quæ prior eſt, de fracturis: ſecunda de articulis inſcriptionem obtinuerit. Cuiuſmodi autem eſſe machinam hanc velit, ijs qui viderunt, quod ſcamnum Hippocraticum vocatur, perſpicuum eſt. ita enim ex multo iam tempore appellari à medicis conſueuit. formulaſq; paruas ad imitationem eius factas pleriq; habent, eoq; ſæpiſſime vtuntur. ſolumq; id eſt, quod ad articulorum repoſitiones ſufficiat. Si tamen alijs etiam vti machinis quiſpiam velit, habet ad itinera quidem accommodatam, quæ diuulſilis appellatur: quod Archimedis ipſius inuentum eſſe prædicant. ad vſus vero in vrbibus, ſtatariam quidem, quæ Tectonis aut Andreæ nũcupatur: ſeſſilem;

hoc

A hoc Hippocratis ſcamnum:quod nonnulli ex recentioribus medicis elegantius, non ſecus ac machinariam crepidinem appararunt.Deinceps igitur inſtrumenti huius fabricam deſcribenti animum aduertite,atq; ea quæ dicit,illis quæ inſpexiſtis accommodate.ſola enim monſtratio quemadmodum antea etiam diximus, eſt, quæ huiuſmodi res declarat. Nam illis qui apud me librum hunc legunt,prompte equidem hoc officium exhibeo producto in medium inſtrumento huiuſmodi vel ipſo magno,vel paruo aliquo ex eius ſimulacris,quæ huius tantummodo vſus cauſa cōficimus,vt legentibus oſtendere valeamus.non enim ſcilicet per ea reponi articulus quiſpiam poteſt.Sed nunc ſicut hoc facere mihi nullo pacto licet: ita explanare ſiquid in verbis Hippocratis obſcurius inciderit,licet.quod & in ſuperioribus hucuſq; feci,& facturus in ſequentibus ſum.]

50 *Id per longitudinem hinc & inde inciſionem prælongam habere debet,ne altior opportunitate machinatio ſit.*

Cū inquit hinc & inde,à ſiniſtra & dextra parte intelligit. quod ex eo patet, quòd addidit/per longitudinem/quin etiam prælonga idem ſignificat. nam ſupra caput & infra pedes inciſionem tranſuerſam potius q̄ prælōgam appellaſſet.Quod autem inquit huiuſmodi eſt. melius enim eſt, vt dilucíditatis cauſa orationem hanc totam paraphraſtice explicemus. Id,inquit, per longitudi-B nem hinc & inde inciſionem prælongam ſicut lignum eſt,habere debet: quæ ea ſit profunditate, vt ad molitionem ſit accommodata,vt ne altior quàm conueniat machinatio ſit. Quod enim inquit opportunitate,Græcorum more dictum eſt,qui καιρὸν,id eſt opportunitatem pro conuenienter interdum ponere conſueuerunt,quod etiam δέον,id eſt quod debet & par eſt,appellant.Sit igitur inciſio ſcamni tanta,vt in ea firmari vectis ad molitionem faciendam queat.

51 *Deinde poſtes breues,validi vtrinq; inaptandi:qui aſellos habeant.*

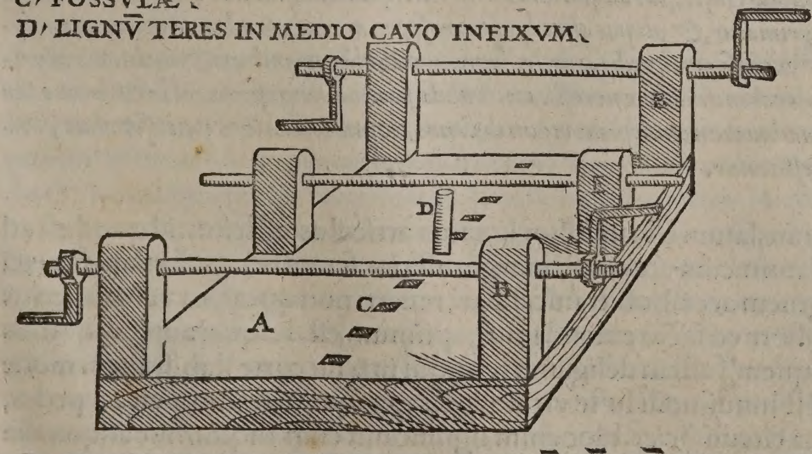
Aſellos qui & ſuculæ dicuntur,axes vocat:poſtes vero firmamenta in quibus axes infixi ſunt. quæ vtrinq;,id eſt à ſuperiore parte,& inferiore ſcāni inaptata eſſe vult. Ad axes enim hos laqueorum,qui ægro circumijciuntur,capita,tempore quo in diuerſa extendendum eſt,innectuntur.

52 *Tum ſatis quidē eſt,ſi in dimidia ligni parte : nihil vetat tamen quo minus per totum etiam,quaſi foſſulæ longæ quinq; aut ſex incidantur quatuor digitis inter ſe diſtantes,trium digitorum latitudine,atq; eadem profunditate.*

Καπέτους,id eſt foſſulas,quo verbo hic vtitur Hippocrates,non pauci ex veteribus foſſas appellarunt.quam vocem per tranſlationem hic poſuit Hippocrates,dum inciſa in ſcamno caua ad ve-C ctes firmandos exprimere vult:quæ quidem in dimidia parte ligni,hoc eſt inferiore præcipue excauanda cenſet.nihil vetare tamen inquit,quin in ſuperiore quoq; fieri poſſint. Quippe cum inſtrumentum hoc,quod deſcribit,nō ſolum ad coxæ articulum,verum etiā ad vertebras , & humeros reponendos nobis vtile futurum ſit.Hæc autem caua eſſe plura debēt, propterea ꝙ qui curantur,& ætatibus,& magnitudinibus , & toto corporis habitu inter ſe differunt. Quæ ſane quanta magnitudine facienda ſint,quantaq; inter ſe diſtantia,ipſe manifeſte expoſuit.

53 *Habère præterea in medio lignū hoc debet cauum aliud profundius ad tres circiter digitos quadrata figura: vt in eo cum eſſe opus videbitur,lignum infigatur : quod ima ſui parte foramini accommodetur et quadret:teres ſuperius ſit.infigendumq; id eſt, vbi viſum fuerit,inter caput femoris,et interfemineū.Lignum hoc erectum ſtās impedit,ne corpus,dū trahitur,ad pedes ſequatur.interdumq; ſatis ipſum ſolum eſt: vt à ſuperiori parte qui in contrarium adducat,non requiratur.interdum dū etiam hinc & inde crus extenditur:laxum id vel hac vel illac incūbens in exteriorem partē caput femoris moliendo extrudet.Nam propterea quoq; foſſulæ illæ excauatæ ſunt , vt in quibuſcunq; ex ipſis conuenerit,ligneus vectis iniectus & vel iuxta ipſa vel ad ipſa articulorū capita prorſus impactus ſimul cū extenſione moliatur:ſiue in exteriorē, ſiue in interiorem partem facere id expedierit.*

A. LIGNV̄ QVADRANGVLV̄ SEX CVBITOR, LATITVDINE BICVBITALI. CRASSITVDINE DODRANTALI.
B. POSTES BREVES AXES HABENTES.
D C. FOSSVLÆ.
D. LIGNV̄ TERES IN MEDIO CAVO INFIXVM.

E. POSTES PEDALES LIGNVM TRANSVERSV̄ TAQVĀ SCALÆ GRADVM CONTINENT.

Excidi in medio ſcāno cauum quoddam vult: qđ ad ſuſcipiendum lignum erectū, quod infigatˉ intercaput femoris & interfemineum,

femineum,idoneum ſit.Clare autem ipſe cur lignum hoc inter extendendum ſtatuendũ ſit:quẽ- E
admodum cætera quoq; omnia,deinceps explicat. ob eos tamen qui ingenio ſunt tardiore,ora-
tionem hanc planius aliquantulo exponere non recuſabo. Lignum hoc inter caput femoris lap-
ſum & interfemineum erectum deorſum intendenti obſtaculum fit. dictum ſiquidem ſæpe iam
antea eſt,niſi quis obſtet,& in contrariam partem reducat:dum membrum extẽditur, facile fieri,
vt corpus intendenti cedens,atq; obſequens intentionem omnem reſoluat. Hoc quidem præſtat
etiam per laqueos ſuperioribus partibus iniectos facta intentio:firmitatis tamen cauſa ligno hoc
quoq; vtitur.quin etiam ipſo aliquantulum relaxato molitionem facit.

Siue item teretem,ſiue latum eſſe vectem vtile ſit : alius enim alij ex articulis competit.in omnium autem arti 54
culorũ cruris repoſitione hæc cũ quaſſatione molitio perquã vtilis eſt. Sed de quo nunc ſermo eſt, teretem eſſe vectẽ
conuenit. Ex his machinamentis, & neceſſitatibus mihi non videtur fieri poſſe , vt reſtitutione vllus articulus
fruſtretur.Tametſi alij quoq; modi reponendi huius articuli reperiuntur.

Ipſe deinceps dicet tereti vecte vtendum eſſe, cum in exteriorem partem femur molimur. id
quod ipſi nunc propoſitum eſt, cum intro prolapſionem factam reponat. Nam ſi extra exceſſe- F
rit,latum vectem adhibendum cenſet. Nunc enim vult vt inter prolapſum caput & interfemi-
neum ingrediatur ſic,vt paulo ſuperius capite collocetur.In exceſſione in exteriorem partem,cũ
multa amplitudo eo loci ſit,ſtabilius ac firmius latus vectis obnititur.ſicut paulopoſt ſuo loco ite-
rum dicetur.

Nam ſi lignum hoc magnum in medio & à lateribus poſtes duos pedales habeat ea altitudine, quæ conuenire vi 55
deatur,hinc vnum,& inde alterum:deinde lignũ tranſuerſum tanquam ſcalæ gradus inter poſtes ſit collocatũ: ſa-
no crure inter poſtes traiecto,læſum ſupra gradum transfertur,atq; adaptatur.Veruntamen id ad altitudinem, &
ad articulum qua parte excidit,facile accommodandum eſt.altior enim q̃; moderatum ſit,gradus faciendus eſt : &
ſtragulum multiplex prout congruerit,corpori ſubſternendum.

Non ſola axium firmamenta poſtes ſe vocare ex hac oratione manifeſtat. in media enim parte
per longitudinem totius ſcamni lignum quoddam tranſuerſum quaſi ſcalæ gradus inter duos po
ſtes à dextra ad ſiniſtram pertingens conſtituitur:ſupra quod luxatũ crus extenditur.non ita qui-
dem ſimpliciter,ſed cum altero ligno,quod per longitudinem à ſuperiore vſq; ad inferiorem cru-
ris partem porrectum ei alligatur:cum hoc enim ſupra gradum crus compellitur. Cõſtat enim ſa- G
num crus infra gradum eſſe debere in medio inter poſtes loco. poſtes enim gradus huius ſuſten-
tacula appellat:quorum vtrinq; alterum ſcamno infigendum cenſet. Hos autem à poſtibus ianua
rum per translationem ita eſſe nuncupatos perſpicuum eſt.

Deinde lignum moderata latitudine & longitudine vſq; ad malleolum cruri ſubtendendũ eſt : quod vltra caput 56
femoris,quatenus fieri poteſt,porrigatur:cruriq; quot partibus congruerit,alligetur.

Lignum toti cruri alligari dictum à me etiam prius eſt.Sed nunc ligni ſuperius caput capite fe
moris altius eſſe faciẽdum cenſet,adiungens quatenus fieri poteſt.eo quòd quod faciendum eſſe
dicit,difficile admodum eſt:niſi quis partem eam capitis ligni huius longi, qua ad inguen inniti-
tur,humiliorem:qua vero exterius tendit,altiorem effecerit.nam ſi æquale ſit, æqualemq; altitu-
dinem habeat:perdifficile eſt ſimul caput ipſius & in inguine firmare,& ſupra caput femoris im-
pellere,quod in hac luxatione inguine altius euaſit.

Poſtea dum crus extenditur,ſiue piſtillari fuſte,ſiue aliqua alia ex his extenſionibus,ſimul et crus vnà cũ alliga H 57
to ligno circum gradum deorſum comprimatur,& aliquis alius hominem ſupra articulum ad coxã detineat,neceſ-
ſe eſt. Nam ita fit, vt caput femoris & extenſione eò redigatur, vt ſupra acetabulũ impendeat:& molitione in pri-
ſtinam naturam retrudatur.Hæ omnes commemoratæ neceſſitates validæ ſunt:omneſq; ſiquis recte & bene exer
ceat,calamitate ſunt ſuperiores.Quemadmodum enim prius etiam diximus,ex imbecillioribus extenſionibus , vi-
lioriq; apparatu luxatio hæc pleriſq; reſtituitur.

Femore cum ſupra gradum translatum eſt,humilior luxatus articulus efficitur:id quod eſt ad
repoſitionem valde accommodatum:cum acetabuli margo inferior femoris capite etiam fiat. nã
cum luxatus articulus niſi marginem acetabuli tranſcendat, reuerti non queat, ea vero ſuperius
exceſſerit:ſi depreſſiore & humiliore eo facto extendamus,optimum eſt. Laquei autem , quibus
intentio fit,vel ad piſtillarem aliquem fuſtem deligandi ſunt,qui ima ſui parte ſtabili alicui moræ
in terra obiectus offirmetur:vel ſi huiuſmodi fuſte vti nolueris, axi qui in ſcamno eſt ad pedes,
intendentium habenarum capita circumijcies.Hoc enim ſignificauit cum inquit/ſiue aliqua alia
ex his extenſionibus/ex his videlicet antedictis, à piſtillari ligno diſtinctis. Quæ ſubſequuntur,
perſpicua ſunt.

At vero

58 A *At vero ſi in exteriorē partem caput femoris prolapſum ſit, hinc & illinc tali quodam modo, ſicut dictū eſt, extenſiones fiunt. Molitio vero lato vecte ſimul cū extenſione ab exteriore parte in interiorem impellēdo adhibetur: ita vt ad ipſam clunē vel paulo ſuperius uectis ſtatuatur. alius vero ab altera coxa ad clunem etiā ipſe, ne cedat corpus, vel manibus, vel altero aliquo huiuſmodi vecte accōmodatæ alicui foſſulæ offirmato, reniti debet: ac ſimul femoris luxati partē quæ ad genu eſt, ab interiori parte in exteriorem ſenſim promouere. Suſpenſio huic luxationis modo non conuenit. cubitus enim appenſi hominis femoris caput ex acetabulo extruderet. molitionē tamen cum ſubiecto ligno, vt huic quoq; luxationis modo cōpeteret, machinari quiſpiam poſſet, ſi extrinſecus id applicaret. Sed quid plura? nam ſi recte & bene extendamus, & recte moliamur, quis articulus ita prolapſus non reſtituatur?*

Si valide quiſpiam crus extenderit, neque vectis molitione opus erit. manus enim noſtræ ſufficient: quibus totum femoris caput extrinſecus ad clunem apprehenſum propellere eatenus facile poſſumus, quoad è directo ad acetabulum deueniat. Teretem autem vectem ad huiuſmodi molitionem eſſe ineptum manifeſtum eſt: quippe cum etiam latus officio deſit: niſi talis ea parte ſit qua clunem comprehendit, qualem faciendam eſſe eam iuſſit, quæ ἄμβη, ideſt ſpathularis crepido appellatur. Ipſe enim ita inquit, ita vt ad ipſam clunem vel paulo ſuperius vectis ſtatuatur. Si
B itaq; paulo ſuperius ſtatuendus eſt, reſimus aliquantulum, ad comprehendendam partem illam non prorſus rectus eſſe debet. Cætera clara omnia ſunt.

59 *Si vero in poſteriorē partem excidit femur, extenſiones ita, ſicut dictum eſt, faciendæ ſunt: tantum ſtragulo multiplici, quo molliſſimum ſit, lignum inſternendū: homoq; ſupra pronus collocandus eſt. Simul autē cum extenſione aſſere nō ſecus atq; in gibberoſis faciebamus, deprimere debemus ſic, vt aſſis è directo ad natem, et magis in inferiorem, quàm ſuperiorem coxarum partē conſtituatur. Inciſio vero in pariete ad aſſerem excipiendā nō recta, ſed paululū ad pedes inclinata facienda eſt. Hæc repoſitio & ex natura maxime huius luxationis modi, et validiſſima præterea eſt. Loco aſſeris fortaſſe ſatis eſſet, ſi inſideret aliquis, aut manibus conniteretur, aut inſcendens quoque repente ſimul dum extenditur, calce impenderet. Alia nulla ex prædictis ex natura huius prolapſionis modi repoſitio eſt.*

Hęc quoq;, quæ de modo hoc luxationis tradit, aperta ſunt omnia, ſiquis quæ antea dicta ſunt, memoria teneat. Vult enim hunc non vt priores, ſupinum, ſed in ventrem collocari. ea ſiquidem prona figura proculdubio eſt. deinde forti adhibita extenſione à poſteriore parte in priorem arti-
C culum propelli. nam poſterior pars deſuper, prior infra in hac cubatione ſtatuitur. vnde oportet eum qui reponit, deorſum femoris caput detrudere: id quod oppreſſio per aſſerē cumulatiſſime præſtat. Poſſet tamen id recte etiam facere quiſpiam, ſi ſupra eminentiam violenter inſideret. quanquam niſi ſuæ natis protuberatione ſupra luxatum caput innitatur, ægroto nihil proderit. Hoc igitur opus viri diligentiam & prudentiam requirit.

60 *Quod ſi in anteriorem partē promotio contigerit, extenſionum idem modus adhibendus eſt. Vir autem debet qui & manibus q; validiſſimus, & quamperitiſſimus ſit, uola alterius manus ad inguē impreſſa, atq; altera manu, manu ea comprehenſa ſimul & prolapſionem deorſum compellere, & femur ad genu in anteriorem partem trahere. Hic repoſitionis modus maxime ex natura huius luxationis eſt. Sed & ſuſpenſio prope ad naturam accedit, in ea tamen oportet hominem qui appenditur, peritum rei eſſe: vt non cubiti molitione articulum retrudat, ſed ad medium interfemineum, & ad os ſacrum appenſionem faciat.*

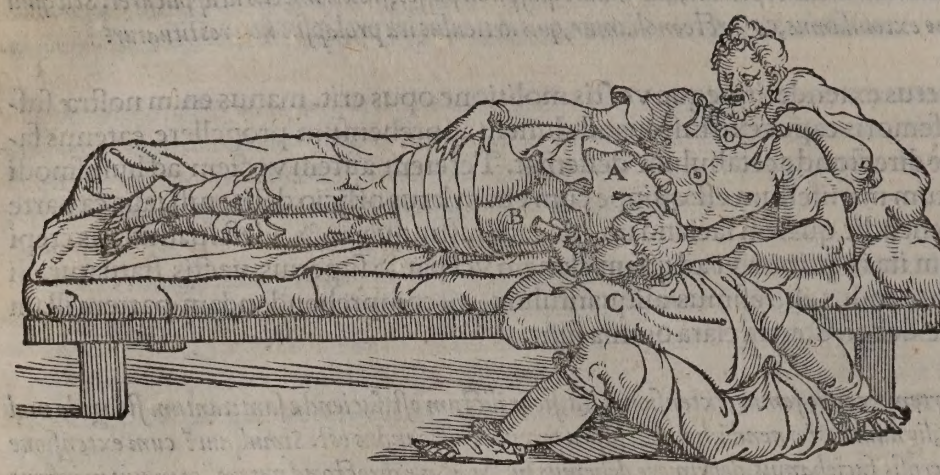
Cum ad quartam luxationis coxæ differentiam deuenerit, apertiſſime omnia de ea commemorat: & præcipue, quæ etiam ſuperius comprehenſa ſunt: vt nobis nihil hic præter propoſitum
D nugandum eſſe videatur.

61 *Qui etiam per vtrem reponere hunc articulū tentauit, laudi eſt. Nonnullos tamē vidi, qui ob imperitiam extra & retro factas luxationes per vtrē reponere conarentur: neque aduerterent ſe eo modo eijcere magis articulum, q; reſtituere. Nam qui id primus commentus eſt, ad ea proculdubio quæ in interiorem partem prolapſa fuerant, repoſitionē per vtrem adhibere tentauit. ſciendum tamen eſt, multa alia ad hoc vtre eſſe præſtantiora. Vter vero flaccidus & vacuus intra femora conijciēdus ſic, vt quàm intimā in partem poteſt, ad interfemineum ingeratur: deinde femoribus à patellis vſq; ad eorū dimidium faſcia producta inter ſe colligatis, per partem ſolutam inſerenda ænea fiſtula eſt, atq; inflanda ſic, vt vter violēter diſtendatur. homo autem in latus cubare, læſumq; crus habere in ſuperiore parte debet. Atq; apparatus quidem huiuſcemodi eſt. ſed pleriq; peius quàm ego nūc dixi, inſtruuntur. nā neque ad multā partem femora deligant, ſed tantum genua: neque inſuper extendunt. inſuper enim extendendum eſt. nihilominus tamen aliqui hoc etiā pacto facilem rem nacti repoſuerūt. At hoc modo compellere nō recte ſe habet. uter enim dum inflatur, partes ſuas tumidiores ad caput femoris quod emoliendū eſt, minime habet: ſed infra ipſum, cū in medio femorum, vel inferius etiam à medio collocatus ſit. Adde quòd femora etiam curua natura ſunt: in ſuperiore enim parte carnoſa & inter ſe coeuntia, in inferiore ſubſiccanea & tenuiora: ita vt femorū etiā natura ac forma vtrem ab opportuniſſimo loco depellat, ac deijciat. quòd ſi paruum vtrem inſeras, exigua vis ad compellendum*

dum

dum articulum erit imbecilla. Quocirca ſi vtre vtendum eſt, ad multam partem femora inter ſe ſunt colliganda, et E
ſimul cum extenſione corporis vter inflandus. vtraq; vero crura in hoc reponēdi modo ad finē ſimul deligāda ſunt.

A· HOMO IN LATVS CVBĀS
B· VTER INTER FEMORA INIECTVS
C· ALTER AENEA FISTVLA VTREM INFLANS

Hunc quoque per vtrem reponēdi modum licet nō probet: docet tamē qua ratione eo optime vti quiſpiā poſſet, plane omnia perſequutus.

Cæterum illud in tota arte in primis ſtudendum tibi eſt: vt quod ægrotat, ſanum reddas: ſiq; multis modis ad ſanitatem reſtituere id liceat, eum eligas F *qui moleſtia magis careat. Hoc enim ſicut ad virum bonum magis ſpectat, ita quoq; eſt artificioſius: ſi populo gratum fucum non affectes. De quo igitur eſt ſermo, tales nonnullæ domeſticæ extēſiones corporis eſſe poſſunt: vt ex præſentibus facile omnia expediantur.* 62

Hæc extrema eius oratio eſt qua monet, vt facilitatem eorum, quę ad curationem ſpectāt, ſectemur: vt etiam ſi neq; ſcamnum, neq; aliud quippiam ex antedictis affuerit, ſimile aliquid noſipſi excogitemus: de quibus deinceps adeo aperte omnia expoſuit, vt nulla vel breuiſſima explanatione opus iam ſit. Quod tamen obſcurius paulo eſſe mihi videbitur, aſcribam.

Nā ſi vincula lorea mollia & mitia non adſint, ſed vel ferrea, vel armamenta, vel funes, prius faſcijs debemus 63
aut pannorum laneorum ſegmentis eum locum maxime, quem vincula occupatura ſunt, circunuoluere, & multo etiam amplius: deinde vinculis ita deligare. G

Nauium funes ὅπλα, id eſt armamenta appellant: id quod etiam Homerus eo verſu declarat, cum inquit.

» Veliuolæ ſub porticibus tunc forte iacebat.
» Armamentum illic.

Nunc igitur Hippocrates nomine armamētorum, nauium rudentes, & funes intelligit. Cæteros funes quibus in vrbibus & agris vtuntur, communi funium appellatione comprehendit.

A· HOMO SCALÆ IN TERRA DEFIXÆ INSIDENS
B· SPORTA LAPIDIBVS PLENA CRVRI LÆSO APPENSA

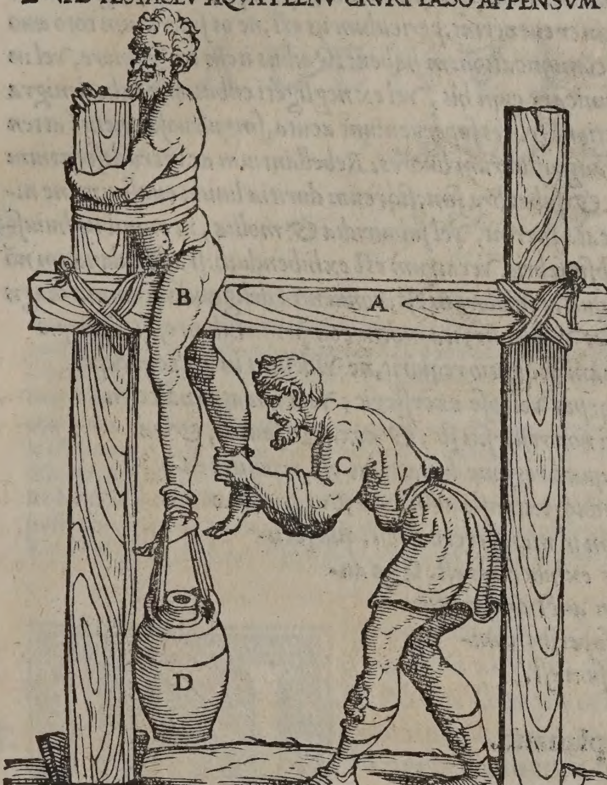

Tū in lecto qui validiſſimus & maximus ſit ex præſentibus recte homo extēdendus eſt, hoc pacto. lecti fulcra quæ vel ad pedes uel ad caput ſunt, ad limen ianuæ, aut intus aut foris prout contulerit, offirmari debent. deinde ad altera fulcra lignū quadrangulum per tranſuerſum apponendum, quod à fulcro ad fulcrum pertingat: ſiq; id paruum ſit, ad fulcra eſt alligandum: ſin magnū, H *ita relinquendum. Poſtea initia vinculorum tam à capite, q̄; à pedibus vtraq; ad piſtillū, aut tale aliquod lignū ſunt deliganda: ita vt uincula directe ad corpus reſpondeāt, vel paulo ēt ſuperius ſint. piſtilla vero erecta atq; alterum ad limen, alterum ad lignum illud appoſitū obiecta, ac retro adducta, extenſionem abſoluūt. Tametſi loco & liminis et ligni appoſiti ſcala lecto ſubiecta, quæ ualidos gradus habeat, ſufficere poteſt: vt piſtillis hinc & inde ad cōpetentes gradus firmatis extenſionē faciamus. Femoris articulus, ſi in interiorē aut anteriorē partem exciderit, reponitur ēt in hunc modum. ſupra ſcalā in terra defixam homo inſidens collocandus eſt: tum ſano crure eius leniter porrecto, atq; quò pertigerit, alligato: ex læſo aut teſtaceum vas aqua plenū, aut ſportula lapidibus referta appendenda eſt.* 64 *Alter repoſitionis*

modus

A modus ſi interiorē in partem facta luxatio ſit. Inter duas columnas canterius moderata altitudine hinc inde deligatur ſic, vt in vna parte qua adhæret, ad cubiti altitudinem columna excedat: deinde ſupra cāterium ea parte homo pectori ſtragulo circūuoluto inſidēs collocatur: pectoreq́; eius ad columnam lato aliquo vinculo alligato, ſanū crus ne circūuagetur ab aliquo detinetur: læſo vero pondus aliquod quod congruat, ſicut etiam prius dictū eſt, appēditur.

A·CANTERIVS INTER DVAS COLVMNAS DELIGATVS
B·HOMO CANTERIO INSIDENS PECTORE AD COLVMNĀ ALLIGATO
C·ALTER CRVS SANV̄ DETINĒS
D·VAS TESTACEV̄ AQVA PLENV̄ CRVRI LÆSO APPENSVM

B

65

C

Primum igitur ſciendum eſt, omnium oſſium iuncturas plerunq; ex capite & acetabulo conſtare. in quibuſdamq́; ſedem acetabularem & oblongam: in nonnullis pupillarem eſſe. ſemper autem omnes elapſi articuli maxime quidē ex templo, dum adhuc calidi ſunt, reponi debent: ſin minus, q̃; citiſſime. nam & qui reponit, facilius & citius reponit: et qui ægrotat, leuius repoſitionē prius quā intumuerit, tolerat. prius autem ſemper vbi repoſiturus aliquos articulos es, præmollire ac præagitare leniter eos te oportet: facilius enim ita ingredi conſueuerūt. in omnibus repoſitionibus articulorum maxime in maximis & repoſitu difficillimis, in paruis vero & facilibus: minimum attenuandus homo eſt.

DE DIGITORVM LVXATIONE.

Si vero digitorum articulus excidat, ſiue primus qui manus eſt, ſiue ſecundus, ſiue tertius: idem & æqualis repoſitionis modus eſt. maximi tamē repoſitu difficiliores ſemper ſunt. Luxantur autem hi in quatuor partes, ſurſum & deorſum, & alterutrū in latus, ſurſum maxime, in latera minimum: atq; id dum vehementius mouētur. ex alterutra autem parte in quā exceſſerunt, quaſi crepido quædam eminet. Si igitur in ſuperiorem aut inferiorem partem prolapſus articulus ſit, quia leuior hâc ſedes eſt, q̃; à lateribus, paruāq́; excedēs articulus tranſgreſſionē fecit: facilis repoſitio eſt. Eius modus hic eſt. Digiti ſummitate aut faſciola, aut alia aliqua huiuſmodi re circunuoluta, ne ſi in extendendo eam apprehēderis, elabatur: alter manu ſupra primam partē palmæ, alter ſummo digito circunuoluto apprehenſo in diuerſa ad ſe vterque extendant, tū ſimul prolapſum articulū in ſedem repellant. Si in latus excidit, idem quidem extēſionis modus adhibetur. in qua, vbi iam tranſcendiſſe lineam viſus articulus fuerit, confeſtim ſimul cum extēſione in ſedem repellēdus eſt. Quod cū fit, alius aliquis ab altera parte obſeruare ac reniti debet, ne in eam delabatur. Moderate etiam reponunt digitalia quæ ex palmis texuntur, quas σαύρας vocāt: ſi hinc et inde digitum extendēdo altera manu digitale: altera primam palmæ partem apprehendas. poſteaquam repoſueris, linteis tenuiſſimis q̃; celerrimme deligandum eſt, quæ cerato neq; liquido & molli, neq; nimis duro illita ſint. durū enim à digito abſiſtit: liquidum cum digitus caleſit, euaneſcit & perit. tertio aut quarto poſt die reſoluendum. frequentius, ſi inflammationē patiatur articulus: ſin minus, rarius. Sed hæc de omnibus articulis dicta ſint. digiti articulus quartodecimo die cōſtituitur: ac digitorū manus & pedis eadem curationis ratio eſt. In omnibus autē articulorum repoſitionibus attenuatione et inedia vſq; ad ſeptimum diem vtendū eſt. ſiq́; inflammatio adſit, frequentius: ſi non adſit, rarius reſoluendū. ſemperq́; affectus articulus & quieſcere, & quamoptima figuratione eſſe collocatus debet.

D

DE GENV LVXATIONE.

66 Genu cubiti gibbo ob expeditā facilemq́; naturam benignius eſt: unde etiam facilius excidit: atque in interiorem partem ſæpius: ſed & in exteriorem & poſteriorem aliquando. Cuius repoſitiones fiunt vel ex repentina conflexione, vel ex calcitratione, uel ſi in rotundam aliquam molem faſcia conuoluta, ac ſuper poplitē impoſita crus eò repēte fuerit adductum. Poteſt etiam ſi moderate extendatur, cum in poſteriorem partem prolapſum eſt, nō ſecus ac cubitus, reuerti. Cū vero hac vel illac exceſſit, ex conflexione vel ex calcitratione reconditur. Reſtitutio tamen quæ extenſione moderata fit, communis omnibus eſt. Si non redierit genu, cum retro quidem exceſſit, conflecti nequit: ſed neq; admodum id poteſt, cum alias in partes excidit: femoris vero et tibiæ pars anterior imminuitur. Si interius prolapſum eſt, valgiores euadūt: & exterior pars minuitur. Si exterius, magis vari, & minus claudi efficiuntur. craſſiore autem oſſe geſtantur: hisq́; ab interiore parte imminutio fit. Iis autem qui ab ortu, aut in auctione luxationem hanc patiuntur, eo modo quo ſuperius diximus, res cedit.

De tali

DE TALI LVXATIONE. E

Tali luxationes validа extenſione vel manu, vel alijs huiuſmodi adhibita indigent, directioneq; quæ ſimul vtra 67
que efficiat. Sed hoc commune omnibus eſt.

DE PEDE.

Quæ in pede contingunt, ſic, vt in manu, curantur. eadem item ex tibia cõmunicatio ſi exciderit aut ab ortu aut 68
in auctione, ſicut in manu fit. Quicunq; autem deſilietes ex alto vehemẽter calce innixi ſunt ſic, vt oſſa diſſederint,
& venæ exuccatæ, & nerui fuerint contuſi, atq; hæc grauiter euenerint: periculum ijs eſt, ne os ſideratum toto æuo
negocia faceſſat. fluida enim oſſa euadũt, & nerui inter ſe cõmunicationem habent. Quibus item ex vulnere, vel in
tibia, vel in femore, vel ex abſolutione neruorũ qui communicant cum his, vel ex negligẽti cubatione calx denigra
ta fuerit: ijs rebellationes contingunt: & interdũ adſideratione febres ſuperueniunt acuta, ſingultuoſæ, mentẽ atten
tantes, & quæ celerem mortem afferant: venarum item ſanguifluarum liuores. Rebellantium ac recrudeſcentium
notæ ſunt: ſi exuccata & denigrata, vicinaq; his, ſubdura & ſubrubra ſint: ſiq; cum duritia liuida euaſerint, ne ni-
greſcant, periculum eſt. ſi ſubliuida, vel etiam liuida exuccata fuerint, vel ſubuiridia & mollia, in omnibus huiuſ- F
modi bona ſigna præ ſe ferunt, Curatio horum hæc eſt. ſi abſit febris, veratrum eſt exhibendum: ſi adſit, dandum nõ
eſt: ſed loco pot us mella eſt præbenda ſi opus ſit. deligatio quæ articulorum eſt, conuenit: deligandaq; omnia magis
ſunt. ad contuſiones ſicut pluribus linteis & mollioribus vtendum, ita minus comprimendum eſt: pleraque
calci circumuoluenda. Figuratio ea eſt ſeruanda: quam deligatio requirit, ne videlicet in calcem depri
matur: ferulis vtendum non eſt. At quibuſcunq; pes vel ipſe exceſſerit, vel cum appendice (in
interiorem autem partem magis excidit) ijs ſi non reuerſus ſit, & coxa & femur, & ea
tibiæ pars temporis proceſſu attenuatur, quæ è regione luxationis eſt. repoſitio ea-
dem quæ & primæ partis palmæ: validaq; extenſio adhibetur, Curatio, quæ
articulis. ſi quieſcant, minus quàm in manu recrudeſcit. quieſcen-
tibus vero tenuior victus exhibendus eſt. Quæ au-
tem ab ortu aut in auctione contin-
gunt, ſicut ſuperius com-
prehenſum eſt.

Deeſt explanatio.

GALENVS DE FASCIIS

Vido Vidio Florentino interprete.

B VIDIVS LECTORI.

Poſtremi libri de faſcijs, de laqueis, de machinamentis non reperiuntur (quod ſciam) niſi in eo codice, cuius mentionem fecimus in epiſtola ad regem, in quo ſunt tres auctores de faſcijs, Galenus, Soranus, & Heliodorus, e quibus ego latinum feci Galenum duntaxat, nam qui hunc norit, reliquos plane norit. Sed an eiuſmodi liber germanus ſit Galeni, dubitare nemo debet, nam vel ipſo proœmio conuincitur, atque hic eſt ille liber, quem ipſe pollicitus eſt in ſecundo cōmentario de officina medici. Verum deſiderantur in Galeno quædam, quæ placuit accepta a Sorano & Heliodoro in hunc librum inſerere, ne qua ſuperſit humani corporis pars, cuius vinculum in hoc opere non reperias. quę ſuppleuimus putamus, vel ab auctore omiſſa, vel (quod magis probabile eſt) intercidiſſe. neque enim veriſimile eſt Galenum tam Sorano quàm Heliodoro poſteriorem, qui ab vtroque multa alia de faſcijs mutuatur, quę nunc deſiderantur, omiſiſſe, nec ſingulis partibus (vt pollicetur) ſuam vinciendi rationem aſſignaſſe. Huc accedit ꝙ deſcriptio Aſciæ vinculi, quam poſuit Heliodorus ad vinciendum femur, in libro Galeni non legitur, licet eius meminerit ſæpenumero, quia tamen neceſſaria fuit, prętereunda fuiſſe non videtur. vbicunque autem aliunde quidquam petemus, auctoris nomen maiuſculis literis notabimus hoc pacto. EX SORANO. EX HELIODORO, cumq; ad Galenum reuertemur. Nunc Galenus.

HIppocrates ille auctor vetuſtiſſimus mundiciem ſpectans, quam exigunt aliæ artes in agendo, mihi videtur non inconſiderate protuliſſe. Nobis ſanè placet in arte vniuerſa animi intentionem adhiberi. in quacunque enim opera decore agere recteq; poſſumus, decore ac recte agere conuenit. quæcunque mundiciem celeritatemq; admittunt, celeriter mundeq; conficienda ſunt: atq; vbi euitari dolor poſſit quàm maxime iocunde: tum reliqua huius generis omnia præclarius agere debemus, quàm alij eiuſdem artis profeſſores. Siquidem (vt in nonnullis, quæ efficiuntur, videre licet) artifices vſum habentes non alia re præſtant ignaris & expertibus, quàm celeritate atque elegantia. Medicum ergo eo magis quàm alium artificem fungi decet ſuo munere, quo ſibi nobilior eſt ſubiecta materies: & idcirco, ſiue ſecet, ſiue adurat, ſiue alliget, ſiue quid aliud manu moliatur, non modo vtilitati ſtudere debet, ſed mundiciei & elegantiæ, quemadmodum ipſe alibi rurſus teſtatur, cū inquit, Vinculi ratio duplex, altera illius quod inijcitur, altera illius, quod iniectū eſt. quod inijcitur, vt celeriter, iocunde, prompte, eleganter. celeriter quidem, vt opus expediatur: iocunde, vt facile præſtetur: prompte, vt vbiq; ſit in promptu: eleganter, vt oculos delectet. Mala enim in nonnullas corporis partes incumbentia, idoneam vinciendi rationem poſtulant, eamq; per ſe homo ſæpiſſime decoram expetit. quare tam ſolius ægrotantis gratia, quàm omnium quibus ſui D videndi copiam faciet, ſcire oportet, quæ vincula, & ſimplicia, & varia, ſingulis partibus accommodentur: nec ignorandum eſt nonnullis vtraq; conuenire, nonnullis alterutra, nēpe varia, licet alij ſecus exiſtiment, de qua controuerſia primo dijudicare operæpretium eſt. Expellunt nonnulli varia vincula, non modo tanquam nihil proficientia, ſed veluti vſum præſtantia maxime alienum. id quod nulla ſtabili ratione firmant: ſed teſtimonio maiorum nituntur, primum Hippocratis, cum inquit, Sed qui præſtantia vincula amant ſine mente complura alia lædunt. pręſtantia id eſt varia: deinde Mantiæ referentis cuidam oculos prociditſſe, cui pharmacopola caput & faciem vario vinculo deligauerat: idq; iure putant eueniſſe, quòd faſcię ob varietatem inęquales vrgeant, & idcirco mouere inflammationes poſſint, atq; abſceſſus. Sed ſatius fuit eos dignoſcere, non vinculorum varietate accidere, quod adducunt, ſed inſcitia alligantium, qui valenter adſtringunt. oportuit enim ita deligare, vt Hippocrates docuit, cum ait, In his autem maxime ad vinculum pertinet vt arctetur quidem ſic, vt quæ iniecta ſunt neq; recedant, neq; comprimant, ſed fulciantur, non tamen cogantur. æquum autem fuit, vbi Hippocratem citarunt, illud adiungere quod in Hippocratis oratione reſtabat, non enim ſimpliciter ſcripſit. / Sed, qui præſtantia vincula amant, complura alia lædunt /. verum ſubiecit / ſine mente / intelligant autem ex ijs quę mox perſequar, vinculum varium nullo modo ab Hippocrate ſubmoueri. ipſe igitur in libro de

officina medici faſciandi rationem agens, vbi narrauit quid vincula requirant dum inijciuntur, E
quid poſtquam iniecta ſunt, ſubdit/ Quod iniectum eſt, vt recte, vt decore/recte intelligit inie- »
ctum, quod confert: decore, quod elegans eſt. vt autē exponat quid ſibi velit decore, addit/ De- »
core quidem, vt ſimpliciter: vt diſtincte/ adiungit autem verbum ſimpliciter, non quo ex toto »
declaret decore, ſed ex parte, quaſi dicat vinculum ſimplex ſit & diſtinctum, quod euidētius col-
ligitur ex ijs, quæ ſubiecit. Aut ſimilibus & æqualibus, ęqualiter & ſimiliter, aut inęqualibus & »
diſſimilibus, inæqualiter & diſſimiliter. Species autem ſimplex orbicularis, aſcia, ſima, oculus, »
rhombus, dimidiatus. aptetur vero ſpecies ſpeciei, ac morbo illius, qui deuincitur. Ergo vinculi »
ſpeciem, quæ ſimplex eſt, orbicularē eſſe neceſſe eſt, ſed aſcia omnino ſima eſt, atq; ita quod pror-
ſus æquale eſt, erit ſibi ſimile, quod inæquale diſſimile. num igitur deterrentur iam de ſententia,
qui varia vincula repudiari ab Hippocrate voluerunt, fatentes aſciam, oculum, rhombum, dimi-
diatum, varijs aſſignari? an præter hæc, illis commemorem eundem Hippocratem in libro de
articulis, ad fractum iugulum, vinculum admouere, quod à gruis ſimilitudine γερανίδα nomi-
nauit, idq; varium eſſe? Sciant autem quibuſdam partibus, cuiuſmodi femur eſt, vbi repoſitum
eſt, atq; humerus & cubitus aliaq; plura, nullum aptari vinculum poſſe niſi varium. Hactenus de
his. pergamus iam ad faſciarum vinciendiq; rationem, ſcrutemurq; in primis, vt faſciæ inter ſe F
diſtent, materia, habitu, lōgitudine, latitudine, ſtructura. Materia igitur inter ſe diſſident, qm̄ nō-
nullæ linteæ ſunt, nonnullæ ex lana, aliæ ex membranulis, quarum vſus, cum neq; vnus ſit, neq;
ſimilis, ſed diſpar, vbi opus erit, eas accipere conabimur, quæ morbo maxime congruant. quæ-
cunq; ergo adſtringenda erunt, linteis alligabimus, at vbi adſtringere non oporteat, propterea
ꝙ hoc inflāmationi ſit inimicum, ſed abunde ſit continere vel tegere, ex lana, ex membrana vero
ſecuti Hippocratem, vbi naſus vel maxilla comminuitur, extremitatem membranulæ parti quæ
vinculum poſtulat, agglutinantes: Habitu, cum aliæ glomeratæ aliæ ſciſſæ ſint, aſſutæ aliæ: glo-
meratæ ſunt, quæ ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur, tales ſunt quibus per-
fracta membra vinciuntur, ſciſſę, quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi ſciſſo conficiun-
tur, quales ſunt, quæ ad capitis vulnera dantur (cancri dicuntur) ſiue in quatuor partes ſcindant̃,
ſiue in ſex, ſiue in octo, aſſutæ ex pluribus habenis varia figura inter ſe iunctis componuntur,
quales ſunt, quę ſuſpendunt, quæ cingunt, quæ mammas deuinciunt, quæ mammis & loco præ-
terea, qui iuxta anum eſt, accōmodantur: Longitudine, cum quędam breuiores, quędam longio-
res ſint: Latitudinis eadē ratio eſt, ſiquidem tam hæc, quàm illa debet vinciendis partibus reſpon
dere: Structura, nam alię texuntur, alię conſtant ex materia per ſe coacta, vel certo ordine impli- G
cata, quæ ſimplici textura fiunt, nonnullæ hac de cauſa texuntur, nonnullæ conficiuntur ex tela,
quæ ad alium vſum texta ſcinditur in faſcias, his plerunque vulnera obligamus, illis vtuntur ve-
natores ad crura defendenda, eædem primę palmę parti circundantur, quę ex implicata materia
fiunt, ab aurigis ad latera continenda adhibentur. Eſt autem perpetuū, vt qui vinciūt faſcijs abū-
dent, & quas habent, ſciant quàm optime adhibere, atque vbi deligandi locus eſt, tales accipiant,
quales docuit Hippocrates, quū inquit, Iam vero faſciæ parentur, leues, tenues, molles, mundę, »
latę, ſine ſuturis, ſine eminentijs, ita valentes, ne extentæ rumpantur, & paulo amplius. Mun- »
das quidem eſſe conuenit, quoniam ſordidę peręterq; quôd indecorę ſunt, liquore aliquo reſper-
ſę, non madeſcunt, deteriuſq; id reddunt, quo perfunduntur. eſſe itē ſui coloris debent, ne ſi pur-
pura inficiantur, vel alia huiuſmodi re, eādem noxam afferant, aut coloris ſimilitudine currētem
ſanguinem reprę ſentent: tenues inſuper, ne ambitus in tumorem nimium aſſurgant: molles, ne
ob duritiem vrgeāt: leues, ne onere infeſtent: ſint p̄terea ſine ſuturis inęqualibus, ob quas futurū
eſſet, vt comprimerent: tum ſine eminentijs, hoc eſt non ſint orę à lateribus ipſa textura cōfectę,
vel alioquin verſę atque conſutę, nec quędam extantia, quaſi fibrę. cum quæ eminent, vinculum
reddant inæquale, quæ extant, non patiantur faſciam facile circuire. Quòd ſi faſciæ ex inciſo lin- H
teo fiant, incidatur non ꝑ tranſuerſum, ſed in lōgitudinem, ſicut intextum eſt, ſectione ad ſtamē
directa, ſic enim lintea facile ſcinduntur, quod ſecus habet, ſi qua ſubtegmen procedit, hoc tente-
tur. adde, quòd quę in longitudinem ſcinduntur faſcię, quod vinctum eſt, firmius continent. At
vinciendi ratio quædam (vt ſuperius dixi) ſimplex eſt, & quædam varia, atque hęc modo nomen
inuenit à ſede, cui adhibetur, modo ab euentis, nonnunq; translato vocabulo à ſimilitudine ani-
maliū. à ſede, quę vincitur, nomen trahit, oculus, naſus, inguen, cęteraq; huius generis: ab anima-
libus, cancer, accipiter, aries, lepus, teſtudo: ſed ab euentis, vallum ſeu cōiunctū, ſeu diſiunctum,
operculum, habena, & quæ his ſimilia ſunt. Præterea ex huiuſmodi vinculis quędam ſunt vincu-
la tantū, vt tholus, regium, ſcapha, diſcrimen: quędā vincula ſimul & laquei, cuiuſmodi eſt lepus
auritus, paſtoralis, cęteriq; cōſimiles. Vinculum inſuper aliud ab altero faſciarum capite incipit:
aliud à medijs faſcijs: aliud vtroq; modo. Quoddam item certis ſedibus idoneū eſt, reliquis alie-
num cum ſit: quoddam alijs quoq; aptatur. Super hæc aliud à priori parte conſpicitur, ꝙ priorem
hominis partem duntaxat alligatam oſtendat: aliud à poſteriori, aliud ab vtraq; ſimiliter & prio-
rem & poſteriorem partem æque vinctam demonſtrans, atque hæc nunc conſimili, nunc diſpari
ratione veniunt in conſpectū, quæ omnia plana fient, cū ad ſingula ventum erit. Sed conſideran-

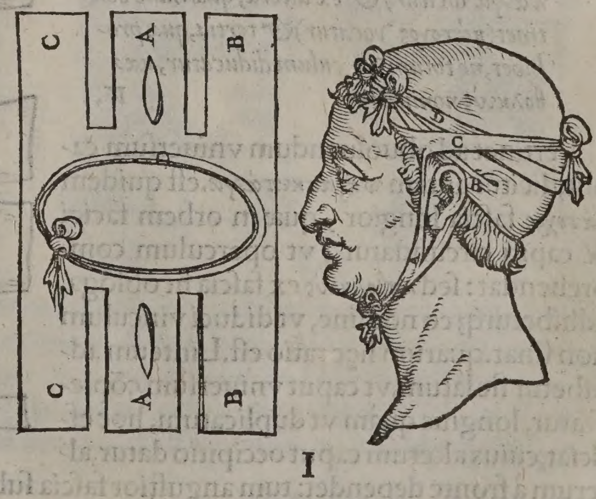
dum eſt,

A dum eſt, inquirendumq́; an quomodolibet ordiri faſcias oporteat: maiores enim oẽs ſtatuerunt
certas corporis ſedes, à quibus faſciæ ordiri deberent, exempli cauſa in capite, ob quãcunq; cau-
ſam vinciatur, faſciẹ caput in occipitio collocant, inde ipſam circumagẽtes, iuncturam cõficiunt,
nec quidquam intuentur, quod agunt: morbo ne, cuius cauſa vinculum adhibent, ſecundum ſit,
an aduerſum: in alijs item partibus inſcitia vel ignoratione (vt credibile eſt) decepti, locos prẹſcri
pſerunt, neceſſe enim eſt recte vincientem auctore Hippocrate eo incumbere, vt non ſolum de-
ligandæ parti, ſed affectui quoq; vinculũ conueniat. Nos igitur non vndecunq;, ſed qua maxime
expedit, ordimur, extremamq́; faſciam imponimus, qua docuit Hippocrates, cum inquit, Quæ
" mouentur, vt articuli, qua curuãtur, minimis, et maxime collectis, veluti poples: qua extendũtur,
" ſimplicibus & latis, veluti patella, obuolui debent. quẹ autem adijciuntur ad continendum qui-
" dem, quæ circa hæc ſunt: ad ſuſpendẽdum vero faſciam omnem, qua corpus quieſcit, & qua ma-
" gis cauum eſt, ſuperimponenda, vt ſupra vel infra genu. Conſentit autẽ cum capite humeri faſcia
" ad alteram alam demiſſa: cum inguine, ad alterum ilium: cum crure, ſuper partẽ huius poſterio-
" rem, quẹ carnoſa prominet. quibus autẽ ſurſum labitur, ab inferiori parte ſuſpẽdenda eſt: quibus
" deorſum, à ſuperiori. vbi nihil tale eſt, quemadmodũ in capite, qua maxime ẹquale eſt, contineri
" B faſcia debet, & duci q̃ minime obliqua, vt poſtremo obuoluta, qua valentiſſime hẹreat, vagos cir
" cuitus contineat. Oportet prẹterea deligantẽ ad ea reſpicere, quẹ in vinculo requiruntur, cuius
Hippocrates duas eſſe ſpecies teſtatur, vnã eius, quod inijcitur, alteram eius, quod iniectum eſt.
vtrobiq; autẽ ſumma cura enitendũ eſt, dum vinculũ inijcitur, vt celeriter, iocunde, prompte, ele-
ganter. celeriter quidem, vt opus expediatur: iocunde, vt facile præſtetur: prompte, vt vbiq; ſit in
promptu: eleganter, vt oculos delectet. cum iniectum eſt, vt recte, vt decore habeat, nihilq́; abſit
ex his, quæ ſupra opus eſſe retulimus. De vſu autẽ vinculorum ſcire licet quẹdam ea de cauſa ad-
hiberi, vt continẽdo curãtibus præſidijs ſubſeruiant: alia nõ propter hoc, ſed vt ipſa per ſe agant,
quibus curatio cõmittitur. in his maxime attendendum à qua parte faſcia ordiatur, qua circũeat,
qua deſinat. quæ ſingula exquiſitius cõſcribi non poſſunt, docere tñ viam licet per quã medicus
facile iudicare de ſingularibus poterit, naturã ſingularium partium perſpiciens, q̃ facile alligen-
tur, ſuſpendãtut, collocẽtur: atq; inſuper quid vinculũ valeat: efficit enim, vt quẹ abſceſſerũt pro-
pellantur, hiantia coniungãtur, peruerſa dirigantur, atq; oĩum cõtraria pſtentur. Oportet autem
ſi quid abſceſſit, ita deuincire, vt quẹ ſublimia ſunt, ſedem contingant, hoc eſt locũ, vnde receſſe-
runt, at non premant: incipiendum vero à parte ſana, & qua vlcus eſt, finiendum, vt quod ſubeſt
C effundat̃, & aliud vltra nõ coeat. Sed quẹ abſcedere volumus, contrario modo penitus alliganda
ſunt, atq; vbi in vnũ adducere cõuenit. verum vbi, quæ hiant, hoc eſt, quæ in exteriorem partem
conuerſa ſunt, longe initio accepto coniungenda ſunt, in cæteris eodẽ modo vinciendum, tm̃ ab
vlterioribus aliquid adducendum erit, paulatimq́; cõprimendum, primo minimum, deinde ma-
gis, maximẹ compreſſionis terminus ſit, vbi ſe contingunt, aptanturq́;, ſed non vrgent. verum in
diducendis, quæ contracta ſunt, ſi inflammatio eſt, ſuperſedendum eſt, ſi ea non eſt, prẹparatione
eadem vtendum, ſed vinculo contrario. digerere item vbi peruerſa oporteat, cætera fieri eadem
debent. tum quæ receſſerunt adducenda ſunt, contraria autẽ contra. Hæc omnia medicum quaſi
leges tenentem, obſeruantemq́; expedit id eligere, quod ſingulis vitijs idoneum eſt, minimeq́;
ad certos locos conſilium dirigere. Nos, quanq̃ in vno quoq; caſu, qua primum ordiri vinculum
oporteat, perfecte explicare difficile eſt, dum tamen faſciarum rationem indicabimus, vt res eui-
dentior ſit, locos ſtatuemus, à quibus ordiri potiſſimum conueniat: medicus vero in agẽdo vbiq;
illum eliget, qui maxime in rem erit.

Linteum ſciſſum ad ſummum caput, & ei proximam regionem. I.

D

Linteum iuſtæ magnitudinis ſcinditur in partes ſex, & medium qua verticem complectitur, integrum relinquitur, ex partibus vero pendentibus mediẹ findantur è regione aurium, ac ſub mentum demiſſæ, nodo inter ſe vinciantur. Quo facto altera faſciola anguſta media occipitio inijcitur, extremaq́; ad frontem adducuntur, & à latere capitis nodum accipiunt: quatuor vero partium, quas pendere ſinebamus, hæc ratio eſt poſteriores prope nodũ anguſtioris faſciolẹ, priores ſupra occipitium inter ſe colligantur. licet item abſq; nodo, alijs ſubiectis, alijs ſuperdatis, poſtremẹ fibulam imponere.

I

E

Linteum ſciſſum ad frontem, & partes, quæ iuxta ſunt. *II.*

In quatuor partes ſcindere linteum oportet, medio intacto qua fronti circundetur: prioresq́ꝫ partes ſuper poſteriores, quæ dependeant, ad occipitium dare, ibiq́ꝫ inter ſe deuincire: poſt hęc reliquas duas conuerſas, in ſummo capite colligare, quę ſub mentum etiamnum demitti poſſunt, & ibi nodum accipere. Hoc vinculo ad occipitium quoqꝫ vtimur partibus à latere capitis nodo inter ſe deligatis.

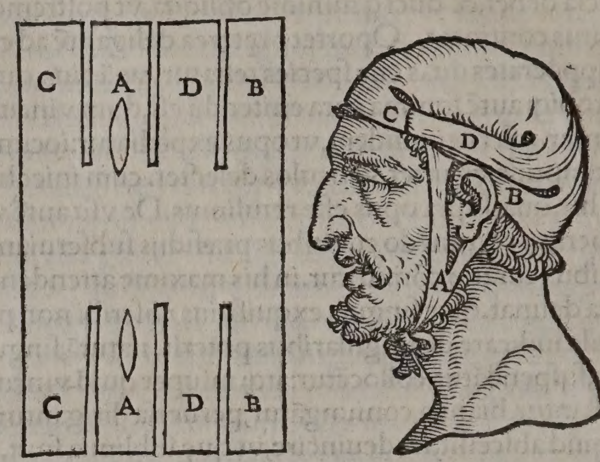

II.

F

Linteum ſciſſum ad totum caput. *III.*

Linteum ſciſſum in partes octo, ita, vt medium integrum ſit, donec tegere caput poſſit, toti capiti obuoluatur: tum ex pendentibus partibus, duæ iuxta aures fiſſæ ſub mento inter ſe deligentur, è reliquis vero, binis à priori parte, quaternis à poſteriori, duę à poſteriori extremę ſuper alias ducãtur ad frontem, altera alteri ſubiecta, vt à ſuperiori contineatur, deinde priores duæ ferantur ad occipitiũ, ſic, vt æque alteri altera inſidat, his cõprehenduntur quæ prius fuerant circũdatæ, reliquę duæ poſteriores ad frontẽ attrahantur, altera ſimiliter alteri ſubiecta, extremęq́ꝫ à latere fibula inijciatur. Hęc vinciendi ratio efficit, vt caput ſine nodis inuolutum defendatur à tædio, quod hic comprimẽdo afferre plurimum ſolent.

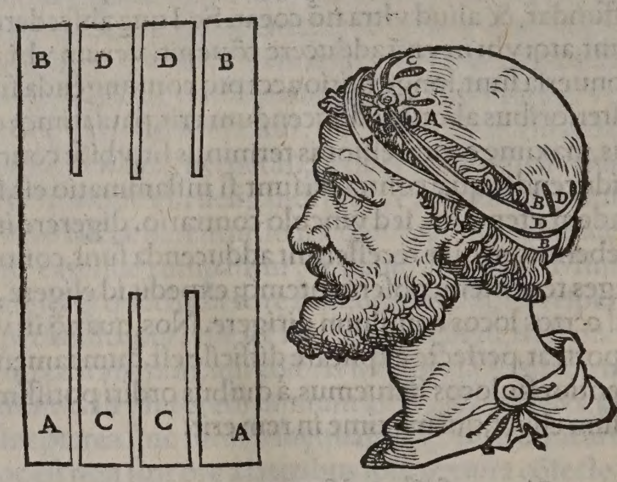

III.

G

Cancer, ſiue vinculum capitis ſiue operculum ſciſſum in partes octo, ad caput. *IIII.*

Medium amplecti debet vniuerſum caput, ſic, vt quatuor partes à fronte recte dependeant, ab occipitio totidem: ex illis exteriores, ad occipitium porrectæ inter ſe alligentur: ex his exteriores ſimiliter fronti circundatę, à latere deligentur. tum ex reliquis, quæ in fronte ſciſſæ partes ſunt, ad occipitiũ, quæ in occipitio, ad frontem attrahantur.

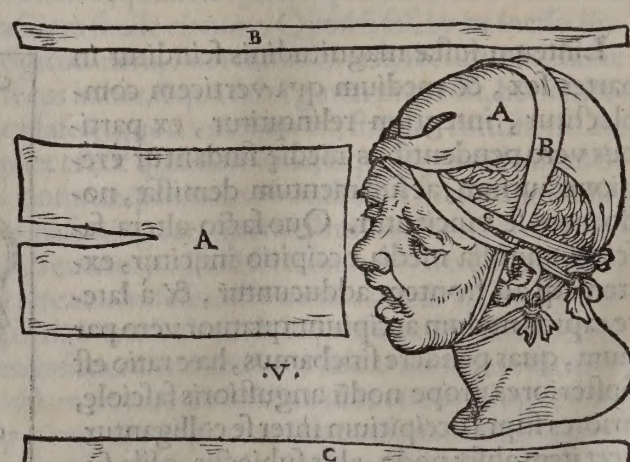

IIII.

H

Operculum ex faſcia lata trium capitum (σκεπάςρα dicitur) & ex altera, quæ hanc continet (κάτοχος vocatur) & tertia, quæ prohibet, ne totum vinculum diducatur, καθολκεὺς nominatur. *V.*

Pertinet ad obuoluendum vniuerſum caput, dicitur autem παρασκεπάςρα. eſt quidem κάτοχος faſcia longior, quæ in orbem faciei & capiti circundatur, vt operculum comprehendat: ſed καθολκεὺς ex faſcia fit oblõga, adhibeturq́ꝫ eo nomine, vt diduci vinculum non ſinat. quarum hęc ratio eſt. Linteum adhibetur ſic latum, vt caput vniuerſum cõplectatur, longius quàm vt duplicatum, hoc efficiat, cuius alterum caput occipitio datur, alterum à fronte dependet: tum anguſtior faſcia ſub mentum media inijcitur, & in vtranqꝫ partem

V.

per

A per malas attrahitur inter frontem & verticem, inde ſub mentum rurſus demittitur: poſt hæc alterius anguſtioris faſciæ medium fronti inijcitur, capitaq́; in orbem ad occipitium porrecta, ibi & inter ſe,& cum alterius anguſtioris faſcię capitibus alligantur: at quod à facie pendebat in longitudinem, vſq; dum ad ſupercilia ventum fuerit, diuiditur in duas partes, quæ in fronte altera ſuper alteram inſidente ad ſimilitudinem literæ X in orbem ad occipitium ducuntur, atq; ibi deligant. Poteſt autẽ vna faſcia dũtaxat longior, & operculũ cõtinere,& prohibere,ne tota iunctura diducat,ad hunc modũ,ſi media inter frontẽ & verticẽ ordiatur, capita vero recta per malas ſubmẽtũ demiſſa,ibiq́; altero ſuꝑ alterũ excedẽte in ſimilitudinẽ literę X ſub imas aures ad occipitiũ dentur,vbi rurſus in ſpeciẽ literæ X,inter ſe aduerſa ad frõtem ducant, & nodo à latere deligent.

Hactenus de ſimplicibus vinculis, ſequitur, vt de varijs dicamus,ſi id antea oſtenderimus, ꝙ faſciæ circuituum alius dicitur rectus,alius tranſuerſus,obliquus alius, quid autem hi ſibi velint, nomina declarant:tum alius στεφανιαῖος,μετωπιαῖος alius,παρειὰς alius,alius γενειὰς, præter hęc aliud vinculum orbiculare, aliud in orbẽ ſerpens nuncupatur, aliud poſtremo aſcia. eſt autẽ στεφανιαῖος, qui coronarum modo inter frontem & verticem tendit: μετωπιαῖος, qui frontem ambit: γενειὰς, qui ſub mẽto circũagitur: παρειὰς ſimiliter à malis ꝑ quas ducitur, nomen habet:illa demũ vocat
B aſcia, quæ lunata figura ab vna parte ſima eſt, ab altera gibba. Circuituum igitur iſtæc noĩa ſunt.

Rhombus alter ſimplex, alter Hippocratis, de quo nunc. *V I.*

VII VI

Aptiſſimum eſt vinculum hoc(vt quidam ſenſerunt) ad ſuturas, vbi dehiſcunt, vel (vt alijs placet)ad partium,quas vulnus diduxit, glutinationem, atq; ad emittendum humorem, eo, quòd cõprimendi vulneris vim habeat. ſic autem circuire debet. faſcia à latere capitis orſa,obliqua ducenda eſt ad verticem atq; alterum tẽpus, deinde malis vtrinq; circumdanda & obliq̃ parti prius obuolutę aduerſa in modum literæ X ad occipitium demittẽda, inde obliqua, ſic,vt à priori circuitu diſtet, per malas porrigẽda eſt ad alteras malas, ac rurſus obliqua ſurſum danda vt bis X
C literã repræſentet, quodq́; in medio eſt rhombi figuram accipiat, quo facto ad occipitium ferenda eſt, & fronti in orbem inijcienda, eatenus autem circumagenda,vt quæ nuda ſunt,includantur.

Semirhombus vel lepus ſine auribus. *V I I.*

Huic, & illi, cui nomen eſt Tholus, in omnibus eadem vis eſt. Ratio adhibẽdi huiuſmodi eſt. faſciæ caput occipitio inijcimus, eamq́; ſub infimã auriculã obliq̃ inter frontẽ & verticem ad occipitiũ ducimus, tum inter frõtem & verticem priori parti aduerſam, ac ſub infimã auriculam ad occipitiũ attrahimus.poſt hæc fronti circũagimus ſic, vt quod mediũ eſt, ſemirhombi effigiẽ referat.extrema vero faſcia, non modo in hoc,ſed in alijs quoq; capitis vinculis, fibula à latere vincienda eſt.Poſſumus etiã,ſi ex vſu ſit,faſciã circũducere,non ab inferiori parte ſurſum,ſed contra.

Vinculum ad caluariam, vel ſcapha, vel Tholus, ſeu Dioclis, ſeu Glaucij. *V III.*

Maxime idoneum eſt,vbi ſummum caput, & quod inter ipſum & frontem eſt, vincire conuenit.hoc autem modo ipſum inijcies.orſus ab occipitio faſciam recte per verticem du
D ces ad frontem,ibiq́; ſiniſtrę manus digito indice continebis,& iuxta priorem partem rurſus ad occipitiũ demittes,ab eoq́; tertio ad frõtem porriges iuxta partem priorẽ, vbi ipſam obuolues per eum ſinum, qui à digito tenebatur,poſtremo fronti circumages.

VIII IX

Thais Perigenis, quam alij ad Molpi eam auctorem referunt. *IX.*

Adhibetur eadem cauſa, qua Tholus, ſed quandam præter vſum elegãtiam habet. Vbi Tholus vinculum ſuperdatum fuerit,anguſtioris faſciolæ caput,ſub eius ambitum indatur, eaq́; porrigatur obliqua ad ſummum caput, & inter ipſum & frontem, tum in fronte ſub prioris faſciæ ſinum agatur,inde obliqua ad verticem,per id, quod inter ipſum & frontẽ eſt,ducatur, poſt hæc ad occipitium,dein ſub infima auricula dextra inter frontem & verticem,ſub infima auricula ſiniſtra rurſus ad occipitium reuertatur.Nos vero,vt fidelius contineatur,alium quoq; ambitũ per frontem adijcimus.

Thais alia ſine auctore. X.

Tholo obuoluto, faſciola, quæ digiti latitudinem æquet, vel etiamnum anguſtior ſit, orſa ab occipitio recta ad ſummũ caput, & ad frontem, per id, quod inter ipſam & verticem eſt, adduci debet, ibiq; duplicata rurſus ad occipitium porrecta conuerti, atque inde per dexteram capitis partem ad verticem, & inter ipſum & frõtem procedere, deinde ad ſiniſtrum tempus demitti, qua duplicanda eſt, & per partem prius obuolutam, ad dextram capitis attrahenda, inde ſimiliter duplicata ad tempus, quod tertio fiat, vt tres ſinus duplicatæ faſciæ cincinnorum imaginem referant, ſed poſtquam tertio ad dextram occipitij partem ventum fuerit, faſciola ad ſiniſtram partem conuertenda, vt æque in altero tempore conſpiciatur, poſtremo, vt bene priores ambitus teneat, fronti circumagenda.

X

XI

Diſcrimen. XI.

Ad eoſdem pertinet ad quos Glaucij Tholus, inijciturq; hoc modo. faſciæ quod ſatis eſt, à facie dependeat, & reliqua eius pars ad ſummum caput, per id quod inter ipſum & frontem eſt, feratur, inde ad occipitium, ibiq; tradatur miniſtro cõtinenda, poſt hæc conuerſa circa frontem detur, quo facto caput à facie pendens, per partem primo iniectam, recte ad verticem, per id, quod inter ipſum & frontem eſt, procedat, inde ad occipitium, ibiq; finiatur.

Scapha, ſeu Tholus Diocleus. XII.

Recte datur, vbicunq; coniungere diducta neceſſe eſt, vel quòd ob diutinum materiæ curſum ad oculos inciſa cutis fuerit, vel quòd frõs alioquin vulnus acceperit. Obuoluitur autem hoc modo. faſciam ab occipitio orſam trahimus G ſub infima auricula dextra, vel ſiniſtra, prout ab hac vel illa prius ducendam æſtimabimus, inde ad tempus adiunctum, ab eoq; tranſuerſam inter frontem & verticem, porrigimus ad alterum tempus, inde ſub infima auricula ad occipitium, qua caput prius ſuperiniectum adſtringimus, dein ſuper aurem fronti circũdamus, ſic, vt ambitus hic, illi ſubijciatur, qui inter frontẽ & verticẽ procedit, ac vterq; e regione alterius, ab interiori parte ſit reſimus, tum quoties opus eſt eodem modo circũagimus.

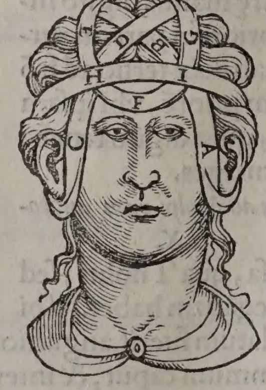

XII

XII

Inijcitur & aliter per duos faſciæ ambitus, circa eam ſuturam, quæ ad aures per verticem tendit ſic, vt alter ambitus ſuper ſuturam ſit, alter infra, & vterq; ab interiori parte ſit reſimus, inferior autem ſurſum procedere debet, ſuperior vero deorſum.

Thais ſub incerto auctore. XIII.

Illis idonea eſt, quibus quod inter frontem H & verticẽ eſt ac ꝓximas partes, cõuenit deuincire. Eam ſic admoueto, vbi ſemirhombum inieceris, ſic tamen, vt faſcia frontẽ non cõplectať, ipſam ab occipitio obliquã, ad verticẽ & frontẽ porrigito, ibiq; conuertito, facitoq;, vt circa frontẽ Lunæ figurã imiteť, & cornua ſurſum ſpectẽt, ima parte ſita inter ſupercilia: poſt hęc ab altera parte verticis ad occipitiũ ducito, ſicq; circa frontẽ attrahito. huiuſmodi vinculũ præter eam, quam ſemirhombus affert vtilitatem, eſt etiam aliquo modo ſpecioſius.

XIII

XIIII

Glaucij vinculum ſuperimpoſitum, vel additum. XIIII.

Ad eoſdem confert, ad quos vinculum ad caluariam, ſed huic magis fidendum. igitur, vbi vinculum ad caluariam adhibitum eſt, aliud ſuperinijcito, cui nomen eſt lepus ſine auribus, ne longum faciam.

A *Regium.* XV.

Idem efficit, quod Thais ſub incerto auctore,nimirum , quod inter frontem & verticem eſt,ac proximas partes,deuincit,cuius hæc ratio eſt,faſcię quantum ſatis eſt dependere à facie ſinimus,quodq; ex ea reſtat,inter frontem & verticem recta ad occipitium trahimus,inde conuerſam ſub ima aure inter frontem & verticē oblique ad occipitiū, ab hoc oblique item ad id contrariæ partis, quod inter verticem & frontem eſt, tum per tempus, ac ſub ima aure ad occipitiū ducimus,deinde caput, quod à facie pendebat, ad frontē attrahimus, terq; ibi replicamus,ſic,vt ſinus ad ſimilitudi-
B nem graduum,ſe excedāt, quos poſtremo cōprehendimus faſcia circa frontem obuoluta.

XV

XVI

Capiſtrum,quod dimidiatum, vel ad alteram partem dicunt. XVI.

Expeditiſſimum eſt,vbi maxillam ſeu vulneratam, ſeu prolapſam, ſeu ob diſtentionem oris alium'ue morbum oportet ab altera parte vinciri. faſcia ab occipitio orſa, obliqua per verticem, & inter ipſum & frontem per tempus ferri debet ad malas,inde ſub mēto et ima aure alterius partis ad occipitium, deinde ſub imis auribus ac mento attracta eodem reuerti,atq; ad eandem rationem, quoties opus eſt, circuire. Tunc vero cōmodum ita circundatur, cum à ſuperiori parte deorſum deligan-
C dum eſt, ſin ab īferiori parte ſurſum, faſcia ab occipitio incipiat, & ſub infimam auriculam, mentumq; procedat,tum per malas ducatur, & obliqua inter frōtem & verticem ad occipitium, dein ſub mentum circumagatur,poſtremo frontem ambiat.

XVI

XVII

Capiſtrum ad vtramq; partem. XVII.

Ad eos pertinet,quibus maxilla vel vtrinq; ſuo loco mota eſt,vel alio quopiam tenetur,ex ijs, quæ dicta ſunt in capiſtro ad alteram partem. faſcia occipitio primum iniecta, oblique per verticem & inter ipſum & frontem ad malas porrigitur, demiſſaq; ſub mentum maxillam, & malas ab altera parte amplectitur, inde inter frontem & ſummum caput per partem prius iniectam in ſpeciem literæ X ad occipitium reuertitur,& ſub imis auribus ac mento rurſus ac occipitium data,nouiſſime frontem complectitur.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XVIII.

Ab occipitio ordiatur, & ſub infimam au-
D riculam, ac ſub mentum detur ad malas, inde oblique per ſummū caput ad occipitiū tēdat, ab eoq; ſub infima auricula alterius partis, & ſub mento demittatur,tum ad malas,poſt hęc oblique inter frontem & verticem ad occipitium ducatur.& fronti poſtea circundetur.

Idem in vtrāq; partem ductum à ſuperiori parte deorſum. XIX.

XVIII

XIX

Media faſcia cōplecti occipitium oportet, capitaq; eius per verticē obliqua inter ipſum & frontem porrigere,ſic,vt X literam repræſentent, deinde per malas ſub mentum, & ſub imas aures ad occipitium reuerti, poſt hæc circa frontem obuolui, & ad occipitium adducta ſub mentum demitti, poſtremo ad occipitium per frontem circuire.

E

Idem aliter. XX.

Media faſcia ſuper frontem detur, capitaq; eius ducantur ad occipitium, ibiq; figuram accipiant literæ X, poſt hæc ſub imas aures ac mentum ad malas, inde inter frontem & verticem obliqua ad occipitium demittantur, tum ſub mentum, nouiſſime per frontem circundentur.

XX

XXI

Aliter. XXI.

Faſcia media ab occipitio orſa, capita ſub imas aures mentumq; attrahenda ſunt, tum per malas, quod ſupereſt eodem modo obuoluendum, quemadmodum in ea, quæ proxime poſita eſt.

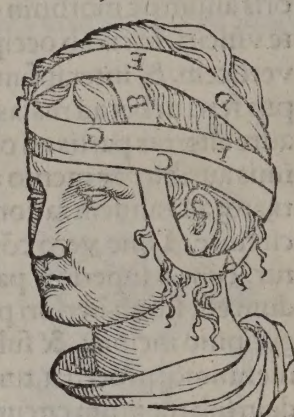
F

Capiſtrum obliquum ad alteram partem, quo vinciuntur quæ iuxta aurem ſunt, & maxillæ proceſſum. XXII.

Ab occipitio initium ſumat, & ſub infimam auriculam ad tempus, atque inter frontem & verticem oblique ad occipitium, & circa frontem procedat, ſæpiusq; ad eandem rationem circumeat. quo modo procedere debet, cum ab inferiori parte ſurſum attrahitur. Sin expeditius ſit à ſuperiori parte deorſum, ita porrigatur, incipiat ab occipitio, & oblique per verticem, & inter ipſum & frontem ad tempus procedat, ab eoq; ſub imam aurem ad occipitium reuertatur, deinde frontem ambiat.

XXII

XXIII

G

Quod alij leporem ſine auribus, alij ſemirhombum vel nauiculam dicunt, ad vtranq; partem commodiſſime ad frontem, & ex parte etiam ad id, quod inter ipſum & verticem eſt, adhibetur. XXIII.

Occipitio primum faſciam inijcimus, ab eoq; ſub infimam auriculam ad tempus, & inter frontem & verticem adducimus, & obliquam ad occipitium demittimus, inde circa frontem iuxta angulum oculi tempori propiorem, & inter frontem & verticem oblique ad occipitium, inde oblique inter verticem & frontem, parti prius iniectæ aduerſam ſic, vt ibi X literam repræſentet, poſt hęc ſub infimam auriculam ad occipitium, poſtremo circa frontem.

H

Idem in vtranq; partem ductum à ſuperiori parte deorſum. XXIIII.

Media faſcia occipitium amplectitor, capitaq; eius per verticem inter ipſum & frontem adducito, ſic, vt ibi X literam repræſentent: inde ſub imas aures ad occipitium, poſt hæc circa frontem attrahito.

Idem ab inferiori parte ſurſum. XXV.

Faſcia media ab occipitio orſa ſub infimis auriculis in vtranq; partem ducitur ad angulos oculorum temporibus propiores, ab his inter frontem & verticem ad occipitium reuertitur, deinde frontem comprehendit. quibuſdam placet hãc ſub mentũ quoq; circũagi.

XXIIII

XXV

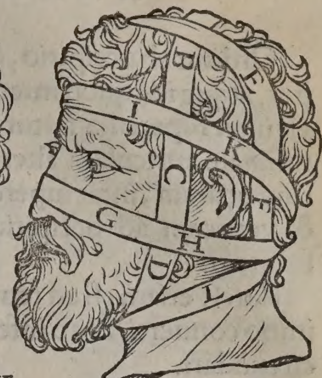
A *Vinculum à ſuperiori parte iunctum.*
XXVI.

Capiſtrum rectum ad vtramque partem adhibemus, faſciamq; non amplius ſub mẽtum, ſicut in illo, ſed per medium naſum agimus ad occipitium, & ſuper eam ſuturam attrahimus, quæ ad aures per verticem tendit.

Vinculum Glaucij valde iunctum.
XXVII.

Eadem ratione obuoluitur, atque id, quod à ſuperiori parte iunctum inſcribitur, niſi quòd fertur etiam ſub mentum.

XXVI

XXVII

Perigenis galea gladiatoria. *XXVIII.*

Aptiſsima eſt, vbi caput ac malæ pluri-
B bus locis vulnus acceperunt. capiſtrum obliquum ad vtramq; partem inijcitur: dein Glaucij ſcapha, poſt hæc rurſum capiſtrum ad vtramque partem. nonnulli vt vinculum hoc elegantius reddant, id capitis ornamentum, quod κεφαλὸν appellant, parantes aſſuunt. adhibetur item & alio modo ſine obliquo capiſtro, & faſcia per malas minime porrecta,

Galea aliter ad eoſdem. *XXIX.*

Faſciæ quod ſatis eſt à fronte dependeat, reliqua ad occipitiũ recta ducatur, & eatenus obuoluatur, vt rectum capiſtrum efficiens totas genas & caput complectatur. quo facto caput quod à fronte pendet, ſurſum conuertendum eſt, & recta per verticem ad occipitium attrahẽdum, ac, ſi placeat, ſub imas quoq;
C aures adducendum.

XXVIII

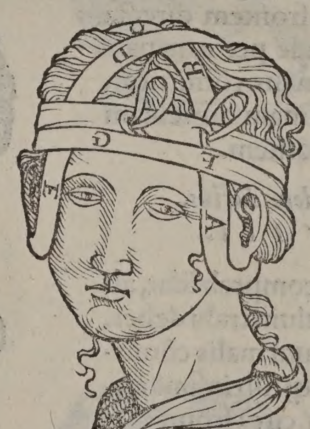

XIXX

Lepus auritus. *XXX.*

Sic appellãt ſemirhombum, vbi laqueus ille accedit, quem auriculas nuncupant, qui vel gladiatoribus decoris cauſa datur, vel vt caput contineat, vbi propter aliquem faciei affectum pertractare id oporteat. ſi decoris cauſa, auriculæ breues ſint, & in medio frontis, nam ſic animalis imaginem referunt: ſin vt contineant, in medio ſimiliter, & magnę, vt digiti in earum ſinus coniecti, continere caput queant.

Alius ad tempora. *XXXI.*

Hac ratione obuoluitur. ex altera parte faſciæ laqueus fit paſtoralis, vel qui duos ha-
D bens ſinus nominatur (quos ſæpius in libro de laqueis breuiter declarauimus) & fronti inijcitur, ſuper quem deinde ſemirhombus, vel nauicula circumligatur.

XXX

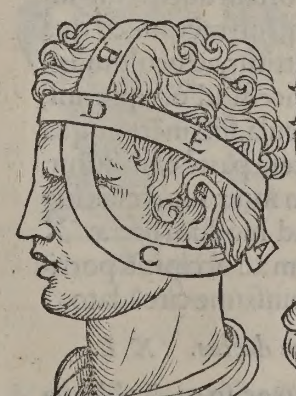

XXXI

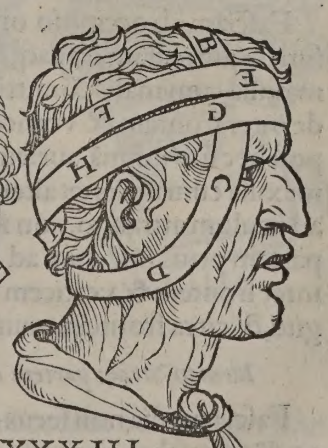
Simplex oculus, vel tenue vinculum ocularium.
XXXII.

Faſciã ab occipitio orſam ducimus per verticem inter ipſum & frontem, inter ſupcilia, ad oculum ſic, vt ipſum contegat, inde ſub infimã auriculam ad occipitiũ poſtremo circa frontẽ.

Idem ab inferiori parte ſurſum. *XXXIII.*

Ab occipitio initium ſumit, & per ſummũ caput inter ipſum & frontem inter ſupercilia ad oculũ, tum ſub infimam auriculam ad oculum, inter frontẽ & verticem agitur, poſt hæc ad occipitium, & circa frontem.

XXXII

XXXIII

Duplex

E

Duplex oculus à ſuperiori parte ductus.
X X X I I I I.

Orditur ab occipitio, & per ſummum caput, atque id, quod inter ipſum & frontem eſt inter ſupercilia fertur ad oculũ, tum ſub infimam auriculam alterius partis, ad alterum oculum, inter ſupercilia inter frontem & verticem ad occipitium, poſtea circa frontem.

Poteſt etiam, ſi ad rem magis pertineat, initio conuerti, & ab inferiori parte ſurſum circundari.

XXXIIII.

XXXIIII.

F

Duplex in vtrãque partem ductus à ſuperiori parte deorſum. XXXV.

Media faſcia ab occipitio orſa, ducere capita oportet inter frontem & verticẽ, atque inter ſupercilia, ſic, vt ibi X literæ figuram accipiant, tum ad oculos, atque inde ſub imas aures ad occipitium & circa frontem.

Aliter. *X X X V I.*

Media faſcia ordiatur à fronte, capita ad occipitium dentur, inde ad modum literæ X ſimiliter, atque in ſuperiori vinculo procedant.

XXXV

XXXVI

G

Oculus rectus ad alteram partem.
X X X V I I.

Orſi ab occipitio faſciam per ſummũ caput, & inter ipſum & frontem directa ad oculum ducimus, inde per eam partem, qua maxilla cum malis cõmittitur, ſub mentum, & ſub infimam auriculam ad occipitium & circa frontem.

Duplex ex eodem ductus.
X X X V I I I.

Priuſquam frontem comprehẽdat, ab occipitio ad alterum oculum trahi debet, tum recta, qua maxilla cum malis cõmittitur, ſub mentum, ab eoq; ſub infimã auriculam ad occipitium & circa frontem.

XXXVII.

XXXVIII.

H

Idem ab inferiori parte. *X X X I X.*

Faſciam ab occipitio orſam ducito ſub infimam auriculam, ab eaq; ſub mẽtum, & quà maxilla cum malis cõmittitur, ad oculum, inde inter frontem & verticem ad occipitium, poſt hęc ſub infimã auriculã, ſub mẽtum, qua maxilla cum malis ex altera parte cõmittitur, ad oculum attrahito, tum inter ſupercilia ſup partem prius iniectam ad modum literæ X inter frontem & verticem ad occipitiũ porrigito, & circa frontem nouiſsime circũdato.

Idem in vtrãq; partem ductus. *X L.*

Faſcia media non ſecus ac in ea, q̃ obliqua oculũ vinciebat, occipitio iniiciatur, capitaq; à ſuperiori

XXXIX

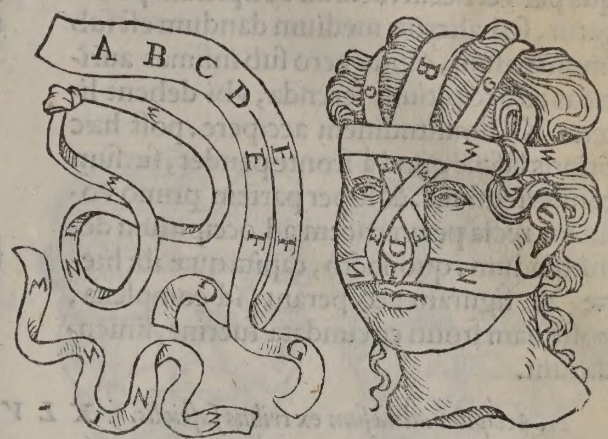

XL

A à ſuperiori parte,vel inferiori attrahantur, poteſt etiamnum media faſcia ſub mento incipere.

Linteum ſciſſum ad naſum. X L I.

Faſcia eatenus lata eſſe debet, vt naſum complectatur,longa vero,vt duplicata à naribus ad occipitium perueniat. Orſam igitur ab occipitio recta per verticem & inter ipſum & frontem ad medium naſum adducimus, & quod ex ipſa ſupereſt à facie ſinimus dependere, quod rectum in duas partes ſcindimus, vſque dum ventum ſit ad ſuperius labrum. quo facto alteram faſciolam mediam,ab imo naſo orſam ſuper eam, quæ ſciſſa pendet à facie, in vtranq; partem, ſub imas aures ad occipitiũ ducimus,ſuper par-
B tem primo iniectam,ſic,vt ibi X literam repræſentet,miniſtroq; tradimus, deinde partes ſciſſas à facie conuertimus ab vtraq; parte naſi inter ſupercilia, vt ibi literæ X ſimilitudinem accipiant, ac per ſummum caput obliquas ad occipitium porrigimus, & cum priori capite iungimus, ſuper quas deinde capita à miniſtro contenta circa frontem attrahimus,ſic,vt à latere nodo vel fibula inter ſe vinciantur.

XLI.

Funda ad naſum ex quatuor capitibus. X L I I.

Scindẽdum linteum eſt in partes quatuor, mediumq; integrum relinquendũ, qua vincire debet imum naſum. ex capitibus vero, quæ ſuperiora ſunt, pendere deorſum oportet,inferiora per genas primum ad angulos oculorum temporibus
C propiores procedere, inde inter frontem & verticem ad ſimilitudinem X literæ inter ſe commiſſa à miniſtro contineri, reliqua duo ſub imas aures ad occipitiũ demitti, ibiq; literæ X ſimilitudine accepta, circa frontem agi,& à latere inter ſe deligari, tum quæ à miniſtro tenebantur,in occipitio deſinere.

XLII

Eadem ex tribus faſciolis. X L I I I.

Vna media iniicitur ſub imo naſo, capitaq; eius per oculorum angulos temporibus propiores inter frontem & verticem ducuntur, ibiq; aduerſa ad imaginem literæ X à miniſtro continentur,
D altera media datur ſuper imum naſum, & in vtranque partem ducitur ad occipitium,ibiq; accipit nodum cum capitibus à miniſtro contentis,tertia orditur à fronte,& capiti circundata à latere deligatur.

XLIII.

XLIIII.

Eadem ex duabus. X L I I I I.

Vna ſub imo naſo dari media debet, capitaq; eius per angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem porrigi, atque inter ſe aduerſa in ſpeciem literæ X miniſtro ſimiliter tradi:altera media iniici ſuper imum naſum, & capita eius ferri ſub imas aures ad occipitium, & ibi X literæ ſimilitudine accepta per frontem circumagi,& à latere deuinciri.

Naſus

Naſus ex binis faſciolis. X L V. E

Vna ſuper naſum in longitudinem detur, dimidiaq; pars à fronte dependeat, reliqua per verticem rectà ad occipitium porrigatur, ſed alterius medium dandum eſt ſub imum naſum, capita vero ſub infimas auriculas ad occipitium ferenda, vbi debent literæ X ſimilitudinem accipere. poſt hæc prioris faſciæ quod à fronte pendet, ſurſum conuertendum, & ſuper partem primo volutam rectà per verticem ad occipitium demittendum. quo facto, capita quæ ibi literæ X figuram acceperant, id complexa, poſtquam fronti circundata fuerint, finienda ſunt.

XLV XLVI

Accipiter ad naſum ex tribus faſciolis. X L V I. F

Vna ſub imo naſo media incipit, cuius capita vtrinq; iuxta nares inter ſupercilia ducuntur ad imaginem literæ X, inde ad ſummum caput atq; occipitium dantur, ibiq; continentur; altera media ſuper imum naſum obuoluitur, capitaq; eius ſub infimas auriculas ad occipitium demittuntur, & ibi inter ſe, & cum capitibus, quæ continebantur, vinciuntur: tertia media à fronte ordítur, & in vtranq; partem circumacta à latere capitis finitur.

Idem ex binis faſciolis. X L V I I.

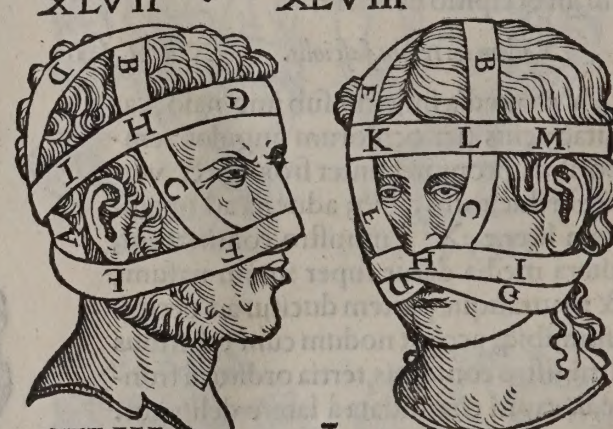
Prior faſcia perinde atque altera circumagenda eſt, ſed capita huius in occipitio ad literæ X ſimilitudinem inter ſe aduerſa, vbi frontem complexa ſunt, finiuntur: illius vero ſub his comprehendūtur, vel ipſa quoq; in occipitio in ſpeciem literæ X inter ſe aduerſa ſub mentum adducuntur, ibiq; inter ſe alligantur. G

Faſcia glomerata ad idem. X L V I I I.

Faſciæ pendere tantum à facie ſinito, quãtum à naribus poſsit ad occipitium peruenire, reliquam eius partem recta per naſum, inter ſupercilia ad frontem & verticem trahito, inde per medium caput ad occipitium demittito, ibiq; conuerſam ſub infima auricula ad imum naſum attrahito ſuper partem pendentem, inde ſub infima auricula alterius partis ad occipitium ducito, ibiq; contineto. poſt hæc caput, quod à facie pendebat, rectà ſuper partem priorem volutam, ac occipitium dato, ſic, vt à reliqua faſcia cõprehendatur, quam poſtremo circa frontem adducito, & ad occipitium reuerſam à latere capitis deuincito. H

XLVII XLVIII

XLIX L

Funda. X L I X.

Orſa ab occipitio obliqua per verticem & inter ipſum & frontem tendit ad angulum oculi tẽpori propiorem, inde per genam ad imum naſum, ab eoq; ad genam ſimiliter alterius partis, oculi angulum tempori propiorem, inter frontem & verticem, ad ſummum caput fertur priori parti aduerſa. poſt hæc ad occipitium demittitur, & ſub infimis auriculis porrecta ad occipitium reuertitur, nouiſsimeq; fronti obuoluitur.

Eadem aliter. L

Faſciam occipitio primum inijcimus, deinde obliquam per verticem ad tempus atq; angulum oculi

A oculi tempori propiorem adducimus,ab eoq; ſub imum naſum, atque infimam auriculam rurſus ad occipitium demittimus, ibiq; conuertimus, & priori parti aduerſam obliquam ducimus ad tempus,ac ſub imum naſum ad infimam auriculam contrariæ partis,poſt hæc ad occipitiũ,deinde ſub infimam auriculam, ſub imum naſum, ac ſub imam auriculam alterius partis ad occipitium, poſtremo circa frontem obuoluimus.

Amintæ vallum. L I.

Orſi ab occipitio, faſciam oblique per verticem ducimus,atq; inter ipſum & frontem inter ſupercilia, inde à latere iuxta angulum oculi, naribus propiorem recta ad proximam narem, inde qua maxilla cum malis cõmittitur,attrahimus,tum ſub mentum demittimus, & ſub infimam auriculã ad occipitium damus, ab eoq; per verticẽ
B oblique inter ipſum & frontem, atq; inter ſupercilia porrigimus, priori parti aduerſam in ſpeciem literæ X poſt hæc à latere naſi, ex cõtraria parte,& qua maxilla cum malis cõmittitur, ſub mentum atque infimam auriculã alterius partis ad occipitiũ, inde fronti circũdamus, poſt hæc ſub infimam auriculam,per medium naſum,ad alteram infimã auriculam atq; occipitium. pręter hęc nõnulli quoq; mentum complectuntur. Adhibetur autem commodiſsime,vbi vel inter ſupercilia, vel medium naſum deligare opus eſt.

L I.

LII

Phaleræ, ſeu vallum. L I I.

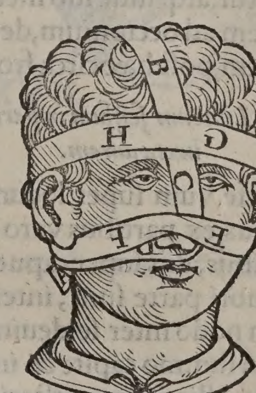
Ab occipitio inchoatur,& oblique per ſummum caput atque inter ipſum & frontem procedit inter ſupercilia,inde iuxta angulum oculi naſo propiorem per genam ſub imam aurem ad occipi-
C tium,ab eoq; per contrariã partem,ſic,vt inter ſupercilia literæ X figuram accipiat,tum oblique inter frontem & verticem,per verticem ipſum ad occipitium demittitur,deinde ſub infimam auriculam,per medium naſum,atq; alteram infimam auriculam,item ad occipitium reuertitur,poſt hęc circa frontem agitur. Quidam,vt ſpecioſius vinculum efficerent,per eam quoq; ſuturam,quę ad aures per verticem tendit, circuire voluerunt. Poteſt etiam, ſi res poſtulat,faſcia duci in vtrãq; partem.huic & ſuperiori eadem vis eſt.

Menecratis accipiter. L I I I.

Faſcia primum occipitio detur, & recta per verticem inter ſupercilia tendat iuxta angulum oculi naſo propiorem, & ab altera nare ſuper imum naſum feratur iuxta alterum angulum naſo propiorem, & inter ſupercilia, vt ibi ſimilitudo literæ X fiat, poſt hæc recta iuxta
D partem prius volutam ad occipitium reuertatur, ibiq; conuerſa ſub infimam auriculam, & ſuper imum naſum, ac ſub infimam auriculam alterius partis, itidem ad occipitium adducatur, & fronti nouiſsime circũdetur, quam agere etiã licet ſuper eam ſuturam, quæ ad aures per verticem tendit. Nonnulli, vt elegantius vinculum reddant, adijciunt ſemirhombum,cuius rationem ſupra indicauimus.

LIII

LIIII

Amintæ vallum ad naſum in alteram partem declinatum. L I I I I.

Faſciam ab occipitio orſam recta ad ſummum caput adducito, deinde inter ipſum & frontem, atque inter ſupercilia ab altera nare ſub imum naſum attrahito, inde ſub imam auriculam alterius partis,& ſuper imum naſum ab eoq; ſub imam aurem ad occipitium obuoluito,inde circa frontem.

Hippocratis

Hippocratis vinculum adducens. L V. E

Idem præſtat, quod proximè poſitum. ſic autem obuoluitur. membranula palmæ longior accipitur, cuius vnum caput glutine vel gummi illitum naſo agglutinatur ab ea parte, in qua iacet: alterum ſub imam aurem ad occipitium adducitur ab eoq; ad frontem, quà ſimiliter agglutinatur.

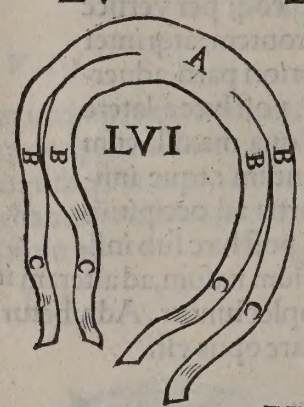
LV

LVI

Ad aures linteum ſciſſum in quatuor partes. L V I.

Medium auriculam complectatur, ex partibus vero ſciſſis, quæ ſuper auriculam ſunt, vbi X literæ figuram acceperint, F vna per frontem, altera per ſummum caput, ad occipitium porrigantur, tum quæ per frontem procedebat, quà X literæ ſimilitudo eſt, attrahatur, quæ per verticem, ad frontem ducatur, & à latere capitis ambæ inter ſe vinciantur, ſed partes ſubiectæ aduerſæ inter ſe procedant, & altera per poſteriorem partem, altera ſub mentum detur ad occipitium, ibiq; nodum accipiant.

LVII

Auris ex faſcia glomerata. L V I I.

Faſcia poſt læſam aurem prope occipitium orſa, per ipſam ferri debet, vt ex parte eandē includat, inde inter frontem & verticem attrahi non longe à fronte, tum per priorem partem prope alteram aurem ac ſub mentum ad aurem affectam, deinde inter verticem & frontem ad poſteriorem partem integræ auris, & ſub mentum, atq; infimam auriculam ad occipitium, inde circa frontem, ac rurſus ad occipitium. G

Aliter. L V I I I.

Occipitio primum inijcitur, & ſub infimam aurem ſanam inter frontem & verticem ad priorem partem affectæ auris porrigitur, atq; inde ſub mentum, & ſub infimā aurem ad occipitium, deinde oblique ſuper aurem, poſt hæc circa frontem.

Linteum ſciſſum in partes ſex ad regionem iuxta aurem. L I X.

Medium ſuper locum vinciendum inijcimus, ex partibus vero alijs à ceruice depēdētibus, alijs ſuper caput collocatis, eas, quæ H à priori parte ſunt, inter frontem & verticem nodo inter ſe deuincimus, medias vero in ſummo capite & inter ſe, & cum prioribus alligamus, poſteriores ad occipitium adductas, vt X literam referant, circa frontem agimus ſic, vt à latere capitis finiantur.

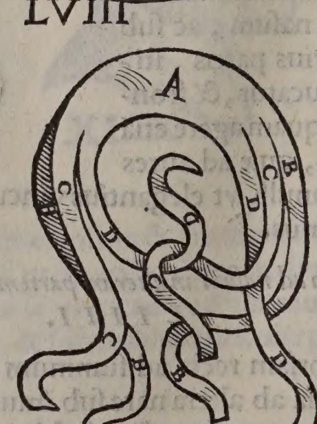
LVIII

LIX

Iunctura ad malas ex tribus faſcijs. L X.

Vna media inter frontem & verticem inijciatur, capitaq; eius per malas ſub mentum demittant, ab eoq; per malas iuxta priores partes inter frontem & verticem procedant, ibiq; inter ſe colligētur, quòd ſi oculos quoq;

LIX

LX

A los quoq; deuincire volueris,ducantur non iuxta priorem partem,ſed per oculos,tum inter frontem & verticem data in ſpeciem literæ X ad occipitium adducantur: altera faſcia media inter frontem & verticem orſa in vtranq; partem attrahatur iuxta oculorum angulos temporibus propiores, ad mentum, atq; ibi nodum accipiat: tertia media medium naſum amplectatur, capitaq; eius ſub infimis auriculis ad occipitium adducãtur, ibiq; X literæ ſimilitudine accepta per frontem circumeant, & nodo à latere capitis vinciantur.

Longa ad frontem & regionem, quæ inter ſupercilia eſt ex faſcia glomerata. L X I.

Dari primo ſuper occipitium debet, poſt hæc recta duci ad frontem & inter ſupercilia, deinde ad occipitium reuerti, & poſtremo per frontem circumagi.

Funda ad labrum inferius ſciſſa in partes quatuor. L X I I.

Medium, quod integrum eſt, iniicito B ſuper labrum inferius, ſuperiores vero partes ad mentum adducito, atq; inde ad occipitium, ibiq; in ſpeciem literæ X altera ſuper alteram excedente, ad ſummũ caput, & inter ipſum & frontem attrahito, miniſtroq; tradito, reliquas vero binas partes ſub infimis auriculis ad occipitium porrigito, atque ad formam literæ X ad frontem attrahito, & has, & quæ à miniſtro continebant̃, inter ſe deuincito.

LXII LXIII LXVI LXVII

Eadem ad labrum ſuperius. L X I I I.

Media ſuperius labrum complectitor, inferiores partes iuxta angulos oculorũ C tẽporibus propiores adducito inter frontem & verticem, vt ibi X literæ figuram accipiant, inde ad occipitium demittito, reliquas duas partes ſub ĩfimas auriculas ad occipitiũ attrahito, ibiq; inter ſe aduerſas circa frontẽ agito, & iter ſe deuincito

Faſcia glomerata ad labrum inferius. L X I I I I.

Orditur ab occipitio, & ſub infima auricula fertur ad labrũ inferius, ac ſub infima auricula reuertitur ad occipitium.

Eadem in vtramque partem ducta. L X V.

D Media labrum complectitur, capitaq; eius ſub imas aures ad occipitium attrahuntur, & fronti circundantur.

Alia. L X V I.

Incipimus ab occipitio, & ſub infimam auriculam ad labrum faſciam ducimus, ab eoq; ſub infimam auriculam ex altera parte ad occipitium, inde per verticem obliquam, & inter ipſum & frontem ad tempus porrigimus, ab eoq; per malas ſub mentum ad malas ex altera parte, deinde inter frontem & verticem in ſpeciem literæ X inde ad occipitium, poſtremo circa frontem,

Ad labrum ſuperius. L X V I I.

Ab occipitio ordiatur, & obliqua detur inter verticem & frontem iuxta oculi angulum temporibus propiorem ad labrum ſuperius, ab eoq; ad alterum tempus, atque oculi angulum ipſi propiorem, tum inter frontem & verticem ſuper partem prius iniectam ad imaginem literæ X inde ad occipitium & circa frontem.

E

Eadem à medio orſa. L X V I I I.

Media ſuperius labrum complectere, capitaq; iuxta tempora, oculorumq; angulos tẽporibus propiores porrige, inde inter frontem & verticem, vt ibi X literam referant, tum ad occipitium, poſt hæc per frontem, rurſus ad occipitium.

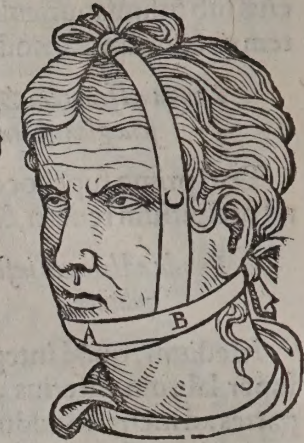
Funda ſciſſa in partes quatuor ad occipitium. L X I X.

Media occipitium comprehendit, ex partibus vero, quæ ſubiectæ ſunt per malas atque angulos oculorum temporibus propiores inter frontem & verticem feruntur, ibiq; inter ſe deligantur. reliquæ ſub infimas auriculas ad occipitium ducuntur, vbi ad modum literę X altera ſuper alteram excedit, ꝙ ſi breuiores fuerint, in occipitio cum prioribus aptantur, ſi longiores, ad frontem adducuntur. *

Cum de vinculis tã ſimplicibus, quàm cõpoſitis, quæ faciei & capiti conueniunt, abunde dixerimus, proximum eſt, vt ad reliqua pergamus.

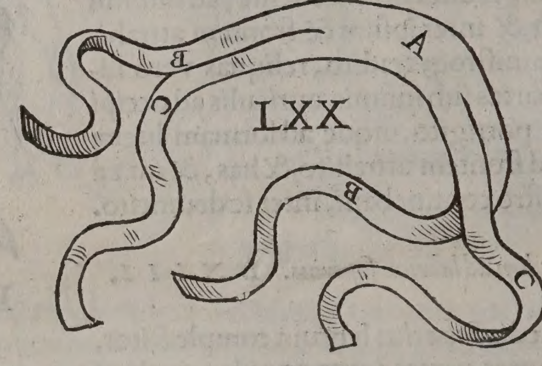

LXVIII

LXX

F

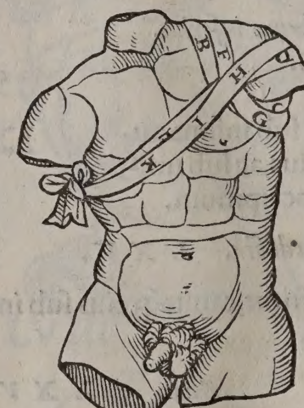

Iunctura ad mentum EX SORANO. L X X.

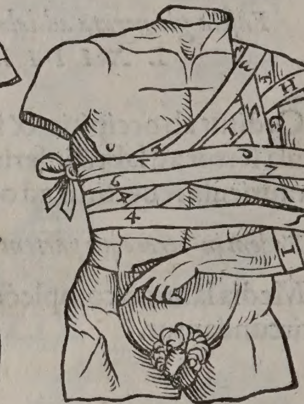
Faſciam ab vtroque capite ſcindentes, ſic, vt medium, quo mentum comprehenditur, intactum relinquatur, inferiores quidem partes, rectà per malas inter frontem & verticẽ porrigimus, ſuperiores per mentum tranſuerſas ad occipitium attrahimus, nodoq; inter ſe alligamus, prodeſt aũt quibus deuincire mentũ conuenit. G

Spica Glaucij. Nunc GALENVS. L X X I.

Nomen inuenit à ſpica, quam ſuo ambitu imitatur, maxime autem proficit, vbi iugulum fractum eſt, aut humerus excidit. eius ratio eſt. Hapſus lanæ mollis ab ea parte, quæ vincienda eſt, alæ ſubijcitur, donec id cauum compleat, poſt hęc faſcia glomerata, quæ longitudinem & latitudinem habeat pro portiõe eius, quod alligatur, ab altera ala incipiẽs obliqua per dorſum tendit, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, inde ſub ala affecti humeri ad eam partem reuertitur, quà iugulum cum lato ſcapularũ oſſe cõmittitur, ita, vt ibi X literam repræſentet, deinceps obliqua per pectus, ꝓcedit ad alam integræ partis, inde per dorſum obliqua ad iugulum, ita, vt parti prius obuolutæ aliquantulum inſidat, ab eoq; ſub ala iterum datur ad iugulum, ſic, vt ſecundo ſimilitudo X literæ fiat. poſtremo ad alam integræ partis, atq; ad eandem rationem circumagitur.

LXXI

LXXII

H

Eadem media primum iniecta. L X X I I.

Adhibita ſpica brachium figurandum eſt ad angulum rectum, atque altera faſcia media inuoluendum, cuius capita recta ducenda ſunt, quà iugulum cum lato ſcapularum oſſe committur, atque ibi in ſpeciem literæ X aduerſa inter ſe ad alam integræ partis attrahenda, poſt hæc per latera atque affectum humerum circundanda eatenus, vt omnia includantur, & ſub ala ſanæ partis finienda.

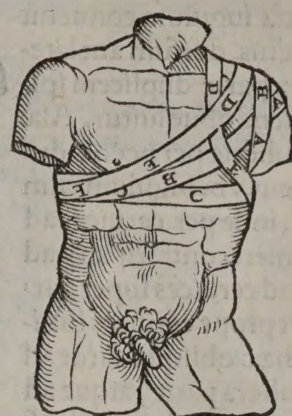
Eadem

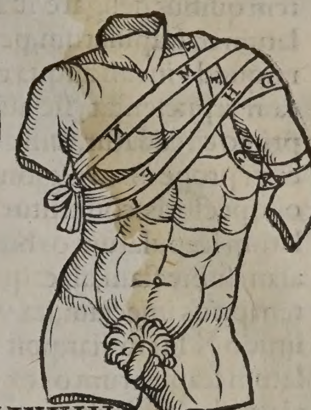
A *Eadem in vtramq; partem ducta.*
L X X I I I.

Media alam affecti humeri complectitur, & in vtramque partem ducta, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, X literæ figuram accipit, inde oblique pars vna per dorſum, altera per pectus procedit ad alteram alam, atq; ad hunc modum, quoties opus fuerit voluta, finitur.

Geranis (ita enim appellatur à gruis ſimilitudine) Hippocratis, ſiue (vt alijs placet) Perigenis. *L X X I I I I.*

B Iiſdem conuenit, quibus ſpica, in hunc autẽ modum obuoluitur, vbi ſpicam iniecerimus, ſemel circa humerum dari faſcia debet inde ad iugulum procedere, tum oblique ad alterã alam, atq; ibi deſinere.

LXXIII

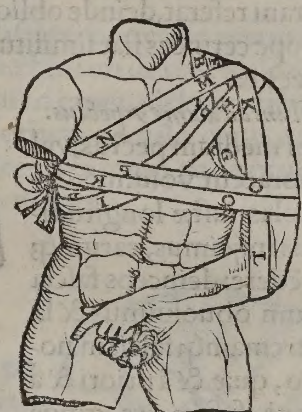

LXXIIII

Funda humerum complectens, quæ idem præſtat atq; Geranis. *L X X V.*

C Spicam adhiberi prius conuenit, tum ab ea parte qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, faſciam ſemel recta ferri ad brachium, quod ad angulum rectum figuratum ſit, atq; inde rurſus ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur, deinde ad alam integræ partis, poſt hæc humero & lateribus circumdari, & ſub ala nodum accipere.

Eadem aliter. *L X X V I.*

Media vitiati humeri caput amplectatur, capitaq; eius recta ducãtur ad brachium in vicinia cubiti, & rurſus iuxta partes prius iniectas, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe coniungitur, inde ad alam integrę partis, poſt hæc in orbem.

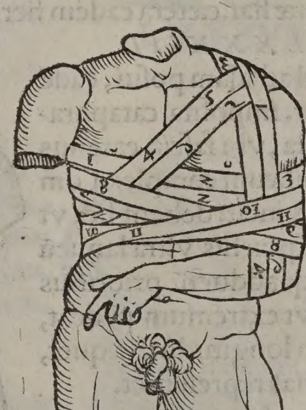

LXXV

LXXVI

Aliter. *L X X V I I.*

D Media circundanda eſt alæ integræ partis, capitaq; eius in orbem ad latera atq; humerũ attrahenda, tum ſub ala integræ partis iterum demittenda, inde obliqua ducenda ſunt ad eũ vitiatę partis locum, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, deinde recta per humerum ad cubitum, ab eoq; rurſus ad eam partem, qua iugulum cũ lato ſcapularum oſſe committitur, inde ad alam integræ partis, poſtremo in orbem circa humerum.

Spica duplex, quam alij quadrigam dicunt.
L X X V I I I.

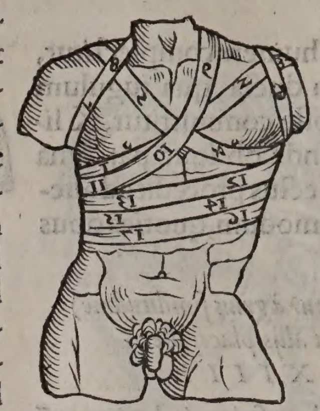

LXXVII

LXXVIII

Commodiſſime inijcitur, cum vtrumq; humeri caput male habet. eius ratio hæc eſt. vbi ſpica ſimplex data fuerit, faſciam ſub alam vincti humeri demittentes obliquam ducimus ad alterum humerum, atq; ad eam partem, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, ſic, vt ibi X literam referat, deinde ad alteram alam, atq; ad eandem raionem circumagimus.

cataphracta. L X X I X. E

Nomen habuit à ſimilitudine thoracis Romani,quem cataphractam dicunt. prodeſt autem quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os ſcapularum,pectus, dorſum aut latera.quod vinculi aliqua ex parte duplicem ſpicam repræſentat, ſic autem obuoluitur. Alæ primo circũdatur,tum oblique per pectus ducitur prope illam regionem,vbi iugulum cum oſſe pectoris cõmittitur, inde per ceruices ad latum ſcapularum os humeri contrarij atq; ad alam ſubiectam,ab eaq; ad ceruices ſuper partem prius iniectam,ita,vt prope ceruices ſimilitudo X literæ fiat,poſt hæc obliqua datur ad latum ſcapularum os ex altera parte, atque ad alam,ab ala ad ceruices,vt in vertebra colli X literæ figuram accipiat,deinceps ſub ala & oblique prope eam regionem, vbi iugulum cum oſſe pectoris committitur,ſic,vt hic quoq; ſimilitudo X literæ fiat,& iuxta ceruices & ſuper latum ſcapularum os,& ſub ala,vt quater X literam repræſentet,nimirum ſemel à priore parte, ſemel à poſteriori,bis prope iugulum.Ad eandem autem rationem quoties opus eſt,circuit,deinde in orbẽ attrahitur circa pectus & latera ſic,vt tota iunctura thoracem referat. F

LXXIX

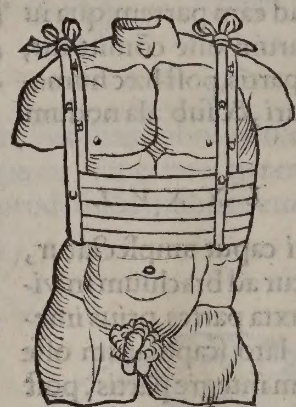
LXXX

Eadem in vtramq; partem ducta. L X X X.

Sub ala dari mediam faſciam oportet, & in vtramq; partem ferri ad proximum iugulum,ſic, vt prope ceruices X literam referat,deinde oblique porrigi ad contrariam alam, ab eaq; ad proximum iugulum,vt ibi prope ceruices fiat ſimilitudo literæ X, inde ad alteram alam oblique, poſtremo in orbem circa pectus.

Soſtrati vinculum rectum ad alam & pectus. L X X X I.

Maxime conuenit,vbi medium pectus,vel dorſum aut latera,ſeu thoracem volumus deuincire. duas igitur faſciolas iuſtæ longitudinis humerorum capitibus inijcimus, earumq; capita recta ſinimus depẽdere: deinceps faſcia glomerata thoracem totum obuoluimus & latera,vt contegantur, extremamq; faſciam nodo alligamus:capita vero, quæ & à priori & à poſteriori parte pendebant, faſciæ circuitibus aſſuimus,ac,ſi longiora fuerint,ſurſum cõuerſa,qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe cõmittitur,inter ſe colligamus. G

LXXXI

LXXXII

Vinculum in ſpeciem literæ X ad alam & pectus. L X X X I I.

Quas proxime poſui faſciolæ,non rectæ,ſed obliquæ dependeant, ita,vt tam à pectore, quàm à dorſo ſimilitudo X literæ fiat.cætera eadem fieri debent,quæ,vbi rectæ adhibentur.

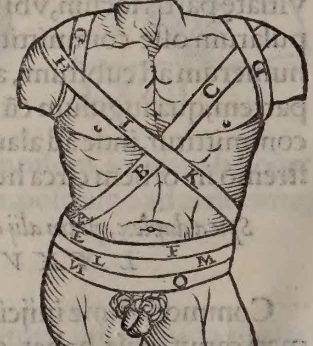
Amintæ thorax. L X X X I I I.

Huic & vinculo,quod ad alam poſui, eadẽ vis eſt,ſic autem faſciatur. impoſita cataphracta ad vtramq; partẽ ducta, vbi faſcia eatenus circuierit,vt vſq; ad vmbilicum complexa omnia fuerit, capita inter ſe vinciri debent ſic, vt lupus laqueus fiat, quodq; ex his vltra laqueũ relinquitur, ad ilia vtrinq; adductũ prioribus circuitibus inſeritur,ſic,vt extremum pẽdeat, quod quatuor digitorum longitudinẽ æquet, quo fit,vt thoracis fimbrias repreſentet. H

Thorax ad idem X literam repræſentans. L X X X I I I I.

LXXXIII

LXXXIIII

Faſciam ilibus primum à dextra parte inijcito, & oblique per latus & medium pectus trahito ad humeri caput, ab eoq; ad alam atq; iterum ad humeri caput ſuper partem priorem ad effigiem X literæ, poſt oblique per dorſum ad ilia ſuper caput primo iniectum, deinceps per ventrem ad ilia ſiniſtræ partis in orbem circunducito,

A circunducito,deinde per dorſum priori parti aduerſam, ſic, vt ibi eiuſdem literæ ſimilitudinem habeat,ad caput humeri dextrum,poſt hæc ſub alam demittito, & rurſus ad caput humeri circũagito ſic,vt ibi ſimilitudo X literæ fiat, poſt hæc per medium pectus ac latus oblique ad ilia ſiniſtræ partis,nouiſſime in orbem circumdato,atq; ad eandem rationem voluito, dum quæ liganda ſunt,omnia includantur.

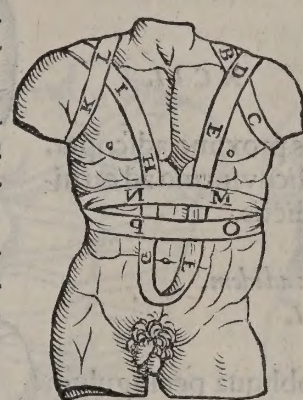
Stella. L X X X V.

Adhibito vinculo,cui nomen eſt thorax X literam repręſentans,debet anguſtior faſciola dari in orbem ſemel aut iterum circa pectus & dorſum,& extremo capite fibula deuinciri.

Geranis in ſpeciem fiſcellæ. L X X X V I.

Idem poteſt,quod cataphracta, eius autem ratio eſt.à dorſo incipit, & oblique per ſcapulas ad eam partem procedit,vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur,inde ſub ala demiſſa eodem reuertitur, vt ſimilitudinem X literæ ſuper eandem commiſſuram accipiat,poſt hæc obliqua per mammam ad vmbilicum,ibiq; conuerſa oblique trahitur ad alteram mammam,atq; ad eam partem, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur,vt ibi literæ X figuram accipiat, deinde per dorſum demittitur,& in orbem datur circa latera, atq; ad eandem rationem circuit.

B

LXXXVI

LXXXVII

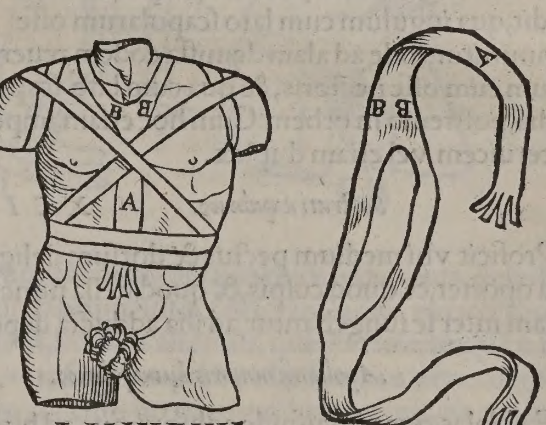
Stella à poſteriori parte ſe oſtendens. L X X X V I I.

Vtiliter adhibetur,quibus deuincire dorſum oportet.ſic autem circundatur. ab ilibus orſa puta ſiniſtræ partis,per dorſum tendat ad caput humeri dextri, inde ad alam, ab eaq; per latum ſcapularum os ſiniſtræ partis ad alam atq; humeri caput, dehinc oblique per dorſum feratur priori parti aduerſa,poſt hæc ſemel aut iterum in orbem circa ilia detur,eoq; ambitu extrema pars contineatur.Eandem quoq; ſic circumagere licet,vt à priori parte oculis exponatur, id quod fit,vbi non à priori parte,ſed à poſteriori æque circumeat.

C

Vinculum,quod à fulmine κεραύνιος appellatur. L X X X V I I I.

Idem efficit, atq; illud, quod proxime poſitum eſt, faſciam iuſtæ longitudinis atq; latitudinis mediam in longitudinem ſcindimus, dum recipere caput poſſit, ex capitibus vero vnum à ventre, alterum à dorſo patimur dependere, poſt hæc imponimus id vinculi, cui nomen eſt Thorax X literam repræſentans, imaq; capita prioris faſciæ ſciſſa in plures partes pendere ſinimus.

LXXXVIII

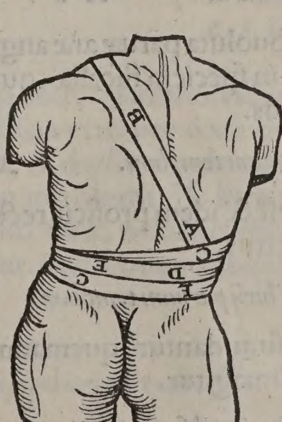
Simplex vinculum ad ceruicem.

D *L X X X I X.*

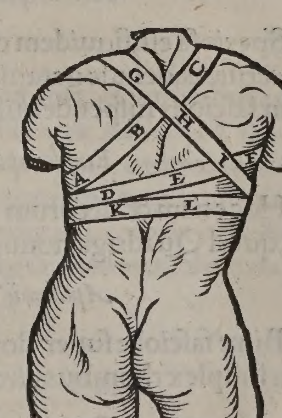
Commodiſſimum eſt, vbi res poſcit alterã ceruicum partem alligari. incipit autem à medio latere, & per dorſum fertum ad ceruicem & pectus,& poſt hæc ad latus ſuper caput primo iniectum,deinde per thoracem in orbem.

Duplex. X C.

Faſcia primum alæ circumdari debet, tum oblique per dorſum ad ceruicem procedere, inde ad pectus,& alam,atq; alteram alam, poſt hæc oblique per pectus ad ceruicem ita, vt ibi X literam repręſentet,deinde oblique per dorſum ad alam, ac poſtremo in orbem circũagi, atq; ad eandem rationem circuire.

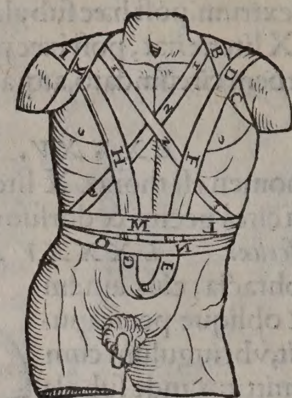
LXXXIX

XC

Cuſpis, ſiue hamus. X C I. E

Binæ faſciolæ, quæ & longitudinem conuenientem habeant, & duorum digitorum latitudinem non excedant, mediæ humerorum capita complexæ dependent, & tam à dorſo, quàm ab vmbilico X literæ figuram accipiunt, poſt hæc fibula inter ſe iunguntur, quo facto obuoluitur Geranis in ſpeciem fiſcellæ.

XCI

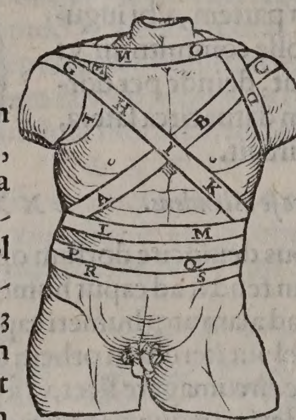
XCII

Rhombus ſimplex. X C I I.

Iiſdem prodeſt, quibus proxime adſcripta. conficitur autem ex duplici vinculo ad ceruices, & ex Geranide, ante dictis. F

Rhombus duplex ad idem. X C I I I.

Faſcia ab ilibus orſa obliqua per iugulum fertur ad latum ſcapularum os, inde ad alam, ab eaq; ad iugulum ita, vt qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, referat ſimilitudinem literæ X. poſt hæc tranſuerſa per collum ad alterum iugulum, tum ſub ala demittitur, atq; ad idē iugulū reuertitur, vt ibi quoq; ſimilitudo X literæ fiat, inde obliqua per mammam porrigitur ad ilia contrariæ partis ſic, vt in pectore eandem literam referat, poſtea in orbem circa ilia fertur, & obliqua per dorſum tendit, qua iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur, inde ad alam demiſſa eodem reuertitur, tum tranſuerſa per priorem partem, qua iugulum cum oſſe pectoris, & qua cum lato ſcapularum oſſe committitur & obliqua per dorſum ad ilia, poſtremo in orbem. Cum hoc etiam imponitur, vel duplex geranis, vel ſimplex vinculū ad ceruicem, vel etiam duplex.

XCIII

XCIX G

Soſtrati κεραύνιος. X C I I I I.

Proficit vbi medium pectus & dorſum deligandum eſt, ſic autem obuoluitur. duo iniji vincula oportet, & quod cuſpis, & quod ſtella nuncupatur, tantummodo capita, quæ in ſtella per fibulam inter ſe iungebantur, ad ilia adducta dependent.

Apollonij iunioris ἡμικεραύνιος. X C V.

Faſciolas, quas in cuſpide adhibuimus, ad humerorum capita damus, tum duplex vinculum ad ceruices inijcimus, deinde geranida in ſpeciem fiſcellæ.

Soſtrati parua ara. X C V I. H

Specioſa eſt, ſiquidem obuoluta paruæ aræ angulos repræſentat. Primum deligetur vinculum ad ceruices, deinde geranis in ſpeciem fiſcellæ, quo facto adijcitur vinculum Soſtrati ad pectus, cum faſciolis ſuſpendentibus.

Eiuſdem paruum templum. X C V I I.

Hoc etiam & decorum eſt, & idem proficit, recto vinculo Soſtrati impoſito illud inijciendum eſt, quod Quadriga nominatur.

Apollonij Thirij paruum templum. X C V I I I.

Binæ faſciolæ ſuper dorſum dantur, quemadmodum in vinculo recto Soſtrati ad pectus, poſtea ſimplex rhombus circumagitur.

Geranis in ſpeciem fiſcellæ in priori parte ſe oſtendens. X C I X.

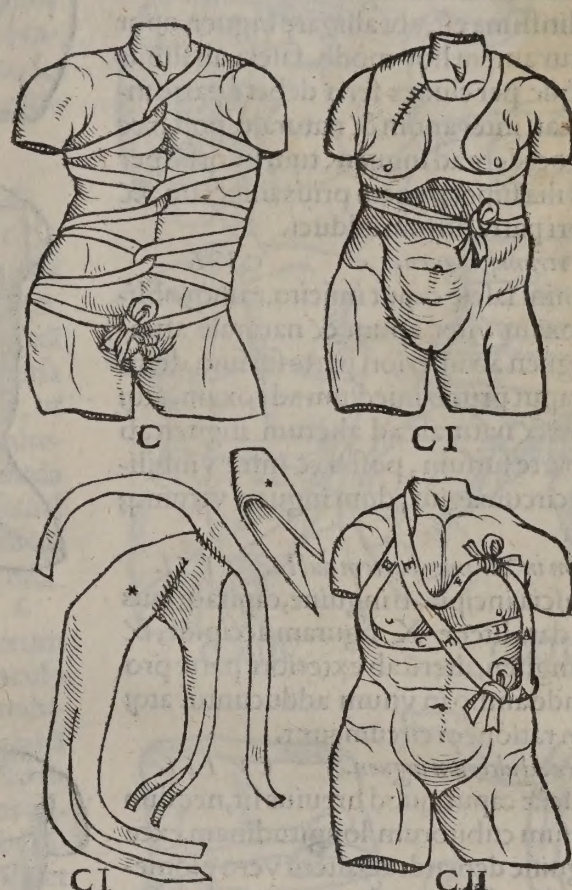
A latere orſa obliqua per pectus eò ducenda eſt, vbi iugulum cum lato ſcapularum oſſe committitur,

A mittitur,inde ſub alam,ab hac eodem reuerſa per collum tranſuerſa ducenda eſt ad commiſſuram iuguli alterius partis cum lato ſcapularum oſſe, deinde ſub ala à priori parte verſus poſteriorem ad eandem commiſſuram porrigenda,inde oliqua per pectus,& poſtremo in orbem circa ilia.idẽ quoq; vinculum à poſteriori parte ſe oſtendet,ſi circuitus, qui à priori parte fuerant in poſteriori collocemus,& eos qui à poſteriori,in priori.

Auriga. C.

Valet ad latera deligãda,atq; ad hunc modum inijcitur. Media faſcia collum comprehendimus, capitaq; obliqua ꝑ pectus attrahimus, ibiq; inter ſe implicata ſub alas adducimus ad dorſum, vbi rurſus ĩplicamus, atq; B ita, donec totum thoracem deligauerint, modo à poſteriori, modo à priori parte implicamus, extremaq; inter ſe deuincimus, quo vinculo vtuntur aurigæ ad latera continenda.

Expoſitis faſcijs, quę thoraci accommodantur, proximũ eſt, vt ad reliquas pergamus.

EX HELIODORO.

Aſſuta faſcia ad mammam. C I.

C Faſciam, cuius longitudo ac latitudo ſit ꝓportione hoĩs, duplicamus, tum initio facto à medio eius partis, quæ duplicatur, ſuimus deorſum oblique tẽdentes,deinceps omne id, quod ſuper ſuturam eſt, excidimus, vt pilei modo ſinus fiat, qui mammam,& quod ſuperiniectum eſt,capiat.vtrunq; huius faſciæ caput in duos ſcindimus, deinde ab altera parte ſinus,quæ contra ſuturam eſt,& veluti labrum lintei,faſciolam latam circiter digitos duos à latere ſuimus ſic,vt alterum caput longius ſit,breuius alterum, quæ faſciola cingulus dicitur.vinciendi ratio eſt.ſinus datur ad mammam,vt ipſam comprehendat,longius vero cinguli caput per dorſum attrahitur ad integram mammam, & cum breuiori nodum accipit. ex capitibus ſciſſis priora duo ſurſum feruntur ad ceruices,ita,vt dexteriori ſiniſtrũ, ſiniſteriori dextrum procedat,pendereq; ſinatur,quibus cum reliqua duo capita colligantur.

D

Glomerata faſcia admammam. C I I.

Longioris faſciæ, quæ tantum latitudinis habeat, quantum vſus requirit, caput in duas partes ſciſſum detur iuxta integram mammam, faſcia vero per dorſum oblique ad vitiatam mammam procedat,ab eaq; ad alteram,poſt hæc ſuper dorſum, inde ad affectam mammam à ſuperiori parte deorſum porrigatur,vt inter vtranq; mammam X literæ figuram accipiat, ſæpiusq; ad eandem rationem circumeat, dum quæ nuda ſunt, omnia contegantur. extrema vero faſcia ſcindatur, tum ſciſſæ partes inter ſe vinciantur altero nodo ſub integra mamma, altero ſupra collocato.

EX SORANO.

Duplex in vtranq; partem ducta,à ſuperiori parte deorſum. C I I I.

Mediæ faſciæ,quæ pectori tranſuerſa circundetur, altera aſſuitur, donec vtranq; mammillam pertranſierit,hæc capitibus ſuis recta ad collum datis ex eo ſuſpenditur,illa per dorſum procedit, vtriuſq; capita inter ſe vinciuntur,vt deligandis mammis accommodentur.

E

Vinculum ſuſpendens ſex habens capita.
C I I I I.

Suſpendenti vinculo quatuor capitum circa mediam ſuturam, alia faſcia tranſuerſa aſſuitur, cuius capita, vbi (vt dictum eſt) deligauerimus in dorſo inter ſe vinciũtur, ne aut reſolui vinculum poſſit, aut rugoſum fieri. Habet autem eundem vſum, quem proxime traditum.

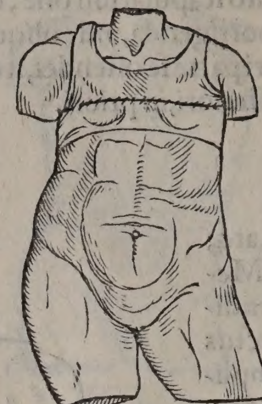
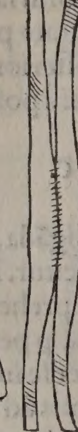
NVNC GALENVS.

Iunctura ad alterum inguen. *C V.*

Expeditiſſima eſt, vbi alligare inguen oportet. Inijcitur autem hoc modo. faſcia ab ilibus orſa oblique per clunes ferri debet à parte inguinis vitiati inter anum & naturale, poſt hæc ſurſum procedere ad inguen, tum in orbẽ per coxam ad ilia ſuper partem prius iniectam, & ab inferiori parte ſurſum adduci.

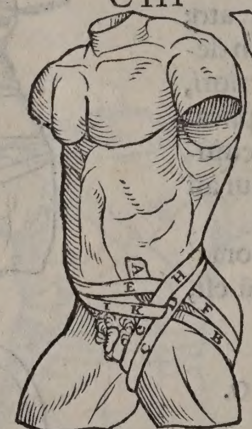
Ad vtrumq; inguen. *C V I.*

Abdomini faſcię caput inijcito, eamq; oblique per coxam inter anum & naturale attrahito ad inguen ab inferiori parte ſurſum, deinde iuxta caput primo iniectum ad coxam, atq; inter anum & naturale ad alterum inguen ab inferiori parte ſurſum, poſt hæc infra vmbilicum, ſicq; circumagito, dum inguen vtrumq; includatur.

C III   C IIII

F

C V   C IIII

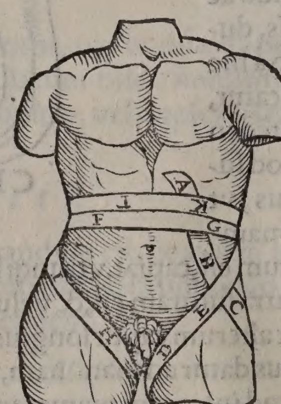
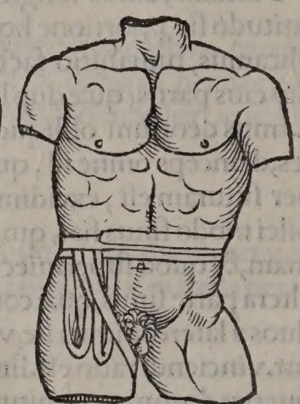
Eadem in vtramq; partem ducta. *C V I I.*

Media faſcia incipit ab inguine, capitaq; eius ad coxam data literæ X figuram accipiũt, & vnum ad inguen, alterũ ab exteriori parte procedit, deinde ambo in vnum adducuntur atq; ad eandem rationem circumeunt.

G

Aliter ad alterum inguen. *C V I I I.*

Vnũ faſciæ caput, quod breuius ſit, nec duorum vel trium cubitorum longitudinem excedat, ab inguine dependeat, alterũ vero glomeratum, per ilia ad coxam detur atq; abdomen, inde oblique ad coxam & inguen circũagatur ab inferiori parte ſurſum, tum ad ilia & coxã, ac per ilia contrariæ partis ad abdomẽ, tuncq; caput dependens ad inguen ſurſum conuertat ſic, vt ibi ſinus fiat, qui altero capite, quod glomeratum eſt, comprehendatur, poſt hęc rurſus quod glomeratũ eſt, per inguen & coxam ducatur ad abdomẽ, rurſusq; primũ caput duplicet à ſuperiori parte deorſum, & eo, quod glomeratum eſt, comprehendatur, ac dum faſcia deſinat, alterum quidem duplicetur, alterum ſuperdetur, nouiſſime fibula imponatur.

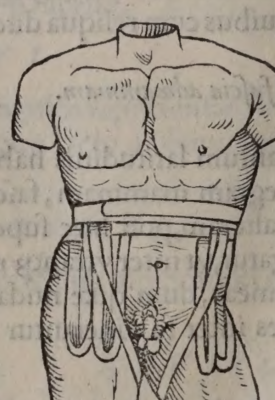
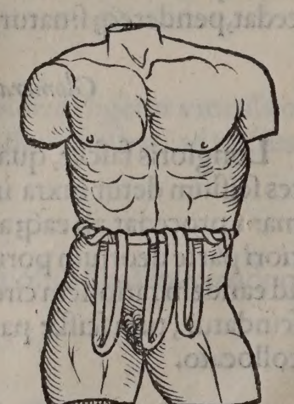

C VI   C VIII

H

Aliter ad vtrumq;. *C I X.*

Faſciola media lumbos complectimur, capitaq; eius ab inguine non ſecus q̃ in iunctura ad alterum inguen ſinimus dependere, tum alteram faſciam à vẽtre orſam, quemadmodum in iunctura ad vtrumq; inguen circundamus, capita vero, quæ pendebant, quemadmodum in ſimplici dictum eſt, duplicamus.

C IX   C X

Pecten ſeu vinculum ſuſpendens ad colem. *C X.*

Faſciola media lumbis inijcienda eſt, capitaq; eius ſuper ventrem adducta nodo inter ſe vincienda, tum alterius faſciæ glomeratæ caput zonæ inſerendum, reliqua pars ad colem data in zo-

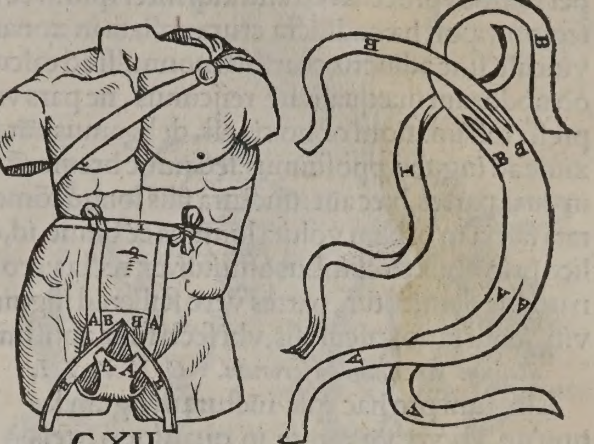
A nam rurſus à ſuperiori parte deorſum conijcienda, poſt hæc ſub colem & ad zonam, poſtremo teſticulos complexa, in zonam demittenda eſt.

Aliter. C X I.

Iniecta zona faſciæ caput ſuper colem imponatur, eaq; circa ipſum in orbem detur, donec totũ includat, deinceps ad zonam ferat. ab eaq; ad colẽ, atq; inde rurſus ad zonã, nouiſſime teſticulos amplexa in zonã demittat.

Idem ex faſcia ſciſſa ac zona. C X I I.

Linteum iuſtæ magnitudinis ſcindito in partes quatuor ſic, vt mediũ integrum relinquatur, quo colem excipito, tum ab altero capite ſciſſas partes in vicinia colis findito, in quæ fiſſa conijcito partes alterius capitis, cinguloq; inſerito, & nodo alligato.

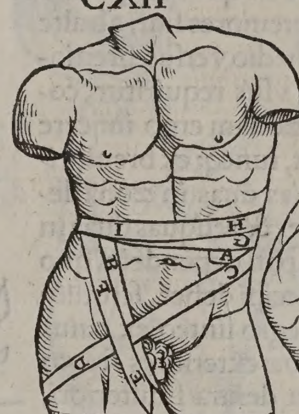

CXII

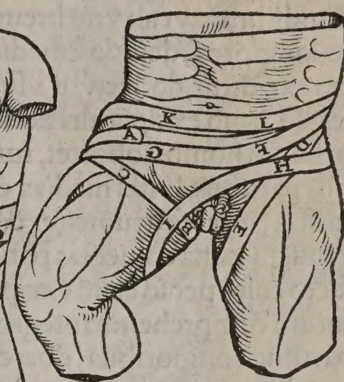
B EX HELIODORO.

Vinculum ad alterum inguen, quod nonnulli dixerunt cancrum pro inguine. C X I I I.

Faſcia ab ilibus contrariæ partis incipiens obliqua fertur ad lumbos, deinde ad inguen, quod vinciri debet, ab eoq; ad ſummam coxã porrigitur, poſt hæc ad idem inguen reuerſa datur ad regionem, quæ ſub vmbilico eſt, vt X literæ figuram accipiat, ab eaq; ad ilia alterius partis, ſicq; circũagitur, donec, quæ nuda ſunt, omnia cõplectatur, tuncq; vtiliter ſemel in orbẽ ambit circa lũbos, & infra vmbilicũ. Prodeſt aũt qbus deuincire inguen oportet.

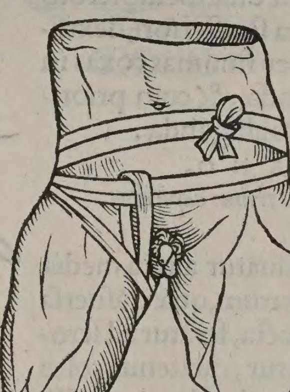
CXIII

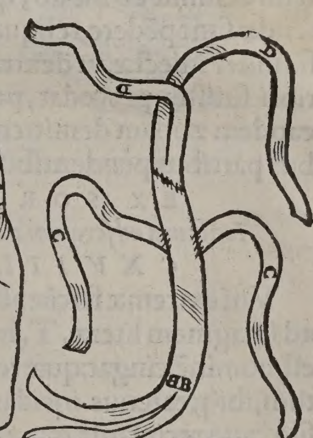
CXIIII

Ad vtrunq; inguen. C X I I I I.

Vbi vinculum adhibuerimus ad alterum C inguen, omiſſo circuitu in orbem, in vinculo ad vtrunq; inguen, faſciam à lumbis attrahimus ad alterum inguen, deinceps ad ſummã coxã, ab eaq; ad idem inguen, vt in altero ſimilitudo X literę fiat, deinde ad lumbos adducimus, poſt hæc eatenus hac ratiõe obuoluimus, vt quæ nuda ſunt, includamus. Valet ad vtraq; inguina deliganda. neq; ab re eſt vltra propoſitos circuitus, in orbem quoq; faſciam circumagere.

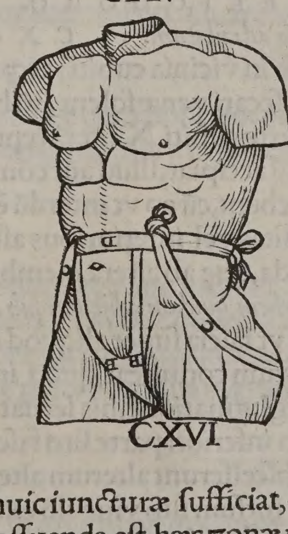
CXV

CXVI

Iunctura ad inguen tuendum. C X V.

Faſcie glomeratæ, à capite duodecim interpoſitis digitis faſciolam aſſuere duorum cubitorum oportet, eoq; capite ſuper ilia contrariæ partis iniecto, faſciolam rectam à poſte- D riori parte per lumbos & clunes demittere inter anum & naturale, obuolutamq; inguini vitiato ſurſum porrigere, deinde glomeratã faſciam bis, ter'ue circumagere, per quẽ ambitum faſciola attrahitur quaſi per nodum, vbi vero huiuſmodi circuitibus in orbem inguen adſtrictum eſt, faſciola ad ſummam coxam porrigitur, ab eaq; ad idem inguen, & ad eam regionem, quæ ſub vmbilico eſt, quo facto ex faſcia glomerata vinculum fit ad alterum inguen, nodumq; accipit ſub vmbilico. Pertinet autẽ hoc vinculũ ad eos, qbus ꝑpter varices, q inguẽ implẽt, manus curatio admouet.

CXVI

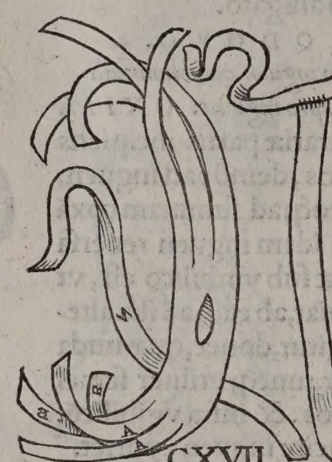
CXVII

Aſſuta iunctura ad anum. C X V I.

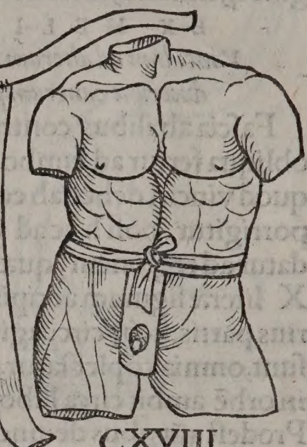
Faſcia ſumi debet eatenus longa, ac lata, vt huic iuncturæ ſufficiat, cui ab vno capite altera valentior faſcia, lata circiter digitos tres, tráſuerſa aſſuenda eſt, hæc zonæ nomen inuenit: tum eidem

faſciæ interuallô puta nouem digitorũ alia faſcia tranſuerſa, perinde lata vt zona, ſimiliter aſſuenda eſt, cuius partes vtrinq; adiuncta crura nuncupantur: alterũ vero caput rectæ faſciæ, quod contra ſuturam eſt, ſcindendum in duo crura. Homo igitur explicata zona cingatur, recta vero faſcia per lumbos procedat ad anũ atq; inter ipſum & naturale, eiusq; crura ad inguina ducta zonæ inſerantur: poſt hæc adiũcta crura arctata in zonam demittant̃, atq; ibi cum cruribus alligent̃. quod vinculũ ſine adiũctis cruribus nonnulli ad calculoſos, vbi calculus euulſus eſſet, adhibuere, id nos ob nodorum inæqualitatẽ reijcimus, ne pars vmbilico ſubiecta vrgeat̃. veſica.n. inæqualiter cõpreſſa inflãmationi obnoxia eſt. deligamus aũt, quibus calculus euulſus eſt, parua faſcia, quã proxime ad inguen ꝓpoſuimus: ſed nunc breuiorẽ rectam faſciolã aſſuimus, extremamq; ſcindimus in duas partes. hæc aũt iunctura illis longe cõmodior eſt, q̃ quæ ani cauſa inijcitur. ſiquidẽ glomerata faſcia in orbem voluta lumbos & omne id, quod ſub vmbilico eſt, tegit, extremaq; ſub vmbilico prioribus circuitibus aſſuitur. ex recta vero faſcia: quod integrũ eſt, ad anum & inter ipſum et naturale demittitur, partes vero ſciſſæ ad inguina attractæ in priores circuitus immittuntur, quæ vinciendi ratio, calculoſis, vbi secti ſunt, aptiſſima eſt. E

Sciſſum Vinculum ad ſcrotum. C X V I I.

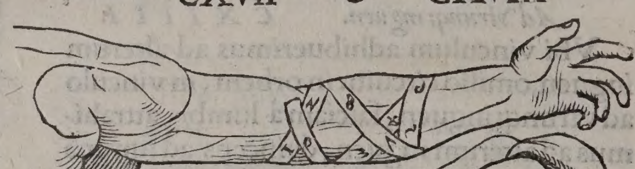

CXVII

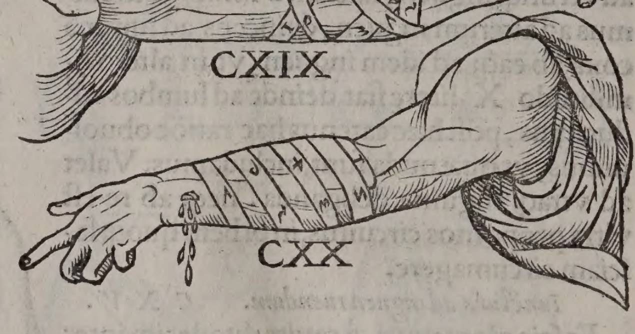

CXVIII

Linteum pro hac ipſa iũctura longum latum'ue, ab vtroq; capite in quatuor parteis diuiditur, ſic, vt ab vno breuiores ſint, ab altero longiores, deinde à medio verſus breuiores exciditur, donec, vbi vſus requiritur, coles eo cauo excipiatur. zonam ergo inijcere primum homini oportet, tuncq; ex breuioribus partibus lintei medias duas in zonã demiſſas, inter ſe deuincire, & reliquas duas in eandem zonã coniectas pati dependere. quo facto coles per id cauũ excipi debet, ſcrotũq; totum comprehendi integro linteo, ex cuius partibus longioribus, duæ exteriores ſcroto inuoluendæ ſunt, ita, vt dextra ſiniſteriori, dexteriori ſiniſtra procedat, deinceps in zonam demiſſæ eo modo, quo priores permittendæ ſunt pẽdere, reliquæ duæ medię ſcroto ſimiliter iniectæ, vt dextra ſiniſteriori, dexteriori ſiniſtra procedat, per ſummas coxas in eandem zonam demittendæ, & cum prioribus partibus pendentibus alligandæ. F

CXIX

CXX

G

EX SORANO.

Iunctura ad ſcrotum ex tribus capitibus.

C X V I I I.

Vni extremæ faſciæ aſſuatur altera media ad imaginem literæ. T. harum, quæ trãſuerſa eſt, hominẽ cingat: quæ recta, feratur ad ſcrotum, ibiq; eatenus incidatur, quatenus coles ſuo cauo recipiatur, extremaq; ad zonam alligetur, vt ſcroti vitijs accommodetur.

EX HELIODORO.

Faſcia glomerata ad cubitum. C X I X. H

Incipit ab imo humero in vicinia cubiti, atq; in orbem circũagitur, poſt hæc obliqua ducit̃ per priorẽ cubiti partem, qua ſecari venæ ſolent, tũ brachio in orbẽ obuoluta obliqua ad humerũ reuertitur, ſic, vt in priori parte cubiti X literã repræſentet, ſic aũt circuit, donec tegantur, quę nuda ſunt, & vbiq; à latere nodũ accipiat. Illud aũt cõmune eſt humeri brachij alterius'ue mẽbri vinciẽdi, ꝙ faſciæ in orbẽ ferri debent, cũ eo vt interdũ ẽt obliquæ ꝓcedant, quo vinculũ firmius hæreat. Huius vero faſciæ extremitas vel inferioribus aſſuenda eſt, vel anguſtiori faſciola vincienda eſt, aut in duo capita ſcindenda, quę ab altera membri parte nodo inter ſe alligentur.

Iunctura in orbem, quidam adijciunt ſub auctore Hippocrate. C X X.

Huius vinculi ratio eſt vt faſcia ſuper aliquod mẽbrum pluribus circuitibus in orbẽ ambiat. recte aũt inijcitur, vt membrum contineat, quod in ſuum locũ reſtituit̃, magis vero pertinet ad corporum, quæ abſceſſerunt glutinationẽ, his ſeruatis, quæ ad artificioſam faſciandi rationẽ pertinẽt. abſcedentium enim ore in inferiori parte ſito faſcia à ſuperiori parte deorſum ꝓcedit, vt humores excernant̃, & eorũ, quæ abſceſſerunt alterum alteri inſidat, vt glutinent̃: ſed ſi vlcus ſuperius ſit, vt materia ab inferiori parte ſurſum ſub vinculo excernat̃. vbi vero abſcedentia corpora tranſuerſa ſint, faſcia ab ipſis circũdetur verſus os, vt humor emittatur.

Menecriti

A *Menecriti vinculum ad partes extremas.* C X X I.

Ab extremo brachio prope manum orſi, vbi faſciam ſemel in orbem duxerimus, obliquam attrahimus per primam palmæ partem, deinde per palmam ipſam circumagimus priori parti aduerſam, ita, vt ad primam palmæ partem reuertatur, prope ipſam prius X literæ ſimilitudine accepta, atque ad eandē rationem obuoluimus, dum quæ nuda ſunt, contegantur. Adhibentur autem vtiliſſime, vbi & primã palmæ partem, & palmam alligari ne-
B ceſſe ſit.

Cancer. C X X I I.

Anguſtioris faſciolæ, cuius latitudo exempli cauſa digitum æquet, capite ſuper primam palmæ partem impoſiſito, ipſa per palmam attrahenda eſt, & ab interiori parte verſus exteriorē oblique ad pollicē adducenda, tũ circa ipſum ab exteriori parte oblique porrigenda ad primam palmę partem aduerſa parti prius iniectæ ſic, vt ſuper exteriora pollicis X literam referat, atq; ad eandem rationem eatenus vol-
C uenda, vt omnia complectatur, nouiſſimeq; circa primam palmę partem data, finienda eſt. commodiſſime autem obuoluitur ad vinciendum pollicem, quem ἀντίχειρα vocant.

E X S O R A N O.

Iunctura ad primam palmæ partem. C X X I I I.

Orſa à prima parte palmæ obliqua verſus palmam ducatur, deinde per palmam ipſam tranſuerſa, poſtremo in orbem circa primam palmæ partem, vt quibus hanc ipſam vincire volumus, accommodetur.

D *Vinculum oppoſitum.* C X X I I I I.

A prima palmæ parte incipiens, poſt ipſam oblique circa pollicem obuoluitur, tum oblique à priori parte manus ad primam palmæ partem porrigitur, ibiq; in orbem attrahitur, vt vinciendo pollici aptetur.

Vinculum, vt in palæſtra ductum. C X X V.

Adhibito vinculo oppoſito faſciam inſuper oblique prope primam palmæ partem verſus digitos circundamus, deinde in orbem circa indicem, poſt hæc oblique aduerſam parti prius iniectę, prope primam palmę partem attrahimus, idemq; facimus circa reliquos digitos, vt illis idoneum ſit, quibus tam quod prope primam palmę partem verſus digitos eſt, quàm quod poſt digitorum articulos, vinciri debet.

Rhombus ad medium membrum. C X X V I.

Faſciæ caput membro inijcimus, eamq; ſuper id obliquam ducimus, poſt hæc in orbem, deinde aduerſam parti prius obuolutæ, atque ab altera parte in orbem, vt ad eas fracturas conferat, quibus carnis quoque vulnus acceſſit.

Rhombus

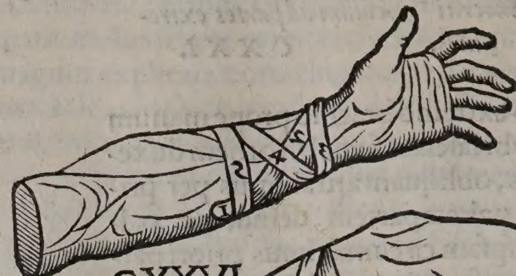
E

Rhombus multiplex ad vnicum membrum.
CXXVII.

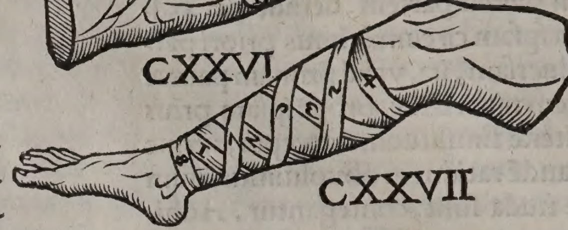
Super extremam vnius membri partē faſcia imponiť, & per ipſum æquis interuallis quaſi in cochlea ſerpit vſq; ad alterā extremitatem, quā in orbē cōplexa, oblique circuit, & in orbē dať aduerſa parti prius iniectę certa ſeruās interualla, vt ijs, quæ cōprehēdit, accōmodeť.

Palma habena. CXXVIII.

Orſa à ſummo membro, obliqua per mediū ad imum feratur, & in orbem circa ipſum detur, poſt parti prius iniectæ aduerſa ad ſummum reuertatur, & iuxta eoſdē circuitus ambiat, vt eas partes fideliter contineat, quæ recenti callo glutinatæ ſunt.

CXXVI

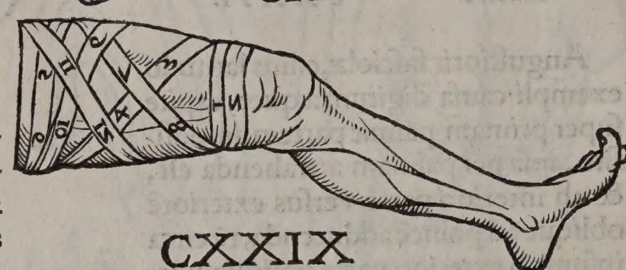

CXXVII

F

CXXVIII

CXXIX

EX HELIODORO.

Rhombus æqualium crurum. CXXIX.

Tradita iūctura hęc eſt ad femur, vbi id aliqua parte vulneratum ſit, & adiunctæ partes abſcedāt, cuius ratio eſt. Ab inferiori parte vlceris faſcia in orbē circuit, inde obliqua ducitur à latere vlceris, et rurſus in orbē à ſuperiori parte vlceris attrahitur, tum obliqua ad imaginem literę X deorſum demittitur, deinceps cōuenienti interuallo bis iuxta vlcus obliqua porrigitur ſemel ab inferiori parte ſurſum, ſemel à ſuperiori deorſum, ita, vt bis litera X repræſentetur, & in medio rhōbus ſuper vlcus collocetur, quo per medium interuallum nudatum humores excernantur. Circuit autem ad eandem rationem, donec quæ nuda ſunt excipiat, eoq; fit, vt quæ abſceſſerunt ſub vinculo, quaſi ſpōte ſua ad glutinationem veniant, nudatoq; vlcere, quidquid humoris collectum eſt, effundatur. G

Rhombus inæqualium crurum. CXXX.

Vbi proximum vinculum inieceris, requirit quod nūc proponitur, vt faſcia per vulnus feratur, etiam obliqua. eo vſi ſunt, quibus operiendi quoq; vulneris conſilium fuit.

Aſcia. CXXXI.

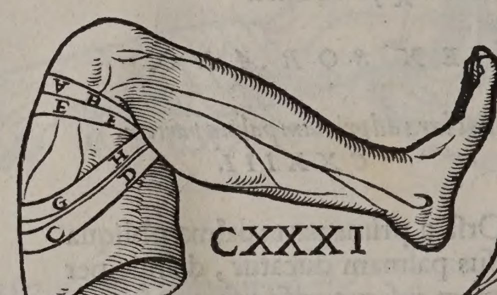
Scribūt, qui huiuſmodi iuncturā adhibuerunt, ipſam vtiliter inijci, quibus vulnerato ſe more proximę partes diducūtur, ſic autē inijci debet. voluēda ſub vulnere faſcia eſt in ſpeciem aſcię ſic, vt pars gibba deorſum, ſima ſurſum ſpectet, deinde ſuper vlcus iterum in ſpeciem aſcię priori aduerſę circūagenda eſt, atq; ad eandem rationem attrahēda, dum quę nuda ſunt contegat, ab inferiori parte ſurſum, & à ſuperiori deorſum procedēs, interdum etiā per vlcus, vt ipſum operiat.

Vinculum à latere X li eram repræſentans. CXXXII.

Faſcia imo femori in orbē ꝓpe genu circūagimus, tum oblique ducimus, & rurſus parti prius iniectæ aduerſam attrahimus ſic, vt à latere genu literæ X ſimilitudinem referat, eodemq; modo circunducimus. Potiſſimum autem pertinet ad eos, quibus genu in alteram partem lapſum reconditum eſt. repræſentanda vero X lr̃a eſt ab ea parte, in quā excidit.

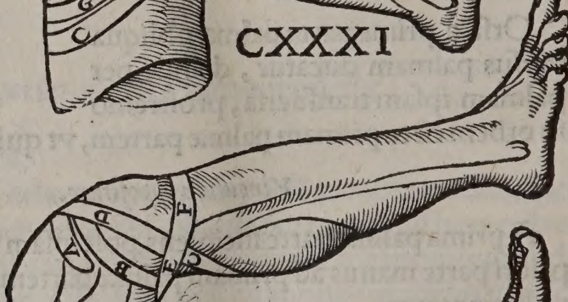
Teſtudo. CXXXIII.

Super genu faciam tendere in orbem oportet, inde

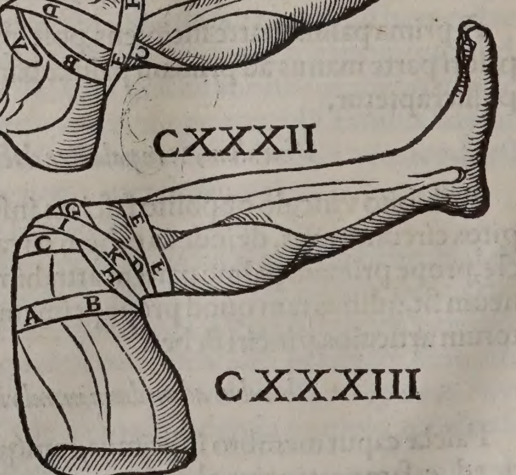

CXXXI

H

CXXXII

CXXXIII

A tet,inde obliquam à ſuperiori parte deorſum per patellam demitti ad poplitem,ibiq; ſub genu in orbem iterum circumagi,& parti prius iniectæ aduerſam ſuper patellam procedere in ſpeciem literæ X. poſt hæc per poplitem & patellam in orbem circuire,atque ad eandem rationem obuolui, conuenit autem patellæ,quomodocunq; ſua ſede proruperit.

Ad Calcem. CXXXIIII.

Circumagenda faſcia eſt circa talos in orbem, inde à poſteriori parte ex vno latere nerui lati oblique ducenda ad alterum latus, tum circa calcem voluenda, ab eoq; porrigenda,atq; ad eandem rationem circundanda. valet autem ad calcem alligandum.

B *Ad talos.* CXXXV.

Faſcia ſuper talos datur, inde obliqua ad ſuperiora pedis porrigitur,poſt hæc ſub plantam demittitur ſic,vt ad ſuperiorem partem reuerſa X literæ ſimilitudinem referat, alligata vero planta circumducitur in orbem. Valet, vbi vinciri talos oportet.

Spica ad plantam. CXXXVI.

Faſciam in orbem magnũ digitum complectatur, ab eoq; per plantam procedat circa talos, in-
C de obliqua reuertatur ad plãtam ſic, vt non longe à minimo digito ſimilitudo literæ X fiat, poſt hæc ad ſuperiorem partem pedis intẽdat, & ad eandem rationem circumeat. Maiores vinculum hoc ad magnum digitũ deligandum memoriæ prodiderunt:nobis vero ſuperuacaneum videtur digitum alligare ad plantam atque ad talos, abunde enim exiſtimamus,ſi cum digito,& planta pars pedis ſuperior vinciatur, quemadmodum propoſitum eſt in digitis manus.

EX SORANO.

Calceus. CXXXVII.

D Faſciam primo talis inijcimus,tum per ipſos obliquam ducimus ad plãtam, ab eaq; ad alteram partem talorum obliquam attrahimus,poſtremo circa crus in orbem porrigimus, vt illis accommodetur, quibus deuincire talos conuenit.

Ad calcem. CXXXVIII.

Faſciæ caput ſub talis inijcito,eamq; circa ipſos oblique ad plãtam demittito, tũ oblique circa calcem,& in orbem iuxta talos adducito,vt illis aptetur,quibus obligare calcem volumus.

FINIS GALENI DE FASCIIS.

ORIBASIVS

ORIBASIVS DE LAQVEIS EX HERACLE,

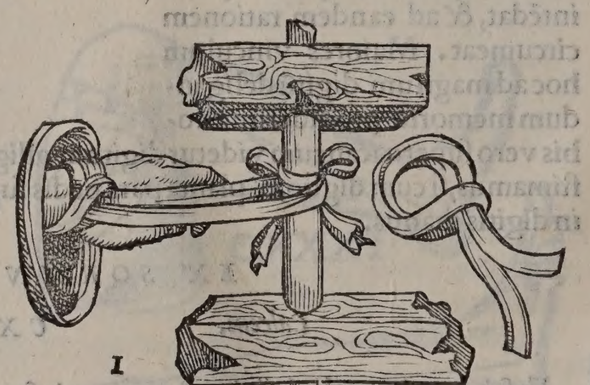
Vido Vidio Florentino interprete. F

VIDIVS LECTORI.

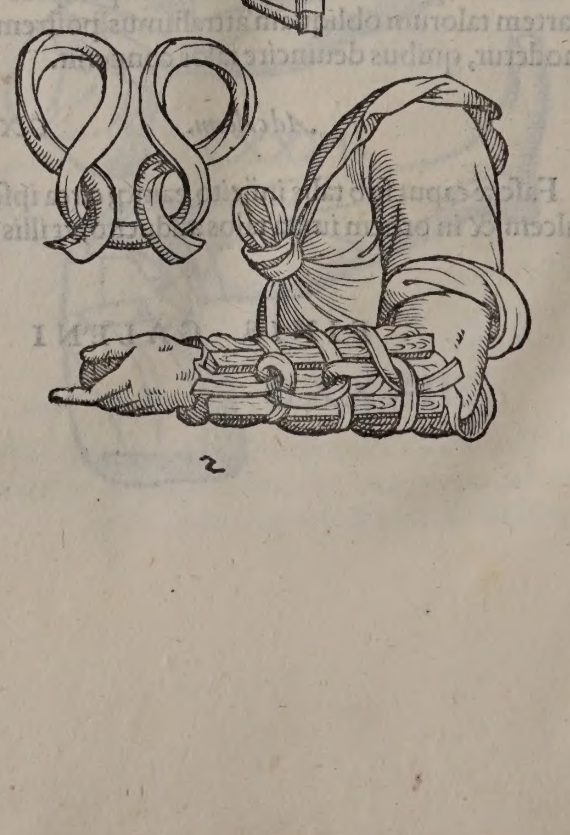
Laudatur liber de laqueis a Galeno in libro de faſcijs, quãuis alibi quoq; mentionem facit laqueorum, qui hoc operẽ continentur, refertur tamen hic liber in græco exemplo ad Oribaſium auctorem. quicquid eſt, opus vtiliſsimũ eſt, ſine quo multa ſunt, quæ in medicinali arte nec comprehendi, nec præſtari poſſunt. pertinent enim laquei non modo ad faſciandum, ſed etiam ad extendendum oſſa fracta, vel ſuo loco mota, ſeu æqualiter, ſeu inæqualiter adhibere vim oporteat: tum ad curanda atq; alliganda membra, dum manus adhibetur.

Quæ ratio ſit laquei attollentis.

AD attollentem habena adhibetur duplicata, cuius vtrũq; caput ſiniſtra manu continet̃, ſinus vero dextra prehenditur, & capitibus ſuperinijcitur, ſic, vt capita ſita ſint ĩ medio ſinu. quo fit, vt ex vna parte, laquei nexus feratur, capita ex altera. Habet aũt hic laqueus facultatẽ extendẽdi æqualiter, pertinetq; non modo ad extendendũ membra, ſed ẽt ad continendum, cũ in ſuã ſedem compelluntur, & ad figurandũ corpora, vbi quid manu fieri oportet. Recte quidẽ eas partes intẽdit, quę binis oſſibus cõtinentur, quãdocunq; enim alterũ vitioſum ſit, ſinus ſup ipſum, G capita ſuper integrũ imponontur. nam ſinus corpori inhærentes affectam partem vehemẽter diſtendunt, at capita, cum recedant à corpore, eam partem, quæ bene valet, vel nihil omnino intẽdunt, vel certe quàm minimũ. Mẽbris quoq;, cum reponuntur, aptiſſimus eſt, ſicuti cubito, cum in aliquam trium partium excidit, in quas vbi prolapſus eſt, brachium curuum eſt, neq; extẽditur, id eſt in poſteriorem, interiorẽ, atq; exteriorem. in quo caſu laqueus oſſibus brachij iuxta primã palmę partem inijcitur, capitaq; eius ſublimiora feruntur, &, vt retinacula ſint, ad aliquid immobile deligantur. Ad figuranda inſuper corpora, vbi manu medemur, adhibetur cõmodiſſime. in ijs enim, quę iuxta anum vitia infeſtant, H vbi tractantur, brachia poplitibus ſubijciũtur, & huiuſmodi habenæ attollentes ab brachia dantur in vicinia manus, eorumq; capita ad ceruices hominis adducta, inter ſe vinciuntur. quoniã attollens laqueus non ſolũ inijcitur implicitus, ſed ſuper membrum quoq; circumponitur. ſuſpenſa enim faſcia ſinus membro ſubijcitur, capitaq; eius per medium ſinum traijciuntur, eaq; ratione circumpoſitus conficitur.

1

2

Quo modo laqueus Nauticus debeat adhiberi. II.

Ex medio ſinu duplicatę habenę duos itẽ ſinꝰ facere oportet, eoſq; iter ſe ꝑmutatos

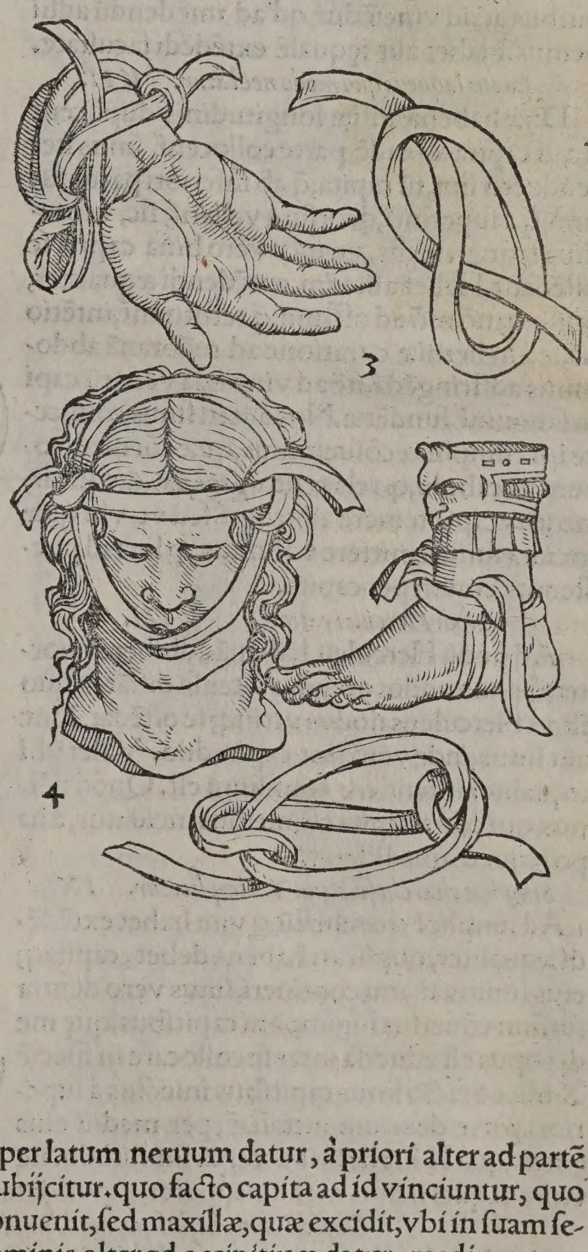
ita

A ita collocare, vt interior extrinſecus, exterior ab interiori parte ſitus ſit. hac enim via nexus laquei ab vna parte, capita ab altera procedunt. Eſt autem idoneus ijs, quæ extendi inæqualiter debent: valet item ad continendas ferulas, quæ fracturis accommodantur. iunctura nanque adhibita vnum habenæ caput ſiniſtra manu teneatur, alterum vero per affectam partem voluatur, ſic, vt vnus & alter ſinus fiat, per quos reliquum habenæ caput traijciatur, vt ab ea parte, quæ in nos ſpectat, verſus contrariam porrectum ſiniſtra rurſus contineatur. quo iniecto ferulæ in ſinus demiſſæ ad vitioſum membrum dentur, capitaq; attrahantur, & inter ſe alligentur, vt ferulas teneant. Valet item ad cubitum ſuſtinendum, non ſecus atque ad intentionem, aut ad ferulas continendas, imponitur enim, implicaturq; ad cubitum ſuſpendendum, vbi lata faſcia nõ eſt. in quo caſu ſinus ita inter ſe diducendi ſunt, vt alter prope cubitum ſit, iuxta manum alter, capita vero ad ceruicem adducenda ſunt, ibiq; nodo inter ſe deliganda.

Laqueus χιαστὸς quo modo implicetur. III.

B

Ad χιαστὸν habena duplicanda eſt, cuius vtrumque caput ſiniſtra manu continendum: ſinus vero dextra prehenſus conuertendus eſt, ſic, vt capita ad ſimilitudinem literæ X aduerſa inter ſe ſint, inde enim nomen habuit χιαστὸς. quo facto ſinus capitibus X literam referentibus ſuperinijciendus, quodq; ex his ſubiectum eſt, per medium ſinum attrahendum. eoq; fit, vt medius laquei nexus appareat:
C à lateribus vero, hinc ſinus vnus, inde duo capita ſe oſtendant. Valet autem, vbi oportet inæqualiter diſtendere.

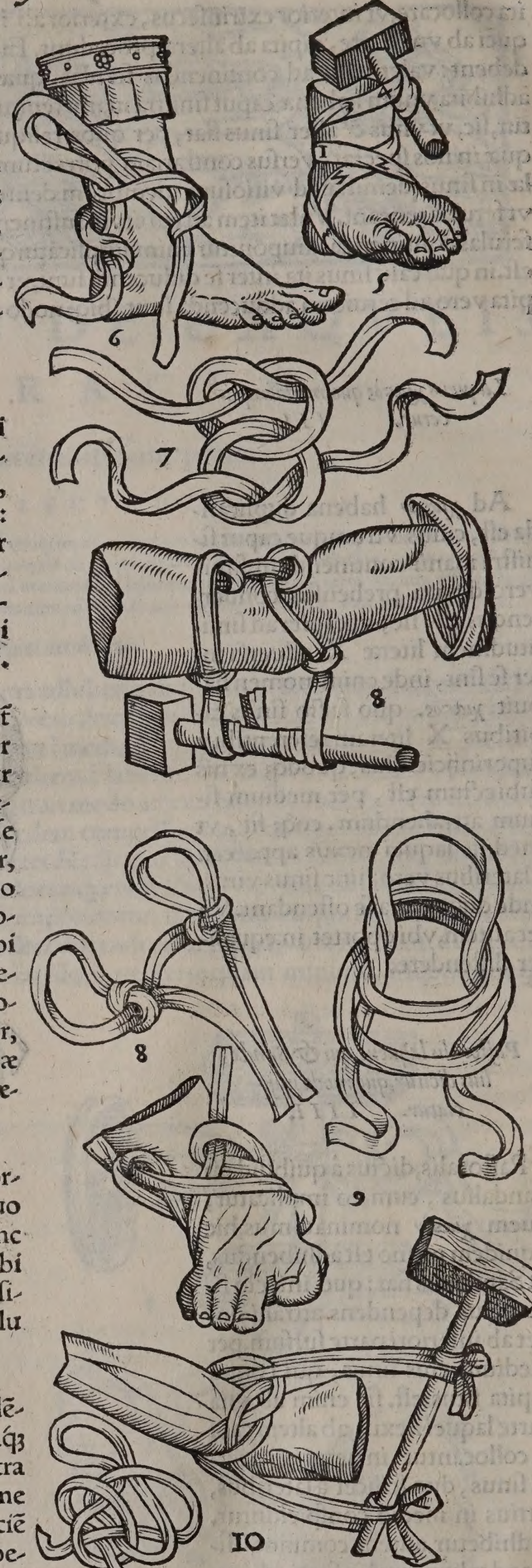
Paſtoralis laqueus, qui & Sandalius dicitur, quo modo inijciatur. IIII.

Paſtoralis, dictus à quibuſdam Sandalius, cum eo implicatur, quem χιαστὸν nominauimus, hic ſiquidem primo eſt adhibendus, vt Sandalius fiat: quo iniecto ſi-
D nus eius dependens attrahi debet ab inferiori parte ſurſum, per medium eius ſinus, qui contra capita ſitus eſt. ſic enim ab vna parte laquei nexus, ab altera capita collocantur: in nexu vero terni ſinus, duo ſcilicet à lateribus, tertius in medio conſpiciuntur. Adhibetur autem commodiſſime ad talum prolapſum, vbi reponitur. vnus enim ſinus à poſteriori parte tali ſuper latum neruum datur, à priori alter ad partẽ pedis ſuperiorem, medius, hoc eſt tertius, plantę ſubijcitur. quo facto capita ad id vinciuntur, quo extendendi cauſa vtimur, neque talo duntaxat conuenit, ſed maxillæ, quæ excidit, vbi in ſuam ſedem compellitur. vnus enim ſinus ad frontem hominis, alter ad occipitium datur, medius per os procedit vtrinque ſub malis, capita vero per tempora ad ægri caput ferũtur, ac ſiue, vt retinacula ſint, ſiue, vt à ſuperiori parte extendant, ibi inter ſe vinciuntur.

Draco

Draco laqueus,qua via inijciatur. V.

Ad laqueũ draconẽ media habena à poſteriori parte tali,incipiat iuxta latum neruum:capita vero verſus priorem ferantur ad ſuperiorem partem pedis, vbi X literæ ſimilitudine accepta,ad plantam porrigantur, & rurſus inter ſe aduerſa eandem literã repræſentent,poſt hæc circa talum, vel ab inferiori parte ſurſum, vel à ſuperiori deorſum circumdẽtur, tum deligentur ad id,cuius opera ad extendendũ vtimur.Facit autem hic laqueus ad talum ſuo loco motum,vbi reconditur.

E

F

G

H

Qua ratione is laqueus adhibeatur,quem ſimplicem nodum dixerunt. VI.

Laqueus,cui nomẽ eſt ſimplex nodus,à quibuſdã Perineos appellaẽ. Qũocunq; aũt vocetur,eius rõ ẽ. Habena ſimplicẽ nodũ accipiat, eiuſdẽq; ſinus attrahaẽ, capita vero depẽdeãt: deinde mẽbrũ, quod reponere opus eſt, inter ſuperiores ſinus collocãdũ,tũ alter ſinus ĩ alterũ inſitus,ad capita ducẽdus,cõiq; nodo cũ capitibus ad id vinciẽdus,qđ ad intẽdendũ adhibemus.Habet aũt ĩęqualẽ extẽdẽdi facultatẽ.

Lupus laqueus quo modo nectatur. VII.

Duæ habenæ iuſtæ longitudinis duplicenẽ ſic,vt capita ab eadẽ parte collocenẽ, ſinus ĩter ſe aduerſi ſint,tũ capita,q̃ ab inferiori parte,ſurſum,q̃ à ſuperiori,deorſum vellanẽ, ſic, vt medius laquei nexus, vtrinq; vero bina capita ſe oſtẽdant.Habet aũt vim extẽdendi æqualiter, ptinetq; nõ mõ ad oſſium,q̃ reſtituunẽ,intẽtionẽ,ſed in herniæ curatione ad mẽbranã abdominis adſtringẽdã,itẽ ad vinciẽda venarũ capita ſanguinẽ fundẽtia.Nos aũt in ſinus conijcere lina ſimplicia cõſueuimus,quæ cõi medicorum vocabulo,q relaxent, σχαστηρίαι dicuntur, neq; hæc ipſa temere adijciunẽ,ſed vt, vbi quæ arctata ſunt,remittere volumus, p lina id præſtemus,& non per capita.

Nodi Herculei ratio. VIII.

Ad nodũ Herculeũ,habenã adhibere oportet,q̃ duos nodos accipiat inter ſe diſtãtes,quo fit,vt Herculeus nodus vtrinq; ſe oſtẽdat, hinc aũt ſinus,inde vero ſint capita duo. Valet vbi æqualiter intendere conſilium eſt. Quòd ſi ſinus,qui cõtra capita eſt,medius incidatur, à lupo laqueo non differet.

Simplex charcheſius qua via implicetur. IX.

Ad ſimplicẽ charcheſiũ,q vim habet extẽdẽdi æqualiter, duplicari habena debet, capitaq; eius ſiniſtra manu contineri,ſinus vero dextra ſurſum cõuerſus ſupimponi capitibus,quę media opus eſt aduerſa inter ſe collocare in ſpeciẽ X lr̃æ.eo facto ſinus capitibus iniectus à ſuperiori parte deorſum attrahaẽ, per mediũ eius partis,qua X literæ fuit accepta ſimilitudo. ſic enim laquei nexus medius apparet,ab vno latere ſinus vnus,ab altero duo capita.

Duplex charcheſius quo modo implicetur. X.

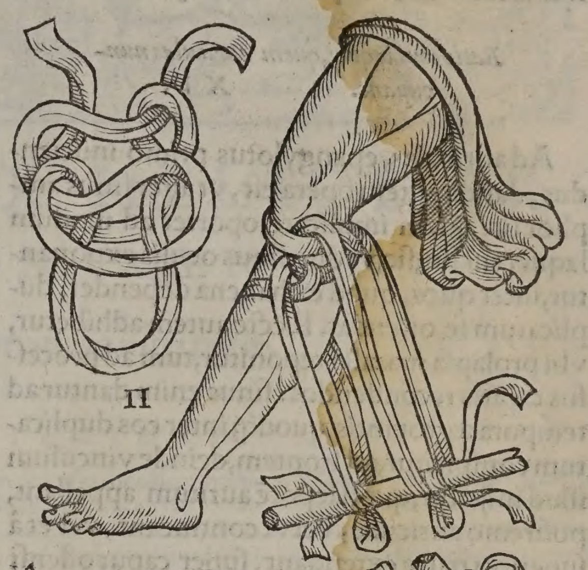
Duplex charcheſius æqualiter diſtendit,ac ſimplici longe eſt efficacior.eius aũt ratio eſt.Habenam prehẽdimus duplicatam,capitaq; leua cõtinentes,ſinũ patimur dependere. tũ ex capitibus, quæ cõtra ſinũ ſunt,alterũ duplicamus,ſic,vt paruus ſinus fiat, quẽ in ſiniſtra manu ponimus, al-

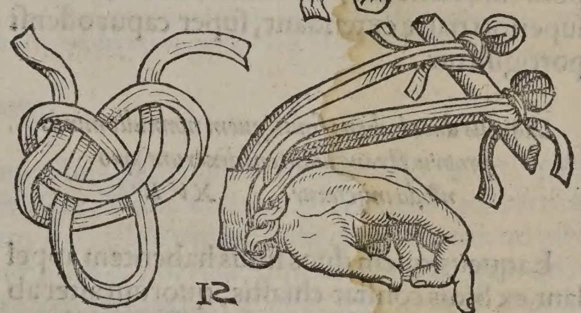
terum

A terum per ſinum traijcimus,deinde nexum per ſinus conuertimus,& in ſiniſtra collocamus.quo
facto,ex capite,quod cōtra ſinum eſt,rurſus alterum ſinum efficimus, quem nexui adiungimus:
poſtremo pendentem ſinum per medium nexum trahimus, ab inferiori parte ſurſum. quo fit,vt
ab vno latere ſint duo capita,ab altero vnus ſinus,quibus laquei nexus medius interijciatur.

Duplex charcheſius,q̃uo ex ſimplici fiat. XI.

Cum duplex charcheſius varie conſueuerit
implicari, ſiquidē per ſe interdum, interdū fit
ex ſimplici,nōnunquā conficitur circūponen-
do.ſupra demonſtratū eſt, quo modo ꝑ ſe inij-
ciatur,nunc qua ratione ex ſimplici fiat, expo-
nemus.Adhibere igitur primo ſimplicē char-
cheſium oportet, ſinuſq́ꝫ alterum ab altero di-
ducere,deinde eum,qui ſubiectus eſt, in ſupe-
riorem conijcere, & ſimiliter vtrūqꝫ diducere,
ac per ſpacium, quod ipſis mediū interijcitur,
B ſinum qui contra capita eſt, ab inferiori parte
ſurſum attrahere.ſic enim rurſus laquei nexus
medium ſeſe oſtendit,hinc vnus ſinus, inde bi
na capita conſpiciuntur.

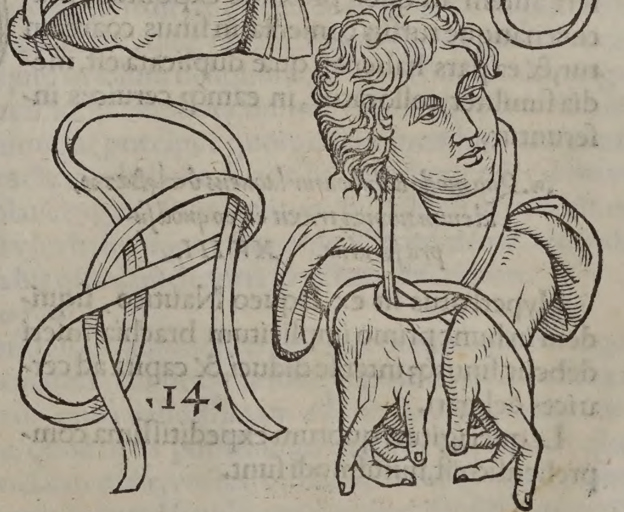
Duplex charcheſius,quo modo implicetur circumponendo. XII.

Quoniā vehementi validorum corporū in-
tentione,laquei capita,ex vna parte ſæpius rū-
puntur,ante perfectā intentionē, ne cogamur
intendentis adhuc laquei capita relaxare, char
cheſium circumponimus. Tenētes igitur ſini-
ſtra manu caput, circa membrum reſtituendū
tres ſinus efficimus inter ſe diſtantes ita, vt ex
his quod ſatis eſt, dependente poſt hæc primū
ſinum in poſtremum demittimus,et ſemel aut
C iterum eos conuertimus,per quos medium ſi-
num rurſus attrahimus. quo fit, vt circa mem-
brum laquei nexus, ab vno latere vnus ſinus,
ab altero duo capita ſe oſtendant.

Plinthij, quod alioquin quadruplex circulus dicitur, quæ ratio ſit. XIII.

Ad Plinthiū laqueū,adhibet̃ habena circulū
repreſentans.i.ſine capitibus, hæc ab interiori
parte manus, pollicibus minimiſq́ꝫ digitis cir-
cūdat̃,necnō vtriqꝫ indici,vt ſinus ī vtraqꝫ ma-
nu terni ſint, vnus circa minimū digitū, circa
indicē alter,tertius ſuꝑ pollicē.poſt hęc,ſinus,ī
quos inſiti pollices ſunt, ad ꝓximos minimis
trāsferunt̃,tū ad indices,ꝗ minimis iniecti fue-
rūt,deinde ſinus,ī quos indices demiſſi poſtre
D mo erāt,medij à pollice à ſuperiori parte deor-
ſum vellunt̃,ſicq́ꝫ ab vno latere duo ſinus, toti
dē ab altero, mediū inter hos laquei nexus ad
rhōbi ſimilitudinē conſpectui ſubijciunt̃.Ha-
bet aūt æqualē intēdendi facultatē, & nō ſolū
ad intētionē,ſed vr̃ ad menti quoqꝫ fracti cōpo
ſitionē pertinere. nā mentū ipſum ſub fractu-
ra aliqñ peruerſum,in laquei complexū,rhom
bum referentē inſerit̃ ab exteriori parte, ſinus
vero ꝑ malas, parteiſq́ꝫ ſuperiores, ad ſummū
caput feruntur,atqꝫ ibi inter ſe deligantur.

Laqueus Epangylotus(ita.n.appellatur, quoniā ſinus ſuper ſinū inijcitur)qua via inſeri poſſit. XIIII.

Ad Epangylotum,vnū habenę caput,inter
ſiniſtrę manus pollicem & indicē collocamus,
eāq́ꝫ extrinſecus vltra primā palmæ partē adducimus, inde per palmā ipſam, datā, inter pollicem
& indicē

& indicem vtriuſq; manus attrahimus, poſt hæc inter minimum & proximum digitum demittimus. eo facto habenæ caput dextra manu ſurſum vellimus, extremãq; partem inter minimum ac proximũ digitum tenemus. quo fit, vt duo ſinus efficiantur, inter quos attractus nodus apparet. Facit autem ad corpora figuranda, vbi manu curatio adhibetur. inter ſinus enim vtraq; manu hominis coniecta, reliquis habenæ partibus totum corpus firmiter continetur. E

Ratio eius laquei, quem auriculas nuncupant. XV.

F

Ad auriculas, epangylotus primo iniiciendus, danda autem opera eſt, vt alter ſinus amplior ſit, quem implicare oportet ad modum laquei chiaſti, ſic, vt duo ſinus oculis exponantur, inter quos, quod ex habena dependet, duplicatum ſe oſtendat. Recte autem adhibetur, vbi prolapſa maxilla reponitur, tum ad proceſſus capitis recondendos. ſinus enim dantur ad tempora ægrotantis, quodq; inter eos duplicatum conſpicitur, ad frontem, deinde vinculum illud inijcitur, quod leporẽ auritum appellant, poſtremo auriculæ, vel vt contineant, vel vt à ſuperiori parte extendant, ſuper caput offenſi porriguntur.

Laqueus duos habens ſinus (quem nonnulli minus proprie ſtrangulantem dixerunt) quo modo inijciatur. XVI.

G

Laqueus, quem duos ſinus habentem appellant, ex binis conſtat chiaſtis, quorum alter ab altero diducitur. Eſt autem aptiſſimus ad corpora figuranda, vbi vitia iuxta anum curãtur. ſiquidem brachia ſubiecta poplitibus, eiuſmodi laqueis adſtringuntur: at pars, quæ media inter ſinus duplicata depẽdet, ad ceruicem hominis fertur, atq; hac via corpus figuratur.

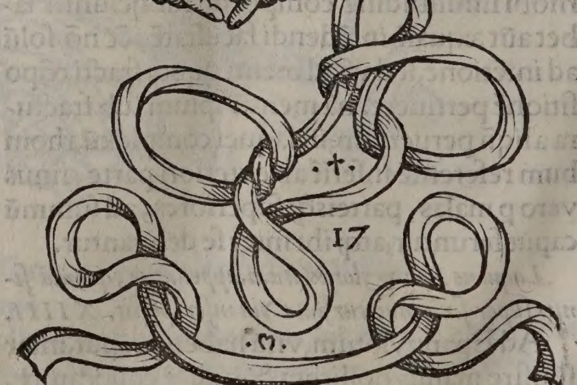
Ratio laquei, quem ſtrangulantem proprie nuncupant. XVII.

H

Laqueus, qui proprie ſtrangulans nuncupatur, ex ſimplici fit charcheſio, hic enim primo inijcitur ſic, vt alter ſinus ab altero diſtet. Confert autem ad quos proxime expoſitus, brachia nanque rurſus coniecta in ſinus coarctantur, & ea pars habenæ, quæ duplicata eſt, media ſimiliter collocatur, in eamq; ceruices inſeruntur.

Quo modo adhibeatur laqueus ὑπέρβατος, id enim nomen traxit ex eo quòd ſupra feratur. XVIII.

Hyperbatus fit ex laqueo Nautico, ſiquidem in hunc primo implicitum brachia inſeri debent, ſinusq; inter ſe diduci, & capita ad ceruices deligari.

Laquei igitur, quorum expeditiſſima comprehenſio eſt, huiuſmodi ſunt.

FINIS ORIBASII DE LAQVEIS.

ORIBASIVS EX HELIODORO DE MACHINAMENTIS,

Vido Vidio Florentino interprete.

VIDIVS LECTORI.

Machinamentis non ſolum vtuntur architecti, ſed medici etiam, cum his robuſtiora membra vtiliter, & quantum fieri poteſt, ſine dolore extendant, vbi luxatis vel fractis medentur. hæc ab Oribaſio collecta ſunt ex Hippocrate, Galeno, atq; aliis auctoribus, vt patet, vbi ſingulorum vſus & ſtructura exponitur: ſed præter vtilitatem, quam in curatione exhibent, multos aperiunt in medicina locos, qui ſine his omnino ſunt incomprehenſibiles, quanquam in hoc libro machinamenta aliqua deſunt, quæ auctor inter initia commemorauit, vbi vniuerſam machinamentorum rationem recenſet, ſed optime nobiſcum agitur, quando non omnia interierunt.

Quibus modis luxata reſtituantur. I.

LVxata in ſuam ſedem tribus generalibus modis collocantur, quibus alij ferè omnes continentur. Vnus vocatur palæſtricus, ad quem ferè ſolas manus admouemus, atq; hic, vtpote imbecillis, aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirum & puerilia, tum ad maſcula, quæ illis robuſtiora
C ſunt, modo recens vitium fuerit: alter methodicus dicitur, ad quem inſtrumenta adhibemus, quorum vſus in communi vita eſt, hic omnibus idoneus eſt, pueris, fœminis, maſculis iam robuſtioribus, & corpori iuuenili, atq; ijs luxatis, quæ iam vetuſta ſunt: tertius reponẽdi modus, qui per organa eſt, maius momentum habet. valet enim ad prolapſa, vbi malum diutius trahitur, valet ad corpora athletarum, præterea quæcunq; prolapſa curationem recipiunt, & ſub methodico modo curari nequeunt, omnia organorum opera reponuntur.

De organorum differentijs. II.

ORganorum medicinalium differentiæ in vniuerſum, & quaſi generales, ſummum (vt alij ſentiunt) ternæ habentur, alia. n. tractoria ſunt, alia machinamenta, alia quę erecta collocantur: nobis autem placet nonnulla tractoria eſſe, nonnulla machinamenta, nonnulla, quæ erecta, nonnulla, quæ plana collocantur. Tractoria ſunt, quæ, cum parua breuiq; ſint ſtructura, extẽdendi duntaxat facultatem habent. hæc vt ſuo munere fungantur, aduentitia quædam poſtulant, vt ſcamnum, lectũ, ſcalam, eo ꝙ per ſe vſui eſſe minime poſſint, quocirca & alligata, & in plano ſita
D nuncupantur. nam, vbi in agro, aut ſolitudine quapiam, quæ ſuo loco mota ſunt, reponimus, ac neq; ſcamni, neq; lecti, neq; ſcalæ copia eſt, aliquid in ſolum defigimus, ad quod tractorium organum alligemus. Machinamenta ſunt organa tractorijs ampliora, minora tamen alijs, quæ nõ modo intentionem, ſed impulſum quoq; pollicentur, ac præcipue quorundam membrorum gratia comparantur. Erecta organa ſublimiorem ſtructuram habent, & non ſolum ad extendendum valent, ſed etiam ad impellẽdum. Porrò autem plana organa ſunt, quorum humilis ſtructura eſt. ex ijs conſtant, quæ & extendendi & impellendi vim habent, ita, vt homine illis inſidente, recondi, quod elapſum eſt, poſſit. reperiuntur etiam in his quædam propria ſtructuræ diſcrimina.

Ex qua materia ſtruantur organa. III.

BAſis, crura, latera, tranſuerſaria, cubiti, teſtudines, adiuncta crura, hæc omnia, quæ in organis ampliora expediuntur, ex robuſtiori materia conficienda ſunt, vt puta ilignea, vel fraxinea, quæ ſecundas obtinet. Oportet autem ea de cauſa validiſſimam eſſe organorum materiam, vt vim queant in condendis articulis ſuſtinere, quod in ijs potiſſimum organis requiritur, quæ erecta collocantur. Vertebræ, radices, claui, vnci, catenulæ, vectes, omnia quæcunq; exigua ſunt, quæq; plus efficiunt, ærea vel ferrea comparentur, vt quod ſtructuræ exiguitas detrahit, materiæ firmitas reſtituat. Aliquando autem quæſitum eſt, ferrea'ne, an ænea ſumi debeant. inquiunt, qui

ferro æs præferunt,hoc leuius eſſe & facilius tractari, minusq; rubiginem trahere quàm ferrum: E
contra,qui æri ferrum anteponunt,validiorem huius materiam laudant, ære enim efficacius ro-
buſtiusq; ferrum eſt.atqui de ferro conuenit firmius eſſe, ſed ſuperuacuum eſt eximium robur,
vbi eius nullus eſt vſus,cum liceat hæc ex ære fabricare, quod mollius eſt, & ſatis roboris habet.
licet tamen & ex ferro. Quòd ſi ex ære fiant,ſumatur id,quod ducitur,nam, quod conflatur, faci-
lius rumpitur,comminuiturq;,ita vt præſtet ex ferro hæc parare,quàm ex fuſo ære. Sed quoniam
ferrum cito rubigine obducitur,idcirco aliquot interpoſitis diebus ſubinde pingui aliquo inun-
gendum,ac,ne rubiginem ſentiat,manu perfricandum. At dicet quis, ſi ferrum neglectum rubi-
gine corrumpatur,id culpa domini ipſius organi fieri.

Ex quibus partibus organa conſtent, & quis ſit earum vſus. IIII.

CONtinetur omne organum non omnibus, ſed quibuſdam ex ijs, quæ numerabo, nempe
baſi,cruribus,tranſuerſarijs,cubitis,axibus,regulis, teſtudinibus, cochleis, tympanis, cla-
uis,manubriolis ductarijs,vectibus,baculis verſantibus,obicibus,cuneis,item lunatis lignis, or-
biculis,trochleis,foſſis,operculis,vertebris,fibulis,radicibus, vncis catenis, forficibus, ſedilibus,
priapiſcis,ad hæc cochlea fœmina,quæ græce περικόχλιον appellatur, cuneolis, chiniſcis, colum-
barijs,ergata. hæc ferè ſunt,quibus organa componuntur,quorum vſus ſigillatim iam nunc expo F
nendus nobis eſt. Baſis ad id potiſſimum ſtruitur, vt ſuper eam erecta organa ſtatuantur. Crura
in organis & latera dicuntur,in ijs,quæ erecta collocantur, proprie crura, minus proprie latera,
ſed in tractorijs proprie latera dicuntur,minus proprie crura. hæc ferè in organis ſtatuuntur,vt ip
ſorum machinationes contineant:proprie autem in organis erectis crura recte commodeq; di-
menſa ad illam pertinent condendi rationem,quæ excitando præſtatur. Tranſuerſaria, quæ δια-
πήγματα dicuntur,vt græcum nomen indicat,ad crurum laterumq; compaginem fiunt,ad quem
vſum primo præcipueq; deſtinantur:huc accedit,quòd machinationes quoque ſuſtinent,vt puta
trochleas,cubitos atq; alia quædam. Cubiti ad eum vſum in organis cõparantur,vt per ipſos,quę
ſuo loco mota ſunt,à ſuperiori parte extenta reponantur, quemadmodum videre licet in orga-
nis Fabri atq; Andreæ,in quibus cubiti per ſuperius tranſuerſarium demiſſi in teſtudinem figun
tur,vt hac elata, quæ prolapſa ſunt à ſuperiori partes intenta recondantur. latæ cubitorum ſum-
mitates alæ ab architectis dicuntur,imæ vero partes quadratæ, calces. hi ergo proprie cubiti no-
minantur,ſed quidam vocabulo abutuntur. Spathæ impellendo ſunt idoneæ, ea autem ſpatha,
quæ in Fabri atq; Andreæ machinamento eſt, vtimur, vbi extrahendo impellimus ad femur in
poſteriorem partem erumpens, ſunt & aliæ ſpathæ in quibuſdam organis, ad alios impellendi G
modos fabricatæ. Radices & fibulæ complures vſus in organis præſtant. primo enim radix & fi-
bula in organo Fabri ſpatham diſtinẽt ad teſtudinem. eſt quidem in teſtudine radix, ſpatha vero,
qua parte quadrata eſt,medium habet cauum,in quod radix eadem inditur, deinde fibula conti-
nendi cauſa,in ſpatham ac radicem pertuſam inſeritur. proprie radices ad id fiunt, vt recipere
vncos poſſint,& alios effectus præſtare:ſed fibulæ item gratia eſt,quòd machinationes immobi-
les ſeruat,vt puta axes. Catenæ eò pertinent,vt fibulæ ex ipſis ſuſpẽdantur,quo ſeruentur in orga
nis,neq; decidant. Vnci adijciuntur,ne mobiles machinationes moueantur, veluti axes, quóue
in radices coniecti quædam organorum machinamenta ſiſtant. Per vertebras (quas græci ϛροφώ-
ματα dicunt,) ferè id efficimus,vt quędam organa immobilia moueantur,ſicuti crura organi An-
dreæ. crura enim in organo tranſuerſa ſecta,vertebris fibuliſq; continentur,vt organo, modo ere
cto,modo per vertebras inclinato,circumducendo impellamus. ad exemplum huius ſtructuræ
organi Andreæ Plinthij crura prope baſim ſecta ſunt,rurſusq; vertebris continentur, vt organũ
modo erigatur,modo per vertebras motum,adiunctis cruribus innitatur, vſumq; illius organi
præſtet,quod planum collocatur. hi ſunt effectus vertebrarum in organis. Axes ad corporum du
ctionem,hoc eſt intentionem ſpectant,quorum quidam ab vna parte ad alteram penetrãt, ac per H
ſe mouentur,quidam latent,& per alias machinationes conuertuntur. penetrat axis in Plinthio
Nilei,& in ſcamno Hippocratis:latet in Appellidis organo,quod,quia per tres funes circumuol-
uitur,triſpaſtum appellatur,& in Nymphodori gloſſocomo. penetrantes igitur axes per ſe mani
bus conuertuntur,latentes aũt per alias quaſdam machinationes,exempli cauſa in Nymphodori
gloſſocomo per tympanũ,& cochleam ad lentis imaginẽ fabricatam,in triſpaſto per funes alliga-
tos. Ad clauos,qui in axibus infigunt̃,funes alligant̃,vel habenæ atq; huiuſmodi alia ad extẽden-
dum pertinẽtia. Manubriola ductaria,bacula verſantia,& vectes,oẽs hæ machinationes ad axiũ
cochlearumq; verſationes ſtatuunt̃. primas occupant manubriola ductaria,ſecundas vectes,qui-
bus minus efficacia ſunt bacula verſantia. plæraq;.n. ex ipſis exigua cũ ſint,vna manu conuertun
tur. Chiniſci,cuiuſmodi ſunt in lyra,excogitati ſunt ad axes cõtinendos. vbi.n. fibulæ nõ ſint, qd
poterit aliud vtilius inueniri? quod.n. ad vim pertinet,vſum habẽt fibularũ: decoris aũt cauſa in-
ſculpta habent anſerina capita lignea. Statuunt̃ in organis phliæ,vt ab vno latere ad alterũ pene-
trantes axes cõtineant,cuiuſmodi ſunt in ſcãno Hippocratis,& in noſtro. Eſt & alia media phlia
in organo Hippocratis ad ſimilitudinẽ literæ. ϰ. eo nomine fabricata,vt ad eã impellendi rõnem,
quæ extrahendo fit,vbi femur excidit,accõmodetur. Trochleæ in organis collocantur, vt funes

libere

A libere duci poſſint,veluti in organo Fabri,quod duplicem cochleam,qua teſtudo mouetur,in ſuperiori tranſuerſario cõtinet.in noſtro quoq; organo rurſus trochleæ ſunt,quæ per inditos funes, axes attollunt.verũ trochleę ferè ad id fiunt,vt axes & habenæ celeriter ducãtur,ſimulq́; vt ad intentionem,quæ alio intercedente motu fit,accommodentur. Orbiculi ſtruuntur ad trochlearum motionem,quæ per ſe ſunt immobiles,collocantur aũt in medio earum, quemadmodum in Demoſthenis ἀστράβη,& ad funes continendos, vt in triſpaſto Apellidis. Cuneus præſertim paratur ad humeri caput in alã prolapſum,ac deinceps ad alios quoq; vſus. At lunatũ lignum prodeſt,vbi humeri caput in priorẽ aut poſteriorem partẽ excidit. Eſt aũt Polus lignum infixũ ſuperioribus crurum extremitatibus in organo Philiſtionis.luxato.n.humeri capite brachiũ extendit̃,polusq́; obijcit̃ ad hominis ceruices.Epipoma vero,quod & Epipigma dicit̃,eſt. ж.figura in ligno inſculpta,in quã conijcitur. ж.inuerſum:qualis conſpicitur in eo organo,quod Hermes dicitur.fit autẽ hoc,ne ab Hermis vultu corpora terantur,vt in organi cõpactione oſtendemus. καλάθιον vero & σκιβάλιον cõiter parata ſunt,vt epipigma ferant.Eſt quidem σκιβάλιον lignũ ſex digitorũ in medio hebes.καλάθιον vero lignũ ſex digitorũ rotundum:quod anguſtiori baſi nititur,et quaſſillo ſimile eſt.Sunt & in organis quædã columbaria inſculpta ad ſimilitudinẽ columbarum,quæ ornãdi cau

B ſa facta ſunt,atq; ad id ẽt,vt aliud ferant epipigma.Tympanis hæc gratia eſt,quod quædã organorum machinationes,quæ maximũ vſum præſtant,per ipſa paulatim mouent̃, vt axes & cochleæ. eſt aũt tympanum rotunda machinatio dentata. At Delphines dentibus incluſi, machinationes motu prohibẽt,ꝙ vnci quoq; efficiũt.Teſtudines in organis ad id collocatæ ſunt,vt corpora, quæ reſtituunt̃,paulatim,& minime concuſſa extẽdantur.quẽadmodum.n.teſtudines animalia lento gradu procedũt,ita machinationes,qbus illa referunt̃.Porrò aũt ex teſtudinibus nõnullæ trãſuerſarijs ſimiles ſunt,alię oblõgę,aliæ cubi ſpeciẽ repręſentant.tranſuerſarijs ſimiles ſunt, in organo Andreę,Fabri'ue:oblongæ in quadrata colũna,q̃ appellat̃ Hermes:cubũ referũt in rotũda colũna Eraclidæ Epheſii.p̃terea teſtudinũ aliæ cubitos & ſpathã attollũt,alię cuneatã & lunatã appendicẽ,quædã nihil attollũt,ſed ſolũ ſunt ad extẽdendũ inuẽtæ.cubitos attollit teſtudo, q̃ ſurſum fert̃, in organo Andreę:cubitos & ſpathã teſtudo,q̃ eſt in organo Fabri cuneata, & lunata appẽdix ea teſtudine excitat̃,quæ in Herme eſt.nihil attollit,ſed ſolũmodo extẽdendo eſt ea teſtudo, q̃ in rotunda columna Eraclidæ Epheſii collocat̃,ſimiliter & quæ deorſum fert̃ in organo Andreæ.Alæ aũt & dracones fibulæq́; infixæ clauorũ vſum præſtant,proprie aũt dracones, quod ad materiam pertinet,in vicem manubrioli ductarij fabricantur. Qm̃ vero teſtudines plerunq; à cochleis mo-

C uentur,proximũ eſt,vt cochlearũ ſtructurã,atq; vſum exponã. comparantur ergo cochleæ in organis,ad alias machinationes impellendas,puta tympana & teſtudines,quo paulatim & nulla ratione cõcutiendo extẽdant.Cochlearũ,quædam quadratæ ſunt, quædam ad imaginẽ lentis, quæ figuræ nomen inuenerunt,relatæ ad capreolos,at non ad ſtructuram ſcapi,quælibet.n.cochlea rotunda eſt ad tornum rotundata.differunt cochleæ capreolis,ꝙ aliæ quadratæ, aliæ ad lentis imaginem dicũtur.quadrata cochlea eſt,quæ capreolos habet quadratos,atq; ex ijs non ſolũ quod prominet,ſed ẽt quod cauum eſt,cuiuſmodi cochleas videmus in organo Andreæ: quæ in lentis ſpeciẽ ſunt,id capreoli,quod cauũ eſt alte anguſtũ habent,latũ vero in ſummo,cõtra quod prominet à baſi latũ vertice ipſo tenuat̃.ſimilis aũt eſt huiuſmodi capreolus lẽticulæ dimidiatæ,à qua figura cochlea hæc ad imaginẽ lentis dicta eſt.cochleæ igit̃ tam quadratæ, q̃ ad imaginẽ lentis ad motionem diuerſarũ machinationũ ſtatuunt̃.quadratæ.n.teſtudines cõpellunt:quæ ſunt ad imaginem lentis primo quidem tympana,interdum ẽt teſtudines in ijs,quæ pericochlia nuncupantur.

Qua ratione quadrata cochlea teſtudinem moueat. V.

DEmus teſtudines eſſe ita fabricatas,quẽadmodũ in organo Andreæ,quarũ ſingulæ pertuſę ſint,atq; in id cauũ cochleæ demiſſæ,ab interiori aũt parte caui ferrea,vel ęnea lamina teſtu

D dini infixa ſit,quæ quidẽ lamina dens nũcupatur.hic igit̃ dens teſtudinis,in cochleæ capreolo includitur.quo fit,vt in quadã cochleæ cõuerſione,lamina,quæ dens nũcupat̃,teſtudini infixa, atq; in cauo capreoli contenta teſtudinẽ moueat.præterea ex ijs ipſis cochleis quadratis alia ſimplex eſt alia duplex:ſimplex,cochlea eſt,quæ vno duntaxat capreolo eſt excauata,vnamq́; teſtudinem impellit:in duplici,bini ſecti ſunt capreoli,hæc & binas teſtudines mouet, qualis cochlea reperit̃ in magno Andreæ organo,quod Plinthium nũcupatur. excauatum enim lignum eſt à medio ad tranſuerſaria capreolis inter ſe aduerſis,ita,vt quadam cochleæ conuerſione orſæ teſtudines,vel à medio verſus tranſuerſaria,vel à tranſuerſarijs verſus medium impellantur.eſt & alia cochlea duplex in eo,quod κηρύκιον appellatur excauata à ſummo principio vſq; ad extremum aduerſis capreolis,quæ rurſus duas teſtudines mouet,quẽadmodũ in ipſa organi ſtructura videmus. At cochlea ad imaginẽ lentis tympanum mouet,ſiquidẽ capreoli cochleæ,tympani dentibus inſiti machinationẽ conuertunt,quẽadmodũ cochlea,quæ baculo verſante,vel manubriolo ductario conuertit̃ in tympani dentes cõueniẽs machinationẽ mouet:mouet interdũ eadẽ cochlea teſtudinẽ, ſed nõ amplius ꝑ dentẽ,quemadmodũ quadrata,verũ in fœmina cochlea cõtenta, quæ in ipſa teſtudine ſtruitur.qm̃ teſtudinis cauum,in quod cochlea demittitur,exciſos habet capreolos aduerſos ijs,qui ſunt in cochlea lentis formam referente,ſic,vt id, quod prominet ex capreolis cochleæ

lentē referētis, in cauo capreoli fœminę cochleæ recipiat̃, quodq; cauũ eſt in capreolis cochleę, id, E
quod extat ex capreolo, cochleæ fœminæ capreolis admittat. Accidit aũt in cochleæ cõuerſione, vt teſtudo modo ſurſum moueatur, modo deorſum, cũ cochlea in ipſius capreolis voluatur. huiuſ modi ſtructuræ plurimæ adhibētur ad organa, quæ plana collocãtur. ad id. n. fabricãtur, vt hoies, ꝗbus luxata reſtituũtur, inclinatis organis inſidãt. organa. n. quæ plana collocãtur, ita parata ſunt, vt ægris ſuꝑ ipſa, vel ſedētibus, vel cubãtibus, luxata reponant̃. Priapiſcus, ꝗ & ſtiliſcus & ſcalmus nuncupatur, in quolibet organo, quod planũ colloceſ, ſtatuitur. fit aũt ea de cauſa, vt ei parti, quæ inter anum et naturale eſt, obex ſit, vbi, quæ prolapſa ſunt, reſtituuntur. eſt igitur priapiſcus lignũ octo digitorũ, magna ex parte rotundũ, ab eo, quod ſupereſt quadratũ, ſic vt quadrata ipſius pars cõijciat̃ in cauũ, ad literę. π. ſimilitudinē quadratũ, ĩ organo, qđ planũ collocat̃: reliqua vero pars, quę extat, inter anũ & naturale obijciat̃. Cõfigit̃ aũt in trãſuerſariũ. π. ferreũ, vt firmiter priapiſcũ contineat. ſed in noſtro organo videre licet magnũ. π. ferreũ ad aliũ vſum cõparatũ, nēpe ad gibbã ſpinã per preſſum impellendã. Opercula in organis parãtur, vt machinationes ſub ipſis occultent̃, ne, ſi abſq; operculo fuerint, idiotis pateant. Anuli adhibētur ad organa tractoria, vt alligari poſſint: ad alia vero, vt machinationes cõtineãt, quēadmodũ in Menecriti Bucranio, vbi axis contineſ, atq; eadē de cauſa in alijs organis. Forfices in organis arcte trãſuerſaria cũ cruribus iungũt, F
ad hũc. n. vſum infixas forfices ęneas inuenimus. Adiũcta crura id efficiũt, vt organa, quæ erecta collocãtur, illis innixa, inclinataq; eundē vſum p̃ſtent, ac ſi plana ſtatuerent̃. Prętatus ex ꝗbus oĩa organa parētur, & quorſum ſingulę ipſorũ machinatiões ſpectēt, declarabo in ſequētibus, quęnã ex organis immota, ſuo munere fungãtur, & quę mota: tũ ex ijs, quę mouent̃, quęnã ſuo loco maneant, q̃ locũ mutēt, dũ mouētur: rurſus ex ijs, quę immobilia ſunt, quæ ꝑpetuo & vbiq; ĩmobilia maneãt, quę eximi poſſint, ad alios quoq; vſus idonea. Hæc itaq; immobilia ſunt ĩ organis, baſis, crura, latera, trãſuerſaria, cuneata & lunata appēdix, ſedile, priapiſci, atq; alia cõplura. Vſui ſunt, cũ mouent̃, vertebrę, vnci, axes, tympana, cubiti, cochleę, teſtudines, atq; huius generis plurima. Mouētur in eodē loco manētia: vertebrę, vnci, tympana, cochleę, pleriq; axes. Locũ mutãt teſtudines, cubiti. Eorũ, quę in organis immobilia ſunt, quædã ſemꝑ & vbiq; immobilia ſunt, quædã & eximi, & inſeri poſſunt. ſemꝑ quidem immobilia manent, baſis, crura, latera, trãſuerſaria, radices, ſedilia, lunata appendix: extrahi poſſunt in quibuſdam organis, quamuis immobilia ſint, tum cunei, tum priapiſci, qui ad alios quoq; vſus facti extrahuntur, & immittuntur.

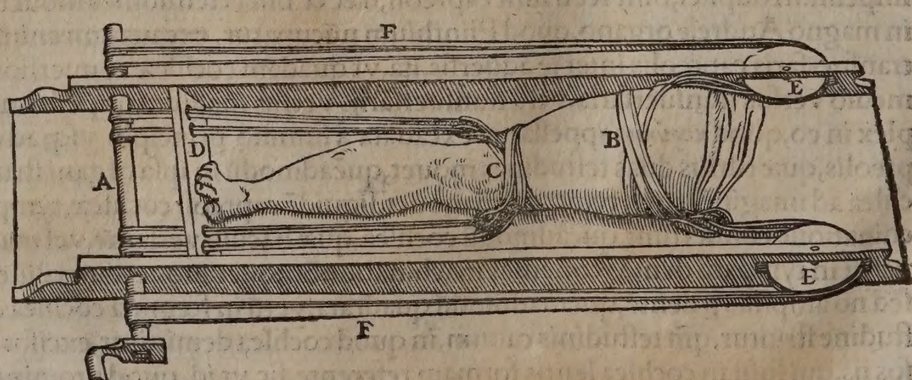
Ex Galeno de machinamentis. *VI.*

ARticulis reponēdis Hippocratis ſcãnũ ꝑ ſe abũde eſt. ſi ꝗs aũt velit alijs quoq; vti, eſt polyſ- G
paſton (ita appellatũ, qm̃ multis orbiculorũ circuitionibus facilitatē p̃ſtet) quod iter facientibſu maxime idoneũ eſt, refertur aũt ad Archimedē auctorē. in vrbibus vero nõ alienũ eſt Fabri vel Andreæ organũ, cum erecto opus eſt: vbi plano, ſcamnum Hippocratis præcipue aptatur.

De Gloſſocomo machinamento. *VII.*

NOn ab re quidē mihi gloſſocomũ vr̃ à iunioribus medicis inuentũ, qđ ſeu femur, ſeu crus cõminutũ ſit, vbi callus circũdat̃, cõmodiſſime admoueſ. Habet aũt ab ima ꝑte axē, ad quē extremi laq̃i in diuerſa extēdētes deligant̃. Inijciant̃ laquei extremis partib⁹ oſſis, qđ curat̃, fiãtq; ex duabus habenis, ſic, vt q̃tuor vterq; capita hēat, bina à dextra, totidē à ſiniſtra. ex ijs capitibus, q̃ ĩferioris laq̃i ſũt, ꝑ foramina facta ĩ ĩferiori ꝑte gloſſocomi ad axē duci debēt: q̃ ſuꝑioris, prĩo procedere ad ſuꝑiora, deinceps ipſa quoq; ꝑ latera gloſſocomi ꝑforata traijci, ꝗbus foraminibus trochleę ĩcludãt̃. vtriq; ergo ab exteriori ꝑte gloſſocomi, ſuꝑioris laq̃i capita ferēda ſũt ad axē. his. n. ita cõſtitutis, vna axis cõuerſio pariter ãbos laq̃os extendit deorſũ verſus, illũ ꝗ ad ĩferiora fracti oſſis alligatur ſurſum, alterũ ſic, vt cõpoſita fractura in poſterum liceat quotidie hãc laqueorũ in diuerſas partes intētionem corrigere, valentius, vel lenius extēdendo. laqueũ igitur, ꝗ in inferiori parte eſt directa ductione axis extēdit: eũ, qui in ſuperiori parte, intercedēte alio motu, græci διὰ τῆς μεταληπτικῆς τάσεως dicũt.

CAPSVLA MACHINARIA
A· AXIS AD QVEM LAQVEOR CAPITA CIRCVNIICIVNTVR
B· LAQVEVS SVPERIOR H
C· LAQVEVS INFERIOR
D· INFERIOR CAPVT CAPSVLAE
E· TROCHLEAE
F· SVPERIORIS LAQVEI CAPITA AB EXTERIORI PARTE CAPSVLAE

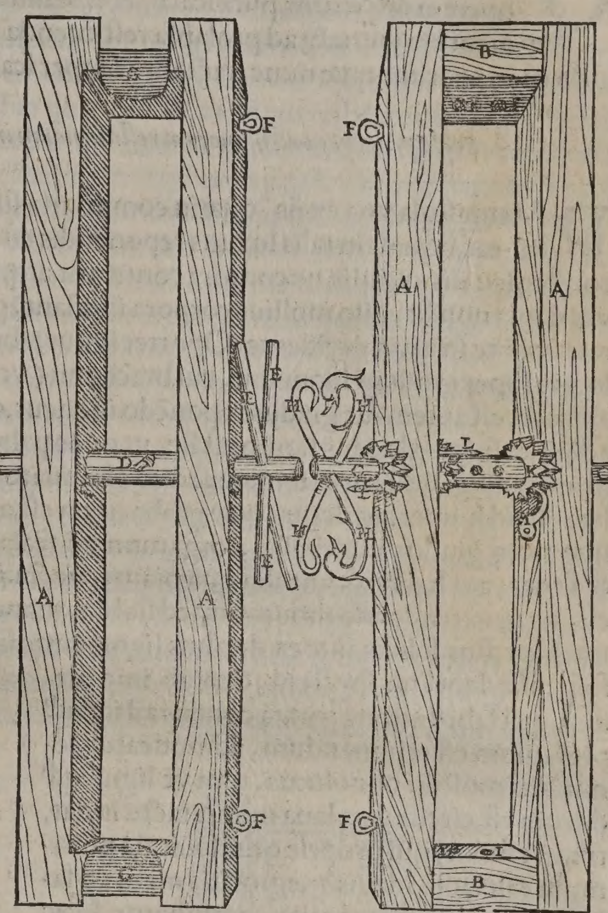

A *Nilei Plinthium* VIII.

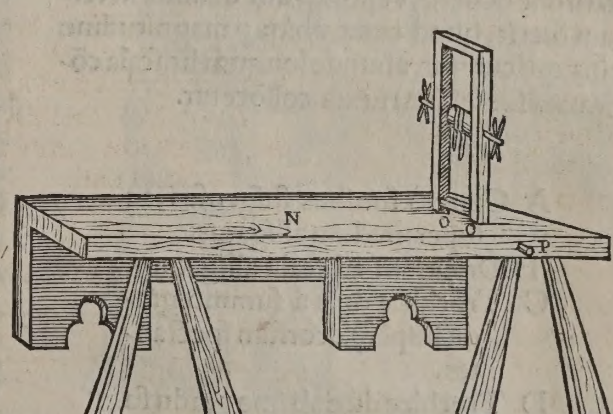
FActum eſt Plinthium Nilei ad eorum organorum exemplum, quæ vocantur tractoria quadrata oblonga. duo enim habet latera longa palmos quatuor, digiti craſſitudine, quæ extremis partibus tranſuerſarijs inter ſe compacta ſunt. Eſt autem tranſuerſariorum craſſitudo & latitudo, quanta laterum, ſed longitudo palmum implet. merito igitur, cũ talis cõpactio ſit, vt latera quatuor palmos longa ſint, tranſuerſaria vnum, totius organi quadrati ſtructura oblonga confecta eſt. Licebit autem, ſi quis voluerit latera breuiora, quàm dictum eſt, efficere, quandoquidem organum, per vnicum axem, effectum præſtat.
B media itaq; latera pertuſa ſunt rotũdis ac peruijs foraminibus, per quæ axis traijcitur, qui media parte clauum infixum habet: capitibus vero, quibus latera excedit, vectes æneos, vel ferreos decem digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor anuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à ſuperiori: Antiqua huius organi ſtructura auctore Nileo talis eſt. Herodotus quidam architectus tranſuerſariorum priores partes medias excauauit ad figuram literæ. ◡ . ne habenæ, quæ à corporibus, quibus vis adhibet, ad axis clauũ feruntur, extantibus angulis atterantur, ſed recta procedant. hactenus Herodotus. nos vero quam accepimus, hiſtoriam referemus.
C ferunt Paſicratem architectum Sidoni organum hoc vidiſſe, quod à ſtatua continebatur, aliter tamen fabricatum. nam cum eadem cõpactio eſſet, conſpiciebantur in eo organo ab extantibus axis capitibus, æneorũ draconum complexus, quorum capita è regione ad caudas ſpectabant. ſed quò pertinebant hi dracones? non aliò niſi vt in vicem vectium axes conuerterent: tum in organo, quod Sidoni erat, media tranſuerſaria pertuſa erant rotundis foraminibus, quæ clauo axis reſponderet. cõſtat autem foraminum eundem eſſe vſum, qui in organo Herodoti, nimirum vt habenæ, quibus corpora extenduntur, ad clauũ rectæ per ea foramina porrigantur. Retulit inſuper
D Paſicrates axem incluſa habuiſſe in vicinia laterũ tympana quatuor ex ære dentata, duo ab interiori parte, totidẽ ab exteriori, atq; item in lateribus foramina fuiſſe dentiũ ordini reſpõdentia, vt poſtquam abunde extenta corpora fuiſſent, fibulæ inter dentes eò demiſſæ, vbi in luxatis reſtituendis opus eſſet, axem ſiſterent. Sed recentiores tympanis omiſſis priori parte latera pertuderunt: pertuderunt item in orbem aliquo intermiſſo ſpacio, & ipſa axium capita, quo ad vſum dictum fibulæ inditæ axẽ mobilẽ tuerent. Ego aũt, cũ fibulæ decidãt, ad eum, quem dixi vſum, vncos lateribus infixi: axis vero capita foraui ſic, vt huius foramina illis conuenirent, quæ erant in orbem in lateribus aliquo ſpacio interiecto, quo, vbi vellem in luxatis cõdendis axem immobilẽ reddere, vncum includerẽ in foramen, quod eſſet accõmodatum. Cõmunis Plinthij tractorij fabricatio huiuſmodi eſt: verũ ego aliter Plinthium ſtruxi, ſalua .n. eadem laterum mẽſura inferius tranſuerſarium ſurſum tranſ-

A Duo latera.
B Tranſuerſaria.
C Rotũda, ac peruia foramina.
D Axis, q media parte clauũ iſixũ hẽt.
E Vectes ænei.
F Annuli.
G Tranſuerſarij prio res partes excauatę ad figurã literę. ◡ .
H Aeneorum draconum complexus.
I Foramina rotunda.
K Tympana ænea dentata.
L Fibula indita.
M Vncus.

Nilei Plinthium

N SCAMNVM QVALE IN LVDO VIDEMVS
O CAVA QVADRATA
P FIBVLA

tuli,quatuor digitis infra tranſuerſarium extrema crura relinquens, axem vero collocaui in me- E
dio tranſuerſariorum,cui parti græce φωτὶ nomen eſt,& ſcamnum quoddam, quale in ludo vide-
mus,ab vna extremitate excidi cauis quadratis atq; oblongis, vt propoſitorum crurum extrema in eiuſmodi caua conuenirent,ipſa item latera extremis partibus tranſuerſa pertudi, foraminibus ab vno latere ad aliud penetrantibus, vt fibula in foramina coniecta Plinthium contineret. Hæc de organi ſtructura,nunc ad ipſius motionem aggrediar.

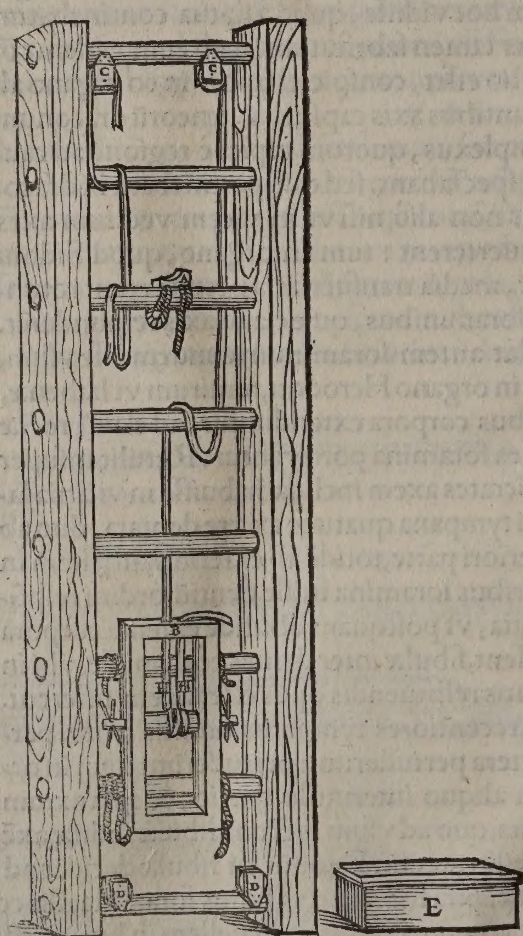
De motu organi tractorij. I X.

QVoniam tractoria organa imperfecta ſunt,nec præſtare quidq̃ per ſe poſſunt,ſed alterius operam requirunt,puta ſcalæ,lecti,ſcamni,quæ vbi non ſunt,eorum vicem exhibet pauimentum, terraq; ad prolapſa reſtituenda, mihi operæpretium videtur, quaſi doceam in ludo,gratia eorum,quæ nunc tractantur,ſuper ſcalam præparatam,organi motum enarrare.

Scala præparata ad humerum reſtituendum in alam prolapſum. X.

F

PAratur ſcala vna ex ijs, quæ in communi vſu ſunt, non lata, quæ oblique collocatos gradus habeat,ſiquidem talis luxatis reponendis eſt aliena, ſed æque craſſa ſit,quadratiſq; gradibus conſtet,leuatis angulis,ne corpora conterant,atq; in rotundam figuram redactis.huiuſmodi ſcalæ vbi copia non ſit, quo mollius corpora inſidant, gradus lana inuoluantur. Ordiar autem ab humeri capite in alam excidente. Oportet igitur,vbi id reſtituitur, cuneum funibus ſuſpenſum collocare ſuper gradum idoneum, cui brachium (vt oſtendi) ſuperimponatur, & per funes ad eum alligare. eſt autem ille gradus reponẽdo idoneus,quem retuli. brachio ſuperiniecto intentioneq; adhibita ſuſpendendus homo eſt ſic, vt duos palmos à pauimento recedat. & cuneus ad gradum firmiter alligandus non temere,ſed eo obſeruato, vt ex partibus,quæ cum cauo quodam capitulata eſt,ad humerum detur, quæ gibba iuxta eſt,ad latus. A cuneo vero deorſum verſus alterius, ſiue tertij gradus interuallo, organum ad ſcalam vinciendum eſt per eos quos habet anulos & funes, aut habenas,aut alia quæpiam traiecta.ipſa item ſcala in pauimentum fortiter adigenda eſt, ne in extendendo moueatur,ſed ſtabilis maneat, ac ſine vlla inclinatione. quatuor præterea trochleæ,ſiue ſolidæ,ſiue ex duobus lignis curioſius factæ alligẽtur, quarum duę à ſummo gradu G
ſuſpenſæ deorſum ſpectent, duæ ab imo ſurſum.qua fabricatione parata cuneus ad id, qđ prolapſum eſt reponendum, admoueatur,tenui lana molliq; obuolutus, tum vt lignũ qđ durum eſt,circundata lana minus tactu lædat, tum vt ſudor, qui proprie oriri ſolet ala plurimum calefacta,magiſq; ægrotãtis metu ac labore, lana cuneo impoſita combibatur. Hæc autem ſcala,vel contineatur ſtabiliter ab aſſiſtẽtibus,vel extremis partibus in pauimẽtum defigatur,cuneiſq;(vt propoſitum eſt)confirmetur. Illud autẽ in aperto eſt ſcalã bene longam eſſe debere, vt poſtquam demiſſa in terram fuerit, quod extat,vbiq; ꝓ magnitudine eius,qui curatur, abunde longum ſit.ſcala cõfirmata ſubſellium iuxta collocetur. H

A Cuneus funibus ſuſpenſus, ac ſuper gradum alligatus.
B Organum ad ſcalã alligatum.
C Trochleæ duæ à ſummo gradu ſuſpẽſę deorſum ſpectantes.
D Trochleę duæ ab imo gradu ſuſpenſæ,ſurſum ſpectantes.
E Subſellium.

A *De humeri capite in alam prolapſo.*

SVper ſubſellium homo aſcendens, brachium ſuper gradum traijciat, ita, vt cuneus apte in
alam demittatur, poſt hæc duplicata habena media inter cuneum & humerum detur, capi-
taq; eius extrinſecus pendeant, deinde charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens hume-
ro inijciatur, non circa medium, ne lacertum vrgeat, ſed citra lacerti tumorem vel vltra. ſic enim
cubiti inæqualitas laqueum deorſum labi non patietur, præterquam quòd hoc modo vtilius im-
ponetur. ſequuntur enim facilius ea corpora, quæ ampliori interiecto ſpacio adducuntur: quæ exi
guo, difficilius. Circundato laqueo capita eius recta deorſum ducta ad clauum axis religentur, &
axis vel per vectes, vel ſolis manibus cõuertatur, vt eius conuerſio directa ductione ab inferio-
ri parte intendat. eodem autem tempore, cum aucta iam intentio eſt, ſubſellium ſubtrahatur, vt
homo à ſcala pendeat. atque ita excitando reponi luxatum poſſit. Suſpenſo homine, miniſter aſſi-
ſtens à poſteriori parte vtramq; manum ſimul iunctam ad ceruicem eius adducat, collumq́; in cõ-
trariam partem cogat, idq́; fiat, quo tempore intendimus, atq; excitamus, cum laquei ægro iniecti
poſtea laxentur. Neruis abunde diductis, debet qui reponit, aſſiſtens habenæ capita prehendere,
cubitumq́; ad ſcalam repellens, humeri caput per habenam extrahere. quo facto remittenda in-
B tentio eſt, & ipſe articulus ſurſum compellendus, vt in regionem priſtinam reuertatur. Ratio di-
rectæ ductionis ita habet. Sed vt tuto reponamus, optimum fuerit prius, quàm nerui extendãtur,
habenis & crura hominis inter ſe & integrum brachium ad latus deuincire, ne ob tormentum,
quod in condendo articulo ſentiet, vel ſuper ſcalam aſcendat, vel manu laquei capita cõtineat. Li-
cebit etiamnum alio intercedente motu ab inferiori parte extẽdere, id qua ratione fiat, ſubijciam.
Iiſdem omnibus factis, quæ præcepimus, cum ab inferiori parte extendẽtes directa ductione vte-
bamur, laquei capita per inferiores trochleas traijciũtur ab inferiori parte extra, atq; ad axis clauũ
religantur, vel ducta ab exteriori parte verſus interiorem ad axis vectes vinciuntur, vt axe verſa-
to alio intercedente motu ab inferiori parte extendamus. nihil item prohibet, quo minus eadem
fabricatione parata duplici motu contrario intercedente ab inferiori parte adducamus, quod ad
quem modum fiat, indicabimus. Laquei capita ad inferiores trochleas ducta, ibiq́; traiecta, ad
ſuperiores referuntur, tum deorſum attracta, ad axis vectes alligantur. vt eius conuerſio duplici
motu contrario intercedente ab inferiori parte extendat. poſtquam abunde extenderimus, pro-
ximum eſt, vt impellamus eo, quo oſtendimus, modo, vbi de directa ductione loqueremur. Hi
ſunt modi, quibus ab inferiori parte intendimus. Poſtquam recõditus articulus fuerit, ſubſellium
C ad ſcalam referendum eſt, vt æger ſuper id ſtatuatur, tam à ſcala, quàm à cuneo remotus, collo-
cato humero vt antea dixi. verum, cum maiores noſtri idem organum idoneum à ſuperiore
parte attrahendo tradiderint, ſequitur, vt nos
quoq; à ſuperiori parte extẽdendi rationẽ vo
bis aperiamus. Ergo (ſicut dixi) placuit maio-
ribus luxati reſtituẽdi modum, & à ſuperiori
parte adducendo, & in diuerſa trahendo ex-
plicare. potiſſimum autem à ſuperiori parte
intenderunt, vbi humerus non ſolum elapſus
eſſet, ſed etiam perfractus. ſpectemus igitur,
quibus modis voluerint luxata reſtituere, à
ſuperiori parte intendẽtes. Scala igitur in cæ-
teris eodem modo præparata, cuneum non
amplius ex funibus ſuſpenſum, ad gradum al
ligant, ſed ſolum ſuperimponũt: funium vero
D capita admodũ longa p ſuperiores trochleas
ab interiori parte extra traijciunt: poſt hæc
deorſum demiſſa vectibus, q pro clauis ſint,
circumligant. His ita cõſtitutis ſubſellium ad
ſcalam ponunt, ſuper quod homo aſcendens,
brachium ſuperinijciat, vt cuneus rurſum in
alam indatur, deinceps carcheſium laqueum,
vel alterum æqualiter extendentem humero
inijciunt, capitaq́; eius deorſum ducta, vt con
tineantur, ad aliquem ſcalæ gradũ deuinciũt.
quibus ita cõtentis axis conuertitur, per quã
conuerſionem cunei funis alio intercedente
motu attractus à ſuperiori parte intẽdit. Ner-
uis, quantum res poſtulat, intentis impulſus
adhibetur, & per duplicem habenã extrahen-
do, & manibus ſurſum compellendo. Equidẽ

huic reponendi modo non ſubſcribo ea de cauſa,quam adiungam. cuneus elatus circumagitur, E
qui cum ſub ala non manet,articulus ex toto non reponitur,ac potiſſimum,vbi quis velit ſuſpen-
ſo homine excitando illum reponere. Ea vero extendendi ratio, quæ ab inferiori parte adducit,
ſtabilis eſt cuneo ſuper gradũ collocato,& per funes alligato,vt antea diximus. At quo pacto nos
à ſuperiori parte adducentes firmiter reſtituamus, paulo poſt intelligetis,vbi condendi luxati ra-
tionem recenſebimus. Ratio autem, quæ in diuerſa diducit,ſic habet. cæteris omnibus ordinatis
laquei capita non amplius ad gradum vinciũtur, ſed ad axis clauum dantur,per ſe dantur,vel alio
motu intercedente,vt prius ſcilicet per inferiores trochleas traijciant̃,tuncq; ad axem deligentur.
Eadem nunc culpari poſſunt in hac in diuerſa extendendi ratione, quæ paulo ante dicta ſunt in
illa,quæ à ſuperiori parte extendit. vbiq; enim probo,cum is,cuius articulus reponitur,rectus col
locatur,ſolam ab inferiori parte extendendi rationem adhiberi.Nunc proximum eſt, cum de hu-
mero in alam prolapſo dixerimus,vt de eodẽ quoq; in priorẽ partem excidente pertractemus.

De humeri capite in priorem vel poſteriorem partem excidente. X I I.

AD humeri caput in priorem vel poſteriorem partem elapſum ſcala eadem ratione modoq;
præparata vel figurata organoq; & trochleis(vt antea dictum eſt)alligatis,rurſus,vbi reſti-
tuere volumus,ſubſellium iuxta ponimus,lanaq; vel linteis contegimus gradum idoneum,ſuper F
quem reſtituamus:cui (ſicut oſtenſum eſt) inuoluto ala inſidat:tum carcheſium laqueum,vel aliũ
æqualiter extendendi vim habentem humero(vt propoſitum eſt) circũdamus,cuius capita deor-
ſum attracta ad organi axem religamus, quemadmodum ad humerum in alam prolapſum tradi-
dimus,vt conuerſus axis directa ductione ab inferiori parte intendat. eodem momento,quo in-
tendimus,aliquis rurſus à poſteriori parte aſſiſtens,vtraq; manu ad ceruices hominis data,corpus
in contrariam partem repellat.Licebit autem in hoc caſu magis & extendere & ducere ad inferio
ra.Subſellio itaq; ſubtracto,homo ſuſpendit̃,vt ſimul & articulus excitetur, & quæ illi ſuperiecta
ſunt,laxentur.vbi quantum reponendus articulus poſtulat,intenderimus,circũducendo impelli-
mus.ſiquidem in priorem partem, humeri caput exciderit, ab ea ſede,in quam venit,ad eam,vbi
eſſe naturaliter debet,prominentiori palmæ parte vrgemus,atq; altera manu cubitum à poſterio-
ri parte in priorem adducimus,quo facto miniſter aſſiſtens manum apertam lato ſcapularum oſſi
opponat,atq; id repellat,ne vis operæ reſoluatur:verum,ſi in poſteriorem partem prorumpat,cõ-
trarium fieri debet,humeri quidem caput prominentiori parte palmæ vrgendum eſt,vt à lato ſca-
pularum oſſe in ſuam ſedem reuertat̃, atq; altera manu cubitus ad poſteriorẽ partem prorſus ad-
ducendus.Hac igit̃ ratione humeri caput reſtituendũ ducimus, vbi in priorẽ vel poſteriorẽ partẽ G
eruperit.Sed alij in vtroq; caſu eã reponendi rationẽ probarũt,quæ à ſuperiori parte extẽdit,hoc,
quo pacto agãt,videamus.Scala eodẽ modo parata duplicatæ habenæ vel funis medium lana vel
linteo inuolutũ alæ ſubijciunt,capitaq; eius per ſuperiores trochleas traducta deorſum ad axis ve
ctes tanq̃ ad clauos alligant,deinde humero carcheſium laqueũ,vel alium,qui æqualiter extẽdere
valeat,circũdant,cuius capita deorſum demiſſa,vt contineant̃ ad aliquẽ ſcalæ gradum deuinciũt.
q̃bus ita cõſtitutis axis conuertit̃,quo cõuerſo & continent,& à ſuperiori parte intendũt,ac poſtq̃
abunde extenderunt,adducẽdo ĩpellunt.At cũ in diuerſa contẽdunt,capita laquei vel directa du
ctione vel alio intercedente motu,funis vero per aliũ motum interiectũ ad axis clauũ alligant,vt
conuerſo axe in diuerſa diducãt,poſtq̃ ſatis intenderunt, adducẽdo impellunt. Intentiones q̃dem
ſuccedunt,ſed impulſus fallax eſt. ſiquidem hoĩe excitato,& ſuſpenſione diſtracto ægre articulus
reſtituit̃.atq; ob hãc cauſam nũc placuit extẽdendi rõnẽ tam à ſuperiori parte, q̃ ab vtraq; p̃terire.
Humeri ergo caput,in quãcũq; partẽ venerit,conuenit ab inferiori parte extendẽdo reponere,cũ
erectus homo collocat̃.Qua via humeri caput reſtituat̃,expoſuimus.Pergamus igit̃ ad cubitũ.

De cubito. X I I I.

AEque duo brachij oſſa in quatuor partes erũpunt,in interiorẽ, exteriorẽ, priorem,& poſte- H
riorem,atq; vbi in tres partes venerint: exteriorẽ ſcilicet interiorẽ & poſteriorẽ, brachium
curuatur,& extendi non poteſt. Cõmune eſt horum trium caſuum, in quibus curuum brachium
minime extenditur,ſcalam cum organo(vt dictum eſt) ad reſtituendum parare,poſtea hominem
iuxta ſcalam collocare, vt ſuper ſubſellium aſcendens brachiũ ſuper conuenientẽ ſcalæ gradum
inijciat,tum ea iunctura,quæ palma nuncupat̃,humerum continere,& laqueum inæqualiter ex-
tendentem,vt attollẽtem chiaſtum,aut nauticũ brachio in vicinia manus circũdare, eiuſq; capita
ad vnũ ſcalæ gradũ,vt retinacula ſint,deuincire, vt vbi vis adhibetur, recti anguli figura fideliter
conſeruetur,eoq; facto medium duplicatæ habenæ, brachio prope cubitum inijcere,capita vero
deorſum ducere ad axem,ibiq; vel directa ductione ad axis clauum alligare,vel alio intercedente
motu, non ſecus ac vbi humeri caput reponitur, vt ſimiliter axis conuerſio ab inferiori parte
intendat. Traditur etiam ad cubitum ille reponendi modus, qui à ſuperiori parte extendit, cu-
ius ratio eſt hæc. Cæteris omnibus (vt propoſitum eſt) conſtitutis, humerus non amplius, vt
contineatur, deuincitur, ſed laqueus carcheſius, aut alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, ipſi
circumligatur, cuius capita ad ſuperiores trochleas adducta ab interiori parte in exteriorem
attracta deorſum feruntur,& ad axium vectes quaſi ad clauum alligantur:duplicatę vero habenę
capita

A capita deorſum adducta,vt retinacula ſint ad aliquid immobile dantur.cõuerſo igitur axe & cõtinemus,& alio intercedente motu à ſuperiori parte extendimus.At modus, qui in diuerſa extẽdit, hinc manifeſtus eſt,vbi enim in diuerſa extendimus, laquei capita per ſe ad clauum axis vel alio intercedente motu ad eiuſdem vectes deligãtur,vt eadem cõuerſio in diuerſa extendat. Neruis,quantum res poſtulat,extentis conuenienter impellere oportet,adducendo,ſi luxata in duas partes venerint,in interiorem ſcilicet & exteriorem: extrahendo,ſi in poſteriorem, quas impellendi rationes in opere de articulis expoſui.Hæc igitur fieri debent,quãdo cubitus in propoſitas partes erumpit. Verum,ſi in priorem,in quo caſu diximus extentum brachium non curuari,iterum eadem ſcala atq; organum cõparatur, æger ſcalæ aſſiſtens brachium ſuper commodum eius gradum imponit,humerus ad ſcalam per eandem iuncturam vincitur, laqueus æqualiter extendens ad brachium datur in vicinia manus,cuius capita deorſum feruntnr ad organum,vt ab inferiori parte attrahantur. ſi quis autem velit agere hoc tum cõtinendo, tum à ſuperiori parte adducendo,humerum non amplius ad ſcalam deuinciat,ſed vtriq; membro laqueũ iniĳciat,qui æqualiter intendat,vnum ſcilicet humero,alterum brachio, & ſuperioris quidem laquei capita ſurſum ferat vltra caput,alterius vero deorſum, vt(quemadmodum in aliĳs reponendi rationibus decla-
B rauimus)extendat.quod vbi abunde fecerit, nunc reponendi cauſa duo modi impellendi potiſſimum aptantur,qui premit, & qui circumducit.ſed ante quidem premere cõuenit, dum intentio adhuc manet, dehinc circumducere, quos impellendi modos multo ante expoſui in opere de articulis.Oportet autẽ eo,quod luxatum eſt,reſtituto brachiũ curuare atq; extẽdere, pronumq́; & ſupinum collocare, vt ex toto reſtitutũ eſſe intelligas, tum ad angulum rectum in ſequentem curationem figurare. Vtraq; igitur brachĳ oſſa, vbi loco ſuo non ſunt,per ſuperiores modos reponuntur. verum quoniam vtrunq; per ſe proprie vitiatur,cum ſuo loco mouetur, poſt hac neceſſe eſt ſcribamus,quonam modo cubitus erũpens, radiusq́; diductus ab inferiori parte extenti reuertantur.

C

A Cuneus ſub ala per funes ſuſpenſus.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ à ſummo gradu ſuſpenſæ.
D Trochleæ ab imo gradu ſuſpenſæ.
E Subſellium.
F Iunctura,quæ palma nuncupatur.
G Laqueus attollens in vicinia manus.
H Capita laquei, vt retinacula ſint, ad ſcalæ gradum deuincta.
I Medium duplicatæ habenæ prope cubitũ iniectum.
K Capita ad axis clauum directa ductione alligata.

D

De cubito & radio. *XIIII.*

MOuetur per ſe cubitus interdum loco, & rurſus per ſe radius diducitur, ĳs modis, quos in opere de articulis declarauimus.Ad hæc igitur oſſa reſtituenda, ſcala ſimiliter paratur, humerusq́; ad gradum vincitur ea iunctura,quæ palma dicitur: ad ipſum vero brachium vtiliter datur laqueus aliquis ex ĳs, qui inęqualiter extendunt,cuius laquei ſinus à parte,quę reſtituitur, capita à contraria,hoc eſt ab integra collocẽtur.proprie enim laquei, qui inæqualiter extendunt, eas partes magis cogunt, quibus ſinus hærent, minus vero, quibus capita. ſiquidem conſilium eſt,vbi ſuperius os excidit,ab inferiori parte attrahere:ad id,quod ſuo loco eſt,vim minime adhibere.Huius igitur laquei capita ad axis clauũ dari debent, vel directa ductione,vel alio motu intercedente,vt conuerſio axis ab inferiori parte extendat. ſed vbi, quantum reſtituendum os poſcit,extenderimus,idoneis impellendi modis vti conuenit,cubito quidem in interiorem partem

excidente

excidente,radioq; in exteriorem adducto,|vtriuſq; manus digitos inter ſe iunctos eminentiæ cu- **E**
biti ſubijcimus,prominentioresq; palmarum partes vtrinq; ponimus, atq; his ſummopere vrgẽ-
tibus adducimus:ſed,ſi in poſteriorem partem prorumpant,cubitus præſertim, ea reponendi ra-
tio efficaciſſima eſt,quę extrahendo impellit, ſin radius in priorem partem conuertatur, expedit
premendo & circũducendo impellere, quem-
admodum oſtendimus, vbi vtrunq; os in prio-
rem partẽ elapſum ponebamus. exquiſitos au-
tem reponendi modos in opere de articulis ex-
poſuimus. Repoſiti autem oſſis indicium erit,
in cubito libera brachij contractio atque porre
ctio:in radio,in pronum vel ſupinum habitum
conuerſio. quo modo igitur per ſcalam homi-
ne erecto reſtituere luxatum conueniat,demõ-
ſtrauimus. verum quia iuſta aliqua de cauſa,
aut ob imbecillitatem,aut ob femur,ſeu crus ſi-
mul comminutum, æger ſtare nequit, dum lu-
xatum reſtituitur, neceſſe eſt in ſequẽtibus ape
rire,quæ ratio ſit reſtituendi, homine ſuper pla
nam ſcalam iacente.

F

B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ ſuperiores.
D Trochleæ inferiores.
E Subſellium.
F Iunctura,quæ palma nuncupatur.
G Laqueus inæqualiter extendens.
H Capita laquei duplici intercedente motu ad axem data.

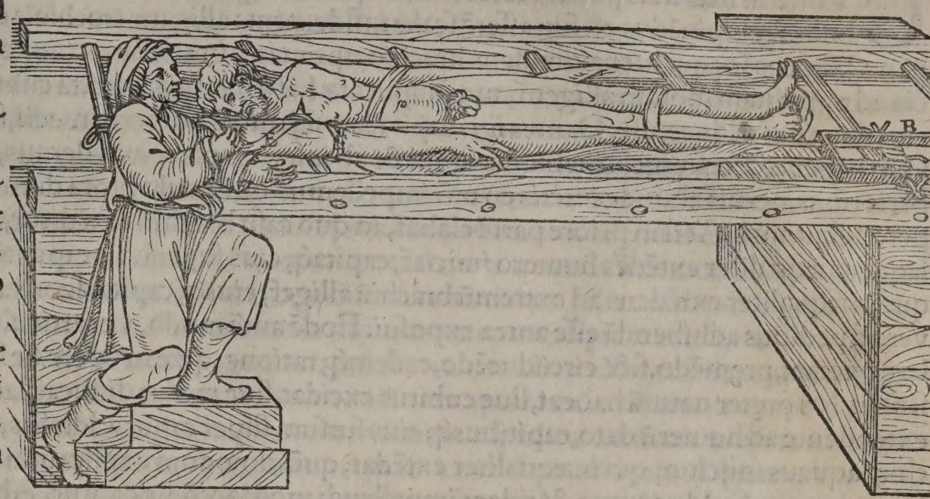
G

Quo pacto iacente homine reſtituatur humerus in alam prolapſus XV.

SCalam collocare planam oportet, & vt à pauimento attollatur,extremitatibus lapides vel li-
gna ab vtraq; parte ſubijcere, atq; æquandi gradus cauſa linteum ſuperimponere. huiuſmo-
di enim lectus,quod pertinet ad ægrum iacentem,dum reſtituitur,ſcamni munus pręſtabit.orga
num vero ad ſcalam alligandum ab inferiori crurum extremitate,rurſusq; trochleæ(quemadmo
dum dictum eſt)binæ à ſuperiori ſcalæ parte, totidem ab inferiori vinciendæ. ſatius autem eſt ad
luxata reſtituẽda pro ſcala adhibere ſcamnum, quod ab altero extremo quadratis foſſis excaua-
tum ſit,vbi organum firmiter inſiſtat.quæ præparatio eſſe debeat,dictum eſt:modos autem,qui-
bus humeri caput reſtituitur,exequemur.Prolapſo igitur humeri capite collocare hominem con
uenit,ſic,vt iaceat ſuper ſcalam,organo ad pedes conſtituto,ſupinus,vbi in alam vel priorem par
tem excidit:in ventrem,vbi in poſteriorem.Igitur,vbi in alam conuertitur, funis capita ſuper ca- **H**
put à priori vel poſteriori parte adducenda, mediumq; habenæ duplicatæ dandum eſt ad hume-
rum ſic, vt inter ipſum & cuneum demittatur, capitaq; eius ab exteriori parte ferantur, atque ita
pendeant:poſt hæc laqueus charcheſius,vel alius ex ijs, qui æqualiter extendunt, humero (vt ſu-
pra oſtenſum eſt)inijciendus, cuius capita deorſum ad organum adducenda. cum capita ergo ad
pedes ferantur,agemus vel continentes, & ab inferiori parte extendentes, vel in diuerſa trahen-
tes,ſiue directis ductionibus vtamur,ſiue alius motus intercedat, vt antea indicauimus : cum ſa-
tis extenderimus,condere humerum debemus,idoneam impellendi rationem adhibentes. Præ-
cipue autem duplex impellendi ratio idonea eſt, & quæ articulum extrahit, & quæ ſurſum com-
pellit. manente intentione duplicatæ habenæ capita tenentes vi humeri caput extrahimus, eo-
demq; momẽto cubitum in interiorem partem ad latus repellimus. eo enim fit, vt humeri caput
facile prompteq; in exteriorem partem ducatur,moueaturq;. quo facto remiſſa intentione, pro-
tinus ſurſum compellimus,poſt hæc humerum prehendentes attollimus, vt in ſuum locum col-
locemus.Hæc ſunt quæ fieri oportet,vbi humeri caput in alam excidit.

A Cuneus

A Cuneus alligatus ad funem, cuius capita dantur ad gradum ſupra caput.
B Organum ad ſcalam alligatum.
C Trochleæ à ſummo gradu ſuſpẽſę deorſũ ſpectãtes.
D Trochleę ab imo gradu.
E Habena media demiſſa inter cuneũ & humerũ, cuius capita ſpectent in partẽ exteriorẽ.
F Charcheſius ad humerum datus.

De humeri capite in priorem vel poſteriorem partem excidente. XVI.

SEd ſi humeri caput in priorẽ vel poſteriorẽ partẽ cõuertat̃,hoĩe(vt dictũ eſt)figurato,nẽpe ſu
pino,ſi in priorẽ partẽ venit,in vẽtrẽ,ſi in poſteriorẽ,funis aut habenę mediũ lana ſiue linteo
obuolutũ,alæ ſubijcit̃,capitaq́ʒ ſupra caput ferunt̃,nõ quidẽ è regione vitiati humeri, ſed obliqua
verſus partẽ cõtrariã,ad rẽ aliquã ĩmobilẽ vinciunt̃, qua retineant̃. Ambigit̃ vero,quãobrẽ capi-
ta nõ recta ferant̃,ſed verſus cõtrariã partẽ obliqua.Paſicrates q̃dẽ atq; alij nõnulli hoc ea de cau-
ſa fieri aiũt,ne à medio funis humeri capite ſurſum attracto ꝓhibeamur,quo minus ab ĩferiori pte
extẽdamus.ſed decipiunt̃ ſiĩtudine femoris,cũ res aliter hẽat, ſiquidẽ femur ad. Γ.lrẽ ſiĩtudinẽ
declinat,at humeri caput dimidiũ orbiculatũ eſt,neq; põt femoris mõ à medio fune ſurſũ adduci.
quorſum igit̃ id fit?ne ſub medio fune, q̃ ſub ala ſunt cõpreſſa, alæ regionẽ cõpleãt,cõpleto.n.re-
C ceſſu,humeri caput locũ nõ hẽbit in quẽ recõdat̃.Nos ẽt nõ ſecus atqʒ ij,q nõ multo ãte nos vixe-
rũt,ob ꝓpoſitã cãm,habenã vel funẽ ſiĩr collocamus. cõſueuimus interdũ et alr̃ cõtinere, duos.n.
laqueos ex ijs, q inæqualr̃ extẽdũt,ĩplicãtes,thoraci,dorſoq́ʒ ſub alijs circũponimus,eorũq́ʒ capi-
ta cõtinendi cã ad gradũ,qui cõtra ſitus eſt,alligamus, qua cõtinẽdi rõne adhibita laqueũ æqualr̃
extẽdẽtẽ humero circũponimus,quẽadmodũ tradidimus,qua de humeri capite in alã ꝓlapſo,cu-
ius deinde laquei capita ab inferiori parte ad organũ demittimus, & ad axẽ deuincimus,vt eo cõ
uerſo cõtineamus,& ab inferiori parte pariter extẽdamus. Vi,q̃tũ res exigit,adhibita,vt articulũ
reſtituamus,p̃mẽdo ĩpellimus.ꝓminẽtiori.n.vnius manus palma vi humeri caput cõprimimus,
altera vero cubitũ huc atqʒ illuc agitamus. Indicium autẽ repoſiti oſſis in ſuperioribus explana-
uimus.fit etiam interdum,vt ad humeri caput luxatum,medij quoq; humeri fractura accedat,co-
gaturq́ʒ medicus eodem tempore vtriq; vitio ſubuenire. Docẽdi autem gratia ſermoni inſiſtam,
qui eum caſum explicet,vbi & caput humeri in alam excidit,& medius humerus cõminuitur.

De humero fracto ſimul & prolapſo. XVII.

QVęſitũ eſt à maioribus nr̃is,qua via hæc reſtituãtur.Paſicrates quidẽ os ſuo loco motũ pri-
mo reſtituit,ꝙ maiorẽ vim in reſtituẽdo poſtulet,q̃ fractura. At ſi quis ſub fractura laqueũ
D inijciens eodẽ momẽto velit,tã qđ fractũ eſt,q̃ qđ excidit,reſtituere,dũ vis ad luxatũ,q̃tũ
poſtulat,adhibet̃,fractura plus iuſto intẽta partes fracturę ſupiectę vltra debitũ extẽtę lędent̃,re-
ſoluent̃ nerui,aut abrũpentur,& fortaſſe corpora tota,priuſq̃ articulus laxet̃, atq; hac de cã cẽſuit
ipſe laqueũ ſup fracturã imponẽdũ,& ante qđ luxatũ,dein qđ fractũ eſt,reſtituẽdũ. Voluit Ari-
ſtion eodẽ tpe,& luxatũ,& fractũ humerũ reſtituere,ne ſi luxatũ prius reponat̃,dũ fractura cõpo
nit̃,præ vi poſitũ humeri caput erũpat. Quæ dñr in vtroq; caſu ſeq detrimẽta,vere ſic hñt, quapp
nobis placet,ante articulũ reponi,ꝓximeq́ʒ fracturã curari,ea cautione,ne dũ qđ fractũ eſt, ab ĩfe
riori parte extẽdit̃,articulus elabat̃.Ad luxatũ igit̃ reſtituẽdũ cuneus à funibus depẽdẽs in alã cõ-
ijcitur, ruſuſq́ʒ capita funis ſurſum adducuntur ſup caput, humero ſup fracturã Charcheſius la-
queus imponit̃,vel alius,qui æqualr̃ extẽdat,eiuſq́ʒ capita,deorſum demiſſa,vt retineant̃ ad aliq;
morã vinciunt̃,atq; à ſupiori parte attrahẽdo articulus reponit̃.quo facto cuneus in ala relinquit̃,
vt humeri articulus maneat,laquei vero capita inferiori parte reſoluũtur, & ſuper caput adducta
tanq̃ retinacula vinciũtur,vt vtriuſq́ʒ p̃ſidio cunei.ſcilicet & laquei,articulus ſuo loco ſeruet̃. poſt
hæc Charcheſius laqueus, vel alius æqualiter extendens humero inijcitur, cuius capita deorſum
demiſſa ad axem,vt ab inferiori parte intendant,religantur. quo fit, vt fractura ab inferiori parte
intenta cõponatur,ſuperiori articulo non excidente.hactenus de humeri capite,nunc de cubito.

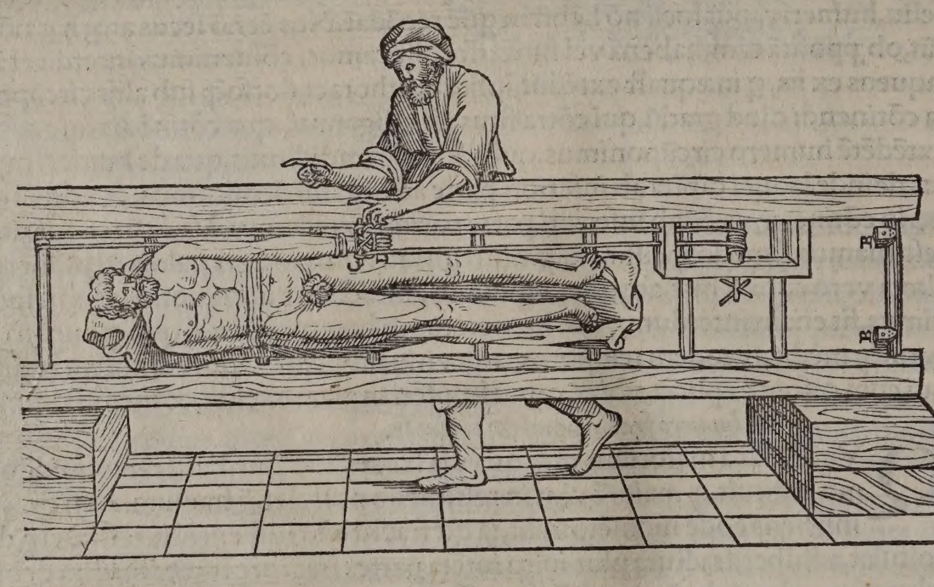
De cubito

De cubito luxato. XVIII. E

CVbito in illas treis parteis conuerſo, in quas vbi ꝓcidit, brachiũ curuum eſt, neqꝫ extendit̃,
homo reſupinãdus eſt ſuꝑ aſſerẽ ſcalæ inſidentem : alligatis trochleis organoq́ꝫ ab inferiore
parte, laqueus inęqualiter extendens brachio, ꝓpe manũ inijciẽdus, cuius capita ſuꝑ caput addu-
cta ad oppoſitam moram alligent̃, tum duplicatæ habenæ mediũ iuxta cubitum dãdum, capitaq́ꝫ
eius deorſum adducenda. Dantes igit̃ capita, laquei quidẽ humero iniecti, ſupra caput, duplicatę
vero habenę, deorſum, cõtinebimus ſimul, & ab inferiori parte extẽdemus, vt oſtẽſum fuit in ſu-
perioribus. neruis abunde intẽtis eo mõ impellemus, quẽ paulo ſupra diximus, cũ de erecta ſcala
pertractauimus. At ſi in priorẽ partẽ elabat̃, in quo caſu brachiũ extẽditur, reſupinato itidẽ hoĩe,
laqueus æqualiter extẽdẽs humero inijciat̃, capitaq́ꝫ eius ſuper hoĩs caput attrahant̃, tum alter la-
queus æqualiter extẽdens ad extremũ brachiũ alliget̃, eiusq́ꝫ capita deorſum ducant̃. intentionẽ
vero à pedibus adhibendã eſſe antea expoſui. Eodẽ autẽ modo, vbi articulũ reſtituimus, impel-
lere oportet, prę mẽdo. ſ. & circũducẽdo, eademq́ꝫ ratione, quæ in opere de luxatis dicta eſt. verũ,
ſi alterũ os pręter naturã habeat, ſiue cubitus excidat, ſiue radius diducat̃, laqueo rurſus ęqualiter
extendente ad humerũ dato, capitibusq́ꝫ eius ſurſum ſuper caput adductis, vt retinacula ſint, bra
chio laqueus inijcitur, qui inæqualiter extẽdat, quẽadmodum explicauimus, capitaq́ꝫ eius deor- F
ſum ad organũ, adducuntur, & ijdem impellendi modi accõmodantur. Abſoluimus iam ſermo-
nem vniuerſum de cubito atqꝫ humeri capite, reſtat, vt ad manum accedamus.

De manu. XIX.

MAnus in quatuor partes mouetur, interiorem, exteriorẽ, priorẽ & poſteriorem. Reſtitui
autẽ debet, vel ſuper ſcãnum, vel ſuper ſcalã, quæ plana collocet̃. hoĩe itaqꝫ iuxta ſcalã vel
ſcãnum ſedẽte, figuret̃ manus, ſupina, ſi in interiorẽ partẽ erupit: ꝓna, ſi in reliquas tres. deinceps
circa ſinum manus, ferramẽtũ, quo adurimus tranſuerſum vel tranſuerſus axis det̃, atqꝫ ad ipſam
palmam vinciat̃: tum extremitatibus ꝓpoſiti vectis, ſeu ferramẽti ſinus laquei inæqualiter inten-
dentis vel mediæ habenę inijciantur, capitaq́ꝫ à priori parte ad organũ ferant̃. brachio autẽ in vi-
cinia manus circumliget̃ laqueus æqualiter extendens, cuius capita ferant̃ à poſteriori parte, rur-
ſusq́ꝫ intẽtio adhibeat̃, quę paulo ante expoſita eſt, vel continẽdo & ſeu ab inferiori, ſeu ſuperio-
ri parte extendẽdo, vel in diuerſa adducendo, poſtqꝫ abunde intenderimus, impellere debemus,
quemadmodum in libro de luxatis expoſuimus, premendo, vbi in interiorem vel exteriorẽ par-
tem venit: vbi in
priorem & poſte-
riorem, adducẽdo.
ſed venio ad ſpinã. G

A Organum ad ſcalã alligatũ.
B Trochleæ.
C Ferramẽtum datũ ad ſinus manus.
D Sinus laquei dati ad ferramẽti extremitatẽ.
E Laqueus ęqualiter extẽdẽs brachio iniectus in vicinia manus.

H

De ſpina. XX.

SPina gibba ex recenti ictu reſtituitur. Oportet in reſtituendo hominem pronum collocare,
vel ſuper ſcalam, cuius gradibus aſſer iniectus ſit, vel ſuper ſcamnum, trochleasq́ꝫ (vt dictum
eſt) adhibere: poſt hæc ad ſpinam dare binos laqueos æqualiter extendentes, vnũ à ſuperiori par-
te gibbi, alterum ab inferiori, vel quaternos ex ijs, qui inæqualiter extendunt, inter ſe oppoſitos,
binos à ſuperiori parte, totidem ab inferiori, & ſuperiorum quidem capita ſurſum, inferiorũ ve-
ro deorſum adducere, ſiue vt retinacula ſint, & vel ab inferiori, vel à ſuperiori parte intẽdant, ſi-
ue vt in diuerſa diducant, verum, vbi in diuerſa diducimus, trochleis vtimur alio intercedẽte mo
tu agentes. Poſtquam abunde intenderimus, eo modo impellimus, quẽ in libro de articulis enar
rauimus. Sequitur autem, vt de modis reponendi femoris pertractemus.

De femore. XXI.

FEmur in quatuor partes prorũpit, interiorẽ, exteriorem, priorẽ, & poſteriorẽ, atqꝫ vbi in tres
partes conuertitur, crus extentũ eſt, & curuari minime poteſt: ꝙ ſi in poſteriorem partẽ pro-
labatur

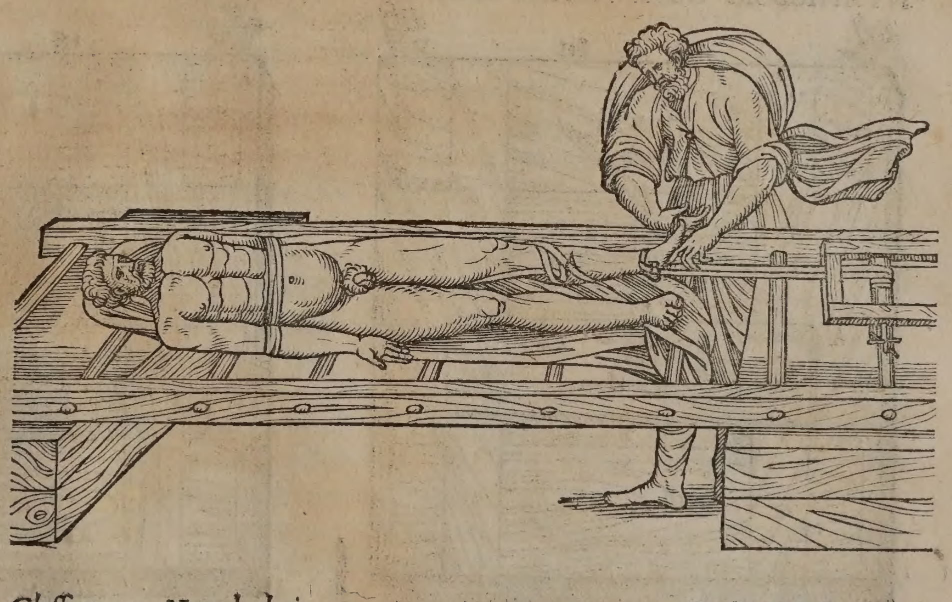
A labatur,curuatur,ſed non extenditur. Igitur,ſi in illas tres partes venit, vbi extentum crus minime implicatur,reſupinandus homo eſt ſuper ſcalam vel ſcamnum,& duplicatæ habenæ vel funis medium lana ſeu linteo circundatum inter anum & naturale inijciendum,capitaq; eius ſuper caput adducenda. Sin in exteriorem quidem & priorem partem femur eruperit, media habena varie quacunq; parte inter anum & naturale dari poteſt:ſed,ſi in interiorem partem exciderit, inter femur integrum adhibēda eſt,& articulum,qui reſtitui debet,ne ſi femoris capiti ſubiecta fuerit, membrum ab inferiori parte attrahi non ſinat. quo facto Charcheſius laqueus vel alius æqualiter extendens femori extremo circumponendus eſt,capitaq; deorſum ad organũ ferenda, & ad axis clauum alliganda,vt adhibitis retinaculis conuerſo axe contineamus, & ab inferiori parte extendamus. nihil item prohibet,quo minus à ſuperiori intendamus,quemadmodum dictum eſt, qua de humeri capite. Neruis,quantum ſatis eſt,diductis,iiſdem vtēdum eſt impellendi modis, quos in opere de articulis indicauimus. At,ſi femur in poſteriorem partem prolabatur, vbi complicari crus diximus,ſed nullo modo extendi,organo ab inferiori parte alligato æger ſedeat, magis tamē in ſupinum habitum conuerſus,in alteram coxam inclinetur,poſt hæc contineatur,ſicut in opere de articulis oſtendimus,tunc Charcheſius laqueus,vel alius æqualiter extendens femori circun-
B detur,eiusq; capita deorſum demiſſa,vt ab inferiori parte extendant,ad axem religentur. neruis, quantum res poſtulat,intentis,oportet eadem ratione in reſtituendo impellere, quæ in opere de articulis expoſita eſt,ſpatha premendo idonea extrahere,& femoris caput in exteriorem partem adurgere,ſicq; crure deorſum extento,atq; homine reſupinato articulus reponitur. crus autem reſtitutum teſtatur eius flexus,atq; porrectio. in quamcunq; enim partem venerit, vbi reſtitutum eſt,liberam eius actionem ſpectamus,flexum ſcilicet & porrectionem.

De genu. XXII.

GEnu in tres partes erũpit,interiorē,exteriorē,& poſteriorē: vbiq; aũt crus extentum eſt. Si in interiorē & exteriorē partē veniat,hominē reſupinare cõuenit:ſi in poſteriorē, pronum collocare,tuncq; laqueos æqualiter extēdentes mēbris inijcere,vnũ qdē femori prope genu,alterũ cruri ſup eã regionē, q̃ carnoſa à poſteriori pte ꝓminet, rurſusq; organo ad inferiora deligato, eaſdē adhibere intēdēdi rõnes,q̃ in alijs luxatis ſunt oſtēſę,ĩpulſumq; ĩ ope de articulis declaratũ.

De talo. XXIII.

TAlus modo in interiorem,modo in exteriorem partem prolabitur, nonnunquam etiam in poſteriorem. rurſus itaq; oportet hominem ſedere,extentoq; cruri laqueum imponere, qui
C æqualiter extendat,eiusq; capita ad poſteriorem partem porrigere,ad talum vero ſandalium, vel draconem laqueum dare,capitaq; à priori parte ad axem adducere,continendoq; ab inferiori parte extendere,& iiſdem vti modis impellendi,quos in opere de luxatis explicauimus. Reſtituendi rationem prætерimus, quoniã de hac præcipue agimus,vbi organorum,quę plana collocãtur, præſertimq; noſtri machinamenti, motum declaramus.

A Laqueus iniectus cruri ęqualiter extēdens.
B Sandalius laqueus ad talũ datus.

Gloſſocomum Nymphodori. XXIIII.

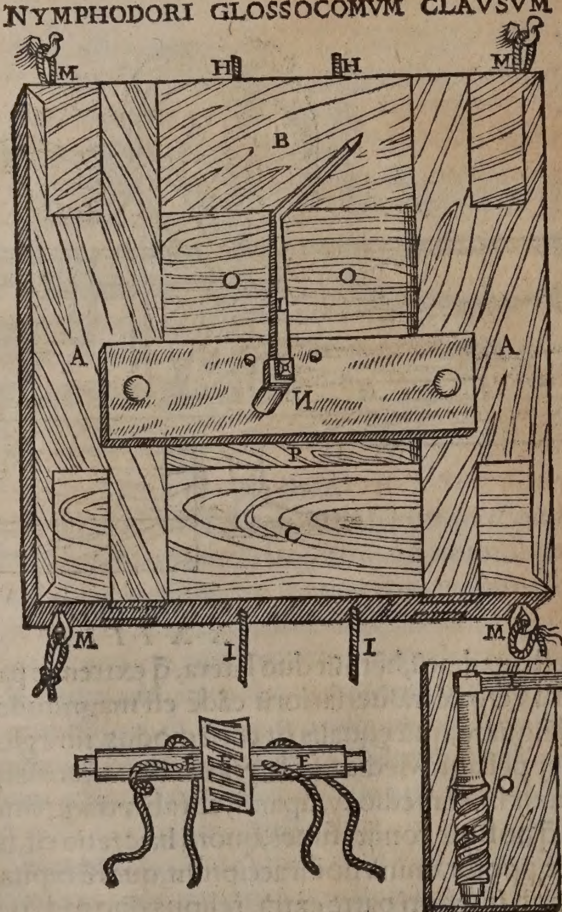
GLoſſocomũ Nymphodori tractoriũ organũ eſt quadratũ,hēt aũt duo latera, q̃ extremis partibus ꝑ duo trãſuerſaria inter ſe iungunt̃,laterũ vero & trãſuerſariorũ eadē eſt magnitudo, ſunt.n.lõga lataq; duos palmos,craſſa digitos totidē. quare,quũ ęqualis ſit eorũ modus, iure gloſſocomum ex eorũ numero eſt,q̃ proprie quadrata appellant̃. Media igit̃ latera exculpta,cauataq; ſunt cauis nõ nimis alte penetrãtibus,qbus ĩcludit̃ axis hñs ĩ medio tympanũ, cui ab vtraq; parte ferrei vnci ſunt,duo in vniuerſum,vel foramina,in q̃ poſſint conijci funes,quorũ hæc ratio eſt. funes duo vncis medij circũligantur,& ab vtraq; parte,ꝓpe foramina nodũ accipiunt,quorũ capita, quũ quatuor ſint,duo traijciunt̃ ꝑ trãſuerſariũ prius,ab interiori parte extra, reliqua duo ꝑ id, qđ

poſterius

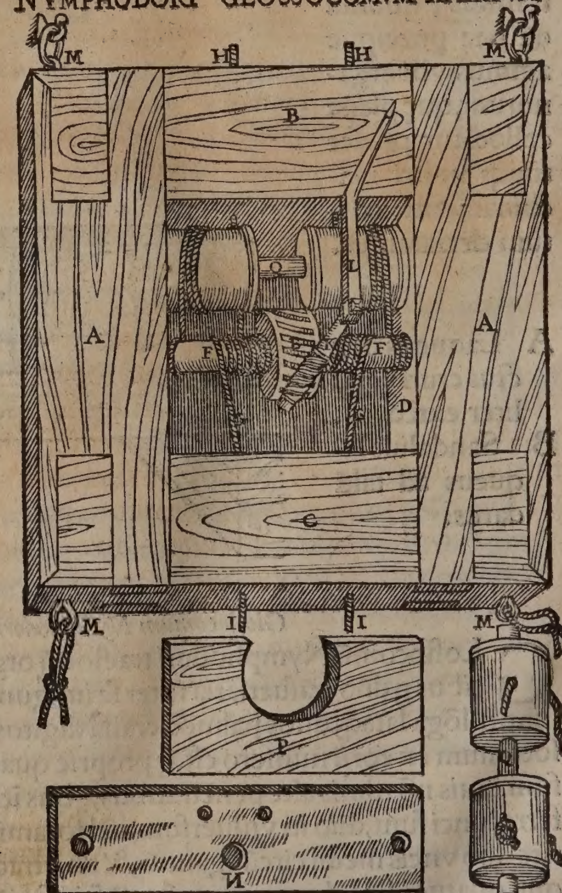
poſterius eſt.Secundũ tympanũ cochlea ſpẽm lentis referẽs recta collocat̃, hæc cõpoſito vocabu- E
lo græce κωχλιάξων dicit̃.eius extremitas demittit̃ in cauũ non penetrans prioris tranſuerſarij:pars vero,q̃ cochleæ mõ ſtriata ẽ,iuxta tympanũ collocat̃:quod ſupereſt ex eius lõgitudine p̱ foramen trãſit,extremaq́; parte baculum verſans habet,quo torquet̃,vt cochlea p̱ id verſata tympanũ moueat,cõuerſo hoc axis verſet̃,quo moto funiũ capita,q̃ extra procedũt, ad intẽdendũ ducunt̃. Sũt itẽ in gloſſocomo opercula,vt q̃ in eo ſunt machinationes occultent̃: tum quatuor anuli ad latera fixi,bini ab inferiori parte,totidẽ à ſuperiori,ea de cauſa,vt alligari organũ poſſit. Huius fabricationis auctor eſt Ariſtion filius Paſicratis,ſiquidẽ aliter ſtructũ fuit a Nymphodoro.in vetuſta.n. ſtructura extat cochlea non p̱ trãſuerſariũ,ſed,qua opercula ſita ſunt,traiecta.duas.n. forfices ferreas ad latera affixas habet ad mediũ pertuſas,quarũ vna axi ſubijcit̃,altera ſuperponitur,vtraq; à latere tympani collocatur,inferior anguſtius foramen habet,ſuperior latius. Cochlea igitur ab ea parte,qua opercula ſita ſunt,traiecta,atq; à forficibus cõtenta,alterũ operculum ſine impedimento clauditur:alterũ claudi non patitur pars cochleæ,quã penetrare diximus , cuiq; baculũ verſans affigitur.hoc itaq; operculum mediũ tranſuerſum in duas partes ſecat̃ , quarum altera manet immobilis,altera clauditur,atq; hæc media in longitudinẽ lunata figura exciditur, vt, quũ operculũ
clauditur,lunatum eius cauum propoſitam cochleæ partem excipiat.Hanc Nymphodori ſtructu F
ram non accepit Ariſtion,ſed adiecit organo axem habentem tympana foraminaq́; , vt axis,qui in medio eſt,motus,vbi velis,conſiſtat,& vi minime voluatur:tranſtulit item anulos iuxta prius tranſuerſariũ,ne organũ à parte operculi,ſed à parte prioris trãſuerſarij alligetur:traiecit præterea funiũ capita per opercula,hæc quidem à ſuperiori parte,illa vero ab inferiori.quod quidem pertinet ad anulorum ſitum, vnà nobiſcum ſentit,ſed axem,quem adiunxit, tanquã ſuperuacaneum reijcimus.ſiquidem vnus axis ex robuſta materia præparatus,quod opus eſt,abunde efficit. Sed cum gloſſocomi fabricationem abſoluerimus,ſequitur,vt ad eius motum veniamus.

A Latera
B Tranſuerſarium prius.
C Tranſuerſarium poſterius.
D Cauum non penetrans.
E Axis habens tympanum in medio.
F Foramina in quæ funes conijci poſſint.
G Funes duo.
H Capita funium traiecta per prius tranſuerſarium.
I Capita funium per poſterius tranſuerſarium traiecta.
K Cochlea ſpeciem lentis referens.
L Manubriolum.
M Quatuor annuli in tranſuerſarijs.
N Ferrea forfex.
O Pars operculi,quæ manet immobilis. G
P Pars operculi in lunatam figuram exciſa.
Q Axis habens tympana foraminaq́;.

NYMPHODORI GLOSSOCOMVM CLAVSVM

NYMPHODORI GLOSSOCOMVM APERTVM

A *De motu organi.* XXV.

VBi humeri caput ſuo loco mouetur,præcipueq; ſi in alam veniat,ad ſcalã eodem modo paratam,quo in Nilei Plinthio explicauimus,nunc pro Plinthio Gloſſocomum alligetur,nõ ab operculis,ne ſub cochlea habenæ abrũpantur,ſed à priori trãſuerſario, anulis prope ipſum affixis. Aperiantur itẽ opercula,capitaq; funium ad axem alligata excipiantur,hæc quidẽ à ſuperiori parte,illa vero ab inferiori:ac deinceps,vbi reſtituere volumus,ſubſelliũ prope ſcalam ponat, ſuper quod homo aſcendens brachiũ ſic traijciat,vt indatur cuneus in alam:circũligetur inſuper humero Charcheſius laqueus,vel alius æqualiter extendens,eiuſq; capita ducantur ad ſuperiora funium capita,vt machinationum motu,aut directis ductionibus ab inferiori parte intẽdamus,aut alio intercedente motu,aut per duos contrarios motus interiectos,hoc modo. Laquei capita per inferiores trochleas traijciantur,& cum funium capitibus colligentur,quo rurſus fit,vt machinationes motæ,alio intercedente motu ab inferiori parte extendant:verum,ſi per ſuperiores,laquei capita traijciantur,deinceps per inferiores demiſſa,ad funiũ capita vinciantur,rurſus machinatiõnum motus per duos cõtrarios motus interiectos ab inferiori parte extẽdit. Impulſus vero,quos deinde res poſtulat,fiunt,quẽadmodum dictum eſt,vbi humerus in alã prolabitur, & per dupli-
B cem habenam extrahẽdo,& intentione remiſſa per manus ſurſum cõpellendo. Retulerũt alij organum hoc,vbi à ſuperiori parte extẽdere volumus,idoneũ eſſe,transferunt enim ipſum ad ſuperiorem partẽ ſupra caput,cuneumq; ad gradum adhærentẽ,ſolutum tñ,in alam conijciũt, deinde capita funium cunei,ad inferiora capita funium organi religant,& Charcheſium laqueum humero inijciunt,cuius capita deorſum adducta ad imum ſcalæ gradũ immobilẽ deuinciũt, vt per hæc retinaculis adhibitis directis ductionibus à ſuperiori parte intendant.licet etiam organo ab inferiori parte alligato à ſuperiori extendere alio intercedente motu,alligatis enim laquei capitibus, vt(quemadmodum dictũ eſt.)retinacula ſint, cunei funium capita per trochleas traiecta cum ſuperioribus capitibus funium organi vinciunt,vt machinationibus motis alio intercedente motu à ſuperiori parte extendant,aut laquei capitibus non amplius retinaculi vicem exhibentibus,ſed ad funium organi capita alligatis,vel ad ſuperiora directis ductionibus,vel alio intercedente motu ad inferiora idem præſtent,cumq; abunde extenderunt,eoſdem adhibent impulſus, quos paulo ante propoſuimus. Quæ relata ſunt,adſcripſimus, probamus autem & in hoc, quod de Nilei Plinthio diximus,vbi ſcala erecta collocetur, intentionem ab inferiori parte adhiberi, cuneo ad ſcalam alligato:eam vero,quæ vel à ſuperiori parte trahit, vel in diuerſa deducit, ex toto præter-
C mitti,eiuſmodi ſiquidem imbecilles ſunt. Quòd ſi homo iaceat, ſic interdum cenſui luxatum reponi.contentus ſum propoſitis reponendi rationibus exempli cauſa propter organi motum huc allatis.omnia enim luxata per hoc quoq; inſtrumentũ reponi poſſunt,non ſecus ac per Nilei Plinthium.vtriuſq; machinationes ſunt diuerſæ,ſed reponendi rationes eædem, ſic, vt liceat ex ſuperioribus vniuerſum huius organi motum intelligere.

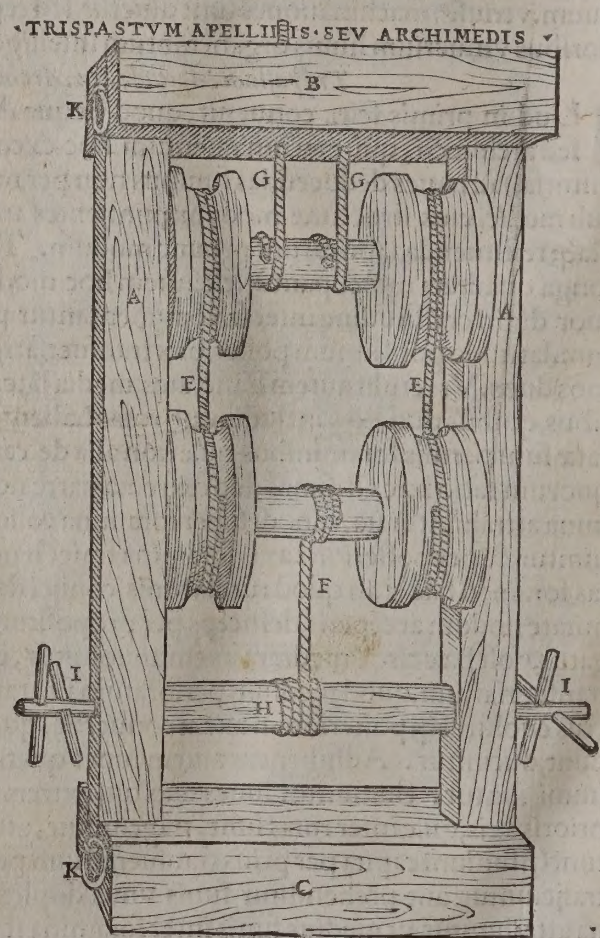
Triſpaſtum Apellidis,ſeu Archimedis. XXVI.

ILlud in primis ſcire conuenit, quod neque Apellides, neque Archimedes medici fuerunt, ſed architecti, qui machinamentum hoc excogitarunt (quemadmodum nos accepimus de hiſtoria,)ad naues deducendas funibus non per manus,ſed per ergatam attractis, illius autem ſeculi medici eius ſtructuræ modum minuentes triſpaſtum organum medicinale ad luxata, fractaq; reſtituenda fabricarunt in hunc modum. Totum organum ex eorum genere eſt, quæ oblonga quadrata nuncupantur.eſt autem hoc modo compactum. duo latera longa palmos quatuor digiti craſſitudine inter ſe coagmentantur per traſuerſaria longa palmos duos, craſſa digitum.latitudo potiſſimum poſterioris tranſuerſarij ſex digitos æquat:prioris propter opercula palmos duos. Vt retulit autem Paſicrates,media latera excauata ſunt,cauis non nimis alte penetran-
D tibus,quibus duo axes includuntur rotas habentes in vicinia laterum.vtriuſque axis rotæ perforatæ ſunt peruijs foraminibus,quæ non alia de cauſa facta ſunt, niſi vt in ea funes immittantur, quorum ratio hæc eſt.funes duo extrema parte nodum accipientes, coniecti in prioris axis foramina attrahuntur ita,vt nodi ſuper foramina collocentur:tum funes circa ſuas vterq; rotas inuoluuntur,& per poſterioris axis foramina traiecti nodum accipiunt. Poſterior axis medius inter rotas foramen habet,in quod rurſus funis conijci debet. ſumitur funis longus, qui ab vtraq; extremitate nodum acceperit,deinceps per propoſitum foramen traijcitur ſic, vt nodus foramini iungatur,poſt hæc circa medium axem inuoluitur, quo facto altera eius extremitas per poſterius tranſuerſarium,quod medium perforatum ſit,traijcitur.at quid nunc fit fune traiecto? manu tractus euolutuſq; poſteriorem axem conuertit, quo conuerſo alia capita funium, qui extra procedunt,ducuntur. Adhibentur autem funes quatuor, duo, & item duo, atque ad hunc modum immittuntur. Sumuntur funes duo,qui extrema parte nodum acceperint,& per duo foramina prioris axis,quæ inter rotas ſunt, traijciuntur, attrahunturq; ſic, vt nodi foramina contingant, tuncq; funium capita per prius tranſuerſarium perforatum ab interiori parte verſus exteriorem traijciuntur: aut prehenditur funis vnus duplex, cuius capita coniecta in prioris axis foramina attrahuntur,vt medius funis inter foramina ſtatuatur, poſtea eiuſdem funis capita traijciuntur per

tur per

tur per foramina tranſuerſarij prioris. Duo item alij funes ſumuntur nodo extrema parte deuin B
cti, hi per foramina inter rotas poſterioris axis facta, & à medio foramine recedentia attrahuntur, qui deinde, vbi eorum nodi ad foramina peruenerint, tunc ducũtur, traijciunturq; per poſterius tranſuerſarium perforatum ſic, vt quinq; nunc ſint funium, quæ extra feruntur, capita, duo per prius tranſuerſarium, tria per poſterius. his poſterioribus manu attractis, incluſisq; funibus (vt dictum eſt.) inuolutis atq; euolutis, capita eorum, qui exterius ferebãtur, ducuntur, extenduntq; capita habenarum, quibus diſtenditur corpus. Huiuſmodi organi ſtructuram Paſicrates exponens reprehendit tanquam minime efficacem. vniuerſum enim organi opus conſiſtit in ductione funis poſterioris, qui manu attrahitur, at nequit manus in reſtituẽdis luxatis vim tantam ſuſtinere, præſertim, vbi magni articuli ſunt, & corpora robuſta. quãobrem organi ſtructuram immutauit, duosq; axes, qui incluſi erant, ita ſtruxit, vt penetrarent, & priorem minorem exiguis capitibus extantem, poſteriorem maiorem & longiora capita habẽtem, & ad prioris quidem axis extantia capita clauos cõfixit: poſteriori vero vectes adiecit. demiſſis axibus duobus digitis machinamentum in reſtituendo ſic mouit. Habenas extendendis corporibus iniectas ad extantia prioris axis capita deligauit. vt poſteriori axe conuerſo prior moueretur, & euolutis, inuolutisq; funibus nerui extenderentur. Sed Ariſtion Paſicratis filius patri aduerſatur, vt vetuſtam organi ſtructuram F
ignoranti. In vetuſta enim (inquit) organi ſtructura, axes non mouebantur in laterum cauis, ſed circa ferreos chodaces affixos lateribus in capreoli formã excauatis, quod videre licet in organis ad aquam hauriendam comparatis, quæ ob fabricationis rationẽ facile conuertuntur, neq; tamen rotæ in ſe continent armillam, ſed chodacem. quoniã igitur axes per armillas mouentur circa chodaces, & rotæ per chodaces circa armillas, axes prompte admodum verſabuntur, atq; idcirco ſine impedimẽto erunt, etiam ſi funis manu ducatur. Ob id aũt ipſum triſpaſtum organum appellatũ eſt, quoniam tres funes agũt, vnus quidem extra ductus, duo incluſi. Hactenus ipſe probabiliter ſcripſit, ſed vera ſunt, quæ à Paſicrate adducuntur, non enim poteſt manus funem ducens bene reſtituere, ſed fortaſſe monſtrationis cauſa in ludo organum mouere, vis aũt, quæ in reſtituendo requiritur, per manum minime poterit adhiberi, atq; ea de cauſa ijſdem omnibus factis, quæ in vetuſta ſcriptura ſunt oſtenſa, tertium axem organo adijciendum iudicauimus, cuius capita traiecta per latera eſſent, vt poſterior axis nunc medius fiat, medius aũt perforetur, in extãtibus capitibus vectes demittantur, vel manubriola, aut bacula ductaria. medius vero funis poſterior, vbi circa axem eſt inuolutus, traijcitur per foramen axis penetrantis, ſuoq; ibi capite alligatur. His ita conſtitutis conuerſus poſterior axis, ille inquam cuius capita extant, funem circa ſe inuoluit, quo fit, G
vt medius axis moueatur, quo moto prior quoq; axis mouetur. Tribus axibus cõuerſis, funium, qui extra ducuntur, capita tenduntur, cum quibus vinciuntur habenæ, quæ corpora extendunt. Habet item organum opercula, veluti gloſſocomum, ne machinationes oculis exponantur, atque item anulos ad latera affixos, quibus alligetur. Hæc eſt vniuerſi triſpaſti fabricatio. Reſtituendi aũt modi aptantur ijdem, quos poſuimus in gloſſocomo, diſtat enim ſolum, quibus mouetur, machinationibus: præterea funium eadẽ eſt ductio, habenis ad eos alligatis. Sed iam triſpaſti fabricationem explicatam habemus.

·TRISPASTVM APELLIDIS·SEV ARCHIMEDIS·

A Duo latera.
B Prius tranſuerſarium.
C Poſterius tranſuerſarium.
D Duo axes habentes rotas in vicinia laterum.
E Funes circa rotas inuoluti.
F Funis coniectus in foramen medium inter rotas poſterioris axis.
G Funis duplex, cuius capita traiecta per foramina prioris axis per prioris tranſuerſarij foramina traijciuntur.
H Tertius axis, cuius capita traiecta ſint p latera.
I Vectes in extantibus capitibus demiſſi.
K Anuli ad latera affixi.

H

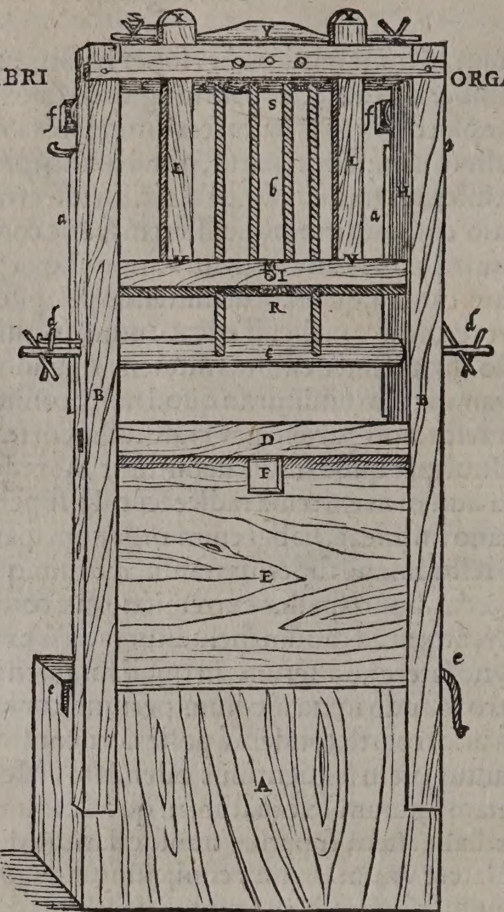
A

Fabri organum. XXV.

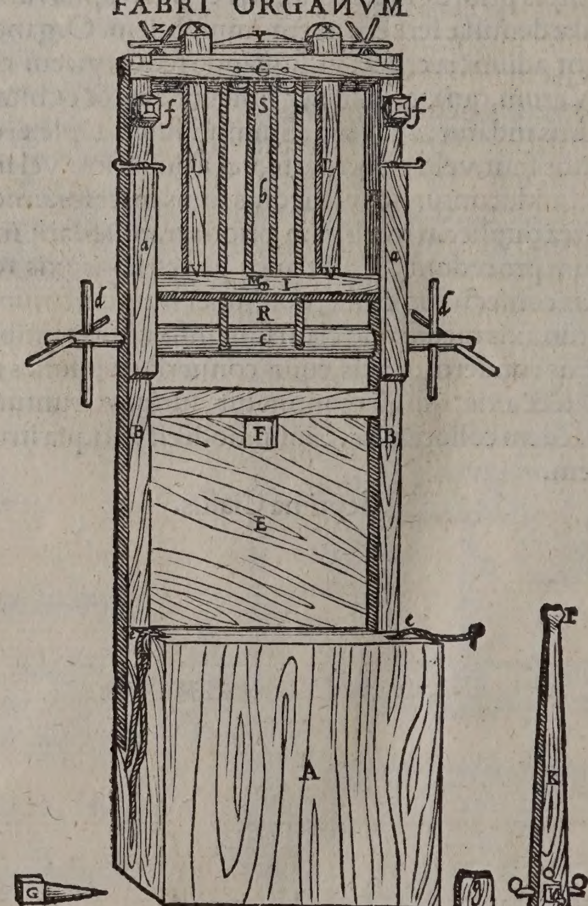
FAbri organum ad hunc modum fit. ſuper baſim, quæ κρηπὶς nominatur, pro organo dimen-
ſam ſtatuuntur crura duo, quorum longitudo duos cubitos & ſemiſſem æquat, aut etiam ex-
cedit: latitudo implet digitos quatuor: craſſitudo tres. crura hæc per duo tranſuerſaria inter ſe co-
agmentantur, altero ab inferiori parte, quod quinq; palmos à baſi recedat, altero à ſuperiori, qua
crura finiuntur. inferiori tranſuerſario ſubijcitur aſſer tranſuerſus, qui & cum lateribus organi, &
cum tranſuerſario committitur: hunc aſſerem ſedile conſuerunt omnes appellare, cuius medium
ad tranſuerſarium exciditur ad effigiem. *v*. inuerſi, qua parte trãſuerſario infigitur ęneum. *v*. Ac-
commodatur tam cauum, quàm. *v*. demittendo priapiſco octo digitos longo. Inter tranſuerſaria
ab interiori parte crurum canaliculi excauantur, in quibus, dum luxata reponuntur, moueatur
quadrata teſtudo, ſpatham, & cubitos mouens. quandoquidem prior pars teſtudinis (frontem di
cunt) peruio foramine pertunditur, in quod radix conijcitur, cuius extremum, qua extenuatur,
ad poſteriorem teſtudinis partem per craſſitudinem traijcitur. Propoſita pars radicis peruio fo-
ramine pertunditur, per quod fibula demittitur, ne radix euellatur, ſed manens in foramine tor-
B queatur. Fibula autem in extrema radice ſcutulo ſuperpoſito includitur. Radix eò pertinet, vt
ſpatham in organo ſuſtineat, habet enim organum ſpatham capitulo leniter cauo aſſurgentem,
ita longam, vt à teſtudine ad ſuperius tranſuerſarium, quod caput nominatur, pertineat, & cunea
ti axis modo excedat. huius ſpathæ extremitas, quæ contra capitulum eſt, media in quadratam fi-
guram exciditur, atq; in id cauum includitur radicis extremitas lata, quæ perforatur. perforatur
item ſpatha ab vno latere ad alterum, in quod foramen fibula demittitur, vt ſpatham detineat ad
radicem. ipſa vero teſtudo iuxta medium pertunditur foraminibus quatuor, vel ordine diſpoſi-
tis, vel duobus à priori parte, totidem à poſteriori conſtitutis: quæ non alia de cauſa fiunt, niſi vt
funes in ea indantur, vt in ſequentibus oſtendam. Medium caput, hoc eſt ſuperius tranſuerſa-
rium in quadratam figuram excauatur, in quod cauum duplex trochlea inditur, quæ circa axi-
culum verſatur. habet item ſuperius tranſuerſarium duo alia caua quadrata peruia, nempe ab
vtroq; trochleæ latere vnum, in quæ conijciuntur quadratæ cubitorum partes: duo enim cubiti
per ſuperius tranſuerſarium demittuntur deorſum, & teſtudini inhærent, quæ quadrata caua
in ſummo habet. Imas cubitorum partes quadratas tenuesq; architecti calces nuncuparunt: ſu-
periores latas ac rotundas dixerunt alas. In alas ergo cubitorum, quæ ſuperius tranſuerſarium ex
C cedunt, & peruijs foraminibus pertuſæ ſunt, axis conijcitur, cuius capita vtrinq; excedunt, me-
dium cuneatum eſt, in extremis capitibus vectes ſunt, vel manubriola ductaria, quibus conuerta
tur. Alarum partes priores iuxta foramina & axis capita rurſus forantur, vt, ſiquando opus ſit, in
foramina fibulæ demiſſæ ſeruent axem immobilem. Organo præterea iuxta crurum extremita-
tes alia duo ſunt adiuncta crura, vt, ſiquando ſedilis vicem exhibeat, ſuper baſim atq; adiuncta
crura iaceat. Verum, quia teſtudo per funem elata, & cubitos & ſpatham attolit, in ſequentibus
qua ratione funis indatur, adijciam. Sumitur funis duplex, cuius capita per duo foramina, quæ
vel iuxta cubitos ſunt, vel à priori parte, vel à poſteriori, vel in medio traijciuntur, vel ab inferio-
ri parte ſurſum adducuntur ſic, vt medius funis inter foramina collocetur: deinde capita ſurſum
feruntur, & circa duplicem trochleam prioris tranſuerſarij inuoluuntur, atq; (vt dictum eſt) per-
mutata deorſum procedunt, & ad clauos penetrantis axis religantur, continetur enim organo
Fabri alius axis coniectus in crura, quæ ſuper tranſuerſarium inferius digitis quinq; interpoſitis
perforata ſunt. in axis medio duo claui ſunt infixi, in extantibus capitibus vectes vel manubriola
ductaria, quibus conuertitur axis, cuius conuerſio per funes teſtudinem attollit, atq; vnà cũ ſpa-
tha ſimul cubiti & axis, qui alis continetur, ſurſum feruntur ad luxata, quæ à ſuperiori parte ex-
D tenta in ſuam ſedem collocantur. Huiuſmodi eſt antiqua ſtructura organi, quod ad Fabrum re-
fertur auctorem.

A Baſis. E
B Crura duo.
C Tranſuerſarium ſuperius.
D Tranſuerſarium inferius.
E Aſſer tranſuerſus ſubiectus inferiori trāſuerſario.
F Medium aſſeris exciſi ad formam. *v*. inuerſi.
G Priapiſcus.
H Canaliculi excauati ab interiori parte crurū.
I Quadrata teſtudo.
K Spatha. F
L Cubiti.
M Prior pars teſtudinis ꝑuio foramine pertuſa.
N Radix.
O Fibula demiſſa per radicem.
P Capitulum ſpathæ cuneati axis modo.
Q Extremitas ſpathæ in quadratā figurā perforata.
R Foramina quatuor teſtudinis.
S Duplex trochlea indita in cauum ſuperioris tranſuerſarij. G
T Caua duo quadrata ſuperioris trāſuerſarij, in quæ demittuntur cubiti.
V Imæ partes cubitorum quadratæ.
X Superiores cubitorum partes rotundæ, quæ alæ dicuntur.
Y Axis in alas cubitorum demiſſus.
Z Fibulæ demiſſæ in alas perforatas, quę axem immobilē ſeruent. H
a Alia duo crura adiuncta.
b Funis duplex.
c Alius axis, qui in cruribus continetur.
d Vectes, quibus cōuertitur axis.
e Binę trochleę ad baſim.
f Binæ trochleę ad ſumma crura.
g Cuneus.

FABRI ORGAИVM

FABRI ORGAИVM

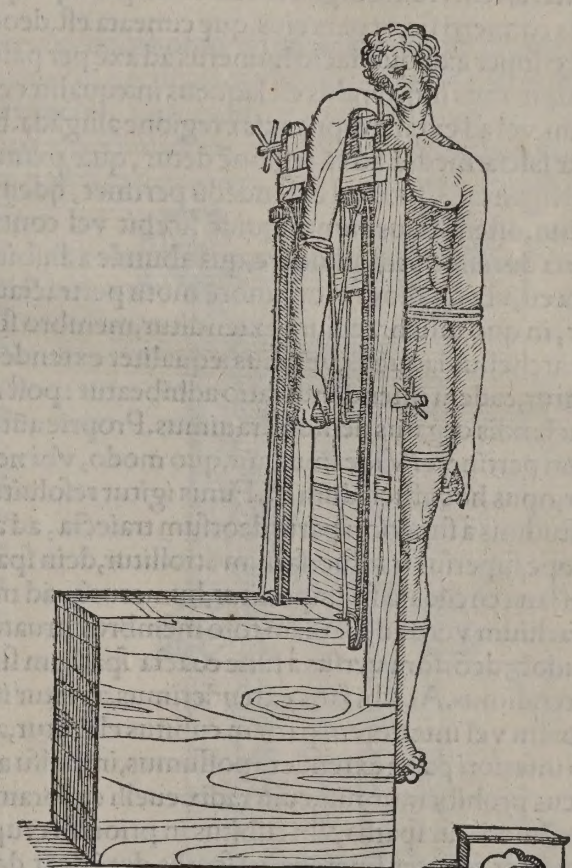

De motu

A

De motu organi. XXVIII.

CVm erecta organa cõparentur ad reponendum humeri caput excitando,& alijs quoq; modis idonea ſint,de humeri capite reſtituendo tractare cõſtitui. ordiar aũt ab eo caſu,ſub quo in alam prolabitur. Verum,vt organi motũ perfectũ habeamus,quaternæ trochleæ organo adijcientur,binæ ab inferiori parte,qua baſis ſurſum ſpectat,totidem à ſuperiori ad ſumma crura,vbi ergo luxatũ reſtituere volumus, cuneata pars axis primũ lana vel linteo circũdetur,ſubſelliumq; iuxta organum ponatur,ſuper quod homo aſcendat, deinceps vinciantur crura quidem habena inter ſe,ſed integrum brachium extentum, ad latus. in foramina autem alarum, indantur fibulæ, vt axis ſeruetur immobilis,vſq; dum eo moto opus erit. His ita conſtitutis brachium ſuper axem imponatur,atq; vbi cuneata pars axis in alam coniecta ſit,laqueus Charcheſius, vel alius æqualiter extendens humero inijciatur,eiusq; capita deorſum adducta, ad clauum eius axis, qui cruribus annectitur, alligentur,fune non amplius indito, quemadmodum in organi fabricatione retulimus, axis conuerſio directa ductione ab inferiori parte extendet. id quod etiam,alio intercedente motu,ad hunc modum fit.Laquei capita primo per inferiores trochleas traducuntur, inde ſurſum data ad clauos axis alligantur, vt hic verſatus propoſitam intentionem moliatur. Idem
B quoq; efficitur duplici contrario motu interiecto,laquei enim capita per inferiores trochleas traiecta ad ſuperiores feruntur, inde ad axis clauos vinciuntur,vt duplici contrario motu interiecto ab inferiori parte extendant. Tales ſunt modi,quibus ab inferiori parte intendimus. Si quis autẽ à ſuperiori intendere voluerit, fune in teſtudinẽ coniecto, veluti in organi ſtructura poſuimus, laquei capita deorſum adducat, & tanquam retinacula ad aliquid immobile deuinciat: poſt hæc axem conuertat. quo conuerſo teſtudo alio motu intercedente, per funem elata à ſuperiori parte intendet. Ex his quoq; ille modus comprehenditur, qui in diuerſa extendit, hic non amplius requirit, vt capita retinacula ſint, ſed ab interiori parte ad axis clauos vinciãtur, vel per ſe vel alio motu intercedente,vt per vnum machinationis motum, propoſitus extendendi modus adhibeatur. Seruetur autẽ in intendendo axis ĩmobilis,quemadmodũ declarauimus.Poſtq̃ abunde intenderimus,fibulæ,quæ
C moueri illum non patiebãtur,recipiendę ſunt, atq; ipſe per vectes vel manubriola ductaria conuertendus, vt cuneo aliqua ex parte inclinato,extrahendo impellamus, ſicut in alijs organis oſtendimus: poſt hæc dum reſtituimus humero deorſum intento, miniſter à poſteriori parte aſſiſtens manus det ad ceruices hominis, vt corpus verſus pedum regionem cogat in cõtrariam partem. Verum,vbi reſtituimus, miniſtro id præſtante, quod oſtendimus, ſubſellium pedibus hominis ſubiectum ſubtrahatur,vt ipſe ſuſpendatur ab organo, tum(vt alibi dictum eſt) eodem momento, quo ab inferiori parte extendimus,atq; excitamus,per cuneum extrahendo impellemus, deinde inten-
D tione remiſſa ſurſum cogemus, vtraq; manu membro comprehenſo, &,vt in ſuum locum recondatur, elato. Hac igitur ratione humeri caput in alam prolapſum reſtituitur.

Verum ſi in priorem partem aut poſteriorem veniat, vertere ſic axem oportet,vt quod ex eo cuneatum eſt,deorſum ſpectet,ſurſum,quod æquum eſt.hoc ſiquidem nunc aptatur ad reponendum humeri caput,quod in propoſitas eruperit.Eo facto homo ſuper ſubſellium,quod iuxta ſit, aſcendens brachium ſuperponat ſic, vt axi inſidat: deinde humero inijciatur laqueus æqualiter extendens,cuius capita deorſum ad axem alligentur:eædemq; intendendi rationes adhibeantur, quæ traditæ ſunt,vbi in alam excidit.Neruis abunde diductis impulſus conuenit, quem in aliorum organorum motione monſtrauimus.

Sed ſi neq; cubiti ſint, neq; axis in alas coniectus,humeri caput in alã ꝓlapſum ita reſtituitur. agitatur ſpatha ſic,vt capitulũ eius, perinde atq; cuneata pars axis ſuperius trãſuerſariũ excedat, tũ duplex habena media inter ſpathã & trãſuerſariũ datur,cuius capita ab exteriori parte pẽdẽt. In reſtituẽdo aũt,æger ad organũ aſſiſtens, brachiũ ſuper trãſuerſariũ imponit ſic,vt ſpatha in alã indatur,poſt hęc Charcheſius laqueus, vel alius ęqualiter extẽdẽs humero inijcitur:cuius capita

deorſum demiſſa ad tranſuerſarium vt retinacula deligantur: fune ad teſtudinem dato axis con- E
uerſus teſtudinē,cumq; ea ſpathā attollens à ſuperiori parte extendit. Aptatur item ille extendē-
di modus,qui in diuerſa ducit. laquei capita mutata ad axem alligantur, tunc ſiquidem cōuerſus
axis in diuerſa diducet.poſtquam ſatis extenderimus,duplicis habenæ capita continenda ſunt,&
per hanc ipſa ſpatha,vt per ſpatham extrahendo impellamus. Quo facto intentio remittenda eſt,
membrumq; ſurſum adducendum, vt quàm celerrime in ſuum locum articulus collocetur. At ſi
organum non ſpatham habeat, non cubitos,non axem illis contentum,humeri caput in alam ve-
niens per cuneum ſic reponi debet.cuneus, in quem funes coniecti ſint, ſuperiori tranſuerſario
inſidat,& per funes ad ipſum vinciatur, deinceps æger brachium ſuperimponat, cuneusq; in alā
conijciatur,quo cōiecto laqueus Charcheſius humero circūligetur,eiusq; capita deorſum demiſ-
ſa dentur ad axem,qui cruribus continetur,vt axis verſatio ab inferiori parte extendat. At vbi ſa
tis intenderit,impellere oportet,velut in alijs organis demonſtrauimus, aut extrahendo,aut ſur-
ſum compellendo, qui modi, cum ab inferiori parte extendimus,potiſſimum ad rem pertinent.
Placuit alijs per teſtudinem ita reponere.funem primo reſoluunt,ipſumq; duplicant,cuius dupli
cati capita per duo teſtudinis foramina traijciunt, à ſuperiori parte deorſum, & ad inferioris axis
clauos alligant. attollunt itaq; teſtudinem prope ſuperius tranſuerſarium, tuncq; reſtituendum F
brachium ſuperinijciunt,cuneumq; in alam demittunt,poſt hæc brachium per palmam iuncturā
ad teſtudinē vinciunt.his ita conſtitutis inferior axis conuertitur,teſtudoq; à ſubiecto fune deor-
ſum verſus attracta ab inferiori parte ducit.quo pacto intentio quidem ab inferiori parte adhibe-
tur,ſed humero ad teſtudinem alligato prohibetur conueniens impulſus.

Cubito in illas tres partes elapſo vbi brachium curuatur, interiorem inquam, exteriorem,&
poſteriorem, iuxta organum ab omni parte præparatum ſtare æger ſuper ſubſellium debet, atq;
axis conuerti ſic,vt pars eius,quę cuneata eſt,deorſum ſpectet,ſurſum,quæ æqua,dehinc brachiū
dare ſuper axē.quo facto humerus ad axē per palmam iuncturā deligādus eſt:brachio vero in vi-
cinia manus inijciendus eſt laqueus inæqualiter extendēs,eiusq; capita ſurſum adducenda, & ad
alam,vel ad extans caput axis è regione alligāda.brachio ſic ad rectū angulū figurato habenæ vel
latæ faſciæ mediū ad eā regionē detur, quæ ꝓxime ſub cubito eſt, cuius capita deorſum ad axem
porrigantur,Quod ad extendēdū pertinet, ijdem modi conueniūt,quos,vbi humeri caput reſti-
tuitur,oſtendimus,nunc ſiquidē licebit vel continēdo, & à ſuperiori parte extendēdo,vel in di-
uerſa ducendo vim adhibere,qua abunde adhibita eadē impellendi ratio accōmodatur, quæ tra-
dita eſt,vbi de aliorum organorū motu pertractauimus. At ſi cubitus in priorem partem mouea- G
tur, in quo caſu brachium extenditur,membro ſuperimpoſito humerus ad axem deligetur,tunc
Charcheſius laqueus,vel alius æqualiter extendens brachio inijciatur, eiusq; capita deorſum fe-
rantur,eadem intendendi ratio adhibeatur: poſt idem impellendi modus expeditiſſimus, quē in
tractandis organis demonſtrauimus.Proprie aūt ſpatha plurimum videtur ad cubitum reſtituen
dum pertinere. Videamus aūt,quo modo, vbi neq; cubiti in organo ſint,neq; axis in alis cōtinea
tur,opus hoc efficiēdum ſit.Funis igitur reſoluitur,duplicaturq;,& eius capita per duo foramina
teſtudinis à ſuperiori parte deorſum traiecta, ad axis clauos alligantur. teſtudo autē cum ſpatha
prope ſuperius tranſuerſarium attollitur,dein ſpatha torquetur,& brachium ſuper tranſuerſariū,
cui lana circūdata ſit,imponitur,humerusq; ad tranſuerſarium per palmam iuncturam alligatur,
brachium vero ad ſpatham toto membro curuato.conuertitur igitur axis cruribus contentus,te-
ſtudoq; deorſum verſus à fune coacta ſpatham ſimiliter deorſum adducit,ſicq; ab inferiori parte
intendimus.At,vbi ſatis extenderimus,aptatur impulſus,quem paulo ſupra poſuimus, ſi in exte
riorem vel interiorem partem cubitus elabatur,adducendo:ſi in poſteriorem,extrahendo. Porrò
ab inferiori parte extendere poſſumus,impulſu aūt,eo ꝙ brachium deuinctū ſit,ad ſpathā extrin-
ſecus prohibemur,niſi,cum radix euelli ex foramine poſſit,extrahendo impellamus, Magis autē H
accōmodatur ſpatha,vbi cubitus in priorem erupit,quem ſi reſtituere velimus, funem demittere
ſimiliter oportet,ſinereq;, vt ſpatha depēdeat,deinde membro ſuperiniecto,humerum ad tranſ-
ſarium deuincire,brachium vero ad ſpatham,poſt hæc ab inferiori parte extendere,vi,quantum
res poſtulat,adhibita impellere,ante quidem premendo,tum circūducendo, ſpatha cum brachio
torta curuataq; premendi cauſa.hactenus de cubito luxato.

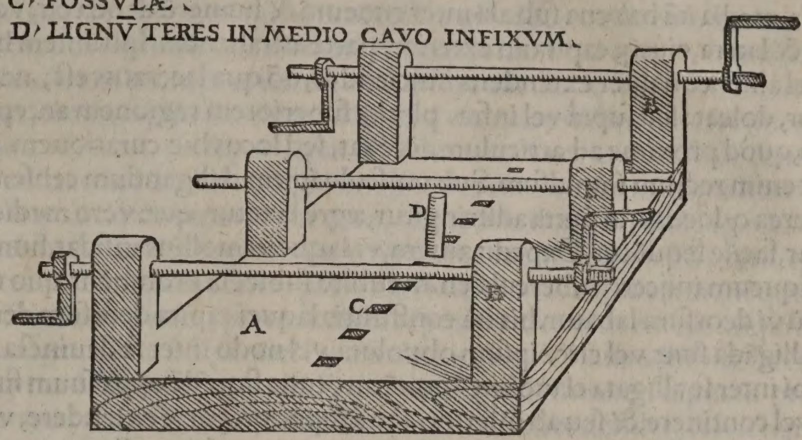
Ex Ruffo ſcamnum Hippocratis. XXIX.

HIppocrates maxime admiratione dignus multis in locis ſuū organū ξύλον appellauit,in qui-
buſdam etiam σχιδίαν:recentiores id βάθρον,id eſt ſcamnum,dixerūt,eoq; affixis cruribus &
pro organo & pro ſcāno vſi ſunt. ſtruitur aūt ſic.Paratur lignū ſex cubitos longū,latū duos, nouē
digitorū craſſitudine,reſupinaturq;,& quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotun-
da,duo ſcilicet,& duo cum eius extremis iunguntur, huiuſmodi ligna,quæ φλιαὶ ab Hippocrate
vocantur,in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur,quibus continentur penetrantes axes
in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum.
totum lignum in medio vſq; ad alteram partem quatuor digitorum ſpacio iniecto caua habet,
quorum altitudo pariter & latitudo treis digitos æquet. caua hæc Hippocrates κατώϊτους nuncu-
pauit.

A pauit. Medium præterea lignũ alte in quadratã figurã excauat᷑, quo ſcalmus demittitur, q priapiſcus vocat᷑. Alias item habet φλιὰς in medio ad ſimilitudinẽ literę.π, nõ inutiliter adiectas. Structura igit᷑ Paſicrate auctore huiuſmodi ẽ, cui deinceps ſubdã, qua rõne moueatur ſcãnũ Hippocratis, qd', vbi vetuſtã ſtructuram habeat, B hoĩe iacente, ad luxata oĩa reſtituẽda idoneũ eſt, vt dũ ſingula exequar, declarabo.

Scamnum Hippocratis.

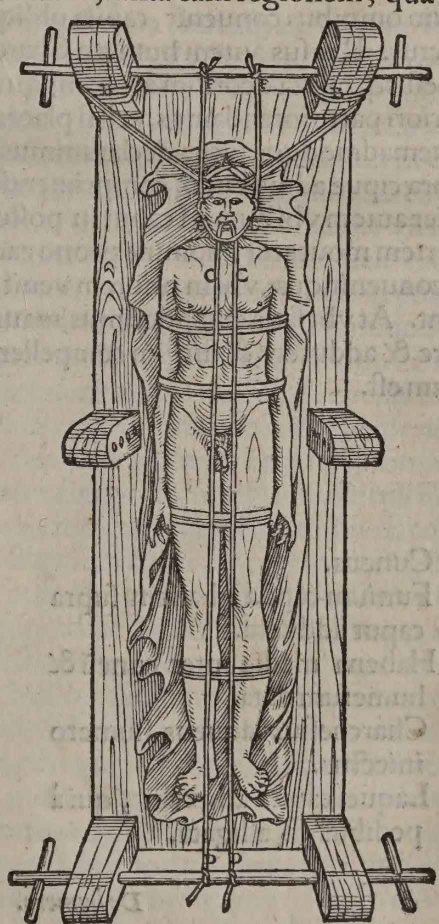
A' LIGNV̄ QVADRANGVLV̄ SEX CVBITOR, LATITVDINE BICVBITALI. CRASSITVDINE DODRANTALI.
B' POSTES BREVES AXES HABENTES.
C' FOSSVLÆ.
D' LIGNV̄ TERES IN MEDIO CAVO INFIXVM.

E' POSTES PEDALES LIGNVM TRANSVERSV̄ TÃQVÃ SCALÆ GRADVM CONTINENT.

De maxilla reſtituenda. XXX.

MAxilla excidente, ſiue ab altera parte, ſiue ab vtraq; homo reſupinatur ſic, vt caput iuxta axem, q ab eius parte eſt, collocetur, brachijs ad pectus, atq; abdomen alligatis, cruribusq; inter ſe, & omnibus ad ſcamnum organum deuinctis. tum capiti ea iunctura imponitur, quæ lepus auritus dicitur, eiusq; ſinus ad ea ligna, quæ proximum axem ſuſtinent, vt retinacula ſint, deligantur: media habena in os inditur, quãtum poteſt intima, iuxta eam regionem, qua maxilla cum malis cõmittitur, inter dentes maxillares: eiusq; capita deorſum demiſſa ad axẽ, qui à pe- C dibus eſt, alligantur, aliaq; habena media mentum complectitur, & in vtranq; partem vltra caput adducta ad axem, qui ſuper ipſum eſt, diducendi cauſa deuincitur. his ita conſtitutis, inferior axis torquetur, vt continendo, & ab inferiori parte extendendo vis adhibeatur. Poſtq̃ intẽderis, quantum res poſtulat, ad eos impellendi modos venies, quos in opere de articulis expoſuimus. Si maxilla quidem ab vna parte exciderit, tria efficies, adduces, premes, & ſurſum compelles: ſin ab vtraq; extrema mota fuerit, premere conueniet, & ſurſum compellere. hæc de maxilla, nunc venio ad humeri caput.

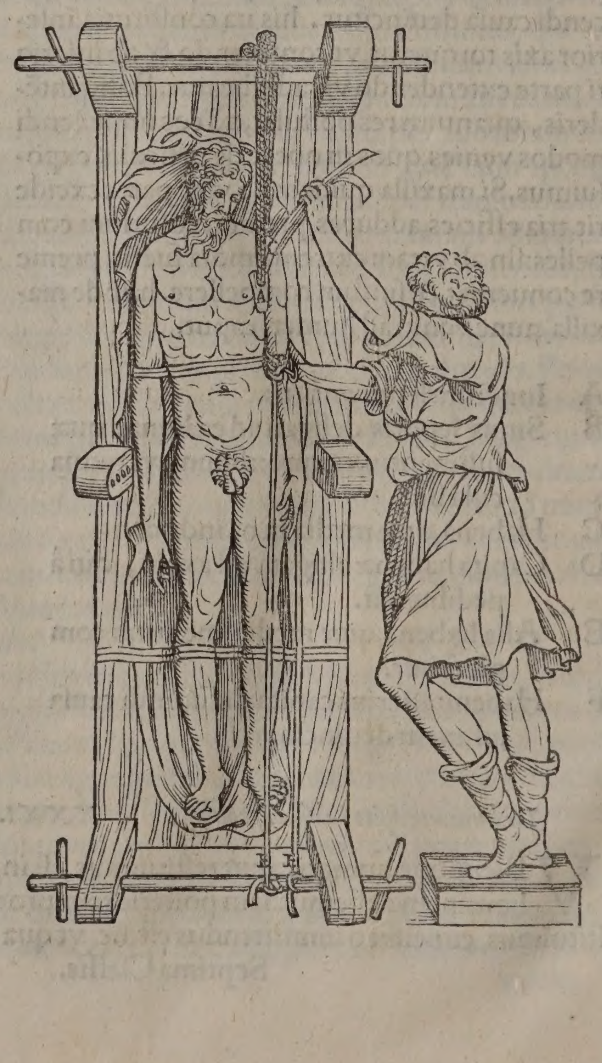

A Iunctura lepus auritus.
D B Sinus leporis deligati ad ea ligna, quæ ſuſtinent axem proximum, vt retinacula ſint.
C Habena, quæ media in os inditur.
D Capita habenæ alligata ad axem, qui à pedibus eſt.
E Alia habena, quæ media mentum complectitur.
F Habenę alterius capita diducendi cauſa ad axem deuincta.

De humeri capite in alam prolapſo. XXXI.

VBicunque humeri caput reſtituimus, ſi in alam vel in priorem partem venerit, reſupinare hominem debemus: ſi in poſteriorem, pronum collocare. vbi ergo in alam prolapſum reſtituimus, cuneus eò immittendus eſt, ſic, vt qua capitulum aſſurgit rotundum ac leniter cauum,

in priorem partem ſpectet,qua æquus eſt,in poſteriorem. expedit autem cuneum,vt mollior ſit, linteo vel lana inuoluere.omne enim lignũ(auctore Hippocrate,)durum eſt & tactu lædit,atque hac de cauſa potiſſimũ lana circũdatur.adde,q̃ hæc ſudorem abſorbet,qui in ala oritur & ob curationis metum,& ob calorem eius partis naturalem, qui ad diducendũ confert: & q̃ cuneum labi nõ patitur.deinde funium capita,hęc qdem à priori parte,illa verò à poſteriori ſuper caput ad axẽ adducẽda,media itẽ habena ſub ala inter cuneum & humerũ danda eſt, vel (vt alijs placuit,)inter cuneum & latera,eiusq; capita ab exteriori parte attrahenda. Ipſi autem humero Charcheſius laqueus,vel alius æqualiter extendens inijciendus,nõ qua laceratus eſt, ne cum neruoſus ſit,ſi adſtringatur, doleat:ſed ſuprà vel infra. pleriq; ſuperiorem regionem anteponunt tanquam magis idoneam,quòd proxime ad articulum accedat, ſed locus hic curationem minus accommodatur, prohibet enim rectum impulſum.Sub muſculo igitur deligandum cenſemus,et ob hanc cauſam, & propterea q̃ locus,qui iuxta adſtringitur,ægre laxatur, quæ vero mediocri interiecto ſpacio attrahuntur,facile ſequũtur.Expedit autem,vt laqueus mollius inſidat,humerum lana obuoluere, deinde laqueum inijcere:tubercula enim cubito ſubiecta prohibent,quo minus laqueus ſub extendentiũ vi deorſum labatur.his ita conſtitutis laquei capita deorſum demiſſa è regione ad axis clauum alligãda ſunt,vel circa ipſum obuoluta,vel nodo inter ſe deuincta. magis aũt ad rem pertinent,vbi inter ſe alligata clauo circũponũtur, tunc ſiquidẽ opus ſuum firmius præſtant. neceſſe autẽ eſt,vel continere,& ſeu ab inferiori,ſeu à ſuperiori parte extendere, vel per organi axes in diuerſa contendere.Abunde vi adhibita,primum conuenit impellere, per duplicem habenam extrahendo:& eodem,quo extrahimus,momento cubitum altera manu ab exteriori parte in interiorem agere,intentione adhuc manente: tum hac remiſſa laxataq; manibus ſurſum compellere. At ſi caput humeri in priorem partem moueatur, hominem ſupinum collocamus:pronum, ſi in poſteriorem.cuneoq; omiſſo,medium duplicatæ habenæ lana inuolutum ſub alam demittimus, capitaq; eius ſupra caput adducimus, non è regione humeri vitiati,ſed verſus cõtrariam partem, homine reſupinato, ſi in priorem partem articulus exciderit. Quæſita autem cauſa eſt, quamobrem id fiat. Paſicrates quidem id propterea fieri dixit,ne humerus detineatur habena è regione ſurſum verſus attracta: recentiores non ea de cauſa capita oblique ducenda eſſe dixerunt, ſed ne corpora, quibus ala continetur, compreſſa lati ſcapularum oſſis ſinum impleant: nobis vero cum omnibus conuenit, capita oblique danda eſſe ad contrariæ partis ligna, quibus axis continetur. Rurſus autem humero Charcheſius laqueus inijciatur, vel alius, qui æqualiter extendat,eiusq; capita deorſum ad axem,qui à pedibus eſt,demittantur,vt vel retinaculis adhibitis ab inferiori parte intendamus,vel(ſi placeat,) in diuerſa contendamus. Conuenit autem impulſus, quemadmodum ſupra declarauimus manibus præcipue adducendo, comprimendoq;. Similiter autem vbi humeri caput in poſteriorem partem moueatur, homine prono eadem moliri conuenit,quæ,vbi in priorem venit, tradita ſunt. At vbi ſatis extenderimus,manibus premere,& adducere,& ſurſum compellere neceſſarium eſt. E F G

A Cuneus.
B Funium capita ad axem ſupra caput adducta.
C Habena media inter cuneũ & humerum data.
D Charcheſius laqueus humero iniectus.
E Laquei capita ad axem, qui à pedibus eſt, alligata.

H

De humero.

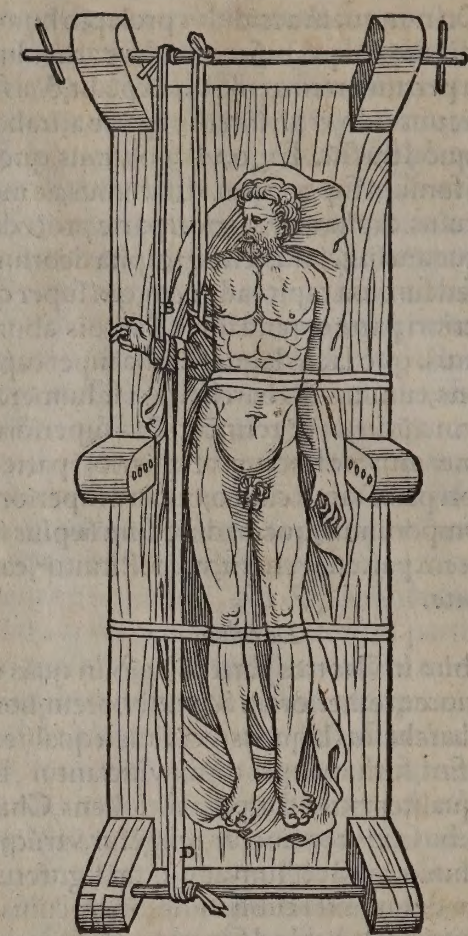
A *De humero luxato comminutoq́;.* XXXII.

NOn nunquam accidit,vt prolapſo humero fractura quoq; adijciatur membro medio com-
minuto,in quo caſu recondere articulum oportet,& fracturam componere.quod ad repo-
nendum pertinet,retinaculo vti expedit,& à ſuperiori parte extendere:quod ad fracturam , ſimi-
liter vti retinaculo,et ab inferiori parte attrahere.ſed ante reſtituere,quod prolapſum eſt,oportet:
deinde,quod fractũ. Ergo,vbi volumus,quod prolapſum eſt cõdere , cuneum in alam indimus,
capitaq; funium ſuper caput attrahimus,ac mediam habenam inter cuneum & humerum demit-
timus , cuius capita ab exteriori parte procedant. tum infra cuneum ac ſuper fracturam charche-
ſium laqueum inijcimus,eiusq́; capita deorſum ad ligna,quæ axem ſuſtinent,ad retinendum, alli
gamus:ſed funium capita ad axem,qui ſuper caput eſt,vincimus, vt eo conuerſo & contineamus,
& à ſuperiori parte extendamus. Neruis abunde intentis per conueniẽtem impulſum articulum
reſtituimus. quo facto laquei capita ſuper caput data , retinacula fiunt, & alter laqueus æqualiter
extendens,cuiuſmodi charcheſius eſt,humero inijcitur,cuius capita demiſſa ad axem, qui à pedi-
bus eſt,vinciũtur,vt & retinẽdo,& à ſuperiori parte extendendo vis adhibeatur. neque nunc eſt,
quod timeamus,ne fractura ab inferiori parte attracta repoſitus articulus excidat.ſiquidem, cum
B à ſuperiori parte tam à cuneo,quàm à ſuperiori laqueo retineatur. Vi ſatis adhibita fracturam ma
nibus componimus,quemadmodum ſæpius indicauimus. Quòd ſi humeri caput in priorem vel
poſteriorem partem venerit,vbi reſtituitur,eaſdem animaduerſiones deſiderat . hactenus de hu-
meri capite.

De cubito. XXXIII.

CVbito in illas tres partes elapſo,in quas vbi venit,brachium curuum eſt,neq; extenditur,in
teriorem exteriorem & poſteriorem,homo ſuper organum reſupinetur , quo commode fi-
gurato charcheſius laqueus,vel alius æqualiter intendens humero circundetur,cuius capita,vt re
tinacula ſint,ſurſum ſuper caput vinciantur , brachio autem in vicinia manus laqueus inijciatur,
qui inæqualiter extendat,puta Attollens,Chiaſtus,aut Nauticus,cuius capita ſurſum adducta ad
ligna,quibus axis continetur,religẽtur,vtrũq; ſcilicet ad id,ad quod ſpectat è regione ſic, vt cubi-
tus cum humero ad rectum angulum figuretur.tum duplicatæ habenæ , ſeu latæ faſciæ mediũ ad
brachium detur iuxta cubiti juncturam: cuius capita ad axem,qui à pedibus eſt,vinciantur.Datis
igitur capitibus laquei ad ſuperiora,duplicatæ habenæ ad inferiora , binisq́; axibus uno ſuper ca-
put,altero iuxta pedes collocato,vim adhibebimus,vel continẽdo,& à ſuperiori, vel inferiori par
C te attrahendo,vel in diuerſa ducendo:eaq́; ratione impellemus,quæ reponẽdo articulo idonea ſit.
vbi in interiorem vel exteriorem partem cõuertatur,adducemus: vbi in poſteriorẽ , extrahemus.
Quòd ſi in priorem partem articulus elabatur,in quo caſu curuari extẽtum brachium nequit,ho-
mo ſupinus iaceat in vitiatam partem inclinatus,brachio ſuper ſcamnum extento charcheſius la-
queus humero inijciatur,cuius capita ſuper caput procedãt,extremo item brachio in vicinia ma-
nus alius detur laqueus,qui æqualiter extendat,cuius capita deorſum attrahãtur, item eadem vis
adhibeatur,nempe retinaculis,& intentione à parte inferiori.Equidem ſatius duco in diuerſa cõ-
tendere,nam hoc ad articulũ reponendum efficacius eſt,q̃ ſi ab inferiori parte ſolummodo exten
damus.oportet autem,cum abunde extenderimus,ad commode impellendum tranſire,præmen-
do nimirum & circunducendo , premendo quidem intentione adhuc manente , circunducendo,
poſtquam remiſſa fuerit.Condito articulo,vt eius reſtituti certa indicia habeantur,experiri opor-
tet naturales brachij actiones,flexum inquam & porrectionem, præterea ſitum in pronum habi-
tum,ac ſupinum,quoniam,vbi huiuſmodi actiones liberæ ſint,perfecte reſtituti articuli fidem fa-
ciunt:poſſumus & conferentes cum altero cubito,num ex toto luxatum reſtituerimus, colligere.
quo perfecte reſtituto brachium commode ad rectum angulum curuetur,contineaturq́; in ſequẽ
D tem curationem. Duo igitur brachij oſſa,vbi ſuo loco mota ſunt , his modis reuertuntur.ſed po-
teſt ſeorſum vtrunq; etiam offendi,cum cubitus erumpat,radius diducatur,quod nunc quoq; ex-
plicabo.Læditur per ſe cubitus radio inuiolato:dehiſcit ſeorſum radius, cubito in ſua ſede manen
te.vtrumlibet horum oſſiũ lædatur,vbi per hoc organũ reſtituitur, humerus iniecto laqueo ad li-
gna,quæ axem ſuper caput continent,alligatur , extremoq́; brachio rurſus laqueus circundatur,
qui inæqualiter extendat,ſicut Attollens,aut Nauticus,cuius capita deorſum demiſſa intendendi
cauſa ad axis clauos vinciuntur.In circũdando laqueo,qui inæqualiter extendit, id obſeruatur,vt
ſinus ſuper eam partem,quæ reponitur,capita ſuper contrariam collocentur, ſiquidem laquei in-
æqualiter extendentes proprie illas partes magis cogunt,quibus eorum capita inſidẽt,minus ve-
ro contrarias.Ergo,cum brachium duobus oſſibus contineatur, vbi alterum ſuo loco motum re-
ponitur,cogere id potiſſimum expedit,& alterum, ſi fieri poteſt , non vrgere.Intentione abunde
adhibita,illi conueniunt impellendi modi,quos luxati genus poſtulat , ſiquidem cubitus in inte-
riorem partem venerit , vtriuſque manus digiti inter ſe iuncti ab exteriori parte radij eminẽtiam
cubiti complectuntur , prominentioresq́; palmarum partes à latere dantur , vt his impellentibus
quaſi adducendo,os in ſuam ſedẽ collocetur.At ſi cubitus ad poſteriora radij proruperit , brachio
aliquantiſper curuato,eodem momento, quo ab inferiori parte extendimus , prominentiori pal-

mæ parte premere debemus,vt os in ſuã ſedem reponatur.hæc enim premendi ratio ad reſtituen- E
dum proprie aptatur. At,vbi radius in priorem partem recedat, extento brachio perinde agere conuenit, quaſi vtrunque in eandem partem exceſſerit:adhibenda itaque vis eſt,et continendo,& ab inferiori parte extendendo, quo abunde facto duplex impulſus accommodatur, & qui premit, & qui circumducit, qui premit intentione manente, hac remiſſa, qui circumducit,vt oſtenſum iam eſt. Commune eſt vtriuſq;, vbi reſtituta fuerint, ſpectare, an brachium ſuo munere ſine impedimento fungatur, curuetur nimirum,& extẽdatur,& ſupinum, pronumq; figuretur,quæ actiones, ſi liberæ ſint,ex toto reſtitutum eſſe teſtantur. quo facto brachium, in ſequẽtem curationem ad rectum angulum collocetur. F

A Charcheſius laqueus humero iniectus,cuius capita ſurſum,vt retinacula ſint, adducuntur.

B Attollens laqueus in vicinia manus, cuius capita ad ligna,quibus continetur axis, religantur.

C Medium duplicatæ habenæ ad brachium datæ.

D Capita duplicatæ habenæ religata ad axẽ, qui à pedibus eſt.

De manu. XXXIIII. G

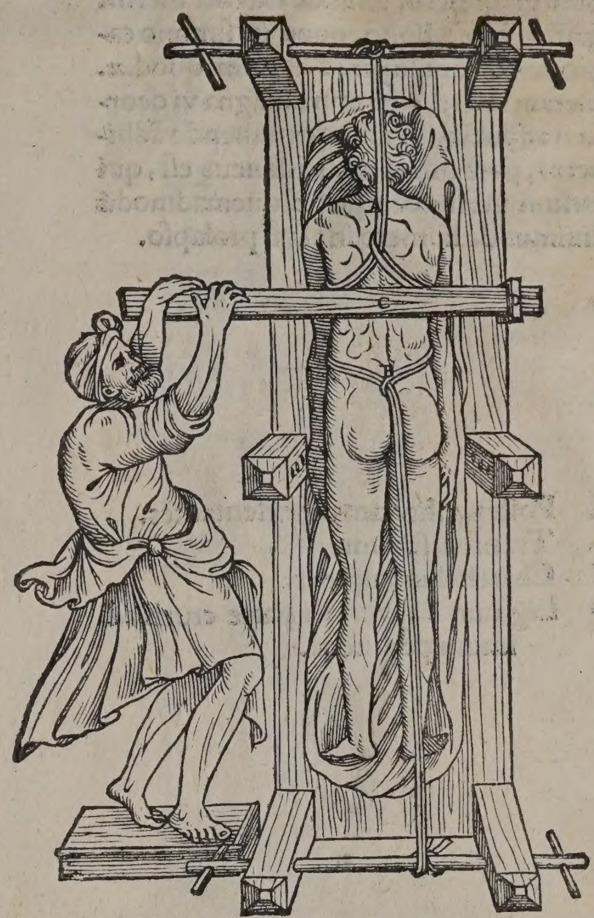
MAnus in quatuor partes prolabitur,in interiorem, exteriorem , priorem , & poſteriorem. Oportet , ſi in interiorem partem veniat,ſupinam collocare,ſuper ſcamnum homine ſimiliter reſupinato,pronam,ſi in reliquas tres partes elabatur:deinde Charcheſium laqueum vel aliũ æqualiter extendentem brachio iniјcere,& ſuper ſinum manus dare vectem tranſuerſum, vel ferramentum,quo adurimus,ad palmam ipſam deligare eo vinculo,quod{Ad extremas partes}inſcribitur:tũm vectis vel ferramenti extremitatibus iniјcere,vel medias habenas duplicatas, vel laqueorum inæqualiter extendẽtium ſinus,deorſumq; demittere, atq; alterum laqueum æqualiter extendentem brachio circumponere,eiusq; capita ſuper caput adducta,vt retinacula ſint, deuincire:quę vero deorſum ferebantur capita extendendi cauſa ad axem,qui à pedibus eſt,religare,vt eius conuerſione & contineamus,& ab inferiori parte extendamus. quam rem vbi ſatis præſtitimus,conuenienter impellimus.Nunc autem maxime ad manum reſtituendam pertinet adhibito retinaculo,ab inferiori parte extendere:licebit præterea & ſurſum adducere,& in diuerſa contendere.Neruis abunde diductis impulſus neceſſarij ſunt,qui eam compellere in ſuum locũ poſſint. ꝙ ſi in interiorem vel exteriorem partem exciderit,prominentiori parte palmæ,aut etiam calce ſuperdato preſſa oſſa cogũtur,deinceps manus iuxta digitos huc atq; illuc agitur:ſin in priorem vel H
poſteriorem partem eruperit,vtiliter adducendo impellimus.

De ſpina luxata. XXXV.

HIppocratis organum luxatis omnibus reſtituẽdis accommodatur,ſed præcipue ſpinæ,quæ, vbi gibba facta eſt,tunc maxime curari poſſe cenſetur,cum recens ex ictu vitium eſt. collocatur igitur homo pronus ſuper ſcamnum,vt laquei capita ẽ regione ad axem ferantur:circumdãtur ſpinæ laquei duo æqualiter extendentes,vnus ſupra gibbum locum , alter infra , aut quaterni ex iјs,qui inæqualiter extendunt , bini à ſuperiori parte, totidem ab inferiori inter ſe aduerſi iniјciuntur,vt in opere de luxatis explicauimus. Vis neruis adhibetur potiſſimum in diuerſa deducendo,interdum tamen continendo,& vel ab inferiori,vel à ſuperiori parte extendendo. Intentione abunde adhibita,ille impulſus,quo premimus , accommodatur. Hippocrates varios tradidit impellendi modos,& per prominentiorem palmæ partem, & per ſpatham premendo idoneã. Impulſus per huiuſmodi ſpatham illis reſtituendi modis annumeratur , qui facile comparantur. extremitas enim ſpathę in foſſam aliquam demittitur , vel in lignum excauatum, Nos, vt ſpathæ obex opponeretur , Hippocraris ſcamno.π.ferreũ adiecimus,quod & extrahi & infigi poſſet, & ſpathæ rñderet , ptuſumq; pluribus foraminibus eſſet,& in foramina crurũ organi demitteretur.

vt.π.

A vt.π. pro gibbi magnitudine accommodaretur, ſpathaq; extrema in.π.coniecta,eius partem premendo accommodatam ſuper gibbũ dantes premendo impulimus. Alij duplicatæ habenę medium organo ſubijcientes eandem ſpatham ſuper locum iniectam premunt. Premendi modum in opere de articulis exquiſitius indicauimus.

B

A Laqueus æqualiter extendens ſupra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.

B Laqueus æqualiter extendens infra gibbum, cuius capita recta ad axem feruntur.

C Spatha.

D π. ferreum.

C

De femore. XXXVI.

FEmur in quatuor partes promouetur, in interiorem, exteriorem, priorem, & poſteriorem: ſi in tres partes prolapſum eſt interiorem, exteriorem & priorem, crus extenſum eſt, implicariq; non poteſt: ſi in poſteriorem, curuum eſt, neque extenditur. Ergo, ſi in illas treis partes erumpat, in quas vbi venit, crus extenſum eſt, reſupinato homine medium duplicatæ habenæ lana inuolutum inter anum & naturale demittendum eſt, capitaq; eius ſuper caput adducenda: vbi in alias partes venerit, nullo interpoſito diſcrimine inter anum & naturale dari habena debet: ſed ea animaduerſione, ſi in interiorem partem exciderit, vt ad integrum femur magis ſpectet, ne femoris caput, cum extenditur, habena media detineatur, cuius capita vel ad axem alligentur, vbi in diuerſa contendimus, vel ad ligna, quibus axis, qui à capite eſt, continetur: vbi & retinemus, & ab inferiori parte extendimus. Extremo autem femori prope genu Charcheſius laqueus inijciatur, eiusq; capita deorſum demiſſa ad axis clauum vinciantur, vt eo conuerſo, & contineamus, & ab inferiori parte adducamus. Neruis, quantum res exigit, intentis veniendum eſt ad impulſum.

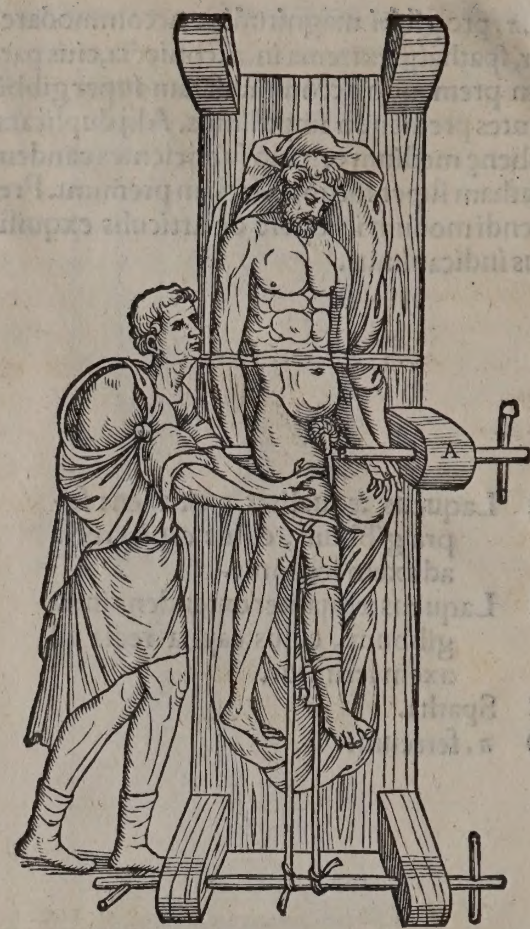
D

De femore in interiorem partem prolapſo. XXXVII.

PRopriè autem ad femur in interiorem partem prolapſum excogitata ſunt ligna ad ſimilitudinem.π.à lignis, quibus axis continetur, non abhorrentia. Vbi ergo femur in interiorem partem erumpens reſtituitur, æger in integrum latus verſus iaceat, euulſoq; priapiſco integrum crus propoſito ligno ſubijciatur, alligeturq; ad ſcamnum ita, vt immobile perſeueret, eademq; ratione & brachia, & reliquum corpus. crus autem vitiatum detur ſuper tranſuerſarium lignorum, quæ.π. literam repræſentant, ita, vt tranſuerſarium inter anum & naturale collocetur. ſed extremo femori iuxta genu inijciatur laqueus, vel Charcheſius, vel alius, qui æqualiter extendat, eiusq; capita ad inferiorem axem demittantur. Super ipſum vero lignum.π. literam repræſentans ſub crure, quod reſtituitur, detur ſpatha, quæ præmendo aptatur, vel lignum habens in ſummo capitulũ rotundũ ac leniter cauum, ab interiori parte à ſummo crure ad imum pertinens. Quo facto, vbi reſtituere volumus, axis conuertitur, cuius conuerſio ab inferiori parte extendit.

poſtquam

poſtquam nerui abunde extenti fuerint ſpatha vel eo ligno, quod in ſummo capitulum habet, ſuper id lignum, quod. π. literam refert, cum crure magna vi deorſum adducto, impulſus extrahendo adhibetur, poſt quem alius idoneus eſt, qui ſurſum verſus compellit, quemadmodũ diximus de humero in alam prolapſo. E

A Poſtes. π. literam repræſentantes. F
B Tranſuerſarium.
C Charcheſius laqueus.
D Lignum à ſuperiori parte cruris ad imum pertinens.

De femore in poſteriorem partem prolapſo. XXXVIII.

VErum, ſi femur in poſteriorem partem elabatur, neq; pronum, neque ſupinum hominem collocamus, ſed ſedentem, magis autem in integram coxam inclinatum. Homine ita figurato, duas prehendere habenas oportet, earumq́; vnam ſimplicem extendere, atque alteram duplicem demittere in mediam ſimplicem, & ſimplici quidem hominem cingere, duplicem à ſuperiori parte deorſum demittere, ab ea regione, quæ vmbilico proxime ſubijcitur, ad eam, quæ inter anum & naturale eſt, & per anum ſurſum adducere, vt quatuor habenæ capita à poſteriori parte ad retinendum vinciantur. Retinaculis datis lata pars ſpathæ, quæ premendo accommodatur, coxæ ſupponatur, imoq́; femori iuxta genu laqueus inijciatur, qui æqualiter extendat, cuius capita ad inferiorem axem demittantur, vt eo conuerſo, & contineamus, & ab inferiori parte intendamus. Intentione ſatis adhibita, dum adhuc intendimus, caput femoris per ſpatham in exteriora propellatur, apertaq́; manu æger reſupinetur, per hanc enim vim femur in ſuum locum compelletur. Repoſiti autem indicium erit, comparatio cum altero crure, & liberæ ipſius actiones. nam, ſi citra impedimentum complicari & extendi poteſt, ex toto intus eſſe conijciendum eſt. G

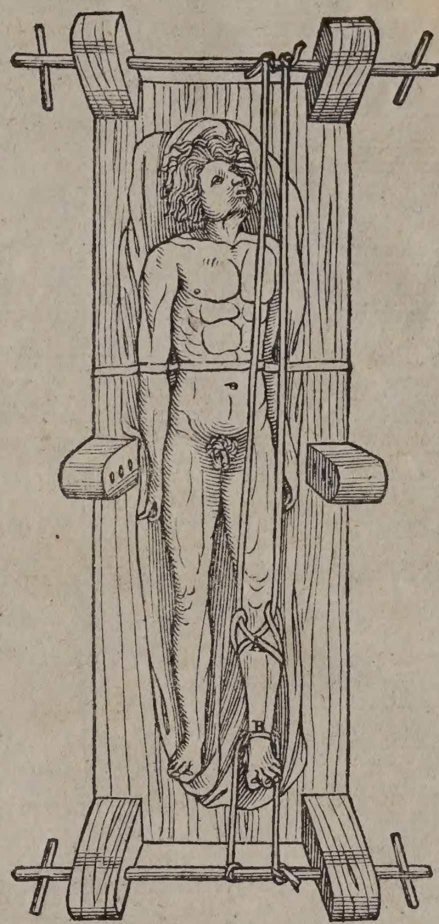
De genu. XXXIX. H

GEnu in tres partes prolabitur, interiorem, exteriorem, & poſteriorem In omnibus his caſibus, crus extenſum eſt, & minime complicatur. Oportet, ſi in exteriorem partem prociderit, hominem extento crure ſuper ſcamnum collocare: tum duos laqueos æqualiter extendentes, cruri inijcere: alterum à ſuperiori parte ſuper femur, alterum infra genu: dein capita ſuperioris ſuper caput adducere, inferioris ad axem: neruosq́; intendere, quemadmodum in reliquis articulis dictum eſt, ſiue retinaculis vſi ab inferiori vel ſuperiori parte intendamus, ſiue in diuerſa diducamus. Neruis abunde diductis, ſi in latus ab inferiori vel exteriori parte motum fuerit, ille impellendi modus conuenit, qui adducit: ſi in poſteriorem, & ille qui premit, & ille qui circunducit. quos impellendi modos, cum ſimiles illis ſint, qui ad cubitum traduntur, commode in hunc locum transferuntur.

De talo. XL.

TAlus modo in interiorem partem procidit, interdum in poſteriorem quoque conuertitur, in quas partes vbi venerit, æque reſupinare hominẽ conuenit crure extento: ac cruri Charcheſium

A cheſium laqueum æqualiter extendentem circumponere, eiusq́ȝ capita à poſteriori parte ad axem, qui ſupra caput eſt, adducere: talo autem draconem vel ſandalium laqueũ inijcere, eiusq́ȝ capita ad inferiorem axem alligare, tuncq́ȝ mẽbrum vel in diuerſa diducere, vel continere, & ab inferiori parte extendere. Neruis, quantum res poſtulat, diductis conuenienter impellere, vbi in interiorem vel exteriorem partem eruperit, retro cogendo, vbi in poſteriorem, extrahendo. nunc ſiquidem ob eum habitum impulſus extrahendo aptatur. De modis autem impellendi diligentius tractabimus in opere de luxatis.

A Charcheſius laqueus.
B Sandalius laqueus.

SEPTIMÆ CLASSIS FINIS.

aaaaaaa. bbbbbbb. ccccccc. ddddddd. eeeeeee. fffffff. ggggggg. hhhhhhh. iiiiiii. kkkkkkk. lllllll. mmmmmmm. nnnnnnn. ooooooo. ppppppp. qqqqqqq. rrrrrrr. ſſſſſſſ. ttttttt. vvvvvvv. xxxxxxx. yyyyyyy. zzzzzzz.
AAAAAAA. BBBBBBB. CCCCCCC. DDDDDDD. EEEEEEE. FFFFFFF. GGGGGGG. HHHHHHH. IIIIIII. KKKKKKK. LLLLLLL MMMMMMM. NNNNNNN. OOOOOOO. PPPPPPP. QQQQQQQ. RRRRRRR. SSSSSSS.
Oẽs ſunt quaterniones, pręter AAAAAAA. BBBBBBB. SSSSSSS. Tertiones.

VENETIIS APVD HAEREDES LVCAEANTONII IVNTAE.